BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XXIII
G
69
NAPOLI

XXIII
G
69

SACRORUM

BIBLIORUM

PARS ALTERA,

COMPLECTENS

PROPHETAS

CUM LIBRIS

MACHABÆORUM

ET

NOVUM TESTAMENTUM.

Ad usũ P. Caroli à Grumo pertinet ad Conv.tũ S. M.e Carmeli S. Antimi

BIBLIOTECA NAZIONALE DI NAPOLI

Digitized by Google

PROPHETIA ISAIÆ.

PROPHETÆ *in majores 4. & minores 12. vulgo diſtribuuntur. Majores dicuntur quorum majora ſunt opera ; minores quorum minora. Hebræi tres tantùm majores nominant : nam Danielem prophetis adſcribendum non magis cenſent quàm Davidem ; non quòd non multa eximia prædixerint, ſed quia vitæ genus propheticum non ſectabantur ; cùm alter Rex eſſet, alter Satrapa. Apud Græcos præcedunt minores : Latini majoribus priorem dant locum. Græcos id ſpectaſſe probabile eſt, quòd inter minores aliqui ſint valdè antiqui. Eſt enim hic ordo temporis inter prophetas, ac prophetarum opera, quantum ex eorum ſcriptis ac certis quibuſdam conjecturis aſſequi poſſumus.* Oſeas, Joel, Amos, Iſaias, Jonas, Abdias, Michæas, Nahum, Jeremias, Sophonias, Habacuc, Daniel, Ezechiel, Aggæus, Zacharias, Malachias. *Initium à rege Azaria ſive Ozia, qui anno mundi 3194. auſpicatus eſt : Finis extructo templo ac reædificata urbe. Quod ad Darium Nithum extendere poſſis, cujus obiter meminit Nehemias, c.12. v.22. cui æqualem Malachiam facimus. Hic autem Darius regnum adeptus eſt anno mundi 3581. ad finem tendente anno 1. Olimp. 89. Ut totum illud prophetarum tempus per 400. annorum ſpatium faciſe extendatur.*

ISAIAS *cujus nomen* Salus Domini *interpretatum eſt* ; Propheta ſanctus, magnus, & fidelis *ab Eccleſiaſtico dicitur ; qui id quoque addit de eo ;* Spiritu magno vidit ultima, & conſolatus eſt lugentes in Sion ; uſque in ſempiternum oſtendit futura, & abſcondita antequam evenirent. *cap. 48. 27. ut etiam ſi non temporis, meriti quidem ratione aliis omnibus jure præponatur : quippe ab Synagoga & ab Eccleſia maximi ſemper habitus. Nam etſi multa ex iis quæ prædixit Iſaias, ad Judæorum & finitimorum populorum, necnon Aſſyriorum, Babylonsorumque hiſtoriam videantur pertinere ; multò ſimpliciùs tamen limpidiuſque in res Chriſti & Eccleſiæ plurima conveniunt, quarum hæc umbram in ſe continebant. Eo itaque animo, omnia nos ſic reſpicere & accipere debemus : ſive comminationes & oneroſas ejus prophetias legamus, quæ ad caput 30. ferè extenduntur, ſive conſolationes quæ inde ſubſequuntur ; ſive promiſſiones & ſpes eximias, quæ paſſim toto opere ſparguntur. Immò,* etiam hoc adjiciendum, *ait Hieronymus,* quòd non tam propheta dicendus ſit quàm EVANGELISTA : Ita enim univerſa Chriſti, Eccleſiæque myſteria ad liquidum perſecutus eſt, ut non putes eum de futuro vaticinari, ſed de præteritis hiſtoriam contexere. *Vir per omnia magnus : Primò, ſplendore generis ; nam Amoſi, fratris Amaſiæ regis Juda fuit filius : Secundò vitæ ſanctitate, ut ejus ſcripta teſtantur : Tertiò eloquentia,* quippe vir nobilis & urbanæ eloquentiæ ; unde accidit ut præ ceteris florem ſermonis ejus, translator non potuerit conſervare, *inquit Hieronymus. Quartò conſtantia in adverſis, & glorioſa morte ; quem ſerra lignea ab impio rege Manaſſe diſſectum, cùm ejus monita ferre non poſſet, communis fert Hebræorum traditio, ut docent uterque Talmud, Juſtinus martyr, Tertullianus, Hieronymus, Baſilius, & alii. Hanc ergo Judæorum traditionem ſi ſequamur, Hieronymique ſententiæ ſubſcribamus, qui hunc ab anno 25. Oziæ regis, prophetandi munus auſpicatum fuiſſe ſcribit ; integro ferè ſæculo eum hoc munere functum reperiemus : cùm veriſimile non ſit Manaſſen in tantum virum niſi cumulata demum malitia, inſaniſſe.*

CAPUT PRIMUM.

Tempus quo prophetavit Iſaias ſuper Judam & Jeruſalem, quæ ob ſuam ingratitudinem aliaque ſcelera, omni pœnarum genere à Deo percuſſa, non eſt ad eum reverſa : quamobrem dicit miſerrimam imminere ipſi deſolationem : victimæ & ſolemnitates ipſius rejiciuntur : & quid facere debeat ut in gratiam à Deo recipiatur : rurſum ob defectionem à priſtina virtute in varia peccata, gravem vindictam, & futuram tandem ipſius liberationem & in feliciorem ſtatum reſtitutionem vaticinatur.

1. VIsio Iſaiæ filii Amos *, quam
vidit ſuper Judam & Jeru-
ſalem in diebus Oziæ, † Joa-
than, Achaz, & Ezechiæ,
regum Jnda.
2. Audite cœli, & auribus percipe terra,

* Fratris Amaſiæ regis Juda. † Ann. regni ejus 25 M. 3219. Ant. Chr. 785.

quoniam Dominus locutus eſt. Filios enutri-
|| *Oſee* 11. 3. vi ||, & exaltavi: ipſi autem ſpreverunt me.
3. Cognovit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus
præſepe domini ſui: Iſrael autem me non co-
gnovit, & populus meus non intellexit.
4. Væ genti peccatrici, populo gravi iniqui-
tate, ſemini nequam, filiis ſceleratis: dere-
liquerunt Dominum, blaſphemaverunt San-
ctum Iſrael, abalienati ſunt retrorſum.
5. Super quo percutiam vos ultrà, adden-
tes prævaricationem? omne caput langui-
dum, & omne cor mœrens.
6. A planta pedis uſque ad verticem, non
eſt in eo ſanitas: vulnus, & livor, & pla-
ga tumens, non eſt circumligata, nec cu-
rata medicamine, neque fota oleo.
* i. deſeretur (*infrà* 5. 6.) vaſtata à Chaldæis *Baſil.* v.] etiam Romanis. *Cyril.* 7. Terra veſtra deſerta *, civitates veſtræ
ſuccenſæ igni: regionem veſtram coram
vobis alieni devorant, & deſolabitur ſicut
in vaſtitate hoſtili.
8. Et derelinquetur filia Sion ut umbracu-
lum in vinea, & ſicut tugurium in cucume-
rario, & ſicut civitas, quæ vaſtatur.
|| *Rom.* 9. 29. 9. || Niſi Dominus exercituum reliquiſſet
|| *Gen.* 19 24. nobis ſemen, || quaſi Sodoma fuiſſemus,
& quaſi Gomorrha ſimiles eſſemus.
10. Audite verbum Domini principes So-
domorum, percipite auribus legem Dei no-
ſtri populus Gomorrhæ.
|| *Jer.* 6. 20. *Amos* 5. 21. 11. || Quò mihi multitudinem victimarum
veſtrarum, dicit Dominus? plenus ſum:
holocauſta arietum, & adipem pinguium,
& ſanguinem vitulorum, & agnorum, &
hircorum nolui.
12. Cùm veniretis ante conſpectum meum,
quis quæſivit hæc de manibus veſtris, ut
ambularetis in atriis meis?
13. Ne offeratis ultrà ſacrificium fruſtrà:
incenſum abominatio eſt mihi. Neomeniam,
& ſabbatum, & feſtivitates alias non fe-
ram, iniqui ſunt cœtus veſtri:
14. calendas veſtras, & ſolemnitates ve-
ſtras odivit anima mea: facta ſunt mihi
moleſta, laboravi ſuſtinens.
15. Et cùm extenderitis manus veſtras,
avertam oculos meos à vobis: & cùm multi-
|| *Infr.* 59. 3 plicaveritis orationem, non exaudiam: || ma-
nus enim veſtræ ſanguine plenæ ſunt.
|| 1. *Petr* 1. 11. 16. || ‡ Lavamini, mundi eſtote, auferte
malum cogitationum veſtrarum ab oculis
‡ FER. 4. POST DOM. 4. QUADR EPIST. 2. meis: quieſcite agere perversè,
17. diſcite benefacere: quærite judicium,
ſubvenite oppreſſo, judicate pupillo, defen-
dite viduam.
18. Et venite, & arguite me, dicit Domi-
nus: ſi fuerint peccata veſtra, ut coccinum,
quaſi nix dealbabuntur, & ſi fuerint rubra
quaſi vermiculus, velut lana alba erunt.
19. Si volueritis, & audieritis me, bona
terræ comedetis.
20. Quòd ſi nolueritis, & me ad iracun-
diam provocaveritis: gladius devorabit vos,
quia os Domini locutum eſt.
21. Quomodo facta eſt meretrix civitas
fidelis, plena judicii? juſtitia habitavit in
ea, nunc autem homicidæ.
22. Argentum tuum verſum eſt in ſcoriam:
vinum tuum miſtum eſt aqua.
23. Principes tui infideles, ſocii furum:
omnes diligunt munera, ſequuntur retribu-
tiones. || Pupillo non judicant: & cauſa || *Jerem* 5. 28.
viduæ non ingreditur ad illos.
24. Propter hoc ait Dominus Deus exerci-
tuum fortia Iſrael: Heu, conſolabor ſuper ho-
ſtibus meis, & vindicabor de inimicis meis.
25. Et convertam manum meam ad te,
& excoquam ad purum ſcoriam tuam, &
auferam omne ſtannum tuum.
26. Et reſtituam judices tuos ut fuerunt
priùs, & conſiliarios tuos ſicut antiquitus:
poſt hæc vocaberis civitas juſti, urbs fidelis.
27. Sion in judicio redimetur, & redu-
cent eam in juſtitia:
28. & conteret ſceleſtos, & peccatores ſimul:
& qui dereliquerunt Dominum, conſumentur.
29. Confundentur enim ab idolis, quibus
ſacrificaverunt: & erubeſcetis ſuper hortis,
quos elegeratis,
30. cùm fueritis velut quercus defluentibus
foliis, & velut hortus abſque aqua.
31. Et erit fortitudo veſtra, ut favilla ſtuppæ,
& opus veſtrum quaſi ſcintilla: & ſuccende-
tur utrumque ſimul, & non erit qui extinguat.

CAPUT II.

Ad montem Domus Domini fluent omnes gentes, & de Sion exibit lex, nec ultrà bello moleſtabitur: domus verò Jacob ob idololatriam, avaritiam & reliqua ſcelera abjicietur: ſuperbi humiliabuntur; & ſolus Dominus exaltabitur.

1. VErbum, quod vidit Iſaias, filius A- *Mich.* 4. 1.
mos, ſuper Juda & Jeruſalem.
2. ‡ Et erit in noviſſimis diebus præpara- ‡ FER. 4. QUAT. TEMP. ADVENT. EPIST. 1.
tus mons domus Domini in vertice mon-
tium, & elevabitur ſuper colles, & fluent
ad eum omnes gentes.
3. Et ibunt populi multi, & dicent: Venite
& aſcendamus ad montem Domini, & ad do-
mum Dei Jacob, & docebit nos vias ſuas, &
ambulabimus in ſemitis ejus: quia de Sion exi-
bit lex, & verbum Domini de Jeruſalem.
4. Et judicabit gentes, & arguet populos
multos: & conflabunt gladios ſuos in vo-
meres, & lanceas ſuas in falces: non leva-
bit gens contra gentem gladium, nec exer-
cebuntur ultrà ad prælium.
5. Domus Jacob venite, & ambulemus in
lumine Domini.
6. Projeciſti enim populum tuum, domum
Jacob: quia repleti ſunt ut olim, & augu-
res habuerunt ut Philiſthiim, & pueris alie-
nis adhæſerunt.
7. Repleta eſt terra argento & auro: &
& non eſt finis theſaurorum ejus.
8. & repleta eſt terra ejus equis: & innu-
merabiles quadrigæ ejus. Et repleta eſt ter-
ra ejus idolis: opus manuum ſuarum ado-
raverunt, quod fecerunt digiti eorum.
9. Et incurvavit ſe homo, & humiliatus
eſt vir: ne ergo dimittas eis.
10. Ingredere in petram, & abſcondere
in foſſa humo à facie timoris Domini, &
à gloria majeſtatis ejus.
11. Oculi ſublimes hominis humiliati ſunt,
& incurvabitur altitudo virorum: exaltabi-

Digitized by Google

tur autem Dominus ſolus in die illa.

12. Quia dies Domini exercituum ſuper omnem ſuperbum & excelſum, & ſuper omnem arrogantem: & humiliabitur.

13. Et ſuper omnes cedros Libani ſublimes, & erectas, & ſuper omnes quercus Baſan.

14. Et ſuper omnes montes excelſos, & ſuper omnes colles elevatos.

15. Et ſuper omnem turrim excelſam, & ſuper omnem murum munitum,

16. & ſuper omnes naves Tharſis, & ſuper omne quod viſu pulchrum eſt.

17. Et incurvabitur ſublimitas hominum, & humiliabitur altitudo virorum, & elevabitur Dominus ſolus in die illa:

18. & idola penitus conterentur:

|| Oſee 10. 8. Luca 23. 30. Apoc. 6. 16.

19. || & introibunt in ſpeluncas petrarum, & in voragines terræ, à facie formidinis Domini, & à gloria majeſtatis ejus, cùm ſurrexerit percutere terram.

20. In die illa projiciet homo idola argenti ſui, & ſimulacra auri ſui, quæ fecerat ſibi ut adoraret talpas & veſpertiliones.

21. Et ingredietur ſciſſuras petrarum, & in cavernas ſaxorum à facie formidinis Domini, & à gloria majeſtatis ejus, cùm ſurrexerit percutere terram.

22. Quieſcite ergo ab homine, cujus ſpiritus in naribus ejus eſt, quia excelſus reputatus eſt ipſe.

CAPUT III.

Futura Judæorum ob ſua peccata gravis afflictio ac deſertio, & puerorum, atque effeminatorum dominium, peccata ſuperiorum arguit: item ſuperbiam & curioſam laſciviam filiarum Sion in ignominiam vertendam prædicit.

Deſcribere videtur illa tempora de quibus 4. Reg. 24. & 25.

1. ECce enim dominator Dominus exercituum auferet à Jeruſalem, & à Juda validum & fortem, omne robur panis, & omne robur aquæ:

2. fortem, & virum bellatorem, judicem, & prophetam, & ariolum, & ſenem.

3. Principem ſuper quinquaginta, & honorabilem vultu, & conſiliarium, & ſapientem de architectis, & prudentem eloquii myſtici.

|| Eccle. 10. 16.

4. Et dabo pueros principes || eorum, & effeminati dominabuntur eis.

5. Et irruet populus, vir ad virum, & unuſquiſque ad proximum ſuum: tumultuabitur puer contra ſenem, & ignobilis contra nobilem.

6. Apprehendet enim vir fratrem ſuum domeſticum patris ſui: Veſtimentũ tibi eſt, princeps eſto noſter, ruina autem hæc ſub manu tua.

7. Reſpondebit in die illa, dicens: Non ſum medicus, & in domo mea non eſt panis, neque veſtimentum: nolite conſtituere me principem populi.

8. Ruit enim Jeruſalem, & Judas concidit: quia lingua eorum & adinventiones eorum contra Dominum, ut provocarent oculos majeſtatis ejus.

9. Agnitio vultus eorum reſpondit eis: & peccatum ſuum quaſi Sodoma prædicaverunt, nec abſconderunt: væ animæ eorum, quoniam reddita ſunt eis mala.

10. Dicite juſto quoniam benè, quoniam fructum adinventionum ſuarum comedet.

11. Væ impio in malum: retributio enim manuum ejus fiet ei.

12. Populum meum exactores ſui ſpoliaverunt, & mulieres dominatæ ſunt eis. Popule meus, qui te beatum dicunt, || ipſi te decipiunt, & viam greſſuum tuorum diſſipant. *|| Ezech. 13. 18.*

13. Stat ad judicandum Dominus, & ſtat ad judicandos populos.

14. Dominus ad judicium veniet cum ſenibus populi ſui, & principibus ejus: vos enim depaſti eſtis vineam, & rapina pauperis in domo veſtra.

15. Quare atteritis populum meum, & facies pauperum commolitis? dicit Dominus Deus exercituum.

16. Et dixit Dominus: Pro eo quòd elevatæ ſunt filiæ Sion, & ambulaverunt extento collo, & nutibus oculorum ibant, & plaudebant, ambulabant pedibus ſuis, & compoſito gradu incedebant:

17. Decalvabit Dominus verticem filiarum Sion, & Dominus crinem earum nudabit.

18. In die illa auferet Dominus ornamentum calceamentorum, & lunulas,

19. & torques, & monilia, & armillas, & mitras,

20. & diſcriminalia, & periſcelides, & murenulas, & olfactoriola, & inaures.

21. & annulos, & gemmas in fronte pendentes,

22. & mutatoria, & palliola, & linteamina, & acus,

23. & ſpecula, & ſindones, & vittas, & theriſtra.

24. Et erit pro ſuavi odore fœtor, & pro zona funiculus, & pro criſpanti crine calvitium, & pro faſcia pectorali cilicium.

25. Pulcherrimi quoque viri tui gladio cadent, & fortes tui in prælio.

26. Et mœrebunt atque lugebunt portæ ejus, & deſolata in terra ſedebit.

CAPUT IV.

Septem mulieres unum maritum appetent: germen Domini exaltabitur: & reliquiæ Iſrael ablutis earum ſordibus ſalvæ erunt, magnaque ſecuritate & felicitate afficientur.

1. ‡ ET apprehendent ſeptem mulieres virum unum in die illa, dicentes: Panem noſtrũ comedemus, & veſtimentis noſtris operiemur: tantummodò invocetur nomen tuum ſuper nos, aufer opprobrium noſtrum. *‡ SABB. PENTEC. PROPHETIA 4.*

2. In die illa, erit germen Domini in magnificentia & gloria, & fructus terræ ſublimis, & exultatio his, qui ſalvati fuerint de Iſrael.

3. Et erit: Omnis qui relictus fuerit in Sion, & reſiduus in Jeruſalem, ſanctus vocabitur, omnis qui ſcriptus eſt in vita in Jeruſalem.

4. Si abluerit Dominus ſordes filiarum Sion, & ſanguinem Jeruſalem laverit de medio ejus in ſpiritu judicii, & ſpiritu ardoris.

5. Et creabit Dominus ſuper omnem locum montis Sion, & ubi invocatus eſt, nubem per diem, & fumum & ſplendorem ignis flammantis in nocte: ſuper omnem enim gloriam protectio.

6. Et tabernaculum erit in umbraculum diei ab æſtu, & in ſecuritatem, & abſconſionem à turbine, & à pluvia.

Digitized by Google

CAPUT V.

Sub figura vineæ ſterilis in direptionem traditæ prophetat judicium & diſertionem Judæorum, ipſorumque peccata deſcribuntur: avaritia in coadunandis poſſeſſionibus: ebrietas & contemptus ſcientiæ Dei: inferni dilatatio: humiliatio ſuperborum, & exaltatio Dei: felicitas quoque juſtorum, & væ diverſis peccatorum generibus denuntiatur: & ſignum in nationibus elevandum contra Judæos.

Jerem. 2. 21. Matth. 21. 33.

1. CAntabo dilecto meo canticum patruelis mei vineæ ſuæ. Vinea facta eſt dilecto meo in cornu filio olei.

2. Et ſepivit eam, & lapides elegit ex illa, & plantavit eam electam, & ædificavit turrim in medio ejus, & torcular extruxit in ea: & expectavit ut faceret uvas, & fecit labruſcas.

3. Nunc ergo habitatores Jeruſalem, & viri Juda, judicate inter me & vineam meam.

4. Quid eſt quod debui ultrà facere vineæ meæ, & non feci ei? an quòd expectavi ut faceret uvas, & fecit labruſcas?

5. Et nunc oſtendam vobis quid ego faciam vineæ meæ: auferam ſepem ejus, & erit in direptionem: diruam maceriam ejus, & erit in conculcationem.

6. Et ponam eam deſertam: non putabitur, & non fodietur: & aſcendent vepres & ſpinæ: & nubibus mandabo ne pluant ſuper eam imbrem.

7. Vinea enim Domini exercituum, domus Iſrael eſt: & vir Juda, germen ejus delectabile: & expectavi ut faceret judicium, & ecce iniquitas: & juſtitiam, & ecce clamor.

8. Væ qui conjungitis domum ad domum, & agrum agro copulatis uſque ad terminum loci: numquid habitabitis vos ſoli in medio terræ?

9. In auribus meis ſunt hæc, dicit Dominus exercituum: Niſi domus multæ deſertæ fuerint, grandes & pulchræ, abſque habitatore.

10. Decem enim jugera vinearum facient laguncula m unam, & triginta modii ſementis facient modios tres.

11. Væ qui conſurgitis manè ad ebrietatem ſectandam, & potandum uſque ad veſperam, ut vino æſtuetis.

12. Cithara, & lyra, & tympanum, & tibia, & vinum in conviviis veſtris: & opus Domini non reſpicitis, nec opera manuum ejus conſideratis ||.

|| v. Amos 6. 6.

13. Propterea captivus ductus eſt populus meus, quia non habuit ſcientiam, & nobiles ejus interierunt fame, & multitudo ejus ſiti exaruit.

14. Propterea dilatavit infernus animam ſuam, & aperuit os ſuum abſque ullo termino: & deſcendent fortes ejus, & populus ejus, & ſublimes glorioſique ejus ad eum.

15. Et incurvabitur homo, & humiliabitur vir, & oculi ſublimium deprimentur.

16. Et exaltabitur Dominus exercituum in judicio, & Deus ſanctus ſanctificabitur in juſtitia.

17. Et paſcentur agni juxta ordinem ſuum, & deſerta in ubertatem verſa advenæ comedent.

18. Væ qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, & quaſi vinculum plauſtri peccatum,

19. Qui dicitis: Feſtinet, & citò veniat opus ejus, ut videamus: & appropiet, & veniat conſilium ſancti Iſrael, & ſciemus illud.

20. Væ qui dicitis malum bonum, & bonum malum: ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras: ponentes amarum in dulce, & dulce in amarum.

21. || Væ qui ſapientes eſtis in oculis veſtris, & coram vobiſmetipſis prudentes.

|| Prov. 3. 7. Rom. 12. 16.

22. Væ qui potentes eſtis ad bibendum vinum, & viri fortes ad miſcendam ebrietatem.

23. Qui juſtificatis impium pro muneribus, & juſtitiam juſti aufertis ab eo.

24. Propter hoc, ſicut devorat ſtipulam lingua ignis, & calor flammæ exurit; ſic radix eorum quaſi favilla erit, & germen eorum ut pulvis aſcendet. Abjecerunt enim legem Domini exercituum, & eloquium ſancti Iſrael blaſphemaverunt.

25. Ideò iratus eſt furor Domini in populum ſuum, & extendit manum ſuam ſuper eum, & percuſſit eum: & conturbati ſunt montes, & facta ſunt morticina eorum, quaſi ſtercus in medio platearum. In his omnibus non eſt averſus furor ejus, ſed adhuc manus ejus extenta.

26. Et elevabit ſignum in nationibus procul, & ſibilabit ad eum de finibus terræ: & ecce feſtinus velociter veniet.

27. Non eſt deficiens, neque laborans in eo: non dormitabit, neque dormiet, neque ſolvetur cingulum renum ejus, nec rumpetur corrigia calceamenti ejus.

28. Sagittæ ejus acutæ, & omnes arcus ejus extenti. Ungulæ equorum ejus ut ſilex, & rotæ ejus quaſi impetus tempeſtatis.

29. Rugitus ejus ut leonis, rugiet ut catuli leonum: & frendet, & tenebit prædam: & amplexabitur, & non erit qui eruat.

30. Et ſonabit ſuper eum in die illa ſicut ſonitus maris: aſpiciemus in terram, & ecce tenebræ tribulationis, & lux obtenebrata eſt in caligine ejus.

CAPUT VI.

Iſaias viſa Domini majeſtate condemnat ſe quòd tacuerit, ſed mundatis labiis ſuis offert ſe ad prædicandum: prædicitur excæcandus populus uſque ad deſolationem civitatum Judæ, & ejus quæ derelicta erat futura conſolatio.

1. IN anno, quo mortuus eſt rex Ozias, * vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum, & elevatum: & ea, quæ ſub ipſo erant, replebant templum.

** Ann. M. 3246. Ant. Chr. 758. Vide 4. Reg. 15. 7.*

2. Seraphim ſtabant ſuper illud: ſex alæ uni, & ſex alæ alteri: duabus velabant faciem ejus, & duabus velabant pedes ejus, & duabus volabant.

3. Et clamabant alter ad alterum, & dicebant: || Sanctus, ſanctus, ſanctus, Dominus Deus exercituum, plena eſt omnis terra gloria ejus.

|| Apoc. 4. 8.

4. Et commota ſunt ſuperliminaria cardinum à voce clamantis, & domus repleta eſt fumo.

5. Et dixi: Væ mihi, quia tacui, quia vir

polluτus labiis ego ſum, & in medio populi
polluta labia habentis ego habito, & regem
Dominum exercituum vidi oculis meis.
6. Et volavit ad me unus de Seraphim,
& in manu ejus calculus, quem forcipe tu-
lerat de altari.
7. Et tetigit os meum, & dixit: Ecce te-
tigit hoc labia tua, & auferetur iniquitas
tua, & peccatum tuum mundabitur.
8. Et audivi vocem Domini dicentis: Quem
mittam? & quis ibit nobis? Et dixi: Ecce
ego, mitte me.
9. Et dixit: Vade, & dices populo huic:
|| Matth. 13. 14. Marc. 4. 12. Luc. 8. 10. Joan. 12. 40. Actor. 28. 26. Rom 11. 8. || Audite audientes, & nolite intelligere:
& videte viſionem, & nolite cognoſcere.
10. Excæca cor populi hujus, & aures ejus
aggrava: & oculos ejus claude: ne fortè
videat oculis ſuis, & auribus ſuis audiat,
& corde ſuo intelligat, & convertatur, &
ſanem eum.
11. Et dixi: Uſquequò Domine? Et dixi:
Donec deſolentur civitates abſque habitato-
re, & domus ſine homine, & terra relin-
quetur deſerta.
12. Et longè faciet Dominus homines, &
multiplicabitur quæ derelicta fuerat in me-
dio terræ.
13. Et adhuc in ea decimatio, & converte-
tur, & erit in oſtenſionem ſicut terebinthus,
& ſicut quercus, quæ expandit ramos ſuos:
ſemen ſanctum erit id, quod ſteterit in ea.

CAPUT VII.

Obſeſſa à Syris & ab Iſrael Jeruſalem, Iſaias prophetat illos non prævalituros, datque impio Achaz ſignum liberationis virginem parituram filium cujus nomen Emmanuel: prædicitque deſertionem Iſrael & graviſſimam Judæ afflictionem ac ſolitudinem.

Vide 4. Reg. 16. 5. & 16. Et 2. Paral. 28. Anno M. 3261. Ant. Chr. 754. 1. ET factum eſt in diebus Achaz filii
Joathan, filii Oziæ regis Juda, aſ-
cendit Raſin rex Syriæ, & Phacee filius
Romeliæ rex Iſrael in Jeruſalem, ad præ-
liandum contra eam: & non potuerunt de-
bellare eam.
2. Et nuntiaverunt domui David, dicentes:
Requievit Syria ſuper Ephraim, & commo-
tum eſt cor ejus, & cor populi ejus, ſicut
moventur ligna ſilvarum à facie venti.
3. Et dixit Dominus ad Iſaiam: Egredere
in occurſum Achaz tu, & qui derelictus eſt
Jaſub filius tuus, ad extremum aquæductus
|| Confer cum 4. Reg. 18. 17. || piſcinæ ſuperioris in via Agri fullonis.
4. Et dices ad eum: Vide ut ſileas: noli
timere, & cor tuum ne formidet à duabus
caudis titionum fumigantium iſtorum in ira
furoris Raſin regis Syriæ, & filii Romeliæ:
5. eò quòd conſilium inierit contra te Sy-
ria in malum Ephraim, & filius Romeliæ,
dicentes:
6. Aſcendamus ad Judam, & ſuſcitemus
eum, & avellamus eum ad nos, & pona-
mus regem in medio ejus filium Tabeel.
7. Hæc dicit Dominus Deus: Non ſtabit,
& non erit iſtud:
8. ſed caput Syriæ Damaſcus, & caput Da-
maſci Raſin: & adhuc ſexaginta & quinque
anni (*a*), & deſinet Ephraim eſſe populus:
9. & caput Ephraim Samaria, & caput Sa-
mariæ filius Romeliæ. Si non credideritis,
non permanebitis. (*b*)
10. ‡ Et adjecit Dñs loqui ad Achaz, dicens:
11. Pete tibi ſignum à Domino Deo tuo in
profundum inferni, ſive in excelſum ſuprà.
12. Et dixit Achaz: Non petam, & non
tentabo Dominum.
13. Et dixit: Audite ergo Domus David:
Numquid parum vobis eſt moleſtos eſſe ho-
minibus, quia moleſti eſtis, & Deo meo?
14. Propter hoc dabit Dominus ipſe vobis
ſignum. || Ecce virgo concipiet, & pariet fi-
lium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel.
15. Butyrum & mel comedet, ut ſciat re-
probare malum, & eligere bonum.
16. Quia antequam ſciat puer reprobare malũ,
& eligere bonum, derelinquetur terra, quam tu
deteſtaris à facie duorum regum ſuorum (*c*).
17. Adducet Dominus ſuper te, & ſuper
populum tuum, & ſuper domum patris tui dies,
qui non venerunt à diebus ſeparationis Ephra-
im à Juda (*d*) cum rege Aſſyriorum.
18. Et erit in die illa: Sibilabit Dominus
muſcæ, quæ eſt in extremo fluminum Ægy-
pti, & api, quæ eſt in terra Aſſur,
19. & venient, & requieſcent omnes in
torrentibus vallium, & in cavernis petra-
rum, & in omnibus frutetis, & in univer-
ſis foraminibus.
20. In die illa radet Dominus in novacu-
la conducta in his, qui trans flumen ſunt,
in rege Aſſyriorum, caput & pilos pedum,
& barbam univerſam.
21. Et erit in die illa: Nutriet homo vac-
cam boum, & duas oves,
22. & præ ubertate lactis comedet buty-
rum: butyrum enim & mel manducabit om-
nis qui relictus fuerit in medio terræ.
23. Et erit in die illa: Omnis locus ubi
fuerint mille vites mille argenteis, in ſpi-
nas & in vepres erunt.
24. Cum ſagittis & arcu ingredientur illuc:
vepres enim & ſpinæ erunt in univerſa terra.
25. Et omnes montes, qui in ſarculo ſar-
rientur, non veniet illuc terror ſpinarum
& veprium, & erit in paſcua bovis, & in
conculcationem pecoris.

CAPUT VIII.

Jubetur Iſaias in libro ſcribere nomen pueri naſcituri: prædicit regna Iſrael & Syriæ deſtruenda, Judæque afflictionem & futuram à Deo liberationem, licèt multi ex Juda caſuri ſint: jubet ligari teſtimonium & legem ſignari, ſubjiciens quæ immineant mala recedentibus à lege.

1. ET dixit Dominus ad me: Sume tibi li-
brum grandem, & ſcribe in eo ſtylo ho-
minis: Velociter ſpolia detrahe, citò prædare.
2. Et adhibui mihi teſtes fideles, Uriam ſa-
cerdotem, & Zachariam filium Barachiæ:
3. & acceſſi ad prophetiſſam, & concepit,
& peperit filium. Et dixit Dominus ad me:
Voca nomen ejus, Accelera ſpolia detrahe-
re: Feſtina prædari.

(*a*) Completa eſt Prophetia hæc, cùm regnante Aſſaradone Sennacheribi filio, an. M. 3327. novi coloni in Samaria collocati ſunt. (4. *Reg.* 17. 24. *cum* 1. *Eſdr.* 4. 2.) Et ſi enim à Salmanaſare maxima pars populi ante ann. 41. deportata fuerat, Reipublicæ tamen aliqua facies adhuc eſt relicta. (*b*) i. Conteremini vos quoque. Eodem enim tempore principes exercitus Aſſyriorū Manaſſem regem ceperunt. (2. *Par.* 33. 11.
‡ FER. 4. QUAT. TEMP. ADVENT. EPIST. 2. *Item.* IN FESTO ANNUNTIAT. B. VIRG. *Item.* IN MISSIS VOT. B. VIRG. TEMP. ADVENT.
|| *Matth.* 1. 23. *Luca* 1. 31.
(*c*) i. morientur duo illi Reges Syriæ & Iſraelis. 4. *Reg.* 16. 9.
(*d*) per Regem Aſſyriorum, ſ. Theglathphalaſar. 4. *Reg.* 15. 29.

4. Quia antequam ſciat puer vocare patrem ſuum & matrem ſuam, auferetur fortitudo Damaſci, & ſpolia Samariæ, coram rege * Aſſyriorum.

* *Theglathphalaſar.* 4. *Reg.* 16. 7

5. Et adjecit Dñs loqui ad me adhuc, dicens:

6. Pro eo quòd abjecit populus iſte aquas Siloe, quæ vadunt cum ſilentio, & aſſumpſit magis Raſin, & filium Romeliæ:

7. Propter hoc ecce Dominus adducet ſuper eos aquas fluminis fortes & multas, regem Aſſyriorum, & omnem gloriam ejus: & aſcendet ſuper omnes rivos ejus, & fluet ſuper univerſas ripas ejus,

8. & ibit per Judam, inundans, & tranſiens uſque ad collum veniet. Et erit extenſio alarum ejus, implens latitudinem terræ tuæ, ò Emmanuel.

9. Congregamini populi, & vincimini, & audite univerſæ procul terræ: confortamini, & vincimini, accingite vos & vincimini:

10. inite conſilium, & diſſipabitur: loquimini verbum, & non fiet: quia nobiſcum Deus.

11. Hæc enim ait Dominus ad me: Sicut in manu forti erudivit me, ne irem in via populi hujus, dicens.

12. Non dicatis, conjuratio: omnia enim quæ loquitur populus iſte, conjuratio eſt: & timorem ejus ne timeatis, neque paveatis.

13. Dominum exercituum ipſum ſanctificate: ipſe pavor veſter, & ipſe terror veſter.

14. Et erit vobis in ſanctificationem. || In lapidem autem offenſionis, & in petram ſcandali, duabus domibus Iſrael: in laqueum & in ruinam habitantibus Jeruſalem.

|| *Luca* 2. 34. *Rom.* 9. 32. 1. *Petr.* 2. 8.

15. Et offendent ex eis plurimi, & cadent, & conterentur, & irretientur, & capientur:

16. Liga teſtimonium, ſigna legem in diſcipulis meis.

17. Et expectabo Dominum, qui abſcondit faciem ſuam à domo Jacob, & præſtolabor eum.

18. Ecce ego & pueri mei, quos dedit mihi Dominus in ſignum, & in portentum Iſrael à Domino exercituũ, qui habitat in monte Sion.

19. Et cùm dixerint ad vos: Quærite à pythonibus, & à divinis, qui ſtrident in incantationibus ſuis: Numquid non populus à Deo ſuo requiret, pro vivis à mortuis?

20. Ad legem magis, & ad teſtimonium. Quòd ſi non dixerint juxta verbum hoc, non erit eis matutina lux,

21. Et tranſibit per eam, corruet, & eſuriet: & cùm eſurierit, iraſcetur, & maledicet regi ſuo, & Deo ſuo, & ſuſpiciet ſurſum.

22. Et ad terram intuebitur, & ecce tribulatio & tenebræ, diſſolutio & anguſtia, & caligo perſequens, & non poterit avolare de anguſtia ſua.

CAPUT IX.

Vaticinium de Chriſti nativitate, ipſiuſque imperio multiplicando: de liberatione Judæ à regibus Iſrael & Syriæ: quorum regnorum, & præſertim regni Iſrael ad Deum redire nolentis, graviſſimas cædes inteſtinaque diſſidia prædicit.

Matth. 4. 15.
* 1. Leviùs afflicta per Benadad regè Syriæ. 3. *Reg.* 15. 20.

1. PRimo tempore alleviata * eſt terra Zabulon, & terra Nephthali: & noviſſimo aggravata † eſt via maris trans Jordanem Galilææ Gentium.

† i. graviùs percuſſa per *Theglathphalaſar.* (4. *Reg.* 15. 29) Sublimiori verò & potiori ſenſu, intelligit Chriſtum in illis terris primum prædicaſſe, eaſque ſpiritaliter depræ daſſe ac interdum ſpoliaſſe. || *Jud.* 7. 22.

2. Populus qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam: habitantibus in regione umbræ mortis lux orta eſt eis.

3. Multiplicaſti gentem, & non magnificaſti lætitiam. Lætabuntur coram te, ſicut qui lætantur in meſſe, ſicut exultant victores capta præda, quando dividunt ſpolia.

4. Jugum enim oneris ejus, & virgam humeri ejus, & ſceptrum exactoris ejus ſuperaſti, || ſicut in die Madian.

5. Quia omnis violenta prædatio cum tumultu, & veſtimentum miſtum ſanguine, erit in combuſtionem, & cibus ignis.

6. PARVULUS enim NATUS eſt nobis, & filius datus eſt nobis, & factus eſt principatus ſuper humerum ejus: & vocabitur nomen ejus, Admirabilis, conſiliarius, Deus, fortis, pater futuri ſæculi, princeps pacis.

7. Multiplicabitur ejus imperium, & pacis non erit finis: ſuper ſolium David, & ſuper regnum ejus ſedebit: ut confirmet illud, & corroboret in judicio, & juſtitia, amodò & uſque in ſempiternum: zelus Domini exercituum faciet hoc.

8. Verbum miſit Dominus in Jacob, & cecidit in Iſrael.

9. Et ſciet omnis populus Ephraim, & habitantes Samariam, in ſuperbia & magnitudine cordis dicentes:

10. Lateres ceciderunt, ſed quadris lapidibus ædificabimus, ſycomoros ſucciderunt, ſed cedros immutabimus.

11. Et elevabit Dominus hoſtes Raſin || ſuper eum, & inimicos ejus in tumultum vertet:

|| 4. *Reg.* 16. 9.

12. Syriam ab Oriente, & Philiſthiim ab Occidente *: & devorabunt Iſrael toto ore. In omnibus his non eſt averſus furor ejus, ſed adhuc manus ejus extenta:

* Operam dantes Aſſyrio.

13. & populus non eſt reverſus ad percutientem ſe, & Dñm exercituum non inquiſierunt.

14. Et diſperdet Dominus ab Iſrael caput & caudam, incurvantem & refrænantem, die una.

15. Longævus & honorabilis, ipſe eſt caput: & propheta docens mendacium, ipſe eſt cauda.

16. Et erunt, qui beatificant populum iſtum, ſeducentes: & qui beatificantur, præcipitati.

17. Propter hoc ſuper adoleſcentulis ejus non lætabitur Dominus: & pupillorum ejus, & viduarum non miſerebitur: quia omnis hypocrita eſt & nequam, & univerſum os locutum eſt ſtultitiam. In omnibus his non eſt averſus furor ejus, ſed adhuc manus ejus extenta.

18. Succenſa eſt enim quaſi ignis impietas, veprem & ſpinam vorabit: & ſuccendetur in denſitate ſaltus, & convolvetur ſuperbia fumi.

19. In ira Domini exercituum conturbata eſt terra, & erit populus quaſi eſca ignis: vir fratri ſuo non parcet.

20. Et declinabit ad dexteram, & eſuriet: & comedet ad ſiniſtram, & non ſaturabitur: unuſquiſque carnem brachii ſui vorabit: Manaſſes Ephraim, & Ephraim Manaſſem ſimul ipſi contra Judam.

21. In omnibus his non eſt averſus furor ejus, ſed adhuc manus ejus extenta.

CAPUT X.

Væ condentibus leges iniquas in oppreſſionem pauperum & viduarum: regem Aſſur virgam furoris Domini prædicit ob ſuam ſuperbiam & cordis arrogantiam humiliandum; conſolatur Iſrael ne timeat ab Aſſur, reliquias ipſius ad Deum convertendas prædicens.

1. VÆ qui condunt leges iniquas: & ſcribentes, injuſtitiam ſcripſerunt:

2. ut opprimerent in judicio pauperes, & vim facerent cauſæ humilium populi mei: ut eſſent viduæ præda eorum, & pupillos diriperent.

3. Quid facietis in die viſitationis, & calamitatis de longè venientis? ad cujus confugietis auxilium? & ubi derelinquetis gloriam veſtram,

4. ne incurvemini ſub vinculo, & cum interfectis cadatis? ſuper omnibus his non eſt averſus furor ejus, ſed adhuc manus ejus extenta.

5. Væ Aſſur, * virga furoris mei & baculus ipſe eſt, in manu eorum indignatio mea.

** i. Sennacheribo Aſſyrio.*

6. Ad gentem fallacem mittam eum, & contra populum furoris mei mandabo illi, ut auferat ſpolia, & diripiat prædam, & ponat illum in conculcationem quaſi lutum platearum.

7. Ipſe autem non ſic arbitrabitur, & cor ejus non ita exiſtimabit: ſed ad conterendum erit cor ejus, & ad internecionem gentium non paucarum.

8. Dicet enim:

9. Nunquid non principes mei ſimul reges ſunt? nunquid non ut Charchamis, ſic Calano; & ut Arphad, ſic Emath? nunquid non ut Damaſcus, ſic Samaria?

10. Quomodo invenit manus mea regna idoli, ſic & ſimulachra eorum de Jeruſalem, & de Samaria.

11. Nunquid non ſicut feci Samariæ & idolis ejus, ſic faciam Jeruſalem & ſimulacris ejus?

12. Et erit: cùm impleverit Dominus cuncta opera ſua in monte Sion, & in Jeruſalem, viſitabo ſuper fructum magnifici cordis regis || Aſſur, & ſuper gloriam altitudinis oculorum ejus.

|| 4. Reg. 19. 35. Inf. 37. 36.

13. Dixit enim: In fortitudine manus meæ feci, & in ſapientia mea intellexi: & abſtuli terminos populorum, & principes eorum deprædatus ſum, & detraxi quaſi potens in ſublimi reſidentes.

14. Et invenit quaſi nidum manus mea fortitudinem populorum: & ſicut colliguntur ova, quæ derelicta ſunt, ſic univerſam terram ego congregavi: & non fuit qui moveret pennam, & aperiret os, & ganniret.

15. Nunquid gloriabitur ſecuris contra eum qui ſecat in ea? aut exaltabitur ſerra contra eum, à quo trahitur? Quomodo ſi elevetur virga contra elevantem ſe, & exaltetur baculus, qui utique lignum eſt.

16. Propter hoc mittet dominator Dominus exercituum in pinguibus ejus tenuitatem: & ſubtus gloriam ejus ſuccenſa ardebit quaſi combuſtio ignis.

17. Et erit lumen Iſrael in igne, & Sanctus ejus in flamma: & ſuccendetur, & devorabitur ſpina ejus, & vepres in die una.

18. Et gloria ſaltus ejus, & carmeli ejus, ab anima uſque ad carnem conſumetur, & erit terrore profugus.

19. Et reliquiæ ligni ſaltus ejus præ paucitate numerabuntur, & puer ſcribet eos.

20. Et erit in die illa: non adjiciet reſiduum Iſrael, & hi, qui fugerint de domo Jacob, inniti ſuper eo, qui percutit eos: ſed innitetur ſuper Dominum ſanctum Iſrael in veritate.

21. Reliquiæ convertentur, reliquiæ, inquam, Jacob ad Deum fortem.

22. || Si enim fuerit populus tuus Iſrael quaſi arena maris, reliquiæ convertentur ex eo: conſummatio abbreviata inundabit juſtitiam.

|| Inf. 11. 11. Rom. 9. 27.

23. Conſummationem enim & abbreviationem * Dominus Deus exercituum faciet in medio omnis terræ.

** Septuaginta & ex iis Apoſt. verbum abbreviatum.*

24. Propter hoc, hæc dicit Dominus Deus exercituum: Noli timere populus meus habitator Sion, ab Aſſur: in virga percutiet te, & baculum ſuum levabit ſuper te in via Ægypti.

25. Adhuc enim paululum modicumque, & conſummabitur indignatio & furor meus ſuper ſcelus eorum.

26. || Et ſuſcitabit ſuper eum Dominus exercituum flagellum, || juxta plagam Madian in petra Oreb, & virgam ſuam ſuper mare, & levabit eam in via Ægypti.

|| Inf. 37. 36. || Jud. 7. 25.

27. Et erit in die illa: Auferetur onus ejus de humero tuo, & jugum ejus de collo tuo, & computreſcet jugum à facie olei.

28. * Veniet in Ajath, tranſibit in Magron: apud Machmas commendabit vaſa ſua.

** Iter Sennacherib deſcribit.*

29. Tranſierunt curſim, Gaba ſedes noſtra: obſtupuit Rama, Gabaath Saulis fugit.

30. Hinni voce tua filia Gallim, attende Laiſa, paupercula Anathoth.

31. Migravit Medemena: habitatores Gabim confortamini.

32. Adhuc dies eſt, ut in Nobe ſtetur: agitabit manum ſuam ſuper montem filiæ Sion, collem Jeruſalem.

33. Ecce dominator Dñs exercituum confringet lagunculam in terrore, & excelſi ſtaturæ ſuccidentur, & ſublimes humiliabuntur.

34. Et ſubvertentur condenſa ſaltus ferro & Libanus cum excelſis cadet.

CAPUT XI.

Vaticinium de Chriſti nativitate; judicio, exaltatione, converſione populorum & gentium ad Chriſtum, & gloria ſepulchri ipſius: item de converſione reliquiarum Iſrael ad Deum, ac fide gentium.

1. ET ‡ egredietur virga de radice Jeſſe, & flos de radice ejus aſcendet:

Act. 13. 23. Infr. 51. 2. ‡ FER. 4. QUAT. TEMP. ADVENT.

2. Et requieſcet ſuper eum ſpiritus Domini; ſpiritus ſapientiæ, & intellectus, ſpiritus conſilii, & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ, & pietatis,

3. & replebit eum ſpiritus timoris Domini. Non ſecundum viſionem oculorum judicabit, neque ſecundùm auditum aurium arguet:

4. ſed judicabit in juſtitia pauperes, & arguet in æquitate pro manſuetis terræ: || & percutiet terram virga oris ſui, & ſpiritu labiorum ſuorum interficiet impium.

|| 2. Theſſ. 2. 8.

5. Et erit juſtitia cingulum lumborum ejus: & fides cinctorium renum ejus.

6. || Ha-

Digitized by Google

|| Iſa. 65. 25.

6. || Habitabit lupus cum agno: & pardus cum hœdo accubabit: vitulus & leo & ovis ſimul morabuntur, & puer parvulus minabit eos.

7. Vitulus & urſus paſcentur: ſimul requieſcent catuli eorum: & leo quaſi bos comedet paleas.

8. Et delectabitur infans ab ubere ſuper foramine aſpidis: & in caverna reguli, qui ablactatus fuerit, manum ſuam mittet.

9. Non nocebunt, & non occident in univerſo monte ſancto meo: quia repleta eſt terra ſcientia Domini, ſicut aquæ maris operientes.

|| Rom. 15. 12.

10. || In die illa, radix Jeſſe, qui ſtat in ſignum populorum, ipſum gentes deprecabuntur, & erit ſepulchrum ejus glorioſum.

11. Et erit in die illa: Adjiciet Dominus ſecundò manum ſuam ad poſſidendum reſiduum populi ſui, quod relinquetur ab Aſſyriis, & ab Ægypto, & à Phetros, & ab Æthiopia, & ab Ælam, & à Sennaar, & ab Emath, & ab inſulis maris.

12. Et levabit ſignum in nationes, & congregabit profugos Iſrael, & diſperſos Juda colliget à quatuor plagis terræ.

13. Et auferetur zelus Ephraim, & hoſtes Juda peribunt: Ephraim non æmulabitur Judam, & Judas non pugnabit contra Ephraim.

|| Vid. 4. Reg. 18. 8.

14. Et volabunt in humeros Philiſthiim || per mare, ſimul prædabuntur filios Orientis: Idumæa & Moab præceptum manus eorum, & filii Ammon obedientes erunt.

15. Et deſolabit Dominus linguam maris Ægypti, & levabit manum ſuam ſuper flumen in fortitudine ſpiritus ſui: & percutiet eum in ſeptem rivis, ita ut tranſeant per eum calceati.

16. Et erit via reſiduo populo meo, qui relinquetur ab Aſſyriis: ſicut fuit Iſraeli in die illa, qua aſcendit de terra Ægypti.

CAPUT XII.

Canticum laudis & gratiarum actionis pro liberatione & beneficiis Christi ſalvatoris.

1. ET dices in die illa: Confitebor tibi Domine, quoniam iratus es mihi: converſus eſt furor tuus, & conſolatus es me.

2. Ecce Deus ſalvator meus, fiducialiter agam, & non timebo: || quia fortitudo mea, & laus mea Dominus, & factus eſt mihi in ſalutem.

|| Exod. 15. 2. Pſ. 117. 14.

3. Haurietis aquas in gaudio de fontibus ſalvatoris:

4. & dicetis in die illa: Confitemini Domino, & invocate nomen ejus: notas facite in populis adinventiones ejus: mementote quoniam excelſum eſt nomen ejus.

5. Cantate Domino quoniam magnificè fecit: annuntiate hoc in univerſa terra.

6. Exulta, & lauda habitatio Sion: quia magnus in medio tui ſanctus Iſrael.

CAPUT XIII.

Ingens ac truculenta Babyloniorum vaſtatio à Medis.

1. ONus * Babylonis, quod vidit Iſaias filius Amos.

* i. Triſte vaticiniũ. Hic Deus quaſi claſſicum canit, eoque Darium & Cyrum cũ Medis & Perſis ad exſcindẽdam Babylonem evocat, quos ideò *ſanctificatos ſuos* nominat: i. à ſe deſtinatos, & quaſi conſecratos, ad victimam Dei complendam.

2. Super montem caliginoſum levate ſignum, exaltate vocem, levate manum, & ingrediantur portas duces.

† Darii Medi, & Cyri Perſæ.

3. Ego mandavi ſanctificatis meis, & vocavi fortes meos in ira mea, exultantes in gloria mea.

4. Vox multitudinis in montibus, quaſi populorum frequentium: vox ſonitus regum, † gentium congregatarum: Dominus exercituum præcepit militiæ belli,

5. venientibus de terra procul, à ſummitate cæli: Dominus, & vaſa furoris ejus, ut diſperdat omnem terram.

6. Ululate, quia propè eſt dies Domini: quaſi vaſtitas à Domino veniet.

7. Propter hoc, omnes manus diſſolventur, & omne cor hominis contabeſcet,

8. & conteretur. Torſiones & dolores tenebunt; quaſi parturiens, dolebunt: unuſquiſque ad proximum ſuum ſtupebit, facies combuſtæ vultus eorum.

9. Ecce dies Domini veniet, crudelis, & indignationis plenus, & iræ, furoriſque, ad ponendam terram in ſolitudinem, & peccatores ejus conterendos de ea.

|| Ezech. 32. 7. Joel. 2. 10. & 3. 15. Matth. 24. 29. Marc. 13. 24. Luc. 21. 25.

10. || Quoniam ſtellæ cæli, & ſplendor earum, non expandent lumen ſuum: obtenebratus eſt ſol in ortu ſuo, & luna non ſplendebit in lumine ſuo.

11. Et viſitabo ſuper orbis mala, & contra impios iniquitatem eorum, & quieſcere faciam ſuperbiam infidelium, & arrogantiam fortium humiliabo.

12. Pretioſior erit vir auro, * & homo mundo obrizo.

* Medi, nullo pretio induci poterunt ut viris parcant. Infr. 14. 17.

13. Super hoc cælum turbabo: & movebitur terra de loco ſuo, propter indignationem Domini exercituum, & propter diem iræ furoris ejus.

14. Et erit quaſi damula fugiens, & quaſi ovis, & non erit qui congreget: unuſquiſque ad populum ſuum convertetur, & ſinguli ad terram ſuam fugient.

15. Omnis, qui inventus fuerit, occidetur: & omnis, qui ſupervenerit, cadet in gladio.

|| Pſ. 136. 9.

16. || Infantes eorum allidentur in oculis eorum: diripientur domus eorum, & uxores eorum violabuntur.

17. Ecce ego ſuſcitabo ſuper eos Medos, qui argentum non quærant, nec aurum velint:

18. ſed ſagittis parvulos interficient, & lactantibus uteris non miſerebuntur, & ſuper filios non parcet oculus eorum.

|| Geneſ. 19. 24.

19. Et erit Babylon illa glorioſa in regnis, inclyta ſuperbia Chaldæorum: || ſicut ſubvertit Dominus Sodomam & Gomorrham.

20. Non habitabitur uſque in finem, & non fundabitur uſque ad generationem & generationem: nec ponet ibi tentoria Arabs, nec paſtores requieſcent ibi.

21. Sed requieſcent ibi beſtiæ, & replebuntur domus eorum draconibus: & habitabunt ibi ſtruthiones, & piloſi ſaltabunt ibi:

22. & reſpondebunt ibi ululæ in ædibus ejus, & ſirenes in delubris voluptatis.

CAPUT XIV.

Vaticinium de Judæorum conſolatione & à Babylonica captivitate liberatione, Babyloniorumque contritione: quorum ingens ſuperbia, amplitudo dominii & crudelitas explicantur, unà cum punitione Philiſthinorum, ac ceterorum qui ob calamitatem Judæorum læti ſunt.

1. PRopè eſt ut veniat tempus ejus, & dies ejus non elongabuntur. Miſerebitur enim Dominus Jacob, & eliget adhuc de Iſrael, & requieſcere eos faciet ſuper humum ſuam: adjungetur advena ad eos, & adhærebit domui Jacob.

2. Et tenebunt eos populi, & adducent eos in locum ſuum: & poſſidebit eos domus Iſrael ſuper terram Domini in ſervos & ancillas: & erunt capientes eos, qui ſe ceperant, & ſubjicient exactores ſuos.

3. Et erit in die illa: cùm requiem dederit tibi Deus à labore tuo, & à concuſſione tua, & à ſervitute dura, qua antè ſerviſti:

4. ſumes parabolam iſtam contra regem Babylonis, & dices: Quomodo ceſſavit exactor, quievit tributum?

5. Contrivit Dominus baculum impiorum, virgam dominantium,

6. cædentem populos in indignatione, plaga inſanabili, ſubjicientem in furore gentes, perſequentem crudeliter.

7. Conquievit & ſiluit omnis terra, gaviſa eſt & exultavit:

8. Abietes quoque lætatæ ſunt ſuper te, & cedri Libani: ex quo dormiſti, non aſcendet qui ſuccidat nos.

9. Infernus ſubter conturbatus eſt in occurſum adventus tui, ſuſcitavit tibi gigantes. Omnes principes terræ ſurrexerunt de ſoliis ſuis, omnes principes nationum.

10. Univerſi reſpondebunt, & dicent tibi: Et tu vulneratus es ſicut & nos, noſtri ſimilis effectus es.

11. Detracta eſt ad inferos ſuperbia tua, concidit cadaver tuum: ſubter te ſternetur tinea, & operimentum tuum erunt vermes.

12. Quomodo cecidiſti de cælo lucifer, qui manè oriebaris? corruiſti in terram, qui vulnerabas gentes?

13. qui dicebas in corde tuo: In cælum conſcendam, ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meum, ſedebo in monte teſtamenti, in lateribus Aquilonis.

14. Aſcendam ſuper altitudinem nubium, ſimilis ero Altiſſimo.

15. Verumtamen ad infernum detraheris, in profundum laci:

16. qui te viderint, ad te inclinabuntur, teque proſpicient: Numquid iſte eſt vir, qui conturbavit terram, qui concuſſit regna,

17. qui poſuit orbem deſertum, & urbes ejus deſtruxit, vinctis ejus non aperuit carcerem?

18. Omnes reges gentium univerſi dormierunt in gloria, vir in domo ſua.

19. Tu autem projectus es de ſepulchro tuo, quaſi ſtirps inutilis pollutus, & obvolutus cum his qui interfecti ſunt gladio, & deſcenderunt ad fundamenta laci, quaſi cadaver putridum.

20. Non habebis conſortium, neq; cum eis in ſepultura: tu enim terram tuam diſperdidiſti, tu populum tuum occidiſti: non vocabitur in æternum ſemen peſſimorum.

21. Præparate filios ejus occiſioni in iniquitate patrum ſuorum: non conſurgent, nec hæreditabunt terram, neque implebunt faciem orbis civitatum.

22. Et conſurgam ſuper eos, dicit Dñs exercituum: & perdam Babylonis nomen, & reliquias, & germen, & progeniem, dicit Dominus.

23. Et ponam eam in poſſeſſionem ericii, & in paludes aquarum, & ſcopabo eam in ſcopa terens, dicit Dominus exercituum.

24. Juravit Dominus exercituum, dicens: Si non, ut putavi, ita erit: & quomodo mente tractavi,

25. ſic eveniet: Ut conteram Aſſyrium * in terra mea, & in montibus meis conculcem eum: & auferetur ab eis jugum ejus, & onus illius ab humero eorum tolletur.

* Sennacherib.

26. Hoc conſilium, quod cogitavi ſuper omnem terram, & hæc eſt manus extenta ſuper univerſas gentes.

27. Dominus enim exercituum decrevit: & quis poterit infirmare? & manus ejus extenta: & quis avertet eam?

28. † In anno, * quo mortuus eſt rex Achaz, factum eſt onus iſtud:

† Alia prophetia, quæ non cohæret cum ſuperiori.

* Ann. M. 3277. Ant. Chr 727.

29. ne læteris Philiſthæa omnis tu, quoniam comminuta eſt virga percuſſoris tui: de radice enim colubri egredietur regulus, & ſemen ejus abſorbens volucrem.

30. Et paſcentur primogeniti pauperum, & pauperes fiducialiter requieſcent: & interire faciam in fame radicem tuam, & reliquias tuas interficiam.

31. Ulula porta, clama civitas: proſtrata eſt Philiſthæa omnis: ab Aquilone enim fumus veniet, & non eſt qui effugiet agmen ejus.

32. Et quid reſpondebitur nuntiis gentis? Quia Dominus fundavit Sion, & in ipſo ſperabunt pauperes populi ejus.

CAPUT XV.

Moabitarum ruina prædicitur, & compaſſio prophetæ erga Moab.

1. ONus * Moab. Quia nocte vaſtata eſt Ar Moab, conticuit: quia nocte vaſtatus eſt murus Moab, conticuit.

* Hoc vaticiniũ durat ad c. 17 pertinet autem ad ea quæ dicuntur. 4. Reg. 17. & 18. de Salmanaſare, qui comperta Oſee conſpiratione primùm Moabitarũ agrum vaſtavit deinde totũ Iſraeliticũ regnum pervaſit circa ann. 3280.

2. Aſcendit domus, & Dibon ad excelſa in planctum ſuper Nabo, & ſuper Medaba, Moab ululavit: ‖ in cunctis capitibus ejus calvitium, & omnis barba radetur.

‖ Jerem. 48. 37. Ezech. 7. 18.

3. In triviis ejus accincti ſunt ſacco: ſuper tecta ejus, & in plateis ejus omnis ululatus deſcendit in fletum.

4. Clamabit Heſebon, & Elcale, uſque Jaſa audita eſt vox eorum, ſuper hoc expediti Moab ululabunt, anima ejus ululabit ſibi.

5. Cor meum ad Moab clamabit, vectes ejus uſque ad Segor vitulam conternantem: per aſcenſum enim Luith flens aſcendet, & in via Oronaim clamorem contritionis levabunt.

6. Aquæ enim Nemrim deſertæ erunt, quia aruit herba, defecit germen, viror omnis interiit.

7. Secundùm magnitudinem operis, & viſitatio eorum: ad torrentem ſalicum ducent eos.

8. Quo-

8. Quoniam circuivit clamor terminum Moab: uſque ad Gallam ululatus ejus, & uſque ad Puteum Elim clamor ejus.

9. Quia aquæ Dibon repletæ ſunt ſanguine: ponam enim ſuper Dibon additamenta, his, qui fugerint de Moab leonem, & reliquiis terræ.

CAPUT XVI.

Orat emitti agnum, nempe Chriſtum, de Petra deſerti: Moab ob arrogantiam & perfidiam humiliabitur, paucis ex eo relictis.

1. EMitte agnum Domine dominatorem terræ, de Petra deſerti ad montem filiæ Sion.

2. Et erit: Sicut avis fugiens, & pulli de nido avolantes, ſic erunt filiæ Moab in tranſcenſu Arnon.

3. Ini conſilium, coge concilium: pone quaſi noctem umbram tuam in meridie: abſconde fugientes, & vagos ne prodas.

4. Habitabunt apud te profugi mei: Moab eſto latibulum eorum à facie vaſtatoris: finitus eſt enim pulvis, conſummatus eſt miſer: defecit qui conculcabat terram.

5. Et præparabitur in miſericordia ſolium, & ſedebit ſuper illud in veritate in tabernaculo David, judicans & quærens judicium, & velociter reddens quod juſtum eſt.

|| Jerem. 48. 29. 6. || Audivimus ſuperbiam Moab, ſuperbus eſt valdè: ſuperbia ejus & arrogantia ejus, & indignatio ejus, pluſquam fortitudo ejus.

7. Idcircò ululabit Moab ad Moab, univerſus ululabit: his, qui lætantur ſuper muros cocti lateris, loquimini plagas ſuas.

8. Quoniam ſuburbana Heſebon deſerta ſunt, & vineam Sabama Domini gentium exciderunt: flagella ejus uſque ad Jazer pervenerunt: erraverunt in deſerto, propagines ejus relictæ ſunt, tranſierunt mare.

9. Super hoc plorabo in fletu Jazer vineam Sabama: inebriabo te lacryma mea Heſebon, & Eleale: quoniam ſuper vindemiam tuam, & ſuper meſſem tuam vox calcantium irruit.

10. Et auferetur lætitia & exultatio de Carmelo, & in vineis non exultabit neque jubilabit. Vinum in torculari non calcabit qui calcare conſueverat: vocem calcantium abſtuli.

11. Super hoc venter meus ad Moab quaſi cithara ſonabit, & viſcera mea ad murum cocti lateris.

12. Et erit: cùm apparuerit quod laboravit Moab ſuper excelſis ſuis, ingredietur ad ſancta ſua ut obſecret, & non valebit.

13. Hoc verbum, quod locutus eſt Dominus ad Moab ex tunc:

14. & nunc locutus eſt Dominus, dicens: In tribus annis, quaſi anni mercenarii, auferetur gloria Moab ſuper omni populo multo, & relinquetur parvus & modicus, nequaquam multus.

CAPUT XVII.

Vaſtatis Damaſcenis auxiliaribus populi Iſrael, ſimiliter & Iſrael vaſtabitur, quia oblitus eſt Dei ſalvatoris ſui, ad quem calamitate preſſus revertetur: & væ perſecutoribus populi Domini denuntiatur.

1. ONus Damaſci. Ecce Damaſcus * deſinet eſſe civitas, & erit ſicut acervus lapidum in ruina.

2. Derelictæ civitates Aroer gregibus erunt, & requieſcent ibi, & non erit qui exterreat.

3. Et ceſſabit adjutorium ab Ephraim, & regnum à Damaſco: & reliquiæ Syriæ ſicut gloria filiorum Iſrael erunt: dicit Dominus exercituum.

4. Et erit in die illa: attenuabitur gloria Jacob, & pinguedo carnis ejus marceſcet.

5. Et erit ſicut congregans in meſſe quod reſtiterit, & brachium ejus ſpicas leget: & erit ſicut quærens ſpicas in valle Raphaim.

6. Et relinquetur in eo ſicut racemus, & ſicut excuſſio oleæ duarum vel trium olivarum in ſummitate rami, ſive quatuor aut quinque in cacuminibus ejus fructus ejus: dicit Dominus Deus Iſrael.

7. In die illa inclinabitur homo ad Factorem ſuum, & oculi ejus ad ſanctum Iſrael reſpicient:

8. & non inclinabitur ad altaria, quæ fecerunt manus ejus: & quæ operati ſunt digiti ejus non reſpiciet, lucos & delubra.

9. In die illa, erunt civitates fortitudinis ejus derelictæ ſicut aratra, & ſegetes quæ derelictæ ſunt à facie filiorum Iſrael, & eris deſerta.

10. Quia oblita es Dei ſalvatoris tui, & fortis adjutoris tui non es recordata: propterea plantabis plantationem fidelem, & germen alienum ſeminabis.

11. In die plantationis tuæ labruſca, & manè ſemen tuum florebit: ablata eſt meſſis in die hæreditatis, & dolebit graviter.

12. Væ multitudini populorum multorum, ut multitudo maris ſonantis: & tumultus turbarum, ſicut ſonitus aquarum multarum.

13. Sonabunt populi ſicut ſonitus aquarum inundantium, & increpabit eum, & fugiet procul: & rapietur ſicut pulvis montium à facie venti, & ſicut turbo coram tempeſtate.

14. In tempore veſpere, & ecce turbatio: in matutino, & non ſubſiſtet, hæc eſt pars eorum, qui vaſtaverunt nos, & ſors diripientium nos.

CAPUT XVIII.

Adverſus Ægyptios qui Judæos pellexerant ad confidendum in ipſis: additur conſolatio populi Judaici de reditu ad Jeruſalem.

1. VÆ terræ cymbalo alarum, quæ eſt trans flumina Æthiopiæ,

2. qui * mittit in mare legatos, & in vaſis papyri ſuper aquas. Ite Angeli † veloces ad gentem convulſam, & dilaceratam: ad popu-

lum

* Capta fuerat Damaſcus à Theglathphanaſaro ut eſt 4. Reg. 16. 9. Sed exciſa fuit à Salmanaſaro, cùm Iſraeliticum regnum exciſum eſt, ob ſocietatem quã fecerat cũ decem tribubus. Ob id mala utrorumque ibi Propheta conjungit.

* Hebr. *mittens*; nimirum regi Tiracę, expeditionẽ contra Sennacherib paranti: de quo 4. Reg. 19. Hinc intelligimus Deum opera Æthiopũ ad liberandũ populum ſuum uti noluiſſe, ſed ſtatim Angelo ſuo miſſo Sennacheribi exercitum deleviſſe. † i. *nuncii*, ſunt autem verba Tiracę regis.

lum terribilem, poſt quem non eſt alius:
ad gentem expectantem &. conculcatam,
cujus diripuerunt flumina terram ejus.
3. Omnes habitatores orbis, qui moramini
in terra, cùm elevatum fuerit ſignum in mon-
tibus, videbitis, & clangorem tubæ audietis:
4. Quia hæc dicit Dominus ad me: Quie-
ſcam, & conſiderabo in loco meo, ſicut
meridiana lux clara eſt, & ſicut nubes ro-
ris in die meſſis.
5. Ante meſſem enim totus effloruit, &
immatura perfectio germinabit, & præciden-
tur ramuſculi ejus falcibus: & quæ derelicta
fuerint, abſcindentur, & excutientur.
6. Et relinquentur ſimul avibus montium,
& beſtiis terræ: & æſtate perpetua erunt
ſuper eum volucres, & omnes beſtiæ ter-
ræ ſuper illum hiemabunt.
7. In tempore illo deferetur munus Do-
mino exercituum à populo divulſo & dilace-
rato; à populo terribili, poſt quem non fuit
alius; à gente expectante, expectante &
conculcata, cujus diripuerunt flumina ter-
ram ejus; ad locum nominis Domini exer-
cituum, montem Sion.

CAPUT XIX.

Deſcribit pleniùs Ægyptiorum punitionem; & quod ad Deum converſi, miſſo ipſis ſalvatore, conſolabuntur.

1. ONus Ægypti. * Ecce Dominus aſcen-
det ſuper nubem levem, & ingre-
dietur Ægyptum, & commovebuntur ſi-
mulacra Ægypti à facie ejus, & cor Æ-
gypti tabeſcet in medio ejus.
2. Et concurrere faciam Ægyptios ad-
versùs Ægyptios: & pugnabit vir contra
fratrem ſuum, & vir contra amicum ſu-
um, civitas adversùs civitatem, regnum
adversùs regnum.
3. Et dirumpetur ſpiritus Ægypti in vi-
ſceribus ejus, & conſilium ejus præcipitabo:
& interrogabunt ſimulacra ſua, & divinos
ſuos, & pythones, & ariolos.
4. Et tradam Ægyptum in manu domino-
rum † crudelium, & rex fortis * dominabi-
tur eorum, ait Dominus Deus exercituum.
5. Et areſcet aqua de mari, & fluvius
deſolabitur, atque ſiccabitur.
6. Et deficient flumina: attenuabuntur, &
ſiccabuntur rivi aggerum. Calamus & jun-
cus marceſcet:
7. nudabitur alveus rivi à fonte ſuo, &
omnis ſementis irrigua ſiccabitur, areſcet,
& non erit.
8. Et mœrebunt piſcatores, & lugebunt om-
nes mittentes in flumen hamum, & expanden-
tes rete ſuper faciem aquarum emarceſcent.
9. Confundentur qui operabantur linum,
pectentes & texentes ſubtilia.
10. Et erunt irrigua ejus flaccentia: omnes
qui faciebant lacunas ad capiendos piſces.
11. Stulti principes Taneos, ſapientes con-
ſiliarii Pharaonis dederunt conſilium inſi-
piens. Quomodo dicetis Pharaoni: Filius
ſapientium ego, filius regum antiquorum?
12. Ubi nunc ſunt ſapientes tui? an-
nuntient tibi, & indicent quid cogitave-
rit Dominus exercituum ſuper Ægyptum.
13. Stulti facti ſunt principes Taneos, emar-
cuerunt principes Mempheos, deceperunt
Ægyptum, angulum populorum ejus.
14. Dominus miſcuit in medio ejus ſpiritum
vertiginis: & errare fecerunt Ægyptum in
omni opere ſuo, ſicut errat ebrius & vomens.
15. Et non erit Ægypto opus, quod faciat ca-
put & caudam, incurvantem, & ræfrenantem.
16. In die illa erit Ægyptus quaſi mu-
lieres, & ſtupebunt, & timebunt à facie
commotionis manus Domini exercituum,
quam ipſe movebit ſuper eam.
17. Et erit terra Juda Ægypto in pavo-
rem: omnis, qui illius fuerit recordatus,
pavebit à facie conſilii Domini exercituum,
quod ipſe cogitavit ſuper eam.
18. || In die illa erunt quinque civitates in
terra Ægypti, loquentes lingua Chanaan;
& jurantes per Dominum exercituum: Ci-
vitas ſolis vocabitur una.
19. In die illa erit altare Domini in me-
dio terræ Ægypti, & titulus Domini juxta
terminum ejus:
20. erit in ſignum, & in teſtimonium
Domino exercituum in terra Ægypti. ‡
Clamabunt enim ad Dominum à facie tri-
bulantis, & mittet eis ſalvatorem, & pro-
pugnatorem, qui liberet eos.
21. Et cognoſcetur Dominus ab Ægypto:
& cognoſcent Ægyptii Dominum in die illa,
& colent eum in hoſtiis & in muneribus,
& vota vovebunt Domino, & ſolvent.
22. Et percutiet Dominus Ægyptum pla-
ga, & ſanabit eam, & revertentur ad Domi-
num, & placabitur eis, & ſanabit eos.
23. In die illa erit via de Ægypto in Aſſy-
rios, & intrabit Aſſyrius Ægyptum, & Ægy-
ptius in Aſſyrios, & ſervient Ægyptii Aſſur.
24. In die illa erit Iſrael tertius Ægyptio
& Aſſyrio: benedictio in medio terræ,
25. cui Benedixit Dominus exercituum,
dicens: benedictus populus meus Ægypti,
& opus manuum mearum Aſſyrio: hære-
ditas autem mea Iſrael.

CAPUT XX.

Ex hoc quòd Iſaias jubetur nudus & diſcalceatus incedere, prædicitur Ægyptiorum & Æthiopum captivitas ab Aſſyriis, Judæis de illorum afflictione ſtupentibus.

1. IN anno, * quo ingreſſus eſt Tharthan
in Azotum, cùm miſiſſet eum Sargon
† rex Aſſyriorum, & pugnaſſet contra Azo-
tum, & cepiſſet eam:
2. in tempore illo locutus eſt Dominus in
manu Iſaiæ filii Amos, dicens: Vade, &
ſolve ſaccum || de lumbis tuis, & calcea-
menta tua tolle de pedibus tuis. Et fecit
ſic, vadens nudus, & diſcalceatus.
3. Et dixit Dominus: Sicut ambulavit
ſervus meus Iſaias nudus, & diſcalceatus,
trium annorum ſignum & portentum erit
ſuper Ægyptum, & ſuper Æthiopiam:
4. ſic minabit rex * Aſſyriorum captivitatem

* Poſt mortem Sethonis regis Ægypti, cui bellum intulerat Sennacherib, diviſa eſt Ægyptus in reges duodecim, quoniam ariſtocratiam an. 15. duraviſſe notat Diodorus Sicul. Tandem horum unus Pſammiticus, alios vicit & interfecit. Hoc ſpectat præſens vaticinium.

† Duodecim illorum, de quibus ſuprà.

* ſcilicet, Pſammiticus qui ab ann. 3334. per 54 annos regnū obtinuit.

|| Ezech. cap. 30.

‡ SABB. 4. TEMP. ADVENT. EPIST. 1.

* Anno M. 3289. Ant. Chr. 715.

† Id eſt Sennacherib inter cujus duces, Tharthanem legimus. 4. Reg. 18. 17.

|| V. Zach. 13. 4. Matt. 3. 4.

* Hæc de expeditione Sennacherib contra Sethonem regem Ægypti & Tharacum regem Æthiopiæ intelligenda videntur, facta ann. M. 3294. Ant. Chr. 710. Vid. infr. 37. 9.

Ægy-

Ægypti, & tranſmigrationem Æthiopiæ, ju-
venum & ſenum, nudam & diſcalceatam, diſ-
coopertis natibus ad ignominiam Ægypti.
5. Et timebunt, & confundentur ab Æthio-
pia ſpe ſua, & ab Ægypto gloria ſua.
6. Et dicet habitator inſulæ hujus in die
illa: Ecce hæc erat ſpes noſtra, ad quos con-
fugimus in auxilium, ut liberarent nos à fa-
cie regis Aſſyriorum: & quomodo effugere
poterimus nos?

CAPUT XXI.

Ruina Babylonis per Medos & Perſas: onus Idumææ & Arabiæ.

1. ONus deſerti maris. Sicut turbines ab
Africo veniunt, de deſerto venit,
de terra horribili.
2. Viſio dura nuntiata eſt mihi: qui incre-
dulus eſt, infideliter agit: & qui depopulator
eſt, vaſtat. Aſcende Ælam, obſide Mede:
omnem gemitum ejus ceſſare feci.
3. Propterea repleti ſunt lumbi mei dolore,
anguſtia poſſedit me ſicut anguſtia partu-
rientis: corrui cùm audirem, conturbatus
ſum cùm viderem.
4. Emarcuit cor meum, tenebræ ſtupefe-
cerunt me: Babylon dilecta mea poſita eſt
mihi in miraculum.
5. Pone menſam, contemplare in ſpecu-
la comedentes & bibentes: ſurgite princi-
pes, arripite clypeum.
6. Hæc enim dixit mihi Dominus: Vade,
& pone ſpeculatorem: & quodcumque vi-
derit annuntiet.
7. Et vidit currum duorum equitum, aſcen-
ſorem aſini, & aſcenſorem cameli: & con-
templatus eſt diligenter multo intuitu.
8. Et clamavit leo: Super ſpeculam Do-
|| Hab. 2. 1. mini ego ſum, ſtans jugiter per diem: &
|| ſuper cuſtodiam meam ego ſum, ſtans
totis noctibus.
9. Ecce iſte venit aſcenſor vir bigæ equi-
|| Jer 51. 8. Apoc. 14. 8. tum, & reſpondit, & dixit: || Cecidit, ce-
cidit Babylon, & omnia ſculptilia deorum
ejus contrita ſunt in terram.
10. Tritura mea, & filii areæ meæ,
quæ audivi à Domino exercituum Deo Iſ-
rael, annuntiavi vobis.
11. Onus Duma ad me clamat ex Seir:
Cuſtos quid de nocte? cuſtos quid de
nocte?
12. Dixit cuſtos: Venit manè & nox: ſi
quæritis, quærite: convertimini, venite.
13. Onus in Arabia. In ſaltu ad veſperam
dormietis, in ſemitis Dedanim.
14. Occurrentes ſitienti ferte aquam,
qui habitatis terram Auſtri, cum panibus
occurrite fugienti.
15. A facie enim gladiorum fugerunt,
à facie gladii imminentis, à facie arcus
extenti, à facie gravis prælii:
16. quoniam hæc dicit Dominus ad me:
Adhuc in uno anno, quaſi in anno mer-
cenarii, & auferetur omnis gloria Cedar.
17. Et reliquiæ numeri ſagittariorum for-
tium de filiis Cedar imminuentur: Domi-
nus enim Deus Iſrael locutus eſt.

CAPUT XXII.

Sermo Domini contra Jeruſalem, cujus deflet propheta vaſtitatem: & quòd neglecto Deo fruſtrà ſe muniat ad reſiſtendum Aſſyriis: carpuntur, quòd cùm plangere deberent, gulæ indulgeant: & rejecto Sobna templi præpoſito ſubſtituitur Eliacim, cui magna datur poteſtas.

1. ONus * vallis viſionis. Quidnam
quoque tibi eſt, quia aſcendiſti &
tu omnis in tecta?
2. Clamoris plena, urbs frequens, civi-
tas exultans: interfecti tui, non interfecti
gladio, nec mortui in bello.
3. Cuncti principes tui fugerunt ſimul,
duræque ligati ſunt: omnes qui inventi ſunt,
vincti ſunt pariter, procul fugerunt.
4. Propterea dixi: Recedite à me, amarè
flebo: nolite incumbere ut conſolemini me
ſuper vaſtitate filiæ populi mei.
5. Dies enim interfectionis, & conculcationis,
& fletuũ, Dño Deo exercituum in valle viſionis
ſcrutans murum, & magnificus ſuper montem.
6. Et Ælam † ſumpſit pharetram, currum
hominis equitis, & parietem nudavit clypeus.
7. Et erunt electæ valles tuæ plenæ quadri-
garum, & equites ponent ſedes ſuas in porta.
8. Et revelabitur operimentum Judæ, & vide-
bis in die illa armamentarium domus ſaltus.
9. Et ſciſſuras civitatis David videbitis,
quia multiplicatæ ſunt: & congregaſtis a-
quas piſcinæ inferioris,
10. & domos Jeruſalem numeraſtis, & de-
ſtruxiſtis domos ad muniendum murum.
11. Et lacum feciſtis || inter duos muros
ad aquam piſcinæ veteris: & non ſuſpexi-
ſtis ad eum, qui fecerat eam, & operato-
rem ejus de longè non vidiſtis.
12. Et vocabit Dominus Deus exercituum
in die illa ad fletum, & ad planctum, ad
calvitium, & ad cingulum ſacci:
13. & ecce gaudium & lætitia, occidere
vitulos & jugulare arietes, comedere carnes,
& bibere vinum: || Comedamus, & biba-
mus: cras enim moriemur.
14. Et revelata eſt in auribus meis vox
Domini exercituum: Si dimittetur iniquitas
hæc vobis donec moriamini, dicit Dominus
Deus exercituum.
15. Hæc dicit Dominus Deus exercituũ: Vade,
ingredere ad eum qui habitat in tabernaculo, ad
Sobnam præpoſitum templi, & dices ad eum:
16. Quid tu hic, aut quaſi quis hic? quia
excidiſti tibi hic ſepulchrum, excidiſti in
excelſo memoriale diligenter, in petra ta-
bernaculum tibi.
17. Ecce Dominus aſportari te faciet,
ſicut aſportatur gallus gallinaceus, & quaſi
amictum ſic ſublevabit te.
18. Coronans coronabit te tribulatione,
quaſi pilam mittet te in terram latam & ſpa-
tioſam: ibi morieris, & ibi erit currus gloriæ
tuæ, ignominia domus Domini tui.
19. Et expellam te de ſtatione tua, &
de miniſterio tuo deponam te.
20. Et erit in die illa: Vocabo ſervum
meum Eliacim filium Helciæ,

* Hæc ad expeditionem quidẽ Sennacheribi pertinere videtur. Verum ad Manaſſis quoque tempora (cum quo captivus ductus impius Sobna) & ad ea quæ ſunt in libro Judith, referri quoque poſſe, opinatur, multi. Qui autem hic ℣. 20. nominatur Eliacim, non is eſſe videtur de quo infrà c. 36. ℣. 3. & 1°. 2. ac 4. Reg. c. 18. ℣. 18. qui ſub Ezechia Manaſſis patre floruit, ſed ejus potius filius, ipſius Helciæ nepos. Ille enim Eliacim *præpoſitus domus* erat, & Sobna ſcribam tu ſolùm agẽte, multò dignitate ſuperior; hic verò, ipſo Sobna cõditione inferior, quippe qui in ejus locum prædicitur ſublevandus.

† Per *Ælam* Perſæ intelliguntur, unde oriundus Holofernes. *V. Judith* 16. 12.

|| 4 *Reg.* 20. 20. 2. *Par.* 32. 30.

|| *Sap.* 2. 6. *Iſ.* 56. 12. 1. *Cor.* 15. 32.

21. & induam illum tunica tua, & cingulo tuo confortabo eum· & poteſtatem tuam dabo in manu ejus: & erit quaſi pater habitantibus Jeruſalem, & domui Juda.

22. ‖ Et dabo clavem * domus David ſuper humerum ejus: & aperiet, & non erit qui claudat: & claudet, & non erit qui aperiat.

23. Et figam illum paxillum in loco fideli, † & erit in ſolium gloriæ domui patris ejus.

24. Et ſuſpendent ſuper eum omnem gloriam domus patris ejus; vaſorum diverſa genera, omne vas parvulum à vaſis craterarum uſque ad omne vas muſicorum.

25. In die illa dicit Dominus exercituum: Auferetur paxillus, * qui fixus fuerat in loco fideli: & frangetur, & cadet, & peribit quod pependerat in eo, quia Dominus locutus eſt.

‖ *Apoc.* 3. 7. *Job* 12. 14.
* i. plenam adminiſtrationem regni.
† i. Firmabo eum & figam in dignitate & loco eximio, ita ut omnes ab eo pendeant. Factũ autẽ id videtur tempore Judith ſub pœnitente Manaſſe.
* Alius à ſuperiori, nempe Sobna.

CAPUT XXIII.

Tyri vaſtitas ad annos ſeptuaginta prædicitur propter ejus ſuperbiam, & poſtea reſtituetur.

1. ONus Tyri. * Ululate naves maris: quia vaſtata eſt domus, unde venire conſueverant: de terra Cethim revelatum eſt eis.

2. Tacete qui habitatis in inſula: negotiatores Sidonis transfretantes mare, repleverunt te.

3. In aquis multis ſemen Nili, Meſſis fluminis fruges ejus: & facta eſt negotiatio gentium.

4. Erubeſce Sidon: † ait enim mare: fortitudo maris: dicens: Non parturivi, & non peperi, & non enutrivi juvenes, nec ad incrementum perduxi virgines.

5. Cùm auditum fuerit in Ægypto, dolebunt cùm audierint de Tyro:

6. Tranſite maria, ululate qui habitatis in inſula:

7. Nunquid non veſtra hæc eſt, quæ gloriabatur à diebus priſtinis in antiquitate ſua? ducent eam pedes ſui longè ad peregrinandum.

8. Quis cogitavit hoc ſuper Tyrum quondam coronatam, cujus negotiatores principes, inſtitores ejus inclyti terræ?

9. Dominus exercituum cogitavit hoc, ut detraheret ſuperbiam omnis gloriæ, & ad ignominiam deduceret univerſos inclytos terræ.

10. Tranſi terram tuam quaſi flumen filia maris, non eſt cingulum ultrà tibi.

11. Manum ſuam extendit ſuper mare, conturbavit regna: Dominus mandavit adverſus Chanaan, ut contereret fortes ejus:

12. & dixit: Non adjicies ultrà ut glorieris, calumniam ſuſtinens virgo filia Sidonis: in Cethim conſurgens transfreta, ibi quoque non erit requies tibi.

13. Ecce terra Chaldæorum talis populus non fuit, Aſſur fundavit eam: in captivitatem traduxerunt robuſtos ejus, ſuffoderunt domos ejus, poſuerunt eam in ruinam.

14. Ululate naves maris, quia devaſtata eſt fortitudo veſtra.

15. Et erit in die illa: In oblivione eris ò Tyre ſeptuaginta annis, (a) ſicut dies regis (b) unius: poſt ſeptuaginta autem annos erit Tyro quaſi canticum meretricis.

16. Sume citharam, circui civitatem meretrix oblivioni tradita: benè cane, frequenta canticum, ut memoria tui ſit.

17. Et erit poſt ſeptuaginta annos: Viſitabit Dominus Tyrum, & reducet eam ad mercedes ſuas: (c) & rurſum fornicabitur cum univerſis regnis terræ ſuper faciem terræ.

18. Et erunt negotiationes ejus, & mercedes ejus ſanctificatæ Domino: non condentur, neque reponentur: quia his, qui habitaverint coram Domino, erit negotiatio ejus, ut manducent in ſaturitatem, & veſtiantur uſque ad vetuſtatem.

* Hoc eo tẽpore prophetæ revelatũ videtur, quo Tyrii, inſigni victoria contra Salmanaſarem parta (ut ex Menandro Tyrio refert Joſeph. *ſub finem l. 9.*) naturę loci & induſtrię cõfidentes, in propinquos Iſraelitas & alios feroces agerẽt. Anno M. 3287. Ant. Chr. 717.
† Quæ quodammodo Parens Tyri erat: ſiquidem à rege Aſcalonitorum expugnati Sidonii, ut refert Juſtinus, navibus appulſi Tyrum condiderunt.
(a) Quibus adumbrãtur alii 70 ann. captivitatis Judaicæ, de quibus vide *Jer.* 25. 11.
(b) i. regni nimirum Babylonici, quod à Cyro vaſtatum in oblivione erit.
(c) nam poſt ann. 70. ab oblivione per Nabuchodonoſor facta, quę rum finis in ann. M 3502. Darii Hyſtaſpis 19. cadit,) quieta permanſit, a[d] uſq; Alex. Magni tempora.

CAPUT XXIV.

Mala quæ Dominus propter peccata univerſo orbi facturus eſt, adjecta interim reliquiarum conſolatione: & quàm terribilis erit dies divini Judicii.

1. ECce Dominus diſſipabit terram, & nudabit eam, & affliget faciem ejus, & diſperget habitatores ejus.

2. ‖ Et erit ſicut populus, ſic ſacerdos: & ſicut ſervus, ſic dominus ejus: ſicut ancilla, ſic domina ejus: ſicut emens, ſic ille qui vendit: ſicut fœnerator, ſic is qui mutuum accipit: ſicut qui repetit, ſic qui debet.

3. Diſſipatione diſſipabitur terra, & direptione prædabitur. Dominus enim locutus eſt verbum hoc.

4. Luxit & defluxit terra, & infirmata eſt: defluxit orbis, infirmata eſt altitudo populi terræ.

5. Et terra infecta eſt ab habitatoribus ſuis: quia tranſgreſſi ſunt leges, mutaverunt jus, diſſipaverunt fœdus ſempiternum.

6. Propter hoc maledictio vorabit terram, & peccabunt habitatores ejus: ideoque inſanient cultores ejus, & relinquentur homines pauci.

7. Luxit vindemia, infirmata eſt vitis, ingemuerunt omnes qui lætabantur corde.

8. Ceſſavit gaudium tympanorum, quievit ſonitus lætantium, conticuit dulcedo citharæ.

9. Cum cantico non bibent vinum: amara erit potio bibentibus illam.

10. Attrita eſt civitas vanitatis, clauſa eſt omnis domus nullo introeunte.

11. Clamor erit ſuper vino in plateis: deſerta eſt omnis lætitia: tranſlatum eſt gaudium terræ.

12. Relicta eſt in urbe ſolitudo, & calamitas opprimet portas.

13. Quia hæc erunt in medio terræ, in medio populorum: quomodo ſi paucæ olivæ, quæ remanſerunt, excutiantur ex olea; & racemi, cùm fuerit finita vindemia.

14. Hi levabunt vocem ſuam, atque laudabunt: cùm glorificatus fuerit Dominus, hinnient de mari.

15. Propter hoc in doctrinis glorificate Dominum: in inſulis maris nomen Domini Dei Iſrael.

16. A finibus terræ laudes audivimus, gloriam Juſti. Et dixi: Secretum meum mihi, ſecretum meum mihi, væ mihi: prævarican-

‖ *Oſee* 4. 9.

tes præ-

tes prævaricati ſunt, & prævaricatione tranſ-
greſſorum prævaricati ſunt.
17. Formido, & fovea, & laqueus ſuper
te, qui habitator es terræ.
|| *Jerem. 48. 44.* 18. Et erit: || Qui fugerit à voce formi-
dinis, cadet in foveam: & qui ſe explica-
verit de fovea, tenebitur laqueo: quia ca-
taractæ de excelſis apertæ ſunt, & concu-
tientur fundamenta terræ.
19. Confractione confringetur terra, con-
tritione conteretur terra, commotione com-
movebitur terra,
20. agitatione agitabitur terra ſicut ebrius,
& auferetur quaſi tabernaculum unius noctis:
& gravabit eam iniquitas ſua, & corruet,
& non adjiciet ut reſurgat.
21. Et erit: in die illa viſitabit Domi-
nus ſuper militiam cæli in excelſo: & ſu-
per reges terræ, qui ſunt ſuper terram.
22. Et congregabuntur in congregatione
unius faſcis in lacum, & laudentur ibi in car-
cere: & poſt multos dies viſitabuntur.
|| *Joel. 2. 31. Actor. 2.* 23. || Et erubeſcet luna, & confundetur
ſol, cùm regnaverit Dominus exercituum in
monte Sion, & in Jeruſalem, & in conſ-
pectu ſenum ſuorum fuerit glorificatus.

CAPUT XXV.

Propheta Deo gratias agit de operibus ſuis mirabilibus, & beneficiis populo ipſius in monte Sion præſtandis.

1. DOmine Deus meus es tu, & exalta-
bo te, & confitebor nomini tuo:
quoniam feciſti mirabilia, cogitationes an-
tiquas fideles, amen.
2. Quia poſuiſti civitatem in tumulum,
urbem fortem in ruinam, domum alieno-
rum: ut non ſit civitas, & in ſempiter-
num non ædificetur.
3. Super hoc laudabit te populus fortis, ci-
vitas gentium robuſtarum timebit te.
4. Quia factus es fortitudo pauperi, forti-
tudo egeno in tribulatione ſua: ſpes à turbi-
ne, umbraculum ab æſtu. Spiritus enim ro-
buſtorum quaſi turbo impellens parietem.
5. Sicut æſtus in ſiti, tumultum alienorum
humiliabis: & quaſi calore ſub nube torrente,
propaginem fortium marceſcere facies.
6. Et faciet Dominus exercituum omnibus
populis in monte hoc convivium pinguium,
convivium vindemiæ, pinguium medullato-
rum, vindemiæ defæcatæ.
7. Et præcipitabit in monte iſto faciem vin-
culi colligati ſuper omnes populos, & telam
quam orditus eſt ſuper omnes nationes.
|| *1. Cor. 15. Apoc. 7. 17 & 21. 4.* 8. Præcipitabit mortem in ſempiternum: ||
& auferet Dominus Deus lacrymam ab omni
facie, & opprobrium populi ſui auferet de
univerſa terra: quia Dominus locutus eſt.
9. Et dicet in die illa: Ecce Deus noſter
iſte, expectavimus eum, & ſalvabit nos:
iſte Dominus, ſuſtinuimus eum, exultabi-
mus, & lætabimur in ſalutari ejus.
10. Quia requieſcet manus Domini in mon-
te iſto: & triturabitur Moab ſub eo, ſicu-
ti teruntur paleæ in plauſtro.
11. Et extendet manus ſuas ſub eo, ſicut
extendit natans ad natandum: & humiliabit
gloriam ejus cum alliſione manuum ejus.
12. Et munimenta ſublimium murorum tuo-
rum concident, & humiliabuntur, & de-
trahentur in terram uſque ad pulverem.

CAPUT XXVI.

Canticum gratiarum actionis ob exaltationem juſtorum & humiliationem impiorum, & de reſurrectione mortuorum.

1. IN die illa cantabitur canticum iſtud
in terra Juda:
Urbs fortitudinis noſtræ Sion ſalvator,
ponetur in ea murus & antemurale.
2. Aperite portas, & ingrediatur gens
juſta, cuſtodiens veritatem.
3. Vetus error abiit: ſervabis pacem: pa-
cem, quia in te ſperavimus.
4. Sperastis in Domino in ſæculis æternis,
in Domino Deo forti in perpetuum.
5. Quia incurvabit habitantes in excelſo,
civitatem ſublimem humiliabit.
Humiliabit eam uſque ad terram, detra-
het eam uſque ad pulverem.
6. Conculcabit eam pes, pedes pauperis,
greſſus egenorum.
7. Semita juſti recta eſt, rectus callis ju-
ſti ad ambulandum.
8. Et in ſemita judiciorum tuorum Domi-
ne ſuſtinuimus te: nomen tuum, & memo-
riale tuum in deſiderio animæ.
9. Anima mea deſideravit te in nocte: ſed
& ſpiritu meo in præcordiis meis de manè
vigilabo ad te.
Cùm feceris judicia tua in terra, juſtitiam
diſcent habitatores orbis.
10. Miſereamur impio, & non diſcet ju-
ſtitiam: in terra ſanctorum iniqua geſſit, &
non videbit gloriam Domini.
11. Domine exaltetur manus tua, & non
videant: videant, & confundantur zelan-
tes populi: & ignis hoſtes tuos devoret.
12. Domine dabis pacem nobis: omnis
enim opera noſtra operatus es nobis.
13. Domine Deus noſter, poſſederunt nos
domini abſque te, tantùm in te recorde-
mur nominis tui.
14. Morientes non vivant, gigantes non
reſurgant: propterea viſitaſti & contriviſti
eos, & perdidiſti omnem memoriam eorum.
15. Indulſiſti genti Domine, indulſiſti
genti: nunquid glorificatus es? elongaſti
omnes terminos terræ.
16. Domine in anguſtia requiſierunt te,
in tribulatione murmuris doctrina tua eis.
17. Sicut quæ concipit, cùm appropinqua-
verit ad partum, dolens clamat in doloribus
ſuis: ſic facti ſumus à facie tua Domine.
18. Concepimus, & quaſi parturivimus, &
peperimus ſpiritum: ſalutes non fecimus in ter-
ra, ideò non ceciderunt habitatores terræ.
19. Vivent mortui tui, interfecti mei re-
ſurgent: expergiſcimini, & laudate qui habita-
tis in pulvere: quia ros lucis ros tuus, &
terram gigantum detrahes in ruinam.
20. Vade populus meus, intra in cubi-
cula tua, claude oſtia tua ſuper te, ab-
ſcondere modicum ad momentum, donec
pertranſeat indignatio.

|| Mich. 1, 3.

21. || Ecce enim Dominus egredietur de loco ſuo, ut viſitet iniquitatem habitatoris terræ contra eum: & revelabit terra ſanguinem ſuum, & non operiet ultrà interfectos ſuos.

CAPUT XXVII.

Punitio Leviathan: paterna Domini correctio in filios Iſrael: civitas munita deſolabitur: filii Iſrael reverſi ab Aſſyriis & Ægypto adorabunt Dominum in Jeruſalem.

* i. validum.

1. IN die illa viſitabit Dominus in gladio ſuo duro, & grandi, & forti, ſuper Leviathan ſerpentem vectem *, & ſuper Leviathan ſerpentem tortuoſum, & occides cetum, qui in mari eſt.

2. In die illa vinea meri cantabit ei.

3. Ego Dominus, qui ſervo eam, repentè propinabo ei: ne fortè viſitetur contra eam, nocte & die ſervo eam.

4. Indignatio non eſt mihi: quis dabit me ſpinam & veprem in prælio? gradiar ſuper eam, ſuccendam eam pariter?

5. An potiùs tenebit fortitudinem meam, faciet pacem mihi, pacem faciet mihi?

6. Qui ingrediuntur impetu ad Jacob, florebit & germinabit Iſrael, & implebunt faciem orbis ſemine.

7. Numquid juxta plagam percutientis ſe percuſſit eum? aut ſicut occidit interfectos ejus, ſic occiſus eſt?

8. In menſura contra menſuram, cùm abjecta fuerit, judicabis eam: meditatus eſt in ſpiritu ſuo duro per diem æſtus.

9. Idcircò ſuper hoc dimittetur iniquitas domui Jacob: & iſte omnis fructus ut auferatur peccatum ejus, cùm poſuerit omnes lapides altaris ſicut lapides cineris alliſos, non ſtabunt luci & delubra.

10. Civitas enim munita deſolata erit, ſpecioſa relinquetur, & dimittetur quaſi deſertum: ibi paſcetur vitulus, & ibi accubabit, & conſumet ſummitates ejus.

11. In ſiccitate meſſes illius conterentur, mulieres venientes, & docentes eam: non eſt enim populus ſapiens, propterea non miſerebitur ejus, qui fecit eum: & qui formavit eum, non parcet ei.

12. Et erit: In die illa percutiet Dominus ab alveo fluminis uſque ad torrentem Ægypti, & vos congregabimini unus & unus filii Iſrael.

13. Et erit: In die illa clangetur in tuba magna, & venient qui perditi fuerant de terra Aſſyriorum, & qui ejecti erant in terra Ægypti, & adorabunt Dominum in monte ſancto in Jeruſalem.

CAPUT XXVIII.

Superbis & ebriis Iſraelitis comminatur Dominus eò quòd ſacerdotes vacent ebrietati, & principes irrideant verba & comminationes prophetarum, ponentes mendacium ſpem ſuam: de lapide angulari in fundamentis Sion ponendo: de pœna illuſorum, & conſolatione paucorum bonorum.

1. VÆ coronæ ſuperbiæ, ebriis Ephraim, & flori decidenti, gloriæ exultationis ejus, qui erant in vertice vallis pinguiſſimæ, errantes à vino.

2. Ecce validus & fortis Dominus, ſicut impetus grandinis; turbo confringens, ſicut impetus aquarum multarum inundantium, & emiſſarum ſuper terram ſpatioſam.

3. Pedibus conculcabitur corona ſuperbiæ ebriorum Ephraim.

4. Et erit flos decidens gloriæ exultationis ejus, qui eſt ſuper verticem vallis pinguium, quaſi temporaneum ante maturitatem autumni: quod cùm aſpexerit videns, ſtatim ut manu tenuerit, devorabit illud.

5. In die illa erit Dominus exercituum corona gloriæ, & ſertum exultationis reſiduo populi ſui:

6. & ſpiritus judicii ſedenti ſuper judicium, & fortitudo revertentibus de bello ad portam.

7. Verum hi quoque præ vino neſcierunt, & præ ebrietate erraverunt: ſacerdos & propheta neſcierunt præ ebrietate, abſorpti ſunt à vino, erraverunt in ebrietate, neſcierunt videntem, ignoraverunt judicium.

8. Omnes enim menſæ repletæ ſunt vomitus ſordiumque, ita ut non eſſet ultrà locus.

9. Quem docebit ſcientiam? & quem intelligere faciet auditum? ablactatos à lacte, avulſos ab uberibus.

10. Quia manda remanda, manda remanda, expecta reexpecta, expecta reexpecta, modicum ibi, modicum ibi.

11. || In loquela enim labii, & lingua altera loquetur ad populum iſtum. || 1. Cor. 14. 21.

12. Cui dixit: Hæc eſt requies mea, reficite laſſum, & hoc eſt meum refrigerium: & noluerunt audire.

13. Et erit eis verbum Domini: Manda, remanda, manda remanda, expecta reexpecta, expecta reexpecta, modicum ibi, modicum ibi: ut vadant, & cadant retrorſum, & conterantur, & illaqueentur, & capiantur.

14. Propter hoc audite verbum Domini viri illuſores, qui dominamini ſuper populum meum, qui eſt in Jeruſalem.

15. Dixiſtis enim: Percuſſimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum. Flagellum inundans cum tranſierit, non veniet ſuper nos: quia poſuimus mendacium ſpem noſtram, & mendacio protecti ſumus.

16. Idcircò hæc dicit Dominus Deus: || Ecce ego mittam in fundamentis Sion lapidem, lapidem probatum, angularem, pretioſum, in fundamento fundatum, qui crediderit, non feſtinet. || Pſal. 117. 22. Matth. 21. 42. Act. 4. 11. 1. Petr. 2. 6. Rom. 9. 33.

17. Et ponam in pondere judicium: & juſtitiam in menſura: & ſubvertet grando ſpem mendacii: & protectionem aquæ inundabunt.

18. Et delebitur fœdus veſtrum com morte, & pactum veſtrum cum inferno non ſtabit: flagellum inundans cum tranſierit, eritis ei in conculcationem.

19. Quandocumque pertranſierit, tollet vos: quoniam manè diluculò pertranſibit in die & in nocte, & tantummodò ſola vexatio intellectum dabit auditui.

20. Coanguſtatum eſt enim ſtratum, ita ut alter decidat: & pallium breve utrumque operire non poteſt:

Digitized by Google

|| 2. Reg. 5. 20. 1. Par. 14. 11. || Joſ. 10. 10.

21. || Sicut enim in monte diviſionum ſtabit Dominus: || ſicut in valle, quæ eſt in Gabaon, iraſcetur: ut faciat opus ſuum, alienum opus ejus: ut operetur opus ſuum, peregrinum eſt opus ejus ab eo.

22. Et nunc nolite illudere, ne fortè conſtringantur vincula veſtra. Conſummationem enim & abbreviationem audivi à Domino Deo exercituum ſuper univerſam terram.

23. Auribus percipite, & audite vocem meam, attendite, & audite eloquium meum.

24. Numquid tota die arabit arans ut ſerat, proſcindet & ſarriet humum ſuam?

25. Nonne cùm adæquaverit faciem ejus, ſeret gith, & cyminum ſparget, & ponet triticum per ordinem, & hordeum, & milium, & viciam in finibus ſuis?

26. Et erudiet illum in judicio: Deus ſuus docebit illum.

27. Non enim in ſerris triturabitur gith, nec rota plauſtri ſuper cyminum circuibit: ſed in virga excutietur gith, & cyminum in baculo.

28. Panis autem comminuetur: verùm non in perpetuum triturans triturabit illum, neque vexabit eum rota plauſtri, nec ungulis ſuis comminuet eum.

29. Et hoc à Domino Deo exercituum exivit, ut mirabile faceret conſilium, & magnificaret juſtitiam.

CAPUT XXIX.

Obſidio & afflictio Jeruſalem, contritio gentium illam obſidentium: de libro ſignato, ac cæcitate Judæorum: væ profundis corde denuntiatur: reliquias Jacob prædicit illuminandas, & ad Deum convertendas.

1. VÆ Ariel*, Ariel civitas, quam expugnabit David: additus eſt annus ad annum †: ſolemnitates evolutæ ſunt.

2. Et circumvallabo Ariel, & erit triſtis & mœrens, & erit mihi quaſi Ariel.

3. Et circumdabo quaſi ſphæram in circuitu tuo, & jaciam contra te aggerem, & munimenta ponam in obſidionem tuam.

4. Humiliaberis, de terra loqueris, & de humo audietur eloquium tuum: & erit quaſi pythonis de terra vox tua, & de humo eloquium tuum muſſitabit.

5. Et erit ſicut pulvis tenuis multitudo ventilantium te: & ſicut favilla pertranſiens multitudo eorum, qui contra te prævaluerunt:

6. eritque repentè confeſtim. A Domino exercituum viſitabitur in tonitruo, & commotione terræ, & voce magna turbinis & tempeſtatis, & flammæ ignis devorantis.

7. Et erit ſicut ſomnium viſionis nocturnæ multitudo omnium Gentium, quæ dimicaverunt contra Ariel, & omnes qui militaverunt, & obſederunt, & prævaluerunt adversùs eam.

8. Et ſicut ſomniat eſuriens, & comedit, cùm autem fuerit expergefactus, vacua eſt anima ejus: & ſicut ſomniat ſitiens, & bibit, & poſtquam fuerit expergefactus, laſſus adhuc ſitit, & anima ejus vacua eſt: ſic erit multitudo omnium Gentium, quæ dimicaverunt contra montem Sion.

* Ariel, id eſt Leo, erat nomen altaris holocauſtorũ, ut apparet Ezech. 43. 15. Nempe quòd ut Leo victimas Deo conſumeret. †Hæc pronuntiata videntur biennio ante adventum Sennacherib.

9. Obſtupeſcite, & admiramini, fluctuate, & vacillate: inebriamini, & non à vino: movemini, & non ab ebrietate.

10. Quoniam miſcuit vobis Dominus ſpiritũ ſoporis, claudet oculos veſtros, prophetas & principes veſtros, qui vident viſiones, operiet.

11. Et erit vobis viſio omnium ſicut verba libri ſignati, quem cùm dederint ſcienti litteras, dicent: Lege iſtum: & reſpondebit: Non poſſum, ſignatus eſt enim.

12. Et dabitur liber neſcienti litteras, diceturque ei: Lege: & reſpondebit: Neſcio litteras.

13. Et dixit Dominus: || Eò quòd appropinquat populus iſte ore ſuo, & labiis ſuis glorificat me, cor autem ejus longè eſt à me, & timuerunt me mandato hominum & doctrinis: || Matt. 15. 8. Marc. 7. 6.

14. Ideò ecce ego addam ut admirationem faciam populo huic miraculo grandi & ſtupendo: || peribit enim ſapientia à ſapientibus ejus, & intellectus prudentium ejus abſcondetur. || 1. Cor. 1. 19. Abd. 1. 8.

15. Væ qui profundi eſtis corde, ut à Domino abſcondatis conſilium: quorum ſunt in tenebris opera, & dicunt: || Quis videt nos, & quis novit nos? || Eccli. 23. 26.

16. Perverſa eſt hæc veſtra cogitatio: quaſi lutum contra figulum cogitet, & dicat opus factori ſuo: Non feciſti me: & figmentum dicat fictori ſuo: Non intelligis.

17. Nonne adhuc in modico & in brevi convertetur Libanus in charmel, & charmel in ſaltum reputabitur?

18. Et audient in die illa ſurdi verba libri, & de tenebris, & caligine oculi cæcorum videbunt.

19. Et addent mites in Domino lætitiam, & pauperes homines in ſancto Iſrael exultabunt:

20. quoniam defecit qui prævalebat, conſummatus eſt illuſor, & ſucciſi ſunt omnes qui vigilabant ſuper iniquitatem:

21. qui peccare faciebant homines in verbo, & arguentem in porta ſupplantabant, & declinaverunt fruſtrà à juſto.

22. Propter hoc, hæc dicit Dominus ad domum Jacob, qui redemit Abraham: Non modò confundetur Jacob, nec modò vultus ejus erubeſcet:

23. ſed cùm viderit filios ſuos, opera manuum mearum, in medio ſui ſanctificantes nomen meum, & ſanctificabunt Sanctum Jacob, & Deum Iſrael prædicabunt,

24. & ſcient errantes ſpiritu intellectum, & muſſitatores diſcent legem.

CAPUT XXX.

Comminatio adverſus Judæos, qui Domino inconſulto prementibus Aſſyriis ad Ægyptios confugiebant: ipſis quoque prophetarum admonitiones audire nolentibus, ſed vana præſidia quærentibus, gravem denuntiat afflictionem: & quàm ſit Deus futurus benignus ad ipſum revertentibus: & de magna revertentium felicitate, ac judicio impiorum.

1. VÆ filii deſertores*, dicit Dominus, ut faceretis conſilium, & non ex me: & ordiremini telam, & non per ſpiritum meum, ut adderetis peccatum ſuper peccatum:

2. qui ambulatis ut deſcendatis in Ægyptum, & os meum non interrogaſtis, ſperan-

* Eodem tempore & de eadem re hac pronuntiata videntur; etſi plerique ad Jeremiæ tempora referant.

tes

tes auxilium in fortitudine Pharaonis, & habentes fiduciam in umbra Ægypti.

3. Et erit vobis fortitudo Pharaonis in confuſionem, & fiducia umbræ Ægypti in ignominiam.

4. Erant enim in Tani principes tui, & nuntii tui uſque ad Hanes pervenerunt.

5. Omnes confuſi ſunt ſuper populo, qui eis prodeſſe non potuit: non fuerunt in auxilium & in aliquam utilitatem, ſed in confuſionem & in opprobrium.

6. Onus jumentorum Auſtri. In terra tribulationis & anguſtiæ leæna, & leo ex eis, vipera & regulus volans, portantes ſuper humeros jumentorum divitias ſuas, & ſuper gibbum camelorum theſauros ſuos, ad populum qui eis prodeſſe non poterit.

[|| *Vide Jerem. 37. 7.*] 7. || Ægyptus enim fruſtrà & vanè auxiliabitur: ideò clamavi ſuper hoc: Superbia tantùm eſt, quieſce.

8. Nunc ergo ingreſſus ſcribe ei ſuper buxum, & in libro diligenter exara illud, & erit in die noviſſimo in teſtimonium uſque in æternum.

9. Populus enim ad iracundiam provocans eſt, & filii mendaces, filii nolentes audire legem Dei.

10. Qui dicunt videntibus: Nolite videre: & aſpicientibus: Nolite aſpicere nobis ea, quæ recta ſunt: loquimini nobis placentia, videte nobis errores.

11. Auferte à me viam, declinate à me ſemitam, ceſſet à facie noſtra ſanctus Iſrael.

12. Propterea hæc dicit ſanctus Iſrael: Pro eo quòd reprobaſtis verbum hoc, & ſperaſtis in calumnia & in tumultu, & innixi eſtis ſuper eo:

13. propterea erit vobis iniquitas hæc ſicut interruptio cadens, & requiſita in muro excelſo, quoniam ſubitò, dum non ſperatur, veniet contritio ejus.

14. Et comminuetur ſicut conteritur lagena figuli contritione pervalida: & non invenietur de fragmentis ejus teſta, in qua portetur igniculus de incendio, aut hauriatur parum aquæ de fovea.

15. Quia hæc dicit Dominus Deus ſanctus Iſrael: Si revertamini & quieſcatis, ſalvi eritis: in ſilentio & in ſpe erit fortitudo veſtra. Et noluiſtis:

16. & dixiſtis: Nequaquam, ſed ad equos fugiemus: ideò fugietis. Et ſuper veloces aſcendemus: ideò velociores erunt, qui perſequentur vos.

17. Mille homines à facie terroris unius: & à facie terroris quinque fugietis, donec relinquamini quaſi malus navis in vertice montis, & quaſi ſignum ſuper collem.

18. Propterea expectat Dominus ut miſereatur veſtri: & ideò exaltabitur parcens vobis: quia Deus judicii Dominus: beati omnes qui expectant eum.

19. Populus enim Sion habitabit in Jeruſalem: plorans nequaquam plorabis, miſerans miſerebitur tui: ad vocem clamoris tui ſtatim ut audierit, reſpondebit tibi.

20. Et dabit vobis Dominus panem arctum, & aquam brevem: & non faciet avolare à te ultrà doctorem tuum: & erunt oculi tui videntes præceptorem tuum.

21. Et aures tuæ audient verbum poſt tergum monentis: Hæc eſt via, ambulate in ea: & non declinetis neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram.

22. Et contaminabis laminas ſcultilium argenti tui, & veſtimentum conflatilis auri tui, & diſperges ea ſicut immunditiam menſtruatæ. Egredere dices ei.

23. Et dabitur pluvia ſemini tuo, ubicumque ſeminaveris in terra: & panis frugum terræ erit uberrimus, & pinguis: paſcetur in poſſeſſione tua in die illo agnus ſpatiosè:

24. & tauri tui, & pulli aſinorum, qui operantur terram, commiſtum migma comedent ſicut in area ventilatum eſt.

25. Et erunt ſuper omnem montem excelſum, & ſuper omnem collem elevatum, rivi currentium aquarum in die interfectionis multorum cùm ceciderint turres.

26. Et erit lux lunæ ſicut lux ſolis, & lux ſolis erit ſeptempliciter ſicut lux ſeptem dierum, in die qua alligaverit Dominus vulnus populi ſui, & percuſſuram plagæ ejus ſanaverit.

27. Ecce nomen Domini venit de longinquo, ardens furor ejus, & gravis ad portandum: labia ejus repleta ſunt indignatione, & lingua ejus quaſi ignis devorans.

28. Spiritus ejus velut torrens inundans uſque ad medium colli, ad perdendas gentes in nihilum, & frænum erroris, quod erat in maxillis populorum.

29. Canticum erit vobis ſicut nox ſanctificatæ ſolemnitatis, & lætitia cordis ſicut qui pergit cum tibia, ut intret in montem Domini ad fortem Iſrael.

30. Et auditam faciet Dominus gloriam vocis ſuæ, & terrorem brachii ſui oſtendet in comminatione furoris, & flamma ignis devorantis: allidet in turbine, & in lapide grandinis.

31. A voce enim Domini pavebit Aſſur virga percuſſus.

32. Et erit tranſitus virgæ fundatus, quam requieſcere faciet Dominus ſuper eum in tympanis & citharis: & in bellis præcipuis expugnabit eos.

33. Præparata eſt enim ab heri Topheth*, à rege præparata, profunda, & dilatata. Nutrimenta ejus, ignis & ligna multa: flatus Domini ſicut torrens ſulphuris ſuccendens eam. [* Vallis extra Jeruſalem, infamis & contaminata.]

CAPUT XXXI.

Judæos qui fiducia in Deum relicta ad Ægyptios & humana confugiunt præſidia, prædicit conſumendos una cum ſuis auxiliariis: revertentes verò ad Dominum, virtute divina liberandos.

1. VÆ qui deſcendunt in Ægyptum ad auxilium, in equis ſperantes, & habentes fiduciam ſuper quadrigis, quia multæ ſunt: & ſuper equitibus, quia prævalidi nimis: & non ſunt confiſi ſuper ſanctum Iſrael, & Dominum non requiſierunt. [Cohærent hæc cum ſuperioribus, & aliis verbis eadem ferè res repetuntur.]

2. Ipſe autem ſapiens adduxit malum, & verba ſua non abſtulit: & conſurget contra domum peſſimorum, & contra auxilium operantium iniquitatem.

3. Ægyptus homo, & non Deus: & equi eorum, caro, & non ſpiritus: & Dominus inclinabit manum ſuam, & corruet auxiliator, & cadet cui præſtatur auxilium, ſimulque omnes conſumentur.

4. Quia hæc dicit Dominus ad me: Quomodo ſi rugiat leo, & catulus leonis ſuper prædam ſuam, & cùm occurrerit ei multitudo paſtorum, à voce eorum non formidabit, & à multitudine eorum non pavebit: ſic deſcendet Dominus exercituum ut prælietur ſuper montem Sion, & ſuper collem ejus.

5. Sicut aves volantes, ſic proteget Dominus exercituum Jeruſalem, protegens & liberans, tranſiens * & ſalvans.

*Quaſi diceret noćte una per Angelum ſuum, ut jam fecerat in Ægypto. Exod. 12. 29.

6. Convertimini ſicut in profundum receſſeratis filii Iſrael.

7. In die enim illa abjiciet vir idola argenti ſui, & idola auri ſui, quæ fecerunt vobis manus veſtræ in peccatum.

8. Et cadet || Aſſur in gladio non viri, & gladius non hominis vorabit eum, & fugiet non à facie gladii: & juvenes ejus vectigales erunt:

|| Inf. 37. 36. 4. Reg. 19. 35. 2. Par. 32. 21.

9. & fortitudo ejus à terrore tranſibit, & pavebunt fugientes principes ejus: dixit Dominus; cujus ignis eſt in Sion, & caminus ejus in Jeruſalem.

CAPUT XXXII.

De rege ac principibus in juſtitia regnaturis, & de populi ſubditi felicitate: ſtulto autem principi & opulentis mulieribus futura prædicitur calamitas: pacis quoque pulchritudo ac requies opulenta promittitur populo Dei.

1. ECce in juſtitia regnabit rex, & principes in judicio præerunt.

In typo Ezechiæ optimi regis deſcribit regnu Chriſti.

2. Et erit vir ſicut qui abſconditur à vento, & celat ſe à tempeſtate, ſicut rivi aquarum in ſiti, & umbra petræ prominentis in terra deſerta.

3. Non caligabunt oculi videntium, & aures audientium diligenter auſcultabunt.

4. Et cor ſtultorum intelliget ſcientiam, & lingua balborum velociter loquetur & planè.

5. Non vocabitur ultrà is, qui inſipiens eſt, princeps: neq; fraudulentus appellabitur major:

6. ſtultus enim fatua loquetur, & cor ejus faciet iniquitatem, ut perficiat ſimulationem, & loquatur ad Dominum fraudulenter, & vacuam faciat animam eſurientis, & potum ſitienti auferat.

7. Fraudulenti vaſa peſſima ſunt: ipſe enim cogitationes concinnavit ad perdendos mites in ſermone mendaci, cùm loqueretur pauper judicium.

8. Princeps verò ea, quæ digna ſunt principe, cogitabit, & ipſe ſuper duces ſtabit.

9. Mulieres opulentæ ſurgite, & audite vocem meam: filiæ confidentes percipite auribus eloquium meum.

10. Poſt dies enim & annum, vos conturbabimini confidentes: conſummata eſt enim vindemia, collectio ultrà non veniet.

11. Obſtupeſcite opulentæ, conturbamini confidentes: exuite vos, & confundimini, accingite lumbos veſtros.

12. Super ubera plangite, ſuper regione deſiderabili, ſuper vinea fertili.

13. Super humum populi mei ſpinæ & vepres aſcendent: quantò magis ſuper omnes domos gaudii civitatis exultantis?

14. Domus enim dimiſſa eſt, multitudo urbis relicta eſt, tenebræ & palpatio factæ ſunt ſuper ſpeluncas uſque in æternum. Gaudium onagrorum paſcua gregum,

15. donec effundatur ſuper nos ſpiritus de excelſo: & erit deſertum in charmel, & charmel in ſaltum reputabitur.

16. Et habitabit in ſolitudine judicium, & juſtitia in charmel ſedebit.

17. Et erit opus juſtitiæ pax, & cultus juſtitiæ ſilentium, & ſecuritas uſque in ſempiternum.

18. Et ſedebit populus meus in pulchritudine pacis, & in tabernaculis fiduciæ, & in requie opulenta.

19. Grando autem in deſcenſione ſaltus, & humilitate humiliabitur civitas.

20. Beati, qui ſeminatis ſuper omnes aquas, immittentes pedem bovis & aſini.

CAPUT XXXIII.

Permixtim de dejectione Sennacherib loquitur, & Judæorum liberatione, ac divinæ potentiæ exaltatione: invehitur contra hypocritas: & quales eſſe debeant qui cum Domino habitaturi ſunt in excelſis: Jeruſalem verò habitatio erit opulenta, in qua magnificabitur Dominus, rex & legislator noſter.

1. VÆ qui prædaris, nonne & ipſe prædaberis? & qui ſpernis, nonne & ipſe ſperneris? cùm conſummaveris deprædationem, deprædaberis: cùm fatigatus deſieris contemnere, contemneris:

De Sennacherib id intelligitur. Hieron.

2. Domine miſerere noſtri: te enim expectavimus: eſto brachium noſtrum in manè, & ſalus noſtra in tempore tribulationis.

3. A voce angeli fugerunt populi, & ab exaltatione tua diſperſæ ſunt gentes.

4. Et congregabuntur ſpolia veſtra ſicut colligitur bruchus, velut cùm foſſæ plenæ fuerint de eo.

5. Magnificatus eſt Dominus, quoniam habitavit in excelſo: implevit Siō judicio & juſtitia.

6. Et erit fides in temporibus tuis: divitiæ ſalutis ſapientia & ſcientia: timor Domini ipſe eſt theſaurus ejus.

7. Ecce videntes clamabunt foris, angeli pacis amarè flebunt.

8. Diſſipatæ ſunt viæ, ceſſavit tranſiens per ſemitam, irritum factum eſt pactum, projecit civitates, non reputavit homines.

9. Luxit, & elanguit terra: confuſus eſt Libanus, & obſorduit, & factus eſt Saron ſicut deſertum: & concuſſa eſt Baſan, & Carmelus.

10. Nunc conſurgam, dicit Dominus: nunc exaltabor, nunc ſublevabor.

11. Concipietis ardorem, parietis ſtipulam: ſpiritus veſter ut ignis vorabit vos.

12. Et erunt populi quaſi de incendio cineris, ſpinæ congregatæ igni comburentur.

13. Audite qui longè eſtis, quæ fecerim, & cognoſcite vicini fortitudinem meam.

14. Conterriti ſunt in Sion peccatores, poſſedit tremor hypocritas. Quis poterit habitare de vobis cum igne devorante? quis habitabit ex vobis cum ardoribus ſempiternis?

15. || Qui ambulat in juſtitiis, & loquitur ve-

|| Pſal. 14. 2.

rita-

ritatem, qui projicit avaritiam ex calumnia, & excutit manus ſuas ab omni munere, qui obturat aures ſuas ne audiat ſanguinem, & claudit oculos ſuos ne videat malum.

16. Iſte in excelſis habitabit, munimenta ſaxorum ſublimitas ejus: panis ei datus eſt, aquæ ejus fideles ſunt.

17. Regem in decore ſuo videbunt oculi ejus, cernent terram de longè.

|| 1. Cor. 1. 20.

18. Cor tuum meditabitur timorem: || ubi eſt litteratus? ubi legis verba ponderans? ubi doctor parvulorum?

19. Populum impudentem non videbis, populum alti ſermonis: ita ut non poſſis intelligere diſertitudinem linguæ ejus, in quo nulla eſt ſapientia.

20. Reſpice Sion civitatem ſolemnitatis noſtræ: oculi tui videbunt Jeruſalem, habitationem opulentam, tabernaculum, quod nequaquam transferri poterit: nec auferentur clavi ejus in ſempiternum, & omnes funiculi ejus non rumpentur.

21. quia ſolummodò ibi magnificus eſt Dominus noſter: locus fluviorum rivi latiſſimi & patentes: non tranſibit per eum navis remigum, neque trieris magna traſgredietur eum.

22. Dominus enim judex noſter, Dominus legiſer noſter, Dñs rex noſter: ipſe ſalvabit nos.

23. Laxati ſunt funiculi tui, & non prævalebunt: ſic erit malus tuus ut dilatare ſignum non queas. Tunc dividentur ſpolia prædarum multarum: claudi diripient rapinam.

24. Nec dicet vicinus: Elangui, populus qui habitat in ea, auferetur ab eo iniquitas.

CAPUT XXXIV.

Acerba Dei ultio ſuper omnes gentes: Idumææ quoque contritio & perpetua vaſtitas prædicitur.

1. ACcedite Gentes, & audite, & populi attendite: audiat terra, & plenitudo ejus, orbis, & omne germen ejus.

2. Quia indignatio Domini ſuper omnes Gentes, & furor ſuper univerſam militiam eorum: interſecit eos, & dedit eos in occiſionem.

3. Interfecti eorum projicientur, & de cadaveribus eorum aſcendet fœtor: tabeſcent montes à ſanguine eorum.

|| V. Apoc. 6. 13. & ſeq. & Ezech 32. 7.

4. || Et tabeſcet omnis militia cœlorum, & complicabuntur ſicut liber cœli: & omnis militia eorum defluet, ſicut defluit folium de vinea & de ficu.

5. Quoniam inebriatus eſt in cœlo gladius meus: ecce ſuper Idumæam deſcendet, & ſuper populum interfectionis meæ, ad judicium.

6. Gladius Domini repletus eſt ſanguine, incraſſatus eſt adipe, de ſanguine agnorum, & hircorum, de ſanguine medullatorum arietum: victima enim Domini in Boſra, & interfectio magna in terra Edom.

7. Et deſcendent unicornes cum eis, & tauri cum potentibus: inebriabitur terra eorum ſanguine, & humus eorum adipe pinguium:

8. quia dies ultionis Domini, annus retributionum judicii Sion.

9. Et convertentur torrentes ejus in picem, & humus ejus in ſulphur: & erit terra ejus in picem ardentem.

10. Nocte & die non extinguetur, in ſempiternum aſcendet fumus ejus: à generatione in generationem deſolabitur, in ſæcula ſæculorum non erit tranſiens per eam.

11. Et poſſidebunt illam onocrotalus & ericius: ibis & corvus habitabunt in ea: & extendetur ſuper eam menſura, ut redigatur ad nihilum, & perpendiculum in deſolationem.

12. Nobiles ejus non erunt ibi: regem potiùs invocabunt, & omnes principes ejus erunt in nihilum.

13. Et orientur in domibus ejus ſpinæ, & urticæ, & paliurus in munitionibus ejus: & erit cubile draconum: & paſcua ſtruthionum.

14. Et occurrent dæmonia onocentauris, & piloſus clamabit alter ad alterum: ibi cubavit lamia, & invenit ſibi requiem.

15. Ibi habuit foveam ericius, & enutrivit catulos, & circumfodit, & fovit in umbra ejus: illuc congregati ſunt milvi, alter ad alterum.

16. Requirite diligenter in libro Domini, & legite: unus ex eis non defuit, alter alterum non quæſivit: quia quod ex ore meo procedit, ille mandavit, & ſpiritus ejus ipſe congregavit ea.

17. Et ipſe miſit eis ſortem, & manus ejus diviſit eam illis in menſuram: uſque in æternum poſſidebunt eam, in generationem & generationem habitabunt in ea.

CAPUT XXXV.

De futura conſolatione, lætitia, ſecuritate, & felicitate perpetua eorum, qui in Chriſtum ſunt credituri.

1. ‡ LÆtabitur deſerta & invia, & exultabit ſolitudo, & florebit quaſi lilium. ‡ SABB. QUAT. TEMP. ADVENT. EPIST. 2.

2. Germinans germinabit, & exultabit lætabunda & laudans: gloria Libani data eſt ei: decor Carmeli, & Saron, ipſi videbunt gloriam Domini, & decorem Dei noſtri.

3. Confortate manus diſſolutas, & genua debilia roborate.

4. Dicite puſillanimis: Confortamini, & nolite timere: ecce Deus veſter ultionem adducet retributionis: Deus ipſe veniet, & ſalvabit vos.

5. Tunc aperientur oculi cæcorum, & aures ſurdorum patebunt.

6. Tunc ſaliet ſicut cervus claudus, & aperta erit lingua mutorum: quia ſciſſæ ſunt in deſerto aquæ, & torrentes in ſolitudine.

7. Et quæ erat arida, erit in ſtagnum, & ſitiens in fontes aquarum. In cubilibus, in quibus priùs dracones habitabant, orietur viror calami & junci.

8. Et erit ibi ſemita & via, & via ſancta vocabitur: non tranſibit per eam pollutus, & hæc erit vobis directa via, ita ut ſtulti non errent per eam.

9. Non erit ibi leo, & mala beſtia non aſcendet per eam, nec invenietur ibi: & ambulabunt qui liberati fuerint.

10. Et redempti à Domino convertentur, & venient in Sion cum laude: & lætitia ſempiterna ſuper caput eorum: gaudium & lætitiam obtinebunt, & fugiet dolor & gemitus.

CAPUT XXXVI.

Sennacherib captis civitatibus Judæ munitis, mittit Rabſacen ad capiendam Jeruſalem, qui variis in Ezechiam jactatis conviciis & blaſphemiis in Deum, Jeroſolymitas ad deditionem exhortatur.

* Ann. M. 3293. Ant. Chr. 713. Hoc bellum cum Æthiopico conjunctum, toto triennio geſtum eſſe, ex ejuſdem Prophetæ, cap. 20. colligimus.

1. ET factum eſt in quartodecimo anno regis Ezechiæ *, aſcendit Sennacherib rex Aſſyriorum ſuper omnes civitates Juda munitas, & cepit eas.

† Anno M. 3294. Ant. Chr. 710. *Vide* 4. *Reg.* 18. 13. 2. *Par.* 32. 1.

2. Et miſit † rex Aſſyriorum Rabſacen de Lachis in Jeruſalem, ad regem Ezechiam in manu gravi, & ſtetit in aquæductu piſcinæ ſuperioris in via Agri fullonis.

3. Et egreſſus eſt ad eum Eliacim filius Helciæ, qui erat ſuper domum, & Sobna ſcriba, & Joahe filius Aſaph à commentariis.

4. Et dixit ad eos Rabſaces: Dicite Ezechiæ: Hæc dicit rex magnus, rex Aſſyriorum: Quæ eſt iſta fiducia, qua confidis?

5. aut quo conſilio vel fortitudine rebellare diſponis? ſuper quem habes fiduciam quia receſſiſti à me?

6. Ecce confidis ſuper baculum arundineum confractum iſtum, ſuper Ægyptum: cui ſi innixus fuerit homo, intrabit in manum ejus, & perforabit eam: ſic Pharao rex Ægypti omnibus, qui confidunt in eo.

7. Quòd ſi reſponderis mihi: In Domino Deo noſtro confidimus: nonne ipſe eſt, cujus abſtulit Ezechias excelſa & altaria, & dixit Judæ & Jeruſalem: Coram altari iſto adorabitis?

8. Et nunc trade te domino meo regi Aſſyriorum, & dabo tibi duo millia equorum, nec poteris ex te præbere aſcenſores eorum.

9. Et quomodo ſuſtinebis faciem judicis unius loci ex ſervis domini mei minoribus? Quòd ſi cõfidis in Ægypto, in quadrigis, & in equitibus:

10. & nunc numquid ſine Domino aſcendi ad terram iſtam, ut diſperderem eam? Dominus dixit ad me: Aſcende ſuper terram iſtam, & diſperde eam.

11. Et dixit Eliacim, & Sobna, & Joahe ad Rabſacen: Loquere ad ſervos tuos Syra lingua: intelligimus enim: ne loquaris ad nos Judaicè in auribus populi, qui eſt ſuper murum.

12. Et dixit ad eos Rabſaces: Numquid ad dominum tuum & ad te miſit me dominus meus, ut loquerer omnia verba iſta; & non potius ad viros, qui ſedent in muro, ut comedant ſtercora ſua, & bibant urinam pedum ſuorum vobiſcum?

13. Et ſtetit Rabſaces, & clamavit voce magna Judaicè, & dixit: Audite verba regis magni, regis Aſſyriorum.

14. Hæc dicit rex: Non ſeducat vos Ezechias, quia non poterit eruere vos.

15. Et non vobis tribuat fiduciam Ezechias ſuper Domino, dicens: Eruens liberabit nos Dominus, non dabitur civitas iſta in manu regis Aſſyriorum.

16. Nolite audire Ezechiam: hæc enim dicit rex Aſſyriorum: Facite mecum benedictionem, & egredimini ad me, & comedite unuſquiſque vineam ſuam, & unuſquiſque ficum ſuam: & bibite unuſquiſque aquam ciſternæ ſuæ,

17. donec veniam, & tollam vos ad terram, quæ eſt ut terra veſtra, terram frumenti & vini, terram panum & vinearum.

18. Nec conturbet vos Ezechias, dicens: Dominus liberabit nos. Numquid liberaverunt dii gentium unuſquiſque terram ſuam de manu regis Aſſyriorum?

19. Ubi eſt deus Emath, & Arphad? Ubi eſt deus Sepharuaim? numquid liberaverunt Samariam de manu mea *?

* Sup. *dii ejus*: non verò dii aliorũ populorum ablatorum. Nam illi demùm Samariam miſſi ab Aſſaradone Sennacherib filio. (*Eſdr.* 4. 2.) Et alioqui patet ex ℣. ſeq. ſingulas terras cum ſingulis diis hic componi: & ex cap. ſeq. ℣. 13. hos eoſde populos à Sennacheribo recens tantùm devictos. || 4. *Reg.* 18. 36.

20. Quis eſt ex omnibus diis terrarum iſtarum, qui eruerit terram ſuam de manu mea, ut eruat Dominus Jeruſalem de manu mea?

21. || Et ſiluerunt, & non reſponderunt ei verbum. Mandaverat enim rex, dicens: Ne reſpondeatis ei.

22. Et ingreſſus eſt Eliacim filius Helciæ, qui erat ſuper domum: & Sobna ſcriba, & Joahe filius Aſaph à commentariis ad Ezechiam ſciſſis veſtibus, & nuntiaverunt ei verba Rabſacis.

CAPUT XXXVII.

Conſternatus Ezechias propter blaſphemias tum Rabſacis, tum Sennacherib, mittit ad Iſaiam ut Dominum deprecetur; qui ipſum confortans divinum promittit auxilium: & cæſo per Angelum exercitu Sennacherib, etiam ipſe à filiis ſuis interimitur.

4. *Reg.* 19. 1. * Anno M. 3294. Ant. Chr. 710. * Pontificem. *Hieron.*

1. ET factum eſt, cùm audiſſet rex Ezechias, ſcidit veſtimenta ſua, & obvolutus eſt ſacco, & intravit in domum Domini.

2. Et miſit Eliacim *, qui erat ſuper domum & Sobnam ſcribam, & ſeniores de ſacerdotibus opertos ſaccis ad Iſaiam filium Amos prophetam,

3. & dixerunt ad eum: Hæc dicit Ezechias: Dies tribulationis, & correptionis, & blaſphemiæ, dies hæc: quia venerunt filii uſque ad partum, & virtus non eſt pariendi.

4. Si quo modo audiat Dominus Deus tuus verba Rabſacis, quem miſit rex Aſſyriorum dominus ſuus ad blaſphemandum Deum viventem, & exprobrandum ſermonibus, quos audivit Dominus Deus tuus: leva ergo orationem pro reliquiis, quæ repertæ ſunt.

5. Et venerunt ſervi regis Ezechiæ ad Iſaiam.

6. Et dixit ad eos Iſaias: Hæc dicetis domino veſtro: Hæc dicit Dominus: Ne timeas à facie verborum, quæ audiſti, quibus blaſphemaverunt pueri regis Aſſyriorum me.

7. Ecce ego dabo ei ſpiritum, & audiet nuntium, & revertetur ad terram ſuam, & corruere eum faciam gladio in terra ſua.

8. Reverſus eſt autem Rabſaces, & invenit regem Aſſyriorum præliantem adverſus Lobnam. || Audierat enim quia profectus eſſet de Lachis. || 4. *Reg.* 19. 8.

9. & audivit de Tharaca rege Æthiopiæ, dicentes: Egreſſus eſt ut pugnet contra te. Quod cùm audiſſet, miſit nuntios ad Ezechiam, dicens:

10. Hæc dicetis Ezechiæ regi Judæ, loquentes: Non te decipiat Deus tuus, in quo tu confidis, dicens: Non dabitur Jeruſalem in manu regis Aſſyriorum.

11. Ecce tu audiſti omnia, quæ fecerunt

Digitized by Google

reges Aſſyriorum omnibus terris, quas ſubverterunt, & tu poteris liberari?

12. Numquid eruerunt eos dii Gentium, quos ſubverterunt patres mei, Gozan, & Haran, & Reſeph, & filios Eden, qui erant in Thelaſſar?

13. Ubi eſt rex Emath, & rex Arphad, & rex urbis Sepharuaim, Ana, & Ava ‖?

‖ 4. Reg. 18. 34. & 19. 13.

14. Et tulit Ezechias libros de manu nuntiorum, & legit eos, & aſcendit in domum Domini, & expandit eos Ezechias coram Domino.

15. Et oravit Ezechias ad Dominum, dicens:

16. Domine exercituum Deus Iſrael, qui ſedes ſuper Cherubim: tu es Deus ſolus omnium regnorum terræ, tu feciſti cœlum & terram.

17. Inclina Domine aurem tuam, & audi; aperi Domine oculos tuos, & vide, & audi omnia verba Sennacherib, quæ miſit ad blaſphemandum Deum viventem.

18. Verè enim Domine deſertas fecerunt reges Aſſyriorum terras, & regiones earum.

19. Et dederunt deos earum igni: non enim erant dii, ſed opera manuum hominum, lignum & lapis: & comminuerunt eos.

20. Et nunc Domine Deus noſter ſalva nos de manu ejus: & cognoſcant omnia regna terræ, quia tu es Dominus ſolus.

21. Et miſit Iſaias filius Amos ad Ezechiam, dicens: Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Pro quibus rogaſti me de Sennacherib rege Aſſyriorum:

22. hoc eſt verbum, quod locutus eſt Dominus ſuper eum: Deſpexit te, & ſubſannavit te virgo filia Sion: poſt te caput movit filia Jeruſalem.

23. Cui exprobraſti, & quem blaſphemaſti, & ſuper quem exaltaſti vocem, & levaſti altitudinem oculorum tuorum? Ad ſanctum Iſrael.

24. In manu ſervorum tuorum exprobraſti Domino: & dixiſti? In multitudine quadrigarum mearũ ego aſcendi altitudinem montium, juga Libani: & ſuccidam excelſa cedrorum ejus, & electas abietes illius, & introibo altitudinem ſummitatis ejus, ſaltum Carmeli ejus.

25. Ego fodi, & bibi aquam, & exſiccavi veſtigio pedis mei omnes rivos aggerum.

26. Numquid non audiſti, quæ olim fecerim ei? ex diebus antiquis ego plaſmavi illud: & nunc adduxi: & factum eſt in eradicationem collium compugnantium, & civitatum munitarum.

27. Habitatores earum breviata manu contremuerunt, & confuſi ſunt: facti ſunt ſicut fœnum agri, & gramen paſcuæ, & herba tectorum, quæ exaruit antequam matureſceret.

28. Habitationem tuam, & egreſſum tuum, & introitum tuum cognovi, & inſaniam tuam contra me.

29. Cùm fureres adversùm me, ſuperbia tua aſcendit in aures meas: ponam ergo circulum in naribus tuis, & frænum in labiis tuis; & reducam te in viam, per quam veniſti.

30. Tibi autem * hoc erit ſignum: Comede hoc anno quæ ſponte † naſcuntur, & in anno ſecundo pomis veſcere: in anno autem tertio ſeminate, & metite, & plantate vineas, & comedite fructum earum.

31. Et mittet id, quod ſalvatum fuerit de domo Juda, & quod reliquum eſt, radicem deorſum, & faciet fructum ſurſum:

32. quia de Jeruſalem exibunt reliquiæ, & ſalvatio de monte Sion: zelus Domini exercituum faciet iſtud.

33. Propterea hæc dicit Dominus de rege Aſſyriorum: Non intrabit civitatem hanc, & non jaciet ibi ſagittam, & non occupabit eam clypeus, & non mittet in circuitu ejus aggerem.

34. In via qua venit, per eam revertetur; & civitatem hanc non ingredietur, dicit Dominus:

35. & protegam civitatem iſtam, ut ſalvem eam propter me, & propter David ſervum meum.

36. ‖ Egreſſus eſt autem Angelus Domini, & percuſſit in caſtris Aſſyriorum centum octoginta quinque millia. Et ſurrexerunt manè, & ecce omnes cadavera mortuorum.

‖ Sup. 31. 8. 4. Reg. 19. 35. Tob. 1. 21. Eccli. 48. 24. 1. Mach. 7. 41. 2. Mach. 8. 19.

37. Et egreſſus eſt, & abiit, & reverſus eſt Sennacherib rex Aſſyriorum, & habitavit in Ninive.

38. Et factum eſt, cùm adoraret in templo Neſroch deum ſuum, Adramelech & Saraſar filii ejus percuſſerunt eum gladio: fugeruntque in terram Ararat, & regnavit Aſarhadon filius ejus pro eo.

CAPUT XXXVIII.

Ezechias à morte ſibi per Iſaiam comminata liberatus, ſigno in horologio Achaz accepto, & promiſſa de manu Aſſyriorum liberatione, additiſque ei ad vitam quindecim annis, canticum hoc gratiarum actionis Deo cecinit.

1. ‡ IN diebus illis ægrotavit Ezechias uſque ad mortem, & introivit ad eum Iſaias filius Amos propheta, & dixit ei: Hæc dicit Dominus: Diſpone domui tuæ, quia morieris tu, & non vives.

‡ FER. 5. POST CINER. Anno M. 3291. Ant. Chr. 713. 4. Reg. 20. 1. 2. Par. 32. 24.

2. Et convertit Ezechias faciem ſuam ad parietem, & oravit ad Dominum,

3. & dixit: Obſecro Domine, memento quæſo quomodo ambulaverim coram te in veritate, & in corde perfecto, & quod bonum eſt in oculis tuis fecerim. Et flevit Ezechias fletu magno.

4. Et factum eſt verbum Domini ad Iſaiam, dicens:

5. Vade, & dic Ezechiæ: Hæc dicit Dominus Deus David patris tui: Audivi orationem tuam, & vidi lacrymas tuas: ecce ego adjiciam ſuper dies tuos quindecim annos:

6. & de manu regis * Aſſyriorum eruam te, & civitatem iſtam: & protegam eam.

7. Hoc autem tibi erit ſignum à Domino, quia faciet Dominus verbum hoc, quod locutus eſt:

8. ‖ Ecce ego reverti faciam umbram linearum, per quas deſcenderat in horologio Achaz in ſole, retrorſum decem lineis. Et reverſus eſt ſol decem lineis per gradus, quos deſcenderat.

9. Scriptura † Ezechiæ regis Juda cùm ægrotaſſet, & convaluiſſet de infirmitate ſua.

10. Ego dixi: In dimidio dierum meorum vadam ad portas inferi.

* Ergo hæc hiſtoria ante plagam Sennacherib evenit, ut hæc verba *in diebus illis* generalem tantùm temporis notationem ſignificent. *Vide* 4. *Reg.* 20. 6. ‖ *Eccle.* 48. 26.
† Dictata ei, ut credibile eſt, ab Iſaia.

* O Jeruſalem.
† Nam meſſe ſuperioris anni ab hoſtibus & militibus Sennacherib vel occupata, vel conculcata; è ſponte germinantibus ſibi victum comparare neceſſe fuit: ſequenti verò anno (qui fuit Mundi 3295.) impediente Jubilæi lege, neque ſerere neque metere illis permiſſum erat. *Vide* 4. *Reg.* 19. 20.

Quæſivi reſiduum annorum meorum,
11. dixi: Non videbo Dominum Deum
in terra viventium.
Non aſpiciam hominem ultrà, & habitatorem quietis.
12. Generatio mea ablata eſt, & convoluta eſt à me, quaſi tabernaculum paſtorum.
Præciſa eſt velut à texente, vita mea:
dum adhuc ordirer, ſuccidit me: de manè
uſque ad veſperam finies me.
13. Sperabam uſque ad manè, quaſi leo
ſic contrivit omnia oſſa mea:
De manè uſque ad veſperam finies me:
14. ſicut pullus hirundinis ſic clamabo,
meditabor ut columba.
Attenuati ſunt oculi mei, ſuſpicientes in
excelſum.
Domine vim patior, reſponde pro me.
15. Quid dicam, aut quid reſpondebit mihi, cùm ipſe fecerit?
Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.
16. Domine ſi ſic vivitur, & in talibus vita
ſpiritus mei, corripies me, & vivificabis me.
17. Ecce in pace amaritudo mea amariſſima:
Tu autem eruiſti animam meã ut non periret,
projeciſti poſt tergum tuũ omnia peccata mea.
18. Quia non infernus confitebitur tibi, neque mors laudabit te: non expectabunt qui
deſcendunt in lacum, veritatem tuam.
19. Vivens vivens ipſe confitebitur tibi,
ſicut & ego hodie: pater filiis notam faciet
veritatem tuam.
20. Domine ſalvum me fac, & pſalmos
noſtros cantabimus cunctis diebus vitæ noſtræ in domo Domini.
21. Et juſſit Iſaias ut tollerent maſſam de ficis,
& cataplaſmarent ſuper vulnus, & ſanaretur.
22. Et dixit Ezechias: Quod erit ſignum
quia aſcendam in domum Domini?

CAPUT XXXIX.

Ezechias cùm miſſis à rege Babylonis nuntiis ſuos oſtendiſſet theſauros, ab Iſaia de futura eorum in Babylonem ablatione præmonetur.

1. IN tempore illo miſit Merodach Baladan, filius Baladan * rex Babylonis,
libros & munera ad Ezechiam: audierat
enim quòd ægrotaſſet & convaluiſſet.
2. Lætatus eſt autem ſuper eis Ezechias, &
oſtendit eis cellam aromatum, & argenti, &
auri, & odoramentorum, & unguenti optimi, & omnes apothecas ſupellectilis ſuæ, &
univerſa quæ inventa ſunt in theſauris ejus.
Non fuit verbum quòd non oſtenderet eis Ezechias in domo ſua, & in omni poteſtate ſua.
3. Introivit autem Iſaias propheta ad Ezechiam regem, & dixit ei: Quid dixerunt
viri iſti, & unde venerunt ad te? Et dixit
Ezechias: De terra longinqua venerunt ad
me, de Babylone.
4. Et dixit: Quid viderunt in domo tua?
Et dixit Ezechias: Omnia quæ in domo
mea ſunt, viderunt: non fuit res, quam
non oſtenderim eis in theſauris meis.
5. Et dixit Iſaias ad Ezechiam: Audi verbum Domini exercituum.

* *Baladan hic videtur eſſe is qui ab Agathia Beleſus, à Nic. Damaſc. Namyrus à Ptolem. Nabonaſſarus eſt dictus. Vide 4. Reg. 20. 12.*

6. Ecce dies venient, & auferentur omnia, quæ in domo tua ſunt, & quæ theſaurizaverunt patres tui uſque ad diem hanc,
in Babylonem: non relinquetur quidquam,
dicit Dominus.
7. Et de filiis tuis, qui exibunt de te,
quos genueris, tollent, & erunt eunuchi
in palatio regis Babylonis.
8. Et dixit Ezechias ad Iſaiam: Bonum verbum Domini quod locutus eſt. Et dixit: Fiat
tantùm pax, & veritas in diebus meis.

CAPUT XL.

Conſolatio & ſalus Jeruſalem per Chriſtum futura: Joannis Baptiſtæ prædicatio: fragilitas hominis, & perpetuitas verbi divini: Chriſti in carnem adventus, ipſiuſque gloria: poteſtas & retributio palam annuntianda: contra idololatras Deum ſcultilibus aſſimilantes, incomparabilem Dei potentiam ac ſapientiam commendat: quòdque ſperantes in Domino mutent fortitudinem.

1. CONſolamini, conſolamini popule meus,
dicit Deus veſter.
2. Loquimini ad cor Jeruſalem, & advocate
eam: quoniam completa eſt malitia ejus, dimiſſa eſt iniquitas illius: || ſuſcepit de manu || *Apoc.* 18
Domini duplicia pro omnibus peccatis ſuis.
3. || Vox clamantis in deſerto: Parate || *Matt.* 3. 3.
viam Domini, rectas facite in ſolitudine *Marc.* 1. 3
ſemitas Dei noſtri. *Luca* 3. 4. *Joan.* 1. 23.
4. Omnis vallis exaltabitur, & omnis
mons & collis humiliabitur, & erunt prava in directa, & aſpera in vias planas.
5. Et revelabitur gloria Domini, & videbit
omnis caro pariter quòd os Dñi locutum eſt.
6. Vox dicentis: Clama. Et dixi: Quid
clamabo? || Omnis caro fœnum, & omnis || *Eccli.* 14. 18.
gloria ejus quaſi flos agri. *Jacob.* 1. 10
7. Exſiccatum eſt fœnum, & cecidit flos, 1. *Pet.* 1. 24
quia ſpiritus Domini ſufflavit in eo. Verè
fœnum eſt populus:
8. exſiccatum eſt fœnum, & cecidit flos: Verbum autem Domini noſtri manet in æternum.
9. ‡ Super montem excelſum aſcende tu, ‡ SABB. QUAT.
qui evangelizas Sion: exalta in fortitudine TEMP.
vocem tuam, qui evangelizas Jeruſalem: ADVENT.
exalta, noli timere. Dic civitatibus Juda: EPIST. 3.
Ecce Deus veſter:
10. ecce Dominus Deus in fortitudine veniet, & brachium ejus dominabitur: ecce
merces ejus cum eo, & opus illius coram illo.
11. || Sicut paſtor gregem ſuum paſcet: || *Ezech.* 34.
in brachio ſuo congregabit agnos, & in 23. & 37. 24.
ſinu ſuo levabit, fœtas ipſe portabit. *Joann.* 10. 11.
12. Quis menſus eſt pugillo aquas, & cœlos palmo ponderavit? quis appendit tribus
digitis molem terræ, & libravit in pondere
montes, & colles in ſtatera?
13. || Quis adjuvit ſpiritum Domini? aut || *Sap.* 9. 13.
quis conſiliarius ejus fuit, & oſtendit illi? *Rom.* 11. 34.
14. Cum quo iniit conſilium, & inſtruxit eum, 1. *Cor.* 2. 16.
& docuit eum ſemitam juſtitiæ, & erudivit eum
ſcientiam, & viam prudentiæ oſtendit illi?
15. Ecce Gentes quaſi ſtilla ſitulæ, &
quaſi momentum ſtateræ reputatæ ſunt: ecce inſulæ quaſi pulvis exiguus.

16. Et

Digitized by Google

16. Et Libanus non ſufficiet ad ſuccendendum, & animalia ejus non ſufficient ad holocauſtum.

17. Omnes gentes quaſi non ſint, ſic ſunt coram eo, & quaſi nihilum & inane reputatæ ſunt ei.

|| *Actor.* 17. 29. 18. || Cui ergo ſimilem feciſtis Deum? aut quam imaginem ponetis ei?

19. Nunquid ſculptile conflavit faber? aut aurifex auro figuravit illud, & laminis argenteis argentarius?

20. Forte lignum & imputribile elegit: artifex ſapiens quærit quomodo ſtatuat ſimulacrum, quod non moveatur.

21. Nunquid non ſcitis? nunquid non audiſtis? nunquid non annuntiatum eſt vobis ab initio? nunquid non intellexiſtis fundamenta terræ?

22. Qui ſedet ſuper gyrum terræ, & habitatores ejus ſunt quaſi locuſtæ: qui ex-
|| *Gen.* 1. 6. *Pſal.* 14. 2. tendit velut nihilum cælos, || & expandit eos ſicut tabernaculum ad inhabitandum.

23. Qui dat ſecretorum ſcrutatores quaſi non ſint, judices terræ velut inane fecit:

24. & quidem neque plantatus, neque ſatus, neque radicatus in terra truncus eorum: repentè flavit in eos, & aruerunt, & turbo quaſi ſtipulam auferet eos.

25. Et cui aſſimilaſtis me, & adæquaſtis, dicit Sanctus?

26. Levate in excelſum oculos veſtros, & videte quis creavit hæc: qui educit in numero militiam eorum, & omnes ex nomine vocat: præ multitudine fortitudinis & roboris, virtutiſque ejus, neque unum reliquum fuit.

27. Quare dicis Jacob, & loqueris Iſrael: Abſcondita eſt via mea à Domino, & à Deo meo judicium meum tranſivit?

28. Nunquid neſcis, aut non audiſti? Deus ſempiternus Dominus, qui creavit terminos terræ: non deficiet, neque laborabit, nec eſt inveſtigatio ſapientiæ ejus.

29. Qui dat laſſo virtutem: & his, qui non ſunt, fortitudinem & robur multiplicat.

30. Deficient pueri & laborabunt, & juvenes in infirmitate cadent.

31. Qui autem ſperant in Domino, mu-
|| *Pſal.* 103. 5. tabunt fortitudinem, || aſſument pennas ſicut aquilæ, current & non laborabunt, ambulabunt, & non deficient.

CAPUT XLI.

Diſceptat Dominus cum idololatris de potentia & variis magniſque beneficiis populo Judaico exhibitis: quibus ſuam comprobat potentiam & benignitatem erga homines: oſtendens ſimul & idolorum impotentiam, & idololatrarum vanitatem.

* *Hebr.* taceteï.cũ ſilentio admiramini, vel me audite. 1. TAceant * ad me inſulæ, & Gentes mutent fortitudinem: accedant, & tunc loquantur, ſimul ad judicium propinquemus.

2. Quis ſuſcitavit ab Oriente juſtum, vocavit eum ut ſequeretur ſe? dabit in conſpectu ejus gentes, & reges obtinebit: dabit quaſi pulverem gladio ejus, ſicut ſtipulam vento raptam arcui ejus.

3. Perſequetur eos, tranſibit in pace, ſemita in pedibus ejus non apparebit.

4. Quis hæc operatus eſt, & fecit, vocans generationes ab exordio? Ego Domi-
nus, || primus & noviſſimus ego ſum. || *Inf.* 44. 6. & 48. 12. *Apoc.* 1. 8. 17. & 22. 13.

5. Viderunt inſulæ, & timuerunt, extrema terræ obſtupuerunt, appropinquaverunt, & acceſſerunt.

6. Unuſquiſque proximo ſuo auxiliabitur, & fratri ſuo dicet: Confortare.

7. Confortavit faber ærarius percutiens malleo eum, qui cudebat tunc temporis, dicens: Glutino bonum eſt: & confortavit eum clavis, ut non moveretur.

8. Et tu Iſrael ſerve meus Jacob quem elegi, ſemen Abraham amici mei:

9. in quo apprehendi te ab extremis terræ, & à longinquis ejus vocavi te, & dixi tibi: Servus meus es tu, elegi te, & non abjeci te.

10. Ne timeas, quia ego tecum ſum: ne declines, quia ego Deus tuus: confortavi te, & auxiliatus ſum tibi, & ſuſcepit te dextera juſti mei.

11. Ecce confundentur & erubeſcent omnes qui pugnant adverſum te: erunt quaſi non ſint, & peribunt viri, qui contradicunt tibi.

12. Quæres eos, & non invenies viros rebelles tuos: erunt quaſi non ſint: & veluti conſumptio homines bellantes adverſum te.

13. Quia ego Dominus Deus tuus apprehendens manum tuam, dicenſque tibi: Ne timeas, ego adjuvi te.

14. Noli timere vermis Jacob, qui mortui eſtis ex Iſrael: ego auxiliatus ſum tibi, dicit Dominus: & redemptor tuus Sanctus Iſrael.

15. Ego poſui te quaſi plauſtrum triturans novum, habens roſtra ſerrantia: triturabis montes, & comminues: & colles quaſi pulverem pones.

16. Ventilabis eos, & ventus tollet, & turbo diſperget eos: & tu exultabis in Domino, in ſancto Iſrael lætaberis.

17. Egeni & pauperes quærunt aquas, & non ſunt: lingua eorum ſiti aruit. Ego Dominus exaudiam eos, Deus Iſrael non derelinquam eos.

18. Aperiam in ſupinis collibus flumina, & in medio camporum fontes: ponam deſertum in ſtagna aquarum, & terram inviam in rivos aquarum.

19. Dabo in ſolitudinem cedrum, & ſpinam, & myrtum, & lignum olivæ: ponam in deſerto abietem, ulmum, & buxum ſimul:

20. ut videant, & ſciant, & recogitent, & intelligant pariter, quia manus Domini fecit hoc, & ſanctus Iſrael creavit illud.

21. Propè facite judicium veſtrum, dicit Dominus: afferte, ſi quid fortè habetis, dixit rex Jacob.

22. Accedant, & nuntient nobis quæcumque ventura ſunt: priora quæ fuerunt nuntiate: & ponemus cor noſtrum, & ſciemus noviſſima eorum, & quæ ventura ſunt indicate nobis.

23. Annuntiate quæ ventura ſunt in futurum, & ſciemus quia dii eſtis vos. Benè quoque aut malè, ſi poteſtis, facite: & loquamur, & videamus ſimul.

24. Ecce, vos eſtis ex nihilo, & opus veſtrum ex eo, quod non eſt: abominatio eſt qui elegit vos.

25. Suſcitavi ab Aquilone, & veniet ab Ortu ſolis: vocabit nomen meum, & addu-

cet ma-

cet magiſtratus quaſi lutum, & velut plaſtes conculcans humum.

26. Quis annuntiavit ab exordio ut ſciamus: & à principio ut dicamus: Juſtus es? non eſt neque annuntians, neque prædicens, neque audiens ſermones veſtros.

27. Primus ad Sion dicet: Ecce adſunt, & Jeruſalem evangeliſtam dabo.

28. Et vidi, & non erat neque ex iſtis quiſquam qui iniret conſilium, & interrogatus reſponderet verbum.

29. Ecce omnes injuſti, & vana opera eorum: ventus & inane ſimulacra eorum.

CAPUT XLII.

Pater ſibi complacet in filio Chriſto, cujus virtutes & opera quæ facturus eſt, propheta explicat, exhortans univerſas gentes ad laudem & gratiarum actionem: addit quoque, malos, idololatras & ingratos graviter à Domino puniendos, plurimùm conquerens de ingratitudine ſervorum Dei.

Matth. 12. 18. 1. ECce ſervus meus, ſuſcipiam eum: electus meus, complacuit ſibi in illo anima mea: dedi ſpiritum meum ſuper eum, judicium Gentibus proferet.

2. Non clamabit, neque accipiet perſonam, nec audietur vox ejus foris.

3. Calamum quaſſatum non conteret, & linum fumigans non extinguet, in veritate educet judicium.

4. Non erit triſtis, neque turbulentus; donec ponat in terra judicium: & legem ejus inſulæ expectabunt.

5. Hæc dicit Dominus Deus, creans cælos & extendens eos: firmans terram, & quæ germinant ex ea: dans flatum populo, qui eſt ſuper eam, & ſpiritum calcantibus eam.

6. Ego Dominus vocavi te in juſtitia, & apprehendi manum tuam, & ſervavi te. || Et dedi te in fœdus populi, in lucem Gentium: || Inf. 49. 6.

7. ut aperires oculos cæcorum, & educeres de concluſione vinctum, de domo carceris ſedentes in tenebris.

|| Inf. 48. 12. 8. || Ego Dominus, hoc eſt nomen meum: gloriam meam alteri non dabo, & laudem meam ſculptilibus.

9. Quæ prima fuerunt, ecce venerunt: nova quoque ego annuntio: antequam oriantur, audita vobis faciam.

10. Cantate Domino canticum novum, laus ejus ab extremis terræ: qui deſcenditis in mare, & plenitudo ejus; inſulæ, & habitatores earum.

11. Sublevetur deſertum, & civitates ejus: in domibus habitabit Cedar: laudate habitatores Petræ, de vertice montium clamabunt.

12. Ponent Domino gloriam, & laudem ejus in inſulis nuntiabunt.

13. Dominus ſicut fortis egredietur, ſicut vir præliator ſuſcitabit zelum, vociferabitur, & clamabit: ſuper inimicos ſuos confortabitur.

14. Tacui ſemper, ſilui, patiens fui: ſicut parturiens loquar: diſſipabo, & abſorbebo ſimul.

15. Deſertos faciam montes, & colles, & omne gramen eorum exſiccabo: & ponam flumina in inſulas, & ſtagna areſaciam.

16. Et ducam cæcos in viam, quam neſciunt; & in ſemitis, quas ignoraverunt, ambulare eos faciam: ponam tenebras coram eis in lucem, & prava in recta: hæc verba feci eis, & non dereliqui eos.

17. Converſi ſunt retrorſum: confundantur confuſione qui confidunt in ſculptili, qui dicunt conflatili: Vos dii noſtri.

18. Surdi audite, & cæci intuemini ad videndum.

19. Quis cæcus, niſi ſervus meus? & ſurdus, niſi ad quem nuntios meos miſi? quis cæcus, niſi qui venumdatus eſt? & quis cæcus, niſi ſervus Domini?

20. Qui vides multa, nonne cuſtodies? qui apertas habes aures, nonne audies?

21. Et Dominus voluit ut ſanctificaret eum, & magnificaret legem, & extolleret.

22. Ipſe autem populus direptus, & vaſtatus: laqueus juvenum omnes, & in domibus carcerum abſconditi ſunt: facti ſunt in rapinam, nec eſt qui eruat; in direptionem, nec eſt qui dicat: Redde.

23. Quis eſt in vobis qui audiat hoc, attendat & auſcultet futura?

24. Quis dedit in direptionem Jacob, & Iſrael vaſtantibus? nonne Dominus ipſe, cui peccavimus? & noluerunt in viis ejus ambulare, & non audierunt legem ejus.

25. Et effudit ſuper eum indignationem furoris ſui, & forte bellum, & combuſſit eum in circuitu, & non cognovit: & ſuccendit eum, & non intellexit.

CAPUT XLIII.

Populum credentem ſecurum facit, ejus ex univerſo orbe multiplicationem futuram promittens, cum enarratione præteritorum ac futurorum Dei erga populum ſuum beneficiorum, quibus ſe ſolum verum Deum eſſe comprobat: addita gravi expoſtulatione adverſus Judæorum ingratitudinem.

1. ET nunc hæc dicit Dominus creans te Jacob, & formans te Iſrael: Noli timere, quia redemi te, & vocavi te nomine tuo: meus es tu.

2. Cùm tranſieris per aquas, tecum ero, & flumina non operient te: cùm ambulaveris in igne, non combureris, & flamma non ardebit in te:

3. Quia ego Dominus Deus tuus ſanctus Iſrael ſalvator tuus, dedi propitiationem tuam Ægyptum, Æthiopiam, & Saba pro te.

4. Ex quo honorabilis factus es in oculis meis & glorioſus: Ego dilexi te, & dabo homines pro te, & populos pro anima tua.

5. Noli timere, quia ego tecum ſum: ab Oriente adducam ſemen tuum, & ab Occidente congregabo te.

6. Dicam Aquiloni: Da; & Auſtro: Noli prohibere: affer filios meos de longinquo, & filias meas ab extremis terræ.

7. Et omnem, qui invocat nomen meum, in gloriam meam creavi eum, formavi eum, & feci eum.

8. Educ foras populum cæcum, & oculos habentem; ſurdum, & aures ei ſunt.

9. Omnes gentes congregatæ ſunt ſimul, & collectæ ſunt tribus: quis in vobis annun-

tiet

Digitized by Google

tiet iſtud, & quæ prima ſunt audire nos fa-
ciet? dent teſtes eorum, juſtificentur, &
audiant, & dicant: verè.
10. Vos teſtes mei, dicit Dominus, & ſer-
vus meus, quem elegi: ut ſciatis, & credatis mi-
hi, & intelligatis quia ego ipſe ſum. Ante me
non eſt formatus Deus, & poſt me non erit.
|| Oſee 13. 4. 11. || Ego ſum, ego ſum Dominus, & non
eſt abſque me ſalvator.
12. Ego annuntiavi, & ſalvavi: auditum
feci, & non fuit in vobis alienus: vos te-
ſtes mei, dicit Dominus, & ego Deus.
13. Et ab initio ego ipſe, & non eſt qui de ma-
nu mea eruat: operabor, & quis avertet illud?
14. Hæc dicit Dominus redemptor veſter,
ſanctus Iſrael: Propter vos miſi in Babylo-
nem, & detraxi vectes univerſos, & Chal-
dæos in navibus ſuis gloriantes.
15. Ego Dominus ſanctus veſter, creans
Iſrael, rex veſter.
16. Hæc dicit Dominus, qui dedit in ma-
ri viam, & in aquis torrentibus ſemitam.
17. Qui eduxit quadrigam & equum: agmen
& robuſtum: ſimul obdormierunt, nec reſur-
gent: contriti ſunt quaſi linum, & extincti ſunt.
18. Ne memineritis priorum, & antiqua
ne intueamini.
|| 2. Cor. 5. 17. Apoc. 21. 5. 19. || Ecce ego facio nova, & nunc orien-
tur, utique cognoſcetis ea: ponam in deſer-
to viam, & in invio flumina.
20. Glorificabit me beſtia agri, dracones
& ſtruthiones: quia dedi in deſerto aquas,
flumina in invio, ut darem potum populo
meo, electo meo.
21. Populum iſtum formavi mihi, lau-
dem meam narrabit.
22. Non me invocaſti Jacob, nec labora-
ſti in me Iſrael.
23. Non obtuliſti mihi arietem holocauſti
tui, & victimis tuis non glorificaſti me: non
te ſervire feci in oblatione, nec laborem ti-
bi præbui in thure.
24. Non emiſti mihi argento calamum, & adi-
pe victimarum tuarum non inebriaſti me. Ve-
rumtamen ſervire me feciſti in peccatis tuis:
præbuiſti mihi laborem in iniquitatibus tuis.
25. Ego ſum, ego ſum ipſe qui deleo ini-
quitates tuas propter me, & peccatorum
tuorum non recordabor.
26. Reduc me in memoriam, & judicemur
ſimul: narra ſi quid habes ut juſtificeris.
27. Pater tuus primus peccavit, & inter-
pretes tui prevaricati ſunt in me.
28. Et contaminavi principes ſanctos, dedi ad
internecionem Jacob, & Iſrael in blaſphemiam.

CAPUT XLIV.

Deus conſolatur populum ſuum, effuſurus ſuper eum ſpiritum ſuum, & aquas ſuper ſitientem: ipſe primus & noviſſimus ac ſolus Deus, omnium creator ac moderator: idolorum quoque, artificum eorum ac idololatrum magna vanitas, imò ſtupor apertè convincitur: proinde ab idolis ad Deum, in cujus manu ſunt omnia, populus revocatur.

Jerem. 30. 10. & 46. 27. 1. ET nunc audi Jacob ſerve meus, &
Iſrael quem elegi:
2. Hæc dicit Dominus faciens & formans
te, ab utero auxiliator tuus: noli timere ſer-
ve meus Jacob, & rectiſſime, quem elegi.
3. Effundam enim aquas ſuper ſitientem,
& fluenta ſuper aridam: effundam ſpiritum
meum ſuper ſemen tuum, & benedictionem
meam ſuper ſtirpem tuam.
4. Et germinabunt inter herbas, quaſi
ſalices juxta præterfluentes aquas.
5. Iſte dicet: Domini ego ſum: & ille voca-
bit in nomine Jacob: & hic ſcribet manu ſua:
Domino: & in nomine Iſrael aſſimilabitur.
6. Hæc dicit Dominus rex Iſrael, & re-
demptor ejus Dominus exercituum: || Ego || Sup. 41. 4. Inf. 48. 12. Apoc. 1. 8. 17. & 22. 13.
primus, & ego noviſſimus, & abſque me
non eſt Deus.
7. Quis ſimilis mei? vocet, & annunciet:
& ordinem exponat mihi, ex quo conſtitui
populum antiquum: ventura & quæ futura
ſunt annuncient eis.
8. Nolite timere, neque conturbemini: ex
tunc audire te feci, & annuntiavi: vos eſtis
teſtes mei. Nunquid eſt Deus abſque me,
& formator quem ego non noverim?
9. Plaſtæ idoli omnes nihil ſunt, & aman-
tiſſima eorum non proderunt eis: ipſi ſunt
teſtes eorum, qui non vident, neque intel-
ligunt, ut confundantur.
10. Quis formavit Deum, & ſculptile
conflavit ad nihil utile?
11. Ecce omnes participes ejus confunden-
tur: Fabri enim ſunt ex hominibus: con-
venient omnes, ſtabunt & pavebunt, &
confundentur ſimul.
12. || Faber ferrarius lima operatus eſt: in pru- || Sap. 13. 11.
nis, & in malleis formavit illud, & operatus
eſt in brachio fortitudinis ſuæ: eſuriet & de-
ficiet, non bibet aquam, & laſſeſcet.
13. Artifex lignarius extendit normam,
formavit illud in runcina: fecit illud in an-
gularibus, & in circino tornavit illud: &
fecit imaginem viri quaſi ſpecioſum homi-
nem habitantem in domo.
14. Succidit cedros, tulit ilicem, & quer-
cum, quæ ſteterat inter ligna ſaltus: plan-
tavit pinum, quam pluvia nutrivit.
15. Et facta eſt hominibus in focum: ſumpſit
ex eis, & calefactus eſt: & ſuccendit, &
coxit panes: de reliquo autem operatus eſt
deum, & adoravit: fecit ſculptile, & cur-
vatus eſt ante illud.
16. Medium ejus combuſſit igni, & de me-
dio ejus carnes comedit: coxit pulmentum,
& ſaturatus eſt, & calefactus eſt, & dixit:
Vah, calefactus ſum, vidi focum.
17. Reliquum autem ejus deum fecit &
ſculptile ſibi: curvatur ante illud, & adorat
illud, & obſecrat, dicens: Libera me, quia
Deus meus es tu.
18. Neſcierunt, neque intellexerunt:
obliti enim ſunt ne videant oculi eorum,
& ne intelligant corde ſuo.
19. Non recogitant in mente ſua, neque
cognoſcunt, neque ſentiunt, ut dicant:
Medietatem ejus combuſſi igni, & coxi ſu-
per carbones ejus panes: coxi carnes & co-
medi, & de reliquo ejus idolum faciam?
ante truncum ligni procidam?
20. Pars ejus cinis eſt: cor inſipiens adoravit
illud, & non liberabit animam ſuam, neque

dicet:

dicet: Fortè mendacium eſt in dextera mea.

21. Memento horum Jacob, & Iſrael, quoniam ſervus meus es tu: formavi te, ſervus meus es tu Iſrael, ne obliviſcaris mei.

22. Delevi ut nubem iniquitates tuas, & quaſi nebulam peccata tua: revertere ad me, quoniam redemi te.

23. Laudate cæli, quoniam miſericordiam fecit Dominus: jubilate extrema terræ, reſonate montes laudationem, ſaltus & omne lignum ejus: quoniam redemit Dominus Jacob, & Iſrael gloriabitur.

24. Hæc dicit Dominus redemptor tuus, & formator tuus ex utero: Ego ſum Dominus, faciens omnia, extendens cælos ſolus, ſtabiliens terram, & nullus mecum.

25. Irrita faciens ſigna divinorum, & ariolos in furorem vertens. Convertens ſapientes retrorſum: & ſcientiam eorum ſtultam faciens.

26. Suſcitans verbum ſervi ſui, & conſilium nuntiorum ſuorum complens. Qui dico Jeruſalem: Habitaberis, & civitatibus Juda: Ædificabimini, & deſerta ejus ſuſcitabo.

27. Qui dico profundo: Deſolare, & flumina tua areſaciam.

28. Qui dico Cyro: Paſtor meus es, † & omnem voluntatem meam complebis. Qui dico Jeruſalem: * Ædificaberis: & templo: || Fundaberis.

† i. te paſcendo, fovendo & remittendo populo meo præfeci. Mirum verò hujus regis nomen, hoc loco, & aliquot ſequentibus apertè enuntiatum annis ampliùs 100 antequam ad regnum perveniret *V. Joſeph l. 10. c. 12. ac l. 11. c. 1. & Chronolog. noſtrâ* || *1. Eſdr. 2.* || *1. Eſdr. 7.*

CAPUT XLV.

Prophetia de Cyro & victoriis ipſi à Deo concedendis, cum increpatione quòd Deum in his non agnoſcat, cùm ipſe ſolus ſit Deus, omnium Dominus, cui nemo poteſt contradicere: prædicitur Chriſti nativitas: & loquitur propheta permixtim de Judæorum per Cyrum liberatione, ac ſalute per Chriſtum futura: quòdque ſolus Dominus ſit Deus, juſtus & ſalvans, promiſſaque complens.

‡ SABB. 4. TEMP. ADVENT. EPIST. 4.

* Hebr. *Chriſto ſuo*, i. ad opus Dei ſingulariter delecto: & conſecrato. Cyrus autem figura Chriſti fuit.

1. ‡ HÆc dicit Dominus Chriſto * meo Cyro, cujus apprehendi dexteram, ut ſubjiciam ante faciem ejus Gentes, & dorſa regum vertam, & aperiam coram eo januas, & portæ non claudentur.

2. Ego ante te ibo: & glorioſos terræ humiliabo: portas æreas conteram, & vectes ferreos confringam.

3. Et dabo tibi theſauros abſconditos, & arcana ſecretorum: ut ſcias quia ego Dominus, qui voco nomen tuum, Deus Iſrael.

4. Propter ſervum meum Jacob, & Iſrael electum meum, & vocavi te nomine tuo: aſſimilavi te, & non cognoviſti me.

5. Ego Dñs, & non eſt ampliùs: extra me non eſt Deus: accinxi te, & non cognoviſti me:

6. Ut ſciant hi, qui ab ortu ſolis, & qui ab occidente, quoniam abſque me non eſt: ego Dominus, & non eſt alter,

7. formans lucem, & creans tenebras, faciens pacem, & creans malum: ego Dominus faciens omnia hæc.

8. Rorate cæli deſuper, & nubes pluant juſtum: aperiatur terra, & germinet ſalvatorem: & juſtitia oriatur ſimul: ego Dominus creavi eum.

9. Væ qui contradicit fictori ſuo, teſta de ſamiis terræ: || nunquid dicet lutum figulo ſuo: Quid facis, & opus tuum abſque manibus eſt?

|| *Jere. 18. 6. Rom. 9. 20.*

10. Væ qui dicit patri: Quid generas? & mulieri: Quid parturis?

11. Hæc dicit Dominus ſanctus Iſrael, plaſtes ejus: Ventura interrogate me, ſuper filios meos, & ſuper opus manuum mearum mandate mihi.

12. Ego feci terram, & hominem ſuper eam creavi ego: manus meæ tetenderunt cælos, & omni militiæ eorum mandavi.

13. Ego ſuſcitavi eum * ad juſtitiam, & omnes vias ejus dirigam: ipſe ædificabit civitatem meam, & captivitatem meam dimittet, non in pretio, neque in muneribus, dicit Dominus Deus exercituum.

* Cyrum, Chriſti typum.

14. Hæc dicit Dominus: Labor Ægypti, & negotiatio Æthiopiæ, & Sabaim viri ſublimes ad te tranſibunt, & tui erunt: Poſt te ambulabunt, vincti manicis pergent: & te adorabunt, teque deprecabuntur: Tantùm in te eſt Deus, & non eſt abſque te Deus.

15. Verè tu es Deus abſconditus, Deus Iſrael ſalvator.

16. Confuſi ſunt, & erubuerunt omnes: ſimul abierunt in confuſionem fabricatores errorum.

17. Iſrael ſalvatus eſt in Domino ſalute æterna: non confundemini, & non erubeſcetis uſque in ſæculum ſæculi.

18. Quia hæc dicit Dominus creans cælos, ipſe Deus formans terram, & faciens eam, ipſe plaſtes ejus: non in vanum creavit eam: ut habitaretur, formavit eam: Ego Dominus, & non eſt alius.

19. Non in abſcondito locutus ſum in loco terræ tenebroſo: non dixi ſemini Jacob: Fruſtra quærite me. Ego Dominus loquens juſtitiam, annuntians recta.

20. Congregamini, & venite, & accedite ſimul qui ſalvati eſtis ex Gentibus: neſcierunt qui levant lignum ſculpturæ ſuæ, & rogant Deum non ſalvantem.

21. Annuntiate, & venite, & conſiliamini ſimul: quis auditum fecit hoc ab initio, ex tunc prædixit illud? nunquid non ego Dominus, & non eſt ultrà Deus abſque me? Deus juſtus, & ſalvans non eſt præter me.

22. Convertimini ad me, & ſalvi eritis omnes fines terræ: quia ego Deus, & non eſt alius.

23. In memetipſo juravi, egredietur de ore meo juſtitiæ verbum, & non revertetur:

24. || quia mihi curvabitur omne genu, & jurabit omnis lingua.

|| *Rom. 14. 11. Philip. 2. 10.*

25. Ergo in Domino, dicet, meæ ſunt juſtitiæ & imperium: ad eum venient, & confundentur omnes qui repugnant ei.

26. In Domino juſtificabitur, & laudabitur omne ſemen Iſrael.

CAPUT XLVI.

Oſtenditur idolorum vanitas, & deſtructio ipſorum prædicitur: Judæi cum reliquiis Iſrael ad Deum revocantur, oſtenſa Dei magna benignitate ad ipſos, addita gravi increpatione ob ipſorum ingratitudinem & idololatriam; hortaturque ut ad ipſum, qui ſolus omnia novit & poteſt, revertantur, ſalutem ipſis per filium promittens.

1. COnfractus eſt Bel, contritus eſt Nabo: facta ſunt ſimulacra eorum beſtiis

& jumen-

& jumentis, onera veſtra gravi pondere uſque ad laſſitudinem.

2. Contabuerunt, & contrita ſunt ſimul: non potuerunt ſalvare portantem, & anima eorum in captivitatem ibit.

3. Audite me domus Jacob, & omne reſiduum domus Iſrael, qui portamini à meo utero, qui geſtamini à mea vulva.

4. uſque ad ſenectam ego ipſe, & uſque ad canos ego portabo: ego feci, & ego feram; ego portabo, & ſalvabo.

5. Cui aſſimilaſtis me, & adæquaſtis, & comparaſtis me, & feciſtis ſimilem?

6. Qui confertis aurum de ſacculo, & argentum ſtatera ponderatis: conducentes aurificem, ut faciat Deum: & procidunt, & adorant.

||Bar.6,15. 7. || Portant illum in humeris geſtantes, & ponentes in loco ſuo: & ſtabit, ac de loco ſuo non movebitur: ſed & cùm clamaverint ad eum non audiet: de tribulatione non ſalvabit eos.

8. Mementote iſtud, & confundamini: redite prævaricatores ad cor.

9. Recordamini prioris ſæculi, quoniam ego ſum Deus, & non eſt ultrà Deus, nec eſt ſimilis mei;

10. Annuntians ab exordio noviſſimum, & ab initio quæ necdum facta ſunt, dicens: Conſilium meum ſtabit, & omnis voluntas mea fiet:

11. Vocans ab Oriente avem, & de terra longinqua virum voluntatis meæ. Et locutus ſum, & adducam illud: creavi, & faciam illud.

12. Audite me duro corde, qui longè eſtis à juſtitia.

13. Propè feci juſtitiam meam, non elongabitur, & ſalus mea non morabitur. Dabo in Sion ſalutem, & in Iſrael gloriam meam.

CAPUT XLVII.

Babylonis humiliatio ac contritio prædicitur, propter ipſius ſuperbiam, arrogantiam, & crudelitatem in Judæos ſuos captivos: & quia in maleficis, auguribus, atque incantatoribus ſpem poſuit.

1. DEſcende, ſede in pulvere virgo filia Babylon, ſede in terra: non eſt ſolium filiæ Chaldæorum, quia ultrà non vocaberis mollis & tenera.

2. Tolle molam, & mole farinam: denuda turpitudinem tuam, diſcooperi humerum, revela crura, tranſi flumina.

||Nah.3.5. 3. || Revelabitur ignominia tua, & videbitur opprobrium tuum: ultionem capiam, & non reſiſtet mihi homo.

4. Redemptor noſter, Dominus exercituum nomen illius, ſanctus Iſrael.

5. Sede tacens, & intra in tenebras filia Chaldæorum: quia non vocaberis ultrà domina regnorum.

6. Iratus ſum ſuper populum meum, contaminavi hæreditatem meam, & dedi eos in manu tua: non poſuiſti eis miſericordias: ſuper ſenem aggravaſti jugum tuum valdè.

7. Et dixiſti: In ſempiternum ero domina: non poſuiſti hæc ſuper cor tuum, neque recordata es noviſſimi tui.

8. Et nunc audi hæc delicata, & habitans confidenter, quæ dicis in corde tuo: || Ego ſum, & non eſt præter me amplius: non ||Apoc.18 7. ſedebo vidua, & ignorabo ſterilitatem.

9. || Venient tibi duo hæc ſubitò in die una, ſterilitas & viduitas, univerſa venerunt ſuper te, propter multitudinem maleficiorum tuorum, & propter duritiam incantatorum tuorum vehementem. || Inf. 51. 15.

10. Et fiduciam habuiſti in malitia tua, & dixiſti: Non eſt qui videat me. Sapientia tua & ſcientia tua hæc decepit te. Et dixiſti in corde tuo: Ego ſum, & præter me non eſt altera.

11. Veniet ſuper te malum, & neſcies ortum ejus: & irruet ſuper te calamitas, quam non poteris expiare: veniet ſuper te repentè miſeria, quam neſcies.

12. Sta cum incantatoribus tuis, & cum multitudine maleficiorum tuorum, in quibus laboraſti ab adoleſcentia tua, ſi fortè quid proſit tibi, aut ſi poſſis fieri fortior.

13. Defeciſti in multitudine conſiliorum tuorum: ſtent, & ſalvent te augures cæli, qui contemplabantur ſidera, & ſupputabant menſes, ut ex eis annuntiarent ventura tibi.

14. Ecce facti ſunt quaſi ſtipula, ignis combuſſit eos: non liberabunt animam ſuam de manu flammæ: non ſunt prunæ, quibus calefiant, nec focus, ut ſedeant ad eum.

15. Sic facta ſunt tibi in quibuſcumque laboraveras: negotiatores tui ab adoleſcentia tua, unuſquiſque in via ſua erraverunt: non eſt qui ſalvet te.

CAPUT XLVIII.

Increpat Dominus hypocriſim, ingratitudinem ac duritiam Judæorum; ſe, & non idola, annuntiaſſe futura & illa complevisse oſtendens: propter nomen ſuum tamen parcet ipſis: & ita benignè eos ad ſe revocat, probans ſe ſolum verum Deum, omnium conſcium, ſuique populi redemptorem ac gubernatorem: conquerens quoque de mandatorum ſuorum prævaricatione, quibus obſervatis felices fuiſſent.

1. AUdite hæc domus Jacob, qui vocamini nomine Iſrael: & de aquis Juda exiſtis, qui juratis in nomine Domini, & Dei Iſrael recordamini non in veritate, neque in juſtitia.

2. De civitate enim ſancta vocati ſunt, & ſuper Deum Iſrael conſtabiliti ſunt: Dominus exercituum nomen ejus.

3. Priora ex tunc annuntiavi, & ex ore meo exierunt, & audita feci ea: repentè operatus ſum, & venerunt.

4. Scivi enim quia durus es tu, & nervus ferreus cervix tua, & frons tua ærea.

5. Prædixi tibi ex tunc: antequam venirent indicavi tibi, ne fortè diceres: Idola mea fecerunt hæc, & ſculptilia mea, & conflatilia mandaverunt iſta.

6. Quæ audiſti, vide omnia: vos autem num annuntiaſtis? Audita feci tibi nova ex tunc, & conſervata ſunt quæ neſcis:

7. nunc creata ſunt, & non ex tunc: & ante diem, & non audiſtis ea, ne fortè dicas: Ecce ego cognovi ea.

8. Neque audiſti, neque cognoviſti, neque ex tunc aperta eſt auris tua: ſcio enim quia prævaricans prævaricaberis, & tranſgreſſorem ex utero vocavi te.

9. Propter nomen meum longè faciam furorem meum : & laude mea infrænabo te, ne intereas.

10. Ecce excoxi te, ſed non quaſi argentum, elegi te in camino paupertatis.

11. Propter me, propter me faciam, ut non blaſphemer:|| & gloriam meam alteri non dabo. *|| Sup. 42. 8.*

12. Audi me Jacob, & Iſrael quem ego voco : || ego ipſe, ego primus, & ego noviſſimus. *|| Sup. 41. 4. & 44. 6. Apoc. 1. 8. 17. & 22. 13.*

13. Manus quoque mea fundavit terram, & dextera mea menſa eſt cælos : ego vocabo eos, & ſtabunt ſimul.

14. Congregamini omnes vos, & audite : quis de eis annuntiavit hæc? Dominus dilexit eum, faciet voluntatem ſuam in Babylone, & brachium ſuum in Chaldæis.

15. Ego, ego locutus ſum, & vocavi eum : adduxi eum, & directa eſt via ejus.

16. Accedite ad me, & audite hoc : non à principio in abſcondito locutus ſum : ex tempore antequam fieret, ibi eram : & nunc Dominus Deus miſit me, & ſpiritus ejus.

17. Hæc dicit Dominus redemptor tuus ſanctus Iſrael : Ego Dominus Deus tuus docens te utilia, gubernans te in via, qua ambulas.

18. Utinam attendiſſes mandata mea : facta fuiſſet ſicut flumen pax tua, & juſtitia tua ſicut gurgites maris.

19. Et fuiſſet quaſi arena ſemen tuum, & ſtirps uteri tui ut lapilli ejus : non interiiſſet, & non fuiſſet attritum nomen ejus à facie mea.

20. || Egredimini de Babylone, fugite à Chaldæis, in voce exultationis annuntiate : auditum facite hoc, & efferte illud uſque ad extrema terræ. Dicite : Redemit Dominus ſervum ſuum Jacob. *|| Jerem. 50. 8. Apoc. 18. 4.*

21. Non ſitierunt in deſerto, cùm educeret eos : || aquam de petra produxit eis, & ſcidit petram, & fluxerunt aquæ. *|| Exod. 17. 6. Num. 20. 11.*

22. || Non eſt pax impiis, dicit Dominus. *|| Inf. 57. 21.*

CAPUT XLIX.

Conſtituitur Chriſtus dux Gentium ac Judæorum ſalvandorum, daturque in fœdus populi ex omni orbis parte vocandi : & oſtenſa magna felicitate credentium in Chriſtum, hortatur eos ad gratiarum actionem : benignè etiam conſolatur Sion, quæ ſe à Deo deſertam conquerebatur : promittens eam toto orbe fore glorioſam, omnibus ad ipſam confluentibus, ejuſque contritis inimicis.

‡ IN NATIVIT. B. JOAN. BAPT.

1. ‡ AUdite inſulæ, & attendite populi de longè : Dominus ab utero vocavit me, || de ventre matris meæ recordatus eſt nominis mei. *|| Jere. 1. 5. Gal. 1. 15.*

2. || Et poſuit os meum quaſi gladium acutum : in umbra manus ſuæ protexit me, & poſuit me ſicut ſagittam electam : in pharetra ſua abſcondit me. *|| Inf. 51. 16. Ephes. 6. 16. Hebr. 4. 12. Apoc. 1. 16.*

3. Et dixit mihi : Servus meus es tu Iſrael, quia in te gloriabor.

4. Et ego dixi : In vacuum laboravi, ſine cauſa, & vanè fortitudinem meam conſumpſi : ergo judicium meum cum Domino, & opus meum cum Deo meo.

5. Et nunc dicit Dominus, formans me ex utero ſervum ſibi, ut reducam Jacob ad eum, & Iſrael non congregabitur : & glorificatus ſum in oculis Domini, & Deus meus factus eſt fortitudo mea.

6. Et dixit : Parum eſt ut ſis mihi ſervus ad ſuſcitandas tribus Jacob, & fæces Iſrael convertendas. || Ecce dedi te in lucem Gentium, ut ſis ſalus mea uſque ad extremum terræ. *|| Sup. 42. 6. Actor. 13. 47.*

7. Hæc dicit Dominus redemptor Iſrael, ſanctus ejus, ad contemptibilem animam, ad abominatam gentem, ad ſervum dominorum : Reges videbunt, & conſurgent principes, & adorabunt propter Dominum, quia fidelis eſt, & ſanctum Iſrael qui elegit te.

8. ‡ Hæc dicit Dominus : || In tempore placito exaudivi te, & in die ſalutis auxiliatus ſum tui : & ſervavi te, & dedi te in fœdus populi, ut ſuſcitares terram, & poſſideres hæreditates diſſipatas : *‡ SAB. POST DOM. 4. QUADR. || 2. Cor. 6. 2.*

9. ut diceres his, qui vincti ſunt : Exite : & his, qui in tenebris : Revelamini : Super vias paſcentur, & in omnibus planis paſcua eorum.

10. || Non eſurient, neque ſitient, & non percutiet eos æſtus & ſol : quia miſerator eorum reget eos, & ad fontes aquarum potabit eos. *|| Apoc. 7. 16.*

11. Et ponam omnes montes meos in viam, & ſemitæ meæ exaltabuntur.

12. Ecce iſti de longè venient, & ecce illi ab Aquilone & mari, & iſti de terra Auſtrali.

13. Laudate cæli, & exulta terra, jubilate montes laudem : quia conſolatus eſt Dominus populum ſuum, & pauperum ſuorum miſerebitur.

14. Et dixit Sion : Dereliquit me Dominus, & Dominus oblitus eſt mei.

15. nunquid oblivíſci poteſt mulier infantem ſuum, ut non miſereatur filio uteri ſui? & ſi illa oblita fuerit, ego tamen non obliviſcar tui.

16. Ecce in manibus meis deſcripſi te : || muri tui coram oculis meis ſemper. *|| Vid. Exo. 13. 9.*

17. Venerunt ſtructores tui : deſtruentes te, & diſſipantes à te exibunt.

18. || Leva in circuitu oculos tuos, & vide, omnes iſti congregati ſunt, venerunt tibi : vivo ego, dicit Dominus, quia omnibus his velut ornamento veſtieris, & circumdabis tibi eos quaſi ſponſa. *|| Infr. 60. 4.*

19. Quia deſerta tua, & ſolitudines tuæ, & terra ruinæ tuæ, nunc anguſta erunt præ habitatoribus, & longè fugabuntur qui abſorbebant te.

20. Adhuc dicent in auribus tuis filii ſterilitatis tuæ : Anguſtus eſt mihi locus, fac ſpatium mihi ut habitem.

21. Et dices in corde tuo : Quis genuit mihi iſtos? ego ſterilis, & non pariens, tranſmigrata, & captiva : & iſtos quis enutrivit? ego deſtituta & ſola : & iſti ubi erant?

22. Hæc dicit Dominus Deus : Ecce levabo ad Gentes manum meam, & ad populos exaltabo ſignum meum. Et afferent filios tuos in ulnis, & filias tuas ſuper humeros portabunt.

23. Et erunt reges nutritii tui, & reginæ nutrices tuæ : vultu in terram demiſſo adorabunt te, & pulverem pedum tuorum lingent. || Et ſcies quia ego Dominus, ſuper quo non confundentur qui expectant eum. *|| Vide Pſal. 71. 9. & inf. 40. 14.*

24. Nunquid tòlletur à forti præda? aut quod captum fuerit à robuſto, ſalvum eſſe poterit?

Digitized by Google

25. Quia hæc dicit Dominus: Equidem, & captivitas à forti tolletur: & quod ablatum fuerit à robuſto, ſalvabitur. Eos verò, qui judicaverunt te, ego judicabo, & filios tuos ego ſalvabo.

26. Et cibabo hoſtes tuos carnibus ſuis: & quaſi muſto, ſanguine ſuo inebriabuntur: & ſciet omnis caro, quia ego Dominus ſalvans te, & redemptor tuus fortis Jacob.

CAPUT L.

Non ex Dei impotentia, ſed propter ſuas iniquitates manet Synagoga repudiata, Chriſtum nolens recipere, qui nihil prætermiſit quod agendum fuerat ut ab ea reciperetur; imò illius amore ſeipſum in ignominioſas tradens afflictiones: ideòque Synagogam doloribus interituram denuntiat.

1. HÆc dicit Dominus: Quis eſt hic liber repudii matris veſtræ, quo dimiſi eam, aut quis eſt creditor meus, cui vendidi vos? ecce in iniquitatibus veſtris venditi eſtis, & in ſceleribus veſtris dimiſi matrem veſtram.

2. Quia veni, & non erat vir: vocavi, ||Iſa.59.1. & non erat qui audiret. || Nunquid abbreviata & parvula facta eſt manus mea, ut non poſſim redimere? aut non eſt in me virtus ad liberandum? Ecce in increpatione mea deſertum faciam mare, ponam flumina in ſiccum: computreſcent piſces ſine aqua, & morientur in ſiti.

3. Induam cælos tenebris, & ſaccum ponam operimentum eorum.

4. Dominus dedit mihi linguam eruditam, ut ſciam ſuſtentare eum, qui laſſus eſt verbo: erigit manè, manè erigit mihi aurem, ut audiam quaſi magiſtrum.

‡ FER. 2. MAJORIS HEBDOM. ||Matt.26.67. 5. ‡ Dominus Deus aperuit mihi aurem, ego autem non contradico: retrorſum non abii.

6. || Corpus meum dedi percutientibus, & genas meas vellentibus: faciem meam non averti ab increpantibus, & conſpuentibus in me.

7. Dominus Deus auxiliator meus, ideò non ſum confuſus: ideò poſui faciem meam ut petram duriſſimam, & ſcio quoniam non confundar.

||Rom.8.33. 8. || Juxta eſt qui juſtificat me, quis contradicet mihi? ſtemus ſimul, quis eſt adverſarius meus? accedat ad me.

9. Ecce Dominus Deus auxiliator meus: quis eſt qui condemnet me? Ecce omnes quaſi veſtimentum conterentur, tinea comedet eos.

10. Quis ex vobis timens Dominum, audiens vocem ſervi ſui? qui ambulavit in tenebris, & non eſt lumen ei, ſperet in nomine Domini, & innitatur ſuper Deum ſuum.

11. Ecce vos omnes accendentes ignem, accincti flammis, ambulate in lumine ignis veſtri, & in flammis, quas ſuccendiſtis: de manu mea factum eſt hoc vobis, in doloribus dormietis.

CAPUT LI.

Exhortatur Sion exemplo Abrahæ, cui Deus promiſſa complevit, ut & ipſa certò fidat ſe promiſſam à Deo conſolationem accepturam: de conſolatione, ſalute & magna felicitate Sion, hoc eſt Eccleſiæ, per Chriſtum futura, & de lege Evangelica latè diſſerit, ac de humiliatione hoſtium Eccleſiæ.

1. AUdite me qui ſequimini quod juſtum eſt, & quæritis Dominum: attendite ad petram unde exciſi eſtis, & ad cavernam laci, de qua præciſi eſtis.

2. Attendite ad Abraham patrem veſtrum, & ad Saram, quæ peperit vos: quia unum vocavi eum, & benedixi ei, & multiplicavi eum.

3. Conſolabitur ergo Dominus Sion, & conſolabitur omnes ruinas ejus: & ponet deſertum ejus quaſi delicias, & ſolitudinem ejus quaſi hortum Domini. Gaudium & lætitia invenietur in ea, gratiarum actio & vox laudis.

4. Attendite ad me, popule meus, & tribus mea me audite: || quia lex à me exiet, & judicium meum in lucem populorum requieſcet. || Sup.2.3.

5. Propè eſt juſtus meus, egreſſus eſt ſalvator meus, & brachia mea populos judicabunt: me inſulæ expectabunt, & brachium meum ſuſtinebunt.

6. Levate in cælum oculos veſtros, & videte ſub terra deorſum: quia cæli ſicut fumus liqueſcent, & terra ſicut veſtimentum atteretur, & habitatores ejus ſicut hæc interibunt: || Salus autem mea in ſempiternum erit, & juſtitia mea non deficiet. || Pſal.16.19.

7. Audite me qui ſcitis juſtum, populus meus || lex mea in corde eorum: nolite timere opprobrium hominum, & blaſphemias eorum ne metuatis. || Pſal.36.31.

8. Sicut enim veſtimentum, ſic comedet eos vermis: & ſicut lanam, ſic devorabit eos tinea: Salus autem mea in ſempiternum erit, & juſtitia mea in generationes generationum.

9. Conſurge, conſurge, induere fortitudinem brachium Domini: conſurge ſicut in diebus antiquis, in generationibus ſæculorum. Nunquid non tu percuſſiſti ſuperbum, vulneraſti draconem?

10. || Nunquid non tu ſiccaſti mare, aquam abyſſi vehementis: qui poſuiſti profundum maris viam, ut tranſirent liberati? ||Exod.14.21.

11. Et nunc qui redempti ſunt à Domino, revertentur, & venient in Sion laudantes, & lætitia ſempiterna ſuper capita eorum, gaudium & lætitiam tenebunt, fugiet dolor & gemitus.

12. Ego, ego ipſe conſolabor vos: quis tu ut timeres ab homine mortali, & à filio hominis, qui quaſi fœnum ita areſcet?

13. Et oblitus es Domini factoris tui, qui tetendit cælos, & fundavit terram: & formidaſti jugiter tota die à facie furoris ejus, qui te tribulabat, & paraverat ad perdendum: ubi nunc eſt furor tribulantis?

14. Citò veniet gradiens ad aperiendum, & non interficiet uſque ad internecionem, nec deficiet panis ejus.

15. Ego autem ſum Dominus Deus tuus, qui conturbo mare, & intumeſcunt fluctus ejus: Dominus exercituum nomen meum.

||Sup.49.2 16. || Poſui verba mea in ore tuo, & in umbra manus meæ protexi te, ut plantes cælos, & fundes terram: & dicas ad Sion: Populus meus es tu.

17. Elevare, elevare, conſurge Jeruſalem, quæ bibiſti de manu Domini calicem iræ ejus: uſque ad fundum calicis ſoporis bibiſti, & potaſti uſque ad fœces.

18. Non eſt qui ſuſtentet eam ex omnibus filiis, quos genuit: & non eſt qui apprehendat manum ejus ex omnibus filiis, quos enutrivit.

||Sup.47.9 19. || Duo ſunt quæ occurrerunt tibi: quis contriſtabitur ſuper te? vaſtitas, & contritio, & fames, & gladius: quis conſolabitur te?

20. Filii tui projecti ſunt, dormierunt in capite omnium viarum, ſicut oryx illaqueatus: pleni indignatione Domini, increpatione Dei tui.

21. Idcircò audi hoc paupercula, & ebria non à vino.

22. Hæc dicit dominator tuus Dominus, & Deus tuus, qui pugnabit pro populo ſuo: Ecce tuli de manu tua calicem ſoporis, fundum calicis indignationis meæ, non adjicies ut bibas illum ultrà.

23. Et ponam illum in manu eorum, qui te humiliaverunt, & dixerunt animæ tuæ: Incurvare, ut tranſeamus: & poſuiſti ut terram corpus tuum, & quaſi viam tranſeuntibus.

CAPUT LII.

Excitat Sion, hoc eſt, Chriſti Eccleſiam ad conſolationem, ob gratuitam ſuam redemptionem: meminit deſcenſus Iſrael in Ægyptum, & liberationis ab Aſſur: prædicatores autem Evangelicæ pacis commendat, excitans omnes ad laudem propter Chriſtum paratum omnibus ſalvatorem: & de ipſius exaltatione ac humiliatione, & fide Gentium in ipſum.

1. CONſurge, conſurge, induere fortitudine tua Sion, induere veſtimentis gloriæ tuæ Jeruſalem, civitas Sancti: quia non adjiciet ultrà ut pertranſeat per te incircumciſus & immundus. *

* Qualis Aſſyriis, Ægyptiis, & Chald.

2. Excutere de pulvere, conſurge; ſede Jeruſalem: ſolve vincula colli tui captiva filia Sion.

* Vide 4. Reg. 18. 23, 24. & 25

3. Quia hæc dicit Dominus: Gratis venumdati eſtis, & ſine argento redimemini.

||Gen.46.6 4. Quia hæc dicit Dominus Deus: * || In Ægyptum deſcendit populus meus in principio, ut colonus eſſet ibi: & Aſſur abſque ulla cauſa calumniatus eſt eum.

5. Et nunc quid mihi eſt hic, dicit Dominus, quoniam ablatus eſt populus meus gratis? Dominatores ejus iniquè agunt, dicit Dominus, || & jugiter tota die nomen meum blaſphematur.

||Ezech.36. 20. Rom. 2, 24.

6. Propter hoc ſciet populus meus nomen meum in die illa: quia ego ipſe qui loquebar, ecce adſum.

|| Nah. 1. 15. Rom. 10. 15 7. || Quàm pulchri ſuper montes pedes annuntiantis & prædicantis pacem: annuntiantis bonum, prædicantis ſalutem, dicentis Sion: Regnabit Deus tuus!

8. Vox ſpeculatorum tuorum: levaverunt vocem, ſimul laudabunt: quia oculo ad oculum videbunt cùm converterit Dominus Sion.

9. Gaudete, & laudate ſimul deſerta Jeruſalem: quia conſolatus eſt Dominus populum ſuum, redemit Jeruſalem.

10. Paravit Dominus brachium ſanctum ſuum in oculis omnium Gentium: || & videbunt omnes fines terræ ſalutare Dei noſtri. || Pſal. 97. 3.

11. Recedite, recedite, exite inde, || pollutum nolite tangere: exite de medio ejus, mundamini qui fertis vaſa Domini. || 2. Cor. 6. 17.

12. Quoniam non in tumultu exibitis, nec in fuga properabitis: præcedet enim vos Dominus, & congregabit vos Deus Iſrael.

13. Ecce intelliget ſervus meus, exaltabitur, & elevabitur, & ſublimis erit valdè.

14. Sicut obſtupuerunt ſuper te multi, ſic inglorius erit inter viros aſpectus ejus, & forma ejus inter filios hominum.

15. Iſte aſperget gentes multas, ſuper ipſum continebunt reges os ſuum: || quia quibus non eſt narratum de eo, viderunt: & qui non audierunt, contemplati ſunt. || Rom. 15. 21.

CAPUT LIII.

Non omnes Evangelii prædicationem ſuſcipiunt: prophetia de Chriſti nativitate, & ignominioſa paſſione ac morte ipſius propter peccata noſtra: contemptui habitus eſt, qui ſalutem nobis peperit: de manſuetudine & voluntaria ipſius oblatione: de gloria & exaltatione ejus, credentiumque multitudine.

1. ‡ QUis credidit auditui noſtro? & brachium Domini cui revelatum eſt? ‡ FER. 4. MAJORIS HEBDOM. EPIST. 2. Rom. 10. 16. Joan. 12. 38.

2. Et aſcendet ſicut virgultum coram eo, & ſicut radix de terra ſitienti: non eſt ſpecies ei, neque decor: & vidimus eum, & non erat aſpectus, & deſideravimus eum:

3. || Deſpectum, & noviſſimum virorum, virum dolorum, & ſcientem infirmitatem: & quaſi abſconditus vultus ejus & deſpectus, unde nec reputavimus eum. || Marc. 9. 11.

4. || Verè languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portavit: & nos putavimus eum quaſi leproſum, & percuſſum à Deo & humiliatum. || Matth. 8. 17.

5. || Ipſe autem vulneratus eſt propter iniquitates noſtras, attritus eſt propter ſcelera noſtra: diſciplina pacis noſtræ ſuper eum, & livore ejus ſanati ſumus. || 1. Cor. 15. 3.

6. Omnes nos quaſi oves erravimus, unuſquiſque in viam ſuam declinavit: & poſuit Dominus in eo iniquitatem omnium noſtrum.

7. Oblatus eſt quia ipſe voluit, & non aperuit os ſuum: ſicut ovis ad occiſionem ducetur, & quaſi agnus coram tondente ſe obmuteſcet, || & non aperiet os ſuum. || Matth. 26. 63. Act. 8. 32.

8. De anguſtia, & de judicio ſublatus eſt: generationem ejus quis enarrabit? quia abſciſſus eſt de terra viventium: propter ſcelus populi mei percuſſi eum.

9. Et dabit impios pro ſepultura, & divitem pro morte ſua: || eò quòd iniquitatem non fecerit, neque dolus fuerit in ore ejus. || 1. Petr. 2. 22. 1. Joan. 3. 5

10. Et Dominus voluit conterere eum in infirmitate: ſi poſuerit pro peccato animam ſuam, videbit ſemen longævum, & voluntas Domini in manu ejus dirigetur.

11. Pro eo quòd laboravit anima ejus, videbit & ſaturabitur: in ſcientia ſua juſti-

ficabit

Digitized by Google

ficabit ipſe juſtus ſervus meus multos, &
iniquitates eorum ipſe portabit.
12. Ideo diſpertiam ei plurimos: & fortium
dividet ſpolia, pro eo quòd tradidit in mor-
|| Marc. 15. 28. Luc. 22. 37. tem animam ſuam, || & cum ſceleratis repu-
tatus eſt: & ipſe peccata multorum tulit,
|| Luc. 23. 34. || & pro tranſgreſſoribus rogavit.

CAPUT LIV.

Eccleſiam invitat ad lætitiam quòd ex Gentibus futura ſit numeroſior quàm erat Synagoga, & per orbem propaganda, perpetua Dei protectione ſit in ſecuritate victura, veteris oblita calamitatis: quòdque ex pretioſis ædificabitur lapidibus, in juſtitia fundata: omneſque in ea docti erunt à Deo multitudine pacis fruituri.

Luca 23. 29. Galat. 4. 27. 1. LAuda ſterilis quæ non paris: decanta
laudem, & hinni quæ non pariebas:
quoniam multi filii deſertæ magis quàm ejus
quæ habet virum, dicit Dominus.
2. Dilata locum tentorii tui, & pelles taberna-
culorum tuorum extende, ne parcas: longos
fac funiculos tuos, & clavos tuos conſolida.
3. Ad dexteram enim, & ad lævam pene-
trabis: & ſemen tuum Gentes hæreditabit,
& civitates deſertas inhabitabit.
4. Noli timere, quia non confunderis, neque
erubeſces: non enim te pudebit, quia confu-
ſionis adoleſcentiæ tuæ oblviſceris, & oppro-
brii viduitatis tuæ non recordaberis ampliùs.
|| Luc. 1. 32. 5. Quia dominabitur tui qui fecit te, || Domi-
nus exercituum nomen ejus: & redemptor tuus
Sanctus Iſrael, Deus omnis terræ vocabitur.
6. Quia ut mulierem derelictam & mœren-
tem ſpiritu vocavit te Dominus, & uxorem
ab adoleſcentia abjectam, dixit Deus tuus.
7. Ad punctum in modico dereliqui te, &
in miſerationibus magnis congregabo te.
8. In momento indignationis abſcondi fa-
ciem meam parumper à te, & in miſericor-
dia ſempiterna miſertus ſum tui: dixit re-
demptor tuus Dominus.
|| Gen. 9. 11. 9. || Sicut in diebus Noe iſtud mihi eſt,
cui juravi ne inducerem aquas Noe ultrà
ſupra terram, ſic juravi ut non iraſcar ti-
bi: & non increpem te.
10. Montes enim commovebuntur, & col-
les contremiſcent: miſericordia autem mea
non recedet à te, & fœdus pacis meæ non
movebitur: dixit miſerator tuus Dominus.
11. Paupercula tempeſtate convulſa, abſque
ulla conſolatione. Ecce ego ſternam per ordi-
nem lapides tuos, & fundabo te in ſapphiris,
12. & ponam jaſpidem propugnacula tua:
& portas tuas in lapides ſculptos, & omnes
terminos tuos in lapides deſiderabiles:
|| Joan. 6. 45. 13. || Univerſos filios tuos doctos à Do-
mino: & multitudinem pacis filiis tuis.
14. Et in juſtitia fundaberis: recede pro-
cul à calumnia, quia non timebis: & à
pavore, quia non appropinquabit tibi.
15. Ecce accola veniet, qui non erat me-
cum, advena quondam tuus adjungetur tibi.
16. Ecce ego creavi fabrum ſufflantem in igne
prunas, & proferentem vas in opus ſuum, &
ego creavi interfectorem ad diſperdendum.
17. Omne vas, quod fictum eſt contra te,
non dirigetur: & omnem linguam reſiſten-
tem tibi in judicio, judicabis. ‡ Hæc eſt ‡ SABB. SANCTO PROPH. 5.
hæreditas ſervorum Domini, & juſtitia eo-
rum apud me, dicit Dominus.

CAPUT LV.

Omnes ad fidem vocans, promittit donorum ſpiritualium abundantiam: revocantur à peccatis impii, cùm Dominus miſericors ſit & verax in promiſſis: de profectu prædicationis Evangelii & felicitate credentium.

1. OMnes ſitientes venite ad aquas: & qui Joan. 7. 37.
non habetis argentum, properate, emi- Eccli. 51. 11.
te, & comedite: venite, emite abſque argento, Apoc. 22. 17.
& abſque ulla commutatione vinum & lac. Jer. 13. 16.
2. Quare appenditis argentum non in pani- Ezech. 3. 3.
bus, & laborem veſtrum non in ſaturitate? Prov. 9. 5. Eccli. 5. 3.
Audite audientes me, & comedite bonum, & & 24. 29.
delectabitur in craſſitudine anima veſtra.
3. Inclinate aurem veſtram, & venite ad
me: audite, & vivet anima veſtra, & fe-
riam vobiſcum pactum ſempiternum, || mi- || Act. 13. 34.
ſericordias David fideles.
4. Ecce teſtem populis dedi eum, ducem
ac præceptorem Gentibus.
5. Ecce gentem, quam neſciebas, vocabis:
& Gentes, quæ te non cognoverunt, ad te
current propter Dominum Deum tuum, &
Sanctum Iſrael, quia glorificavit te.
6. ‡ Quærite Dominum, dum inveniri ‡ FER. 3. POST DOM. 1. QUADR.
poteſt: invocate eum, dum propè eſt.
7. Derelinquat impius viam ſuam, & vir ini-
quus cogitationes ſuas, & revertatur ad Do-
minum, & miſerebitur ejus, & ad Deum no-
ſtrum: quoniam multus eſt ad ignoſcendum.
8. Non enim cogitationes meæ, cogita-
tiones veſtræ: neque viæ veſtræ: viæ meæ,
dicit Dominus.
9. Quia ſicut exaltantur cœli à terra, ſic
exaltatæ ſunt viæ meæ à viis veſtris, & co-
gitationes meæ à cogitationibus veſtris.
10. Et quomodo deſcendit imber, & nix de
cœlo, & illuc ultrà non revertitur, ſed inebriat
terram, & infundit eam, & germinare eam fa-
cit, & dat ſemen ſerenti, & panem comedenti:
11. ſic erit verbum meum, quod egredie-
tur de ore meo: non revertetur ad me va-
cuum, ſed faciet quæcumque volui, & pro-
ſperabitur in his, ad quæ miſi illud.
12. Quia in lætitia egrediemini, & in pa-
ce deducemini: montes & colles cantabunt
coram vobis laudem, & omnia ligna regio-
nis plaudent manu.
13. Pro ſaliunca aſcendet abies, & pro ur-
tica creſcet myrtus: & erit Dominus nomina-
tus in ſignum æternum, quod non auferetur.

CAPUT LVI.

Omnes cujuſvis gentis aut conditionis hortatur Dominus ad ſervanda ſua præcepta: conſolatio eunuchorum juſtorum: domus Dei, domus eſt orationis: gravis increpatio & comminatio adversùs paſtores Jeruſalem, quos cæcos & canes mutos ac impudentes appellat.

1. HÆc dicit Dominus: Cuſtodite ju- Sap. 1. 1.
dicium: & facite juſtitiam: quia Matth. 23. 23.

juxta eſt ſalus mea ut veniat, & juſtitia mea ut reveletur.

2. Beatus vir, qui facit hoc, & filius hominis, qui apprehendet iſtud: cuſtodiens ſabbatum ne polluat illud, cuſtodiens manus ſuas, ne faciat omne malum.

3. Et non dicat filius advenæ, qui adhæret Domino, dicens: Separatione dividet me Dominus à populo ſuo: Et non dicat Eunuchus: Ecce ego lignum aridum.

4. Quia hæc dicit Dominus Eunuchis: Qui cuſtodierint ſabbata mea, & elegerint quæ ego volui, & tenuerint fœdus meum:

5. dabo eis in domo mea, & in muris meis locum, & nomen melius à filiis & filiabus: nomen ſempiternum dabo eis, quod non peribit.

6. Et filios advenæ, qui adhærent Domino, ut colant eum, & diligant nomen ejus, ut ſint ei in ſervos: omnem cuſtodientem ſabbatum ne polluat illud, & tenentem fœdus meum:

7. Adducam eos in montem ſanctum meum, & lætificabo eos in domo orationis meæ: holocauſta eorum, & victimæ eorum placebunt
|| *Jerem. 7. 11. Matth. 21. 13. Marc. 11. 17. Luc. 19. 46.* mihi ſuper altari meo: || quia domus mea, domus orationis vocabitur cunctis populis.

8. Ait Dominus Deus, || qui congregat diſperſos Iſrael: Adhuc congregabo ad eum congregatos ejus. || *Joan. 11. 52.*

9. Omnes beſtiæ agri venite ad devorandum, univerſæ beſtiæ ſaltus.

|| *Ezech. 3. 17. & 33. 2. & 6. 7.* 10. || Speculatores ejus cæci omnes, neſcierunt univerſi: canes muti non valentes latrare, videntes vana, dormientes, & amantes ſomnia.

11. Et canes impudentiſſimi neſcierunt ſaturitatem: ipſi paſtores ignoraverunt intelligentiam: omnes in viam ſuam declinaverunt, || unuſquiſque ad avaritiam ſuam, à ſummo uſque ad noviſſimum. || *Jerem. 6. 13. & 8. 10.*

12. Venite, ſumamus vinum, & impleamur ebrietate: & erit ſicut hodie, ſic & cras, & multò ampliùs.

CAPUT LVII.

Juſtorum interitus, & futura ipſorum requies non intelligitur ab impiis, cum quibus Deus hic expoſtulat ſuper idololatria aliiſque ipſorum ſceleribus, denuntians eos humiliandos: converſis autem pax & conſolatio promittitur, cùm impii cor ſit tanquam mare fervens cui non eſt pax.

1. JUſtus perit, & non eſt qui recogitet in corde ſuo: & viri miſericordiæ colliguntur, quia non eſt qui intelligat: à facie enim malitiæ collectus eſt juſtus.

2. Veniat pax, requieſcat in cubili ſuo qui ambulavit in directione ſua.

3. Vos autem accedite huc filii auguratricis: ſemen adulteri, & fornicariæ.

4. Super quem luſiſtis? ſuper quem dilataſtis os, & ejeciſtis linguam? numquid non vos filii ſceleſti, ſemen mendax?

5. qui conſolamini in diis ſubter omne lignum frondoſum, immolantes parvulos in torrentibus, ſubter eminentes petras?

6. In partibus torrentis pars tua, hæc eſt ſors tua: & ipſis effudiſti libamen, obtuliſti ſacrificium: numquid ſuper his non indignabor?

7. Super montem excelſum & ſublimem poſuiſti cubile tuum, & illuc aſcendiſti ut immolares hoſtias.

8. Et poſt oſtium, & retro poſtem poſuiſti memoriale tuum: quia juxta me diſcooperuiſti, & ſuſcepiſti adulterum: dilataſti cubile tuum, & pepigiſti cum eis fœdus: dilexiſti ſtratum eorum manu aperta.

9. Et ornaſti te regis unguento, & multiplicaſti pigmenta tua. Miſiſti legatos tuos procul, & humiliata es uſque ad inferos.

10. In multitudine viæ tuæ laboraſti: non dixiſti: Quieſcam: viam manus tuæ inveniſti, propterea non rogaſti.

11. Pro quo ſolicita timuiſti, quia mentita es, & mei non es recordata, neque cogitaſti in corde tuo? quia ego tacens, & quaſi non videns, & mei oblita es.

12. Ego annuntiabo juſtitiam tuam, & opera tua non proderunt tibi.

13. Cum clamaveris, liberent te congregati tui, & omnes eos auferet ventus, tollet aura: Qui autem fiduciam habet mei, hæreditabit terram, & poſſidebit montem ſanctum meum.

14. Et dicam: || Viam facite, præbete iter, declinate de ſemita, auferte offendicula de via populi mei. || *Inf. 62. 10.*

15. Quia hæc dicit Excelſus, & ſublimis habitans æternitatem: & ſanctum nomen ejus in excelſo & in ſancto habitans, & cum contrito & humili ſpiritu: ut vivificet ſpiritum humilium, & vivificet cor contritorum.

16. Non enim in ſempiternum litigabo, neque uſque ad finem iraſcar: quia ſpiritus à facie mea egredietur, & flatus ego faciam.

17. Propter iniquitatem avaritiæ ejus iratus ſum, & percuſſi eum: abſcondi à te faciem meam, & indignatus ſum: & abiit vagus in via cordis ſui.

18. Vias ejus vidi, & ſanavi eum, & reduxi eum, & reddidi conſolationes ipſi, & lugentibus ejus.

19. Creavi fructum labiorum pacem, pacem ei, qui longe eſt, & qui prope, dixit Dominus, & ſanavi eum.

20. Impii autem quaſi mare fervens, quod quieſcere non poteſt, & redundant fluctus ejus in conculcationem & lutum.

21. || Non eſt pax impiis, dicit Dñs Deus. || *Supr. 48. 22.*

CAPUT LVIII.

Reprehendit Judæorum hypocriſim, oſtendens eorum jejunium non eſſe Deo acceptabile: & quæ debeant illud comitari, quibus adhibitis multa præſtantur hominibus beneficia: quomodo debeat ſabbatum celebrari, abnegata propria voluntate, & quod ſit præmium ita celebrantium.

1. ‡ CLama, ne ceſſes, quaſi tuba exalta vocem tuam, & annuntia populo meo ſcelera eorum, & domui Jacob peccata eorum. ‡ FER. 6. POST CINER.

2. Me etenim de die in diem quærunt, & ſcire vias meas volunt: quaſi gens, quæ juſtitiam fecerit, & judicium Dei ſui non dereliquerit: rogant me judicia juſtitiæ: appropinquare Deo volunt.

Digitized by Google

3. Quare jejunavimus, & non aſpexiſti? humiliavimus animas noſtras, & neſciſti? Ecce in die jejunii veſtri invenitur voluntas veſtra, & omnes debitores veſtros repetitis.

4. Ecce ad lites & contentiones jejunatis, & percutitis pugno impiè. Nolite jejunare ſicut uſque ad hanc diem, ut audiatur in excelſo clamor veſter.

‖ *Zach. 7. 5.* 5. ‖ Numquid tale eſt jejunium, quod elegi, per diem affligere hominem animam ſuam? numquid contorquere quaſi circulum caput ſuum, & ſaccum & cinerem ſternere? numquid iſtud vocabis jejunium, & diem acceptabilem Domino?

6. Nonne hoc eſt magis jejunium, quod elegi? diſſolve colligationes impietatis, ſolve faſciculos deprimentes, dimitte eos, qui confracti ſunt, liberos, & omne onus dirumpe.

‖ *Ezech. 18. 7. & 16. Matth. 25. 35.* 7. ‖ Frange eſurienti panem tuum, & egenos, vagoſque induc in domum tuam: cùm videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne deſpexeris.

8. Tunc erumpet quaſi manè lumen tuum, & ſanitas tua citiùs orietur, & anteibit faciem tuam juſtitia tua, & gloria Domini colliget te.

9. Tunc invocabis, & Dominus exaudiet: clamabis, & dicet: Ecce adſum. ‡ Si abſtuleris de medio tui catenam, & deſieris extendere digitum, & loqui quod non prodeſt.

‡ SABB. POST CINER.

10. Cùm effuderis eſurienti animam tuam, & animam afflictam repleveris, orietur in tenebris lux tua, & tenebræ tuæ erunt ſicut meridies.

11. Et requiem tibi dabit Dominus ſemper, & implebit ſplendoribus animam tuam, & oſſa tua liberabit, & eris quaſi hortus irriguus, & ſicut fons aquarum, cujus non deficient aquæ.

‖ *Infr. 61. 4.* 12. ‖ Et ædificabuntur in te deſerta ſæculorum: fundamenta generationis & generationis ſuſcitabis: & vocaberis ædificator ſepium, avertens ſemitas in quietem.

13. Si averteris à ſabbato pedem tuum, facere voluntatem tuam in die ſancto meo, & vocaveris ſabbatum delicatum, & ſanctum Domini glorioſum, & glorificaveris eum dum non facis vias tuas, & non invenitur voluntas tua, ut loquaris ſermonem:

14. Tunc delectaberis ſuper Domino, & ſuſtollam te ſuper altitudines terræ, & cibabo te hæreditate Jacob patris tui. Os enim Domini locutum eſt.

CAPUT LIX.

Potens ac benignus eſt Deus ad ſalvandum Judæos: ſed iniquitates eorum, quas propheta perſequitur, impediunt ne exaudiantur ac ſalventur: propter quas & confitentur ſe juſtè à Deo deſertos, & excæcatos, affligi variis malis: de furore Domini in malos & benignitate erga pœnitentes.

Num. 11. 23. Supr. 50. 2. 1. ECce non eſt abbreviata manus Domini ut ſalvare nequeat, neque aggravata eſt auris ejus, ut non exaudiat:

2. ſed iniquitates veſtræ diviſerunt inter vos & Deum veſtrum, & peccata veſtra abſconderunt faciem ejus à vobis ne exaudiret.

‖ *Sup. 1. 15.* 3. ‖ Manus enim veſtræ pollutæ ſunt ſanguine, & digiti veſtri iniquitate: labia veſtra locuta ſunt mendacium, & lingua veſtra iniquitatem fatur.

4. Non eſt qui invocet juſtitiam, neque eſt qui judicet verè: ſed confidunt in nihilo, & loquuntur vanitates: ‖ conceperunt laborem, & pepererunt iniquitatem. ‖ *Job 15. 35.*

5. Ova aſpidum ruperunt, ‖ & telas araneæ texuerunt: qui comederit de ovis eorum, morietur: & quod confotum eſt, erumpet in regulum. ‖ *Job 8. 4.*

6. Telæ eorum non erunt in veſtimentum, neque operientur operibus ſuis: opera eorum opera inutilia, & opus iniquitatis in manibus eorum.

7. ‖ Pedes eorum ad malum currunt, & feſtinant ut effundant ſanguinem innocentem: cogitationes eorum cogitationes inutiles: vaſtitas & contritio in viis eorum. ‖ *Prov. 1. 16. Rom. 3. 15.*

8. Viam pacis neſcierunt, & non eſt judicium in greſſibus eorum, ſemitæ eorum incurvatæ ſunt eis: omnis qui calcat in eis, ignorat pacem.

9. Propter hoc elongatum eſt judicium à nobis, & non apprehendet nos juſtitia: expectavimus lucem: & ecce tenebræ; ſplendorem, & in tenebris ambulavimus.

10. Palpavimus ſicut cæci parietem, & quaſi abſque oculis attrectavimus: impegimus meridie quaſi in tenebris, in caliginoſis quaſi mortui.

11. Rugiemus quaſi urſi omnes, & quaſi columbæ meditantes gememus: expectavimus judicium, & non eſt: ſalutem, & elongata eſt à nobis.

12. Multiplicatæ ſunt enim iniquitates noſtræ coram te, & peccata noſtra reſponderunt nobis, quia ſcelera noſtra nobiſcum, & iniquitates noſtras cognovimus,

13. peccare & mentiri contra Dominum: & averſi ſumus ne iremus poſt tergum Dei noſtri, ut loqueremur calumniam & tranſgreſſionem: concepimus, & locuti ſumus de corde verba mendacii.

14. Et converſum eſt retrorſum judicium, & juſtitia longè ſtetit: quia corruit in platea veritas, & æquitas non potuit ingredi.

15. Et facta eſt veritas in oblivionem, & qui receſſit à malo, prædæ patuit: & vidit Dominus, & malum apparuit in oculis ejus, quia non eſt judicium:

16. Et vidit quia non eſt vir: & aporiatus eſt, quia non eſt qui occurrat: & ſalvavit ſibi brachium ſuum, & juſtitia ejus ipſa confirmavit eum.

17. ‖ Indutus eſt juſtitia ut lorica, & galea ſalutis in capite ejus: indutus eſt veſtimentis ultionis, & opertus eſt quaſi pallio zeli. ‖ *Epheſ. 6. 17. 1. Theſ. 5. 8.*

18. Sicut ad vindictam quaſi ad retributionem indignationis hoſtibus ſuis, & viciſſitudinem inimicis ſuis: inſulis vicem reddet.

19. Et timebunt qui ab Occidente, nomen Domini: & qui ab ortu ſolis, gloriam ejus: cum venerit quaſi fluvius violentus, quem ſpiritus Domini cogit:

20. ‖ & venerit Sion redemptor, & eis, qui redeunt ab iniquitate in Jacob, dicit Dominus. ‖ *Rom. 11. 26.*

21. Hoc fœdus meum cum eis, dicit Dominus: Spiritus meus, qui eſt in te, &

verba mea, quæ poſui in ore tuo, non recedent de ore tuo, & de ore ſeminis tui, & de ore ſeminis ſeminis tui, dicit Dominus, amodò & uſque in ſempiternum.

CAPUT LX.

Eccleſia ad exultationem excitatur, quòd in ea Domini gloria reluceat, ad quam acceſſuræ ſunt plurimæ nationes, & quæ ad eam non venerint peribunt: in qua pax, juſtitia & laus Dei invenientur, ablata iniquitate: eritque Dominus ei in lucem ſempiternam & gloriam.

‡ IN EPIPH. DOMINI.

1. ‡ SUrge, illuminare Jeruſalem: quia venit lumen tuum, & gloria Domini ſuper te orta eſt.

2. Quia ecce tenebræ operient terram, & caligo populos: ſuper te autem orietur Dominus, & gloria ejus in te videbitur.

3. Et ambulabunt gentes in lumine tuo, & reges in ſplendore ortus tui.

|| Sup. 49. 18.

4. || Leva in circuitu oculos tuos, & vide: omnes iſti congregati ſunt, venerunt tibi: filii tui de longè venient, & filiæ tuæ de latere ſurgent. *

* Legit Hieronymus, *lac ſugent*.

5. Tunc videbis, & afflues, & mirabitur & dilatabitur cor tuum, quando converſa fuerit ad te multitudo maris, fortitudo gentium venerit tibi.

6. Iuundatio camelorum operiet te, dromedarii Madian & Epha: omnes de Saba venient, aurum & thus deferentes, & laudem Domino annuntiantes.

7. Omne pecus Cedar congregabitur tibi, arietes Nabajoth miniſtrabunt tibi: offerentur ſuper placabili altari meo, & domum majeſtatis meæ glorificabo.

8. Qui ſunt iſti, qui ut nubes volant, & quaſi columbæ ad feneſtras ſuas?

9. Me enim inſulæ expectant, & naves maris in principio, ut adducam filios tuos de longè: argentum eorum, & aurum eorum cum eis: Nomini Domini Dei tui, & ſancto Iſrael, quia glorificavit te.

10. Et ædificabunt filii peregrinorum muros tuos, & reges eorum miniſtrabunt tibi: in indignatione enim mea percuſſi te: & in reconciliatione mea miſertus ſum tui.

|| Apoc. 21. 25.

11. || Et aperientur portæ tuæ jugiter: die ac nocte non claudentur, ut afferatur ad te fortitudo Gentium, & reges earum adducantur.

12. Gens enim & regnum, quod non ſervierit tibi, peribit: & Gentes ſolitudine vaſtabuntur.

13. Gloria Libani ad te veniet, abies & buxus, & pinus ſimul ad ornandum locum ſanctificationis meæ, & locum pedum meorũ glorificabo.

14. Et venient ad te curvi filii eorum qui humiliaverunt te, & adorabunt veſtigia pedum tuorum omnes qui detrahebant tibi, & vocabunt te Civitatem Domini, Sion ſancti Iſrael.

15. Pro eo quòd fuiſti derelicta, & odio habita, & non erat, qui per te tranſiret, ponam te in ſuperbiam ſæculorum, gaudium in generarionem & generationem:

16. & ſuge lac Gentium, & mamilla regum lactaberis: & ſcies quia ego Dominus ſalvans te, & redemptor tuus fortis Jacob.

17. Pro ære afferam aurum, & pro ferro afferam argentum: & pro lignis æs, & pro lapidibus ferrum: & ponam viſitationem tuam pacem, & præpoſitos tuos juſtitiam.

18 Non audietur ultrà iniquitas in terra tua, vaſtitas & contritio in terminis tuis, & occupabit ſalus muros tuos, & portas tuas laudatio.

19. || Non erit tibi ampliùs ſol ad lucendum per diem, nec ſplendor lunæ illuminabit te: ſed erit tibi Dominus in lucem ſempiternam, & Deus tuus in gloriam tuam. || Apoc. 21. 23. & 22. 5.

20. Non occidet ultrà ſol tuus, & luna tua non minuetur: quia erit tibi Dominus in lucem ſempiternam, & complebuntur dies luctus tui.

21. Populus autem tuus omnes juſti, in perpetuum hæreditabunt terram, germen plantationis meæ, opus manus meæ ad glorificandum.

22. Minimus erit in mille, & parvulus in gentem fortiſſimam: ego Dominus in tempore ejus ſubitò faciam iſtud.

CAPUT LXI.

Chriſti ſalvatoris officium, & humani generis reparationem pulchrè explicat; prædicatione quoque miniſtrorum Chriſti gentes ad fidem convertendas: additur de conſolatione credentium & gloria miniſtrorum: Eccleſia lætabunda ſuam felicitatem mirè ſibi gratulatur.

1. SPiritus Domini ſuper me, eò quòd unxerit Dominus me: ad annuntiandum manſuetis miſit me, ut mederer contritis corde, & prædicarem captivis indulgentiam, & clauſis apertionem: Luc. 4. 18.

2. ut prædicarem annum placabilem Domino, & diem ultionis Deo noſtro: || ut conſolarer omnes lugentes: || Matt. 5. 5.

3. ut ponerem lugentibus Sion: & darem eis coronam pro cinere, oleum gaudii pro luctu, pallium laudis pro ſpiritu mœroris: & vocabuntur in ea fortes juſtitiæ, plantatio Domini ad glorificandum.

4. || Et ædificabunt deſerta à ſæculo, & ruinas antiquas erigent, & inſtaurabunt civitates deſertas, diſſipatas in generationem & generationem. || Sup. 58. 12.

5. Et ſtabunt alieni, & paſcent pecora veſtra: & filii peregrinorum, agricolæ & vinitores veſtri erunt.

6. Vos autem Sacerdotes Domini vocabimini: Miniſtri Dei noſtri, dicetur vobis: Fortitudinem Gentium comedetis, & in gloria earum ſuperbietis.

7. Pro confuſione veſtra duplici, & rubore laudabunt partem ſuam: propter hoc in terra ſua duplicia poſſidebunt, lætitia ſempiterna erit eis,

8. Quia ego Dominus diligens judicium, & odio habens rapinam in holocauſto: & dabo opus eorum in veritate, & fœdus perpetuum feriam eis.

9. Et ſcient in Gentibus ſemen eorum, & germen eorum in medio populorum: omnes, qui viderint eos, cognoſcent illos, quia iſti ſunt ſemen, cui benedixit Dominus.

10. Gaudens gaudebo in Domino, & exultabit anima mea in Deo meo: quia induit me veſtimentis ſalutis: & indumento juſtitiæ circumdedit me, quaſi ſponſum decoratum corona,

& quaſi ſponſam ornatam monilibus ſuis.

11. Sicut enim terra profert germen ſuum, & ſicut hortus ſemen ſuum germinat, ſic Dominus Deus germinabit juſtitiam, & laudem coram univerſis Gentibus.

CAPUT LXII.

Propheta non ceſſat propter impios Chriſtum annuntiare, prophetans de Chriſti adventu & converſione Gentium: de felicitate, gloria & exaltatione Eccleſiæ eu Dei gratuito beneplacito erga ipſam: de prædicatoribus Eccleſiæ, & evangelio per orbem divulgando.

1. PRopter Sion non tacebo, & propter Jeruſalem non quieſcam, donec egrediatur ut ſplendor Juſtus ejus, & ſalvator ejus ut lampas accendatur.

2. Et videbunt Gentes juſtum tuum, & cuncti reges inclytum tuum: & vocabitur tibi nomen novum, quod os Domini nominabit.

3. Et eris corona gloriæ in manu Domini, & diadema regni in manu Dei tui.

4. Non vocaberis ultrà Derelicta: & terra tua non vocabitur ampliùs Deſolata: ſed vocaberis Voluntas mea in ea, & terra tua Inhabitata: quia complacuit Domino in te: & terra tua inhabitabitur.

5. Habitabit enim juvenis cum virgine, & habitabunt in te filii tui. Et gaudebit ſponſus ſuper ſponſam, & gaudebit ſuper te Deus tuus.

6. Super muros tuos Jeruſalem conſtitui cuſtodes, tota die, & tota nocte in perpetuum non tacebunt. Qui reminiſcimini Domini: ne taceatis,

7. & ne detis ſilentium ei, donec ſtabiliat, & donec ponat Jeruſalem laudem in terra.

8. Juravit Dominus in dextera ſua, & in brachio fortitudinis ſuæ: Si dedero triticum tuum ultrà cibum inimicis tuis: & ſi biberint filii alieni vinum tuum, in quo laboraſti.

9. Quia qui congregant illud, comedent, & laudabunt Dominum: & qui comportant illud, bibent in atriis ſanctis meis.

|| Sup. 57. 14. 10. Tranſite, tranſite per portas, || præparate viam populo, planum facite iter, eligite lapides, & elevate ſignum ad populos.

||Zach. 9. 9. ‡ FER. 2. MAJORIS HEBDOM. EPIST. 4. 11. || Ecce Dominus auditum fecit in extremis terræ, ‡ dicite filiæ Sion: Ecce Salvator tuus venit: ecce merces ejus cum eo, & opus ejus coram illo.

12. Et vocabunt eos, Populus ſanctus, redempti à Domino. Tu autem vocaberis: Quæſita civitas, & non derelicta.

CAPUT LXIII.

Dicit ſe Dominus ſanguine aſperſum dum ſolus viciſſet hoſtes: Deus multa præſtitit Iſraelitis beneficia, ſed propter iniquitates ſuas ſunt ab eo derelicti: propheta autem miſerationum Domini memor, invocat ipſius miſericordiam ſuper populum ſuum, quem à Deo deſertum conqueritur.

1. QUis eſt iſte, qui venit de Edom, tinctis veſtibus de Boſra? Iſte formoſus in ſtola ſua, gradiens in multitudine fortitudinis ſuæ. Ego, qui loquor juſtitiam, & propugnator ſum ad ſalvandum.

2. || Quare ergo rubrum eſt indumentum tuum, & veſtimenta tua ſicut calcantium in torculari? || Apoc. 19. 11.

3. Torcular calcavi ſolus, & de Gentibus non eſt vir mecum: calcavi eos in furore meo, & conculcavi eos in ira mea: & aſperſus eſt ſanguis eorum ſuper veſtimenta mea, & omnia indumenta mea inquinavi.

4. || Dies enim ultionis in corde meo, annus redemptionis meæ venit. || Sup. 34. 8.

5. Circumſpexi, & non erat auxiliator: quæſivi, & non fuit qui adjuvaret: & ſalvavit mihi brachium meum, & indignatio mea ipſa auxiliata eſt mihi.

6. Et conculcavi populos in furore meo, & inebriavi * eos in indignatione mea, & detraxi in terram virtutem eorum. * Vide Pſ. 75. 9. & ſup. 51. 21.

7. Miſerationum Domini recordabor, laudem Domini ſuper omnibus, quæ reddidit nobis Dominus, & ſuper multitudinem bonorum domui Iſrael, quæ largitus eſt eis ſecundùm indulgentiam ſuam, & ſecundùm multitudinem miſericordiarum ſuarum.

8. Et dixit: Verumtamen populus meus eſt, filii non negantes: & factus eſt eis ſalvator.

9. In omni tribulatione eorum non eſt tribulatus, & angelus faciei ejus ſalvavit eos: in dilectione ſua, & in indulgentia ſua ipſe redemit eos, & portavit eos, & elevavit eos cunctis diebus ſæculi.

10. Ipſi autem ad iracundiam provocaverunt, & afflixerunt ſpiritum Sancti ejus: & converſus eſt eis in inimicum, & ipſe debellavit eos.

11. Et recordatus eſt dierum ſæculi Moyſi, & populi ſui: || Ubi eſt qui eduxit eos de mari cum paſtoribus gregis ſui? ubi eſt qui poſuit in medio ejus ſpiritum Sancti ſui? || Exod. 14. 29.

12. Qui eduxit ad dexteram Moyſen brachio majeſtatis ſuæ, qui ſcidit aquas ante eos, ut faceret ſibi nomen ſempiternum:

13. Qui eduxit eos per abyſſos, quaſi equum in deſerto non impingentem.

14. Quaſi animal in campo deſcendens, ſpiritus Domini ductor ejus fuit: ſic adduxiſti populum tuum ut faceres tibi nomen gloriæ.

15. || Attende de cœlo, & vide de habitaculo ſancto tuo, & gloriæ tuæ: ubi eſt zelus tuus, & fortitudo tua, multitudo viſcerum tuorum, & miſerationum tuarum? ſuper me continuerunt ſe. || Deut. 26. 15. Baruch 2. 16.

16. Tu enim pater noſter, & Abraham neſcivit nos, & Iſrael ignoravit nos: tu Domine pater noſter, & redemptor noſter, à ſæculo nomen tuum.

17. Quare errare nos feciſti Domine de viis tuis: induraſti cor noſtrum ne timeremus te? convertere propter ſervos tuos, tribus hæreditatis tuæ.

18. Quaſi nihilum poſſederunt populum ſanctum tuum: hoſtes noſtri conculcaverunt ſanctificationem tuam.

19. Facti ſumus quaſi in principio, cùm non dominareris noſtri, neque invocaretur nomen tuum ſuper nos.

CAPUT LXIV.

Petit propheta ut Deus nomen ſuum & potentiam inimicis nota faciat: facta quoque mentione felicitatis quæ Deum expectantibus præparata eſt, confitetur ac luget populi ſui iniquitates, immunditias & exilium, orans pro liberatione.

1. UTinam dirumperes cœlos, & deſcende-
res: à facie tua montes defluerent.
2. Sicut exuſtio ignis tabeſcerent, aquæ
arderent igni, ut notum fieret nomen
tuum inimicis tuis? à facie tua gentes tur-
barentur.
3. Cùm feceris mirabilia, non ſuſtinebimus:
deſcendiſti, & à facie tua montes defluxerunt.
4. A ſæculo non audierunt, neque auribus
|| 1. Cor. 2. 9 perceperunt: || oculus non vidit, Deus abſque
te, quæ præparaſti expectantibus te.
5. Occurriſti lætanti, & facienti juſtitiam:
in viis tuis recordabuntur tui: ecce tu ira-
tus es, & peccavimus: in ipſis fuimus ſem-
per, & ſalvabimur.
6. Et facti ſumus ut immundus omnes
nos, & quaſi pannus menſtruatæ univerſæ
juſtitiæ noſtræ: & cecidimus quaſi folium
univerſi: & iniquitates noſtræ quaſi ventus
abſtulerunt nos.
7. Non eſt qui invocet nomen tuum: qui
conſurgat, & teneat te: abſcondiſti faciem
tuam à nobis, & alliſiſti nos in manu ini-
quitatis noſtræ.
8. Et nunc Domine, pater noſter es tu,
nos verò lutum: & fictor noſter tu, & ope-
ra manuum tuarum omnes nos,
|| Pſal. 78. 8. 9. || Ne iraſcaris Domine ſatis, & ne ul-
trà memineris iniquitatis noſtræ, ecce re-
ſpice populus tuus omnes nos.
10. Civitas ſancti tui facta eſt deſerta, Sion
deſerta facta eſt, Jeruſalem deſolata eſt.
11. Domus ſanctificationis noſtræ, & glo-
riæ noſtræ, ubi laudaverunt te patres noſtri,
facta eſt in exuſtionem ignis, & omnia deſi-
derabilia noſtra verſa ſunt in ruinas.
12. Numquid ſuper his continebis te Domi-
ne, tacebis, & affliges nos vehementer?

CAPUT LXV.

Gentium converſio, & Judæorum propter iniquitates ſuas & idololatriam abjectio, ſervatis tamen paucis reliquiis ex ipſis: comminatio his qui Dei legem abjecerunt, & proſpera ac nova omnia ſervis Dei nuntiantur: de quorum felicitate & Dei erga ipſos benignitate multis agit propheta.

Rom. 10. 20 1. QUæſierunt me qui ante non interro-
gabant, invenerunt qui non quæſie-
runt me. Dixi: Ecce ego, ecce ego ad Gen-
tem, quæ non invocabat nomen meum.
2. Expandi manus meas tota die ad popu-
lum incredulum, qui graditur in via non
bona poſt cogitationes ſuas.
3. Populus qui ad iracundiam provocat me
ante faciem meam ſemper: qui immolant in
hortis, & ſacrificant ſuper lateres:
4. Qui habitant in ſepulchris, & in de-
lubris idolorum dormiunt: qui comedunt
carnem ſuillam, & jus profanum in vaſis
eorum.
5. Qui dicunt: Recede à me, non appro-
pinques mihi, quia immundus es: iſti fumus
erunt in furore meo, ignis ardens tota die.
6. Ecce ſcriptum eſt coram me: non ta-
cebo, ſed reddam & retribuam in ſinu eo-
rum.
7. Iniquitates veſtras, & iniquitates pa-
trum veſtrorum ſimul, dicit Dominus, qui
ſacrificaverunt ſuper montes, & ſuper col-
les exprobraverunt mihi, & remetiar opus
eorum primum in ſinu eorum.
8. Hæc dicit Dominus: Quomodo ſi in-
veniatur granum in botro, & dicatur: Ne
diſſipes illud, quoniam benedictio eſt: ſic
faciam propter ſervos meos, ut non diſper-
dam totum.
9. Et educam de Jacob ſemen, & de Ju-
da poſſidentem montes meos: & hæredita-
bunt eam electi mei, & ſervi mei habita-
bunt ibi.
10. Et erunt campeſtria in caulas gregum,
& vallis Achor in cubile armentorum po-
pulo meo, qui requiſierunt me.
11. Et vos, qui dereliquiſtis Dominum, qui
obliti eſtis montem ſanctum meum, qui poni-
tis Fortunæ menſam, & libatis ſuper eam.
12. Numerabo vos in gladio, & omnes in
cæde corruetis: || pro eo quòd vocavi, & || Prov. 1. 24.
non reſpondiſtis: locutus ſum, & non au- infr. 66. 4.
diſtis: & faciebatis malum in oculis meis, Jere. 7. 13.
& quæ nolui, elegiſtis.
13. Propter hoc hæc dicit Dominus Deus:
Ecce ſervi mei comedent, & vos eſurietis:
ecce ſervi mei bibent, & vos ſitietis.
14. Ecce ſervi mei lætabuntur, & vos con-
fundemini: Ecce ſervi mei laudabunt præ
exultatione cordis, & vos clamabitis præ
dolore cordis, & præ contritione ſpiritus
ululabitis:
15. Et dimittetis nomen veſtrum in jura-
mentum electis meis: & interficiet te Do-
minus Deus, & ſervos ſuos vocabit nomi-
ne alio.
16. In quo qui benedictus eſt ſuper ter-
ram, benedicetur in Deo, amen: & qui ju-
rat in terra, jurabit in Deo, amen: quia
oblivioni traditæ ſunt anguſtiæ priores, &
quia abſconditæ ſunt ab oculis meis.
17. || Ecce enim ego creo cœlos novos, || Inf. 66. 22.
& terram novam: & non erunt in memoria Apoc. 21. 1
priora, & non aſcendent ſuper cor.
18. Sed gaudebitis & exultabitis uſque in
ſempiternum in his, quæ ego creo: quia
ecce ego creo Jeruſalem exultationem, &
populum ejus gaudium.
19. Et exultabo in Jeruſalem, & gaudebo
in populo meo: & non audietur in eo ultrà
vox fletus & vox clamoris.
20. Non erit ibi ampliùs infans dierum, &
ſenex qui non impleat dies ſuos: quoniam
puer centum annorum morietur, & pecca-
tor centum annorum maledictus erit.
21. Et ædificabunt domos, & habitabunt:
& plantabunt vineas, & comedent fructus
earum.

Digitized by Google

22. Non ædificabunt, & alius habitabit: non plantabunt, & alius comedet: ſecundùm enim dies ligni, erunt dies populi mei, & opera manuum eorum inveterabunt:

23. Electi mei non laborabunt fruſtrà, neque generabunt in conturbatione: quia ſemen benedictorum Domini eſt, & nepotes eorum cum eis.

[|| Pſal. 31. 5.] 24. || Eritque antequam clament, ego exaudiam; adhuc illis loquentibus, ego audiam.

[|| Sup. 11. 6.] 25. || Lupus & agnus paſcentur ſimul, leo & bos comedent paleas: & ſerpenti pulvis panis ejus: non nocebunt, neque occident in omni monte ſancto meo, dicit Dominus.

CAPUT LXVI.

Dominus cœli & terræ non templum reſpicit, quod Judæi pro loco quietis illi ædificare volebant, ſed ſpiritum humiliatum: rejiciuntur veteris legis ſacrificia: Judæorum adverſus Chriſtum ipſiuſque diſcipulos pervicacia punienda oſtenditur: de Chriſti nativitate & Eccleſiæ fecunditate; cui ut omnes collætentur exhortatur, oſtendens beneficia quæ à Domino recipiet, & quale futurum ſit malorum judicium, & quomodo per diſcipulorum Chriſti prædicationem Gentes convertentur: de finali quoque retributione malorum & bonorum.

[Act. 7. 49. & 17. 24.] 1. HÆc dicit Dominus: Cœlum ſedes mea, terra autem ſcabellum pedum meorum: quæ eſt iſta domus, quam ædificabitis mihi? & quis eſt iſte locus quietis meæ?

2. Omnia hæc manus mea fecit, & facta ſunt univerſa iſta, dicit Dominus: ad quem autem reſpiciam, niſi ad pauperculum, & contritum ſpiritu, & trementem ſermones meos?

3. Qui immolat bovem, quaſi qui interficiat virum: qui mactat pecus, quaſi qui excerebret canem: qui offert oblationem, quaſi qui ſanguinem ſuillum offerat: qui recordatur thuris, quaſi qui benedicat idolo. Hæc omnia elegerunt in viis ſuis, & in abominationibus ſuis anima eorum delectata eſt.

4. Unde & ego eligam illuſiones eorum: & quæ timebant, adducam eis: || quia vocavi, & non erat qui reſponderet: locutus ſum, & non audierunt: feceruntque malum in oculis meis, & quæ nolui elegerunt. [|| Prov. 1. 24. Sup. 65. 12. Jere. 7. 13.]

5. Audite verbum Domini, qui tremitis ad verbum ejus: dixerunt fratres veſtri odientes vos, & abjicientes propter nomen meum: glorificetur Dominus, & videbimus in lætitia veſtra: ipſi autem confundentur.

6. Vox populi de civitate, vox de templo, vox Domini reddentis retributionem inimicis ſuis.

7. Antequam parturiret, peperit: antequam veniret partus ejus, peperit maſculum.

8. Quis audivit unquam tale? & quis vidit huic ſimile? numquid parturiet terra in die una? aut parietur gens ſimul, quia parturivit & peperit Sion filios ſuos?

9. Numquid ego, qui alios parere facio, ipſe non pariam, dicit Dominus? ſi ego, qui generationem ceteris tribuo, ſterilis ero, ait Dominus Deus tuus?

10. Lætamini cum Jeruſalem, & exultate in ea omnes qui diligitis eam: gaudete cum ea gaudio univerſi, qui lugetis ſuper eam,

11. ut ſugatis, & repleamini ab ubere conſolationis ejus: ut mulgeatis, & deliciis affluatis ab omnimoda gloria ejus.

12. Quia hæc dicit Dominus: Ecce ego declinabo ſuper eam quaſi fluvium pacis, & quaſi torrentem inundantem gloriam Gentium, quam ſugetis: ad ubera portabimini, & ſuper genua blandientur vobis.

13. Quomodo ſi cui mater blandiatur, ita ego conſolabor vos, & in Jeruſalem conſolabimini.

14. Videbitis, & gaudebit cor veſtrum, || & oſſa veſtra quaſi herba germinabunt, & cognoſcetur manus Domini ſervis ejus, & indignabitur inimicis ſuis. [|| Ezech. cap. 37.]

15. Quia ecce Dominus in igne veniet, & quaſi turbo quadrigæ ejus: reddere in indignatione furorem ſuum, & increpationem ſuam in flamma ignis:

16. quia in igne Dominus dijudicabit, & in gladio ſuo ad omnem carnem, & multiplicabuntur interfecti à Domino,

17. qui ſanctificabantur, & mundos ſe putabant in hortis poſt januam intrinſecus, qui comedebant carnem ſuillam, & abominationem, & murem: ſimul conſumentur, dicit Dominus.

18. Ego autem opera eorum, & cogitationes eorum: venio ut congregem cum omnibus gentibus & linguis: & venient & videbunt gloriam meam.

19. & ponam in eis ſignum, & mittam ex eis, qui ſalvati fuerint, ad Gentes in mare, in Africam, & Lydiam tendentes ſagittam: in Italiam & Græciam, ad inſulas longè, ad eos, qui non audierunt de me, & non viderunt gloriam meam. Et annuntiabunt gloriam meam Gentibus:

20. & adducent omnes fratres veſtros de cunctis Gentibus donum Domino in equis, & in quadrigis, & in lecticis, & in mulis, & in carrucis ad montem ſanctum meum Jeruſalem: dicit Dominus, quomodo ſi inferant filii Iſrael munus in vaſe mundo in domum Domini.

21. Et aſſumam ex eis in ſacerdotes, & levitas, dicit Dominus.

22. || Quia ſicut cœli novi, & terra nova, quæ ego facio ſtare coram me, dicit Dominus: ſic ſtabit ſemen veſtrum, & nomen veſtrum. [|| Apoc. 21. 1.]

23. Et erit menſis ex menſe, & ſabbatum ex ſabbato: veniet omnis caro ut adoret coram facie mea, dicit Dominus.

24. Et egredientur, & videbunt cadavera virorum, qui prævaricati ſunt in me: || vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur: & erunt uſque ad ſatietatem viſionis omni carni. [|| Marc. 9. 45.]

PROPHETIA JEREMIÆ.

JEREMIAS Hebraicè IIRMIAHU, *id eſt* excelſus Domini, *nomine huic viro Dei apprimè convenienti, qui ex utero matris Propheta conſecratus, Sacerdos etiam & Doctor extitit. Adhuc puer, hoc eſt anno vitæ circiter 15. ut putat Hieronymus, propheticum munus, quod eadem qua Moyſes verecundia detrectaverat, à Deo juſſus obire cœpit. Verſatur autem ejus prophetia in acerbiſſimis reprehenſionibus ſuorum temporum, in increpationibus & lamentis: Deinde verò in conſolationibus Eccleſiæ graviter afflictæ, quam promiſſionibus ampliſſimis de regno Chriſti, gentibus in Eccleſiam inducendis, ac multiplici gratia Novi Teſtamenti reficit & erigit. Scripſit ſtylo, qui quantùm in verbis ſimplex videtur & facilis, tantùm in majeſtate ſenſuum profundus eſt, ait Hieronymus. Scriba ejus Baruc fuit, qui cùm prophetias diverſis temporibus editas colligeret, ordinem temporum neglexit, ut legenti patebit. Apud Græcos interpretes, ſæpè alius eſt ordo capitum, quàm in Hebræo vel Latino. Moſes Kimchi, Procopius Gazæus, & alii apud Sixtum Senenſem, volunt Jeremiam ſcripſiſſe 3. & 4. libros Regum. Addit Abulenſis etiam duos priores ab eodem compoſitos. Alii Pſalm.* Te decet: & Super flumina Babylonis, *eidem adſcribunt, & alia quædam.*

Munus ſuum conſtanter obiit per ann. 45. ab 13. ſc. regis Joſiæ, ad 5. exciſæ Jeruſalem & templi: hoc eſt, ab anno Mundi 3375. ad annum 3420. ante Chriſtum 584. Vir planè magnus & fortis, qui nec minis, nec carceribus deterreri potuit, quominus veritatem Regi & populo liberè & conſtanter aperiret. Qui catenis & miſeriis obrutus, expreſſa Chriſti patientis effigies & figura extitit: quique poſt incenſam urbem à Caldæis benè habitus, cum pauperibus ad patriam everſam redire maluit. Virginem tota vita permanſiſſe, docent Ignatius & Hieronymus, quod colligitur ex cap. 16. verſ. 2. Non accipies uxorem. *Poſt mortem Judæ, Machabæo apparuit,* gloria mirabilis & magni decoris habitudine, *ut eſt 2. Machab. 15. 13. De quo ibidem, Sanctus Pontifex Onias ait;* Hic eſt fratrum amator & populi Iſrael, hic eſt qui multum orat pro populo & univerſa ſancta civitate, JEREMIAS propheta Dei.

CAPUT PRIMUM.

Jeremias in ventre Matris Sanctificatus, & tempore Joſiæ regis Juda miſſus à Domino ad prophetandum, cauſatur pueritiam, ſed doctus à Deo accipit robur invincibile, jubeturque vaticinari deſtructionem Jeruſalem ſub nomine virgæ, & ollæ ſuccenſæ.

1. VERBA Jeremiæ filii Helciæ,
de ſacerdotibus, qui fuerunt
in Anathoth, in Terra Benjamin.
2. ‡ Quod factum eſt verbum
Domini ad eum in diebus Joſiæ filii Amon
regis Juda, in tertiodecimo anno * regni
ejus.
3. Et factum eſt in diebus Joakim filii
Joſiæ regis Juda, uſque ad conſummationem
undecimi anni Sedeciæ filii Joſiæ regis
Juda, uſque ad tranſmigrationem Jeruſalem,
in menſe quinto.
4. Et factum eſt verbum Domini ad me
dicens:
5. Priuſquam te formarem in utero, novi
te: & antequam exires de vulva, ſanctificavi
te, & prophetam in Gentibus dedi te.
6. Et dixi, A, a, a, Domine Deus: ecce
neſcio loqui, quia puer ego ſum.
7. Et dixit Dominus ad me: Noli dicere:
Puer ſum: quoniam ad omnia, quæ mittam
te, ibis: & univerſa, quæcumque mandavero
tibi, loqueris.
8. Ne timeas à facie eorum: quia tecum
ego ſum, ut eruam te, dicit Dominus.
9. Et miſit Dominus manum ſuam, & tetigit
os meum: ‖ & dixit Dominus ad me:
Ecce dedi verba mea in ore tuo:

‡ IN VIGIL. NATIVIT. S. JOAN. BAPT.

* Anno M. 3375. Ant. Chr. 629.

‖ Iſai. 6. 7.

10. ecce

10. ecce conſtitui te hodie ſuper Gentes, & ſuper regna, || ut evellas, & deſtruas, & diſperdas, & diſſipes, & ædifices, & plantes. *|| Infr. 18. 7.*

11. Et factum eſt verbum Domini ad me, dicens: Quid tu vides Jeremia? Et dixi: Virgam vigilantem ego video.

12. Et dixit Dominus ad me: Benè vidiſti, quia vigilabo ego ſuper verbo meo ut faciam illud.

13. Et factum eſt verbum Domini ſecundò ad me, dicens: Quid tu vides? Et dixi: Ollam ſuccenſam || ego video, & faciem ejus à facie Aquilonis. *|| Vide Ezech. 11. 7.*

|| Infr. 4. 6. 14. Et dixit Dominus ad me: || Ab Aquilone pandetur malum ſuper omnes habitatores terræ:

15. quia ecce ego convocabo omnes cognationes regnorum Aquilonis, ait Dominus: & venient & ponent unuſquiſque ſolium ſuum in introitu portarum Jeruſalem, & ſuper omnes muros ejus in circuitu, & ſuper univerſas urbes Juda.

16. Et loquar judicia mea cum eis ſuper omnem malitiam eorum, qui dereliquerunt me, & libaverunt diis alienis, & adoraverunt opus manuum ſuarum.

17. Tu ergo accinge lumbos tuos, & ſurge, & loquere ad eos omnia quæ ego præcipio tibi. Ne formides à facie eorum: nec enim timere te faciam vultum eorum.

|| Infr. 6. 27. 18. || Ego quippe dedi te hodie in civitatem munitam, & in columnam ferream, & in murū æreum, ſuper omnē terram, regibus Juda, principibus ejus, & ſacerdotibus, & populo terræ.

19. Et bellabunt adverſum te, & non prævalebunt: quia ego tecum ſum, ait Dominus, ut liberem te.

CAPUT II.

Graviter expoſtulat Dominus cum filiis Iſrael & Juda, potiſſimùm cum paſtoribus ac prophetis, quòd non reſpicientes accepta à Deo varia beneficia, eo qui fons eſt aquæ vivæ relicto, adoraverint idola, à quibus nihil boni expectare poterant; imò cùm toti eſſent in idololatria, rapinis & crudelitate, ſeſe juſtificare nitebantur, & propterea devaſtandos prædicit.

1. ET factum eſt verbum Domini ad me, dicens:

2. Vade, & clama in auribus Jeruſalem, dicens: Hæc dicit Dominus: Recordatus ſum tui, miſerans adoleſcentiam tuam, & charitatem deſponſationis tuæ, quando ſecuta es me in deſerto, in terra quæ non ſeminatur.

3. Sanctus Iſrael Domino, primitiæ frugum ejus: omnes, qui devorant eum, delinquunt: mala venient ſuper eos dicit Dominus.

4. Audite verbum Domini domus Jacob, & omnes cognationes domus Iſrael.

|| Mich. 6. 3. 5. hæc dicit Dominus: || Quid invenerunt patres veſtri in me iniquitatis, quia elongaverunt à me, & ambulaverunt poſt vanitatem, & vani facti ſunt?

6. Et non dixerunt: Ubi eſt Dominus, qui aſcendere nos fecit de terra Ægypti: qui traduxit nos per deſertum, per terram inhabitabilem & inviam, per terram ſitis, & imaginem mortis, per terram, in qua non ambulavit vir, neque habitavit homo?

7. Et induxi vos in terram Carmeli, ut comederetis fructum ejus, & optima illius: & ingreſſi contaminaſtis terram meam, & hæreditatem meam poſuiſtis in abominationem.

8. Sacerdotes non dixerunt: Ubi eſt Dominus? & tenentes legem neſcierunt me, & paſtores prævaricati ſunt in me: & prophetæ prophetaverunt in Baal, & idola ſecuti ſunt.

9. Propterea adhuc judicio contendam vobiſcum, ait Dñs, & cum filiis veſtris diſceptabo.

10. Tranſite ad inſulas Cethim, & videte: & Cedar mittite, & conſiderate vehementer: & videte ſi factum eſt hujuſcemodi.

11. Si mutavit gens deos ſuos, & certe ipſi non ſunt dii: populus verò meus mutavit gloriam ſuam in idolum.

12. Obſtupeſcite cæli ſuper hoc, & portæ ejus deſolamini vehementer, dicit Dominus.

13. Duo enim mala fecit populus meus: Me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt ſibi ciſternas, ciſternas diſſipatas, quæ continere non valent aquas.

14. Nunquid ſervus eſt Iſrael, aut vernaculus? quare ergo factus eſt in prædam?

15. Super eum rugierunt leones, & dederunt vocem ſuam, poſuerunt terram ejus in ſolitudinem: civitates ejus exuſtæ ſunt, & non eſt qui habitet in eis.

16. Filii quoque Mempheos & Taphnes conſtupraverunt te uſque ad verticem.

17. Nunquid non iſtud factum eſt tibi, quia dereliquiſti Dominum Deum tuum eo tempore, quo ducebat te per viam?

18. Et nunc quid tibi vis in via Ægypti, ut bibas aquam turbidam? & quid tibi cum via Aſſyriorum, ut bibas aquam fluminis?

19. Arguet te malitia tua, & averſio tua increpabit te. Scito, & vide quia malum & amarum eſt reliquiſſe te Dominum Deum tuum, & non eſſe timorem mei apud te, dicit Dominus Deus exercituum.

20. A ſæculo confregiſti jugum meum, rupiſti vincula mea, & dixiſti: Non ſerviam. || In omni enim colle ſublimi, & ſub omni ligno frondoſo, tu proſternebaris meretrix. *|| Infr. 3. 6.*

21. || Ego autem plantavi te vineam electam, omne ſemen verum: quomodo ergo converſa es mihi in pravum vinea aliena? *|| Iſai. 5. 1. Matth. 21. 33.*

22. Si laveris te nitro, & multiplicaveris tibi herbam borith, maculata es in iniquitate tua coram me, dicit Dominus Deus.

23. Quomodo dicis: Non ſum polluta, poſt Baalim non ambulavi? vide vias tuas in convalle, ſcito quid feceris: curſor levis explicans vias ſuas:

24. Onager aſſuetus in ſolitudine, in deſiderio animæ ſuæ attraxit ventum amoris ſui: nullus avertet eam: omnes, qui quærunt eam, non deficient: in menſtruis ejus invenient eam.

25. Prohibe pedem tuum à nuditate, & guttur tuum à ſiti. Et dixiſti: Deſperavi, nequaquàm faciam: adamavi quippe alienos, & poſt eos ambulabo.

26. Quomodo confunditur fur quando deprehenditur, ſic confuſi ſunt domus Iſrael, ipſi & reges eorum, principes, & ſacerdotes, & prophetæ eorum,

27. dicentes ligno: Pater meus es tu; &

|| Infr. 32. lapidi: Tu me genuiſti: || verterunt a me tergum, & non faciem, & in tempore afflictionis ſuæ dicent: Surge, & libera nos.

28. Ubi ſunt dii tui, quos feciſti tibi? ſurgant & liberent te in tempore afflictionis tuæ: || Infr. 11. 13. || ſecundùm numerum quippe civitatum tuarum erant dii tui Juda.

29. Quid vultis mecum judicio contendere? omnes dereliquiſtis me, dicit Dominus.

30. Fruſtra percuſſi filios veſtros, diſciplinam non receperunt: devoravit gladius veſter prophetas veſtros, quaſi leo vaſtator,

31. generatio veſtra. Videte verbum Domini: Nunquid ſolitudo factus ſum Iſraeli, aut terra ſerotina? quare ergo dixit populus meus: Receſſimus, non veniemus ultrà ad te?

32. Nunquid obliviſcetur virgo ornamenti ſui, aut ſponſa faſciæ pectoralis ſuæ? populus verò meus oblitus eſt mei diebus innumeris.

33. Quid niteris bonam oſtendere viam tuam ad quærendam dilectionem, quæ inſuper & malitias tuas docuiſti vias tuas,

34. & in alis tuis inventus eſt ſanguis animarum pauperum & innocentum? non in foſſis inveni eos, ſed in omnibus, quæ ſuprà memoravi.

35. Et dixiſti: Abſque peccato & innocens ego ſum: & propterea avertatur ſuror tuus à me. Ecce ego judicio contendam tecum, eò quòd dixeris: Non peccavi.

36. Quàm vilis facta es nimis, iterans vias tuas! & ab Ægypto confunderis, ſicut confuſa es ab Aſſur.

37. Nam & ab iſta egredieris, & manus tuæ erunt ſuper caput tuum: quoniam obtrivit Dominus confidentiam tuam, & nihil habebis proſperum in ea.

CAPUT III.

Deus incomparabili clementia populum ſuum ad ſe revocat ab idololatria, in qua Juda etiam Iſraelem exceſſit; promittens ſe aſſumpturum eos in filios, & veros paſtores eis daturum, ut Jeroſolymis in pace colant Dominum: de futura gloria & exaltatione Jeruſalem, ac Gentium ad eam congregatione & de populi pœnitentia.

1. VUlgò dicitur: Si dimiſerit vir uxorem ſuam, & recedens ab eo, duxerit virum alterum: nunquid revertetur ad eam ultrà? Nunquid non polluta & contaminata erit mulier illa? tu autem fornicata es cum amatoribus multis: tamen revertere ad me, dicit Dominus, & ego ſuſcipiam te.

2. Leva oculos tuos in directum, & vide ubi non proſtrata ſis: in viis ſedebas, expectans eos quaſi latro in ſolitudine: & polluiſti terram in fornicationibus tuis, & in malitiis tuis.

3. Quam ob rem prohibitæ ſunt ſtillæ pluviarum, & ſerotinus imber non fuit, frons mulieris meretricis facta eſt tibi, noluiſti erubeſcere.

4. Ergo ſaltem amodò voca me: Pater meus, dux virginitatis meæ tu es:

5. Nunquid iraſceris in perpetuum, aut perſeverabis in finem? Ecce locuta es, & feciſti mala, & potuiſti.

6. Et dixit Dominus ad me in diebus Joſiæ || Sup. 2. 20. regis: || Nunquid vidiſti quæ fecerit averſatrix Iſrael? abiit ſibimet ſuper omnem montem excelſum, & ſub omni ligno frondoſo, & fornicata eſt ibi.

7. Et dixi, cùm feciſſet hæc omnia: Ad me revertere: & non eſt reverſa. Et vidit prævaricatrix ſoror ejus Juda,

8. quia pro eo, quòd mœchata eſſet averſatrix Iſrael, dimiſiſſem eam, & dediſſem ei libellum repudii, & non timuit prævaricatrix Juda ſoror ejus, ſed abiit, & fornicata eſt etiam ipſa.

9. Et facilitate fornicationis ſuæ contaminavit terram, & mœchata eſt cum lapide & ligno.

10. Et in omnibus his non eſt reverſa ad me prævaricatrix ſoror ejus Juda in toto corde ſuo, ſed in mendacio, ait Dominus.

11. Et dixit Dominus ad me: Juſtificavit animam ſuam averſatrix Iſrael, comparatione prævaricatricis Judæ.

12. Vade, & clama ſermones iſtos contra Aquilonem, & dices: Revertere averſatrix Iſrael, ait Dominus, & non avertam faciem meam à vobis: quia ſanctus ego ſum, dicit Dominus, & non iraſcar in perpetuum.

13. Verumtamen ſcito iniquitatem tuam, quia in Dñm Deum tuum prævaricata es, & diſperſiſti vias tuas alienis ſub omni ligno frondoſo, & vocem meam non audiſti, ait Dominus.

14. Convertimini filii revertentes, dicit Dominus: quia ero vir veſter, & aſſumam vos unum de civitate, & duos de cognatione, & introducam vos in Sion.

15. Et dabo vobis paſtores juxta cor meum, & paſcent vos ſcientia & doctrina.

16. Cumque multiplicati fueritis, & creveritis in terra in diebus illis, ait Dominus: non dicent ultrà: Arca teſtamenti Domini: neque aſcendet ſuper cor, neque recordabuntur illius: nec viſitabitur, nec fiet ultrà.

17. In tempore illo vocabunt Jeruſalem Solium Domini, & congregabuntur ad eam omnes Gentes in nomine Domini in Jeruſalem, & non ambulabunt poſt pravitatem cordis ſui peſſimi.

18. In diebus illis ibit domus Juda ad domum Iſrael, & venient ſimul de terra Aquilonis, ad terram quam dedi patribus veſtris.

19. Ego autem dixi: Quomodo ponam te in filios, & tribuam tibi terram deſiderabilem, hæreditatem præclaram exercituum Gentium? Et dixi: Patrem vocabis me, & poſt me ingredi non ceſſabis.

20. Sed quomodo ſi contemnat mulier amatorem ſuum, ſic contempſit me domus Iſrael, dicit Dominus.

21. Vox in viis audita eſt, ploratus & ululatus filiorum Iſrael; quoniam iniquam fecerunt viam ſuam, obliti ſunt Domini Dei ſui.

22. Convertimini filii revertentes, & ſanabo averſiones veſtras. Ecce nos venimus ad te: tu enim es Dominus Deus noſter.

23. Verè mendaces erant colles, & multitudo montium; verè in Domino Deo noſtro ſalus Iſrael.

24. Confuſio comedit laborem patrum noſtrorum ab adoleſcentia noſtra, greges eorum, & armenta eorum, filios eorum, & filias eorum.

25. Dormiemus in confuſione noſtra, & operiet

Digitized by Google

riet nos ignominia noſtra; quoniam Domino Deo noſtro peccavimus nos, & patres noſtri ab adoleſcentia noſtra uſque ad diem hanc, & non audivimus vocem Domini Dei noſtri.

CAPUT IV.

Promittit Dominus veniam ſi ſe verè convertant & corde circumcidant, comminando gravia mala ſi in malis perſiſtant, quapropter luget propheta videns terram devaſtandam, & in ſolitudinem redigendam, ita tamen ut non fiat conſummatio.

1. SI reverteris Iſrael, ait Dominus, ad me convertere: ſi abſtuleris offendicula tua à facie mea, non commoveberis.

2. Et jurabis: Vivit Dominus in veritate, & in judicio, & in juſtitia, & benedicent eum Gentes, ipſumque laudabunt.

3. Hæc enim dicit Dominus viro Juda, & || Oſee 10. 12. Jeruſalem: || Novate vobis novale, & nolite ſerere ſuper ſpinas:

4. circumcidimini Domino, & auferte præputia cordium veſtrorum viri Juda, & habitatores Jeruſalem: ne fortè egrediatur ut ignis indignatio mea, & ſuccendatur, & non ſit qui extinguat, propter malitiã cogitationum veſtrarum.

5. Annuntiate in Juda, & in Jeruſalem auditum facite: loquimini, & canite tuba in terra: clamate fortiter, & dicite: Congregamini, & ingrediamur civitates munitas,

6. levate ſignum in Sion. Conſortamini, || Sup. 1. 14 nolite ſtare, || quia malum ego adduco ab Aquilone, & contritionem magnam.

7. Aſcendit leo de cubili ſuo, & prædo Gentium ſe levavit: egreſſus eſt de loco ſuo, ut ponat terram tuam in ſolitudinem: civitates tuæ vaſtabuntur, remanentes abſque habitatore.

8. Super hoc accingite vos ciliciis, plangite & ululate: quia non eſt averſa ira furoris Domini à nobis.

9. Et erit in die illa, dicit Dominus: Peribit cor regis, & cor principum: & obſtupeſcent ſacerdotes, & prophetæ conſternabuntur.

10. Et dixi: Heu, heu, heu Domine Deus, ergone decepiſti populum iſtum & Jeruſalem, dicens: Pax erit vobis, & ecce pervenit gladius uſque ad animam?

11. In tempore illo dicetur populo huic & Jeruſalem: Ventus urens in viis, quæ ſunt in deſerto viæ filiæ populi mei, non ad ventilandum, & ad purgandum.

12. Spiritus plenus ex his veniet mihi, & nunc ego loquar judicia mea cum eis.

13. Ecce quaſi nubes aſcendet, & quaſi tempeſtas currus ejus: velociores aquilis equi illius: væ nobis quoniam vaſtati ſumus.

14. Lava à malitia cor tuum Jeruſalem, ut ſalva fias: uſquequò morabuntur in te cogitationes noxiæ?

15. Vox enim annuntiantis à Dan, & notum facientis idolum de monte Ephraim.

16. Dicite gentibus: Ecce auditum eſt in Jeruſalem cuſtodes venire de terra longinqua, & dare ſuper civitates Juda vocem ſuam.

17. Quaſi cuſtodes agrorum facti ſunt ſuper eam in gyro: quia me ad iracundiam provocavit, dicit Dominus.

|| Sap. 1. 3. & 6. 18. || Viæ tuæ, & cogitationes tuæ fecerunt hæc tibi: iſta malitia tua, quia amara, quia tetigit cor tuum.

19. Ventrem meum, ventrem meum doleo, ſenſus cordis mei turbati ſunt in me: non tacebo, quoniam vocem buccinæ audivit anima mea, clamorem prælii.

20. Contritio ſuper contritionem vocata eſt, & vaſtata eſt omnis terra: repentè vaſtata ſunt tabernacula mea, ſubitò pelles meæ.

21. Uſquequò videbo fugientem, audiam vocem buccinæ?

22. Quia ſtultus populus meus me non cognovit; filii inſipientes ſunt, & vecordes: ſapientes ſunt ut faciant mala, benè autem facere neſcierunt.

23. Aſpexi terram, & ecce vacua erat, & nihili: & cælos, & non erat lux in eis.

24. Vidi montes, & ecce movebantur: & omnes colles conturbati ſunt.

25. Intuitus ſum, & non erat homo: & omne volatile cæli receſſit.

26. Aſpexi, & ecce Carmelus deſertus: & omnes urbes ejus deſtructæ ſunt à facie Domini, & à facie iræ furoris ejus.

27. Hæc enim dicit Dominus: Deſerta erit omnis terra, ſed tamen conſummationem non faciam.

28. Lugebit terra, & mœrebunt cæli deſuper: eò quod locutus ſum, cogitavi, & non pœnituit me, nec averſus ſum ab eo.

29. A voce equitis & mittentis ſagittam, fugit omnis civitas: ingreſſi ſunt ardua, & aſcenderunt rupes: univerſæ urbes derelictæ ſunt, & non habitat in eis homo.

30. Tu autem vaſtata quid facies? cùm veſtieris te coccino, cùm ornata fueris monili aureo, & pinxeris ſtibio oculos tuos, fruſtra componeris: contempſerunt te amatores tui, animam tuam quærent.

31. Vocem enim quaſi parturientis audivi, anguſtias ut puerperæ: Vox filiæ Sion intermorientis: expandentiſque manus ſuas: væ mihi, quia defecit anima mea propter interfectos.

CAPUT V.

Dominus in Jeruſalem quærit virum juſtum, ut illi miſereatur; ſed tam plebs quàm optimates in pravitatibus ſuis & idololatria indurati ſunt & effuſi, ideò comminatur eis vaſtationem ab extraneo populo, eò quòd cæci & ſurdi facti ſint, non tamen uſque ad conſummationem.

1. CIrcuite vias Jeruſalem, & aſpicite, & conſiderate, & quærite in plateis ejus an inveniatis virum facientem judicium, & quærentem fidem: & propitius ero ei.

2. Quòd ſi etiam, Vivit Dominus, dixerint & hoc falsò jurabunt.

3. Domine oculi tui reſpiciunt fidem: percuſſiſti eos, & non doluerunt; attriviſti eos, & renuerunt accipere diſciplinam induraverunt facies ſuas ſupra petram, & noluerunt reverti.

4. Ego autem dixi: Forſitan pauperes ſunt & ſtulti, ignorantes viam Domini, judicium Dei ſui.

5. Ibo igitur ad optimates, & loquar eis: ipſi enim cognoverunt viam Domini, judicium Dei ſui, & ecce magis hi ſimul confregerunt jugum, ruperunt vincula.

6. Idcir-

6. Idcircò percuſſit eos leo de ſilva, lupus ad veſperam vaſtavit eos, pardus vigilans ſuper civitates eorum: omnis, qui egreſſus fuerit ex eis, capietur: quia multiplicatæ ſunt prævaricationes eorum, confortatæ ſunt averſiones eorum.

7. Super quo propitius tibi eſſe potero? filii tui dereliquerunt me, & jurant in his, qui non ſunt dii: ſaturavi eos, & mœchati ſunt, & in domo meretricis luxuriabantur.

|| Ezech. 22. 11. 8. Equi amatores, & emiſſarii facti ſunt: || Unuſquiſque ad uxorem proximi ſui hinniebat.

9. Nunquid ſuper his non viſitabo, dicit Dominus? & in gente tali non ulciſcetur anima mea?

10. Aſcendite muros ejus, & diſſipate, conſummationem autem nolite facere: auferte propagines ejus, quia non ſunt Domini.

11. Prævaricatione enim prævaricata eſt in me domus Iſrael, & domus Juda, ait Dominus.

12. Negaverunt Dominum, & dixerunt: Non eſt ipſe: neque veniet ſuper nos malum: gladium & famem non videbimus.

13. Prophetæ fuerunt in ventum locuti, & reſponſum nou fuit in eis: hæc ergu evenient illis.

14. Hæc dicit Dominus Deus exercituum: Quia locuti eſtis verbum iſtud: ecce ego do verba mea in ore tuo in ignem, & populum iſtum in ligna, & vorabit eos.

15. Ecce ego adducam ſuper vos gentem de longinquo, domus Iſrael, ait Dominus: gentem robuſtam, gentem antiquam, gentem, cujus ignorabis linguam, nec intelliges quid loquatur.

16. Pharetra ejus quaſi ſepulchrum patens, univerſi fortes.

17. Et comedet ſegetes tuas, & panem tuum: devorabit filios tuos, & filias tuas: comedet gregem tuum, & armenta tua: comedet vineam tuam, & ficum tuam: & conteret urbes munitas tuas, in quibus tu habes fiduciam, giadio.

18. Verumtamen in diebus illis, ait Dominus, non faciam vos in conſummationem.

|| Inf. 16. 10. 19. || Quòd ſi dixeritis: Quare fecit nobis Dominus Deus noſter hæc omnia? dices ad eos: Sicut dereliquiſtis me, & ſerviſtis deo alieno in terra veſtra, ſic ſervietis alienis in terra non veſtra.

20. Annuntiate hoc domui Jacob, & auditum facite in Juda, dicentes:

21. Audi popule ſtulte, qui non habes cor: qui habentes oculos, non videtis; & aures, & non auditis.

22. Me ergo non timebitis, ait Dominus; & à facie mea non dolebitis? Qui poſul arenam terminum mari, præceptum ſempiternum, quod non præteribit: & commovebuntur, & non poterunt: & intumeſcent fluctus ejus, & non tranſibunt illud:

23. Populo autem huic factum eſt cor incredulum & exaſperans, receſſerunt & abierunt.

24. Et non dixerunt in corde ſuo: Metuamus Dominum Deum noſtrum, qui dat nobis pluviam temporaneam & ſerotinam in tempore ſuo: plenitudinem annuæ meſſis cuſtodientem nobis.

25. Iniquitates veſtræ declinaverunt hæc: & peccata veſtra prohibuerunt bonum à vobis:

26. Quia inventi ſunt in populo meo impii inſidiantes quaſi aucupes, laqueos ponentes & pedicas ad capiendos viros.

27. Sicut decipula plena avibus, ſic domus eorum plenæ dolo: ideò magnificatl ſunt & ditati.

28. Incraſſati ſunt & impinguati: & præterierunt ſermones meos peſſimè. || Cauſam viduæ non judicaverunt, cauſam pupilli non direxerunt, & judicium pauperum non judicaverunt. || Iſaiæ 1. 23. Zach. 7. 10.

29. Nunquid ſuper his non viſitabo, dicit Dominus? aut ſuper gentem hujuſcemodi non ulciſcetur anima mea?

30. Stupor & mirabilia facta ſunt in terra:

31. prophetæ prophetabant mendacium, & ſacerdotes applaudebant manibus ſuis: & populus meus dilexit talia: quid igitur fiet in noviſſimo ejus?

CAPUT VI.

Prædicitur calamitas ac vaſtitas Jeroſolymorum ab Aſſyriis, eò quòd contempſerint legem Domini, nec audire voluerint increpationes; ſed omnes, & potiſſimùm primates, prophetæ ac ſacerdotes avaritiæ ac dolo ſtuduerint; ideoque & ipſos & eorum ſacrificia Deus abjicit: jubet ergo Propheta eos lugere, quoniam purgari conflatorio non potuerunt.

1. COnfortamini filii Beniamin in medio Jeruſalem, & in Thecua clangite buccina, & ſuper Bethacarem levate vexillum: quia malum viſum eſt ab Aquilone, & contritio magna.

2. Specioſæ & delicatæ aſſimilavi filiam Sion.

3. Ad eam venient paſtores, & greges eorum: fixerunt in ea tentoria in circuitu: paſcet unuſquiſque eos, qui ſub manu ſua ſunt.

4. Sanctificate ſuper eam bellum: conſurgite, & aſcendamus in meridie: væ nobis quia declinavit dies, quia longiores factæ ſunt umbræ veſperi.

5. Surgite, & aſcendamus in nocte, & diſſipemus domos ejus.

6. Quia hæc dicit Dominus exercituum: Cædite lignum ejus, & fundite circa Jeruſalem aggerem: Hæc eſt civitas viſitationis, omnis calumnia in medio ejus.

7. Sicut frigidam fecit ciſterna aquam ſuam, ſic frigidam fecit malitiam ſuam: iniquitas & vaſtitas audietur in ea, coram me ſemper infirmitas & plaga.

8. Erudire Jeruſalem, ne fortè recedat anima mea à te, ne fortè ponam te deſertam, terram inhabitabilem.

9. Hæc dicit Dominus exercituum: Uſque ad racemum colligent quaſi in vinea reliquias Iſrael: converte manum tuam quaſi vindemiator ad cartallum.

10. Cui loquar? & quem conteſtabor ut audiat? ecce incircumciſæ aures eorum, & audire non poſſunt: ecce verbum Domini factum eſt eis in opprobrium: & non ſuſcipient illud.

11. Idcircò furore Domini plenus ſum, laboravi ſuſtinens: effunde ſuper parvulum foris, & ſuper conſilium juvenum ſimul: vir

enim

enim cum muliere capietur, ſenex cum
pleno dierum.
12. Et tranſibunt domus eorum ad alte-
ros, agri & uxores pariter: quia extendam
manum meam ſuper habitantes Terram,
dicit Dominus.
|| *Iſa.56.11* *Infr.8.10.* 13. || A minore quippe uſque ad majorem
omnes avaritiæ ſtudent: & à propheta uſque
ad ſacerdotem cuncti faciunt dolum.
14. Et curabant contritionem filiæ populi
mei cum ignominia, dicentes: Pax, pax:
& non erat pax.
15. Confuſi ſunt, quia abominationem
fecerunt: quin potius confuſione non ſunt
confuſi, & erubeſcere neſcierunt: quam ob
rem cadent inter ruentes: in tempore viſi-
tationis ſuæ corruent, dicit Dominus.
16. Hæc dicit Dominus: State ſuper vias,
& videte, & interrogate de ſemitis antiquis,
|| *Matth. 11. 29.* quæ ſit via bona, & ambulate in ea: || &
invenietis refrigerium animabus veſtris. Et
dixerunt: Non ambulabimus.
17. Et conſtitui ſuper vos ſpeculatores.
Audite vocem tubæ. Et dixerunt: Non au-
diemus.
18. Ideò audite Gentes, & cognoſce con-
gregatio, quanta ego faciam eis.
19. Audi Terra: Ecce ego adducam mala
ſuper populum iſtum, fructum cogitatio-
num ejus: quia verba mea non audierunt,
& legem meam projecerunt.
|| *Iſai.1.11* 20. || Ut quid mihi thus de Saba affertis,
& calamum ſuave olentem de terra longin-
qua? holocautomata veſtra non ſunt accepta,
& victimæ veſtræ non placuerunt mihi.
21. Propterea hæc dicit Dominus: Ecce
ego dabo in populum iſtum ruinas, & ruent
in eis patres & filii ſimul, vicinus, &
proximus peribunt.
22. Hæc dicit Dominus: Ecce populus
venit de terra Aquilonis, & gens magna
conſurget à finibus terræ.
23. Sagittam & ſcutum arripiet: crudelis
eſt, & non miſerebitur. Vox ejus quaſi
mare ſonabit: & ſuper equos aſcendent,
præparati quaſi vir ad prælium, adverſum
te filia Sion.
24. Audivimus famam ejus, diſſolutæ ſunt
manus noſtræ: tribulatio apprehendit nos,
dolores ut parturientem.
25. Nolite exire ad agros, & in via ne
ambuletis: quoniam gladius inimici pavor
in circuitu.
26. Filia populi mei accingere cilicio,
& conſpergere cinere: luctum unigeniti fac
tibi, planctum amarum, quia repentè veniet
vaſtator ſuper nos.
27. Probatorem dedi te in populo meo
robuſtum: & ſcies, & probabis viam eo-
rum.
28. Omnes iſti principes declinantes, am-
bulantes fraudulenter, æs & ferrum: uni-
verſi corrupti ſunt.
29. Defecit ſufflatorium, in igne conſum-
ptum eſt plumbum, fruſtra conflavit con-
flator: malitiæ enim eorum non ſunt con-
ſumptæ.
30. Argentum reprobum vocate eos, quia
Dominus projecit illos.

CAPUT VII.

Quòd fruſtrà confidant in templo, peſſima perpetrantes, & prophetas audire nolentes, ſicut & patres eorum, quapropter denuntiat templum abjiciendum, & terram Juda redigendam in ſolitudinem; nec profuturam orationem Jeremiæ pro illis, nec oblata ab eis ſacrificia, propter excelſa Topheth in valle filii Ennom, & multiplices ipſorum malitias.

1. ‡ VErbum, quod factum eſt ad Jere- FER. 5.
miam à Domino, dicens: POST DOM. 3.
2. Sta in porta domus Domini, & prædica QUADR.
ibi verbum iſtud, & dic: Audite verbum
Domini omnis Juda, qui ingredimini per
portas has, ut adoretis Dominum.
3. Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſ-
rael: || Bonas facite vias veſtras, & ſtudia || *Infr. 26. 13.*
veſtra: & habitabo vobiſcum in loco iſto.
4. Nolite confidere in verbis mendacii,
dicentes: Templum Domini, templum Do-
mini, templum Domini eſt.
5. Quoniam ſi benè direxeritis vias ve-
ſtras, & ſtudia veſtra: ſi feceritis judicium
inter virum & proximum ejus:
6. advenæ, & pupillo, & viduæ non feceri-
tis calumniam, nec ſanguinem innocentem
effuderitis in loco hoc, & poſt deos alienos
non ambulaveritis in malum vobiſmetipſis:
7. habitabo vobiſcum in loco iſto: in ter-
ra, quam dedi patribus veſtris à ſæculo &
uſque in ſæculum.
8. Ecce vos confiditis vobis in ſermoni-
bus mendacii, qui non proderunt vobis:
9. furari, occidere, adulterari, jurare
mendaciter, libare Baalim, & ire poſt deos
alienos, quos ignoratis.
10. Et veniſtis, & ſtetiſtis coram me in
domo hac, in qua invocatum eſt nomen
meum, & dixiſtis: Liberati ſumus eò quòd
fecerimus omnes abominationes iſtas.
11. || Nunquid ergo ſpelunca latronum || *Matth. 21. 13.*
facta eſt domus iſta, in qua invocatum eſt *Marc. 11.*
nomen meum in oculis veſtris? ego, ego *17.*
ſum: ego vidi, dicit Dominus. *Luc. 19. 46.*
12. Ite ad locum meum in Silo, ubi habitavit
nomen meum à principio: & videte quæ fece-
rim ei propter malitiam populi mei Iſrael:
13. & nunc, quia feciſtis omnia opera hæc,
dicit Dominus: & locutus ſum ad vos manè
conſurgens, & loquens, & non audiſtis: || || *Prov. 1.*
& vocavi vos, & non reſpondiſtis: *24. Iſai. 65. 12.*
14. || Faciam domui huic, in qua invo- || *1. Reg. 4.*
catum eſt nomen meum, & in qua vos ha- *2. & 10.*
betis fiduciam: & loco, quem dedi vobis
& patribus veſtris, ſicut feci Silo.
15. Et projiciam vos à facie mea, ſicut
projeci omnes fratres veſtros, univerſum
ſemen Ephraim.
16. || Tu ergo noli orare pro populo hoc, || *Inf. 11. 14*
nec aſſumas pro eis laudem & orationem, *& 14. 11.*
& non obſiſtas mihi: quia non exaudiam te.
17. Nonne vides quid iſti faciunt in civi-
tatibus Juda, & in plateis Jeruſalem?
18. Filii colligunt ligna, & patres ſuccendunt
ignem, & mulieres conſpergunt adipem, ut
faciant placentas reginæ cæli, & libent diis
alienis, & me ad iracundiam provocent.

Digitized by Google

19. Nunquid me ad iracundiam provocant, dicit Dominus? nonne ſemetipſos in confuſionem vultus ſui?

20. Ideò hæc dicit Dominus Deus: Ecce furor meus, & indignatio mea conflatur ſuper locum iſtum, ſuper viros, & ſuper jumenta, & ſuper lignum regionis, & ſuper fruges terræ, & ſuccendetur, & non extinguetur.

21. Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael: Holocautomata veſtra addite victimis veſtris, & comedite carnes.

22. Quia non ſum locutus cum patribus veſtris, & non præcepi eis, in die qua eduxi eos de terra Ægypti, de verbo holocautomatum, & victimarum.

23. Sed hoc verbum pręcepi eis, dicens: Audite vocem meam, & ero vobis Deus, & vos eritis mihi populus: & ambulate in omni via, quam mandavi vobis, ut benè ſit vobis.

24. Et non audierunt, nec inclinaverunt aurem ſuam: ſed abierunt in voluntatibus, & in pravitate cordis ſui mali: factique ſunt retrorſum, & non in ante,

25. à die qua egreſſi ſunt patres eorum de terra Ægypti, uſque ad diem hanc. Et miſi ad vos omnes ſervos meos prophetas per diem conſurgens diluculò, & mittens.

26. Et non audierunt me, nec inclinaverunt aurem ſuam: ſed induraverunt cervicem ſuam:
|| Infr. 16. 12. || & pejus operati ſunt, quàm patres eorum.

27. Et loqueris ad eos omnia verba hæc, & non audient te: & vocabis eos, & non reſpondebunt tibi.

28. Et dices ad eos: Hæc eſt gens, quæ non audivit vocem Domini Dei ſui, nec recepit diſciplinam: periit fides, & ablata eſt de ore eorum.

29. Tonde capillum tuum, & projice, & ſume in directum planctum: quia projecit Dominus, & reliquit generationem furoris ſui,

30. quia fecerunt filii Juda malum in oculis meis, dicit Dominus. Poſuerunt offendicula ſua in domo, in qua invocatum eſt nomen meum, ut pollucrent eam:

31. & ædificaverunt excelſa Topheth, quæ eſt in valle filii Ennom: ut incenderent filios ſuos, & filias ſuas igni: quæ non præcepi, nec cogitavi in corde meo.

32. Ideò ecce dies venient, dicit Dominus, & non dicetur amplius, Topheth, & Vallis filii Ennom, ſed Vallis interfectionis: & ſepelient in Topheth, eò quòd non ſit locus.

33. Et erit morticinum populi hujus in cibos volucribus cæli, & beſtiis terræ, & non erit qui abigat.

|| Ezech. 26. 13. 34. || Et quieſcere faciam de urbibus Juda, & de plateis Jeruſalem vocem gaudii, & vocem lætitiæ, vocem ſponſi, & vocem ſponſæ: in deſolationem enim erit Terra.

CAPUT VIII.

Quia tam reges, optimates, ſacerdotes ac prophetæ, quàm reliquus populus ad idololatriam converſi ſunt; & non conſiderato Domini judicio, omnes relicta veritate, ſtuduerunt avaritiæ ac idololatriæ, & Dominũ provocantes, noluerũt reſipiſcere; ideò ab hoſtibus crudeliſſimis affligẽtur.

1. IN illo tempore, ait Dominus: Ejicient oſſa regum Juda, & oſſa principum ejus & oſſa ſacerdotum, & oſſa prophetarum, & oſſa eorum, qui habitaverunt Jeruſalem, de ſepulchris ſuis:

2. & expandent ea ad ſolem, & lunam, & omnem militiam cæli, quæ dilexerunt, & quibus ſervierunt, & poſt quæ ambulaverunt, & quæ quæſierunt, & adoraverunt: non colligentur, & non ſepelientur: in ſterquilinium ſuper faciem terræ erunt.

3. Et eligent magis mortem quàm vitam omnes qui reſidui fuerint de cognatione hac peſſima in univerſis locis, quæ derelicta ſunt, ad quæ ejeci eos, dicit Dominus exercituum.

4. Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus: Nunquid qui cadit, non reſurget? & qui averſus eſt, non revertetur?

5. Quare ergo averſus eſt populus iſte in Jeruſalem averſione contentioſa? Apprehenderunt mendacium, & noluerunt reverti.

6. Attendi, & auſcultavi: nemo quod bonum eſt loquitur, nullus eſt qui agat pœnitentiam ſuper peccato ſuo, dicens: Quid feci? Omnes converſi ſunt ad curſum ſuum, quaſi equus impetu vadens ad prælium.

7. Milvus in cælo cognovit tempus ſuum: turtur, & hirundo, & ciconia, cuſtodierunt tempus adventus ſui: populus autem meus non cognovit judicium Domini.

8. Quomodo dicitis: Sapientes nos ſumus, & lex Domini nobiſcum eſt? verè mendacium operatus eſt ſtylus mendax ſcribarum.

9. Confuſi ſunt ſapientes, perterriti, & capti ſunt: verbum enim Domini projecerunt, & ſapientia nulla eſt in eis.

10. || Propterea dabo mulieres eorum ex- *|| Iſa. 56. 11. Supr. 6. 13.*
teris, agros eorum hæredibus: quia à minimo uſque ad maximum omnes avaritiam ſequuntur: à propheta uſque ad ſacerdotem cuncti faciunt mendacium.

11. Et ſanabant contritionem filiæ populi mei ad ignominiam, dicentes: Pax, pax: cùm non eſſet pax.

12. Confuſi ſunt, quia abominationem fecerunt: quinimò confuſione non ſunt confuſi, & erubeſcere neſcierunt: idcircò cadent inter corruentes, in tempore viſitationis ſuæ corruent, dicit Dominus.

13. Congregans congregabo eos, ait Dominus: non eſt uva in vitibus, & non ſunt ficus in ficulnea, folium defluxit: & dedi eis quæ prætergreſſa ſunt.

14. Quare ſedemus? convenite, & ingrediamur civitatem munitam, & ſileamus ibi: quia Dominus Deus noſter ſilere nos fecit,
& potum dedit nobis || aquam fellis: pec- *|| Inf. 9. 15.*
cavimus enim Domino.

15. || expectavimus pacem, & non erat *|| Inf. 14. 19.*
bonum: tempus medelæ, & ecce formido.

16. A Dan auditus eſt fremitus equorum ejus, à voce hinnituum pugnatorum ejus commota eſt omnis terra: & venerunt, & devoraverunt terram, & plenitudinem ejus; urbem, & habitatores ejus.

17. Quia ecce ego mittam vobis ſerpentes regulos, quibus non eſt incantatio: & mordebunt vos, ait Dominus.

18. Dolor meus ſuper dolorem, in me cor meum mœrens.

19. Ecce vox clamoris filiæ populi mei

de terra longinqua: Nunquid Dominus non eſt in Sion, aut rex ejus non eſt in ea? Quare ergo me ad iracundiam concitaverunt in ſculptilibus ſuis, & in vanitatibus alienis?

20. Tranſiit meſſis, finita eſt æſtas, & nos ſalvati non ſumus.

21. Super contritione filiæ populi mei contritus ſum, & contriſtatus, ſtupor obtinuit me.

22. Nunquid reſina non eſt in Galaad? aut medicus non eſt ibi? quare igitur non eſt obducta cicatrix filiæ populi mei?

CAPUT IX.

Luget propheta interficiendos de Judæa: in nullo dicit eſſe fidendum, cùm omnes doloſè incedant: & quia Judæa vaſtanda eſt, vult omnes aſſumere luctum: in ſolo Deo ejuſque cognitione gloriandum, qui puniet tam Gentiles quam filios Iſrael incircumciſos corde.

1. QUis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum? & plorabo die ac nocte interfectos filiæ populi mei.

2. Quis dabit me in ſolitudine diverſorium viatorum, & derelinquam populum meum, & recedam ab eis? quia omnes adulteri ſunt, cœtus prævaricatorum.

3. Et extenderunt linguam ſuam quaſi arcum mendacii & non veritatis: confortati ſunt in terra, quia de malo ad malum egreſſi ſunt, & me non cognoverunt, dicit Dominus.

4. Unuſquiſque ſe à proximo ſuo cuſtodiat, & in omni fratre ſuo non habeat fiduciam: quia omnis frater ſupplantans ſupplantabit, & omnis amicus fraudulenter incedet.

5. Et vir fratrem ſuum deridebit, & veritatem non loquentur: docuerunt enim linguam ſuam loqui mendacium: ut iniquè agerent, laboraverunt.

6. Habitatio tua in medio doli: in dolo renuerunt ſcire me, dicit Dominus.

7. propterea hæc dicit Dominus exercituum: Ecce ego conflabo, & probabo eos: quid enim aliud faciam à facie filiæ populi mei?

|| Pſal. 27. 3. 8. || Sagitta vulnerans lingua eorum, dolum locuta eſt: in ore ſuo pacem cum amico ſuo loquitur, & occultè ponit ei inſidias.

9. Nunquid ſuper his non viſitabo, dicit Dominus? aut in gente hujuſmodi non ulciſcetur anima mea?

10. Super montes aſſumam fletum ac lamentum, & ſuper ſpecioſa deſerti planctum: quoniam incenſa ſunt, eò quòd non ſit vir pertranſiens: & non audierunt vocem poſſidentis: à volucre cæli uſque ad pecora tranſmigraverunt & receſſerunt.

11. Et dabo Jeruſalem in acervos arenæ, & cubilia draconum: & civitates Juda dabo in deſolationem, eò quòd non ſit habitator.

12. Quis eſt vir ſapiens, qui intelligat hoc, & ad quem verbum oris Domini fiat ut annuntiet iſtud, quare perierit terra, & exuſta ſit quaſi deſertum, eò quòd non ſit qui pertranſeat?

13. Et dixit Dominus: Quia dereliquerunt legem meam, quam dedi eis, & non audierunt vocem meam, & non ambulaverunt in ea:

14. & abierunt poſt pravitatem cordis ſui, & poſt Baalim: quod didicerunt à patribus ſuis.

15. Idcircò hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael: || Ecce ego cibabo populum iſtum abſinthio, & potum dabo eis aquam fellis. || Inf. 23. 15.

16. Et diſpergam eos in Gentibus, quas non noverunt ipſi & patres eorum: & mittam poſt eos gladium, donec conſumantur.

17. Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael: Contemplamini, & vocate lamentatrices & veniant, & ad eas, quæ ſapientes ſunt, mittite, & properent:

18. feſtinent, & aſſumant ſuper nos lamentum: deducant oculi noſtri lacrymas, & palpebræ noſtræ defluant aquis.

19. Quia vox lamentationis audita eſt de Sion: Quomodo vaſtati ſumus & confuſi vehementer? quia dereliquimus terram, quoniam dejecta ſunt tabernacula noſtra.

20. Audite ergo mulieres verbum Domini: & aſſumant aures veſtræ ſermonem oris ejus: & docete filias veſtras lamentum, & unaquæque proximam ſuam planctum.

21. Quia aſcendit mors per feneſtras noſtras, ingreſſa eſt domos noſtras, diſperdere parvulos de foris, juvenes de plateis.

22. Loquere: Hæc dicit Dominus: Et cadet morticinum hominis quaſi ſtercus ſuper faciem regionis, & quaſi fœnum poſt tergum metentis, & non eſt qui colligat.

23. Hæc dicit Dominus: || Non glorietur ſapiens in ſapientia ſua, & non glorietur fortis in fortitudine ſua, & non glorietur dives in divitiis ſuis: || 1. Cor. 1. 31. 2. Cor. 10. 17.

24. ſed in hoc glorietur, qui gloriatur, ſcire & noſſe me, quia ego ſum Dominus, qui facio miſericordiam, & judicium, & juſtitiam in terra: hæc enim placent mihi, ait Dominus.

25. Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & viſitabo ſuper omnem, qui circumciſum habet præputium,

26. Super Ægyptum, & ſuper Juda, & ſuper Edom, & ſuper filios Ammon, & ſuper Moab, & ſuper omnes qui attonſi ſunt in comam, habitantes in deſerto: quia omnes gentes habent præputium, omnis autem domus Iſrael incircumciſi ſunt corde.

CAPUT X.

Non eſt timenda cæleſtis conſtellatio, nec vaniſſima ac imbecillia idola; ſed Dominus, qui ſolus eſt Deus, creator ac gubernator omnium, qui vaſtabit peccatores terræ: plangit ſuum malum Jeruſalem, & cùm hominis non ſit ſuas vias dirigere, orat Deum ne eos, qui ipſum cognoſcunt, ad internecionem deleat, ſed in hoſtes potiùs Judæorum ſuum effundat furorem.

1. AUdite verbum, quod locutus eſt Dominus ſuper vos domus Iſrael.

2. Hæc dicit Dominus: Juxta vias Gentium nolite diſcere: & à ſignis cæli nolite metuere, quæ timent Gentes:

3. quia leges populorum vanę ſunt: || quia lignū de ſaltu præcidit opus manus artificis in aſcia. || Sap. 13. 11. & 14. 8.

4. Argento, & auro decoravit illud: clavis & malleis compegit, ut non diſſolvatur.

5. In ſimilitudinem palmæ fabricata ſunt, & non loquentur: portata tollentur, quia

incedere

Digitized by Google

incedere non valent. Nolite ergo timere ea, quia nec malè poſſunt facere, nec benè.

|| Matth. 7. 12. 6. || Non eſt ſimilis tui Domine: magnus es tu, & magnum nomen tuum in fortitudine.

|| Apoc. 15. 4. 7. || Quis non timebit te ò rex Gentium? tuum eſt enim decus: inter cunctos ſapientes Gentium, & in univerſis regnis eorum nullus eſt ſimilis tui.

8. Pariter inſipientes & fatui probabuntur: doctrina vanitatis eorum lignum eſt.

9. Argentum involutum de Tharſis affertur, & aurum de Ophaz: opus artificis, & manus ærarii: hyacinthus & purpura indumentum eorum: opus artificum univerſa hæc.

10. Dominus autem Deus verus eſt: ipſe Deus vivens, & rex ſempiternus, ab indignatione ejus commovebitur terra: & non ſuſtinebunt Gentes comminationem ejus.

11. Sic ergo dicetis eis: Dii, qui cælos & terram non fecerunt, pereant de terra, & de his, quæ ſub cælo ſunt.

|| Gen. 1. 1. Inf. 51. 15. 12. || Qui facit terram in fortitudine ſua, præparat orbem in ſapientia ſua, & prudentia ſua extendit cælos.

13. Ad vocem ſuam dat multitudinem aquarum in cælo, & elevat nebulas ab extremitatibus terræ: || ſulgura in pluviam facit, & educit ventum de theſauris ſuis. || Pſal. 134. 7. Inf. 51. 16.

14. Stultus factus eſt omnis homo à ſcientia, confuſus eſt artifex omnis in ſculptili: quoniam falſum eſt quod conflavit, & non eſt ſpiritus in eis.

15. Vana ſunt, & opus riſu dignum: in tempore viſitationis ſuæ peribunt.

16. Non eſt his ſimilis pars Jacob: qui enim formavit omnia, ipſe eſt: & Iſrael virga hæreditatis ejus: Dominus exercituum nomen illi.

17. Congrega de terra confuſionem tuam, quæ habitas in obſidione.

18. Quia hæc dicit Dominus: Ecce ego longè projiciam habitatores terræ in hac vice: & tribulabo eos ita ut inveniantur.

19. Væ mihi ſuper contritione mea, peſſima plaga mea. Ego autem dixi: Planè hæc infirmitas mea eſt, & portabo illam.

20. Tabernaculum meum vaſtatum eſt, omnes funiculi mei dirupti ſunt, filii mei exierunt à me, & non ſubſiſtunt: non eſt qui extendat ultrà tentorium meum, & erigat pelles meas.

21. Quia ſtultè egerunt paſtores, & Dominum non quæſierunt: propterea non intellexerunt, & omnis grex eorum diſperſus eſt.

22. Vox auditionis ecce venit, & commotio magna de terra Aquilonis: ut ponat civitates Juda ſolitudinem, & habitaculum draconum.

23. Scio Domine quia non eſt hominis via ejus: nec viri eſt ut ambulet, & dirigat greſſus ſuos.

|| Pſal. 6. 1. 24. || Corripe me Domine, verumtamen in judicio, & non in furore tuo, ne fortè ad nihilum redigas me.

|| Pſal. 78. 6. 25. || Effunde indignationem tuam ſuper Gentes, quæ non cognoverunt te; & ſuper provincias, quæ nomen tuum non invocaverunt: quia comederunt Jacob, & devoraverunt eum, & conſumpſerunt illum, & decus ejus diſſipaverunt.

CAPUT XI.

Quia maledicitur qui non audit nec ſervat pactum Domini patribus datum, ideò præcipitur prophetæ ut illud ſervandum Judæis prædicet, ſed fruſtrà, cùm magis ſequantur patrum ſuorum ſcelera, variamque idololatriam; idcircò inferet Dominus inevitabilia in illos mala, nec proderunt eis idola, vel juſtorum oratio, neque quòd priùs à Deo dilecti fuerint: refert prava Judæorum ſtudia de ipſo ex terra delendo: ſed perdentur qui nolunt audire prophetiam in nomine Domini.

1. VErbum, quod factum eſt à Domino ad Jeremiam, dicens:

2. Audite verba pacti hujus, & loquimini ad viros Juda, & habitatores Jeruſalem,

3. & dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Maledictus vir, qui non audierit verba pacti hujus,

4. quod præcepi patribus veſtris, in die qua eduxi eos de terra Ægypti, de fornace ferrea, dicens: Audite vocem meam, & facite omnia, quæ præcipio vobis, & eritis mihi in populum, & ego ero vobis in Deum:

5. ut ſuſcitem juramentum, quod juravi patribus veſtris, daturum me eis terram fluentem lacte & melle, ſicut eſt dies hæc. Et reſpondi, & dixi: Amen, Domine.

6. Et dixit Dominus ad me: Vociferare omnia verba hæc in civitatibus Juda, & foris Jeruſalem, dicens: Audite verba pacti hujus, & facite illa:

7. quia conteſtans conteſtatus ſum patres veſtros, in die qua eduxi eos de terra Ægypti, uſque ad diem hanc: manè conſurgens conteſtatus ſum, & dixi: Audite vocem meam:

8. & non audierunt, nec inclinaverunt aurem ſuam: ſed abierunt unuſquiſque in pravitate cordis ſui mali: & induxi ſuper eos omnia verba pacti hujus, quod præcepi ut facerent, & non fecerunt.

9. Et dixit Dominus ad me: Inventa eſt conjuratio in viris Juda, & in habitatoribus Jeruſalem.

10. Reverſi ſunt ad iniquitates patrum ſuorum priores, qui noluerunt audire verba mea: & hi ergo abierunt poſt deos alienos, ut ſervirent eis: irritum fecerunt domus Iſrael, & domus Juda pactum meum, quod pepigi cum patribus eorum.

11. Quam ob rem hæc dicit Dominus: Ecce ego inducam ſuper eos mala, de quibus exire non poterunt: & clamabunt ad me, & non exaudiam eos.

12. Et ibunt civitates Juda, & habitatores Jeruſalem, & clamabunt ad deos, quibus libant, & non ſalvabunt eos in tempore afflictionis eorum.

13. || Secundùm numerum enim civitatum tuarum, erant dii tui Juda: & ſecundùm numerum viarum Jeruſalem poſuiſti aras confuſionis, aras ad libandum Baalim. || Sup. 2. 28

14. || Tu ergo noli orare pro populo hoc, & ne aſſumas pro eis laudem & orationem: quia non exaudiam in tempore clamoris eorum ad me, in tempore afflictionis eorum. || Sup. 7. 16. Inf. 14. 11.

15. Quid eſt, quòd dilectus meus in domo

mea ſe-

mea fecit ſcelera multa? Nunquid carnes ſanctæ auferent à te malitias tuas, in quibus gloriata es?

16. Olivam uberem, pulchram, fructiferam, ſpecioſam vocavit Dominus nomen tuum: ad vocem loquelæ, grandis exarſit ignis in ea, & combuſta ſunt fruteta ejus.

17. Et Dominus exercituum qui plantavit te, locutus eſt ſuper te malum: pro malis domus Iſrael & domus Juda, quæ fecerunt ſibi ad irritandum me libantes Baalim.

‡ FER. 3. MAJOR. HEBDOM.

18. ‡ Tu autem Domine demonſtraſti mihi, & cognovi: tunc oſtendiſti mihi ſtudia eorum.

19. Et ego quaſi agnus manſuetus, qui portatur ad victimam: & non cognovi quia cogitaverunt ſuper me conſilia, dicentes: Mittamus lignum in panem ejus, & eradamus eum de terra viventium, & nomen ejus non memoretur ampliùs.

|| *Infr.* 17. 10. & 20. 12.

20. || Tu autem Dominus Sabaoth, qui judicas juſtè, & probas renes & corda, videam ultionem tuam ex eis: tibi enim revelavi cauſam meam.

21. Propterea hæc dicit Dominus ad viros Anathoth, qui quærunt animam tuam, & dicunt: Non prophetabis in nomine Domini, & non morieris in manibus noſtris.

22. Propterea hæc dicit Dominus exercituum: Ecce ego viſitabo ſuper eos: juvenes morientur in gladio, filii eorum, & filiæ eorum morientur in fame.

23. Et reliquiæ non erunt ex eis: inducam enim malum ſuper viros Anathoth, annum viſitationis eorum.

CAPUT XII.

Miratur propheta malorum proſperitatem, qui tamen parantur ad diem occiſionis, ſuntque terræ cauſa luctus: hæreditas adverſata eſt Domino ſuo, & paſtores demoliti ſunt vineam Domini, ideò traditur in diſſipationem, cujus tamen rurſum miſerebitur Dominus, vaſtatis ipſius inimicis.

|| *Pſal.* 51. 6. || *Job* 21. 7. *Habac.* 1. 13.

1. JUſtus quidem tu es Domine, ſi diſputem tecum: || verumtamen juſta loquar ad te: || Quare via impiorum proſperatur, benè eſt omnibus, qui prævaricantur, & iniquè agunt.

2. Plantaſti eos, & radicem miſerunt: proficiunt & faciunt fructum: propè es tu ori eorum, & longè à renibus eorum.

3. Et tu Domine noſti me, vidiſti me, & probaſti cor meũ tecum: congrega eos quaſi gregem ad victimam, ſanctifica eos in die occiſionis.

4. Uſquequò lugebit terra, & herba omnis regionis ſiccabitur, propter malitiam habitantium in ea? conſumptum eſt animal, & volucre, quoniam dixerunt: Non videbit noviſſima noſtra.

5. Si cum peditibus currens laboraſti: quomodo contendere poteris cum equis? cùm autem in terra pacis ſecurus fueris, quid facies in ſuperbia Jordanis?

6. Nam & fratris tui: & domus patris tui, etiam ipſi pugnaverunt adversùm te, & clamaverunt poſt te plena voce: ne credas eis cùm locuti fuerint tibi bona.

7. Reliqui domum meam, dimiſi hæreditatem meam: dedi dilectam animam meam in manu inimicorum ejus.

8. Facta eſt mihi hæreditas mea quaſi leo in ſilva: dedit contra me vocem, ideò odivi eam.

9. Nunquid avis diſcolor hæreditas mea mihi? nunquid avis tincta per totum? venite, congregamini omnes beſtiæ terræ, properate ad devorandum.

10. Paſtores multi demoliti ſunt vineam meam, conculcaverunt partem meam: dederunt portionem meam deſiderabilem in deſertum ſolitudinis.

11. Poſuerunt eam in diſſipationem, luxitque ſuper me: deſolatione deſolata eſt omnis terra: quia nullus eſt qui recogitet corde.

12. Super omnes vias deſerti venerunt vaſtatores, quia gladius Domini devorabit ab extremo terræ uſque ad extremum ejus: non eſt pax univerſæ carni.

13. Seminaverunt triticum, & ſpinas meſſuerunt: hæreditatem acceperunt, & non eis proderit: confundemini à fructibus veſtris, propter iram furoris Domini.

14. Hæc dicit Dominus adversùm omnes vicinos meos peſſimos, qui tangunt hæreditatem, quam diſtribui populo meo Iſrael: Ecce ego evellam eos de terra ſua, & domum Juda evellam de medio eorum.

15. Et cum evulſero eos, convertar, & miſerebor eorum: & reducam eos, virum ad hæreditatem ſuam, & virum in terram ſuam.

16. Et erit: ſi eruditi didicerint vias populi mei, ut jurent in nomine meo, vivit Dominus, ſicut docuerunt populum meum jurare in Baal: ædificabuntur in medio populi mei.

17. Quòd ſi non audierint, evellam gentem illam evulſione & perditione, ait Dominus.

CAPUT XIII.

Sicut lumbare Jeremiæ abſconditum in Euphrate computruit, ſic Judæa primùm Domino adhærens, propter ſuperbiam & idololatriam ab ipſo abjicitur, omneſque diſpergentur: revocantur tamen à Propheta, ut ſua pœnitentia devitent mala, alioqui Judas auferetur propter ſuas iniquitates, qui ad pœnitentiam nequit adduci ob inveteratam in malis conſuetudinem: interponitur etiam Prophetæ commiſeratio.

1. HÆc dicit Dominus ad me: Vade, & poſſide tibi lumbare * lineum, & pones illud ſuper lumbos tuos, & in aquam non inferes illud.

2. Et poſſedi lumbare juxta verbum Domini, & poſui circa lumbos meos.

3. Et factus eſt ſermo Domini ad me ſecundò, dicens:

4. Tolle lumbare, quod poſſediſti, quod eſt circa lumbos tuos: & ſurgens vade ad Euphraten, & abſconde ibi illud in foramine petræ. †

5. Et abii, & abſcondi illud in Euphrate, ſicut præceperat mihi Dominus.

6. Et factum eſt poſt dies plurimos, dixit Dominus ad me: Surge, vade ad Euphraten: & tolle inde lumbare, quod præcepi tibi ut abſconderes illud ibi.

7. Et abii ad Euphraten, & fodi, & tuli lumbare de loco, ubi abſconderam illud: & ecce computruerat lumbare, ita ut nulli uſui aptum eſſet.

* Sive Cinctorium. *Hier.* Gr. περίζωμα, quod corpori proximè adhæret, ut infrà ℣. 11.

† Quod mandatũ ſtatim implevit, inquit Theodoret. Cui congruunt Hugo, S. Thomas, Dionyſius & Primaſius Rabini. Quanquam Hieron. proœm. com. in Oſee id in typo velit dictum. Diſtabat autem Euphrates ab Jeruſalem 200. circiter leucis.

8. Et factum eſt verbum Dñi ad me, dicens:
9. Hæc dicit Dñs: Sic putreſcere faciam ſuper-
biam Juda, & ſuperbiam Jeruſalem multam:
10. Populum iſtum peſſimum, qui nolunt
audire verba mea, & ambulant in pravitate
cordis ſui, abieruntque poſt deos alienos ut
ſervirent eis, & adorarent eos: & erunt ſicut
lumbare iſtud, quod nulli uſui aptum eſt.
11. Sicut enim adhæret lumbare ad lumbos
viri, ſic agglutinavi mihi omnem domum
Iſrael, & omnem domum Juda, dicit Dominus:
ut eſſent mihi in populum, & in nomen, & in
laudem, & in gloriam, & non audierunt.
12. Dices ergo ad eos ſermonem iſtum:
Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Omnis la-
guncula implebitur vino. Et dicent ad te:
Nunquid ignoramus quia omnis laguncula
implebitur vino?
13. Et dices ad eos? Hæc dicit Dominus: Ec-
ce ego implebo omnes habitatores terræ hujus,
& reges, qui ſedent de ſtirpe David ſuper thro-
num ejus, & ſacerdotes, & prophetas, &
omnes habitatores Jeruſalem, ebrietate:
14. & diſpergam eos, virum à fratre ſuo: &
patres & filios pariter, ait Dominus: non
parcam, & non concedam: neque miſere-
bor ut non diſperdam eos.
15. Audite, & auribus percipite: Nolite
elevari, quia Dominus locutus eſt.
16. Date Domino Deo veſtro gloriam ante-
quam contenebreſcat, & antequam offendant
pedes veſtri ad montes caliginoſos: expecta-
bitis lucem, & ponet eam in umbram mor-
tis, & in caliginem.
17. Quòd ſi hoc non audieritis, in abſcon-
dito plorabit anima mea à facie ſuperbiæ:
|| Thren. 1. 6. || plorans plorabit, & deducet oculus meus
lacrymam, quia captus eſt grex Domini.
18. Dic regi, & dominatrici: Humilia-
mini, ſedete: quoniam deſcendit de capite
veſtro corona gloriæ veſtræ.
** i. Ab Ægypto nihil vobis auxilii. Vide 4. Reg. 24. 8.* 19. Civitates Auſtri clauſæ ſunt *, &
non eſt qui aperiat: translata eſt omnis
Juda tranſmigratione perfecta.
20. Levate oculos veſtros, & videte qui
venitis ab Aquilone: ubi eſt grex, qui datus
eſt tibi, pecus inclytum tuum?
21. Quid dices cùm viſitaverit te? tu enim
docuiſti eos adversùm te, & erudiſti in caput
tuum: nunquid non dolores apprehendent
te, quaſi mulierem parturientem?
22. Quòd ſi dixeris in corde tuo: Quare
|| Inf. 30. 14. venerunt mihi hæc? || Propter multitudinem
iniquitatis tuæ revelata ſunt verecundiora
tua, pollutæ ſunt plantæ tuæ.
23. Si mutare poteſt æthiops pellem ſuam,
aut pardus varietates ſuas: & vos poteritis
benefacere, cùm didiceritis malum.
24. Et diſſeminabo eos quaſi ſtipulam,
quæ vento raptatur in deſerto.
25. Hæc ſors tua, parſque menſuræ tuæ
à me, dicit Dominus, quia oblita es mei,
& confiſa es in mendacio.
26. Unde & ego nudavi femora tua contra
faciem tuam, & apparuit ignominia tua.
27. adulteria tua, & hinnitus tuus, ſcelus
fornicationis tuæ: ſuper colles in agro vidi
abominationes tuas. Væ tibi Jeruſalem, non
mundaberis poſt me: uſquequò adhuc?

CAPUT XIV.

Siccitas magna in terra Juda propter peccata populi, & orans Propheta pro ejus liberatione & miſericordia, prohibetur à Domino pro ipſis orare: nec ſuſcipit Deus eorum jejunia & victimas: prophetæ etiam illis ſecuritatem promittentes, unà cum ipſis peribunt: luget Jeremias mortuos gladio & fame, populique peccata confitens orat pro miſericordia.

1. QUod factum eſt verbum Domini ad
Jeremiam de ſermonibus ſiccitatis.
2. Luxit Judæa, & portæ ejus cor-
ruerunt, & obſcuratæ ſunt in terra, & cla-
mor Jeruſalem aſcendit.
3. Majores miſerunt minores ſuos ad aquam:
venerunt ad hauriendum, non invenerunt
aquam, reportaverunt vaſa ſua vacua: confuſi
ſunt & afflicti, & operuerunt capita ſua.
4. Propter terræ vaſtitatem, quia non ve-
nit pluvia in terram, confuſi ſunt agrico-
læ, operuerunt capita ſua.
5. Nam & cerva in agro peperit, & re-
liquit: quia non erat herba.
6. Et onagri ſteterunt in rupibus, traxe-
runt ventum quaſi dracones, defecerunt ocu-
li eorum, quia non erat herba.
7. ‡ Si iniquitates noſtræ reſponderint no- *‡ PAO*
bis, Domine fac propter nomen tuum, quo- *QUACUMQUE*
niam multæ ſunt averſiones noſtræ, tibi *NECESSIT.*
peccavimus.
8. Expectatio Iſrael, ſalvator ejus in tem-
pore tribulationis: quare quaſi colonus futu-
rus es in terra, & quaſi viator declinans
ad manendum?
9. Quare futurus es velut vir vagus, ut for-
tis qui non poteſt ſalvare? tu autem in no-
bis es Domine, & nomen tuum invocatum
eſt ſuper nos, ne derelinquas nos.
10. Hæc dicit Dominus populo huic, qui di-
lexit movere pedes ſuos, & non quievit, &
Domino non placuit: Nunc recordabitur ini-
quitatum eorum, & viſitabit peccata eorum.
11. Et dixit Dominus ad me: || Noli orare *|| Sup. 7. 16. & 11. 14.*
pro populo iſto in bonum.
12. Cùm jejunaverint, non exaudiam pre-
ces eorum: & ſi obtulerint holocautomata,
& victimas, non ſuſcipiam ea: quoniam gla-
dio, & fame, & peſte conſumam eos.
13. Et dixi, A a a, Domine Deus: Pro-
phetæ dicunt eis: || Non videbitis gladium, *|| Sup. 5. 12. Infr. 23. 17.*
& fames non erit in vobis, ſed pacem ve-
ram dabit vobis in loco iſto.
14. Et dixit Dominus ad me: || Falsò Pro- *|| Inf. 29. 9.*
phetæ vaticinantur in nomine meo: non miſi
eos, & non præcepi eis, neque locutus ſum
ad eos: viſionem mendacem, & divinatio-
nem, & fraudulentiam, & ſeductionem
cordis ſui prophetant vobis.
15. Idcircò hæc dicit Dominus de prophe-
tis, qui prophetant in nomine meo, quos
ego non miſi, dicentes: Gladius, & fames
non erit in terra hac: In gladio & fame
conſumentur prophetæ illi.
16. Et populi, quibus prophetant, erunt
projecti in viis Jeruſalem præ fame & gla-
dio, & non erit qui ſepeliat eos; ipſi & uxo-

res

Digitized by Google

res eorum, filii & filiæ eorum, & effundam ſuper eos malum ſuum.

17. Et dices ad eos verbum iſtud: || Deducant oculi mei lacrymam per noctem & diem, & non taceant: quoniam contritione magna contrita eſt virgo filia populi mei, plaga peſſima vehementer. [|| *Thr.* 1.16 & 2. 18.]

18. Si egreſſus fuero ad agros, ecce occiſi gladio: & ſi introiero in civitatem, ecce attenuati fame. Propheta quoque & ſacerdos abierunt in terram, quam ignorabant.

19. Nunquid projiciens abjeciſti Judam? aut Sion abominata eſt anima tua? quare ergo percuſſiſti nos, ita ut nulla ſit ſanitas? || expectavimus pacem, & non eſt bonum? & tempus curationis, & ecce turbatio. [|| *Supr.* 8. 15.]

20. Cognovimus Domine impietates noſtras, iniquitates patrum noſtrorum, quia peccavimus tibi.

21. Ne des nos in opprobrium propter nomen tuum, neque facias nobis contumeliam ſolii gloriæ tuæ: recordare, ne irritum facias fœdum tuum nobiſcum.

22. Nunquid ſunt in ſculptilibus Gentium qui pluant? aut cœli poſſunt dare imbres? nonne tu es Dominus Deus noſter, quem expectavimus? tu enim feciſti omnia hæc.

C A P U T XV.

Nec Moyſi nec Samuelis precibus flectendum ſe dicit Dominus, quin populum Jeruſalem tradat peſti, gladio, fami, & captivitati, quia caſtigatus non eſt emendatus: conqueritur propheta quòd fuerit occaſio diſcordiæ, rurſumque quòd annuntians verbum Dei paſſus ſit opprobrium, cui Dominus promittit auxilium cum vaſtatione Judæorum: promittit præterea & robur, & liberationem, ac miſericordiam his qui ad ipſum ſe convertent.

1. ET dixit Dominus ad me: Si ſteterit Moyſes, & Samuel coram me, non eſt anima mea ad populum iſtum: ejice illos à facie mea, & egrediantur.

2. Quòd ſi dixerint ad te: Quò egrediemur? dices ad eos: Hæc dicit Dominus: || Qui ad mortem, ad mortem: & qui ad gladium, ad gladium: & qui ad famem, ad famem: & qui ad captivitatem, ad captivitatem. [|| *Zachar.* 11. 9.]

3. Et viſitabo ſuper eos quatuor ſpecies, dicit Dominus: Gladium ad occiſionem, & canes ad lacerandum, & volatilia cœli & beſtias terræ ad devorandum & diſſipandum.

4. Et dabo eos in fervorem univerſis regnis terræ: || propter Manaſſem filium Ezechiæ regis Juda, ſuper omnibus quæ fecit in Jeruſalem. [|| 4. *Reg.* 21. 7. & 12]

5. Quis enim miſerebitur tui Jeruſalem? aut quis contriſtabitur pro te? aut quis ibit ad rogandum pro pace tua?

6. Tu reliquiſti me, dicit Dominus, retrorſum abiiſti: & extendam manum meam ſuper te, & interficiam te: laboravi rogans.

7. Et diſpergam eos ventilabro in portis terræ: interfeci & diſperdidi populum meum, & tamen à viis ſuis non ſunt reverſi.

8. Multiplicatæ ſunt mihi viduæ ejus ſuper arenam maris: induxi eis ſuper matrem adoleſcentis vaſtatorem meridie: miſi ſuper civitates repentè terrorem.

9. || Infirmata eſt quæ peperit ſeptem, defecit anima ejus: || occidit ei ſol, cùm adhuc eſſet dies: confuſa eſt, & erubuit: & reſiduos ejus in gladium dabo in conſpectu inimicorum eorum, ait Dominus. [|| 1. *Reg.* 2. 5. || *Amos* 8. 9.]

10. Væ mihi mater mea: quare genuiſti me, virum rixæ, virum diſcordiæ in univerſa terra? non fœneravi, nec fœneravit mihi quiſquam: omnes maledicunt mihi.

11. Dicit Dominus: Si non reliquiæ tuæ in bonum, ſi non occurrit tibi in tempore afflictionis, & in tempore tribulationis adverſùs inimicum.

12. Nunquid fœderabitur ferrum ferro ab Aquilone, & æs?

13. Divitias tuas & theſauros tuos in direptionem dabo gratis, in omnibus peccatis tuis, & in omnibus terminis tuis.

14. Et adducam inimicos tuos de terra, quam neſcis: quia ignis ſuccenſus eſt in furore meo, ſuper vos ardebit.

15. Tu ſcis, Domine recordare mei, & viſita me, & tuere me ab his, qui perſequuntur me, noli in patientia tua ſuſcipere me: ſcito quoniam ſuſtinui propter te opprobrium.

16. Inventi ſunt ſermones tui, & comedi eos, & factum eſt mihi verbum tuum in gaudium & in lætitiam cordis mei: quoniam invocatum eſt nomen tuum ſuper me, Domine Deus exercituum.

17. || Non ſedi in concilio ludentium, & gloriatus ſum à facie manus tuæ: ſolus ſedebam, quoniam comminatione repleſti me. [|| *Pſal.* 1. 1. & 25. 4.]

18. || Quare factus eſt dolor meus perpetuus, & plaga mea deſperabilis renuit curari? facta eſt mihi quaſi mendacium aquarum infidelium. [|| *Infr.* 30. 12.]

19. Propter hoc hæc dicit Dominus: Si converteris, convertam te, & ante faciem meam ſtabis: & ſi ſeparaveris pretioſum à vili, quaſi os meum eris: convertentur ipſi ad te, & tu non converteris ad eos.

20. Et dabo te populo huic in murum æreum, fortem: & bellabunt adverſum te, & non prævalebunt: quia ego tecum ſum ut ſalvem te, & eruam te, dicit Dominus.

21. Et liberabo te de manu peſſimorum, & redimam te de manu fortium.

C A P U T XVI.

Probibet Dominus ne Propheta uxorem ducat, denuntians Judæos vario mortis genere interituros, ita ut mortui non ſepeliantur nec plangantur à vivis propter idololatriam patrum ac filiorum, & derelictam legem Domini: ſed poſteà per piſcatores ac venatores reducet eos Dominus in terram ſuam, in qua ipſi unà cum Gentibus confitebuntur Domino peccata ſua.

1. ET factum eſt verbum Domini ad me, dicens:

2. Non accipies uxorem, & non erunt tibi filii, & filiæ in loco iſto.

3. Quia hæc dicit Dominus ſuper filios & fillas, qui generantur in loco iſto, & ſuper matres eorum, quæ genuerunt eos: & ſuper patres eorum, de quorum ſtirpe ſunt nati in terra hac:

16. Et ego non ſum turbatus, te paſtorem ſequens: & diem hominis non deſideravi, tu ſcis. Quod egreſſum eſt de labiis meis, rectum in conſpectu tuo fuit.

17. Non ſis tu mihi formidini, ſpes mea tu in die afflictionis.

18. Confundantur qui me perſequuntur, & non confundar ego: paveant illi, & non paveam ego: induc ſuper eos diem afflictionis, & duplici contritione contere eos.

19. Hæc dicit Dominus ad me: Vade, & ſta in porta filiorum populi, per quam ingrediuntur reges Juda, & egrediuntur, & in cunctis portis Jeruſalem:

20. & dices ad eos: Audite verbum Domini, reges Juda, & omnis Juda, cunctique habitatores Jeruſalem, qui ingredimini per portas iſtas.

21. Hæc dicit Dominus: Cuſtodite animas veſtras, & nolite portare pondera in die ſabbati, nec inferatis per portas Jeruſalem.

22. Et nolite ejicere onera de domibus veſtris in die ſabbati, & omne opus non facietis: ſanctificate diem ſabbati, ſicut præcepi patribus veſtris.

23. Et non audierunt, nec inclinaverunt aurem ſuam: ſed induraverunt cervicem ſuam ne audirent me, & ne acciperent diſciplinam.

24. Et erit: Si audieritis me, dicit Dominus, ut non inferatis onera per portas civitatis hujus in die ſabbati: & ſi ſanctificaveritis diem ſabbati, ne faciatis in eo omne opus:

25. ingredientur per portas civitatis hujus reges & principes, ſedentes ſuper ſolium David, & aſcendentes in curribus & equis, ipſi & principes eorum, viri Juda, & habitatores Jeruſalem: & habitabitur civitas hæc in ſempiternum.

26. Et venient de civitatibus Juda, & de circuitu Jeruſalem, & de terra Beniamin, & de campeſtribus; & de montuoſis, & ab Auſtro, portantes holocauſtum, & victimam, & ſacrificium, & thus, & inferent oblationem in domum Domini.

27. Si autem non audieritis me ut ſanctificetis diem ſabbati, & ne portetis onus, & ne inferatis per portas Jeruſalem in die ſabbati: ſuccendam ignem in portis ejus, & devorabit domos Jeruſalem, & non extinguetur.

CAPUT XVIII.

Exemplo figuli oſtendit Dominus in manu ſua eſſe domum Iſrael, ut juxta ipſorum merita eis faciat, etiam ſi priùs aliud ſe facturum dixerit: propter obſtinatam Judæorum malitiam denuntiatur eis interitus: conſpiratio Judæorum contra Jeremiam, ipſius quoque ad Deum lamentatio, & pœnarum, quæ inimicos ſequentur, denuntiatio.

1. VErbum, quod factum eſt ad Jeremiam à Domino, dicens;

2. Surge, & deſcende in domum figuli, & ibi audies verba mea.

3. Et deſcendi in domum figuli, & ecce ipſe faciebat opus ſuper rotam.

4. Et diſſipatum eſt vas, quod ipſe faciebat è luto manibus ſuis: converſuſque fecit illud vas alterum, ſicut placuerat in oculis ejus ut faceret.

5. Et factum eſt verbum Domini ad me, dicens:

6. ‖ Nunquid ſicut figulus iſte, non potero vobis facere, domus Iſrael, ait Dominus? ecce ſicut lutum in manu figuli, ſic vos in manu mea, domus Iſrael. ‖ *Iſai. 45. 9. Rom. 9. 20.*

7. Repentè loquar adversùm gentem & adversùs regnum, ‖ ut eradicem, & deſtruam, & diſperdam illud. ‖ *Sup. 1. 10.*

8. Si pœnitentiam egerit gens illa à malo ſuo, quod locutus ſum adversùs eam: agam & ego pœnitentiam ſuper malo, quod cogitavi ut facerem ei.

9. Et ſubitò loquar de gente & de regno, ut ædificem & plantem illud.

10. Si fecerit malum in oculis meis, ut non audiat vocem meam: pœnitentiam agam ſuper bono, quod locutus ſum ut facerem ei.

11. Nunc ergo dic viro Juda, & habitatoribus Jeruſalem, dicens: Hæc dicit Dominus: Ecce ego fingo contra vos malum, & cogito contra vos cogitationem: ‖ revertatur unuſquiſque à via ſua mala, & dirigite vias veſtras, & ſtudia veſtra. ‖ *4. Reg. 17. 13. Infr. 25. 5. & 35. 15. Joan. 3. 9*

12. Qui dixerunt: Deſperavimus: poſt cogitationes enim noſtras ibimus, & unuſquiſque pravitatem cordis ſui mali faciemus.

13. Ideò hæc dicit Dominus: Interrogate Gentes: Quis audivit talia horribilia, quæ fecit nimis virgo Iſrael?

14. Nunquid deficiet de petra agri nix Libani? aut evelli poſſunt aquæ erumpentes frigidæ, & defluentes?

15. Quia oblitus eſt mei populus meus, fruſtrà libantes, & impingentes in viis ſuis, in ſemitis ſæculi, ut ambularent per eas in itinere non trito:

16. ‖ ut fieret terra eorum in deſolationem, & in ſibilum ſempiternum: omnis qui præterierit per eam obſtupeſcet, & movebit caput ſuum. ‖ *Infr. 19. 8. & 49. 13. & 50. 13.*

17. Sicut ventus urens diſpergam eos coram inimico: dorſum, & non faciem oſtendam eis in dies perditionis eorum.

18. ‡ Et dixerunt: Venite, & cogitemus contra Jeremiam cogitationes: non enim peribit lex à ſacerdote, neque conſilium à ſapiente, nec ſermo à propheta: venite, & percutiamus eum lingua, & non attendamus ad univerſos ſermones ejus. ‡ SABB. POST DOMIN. PASSION.

19. Attende Domine ad me, & audi vocem adverſariorum meorum.

20. Nunquid redditur pro bono malum, quia foderunt foveam animæ meæ? Recordare quòd ſteterim in conſpectu tuo, ut loquerer pro eis bonum, & averterem indignationem tuam ab eis.

21. Propterea da filios eorum in famem, & deduc eos in manus gladii: fiant uxores eorum abſque liberis, & viduæ: & viri earum interficiantur morte: juvenes eorum confodiantur gladio in prælio.

22. Audiatur clamor de domibus eorum: adduces enim ſuper eos latronem repentè: quia foderunt foveam ut caperent me, & laqueos abſconderunt pedibus meis.

23. Tu autem Domine, ſcis omne conſi-

lium eorum adverſùm me in mortem: ne propitieris iniquitati eorum, & peccatum eorum à facie tua non deleatur: fiant corruentes in conſpectu tuo, in tempore furoris tui abutere eis.

CAPUT XIX.

Jeremias per lagunculam terream quam fregit, oſtendit populum Jeruſalem perdendum gladio & fame in obſidione, in qua patres filios comedant, propter multiplicem ipſorum idolatriam & contemptum verbi Dei.

1. HÆc dicit Dominus: Vade, & accipe lagunculam figuli teſteam à ſenioribus populi, & à ſenioribus ſacerdotum:

2. Et egredere ad vallem filii Ennom, quæ eſt juxta introitum portæ fictilis: & prædicabis ibi verba, quæ ego loquar ad te.

3. Et dices: Audite verbum Domini reges Juda, & habitatores Jeruſalem: hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael: Ecce ego inducam afflictionem ſuper locum iſtum, ita ut omnis, qui audierit illam, tinniant aures ejus:

4. Eò quòd dereliquerint me, & alienum fecerint locum iſtum: & libaverunt in eo diis alienis, quos neſcierunt ipſi, & patres eorum, & reges Juda: & repleverunt locum iſtum ſanguine innocentum.

5. Et ædificaverunt excelſa Baalim, ad comburendos filios ſuos igni in holocauſtum Baalim: quæ non præcepi, nec locutus ſum, nec aſcenderunt in cor meum.

6. Propterea ecce dies veniunt, dicit Dominus: & non vocabitur amplius locus iſte, Topheth, & vallis filii Ennon: ſed Vallis occiſionis.

7. Et diſſipabo conſilium Juda & Jeruſalem in loco iſto: & ſubvertam eos gladio in conſpectu inimicorum ſuorum, & in manu quærentium animas eorum: & dabo cadavera eorum, eſcam volatilibus cœli, & beſtiis terræ.

|| Sup. 18. 16. Infr. 49. 13. & 50. 13. 8. || Et ponam civitatem hanc in ſtuporem, & in ſibilum: omnis, qui præterierit per eam, obſtupeſcet, & ſibilabit ſuper univerſa plaga ejus.

9. Et cibabo eos carnibus filiorum ſuorum, & carnibus filiarum ſuarum: & unuſquiſque carnem amici ſui comedet in obſidione, & in anguſtia, in qua concludent eos inimici eorum, & qui quærunt animas eorum.

10. Et conteres lagunculam in oculis virorum, qui ibunt tecum.

11. Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus exercituum: Sic conteram populum iſtum, & civitatem iſtam, ſicut conteritur vas figuli, quod non poteſt ultrà inſtaurari: & in Topheth ſepelientur, eò quòd non ſit alius locus ad ſepeliendum.

12. Sic faciam loco huic, ait Dominus, & habitatoribus ejus: & ponam civitatem iſtam ſicut Topheth.

13. Et erunt domus Jeruſalem, & domus regum Juda, ſicut locus Topheth, immundæ: omnes domus, in quarum domatibus ſacrificaverunt omni militiæ cœli, & libaverunt libamina diis alienis.

14. Venit autem Jeremias de Topheth, quò miſerat eum Dominus ad prophetandum, & ſtetit in atrio domus Domini, & dixit ad omnem populum:

15. Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael: ecce ego inducam ſuper civitatem hanc, & ſuper omnes urbes ejus univerſa mala, quæ locutus ſum adverſùm eam: quoniam induraverunt cervicem ſuam ut non audirent ſermones meos.

CAPUT XX.

Percuſſus Jeremias mittitur à Phaſſur in nervum, & ab eodem eductus vaticinatur illi tanquam pſeudoprophetæ, & omnibus amicis ejus, totique Judææ captivitatem Babylonicam: conqueritur ſe videri & pati opprobrium ac perſecutionem ob verbum Domini, maledicitque diei nativitatis ſuæ.

1. ET audivit Phaſſur filius Emmer ſacerdos, qui conſtitutus erat princeps in domo Domini, Jeremiam prophetantem ſermones iſtos.

2. Et percuſſit Phaſſur Jeremiam prophetam, & miſit eum in nervum, quod erat in porta Beniamin ſuperiori, in domo Domini.

3. Cùmque illuxiſſet in craſtinum, eduxit Phaſſur Jeremiam de nervo: & dixit ad eum Jeremias: Non Phaſſur vocavit Dominus nomen tuum, ſed pavorem undique.

4. Quia hæc dicit Dominus: Ecce ego dabo te in pavorem, te & omnes amicos tuos: & corruent gladio inimicorum ſuorum, & oculi tui videbunt: & omnem Judam dabo in manum regis Babylonis: & traducet eos in Babylonem, & percutiet eos gladio:

5. Et dabo univerſam ſubſtantiam civitatis hujus, & omnem laborem ejus, omneque pretium, & cunctos theſauros regum Juda dabo in manu inimicorum eorum: & diripient eos, & tollent, & ducent in Babylonem.

6. Tu autem Phaſſur, & omnes habitatores domus tuæ ibitis in captivitatem: & in Babylonem venies, & ibi morieris, ibique ſepelieris tu, & omnes amici tui, quibus prophetaſti mendacium.

7. Seduxiſti me Domine, & ſeductus ſum: fortior me fuiſti, & invaluiſti: factus ſum in deriſum tota die, omnes ſubſannant me.

8. Quia jam olim loquor, vociferans iniquitatem, & vaſtitatem clamito: & factus eſt mihi ſermo Domini in opprobrium, & in deriſum tota die.

9. Et dixi: Non recordabor ejus, neque loquar ultrà in nomine illius: & factus eſt in corde meo quaſi ignis exæſtuans, clauſuſque in oſſibus meis: & defecit, ferre non ſuſtinens.

10. Audivi enim contumelias multorum, & terrorem in circuitu: Perſequimini, & perſequamur eum: ab omnibus viris, qui erant pacifici mei, & cuſtodientes latus meum: ſi quo modo decipiatur, & prævaleamus adverſùs eum, & conſequamur ultionem ex eo.

11. Dominus autem mecum eſt quaſi bellator fortis: idcircò qui perſequuntur me, cadent, & infirmi erunt: confundentur vehementer, || quia non intellexerunt opprobrium ſempiternum, quod nunquam delebitur. || Infr. 23. 40.

12. Et tu Domine exercituum || probator juſti, || Sup. 11. 20. & 17. 10.

juſti, qui vides renes & cor: videam, quæſo, ultionem tuam ex eis: tibi enim revelavi cauſam meam.

13. Cantate Domino, laudate Dominum: quia liberavit animam pauperis de manu malorum.

|| *Job 3. 1.*

14. || Maledicta dies, in qua natus ſum: dies in qua peperit me mater mea, non ſit benedicta.

15. Maledictus vir, qui annuntiavit patri meo, dicens: Natus eſt tibi puer maſculus: & quaſi gaudio lætificavit eum.

16. Sit homo ille ut ſunt civitates, quas ſubvertit Dominus, & non pœnituit eum: audiat clamorem manè, & ululatum in tempore meridiano:

17. qui non me interfecit à vulva: ut fieret mihi mater mea ſepulchrum, & vulva ejus conceptus æternus.

18. Quare de vulva egreſſus ſum, ut viderem laborem & dolorem, & conſumerentur in confuſione dies mei?

CAPUT XXI.

Reſpondet Jeremias nuptiis Sedeciæ regis ſuper obſidione regis Nabuchodonoſor, Judam vaſtandum peſte, gladio, fame & captivitate, ſoloſque eos victuros qui transfugerint ad Chaldæos: hortatur etiam ut faciant judicium, ne indignatio Domini penitus ipſos conſumat.

Hæc ad ea quæ dicemus *infr. cap.* 17. 17. referenda ſunt, & anno M. 3415 tribuenda cum continuata Jeroſol. obſidione iterum per legatos ſuos Jeremiam conſulit Sedecias

1. VErbum, quod factum eſt ad Jeremiam à Domino, quando miſit ad eum rex Sedecias Phaſſur filium Melchiæ, & Sophoniam filium Maaſiæ ſacerdotem, dicens:

2. Interroga pro nobis Dominum, quia Nabuchodonoſor rex Babylonis præliatur adverſum nos: ſi fortè faciat Dominus nobiſcum ſecundùm omnia mirabilia ſua, & recedat à nobis.

3. Et dixit Jeremias ad eos: Sic dicetis Sedeciæ:

4. Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Ecce ego convertam vaſa belli, quæ in manibus veſtris ſunt, & quibus vos pugnatis adverſùm regem Babylonis, & Chaldæos, qui obſident vos in circuitu murorum: & congregabo ea in medio civitatis hujus.

5. Et debellabo ego vos in manu extenta, & in brachio forti, & in furore, & in indignatione, & in ira grandi.

6. Et percutiam habitatores civitatis hujus, homines, & beſtiæ peſtilentia magna morientur.

7. Et poſt hæc ait Dominus: Dabo Sedeciam regem Juda, & ſervos ejus, & populum ejus, & qui derelicti ſunt in civitate hac à peſte, & gladio, & fame, in manu Nabuchodonoſor regis Babylonis, & in manu inimicorum eorum, & in manu quærentium animam eorum, & percutiet eos in ore gladii, & non flectetur, neque parcet, nec miſerebitur:

8. Et ad populum hunc dices: Hæc dicit Dominus: Ecce ego do coram vobis viam vitæ, & viam mortis.

|| *Infr. 38. 2.*

9. || Qui habitaverit in urbe hac, morietur gladio, & fame, & peſte: qui autem egreſſus fuerit, & transfugerit ad Chaldæos, qui obſident vos, vivet, & erit ei anima ſua, quaſi ſpolium.

10. Poſui enim faciem meam ſuper civitatem hanc in malum, & non in bonum, ait Dominus in manu regis Babylonis dabitur, & exuret eam igni.

11. Et domui regis Juda: Audite verbum Domini.

12. Domus David, hæc dicit Dominus: || Judicate manè judicium, & eruite vi oppreſſum de manu calumniantis: ne fortè egrediatur ut ignis indignatio mea, & ſuccendatur, & non ſit qui extinguat, propter malitiam ſtudiorum veſtrorum.

|| *Infr. 22. 3.*

13. Ecce ego ad te habitatricem vallis ſolidæ atque campeſtris, ait Dominus: qui dicitis: Quis percutiet nos? & quis ingredietur domos noſtras?

14. Et viſitabo ſuper vos juxta fructum ſtudiorum veſtrorum, dicit Dominus: & ſuccendam ignem in ſaltu ejus: & devorabit omnia in circuitu ejus.

CAPUT XXII.

Hortatur regem Juda & populum ejus, ut faciant judicium & juſtitiam, quò omnia proſperè ipſis ſuccedant; alioqui erunt omnes in direptionem: quòdque Sellum ſive Joakim filius Joſiæ regis Juda non ſit in Jeruſalem reverſurus: increpat eos qui ex injuſtitia ædificant, promittentes ſibi felicitatem patrum juſtorum: vaticinatur adverſus impium Joakim filium Joſiæ, quòd ſepultura ſit cariturus, & hujus filius impiiſſimus Jechonias cum matre ducendus in Babylonem, ibique moriturus.

1. HÆc dicit Dominus: Deſcende in domum regis Juda, & loqueris ibi verbum hoc, * *Ann. M. 3394. Ant. Chr. 610.*

2. & dices: Audi verbum Domini rex * Juda, qui ſedes ſuper ſolium David: tu & ſervi tui, & populus tuus, qui ingredimini per portas iſtas.

* *Joachaz ſive Sellum.*

3. Hæc dicit Dominus: || Facite judicium & juſtitiam, & liberate vi oppreſſum de manu calumniatoris: & advenam, & pupillum, & viduam nolite contriſtare, neque opprimatis iniquè: & ſanguinem innocentem ne effundatis in loco iſto.

|| *Supr. 21. 12.*

4. Si enim facientes feceritis verbum iſtud, ingredientur per portas domus hujus, reges ſedentes de genere David ſuper thronum ejus, & aſcendentes currus & equos, ipſi, & ſervi, & populus eorum.

5. Quòd ſi non audieritis verba hæc: in memetipſo juravi, dicit Dominus, quia in ſolitudinem erit domus hæc.

6. Quia hæc dicit Dominus ſuper domum regis Juda: Galaad tu mihi caput Libani: ſi non poſuero te ſolitudinem, urbes inhabitabiles.

7. Et ſanctificabo ſuper te interficientem virum & arma ejus: & ſuccident electas cedros tuas & præcipitabunt in ignem.

8. Et pertranſibunt gentes multæ per civitatem hanc: & dicet unuſquiſque proximo ſuo: || Quare fecit Dominus ſic civitati huic grandi?

|| *Deut. 29. 24. 3. Reg. 9. 8.*

9. Et reſpondebunt: Eò quòd dereliquerint pactum Domini Dei ſui, & adoraverint deos alienos, & ſervierint eis.

10. Nolite flere mortuum *, neque lugea-

* *Joſiam regem optimum.*

tis ſuper eum fletu: plangite eum, qui egreditur †, quia non revertetur ultrà, nec videbit terram nativitatis ſuæ.

† Sellum ſive Joachaſum ab rege Ægypti captivum ductum. 4. *Reg.* 23. 30. & 31. & 2. *Par.* 36. 4.

11. Quia hæc dicit Dominus ad Sellum filium Joſiæ regem Juda, qui regnavit pro Joſia patre ſuo, qui egreſſus eſt de loco iſto: Non revertetur huc amplius:

12. ſed in loco, ad quem transtuli eum, ibi morietur, & terram iſtam non videbit amplius.

13. Væ qui ædificat domum ſuam in injuſtitia, & cœnacula ſua non in judicio: amicum ſuum opprimet fruſtrà, & mercedem ejus non reddet ei.

14. Qui dicit: Ædificabo mihi domum latam, & cœnacula ſpatioſa: qui aperit ſibi feneſtras, & facit laquearia cedrina, pingitque ſinopide.

15. Numquid regnabis quoniam conſers te cedro? pater tuus nunquid non comedit & bibit, & fecit judicium & juſtitiam tunc cùm benè erat ei?

16. Judicavit cauſam pauperis & egeni in bonum ſuum: nunquid non ideò quia cognovit me, dicit Dominus?

17. Tui verò oculi & cor ad avaritiam, & ad ſanguinem innocentem fundendum, & ad calumniam, & ad curſum mali operis.

18. Propterea hæc dicit Dominus ad Joakim filium Joſiæ regem Juda: Non plangent eum: Væ frater & væ ſoror: non concrepabunt ei: Væ Domine, & væ inclyte.

19. Sepultura aſini ſepelietur putrefactus & projectus || extra portas Jeruſalem.

|| *Infr.* 36. 30.

20. Aſcende Libanum, & clama: & in Baſan da vocem tuam, & clama ad tranſeuntes, quia contriti ſunt omnes amatores tui.

21. Locutus ſum ad te in abundantia tua; & dixiſti: Non audiam: hæc eſt via tua ab adoleſcentia tua, quia non audiſti vocem meam.

22. Omnes paſtores tuos paſcet ventus, & amatores tui in captivitatem ibunt: & tunc confunderis, & erubeſces ab omni malitia tua.

23. Quia ſedes in Libano, & nidificas in cedris, quomodo congemuiſti, cùm veniſſent tibi dolores, quaſi dolores parturientis?

24. Vivo ego, dicit Dominus: quia ſi fuerit Jechonias * filius Joakim regis Juda, annulus in manu dextera mea, inde evellam eum.

* Qui & Joachim (4. *Reg.* 24. 7. 8. & 2. *Par.* 36. 8) Hic patri Joakim, ſucceſſit ann. M. 3405. Ant. Chr. 599. *Vid. annot. ad cap.* 3. *l.* 1. *Eſdræ.*

25. Et dabo te in manu quærentium animam tuam, & in manu quorum tu formidas faciem, & in manu Nabuchodonoſor regis Babylonis, & in manu Chaldæorum.

26. Et mittam te, & matrem tuam, quæ genuit te, in terram alienam, in qua nati non eſtis, ibique moriemini:

27. & in terram, ad quam ipſi levant animam ſuam ut revertantur illuc, non revertentur.

28. Numquid vas fictile atque contritum vir iſte Jechonias? nunquid vas abſque omni voluptate? quare abjecti ſunt ipſe & ſemen ejus, & projecti in terram, quam ignoraverunt.

29. Terra, terra, terra, audi ſermonem Domini.

30. Hæc dicit Dominus: Scribe virum iſtum ſterilem, virum, qui in diebus ſuis non proſperabitur: nec enim erit de ſemine ejus vir, qui ſedeat ſuper ſolium David, & poteſtatem habeat ultrà in Juda.

CAPUT XXIII.

Comminatur Dominus paſtoribus qui gregem diſpergunt ac lacerant, promittens ſe reducturum reliquias gregis ad locum ſuum, ac ſuſcitaturum paſtores & germen David juſtum, ſub quo magna fruentur felicitate: vaticinatur quoque pſeudoprophetis æternum opprobrium, qui populum decipiunt, volentes ut obliviſcatur nominis Domini, & prophetant abſque Dei voluntate, ſermonem Domini Onus appellantes.

1. VÆ paſtoribus, qui diſperdunt & dilacerant gregem paſcuæ meæ, dicit Dominus.

Ezech. 13. 3. & 34. 2. Hæc eſt 2. prædictio Judiciorum Dei adverſus regiam ſtirpem, & magiſtratus, cui conſolationem ſubjicit promiſſa inſtauratione per Chriſtum.

2. Ideò hæc dicit Dominus Deus Iſrael ad paſtores, qui paſcunt populum meum: Vos diſperſiſtis gregem meum, & ejeciſtis eos, & non viſitaſtis eos: ecce ego viſitabo ſuper vos malitiam ſtudiorum veſtrorum, ait Dominus.

3. Et ego congregabo reliquias gregis mei de omnibus terris, ad quas ejecero eos illuc: & convertam eos ad rura ſua: & creſcent & multiplicabuntur.

4. Et || ſuſcitabo ſuper eos paſtores, & paſcent eos: non formidabunt ultrà, & non pavebunt: & nullus quæretur ex numero, dicit Dominus.

|| *Sup.* 15. 11.

5. || Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & ſuſcitabo David germen juſtum: & regnabit rex, & ſapiens erit: & faciet judicium & juſtitiam in terra.

|| *Iſ.* 4. 2. 40. 11. & 45. 8. *Inf.* 33. 14. *Ezech.* 34. 11. *Daniel.* 9. 24. *Joan* 1. 45.

6. In diebus illis ſalvabitur Juda, & || Iſrael habitabit confidenter: & hoc eſt nomen, quod vocabunt eum; Dominus juſtus noſter.

|| *Deut.* 33. 28. || *Sup.* 16. 14.

7. Propter hoc ecce dies veniunt, dicit Dominus, & non dicent ultrà: Vivit Dominus, qui eduxit filios Iſrael de Terra Ægypti:

8. Sed: || Vivit Dominus, qui eduxit & adduxit ſemen domus Iſrael de terra Aquilonis: & de cunctis terris, ad quas ejeceram eos illuc: & habitabunt in terra ſua.

|| *Sup.* 9. 15.

9. Ad prophetas: Contritum eſt cor meum in medio mei, contremuerunt omnia oſſa mea: factus ſum quaſi vir ebrius, & quaſi homo madidus à vino, à facie Domini, & à facie verborum ſanctorum ejus.

10. Quia adulteris repleta eſt terra, quia à facie maledictionis luxit terra, areſacta ſunt arva deſerti: factus eſt curſus eorum malus, & fortitudo eorum diſſimilis.

11. Propheta namque & ſacerdos polluti ſunt: & in domo mea inveni malum eorum, ait Dominus.

12. Idcircò via eorum erit quaſi lubricum in tenebris: impellentur enim, & corruent in ea: afferam enim ſuper eos mala, annum viſitationis eorum, ait Dominus.

13. Et in prophetis Samariæ vidi fatuitatem? prophetabant in Baal, & decipiebant populum meum Iſrael.

14. Et in prophetis Jeruſalem vidi ſimilitudinem adulterantium, & iter mendacii: & confortaverunt manus peſſimorum, ut non converteretur unuſquiſque à malitia ſua: facti ſunt mihi omnes ut Sodoma, & habitatores ejus quaſi Gomorrha.

Digitized by Google

15. Propterea hæc dicit Dominus exerci-
|| *Inf.* 9. 15. tuum ad prophetas: || Ecce ego cibabo eos
abſinthio, & potabo eos felle: à prophetis
enim Jeruſalem egreſſa eſt pollutio ſuper
omnem terram.
|| *Inf.* 27. 9. & 29. 8. 16. Hæc dicit Dominus exercituum: || No-
lite audire verba prophetarum, qui prophe-
tant vobis, & decipiunt vos: viſionem cor-
dis ſui loquuntur, non de ore Domini.
17. Dicunt his, qui blaſphemant me: Lo-
cutus eſt Dominus: || Pax erit vobis: &
|| *Sup.* 5. 12. & 14. 13. omni, qui ambulat in pravitate cordis ſui,
dixerunt: Non veniet ſuper vos malum.
18. Quis enim affuit in conſilio Domini,
& vidit & audivit ſermonem ejus? quis
conſideravit verbum illius & audivit?
|| *Inf.* 30. 14. 19. || Ecce turbo Dominicæ indignationis
egredietur, & tempeſtas erumpens ſuper
caput impiorum veniet.
20. Non revertetur furor Domini, uſque
dum faciat, & uſque dum compleat cogi-
tationem cordis ſui: in noviſſimis diebus
intelligetis conſilium ejus.
|| *Inf.* 27. 15. & 29. 9. 21. || Non mittebam prophetas, & ipſi curre-
bant: non loquebar ad eos, & ipſi prophetabant.
22. Si ſtetiſſent in conſilio meo, & nota
feciſſent verba mea populo meo, avertiſſem
utique eos à via ſua mala, & à cogitatio-
nibus ſuis peſſimis.
23. Putaſne Deus è vicino ego ſum, di-
cit Dominus? & non Deus de longè?
24. Si occultabitur vir in abſconditis: &
ego non videbo eum, dicit Dominus? num-
quid non cælum & terram ego impleo,
dicit Dominus?
25. Audivi quæ dixerunt prophetæ, pro-
phetantes in nomine meo mendacium, at-
que dicentes: Somniavi, ſomniavi.
26. Uſquequò iſtud eſt in corde propheta-
rum vaticinantium mendacium, & prophe-
tantium ſeductiones cordis ſui?
27. Qui volunt facere ut obliviſcatur po-
pulus meus nominis mei propter ſomnia
eorum, quæ narrat unuſquiſque ad proxi-
mum ſuum: ſicut obliti ſunt patres eorum
nominis mei propter Baal.
28. Propheta, qui habet ſomnium, narret
ſomnium: & qui habet ſermonem meum,
loquatur ſermonem meum verè: quid paleis
ad triticum, dicit Dominus?
29. Nunquid non verba mea ſunt quaſi
ignis, dicit Dominus: quaſi malleus con-
terens petram?
30. Propterea ecce ego ad prophetas, ait
Dominus, qui furantur verba mea unuſquiſ-
que à proximo ſuo.
31. Ecce ego ad prophetas, ait Dominus:
qui aſſumunt linguas ſuas, & ajunt: Dicit
Dominus.
32. Ecce ego ad prophetas ſomniantes men-
dacium, ait Dominus: qui narraverunt ea,
& ſeduxerunt populum meum in mendacio
ſuo, & in miraculis ſuis: cùm ego non mi-
ſiſſem eos, nec mandaſſem eis, qui nihil pro-
fuerunt populo huic, dicit Dominus.
33. Si igitur interrogaverit te populus iſte,
vel propheta, aut ſacerdos, dicens: Quod eſt
onus Domini? dices ad eos: Vos eſtis onus,
projiciam quippe vos, dicit Dominus.
34. Et propheta, & ſacerdos, & populus
qui dicit: Onus Domini: viſitabo ſuper vi-
rum illum, & ſuper domum ejus.
35. Hæc dicetis unuſquiſque ad proximum,
& ad fratrem ſuum: Quid reſpondit Domi-
nus? & quid locutus eſt Dominus?
36. & onus Domini ultrà non memorabi-
tur: quia onus erit unicuique ſermo ſuus:
& pervertiſtis verba Dei viventis, Domini
exercituum Dei noſtri.
37. Hæc dices ad prophetam: Quid reſ-
pondit tibi Dominus? & quid locutus eſt
Dominus?
38. Si autem onus Domini dixeritis: pro-
pter hoc hæc dicit Dominus: Quia dixiſtis
ſermonem iſtum: Onus Domini: & miſi ad
vos, dicens: Nolite dicere: Onus Domini:
39. proptereà ecce ego tollam vos portans,
& derelinquam vos, & civitatem, quam de-
di vobis, & patribus veſtris à facie mea.
40. || Et dabo vos in opprobrium ſempi- || *Sup.* 20. 11.
ternum, & in ignominiam æternam, quæ
nunquam oblivione delebitur.

CAPUT XXIV.

Calathus bonarum ficuum deſignat captivos in Babylonia Judæos, quos dicit Dominus ſe reducturum in terram ſuam, qui toto corde ad ipſum revertentur: calathus autem malarum ficuum ſignificat eos qui manſerant Jeroſolymis, ac poſteà fugerant in Ægyptum, quos dicit ſe daturum in opprobrium & maledictionem.

1. Oſtendit mihi Dominus: & ecce duo * *Ann. M.* 3405.
calathi pleni ficis, poſiti ante tem- *Ant. Chr.* 599.
plum Domini, poſtquam tranſtulit * Nabu-
chodonoſor rex Babylonis Jechoniam filium
Joakim regem Juda, & principes ejus, &
fabrum, & incluſorem de Jeruſalem, &
adduxit eos in Babylonem.
2. Calathus unus ficus bonas habebat nimis,
ut ſolent ficus eſſe primi temporis: & calathus
unus ficus habebat malas nimis, quæ come-
di non poterant, eò quòd eſſent malæ.
3. Et dixit Dominus ad me: Quid tu vi-
des Jeremia? Et dixi: Ficus, ficus bonas,
bonas valdè: & malas, malas valdè, quæ
comedi non poſſunt, eò quòd ſint malæ.
4. Et factum eſt verbum Domini ad me,
dicens:
5. Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Sicut
ficus hæ bonæ, ſic cognoſcam tranſmigra-
tionem Juda, quam emiſi de loco iſto in
Terram Chaldæorum, in bonum.
6. Et ponam oculos meos ſuper eos ad pla-
candum, & reducam eos in Terram hanc:
& ædificabo eos, & non deſtruam: & plan-
tabo eos, & non evellam.
7. Et dabo eis cor ut ſciant me, quia ego
ſum Dominus: || & erunt mihi in populum, || *Sup.* 7. 23. *Infr.* 13. 6.
& ego ero eis in Deum: quia revertentur
ad me in toto corde ſuo.
8. || Et ſicut ficus peſſimæ, quæ comedi non || *Inf.* 29. 17.
poſſunt, eò quòd ſint malæ: hæc dicit Dominus,
ſic dabo Sedeciā regem Juda, & principes ejus
& reliquos de Jeruſalem, qui remanſerunt in
urbe hac, & qui habitant in Terra Ægypti.
9. Et dabo eos in vexationem, afflictionem-
que omnibus regnis terræ in opprobrium, & in

parabo-

Digitized by Google

parabolam, & in proverbium, & in maledictio-
nem in univerſis locis, ad quæ ejeci eos.
10. Et mittam in eis gladium, & famem,
& peſtem: donec conſumantur de terra,
quam dedi eis, & patribus eorum.

CAPUT XXV.

Quia noluerunt audire Jeremiam, nec reliquos prophetas adhortantes ad pœnitentiam, prædicit excidium Jeroſolymorum, & captivitatem ſeptuaginta annorum, ac deinde perditionem regum qui ipſos tenebant captivos: quapropter jubetur Jeremias civitatibus Juda ac ceteris regibus terrarum propinare calicem furoris Domini: ululatum quoque prænuntiat paſtoribus, ac optimatibus.

* Ann. M. 1197. Ant. Chr. 609.
† Hoc anno in ſocietatē regni à patre ſuo aſſumptus, ut eum mitteret contra Satrapā Cœleſiriæ, qui ad Ægyptum defecerat. Bero. apud Joſeph. & Euſeb.
4. Reg. 17. 13. Sup. 18. 11. Inf. 35, 15.

1. VErbum, quod factum eſt ad Jeremiam
de omni populo Juda in anno * quarto
Joakim filii Joſiæ regis Juda, (ipſe eſt annus
primus Nabuchodonoſor † regis Babylonis.)
2. Quod locutus eſt Jeremias propheta ad
omnem populum Juda, & ad univerſos ha-
bitatores Jeruſalem, dicens:
3. A tertio decimo anno Joſiæ filii Ammon
regis Juda uſque ad diem hanc: iſte tertius &
vigeſimus annus, factum eſt verbum Domi-
ni ad me, & locutus ſum ad vos de nocte
conſurgens, & loquens: & non audiſtis.
4. Et miſit Dominus ad vos omnes ſervos
ſuos prophetas, conſurgens diluculò, mit-
tenſque: & non audiſtis, neque inclinaſtis
aures veſtras ut audiretis,
5. cùm diceret: Revertimini unuſquiſque
à via ſua mala, & à peſſimis cogitationibus
veſtris: & habitabitis in terra, quam dedit
Dominus vobis, & patribus veſtris, à ſæ-
culo & uſque in ſæculum.
6. Et nolite ire poſt deos alienos, ut ſer-
viatis eis, adoretiſque eos: neque me ad
iracundiam provocetis in operibus manuum
veſtrarum, & non affligam vos.
7. Et non audiſtis me, dicit Dominus, ut
me ad iracundiam provocaretis in operibus
manuum veſtrarum, in malum veſtrum.
8. Propterea hæc dicit Dominus exercitu-
um: Pro eo quod non audiſtis verba mea:
9. ecce ego mittam, & aſſumam univerſas
cognationes Aquilonis, ait Dominus, &
Nabuchodonoſor regem Babylonis ſervum
meum & adducam eos ſuper terram iſtam,
& ſuper habitatores ejus, & ſuper omnes na-
tiones, quæ in circuitu illius ſunt: & in-
terficiam eos, & ponam eos in ſtuporem &
in ſibilum, & in ſolitudines ſempiternas.
10. Perdamque ex eis vocem gaudii, & vo-
cem lætitiæ, vocem ſponſi, & vocem ſpon-
ſæ, vocem molæ, & lumen lucernæ.

|| 2. Par. 36. 21. 1. Eſdr. 1. 1. Infr. 26. 6. & 29. 10. Dan. 9. 2.

11. || Et erit univerſa terra hæc in ſolitu-
dinem, & in ſtuporem: & ſervient omnes
gentes iſtæ regi Babylonis ſeptuaginta annis.
12. Cùmque impleti fuerint ſeptuaginta an-
ni, viſitabo ſuper regem Babylonis, & ſuper
gentem illam, dicit Dominus, iniquitatem
eorum, & ſuper terram Chaldæorum: & po-
nam illam in ſolitudines ſempiternas.
13. Et adducam ſuper terram illam om-
nia verba mea, quæ locutus ſum contra
eam, omne quod ſcriptum eſt in libro iſto,
quæcumque prophetavit Jeremias adverſum
omnes gentes.
14. Quia ſervierunt eis, cùm eſſent gen-
tes multæ, & reges magni: & reddam eis
ſecundum opera eorum, & ſecundùm facta
manuum ſuarum.
15. Quia ſic dicit Dominus exercituum Deus
Iſrael: Sume calicem vini furoris hujus de
manu mea: & propinabis de illo cunctis
gentibus, ad quas ego mittam te.
16. Et bibent, & turbabuntur, & inſanient
à facie gladii, quem ego mittam inter eos.
17. Et accepi calicem de manu Domini,
& propinavi cunctis gentibus, ad quas mi-
ſit me Dominus:
18. Jeruſalem, & civitatibus Juda, & re-
gibus ejus, & principibus ejus: ut darem eos
in ſolitudinem, & in ſtuporem, & in ſibi-
lum, & in maledictionem, ſicut eſt dies iſta:
19. Pharaoni regi Ægypti, & ſervis ejus:
& principibus ejus, & omni populo ejus,
20. & univerſis generaliter: cunctis regi-
bus terræ Auſitidis, & cunctis regibus ter-
ræ Philiſthiim, & Aſcaloni, & Gazæ, &
Accaron, & reliquiis Azoti,
21. & Idumææ, & Moab, & filiis Ammon:
22. & cunctis regibus Tyri, & univerſis
regibus Sidonis: & regibus terræ inſula-
rum, qui ſunt trans mare.
23. Et Dedan, & Thema, & Buz, &
univerſis qui attonſi ſunt in comam,
24. Et cunctis regibus Arabiæ, & cunctis
regibus Occidentis, qui habitant in deſerto.
25. Et cunctis regibus Zambri, & cun-
ctis regibus Elam, & cunctis regibus Me-
dorum:
26. cunctis quoque regibus Aquilonis de pro-
pè & de longè, unicuique contra fratrem
ſuum: & omnibus regnis terræ, quæ ſuper
faciem ejus ſunt: & rex Seſac bibet poſt eos.
27. Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus
exercituum Deus Iſrael: Bibite, & inebria-
mini, & vomite: & cadite, neque ſurgatis
à facie gladii, quem ego mittam inter vos.
28. Cùmque noluerint accipere calicem de
manu tua ut bibant, dices ad eos: Hæc di-
cit Dominus exercituum: Bibentes bibetis:
29. || quia ecce in civitate, in qua invo- || 1. Petr. 4. 17.
catum eſt nomen meum, ego incipiam affli-
gere, & vos quaſi innocentes & immunes
eritis: non eritis immunes: gladium enim
ego voco ſuper omnes habitatores terræ,
dicit Dominus exercituum.
30. Et tu prophetabis ad eos omnia verba
hæc, & dices ad illos: || Dominus de ex- || Joel. 3. 16. Amos 1. 2.
celſo rugiet, & de habitaculo ſancto ſuo da-
bit vocem ſuam: rugiens rugiet ſuper deco-
rem ſuum: celeuma quaſi calcantium conci-
netur adverſus omnes habitatores terræ.
31. Pervenit ſonitus uſque ad extrema ter-
ræ: quia judicium Domino cum gentibus:
judicatur ipſe cum omni carne, impios
tradidi gladio, dicit Dominus.
32. Hæc dicit Dominus exercituum: Ec-
ce afflictio egredietur de gente in gentem:
& turbo magnus egredietur à ſummitati-
bus terræ.
33. Et erunt interfecti Domini in die illa
à ſummo terræ uſque ad ſummum ejus:

non

non plangentur, & non colligentur, neque ſepelientur : in ſterquilinium ſuper faciem terræ jacebunt.

34. Ululate paſtores, & clamate : & aſpergite vos cinere optimates gregis : quia completi ſunt dies veſtri, ut interficiamini : & diſſipationes veſtræ, & cadetis quaſi vaſa pretioſa.

35. Et peribit fuga à paſtoribus, & ſalvatio ab optimatibus gregis.

36. Vox clamoris paſtorum, & ululatus optimatum gregis : quia vaſtavit Dominus paſcua eorum.

37. Et conticuerunt arva pacis à facie iræ furoris Domini.

38. Dereliquit quaſi leo umbraculum ſuum, quia facta eſt terra eorum in deſolatione à facie iræ columbæ, & à facie iræ furoris Domini.

CAPUT XXVI.

Prophetans Jeremias excidium Jeroſolymorum niſi reſipiſcant, comprehenditur à ſacerdotibus & prophetis, ſed liberatur per principes ſeniores ne occidatur, prolatis exemplis Michææ & Uriæ prophetarum.

Anno M. 1195. Ant. Chr. 609.

1. IN principio regni Joakim filii Joſiæ regis Juda, factum eſt verbum iſtud à Domino, dicens:

2. Hæc dicit Dominus : Sta in atrio domus Domini, & loqueris ad omnes civitates Juda, de quibus veniunt ut adorent in domo Domini, * univerſos ſermones, quos ego mandavi tibi ut loquaris ad eos : noli ſubtrahere verbum,

* Sc. in feſto Tabernaculorũ, quando omnes mares, ex omnibus civitatibus tenebantur ſiſtere ſe Hieroſ. *Deut.* 16. 16.

3. ſi forte audiant & convertantur unuſquiſque à via ſua mala : & pœniteat me mali quod cogito facere eis propter malitiam ſtudiorum eorum.

4. Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus : Si non audieritis me, ut ambuletis in lege mea, quam dedi vobis,

5. ut audiatis ſermones ſervorum meorum Prophetarum, quos ego miſi ad vos de nocte conſurgens, & dirigens, & non audiſtis :

|| 1. *Reg.* 4. 2. & 10. || *Sup.* 7. 12.

6. || Dabo domum iſtam ſicut Silo, || & urbem hanc dabo in maledictionem cunctis gentibus terræ.

7. Et audierunt ſacerdotes, & prophetæ, & omnis populus, Jeremiam loquentem verba hæc in domo Domini.

8. Cùmque compleſſet Jeremias, loquens omnia, quæ præceperat ei Dominus ut loqueretur ad univerſum populum : apprehenderunt eum ſacerdotes, & prophetæ, & omnis populus, dicens : Morte moriatur.

9. Quare prophetavit in nomine Domini, dicens : Sicut Silo erit domus hæc : & urbs iſta deſolabitur, eò quòd non ſit habitator? Et congregatus eſt omnis populus adverſus Jeremiam in domo Domini.

10. Et audierunt principes Juda verba hęc : & aſcenderunt de domo regis in domum Domini, & ſederunt in introitu portæ domus Domini novæ.

11. Et locuti ſunt ſacerdotes & prophetæ ad principes, & ad omnem populum, dicentes : Judicium mortis eſt viro huic : quia prophetavit adverſus civitatem iſtam, ſicut audiſtis auribus veſtris.

12. Et ait Jeremias ad omnes principes, & ad univerſum populum, dicens : || Dominus miſit me, ut prophetarem ad domum iſtam, & ad civitatem hanc omnia verba quæ audiſtis. || *Sup.* 25. 2.

13. || Nunc ergo bonas facite vias veſtras, & ſtudia veſtra, & audite vocem Domini Dei veſtri : & pœnitebit Dominum mali, quod locutus eſt adverſum vos. || *Sup.* 7. 3.

14. Ego autem ecce in manibus veſtris ſum : facite mihi quod bonum & rectum eſt in oculis veſtris :

15. verumtamen ſcitote & cognoſcite quòd ſi occideritis me, ſanguinem innocentem tradetis contra voſmetipſos, & contra civitatem iſtam, & habitatores ejus ; in veritate enim miſit me Dominus ad vos, ut loquerer in auribus veſtris omnia verba hæc.

16. Et dixerunt principes, & omnis populus ad ſacerdotes & ad prophetas : Non eſt viro huic judicium mortis : quia in nomine Domini Dei noſtri locutus eſt ad nos.

17. Surrexerunt ergo viri de ſenioribus terræ : & dixerunt ad omnem cœtum populi, loquentes :

18. Michæas de Moraſthi fuit propheta in diebus Ezechiæ regis Juda, & ait ad omnem populum Juda, dicens : Hæc dicit Dominus exercituum : || Sion quaſi ager arabitur : & Jeruſalem in acervum lapidum erit : & mons domus in excelſa ſilvarum. || *Mich.* 3. 12.

19. Nunquid morte condemnavit eum Ezechias rex Juda, & omnis Juda? nunquid non timuerunt Dominum, & deprecati ſunt faciem Domini : & pœnituit Dominum mali, quod locutus fuerat adverſum eos? Itaque nos facimus malum grande contra animas noſtras.

20. Fuit quoque vir prophetans in nomine Domini, Urias filius Semei de Cariathiarim : & prophetavit adverſus civitatem iſtam, & adverſus terram hanc juxta omnia verba Jeremiæ.

21. Et audivit rex Joakim, & omnes potentes, & principes ejus verba hæc : & quæſivit rex interficere eum. Et audivit Urias, & timuit, fugitque & ingreſſus eſt Ægyptum.

22. Et miſit rex Joakim viros in Ægyptum, Elnathan filium Achobor, & viros cum eo in Ægyptum.

23. Et eduxerunt Uriam de Ægypto : & adduxerunt eum ad regem Joakim, & percuſſit eum gladio : & projecit cadaver ejus in ſepulchris vulgi ignobilis.

24. Igitur manus Ahicam * filii Saphan fuit cum Jeremia, ut non traderetur in manus populi, & interficerent eum.

* Qui apud Joſiã patrem, Joakim auctoritate valuit. 4. *Reg.* 22. 12. & 2. *Par.* 34. 20.

CAPUT XXVII.

Vinculis ad varios reges miſſis, dicit illos, ſi ſervire velint regi Babylonis ejuſque poſteris, permanſuros in terra ſua ; alioqui perituros gladio, fame & peſte : invehens in pſeudoprophetas qui aliud vaticinantur, fallentes populum : prædicit etiam ſacra vaſa quæ reliqua ſunt transferenda in Babylonem, & tandem referenda Jeroſolymam.

1. IN principio regni Joakim filii Joſiæ regis Juda, factum eſt verbum iſtud ad Jeremiam à Domino, dicens: Anno M. 1195. Ant. Chr. 609.

2. Hæc dicit Dominus ad me: Fac tibi vin-
cula, & catenas: & pones eas in collo tuo.
3. Et mittes eas ad regem Edom, & ad regem
Moab, & ad regem filiorũ Ammon, & ad regem
Tyri, & ad regem Sidonis: in manu nuntiorum,
qui venerũt Jeruſalẽ ad Sedeciam regem Juda.
4. Et pręcipies eis ut ad dominos ſuos loquan-
tur: Hæc dicit Dominus exercituum Deus
Iſrael: Hæc dicetis ad dominos veſtros:
5. Ego feci terram, & homines, & jumen-
ta, quæ ſunt ſuper faciem terræ, in fortitu-
dine mea magna, & in brachio meo extento:
& dedi eam ei, qui placuit in oculis meis.
6. Et nunc itaque ego dedi omnes terras
iſtas in manu Nabuchodonoſor * regis Ba-
bylonis ſervi mei: inſuper & beſtias agri
dedi ei ut ſerviant illi.
7. Et ſervient ei omnes gentes, & filio
ejus, & filio filii ejus: donec veniat tem-
pus terræ ejus & ipſius: & ſervient ei gen-
tes multæ, & reges magni.
8. Gens autem & regnum, quod non ſervie-
rit Nabuchodonoſor regi Babylonis, & qui-
cumque non curvaverit collum ſuum ſub ju-
go regis Babylonis: in gladio, & in fame, &
in peſte viſitabo ſuper gentem illam, ait Do-
minus: donec conſumam eos in manu ejus.
9. || Vos ergo nolite audire prophetas ve-
ſtros, & divinos, & ſomniatores, & augu-
res, & maleficos, qui dicunt vobis: Non
ſervietis regi Babylonis.
10. Quia mendacium prophetant vobis:
ut longè vos faciant de terra veſtra, & eji-
ciant vos, & pereatis.
11. Porrò gens, quæ ſubjecerit cervicem
ſuam ſub jugo regis Babylonis, & ſervierit
ei; dimittam eam in terra ſua, dicit Domi-
nus: & colet eam, & habitabit in ea.
12. Et ad Sedeciam regem Juda locutus ſum
ſecundùm omnia verba hæc, dicens: Subjici-
te colla veſtra ſub jugo regis Babylonis, &
ſervite ei, & populo ejus, & vivetis.
13. Quare moriemini tu & populus tuus
gladio, & fame, & peſte, ſicut locutus eſt
Dominus ad gentem, quæ ſervire noluerit
regi Babylonis?
14. Nolite audire verba prophetarum di-
centium vobis: Non ſervietis regi Babylo-
nis: quia mendacium ipſi loquuntur vobis.
15. || Quia non miſi eos: ait Dominus:
& ipſi prophetant in nomine meo mendaci-
ter: ut ejiciant vos, & pereatis tam vos,
quàm prophetæ, qui vaticinantur vobis.
16. Et ad ſacerdotes, & ad populum iſtum
locutus ſum, dicens: Hæc dicit Dominus:
Nolite audire verba prophetarum veſtrorum,
qui prophetant vobis, dicentes: Ecce vaſa
Domini revertentur de Babylone nunc ci-
tò, mendacium enim prophetant vobis.
17. Nolite ergo audire eos, ſed ſervite re-
gi Babylonis, ut vivatis. Quare datur hæc
civitas in ſolitudinem?
18. Et ſi prophetæ ſunt, & eſt verbum
Domini in eis: occurrant Domino exerci-
tuum, ut non veniant vaſa, quæ derelicta
fuerant in domo Domini, & in domo regis
Juda, & in Jeruſalem, in Babylonem.
19. Quia hæc dicit Dominus exercituum ||
ad columnas, & ad mare, & ad baſes, &
ad reliqua vaſorum, quæ remanſerunt in
civitate hac:
20. quæ non tulit Nabuchodonoſor rex
Babylonis, cùm transferret Jechoniam fi-
lium Joakim regem Juda de Jeruſalem in
Babylonem, & omnes optimates Juda &
Jeruſalem.
21. Quia hæc dicit Dominus exercituum
Deus Iſrael ad vaſa, quæ derelicta ſunt in domo
Domini, & in domo regis Juda & Jeruſalem:
22. In Babylonem transferentur, & ibi
erunt uſque ad diem viſitationis ſuæ, dicit
Dominus, & afferri faciam ea, & reſtitui
in loco iſto.

* Qui eo tempore hes omnes populos ſubegiſſe videtur quo Tyrũ per an. 13. ut refert Joſephus, obſedit. v. Ezech 25. & infr 48. & 49

|| Sup. 23. 16. || Inf. 29. 8.

|| Sup. 14. 14. & 23. 21. Infr. 29. 9.

| 4. Reg. 5. 13.

CAPUT XXVIII.

Hananias pſeudopropheta, ablatis de collo Jeremiæ catenis, vaticinatur ſacra vaſa cum rege & captivo populo poſt biennium reducenda: ſed jubetur Jeremias contrarium vaticinari, & mortem illi denuntiare: quæ juxta verbum Jeremiæ eodem anno ſecuta eſt.

1. ET factum eſt in anno illo, in principio
regni Sedeciæ regis Juda, in anno
quarto, * in menſe quinto, dixit ad me Ha-
nanias filius Azur propheta de Gabaon, in
domo Domini, coram ſacerdotibus & omni
populo, dicens:
2. Hæc dicit Dominus exercituum Deus
Iſrael: Contrivi jugum regis Babylonis.
3. Adhuc duo anni dierum, & ego refer-
ri faciam ad locum iſtum omnia vaſa do-
mus Domini, quæ tulit Nabuchodonoſor
rex Babylonis de loco iſto, & tranſtulit
ea in Babylonem.
4. Et Jechoniam filium Joakim regem Ju-
da, & omnem tranſmigrationem Juda, qui
ingreſſi ſunt in Babylonem, ego conver-
tam ad locum iſtum, ait Dominus: conte-
ram enim jugum regis Babylonis.
5. Et dixit Jeremias propheta ad Hana-
niam prophetam in oculis ſacerdotum, &
in oculis omnis populi, qui ſtabat in do-
mo Domini:
6. & ait Jeremias propheta: Amen, ſic
faciat Dominus: ſuſcitet Dominus verba
tua, quæ prophetaſti: ut referantur vaſa in
domum Domini, & omnis tranſmigratio
de Babylone ad locum iſtum.
7. Verumtamen audi verbum hoc, quod
ego loquor in auribus tuis, & in auribus
univerſi populi:
8. Prophetæ, qui fuerunt ante me & ante
te ab initio, & prophetaverunt ſuper terras
multas, & ſuper regna magna de prælio,
& de afflictione, & de fame.
9. Propheta, qui vaticinatus eſt pacem:
cùm venerit verbum ejus, ſcietur propheta,
quem miſit Dominus in veritate.
10. Et tulit Hananias propheta catenam de
collo Jeremiæ prophetæ, & confregit eam.
11. Et ait Hananias in conſpectu omnis
populi, dicens: Hæc dicit Dominus: Sic
confringam jugum Nabuchodonoſor regis
Babylonis poſt duos annos dierum de col-
lo omnium gentium.
12. Et abiit Jeremias propheta in viam
ſuam. Et factum eſt verbum Domini ad Je-

* Regni, Sedeciæ. ita Græci & Chaldæus; quidquid de annorum hebdomadibus alii afferant; eſt ergo. Anno M. 1408. Ant. Chr. 596.

remiam,

remiam, poſtquam confregit Hananias propheta catenam de collo Jeremiæ prophetæ, dicens:

13. Vade, & dices Hananiæ: Hæc dicit Dominus: Catenas ligneas contriviſti: & facies pro eis catenas ferreas.

14. Quia hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael: Jugum ferreum poſui ſuper collum cunctarum Gentium iſtarum, ut ſerviant Nabuchodonoſor regi Babylonis, & ſervient ei: inſuper & beſtias terræ dedi ei.

15. Et dixit Jeremias propheta ad Hananiam prophetam: Audi, Hanania: non miſit te Dominus, & tu confidere feciſti populum iſtum in mendacio.

16. Idcircò hæc dicit Dominus: Ecce ego mittam te à facie terræ: hoc anno morieris: adverſùm enim Dominum locutus es.

17. Et mortuus eſt Hananias propheta in anno illo, menſe ſeptimo.

CAPUT XXIX.

Judæos de officio in captivitate admonet; & futuræ liberationis, poſtquam completus fuerit præſtitutus 70. annorum terminus, promiſſione conſolatur. Calamitates reliquorum qui in Judæa remanſerant prænuntiat: ſimulque funeſtum exitum Achabi, Sedeciæ & Semeiæ pſeudoprophetarum, ſeducentium populum tranſmigrationis.

* Anno M. 3405. Ant. Chr. 599. 1. ET hæc ſunt verba libri, quem miſit Jeremias propheta de Jeruſalem ad reliquias ſeniorum tranſmigrationis, & ad ſacerdotes, & ad prophetas, & ad omnem populum, quem traduxerat Nabuchodonoſor de Jeruſalem in Babylonem:

2. poſtquam egreſſus eſt Jechonias rex, & domina, * & eunuchi, & principes Juda, & Jeruſalem, & faber, & incluſor de Jeruſalem: (* Nohesta, mater Jechoniæ, 4. Reg. 24. 15.)

3. in manu Elaſa filii Saphan, & Gamariæ filii Helciæ, quos miſit Sedecias rex Juda ad Nabuchodonoſor regem Babylonis in Babylonem, dicens:

4. Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael omni tranſmigrationi, quam tranſtuli de Jeruſalem in Babylonem:

5. Ædificate domos, & habitate: & plantate hortos, & comedite fructum eorum.

6. Accipite uxores, & generate filios & filias: & date filiis veſtris uxores, & filias veſtras date viris, & pariant filios & filias: & multiplicamini ibi, & nolite eſſe pauci numero.

7. Et quærite pacem civitatis, ad quam tranſmigrare vos feci: & orate pro ea Dominum: quia in pace illius erit pax vobis.

8. Hæc enim dicit Dominus exercituum Deus Iſrael: || Non vos ſeducant prophetæ veſtri, qui ſunt in medio veſtrum, & divini veſtri: & ne attendatis ad ſomnia veſtra, quæ vos ſomniatis: (|| Supr. 14. 14. & 27. 15.)

9. quia falsò ipſi prophetant vobis in nomine meo: & non miſi eos, dicit Dominus.

10. Quia hæc dicit Dominus: Cùm cœperint impleri in Babylone ſeptuaginta anni, * viſitabo vos: & ſuſcitabo ſuper vos verbum meum bonum, ut reducam vos ad locum iſtum. (* de quibus ſupr. 25. 12. 2. Par. 36. 21. 1. Eſdr. 1. 1. Dan. 9. 2.)

11. Ego enim ſcio cogitationes, quas ego cogito ſuper vos, ait Dominus, cogitationes pacis, & non afflictionis, ut dem vobis finem & patientiam.

12. Et invocabitis me, & ibitis: & orabitis me, & ego exaudiam vos.

13. Quæretis me, & invenietis: cùm quæſieritis me in toto corde veſtro.

14. Et inveniar à vobis, ait Dominus: & reducam captivitatem veſtram, & congregabo vos de univerſis gentibus, & de cunctis locis, ad quæ expuli vos, dicit Dominus: & reverti vos faciam de loco, ad quem tranſmigrare vos feci.

15. Quia dixiſtis: Suſcitavit nobis Dominus Prophetas in Babylone.

16. Quia hæc dicit Dominus ad regem, qui ſedet ſuper ſolium David, & ad omnem populum habitatorem urbis hujus, ad fratres veſtros, qui non ſunt egreſſi vobiſcum in tranſmigrationem.

17. Hæc dicit Dominus exercituum: || Ecce mittam in eos gladium, & famem, & peſtem: & ponam eos quaſi ficus malas, quæ comedi non poſſunt, eò quòd peſſimæ ſint. (|| Supr. 24. 9. & 10)

18. & perſequar eos in gladio, & in fame, & in peſtilentia: & dabo eos in vexationem univerſis regnis terræ: in maledictionem, & in ſtuporem, & in ſibilum, & in opprobrium cunctis Gentibus, ad quas ego ejeci eos:

19. eò quòd non audierint verba mea, dicit Dominus: quæ miſi ad eos per ſervos meos prophetas de nocte conſurgens, & mittens: & non audiſtis, dicit Dominus.

20. Vos ergo audite verbum Domini, omnis tranſmigratio, quam emiſi de Jeruſalem in Babylonem.

21. Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael ad Achab filium Coliæ, & ad Sedeciam *(a)* filium Maaſiæ, qui prophetant vobis in nomine meo mendaciter: Ecce ego tradam eos in manus Nabuchodonoſor regis Babylonis: & percutiet eos in oculis veſtris.

22. Et aſſumetur ex eis maledictio omni tranſmigrationi Juda, quæ eſt in Babylone, dicentium: Ponat te Dominus ſicut Sedeciam, & ſicut Achab, quos frixit rex Babylonis in igne:

23. pro eo quòd fecerint ſtultitiam in Iſrael, & mœchati ſunt in uxores amicorum ſuorum, & locuti ſunt verbum in nomine meo mendaciter, quod non mandavi eis: ego ſum judex & teſtis, dicit Dominus.

24. Et *(b)* ad Semejam Nehelamiten dices:

25. Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Iſrael: Pro eo quòd miſiſti in nomine tuo libros ad omnem populum, qui eſt in Jeruſalem, & ad Sophoniam filium Maaſiæ ſacerdotem, *(c)* & ad univerſos ſacerdotes, dicens:

26. Dominus dedit te ſacerdotem pro Jojade ſacerdote, ut ſis dux in domo Domini ſuper omnem virum arreptitium *(d)* & prophetantem, ut mittas eum in nervum & in carcerem.

27. Et nunc quare non increpaſti Jeremiam Anathothiten, qui prophetat vobis?

28. Quia ſuper hoc miſit in Babylonem ad nos, dicens: Longum eſt: ædificate domos,

(a) Judæi putant hos eſſe ſenes, qui Suſannæ pudori inſidiati ſunt. Sed vix fit veriſimile. Nam ut omittã valde eſſe probabile Suſannæ hiſtoriã hâc Jeremiæ epiſtolam præceſſiſſe: illi Suſannæ inſidiatores, non arguuntur à Daniele, quòd prophetarint mendaciter, nec dicit eos à Nabuchodonoſore damnatos, aut frixos in igne, ſed ab omni cœtu Judæorum ſecundùm legem Moyſi peremptos, hoc eſt lapidatos. Confer Daniel. 13. 60. & 61. 62. cum Deut. 19. 19. Vide Eſtium in hunc locũ. (b) Separãdum hoc a ſuperioribus. Hoc enim mandatum videtur accepiſſe Jeremias anno ſequenti, poſtquam legati Babylone redierunt, per quos credibile eſt Semeiam illum litteras increpatorias adverſùs priorem Jeremiæ Epiſtolam miſiſſe. (c) Secundum & quaſi Vicarium ſummi ſacerdotis. 4 Reg. 25. 18. Num. 3. 32. (d) Inſanum & à Dæmonio correptum, ut 4. Reg. 9. 11

& habi-

& habitate: & plantate hortos, & comedite fructus eorum.
29. Legit ergo Sophonias ſacerdos librum
iſtum in auribus Jeremiæ prophetæ.
30. Et factum eſt verbum Domini ad Jeremiam, dicens.
31. Mitte ad omnem tranſmigrationem,
dicens: Hæc dicit Dominus ad Semejam Nehelamiten: Pro eo quòd prophetavit vobis Semejas, & ego non miſi eum, & fecit vos confidere in mendacio:
32. idcircò hæc dicit Dominus: Ecce ego
viſitabo ſuper Semejam Nehelamiten, & ſuper ſemen ejus: non erit ei vir ſedens in medio populi hujus, & non videbit bonum, quod ego faciam populo meo, ait Dominus: quia prævaricationem locutus eſt adverſus Dominum.

CAPUT XXX.

Vaticinatur Judæis & filiis Iſrael reditum à gravi captivitate, in qua propter peccata ſua detinebantur; & quòd poſt reditum ſervituri ſint Domino, ac David regi, quem ille ſuſcitabit eis in proſperitate & ſecuritate magna, devaſtatis ipſorum inimicis.

Anno M. 3406. Ant. Chr. 598. 1. HOc verbum, quod factum eſt ad Jeremiam à Domino, dicens:
2. Hæc dicit Dominus Deus Iſrael, dicens:
Scribe tibi omnia verba, quæ locutus ſum ad te, in libro.
3. Ecce enim dies veniunt, dicit Dominus: & convertam converſionem populi mei Iſrael & Juda, ait Dominus: & convertam eos ad terram, quam dedi patribus eorum: & poſſidebunt eam.
4. Et hæc verba, quæ locutus eſt Dominus ad Iſrael & ad Judam:
5. Quoniam hæc dicit Dominus: Vocem
terroris audivimus: formido, & non eſt pax.
6. Interrogate, & videte ſi generat maſculus: quare ergo vidi omnis viri manum ſuper lumbum ſuum, quaſi parturientis, & converſæ ſunt univerſæ facies in aurugioem?
Joel. 2.11. Amos 5.18. Soph. 1.15. 7. || Væ, quia magna dies illa, nec eſt
ſimilis ejus, tempuſque tribulationis eſt Jacob, & ex ipſo ſalvabitur.
8. Et erit in die illa, ait Dominus exercituum: cooteram jugum ejus de collo tuo, & vincula ejus dirumpam, & oon dominabuotur ei ampliùs alieni:
9. ſed ſervient Domino Deo ſuo, & David regi ſuo, quem ſuſcitabo eis.
Iſai. 43.1. & 44.2. Luc. 1.70. 10. || Tu ergo ne timeas, ſerve meus Jacob,
ait Dominus, neque paveas Iſrael: quia ecce ego ſalvabo te de terra longinqua, & ſemen tuum de terra captivitatis eorum: & revertetur Jacob & quieſcet, & cunctis affluet bonis, & non erit quem formidet:
11. quoniam tecum ego ſum, ait Dominus, ut ſalvem te: faciam enim conſummationem in cunctis Gentibus, in quibus diſperſi te: te autem non faciam in conſummationem: ſed caſtigabo te in judicio, ut non videaris tibi innoxius.
12. Quia hæc dicit Dominus: inſanabilis
fractura tua, peſſima plaga tua.
13. Non eſt qui judicet judicium tuum ad
alligandum: curationum utilitas non eſt tibi.
14. Omnes amatores tui obliti ſunt tui,
teque non quærent: || plaga enim inimici Sup. 23.19.
percuſſi te caſtigatione crudeli: propter multitudinem iniquitatis tuæ dura facta ſunt peccata tua.
15. Quid clamas ſuper contritione tua?
inſanabilis eſt dolor tuus: propter multitudinem iniquitatis tuæ, & propter dura peccata tua feci hæc tibi:
16. Propterea omnes, qui comedunt te,
devorabuntur: & univerſi hoſtes tui in captivitatem ducentur: & qui te vaſtant, vaſtabuntur, cunctoſque prædatores tuos dabo in prædam.
17. Obducam enim cicatricem tibi, & à
vulneribus tuis ſanabo te, dicit Dominus.
Quia ejectam vocaveruot te Sion: Hæc eſt, quæ non habebat requirentem.
18. Hæc dicit Dominus: Ecce ego convertam converſionem tabernaculorum Jacob, & tectis ejus miſerebor, & ædificabitur civitas in excelſo ſuo, & templum juxta ordinem ſuum fundabitur.
19. Et egredietur de eis laus, voxque
ludentium: & multiplicabo eos, & non minuentur: & glorificabo eos, & non attenuabuntur.
20. Et erunt filii ejus ſicut à principio,
& cœtus ejus coram me permanebit: & viſitabo adverſum omnes, qui tribulant eum.
21. Et erit dux ejus ex eo: & princeps de
medio ejus producetur: & applicabo eum, & accedet ad me: quis enim iſte eſt, qui applicet cor ſuum ut appropinquet mihi, ait Dominus?
22. Et eritis mihi in populum, & ego
ero vobis in Deum.
23. Ecce turbo Domini, furor egrediens,
procella ruens, in capite impiorum conquieſcet.
24. Non avertet iram indignationis Dominus, donec faciat & compleat cogitationem cordis ſui: in noviſſimo dierum intelligetis ea.

CAPUT XXXI.

Dicit Dominus ſe reducturum populum Iſrael de captivitate, ut in affluentia bonorum ſerviat Domino; jubetur ergo Rachel non flere ampliùs filios ſuos: agnoſcit Iſrael ſe meritò caſtigatum, ideoque pœnitentiam agit: de novitate qua femina circumdabit virum: vigilabit Dominus ad reducendum Iſrael: de uva acerba: de novo pacto quod feriet Dominus cum domo Iſrael; nec abjiciet unquam univerſum illius ſemen.

1. IN tempore illo, dicit Dominus: Ero
Deus univerſis cognationibus Iſrael, Eodem ann. 3406.
& ipſi erunt mihi in populum.
2. Hæc dicit Dominus: Invenit gratiam
in deſerto populus, qui remanſerat à gladio: vadet ad requiem ſuam Iſrael.
3. Longè Dominus apparuit mihi. Et in
charitate perpetua dilexi te, ideò attraxi te, miſerans.
4. Rurſumque ædificabo te, & ædificaberis virgo Iſrael: adhuc ornaberis tympanis tuis, & egredieris in choro ludentium.

5. Adhuc plantabis vineas in montibus
Samariæ : plantabunt plantantes, & donec
tempus veniat, non vindemiabunt :
6. quia erit dies, in qua clamabunt cuſto-
|| *Iſai 2.3. Mich.4.2.* des in monte Ephraim : || Surgite, & aſcen-
damus in Sion ad Dominum Deum noſtrum.
7. Quia hæc dicit Dominus : Exultate in læ-
titia Jacob, & hinnite contra caput Gentium,
perſonate, & canite, & dicite : Salva Domi-
ne populum tuum, reliquias Iſrael.
8. Ecce ego adducam eos de terra Aquilonis,
& congregabo eos ab extremis terræ : inter quos
erunt cæcus & claudus, prægnans & pariens
ſimul, cœtus magnus revertentium huc.
9. In fletu venient, & in miſericordia
reducam eos : & adducam eos per torrentes
aquarum in via recta, & non impingent
in ea : quia factus ſum Iſraeli pater, & E-
phraim primogenitus meus eſt.
10. Audite verbum Domini Gentes, & an-
nuntiate in inſulis, quæ procul ſunt, & dicite :
Qui diſperſit Iſrael, congregabit eum : &
cuſtodiet eum ſicut paſtor gregem ſuum.
11. Redemit enim Dominus Jacob, &
liberavit eum de manu potentioris.
12. Et venient, & laudabunt in monte
Sion : & confluent ad bona Domini, ſuper
frumento, & vino, & oleo, & fœtu pecorum
& armentorum : eritque anima eorum quaſi
hortus irriguus, & ultrà non eſurient.
13. Tunc lætabitur virgo in choro, ju-
venes & ſenes ſimul : & convertam luctum
eorum in gaudium, & conſolabor eos, &
lætificabo à dolore ſuo.
14. Et inebriabo animam ſacerdotum pin-
guedine : & populus meus bonis meis ad-
implebitur, ait Dominus.
|| *Matth.2. 18.* 15. Hæc dicit Dominus : || Vox in excelſo
audita eſt lamentationis, luctus, & fletus
Rachel plorantis filios ſuos, & nolentis con-
ſolari ſuper eis, quia non ſunt.
16. Hæc dicit Dominus : Quieſcat vox tua
à ploratu, & oculi tui à lacrymis : quia
eſt merces operi tuo, ait Dominus : & re-
vertentur de terra inimici.
17. Et eſt ſpes noviſſimis tuis, ait Domi-
nus : & revertentur filii ad terminos ſuos.
18. Audiens audivi Ephraim tranſmigran-
tem : Caſtigaſti me, & eruditus ſum, quaſi
juvenculus indomitus : converte me, & con-
vertar : quia tu Dominus Deus meus.
19. Poſtquam enim convertiſti me, egi
pœnitentiam : & poſtquam oſtendiſti mihi,
percuſſi femur meum. Confuſus ſum, &
erubui, quoniam ſuſtinui opprobrium ado-
leſcentiæ meæ.
20. Si filius honorabilis mihi Ephraim, ſi
puer delicatus : quia ex quo locutus ſum
de eo, adhuc recordabor ejus. Idcircò con-
turbata ſunt viſcera mea ſuper eum : miſe-
rans miſerebor ejus, ait Dominus.
21. Statue tibi ſpeculam, pone tibi amari-
tudinem : dirige cor tuum in viam rectam,
in qua ambulaſti : revertere virgo Iſrael,
revertere ad civitates tuas iſtas.
22. Uſquequò deliciis diſſolveris filia vaga ?
quia creavit Dominus novum ſuper terram :
FEMINA CIRCUMDABIT VIRUM.
23. Hæc dicit Dominus exercituum Deus
Iſrael : Adhuc dicent verbum iſtud in terra
Juda, & in urbibus ejus, cùm convertero
captivitatem eorum : Benedicat tibi Domi-
nus, pulchritudo juſtitiæ, mons ſanctus :
24. & habitabunt in eo Judas, & omnes civi-
tates ejus ſimul, agricolæ & minantes greges.
25. Quia inebriavi animam laſſam, &
omnem animam eſurientem ſaturavi.
26. Ideò quaſi de ſomno ſuſcitatus ſum :
& vidi, & ſomnus meus dulcis mihi.
27. Ecce dies veniunt, dicit Dominus :
& ſeminabo domum Iſrael & domum Juda
ſemine hominum, & ſemine jumentorum.
28. Et ſicut vigilavi ſuper eos ut evellerem,
& demolirer, & diſſiparem, & diſperderem,
& affligerem : ſic vigilabo ſuper eos ut ædi-
ficem, & plantem, ait Dominus.
29. In diebus illis non dicent ultrà : || || *Ezech. 18. 2.*
Patres comederunt uvam acerbam, & den-
tes filiorum obſtupuerunt.
30. Sed unuſquiſque in iniquitate ſua morie-
tur : omnis homo, qui comederit uvam
acerbam, obſtupeſcent dentes ejus.
31. || Ecce dies venient, dicit Dominus : || *Hebr.8.8.*
& feriam domui Iſrael & domui Juda fœ-
dus novum :
32. non ſecundùm pactum, quod pepigi
cum patribus eorum, in die qua apprehen-
di manum eorum, ut educerem eos de ter-
ra Ægypti : pactum, quod irritum fece-
runt, & ego dominatus ſum eorum, dicit
Dominus.
33. Sed hoc erit pactum, quod feriam cum
domo Iſrael poſt dies illos, dicit Dominus : || || *Hebr.10 16.*
Dabo legem meam in viſceribus eorum, &
in corde eorum ſcribam eam : & ero eis in
Deum, & ipſi erunt mihi in populum.
34. Et non docebit ultrà vir proximum
ſuum, & vir fratrem ſuum, dicens : Co-
gnoſce Dominum : omnes enim cognoſcent
me à minimo eorum uſque ad maximum,
ait Dominus : || quia propitiabor iniquita- || *Act. 10. 43.*
ti eorum, & peccati eorum non memora-
bor ampliùs.
35. Hæc dicit Dominus, qui dat ſolem
in lumine diei, ordinem lunæ & ſtellarum
in lumine noctis : qui turbat mare, & ſo-
nant fluctus ejus, Dominus exercituum
nomen illi.
36. Si defecerint leges iſtæ coram me, dicit
Dominus : tunc & ſemen Iſrael deficiet, ut
non ſit gens coram me cunctis diebus.
37. Hæc dicit Dominus : Si menſurari
potuerint cæli ſurſùm, & inveſtigari fun-
damenta terræ deorsùm : & ego abjiciam
univerſum ſemen Iſrael, propter omnia
quæ fecerunt, dicit Dominus.
38. Ecce dies veniunt, dicit Dominus :
& ædificabitur civitas Domino, à turre
Hananeel uſque ad portam anguli.
39. Et exibit ultrà norma menſuræ in con-
ſpectu ejus ſuper collem Gareb, & circui-
bit Goatha,
40. & omnem vallem cadaverum, & ci-
neris, & univerſam regionem mortis, uſ-
que ad torrentem Cedron, & uſque ad an-
gulum portæ equorum Orientalis, Sanctum
Domini : non evelletur, & non deſtruetur
ultrà in perpetuum.

CAPUT XXXII.

Obſidente Nabuchodonoſor Jeruſalem, Jeremias in atrio carceris poſitus agrum in Anathoth juſſu Domini emit à ſuo patruele, jubetque ſervari librum emptionis: refert coram Domino beneficia Iſraelitis præſtita: Dominus dicit ſe traditurum civitatem cum populo regi Babylonis propter illorum idololatriam, ſed poſteà revocaturum ipſos in Jeruſalem, ac percuſſurum cum eis novum fœdus ut ſibi ex toto corde ſerviant.

Anno M. 3415. Ant. Chr. 589.

1. VErbum, quod factum eſt ad Jeremiam à Domino in anno decimo Sedeciæ regis Juda: ipſe eſt annus decimus octavus Nabuchodonoſor.

2. Tunc exercitus regis Babylonis obſidebat Jeruſalem: & Jeremias Propheta erat clauſus in atrio carceris, qui erat in domo regis Juda.

3. Clauſerat enim eum Sedecias rex Juda, dicens: Quare vaticinaris, dicens: Hæc dicit Dominus: Ecce ego dabo civitatem iſtam in manus regis Babylonis, & capiet eam?

4. Et Sedecias rex Juda non effugiet de manu Chaldæorum: ſed tradetur in manus regis Babylonis: & loquetur os ejus cum ore illius, & oculi ejus oculos illius videbunt.

5. Et in Babylonem ducet Sedeciam: & ibi erit donec viſitem eum, ait Dominus. Si autem dimicaveritis adversùm Chaldæos, nihil proſperum habebitis.

6. Et dixit Jeremias: Factum eſt verbum Domini ad me, dicens:

7. Ecce Hanameel filius Sellum patruelis tuus veniet ad te, dicens: Eme tibi agrum meum, qui eſt in Anathoth: tibi enim competit ex propinquitate ut emas.

8. Et venit ad me Hanameel filius patrui mei ſecundùm verbum Domini ad veſtibulum carceris, & ait ad me: Poſſide agrum meum, qui eſt in Anathoth in terra Beniamin: quia tibi competit hæreditas, & tu propinquus es ut poſſideas. Intellexi autem quod verbum Domini eſſet.

9. Et emi agrum ab Hanameel filio patrui mei, qui eſt in Anathoth: & appendi ei argentum ſeptem ſtateres, & decem argenteos.

10. Et ſcripſi in libro, & ſignavi, & adhibui teſtes: & appendi argentum in ſtatera.

11. Et accepi librum poſſeſſionis ſignatum, & ſtipulationes, & rata, & ſigna forinſecùs.

12. Et dedi librum poſſeſſionis, Baruch filio Neri filii Maaſiæ in oculis Hanameel patruelis mei, in oculis teſtium, qui ſcripti erant in libro emptionis, & in oculis omnium Judæorum, qui ſedebant in atrio carceris.

13. Et præcepi Baruch coram eis dicens:

14. Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael: Sume libros iſtos, librum emptionis hunc ſignatum, & librum hunc, qui apertus eſt: & pone illos in vaſe fictili, ut permanere poſſint diebus multis.

15. Hæc enim dicit Dominus exercituum Deus Iſrael: Adhuc poſſidebuntur domus, & agri, & vineæ in terra iſta.

16. Et oravi ad Dominum, poſtquam tradidi librum poſſeſſionis Baruch filio Neri, dicens:

17. Heu, heu, heu, Domine Deus: ecce tu feciſti cælum & terram in fortitudine tua magna, & in brachio tuo extento: non erit tibi difficile omne verbum:

18. || Qui facis miſericordiam in millibus, & reddis iniquitatem patrum in ſinum filiorum eorum poſt eos: Fortiſſime, magne, & potens, Dominus exercituum nomen tibi. || Exod 34. 7.

19. Magnus conſilio, & incomprehenſibilis cogitatu; cujus oculi aperti ſunt ſuper omnes vias filiorum Adam, ut reddas unicuique ſecundùm vias ſuas, & ſecundùm fructum adinventionum ejus.

20. Qui poſuiſti ſigna & portenta in terra Ægypti uſque ad diem hanc, & in Iſrael, & in hominibus, & feciſti tibi nomen ſicut eſt dies hæc.

21. Et eduxiſti populum tuum Iſrael de terra Ægypti, in ſignis, & in portentis, & in manu robuſta, & in brachio extento, & in terrore magno.

22. Et dediſti eis terram hanc, quam juraſti patribus eorum ut dares eis terram fluentem lacte & melle.

23. Et ingreſſi ſunt, & poſſederunt eam: & non obedierunt voci tuæ, & in lege tua non ambulaverunt: omnia quæ mandaſti eis ut facerent, non fecerunt: & evenerunt eis omnia mala hæc.

24. Ecce munitiones extructæ ſunt adversùm civitatem, ut capiatur: & urbs data eſt in manus Chaldæorum, qui præliantur adversùs eam, à facie gladii, & famis, & peſtilentiæ: & quæcumque locutus es acciderunt, ut tu ipſe cernis.

25. Et tu dicis mihi Domine Deus: Eme agrum argento, & adhibe teſtes: cùm urbs data ſit in manus Chaldæorum?

26. Et factum eſt verbum Domini ad Jeremiam, dicens:

27. Ecce ego Dominus Deus univerſæ carnis: nunquid mihi difficile erit omne verbum?

28. Propterea hæc dicit Dominus: Ecce ego tradam civitatem iſtam in manus Chaldæorum, & in manus regis Babylonis, & capient eam.

29. Et venient Chaldæi præliantes adverſum urbem hanc, & ſuccendent eam igni, & comburent eam, & domos, in quarum domatibus ſacrificabant Baal, & libabant diis alienis libamina ad irritandum me.

30. Erant enim filii Iſrael, & filii Juda jugiter facientes malum in oculis meis ab adoleſcentia ſua: filii Iſrael qui uſque nunc exacerbant me in opere manuum ſuarum, dicit Dominus.

31. Quia in furore & in indignatione mea facta eſt mihi civitas hæc, à die qua ædificaverunt eam, uſque ad diem iſtam, qua auferetur de conſpectu meo.

32. Propter malitiam filiorum Iſrael, & filiorum Juda, quam fecerunt ad iracundiam me provocantes, ipſi & reges eorum, principes eorum, & ſacerdotes eorum, & prophetæ eorum, viri Juda & habitatores Jeruſalem.

33. Et verterunt ad me terga & non facies: cùm docerem eos diluculò, & erudirem, & nollent audire ut acciperent diſciplinam.

|| 4. Reg. 21. 4. 34. || Et poſuerunt idola ſua in domo, in qua invocatum eſt nomen meum, ut pollluerent eam.

35. Et ædificaverunt excelſa Baal, quæ ſunt in valle filii Ennom, ut initiarent filios ſuos & filias ſuas Moloch: quod non mandavi eis, nec aſcendit in cor meum ut facerent abominationem hanc, & in peccatum deducerent Judam.

36. Et nunc propter iſta, hæc dicit Dominus Deus Iſrael ad civitatem hanc, de qua vos dicitis quòd tradetur in manus Regis Babylonis in gladio, & in fame, & in peſte.

37. Ecce ego congregabo eos de univerſis terris, ad quas ejeci eos in furore meo, & in ira mea, & in indignatione grandi, & reducam eos ad locum iſtum, & habitare eos faciam confidenter.

38. Et erunt mihi in populum, & ego ero eis in Deum.

39. Et dabo eis cor unum, & viam unam, ut timeant me univerſis diebus: & benè ſit eis, & filiis eorum poſt eos.

40. Et feriam eis pactum ſempiternum, & non deſinam eis benefacere: & timorem meum dabo in corde eorum ut non recedant à me.

41. Et lætabor ſuper eis, cùm benè eis fecero: & plantabo eos in terra iſta in veritate, in toto corde meo & in tota anima mea.

42. Quia hæc dicit Dominus: Sicut adduxi ſuper populum iſtum omne malum hoc grande: ſic adducam ſuper eos omne bonum, quod ego loquor ad eos.

43. Et poſſidebuntur agri in terra iſta: de qua vos dicitis quòd deſerta ſit, eò quòd non remanſerit homo & jumentum, & data ſit in manus Chaldæorum.

44. Agri ementur pecunia, & ſcribentur in libro, & imprimetur ſignum, & teſtis adhibebitur: in terra Beniamin, & in circuitu Jeruſalem, in civitatibus Juda, & in civitatibus montanis, & in civitatibus campeſtribus, & in civitatibus, quæ ad Auſtrum ſunt: quia convertam captivitatem eorum, ait Dominus.

CAPUT XXXIII.

Promittit Dominus ſe dimiſſurum peccata populi ſui, & à captivitate reducturum, multis beneficiis ſubſequentibus, germinavit David germen juſtitiæ faciens juſtitiam & judicium in terra; & firmiſſimum eſt pactum Domini cum David & ſemine Jacob vehementer multiplicando.

Usser. ann. 3414. Ant. Chr. 590. 1. ET factum eſt verbum Domini ad Jeremiam ſecundò, cùm adhuc clauſus eſſet in atrio carceris, dicens:

2. Hæc dicit Dominus qui facturus eſt, & formaturus illud, & paraturus, Dominus nomen ejus.

3. Clama ad me, & exaudiam te: & annuntiabo tibi grandia, & firma quæ neſcis.

4. Quia hæc dicit Dominus Deus Iſrael ad domos urbis hujus, & ad domos regis Juda, quæ deſtructæ ſunt, & ad munitiones, & ad gladium

5. venientium ut dimicent cum Chaldæis, & impleant eas cadaveribus hominum, quos percuſſi in furore meo & in indignatione mea, abſcondens faciem meam à civitate hac propter omnem malitiam eorum.

6. Ecce ego obducam eis cicatricem & ſanitatem, & curabo eos: & revelabo illis deprecationem pacis & veritatis.

7. Et convertam converſionem Juda, & converſionem Jeruſalem: & ædificabo eos ſicut à principio.

8. Et emundabo illos ab omni iniquitate ſua, in qua peccaverunt mihi: & propitius ero cunctis iniquitatibus eorum, in quibus deliquerunt mihi, & ſpreverunt me.

9. Et erit mihi in nomen, & in gaudium, & in laudem, & in exultationem cunctis gentibus terræ, quæ audierunt omnia bona, quæ ego facturus ſum eis: & pavebunt, & turbabuntur in univerſis bonis, & in omni pace, quam ego faciam eis.

10. Hæc dicit Dominus: Adhuc audietur in loco iſto (quem vos dicitis eſſe deſertum, eò quòd non ſit homo nec jumentum: in civitatibus Juda, & foris Jeruſalem, quæ deſolatæ ſunt abſque homine, & abſque habitatore, & abſque pecore)

11. vox gaudii & vox lætitiæ, vox ſponſi & vox ſponſæ, vox dicentium: Confitemini Domino exercituum, quoniam bonus Dominus, quoniam in æternum miſericordia ejus: & portantium vota in domum Domini: reducam enim converſionem terræ ſicut à principio dicit Dominus.

12. Hæc dicit Dominus exercituum: Adhuc erit in loco iſto deſerto abſque homine, & abſque jumento, & in cunctis civitatibus ejus, habitaculum paſtorum accubantium gregum.

13. In civitatibus montuoſis, & in civitatibus campeſtribus, & in civitatibus, quæ ad Auſtrum ſunt; & in terra Beniamin, & in circuitu Jeruſalem, & in civitatibus Juda adhuc tranſibunt greges ad manum numerantis, ait Dominus.

14. Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & ſuſcitabo verbum bonum, quod locutus ſum ad domum Iſrael & ad domum Juda.

15. In diebus illis, & in tempore illo, germinare faciam David germen juſtitiæ; & faciet judicium & juſtitiam in terra.

16. In diebus illis ſalvabitur Juda, & Jeruſalem habitabit confidenter: & hoc eſt nomen, quod vocabunt eum, Dominus juſtus noſter.

17. Quia hæc dicit Dominus: Non interibit de David vir, qui ſedeat ſuper thronum domus Iſrael.

18. Et de Sacerdotibus & de Levitis non interibit vir à facie mea, qui offerat holocautomata, & incendat ſacrificium, & cædat victimas omnibus diebus.

19. Et factum eſt verbum Domini ad Jeremiam, dicens:

20. Hæc dicit Dominus: Si irritum poteſt fieri pactum meum cum die, & pactum meum cum nocte, ut non ſit dies, & nox in tempore ſuo:

21. Et pactum meum irritum eſſe poterit cum David ſervo meo, ut non ſit ex eo filius qui regnet in throno ejus, & Levitæ & Sacerdotes miniſtri mei.

22. Sicut enumerari non poſſunt ſtellæ cœli, & metiri arena maris: ſic multiplicabo ſemen David ſervi mei, & Levitas miniſtros meos.

23. Et factum eſt verbum Domini ad Jeremiam, dicens:

24. Nunquid non vidiſti quid populus hic locutus ſit: dicens: Duæ cognationes, quas elegerat Dominus, abjectæ ſunt: & populum meum deſpexerunt, eò quòd non ſit ultrà gens coram eis?

25. Hæc dicit Dominus: Si pactum meum inter diem, & noctem, & leges cœlo & terræ non poſui:

26. equidem & ſemen Jacob & David ſervi mei projiciam, ut non aſſumam de ſemine ejus principes ſeminis Abraham, Iſaac, & Jacob: reducam enim converſionem eorum, & miſerebor eis.

CAPUT XXXIV.

Prædicit Dominus ſe traditurum regem Sedeciam in manus regis Babylonis, unà cum Jeruſalem, quam igni ſuccendet, eò quòd pactum quod coram Domino pepigerant de dimittendis his liberis, quos ex Hebræis ſibi in ſervitutem ſubjecerant, non ſervaverint.

Anno M 3414. Ant. Chr. 590.

1. VErbum quod factum eſt ad Jeremiam à Domino, quando Nabuchodonoſor rex Babylonis, & omnis exercitus ejus, univerſaque regna terræ, quæ erant ſub poteſtate manus ejus, & omnes populi bellabant contra Jeruſalem, & contra omnes urbes ejus, dicens:

2. Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Vade, & loquere ad Sedeciam regem Juda: & dices ad eum: Hæc dicit Dominus: Ecce ego tradam civitatem hanc in manus regis Babylonis, & ſuccendet eam igni.

3. Et tu non effugies de manu ejus: ſed comprehenſione capieris, & in manu ejus traderis: & oculi tui oculos regis Babylonis videbunt, & os ejus cum ore tuo loquetur, & Babylonem introibis.

4. Attamen audi verbum Domini, Sedecia rex Juda: Hæc dicit Dominus ad te: Non morieris in gladio,

5. ſed in pace morieris, & ſecundùm combuſtiones patrum tuorum regum priorum qui fuerunt ante te, ſic comburent te: & væ, Domine, plangent te: quia verbum ego locutus ſum, dicit Dominus.

6. Et locutus eſt Jeremias propheta ad Sedeciam regem Juda univerſa verba hæc in Jeruſalem.

7. Et exercitus regis Babylonis pugnabat contra Jeruſalem, & contra omnes civitates Juda, quæ reliquæ erant contra Lachis, & contra Azecha: hæ enim ſupererant de civitatibus Juda, urbes munitæ.

8. Verbum, quod factum eſt ad Jeremiam à Domino, poſtquam percuſſit rex Sedecias fœdus cum omni populo in Jeruſalem, prædicans:

9. Ut dimitteret * unuſquiſque ſervum ſuum, & unuſquiſque ancillam ſuam, Hebræum & Hebræam liberos: & nequaquam dominarentur eis, ideſt in Judæo & fratre ſuo.

* Ob annum Sabbatarium, juxta legem, *inf.*

10. Audierunt ergo omnes principes & univerſus populus, qui inierant pactum ut dimitteret unuſquiſque ſervum ſuum, & unuſquiſque ancillam ſuam liberos, & ultrà non dominarentur eis: audierunt igitur, & dimiſerunt.

11. Et converſi ſunt deinceps *: & retraxerunt ſervos & ancillas ſuas, quos dimiſerant liberos, & ſubjugaverunt in famulos & famulas.

* Poſtquam ſe obſidione liberos viderunt ut eſt infrà 47. 4.

12. Et factum eſt verbum Domini ad Jeremiam à Domino, dicens:

13. Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Ego percuſſi fœdus cum patribus veſtris: in die qua eduxi eos de terra Ægypti, de domo ſervitutis, dicens:

14. || Cùm completi fuerint ſeptem anni, dimittat unuſquiſque fratrem ſuum Hebræum, qui venditus eſt ei, & ſerviet tibi ſex annis: & dimittes eum à te liberum: & non audierunt patres veſtri me, ne inclinaverunt aurem ſuam.

|| Exod. 21. 2. Deut. 15. 12.

15. Et converſi eſtis vos hodie, & feciſtis quod rectum eſt in oculis meis, ut prædicaretis libertatem unuſquiſque ad amicum ſuum: & iniſtis pactum in conſpectu meo, in domo, in qua invocatum eſt nomen meum ſuper eam.

16. Et reverſi eſtis, & commaculaſtis nomen meum: & reduxiſtis unuſquiſque ſervum ſuum, & unuſquiſque ancillam ſuam, quos dimiſeratis ut eſſent liberi & ſuæ poteſtatis: & ſubjugaſtis eos ut ſint vobis ſervi & ancillæ.

17. Propterea hæc dicit Dominus: Vos non audiſtis me, ut prædicaretis libertatem unuſquiſque fratri ſuo, & unuſquiſque amico ſuo: ecce ego prædico vobis libertatem, ait Dominus ad gladium, ad peſtem, & ad famem: & dabo vos in commotionem cunctis regnis terræ.

18. Et dabo viros, qui prævaricantur fœdus meum, & non obſervaverunt verba fœderis, quibus aſſenſi ſunt in conſpectu meo, vitulum quem conciderunt in duas partes, & tranſierunt inter diviſiones ejus:

19. Principes Juda & principes Jeruſalem, eunuchi & Sacerdotes, & omnis populus terræ, qui tranſierunt inter diviſiones vituli:

20. Et dabo eos in manus inimicorum ſuorum, & in manus quærentium animam eorum: & erit morticinum eorum in eſcam volatilibus cœli, & beſtiis terræ.

21. Et Sedeciam regem Juda, & principes ejus dabo in manus inimicorum ſuorum, & in manus quærentium animas eorum, & in manus exercituum regis Babylonis, qui receſſerunt à vobis.

22. Ecce ego præcipio, dicit Dominus, & reducam eos in civitatem hanc, & præliabuntur adversùs eam, & capient eam, & incendent igni: & civitates Juda dabo in ſolitudinem, eò quòd non ſit habitator.

CAPUT XXXV.

Exemplo obedientiæ Rechabitarum, præcepta patris ſui licèt dura ſervantium, expoſtulat Dominus de pertinaci Judæorum inobedientia adversùs ipſius præcepta: quapropter his prænuntiat Dominus mala, illis autem bona.

Anno M. 3398. Ant. Chr. 605. 1. VErbum, quod factum eſt ad Jeremiam à Domino, in diebus Joakim filii Joſiæ regis Juda, dicens:

2. Vade ad domum Rechabitarum: & loquere eis, & introduces eos in domum Domini in unam exedram theſaurorum, & dabis eis bibere vinum.

3. Et aſſumpſi Jezoniam filium Jeremiæ filii Habſaniæ, & fratres ejus, & omnes filios ejus, & univerſam domum Rechabitarum;

4. Et introduxi eos in domum Domini ad gazophylacium filiorum Hanan, filii Jegedeliæ hominis Dei, quod erat juxta gazophylacium principum, ſuper theſaurum Maaſiæ filii Sellum, qui erat cuſtos veſtibuli.

5. Et poſui coram filiis domus Rechabitarum ſcyphos plenos vino, & calices: & dixi ad eos: Bibite vinum.

6. Qui responderunt: Non bibemus vinum:
* de quo 4. Reg. 10. 15. quia Jonadab * filius Rechab, pater noſter, præcepit nobis, dicens: Non bibetis vinum vos, & filii veſtri uſque in ſempiternum,

7. & domum non ædificabitis, & ſementem non ſeretis, & vineas non plantabitis, nec habebitis: ſed in tabernaculis habitabitis cunctis diebus veſtris, ut vivatis diebus multis ſuper faciem terræ, in qua vos peregrinamini.

8. Obedivimus ergo voci Jonadab filii Rechab: patris noſtri, in omnibus, quæ præcepit nobis, ita ut non biberemus vinum cunctis diebus noſtris nos, & mulieres noſtræ, filii, & filiæ noſtræ.

9. & non ædificaremus domos ad habitandum: & vineam, & agrum, & ſementem non habuimus:

10. ſed habitavimus in tabernaculis, & obedientes fuimus, juxta omnia, quæ præcepit nobis Jonadab pater noſter.

11. Cùm autem aſcendiſſet Nabuchodonoſor rex Babylonis ad terram noſtram, diximus: Venite, & ingrediamur Jeruſalem à facie exercitus Chaldæorum, & à facie exercitus Syriæ: & manſimus in Jeruſalem.

12. Et factum eſt verbum Domini ad Jeremiam, dicens:

13. Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael: Vade, & dic viris Juda, & habitatoribus Jeruſalem: Nunquid non recipietis diſciplinam ut obediatis verbis meis, dicit Dominus?

14. Prævaluerunt ſermones Jonadab filii Rechab, quos præcepit filiis ſuis ut non biberent vinum: & non biberunt uſque ad diem hanc, quia obedierunt præcepto patris ſui: ego autem locutus ſum ad vos, de manè conſurgens & loquens, & non obediſtis mihi.

15. Miſique ad vos omnes ſervos meos prophetas, conſurgens diluculò, mittenſque
|| Supr. 18. 11. & 25. 5. dicens: || Convertimini unuſquiſque à via ſua peſſima, & bona facite ſtudia veſtra: & nolite ſequi deos alienos, neque colatis eos: & habitabitis in terra, quam dedi vobis & patribus veſtris: & non inclinaſtis aurem veſtram; neque audiſtis me.

16. Firmaverunt igitur filii Jonadab filii Rechab præceptum patris ſui, quod præceperat eis: populus autem iſte non obedivit mihi.

17. Idcircò hæc dicit Dominus exercituum, Deus Iſrael: Ecce ego adducam ſuper Juda, & ſuper omnes habitatores Jeruſalem univerſam afflictionem, quam locutus ſum adverſùm illos: eò quòd locutus ſum ad illos, & non audierunt: vocavi illos, & non reſponderunt mihi.

18. Domui autem Rechabitarum dixit Jeremias: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael: Pro eo quòd obediſtis præcepto Jonadab patris veſtri, & cuſtodiſtis omnia mandata ejus, & feciſtis univerſa, quæ præcepit vobis:

19. propterea hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael: Non deficiet vir de ſtirpe Jonadab filii Rechab, ſtans in conſpectu meo cunctis diebus.

CAPUT XXXVI.

Juſſu Domini mittit Jeremias incluſus carcere per Baruch librum comminationum, quem legat coram omni populo ut reſipiſcant: porrò rex Joakim ipſum igni conſumit, jubens Jeremiam & Baruch comprehendi, qui abſconditi erant: Jeremias autem juſſu Domini jubet Baruch alium ſcribere, & Joakim ac ſemen ejus unà cum Jeruſalem prædicit perdendos.

1. ET factum eſt in anno quarto * Joakim filii Joſiæ regis Juda: factum eſt verbum hoc ad Jeremiam à Domino, dicens: * Ann. M. 3398. Ant. Chr. 606. habitis jam illis concionibus quæ continentur cap. 25. & 35.

2. Tolle volumen libri, & ſcribes in eo omnia verba, quæ locutus ſum tibi adverſùm Iſrael & Judam, & adverſùm omnes gentes; à die qua locutus ſum ad te, ex diebus Joſiæ uſque ad diem hanc.

3. Si fortè audiente domo Juda univerſa mala, quæ ego cogito facere eis, revertatur unuſquiſque à via ſua peſſima: & propitius ero iniquitati, & peccato eorum.

4. Vocavit ergo Jeremias Baruch filium Neriæ: & ſcripſit Baruch ex ore Jeremiæ omnes ſermones Domini, quos locutus eſt ad eum in volumine libri.

5. Et præcepit Jeremias Baruch, dicens: Ego clauſus ſum, nec valeo ingredi domum Domini.

6. Ingredere ergo tu, & lege de volumine, in quo ſcripſiſti ex ore meo verba Domini, audiente populo in domo Domini, in die jejunii (*a*): inſuper & audiente univerſo Juda, qui veniunt de civitatibus ſuis, leges eis:

7. Si fortè cadat oratio eorum in conſpectu Domini, & revertatur unuſquiſque à via ſua peſſima: quoniam magnus furor & indignatio eſt, quam locutus eſt Dominus adverſùs populum hunc.

8. Et fecit Baruch filius Neriæ juxta omnia, quæ præceperat ei Jeremias propheta, legens ex volumine ſermones Domini in domo Domini:

(*a*) Solemnis illius, videlicet Menſis 7. die 10. quotannis celebrati (*Lev.* 16. 29. & 23. 27. *Num.* 29. 7.) quinque diebus ante feſtum tabernaculorum. *V. ſup. c.* 2.

(a) Ann. M. 1199. Ant. Chr. 605.

(b) Qui Casleu dicitur & ex parte Decembri noſtro reſpondet.

(c) in memoriam, ut videtur, urbis eodem ſuperioris anni menſe à Chaldæis captæ.

9. Factum eſt autem in anno quinto (a) Joakim filii Joſiæ regis Juda, in menſe nono (b): prædicaverunt jejunium (c) in conſpectu Domini omni populo in Jeruſalem, & univerſæ multitudini, quæ confluxerat de civitatibus Juda in Jeruſalem.

10. Legitque Baruch ex volumine ſermones Jeremiæ in domo Domini, in gazophylacio Gamariæ filii Saphan ſcribæ, in veſtibulo ſuperiori, in introitu portæ novæ domus Domini, audiente omni populo.

11. Cùmque audiſſet Michæas filius Gamariæ filii Saphan omnes ſermones Domini ex libro:

12. deſcendit in domum regis ad gazophylacium ſcribæ: & ecce ibi omnes principes ſedebant: Eliſama ſcriba, & Dalaias filius Semeiæ, & Elnathan filius Achobor, & Gamarias filius Saphan, & Sedecias filius Hananiæ, & univerſi principes.

13. Et nuntiavit eis Michæas omnia verba, quæ audivit legente Baruch ex volumine in auribus populi.

14. Miſerunt itaque omnes principes ad Baruch, Judi filium Nathaniæ, filii Selemiæ, filii Chuſi, dicentes: Volumen, ex quo legiſti audiente populo, ſume in manu tua, & veni. Tulit ergo Baruch filius Neriæ volumen in manu ſua, & venit ad eos.

15. Et dixerunt ad eum: Sede, & lege hæc in auribus noſtris. Et legit Baruch in auribus eorum.

16. Igitur cùm audiſſent omnia verba, obſtupuerunt unuſquiſque ad proximum ſuum, & dixerunt ad Baruch: Nuntiare debemus regi omnes ſermones iſtos.

17. Et interrogaverunt eum, dicentes: Indica nobis quomodo ſcripſiſti omnes ſermones iſtos ex ore ejus.

18. Dixit autem eis Baruch: ex ore ſuo loquebatur quaſi legens ad me omnes ſermones iſtos: & ego ſcribebam in volumine atramento.

19. Et dixerunt principes ad Baruch: Vade, & abſcondere tu & Jeremias, & nemo ſciat ubi ſitis.

20. Et ingreſſi ſunt ad regem in atrium: porrò volumen commendaverunt in gazophylacio Eliſamæ ſcribæ: & nuntiaverunt audiente rege omnes ſermones.

21. Miſitque rex Judi ut ſumeret volumen: qui tollens illud de gazophylacio Eliſamæ ſcribæ, legit audiente rege, & univerſis principibus, qui ſtabant circa regem.

22. Rex autem ſedebat in domo hiemali in menſe nono: & poſita erat arula coram ea plena prunis.

23. Cùmque legiſſet Judi tres pagellas vel quatuor, ſcidit illud ſcalpello ſcribæ, & projecit in ignem, qui erat ſuper arulam, donec conſumeretur omne volumen igni, qui erat in arula. *

* In cujus horrendi facti deteſtationem Judæi ad hunc uſque diem jejunium die 7. menſis hujus noni ſive Chasleu obſervant.

24. Et non timuerunt neque ſciderunt veſtimenta ſua, rex & omnes ſervi ejus, qui audierunt univerſos ſermones iſtos.

25. Verumtamen Elnathan, & Dalajas, & Gamarias contradixerunt regi ne combureret librum: & non audivit eos.

26. Et præcepit rex Jeremiel filio Amelech, & Sarajæ filio Ezriel, & Selemiæ filio Abdeel, ut comprehenderent Baruch ſcribam, & Jeremiam prophetam: abſcondit autem eos Dominus.

27. Et factum eſt verbum Domini ad Jeremiam prophetam, poſtquam combuſſerat rex volumen & ſermones, quos ſcripſerat Baruch ex ore Jeremiæ, dicens:

28. Rurſum tolle volumen aliud: & ſcribe in eo omnes ſermones priores, qui erant in primo volumine, quod combuſſit Joakim rex Juda.

29. Et ad Joakim regem Juda, dices: Hæc dicit Dominus: Tu combuſſiſti volumen illud, dicens: Quare ſcripſiſti in eo annuntians? Feſtinus veniet rex Babylonis, & vaſtabit terram hanc; & ceſſare faciet ex illa hominem & jumentum.

30. Propterea hæc dicit Dominus contra Joakim regem Juda: Non erit ex eo qui ſedeat ſuper ſolium David: & cadaver ejus projicietur ad æſtum per diem, & ad gelu per noctem.

31. Et viſitabo contra eum, & contra ſemen ejus, & contra ſervos ejus iniquitates ſuas, & adducam ſuper eos, & ſuper habitatores Jeruſalem, & ſuper viros Juda, omne malum, quod locutus ſum ad eos, & non audierunt.

32. Jeremias autem tulit volumen aliud, & dedit illud Baruch filio Neriæ ſcribæ: qui ſcripſit in eo ex ore Jeremiæ omnes ſermones libri, quem combuſſerat Joakim rex Juda igni: & inſuper additi ſunt ſermones multò plures, quàm anteà fuerant.

CAPUT XXXVII.

Sedecias Jeconiæ ſuccedens petit pro ſe orare Jeremiam; qui relictâ à Chaldæis Jeruſalem propter adventum exercitus Pharaonis, prophetat Chaldæos redituros, & Jeruſalem exuſturos: ipſe quoque Jeremias urbe egrediens, cæſus in carcerem detruditur; unde à Sedecia eductus, ſervatur in veſtibulo carceris, aſſignata ipſi in dies torta panis.

1. ET regnavit rex Sedecias ‖ filius Joſiæ pro Jechonia filio Joakim: quem conſtituit regem Nabuchodonoſor rex Babylonis in terra Juda.

‖ 4. Reg. 24. 17. Infr. 52. 1.

2. Et non obedivit ‖ ipſe, & ſervi ejus, & populus terræ, verbis Domini, quæ locutus eſt in manu Jeremiæ prophetæ.

‖ 2. Par. 36. 12.

3. Et miſit * rex Sedecias Juchal filium Selemiæ, & Sophoniam filium Maaſiæ ſacerdotem, ad Jeremiam prophetam, dicens: Ora pro nobis Dominum Deum noſtrum.

* Ann. M. 1414. Ant. Chr. 590.

4. Jeremias autem liberè ambulabat † in medio populi: non enim miſerant eum in cuſtodiam carceris. Igitur exercitus Pharaonis egreſſus eſt de Ægypto: & audientes Chaldæi, qui obſidebant Jeruſalem, hujuſcemodi nuntium, receſſerunt ab Jeruſalem.

† ſc. jam ſoluta obſidione propter advenientem exercitû Pharaonis Hophræ ſive Vaphris.

5. Et factum eſt verbum Domini ad Jeremiam prophetam, dicens:

6. Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Sic dicetis regi Juda, qui miſit vos ad me interrogandum: Ecce exercitus Pharaonis, qui egreſſus eſt vobis in auxilium, revertetur in terram ſuam in Ægyptum,

7. &

7. Et redient Chaldæi, & bellabunt contra civitatem hanc: & capient eam, & ſuccendent eam igni.

8. Hæc dicit Dominus: Nolite decipere animas veſtras, dicentes: Euntes abibunt, & recedent à nobis Chaldæi; quia non abibunt.

9. Sed & ſi percuſſeritis omnem exercitum Chaldæorum, qui præliantur adverſùm vos. & derelicti fuerint ex eis aliqui vulnerati: ſinguli de tentorio ſuo conſurgent, & incendent civitatem hanc igni.

10. Ergo cùm receſſiſſet exercitus Chaldæorum ab Jeruſalem propter exercitum Pharaonis,

11. egreſſus eſt Jeremias de Jeruſalem ut iret in terram Beniamin, & divideret ibi poſſeſſionem in conſpectu civium.

12. Cùmque perveniſſet ad portam Beniamin, erat ibi cuſtos portæ per vices, nomine Jerias, filius Selemiæ filii Hananiæ, & apprehendit Jeremiam prophetam, dicens, Ad Chaldæos profugis?

13. Et reſpondit Jeremias: Falſum eſt, non fugio ad Chaldæos. Et non audivit eum: ſed comprehendit Jerias Jeremiam, & adduxit eum ad principes.

14. Quam ob rem irati principes contra Jeremiam, cæſum eum miſerunt in carcerem, qui erat in domo Jonathan ſcribæ: ipſe enim præpoſitus erat ſuper carcerem.

15. Itaque ingreſſus eſt Jeremias in domum laci & in ergaſtulum: & ſedit ibi Jeremias diebus multis.

16. Mittens autem Sedecias rex tulit eum: & interrogavit eum in domo ſua abſcondité, & dixit: Putaſne eſt ſermo à Domino? Et dixit Jeremias: Eſt *. Et ait: In manus regis Babylonis traderis.

* Fugato enim exercitu Pharaonis, Jeroſolymitanam obſidionem redintegravit Nabuchodonoſor circa 15. diē menſis 1. diebus videlicet 390. ante captam urbem, ut ex typo *Ezech.* 4.6. intelligere poſſumus. Quò etiam referenda ſunt ea, quæ c. 21. dicuntur.

17. Et dixit Jeremias ad regem Sedeciam: Quid peccavi tibi, & ſervis tuis, & populo tuo, quia miſiſti me in domum carceris?

18. Ubi ſunt prophetæ veſtri, qui prophetabant vobis, & dicebant: Non veniet rex Babylonis ſuper vos, & ſuper terram hanc?

19. Nunc ergo audi obſecro domine mi rex: Valeat deprecatio mea in conſpectu tuo: & ne me remittas in domum Jonathan ſcribæ, ne moriar ibi.

20. Præcepit ergo rex Sedecias ut traderetur Jeremias in veſtibulo carceris: & daretur ei torta panis quotidie, excepto pulmento, donec conſumerentur omnes panes de civitate: & manſit Jeremias in veſtibulo carceris.

CAPUT XXXVIII.

Jeremias principibus à rege traditur, mittitur in lacum lutoſum; unde juſſu regis per Abdemelech eductus in veſtibulum carceris, ſuadet regi ut egrediatur ad Chaldæos, alioqui nec ipſe eos effugiet, & civitas ab eis igne ſuccendetur: jubet quoque rex Jeremiæ ut hoc colloquium ſervet ſecretum.

Anno M. 3415. Ant. Chr. 589.

1. AUdivit autem Saphatias filius Mathan, & Gedelias filius Phaſſur, & Juchal filius Selemiæ, & Phaſſur filius Melchiæ, ſermones, quos Jeremias loquebatur ad omnem populum, dicens:

|| Sup. 21. 9.

2. Hæc dicit Dominus: || Quicumque manſerit in civitate hac, morietur gladio, & fame, & peſte: qui autem profugerit ad Chaldæos vivet, & erit anima ejus ſoſpes & vivens.

3. Hæc dicit Dominus: Tradendo tradetur civitas hæc in manu exercitus regis Babylonis, & capiet eam.

4. Et dixerunt principes regi: Rogamus ut occidatur homo iſte: de induſtria enim diſſolvit manus virorum bellantium, qui remanſerunt in civitate hac, & manus univerſi populi, loquens ad eos juxta verba hæc: ſiquidem homo iſte non quærit pacem populo huic, ſed malum.

5. Et dixit rex Sedecias: Ecce ipſe in manibus veſtris eſt: nec enim fas eſt regem vobis quidquam negare.

6. Tulerunt ergo Jeremiam, & projecerunt eum in lacum Melchiæ filii Amelech, qui erat in veſtibulo carceris: & ſubmiſerunt Jeremiam funibus in lacum, in quo non erat aqua, ſed lutum: deſcendit itaque Jeremias in cœnum.

7. Audivit autem Abdemelech Æthiops vir eunuchus, qui erat in domo regis quòd miſiſſent Jeremiam in lacum: porrò rex ſedebat in porta Beniamin.

8. Et egreſſus eſt Abdemelech de domo regis, & locutus eſt ad regem, dicens:

9. Domine mi rex, malè fecerunt viri iſti omnia quæcumque perpetrarunt contra Jeremiam prophetam, mittentes eum in lacum ut moriatur ibi fame, non ſunt enim panes ultrà in civitate.

10. Præcepit itaque rex Abdemelech Æthiopi, dicens: Tolle tecum hinc triginta viros, & leva Jeremiam prophetam de lacu antequam moriatur.

11. Aſſumptis ergo Abdemelech ſecum viris, ingreſſus eſt domum regis, quæ erat ſub cellario: & tulit inde veteres pannos & antiqua, quæ computruerant, & ſubmiſit ea ad Jeremiam in lacum per funiculos.

12. Dixitque Abdemelech Æthiops ad Jeremiam: Pone veteres pannos, & hæc ſciſſa & putrida ſub cubito manuum tuarum, & ſuper funes: fecit ergo Jeremias ſic.

13. Et extraxerunt Jeremiam funibus, & eduxerunt eum de lacu: manſit autem Jeremias in veſtibulo carceris.

14. Et miſit rex Sedecias, & tulit ad ſe Jeremiam prophetam ad oſtium tertium, quod erat in domo Domini: & dixit rex ad Jeremiam: Interrogo ego te ſermonem, ne abſcondas à me aliquid.

15. Dixit autem Jeremias ad Sedeciam: Si annuntiavero tibi, nunquid non interficies me? & ſi conſilium dedero tibi, non me audies.

16. Juravit ergo rex Sedecias Jeremiæ clam, dicens: vivit Dominus, qui fecit nobis animam hanc, ſi occidero te, & ſi tradidero te in manus virorum iſtorum, qui quærunt animam tuam.

17. Et dixit Jeremias ad Sedeciam: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael: Si profectus exieris ad principes regis Babylonis, vivet anima tua, & civitas hæc non ſuccendetur igni: & ſalvus eris tu, & domus tua.

18. Si autem non exieris ad principes regis

Digitized by Google

Babylonis, tradetur civitas hæc in manus Chaldæorum, & ſuccendent eam igni: & tu non effugies de manu eorum.

19. Et dixit rex Sedecias ad Jeremiam: Solicitus ſum propter Judæos, qui transfugerunt ad Chaldæos: ne fortè tradar in manus eorum, & illudant mihi.

20. Reſpondit autem Jeremias: Non te tradent. Audi quæſo vocem Domini, quam ego loquor ad te, & benè tibi erit, & vivet anima tua.

21. Quòd ſi nolueris egredi: iſte eſt ſermo, quem oſtendit mihi Dominus.

22. Ecce omnes mulieres, quæ remanſerunt in domo regis Juda, educentur ad principes regis Babylonis: & ipſæ dicent: Seduxerunt te, & prævaluerunt adverſum te viri pacifici tui, demerſerunt in cœno, & in lubrico pedes tuos, & receſſerunt à te.

23. Et omnes uxores tuæ, & filii tui educentur ad Chaldæos: & non effugies manus eorum, ſed in manu regis Babylonis capieris: & civitatem hanc comburet igni.

24. Dixit ergo Sedecias ad Jeremiam: Nullus ſciat verba hæc, non morieris.

25. Si autem audierint principes quia locutus ſum tecum, & venerint ad te, & dixerint tibi: Indica nobis quid locutus ſis cum rege, ne celes nos, & non te interficiemus: & quid locutus eſt tecum rex:

26. dices ad eos: Proſtravi ego preces meas coram rege, ne me reduci juberet in domum Jonathan, & ibi morerer.

27. Venerunt ergo omnes principes ad Jeremiam, & interrogaverunt eum: & locutus eſt eis juxta omnia verba, quæ præceperat ei rex, & ceſſaverunt ab eo: nihil enim fuerat auditum.

28. Manſit verò Jeremias in veſtibulo carceris uſque ad diem, quo capta eſt Jeruſalem: & factum eſt ut caperetur Jeruſalem.

CAPUT XXXIX.

Jeruſalem à rege Babylonis capta, rex Sedecias fugiens capitur unà cum principibus: cujus filii in conſpectu ipſius trucidantur cum nobilibus, ipſeque exoculatur, ac vinctus in Babylonem ducitur: ſubverſo autem muro Jeruſalem, & palatio aliiſque domibus igne ſuccenſis, pars vulgi transfertur in Babylonem, & pars Jeroſolymis relinquitur, Jeremias verò de carceris veſtibulo liber educitur.

4. Reg. 25. 1. Infr. 52. 4. * Anno M. 3414. † In cujus rei memoriam à Judæis adhuc jejunium annuum eſt obſervatū. * Ann. M. 3416. Ant. Chr. 588.

1. ANno nono * Sedeciæ regis Juda, menſe decimo †, venit Nabuchodonoſor rex Babylonis, & omnis exercitus ejus ad Jeruſalem, & obſidebant eam.

2. Undecimo autem anno Sedeciæ *, menſe quarto, quinta menſis, aperta eſt civitas.

3. Et ingreſſi ſunt omnes principes regis Babylonis, & ſederunt in porta media: Neregel, Sereſer, Semegarnabu, Sarſachim, Rabſares, Neregel, Sereſer, Rebmag, & omnes reliqui principes regis Babylonis.

4. Cùmque vidiſſet eos Sedecias rex Juda, & omnes viri bellatores, fugerunt: & egreſſi ſunt nocte de civitate per viam horti regis, & per portam, quæ erat inter duos muros, & egreſſi ſunt ad viam deſerti.

5. Perſecutus eſt autem eos exercitus Chaldæorum: & comprehenderunt Sedeciam in campo ſolitudinis Jerichontinæ, & captum adduxerunt ab Nabuchodonoſor regem Babylonis in Reblatha, quæ eſt in terra Emath: & locutus eſt ad eum judicia.

6. Et occidit rex Babylonis filios Sedeciæ in Reblatha, in oculis ejus: & omnes nobiles Juda occidit rex Babylonis.

7. Oculos quoque Sedeciæ eruit: & vinxit eum compedibus ut duceretur in Babylonem.

8. Domum quoque regis, & domum vulgi ſuccenderunt Chaldæi igni, & murum Jeruſalem ſubverterunt.

9. Et reliquias populi, qui remanſerant in civitate, & perfugas, qui transfugerant ad eum, & ſuperfluos vulgi, qui remanſerant, tranſtulit Nabuzardan magiſter militum in Babylonem.

10. Et de plebe pauperum, qui nihil penitus habebant, dimiſit Nabuzardan magiſter militum in terra Juda: & dedit eis vineas, & ciſternas in die illa.

11. Præceperat autem Nabuchodonoſor rex Babylonis de Jeremia Nabuzardan magiſtro militum, dicens:

12. Tolle illum, & pone ſuper eum oculos tuos, nihilque ei mali facias: ſed, ut voluerit, ſic facias ei.

13. Miſit ergo Nabuzardan princeps militiæ, & Nabuſezban, & Rabſares, & Neregel, & Sereſer, & Rebmag, & omnes optimates regis Babylonis

14. miſerunt, & tulerunt Jeremiam de veſtibulo carceris: & tradiderunt eum Godoliæ filio Ahicam filii Saphan, ut intraret in domum, & habitaret in populo.

15. Ad Jeremiam autem factus fuerat ſermo Domini, cùm clauſus eſſet in veſtibulo carceris, dicens:

16. Vade, & dic Abdemelech Æthiopi, dicens: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael: Ecce ego inducam ſermones meos ſuper civitatem hanc in malum, & non in bonum: & erunt in conſpectu tuo in die illa.

17. Et liberabo te in die illa, ait Dominus: & non traderis in manus virorum, quos tu formidas:

18. Sed eruens liberabo te, & gladio non cades: ſed erit tibi anima tua in ſalutem, quia in me habuiſti fiduciam, ait Dominus.

CAPUT XL.

Jeremiæ permittitur liberè habitare ubicumque voluerit; qui unà cum diſperſis Judæis venit ad Godoliam præfectum reliquiis Judæorum: qui Godolias audire noluit Johanan monentem ipſum de Iſmahel intentante ei mortem.

1. SErmo, qui factus eſt ad Jeremiam à Domino, poſtquam dimiſſus eſt à Nabuzardan magiſtro militiæ de Rama, quando tulit eum vinctum catenis in medio omnium, qui migrabant de Jeruſalem & Juda, & ducebantur in Babylonem. Anno M. 3416.

2. Tollens ergo princeps militiæ Jeremiam, dixit ad eum: Dominus Deus tuus locutus eſt malum hoc ſuper locum iſtum:

3. & adduxit: & fecit Dominus ſicut locutus eſt, quia peccaſtis Domino, & non audi-

ſtis

Digitized by Google

ſtis vocem ejus, & factus eſt vobis ſermo hic.

4. Nunc ergo ecce ſolvi te hodie de catenis, quæ ſunt in manibus tuis: ſi placeat tibi ut venias mecum in Babylonem, veni: & ponam oculos meos ſuper te: ſi autem diſplicet tibi venire mecum in Babylonem, reſide: ecce omnis terra in conſpectu tuo eſt: quod elegeris, & quò placuerit tibi ut vadas, illuc perge,

5. Et mecum noli venire? ſed habita apud Godoliam filium Ahicam filii Saphan, quem præpoſuit rex Babylonis civitatibus Juda: habita ergo cum eo in medio populi: vel quocumque placuerit tibi ut vadas, vade. Dedit quoque ei magiſter militiæ cibaria, & munuſcula, & dimiſit eum.

6. Venit autem Jeremias ad Godoliam filium Ahicam in Maſphath, & habitavit cum eo in medio populi, qui relictus fuerat in terra.

7. Cùmque audiſſent omnes principes exercitus, qui diſperſi fuerant per regiones, ipſi & ſocii eorum, quòd præfeciſſet rex Babylonis Godoliam filium Ahicam terræ, & quòd commendaſſet ei viros, & mulieres, & parvulos, & de pauperibus terræ, qui non fuerant tranſlati in Babylonem:

8. Venerunt ad Godoliam in Maſphath, & Iſmahel filius Nathaniæ, & Johanan, & Jonathan filii Caree, & Sareas filius Thanehumeth, & filii Ophi, qui erant de Nethophati, & Jezonias filius Maachati, ipſi & viri eorum.

|| 4. Reg. 25. 24. 9. || Et juravit eis Godolias filius Ahicam filii Saphan, & comitibus eorum, dicens: Nolite timere ſervire Chaldæis, habitate in terra, & ſervite regi Babylonis, & benè erit vobis.

10. Ecce ego habito in Maſphath, ut reſpondeam præcepto Chaldæorum, qui mittuntur ad nos: vos autem colligite vindemiam, & meſſem, & oleum, & condite in vaſis veſtris, & manete in urbibus veſtris, quas tenetis.

11. Sed & omnes Judæi, qui erant in Moab, & in filiis Ammon, & in Idumæa, & in univerſis regionibus, audito quòd dediſſet rex Babylonis reliquias in Judæa, & quòd præpoſuiſſet ſuper eos Godoliam filium Ahicam filii Saphan,

12. reverſi ſunt, inquam, omnes Judæi de univerſis locis, ad quæ profugerant, & venerunt in terram Juda ad Godoliam in Maſphath: & collegerunt vinum, & meſſem multam nimis.

13. Johanan autem filius Caree, & omnes principes exercitus, qui diſperſi fuerant in regionibus, venerunt ad Godoliam in Maſphath.

14. Et dixerunt ei: Scito quòd Baalis rex filiorum Ammon miſit Iſmahel filium Nathaniæ percutere animam tuam. Et non credidit eis Godolias filius Ahicam.

15. Johanan autem filius Caree dixit ad Godoliam ſeorsùm in Maſphath, loquens: Ibo, & percutiam Iſmahel filium Nathaniæ nullo ſciente, ne interficiat animam tuam, & diſſipentur omnes Judæi, qui congregati ſunt ad te, & peribunt reliquiæ Juda.

16. Et ait Godolias filius Ahicam ad Johanan filium Caree: Noli facere verbum hoc: falſum enim tu loqueris de Iſmahel.

CAPUT XLI.

Iſmahel dolo occidit Godoliam præfectum, cum Judæis & Chaldæis qui cum eo erant in Maſphath; alioſque octoginta interimens, pepercit decem qui ſe theſauros habere dicebant: ac tandem veritus Johanan ac principes bellatorum, fugit cum octo viris, liberato populo quem ceperat captivum: omnes autem qui reliqui ſunt, ſtatuunt fugere in Ægyptum à facie Chaldæorum.

1. ET factum eſt in menſe ſeptimo, venit Iſmahel filius Nathaniæ, filii Eliſama de ſemine regali, & optimates regis, & decem viri cum eo, ad Godoliam filium Ahicam in Maſphath: & comederunt ibi panes ſimul in Maſphath. Anno M. 3417. ineunte, Ant. Chr. 587.

2. Surrexit autem Iſmahel filius Nathaniæ, & decem viri, qui cum eo erant, & percuſſerunt Godoliam filium Ahicam filii Saphan gladio, & interfecerunt eum, quem præfecerat rex Babylonis terræ.

3. Omnes quoque Judæos, qui erant cum Godolia in Maſphath, & Chaldæos, qui reperti ſunt ibi, & viros bellatores percuſſit Iſmahel.

4. Secundo autem die poſtquam occiderat Godoliam, nullo adhuc ſciente,

5. venerunt viri de Sichem, & de Silo, & de Samaria octoginta viri, raſi barba, & ſciſſis veſtibus, & ſquallentes: & munera & thus habebant in manu, ut offerrent in domo Domini.

6. Egreſſus ergo Iſmael filius Nathaniæ in occurſum eorum de Maſphath, incedens & plorans ibat: cum autem occurriſſet eis, dixit ad eos: Venite ad Godoliam filium Ahicam.

7. Qui cùm veniſſent ad medium civitatis, interfecit eos Iſmahel filius Nathaniæ circa medium laci, ipſe, & viri qui erant cum eo.

8. Decem autem viri reperti ſunt inter eos, qui dixerunt ad Iſmahel: Noli occidere nos: quia habemus theſauros in agro, frumenti, & hordei, & olei, & mellis. Et ceſſavit: & non interfecit eos cum fratribus ſuis.

9. Lacus autem, in quem projecerat Iſmahel omnia cadavera virorum, quos percuſſit propter Godoliam, ipſe eſt, quem fecit rex Aſa propter Baaſa regem Iſrael: ipſum replevit Iſmahel filius Nathaniæ occiſis.

10. Et captivas duxit Iſmahel omnes reliquias populi, qui erant in Maſphath: filias regis, & univerſum populum, qui remanſerat in Maſphath: quos commendaverat Nabuzardan princeps militiæ Godoliæ filio Ahicam. Et cepit eos Iſmahel filius Nathaniæ, & abiit ut tranſiret ad filios Ammon.

11. Audivit autem Johanan filius Caree, & omnes principes bellatorum, qui erant cum eo, omne malum, quod fecerat Iſmahel filius Nathaniæ.

12. Et aſſumptis univerſis viris, profecti ſunt ut bellarent adversùm Iſmahel filium Nathaniæ, & invenerunt eum ad aquas multas, quæ ſunt in Gabaon.

13. Cùmque vidiſſet omnis populus, qui erat cum Iſmahel, Johanan filium Caree, & univerſos principes bellatorum, qui erant cum eo lætati ſunt.

14. Et reverſus eſt omnis populus, quem ceperat Iſmahel, in Maſphath, reverſuſque abiit ad Johanan filium Caree.

15. Iſmahel autem filius Nathaniæ fugit cum octo viris à facie Johanan, & abiit ad filios Ammon.

16. Tulit ergo Johanan filius Caree, & omnes principes bellatorum, qui erant cum eo, univerſas reliquias vulgi, quas reduxerat, ab Iſmahel filio Nathaniæ de Maſphath, poſtquam percuſſit Godoliam filium Ahicam: fortes viros ad prælium, & mulieres, & pueros, & eunuchos, quos reduxerat de Gabaon.

17. Et abierunt, & ſederunt peregrinantes in Chamaam, quæ eſt juxta Bethlehem, ut pergerent, & introirent Ægyptum

18. à facie Chaldæorum: timebant enim eos, quia percuſſerat Iſmahel filius Nathaniæ Godoliam filium Ahicam, quem præpoſuerat rex Babylonis in terra Juda.

CAPUT XLII.

Miſſus Jeremias ad orandum ac conſulendum Dominum pro reliquiis Judæorum, reſpondet ipſos fore ſalvos ſi in Judæa maneant: ſi autem in Ægyptum fugiant, dicit eos omnes gladio, fame, & peſte morituros.

‡ TEMPORE BELLI. Eodem ann. 3417. Ant. Chr. 587.

1. ET ‡ acceſſerunt omnes principes bellatorum, & Johanan filius Caree, & Jezonias filius Oſaiæ, & reliquum vulgus à parvo uſque ad magnum:

2. Dixeruntque ad Jeremiam prophetam: Cadat oratio noſtra in conſpectu tuo: & ora pro nobis ad Dominum Deum tuum, pro univerſis reliquiis iſtis; quia derelicti ſumus pauci de pluribus, ſicut oculi tui nos intuentur:

3. Et annuntiet nobis Dominus Deus tuus viam, per quam pergamus, & verbum, quod faciamus.

4. Dixit autem ad eos Jeremias propheta: Audivi: ecce ego oro ad Dominum Deum veſtrum ſecundùm verba veſtra. Omne verbum, quodcumque reſponderit mihi, indicabo vobis: nec celabo vos quidquam.

5. Et illi dixerunt ad Jeremiam: Sit Dominus inter nos teſtis veritatis & fidei, ſi non juxta omne verbum, in quo miſerit te Dominus Deus tuus ad nos, ſic faciemus.

6. Sive bonum eſt, ſive malum, voci Domini Dei noſtri, ad quem mittimus te, obediemus: Ut benè ſit nobis cùm audierimus vocem Domini Dei noſtri.

7. Cùm autem completi eſſent decem dies, factum eſt verbum Domini ad Jeremiam.

8. Vocavitque Johanan filium Caree, & omnes principes bellatorum, qui erant cum eo, & univerſum populũ à minimo uſque ad magnũ.

9. Et dixit ad eos: Hæc dicit Dominus Deus Iſrael, ad quem miſiſtis me, ut proſternerem preces veſtras in conſpectu ejus.

10. Si quieſcentes manſeritis in terra hac, ædificabo vos, & non deſtruam; plantabo, & non evellam: jam enim placatus ſum ſuper malo quod feci vobis.

11. Nolite timere à facie regis Babylonis, quem vos pavidi formidatis: nolite metuere eum, dicit Dominus: quia vobiſcum ſum ego, ut ſalvos vos faciam, & eruam de manu ejus.

12. Et dabo vobis miſericordias, & miſerebor veſtri, & habitare vos faciam in terra veſtra.

13. Si autem dixeritis vos: Non habitabimus in terra iſta, nec audiemus vocem Domini Dei noſtri,

14. dicentes: Nequaquam, ſed ad Terram Ægypti pergemus: ubi non videbimus bellum, & clangorem tubæ non audiemus, & famem non ſuſtinebimus: & ibi habitabimus.

15. Propter hoc nunc audite verbum Domini, reliquiæ Juda: Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Iſrael: Si poſueritis faciem veſtram ut ingrediamini Ægyptum, & intraveritis ut ibi habitetis.

16. gladius, quem vos formidatis, ibi comprehendet vos in terra Ægypti *: & fames, pro qua eſtis ſoliciti, adhærebit vobis in Ægypto, & ibi moriemini:

* Daturus enim erat Deus Ægyptum Nabuchodonoſori ob diuturnã in Tyriis debellandis ſibi navatam operam. *Ezech.* 29. 10. & 18.

17. Omneſque viri, qui poſuerunt faciem ſuam ut ingrediantur Ægyptum, ut habitent ibi, morientur gladio, & fame, & peſte: nullus de eis remanebit, nec effugiet à facie mali, quod ego afferam ſuper eos.

18. Quia hæc dicit Dominus exercituum, Deus Iſrael: Sicut conflatus eſt furor meus, & indignatio mea ſuper habitatores Jeruſalem: ſic conflabitur indignatio mea ſuper vos, cùm ingreſſi fueritis Ægyptum, & eritis in juſjurandum, & in ſtuporem, & in maledictum, & in opprobrium: & nequaquam ultrà videbitis locum iſtum.

19. Verbum Domini ſuper vos, reliquiæ Juda: Nolite intrare Ægyptum: ſcientes ſcietis quia obteſtatus ſum vos hodie,

20. quia decepiſtis animas veſtras: vos enim miſiſtis me ad Dominum Deum noſtrum, dicentes: Ora pro nobis ad Dominum Deum noſtrum, & juxta omnia quæcumque dixerit tibi Dominus Deus noſter, ſic annuntia nobis, & faciemus.

21. Et annuntiavi vobis: hodie, & non audiſtis vocem Domini Dei veſtri, ſuper univerſis pro quibus miſit me ad vos.

22. Nunc ergo ſcientes ſcietis quia gladio, & fame, & peſte moriemini in loco, ad quem voluiſtis intrare ut habitaretis ibi.

CAPUT XLIII.

Reliquiæ Judæorum non audientes Domini præceptum quod referebat Jeremias, proficiſcuntur unà cum Jeremia & Baruch in Ægyptum: ubi conſtitutus Jeremias vaticinatur regem Babylonis vaſtaturum terram Ægypti cum idolis ſuis, eique dominaturum.

1. FActum eſt autem, cùm compleſſet Jeremias loquens ad populum univerſos ſermones Domini Dei eorum, pro quibus miſerat eum Dominus Deus eorum ad illos, omnia verba hæc: Eodem ann. 3417.

2. dixit Azarias filius Oſaiæ, & Johanan filius Caree, & omnes viri ſuperbi, dicentes ad Jeremiam: Mendacium tu loqueris: non miſit te Dominus Deus noſter, dicens: Ne ingrediamini Ægyptum ut habitetis illic.

3. Sed Baruch filius Neriæ incitat te adverſùm nos, ut tradat nos in manus Chaldæorum, ut interficiat nos, & traduci faciat in Babylonem.

Digitized by Google

4. Et non audivit Johanan filius Caree, & omnes principes bellatorum, & univerſus populus vocem Domini, ut manerent in terra Juda.

5. Sed tollens Johanan filius Caree, & univerſi principes bellatorum univerſos reliquiarum Juda, qui reverſi fuerant de cunctis Gentibus, ad quas fuerant antè diſperſi, ut habitarent in terra Juda:

6. viros, & mulieres, & parvulos, & filias regis, & omnem animam, quam reliquerat Nabuzardan princeps militiæ cum Godolia filio Ahicam filii Saphan, & Jeremiam prophetam, & Baruch filium Neriæ.

7. Et ingreſſi ſunt terram Ægypti, quia non obedierunt voci Domini: & venerunt uſque ad Taphnis.

8. Et factus eſt ſermo Domini ad Jeremiam in Taphnis, dicens:

9. Sume lapides grandes in manu tua, & abſcondes eos in crypta, quæ eſt ſub muro latericio in porta domus Pharaonis in Taphnis, cernentibus viris Judæis:

10. Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael: Ecce ego mittam, & aſſumam Nabuchodonoſor regem Babylonis ſervū meū: & ponam thronum ejus ſuper lapides iſtos, quos abſcondi, & ſtatuet ſoliū ſuum ſuper eos.

11. Venienſque percutiet terram Ægypti: quos in mortem, in mortem, & quos in captivitatem, in captivitatem: & quos in gladium, in gladium.

12. Et ſuccendet ignem in delubris deorum Ægypti, & comburet ea, & captivos ducet illos: & amicietur terra Ægypti, ſicut amicitur paſtor pallio ſuo: & egredietur inde in pace.

13. Et conteret ſtatuas domus Solis, quæ ſunt in terra Ægypti: & delubra deorum Ægypti comburet igni.

CAPUT XLIV.

Judæi in Ægypto reprehenſi à Jeremia ſuper idololatria, obſtinatè reſpondent unà cum multitudine mulierum, ſe permanſuros in idololatria inveterata: quos Jeremias prædicit univerſos gladio & fame conſumendos, regemque Ægypti tradendum in manus inimicorum ſuorum, ac terram Ægypti prorsùs vaſtandam.

1. VErbum, quod factum eſt per Jeremiam ad omnes Judæos, qui habitabant in terra Ægypti, habitantes in Magdalo, * & in Taphnis †, & in Memphis, & in terra Phatures, * dicens:

2. Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael: Vos vidiſtis omne malum iſtud, quod adduxi ſuper Jeruſalem, & ſuper omnes urbes Juda: & ecce deſertæ ſunt hodie, & non eſt in eis habitator:

3. Propter malitiam, quam fecerunt ut me ad iracundiam provocarent, & irent ut ſacrificarent, & colerent deos alienos, quos neſciebant & illi, & vos, & patres veſtri.

4. Et miſi ad vos omnes ſervos meos prophetas de nocte conſurgens, mittenſque & dicens: Nolite facere verbum abominationis hujuſcemodi, quam odivi.

5. Et non audierunt, nec inclinaverunt aurem ſuam ut converterentur à malis ſuis, & non ſacrificarent diis alienis.

* Non procul à Sinu Arabico. Exod. 14. 2.
† Sive Daphnis, Peluſiis,
* Provincia Ægypti.

6. Et conflata eſt indignatio mea & furor meus, & ſuccenſa eſt in civitatibus Juda, & in plateis Jeruſalem: & verſæ ſunt in ſolitudinem & vaſtitatem ſecundùm diem hanc.

7. Et nunc hæc dicit Dominus exercituū Deus Iſrael: Quare vos facitis malum grande hoc contra animas veſtras, ut intereat ex vobis vir & mulier, parvulus & lactens de medio Judæ, nec relinquatur vobis quidquam reſiduum:

8. Provocantes me in operibus manuum veſtrarum, ſacrificando diis alienis in terra Ægypti, in quam ingreſſi eſtis ut habitetis ibi: & diſpereatis, & ſitis in maledictionem, & in opprobrium cunctis gentibus terræ?

9. Nunquid obliti eſtis mala patrum veſtrorum, & mala regum Juda, & mala uxorum ejus, & mala veſtra, & mala uxorum veſtrarum, quæ fecerunt in terra Juda, & in regionibus Jeruſalem?

10. Non ſunt mundati uſque ad diem hanc: & non timuerunt, & non ambulaverunt in lege Domini, & in præceptis meis, quæ dedi coram vobis & coram patribus veſtris.

11. Ideò hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael: ‖ Ecce ego ponam faciem meam in vobis in malum: & diſperdam omnem Judam. Amos 9. 4.

12. Et aſſumam reliquias Judæ, qui poſuerunt facies ſuas ut ingrederentur terram Ægypti, & habitarent ibi: & conſumentur omnes in terra Ægypti: cadent in gladio & in fame: & conſumentur à minimo uſque ad maximum, in gladio & in fame morientur: & erunt in jusjurandum, & in miraculum, & in maledictionem, & in opprobrium.

13. Et viſitabo ſuper habitatores terræ Ægypti, ſicut viſitavi ſuper Jeruſalem in gladio, & fame, & peſte.

14. Et non erit qui effugiat, & ſit reſiduus de reliquiis Judæorum, qui vadunt ut peregrinentur in terra Ægypti: & revertantur in terram Juda, ad quam ipſi elevant animas ſuas ut revertantur, & habitent ibi: non revertentur niſi qui fugerint.

15. Reſponderunt autem Jeremiæ omnes viri, ſcientes quòd ſacrificarent uxores eorum diis alienis, & univerſæ mulieres, quarum ſtabat multitudo grandis, & omnis populus habitantium in terra Ægypti in Phatures, dicentes:

16. Sermonem, quem locutus es ad nos in nomine Domini, non audiemus ex te:

17. ſed facientes faciemus omne verbum quod egredietur de ore noſtro, ut ſacrificemus reginæ cæli, & libemus ei libamina, ſicut fecimus nos, & patres noſtri, reges noſtri, & principes noſtri in urbibus Juda, & in plateis Jeruſalem: & ſaturati ſumus panibus, & benè nobis erat, malumque non vidimus.

18. Ex eo autem tempore, quo ceſſavimus ſacrificare reginæ cæli, & libare ei libamina, indigemus omnibus, & gladio, & fame conſumpti ſumus.

19. Quòd ſi nos ſacrificamus reginæ cæli, & libamus ei libamina: nunquid ſine viris noſtris fecimus ei placentas, ad colendum eam, & libandum ei libamina?

20. Et dixit Jeremias ad omnem populum, adverſùm viros, & adverſùm mulieres, & adverſùm univerſam plebem, qui reſponderant ei verbum, dicens:

21. Nunquid non ſacrificium, quod ſacri-
ficaſtis in civitatibus Juda, & in plateis
Jeruſalem vos & patres veſtri, reges veſtri,
& principes veſtri, & populus terræ, ho-
rum recordatus eſt Dominus, & aſcendit
ſuper cor ejus?
22. Et non poterat Dominus ultrà portare
propter malitiam ſtudiorum veſtrorum, &
propter abominationes, quas feciſtis, & fa-
cta eſt terra veſtra in deſolationem, & in
ſtuporem, & in maledictum, eò quod non
ſit habitator, ſicut eſt dies hæc.
23. Propterea quòd ſacrificaveritis idolis, &
peccaveritis Domino: & non audieritis vocem
Domini, & in lege, & in præceptis, & in te-
ſtimoniis ejus non ambulaveritis: idcircò eve-
nerunt vobis mala hæc, ſicut eſt dies hæc.
24. Dixit autem Jeremias ad omnem po-
pulum, & ad univerſas mulieres: Audite
verbum Domini omnis Juda, qui eſtis in
terra Ægypti:
25. Hæc inquit Dominus exercituum Deus
Iſrael, dicens: Vos, & uxores veſtræ locuti
eſtis ore veſtro, & manibus veſtris imple-
ſtis, dicentes: Faciamus vota noſtra, quæ
vovimus, ut ſacrificemus reginæ cæli, &
libemus ei libamina: impleſtis vota veſtra,
& opere perpetraſtis ea.
26. Ideò audite verbum Domini omnis Juda,
qui habitatis in terra Ægypti: Ecce ego juravi
in nomine meo magno, ait Dominus: quia
nequaquam ultrà vocabitur nomen meum
ex ore omnis viri Judæi, dicentis: Vivit
Dominus Deus in omni terra Ægypti.
27. Ecce ego vigilabo ſuper eos in malum,
& non in bonum: & conſumentur omnes
viri Juda, qui ſunt in terra Ægypti, gla-
dio, & fame, donec penitus conſumantur.
28. Et qui fugerint gladium, revertentur
de terra Ægypti in terram Juda viri pauci: &
ſcient omnes reliquiæ Juda ingredientium
terram Ægypti, ut habitent ibi, cujus ſer-
mo compleatur, meus, an illorum.
29. Et hoc vobis ſignum, ait Dominus,
quòd viſitem ego ſuper vos in loco iſto:
ut ſciatis quia verè complebuntur ſermones
mei contra vos in malum.
30. Hæc dicit Dominus: Ecce ego tradam
Pharaonem Ephree * regem Ægypti in manu
inimicorum ejus, & in manu quærentium ani-
mam illius: ſicut tradidi Sedeciam regem Juda
in manu Nabuchodonoſor regis Babylonis
inimici ſui, & quærentis animam ejus.

*Sive Hophra filius Pſammis, Nechaonis nepos, de quo 4. Reg. 23. & alibi. Id autem tunc completum eſt, cùm circa ann. 3433. iſte Pharao ad urbem Memphim cum Amaſi congreſſus, victus & captus eſt, ac demum ſtrangulatus. Herod. l. 2. & Diod. Sic. lib. 1.

CAPUT XLV.

Deus per Jeremiam arguit Baruch, quòd quereretur ſe dolorem habere, & non requiem; cui tamen in cæterorum vaſtatione pollicetur ſecuritatem.

1. VErbum, quod locutus eſt Jeremias
propheta ad Baruch filium Neriæ,
cùm ſcripſiſſet verba hæc † in libro ex ore
Jeremiæ, anno quarto Joakim filii Joſiæ
regis Juda, dicens:
2. Hæc dicit Dñs Deus Iſrael ad te Baruch.
3. Dixiſti: Væ miſero mihi, quoniam addi-
dit Dominus dolorem dolori meo: laboravi
in gemitu meo, & requiem non inveni.

† Nempe poſita ſupra, c. 36. eſtque conſolatoria hæc prophetia ad Baruch plus æquo de ſe ſollicitum, ob ea quæ univerſo populo eventura judicerat à Jeremia.

4. Hæc dicit Dominus: Sic dices ad eum: Ec-
ce quos ædificavi, ego deſtruo: & quos planta-
vi, ego evello, & univerſam terram hanc.
5. Et tu quæris tibi grandia? noli quære-
re: quia ecce ego adducam malum ſuper
omnem carnem, ait Dominus: & dabo ti-
bi animam tuam in ſalutem in omnibus
locis, ad quæcumque perrexeris.

CAPUT XLVI.

Dominus per Jeremiam Pharaoni & Ægypto prænuntiat deſolationem, quam inducet Nabuchodonoſor, Judæis autem & filiis Iſrael conſolationem tandem ac liberationem; univerſis verò Gentibus, ad quas Deus illos ejecerat, vaſtationem.

1. QUod factum eſt verbum Domini ad Je-
remiam prophetam contra Gentes,
2. ad Ægyptum, adverſum exercitum Pha-
raonis Nechao regis Ægypti, qui erat juxta
fluvium Euphraten in Charcamis, quem per-
cuſſit Nabuchodonoſor rex Babylonis, in quar-
to anno * Joakim filii Joſiæ regis Juda.
3. Præparate ſcutum, & clypeum, & pro-
cedite ad bellum.
4. Jungite equos, & aſcendite equites: ſtate
in galeis, polite lanceas, induite vos loricis.
5. Quid igitur? vidi ipſos pavidos, &
terga vertentes, fortes eorum cæſos: fuge-
runt conciti, nec reſpexerunt: terror undi-
que, ait Dominus.

Hæc prima prophetia de Nabuchodonoſor ſtatim effectu comprobata.
* Anno M. 3397. Ant. Chr. 607. Joachimi 4 inchoante.

6. Non fugiat velox, nec ſalvari ſe putet
fortis: Ad Aquilonem juxta flumen Euphra-
ten victi ſunt, & ruerunt.
7. Quis eſt iſte, qui quaſi flumen aſcendit: &
veluti fluviorum, intumeſcunt gurgites ejus?
8. Ægyptus, fluminis inſtar aſcendit, &
velut flumina movebuntur fluctus ejus, &
dicet: Aſcendens operiam terram: perdam
civitatem, & habitatores ejus.
9. Aſcendite equos, & exultate in curri-
bus, & procedant fortes, Æthiopia & Li-
byes tenentes ſcutum, & Lydii arripientes
& jacientes ſagittas.
10. Dies autem ille Domini Dei exercituum,
dies ultionis, ut ſumat vindictam de inimi-
cis ſuis: devorabit gladius, & ſaturabitur,
& inebriabitur ſanguine eorum: victima
enim Domini Dei exercituum in terra A-
quilonis juxta flumen Euphraten.
11. Aſcende in Galaad, & tolle reſinam,
virgo filia Ægypti: fruſtra multiplicas me-
dicamina, ſanitas non erit tibi.
12. Audierunt Gentes ignominiam tuam,
& ululatus tuus replevit terram: quia for-
tis impegit in fortem, & ambo pariter con-
ciderunt.
13. Verbum * quod locutus eſt Dominus
ad Jeremiam prophetam, ſuper eo quod
venturus eſſet Nabuchodonoſor rex Babylo-
nis & percuſſurus terram Ægypti.
14. Annuntiate Ægypto, & auditum fa-
cite in Magdalo, || & reſonet in Memphis,
& in Taphnis, dicite: Sta, & præpara te,
quia devorabit gladius ea, quæ per circui-
tum tuum ſunt.
15. Quare computruit fortis tuus? non
ſtetit: quoniam Dominus ſubvertit eum.

* Hæc 2. eſt prophetia de Nabuchodonoſor, quæ nonniſi poſt captã Tyrum completa eſt, anno captivitatis Jechoniæ 27. Ezech. 29. 17. || Supr. 44. 1.

16. Mul-

16. Multiplicavit ruentes, ceciditque vir ad proximum ſuum: & dicent: Surge, & revertamur ad populum noſtrum: & ad terram nativitatis noſtræ, à facie gladii columbæ.

17. Vocate nomen Pharaonis regis Ægypti, tumultum adduxit tempus.

18. Vivo ego (inquit rex, Dominus exercituum nomen ejus) quoniam ſicut Thabor in montibus, & ſicut Carmelus in mari, veniet.

19. Vaſa tranſmigrationis fac tibi habitatrix filia Ægypti: quia Memphis in ſolitudinem erit, & deſeretur, & inhabitabilis erit.

20. Vitula elegans atque formoſa Ægyptus: ſtimulator ab Aquilone veniet ei.

21. Mercenarii quoque ejus, qui verſabantur in medio ejus, quaſi vituli ſaginati verſi ſunt, & fugerunt ſimul, nec ſtare potuerunt: quia dies interſectionis eorum venit ſuper eos, tempus viſitationis eorum.

22. Vox ejus quaſi æris ſonabit: quoniam cum exercitu properabunt, & cum ſecuribus venient ei, quaſi cædentes ligna.

23. Succiderunt ſaltum ejus, ait Dominus, qui ſupputari non poteſt: multiplicati ſunt ſuper locuſtas, & non eſt eis numerus.

24. Confuſa eſt filia Ægypti, & tradita in manus populi Aquilonis.

25. Dixit Dominus exercituum Deus Iſrael: Ecce ego viſitabo ſuper tumultum Alexandriæ, & ſuper Pharaonem, & ſuper Ægyptum, & ſuper deos ejus, & ſuper reges ejus, & ſuper Pharaonem, & ſuper eos, qui confidunt in eo.

26. Et dabo eos in manus quærentium animam eorum, & in manus Nabuchodonoſor regis Babylonis, & in manus ſervorum
|| *v. Ezech. 29. 13.* ejus: & poſt hæc habitabitur || ſicut diebus priſtinis, ait Dominus.

|| *Iſaia 43. 1. & 44. 2.* 27. || Et tu ne timeas ſerve meus Jacob, & ne paveas Iſrael: quia ecce ego ſalvum te faciam de longinquo, & ſemen tuum de terra captivitatis tuæ: & revertetur Jacob, & requieſcet, & proſperabitur: & non erit qui exterreat eum.

28. Et tu noli timere ſerve meus Jacob, ait Dominus: quia tecum ego ſum, quia ego conſumam cunctas gentes, ad quas ejeci te: te verò non conſumam, ſed caſtigabo te in judicio, nec quaſi innocenti parcam tibi.

CAPUT XLVII.

Vaſtatio prædicitur Palæſthinorum, Tyri, Sidonis, Gazæ, & Aſcalonis.

1. QUod factum eſt verbum Domini ad Jeremiam prophetam contra Palæſthinos antequam percuteret Pharao Gazam.

2. Hæc dicit Dominus: Ecce aquæ aſcendunt ab Aquilone, & erunt quaſi torrens inundans, & operient terram, & plenitudinem ejus, urbem & habitatores ejus: clamabunt homines, & ululabunt omnes habitatores terræ,

3. à ſtrepitu pompæ armorum, & bellatorum ejus, à commotione quadrigarum ejus, & multitudine rotarum illius. Non reſpexerunt patres filios manibus diſſolutis

4. pro adventu diei, in quo vaſtabuntur omnes Philiſthiim, & diſſipabitur Tyrus, & Sidon cum omnibus reliquis auxiliis ſuis, depopulatus eſt enim Dominus Palæſthinos, || reliquias inſulæ Cappadociæ. || *Deut. 2. 23. Amos. 9. 7.*

5. Venit calvitium ſuper Gazam: conticuit Aſcalon, & reliquiæ vallis earum, uſquequo concideris?

6. O mucro Domini uſquequò non quieſces? Ingredere in vaginam tuam, refrigerare, & ſile.

7. Quomodo quieſcet, cùm Dominus præceperit ei adversùs Aſcalonem, & adversùs maritimas ejus regiones, ibique condixerit illi?

CAPUT XLVIII.

Prædicit Dominus vaſtationem Moab, & omnium urbium ejus, ſed in noviſſimis diebus captivitatem ipſorum relaxandam: maledictus dicitur faciens opus Domini fraudulenter, & gladium ſuum à ſanguine prohibens.

1. AD Moab hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael: Væ ſuper Nabo, *v. Sup. 27. & Ezech. 25.*
quoniam vaſtata eſt, & confuſa: capta eſt Cariathaim: confuſa eſt fortis, & tremuit.

2. Non eſt ultrà exultatio in Moab contra Heſebon: cogitaverunt malum. Venite, & diſperdamus eam de gente: ergo ſilens conticeſces, ſequeturque te gladius.

3. Vox clamoris de Oronaim: vaſtitas, & contritio magna.

4. Contrita eſt Moab: annuntiate clamorem parvulis ejus.

5. Per aſcenſum enim Luith plorans aſcendet in fletu: quoniam in deſcenſu Oronaim hoſtes ululatum contritionis audierunt:

6. Fugite, ſalvate animas veſtras: & eritis || quaſi myricæ in deſerto. || *Sup. 17. 6.*

7. Pro eo enim quòd habuiſti fiduciam in munitionibus tuis, & in theſauris tuis, tu quoque capieris: & ibit Chamos in tranſmigrationem, ſacerdotes ejus, & principes ejus ſimul.

8. Et veniet prædo ad omnem urbem, urbs nulla ſalvabitur: & peribunt valles, & diſſipabuntur campeſtria: quoniam dixit Dominus.

9. Date florem Moab, quia florens egredietur: & civitates ejus deſertæ erunt, & inhabitabiles.

10. Maledictus, qui facit opus Domini fraudulenter: & maledictus, qui prohibet gladium ſuum à ſanguine.

11. Fertilis fuit Moab ab adoleſcentia ſua, & requievit in fæcibus ſuis: nec transfuſus eſt de vaſe in vas, & in tranſmigrationem non abiit: idcircò permanſit guſtus ejus in eo, & odor ejus non eſt immutatus.

12. Propterea ecce dies veniunt, dicit Dominus: & mittam ei ordinatores, & ſtratores laguncularum, & ſternent eum, & vaſa ejus exhaurient, & lagunculas eorum collident.

13. Et confundetur Moab à Chamos, || ſicut confuſa eſt domus Iſrael à Bethel, in qua habebat fiduciam. || *1. Reg. 12. 29.*

14. Quomodò dicitis: || Fortes ſumus, & viri robuſti ad præliandum? || *Iſai. 16. 6.*

15. Vaſtata eſt Moab, & civitates illius ſucciderunt: & electi juvenes ejus deſcenderunt in occiſionem: ait rex, Dominus exercituum nomen ejus.

16. Propè eſt interitus Moab ut veniat: & malum ejus velociter accurret nimis.

17. Con-

17. Conſolamini eum omnes, qui eſtis in circuitu ejus; & univerſi, qui ſcitis nomen ejus, dicite : Quomodo confracta eſt virga fortis, baculus glorioſus ?

18. Deſcende de gloria, & ſede in ſiti habitatio filiæ Dibon : quoniam vaſtator Moab aſcendit ad te, diſſipavit munitiones tuas.

19. In via ſta, & proſpice habitatio Aroer: interroga ſugientem: & ei, qui evaſit, dic: Quid accidit ?

20. Confuſus eſt Moab, quoniam victus eſt: ululate, & clamate, annuntiate in Arnon, quoniam vaſtata eſt Moab.

21. Et judicium venit ad terram campeſtrem : ſuper Helon, & ſuper Jaſa, & ſuper Mephaath,

22. & ſuper Dibon, & ſuper Nabo, & ſuper domum Deblathaim,

23. & ſuper Cariathaim, & ſuper Bethgamul, & ſuper Bethmaon,

24. & ſuper Carioth, & ſuper Boſra : & ſuper omnes civitates terræ Moab, quæ longè, & quæ propè ſunt.

25. Abſciſſum eſt cornu Moab, & brachium ejus contritum eſt, ait Dominus.

26. Inebriate eum, quoniam contra Dominum erectus eſt: & allidet manum Moab in vomitu ſuo, & erit in deriſum etiam ipſe.

27. Fuit enim in deriſum tibi Iſrael: quaſi inter fures reperiſſes eum : propter verba ergo tua, quæ adversùm illum locutus es, captivus duceris.

28. Relinquite civitates, & habitate in Petra habitatores Moab: & eſtote quaſi columba nidificans in ſummo ore foraminis.

|| Iſai. 16. 6.

29. || Audivimus ſuperbiam Moab, ſuperbus eſt valdè : ſublimitatem ejus, & arrogantiam, & ſuperbiam, & altitudinem cordis ejus.

30. Ego ſcio, ait Dominus, jactantiam ejus: & quòd non ſit juxta eam virtus ejus, nec juxta quod poterat conata ſit facere.

31. Ideò ſuper Moab ejulabo, & ad Moab univerſam clamabo, ad viros muri fictilis lamentantes.

32. De planctu Jazer plorabo tibi vinea Sabama: propagines tuæ tranſierunt mare, uſque ad mare Jazer pervenerunt: ſuper meſſem tuam, & vindemiam tuam prædo irruit.

|| Iſ. 16. 10.

33. || Ablata eſt lætitia & exultatio de Carmelo, & de terra Moab, & vinum de torcularibus ſuſtuli : nequaquam calcator uvæ ſolitum celeuma cantabit.

34. De clamore Heſebon uſque Eleale, & Jaſa, dederunt vocem ſuam: à Segor uſque ad Oronaim vitula conternante; aquæ quoque Nemrim peſſimæ erunt.

35. Et auferam de Moab, ait Dominus, offerentem in excelſis, & ſacrificantem diis ejus.

36. Propterea cor meum ad Moab quaſi tibiæ reſonabit: & cor meum ad viros muri fictilis dabit ſonitum tibiarum: || quia plus fecit quàm potuit, idcircò perierunt.

|| v. Sup. v. 30. & Iſ. 16. 6. || Iſai. 15. 2 Ezech. 7. 18

37. || Omne enim caput calvitium, & omnis barba raſa erit: in cunctis manibus colligatio, & ſuper omne dorſum cilicium.

38. Super omnia tecta Moab, & in plateis ejus omnis planctus: quoniam contrivi Moab ſicut vas inutile, ait Dominus.

39. Quomodo victa eſt, & ululaverunt ? quomodo dejecit cervicem Moab, & confuſus eſt ? Eritque Moab in deriſum, & in exemplum omnibus in circuitu ſuo.

40. Hæc dicit Dominus: Ecce quaſi aquila volabit, & extendet alas ſuas ad Moab.

41. Capta eſt Carioth, & munitiones comprehenſæ ſunt : & erit cor fortium Moab in die illa, ſicut cor mulieris parturientis.

42. Et ceſſabit Moab eſſe populus : quoniam contra Dominum gloriatus eſt.

43. Pavor, & fovea, & laqueus ſuper te ò habitator Moab, dicit Dominus.

44. || Qui fugerit à facie pavoris, cadet in foveam: & qui conſcenderit de fovea, capietur laqueo : adducam enim ſuper Moab annum viſitationis eorum, ait Dominus. || Iſ. 24. 18.

45. In umbra Heſebon ſteterunt de laqueo fugientes: quia ignis egreſſus eſt de Heſebon, & flamma de medio Seon, & devorabit partem Moab, & verticem filiorum tumultus.

46. Væ tibi Moab, periiſti popule Chamos : quia comprehenſi ſunt filii tui, & filiæ tuæ in captivitatem.

47. Et convertam captivitatem Moab in noviſſimis diebus, ait Dominus. Hucuſque judicia Moab.

CAPUT XLIX.

Deſolatio Ammon, Idumææ, Damaſci, Cedar, regnorumque Aſor & Ælam prænuntiatur; captivitas autem filiorum Ammon ac Ælam tandem ſolvenda.

1. AD filios Ammon: Hæc dicit Dominus: Nunquid non filii ſunt Iſrael ? aut hæres non eſt ei ? Cur igitur hæreditate poſſedit Melchom, Gad: & populus ejus in urbibus ejus habitavit ? Vid. ſupr. 7. & Ezech. 25.

2. Ideò ecce dies veniunt, dicit Dominus: & auditum faciam ſuper Rabbath filiorum Ammon fremitum prælii, & erit in tumultum diſſipata, filiæque ejus igni ſuccendentur, & poſſidebit Iſrael poſſeſſores ſuos, ait Dominus.

3. Ulula Heſebon, quoniam vaſtata eſt Hai: clamate filiæ Rabbath, accingite vos ciliciis: plangite & circuite per ſepes: quoniam Melchom in tranſmigrationem ducetur, ſacerdotes ejus & principes ejus ſimul.

4. Quid gloriaris in vallibus ? defluxit vallis tua, filia delicata, quæ confidebas in theſauris tuis, & dicebas: Quis veniet ad me ?

5. Ecce ego inducam ſuper te terrorem, ait Dominus Deus exercituum, ab omnibus qui ſunt in circuitu tuo : & diſpergemini ſinguli à conſpectu veſtro, nec erit qui congreget fugientes.

6. Et poſt hæc reverti faciam captivos filiorum Ammon, ait Dominus.

7. Ad Idumæam. Hæc dicit Dominus exercituum: Nunquid non ultrà eſt ſapientia in Themao ? Periit conſilium à filiis, inutilis facta eſt ſapientia eorum. Anno M. 3417. Ant. Chr 587. v. Ezech. 25. 12.

8. Fugite & terga vertite, deſcendite in voraginem habitatores Dedan : quoniam perditionem Eſau adduxi ſuper eum, tempus viſitationis ejus.

9. Si vindemiatores veniſſent ſuper te, non reliquiſſent racemum: ſi fures in nocte, rapuiſſent quod ſufficeret ſibi.

Digitized by Google

10. Ego verò diſcooperui Eſau, revelavi abſcondita ejus, & celari non poterit: vaſtatum eſt ſemen ejus, & fratres ejus, & vicini ejus, & non erit.

11. Relinque pupillos tuos: ego faciam eos vivere: & viduæ tuæ in me ſperabunt.

12. Quia hæc dicit Dominus: Ecce quibus non erat judicium ut biberent calicem, bibentes bibent: & tu quaſi innocens relinqueris? non eris innocens, ſed bibens bibes.

13. Quia per memetipſum juravi, dicit Dominus, quòd in ſolitudinem, & in opprobrium, & in deſertum, & in maledictionem erit Boſra: & omnes civitates ejus erunt in ſolitudines ſempiternas.

|| *Abd.* 1. 1.

14. || Auditum audivi à Domino, & legatus ad Gentes miſſus eſt: Congregamini, & venite contra eam, & conſurgamus in prælium:

15. Ecce enim parvulum dedi te in Gentibus, contemptibilem inter homines.

16. Arrogantia tua decepit te, & ſuperbia cordis tui: qui habitas in cavernis petræ, & apprehendere niteris altitudinem collis: || cùm exaltaveris quaſi aquila nidum tuum, inde detraham te, dicit Dominus.

|| *Abd.* 1. 4.

17. Et erit Idumæa deſerta: omnis qui tranſibit per eam, ſtupebit, & ſibilabit ſuper omnes plagas ejus.

|| *Gen.* 19. 20.

18. || Sicut ſubverſa eſt Sodoma, & Gomorrha, & vicinæ ejus, ait Dominus: non habitabit ibi vir, & non incolet eam filius hominis.

19. Ecce quaſi leo aſcendet de ſuperbia Jordanis ad pulchritudinem robuſtam: quia ſubitò currere faciam eum ad illam: & quis erit electus, quem præponam ei? quis enim ſimilis mei? & quis ſuſtinebit me? || & quis eſt iſte paſtor, qui reſiſtat vultui meo?

|| *Job* 41. 1.

20. Propterea audite conſilium Domini, quod iniit de Edom: & cogitationes ejus, quas cogitavit de habitatoribus Theman: Si non dejecerint eos parvuli gregis, niſi diſſipaverint cum eis habitaculum eorum.

21. A voce ruinæ eorum commota eſt terra: clamor in mari rubro auditus eſt vocis ejus.

22. Ecce quaſi aquila aſcendet, & avolabit: & expandet alas ſuas ſuper Boſran: & erit cor fortium Idumææ in die illa, quaſi cor mulieris parturientis?

23. Ad Damaſcum: Confuſa eſt Emath, & Arphad: quia auditum peſſimum audierunt, turbati ſunt in mari: præ ſolicitudine quieſcere non potuit.

24. Diſſoluta eſt Damaſcus, verſa eſt in fugam, tremor apprehendit eam: anguſtia & dolores tenuerunt eam quaſi parturientem.

25. Quomodo dereliquerunt civitatem laudabilem, urbem lætitiæ?

26. Ideò cadent juvenes ejus in plateis ejus: & omnes viri prælii conticeſcent in die illa, ait Dominus exercituum.

27. Et ſuccendam ignem in muro Damaſci, & devorabit mœnia Benadad.

28. Ad Cedar, & ad regna Aſor, quæ percuſſit Nabuchodonoſor rex Babylonis. Hæc dicit Dominus: Surgite, & aſcendite ad Cedar, & vaſtate filios Orientis.

29. Tabernacula eorum, & greges eorum capient: pelles eorum, & omnia vaſa eorum, & camelos eorum tollent ſibi: & vocabunt ſuper eos formidinem in circuitu:

30. Fugite, abite vehementer, in voraginibus ſedete, qui habitatis Aſor, ait Dominus: iniit enim contra vos Nabuchodonoſor rex Babylonis conſilium, & cogitavit adversùm vos cogitationes.

31. Conſurgite, & aſcendite ad gentem quietam, & habitantem confidenter, ait Dominus: non oſtia, nec vectes eis: ſoli habitant.

32. Et erunt cameli eorum in direptionem, & multitudo jumentorum in prædam: & diſpergam eos in omnem ventum, qui ſunt attonſi in comam: & ex omni confinio eorum adducam interitum ſuper eos, ait Dominus.

33. Et erit Aſor in habitaculum draconum, deſerta uſque in æternum: non manebit ibi vir, nec incolet eam filius hominis.

34. Quod * factum eſt verbum Domini ad Jeremiam prophetam adverſùs Ælam in principio regni Sedeciæ regis Juda, dicens:

35. Hæc dicit Dominus exercituum: Ecce ego confringam arcum Ælam, & ſummam fortitudinem eorum.

36. Et inducam ſuper Ælam quatuor ventos à quatuor plagis cæli: & ventilabo eos in omnes ventos iſtos: & non erit gens, ad quam non perveniant profugi Ælam.

37. Et pavere faciam Ælam coram inimicis ſuis, & in conſpectu quærentium animam eorum: & adducam ſuper eos malum, iram furoris mei, dicit Dominus: & mittam poſt eos gladium donec conſumam eos.

38. Et ponam ſolium meum in Ælam, & perdam inde reges & principes, ait Dominus.

39. In noviſſimis autem diebus reverti faciam captivos Ælam, dicit Dominus.

* Ann. M. 3405. Ant. Chr. 599. Elimais provincia ſita eſt ad flu. Ulai ſive Euleum, cujus Metropolis Suſa. Eam Aſtyagi Nabuchodon. ademit & Chaldæorum imperio ſubjecit. *Sup.* 25. 25. *cum Dan* 8 2. Elamitis verò poſteà copias ſuas cum Medis, adverſùs Babylonios cōjungentibus. *Iſai.* 22. 2. Sublato rege eorum, ſub Cyr. Deus in Ælā ſolium ſuum repoſuit; ejuſq; metropolis Suſan, Perſarū facta eſt regia, ut nos docet Strabo, *lib.* 15.

CAPUT L.

Babylon quæ in captivitare affligit filios Iſrael, his in terram ſuam feliciter reductis, penitus vaſtabitur à regibus Aquilonis.

1. † VErbum, quod locutus eſt Dominus de Babylone, & de terra Chaldæorum, in manu Jeremiæ prophetæ.

2. Annuntiate in Gentibus, & auditum facite: levate ſignum, prædicate, & nolite celare: dicite: Capta eſt Babylon, confuſus eſt Bel, victus eſt Merodach, confuſa ſunt ſculptilia ejus, ſuperata ſunt idola eorum.

3. Quoniam aſcendit contra eam gens ab Aquilone, quæ ponet terram ejus in ſolitudinem: & non erit qui habitet in ea ab homine uſque ad pecus: & moti ſunt, & abierunt.

4. In diebus illis, & in tempore illo, ait Dominus: venient filii Iſrael, ipſi & filii Juda ſimul: ambulantes & flentes properabunt, & Dominum Deum ſuum quærent.

5. In Sion interrogabunt viam, huc facies eorum. Venient, & apponentur ad Dominum fœdere ſempiterno, quod nulla oblivione delebitur.

6. Grex perditus factus eſt populus meus: paſtores eorum ſeduxerunt eos, feceruntque vagari in montibus: de monte in collem tranſierunt, obliti ſunt cubilis ſui.

7. Omnes, qui invenerunt, comederunt eos: & hoſtes eorum dixerunt: Non peccavimus:

† Anno M. 3409. Ant. Chr. 595. Ad eadem de Babylone vaticinia ſpectant, quæ prædicta jam erant ab *Iſaia*, c. 13. 46 47. *& alibi*: ſed quantò tempora accedebāt propiùs, tantò diſtinctiùs revelata.

vimus:

vimus: pro eo quòd peccaverunt Domino decori juſtitiæ, & expectationi patrum eorum à Domino.

8. Recedite de medio Babylonis, & de terra Chaldæorum egredimini: & eſtote quaſi hædi ante gregem.

9. Quoniam ecce ego ſuſcito, & adducam in Babylonem congregationem Gentium magnarum de terra Aquilonis: & præparabuntur adversùs eam, & inde capietur: ſagitta ejus, quaſi viri fortis interfectoris, non revertetur vacua.

10. Et erit Chaldæa in prædam: omnes vaſtantes eam replebuntur, ait Dominus.

11. Quoniam exultatis, & magna loquimini, diripientes hæreditatem meam: quoniam effuſi eſtis ſicut vituli ſuper herbam, & mugiſtis ſicut tauri.

12. Confuſa eſt mater veſtra nimis, & adæquata pulveri, quæ genuit vos: ecce noviſſima erit in Gentibus, deſerta, invia, & arens.

13. Ab ira Domini non habitabitur, ſed redigetur tota in ſolitudinem: omnis, qui tranſibit per Babylonem, ſtupebit, & ſibilabit ſuper univerſis plagis ejus.

14. Præparamini contra Babylonem per circuitum omnes qui tenditis arcum: debellate eã, non parcatis jaculis: quia Domino peccavit.

15. Clamate adversùs eam, ubique dedit manum, ceciderunt fundamenta ejus, deſtructi ſunt muri ejus, quoniam ultio Domini eſt: ultionem accipite de ea; ſicut fecit, facite ei.

16. Diſperdite ſatorem de Babylone, & tenentem falcem in tempore meſſis: à facie gladii columbæ unuſquiſque ad populum ſuum convertetur, & ſinguli ad terram ſuam fugient.

17. Grex diſperſus Iſrael, leones ejecerunt eum: primus comedit eum rex Aſſur: iſte noviſſimus exoſſavit eum, Nabuchodonoſor rex Babylonis.

18. Propterea hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael: Ecce ego viſitabo regem Babylonis, & terram ejus, ſicut viſitavi regem Aſſur:

19. & reducam Iſrael ad habitaculum ſuum: & paſcetur Carmelum & Baſan, & in monte Ephraim & Galaad ſaturabitur anima ejus.

20. In diebus illis, & in tempore illo, ait Dominus: quæretur iniquitas Iſrael, & non erit: & peccatum Juda, & non invenietur: quoniam propitius ero eis, quos reliquero.

21. Super terram dominantium aſcende, & ſuper habitatores ejus viſita, diſſipa, & interfice quæ poſt eos ſunt, ait Dominus: & fac juxta omnia, quæ præcepi tibi.

22. Vox belli in terra, & contritio magna.

23. Quomodo confractus eſt, & contritus malleus univerſæ terræ? quomodo verſa eſt in deſertum Babylon in Gentibus?

24. Illaqueavi te, & capta es Babylon, & neſciebas: inventa es & apprehenſa: quoniam Dominum provocaſti.

25. Aperuit Dominus theſaurum ſuum, & protulit vaſa iræ ſuæ: quoniam opus eſt Domino Deo exercituum in terra Chaldæorum.

26. Venite ad eam ab extremis finibus, aperite ut exeant qui conculcent eam: tollite de via lapides, & redigite in acervos, & interficite eam: nec ſit quidquam reliquum.

27. Diſſipate univerſos fortes ejus, deſcendant in occiſionem: væ eis, quia venit dies eorum, tempus viſitationis eorum.

28. Vox fugientium, & eorum, qui evaſerunt de terra Babylonis, ut annuntient in Sion ultionem Domini Dei noſtri, ultionem templi ejus.

29. Annuntiate in Babylonem plurimis, omnibus qui tendunt arcum: conſiſtite adversùs eam per gyrum, & nullus evadat: reddite ei ſecundum opus ſuum: juxta omnia quæ fecit, facite illi: quia contra Dominum erecta eſt, adversùm Sanctum Iſrael.

30. Idcircò cadent juvenes ejus in plateis ejus: & omnes viri bellatores ejus conticeſcent in die illa, ait Dominus.

31. Ecce ego ad te ſuperbe, dicit Dominus Deus exercituum: quia venit dies tuus, tempus viſitationis tuæ.

32. Et cadet ſuperbus, & corruet, & non erit qui ſuſcitet eum: & ſuccendam ignem in urbibus ejus, & devorabit omnia in circuitu ejus.

33. Hæc dicit Dominus exercituum: Calumniam ſuſtinent filii Iſrael, & filii Juda ſimul: omnes, qui ceperunt eos, tenent, nolunt dimittere eos.

34. Redemptor eorum fortis, Dominus exercituum nomen ejus, judicio defendet cauſam eorum, ut exterreat terram, & commoveat habitatores Babylonis.

35. Gladius ad Chaldæos, ait Dominus, & ad habitatores Babylonis, & ad principes, & ad ſapientes ejus.

36. Gladius ad divinos ejus, qui ſtulti erunt: gladius ad fortes illius, qui timebunt.

37. Gladius ad equos ejus, & ad currus ejus, & ad omne vulgus quod eſt in medio ejus: & erunt quaſi mulieres: gladius ad theſauros ejus, qui diripientur.

38. Siccitas ſuper aquas ejus erit, & areſcent: * quia terra ſculptilium eſt, & in portentis glorianturd.

*Quia Cyrus abducto flumine, alveum Euphratis duorum ſtadiorum latitudine per urbem tendentem pervium reddidit *Herod. l.* 1 *Xenoph. inſt. l.* 7 *v. infr.* 51. 32. *&* 36

39. Propterea habitabunt dracones cum faunis ficariis: & habitabunt in ea ſtruthiones: & non inhabitabitur ultrà uſque in ſempiternum, nec extruetur uſque ad generationem, & generationem.

40. || Sicut ſubvertit Dominus Sodomam & Gomorrham, & vicinas ejus, ait Dominus: non habitabit ibi vir, & non incolet eam filius hominis.

|| *Gen.* 19. 24.

41. Ecce populus venit ab Aquilone, & gens magna, & reges multi conſurgent à finibus terræ.

42. Arcum & ſcutum apprehendent: crudeles ſunt & immiſericordes: vox eorum quaſi mare ſonabit: & ſuper equos aſcendent, ſicut vir paratus ad prælium contra te, filia Babylon.

43. Audivit rex Babylonis famam eorum, & diſſolutæ ſunt manus ejus: anguſtia apprehendit eum, dolor quaſi parturientem.

44. || Ecce quaſi leo aſcendet de ſuperbia Jordanis ad pulchritudinem robuſtam: quia ſubitò currere faciam eum ad illam: & quis erit electus, quem præponam ei? quis eſt enim ſimilis mei? & quis ſuſtinebit me? || & quis eſt iſte paſtor, qui reſiſtat vultui meo?

|| *Sup.* 49. 19.

|| *Job* 41. 1.

45. Pro-

Digitized by Google

45. Propterèa audite conſilium Domini,
quod mente concepit adversùm Babylo-
nem: & cogitationes ejus, quas cogitavit
ſuper terram Chaldæorum: Niſi detraxe-
rint eos parvuli gregum, niſi diſſipatum
fuerit cum ipſis habitaculum eorum.
46. A voce captivitatis Babylonis com-
mota eſt terra, & clamor inter Gentes au-
ditus eſt.

CAPUT LI.

Mala à regibus Medorum Babyloni imminentia, prædicuntur.

Eodem ann. 3409. 1. HÆc dicit Dominus: Ecce ego ſu-
ſcitabo ſuper Babylonem & ſuper
habitatores ejus, qui cor ſuum levaverunt
contra me, quaſi ventum peſtilentem.
2. Et mittam in Babylonem ventilatores,
& ventilabunt eam & demolientur terram
ejus: quoniam venerunt ſuper eam undi-
que in die afflictionis ejus.
3. Non tendat qui tendit arcum ſuum, &
non aſcendat loricatus, nolite parcere juve-
nibus ejus, interficite omnem militiam ejus.
4. Et cadent interfecti in terra Chaldæo-
rum, & vulnerati in regionibus ejus.
5. Quoniam non fuit viduatus Iſrael &
Juda à Deo ſuo Domino exercituum: ter-
ra autem eorum repleta eſt delicto à San-
cto Iſrael.
6. Fugite de medio Babylonis, & ſalvet
unuſquiſque animam ſuam: nolite tacere
ſuper iniquitatem ejus: quoniam tempus
ultionis eſt à Domino, viciſſitudinem ipſe
retribuet ei.
7. Calix aureus Babylon in manu Domini,
inebrians omnem terram: de vino ejus bi-
berunt Gentes, & ideò commotæ ſunt.
|| Iſai. 21. 9 Apoc. 14. 8 8. || Subitò cecidit Babylon, & contri-
ta eſt: ululate ſuper eam, tollite reſinam
ad dolorem ejus, ſi fortè ſanetur.
9. Curavimus Babylonem, & non eſt ſa-
nata: derelinquamus eam, & eamus unuſ-
quiſque in terram ſuam: quoniam pervenit
uſque ad cælos judicium ejus, & elevatum
eſt uſque ad nubes.
10. Protulit Dominus juſtitias noſtras:
venite, & narremus in Sion opus Domini
Dei noſtri.
11. Acuite ſagittas, implete pharetras:
ſuſcitavit Dominus ſpiritum regum Medo-
rum: & contra Babylonem mens ejus eſt
ut perdat eam, quoniam ultio Domini eſt,
ultio templi ſui.
12. Super muros Babylonis levate ſignum,
augete cuſtodiam: levate cuſtodes, præpa-
rate inſidias: quia cogitavit Dominus, &
fecit quæcumque locutus eſt contra habita-
tores Babylonis.
13. Quæ habitas ſuper aquas multas, lo-
cuples in theſauris: venit finis tuus pedalis
præciſionis tuæ.
|| Amos 6. 8. 14. || Juravit Dominus exercituum per ani-
mam ſuam: Quoniam replebo te hominibus
quaſi brucho, & ſuper te celeuma cantabitur.
|| Gen. 1. 1. 15. || Qui fecit terram in fortitudine ſua,
præparavit orbem in ſapientia ſua, & pru-
dentia ſua extendit cælos.
16. Dante eo vocem, multiplicantur aquæ
in cælo: qui levat nubes ab extremo ter-
ræ, fulgura in pluviam fecit, & produxit
ventum de theſauris ſuis.
17. Stultus factus eſt omnis homo à ſcien-
tia: confuſus eſt omnis conflator in ſcul-
ptili: quia mendax eſt conflatio eorum,
nec eſt ſpiritus in eis.
18. Vana ſunt opera, & riſu digna, in
tempore viſitationis ſuæ peribunt.
19. Non ſicut hæc, pars Jacob: quia qui
fecit omnia, ipſe eſt, & Iſrael ſceptrum
hæreditatis ejus: Dominus exercituum no-
men ejus.
20. Collidis tu mihi vaſa belli, & ego
collidam in te Gentes, & diſperdam in te
regna:
21. & collidam in te equum, & equitem
ejus: & collidam in te currum, & aſcen-
ſorem ejus:
22. & collidam in te virum & mulierem:
& collidam in te ſenem & puerum: &
collidam in te juvenem & virginem:
23. & collidam in te paſtorem & gre-
gem ejus: & collidam in te agricolam &
jugales ejus: & collidam in te duces &
magiſtratus.
24. Et reddam Babyloni, & cunctis ha-
bitatoribus Chaldææ omne malum ſuum,
quod fecerunt in Sion, in oculis veſtris,
ait Dominus.
25. Ecce ego ad te mons peſtifer, ait
Dominus, qui corrumpis univerſam terram:
& extendam manum meam ſuper te, &
evolvam te de petris, & dabo te in mon-
tem combuſtionis.
26. Et non tollent de te lapidem in angu-
lum, & lapidem in fundamenta, ſed per-
ditus in æternum eris, ait Dominus.
27. Levate ſigna in terram: clangite buc-
cina in Gentibus, ſanctificate ſuper eam
Gentes: annuntiate contra illam regibus
Ararat, Menni, & Aſcenez: numerate con-
tra eam Taphſar, adducite equum quaſi
bruchum aculeatum.
28. Sanctificate contra eam Gentes, re-
ges Mediæ, duces ejus, & univerſos ma-
giſtratus ejus, cunctamque terram poteſta-
tis ejus.
29. Et commovebitur terra, & conturba-
bitur: quia evigilavit contra Babylonem co-
gitatio Domini ut ponat Terram Babylonis
deſertam & inhabitabilem.
30. Ceſſaverunt fortes Babylonis à præ-
lio, habitaverunt in præſidiis: devoratum
eſt robur eorum, & facti ſunt quaſi mulie-
res: incenſa ſunt tabernacula ejus, contriti
ſunt vectes ejus.
31. Currens obviam currenti veniet: * &
nuntius obvius nuntianti: ut annuntiet regi
Babylonis quia capta eſt civitas ejus à ſum-
mo uſque ad ſummum:
32. & vada præoccupata ſunt, || & pa-
ludes incenſæ ſunt igni, & viri bellatores
conturbati ſunt.
33. Quia hæc dicit Dominus exercituum,
Deus Iſrael: Filia Babylonis quaſi area, tem-

* Tanta enim erat urbis magnitudo, ut cum captæ eſſent extremitates, ii qui mediam habitavant, id non animadverterent, cùm die feſto agitarentur convivia. *Infra 39. Herod. l. 1.* || *V. Sup. 50. 38.*

pus

pus trituræ ejus; adhuc modicum, & veniet tempus meſſionis ejus.

34. Comedit me, devoravit me Nabuchodonoſor rex Babylonis: reddidit me quaſi vas inane, abſorbuit me quaſi draco, replevit ventrem ſuum teneritudine mea, & ejecit me.

35. Iniquitas adversùm me, & caro mea ſuper Babylonem, dicit habitatio Sion: & ſanguis meus ſuper habitatores Chaldææ, dicit Jeruſalem.

36. Propterea hæc dicit Dominus: Ecce ego judicabo cauſam tuam, & ulciſcar ultionem tuam, & deſertum faciam mare || ejus, & ſiccabo venam ejus.

|| *v. Sup.* 50. 38.

37. Et erit Babylon in tumulos, habitatio draconum, ſtupor, & ſibilus, eò quòd non ſit habitator.

38. Simul ut leones rugient, excutient comas veluti catuli leonum.

39. In calore eorum ponam potus eorum, & inebriabo eos, || ut ſopiantur, & dormiant ſomnum ſempiternum, & non conſurgant, dicit Dominus.

|| *Infr.* 57.

40. Deducam eos quaſi agnos ad victimam, & quaſi arietes cum hœdis.

41. Quomodo capta eſt Seſach, & comprehenſa eſt inclyta univerſæ terræ? quomodo facta eſt in ſtuporem Babylon inter Gentes?

42. Aſcendit ſuper Babylonem mare, multitudine fluctuum ejus operta eſt.

43. Factæ ſunt civitates ejus in ſtuporem, terra inhabitabilis & deſerta, terra in qua nullus habitet, nec tranſeat per eam filius hominis.

44. Et viſitabo ſuper Bel in Babylone, & ejiciam quod abſorbuerat de ore ejus, & non confluent ad eum ultrà Gentes, ſiquidem & murus Babylonis corruet.

45. Egredimini de medio ejus populus meus: ut ſalvet unuſquiſque animam ſuam ab ira furoris Domini.

46. Et ne fortè molleſcat cor veſtrum, & timeatis auditum, qui audietur in terra: & veniet in anno auditio, * & poſt hunc annum auditio: & iniquitas in terra, & dominator ſuper dominatorem.

47. Propterea ecce dies veniunt, & viſitabo ſuper ſculptilia Babylonis: & omnis terra ejus confundetur, & univerſi interfecti ejus cadent in medio ejus.

48. Et laudabunt ſuper Babylonem cæli & terra, & omnia quæ in eis ſunt: quia ab Aquilone venient ei prædones, ait Dominus.

49. Et quomodo fecit Babylon ut caderent occiſi in Iſrael: ſic de Babylone cadent occiſi in univerſa terra.

50. Qui fugiſtis gladium, venite, nolite ſtare: recordamini procul Domini, & Jeruſalem aſcendat ſuper cor veſtrum.

51. Confuſi ſumus, quoniam audivimus opprobrium: operuit ignominia facies noſtras: quia venerunt alieni ſuper ſanctificationem domus Domini.

52. Propterea ecce dies veniunt, ait Dominus: & viſitabo ſuper ſculptilia ejus, & in omni terra ejus mugiet vulneratus.

* Cyrus enim anno quem nos putamus eſſe, mundi 3464. Aſſyriis bellum intulit, rumore eo de ſe ad Babylonios perveniente: Sed cum ad Hyndem amnem, qui in Tygrim influit, perveniſſet, ægrè ferens quòd equorū candidorum unus, qui illis ſacri erant, vorticibus ejus eſſet abſorptus, expeditione Babyl. intermiſſa fluvium in 360 alveos deduxit, ut vel à mulieribus tranſiri poſſet, ne genua quidē tingentibus. Atque in eo opere perficiendo tota æſtas eſt abſumpta, ſequente vere anno 3465 Cyrus conjunctis Medorum & Perſarum copiis Babylonem perrexit, ubi contra *Baltaſſarē* ſeu *Nabonidum* certamen iniit. *Herod l.* 1. *Dan.* 5.

53. Si aſcenderit Babylon in cælum, & firmaverit in excelſo robur ſuum: à me venient vaſtatores ejus, ait Dominus.

54. Vox clamoris de Babylone, & contritio magna de terra Chaldæorum:

55. quoniam vaſtavit Dominus Babylonem, & perdidit ex ea vocem magnam: & ſonabunt fluctus eorum quaſi aquæ multæ: dedit ſonitum vox eorum:

56. Quia venit ſuper eam, id eſt ſuper Babylonem, prædo, & apprehenſi ſunt fortes ejus, & emarcuit arcus eorum, quia fortis ultor Dominus reddens retribuet.

57. Et inebriabo principes ejus, & ſapientes ejus, & duces ejus, & magiſtratus ejus, & fortes ejus: & dormient ſomnum ſempiternum, & non expergiſcentur: ait rex, Dominus exercituum nomen ejus.

58. Hæc dicit Dominus exercituum: Murus Babylonis ille latiſſimus ſuffoſſione ſuffodietur, & portæ ejus excelſæ igni comburentur, & labores populorum ad nihilum, & gentium in ignem erunt, & diſperibunt.

59. Verbum, quod præcepit Jeremias propheta, Saraiæ filio Neriæ filii Maaſiæ, cùm pergeret cum Sedecia rege in Babylonem, in anno quarto * regni ejus: Saraias autem erat princeps prophetiæ.

60. Et ſcripſit Jeremias omne malum, quod venturum erat ſuper Babylonem, in libro uno: † omnia verba hæc, quæ ſcripta ſunt contra Babylonem.

61. Et dixit Jeremias ad Saraiam: Cùm veneris in Babylonem, & videris, & legeris omnia verba hæc,

62. dices: Domine tu locutus es contra locum iſtum ut diſperderes eum: ne ſit qui in eo habitet ab homine uſque ad pecus, & ut ſit perpetua ſolitudo.

63. Cùmque compleveris legere librum iſtum, ligabis ad eum lapidem, & projicies illum in medium Euphraten,

64. & dices: Sic ſubmergetur Babylon, & non conſurget à facie afflictionis, quam ego adduco ſuper eam, & diſſolvetur. Huc uſque verba Jeremiæ.

* Non temere id adjectum eſt, ut appareat Babylonis ruinam prædictam ac ſcripto & ſimul conſpicua quadam actione cōſignatam, totis ſex annis antequam Babylonii Jeruſalem exſcinderēt. † Verba hujus ac præcedentis capitis comprehendente. Se enim explicat hox verbis ſubſequentibus: ut malè quidā hoc de libro Baruch intelligant.

CAPUT LII.

Præcedentium repetitio, nempè quòd Jeruſalem à Nabuchodonoſor obſeſſa poſt biennium capitur, & Sedecias rex Juda fugiens reducitur: filiiſque ejus coram ipſo trucidatis unà cum principibus Juda, exoculatus ac vinctus ducitur in Babylonem: & incenſo templo & palatio ceteriſque domibus, transferuntur omnes in Babylonem præter paucos vinitores & agricolas: ſimiliter, & vaſa templi, inter quæ deſcribuntur duæ æreæ columnæ: & numerus Judæorum in Babylonem diverſis temporibus translatorum, ubi rex Joakim poſt 37. annos de carcere eductus exaltatur.

4. *Reg.* 24. 18. 2. *Par.* 36. 11.

1. FIlius viginti & unius anni erat Sedecias cùm regnare cœpiſſet: & undecim annis regnavit in Jeruſalem, & nomen matris ejus Amital, filia Jeremiæ de Lobna.

Anno M. 3414. Ant. Chr. 590.

2. Et ſe-

2. Et fecit malum in oculis Domini, juxta omnia quæ fecerat Joakim.

3. Quoniam furor Domini erat in Jeruſalem & in Juda, uſquequò projiceret eos à facie ſua: & receſſit Sedecias à rege Babylonis.

|| 4. Reg. 25. 1. *Sup.* 39. 1.

4. || Factum eſt autem in anno nono regni ejus, in menſe decimo, decima menſis: venit Nabuchodonoſor rex Babylonis, ipſe & omnis exercitus ejus adverſus Jeruſalem, & obſederunt eam, & ædificaverunt contra eam munitiones in circuitu.

5. Et fuit civitas obſeſſa uſque ad undecimum annum regis Sedeciæ.

6. Menſe autem quarto, nona menſis, obtinuit fames civitatem: & non erant alimenta populo terræ.

7. Et dirupta eſt civitas, & omnes viri bellatores ejus fugerunt, exieruntque de civitate nocte, per viam portæ, quæ eſt inter duos muros, & ducit ad hortum regis (Chaldæis obſidentibus urbem in gyro) & abierunt per viam, quæ ducit in eremum.

8. Perſecutus eſt autem Chaldæorum exercitus regem: & apprehenderunt Sedeciam in deſerto, quod eſt juxta Jericho: & omnis comitatus ejus diffugit ab eo.

9. Cùmque comprehendiſſent regem, adduxerunt eum ad regem Babylonis in Reblatha, quæ eſt in terra Emath: & locutus eſt ad eum judicia.

10. Et jugulavit rex Babylonis filios Sedeciæ in oculis ejus: ſed & omnes principes Juda occidit in Reblatha.

11. Et oculos Sedeciæ eruit, & vinxit eum compedibus, & adduxit eum rex Babylonis in Babylonem, & poſuit eum in domo carceris uſque ad diem mortis ejus.

12. In menſe autem quinto, decima menſis, ipſe eſt annus nonus decimus * Nabuchodonoſor regis Babylonis: venit Nabuzardan princeps militiæ, qui ſtabat coram rege Babylonis in Jeruſalem.

13. Et incendit † domum Domini, & domum regis, & omnes domos Jeruſalem, & omnem domum magnam igni combuſſit.

14. Et totum murum Jeruſalem per circuitum deſtruxit cunctus exercitus Chaldæorum, qui erat cum magiſtro militiæ.

15. De pauperibus autem populi, & de reliquo vulgo, quod remanſerat in civitate, & de perfugis, qui transfugerant ad regem Babylonis, & ceteros de multitudine, tranſtulit Nabuzardan princeps militiæ.

16. De pauperibus verò terræ reliquit Nabuzardan princeps militiæ vinitores, & agricolas.

* A primo regni ejus adhuc vivente patre inito Anno M. 3405. deſinente Olymp. 48. ann. 1. incunte. Ant. Chr. 588.

† Ipſo die Sabbati, poſtquam à Salomone condi cœpta eſt ann. 424. menſibus 3. & diebus 8.

17. Columnas quoque æreas, quæ erant in domo Domini, & baſes, & mare æneum, quod erat in domo Domini, confregerunt Chaldæi, & tulerunt omne æs eorum in Babylonem.

18. & lebetes, & creagras, & pſalteria, & phialas, & mortariola, & omnia vaſa ærea, quæ in miniſterio fuerant, tulerunt: &

19. hydrias, & thymiamateria, & urceos, & pelves, & candelabra, & mortaria, & cyathos: quotquot aurea, aurea: & quotquot argentea, argentea, tulit magiſter militiæ:

20. & columnas duas, & mare unum, & vitulos duodecim æreos, qui erant ſub baſibus, quas fecerat rex Salomon in domo Domini: non erat pondus æris omnium horum vaſorum.

21. De columnis autem, decem & octo cubiti altitudinis erant in columna una: & funiculus duodecim cubitorum circuibat eam: porrò groſſitudo ejus quatuor digitorum, & intrinſecus cava erat.

22. Et capitella ſuper utramque ærea: altitudo capitelli unius quinque cubitorum: & retiacula, & malogranata ſuper coronam in circuitu, omnia ærea. Similiter columnæ ſecundæ, & malogranata.

23. Et fuerunt malogranata nonaginta ſex dependentia: & omnia malogranata centum, retiaculis circumdabantur.

24. Et tulit magiſter militiæ Saraiam ſacerdotem primum, & Sophoniam ſacerdotem ſecundum, & tres cuſtodes veſtibuli.

25. Et de civitate tulit eunuchum unum, qui erat præpoſitus ſuper viros bellatores, & ſeptem viros de his, qui videbant faciem regis, qui inventi ſunt in civitate: & ſcribam principem militum, qui probabat tyrones: & ſexaginta viros de populo terræ, qui inventi ſunt in medio civitatis.

26. Tulit autem eos Nabuzardan magiſter militiæ, & duxit eos ad regem Babylonis in Reblatha.

27. Et percuſſit eos rex Babylonis, & interfecit eos in Reblatha in terra Emath: & translatus eſt Juda de terra ſua.

28. Iſte eſt populus, quem tranſtulit Nabuchodonoſor: In anno ſeptimo (*a*) Judæos tria millia & viginti tres:

29. In anno octavodecimo Nabuchodonoſor de Jeruſalem animas octingentas triginta duas:

30. In anno vigeſimotertio (*b*) Nabuchodonoſor, tranſtulit Nabuzardan magiſter militiæ animas Judæorum ſeptingentas quadraginta quinque: (*c*) omnes ergo animæ, quatuor millia ſexcentæ.

31. Et factum eſt in trigeſimo ſeptimo (*d*) anno tranſmigrationis Joachim regis Juda, duodecimo menſe, vigeſimaquinta menſis, (*e*) elevavit Evilmerodach rex Babylonis ipſo anno regni ſui, caput Joachim regis Juda, & eduxit eum de domo carceris.

32. Et locutus eſt cum eo bona, & poſuit thronum ejus ſuper thronos regum, qui erant poſt ſe in Babylone.

33. Et mutavit veſtimenta carceris ejus, & comedebat panem coram eo ſemper cunctis diebus vitæ ſuæ.

34. Et cibaria ejus, cibaria perpetua dabantur ei à rege Babylonis, ſtatuta per ſingulos dies, uſque ad diem mortis ſuæ, cunctis diebus vitæ ejus.

(*a*) Regni ſui, Ann. M. 3405.

(*b*) Ann. M. 3420. Ant. Chr. 584.

(*c*) In hac extrema deſolatione quæ terram penitus incultam reliquit, iniquitatis Iſraelis (à Juda ſeiuncti) 390 & Judæ 40 annorum terminantur *Ezechielis* c. 4. præmonſtrati.

(*d*) Ann. M. 3442. Ant. Chr. 562.

(*e*) *Vide* 4. *Reg.* 25. 27.

THRENI,
ID EST
LAMENTATIONES JEREMIÆ PROPHETÆ.

H*ic* L*iber* *lugubres Jeremiæ querimonias continet, de miſerabili ſtatu Judæorum, & de vaſtitate Jeroſolymæ, ſive eam intelligamus quam paſſa eſt ab interitu Joſiæ, ut volunt Hebræi, Chaldæus, & quidam alii: ſive eam quam à captivitate Jechoniæ, ut Euſebius: ſive potius illam accipiamus quam intulit Nabuchodonoſor ſub Sedecia rege, cùm urbs everſa eſt, & templum incenſum, ut cenſent Origenes ac Theodoretus, & quoque in fronte libri hujus adſcripſerunt Græci Interpretes: ſive etiam ad illam direptionem reſpiciamus, quam fecit Titus Veſpaſianus, quæ ex mente Hieronymi, veluti complementum hujus prophetiæ eſt. Quidquid ſit, certum eſt Joſiæ mortem, qui à Necaone rege Ægypti interiit anno mundi 3394. omnium iſtorum malorum exordium fuiſſe, & Jeremiam valdè aptum ad tractanda τὰ περιπαθῆ*, ejus mortem defleviſſe, omneſque cantores, & cantatrices *annis ſingulis*, lamentationes ejus ſuper Joſiam replicaſſe, *ut eſt 2. Par. 35. 25. ſive de his, ſive de aliis lamentis id accipiendum ſit. Quin nova quoque lamentatio de flebili Judæorum ſtatu, inde à morte Joſiæ ab Ezechiele præcipitur, cap. 19. Itaque meritò dubitatur an proœmialis ille verſus, à Græcis aſſumptus, canonicæ auctoritatis ſit, cùm in Hebræo, Syro, Chaldæo, deſit. Non eſſe ſentiunt Bonaventura, Lyranus & alii. Ceteri verſus à Propheta carmine Hebraico ſcripti ſunt, certo ferè numero non pedum ſed Syllabarum, & à litteris alphabeti ordine incboati: niſi quòd* Phe *præcedat* Ain *in 2. 3. & 4. cap. more fortè Chaldæorum, cùm contra apud Hebræos fieri ſoleat. Harum vero litterarum nomina Interpretes tam Græci quàm Latini hìc retinuerunt, ut & in Pſalmo 118. quòd veluti certa ſigna ſint ad levandam memoriam à Prophetis adhibita.*

Et factum eſt, poſtquam in captivitatem redactus eſt Iſrael, & Jeruſalem deſerta eſt, ſedit Jeremias propheta flens, & planxit lamentatione hac in Jeruſalem, & amaro animo ſuſpirans, & ejulans dixit:

CAPUT PRIMUM.

Aleph.

1. QUOMODO ſedet ſola civitas plena populo: facta eſt quaſi vidua domina Gentium: princeps provinciarum facta eſt ſub tributo.

Beth.

‖ Jer. 13. 17. 2. ‖ Plorans ploravit in nocte, & lacrymæ ejus in maxillis ejus: non eſt qui conſoletur eam ex omnibus charis ejus: omnes amici ejus ſpreverunt eam, & facti ſunt ei inimici.

Ghimel.

3. Migravit Judas propter afflictionem, & multitudinem ſervitutis: habitavit inter gentes, nec invenit requiem: omnes perſecutores ejus apprehenderunt eam inter anguſtias.

Daleth.

4. Viæ Sion lugent eò quòd non ſint qui veniant ad ſolemnitatem: omnes portæ ejus deſtructæ: ſacerdotes ejus gementes: virgines ejus ſqualidæ, & ipſa oppreſſa amaritudine.

He.

5. Facti ſunt hoſtes ejus in capite, inimici ejus locupletati ſunt: quia Dominus locutus eſt ſuper eam propter multitudinem iniquitatum ejus: parvuli ejus ducti ſunt in captivitatem ante faciem tribulantis.

Vau.

6. Et egreſſus eſt à filia Sion omnis decor ejus: facti ſunt principes ejus velut arietes non invenientes paſcua: & abierunt abſque fortitudine ante faciem ſubſequentis.

Zain.

7. Recordata eſt Jeruſalem dierum afflictionis ſuæ, & prævaricationis omnium deſiderabilium ſuorum, quæ habuerat à diebus antiquis, cùm caderet populus ejus in manu hoſtili, & non eſſet auxiliator: viderunt eam hoſtes, & deriſerunt ſabbata ejus.

Heth.

8. Peccatum peccavit Jeruſalem, proptereà inſtabilis facta eſt: omnes, qui glorificabant eam, ſpreverunt illam, quia viderunt ignominiam ejus: ipſa autem gemens converſa eſt retrorſum.

Teth.

9. Sordes ejus in pedibus ejus, nec recordata eſt finis ſui: depoſita eſt vehementer, non habens conſolatorem: vide Domine afflictionem meam, quoniam erectus eſt inimicus.

Jod.

10. Manum ſuam miſit hoſtis ad omnia deſiderabilia ejus: quia vidit gentes ingreſſas ſanctuarium ſuum, de quibus præceperas ne intrarent in eccleſiam tuam.

Caph.

11. Omnis populus ejus gemens, & quærens panem: dederunt pretioſa quæque pro cibo ad refocillandam animam. Vide Domine & conſidera, quoniam facta ſum vilis.

Lamed.

12. O vos omnes, qui tranſitis per viam, attendite, & videte ſi eſt dolor ſicut dolor

meus: quoniam vindemiavit me, ut locutus eſt Dominus in die iræ furoris ſui.

M E M.

13. De excelſo miſit ignem in oſſibus meis, & erudivit me: expandit rete pedibus meis, convertit me retrorſum: poſuit me deſolatam, tota die mœrore confectam.

N U N.

14. Vigilavit jugum iniquitatum mearum: in manu ejus convolutæ ſunt, & impoſitæ collo meo: infirmata eſt virtus mea: dedit me Dominus in manu, de qua non potero ſurgere.

S A M E C H.

15. Abſtulit omnes magnificos meos Dominus de medio mei: vocavit adversùm me tempus, ut contereret electos meos: torcular calcavit Dominus virgini filiæ Juda.

A I N.

|| Jer. 14. 17.

16. || Idcircò ego plorans, & oculus meus deducens aquas: quia longè factus eſt à me conſolator, convertens animam meam: facti ſunt filii mei perditi, quoniam invaluit inimicus.

P H E.

17. Expandit Sion manus ſuas, non eſt qui conſoletur eam: mandavit Dominus adversùm Jacob in circuitu ejus hoſtes ejus: facta eſt Jeruſalem quaſi polluta menſtruis inter eos.

S A D E.

18. Juſtus eſt Dominus, quia os ejus ad iracundiam provocavi: audite obſecro univerſi populi, & videte dolorem meum: virgines meæ, & juvenes mei abierunt in captivitatem.

C O P H.

19. Vocavi amicos meos, & ipſi deceperunt me: ſacerdotes mei, & ſenes mei in urbe conſumpti ſunt: quia quæſierunt cibum ſibi ut refocillarent animam ſuam.

R E S.

20. Vide Domine quoniam tribulor, conturbatus eſt venter meus: ſubverſum eſt cor meum in memetipſa, quoniam amaritudine plena ſum: foris interficit gladius, & domi mors ſimilis eſt.

S I N.

21. Audierunt quia ingemiſco ego, & non eſt qui conſoletur me: omnes inimici mei audierunt malum meum, lætati ſunt, quoniam tu feciſti: adduxiſti diem conſolationis, & fient ſimiles mei.

T H A U.

22. Ingrediatur omne malum eorum coram te: & vindemia eos ſicut vindemiaſti me propter omnes iniquitates meas: multi enim gemitus mei, & cor meum mœrens.

C A P U T II.

A L E P H.

1. QUomodo obtexit caligine in furore ſuo Dominus filias Sion: projecit de cœlo in terram inclytam Iſrael, & non eſt recordatus ſcabelli pedum ſuorum in die furoris ſui.

B E T H.

2. Præcipitavit Dominus, nec pepercit, omnia ſpecioſa Jacob: deſtruxit in furore ſuo munitiones virginis Juda, & dejecit in terram, polluit regnum, & principes ejus.

G H I M E L.

3. Confregit in ira furoris ſui omne cornu Iſrael: avertit retrorſum dexteram ſuam à facie inimici: & ſuccendit in Jacob quaſi ignem flammæ devorantis in gyro.

D A L E T H.

4 Tetendit arcum ſuum quaſi inimicus, firmavit dexteram ſuam quaſi hoſtis: & occidit omne, quod pulchrum erat viſu in tabernaculo filiæ Sion, effudit quaſi ignem indignationem ſuam.

H E.

5. Factus eſt Dominus velut inimicus: præcipitavit Iſrael, præcipitavit omnia mœnia ejus: diſſipavit munitiones ejus, & replevit in filia Juda humiliatum & humiliatam.

V A U.

6. Et diſſipavit quaſi hortum tentorium ſuum, demolitus eſt tabernaculum ſuum: oblivioni tradidit Dominus in Sion feſtivitatem, & ſabbatum; & in opprobrium, & in indignationem furoris ſui regem, & ſacerdotem.

Z A I N.

7. Repulit Dominus altare ſuum, maledixit ſanctificationi ſuæ: tradidit in manu inimici muros turrium ejus: vocem dederunt in domo Domini, ſicut in die ſolemni.

H E T H.

8. Cogitavit Dominus diſſipare murum filiæ Sion: tetendit funiculum ſuum, & non avertit manum ſuam à perditione: luxitque antemurale, & murus pariter diſſipatus eſt.

T E T H.

9. Defixæ ſunt in terra portæ ejus: perdidit, & contrivit vectes ejus: regem ejus & principes ejus in Gentibus; non eſt lex, & prophetæ ejus non invenerunt viſionem à Domino.

J O D.

10. Sederunt in terra, conticuerunt ſenes filiæ Sion: conſperſerunt cinere capita ſua, accincti ſunt ciliciis, abjecerunt in terram capita ſua virgines Jeruſalem.

C A P H.

11. Defecerunt præ lacrymis oculi mei, conturbata ſunt viſcera mea: effuſum eſt in terra jecur meum ſuper contritione filiæ populi mei, cùm deficeret parvulus, & lactens in plateis oppidi.

L A M E D.

12. Matribus ſuis dixerunt: Ubi eſt triticum & vinum? cùm deficerent quaſi vulnerati in plateis civitatis: cùm exhalarent animas ſuas in ſinu matrum ſuarum.

M E M.

13. Cui comparabo te? vel cui aſſimilabo te filia Jeruſalem? cui exæquabo te, & conſolabor te, virgo filia Sion? magna eſt enim velut mare contritio tua: quis medebitur tui?

N U N.

14. Prophetæ tui viderunt tibi falſa, & ſtulta, nec aperiebant iniquitatem tuam, ut te ad pœnitentiam provocarent: viderunt autem tibi aſſumptiones falſas, & ejectiones.

Digitized by Google

SAMECH.

15. Plauſerunt ſuper te manibus omnes tranſeuntes per viam: ſibilaverunt, & moverunt caput ſuum ſuper filiam Jeruſalem: Hæccine eſt urbs, dicentes, perfecti decoris, gaudium univerſæ terræ?

PHE.

16. Aperuerunt ſuper te os ſuum omnes inimici tui: ſibilaverunt, & fremuerunt dentibus, & dixerunt: Devorabimus: en iſta eſt dies, quam expectabamus: invenimus, vidimus.

AIN.

|| Lev. 26. 14. Deut. 28. 15.

17. || Fecit Dominus quæ cogitavit, complevit ſermonem ſuum, quem præceperat à diebus antiquis: deſtruxit, & non pepercit, & lætificavit ſuper te inimicum, & exaltavit cornu hoſtium tuorum.

SADE.

|| Jer. 14. 17. Sup. 1. 16.

18. Clamavit cor eorum ad Dominum ſuper muros filiæ Sion: || Deduc quaſi torrentem lacrymas per diem, & noctem: non des requiem tibi, neque taceat pupilla oculi tui.

COPH.

19. Conſurge, lauda in nocte, in principio vigiliarum: effunde ſicut aquam cor tuum ante conſpectum Domini: leva ad eum manus tuas pro anima parvulorum tuorum, qui defecerunt in fame in capite omnium compitorum.

RES.

20. Vide Domine, & conſidera quem vindemiaveris ita: ergone comedent mulieres fructum ſuum, parvulos ad menſuram palmæ? ſi occiditur in ſanctuario Domini ſacerdos, & propheta?

SIN.

21. Jacuerunt in terra foris puer & ſenex: virgines meæ, & juvenes mei ceciderunt in gladio: interfeciſti in die furoris tui: percuſſiſti, nec miſertus es.

THAU.

22. Vocaſti quaſi ad diem ſolemnem, qui terrerent me de circuitu, & non fuit in die furoris Domini qui effugeret, & relinqueretur: quos educavi, & enutrivi, inimicus meus conſumpſit eos.

CAPUT III.

ALEPH.

1. EGo vir videns paupertatem meam in virga indignationis ejus.

ALEPH.

2. Me minavit, & adduxit in tenebras, & non in lucem.

ALEPH.

3. Tantùm in me vertit, & convertit manum ſuam tota die.

BETH.

4. Vetuſtam fecit pellem meam, & carnem meam, contrivit oſſa mea.

BETH.

5. Ædificavit in gyro meo, & circumdedit me felle, & labore.

BETH.

6. In tenebroſis collocavit me, quaſi mortuos ſempiternos.

GHIMEL.

7. Circumædificavit adversùm me, ut non egrediar: aggravavit compedem meum.

GHIMEL.

8. Sed & cùm clamavero, & rogavero, excluſit orationem meam.

GHIMEL.

9. Concluſit vias meas lapidibus quadris: ſemitas meas ſubvertit.

DALETH.

10. Urſus inſidians factus eſt mihi: leo in abſconditis.

DALETH.

11. Semitas meas ſubvertit, & confregit me: poſuit me deſolatam.

DALETH.

12. Tetendit arcum ſuum, & poſuit me quaſi ſignum ad ſagittam.

HE.

13. Miſit in renibus meis filias pharetræ ſuæ.

HE.

14. Factus ſum in deriſum omni populo meo, canticum eorum tota die.

HE.

15. Replevit me amaritudinibus, inebriavit me abſynthio.

VAU.

16. Et fregit ad numerum dentes meos, cibavit me cinere.

VAU.

17. Et repulſa eſt à pace anima mea, oblitus ſum bonorum.

VAU.

18. Et dixi: Periit finis meus, & ſpes mea à Domino.

ZAIN.

19. Recordare paupertatis, & tranſgreſſionis meæ, abſynthii, & fellis.

ZAIN.

20. Memoria memor ero, & tabeſcet in me anima mea.

ZAIN.

21. Hæc recolens in corde meo, ideò ſperabo.

HETH.

22. Miſericordiæ Domini quia non ſumus conſumpti: quia non defecerunt miſerationes ejus.

HETH.

23. Novi diluculo, multa eſt fides tua.

HETH.

24. Pars mea Dominus, dixit anima mea: propterea expectabo eum.

TETH.

25. Bonus eſt Dominus ſperantibus in eum, animæ quærenti illum.

TETH.

26. Bonum eſt præſtolari cum ſilentio ſalutare Dei.

TETH.

27. Bonum eſt viro, cùm portaverit jugum ab adoleſcentia ſua.

JOD.

28. Sedebit ſolitarius, & tacebit: quia levavit ſuper ſe.

JOD.

29. Ponet in pulvere os ſuum, ſi fortè ſit ſpes.

JOD.

30. Dabit percutienti ſe maxillam, ſaturabitur opprobriis.

CAPH.

31. Quia non repellet in ſempiternum Dominus.

CAPH.

32. Quia ſi abjecit, & miſerebitur ſecundùm multitudinem miſericordiarum ſuarum.

CAPH.

33. Non enim humiliavit ex corde ſuo, & abjecit filios hominum.

LAMED.

34. Ut contereret ſub pedibus ſuis omnes vinctos terræ.

LAMED.

35. Ut declinaret judicium viri in conſpectu vultus Altiſſimi.

LAMED.

36 Ut perverteret hominem in judicio ſuo, Dominus ignoravit.

MEM.

‖ Amos 3. 6. 37. ‖ Quis eſt iſte, qui dixit ut fieret, Domino non jubente?

MEM.

38. Ex ore Altiſſimi non egredientur nec mala nec bona?

MEM.

39. Quid murmuravit homo vivens, vir pro peccatis ſuis?

NUN.

40. Scrutemur vias noſtras, & quæramus, & revertamur ad Dominum.

NUN.

41. Levemus corda noſtra cum manibus ad Dominum in cœlos.

NUN.

42. Nos iniquè egimus, & ad iracundiam provocavimus: idcircò tu inexorabilis es.

SAMECH.

43. Operuiſti in furore, & percuſſiſti nos: occidiſti, nec pepereiſti.

SAMECH.

44. Oppoſuiſti nubem tibi, ne tranſeat oratio.

SAMECH.

45. Eradicationem, & abjectionem poſuiſti me in medio populorum.

PHE.

46. Aperuerunt ſuper nos os ſuum omnes inimici.

PHE.

47. Formido, & laqueus facta es nobis vaticinatio, & contritio.

PHE.

48. Diviſiones aquarum deduxit oculus meus, in contritione filiæ populi mei.

AIN.

49. Oculus meus afflictus eſt, nec tacuit, eò quòd non eſſet requies.

AIN.

50. Donec reſpiceret & videret Dominus de cœlis.

AIN.

51. Oculus meus deprædatus eſt animam meam in cunctis filiabus urbis meæ.

SADE.

52. Venatione ceperunt me quaſi avem inimici mei gratis.

SADE.

53. Lapſa eſt in lacum vita mea, & poſuerunt lapidem ſuper me.

SADE.

54. Inundaverunt aquæ ſuper caput meum: dixi: Perii.

COPH.

55. Invocavi nomen tuum Domine de lacu noviſſimo.

COPH.

56. Vocem meam audiſti: ne avertas aurem tuam à ſingultu meo, & clamoribus.

COPH.

57. Appropinquaſti in die, quando invocavi te: dixiſti: Ne timeas.

RES.

58. Judicaſti Domine cauſam animæ meæ, redemptor vitæ meæ.

RES.

59. Vidiſti Domine iniquitatem illorum adversùm me: judica judicium meum.

RES.

60. Vidiſti omnem furorem, univerſas cogitationes eorum adversùm me.

SIN.

61. Audiſti opprobrium eorum Domine, omnes cogitationes eorum adversùm me.

SIN.

62. Labia inſurgentium mihi; & meditationes eorum adversùm me tota die.

SIN.

63. Seſſionem eorum, & reſurrectionem eorum vide; ego ſum pſalmus eorum.

THAU.

64. Reddes eis vicem Domine juxta opera manuum ſuarum.

THAU.

65. Dabis eis ſcutum cordis laborem tuum.

THAU.

66. Perſequeris in furore, & conteres eos ſub cœlis, Domine.

CAPUT IV.

ALEPH.

1. QUomodo obſcuratum eſt aurum, mutatus eſt color optimus, diſperſi ſunt lapides Sanctuarii in capite omnium platearum?

BETH.

2. Filii Sion inclyti, & amicti auro primo: quomodo reputati ſunt in vaſa teſtea, opus manuum figuli?

GHIMEL.

3. Sed & lamiæ nudaverunt mammam, lactaverunt catulos ſuos: filia populi mei crudelis, quaſi ſtruthio in deſerto.

DALETH.

4. Adhæſit lingua lactentis ad palatum ejus in ſiti: parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis.

HE.

5. Qui veſcebantur voluptuosè, interierunt in viis: qui nutriebantur in croceis, amplexati ſunt ſtercora.

VAU.

6. Et major effecta eſt iniquitas filiæ populi mei peccato Sodomorum, ‖ quæ ſubverſa eſt in momento, & non ceperunt in ea manus. ‖ Gen. 19. 24.

ZAIN.

7. Candidiores Nazaræi ejus nive, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, ſapphiro pulchriores.

HETH.

8. Denigrata eſt ſuper carbones facies eorum, & non ſunt cogniti in plateis: adhæſit cutis eorum oſſibus: aruit, & facta eſt quaſi lignum.

TETH.

9. Melius fuit occiſis gladio, quàm interfectis fame: quoniam iſti extabuerunt conſumpti à ſterilitate terræ.

JOD.

10. Manus mulierum miſericordium coxerunt filios ſuos: facti ſunt cibus earum, in contritione filiæ populi mei.

CAPH.

11. Complevit Dominus furorem ſuum, effudit iram indignationis ſuæ: & ſuccendit ignem in Sion, & devoravit fundamenta ejus.

LAMED.

12. Non crediderunt reges terræ, & univerſi habitatores orbis, quoniam ingrederetur hoſtis & inimicus per portas Jeruſalem.

MEM.

13. Propter peccata prophetarum ejus, & iniquitates ſacerdotum ejus, qui effuderunt in medio ejus ſanguinem juſtorum.

NUN.

14. Erraverunt cæci in plateis, polluti ſunt in ſanguine: cùmque non poſſent, tenuerunt lacinias ſuas.

SAMECH.

15. Recedite polluti, clamaverunt eis: recedite, abite, nolite tangere: jurgati quippe ſunt, & commoti: dixerunt inter Gentes: Non addet ultrà ut habitet in eis.

PHE.

16. Facies Domini diviſit eos, non addet ut reſpiciat eos: facies ſacerdotum non erubuerunt, neque ſenum miſerti ſunt.

AIN.

17. Cùm adhuc ſubſiſteremus, defecerunt oculi noſtri ad auxilium noſtrum vanum, cùm reſpiceremus attenti ad gentem, quæ ſalvare non poterat.

SADE.

18. Lubricaverunt veſtigia noſtra in itinere platearum noſtrarum, appropinquavit finis noſter: completi ſunt dies noſtri, quia venit finis noſter.

COPH.

19. Velociores fuerunt perſecutores noſtri aquilis cœli: ſuper montes perſecuti ſunt nos, in deſerto inſidiati ſunt nobis.

RES.

20. Spiritus oris noſtri Chriſtus Dominus captus eſt in peccatis noſtris: cui diximus: In umbra tua vivemus in Gentibus.

SIN.

21. Gaude, & lætare filia Edom, quæ habitas in terra Hus: ad te quoque perveniet calix, inebriaberis, atque nudaberis.

THAU.

22. Completa eſt iniquitas tua filia, Sion, non addet ultrà ut tranſmigret te: viſitavit iniquitatem tuam filia Edom, diſcooperuit peccata tua.

ORATIO JEREMIÆ PROPHETÆ.

CAPUT QUINTUM.

1. RECORDARE Domine quid acciderit nobis: intuere, & reſpice opprobrium noſtrum.

2. Hæreditas noſtra verſa eſt ad alienos: domus noſtræ ad extraneos.

3. Pupilli facti ſumus abſque patre, matres noſtræ quaſi viduæ.

4. Aquam noſtram pecunia bibimus: ligna noſtra pretio comparavimus.

5. Cervicibus noſtris minabamur, laſſis non dabatur requies.

6. Ægypto dedimus manum, & Aſſyriis, ut ſaturaremur pane.

7. Patres noſtri peccaverunt, & non ſunt: & nos iniquitates eorum portavimus.

8. Servi dominati ſunt noſtri: non fuit qui redimeret de manu eorum.

9. In animabus noſtris afferebamus panem nobis, à facie gladii in deſerto.

10. Pellis noſtra, quaſi clibanus exuſta eſt à facie tempeſtatum famis.

11. Mulieres in Sion humiliaverunt, & virgines in civitatibus Juda.

12. Principes manu ſuſpenſi ſunt: facies ſenum non erubuerunt.

13. Adoleſcentibus impudicè abuſi ſunt: & pueri in ligno corruerunt.

14. Senes defecerunt de portis, juvenes de choro pſallentium.

15. Defecit gaudium cordis noſtri: verſus eſt in luctum chorus noſter.

16. Cecidit corona capitis noſtri: væ nobis, quia peccavimus.

17. Propterea mœſtum factum eſt cor noſtrum, ideò contenebrati ſunt oculi noſtri.

18. Propter montem Sion quia diſperiit, vulpes ambulaverunt in eo.

19. Tu autem Domine in æternum permanebis, ſolium tuum in generationem & generationem.

20. Quare in perpetuum oblivíſceris noſtri? derelinques nos in longitudine dierum?

21. Converte nos Domine ad te, & convertemur: innova dies noſtros, ſicut à principio:

22. Sed projiciens repuliſti nos, iratus es contra nos vehementer.

PROPHETIA BARUCH.

BARUCH *Hebraicè* Benedictum *ſignificat, qualis certè fuit vir ille, qui nobili Judæorum proſapia oriundus, ſcribæ officium Jeremiæ præſtare non abnuit, ejuſque aſſecla & omnium laborum ac periculorum particeps fuit. Huic enim ad mortem uſque conſtanter adhæſit: etiam cùm per Johanan in Ægyptum abductus eſt, ubi ab impiis Judæis lapidibus obrutus dicitur, quòd ejus monita ac reprehenſiones jam ferre non poſſent.*

Hunc autem librum Baruch in Babylonia ſcripſiſſe nominatim dicitur hìc v. 1. Quo verò tempore in Babyloniam ierit, minimè dicitur. Opinantur alii poſt mortem demum Jeremiæ id factum; quòd ibi verſ. 2. incendium Jeroſolymorum memoretur, quaſi jam peractum. Alii verò ante everſum templum; quòd quædam hìc narrentur de ſacrificiis vaſiſque redimendis ac reponendis, quæ de eo adhuc ſtante intelligenda videantur. Itaque Baruchum in ea legatione fuiſſe putant illi, quæ anno 4. Sedeciæ adſcribitur ab Jeremia 51. v. 59. cujus princeps erat Saraias, Baruchi frater. His enim Jeremias, ſua de excidio Babilonico vaticinia, quæ cap. 50. 51. & 52. habentur, tradiderat perlegenda captivis, ac poſteà in Euphratem projicienda. Anno verò ſequenti, cùm reditum maturarent, Baruchum volunt iidem, hoc ſcriptum concinnaſſe, & cum Rege aliiſque qui Babylone erant, communicaſſe; tum ut ipſorum dolorem conſolaretur, tum ut ex eorum ſententia atque conſilio, collectaque pecunia, populi, qui adhuc Jeroſolymis ſupererat, calamitatibus ſubveniret. Id ut efficiant volunt annum 5. qui ibi adſcribitur v. 2. numerandum eſſe à deportatione Jechoniæ, ut ſit ann. Mundi 3409. Immò & memoratum incendium tunc quoque cœptum eſſe, cùm primùm in poteſtatem hoſtium venit Jeruſalem, ſed poſteà reſtinctum, ac capto demùm Sedecia, templum denuò & urbem deflagraſſe. Harum ſententiarum quæ probabilior ſit, videat prudens lector. Baruchum verò Hebraicè aut Chaldaicè ſcripſiſſe, ſuadent cùm tempus, & locus, tum ipſa phraſi, quæ paſſim ad Hebræam accedit. Verùm exemplar Hebraicum, jam olim intercidit, verſione Græca ac Latina ſuperſtite. Ad finem libri ſui adjecit Baruch Epiſtolam Jeremiæ ad deportandos, qua illi adversùs idola & idololatriam confirmantur, habeturque hìc capite 6. ſive ultimo.

CAPUT PRIMUM.

Judæi à Babylone mittunt ad eos qui erant in Jeruſalem librum Baruch, unà cum collectis pecuniis, ut oblatis holocauſtis orent pro ipſis, & pro Nabuchodonoſor, filioque ejus Balthaſſar: ac confitentur peccata ſua.

1. ET hæc verba libri, quæ ſcri-
pſit Baruch filius Neriæ, fi-
lii Maaſiæ, filii Sedeciæ, fi-
lii Sedei, filii Helciæ, in Ba-
bylonia,
2. in anno quinto, in ſeptimo die men-
ſis, in tempore quo ceperunt Chaldæi Je-
ruſalem, & ſuccenderunt eam igni.
3. Et legit Baruch verba libri hujus ad au-
res Jechoniæ filii Joakim regis Juda, & ad
aures univerſi populi venientis ad librum:
4. & ad aures potentium filiorum regum,
& ad aures presbyterorum, & ad aures po-
puli, à minimo uſque ad maximum eorum
omnium habitantium in Babylonia, ad flu-
men Sodi.
5. Qui audientes plorabant, & jejunabant,
& orabant in conſpectu Domini.
6. Et collegerunt pecuniam ſecundùm quod
potuit uniuſcujuſque manus,
7. & miſerunt in Jeruſalem ad Joakim
filium Helciæ filii Salom Sacerdotem, &
ad Sacerdotes, & ad omnem populum, qui
inventi ſunt cum eo in Jeruſalem:
8. cùm acciperet * vaſa templi Domini,
quæ ablata fuerant de templo, revoca-
re † in terram Juda decima die menſis Si-
van, vaſa argentea, quæ fecit Sedecias fi-
lius Joſiæ rex Juda,
9. poſteaquàm cepiſſet Nabuchodonoſor

* ἐν τῷ λαβεῖν αὐτὸν, poſteaquàm accepiſſet ipſe, ſc. Baruch.

† i. ἀποστρέψαι, ad revocanda & reſtituenda illa.

Digitized by Google

rex Babylonis Jechoniam, & principes, & cunctos potentes, & populum terræ ab Jeruſalem, & duxit eos vinctos in Babylonem.

10. Et dixerunt: Ecce miſimus ad vos pecunias, de quibus emite holocautomata, & thus, & facite manna, & offerte pro peccato ad aram Domini Dei noſtri:

11. & orate pro vita Nabuchodonoſor regis Babylonis, & pro vita Balthaſſar filii ejus, ut ſint dies eorum ſicut dies cœli ſuper terram:

12. & ut det Dominus virtutem nobis, & illuminet oculos noſtros ut vivamus ſub umbra Nabuchodonoſor regis Babylonis, & ſub umbra Balthaſſar filii ejus, & ſerviamus eis multis diebus, & inveniamus gratiam in conſpectu eorum.

13. Et pro nobis ipſis orate ad Dominum Deum noſtrum: quia peccavimus Domino Deo noſtro, & non eſt averſus furor ejus à nobis uſque in hunc diem.

14. Et legite librum iſtum, quem miſimus ad vos recitari in templo Domini, in die ſolemni, & in die opportuno:

|| *Infr. 2. 6.* 15. || & dicetis: Domino Deo noſtro juſtitia, nobis autem confuſio faciei noſtræ: ſicut eſt dies hæc omni Juda, & habitantibus in Jeruſalem,

16. Regibus noſtris, & principibus noſtris, & ſacerdotibus noſtris, & prophetis noſtris, & patribus noſtris.

|| *Dan. 9. 5.* 17. || Peccavimus ante Dominum Deum noſtrum, & non credidimus, diffidentes in eum:

18. & non fuimus ſubjectibiles illi, & non audivimus vocem Domini Dei noſtri, ut ambularemus in mandatis ejus, quæ dedit nobis.

19. A die, qua eduxit patres noſtros de terra Ægypti uſque ad diem hanc, eramus incredibiles ad Dominum Deum noſtrum: & diſſipati receſſimus, ne audiremus vocem ipſius.

|| *Deut. 28. 15.* 20. || Et adhæſerunt nobis multa mala, & maledictiones, quæ conſtituit Dominus Moyſi ſervo ſuo: qui eduxit patres noſtros de terra Ægypti, dare nobis terram fluentem lac & mel, ſicut hodierna die.

21. Et non audivimus vocem Domini Dei noſtri ſecundùm omnia verba prophetarum, quos miſit ad nos:

22. & abivimus unuſquiſque in ſenſum cordis noſtri maligni, operari diis alienis, facientes mala ante oculos Domini Dei noſtri.

CAPUT II.

Judæi in captivitate confitentur propter peccata ſua contigiſſe ſibi mala quæ Deus per prophetas ſuos fuerat comminatus: fuſis ergo precibus petunt miſericordiam, quam per Moyſen fuerat pollicitus ſe reſipiſcentibus daturum.

1. PRopter quod ſtatuit Dominus Deus noſter verbum ſuum, quod locutus eſt ad nos, & ad judices noſtros, qui judicaverunt Iſrael, & ad reges noſtros, & ad principes noſtros, & ad omnem Iſrael, & Juda:

2. ut adduceret Dominus ſuper nos mala magna, quæ non ſunt facta ſub cœlo, quemadmodum facta ſunt in Jeruſalem, || ſecundum quæ ſcripta ſunt in lege Moyſi, || *Deut. 28. 53.*

3. ut manducaret homo carnes filii ſui, & carnes filiæ ſuæ.

4. Et dedit eos ſub manu regum omnium, qui ſunt in circuitu noſtro, in improperium, & in deſolationem in omnibus populis, in quibus nos diſperſit Dominus.

5. Et facti ſumus ſubtus, & non ſuprà: quia peccavimus Domino Deo noſtro, non obaudiendo voci ipſius.

6. || Domino Deo noſtro juſtitia; nobis autem, & patribus noſtris confuſio faciei, ſicut eſt dies hæc. || *Sup. 1. 15.*

7. Quia locutus eſt Dominus ſuper nos omnia mala hæc, quæ venerunt ſuper nos,

8. & non ſumus deprecati faciem Domini Dei noſtri, ut reverteremur unuſquiſque noſtrum à viis noſtris peſſimis.

9. Et vigilavit Dominus in malis, & adduxit ea ſuper nos: quia juſtus eſt Dominus in omnibus operibus ſuis, quæ mandavit nobis:

10. & non audivimus vocem ipſius, ut iremus in præceptis Domini, quæ dedit ante faciem noſtram.

11. || Et nunc Domine Deus Iſrael, qui eduxiſti populum tuum de terra Ægypti in manu valida, & in ſignis, & in prodigiis, & in virtute tua magna, & in brachio excelſo, & feciſti tibi nomen ſicut eſt dies iſte: || *Dan. 9. 15.*

12. peccavimus, impiè egimus, iniquè geſſimus, Domine Deus noſter, in omnibus juſtitiis tuis.

13. Avertatur ira tua à nobis: quia derelicti ſumus pauci inter gentes, ubi diſperſiſti nos.

14. Exaudi Domine preces noſtras, & orationes noſtras, & educ nos propter te: & da nobis invenire gratiam ante faciem eorum, qui nos abduxerunt:

15. ut ſciat omnis terra quia tu es Dominе Deus noſter, & quia nomen tuum invocatum eſt ſuper Iſrael, & ſuper genus ipſius.

16. || Reſpice Domine de domo ſancta tua in nos, & inclina aurem tuam, & exaudi nos. || *Deut. 26. 15. Iſai. 63. 15.*

17. || Aperi oculos tuos, & vide: || quia non mortui, qui ſunt in inferno, quorum ſpiritus acceptus eſt à viſceribus ſuis, dabunt honorem, & juſtificationem Domino: || *Iſai. 37. 17. & 64. 9.* || *Pſal. 113. 17.*

18. ſed anima, quæ triſtis eſt ſuper magnitudine mali, & incedit curva, & infirma, & oculi deficientes, & anima eſuriens dat tibi gloriam & juſtitiam Domino.

19. Quia non ſecundùm juſtitias patrum noſtrorum nos fundimus preces, & petimus miſericordiam ante conſpectum tuum Domine Deus noſter:

20. ſed quia miſiſti iram tuam, & furorem tuum ſuper nos, ſicut locutus es in manu puerorum tuorum prophetarum, dicens:

21. Sic dicit Dominus: Inclinate humerum veſtrum, & cervicem veſtram, & opera facite regi Babylonis: & ſedebitis in terra, quam dedi patribus veſtris.

22. Quòd ſi non audieritis vocem Domini Dei veſtri operari regi Babyloniæ: defectionem veſtram faciam de civitatibus Juda, & à foris Jeruſalem,

23. & auferam à vobis vocem jucunditatis, & vocem gaudii, & vocem ſponſi, & vocem ſponſæ. & erit omnis terra ſine veſtigio ab inhabitantibus eam.

24. Et non audierunt vocem tuam, ut operarentur regi Babylonis: & ſtatuiſti verba tua, quæ locutus es in manibus puerorum tuorum prophetarum, ut transferrentur oſſa regum noſtrorum, & oſſa patrum noſtrorum de loco ſuo;

25. & ecce projecta ſunt in calore ſolis, & in gelu noctis: & mortui ſunt in doloribus peſſimis, & in fame, & in gladio, & in emiſſione.

26. Et poſuiſti templum, in quo invocatum eſt nomen tuum in ipſo, ſicut hæc dies, * propter iniquitatem domus Iſrael, & domus Juda.

* ſ oſtendit.

27. Et feciſti in nobis Domine Deus noſter ſecundùm omnem bonitatem tuam, & ſecundùm omnem miſerationem tuam illam magnam:

28. Sicut locutus es in manu pueri tui Moyſi, in die qua præcepiſti ei ſcribere legem tuam coram filiis Iſrael,

29. dicens: ‖ Si non audieritis vocem meam, multitudo hæc magna convertetur in minimam inter Gentes, quò ego eos diſpergam:

‖ Levit. 26, 14. Deut. 28, 15.

30. quia ſcio quòd me non audiet populus: populus eſt enim dura cervice; & convertetur ad cor ſuum in terra captivitatis ſuæ:

31. & ſcient quia ego ſum Dominus Deus eorum, & dabo eis cor, & intelligent: aures, & audient.

32. Et laudabunt me in terra captivitatis ſuæ, & memores erunt nominis mei.

33. Et avertent ſe à dorſo ſuo duro, & à malignitatibus ſuis: quia reminiſcentur viam patrum ſuorum qui peccaverunt in me.

34. Et revocabo illos in terram, quam juravi patribus eorum, Abraham, Iſaac, & Jacob, & dominabuntur ejus: & multiplicabo eos, & non minorabuntur.

35. Et ſtatuam illis teſtamentum alterum ſempiternum, ut ſim illis in Deum, & ipſi erunt mihi in populum: & non movebo ampliùs populum meum, filios Iſrael, à terra quam dedi illis.

CAPUT III.

Perſeverant confiteri peccata ſua & patrum ſuorum, obſecrantes Deum pro miſericordia; Iſrael in captivitatem ductus eſt, eo quòd dereliquerit viam ſapientiæ, quæ non invenitur à potentibus, divitibus, aut gigantibus: ſed populo Iſrael tradita fuerat à Deo, cui omnes ſuæ creaturæ obediunt: additurque de Chriſti adventu in carne.

1. ET nunc Domine omnipotens, Deus Iſrael, anima in anguſtiis, & ſpiritus anxius clamat ad te:

2. audi Domine, & miſerere, quia Deus es miſericors, & miſerere noſtri: quia peccavimus ante te.

3. Quia tu ſedes in ſempiternum, & nos peribimus in ævum?

4. Domine omnipotens, Deus Iſrael, audi nunc orationem mortuorum Iſrael, & filiorum ipſorum, qui peccaverunt ante te, & non audierunt vocem Domini Dei ſui, & agglutinata ſunt nobis mala.

5. Noli meminiſſe iniquitatum patrum noſtrorum, ſed memento manus tuæ, & nominis tui in tempore iſto:

6. quia tu es Dominus Deus noſter, & laudabimus te Domine:

7. quia propter hoc dediſti timorem tuum in cordibus noſtris, & ut invocemus nomen tuum, & laudemus te in captivitate noſtra; quia convertimur ab iniquitate patrum noſtrorum, qui peccaverunt ante te.

8. Et ecce nos in captivitate noſtra ſumus hodie, qua nos diſperſiſti in improperium, & in maledictum, & in peccatum; ſecundùm omnes iniquitates patrum noſtrorum, qui receſſerunt à te Domine Deus noſter.

9. ‡ Audi Iſrael mandata vitæ: auribus percipe, ut ſcias prudentiam.

‡ SABB. SANCTO PROPHETIA 7. Item SABBATO PENTEC. PROPH. 5.

10. Quid eſt Iſrael quòd in terra inimicorum es?

11. Inveteraſti in terra aliena, coinquinatus es cum mortuis: deputatus es cum deſcendentibus in infernum.

12. Dereliquiſti fontem ſapientiæ:

13. nam ſi in via Dei ambulaſſes, habitaſſes utique in pace ſempiterna.

14. Diſce ubi ſit prudentia, ubi ſit virtus, ubi ſit intellectus: ut ſcias ſimul ubi ſit longiturnitas vitæ & victus, ubi ſit lumen oculorum, & pax.

15. Quis invenit locum ejus? & quis intravit in theſauros ejus?

16. Ubi ſunt principes Gentium, & qui dominantur ſuper beſtias, quæ ſunt ſuper terram?

17. Qui in avibus cæli ludunt,

18. qui argentum theſaurizant, & aurum, in quo confidunt homines, & non eſt finis acquiſitionis eorum? qui argentum fabricant & ſoliciti ſunt, nec eſt inventio operum illorum?

19. exterminati ſunt, & ad inferos deſcenderunt, & alii loco eorum ſurrexerunt.

20. Juvenes viderunt lumen, & habitaverunt ſuper terram: viam autem diſciplinæ ignoraverunt,

21. neque intellexerunt ſemitas ejus, neque filii eorum ſuſceperunt eam, à facie ipſorum longè facta eſt:

22. non eſt audita in terra Chanaan, neque viſa eſt in Theman.

23. Filii quoque Agar, qui exquirunt prudentiam, quæ de terra eſt, negotiatores Merrhæ, & Theman, & fabulatores, & exquiſitores prudentiæ & intelligentiæ: viam autem ſapientiæ neſcierunt, neque commemorati ſunt ſemitas ejus.

24. O Iſrael quàm magna eſt domus Dei, & ingens locus poſſeſſionis ejus!

25. Magnus eſt, & non habet finem: excelſus & immenſus.

26. Ibi fuerunt gigantes nominati illi, qui ab initio fuerunt, ſtatura magna, ſcientes bellum.

27. Non hos elegit Dominus, neque viam diſciplinæ invenerunt: propterea perierunt.

28. Et quoniam non habuerunt ſapientiam, interierunt propter ſuam inſipientiam.

29. Quis aſcendit in cælum, & accepit eam, & eduxit eam de nubibus?

30. Quis transfretavit mare, & invenit illam? & attulit illam ſuper aurum electum?

31. Non eſt qui poſſit ſcire vias ejus, neque qui exquirat ſemitas ejus:

32. ſed qui ſcit univerſa, novit eam, & adinvenit eam prudentia ſua: qui præparavit terram in æterno tempore, & replevit eam pecudibus, & quadrupedibus:

33. qui emittit lumen, & vadit: & vocavit illud, & obedit illi in tremore.

34. Stellæ autem dederunt lumen in cuſtodiis ſuis, & lætatæ ſunt:

35. vocatæ ſunt, & dixerunt: Adſumus, & luxerunt ei cum jucunditate, qui fecit illas.

36. Hic eſt Deus noſter, & non æſtimabitur alius adverſus eum.

37. Hic adinvenit omnem viam diſciplinæ, & tradidit illam Jacob puero ſuo, & Iſrael dilecto ſuo.

38. Poſt hæc in terris viſus eſt, & cum hominibus converſatus eſt.

CAPUT IV.

Jeruſalem ſuam luget deſolationem, hortaturque filios ſuos ut forti ſint animo: nam ſicut propter ipſorum peccata Deus eos tradidit adverſariis, ita eis liberatis, puniet hoſtes ipſorum.

1. Hic liber mandatorum Dei, & lex, quæ eſt in æternum: omnes qui tenent eam, pervenient ad vitam: qui autem dereliquerunt eam, in mortem.

2. Convertere Jacob, & apprehende eam, ambula per viam ad ſplendorem ejus contra lumen ejus.

3. Ne tradas alteri gloriam tuam, & dignitatem tuam genti alienæ.

4. Beati ſumus Iſrael: quia quæ Deo placent, manifeſta ſunt nobis.

5. Animæquior eſto populus Dei, memorabilis Iſrael:

6. venumdati eſtis Gentibus non in perditionem: ſed propter quod in ira ad iracundiam provocaſtis Deum, traditi eſtis adverſariis.

7. Exacerbaſtis enim eum, qui fecit vos, Deum æternum, immolantes dæmoniis, & non Deo.

8. Obliti enim eſtis Deum, qui nutrivit vos, & contriſtaſtis nutricem veſtram Jeruſalem.

9. Vidit enim iracundiam à Deo venientem vobis, & dixit: Audite confines Sion, adduxit enim mihi Deus luctum magnum.

10. Vidi enim captivitatem populi mei, filiorum meorum, & filiarum, quam ſuperduxit illis æternus.

11. Nutrivi enim illos cum jucunditate: dimiſi autem illos cum fletu & luctu.

12. Nemo gaudeat ſuper me viduam, & deſolatam: à multis derelicta ſum propter peccata filiorum meorum, quia declinaverunt à lege Dei.

13. Juſtitias autem ipſius neſcierunt, nec ambulaverunt per vias mandatorum Dei, neque per ſemitas veritatis ejus cum juſtitia ingreſſi ſunt.

14. Veniant confines Sion, & memorentur captivitatem filiorum, & filiarum meorum, quam ſuperduxit illis æternus.

15. Adduxit enim ſuper illos gentem de longinquo, gentem improbam, & alterius linguæ:

16. qui non ſunt reveriti ſenem, neque puerorum miſerti ſunt, & abduxerunt dilectos viduæ, & à filiis unicam deſolaverunt.

17. Ego autem quid poſſum adjuvare vos?

18. Qui enim adduxit ſuper vos mala, ipſe vos eripiet de manibus inimicorum veſtrorum.

19. Ambulate filii, ambulate: ego enim derelicta ſum ſola.

20. Exui me ſtola pacis, indui autem me ſacco obſecrationis, & clamabo ad Altiſſimum in diebus meis.

21. Animæquiores eſtote filii, clamate ad Dominum, & eripiet vos de manu principum inimicorum.

22. Ego enim ſperavi in æternum ſalutem veſtram: & venit mihi gaudium à ſancto ſuper miſericordia, quæ veniet vobis ab æterno ſalutari noſtro.

23. Emiſi enim vos cum luctu & ploratu: reducet autem vos mihi Dominus cum gaudio & jucunditate in ſempiternum.

24. Sicut enim viderunt vicinæ Sion captivitatem veſtram à Deo, ſic videbunt & in celeritate ſalutem veſtram à Deo, quæ ſuperveniet vobis cum honore magno, & ſplendore æterno.

25. Filii patienter ſuſtinete iram, quæ ſupervenit vobis: perſecutus eſt enim te inimicus tuus, ſed citò videbis perditionem ipſius, & ſuper cervices ipſius aſcendes.

26. Delicati mei ambulaverunt vias aſperas: ducti ſunt enim ut grex direptus ab inimicis.

27. Animæquiores eſtote filii, & proclamate ad Dominum: erit enim memoria veſtra ab eo, qui duxit vos.

28. Sicut enim fuit ſenſus veſter ut erraretis à Deo: decies tantùm iterum convertentes requiretis eum.

29. Qui enim induxit vobis mala, ipſe rurſum adducet vobis ſempiternam jucunditatem ſalute veſtra.

30. Animæquior eſto Jeruſalem, exhortatur enim te, qui te nominavit.

31. Nocentes peribunt, qui te vexaverunt: & qui gratulati ſunt in tua ruina, punientur:

32. civitates, quibus ſervierunt filii tui, punientur: & quæ accepit filios tuos.

33. Sicut enim gaviſa eſt in tua ruina, & lætata eſt in caſu tuo, ſic contriſtabitur in ſua deſolatione.

34. Et amputabitur exultatio multitudinis ejus, & gaudimonium ejus erit in luctum.

35. Ignis enim ſuperveniet ei ab æterno in longiturnis diebus, & habitabitur à dæmoniis in multitudine temporis.

36. || Circumſpice Jeruſalem ad Orientem, Infr. 5. 5.

& vide

& vide jucunditatem à Deo tibi venientem.

37. Ecce enim veniunt filii tui, quos dimiſiſti diſperſos, veniunt collecti ab Oriente uſque ad Occidentem, in verbo Sancti gaudentes in honorem Dei.

CAPUT V.

Jubetur Jeruſalem luctum exuere, eò quòd filii ejus cum ignominia ducti in captivitatem, cum gloria ſint ad eum reducendi.

1. EXue te Jeruſalem ſtola luctus, & vexationis tuæ: & indue te decore, & honore ejus, quæ à Deo tibi eſt, ſempiternæ gloriæ.

2. Circumdabit te Deus diploide juſtitiæ, & imponet mitram capiti honoris æterni.

3. Deus enim oſtendet ſplendorem ſuum in te, omni qui ſub cælo eſt.

4. Nominabitur enim tibi nomen tuum à Deo in ſempiternum: Pax juſtitiæ, & honor pietatis.

|| Sap. 4. 36. 5. Exurge Jeruſalem, & ſta in excelſo: || & circumſpice ad Orientem, & vide collectos filios tuos ab Oriente ſole uſque ad Occidentem, in verbo Sancti gaudentes Dei memoria.

6. Exierunt enim abs te pedibus ducti ab inimicis: adducet autem illos Dominus ad te portatos in honore ſicut filios regni.

7. Conſtituit enim Deus humiliare omnem montem excelſum, & rupes perennes, & convalles replere in æqualitatem terræ: ut ambulet Iſrael diligenter in honorem Dei.

8. Obumbraverunt autem & ſilvæ, & omne lignum ſuavitatis Iſrael ex mandato Dei.

9. Adducet enim Deus Iſrael cum jucunditate in lumine majeſtatis ſuæ, cum miſericordia, & juſtitia, quæ eſt ex ipſo.

CAPUT VI.

Judæos apud Babylonios captivos vaticinatur Jeremias poſt ſeptem generationes liberandos: hortaturque, ut ſibi caveant ab illorum idololatria, oſtendens à plurimis effectibus imbecillia eſſe idola, penituſque ſenſu carentia, ac vaniſſima.

Ann. M. 3405. Ant. Chr. 599. EXemplar epiſtolæ, quam miſit Jeremias ad abducendos captivos in Babylonem à rege Babyloniorum, ut annuntiaret illis ſecundùm quod præceptum eſt illi à Deo.

|| Jerem. 25. 9. 1. || PROPTER peccata, quæ peccaſtis ante Deum, abducemini in Babyloniam captivi à Nabuchodonoſor rege Babyloniorum.

2. Ingreſſi itaque in Babylonem, eritis ibi annis plurimis, & temporibus longis, uſque ad generationes ſeptem: poſt hoc autem educam vos inde cum pace.

|| Iſaia 44. 9. 3. || Nunc autem videbitis in Babylonia deos aureos, & argenteos, & lapideos, & ligneos in humeris portari, oſtentantes metum Gentibus.

4. Videte ergo ne vos ſimiles efficiamini factis alienis, & metuatis, & metus vos capiat in ipſis.

5. Viſa itaque turba de retro, & ab antè, adorantes, dicite in cordibus veſtris: Te oportet adorari Domine.

6. Angelus enim meus vobiſcum eſt: ipſe autem exquiram animas veſtras.

7. Nam lingua ipſorum polita à fabro, ipſa etiam inaurata & inargentata, falſa ſunt, & non poſſunt loqui.

8. Et ſicut virgini amanti ornamenta: ita accepto auro fabricati ſunt.

9. Coronas certè aureas habent ſuper capita ſua dii illorum: unde ſubtrahunt ſacerdotes ab eis aurum, & argentum, & erogant illud in ſemetipſos.

10. Dant autem & ex ipſo proſtitutis, & meretrices ornant: & iterùm cùm receperint illud à meretricibus, ornant deos ſuos.

11. Hi autem non liberantur ab ærugine & tinea.

12. Opertis autem illis veſte purpurea, extergunt faciem ipſorum propter pulverem domus, qui eſt plurimus inter eos.

13. Sceptrum autem habet ut homo, ſicut judex regionis, qui in ſe peccantem non interficit.

14. Habet etiam in manu gladium, & ſecurim: ſe autem de bello, & à latronibus non liberat. Unde vobis notum ſit quia non ſunt dii.

15. Non ergo timueritis eos. Sicut enim vas hominis confractum inutile efficitur, tales ſunt & dii illorum.

16. Conſtitutis illis in domo, oculi eorum pleni ſunt pulvere à pedibus introeuntium.

17. Et ſicut alicui qui regem offendit, circumſeptæ ſunt januæ: aut ſicut ad ſepulchrum adductum mortuum, ita tutantur ſacerdotes oſtia clauſuris & ſeris, ne à latronibus expolientur.

18. Lucernas accendunt illis, & quidem multas, ex quibus nullam videre poſſunt: ſunt autem ſicut trabes in domo.

19. Corda verò eorum dicunt elingere ſerpentes, qui de terra ſunt, dum comedunt eos, & veſtimentum ipſorum, & non ſentiunt.

20. Nigræ ſunt facies eorum à fumo, qui in domo fit.

21. Supra corpus eorum, & ſupra caput eorum volant noctuæ, & hirundines, & aves etiam, ſimiliter & cattæ.

22. Unde ſciatis quia non ſunt dii: Ne ergo timueritis eos.

23. Aurum etiam quod habent, ad ſpeciem eſt. Niſi aliquis exterſerit æruginem, non fulgebunt: neque enim dum conflarentur, ſentiebant.

24. Ex omni pretio empta ſunt, in quibus ſpiritus non ineſt ipſis.

25. || Sine pedibus in humeris portantur, oſtentantes ignobilitatem ſuam hominibus. || Iſaia 46. 7.

Confundantur etiam qui colunt ea.

26. Propterea ſi ceciderint in terram, à ſemetipſis non conſurgunt: neque ſi quis eum ſtatuerit rectum, per ſemetipſum ſtabit: ſed ſicut mortuis munera eorum illis apponentur.

27. Hoſtias illorum vendunt ſacerdotes ipſorum, & abutuntur: ſimiliter & mulieres eorum decerpentes, neque infirmo neque mendicanti aliquid impertiunt.

28. De ſacrificiis eorum fœtæ & menſtruatæ contingunt. Scientes itaque ex his quia non ſunt dii, ne timeatis eos.

29. Unde enim vocantur dii? Quia mulieres

appo-

Digitized by Google

apponunt diis argenteis, & aureis, & ligneis:

30. & in domibus eorum ſacerdotes ſedent, habentes tunicas ſciſſas, & capita, & barbam raſam, quorum capita nuda ſunt.

31. Rugiunt autem clamantes contra deos ſuos, ſicut in cœna mortui.

32. Veſtimenta eorum auferunt ſacerdotes, & veſtiunt uxores ſuas, & filios ſuos.

33. Neque ſi quid mali patiuntur ab aliquo, neque ſi quid boni, poterunt retribuere: neque regem conſtituere poſſunt, neque auferre.

34. Similiter neque dare divitias poſſunt, neque malum retribuere. Si quis illis votum voverit, & non reddiderit; neque hoc requirunt.

35. Hominem à morte non liberant, neque infirmum à potentiori eripiunt.

36. Hominem cæcum ad viſum non reſtituunt, de neceſſitate hominem non liberabunt:

37. Viduæ non miſerebuntur, neque orphanis benefacient.

38. Lapidibus de monte ſimiles ſunt dii illorum, lignei, & lapidei, & aurei, & argentei. Qui autem colunt ea, confundentur.

39. Quomodo ergo æſtimandum eſt, aut dicendum, illos eſſe deos?

40. Adhuc enim ipſis Chaldæis non honorantibus ea: qui cùm audierint mutum non poſſe loqui, offerunt illud ad Bel, poſtulantes ab eo loqui:

41. quaſi poſſint ſentire qui non habent motum, & ipſi cùm intellexerint, relinquent ea: ſenſum enim non habent ipſi dii illorum.

42. Mulieres autem circumdatæ funibus in viis ſedent, ſuccendentes oſſa olivarum.

43. Cùm autem aliqua ex ipſis attracta ab aliquo tranſeunte dormierit cum eo, proximæ ſuæ exprobrat quòd ea non ſit digna habita, ſicut ipſa, neque funis ejus diruptus ſit.

44. Omnia autem quæ illis fiunt, falſa ſunt. Quomodo æſtimandum aut dicendum eſt, illos eſſe deos?

45. A fabris autem, & ab aurificibus facta ſunt. Nihil aliud erunt, niſi id quod volunt eſſe ſacerdotes.

46. Artifices etiam ipſi, qui ea faciunt, non ſunt multi temporis. Numquid ergo poſſunt ea quæ fabricata ſunt ab ipſis eſſe dii?

47. Reliquerunt autem falſa, & opprobrium poſteà futuris.

48. Nam cùm ſupervenerit illis prælium, & mala, cogitant ſacerdotes apud ſe, ubi ſe abſcondant cum illis.

49. Quomodo ergo ſentiri debeant quoniam dii ſunt, qui nec de bello ſe liberant, neque de malis ſe eripiunt?

50. Nam cùm ſint lignea, inaurata, & inargentata, ſcietur poſteà quia falſa ſunt, ab univerſis Gentibus & regibus: quæ manifeſta ſunt quia non ſunt dii, ſed opera manuum hominum, & nullum Dei opus cum illis.

51. Unde ergo notum eſt, quia non ſunt dii, ſed opera manuum hominum, & nullum Dei opus in ipſis eſt?

52. Regem regioni non ſuſcitant, neque pluviam hominibus dabunt.

53. Judicium quoque non diſcernent, neque regiones liberabunt ab injuria: quia nihil poſſunt, ſicut corniculæ inter medium cæli, & terræ.

54. Etenim cùm inciderit ignis in domum deorum ligneorum, argenteorum, & aureorum, ſacerdotes quidem ipſorum fugient, & liberabuntur: ipſi verò ſicut trabes in medio comburentur.

55. Regi autem, & bello non reſiſtent. Quomodo ergo æſtimandum eſt, aut recipiendum quia dii ſunt?

56. Non à furibus, neque à latronibus ſe liberabunt dii lignei, & lapidei, & inaurati, & inargentati: quibus hi qui fortiores ſunt,

57. aurum, & argentum, & veſtimentum, quo operti ſunt, auferent illis, & abibunt, nec ſibi auxilium ferent.

58. Itaque melius eſt eſſe regem oſtentantem virtutem ſuam: aut vas in domo utile, in quo gloriabitur qui poſſidet illud: vel oſtium in domo, quod cuſtodit quæ in ipſa ſunt; quàm falſi dii.

59. Sol quidem, & luna, ac ſidera cùm ſint ſplendida, & emiſſa ad utilitates, obaudiunt.

60. Similiter & fulgur cùm apparuerit, perſpicuum eſt: idipſum autem & ſpiritus in omni regione ſpirat.

61. Et nubes, quibus cùm imperatum fuerit à Deo perambulare univerſum orbem, perficiunt quod imperatum eſt eis.

62. Ignis etiam miſſus deſuper ut conſumat montes & ſilvas, facit quod præceptum eſt ei. Hæc autem neque ſpeciebus, neque virtutibus uni eorum ſimilia ſunt.

63. Unde neque exiſtimandum eſt, neque dicendum, illos eſſe deos, quando non poſſunt neque judicium judicare, neque quidquam facere hominibus.

64. Scientes itaque quia non ſunt dii, ne ergo timueritis eos.

65. Neque enim regibus maledicent, neque benedicent.

66. Signa etiam in cælo Gentibus non oſtendunt, neque ut ſol lucebunt, neque illuminabunt ut luna.

67. Beſtiæ meliores ſunt illis, quæ poſſunt fugere ſub tectum, ac prodeſſe ſibi.

68. Nullo itaque modo nobis eſt manifeſtum quia ſunt dii: propter quod ne timeatis eos.

69. Nam ſicut in cucumerario formido nihil cuſtodit: ita ſunt dii illorum lignei, & argentei, & inaurati.

70. Eodem modo & in horto ſpina alba, ſupra quam omnis avis ſedet. Similiter & mortuo projecto in tenebris, ſimiles ſunt dii illorum lignei, & inaurati, & inargentati:

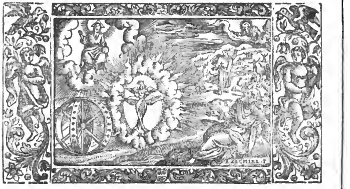
71. A purpura quoque & murice, quæ ſupra illos tineant, ſcietis itaque quia non ſunt dii. Ipſi etiam poſtremò comeduntur, & erunt opprobrium in regione.

72. Melior eſt homo juſtus, qui non habet ſimulacra: nam erit longè ab opprobriis.

PROPHETIA EZECHIELIS.

Sup.4. 36

EZECHIEL, *cujus nomen* fortitudo Dei *explicatur, è nobili Sacerdotum ſtirpe ortus eſt. Inter eos fuit, qui primi omnium evecti fuere cum Jechonia Rege Judæ. Prophetare cœpit in Chaldæa anno 5. deportationis ejuſdem, ad annum uſque 27. id eſt per 22. annos, quorum priores 11. cum undecim poſterioribus* JEREMIÆ *concurrunt. Et certè idem eſt utriuſque prophetiæ argumentum; Et ſi tectius illud paululùm, per ænigmata videlicet & figuras, Ezechiel perſequatur: quod ideò feciſſe videtur, ne Babylonius Judaici populi res innoteſcerent. Quæ ergo* Jeremias *de excidio templi & urbis proponit, necnon de captivitate Babylonica, eadem* Ezechiel *repetit, maximè ut refellat ficta vaticinia pſeudoprophetarum, Jeremiam falſitatis arguentium, pacemque & proſpera omnia prædicantium.* Jeremias *aliis vicinis nationibus per Chaldæos excidium intentat, ita facit* Ezechiel. *Denique ut* Jeremias, *ſic ipſe* Ezechiel *prædicit reditum & liberationem Judæorum è captivitate, Meſſiæ regnum, vocationem gentium, victoriam & inſtaurationem Eccleſiæ, & interitum hoſtium illius.*

CAPUT PRIMUM.

Tempus & locus quibus Ezechieli oſtenſæ ſunt viſiones Dei: nempe in medio ignis ſimilitudo quatuor animalium quæ deſcribuntur, ſimiliter & rotarum, firmamenti, throni, & hominis in throno ſedentis igne circumdati.

1. ET factum eſt in trigeſimo * anno, in quarto, in quinta menſis, cùm eſſem in medio captivorum || juxta fluvium Chobar, aperti ſunt cæli, & vidi viſiones Dei.

* Ineunte: A ſolemni illa ſcilicet redintegratione fœderis, Joſiæ anno 18. facta, ut notant Chaldæus, Hieronym. & alii: A deportatione Jechoniæ anno item quinto ineunte, quarti menſis, quinto die. Et ſic ann. M. 3429. ante C. 519. || Infr. 3. 15. & 10. 20. & 43. 3.

2. In quinta menſis, ipſe eſt annus quintus tranſmigrationis regis Joachin,

3. factum eſt verbum Domini ad Ezechielem filium Buzi ſacerdotem in terra Chaldæorum, ſecus flumen Chobar: & facta eſt ſuper eum ibi manus Domini.

4. Et vidi, & ecce ventus turbinis veniebat ab Aquilone: & nubes magna, & ignis involvens, & ſplendor in circuitu ejus, & de medio ejus quaſi ſpecies electri, id eſt, de medio ignis:

5. & in medio ejus ſimilitudo quatuor animalium: & hic aſpectus eorum, ſimilitudo hominis in eis.

6. Quatuor facies uni, & quatuor pennæ uni.

7. Pedes eorum pedes recti, & planta pedis eorum quaſi planta pedis vituli, & ſcintillæ quaſi aſpectus æris candentis.

8. Et manus hominis ſub pennis eorum in quatuor partibus: & facies, & pennas per quatuor partes habebant.

9. Junctæque erant pennæ eorum alterius ad alterum. Non revertebantur cùm incederent: ſed unumquodque ante faciem ſuam gradiebatur.

10. ‡ Similitudo autem vultus eorum: facies hominis, & facies leonis à dextris ipſorum quatuor: facies autem bovis, à ſiniſtris ipſorum quatuor, & facies aquilæ deſuper ipſorum quatuor.

‡ IN FESTO SS. EVANGELISTAR. MATTH. ET MARC.

11. Facies eorum, & pennæ eorum extentæ deſuper: duæ pennæ ſingulorum jungebantur, & duæ tegebant corpora eorum:

12. & unumquodque eorum coram facie ſua ambulabat: ubi erat impetus ſpiritus, illuc gradiebantur, nec revertebantur cùm ambularent.

13. Et ſimilitudo animalium, aſpectus eorum quaſi carbonum ignis ardentium, & quaſi aſpectus lampadarum. Hæc erat viſio diſcurrens in medio animalium, ſplendor ignis, & de igne fulgur egrediens.

14. Et animalia ibant & revertebantur, in ſimilitudinem fulguris coruſcantis.

15. Cùmque aſpicerem animalia, apparuit rota una ſuper terram juxta animalia, habens quatuor facies:

16. & aſpectus rotarum, & opus earum quaſi viſio maris: & una ſimilitudo ipſarum quatuor: & aſpectus earum & opera, quaſi ſit rota in medio rotæ.

17. Per quatuor partes earum euntes ibant, & non revertebantur cùm ambularent.

|| Inf. 10. 12. 18. Statura quoque erat rotis, & altitudo, & horribilis aſpectus: & || totum corpus oculis plenum in circuitu ipſarum quatuor.

19. Cùmque ambularent animalia, ambulabant pariter & rotæ juxta ea: & cùm elevarentur animalia de terra, elevabantur ſimul & rotæ.

20. Quocumque ibat ſpiritus, illuc eunte ſpiritu, & rotæ pariter elevabantur, ſequentes eum. Spiritus enim vitæ erat in rotis.

21. Cum euntibus ibant, & cum ſtantibus ſtabant: & cum elevatis à terra, pariter elevabantur & rotæ, ſequentes ea: quia ſpiritus vitæ erat in rotis.

22. Et ſimilitudo ſuper capita animalium firmamenti, quaſi aſpectus cryſtalli horribilis, extenti ſuper capita eorum deſuper.

23. Sub firmamento autem pennæ eorum rectæ alterius ad alterum: unumquodque duabus alis velabat corpus ſuum, & alterum ſimiliter velabatur.

24. Et audiebam ſonum alarum, quaſi ſonum aquarum multarum, quaſi ſonum ſublimis Dei: cùm ambularent, quaſi ſonus erat multitudinis ut ſonus caſtrorum: cùmque ſtarent, demittebantur pennæ eorum.

25. Nam cùm fieret vox ſuper firmamentum, quod erat ſuper caput eorum, ſtabant, & ſubmittebant alas ſuas.

26. Et ſuper firmamentum, quod erat imminens capiti eorum, quaſi aſpectus lapidis ſapphiri ſimilitudo throni: & ſuper ſimilitudinem throni, ſimilitudo quaſi aſpectus hominis deſuper.

27. Et vidi quaſi ſpeciem electri, velut aſpectum ignis, intrinſecùs ejus per circuitum: à lumbis ejus & deſuper, & à lumbis ejus uſque deorſum, vidi quaſi ſpeciem ignis ſplendentis in circuitu.

28. Velut aſpectum arcus cùm fuerit in nube in die pluviæ: hic erat aſpectus ſplendoris per gyrum.

CAPUT II.

Roboratur Propheta exterritus, ut intrepidè arguat rebelles filios Iſrael, ſi quomodo tandem ab inveteratis peccatis reſipiſcant; & jubetur comedere librum ſcriptum intus & foris, in quo erant lamentationes, & carmen, & væ.

Eodem ann. 3409 1. HÆc viſio ſimilitudinis gloriæ Domini: & vidi, & cecidi in faciem meam, & audivi vocem loquentis. Et dixit ad me: Fili hominis ſta ſuper pedes tuos, & loquar tecum.

2. Et ingreſſus eſt in me ſpiritus poſtquam locutus eſt mihi, & ſtatuit me ſupra pedes meos: & audivi loquentem ad me,

3. & dicentem: Fili hominis, mitto ego te ad filios Iſrael, ad Gentes apoſtatrices, quæ receſſerunt à me: ipſi & patres eorum prævaricati ſunt pactum meum uſque ad diem hanc.

4. Et filii dura facie, & indomabili corde ſunt, ad quos ego mitto te: & dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus:

5. Si fortè vel ipſi audiant, & ſi fortè quieſcant, quoniam domus exaſperans eſt: & ſcient quia propheta fuerit in medio eorum.

6. Tu ergo fili hominis ne timeas eos, neque ſermones eorum metuas: quoniam increduli & ſubverſores ſunt tecum, & cum ſcorpionibus habitas. Verba eorum ne timeas, & vultus eorum ne formides, quia domus exaſperans eſt.

7. Loqueris ergo verba mea ad eos, ſi fortè audiant, & quieſcant: quoniam irritatores ſunt.

8. Tu autem fili hominis audi quæcumque loquor ad te: & noli eſſe exaſperans, ſicut domus exaſperatrix eſt: aperi os tuum & comede quæcumque ego do tibi.

9. Et vidi, & ecce manus miſſa ad me, in qua erat involutus liber: & expandit illum coram me, || qui erat ſcriptus intus & foris: & ſcriptæ erant in eo lamentationes, & carmen, & væ. || Apoc. 5. 1.

CAPUT III.

Comeſto libro datur Prophetæ facies adamantina, ut intrepidè arguat duriſſimos filios Iſrael in tranſmigratione conſtitutos: miſſus autem conſtituitur ſpeculator, qui ſi viſum imminens malum non annuntiaverit, ejus qui perit reus efficitur; ſi autem annuntiaverit, animam ſuam liberat, etiam ſi alius pereat; deinde campum ingreſſus, viſaque ibi gloria Domini, jubetur in domo ſua includi, tanquam vinctus ac mutus.

1. ET dixit ad me: Fili hominis quodcumque inveneris comede: comede volumen iſtud, & vadens loquere ad filios Iſrael. Eodem ann. 3409.

2. Et aperui os meum, & cibavit me volumine illo:

3. & dixit ad me: Fili hominis venter tuus comedet, & viſcera tua complebuntur volumine iſto, quod ego do tibi: || Et comedi illud: & factum eſt in ore meo ſicut mel dulce. || Apoc. 10. 9. & 10.

4. Et dixit ad me: Fili hominis vade ad domum Iſrael, & loqueris verba mea ad eos.

5. Non enim ad populum profundi ſermonis & ignotæ linguæ tu mitteris ad domum Iſrael:

6. neque ad populos multos profundi ſermonis, & ignotæ linguæ, quorum non poſſis audire ſermones: & ſi ad illos mittereris, ipſi audirent te.

7. Domus autem Iſrael nolunt audire te: quia nolunt audire me, omnis quippe domus Iſrael attrita fronte eſt, & duro corde.

8. Ecce dedi faciem tuam valentiorem faciebus eorum, & frontem tuam duriorem frontibus eorum.

9. Ut adamantem, & ut ſilicem dedi faciem tuam: ne timeas eos, neque metuas à facie eorum: quia domus exaſperans eſt.

10. Et dixit ad me: Fili hominis, omnes ſermones meos, quos ego loquor ad te, aſſume in corde tuo, & auribus tuis audi.

11. Et vade, ingredere ad tranſmigrationem, ad filios populi tui, & loqueris ad eos, & dices eis: Hæc dicit Dominus Deus: ſi fortè audiant, & quieſcant.

12. Et aſſumpſit me ſpiritus, & audivi poſt me vocem commotionis magnæ: Benedicta gloria Domini de loco ſuo,

13. & vocem alarum animalium percutientiũ alteram ad alteram, & vocem rotarum ſequen-

tium animalia, & vocem commotionis magnæ.

14. Spiritus quoque levavit me, & aſſumpſit me: & abii amarus in indignatione ſpiritus mei: manus enim Dñi erat mecum, conſortans me.

15. Et veni ad tranſmigrationem, ad acervum novarum frugum, ad eos qui habitabant juxta flumen Chobar, & ſedi ubi illi ſedebant: & manſi ibi ſeptem diebus mœrens in medio eorum.

16. Cùm autem pertranſiſſent ſeptem dies, factum eſt verbum Domini ad me, dicens:

|| *Infr.* 33. 7. 17. || Fili hominis ſpeculatorem dedi te domui Iſrael: & audies de ore meo verbum, & annuntiabis eis ex me.

18. Si dicente me ad impium: Morte morieris: non annuntiaveris ei, neque locutus fueris ut avertatur à via ſua impia, & vivat: ipſe impius in iniquitate ſua morietur, ſanguinem autem ejus de manu tua requiram.

19. Si autem tu annuntiaveris impio, & ille non fuerit converſus ab impietate ſua, & à via ſua impia: ipſe quidem in iniquitate ſua morietur, tu autem animam tuam liberaſti.

20. Sed & ſi converſus juſtus à juſtitia ſua fuerit, & fecerit iniquitatem: ponam offendiculum coram eo, ipſe morietur, quia non annuntiaſti ei: in peccato ſuo morietur, & non erunt in memoria juſtitiæ ejus, quas fecit: ſanguinem verò ejus de manu tua requiram.

21. Si autem tu annuntiaveris juſto ut non peccet juſtus, & ille non peccaverit: vivens vivet, quia annuntiaſti ei, & tu animam tuam liberaſti.

22. Et facta eſt ſuper me manus Domini, & dixit ad me: Surgens egredere in campum, & ibi loquar tecum.

23. Et ſurgens egreſſus ſum in campum: & ecce ibi gloria Domini ſtabat quaſi gloria, quam vidi || juxta fluvium Chobar: & cecidi in faciem meam. || *Supr.* 1. 3.

24. Et ingreſſus eſt in me ſpiritus, & ſtatuit me ſuper pedes meos: & locutus eſt mihi, & dixit ad me: Ingredere, & includere in medio domus tuæ.

25. Et tu fili hominis, ecce data ſunt ſuper te vincula, & ligabunt te in eis, & non egredieris de medio eorum.

26. Et linguam tuam adhærere faciam palato tuo, & eris mutus, nec quaſi vir objurgans: quia domus exaſperans eſt.

27. Cùm autem locutus fuero tibi, aperiam os tuum, & dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Qui audit, audiat: & qui quieſcit, quieſcat: quia domus exaſperans eſt.

CAPUT IV.

Jubetur Propheta figurare obſidionem Jeruſalem, ac dormire ſuper latus ſiniſtrum 390. diebus, ſuper dextrum verò 40. ac vilem cibum & fœdè confectum ſibi præparare: quibus deſignet calamitatem filiorum Iſrael, obſidionem, & afflictionem habitantium Jeroſolymis.

† Eodem ann. 3409. 1. † ET tu fili hominis ſume tibi laterem, & pones eum coram te: & deſcribes in eo civitatem Jeruſalem.

2. Et ordinabis adversùs eam obſidionem, & ædificabis munitiones, & comportabis aggerem, & dabis contra eam caſtra, & pones arietes in gyro.

3. Et tu ſume tibi ſartaginem ferream: & pones eam in murum ferreum inter te, & inter civitatem: & obfirmabis faciem tuam ad eam, & erit in obſidionem, & circumdabis eam: ſignum eſt domui Iſrael.

4. Et tu dormies ſuper latus tuum ſiniſtrum, & pones iniquitates domus Iſrael ſuper eo, numero dierum quibus dormies ſuper illud, & aſſumes iniquitatem eorum.

5. Ego autem dedi tibi annos iniquitatis eorum, numero dierum trecentos & nonaginta dies: * & portabis iniquitatem domus Iſrael.

6. Et cùm compleveris hæc, dormies ſuper latus tuum dexterum ſecundò: & || aſſumes iniquitatem domus Juda quadraginta † diebus: diem pro anno, diem, inquam, pro anno dedi tibi. ||

7. Et ad obſidionem Jeruſalem convertes faciem tuam, & brachium tuum erit extentum: & prophetabis adversùs eam.

8. Ecce circumdedi te vinculis: & non te convertes à latere tuo in latus aliud, donec compleas dies obſidionis tuæ.

9. Et tu ſume tibi frumentum, & hordeum, & fabam, & lentem, & milium, & viciam: & mittes ea in vas unum, & facies tibi panes numero dierum, quibus dormies ſuper latus tuum: trecentis & nonaginta diebus comedes illud.

10. Cibus autem tuus quo veſceris, erit in pondere viginti ſtateres *(a)* in die: à tempore uſque ad tempus comedes illud.

11. Et aquam in menſura bibes, ſextam partem *(b)* hin: à tempore uſque ad tempus bibes illud.

12. Et quaſi ſubcinericium hordeaceum comedes illud: & ſtercore, quod egreditur de homine, operies *(c)* illud in oculis eorum.

13. Et dixit Dominus: Sic comedent filii Iſrael || panem ſuum pollutum inter Gentes, ad quas ejiciam eos.

14. Et dixi: A a a, Domine Deus, ecce anima mea non eſt polluta; & morticinum, & laceratum à beſtiis non comedi ab infantia mea uſque nunc, & non eſt ingreſſa in os meum omnis caro immunda.

15. Et dixit ad me: Ecce dedi tibi fimum boum pro ſtercoribus humanis, & facies panem tuum in eo.

16. Et dixit ad me, Fili hominis: || Ecce ego conteram baculum panis in Jeruſalem: & comedent panem in pondere, & in ſollicitudine: & aquam in menſura, & in anguſtia bibent: || *Infr.* 5. 16. & 14. 13.

17. Ut deficientibus pane & aqua, corruat unuſquiſque ad fratrem ſuum: & contabeſcant in iniquitatibus ſuis.

* qui totidem diebus, quibus ardentiſſimè urbis obſidio, erat duratura, & totidem annis iniquitatis domus Iſrael ab Idololatria Jeroboami numeratis (3. Reg. 12.) typum eſſent exhibituri.

|| *Num.* 14. 34.

† Totidem annorum, à renovato per Joſiam fœdere typum gerentes. 4. *Reg.* 22. || *Jer.* 25. 10.

(a) Unciarum Gallicarum circiter. 9 3/4.

(b) Menſuræ Pariſienſis paulo plus quàm 1 *demyſetier*.

(c) Hebr. *coques*, ſub cinere nempe ſtercoris humani.

|| *Oſee* 9. 4.

CAPUT V.

Per detonſos capitis & barbæ prophetæ pilos juſſu Domini, varieque conſumptos, deſignantur Judæi, propter ſua peccata fame & gladio conſumendi: ſic ut patres filios, & filii patres comedant; reliqui verò in captivitatem ducendi, ubi ſint opprobrium ac ſtupor Gentibus, quarum ſuperarunt ſcelera.

1. ET tu fili hominis ſume tibi gladium acutum, radentem pilos: & aſſumes eum, & duces per caput tuum, & per bar- Eodem ann. 3409.

bam tuam: & aſſumes tibi ſtateram ponderis, & divides eos.

2. Tertiam partem igni combures in medio civitatis, juxta completionem dierum obſidionis: & aſſumes tertiam partem, & concides gladio in circuitu ejus: tertiam verò aliam diſperges in ventum, & gladium nudabo poſt eos.

3. Et ſumes inde parvum numerum: & ligabis eos in ſummitate pallii tui.

4. Et ex eis rurſum tolles, & projicies eos in medio ignis, & combures eos igni: & ex eo egredietur ignis in omnem domum Iſrael.

5. Hæc dicit Dominus Deus: Iſta eſt Jeruſalem; in medio Gentium poſui eam, & in circuitu ejus terras.

6. Et contempſit judicia mea, ut plus eſſet impia quàm Gentes; & præcepta mea, ultrà quàm terræ quæ in circuitu ejus ſunt: judicia enim mea projecerunt, & in præceptis meis non ambulaverunt.

7. Idcircò hæc dicit Dominus Deus: Quia ſuperaſtis Gentes, quæ in circuitu veſtro ſunt, & in præceptis meis non ambulaſtis, & judicia mea non feciſtis, & juxta judicia Gentium, quæ in circuitu veſtro ſunt, non eſtis operati;

8. ideò hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te, & ipſe ego faciam in medio tui judicia in oculis Gentium.

9. Et faciam in te quod non feci, & quibus ſimilia ultrà non faciam, propter omnes abominationes tuas.

10. Ideò patres comedent filios in medio tui, & filii comedent patres ſuos, & faciam in te judicia, & ventilabo univerſas reliquias tuas in omnem ventum.

11. Idcircò vivo ego, dicit Dominus Deus: Niſi pro eo quòd Sanctum meum violaſti in omnibus offenſionibus tuis, & in cunctis abominationibus tuis: ego quoque confringam, & non parcet oculus meus, & non miſerebor.

12. Tertia pars tui peſte morietur, & fame conſumetur in medio tui: & tertia pars tui in gladio cadet in circuitu tuo: tertiam verò partem tuam in omnem ventum diſpergam, & gladium evaginabo poſt eos.

v. Zach. 1. 8. 13. Et complebo furorem meum, & requieſcere faciam indignationem meam in eis, & conſolabor: & ſcient quia ego Dominus locutus ſum in zelo meo, cùm implevero indignationem meam in eis.

14. Et dabo te in deſertum & in opprobrium Gentibus, quæ in circuitu tuo ſunt, in conſpectu omnis prætereuntis.

15. Et eris opprobrium, & blaſphemia, exemplum, & ſtupor in Gentibus, quæ in circuitu tuo ſunt, cùm fecero in te judicia in furore, & in indignatione, & in increpationibus iræ.

16. Ego Dominus locutus ſum: Quando miſero ſagittas famis peſſimas in eos; quæ erunt mortiferæ, & quas mittam ut diſperdam vos: & famem congregabo ſuper vos, *|| Sup. 4. 16. Infr. 14. 13.* & || conteram in vobis baculum panis.

17. Et immittam in vos famem, & beſtias peſſimas uſque ad internecionem: & peſtilentia, & ſanguis tranſibunt per te, & gladium inducam ſuper te: ego Dominus locutus ſum.

CAPUT VI.

Propter multiplicem idololatriam filiorum Iſrael, prædicuntur eorum urbes & excelſa diſſipanda, & qui peſtem, gladium & famem evaſerint, diſpergendi inter Gentes, ubi malis preſſi, convertentur ad Dominum.

1. ET factus eſt ſermo Domini ad me, *Anno M. 3405.*
dicens:

2. Fili hominis pone faciem tuam ad montes Iſrael, & prophetabis ad eos,

3. & dices: || Montes Iſrael audite verbum *|| Infr. 36. 1.*
Domini Dei: Hæc dicit Dominus Deus montibus, & collibus, rupibus, & vallibus: Ecce ego inducam ſuper vos gladium, & diſperdam excelſa veſtra,

4. & demoliar aras veſtras, & confringentur ſimulacra veſtra: & dejiciam interfectos veſtros ante idola veſtra.

5. Et dabo cadavera filiorum Iſrael ante faciem ſimulacrorum veſtrorum: & diſpergam oſſa veſtra circùm aras veſtras

6. in omnibus habitationibus veſtris. Urbes deſertæ erunt, & excelſa demolientur, & diſſipabuntur: & interibunt aræ veſtræ, & confringentur: & ceſſabunt idola veſtra, & conterentur delubra veſtra, & delebuntur opera veſtra.

7. Et cadet interfectus in medio veſtrî: & ſcietis quia ego ſum Dominus.

8. Et relinquam in vobis eos, qui fugerint gladium in Gentibus, cùm diſperſero vos in terris.

9. Et recordabuntur mei liberati veſtri in Gentibus, ad quas captivi ducti ſunt: quia contrivi cor eorum fornicans, & recedens à me; & oculos eorum fornicantes poſt idola ſua: & diſplicebunt ſibimet ſuper malis quæ fecerunt in univerſis abominationibus ſuis.

10. Et ſcient, quia ego Dominus non fruſtra locutus ſum, ut facerem eis malum hoc.

11. Hæc dicit Dominus Deus: Percute manum tuam, & allide pedem tuum, & dic: Heu, ad omnes abominationes malorum domus Iſrael: quia gladio, fame, & peſte ruituri ſunt.

12. Qui longè eſt, peſte morietur: qui autem propè, gladio corruet: & qui relictus fuerit, & obſeſſus, fame morietur: & complebo indignationem meam in eis.

13. Et ſcietis quia ego Dominus, cùm fuerint interfecti veſtri in medio idolorum veſtrorum, in circuitu ararum veſtrarum, in omni colle excelſo, & in cunctis ſummitatibus montium, & ſubtus omne lignum nemoroſum, & ſubtus univerſam quercum frondoſam, locum ubi accenderunt thura redolentia univerſis idolis ſuis.

14. Et extendam manum meam ſuper eos: & faciam terram deſolatam & deſtitutam, à deſerto Deblatha, in omnibus habitationibus eorum: & ſcient quia ego Dominus.

CAPUT VII.

Denuntiat Propheta totius terræ Juda extremam & inevitabilem vaſtationem proximè imminere propter ipſorum ſcelera.

1. ET factus eſt ſermo Domini ad me, *Eodem ann. 3410.*
dicens:

2. Et tu, fili hominis, hæc dicit Dominus Deus terræ Iſrael: Finis venit, venit finis ſuper quatuor plagas terræ.

3. Nunc finis ſuper te, & immittam furorem meum in te: & judicabo te juxta vias tuas: & ponam contra te omnes abominationes tuas.

4. Et non parcet oculus meus ſuper te, & non miſerebor: ſed vias tuas ponam ſuper te, & abominationes tuæ in medio tui erunt: & ſcietis quia ego Dominus.

5. Hæc dicit Dominus Deus: Afflictio una, afflictio ecce venit.

6. Finis venit, venit finis, evigilavit adversùm te: ecce venit.

7. Venit contritio ſuper te, qui habitas in terra: venit tempus, propè eſt dies occiſionis, & non gloriæ montium.

8. Nunc de propitio effundam iram meam ſuper te, & complebo furorem meum in te, & judicabo te juxta vias tuas, & imponam tibi omnia ſcelera tua.

9. Et non parcet oculus meus, nec miſerebor, ſed vias tuas imponam tibi, & abominationes tuæ in medio tui erunt: & ſcietis quia ego ſum Dominus percutiens.

10. Ecce dies, ecce venit: egreſſa eſt contritio, floruit virga, germinavit ſuperbia:

11. iniquitas ſurrexit in virga impietatis: non ex eis, & non ex populo, neque ex ſonitu eorum: & non erit requies in eis.

12. Venit tempus, appropinquavit dies: qui emit, non lætetur: & qui vendit, non lugeat: quia ira ſuper omnem populum ejus.

13. Quia qui vendit, ad id, quod vendidit non revertetur, & adhuc in viventibus vita eorum: viſio enim ad omnem multitudinem ejus non regredietur: & vir in iniquitate vitæ ſuæ non confortabitur.

14. Canite tuba, præparentur omnes, & non eſt qui vadat ad prælium: ira enim mea ſuper univerſum populum ejus.

15. Gladius foris: & peſtis, & fames intrinſecùs: qui in agro eſt, gladio morietur: & qui in civitate, peſtilentia, & fame devorabuntur.

16. Et ſalvabuntur qui fugerint ex eis: & erunt in montibus quaſi columbæ convallium omnes trepidi, unuſquiſque in iniquitate ſua.

17. Omnes manus diſſolventur, & omnia genua fluent aquis.

|| Iſai. 15. 2. Jerem. 48. 37.

18. || Et accingent ſe ciliciis, & operiet eos formido, & in omni facie confuſio, & in univerſis capitibus eorum calvitium.

|| Prov. 11. 4. Soph. 1. 18. Eccli. 5. 10. & 23.

19. Argentum eorum foras projicietur, & aurum eorum in ſterquilinium erit. || Argentum eorum, & aurum eorum non valebit liberare eos in die furoris Domini. Animam ſuam non ſaturabunt, & ventres eorum non implebuntur: quia ſcandalum iniquitatis eorum factum eſt.

20. Et ornamentum monilium ſuorum in ſuperbiam poſuerunt, & imagines abominationum ſuarum & ſimulacrorum fecerunt ex eo: propter hoc dedi eis illud in immunditiam:

21. & dabo illud in manus alienorum ad diripiendum, & impiis terræ in prædam, & contaminabunt illud.

22. Et avertam faciem meam ab eis, & violabunt arcanum meum: & introibunt in illud emiſſarii, & contaminabunt illud.

23. Fac concluſionem: quoniam terra plena eſt judicio ſanguinum, & civitas plena iniquitate.

24. Et adducam peſſimos de Gentibus, & poſſidebunt domos eorum: & quieſcere faciam ſuperbiam potentium, & poſſidebunt ſanctuaria eorum.

25. Anguſtia ſuperveniente, requirent pacem, & non erit.

26. Conturbatio ſuper conturbationem veniet, & auditus ſuper auditum: & quærent viſionem de propheta, & lex peribit à ſacerdote, & conſilium à ſenioribus.

27. Rex lugebit, & princeps induetur mœrore, & manus populi terræ conturbabuntur. Secundùm viam eorum faciam eis, & ſecundùm judicia eorum judicabo eos: & ſcient quia ego Dominus.

CAPUT VIII.

Ezechiel poſt viſam Dei ſimilitudinem, Spiritu raptus in Jeruſalem, videt peſſimas Judæorum idololatrias ſub variis figuris: quare dicit Dominus ſe eis non parciturum, nec orationes exauditurum.

1. ET factum eſt in anno ſexto, in ſexto menſe, in quinta menſis: ego ſedebam in domo mea, & ſenes Juda ſedebant coram me: & cecidit ibi ſuper me manus Domini Dei. Eodem ann. 3410.

2. Et vidi, & ecce ſimilitudo quaſi aſpectus ignis: ab aſpectu lumborum ejus, & deorſum, ignis: & à lumbis ejus, & ſurſum, quaſi aſpectus ſplendoris, ut viſio electri.

3. || Et emiſſa ſimilitudo manus apprehendit me in cincinno capitis mei: & elevavit me ſpiritus inter terram, & cœlum: & adduxit me in Jeruſalem in viſione Dei, juxta oſtium interius, quod reſpiciebat ad Aquilonem, ubi erat ſtatutum idolum zeli * ad provocandam æmulationem. || Dan. 14. 35.

* Iram & indignationem provocās. Idolum Baal intelligit, quod in templo erexerat Manaſſes. 2. Par. 33. 7. Abſtulit Joſias. Ibid. c. 34. Repoſuit Joachim vel Sedecias. Ibid. c. 36. 14.

4. Et ecce ibi gloria Dei Iſrael, ſecundùm viſionem, quam videram in campo.

5. Et dixit ad me: Fili hominis, leva oculos tuos ad viam Aquilonis. Et levavi oculos meos ad viam Aquilonis: & ecce ab Aquilone portæ altaris idolum zeli in ipſo introitu.

6. Et dixit ad me: Fili hominis, putaſne, vides tu quid iſti faciunt, abominationes magnas, quas domus Iſrael facit hic, ut procul recedam à ſanctuario meo? & adhuc converſus videbis abominationes majores.

7. Et introduxit me ad oſtium atrii: & vidi, & ecce foramen unum in pariete.

8. Et dixit ad me: Fili hominis, fode parietem. Et cùm fodiſſem parietem, apparuit oſtium unum.

9. Et dixit ad me: Ingredere, & vide abominationes peſſimas, quas iſti faciunt hìc.

10. Et ingreſſus vidi, & ecce omnis ſimilitudo reptilium, & animalium, abominatio, & univerſa idola domus Iſrael depicta erant in pariete in circuitu per totum.

11. Et ſeptuaginta viri de ſenioribus domus Iſrael, & Jezonias filius Saphan ſtabat in medio eorum, ſtantium ante picturas: & unuſquiſque habebat thuribulum in manu ſua: & vapor nebulæ de thure conſurgebat.

12. Et dixit ad me: Certè vides, fili homi-

Digitized by Google

nis, quæ ſeniores domus Iſrael faciunt in tenebris, unuſquiſque in abſcondito cubiculi ſui: dicunt enim: Non videt Dominus nos, dereliquit Dominus terram.

13. Et dixit ad me: Adhuc converſus videbis abominationes majores, quas iſti faciunt.

14. Et introduxit me per oſtium portæ domus Domini, quod reſpiciebat ad Aquilonem: & ecce ibi mulieres ſedebant plangentes Adonidem.

15. Et dixit ad me: Certè vidiſti, fili hominis: adhuc converſus videbis abominationes majores his.

16. Et introduxit me in atrium domus Domini interius: & ecce in oſtio templi Domini inter veſtibulum & altare, quaſi viginti quinque viri dorſa habentes contra templum Domini, & facies ad Orientem: & adorabant ad ortum ſolis.

17. Et dixit ad me: Certè vidiſti, fili hominis: nunquid leve eſt hoc domui Juda ut facerent abominationes iſtas, quas fecerunt hìc: quia replentes terram iniquitate converſi ſunt ad irritandum me? & ecce applicant ramum ad nares ſuas.

18. Ergo & ego faciam in furore, non parcet oculus meus, nec miſerebor, & cùm clamaverint ad aures meas voce magna, non exaudiam eos.

CAPUT IX.

Apparentes ſex viri jubentur omnes in Jeruſalem trucidare, qui à viro lineis veſtito non ſunt ſigno Thau notati: quo facto Dominus exclamanti prophetæ reſpondet id futurum, exigentibus ipſorum criminibus.

Eodem ann. 3410. 1. ET clamavit in auribus meis voce magna, dicens: Appropinquaverunt viſitationes urbis, & unuſquiſque vas interfectionis habet in manu ſua.

2. Et ecce ſex viri veniebant de via portæ ſuperioris, quæ reſpicit ad Aquilonem & uniuſcujuſq; vas interitus in manu ejus: vir quoque unus in medio eorum veſtitus erat lineis, & atramentarium ſcriptoris ad renes ejus: & ingreſſi ſunt, & ſteterunt juxta altare æreum.

3. Et gloria Domini Iſrael aſſumpta eſt de cherub, quæ erat ſuper eum ad limen domus: & vocavit virum, qui indutus erat lineis, & atramentarium ſcriptoris habebat in lumbis ſuis.

4. Et dixit Dominus ad eum: Tranſi per mediam civitatem in medio Jeruſalem: ‖ & ſigna Thau ſuper frontes virorum gementium, & dolentium ſuper cunctis abominationibus, quæ fiunt in medio ejus. ‖ Exod. 12. 7. Apoc. 7. 3.

5. Et illis dixit, audiente me: Tranſite per civitatem ſequentes eum, & percutite: non parcat oculus veſter, neque miſereamini.

6. Senem, adoleſcentulum, & virginem, parvulum, & mulieres interficite uſque ad internecionem: omnem autem, ſuper quem videritis Thau, ne occidatis, & ſanctuario meo incipite Cœperunt ergo à viris ſenioribus, qui erant ante faciem domus.

7. Et dixit ad eos: Contaminate domum, & implete atria interfectis: egredimini. Et egreſſi ſunt, & percutiebant eos, qui erant in civitate.

8. Et cæde completa, remanſi ego: ruique ſuper faciem meam, & clamans ajo: Heu, heu, heu, Domine Deus: ergone diſperdes omnes reliquias Iſrael, effundens furorem tuum ſuper Jeruſalem?

9. Et dixit ad me: Iniquitas domus Iſrael, & Juda, magna eſt nimis valdè, & repleta eſt terra ſanguinibus, & civitas repleta eſt averſione: dixerunt enim: Dereliquit Dominus terram, & Dominus non videt.

10. Igitur & meus non parcet oculus, neque miſerebor: viam eorum ſuper caput eorum reddam.

11. Et ecce vir, qui erat indutus lineis, qui habebat atramentarium in dorſo ſuo, reſpondit verbum, dicens: Feci ſicut præcepiſti mihi.

CAPUT X.

Jubetur vir lineis veſtitus accipere prunas ignis de medio rotarum, quæ ſunt ſubtus cherubim, & ſuper civitatem effundere: deſcribitur viſio Dei, cherubim, & quatuor rotarum.

1. ET vidi, & ecce in firmamento, quod erat ſuper caput cherubim, Eodem ann. 3410. quaſi lapis ſapphirus, quaſi ſpecies ſimilitudinis ſolii, apparuit ſuper ea.

2. Et dixit ad virum, qui indutus erat lineis, & ait: Ingredere in medio rotarum, quæ ſunt ſubtus cherubim, & imple manum tuam prunis ignis, quæ ſunt inter cherubim, & effunde ſuper civitatem. Ingreſſuſque eſt in conſpectu meo.

3. Cherubim autem ſtabant à dextris domus cùm ingrederetur vir, & nubes implevit atrium interius.

4. Et elevata eſt gloria Domini deſuper cherub ad limen domus: & repleta eſt domus nube, & atrium repletum eſt ſplendore gloriæ Domini.

5. Et ſonitus alarum cherubim audiebatur uſque ad atrium exterius, quaſi vox Dei omnipotentis loquentis.

6. Cùmque præcepiſſet viro, qui indutus erat lineis, dicens: Sume ignem de medio rotarum, quæ ſunt inter cherubim; ingreſſus ille ſtetit juxta rotam.

7. Et extendit cherub manum de medio cherubim ad ignem, qui erat inter cherubim: & ſumpſit, & dedit in manus ejus, qui indutus erat lineis: qui accipiens egreſſus eſt.

8. Et apparuit in cherubim ſimilitudo manus hominis ſubter pennas eorum.

9. Et vidi, & ecce quatuor rotæ juxta cherubim: rota una juxta cherub unum, & rota alia juxta cherub unum: ſpecies autem rotarum erat quaſi viſio lapidis chryſolithi.

10. Et aſpectus earum ſimilitudo una quatuor, quaſi ſit rota in medio rotæ.

11. Cumque ambularent, in quatuor partes gradiebantur: & non revertebantur ambulantes, ſed ad locum, ad quem ire declinabat quæ prima erat, ſequebantur & ceteræ, nec convertebantur.

12. Et omne corpus earum, & colla, & manus, & pennæ, & circuli plena erant oculis, in circuitu quatuor rotarum.

13. Et rotas iſtas vocavit volubiles, audiente me.

Digitized by Google

14. Quatuor autem facies habebat unum: facies una, facies cherub: & facies ſecunda, facies hominis: & in tertio facies leonis: & in quarto facies aquilæ.

15. Et elevata ſunt cherubim: ipſum eſt animal, quod videram juxta fluvium Chobar.

16. Cùmque ambularent cherubim, ibant pariter & rotæ juxta ea: & cùm elevarent cherubim alas ſuas ut exaltarentur de terra, non reſidebant rotæ, ſed & ipſe juxtà erant.

17. Stantibus illis, ſtabant: & cum elevatis elevabantur: ſpiritus enim vitæ erat in eis.

18. Et egreſſa eſt gloria Domini à limine templi: & ſtetit ſuper cherubim.

19. Et elevantia cherubim alas ſuas, exaltata ſunt à terra coram me: & illis egredientibus, rotæ quoque ſubſecutæ ſunt: & ſtetit in introitu portæ domus Domini orientalis: & gloria Dei Iſrael erat ſuper ea.

20. Ipſum eſt animal, quod vidi ſubter Deum Iſrael || juxta fluvium Chobar: & intellexi quia cherubim eſſent. || *Sup. 1. 1. & 3.*

21. Quatuor vultus uni, & quatuor alæ uni: & ſimilitudo manus hominis ſub alis eorum.

22. Et ſimilitudo vultum eorum, ipſi vultus quos videram juxta fluvium Chobar, & intuitus eorum, & impetus ſingulorum ante faciem ſuam ingredi.

CAPUT XI.

Adversùs Jezoniam & Pheltiam qui dicebant, peſſimum tractantes conſilium, Nonne dudum ædificatæ ſunt domus? hæc eſt lebes, nos autem carnes; *vaticinatur illos & quotquot nolunt reſipiſcere puniendos: & prophetante Ezechiele mortuus eſt Pheltias: reliquias autem Iſrael dicit ſe reducturum in terram ipſorum, & daturum eis cor carneum, ut colant ac timeant Dominum.*

Eodem ann. 3410. 1. ET elevavit me Spiritus, & introduxit me ad portam domus Domini orientalem, quæ reſpicit ad ſolis ortum: & ecce in introitu portæ vigintiquinque viri: & vidi in medio eorum Jezoniam filium Azur, & Pheltiam filium Banajæ, principes populi.

2. Dixitque ad me: Fili hominis, hi ſunt viri, qui cogitant iniquitatem, & tractant conſilium peſſimum in urbe iſta,

3. dicentes: Nonne dudum ædificatæ ſunt domus? hæc eſt lebes, nos autem carnes.

4. Idcirco vaticinare de eis, vaticinare, fili hominis.

5. Et irruit in me Spiritus Domini, & dixit ad me: Loquere: Hæc dicit Dominus. Sic locuti eſtis domus Iſrael, & cogitationes cordis veſtri ego novi.

6. Plurimos occidiſtis in urbe hac, & impleſtis vias ejus interfectis?

7. Propterea hæc dicit Dominus Deus: Interfecti veſtri, quos poſuiſtis in medio ejus, hi ſunt carnes, & hæc eſt lebes: & educam vos de medio ejus.

8. Gladium metuiſtis, & gladium inducam ſuper vos, ait Dominus Deus.

9. Et ejiciam vos de medio ejus, daboque vos in manu hoſtium, & faciam in vobis judicia.

10. Gladio cadetis: in finibus Iſrael judicabo vos, & ſcietis quia ego Dominus.

11. Hæc non erit vobis in lebetem, & vos non eritis in medio ejus in carnes: in finibus Iſrael judicabo vos.

12. Et ſcietis quia ego Dominus: quia in præceptis meis non ambulaſtis, & judicia mea non feciſtis, ſed juxta judicia Gentium, quæ in circuitu veſtro ſunt, eſtis operati.

13. Et factum eſt, cùm prophetarem, Pheltias filius Banajæ mortuus eſt: & cecidi in faciem meam clamans voce magna, & dixi: Heu, heu, heu Domine Deus: conſummationem tu facis reliquiarum Iſrael?

14. Et factum eſt verbum Dñi ad me, dicens:

15. Fili hominis, fratres tui, fratres tui, viri propinqui tui, & omnis domus Iſrael, univerſi, quibus dixerunt habitatores Jeruſalem: Longè recedite à Domino, nobis data eſt terra in poſſeſſionem.

16. Propterea hæc dicit Dominus Deus, quia longè feci eos in Gentibus, & quia diſperſi eos in terris: ero eis in ſanctificationem modicam in terris, ad quas venerunt.

17. Propterea loquere: Hæc dicit Dominus Deus: Congregabo vos de populis, & adunabo de terris, in quibus diſperſi eſtis, daboque vobis humum Iſrael.

18. Et ingredientur illuc, & auferent omnes offenſiones, cunctaſque abominationes ejus de illa.

19. || Et dabo eis cor unum, & ſpiritum novum tribuam in viſceribus eorum: & auferam cor lapideum de carne eorum, & dabo eis cor carneum: || *Jer. 31. 33. Inf. 36. 26.*

20. ut in præceptis meis ambulent, & judicia mea cuſtodiant, faciantque ea: & ſint mihi in populum, & ego ſim eis in Deum.

21. Quorum cor poſt offendicula & abominationes ſuas ambulat, horum viam in capite ſuo ponam, dicit Dominus Deus.

22. Et elevaverunt cherubim alas ſuas, & rotæ cum eis: & gloria Dei Iſrael erat ſuper ea.

23. Et aſcendit gloria Domini de medio civitatis, ſtetitque ſuper montem, qui eſt ad Orientem urbis.

24. Et Spiritus levavit me, adduxitque in Chaldæam ad tranſmigrationem, in viſione, in ſpiritu Dei: & ſublata eſt à me viſio, quam videram.

25. Et locutus ſum ad tranſmigrationem omnia verba Domini, quæ oſtenderat mihi.

CAPUT XII.

Ezechiel ſuis factis portendit futuram Jeruſalem & regis ipſius captivitatem, reliquis gladio, peſte & fame in Jeruſalem conſumptis: oſtendit etiam viſionem prophetarum non caſſam futuram, nec in longum differendam.

1. ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicens: Anno M. 3411. Ant. Chr. 593.

2. Fili hominis, in medio domus exaſperantis tu habitas: qui oculos habent ad videndum, & non vident: & aures ad audiendum, & non audiunt: quia domus exaſperans eſt.

3. Tu ergo, fili hominis, fac tibi vaſa tranſmigrationis, & tranſmigrabis per diem coram eis: tranſmigrabis autem de loco tuo ad locum alterum, in conſpectu eorum, ſi fortè aſpiciant: quia domus exaſperans eſt.

4. Et efferes foras vaſa tua quaſi vaſa tranſmigrantis per diem in conſpectu eorum: tu autem egredieris veſpere coram eis, ſicut egreditur migrans.

5. Ante oculos eorum perfode tibi parietem: & egredieris per eum.

6. In conſpectu eorum in humeris portaberis, in caligine effereris: faciem tuam velabis, & non videbis terram: quia portentum dedi te domui Iſrael.

7. Feci ergo ſicut præceperat mihi Dominus: vaſa mea protuli quaſi vaſa tranſmigrantis per diem: & veſpere perfodi mihi parietem manu: & in caligine egreſſus ſum, in humeris portatus in conſpectu eorum.

8. Et factus eſt ſermo Domini manè ad me, dicens:

9. Fili hominis, nunquid non dixerunt ad te domus Iſrael, domus exaſperans: Quid tu facis?

10. Dic ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Super ducem onus iſtud, qui eſt in Jeruſalem, & ſuper omnem domum Iſrael, quæ eſt in medio eorum.

11. Dic: Ego portentum veſtrum: quomodo feci, ſic fiet illis, in tranſmigrationem, & in captivitatem ibunt.

12. Et dux, qui eſt in medio eorum, in humeris portabitur, in caligine egredietur: parietem perfodient ut educant eum: facies ejus operietur ut non videat oculo terram.

|| Infr. 17. 20. 13. || Et extendam rete meum ſuper eum, & capietur in ſagena mea: & adducam eum in Babylonem in terram Chaldæorum: & ipſam non videbit, ibique morietur.

14. Et omnes, qui circa eum ſunt, præſidium ejus, & agmina ejus, diſpergam in omnem ventum: & gladium evaginabo poſt eos.

15. Et ſcient quia ego Dominus, quando diſperſero illos in Gentibus, & diſſeminavero eos in terris.

16. Et relinquam ex eis viros paucos à gladio, & fame, & peſtilentia: ut enarrent omnia ſcelera eorum in Gentibus, ad quas ingredientur: & ſcient quia ego Dominus.

17. Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:

18. Fili hominis, panem tuum in conturbatione comede: ſed & aquam tuam in feſtinatione, & mœrore bibe.

19. Et dices ad populum terræ: Hæc dicit Dominus Deus ad eos, qui habitant in Jeruſalem in terra Iſrael: Panem ſuum in ſolicitudine comedent, & aquam ſuam in deſolatione bibent: ut deſoletur terra à multitudine ſua, propter iniquitatem omnium, qui habitant in ea.

20. Et civitates, quæ nunc habitantur, deſolatæ erunt, terraque deſerta: & ſcietis quia ego Dominus.

21. Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:

22. Fili hominis, quod eſt proverbium iſtud vobis in terra Iſrael, dicentium: In longum differentur dies, & peribit omnis viſio?

23. Ideò dic ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Quieſcere faciam proverbium iſtud, neque vulgò dicetur ultrà in Iſrael: & loquere ad eos quòd appropinquaverint dies, & ſermo omnis viſionis.

24. Non enim erit ultrà omnis viſio caſſa, neque divinatio ambigua in medio filiorũ Iſrael.

25. Quia ego Dominus loquar: & quodcumque locutus fuero verbum, fiet, & non prolongabitur ampliùs: ſed in diebus veſtris domus exaſperans loquar verbum, & faciam illud, dicit Dominus Deus.

26. Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:

27. Fili hominis, ecce domus Iſrael dicentium: Viſio, quam hic videt, in dies multos: & in tempora longa iſte prophetat.

28. Propterea dic ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Non prolongabitur ultrà omnis ſermo meus: verbum: quod locutus fuero, complebitur, dicit Dominus Deus.

CAPUT XIII.

Minatur Dominus pſeudoprophetis ex ſuo cerebro divinantibus, populumque ſeducentibus, falſam promittendo pacem, & parietem luto abſque paleis liniendo; ſimiliter & filiabus Iſrael de corde ſuo prophetantibus, & pulvillos ſub omni cubito conſuentibus.

1. ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicens: Eodem ann. 3411

2. Fili hominis, vaticinare ad prophetas Iſrael, qui prophetant: & dices prophetantibus de corde ſuo: Audite verbum Domini:

3. Hæc dicit Dominus Deus: || Væ prophetis inſipientibus, qui ſequuntur ſpiritum ſuum, & nihil vident. || Jer. 23. 1. Infr. 14. 9. & 34. 2.

4. Quaſi vulpes in deſertis, prophetæ tui Iſrael erant.

5. Non aſcendiſtis ex adverſo, neque oppoſuiſtis murum pro domo Iſrael, ut ſtaretis in prælio in die Domini.

6. Vident vana, & divinant mendacium, dicentes: Ait Dominus: cùm Dñs non miſerit eos: & perſeveraverunt confirmare ſermonem.

7. Nunquid non viſionem caſſam vidiſtis, & divinationem mendacem locuti eſtis? & dicitis, Ait Dominus; cùm ego non ſim locutus.

8. Propterea hæc dicit Dominus Deus: Quia locuti eſtis vana, & vidiſtis mendacium: ideò ecce ego ad vos, dicit Dominus Deus:

9. Et erit manus mea ſuper prophetas, qui vident vana, & divinant mendacium: in conſilio populi mei non erunt, & in ſcriptura domus Iſrael non ſcribentur, nec in terram Iſrael ingredientur, & ſcietis quia ego Dominus Deus. Amos. 3. 6.

10. Eò quòd deceperint populum meum, dicentes: Pax, & non eſt pax: & ipſe ædificabat parietem, illi autem liniebant eum luto abſque paleis.

11. Dic ad eos, qui liniunt abſque temperatura, quòd caſurus ſit: erit enim imber inundans, & dabo lapides prægrandes deſuper irruentes, & ventum procellæ diſſipantem.

12. Siquidem ecce cecidit paries: nunquid non dicetur vobis: Ubi eſt litura, quam liniſtis?

13. Propterea hæc dicit Dominus Deus: Et erumpere faciam ſpiritum tempeſtatum in indignatione mea, & imber inundans in furore meo erit: & lapides grandes in ira in conſumptionem.

14. Et deſtruam parietem, quem liniſtis abſque temperamento: & adæquabo eum terræ, & revelabitur fundamentum ejus:

&

Digitized by Google

& cadet, & conſumetur in medio ejus: & ſcietis quia ego ſum Dominus.

15. Et complebo indignationem meam in pariete, & in his, qui liniunt eum abſque temperamento, dicamque vobis: Non eſt paries, & non ſunt qui liniunt eum.

16. Prophetæ Iſrael, qui prophetant ad Jeruſalem, & vident ei viſionem pacis: & non eſt pax, ait Dominus Deus.

17. Et tu fili hominis, pone faciem tuam contra filias populi tui, quæ prophetant de corde ſuo: & vaticinare ſuper eas,

18. & dic: Hæc dicit Dominus Deus: Væ quæ conſuunt pulvillos ſub omni cubito manus: & faciunt cervicalia ſub capite univerſæ ætatis ad capiendas animas: & cùm caperent animas populi mei, vivificabant animas eorum.

19. Et violabant me ad populum meum propter pugillum hordei, & fragmen panis, ut interficerent animas, quæ non moriuntur, & vivificarent animas, quæ non vivunt, mentientes populo meo credenti mendaciis:

20. Propter hoc hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad pulvillos veſtros, quibus vos capitis animas volantes: & dirumpam eos de brachiis veſtris: & dimittam animas, quas vos capitis, animas ad volandum.

21. Et dirumpam cervicalia veſtra, & liberabo populum meum de manu veſtra, neque erunt ultrà in manibus veſtris ad prædandum: & ſcietis quia ego Dominus.

22. Pro eo quòd mœrere feciſtis cor juſti mendaciter, quem ego non contriſtavi: & confortaſtis manus impii, ut non reverteretur à via ſua mala, & viveret:

23. propterea vana non videbitis, & divinationes non divinabitis ampliùs, & eruam populum meum de manu veſtra: & ſcietis quia ego Dominus.

CAPUT XIV.

Comminatur Dominus idololatris qui veniunt ad prophetas, ut per eos conſulant Dominum, dicens ſe illos perditurum, & prophetas decepturum, ut reſpondeant juxta illorum iniquitates: Noe autem, Danielem & Job ſua juſtitia liberaturos ſe tantùm & non impios de fame, malis beſtiis, gladio & peſte, quæ in populum peccatorem immittet Dominus: additur etiam conſolatio reliquiarum Iſrael.

Eodem ann. 3411. 1. ET venerunt ad me viri ſeniorum Iſrael, & ſederunt coram me.

2. Et factum eſt ſermo Domini ad me, dicens:

3. Fili hominis, viri iſti poſuerunt immunditias ſuas in cordibus ſuis, & ſcandalum iniquitatis ſuæ ſtatuerunt contra faciem ſuam: nunquid interrogatus reſpondebo eis:

4. Propter hoc loquere eis, & dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Homo homo de domo Iſrael, qui poſuerit immunditias ſuas in corde ſuo, & ſcandalum iniquitatis ſuæ ſtatuerit contra faciem ſuam, & venerit ad prophetam interrogans per eum me: ego Dominus reſpondebo ei in multitudine immunditiarum ſuarum:

5. ut capiatur domus Iſrael in corde ſuo, quo receſſerunt à me in cunctis idolis ſuis.

6. Propterea dic ad domum Iſrael: Hæc dicit Dominus Deus: Convertimini, & recedite ab idolis veſtris, & ab univerſis contaminationibus veſtris avertite facies veſtras.

7. Quia homo homo de domo Iſrael, & de proſelytis quicumque advena fuerit in Iſrael, ſi alienatus fuerit à me, & poſuerit idola ſua in corde ſuo, & ſcandalum iniquitatis ſuæ ſtatuerit contra faciem ſuam, & venerit ad prophetam ut interroget per eum me: ego Dominus reſpondebo ei per me.

8. Et ponam faciem meam ſuper hominem illum, & faciam eum in exemplum, & in proverbium, & diſperdam eum de medio populi mei: & ſcietis quia ego Dominus.

9. ‖ Et propheta cùm erraverit, & locutus fuerit verbum: Ego Dominus decepi prophetam illum: & extendam manum meam ſuper illum, & delebo eum de medio populi mei Iſrael. ‖ Sup. 13. 3.

10. Et portabunt iniquitatem ſuam: juxta iniquitatem interrogantis, ſic iniquitas prophetæ erit:

11. ut non erret ultrà domus Iſrael à me, neque polluatur in univerſis prævaricationibus ſuis: ſed ſint mihi in populum, & ego ſim eis in Deum, ait Dominus exercituum.

12. Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:

13. Fili hominis, terra cùm peccaverit mihi, ut prævaricetur prævaricans, extendam manum meam ſuper eam, & ‖ conteram virgam panis ejus: & immittam in eam famem, & interficiam de ea hominem, & jumentum. ‖ Sup. 4. 16 & 5. 16

14. Et ſi fuerint tres viri iſti in medio ejus, Noe, Daniel, & Job: ipſi juſtitia ſua liberabunt animas ſuas, ait Dominus exercituum.

15. Quòd ſi & beſtias peſſimas induxero ſuper terram ut vaſtem eam; & fuerit invia, eò quòd non ſit pertranſiens propter beſtias:

16. tres viri iſti ſi fuerint in ea, vivo ego, dicit Dominus Deus, quia nec filios, nec filias liberabunt: ſed ipſi ſoli liberabuntur, terra autem deſolabitur.

17. Vel ſi gladium induxero ſuper terram illam, & dixero gladio: Tranſi per terram: & interfecero de ea hominem, & jumentum:

18. & tres viri iſti fuerint in medio ejus: vivo ego, dicit Dominus Deus, non liberabunt filios, neque filias: ſed ipſi ſoli liberabuntur.

19. Si autem & peſtilentiam immiſero ſuper terram illam, & effudero indignationem meam ſuper eam in ſanguine, ut auferam ex ea hominem, & jumentum:

20. Et Noe, & Daniel, & Job fuerint in medio ejus: vivo ego, dicit Dominus Deus, quia filium & filiam non liberabunt: ſed ipſi juſtitia ſua liberabunt animas ſuas.

21. Quoniam hæc dicit Dominus Deus: Quòd & ſi quatuor judicia mea peſſima, gladium, & famem, ac beſtias malas, & peſtilentiam immiſero in Jeruſalem, ut interficiam de ea hominem, & pecus:

22. tamen relinquetur in ea ſalvatio educentium filios, & filias; ecce ipſi ingredientur ad vos, & videbitis viam eorum, & adinventiones eorum, & conſolabimini ſuper malo, quod induxi in Jeruſalem, in omnibus quæ importavi ſuper eam.

23. Et conſolabuntur vos, cùm videritis viam eorum, & adinventiones eorum: &

cognoſcetis quòd non fruſtrà fecerim omnia, quæ feci in ea, ait Dominus Deus.

CAPUT XV.

Sicut lignum de vite præciſum ſoli ſervit igni, ita Judæos ob inveterata peccata cum Jeruſalem prædixit exurendos.

Eodem ann. 3411. 1. ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:

2. Fili hominis, quid fiet de ligno vitis, ex omnibus lignis nemorum, quæ ſunt inter ligna ſilvarum?

3. Nunquid tolletur de ea lignum, ut fiat opus, aut fabricabitur de ea paxillus, ut dependeat in eo quodcumque vas?

4. Ecce igni datum eſt in eſcam: utramque partem ejus conſumpſit ignis, & medietas ejus redacta eſt in favillam: nunquid utile erit ad opus?

5. Etiam cùm eſſet integrum, non erat aptum ad opus: quantò magis cùm illud ignis devoraverit, & combuſſerit, nihil ex eo fiet operis?

6. Propterea hæc dicit Dominus Deus: Quomodo lignum vitis inter ligna ſilvarum, quod dedi igni ad devorandum, ſic tradam habitatores Jeruſalem.

7. Et ponam faciem meam in eos: de igne egredientur, & ignis conſumet eos: & ſcietis quia ego Dominus, cùm poſuero faciem meam in eos,

8. & dedero terram inviam, & deſolatam: eò quòd prævaricatores extiterint, dicit Dominus Deus.

CAPUT XVI.

Jeruſalem priùs objectiſſima, mirum in modum à Deo exaltata, oſtendit ingratitudinem varia idololatria, in qua & Samariam & Sodomam ſuperavit: idcircò tradet eam Dominus in vaſtationem & in ignominiam omnibus gentibus; ſervabit tamen pactum reliquiis ſuis.

Eodem ann. 3411. 1. ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:

2. Fili hominis notas fac Jeruſalem abominationes ſuas:

3. & dices: Hæc dicit Dominus Deus Jeruſalem: Radix tua, & generatio tua de terra Chanaan: pater tuus Amorrhæus, & mater tua Cethæa.

4. Et quando nata es in die ortus tui non eſt præciſus umbilicus tuus, & aqua non es lota in ſalutem, nec ſale ſalita, nec involuta pannis.

5. Non pepercit ſuper te oculus ut faceret tibi unum de his, miſertus tui: ſed projecta es ſuper faciem terræ in abjectione animæ tuæ, in die qua nata es.

6. Tranſiens autem per te, vidi te conculcari in ſanguine tuo, & dixi tibi cùm eſſes in ſanguine tuo: Vive: dixi, inquam, tibi: In ſanguine tuo vive.

7. Multiplicatam quaſi germen agri dedi te: & multiplicata es, & grandis effecta, & ingreſſa es, & perveniſti ad mundum muliebrem: ubera tua intumuerunt, & pilus tuus germinavit: & eras nuda, & confuſione plena.

8. Et tranſivi per te, & vidi te: & ecce tempus tuum, tempus amantium: & expandi amictum meum ſuper te, & operui ignominiam tuam. Et juravi tibi, & ingreſſus ſum pactum tecum (ait Dominus Deus) & facta es mihi.

9. Et lavi te aqua, & emundavi ſanguinem tuum ex te: & unxi te oleo.

10. Et veſtivi te diſcoloribus, & calceavi te hyacinthino: & cinxi te byſſo, & indui te ſubtilibus.

11. Et ornavi te ornamento, & dedi armillas in manibus tuis, & torquem circa collum tuum.

12. Et dedi inaurem ſuper os tuum, & circulos auribus tuis, & coronam decoris in capite tuo.

13. Et ornata es auro, & argento, & veſtita es byſſo, & polymito, & multicoloribus: ſimilam, & mel, & oleum comediſti, & decora facta es vehementer nimis: & profeciſti in regnum.

14. Et egreſſus eſt nomen tuum in Gentes propter ſpeciem tuam: quia perfecta eras in decore meo, quem poſueram ſuper te, dicit Dominus Deus.

15. Habens fiduciam in pulchritudine tua, fornicata es in nomine tuo: & expoſuiſti fornicationem tuam omni tranſeunti, ut ejus fieres.

16. Et ſumens de veſtimentis tuis, feciſti tibi excelſa hinc inde conſuta: & fornicata es ſuper eis, ſicut non eſt factum, neque futurum eſt.

17. Et tuliſti vaſa decoris tui de auro meo, atque argento meo, quæ dedi tibi: & feciſti tibi imagines maſculinas, & fornicata es in eis.

18. Et ſumpſiſti veſtimenta tua multicoloria, & operuiſti illas: & oleum meum, & thymiama meum poſuiſti coram eis.

19. Et panem meum, quem dedi tibi, ſimilam, & oleum, & mel, quibus enutrivi te, poſuiſti in conſpectu eorum in odorem ſuavitatis; & factum eſt, ait Dominus Deus.

20. Et tuliſti filios tuos, & filias tuas, quas generaſti mihi: & immolaſti eis ad devorandum. Nunquid parva eſt fornicatio tua?

21. Immolaſti filios meos, & dediſti illos conſecrans, eis.

22. Et poſt omnes abominationes tuas, & fornicationes, non es recordata dierum adoleſcentiæ tuæ, quando eras nuda, & confuſione plena, conculcata in ſanguine tuo.

23. Et accidit poſt omnem malitiam tuam (væ, væ tibi, ait Dominus Deus)

24. & ædificaſti tibi lupanar, & feciſti tibi proſtibulum in cunctis plateis.

25. Ad omne caput viæ ædificaſti ſignum proſtitutionis tuæ: & abominabilem feciſti decorem tuum: & diviſiſti pedes tuos omni tranſeunti, & multiplicaſti fornicationes tuas.

26. Et fornicata es cum filiis Ægypti vicinis tuis magnarum carnium: & multiplicaſti fornicationem tuam ad irritandum me.

27. Ecce ego extendam manum meam ſuper te, & auferam juſtificationem tuam: & dabo te in animas odientium te filiarum Palæſtinarum, quæ erubeſcunt in via tua ſcelerata.

28. Et fornicata es in filiis Aſſyriorum, eò quòd necdum fueris expleta: & poſtquam fornicata es, nec ſic es ſatiata.

29. Et multiplicaſti fornicationem tuam

in

Digitized by Google

in terra Chanaan cum Chaldæis : & nec ſic ſatiata es.

30. In quo mundabor cor tuum, ait Dominus Deus ; cùm facias omnia hæc opera mulieris meretricis, & procacis?

31. Quia fabricaſti lupanar tuum in capite omnis viæ, & excelſum tuum feciſti in omni platea: nec facta es quaſi meretrix faſtidio augens pretium;

32. ſed quaſi mulier adultera, quæ ſuper virum ſuum inducit alienos.

33. Omnibus meretricibus dantur mercedes: tu autem dediſti mercedes cunctis amatoribus tuis, & dona donabas eis, ut intrarent ad te undique ad fornicandum tecum.

34. Factumque eſt in te contra conſuetudinem mulierum in fornicationibus tuis, & poſt te non erit fornicatio: in eo enim quòd dediſti mercedes, & mercedes non accepiſti, factum eſt in te contrarium.

35. Propterea meretrix audi verbum Domini.

36. Hæc dicit Dominus Deus: Quia effuſum eſt æs tuum, & revelata eſt ignominia tua in fornicationibus tuis ſuper amatores tuos, & ſuper idola abominationum tuarum in ſanguine filiorum tuorum, quos dediſti eis:

37. Ecce ego congregabo omnes amatores tuos, quibus commiſta es; & omnes, quos dilexiſti cum univerſis, quos oderas: & congregabo eos ſuper te undique, & nudabo ignominiam tuam coram eis, & videbunt omnem turpitudinem tuam.

|| Infr. 23. 10. 38. || Et judicabo te judiciis adulterarum, & effundentium ſanguinem ? & dabo te in ſanguinem furoris & zeli.

39. Et dabo te in manus eorum, & deſtruent lupanar tuum: & demolientur proſtibulum tuum: & denudabunt te veſtimentis tuis, & auferent vaſa decoris tui: & derelinquent te nudam, plenamque ignominia:

40. & adducent ſuper te multitudinem, & lapidabũt te lapidibus, & trucidabũt te gladiis ſuis.

|| 4. Reg. 25. 9. 41. || Et comburent domos tuas igni, & facient in te judicia in oculis mulierum plurimarum: & deſines fornicari, & mercedes ultrà non dabis.

42. Et requieſcet indignatio mea in te: & auferetur zelus meus à te, & quieſcam, nec iraſcar ampliùs.

43. Eò quòd non fueris recordata dierum adoleſcentiæ tuæ, & provocaſti me in omnibus his: quapropter & ego vias tuas in capite tuo dedi, ait Dominus Deus, & non feci juxta ſcelera tua in omnibus abominationibus tuis.

44. Ecce omnis, qui dicit vulgò proverbium, in te aſſumet illud, dicens: Sicut mater, ita & filia ejus.

45. Filia matris tuæ es tu, quæ projecit virum ſuum, & filios ſuos: & ſoror ſororum tuarum es tu, quæ projecerunt viros ſuos, & filios ſuos: mater veſtra Cethæa, & pater veſter Amorrhæus.

46. Et ſoror tua major, Samaria, ipſa & filiæ ejus, quæ habitant ad ſiniſtram tuam: ſoror autem tua minor te, quæ habitat à dextris tuis, Sodoma, & filiæ ejus.

47. Sed nec in viis earum ambulaſti, neque ſecundùm ſcelera earum feciſti pauxillum minùs: penè ſceleratiora feciſti illis in omnibus viis tuis.

48. Vivo ego, dicit Dominus Deus, quia non fecit Sodoma ſoror tua ipſa, & filiæ ejus, ſicut feciſti tu, & filiæ tuæ.

49. || Ecce hæc fuit iniquitas Sodomæ ſororis tuæ, ſuperbia, ſaturitas pannis & abundantia, & otium ipſius, & filiarum ejus: & manum egeno & pauperi non porrigebant. || Gen. 19. 24.

50. Et elevatæ ſunt, & fecerunt abominationes coram me: & abſtuli eas ſicut vidiſti.

51. Et Samaria dimidium peccatorum tuorum non peccavit: ſed viciſti eas ſceleribus tuis: & juſtificaſti ſorores tuas in omnibus abominationibus tuis, quas operata es.

52. Ergo & tu porta confuſionem tuam, quæ viciſti ſorores tuas peccatis tuis, ſceleratiùs agens ab eis: juſtificatæ ſunt enim à te: ergo & tu confundere, & porta ignominiam tuam, quæ juſtificaſti ſorores tuas.

53. Et convertam reſtituens eas converſione Sodomorum cum filiabus ſuis, & converſione Samariæ, & filiarum ejus: & convertam reverſionem tuam in medio earum.

54. ut portes ignominiam tuam, & confundaris in omnibus, quæ feciſti conſolans eas.

55. Et ſoror tua Sodoma, & filiæ ejus revertentur ad antiquitatem ſuam: & Samaria, & filiæ ejus revertentur ad antiquitatem ſuam: & tu, & filiæ tuæ, revertimini ad antiquitatem veſtram.

56. Non fuit autem Sodoma ſoror tua audita in ore tuo, in die ſuperbiæ tuæ,

57. antequam revelaretur malitia tua: ſicut hoc tempore in opprobrium filiarum Syriæ, & cunctarum in circuitu tuo filiarum Palæſtinarum, quæ ambiunt te per gyrum.

58. Scelus tuum, & ignominiam tuam tu portaſti, ait Dominus Deus.

59. Quia hæc dicit Dominus Deus: Et faciam tibi, ſicut deſpexiſti juramentum, ut irritum faceres pactum:

60. & recordabor ego pacti mei tecum in diebus adoleſcentiæ tuæ: & ſuſcitabo tibi pactum ſempiternum.

61. Et recordaberis viarum tuarum, & confunderis: cùm receperis ſorores tuas te majores cum minoribus tuis: & dabo eas tibi in filias, ſed non ex pacto tuo.

62. Et ſuſcitabo ego pactum meum tecum: & ſcies quia ego Dominus,

63. ut recorderis: & confundaris, & non ſit tibi ultrà aperire os præ confuſione tua, cùm placatus tibi fuero in omnibus, quæ feciſti, ait Dominus Deus.

CAPUT XVII.

Per Parabolam de duabus aquilis, & plantata ac creſcente vinea quæ non proſperabitur, declaratur quòd rex Babylonis, translato in Babylonem rege Joakim, conſtituet pro eo regem Sedeciam; qui relicto fœdere cum Nabuchodonoſor inito, ad regem Ægypti tranſfugit: quapropter à Domino tradetur in manus Nabuchodonoſor, & ductus in Babylonem morietur ibi: Dominus autem ſublimi humiliato, exaltabit humilem.

1. ET factum eſt verbum Domini ad me, dicens: Eodem ann. 1411.

2. Fili hominis propone ænigma, & narra parabolam ad domum Iſrael,

3. & dices: Hæc dicit Dominus Deus: Aquila grandis magnarum alarum, longo membrorum ductu, plena plumis, & varietate, venit ad Libanum, & tulit medullam cedri.

4. Summitatem frondium ejus avulſit: & tranſportavit eam in terram Chanaan, in urbe negotiatorum poſuit illam.

5. Et tulit de ſemine terræ, & poſuit illud in terra pro ſemine, ut firmaret radicem ſuper aquas multas: in ſuperficies poſuit illud.

6. Cùmque germinaſſet, crevit in vineam latiorem humili ſtatura, reſpicientibus ramis ejus ad eam: & radices ejus ſub illa erant. Facta eſt ergo vinea, & fructificavit in palmites, & emiſit propagines.

7. Et facta eſt aquila altera grandis magnis alis, multiſque plumis: & ecce vinea iſta quaſi mittens radices ſuas ad eam, palmites ſuos extendit ad illam, ut irrigaret eam de areolis germinis ſui.

8. In terra bona ſuper aquas multas plantata eſt: ut faciat frondes, & portet fructum, ut ſit in vineam grandem.

9. Dic: Hæc dicit Dominus Deus: Ergone proſperabitur? nonne radices ejus evellet, & fructus ejus diſtinguet, & ſiccabit omnes palmites germinis ejus, & areſcet: & non in brachio grandi, neque in populo multo, ut evelleret eam radicitùs?

10. Ecce plantata eſt: ergone proſperabitur? nonne cùm tetigerit eam ventus urens ſiccabitur, & in areis germinis ſui areſcet?

11. Et factum eſt verbum Dñi ad me, dicens:

12. Dic ad domum exaſperantem: Neſcitis quid iſta ſignificent? Dic: Ecce venit (a) rex Babylonis in Jeruſalem: & aſſumet regem, (b) & principes ejus, & adducet eos ad ſemetipſum in Babylonem.

(a) Venerat Nabuchodonoſor.
(b) Cepit regem Jechoniam. 4. Reg. 24. 8. Jer. 24. 1.
(c) Tulit ſc. Sedeciam feritque cum eo fœdus. 2. Par. 36.

13. Et tollet (c) de ſemine regni, feriet que cum eo fœdus: & ab eo accipiet juſjurandum. Sed & fortes terræ tollet,

14. ut ſit regnum humile, & non elevetur, ſed cuſtodiat pactum ejus, & ſervet illud.

15. Qui recedens ab eo miſit nuntios ad Ægyptum ut daret ſibi equos, & populum multum. Nunquid proſperabitur, vel conſequetur ſalutem qui fecit hæc? & qui diſſolvit pactum, nunquid effugiet?

16. Vivo ego, dicit Dominus Deus: quoniam in loco (d) regis qui conſtituit eum regem, cujus fecit irritum juramentum, & ſolvit pactum, quod habebat cum eo, in medio Babylonis morietur.

(d) In urbe regia.

17. Et non in exercitu grandi, neque in populo multo faciet contra eum Pharao prælium: in jactu aggeris, & in extructione vallorum ut interficiat animas multas.

18. Spreverat enim juramentum ut ſolveret fœdus, & ecce dedit manum ſuam: & cùm omnia hæc fecerit, non effugiet.

19. Propterea hæc dicit Dominus Deus: Vivo ego, quoniam juramentum, quod ſprevit, & fœdus quod prævaricatus eſt, ponam in caput ejus.

20. ‖ Et expandam ſuper eum rete meum, & comprehendetur in ſagena mea: & adducam eum in Babylonem, & judicabo eum ibi in prævaricatione, qua deſpexit me.

‖ Sup. 12. 13. Ioſr. 32. 3.

21. Et omnes profugi ejus cum univerſo agmine ſuo, gladio cadent: reſidui autem in omnem ventum diſpergentur: & ſcietis quia ego Dominus locutus ſum.

22. Hæc dicit Dominus Deus: & ſumam ego de medulla cedri ſublimis, & ponam: de vertice ramorum ejus tenerum diſtringam, & plantabo ſuper montem excelſum & eminentem.

23. In monte ſublimi Iſrael plantabo illud, & erumpet in germen, & faciet fructum, & erit in cedrum magnam: & habitabunt ſub ea omnes volucres, & univerſum volatile ſub umbram frondium ejus nidificabit.

24. Et ſcient omnia ligna regionis, quia ego Dminus humiliavi lignum ſublime, & exaltavi lignum humile: & ſiccavi lignum viride, & frondere feci lignum aridum. Ego Dominus locutus ſum, & feci.

CAPUT XVIII.

Rejecta Judæorum parabola dicit quòd filius non portabit iniquitatem patris, nec contra, ſed quiſque ſuam ipſius portabit: quòd ſi impius pœnitentiam agat, ſalvabitur: juſtus verò ſi ſuam deſerat juſtitiam, damnabitur: hortatur ergo Dominus ad pœnitentiam & cordis innovationem.

1. ‡ ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:

‡ FER. 5. POST DOM. 1. QUADR. Eodem ann. 3411.

2. Quid eſt quòd inter vos parabolam vertitis in proverbium iſtud in terra Iſrael, dicentes: ‖ Patres comederunt uvam acerbam, & dentes filiorum obſtupeſcunt?

‖ Jer. 31. 29.

3. Vivo ego, dicit Dominus Deus, ſi erit ultrà vobis parabola hæc in proverbium in Iſrael.

4. Ecce omnes animæ meæ ſunt: ut anima patris, ita & anima filii mea eſt: anima, quæ peccaverit, ipſa morietur.

5. Et vir ſi fuerit juſtus, & fecerit judicium & juſtitiam,

6. in montibus non comederit, & oculos ſuos non levaverit ad idola domus Iſrael: & uxorem proximi ſui non violaverit, & ad mulierem menſtruatam non acceſſerit:

7. & hominem non contriſtaverit: pignus debitori reddiderit: per vim nihil rapuerit: ‖ panem ſuum eſurienti dederit, & nudum operuerit veſtimento:

‖ Iſai. 58. 7. Matt. 25. 35.

8. ad uſuram non commodaverit, & amplius non acceperit: ab iniquitate averterit manum ſuam, & judicium verum fecerit inter virum & virum:

9. in præceptis meis ambulaverit, & judicia mea cuſtodierit ut faciat veritatem: hic juſtus eſt, vita vivet, ait Dominus Deus.

10. Quòd ſi genuerit filium latronem effundentem ſanguinem, & fecerit unum de iſtis:

11. & hæc quidem omnia non facientem, ſed in montibus comedentem, & uxorem proximi ſui polluentem:

12. egenum, & pauperem contriſtantem, rapientem rapinas, pignus non reddentem, & ad idola levantem oculos ſuos, abominationem facientem:

13. ad uſuram dantem & amplius accipientem: nunquid vivet? non vivet. Cùm uni-

verſa hæc deteſtanda fecerit, morte morietur, ſanguis ejus in ipſo erit.

14. Quòd ſi genuerit filium, qui videns omnia peccata patris ſui, quæ fecit, timuerit, & non fecerit ſimile eis:

15. ſuper montes non comederit, & oculos ſuos non levaverit ad idola domus Iſrael & uxorem proximi ſui non violaverit:

16. & virum non contriſtaverit, pignus non retinuerit, & rapinam non rapuerit, panem ſuum eſurienti dederit, & nudum operuerit veſtimento:

17. à pauperis injuria averterit manum ſuam, uſuram & ſuperabundantiam non acceperit, judicia mea fecerit, in præceptis meis ambulaverit: hic non morietur in iniquitate patris ſui, ſed vita vivet.

18. Pater ejus quia calumniatus eſt, & vim fecit fratri, & malum operatus eſt in medio populi ſui, ecce mortuus eſt in iniquitate ſua.

19. Et dicitis: Quare non portavit filius iniquitatem patris? Videlicet, quia filius judicium, & juſtitiam operatus eſt, omnia præcepta mea cuſtodivit, & fecit illa, vivet vita.

FER. 6. QUAT. TEMP. QUADR. ‡ Deut. 24. 16. 4. Reg. 14. 6. 2. Par. 25. 4.

20. ‡ || Anima, quæ peccaverit, ipſa morietur: filius non portabit iniquitatem patris, & pater non portabit iniquitatem filii: juſtitia juſti ſuper eum erit, & impietas impii erit ſuper eum.

21. Si autem impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis, quæ operatus eſt, & cuſtodierit omnia præcepta mea, & fecerit judicium, & juſtitiam: vita vivet, & non morietur.

22. Omnium iniquitatum ejus, quas operatus eſt, non recordabor: in juſtitia ſua, quam operatus eſt, vivet.

|| Infr. 33. 11. 2. Pet. 3. 9.

23. || Nunquid voluntatis meæ eſt mors impii, dicit Dominus Deus, & non ut convertatur à viis ſuis, & vivat?

24. Si autem averterit ſe juſtus à juſtitia ſua, & fecerit iniquitatem ſecundùm omnes abominationes, quas operari ſolet impius, nunquid vivet? omnes juſtitiæ ejus, quas fecerat, non recordabuntur: in prævaricatione, qua prævaricatus eſt, & in peccato ſuo, quod peccavit, in ipſis morietur.

|| Infr. 33. 20.

25. Et dixiſtis: || Non eſt æqua via Domini. Audite ergo domus Iſrael: Nunquid via mea non eſt æqua, & non magis viæ veſtræ pravæ ſunt?

26. Cùm enim averterit ſe juſtus à juſtitia ſua, & fecerit iniquitatem, morietur in eis: in injuſtitia, quam operatus eſt, morietur.

27. Et cùm averterit ſe impius ab impietate ſua, quam operatus eſt, & fecerit judicium, & juſtitiam: ipſe animam ſuam vivificabit.

28. Conſiderans enim, & avertens ſe ab omnibus iniquitatibus ſuis, quas operatus eſt, vita vivet, & non morietur.

29. Et dicunt filii Iſrael: Non eſt æqua via Domini. Nunquid viæ meæ non ſunt æquæ, domus Iſrael, & non magis viæ veſtræ pravæ?

|| Matt. 3. 2. Luca 3. 3.

30. Idcircò unumquemque juxta vias ſuas judicabo domus Iſrael, ait Dominus Deus. || Convertimini, & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus veſtris: & non erit vobis in ruinam iniquitas.

31. Projicite à vobis omnes prævaricationes veſtras, in quibus prævaricati eſtis, & facite vobis cor novum, & ſpiritum novum: & quare moriemini domus Iſrael?

|| Supr. 33. Infr. 33. 11. 2. Pet. 3. 9.

32. || Quia nolo mortem morientis, dicit Dominus Deus: revertimini, & vivite.

CAPUT XIX.

Parabola leænæ & leunculorum deſignat captivitatem regum Joachaz & Joachim; item præteritam civitatis Jeruſalem felicitatem deſcribit, præſentemque calamitatem, ſub parabola vineæ.

Eodem ann. 1411. (a) Inter crudeles reges finitimos tuta fuit. Alludit ad Gen. 49. (b) Joachaz qui poſteà crudelis factus eſt, & à rege Ægypti in vincula conjectus. 4. Reg. 23. 32. (c) Fratrē ejus majorem Joakim ab Ægyptio datum.

1. ET tu aſſume planctum ſuper principes Iſrael,

2. & dices: Quare mater tua leæna inter leones (a) cubavit, in medio leunculorum enutrivit catulos ſuos?

3. Et eduxit unum (b) de leunculis ſuis, & leo factus eſt: & didicit capere prædam, hominemque comedere.

4. Et audierunt de eo Gentes, & non abſque vulneribus ſuis ceperunt eum: & adduxerunt eum in catenis in terram Ægypti.

5. Quæ cùm vidiſſet quoniam infirmata eſt, & periit expectatio ejus: tulit unum de leunculis ſuis, (c) leonem conſtituit eum.

6. Qui incedebat inter leones, & factus eſt leo: & didicit prædam capere, & homines devorare:

7. Didicit viduas facere, & civitates eorum in deſertum adducere: & deſolata eſt terra, & plenitudo ejus à voce rugitus illius.

(d) Chaldæi, Syri, Moabitæ, Ammonitæ. 4. Reg. 24. 2.

8. Et convenerunt adversùs eum Gentes (d) undique de provinciis, & expanderunt ſuper eum rete ſuum, in vulneribus earum captus eſt.

* Vide 2. Par. 36. 10. 4. Reg. 24. 15.

9. Et miſerunt eum in caveam, in catenis adduxerunt eum ad regem Babylonis: miſeruntque eum in carcerem, * ne audiretur vox ejus ultrà ſuper montes Iſrael.

10. Mater tua quaſi vinea in ſanguine tuo ſuper aquam plantata eſt: fructus ejus, & frondes ejus creverunt ex aquis multis.

11. Et factæ ſunt ei virgæ ſolidæ in ſceptra dominantium, & exaltata eſt ſtatura ejus inter frondes: & vidit altitudinem ſuam in multitudine palmitum ſuorum.

|| Oſee 13. 15.

12. Et evulſa eſt in ira, in terramque projecta, || & ventus urens ſiccavit fructum ejus: marcuerunt, & areſactæ ſunt virgæ roboris ejus: ignis comedit eam.

13. Et nunc tranſplantata eſt in deſertum, in terra invia & ſitienti.

14. Et egreſſus eſt ignis de virga ramorum ejus, qui fructum ejus comedit: & non fuit in ea virga fortis, ſceptrum dominantium. Planctus eſt, & erit in planctum.

CAPUT XX.

Dominus negat ſe filiis Iſrael reſponſurum, quia & in Ægypto & in deſerto & in terra promiſſionis prævaricati ſunt ipſius mandata, & idola coluerunt, quibus ſæpe comminatus eſt mala, ſed pepercit ne nomen ejus blaſphemaretur inter Gentes: Nunc autem poſt hæc omnia dicit, ſe eos revocaturum ad terram ſuam, in qua ſibi ſerviant: jubet etiam prophetare contra ſaltum meridianum.

Eodem ann. 1411.

1. ET factum eſt in anno ſeptimo, in quinto, in decima menſis: venerunt viri

de ſenio-

Digitized by Google

de ſenioribus Iſrael, ut interrogarent Dominum, & ſederunt coram me.

2. Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:

3. Fili hominis, loquere ſenioribus Iſrael, & dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Numquid ad interrogandum me vos veniſtis? vivo ego quia non reſpondebo vobis, ait Dñs Deus.

4. Si judicas eos, ſi judicas, fili hominis, abominationes patrum eorum oſtende eis.

5. Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: In die, qua elegi Iſrael, & levavi manum meam pro ſtirpe domus Jacob, & apparui eis in terra Ægypti, & levavi manum meam pro eis, dicens: Ego Dominus Deus veſter;

6. in die illa levavi manum meam pro eis, ut educerem eos de terra Ægypti, in terram, quam provideram eis, fluentem lacte & melle, quæ eſt egregia inter omnes terras.

7. Et dixi ad eos: Unuſquiſque offenſiones oculorum ſuorum abjiciat, & in idolis Ægypti nolite pollui: ego Dominus Deus veſter.

8. Et irritaverunt me, nolueruntque me audire: unuſquiſque abominationes oculorum ſuorum non projecit, nec idola Ægypti reliquerunt: & dixi ut effunderem indignationem meam ſuper eos, & implerem iram meam in eis, in medio terræ Ægypti.

9. Et feci propter nomen meum, ut non violaretur coram Gentibus, in quarum medio erant, & inter quas apparui eis ut educerem eos de terra Ægypti.

10. Ejeci ergo eos de terra Ægypti, & eduxi eos in deſertum.

||Lev.18.5 Rom.10.5. 11. || Et dedi eis præcepta mea, & judicia mea oſtendi eis, quæ faciens homo, vivet in eis.

||Exod.20.8 & 31.13. || Deut.5.12. 12. || Inſuper & ſabbata mea dedi eis, ut eſſent ſignum inter me & eos: & ſcirent quia ego Dominus ſanctificans eos.

13. Et irritaverunt me domus Iſrael in deſerto, in præceptis meis non ambulaverunt, & judicia mea projecerunt, quæ faciens homo vivet in eis, & ſabbata mea violaverunt vehementer: dixi ergo ut effunderem furorem meum ſuper eos in deſerto, & conſumerem eos.

14. Et feci propter nomen meum, ne violaretur coram Gentibus, de quibus ejeci eos in conſpectu earum.

15. Ego igitur levavi manum meam ſuper eos in deſerto, ne inducerem eos in terram, quam dedi eis, fluentem lacte, & melle, præcipuam terrarum omnium:

16. Quia judicia mea projecerunt, & in præceptis meis non ambulaverunt, & ſabbata mea violaverunt: poſt idola enim cor eorum gradiebatur.

17. Et pepercit oculus meus ſuper eos ut non interficerem eos: nec conſumpſi eos in deſerto.

18. Dixi autem ad filios eorum in ſolitudine: In præceptis patrum veſtrorum nolite incedere, nec judicia eorum cuſtodiatis, nec in idolis eorum polluamini.

19. Ego Dominus Deus veſter: in præceptis meis ambulate, judicia mea cuſtodite, & facite ea:

20. Et ſabbata mea ſanctificate, ut ſint ſignum inter me & vos, & ſciatis quia ego ſum Dominus Deus veſter.

21. Et exacerbaverunt me filii, in præceptis meis non ambulaverunt, & judicia mea non cuſtodierunt ut facerent ea: quæ cùm fecerit homo, vivet in eis: & ſabbata mea violaverunt: & comminatus ſum ut effunderem furorem meum ſuper eos, & implerem iram meam in eis in deſerto.

22. Averti autem manum meam, & feci propter nomen meum, ut non violaretur coram Gentibus, de quibus ejeci eos in oculis earum.

23. Iterum levavi manum meam in eos in ſolitudine, ut diſpergerem illos in nationes, & ventilarem in terras:

24. eò quòd judicia mea non feciſſent, & præcepta mea reprobaſſent, & ſabbata mea violaſſent, & poſt idola patrum ſuorum fuiſſent oculi eorum.

25. Ergo & ego dedi eis præcepta non bona, & judicia in quibus non vivent.

26. Et pollui eos in muneribus ſuis, cùm offerrent omne, quod aperit vulvam, propter delicta ſua: & ſcient quia ego Dominus.

27. Quamobrem loquere ad domum Iſrael, fili hominis; & dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Adhuc & in hoc blaſphemaverunt me patres veſtri, cùm ſpreviſſent me contemnentes:

28. & induxiſſem eos in terram, ſuper quam levavi manum meam ut darem eis: viderunt omnem collem excelſum, & omne lignum nemoroſum, & immolaverunt ibi victimas ſuas: & dederunt ibi irritationem oblationis ſuæ, & poſuerunt ibi odorem ſuavitatis ſuæ, & libaverunt libationes ſuas.

29. Et dixi ad eos: Quid eſt excelſum, ad quod vos ingredimini? & vocatum eſt nomen ejus Excelſum uſque ad hanc diem.

30. Propterea dic ad domum Iſrael: Hæc dicit Dominus Deus: Certè in via patrum veſtrorum vos polluimini, & poſt offendicula eorum vos fornicamini:

31. & in oblatione donorum veſtrorum, cùm traducitis filios veſtros per ignem, vos polluimini in omnibus idolis veſtris uſque hodie: & ego reſpondebo vobis domus Iſrael? Vivo ego, dicit Dominus Deus, quia non reſpondebo vobis.

32. Neque cogitatio mentis veſtræ fiet, dicentium: Erimus ſicut Gentes, & ſicut cognationes terræ, ut colamus ligna & lapides.

33. Vivo ego, dicit Dominus Deus, quoniam in manu forti, & in brachio extento, & in furore effuſo regnabo ſuper vos.

34. Et educam vos de populis: & congregabo vos de terris, in quibus diſperſi eſtis, in manu valida, & in brachio extento, & in furore effuſo regnabo ſuper vos.

35. Et adducam vos in deſertum populorum, & judicabo vobiſcum ibi facie ad faciem.

36. Sicut judicio contendi adverſùm patres veſtros in deſerto terræ Ægypti, ſic judicabo vos, dicit Dominus Deus.

37. Et ſubjiciam vos ſceptro meo, & inducam vos in vinculis fœderis.

38. Et eligam de vobis tranſgreſſores, & impios, & de terra incolatus eorum educam eos, & in terram Iſrael non ingredientur: & ſcietis quia ego Dominus.

39. Et vos domus Iſrael, hæc dicit Dominus Deus: Singuli poſt idola veſtra ambulate, & ſervite eis. Quòd ſi & in hoc non audieri-

Digitized by Google

dieritis me, & nomen meũ ſanctum pollueritis ultrà in muneribus veſtris, & in idolis veſtris:

40. in monte ſancto meo, in monte excelſo Iſrael, ait Dominus Deus, ibi ſerviet mihi omnis domus Iſrael; omnes, inquam, in terra, in qua placebunt mihi, & ibi quæram primitias veſtras, & initium decimarum veſtrarum in omnibus ſanctificationibus veſtris.

41. In odorem ſuavitatis ſuſcipiam vos, cùm eduxero vos de populis, & congregavero vos de terris, in quas diſperſi eſtis, & ſanctificabor in vobis in oculis nationum.

42. Et ſcietis quia ego Dominus, cùm induxero vos ad terram Iſrael, in terram, pro qua levavi manum meam, ut darem eam patribus veſtris.

43. Et recordabimini ibi viarum veſtrarum, & omnium ſcelerum veſtrorum, quibus polluti eſtis in eis: & diſplicebitis vobis in conſpectu veſtro in omnibus malitiis veſtris, quas feciſtis.

44. Et ſcietis quia ego Dominus, cùm benefecero vobis propter nomen meum, & non ſecundùm vias veſtras malas, neque ſecundùm ſcelera veſtra peſſima domus Iſrael, ait Dominus Deus.

45. Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:

46. Fili hominis, pone faciem tuam contra viam Auſtri, & ſtilla ad Africum, & propheta ad ſaltum agri meridiani.

47. Et dices ſaltui meridiano: Audi verbum Domini: hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ſuccendam in te ignem, & comburam in te omne lignum viride, & omne lignum aridum: non extinguetur flamma ſuccenſionis: & comburetur in ea omnis facies ab Auſtro uſque ad Aquilonem.

48. Et videbit univerſa caro, quia ego Dominus ſuccendi eam, nec extinguetur.

49. Et dixi: A a a, Domine Deus: ipſi dicunt de me: Nunquid nõ per parabolas loquitur iſte?

CAPUT XXI.

Vaticinatur horrendum ac multiplicem gladium venturum ſuper Jeruſalem, & ſuper filios Ammon, à rege Babylonis; qui tandem etiam in terra ſua judicandus eſt, penituſque diſſipandus.

Eodem ann. 3411. 1. ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:

2. Fili hominis, pone faciem tuam ad Jeruſalem, & ſtilla ad ſanctuaria, & propheta contra humum Iſrael:

3. Et dices terræ Iſrael: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te, & ejiciam gladium meum de vagina ſua, & occidam in te juſtum & impium.

4. Pro eo autem quòd occidi in te juſtum, & impium, idcircò egredietur gladius meus de vagina ſua ad omnem carnem ab Auſtro uſque ad Aquilonem:

5. Ut ſciat omnis caro quia ego Dominus eduxi gladium meum de vagina ſua irrevocabilem.

6. Et tu, fili hominis, ingemiſce in contritione lumborum, & in amaritudinibus ingemiſce coram eis.

7. Cùmque dixerint ad te: Quare tu gemis? dices: Pro auditu: quia venit, & tabeſcet omne cor, & diſſolventur univerſæ manus, & infirmabitur omnis ſpiritus, & per cuncta genua fluent aquæ: ecce venit, & fiet, ait Dominus Deus.

8. Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:

9. Fili hominis propheta, & dices: Hæc dicit Dominus Deus: Loquere: Gladius, gladius exacutus eſt, & limatus.

10. Ut cædat victimas, exacutus eſt: ut ſplendeat, limatus eſt: qui moves ſceptrum filii mei, ſuccidiſti omne lignum.

11. Et dedi eum ad lævigandum ut teneatur manu: iſte exacutus eſt gladius, & iſte limatus eſt ut ſit in manu interficientis.

12. Clama, & ulula fili hominis, quia hic factus eſt in populo meo, hic in cunctis ducibus Iſrael, qui fugerant: gladio traditi ſunt cum populo meo, idcircò plaude ſuper femur,

13. quia probatus eſt: & hoc, cùm ſceptrum ſubverterit, & non erit, dicit Dominus Deus.

14. Tu ergo, fili hominis, propheta, & percute manu ad manum, & duplicetur gladius, ac triplicetur gladius interfectorum: hic eſt gladius occiſionis magnæ, qui obſtupeſcere eos facit,

15. & corde tabeſcere, & multiplicat ruinas. In omnibus portis eorum dedi conturbationem gladii acuti, & limati ad fulgendum, amicti ad cædem.

16. Exacuere, vade ad dexteram, ſive ad ſiniſtram, quocumque faciei tuæ eſt appetitus.

17. Quin & ego plaudam manu ad manum, & implebo indignationem meam, ego Dominus locutus ſum.

18. Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:

19. Et tu fili hominis pone tibi duas vias, ut veniat gladius regis Babylonis: de terra una egredientur ambæ: & manu capiet conjecturam, in capite viæ civitatis conjiciet.

20. Viam pones ut veniat gladius ad Rabbath filiorum Ammon, & ad Judam in Jeruſalem munitiſſimam.

21. Stetit enim rex Babylonis in bivio, in capite duarum viarum, divinationem quærens, commiſcens ſagittas: interrogavit idola, exta conſuluit.

22. Ad dexteram ejus facta eſt divinatio ſuper Jeruſalem, ut ponat arietes, ut aperiat os in cæde, ut elevet vocem in ululatu, ut ponat arietes contra portas, ut comportet aggerem, ut ædificet munitiones.

23. Eritque quaſi conſulens fruſtrà oraculum in oculis eorum, & ſabbatorum otium imitans: ipſe autem recordabitur iniquitatis ad capiendum.

24. Idcircò hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quòd recordati eſtis iniquitatis veſtræ, & revelaſtis prævaricationes veſtras, & apparuerunt peccata veſtra in omnibus cogitationibus veſtris: pro eo, inquam, quòd recordati eſtis, manu capiemini.

25. Tu autem profane, impie dux Iſrael, cujus venit dies in tempore iniquitatis præfinita:

26. Hæc dicit Dominus Deus: Aufer cidarim, tolle coronam: nonne hæc eſt, quæ humilem ſublevavit, & ſublimem humiliavit?

27. Iniquitatem, iniquitatem, iniquitatem ponam eam: & hoc non factum eſt donec veniret cujus eſt judicium, & tradam ei.

Digitized by Google

v. Gen. 49. 10.
28. Et tu, fili hominis, propheta, & dic:
Hæc dicit Dominus Deus ad filios Ammon,
& ad opprobrium eorum, & dices: Mucro,
mucro, * evagina te ad occidendum, * li-
ma te ut interficias, & fulgeas,
29. cùm tibi viderentur vana, & divina-
rentur mendacia: ut dareris ſuper colla vul-
neratorum impiorum, quorum venit dies in
tempore iniquitatis præfinita.
30. Revertere ad vaginam tuam, in lo-
co in quo creatus es, in terra nativitatis
tuæ judicabo te,
31. & effundam ſuper te indignationem
meam: in igne furoris mei ſufflabo in te,
daboque te in manus hominum inſipien-
tium, & fabricantium interitum.
32. Igni eris cibus, ſanguis tuus erit in
medio terræ, oblivioni traderis: quia ego
Dominus locutus ſum.

*Sic habent etiã Vaticana ann. 1592. & 1624. ſed Vaticana anni 1591. & 1598. ſic habent, *evaginate... *limate.*

CAPUT XXII.

Varia narrat ſcelera Jeroſolymis perpetrata, propter quæ dicit ſe ſuper eos effuſurum indignationem ſuam: narratque ſcelera ſacerdotum, principum, pſeudoprophetarum, ac populi terræ, ut nullus inventus ſit qui pro avertendo furore Domini ſe opponeret.

Eodem ann. 3411.
1. ET factum eſt verbum Domini ad me,
dicens:
2. Et tu fili hominis nonne judicas, non-
ne judicas civitatem ſanguinum?
3. & oſtendes ei omnes abominationes ſuas,
& dices: Hæc dicit Dominus Deus: Civi-
tas effundens ſanguinem in medio ſui, ut
veniat tempus ejus: & quæ fecit idola con-
tra ſemetipſam ut pollueretur.
4. In ſanguine tuo, qui à te effuſus eſt,
deliquiſti: & in idolis tuis, quæ feciſti, pol-
luta es: & appropinquare feciſti dies tuos,
& adduxiſti tempus annorum tuorum: pro-
pterea dedi te opprobrium Gentibus, & ir-
riſionem univerſis terris.
5. Quæ juxta ſunt, & quæ procul à te,
triumphabunt de te: ſordida, nobilis, gran-
dis interitu.
6. Ecce principes Iſrael ſinguli in brachio
ſuo fuerunt in te ad effundendum ſanguinem.
7. Patrem, & matrem contumeliis affecerunt
in te, advenam calumniati ſunt in medio tui,
pupillum & viduam contriſtaverunt apud te:
8. Sanctuaria mea ſpreviſti, & ſabbata
mea polluiſti.
9. Viri detractores fuerunt in te ad effunden-
dum ſanguinem, & ſuper montes comede-
runt in te, ſcelus operati ſunt in medio tui.
10. Verecundiora patris diſcooperuerũt in te,
immunditiam menſtruatæ humiliaverunt in te:
|| Jere. 5. 8.
11. || Et unuſquiſque in uxorem proximi
ſui operatus eſt abominationem, & ſocer
nurum ſuam polluit nefariè, frater ſororem
ſuam, filiam patris ſui oppreſſit in te.
12. Munera acceperunt apud te ad effunden-
dum ſanguinem: uſuram & ſuperabundantiam
accepiſti, & avarè proximos tuos calumnia-
baris: meique oblita es, ait Dominus Deus.
13. Ecce comploſi manus meas ſuper ava-
ritiam tuam, quam feciſti, & ſuper ſangui-
nem, qui effuſus eſt in medio tui.
14. Nunquid ſuſtinebit cor tuum, aut præ-
valebunt manus tuæ in diebus, quos ego faciam
tibi? ego Dominus locutus ſum, & faciam.
15. Et diſpergam te in nationes, & ven-
tilabo te in terras, & deficere faciam im-
munditiam tuam à te.
16. Et poſſidebo te in conſpectu Gentium:
& ſcies quia ego Dominus.
17. Et factum eſt verbum Dñi ad me, dicens:
18. Fili hominis, verſa eſt mihi domus Iſ-
rael in ſcoriam: omnes iſti æs, & ſtannum,
& ferrum, & plumbum in medio fornacis:
ſcoria argenti facti ſunt.
19. Propterea hæc dicit Dominus Deus: Eò
quòd verſi eſtis omnes in ſcoriam, propterea
ecce ego congregabo vos in medio Jeruſalem,
20. congregatione argenti, & æris, &
ſtanni, & ferri, & plumbi in medio forna-
cis: ut ſuccendam in ea ignem ad conflan-
dum, ſic congregabo in furore meo, & in
ira mea, & requieſcam: & conflabo vos.
21. Et congregabo vos, & ſuccendam vos in
igne furoris mei, & conflabimini in medio ejus.
22. Ut conflatur argentum in medio for-
nacis, ſic eritis in medio ejus: & ſcietis
quia ego Dominus, cùm effuderim indi-
gnationem meam ſuper vos.
23. Et factum eſt verbũ Domini ad me, dicens:
24. Fili hominis, dic ei: Tu es terra im-
munda, & non compluta in die furoris.
25. Conjuratio prophetarum in medio ejus,
ſicut leo rugiens, rapienſque prædam, animas
devoraverunt, opes & pretium acceperunt,
viduas ejus multiplicaverunt in medio illius.
26. Sacerdotes ejus contempſerunt legem
meam, & polluerunt ſanctuaria mea: inter ſan-
ctum & prophanum non habuerunt diſtantiam:
& inter pollutum & mundum non intellexe-
runt: & à ſabbatis meis averterunt oculos
ſuos, & coinquinabar in medio eorum.
27. || Principes ejus in medio illius, qua- || Mich. 3. 11. Soph. 3. 3
ſi lupi rapientes prædam ad effundendum
ſanguinem, & ad perdendas animas, &
avarè ſectanda lucra.
28. Prophetæ autem ejus liniebant eos abſ-
que temperamento, videntes vana, & divinan-
tes eis mendacium, dicentes: Hæc dicit Domi-
nus Deus, cùm Dominus non ſit locutus.
29. Populi terræ calumniabantur calum-
niam, & rapiebant violenter: egenum &
pauperem affligebant, & advenam oppri-
mebant calumnia abſque judicio.
30. Et quæſivi de eis virum, qui interpone-
ret ſeptem, & ſtaret oppoſitus contra me pro
terra, ne diſſiparem eam; & non inveni.
31. Et effudi ſuper eos indignationem meam,
in igne iræ meæ conſumpſi eos: viam eorum
in caput eorum reddidi, ait Dominus Deus.

CAPUT XXIII.

Sub figura multiplicium ſtuprorum duarum meretricum Oollæ & Oolibæ ac punitionis earum, oſtendit Dominus variam idololatriam Samariæ & Jeruſalem, propter quam tradendi ſunt in opprobrium Gentibus, quarum ſunt idololatriam imitati.

1. ET factus eſt ſermo Domini ad me, Eodem ann. 3411.
dicens:

2. Fili

2. Fili hominis, duæ mulieres filiæ matris unius fuerunt,

3. & fornicatæ ſunt in Ægypto, in adoleſcentia ſua fornicatæ ſunt: ibi ſubacta ſunt ubera earum, & fractæ ſunt mammæ pubertatis earum.

4. Nomina autem earum, Oolla major, & Ooliba ſoror ejus minor: & habui eas, & pepererunt filios & filias. Porrò earum nomina, Samaria Oolla, & Jeruſalem Ooliba.

5. Fornicata eſt igitur ſuper me Oolla, & inſanivit in amatores ſuos, in Aſſyrios propinquantes,

6. veſtitos hyacintho, principes, & magiſtratus, juvenes cupidinis, univerſos equites, aſcenſores equorum.

7. Et dedit fornicationes ſuas ſuper eos electos, filios Aſſyriorum univerſos: & in omnibus, in quos inſanivit, in immunditiis eorum polluta eſt.

8. Inſuper & fornicationes ſuas, quas habuerat in Ægypto, non reliquit: nam & illi dormierunt cum ea in adoleſcentia ejus, & illi confregerunt ubera pubertatis ejus, & effuderunt fornicationem ſuam ſuper eam.

9. Propterea tradidi eam in manus amatorum ſuorum, in manus filiorum Aſſur, ſuper quorum inſanivit libidine.

|| Supr. 16. 36. 10. || Ipſi diſcooperuerunt ignominiam ejus, filios, & filias ejus tulerunt, & ipſam occiderunt gladio: & factæ ſunt famoſæ mulieres, & judicia perpetraverunt in ea.

11. Quòd cùm vidiſſet ſoror ejus Ooliba, pluſquam illa inſanivit libidine: & fornicationem ſuam ſuper fornicationem ſororis ſuæ

12. ad filios Aſſyriorum præbuit impudenter, ducibus, & magiſtratibus ad ſe venientibus, indutis veſte varia, equitibus qui vectabantur equis, & adoleſcentibus forma cunctis egregia.

13. Et vidi quòd polluta eſſet via una ambarum.

14. Et auxit fornicationes ſuas: cùmque vidiſſet viros depictos in pariete, imagines Chaldæorum expreſſas coloribus,

15. & accinctos balteis renes, & tiaras tinctas in capitibus eorum, formam ducum omnium, ſimilitudinem filiorum Babylonia, terræque Chaldæorum, in qua orti ſunt,

16. inſanivit ſuper eos concupiſcentia oculorum ſuorũ, & miſit nuntios ad eos in Chaldæam.

17. Cùmque veniſſent ad eam filii Babylonis ad cubile mammarum, polluerunt eam ſtupris ſuis, & polluta eſt ab eis, & ſaturata eſt anima ejus ab illis.

18. Denudavit quoque fornicationes ſuas, & diſcooperuit ignominiam ſuam: & receſſit anima mea ab ea, ſicut receſſerat anima mea à ſorore ejus.

19. Multiplicavit enim fornicationes ſuas, recordans dies adoleſcentiæ ſuæ, quibus fornicata eſt in terra Ægypti.

20. Et inſanivit libidine ſuper concubitum eorum, quorum carnes ſunt ut carnes aſinorum: & ſicut fluxus equorum, fluxus eorum.

21. Et viſitaſti ſcelus adoleſcentiæ tuæ, quando ſubacta ſunt in Ægypto ubera tua, & confractæ ſunt mammæ pubertatis tuæ.

22. Propterea Ooliba, hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ſuſcitabo omnes amatores tuos contra te, de quibus ſatiata eſt anima tua; & congregabo eos adverſum te in circuitu;

23. Filios Babylonis, & univerſos Chaldæos, nobiles, tyrannoſque & principes, omnes filios Aſſyriorum, juvenes forma egregia, duces, & magiſtratus univerſos, principes principum, & nominatos aſcenſores equorum:

24. & venient ſuper te inſtructi curru, & rota, multitudo populorum: lorica, & clypeo, & galea armabuntur contra te undique: & dabo coram eis judicium, & judicabunt te judiciis ſuis.

25. Et ponam zelum meum in te, quem exercent tecum in furore: naſum tuum, & aures tuas præcident: & quæ remanſerint, gladio concident: ipſi filios tuos, & filias tuas capient; & noviſſimum tuum devorabitur igni.

26. Et denudabunt te veſtimentis tuis, & tollent vaſa gloriæ tuæ.

27. Et requieſcere faciam ſcelus tuum de te, & fornicationem tuam de terra Ægypti: nec levabis oculos tuos ad eos, & Ægypti non recordaberis ampliùs.

28. Quia hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego tradam te in manus eorum, quos odiſti: in manus, de quibus ſatiata eſt anima tua.

29. Et agent tecum in odio, & tollent omnes labores tuos, & dimittent te nudam, & ignominia plenam, & revelabitur ignominia fornicationum tuarum, ſcelus tuum, & fornicationes tuæ.

30. Fecerunt hæc tibi, quia fornicata es poſt Gentes, inter quas polluta es in idolis earum.

31. In via ſororis tuæ ambulaſti, & dabo calicem ejus in manu tua.

32. Hæc dicit Dominus Deus: Calicem ſororis tuæ bibes profundum, & latum: eris in deriſum, & in ſubſannationem, quæ eſt capaciſſima.

33. Ebrietate, & dolore repleberis: calice mœroris & triſtitiæ, calice ſororis tuæ Samariæ.

34. Et bibes illum, & epotabis uſque ad fæces, & fragmenta ejus devorabis, & ubera tua lacerabis: quia ego locutus ſum, ait Dominus Deus.

35. Propterea hæc dicit Dominus Deus: Quia oblita es mei, & projeciſti me poſt corpus tuum, tu quoque porta ſcelus tuum, & fornicationes tuas.

36. Et ait Dominus ad me, dicens: Fili hominis, nunquid judicas Oolam, & Oolibam, & annuntias eis ſcelera earum?

37. Quia adulteratæ ſunt, & ſanguis in manibus earum, & cum idolis ſuis fornicatæ ſunt: inſuper & filios ſuos, quos genuerunt mihi, obtulerunt eis ad devorandum.

38. Sed & hoc fecerunt mihi: Polluerunt ſanctuarium meum in die illa, & ſabbata mea profanaverunt.

39. Cùmque immolarent filios ſuos idolis ſuis, & ingrederentur ſanctuarium meum in die illa ut pollerent illud, etiam hæc fecerunt in medio domus meæ.

40. Miſerunt ad viros venientes de longè, ad quos nuntium miſerant: itaque ecce venerunt: quibus te laviſti, & circumliniſti ſtibio oculos tuos, & ornata es modo muliebri.

41. Sediſti in lecto pulcherrimo, & menſa ornata eſt ante te: thymiama meum, & unguentum meum poſuiſti ſuper eam.

42. Et vox multitudinis exultantis erat in ea: & in viris, qui de multitudine hominum adducebantur, & veniebant de deſerto, poſuerunt armillas in manibus eorum, & coronas ſpecioſas in capitibus eorum.

43. Et dixi ei, quæ attrita eſt in adulteriis: Nunc fornicabitur in fornicatione ſua etiam hæc.

44. Et ingreſſi ſunt ad eam quaſi ad mulierem meretricem: ſic ingrediebantur ad Oollam, & Oolibam mulieres neſarias.

45. Viri ergo juſti ſunt: hi judicabunt eas judicio adulterarum, & judicio effundentium ſanguinem: quia adulteræ ſunt, & ſanguis in manibus earum.

46. Hæc enim dicit Dominus Deus: Adduc ad eas multitudinem, & trade eas in tumultum, & in rapinam:

47. Et lapidentur lapidibus populorum, & confodiantur gladiis eorum: filios, & filias earum interficient, & domos earum igne ſuccendent.

48. Et auferam ſcelus de terra, & diſcent omnes mulieres ne faciant ſecundùm ſcelus earum.

49. Et dabunt ſcelus veſtrum ſuper vos, & peccata idolorum veſtrorum portabitis: & ſcietis quia ego Dominus Deus.

CAPUT XXIV.

Sub figura ollæ, electioribus carnium partibus ac oſſibus plenæ, igniqne admotæ, & ſub figura mortis uxoris Ezechielis, pro qua juſſus eſt nullum facere luctum, ſignificat Dominus domum Iſrael in exitium tradendam, filioſque ejus trucidandos, nullo ſequente luctu præ animi ſtupore.

1. ET factum eſt verbum Domini ad me, in anno nono, * in menſe decimo, decima die menſis, dicens:

2. Fili hominis ſcribe tibi nomen diei hujus, in qua confirmatus † eſt rex Babylonis adverſum Jeruſalem hodie.

* Regn. Sedeciæ, ſive deportati Jechoniæ. M. 3414. Ante Chr. 590.

† Gr. ἀπεστήρικται, contra firmavit.

3. Et dices per proverbium ad domum irritatricem parabolam, & loqueris ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Pone ollam: pone, inquam, & mitte in eam aquam.

4. Congere fruſta ejus in eam, omnem partem bonam, femur & armum, electa & oſſibus plena.

5. Pinguiſſimum pecus aſſume, compone quoque ſtrues oſſium ſub ea: efferbuit coctio ejus, & diſcocta ſunt oſſa illius in medio ejus.

6. Propterea hæc dicit Dominus Deus: Væ civitati ſanguinum, ollæ, cujus rubigo in ea eſt, & rubigo ejus non exivit de ea: per partes & per partes ſuas ejice eam, non cecidit ſuper eam ſors.

7. Sanguis enim ejus in medio ejus eſt, ſuper limpidiſſimam petram effudit illum: non effudit illum ſuper terram ut poſſit operiri pulvere.

8. Ut ſuperinducerem indignationem meam, & vindicta ulciſcerer, dedi ſanguinem ejus ſuper petram limpidiſſimam ne operiretur.

9. Propterea hæc dicit Dominus Deus: || Væ civitati ſanguinum, cujus ego grandem faciam pyram.

|| Nah. 3. 1. Hab. 2. 12.

10. Congere oſſa, quæ igne ſuccendam: conſumentur carnes, & coquetur univerſa compoſitio, & oſſa tabeſcent.

11. Pone quoque eam ſuper prunas vacuam, ut incaleſcat, & liqueſiat æs ejus: & confletur in medio ejus inquinamentum ejus, & conſumatur rubigo ejus:

12. multo labore ſudatum eſt, & non exivit de ea nimia rubigo ejus, neque per ignem.

13. Immunditia tua execrabilis: quia mundare te volui, & non es mundata à ſordibus tuis: ſed nec mundaberis priùs, donec quieſcere faciam indignationem meam in te.

14. Ego Dominus locutus ſum: Veniet, & faciam: non tranſeam, nec parcam, nec placabor: juxta vias tuas, & juxta adinventiones tuas judicabo te, dicit Dominus.

15. Et factum eſt verbum Domini ad me, dicens:

16. Fili hominis, ecce ego tollo à te deſiderabile oculorum tuorum in plaga: & non planges, neque plorabis, neque fluent lacrymæ tuæ.

17. Ingemiſce tacens, mortuorum luctum non facies: corona tua circumligata ſit tibi, & calceamenta tua erunt in pedibus tuis, nec amictu ora velabis, nec cibos lugentium comedes.

18. Locutus ſum ergo ad populum manè, & mortua eſt uxor mea veſpere: fecique manè ſicut præceperat mihi.

19. Et dixit ad me populus: Quare non indicas nobis, quid iſta ſignificent, quæ tu facis?

20. Et dixi ad eos: Sermo Domini factus eſt ad me, dicens:

21. Loquere domui Iſrael: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego polluam ſanctuarium meum, ſuperbiam imperii veſtri, & deſiderabile oculorum veſtrorum, & ſuper quo pavet anima veſtra: filii veſtri, & filiæ veſtræ, quas reliquiſtis, gladio cadent.

22. Et facietis ſicut feci: Ora amictu non velabitis, & cibos lugentium non comedetis.

23. Coronas habebitis in capitibus veſtris, & calceamenta in pedibus: non plangetis neque flebitis, ſed tabeſcetis in iniquitatibus veſtris, & unuſquiſque gemet ad fratrem ſuum.

24. Eritque Ezechiel vobis in portentum: juxta omnia, quæ fecit, facietis cum venerit iſtud: & ſcietis quia ego Dominus Deus.

25. Et tu, fili hominis, ecce in die, qua tollam ab eis fortitudinem eorum, & gaudium dignitatis, & deſiderium oculorum eorum, ſuper quo requieſcunt animæ eorum, filios, & filias eorum:

26. In die illa cùm venerit fugiens ad te, ut annuntiet tibi:

27. In die, inquam, illa aperietur os tuum cum eo, qui fugit: & loqueris, & non ſilebis ultrà: eriſque eis in portentum, & ſcietis quia ego Dominus.

CAPUT XXV.

Regionibus Ammon, Moab, Idumææ & Palæſtinæ minatur Dominus exitium, eò quòd filios Iſrael afflixerint, & de ipſorum afflictione exultaverint.

1. ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:

2. Fili hominis, pone faciem tuam contra filios Ammon, & prophetabis de eis.

3. Et dices filiis Ammon: Audite verbum Domini Dei: Hæc dicit Dominus Deus

Jer. 29. & 48. & 49.

Pro eo quòd dixiſti: Euge, euge ſuper ſanctuarium meum, quia pollutum eſt: & ſuper terram Iſrael, quoniam deſolata eſt: & ſuper domum Juda, quoniam ducti ſunt in captivitatem:

4. Idcircò ego tradam te filiis orientalibus * in hæreditatem, & collocabunt caulas ſuas in te, & ponent in te tentoria ſua: ipſi comedent fruges tuas: & ipſi bibent lac tuum.

* i. Chaldæis, quod factum eſſe videtur dum Nabuch. Tyrum obſideret, ubi per annos 13. permanſiſſe eum refert. *Joſeph 10. Antiq. 12. & lib. 1. contra Appion.*

5. Daboque Rabbath in habitaculum camelorum, & filios Ammon in cubile pecorum: & ſcietis quia ego Dominus.

6. Quia hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quòd plauſiſti manu, & percuſſiſti pede, & gaviſa es ex toto affectu ſuper terram Iſrael:

7. Idcircò ecce ego extendam manum meam ſuper te, & tradam te in direptionem Gentium, & interficiam te de populis, & perdam de terris, & conteram: & ſcies quia ego Dominus.

8. Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quòd dixerunt Moab, & Seir: Ecce ſicut omnes Gentes, domus Juda:

9. idcircò ecce ego aperiam humerum Moab de civitatibus, de civitatibus, inquam, ejus, & de finibus ejus inclytas terræ Bethieſimoth, & Beelmeon, & Cariathaim,

10. filiis Orientis cum filiis Ammon, & dabo eam in hæreditatem: ut non ſit ultrà memoria filiorum Ammon in Gentibus.

11. Et in Moab faciam judicia: & ſcient quia ego Dominus.

12. Hæc dicit * Dominus Deus: Pro eo quòd fecit Idumæa ultionem ut ſe vindicaret de filiis Juda, peccavitque delinquens, & vindictam expetivit de eis;

* Anno M. 3417. Ant. Chr. 587. *v. Jer. 49. 7.*

13. idcircò hæc dicit Dominus Deus: Extendam manum meam ſuper Idumæam, & auſeram de ea hominem, & jumentum, & faciam eam deſertam ab Auſtro: & qui ſunt in Dedan, gladio cadent.

14. Et dabo ultionem meam ſuper Idumæam per manum populi mei Iſrael: & facient in Edom juxta iram meam, & furorem meum: & ſcient vindictam meam, dicit Dominus Deus.

15. Hæc dicit Dñs Deus: Pro eo quòd fecerũt Palæſtini vindictam, & ulti ſe ſunt toto animo, interficientes, & implentes inimicitias veteres:

16. propterea hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego extendam manum meam ſuper Palæſtinos, & interficiam interfectores, & perdam reliquias maritimæ regionis:

17. faciamque in eis ultiones magnas arguens in furore: & ſcient quia ego Dominus, cùm dedero vindictam meam ſuper eos.

CAPUT XXVI.

Tyri inclytæ urbis prædicit Dominus everſionem, eò quòd ſuper vaſtatione Jeruſalem exultaverit.

1. ET factum eſt in undecimo anno, * prima menſis, factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:

* Deportationis Jechoniæ, Mundi 3416. prima die menſis i- tem primi.

2. Fili hominis, pro eo quòd dixit Tyrus de Jeruſalem: Euge, confractæ ſunt portæ populorum, converſa eſt ad me: implebor, deſerta eſt.

3. Propterea hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ſuper te Tyre, & aſcendere faciam ad te Gentes multas, ſicut aſcendit mare fluctuans.

4. Et diſſipabunt muros Tyri, & deſtruent turres ejus: & radam pulverem ejus de ea, & dabo eam in limpidiſſimam petram.

5. Siccatio ſagenarum erit in medio maris, quia ego locutus ſum, ait Dominus Deus: & erit in direptionem Gentibus.

6. Filiæ quoque ejus, quæ ſunt in agro, gladio interficientur: & ſcient quia ego Dominus.

7. Quia hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego adducam ad Tyrum Nabuchodonoſor regem Babylonis ab Aquilone, regem regum, cum equis, & curribus, & equitibus, & cœtu, populoque magno.

8. Filias tuas, quæ ſunt in agro, gladio interficiet: & circumdabit te munitionibus, & comportabit aggerem in gyro; & elevabit contra te clypeum.

9. Et vineas, & arietes temperabit in muros tuos, & turres tuas deſtruet in armatura ſua.

10. Inundatione equorum ejus operiet te pulvis eorum: à ſonitu equitum, & rotarum, & curruum movebuntur muri tui, cùm ingreſſus fuerit portas tuas quaſi per introitum urbis diſſipatæ.

11. Ungulis equorum ſuorum conculcabit omnes plateas tuas: populum tuum gladio cædet, & ſtatuæ tuæ nobiles in terram corruent.

12. Vaſtabunt opes tuas, diripient negotiationes tuas: & deſtruent muros tuos, & domos tuas præclaras ſubvertent: & lapides tuos, & ligna tua, & pulverem tuum in medio aquarum ponent.

13. || Et quieſcere faciam multitudinem canticorum tuorum, & ſonitus cithararum tuarum non audietur ampliùs.

|| *Jerem. 7. 34.*

14. Et dabo te in limpidiſſimam petram, ſiccatio ſagenarum eris, nec ædificaberis ultrà: quia ego locutus ſum, ait Dominus Deus.

15. Hæc dicit Dominus Deus Tyro: Nunquid non à ſonitu ruinæ tuæ, & gemitu interfectorum tuorum cùm occiſi fuerint, in medio tui commovebuntur inſulæ?

16. Et deſcendent de ſedibus ſuis omnes principes maris: & auferent exuvias ſuas, & veſtimenta ſua varia abjicient, & induentur ſtupore: in terra ſedebunt, & attoniti ſuper repentino caſu tuo admirabuntur.

17. Et aſſumentes ſuper te lamentum, dicent tibi: Quomodò periſti, quæ habitas in mari, urbs inclyta, quæ fuiſti fortis in mari cum habitatoribus tuis, quos formidabant univerſi?

18. Nunc ſtupebunt naves in die pavoris tui: & turbabuntur inſulæ in mari, eò quòd nullus egrediatur ex te.

19. Quia hæc dicit Dominus Deus: Cùm dedero te urbem deſolatam ſicut civitates, quæ non habitantur: & adduxero ſuper te abyſſum, & operuerint te aquæ multæ:

20. Et detraxero te cum his qui deſcendunt in lacum ad populum ſempiternum, & collocavero te in terra noviſſima ſicut ſolitudines veteres, cum his qui deducuntur in lacum, ut non habiteris: porrò cùm dedero gloriam in terra viventium,

21. in nihilum redigam te, & non eris, & requiſita non invenieris ultrà in ſempiternum, dicit Dominus Deus.

CAPUT XXVII.

Tyri urbis maritimæ ac opulentiſſimæ ruina defletur, enarratis mercibus quæ à quaque regione ad eam deferri ſolent.

Eodem anno M. 3416. Ant. Chr. 588.

1. ET factum eſt verbum Domini ad me, dicens:

2. Tu ergo, fili hominis, aſſume ſuper Tyrum lamentum:

3. Et dices Tyro, quæ habitat in introitu maris, negotiationi populorum ad inſulas multas: Hæc dicit Dominus Deus: O Tyre, tu dixiſti: Perfecti decoris ego ſum,

4. & in corde maris ſita. Finitimi tui, qui te ædificaverunt, impleverunt decorem tuum:

5. abietibus de Sanir extruxerunt te cum omnibus tabulatis maris: cedrum de Libano tulerunt ut facerent tibi malum.

6. Quercus de Baſan dolaverunt in remos tuos: & tranſtra tua fecerunt tibi ex ebore Indico, & prætoriola de inſulis Italiæ.

7. Byſſus varia de Ægypto texta eſt tibi in velum ut poneretur in malo: hyacinthus & purpura de inſulis Eliſa facta ſunt operimentum tuum.

8. Habitatores Sidonis, & Aradii fuerunt remiges tui: ſapientes tui, Tyre, facti ſunt gubernatores tui.

9. Senes Giblii, & prudentes ejus habuerunt nautas ad miniſterium variæ ſupellectilis tuæ: omnes naves maris, & nautæ earum fuerunt in populo negotiationis tuæ.

10. Perſæ, & Lydii, & Libyes erant in exercitu tuo viri bellatores tui: clypeum, & galeam ſuſpenderunt in te pro ornatu tuo.

11. Filii Aradii cum exercitu tuo erant ſuper muros tuos in circuitu: ſed & Pigmæi, qui erant in turribus tuis, pharetras ſuas ſuſpenderunt in muris tuis per gyrum: ipſi compleverunt pulchritudinem tuam.

12. Carthaginenſes negotiatores tui, à multitudine cunctarum divitiarum, argento, ferro, ſtanno, plumboque repleverunt nundinas tuas.

13. Græcia, Thubal, & Moſoch, ipſi inſtitores tui: mancipia, & vaſa ærea advexerunt populo tuo.

14. De domo Thogorma, equos, & equites, & mulos adduxerunt ad forum tuum.

15. Filii Dedan negotiatores tui: inſulæ multæ negotiatio manus tuæ: dentes eburneos, & hebeninos commutaverunt in pretio tuo.

16. Syrus negotiator tuus propter multitudinem operum tuorum; gemmam, & purpuram, & ſcutulata, & byſſum, & ſericum, & chodchod propoſuerunt in mercatu tuo.

17. Juda & terra Iſrael ipſi inſtitores tui in frumento primo, balſamum, & mel, & oleum, & reſinam propoſuerunt in nundinis tuis.

18. Damaſcenus negotiator tuus in multitudine operum tuorum, in multitudine diverſarum opum, in vino pingui, in lanis coloris optimi.

19. Dan, & Græcia, & Moſel in nundinis tuis propoſuerunt ferrum fabrefactum: ſtacte, & calamus in negotiatione tua.

20. Dedan inſtitores tui in tapetibus ad ſedendum.

21. Arabia, & univerſi principes Cedar, ipſi negotiatores manus tuæ: cum agnis, & arietibus, & hœdis venerunt ad te negotiatores tui.

22. Venditores Saba, & Reema, ipſi negotiatores tui: cum univerſis primis aromatibus, & lapide pretioſo, & auro, quod propoſuerunt in mercatu tuo.

23. Haran, & Chene, & Eden, negotiatores tui: Saba, Aſſur, & Chelmad, venditores tui:

24. ipſi negotiatores tui multifariam involucris hyacinthi, & polymitorum, gazarumque pretioſarum, quæ obvolutæ, & aſtrictæ erant funibus: cedros quoque habebant in negotiationibus tuis.

25. Naves maris, principes tui in negotiatione tua: & repleta es, & glorificata nimis in corde maris.

26. In aquis multis adduxerunt te remiges tui: ventus auſter contrivit te in corde maris.

27. Divitiæ tuæ, & theſauri tui, & multiplex inſtrumentum tuum, nautæ tui & gubernatores tui, qui tenebant ſupellectilem tuam, & populo tuo præerant: viri quoque bellatores tui, qui erant in te cum univerſa multitudine tua, quæ eſt in medio tui: cadent in corde maris in die ruinæ tuæ.

28. A ſonitu clamoris gubernatorum tuorum conturbabuntur claſſes:

29. Et deſcendent de navibus ſuis omnes, qui tenebant remum: nautæ, & univerſi gubernatores maris in terra ſtabunt:

30. & ejulabunt ſuper te voce magna, & clamabunt amarè: & ſuperjacient pulverem capitibus ſuis, & cinere conſpergentur.

31. Et radent ſuper te calvitium, & accingentur ciliciis: & plorabunt te in amaritudine animæ ploratu amariſſimo.

32. Et aſſument ſuper te carmen lugubre, & plangent te: Quæ eſt ut Tyrus, quæ obmutuit in medio maris?

33. Quæ in exitu negotiationum tuarum de mari impleſti populos multos: in multitudine divitiarum tuarum, & populorum tuorum ditaſti reges Terræ.

34. Nunc contrita es à mari, in profundis aquarum opes tuæ, & omnis multitudo tua, quæ erat in medio tui, ceciderunt.

35. Univerſi habitatores inſularum obſtupuerunt ſuper te: & reges earum omnes tempeſtate perculſi mutaverunt vultus.

36. Negotiatores populorum ſibilaverunt ſuper te: ad nihilum deducta es, & non eris uſque in perpetuum.

CAPUT XXVIII.

Ruina regis Tyri, maxima gloria priùs exaltati, ob nimiam ipſius ſuperbiam aliaſque iniquitates: ſimiliter & vaſtatio Sidonis, ac reductio filiorum Iſrael in terram ſuam, vaſtatis ipſorum inimicis.

1. ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:

2. Fili hominis, dic principi Tyri: Hæc dicit — Eodem ann. 3415.

Domi-

Dominus Deus: Eò quòd elevatum eſt cor tuum, & dixiſti: Deus ego ſum, & in cathedra Dei ſedi in corde maris: cùm ſis homo, & non Deus, & dediſti cor tuum quaſi cor Dei.

3. Ecce ſapientior es tu Daniele: omne ſecretum non eſt abſconditum à te.

4. In ſapientia & prudentia tua feciſti tibi fortitudinem: & acquiſiſti aurum, & argentum in theſauris tuis.

5. In multitudine ſapientiæ tuæ, & in negotiatione tua multiplicaſti tibi fortitudinem: & elevatum eſt cor tuum in robore tuo.

6. Propterea hæc dicit Dominus Deus: Eò quòd elevatum eſt cor tuum quaſi cor Dei:

7. idcircò ecce ego adducam ſuper te alienos, robuſtiſſimos Gentium: & nudabunt gladios ſuos ſuper pulchritudinem ſapientiæ tuæ, & polluent decorem tuum.

8. Interficient, & detrahent te: & morieris in interitu occiſorum in corde maris.

9. Nunquid dicens loqueris: Deus ego ſum, coram interficientibus te, cùm ſis homo, & non Deus, in manu occidentium te?

10. Morte incircumciſorum morieris in manu alienorum: quia ego locutus ſum, ait Dominus Deus.

11. Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens: Fili hominis, leva planctum ſuper regem Tyri:

12. & dices ei: Hæc dicit Dominus Deus: Tu ſignaculum ſimilitudinis, plenus ſapientia, & perfectus decore.

13. In deliciis paradiſi Dei fuiſti: omnis lapis pretioſus operimentum tuum: ſardius, topazius, & jaſpis, chryſolithus, & onyx, & beryllus, ſapphirus, & carbunculus, & ſmaragdus: aurum opus decoris tui: & foramina tua in die, qua conditus es, præparata ſunt.

14. Tu cherub extentus, & protegens: & poſui te in monte ſancto Dei, in medio lapidum ignitorum ambulaſti.

15. Perfectus in viis tuis à die conditionis tuæ, donec inventa eſt iniquitas in te.

16. In multitudine negotiationis tuæ repleta ſunt interiora tua iniquitate, & peccaſti: & ejeci te de monte Dei, & perdidi te ò cherub protegens, de medio lapidum ignitorum.

17. Et elevatum eſt cor tuum in decore tuo: perdidiſti ſapientiam tuam in decore tuo, in terram projeci te: ante faciem regum dedi te ut cernerent te.

18. In multitudine iniquitatum tuarum, & iniquitate negotiationis tuæ polluiſti ſanctificationem tuam: producam ergo ignem de medio tui, qui comedat te, & dabo te in cinerem ſuper terram in conſpectu omnium videntium te.

19. Omnes, qui viderint te in Gentibus, obſtupeſcent ſuper te: nihil factus es, & non eris in perpetuum.

20. Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:

21. Fili hominis, pone faciem tuam contra Sidonem: & prophetabis de ea,

22. & dices: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te, Sidon, & glorificabor in medio tui: & ſcient quia ego Dominus, cùm fecero in ea judicia, & ſanctificatus fuero in ea.

23. Et immittam ei peſtilentiam, & ſanguinem in plateis ejus: & corruent interfecti in medio ejus gladio per circuitum: & ſcient quia ego Dominus.

24. Et non erit ultrà domui Iſrael offendiculum amaritudinis, & ſpina dolorem inferens undique per circuitum eorum, qui adverſantur eis: & ſcient quia ego Dominus Deus.

25. Hæc dicit Dominus Deus: Quando congregavero domum Iſrael de populis, in quibus diſperſi ſunt, ſanctificabor in eis coram Gentibus: & habitabunt in terra ſua, quam dedi ſervo meo Jacob.

26. Et habitabunt in ea ſecuri: & ædificabunt domos, & plantabunt vineas, & habitabunt confidenter, cùm fecero judicia in omnibus, qui adverſantur eis per circuitum: & ſcient quia ego Dominus Deus eorum.

CAPUT XXIX.

Adverſùs regem Ægypti ac regnum ejus, in ſolitudinem redigendum, poſt 40. tamen annos revocandum, licèt non ad priſtinam gloriam. Terra Ægypti datur Nabuchodonoſor, eò quòd cum ſuo exercitu laboraverit devaſtando Tyrum.

1. IN anno decimo, * decimo menſe, undecima die menſis, factum eſt verbum Domini ad me, dicens:

2. Fili hominis, pone faciem tuam contra Pharaonem † regem Ægypti, & prophetabis de eo, & de Ægypto univerſa:

3. Loquere, & dices: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce * ego ad te, Pharao rex Ægypti, draco magne, qui cubas in medio fluminum tuorum, & dicis: Meus eſt fluvius, & ego feci memetipſum.

4. Et ponam frænum in maxillis tuis: & agglutinabo piſces fluminum tuorum ſquamis tuis: & extraham te de medio fluminum tuorū, & univerſi piſces tui ſquamis tuis adhærebunt.

5. Et projiciam te in deſertum, & omnes piſces fluminis tui: ſuper faciem terræ cades: non colligeris, neque congregaberis: beſtiis terræ, & volatilibus cœli dedi te ad devorandum:

6. Et ſcient omnes habitatores Ægypti quia ego Dominus: || pro eo quòd fuiſti baculus arundineus domui Iſrael.

7. Quando apprehenderunt te manu, & confractus es, & laceraſti omnem humerum eorum: & innitentibus eis ſuper te, comminutus es, & diſſolviſti omnes renes eorum.

8. Propterea hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego adducam ſuper te gladium: * & interficiam de te hominem, & jumentum.

9. Et erit terra Ægypti in deſertum, & in ſolitudinem: & ſcient qoia ego Dominus: pro eo quòd dixeris: Fluvius meus eſt, & ego feci eum.

10. Idcircò ecce ego ad te, & ad flumina tua: daboque terram Ægypti in ſolitudines, & gladio diſſipatam, à turre Syenes, uſque ad terminos Æthiopiæ.

11. Non pertranſibit eam pes hominis, neque pes jumenti gradietur in ea: & non habitabitur quadraginta annis.

12. Daboque terram Ægypti deſertam in medio terrarum deſertarum, & civitates ejus in medio urbium ſubverſarum, & erunt deſolatæ quadraginta annis: & diſpergam Ægyptios in nationes, & ventilabo eos in terras.

13. Quia hæc dicit Dominus Deus: Poſt fi-

* A deportatione Jechoniæ, ut ſit. Anno M. 3415. Ant. Chr. 585.

† Ephree, ſive Vaphres, de quo Jer. 37. 5. & 44. 30.

* Hic enim in ea perſuaſione fuit, ut ne Deum quidem ullum ſibi regnū adimere poſſe putaret. Herod. l. 2.

|| Iſa. 36. 6.

* Primum Cyrenæorum qui inſtructa apud Iraſa acie Lybicos & Ægyptios ita profligarunt, ut pauci in Ægyptum redirent. Qua de re Ægyptii ſuccenſentes Apriæ ſive Vaphræ, ab eo deſciverunt, arbitrati ſe in apertam perniciem ab illo fuiſſe demiſſos. Herodot. & Diod. Sic. Deinde Chaldæorum, totā Ægyptum poſt receptam Tyrum, devaſtantiū. Jer. 42. 16.

nem quadraginta annorum congregabo Ægyptum de populis, in quibus diſperſi fuerant.

14. Et reducam captivitatem Ægypti, & collocabo eos in terra Phatures, in terra nativitatis ſuæ: & erunt ibi in regnum humile:

15. inter cetera regna erit humillima, & non elevabitur ultrà ſuper nationes, & imminuam eos ne imperent Gentibus.

16. Neque erunt ultrà domui Iſrael in confidentia, docentes iniquitatem, ut fugiant, & ſequantur eos: & ſcient quia ego Dñs Deus.

17. Et factum eſt in vigeſimo & ſeptimo anno, * in primo, in una menſis: factum eſt verbum Domini ad me, dicens:

Anno M 3432 Ant. Chr. 572.

18. Fili hominis, Nabuchodonoſor rex Babylonis ſervire fecit exercitum ſuum ſervitute magna adverſùs Tyrum: omne caput decalvatum, & omnis humerus depilatus eſt: & merces non eſt reddita ei, neque exercitui ejus de Tyro pro ſervitute, qua ſervivit mihi adverſùs eam.

19. Propterea hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego dabo Nabuchodonoſor regem Babylonis in terra Ægypti: || & accipiet multitudinem ejus, & deprædabitur manubias ejus, & diripiet ſpolia ejus: & erit merces exercitui illius,

|| Jer. 46. 2.

20. & operi, quo ſervivit adverſùs eam: dedi ei terram Ægypti, pro eo quòd laboraverit mihi, ait Dominus Deus.

21. In die illo pullulabit cornu domui Iſrael, & tibi dabo apertum os in medio eorum: & ſcient quia ego Dominus.

CAPUT XXX.

Omnes urbes Ægypti per Regem Babylonis vaſtabuntur.

1. ET factum eſt verbum Domini ad me, dicens:

V. Jer. 42. & 44. & 46.

2. Fili hominis, propheta, & dic: Hæc dicit Dominus Deus: Ululate, væ, væ diei:

3. quia juxta eſt dies, & appropinquat dies Domini: dies nubis, tempus Gentium erit.

4. Et veniet gladius in Ægyptum: & erit pavor in Æthiopia, cùm ceciderint vulnerati in Ægypto, & ablata fuerit multitudo illius, & deſtructa fundamenta ejus.

5. Æthiopia, & Libya, & Lydi, & omne reliquum vulgus, & Chub, & filii terræ fœderis, cum eis gladio cadent.

6. Hæc dicit Dominus Deus, & corruent fulcientes Ægyptum, & deſtruetur ſuperbia imperii ejus: à turre Syenes gladio cadent in ea, ait Dominus Deus exercituum:

7. & diſſipabuntur in medio terrarum deſolatarum, & urbes ejus in medio civitatum deſertarum erunt.

8. Et ſcient quia ego Dominus: cùm dedero ignem in Ægypto, & attriti fuerint omnes auxiliatores ejus.

9. In die illa egredientur nuntii à facie mea in trieribus, ad conterendam Æthiopiæ confidentiam; & erit pavor in eis in die Ægypti, quia abſque dubio veniet.

10. Hæc dicit Dominus Deus: Ceſſare faciam multitudinem Ægypti in manu Nabuchodonoſor regis Babylonis.

11. Ipſe & populus ejus cum eo, fortiſſimi Gentium adducentur ad diſperdendam terram; & evaginabunt gladios ſuos ſuper Ægyptum: & implebunt terram interfectis.

12. Et faciam alveos fluminum aridos, & tradam terram in manus peſſimorum: & diſſipabo terram, & plenitudinem ejus manu alienorum; ego Dominus locutus ſum.

13. || Hæc dicit Dominus Deus: Et diſperdam ſimulacra, & ceſſare faciam idola de Memphis: & dux de terra Ægypti non erit ampliùs: & dabo terrorem in terra Ægypti.

|| Zach. 13. 2.

14. Et diſperdam terram Phatures, & dabo ignem in Taphnis, & faciam judicia in Alexandria.

15. Et effundam indignationem meam ſuper Peluſium robur Ægypti, & interficiam multitudinem Alexandriæ,

16. & dabo ignem in Ægypto: quaſi parturiens dolebit Peluſium, & Alexandria erit diſſipata, & in Memphis anguſtiæ quotidianæ.

17. Juvenes Heliopoleos, & Bubaſti gladio cadent, & ipſæ captivæ ducentur.

18. Et in Taphnis nigreſcet dies, cùm contrivero ibi ſceptra Ægypti, & defecerit in ea ſuperbia potentiæ ejus: ipſam nubes operiet, filiæ autem ejus in captivitatem ducentur.

19. Et judicia faciam in Ægypto: & ſcient quia ego Dominus.

20. Et factum eſt in undecimo * anno, in primo menſe, in ſeptima menſis, factum eſt verbum Domini ad me, dicens:

* A deportatione Jechoniæ. Anno mundi 3416.

21. Fili hominis, brachium Pharaonis regis Ægypti confregi: & ecce non eſt obvolutum ut reſtitueretur ei ſanitas, ut ligaretur pannis, & faſciaretur linteolis, ut recepto robore poſſet tenere gladium.

22. Propterea hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad Pharaonem regem Ægypti, & comminuam brachium ejus forte, ſed confractum: & dejiciam gladium de manu ejus.

23. Et diſpergam Ægyptum in Gentibus, & ventilabo eos in terris.

24. Et confortabo brachia regis Babylonis, daboque gladium meum in manu ejus: & confringam brachia Pharaonis; & gement gemitibus interfecti coram facie ejus.

25. Et confortabo brachia regis Babylonis, & brachia Pharaonis concident: & ſcient quia ego Dominus, cùm dedero gladium meum in manu regis Babylonis, & extenderit eum ſuper terram Ægypti.

26. Et diſpergam Ægyptum in nationes, & ventilabo eos in terras, & ſcient quia ego Dñs.

CAPUT XXXI.

Sublimitatem regis Pharaonis cum Aſſur comparat, & utriuſque ſimiliter prædicit interitum.

1. ET factum eſt in anno undecimo, tertio menſe, una menſis, factum eſt verbum Domini ad me, dicens:

Eodem anno 3416.

2. Fili hominis, dic Pharaoni regi Ægypti, & populo ejus: Cui ſimilis factus es in magnitudine tua?

3. Ecce Aſſur quaſi cedrus in Libano, pulcher ramis, & frondibus nemoroſus, excelſuſque altitudine, & inter condenſas frondes elevatum eſt cacumen ejus.

Digitized by Google

4. Aquæ nutrierunt illum, abyſſus exaltavit illum: flumina ejus manabant in circuitu radicum ejus, & rivos ſuos emiſit ad univerſa ligna regionis.

5. Propterea elevata eſt altitudo ejus ſuper omnia ligna regionis: & multiplicata ſunt arbuſta ejus, & elevati ſunt rami ejus præ aquis multis.

6. Cumque extendiſſet umbram ſuam, in ramis ejus fecerunt nidos omnia volatilia cœli, & ſub frondibus ejus genuerunt omnes beſtiæ ſaltuum, & ſub umbraculo illius habitabat cœtus Gentium plurimarum.

7. Eratque pulcherrimus in magnitudine ſua, & in dilatatione arbuſtorum ſuorum: erat enim radix illius juxta aquas multas.

8. Cedri non fuerunt altiores illo in paradiſo Dei, abietes non adæquaverunt ſummitatem ejus, & platani non fuerunt æquæ frondibus illius, omne lignum Paradiſi Dei non eſt aſſimilatum illi, & pulchritudini ejus.

9. Quoniam ſpecioſum feci eum, & multis, condenſiſque frondibus: & æmulata ſunt eum omnia ligna voluptatis, quæ erant in paradiſo Dei.

10. Propterea hæc dicit Dominus Deus: Pro eò quòd ſublimatus eſt in altitudine, & dedit ſummitatem ſuam virentem atque condenſam, & elevatum eſt cor ejus in altitudine ſua:

11. Tradidi eum in manu fortiſſimi Gentium, faciens faciet ei: juxta impietatem ejus ejeci eũ.

12. Et ſuccident eum alieni, & crudeliſſimi nationum, & projicient eum ſuper montes, & in cunctis convallibus corruent rami ejus, & confringentur arbuſta ejus in univerſis rupibus terræ: & recedent de umbraculo ejus omnes populi terræ, & relinquent eum.

13. In ruina ejus habitaverunt omnia volatilia cœli, & in ramis ejus fuerunt univerſæ beſtiæ regionis.

14. Quam ob rem non elevabuntur in altitudine ſua omnia ligna aquarum, nec ponent ſublimitatem ſuam inter numeroſa atque frondoſa, nec ſtabunt in ſublimitate ſua omnia, quæ irrigantur aquis: quia omnes traditi ſunt in mortem ad terram ultimam, in medio filiorum hominum, ad eos qui deſcendunt in lacum.

15. Hæc dicit Dominus Deus; In die quando deſcendit ad inferos, induxi luctum, operui eum byſſo; & prohibui flumina ejus, & coercui aquas multas: contriſtatus eſt ſuper eum Libanus, & omnia ligna agri concuſſa ſunt.

16. A ſonitu ruinæ ejus commovi Gentes, cùm deducerem eum ad infernum cum his, qui deſcendebant in lacum: & conſolata ſunt in terra infima omnia ligna voluptatis egregia, atque præclara in Libano, univerſa quæ irrigabantur aquis.

17. Nam & ipſi cum eo deſcendent in infernum ad interfectos gladio: & brachium uniuſcujuſque ſedebit ſub umbraculo ejus in medio nationum.

18. Cui aſſimilatus es, ò inclyte atque ſublimis inter ligna voluptatis? Ecce deductus es cum lignis voluptatis ad terram ultimam: in medio incircumciſorum dormies cum eis, qui interfecti ſunt gladio: ipſe eſt Pharao, & omnis multitudo ejus, dicit Dominus Deus.

CAPUT XXXII.

Pharao quantumvis ſublimis, conterendus eſt à rege Babylonis: cujus vaſtatione plurimi reges obſtupeſcent, plureſque nationes cum eo in abyſſum detrahentur.

1. ET factum eſt, duodecimo anno *, in menſe duodecimo, in una menſis, factum eſt verbum Domini ad me, dicens:

* A deportatione Jechoniæ. Anno M 3417. Ant. Chr. 587.

2. Fili hominis, aſſume lamentum ſuper Pharaonem regem Ægypti, & dices ad eum: Leoni Gentium aſſimilatus es, & draconi, qui eſt in mari: & ventilabas cornu in fluminibus tuis, & conturbabas aquas pedibus tuis, & conculcabas flumina earum.

3. Propterea hæc dicit Dominus Deus: ‖ Expandam ſuper te rete meum in multitudine populorum multorum, & extraham te in ſagena mea.

‖ *Supr.* 12. 13. & 17. 20.

4. Et projiciam te in terram, ſuper faciem agri abjiciam te: & habitare faciam ſuper te omnia volatilia cœli, & ſaturabo de te beſtias univerſæ terræ.

5. Et dabo carnes tuas ſuper montes, & implebo colles tuos ſanie tua.

6. Et irrigabo terram fœtore ſanguinis tui ſuper montes, & valles implebuntur ex te.

7. ‖ Et operiam, cùm extinctus fueris, cœlum, & nigreſcere faciam ſtellas ejus: ſolem nube tegam, & luna non dabit lumen ſuum.

‖ *Iſa.* 13. 10. *Ioel.* 2. 10 & 3. 15. *Matth.* 24 29.

8. Omnia luminaria cœli mærere faciam ſuper te: & dabo tenebras ſuper terram tuam, dicit Dominus Deus, cùm ceciderint vulnerati tui in medio terræ, ait Dominus Deus.

9. Et irritabo cor populorum multorum, cùm induxero contritionem tuam in Gentibus ſuper terras quas neſcis.

10. Et ſtupeſcere faciam ſuper te populos multos: & reges eorum horrore nimio formidabunt ſuper te, cùm volare cœperit gladius meus ſuper facies eorum: & obſtupeſcent repente ſinguli pro anima ſua in die ruinæ tuæ.

11. Quia hæc dicit Dominus Deus: Gladius regis Babylonis veniet tibi,

12. in gladiis fortium dejiciam multitudinem tuam: inexpugnabiles omnes gentes hæ: & vaſtabunt ſuperbiam Ægypti, & diſſipabitur multitudo ejus.

13. Et perdam omnia jumenta ejus, quæ erant ſuper aquas plurimas: & non conturbabit eas pes hominis ultrà, neque ungula jumentorum turbabit eas.

14. Tunc puriſſimas reddam aquas eorum, & flumina eorum quaſi oleum adducam, ait Dominus Deus.

15. Cùm dedero terram Ægypti deſolatam: deſeretur autem terra à plenitudine ſua, quando percuſſero omnes habitatores ejus: & ſcient quia ego Dominus.

16. Planctus eſt, & plangent eum: filiæ Gentium plangent eum: ſuper Ægyptum, & ſuper multitudinem ejus plangent eum, ait Dominus Deus.

17. Et factum eſt in duodecimo anno, in quintadecima menſis, factum eſt verbum Domini ad me, dicens:

Eodem ann. 3417.

18. Fili hominis, cane lugubre ſuper multitudinem Ægypti: & detrahe eam ipſam, & filias Gentium robuſtarum, ad terram ultimam cum his, qui deſcendunt in lacum.

19. Quo pulchrior es? deſcende, & dormi cum incircumciſis.

20. In medio interfectorum gladio cadent: gladius datus eſt, attraxerunt eam, & omnes populos ejus.

21. Loquentur ei potentiſſimi robuſtorum de medio inferni, qui cum auxiliatoribus ejus deſcenderunt, & dormierunt incircumciſi, interfecti gladio.

22. Ibi Aſſur, & omnis multitudo ejus: in circuitu illius ſepulchra ejus: omnes interfecti, & qui ceciderunt gladio.

23. Quorum data ſunt ſepulchra in noviſſimis laci: & facta eſt multitudo ejus per gyrum ſepulchri ejus: univerſi interfecti, cadenteſque gladio, qui dederant quondam formidinem in terra viventium.

24. Ibi Ælam, & omnis multitudo ejus per gyrum ſepulchri ſui: omnes hi interfecti, ruenteſque gladio: qui deſcenderunt incircumciſi ad terram ultimam: qui poſuerunt terrorem ſuum in terra viventium, & portaverunt ignominiam ſuam cum his, qui deſcendunt in lacum.

25. In medio interfectorum poſuerunt cubile ejus in univerſis populis ejus: in circuitu ejus ſepulchrum illius: omnes hi incircumciſi, interfectique gladio: dederunt enim terrorem ſuum in terra viventium, & portaverunt ignominiam ſuam cum his, qui deſcendunt in lacum: in medio interfectorum poſiti ſunt.

26. Ibi Moſoch, & Thubal, & omnis multitudo ejus: in circuitu ejus ſepulchra illius: omnes hi incircumciſi, interfectique & cadentes gladio: quia dederunt formidinem ſuam in terra viventium.

27. Et non dormient cum fortibus, cadentibuſque & incircumciſis, qui deſcenderunt ad infernum cum armis ſuis, & poſuerunt gladios ſuos ſub capitibus ſuis, & fuerunt iniquitates eorum in oſſibus eorum: quia terror fortium facti ſunt in terra viventium.

28. Et tu ergo in medio incircumciſorum contereris, & dormies cum interfectis gladio.

29. Ibi Idumæa, & reges ejus, & omnes duces ejus, qui dati ſunt cum exercitu ſuo cum interfectis gladio: & qui cum incircumciſis dormierunt, & cum his, qui deſcendunt in lacum.

30. Ibi principes Aquilonis omnes, & univerſi venatores: qui deducti ſunt cum interfectis, paventes, & in ſua fortitudine confuſi: qui dormierunt incircumciſi cum interfectis gladio, & portaverunt confuſionem ſuam cum his, qui deſcendunt in lacum.

31. Vidit eos Pharao, & conſolatus eſt ſuper univerſa multitudine ſua, quæ interfecta eſt gladio, Pharao, & omnis exercitus ejus, ait Dominus Deus.

32. quia dedi terrorem meum in terra viventium, & dormivit in medio incircumciſorum cum interfectis gladio; Pharao, & omnis multitudo ejus: ait Dominus Deus.

CAPUT XXXIII.

Si ſpeculator viſum imminens malum non annuntiaverit, reus erit pereuntium: quòd ſi annuntiaverit, ſolus is, qui ſibi non cavit, reus erit. Juſtus quoque ſi ſuam deſerat juſtitiam, damnabitur; & impius ſi convertatur, ſalvabitur. Nec confidant de terra ſibi data in poſſeſſionem, quoniam propter ſuas iniquitates perdentur, & Terra in ſolitudinem redigetur.

1. ET factum eſt verbum Domini ad me, dicens:

2. Fili hominis, loquere ad filios populi tui, & dices ad eos: Terra cùm induxero ſuper eam gladium, & tulerit populus terræ virum unum de noviſſimis ſuis, & conſtituerit eum ſuper ſe ſpeculatorem:

3. & ille viderit gladium venientem ſuper Terram, & cecinerit buccina, & annuntiaverit populo:

4. audiens autem, quiſquis ille eſt, ſonitum buccinæ, & non ſe obſervaverit, veneritque gladius, & tulerit eum; ſanguis ipſius ſuper caput ejus erit.

5. Sonum buccinæ audivit, & non ſe obſervavit, ſanguis ejus in ipſo erit: ſi autem ſe cuſtodierit, animam ſuam ſalvabit.

6. Quòd ſi ſpeculator viderit gladium venientem, & non inſonuerit buccina: & populus ſe non cuſtodierit, veneritque gladius, & tulerit de eis animam: ille quidem in iniquitate ſua captus eſt, ſanguinem autem ejus de manu ſpeculatoris requiram.

7. || Et tu, fili hominis, ſpeculatorem dedi te domui Iſrael: audiens ergo ex ore meo ſermonem, annuntiabis eis ex me. || *Supr.* 3. 17.

8. Si me dicente ad impium: Impie, morte morieris: non fueris locutus ut ſe cuſtodiat impius à via ſua: ipſe impius in iniquitate ſua morietur, ſanguinem autem ejus de manu tua requiram.

9. Si autem annuntiante te ad impium ut à viis ſuis convertatur, non fuerit converſus à via ſua: ipſe in iniquitate ſua morietur: porrò tu animam tuam liberaſti.

10. Tu ergo, fili hominis, dic ad domum Iſrael: Sic locuti eſtis, dicentes: Iniquitates noſtræ, & peccata noſtra ſuper nos ſunt, & in ipſis nos tabeſcimus: quomodo ergo vivere poterimus?

11. || Dic ad eos: Vivo ego, dicit Dominus Deus: nolo mortem impii, ſed ut convertatur impius à via ſua, & vivat. Convertimini, convertimini à viis veſtris peſſimis: & quare moriemini domus Iſrael? || *Sup.* 18. 34.

12. Tu itaque, fili hominis, dic ad filios populi tui: juſtitia juſti non liberabit eum, in quacumque die peccaverit: & impietas impii non nocebit ei, in quacumque die converſus fuerit ab impietate ſua: & juſtus non poterit vivere in juſtitia ſua, in quacumque die peccaverit.

13. Etiam ſi dixero juſto quòd vita vivat, & confiſus in juſtitia ſua fecerit iniquitatem: omnes juſtitiæ ejus oblivioni tradentur, & in iniquitate ſua, quam operatus eſt, in ipſa morietur.

14. Si autem dixero impio: Morte morie-

ris:

ris: & egerit pœnitentiam à peccato ſuo, feceritque judicium & juſtitiam,

15. & pignus reſtituerit ille impius, rapinamque reddiderit, in mandatis vitæ ambulaverit, nec fecerit quidquam injuſtum: vita vivet, & non morietur.

s6. Omnia peccata ejus, quæ peccavit, non imputabuntur ei: judicium, & juſtitiam fecit, vita vivet.

17. Et dixerunt filii populi tui: Non eſt æqui ponderis via Domini: & ipſorum via injuſta eſt.

s8. Cùm enim receſſerit juſtus à juſtitia ſua, feceritque iniquitates, morietur in eis.

s9. Et cùm receſſerit impius ab impietate ſua, feceritque judicium, & juſtitiam, vivet in eis.

|| Sup. 18. 25.

20. || Et dicitis: non eſt recta via Domini. Unumquemque juxta vias ſuas judicabo de vobis, domus Iſrael.

* Ann. M. 3417. Ant. Chr. 587. à deportatione Jechoniæ 12.

25. Et factum * eſt in duodecimo anno, in decimo menſe, in quinta menſis tranſmigrationis noſtræ, venit ad me qui fugerat de Jeruſalem, dicens: Vaſtata eſt civitas.

22. Manus autem Domini facta fuerat ad me veſpere, antequàm veniret qui fugerat: aperuitque os meum donec veniret ad me manè, & aperto ore meo non ſilui ampliùs.

23. Et factum eſt verbum Dñi ad me, dicens:

24. Fili hominis, qui habitant in ruinoſis his ſuper humum Iſrael, loquentes ajunt: Unus erat Abraham, & hæreditate poſſedit terram: nos autem multi ſumus, nobis data eſt terra in poſſeſſionem.

25. Idcircò dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Qui in ſanguine comeditis, & oculos veſtros levatis ad immunditias veſtras, & ſanguinem funditis: nunquid terram hæreditate poſſidebitis?

26. Stetiſtis in gladiis veſtris, feciſtis abominationes, & unuſquiſque uxorem proximi ſui polluit: & terram hæreditate poſſidebitis?

27. Hæc dices ad eos: Sic dicit Dominus Deus: vivo ego, quia qui in ruinoſis habitant, gladio cadent: & qui in agro eſt, beſtiis tradetur ad devorandum: qui autem in præſidiis & ſpeluncis ſunt, peſte morientur.

28. Et dabo Terram in ſolitudinem, & in deſertum, & deficiet ſuperba fortitudo ejus: & deſolabuntur montes Iſrael, eò quòd nullus ſit qui per eos tranſeat.

29. Et ſcient quia ego Dominus, cùm dedero terram eorum deſolatam, & deſertam propter univerſas abominationes ſuas, quas operati ſunt.

30. Et tu, fili hominis: filii populi tui, qui loquuntur de te juxta muros, & in oſtiis domorum, & dicunt unus ad alterum, vir ad proximum ſuum loquentes: Venite, & audiamus quis ſit ſermo egrediens à Domino.

31. Et veniunt ad te, quaſi ſi ingrediatur populus, & ſedent coram te populus meus: & audiunt ſermones tuos, & non faciunt eos: quia in canticum oris ſuis vertunt illos, & avaritiam ſuam ſequitur cor eorum.

32. Et es eis quaſi carmen muſicum, quod ſuavi, dulcique ſono canitur: & audiunt verba tua, & non faciunt ea.

33. Et cùm venerit quod prædictum eſt (ecce enim venit) tunc ſcient quòd propheta fuerit inter eos.

CAPUT XXXIV.

Ex manibus paſtorum, qui neglecto grege, tantùm quæ ſua ſunt quærunt, dicit Dominus ſe oves ſuas liberaturum: quòdque eas in Judicio paſcet, ſuſcitaturus ſuper eas ſervum ſuum David, ſub quo in omni terræ ubertate ſecurè paſcantur: oſtenditque gregem ſuum eſſe populum Iſrael, & ſe Deum ipſorum.

1. ET factum eſt verbum Domini ad me, dicens:

2. Fili hominis propheta de paſtoribus Iſrael: propheta, & dices paſtoribus: Hæc dicit Dominus Deus: || Væ paſtoribus Iſrael, qui paſcebant ſemetipſos: nonne greges à paſtoribus paſcuntur?

|| Jer. 23. 1. Supr. 13. 3.

3. Lac comedebatis, & lanis operiebamini, & quod craſſum erat occidebatis: gregem autem meum non paſcebatis.

4. Quod infirmum fuit non conſolidaſtis, & quod ægrotum non ſanaſtis, quod confractum eſt non alligaſtis, & quod abjectum eſt non reduxiſtis, & quod perierat non quæſiſtis: ſed cum auſteritate imperabatis eis, & cum potentia.

5. Et diſperſæ ſunt oves meæ, eò quòd non eſſet paſtor: & factæ ſunt in devorationem omnium beſtiarum agri, & diſperſæ ſunt.

6 Erraverunt greges mei in cunctis montibus, & in univerſo colle excelſo: & ſuper omnem faciem terræ diſperſi ſunt greges mei, & non erat qui requireret; non erat, inquam, qui requireret.

7. Propterea paſtores audite verbum Domini:

8. Vivo ego, dicit Dominus Deus: quia pro eo quòd facti ſunt greges mei in rapinam, & oves meæ in devorationem omnium beſtiarum agri, eò quòd non eſſet paſtor: neque enim quæſierunt paſtores mei gregem meum, ſed paſcebant paſtores ſemetipſos, & greges meos non paſcebant:

9. propterea paſtores audite verbum Domini:

10. Hæc dicit Dominus Deus; Ecce ego ipſe ſuper paſtores, requiram gregem meum de manu eorum, & ceſſare faciam eos ut ultrà non paſcant gregem, nec paſcant ampliùs paſtores ſemetipſos: & liberabo gregem meum de ore eorum, & non erit ultrà eis in eſcam.

11. Quia ‡ hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ipſe requiram oves meas, & viſitabo eas.

‡ FER. 2. POST DOM. 1. QUADR.

12. Sicut viſitat paſtor gregem ſuum in die, quando fuerit in medio ovium ſuarum diſſipatarum: ſic viſitabo oves meas, & liberabo eas de omnibus locis, in quibus diſperſæ fuerant in die nubis, & caliginis.

13. Et educam eas de populis, & congregabo eas de terris, & inducam eas in terram ſuam: & paſcam eas in montibus Iſrael, in rivis, & in cunctis ſedibus terræ.

14. In paſcuis uberrimis paſcam eas, & in montibus excelſis Iſrael erunt paſcua earum: ibi requieſcent in herbis virentibus, & in paſcuis pinguibus paſcentur ſuper montes Iſrael.

15. Ego paſcam oves meas: & ego eas

accubare faciam, dicit Dominus Deus.

16. Quod perierat requiram, & quod abjectum erat reducam, & quod confractum fuerat alligabo, & quod infirmum fuerat conſolidabo, & quod pingue & forte cuſtodiam: & paſcam illas in judicio.

17. Vos autem greges mei, hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego judico inter pecus & pecus: arietem, & hircum.

18. Nonne ſatis vobis erat paſcua bona depaſci? inſuper & reliquias paſcuarum veſtrarum conculcaſtis pedibus veſtris: & cùm puriſſimam aquam biberetis, reliquam pedibus veſtris turbabatis.

19. Et oves meæ, his, quæ conculcata pedibus veſtris fuerant, paſcebantur: & quæ pedes veſtri turbaverant, hæc bibebant.

20. Propterea hæc dicit Dominus Deus ad vos: Ecce ego ipſe judico inter pecus pingue, & macilentum:

21. pro eo quòd lateribus, & humeris impingebatis, & cornibus veſtris ventilabatis omnia infirma pecora, donec diſpergerentur foras:

22. ſalvabo gregem meum, & non erit ultrà in rapinam, & judicabo inter pecus & pecus.

|| Iſaiæ 40. 11. Ier. 3. 5. Ioan. 1. 45. & 10. 11. & 14.

23. || ET SUSCITABO SUPER EAS PASTOREM UNUM, qui paſcat eas, ſervum meum David: ipſe paſcet eas, & ipſe erit eis in paſtorem.

24. Ego autem Dominus ero eis in Deum: & ſervus meus David princeps in medio eorum: ego Dominus locutus ſum.

25. Et faciam cum eis pactum pacis, & ceſſare faciam beſtias peſſimas de terra: & qui habitant in deſerto, ſecuri dormient in ſaltibus.

26. Et ponam eos in circuitu collis mei benedictionem: & deducam imbrem in tempore ſuo: pluviæ benedictionis erunt.

27. Et dabit lignum agri fructum ſuum, & terra dabit germen ſuum, & erunt in terra ſua abſque timore: & ſcient quia ego Dominus, cùm contrivero catenas jugi eorum, & eruero eos de manu imperantium ſibi.

28. Et non erunt ultrà in rapinam in Gentibus, neque beſtiæ terræ devorabunt eos: ſed habitabunt confidenter abſque ullo terrore.

29. Et ſuſcitabo eis germen nominatum: & non erunt ultrà imminuti fame in terra, neque portabunt ultrà opprobrium gentium.

30. Et ſcient quia ego Dominus Deus eorum cum eis, & ipſi populus meus domus Iſrael: ait Dominus Deus.

|| Ioan. 10. 11.

31. || Vos autem greges mei: greges paſcuæ meæ homines eſtis: & ego Dominus Deus veſter, dicit Dominus Deus.

CAPUT XXXV.

Montis Seir ſive Idumæorum futura vaſtatio, eò quòd populum Dei afflixerunt.

1. ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:

2. Fili hominis, pone faciem tuam adverſum montem Seir, & prophetabis de eo, & dices illi:

3. Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te mons Seir, & extendam manum meam ſuper te, & dabo te deſolatum atque deſertum.

4. Urbes tuas demoliar, & tu deſertus eris: & ſcies quia ego Dominus.

5. Eò quòd fueris inimicus ſempiternus, & concluſeris filios Iſrael in manus gladii in tempore afflictionis eorum, in tempore iniquitatis extremæ.

6. Propterea vivo ego, dicit Dominus Deus: quoniam ſanguini tradam te, & ſanguis te perſequetur: & cùm ſanguinem oderis, ſanguis perſequetur te.

7. Et dabo montem Seir deſolatum atque deſertum: & auferam de eo euntem, & redeuntem.

8. Et implebo montes ejus occiſorum ſuorum: in collibus tuis, & in vallibus tuis, atque in torrentibus interfecti gladio cadent.

9. In ſolitudines ſempiternas tradam te, & civitates tuæ non habitabuntur: & ſcietis quia ego Dominus Deus.

10. Eò quòd dixeris: Duæ gentes, & duæ terræ meæ erunt, & hæreditate poſſidebo eas: cùm Dominus eſſet ibi:

11. Propterea vivo ego, dicit Dominus Deus, quia faciam juxta iram tuam, & ſecundùm zelum tuum, quem feciſti odio habens eos: & notus efficiar per eos cùm te judicavero.

12. Et ſcies quia ego Dominus audivi univerſa opprobria tua, quæ locutus es de montibus Iſrael, dicens: Deſerti nobis ad devorandum dati ſunt.

13. Et inſurrexiſtis ſuper me ore veſtro, & derogaſtis adverſùm me verba veſtra: ego audivi.

14. Hæc dicit Dominus Deus: Lætante univerſa terra, in ſolitudinem te redigam.

15. Sicut gaviſus es ſuper hæreditatem domus Iſrael, eò quòd fuerit diſſipata, ſic faciam tibi: diſſipatus eris mons Seir, & Idumæa omnis: & ſcient quia ego Dominus.

CAPUT XXXVI.

Quia populus Dei erat in opprobrium Gentibus, eò quòd propter ſua peccata diſperſi eſſent in captivitatem, dicit Dominus, non propter illum, ſed propter ſe reducturum eum in terram ſuam; quòdque ſuper ipſum effundet aquam mundam, faciens eum in ſuis præceptis ambulare, magnaque frui felicitate.

1. TU autem, fili hominis, propheta ſuper montes Iſrael, & dices: || Montes Iſrael audite verbum Domini: || Sup. 6. 1.

2. Hæc dicit Dominus Deus: eò quòd dixerit inimicus de vobis: Euge, altitudines ſempiternæ in hæreditate datæ ſunt nobis:

3. Propterea vaticinare, & dic: Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quòd deſolati eſtis, & conculcati per circuitum, & facti in hæreditatem reliquis Gentibus, & aſcendiſtis ſuper labium linguæ, & opprobrium populi:

4. Propterea montes Iſrael audite verbum Domini Dei. Hæc dicit Dominus Deus montibus, & collibus, torrentibus, vallibuſque & deſertis, parietinis, & urbibus derelictis, quæ depopulatæ ſunt, & ſubſannatæ à reliquis Gentibus per circuitum.

5. Propterea hæc dicit Dominus Deus: Quoniam in igne zeli mei locutus ſum de reliquis Gentibus, & de Idumæa univerſa, quæ dederunt terram meam ſibi in hæreditatem

tatem cum gaudio, & toto corde, & ex animo: & ejecerunt eam ut vaſtarent:

6. idcircò vaticinare ſuper humum Iſrael, & dices montibus, & collibus, jugis, & vallibus: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego in zelo meo, & in furore meo locutus ſum, eò quòd confuſionem gentium ſuſtinueritis.

7. Idcircò hæc dicit Dominus Deus: Ego levavi manum meam ut Gentes, quæ in circuitu veſtro ſunt, ipſæ confuſionem ſuam portent

8. Vos autem montes Iſrael ramos veſtros germinetis, & fructum veſtrum afferatis populo meo Iſrael: propè enim eſt ut veniat:

9. Quia ecce ego ad vos, & convertar ad vos, & arabimini, & accipietis ſementem.

10. Et multiplicabo in vobis homines, omnemque domum Iſrael: & habitabuntur civitates, & ruinoſa inſtaurabuntur.

11. Et replebo vos hominibus, & jumentis: & multiplicabuntur, & creſcent: & habitare vos faciam ſicut à principio, bonisque donabo majoribus; quàm habuiſtis ab initio: & ſcietis quia ego Dominus.

12. Et adducam ſuper vos homines, populum meum Iſrael, & hæreditate poſſidebunt te: & eris eis in hæreditatem, & non addes ultrà ut abſque eis ſis.

13. Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quòd dicunt de vobis: Devoratrix hominum es, & ſuffocans gentem tuam.

14. Propterea homines non comedes ampliùs, & gentem tuam non necabis ultrà, ait Dominus Deus:

15. Nec auditam faciam in te ampliùs confuſionem Gentium, & opprobrium populorum nequaquam portabis, & gentem tuam non amittes ampliùs, ait Dominus Deus.

16. Et factum eſt verbum Dñi ad me, dicens:

17. Fili hominis, domus Iſrael habitaverunt in humo ſua, & polluerunt eam in viis ſuis, & in ſtudiis ſuis juxta immunditiam menſtruatæ facta eſt via eorum coram me.

18. Et effudi indignationem meam ſuper eos pro ſanguine, quem fuderunt ſuper terram, & in idolis ſuis polluerunt eam.

19. Et diſperſi eos in Gentes, & ventilati ſunt in terras: juxta vias eorum, & adinventiones eorum judicavi eos.

20. Et ingreſſi ſunt ad Gentes, ad quas introierunt, & || polluerunt nomen ſanctum meum, cùm diceretur de eis: Populus Domini iſte eſt, & de terra ejus egreſſi ſunt.

|| *Iſai.* 52. 5. *Rom.* 2. 24.

21. Et peperci nomini ſancto meo, quod polluerat domus Iſrael in Gentibus, ad quas ingreſſi ſunt.

22. Idcircò dices domui Iſrael: Hæc dicit Dominus Deus: Non propter vos ego faciam, domus Iſrael, ſed propter nomen ſanctum meum, quod polluiſtis in Gentibus, ad quas intraſtis.

23. Et ‡ ſanctificabo nomen meum magnum, quod pollutum eſt inter Gentes, quod polluiſtis in medio earum: ut ſciant Gentes quia ego Dominus, ait Dominus exercituum, cùm ſanctificatus fuero in vobis coram eis.

‡ FER. 4 POST DOM. 4 QUADR. EPIST. 6.

24. Tollam quippe vos de Gentibus, & congregabo vos de univerſis terris, & adducam vos in terram veſtram.

25. Et effundam ſuper vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis veſtris, & ab univerſis idolis veſtris mundabo vos.

26. || Et dabo vobis cor novum, & ſpiritum novum ponam in medio veſtri: & auferam cor lapideum de carne veſtra, & dabo vobis cor carneum.

|| *Supra* 11. 9.

27. Et ſpiritum meum ponam in medio veſtri: & faciam ut in præceptis meis ambuletis, & judicia mea cuſtodiatis, & operemini.

28. Et habitabitis in terra, quam dedi patribus veſtris: & eritis mihi in populum, & ego ero vobis in Deum.

29. Et ſalvabo vos ex univerſis inquinamentis veſtris: & vocabo frumentum, & multiplicabo illud, & non imponam vobis famem.

30. Et multiplicabo fructum ligni, & genimina agri, ut non portetis ultrà opprobrium famis in Gentibus.

31. Et recordabimini viarum veſtrarum peſſimarum, ſtudiorumque non bonorum: & diſplicebũt vobis iniquitates veſtræ, & ſcelera veſtra.

32. Non propter vos ego faciam, ait Dominus Deus, notum ſit vobis: confundimini, & erubeſcite ſuper viis veſtris, domus Iſrael.

33. Hæc dicit Dominus Deus: In die, qua mundavero vos ex omnibus iniquitatibus veſtris, & inhabitari fecero urbes, & inſtauravero ruinoſa,

34. & terra deſerta fuerit exculta, quæ quondam erat deſolata in oculis omnis viatoris,

35. dicent: Terra illa inculta, facta eſt ut hortus voluptatis: & civitates deſertæ, & deſtitutæ atque ſuffoſſæ, munitæ ſederunt.

36. Et ſcient Gentes quæcumque derelictæ fuerint in circuitu veſtro, quia ego Dominus ædificavi diſſipata, plantavique inculta, & ego Dominus locutus ſim, & fecerim.

37. Hæc dicit Dominus Deus: Adhuc in hoc invenient me domus Iſrael: ut faciam eis: Multiplicabo eos ſicut gregem hominum,

38. ut gregem ſanctum, ut gregem Jeruſalem in ſolemnitatibus ejus: Sic erunt civitates deſertæ, plenæ gregibus hominum: & ſcient quia ego Dominus.

CAPUT XXXVII.

In figura aridorum oſſium reviviſcentium, deſignat filios Iſrael, qui de omni proſperitate deſperant, reducendos in terram ſuam: & per duo ligna conjuncta ſignificat unum fore regnum Juda & Iſrael, qui ſub uno rege ac paſtore David obſervaturi ſint mandata Domini, qui cum ipſis pactum feriet ſempiternum.

1. ‡ FActa eſt ſuper me manus Domini, & eduxit me in ſpiritu Domini: & dimiſit me in medio campi, qui erat plenus oſſibus:

‡ SABB. PENTEC. PROPH. 6.

2. Et circumduxit me per ea in gyro: erant autem multa valdè ſuper faciem campi, ſiccaque vehementer.

3. Et dixit ad me: Fili hominis, putaſne vivent oſſa iſta? Et dixi: Domine Deus, tu noſti.

4. Et dixit ad me: Vaticinare de oſſibus iſtis: & dices eis: Oſſa arida audite verbum Domini.

5. Hæc dicit Dominus Deus oſſibus his:

Ecce ego intromittam in vos ſpiritum, & vivetis.
6. Et dabo ſuper vos nervos, & ſuccreſcere faciam ſuper vos carnes, & ſuperextendam in vobis cutem: & dabo vobis ſpiritum, & vivetis, & ſcietis quia ego Dominus.
7. Et prophetavi ſicut præceperat mihi: factus eſt autem ſonitus, prophetante me, & ecce commotio: & acceſſerunt oſſa ad oſſa, unumquodque ad juncturam ſuam.
8. Et vidi, & ecce ſuper ea nervi & carnes aſcenderunt: & extenta eſt in eis cutis deſuper; & ſpiritum non habebant.
9. Et dixit ad me: Vaticinare ad ſpiritum, vaticinare, fili hominis, & dices ad ſpiritum: Hæc dicit Dominus Deus: A quatuor ventis veni, ſpiritus, & inſuffla ſuper interfectos iſtos, & reviviſcant.
10. Et prophetavi ſicut præceperat mihi: & ingreſſus eſt in ea ſpiritus, & vixerunt: ſteteruntque ſuper pedes ſuos exercitus grandis nimis valdè.
11. Et dixit ad me: Fili hominis, oſſa hæc univerſa, domus Iſrael eſt: ipſi dicunt: Aruerunt oſſa noſtra, & periit ſpes noſtra, & abſciſſi ſumus.
12. Propterea vaticinare, & dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego aperiam tumulos veſtros, & educam vos de ſepulchris veſtris populus meus, & inducam vos in terram Iſrael.
13. Et ſcietis quia ego Dominus, cùm aperuero ſepulchra veſtra, & eduxero vos de tumulis veſtris, popule meus:
14. Et dedero ſpiritum meum in vobis, & vixeritis, & requieſcere vos faciam ſuper humum veſtram: ſcietis quia ego Dominus locutus ſum, & feci, ait Dominus Deus.
15. Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:
16. Et tu, fili hominis, ſume tibi lignum unum: & ſcribe ſuper illud: Judæ, & filiorum Iſrael ſociorum ejus: & tolle lignum alterum, & ſcribe ſuper illud: Joſeph ligno Ephraim, & cunctæ domui Iſrael, ſociorumque ejus.
17. Et adjunge illa, unum ad alterum tibi in lignum unum: & erunt in unionem in manu tua.
18. Cùm autem dixerint ad te filii populi tui loquentes: Nonne indicas nobis quid in his tibi velis?
19. loqueris ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego aſſumam lignum Joſeph, quod eſt in manu Ephraim, & tribus Iſrael, quæ ſunt ei adjunctæ: & dabo eas pariter cum ligno Juda, & faciam eas in lignum unum: & erunt unum in manu ejus.
20. Erunt autem ligna, ſuper quæ ſcripſeris in manu tua, in oculis eorum.
21. Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego aſſumam filios Iſrael de medio nationum, ad quas abierunt: & congregabo eos undique, & adducam eos ad humum ſuam.
18. Joan. 10. 16. 22. || Et faciam eos in gentem unam in terra in montibus Iſrael, & rex unus erit omnibus imperans: & non erunt ultrà duæ gentes, nec dividentur ampliùs in duo regna.
23. Neque polluentur ultrà in idolis ſuis & abominationibus ſuis, & cunctis iniquitatibus ſuis: & ſalvos eos faciam de univerſis ſedibus, in quibus peccaverunt, & emundabo eos: & erunt mihi populus, & ego ero eis Deus.
24. || Et ſervus meus David rex ſuper eos, & paſtor unus erit omnium eorum: in judiciis meis ambulabunt, & mandata mea cuſtodient, & facient ea. || *Iſa. 40. 11. Jer. 23. 5. Sup. 34. 23. Dan. 9. 24. Joan. 1. 45.*
25. Et habitabunt ſuper terram, quam dedi ſervo meo Jacob, in qua habitaverunt patres veſtri: & habitabunt ſuper eam ipſi, & filii eorum, & filii filiorum eorum, uſque in ſempiternum: & David ſervus meus princeps eorum in perpetuum.
26. || Et percutiam illis fœdus pacis, pactum ſempiternum erit eis: & fundabo eos, & multiplicabo, & dabo ſanctificationem meam in medio eorum in perpetuum. || *Pſ. 109. 4. & 116. 2. Joan. 12. 14.*
27. Et erit tabernaculum meum in eis: & ero eis Deus, & ipſi erunt mihi populus.
28. Et ſcient Gentes quia ego Dominus ſanctificator Iſrael, cùm fuerit ſanctificatio mea in medio eorum in perpetuum.

CAPUT XXXVIII.

Habitantibus poſt reductam captivitatem securè filiis Iſrael in oppidis ſuis, adducet Dominus in noviſſimis diebus contra eos Gog cum ingenti exercitu: ſed & hunc cum ſuo exercitu multis cladibus poſteà conſumet.

1. ET factus eſt ſermo Domini, ad me, dicens:
2. || Fili hominis, pone faciem tuam contra Gog, terram Magog, principem capitis Moſoch, & Thubal: & vaticinare de eo, || *Infr. 39. 1. Apoc. 20. 7.*
3. & dices ad eum: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te Gog principem capitis Moſoch & Thubal,
4. & circumagam, & ponam frænum in maxillis tuis: & educam te, & omnem exercitum tuum, equos & equites veſtitos loricis univerſos, multitudinem magnam, haſtam & clypeum arripientium & gladium.
5. Perſæ, Æthiopes, & Lybies cum eis, omnes ſcutati & galeati.
6. Gomer, & univerſa agmina ejus, domus Thogorma, latera Aquilonis, & totum robur ejus, populique multi tecum.
7. Præpara, & inſtrue te, & omnem multitudinem tuam, quæ coacervata eſt ad te: & eſto eis in præceptum.
8. Poſt dies multos viſitaberis: in noviſſimo annorum venies ad terram, quæ reverſa eſt à gladio, & congregata eſt de populis multis ad montes Iſrael, qui fuerunt deſerti jugiter: hæc de populis educta eſt, & habitabunt in ea confidenter univerſi.
9. Aſcendens autem quaſi tempeſtas venies, & quaſi nubes, ut operias terram tu, & omnia agmina tua, & populi multi tecum.
10. Hæc dicit Dominus Deus: In die illa aſcendent ſermones ſuper cor tuum, & cogitabis cogitationem peſſimam:
11. & dices: Aſcendam ad terram abſque muro: veniam ad quieſcentes, habitanteſque ſecurè: hi omnes habitant ſine muro, vectes, & portæ non ſunt eis:
12. Ut diripias ſpolia, & invadas prædam,

ut

ut inſeras manum tuam ſuper eos, qui deſerti fuerant, & poſtea reſtituti, & ſuper populum, qui eſt congregatus ex Gentibus, qui poſſidere cœpit, & eſſe habitator umbilici terræ.

13. Saba, & Dedan, & negotiatores Tharſis, & omnes leones ejus dicent tibi: Nunquid ad ſumenda ſpolia tu venis? ecce ad diripiendam prædam congregaſti multitudinem tuam, ut tollas argentum, & aurum, & auferas ſupellectilem, atque ſubſtantiam, & diripias manubias infinitas.

14. Propterea vaticinare, fili hominis, & dices ad Gog: Hæc dicit Dominus Deus: Nunquid non in die illo, cum habitaverit populus meus Iſrael confidenter, ſcies?

15. Et venies de loco tuo à lateribus Aquilonis tu & populi multi tecum, aſcenſores equorum univerſi, cœtus magnus, & exercitus vehemens.

16. Et aſcendes ſuper populum meum Iſrael quaſi nubes, ut operias terram. In noviſſimis diebus eris, & adducam te ſuper terram meam: ut ſciant Gentes me, cùm ſanctificatus fuero in te in oculis eorum, ò Gog.

17. Hæc dicit Dominus Deus: Tu ergo ille es, de quo locutus ſum in diebus antiquis in manu ſervorum meorum prophetarum Iſrael, qui prophetaverunt in diebus illorum temporum, ut adducerem te ſuper eos.

18. Et erit in die illa, in die adventus Gog ſuper terram Iſrael, ait Dominus Deus, aſcendet indignatio mea in furore meo.

19. Et in zelo meo, in igne iræ meæ locutus ſum. Quia in die illa erit commotio magna ſuper terram Iſrael:

|| *Matt. 24. 29. Luca 21. 25* 20. & || commovebuntur à facie mea piſces maris, & volucres cæli, & beſtiæ agri, & omne reptile, quod movetur ſuper humum, cunctique homines, qui ſunt ſuper faciem terræ: & ſubvertentur montes, & cadent ſepes, & omnis murus corruet in terram.

21. Et convocabo adversùs eum in cunctis montibus meis gladium, ait Dominus Deus: gladius uniuſcujuſq; in fratrem ſuum dirigetur.

22. Et judicabo eum peſte, & ſanguine, & imbre vehementi, & lapidibus immenſis: ignem, & ſulphur pluam ſuper eum, & ſuper exercitum ejus, & ſuper populos multos, qui ſunt cum eo.

23. Et magnificabor, & ſanctificabor: & notus ero in oculis multarum gentium, & ſcient quia ego Dominus.

CAPUT XXXIX.

Adducet Dominus Gog contra Iſrael, ſed ipſum cum toto ejus exercitu ibi perdet; in cujus ſepultura ſeptem menſibus occupabuntur ad mundandam terram: Dominus filios Iſrael propter peccata ipſorum tradidit in captivitatem, ſed reducet eos in terram ſuam ad nominis ſui glorificationem.

1. TU autem, fili hominis, vaticinare adversùm Gog, & dices: Hæc dicit Dominus Deus; Ecce ego ſuper te Gog principem capitis Moſoch & Thubal:

2. & circumagam te, & educam te, & aſcendere te faciam de lateribus Aquilonis: & adducam te ſuper montes Iſrael.

3. Et percutiam arcum tuum in manu ſiniſtra tua, & ſagittas tuas de manu dextera tua dejiciam.

4. Super montes Iſrael cades tu, & omnia agmina tua, & populi tui, qui ſunt tecum: feris, avibus, omnique volatili, & beſtiis terræ dedi te ad devorandum.

5. Super faciem agri cades: quia ego locutus ſum, ait Dominus Deus.

6. Et immittam ignem in Magog, & in his, qui habitant in inſulis confidenter: & ſcient quia ego Dominus.

7. Et nomen ſanctum meum notum faciam in medio populi mei Iſrael, & non polluam nomen ſanctum meum ampliùs: & ſcient Gentes, quia ego Dominus ſanctus Iſrael.

8. Ecce venit, & factum eſt, ait Dominus Deus: hæc eſt dies, de qua locutus ſum.

9. Et egredientur habitatores de civitatibus Iſrael, & ſuccendent, & comburent arma, clypeum, & haſtas, arcum, & ſagittas, & baculos, manum, & contos: & ſuccendent ea igni ſeptem annis.

10. Et non portabunt ligna de regionibus, neque ſuccident de ſaltibus: quoniam arma ſuccendent igni, & deprædabuntur eos, quibus prædæ fuerant, & diripient vaſtatores ſuos, ait Dominus Deus.

11. Et erit in die illa: dabo Gog locum nominatum ſepulchrum in Iſrael: vallem viatorum ad Orientem maris, quæ obſtupeſcere faciet prætereuntes: & ſepelient ibi Gog, & omnem multitudinem ejus, & vocabitur vallis multitudinis Gog.

12. Et ſepelient eos domus Iſrael, ut mundent terram ſeptem menſibus.

13. Sepeliet autem eum omnis populus terræ, & erit eis nominata dies, in qua glorificatus ſum, ait Dominus Deus.

14. Et viros jugiter conſtituent luſtrantes terram, qui ſepeliant, & requirant eos, qui remanſerant ſuper faciem terræ, ut emundent eam: poſt menſes autem ſeptem quærere incipient.

15. Et circuibunt peragrantes terram: cùmque viderint os hominis, ſtatuent juxta illud titulum, donec ſepeliant illud pollinctores in valle multitudinis Gog.

16. Nomen autem civitatis Amona, & mundabunt terram.

17. Tu ergo, fili hominis, hæc dicit Dominus Deus: Dic omni volucri, & univerſis avibus, cunctiſque beſtiis agri: convenite, properate, concurrite undique ad victimam meam, quam ego immolo vobis, victimam grandem ſuper montes Iſrael; ut comedatis carnem, & bibatis ſanguinem.

18. Carnes fortium comedetis, & ſanguinem principum terræ bibetis: arietum, & agnorum, & hircorum, taurorumque & altilium, & pinguium omnium.

19. Et comedetis adipem in ſaturitatem, & bibetis ſanguinem in ebrietatem, de victima, quam ego immolabo vobis:

20. & ſaturabimini ſuper menſam meam de equo, & equite forti, & de univerſis viris bellatoribus, ait Dominus Deus.

21. Et ponam gloriam meam in Gentibus: & videbunt omnes Gentes judicium meum, quod fecerim, & manum meam, quam poſuerim ſuper eos.

22. Et

22. Et ſcient domus Iſrael quia ego Dominus Deus eorum à die illa, & deinceps.

23. Et ſcient Gentes quoniam in iniquitate ſua capta ſit domus Iſrael, eò quòd dereliquerint me, & abſconderim faciem meam ab eis: & tradiderim eos in manus hoſtium, & ceciderint in gladio univerſi.

24. Juxta immunditiam eorum, & ſcelus feci eis, & abſcondi faciem meam ab illis.

25. Propterea hæc dicit Dominus Deus: Nunc reducam captivitatem Jacob, & miſerebor omnis domus Iſrael: & aſſumam zelum pro nomine ſancto meo.

26. Et portabunt confuſionem ſuam, & omnem prævaricationem, qua prævaricati ſunt in me, cùm habitaverint in terra ſua confidenter neminem formidantes:

27. & reduxero eos de populis, & congregavero de terris inimicorum ſuorum, & ſanctificatus fuero in eis, in oculis gentium plurimarum.

|| Sup. 16. 31.

28. || Et ſcient quia ego Dominus Deus eorum, eò quòd traſtulerim eos in nationes: & congregaverim eos ſuper terram ſuam, & non dereliquerim quemquam ex eis ibi.

29. Et non abſcondam ultrà faciem meam ab eis, eò quòd effuderim ſpiritum meum ſuper omnem domum Iſrael, ait Dominus Deus.

CAPUT XL.

Prophetæ oſtenditur futura reædificatio civitatis, cum menſura in longitudine, latitudine & altitudine ſingularum domus portarum, thalamorum, frontium, feneſtrarum, veſtibulorum, cubiculorum & graduum: item menſuratio quatuor menſarum ad immolanda ſacrificia: rurſum gazophylacia cantorum & ſacerdotum, ac veſtibula Templi.

* i. captivitatis Jechoniæ de qua 4. Reg. 24. 8.
† ſc. primi, A M 3430 ante Chr. 574.
Hinc ad finem uſq; libri conſtructio Templi, urbis, & regni Iſrael Ezechieli eſt viſione exhibita, inſtaurationē Eccleſiæ per Chriſtum, ejuſq; amplitudinē, dignitatē & præſtantiam ſignificans.

1. IN vigeſimo quinto anno tranſmigrationis noſtræ, * in exordio anni, decima menſis, † quartodecimo anno poſtquam percuſſa eſt civitas: in ipſa hac die facta eſt ſuper me manus Domini, & adduxit me illuc.

2. In viſionibus Dei adduxit me in terram Iſrael, & dimiſit me ſuper montem excelſum nimis: ſuper quem erat quaſi ædificium civitatis vergentis ad Auſtrum.

3. Et introduxit me illuc: & ecce vir, cujus erat ſpecies quaſi ſpecies æris, & funiculus lineus in manu ejus, & calamus menſuræ in manu ejus: ſtabat autem in porta.

4. Et locutus eſt ad me idem vir: Fili hominis vide oculis tuis, & auribus tuis audi, & pone cor tuum in omnia, quæ ego oſtendam tibi: quia ut oſtendantur tibi adductus es huc: annuntia omnia, quæ tu vides, domui Iſrael.

5. Et ecce murus forinſecus in circuitu domus undique, & in manu viri calamus menſuræ ſex cubitorum, & palmi: & menſus eſt latitudinem ædificii calamo uno, altitudinem quoque calamo uno.

6. Et venit ad portam, quæ reſpiciebat viam orientalem, & aſcendit per gradus ejus: & menſus eſt limen portæ calamo uno latitudinem, id eſt, limen unum calamo uno in latitudine:

7. & thalamum uno calamo in longum, & uno calamo in latum: & inter thalamos, quinque cubitos:

8. & limen portæ juxta veſtibulum portæ intrinſecùs, calamo uno.

9. Et menſus eſt veſtibulum portæ octo cubitorum, & frontem ejus duobus cubitis: veſtibulum autem portæ erat intrinſecùs.

10. Porrò thalami portæ ad viam Orientalem, tres hinc & tres inde: menſura una trium, & menſura una frontium ex utraque parte.

11. Et menſus eſt latitudinem liminis portæ, decem cubitorum: & longitudinem portæ, tredecim cubitorum:

12. Et marginem ante thalamos cubiti unius: & cubitus unus finis utrinque: thalami autem, ſex cubitorum erant hinc & inde.

13. Et menſus eſt portam à tecto thalami, uſque ad tectum ejus, latitudinem vigintiquinque cubitorum: oſtium contra oſtium.

14. Et fecit frontes per ſexaginta cubitos: & ad frontem atrium portæ undique per circuitum.

15. Et ante faciem portæ, quæ pertingebat uſque ad faciem veſtibuli portæ interioris, quinquaginta cubitos.

16. Et feneſtras obliquas in thalamis, & in frontibus eorum, quæ erant intra portam undique per circuitum: ſimiliter autem erant & in veſtibulis feneſtræ per gyrum intrinſecùs, & ante frontes pictura palmarum.

17. Et eduxit me ad atrium exterius, & ecce gazophylacia, & pavimentum ſtratum lapide in atrio per circuitum: triginta gazophylacia in circuitu pavimenti.

18. Et pavimentum in fronte portarum, ſecundùm longitudinem portarum erat inferius.

19. Et menſus eſt latitudinem à facie portæ inferioris uſque ad frontem atrii interioris extrinſecùs, centum cubitos ad Orientem, & ad Aquilonem.

20. Portam quoque, quæ reſpiciebat viam Aquilonis atrii exterioris, menſus eſt tam in longitudine, quàm in latitudine.

21. Et thalamos ejus tres hinc, & tres inde: & frontem ejus, & veſtibulum ejus ſecundùm menſuram portæ prioris, quinquaginta cubitorum longitudinem ejus, & latitudinem viginti quinque cubitorum.

22. Feneſtræ autem ejus, & veſtibulum, & ſculpturæ ſecundùm menſuram portæ, quæ reſpiciebat ad Orientem: & ſeptem graduum erat aſcenſus ejus, & veſtibulum ante eam.

23. Et porta atrii interioris contra portam Aquilonis, & Orientalem; & menſus eſt à porta uſque ad portam centum cubitos.

24. Et eduxit me ad viam auſtralem, & ecce porta, quæ reſpiciebat ad Auſtrum: & menſus eſt frontem ejus, & veſtibulum ejus, juxta menſuras ſuperiores.

25. Et feneſtras ejus, & veſtibula in circuitu, ſicut feneſtras ceteras: quinquaginta cubitorum longitudine, & latitudine viginti quinque cubitorum.

26. Et in gradibus ſeptem aſcendebatur ad eam: & veſtibulum ante fores ejus: & cælatæ palmæ erant, una hinc, & altera inde in fronte ejus.

27. Et porta atrii interioris in via auſtrali: & menſus eſt à porta uſque ad portam in via auſtrali, centum cubitos.

28. Et introduxit me in atrium interius ad portam auſtralem: & menſus eſt portam juxta menſuras ſuperiores.

29. Thalamum ejus, & frontem ejus, & veſtibulum ejus eiſdem menſuris: & feneſtras ejus, & veſtibulum ejus in circuitu, quinquaginta cubitos longitudinis, & latitudinis vigintiquinque cubitos.

30. Et veſtibulum per gyrum longitudine vigintiquinque cubitorum, & latitudine quinque cubitorum.

31. Et veſtibulum ejus ad atrium exterius, & palmas ejus in fronte: & octo gradus erant, quibus aſcendebatur per eam.

32. Et introduxit me in atrium interius per viam orientalem: & menſus eſt portam ſecundùm menſuras ſuperiores.

33. Thalamum ejus, & frontem ejus, & veſtibulum ejus, ſicut ſuprà: & feneſtras ejus, & veſtibula ejus in circuitu, longitudine quinquaginta cubitorum, & latitudine vigintiquinque cubitorum.

34. Et veſtibulum ejus, id eſt atrii exterioris: & palmæ cælatæ in fronte ejus hinc & inde: & in octo gradibus aſcenſus ejus.

35. Et introduxit me ad portam, quæ reſpiciebat ad Aquilonem: & menſus eſt ſecundùm menſuras ſuperiores.

36. Thalamum ejus, & frontem ejus, & veſtibulum ejus, & feneſtras ejus per circuitum, longitudine quinquaginta cubitorum, & latitudine vigintiquinque cubitorum.

37. Et veſtibulum ejus reſpiciebat ad atrium exterius; & cælatura palmarum in fronte ejus hinc & inde: & in octo gradibus aſcenſus ejus.

38. Et per ſingula gazophylacia oſtium in frontibus portarum: ibi lavabant holocauſtum.

39. Et in veſtibulo portæ, duæ menſæ hinc, & duæ menſæ inde: ut immoletur ſuper eas holocauſtum, & pro peccato, & pro delicto.

40. Et ad latus exterius, quod aſcendit ad oſtium portæ, quæ pergit ad Aquilonem, duæ menſæ: & ad latus alterum ante veſtibulum portæ, duæ menſæ.

41. Quatuor menſæ hinc, & quatuor menſæ inde: per latera portæ octo menſæ erant, ſuper quas immolabant.

42. Quatuor autem menſæ ad holocauſtum, de lapidibus quadris extructæ: longitudine cubiti unius & dimidii: & latitudine cubiti unius & dimidii: & altitudine cubiti unius: ſuper quas ponant vaſa, in quibus immolatur holocauſtum, & victima.

43. Et labia earum palmi unius: reflexa intrinſecùs per circuitum: ſuper menſas autem carnes oblationis.

44. Et extra portam interiorem gazophylacia cantorum in atrio interiori, quod erat in latere portæ reſpicientis ad Aquilonem: & facies eorum contra viam Auſtralem, una ex latere portæ Orientalis, quæ reſpiciebat ad viam Aquilonis.

45. Et dixit ad me: Hoc eſt gazophylacium, quod reſpicit viam Meridianam, ſacerdotum erit, qui excubant in cuſtodiis templi.

46. Porrò gazophylacium, quod reſpicit ad viam Aquilonis, ſacerdotum erit, qui excubant ad miniſterium altaris: iſti ſunt filii Sadoc, qui accedunt de filiis Levi ad Dominum ut miniſtrent ei.

47. Et menſus eſt atrium longitudine centum cubitorum, & latitudine centum cubitorum per quadrum: & altare ante faciem templi.

48. Et introduxit me in veſtibulum templi: & menſus eſt veſtibulum quinque cubitis hinc, & quinque cubitis inde: & latitudinem portæ trium cubitorum hinc, & trium cubitorum inde.

49. Longitudinem autem veſtibuli viginti cubitorum, & latitudinem undecim cubitorum, & octo gradibus aſcendebatur ad eam. Et columnæ erant in frontibus: una hinc, & altera inde.

CAPUT XLI.

Diſpoſitio reædificandi templi juxta partes ſingulas.

1. ET introduxit me in templum, & menſus eſt frontes, ſex cubitos latitudinis hinc, & ſex cubitos inde, latitudinem tabernaculi.

2. Et latitudo portæ, decem cubitorum erat: & latera portæ, quinque cubitis hinc, & quinque cubitis inde: & menſus eſt longitudinem ejus quadraginta cubitorum, & latitudinem viginti cubitorum.

3. Et introgreſſus intrinſecùs, menſus eſt in fronte portæ duos cubitos: & portam ſex cubitorum: & latitudinem portæ, ſeptem cubitorum:

4. Et menſus eſt longitudinem ejus viginti cubitorum, & latitudinem ejus viginti cubitorum, ante faciem templi: & dixit ad me: Hoc eſt Sanctum ſanctorum.

5. Et menſus eſt parietem domus ſex cubitorum: & latitudinem lateris quatuor cubitorum undique per circuitum domus.

6. Latera autem, latus ad latus, bis triginta tria: & erant eminentia, quæ ingrederentur per parietem domus, in lateribus per circuitum, ut continerent, & non attingerent parietem templi.

7. Et platea erat in rotundum, aſcendens surſum per cochleam, & in cœnaculum templi deferebat per gyrum: idcircò latius erat templum in ſuperioribus: & ſic de inferioribus aſcendebatur ad ſuperiora in medium,

8. Et vidi in domo altitudinem per circuitum, fundata latera ad menſuram calami ſex cubitorum ſpatio:

9. & latitudinem per parietem lateris forinſecùs quinque cubitorum: & erat interior domus in lateribus domus.

10. Et inter gazophylacia latitudinem viginti cubitorum in circuitu domus undique,

11. & oſtium lateris ad orationem: oſtium unum ad viam Aquilonis, & oſtium unum ad viam Auſtralem: & latitudinem loci ad orationem quinque cubitorum in circuitu.

12. Et ædificium, quod erat ſeparatum,

verſum-

Digitized by Google

verſumque ad viam reſpicientem ad Mare, latitudinis ſeptuaginta cubitorum, paries autem ædificii, quinque cubitorum latitudinis per circuitum: & longitudo ejus nonaginta cubitorum.

13. Et menſus eſt domus longitudinem, centum cubitorum: & quod ſeparatum erat ædificium, & parietes ejus, longitudinis centum cubitorum.

14. Latitudo autem ante faciem domus, & ejus quod erat ſeparatum contra Orientem, centum cubitorum.

15. Et menſus eſt longitudinem ædificii contra faciem ejus, quod erat ſeparatum ad dorſum: ethecas ex utraque parte centum cubitorum: & templum interius, & veſtibula atrii.

16. Limina, & feneſtras obliquas, & ethecas in circuitu per tres partes, contra uniuſcujuſque limen, ſtratumque lignum per gyrum in circuitu: terra autem uſque ad feneſtras, & feneſtræ clauſæ ſuper oſtia.

17. Et uſque ad domum interiorem, & forinſecùs per omnem parietem in circuitu intrinſecùs: & forinſecùs, ad menſuram.

18. Et fabrefacta cherubim & palmæ: & palma inter cherub & cherub, duaſque facies habebat cherub.

19. Faciem hominis juxta palmam ex hac parte, & faciem leonis juxta palmam ex alia parte: expreſſam per omnem domum in circuitu.

20. De terra uſque ad ſuperiora portæ, cherubim, & palmæ cælatæ erant in pariete templi.

21. Limen quadrangulum, & facies ſanctuarii, aſpectus contra aſpectum.

22. Altaris lignei trium cubitorum altitudo: & longitudo ejus duorum cubitorum: & anguli ejus, & longitudo ejus, & parietes ejus lignei. Et locutus eſt ad me: Hæc eſt menſa coram Domino.

23. Et duo oſtia erant in templo, & in ſanctuario.

24. Et in duobus oſtiis ex utraque parte bina erant oſtiola, quæ in ſe invicem plicabantur: bina enim oſtia erant ex utraque parte oſtiorum.

25. Et cælata erant in ipſis oſtiis templi cherubim, & ſculpturæ palmarum, ſicut in parietibus quoque expreſſæ erant: quam ob rem & groſſiora erant ligna in veſtibuli fronte forinſecùs.

26. Super quæ feneſtræ obliquæ, & ſimilitudo palmarum hinc atque inde in humerulis veſtibuli, ſecundùm latera domus, latitudinemque parietum.

CAPUT XLII.

De gazophylaciis, ceteriſque quæ ad ſacrorum uſum pertinent reædificandis.

1. ET eduxit me in atrium exterius per viam ducentem ad Aquilonem, & introduxit me in gazophylacium, quod erat contra ſeparatum ædificium, & contra ædem vergentem ad Aquilonem.

2. In facie longitudinis, centum cubitos oſtii Aquilonis: & latitudinis quinquaginta cubitos,

3. contra viginti cubitos atrii interioris, & contra pavimentum ſtratum lapide atrii exterioris, ubi erat porticus juncta porticui triplici.

4. Et ante gazophylacia deambulatio decem cubitorum latitudinis, ad interiora reſpiciens viæ cubiti unius. Et oſtia eorum ad Aquilonem:

5. Ubi erant gazophylacia in ſuperioribus humiliora: quia ſupportabant porticus, quæ ex illis eminebant de inferioribus, & de médiis ædificii.

6. Triſtega enim erant, & non habebant columnas, ſicut erant columnæ atriorum: propterea eminebant de inferioribus, & de mediis à terra cubitis quinquaginta.

7. Et peribolus exterior ſecundùm gazophylacia, quæ erant in via atrii exterioris ante gazophylacia: longitudo ejus quinquaginta cubitorum.

8. Quia longitudo erat gazophylaciorum atrii exterioris, quinquaginta cubitorum: & longitudo ante faciem templi, centum cubitorum.

9. Et erat ſubter gazophylacia hæc introitus ab Oriente ingredientium in ea de atrio exteriori.

10. In latitudine periboli atrii, quod erat contra viam Orientalem, in faciem ædificii ſeparati, & erant ante ædificium gazophylacia.

11. Et via ante faciem eorum juxta ſimilitudinem gazophylaciorum, quæ erant in via Aquilonis: ſecundùm longitudinem eorum, ſic & latitudo eorum: & omnis introitus eorum, & ſimilitudines, & oſtia eorum.

12. Secundùm oſtia gazophylaciorum, quæ erant in via reſpiciente ad Notum: oſtium in capite viæ: quæ via erat ante veſtibulum ſeparatum per viam Orientalem ingredientibus.

13. Et dixit ad me: Gazophylacia Aquilonis, & gazophylacia Auſtri, quæ ſunt ante ædificium ſeparatum: hæc ſunt gazophylacia ſancta: in quibus veſcuntur ſacerdotes, qui appropinquant ad Dominum in ſancta ſanctorum: ibi ponent ſancta ſanctorum, & oblationem pro peccato, & pro delicto: locus enim ſanctus eſt.

14. Cùm autem ingreſſi fuerint ſacerdotes, non egredientur de ſanctis in atrium exterius: & ibi reponent veſtimenta ſua, in quibus miniſtrant, quia ſancta ſunt: veſtienturque veſtimentis aliis, & ſic procedent ad populum.

15. Cùmque compleſſet menſuras domus interioris, eduxit me per viam portæ, quæ reſpiciebat ad viam Orientalem: & menſus eſt eam undique per circuitum.

16. Menſus eſt autem contra ventum Orientalem calamo menſuræ, quingentos calamos in calamo menſuræ per circuitum.

17. Et menſus eſt contra ventum Aquilonis quingentos calamos in calamo menſuræ per gyrum.

18. Et ad ventum Auſtralem menſus eſt quingentos calamos in calamo menſuræ per circuitum.

19. Et ad ventum Occidentalem menſus eſt quingentos calamos in calamo menſuræ.

20. Per quatuor ventos menſus eſt murum ejus undique per circuitum, longitudinem quingentorum cubitorum, & latitudinem

quin-

quingentorum cubitorum dividentem inter ſanctuarium & vulgi locum.

CAPUT XLIII.

Gloria Domini apparente, audit propheta, quòd filii Iſrael non ampliùs polluent nomen Domini, & quæ ſint menſuræ altaris, ac ſacrificia ad ipſum ſeptem diebus expiandum.

1. ET duxit me ad portam, quæ reſpiciebat ad viam Orientalem.

2. Et ecce gloria Dei Iſrael ingrediebatur per viam Orientalem: & vox erat ei quaſi vox aquarum multarum, & terra ſplendebat à majeſtate ejus.

|| Sup 9. 1. 3. || Et vidi viſionem ſecundùm ſpeciem, quam videram, quando venit ut diſperderet

|| Sup. 1. 1. civitatem: & ſpecies ſecundùm aſpectum, || quem videram juxta fluvium Chobar: & cecidi ſuper faciem meam.

4. Et majeſtas Domini ingreſſa eſt templum per viam portæ, quæ reſpiciebat ad Orientem.

5. Et elevavit me ſpiritus, & introduxit me in atrium interius: & ecce repleta erat gloria Domini domus.

6. Et audivi loquentem ad me de domo, & vir qui ſtabat juxta me,

7. dixit ad me: Fili hominis, locus ſolii mei, & locus veſtigiorum pedum meorum, ubi habito in medio filiorum Iſrael in æternum: & non polluent ultrà domus Iſrael nomen ſanctum meum, ipſi, & reges eorum in fornicationibus ſuis, & in ruinis regum ſuorum, & in excelſis.

8. Qui fabricati ſunt limen ſuum juxta limen meum, & poſtes ſuos juxta poſtes meos: & murus erat inter me & eos: & polluerunt nomen ſanctum meum in abominationibus, quas fecerunt: propter quod conſumpſi eos in ira mea.

9. Nunc ergo repellant procul fornicationem ſuam, & ruinas regum ſuorum à me: & habitabo in medio eorum ſemper.

10. Tu autem, fili hominis oſtende domui Iſrael templum, & confundantur ab iniquitatibus ſuis, & metiantur fabricam:

11. & erubeſcant ex omnibus, quæ fecerunt: Figuram domus, & fabricæ ejus exitus, & introitus, & omnem deſcriptionem ejus, & univerſa præcepta ejus, cunctumque ordinem ejus, & omnes leges ejus oſtendes eis, & ſcribes in oculis eorum: ut cuſtodiant omnes deſcriptiones ejus, & præcepta illius, & faciant ea.

12. Iſta eſt lex domus in ſummitate montis: Omnis finis ejus in circuitu, ſanctum ſanctorum eſt: hæc eſt ergo lex domus.

13. Iſtæ autem menſuræ altaris in cubito veriſſimo, qui habebat cubitum, & palmum: in ſinu ejus erat cubitus, & cubitus in latitudine, & definitio ejus uſque ad labium ejus, & in circuitu, palmus unus: hæc quoque erat foſſa altaris.

14. Et de ſinu terræ uſque ad crepidinem noviſſimam duo cubiti, & latitudo cubiti unius: & à crepidine minore uſque ad crepidinem majorem quatuor cubiti, & latitudo cubiti unius.

15. Ipſe autem Ariel quatuor cubitorum: & ab Ariel uſque ad ſurſum, cornua quatuor.

16. Et Ariel duodecim cubitorum in longitudine per duodecim cubitos latitudinis: quadrangulatum æquis lateribus.

17. Et crepido quatuordecim cubitorum longitudinis per quatuordecim cubitos latitudinis in quatuor angulis ejus: & corona in circuitu ejus dimidii cubiti, & ſinus ejus unius cubiti per circuitum: gradus autem ejus verſi ad Orientem.

18. Et dixit ad me: Fili hominis, hæc dicit Dominus Deus: Hi ſunt ritus altaris, in quacumque die fuerit fabricatum: ut offeratur ſuper illud holocauſtum, & effundatur ſanguis.

19. Et dabis Sacerdotibus, & Levitis, qui ſunt de ſemine Sadoc, qui accedunt ad me, ait Dominus Deus, ut offerant mihi vitulum de armento pro peccato.

20. Et aſſumens de ſanguine ejus, pones ſuper quatuor cornua ejus, & ſuper quatuor angulos crepidinis, & ſuper coronam in circuitu: & mundabis illud, & expiabis.

21. Et tolles vitulum, qui oblatus fuerit pro peccato: & combures eum in ſeparato loco domûs extra ſanctuarium.

22. Et in die ſecunda offeres hircum caprarum immaculatum pro peccato: & expiabunt altare, ſicut expiaverunt in vitulo.

23. Cùmque compleveris expians illud, offeres vitulum de armento immaculatum, & arietem de grege immaculatum.

24. Et offeres eos in conſpectu Domini: & mittent ſacerdotes ſuper eos ſal, & offerent eos in holocauſtum Domino.

25. Septem diebus facies hircum pro peccato quotidie: & vitulum de armento, & arietem de pecoribus immaculatos offerent.

26. Septem diebus expiabunt altare, & mundabunt illud: & implebunt manum ejus.

27. Expletis autem diebus, in die octava & ultrà, facient ſacerdotes ſuper altare holocauſta veſtra, & quæ pro pace offerunt: & placatus ero vobis, ait Dominus Deus.

CAPUT XLIV.

Porta ſanctuarii clauſa, qua ſolus Deus ingreditur: incircumciſi carne & corde non ingredientur ſanctuarium, nec Levitæ qui idola ſecuti ſunt, ſed hi miniſtri domus erunt: filii autem Sadoc ſacerdotes ingredientur, & horum leges ponuntur.

1. ET convertit me ad viam portæ ſanctuarii exterioris, quæ reſpiciebat ad Orientem: & erat clauſa.

2. Et dixit Dominus ad me: porta hæc clauſa erit: non aperietur, & vir non tranſibit per eam: quoniam Dominus Deus Iſrael ingreſſus eſt per eam, eritque clauſa principi.

3. Princeps ipſe ſedebit in ea, ut comedat panem coram Domino: per viam portæ veſtibuli ingredietur, & per viam ejus egredietur.

4. Et adduxit me per viam portæ Aquilonis, in conſpectu domus: & vidi, & ecce implevit gloria Domini domum Domini: & cecidi in faciem meam.

Digitized by Google

5. Et dixit ad me Dominus: Fili hominis pone cor tuum, & vide oculis tuis, & auribus tuis audi omnia, quæ ego loquor ad te de univerſis cæremoniis domus Domini, & de cunctis legibus ejus: & pones cor tuum in viis templi per omnes exitus ſanctuarii.

6. Et dices ad exaſperantem me domum Iſrael: Hæc dicit Dominus Deus: Sufficiant vobis omnia ſcelera veſtra, domus Iſrael:

7. eò quòd inducitis filios alienos incircumciſos corde, & incircumciſos carne, ut ſint in ſanctuario meo, & polluant domum meam: & offertis panes meos, adipem, & ſanguinem: & diſſolvitis pactum meum in omnibus ſceleribus veſtris.

8. Et non ſervaſtis præcepta ſanctuarii mei: & poſuiſtis cuſtodes obſervationum mearum in ſanctuario meo vobiſmetipſis.

9. Hæc dicit Dominus Deus: Omnis alienigena incircumciſus corde, & incircumciſus carne, non ingredietur ſanctuarium meum, omnis filius alienus qui eſt in medio filiorum Iſrael.

10. Sed & Levitæ, qui longè receſſerunt à me in errore filiorum Iſrael, & erraverunt à me poſt idola ſua, & portaverunt iniquitatem ſuam:

11. erunt in ſanctuario meo æditui, & janitores portarum domus, & miniſtri domus: ipſi mactabunt holocauſta, & victimas populi: & ipſi ſtabunt in conſpectu eorum, ut miniſtrent eis.

12. Pro eo quòd miniſtraverunt illis in conſpectu idolorum ſuorum, & facti ſunt domui Iſrael in offendiculum iniquitatis: idcircò levavi manum meam ſuper eos, ait Dominus Deus, & portabunt iniquitatem ſuam:

13. & non appropinquabunt ad me ut ſacerdotio fungantur mihi, neque accedent ad omne ſanctuarium meum juxta ſancta ſanctorum: ſed portabunt confuſionem ſuam, & ſcelera ſua, quæ fecerunt.

14. Et dabo eos janitores domus in omni miniſterio ejus, & in univerſis, quæ fient in ea.

15. Sacerdotes autem, & Levitæ filii Sadoc, qui cuſtodierunt cæremonias ſanctuarii mei, cùm errarent filii Iſrael à me, ipſi accedent ad me ut miniſtrent mihi: & ſtabunt in conſpectu meo ut offerant mihi adipem, & ſanguinem, ait Dominus Deus.

16. Ipſi ingredientur ſanctuarium meum, & ipſi accedent ad menſam meam ut miniſtrent mihi, & cuſtodiant cæremonias meas.

17. Cùmque ingredientur portas atrii interioris, veſtibus lineis induentur: nec aſcendet ſuper eos quidquam laneum, quando miniſtrant in portis atrii interioris & intrinſecùs.

18. Vittæ lineæ erunt in capitibus eorum, & feminalia linea erunt in lumbis eorum, & non accingentur in ſudore.

19. Cùmque egredientur atrium exterius ad populum, exuent ſe veſtimentis ſuis, quibus miniſtraverant, & reponent ea in gazophylacio ſanctuarii, & veſtient ſe veſtimentis aliis: & non ſanctificabunt populum in veſtibus ſuis.

20. Caput autem ſuum non radent, neque comam nutrient: ſed tondentes attondent capita ſua.

21. Et vinum non bibet omnis ſacerdos quando ingreſſurus eſt atrium interius.

22. || Et viduam, & repudiatam non accipient uxores, ſed virgines de ſemine domus Iſrael: ſed & viduam, quæ fuerit vidua à ſacerdote, accipient. *|| Levit. 21. 14.*

23. Et populum meum docebunt quid ſit inter ſanctum & pollutum, & inter mundum & immundum oſtendent eis.

24. Et cùm fuerit controverſia, ſtabunt in judiciis meis, & judicabunt: leges meas, & præcepta mea in omnibus ſolemnitatibus meis cuſtodient, & ſabbata mea ſanctificabunt.

25. Et ad mortuum hominem non ingredientur, ne polluantur, niſi ad patrem & matrem, & filium & filiam, & fratrem & ſororem, quæ alterum virum non habuerit: in quibus contaminabuntur.

26. Et poſtquam fuerit emundatus, ſeptem dies numerabuntur ei.

27. Et in die introitus ſui in ſanctuarium ad atrium interius ut miniſtret mihi in ſanctuario, offeret pro peccato ſuo, ait Dominus Deus.

28. || Non erit autem eis hæreditas, ego hæreditas eorum: & poſſeſſionem non dabitis eis in Iſrael, ego enim poſſeſſio eorum. *|| Num. 18. 20. Deut. 18. 1.*

29. Victimam & pro peccato & pro delicto ipſi comedent: & omne votum in Iſrael ipſorum erit.

30. || Et primitiva omnium primogenitorum, & omnia libamenta ex omnibus, quæ offeruntur, ſacerdotum erunt: & primitiva ciborum veſtrorum dabitis ſacerdoti, ut reponat benedictionem domui tuæ. *|| Exod. 13. 19.*

31. || Omne morticinum, & captum à beſtia de avibus, & de pecoribus non comedent Sacerdotes. *|| Lev. 22. 8.*

CAPUT XLV.

In terræ diviſione, ſeparatis Domino primitiis, aſſignanda eſt certa portio Sacerdotibus, Levitis, civitati ac principi: ſervandaque æquitas in ponderibus, menſuris, primitiis & ſacrificiis: quæ ſacrificia offerentur primo ac ſeptimo die primi menſis, & in ſolemnitatibus Paſchæ, ac Tabernaculorum.

1. CUmque cœperitis terram dividere fortiò, ſeparate primitias Domino, ſanctificatum de terra, longitudine vigintiquinque millia, & latitudine decem millia: ſanctificatum erit in omni termino ejus per circuitum.

2. Et erit ex omni parte ſanctificatum quingentos per quingentos, quadrifariam per circuitum: & quinquaginta cubitis in ſuburbana ejus per gyrum.

3. Et à menſura iſta menſurabis longitudinem vigintiquinque millium, & latitudinem decem millium, & in ipſo erit templum, ſanctumque ſanctorum.

4. Sanctificatum de terra erit ſacerdotibus miniſtris ſanctuarii, qui accedunt ad miniſterium Domini, & erit eis locus in domos, & in ſanctuarium ſanctitatis.

5. Vigintiquinque autem millia longitudinis, & decem millia latitudinis erunt Levitis, qui miniſtrant domui: ipſi poſſidebunt viginti gazophylacia.

6. Et poſſeſſionem civitatis dabitis quinque millia latitudinis, & longitudinis vigintiquinque millia ſecundùm ſeparationem ſanctuarii, omni domui Iſrael.

7. Principi quoque hinc & inde in ſeparationem ſanctuarii, & in poſſeſſionem civitatis, contra faciem ſeparationis ſanctuarii, & contra faciem poſſeſſionis urbis: à latere Maris uſque ad Mare, & à latere Orientis uſque ad Orientem: Longitudinis autem juxta unamquamque partem à termino Occidentali uſque ad terminum Orientalem.

8. De terra erit ei poſſeſſio in Iſrael: & non depopulabuntur ultrà principes populum meum: ſed terram dabunt domui Iſrael ſecundùm tribus eorum.

9. Hæc dicit Dominus Deus: Sufficiat vobis, principes Iſrael: iniquitatem & rapinas intermittite, & judicium & juſtitiam facite, ſeparate confinia veſtra à populo meo, ait Dominus Deus.

10. Statera juſta, & ephi juſtum, & batus juſtus erit vobis.

11. Ephi, & batus æqualia, & unius menſuræ erunt: ut capiat decimam partem cori batus, & decimam partem cori ephi: juxta menſuram cori erit æqua libratio eorum.

||Exod. 30. 13. Lev. 27. 25. Num. 3. 47. 12. || Siclus autem viginti obolos habet. Porrò viginti ſicli, & vigintiquinque ſicli, & quindecim ſicli, mnam faciunt.

13. Et hæ ſunt primitiæ, quas tolletis: ſextam partem ephi de coro frumenti, & ſextam partem ephi de coro hordei.

14. Menſura quoque olei, batus olei, decima pars cori eſt: & decem bati corum faciunt: quia decem bati implent corum.

15. Et arietem unum de grege ducentorum de his, quæ nutriunt Iſrael in ſacrificium, & in holocauſtum, & in pacifica, ad expiandum pro eis, ait Dominus Deus.

16. Omnis populus terræ tenebitur primitiis his principi in Iſrael.

17. Et ſuper principem erunt holocauſta, & ſacrificium, & libamina in ſolemnitatibus, & in Calendis, & in Sabbatis, & in univerſis ſolemnitatibus domus Iſrael: ipſe faciet pro peccato ſacrificium, & holocauſtum, & pacifica ad expiandum pro domo Iſrael.

18. Hæc dicit Dominus Deus: In primo menſe, una menſis, ſumes vitulum de armento immaculatum, & expiabis ſanctuarium.

19. Et tollet ſacerdos de ſanguine quod erit pro peccato: & ponet in poſtibus domus, & in quatuor angulis crepidinis altaris, & in poſtibus portæ atrii interioris.

20. Et ſic facies in ſeptima menſis pro unoquoque, qui ignoravit, & errore deceptus eſt, & expiabis pro domo.

21. In primo menſe, quartadecima die menſis erit vobis Paſchæ ſolemnitas: ſeptem diebus azyma comedentur.

22. Et faciet princeps in die illa pro ſe, & pro univerſo populo terræ, vitulum pro peccato.

23. Et in ſeptem dierum ſolemnitate faciet holocauſtum Domino ſeptem vitulos, & ſeptem arietes immaculatos quotidie ſeptem diebus: & pro peccato hircum caprarum quotidie.

24. Et ſacrificium ephi per vitulum, & ephi per arietem faciet: & olei hin per ſingula ephi.

25. Septimo menſe, quintadecima die menſis in ſolemnitate faciet ſicut ſuprà dicta ſunt per ſeptem dies: tam pro peccato, quàm pro holocauſto, & in ſacrificio, & in oleo.

CAPUT XLVI.

Porta ſolis Sabbatis ac Calendis aperienda, & quæ holocauſta his diebus offeret princeps, quave porta ipſe aut populus templum ingredietur, vel egredietur: de ſpontaneo & quotidiano principis holocauſto: de ipſius dono filiis aut ſervis dato: loca in quibus ſacerdotes coquant ſacrificia & miniſtri victimas populi.

1. HÆc dicit Dominus Deus: Porta atrii interioris, quæ reſpicit ad Orientem, erit clauſa ſex diebus, in quibus opus fit: die autem Sabbati aperietur, ſed & in die Calendarum aperietur.

2. Et intrabit princeps per viam veſtibuli portæ deforis, & ſtabit in limine portæ: & facient ſacerdotes holocauſtum ejus, & pacifica ejus: & adorabit ſuper limen portæ, & egredietur: porta autem non claudetur uſque ad veſperam.

3. Et adorabit populus terræ ad oſtium portæ illius in ſabbatis, & in Calendis coram Domino.

4. Holocauſtum autem hoc offeret princeps Domino: in die Sabbati ſex agnos immaculatos, & arietem immaculatum.

5. Et ſacrificium ephi per arietem: in agnis autem ſacrificium quod dederit manus ejus: & olei hin per ſingula ephi.

6. In die autem Calendarum vitulum de armento immaculatum: & ſex agni, & arietes immaculati erunt.

7. Et ephi per vitulum, ephi quoque per arietem faciet ſacrificium: de agnis autem, ſicut invenerit manus ejus: & olei hin per ſingula ephi.

8. Cùmque ingreſſurus eſt princeps, per viam veſtibuli portæ ingrediatur, & per eamdem viam exeat.

9. Et cùm intrabit populus terræ in conſpectu Domini in ſolemnitatibus, qui ingreditur per portam Aquilonis, ut adoret, egrediatur per viam portæ Meridianæ: porrò qui ingreditur per viam portæ Meridianæ, egrediatur per viam portæ Aquilonis: non revertetur per viam portæ, per quam ingreſſus eſt, ſed è regione illius egredietur.

10. Princeps autem in medio eorum cum ingredientibus ingredietur, & cum egredientibus egredietur.

11. Et in nundinis, & in ſolemnitatibus erit ſacrificium ephi per vitulum, & ephi per arietem: de agnis autem erit ſacrificium ſicut invenerit manus ejus: & olei hin per ſingula ephi.

12. Cùm autem fecerit princeps ſpontaneum holocauſtum, aut pacifica voluntaria Domino: aperietur ei porta, quæ reſpicit ad Orientem, & faciet holocauſtum ſuum, & pacifica ſua, ſicut fieri ſolet in die ſabbati: & egredietur, clauditurque porta poſtquam exierit.

13. Et agnum ejuſdem anni immaculatum faciet holocauſtum quotidie Domino: ſemper manè faciet illud.

Digitized by Google

*Vox cata Græca eſt. Significat ergo κατὰ mané, per ſingula mane Gallicè, chaque matin, ſic infrà.

14. Et faciet ſacrificium ſuper eo cata * manè manè ſextam partem ephi, & de oleo tertiam partem hin, ut miſceatur ſimilæ: ſacrificium Domino legitimum, juge atque perpetuum.

15. Faciet agnum, & ſacrificium, & oleum cata manè manè: holocauſtum ſempiternum.

16. Hæc dicit Dominus Deus: Si dederit princeps donum alicui de filiis ſuis: hæreditas ejus filiorum ſuorum erit, poſſidebunt eam hæreditariè.

17. Si autem dederit legatum de hæreditate ſua uni ſervorum ſuorum, erit illius uſque ad annum remiſſionis, & revertetur ad principem: hæreditas autem ejus filiis ejus erit.

18. Et non accipiet princeps de hæreditate populi per violentiam, & de poſſeſſione eorum: ſed de poſſeſſione ſua hæreditatem dabit filiis ſuis: ut non diſpergatur populus meus unuſquiſque à poſſeſſione ſua.

19. Et introduxit me per ingreſſum qui erat ex latere portæ, in gazophylacia ſanctuarii ad ſacerdotes, quæ reſpiciebant ad Aquilonem: & erat ibi locus vergens ad Occidentem.

20. Et dixit ad me: Iſte eſt locus ubi coquent ſacerdotes pro peccato, & pro delicto: qui coquent ſacrificium, ut non offerant in atrium exterius, & ſanctificetur populus.

21. Et eduxit me in atrium exterius, & circumduxit me per quatuor angulos atrii: & ecce atriolum erat in angulo atrii, atriola ſingula per angulos atrii.

22. In quatuor angulis atrii atriola diſpoſita, quadraginta cubitorum per longum, & triginta per latum: menſuræ unius quatuor erant.

23. Et paries per circuitum ambiens quatuor atriola: & culinæ fabricatæ erant ſubter porticus per gyrum.

24. Et dixit ad me: Hæc eſt domus culinarum, in qua coquent miniſtri domus Domini victimas populi.

CAPUT XLVII.

Aquæ ſubter limen domus egredientes, & in latus templi dextrum deſcendentes, efficiuntur torrens, qui tandem non poteſt tranſvadari, & ſanat omnia ad quæ pertigerit, habens piſces & arbores fructiferas: termini Terræ ſanctæ, quæ duodecim tribubus Iſrael & advenis dividenda eſt.

1. ET convertit me ad portam domus, & ecce aquæ egrediebantur ſubter limen domus ad Orientem: facies enim domus reſpiciebat ad Orientem: aquæ autem deſcendebant in latus templi dextrum ad Meridiem altaris.

2. Et eduxit me per viam portæ Aquilonis, & convertit me ad viam foras portam exteriorem, viam quæ reſpiciebat ad Orientem: & ecce aquæ redundantes à latere dextro.

3. Cùm egrederetur vir ad Orientem, qui habebat funiculum in manu ſua, & menſus eſt mille cubitos: & traduxit me per aquam uſque ad talos.

4. Rurſumque menſus eſt mille, & traduxit me per aquam uſque ad genua:

5. & menſus eſt mille, & traduxit me per aquam uſque ad renes. Et menſus eſt mille, torrentem, quem non potui pertranſire: quoniam intumuerant aquæ profundi torrentis, qui non poteſt tranſvadari.

6. Et dixit ad me: Certè vidiſti fili hominis. Et eduxit me, & convertit ad ripam torrentis.

7. Cùmque me convertiſſem, ecce in ripa torrentis ligna multa nimis ex utraque parte.

8. Et ait ad me: Aquæ iſtæ, quæ egrediuntur ad tumulos ſabuli Orientalis, & deſcendunt ad plana deſerti, intrabunt mare, & exibunt, & ſanabuntur aquæ.

9. Et omnis anima vivens, quæ ſerpit, quocumque venerit torrens, vivet: & erunt piſces multi ſatis poſtquam venerint illuc aquæ iſtæ, & ſanabuntur & vivent omnia, ad quæ venerit torrens.

10. Et ſtabunt ſuper illas piſcatores, ab Engaddi uſque ad Engallim ſiccatio ſagenarum erit: plurimæ ſpecies erunt piſcium ejus, ſicut piſces maris magni, multitudinis nimiæ:

11. in littoribus autem ejus, & in paluſtribus non ſanabuntur, quia in ſalinas dabuntur.

12. Et ſuper torrentem orietur in ripis ejus ex utraque parte omne lignum pomiferum: non defluet folium ex eo, & non deficiet fructus ejus: per ſingulos menſes afferet primitiva, quia aquæ ejus de ſanctuario egredientur: & erunt fructus ejus in cibum, & folia ejus ad medicinam.

13. Hæc dicit Dominus Deus: Hic eſt terminus, in quo poſſidebitis terram in duodecim tribubus Iſrael: quia Joſeph duplicem funiculum habet.

14. Poſſidebitis autem eam ſinguli æquè ut frater ſuus: ſuper quam levavi manum meam ut darem patribus veſtris: & cadet terra hæc vobis in poſſeſſionem.

15. Hic eſt autem terminus terræ: ad plagam Septentrionalem à mari magno via Hethalon, venientibus Sedada,

16. Emath, Berotha, Sabarim, quæ eſt inter terminum Damaſci & confinium Emath, domus Tichon, quæ eſt juxta terminum Auran.

17. Et erit terminus à Mari uſque ad atrium Enon terminus Damaſci, & ab Aquilone ad Aquilonem: terminus Emath plaga Septentrionalis.

18. Porrò plaga Orientalis de medio Auran, & de medio Damaſci, & de medio Galaad, & de medio terræ Iſrael, Jordanis diſterminans ad mare Orientale, metiemini etiam plagam Orientalem.

19 Plaga autem auſtralis meridiana à Thamar uſque ad aquas contradictionis Cades: & torrens uſque ad mare magnum: & hæc eſt plaga ad Meridiem auſtralis.

20. Et plaga Maris, mare magnum à confinio per directum, donec venias Emath: hæc eſt plaga Maris.

21. Et dividetis terram iſtam vobis per tribus Iſrael:

22. & mittetis eam in hæreditatem vobis, & advenis, qui acceſſerint ad vos, qui genuerint filios in medio veſtrùm: & erunt vobis ſicut indigenæ inter filios Iſrael: vobiſcum divident poſſeſſionem in medio tribuum Iſrael.

23. In tribu autem quacumque fuerit advena, ibi dabitis poſſeſſionem illi, ait Dominus Deus,

CAPUT XLVIII.

Diviſio terræ ſanctæ in duodecim tribus: ubi ſint primitiæ & ſanctuarium: locus Sacerdotum ac Levitarum: menſura civitatis in quadro cum ſuburbanis, poſſeſſio principis: & duodecim portæ civitatis juxta duodecim tribus.

1. ET hæc nomina tribuum à finibus Aquilonis juxta viam Hethalon pergentibus Emath, atrium Enan terminus Damaſci ad Aquilonem juxta viam Emath. Et erit ei plaga Orientalis Mare, Dan una.

2. Et ſuper terminum Dan, à plaga Orientali uſque ad plagam Maris, Aſer una:

3. & ſuper terminum Aſer, à plaga Orientali uſque ad plagam Maris, Nephthali una.

4. Et ſuper terminum Nephtali, à plaga Orientali uſque ad plagam Maris, Manaſſe una.

5. Et ſuper terminum Manaſſe, à plaga Orientali uſque ad plagam Maris, Ephraim una.

6. Et ſuper terminum Ephraim, à plaga Orientali uſque ad plagam Maris, Ruben una.

7. Et ſuper terminum Ruben, à plaga Orientali uſque ad plagam Maris, Juda una.

8. Et ſuper terminum Juda, à plaga Orientali uſque ad plagam Maris, erunt primitiæ, quas ſeparabitis, vigintiquinque millibus latitudinis & longitudinis, ſicuti ſingulæ partes à plaga Orientali uſque ad plagam Maris: & erit ſanctuarium in medio ejus.

9. Primitiæ, quas ſeparabitis Domino: longitudo vigintiquinque millibus, & latitudo decem millibus.

10. Hæc autem erunt primitiæ ſanctuarii ſacerdotum: ad Aquilonem longitudinis vigintiquinque millia, & ad mare latitudinis decem millia, ſed & ad Orientem latitudinis decem millia, & ad Meridiem longitudinis vigintiquinque millia: & erit ſanctuarium Domini in medio ejus.

11. Sacerdotibus ſanctuarium erit de filiis Sadoc, qui cuſtodierunt cœremonias meas, & non erraverunt cùm errarent filii Iſrael, ſicut erraverunt & Levitæ.

12. Et erunt eis primitiæ de primitiis terræ Sanctum Sanctorum, juxta terminum Levitarum.

13. Sed & Levitis ſimiliter juxta fines ſacerdotum vigintiquinque millia longitudinis, & latitudinis decem millia. Omnis longitudo viginti & quinque millium, & latitudo decem millium.

14. Et non venumdabunt ex eo, neque mutabunt, neque transferentur primitiæ terræ, quia ſanctificatæ ſunt Domino.

15. Quinque millia autem quæ ſuperſunt in latitudine per vigintiquinque millia, profana erunt urbis in habitaculum, & in ſuburbana: & erit civitas in medio ejus.

16. Et hæ menſuræ ejus: ad plagam Septentrionalem quingenta & quatuor millia: & ad plagam Meridianam, quingenta & quatuor millia: & ad plagam Orientalem, quingenta & quatuor millia: & ad plagam Occidentalem, quingenta & quatuor millia.

17. Erunt autem ſuburbana civitatis ad Aquilonem ducenta quinquaginta, & ad Meridiem ducenta quinquaginta, & ad Orientem ducenta quinquaginta, & ad Mare ducenta quinquaginta.

18. Quod autem reliquum fuerit in longitudine ſecundùm primitias ſanctuarii, decem millia in Orientem, & decem millia in Occidentem: erunt ſicut primitiæ ſanctuarii: & erunt fruges ejus in panes his, qui ſerviunt civitati.

19. Servientes autem civitati, operabuntur ex omnibus tribubus Iſrael.

20. Omnes primitiæ, vigintiquinque millium, per vigintiquinque millia in quadrum, ſeparabuntur in primitias ſanctuarii, & in poſſeſſionem civitatis.

21. Quod autem reliquum fuerit, principis erit ex omni parte primitiarum ſanctuarii, & poſſeſſionis civitatis è regione vigintiquinque millium primitiarum uſque ad terminum Orientalem: ſed & ad Mare è regione vigintiquinque millium uſque ad terminum maris, ſimiliter in partibus principis erit: & erunt primitiæ ſanctuarii, & ſanctuarium templi in medio ejus.

22. De poſſeſſione autem Levitarum, & de poſſeſſione civitatis in medio partium principis: erit inter terminum Juda, & inter terminum Benjamin, & ad principem pertinebit.

23. Et reliquis tribubus: A plaga Orientali uſque ad plagam Occidentalem, Benjamin una.

24. Et contra terminum Benjamin, à plaga Orientali uſque ad plagam Occidentalem, Simeon una.

25. Et ſuper terminum Simeonis, à plaga Orientali uſque ad plagam Occidentalem, Iſſachar una.

26. Et ſuper terminum Iſſachar, à plaga Orientali uſque ad plagam Occidentalem, Zabulon una.

27. Et ſuper terminum Zabulon, à plaga Orientali uſque ad plagam Maris, Gad una.

28. Et ſuper terminum Gad, ad plagam Auſtri in meridie: & erit finis de Thamar uſque ad aquas contradictionis Cades, hæreditas contra mare magnum.

29. Hæc eſt terra, quam mittetis in ſortem tribubus Iſrael: & hæ partitiones earum, ait Dominus Deus.

30. Et hi egreſſus civitatis: A plaga Septentrionali quingentos & quatuor millia menſurabis.

31. Et portæ civitatis ex nominibus tribuum Iſrael, portæ tres à Septemtrione, porta Ruben una, porta Juda una, porta Levi una.

32. Et ad plagam Orientalem, quingentos & quatuor millia: & portæ tres, porta Joſeph una, porta Benjamin una, porta Dan una.

33. Et ad plagam Meridianam, quingentos & quatuor millia metieris, & portæ tres, porta Simeonis una, porta Iſſachar una, porta Zabulon una.

34. Et ad plagam Occidentalem, quingentos & quatuor millia, & portæ eorum tres, porta Gad una, porta Aſer una, porta Nephthali una.

35. Per circuitum, decem & octo millia: & nomen civitatis ex illa die, Dominus ibidem.

PROPHETIA DANIELIS.

DANIEL *ex ſemine regio natus, à Nabuchodonoſore adhuc adoleſcens ac penè puer tranſlatus creditur, anno regni Joachimi quarto. Qui annus, conjecto in vincula Rege, ac nonniſi duris demum conditionibus ſoluto,* SEPTUAGINTA ANNORUM CAPTIVITATI *initium attulit. In litteris & lingua Chaldæorum per triennium inſtitutus, omnibus magis decuplo ſuperior inventus eſt. Primo hujus triennii anno* SUSANNAM *ab infanda accuſatione vindicaſſe, ac Prophetam agere cœpiſſe videtur; unde illi tanta inter magos illos & ariolos fama* (Infrà cap. 1. & 2.) *Cur autem Prophetis eum non accenſeant Hebræi, ſuperiùs diximus,* pag. 543. *nempe quòd vitam egerit non propheticam, ſed ſatrapicam. Attamen Chriſtus ipſe eum Prophetam appellat. Et certè illuſtriſſima in illius libro extant de Chriſto teſtimonia.* Non enim ſolum, *ait Hieronymus,* ſcribit eum venturum, quod ei commune cum ceteris, ſed etiam quo tempore venturus ſit, docet, & reges per ordinem digerit, & annos annumerat, & manifeſtiſſima ſigna prænuntiat. *Hinc eſt quòd Porphyrius contra Danielis librum integrum volumen ſcripſerit,* nolens eum ab ipſo, cujus inſcriptus eſt nomine, eſſe compoſitum, ſed à quodam, qui temporibus Antiochi, qui appellatus eſt Epiphanes, fuerit in Judæa. Tanta enim dictorum fides fuit, ut propheta incredulis hominibus non videatur futura dixiſſe, ſed enarraſſe præterita, *ut eſt apud eumdem Hieronymum.*

Totum verò Danielis librum tripartitò conſiderare poſſumus. Primis enim ſex capitibus hiſtoriam texit ab initio regni Nabuchodonoſoris, ad everſum per MEDOS & PERSAS *Babylonicum Imperium. Duo item ultima capita fragmenta ſunt hiſtorica, quæ in Hebræo quidem non habentur; ſunt tamen pia & ab Eccleſia recepta. At à capite ſeptimo ad duodecimum, viſa ſibi divinitùs oblata exponit, quæ quia variis temporibus contigere, ea cogitur tempora repetere, quæ jam in hiſtoriæ ſerie erat prætervectus. Hæc autem quoniam non obſcurè, ut diximus, certa tempora, certoſque reges denotant; ideò ea conati ſunt multi ex hiſtoria accuratè ac minutatim explicare, à quibus non pauca decerpſimus, hìc ad marginem apponenda, quæ in Chronologia noſtra planiùs, Deo juvante, explicabuntur. Quæ verò hìc adſcripſimus, non ita volumus accipi, quaſi integrum Prophetæ ſenſum à nobis expreſſum eſſe contendamus. Nec enim nos fugit prophetici ſermonis eam plerumque eſſe rationem, ut ea etiam quæ de rebus humanis vaticinatur, ad altiora quædam gravioraque prænuntianda referat. Ex quo fit ut non omnia ad obvium illum & hiſtoricum ſenſum poſſint penitùs revocari, multaque eò tantùm pertineant, quod per ipſam hiſtoriam Propheta voluit adumbrare. Quamobrem* fruſtrà cum Porphyrio ſudant, *ut verbis Hieronymi concludam,* qui quæ in typo Antiochi de Antichriſto dicta ſunt, volunt omnia referre ad Antiochum: aut quæ Propheta ſe non intellexiſſe dixit, putant intelligere; librumque ſignatum, & uſque ad tempus conſummationis involutum, præſumptione mentis per ſingula volunt ediſſerere. *Hier. ad cap. Dan. 12.*

CAPUT PRIMUM.

Daniel, Ananias, Miſael & Azarias in captivitate eliguntur, ut docti linguam Chaldæorum aſtarent regi: mutatiſque ipſorum nominibus, obtinent à præpoſito eunuchorum ut ſolis veſeantur leguminibus, aquam bibentes; quo facto, facies ipſorum corpulentiores erant quam illorum qui cibo regio veſcebantur: quibus Deus ſapientiam dedit, & Danieli præterea intelligentiam ſomniorum.

1. ANNO tertio *(a)* regni Joakim regis Juda, venit Nabuchodonoſor rex Babylonis in Jeruſalem, & obſedit eam;

2. & tradidit *(b)* Dñs in manu ejus Joakim regem Juda, & partem vaſorum domus ‖ Dei: & aſportavit ea in terram Sennaar in domum dei ſui, & vaſa intulit in domũ Theſauri dei ſui *(c)*.

3. Et

(a) Deſinente & incipiente conferenti Jer. 25. 1. Anno M. 3398. Ant. Chr. 606. (b) Menſe Casleu (qui Decembri noſtro ex parte reſpondet) ut colligitur ex anniverſario jejunio, quod *Jerem.* 36. 9. prædicatum eſt. ‖ *v.* 2. *Paral.* 36. 6. (c) Beli nitum, quem ipſe progenitorem ſuum appellat. *In Alyd. Aſſyr.*

3. Et ait rex Aſphenez præpoſito Eunuchorum ut introduceret de filiis Iſrael, & de ſemine regio (d) & tyrannorum,

(d) Uti Ezechiæ regi prædictū fuerat. *Iſai. 39. 7.*

4. pueros, in quibus nulla eſſet macula, decoros forma, & eruditos omni ſapientia, cautos ſcientia, & doctos diſciplina, & qui poſſent ſtare in palatio regis, ut doceret eos litteras, & linguam Chaldæorum.

5. Et conſtituit eis rex annonam per ſingulos dies de cibis ſuis, & de vino unde bibebat ipſe, ut enutriti tribus annis, poſteà ſtarent in conſpectu regis.

6. Fuerunt ergo inter eos de filiis Juda, Daniel, Ananias, Miſael, & Azarias.

7. Et impoſuit eis præpoſitus eunuchorum, nomina: Danieli, Baltaſſar: Ananiæ, Sidrach: Miſaeli, Miſach: & Azariæ, Abdenago.

8. Propoſuit autem Daniel (e) in corde ſuo, ne pollueretur de menſa regis, neque de vino potus ejus: & rogavit eunuchorum præpoſitum ne contaminaretur.

(e) Qui tum erat annorū 12.

9. Dedit autem Deus Danieli gratiam & miſericordiam (f) in conſpectu principis eunuchorum.

(f) Secundùm preces Salomonis. *3. Reg. 8. 50.*

10. Et ait princeps eunuchorum ad Danielem: Timeo ego dominum meum regem, qui conſtituit vobis cibum & potum: qui ſi viderit vultus veſtros macilentiores præ cæteris adoleſcentibus coævis veſtris, condemnabitis caput meum regi.

11. Et dixit Daniel ad Malaſar, quem conſtituerat princeps eunuchorum ſuper Danielum, Ananiam, Miſaelem, & Azarïam:

12. Tenta nos obſecro ſervos tuos diebus decem, & dentur nobis legumina ad veſcendum, & aqua ad bibendum:

13. & contemplare vultus noſtros, & vultus puerorum, qui veſcuntur cibo regio: & ſicut videris, facies cum ſervis tuis.

14. Qui, audito ſermone hujuſcemodi, tentavit eos diebus decem.

15. Poſt dies autem decem apparuerunt vultus eorum meliores, & corpulentiores præ omnibus pueris, qui veſcebantur cibo regio.

16. Porrò Malaſar tollebat cibaria, & vinum potus eorum: dabatque eis legumina.

17. Pueris autem his dedit (g) Deus ſcientiam, & diſciplinam in omni libro, & ſapientia: Danieli autem intelligentiam omnium viſionum & ſomniorum. (h)

(g) Statim à ſ initio illius ſeluptis, unde hæc jungit tempora. *Vide infr. cap. 12.*

18. Completis itaque diebus, (i) poſt quos dixerat rex ut introducerentur: introduxit (K) eos præpoſitus eunuchorum in conſpectu Nabuchodonoſor.

(h) Hoc eſt donū. *1. Cor. 12. 10. & 14. 26.*
(i) Tribus annis. *Sap. v. 5.*
(K) An. M. ...

19. Cùmque eis locutus fuiſſet rex, non ſunt inventi tales de univerſis, ut Daniel, Ananias, Miſael, & Azarias: & ſteterunt in conſpectu Regis.

20. Et omne verbum ſapientiæ & intellectus, quod ſciſcitatus eſt ab eis Rex, invenit in eis decuplum ſuper cunctos ariolos, & magos, qui erant in univerſo regno ejus.

21. || Fuit autem Daniel uſque ad annum primum Cyri regis.

|| *Inf. 6. 28.*

CAPUT II.

Cùm ſapientes Chaldæi ſomnium Nabuchodonoſor conjectare non potentes, juberentur omnes interimi, oranti Danieli revelatum eſt myſterium, qui regi aperit ſomnium ipſius de magna quadam ſtatua, ejuſque declarationem de quatuor regnis: quo facto Nabuchodonoſor Danielem adoravit, & beſtias ac incenſum illi præcepit offerri, confitens Dominum Deum, & exaltans Danielem.

1. IN anno ſecundo regni Nabuchodonoſor, (a) vidit Nabuchodonoſor ſomnium, & conterritus eſt ſpiritus ejus, & ſomnium ejus fugit ab eo.

(a) Sc. à morte patris ſui Nabopolaſſari. Anno M 3401. Ant. Chr. 513. Ætatis Danielis 15. completo.

2. Præcepit autem rex, ut convocarentur arioli, & magi, & malefici, & Chaldæi: ut indicarent regi ſomnia ſua, qui cùm veniſſent, ſteterunt coram rege.

3. Et dixit ad eos rex; Vidi ſomnium: & mente confuſus ignoro, quid viderim.

4. Reſponderuntque Chaldæi regi Syriacè: Rex in ſempiternum vive: dic ſomnium ſervis tuis, & interpretationem ejus indicabimus.

5. Et reſpondens rex ait Chaldæis: Sermo receſſit à me: niſi indicaveritis mihi ſomnium, & conjecturam ejus, peribitis vos, & domus veſtræ publicabuntur (b).

(b) Chald. in latrinas vertentur. v. *4. Reg. 10. 27.*

6. Si autem ſomnium, & conjecturam ejus narraveritis, præmia, & dona, & honorem multum accipietis à me: ſomnium igitur: & interpretationem ejus indicate mihi.

7. Reſponderunt ſecundò, atque dixerunt: Rex ſomnium dicat ſervis ſuis, & interpretationem illius indicabimus.

8. Reſpondit rex, & ait: Certè novi quòd tempus redimitis, ſcientes quòd receſſerit à me ſermo.

9. Si ergo ſomnium non indicaveritis mihi, una eſt de vobis ſententia, quòd interpretationem quoque fallacem, & deceptione plenam compoſueritis, ut loquamini mihi donec tempus pertranſeat. Somnium itaque dicite mihi, ut ſciam, quòd interpretationem quoque ejus veram loquamini.

10. Reſpondentes ergo Chaldæi coram rege, dixerunt: Non eſt homo ſuper terram, qui ſermonem tuum, rex, poſſit implere: ſed neque regum quiſquam magnus & potens verbum hujuſcemodi ſciſcitatur ab omni ariolo, & mago, & Chaldæo.

11. Sermo enim, quem tu quæris, rex, gravis eſt; nec reperietur quiſquam, qui indicet illum in conſpectu regis: exceptis diis, quorum non eſt cum hominibus converſatio.

12. Quo audito, rex in furore, & ira magna præcepit, ut perirent omnes ſapientes Babylonis.

13. Et egreſſa ſententia, ſapientes interficiebantur: quærebanturque Daniel, * & ſocii ejus, ut perirent.

* Jam ergo, & ipſi multi nominis, puta ob Suſannæ liberationē, quam hoc ſomnium triennio præceſſiſſe arbitramur, cùm eſſet Daniel annorum 12. *Vide infr. 13. 45. & 64.*

14. Tunc Daniel requiſivit de lege, atque ſententia ab Arioch principe militiæ regis, qui egreſſus fuerat ad interficiendos ſapientes Babylonis.

15. Et interrogavit eum, qui à rege poteſtatem acceperat, quam ob cauſam tam crudelis ſententia à facie regis eſſet egreſſa.

Cùm ergo rem indicaſſet Arioch Danieli,

16. Daniel ingreſſus rogavit regem, ut tempus daret ſibi ad ſolutionem indicandam regi.

17. Et ingreſſus eſt domum ſuam, Ananiæque & Miſaeli, & Azariæ ſociis ſuis indicavit negotium:

18. ut quærerent miſericordiam à facie Dei cœli ſuper ſacramento iſto, & non perirent Daniel, & ſocii ejus cum ceteris ſapientibus Babylonis.

19. Tunc Danieli myſterium per viſionem noćte revelatum eſt: & benedixit Daniel Deum cœli,

20. & locutus ait: Sit nomen Domini benedićtum à ſæculo & uſque in ſæculum: quia ſapientia & fortitudo ejus ſunt.

21. Et ipſe mutat tempora, & ætates: transfert regna, atque conſtituit: dat ſapientiam ſapientibus, & ſcientiam intelligentibus diſciplinam:

22. Ipſe revelat profunda, & abſcondita, & novit in tenebris conſtituta: & lux cum eo eſt. ‖

23. Tibi Deus patrum noſtrorum confiteor, teque laudo: quia ſapientiam, & fortitudinem dediſti mihi: & nunc oſtendiſti mihi quæ rogavimus te, quia ſermonem regis aperuiſti nobis.

‖ 1. Cor. 4. 5. 1. Joan. 1. 6. Joan. 1. 9. & 8. 12.

24. Poſt hæc Daniel ingreſſus ad Arioch, quem conſtituerat rex ut perderet ſapientes Babylonis, ſic ei locutus eſt: Sapientes Babylonis ne perdas: introduc me in conſpećtu regis, & ſolutionem regi narrabo.

25. Tunc Arioch feſtinus introduxit Danielem ad regem, & dixit ei: Inveni hominem de filiis transmigrationis Juda, qui ſolutionem regi annuntiet.

26. Reſpondit rex, & dixit Danieli, cujus nomen erat Baltaſſar: Putaſne verè potes mihi indicare ſomnium, quod vidi, & interpretationem ejus?

27. Et reſpondens Daniel coram rege, ait: Myſterium, quod rex interrogat, ſapientes, magi, arioli, & aruſpices nequeunt indicare regi.

28. Sed eſt Deus in cœlo revelans myſteria, qui indicavit tibi rex Nabuchodonoſor, quæ ventura ſunt in noviſſimis * temporibus. Somnium tuum, & viſiones capitis tui in cubili tuo hujuſcemodi ſunt:

29. Tu rex cogitare cœpiſti in ſtrato tuo, quid eſſet futurum poſt hæc: & qui revelat myſteria, oſtendit tibi quæ ventura ſunt.

30. Mihi quoque non in ſapientia, quæ eſt in me plus quàm in cunćtis viventibus, ſacramentum hoc revelatum eſt: ſed ut interpretatio regi manifeſta fieret, & cogitationes mentis tuæ ſcires.

* Similis locutio Gen. 49. 1. Deut. 4. 30. Prov. 31. 25. Iſai. 2. 2. & 41. 22. & 46. 10. Jer. 23. 20. Ezech. 38. 8. & 16.

31. Tu rex videbas, & ecce quaſi ſtatua una grandis: ſtatua illa magna, & ſtatura ſublimis ſtabat contra te, & intuitus ejus erat terribilis.

32. Hujus ſtatuæ caput ex auro optimo erat, pećtus autem & brachia de argento, porrò venter, & femora ex ære:

33. tibiæ autem ferreæ: pedum quædam pars erat ferrea, quædam autem fićtilis.

34. Videbas ita, donec abſciſſus eſt lapis de monte ſine manibus: & percuſſit ſtatuam in pedibus ejus ferreis, & fićtilibus, & comminuit eos.

35. Tunc contrita ſunt pariter ferrum, teſta, æs, argentum, & aurum, & redaćta quaſi in favillam æſtivæ areæ, quæ rapta ſunt vento: nulluſque locus inventus eſt eis: lapis autem, qui percuſſerat ſtatuam, faćtus eſt mons magnus, & implevit univerſam terram.

36. Hoc eſt ſomnium: Interpretationem quoque ejus dicemus coram te, rex.

37. Tu rex regum es: & Deus cœli, regnum, & fortitudinem, & imperium, & gloriam dedit tibi:

38. & omnia in quibus habitant filii hominum, & beſtiæ agri: volucres quoque cœli dedit in manu tua, & ſub ditione tua univerſa conſtituit: tu es ergo caput aureum.

39. Et poſt te conſurget regnum aliud (*a*) minus te argenteum: & regnum tertium aliud (*b*) æreum, quod imperabit univerſæ terræ.

40. Et regnum quartum (*c*) erit velut ferrum: quomodo ferrum comminuit & domat omnia, ſic comminuet, & conteret omnia hæc.

41. Porrò quia vidiſti pedum, & digitorum partem teſtæ figuli, & partem ferream: regnum diviſum (*d*) erit, quod tamen de plantatio ferri orietur, ſecundùm quod vidiſti ferrum miſtum teſtæ ex luto.

42. Et digitos pedum ex parte ferreos, & ex parte fićtiles: ex parte regnum erit ſolidum, & ex parte contritum (*e*).

43. Quòd autem vidiſti ferrum miſtum teſtæ ex luto, commiſcebuntur quidem humano ſemine, (*f*) ſed non adhærebunt ſibi, ſicuti ferrum miſceri non poteſt teſtæ.

44. In diebus autem regnorum illorum ſuſcitabit Deus cœli regnum, (*g*) quod in æternum non diſſipabitur, & regnum ejus alteri populo non tradetur: comminuet autem, & conſumet univerſa regna hæc: & ipſum ſtabit in æternum.

45. Secundùm quod vidiſti, quòd de monte abſciſſus eſt lapis ſine manibus, (*h*) & comminuit teſtam, & ferrum, & æs, & argentum, & aurum, Deus magnus oſtendit regi, quæ ventura ſunt poſteà. Et verum eſt ſomnium, & fidelis interpretatio ejus.

46. Tunc rex Nabuchodonoſor cecidit in faciem ſuam, & Danielem adoravit, ‖ & hoſtias, & incenſum præcepit ut ſacrificarent ei.

47. Loquens ergo rex, ait Danieli: Verè Deus veſter Deus deorum eſt, & Dominus regum, & revelans myſteria: quoniam tu potuiſti aperire hoc ſacramentum.

48. Tunc rex Danielem in ſublime extulit, & munera multa, & magna dedit ei: & conſtituit eum principem ſuper omnes provincias Babylonis, & præfećtum magiſtratuum ſuper cunćtos ſapientes Babylonis.

49. Daniel autem poſtulavit à rege: & conſtituit ſuper opera provinciæ Babylonis, Sidrach, Miſach, & Abdenago: Ipſe autem Daniel erat in foribus regis.

(*a*) Medorum atque Perſarum. (*b*) Græcorum, ſive Alexandri Magni. (*c*) Seleucidarum, & Lagidarum, quia utraque domus è Macedonia. Alii Romanũ intelligunt imperium. (*d*) Quod alii de Seleucidis, ac Ptolemæis intelligunt; alii de Romanis bellis civilibus in ſeipſos inſurgentibus. (*e*) Modò hæc pars, modò illa ſuperior erit. (*f*) i. per nuptias & affinitates. (*g*) Nempe Eccleſiam Catholicã ſive Romanũ Imperium, in quo Eccleſiæ præcipua ſedes. (*h*) Sc. Chriſtus de Virgine natus abſque humana opera. v. 1. Cor. 15. 24. ‖ v. 4. Reg. 1. 31. Act. 14. 12.

C A P U T III.

Ananias, Miſael, & Azarias nolentes adorare ſtatuam, quam rex Nabuchodonoſor erexerat, ligati mittuntur in fornacem ignis ardentis, in qua illæſi manentes confitentur Domino, quòd propter peccata ſuæ gentis, paterentur afflictiones: & petentes ejus miſericordiam, exhortantur omnem creaturam ad benedicendum Dominum; quod Nabuchodonoſor animadvertens obſtupuit, & illis de fornace egreſſis benedicit Deum ipſorum, jubens ut occidatur quiſquis ipſum blaſphemaverit.

‡ SABB. SANCTO *Romæ*, PROPH. 12. * Græci addunt *anno decimo octavo*, putà *regni ſui*, à morte patris, ut capite ſuperiori. Erit ergo Anno M. 3417. Ant Chr. 587 altero poſt deſolatam Jeruſalem & concrematū veri Dei Templum, anno: Et fortè eo ipſo die, nempe Sabbati: Ut hæc eſſent veluti Diis ſuis gratum eum interim filii Iſrael jejunarēt, ut patet *Zachar. c. 7. & 8.* Avel ār verò tuū illi pueri à ſcriptura appellati(ſi Da-

1. ‡ NAbuchodonoſor rex * fecit ſtatuam auream, altitudine cubitorum ſexaginta, latitudine cubitorum ſex, & ſtatuit eam in campo Dura provinciæ Babylonis.

2. Itaque Nabuchodonoſor rex miſit ad congregandos ſatrapas, magiſtratus, & judices, duces, & tyrannos, & præfectos, omneſque principes regionum, ut convenirent ad dedicationem ſtatuæ, quam erexerat Nabuchodonoſor rex.

3. Tunc congregati ſunt ſatrapæ, magiſtratus, & judices, duces, & tyranni, & optimates, qui erant in poteſtatibus conſtituti, & univerſi principes regionum, ut convenirent ad dedicationem ſtatuæ, quam erexerat Nabuchodonoſor rex: ſtabant autem in conſpectu ſtatuæ, quam poſuerat Nabuchodonoſor rex:

4. & præco clamabat valenter: Vobis dicitur populis, tribubus, & linguis:

5. In hora, qua audieritis ſonitum tubæ, & fiſtulæ, & citharæ, ſambucæ, & pſalterii, & ſymphoniæ, & univerſi generis muſicorum, cadentes adorate ſtatuam auream, quam conſtituit Nabuchodonoſor rex.

6. Si quis autem non proſtratus adoraverit, eadem hora mittetur in fornacem ignis ardentis ‖.

7. Poſt hæc igitur ſtatim ut audierunt omnes populi ſonitum tubæ, fiſtulæ, & citharæ, ſambucæ, & pſalterii, & ſymphoniæ, & omnis generis muſicorum: cadentes omnes populi, tribus, & linguæ adoraverunt ſtatuam auream, quam conſtituerat Nabuchodonoſor rex.

niel i æqualis ſe... ere) annum vitæ circiter 12. ‖ Iv. Jer. 29. 22.

8. Statimque in ipſo tempore accedentes viri Chaldæi accuſaverunt Judæos:

9. dixeruntque Nabuchodonoſor regi: Rex in æternum vive:

10. tu rex poſuiſti decretum, ut omnis homo, qui audierit ſonitum tubæ, fiſtulæ, & citharæ, ſambucæ, & pſalterii, & ſymphoniæ, & univerſi generis muſicorum, proſternat ſe, & adoret ſtatuam auream:

11. ſi quis autem non procidens adoraverit, mittatur in fornacem ignis ardentis.

12. Sunt ergo viri Judæi, quos conſtituiſti ſuper opera regionis Babylonis, Sidrach, Miſach, & Abdenago: viri iſti contempſerunt, rex, decretum tuum; deos tuos non colunt, & ſtatuam auream, quam erexiſti, non adorant.

13. Tunc Nabuchodonoſor in furore, & in ira præcepit ut adducerentur Sidrach, Miſach, & Abdenago: qui confeſtim adducti ſunt in conſpectu regis.

14. Pronuntianſque Nabuchodonoſor rex, ait eis: Verè ne Sidrach, Miſach, & Abdenago, deos meos non colitis, & ſtatuam auream, quam conſtitui, non adoratis?

15. Nunc ergo ſi eſtis parati, quacumque hora audieritis ſonitum tubæ, fiſtulæ, citharæ, ſambucæ, & pſalterii, & ſymphoniæ, omniſque generis muſicorum, proſternite vos, & adorate ſtatuam quam feci: quòd ſi non adoraveritis, eadem hora mittemini in fornacem ignis ardentis: & quis eſt Deus, qui eripiet vos de manu ‖ mea?

‖ 4. Reg. 18. 30. & ſeq.

16. Reſpondentes Sidrach, Miſach, & Abdenago, dixerunt regi Nabuchodonoſor: Non oportet nos de hac re reſpondere tibi.

17. Ecce enim Deus noſter, quem colimus, poteſt eripere nos de camino ignis ardentis, & de manibus tuis, ò rex, liberare.

18. Quòd ſi noluerit, notum ſit tibi, rex, quia deos tuos non colimus, & ſtatuam auream, quam erexiſti, non adoramus.

19. Tunc Nabuchodonoſor repletus eſt furore: & aſpectus faciei illius immutatus eſt

ſuper Sidrach, Miſach, & Abdenago: & præcepit ut ſuccenderetur fornax ſeptuplum quàm ſuccendi conſueverat.

20. Et viris fortiſſimis de exercitu ſuo juſſit, ut ligatis pedibus Sidrach, Miſach, & Abdenago, mitterent eos in ſornacem ignis ardentis.

21. Et confeſtim viri illi vincti cum braccis ſuis, & tiaris, & calceamentis, & veſtibus miſſi ſunt in medium fornacis ignis ardentis;

22. nam juſſio regis urgebat: fornax autem ſuccenſa erat nimis. Porrò viros illos, qui miſerant Sidrach, Miſach, & Abdenago, interfecit flamma ignis.

23. Viri autem hi tres, id eſt, Sidrach, Miſach, & Abdenago, ceciderunt in medio camino ignis ardentis, colligati.

Quæ ſequuntur in Hebræis voluminibus non reperi.

24. Et ambulabant in medio flammæ laudantes Deum, & benedicentes Domino.

25. Stans autem Azarias oravit ſic, aperienſque os ſuum in medio ignis, ait:

26. Benedictus es Domine Deus patrum noſtrorum, & laudabile, & glorioſum nomen tuum in ſæcula:

27. quia juſtus es in omnibus quæ feciſti nobis, & univerſa opera tua vera, & viæ tuæ rectæ, & omnia judicia tua vera.

28. Judicia enim vera feciſti juxta omnia, quæ induxiſti ſuper nos, & ſuper civitatem ſanctam patrum noſtrorum Jeruſalem: quia in veritate, & in judicio induxiſti omnia hæc propter peccata noſtra.

29. Peccavimus enim, & iniquè egimus recedentes à te: & deliquimus in omnibus:

30. & præcepta tua non audivimus, nec obſervavimus, nec fecimus ſicut præceperas nobis ut benè nobis eſſet.

31. Omnia ergo, quæ induxiſti ſuper nos, & univerſa, quæ feciſti nobis, in vero judicio feciſti:

32. & tradidiſti nos in manibus inimicorum noſtrorum iniquorum, & peſſimorum, prævaricatorumque & regi injuſto, & peſſimo ultra omnem terram.

33. Et nunc non poſſumus aperire os: confuſio, & opprobrium facti ſumus ſervis tuis, & his qui colunt te.

‡ FER. 5. POST DOM. PASSION.

34. ‡ Ne, quæſumus, tradas nos in perpetuum propter nomen tuum, & ne diſſipes teſtamentum tuum:

35. neque auferas miſericordiam tuam à nobis propter Abraham dilectum tuum, & Iſaac ſervum tuum, & Iſrael ſanctum tuum:

36. Quibus locutus es pollicens quòd multiplicares ſemen eorum ſicut ſtellas cœli, & ſicut arenam, quæ eſt in littore maris:

37. quia Domine imminuti ſumus plus quàm omnes gentes, ſumuſque humiles in univerſa terra hodie propter peccata noſtra.

38. Et non eſt in tempore hoc princeps, & dux, & propheta, neque holocauſtum, neque ſacrificium, neque oblatio, neque incenſum, neque locus primitiarum coram te,

39. ut poſſimus invenire miſericordiam tuam: ſed in animo contrito, & ſpiritu humilitatis ſuſcipiamur.

40. Sicut in holocauſto arietum, & taurorum, & ſicut in millibus agnorum pinguium: ſic fiat ſacrificium noſtrum in conſpectu tuo hodie, ut placeat tibi: quoniam non eſt confuſio confidentibus in te.

41. Et nunc ſequimur te in toto corde, & timemus te, & quærimus faciem tuam.

42. Ne confundas nos: ſed fac nobiſcum juxta manſuetudinem tuam, & ſecundùm multitudinem miſericordiæ tuæ.

43. Et erue nos in mirabilibus tuis, & da gloriam nomini tuo, Domine:

44. Et confundantur omnes, qui oſtendunt ſervis tuis mala, confundantur in omni potentia tua, & robur eorum conteratur:

45. & ſciant quia tu es Dominus Deus ſolus, & glorioſus ſuper orbem terrarum.

46. Et non ceſſabant, qui miſerant eos miniſtri regis, ſuccendere fornacem, naphtha, & ſtuppa, & pice, & malleolis,

47. & effundebatur flamma ſuper fornacem cubitis quadraginta novem:

48. & erupit, & incendit quos reperit juxta fornacem de Chaldæis.

49. ‡ Angelus autem Domini deſcendit cum Azaria, & ſociis ejus in fornacem: & excuſſit flammam ignis de fornace, ‡ SABB. OMNIUM 4. TEMP. EPIST. 5.

50. & fecit medium fornacis quaſi ventum roris flantem, & non tetigit eos omnino ignis, neque contriſtavit, nec quidquam moleſtiæ intulit.

51. Tunc hi tres quaſi ex uno ore laudabant, & glorificabant, & benedicebant Deum in fornace, dicentes:

52. Benedictus es Domine Deus patrum noſtrorum: & laudabilis, & glorioſus, & ſuperexaltatus in ſæcula: & benedictum nomen gloriæ tuæ ſanctum: & laudabile, & ſuperexaltatum in omnibus ſæculis.

53. Benedictus es in templo ſancto gloriæ tuæ: & ſuperlaudabilis, & ſupergloriosus in ſæcula.

54. Benedictus es in throno regni tui: & ſuperlaudabilis, & ſuperexaltatus in ſæcula.

55. Benedictus es, qui intueris abyſſos, & ſedes ſuper cherubim: & laudabilis: & ſuperexaltatus in ſæcula.

56. Benedictus es in firmamento cœli: & laudabilis & glorioſus in ſæcula.

57. Benedicite omnia opera Domini Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

58. Benedicite Angeli Domini Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

59. || Benedicite cœli Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula. || Pſalm. 148. 3.

60. Benedicite aquæ omnes, quæ ſuper cœlos ſunt, Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

61. Benedicite omnes virtutes Domini Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

62. Benedicite ſol, & luna Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

63. Benedicite ſtellæ cœli Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

Digitized by Google

64. Benedicite omnis imber, & ros Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

65. Benedicite omnes ſpiritus Dei Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

66. Benedicite ignis, & æſtus Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

67. Benedicite frigus, & æſtus Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

68. Benedicite rores, & pruina Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

69. Benedicite gelu, & frigus Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

70. Benedicite glacies, & nives Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

71. Benedicite noctes, & dies Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

72. Benedicite lux, & tenebræ Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

73. Benedicite fulgura, & nubes Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

74. Benedicat terra Dominum: laudet, & ſuperexaltet eum in ſæcula.

75. Benedicite montes, & colles Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

76. Benedicite univerſa germinantia in terra Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

77. Benedicite fontes Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

78. Benedicite maria, & flumina Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

79. Benedicite cete, & omnia, quæ moventur in aquis, Domino: laudate, & ſuperexaltate eum in ſæcula.

80. Benedicite omnes volucres cœli Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

81. Benedicite omnes beſtiæ, & pecora Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

82. Benedicite filii hominum Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

83. Benedicat Iſrael Dominum: laudet & ſuperexaltet eum in ſæcula.

84. Benedicite ſacerdotes Domini Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

85. Benedicite ſervi Domini Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

86. Benedicite ſpiritus, & animæ juſtorum Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

87. Benedicite ſancti, & humiles corde Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

88. Benedicite Anania, Azaria, Miſael Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

Quia eruit nos de inferno, & ſalvos fecit de manu mortis, & liberavit nos de medio ardentis flammæ, & de medio ignis eruit nos.

89. Confitemini Domino, quoniam bonus: quoniam in ſæculum miſericordia ejus.

90. Benedicite omnes religioſi Domino Deo deorum: laudate & confitemini ei, quia in omnia ſæcula miſericordia ejus.

Hucuſque in Hebræo non habetur: & quæ poſuimus, de Theodotionis editione tranſlata ſunt.

91. Tunc Nabuchodonoſor rex obſtupuit, & ſurrexit propere, & ait optimatibus ſuis: Nonne tres viros miſimus in medium ignis compeditos? Qui reſpondentes regi, dixerunt: Vere, rex.

92. Reſpondit, & ait: Ecce ego video quatuor viros ſolutos, & ambulantes in medio ignis, & nihil corruptionis in eis eſt, & ſpecies quarti ſimilis filio Dei.

93. Tunc acceſſit Nabuchodonoſor ad oſtium fornacis ignis ardentis, & ait: Sidrach, Miſach, & Abdenago ſervi Dei excelſi, egredimini, & venite. Statimque egreſſi ſunt Sidrach, Miſach, & Abdenago de medio ignis.

94. Et congregati ſatrapæ, & magiſtratus, & judices, & potentes regis contemplabantur viros illos, quoniam nihil poteſtatis habuiſſet ignis in corporibus eorum, & capillus capitis || eorum non eſſet adustus, & ſarabata * eorum non fuiſſent immutata, & odor ignis non tranſiſſet per eos.

*|| Luc. 12. 7. & 21. 18. * i. mantellum.*

95. Et erumpens Nabuchodonoſor, ait: Benedictus Deus eorum, Sidrach videlicet, Miſach, & Abdenago, qui miſit angelum ſuum, & eruit ſervos ſuos, qui crediderunt in eum: & verbum regis immutaverunt, & tradiderunt corpora ſua ne ſervirent, & ne adorarent omnem deum, excepto Deo ſuo.

96. A me ergo poſitum eſt hoc decretum, ut omnis populus, tribus, & lingua, quæcumque locuta fuerit blaſphemiam contra Deum Sidrach, Miſach, & Abdenago, diſpereat, & domus ejus vaſtetur: || neque enim eſt alius Deus, qui poſſit ita ſalvare.

|| Supr. 2. 5.

97. Tunc rex promovit Sidrach, Miſach, & Abdenago in provincia Babylonis.

98. * Nabuchodonoſor Rex, omnibus populis, gentibus, & linguis, qui habitant in univerſa terra, pax vobis multiplicetur.

99. Signa, & mirabilia fecit apud me Deus excelſus. Placuit ergo mihi prædicare

100. ſigna ejus, quia magna ſunt: & mirabilia ejus, quia fortia: & regnum ejus regnum ſempiternum, & || poteſtas ejus in generationem & generationem.

** Hi tres ultimi verſiculi cum ſequenti capite ſunt cōnectendi, cum ſint editi ſequentis præfatio. || Inf. 4. 31. & 7. 14.*

CAPUT IV.

Somnium regis Nabuchodonoſor de excelſa arbore præciſa ſolus Daniel interpretatur, quòd ipſe regno pulſus ad ſeptem annos cum beſtiis ageret: hortatur igitur ut eleemoſynis ſua redimat peccata: ſed completur nihilominus ſomnium propter illius ſuperbiam, donec Deum cœli recognovit; & tunc in ſuum regnum reſtituitur.

1. EGo Nabuchodonoſor quietus eram in domo mea, * & florens in palatio meo:
2. ſomnium vidi, quod perterruit me: & cogitationes meæ in ſtrato meo, & viſiones capitis mei conturbaverunt me.
3. Et per me propoſitum eſt decretum ut

** Finitis expeditionibus bellicis, & Ægypto devicta. Anno M. 1414. Ant. Chr. 572. Cùm ageret Daniel annū circiter 49.*

introducerentur in conſpectu meo cuncti ſapientes Babylonis, ut ſolutionem ſomnii indicarent mihi.

4. Tunc ingrediebantur arioli, magi, Chaldæi, & aruſpices, & ſomnium narravi in conſpectu eorum: & ſolutionem ejus non indicaverunt mihi:

5. donec collega ingreſſus eſt in conſpectu meo Daniel, cui nomen Baltaſſar ſecundùm nomen Dei mei, qui habet ſpiritum deorum ſanctorum in ſemetipſo: & ſomnium coram ipſo locutus ſum.

6. Baltaſſar princeps ariolorum, quoniam ego ſcio quòd ſpiritum ſanctorum deorum habeas in te, & omne ſacramentum non eſt impoſſibile tibi: viſiones ſomniorum meorum, quas vidi, & ſolutionem earum narra.

7. Viſio capitis mei in cubili meo: Videbam, & ecce arbor in medio terræ, & altitudo ejus nimia.

8. Magna arbor, & fortis: & proceritas ejus contingens cœlum: aſpectus illius erat uſque ad terminos univerſæ terræ.

9. Folia ejus pulcherrima, & fructus ejus nimius, & eſca univerſorum in ea: ſubter eam habitabant animalia, & beſtiæ, & in ramis ejus converſabantur volucres cœli, & ex ea veſcebatur omnia caro.

V. Sup. 7. 18.

10. Videbam in viſione capitis mei ſuper ſtratum meum, & ecce Vigil, & Sanctus de cœlo deſcendit.

11. Clamavit fortiter, & ſic ait: Succidite arborem, & præcidite ramos ejus: excutite folia ejus, & diſpergite fructus ejus: fugiant beſtiæ, quæ ſubter eam ſunt, & volucres de ramis ejus.

12. Verumtamen germen radicum ejus in terra ſinite, & alligetur vinculo ferreo & æreo in herbis, quæ foris ſunt, & rore cœli tingatur, & cum feris pars ejus in herba terræ.

13. Cor ejus ab humano commutetur, & cor feræ detur ei, & ſeptem tempora mutentur ſuper eum.

14. In ſententia vigilum decretum eſt, & ſermo ſanctorum, & petitio: donec cognoſcant viventes, quoniam dominatur Excelſus in regno hominum, & cuicumque voluerit, dabit illud, & humillimum ‖ hominem conſtituet ſuper eum.

‖ 1. Reg. 1. 8. & 10. 11. & ſeq.

15. Hoc ſomnium vidi ego Nabuchodonoſor rex: tu ergo Baltaſſar interpretationem narra feſtinus: quia omnes ſapientes regni mei non queunt ſolutionem edicere mihi: tu autem potes, quia ſpiritus deorum ſanctorum in te eſt.

16. Tunc Daniel, cujus nomen Baltaſſar, cœpit intra ſemetipſum tacitus cogitare quaſi una hora, & cogitationes ejus conturbabant eum. Reſpondens autem rex ait: Baltaſſar, ſomnium & interpretatio ejus non conturbent te. Reſpondit Baltaſſar, & dixit: Domine mi, ſomnium his, qui te oderunt, & interpretatio ejus hoſtibus tuis ſit.

17. Arborem, quam vidiſti ſublimem, atque robuſtam, cujus altitudo pertingit ad cœlum, & aſpectus illius in omnem terram:

18. & rami ejus pulcherrimi, & fructus ejus nimius, & eſca omnium in ea, ſubter eam habitantes beſtiæ agri, & in ramis ejus commorantes aves cœli:

19. Tu es, rex, qui magnificatus es, & invaluiſti, & magnitudo tua crevit, & pervenit uſque ad cœlum, & poteſtas tua terminos univerſæ terræ *.

* Ad mare Caſpium, ad Pontū Euxinum, ad Oceanū Atlanticū

20. Quod autem vidit rex Vigilem, & Sanctum deſcendere de cœlo, & dicere: Succidite arborem, & diſſipate illam, attamen germen radicum ejus in terra dimittite, & vinciatur ferro & ære in herbis foris, & rore cœli conſpergatur, & cum feris ſit pabulum ejus, donec ſeptem tempora mutentur ſuper eum:

21. Hæc eſt interpretatio ſententiæ Altiſſimi, quæ pervenit ſuper dominum meum regem:

22. Ejicient te ab hominibus, & cum beſtiis feriſque erit habitatio tua, & ‖ fœnum ut bos comedes, & rore cœli infunderis, ſeptem quoque tempora mutabuntur ſuper te, donec ſcias quòd dominetur Excelſus ſuper regnum hominum, & cuicumque voluerit, det illud.

‖ Infr. 5. 21.

23. Quòd autem præcepit ut relinqueretur germen radicum ejus, id eſt arboris: regnum tuum tibi manebit, poſtquàm cognoveris poteſtatem eſſe cæleſtem.

24. Quam ob rem rex conſilium meum placeat tibi, ‖ & peccata tua eleemoſynis redime, & iniquitates tuas miſericordiis pauperum: forſitan ignoſcet delictis * tuis.

‖ Eccl. 3. 33. * V. Jer. 18. 8. & 4. Reg. 10. Jona 3. 10. Act. 8. 22.

25. Omnia hæc venerunt ſuper Nabuchodonoſor regem.

26. Poſt finem menſium duodecim, in aula Babylonis deambulabat.

27. Reſponditque rex, & ait: Nonne hæc eſt Babylon magna, quam ego ædificavi in domum regni, in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei?

28. Cùmque ſermo adhuc eſſet in ore regis, vox de cœlo ruit: Tibi dicitur Nabuchodonoſor rex: Regnum tuum tranſibit à te,

29. & ab hominibus ejicient te, & cum beſtiis & feris erit habitatio tua: fœnum quaſi bos comedes, & ſeptem tempora mutabuntur ſuper te, donec ſcias quòd dominetur Excelſus in regno hominum, & cuicumque voluerit, det illud.

30. Eadem hora ſermo completus eſt ſuper Nabuchodonoſor, & ex hominibus abjectus eſt, & fœnum ut bos comedit, & rore cœli corpus ejus infectum eſt, donec capilli ejus in ſimilitudinem aquilarum creſcerent, & unguea ejus quaſi avium.

31. Igitur poſt finem dierum, * ego Nabuchodonoſor oculos meos ad cœlum levavi, & ſenſus meus redditus eſt mihi: & Altiſſimo benedixi, & viventem in ſempiternum laudavi, & glorificavi: ‖ quia poteſtas ejus poteſtas ſempiterna, & regnum ejus in generationem & generationem.

* I. annorū prædictorum. Anno M. 3441. Ant. Chr. 562. ‖ Supr. 3. 100.

32. Et omnes habitatores terræ apud eum in nihilum reputati ſunt: juxta voluntatem enim ſuam facit ‖ tam in virtutibus cœli quàm in habitatoribus terræ, & non eſt qui reſiſtat manui ejus, & dicat ei: Quare feciſti?

‖ Jerem. 23. 13. Pſal. 113. 3.

33. In ipſo tempore ſenſus meus reverſus

eſt

eſt ad me, & ad honorem regni mei, decoremque perveni: & figura mea reverſa eſt ad me: & optimates mei, & magiſtratus mei requiſierunt me, & in regno meo reſtitutus ſum: & magnificentia amplior addita eſt mihi.

34. Nunc igitur ego Nabuchodonoſor * laudo, & magnifico, & glorifico regem cæli, quia omnia opera ejus vera, & viæ ejus judicia, & gradientes in ſuperbia poteſt humiliare.

* Idem de clade Babylonis, à Cyro inferenda vaticinatus, ut ex Abydeno refert Euſeb. (*de præp. Evang. l. 9 c penult.*) ſtatim obiit, poſtquam ann. 43. ſolus, & ad 20. circiter menſem cùm patre regnaſſet.

CAPUT V.

Poſtquam Baltaſſar in convivio bibit cum ſuis, ex vaſis templi Domini, laudando idola ſua, vidit digitos in pariete ſcribentes, quam ſcripturam ſolus Daniel legere potuit, & interpretari, nempe quòd, quia ſecutus ipſum Nabuchodonoſor elevaverat cor ſuum contra Deum laudans idola, ſimiliter auferetur ei regnum: honorato igitur Daniele, ac rege ea nocte interempto, ſucceſſit Darius Medus.

1. Baltaſſar † rex fecit grande convivium optimatibus ſuis mille, & unuſquiſque ſecundùm ſuam bibebat ætatem.

2. Præcepit ergo jam temulentus ut afferrentur vaſa aurea, & argentea, quæ aſportaverat Nabuchodonoſor pater ejus de templo: quod fuit in Jeruſalem, ut biberent in eis rex, & optimates ejus, uxoreſque ejus, & concubinæ.

3. Tunc allata ſunt vaſa aurea, & argentea, quæ aſportaverat de templo, quod fuerat in Jeruſalem: & biberunt in eis rex, & optimates ejus, uxores & concubinæ illius.

4. Bibebant vinum, ‖ & laudabant deos ſuos aureos, & argenteos, æreos, ferreos, ligneoſque & lapideos.

5. In eadem hora apparuerunt digiti, quaſi manus hominis ſcribentis contra candelabrum in ſuperficie parietis aulæ regiæ: & rex aſpiciebat articulos manus ſcribentis.

6. Tunc facies regis commutata eſt, & cogitationes ejus conturbabant eum: & compages renum ejus ſolvebantur, & genua ejus ad ſe invicem collidebantur.

7. Exclamavit itaque rex fortiter, ut introducerent magos, Chaldæos, & aruſpices. Et proloquens rex ait ſapientibus Babylonis: Quicumque legerit ſcripturam hanc, & interpretationem ejus manifeſtam mihi fecerit, purpura veſtietur, & torquem auream habebit in collo, & tertius in regno meo erit.

8. Tunc ingreſſi omnes ſapientes regis non potuerunt nec ſcripturam legere, nec interpretationem indicare regi.

9. Unde rex Baltaſſar ſatis conturbatus eſt, & vultus illius immutatus eſt: ſed & optimates ejus turbabantur.

10. Regina (*a*) autem, pro re quæ acciderat regi, & optimatibus ejus, domum convivii ingreſſa eſt: & proloquens ait: Rex, in æternum vive: non te conturbent cogitationes tuæ, neque facies tua immutetur.

11. Eſt vir in regno tuo, qui ſpiritum deorum ſanctorum habet in ſe: & in diebus patris tui ſcientia & ſapientia inventæ ſunt in eo: nam & rex Nabuchodonoſor pater tuus (*b*) principem magorum, incantatorum, Chaldæorum, & aruſpicum conſtituit eum, pater, inquam, tuus, o rex:

12. quia ſpiritus amplior, & prudentia, intelligentiaque & interpretatio ſomniorum: & oſtenſio ſecretorum, ac ſolutio ligatorum, inventæ ſunt in eo, hoc eſt in Daniele: cui rex poſuit nomen Baltaſſar: nunc itaque Daniel vocetur, & interpretationem narrabit.

13. Igitur introductus eſt Daniel coram rege. Ad quem præfatus rex ait: Tu es Daniel (*c*) de filiis captivitatis Judæ, quem adduxit pater meus rex de Judæa?

14. Audivi de te, quoniam ſpiritum deorum habeas: & ſcientia, intelligentiaque ac ſapientia ampliores (*d*) inventæ ſunt in te.

15. Et nunc introgreſſi ſunt in conſpectu meo ſapientes magi, ut ſcripturam hanc legerent, & interpretationem ejus indicarent mihi: & nequiverunt ſenſum hujus ſermonis edicere.

16. Porrò ego audivi de te, quòd poſſis obſcura interpretari, & ligata diſſolvere: ſi ergo vales ſcripturam legere, & interpretationem ejus indicare mihi, purpura veſtieris, & torquem auream circa collum tuum habebis, & tertius in regno meo princeps eris.

17. Ad quæ reſpondens Daniel, ait coram rege: Munera tua ſint tibi, ‖ & dona domus tuæ alteri da; ſcripturam autem legam tibi, rex, & interpretationem ejus oſtendam tibi.

18. O rex, Deus Altiſſimus regnum & magnificentiam, gloriam, & honorem dedit Nabuchodonoſor patri tuo.

19. Et propter magnificentiam, quam dederat ei, univerſi populi, tribus, & linguæ, tremebant & metuebant eum: quos volebat, interficiebat: & quos volebat, percutiebat: & quos volebat, exaltabat: & quos volebat, humiliabat.

20. Quando autem elevatum eſt cor ejus, ‖ & ſpiritus illius obfirmatus eſt ad ſuperbiam, depoſitus eſt de ſolio regni ſui, & gloria ejus ablata eſt:

21. ‖ & à filiis hominum ejectus eſt, ſed & cor ejus cum beſtiis poſitum eſt, & cum onagris erat habitatio ejus: fœnum quoque ut bos comedebat, & rore cœli corpus ejus infectum eſt, donec cognoſceret quòd poteſtatem haberet Altiſſimus in regno hominum, & quemcumque voluerit, ſuſcitabit ſuper illud.

22. Tu quoque filius ejus Baltaſſar, non humiliaſti cor tuum, cùm ſcires hæc omnia:

23. ſed adverſùm Dominatorem cæli elevatus es, & vaſa domus ejus allata ſunt coram te: & tu, & optimates tui, & uxores tuæ, & concubinæ tuæ, vinum bibiſtis in eis: deos quoque argenteos, & aureos, & æreos, ferreos, ligneoſque & lapideos, qui non vident, neque audiunt, neque ſentiunt, laudaſti: porrò Deum, qui habet flatum tuum in manu ſua, & omnes vias tuas non glorificaſti.

† Beroſo Naboryndus, Herodoto Labynitus filius Evilmerodaci, Nabuchodonoſoris nepos ex filio; ut etiam ex *Jer. 27. 7.* colligitur. Cui 17. imperii annos tribuit Ptol. in Canone. Itaque cùm regnum auſpicatus ſit, Anno M. 3449. convivium illud celebravit, Anno M. 3466. Ant. Chr. 538. Cùm eſſet Daniel annorum 91.

‖ *V. Jer. 51. 39. & 57.*

(*a*) Regis mater, *Origen.* Nitocris, mulier ſoleriſſima, *Herod.* uxores ejus jam aderant. *v.* 3. Hæc autem muros Babyloniæ à Nabuchodonoſore inchoatos perfecerat *idem.*

(*b*) i. avus, *ut ſuprà v. 2. & alibi ſæpè.*

(*c*) Pater inde, Daniele tunc aulæ aut regi non valdè noto, etſi non abſtinuerit omnino à negotiis regis. *ſupr. 8. 27.* Dignitas ergo ejus paulùm apud homines obſcurata ſed major apud Deũ familiaritas.

(*d*) Quàm in alio ſapientum. *Ezech. 28. 3.*

‖ *V. Gen. 14. 23. & 4. Reg. 5. 16.*

‖ *Sup. 4. 27.*

‖ *Sup. 4. 21.*

24. Id-

24 Idcircò ab eo miſſus eſt articulus manus, quæ ſcripſit hoc, quod exaratum eſt.

25. Hæc eſt autem ſcriptura, quæ digeſta eſt: Mane, Thecel, Phares.

26. Et hæc eſt interpretatio ſermonis: Mane: numeravit Deus regnum tuum, & complevit illud.

27. Thecel: appenſus es in ſtatera, & inventus es minus habens.

28. Phares: diviſum eſt regnum tuum, & datum eſt Medis & Perſis.

29. Tunc jubente rege, indutus eſt Daniel purpura, & circumdata eſt torques aurea collo ejus: & prædicatum eſt de eo quòd haberet poteſtatem tertius in regno ſuo. (a)

30. Eadem nocte interfectus eſt Baltaſſar rex Chaldæus. (b)

31. Et Darius Medus ſucceſſit in regnum annos natus ſexaginta duos.

(a) Recuperavit dignitatē, quâ olim ſub Nabuchodonoſore habuerat.

(b) Anno M. 3466. Ant. Chr. 538. à Gobria & Gadatæ militibus *Xenoph. inſt. 7.* Atque Babylonicum eſt deſtructum imperium, prout à Prophetis Iſaia, Jeremia, Habacuco prædictum fuerat; & ad victores MEDOS & PERSAS translatum, ducibus CYRO & DARIO MEDO, ſive Cyaxare, avunculo ejus, Aſtyagis filio. *V. Joſeph. antiq. l. 10. c. 12.*

CAPUT VI.

Daniel ſupra ſatrapas regni conſtituitur, & accuſatus quòd regis edictum non ſervaſſet, quia Deum cœli orabat, miſſus eſt in lacum leonum: ſequentique die illæſus eductus, immiſſis ac ſubitò dilaniatis ejus accuſatoribus: qua re motus rex, in ſuis provinciis Deum ejus timendum præcepit.

1. Placuit Dario, & conſtituit ſuper regnum ſatrapas (a) centum viginti, ut eſſent in toto regno ſuo.

2. Et ſuper eos principes tres, ex quibus Daniel unus erat: ut ſatrapæ illis redderent rationem, & rex non ſuſtineret moleſtiam.

3. Igitur Daniel ſuperabat omnes principes, & ſatrapas: quia ſpiritus Dei amplior erat in illo.

4. Porrò rex cogitabat conſtituere eum ſuper omne regnum: unde principes, & ſatrapæ quærebant occaſionem ut invenirent Danieli ex latere regis: nullamque cauſam, & ſuſpicionem reperire potuerunt, eò quòd fidelis eſſet, & omnis culpa, & ſuſpicio non inveniretur in eo.

5. Dixerunt ergo viri illi: Non inveniemus Danieli huic aliquam occaſionem, niſi fortè in lege Dei ſui.

6. Tunc principes, & ſatrapæ ſurripuerunt regi, & ſic locuti ſunt ei: Dari rex, in æternum vive:

7. conſilium inierunt omnes principes regni tui, magiſtratus, & ſatrapæ, ſenatores, & judices, ut decretum imperatorium exeat, & edictum: Ut omnis, qui petierit aliquam petitionem à quocumque deo, & homine, uſque ad triginta dies, niſi à te, rex, mittatur in lacum leonum.

8. Nunc itaque, rex confirma, ſententiam, & ſcribe decretum: ut non immutetur quod ſtatutum eſt à Medis & Perſis, || nec prævaricari cuiquam liceat.

9. Porrò rex Darius propoſuit edictum, & ſtatuit.

10. Quod cùm Daniel comperiſſet, id eſt, conſtitutam legem, ingreſſus eſt domum ſuam: & feneſtris apertis in cœnaculo ſuo contra Jeruſalem || tribus temporibus (b) in die flectebat genua ſua, & adorabat, confitebaturque coram Deo ſuo, ſicut & antè facere conſueverat.

11. Viri ergo illi curioſiùs inquirentes invenerunt Danielem orantem, & obſecrantem Deum ſuum.

12. Et accedentes locuti ſunt regi ſuper edicto: Rex nunquid non conſtituiſti, ut omnis homo, qui rogaret quemquam de diis, & hominibus, uſque ad dies triginta, niſi te, rex, mitteretur in lacum leonum? Ad quos reſpondens rex, ait: Verus eſt ſermo, juxta decretum Medorum (c) atque Perſarum, quod prævaricari non licet.

13. Tunc reſpondentes dixerunt coram rege: Daniel de filiis captivitatis Juda, non curavit de lege tua, & de edicto, quod conſtituiſti: ſed tribus temporibus per diem orat obſecratione ſua.

14. Quod verbum cùm audiſſet rex, ſatis contriſtatus eſt, & pro Daniele poſuit cor ut liberaret eum, & uſque ad occaſum ſolis laborabat ut erueret illum.

15. Viri autem illi intelligentes regem dixerunt ei: Scito, rex, quia lex Medorum, atque Perſarum eſt, ut omne decretum, quod conſtituerit rex, non liceat immutari.

16. Tunc rex præcepit: & adduxerunt Danielem, (d) & miſerunt eum in lacum leonum. Dixitque rex Danieli: Deus tuus, quem colis ſemper, ipſe liberabit te.

17. Allatuſque eſt lapis unus, & poſitus eſt ſuper os laci: quem obſignavit rex annulo ſuo, & annulo optimatum ſuorum, ne quid fieret contra Danielem.

18. Et abiit rex in domum ſuam, & dormivit incœnatus, cibique non ſunt allati coram eo, inſuper, & ſomnus receſſit ab eo.

19. Tunc rex primo diluculo conſurgens, feſtinus ad lacum leonum perrexit:

20. appropinquanſque lacui, Danielem voce lacrymabili, inclamavit, & affatus eſt eum: Daniel ſerve Dei viventis, Deus tuus, cui tu ſervis ſemper, putaſne valuit te liberare à leonibus?

21. Et Daniel regi reſpondens ait: Rex, in æternum vive:

22. || Deus meus miſit angelum ſuum, & concluſit ora leonum, & non nocuerunt mihi: quia coram eo juſtitia inventa eſt in me: ſed & coram te, rex, delictum non feci.

23. Tunc vehementer rex gaviſus eſt ſuper eo, & Danielem præcepit educi de lacu: eductuſque eſt Daniel de lacu, & nulla læſio inventa eſt in eo, quia credidit Deo ſuo.

24. Jubente autem rege, adducti ſunt viri illi, qui accuſaverant Danielem: & in lacum leonum miſſi ſunt ipſi, & filii, & uxores eorum: & non pervenerunt uſque ad pavimentum laci: donec arriperent eos leones, & omnia oſſa eorum comminuerunt.

25. Tunc Darius rex ſcripſit univerſis populis, || tribubus, & linguis, habitantibus in univerſa terra: Pax vobis multiplicetur.

26. A me conſtitutum eſt decretum, ut in univerſo imperio, & regno meo tremiſcant & paveant Deum Danielis. Ipſe eſt enim

Deus

(a) Sic quoque Xenoph. l. 8. de Cyro. *Viſum eſt ei Satrapas jam mittere ad ſubactas nationes*; quas etiam ſe ad Cyaxaris ditionem adjeciſſe profitetur Cyrus. *Inſtit. l. 5.* unde patet eos ſimul regnaſſe, & hunc DARIUM non alium eſſe quàm CYAXAREM illum.

|| *Eſther 1. 19.*

|| *Vide 3. Reg. 8. 48.* (b) Hora tertia, ſexta, & nona *Hier.*

(c) Hinc ſatis apparet DARIUM MEDUM non fuiſſe privatum quemdam hominem ex Media oriundum, ut quidam volunt, ſed MEDORUM PRINCIPEM, æquè ac CYRUM PERSARUM: quippe ambarum ex æquo nationum auctoritas hic palàm allegatur, ut quæ jure victoriæ, legibus ſuis omnia adminiſtrarent. Atque ita etiam ſentit Hieronymus. (d) Annum jam agentem 84.

|| *1. Mac. 2. 60. Hab. 11. 33*

|| *Sup. 3. 98.*

Deus vivens, & æternus in ſæcula: & regnum ejus non diſſipabitur, & poteſtas ejus uſque in æternum.

27. Ipſe liberator, atque ſalvator, faciens ſigna, & mirabilia in cælo, & in terra: ‖ qui liberavit Danielem de lacu leonum.

28. Porrò Daniel perſeveravit * uſque ad regnum Darii, regnumque Cyri Perſæ.

‖ Sup. 5. 1.0.

* Sive perſeveraverat, aut pervenerat. Nam adimpleſſe ſignificat, quod sup. c. 1. 21. prædixerat. V. infr. 13. 43.

CAPUT VII.

Hactenus hiſtoria fuit; ſequuntur nunc viſa Danielis oblata divinitùs.

Viſio Danielis de quatuor beſtiis quatuor regna deſignantibus: de antiquo dierum & throno ejus ac miniſtris: quo judicante perierunt beſtiæ: ad hunc accedens filius hominis accipit poteſtatem æternam & incorruptibile regnum: declarantur regna per beſtias deſignata, & maximè quæ per quartam beſtiam & ejus cornua deſignantur, quæ regnabit uſque ad tempus & tempora & dimidium temporis.

1. ANno primo (a) Baltaſſar regis Babylonis, Daniel ſomnium vidit: viſio autem capitis ejus in cubili ſuo: & ſomnium ſcribens, brevi ſermone comprehendit; ſummatimque perſtringens, ait:

2. Videbam in viſione mea nocte, & ecce quatuor venti cæli pugnabant in mari magno.

3. Et quatuor beſtiæ grandes aſcendebant de mari diverſæ inter ſe.

4. Prima quaſi leæna (b), & alas habebat aquilæ: aſpiciebam donec evulſæ ſunt alæ ejus: & ſublata eſt de terra, & ſuper pedes quaſi homo ſtetit, & cor hominis datum eſt ei.

5. Et ecce beſtia alia ſimilis urſo (c) in parte ſtetit, & tres ordines erant in ore ejus, & in dentibus ejus, & ſic dicebant ei: Surge, comede carnes plurimas.

6. Poſt hæc aſpiciebam, & ecce alia quaſi pardus, (d) & alas habebat quaſi avis quatuor ſuper ſe, & quatuor capita (e) erant in beſtia, & poteſtas data eſt ei.

7. Poſt hæc aſpiciebam in viſione noctis, & ecce beſtia quarta (f) terribilis, atque mirabilis, & fortis nimis, dentes ferreos habebat magnos, comedens atque comminuens, & reliqua pedibus ſuis conculcans, diſſimilis autem erat ceteris beſtiis, quas videram ante eam, & habebat cornua decem (g).

8. Conſiderabam cornua, & ecce cornu aliud parvulum (h) ortum eſt de medio eorum, & tria de cornibus primis evulſa ſunt (i) à facie ejus, & ecce oculi, quaſi oculi hominis erant in cornu iſto, & os loquens ingentia.

9. Aſpiciebam donec throni poſiti ſunt, & Antiquus dierum ſedit: veſtimentum ejus candidum quaſi nix, & capilli capitis ejus quaſi lana munda: thronus ejus flammæ ignis: rotæ ejus ignis accenſus.

10. Fluvius igneus, rapiduſque egrediebatur à facie ejus. ‖ Millia millium miniſtrabant ei & decies millies centena millia aſſiſtebant ei: judicium ſedit, & libri aperti ſunt.

11. Aſpiciebam propter vocem ſermonum grandium, quos cornu illud loquebatur, & vidi quoniã interfecta eſſet beſtia, & periſſet corpus ejus, & traditum eſſet ad comburendum igni:

12. aliarum quoque beſtiarum ablata eſſet poteſtas, & tempora vitæ conſtituta eſſent eis uſque ad tempus, & tempus.

13. Aſpiciebam ergo in viſione noctis, & ecce cum nubibus cæli quaſi filius (k) hominis veniebat, & uſque ad antiquum dierum pervenit, & in conſpectu ejus obtulerunt eum.

14. Et dedit ei poteſtatem, & honorem, & regnum, & omnes populi, tribus, & linguæ ipſi ſervient: ‖ poteſtas ejus, poteſtas æterna, quæ non auferetur, & regnum ejus, quod non corrumpetur.

15. Horruit ſpiritus meus ego Daniel territus ſum in his, & viſiones capitis mei conturbaverunt me.

16. Acceſſi ad unum de aſſiſtentibus, & veritatem quærebam ab eo de omnibus his. Qui dixit mihi interpretationem ſermonum, & docuit me:

17. Hæ quatuor beſtiæ magnæ, quatuor ſunt regna, quæ conſurgent de terra.

18. Suſcipient autem regnum ſancti Dei

(a) Anno M. 3449. Ant. Chr. 555. Ætatis Daniel 65.

(b) Regnũ babylonicum, cujus rex Nabuchodonoſor, leo dicitur. Jer. 4. 7. & velociores aquilis equi illius; ibid. 13. unde etiam aquilæ comparatur. Jer. 48. 40.

(c) Medo-Perſæ, rapaces magni & prædones; Jer. 51. 48. 56.

(d) Alexander moribus variis, & nuſquam ſibi conſtans.

(e) Quatuor ſummi duces, quorum opera utebatur; vel 4. ejus ſucceſſores. v. infr. 8. 22

(f) Quod alii de ſucceſſoribus Alexandri alii de Romano Imperio intelligendum putant. v. infr. 2. 40.

(g) Decem reges infr. 24.

(h) Quidã Antiochũ Epiphanẽ intelligunt, ad quẽ jus regni non pertinebat Antichriſtum intelligit Hier. cujus figura tantùm erat Antiochus.

(i) Nempe Seleucus frater Antiochi Demetrius Seleuci filius & Ptol. Philometor ex Ægypti.

Apoc. 5. 11

(k) Chriſtus Dominus.

‖ Supr. 3. 100. & 4. 31. Mich. 4. 7 Luc. 1. 32.

(c) Antiochus Epiphanes, de quo in hiſtoria Machab. (d) Sed ex factionibus Judæorum. (*Joſeph l. 12. cap. 6.*) Et voluntate Dei peccata eorum punire volentis. || 1. Mac. 1. 12. *& ſeq.* || *V. 2. Mac. c. 6. & 7 & alibi.* || 1. Mac. 8. S. *& ſeq.* 2. *Mach. 9* 5. *& ſeq.* || *V. Jer. 32* 14. *& Apoc. 22. 10*

iniquitates, conſurget rex impudens facie (*c*) & intelligens propoſitiones:

24. & roborabitur fortitudo ejus, ſed non in viribus ſuis (*d*) & ſuprà quàm credi poteſt, univerſa vaſtabit, & proſperabitur, & faciet. Et interficiet robuſtos, & populum ſanctorum ||

25. ſecundùm voluntatem ſuam, & dirigetur dolus in manu ejus: & cor ſuum magnificabit, & in copia rerum omnium occidet plurimos: ||& contra principem principum conſurget, & ſine manu conteretur ||.

26. Et viſio veſpere & manè, quæ dicta eſt, vera eſt: tu ergo viſionem ſigna, || quia poſt multos dies erit,

27. Et ego Daniel langui, & ægrotavi per dies: cùmque ſurrexiſſem, faciebam opera regis, & ſtupebam ad viſionem, & non erat qui interpretaretur.

CAPUT IX.

Poſt orationem Danielis, qua confitetur Judæos propter ſua & patrum peccata veniſſe in magnam afflictionem, petens Dei miſericordiam erga populum ſuum, fit ipſi revelatio de 70. hebdomadibus uſque ad unctionem Sancti ſanctorum, & de Chriſti morte, populoque ejus perdendo, & abominatione deſolationis in templo.

(a) Sc. deſinente An. M. 3467. Ant. Chr. 517. Ætatis Daniel 82. (b) i. Darii Medi, ſive Cyaxaris filii Aſſueri, ſive Aſtyagis; qui Aſſuerus quoq; vocatur *Tobiæ* 14 17. De hoc Dario agitur etiam *ſup. c. 6. & infrà c. 7.* || *Jer. 25. 11 & 29. 10.* || *2 Eſd. 1. 5* || *Baruch 1. 7.*

1. IN anno primo (*a*) Darii (*b*) filii Aſſueri de ſemine Medorum, qui imperavit ſuper regnum Chaldæorum.

2. Anno uno regni ejus, ego Daniel intellexi in libris || numerum annorum, de quo factus eſt ſermo Domini ad Jeremiam prophetam, ut complerentur deſolationis Jeruſalem ſeptuaginta anni.

3. Et poſui faciem meam ad Dominum Deum meum rogare & deprecari in jejuniis, ſacco, & cinere.

4. Et oravi Dominum Deum meum, & confeſſus ſum, & dixi: || Obſecro Domine Deus magne & terribilis, cuſtodiens pactum & miſericordiam diligentibus te, & cuſtodientibus mandata tua.

5. || Peccavimus, iniquitatem fecimus, impiè egimus, & receſſimus, & declinavimus à mandatis tuis, ac judiciis.

6. Non obedivimus ſervis tuis prophetis, qui locuti ſunt in nomine tuo regibus noſtris, principibus noſtris, patribus noſtris, omnique populo terræ.

7. Tibi Domine juſtitia: nobis autem confuſio faciei, ſicut eſt hodie viro Juda, & habitatoribus Jeruſalem, & omni Iſrael, his qui propè ſunt, & his qui procul, in univerſis terris, ad quas ejeciſti eos propter iniquitates eorum, in quibus peccaverunt in te.

8. Domine nobis confuſio faciei, regibus noſtris, principibus noſtris, & patribus noſtris, qui peccaverunt.

9. Tibi autem Domino Deo noſtro miſericordia, & propitiatio, quia receſſimus à te:

10. & non audivimus vocem Domini Dei noſtri, ut ambularemus in lege ejus, quam poſuit nobis per ſervos ſuos prophetas.

11. Et omnis Iſrael prævaricati ſunt legem tuam, & declinaverunt ne audirent vocem tuam, & ſtillavit ſuper nos maledictio, || & deteſtatio, quæ ſcripta eſt in libro Moyſi || ſervi Dei, quia peccavimus ei.

|| *Nahum 1. 6. Jer. 7. 15* || *Levit 26 Deut. 28.*

12. Et ſtatuit ſermones ſuos, quos locutus eſt ſuper nos, & ſuper principes noſtros, qui judicaverunt nos, ut ſuperinduceret in nos magnum malum, quale nunquam fuit ſub omni cælo, ſecundùm quod factum eſt in Jeruſalem.

13. || Sicut ſcriptum eſt in lege Moyſi, omne malum hoc venit ſuper nos, & non rogavimus faciem tuam Domine Deus noſter, ut reverteremur ab iniquitatibus noſtris, & cogitaremus veritatem tuam.

|| *Deut. 27. 14.*

14. Et vigilavit Dominus ſuper malitiam, & adduxit eam ſuper nos: juſtus Dominus Deus noſter in omnibus operibus ſuis, quæ fecit: non enim audivimus vocem ejus.

15. || Et nunc ‡ Domine Deus noſter, || qui eduxiſti populum tuum de terra Ægypti in manu forti, & feciſti tibi nomen ſecundùm diem hanc, peccavimus, iniquitatem fecimus,

|| *Baruch 2. 11.* ‡ FER. 2. POST DOM. 2. QUADR. || *Exod. 14. 22.*

16. Domine, in omnem juſtitiam tuam: avertatur obſecro ira tua, & furor tuus à civitate tua Jeruſalem, & monte ſancto tuo. Propter peccata enim noſtra, & iniquitates patrum noſtrorum, Jeruſalem, & populus tuus in opprobrium ſunt omnibus per circuitum noſtrum.

17. Nunc ergo exaudi Deus noſter orationem ſervi tui, & preces ejus: & oſtende faciem tuam ſuper ſanctuarium tuum, quod deſertum eſt, propter temetipſum.

18. Inclina Deus meus aurem tuam, & audi; aperi oculos tuos, & vide deſolationem noſtram, & civitatem, ſuper quam invocatum eſt nomen tuum: || neque enim in juſtificationibus noſtris proſternimus preces ante faciem tuam, ſed in miſerationibus tuis multis.

|| *Jerem. 25. 29. Pſalm. 48. 2. 9. & 101. 8.*

19. Exaudi Domine, placare Domine: attende & fac; ne moreris propter temetipſum Deus meus: quia nomen tuum invocatum eſt ſuper civitatem, & ſuper populum tuum.

20. Cùmque adhuc loquerer, & orarem, & confiterer peccata mea, & peccata populi mei Iſrael, & proſternerem preces meas in conſpectu Dei mei, pro monte ſancto Dei mei:

21. adhuc me loquente in oratione, ecce vir Gabriel, quem videram in viſione à principio, || citò volans tetigit me in tempore ſacrificii veſpertini.

|| *Sup. 8. 16*

22. Et docuit me, & locutus eſt mihi, dixitque: Daniel nunc egreſſus ſum ut docerem te, & intelligeres.

23. Ab exordio precum tuarum egreſſus eſt ſermo: ego autem veni ut indicarem tibi, quia vir deſideriorum es: tu ergo animadverte ſermonem, & intellige viſionem.

24. || Septuaginta hebdomades (*a*) abbreviatæ ſunt ſuper populum tuum, & ſuper urbem ſanctam tuam, ut conſummetur prævaricatio, & finem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, & adducatur juſtitia

|| *Matt. 24. 15. Joan. 1. 41.* (a) Hebdomades annorum: ab anno Artaxerxis 20. dinumerandæ, hoc eſt ab anno M. 3550. V. Chronologiam.

ſempiterna, & impleatur viſio, & prophetia, & ungatur Sanctus ſanctorum.

25. Scito ergo, & animadverte: Ab exitu (*b*) ſermonis, ut iterùm ædificetur Jeruſalem, uſque ad Chriſtum ducem, hebdomades ſeptem, & hebdomades ſexaginta duæ erunt (*c*): & rurſum ædificabitur platea, & muri in anguſtia temporum.

26. Et poſt hebdomades ſexaginta duas (*d*) occidetur Chriſtus: & non erit ejus populus, qui eum negaturus eſt. Et civitatem, & ſanctuarium diſſipabit populus (*e*) cum duce venturo: & finis ejus vaſtitas, & poſt finem belli ſtatuta deſolatio.

27. Confirmabit autem pactum multis hebdomada una (*f*): & in dimidio hebdomadis deficiet hoſtia & ſacrificium: & erit in templo abominatio deſolationis (*g*): & uſque ad conſummationem & finem perſeverabit deſolatio.

(*b*) i. à promulgatione edicti, ut *Sup.* 6. 7. & *Luc.* 1. 1. (*c*) Hoc eſt 69. Hebd. ſive anni 483. qui, anno M. 4073 Æræ Vulg. 30 terminantur, quo Baptizatus Chriſtus ducē ſive prædicatorem agere incipiet *Luc.* 3. (*d*) Illas nempe, quas ℣. præcedenti ſubjungit ſeptem prioribus. Completas autem Hebdomadas 69. ſolùs hic attigit. (*e*) Populus Roman. cum Veſpaſiano. Quod dictum eſt per recapitulationem. (*f*) Sive ultima, in qua, tribus annis cùm prædicaverit Chriſtus in MEDIO hebdomadis anno, tribus aliis tunc inde terminato, hoc eſt anno Mundi 4076. Æræ vulg. 33. occidetur, & deficiet hoſtia. (*g*) Ad quam reſpicit Chriſtus, *Matth.* 24. 15. *Marc.* 13. 14.

CAPUT X.

Ubi ſe afflixiſſet Daniel, vidit virum lineis veſtitum qui hic deſcribitur, & territus ac tremens confortatur ſemel & iterum: de reſiſtente principe regni Perſarum, de principe Græcorum, & de Michaele principe Judæorum, qui ſolus auxiliatur.

1. ANno tertio (*a*) Cyri regis Perſarum, verbum revelatum eſt Danieli cognomento Baltaſſar, & verbum verum, & fortitudo magna: intellexitque ſermonem: intelligentia enim eſt opus in viſione.

2. In diebus illis ego Daniel lugebam trium hebdomadarum diebus:

3. panem deſiderabilem non comedi, & caro & vinum non introierunt in os meum, ſed neque unguento unctus ſum: donec complerentur trium hebdomadarum dies.

4. Die autem vigeſima & quarta (*b*) menſis primi eram juxta fluvium magnum, qui eſt Tygris.

5. Et levavi oculos meos, & vidi: & ecce vir unus veſtitus lineis, & renes ejus accincti auro obrizo ||:

6. & corpus ejus quaſi chryſolithus, & facies ejus velut ſpecies fulguris, || & oculi ejus ut lampas ardens: & brachia ejus, & quæ deorſum ſunt uſque ad pedes, quaſi ſpecies æris candentis, & vox ſermonum ejus ut vox multitudinis ||.

7. Vidi autem ego Daniel ſolus viſionem: porrò viri, qui erant mecum, non viderunt: || ſed terror nimius irruit ſuper eos, & fugerunt in abſconditum.

8. Ego autem relictus ſolus vidi viſionem grandem hanc: & non remanſit in me fortitudo, || ſed & ſpecies mea immutata eſt in me, & emarcui, nec habui quidquam virium.

9. Et audivi vocem ſermonum ejus: & audiens jacebam conſternatus ſuper faciem meam, & vultus meus hærebat terræ.

(*a*) Mundi 3470. Ant. Chr. 534. Ætatis Daniel. 85. Cauſa luctus Danieli fuit, quòd Templi inſtauratio à vicinis gentibus impediretur. (*V.* 1. *Eſd.* 1. & 4.) Et quòd permiſſo reditu, plurimi tamen remanebant ſub imperio Perſarum. (*b*) Incæpit ergo jejuniū circa tertiū diē hujus mēſis primi: quod adeò in ipſis etiam feſti Paſchalis diebus cōtinuatum eſt.

|| *Apoc.* 1. 13. || *Matth.* 28. 3. || *Ezech.* 1. 7. || *Ezech.* 1. 24. || *Luc.* 14. 16. *Act.* 9. 7. || *Sup.* 8. 17.

10. Et ecce manus tetigit me, & erexit me ſuper genua mea, & ſuper articulos manuum mearum.

11. Et dixit ad me: Daniel vir deſideriorum, intellige verba, quæ ego loquor ad te, & ſta in gradu tuo: nunc enim ſum miſſus ad te. Cùmque dixiſſet mihi ſermonem iſtum: ſteti tremens.

12. Et ait ad me: Noli metuere Daniel: quia ex die primo, quo poſuiſti cor tuum ad intelligendum ut te affligeres in conſpectu Dei tui, exaudita ſunt verba tua: & ego veni propter ſermones tuos.

13. Princeps autem regni Perſarum reſtitit mihi viginti & uno diebus: & ecce Michael unus de Principibus primis venit in adjutorium meum, & ego remanſi ibi juxta regem Perſarum.

14. Veni autem ut docerem te quæ ventura ſunt populo tuo in noviſſimis diebus, quoniam adhuc viſio in dies.

15. Cùmque loqueretur mihi hujuſcemodi verbis, dejeci vultum meum ad terram, & tacui.

16. Et ecce quaſi ſimilitudo filii hominis tetigit labia mea: || & aperiens os meum locutus ſum, & dixi ad eum, qui ſtabat contra me: Domine mi, in viſione tua diſſolutæ ſunt compages meæ, & nihil in me remanſit virium.

17. Et quomodo poterit ſervus Domini || mei loqui cum Domino meo? nihil enim in me remanſit virium, ſed & halitus meus intercluditur.

18. Rurſum ergo tetigit me quaſi viſio hominis, & confortavit me,

19. & dixit: Noli timere vir deſideriorum: pax tibi: confortare, & eſto robuſtus. Cùmque loqueretur mecum, convalui, & dixi: Loquere Domine mi, quia confortaſti me.

20. Et ait: Numquid ſcis quare venerim ad te? & nunc revertar ut prælier adverſùm principem Perſarum. Cùm ego egrederer, apparuit princeps Græcorum veniens.

21. Verumtamen annuntiabo tibi quod expreſſum eſt in ſcriptura veritatis: & nemo eſt adjutor meus in omnibus his, niſi Michael || princeps veſter.

|| *Iſaiæ* 6. 7. || *Gen.* 18. 3. & 21. 23. 26. 27. & 47. 4. & alibi. || *Apoc.* 12. 7.

CAPUT XI.

Vaticinium de regibus Perſarum & rege Græcorum: de bellis ac inſidiis inter reges Auſtri & Aquilonis, & de rege qui Deum deorum non reputabit, ſed plurima adverſùs ipſum loquetur, & quæ provinciæ ab illo evadent, quibuſve dominabitur.

1. EGo (*a*) autem ab anno primo Darii Medii ſtabam ut confortaretur, & roboraretur.

2. Et nuc veritatem annuntiabo tibi: Ecce adhuc tres reges (*b*) ſtabunt in Perſide,

(*a*) Hieronymus vult Danielem loqui in hoc primo verſu: Pleriqque alii Angelum ipſum. (*b*) Nempe Cyrus, Cambiſes, & Darius Hyſtaſpis. Magus, enim ut & uſurpator & impoſtor, & qui brevi ſublatus ſit, non numeratur.

& quar-

& quartus (c) ditabitur opibus nimiis ſuper omnes: & cùm invaluerit divitiis ſuis, concitabit omnes adversùm regnum Græciæ.

3. Surget verò rex fortis (d), & dominabitur poteſtate multa, & faciet quod placuerit ei.

4. Et cùm ſteterit, conteretur regnum ejus, & dividetur in quatuor ventos (e) cœli; ſed non in poſteros ejus, neque ſecundùm potentiam illius, qua dominatus eſt: lacerabitur enim regnum ejus etiam in externos exceptis his. (f)

5. Et confortabitur rex Auſtri (g): & de principibus ejus (h) prævalebit ſuper eum, & dominabitur ditione: multa enim dominatio ejus.

6. Et poſt finem annorum fœderabuntur; filiaque regis Auſtri (i) veniet ad regem Aquilonis facere amicitiam, & non obtinebit fortitudinem brachii, nec ſtabit ſemen ejus (k): & tradetur ipſa, & qui adduxerunt eam, adoleſcentes ejus, & qui confortabant eam in temporibus.

7. Et ſtabit de germine radicum ejus plantatio (l) & veniet cum exercitu, & ingredietur provinciam regis Aquilonis: & abutetur eis, & obtinebit.

8. Inſuper & deos eorum, & ſculptilia, vaſa quoque pretioſa argenti, & auri, captiva ducet in Ægyptum: ipſe prævalebit adversùs regem Aquilonis.

9. Et intrabit in regnum rex Auſtri, & revertetur ad terram ſuam (m).

10. Filii autem ejus (n) provocabuntur, & congregabunt multitudinem exercituum plurimorum: & veniet (o) properans, & innundans: & revertetur, & concitabitur, & congredietur cum robore ejus.

11. Et provocatus rex Auſtri (p) egredietur, & pugnabit adversùs regem (q) Aquilonis, & præparabit multitudinem nimiam, & dabitur multitudo in manu ejus.

12. Et capiet multitudinem, & exaltabitur cor ejus, & dejiciet multa millia, ſed non prævalebit.

13. Convertetur enim rex Aquilonis, & præparabit multitudinem multò majorem quàm priùs: & in fine temporum, annorumque (r) veniet properans cum exercitu magno, & opibus nimiis.

14. || Et in temporibus illius multi conſurgent adversùs regem Auſtri (ſ): filii quoque prævaricatorum populi tui extollentur ut impleant viſionem, & corruent.

15. Et veniet rex Aquilonis, & comportabit aggerem, & capiet urbes munitiſſimas: & brachia Auſtri non ſuſtinebunt, & conſurgent electi ejus ad reſiſtendum, & non erit fortitudo.

16. Et faciet veniens ſuper eum juxta placitum ſuum, & non erit qui ſtet contra faciem ejus; & ſtabit in terra inclyta (t), & conſumetur (u) in manu ejus.

17. Et ponet faciem ſuam ut veniat ad tenendum univerſum regnum ejus (x), & recta faciet cum eo: & filiam feminarum (y) dabit ei, ut evertat illud: & non ſtabit (z), nec illius erit.

18. Et convertet faciem ſuam ad inſulas, & capiet multas: & ceſſare faciet principem opprobrii ſui (a), & opprobrium ejus convertetur in eum.

19. Et convertet faciem ſuam ad imperium terræ ſuæ, & impinget, & corruet, & non invenietur (b).

20. Et ſtabit in loco ejus viliſſimus (c) & indignus decore regio, & in paucis diebus conteretur, non in furore, nec in prælio.

21. Et ſtabit in loco ejus deſpectus (d), & non tribuetur ei honor regius, & veniet clam, & obtinebit regnum (e) in fraudulentia.

22. Et brachia pugnantis expugnabuntur à facie ejus, & conterentur: inſuper & dux fœderis (f).

23. Et poſt amicitias, cum eo faciet dolum, & aſcendet, & ſuperabit in modico populo.

24. Et abundantes, & uberes urbes ingredietur, & faciet, quæ non fecerunt patres ejus, & patres patrum ejus: rapinas, & prædam, & divitias eorum diſſipabit, & contra firmiſſimas (g) cogitationes inibit, & hoc uſque ad tempus.

25. Et concitabitur fortitudo ejus, & cor ejus adverſum regem Auſtri (h) in exercitu magno: & rex Auſtri provocabitur ad bellum multis auxiliis, & fortibus nimis: & non ſtabunt, quia inibunt adversùs eum conſilia.

26. Et comedentes panem cum eo, conterent illum, exercituſque ejus opprimetur: & cadent interfecti plurimi.

27. Duorum quoque regnum cor erit ut malefaciant, & ad menſam unam mendacium loquentur (i), & non proficient: quia adhuc finis in aliud tempus.

28. Et revertetur in terram ſuam cum opibus multis: & cor ejus adversùm teſtamentum ſanctum, & faciet, & revertetur in terram ſuam.

29. Statuto tempore (k) revertetur, & veniet ad Auſtrum (l): & non erit prior ſimile noviſſimum.

30. Et venient ſuper eum Trieres, & Romani, & percutietur, & revertetur, & indignabitur contra teſtamentum ſanctuarii, & faciet: reverteturque & cogitabit adverſùm eos, qui dereliquerunt teſtamentum ſanctuarii.

31. Et brachia ex eo ſtabunt, & polluent (m) ſanctuarium fortitudinis, & auferent juge ſacrificium: & dabunt abominationem (n) in deſolationem.

32. Et impii in teſtamentum ſimulabunt fraudulenter, Populus autem ſciens Deum ſuum, obtinebit (o), & faciet.

(c) Xerxes qui omnes vires ſuas in debellanda Græcia experiri voluit.
(d) Alexander Magnus.
(e) In 4. regna, ab Oriente, Occidente, Septentr. & Meridie. v. ſup. 8. 8. & 22.
(f) Præter hos 4. reges, etiam alii minores [illegible] imperii illius partes ſibi vindicabunt, ut Eumenes, Lyſimachus, Philotas & alii.
(g) Ptol. Lagi es rex Ægypti.
(h) Sc. Alexandri. Unus ergo de principibus erit, nempe Seleucus Nicanor, potentior erit eo Ptolemæo.
(i) Berenice Ptolemæi Philadelphi, filia, nubet Antiocho Theo, Seleuci nepoti.
(k) Laodice enim prior Antiochi uxor, Berenicen & filium ejus de medio auferet.
(l) De patre ejus Philadelpho erit filius, nempe Evergetes.
(m) Domeſticis ſeditionibus revocatus.
(n) nempè Seleuci Callinici. Sunt autē hi filii Seleucus Ceraunus, & Antiochus Magnus.
(o) Sc. alter eorum, Antiochus Magnus.
(p) Ptol. Philopator, Evergetis filius.
(q) Antiochum Magnum, prælio ad Raphiam commiſſo. (r) A Deo præfinitorum, mortuo ſcil. Philopatore, veniet contra filium ejus Ptol. Epiphanem puerulum. || *Iſai.* 19. 1. (ſ) Philippus enim rex Macedonum ſocietatem inibit cum Antiocho. *Vid. Hieronymum, Joſeph. & 3. lib. Mac. nec non Chronolog. noſtram.* (t) Judæa.

(u) *Sic perficietur* ut hæc Hier. & ſub ipſo florebit.
(x) Scil. Ptolemæi Epiphanis.
(y) Sib. *pulcherrimam* ſuam Cleopatra cognomine Syra, cum Celeſyria in dotem dedit Antiocho.
(z) Non ſuccedet, quia Cleopatra magis viri partes quam Parentis fovebit.
(a) L. Scipionem, Africani fratrem, quem primum placare & deludere conatus eſt Antiochus conſiliis Hannibalis; ſed tandem ab eo devictus eſt, qui inde Aſiatici cognomen reportavit.
(b) Cum enim Syriam repetiiſſet, & nocte templum Jovis Elimæi aggrederetur, concurſu incolarum interficitur.
(c) Seleucus Philopator Antioch. Magni filius, qui cum Heliodorum ad ærarium templi invadendū miſiſſet, paucos poſt dies ejuſdem inſidiis periit.
(d) Antiochus Epiphanes, Seleuci frater, quē ſuprà dixit *impudentem facie* 7. 23.
(e) Demetrio Seleuci filio debitum.
(f) Judas Machabæus. Vel hoc dicit, quia cùm ipſe Antiochus pacem obtuliſſet Ptol. Philometori, ſororis filio, duxque fœderis fuiſſet, poſteà ei molitus inſidias, cum modica manu Ægypto eſt potitus. *Ita hic Hieronymus quæ pulchrè ad Antichriſtum accommodat.* (g) *Sup. urbes*, in Hebr. eſt, *contra munitiones*. (h) Ptol. Philometora. (i) Cum Memphide conveniſſent. (k) A Deo, *ut ſup. & inf.* (l) Secunda expeditione, de qua 2. *Mac.* 5. (m) Ut eſt 1. *Mac.* 1. 23. & *ſeq.* 2. *Mac.* 3. 15. (n) Jovis Olympii ſimulacrum in ipſo templo collocabunt 2. *Mac.* 6. 2. *cum* 1. *Mac.* 1. 57. (o) Adhærebit legi.

33. Et docti (*p*) in populo docebunt
plurimos, & ruent in gladio, & in flam-
ma, & in captivitate, & in rapina die-
rum.
34. Cùmque corruerint, ſublevabuntur au-
xilio parvulo (*q*): & applicabuntur eis plu-
rimi fraudulenter.
35. Et de eruditis ruent, ut conflentur,
& eligantur (*r*), & dealbentur uſque ad
tempus præfinitum: quia adhuc aliud tem-
pus erit.
36. ‖ Et faciet juxta voluntatem ſuam rex
(*ſ*), & elevabitur, & magnificabitur ad-
versùs omnem deum: & adversùs Deum
deorum loquetur magnifica (*t*), & dirige-
tur, donec compleatur iracundia (*u*): per-
petrata quippe eſt definitio.
37. Et Deum patrum ſuorum non repu-
tabit, & erit in concupiſcentiis femina-
rum (*x*), nec quemquam deorum curabit:
quia adverſum univerſa conſurget.
38. Deum autem Maozim (*y*) in loco ſuo
venerabitur: & deum, quem ignoraverunt
patres ejus, colet auro, & argento, & la-
pide pretioſo, rebuſque pretioſis.
39. Et faciet ut muniat Maozim (*z*) cum
Deo alieno, quem cognovit, & multipli-
cabit gloriam, & dabit eis poteſtatem in
multis, & terram dividet gratuito.
40. Et in tempore præfinito præliabitur
adversùs eum rex Auſtri (*a*), & quaſi tem-
peſtas veniet contra illum (*b*) rex Aquilo-
nis, in curribus, & in equitibus, & in
claſſe magna, & ingredietur terras, & con-
teret, & pertranſiet.
41. Et introibit in terram glorioſam (*c*),
& multæ corruent: hæ autem ſolæ ſalva-
buntur de manu ejus, Edom, & Moab, &
principium filiorum Ammon (*d*).
42. Et mittet manum ſuam in terras: &
Terra Ægypti non effugiet.
43. Et dominabitur theſaurorum auri &
argenti, & in omnibus pretioſis Ægypti:
per Lybiam (*e*) quoque, & Æthiopiam
tranſibit.
44. Et fama turbabit eum ab Oriente &
ab Aquilone: & veniet in multitudine ma-
gna ut conterat & interficiat plurimos.
45. Et figet tabernaculum ſuum Apad-
no (*f*), inter duo maria (*g*) ſuper montem
(*h*) inclytum & ſanctum: & veniet uſ-
que ad ſummitatem ejus, & nemo auxi-
liabitur ei.

(*p*) Qualis Eleazarus 2. *Mach.* 6. 17.
(*q*) Machabæorum. 1. *Mach.* 2. & 2. *Machab.* 5.
(*r*) Hebr. *mũdentur.* *V. infr.* 12. 10.
‖ *Sup.* 8. 4. & 11. 1.
(*ſ*) Antiochus Epiphanes.
(*t*) Vide 1. *Mach.* 1. 6. & 2. *Mac.* 8. 4. 9. 28. 10. 4. 11. 34. & *ſeq.*
(*u*) Dei in populum ſuum.
(*x*) Ambiguum eſt in Hebræo, unde Aquila vertit: *& ſuper concupiſcentiã feminarũ non intelliget*, ut poſſis, vel de Antichriſto intelligere, qui caſtitatem ſimulabit, vel de Antiocho, qui luxurioſiſſimus fuit. *Hieronym.*
(*y*) Id eſt, Deum fortitudinum, ſive arciũ *Maoz* enim Hebr. *Fortitudo.* Eſt ergo nomen appellativũ, quod Idolo hactenus ignoto impoſuit Antiochus, ut illud verò *exercituũ Deo* opponeret.
(*z*) Id eſt, arces in quibus imponet ſimulacrum novi Dei ſui, *De arce templo ſuperpoſita*, *vide* 1. *Mach.* 1. 35. & 2. *Mach.* 5. 22.

(*a*) Ptol. Philometor.
(*b*) Cùm Phiſconis, ſive Evergetis 2. cauſam ſuſcipere ſe ſimulans Antiochi Epiph. Ægypti invadendæ captabat occaſionem.
(*c*) Judæam. *Vid. ſup.* 16.
(*d*) Quos in Judæam feſtinans, non attinget Antiochus.
(*e*) Heb. *Libyes & Æthiopes ad greſſus ejus*: ſive quòd eum tanquam ducem ſequerentur, ſive quòd bello capti comitarentur.
(*f*) Hebr. *Et plantabit tabernacula Palatii ſui.* Neque enim *Apadno* videtur eſſe nomen proprium, unde etiam illud omiſerunt Septuaginta.
(*g*) Mortuum ſc. & Mediterraneum.
(*h*) Montem Oliveti, ubi etiam volunt periturum Antichriſtum. *Hieronym.*

CAPUT XII.

Poſt magnam afflictionem tandem ſalvabuntur reliquiæ Judæorum & ex mortuis quidam reſurgent ad vitam, & quidam ad opprobrium; docti verò ac doctores fulgebunt: de duobus ad ripas fluminis ſtantibus, & viro lineis veſtito, qui temporis aperit determinationem, & de completione hujus prophetiæ ſtatutum tempus.

1. IN tempore autem illo conſurget Mi-
chael * princeps magnus, qui ſtat pro
filiis populi tui: & veniet tempus quale
non fuit ab eo ex quo gentes eſſe cœpe-
runt uſque ad tempus illud. Et in tempore
illo ſalvabitur populus tuus, omnis qui in-
ventus fuerit ſcriptus in libro.
2. Et multi de his, qui dormiunt in terræ pul-
vere, evigilabunt: ‖ alii in vitam æternam:
& alii in opprobrium ut videant ſemper.
3. Qui autem docti * fuerint, ‖ fulgebunt
quaſi ſplendor firmamenti: & qui ad juſti-
tiam erudiunt multos, quaſi ſtellæ in per-
petuas æternitates.
4. Tu autem Daniel claude ſermones, &
ſigna librum, uſque ad tempus ſtatutum:
plurimi pertranſibunt, & multiplex erit
ſcientia.
5. Et vidi ego Daniel, & ecce quaſi duo
alii ſtabant: unus hinc ſuper ripam flumi-
nis, & alius inde ex altera ripa fluminis.
6. Et dixi viro, qui erat indutus lineis,
qui ſtabat ſuper aquas fluminis: Uſquequò
finis horum mirabilium?
7. Et audivi virum, qui indutus erat li-
neis, qui ſtabat ſuper aquas fluminis, ‖ cùm
elevaſſet dexteram & ſiniſtram ſuam in cœ-
lum, & juraſſet per viventem in æternum,
quia in tempus, & tempora, & dimidium
temporis (*a*). Et cùm completa fuerit di-
ſperſio manus populi ſancti, complebuntur
univerſa hæc.
8. Et ego audivi, & non intellexi. Et di-
xi: Domine mi, quid erit poſt hæc?
9. Et ait: Vade Daniel, quia clauſi ſunt,
ſignatique ſermones uſque ad præfinitum
tempus.
10. Eligentur, & dealbabuntur, & quaſi
ignis probabuntur multi: & impiè agent
impii, neque intelligent omnes impii, por-
rò docti intelligent.
11. Et à tempore cum ablatum fuerit ju-
ge ſacrificium, & poſita fuerit abominatio
in deſolationem, dies mille ducenti nona-
ginta (*b*).
12. Beatus, qui expectat, & pervenit uſque
ad dies mille trecentos triginta quinque (*c*).
13. Tu autem vade ad præfinitum (*d*):
& requieſces, & ſtabis in ſorte tua in fi-
nem dierum.

Hucuſque Danielem in Hebræo volumine legimus. Quæ ſequuntur uſque ad finem libri, de Theodotionis editione translata ſunt.

* *V. Apoc.* 12. 7. & *ſeq.* Hic autem manifeſte agit Angelus, de conſummatione ſæculi & Antichr. ut contra Porphyr. contendit Hieronymus.
‖ *Matth.* 25. 46. *Joan.* 5. 29
* Hebr. *doctores* (activè enim ſumitur) i. qui his difficillimis temporibus alios inſtituerint in veritate.
‖ *Sap.* 3. 7.
‖ *Apoc.* 10. 5.
(*a*) *Supr.* 7. 25. Id autem eſt tres annos cũ dimidio.
(*b*) i. Tres anni cum dimidio, quibus Sanctos perſecuturus eſt Antichriſtus. *Hier.* *V. Apoc.* 11. 6.
(*c*) Quia poſt interfectum Antichriſtum adhuc 45 dies ſuperſtes erit Elias, prædicans. *Theodoret.* Quibus finitis venturus eſt Dominus. *Idem cum Hier.*
(*d*) i. Tempus eſt ut vitæ finem ſortiaris. *Theodoret.* Cùm eſſet tunc Daniel annorum 85.

CAPUT XIII.

Caſtiſſimam Suſannam impudici presbyteri, cùm ejus concubitu frui non poſſent, falsò adulterii accuſant: ſed cùm ad mortem duceretur, orantem exaudivit Deus: & per puerum Danielem proprio ore convictos ſenes, jure talionis populus interimit.

‡ SABB. POST DOM. I QUADR. * Ann. M. 3398. deſinente. Ant. Chr. 606.

1. ET ‡ erat vir habitans in Babylone *, & nomen ejus Joakim:

2. Et accepit uxorem nomine Suſannam, filiam Helciæ pulchram nimis, & timentem Deum:

3. parentes enim illius, cùm eſſent juſti, erudierunt filiam ſuam ſecundùm legem Moyſi.

4. Erat autem Joakim dives valdè, & erat ei pomarium vicinum domui ſuæ: & ad ipſum confluebant Judæi, eò quòd eſſet honorabilior omnium.

5. Et conſtituti ſunt de populo duo ſenes judices in illo anno: de quibus locutus eſt Dominus: Quia egreſſa eſt iniquitas de Babylone à ſenioribus judicibus, qui videbantur regere populum.

6. Iſti frequentabant domum Joakim; & veniebant ad eos omnes, qui habebant judicia.

7. Cum autem populus revertiſſet per meridiem, ingrediebatur Suſanna, & deambulabat in pomario viri ſui.

8. Et videbant eam ſenes quotidie ingredientem, & deambulantem: & exarſerunt in concupiſcentiam ejus:

9. & everterunt ſenſum ſuum, & declinaverunt oculos ſuos ut non viderent cœlum, neque recordarentur judiciorum juſtorum.

10. Erant ergo ambo vulnerati amore ejus, nec indicaverunt ſibi viciſſim dolorem ſuum:

11. erubeſcebant enim indicare ſibi concupiſcentiam ſuam, volentes concumbere cum ea:

12. & obſervabant quotidie ſolicitiùs videre eam. Dixitque alter ad alterum:

13. Eamus domum, quia hora prandii eſt. Et egreſſi receſſerunt à ſe.

14. Cùmque revertiſſent, venerunt in unum: & ſciſcitantes ab invicem cauſam confeſſi ſunt concupiſcentiam ſuam: & tunc in communi ſtatuerunt tempus, quando eam poſſent invenire ſolam.

15. Factum eſt autem, cùm obſervarent diem aptum, ingreſſa eſt aliquando ſicut heri & nudiuſtertiùs, cum duabus ſolis puellis, voluitque lavari in pomario: æſtus quippe erat:

16. & non erat ibi quiſquam, præter duos ſenes abſconditos, & contemplantes eam.

17. Dixit ergo puellis: Afferte mihi oleum, & ſmigmata, & oſtia pomarii claudite, ut laver.

18. Et fecerunt ſicut præceperat: clauſeruntque oſtia pomarii, & egreſſæ ſunt per poſticum ut afferrent quæ juſſerat: neſciebantque ſenes intus eſſe abſconditos.

19. Cùm autem egreſſæ eſſent puellæ, ſurrexerunt duo ſenes, & accurrerunt ad eam, & dixerunt:

20. Ecce oſtia pomarii clauſa ſunt, & nemo nos videt, & nos in concupiſcentia tui ſumus: quam ob rem aſſentire nobis, & commiſcere nobiſcum:

21. quòd ſi nolueris, dicemus contra te teſtimonium, quòd fuerit tecum juvenis, & ob hanc cauſam emiſeris puellas à te.

22. Ingemuit Suſanna, & ait: Anguſtiæ ſunt mihi undique: ſi enim hoc egero, mors mihi eſt: ſi autem non egero, non effugiam manus veſtras.

23. Sed melius eſt mihi abſque opere incidere in manus veſtras, quàm peccare in conſpectu Domini.

24. Et exclamavit voce magna Suſanna: exclamaverunt autem & ſenes adversùs eam.

25. Et cucurrit unus ad oſtia pomarii, & aperuit.

26. Cùm ergo audiſſent clamorem famuli domus in pomario, irruerunt per poſticum ut viderent quidnam eſſet.

27. Poſtquam autem ſenes locuti ſunt, erubuerunt ſervi vehementer, quia nunquam dictus fuerat ſermo hujuſcemodi de Suſanna. Et facta eſt dies craſtina.

28. Cùmque veniſſet populus ad Joakim virum ejus, venerunt & duo presbyteri pleni iniqua cogitatione adversùs Suſannam ut interficerent eam.

29. Et dixerunt coram populo: Mittite ad Suſannam filiam Helciæ uxorem Joakim. Et ſtatim miſerunt.

30. Et venit cum parentibus, & filiis, & univerſis cognatis ſuis.

31. Porrò Suſanna erat delicata nimis, & pulchra ſpecie.

32. At iniqui illi juſſerunt ut diſcooperiretur (erat enim cooperta) ut vel ſic ſatiarentur decore ejus.

33. Flebant igitur ſui, & omnes qui noverant eam.

34. Conſurgentes autem duo presbyteri in medio populi, poſuerunt manus ſuas ſuper caput ejus.

35. Quæ flens ſuſpexit ad cœlum: erat enim cor ejus fiduciam habens in Domino.

36. Et dixerunt presbyteri: cùm deambularemus in pomario ſoli, ingreſſa eſt hæc cum duabus puellis: & clauſit oſtia pomarii, & dimiſit à ſe puellas.

37. Venitque ad eam adoleſcens, qui erat abſconditus, & concubuit cum ea.

38. Porrò nos cùm eſſemus in angulo pomarii, videntes iniquitatem, cucurrimus ad eos, & vidimus eos pariter commiſceri.

39. Et illum quidem non quivimus comprehendere, quia fortior nobis erat, & apertis oſtiis, exilivit.

40. hanc autem cùm apprehendiſſemus, interrogavimus, quiſnam eſſet adoleſcens, & noluit indicare nobis: hujus rei teſtes ſumus.

41. Credidit eis multitudo quaſi ſenibus & judicibus populi, & condemnaverunt eam ad mortem.

42. Exclamavit autem voce magna Suſanna, & dixit: Deus æterne, qui abſconditorum es cognitor, qui noſti omnia antequàm fiant,

43. tu ſcis quoniam falſum teſtimonium tulerunt contra me: & ecce morior, cùm nihil horum fecerim, quæ iſti malitioſè compoſuerunt adversùm me.

44. Exaudivit autem Dominus vocem ejus.

45. Cùmque duceretur ad mortem, ſuſcitavit (*a*) Dominus Spiritum ſanctum pueri junioris, (*b*) cujus nomen Daniel:

46. Et exclamavit voce magna: Mundus ego ſum à ſanguine hujus.

47. Et converſus omnis populus ad eum dixit: Quis eſt iſte ſermo, quem tu locutus es (*c*)?

48. Qui cùm ſtaret in medio eorum, ait: Sic fatui filii Iſrael, non judicantes, neque quod verum eſt cognoſcentes, condemnaſtis filiam Iſrael?

49. Revertimini ad judicium, quia falſum teſtimonium locuti ſunt adversùs eam.

50. Reverſus eſt ergo populus cum feſtinatione, & dixerunt ei ſenes: Veni, & ſede in medio noſtrùm, & indica nobis: quia tibi Deus dedit honorem ſenectutis.

51. Et dixit ad eos Daniel: Separate illos ab invicem procul, & dijudicabo eos.

52. Cùm ergo diviſi eſſent alter ab altero, vocavit unum de eis, & dixit ad eum: Inveterate dierum malorum, nunc venerunt peccata tua, quæ operabaris priùs:

53. judicans judicia injuſta, innocentes opprimens, & dimittens noxios, dicente Domino: ‖ Innocentem & juſtum non interficies.

54. Nunc ergo ſi vidiſti eam, dic ſub qua arbore videris eos colloquentes ſibi. Qui ait: Sub ſchino.

55. Dixit autem Daniel: Rectè mentitus es in caput tuum: Ecce enim Angelus Dei accepta ſententia ab eo, ſcindet te medium.

56. Et, amoto eo, juſſit venire alium, & dixit ei: Semen Chanaan, & non Juda, ſpecies decepit te, & concupiſcentia ſubvertit cor tuum:

57. ſic faciebatis filiabus Iſrael, & illæ timentes loquebantur vobis: ſed filia Juda non ſuſtinuit iniquitatem veſtram.

58. Nunc ergo dic mihi, ſub qua arbore comprehenderis eos loquẽtes ſibi. Qui ait: Sub prino.

59. Dixit autem ei Daniel: Rectè mentitus es & tu in caput tuum: manet enim Angelus Domini, gladium habens, ut ſecet te medium, & interficiat vos.

60. Exclamavit itaque omnis cœtus voce magna: & benedixerunt Deum, qui ſalvat ſperantes in ſe.

61. Et conſurrexerunt adversùs duos presbyteros (convicerat enim eos Daniel ex ore ſuo falſum dixiſſe teſtimonium) feceruntque eis ſicut malè egerant adversùs proximum,

62. ‖ ut facerent ſecundùm legem Moyſi: & interfecerunt eos, & ſalvatus eſt ſanguis innoxius in die illa.

63. Helcias autem & uxor ejus laudaverunt Deum pro filia ſua Suſanna, cum Joakim marito ejus, & cognatis omnibus; quia non eſſet inventa in ea res turpis.

64. Daniel autem factus eſt magnus in conſpectu populi à die illa †, & deinceps.

65. Et rex Aſtyages appoſitus eſt ad patres ſuos, & ſuſcepit Cyrus Perſes regnum ejus *.

(*a*) Jam in eo per innocentiã moris inhabitantẽ unde etiã à cibis regiis abſtinuerat. *Sup. cap.* 1. (*b*) Nempe annorũ 12. ut ſcripſerunt Sanct. Ignatius Martyr, Sulpitius Severus, & alii. (*c*) Miratur populus, ut cui ſapientia Danielis adhuc fuerat ignota. Jure itaq. opinari poſſumus, hoc primum ejus fuiſſe miraculũ. *Conf. cum c.* 2. ℣. 13.

‖ *Exod.* 23. 7.

‖ *Deut.* 9. 18. 19.

† *Nota à die illa* ut hinc arceſſendum ſit initium gloriæ Danielis, quod proinde ſomnium Nabuchodonoſoris præceſſerit. *Vid. ſupr.* 2. 13. * Videtur hac Epoca idem notare voluiſſe Daniel, atque ſuprà *cap.* 1. 21. & 6. 28. nempe quod ipſe perſeveraverit uſque ad Cyri tempora. Hunc autem regnum Aſtyagis ſuſcepiſſe ait, ſive quia illud ſuſcepit poſt Darium Medum; ſive potiùs, quia Dario etiam ſuperſtite, ipſe Cyrus præcipua regni præſtaret munia. Mortuus eſt verò Aſtyages An. M. 3444. ante Chriſt. 560. ſub initium anni 1. Olym. 55. Videtur itaque hic per obitum Aſtyagis, terminum priſtinæ gloriæ ſuæ notare quæ exinde per annos circiter 22. paululùm obſcurata eſt, ut infrà patebit; & per regnum Cyri, ejuſdem inſtaurationem.

C A P U T XIV.

Fraudes ſacerdotum idoli Bel, qui appoſitos illi cibos occultè auferebant, regi per Danielem detectæ ſunt, ipſiſque interemptis, idolum unà cùm templo ſuo everſum eſt: ſimiliter & draconem quem colebant Babylonii, injecta in os maſſa ex pice, adipe & pilis confecta, Daniel interfecit: quapropter inſtantibus Babyloniis miſſus eſt in lacum leonum, illæſuſque ſervatus, allato etiam illi per prophetam Habacuc prandio ex Judæa: quod videns rex, adverſariis illius à leonibus in momento devoratis, jubet omnes timere Deum Danielis.

1. ERat autem Daniel conviva regis *, & honoratus ſuper omnes amicos ejus.

* Hæc fragmẽta hiſtoriæ inter ſe continenter hærere, minime putanda ſunt. Rex itaque de quo hic agitur, non Aſtyages nec Darius ejus filius, nec Cyrus nepos: ſi quidem hi non Belum, ſed falſum colebant. Nec verò auſi fuiſſent Babylonii jam à Dario & Cyro ſubjecti mortem illis intentare, ut intentant huic regi ℣. 28. Ergo Rex iſte fuit Evilmerodach, apud quem honorem ſub Patre ejus Nabuchodonoſor acquiſitum obtinuit Daniel. Hæc igitur hiſtoria, anno M. circiter 3442. tribuenda, initio regni Evilmerodaci, agente Daniele anni circiter 36. Cum biennio poſt & Aſtyages vita functus ſit, & Evilmerodach ab Nerigliſſoro, ſororis ſuæ marito peremptus, & Danielis dignitas, per annos circiter 22. ad uſque Baltaſſaris ſive Nabonydi tempus extremum, apud homines paululum obſcurata. Sed Baltaſſare per Cyrum ſublato, Danielis auctoritas iterũ nitorem priſtinũ recuperavit. *Vid. ſup.* 5. 11.

2. Erat quoque idolum apud Babylonios nomine Bel : & impendebantur in eo per dies ſingulos ſimilæ artabæ duodecim, & oves quadraginta, vinique amphoræ ſex.

3. Rex quoque colebat eum, & ibat per ſingulos dies adorare eum : porrò Daniel adorabat Deum ſuum. Dixitque ei rex : Quare non adoras Bel?

4. Qui reſpondens, ait ei: Quia non colo idola manufacta, ſed viventem Deum, qui creavit cœlum, & terram, & habet poteſtatem omnis carnis.

5. Et dixit rex ad eum: Non videtur tibi eſſe Bel vivens Deus? An non vides quanta comedat & bibat quotidie?

6. Et ait Daniel arridens: Ne erres rex: iſte enim intrinſecus luteus eſt, & forinſecus æreus, neque comedit aliquando.

7. Et iratus rex vocavit ſacerdotes ejus, & ait eis: Niſi dixeritis mihi, quis eſt qui comedat impenſas has, moriemini.

8. Si autem oſtenderitis, quoniam Bel comedat hæc, morietur Daniel, quia blaſphemavit in Bel. Et dixit Daniel regi: Fiat juxta verbum tuum.

9. Erant autem ſacerdotes Bel ſeptuaginta, exceptis uxoribus, & parvulis, & filiis. Et venit rex cum Daniele in templum Bel.

10. Et dixerunt ſacerdotes Bel: Ecce nos egredimur foras: & tu rex pone eſcas, & vinum miſce, & claude oſtium, & ſigna annulo tuo:

11. & cùm ingreſſus fueris manè, niſi inveneris omnia comeſta à Bel, morte moriemur, vel Daniel qui mentitus eſt adversùm nos.

12. Contemnebant autem, quia fecerant ſub menſa abſconditum introitum, & per illum ingrediebantur ſemper, & devorabant ea.

13. Factum eſt igitur poſtquam egreſſi ſunt illi, rex poſuit cibos ante Bel: præcepit Daniel pueris ſuis, & attulerunt cinerem, & cribravit per totum templum coram rege: & egreſſi clauſerunt oſtium: & ſignantes annulo regis abierunt.

14. Sacerdotes autem ingreſſi ſunt nocte juxta conſuetudinem ſuam, & uxores, & filii eorum: & comederunt omnia, & biberunt.

15. Surrexit autem rex primo diluculo, & Daniel cum eo.

16. Et ait rex: Salvane ſunt ſignacula, Daniel? Qui reſpondit: Salva, rex.

17. Statimque cùm aperuiſſet oſtium, intuitus rex menſam, exclamavit voce magna: Magnus es Bel, & non eſt apud te dolus quiſquam.

18. Et riſit Daniel: & tenuit regem ne ingrederetur intrò: & dixit: Ecce pavimentum animadverte cujus veſtigia ſint hæc.

19. Et dixit rex: Video veſtigia virorum, & mulierum, & infantium. Et iratus eſt rex.

20. Tunc apprehendit ſacerdotes, & uxores, & filios eorum: & oſtenderunt ei abſcondita oſtiola, per quæ ingrediebantur, & conſummebant quæ erant ſuper menſam.

21. Occidit ergo illos rex, & tradidit Bel in poteſtatem Danielis: qui ſubvertit eum, & templum ejus.

22. Et erat draco magnus in loco illo, & colebant eum Babylonii.

23. Et dixit rex Danieli: Ecce nunc non potes dicere quia iſte non ſit Deus vivens: adora ergo eum.

24. Dixitque Daniel: Dominum Deum meum adoro: quia ipſe eſt Deus vivens: iſte autem non eſt Deus vivens.

25. Tu autem rex, Da mihi poteſtatem, & interficiam draconem abſque gladio & fuſte. Et ait rex: Do tibi.

26. Tulit ergo Daniel picem, & adipem, & pilos, & coxit pariter: fecitque maſſas, & dedit in os draconis, & diruptus eſt draco. Et dixit: Ecce quem colebatis.

27. Quod cùm audiſſent Babylonii, indignati ſunt vehementer: & ‡ congregati adversùm regem, dixerunt: Judæus factus eſt rex: Bel deſtruxit, draconem interfecit, & ſacerdotes occidit.

‡ FER. 3. POST DOM. PASSIONIS.

28. Et dixerunt cùm veniſſent ad regem: Trade nobis Danielem, alioquin interficiemus te, & domum tuam.

29. Vidit ergo rex quòd irruerent in eum vehementer: & neceſſitate compulſus tradidit eis Danielem.

30. Qui miſerunt * eum in lacum leonum, & erat ibi diebus ſex.

* Agentem annum vitæ circiter 57.

31. Porrò in lacu erant leones ſeptem, & dabantur eis duo corpora quotidie, & duæ oves: & tunc non data ſunt eis, ut devorarent Danielem.

32. Erat autem Habacoc † propheta in Judæa, & ipſe coxerat pulmentum, & intriverat panes in alveolo: & ibat in campum ut ferret meſſoribus *.

† Qui inter minores Prophetas octavus eſt *Vide titulum hujus prophetiæ.*

* Tenuiſſimos enim de populo reliquerat Nabuchodonoſor, ut eſſent vinitores & agricolæ. *Jer.* 39. 10. & 40. 5. 7. & 52. 16. *ac* 4. *Reg.* 25. 11. & 72.

33. Dixitque Angelus Domini ad Habacuc: Fer prandium, quod habes, in Babylonem Danieli, qui eſt in lacu leonum.

34. Et dixit Habacuc: Domine, Babylonem non vidi, & lacum neſcio:

35. ‖ Et apprehendit eum Angelus Domini in vertice ejus, & portavit eum capillo capitis ſui, poſuitque eum in Babylone ſupra lacum in impetu ſpiritus ſui.

‖ *Ezech.* 8. 3.

36. Et clamavit Habacuc, dicens: Daniel ſerve Dei, tolle prandium, quod miſit tibi Deus.

37. Et ait Daniel: Recordatus es mei Deus, & non dereliquiſti diligentes te.

38. Surgenſque Daniel comedit. Porrò Angelus Domini reſtituit Habacuc confeſtim in loco ſuo.

39. Venit ergo rex die ſeptimo ut lugeret Danielem: & venit ad lacum, & introſpexit, & ecce Daniel ſedens in medio leonum.

40. Et exclamavit voce magna rex, dicens: Magnus es Domine Deus Danielis. Et extraxit eum de lacu leonum.

41 Porrò illos, qui perditionis ejus cauſa fuerant, intromiſit in lacum, & devorati ſunt in momento coram eo.

42. Tunc rex ait: Paveant omnes habitantes in univerſa terra Deum Danielis: quia ipſe eſt ſalvator, faciens ſigna, & mirabilia in terra: qui liberavit Danielem de lacu leonum.

PROPHETIA OSEE.

OSEE *in lingua Latina, inquit Hieronymus,* Salvatorem *ſonat. Ab eadem radice hebraica deducitur etiam nomen* Joſue *(qui & ipſe antea* Oſee *vocabatur Num. 13. 17.) ſeu* Jeſus, *id eſt* Salvator, *& nomen* Iſaiæ, *de quo ſuprà. Igitur non ſolis oraculis, geſtis, ac vitæ ſanctitate, ſed & nomine ſuo Oſee, prophetarum ferè primus Chriſtum præfigurat.*

Totus autem commaticus eſt, & per ſententias loquens, ait Hieronymus. Agit enim perſonam Dei ſynagogam in adulterio deprehenſam objurgantis, punientis, repudiantis, aliamque ſubinducentis. Unde minus mirum videri debet, ſi in figura Domini Salvatoris noſtri, Eccleſiam de peccatoribus congregantis, uxorem meretricem jubeatur accipere: Nec enim culpandus Propheta, *ait Hieronymus, commentar. cap. 1.* ſi meretricem converterit ad pudicitiam, ſed laudandus potiùs, quòd ex mala bonam fecerit:... præſertim cùm non ob cauſam luxuriæ, non libidinis, non propria fecerit voluntate, ſed Dei paruerit imperio: ut quod in iſto carnaliter legimus, in Deo factum ſpiritualiter probaremus. PRIMO *itaque Synagogæ excidium repræſentat, & Eccleſiæ vocationem.* SECUNDO *idololatriam aliaque Iſraelitarum ſcelera acriter inſectatur.* TERTIO *pœnitentibus clementiam promittit & gloriam.*

Regnante Jeroboamo ſecundo, qui regnum auſpicatus eſt anno M. 3179. ante æram Chriſti 825. ſub quo regnum Iſraelis maximè floruit, ruinam ejus prædixit, quam ut videret, miniſterium ejus ad Ezechiæ tempora productum effecit; cujus anno 6. hoc eſt M. 3283. ante æram Chriſti 721. regnum illud finem ſortitum eſt: ut integrum circiter ſæculum Oſee munus ſuum continuaverit.

CAPUT PRIMUM.

Quo tempore Oſee prophetaverit, qui juſſus fornicariam accipere uxorem, duos filios, unamque filiam ex ea generavit: quibus nomina jubetur imponere juxta effectus quos Dominus in populo ſuo decreverat inducere: de Gentium converſione, & futuro eodem capite filiorum Judæ & Iſrael.

1. VERBUM Domini, quod factum eſt ad Oſee filium Beeri, in diebus Oziæ, Joathan, Achaz, Ezechiæ, regum Juda; & in diebus Jeroboam filii Joas regis Iſrael.

2. Principium loquendi Domino in Oſee: & dixit Dominus ad Oſee: Vade, ſume tibi uxorem fornicationum, & fac tibi filios fornicationum: quia fornicans fornicabitur terra à Domino.

3. Et abiit, & accepit Gomer filiam Debelaim: & concepit, & peperit ei filium.

4. Et dixit Dominus ad eum: Voca nomen ejus Jezrahel: quoniam adhuc modicum, & viſitabo ſanguinem Jezrahel ſuper domum Jehu, & quieſcere faciam regnum domus Iſrael.

5. Et in illa die conteram arcum Iſrael in valle Jezrahel.

6. Et concepit adhuc, & peperit filiam. Et dixit ei: Voca nomen ejus Abſque miſericordia: quia non addam ultrà miſereri domui Iſrael, ſed oblivione oblivifcar eorum.

7. Et domui Juda miſerebor, & ſalvabo eos in Domino Deo ſuo: & non ſalvabo eos in arcu, & gladio, & in bello, & in equis, & in equitibus.

8. Et ablactavit eam, quæ erat Abſque miſericordia. Et concepit, & peperit filium.

9. Et dixit: Voca nomen ejus, Non populus meus: quia vos non populus meus, & ego non ero veſter.

10. Et erit numerus filiorum Iſrael quaſi arena maris, quæ ſine menſura eſt, & non numerabitur. ‖ Et erit in loco ubi dicetur eis: Non populus meus vos: dicetur eis: Filii Dei viventis. ‖ Rom. 9. 26.

11. Et congregabuntur filii Juda, & filii Iſrael pariter: & ponent ſibimet caput unum, & aſcendent de terra: quia magnus dies Jezrahel.

C A-

CAPUT II.

Minatur Dominus Iſraeli tanquam uxori adulteræ repudium, & ſepit vias ejus ſpinis, ut ad virum ſuum revertatur: cùmque non advertat à quo habeat bonorum abundantiam, ablaturum ſe ab ea dicit cuncta in quibus delectatur: ſicque ipſum tandem ad ſe reducturum, magnaque felicitate donaturum: & de Gentium vocatione.

1. DIcite fratribus veſtris: Populus meus:
& ſorori veſtræ, Miſericordiam con-
ſecuta.
2. Judicate matrem veſtram, judicate: quo-
niam ipſa non uxor mea, & ego non vir ejus.
Auferat fornicationes ſuas à facie ſua, &
adulteria ſua de medio uberum ſuorum.
3. Ne fortè expoliem eam nudam, & ſta-
tuam eam ſecundùm diem nativitatis ſuæ: &
ponam eam quaſi ſolitudinem, & ſtatuam eam
velut terram inviam, & interficiam eam ſiti.
4. Et filiorum illius non miſerebor: quo-
niam filii fornicationum ſunt:
5. quia fornicata eſt mater eorum, confu-
ſa eſt quæ concepit eos, quia dixit: Vadam
poſt amatores meos, qui dant panes mihi, &
aquas meas, & lanam meam, & linum meum,
oleum meum, & potum meum.
6. Propter hoc ecce ego ſepiam viam tuam
ſpinis, & ſepiam eam maceria, & ſemitas
ſuas non inveniet.
7. Et ſequetur amatores ſuos, & non ap-
prehendet eos: & quæret eos, & non in-
veniet, & dicet: Vadam, & revertar ad
virum meum priorem: quia benè mihi erat
tunc magis quàm nunc.
8. Et hæc neſcivit, quia ego dedi ei frumen-
tum, & vinum, & oleum, & argentum multi-
plicavi ei, & aurum, quæ fecerunt Baal.
9. Idcircò convertar, & ſumam frumentum
meum in tempore ſuo, & vinum meum in tem-
pore ſuo, & liberabo lanam meam & linum
meum, quæ operiebant ignominiam ejus.
10. Et nunc revelabo ſtultitiam ejus in
oculis amatorum ejus: & vir non eruet eam
de manu mea:
11. & ceſſare faciam omne gaudium ejus,
ſolemnitatem ejus, neomeniam ejus, ſabba-
tum ejus, & omnia feſta tempora ejus.
12. Et corrumpam vineam ejus, & ficum
ejus: de quibus dixit: Mercedes hæ meæ ſunt,
quas dederunt mihi amatores mihi: & ponam
eam in ſaltum, & comedet eam beſtia agri.
13. Et viſitabo ſuper eam dies Baalim, qui-
bus accendebat incenſum, & ornabatur inaure
ſua, & monili ſuo, & ibat poſt amatores ſuos,
& mei obliviſcebatur, dicit Dominus.
14. Propter hoc, ecce ego lactabo eam, & du-
cam eam in ſolitudinem: & loquar ad cor ejus.
15. Et dabo ei vinitores ejus ex eodem loco,
& vallem Achor * ad aperiendam ſpem: &
canet ibi juxta dies juventutis ſuæ, & juxta
dies aſcenſionis ſuæ de terra Ægypti.
16. Et erit in die illa, ait Dominus: vocabit
me: Vir meus: & non vocabit me ultrà, Baali.
17. Et auferam nomina Baalim de ore ejus,
& non recordabitur ultrà nominis eorum.

* In qua interfectus eſt Achan ob furtū eorum quæ Deo fuerant conſecrata. Hier.

18. Et percutiam cum eis fœdus in die
illa, cum beſtia agri, & cum volucre cœ-
li, & cum reptili terræ: & arcum, & gla-
dium, & bellum conteram de terra: & dor-
mire eos faciam fiducialiter.
19. Et ſponſabo te mihi in ſempiternum:
& ſponſabo te mihi in juſtitia, & judicio:
& in miſericordia, & in miſerationibus:
20. Et ſponſabo te mihi in fide: & ſcies
quia ego Dominus.
21. Et erit in die illa: Exaudiam, dicit Domi-
nus, exaudiam cœlos, & illi exaudient terram.
22. Et terra exaudiet triticum, & vinum,
& oleum: & hæc exaudient Jezrahel.
23. Et ſeminabo eam mihi in terra, & mi-
ſerebor ejus, quæ fuit abſque miſericordia.
24. || Et dicam non populo meo: populus
meus es tu: & ipſe dicet: Deus meus es tu. || Rom. 9. 25. 1. Pet. 2. 10.

CAPUT III.

Rurſum jubetur Propheta diligere adulteram, quæ tamen multis diebus illum expectet, quia filios Iſrael multis diebus ſine rege & ſacrificio ſedentes, tandem ad Dominum dicit reverſuros.

1. ET dixit Dominus ad me: Adhuc va-
de, & dilige * mulierem dilectam
amico & adulteram: ſicut diligit Dominus
filios Iſrael, & ipſi reſpiciunt ad deos alie-
nos, & diligunt vinacia uvarum.
2. Et fodi † eam mihi quindecim argen-
teis, & coro hordei, & dimidio coro hordei.
3. Et dixi ad eam: Dies multos expecta-
bis me: non fornicaberis, & non eris viro:
ſed & ego expectabo te:
4. quia dies multos ſedebunt filii Iſrael ſine
rege, & ſine principe, & ſine ſacrificio, & ſine
altari, & ſine ephod, & ſine theraphim.
5. || Et poſt hæc revertentur filii Iſrael, &
quærent Dominum Deum ſuum, & David
regem ſuum: & pavebunt ad Dominum,
& ad bonum ejus in noviſſimo dierum.

* Ergo, quòd propheta diligit adulteram, & tamen nō ei matrimonio copulatur, nec fornicatione conjungitur, ſed tātum diligit delinquentē, typus Dei eſt, qui filios Iſrael peſſimos diligit. Hier.

† Septuag. Conduxit eam. Quādo verò dicit fodi, oſtendit vineā, quæ à Domino plantata eſt, & in multis locis ſcripturæ ponitur, ſignificans populum Judæorū. Hieron.

|| Ezech. 34. 23.

CAPUT IV.

Minatur terræ Iſrael, propter multa populi peccata, qui & ſcientiam repulit, & idololatriæ fuit deditus: dicit ſe relicturum Iſrael in peccatis ſuis, cupiens ne Juda ipſum imitetur.

1. AUdite verbum Domini, filii Iſrael, quia
judicium Domino cum habitatoribus
terræ: non eſt enim veritas, & non eſt miſeri-
cordia, & non eſt ſcientia Dei in terra.
2. Maledictum, & mendacium, & homi-
cidium, & furtum, & adulterium inundave-
runt, & ſanguis ſanguinem tetigit.
3. Propter hoc lugebit terra, & infirma-
bitur omnis, qui habitat in ea, in beſtia
agri, & in volucre cœli: ſed & piſces ma-
ris congregabuntur.
4. Verumtamen unuſquiſque non judicet:
& non arguatur vir: populus enim tuus, ſi-
cut hi, qui contradicunt ſacerdoti.
5. Et corrues hodie, & corruet etiam pro-
pheta tecum: nocte tacere feci matrem tuam.
6. Conticuit populus meus, eò quòd non
habuerit ſcientiam: quia tu ſcientiam repu-

liſti, repellam te, ne ſacerdotio fungaris mihi: & oblita es legis Dei tui, oblivifcar filiorum tuorum & ego.

7. Secundùm multitudinem eorum ſic peccaverunt mihi: gloriam eorum in ignominiam commutabo.

8. Peccata populi mei comedent, & ad iniquitatem eorum ſublevabunt animas eorum.

9. Et erit ſicut populus, ſic ſacerdos: & viſitabo ſuper eum vias ejus, & cogitationes ejus reddam ei.

10. Et comedent, & non ſaturabuntur: fornicati ſunt, & non ceſſaverunt: quoniam Dominum dereliquerunt in non cuſtodiendo.

11. Fornicatio, & vinum, & ebrietas auferunt cor.

12. Populus meus in ligno ſuo interrogavit, & baculus ejus annuntiavit ei; ſpiritus enim fornicationum decepit eos, & fornicati ſunt à Deo ſuo.

13. Super capita montium ſacrificabant, & ſuper colles accendebant thymiama: ſubtus quercum, & populum, & terebinthum, quia bona erat umbra ejus: ideò fornicabuntur filiæ veſtræ, & ſponſæ veſtræ adulteræ erunt.

14. Non viſitabo ſuper filias veſtras cùm fuerint fornicatæ, & ſuper ſponſas veſtras cùm adulteraverint: quoniam ipſi cum meretricibus converſabantur, & cum effeminatis ſacrificabant, & populus non intelligens vapulabit.

15. Si fornicaris tu, Iſrael, non delinquat ſaltem Juda: & nolite ingredi in Galgala, & ne aſcenderitis in Bethaven, neque juraveritis: Vivit Dominus.

16. Quoniam ſicut vacca laſciviens declinavit Iſrael: nunc paſcet eos Dominus, quaſi agnum in latitudine.

17. Particeps idolorum Ephraim, dimitte eum.

18. Separatum eſt convivium eorum, fornicatione fornicati ſunt: dilexerunt afferre ignominiam protectores ejus.

19. Ligavit eum ſpiritus in alis ſuis, & confundentur à ſacrificiis ſuis.

C A P U T V.

Minatur Dominus ſe puniturum Iſrael propter peccata ſua, ſimiliter & Judam: nec proderit humanum auxilium, cùm Dominus eis adverſetur.

1. AUdite hoc ſacerdotes, & attendite domus Iſrael, & domus regis auſcultate: quia vobis judicium eſt, quoniam laqueus facti eſtis ſpeculationi, & rete expanſum ſuper Thabor.

2. Et victimas declinaſtis in profundum: & ego eruditor omnium eorum.

3. Ego ſcio Ephraim, & Iſrael non eſt abſconditus à me: quia nunc fornicatus eſt Ephraim, contaminatus eſt Iſrael.

4. Non dabunt cogitationes ſuas ut revertantur ad Deum ſuum: quia ſpiritus fornicationum in medio eorum, & Dominum non cognoverunt.

5. Et reſpondebit arrogantia Iſrael in facie ejus: & Iſrael, & Ephraim ruent in iniquitate ſua, ruet etiam Judas cum eis.

6. In gregibus ſuis, & in armentis ſuis vadent ad quærendum Dominum, & non invenient: ablatus eſt ab eis.

7. In Dominum prævaricati ſunt: quia filios alienos genuerunt: nunc devorabit eos menſis cum partibus ſuis.

8. Clangite buccina in Gabaa, tuba in Rama: ululate in Bethaven, poſt tergum tuum Benjamin.

9. Ephraim in deſolatione erit in die correptionis: in tribubus Iſrael oſtendi fidem.

10. Facti ſunt principes Juda quaſi aſſumentes terminum: ſuper eos effundam quaſi aquam iram meam.

11. Calumniam patiens eſt Ephraim, fractus judicio: quoniam cœpit abire poſt ſordes.

12. Et ego quaſi tinea Ephraim: & quaſi putredo domui Juda.

13. Et vidit Ephraim * languorem ſuum, & Juda † vinculum ſuum: & abiit Ephraim ad Aſſur, & miſit ad regem Ultorem *: & ipſe non poterit ſanare vos, nec ſolvere poterit à vobis vinculum.

*i. Manahem Rex Iſraelitarum de quo 4. Reg. 15. 19. †i. Achaz. 4. Reg. 15. 7 *Sive propugnatorem, nempe Phulù Aſſyrium.*

14. Quoniam ego quaſi leæna Ephraim, & quaſi catulus leonis domui Juda: ego ego capiam, & vadam; tollam, & non eſt qui eruat.

15. Vadens revertar ad locum meum: donec deficiatis, & quæratis faciem meam.

C A P U T VI.

Reverſi in tribulatione ad Dominum, magna fiducia ſalutem ſibi ab eo promittunt; expoſtulat Dominus cum Iſrael & Juda, quòd neque beneficiis, neque prophetarum comminationibus ab idololatria aliiſque iniquitatibus ſint revocati, cùm præferat miſericordiam ſacrificio.

1. ‡ IN tribulatione ſua manè conſurgent ad me: Venite, & revertamur ad Dominum:

‡ FER. 6. IN PARASCEVE. EPIST. 1.

2. quia ipſe cepit, & ſanabit nos: percutiet, & curabit nos.

3. ‖ Vivificabit nos poſt duos dies: in die tertia ſuſcitabit nos, & vivemus in conſpectu ejus. Sciemus, ſequemurque ut cognoſcamus Dominum: quaſi diluculum præparatus eſt egreſſus ejus, & veniet quaſi imber nobis temporaneus, & ſerotinus terræ.

‖ 1. Cor. 15. 3.

4. Quid faciam tibi Ephraim? quid faciam tibi Juda? miſericordia veſtra quaſi nubes matutina, & quaſi ros manè pertranſiens.

5. Propter hoc dolavi in prophetis, occidi eos in verbis oris mei: & judicia tua quaſi lux egredientur.

6. ‖ Quia miſericordiam volui, & non ſacrificium, & ſcientiam Dei, pluſquam holocauſta.

‖ 1. Reg. 15. 22. Eccle 4. 17. Matth. 9. 13. & 12. 7

7. Ipſi autem ſicut Adam tranſgreſſi ſunt pactum, ibi prævaricati ſunt in me.

8. Galaad civitas operantium idolum, ſupplantata ſanguine.

9. Et quaſi fauces virorum latronum, particeps ſacerdotum, in via interficientium pergentes de Sichem: quia ſcelus operati ſunt.

10. In domo Iſrael vidi horrendum: ibi fornicationes Ephraim: contaminatus eſt Iſrael.

11. Sed & Juda pone meſſem tibi, cùm convertero captivitatem populi mei.

CAPUT VII.

Cùm ſanaturus eſſet Dominus Iſrael, obſtiterunt iniquitates eorum: conſentientes enim regum ſuorum malitiæ, omnes hi in idololatriam vehementer exarſerunt: Dominoque relicto, converſi ad Ægypti auxilium, tranſlati ſunt in Aſſyrios.

1. CUm ſanare vellem Iſrael, revelata eſt iniquitas Ephraim, & malitia Samariæ, quia operati ſunt mendacium: & fur ingreſſus eſt ſpolians, latrunculus foris.

2. Et ne fortè dicant in cordibus ſuis omnem malitiam eorum me recordatum: nunc circumdederunt eos adinventiones ſuæ, coram facie mea factæ ſunt.

3. In malitia ſua lætificaverunt regem: & in mendaciis ſuis principes.

4. Omnes adulterantes, quaſi clibanus ſuccenſus à coquente: quievit paululùm civitas à commiſtione fermenti, donec fermentaretur totum.

5. Dies regis noſtri: cœperunt principes furere à vino: extendit manum ſuam cum illuſoribus.

6. Quia applicuerunt quaſi clibanum cor ſuũ, cũ inſidiaretur eis: tota nocte dormivit coquens eos, manè ipſe ſuccenſus quaſi ignis flammæ.

7. Omnes calefacti ſunt quaſi clibanus, & devoraverunt judices ſuos: omnes reges eorum ceciderunt: non eſt qui clamet in eis ad me.

8. Ephraim in populis ipſe commiſcebatur: Ephraim factus eſt ſubcinericius panis, qui non reverſatur.

9. Comederunt alieni robur ejus, & ipſe neſcivit: ſed & cani effuſi ſunt in eo, & ipſe ignoravit.

10. Et humiliabitur ſuperbia Iſrael in facie ejus: nec reverſi ſunt ad Dominum Deum ſuum, & non quæſierunt eum in omnibus his.

11. Et factus eſt Ephraim quaſi columba ſeducta non habens cor: Ægyptum invocabant, ad Aſſyrios abierunt.

12. Et cùm profecti fuerint, expandam ſuper eos rete meum: quaſi volucrem cœli detraham eos, cædam eos ſecundùm auditionem cœtus eorum.

13. Væ eis, quoniam receſſerunt à me: vaſtabuntur, quia prævaricati ſunt in me: & ego redemi eos: & ipſi locuti ſunt contra me mendacia.

14. Et non clamaverunt ad me in corde ſuo, ſed ululabant in cubilibus ſuis: ſuper triticum & vinum ruminabant, receſſerunt à me.

15. Et ego erudivi eos, & confortavi brachia eorum: & in me cogitaverunt malitiam.

16. Reverſi ſunt ut eſſent abſque jugo: facti ſunt quaſi arcus doloſus: cadent in gladio principes eorum, à furore linguæ ſuæ. Iſta ſubſannatio eorum in terra Ægypti.

CAPUT VIII.

Samariam prædicit cum vitulo ſuo deſtruendam per Nabuchodonoſor, propter idololatriam; nec ipſorum hoſtiæ ſuſcipientur: civitates autem Juda etiam concremabuntur.

1. IN gutture tuo ſit tuba quaſi aquila ſuper domum Domini: pro eò quòd tranſgreſſi ſunt fœdus meum, & legem meam prævaricati ſunt.

2. Me invocabunt: Deus meus cognovimus te Iſrael.

3. Projecit Iſrael bonum, inimicus perſequetur eum.

4. Ipſi regnaverunt, & non ex me: principes extiterunt, & non cognovi: argentum ſuum, & aurum ſuum fecerunt ſibi idola, ut interirent:

5. projectus eſt vitulus tuus, Samaria, iratus eſt furor meus in eos. Uſquequò non poterunt emundari?

6. Quia ex Iſrael & ipſe eſt: artifex fecit illum, & non eſt Deus: quoniam in aranearum telas erit vitulus Samariæ.

7. Quia ventum ſeminabunt, & turbinem metent: culmus ſtans non eſt in eo, germen non faciet farinam: quod & ſi fecerit, alieni comedent eam.

8. Devoratus eſt Iſrael: nunc factus eſt in nationibus quaſi vas immundum.

9. Quia ipſi aſcenderunt ad Aſſur, onager ſolitarius ſibi: Ephraim munera dederunt amatoribus.

10. Sed & cùm mercede conduxerunt nationes, nunc congregabo eos: & quieſcent pauliſper ab onere regis, & principum.

11. Quia multiplicavit Ephraim altaria ad peccandum: factæ ſunt ei aræ in delictum.

12. Scribam ei multiplices leges meas, quæ velut alienæ computatæ ſunt.

13. Hoſtias offerent, immolabunt carnes, & comedent, & Dominus non ſuſcipiet eas: nunc recordabitur iniquitatis eorum, & viſitabit peccata eorum: ipſi in Ægyptum convertentur.

14. Et oblitus eſt Iſrael factoris ſui, & ædificavit delubra: & Judas multiplicavit urbes munitas: & mittam ignem in civitates ejus, & devorabit ædes illius.

CAPUT IX.

Dominus in populum Iſrael famem & captivitatem propter ipſius peccata immittet: nec grata ipſi erunt eorum ſacrificia: & quia in peccatis perſeverant, perpetuò ejecti à Domino permanebunt, vagi inter nationes.

1. NOli lætari, Iſrael, noli exultare ſicut populi: quia fornicatus es à Deo tuo, dilexiſti mercedem ſuper omnes areas tritici.

2. Area & torcular non paſcet eos, & vinum mentietur eis.

3. Non habitabunt in terra Domini: reverſus eſt Ephraim in Ægyptum, & in Aſſyriis pollutum comedit.

4. Non libabunt Domino vinum, & non placebunt ei: ſacrificia eorum, quaſi panis lugentium. Omnes, qui comedent eum, contaminabuntur: quia panis eorum animæ ipſorum, non intrabit in domum Domini:

5. Quid facietis in die ſolemni, in die feſtivitatis Domini?

6. Ecce enim profecti ſunt à vaſtitate: Ægyptus congregabit eos, Memphis ſepeliet eos: deſiderabile argentum eorum urtica hæreditabit, lappa in tabernaculis eorum.

7. Venerunt dies viſitationis, venerunt dies

retributionis: ſcitote Iſrael ſtultum prophetam, inſanum virum ſpiritualem, propter multitudinem iniquitatis tuæ, & multitudinem amentiæ.

8. Speculator Ephraim cum Deo meo: propheta laqueus ruinæ factus eſt ſuper omnes vias ejus, inſania in domo Dei ejus.

|| *Iudic. 19. 15.* 9. || Profundè peccaverunt, ſicut in diebus Gabaa: recordabitur iniquitatis eorum, & viſitabit peccata eorum.

10. Quaſi uvas in deſerto inveni Iſrael: quaſi prima poma ficulneæ in cacumine ejus vidi patres eorum: ipſi autem intraverunt ad Beelphegor, & abalienati ſunt in confuſionem, & facti ſunt abominabiles ſicut ea, quæ dilexerunt.

11. Ephraim quaſi avis avolavit, gloria eorum à partu, & ab utero, & à conceptu.

12. Quòd & ſi enutrierint filios ſuos, abſque liberis eos faciam in hominibus: ſed & væ eis cùm receſſero ab eis.

13. Ephraim, ut vidi, Tyrus erat fundata in pulchritudine, & Ephraim educet ad interfectorem filios ſuos.

14. Da eis Domine. Quid dabis eis? Da eis vulvam ſine liberis, & ubera arentia.

|| *1. Reg. 8.* 15. || Omnes nequitiæ eorum in Galgal, quia ibi exoſos habui eos, propter malitiam adinventionum eorum de domo mea ejiciam eos, non addam ut diligam eos, omnes principes eorum recedentes.

16. Percuſſus eſt Ephraim, radix eorum exſiccata eſt: fructum nequaquam facient. Quòd & ſi genuerint, interficiam amantiſſima uteri eorum.

17. Abjiciet eos Deus meus, quia non audierunt eum, & erunt vagi in nationibus.

CAPUT X.

Propter Idololatriam Iſrael traditur Aſſyriis, & cùm à Domino revocati ad juſtitiam, pergant ſequi vias ſuas, omnes eorum munitiones vaſtabuntur.

1. VItis frondoſa Iſrael, fructus adæquatus eſt ei: ſecundùm multitudinem fructus ſui multiplicavit altaria, juxta ubertatem terræ ſuæ exuberavit ſimulacris.

2. Diviſum eſt cor eorum, nunc interibunt: ipſe confringet ſimulacra eorum, depopulabitur aras eorum.

3. Quia nunc dicent: Non eſt rex nobis: non enim timemus Dominum: & rex quid faciet nobis?

4. Loquimini verba viſionis inutilis, & ferietis fœdus: & germinabit quaſi amaritudo judicium ſuper ſulcos agri.

5. Vaccas Bethaven coluerunt habitatores Samariæ: quia luxit ſuper eum populus ejus, & æditui ejus ſuper eum exultaverunt in gloria ejus, quia migravit ab eo.

6. Siquidem & ipſe in Aſſur delatus eſt, munus regi ultori, confuſio Ephraim capiet, & confundetur Iſrael in voluntate ſua.

7. Tranſire fecit Samaria regem ſuum quaſi ſpumam ſuper faciem aquæ.

8. Et diſperdentur excelſa idoli, peccatum

|| *Iſai. 2. 19. Luc. 23. 30. Apoc. 6. 16.* Iſrael: lappa, & tribulus aſcendet ſuper aras eorum, & dicent montibus: || Operite nos; & collibus: Cadite ſuper nos.

|| *Iud. 20. 1.* 9. || Ex diebus Gabaa, peccavit Iſrael, ibi ſteterunt, non comprehendet eos in Gabaa prælium ſuper filios iniquitatis.

10. Juxta deſiderium meum corripiam eos: congregabuntur ſuper eos populi, cùm corripientur propter duas iniquitates ſuas.

11. Ephraim vitula docta diligere trituram, & ego tranſivi ſuper pulchritudinem colli ejus: aſcendam ſuper Ephraim, arabit Judas, confringet ſibi ſulcos Jacob.

|| *Jer. 4. 3.* 12. || Seminate vobis in juſtitia, & metite in ore miſericordiæ, innovate vobis novale, tempus autem requirendi Dominum, cum venerit qui docebit vos juſtitiam.

13. Araſtis impietatem, iniquitatem meſſuiſtis, comediſtis frugem mendacii, quia confiſus es in viis tuis, in multitudine fortium tuorum.

14. Conſurget tumultus in populo tuo, & omnes munitiones tuæ vaſtabuntur, ſicut vaſtatus eſt || Salmana à domo ejus qui judicavit Baal in die prælii, matre ſuper filios alliſa, || *Iudic. 8. 21.*

15. Sic fecit vobis Bethel, à facie malitiæ nequitiarum veſtrarum.

CAPUT XI.

Beneficiis oſtendit Dominus ſe diligere populum Iſrael: ſed propter illius ſcelera tradidit eum Aſſyriis: attamen propter ſuam miſericordiam reducet eos; ut in terra ſua ſerviant Domino, unà cum Gentibus ad Deum converſis.

1. SIcut manè tranſiit, pertranſiit rex Iſrael. Quia puer Iſrael, & dilexi eum, & || ex Ægypto vocavi filium meum.

|| *Matth. 2. 15.* 2. Vocaverunt eos, ſic abierunt à facie eorum: Baalim immolabant, & ſimulacris ſacrificabant.

3. Et ego quaſi nutricius Ephraim, portabam eos in brachiis meis, & neſcierunt quòd curarem eos.

4. In funiculis Adam traham eos, in vinculis charitatis, & ero eis quaſi exaltans jugum ſuper maxillas eorum, & declinavi ad eum ut veſceretur.

5. Non revertetur in terram Ægypti, & Aſſur ipſe rex ejus: quoniam noluerunt converti.

6. Cœpit gladius in civitatibus ejus, & conſumet electos ejus, & comedet capita eorum.

7. Et populus meus pendebit ad reditum meum: jugum autem imponetur eis ſimul, quod non auferetur.

8. Quomodo dabo te Ephraim, protegam te Iſrael? || Quomodo dabo te ſicut Adama, ponam te ut Seboim? Converſum eſt in me cor meum, pariter conturbata eſt pœnitudo mea. || *Gen. 19. 24.*

9. Non faciam furorem iræ meæ, non convertar ut diſperdam Ephraim: quoniam Deus ego, & non homo: in medio tui Sanctus, & non ingrediar civitatem.

10. Poſt Dominum ambulabunt, quaſi leo rugiet: quia ipſe rugiet, & formidabunt filii maris.

11. Et avolabunt quaſi avis ex Ægypto, & quaſi columba de terra Aſſyriorum, & collocabo eos in domibus ſuis, dicit Dominus.

12. Circumdedit me in negatione Ephraim, & in dolo domus Iſrael: Judas autem teſtis deſcendit cum Deo, & cum ſanctis fidelis.

Digitized by Google

CAPUT XII.

Vanè fidit Iſrael in Ægypto, ut ab Aſſur liberetur: ſed tam ipſi quàm Juda reddet Dominus juxta merita ipſorum, qui immemores beneficiorum Jacob patriarchæ præſtitorum, declinaverunt in avaritiam: quibus tamen pacem offert: carpens potiſſimùm idololatriam Galaad.

1. EPhraim paſcit ventum, & ſequitur æſtum: tota die mendacium, vaſtitatem multiplicat, & fœdus cum Aſſyriis iniit, & oleum in Ægyptum ferebat.

2. Judicium ergo Domini cum Juda, & viſitatio ſuper Jacob: juxta vias ejus, & juxta adinventiones ejus reddet ei.

|| Gen. 25. 25. & 32. 24.

3. || In utero ſupplantavit fratrem ſuum: & in fortitudine ſua directus eſt cum Angelo.

4. Et invaluit ad angelum, & confortatus eſt: flevit, & rogavit eum: in Bethel invenit eum, & ibi locutus eſt nobiſcum.

5. Et Dominus Deus exercituum, Dominus memoriale ejus.

6. Et tu ad Deum tuum converteris: miſericordiam & judicium cuſtodi, & ſpera in Deo tuo ſemper.

7. Chanaan, in manu ejus ſtatera doloſa, calumniam dilexit.

8. Et dixit Ephraim: Verumtamen dives effectus ſum, inveni idolũ mihi: omnes labores mei non invenient mihi iniquitatem, quam peccavi.

9. Et ego Dominus Deus tuus ex terra Ægypti, adhuc ſedere te faciam in tabernaculis, ſicut in diebus feſtivitatis.

10. Et locutus ſum ſuper prophetas, & ego viſionem multiplicavi, & in manu prophetarum aſſimilatus ſum.

11. Si Galaad idolum, ergo fruſtra erant in Galgal bobus immolantes: nam & altaria eorum quaſi acervi ſuper ſulcos agri.

|| Gen. 28. 2.

12. || Fugit Jacob in regionem Syriæ, & ſervivit Iſrael in uxorem, & in uxorem ſervavit.

|| Exod. 14. 21. & 22.

13. || In propheta autem eduxit Dominus Iſrael de Ægypto, & in propheta ſervatus eſt.

14. Ad iracundiam me provocavit Ephraim in amaritudinibus ſuis, & ſanguis ejus ſuper eum veniet, & opprobrium ejus reſtituet ei Dominus ſuus.

CAPUT XIII.

Abominationes Iſrael oſtendit, propter quas ipſi minatur exitium: Dominus dicit ſe ſolum eſſe Deum & liberatorem, arguens Iſrael ingratitudinis de beneficiis in deſerto acceptis, gravemque ob id vindictam illis comminatur, addens ſe eos de morte liberaturum, devictis morte & inferno.

1. LOquente Ephraim, horror invaſit Iſrael, & deliquit in Baal, & mortuus eſt.

2. Et nunc addiderunt ad peccandum, feceruntque ſibi conflatile de argento ſuo quaſi ſimilitudinem idolorum, factura artificum totum eſt: his ipſi dicunt: Immolate homines vitulos adorantes.

3. Idcircò erunt quaſi nubes matutina, & ſicut ros matutinus præteriens, ſicut pulvis turbine raptus ex area, & ſicut fumus de fumario.

|| Iſai. 43. 11.

4. || Ego autem Dominus Deus tuus ex terra Ægypti, & Deum abſque me neſcies, & ſalvator non eſt præter me.

5. Ego cognovi te in deſerto, in terra ſolitudinis.

6. Juxta paſcua ſua adimpleti ſunt, & ſaturati ſunt, & levaverunt cor ſuum, & obliti ſunt mei.

7. Et ego ero ei quaſi leæna, ſicut pardus in via Aſſyriorum.

8. Occurram eis quaſi urſa raptis catulis, & dirumpam interiora jecoris eorum, & conſumam eos ibi quaſi leo, beſtia agri ſcindet eos.

9. Perditio tua, Iſrael: tantummodò in me auxilium tuum.

10. Ubi eſt rex tuus? maximè nunc ſalvet te in omnibus urbibus tuis, & judices tui, de quibus dixiſti: || Da mihi regem, & principes. || 1. Reg. 8. 5.

11. Dabo tibi regem in furore meo, & auferam in indignatione mea.

12. Colligata eſt iniquitas Ephraim, abſconditum peccatum ejus.

13. Dolores parturientis venient ei: ipſe filius non ſapiens: nunc enim non ſtabit in contritione filiorum.

14. De manu mortis liberabo eos, de morte redimam eos: || ero mors tua, ò mors, morſus tuus ero, inferne: conſolatio abſcondita eſt ab oculis meis. || 1. Cor. 15. 54. Hebr. 2. 14.

15. Quia ipſe inter fratres dividet: || adducet urentem ventum Dominus de deſerto aſcendentem, & ſiccabit venas ejus, & deſolabit fontem ejus, & ipſe diripiet theſaurum omnis vaſis deſiderabilis. || Ezech. 19. 12.

CAPUT XIV.

Perditionem annuntiat Iſraeli, propter ipſius peccata: revocat tamen ad ſe, & converſis plurima bona promittit.

1. PEreat Samaria, quoniam ad amaritudinem concitavit Deum ſuum: in gladio pereant, parvuli eorum elidantur: & fœtæ ejus diſcindantur.

2. ‡ Convertere Iſrael ad Dominum Deum tuum, quoniam corruiſti in iniquitate tua. ‡ FER. 6 QUAT TEMP SEPT.

3. Tollite vobiſcum verba, & convertimini ad Dominum, & dicite ei: Omnem aufer iniquitatem, accipe bonum, & reddemus vitulos * labiorum noſtrorum. * i. Sacrificia laudum.

4. Aſſur non ſalvabit nos, ſuper equum non aſcendemus, nec dicemus ultrà: Dii noſtri opera manuum noſtrarum: quia ejus, qui in te eſt, miſereberis pupilli.

5. Sanabo contritiones eorum, diligam eos ſpontaneè, quia averſus eſt furor meus ab eis.

6. Ero quaſi ros, Iſrael germinabit ſicut lilium, & erumpet radix ejus ut Libani.

7. Ibunt rami ejus, & erit quaſi oliva gloria ejus, & odor ejus ut Libani.

8. Convertentur ſedentes in umbra ejus: vivent tritico, & germinabunt quaſi vinea, memoriale ejus ſicut vinum Libani.

9. Ephraim quid mihi ultrà idola? ego exaudiam, & dirigam eum ego ut abietem virentem: ex me fructus tuus inventus eſt.

10. Quis ſapiens, & intelliget iſta? intelligens, & ſciet hæc? quia rectæ viæ Domini, & juſti ambulabunt in eis: prævaricatores verò corruent in eis.

PROPHETIA JOEL.

JOEL, deſcenſus Dei, *vel, ut vult Hieronymus*, Dominus Deus *exponitur. Hujus prophetiæ liber nullum tempus prænotatum habet. Cenſet verò Hieronymus eum Oſee fuiſſe æqualem, quòd ab Hebræis ipſi ſubjungi ſoleat, etſi paulò aliter apud Græcos bi minores prophetæ digerantur; nempe in hunc modum:* Oſee, Amos, Michæas, Joel, Abdias, Jonas, Nahum, Habacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias. *At Joelem ante Amos docuiſſe ex eo colligitur, quòd in fine primi capitis prædicat ſiccitatem, quam Amos in quarto capite fruſtra eveniſſe conqueritur. Amos autem in diebus Oziæ & Jeroboami prophetaſſe infra patebit ex Scriptura. Unde minùs verè Genebrardus Joelem ſub Ezechia & Manaſſe id munus obiiſſe contendit, eo fortaſſe deceptus, quòd ut Oſee dicta ad decem tribus, ita Joelis ad duas reliquas maximè pertineant, quibus excidium Jeroſolymæ, totiuſque Judææ per Chaldæos prænuntiat; & ſub hoc typo excidium univerſi, & judicium extremum præfigurat.*

CAPUT PRIMUM.

Joel parabola propoſita de eruca, locuſta, brucho, & rubigine, quatuor plagas contra Judam vaticinando, hortatur omnes & potiſſimùm ſacerdotes ad planctum, jejunium & orationem, plangens & ipſe vaſtitatem terræ ſuæ.

1. VERBUM Domini, quod factum eſt ad Joel filium Phatuel.
2. Audite hoc, ſenes, & auribus percipite, omnes habitatores terræ, ſi factum eſt iſtud in diebus veſtris, aut in diebus patrum veſtrorum.

3. Super hoc filiis veſtris narrate, & filii veſtri filiis ſuis, & filii eorum generationi alteræ.

4. Reſiduum erucæ comedit locuſta, & reſiduum locuſtæ comedit bruchus, & reſiduum bruchi comedit rubigo.

5. Expergiſcimini ebrii, & flete, & ululate omnes, qui bibitis vinum in dulcedine: quoniam periit ab ore veſtro.

6. Gens enim aſcendit ſuper terram meam, fortis & innumerabilis: dentes ejus ut .lentes leonis, & molares ejus ut catuli leonis.

7. Poſuit vineam meam in deſertum: & ficum meam decorticavit: nudans ſpoliavit eam, & projecit: albi facti ſunt rami ejus.

8. Plange quaſi virgo accincta ſacco ſuper virum pubertatis ſuæ.

9. Periit ſacrificium & libatio de domo Domini: luxerunt ſacerdotes miniſtri Domini.

10. Depopulata eſt regio, luxit humus, quoniam devaſtatum eſt triticum, confuſum eſt vinum, elanguit oleum.

11. Confuſi ſunt agricolæ, ululaverunt vinitores ſuper frumento, & hordeo, quia periit mcſſis agri.

12. V.rea confuſa eſt, & ficus elanguit: malogranatum, & palma, & malum, & omnia ligna agri ar.uerunt: quia confuſum eſt gaudium à filiis hominum.

13. Accingite vos, & plangite, ſacerdotes, ululate, miniſtri altaris: ingredimini, cubate in ſacco miniſtri Dei mei, quoniam interiit de domo Dei veſtri ſacrificium, & libatio.

14. || Sanctificate jejunium, vocate cœtum, congregate ſenes omnes habitatores || *Infr.* 2. 15.
terræ in domum Dei veſtri, & clamate ad Dominum.

15. A a a, diei. Quia propè eſt dies Domini, & quaſi vaſtitas à potente veniet.

16. Nunquid non coram oculis veſtris alimenta perierunt de domo Dei noſtri, lætitia, & exultatio?

17. Computruerunt jumenta in ſtercore ſuo, demolita ſunt horrea, diſſipatæ ſunt apothecæ, quoniam confuſum eſt triticum.

18. Quid

18. Quid ingemuit animal, mugierunt greges armenti? Quia non eſt paſcua eis: ſed & greges pecorum diſperierunt:
19. Ad te, Domine, clamabo, quia ignis comedit ſpecioſa deſerti, & flamma ſuccendit omnia ligna regionis.
20. Sed & beſtiæ agri, quaſi area ſitiens imbrem, ſuſpexerunt ad te: quoniam exſiccati ſunt fontes aquarum, & ignis devoravit ſpecioſa deſerti.

CAPUT II.

Propheta Judæis crudelitatem hoſtium ſuorum denuntiat, & quàm terribilis erit ipſis dies illa, quapropter ad pœnitentiam eos hortatur, & converſis magnam pollicetur Dominus proſperitatem, ſeque daturum ſpiritum ſuum ſuper omnem carnem, & magna prodigia ante diem Domini magnum & terribilem, eritque ſalvus omnis qui invocaverit Nomen Domini.

1. CAnite tuba in Sion, ululate in monte ſancto meo, conturbentur omnes habitatores terræ: Quia venit dies Domini, quia propè eſt
2. dies tenebrarum, & caliginis, dies nubis, & turbinis, quaſi manè expanſum ſuper montes populus multus & fortis: ſimilis ei non fuit à principio, & poſt eum non erit uſque in annos generationis & generationis.
3. Ante faciem ejus ignis vorans, & poſt eum exurens flamma: quaſi hortus voluptatis terra coram eo, & poſt eum ſolitudo deſerti, neque eſt qui effugiat eum.
4. Quaſi aſpectus equorum, aſpectus eorum, & quaſi equites ſic current.
5. Sicut ſonitus quadrigarum ſuper capita montium exilient, ſicut ſonitus flammæ ignis devorantis ſtipulam, velut populus fortis præparatus ad prælium.
6. A facie ejus cruciabuntur populi, omnes vultus redigentur in ollam.
7. Sicut fortes current, quaſi viri bellatores aſcendent murum, viri in viis ſuis gradientur, & non declinabunt à ſemitis ſuis.
8. Unuſquiſque fratrem ſuum non coarctabit, ſinguli in calle ſuo ambulabunt, ſed & per feneſtras cadent, & non demolientur.
9. Urbem ingredientur, in muro current, domos conſcendent, per feneſtras intrabunt quaſi fur.
10. A facie ejus contremuit terra, moti ſunt cæli: || ſol & luna obtenebrati ſunt, & ſtellæ retraxerunt ſplendorem ſuum.
11. Et Dominus dedit vocem ſuam ante faciem exercitus ſui: quia multa ſunt nimis caſtra ejus, quia fortia & facientia verbum ejus: || magnus enim dies Domini, & terribilis valdè, & quis ſuſtinebit eum?
12. Nunc ergo dicit Dominus: ‡ Convertimini ad me in toto corde veſtro in jejunio, & in fletu, & in planctu.
13. Et ſcindite corda veſtra, & non veſtimenta veſtra, & convertimini ad Dominum Deum veſtrum: || quia benignus & miſericors eſt, patiens & multæ miſericordiæ, & præſtabilis ſuper malitia.

|| Iſa. 13. 10. Ezec. 32. 7. Infr. 3. 15. Matth. 24. 29. Marc. 13. 24. Luc. 21. 25.
|| Jer. 30. 7. Amos 5. 18. Soph. 1. 15.
‡ FER. 4. CINER.
Pſal 85. 5. Joan. 4. 2.

14. || Quis ſcit ſi convertatur, & ignoſcat, & relinquat poſt ſe benedictionem, ſacrificium, & libamen Domino Deo veſtro?
15. Canite tuba in Sion, || ſanctificate jejunium, vocate cœtum,
16. congregate populum, ſanctificate eccleſiam, coadunate ſenes, congregate parvulos, & ſugentes ubera, egrediatur ſponſus de cubili ſuo, & ſponſa de thalamo ſuo.
17. Inter veſtibulum & altare plorabunt ſacerdotes miniſtri Domini, & dicent: Parce, Domine, parce populo tuo, & ne des hæreditatem tuam in opprobrium, ut dominentur eis nationes. Quare dicunt in populis: ubi eſt Deus eorum?
18. Zelatus eſt Dominus terram ſuam, & pepercit populo ſuo:
19. Et reſpondit Dominus, & dixit populo ſuo: Ecce ego mittam vobis frumentum, & vinum, & oleum, & replebimini eis, & non dabo vos ultrà opprobrium in Gentibus.
20. Et eum, qui ab Aquilone eſt, procul faciam à vobis, & expellam eum in terram inviam, & deſertam, faciem ejus contra mare Orientale, & extremum ejus ad mare noviſſimum, & aſcendet fœtor ejus, & aſcendet putredo ejus, quia ſuperbè egit.
21. Noli timere, terra, exulta & lætare: quoniam magnificavit Dominus ut faceret.
22. Nolite timere animalia regionis; quia germinaverunt ſpecioſa deſerti, quia lignum attulit fructum ſuum, ficus, & vinea dederunt virtutem ſuam.
23. ‡ Et, filii Sion, exultate, & lætamini in Domino Deo veſtro, quia dedit vobis doctorem juſtitiæ, & deſcendere faciet ad vos imbrem matutinum & ſerotinum, ſicut in principio.
24. Et implebuntur areæ frumento, & redundabunt torcularia vino, & oleo.
25. Et reddam vobis annos, quos comedit locuſta, bruchus, & rubigo, & eruca: fortitudo mea magna, quam miſi in vos.
26. Et comedetis veſcentes, & ſaturabimini, & laudabitis nomen Domini Dei veſtri, qui fecit mirabilia vobiſcum, & non confundetur populus meus in ſempiternum.
27. Et ſcietis quia in medio Iſrael ego ſum: & ego Dominus Deus veſter, & non eſt ampliùs: & non confundetur populus meus in æternum.
28. Et erit poſt hæc ‡: || Effundam ſpiritum meum ſuper omnem carnem, & prophetabunt filii veſtri, & filiæ veſtræ, ſenes veſtri ſomnia ſomniabunt, & juvenes veſtri viſiones videbunt.
29. Sed & ſuper ſervos meos, & ancillas in diebus illis effundam ſpiritum meum.
30. Et dabo prodigia in cælo, & in terra, ſanguinem, & ignem, & vaporem fumi.
31. || Sol convertetur in tenebras, & lu-

|| Jon. 3. 9.
|| Sup. 1. 14.
‡ FER. 6. QUAT. TEMP. PENTEC.
‡ SABB. QUAT. TEMP. PENTEC. EPIST. 1.
|| Iſaiæ 44. 3. Act. 2. 17.
|| Sup. 2. 10. Matth. 24. 29. Luc. 21. 25. Act. 2. 20.

na in ſanguinem, antequam veniat dies Domini magnus, & horribilis.

|| Rom. 10. 13.
32. Et erit: || omnis qui invocaverit nomen Domini, ſalvus erit: quia in monte Sion, & in Jeruſalem erit ſalvatio, ſicut dixit Dominus, & in reſiduis, quos Dominus vocaverit.

CAPUT III.

Minatur Dominus afflictionem magnam Gentibus, quæ populum ſuum afflixerunt; ſeque omnes in valle Joſaphat judicaturum: fons de domo Domini egredietur, & Judæa in æternum inhabitabitur, ſanguine ipſius emundato.

1. Quia ecce in diebus illis, & in tempore illo, cùm convertero captivitatem Juda & Jeruſalem:

2. Congregabo omnes Gentes, & deducam eas in vallem Joſaphat: & diſceptabo cum eis ibi ſuper populo meo, & hæreditate mea Iſrael, quos diſperſerunt in nationibus, & terram meam diviſerunt.

3. Et ſuper populum meum miſerunt ſortem: & poſuerunt puerum in proſtibulo, & puellam vendiderunt pro vino ut biberent.

4. Verùm quid mihi & vobis Tyrus, & Sidon, & omnis terminus Palæſthinorum, nunquid ultionem vos reddetis mihi? & ſi ulciſcimini vos contra me, citò velociter reddam viciſſitudinem vobis ſuper caput veſtrum.

5. Argentum enim meum, & aurum tuliſtis: & deſidarabilia mea, & pulcherrima intuliſtis in delubra veſtra.

6. Et filios Juda, & filios Jeruſalem vendidiſtis filiis Græcorum, ut longè faceretis eos de finibus ſuis.

7. Ecce ego ſuſcitabo eos de loco, in quo vendidiſtis eos: & convertam retributionem veſtram in caput veſtrum.

8. Et vendam filios veſtros, & filias veſtras in manibus filiorum Juda, & venundabunt eos Sabæis genti longinquæ, quia Dominus locutus eſt.

9. Clamate hoc in Gentibus, ſanctificate bellum, ſuſcitate robuſtos: accedant, aſcendant omnes viri bellatores.

10. Concidite aratra veſtra in gladios, & ligones veſtros in lanceas. Infirmus dicat: Quia fortis ego ſum.

11. Erumpite, & venite omnes gentes de circuitu, & congregamini; ibi occumbere faciet Dominus robuſtos tuos.

12. Conſurgant, & aſcendant Gentes in vallem Joſaphat: quia ibi ſedebo ut judicem omnes gentes in circuitu.

13. || Mittite falces, quoniam maturavit meſſis: venite, & deſcendite, quia plenum eſt torcular, exuberant torcularia: quia multiplicata eſt malitia eorum. || Apoc. 14. 15.

14. Populi populi in valle conciſionis: quia juxtà eſt dies Domini in valle conciſionis.

15. || Sol & luna obtenebrati ſunt, & ſtellæ retraxerunt ſplendorem ſuum. || Sup. 2. 10. & 31.

16. || Et Dominus de Sion rugiet, & de Jeruſalem dabit vocem ſuam: & movebuntur cæli, & terra: & Dominus ſpes populi ſui, & fortitudo filiorum Iſrael. || Jer. 25. 30. Amos 1. 2.

17. Et ſcietis quia ego Dominus Deus veſter habitans in Sion monte ſancto meo: & erit Jeruſalem ſancta, & alieni non tranſibunt per eam ampliùs.

18. || Et erit in die illa: ſtillabunt montes dulcedinem, & colles fluent lacte: & per omnes rivos Juda ibunt aquæ: & fons de domo Domini egredietur, & irrigabit torrentem ſpinarum. || Amos 9. 13.

19. Ægyptus in deſolationem erit, & Idumæa in deſertum perditionis: pro eò quòd iniquè egerint in filios Juda, & effuderint ſanguinem innocentem in terra ſua.

20. Et Judæa in æternum habitabitur, & Jeruſalem in generationem & generationem.

21. Et mundabo ſanguinem eorum, quem non mundaveram: & Dominus commorabitur in Sion.

PRO-

PROPHETIA AMOS.

AMOS, populus avulſus *latinè dicitur hoc nomine, Iſraelitici populi, qualis his temporibus erat, typum gerens. Is inter pecuarios Thecuanos in Judæa fuit. Ad propheticum munus in regno Iſrael obeundum miſſum ſe teſtatur biennio ante terræ motum, quem circa annum Oziæ regis 23. (Ann. M. 3216. ante æram Chriſti 788.) factum rectè fortaſſis arbitrantur Judæi; in eo tamen lapſi quòd eumdem referunt ad annum, quo lepra percuſſus eſt Ozias ille: etſi eos ſecutus, idem tribus locis referat Hieronymus. Nam lepra percuſſus eſt Ozias jam ſenex, cùm officium ſacerdotale uſurpare voluit, quo tempore judicabat* populum terræ *filius ejus Joathan. Nativitatem verò Joathami quinquennio integro præceſſit mors Jeroboami, ſub quo tamen eum terræ motum eveniſſe affirmat noſter Propheta.*

Probatur id ex hiſtoria Regum. Ozias, qui & Azarias anno vitæ 16. regnum iniit, ac per 52. obtinuit; atque ita anno 68. natus, mortuus eſt. Filius verò ejus Joathan, annorum 25. erat, cùm regnare cœpit. Ergo anno 43. patris natus eſt. At Jeroboam mortuus eſt anno 38. Oziæ ergo toto quinquennio præcedit ejus mors nativitatem Joathami. Vide 4. Reg. 15. & 2. Paral. 26. & 27.

CAPUT PRIMUM.

Tempus prophetiæ Amos: ultio Domini in Damaſcum, Philiſthæos, Tyrum, Idumæam, & Filios Ammon, quos ſuper quatuor ſceleribus non convertet.

1. VERBA Amos, qui fuit in paſtoribus de Thecue: quæ vidit ſuper Iſrael in diebus Oziæ regis Juda, & in diebus Jeroboam filii Joas regis Iſrael ‖ ante duos annos * terræmotus.

‖ *Zach.* 14. 5.
* Vide titul. libri.
‖ *Jerem.* 25. 30. *Joel.* 3. 16.

2. Et dixit: ‖ Dominus de Sion rugiet, & de Jeruſalem dabit vocem ſuam: & luxerunt ſpecioſa paſtorum, & exſiccatus eſt vertex Carmeli.

3. Hæc dicit Dominus: Super tribus ſceleribus Damaſci, & ſuper quatuor non convertam eum: eò quòd trituraverint in plauſtris ferreis Galaad.

4. Et mittam ignem in domum Azael, & devorabit domos Benadad.

5. Et conteram vectem Damaſci *: & diſperdam habitatorem de campo idoli, & tenentem ſceptrum de domo voluptatis: & transferetur populus Syriæ Cyrenen, dicit Dominus.

* Quod factum eſt per *Theglathphalaſar*, qui Reſinem Damaſci regem occidit. Atque ita regnum illud in *Rezone* ceptum. (3. *Reg.* 9. 23.) In *Reſine* finitum eſt. (4. *Reg.* 16. 8.) per decem generationes continuatum. *Joſeph. Antiq.* 7. c. 6.

6. Hæc dicit Dominus: Super tribus ſceleribus Gazæ, & ſuper quatuor non convertam eum: eò quod tranſtulerit captivitatem perfectam, ut concluderent eam in Idumæa.

7. Et mittam ignem in murum Gazæ, & devorabit ædes ejus.

8. & diſperdam habitatorem de Azoto, & tenentem ſceptrum de Aſcalone: & convertam manum meam ſuper Accaron, & peribunt reliqui Philiſthinorum, dicit Dominus Deus.

9. Hæc dicit Dominus: Super tribus ſceleribus Tyri, & ſuper quatuor non convertam eum: eò quòd concluſerint captivitatem perfectam in Idumæa, & non ſint recordati fœderis fratrum.

10. Et mittam ignem in murum Tyri, & devorabit ædes ejus.

11. Hæc dicit Dominus: Super tribus ſceleribus Edom, & ſuper quatuor non convertam eum: eò quòd perſecutus ſit in gladio fratrem ſuum, & violaverit miſericordiam ejus, & tenuerit ultrà furorem ſuum, & indignationem ſuam ſervaverit uſque in finem.

12. Mittam ignem in Theman: & devorabit ædes Boſræ.

13. Hæc dicit Dominus: Super tribus ſceleribus filiorum Ammon, & ſuper quatuor non convertam eum: eò quòd diſſecuerit

præ-

prægnantes Galaad ad dilatandum terminum ſuum.

14. Et ſuccendam ignem in muro Rabba: & devorabit ædes ejus in ululatu in die belli, & in turbine in die commotionis.

15. Et ibit Melchom in captivitatem, ipſe, & principes ejus ſimul, dicit Dominus.

CAPUT II.

Ultio Domini in Moab, Judam & Iſraelem, hiſque minatur interitum, quem effugere non poterunt: quia acceptis beneficiis ſemper fuerunt ingrati, Deique legem abjecerunt.

1. HÆc dicit Dominus: Super tribus ſceleribus Moab, & ſuper quatuor non convertam eum: eò quòd incenderit oſſa regis * Idumææ uſque ad cinerem.

* i. Primogeniti ejus qui regnaturus erat poſt eum. 4. Reg. 3. 27

2. Et mittam ignem in Moab, & devorabit ædes Carioth: & morietur in ſonitu Moab, in clangore tubæ:

3. & diſperdam judicem de medio ejus, & omnes principes ejus interficiam cum eo, dicit Dominus.

4. Hæc dicit Dominus: Super tribus ſceleribus Juda, & ſuper quatuor non convertam eum: eò quòd abjecerit legem Domini, & mandata ejus non cuſtodierit: deceperunt enim eos idola ſua, poſt quæ abierant patres eorum.

5. Et mittam ignem in Juda, & devorabit ædes Jeruſalem.

6. Hæc dicit Dominus: Super tribus ſceleribus Iſrael, & ſuper quatuor non convertam eum: pro eo quòd vendiderit pro argento juſtum, & pauperem pro calceamentis.

7. Qui conterunt ſuper pulverem terræ capita pauperum, & viam humilium declinant, & filius ac pater ejus ierunt ad puellam, ut violarent nomen ſanctum meum.

8. Et ſuper veſtimentis pignoratis accubuerunt juxta omne altare: & vinum damnatorum bibebant in domo Dei ſui.

|| Num. 21. 24. Deut. 2. 24.

9. || Ego autem exterminavi Amorrhæum à facie eorum: cujus altitudo, cedrorum altitudo ejus, & fortis ipſe quaſi quercus: & contrivi fructum ejus deſuper, & radices ejus ſubter.

|| Exod. 14. 21. Deut. 8. 2.

10. || Ego ſum, qui aſcendere vos feci de terra Ægypti, & duxi vos in deſerto quadraginta annis ut poſſideretis terram Amorrhæi.

11. Et ſuſcitavi de filiis veſtris in prophetas, & de juvenibus veſtris nazaræos: nunquid non ita eſt filii Iſrael dicit Dominus?

12. Et propinabitis nazaræis vinum: & prophetis mandabitis, dicentes: Ne prophetetis.

13. Ecce ego ſtridebo ſubter vos, ſicut ſtridet plauſtrum onuſtum fœno.

14. Et peribit fuga à veloce, & fortis non obtinebit virtutem ſuam, & robuſtus non ſalvabit animam ſuam:

15. & tenens arcum non ſtabit, & velox pedibus ſuis non ſalvabitur, & aſcenſor equi non ſalvabit animam ſuam:

16. & robuſtus corde inter fortes nudus fugiet in illa die, dicit Dominus.

CAPUT III.

Domum Iſrael populum olim unicè electum arguit variorum ſcelerum: ex quibus paucos dicit ſervandos in ſuperventura afflictione, quam ipſis comminatur.

1. AUdite verbum, quod locutus eſt Dominus ſuper vos, filii Iſrael: ſuper omnem cognationem, quam eduxi de terra Ægypti, dicens:

2. Tantummodò vos cognovi ex omnibus cognationibus terræ: idcircò viſitabo ſuper vos omnes iniquitates veſtras.

3. Nunquid ambulabunt duo pariter, niſi convenerit eis?

4. Nunquid rugiet leo in ſaltu, niſi habuerit prædam? nunquid dabit catulus leonis vocem de cubili ſuo, niſi aliquid apprehenderit?

5. Nunquid cadet avis in laqueum terræ abſque aucupe? nunquid auferetur laqueus de terra antequam quid ceperit?

6. Si clanget tuba in civitate, & populus non expaveſcet? ſi erit malum in civitate, quod Dominus non fecerit?

7. Quia non facit Dominus Deus verbum, niſi revelaverit ſecretum ſuum ad ſervos ſuos prophetas.

8. Leo rugiet, quis non timebit? Dominus Deus locutus eſt, quis non prophetabit?

9. Auditum facite in ædibus Azoti, & in ædibus terræ Ægypti; & dicite: Congregamini ſuper montes Samariæ, & videte inſanias multas in medio ejus, & calumniam patientes in penetralibus ejus.

10. Et neſcierunt facere rectum, dicit Dominus, theſaurizantes iniquitatem, & rapinas in ædibus ſuis.

11. Propterea hæc dicit Dominus Deus: Tribulabitur, & circuietur terra: & detrahetur ex te fortitudo tua, & diripientur ſedes tuæ.

12. Hæc dicit Dominus: Quomodo ſi eruat paſtor de ore leonis duo crura, aut extremum auriculæ: ſic eruentur filii Iſrael, qui habitant in Samaria in plaga lectuli, & in Damaſci grabato.

13. Audite, & conteſtamini in domo Jacob, dicit Dominus Deus exercituum:

14. quia in die cùm viſitare cœpero prævaricationes Iſrael, ſuper eum viſitabo, & ſuper altaria Bethel: & amputabuntur cornua altaris, & cadent in terram.

15. Et percutiam domum hiemalem cum domo æſtiva; & peribunt domus eburneæ, & diſſipabuntur ædes multæ, dicit Dominus.

CAPUT IV.

Invehitur ſub typo vaccarum pinguium in iniquos primates Samariæ, ipſorum ſubſannans idololatriam: & quia filii Iſrael variis flagellis à peccatis ſuis revocari non potuerunt, minatur eis Dominus ſimilia his quæ priùs paſſi fuerant; hortando ut ad Deum omnipotentem convertantur.

1. AUdite verbum hoc vaccæ pingues, quæ eſtis in monte Samariæ: quæ

calu-

calumniam facitis egenis, & confringitis pauperes: quæ dicitis dominis veſtris: Afferte, & bibemus.

2. Juravit Dominus Deus in Sancto ſuo: quia ecce dies venient ſuper vos, & levabunt vos in contis, & reliquias veſtras in ollis ferventibus.

3. Et per aperturas exibitis altera contra alteram, & projiciemini in Armon, dicit Dominus.

4. Venite ad Bethel, & impiè agite: ad Galgalam, & multiplicate prævaricationem: & afferte manè victimas veſtras, tribus diebus decimas veſtras.

5. Et ſacrificate de fermentato laudem: & vocate voluntarias oblationes, & annuntiate: ſic enim voluiſtis filii Iſrael, dicit Dominus Deus.

6. Unde & ego dedi vobis ſtuporem dentium in cunctis urbibus veſtris, & indigentiam panum in omnibus locis veſtris: & non eſt reverſi ad me, dicit Dominus.

7. Ego quoque prohibui à vobis imbrem, cùm adhuc tres menſes ſupereſſent uſque ad meſſem: & plui ſuper unam civitatem, & ſuper alteram civitatem non plui: pars una compluta eſt; & pars, ſuper quam non plui, aruit.

8. Et venerunt duæ & tres civitates ad unam civitatem ut biberent aquam, & non ſunt ſatiatæ: & non rediſtis ad me, dicit Dominus.

|| Agg. 2. 18. 9. || Percuſſi vos in vento urente, & in aurugine, multitudinem hortorum veſtrorum, & vinearum veſtrarum: oliveta veſtra, & ficeta veſtra comedit eruca: & non rediſtis ad me, dicit Dominus.

10. Miſi in vos mortem in via Ægypti, percuſſi in gladio juvenes veſtros uſque ad captivitatem equorum veſtrorum: & aſcendere feci putredinem caſtrorum veſtrorum in nares veſtras: & non rediſtis ad me, dicit Dominus.

|| Gen. 19. 24. 11. Subverti vos, || ſicut ſubvertit Deus Sodomam, & Gomorrham, & facti eſtis quaſi torris raptus ab incendio: & non rediſtis ad me, dicit Dominus.

12. Quapropter hæc faciam tibi Iſrael: poſtquam autem hæc fecero tibi, præparare in occurſum Dei tui Iſrael.

13. Quia ecce formans montes, & creans ventum, & annuntians homini eloquium ſuum, faciens matutinam nebulam, & gradiens ſuper excelſa terræ: Dominus Deus exercituum nomen ejus.

CAPUT V.

Luget caſum Iſraelis Propheta, revocans eos ad quærendum Dominum, ut ita poſſint evadere afflictiones ſuis peccatis debitas, propter quas ubique planctus erit: odit Dominus feſtivitates ac ſacrificia eorum, quibus propter idololatriam minatur captivitatem.

1. AUdite verbum iſtud, quod ego levo ſuper vos planctum. Domus Iſrael cecidit, & non adjiciet ut reſurgat.

2. Virgo Iſrael projecta eſt in terram ſuam, non eſt qui ſuſcitet eam.

3. Quia hæc dicit Dominus Deus: Urbs, de qua egrediebantur mille, relinquentur in ea centum: & de qua egrediebantur centum relinquentur in ea decem in domo Iſrael.

4. Quia hæc dicit Dominus domui Iſrael: Quærite me, & vivetis.

5. Et nolite quærere Bethel, & in Galgalam nolite intrare, & in Berſabee non tranſibitis: quia Galgala captiva ducetur, & Bethel erit inutilis.

6. Quærite Dominum, & vivite: ne fortè comburatur ut ignis domus Joſeph, & devorabit, & non erit qui extinguat Bethel.

7. Qui convertitis in abſinthium judicium, & juſtitiam in terra relinquitis.

8. Facientem Arcturum, & Orionem, & convertentem in manè tenebras, & diem in noctem mutantem: || qui vocat aquas maris, & effudit eas ſuper faciem terræ: Dominus nomen eſt ejus. || Infr. 9. 6.

9. Qui ſubridet vaſtitatem ſuper robuſtum, & depopulationem ſuper potentem affert.

10. Odio habuerunt corripientem in porta: & loquentem perfectè abominati ſunt.

11. Idcircò, pro eo quòd diripiebatis pauperem, & prædam electam tollebatis ab eo: || domos quadro lapide ædificabitis, & non habitabitis in eis: vineas plantabitis amantiſſimas, & non bibetis vinum earum. || Soph. 1. 13.

12. Quia cognovi multa ſcelera veſtra, & fortia peccata veſtra: hoſtes juſti accipientes munus, & pauperes deprimentes in porta.

13. Ideò prudens in tempore illo tacebit, quia tempus malum eſt.

14. Quærite bonum, & non malum, ut vivatis, & erit Dominus Deus exercituum vobiſcum, ſicut dixiſtis.

15. || Odite malum, & diligite bonum, & conſtituite in porta judicium: ſi fortè miſereatur Dominus Deus exercituum reliquiis Joſeph. || Pſal. 96. 10. Rom. 12. 9.

16. Propterea hæc dicit Dominus Deus exercituum dominator, in omnibus plateis planctus: & in cunctis, quæ foris ſunt, dicetur væ væ: & vocabunt agricolam ad luctum, & ad planctum eos, qui ſciunt plangere.

17. Et in omnibus vineis erit planctus: quia pertranſibo in medio tui, dicit Dominus.

18. || Væ deſiderantibus diem Domini: ad quid eam vobis? dies Domini iſta, tenebræ, & non lux. || Jere. 30. 7. Joel. 2. 11. Soph. 1. 15.

19. Quomodo ſi fugiat vir à facie leonis, & occurrat ei urſus: & ingrediatur domum, & innitatur manu ſua ſuper parietem, & mordeat eum coluber.

20. Nunquid non tenebræ dies Domini, & non lux: & caligo, & non ſplendor in ea?

21. || Odi, & projeci feſtivitates veſtras: & non capiam odorem cœtuum veſtrorum. || Iſaiæ 1. 11. Jere 6. 20. Malach. 1. 12.

22. Quòd ſi obtuleritis mihi holocautomata, & munera veſtra, non ſuſcipiam:

& vo-

& vota pinguium veſtrorum non reſpiciam.

23. Aufer à me tumultum carminum tuorum: & cantica lyræ tuæ non audiam.

24. Et revelabitur quaſi aqua judicium, & juſtitia quaſi torrens fortis.

|| Act. 7. 41. 25. || Nunquid hoſtias & ſacrificium obtuliſtis mihi in deſerto quadraginta annis, domus Iſrael?

26. Et portaſtis tabernaculum Moloch veſtro, & imaginem idolorum veſtrorum, ſidus Dei veſtri, quæ feciſtis vobis.

27. Et migrare vos faciam trans Damaſcum, dicit Dominus, Deus exercituum nomen ejus.

CAPUT VI.

Comminatur Dominus ſuperbis, & in deliciis agentibus exitium ac tranſmigrationem, unà cum reliquo populo Iſrael, cujus deteſtatur ſuperbiam.

|| Luc. 6. 24. 1. || VÆ qui opulenti eſtis in Sion, & confiditis in monte Samariæ: optimates capita populorum, ingredientes pompaticè domum Iſrael.

2. Tranſite in Chalane, & videte, & ite inde in Emath magnam: & deſcendite in Geth Palæſthinorum, & ad optima quæque regna horum: ſi latior terminus eorum termino veſtro eſt.

3. Qui ſeparati eſtis in diem malum: & appropinquatis ſolio iniquitatis.

4. Qui dormitis in lectis eburneis, & laſcivitis in ſtratis veſtris: qui comeditis agnum de grege, & vitulos de medio armenti,

5. qui canitis ad vocem pſalterii: ſicut David putaverunt ſe habere vaſa cantici.

6. Bibentes vinum in phialis, & optimo unguento delibuti: & nihil patiebantur ſuper contritione Joſeph.

7. Quapropter nunc migrabunt in capite tranſmigrantium: & auferetur factio laſcivientium.

|| Jerem. 51. 14. 8. || Juravit Dominus Deus in anima ſua, dicit Dominus Deus exercituum? Deteſtor ego ſuperbiam Jacob, & domos ejus odi, & tradam civitatem cum habitatoribus ſuis.

9. Quòd ſi reliqui fuerint decem viri in domo una, & ipſi morientur.

10. Et tollet eum propinquus ſuus, & comburet eum, ut efferat oſſa de domo: & dicet ei, qui in penetralibus domus eſt: Nunquid eſt penes te?

11. Et reſpondebit: Finis eſt. Et dicet ei: Tace, & non recorderis nominis Domini.

12. Quia ecce Dominus mandabit, & percutiet domum majorem ruinis, & domum minorem ſciſſionibus.

13. Nunquid currere queunt in petris equi, aut arari poteſt in bubalis, quoniam convertiſtis in amaritudinem judicium, & fructum juſtitiæ in abſinthium?

14. Qui lætamini in nihilo: qui dicitis: Nunquid non in fortitudine noſtra aſſumpſimus nobis cornua?

15. Ecce enim ſuſcitabo ſuper vos domus Iſrael, dicit Dominus Deus exercituum, gentem: & conteret vos ab introitu Emath, uſque ad torrentem deſerti.

CAPUT VII.

Deprecatur Propheta pœnas quas videt imminere; & Dominus comminatur captivitatem, quam Amos ſub parabola trullæ cæmentarii vaticinatur, adverſante licèt Amaſia ſacerdote Bethel, qui coram rege Iſrael accuſat Amos; ſuadens ipſi Amos ut eat prophetatum in terram Juda: ſed oſtendit ſe factum à Domino prophetam ut ſuper Iſrael prophetaret, qui & Amaſiæ & Iſraeli vaticinatur afflictiones.

1. HÆc oſtendit mihi Dominus Deus: & ecce fictor locuſtæ in principio germinantium ſerotini imbris, & ecce ſerotinus poſt tonſionem regis.

2. Et factum eſt: cùm conſummaſſet comedere herbam terræ, dixi: Domine Deus propitius eſto, obſecro: quis ſuſcitabit Jacob, quia parvulus eſt?

3. Miſertus eſt Dominus ſuper hoc: non erit, dixit Dominus.

4. Hæc oſtendit mihi Dominus Deus: & ecce vocabat judicium ad ignem Dominus Deus: & devoravit abyſſum multam, & comedit ſimul partem.

5. Et dixi: Domine Deus quieſce, obſecro: quis ſuſcitabit Jacob, quia parvulus eſt?

6. Miſertus eſt Dominus ſuper hoc: Sed & iſtud non erit, dixit Dominus Deus.

7. Hæc oſtendit mihi Dominus: & ecce Dominus ſtans ſuper murum litum, & in manu ejus trulla cæmentarii.

8. Et dixit Dominus ad me: Quid tu vides Amos? Et dixi: Trullam cæmentarii. Et dixit Dominus: Ecce ego ponam trullam in medio populi mei Iſrael: non adjiciam ultrà ſuperinducere eum.

9. Et demolientur excelſa idoli, & ſanctificationes Iſrael deſolabuntur, & conſurgam ſuper domum Jeroboam in gladio *.

10. Et miſit Amaſias ſacerdos Bethel ad Jeroboam regem Iſrael, dicens: Rebellavit contra te Amos in medio domus Iſrael: non poterit Terra ſuſtinere univerſos ſermones ejus.

*Quod factum eſt cùm Sellumus Zacharia filium Jeroboami interfecit, (4. Reg. 15. 10.) ann. 15. poſtquam hæc ab Amoſe prædicta fuerant.

11. Hæc enim dicit Amos: in gladio morietur Jeroboam, & Iſrael captivus migrabit de terra ſua:

12. Et dixit Amaſias ad Amos: Qui vides, gradere, fuge in terram Juda: & comede ibi panem, & prophetabis ibi.

13. Et in Bethel non adjicies ultrà ut prophetes: quia ſanctificatio regis eſt, & domus regni eſt.

14. Reſponditque Amos, & dixit ad Amaſiam: Non ſum propheta, & non ſum filius prophetæ: ſed armentarius ego ſum vellicans ſycomoros.

15. Et tulit me Dominus cùm ſequerer gregem: & dixit Dominus ad me: Vade propheta ad populum meum Iſrael.

16. Et nunc audi verbum Domini: Tu dicis: Non prophetabis ſuper Iſrael & non ſtillabis * ſuper domum idoli.

17. Propter hoc hæc dicit Dominus: Uxor tua in civitate fornicabitur: & filii tui & filiæ tuæ in gladio cadent, & humus tua funiculo metietur: & tu in terra polluta † morieris, & Iſrael captivus migrabit de terra ſua.

* *Stillare* Hebræis eſt Prophetam agere. *V. Ezech.* 21. 2. *Mic.* 2. 6. † Aſſyriæ.

CAPUT VIII.

Amos ſub parabola uncini pomorum prophetat finem imminere regni Iſrael, propter pauperum oppreſſiones: acerbitatem verò imminentis calamitatis explicat: ac feſtivitates eorum dicit in luctum convertendas, famemque verbi Dei futuram denuntiat.

1. HÆc oſtendit mihi Dominus Deus: & ecce uncinus pomorum.

2. Et dixit: Quid tu vides Amos? Et dixi: Uncinum pomorum. Et dixit Dominus ad me: Venit finis ſuper populum meum Iſrael: non adjiciam ultrà ut pertranſeam eum.

3. Et ſtridebunt cardines templi in die illa, dicit Dominus Deus: multi morientur: in omni loco projicietur ſilentium.

4. Audite hoc qui conteritis pauperem, & deficere facitis egenos terræ,

5. dicentes: Quando tranſibit menſis, & venumdabimus merces: & ſabbatum, & aperiemus frumentum: ut imminuamus menſuram, & augeamus ſiclum, & ſupponamus ſtateras doloſas,

6. ut poſſideamus in argento egenos & pauperes pro calceamentis, & quiſquilias frumenti vendamus?

7. Juravit Dominus in ſuperbiam Jacob: Si oblitus fuero uſque ad finem omnia opera eorum.

8. Nunquid ſuper iſto non commovebitur Terra, & lugebit omnis habitator ejus: & aſcendet quaſi fluvius univerſus, & ejicietur, & defluet quaſi rivus Ægypti?

9. Et erit in die illa, dicit Dominus Deus: occidet ſol in meridie, & tenebreſcere faciam terram in die luminis:

10. ‖ & convertam feſtivitates veſtras in luctum, & omnia cantica veſtra in planctum: & inducam ſuper omne dorſum veſtrum ſaccum, & ſuper omne caput calvitium: & ponam eam quaſi luctum unigeniti, & noviſſima ejus quaſi diem amarum.

‖ *Tob.* 2. 6. 1. *Mac.* 1. 41.

11. Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & mittam famem in terram: non famem panis, neque ſitim aquæ, ſed audiendi verbum Domini.

12. Et commovebuntur à Mari uſque ad mare, & ab Aquilone uſque ad Orientem: circuibunt quærentes verbum Domini, & non invenient.

13. In die illa deficient virgines pulchræ, & adoleſcentes in ſiti.

14. Qui jurant in delicto Samariæ, & dicunt: Vivit Deus tuus Dan, & vivit via Berſabee: & cadent, & non reſurgent ultrà.

CAPUT IX.

Vaſtaturum ſe dicit Dominus impios, ſic ut nulli pateat effugium; poſtea tamen ſuſcitabit tabernaculum David, & captivitatem filiorum Iſrael convertet; cum magna ipſorum felicitate.

1. VIdi Dominum ſtantem ſuper altare; & dixit: Percute cardinem, & commoveantur ſuperliminaria: avaritia enim in capite omnium, & noviſſimum eorum in gladio interficiam: non erit fuga eis. Fugient, & non ſalvabitur ex eis qui fugerit.

2. ‖ Si deſcenderint uſque ad infernum, inde manus mea educet eos: & ſi aſcenderint uſque in cœlum, inde detraham eos.

‖ *Pſalm.* 138. 8.

3. Et ſi abſconditi fuerint in vertice Carmeli, inde ſcrutans auferam eos: & ſi celaverint ſe ab oculis meis in profundo maris, ibi mandabo ſerpenti, & mordebit eos.

4. Et ſi abierint in captivitatem coram inimicis ſuis, ibi mandabo gladio, & occidet eos: & ‖ ponam oculos meos ſuper eos in malum, & non in bonum.

‖ *Jerem.* 44. 11.

5. Et Dominus Deus exercituum, qui tangit terram, & tabeſcet: & lugebunt omnes habitantes in ea: & aſcendet ſicut rivus omnis, & defluet ſicut fluvius Ægypti.

6. Qui ædificat in cœlo aſcenſionem ſuam, & faſciculum ſuum ſuper terram fundavit: ‖ qui vocat aquas maris, & effundit eas ſuper faciem terræ, Dominus nomen ejus.

‖ *Sup.* 5. 8.

7. Nunquid non ut filii Æthiopum vos eſtis mihi, filii Iſrael, ait Dominus? nunquid non Iſrael aſcendere feci de terra Ægypti: ‖ & Palæſthinos de Cappadocia, & Syros de Cyrene?

‖ *Deut.* 2. 23. *Jerem.* 47. 4.

8. Ecce oculi Domini Dei ſuper regnum peccans, & conteram illud à facie terræ: verumtamen conterens non conteram domum Jacob, dicit Dominus.

9. Ecce enim mandabo ego, & concutiam in omnibus gentibus domum Iſrael, ſicut concutitur triticum in cribro: & non cadet lapillus ſuper terram.

10. In gladio morientur omnes peccatores populi mei: qui dicunt: Non appropinquabit, & non veniet ſuper nos malum.

11. In die illa ‖ ſuſcitabo tabernaculum David, quod cecidit: & reædificabo aperturas murorum ejus, & ea, quæ corruerant, inſtaurabo: & reædificabo illud ſicut in diebus antiquis.

‖ *Act.* 15. 16.

12. Ut poſſideant reliquias Idumææ, & omnes nationes, eò quòd invocatum ſit nomen meum ſuper eos: dicit Dominus faciens hæc.

13. ‡ Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & comprehendet arator meſſorem, & calcator uvæ mittentem ſemen: ‖ & ſtillabunt montes dulcedinem, & omnes colles culti erunt.

‡ FER. 4. QUAT. TEMP. SEPTEMBRIS. ‖ *Joel.* 3. 18.

14. Et convertam captivitatem populi mei Iſrael: & ædificabunt civitates deſertas, & inhabitabunt: & plantabunt vineas, & bibent vinum earum: & facient hortos, & comedent fructus eorum.

15. Et plantabo eos ſuper humum ſuam: & non evellam eos ultrà de terra ſua, quam dedi eis, dicit Dominus Deus tuus.

Digitized by Google

PROPHETIA ABDIÆ.

QUO TEMPORE *ſcripſerit* Abdias, *parum conſtat. Hebræorum quidam hunc eſſe illam regiæ domus diſpenſatorem exiſtimant, qui 3. Reg. 18. centum Prophetas pavit. Hieronymus coævum Oſeæ, Joeli, & Amaſo fecit. Quam ſententiam probare videtur Prophetarum ordo, qui eſt in Hebræis codicibus omnibus. Omnium Prophetarum* numero verborum *breviſſimus eſt, at* gratia myſteriorum *cuivis æqualis, ait Hieronymus.*

Multa ex hujus vaticinio ſumpſere Jeremias cap. 49. & Ezech. cap. 25. quia Idumæa, qualia hic prædicuntur, Sennacheribi temporibus, paſſa eſt iterum per Nabuchodonoſorem. Itaque in re pari, paria uſurpantur verba.

CAPUT UNICUM.

Vaticinatur exitium adverſus Idumæos qui affligebant ac ſubſannabant filios Iſrael: qui tamē reducti dominiū accipient in eos qui ipſos afflixerant.

|| Jer. 49. 14. 1. VISIO Abdiæ, hæc dicit Dominus Deus ad Edom: || Auditum audivimus à Domino, & legatum ad gentes miſit: Surgite, & conſurgamus adverſus eum in prælium.

2. Ecce parvulum dedi te in Gentibus: contemptibilis tu es valde.

3. Superbia cordis tui extulit te, habitantem in ſciſſuris petrarum, exaltantem ſoliū tuum: qui dicis in corde tuo: Quis detrahet me in terram?

4. Si exaltatus fueris ut aquila, & ſi inter ſidera poſueris nidum tuum: inde detraham te, dicit Dominus.

5. Si fures introiſſent ad te, ſi latrones per noctem, quomodo cōticuiſſes? nonne furati eſſent ſufficientia ſibi? ſi vindemiatores introiſſent ad te, numquid ſaltem racemum reliquiſſent tibi?

6. Quomodo ſcrutati ſunt Eſau, inveſtigaverunt abſcondita ejus?

7. Uſque ad terminum emiſerunt te: omnes viri fœderis tui illuſerunt tibi: invaluerunt adverſùm te viri pacis tuæ: qui comedunt tecum, ponent inſidias ſubter te: nō eſt prudentia in eo.

|| Iſaiæ 29. 14. 1.Cor.1.19. 8. || Numquid non in die illa, dicit Dominus, perdam ſapientes de Idumæa, & prudentiam de monte Eſau?

9. Et timebunt fortes tui à Meridie, ut intereat vir de monte Eſau.

|| Gen. 27. 41. 10. || Propter interfectionem, & propter iniquitatem in fratrem tuum Jacob, operiet te confuſio, & peribis in æternum.

11. In die cùm ſtares adverſùs eum, quando capiebant alieni exercitum ejus, & extranei ingrediebantur portas ejus, & ſuper Jeruſalē mittebant ſortem: tu quoque eras quaſi unus ex eis.

12. Et non deſpicies in die fratris tui, in die peregrinationis ejus: & non lætaberis ſuper filios Juda in die perditionis eorum: & non magnificabis os tuum in die anguſtiæ.

13. Neque ingredieris portam populi mei in die ruinæ eorum: neque deſpicies & tu in malis ejus in die vaſtitatis illius: & non emitteris adverſùs exercitum ejus in die vaſtitatis illius.

14. Nec ſtabis in exitibus ut interficias eos qui fugerint: & non concludes reliquos ejus in die tribulationis.

15. Quoniam juxtà eſt dies Domini ſuper omnes Gentes: ſicut feciſti, fiet tibi: retributionem tuam convertet in caput tuum.

16. Quomodo enim bibiſtis ſuper montem ſanctum meum, bibent omnes Gentes jugiter: & bibent, & abſorbebunt, & erunt quaſi non ſint:

17. Et in mōte Siō erit ſalvatio, & erit Sanctus: & poſſidebit domus Jacob eos qui ſe poſſederāt.

18. Et erit domus Jacob ignis, & domus Joſeph flamma, & domus Eſau ſtipula & ſuccendentur in eis, & devorabunt eos: & non erunt reliquię domus Eſau, quia Dominus locutus eſt.

19. Et hæreditabunt hi, qui ad Auſtrum ſunt, montē Eſau, & qui in campeſtribus Philiſthiim, & poſſidebunt regionem Ephraim, & regionem Samariæ: & Beniamin poſſidebit Galaad.

20. Et tranſmigratio exercitus hujus filiorum Iſrael, omnia loca Chananæorum uſque ad Sarephtam: & tranſmigratio Jeruſalem, quæ in Boſphoro eſt, poſſidebit civitates Auſtri.

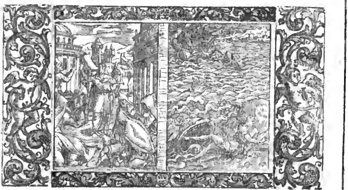
21. Et aſcendent ſalvatores in montem Sion judicare montem Eſau: & erit Domino regnum.

PRO-

PROPHETIA JONÆ.

JONAM *quoque Oſee & Amoſo coævum ex Hebræorum auctoritate ponit Hieronymus, quod ordo librorum atque temporum ratio ſuadere videtur. Rex enim Ninives, de quo hîc agitur, potuit eſſe Phul, quem Sardanapali patrem eſſe putamus, qui poſteà à Manahem vocatus, vivente adhuc Oſea, cùm exercitu venit in terram Iſrael circa annum Mundi 3233. ante æram Chr. 771. ut ad 4. Reg. 15. annotavimus. Miſſus autem Niniven videtur* Jonas, *circa annum Mundi 3197. ante æram Chr. 807. quo celebratum eſt Judæorum Jubilæum 13. & inſignes quoque multi alii prophetæ claruerunt. Verùm antiquior extat ejuſdem Jonæ prophetia, 4. Reg. 14. 25. Nam regnante, ut videtur, Joaſo, cum* Iſraeli *ab Syris oppreſſo* non eſſet qui auxiliaretur: *ab ejus filio Jeroboamo, regnum ex eorum poteſtate vindicandum prædixerat, quod poſteà egregiè præſtitit Jeroboam, ſceptrum adeptus anno M. 3179. ante æram Chriſti 825.*

Erat autem Jonas de Geth-Cepher, *4. Reg. 14. 25.* oppido tribus Zabulon; *Joſue 19. 13.* in Galilæa Gentium, *Iſai. 9. 1. Quod obiter notandum adversùs Phariſæorum illud Joan. 7. 52.* Scrutare Scripturas, & vide quia à Galilæa Propheta non ſurgit. *Solus ex omnibus Prophetis ad gentes miſſus, in quo typus Chriſti fuit, ut etiam in eo quòd tertia die ex ventre ceti vivus emerſit.*

CAPUT PRIMUM.

Jonas à Domino miſſus ut in Ninive prædicaret, Navigio fugit in Tharſis à facie Domini: quo immittente in navim tempeſtatem, jactiſque ſortibus, deprehenſus Jonas in mare mittitur, ceſſatque tempeſtas.

1. ET factum eſt verbum Domini ad Jonam filium Amathi, dicens:
2. Surge, & vade in Niniven civitatem grandem, & prædica in ea: quia aſcendit malitia ejus coram me.

3. Et ſurrexit Jonas ut fugeret in Tharſis à facie Domini, & deſcendit in Joppen, & invenit navem euntem in Tharſis: & dedit naulum ejus, & deſcendit in eam ut iret cum eis in Tharſis à facie Domini.

4. Dominus autem miſit ventum magnum in mare: & facta eſt tempeſtas magna in mari, & navis periclitabatur conteri.

5. Et timuerunt nautæ, & clamaverunt viri ad deum ſuum: & miſerunt vaſa, quæ erant in navi, in mare, ut alleviaretur ab eis: & Jonas deſcendit ad interiora navis, & dormiebat ſopore gravi.

6. Et acceſſit ad eum gubernator, & dixit ei: Quid tu ſopore deprimeris? ſurge, invoca Deum tuum, ſi fortè recogitet Deus de nobis, & non pereamus.

7. Et dixit vir ad collegam ſuum, Venite, & mittamus ſortes, & ſciamus quare hoc malum ſit nobis. Et miſerunt ſortes: & cecidit ſors ſuper Jonam.

8. Et dixerunt ad eum: Indica nobis cujus cauſa malum iſtud ſit nobis: quod eſt opus tuum? quæ terra tua, & quò vadis? vel ex quo populo es tu?

9. Et dixit ad eos: Hebræus ego ſum, & Dominum Deum cœli ego timeo, qui fecit mare & aridam.

10. Et timuerunt viri timore magno, & dixerunt ad eum: Quid hoc feciſti? (cognoverunt enim viri quòd à facie Domini fugeret, quia indicaverat eis.)

11. Et dixerunt ad eum: Quid faciemus tibi, & ceſſabit mare à nobis? quia mare ibat, & intumeſcebat.

12. Et dixit ad eos: Tollite me, & mittite in mare, & ceſſabit mare à vobis: ſcio enim ego quoniam propter me tempeſtas hæc grandis venit ſuper vos.

13. Et remigabant viri ut reverterentur ad aridam, & non valebant: quia mare ibat, & intumeſcebat ſuper eos.

14. Et clamaverunt ad Dominum, & dixerunt: Quæſumus Domine: ne pereamus in anima viri iſtius, & ne des ſuper nos ſanguinem innocentem. quia tu Domine, ſicut voluiſti, feciſti.

15. Et tulerunt Jonam, & miſerunt in mare: & ſtetit mare à fervore ſuo.

16. Et timuerunt viri timore magno Dominum, & immolaverunt hoſtias Domino, & voverunt vota.

CAPUT II.

Jonas à ceto quem Dominus præparaverat abſorptus, fuit in eo tribus diebus & tribus noctibus, cùmque de ventre ejus oraſſet Dominum, ipſius juſſu in aridam evomitur.

|| *Matth. 12. 40. & 16. 4. Lucæ 11. 30.*

1. ET præparavit Dominus piſcem grandem ut deglutiret Jonam: || & erat Jonas in ventre piſcis tribus diebus, & tribus noctibus.

2. Et oravit Jonas ad Dominum Deum ſuum de ventre piſcis.

3. Et dixit:

|| *Pſalm. 119. 1. 1. Cor. 15. 4.*

|| Clamavi de tribulatione mea ad Dominum, & exaudivit me: de ventre inferi clamavi, & exaudiſti vocem meam.

4. Et projeciſti me in profundum in corde maris, & flumen circumdedit me: omnes gurgites tui, & fluctus tui ſuper me tranſierunt.

5. Et ego dixi: Abjectus ſum à conſpectu oculorum tuorum: verumtamen rurſus videbo Templum ſanctum tuum.

|| *Pſalm. 68. 2.*

6. || Circumdederunt me aquæ uſque ad animam: abyſſus vallavit me, pelagus operuit caput meum.

7. Ad extrema montium deſcendi: terræ vectes concluſerunt me in æternum: & ſublevabis de corruptione vitam meam, Domine Deus meus.

8. Cùm anguſtiaretur in me anima mea, Domini recordatus ſum: ut veniat ad te oratio mea ad templum ſanctum tuum.

9. Qui cuſtodiunt vanitates fruſtrà, miſericordiam ſuam derelinquunt.

10. Ego autem in voce laudis immolabo tibi: quæcumque vovi, reddam pro ſalute Domino.

11. Et dixit Dominus piſci: & evomuit Jonam in aridam.

CAPUT III.

Rurſum miſſus Jonas ad Ninivitas prædicit civitatis ſubverſionem: illis autem ad Deum converſis, & magna pœnitentiæ ſigna oſtendentibus, parcit Dominus civitati.

‡ FER. 2. POST DOMIN. PASSION. EPIST. *Item.* SABBATO SANCTO PROPHETIA 10.

1. ET ‡ factum eſt verbum Domini ad Jonam ſecundò, dicens:

2. Surge, & vade in Niniven civitatem magnam: & prædica in ea prædicationem, quam ego loquor ad te.

3. Et ſurrexit Jonas, & abiit in Niniven juxta verbum Domini, & Ninive erat civitas magna itinere trium dierum.

4. Et cœpit Jonas introire in civitatem itinere diei unius: & clamavit, & dixit: Adhuc quadraginta dies, & Ninive ſubvertetur.

|| *Matth. 12. 41. Luc. 11. 32.*

5. || Et crediderunt viri Ninivitæ in Deum: & prædicaverunt jejunium, & veſtiti ſunt ſaccis à majore uſque ad minorem.

6. Et pervenit verbum ad regem Ninive: & ſurrexit de ſolio ſuo, & abjecit veſtimentum ſuum à ſe, & indutus eſt ſacco, & ſedit in cinere.

7. Et clamavit, & dixit in Ninive ex ore regis & principum ejus, dicens: Homines, & jumenta, & boves, & pecora non guſtent quidquam, nec paſcantur, & aquam non bibant.

8. Et operiantur ſaccis homines, & jumenta, & clament ad Dominum in fortitudine, & convertatur vir à via ſua mala, & ab iniquitate, quæ eſt in manibus eorum.

9. || Quis ſcit ſi convertatur, & ignoſcat Deus: & revertatur à furore iræ ſuæ, & non peribimus? || *Jerem. 18. 11. Joel. 2. 14.*

10. Et vidit Deus opera eorum, quia converſi ſunt de via ſua mala: & miſertus eſt Deus ſuper malitiam, quam locutus fuerat ut faceret eis, & non fecit.

CAPUT IV.

Afflictus Jonas quia vaticinium ſuum adversùs Niniven videbat non impleri, mortem optat: verùm à Domino corripitur, qui injuſtam ipſius indignationem convincit, quòd putaret ſe rectè dolere de areſacta hedera, & tamen noluerit Dominus parcere Ninive civitati maximæ, in qua erant plus quàm 120000. eorum qui non peccaverant.

1. ET afflictus eſt Jonas afflictione magna, & iratus eſt:

2. & oravit ad Dominum, & dixit: Obſecro Domine, nunquid non hoc eſt verbum meum, cùm adhuc eſſem in Terra mea? propter hoc præoccupavi ut fugerem in Tharſis: || ſcio enim quia tu Deus clemens, & miſericors es, patiens, & multæ miſerationis, ignoſcens ſuper malitia. || *Pſalm. 85. 5. Joel. 2. 13.*

3. Et nunc Domine tolle quæſo animam meam à me: quia melior eſt mihi mors quam vita.

4. Et dixit Dominus: Putaſne benè iraſceris tu?

5. Et egreſſus eſt Jonas de civitate, & ſedit contra Orientem civitatis: & fecit ſibimet umbraculum ibi, & ſedebat ſubter illud in umbra, donec videret quid accideret civitati.

6. Et præparavit Dominus Deus hederam, & aſcendit ſuper caput Jonæ, ut eſſet umbra ſuper caput ejus, & protegeret eum (laboraverat enim) & lætatus eſt Jonas ſuper hedera, lætitia magna:

7. Et paravit Deus vermem aſcenſu diluculi in craſtinum: & percuſſit hederam, & exaruit.

8. Et cùm ortus fuiſſet ſol, præcepit Dominus vento calido, & urenti: & percuſſit ſol ſuper caput Jonæ, & æſtuabat: & petivit animæ ſuæ ut moreretur, & dixit: Melius eſt mihi mori, quàm vivere.

9. Et dixit Dominus ad Jonam: Putaſne benè iraſceris tu ſuper hederam? Et dixit: Benè iraſcor ego uſque ad mortem.

10. Et dixit Dominus: Tu doles ſuper hederam, in qua non laboraſti, neque feciſti ut creſceret, quæ ſub una nocte nata eſt, & ſub una nocte periit.

11. Et ego non parcam Ninive civitati magnæ, in qua ſunt pluſquam centum viginti millia hominum, qui neſciunt quid ſit inter dexteram & ſiniſtram ſuam, & jumenta multa?

PRO-

PROPHETIA MICHÆÆ.

Michæas præcedentibus Prophetis ætate ſuppar fuit, ac nominatim Iſaiæ, cui ut ſpiritu, ita & ſtylo ſimillimus eſt. Munus ſuum obiit ſub Joatham, qui anno Mundi 3246. regnum auſpicatus, ante æram Chriſti 758. & ſub duobus ſequentibus regibus (ſimul cum Iſaia & Oſee) quorum ultimus Ezechias mortuus eſt anno Mundi 3306. ante æram Chr. 698.

Invehitur autem in idololatriam, & alia inde enata ſcelera, tam duarum, *quàm* decem *tribuum: unde utriſque exeidium & captivitatem, his per Aſſyrios, illis per Chaldæos prænuntiat. Tandem tamen lætum reditum è Babylonia per Cyrum promittit, & lætiorem ex ſervitute peccati, mortis & diaboli per Chriſtum, quem in Bethlehem naſciturum prædicit.*

CAPUT PRIMUM.

Quo tempore Michæas prophetaverit: comminatur Samariæ & Jeruſalem exitium & captivitatem propter idololatriam ipſorum: quos plangit Propheta & ad planctum provocat.

1. Verbum Domini, quod fa-
ctum eſt ad Michæam Mo-
raſthiten, in diebus Joathan,
Achaz, & Ezechiæ, regum
Juda: quod vidit ſuper Sa-
mariam, & Jeruſalem.
|| Deut. 32. 1. Iſai. 1. 2. 2. || Audite populi omnes, & attendat
terra, & plenitudo ejus: & ſit Dominus
Deus vobis in teſtem, Dominus de templo
ſancto ſuo.
|| Iſai. 26. 21. 3. || Quia ecce Dominus egredietur de lo-
co ſuo: & deſcendet, & calcabit ſuper ex-
celſa terræ.
4. Et conſumentur montes ſubtus eum:
& valles ſcindentur ſicut cera à facie ignis,
& ſicut aquæ, quæ decurrunt in præceps.
5. In ſcelere Jacob omne iſtud, & in pec-
catis domus Iſrael. Quod ſcelus Jacob?
nonne Samaria? & quæ excelſa Judæ? non-
ne Jeruſalem?
6. & ponam Samariam quaſi acervum la-
pidum in agro cùm plantatur vinea: & de-
traham in vallem lapides ejus, & funda-
menta ejus revelabo.
7. Et omnia ſculptilia ejus concidentur,
& omnes mercedes ejus comburentur igne,
& omnia idola ejus ponam in perditionem:
quia de mercedibus meretricis congregata
ſunt, & uſque ad mercedem meretricis re-
vertentur.
8. Super hoc plangam, & ululabo: va-
dam ſpoliatus, & nudus: faciam planctum
velut draconum, & luctum quaſi ſtru-
thionum.
9. Quia deſperata eſt plaga ejus, quia ve-
nit uſque ad Judam, tetigit portam popu-
li mei uſque ad Jeruſalem.
10. In Geth nolite annuntiare, lacrymis
ne ploretis, in domo Pulveris pulvere vos
conſpergite.
11. Et tranſite vobis habitatio Pulchra,
confuſa ignominia: non eſt egreſſa quæ ha-
bitat in exitu: planctum Domus vicina ac-
cipiet ex vobis, quæ ſtetit ſibimet.
12. Quia infirmata eſt in bonum, quæ ha-
bitat in amaritudinibus: quia deſcendit ma-
lum à Domino in portam Jeruſalem.
13. Tumultus quadrigæ ſtuporis habitanti
Lachis, principium peccati eſt filiæ Sion,
quia in te inventa ſunt ſcelera Iſrael.
14. Propterea dabit emiſſarios ſuper hæ-
reditatem Geth: domus mendacii in dece-
ptionem regibus Iſrael.
15. Adhuc hæredem adducam tibi: quæ
habitas in Mareſa: uſque ad Odollam ve-
niet gloria Iſrael.
16. Decalvare, & tondere ſuper filios de-
liciarum tuarum: dilata calvitium tuum
ſicut aquila: quoniam captivi ducti ſunt
ex te.

CAPUT II.

Propheta populi ſui multiplicem injuſtitiam, aliaque peccata recenſens, prædicit vindictam & captivitatem ipſi imminere; & ob id lugens, reliquiarum futuram congregationem denuntiat.

1. VÆ qui cogitatis inutile, & operamini malum in cubilibus veſtris: in luce matutina faciunt illud, quoniam contra Deum eſt manus eorum.

2. Et concupierunt agros, & violenter tulerunt, & rapuerunt domos: & calumniabantur virum, & domum ejus; virum, & hæreditatem ejus.

3. Idcirco hæc dicit Dominus: Ecce ego cogito ſuper familiam iſtam malum: unde non auferetis colla veſtra, & non ambulabitis ſuperbi, quoniam tempus peſſimum eſt.

4. In die illa ſumetur ſuper vos parabola, & cantabitur canticum cum ſuavitate, dicentium: Depopulatione vaſtati ſumus: pars populi mei commutata eſt: quomodo recedet à me, cùm revertatur, qui regiones noſtras dividat?

5. Propter hoc non erit tibi mittens funiculum ſortis in cœtu Domini.

6. Ne loquamini loquentes: Non ſtillabit ſuper iſtos, non comprehendet confuſio.

7. Dicit Domus Jacob: Nunquid abbreviatus eſt ſpiritus Domini, aut tales ſunt cogitationes ejus? Nonne verba mea bona ſunt cum eo, qui rectè graditur?

8. Et è contrario populus meus in adverſarium conſurrexit: deſuper tunica pallium ſuſtuliſtis: & eos, qui tranſibant ſimpliciter, convertiſtis in bellum.

9. Mulieres populi mei ejeciſtis de domo deliciarum ſuarum: à parvulis earum tuliſtis laudem meam in perpetuum.

10. Surgite, & ite, quia non habetis hìc requiem: propter immunditiam ejus corrumpetur putredine peſſima.

11. Utinam non eſſem vir habens ſpiritum, & mendacium potiùs loquerer: ſtillabo tibi in vinum, & in ebrietatem: & erit ſuper quem ſtillatur populus iſte.

12. Congregatione congregabo Jacob totum te: in unum conducam reliquias Iſrael, pariter ponam illum quaſi gregem in ovili, quaſi pecus in medio caularum: tumultuabuntur à multitudine hominum.

13. Aſcendet enim pandens iter ante eos: divident, & tranſibunt portam, & ingredientur per eam: & tranſibit rex eorum coram eis, & Dominus in capite eorum.

CAPUT III.

Propter peccata principum, judicum, pſeudoprophetarum ac ſacerdotum populi Iſrael, comminatur Dominus gravem ultionem, & Jeroſolymæ deletionem.

1. ET dixi: Audite principes Jacob, & duces domus Iſrael: Nunquid non veſtrùm eſt ſcire judicium,

2. qui odio habetis bonum, & diligitis malum: qui violenter tollitis pelles eorum deſuper eis, & carnem eorum deſuper oſſibus eorum?

3. Qui comederunt carnem populi mei, & pellem eorum deſuper excoriaverunt: & oſſa eorum confregerunt, & conciderunt ſicut in lebete, & quaſi carnem in medio ollæ.

4. Tunc clamabunt ad Dominum, & non exaudiet eos: & abſcondet faciem ſuam ab eis in tempore illo, ſicut nequiter egerunt in adinventionibus ſuis.

5. Hæc dicit Dominus ſuper prophetas, qui ſeducunt populum meum: qui mordent dentibus ſuis, & prædicant pacem: & ſi quis non dederit in ore eorum quippiam, ſanctificant ſuper eum prælium.

6. Propterea nox vobis pro viſione erit, & tenebræ vobis pro divinatione: & occumbet ſol ſuper prophetas, & obtenebrabitur ſuper eos dies.

7. Et confundentur qui vident viſiones, & confundentur divini: & operient omnes vultus ſuos, quia non eſt reſponſum Dei.

8. Verumtamen ego repletus ſum fortitudine ſpiritus Domini, judicio, & virtute: ut annuntiem Jacob ſcelus ſuum, & Iſrael peccatum ſuum.

9. Audite hoc principes domus Jacob, & judices domus Iſrael: qui abominamini judicium, & omnia recta pervertitis.

10. Qui ædificatis Sion in ſanguinibus, & Jeruſalem in iniquitate.

11. || Principes ejus in muneribus judicabant, & ſacerdotes ejus in mercede docebant, & prophetæ ejus in pecunia divinabant: & ſuper Dominum requieſcebant, dicentes: Nunquid non Dominus in medio noſtrum? non venient ſuper nos mala. || Ezech. 22. 27. Soph. 3. 3.

12. Propter hoc, cauſa veſtri, || Sion quaſi ager arabitur, & Jeruſalem quaſi acervus lapidum erit, & mons templi in excelſa ſilvarum. || Jerem. 26. 18.

CAPUT IV.

Tempore gratiæ, plurimæ nationes accedent ad Eccleſiam & cultum Dei, cum magna ſecuritate: conſolatur Sion quòd de captivitate ſit à Domino redimenda, ut ſe de ſuis inimicis ulciſcatur.

1. ET erit: In noviſſimo dierum erit mons domus Domini præparatus in vertice montium, & ſublimis ſuper colles: & fluent ad eum populi. Iſai. 2. 2.

2. Et properabunt gentes multæ, & dicent: Venite, aſcendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Jacob: & docebit nos de viis ſuis, & ibimus in ſemitis ejus: quia de Sion egredietur lex, & verbum Domini de Jeruſalem.

3. Et judicabit inter populos multos, & corripiet gentes fortes uſque in longinquum: & concident gladios ſuos in vomeres, & haſtas ſuas in ligones: non ſumet gens adversùs gentem gladium: & non diſcent ultrà belligerare.

Digitized by Google

4. Et ſedebit vir ſubtus vitem ſuam, & ſubtus ficum ſuam, & non erit qui deterreat; quia os Domini exercituum locutum eſt.

5. Quia omnes populi ambulabunt unuſquiſque in nomine Dei ſui: nos autem ambulabimus in nomine Domini Dei noſtri in æternum & ultrà.

6. In die illa, dicit Dominus, congregabo claudicantem: & eam, quam ejeceram, colligam; & quam afflixeram:

|| Soph. 3. 19. *|| Dan. 7. 14. Luc. 1. 32.*

7. || Et ponam claudicantem in reliquias: & eam, quæ laboraverat, in gentem robuſtam: || & regnabit Dominus ſuper eos in monte Sion, ex hoc nunc, & uſque in in æternum.

8. Et tu turris gregis nebuloſa filiæ Sion uſque ad te veniet: & veniet poteſtas prima regnum filiæ Jeruſalem.

9. Nunc quare mœrore contraheris? numquid rex non eſt tibi, aut conſiliarius tuus periit, quia comprehendit te dolor ſicut parturientem?

10. Dole, & ſatage filia Sion quaſi parturiens: quia nunc egredieris de civitate, & habitabis in regione, & venies uſque ad Babylonem, ibi liberaberis: ibi redimet te Dominus de manu inimicorum tuorum.

11. Et nunc congregatæ ſunt ſuper te gentes multæ, quæ dicunt: Lapidetur: & aſpiciat in Sion oculus noſter.

12. Ipſi autem non cognoverunt cogitationes Domini, & non intellexerunt conſilium ejus: quia congregavit eos quaſi fœnum areæ.

13. Surge, & tritura, filia Sion: quia cornu tuum ponam ferreum, & ungulas tuas ponam æreas: & comminues populos multos, & interficies Domino rapinas eorum, & fortitudinem eorum Domino univerſæ terræ.

CAPUT V.

Imminens urbis Jeruſalem vaſtatio oſtenditur, & Chriſtus in Bethlehem naſciturus: reliquiæ Iſrael exaltabantur, devictis inimicis, & ablata ab ipſis idololatria.

1. NUnc vaſtaberis filia latronis: obſidionem poſuerunt ſuper nos, in virga percutient maxillam judicis Iſrael.

|| Matth. 2. 6. Joan. 7. 42.

2. || ET TU BETHLEHEM Ephrata parvulus es in millibus Juda: ex te mihi egredietur qui ſit dominator in Iſrael, & egreſſus ejus ab initio, à diebus æternitatis.

3. Propter hoc dabit eos uſque ad tempus, in quo parturiens pariet: & reliquiæ fratrum ejus convertentur ad filios Iſrael.

4. Et ſtabit, & paſcet in fortitudine Domini, in ſublimitate nominis Domini Dei ſui: & convertentur, quia nunc magnificabitur uſque ad terminos terræ.

5. Et erit iſte pax: cùm venerit Aſſyrius in terram noſtram, & quando calcaverit in domibus noſtris: & ſuſcitabimus ſuper eum ſeptem paſtores, & octo primates homines.

6. Et paſcent terram Aſſur in gladio, & terram Nemrod in lanceis ejus: & liberabit ab Aſſur cùm venerit in terram noſtram, & cùm calcaverit in finibus noſtris.

7. Et erunt reliquiæ Jacob in medio populorum multorum quaſi ros à Domino, & quaſi ſtillæ ſuper herbam, quæ non expectat virum, & non præſtolatur filios hominum.

8. Et erunt reliquiæ Jacob in Gentibus in medio populorum multorum, quaſi leo in jumentis ſilvarum, & quaſi catulus leonis in gregibus pecorum: qui cùm tranſierit, & conculcaverit, & ceperit, non eſt qui eruat.

9. Exaltabitur manus tua ſuper hoſtes tuos, & omnes inimici tui interibunt.

10. Et erit in die illa, dicit Dominus: Auferam equos tuos de medio tui, & diſperdam quadrigas tuas.

11. Et perdam civitates terræ tuæ, & deſtruam omnes munitiones tuas, & auferam maleficia de manu tua, & divinationes non erunt in te.

12. Et perire faciam ſculptilia tua, & ſtatuas tuas de medio tui: & non adorabis ultrà opera manuum tuarum.

13. Et evellam lucos tuos de medio tui, & conteram civitates tuas.

14. Et faciam in furore & in indignatione ultionem in omnibus gentibus, quæ non audierunt.

CAPUT VI.

Diſceptat Dominus cum ingratis, recenſens collata illis beneficia; indicans etiam quid ſit bonum, & quid Dominus à populo ſuo requirat: ſed propter injuſtitiam aliaque ſcelera filiorum Iſrael comminatur eis Dominus varias afflictiones.

1. AUdite quæ Dominus loquitur: Surge, contende judicio adversùm montes, & audiant colles vocem tuam.

2. Audiant montes judicium Domini, & fortia fundamenta terræ: quia judicium Domini cum populo ſuo, & cum Iſrael dijudicabitur.

3. || Popule meus, quid feci tibi, aut quid moleſtus fui tibi; reſponde mihi. *|| Jerem. 2. 5.*

4. Quia eduxi te de terra Ægypti, & de domo ſervientium liberavi te: & miſi ante faciem tuam Moyſen, & Aaron, & Mariam;

5. || Popule meus memento quæſo quid cogitaverit Balach rex Moab, & quid reſponderit ei Balaam filius Beor, de Setim uſque ad Galgalam, ut cognoſceres juſtitias Domini. *|| Num. 22. 23.*

6. Quid dignum offeram Domino? curvabo genu Deo excelſo? numquid offeram ei holocautomata, & vitulos anniculos?

7. Nunquid placare poteſt Dominus in millibus arietum, aut in multis millibus hircorum pinguium? nunquid dabo primogenitum meum pro ſcelere meo, fructum ventris mei pro peccato animæ meæ?

8. Indicabo tibi ò homo quid ſit bonum, & quid Dominus requirat à te: || Utique facere judicium, & diligere miſericor- *|| Luc. 7. 9. Matth. 23. 23. Deut. 6. 2. & 10. 12.*

diam, & ſolicitum ambulare cum Deo tuo.

9. Vox Domini ad civitatem clamat, & ſalus erit timentibus nomen tuum: Audite tribus, & quis approbabit illud?

10. Adhuc ignis in domo impii theſauri iniquitatis, & menſura minor iræ plena.

11. Nunquid juſtificabo ſtateram impiam, & ſaccelli pondera doloſa?

12. In quibus divites ejus repleti ſunt iniquitate, & habitantes in ea loquebantur mendacium, & lingua eorum fraudulenta in ore eorum.

13. Et ego ergo cæpi percutere te perditione ſuper peccatis tuis.

14. Tu comedes, & non ſaturaberis: & humiliatio tua in medio tui: & apprehendes, & non ſalvabis: & quos ſalvaveris, in gladium dabo.

|| Deut. 28. 38. Agg. 1. 6. 15. || Tu ſeminabis, & non metes: tu calcabis olivam, & non ungeris oleo: & muſtum, & non bibes vinum.

16. Et cuſtodiſti præcepta Amri, & omne opus domus Achab: & ambulaſti in voluntatibus eorum, ut darem te in perditionem, & habitantes in ea in ſibilum, & opprobrium populi mei portabitis.

CAPUT VII.

Luget Propheta tam paucos eſſe reliquos qui non ſint iniqui: in nullo homine oſtendit eſſe confitendum, ſed in ſolo Deo ſalvatore, qui miſerebitur Sion: & pudefactis inimicis, eam ad ſe reducet, complens factas ad patres promiſſiones.

1. VÆ mihi, quia factus ſum ſicut qui colligit in autumno racemos vindemiæ, non eſt botrus ad comedendum, præcoquas ficus deſideravit anima mea.

2. Periit ſanctus de terra, & rectus in hominibus non eſt: omnes in ſanguine inſidiantur, vir fratrem ſuum ad mortem venatur.

3. Malum manuum ſuarum dicunt bonum: princeps poſtulat, & judex in reddendo eſt: & magnus locutus eſt deſiderium animæ ſuæ, & conturbaverunt eam.

4. Qui optimus in eis eſt, quaſi paliurus: & qui rectus, quaſi ſpina de ſepe. Dies ſpeculationis tuæ, viſitatio tua venit: nunc erit vaſtitas eorum.

5. Nolite credere amico: & nolite confidere in duce: ab ea, quæ dormit in ſinu tuo, cuſtodi clauſtra oris tui.

6. || Quia filius contumeliam facit patri, & filia conſurgit adversùs matrem ſuam, *|| Matth. 10. 21.* nurus adversùs ſocrum ſuam: || & inimici hominis domeſtici ejus. *|| Matth. 10. 36.*

7. Ego autem ad Dominum aſpiciam, expectabo Deum ſalvatorem meum, audiet me Deus meus.

8. Ne læteris inimica mea ſuper me, quia cecidi: conſurgam, cùm ſedero in tenebris, Dominus lux mea eſt.

9. Iram Domini portabo, quoniam peccavi ei, donec cauſam meam judicet, & faciet judicium meum: educet me in lucem, videbo juſtitiam ejus.

10. Et aſpiciet inimica mea, & operietur confuſione, quæ dicit ad me: Ubi eſt Dominus Deus tuus? Oculi mei videbunt in eam: nunc erit in conculcationem ut lutum platearum.

11. Dies, ut ædificentur maceriæ tuæ in die illa longè fiet lex.

12. In die illa & uſque ad te veniet de Aſſur, & uſque ad civitates munitas: & à civitatibus munitis uſque ad flumen; & ad mare de mari, & ad montem de monte.

13. Et terra erit in deſolationem propter habitatores ſuos, & propter fructum cogitationum eorum.

14. ‡ Paſce populum tuum in virga tua, gregem hæreditatis tuæ habitantes ſolos in ſaltu, in medio Carmeli: paſcentur Baſan & Galaad juxta dies antiquos. *‡ SABB. QUAT. TEMP. SEPTEM. EPIST. 2.*

15. Secundùm dies egreſſionis tuæ de terra Ægypti oſtendam ei mirabilia.

16. Videbunt gentes, & confundentur ſuper omni fortitudine ſua: ponent manum ſuper os, aures eorum ſurdæ erunt.

17. Lingent pulverem ſicut ſerpentes, velut reptilia terræ perturbabuntur in ædibus ſuis: Dominum Deum noſtrum formidabunt, & timebunt te.

18. || Quis Deus ſimilis tui, qui auſers iniquitatem, & tranſis peccatum reliquiarum hæreditatis tuæ? non immittet ultrà furorem ſuum, quoniam volens miſericordiam eſt. *|| Jer. 10. 6. Act. 10. 43.*

19. Revertetur, & miſerebitur noſtri: deponet iniquitates noſtras, & projiciet in profundum maris omnia peccata noſtra.

20. Dabis veritatem Jacob, miſericordiam Abraham: quæ juraſti patribus noſtris à diebus antiquis.

PROPHETIA NAHUM.

NAHUM *idem eſt quod* Noe, *ſcilicet* Conſolator. *Cenſent Hebræi eum Manaſſis ſcripſiſſe temporibus. Sub Joathan Nahum vixiſſe, & eum Aſſyriorum ac Ninives ſubverſionem prædixiſſe, quæ poſt* 115. *annos completa eſt, affirmat Joſephus. Cùm ex illo temporis ſpatio colligendum potius fuiſſet eum prophetaviſſe ſub Achazo Joathami filio, qui regnum auſpicatus eſt anno mundi* 3262. *ante Chriſtum* 742. *ut in libris Regum annotavimus. Etenim Ninive ab Nabopolaſſare magni Nabuchodonoſoris patre funditùs everſa eſt, Joſia apud Judæos regnante, anno mundi* 3378. *ante æram Chriſti* 626. *Quod ex Chronologia noſtra clariùs patebit.*

CAPUT PRIMUM.

Zelus Dei adversùs hoſtes ſuos qui patiens eſt & fortitudine magnus, cujus iræ nemo poteſt reſiſtere, & in ſe ſperantium eſt liberator, ſuique populi hoſtes eſt conſumpturus.

1. ONUS Ninive: Liber viſionis Nahum Elceſæi.

2. Deus æmulator, & ulciſcens Dominus: ulciſcens Dominus, & habens furorem: ulciſcens Dominus in hoſtes ſuos, & iraſcens ipſe inimicis ſuis.

3. Dominus patiens, & magnus fortitudine, & mundans non faciet innocentem. Dominus in tempeſtate, & turbine viæ ejus, & nebulæ pulvis pedum ejus.

4. Increpans mare, & exſiccans illud: & omnia flumina ad deſertum deducens. Infirmatus eſt Baſan, & Carmelus: & flos Libani elanguit.

5. Montes commoti ſunt ab eo, & colles deſolati ſunt: & contremuit terra à facie ejus, & orbis, & omnes habitantes in eo.

6. Ante faciem indignationis ejus quis ſtabit? & quis reſiſtet in ira furoris ejus? indignatio ejus effuſa eſt ut ignis: & petræ diſſolutæ ſunt ab eo.

7. Bonus Dominus, & confortans in die tribulationis: & ſciens ſperantes in ſe. ‖ 1.Tim.1.1?

8. Et in diluvio prætereunte, conſummationem faciet loci ejus: & inimicos ejus perſequentur tenebræ.

9. Quid cogitatis contra Dominum? conſummationem ipſe faciet: non conſurget duplex tribulatio.

10. Quia ſicut ſpinæ ſe invicem complectuntur, ſic convivium eorum pariter potantium: conſumentur quaſi ſtipula ariditate plena.

11. Ex te exibit cogitans contra Dominum malitiam: mente pertractans prævaricationem.

12. Hæc dicit Dominus: Si perfecti fuerint: & ita plures, ſic quoque attondentur, & pertranſibit: afflixi te, & non affligam te ultrà.

13. Et nunc conteram virgam ejus de dorſo tuo, & vincula tua diſrumpam.

14. Et præcipiet ſuper te Dominus, non ſeminabitur ex nomine tuo ampliùs: de domo Dei tui interficiam ſculptile, & conflatile, ponam ſepulchrum tuum, quia inhonoratus es.

15. ‖ Ecce ſuper montes pedes evangelizantis, & annuntiantis pacem: celebra Juda feſtivitates tuas, & redde vota tua: quia non adjiciet ultrà ut pertranſeat in te Belial: univerſus interiit. ‖ Iſaiæ 52. 7. Rom. 10. 15.

CAPUT II.

Obſidio Ninive, ejuſque à Chaldæis depopulatio, quia ſuperbè egit contra populum Domini.

1. ASCENDIT qui diſpergat coram te, qui cuſtodiat obſidionem: contemplare viam, conforta lumbos, robora virtutem valdè.

2. Quia reddidit Dominus ſuperbiam Jacob, ſicut ſuperbiam Iſrael: quia vaſtatores

diſſipa-

Digitized by Google

diſſipaverunt eos, & propagines eorum corruperunt.

3. Clypeus fortium ejus ignitus, viri exercitus in coccineis: igneæ habenæ currus in die præparationis ejus, & agitatores conſopiti ſunt.

4. In itineribus conturbati ſunt: quadrigæ colliſæ ſunt in plateis: aſpectus eorum quaſi lampades, quaſi fulgura diſcurrentia.

5. Recordabitur fortium ſuorum, ruent in itineribus ſuis: velociter aſcendent muros ejus, & præparabitur umbraculum.

6. Portæ fluviorum apertæ ſunt, & templum ad ſolum dirutum.

7. Et miles captivus abductus eſt: & ancillæ ejus minabantur gementes ut columbæ, murmurantes in cordibus ſuis.

8. Et Ninive quaſi piſcina aquarum aquæ ejus: ipſi verò fugerunt: ſtate, ſtate, & non eſt qui revertatur.

9. Diripite argentum, diripite aurum: & non eſt finis divitiarum ex omnibus vaſis deſiderabilibus.

10. Diſſipata eſt, & ſciſſa, & dilacerata: & cor tabeſcens, & diſſolutio geniculorum, & defectio in cunctis renibus: & facies omnium eorum ſicut nigredo ollæ.

11. Ubi eſt habituculum leonum, & paſcua catulorum leonum, ad quam ivit leo ut ingrederetur illuc, catulus leonis, & non eſt qui exterreat?

12. Leo cepit ſufficienter catulis ſuis, & necavit leænis ſuis: & implevit præda ſpeluncas ſuas, & cubile ſuum rapina.

13. Ecce ego ad te, dicit Dominus exercituum, & ſuccendam uſque ad fumum quadrigas tuas, & leunculos tuos comedet gladius: & exterminabo de terra prædam tuam, & non

|| Mich. 7. 11. audietur ultrà vox nuntiorum tuorum. ||

CAPUT III.

Ninive urbs ſanguinum ſub nomine adulteræ vaſtanda prædicatur: quod exemplo Alexandriæ à Babyloniis devaſtatæ confirmatur: nec erit qui Ninive condoleat, aut eam conſoletur ſuper ipſius devaſtatione.

Ezech. 24. 9 Hab. 2. 12. 1. VÆ civitas ſanguinum, univerſa mendacii dilaceratione plena: non recedet à te rapina.

2. Vox flagelli, & vox impetus rotæ, & equi frementis, & quadrigæ ferventis, & equitis aſcendentis:

3. & micantis gladii, & fulgurantis haſtæ, & multitudinis interfectæ, & gravis ruinæ: nec eſt finis cadaverum, & corruent in corporibus ſuis.

4. Propter multitudinem fornicationum meretricis ſpecioſæ & gratæ, & habentis maleficia, quæ vendidit gentes in fornicationibus ſuis, & familias in maleficiis ſuis:

5. Ecce ego ad te, dicit Dominus exercituum, & || revelabo pudenda tua in facie tua, & oſtendam Gentibus nuditatem tuam, & regnis ignominiam tuam. || Iſaia 47. 3.

6. Et projiciam ſuper te abominationes, & contumeliis te afficiam, & ponam te in exemplum.

7. Et erit: Omnis, qui viderit te, reſiliet à te, & dicet: Vaſtata eſt Ninive: quis commovebit ſuper te caput? unde quæram conſolatorem tibi?

8. Nunquid melior es Alexandria * populorum, quæ habitat in fluminibus? aquæ in circuitu ejus: cujus divitiæ, mare: aquæ muri ejus.

9. Æthiopia fortitudo ejus, & Ægyptus, & non eſt finis: Aphrica, & Libyes fuerunt in auxilio tuo.

10. Sed & ipſa in tranſmigrationem ducta eſt in captivitatem: parvuli ejus eliſi ſunt in capite omnium viarum, & ſuper inclytos ejus miſerunt ſortem, & omnes optimates ejus confixi ſunt in compedibus.

11. Et tu ergo inebriaberis, & eris deſpecta: & tu quæres auxilium ab inimico.

12. Omnes munitiones tuæ ſicut ficus cum groſſis ſuis: ſi concuſſæ fuerint, cadent in os comedentis.

13. Ecce populus tuus mulieres in medio tui: inimicis tuis adapertione pandentur portæ Terræ tuæ, devorabit ignis vectes tuos.

14. Aquam propter obſidionem hauri tibi, extrue munitiones tuas: intra in lutum, & calca, ſubigens tene laterem.

15. Ibi comedet te ignis: peribis gladio, devorabit te ut bruchus: congregare ut bruchus: multiplicare ut locuſta.

16. Plures feciſti negotiationes tuas quàm ſtellæ ſint cæli: bruchus expanſus eſt, & avolavit.

17. Cuſtodes tui quaſi locuſtæ: & parvuli tui quaſi locuſtæ locuſtarum, quæ conſidunt in ſepibus in die frigoris: ſol ortus eſt, & avolaverunt, & non eſt cognitus locus earum ubi fuerint.

18. Dormitaverunt paſtores tui, rex Aſſur: ſepelientur principes tui: latitavit populus tuus in montibus, & non eſt qui congreget.

19. Non eſt obſcura contritio tua, peſſima eſt plaga tua: omnes qui audierunt auditionem tuam compreſſerunt manum ſuper te: quia ſuper quem non tranſiit malitia tua ſemper?

* Heb. No urbs in Pharodita, ubi poſtea condita Alexandria, cujus nomen [illegible] & *Jere.* 46. 15. per [illegible] poſitū eſt. Hæc autē de bello intelligi debent, quod Sennacherib cum rege Sethone geſſit, in quo ad partes interiores Ægypti penetravit, indeq; captivam multitudinem ſecū eduxit. v. *Iſai.* 20. 4.

Anno M. 3292. Ant. Chr. 712.

Digitized by Google

PROPHETIA HABACUC.

HABACUC, *id eſt*, amplexator *vel* luctator, *ut nos docet Hieronymus in prologo*, quòd nullus, tam audaci voce auſus ſit Deum ad diſceptandum provocare. *Longè poſt Nahum prophetavit, ſi is ille eſt, ut ſentit idem Doctor, cui ſuffragatur Epiphanius, qui ab Angelo raptus laboranti Danieli in lacu leonum ſubvenit. Hanc enim hiſtoriam ſub Evilmerodaco Nabuchodonoſoris magni filio eveniſſe putamus, qui anno demum 3442. ante æram Chriſti vulgarem 562. in regnum ſucceſſit, ut ad Danielem annotavimus. Unde eum putat Hieronymus in Babylonia prophetaſſe. At Hebræi in Seder-Olam, Theodoretus, Epiphanius, & alii multi, id volunt factum ante captivitatem duarum tribuum, cùm jam proximum eſſet ut Chaldæos mitteret Deus in Jeruſalem; unde verſ. 6. ait;* Ecce ego ſuſcitabo, *ſive, ut eſt in Hebr.* Suſcito Chaldæos. *Et verſ. 10. de Nabuchodonoſore loquens,* ipſe de regibus triumphabit. *Ex quibus concludendum videtur, eum circa Joakimi tempora propheticum munus obiiſſe, qui Joakim, à Nabuchodonoſore captus & inſepultus abjectus eſt anno Mundi 3405. ante Chriſti æram 599. ut in Chronologia noſtra videre eſt. Quapropter Jeremiæ æqualem fuiſſe Habacuc neceſſe eſt, eumque jam ſeniorem officium præſtitiſſe Danieli.*

Conqueritur primùm Propheta de ſceleratiſſima Judæorum vita: Deinde everſionem Jeroſolymorum per Chaldæos eventuram prophetat, ac Chaldæorum ipſorum excidium, Judæorum liberationem per Cyrum ſubnectit, totius humani generis per Chriſtum. Ac tandem inſigni oratione pro ignorantiis librum ſuum concludit.

CAPUT PRIMUM.

Miratur Propheta impium proſperari, & prævalere adverſus juſtum: nam adverſùs Judæos ſuſcitat Dominus Chaldæos, qui victoriam non Domino, ſed idolo ſuo tribuunt.

1. ONus, quod vidit Habacuc
propheta.
2. Uſquequò Domine clamabo &
non exaudies? vociferabor ad
te vim patiens, & non ſalvabis?
3. Quare oſtendiſti mihi iniquitatem, &
laborem, videre prædam, & injuſtitiam contra
me? & factum eſt judicium, & contradictio
potentior.
4. Propter hoc lacerata eſt lex, & non
pervenit uſque ad finem judicium: quia impius
prævalet adverſùs juſtum, propterea
egreditur judicium perverſum.
‖ Act. 13. 41. 5. ‖ Aſpicite in gentibus, & videte: admiramini,
& obſtupeſcite: quia opus factum
eſt in diebus veſtris, quod nemo credet
cùm narrabitur.
6. Quia ecce ego ſuſcitabo Chaldæos, gentem
amaram, & velocem, ambulantem ſuper
latitudinem Terræ, ut poſſideat tabernacula
non ſua.
7. Horribilis, & terribilis eſt: ex ſemetipſa
judicium, & onus ejus egredietur.
8. Leviores pardis equi ejus, & velociores
lupis veſpertinis; & diffundentur equites
ejus: equites namque ejus de longè venient,
volabunt quaſi aquila feſtinans ad
comedendum.
9. Omnes ad prædam venient, facies eorum
ventus urens: & congregabit quaſi arenam,
captivitatem.
10. Et ipſe de regibus triumphabit, &
tyranni ridiculi ejus erunt: ipſe ſuper omnem
munitionem ridebit, & comportabit
aggerem, & capiet eam.
11. Tunc mutabitur ſpiritus, & pertranſibit,
& corruet: hæc eſt fortitudo ejus
dei ſui.
12. Nunquid non tu à principio Domine
Deus meus, ſancte meus, & non moriemur?
Domine in judicium poſuiſti eum:
& fortem, ut corriperes, fundaſti eum.
13. Mundi ſunt oculi tui, ne videas ma-

lum, &

lum, & reſpicere ad iniquitatem non poteris. Quare reſpicis ſuper iniqua agentes, & taces devorante impio juſtiorem ſe?

14. Et facies homines quaſi piſces maris, & quaſi reptile non habens principem:

15. Totum in hamo ſublevavit, traxit illud in ſagena ſua, & congregavit in rete ſuum. Super hoc lætabitur & exultabit.

16. Propterea immolabit ſagenæ ſuæ, & ſacrificabit reti ſuo: quia in ipſis incraſſata eſt pars ejus, & cibus ejus electus.

17. Propter hoc ergo expandit ſagenam ſuam & ſemper interficere Gentes non parcet.

CAPUT II.

Prophetæ à Domino reſponſum expectanti præcipitur, ut ſcribat viſionem, ac longanimiter ipſius eventum expectet: deſtructio Babylonis propter multa ipſorum ſcelera deſcribitur, & quòd idola eis non proderunt.

1. SUper cuſtodiam meam ſtabo, & figam gradum ſuper munitionem, & contemplabor, ut videam quid dicatur mihi, & quid reſpondeam ad arguentem me.

2. Et reſpondit mihi Dominus, & dixit: Scribe viſum, & explana eum ſuper tabulas, ut percurrat qui legerit eum.

3. Quia adhuc viſus procul, & apparebit in finem, & non mentietur: ſi moram fecerit, expecta illum: quia veniens veniet, & non tardabit.

4. Ecce qui incredulus eſt, non erit recta anima ejus in ſemetipſo: ‖ juſtus autem in fide ſua vivet.

‖ *Joa.* 3. 36. *Rom.* 1. 17. *Gal.* 3. 11. *Hebr.* 10. 38.

5. Et quomodo vinum potantem decipit: ſic erit vir ſuperbus, & non decorabitur: qui dilatavit quaſi infernus animam ſuam: & ipſe quaſi mors, & non adimpletur: & congregabit ad ſe omnes gentes, & coacervabit ad ſe omnes populos.

6. Nunquid non omnes iſti ſuper eum parabolam ſument, & loquelam ænigmatum ejus: & dicetur: Væ ei, qui multiplicat non ſua? uſquequò & aggravat contra ſe denſum lutum?

7. Nunquid non repentè conſurgent qui mordeant te: & ſuſcitabuntur lacerantes te, & eris in rapinam eis?

8. Quia tu ſpoliaſti gentes multas, ſpoliabunt te omnes, qui reliqui fuerint de populis propter ſanguinem hominis, & iniquitatem terræ civitatis, & omnium habitantium in ea.

9. Væ qui congregat avaritiam malam domui ſuæ, ut ſit in excelſo nidus ejus, & liberari ſe putat de manu mali.

10. Cogitaſti confuſionem domui tuæ, concidiſti populos multos, & peccavit anima tua.

11. Quia lapis de pariete clamabit: & lignum, quod inter juncturas ædificiorum eſt, reſpondebit.

12. ‖ Væ qui ædificat civitatem in ſanguinibus, & præparat urbem in iniquitate:

‖ *Ezec.* 24. 9. *Nahum* 3. 1.

13. Nunquid non hæc ſunt à Domino exercituum? Laborabunt enim populi in multo igne: & gentes in vacuum, & deficient.

14. Quia replebitur Terra, ut cognoſcant gloriam Domini, quaſi aquæ operientes mare.

15. Væ qui potum dat amico ſuo mittens fel ſuum, & inebrians ut aſpiciat nuditatem ejus.

16. Repletus es ignominia pro gloria: bibe tu quoque, & conſopire: circumdabit te calix dexteræ Domini, & vomitus ignominiæ ſuper gloriam tuam.

17. Quia iniquitas Libani operiet te, & vaſtitas animalium deterrebit eos de ſanguinibus hominum, & iniquitate terræ, & civitatis, & omnium habitantium in ea.

18. Quid prodeſt ſculptile, quia ſculpſit illud fictor ſuus, conflatile, & imaginem falſam? quia ſperavit in figmento fictor ejus, ut faceret ſimulacra muta.

19. Væ qui dicit ligno: Expergiſcere; Surge, lapidi tacenti: nunquid ipſe docere poterit? Ecce iſte coopertus eſt auro, & argento: & omnis ſpiritus non eſt in viſceribus ejus.

20. ‖ Dominus autem in templo ſancto ſuo: ſileat à facie ejus omnis Terra.

‖ *Pſal.* 10. 5.

CAPUT III.

I. ORATIO

HABACUC PROPHETÆ PRO IGNORANTIIS.

HÆc oratio, magna ex parte, eſt prophetica; inſtar epici carminis & Pſalterii, id eſt, lyrico more compoſita, ut docet Hieronymus. Unde Septuaginta tranſtulerunt: Oratio cum cantico. *Per ignorantias autem peccata populi & ſua intelligit; qui orationem incarnationis Dominicæ & adventus ejus myſterium, jam antè ſibi capite ſuperiori promiſſum, impediant ut ita à malis omnibus juſti liberentur.*

1. DOMINE audivi auditionem
tuam & timui.
2. Domine opus tuum, in me-
dio annorum vivifica illud.
In medio annorum notum
facies: cùm iratus fueris, miſericordiæ re-
cordaberis.
3. Deus ab Auſtro veniet, & Sanctus de
monte Pharan:
Operuit cælos gloria ejus: & laudis ejus
plena eſt terra.
4. Splendor ejus ut lux erit: cornua in
manibus ejus:
Ibi abſcondita eſt fortitudo ejus: 5. ante
faciem ejus ibit mors.
Et egredietur diabolus ante pedes ejus.
6. Stetit, & menſus eſt terram.
Aſpexit, & diſſolvit Gentes: & contri-
ti ſunt montes ſæculi.
Incurvati ſunt colles mundi, ab itineri-
bus æternitatis ejus.
7. Pro iniquitate vidi tentoria Æthiopiæ,
turbabuntur pelles terræ Madian.
8. Nunquid in fluminibus iratus es Do-
mine? aut in fluminibus furor tuus? vel
in mari indignatio tua?
Qui aſcendes ſuper equos tuos: & qua-
drigæ tuæ ſalvatio.
9. Suſcitans ſuſcitabis arcum tuum, ju-
ramenta tribubus quæ locutus es.
Fluvios ſcindes terræ: 10. viderunt te, & do-
luerunt montes: gurges aquarum tranſiit.
Dedit abyſſus vocem ſuam: altitudo ma-
nus ſuas levavit.
11. Sol, & luna ſteterunt in habitaculo
ſuo, in luce ſagittarum tuarum, ibunt in
ſplendore fulgurantis haſtæ tuæ.
12. In fremitu conculcabis terram: in
furore obſtupeſacies Gentes.
13. Egreſſus es in ſalutem populi tui:
in ſalutem cum Chriſto tuo.
Percuſſiſti caput de domo impii: denu-
daſti fundamentum ejus uſque ad collum.
14. Maledixiſti ſceptris ejus, capiti bel-
latorum ejus, venientibus ut turbo ad diſ-
pergendum me.
Exultatio eorum ſicut ejus, qui devorat
pauperem in abſcondito.
15. Viam feciſti in mari equis tuis, in
luto aquarum multarum.
16. Audivi, & conturbatus eſt venter
meus: à voce contremuerunt labia mea.
Ingrediatur putredo in oſſibus meis, &
ſubter me ſcateat:
Ut requieſcam in die tribulationis: ut
aſcendam ad populum accinctum noſtrum.
17. Ficus enim non florebit: & non erit
germen in vineis.
Mentietur opus olivæ: & arva non affe-
rent cibum.
Abſcindetur de ovili pecus: & non erit
armentum in præſepibus.
18. Ego autem in Domino gaudebo: &
exultabo in Deo Jeſu meo.
19. Deus Dominus fortitudo mea: & po-
net pedes meos quaſi cervorum.
Et ſuper excelſa mea deducet me victor
in Pſalmis canentem.

PROPHETIA SOPHONIÆ.

SOPHONIAS, *id eſt*, ſpeculator Dei, *vel* abſconditus Domini, *inquit Hieronymus; è nobili proſapia & tribu Simeon oriundus, ut volunt Epiphanius & Iſidorus Hiſpalenſis, ſcripſiſſe ſe ait tempore Joſiæ regis. Convixit itaque Jeremiæ, cui perſimilis eſt etiam ſtylo, ut ejus quaſi abbreviator haberi poſſit, ait idem Iſidorus: Etſi incertum quo præcisè anno ſcripſerit, Judæos hortatur ut relicta idololatria aliiſque criminibus reſipiſcant. Mox quaſi lata contra Judæos primùm, dein contra alios populos ſententia, promiſſiones Evangelicas ſubjicit, de vocatione Gentium, Eccleſiæ inſtauratione, remiſſione peccatorum, ſanctificatione & gloria æterna, per Chriſtum.*

CAPUT PRIMUM.

Quo tempore Sophonias prophetaverit: qui primùm peccatoribus univerſis, deinde Judæis comminatur, ob idololatriam & Dei contemptum, divinam ultionem; Jeruſalem quoque lucernis ſcrutanda dicitur, & quàm erit amara dies ultionis Domini.

1. VERBUM Domini, quod factum eſt ad Sophoniam filium Chuſi, filii Godoliæ, filii Amariæ, filii Ezechiæ, in diebus Joſiæ filii Ammon regis Judæ.
2. Congregans congregabo omnia à facie
terræ, dicit Dominus:
3. Congregans hominem, & pecus, congregans volatilia cæli, & piſces maris: &
ruinæ impiorum erunt: & diſperdam homines à facie terræ, dicit Dominus.
4. Et extendam manum meam ſuper Judam,
& ſuper omnes habitantes Jeruſalem: & diſperdam de loco hoc reliquias Baal, & nomina æditorum cum ſacerdotibus:
5. & eos, qui adorant ſuper tecta militiam cæli, & adorant, & jurant in Domino, & jurant in Melchom.
6. Et qui avertuntur de poſt tergum Domini, & qui non quæſierunt Dominum,
nec inveſtigaverunt eum.
7. Silete à facie Domini Dei: quia juxtà
eſt dies Domini, quia præparavit Dominus hoſtiam, ſanctificavit vocatos ſuos.
8. Et erit: in die hoſtiæ Domini viſitabo ſuper principes, & ſuper filios regis, & ſuper omnes, qui induti ſunt veſte peregrina:
9. & viſitabo ſuper omnem, qui arrogan-
ter ingreditur ſuper limen in die illa: qui complent domum Domini Dei ſui iniquitate, & dolo.
10. Et erit in die illa, dicit Dominus, vox
clamoris à porta piſcium, & ululatus à Secunda, & contritio magna à collibus.
11. Ululate habitatores Pilæ: conticuit
omnis populus Chanaan, diſperierunt omnes involuti argento.
12. Et erit in tempore illo: ſcrutabor Jeruſalem in lucernis: & viſitabo ſuper viros defixos in fæcibus ſuis: qui dicunt in cordibus ſuis: Non faciet benè Dominus, & non faciet malè.
13. Et erit fortitudo eorum in direptionem,
& domus eorum in deſertum: & ‖ ædificabunt domos, & non habitabunt: & plantabunt vineas, & non bibent vinum earum. ‖ Amos 5. 11.
14. Juxta eſt dies Domini magnus, juxta
eſt & velox nimis: vox diei Domini amara, tribulabitur ibi fortis.
15. ‖ Dies iræ dies illa, dies tribulatio- ‖ Jere. 30. 7. Joel. 2. 11. Amos 5. 18.
nis & anguſtiæ, dies calamitatis & miſeriæ, dies tenebrarum & caliginis, dies nebulæ & turbinis,
16. dies tubæ & clangoris ſuper civitates
munitas, & ſuper angulos excelſos.
17. Et tribulabo homines, & ambulabunt
ut cæci, quia Domino peccaverunt: & effundetur ſanguis eorum ſicut humus, & corpora eorum ſicut ſtercora.
18. ‖ Sed & argentum eorum, & au- ‖ Ezech. 7. 19.
rum eorum non poterit liberare eos in die iræ Domini: ‖ in igne zeli ejus devorabitur omnis terra, quia conſummationem cum feſtinatione faciet cunctis habitantibus Terram. ‖ Infr. 3. 8.

CA-

Digitized by Google

CAPUT II.

Hortatur propheta populum ut ad Deum convertatur, priuſquam ira Domini ei ſuperveniat, omneſque manſuetos terræ ut Domini quærant: denuntians deſtructionem imminere Philiſthæis, Moabitis, Ammonitis, Æthiopibus & Aſſyriis.

1. CONvenite, congregamini gens non amabilis:

2. Priuſquàm pariat juſſio quaſi pulverem tranſeuntem diem, antequàm veniat ſuper vos ira furoris Domini, antequàm veniat ſuper vos dies indignationis Domini.

3. Quærite Dominum omnes manſueti terræ, qui judicium ejus eſtis operati: quærite juſtum, quærite manſuetum: ſi quomodo abſcondamini in die furoris Domini.

4. Quia Gaza deſtructa erit, & Aſcalon in deſertum, Azotum in meridie ejicient, & Accaron eradicabitur.

5. Væ qui habitatis funiculum maris, genti perditorum: verbum Domini ſuper vos Chanaan terra Philiſthinorum, & diſperdam te, ita ut non ſit inhabitator.

6. Et erit funiculus maris requies paſtorum, & caulæ pecorum:

7. & erit funiculus ejus, qui remanſerit de domo Juda: ibi paſcentur, in domibus Aſcalonis ad Veſperam requieſcent: quia viſitabit eos Dñs Deus eorum, & avertet captivitatem eorũ.

8. Audivi opprobrium Moab, & blaſphemias filiorum Ammon: quæ exprobraverunt populo meo, & magnificati ſunt ſuper terminos eorum.

9. Propter eà vivo ego, dicit Dominus exercituum Deus Iſrael, quia Moab ut Sodoma erit, & filii Ammon quaſi Gomorrha, ſiccitas ſpinarum, & acervi ſalis, & deſertum uſque in æternum: reliquiæ populi mei diripient eos, & reſidui gentis meæ poſſidebunt illos.

10. Hoc eis eveniet pro ſuperbia ſua: quia blaſphemaverunt, & magnificati ſunt ſuper populum Domini exercituum.

11. Horribilis Dominus ſuper eos, & attenuabit omnes deos terræ, & adorabunt eum viri de loco ſuo, omnes inſulæ Gentium.

12. Sed & vos Æthiopes interfecti gladio meo eritis.

13. Et extendet manum ſuam ſuper Aquilonem, & perdet Aſſur: & ponet ſpecioſam in ſolitudinem, & in invium, & quaſi deſertum.

|| Iſai. 34. 11. 14. || Et accubabunt in medio ejus greges, omnes beſtiæ Gentium: & onocrotalus & ericius in liminibus ejus morabuntur: vox cantantis in feneſtra, corvus in ſuperliminari, quoniam attenuabo robur ejus.

15. Hæc eſt civitas glorioſa habitans in confidentia: quæ dicebat in corde ſuo: Ego ſum, & extra me non eſt alia ampliùs: quomodo facta eſt in deſertum cubile beſtiæ omnis, qui tranſit per eam, ſibilabit, & movebit manum ſuam.

CAPUT III.

Arguit Jeruſalem, & præcipuè rectores ejus, quibus minatur celerem Dei vindictam, quòd neque beneficiis neque flagellis ſint ad ipſum converſi: de felicitate novæ legis, ac multiplicatione credentium: pœnaque iniquorum prædicitur.

1. VÆ provocatrix, & redempta civitas, columba.

2. Non audivit vocem, & non ſuſcepit diſciplinam: in Domino non eſt confiſa, ad Deum ſuum non appropinquavit.

3. || Principes ejus in medio ejus quaſi leones rugientes: judices ejus lupi veſpere, non relinquebant in manè. || Ezech. 22. 27. Mich. 3. 11.

4. Prophetæ ejus veſani, viri infideles: ſacerdotes ejus polluerunt ſanctum, injuſtè egerunt contra legem.

5. Dominus juſtus in medio ejus non faciet iniquitatem: manè manè judicium ſuum dabit in lucem, & non abſcondetur: neſcivit autem iniquus confuſionem.

6. Diſperdidi Gentes, & diſſipati ſunt anguli earum: deſertas feci vias eorum, dum non eſt qui tranſeat: deſolatæ ſunt civitates eorum, non remanente viro, neque ullo habitatore.

7. Dixi: Attamen timebis me, ſuſcipies diſciplinam: & non peribit habitaculum ejus propter omnia, in quibus viſitavi eam: verumtamen diluculo ſurgentes corruperunt omnes cogitationes ſuas.

8. Quapropter expecta me, dicit Dominus, in die reſurrectionis meæ in futurum, quia judicium meum ut congregem Gentes, & colligam regna: & effundam ſuper eos indignationem meam, omnem iram furoris mei: || in || Sup. 1. 18.
igne enim zeli mei devorabitur omnis terra.

9. Quia tunc reddam populis labium electum, ut invocent omnes in nomine Domini, & ſerviant ei humero uno.

10. Ultrà flumina Æthiopiæ, inde ſupplices mei, filii diſperſorũ meorũ deferẽt munus mihi.

11. In die illa non confunderis ſuper cunctis adinventionibus tuis, quibus prævaricata es in me: quia tunc auferam de medio tui magniloquos ſuperbiæ tuæ, & non adjicies exaltari ampliùs in monte ſancto meo.

12. Et derelinquam in medio tui populum pauperem, & egenum: & ſperabunt in nomine Domini.

13. Reliquiæ Iſrael non facient iniquitatem, nec loquentur mendacium, & non invenietur in ore eorum lingua doloſa: quoniam ipſi paſcentur, & accubabunt, & non erit qui exterreat.

14. Lauda filia Sion: jubila Iſrael: lætare, & exulta in omni corde filia Jeruſalem.

15. Abſtulit Dominus judicium tuum, avertit inimicos tuos: rex Iſrael Dominus in medio tui, non timebis malum ultrà.

16. In die illa dicetur Jeruſalem: Noli timere: Sion, non diſſolvantur manus tuæ.

17. Dominus Deus tuus in medio tui fortis, ipſe ſalvabit: gaudebit ſuper te in lætitia, ſilebit in dilectione ſua, exultabit ſuper te in laude.

18. Nugas, qui à lege receſſerant, congregabo, quia ex te erant: ut non ultrà habeas ſuper eis opprobrium.

19. Ecce ego interficiam omnes, qui afflixerunt te in tempore illo: & ſalvabo claudicantem: & eam, quæ ejecta fuerat, congregabo: & ponam eos in laudem, & in nomen, in omni terra confuſionis eorum.

20. In tempore illo, quo adducam vos: & in tempore, quo congregabo vos: dabo enim vos in nomen, & in laudem omnibus populis terræ, cùm convertero captivitatem veſtram coram oculis veſtris, dicit Dominus.

Digitized by Google

PROPHETIA AGGÆI.

AGGÆUS, feſtivus exponitur, ait Hieronymus. Hujus maximè hortatu inſtauratum eſt templum. Apparet autem eum non tantùm vitæ innocentia, ſed etiam magno ſpiritu fuiſſe, qui adversùs potentiſſimi Perſarum Monarchæ dictum, & Samaritanorum, aliorumque populorum vexationes, inſtiterit operi. Caſtigatis autem frivolis excuſationibus Judæorum de fabrica templi diutius differenda, principi Zorobabeli fabricam reſumenti promittit Meſſiam ex ejus ſtirpe naſciturum, oſtenditque utcumque ſtructura hæc ſit cum altera priore non comparanda, gloria tamen majori potituram, præſentia, doctrina, & miraculis Chriſti, de cujus regno prophetiam ſubnectit.

CAPUT PRIMUM.

Quo tempore prophetaverit Aggæus: qui increpat Judæos, quòd neglecta domo Dei propria ædificia curarent: ob quam cauſam dicit illis immiſſam à Deo ſterilitatem: eoque tempore dux Zorobabel & Jeſus ſacerdos magnus unà cum populo excitati, incipiunt ædificare domum Dei.

1. Eſdr. 5. 1. * Hyſtaſpis filii Anno M. 3484. delinente. Ante æram Chr. 520.

1. IN anno ſecundo Darii * regis, in menſe ſexto, in die una menſis, factum eſt verbum Domini in manu Aggæi prophetæ ad Zorobabel filium Salathiel, ducem Juda, & ad Jeſum, filium Joſedech, ſacerdotem magnum, dicens:

2. Hæc ait Dominus exercituum, dicens: Populus iſte dicit: Nondum venit tempus domus Domini ædificandæ.

3. Et factum eſt verbum Domini in manu Aggæi prophetæ, dicens:

4. Nunquid tempus vobis eſt ut habitetis in domibus laqueatis, & domus iſta deſerta?

5. Et nunc hæc dicit Dominus exercituum: Ponite corda veſtra ſuper vias veſtras.

|| Deut. 28. 38. Mich. 6. 15.

6. || Seminaſtis multum, & intuliſtis parum: comediſtis, & non eſtis ſatiati: bibiſtis, & non eſtis inebriati: operuiſtis vos, & non eſtis calefacti: & qui mercedes congregavit, miſit eas in ſacculum pertuſum.

7. Hæc dicit Dominus exercituum: Ponite corda veſtra ſuper vias veſtras:

8. aſcendite in montem, portate ligna, & ædificate domum: & acceptabilis mihi erit, & glorificabor, dicit Dominus.

9. Reſpexiſtis ad amplius, & ecce factum eſt minus: & intuliſtis in domum, & exſufflavi illud: quam ob cauſam, dicit Dominus exercituum? quia domus mea deſerta eſt, & vos feſtinatis unuſquiſque in domum ſuam.

10. Propter hoc ſuper vos prohibiti ſunt cæli ne darent rorem, & terra prohibita eſt ne daret germen ſuum.

11. & vocavi ſiccitatem ſuper terram, & ſuper montes, & ſuper triticum, & ſuper vinum, & ſuper oleum, & quæcumque profert humus, & ſuper homines, & ſuper jumenta, & ſuper omnem laborem manuum.

12. Et audivit Zorobabel filius Salathiel, & Jeſus filius Joſedech ſacerdos magnus, & omnes reliquiæ populi vocem Domini Dei ſui, & verba Aggæi prophetæ, ſicut miſit eum Dominus Deus eorum ad eos: & timuit populus à facie Domini.

13. Et dixit Aggæus nuntius Domini de nuntiis Domini, populo dicens: Ego vobiſcum ſum, dicit Dominus.

14. Et ſuſcitavit Dominus ſpiritum Zorobabel filii Salathiel, ducis Juda, & ſpiritum Jeſu filii Joſedech ſacerdotis magni, & ſpiritum reliquorum de omni populo: & ingreſſi ſunt, & faciebant opus in domo Domini exercituum Dei ſui.

Digitized by Google

CAPUT II.

Hic ỽ. 1. ſuperiori capite cō-nectendus eſſet. * Ann. M. 3485. incunte. Ante æră Chr. 519.

Etſi templum reædificatum nihil videatur priori collatum: poſteà tamen veniente Meſſia, replebitur gloria majori, quàm fuerit prioris templi: & ſicut Judæi ob neglectam templi reædificationem facti fuerant immundi coram Deo, ipſorumque ſacrificia & ſterilitas adducta; ita poſt inceptam reædificationem omnia ipſis facta ſunt proſpera.

1. IN die vigeſima & quarta menſis, in ſexto menſe, in anno ſecundo Darii regis.

2. In ſeptimo * menſe, vigeſima & prima menſis, factum eſt verbum Domini in manu Aggæi prophetæ, dicens:

3. Loquere ad Zorobabel filium Salathiel, ducem Juda, & ad Jeſum filium Joſedech ſacerdotem magnum, & ad reliquos populi, dicens:

† Anno ante hunc 69. deſtructam.

4. Quis in vobis eſt derelictus, qui vidit domum iſtam † in gloria ſua prima? & quid vos videtis hanc nunc? numquid non ita eſt, quaſi non ſit in oculis veſtris?

5. Et nunc confortare Zorobabel, dicit Dominus: & confortare Jeſu fili Joſedech ſacerdos magne, & confortare omnis populus terræ, dicit Dominus exercituum & facite (quoniam ego vobiſcum ſum, dicit Dominus exercituum)

6. verbum quod pepigi vobiſcum cùm egrederemini de terra Ægypti: & ſpiritus meus erit in medio veſtrum, nolite timere.

|| Hebr. 12. 26.

7. Quia hæc dicit Dominus exercituum: || Adhuc unum modicum eſt, & ego commovebo cœlum, & terram, & mare, & aridam.

* JESUS CHRISTUS anno poſt hunc 516. naſciturus.

8. Et movebo omnes Gentes: ET VENIET DESIDERATUS cunctis Gentibus *: & implebo domum iſtam gloria, dicit Dominus exercituum.

9. Meum eſt argentum, & meum eſt aurum, dicit Dominus exercituum.

10. Magna erit gloria domus iſtius noviſſimæ plus quàm primæ, dicit Dominus exercituum: & in loco iſto dabo pacem, dicit Dominus exercituum.

11. In vigeſima & quarta noni menſis, in anno ſecundo Darii regis, factum eſt verbum Domini ad Aggæum prophetam, dicens:

12. Hæc dicit Dominus exercituum: Interroga ſacerdotes legem, diceus:

13. Si tulerit homo carnem ſanctificatam in ora veſtimenti ſui, & tetigerit de ſummitate ejus panem, aut pulmentum, aut vinum, aut oleum, aut omnem cibum: numquid ſanctificabitur? Reſpondentes autem ſacerdotes, dixerunt: Non.

14. Et dixit Aggæus: Si tetigerit pollutus in anima ex omnibus his, numquid contaminabitur? Et reſponderunt ſacerdotes, & dixerunt: Contaminabitur.

15. Et reſpondit Aggæus, & dixit: Sic populus iſte, & ſic Gens iſta ante faciem meam, dicit Dominus, & ſic omne opus manuum eorum: & omnia quæ obtulerunt ibi, contaminata erunt.

16. Et nunc ponite corda veſtra à die hac & ſuprà, antequàm poneretur lapis ſuper lapidem in templo Domini.

17. Cùm accederetis ad acervum viginti modiorum, & fierent decem: & intraretis ad torcular, ut exprimeretis quinquaginta lagenas, & fiebant viginti.

|| Amos 4. 9.

18. || Percuſſi vos vento urente, & aurugine, & grandine omnia opera manuum veſtrarum: & non fuit in vobis, qui reverteretur ad me, dicit Dominus.

19. Ponite corda veſtra ex die iſta, & in futurum, à die vigeſima & quarta noni menſis: à die, qua fundamenta jacta ſunt templi Domini, ponite ſuper cor veſtrum.

20. Numquid jam ſemen in germine eſt: & adhuc vinea, & ficus, & malogranatum, & lignum olivæ non floruit? ex die iſta benedicam.

21. Et factum eſt verbum Domini ſecundò ad Aggæum in vigeſima & quarta menſis *, dicens:

* noni ut ſup. ỽ. 11. Eodem Anno M. 3485.

22. Loquere ad Zorobabel ducem Juda, dicens: Ego movebo cœlum pariter & terram.

23. Et ſubvertam ſolium regnorum, & conteram fortitudinem regni Gentium: & ſubvertam quadrigam, & aſcenſorem ejus: & deſcendent equi, & aſcenſores eorum: vir in gladio fratris ſui.

|| Eccli. 49. 13.

24. In die illa, dicit Dominus exercituum, aſſumam te || Zorobabel fili Salathiel ſerve meus, dicit Dominus: & ponam te quaſi ſignaculum, quia te elegi, dicit Dominus exercituum.

PROPHETIA ZACHARIÆ.

ZACHARIAS Aggæo æqualis, unà cum ipſo urget templi Jeroſolymitani inſtaurationem, ſimulque monet Judæos ne idola & vitia majorum imitentur, quorum viderunt acerbam punitionem per excidium & captivitatem. Typis maxime & ænigmatibus abundat, quibus prophetat varia Judæis eventura usque ad Chriſtum; maximè quatuor Monarchiarum ſucceſſiones, quæ deſinent in regnum Chriſti, cujus vitam & paſſionem penè inſtar Evangeliſtæ recenſet.

CAPUT PRIMUM.

Quo tempore Zacharias prophetaverit: qui hortatur populum ad reſipiſcentiam, ne imitentur patres ſuos, qui prophetas contemnentes puniti ſunt: duplici figura oſtendit Dominus ſe puniturum Gentes quæ populum ſuum afflixerant; hunc autem in Jeruſalem revocandum, in qua ædificabitur ipſi Domino templum.

* Ann. M 3465. Ant. Chr. 519.
1. IN menſe octavo, in anno ſe-
cundo Darii regis, factum
eſt verbum Domini ad Za-
chariam, filium Barachiæ filii
Addo, prophetam, dicens:
2. Iratus eſt Dominus ſuper patres ve-
ſtros iracundia.
3. Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus
|| Isai. 31. 12. & 31.6 & 45.22 Jer. 3.12 Ezech. 18 30. & 20 7 & 33.11. Osee 14.2. Joel. 2.12. Malac. 3.7 exercituum: || Convertimini ad me, ait
Dominus exercituum: & convertar ad vos,
dicit Dominus exercituum.
4. Ne ſitis ſicut patres veſtri, ad quos
clamabant prophetæ priores, dicentes,
Hæc dicit Dominus exercituum: Conver-
timini de viis veſtris malis, & de cogi-
tationibus veſtris peſſimis: & non audie-
runt, neque attenderunt ad me, dicit
Dominus.
5. Patres veſtri ubi ſunt? & prophetæ
numquid in ſempiternum vivent?
6. Verumtamen verba mea, & legitima
mea, quæ mandavi ſervis meis prophetis,
numquid non comprehenderunt patres ve-
ſtros, & converſi ſunt, & dixerunt: Sicut
cogitavit Dominus exercituum facere nobis
ſecundùm vias noſtras, & ſecundùm adin-
ventiones noſtras, fecit nobis?
7. In die vigeſima & quarta undecimi
menſis Sabath, in anno ſecundo Darii, fa-
ctum eſt verbum Domini ad Zachariam fi-
lium Barachiæ, filii Addo, prophetam, di-
cens:
8. Vidi per noctem, & ecce vir aſcen-
dens ſuper equum rufum, & ipſe ſtabat in-
ter myrteta, quæ erant in profundo: &
poſt eum equi rufi, varii, & albi.
9. Et dixi: Quid ſunt iſti, Domine mi?
& dixit ad me Angelus, qui loquebatur in
me: Ego oſtendam tibi quid ſint hæc.
10. Et reſpondit vir, qui ſtabat inter
myrteta, & dixit: Iſti ſunt, quos miſit
Dominus ut perambulent terram.
11. Et reſponderunt Angelo Domini, qui
ſtabat inter myrteta, & dixerunt: Perambu-
lavimus terram, & ecce omnis terra habi-
tatur, & quieſcit.
12. Et reſpondit Angelus Domini, & di-
xit: Domine exercituum uſquequò tu non
miſereberis Jeruſalem, & urbium Juda,
quibus iratus es? Iſte jam ſeptuageſimus an-
nus eſt *. * A cœpta extrema Jeroſolym. obſidione per Nabuchodonoſor, anno M. 3415.
13. Et reſpondit Dominus angelo, qui
loquebatur in me verba bona, verba con-
ſolatoria.
14. Et dixit ad me angelus, qui loqueba-
tur in me: Clama, dicens: Hæc dicit Do-
minus exercituum: || Zelatus ſum Jeruſa- || Jer. 31.3 cum Ezech. 5.13.
lem, & Sion zelo magno.
15. Et ira magna ego iraſcor ſuper gentes || Infr. 8.2.
opulentas: quia ego iratus ſum parum, ipſi
verò adjuverunt in malum.
16. Propterea hæc dicit Dominus: Re-
vertar ad Jeruſalem in miſericordiis: &
domus mea ædificabitur in ea, ait Domi-
nus exercituum: & perpendiculum exten-
detur ſuper Jeruſalem.
17. Adhuc clama, dicens: Hæc dicit Do-

minus

minus exercituum: Adhuc affluent civitates meæ bonis: & conſolabitur adhuc Dominus Sion, & eliget adhuc Jeruſalem.

18. Et levavi oculos meos, & vidi: & ecce quatuor cornua.

19. Et dixi ad angelum, qui loquebatur in me: Quid ſunt hæc? & dixit ad me: Hæc ſunt cornua: quæ ventilaverunt Judam, & Iſrael, & Jeruſalem.

20. Et oſtendit mihi Dominus quatuor fabros.

21. Et dixi: Quid iſti veniunt facere? Qui ait, dicens: Hæc ſunt cornua, quæ ventilaverunt Judam per ſingulos viros, & nemo eorum levavit caput ſuum: & venerunt iſti deterrere ea, ut dejiciant cornua gentium, quæ levaverunt cornu ſuper terram Juda ut diſpergerent eam.

CAPUT II.

Apparet vir menſuraturus Jeruſalem, quæ poſt captivitatem ſolutam vehementer replenda eſt habitatoribus: cui Deus pro muro erit; & afflictis Chaldæis ac ceteris qui filios Iſrael afflixerant, multæ gentes unà cum Sion lætæ venient ad ſerviendum Domino, quas ipſe ſuſcipiet in populum.

1. ET levavi oculos meos, & vidi: & ecce vir, & in manu ejus funiculus menſorum.

2. Et dixi: Quo tu vadis? Et dixit ad me: Ut metiar Jeruſalem, & videam quanta ſit latitudo ejus, & quanta longitudo ejus.

3. Et ecce angelus, qui loquebatur in me, egrediebatur, & angelus alius egrediebatur in occurſum ejus.

4. Et dixit ad eum: Curre, loquere ad puerum iſtum, dicens: Abſque muro habitabitur Jeruſalem præ multitudine hominum, & jumentorum in medio ejus.

5. Et ego ero ei, ait Dominus, murus ignis in circuitu: & in gloria ero in medio ejus.

6. O *, ò fugite de terra Aquilonis, dicit Dominus: quoniam in quatuor ventos cœli diſperſi vos, dicit Dominus.

* i. *Heu, heu, fugite, &c.* Hortatio ad reliquos Babylonæ adhuc commorantes, ut Promiſſiones Dei amplectãtur & calamitates infligendas huic urbi effugiant. Darius enim, paulò poſt hac Babylonem, quæ ab ipſo defecerat obſedit, & Zopyri opera poſt 20. menſes recepit.

7. O Sion, fuge quæ habitas apud filium Babylonis:

8. quia hæc dicit Dominus exercituum: Poſt gloriam miſit me ad gentes, quæ ſpoliaverunt vos: qui enim tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei:

9. quia ecce ego levo manum meam ſuper eos, & erunt prædæ his, qui ſerviebant ſibi: & cognoſcetis quia Dominus exercituum miſit me.

10. Lauda, & lætare filia Sion: quia ecce ego venio, & habitabo in medio tui, ait Dominus.

11. Et applicabuntur Gentes multæ ad Dominum in die illa, & erunt mihi in populum, & habitabo in medio tui: & ſcies quia Dominus exercituum miſit me ad te.

12. Et poſſidebit Dominus Judam partem ſuam in terra ſanctificata: & eliget adhuc Jeruſalem.

13. Sileat omnis caro à facie Domini: quia conſurrexit de habitaculo ſancto ſuo.

CAPUT III.

Jeſus Sacerdos exutus ſordidis, induitur mutatoriis, qui judicaturus eſt domum Domini, ſi in viis ipſius ambulet: adducet Dominus ſervum ſuum Orientem: & de lapide agit ſuper quem ſeptem oculi ſunt.

1. ET oſtendit mihi Dominus Jeſum ſacerdotem magnum ſtantem coram angelo Domini: & ſatan ſtabat à dextris ejus ut adverſaretur ei.

2. Et dixit Dominus ad ſatan: Increpet Dominus in te ſatan: & increpet Dominus in te, qui elegit Jeruſalem: numquid non iſte torris eſt erutus de igne?

3. Et Jeſus erat indutus veſtibus ſordidis: & ſtabat ante faciem angeli.

4. Qui reſpondit, & ait ad eos, qui ſtabant coram ſe, dicens: Auferte veſtimenta ſordida ab eo. Et dixi ad eum: Ecce abſtuli à te iniquitatem tuam, & indui te mutatoriis.

5. Et dixit: Ponite cidarim mundam ſuper caput ejus. Et poſuerunt cidarim mundam ſuper caput ejus, & induerunt eum veſtibus: & angelus Domini ſtabat.

6. Et conteſtabatur angelus Domini Jeſum, dicens:

7. Hæc dicit Dominus exercituum: Si in viis meis ambulaveris, & cuſtodiam meam cuſtodieris: tu quoque judicabis domum meam, & cuſtodies atria mea, & dabo tibi ambulantes de his, qui nunc hic aſſiſtunt.

8. Audi Jeſu ſacerdos magne, tu & amici tui, qui habitant coram te, quia viri portendentes ſunt: ecce enim ego || ADDUCAM SERVUM MEUM, ORIENTEM. || Luc. 1. 78.

9. Quia ecce lapis, quem dedi coram Jeſu: ſuper lapidem unum ſeptem oculi ſunt: ecce ego cælabo ſculpturam ejus, ait Dominus exercituum: & auferam iniquitatem terræ illius in die una.

10. In die illa, dicit Dominus exercituum, vocabit vir amicum ſuum ſubter vitem, & ſubter ficum.

CAPUT IV.

De candelabro aureo cum duabus olivis, lapide primario & ſtanneo, ac ſeptem oculis Domini; & horum interpretatio: quòdque templum à Zorobabel fundatum, ab ipſo conſummabitur.

1. ET reverſus eſt angelus, qui loquebatur in me, & ſuſcitavit me, quaſi virum, qui ſuſcitatur de ſomno ſuo.

2. Et dixit ad me: Quid tu vides? Et dixi: Vidi, & ecce candelabrum aureum totum & lampas ejus ſuper caput ipſius, & ſeptem lucernæ ejus ſuper illud: & ſeptem infuſoria lucernis, quæ erant ſuper caput ejus.

3. Et duæ olivæ ſuper illud: una à dextris lampadis, & una à ſiniſtris ejus.

4. Et reſpondi, & ajo ad angelum, qui loquebatur in me, dicens: Quid ſunt hæc, domine mi?

5. Et reſpondit angelus, qui loquebatur in me, & dixit ad me: Numquid neſcis quid ſunt hæc? Et dixi: Non, domine mi.

Digitized by Google

6. Et reſpondit, & ait ad me, dicens: Hoc eſt verbum Domini ad Zorobabel, dicens: Non in exercitu, nec in robore, ſed in ſpiritu meo, dicit Dominus exercituum.

7. Quis tu mons magne coram Zorobabel? in planum: & educet lapidem primarium, & exæquabit gratiam gratiæ ejus.

8. Et factum eſt verbum Dñi ad me, dicens:

9. Manus Zorobabel fundaverunt domum iſtam, & manus ejus perficient eam: & ſcietis quia Dominus exercituum miſit me ad vos.

10. Quis enim deſpexit dies parvos? & lætabuntur, & videbunt lapidem ſtanneum in manu Zorobabel. Septem iſti oculi ſunt Domini, qui diſcurrunt in univerſam terram.

11. Et reſpondi, & dixi ad eum: Quid ſunt duæ olivæ iſtæ ad dexteram candelabri, & ad ſiniſtram ejus?

12. Et reſpondi ſecundò, & dixi ad eum: Quid ſunt duæ ſpicæ olivarum, quæ ſunt juxta duo roſtra aurea, in quibus ſunt ſuffuſoria ex auro?

13. Et ait ad me, dicens: Numquid neſcis quid ſunt hæc? Et dixi: Non, Domine mi.

14. Et dixit: Iſti ſunt duo filii olei, qui aſſiſtunt Dominatori univerſæ terræ.

CAPUT V.

Volumen volans, quo iniqui judicabuntur: mulier in amphora ſedens cum maſſa plumbi, deſignat impietatem: & duæ mulieres alatę levant illam in aera.

1. ET converſus ſum, & levavi oculos meos: & vidi, & ecce volumen volans:

2. Et dixit ad me: Quid tu vides? Et dixi: Ego video volumen volans: longitudo ejus viginti cubitorum, & latitudo ejus decem cubitorum.

3. Et dixit ad me: Hæc eſt maledictio, quæ egredietur ſuper faciem omnis terræ: quia omnis fur, ſicut ibi ſcriptum eſt, judicabitur: & omnis jurans, ex hoc ſimiliter judicabitur.

4. Educam illud, dicit Dominus exercituum: & veniet ad domum furis, & ad domum jurantis in nomine meo mendaciter: & commorabitur in medio domus ejus, & conſumet eam, & ligna ejus, & lapides ejus.

5. Et egreſſus eſt angelus, qui loquebatur in me: & dixit ad me: Leva oculos tuos, & vide quid eſt hoc, quod egreditur:

6. Et dixi: Quidnam eſt? Et ait: Hæc eſt amphora egrediens. Et dixit: Hæc eſt oculus eorum in univerſa terra.

7. Et ecce talentum plumbi portabatur, & ecce mulier una ſedens in medio amphoræ.

8. Et dixit: Hæc eſt impietas. Et projecit eam in medio amphoræ, & miſit maſſam plumbeam in os ejus.

9. Et levavi oculos meos, & vidi: & ecce duæ mulieres egredientes, & ſpiritus in alis earum, & habebant alas quaſi alas milvi: & levaverunt amphoram inter terram, & cœlum.

10. Et dixi ad angelum, qui loquebatur in me: Quò iſtæ deferunt amphoram?

11. Et dixit ad me: Ut ædificetur ei domus in terra Sennaar, & ſtabiliatur, & ponatur ibi ſuper baſem ſuam.

CAPUT VI.

Quatuor quadrigæ viſæ de medio duorum montium æreorum, quatuor venti ſunt egredientes in terram: de coronis in capite Jeſu ſacerdotis imponendis: de viro cujus nomen Oriens, qui templum ædificabit Domino, & dominabitur in ſolio ſuo.

1. ET converſus ſum, & levavi oculos meos, & vidi, & ecce quatuor quadrigæ egredientes de medio duorum montium: & montes, montes ærei.

2. In quadriga prima equi rufi, & in quadriga ſecunda equi nigri.

3. & in quadriga tertia equi albi, & in quadriga quarta equi varii, & fortes.

4. Et reſpondi, & dixi ad angelum, qui loquebatur in me: Quid ſunt hæc, domine mi?

5. Et reſpondit angelus, & ait ad me: Iſti ſunt quatuor venti cœli, qui egrediuntur, ut ſtent coram Dominatore omnis terræ.

6. In qua erant equi nigri, egrediebantur in terram Aquilonis: & albi egreſſi ſunt poſt eos: & varii egreſſi ſunt ad terram Auſtri.

7. Qui autem erant robuſtiſſimi, exierunt: & quærebant ire, & diſcurrere per omnem terram. Et dixit: Ite, perambulate terram: & perambulaverunt terram.

8. Et vocavit me, & locutus eſt ad me, dicens: Ecce qui egrediuntur in terram Aquilonis, requieſcere fecerũt ſpiritũ meũ in terra Aquilonis.

9. Et factum eſt verbum Dñi ad me, dicens:

10. Sume à transmigratione ab Holdai, & à Tobia, & ab Idaja, & venies tu in die illa, & intrabis domum Joſiæ, filii Sophoniæ, qui venerunt de Babylone.

11. Et ſumes aurum, & argentum: & facies coronas, pones in capite Jeſu filii Joſedec ſacerdotis magni,

12. & loqueris ad eum, dicens: Hæc ait Dominus exercituum, dicens: ||ECCE VIR ORIENS NOMEN EJUS: & ſubter eum orietur, & ædificabit templum Domino. ||Luc. 1. 78.

13. Et ipſe extruet templum Domino: & ipſe portabit gloriam, & ſedebit, & dominabitur ſuper ſolio ſuo: & erit ſacerdos ſuper ſolio ſuo, & conſilium pacis erit inter illos duos.

14. Et coronæ erunt Helem, & Tobiæ, & Idajæ, & Hem, filio Sophoniæ, memoriale in templo Domini.

15. Et qui procul ſunt, venient, & ædificabunt in templo Domini: & ſcietis quia Dominus exercituum miſit me ad vos. Erit autem hoc, ſi auditu audieritis vocem Domini Dei veſtri.

CAPUT VII.

Jejunia, quibus Judæi per 70. annos captivitatis jejunaverunt, non placebant Domino, quia in iniquitatibus ſuis permanebant: proinde hortatur eos ad reſipiſcentiam; nam, quia prophetas olim non audierant, diſperſit eos Dominus in Gentes, terraque deſolata facta eſt propter ipſorum iniquitates.

1. ET factum eſt in anno quarto Darii regis, factum eſt verbum Domini Anno M. 487.

Digitized by Google

ad Zachariam, in quarta menſis noni, qui eſt Casleu.

2. Et miſerunt ad domum Dei Saraſar, & Rogommelech, & viri, qui erant cum eo ad deprecandam faciem Domini.

3. ut dicerent ſacerdotibus domus Domini exercituum, & prophetis loquentes: Numquid flendum eſt mihi in quinto * menſe, vel ſanctificare me debeo, ſicut jam feci multis annis?

* die ejus ſeptimo quo everſum eſt, templum. Jer. 52. 12.

4. Et factum eſt verbum Domini exercituum ad me: dicens:

5. Loquere ad omnem populum terræ, & ad ſacerdotes, dicens: ‖ cùm jejunaretis, & plangeretis in quinto † & ſeptimo * per hos ſeptuaginta annos: numquid jejunium jejunaſtis mihi?

‖ Iſa. 58. 5. † propter everſum templum. Supr. ℣. 1. & infr. c. 8. ℣. 19. * Propter interfectũ Godoliam, à cujus cæde ſeptuaginta illi anni elapſi ſunt. 4. Reg. 25. 28. Jerem. 41.

6. & cùm comediſtis, & bibiſtis, numquid non vobis comediſtis, & vobiſmetipſis bibiſtis?

7. Numquid non ſunt verba, quæ locutus eſt Dominus in manu prophetarum priorum, cùm adhuc Jeruſalem habitaretur, & eſſet opulenta, ipſa & urbes in circuitu ejus, & ad Auſtrum, & in campeſtribus habitaretur?

8. Et factum eſt verbum Domini ad Zachariam, dicens:

9. Hæc ait Dominus exercituum, dicens: ‖ Judicium verum judicate, & miſericordiam, & miſerationes facite, unuſquiſque cum fratre ſuo.

‖ Mich. 6. 8. Matth. 23. 23.

10. ‖ Et viduam, & pupillum, & advenam, & pauperem nolite calumniari: & malum vir fratri ſuo non cogitet in corde ſuo.

‖ Exod. 22. 22. Iſai. 1. 23. Jerem. 5. 28.

11. Et noluerunt attendere, & averterunt ſcapulam recedentem, & aures ſuas aggravaverunt ne audirent.

12. Et cor ſuum poſuerunt ut adamantem ne audirent legem, & verba, quæ miſit Dominus exercituum in ſpiritu ſuo per manum prophetarum priorum: & facta eſt indignatio magna à Domino exercituum.

13. Et factum eſt ſicut locutus eſt, & non audierunt: ſic clamabunt, & non exaudiam, dicit Dominus exercituum.

14. Et diſperſi eos per omnia regna, quæ neſciunt: & terra deſolata eſt ab eis, eò quòd non eſſet tranſiens & revertens: & poſuerunt terram deſiderabilem in deſertum.

CAPUT VIII.

Sicut Dominus propter peccata populi ſui afflixit eum, & deſolatam fecit Jeruſalem; ſic nunc facit illam plurimùm habitari, omniaque dabit proſpera, modò ei ſerviant: quibus adjungentur & aliæ gentes: de fimbria Judæi à decem viris ethnicis apprehenſa.

1. ET factum eſt verbum Domini exercituum, dicens:

2. Hæc dicit Dominus exercituum: Zelatus ſum Sion zelo magno, & indignatione magna zelatus ſum eam.

3. Hæc dicit Dominus exercituum: Reverſus ſum ad Sion, & habitabo in medio Jeruſalem: & vocabitur Jeruſalem Civitas veritatis, & Mons Domini exercituum mons ſanctificatus.

4. Hæc dicit Dominus exercituum: Adhuc habitabunt ſenes, & anus in plateis Jeruſalem: & viri baculus in manu ejus præ multitudine dierum.

5. Et plateæ civitatis complebuntur infantibus, & puellis ludentibus in plateis ejus.

6. Hæc dicit Dominus exercituum: Si videbitur difficile in oculis reliquiarum populi hujus in diebus illis, numquid in oculis meis difficile erit, dicit Dominus exercituum?

7. Hæc dicit Dominus exercituum: Ecce ego ſalvabo populum meum de terra Orientis, & de terra Occaſus ſolis.

8. Et adducam eos, & habitabunt in medio Jeruſalem: & erunt mihi in populum, & ego ero eis in Deum in veritate, & in juſtitia.

9. Hæc dicit Dominus exercituum: Conſortentur manus veſtræ, qui auditis in his diebus ſermones iſtos per os prophetarum, in die qua fundata eſt domus Domini exercituum, ut templum ædificaretur.

10. Siquidem ante dies illos merces hominum non erat, nec merces jumentorum erat, neque introeunti, neque exeunti erat pax præ tribulatione: & dimiſi omnes homines, unumquemque contra proximum ſuum.

11. Nunc autem non juxta dies priores ego faciam reliquiis populi hujus, dicit Dominus exercituum.

12. ſed ſemen pacis erit: vinea dabit fructum ſuum, & terra dabit germen ſuum, & cœli dabunt rorem ſuum: & poſſidere faciam reliquias populi hujus univerſa hæc.

13. Et erit: ſicut eratis maledictio in Gentibus, domus Juda, & domus Iſrael: ſic ſalvabo vos, & eritis benedictio: nolite timere, confortentur manus veſtræ.

14. Quia ‡ hæc dicit Dominus exercituum: Sicut cogitavi ut affligerem vos, cùm ad iracundiam provocaſſent patres veſtri me, dicit Dominus:

‡ SABB. QUAT. TEMP. SEPT. EPIST. 4.

15. & non ſum miſertus: ſic converſus cogitavi in diebus iſtis ut benefaciam domui Juda, & Jeruſalem: nolite timere.

16. Hæc ſunt ergo verba, quæ facietis: ‖ Loquimini veritatem, unuſquiſque cum proximo ſuo: veritatem, & judicium pacis judicate in portis veſtris.

17. Et unuſquiſque malum contra amicum ſuum ne cogitetis in cordibus veſtris: & juramentum mendax ne diligatis: omnia enim hæc ſunt, quæ odi, dicit Dominus.

18. Et factum eſt verbum Domini exercituum ad me, dicens:

19. Hæc dicit Dominus exercituum: Jejunium quarti (a), & jejunium quinti (b), & jejunium ſeptimi (c), & jejunium decimi (d) erit domui Juda in gaudium, & lætitiam, & in ſolemnitates præclaras: veritatem tantùm, & pacem diligite.

20. Hæc dicit Dominus exercituum: Uſquequò veniant populi, & habitent in civitatibus multis,

21. & vadant habitatores, unus ad alterum, dicentes: Eamus, & deprecemur faciem Domini, & quæramus Dominum exercituum: vadam etiam ego.

‖ Epheſ. 4. 25. (a) Cujus die 9. perrupta fuit civitas Jeroſolymorum, ut eſt Jerem. 52. 6. & 7. (b) cujus die 10. templum cõbuſtum. Sap. 7. 3. & 5. Ipſo die Sabbati. (c) quo populi reliquiæ, cæſo Godolia diſperſæ ſunt. Sap. 7. 5. (d) cujus die 10. urbs ſub Sedecia, à Nabuchodonoſore, primùm obſedi cœpta eſt. Jere. 52. 4.

22. Et venient populi multi, & gentes robuſtæ ad quærendum Dominum exercituum in Jeruſalem, & deprecandam faciem Domini.

23. Hæc dicit Dominus exercituum: In diebus illis, in quibus apprehendent decem homines ex omnibus linguis Gentium, & apprehendent fimbriam viri Judæi: dicentes: Ibimus vobiſcum: audivimus enim quoniam Deus vobiſcum eſt.

CAPUT IX.

Vaticinatur adversùs civitates Syriæ, & ſuperbos Philiſthæos: rex Chriſtus venturus eſt ad Sion inſidens pullo aſini, & ablato bello imperabit mundo in magna pace: qui etiam emiſit vinctos de lacu in ſanguine teſtamenti ſui: omnia dicuntur futura populo Dei proſpera, quoniam ipſe eum proteget.

1. Onus verbi Domini in terra Hadrach, & Damaſci requiei ejus: quia Domini eſt oculus hominis, & omnium tribuum Iſrael.

2. Emath quoque in terminis ejus, & Tyrus, & Sidon: aſſumpſerunt quippe ſibi ſapientiam valde.

3. Et ædificavit Tyrus munitionem ſuam, & coacervavit argentum quaſi humum, & aurum ut lutum platearum.

4. Ecce Dominus poſſidebit eam, & percutiet in mari fortitudinem ejus, & hæc igni devorabitur.

5. Videbit Aſcalon, & timebit: & Gaza, & dolebit nimis: & Accaron, quoniam confuſa eſt ſpes ejus: & peribit rex de Gaza, & Aſcalon non habitabitur.

6. Et ſedebit ſeparator in Azoto, & diſperdam ſuperbiam Philiſthinorum.

7. Et auferam ſanguinem ejus de ore ejus, & abominationes ejus de medio dentium ejus, & relinquetur etiam ipſe Deo noſtro, & erit quaſi dux in Juda, & Accaron quaſi Jebuſæus.

8. Et circumdabo domum meam ex his, qui militant mihi euntes & revertentes, & non tranſibit ſuper eos ultrà exactor: quia nunc vidi in oculis meis.

9. || Exulta ſatis filia Sion, jubila filia Je-
|| Iſai. 62. 11. Matth. 21. 5. ruſalem: ECCE REX TUUS veniet tibi juſtus, & ſalvator: ipſe pauper, & aſcendens ſuper aſinam, & ſuper pullum filium aſinæ.

10. Et diſperdam quadrigam ex Ephraim, & equum de Jeruſalem, & diſſipabitur arcus belli: & loquetur pacem Gentibus, & poteſtas ejus à mari uſque ad mare, & à fluminibus uſque ad fines terræ.

11. Tu quoque in ſanguine teſtamenti tui emiſiſti vinctos tuos de lacu, in quo non eſt aqua.

12. Convertimini ad munitionem vincti ſpei, hodie quoque annuntians duplicia reddam tibi.

13. Quoniam extendi mihi Judam quaſi arcum, implevi Ephraim: & ſuſcitabo filios tuos Sion ſuper filios tuos Græcia: & ponam te quaſi gladium fortium.

14. Et Dominus Deus ſuper eos videbitur, & exibit, ut fulgur, jaculum ejus: & Dominus Deus in tuba canet, & vadet in turbine Auſtri.

15. Dominus exercituum proteget eos: & devorabunt, & ſubjicient lapidibus fundæ: & bibentes inebriabuntur quaſi à vino, & replebuntur ut phialæ, & quaſi cornua altaris.

16. Et ſalvabit eos Dominus Deus eorum in die illa, ut gregem populi ſui: quia lapides ſancti elevabuntur ſuper terram ejus.

17. Quid enim bonum ejus eſt, & quid pulchrum ejus, niſi frumentum electorum & vinum germinans virgines?

CAPUT X.

Solus Dominus poteſt petita præſtare, qui confortabit Judæos: & miſertus ipſorum congregabit eos de variis locis captivitatis in terram priſtinam, humiliatis ipſorum inimicis.

1. Petite à Domino pluviam in tempore ſerotino, & Dominus faciet nives, & pluviam imbris dabit eis, ſingulis herbam in agro.

2. Quia ſimulacra locuta ſunt inutile, & divini viderunt mendacium, & ſomniatores locuti ſunt fruſtrà: vanè conſolabantur: idcircò abducti ſunt quaſi grex: affligentur, quia non eſt eis paſtor.

3. Super paſtores iratus eſt furor meus, & ſuper hircos viſitabo: quia viſitavit Dominus exercituum gregem ſuum, domum Juda, & poſuit eos quaſi equum gloriæ ſuæ in bello.

4. Ex ipſo angulus, ex ipſo paxillus, ex ipſo arcus prælii, ex ipſo egredietur omnis exactor ſimul.

5. Et erunt quaſi fortes conculcantes lutum viarum in prælio: & bellabunt, quia Dominus cum eis: & confundentur aſcenſores equorum.

6. Et confortabo domum Juda, & domum Joſeph ſalvabo: & convertam eos, quia miſerebor eorum: & erunt ſicut fuerunt quando non projeceram eos: ego enim Dominus Deus eorum, & exaudiam eos.

7. Et erunt quaſi fortes Ephraim, & lætabitur cor eorum quaſi à vino: & filii eorum videbunt, & lætabuntur, & exultabit cor eorum in Domino.

8. Sibilabo eis, & congregabo illos, quia redemi eos: & multiplicabo eos ſicut antè fuerant multiplicati.

9. Et ſeminabo eos in populis, & de longè recordabuntur mei: & vivent cum filiis ſuis, & revertentur.

10. Et reducam eos de terra Ægypti: & de Aſſyriis congregabo eos, & ad terram Galaad & Libani adducam eos, & non invenietur eis locus:

11. & tranſibit in maris freto, & percutiet in mari fluctus, & confundentur omnia profunda fluminis, || & humiliabitur ſuperbia || Apoc. 16. 12. Iſai. 11. 15
Aſſur, & ſceptrum Ægypti recedet.

12. Confortabo eos in Domino, & in nomine ejus ambulabunt, dicit Dominus.

CAPUT XI.

Jubet Dominus paſci pecora occiſionis, quibus non parcet, quia paſtores eorum non parcebant eis: de duabus virgis tandem abſciſſis, & tribus paſtoribus uno menſe ſucciſis: de appenſa mercede triginta argenteorum projectorum ad ſtatuarium: de alio malo paſtore à Domino ſuſcitando.

1. APerl, Libane, portas tuas, & comedat ignis cedros tuas.

2. Ulula abies, quia cecidit cedrus, quoniam magnifici vaſtaii ſunt: ululate quercus Baſan, quoniam ſucciſus eſt ſaltus munitus.

3. Vox ululatus paſtorum, quia vaſtata eſt magnificentia eorum: vox rugitus leonum, quoniam vaſtata eſt ſuperbia Jordanis.

4. Hæc dicit Dominus Deus meus: Paſce pecora occiſionis,

5. quæ, qui poſſederant, occidebant, & non dolebant, & vendebant ea, dicentes: Benedictus Dominus, divites facti ſumus: & paſtores eorum non parcebant eis.

6. Et ego non parcam ultrà ſuper habitantes terram, dicit Dominus: ecce ego tradam homines, unumquemque in manu proximi ſui, & in manu regis ſui: & concident terram, & non eruam de manu eorum.

7. Et paſcam pecus occiſionis propter hoc, ò pauperes gregis. Et aſſumpſi mihi duas virgas, unam vocavi Decorem, & alteram vocavi Funiculum: & pavi gregem.

8. Et ſuccidi tres paſtores in menſe uno, & contracta eſt anima mea in eis: ſiquidem & anima eorum variavit in me.

9. Et dixi: Non paſcam vos: quod moritur, moriatur: & quod ſucciditur, ſuccidatur: & reliqui devorent unuſquiſque carnem proximi ſui.

10. Et tuli virgam meam, quæ vocabatur Decus, & abſcidi eam ut irritum facerem fœdus meum, quod percuſſi omnibus populis.

11. Et in irritum deductum eſt in die illa: & cognoverunt ſic pauperes gregis, qui cuſtodiunt mihi, quia verbum Domini eſt.

12. Et dixi ad eos: Si bonum eſt in oculis veſtris, afferte mercedem meam: & ſi non, quieſcite. ‖ Et appenderunt mercedem meam triginta argenteos.

‖ Matt. 27. 9.

13. Et dixit Dominus ad me: Projice illud ad ſtatuarium, decorum pretium, quo appretiatus ſum ab eis. Et tuli triginta argenteos: & projeci illos in domum Domini ad ſtatuarium.

14. Et præcidi virgam meam ſecundam, quæ appellabatur Funiculus, ut diſſolverem germanitatem inter Judam, & Iſrael.

15. Et dixit Dominus ad me: Adhuc ſume tibi vaſa paſtoris ſtulti.

16. Quia ecce ego ſuſcitabo paſtorem in terra, qui derelicta non viſitabit, diſperſum non quæret, & contritum non ſanabit, & id, quod ſtat, non enutriet, & carnes pinguium comedet, & ungulas eorum diſſolvet.

17. O paſtor, & idolum, derelinquens gregem: gladius ſuper brachium ejus, & ſuper oculum dextrum ejus: brachium ejus ariditate ſiccabitur, & oculus dexter ejus tenebreſcens obſcurabitur.

CAPUT XII.

Juda & Jeruſalem à variis regnis affligentur; ſed rurſum reducti filii Iſrael in terram ſuam ſuperiores erunt his, qui ſe afflixerant; effuſoque à Domino ſpiritu gratiæ ſuper habitatores Jeruſalem, aſpicient ad eum, quem confixerunt, & ſuper eum dolebunt, plangentes, ſingulæ familiæ ſeorſum.

1. ONus verbi Domini ſuper Iſrael. Dicit Dominus extendens cœlum, & fundans terram, & fingens ſpiritum hominis in eo:

2. Ecce ego ponam Jeruſalem ſuper liminare crapulæ omnibus populis in circuitu: ſed & Juda erit in obſidione contra Jeruſalem,

3. Et erit: In die illa ponam Jeruſalem lapidem oneris cunctis populis: omnes, qui levabunt eam, conciſione lacerabuntur: & colligentur adversùs eam omnia regna terræ.

4. In die illa, dicit Dominus, percutiam omnem equum in ſtuporem, & aſcenſorem ejus in amentiam: & ſuper domum Juda aperiam oculos meos, & omnem equum populorum percutiam cæcitate.

5. Et dicent duces Juda in corde ſuo: Confortentur mihi habitatores Jeruſalem in Domino exercituum Deo eorum.

6. In die illa ponam duces Juda ſicut caminum ignis in lignis, & ſicut facem ignis in fœno: & devorabunt ad dexteram, & ad ſiniſtram omnes populos in circuitu: & habitabitur Jeruſalem rurſus in loco ſuo in Jeruſalem.

7. Et ſalvabit Dominus tabernacula Juda, ſicut in principio: ut non magnificè glorietur domus David, & gloria habitantium Jeruſalem contra Judam.

8. In die illa proteget Dominus habitatores Jeruſalem, & erit qui offenderit ex eis in die illa, quaſi David: & domus David quaſi Dei, ſicut angelus Domini in conſpectu eorum.

9. Et erit in die illa: quæram conterere omnes Gentes, quæ veniunt contra Jeruſalem.

10. Et effundam ſuper domum David, & ſuper habitatores Jeruſalem ſpiritum gratiæ, & precum: ‖ & aſpicient ad me, quem confixerunt: & plangent eum planctu quaſi ſuper unigenitum, & dolebunt ſuper eum, ut doleri ſolet in morte primogeniti.

‖ Joan. 19. 37.

11. In die illa magnus erit planctus in Jeruſalem, ‖ ſicut planctus Adadremmon in campo Mageddon.

‖ 2. Paral. 35. 22.

12. Et plsnget Terra: familiæ & familiæ ſeorſum: familiæ domus David ſeorſum, & mulieres eorum ſeorſum:

13. familiæ domus Nathan ſeorſum, & mulieres eorum ſeorſum: familiæ domus Levi ſeorſum, & mulieres eorum ſeorſum: familiæ Semei ſeorſum, & mulieres eorum ſeorſum.

14. Omnes familiæ reliquæ, familiæ & familiæ ſeorſum, & mulieres eorum ſeorſum.

CAPUT XIII.

Cùm fuerit fons patens domui David in ablutionem peccatoris, tollentur idola; & pſeudoprophetæ à ſibi chariſſimis lapidabuntur: quæ ſint plagæ in medio manuum: percutiendus paſtor, & oves diſpergendæ: duæ partes hominum diſpergētur in omni terra, & tertia per ignē probabitur.

1. IN die illa erit fons patens domui David, & habitantibus Jeruſalem in ablutionem peccatoris, & menſtruatæ.

2. || Et erit in die illa, dicit Dominus exercituum: Diſperdam nomina idolorum de terra, & non memorabuntur ultrà: & pſeudoprophetas, & ſpiritum immundum auferam de terra.

3. Et erit, cùm prophetaverit quiſpiam ultrà, dicent ei pater ejus & mater ejus, qui genuerunt eum: Non vives: quia mendacium locutus es in nomine Domini. Et configent eum pater ejus & mater ejus, genitores ejus, cùm prophetaverit.

4. Et erit: In die illa confundentur prophetæ, unuſquiſque ex viſione ſua cùm prophetaverit: nec operientur pallio ſaccino, ut mentiantur:

5. ſed dicet: Non ſum propheta, homo agricola ego ſum: quoniam Adam exemplum meum ab adoleſcentia mea.

6. Et dicetur ei: Quid ſunt plagæ iſtæ in medio manuum tuarum? Et dicet: His plagatus ſum in domo eorum, qui diligebant me.

7. Framea ſuſcitare ſuper paſtorem meum, & ſuper virum cohærentem mihi, dicit Dominus exercituum: || percute paſtorem, & diſpergentur oves, & convertam manum meam ad parvulos.

|| Matth. 26. 31. Marc. 14. 27.

8. Et erunt in omni terra, dicit Dominus, partes duæ in ea diſpergentur, & deficient, & tertia pars relinquetur in ea.

9. Et ducam tertiam partem per ignem, & uram eos ſicut uritur argentum, & probabo eos ſicut probatur aurum: Ipſe vocabit nomen meum, & ego exaudiam eum. Dicam: Populus meus es, & ipſe dicet: Dominus Deus meus.

CAPUT XIV.

Poſtquam Jeruſalē paſſa fuerit captivitatem aliaſque afflictiones à Gentibus, erit dies nota Domino, cùm exibunt aquæ vivæ de Jeruſalem, & filii Iſrael revertentur, habitaturi ſecurè in Jeruſalem, percutietque Dominus plaga Gentes, quę pugnaverunt adversùs Jeruſalem, & harum reliquię aſcendent ut adorent Dominum in Jeruſalem: ſanctumque erit quod eſt ſuper frænum equi.

1. ECce veniet dies Domini, & dividentur ſpolia tua in medio tui.

2. Et congregabo omnes Gentes ad Jeruſalem in prælium, & capietur civitas, & vaſtabuntur domus, & mulieres violabuntur, & egredietur media pars civitatis in captivitatem, & reliquum populi non auferetur ex urbe.

3. Et egredietur Dominus, & præliabitur contra Gentes illas, ſicut præliatus eſt in die certaminis.

4. Et ſtabunt pedes ejus in die illa ſuper Montem olivarum, qui eſt contra Jeruſalem ad Orientem, & ſcindetur Mons olivarum ex media parte ſui ad Orientem, & Occidentem, prærupto grandi valdè, & ſeparabitur medium montis ad Aquilonem, & medium ejus ad Meridiē.

5. Et fugietis ad vallem montium eorum, quoniam conjungetur vallis montiū uſque ad proximum, & fugietis || ſicut fugiſtis à facie terræmotus in diebus Oziæ regis Juda, & veniet Dominus Deus meus, omneſque ſancti cum eo. || Amos 1. 1.

6. Et erit in die illa: Non erit lux, ſed frigus & gelu.

7. Et erit dies una, quæ nota eſt Domino, non dies neque nox, & in tempore veſperi erit lux.

8. Et erit in die illa: Exibunt aquæ vivæ de Jeruſalem: medium earum ad mare Orientale, & medium earum ad mare noviſſimum, in æſtate & in hieme erunt.

9. Et erit Dominus Rex ſuper omnem terram, in die illa erit Dominus unus, & erit nomen ejus unum.

10. Et revertetur omnis terra uſque ad deſertum, de colle Remmon ad Auſtrum Jeruſalem, & exaltabitur, & habitabit in loco ſuo à porta Benjamin uſque ad locum portæ prioris, & uſque ad portam angulorum, & à turre Hananeel uſque ad torcularia regis.

11. Et habitabunt in ea, & anathema non erit ampliùs, ſed ſedebit Jeruſalem ſecura.

12. Et hæc erit plaga, qua percutiet Dominus omnes Gentes, quæ pugnaverunt adverſus Jeruſalem, tabeſcet caro uniuſcujuſque ſtantis ſuper pedes ſuos, & oculi ejus contabeſcent in foraminibus ſuis, & lingua eorum contabeſcet in ore ſuo.

13. In die illa erit tumultus Domini magnus in eis, & apprehendet vir manum proximi ſui, & conſeretur manus ejus ſuper manum proximi ſui.

14. Sed & Judas pugnabit adversùs Jeruſalem, & congregabuntur divitiæ omnium Gentium in circuitu, aurum, & argentum, & veſtes multæ ſatis.

15. Et ſic erit ruina equi, & muli, & cameli, & aſini, & omnium jumentorum, quæ fuerint in caſtris illis, ſicut ruina hæc.

16. Et omnes, qui reliqui fuerint de univerſis Gentibus, quæ venerunt contra Jeruſalem, aſcendent ab anno in annum, ut adorent Regem, Dominum exercituum, & celebrent feſtivitatem tabernaculorum.

17. Et erit, qui non aſcenderit de familiis Terræ ad Jeruſalem, ut adoret Regem, Dominum exercituum, non erit ſuper eos imber.

18. Quòd & ſi familia Ægypti non aſcenderit, & non venerit, nec ſuper eos erit, ſed erit ruina, qua percutiet Dominus omnes Gentes, quæ non aſcenderint ad celebrandam feſtivitatem tabernaculorum.

19. Hoc erit peccatum Ægypti, & hoc peccatum omnium Gentium, quæ non aſcenderint ad celebrandam feſtivitatem tabernaculorum.

20. In die illa erit, quod ſuper frænum equi eſt, ſanctum Domino, & erunt lebetes in domo Domini quaſi phialæ coram altari.

21. Et erit omnis lebes in Jeruſalem, & in Juda ſanctificatus Domino exercituum, & venient omnes immolantes, & ſument ex eis, & coquent in eis, & non erit mercator ultrà in domo Domini exercituum in die illo.

PROPHETIA MALACHIÆ.

Malachiæ nomen in Hebræo ſonat, Angelum, *quod moribus & officio præſtitit hic Propheta, ultimus Prophetarum; Nehemiæ fuiſſe æqualem, Aggæo & Zachariæ ſupparem ex eo colligunt, quòd non hortetur populum ad ædificationem templi, ut illi fecere, ſed extructo jam templo, eas reprehendat corruptelas, quas tempore ſecundæ ſuæ præfecturæ apud Judæos ſe deprehendiſſe Nehemias affirmat: conjugia nimirum cum alienigenis ita, decimarum detentionem, & divini cultus depravationem. Et quia deinceps ſolita Prophetarum ſucceſſio non erat expectanda, extremis Prophetiæ verbis populum hortatur Malachias, ut* Legi Moſis *conſtanter adhæreat, uſque dum exhiberetur ſummus Propheta* Chriſtus, *cujus præcurſor* Joannes Baptiſta *venturus eſſet* in ſpiritu & virtute Eliæ, ut converteret corda patrum in filios, & rebelles ad prudentiam juſtorum. *Quò ſpectat illa Eccleſiæ vox apud* Malach. 4. cum Luc. 1. & Matth. 11. 14. & 17. 12. *Hieronymum, Comment. 13. in Iſai. cap. 49. Poſt Aggæum & Zachariam, & Malachiam, nullos alios Prophetas uſque ad Joannem Baptiſtam videram. Voluit nempe Deus iſta famæ verbi (ut Prophetæ loquuntur) appetentiores Meſſiæ facere Judæos, qui Prophetas omnes miraculis eſſet ſuperaturus.*

CAPUT PRIMUM.

Prophetia Malachiæ ad Iſrael, quem Dominus arguit ingratitudinis, quòd non agnoſcebat ſe in Jacob; unde deſcenderat, dilectum, rejecto Eſau cum populo ſuo, ideò conqueritur ſe ab Iſrael non honorari, neque timeri, quòdque ſacerdotes deſpiciant nomen Domini, quorum rejicit ſacrificia, gratam habens oblationem mundam quæ in omni loco ei offertur.

1. ONus verbi Domini ad Iſrael in manu Malachiæ.

2. Dilexi vos, dicit Dominus, & dixiſtis: In quo dilexiſti nos? Nonnè frater erat Eſau Jacob, dicit Dominus, & || dilexi Jacob, || Rom. 9. 13.

3. Eſau autem odio habui? & poſui montes ejus in ſolitudinem, & hæreditatem ejus in dracones deſerti.

4. Quod ſi dixerit Idumæa: deſtructi ſumus, ſed revertentes ædificabimus, quæ deſtructa ſunt: Hæc dicit Dominus exercituum: Iſti ædificabunt, & ego deſtruam: & vocabuntur termini impietatis, & populus, cui iratus eſt Dominus uſque in æternum.

5. Et oculi veſtri videbunt, & vos dicetis: Magnificetur Dominus ſuper terminum Iſrael.

6. Filius honorat patrem, & ſervus dominum ſuum, ſi ergo Pater ego ſum, ubi eſt honor meus? & ſi Dominus ego ſum, ubi eſt timor meus, dicit Dominus exercituum? ad vos, ò ſacerdotes, qui deſpicitis nomen meum, & dixiſtis: In quo deſpeximus nomen tuum?

7. Offertis ſuper altare meum panem pollutum, & dicitis: In quo polluimus te? In eo quod dicitis: Menſa Domini deſpecta eſt.

8. Si offeratis cæcum ad immolandum, nonne malum eſt? & ſi offeratis claudum, & languidum, nonnè malum eſt? offer illud duci tuo, ſi placuerit ei, aut ſi ſuſceperit faciem tuam, dicit Dominus exercituum.

9. Et nunc deprecamini vultum Dei ut miſereatur veſtri (de manu enim veſtra factum eſt hoc) ſi quo modo ſuſcipiat facies veſtras, dicit Dominus exercituum.

10. Quis eſt in vobis, qui claudat oſtia, & incendat altare meum gratuitò? non eſt mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum: & munus non ſuſcipiam de manu veſtra.

11. || Ab ortu enim ſolis uſque ad occaſum, magnus eſt nomen meum in Gentibus, & in omni loco ſacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda, quia magnum eſt nomen meum in Gentibus, dicit Dominus exercituum. || Pſal. 112. 3.

12. Et vos polluiſtis illud in eo, quod dicitis: Menſa Domini contaminata eſt, & quod ſuperponitur, contemptibile eſt cum igne, qui illud devorat.

13. Et dixiſtis: Ecce de labore, & exſufflaſtis illud, dicit Dominus exercituum, & intuliſtis de rapinis claudum, & languidum, & intuliſtis munus, numquid ſuſcipiam illud de manu veſtra, dicit Dominus?

14. Maledictus doloſus, qui habet in grege ſuo maſculum, & votum faciens immolat debile Domino: quia Rex magnus ego, dicit Dominus exercituum, & nomen meum horribile in Gentibus.

CAPUT II.

Comminatur Dominus ſe maledicturum benedictionibus ſacerdotum, niſi reſipiſcant, ipſius enim legem contemnunt, irritum facientes pactum Levi, qui hìc laudatur, tranſgreſſus eſt & Juda ducens alienigenas, quapropter non reſpiciet deinceps Dominus ad ſacrificium eorum: de uxore diligenda, ſeu dimittenda, laborare fecerunt Dominum in ſermonibus ſuis.

1. ET nunc ad vos mandatum hoc, ò ſacerdotes.

|| Lev. 26. 14. Deut. 28. 15. 2. || Si nolueritis audire, & ſi nolueritis ponere ſuper cor ut detis gloriam nomini meo, ait Dominus exercituum: mittam in vos egeſtatem, & maledicam benedictionibus veſtris, & maledicam illis: quoniam non poſuiſtis ſuper cor.

3. Ecce ego projiciam vobis brachium, & diſpergam ſuper vultum veſtrum ſtercus ſolemnitatum veſtrarum, & aſſumet vos ſecum.

4. Et ſcietis quia miſi ad vos mandatum iſtud, ut eſſet pactum meum cum Levi, dicit Dominus exercituum.

5. Pactum meum fuit cum eo vitæ & pacis, & dedi ei timorem, & timuit me, & à facie nominis mei pavebat.

6. Lex veritatis fuit in ore ejus, & iniquitas non eſt inventa in labiis ejus: in pace, & in æquitate ambulavit mecum, & multos avertit ab iniquitate.

7. Labia enim ſacerdotis cuſtodient ſcientiam, & legem requirent ex ore ejus, quia angelus Domini exercituum eſt.

8. Vos autem receſſiſtis de via, & ſcandalizaſtis plurimos in lege: irritum feciſtis pactum levi, dicit Dominus exercituum.

9. Propter quod & ego dedi vos contemptibiles, & humiles omnibus populis, ſicut non ſervaſtis vias meas, & accepiſtis faciem in lege.

|| Matth. 1. 9. Epheſ. 4. 6. 10. || Nunquid non pater unus omnium noſtrûm? nunquid non Deus unus creavit nos? quare ergo deſpicit unuſquiſque noſtrûm fratrem ſuum, violans pactum patrum noſtrorum?

11. Tranſgreſſus eſt Juda, & abominatio facta eſt in Iſrael, & in Jeruſalem, quia contaminavit Judas ſanctificationem Domini, quam dilexit, & habuit filiam dei alieni.

12. Diſperdet Dominus virum qui fecerit hoc, magiſtrum, & diſcipulum de tabernaculis Jacob, & offerentem munus Domino exercituum.

13. Et hoc rurſum feciſtis, operiebatis lacrymis altare Domini, fletu, & mugitu, ita ut non reſpiciam ultrà ad ſacrificium, nec accipiam placabile quid de manu veſtra.

14. Et dixiſtis: Quam ob cauſam? quia Dominus teſtificatus eſt inter te, & uxorem pubertatis tuæ, quam tu deſpexiſti, & hæc particeps tua, & uxor fœderis tui.

15. Nonne unus fecit, & reſiduum ſpiritus ejus eſt? Et quid unus quærit, niſi ſemen Dei? Cuſtodite ergo ſpiritum veſtrum, & uxorem adoleſcentiæ tuæ noli deſpicere.

16. Cùm odio habueris, dimitte, dicit Dominus Deus Iſrael, operiet autem iniquitas veſtimentum ejus, dicit Dominus exercituum: cuſtodite ſpiritum veſtrum, & nolite deſpicere.

17. Laborare feciſtis Dominum in ſermonibus veſtris, & dixiſtis: In quo eum fecimus laborare? In eo quòd dicitis: Omnis qui facit malum, bonus eſt in conſpectu Domini, & tales ei placent: aut certè ubi eſt Deus judicii?

CAPUT III.

De præcurſore Chriſti, & hujus adventu, ac futuro judicio; qui purgatis filiis Levi gratum habebit ſacrificium Juda & Jeruſalem: comminatur ſceleratis gravem ultionem: quos tamen ad ſe revocat, plurima bona converſis promittens: conqueritur de ingratitudine filiorum Iſrael, & quòd ipſum in decimis ſuis configant, quòdque dicant Deo non eſſe curæ ſuos cultores, cujus contrarium tandem experientur.

1. ‡ ECce ego mitto angelum meum, & præparabit viam ante faciem meam. Et ſtatim veniet ad templum ſuum Dominator, quem vos quæritis, & angelus teſtamenti, quem vos vultis. Ecce venit, dicit Dominus exercituum: ‡ IN PURIFICATIONE B. VIRGINIS. Matth. 11. 10. Marc. 1. 2. Luc. 1. 17. & 7. 27.

2. & quis poterit cogitare diem adventus ejus, & quis ſtabit ad videndum eum? ipſe enim quaſi ignis conflans, & quaſi herba fullonum:

3. & ſedebit conflans, & emundans argentum, & purgabit filios Levi, & colabit eos quaſi aurum, & quaſi argentum, & erunt Domino offerentes ſacrificia in juſtitia.

4. Et placebit Domino ſacrificium Juda, & Jeruſalem ſicut dies ſæculi, & ſicut anni antiqui.

5. Et accedam ad vos in judicio, & ero teſtis velox maleficis, & adulteris, & perjuris, & qui calumniantur mercedem mercenarii, viduas, & pupillos, & opprimunt peregrinum, nec timuerunt me, dicit Dominus exercituum.

6. Ego enim Dominns, & non mutor, & vos filii Jacob non eſtis conſumpti.

7. A diebus enim patrum veſtrorum receſſi-

ceſſiſtis à legitimis meis , & non cuſtodi-
|| Zach. 1. 3. ſtis. || Revertimini ad me , & revertar ad
vos , dicit Dominus exercituum . Et dixi-
ſtis: In quo revertemur?
8. Si affiget homo Deum , quia vos con-
figitis me ? Et dixiſtis : In quo cofigimus
te? In decimis, & in primitiis.
9. Et in penuria vos maledicti eſtis , &
me vos configitis gens tota.
10. Inferte omnem decimam in horreum ,
& ſit cibus in domo mea , & probate me
ſuper hoc, dicit Dominus : ſi non aperue-
ro vobis cataractss cœli , & effudero vobis
benedictionem uſque ad abundantiam ,
11. & increpsbo pro vobis devorantem ,
& non corrumpet fructum terræ veſtræ :
nec erit ſterilis vinea in agro , dicit Do-
minus exercituum .
12. Et beatos vos dicent omnes Gentes :
eritis enim vos terra deſiderabilis , dicit
Dominus exercituum.
|| Joan. 12. 14. 13. || Invaluerunt ſuper me verba veſtra,
dicit Dominus.
14. Et dixiſtis: Quid locuti ſumus contra
te ? Dixiſtis : Vanus eſt , qui ſervit Deo ,
& quod emolumentum quia cuſtodivimus
præcepta ejus , & quia ambulavimus triſtes
coram Domino exercituum ?
15. Ergo nunc beatos dicimus arrogan-
tes , ſiquidem ædificati ſunt facientes im-
pietatem , & tentaverunt Deum , & ſalvi
facti ſunt.
16. Tunc locuti ſunt timentes Dominum,
unuſquiſque cum proximo ſuo: Et attendit
Dominus, & audivit , & ſcriptus eſt liber
monumenti coram eo timentibus Dominum,
& cogitantibus nomen ejus.
17. Et erunt mihi , ait Dominus exerci-
tuum , in die, qua ego facio , in peculium ,
& parcam eis , ſicut parcit vir filio ſuo
ſervienti ſibi.
18. Et convertimini , & videbitis quid ſit
inter juſtum & impium , & inter ſervien-
tem Deo, & non ſervientem ei.

CAPUT IV.

Dies Domini inflammabit omnes facientes impietatem , evulſa ipſorum radice : orietur ſol juſtitiæ Deum timentibus , qui calcabunt impios : jubet reminiſci legis Moyſi : Elias antequam veniat dies Domini mittendus prædicitur , qui convertat cor patrum ad filios .

1. ECce enim dies veniet ſuccenſa quaſi
caminus , & erunt omnes ſuperbi ,
& omnes facientes impietatem ſtipula : &
inflammabit eos dies veniens , dicit Domi-
nus exercituum , quæ non derelinquet eis
radicem , & germen .
2. || Et orietur vobis timentibus nomen || Lucæ 1.
meum Sol juſtitiæ , & ſanitas in pennis 78.
ejus , & egrediemini , & ſalietis ſicut vitu-
li de armento.
3. Et calcabitis impios , cùm fuerint cinis
ſub planta pedum veſtrorum in die , qua
ego facio, dicit Dominus exercituum.
4. || Mementote legis Moyſi ſervi mei , ||Exod. 20.
quam mandavi ei in Horeb ad omnem Iſ- Deut. 4. 5.
rael, præcepta & judicia. & 6.
5. || Ecce ego mittam vobis Eliam pro- || Matth.
phetam , antequàm veniat dies Domini ma- 17. 10.
gnus & horribilis. Marc. 9. 10
6. Et convertet cor patrum ad filios , & Lucæ 1. 17.
cor filiorum ad patres eorum : ne fortè ve-
niam , & percutiam terram anathemate .

LIBER PRIMUS
MACHABÆORUM.

LIBRI MACHABÆORUM *tres adhuc circumferuntur, ſe duo tantùm priores auctoritatis Canonicæ ſunt habiti: iique ſoli jam in ſacris Bibliis extant. Vocantur autem* Machabæorum, *quòd Judas Aſmonæus, divinæ legis propugnator, idemque libertatis vindex acerrimus, in vexillis ſcriptam habuit ſententiam eam quæ extat Exod.* 15. 12. *Mi Camoca Be Elim Jehova*. Quis ſimilis tui in Diis, Domine? *Solent enim Hebræi primas litteras nominum colligere, & ex eis collectis vocem fingere compendii cauſa. Exponunt hi duo libri ſtatum Eccleſiæ Dei ſub tertia, hoc eſt Græcorum Monarchia. Eos à diverſis Scriptoribus exaratos vel inde patet, quòd prior hiſtoriam longiùs continuet, & poſterior altiùs paulò repetat, ac eaſdem ſæpe res aliter narrent. Stylus etiam longè diverſus, ſiquidem prior ad phraſim hebræam propiùs accedit: Imò non eadem in utroque annorum ratio.*

Hoc ultimum ut clareat, notandum eſt æram regni Græcoram non ſtatim à morte Alexandri incipere, ſed anno poſt undecimo, cùm Seleucus Nicanor Suſiana & Media devictis, jam regiam majeſtatem & gloriam principatu dignam adeptus, regnare cœpiſſe dictus eſt; unde hæc æra Seleucidarum *eſt appellata. Æram* Dhilkarnaim *Arabes vocant, ſive* Cornigeri, *id eſt Alexandri, qui Ammonis ſeu Jovis Cornigeri filius exiſtimari volebat. Judæi verò in ſuo Kalendario* æram contractuum *nominant; fortè quod in obſignandis contractibus ſoleret adhiberi. Hujus initium Epocæ ab illo anno deducere ſolemne eſt, qui ante æram Chriſtianam putatur* 312. *& eſt in Per. Jul.* 4402. *quo* 117. *Olympias iniit. Verùm triplicem hanc pro triplici diverſo initio facit Scaliger Can. Iſag. lib.* 3. *idque jam apud doctos receptum eſt.* PRIMA, *Judaica dicitur, quam Joſephus & Auctor libri primi Machabæorum ſequuntur. Uterque* annos Græcorum *vocat Joſephus ſemel* annos Aſſyriorum *Antiq. lib.* 13. *Hæc autem à Niſan, ſeu verno menſe incipit.* SECUNDA Antiochena, *ſeu* Alexandræa *vocatur quæ ab autumno ſubſequente & Tiſri procedit, à quo etiam annos* Dhilkarnaim *ab Arabibus, &* Contractuum *à Judæis numerari docet Petavius lib.* 10. *de doctr. temp. & Uſſerius in Annalibus: diſſentiente licèt Scaligero, qui hos à Niſan incipere vult. Collector* 2. *lib. Machab. hac æra uſus eſt ita ut anni prioris libri, ſex menſium intervallo poſterioris antevertant initia.* TERTIA *quoque additur, quæ* Chaldæorum *eſt, quæque à vere ſequente incipit. Ita fit ut anno integro hæc æra ſit Judaica poſterior; Antiochena verò intervallo tantùm ſemeſtri. Atque hanc in Principum reſcriptis uſurpatam cenſet Uſſerius (ut hìc in libr.* 2. *cap.* 11. *perſpicere licet) necnon in magna Ptolemæi Syntaxi lib.* 9. *cap.* 7. *& lib.* 11. *cap.* 8.

Hæc autem diſcrepantia, quæ nemini unquam ante Scaligerum oboluit, ut ipſemet ait, maximè notanda venit iis, qui utriuſque libri Machabæorum hiſtoriam, ad concordem chronologiam, quæ per annos circiter 40. *extenditur, revocare ſtuduerint. Cujus breve ſpecimen hìc annotare viſum eſt.*

ALexandri Magni expeditio, mors, & regni diviſio. 1. *lib. cap.* 1. *verſ.* 1. *& ſeq.*

Seleucus Philopater Oniæ Pontificis pietate ductus præſtat omnes ſumptus ad ſacrificia. 2. *l.* 3. 1. ——— 3.

Heliodorus ab eo miſſus ut ærarium diriperet, ab Angelis flagellatur. 2. *lib.* 3. 1. ——— 40.

Antiochus Epiphanes Seleuco fratri ſuccedit. 2. *lib.* 4. 7. *&* 1. *lib* 1. 11. *& ſeq.*

Oniam expellit, & impium Jaſonem fratrem ejus ſubſtituit. 2. *lib.* 4. 7. *& ſeq.*

Primam in Ægyptum expeditionem ſuſcipit. Inde Jeroſolymam pacatus ingreditur. *Ibid.* 21. 22

Summoto Jaſoni Menelaus ſubſtituitur. *Ibid.* 23. *& ſeq.* Huic Alcimus. 2. *lib* 14. 3.

Secunda expeditio in Ægyptum, unde rediens Antiochus Jeroſolymam armis rapit, & templum expoliat. 2. *lib.* 5. 1. *& ſeq.* 1. *lib.* 1. 17. *& ſeq*

Poſt duos annos miſit Apollonium in Judæos. 1. *lib.* 1. 30. *&* 2. *lib.* 5. 24.

Judæos ad ritus Gentium transferre molitur. 1. *lib.* 4. 3. *& ſeq.* 2. *lib.* 6. 1. *& ſeq.*

Eleazarum, item fratres ſeptem Machabæos, cum eorum matre, exquiſitis tormentis cruciat. 2. *lib.* 6. 18. *& ſeq. tum toto cap.* 7.

Mathathias miniſtrum Regis ſacrificare cogentem interficit, & cum ſuis in deſertum fugit, hoſque Philippus inſequitur. 1. *lib.* 2. 1. *& ſeq.* 2. *lib.* 7. 1. *& ſeq.*

Filios cohortatus moritur, Judas Machabæus in locum patris ſufficitur. 2. *lib.* 2. 49. *&* 3. 1. *& ſeq. ac* 2. *lib.* 8. 1. *& ſeq.*

Antiochus Epiphanes in Perſidem proficiſcitur, relicto Lyſia ſuper regiones inter Euphraten & Ægyptum. 1. *lib.* 3. 27.

Ptolemæus filius Dorimini, Nicanor & Gorgias, à Lyſia & à Philippo Hieroſ. præpoſito (2. *Machab.* 5. 22.) miſſi, ut univerſum Judæorum genus delerent, à Juda vincuntur. 1. *lib.* 3. 38. *& ſeq.* 4. 1. *& ſeq.* 2. *lib.* 8. 8.

Timotheus & Bacchides ab eodem victi; Lyſias quoque, qui in Judæam irruerat, deleto exercitu Antiochiam fugit. 2. *lib.* 8. 30. *&* 1. *lib.* 4. 28. *& ſeq.*

Machabæus civitatem recipit, & templum mundat. 2. *lib.* 10 1. *&* 1. *lib.* 4. 36. *& ſeq.*

Epiphanes revertitur ex Perſide & miſerè moritur, cui ſuccedit Antiochus Eupator, curante Lyſia. 1. *lib.* 6. 1. *& ſeq.* 2. *lib.* 9 1. *& ſeq.*

Judæ expeditiones in Idumæos & Ammonitas. 1. *lib.* 5. 6. *&* 2. *lib.* 10. 14.

Lyſias iterum à Machabæo, Angelo duce, vincitur. 2. *l.* 11. 1.

Legatos de pace mittit. Aſſentit Machabæus, ſed illa pax ex ducum Antiochi malitia ſtatim rupta. *Ibid.* 13. *& ſeq. &* 12. 2.

Varia Machabæi prælia. 2. *lib* 12. 5. *& ſeq.* 1. *lib.* 5. 37 *& ſeq.*

Hieroſolymam rediens, milites Antiochi in arce obſidet. 1. *lib.* 6. 18.

Eupator, cum Lyſia & immenſo exercitu Judæam aggreditur, in quem fortiter pugnat Machabæus. 1. *lib.* 6. 28. *&* 2. *lib.* 13. 13.

Eleazarus ruentis beſtiæ mole opprimitur. 1. *lib.* 6. 43.

Menelaus interimitur. Alcimus ei ſubſtituitur. 2. *lib.* 13. 4.

Rex, Bethſura capta, ad Jeruſalem caſtra movet, ſed pace cum Judæis conſtituta, intra urbem admiſſus, contra fidem muris everſis, Antiochiam proficiſcitur, ubi Philippum è Perſide reverſum dominantem invenit. 1. *lib.* 6. 48. *& ſeq.* 2. *lib.* 13. 18. *& ſeq.*

Demetrius Seleuci, qui ante Antiochum Epiphanem regnaverat, filius Roma egreſſus, Antiochia potitur, & Eupatorem cum Lyſia occidi jubet. 1. *lib.* 7. 1. *&* 2. *lib.* 14. 1. *& ſeq.*

Demetrius, Bacchidem & Alcimum, cui ſummum Sacerdotium contulerat, in Judæam mittit, ſed à Machabæo fugantur. 1. *lib.* 7. 6.

Nicanor poſteà à Demetrio miſſus adversùs Judam, fœdus cum eo init; ſed eo rupto à Machabæo vincitur. 2. *lib.* 14. 3. *& ſeq.*

Rhazias gladio ſe interimit. 2. *lib.* 14. 37.

Judas narrato ſomnio de Onia 3. & Jeremia, ſuos excitat. Occiditur ipſe Nicanor. 1. *lib.* 7. 39. *&* 2. *lib.* 15. 1.

Huc uſque perducitur ſecundi Machabæorum libri Hiſtoria, cum iis, quæ in ſeptem prioribus libri primi capitibus narrantur permixta. Conſequens hiſtoriæ ſeries habetur à capite 8. *libri primi, ad finem uſque, ubi Hiſtoria Veteris Teſtamenti terminantur. Quæ verò de rebus Judaicis hinc uſque ad Chriſtum ſuperſunt, & per annos circiter* 130. *extenduntur, ea ab Joſepho petenda ſunt, qui ſua ex Pontificum Diariis excerpſiſſe creditur.*

CAPUT PRIMUM.

Mortuo Alexandro Magno, qui Darium percuſſerat, ſucceſſit tandem in Græcia Antiochus illuſtris: ſub quo ſcelerati quidam ex filiis Iſrael profanarunt Jeruſalem: Antiochus autem, devicto Ptolemæo rege Ægypti, invaſit Jeruſalem; & ablatis omnibus vaſis templi ac theſauris, fecit cædem magnam, unde ortus eſt ingens planctus: ſimile fecit & princeps tributorum ab eo miſſus, incenſa Jeruſalem, plurimiſque in captivitatem ductis. Antiochus leges idololatriæ Judæis ſtatuit, ablatis cunctis divini cultus cæremoniis, & ædificato idolo deſolationis, renitentes miſerè trucidans: cujus edicta plurimi impii ſecuti ſunt, pii verò reſpuerunt, mortem potiùs ſubire parati.

1. ET factum eſt poſtquàm percuſſit Alexander Philippi Macedo, qui primus regnavit * in Græcia, egreſſus de terra Cethim †, Darium regem
Perſarum, & Medorum:
2. conſtituit prælia multa, & obtinuit omnium munitiones, & interfecit reges Terræ,
3. & pertranſiit uſque ad fines terræ; & accepit ſpolia multitudinis Gentium: & ſiluit terra in conſpectu ejus.
4. Et congregavit virtutem, & exercitum fortem nimis: & exaltatum eſt, & elevatum cor ejus:
5. & obtinuit regiones Gentium, & tyrannos: & facti ſunt illi in tributum.
6. Et poſt hæc decidit in lectum, & cognovit quia moreretur.
7. Et vocavit pueros ſuos nobiles, qui ſecum erant nutriti à juventute: & diviſit illis regnum ſuum, cùm adhuc viveret.
8. Et regnavit Alexander annis duodecim, (*a*) & mortuus (*b*) eſt,
9. Et obtinuerunt pueri ejus regnum, unuſquiſque in loco ſuo:
10. & impoſuerunt omnes ſibi diademata poſt mortem ejus, & filii eorum poſt eos annis multis, & multiplicata ſunt mala in terra.
11. Et exiit ex eis radix peccatrix, Antiochus illuſtris (*c*), filius Antiochi regis, qui fuerat Romæ obſes: & regnavit in anno centeſimo trigeſimo ſeptimo regni Græcorum (*d*),
12. In diebus illis exierunt ex Iſrael filii iniqui, & ſuaſerunt multis, dicentes: Eamus & diſponamus teſtamentum cum Gentibus, quæ circa nos ſunt: quia ex quo receſſimus ab eis, invenerunt nos multa mala.
13. Et bonus viſus eſt ſermo in oculis eorum.
14. Et deſtinaverunt aliqui de populo, & abierunt ad regem: & dedit illis poteſtatem ut facerent juſtitiam Gentium.
15. Et ædificaverunt gymnaſium in Jeroſolymis ſecundùm leges Nationum:
16. & fecerunt ſibi præputia, & receſſerunt à teſtamento ſancto, & juncti ſunt Nationibus, & venumdati ſunt ut facerent malum.
17. † Et paratum eſt regnum in conſpectu Antiochi, & cœpit regnare in terra Ægypti ut regnaret ſuper duo regna.
18. Et intravit in Ægyptum in multitudine gravi, in curribus, & elephantis, & æquitibus, & copioſa navium multitudine:
19. & conſtituit bellum adverſus Ptolemæum * regem Ægypti, & veritus eſt Ptolemæus à facie ejus, & fugit, & ceciderunt vulnerati multi.
20. Et comprehendit civitates munitas in terra Ægypti: & accepit ſpolia terræ Ægypti.
21. Et convertit Antiochus, poſtquàm percuſſit Ægyptum in centeſimo & quadrageſimo tertio anno †: & aſcendit ad Iſrael,
22. Et aſcendit Jeroſolymam in multitudine gravi.
23. Et intravit in ſanctificationem cum ſuperbia, & accepit altare aureum, & candelabrum luminis, & univerſa vaſa ejus, & menſam propoſitionis, & libatoria, & phialas, & mortariola aurea, & velum, & coronas, & ornamentum aureum, quod in facie templi erat; & comminuit omnia.
24. Et accepit argentum, & aurum, & vaſa concupiſcibilia: & accepit theſauros occultos, quos invenit: & ſublatis omnibus abiit in terram ſuam.
25. Et fecit cædem hominum, & locutus eſt in ſuperbia magna.
26. Et factus eſt planctus magnus in Iſrael, & in omni loco eorum:
27. & ingemuerunt principes, & ſeniores: virgines, & juvenes infirmati ſunt: & ſpecioſitas mulierum immutata eſt.
28. Omnis maritus ſumpſit lamentum: & quæ ſedebant in thoro maritali, lugebant:
29. & commota eſt terra ſuper habitantes in ea, & univerſa domus Jacob induit confuſionem.
30. Et poſt duos annos * dierum miſit Rex principem tributorum † in civitates Juda, & venit Jeruſalem cum turba magna.
31. Et locutus eſt ad eos verba pacifica in dolo: & crediderunt ei.
32. Et irruit ſuper civitatem repentè, & percuſſit eam plaga magna, & perdidit populum multum ex Iſrael.
33. Et accepit ſpolia civitatis: & ſuccendit eam igni, & deſtruxit domos ejus, & muros ejus in circuitu:
34. & captivas duxerunt mulieres: & natos, & pecora poſſederunt.
35. Et ædificaverunt civitatem David muro magno & firmo, & turribus firmis, & facta eſt illis in arcem:
36. & poſuerunt illic gentem peccatricem viros iniquos, & convaluerunt in ea: & poſuerunt arma, & eſcas, & congregaverunt ſpolia Jeruſalem:
37. & repoſuerunt illic: & facti ſunt in laqueum magnum.
38. Et factum eſt hoc ad inſidias ſanctificationi, & in diabolum malum in Iſrael:
39. & effuderunt ſanguinem innocentem per circuitum ſanctificationis, & contaminaverunt ſanctificationem.
40. Et fugerunt habitatores Jeruſalem propter eos, & facta eſt habitatio exterorum, & facta eſt extera ſemini ſuo, & nati ejus reliquerunt eam.
41. Sanctificatio ejus deſolata eſt ſicut ſolitudo, || dies feſti ejus converſi ſunt in luctum, ſabbata ejus in opprobrium, honores ejus in nihilum.

* Anno M. 3668. Ant. Chr. 336. Olymp. 111. ann. 1. cum ipſe Alexander annum attigiſſet 20.
† Sic vocantur omnia loca quæ à mari ſejunguntur. Hic intelligitur Macedonia.

(*a*) ſc. integris, cum menſibus fere octo.
(*b*) Ann. M. 3681. Ant. Chr. 323.
(*c*) ſive *Epiphanes*, Antiochi Magni filius, qui cùm ex conditionibus patri ſuo datis Romæ obſes fuiſſet: poſteà, patruele ſuo Demetrio, filio Seleuci Philopatoris, ſubſtituto, liber eſt emiſſus.
(*d*) 1. Anno M. 3810. Ant. Chr. 175. *Vide titul. hujus libri.* 2. *Mach.* 4. 12.
† Ann. M. 3834. Ant. Chr. 170.

* Philometora, ut hic Joſephus & Hieron. ad Daniel.
† Anno M. 3834. Ant. Chr. 170.
* Ann. M. 3836. Ant. Chr. 168.
† Nempe Apollonium. 2. *Mach.* 5. 24.
|| *Tob.* 2. 6. *Amos* 8. 10.

42. Secundùm gloriam ejus multiplicata eſt ignominia ejus: & ſublimitas ejus converſa eſt in luctum.

*Anno M. 3837. Ant. Chr. 167.

43. Et * ſcripſit Rex Antiochus omni regno ſuo, ut eſſet omnis populus, unus: & relinqueret unuſquiſque legem ſuam.

44. Et conſenſerunt omnes Gentes ſecundùm verbum regis Antiochi.

45. & multi ex Iſrael conſenſerunt ſervituti ejus, & ſacrificaverunt idolis, & coinquinaverunt ſabbatum.

46. Et miſit rex libros per manus nuntiorum in Jeruſalem, & in omnes civitates Juda: ut ſequerentur leges Gentium terræ,

47. & prohiberent holocauſta, & ſacrificia, & placationes fieri in templo Dei,

48. & prohiberent celebrari ſabbatum, & dies ſolemnes:

49. & juſſit coinquinari ſancta, & ſanctum populum Iſrael.

50. Et juſſit ædificari aras, & templa, & idola, & immolari carnes ſuillas, & pecora communia;

51. & relinquere filios ſuos incircumciſos, & coinquinari animas eorum in omnibus immundis, & abominationibus, ita ut obliviſcerentur legem, & immutarent omnes juſtificationes Dei.

52. Et quicumque non feciſſent ſecundùm verbum regis Antiochi, morerentur.

53. Secundùm omnia verba hæc ſcripſit omni regno ſuo: & præpoſuit principes populo, qui hæc fieri cogerent.

54. Et juſſerunt civitatibus Juda ſacrificare.

55. Et congregati ſunt multi de populo ad eos, qui dereliquerant legem Domini: & fecerunt mala ſuper terram:

56. & effugaverunt populum Iſrael in abditis, & in abſconditis fugitivorum locis.

* Olymp. 153. *Joſeph.* Eodem ann. 3837. † Jovis ſc. Olimpii, cui conſecratum templum legimus, 2. l. cap. 6. 2. *Vide Dan.* 11. 31.

57. Die quintadecima menſis Casleu, quinto & quadrageſimo & centeſimo anno * ædificavit Rex Antiochus abominandum idolum † deſolationis ſuper altare Dei, & per univerſas civitates Juda in circuitu ædificaverunt aras:

58. & ante januas domorum, & in plateis incendebant thura, & ſacrificabant:

59. & libros legis Dei combuſſerunt igni, ſcindentes eos:

60. Et apud quemcumque inveniebantur libri teſtamenti Domini, & quicumque obſervabat legem Domini, ſecundùm edictum regis trucidabant eum.

61. In virtute ſua faciebant hæc populo Iſrael, qui inveniebatur in omni menſe & menſe in civitatibus.

2. Mach 6. 10.

62. Et quinta & vigeſima die menſis ſacrificabant ſuper aram, quæ erat contra altare.

63. Et mulieres, quæ circũcidebant filios ſuos, trucidabãtur ſecundùm juſſum regis Antiochi,

64. & ſupendebant pueros à cervicibus per univerſas domos eorum: & eos, qui circumciderant illos, trucidabant.

65. Et multi de populo Iſrael definierunt apud ſe, ut non manducarent immunda: & elegerunt magis mori, quàm cibis coinquinari immundis:

66. Et noluerunt infringere legem Dei ſanctam, & trucidati ſunt:

67. Et facta eſt ira magna ſuper populum valdè.

CAPUT II.

Mathathias cum filiis luget afflictionem civitatis, & ſanctorum profanationem; oſtenſiſque ſignis mæſtitiæ, reſpondet his qui à rege miſſi erant, nec ſe nec cognationem ſuam impio decreto obtemperaturos: occiſiſque idololatra Judæo & regis miniſtro, fugit cum filiis in montes: plurimi nolentes obtemperare trucidantur cùm nollent ſabbato inimicis reſiſtere. Mathathias collecto piorum exercitu, revocat Dei cultum, destructa idololatria, cæſoque Antiochi præſidio: & moriturus hortatur filios, ut patrum exemplo ſemper tueantur legem Domini, dans Simonem filium ſuum in conſultorem, & Judam in militiæ principem.

1. IN diebus illis ſurrexit Mathathias filius Joannis, filii Simeonis, ſacerdos ex filiis Joarib ab Jeruſalem, & conſedit in monte Modin: Ann. M. 3837.

2. & habebat filios quinque, Joannem, qui cognominabatur Gaddis:

3. & Simonem, qui cognominabatur Thaſi:

4. & Judam, qui vocabatur Machabæus:

5. & Eleazarum, qui cognominabatur Abaron: & Jonathan, qui cognominabatur Aphus.

6. Hi viderunt mala, quæ fiebant in populo Juda, & in Jeruſalem.

7. Et dixit Mathathias: Væ mihi, ut quid natus ſum videre contritionem populi mei, & contritionem civitatis ſanctæ, & ſedere illic, cùm datur in manibus inimicorum?

8. Sancta in manu extraneorum facta ſunt, templum ejus ſicut homo ignobilis.

9. Vaſa gloriæ ejus captiva abducta ſunt: trucidati ſunt ſenes ejus in plateis, & juvenes ejus ceciderunt in gladio inimicorum.

10. Quæ gens non hæreditavit regnum ejus, & non obtinuit ſpolia ejus?

11. Omnis compoſitio ejus ablata eſt. Quæ erat libera, facta eſt ancilla.

12. Et ecce ſancta noſtra, & pulchritudo noſtra, & claritas noſtra deſolata eſt, & coinquinaverunt ea Gentes.

13. Quò ergo nobis adhuc vivere?

14. Et ſcidit veſtimenta ſua Mathathias, & filii ejus: & operuerunt ſe ciliciis, & planxerunt valdè.

15. Et venerunt illuc qui miſſi erant à rege Antiocho, ut cogerent eos, qui confugerant in civitatem Modin, immolare, & accendere thura, & à lege Dei diſcedere.

16. Et multi de populo Iſrael conſentientes acceſſerunt ad eos: ſed Mathathias, & filii ejus conſtanter ſteterunt,

17. Et reſpondentes qui miſſi erant ab Antiocho, dixerunt Mathathiæ: Princeps & clariſſimus, & magnus es in hac civitate, & ornatus filiis, & fratribus.

18. Ergo accede prior, & fac juſſum regis, ſicut fecerunt omnes Gentes, & viri Juda, & qui remanſerunt in Jeruſalem; & eris tu, & filii tui inter amicos regis, & amplificatus auro, & argento, & muneribus multis.

19. Et reſpondit Mathathias, & dixit magna voce: Etſi omnes Gentes regi Antiocho obediunt, ut diſcedat unuſquiſque à ſervitute legis patrum ſuorum, & conſentiat mandatis ejus:

Digitized by Google

20. ego & filii mei, & fratres mei obediemus legi patrum noſtrorum.

21. Propitius ſit nobis Deus: non eſt nobis utile relinquere legem, & juſtitias Dei.

22. non audiemus verba regis Antiochi, nec ſacrificabimus tranſgredientes legis noſtræ mandata, ut eamus altera via.

23. Et ut ceſſavit loqui verba hæc, acceſſit quidam Judæus * in omnium oculis ſacrificare idolis ſuper aram in civitate Modin, ſecundùm juſſum regis:

*Appelles dictus. *Joſeph.*

24. & vidit Mathathias, & doluit, & contremuerunt renes ejus, & accenſus eſt furor ejus ſecundùm judicium legis, & inſiliens trucidavit eum ſuper aram:

25. ſed & virum, quem rex Antiochus miſerat, qui cogebat immolare, occidit in ipſo tempore, & aram deſtruxit,

26. & zelatus eſt legem, || ſicut fecit Phinees Zamri filio Salomi.

|| *Num.* 25. 13.

27. Et exclamavit Mathathias voce magna in civitate, dicens: Omnis, qui zelum habet legis ſtatuens teſtamentum, exeat poſt me.

28. Et fugit ipſe, & filii ejus in montes, & reliquerunt quæcumque habebant in civitate.

29. Tunc deſcenderunt multi quærentes judicium, & juſtitiam, in deſertum:

30. & ſederunt ibi ipſi, & filii eorum, & mulieres eorum, & pecora eorum: quoniam inundaverunt ſuper eos mala.

31. Et renuntiatum eſt viris regis, & exercitui, qui erat in Jeruſalem civitate David, quoniam diſceſſiſſent viri quidam, qui diſſipaverunt mandatum regis, in loca occulta in deſerto, & abiiſſent poſt illos multi.

32. Et ſtatim perrexerunt ad eos, & conſtituerunt adversùs eos prælium in die ſabbatorum,

33. & dixerunt ad eos: Reſiſtitis & nunc adhuc? exite, & facite ſecundùm verbum regis Antiochi, & vivetis.

34. Et dixerunt: Nõ exibimus, neque faciemus verbum regis, ut polluamus diem ſabbatorum.

35. Et concitaverunt adversùs eos prælium.

36. Et non reſponderunt eis, nec lapidem miſerunt in eos, nec oppilaverunt loca occulta,

37. dicentes: Moriamur omnes in ſimplicitate noſtra: & teſtes erunt ſuper nos cælum & terra, quòd injuſtè perditis nos.

38. Et intulerunt illis bellum ſabbatis: & mortui ſunt ipſi, & uxores eorum, & filii eorum, & pecora eorum uſque ad mille animas hominum.

39. Et cognovit Mathathias, & amici ejus, & luctum habuerunt ſuper eos valdè.

40. Et dixit vir proximo ſuo: Si omnes fecerimus ſicut fratres noſtri fecerunt, & non pugnaverimus adversùs gentes pro animabus noſtris, & juſtificationibus noſtris: nunc citiùs diſperdent nos à terra.

41. Et cogitaverunt in die illa, dicentes: Omnis homo, quicumque venerit ad nos in bello die ſabbatorum, pugnemus adversùs eum: & non moriemur omnes, ſicut mortui ſunt fratres noſtri in occultis.

42. Tunc congregata eſt ad eos ſynagoga Aſſidæorum fortis viribus ex Iſrael, omnis voluntarius in lege:

43. & omnes, qui fugiebant à malis, additi ſunt ad eos, & facti ſunt illis ad firmamentum.

44. Et collegerunt exercitum, & percuſſerunt peccatores in ira ſua, & viros iniquos in indignatione ſua: & ceteri fugerunt ad nationes, ut evaderent.

45. Et circuivit Mathathias, & amici ejus, & deſtruxerunt aras:

46. & circumciderunt pueros incircumciſos quotquot invenerunt in finibus Iſrael: & in fortitudine.

47. Et perſecuti ſunt filios ſuperbiæ, & proſperatum eſt opus in manibus eorum:

48. Et obtinuerunt legem de manibus gentium, & de manibus regum: & non dederunt cornu peccatori.

49. Et appropinquaverunt dies Mathathiæ moriendi, & dixit filiis ſuis: Nunc confortata eſt ſuperbia, & caſtigatio, & tempus everſionis, & ira indignationis:

50. Nunc ergo, ô filii, æmulatores eſtote legis, & date animas veſtras pro teſtamento patrum veſtrorum,

51. & mementote operum patrum, quæ fecerunt in generationibus ſuis: & accipietis gloriam magnam, & nomen æternum.

52. || Abraham nonne in tentatione inventus eſt fidelis, & reputatum eſt ei ad juſtitiam? || *Gen.* 22. 2

53. || Joſeph in tempore anguſtiæ ſuæ cuſtodivit mandatum, & factus eſt Dominus Ægypti. || *Gen.* 41. 40.

54. || Phinees pater noſter, zelando zelum Dei, accepit teſtamentum ſacerdotii æterni. || *Num.* 25. 13. *Eccli.* 45. 28.

55. || Jeſus dum implevit verbum, factus eſt dux in Iſrael. || *Joſue* 1. 2.

56. || Caleb, dum teſtificatur in eccleſia, accepit hæreditatem. || *Num.* 14. 6.

57. || David in ſua miſericordia conſecutus eſt ſedem regni in ſæcula. || *Joſue* 14. 14. || 2. *Reg.* 2. 4.

58. || Elias, dum zelat zelum legis, receptus eſt in cælum. || 4. *Reg.* 2. 11.

59. || Ananias & Azarias & Miſaël credentes, liberati ſunt de flamma. || *Dan* 3. 50.

60. || Daniel in ſua ſimplicitate liberatus eſt de ore leonum. || *Dan.* 6. 22.

61. Et ita cogitate per generationem & generationem: quia omnes qui ſperant in eum, non infirmantur.

62. Et à verbis viri peccatoris ne timueritis: quia gloria ejus ſtercus, & vermis eſt:

63. hodie extollitur, & cras non invenietur: quia converſus eſt in terram ſuam, & cogitatio ejus periit.

64. Vos ergo filii confortamini, & viriliter agite in lege: quia in ipſa glorioſi eritis.

65. Et ecce Simon frater veſter, ſcio quòd vir conſilii eſt, ipſum audite ſemper, & ipſe erit vobis pater.

66. Et Judas Machabæus fortis viribus à juventute ſua, ſit vobis princeps militiæ, & ipſe aget bellum populi.

67. Et adducetis ad vos omnes factores legis: & vindicate vindictam populi veſtri.

68. Retribuite retributionem Gentibus, & intendite in præceptum legis.

69. Et benedixit eos, & appoſitus eſt ad patres ſuos.

70. Et defunctus eſt anno centeſimo & quadrageſimo ſexto: * & ſepultus eſt à filiis ſuis in ſepulchris patrum ſuorum in Modin, & planxerunt eum omnis Iſrael planctu magno.

Ann. M. 3838. * poſtquàm unum annum miſeræ & exulanti turbæ præfuiſſet.

CAPUT III.

Judas Machabæus dux eximius prædicatur; qui perambulans civitates Juda, trucidabat omnes impios; & occiſo duce Apollonio, ejuſque exercitu diſperſo, vicit cum paucis potentiſſimum Syriæ exercitum unà cum duce Serone: iratus autem ob hoc rex Antiochus, profectus in Perſidem conſtituit Lyſiam viceregem, dato belli in Judæos apparatu, qui miſit contra terram Juda Gorgiam cum exercitu: Judas autem & ſui ad bellum ſe parant, maximè operibus pœnitentiæ, & oratione ad Deum.

1. ET ſurrexit Judas, qui vocabatur Machabæus, filius ejus pro eo:

2. & adjuvabant eum omnes fratres ejus: & univerſi, qui ſe conjunxerant patri ejus, & præliabantur prælium Iſrael cum lætitia.

3. Et dilatavit gloriam populo ſuo, & induit ſe loricam ſicut gigas, & ſuccinxit ſe arma bellica ſua in præliis, & protegebat caſtra gladio ſuo.

4. Similis factus eſt leoni in operibus ſuis, & ſicut catulus leonis rugiens in venatione.

5. Et perſecutus eſt iniquos perſcrutans eos: & qui conturbabant populum ſuum, eos ſuccendit flammis: [Eadem ann. 3838 Ant. Chr. 165.]

6. & repulſi ſunt inimici ejus præ timore ejus, & omnes operarii iniquitatis conturbati ſunt: & directa eſt ſalus in manu ejus.

7. Et exacerbabat reges multos, & lætificabat Jacob in operibus ſuis, & in ſæculum memoria ejus in benedictione.

8. Et perambulavit civitates Juda, & perdidit impios ex eis, & avertit iram ab Iſrael.

9. Et nominatus eſt uſque ad noviſſimum Terræ, & congregavit pereuntes.

10. Et congregavit Apollonius Gentes, & à Samaria virtutem multam & magnam ad bellandum contra Iſrael.

11. Et cognovit Judas, & exiit obviam illi: & percuſſit, & occidit illum: & ceciderunt vulnerati multi, & reliqui fugerunt.

12. Et accepit ſpolia eorum: & gladium Apollonii abſtulit Judas, & erat pugnans in eo omnibus diebus.

13. Et audivit Seron princeps exercitus Syriæ, quòd congregavit Judas congregationem fidelium, & Eccleſiam ſecum,

14. & ait, Faciam mihi nomen, & glorificabor in regno, & debellabo Judam, & eos, qui cum ipſo ſunt, qui ſpernebant verbum regis.

15. Et præparavit ſe: & aſcenderunt cum eo caſtra impiorum, fortes auxiliarii, ut facerent vindictam in filios Iſrael.

16. Et appropinquaverunt uſque ad Bethoron: & exivit Judas obviam illi cum paucis.

17. Ut autem viderunt exercitum venientem ſibi obviam, dixerunt Judæ: Quomodò poterimus pauci pugnare contra multitudinem tantam, & tam fortem, & nos fatigati ſumus jejunio hodie?

18. Et ait Judas: Facile eſt concludi multos in manus paucorum: & non eſt differentia in conſpectu Dei cæli liberare in multis, & in paucis:

19. quoniam non in multitudine exercitus victoria belli, ſed de cælo fortitudo eſt.

20. Ipſi veniunt ad nos in multitudine contumaci, & ſuperbia, ut diſperdant nos, & uxores noſtras; & filios noſtros, & ut ſpolient nos:

21. nos verò pugnabimus pro animabus noſtris, & legibus noſtris:

22. & ipſe Dominus conteret eos ante faciem noſtram: vos autem ne timueritis eos.

23. Ut ceſſavit autem loqui, inſiluit in eos ſubitò: & contritus eſt Seron, & exercitus ejus in conſpectu ipſius:

24. & perſecutus eſt eum in deſcenſu Bethoron uſque in campum, & ceciderunt ex eis octingenti viri, reliqui autem fugerunt in terram Philiſthiim.

25. Et cecidit timor Judæ, ac fratrum ejus, & formido ſuper omnes gentes in circuitu eorum.

26. Et pervenit ad regem nomen ejus, & de præliis Judæ narrabant omnes Gentes.

27. Ut audivit autem rex Antiochus ſermones iſtos, iratus eſt animo: & miſit, & congregavit exercitum univerſi regni ſui, caſtra fortia valdè: [Anno M 3839. Ant. Chr. 165.]

28. & aperuit ærarium ſuum, & dedit ſtipendia exercitui in annum: & mandavit illis ut eſſent parati ad omnia.

29. Et vidit quòd defecit pecunia de theſauris ſuis, & tributa regionis modica propter diſſenſionem, & plagam, quam fecit in terra, ut tolleret legitima, quæ erant à primis diebus:

30. & timuit ne non haberet ut ſemel & bis, in ſumptus & donaria, quæ dederat antè larga manu: & abundaverat ſuper reges, qui ante eum fuerant.

31. Et conſternatus erat animo valdè, & cogitavit ire in Perſidem, & accipere tributa regionum, & congregare argentum multum.

32. Et reliquit Lyſiam hominem nobilem de genere regali, ſuper negotia regis, à flumine Euphrate uſque ad flumen Ægypti.

33. & ut nutriret Antiochum * filium ſuum, donec rediret. [* Eupatorem.]

34. Et tradidit ei medium exercitum, & elephantos: & mandavit ei de omnibus, quæ volebat, & de inhabitantibus Judæam, & Jeruſalem:

35. & ut mitteret ad eos exercitum ad conterendam, & extirpandam virtutem Iſrael, & reliquias Jeruſalem, & auferendam memoriam eorum de loco ſuo:

36. & ut conſtitueret habitatores filios alienigenas in omnibus finibus eorum, & ſorte diſtribueret Terram eorum.

37. Et rex aſſumpſit partem exercitus reſidui, & exivit ab Antiochia civitate regni ſui anno centeſimo & quadrageſimo ſeptimo: & transfretavit Euphraten flumen, & perambulabat ſuperiores regiones. [Anno M. 3839.]

38. Et elegit Lyſias Ptolemæum filium Dorymini, & Nicanorem, & Gorgiam, viros potentes ex amicis regis:

39. & miſit cum eis quadraginta millia virorum, & ſeptem millia equitum, ut venirent in terram Juda, & diſperderent eam ſecundùm verbum regis.

40. Et proceſſerunt cum univerſa virtute ſua, & venerunt, & applicuerunt Emmaum in terra campeſtri.

41. Et audierunt mercatores regionum nomen eorum: & acceperunt argentum, & aurum multum valdè, & pueros: * & venerunt in caſtra ut acciperent filios Iſrael in ſervos, & additi ſunt ad eos exercitus Syriæ, & terræ alienigenarum.

* i. adminiſtros.

42. Et vidit Judas, & fratres ejus, quia multiplicata ſunt mala, & exercitus applicabant ad fines eorum: & cognoverunt verba regis, quæ mandavit populo facere in interitum, & conſummationem:

43. & dixerunt unuſquiſque ad proximum ſuum: Erigamus dejectionem populi noſtri, & pugnemus pro populo noſtro, & ſanctis noſtris.

44. Et congregatus eſt conventus ut eſſent parati in prælium: & ut orarent, & peterent miſericordiam, & miſerationes.

45. Et Jeruſalem non habitabatur, ſed erat ſicut deſertum: non erat qui ingrederetur & egrederetur de natis ejus: & ſanctum conculcabatur: & filii alienigenarum erant in arce, ibi erat habitatio Gentium: & ablata eſt voluptas à Jacob, & defecit ibi tibia, & cithara.

46. Et congregati ſunt, & venerunt in Maſpha contra Jeruſalem: quia locus orationis erat in Maſpha ante * in Iſrael.

47. Et jejunaverunt illa die, & induerunt ſe ciliciis, & cinerem impoſuerunt capiti ſuo, & diſciderunt veſtimenta ſua:

* Ante templum conditum. *Judic.* 9. 11. & 20. 1. & 21. 5. 8. 1. *Reg.* 7. 5. 6. & 10. 17.

48. & expanderunt libros legis, de quibus ſcrutabantur Gentes ſimilitudinem ſimulacrorum ſuorum:

49. & attulerunt ornamenta ſacerdotalia, & primitias, & decimas: & ſuſcitaverunt Nazaræos, qui impleverant dies.

50. & clamaverunt voce magna in cœlum, dicentes: Quid faciemus iſtis, & quò eos ducemus?

51. Et ſancta tua conculcata ſunt, & contaminata ſunt, & ſacerdotes tui facti ſunt in luctum, & in humilitatem.

52. Et ecce Nationes convenerunt adverſùm nos ut nos diſperdant: tu ſcis quæ cogitant in nos.

53. Quomodo poterimus ſubſiſtere ante faciem eorum, niſi tu Deus adjuves nos?

54. Et tubis exclamaverunt voce magna.

55. Et poſt hæc conſtituit Judas duces populi, tribunos, & centuriones, & pentacontarchos, & decuriones.

56. ‖ Et dixit his, qui ædificabant domos, & ſponſabant uxores, & plantabant vineas, & formidoloſis, ut redirent unuſquiſque in domum ſuam ſecundùm legem.

‖ *Deut.* 20. 5. & 6. *Jud.* 7. 3.

57. Et moverunt caſtra, & collocaverunt ad Auſtrum Emmaum.

58. Et ait Judas: Accingimini, & eſtote filii potentes, & eſtote parati in manè, ut pugnetis adversùs Nationes has, quæ convenerunt adversùs nos diſperdere nos, & ſancta noſtra:

59. quoniam melius eſt nos mori in bello, quàm videre mala gentis noſtræ, & ſanctorum.

60. Sicut autem fuerit voluntas in cœlo, ſic fiat.

CAPUT IV.

Gorgias quærit Judam: at hic ſuos hortatus fudit hoſtes, rurſumque Gorgiæ exercitu fuſo colligit ſpolia; & iterùm fuſis ad Deum precibus, devincit Lyſiæ exercitum, ac poſtmodùm purificato templo novum erigit altare: & omnibus, quæ ad Dei cultum requirebantur, præparatis, ſacrificiiſque oblatis, magna lætitia celebrant illius dedicationem diebus octo; ſtatuto etiam hujus dedicationis annuo feſto ad dies octo.

1. ET aſſumpſit Gorgias quinque millia virorum, & mille equites electos: & moverunt caſtra nocte;

Eodē anno 3839. Ant. Chr. 165.

2. ut applicarent ad caſtra Judæorum, & percuterent eos ſubitò: & filii, qui erant ex arce, erant illis duces.

3. Et audivit Judas, & ſurrexit ipſe, & potentes percutere virtutem exercituum regis, qui erant in Emmaum *.

* Sub duce Nicanore. Confer cū *lib.* 2. *cap.* 8. 23.

4. Adhuc enim diſperſus erat exercitus à caſtris.

5. Et venit Gorgias in caſtra Judæ noctu, & neminem invenit, & quærebat eos in montibus: quoniam dixit: Fugiunt hi à nobis.

6. Et cùm dies factus eſſet, apparuit Judas in campo cum tribus millibus virorum tantùm: qui tegumenta, & gladios non habebant †:

† Gr. additur *καθὼς ἠθέλοντο* *ut volebant*, i. quales voluiſſent.

7. & viderunt caſtra Gentium valida, & loricatos, & equitatus in circuitu eorum, & hi docti ad prælium.

8. Et ait Judas viris, qui ſecum erant: Ne timueritis multitudinem eorum, & impetum eorum ne formidetis.

9. ‖ Mementote qualiter ſalvi facti ſunt patres noſtri in mari rubro, cùm ſequeretur eos Pharao cum exercitu multo.

‖ *Exod.* 14. 9.

10. Et nunc clamemus in cœlum: & miſerebitur noſtri Dominus, & memor erit teſtamenti patrum noſtrorum, & conteret exercitum iſtum ante faciem noſtram hodie:

11. & ſcient omnes gentes, quia eſt qui redimat, & liberet Iſrael.

12. Et elevaverunt alienigenæ oculos ſuos, & viderunt eos venientes ex adverſo.

13. Et exierunt de caſtris in prælium, & tuba cecinerunt hi, qui erant cum Juda:

14. & congreſſi ſunt: & contritæ ſunt Gentes, & fugerunt in campum.

15. Noviſſimi autem omnes ceciderunt in gladio, & perſecuti ſunt eos uſque Gezeron, & uſque in campos Idumææ, & Azoti, & Jamniæ, & ceciderūt ex illis uſque ad tria millia virorū.

16. Et reverſus eſt Judas, & exercitus ejus, ſequens eum *.

17. Dixitque ad populum: Non concupiſcatis ſpolia: quia bellum contra nos eſt:

* Nicanorem, de quo *lib.* 2. *c.* 8. 24.

18. & Gorgias & exercitus ejus propè nos in monte: ſed ſtate nunc contra inimicos noſtros, & expugnate eos, & ſumetis poſtea ſpolia ſecuri.

19. Et adhuc loquente Juda hæc, ecce apparuit pars quædam proſpiciens de monte.

20. Et vidit Gorgias quòd in fugam converſi ſunt ſui, & ſuccenderunt caſtra: fumus enim, qui videbatur, declarabat quod factum eſt.

21. Quibus illi conſpectis timuerunt valdè, aſpicientes ſimul & Judam, & exercitum in campo paratum ad prælium.

Digitized by Google

22. Et fugerunt omnes in campum alienigenarum:

23. & Judas reverſus eſt ad ſpolia caſtrorum, & acceperunt aurum multum, & argentum, & hyacinthum, & purpurã marinã, & opes magnas.

24. Et converſi, hymnum canebant, & benedicebant Deum in cœlum, quoniam bonus eſt, quoniam in ſæculum miſericordia ejus.

25. Et facta eſt ſalus magna in Iſrael in die illa.

26. Quicumque autem alienigenarum evaſerunt, venerunt, & nuntiaverunt Lyſiæ univerſa, quæ acciderant.

27. Quibus ille auditis conſternatus animo deficiebat: quòd non qualia voluit, talia contigerunt in Iſrael, & qualia mandavit rex.

* Regni Græc. 148. ineunte. Ant. Chr. 165. Anno M. 3839. jam ad finem tendente.

28. Et ſequenti anno * congregavit Lyſias virorum electorum ſexaginta millia, & equitum quinque millia, ut debellaret eos.

29. Et venerunt in Judæam, & caſtra poſuerunt in Bethoron, & occurrit illis Judas cum decem millibus viris.

|| 1. Reg. 17. 50. || 1. Reg. 14. 13.

30. Et viderunt exercitum fortem, & oravit, & dixit: Benedictus es, ſalvator Iſrael, || qui contriviſti impetum potentis in manu ſervi tui David, || & tradidiſti caſtra alienigenarum in manu Jonathæ filii Saul, & armigeri ejus.

31. Conclude exercitum iſtum in manu populi tui Iſrael, & confundantur in exercitu ſuo, & equitibus.

32. Da illis formidinem, & tabefac audaciam virtutis eorũ, & commoveantur cõtritione ſua.

33. Dejice illos gladio diligentium te: & collaudent te omnes, qui noverunt nomen tuum in hymnis.

34. Et commiſerunt prælium: & ceciderunt de exercitu Lyſiæ quinque millia virorum.

35. Videns autem Lyſias fugam ſuorum, & Judæorum audaciam, & quòd parati ſunt aut vivere, aut mori fortiter, abiit Antiochiam, & elegit milites, ut multiplicati rurſus venirent in Judæam.

36. Dixit autem Judas, & fratres ejus: Ecce contriti ſunt inimici noſtri: aſcendamus nunc mundare ſancta, & renovare.

37. Et congregatus eſt omnis exercitus, & aſcenderunt in montem Sion.

38. Et viderunt ſanctificationem deſertam, & altare profanatum, & portas exuſtas, & in atriis virgulta nata ſicut in ſaltu, vel in montibus, & * paſtophoria diruta.

* i. conclavia ad têpli latera in quibus ſervabãtur veſtes ſacerdotales & inſtrumenta têpli. Anno M. 3840.

39. Et ſciderunt veſtimenta ſua, & planxerunt planctu magno, & impoſuerunt cinerem ſuper caput ſuum.

40. Et ceciderunt in faciem ſuper terram, & exclamaverunt tubis ſignorum, & clamaverunt in cœlum.

41. Tunc ordinavit Judas viros, ut pugnarent adverſùs eos, qui erant in arce, donec emundarent ſancta.

† Tribus annis & ſex menſibus ante violata. *Supr.* 1. 41. quanto têpo oppreſſam ab Antiocho Jeruſalem & ſanctuarium deſolatum fuiſſe ſcribit Joſeph.

42. Et elegit ſacerdotes ſine macula, voluntatem habentes in lege Dei:

43. Et mundaverunt ſancta †, & tulerunt lapides contaminationis in locum immundum.

44. Et cogitavit de altari holocauſtorum, quod profanatum erat, quid de eo faceret.

45. Et incidit illis conſilium bonum ut deſtruerent illud: ne fortè illis eſſet in opprobrium, quia contaminaverunt illud Gentes, & demoliti ſunt illud.

46. Et repoſuerunt lapides in monte domus in loco apto, quoadusque veniret propheta, & reſponderet de eis.

47. Et acceperunt lapides integros ſecundùm legem, & ædificaverunt altare novum ſecundùm illud, quod fuit priùs:

48. & ædificaverunt ſancta, & quę intra domũ erant intrinſecùs: & ędẽ, & atria ſanctificaverũt.

49. Et fecerunt vaſa ſancta nova, & intulerunt candelabrum, & altare incenſorum, & menſam in templum.

50. Et incenſum poſuerunt ſuper altare, & accenderunt lucernas, quæ ſuper candelabrum erant, & lucebant in templo.

51. Et poſuerunt ſuper menſam panes, & appenderunt vela, & conſummaverunt omnia opera, quæ fecerant.

52. Et ante matutinum ſurrexerunt quinta & vigeſima die menſis noni (hic eſt menſis Caſleu *) centeſimi quadrageſimi octavi anni.

* Atque ita in annum M. 3840 ineuntem hoc incidit.

53. & obtulerunt ſacrificium ſecundùm legẽ ſuper altare holocauſtorũ novũ, quod fecerunt.

54. Secundùm tempus & ſecundùm diem, in qua contaminaverunt illud Gentes, in ipſa renovatum eſt in canticis, & citharis, & cinyris, & in cymbalis.

55. Et cecidit omnis populus in faciem, & adoraverunt, & benedixerunt in cœlum eum, qui proſperavit eis.

56. Et fecerunt dedicationem altaris diebus octo, & obtulerunt holocauſta cum lætitia, & ſacrificium ſalutaris, & laudis.

57. Et ornaverunt faciem templi coronis aureis, & ſcutulis: & dedicaverunt portas, & paſtophoria, & impoſuerunt eis januas.

58. Et facta eſt lætitia in populo magna valdè, & averſum eſt opprobrium Gentium.

59. || Et ſtatuit Judas, & fratres ejus, & univerſa eccleſia Iſrael, ut agatur dies dedicationis altaris in temporibus ſuis ab anno in annum per dies octo à quinta & vigeſima die menſis Caſleu, cum lætitia & gaudio.

|| *Joan.* 10. 22.

60. Et ædificaverunt in tempore illo montem Sion, & per circuitum muros altos, & turres firmas, ne quando venirent Gentes, & conculcarent eum, ſicut antea fecerunt.

61. Et collocavit illic exercitum, ut ſervarent eum, & munivit eum ad cuſtodiendam Bethſuram, ut haberet populus munitionem contra faciem Idumææ.

CAPUT V.

Percuſſit Judas plurimas Gentes finitimas: obſeſſoſque Galaaditas & Galilæos, ipſe unà cum fratre Simone liberat: & devicto ſemel atque iterùm Timotheo, captaque civitate Ephron, quæ tranſitum ipſi præbere noluerat, & omni maſculo ipſius interempto; tandem integro numero læti revertuntur in montem Sion ad ſacrificandum Domino: intereà qui relicti fuerant duces in Jeruſalem, dum contra Judæ præceptum pugnant adverſùs Gentes, cæduntur: Judas verò percutit Chebron & Azotum, ſubverſis ipſarum ſimulacris.

1. ET factum eſt, ut audierunt Gentes in circuitu, quia ædificatum eſt altare,

& ſanctuarium ſicut priùs, iratæ ſunt valdè:

2. Et cogitabant tollere genus Jacob, qui erant inter eos, & cœperunt occidere de populo, & perſequi.

3. Et debellabat Judas filios Eſau in Idumæa, & eos, qui erant in Acrabathane, quia circumſedebant Iſraelitas, & percuſſit eos plaga magna.

4. Et recordatus eſt malitiam filiorum Bean *, qui erant populo in laqueum, & in ſcandalum, inſidiantes ei in via.

* Viri poteſtatis apud Idumæos.

5. Et concluſi ſunt ab eo in turribus, & applicuit ad eos, & anathematizavit eos, & incendit turres eorum igni, cum omnibus, qui in eis erant.

6. Et tranſivit ad filios Ammon, & invenit manum fortem, & populum copioſum, & Timotheum ducem ipſorum:

7. & commiſit cum eis prælia multa, & contriti ſunt in conſpectu eorum, & percuſſit eos:

8. & cepit Gazer † civitatem, & filias ejus, & reverſus eſt in Judæam.

† Quò cùm fugiſſet Timotheus, captus & peremptus eſt. Lib. 2. 10. & 37. Anno M. 3841. Ant. Chr. 163.

9. Et congregatæ ſunt Gentes, quæ ſunt in Galaad adverſùs Iſraelitas, qui erant in finibus eorum ut tollerent eos: & fugerunt in Dathemam munitionem,

10. & miſerunt litteras ad Judam, & fratres ejus, dicentes: Congregatæ ſunt adverſùm nos gentes per circuitum, ut nos auferant.

11. & parant venire, & occupare munitionem, in quam confugimus: & Timotheus * eſt dux exercitus eorum.

* Alius à prædicto, Gazere perempto: fortè ejus filius.

12. Nunc ergo veni, & eripe nos de manibus eorum, quia cecidit multitudo de nobis.

13. Et omnes fratres noſtri, qui erant in locis ‖ Tubim, interfecti ſunt: & captivas duxerunt uxores eorum, & natos, & ſpolia, & peremerunt illic ferè mille viros.

‖ Judic. 11. 3.

14. Et adhuc epiſtolæ legebantur, & ecce alii nuntii venerunt de Galilæa conſciſſis tunicis, nuntiantes ſecundùm verba hæc.

15. dicentes conveniſſe adverſùm ſe à Ptolemaida, & Tyro, & Sidone: & repleta eſt omnis Galilæa alienigenis, ut nos conſumant.

16. Ut audivit autem Judas, & populus, ſermones iſtos, convenit Eccleſia magna cogitare quid facerent fratribus ſuis, qui in tribulatione erant, & expugnabantur ab eis.

17. Dixitque Judas Simoni fratri ſuo: Elige tibi viros, & vade, & libera fratres tuos in Galilæa: ego autem, & frater meus Jonathas ibimus in Galaaditim.

18. Et reliquit Joſephum filium Zachariæ, & Azariam duces populi cum reſiduo exercitu in Judæa ad cuſtodiam:

19. & præcepit illis, dicens: Præſtote populo huic: & nolite bellum committere adverſùm gentes, donec revertamur.

20. Et partiti ſunt Simoni, viri tria millia, ut iret in Galilæam: Judæ autem octo millia in Galaaditim.

21. Et abiit Simon in Galilæam, & commiſit prælia multa cum gentibus: & contritæ ſunt gentes à facie ejus, & perſecutus eſt eos uſque ad portam

22. Ptolemaidis: & ceciderunt de gentibus ferè tria millia virorum, & accepit ſpolia eorum,

23. & Aſſumpſit eos, qui erant in Galilæa, & in Arbatis cum uxoribus, & natis, & omnibus, quæ erant illis, & adduxit in Judæam cum lætitia magna.

Eodem ann. 3841.

24. Et Judas Machabæus & Jonathas frater ejus tranſierunt Jordanem: & abierunt viam trium dierum per deſertum.

25. Et occurrerunt eis Nabuthæi, & ſuſceperunt eos pacificè, & narraverunt ei omnia, quæ acciderant fratribus eorum in Galaaditide.

26. & quia multi ex eis comprehenſi ſunt in Baraſa, & Boſor, & in Alimis, & in Caſphor, & Mageth, & Carnaim: hæ omnes civitates munitæ, & magnæ.

27. Sed & in ceteris civitatibus Galaaditidis tenentur comprehenſi, & in craſtinum conſtituerunt admovere exercitum civitatibus his, & comprehendere, & tollere eos in una die.

28. Et convertit Judas, & exercitus ejus, viam in deſertum Boſor repentè, & occupavit civitatem: & occidit omnem maſculum in ore gladii, & accepit omnia ſpolia eorum, & ſuccendit eam igni.

29. Et ſurrexerunt inde nocte, & ibant uſque ad munitionem.

30. Et factum eſt diluculò, cùm elevaſſent oculos ſuos, ecce populus multus, cujus non erat numerus, portantes ſcalas & machinas ut comprehenderent munitionem, & expugnarent eos.

31. Et vidit Judas quia cœpit bellum, & clamor belli aſcendit ad cœlum ſicut tuba, & clamor magnus de civitate:

32. & dixit exercitui ſuo: Pugnate hodie pro fratribus veſtris.

33. Et venit tribus ordinibus poſt eos, & exclamaverunt tubis, & clamaverunt in oratione,

34. Et cognoverunt caſtra Timothei, quia Machabæus eſt, & refugerunt à facie ejus: & percuſſerunt eos plaga magna: & ceciderunt ex eis in die illa ferè octo millia virorum:

35. Et divertit Judas in Maſpha, & expugnavit, & cepit eam: & occidit omnem maſculum ejus, & ſumpſit ſpolia ejus, & ſuccendit eam igni.

36. Inde perrexit, & cepit Casbon, & Mageth, & Boſor, & reliquas civitates Galaaditidis.

37. Poſt hæc autem verba congregavit Timotheus exercitum alium, & caſtra poſuit contra Raphon trans torrentem.

38. Et miſit Judas ſpeculari exercitum: & renuntiaverunt ei, dicentes: Quia convenerunt ad eum omnes gentes, quæ in circuitu noſtro ſunt, exercitus multus nimis.

39. Et Arabas conduxerunt in auxilium ſibi, & caſtra poſuerunt trans torrentem, parati ad te venire in prælium. Et abiit Judas obviam illis.

40. Et ait Timotheus principibus exercitus ſui: Cùm appropinquaverit Judas, & exercitus ejus ad torrentem aquæ: ſi tranſierit ad nos prior, non poterimus ſuſtinere eum: quia potens poterit adverſùm nos.

41. Si verò timuerit tranſire, & poſuerit caſtra extra flumen, transfretemus ad eos, & poterimus adverſùs illum.

42. Ut autem appropinquavit Judas ad torrentem aquæ, ſtatuit ſcribas populi ſecus

torrentem, & mandavit eis, dicens: Neminem hominum reliqueritis: ſed veniant omnes in prælium.

43. Et transfretavit ad illos prior, & omnis populus poſt eum, & contritæ ſunt omnes Gentes à facie eorum, & projecerunt arma ſua, & fugerunt ad fanum, quod erat in Carnaim.

44. Et occupavit ipſam civitatem, & fanum ſuccendit igni cum omnibus, qui erant in ipſo: & oppreſſa eſt Carnaim, & non potuit ſuſtinere contra faciem Judæ.

45. Et congregavit Judas univerſos Iſraelitas, qui erant in Galaaditide, à minimo uſque ad maximum, & uxores eorum, & natos, & exercitum magnum valdè, ut venirent in terram Juda.

46. Et venerunt uſque Ephron: & hæc civitas magna in ingreſſu poſita, munita valdè, & non erat declinare ab ea dextera vel ſiniſtra, ſed per mediam iter erat.

47. Et incluſerunt ſe, qui erant in civitate, & obſtruxerunt portas lapidibus: & miſit ad eos Judas verbis pacificis,

48. dicens: Tranſeamus per terram veſtram, ut eamus in terram noſtram: & nemo vobis nocebit: tantùm pedibus tranſibimus. Et nolebant eis aperire.

49. Et præcepit Judas prædicare in caſtris, ut applicarent unuſquiſque in quo erat loco.

50. Et applicuerunt ſe viri virtutis: & oppugnavit civitatem illam tota die, & tota nocte, & tradita eſt civitas in manu ejus:

51. & peremerunt omnem maſculum in ore gladii, & eradicavit eam, & accepit ſpolia ejus, & tranſivit per totam civitatem ſuper interfectos.

52. Et tranſgreſſi ſunt Jordanem in campo magno, contra faciem Bethſan *.

* Quæ Græcis Scythopolis dicta eſt. *Joſeph.* 12, 12

53. Et erat Judas congregans extremos, & exhortabatur populum per totam viam, donec venirent in terram Juda:

54. & aſcenderunt in montem Sion cum lætitia & gaudio, & obtulerunt holocauſta, quòd nemo ex eis cecidiſſet donec reverterentur in pace.

Eodē anno 3841. Ant. Chr. 163.

55. Et in diebus, quibus erat Judas, & Jonathas in terra Galaad, & Simon frater ejus in Galilæa contra faciem Ptolemaidis,

56. audivit Joſephus Zachariæ filius, & Azarias princeps virtutis, res benè geſtas, & prælia quæ facta ſunt,

57. & dixit: Faciamus & ipſi nobis nomen, & eamus pugnare adversùs Gentes, quæ in circuitu noſtro ſunt.

58. Et præcepit his, qui erant in exercitu ſuo, & abierunt Jamniam.

59. Et exivit Gorgias de civitate, & viri ejus obviam illis in pugnam.

60. Et fugati ſunt Joſephus, & Azarias uſque in fines Judææ: & ceciderunt illo die de populo Iſrael ad duo millia viri, & facta eſt fuga magna in populo:

61. quia non audierunt Judam, & fratres ejus, exiſtimantes fortiter ſe facturos.

62. Ipſi autem non erant de ſemine virorum illorum, per quos ſalus facta eſt in Iſrael.

63. Et viri Juda magnificati ſunt valdè in conſpectu omnis Iſrael, & Gentium omnium ubi audiebatur nomen eorum.

64. Et convenerunt ad eos fauſta acclamantes.

65. Et exivit Judas, & fratres ejus, & expugnabant filios Eſau in terra, quæ ad Auſtrum eſt, & percuſſit Chebron & filias ejus: & muros ejus, & turres ſuccendit igni in circuitu. Eodem anno.

66. Et movit caſtra ut iret in terram alienigenarum, & perambulabat Samariam.

67. In die illa ceciderunt ſacerdotes in bello, dum volunt fortiter facere, dum ſine conſilio exeunt in prælium.

68. Et declinavit Judas in Azotum in terram alienigenarum, & diruit aras eorum, & ſculptilia deorum ipſorum ſuccendit igni: & cepit ſpolia civitatum, & reverſus eſt in terram Juda.

CAPUT VI.

Antiochus repulſus ab opulenta civitate Elymaide venit in Babylonem; ubi auditis infortuniis quæ ſui in Judæa paſſi erant, incidit præ triſtitia in mortis languorem, confitens hoc ſibi contigiſſe ob impietatem quam in Judæos exercuerat: quo ibi mortuo, & Juda arcem Jeruſalem obſidente, ſucceſſor ejus filius Antiochus dictus Eupator, congregato adversùs Judam potentiſſimo exercitu non potuit eum vincere; & Eleazar, occiſo ingenti elephante, ab eo oppreſſus interiit: Rex autem oppugnans Jeruſalem revocatur à Lyſia; ſed poſt juratam pacem non ſervat jusjurandum.

1. ET rex Antiochus perambulabat ſuperiores * regiones, & audivit eſſe civitatem Elymaidem † in Perſide nobiliſſimam, & copioſam in argento, & auro,

Anno M. 3840. Ant. Chr. 164. * Ultrà Euphratem. † Perſepolim dictā. *lib.* 2. *c.* 9.

2. templumque in ea locuples valdè: & illic velamina aurea, & loricæ, & ſcuta, quæ reliquit Alexander Philippi rex Macedo, qui regnavit primus in Græcia.

3. Et venit, & quærebat capere civitatem, & deprædari eam: & non potuit, quoniam innotuit ſermo his, qui erant in civitate:

4. & inſurrexerunt in prælium, & fugit inde, & abiit cum triſtitia magna, & reverſus eſt in Babyloniam.

5. Et venit qui nuntiaret ei in Perſide *, quia fugata ſunt caſtra, quæ erant in terra Juda:

* i. in finibus Perſidis, cùm Babyloné versùs tenderet.

6. & quia abiit Lyſias cum virtute forti in primis, & fugatus eſt à facie Judæorum, & invaluerunt armis, & viribus, & ſpoliis multis, quæ ceperunt de caſtris, quæ exciderunt:

7. & quia diruerunt abominationem, quam ædificaverat ſuper altare, quod erat in Jeruſalem, & ſanctificationem, ſicut priùs, circumdederunt muris excelſis, ſed & Bethſuram civitatem ſuam.

8. Et factum eſt, ut audivit rex ſermones iſtos, expavit, & commotus eſt valdè: & decidit in lectum, & incidit in languorem præ triſtitia, quia non factum eſt ei ſicut cogitabat.

9. Et erat illic per dies multos: quia renovata eſt in eo triſtitia magna, & arbitratus eſt ſe mori.

10. Et vocavit omnes amicos ſuos, & dixit illis: Receſſit ſomnus ab oculis meis, & concidi, & corrui corde præ ſolicitudine:

11. & dixi in corde meo: In quantam tribulationem deveni, & in quos fluctus triſti-

tiæ, in qua nunc ſum, qui jucundus eram, & dilectus in poteſtate mea!

12. Nunc verò reminiſcor malorum, quæ feci in Jeruſalem, unde & abſtuli omnia ſpolia aurea, & argentea, quæ erant in ea, & miſi auferre habitantes Judæam ſine cauſa.

13. Cognovi ergo quia propterea invenerunt me mala iſta: & ecce pereo triſtitia magna in terra aliena.

14. Et vocavit Philippum, unum de amicis ſuis, & præpoſuit eum ſuper univerſum regnum ſuum:

15. & dedit ei diadema, & ſtolam ſuam, & annulum, ut adduceret (*a*) Antiochum filium ſuum, (*b*) & nutriret eum, & regnaret.

16. Et mortuus (*c*) eſt illic Antiochus rex anno centeſimo quadrageſimo nono.

17. Et cognovit Lyſias, quoniam mortuus eſt rex, & conſtituit regnare Antiochum filium ejus, quem nutrivit adoleſcentem: & vocavit nomen ejus Eupator.

18. Et hi, qui erant in arce, concluſerant Iſrael in circuitu ſanctorum: & quærebant eis mala ſemper, & firmamentum Gentium.

19. Et cogitavit Judas diſperdere eos: & convocavit univerſum populum, ut obſiderent eos.

20. Et convenerunt ſimul, & obſederunt eos, anno centeſimo quinquageſimo, (*d*) & fecerunt baliſtas, & machinas.

21. Et exierunt quidam ex eis, qui obſidebantur, & adjunxerunt ſe illis aliqui impii ex Iſrael,

22. & abierunt ad regem, & dixerunt: Quouſque non facis judicium, & vindicas fratres noſtros?

23. Nos decrevimus ſervire patri tuo, & ambulare in præceptis ejus, & obſequi edictis ejus:

24. & filii populi noſtri propter hoc alienabant ſe à nobis, & quicumque inveniebantur ex nobis, interficiebantur, & hæreditates noſtræ diripiebantur.

25. Et non ad nos tantùm extenderunt manum, ſed & in omnes fines noſtros.

26. Et ecce applicuerunt hodie ad arcem Jeruſalem occupare eam, & munitionem Bethſuram munierunt:

27. & niſi præveneris eos velociùs, majora, quàm hæc, facient, & non poteris obtinere eos.

28. Et iratus eſt rex, ut hæc audivit: & convocavit omnes amicos ſuos, & principes exercitus ſui, & eos, qui ſuper equites erant.

29. Sed & de regnis aliis, & de inſulis maritimis venerunt ad eum exercitus conductitii.

30. Et erat numerus * exercitus ejus, centum millia peditum, & viginti millia equitum, & elephanti trigintaduo, docti ad prælium.

31. Et venerunt per Idumæam, & applicuerunt ad Bethſuram, & pugnaverunt dies multos, & fecerunt machinas: Et exierunt †, & ſuccenderunt eas igni, & pugnaverunt viriliter.

32. Et receſſit Judas ab arce, & movit caſtra ad Bethzacharam contra caſtra regis *.

33. Et ſurrexit rex ante lucem, & concitavit exercitus in impetum contra viam Bethzacharam: & comparaverunt ſe exercitus in prælium, & tubis cecinerunt:

34. & elephantis oſtenderunt ſanguinem uvæ & mori, ad acuendos eos in prælium:

35. & diviſerunt beſtias per legiones: & aſtiterunt ſingulis elephantis mille viri in loricis concatenatis, & galeæ æreæ in capitibus eorum: & quingenti equites ordinati unicuique beſtiæ electi erant.

36. Hi ante tempus ubicumque erat beſtia, ibi erant: & quocumque ibat, ibant, & non diſcedebant ab ea.

37. Sed & turres ligneæ ſuper eos firmæ protegentes ſuper ſingulas beſtias: & ſuper eas machinæ: & ſuper ſingulas viri virtutis triginta duo, qui pugnabant deſuper: & Indus magiſter beſtiæ.

38. Et reſiduum equitatum hinc & inde ſtatuit in duas partes, tubis exercitum commovere, & perurgere conſtipatos in legionibus ejus.

39. Et ut refulſit ſol in clypeos aureos, & æreos, reſplenduerunt montes ab eis, & reſplenduerunt ſicut lampades ignis.

40. Et diſtincta eſt pars exercitus regis per montes excelſos, & alia per loca humilia: & ibant cautè & ordinatè.

41. Et commovebantur omnes inhabitantes terram à voce multitudinis, & inceſſu turbæ, & colliſione armorum: erat enim exercitus magnus valdè, & fortis.

42. Et appropiavit Judas, & exercitus ejus in prælium: & ceciderunt de exercitu regis ſexcenti viri.

43. Et vidit * Eleazar filius Saura unam de beſtiis loricatam loricis regis: & erat eminens ſuper ceteras beſtias: & viſum eſt ei quòd in ea eſſet rex:

44. & dedit ſe ut liberaret populum ſuum, & acquireret ſibi nomen æternum.

45. Et cucurrit ad eam audacter in medio legionis interficiens à dextris, & à ſiniſtris, & cadebant ab eo huc atque illuc.

46. Et ivit ſub pedes elephantis, & ſuppoſuit ſe ei, & occidit eum: & cecidit in terram ſuper ipſum, & mortuus eſt illic.

47. Et videntes virtutem regis, & impetum exercitus ejus, diverterunt ſe ab eis.

48. Caſtra autem regis aſcenderunt contra eos in Jeruſalem, & applicuerunt caſtra regis ad Judæam, & montem Sion.

49. Et fecit pacem † cum his, qui erant in Bethſura: & exierunt de civitate, quia non erant eis ibi alimenta concluſis, quia ſabbata erant terræ.

50. Et comprehendit rex Bethſuram: & conſtituit illic cuſtodiam ſervare eam.

51. Et convertit caſtra ad locum ſanctificationis dies multos: & ſtatuit illic baliſtas, & machinas, & ignis jacula, & tormenta ad lapides jactandos, & ſpicula, & ſcorpios ad mittendas ſagittas, & fundibula.

52. Fecerunt autem & ipſi machinas adverſùs machinas eorum, & pugnaverunt dies multos.

53. Eſcæ autem non erant in civitate, eò quòd ſeptimus annus eſſet: & qui remanſerant in Judæa de Gentibus, conſumpſerant reliquias eorum, quæ repoſitæ fuerant.

54. Et remanſerunt in ſanctis viri pauci, quoniam obtinuerat eos fames: & diſperſi ſunt unuſquiſque in locum ſuum.

55. Et audivit Lyſias quòd Philippus, quem

(*a*) Ex Antiochia, tibi eum cum Lyſia reliquerat. (*b*) Adhuc novennem puerum. (*c*) Cùm annos undecim & aliquot menſes regnaſſet, ſc. à fine anni Græcorum 137. ad inchoatum ann. 149. qui eſt Mundi 3841. Ant. Chr. 163. (*d*) Eodem Anno M. 3841. Ant. Chr. 163.

* Convenit in his numeris Joſeph, etſi paulò aliter. 2. Mach. 13. 2.

† Bethſurani.

* Intervallo ſtadiorum 70. Joſeph.

* Græc. Ἐλεάζαρ, ὁ Σαυαρὰν, vel ut in aliis codicibus, Αὐαρὰν. Joſephus autem, Ἐλεάζαρος ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ (ſcilicet Judæ) ὃν Αὐρὰν ἐκάλουν. Eſt ergo idem qui ſup. 2. 5.

† Sub finē ejuſdem anni 3841.

conſtituerat rex Antiochus, cùm adhuc viveret, ut nutriret Antiochum filium ſuũ, & regnaret,

56. reverſus eſſet à Perſide, & Media, & exercitus qui abierat cum ipſo, & quia quærebat ſuſcipere regni negotia:

57. feſtinavit ire, & dicere ad regem, & duces exercitus: Deficimus quotidie, & eſca nobis modica eſt, & locus, quem obſidemus, eſt munitus, & incumbit nobis ordinare de regno.

58. Nunc itaque demus dextras hominibus iſtis, & faciamus cum illis pacem, & cum omni gente eorum:

59. & conſtituamus illis ut ambulent in legitimis ſuis ſicut priùs. Propter legitima enim ipſorum, quæ deſpeximus, irati ſunt, & fecerunt omnia hæc.

60. Et placuit ſermo in conſpectu regis, & principum: & miſit ad eos pacem facere: & receperunt illam.

61. Et juravit illis rex, & principes: & exierunt de munitione.

62. Et intravit rex montem Sion, & vidit munitionem loci: & rupit citiùs juramentum, quod juravit: & mandavit deſtruere murum in gyro.

63. Et diſceſſit feſtinanter, & reverſus eſt Antiochiam, & invenit Philippum dominantem civitati: & pugnavit adversùs eum, & occupavit civitatem *.

*Philippũ húc in ſua poteſtate redactum interemit. Joſeph. Antiq lib. 12. c. 15.

C A P U T VII.

Demetrius Seleuci filius, occiſis Antiocho, & Lyſia, obtinet regnum patrum ſuorum: qui, accuſato apud ſe Juda Machabæo, mittit ducem Bacchidem & accuſatorem Alcimum conſtitutum ſacerdotem ad affligendum filios Iſrael: ſed cùm non poſſent adversùs Judam prævalere, miſſus eſt à rege Nicanor, qui, ut & priores, cùm dolo nequiret, vi Judam aggreſſus, ſemel atque iterùm ab eo devictus eſt, & præmiſſis ad Deum precibus, cum toto ſuo exercitu occiſus, amputato ipſius capite ac dextera, quam irriſis Judæorum ſacrificiis ſuperbè contra locum ſanctum extulerat: cujus victoriæ dies annus apud Judæos celebris inſtituitur.

Anno M. 1841. Ant. Chr. 162. * Sc. Tripolim Phœniciæ. † i. Antiochiã regni Syriaci metropolim.

1. ANno centeſimo quinquageſimo primo exiit Demetrius Seleuci filius ab urbe Roma, & aſcendit cum paucis viri in civitatem maritimam, * & regnavit illic.

2. Et factum eſt, ut ingreſſus eſt domum regni patrum ſuorum, † comprehendit exercitus Antiochum, & Lyſiam, ut adducerent eos ad eum.

3. Et res ei innotuit: & ait: Nolite mihi oſtendere faciem eorum.

4. Et occidit eos exercitus. Et ſedit Demetrius ſuper ſedem regni ſui:

5. & venerunt ad eum viri iniqui & impii ex Iſrael: & Alcimus dux eorum, qui volebat fieri ſacerdos.

6. Et accuſaverunt populum apud regem, dicentes: Perdidit Judas, & fratres ejus, omnes amicos tuos, & nos diſperſit de terra noſtra.

7. Nunc ergo mitte virum, cui credis, ut eat, & videat exterminium omne, quod fecit nobis, & regionibus regis: & puniat omnes amicos ejus, & adjutores eorum.

8. Et elegit rex ex amicis ſuis Bacchidem, qui dominabatur trans flumen magnum in regno, & fidelem regi: & miſit eum,

9. ut videret exterminium, quod fecit Judas: ſed & Alcimum impium conſtituit in ſacerdotium, & mandavit ei facere ultionem in filios Iſrael.

10. Et ſurrexerunt, & venerunt cum exercitu magno in terram Juda: & miſerunt nuntios, & locuti ſunt ad Judam, & ad fratres ejus verbis pacificis in dolo.

11. Et non intenderunt ſermonibus eorum: viderunt enim quia venerunt cũ exercitu magno.

12. Et convenerunt ad Alcimum, & Bacchidẽ congregatio ſcribarum requirere quę juſta ſunt.

13. & primi, Aſſidæi * qui erant in filiis Iſrael, & exquirebant ab eis pacem.

*i. flagrantiſſimi in legis ſtudio.

14. Dixerunt enim: Homo ſacerdos de ſemine Aaron venit, non decipiet nos.

15. & locutus eſt cum eis verba pacifica: & juravit illis, dicens: Non inferemus vobis malum, neque amicis veſtris.

16. Et crediderunt ei: & comprehendit ex eis ſexaginta viros, & occidit eos in una die, ſecundùm verbum quod ſcriptum eſt:

17. ‖ Carnes ſanctorum tuorum, & ſanguinem ipſorum effuderunt in circuitu Jeruſalem, & non erat qui ſepeliret.

‖ Pſal. 78. 2. & 3.

18. Et incubuit timor, & tremor in omnem populum: quia dixerunt: Non eſt veritas, & judicium in eis: tranſgreſſi ſunt enim conſtitutum, & jusjurandum quod juraverunt.

19. Et movit Bacchides caſtra ab Jeruſalem, & applicuit in Bethzecha: & miſit, & comprehendit multos ex eis, qui à ſe effugerant, & quoſdam de populo mactavit, & in puteum magnum projecit.

20. Et commiſit regionem Alcimo, & reliquit cum eo auxilium in adjutorium ipſi. Et abiit Bacchides ad regem:

21. & ſatis agebat Alcimus pro principatu ſacerdotii ſui.

22. Et convenerunt ad eum omnes, qui perturbabant populum ſuum, & obtinuerunt terram Juda, & fecerunt plagam magnam in Iſrael.

23. Et vidit Judas omnia mala, quæ fecit Alcimus, & qui cum eo erant, filiis Iſrael, multò plus quàm Gentes:

24. & exiit in omnes fines Judææ in circuitu, & fecit vindictam in viros deſertores, & ceſſaverunt ultrà exire in regionem.

25. Vidit autem Alcimus quòd prævaluit Judas, & qui cum eo erant: & cognovit quia non poteſt ſuſtinere eos, & regreſſus eſt ad regem, & accuſavit eos multis criminibus.

26. ‖ Et miſit rex Nicanorem, unum ex principibus ſuis nobilioribus, qui erat inimicitias exercens contra Iſrael: & mandavit ei evertere populum.

‖ 2. Mach. 15. 1.

27. Et venit Nicanor in Jeruſalem cum exercitu magno, & miſit ad Judam & ad fratres ejus verbis pacificis cum dolo,

Anno M. 1843.

28. dicens: Non ſit pugna inter me & vos, veniam cum viris paucis, ut videam facies veſtras cum pace.

29. Et venit ad Judam, & ſalutaverunt ſe invicem pacificè: & hoſtes parati erant rapere Judam.

30. Et innotuit ſermo Judæ quoniam cum dolo venerant ad eum: & conterritus eſt ab eo, & ampliùs noluit videre faciem ejus.

31. Et cognovit Nicanor quoniam denudatum eſt conſilium ejus: & exivit obviam Judæ in pugnam juxta Capharſalama.

32. Et ceciderunt de Nicanoris exercitu ferè quinque millia viri, & fugerunt in civitatem David.

33. Et poſt hæc verba aſcendit Nicanor in montem Sion: & exierunt de ſacerdotibus populi ſalutare eum in pace, & demonſtrare ei holocautomata, quæ offerebantur pro rege.

34. Et irridens ſprevit eos, & polluit: & locutus eſt ſuperbè,

35. & juravit cum ira, dicens: Niſi traditus fuerit Judas, & exercitus ejus in manus meas, continuò cùm regreſſus fuero in pace, ſuccendam domum iſtam. Et exiit cum ira magna.

36. Et intraverunt ſacerdotes, & ſteterunt ante faciem altaris & templi: & flentes dixerunt:

37. Tu, Domine, elegiſti domum iſtam ad invocandum nomen tuum in ea, ut eſſet domus orationis & obſecrationis populo tuo:

38. fac vindictam in homine iſto, & exercitu ejus, & cadant in gladio: memento blaſphemias eorum, & ne dederis eis ut permaneant.

39. Et exiit Nicanor ab Jeruſalem, & caſtra applicuit ad Bethoron: & occurrit illi exercitus Syriæ.

40. Et Judas applicuit in Adarſa cum tribus millibus viris: & oravit Judas, & dixit:

41. ‖ Qui miſſi erant à rege Sennacherib, Domine, quia blaſphemaverunt te, exiit angelus, & percuſſit ex eis centum octoginta quinque millia:

‖ 4. Reg. 19. 35. Tobiæ 1. 21. Eccli. 48. 24. Iſaiæ 37. 36. 2. Mach. 8. 19.

42. ſic contere exercitum iſtum in conſpectu noſtro hodie: & ſciant ceteri quia malè locutus eſt ſuper ſancta tua: & judica illum ſecundùm malitiam illius.

43. Et commiſerunt exercitus prælium tertiadecima die menſis Adar: & contrita ſunt caſtra Nicanoris, & cecidit ipſe primus in prælio.

44. Ut autem vidit exercitus ejus, quia cecidiſſet Nicanor, projecerunt arma ſua, & fugerunt:

45. & perſecuti ſunt eos viam unius diei ab Adazer uſquequò veniatur in Gazara, & tubis cecinerunt poſt eos cum ſignificationibus:

46. & exierunt de omnibus caſtellis Judææ in circuitu, & ventilabant eos cornibus, & convertebantur iterùm ad eos, & ceciderunt omnes gladio, & non eſt relictus ex eis nec unus.

47. Et acceperunt ſpolia eorum in prædam: & caput Nicanoris amputaverunt, & dexteram ejus, quam extenderat ſuperbè, & attulerunt & ſuſpenderunt contra Jeruſalem.

48. Et lætatus eſt populus valdè, & egerunt diem illam in lætitia magna.

49. Et conſtituit agi omnibus annis diem iſtam tertiadecima die menſis Adar.

50. Et ſiluit terra Juda dies paucos.

CAPUT VIII.

Judas, audita celeberrima Romanorum fama ac virtute quæ hìc recitantur, miſſis nuntiis, fœdus cum illis percutit, ut ipſorum præſidio Judæi à Græcorum jugo liberentur: Romani autem Judæ remittunt illi fœderis reſcriptum, in tabulis æreis ſculptum, quod hìc refertur.

1. ET audivit Judas nomen Romanorum, quia ſunt potentes viribus, & acquieſcunt ad omnia, quæ poſtulantur ab eis: & quicumque acceſſerunt ad eos, ſtatuerunt cum eis amicitias, & quia ſunt potentes viribus.

2. audierunt prælia eorum, & virtutes bonas, quas fecerunt in Galatia, (*a*) quia obtinuerunt eos, & duxerunt ſub tributum:

3. & quanta fecerunt in regione Hiſpaniæ, & quòd in poteſtatem redegerunt metalla argenti & auri, quæ illic ſunt, & poſſederunt omnem locum conſilio ſuo, & patientia:

4. locaque, quæ longè erant valdè ab eis, & Reges, qui ſupervenerant eis ab extremis terræ, contriverunt, & percuſſerunt eos plaga magna: ceteri autem dant eis tributum omnibus annis:

5. & Philippum (*b*) & Perſen Ceteorum regem, & ceteros, qui adversùm eos arma tulerant: contriverunt in bello, & obtinueruut eos:

6. & Antiochum magnum regem Aſiæ, qui eis pugnam intulerat habens centum viginti elephantos, & equitatum, & currus, & exercitum magnum valdè, contritum (*c*) ab eis.

7. Et quia ceperunt eum vivum, & ſtatuerunt ei ut daret ipſe, & qui regnarent poſt ipſum, tributum magnum, & daret obſides, & conſtitutum,

8. & regionem Indorum, & Medos, & Lydos de optimis regionibus eorum: & acceptas eas ab eis, dederunt Eumeni regi:

9. & quia qui erant apud Helladan, voluerunt ire, & tollere eos: & innotuit ſermo his,

10. & miſerunt ad eos ducem unum, & pugnaverunt contra illos, & ceciderunt ex eis multi, & captivas duxerunt uxores eorum, & filios, & diripuerunt eos, & terram eorum poſſederunt, & deſtruxerunt muros eorum, & in ſervitutem illos redegerunt uſque in hunc diem:

11. & reſidua regna, & inſulas, quæ aliquando reſtiterant illis, exterminaverunt, & in poteſtatem redegerunt.

12. Cum amicis autem ſuis, & qui in ipſis requiem habebant, conſervaverunt amicitiam, & obtinuerunt regna, quæ erant proxima, & quæ erant longè, quia quicumque audiebant nomen eorum, timebant eos:

13. quibus vero vellent auxilio eſſe, ut regnarent, regnabant: quos autem vellent, regno deturbabant, & exaltati ſunt valdè.

14. Et in omnibus iſtis nemo portabat diadema, nec induebatur purpura, ut magnificaretur in ea.

15. Et quia curiam fecerunt ſibi, & quotidie conſulebant trecentos viginti conſilium agentes ſemper de multitudine, ut, quæ digna ſunt, gerant:

16. & committunt uni homini magiſtratum

(*a*) An M. 3816 urbis conditæ 560. Ant. Chr. 188. C. Manlius Vulſo Romanorum Conſul, Galatas duobus præliis devicit.

(*b*) Philippum Macedonum regem viceruntRomani. An. M. 3807. Ant. Chr. 197 Perſen verò, ſive Perſeum ejus nothum ac ſucceſſorem An. M. 3836. Ant. Chr. 168. Atque ita regnū Macedonicum in Macedonia extinctum eſt: ejus verò reliquiæ Romano jam aſſurgente imperio, in Seleucidis Syriæ, & Ptolemæis Ægypti adhuc ſuperfuerunt.

(*c*) Pugna circa Magneſiā ad Sipylum montē poſitam cōmiſſa per L. Scipionem, inde Aſiaticum dictum; iſque An. M. 3815. Ant. Chr. 189.

ſuum per ſingulos annos dominari univerſæ terræ ſuæ, & omnes obediunt uni, & non eſt invidia, neque zelus inter eos.

17. Et elegit Judas Eupolemum, filium Joannis, filii Jacob, & Jaſonem, filium Eleazari, & miſit eos Romam conſtituere cum illis amicitiam, & ſocietatem:

18. & ut auferrent ab eis jugum Græcorum, quia viderunt quòd in ſervitutem premerent regnum Iſrael.

19. Et abierunt Romam viam multam valdè, & introierunt curiam, & dixerunt:

20. Judas Machabæus, & fratres ejus, & populus Judæorum miſerunt nos ad vos ſtatuere vobiſcum ſocietatem, & pacem, & conſcribere nos ſocios, & amicos veſtros.

21. Et placuit ſermo in conſpectu eorum.

22. Et hoc reſcriptum eſt, quod reſcripſerunt in tabulis æreis, & miſerunt in Jeruſalem, ut eſſet apud eos ibi memoriale pacis & ſocietatis.

23. Bene sit romanis, & genti Judæorum in mari, & in terra in æternum: gladiuſque & hoſtis procul ſit ab eis.

24. Quòd ſi inſtiterit bellum Romanis priùs, aut omnibus ſociis eorum in omni dominatione eorum:

25. auxilium feret gens Judæorum, prout tempus dictaverit, corde pleno:

26. & præliantibus non dabunt, neque ſubminiſtrabunt triticum, arma, pecuniam, naves, ſicut placuit Romanis, & cuſtodient mandata eorum, nihil ab eis accipientes.

27. Similiter autem, & ſi genti Judæorum priùs acciderit bellum, adjuvabunt Romani ex animo, prout eis tempus permiſerit:

28. & adjuvantibus non dabitur triticum, arma, pecunia, naves, ſicut placuit Romanis: & cuſtodient mandata eorum abſque dolo.

29. Secundùm hæc verba conſtituerunt Romani populo Judæorum.

30. Quòd ſi poſt hæc verba hi aut illi addere, aut demere ad hæc aliquid voluerint, facient ex propoſito ſuo, & quæcumque addiderint, vel dempſerint, rata erunt.

31. Sed & de malis, quæ Demetrius rex fecit in eos, ſcripſimus ei, dicentes: Quare gravaſti jugum tuũ ſuper amicos noſtros, & ſocios Judęos?

32. Si ergo iterùm adierint nos, adverſùm te faciemus illis judicium, & pugnabimus tecum mari terraque.

CAPUT IX.

Bacchide & Alcimo contra Judam miſſis à Demetrio, Judas minimó exercitu fortiſſimè reſiſtens occiditur, ac lugetur, graviterque afflictis piis Iſraelitis frater ipſius Jonathas in ejus locum ſufficitur, qui ob fratris Joannis mortem percutit filios Jambri in nuptiis: rurſumque percuſſis de Bacchidis exercitu mille viris, Alcimus ob impia in locum ſanctum opera percuſſus à Deo paralyſi, mortuus eſt, ſed & Bacchides cùm nec dolo nec vi poſſet Jonathan perdere, inito cum eo fœdere diſceſſit, nec ampliùs in Judæam reverſus eſt.

Anno M 3843. Ant. Chr 161.

1. Intereà ut audivit Demetrius quia cecidit Nicanor, & exercitus ejus in prælio, appoſuit Bacchidem, & Alcimum rurſum mittere in Judæam, & dextrum cornu cum illis.

2. Et abierunt viam, quæ ducit in Galgala, & caſtra poſuerunt in Maſaloth, quæ eſt in Arbellis, & occupaverunt eam, & peremerunt animas hominum multas.

3. In menſe primo anni centeſimi & quinquageſimi ſecundi applicuerunt exercitum ad Jeruſalem:

4. & ſurrexerunt, & abierunt in Beream viginti millia virorum, & duo millia equitum.

5. Et Judas poſuerat caſtra in Laiſa, & tria millia viri electi cum eo:

6. & viderunt multitudinem exercitus quia multi ſunt, & timuerunt valdè, & multi ſubtraxerunt ſe de caſtris, & non remanſerunt ex eis niſi octingenti viri.

7. Et vidit Judas quòd defluxit exercitus ſuus, & bellum perurgebat eum, & confractus eſt corde, quia non habebat tempus congregandi eos, & diſſolutus eſt.

8. Et dixit his, qui reſidui erant: Surgamus, & eamus ad adverſarios noſtros, ſi poterimus pugnare adversùs eos.

9. Et avertebant eum, dicentes: Non poterimus, ſed liberemus animas noſtras modò, & revertamur ad fratres noſtros, & tunc pugnabimus adversùs eos, nos autem pauci ſumus.

10. Et ait Judas: Abſit iſtam rem facere ut fugiamus ab eis, &, ſi appropiavit tempus noſtrum, moriamur in virtute propter fratres noſtros, & non inferamus crimen gloriæ noſtræ.

11. Et movit exercitus de caſtris, & ſteterunt illis obviam: & diviſi ſunt equites in duas partes, & fundibularii, & ſagittarii, præibant exercitum, & primi certaminis omnes potentes.

12. Bacchides autem erat in dextro cornu, & proximavit legio ex duabus partibus, & clamabant tubis:

13. exclamaverunt autem & hi, qui erant ex parte Judæ, etiam ipſi, & commota eſt terra à voce exercituum, & commiſſum eſt prælium à manè uſque ad veſperam.

14. Et vidit Judas, quòd firmior eſt pars exercitus Bacchidis in dextris, & convenerunt cum ipſo omnes conſtantes corde:

15. & contrita eſt dextera pars ab eis, & perſecutus eſt eos uſque ad montem Azoti.

16. Et qui in ſiniſtro cornu erant, viderunt quòd contritum eſt dextrum cornu, & ſecuti ſunt poſt Judam, & eos, qui cum ipſo erant, à tergo:

17. & ingravatum eſt prælium, & ceciderunt vulnerati multi ex his, & ex illis.

18. Et Judas cecidit, & ceteri fugerunt.

19. Et Jonathas, & Simon tulerunt Judam fratrem ſuum, & ſepelierunt eum in ſepulchro patrum ſuorum in civitate Modin.

20. Et fleverunt eum omnis populus Iſrael planctu magno, & lugebant dies multos,

21. & dixerunt: Quomodo cecidit potens, qui ſalvum faciebat populum Iſrael?

22. Et cetera verba bellorum Judæ, & virtutum, quas fecit, & magnitudinis ejus, non ſunt deſcripta, multa enim erant valdè.

23. Et factum eſt: poſt obitum Judæ emerſerunt iniqui in omnibus finibus Iſrael, & exorti ſunt omnes, qui operabantur iniquitatem

24. In diebus illis facta eſt fames magna valdè, & tradidit ſe Bacchidi omnis regio eorum cum ipſis.

25. Et elegit Bacchides viros impios, & conſtituit eos dominos regionis.

26. Et exquirebant, & perſcrutabantur amicos Judæ, & adducebant eos ad Bacchidem, & vindicabat in illos, & illudebat.

27. Et facta eſt tribulatio magna in Iſrael, qualis non fuit ex die, qua non eſt viſus propheta in Iſrael *.

* Deſierūt Prophetæ circa ann. 1589. *Vide Nehem. 12. 22.*

28. Et congregati ſunt omnes amici Judæ, & dixerunt Jonathæ:

29. Ex quo frater tuus Judas defunctus eſt, vir ſimilis ei non eſt, qui exeat contra inimicos noſtros, Bacchidem, & eos, qui inimici ſunt gentis noſtræ.

30. Nunc itaque te hodie elegimus eſſe pro eo nobis in principem, & ducem ad bellandum bellum noſtrum.

31. Et ſuſcepit Jonathas tempore illo principatum, & ſurrexit loco Judæ fratris ſui.

32. Et cognovit Bacchides, & quærebat eum occidere.

33. Et cognovit Jonathas, & Simon frater ejus, & omnes, qui cum eo erant, & fugerunt in deſertum Thecuæ, & conſederunt ad aquam lacus Aſphar.

34. Et cognovit Bacchides, & die ſabbatorum venit ipſe, & omnis exercitus ejus trans Jordanem.

35. Et Jonathas miſit fratrem ſuum ducem populi, & rogavit Nabuthæoa amicos ſuos, ut commodarent illis apparatum ſuum, qui erat copioſus.

36. Et exierunt filii Jambri ex Madaba, & comprehenderunt Joannem, & omnia, quæ habebat, & abierunt habentes ea.

37. Poſt hæc verba, renuntiatum eſt Jonathæ, & Simoni fratri ejus, quia filii Jambri faciunt nuptias magnas, & ducunt ſponſam ex Madaba filiam unius de magnis principibus Chanaan cum ambitione magna.

38. Et recordati ſunt ſanguinis Joannis fratris ſui, & aſcenderunt, & abſconderunt ſe ſub tegumento montis.

39. Et elevaverunt oculos ſuos, & viderunt, & ecce tumultus, & apparatus multus, & ſponſus proceſſit, & amici ejus, & fratres ejus obviam illis cum tympanis, & muſicis, & armis multis.

40. Et ſurrexerunt ad eos ex inſidiis, & occiderunt eos, & ceciderunt vulnerati multi, & reſidui fugerunt in montes, & acceperunt omnia ſpolia eorum:

41. & converſæ ſunt nuptiæ in luctum, & vox muſicorum ipſorum in lamentum.

42. Et vindicaverunt vindictam ſanguinis fratris ſui, & reverſi ſunt ad ripam Jordanis.

43. Et audivit Bacchides & venit die ſabbatorum uſque ad oram Jordanis in virtute magna.

44. Et dixit ad ſuos Jonathas: Surgamus, & pugnemus contra inimicos noſtros, non eſt enim hodie ſicut heri, & nudiuſtertius.

45. Ecce enim bellum ex adverſo, aqua verò Jordanis hinc & inde, & ripæ, & paludes, & ſaltus, & non eſt locus divertendi.

|| 2. Par. 20. 6.

46. || Nunc ergo clamate in cælum, ut liberemini de manu inimicorum veſtrorum. Et commiſſum eſt bellum.

47. Et extendit Jonathas manum ſuam percutere Bacchidem, & divertit ab eo retrò:

48. & diſſiliit Jonathas, & qui cum eo erant in Jordanem, & tranſnataverunt ad eos Jordanem.

49. Et ceciderunt de parte Bacchidis die illa mille viri, & reverſi ſunt in Jeruſalem,

50. & ædificaverunt civitates munitas in Judæa, munitionem, quæ erat in Jericho, & in Ammaum, & in Bethoron, & in Bethel, & Thamnata, & Phara, & Thopo muris excelſis, & portis, & ſeris.

51. Et poſuit cuſtodiam in eis, ut inimicitias exercerent in Iſrael:

52. & munivit civitatem Bethſuram, & Gazaram, & arcem, & poſuit in eis auxilia, & apparatum eſcarum:

53. & accepit filios principum regionis obſides, & poſuit eos in arce in Jeruſalem in cuſtodiam.

54. Et anno centeſimo quinquageſimotertio, menſe ſecundo, præcepit Alcimus deſtrui muros domus ſanctæ interioris, & deſtrui opera prophetarum, & cœpit deſtrue.

Anno M. 3844. Ant. Chr. 160.

55. In tempore illo percuſſus eſt Alcimus, & impedita ſunt opera illius, & occluſum eſt os ejus, & diſſolutus eſt paralyſi, nec ultrà potuit loqui verbum, & mandare de domo ſua.

56. Et mortuus eſt Alcimus in tempore illo cum tormento magno.

57. Et vidit Bacchides quoniam mortuus eſt Alcimus, & reverſus eſt ad regem, & ſiluit terra annis duobus.

58. Et cogitaverunt omnes iniqui dicentes: Ecce Jonathas, & qui cum eo ſunt, in ſilentio habitant confidenter: nunc ergo adducamus Bacchidem, & comprehendet eos omnes una nocte.

Anno M. 3846. Ant. Chr. 158.

59. Et abierunt, & conſilium ei dederunt.

60. Et ſurrexit ut veniret cum exercitu multo, & miſit occultè epiſtolas ſociis ſuis, qui erant in Judæa, ut comprehenderent Jonathan, & eos qui cum eo erant, ſed non potuerunt, quia innotuit eis conſilium eorum.

61. Et apprehendit de viris regionis, qui principes erant militiæ, quinquaginta viros, & occidit eos:

62. & ſeceſſit Jonathas, & Simon, & qui cum eo erant in Bethbeſſen, quæ eſt in deſerto, & extruxit diruta ejus, & firmaverunt eam.

63. Et cognovit Bacchides, & congregavit univerſam multitudinem ſuam, & his, qui de Judæa erant, denuntiavit.

64. Et venit, & caſtra poſuit deſuper Bethbeſſen, & oppugnavit eam dies multos, & fecit machinas.

65. Et reliquit Jonathas Simonem fratrem ſuum in civitate, & exiit in regionem, & venit cum numero,

66. & percuſſit Odaren, & fratres ejus, & filios Phaſeron in tabernaculis ipſorum, & cœpit cædere, & creſcere in virtutibus.

67. Simon verò, & qui cum ipſo erant, exierunt de civitate, & ſuccenderunt machinas,

68. & pugnaverunt contra Bacchidem, & contritus eſt ab eis, & afflixerunt eum

valdè, quoniam conſilium ejus, & congreſſus ejus erat inanis.

69. Et iratus contra viros iniquos, qui ei conſilium dederant ut veniret in regionem ipſorum, multos ex eis occidit: ipſe autem cogitavit cum reliquis abire in regionem ſuam.

70. Et cognovit Jonathas, & miſit ad eum legatos componere pacem cum ipſo, & reddere ei captivitatem.

71. Et libenter accepit, & fecit ſecundum verba ejus, & juravit ſe nihil facturum ei mali omnibus diebus vitę ejus.

72. Et reddidit ei captivitatem, quam priùs erat prædatus de terra Juda, & converſus abiit in terram ſuam, & non appoſuit ampliùs venire in fines ejus.

73. Et ceſſavit gladius ex Iſrael, & habitavit Jonathas in Machmas, & cœpit Jonathas ibi judicare populum, & exterminavit impios ex Iſrael.

CAPUT X.

Alexandro Nobili Antiochi filio occupante Ptolemaidam, conatur Demetrius ferire fœdus cum Jonatha, ſemel ac iterùm plurima pollicens, at ille prælegit oblatas ab Alexandro amicitias; qui Alexander, devicto occiſoque Demetrio, ducit uxorem Cleopatram Ptolemæi regis Ægypti filiam, plurimùm Jonathan honorans, porrò Apollonium ducem junioris Demetrii devicit Jonathas, ſuccenſa Azoto & templo Dagon: rurſumque ab Alexandro honoratur, data ſibi Accaron ac fibula aurea.

Anno M. 3852. Ant. Chr. 153. 1. ET anno centeſimo ſexageſimo aſcendit Alexander * Antiochi filius, qui cognominatus eſt Nobilis, & occupavit Ptolemaidam, & receperunt eum, & regnavit illic.

* Cognomento *Balas*, homo ignotus & incertæ ſtirpis. *Liv. Epitom.* Antiochi ſe eſſe filium falsò dictans, *Sever. Sulp.*

2. Et audivit Demetrius rex, & congregavit exercitum copioſum valdè, & exivit obviam illi in prælium.

3. Et miſit Demetrius epiſtolam ad Jonathan verbis pacificis, ut magnificaret eum.

4. Dixit enim: Anticipemus facere pacem cum eo, priuſquam faciat cum Alexandro adversùm nos.

5. Recordabitur enim omnium malorum, quæ fecimus in eum, & in fratrem ejus, & in gentem ejus.

6. Et dedit ei poteſtatem congregandi exercitum, & fabricare arma, & eſſe ipſum ſocium ejus, & obſides, qui erat in arce, juſſit tradi ei.

7. Et venit Jonathas in Jeruſalem, & legit epiſtolas in auditu omnis populi, & eorum, qui in arce erant.

8. & timuerunt timore magno, quoniam audierunt quòd dedit ei rex poteſtatem congregandi exercitum.

9. Et traditi ſunt Jonathæ obſides, & reddidit eos parentibus ſuis:

10. & habitavit Jonathas in Jeruſalem, & cœpit ædificare, & innovare civitatem.

11. Et dixit facientibus opera ut extruerent muros, & montem Sion in circuitu lapidibus quadratis ad munitionem, & ita fecerunt.

12. Et fugerunt alienigenæ, qui erant in munitionibus, quas Bacchides ædificaverat:

13. & reliquit unuſquiſque locum ſuum, & abiit in terram ſuam:

14. tantùm in Bethſura remanſerunt aliqui ex his, qui reliquerant legem, & præcepta Dei: erat enim hæc eis ad refugium.

15. Et audivit Alexander rex promiſſa, quæ promiſit Demetrius Jonathæ, & narraverunt ei prælia, & virtutes, quas ipſe fecit, & fratres ejus, & labores, quos laboraverunt.

16. Et ait: Nunquid inveniemus aliquem virum talem? & nunc faciemus eum amicum, & ſocium noſtrum.

17. Et ſcripſit epiſtolam, & miſit ei ſecundùm hæc verba, dicens:

18. REX Alexander fratri Jonathæ ſalutem.

19. Audivimus de te, quòd vir potens ſis viribus, & aptus es ut ſis amicus noſter:

20. & nunc conſtituimus te hodie ſummum ſacerdotem gentis tuæ, & ut amicus voceris regis, (& miſit ei purpuram, & coronam auream) & quæ noſtra ſunt ſentias nobiſcum, & conſerves amicitias ad nos.

21. Et induit ſe Jonathas ſtola ſancta ſeptimo menſe, anno centeſimo ſexageſimo in die ſolemni ſcenopegiæ, & congregavit exercitum, & fecit arma copioſa,

22. Et audivit Demetrius verba iſta, & contriſtatus eſt nimis, & ait:

23. Quid hoc fecimus, quòd præoccupavit nos Alexander apprehendere amicitiam Judæorum ad munimen ſui?

24. Scribam & ego illis verba deprecatoria, & dignitates, & dona, ut ſint mecum in adjutorium.

25. Et ſcripſit eis in hæc verba: Rex Demetrius genti Judæorum ſalutem:

26. Quoniam ſervaſtis ad nos pactum, & manſiſtis in amicitia noſtra, & non acceſſiſtis ad inimicos noſtros, audivimus, & gaviſi ſumus.

27. Et nunc perſeverate adhuc conſervare ad nos fidem, & retribuemus vobis bona pro his, quæ feciſtis nobiſcum:

28. & remittemus vobis præſtationes multas, & dabimus vobis donationes.

29. Et nunc abſolvo vos, & omnes Judæos à tributis, & pretia ſalis indulgeo, & coronas remitto, & tertias ſeminis:

30. & dimidiam partem fructus ligni, quod eſt portionis meæ, relinquo vobis ex hodierno die, & deinceps, ne accipiatur à terra Juda, & à tribus civitatibus, quæ additæ ſunt illi ex Samaria, & Galilæa ex hodierna die & in totum tempus:

31. & Jeruſalem ſit ſancta, & libera cum finibus ſuis: & decimæ, & tributa ipſius ſint.

32. Remitto etiam poteſtatem arcis, quæ eſt in Jeruſalem, & do eam ſummo ſacerdoti, ut conſtituat in ea viros quoſcumque ipſe elegerit, qui cuſtodiant eam.

33. Et omnem animam Judæorum, quæ captiva eſt à terra Juda in omni regno meo, relinquo liberam gratis, ut omnes à tributis ſolvantur, etiam pecorum ſuorum.

34. Et omnes dies ſolemnes, & ſabbata, & neomeniæ, & dies decreti, & tres dies ante diem ſolemnem, & tres dies poſt diem ſolemnem, ſint omnes immunitatis & re-

miſſionis omnibus Judæis, qui ſunt in regno meo:

35. & nemo habebit poteſtatem agere aliquid, & movere negotia adverſus aliquem illorum in omni cauſa.

36. Et adſcribantur ex Judæis in exercitu regis ad triginta millia virorum, & dabuntur illis copiæ ut oportet omnibus exercitibus regis, & ex eis ordinabuntur qui ſint in munitionibus regis magni:

37. & ex his conſtituentur ſuper negotia regni, quæ aguntur ex fide, & principes ſint ex eis, & ambulent in legibus ſuis, ſicut præcepit rex in terra Juda.

38. Et tres civitates, quæ additæ ſunt Judææ ex regione Samariæ, cum Judæa reputentur, ut ſint ſub uno, & non obediant alii poteſtati, niſi ſummi ſacerdotis.

39. Ptolemaida, & confines ejus, quos dedi donum ſanctis, qui ſunt in Jeruſalem, ad neceſſarios ſumptus ſanctorum.

40. Et ego do ſingulis annis quindecim millia ſiclorum argenti de rationibus regis, quæ me contingunt:

41. & omne, quod reliquum fuerit, quod non reddiderant, qui ſuper negotia erant annis prioribus, ex hoc dabunt in opera domus.

42. Et ſuper hæc quinque millia ſiclorum argenti, quæ accipiebant de ſanctorum ratione per ſingulos annos, & hæc ad ſacerdotes pertineant, qui miniſterio funguntur.

43. Et quicumque confugerint in templum, quod eſt Jeroſolymis, & in omnibus finibus ejus, obnoxii regi in omni negotio dimittantur, & univerſa, quæ ſunt eis in regno meo, libera habeant.

44. Et ad ædificanda vel reſtauranda opera ſanctorum, ſumptus dabuntur de ratione regis:

45. & ad extruendos muros Jeruſalem, & communiendos in circuitu, ſumptus dabuntur de ratione regis, & ad conſtruendos muros in Judæa.

46. Ut audivit autem Jonathas, & populus ſermones iſtos, || non crediderunt eis, nec receperunt eos, quia recordati ſunt malitiæ magnæ, quam fecerat in Iſrael, & tribulaverat eos valdè.

|| *Sup.* 9. 12.

47. Et complacuit eis in Alexandrum, quia ipſe fuerat eis princeps ſermonum pacis, & ipſi auxilium ferebant omnibus diebus.

Ann. M 3854. Ant. Chr. 150.

48. Et congregavit rex Alexander exercitum magnum, & admovit caſtra contra Demetrium.

49. Et commiſerunt prælium duo reges, & fugit exercitus Demetrii, & inſecutus eſt eum Alexander: & incubuit ſuper eos.

50. Et invaluit prælium nimis, donec occidit ſol, & cecidit Demetrius in die illa *.

* Cùm annos 12. regnum Syriæ tenuiſſet. *Polyb.*

51. Et miſit Alexander ad Ptolemæum regem Ægypti legatos ſecundùm hæc verba, dicens:

52. QUONIAM regreſſus ſum in regnum meum, & ſedi in ſede patrum meorum, & obtinui principatum, & contrivi Demetrium, & poſſedi regionem noſtram,

53. & commiſi pugnam cum eo, & contritus eſt ipſe, & caſtra ejus à nobis, & ſedimus in ſede regni ejus.

54. & nunc ſtatuamus ad invicem amicitiam, & da mihi filiam tuam uxorem, & ego ero gener tuus, & dabo tibi dona, & ipſi, digna te.

55. Et reſpondit rex Ptolemæus, dicens: FELIX dies, in qua reverſus es ad terram patrum tuorum, & ſediſti in ſede regni eorum.

56. Et nunc faciam tibi quod ſcripſiſti, ſed occurre mihi Ptolemaidam, ut videamus invicem nos, & ſpondeam tibi ſicut dixiſti.

57. Et exivit Ptolemæus de Ægypto, ipſe, & Cleopatra filia ejus, & venit Ptolemaidam anno centeſimo ſexageſimo ſecundo *.

* Eo'en ... 3854 ineunte.

58. Et occurrit ei Alexander rex, & dedit ei Cleopatram filiam ſuam, & fecit nuptias ejus Ptolemaidæ, ſicut reges, in magna gloria.

59. Et ſcripſit rex Alexander Jonathæ, ut veniret obviam ſibi.

60. Et abiit cum gloria Ptolemaidam, & occurrit ibi duobus regibus, & dedit illis argentum multum, & aurum, & dona, & invenit gratiam in conſpectu eorum.

61. Et convenerunt adverſus eum viri peſtilentes ex Iſrael, viri iniqui interpellantes adverſus eum, & non intendit ad eos rex.

62. Et juſſit ſpoliari Jonathan veſtibus ſuis, & indui eum purpura, & ita fecerunt. Et collocavit eum rex ſedere ſecum.

63. Dixitque principibus ſuis: Exite cum eo in medium civitatis, & prædicate, ut nemo adverſus eum interpellet de ullo negotio, nec quiſquam ei moleſtus ſit de ulla ratione.

64. Et factum eſt, ut viderunt, qui interpellabant gloriam ejus, quæ prædicabatur, & opertum eum purpura, fugerunt omnes:

65. & magnificavit eum rex, & ſcripſit eum inter primos amicos, & poſuit eum ducem, & participem principatus.

66. Et reverſus eſt Jonathas in Jeruſalem cum pace, & lætitia.

67. In anno centeſimo ſexageſimoquinto venit Demetrius filius Demetrii à Creta in terram patrum ſuorum.

Anno M. 3856. deſinente. Ant. Chr. 148.

68. Et audivit Alexander rex, & contriſtatus eſt valdè, & reverſus eſt Antiochiam.

69. Et conſtituit Demetrius rex Apollonium ducem, qui præerat Cœleſyriæ, & congregavit exercitum magnum, & acceſſit ad Jamniam, & miſit ad Jonathan ſummum ſacerdotem,

70. dicens: Tu ſolus reſiſtis nobis, ego autem factus ſum in deriſum, & in opprobrium, propterea quia tu poteſtatem adverſùm nos exerces in montibus.

71. Nunc ergo ſi confidis in virtutibus tuis, deſcende ad nos in campum: & comparemus illic invicem: quia mecum eſt virtus bellorum.

72. Interroga, & diſce quis ſum ego, & ceteri, qui auxilio ſunt mihi, qui & dicunt quia non poteſt ſtare pes veſter ante faciem noſtram, quia bis in fugam converſi ſunt patres tui in terra ſua.

73. Et nunc quomodo poteris ſuſtinere equitatum & exercitum tantùm in campo, ubi non eſt lapis, neque ſaxum, neque locus fugiendi.

74. Ut audivit autem Jonathas ſermones Apollonii, motus eſt animo, & elegit decem

millia

millia virorum, & exiit ab Jeruſalem, & oc-
currit ei Simon frater ejus in adjutorium:
75. & applicuerunt caſtra in Joppen, &
excluſit eum à civitate, quia cuſtodia Apol-
lonii Joppe erat, & oppugnavit eam.
76. Et exterriti qui erant in civitate, ape-
ruerunt ei, & obtinuit Jonathas Joppen.
77. Et audivit Apollonius, & admovit tria
millia equitum, & exercitum multum.
78. Et abiit Azotum tanquam iter faciens,
& ſtatim exiit in campum, eò quòd haberet
multitudinem equitum, & confideret in eis.
Et inſecutus eſt eum Jonathas in Azotum,
& commiſerunt prælium.
79. Et reliquit Apollonius in caſtris mille
equites poſt eos occultè.
80. Et cognovit Jonathas quoniam inſidiæ
ſunt poſt ſe, & circuierunt caſtra ejus, &
jecerunt jacula in populum à manè uſque
ad veſperam.
81. Populus autem ſtabat, ſicut præceperat
Jonathas, & laboraverunt equi eorum.
82. Et ejecit Simon exercitum ſuum, & com-
miſit contra legionem, equites enim ſatigati
erant, & contriti ſunt ab eo, & fugerunt.
83. Et qui diſperſi ſunt per campum, ſuge-
runt in Azotum, & intraverunt in Bethda-
gon idolum ſuum, ut ibi ſe liberarent.
84. Et ſuccendit Jonathas Azotum, & civi-
tates, quæ erant in circuitu ejus, & accepit
ſpolia eorum, & templum Dagon, & om-
nes, qui fugerunt in illud, ſuccendit igni.
85. Et fuerunt qui ceciderunt gladio, cum
his, qui ſuccenſi ſunt, ferè octo millia vi-
rorum.
86. Et movit inde Jonathas caſtra, & ap-
plicuit ea Aſcalonem, & exierunt de civi-
tate obviam illi in magna gloria.
87. Et reverſus eſt Jonathas in Jeruſalem
cum ſuis, habentibus ſpolia multa.
88. Et factum eſt: ut audivit Alexander
rex ſermones iſtos, addidit adhuc glorifica-
re Jonathan.
89. Et miſit ei fibulam auream, ſicut conſue-
tudo eſt dari cognatis regum. Et dedit ei Ac-
caron, & omnes fines ejus in poſſeſſionem.

CAPUT XI.

Mortuo Alexandro, & ſimiliter Ptolemæo, qui Alexandri regnum dolo invaſerat; ablata ab eo filia ſua & tradita in uxorem Demetrio, hic Demetrius Jonathan honorat datis litteris immunitatis à tributis: Jonathas autem mittit ei auxiliares milites, qui occiſis uno die centum millibus, regem à civibus Antiochiæ liberarunt, & Antiochiam incenderunt, illo autem fœdus cum Jonatha initum prævaricante, Antiochus filius Alexandri devicto Demetrio regnans, fœdus init cum Jonatha, qui unà cum fratre Simone ſæpiùs victor evadit adversùs alienigenas.

Anno M. 3838. Ant. Chr. 146. 1. ET rex Ægypti congregavit exerci-
tum, ſicut arena, quæ eſt circa
oram maris, & naves multas, & quærebat
obtinere regnum Alexandri dolo, & adde-
re illud regno ſuo.
2. Et exiit in Syriam verbis pacificis, &
aperiebant ei civitates, & occurrebant ei:
quia mandaverat Alexander rex exire ei ob-
viam, eò quòd ſocer ſuus eſſet.
3. Cùm autem introiret civitatem Ptole-
mæus, ponebat cuſtodias militum in ſingu-
lis civitatibus.
4. Et ut appropiavit Azoto, oſtenderunt
ei templum Dagon ſuccenſum igni, & Azo-
tum, & cetera ejus demolita, & corpora
projecta, & eorum, qui cæſi erant in bello,
tumulos, quos fecerant ſecus viam.
5. Et narraverunt regi quia hæc fecit Jona-
thas, ut invidiam facerent ei, & tacuit rex.
6. Et occurrit Jonathas regi in Joppen
cum gloria, & invicem ſe ſalutaverunt, &
dormierunt illic.
7. Et abiit Jonathas cum rege uſque ad
fluvium, qui vocatur Eleutherus, & rever-
ſus eſt Jeruſalem.
8. Rex autem Ptolemæus obtinuit dominium
civitatum uſque Seleuciam maritimam, &
cogitabat in Alexandrum conſilia mala.
9. Et miſit legatos ad Demetrium, dicens:
VENI, componamus inter nos pactum, &
dabo tibi filiam meam *, quam habet Ale- * Cleopatram.
xander, & regnabis in regno patris tui.
10. Pœnitet enim me quòd dederim illi
filiam meam, quæſivit enim me occidere.
11. Et vituperavit eum, propterea quòd
concupierat regnum ejus.
12. Et abſtulit filiam ſuam, & dedit eam
Demetrio, & alienavit ſe ab Alexandro,
& manifeſtatæ ſunt inimicitiæ ejus.
13. Et intravit Ptolemæus Antiochiam, &
impoſuit duo diademata capiti ſuo, Ægy-
pti, & Aſiæ.
14. Alexander autem rex erat in Cilicia
illis temporibus, quia rebellabant qui erant
in locis illis.
15. Et audivit Alexander, & venit ad eum in Anno M. 3859.
bellum, & produxit Ptolemæus rex exercitum, Ant. Chr.
& occurrit ei in manu valida, & fugavit eum. 145.
16. Et fugit Alexander in Arabiam, ut
ibi protegeretur: Rex autem Ptolemæus ex-
altatus eſt.
17. Et abſtulit Zabdiel Arabs caput Ale-
xandri, & miſit Ptolemæo.
18. Et rex Ptolemæus mortuus eſt in die
tertia, & qui erant in munitionibus, perie-
runt ab his, qui erant intra caſtra.
19. Et regnavit Demetrius anno centeſi- Eodem
mo ſexageſimo ſeptimo. anno.
20. In diebus illis congregavit Jonathas
eos, qui erant in Judæa, ut expugnarent
arcem, quæ eſt in Jeruſalem, & fecerunt
contra eam machinas multas.
21. Et abierunt quidam, qui oderant gen-
tem ſuam, viri iniqui ad regem Demetrium,
& renuntiaverunt ei quòd Jonathas obſide-
ret arcem.
22. Et ut audivit, iratus eſt, & ſtatim
venit ad Ptolemaidam, & ſcripſit Jonathæ
ne obſideret arcem, ſed occurreret ſibi ad
colloquium feſtinatò.
23. Ut audivit autem Jonathas, juſſit ob-
ſidere, & elegit de ſenioribus Iſrael, & de
ſacerdotibus, & dedit ſe periculo.
24. Et accepit aurum, & argentum, &
veſtem, & alia xenia multa, & abiit ad

regem Ptolemaidam, & invenit gratiam in conſpectu ejus.

25. Et interpellabant adversùs eum quidam iniqui ex gente ſua.

26. Et fecit ei rex ſicut fecerant ei, qui ante eum fuerant, & exaltavit eum in conſpectu omnium amicorum ſuorum.

27. Et ſtatuit ei principatum ſacerdotii, & quæcumque alia habuit priùs, pretioſa, & fecit eum principem amicorum.

28. Et poſtulavit Jonathas à rege ut immunem faceret Judæam, & tres toparchias, & Samariam, & confines ejus, & promiſit ei talenta trecenta.

29. Et conſenſit rex, & ſcripſit Jonathæ epiſtolas de his omnibus, hunc modum continentes:

30. Rex Demetrius fratri Jonathæ ſalutem, & genti Judæorum.

31. Exemplum epiſtolæ, quam ſcripſimus Laſtheni parenti noſtro de vobis, miſimus ad vos ut ſciretis:

32. Rex Demetrius Laſtheni parenti ſalutem.

33. Genti Judæorum amicis noſtris, & conſervantibus, quæ juſta ſunt apud nos, decrevimus benefacere propter benignitatem ipſorum, quam erga nos habent.

34. Statuimus ergo illis omnes fines Judææ, & tres civitates, Lydan, & Ramathan, quæ additæ ſunt Judææ ex Samaria, & omnes confines earum ſequeſtrari omnibus ſacrificantibus in Jeroſolymis pro his, quæ ab eis priùs accipiebat rex per ſingulos annos, & pro fructibus terræ, & pomorum.

35. Et alia, quæ ad nos pertinebant, decimarum, & tributorum, ex hoc tempore remittimus eis, & areas ſalinarum, & coronas, quæ nobis deferebantur,

36. omnia ipſis concedimus, & nihil horum irritum erit ex hoc, & in omne tempus.

37. Nunc ergo curate facere horum exemplum, & detur Jonathæ, & ponatur in monte ſancto, in loco celebri.

38. Et videns Demetrius rex quòd ſiluit terra in conſpectu ſuo, & nihil ei reſiſtit, dimiſit totum exercitum ſuum, unumquemque in locum ſuum, excepto peregrino exercitu, quem contraxit ab inſulis Gentium, & inimici erant ei omnes exercitus * patrum ejus.

39. Tryphon † autem erat quidam partium Alexandri priùs, & vidit quoniam omnis exercitus murmurabat contra Demetrium, & ivit ad Emalchuel Arabem, qui nutriebat Antiochum filium Alexandri:

40. & aſſidebat ei, ut traderet eum ipſi, ut regnaret loco patris ſui, & enuntiavit ei quanta fecit Demetrius, & inimicitias exercituum ejus adversùs illum. Et manſit ibi diebus multis.

41. Et miſit Jonathas ad Demetrium regem, ut ejiceret eos, qui in arce erant in Jeruſalem, & qui in præſidiis erant: quia impugnabant Iſrael.

42. Et miſit Demetrius ad Jonathan, dicens: Non hæc tantùm faciam tibi, & genti tuæ, ſed gloria illuſtrabo te, & gentem tuam cùm fuerit opportunum.

43. Nunc ergo rectè feceris, ſi miſeris in auxilium mihi viros, quia diſceſſit omnis exercitus meus.

* ut qui ſolliti eſſent ab aliis ante eum regibus, etiam pacis tempore, ſtipendia accipere. *Joſeph. lib. 13. cap. 8.*

† priùs *Diodotus*, dicebatur, cum verò Tryphon eſt appellatus, cùm regnum occupaſſet *Appian. in Syr.*

Anno M. 3860. Ant. Chr. 144.

44. Et miſit ei Jonathas tria millia virorum fortium Antiochiam, & venerunt ad regem, & delectatus eſt rex in adventu eorum.

45. Et convenerunt qui erant de civitate, centum viginti millia virorum, & volebant interficere regem.

46. Et fugit rex in aulam, & occupaverunt, qui erant de civitate, itinera civitatis, & cœperunt pugnare.

47. Et vocavit rex Judæos in auxilium, & convenerunt omnes ſimul ad eum, & diſperſi ſunt omnes per civitatem:

48. & occiderunt in illa die centum millia hominum, & ſuccenderunt civitatem, & ceperunt ſpolia multa in die illa, & liberaverunt regem.

49. Et viderunt, qui erant de civitate, quòd obtinuiſſent Judæi civitatem ſicut volebant, & infirmati ſunt mente ſua, & clamaverunt ad regem cum precibus, dicentes:

50. Da nobis dextras, & ceſſent Judæi oppugnare nos, & civitatem.

51. Et projecerunt arma ſua, & fecerunt pacem, & glorificati ſunt Judæi in conſpectu regis, & in conſpectu omnium, qui erant in regno ejus, & nominati ſunt in regno: & regreſſi ſunt in Jeruſalem habentes ſpolia multa.

52. Et ſedit Demetrius rex in ſede regni ſui, & ſiluit terra in conſpectu ejus.

53. Et mentitus eſt omnia quæcumque dixit, & abalienavit ſe à Jonatha, & non retribuit ei ſecundùm beneficia, quæ ſibi retribuerat, & vexabat eum valdè.

54. Poſt hæc autem reverſus eſt Tryphon, & Antiochus cum eo puer adoleſcens, & regnavit, & impoſuit ſibi diadema.

55. Et congregati ſunt ad eum omnes exercitus, quos diſperſerat Demetrius, & pugnaverunt contra eum, & fugit, & terga vertit.

56. Et accepit Tryphon beſtias, & obtinuit Antiochiam:

57. Et ſcripſit Antiochus adoleſcens Jonathæ, dicens: Conſtituo tibi ſacerdotium, & conſtituo te ſuper quatuor civitates, ut ſis de amicis regis.

58. Et miſit illi vaſa aurea in miniſterium, & dedit ei poteſtatem bibendi in auro, & eſſe in purpura, & habere fibulam auream:

59. & Simonem fratrem ejus conſtituit ducem à terminis Tyri uſque ad fines Ægypti.

60. Et exiit Jonathas, & perambulabat trans flumen civitatis, & congregatus eſt ad eum omnis exercitus Syriæ in auxilium, & venit Aſcalonem, & occurrerunt ei honorificè de civitate.

61. Et abiit inde Gazam, & concluſerunt ſe qui erant Gazæ, & obſedit eam, & ſuccendit, quæ erant in circuitu civitatis, & prædatus eſt ea.

62. Et rogaverunt Gazenſes Jonathan, & dedit illis dexteram, & accepit filios eorum obſides, & miſit illos in Jeruſalem, & perambulavit regionem uſque Damaſcum.

63. Et audivit Jonathas, quòd prævaricati ſunt principes Demetrii in Cades, quæ eſt in Galilæa, cum exercitu multo, volentes eum removere à negotio regni:

64. & occurrit illis: fratrem autem ſuum Simonem reliquit intra provinciam.

65. Et

65. Et applicuit Simon ad Bethſuram, & expugnabat eam diebus multis, & concluſit eos.

66. Et poſtulaverunt ab eo dextras accipere, & dedit illis: & ejecit eos inde, & cepit civitatem, & poſuit in ea præſidium.

67. Et Jonathas, & caſtra cjus applicuerunt ad aquam Geneſar, & ante lucem vigilaverunt in campo Aſor.

68. Et ecce caſtra alienigenarum occurrebant in campo, & tendebant ei inſidias in montibus, ipſe autem occurrit ex adverſo.

69. Inſidiæ verò extruxerunt de locis ſuis, & commiſerunt prælium.

70. Et ſugerunt qui erant ex parte Jonathæ omnes, & nemo relictus eſt ex cis, niſi Mathathias filius Abſalomi, & Judas filius Calphi, princeps militiæ exercitus.

71. Et ſcidit Jonathas veſtimenta ſua, & poſuit terram in capite ſuo, & oravit.

72. Et reverſus eſt Jonathas ad eos in prælium & convertit eos in ſugam, & pugnaverunt.

73. Et viderunt qui ſugiebant partis illius, & reverſi ſunt ad eum, & inſequebantur cum eo omnes uſque Cades ad caſtra ſua, & pervenerunt uſque illuc:

74. & ceciderunt de alienigenis in dic illa tria millia virorum, & reverſus eſt Jonathas in Jeruſalem.

CAPUT XII.

Jonathas cum Romanis ac Spartiatis fœdus renovat, principes Demetrii ipſum invadentes fugat, percuſſiſque Arabibus, ordinat ædificare præſidia in Judæa, & muros contra arcem in Jeruſalem, ſed à Tryphone cupiente regnum Antiochi invadere, & fingente ſe amicum, apud Ptolemaidam dolo captus eſt, omneſque qui cum eo erant, interfecti.

Eodem ann. 1860.

1. ET vidit Jonathas quia tempus eum juvat, & elegit viros, & miſit eos Romam, ſtatuere & renovare cum eis amicitiam:

2. & ad Spartiatas, & ad alia loca miſit epiſtolas ſecundùm eamdem formam:

3. & abierunt Romam, & intraverunt curiam, & dixerunt: Jonathas ſummus ſacerdos, & gens Judæorum miſerunt nos, ut renovaremus amicitiam, & ſocietatem ſecundùm priſtinum.

4. Et dederunt illis epiſtolas ad ipſos per loca, ut deducerent eos in terram Juda cum pace.

5. Et hoc eſt exemplum epiſtolarum, quas ſcripſit Jonathas Spartiatis:

6. JONATHAS ſummus ſacerdos, & ſeniores gentis, & ſacerdotes, & reliquus populus Judæorum, Spartiatis fratribus ſalutem.

7. Jampridem * miſſæ erant epiſtolæ ad Oniam † ſummum ſacerdotem ab Ario, qui regnabat apud vos, quoniam eſtis fratres noſtri, ſicut reſcriptum continet, quod ſubjectum eſt.

* ſc. Ann. M. 1817. Ant. Chr. 187.
† De quo infra 2. Machab. 3.

8. Et ſuſcepit Onias virum, qui miſſus fuerat, cum honore, & accepit epiſtolas, in quibus ſignificabatur de ſocietate, & amicitia.

9. Nos, cum nullo horum indigeremus, habentes ſolatio ſanctos libros, qui ſunt in manibus noſtris.

10. maluimus mittere ad vos renovare fraternitatem, & amicitiam, ne fortè alieni efficiamur à vobis multa enim tempora tranſierunt, ex quo miſiſtis ad nos.

11. Nos ergo in omni tempore ſine intermiſſione in diebus ſolemnibus, & ceteris, quibus oportet, memores ſumus veſtri in ſacrificiis, quæ offerimus, & in obſervationibus, ſicut ſas eſt, & decet meminiſſe fratrum.

12. Lætamur itaque de gloria veſtra.

13. Nos autem circumdederunt multæ tribulationes, & multa prælia, & impugnaverunt nos reges, qui ſunt in circuitu noſtro.

14. Noluimus ergo vobis moleſti eſſe, neque ceteris ſociis, & amicis noſtris, in his præliis.

15. Habuimus enim de cælo auxilium, & liberati ſumus nos, & humiliati ſunt inimici noſtri.

16. Elegimus itaque Numenium Antiochi filium, & Antipatrem Jaſonis filium, & miſimus ad Romanos renovare cum eis amicitiam, & ſocietatem priſtinam.

17. Mandavimus itaque eis ut veniant etiam ad vos, & ſalutent vos, & reddant vobis epiſtolas noſtras de innovatione fraternitatis noſtræ.

18. Et nunc beneſacietis reſpondentes nobis ad hæc.

19. Et hoc eſt reſcriptum epiſtolarum, quod miſerat Oniæ.

Decretum de amicitia atque ſocietate cum Judæis ineunda, quod tunc à Lacedæmoniis ſancitum eſt, habetur infrà cap. 14. 22. & 23. alia occaſione recitatum

20. Arius, rex Spartiatarum Oniæ ſacerdoti magno ſalutem.

21. Inventum eſt in ſcriptura de Spartiatis, & Judæis, quoniam ſunt fratres, & quòd ſunt de genere Abraham.

22. Et nunc ex quo hæc cognovimus, beneſacitis ſcribentes nobis de pace veſtra:

23. Sed & nos reſcripſimus vobis: Pecora noſtra, & poſſeſſiones noſtræ, veſtræ ſunt, & veſtræ, noſtræ, mandavimus itaque hæc nuntiari vobis.

24. Et audivit Jonathas quoniam regreſſi ſunt principes Demetrii cum exercitu multo ſuprà quàm priùs, pugnare adversùs eum.

25. Et exiit ab Jeruſalem, & occurrit eis in Amathite regione, non enim dederat eis ſpatium, ut ingrederentur regionem ejus.

26. Et miſit ſpeculatores in caſtra eorum, & reverſi renuntiaverunt quòd conſtituunt ſupervenire illis nocte.

27. Cùm occidiſſet autem ſol, præcepit Jonathas ſuis vigilare, & eſſe in armis paratos ad pugnam tota nocte, & poſuit cuſtodes per circuitum caſtrorum.

28. Et audierunt adverſarii quòd paratus eſt Jonathas cum ſuis in bello, & timuerunt, & formidaverunt in corde ſuo, & accenderunt focos in caſtris ſuis.

29. Jonathas autem, & qui cum eo erant, non cognoverunt uſque manè, videbant autem luminaria ardentia,

30. & ſecutus eſt eos Jonathas, & non comprehendit eos: tranſierant enim flumen Eleutherum.

31. Et divertit Jonathas ad Arabas, qui vocantur Zabadæi *, & percuſſit eos, & accepit ſpolia eorum.

*Joſephus habet Nabatæos.

32. Et junxit, & venit Damaſcum, & perambulabat omnem regionem illam.

33. Si-

33. Simon autem exiit, & venit uſque ad Aſcalonem, & ad proxima præſidia, & declinavit in Joppen, & occupavit eam,

34. (audivit enim quòd vellent præſidium tradere partibus Demetrii) & poſuit ibi cuſtodes ut cuſtodirent eam.

Eodem ann. 3860. 35. Et reverſus eſt Jonathas, & convocavit ſeniores populi, & cogitavit cum eis ædificare præſidia in Judæa,

36. & ædificare muros in Jeruſalem, & exaltare altitudinem magnam inter medium arcis, & civitatis, ut ſepararet eam à civitate, ut eſſet ipſa ſingulariter, & neque emant, neque vendant.

37. Et convenerunt, ut ædificarent civitatem, & cecidit murus, qui erat ſuper torrentem ab ortu ſolis, & reparavit eum, qui vocatur Caphetetha:

38. & Simon ædificavit Adiada in Sephela, & munivit eam, & impoſuit portas, & ſeras.

Anno M. 3861. 39. Et cùm cogitaſſet Tryphon regnare Aſiæ, & aſſumere diadema, & extendere manum in Antiochum regem:

40. timens ne fortè non permitteret eum Jonathas, ſed pugnaret adverſùs eum, quærebat comprehendere eum, & occidere. Et exurgens abiit in Bethſan.

41. Et exivit Jonathas obviam illi cum quadraginta millibus virorum electorum in prælium, & venit Bethſan.

42. Et vidit Tryphon quia venit Jonathas cum exercitu multo ut extenderet in eum manus, & timuit.

43. Et excepit eum cum honore, & commendavit eum omnibus amicis ſuis, & dedit ei munera, & præcepit exercitibus ſuis ut obedirent ei, ſicut ſibi.

44. Et dixit Jonathæ: Ut quid vexaſti univerſum populum, cùm bellum nobis non ſit?

45. Et nunc remitte eos in domos ſuas: elige autem tibi viros paucos, qui tecum ſint, & veni mecum Ptolemaidam, & tradam eam tibi, & reliqua præſidia, & exercitum, & univerſos præpoſitos negotii, & converſus abibo: propterea enim veni.

46. Et credidit ei, & fecit ſicut dixit: & dimiſit exercitum, & abierunt in terram Juda.

47. Retinuit autem ſecum tria millia virorum, ex quibus remiſit in Galilæam duo millia, mille autem venerunt cum eo.

48. Ut autem intravit Ptolemaidam Jonathas, clauſerunt portas civitatis Ptolemenſes, & comprehenderunt eum, & omnes, qui cum eo intraverant, gladio interfecerunt.

49. Et miſit Tryphon exercitum, & equites in Galilæam, & in campum magnum ut perderent omnes ſocios Jonathæ.

50. At illi cùm cognoviſſent quia comprehenſus eſt Jonathas, & periit, & omnes qui cum eo erant, hortati ſunt ſemetipſos, & exierunt parati in prælium.

51. Et videntes hi, qui inſecuti fuerant, quia pro anima res eſt illis, reverſi ſunt:

52. illi autem venerunt omnes cum pace in terram Juda. Et planxerunt Jonathan, & eos, qui cum ipſo fuerant, valdè, & luxit Iſrael luctu magno.

53. Et quæſierunt omnes Gentes, quæ erant in circuitu eorum, conterere eos. Dixerunt enim:

54. Non habent principem, & adjuvantem: nunc ergo expugnemus illos, & tollamus de hominibus memoriam eorum.

CAPUT XIII.

Suſcepto Simon principatu pro fratre Jonatha, miſit petitam à Tryphone pecuniam, unà cum filiis Jonathæ, ad ejus redemptionem: Tryphon autem, accepta pecunia, patrem occidit cum filiis, quibus ſepultis ac defletis, Simon magnificum extruxit parentibus ac fratribus ſepulchrum in Modin: Tryphon verò, occiſo Antiocho, regnum ejus invaſit: & Simon, impetratis à rege Demetrio litteris fœderis, & immunitatis, expugnavit Gazaram, & arcem Jeroſolymorum obtinuit, propter quod lætum agunt feſtum, quod etiam quotannis apud Judæos agi præcipitur.

1. ET audivit Simon quòd congregavit Tryphon exercitum copioſum, ut veniret in terram Juda, & attereret eam.

2. Videns quia in tremore populus eſt, & in timore, aſcendit Jeruſalem, & congregavit populum:

3. & adhortans dixit: Vos ſcitis quanta ego, & fratres mei, & domus patris mei fecimus pro legibus, & pro ſanctis prælia, & anguſtias quales vidimus:

4. horum gratia perierunt fratres mei omnes propter Iſrael, & relictus ſum ego ſolus.

5. Et nunc non mihi contingat parcere animæ meæ in omni tempore tribulationis, non enim melior ſum fratribus meis.

6. Vindicabo itaque gentem meam, & ſancta, natos quoque noſtros, & uxores, quia congregatæ ſunt univerſæ Gentes conterere nos inimicitiæ gratia.

7. Et accenſus eſt ſpiritus populi ſimul ut audivit ſermones iſtos:

8. & reſponderunt voce magna, dicentes: Tu es dux noſter loco Judæ, & Jonathæ fratris tui:

9. pugna prælium noſtrum: & omnia, quæcumque dixeris nobis, faciemus.

10. Et congregans omnes viros bellatores, acceleravit conſummare univerſos muros Jeruſalem, & munivit eam in gyro.

11. Et miſit Jonathan filium Abſalomi, & cum eo exercitum novum in Joppen, & ejectis his, qui erant in ea, remanſit illic ipſe.

12. Et movit Tryphon à Ptolemaida cum exercitu multo, ut veniret in terram Juda, & Jonathas cum eo in cuſtodia.

13. Simon autem applicuit in Addus contra faciem campi.

14. Et ut cognovit Tryphon quia ſurrexit Simon loco fratris ſui Jonathæ: & quia commiſſurus eſſet cum eo prælium, miſit ad eum legatos.

15. dicens: Pro argento, quod debebat frater tuus Jonathas in ratione regis, propter negotia, quæ habuit, detinuimus eum.

16. Et nunc mitte argenti talenta centum, & duos filios ejus obſides, ut non dimiſſus fugiat à nobis, & remittemus eum.

17. Et cognovit Simon quia cum dolo lo-

queretur ſecum, juſſit tamen dari argentum, & pueros, ne inimicitiam magnam ſumeret ad populum Iſrael, dicentem:

18. Quia non miſit ei argentum, & pueros, propterea periit.

19. Et miſit pueros, & centum talenta: & mentitus eſt, & non dimiſit Jonathan.

20. Et poſt hæc venit Tryphon intra regionem, ut contereret eam: & gyraverunt per viam quæ ducit Ador: & Simon, & caſtra ejus ambulabant in omnem locum quocumque ibant.

21. Qui autem in arce erant, miſerunt ad Tryphonem legatos, ut feſtinaret venire per deſertum, & mitteret illis alimonias.

22. Et paravit Tryphon omnem equitatum, ut veniret illa nocte: erat autem nix multa valdè, & non venit in Galaaditim.

23. Et cùm appropinquaſſet Baſcaman, occidit Jonathan *, & filios ejus illic.

* qui fratri Machabæo ſuperſtes vixit annos 17. & 7. menſes circiter: & per annos 9. cum uno aut altero mēſe Pontificatum obtinuit.

24. Et convertit Tryphon, & abiit in terram ſuam.

25. Et miſit Simon, & accepit oſſa Jonathæ fratris ſui, & ſepelivit ea in Modin civitate patrum ejus.

26. Et planxerunt eum omnis Iſrael planctu magno, & luxerunt eum dies multos:

27. Et ædificavit Simon ſuper ſepulchrum patris ſui & fratrum ſuorum ædificium altum viſu, lapide polito retrò & antè.

28. Et ſtatuit ſeptem pyramidas, unam contra unam patri & matri, & quatuor fratribus:

29. & his circumpoſuit columnas magnas: & ſuper columnas arma, ad memoriam æternam: & juxta arma naves ſculptas, quæ viderentur ab omnibus navigantibus mare.

30. Hoc eſt ſepulchrum, quod fecit in Modin, uſque in hunc diem.

31. Tryphon autem cùm iter faceret cum Antiocho * rege adoleſcente, dolo occidit eum.

Anno M. 3861.

* qui Theos dicebatur Alexandri Balæ filius.

32. Et regnavit loco ejus, & impoſuit ſibi diadema Aſiæ, & fecit plagam magnam in Terra.

33. Et ædificavit Simon præſidia Judææ, muniens ea turribus excelſis, & muris magnis, & portis, & ſeris: & poſuit alimenta in munitionibus.

34. Et elegit Simon viros, & miſit ad Demetrium regem ut faceret remiſſionem regioni: quia actus omnes Tryphonis per direptionem fuerant geſti.

35. Et Demetrius rex ad verba iſta reſpondit ei, & ſcripſit epiſtolam talem:

36. Rex Demetrius Simoni ſummo ſacerdoti, & amico regum, & ſenioribus, & Genti Judæorum, ſalutem.

37. Coronam auream, & bahem *, quam miſiſtis, ſuſcepimus: & parati ſumus facere vobiſcum pacem magnam, & ſcribere præpoſitis regis remittere vobis quæ indulſimus.

* τὴν βάϊν, i. ramum palmæ, aureum &c. ut & 2. Mach. 14. 4.

38. Quæcumque enim conſtituimus, vobis conſtant. Munitiones, quas ædificaſtis, vobis ſint.

39. Remittimus quoque ignorantias, & peccata uſque in hodiernum diem, & coronam, quam debebatis: & ſi quid aliud erat tributarium in Jeruſalem, jam non ſit tributarium.

40. Et ſi qui ex vobis apti ſunt conſcribi inter noſtros, conſcribantur, & ſit inter nos pax.

41. Anno centeſimo ſeptuageſimo ablatum eſt jugum Gentium ab Iſrael.

Anno M. 3862. Ant. Chr. 143.

42. Et cœpit populus Iſrael ſcribere in tabulis, & geſtis publicis, anno primo ſub Simone ſummo ſacerdote, magno duce, & principe Judæorum.

43. In diebus illis applicuit Simon ad Gazam, & circumdedit eam caſtris, & fecit machinas, & applicuit ad civitatem, & percuſſit turrem unam, & comprehendit eam.

44. Et eruperant qui erant intra machinam in civitatem: & factus eſt motus magnus in civitate.

45. Et aſcenderunt qui erant in civitate, cum uxoribus, & filiis ſupra murum, ſciſſis tunicis ſuis, & clamaverunt voce magna, poſtulantes à Simone dextras ſibi dari,

46. & dixerunt: Non nobis reddas ſecundùm malitias noſtras, ſed ſecundùm miſericordias tuas.

47. Et flexus Simon, non debellavit eos: ejecit tamen eos de civitate, & mundavit ædes, in quibus fuerant ſimulacra, & tunc intravit in eam cum hymnis benedicens Dominum:

48. & ejecta ab ea omni immunditia, collocavit in ea viros, qui legem facerent: & munivit eam, & fecit ſibi habitationem.

49. Qui autem erant in arce Jeruſalem, prohibebantur egredi & ingredi regionem, & emere, ac vendere: & eſurierunt valdè, & multi ex eis fame perierunt.

50. & clamaverunt ad Simonem ut dextras acciperent: & dedit illis: & ejecit eos inde, & mundavit arcem à contaminationibus:

51. & intraverunt in eam tertia & vigeſima die ſecundi menſis, anno centeſimo ſeptuageſimo primo cum laude, & ramis palmarum, & cinyris, & cymbalis, & nablis, & hymnis, & canticis; quia contritus eſt inimicus magnus ex Iſrael.

Anno M. 3862. Ant. Chr. 142.

52. Et conſtituit ut omnibus annis agerentur dies hi cum lætitia.

53. Et munivit montem templi, qui erat ſecus arcem, & habitavit ibi ipſe, & qui cum eo erant.

54. Et vidit Simon Joannem * filium ſuum, quòd fortis prælii vir eſſet: & poſuit eum ducem virtutum univerſarum: & habitavit in Gazaris.

* Hyrcanum poſtea cognominatum.

CAPUT XIV.

Demetrio à duce Arſacis devicto & capto, Simon cum ſuo populo magna pace fruitur: ad quem miſſæ ſunt litteræ renovati fœderis à Spartiatis & Romanis, cum maxima laude Simonis, qui Romanis clypeum aureum mnarum mille miſerat.

Anno M. 3863. Ant. Chr. 141.

1. Anno centeſimo ſeptuageſimo ſecundo congregavit rex Demetrius exercitum ſuum, & abiit in Mediam ad contrahenda ſibi auxilia, ut expugnaret Tryphonem.

2. Et audivit Arſaces * rex Perſidis, & Mediæ, quia intravit Demetrius confines ſuos, & miſit unum de principibus ſuis ut comprehenderet eum vivum, & adduceret eum ad ſe.

* Mitridates Pampatii regis filius communi Parthicorum regū cognomine, Arſaces dictus, de quo Juſtin. lib. 36. cap. 1. & 41. cap. 5. 6.

3. Et abiit, & percuſſit caſtra Demetrii: & comprehendit eum, & duxit eum ad Arſacem, & poſuit eum in cuſtodiam.

4. Et

Digitized by Google

4. Et ſiluit omnis terra Juda omnibus diebus Simonis, & quæſivit bona genti ſuæ: & placuit illis poteſtas ejus, & gloria ejus omnibus diebus.

5. Et cum omni gloria ſua accepit Joppen in portum, & fecit introitum inſulis maris.

6. Et dilatavit fines gentis ſuæ, & obtinuit regionem.

7. Et congregavit captivitatem multam, & dominatus eſt Gazaræ, & Bethſuræ, & arci: & abſtulit immunditias ex ea, & non erat qui reſiſteret ei.

8. Et unuſquiſque colebat terram ſuam cum pace: & terra Juda dabat fructus ſuos, & ligna camporum fructum ſuum.

9. Seniores in plateis ſedebant omnes, & de bonis terræ tractabant, & juvenes induebant ſe gloriam, & ſtolas belli.

10. Et civitatibus tribuebat alimonias, & conſtituebat eas ut eſſent vaſa munitionis, quoadusque nominatum eſt nomen gloriæ ejus uſque ad extremum terræ.

11. Fecit pacem ſuper terram, & lætatus eſt Iſrael lætitia magna.

12. Et ſedit unuſquiſque ſub vite ſua, & ſub ficulnea ſua: & non erat qui eos terreret.

13. Defecit impugnans eos ſuper terram: reges contriti ſunt in diebus illis.

14. Et confirmavit omnes humiles populi ſui, & legem exquiſivit, & abſtulit omnem iniquum & malum:

15. ſancta glorificavit, & multiplicavit vaſa ſanctorum.

16. Et auditum eſt Romæ quia defunctus eſſet Jonathas, & uſque in Spartiatas: & contriſtati ſunt valdè.

17. Ut audierunt autem quòd Simon frater ejus factus eſſet ſummus ſacerdos loco ejus, & ipſe obtineret omnem regionem, & civitates in ea;

18. ſcripſerunt ad eum in tabulis æreis, ut renovarent amicitias, & ſocietatem quam fecerant cum Juda, & cum Jonatha fratribus ejus.

19. Et lectæ ſunt in conſpectu Eccleſiæ in Jeruſalem. Et hoc exemplum epiſtolarum, quas Spartiatæ miſerunt:

20. SPARTIANORUM principes, & civitates, Simoni Sacerdoti magno, & ſenioribus, & ſacerdotibus, & reliquo populo Judæorum, fratribus, ſalutem.

21. Legati, qui miſſi ſunt ad populum noſtrum, nuntiaverunt nobis de veſtra gloria, & honore, ac lætitia: & gaviſi ſumus in introitu eorum.

22. Et ſcripſimus quæ ab eis erant dicta in conciliis (*a*) populi, ſic (*b*): Numenius Antiochi, & Antipater Jaſonis filius, legati Judæorum, venerunt ad nos, renovantes nobiſcum amicitiam priſtinam.

23. Et placuit populo excipere viros gloriosè, & ponere exemplum ſermonum eorum in ſegregatis populi libris, ut ſit ad memoriam populo Spartiatarum. Exemplum autem horum ſcripſimus Simoni magno ſacerdoti.

24. Poſt hæc autem miſit Simon Numenium (*c*) Romam, habentem clypeum aureum magnum, pondo mnarum mille, ad ſtatuendam cum eis ſocietatem. Cùm autem audiſſet populus Romanus

(*a*) i. in publica acta retulimus. (*b*) Hoc eſt decretum quod Lacedæmonii ſancivere, de amicitia & ſocietate cum Judæis ineunda, cùm Legati ad eos & ad Romanos miſſi ſunt. *Sup. 12. 16.* (*c*) Priùs à Jonatha jam ad eoſdem miſſum. *Sup. 12. 16.*

25. ſermones iſtos, dixerunt: Quam gratiarum actionem reddemus Simoni, & filiis ejus?

26. (*d*) Reſtituit enim ipſe fratres ſuos, & expugnavit inimicos Iſrael ab eis, & ſtatuerunt ei libertatem, & deſcripſerunt in tabulis æreis, & poſuerunt in titulis in monte Sion.

27. Et hoc eſt exemplum ſcripturæ: OCTAVA decima die menſis Elul, anno (*e*) centeſimo ſeptuageſimo ſecundo, anno tertio (*f*) ſub Simone ſacerdote magno in Aſaramel,

28. in conventu magno ſacerdotum, & populi, & principum gentis, & ſeniorum regionis, nota facta ſunt hæc: Quoniam frequenter facta ſunt prælia in regione noſtra.

29. Simon autem Mathathiæ filius ex filiis Jarib, & fratres ejus dederunt ſe periculo, & reſtiterunt adverſariis gentis ſuæ, ut ſtarent ſancta ipſorum, & lex: & gloria magna glorificaverunt gentem ſuam.

30. Et congregavit Jonathas gentem ſuam, & factus eſt illis ſacerdos magnus, & appoſitus eſt ad populum ſuum.

(*d*) Græca ſic poſſis vertere. *Nam ipſe & fratres ejus, domuſque patris ſui, firmaverũt Iſrael, hoſtes Iſraelis bello depulere, & Iſraeli paraverunt libertatem.* (*e*) An. M. 3863. Ant. Chr. 141. (*f*) i. anno 3. Pontificatus Simonis deſinente, ſc. à morte fratris Jonathæ.

31. Et voluerunt inimici eorum calcare, & atterere regionem ipſorum, & extendere manus in ſancta eorum.

32. Tunc reſtitit Simon, & pugnavit pro gente ſua, & erogavit pecunias multas, & armavit viros virtutis gentis ſuæ, & dedit illis ſtipendia:

33. & munivit civitates Judææ, & Bethſuram, quæ erat in finibus Judææ, ubi erant arma hoſtium anteà: & poſuit illic præſidium viros Judæos.

34. Et Joppen munivit, quæ erat ad mare: & Gazaram, quæ eſt in finibus Azoti, in qua hoſtes anteà habitabant, & collocavit illic Judæos: & quæcumque apta erant ad correptionem eorum, poſuit in eis.

35. Et vidit populus actum Simonis, & gloriam, quam cogitabat facere genti ſuæ, & poſuerunt eum ducem ſuum, & principem ſacerdotum, eò quòd ipſe feceret hæc omnia, & juſtitiam, & fidem, quam conſervavit genti ſuæ, & exquiſivit omni modo exaltare populum ſuum.

36. Et in diebus ejus proſperatum eſt in manibus ejus, ut tollerentur Gentes de regione ipſorum, & qui in civitate David erant in Jeruſalem in arce, de qua procedebant, & contaminabant omnia, quæ in circuitu ſanctorum ſunt, & inferebant plagam magnam caſtitati:

37. & collocavit in ea viros Judæos ad tutamentum regionis, & civitatis, & exaltavit muros Jeruſalem.

38. Et rex Demetrius ſtatuit illi ſummum ſacerdotium.

39. Secundùm hæc fecit eum amicum ſuum, & glorificavit eum gloria magna.

40. Audivit enim quòd appellati ſunt Judæi à Romanis amici, & ſocii, & fratres, & quia ſuſceperunt legatos Simonis gloriosè:

41. & quia Judæi, & ſacerdotes eorum conſenſerunt, eum eſſe ducem ſuum, & ſummum ſacerdotem in æternum, donec ſurgat propheta fidelis:

42. & ut ſit ſuper eos dux, & ut cura eſſet illi pro ſanctis, & ut conſtitueret præpoſitos ſuper opera eorum, & ſuper regionem, & ſuper arma, & ſuper præſidia:

43. & cura ſit illi de ſanctis: & tu audiatur ab omnibus, & ſcribantur in nomine ejus omnes conſcriptiones in regione: & ut operiatur purpura, & auro:

44. & ne liceat ulli ex populo, & ex ſacerdotibus irritum facere aliquid horum, & contradicere his, quæ ab eo dicuntur, aut convocare conventum in regione ſine ipſo: & veſtiri purpura, & uti fibula aurea:

45. qui autem fecerit extra hæc, aut irritum fecerit aliquid horum, reus erit.

46. Et complacuit omni populo ſtatuere Simonem, & facere ſecundum verba iſta.

47. Et ſuſcepit Simon, & placuit ei ut ſummo ſacerdotio fungeretur, & eſſet dux, & princeps gentis Judæorum, & ſacerdotum, & præeſſet omnibus.

48. Et ſcripturam iſtam dixerunt ponere in tabulis æreis, & ponere eas in peribolo ſanctorum, in loco celebri:

49. exemplum autem eorum ponere in ærario, ut habeat Simon, & filii ejus.

CAPUT XV.

Antiochus Demetrii filius litteras amicitiarum mittit ad Simonem: Romani fœderatos ſibi Judæos ceteris nationibus per litteras commendant: Antiochus dum Thryphonem inſequitur, miſſum à Simone militum auxilium recuſat, mittitque ad eum Athenobium, qui multa tanquam debita repoſcat: & Simonis reſponſo accepto, conſtituit adversùs eum Cendebæum ducem exercitus, ipſe verò Thryphonem perſequitur.

Anno M 3864. Ant. Chr. 140. * apud Joſephum à religione *Pius* & à paterno cognomine *Soter* dictus reperitur: apud Trogum & Euſeb. *Sidetes.*

1. ET miſit rex Antiochus * filius Demetrii epiſtolas ab inſulis maris Simoni ſacerdoti, & principi gentis Judæorum, & univerſæ genti:

2. & erant continentes hunc modum. REX Antiochus Simoni ſacerdoti magno, & genti Judæorum, ſalutem.

3. Quoniam quidem peſtilentes obtinuerunt regnum patrum noſtrorum, volo autem vindicare regnum, & reſtituere illud ſicut erat anteà: & electam feci multitudinem exercitus, & feci naves bellicas.

4. Volo autem procedere per regionem ut ulciſcar in eos, qui corruperunt regionem noſtram, & qui deſolaverunt civitates multas in regno meo.

5. Nunc ergo ſtatuo tibi omnes oblationes, quas remiſerunt tibi ante me omnes reges, & quæcumque alia dona remiſerunt tibi.

6. & permitto tibi facere percuſſuram proprii numiſmatis in regione tua:

7. Jeruſalem autem ſanctam eſſe, & liberam: & omnia arma, quæ fabricata ſunt, & præſidia, quæ conſtruxiſti, quæ tenes, maneant tibi.

8. Et omne debitum regis, & quæ futura ſunt regi, ex hoc, & in totum tempus remittuntur tibi.

9. Cùm autem obtinuerimus regnum noſtrum, glorificabimus te, & gentem tuam, & templum gloria magna, ita ut manifeſtetur gloria veſtra in univerſa terra.

10. Anno centeſimo ſeptuageſimo quarto exiit Antiochus * in terram patrum ſuorum, & convenerunt ad eum omnes exercitus, ita ut pauci relicti eſſent cum Thryphone.

* Anno M. 3865. Ant. Chr. 139.

11. Et inſecutus eſt eum Antiochus rex, & venit Doram fugiens per maritimam.

12. Sciebat enim quòd congregata ſunt mala in eum, & reliquit eum exercitus.

13. Et applicuit Antiochus ſuper Doram cum centum viginti millibus virorum belligeratorum, & octo millibus equitum:

14. & circuivit civitatem, & naves à mari acceſſerunt: & vexabant civitatem à terra, & mari, & neminem ſinebant ingredi, vel egredi.

15. Venit autem Numenius, & qui cum eo fuerant, ab urbe Roma, habentes epiſtolas regibus, & regionibus ſcriptas, in quibus continebantur hæc:

16. LUCIUS conſul Romanorum, Ptolemæo regi ſalutem.

17. Legati Judæorum venerunt ad nos amici noſtri, renovantes priſtinam amicitiam, & ſocietatem, miſſi à Simone principe Sacerdotum, & populo Judæorum.

18. Attulerunt autem & clypeum aureum mnarum mille.

19. Placuit itaque nobis ſcribere regibus, & regionibus, ut non inferant illis mala, neque impugnent eos, & civitates eorum, & regiones eorum: & ut non ferant auxilium pugnantibus adversùs eos.

20. Viſum autem eſt nobis accipere ab eis clypeum.

21. Si qui ergo peſtilentes refugerunt de regione ipſorum ad vos, tradite eos Simoni principi ſacerdotum, ut vindicet in eos ſecundum legem ſuam.

22. Hæc eadem ſcripta ſunt Demetrio regi, & Attalo, & Ariarathi, & Arſaci,

23. & in omnes regiones: & Lampſaco, & Spartiatis, & in Delum, & in Myndum, & in Sicyonem, & in Cariam, & in Samum, & in Pamphyliam, & in Lyciam, & in Alicarnaſſum, & in Coo, & in Siden, & in Aradon, & in Rhodum, & in Phaſelidem, & in Gortynam, & Gnidum, & Cyprum, & Cyrenen.

24. Exemplum autem eorum ſcripſerunt Simoni principi ſacerdotum, & populo Judæorū.

25. Antiochus autem rex applicuit caſtra in Doram ſecundò, admovens ei ſemper manus, & machinas faciens: & concluſit Thryphonem, ne procederet.

26. Et miſit ad eum Simon duo millia virorum electorum in auxilium, & argentum, & aurum, & vaſa copioſa:

27. & noluit ea accipere, ſed rupit omnia, quæ pactus eſt cum eo anteà, & alienavit ſe ab eo.

28. Et miſit ad eum Athenobium unum de amicis ſuis, ut tractaret cum ipſo, dicens: Vos tenetis Joppen, & Gazaram, & arcem, quæ eſt in Jeruſalem, civitates regni mei:

29. fines earum deſolaſtis, & feciſtis plagam magnam in terra, & dominati eſtis per loca multa in regno meo.

30. Nunc ergo tradite civitates, quas occupaſtis, & tributa locorum, in quibus dominati eſtis extra fines Judææ:

31. ſin autem, date pro illis quingenta talenta argenti, & exterminii, quod exterminaſtis, &

tri-

tributorum civitatum alia talenta quingenta: ſin autem, veniemus, & expugnabimus vos.

32. Et venit Athenobius amicus regis in Jeruſalem, & vidit gloriam Simonis, & claritatem in auro, & argento, & apparatum copioſum: & obſtupuit: & retulit ei verba regis.

33. Et reſpondit ei Simon, & dixit ei: Neque alienam terram ſumpſimus, neque aliena detinemus: ſed hæreditatem patrum noſtrorum, quæ injuſtè ab inimicis noſtris aliquo tempore poſſeſſa eſt.

34. Nos verò tempus habentes, vindicamus hæreditatem patrum noſtrorum.

35. Nam de Joppe, & Gazara quæ expoſtulas, ipſi faciebant in populo plagam magnam, & in regione noſtra: horum damus talenta centum. Et non reſpondit ei Athenobius verbum.

36. Reverſus autem cum ira ad regem, renuntiavit ei verba iſta, & gloriam Simonis, & univerſa, quæ vidit, & iratus eſt rex ira magna.

37. Thryphon autē fugit navi in Orthoſiada.

38. Et conſtituit rex Cendebæum ducem maritimum, & exercitum peditum & equitum dedit illi.

39. Et mandavit illi movere caſtra contra faciem Judææ: & mandavit ei ædificare Gedorem, & obſtruere portas civitatis, & debellare populum. Rex autem perſequebatur Thryphonem.

40. Et pervenit Cendebæus Jamniam, & cœpit irritare plebem, & conculcare Judæam, & captivare populum, & interficere, & ædificare Gedorem.

41. Et collocavit illic equites, & exercitum: ut egreſſi perambularent in viam Judææ, ſicut conſtituit ei rex.

C A P U T XVI.

Simon ſenex mittit exercitum ſuum cum filiis ſuis Juda & Joanne adverſus Cendebæum: quo devicto, Ptolemæus gener Simonis dominandi ambitione inflammatus, acceptos convivio ſocerum ejuſque filios Mathathiam & Judam dolo interficit, ut ita Judææ provincias obtineret; porrò nuntii quos ad Joannem dolo interimendum miſerat, ſunt ab illo interfecti, & Joannes patri in ſummo ſacerdotio ſucceſſit.

* Ann. M. 3866. Ant. Chr. 135. † Hircanus dictus.

1. ET * aſcendit Joannes † de Gazaris, & nuntiavit Simoni patri ſuo, quæ fecit Cendebæus in populo ipſorum.

2. Et vocavit Simon duos filios ſeniores, Judam, & Joannem, & ait illis: Ego, & fratres mei, & domus patris mei expugnavimus hoſtes Iſrael ab adoleſcentia uſque in hunc diem: & proſperatum eſt in manibus noſtris liberare Iſrael aliquoties.

3. Nunc autem ſenui, ſed eſtote loco meo, & fratres mei, & egreſſi pugnate pro gente noſtra: auxilium verò de cœlo vobiſcum ſit.

4. Et elegit de regione viginti millia virorum belligeratorum, & equites, & profecti ſunt ad Cendebæum: & dormierunt in Modin.

5. Et ſurrexerunt manè, & abierunt in campum: & ecce exercitus copioſus in obviam illis peditum, & equitum, & fluvius torrens erat inter medium ipſorum.

6. Et admovit caſtra contra faciem eorum ipſe, & populus ejus, & vidit populum trepidantem ad transfretandum torrentem, transfretavit primus: & viderunt eum viri, & tranſierunt poſt eum.

7. Et diviſit populum, & equites in medio peditum: erat autem equitatus adverſariorum copioſus nimis.

8. Et exclamaverunt ſacris tubis, & in fugam converſus eſt Cendebæus, & caſtra ejus: & ceciderunt ex eis multi vulnerati: reſidui autem in munitionem fugerunt.

9. Tunc vulneratus eſt Judas frater Joannis. Joannes autem inſecutus eſt eos, donec venit Cedronem, quam ædificavit:

10. & fugerunt uſque ad turres, quæ erant in agris Azoti, & ſuccendit eas igni. Et ceciderunt ex illis duo millia virorum, & reverſus eſt in Judæam in pace.

11. Et Ptolemæus filius Abobi conſtitutus erat dux in campo Jericho, & habebat argentum, & aurum multum:

12. erat enim gener ſummi ſacerdotis.

13. Et exaltatum eſt cor ejus, & volebat obtinere regionem, & cogitabat dolum adverſus Simonem, & filios ejus, ut tolleret eos.

14. Simon autem, perambulans civitates, quæ erant in regione Judææ, & ſolicitudinem gerens earum, deſcendit in Jericho ipſe, & Mathathias filius ejus, & Judas, anno centeſimo ſeptuageſimo ſeptimo, menſe undecimo: hic eſt menſis Sabath. Anno M. 3869. Ant. Chr. 135.

15. Et ſuſcepit eos filius Abobi in munitiunculam, quæ vocatur Doch, cum dolo, quam ædificavit: & fecit eis convivium magnum, & abſcondit illic viros.

16. Et cùm inebriatus eſſet Simon, & filii ejus, ſurrexit Ptolemæus cum ſuis, & ſumpſerunt arma ſua, & intraverunt in convivium, & occiderunt eum, & duos filios ejus, & quoſdam pueros ejus.

17. & fecit deceptionem magnam in Iſrael, & reddidit mala pro bonis.

18. Et ſcripſit hæc Ptolemæus, & miſit regi ut mitteret ei exercitum in auxilium, & traderet ei regionem, & civitates eorum, & tributa.

19. Et miſit alios in Gazaram tollere Joannem: & tribunis miſit epiſtolas, ut venirent ad ſe, & daret eis argentum, & aurum, & dona. Anno M. 3871. Ant. Chr. 133.

20. Et alios miſit occupare Jeruſalem, & montem templi.

21. Et præcurrens quidam nuntiavit Joanni in Gazara *, quia periit pater ejus, & fratres ejus, & quia miſit te quoque interfici. * ſive Gazara.

22. Ut audivit autem, vehementer expavit: & comprehendit viros, qui venerant perdere eum, & occidit eos: cognovit enim quia quærebant eum perdere.

23. Et cetera ſermonum Joannis, & bellorum ejus, & bonarum virtutum, quibus fortiter geſſit, & ædificii murorum, quos extruxit, & rerum geſtarum ejus:

24. ecce hæc ſcripta ſunt in libro dierum ſacerdotii ejus, ex quo factus eſt princeps ſacerdotum poſt patrem ſuum.

LIBER SECUNDUS
MACHABÆORUM.

SECUNDUS LIBER Machabæorum brevem hiſtoriam continet rerum quæ Judæis evenere à fine Seleuci, Antiochi Magni filii, ad regnum uſque Antiochi Eupatoris. Has libris quinque fuſiùs complexus erat Jaſon *(cujus nomen idem eſt ac* Jeſus *) unus ex illis Judæis, qui multi ſemper in Cyrenaica regione vixere, ut ex Joſepho, & ex Actor. 2. verſ. 10. addiſcimus. Sed ex illis quinque libris, vir ſanè diſertus, cujus nomen ad nos non pervenit, hoc fecit compendium, quod incipiet capite mox tertio. Ejuſdem verò præfatio cap. 2. verſ. 20. Huic compendio addidit breviator ea quæ contigere ad mortem uſque Nicanoris. Verùm toti operi ſcriptor præponendas cenſuit Epiſtolas duas, quas Judæi Jeroſolymis agentes, ad Judæos, qui degebant in Ægypto, diverſis temporibus miſere; eaſque putatur habuiſſe ex Alexandrinæ Judæorum Synagogæ archiviis. Eſt autem hoc compendium ſcriptum ea libertate, ut modò verba Jaſonis fermè ſubſequatur, modò ſaltuatim maximè ad rem viſam pertinere decerpat.*

CAPUT PRIMUM.

Judæi habitantes Jeroſolymis ſcribunt Judæis in Ægypto commorantibus mortem Antiochi ac ſuorum, quæ in Perſide contigerat, gratias Deo agentes, & hortantes ut celebrent diem ſcenopegiæ, & diem dati ignis poſt reductionem captivitatis: cujus rei narratur hìc hiſtoria, & oratio Nehemiæ.

‡ PRO PACE.

‡ 1. FRATRIBUS, qui ſunt per Ægyptum, Judæis, ſalutem dicunt fratres, qui ſunt in Jeroſolymis, Judæi, & qui in regione Judææ, & pacem bonam.

2. Benefaciat vobis Deus, & meminerit teſtamenti ſui, quod locutus eſt ad Abraham, & Iſaac, & Jacob ſervorum ſuorum fidelium,

3. & det vobis cor omnibus, ut colatis eum, & faciatis ejus voluntatem corde magno, & animo volenti.

4. Adaperiat cor veſtrum in lege ſua, & in præceptis ſuis, & faciat pacem.

5. Exaudiat orationes veſtras, & reconcilietur vobis, nec vos deſerat in tempore malo.

6. Et nunc hic ſumus orantes pro vobis.

7. Regnante Demetrio, anno centeſimo ſexageſimo nono *, nos Judæi ſcripſimus vobis in tribulatione, & impetu, qui ſupervenit nobis in iſtis annis, ex quo receſſit Jaſon à ſancta Terra, & à regno.

* Æra contractuum, ſc. qui fuit Anno M. 3864. Ant. Chr. 148.

8. portam ſuccenderunt, & effuderunt ſanguinem innocentem: & oravimus ad Dominum, & exauditi ſumus, & obtulimus ſacrificium, & ſimilaginem, & accendimus lucernas, & propoſuimus panes.

9. Et nunc frequentate dies ſcenopegiæ menſis Casleu.

10. Anno centeſimo octogeſimo octavo (*a*) populus, qui eſt Jeroſolymis, & in Judæa, Senatuſque & Judas (*b*) Ariſtobulo (*c*) magiſtro Ptolemæi regis, qui eſt de genere chriſtorum ſacerdotum, & his, qui in Ægypto ſunt, Judæis ſalutem, & ſanitatem.

(*a*) An. M. 3880 Ant. Chr. 124. Joannis Hyrcani 11.

(*b*) Judam hunc Rupertus exiſtimat illum Eſſenum eſſe, quem An-

11. De magnis periculis à Deo liberati, magnificè gratias agimus ipſi, utpote qui adverſus talem regem dimicavimus.

12. Ipſe enim ebullire fecit de Perſide eos, qui pugnaverunt contra nos, & ſanctam civitatem.

13. Nam cùm in Perſide eſſet dux ipſe, & cum ipſo immenſus exercitus, cecidit in templo Naneæ, conſilio deceptus ſacerdotum Naneæ,

tigoni cædem prædixiſſe, neque in vaticiniis ſuis falli unquam ſolitum fuiſſe, refert Joſephus.

(*c*) Ariſtobulum autem hunc cenſent Clemens Alexandrinus, & Euſebius Cæſarienſis, Judæū illū ſectæ Peripateticæ Philoſophum fuiſſe, qui commentarios in Moſen ſcriptos, Ptolemæo Philometori olim obtulerat.

14. etenim cum ea habitaturus venit ad locum Antiochus, & amici ejus, & ut acciperet pecunias multas dotis nomine.

15. Cùmque propoſuiſſent eas ſacerdotes Naneæ, & ipſe cum paucis ingreſſus eſſet intra ambitum fani, clauſerunt templum,

16. cùm intraſſet Antiochus: apertoque occulto aditu templi, mittentes lapides percuſſerunt ducem, & eos qui cum eo erant, & diviſerunt membratim, & capitibus amputatis foras projecerunt.

17. Per omnia benedictus Deus, qui tradidit impios.

18. Facturi igitur quinta & vigeſima die menſis Casleu purificationem templi, neceſſarium duximus ſignificare vobis: ut & vos quoque agatis diem ſcenopegiæ, & diem ignis, qui datus eſt quando Nehemias, ædificato templo & altari, obtulit ſacrificia.

19. Nam cùm in Perſidem ducerentur patres noſtri, ſacerdotes, qui tunc cultores Dei erant, acceptum ignem de altari occultè abſconderunt in valle, ubi erat puteus altus, & ſiccus, & in eo contutati ſunt eum, ita ut omnibus ignotus eſſet locus.

20. Cùm autem præteriſſent anni multi, & placuit Deo ut mitteretur Nehemias à rege Perſidis: nepotes ſacerdotum illorum, qui abſconderant, miſit ad requirendum ignem: & ſicut narraverunt nobis, non invenerunt ignem, ſed aquam craſſam.

21. Et juſſit eos haurire, & afferre ſibi: & ſacrificia, quæ impoſita erant, juſſit ſacerdos Nehemias aſpergi ipſa aqua, & ligna, & quæ erant ſuperpoſita.

22. Utque hoc factum eſt, & tempus affuit, quo ſol refulſit, qui priùs erat in nubilo, accenſus eſt ignis magnus, ita ut omnes mirarentur.

23. ‡ Orationem autem faciebant omnes ſacerdotes, dum conſummaretur ſacrificiū Jonatha inchoante, ceteris autem reſpondentibus. ‡ SAB. QUAT. TEMP. QUADR. EPIST. 3.

24. Et Nehemiæ erat oratio hunc habens modum: DOMINE Deus omnium creator, terribilis, & fortis, juſtus, & miſericors, qui ſolus es bonus rex,

25. ſolus præſtans, ſolus juſtus, & omnipotens, & æternus, qui liberas Iſrael de omni ma-

lo, qui feciſti patres electos, & ſanctificaſti eos:

26. accipe ſacrificium pro univerſo populo tuo Iſrael, & cuſtodi partem tuam, & ſanctifica.

27. Congrega diſperſionem noſtram, libera eos, qui ſerviunt Gentibus, & contemptos & abominatos reſpice: ut ſciant Gentes quia tu es Deus noſter.

28. Afflige opprimentes nos, & contumeliam facientes in ſuperbia.

|| Deut. 30. 3. & 5. Infr. 2. 18.

29. Conſtitue populum tuum in loco ſancto tuo, || ſicut dixit Moyſes.

30. Sacerdotes autem pſallebant hymnos, uſquequò conſumptum eſſet ſacrificium.

31. Cùm autem conſumptum eſſet ſacrificium, ex reſidua aqua Nehemias juſſit lapides majores perfundi.

32. Quod ut factum eſt, ex eis flamma accenſa eſt: ſed ex lumine, quod refulſit ab altari, conſumpta eſt.

33. Ut verò manifeſtata eſt res, renuntiatum eſt regi Perſarum quòd in loco, in quo ignem abſconderant hi, qui tranſlati fuerant, ſacerdotes, aqua apparuit, de qua Nehemias, & qui cum eo erant, purificaverunt ſacrificia.

34. Conſiderans autem rex, & rem diligenter examinans, fecit ei templum, ut probaret quod factum erat.

35. Et cum probaſſet, ſacerdotibus donavit multa bona, & alia atque alia munera, & accipiens manu ſua, tribuebat eis.

36. Appellavit autem Nehemias hunc locum Nephthar, quod interpretatur Purificatio. Vocatur autem apud plures Nephi.

C A P U T II.

Jeremias ſub Babylonicam captivitatem tradito tranſmigrantibus igne & lege Dei, in eo monte ad quem aſcendens Moyſes vidit terram promiſſionis, abſcondit tabernaculum, arcam & altare incenſi, ut ibi eſſent uſque ad populi reditum ex captivitate Babylonica; quædam Moyſi & Salomonis facta hic attinguntur: de factis Judæ Machabæi & fratrum ejus, de quo quinque Jaſonis volumina in unum hunc librum contrahuntur.

1. INvenitur autem in deſcriptionibus Jeremiæ prophetæ, quòd juſſit eos ignem accipere qui tranſmigrabant: ut ſignificatum eſt, & ut mandavit tranſmigratis.

2. Et dedit illis legem ne obliviſcerentur præcepta Domini, & ut non exerrarent mentibus videntes ſimulacra aurea, & argentea, & ornamenta eorum.

3. Et alia hujuſmodi dicens, hortabatur ne legem amoverent à corde ſuo.

4. Erat autem in ipſa ſcriptura, quomodo tabernaculum, & arcam juſſit propheta divino reſponſo ad ſe facto comitari ſecum, uſ-

|| Deut. 34. 1.

quequò exiit in montem, || in quo Moyſes aſcendit, & vidit Dei hæreditatem.

5. Et veniens ibi Jeremias invenit locum ſpeluncæ: & tabernaculum, & arcam, & altare incenſi intulit illuc, & oſtium obſtruxit.

6. Et acceſſerunt quidam ſimul, qui ſequebantur, ut notarent ſibi locum: & non potuerunt invenire.

7. Ut autem cognovit Jeremias, culpans illos, dicit: Quod ignotus erit locus, donec congreget Deus congregationem populi, & propitius fiat,

8. & tunc Dominus oſtendet hæc, & apparebit majeſtas Domini, & nubes erit, ſicut & Moyſi manifeſtabatur, & || ſicut cùm Salomon petiit ut locus ſanctificaretur magno Deo, manifeſtabat hæc. || 3. Reg. 8. 11. 2. Par. 6. 14.

9. Magnificè etenim ſapientiam tractabat: & ut ſapientiam habens, obtulit ſacrificium dedicationis, & conſummationis templi.

10. || Sicut & Moyſes orabat ad Dominum, & deſcendit ignis de cœlo, & conſumpſit holocauſtum, ſic || & Salomon oravit, & deſcendit ignis de cœlo, & conſumpſit holocauſtum. || Lev. 9. 24. || 2. Par. 7. 1.

11. Et dixit Moyſes, || eò quòd non ſit comeſtum quod erat pro peccato, conſumptum eſt. || Lev. 10. 16. & 17.

12. Similiter & Salomon octo diebus celebravit dedicationem.

13. Inferebantur autem in deſcriptionibus, & commentariis Nehemiæ hæc eadem: & ut conſtruens bibliothecam congregavit de regionibus libros, & Prophetarum, & David, & epiſtolas Regum, & de donariis.

14. Similiter autem & Judas ea, quæ deciderant per bellum, quod nobis acciderat, congregavit omnia, & ſunt apud nos.

15. Si ergo deſideratis hæc, mittite qui perferant vobis.

16. Acturi itaque purificationem ſcripſimus vobis: benè ergo facietis, ſi egeritis hos dies.

17. Deus autem, qui liberavit populum ſuum, & reddidit hæreditatem omnibus, & regnum, & ſacerdotium, & ſanctificationem,

18. || ſicut promiſit in lege, ſperamus quòd citò noſtri miſerebitur, & congregabit de ſub cœlo in locum ſanctum. || Deut. 30. 3. & 5. Sap. 1. 29.

19. Eripuit enim nos de magnis periculis, & locum purgavit.

20. De Juda verò Machabæo, & fratribus ejus, & de templi magni purificatione, & de aræ dedicatione: Hic incipit præfatio hujus libri.

21. ſed & de præliis, quæ pertinent ad Antiochum Nobilem, & filium ejus Eupatorem:

22. & de illuminationibus quæ de cœlo factæ ſunt ad eos, qui pro Judæis fortiter fecerunt, ita ut univerſam regionem, cùm pauci eſſent, vindicarent; & barbaram multitudinem fugarent,

23. & famoſiſſimum in toto orbe templum recuperarent, & civitatem liberarent, & leges, quæ abolitæ erant, reſtituerentur, Domino cum omni tranquillitate propitius facto illis:

24. itemque ab Jaſone Cyrenæo quinque libris comprehenſa tentavimus nos uno volumine breviare.

25. Conſiderantes enim multitudinem librorum, & difficultatem volentibus aggredi narrationes hiſtoriarum propter multitudinem rerũ.

26. curavimus volentibus quidem legere, ut eſſet animi oblectatio: ſtudioſis verò, ut faciliùs poſſint memoriæ commendare: omnibus autem legentibus utilitas conferatur.

27. Et nobis quidem ipſis, qui hoc opus breviandi cauſa ſuſcepimus, non facilem laborem, imò verò negotium plenum vigiliarum, & ſudoris aſſumpſimus.

Digitized by Google

28. Sicut hi, qui præparant convivium, & quærunt aliorum voluntati parere propter multorum gratiam, libenter laborem ſuſtinemus.

29. Veritatem quidem de ſingulis auctoribus concedentes, ipſi autem ſecundùm datam formam brevitati ſtudentes.

30. Sicut enim novæ domus architecto de univerſa ſtructura curandum eſt; ei verò, qui pingere curat, quæ apta ſunt ad ornatum, exquirenda ſunt; ita æſtimandum eſt in nobis.

31. Etenim intellectum colligere, & ordinare ſermonem, & curioſius partes ſingulas quaſque diſquirere, hiſtoriæ congruit auctori:

32. brevitatem verò dictionis ſectari, & executiones rerum vitare, brevianti concedendum eſt.

33. Hinc ergo narrationem incipiemus: de præfatione tantùm dixiſſe ſufficiat. Stultum etenim eſt ante hiſtoriam effluere, in ipſa autem hiſtoria ſuccingi.

CAPUT III.

Simon templi præpoſitus theſauros ejus Apollonio duci prodit: ad quos rapiendos miſſus à rege Heliodorus, poſt fuſas Judæorum orationes, à Deo percutitur, ſed Oniæ Pontificis ſacrificio ac precibus liberatur, actiſque Deo & Oniæ gratiis, narrat Regi ac ceteris omnibus Dei magnalia.

1. IGitur cùm ſancta civitas habitaretur in omni pace, leges etiam adhuc optimè cuſtodirentur, propter Oniæ * Pontificis pietatem, & animos odio habentes mala,

2. fiebat ut & ipſi reges, & principes locum ſummo honore dignum ducerent, & templum maximis muneribus illuſtrarent:

3. ita ut Seleucus † Aſiæ rex de redditibus ſuis præſtaret omnes ſumptus ad miniſterium ſacrificiorum pertinentes.

4. Simon autem de tribu Benjamin præpoſitus templi conſtitutus, contendebat, obſiſtente ſibi principe ſacerdotum, iniquum aliquid in civitate moliri.

5. Sed cùm vincere Oniam non poſſet, venit ad Apollonium Tharſææ filium, qui eo tempore erat dux Cœleſyriæ, & Phœnicis:

6. & nuntiavit ei, pecuniis innumerabilibus plenum eſſe ærarium Jeroſolymis, & communes copias immenſas eſſe, quæ non pertinent ad rationem ſacrificiorum: eſſe autem poſſibile ſub poteſtate regis cadere univerſa.

7. Cùmque retuliſſet ad regem Apollonius de pecuniis, quæ delatæ erant, ille accitum Heliodorum, qui erat ſuper negotia ejus, miſit cum mandatis, ut prædictam pecuniam tranſportaret.

8. Statimque Heliodorus iter eſt aggreſſus, ſpecie quidem quaſi per Cœleſyriam, & Phœnicem civitates eſſet peragraturus, revera autem regis propoſitum perfecturus.

9. Sed, cùm veniſſet Jeroſolymam, & benignè à ſummo ſacerdote in civitate eſſet exceptus, narravit de dato indicio pecuniarum, &, cujus rei gratia adeſſet, aperuit: interrogabat autem, ſi verè hæc ita eſſent.

10. Tunc ſummus ſacerdos oſtendit depoſita eſſe hæc, & victualia viduarum, & pupillorum:

11. quædam verò eſſe Hircani Tobiæ viri valdè eminentis, in his, quæ detulerat impius Simon: univerſa autem argenti talenta eſſe quadringenta, & auri ducenta.

12. Decipi verò eos, qui credidiſſent loco, & templo, quod per univerſum mundum honoratur, pro ſui veneratione, & ſanctitate omnino impoſſibile eſſe.

13. At ille pro his, quæ habebat in mandatis à rege, dicebat omni genere regi ea eſſe deferenda.

14. Conſtituta autem die intrabat de his Heliodorus ordinaturus. Non modica verò per univerſam civitatem erat trepidatio.

15. Sacerdotes autem ante altare cum ſtolis ſacerdotalibus jactaverunt ſe, & invocabant de cœlo eum, qui de depoſitis legem poſuit, ut his, qui depoſuerant ea, ſalva cuſtodiret,

16. Jam verò qui videbat ſummi ſacerdotis vultum, mente vulnerabatur: facies enim, & color immutatus declarabat internum animi dolorem.

17. Circumfuſa enim erat mœſtitia quædam viro, & horror corporis, per quem manifeſtus aſpicientibus dolor cordis ejus efficiebatur.

18. Alii etiam gregatim de domibus confluebant, publica ſupplicatione obſecrantes, pro eo quod in contemptum locus eſſet venturus.

19. Accinctæque mulieres ciliciis pectus, per plateas confluebant: ſed & virgines, quę concluſæ erant, procurrebant ad Oniam, aliæ autem ad muros, quædam verò per feneſtras aſpiciebant:

20. univerſæ autem protendentes manus in cœlum, deprecabantur.

21. Erat enim miſera commiſtæ multitudinis, & magni ſacerdotis in agone conſtituti expectatio.

22. Et hi quidem invocabant omnipotentem Deum, ut credita ſibi his, qui crediderant, cum omni integritate conſervarentur.

23. Heliodorus autem, quod decreverat, perficiebat eodem loco ipſe cum ſatellitibus circa ærarium præſens.

24. Sed ſpiritus omnipotentis Dei magnam fecit ſuæ oſtenſionis evidentiam, ita ut omnes, qui auſi fuerant parere ei, ruentes Dei virtute, in diſſolutionem, & formidinem converterentur.

25. Apparuit enim illis quidam equus terribilem habens ſeſſorem, optimis operimentis adornatus: iſque cum impetu Heliodoro priores calces eliſit, qui autem ei ſedebat, videbatur arma habere aurea.

26. Alii etiam apparuerunt duo juvenes virtute decori, optimi gloria, ſpecioſique amictu: qui circumſteterunt eum, & ex utraque parte flagellabant, ſine intermiſſione multis plagis verberantes.

27. Subitò autem Heliodorus concidit in terram, eumque multa caligine circumfuſum rapuerunt, atque in ſella geſtatoria poſitum ejecerunt.

28. Et is, qui cum multis curſoribus, & ſatellitibus prædictum ingreſſus eſt ærarium, portabatur nullo ſibi auxilium ferente, manifeſta Dei cognita virtute:

29. & ille quidem per divinam virtutem jacebat mutus, atque omni ſpe & ſalute privatus.

30. Hi autem Dominum benedicebant, quia

ma-

* Hic eſt Onias ad que ſcripſit Rex Lacedæmoniorum ut teſtatur Joſeph. & habetur ſuprà 1. Machab. 12. 7. Erat autem ille Simonis 2. filius, & patre ſuo mortuo ann. 3805. ſummum pontificatum per annos 24. obtinuit.

† Seleucus ille eſt 4 hujus nominis Philopator dictus, Antiochi magni ſive 3. filius qui cœpit regnare Anno M. 3817. ante Chr. 187 regnavitque an. 12 Anno M 3828. Ant. Chr 176. ſub finem regni Seleuci, ut tradit Joſeph.

magnificabat locum ſuum: & templum, quod paulò antè timore ac tumultu erat plenum, apparente omnipotente Domino, gaudio & lætitia impletum eſt,

31. Tunc verò ex amicis Heliodori quidam rogabant confeſtim Oniam, ut invocaret Altiſſimum, ut vitam donaret ei, qui in ſupremo ſpiritu erat conſtitutus.

32. Conſiderans autem ſummus ſacerdos ne fortè rex ſuſpicaretur malitiam aliquam ex Judæis circa Heliodorum conſummatam, obtulit pro ſalute viri hoſtiam ſalutarem.

33. Cùmque ſummus ſacerdos exoraret, iidem juvenes eiſdem veſtibus amicti, aſtantes Heliodoro, dixerunt: Oniæ ſacerdoti gratias age: nam propter eum Dominus tibi vitam donavit.

34. Tu autem à Deo flagellatus, nuntia omnibus magnalia Dei, & poteſtatem. Et his dictis, non comparuerunt.

35. Heliodorus autem, hoſtia Deo oblata, & votis magnis promiſſis ei, qui vivere illi conceſſit, & Oniæ gratias agens, recepto exercitu, repedabat ad regem.

36. Teſtabatur autem omnibus ea, quæ ſub oculis ſuis viderat, opera magni Dei.

37. Cùm autem rex interrogaſſet Heliodorum, quis eſſet aptus adhuc ſemel Jeroſolymam mitti, ait:

38. Si quem habes hoſtem, aut regni tui inſidiatorem, mitte illum, & flagellatum eum recipies, ſi tamen evaſerit: eò quòd in loco ſit verè Dei quædam virtus.

39. Nam ipſe, qui habet in cœlis habitationem, viſitator, & adjutor eſt loci illius, & venientes ad malefaciendum percutit, ac perdit.

40. Igitur de Heliodoro, & ærarii cuſtodia, ita res ſe habet.

CAPUT IV.

Onias ob Simonis detractiones ad Seleucum conceſſit: cujus pontificatum ambiens frater ejus Jaſon, promiſit regi plurima talenta, acceptoque pontificatu omnem Dei cultum pervertit; quem pontificatu privari curat Menelaus, plura regi talenta pollicitus: cui promiſſa non præſtanti ſuccedit frater ipſius Lyſimachus: Onias cùm Menelaum de ſacrilegio argueret, illius ſuaſu ab Andronico perimitur: propter quod juſſu Antiochi in eodem loco Andronicus interimitur: Lyſimacho à populo oppreſſo, Menelaus apud regem accuſatus, intercedentibus donis abſolvitur, occiſis innocentibus ejus accuſatoribus.

1. SImon autem prædictus pecuniarum, & patriæ delator, malè loquebatur de Onia, tanquam ipſe Heliodorum inſtigaſſet ad hæc, & ipſe fuiſſet incentor malorum:

2. proviſoremque civitatis, ac defenſorem gentis ſuæ, & æmulatorem legis Dei audebat inſidiatorem regni dicere.

3. Sed, cùm inimicitiæ in tantum procederent, ut etiam per quoſdam Simonis neceſſarios homicidia fierent,

4. conſiderans Onias periculum contentionis, & Apollonium inſanire, utpote ducem Cœleſyriæ, & Phœnicis, ad augendam malitiam Simonis, ad regem ſe contulit.

5. non ut civium accuſator, ſed communem utilitatem apud ſemetipſum univerſæ multitudinis conſiderans.

6. Videbat enim ſine regali providentia impoſſibile eſſe pacem rebus dari, nec Simonem poſſe ceſſare à ſtultitia ſua.

7. Sed poſt Seleuci vitæ exceſſum, cùm ſuſcepiſſet regnum Antiochus, qui Nobilis appellabatur, ambiebat Jaſon frater Oniæ ſummum ſacerdotium:

8. * adito rege, promittens ei argenti talenta trecenta ſexaginta, & ex redditibus aliis talenta octoginta,

* Anno M 3829. Ant. Chr. 175.

9. ſuper hæc promittebat & alia centum quinquaginta, ſi poteſtati ejus concederetur gymnaſium, & ephebiam ſibi conſtituere, & eos, qui in Jeroſolymis erant, Antiochenos ſcribere.

10. Quod cùm rex annuiſſet, & obtinuiſſet principatum, ſtatim ad gentilem ritum contribules ſuos transferre cœpit.

Anno M 3830.

11. Et amotis his, quæ humanitatis cauſa Judæis à regibus fuerant conſtituta, per Joannem patrem Eupolemi, qui apud Romanos de amicitia, & ſocietate functus eſt legatione legitima, civium jura deſtituens, prava inſtituta ſanciebat.

12. Etenim auſus eſt ſub ipſa arce gymnaſium conſtituere, & optimos quoſque Epheborum in lupanaribus ponere.

1. *Mach.* 1. 15.

13. Erat autem hoc non initium, ſed incrementum quoddam, & profectus gentilis, & alienigenæ converſationis, propter impii, & non ſacerdotis Jaſonis nefarium & inauditum ſcelus:

14. ita ut ſacerdotes jam non circa altaris officia dediti eſſent, ſed contempto templo, & ſacrificiis neglectis, feſtinarent participes fieri palæſtræ, & præbitionis ejus injuſtæ, & in exercitiis diſci:

15. & patrios quidem honores nihil habentes, Græcas glorias optimas arbitrabantur.

16. quarum gratia periculoſa eos contentio habebat, & eorum inſtituta æmulabantur, ac per omnia his conſimiles eſſe cupiebant, quos hoſtes, & peremptores habuerant.

17. In leges enim divinas impiè agere impunè non cedit: ſed hoc tempus ſequens declarabit.

18. Cùm autem quinquennalis agon Tyri celebraretur, & rex præſens eſſet,

19. miſit Jaſon facinoroſus ab Jeroſolymis viros peccatores, portantes argenti didrachmas trecentas in ſacrificium Herculis: quas poſtulaverunt hi, qui aſportaverant, ne in ſacrificiis erogarentur, quia non oporteret, ſed in alios ſumptus eas deputari.

20. Sed hæ oblatæ ſunt quidem ab eo, qui miſerat, in ſacrificium Herculis: propter præſentes autem datæ ſunt in fabricam navium triremium.

21. Miſſo autem in Ægyptum Apollonio Mneſthei filio propter primates (*a*) Ptolemæi Philometoris regis, cùm cognoviſſet Antiochum alienum ſe à negotiis regni effectum, propriis utilitatibus conſulens, profectus inde venit Joppen, & inde Jeroſolymam.

22. Et magnificè ab Jaſone, & civitate ſuſce-

(*a*) Græcè *πρωτοκλίσια* hoc eſt, celebritatem illam quæ acta eſt, cùm primùm in throno ſedere cœpit Ptolemæus, mortua dilecta matre Cleopatra, Antiochi Magni filia, & Antiochi Epiphanis ſorore. Anno M 3831.

ſuſceptus, cum faculsrum luminibus, & laudibus ingreſſus eſt: & inde in Phœnicen exercitum convertit.

(*b*) Anno M. 3832. Ant. Chr. 172. poſt triennium quàm pontificatum adeptus eſt. (*c*) Ann. M. 3834. Ant. Chr. 170. (*d*) Gr. Et Menelaus vicarium pontificatus reliquit Lyſimachum fratrem ſuum; Soſtratus autem, Cratetem, illum qui Cypriis præfuit.

23. Et poſt triennii tempus (*b*) miſit Jaſon Menelaum, ſupradicti Simonis fratrem portantem pecunias regi, & de negotiis neceſſariis reſponſa perlaturum.

24. At ille commendatus regi, cùm magnificaſſet faciem poteſtatis ejus; in ſemetipſum retorſit ſummum ſacerdotium, ſuperponens Jaſoni talenta argenti trecenta.

25. Acceptiſque à rege mandatis, venit, nihil quidem habens dignum ſacerdotio: animos verò crudelis tyranni, & feræ belluæ iram gerens.

26. Et Jaſon quidem, qui proprium fratrem captivaverat, ipſe deceptus profugus in Ammanitem expulſus eſt regionem.

27. Menelaus autem principatum quidem obtinuit: de pecuniis verò regi promiſſis, nihil agebat, cùm exactionem faceret Soſtratus, qui arci erat præpoſitus.

28. Nam ad hunc exactio vectigalium pertinebat: quam ob cauſam utrique ad regem ſunt evocati. (*c*)

29. Et (*d*) Menelaus amotus eſt à ſacerdotio, ſuccedente Lyſimacho fratre ſuo: Soſtratus autem prælatus eſt Cypriis.

30. Et cùm hæc agerentur, contigit, Tharſenſes, & Mallotas ſeditionem movere, eò quòd Antiochi regis concubinæ dono eſſent dati.

31. Feſtinanter itaque rex venit ſedare illos, relicto ſuffecto uno ex comitibus ſuis Andronico.

32. Ratus autem Menelaus accepiſſe ſe tempus opportunum, aurea quædam vaſa è templo furatus donavit Andronico, & alia vendiderat Tyri, & per vicinas civitates.

33. Quod cùm certiſſimè cognoviſſet Onias, arguebat eum, ipſe in loco tuto ſe continens Antiochiæ ſecus Daphnem.

34. Unde Menelaus accedens ad Andronicum, rogabat ut Oniam interficeret. Qui cùm veniſſet ad Oniam, & datis dextris cum jurejurando (quamvis eſſet ei ſuſpectus) ſuaſiſſet de aſylo procedere, ſtatim eum peremit, non veritus juſtitiam.

35. Ob quam cauſam non ſolùm Judæi, ſed aliæ quoque nationes indignabantur, & moleſtè ferebant de nece tanti viri injuſta.

36. Sed regreſſum regem de Ciliciæ locis adierunt Judæi apud Antiochism, ſimul & Græci, conquerentes de iniqua nece Oniæ.

37. Contriſtatus itaque animo Antiochus propter Oniam, & flexus ad miſericordiam, lacrymas fudit, recordatus defuncti ſobrietatem & modeſtiam.

38. Accenſiſque animis Andronicum purpura exutum, per totam civitatem jubet circumduci: & in eodem loco, in quo in Oniam impietatem commiſerat, ſacrilegum vita privari, Domino illi condignam retribuente pœnam.

39. Multis autem ſacrilegiis in templo à Lyſimacho commiſſis Menelai conſilio, & divulgata fama, congregata eſt multitudo adverſum Lyſimachum multo jam auro exportato.

40. Turbis autem inſurgentibus, & animis ira repletis, Lyſimachus armatis fere tribus millibus iniquis manibus uti cœpit, duce quodam tyranno, ætate pariter, & dementia provecto.

41. Sed, ut intellexerunt conatum Lyſimachi, alii lapides, alii ſuſtes validos aripuere: quidam verò cinerem in Lyſimachum jecere.

42. Et multi quidem vulnerati, quidam autem & proſtrati; omnes verò in fugam converſi ſunt: ipſum etiam ſacrilegum ſecus ærarium interfecerunt.

43. De his ergo cœpit judicium adversùs Menelaum agitari.

44. Et cùm veniſſet rex Tyrum, ad ipſum negotium detulerunt miſſi tres viri à ſenioribus.

45. Et cùm ſuperaretur Menelaus, promiſit Ptolemæo multas pecunias dare ad ſuadendum regi.

46. Itaque Ptolemæus in quodam atrio poſitum quaſi refrigerandi gratia regem adiit, & deduxit à ſententia:

47. & Menelaum quidem univerſæ malitiæ reum criminibus abſolvit: miſeros autem, qui, etiamſi apud Scythas cauſam dixiſſent, innocentes judicarentur, hos morte damnavit.

48. Cito ergo injuſtam pœnam dederunt, qui pro civitate, & populo, & ſacris vaſis cauſam proſecuti ſunt.

49. Quam ob rem Tyrii quoque indignati, erga ſepulturam eorum liberaliſſimi extiterunt.

50. Menelaus autem, propter eorum, qui in potentia erant, avaritiam, permanebat in poteſtate, creſcens in malitia ad inſidias civium.

CAPUT V.

Armati exercitus, ipſorumque congreſſiones Jeroſolymis in aere quadraginta diebus conſpiciuntur: Jaſon Jeruſalem invadens, & cives crudeliter trucidans, apud exteros miſerè moritur: Antiochus, innumeris in Jeruſalem trucidatis, vinctis ac venumdatis, templum ſpoliat; & diſcedens, relinquit crudeles præpoſitos qui populum affligant: rurſumque miſſo duce Apollonio plurimos interficit: Judas verò Machabæus cum ſuis in deſertum locum ſeceſſit.

1. EOdem tempore Antiochus ſecundam profectionem paravit in Ægyptum. Anno M. 3934. Ant. Chr. 170.

2. Contigit autem per univerſam Jeroſolymorum civitatem videri diebus quadraginta per aera equites diſcurrentes, auratas ſtolas habentes, & haſtis, quaſi cohortes, armatos,

3. & curſus equorum per ordines digeſtos, & congreſſiones fieri cominus, & ſcutorum motus, & galeatorum multitudinem gladiis diſtrictis, & telorum jactus, & aureorum armorum ſplendorem, omniſque generis loricarum.

4. Quapropter omnes rogabant in bonum monſtra converti.

5. Sed cùm falſus rumor exiſſet, tanquam vita exceſſiſſet Antiochus, aſſumptis Jaſon non minùs mille viris, repentè aggreſſus eſt civitatem: & civibus ad murum convolan-

tibus ad ultimum apprehenſa civitate, Menelaus fugit in arcem:

6. Jaſon verò non parcebat in cæde civibus ſuis, nec cogitabat proſperitatem adversùm cognatos malum eſſe maximum, arbitrans hoſtium & non civium ſe trophæa capturum.

7. Et principatum quidem non obtinuit, finem verò inſidiarum ſuarum confuſionem accepit, & profugus iterùm abiit in Ammaniten.

8. Ad ultimum, in exitium ſui concluſus ab Areta Arabum tyranno fugiens de civitate in civitatem, omnibus odioſus, ut refuga legum & execrabilis, ut patriæ & civium hoſtis, in Ægyptum extruſus eſt:

9. & qui multos de patria ſua expulerat, peregrè periit, Lacedæmonas profectus, quaſi pro cognatione ibi refugium habiturus:

10. & qui inſepultos multos abjecerat, ipſe & illamentatus, & inſepultus abjicitur, ſepultura neque peregrina uſus, neque patrio ſepulchro participans.

11. His itaque geſtis ſuſpicatus eſt rex ſocietatem deſerturos Judæos: & ob hoc profectus ex Ægypto efferatis animis, civitatem quidem armis cepit.

12. Juſſit autem militibus interficere, nec parcere occurſantibus, & per domos aſcendentes trucidare.

13. Fiebant ergo cædes juvenum, ac ſeniorum, & mulierum, & natorum exterminia, virginumque & parvulorum neces.

14. Erant autem toto triduo octoginta millia interfecti, quadraginta millia vincti, non minùs autem venumdati.

15. Sed nec iſta ſufficiunt: auſus eſt etiam intrare templum univerſa terra ſanctius, Menelao ductore, qui legum & patriæ fuit proditor:

16. & ſceleſtis manibus ſumens ſancta vaſa, quæ ab aliis regibus, & civitatibus erant poſita ad ornatum loci, & gloriam, contrectabat indignè, & contaminabat.

17. Ita alienatus mente Antiochus, non conſiderabat quòd propter peccata habitantium civitatem, modicum Deus fuerat iratus: propter quod & accidit circa locum deſpectio:

18. Alioquin niſi contigiſſet eos multis peccatis eſſe involutos, || ſicut Heliodorus, qui miſſus eſt à Seleuco rege ad expoliandum ærarium, etiam hic ſtatim adveniens flagellatus, & repulſus utique fuiſſet ab audacia.

|| *Supr. 3. 25. & 27.*

19. Verùm non propter locum, gentem; ſed propter gentem, locum Deus elegit.

20. Ideoque & ipſe locus particeps factus eſt populi malorum. Poſteà autem fiet ſocius bonorum, & qui derelictus in ira Dei omnipotentis eſt, iterum in magni Domini reconciliatione cum ſumma gloria exaltabitur.

21. Igitur Antiochus mille & octingentis ablatis de templo talentis, velociter Antiochiam regreſſus eſt, exiſtimsns ſe præ ſuperbia terram ad navigandum, pelagus verò ad iter agendum deducturum propter mentis elationem.

Eodem anno 3834. Ant. Chr. 170.

22. Reliquit autem & præpoſitos ad affligendam gentem: Jeroſolymis quidem Philippum genere Phrygem, moribus crudeliorem eo ipſo, à quo conſtitutus eſt.

Anno M. 3836. Ant. Chr. 168.

23. In Garizim autem Andronicum, & Menelaum, qui (*a*) gravius quàm ceteri imminebant civibus.

24. Cùmque appoſitus eſſet contra Judæos, miſit (*b*) odioſum principem Apollonium cum exercitu viginti & duobus millibus, præcipiens ei omnes perfectæ ætatis interficere, mulieres, ac juvenes vendere.

25. Qui cùm veniſſet Jeroſolymam, pacem ſimulans, quievit uſque ad diem ſanctum ſabbati: & tunc feriatis Judæis arma capere ſuis præcepit.

26. Omneſque qui ad ſpectaculum proceſſerant, trucidavit: & civitatem cum armatis diſcurrens, ingentem multitudinem peremit.

27. Judas autem Machabæus, qui decimus (*c*) fuerat, ſeceſſerat in deſertum locum, ibique inter feras vitam in montibus cum ſuis agebat: & fœni cibo veſcentes, demorabantur, ne participes eſſent coinquinationis.

(*a*) Gr. *Habebat enim inimicam in cives voluntatem* quod de Menelao videtur dici. (*b*) Legit hic interpret μισάρχην, cùm Græci codices nunc omnes habeant μυσάρχην, *ſceleris principem*, niſi malis vetere *præfectum Myſiæ*, ut μυσάρχης infrà ſumitur c. 12. v. 2. aut cum Joſeph. 12. *Antiq.* c. 7. legere μυσάρχην *collectioni præfectum*. (*c*) Sic 2. *Petr.* 2. 5. ὄγδοον Νῶε *octavum Noe*. Gallicè dicimus, *luy huitieme*, *luy dixieme*.

CAPUT VI.

Per ducem à rege miſſum Judæi à lege Dei arcentur, templumque fœdiſſimè profanatur, & Judæi etiam per varias regiones diſperſi ad idolorum coguntur ſacrificia: deſcribitur duarum mulierum ſupplicium eò quòd filios ſuos circumcidiſſent; ſabbatumque celebrantes concremantur: oſtenditur tamen hæc afflictio non eſſe Dei deſerentis, ſed ſuos corripientis: egregium Eleazari ſenis martyrium nolentis porcinis veſci carnibus, nec id ſimulare.

1. SEd non poſt multum temporis miſit rex * ſenem quemdam Antiochenum, qui compelleret Judæos ut ſe transferrent à patriis, & Dei legibus:

* Anno M. 3837. Ant. Chr. 167.

2. contaminare etiam quod in Jeroſolymis erat templum, & cognominare Jovis Olympii: & in Garizim, prout erant hi, * qui locum inhabitabant, Jovis hoſpitalis.

* Erant enim peregrini & advenæ.

3. Peſſima autem & univerſis gravis erat malorum incurſio:

4. nam templum luxuria, & comeſſationibus Gentium erat plenum, & ſcortantium cum meretricibus, ſacratiſque ædibus mulieres ſe ultrò ingerebant, intrò ferentes ea, quæ non licebat.

5. Altare etiam plenum erat illicitis, quæ legibus prohibebantur.

6. Neque autem ſabbata cuſtodiebantur, neque dies ſolemnes patrii ſervabantur, nec ſimpliciter Judæum ſe eſſe quiſquam confitebatur.

7. Ducebantur autem cum amara neceſſitate in die natalis regis ad ſacrificia: &, cùm Liberi ſacra celebrarentur, cogebantur hedera coronati Libero circuire.

8. Decretum autem exiit in proximas Gentilium civitates, ſuggerentibus Ptolemæis, ut pari modo & ipſi adversùs Judæos agerent, ut ſacrificarent:

9. eos autem, qui nollent tranſire ad inſtituta Gentium, interficerent: erat ergo videre miſeriam.

10. Duæ enim mulieres delatæ ſunt natos ſuos circumcidiſſe: quas, infantibus ad ubera

1. Mach. 1. 63.

ſuſpen-

ſuſpenſis, cùm publicè per civitatem circumduxiſſent, per muros præcipitaverunt.

11. Alii verò, ad proximas coeuntes ſpeluncas, & latenter ſabbati diem celebrantes, cùm indicati eſſent Philippo *, flammis ſuccenſi ſunt, eò quòd verebantur propter religionem & obſervantiam, manu ſibimet auxilium ferre.

* Phrygi illi de quo ſupr c. 5, 22

12. Obſecro autem eos, qui hunc librum lecturi ſunt, ne abhorreſcant propter adverſos caſus, ſed reputent, ea, quæ acciderunt, non ad interitum, ſed ad correptionem eſſe generis noſtri.

13. Etenim multo tempore non ſinere peccatoribus ex ſententia agere, ſed ſtatim ultiones adhibere, magni beneficii eſt indicium.

14. Non enim, ſicut in aliis nationibus, Dñs patienter expectat, ut eas, cùm judicii dies advenerit, in plenitudine peccatorum puniat:

15. ita & in nobis ſtatuit, ut, peccatis noſtris in finem devolutis, ita demum in nos vindicet.

16. Propter quod nunquam quidem à nobis miſericordiam ſuam amovet: corripiens verò in adverſis populum ſuum non derelinquit.

17. Sed hæc nobis ad commonitionem legentium dicta ſint paucis. Jam autem veniendum eſt ad narrationem.

18. Igitur Eleazarus unus de primoribus ſcribarum, vir ætate provectus, & vultu decorus, aperto ore hians compellebatur carnem porcinam manducare.

19. At ille glorioſiſſimam mortem magis quàm odibilem vitam complectens, voluntariè præibat ad ſupplicium.

20. Intuens autem, quemadmodum oporteret accedere, patienter ſuſtinens, deſtinavit non admittere illicita propter vitæ amorem.

21. Hi autem, qui aſtabant, iniqua miſeratione commoti, propter antiquam viri amicitiam, tollentes eum ſecretò rogabant afferri carnes, quibus veſci ei licebat, ut ſimularetur manducaſſe, ſicut rex imperaverat de ſacrificii carnibus:

22. ut, hoc facto, à morte liberaretur: & propter veterem viri amicitiam, hanc in eo faciebant humanitatem.

23. At ille cogitare cœpit ætatis ac ſenectutis ſuæ eminentiam dignam, & ingenitæ nobilitatis canitiem, atque à puero optimæ converſationis actus: & ſecundùm ſanctæ & à Deo conditæ legis conſtituta, reſpondit citò, dicens præmitti ſe velle in infernum.

24. Non enim ætati noſtræ dignum eſt, inquit, fingere: ut multi adoleſcentium, arbitrantes Eleazarum nonaginta annorum tranſiſſe ad vitam alienigenarum:

25. & ipſi propter meam ſimulationem, & propter modicum corruptibilis vitæ tempus decipiantur, & per hoc maculam atque execrationem meæ ſenectuti conquiram.

26. Nam, etſi in præſenti tempore ſuppliciis hominum eripiar, ſed manum Omnipotentis nec vivus, nec defunctus effugiam.

27. Quam ob rem fortiter vita excedendo, ſenectute quidem dignus apparebo:

28. adoleſcentibus autem exemplum forte relinquam, ſi prompto animo, ac fortiter pro graviſſimis ac ſanctiſſimis legibus honeſta morte perfungar. His dictis, confeſtim ad ſupplicium trahebatur.

29. Hi autem, qui eum ducebant, & paulò ante fuerant mitiores, in iram converſi ſunt propter ſermones ab eo dictos, quos illi per arrogantiam prolatos arbitrabantur.

30. Sed, cùm plagis perimeretur, ingemuit & dixit: Domine, qui habes ſanctam ſcientiam, manifeſtè tu ſcis, quia, cùm à morte poſſem liberari, duros corporis ſuſtineo dolores: ſecundùm animam verò propter timorem tuum libenter hæc patior.

31. Et iſte quidem hoc modo vita deceſſit, non ſolùm juvenibus, & univerſæ Genti memoriam mortis ſuæ ad exemplum virtutis & fortitudinis derelinquens.

CAPUT VII.

Septem fratrum matriſque eorum ingentia fortiſſimeque tolerata ſupplicia, quòd porcinis nollent veſci carnibus: & quàm conſtanter regi ob ſuam crudelitatem oſtenderint paratam eſſe damnationem, & mater ſuos filios ſit exhortata.

1. CONtingit autem & ſeptem fratres unà cum matre ſua apprehenſos, compelli à rege edere contra fas carnes porcinas, flagris, & taureis * cruciatos.

Eodem ann. 3837. Ant. Chr. 167.

* Scuticis ex taurino corio.

2. Unus autem ex illis, qui erat primus, ſic ait: Quid quæris, & quid vis diſcere à nobis? parati ſumus mori, magis, quàm patrias Dei leges prævaricari.

3. Iratus itaque rex, juſſit ſartagines, & ollas æneas ſuccendi: quibus ſtatim ſuccenſis,

4. juſſit, ei, qui prior fuerat locutus, amputari linguam: &, cute capitis abſtracta, ſummas quoque manus & pedes ei præſcindi, ceteris ejus fratribus, & matre inſpicientibus.

5. Et, cùm jam per omnia inutilis factus eſſet, juſſit ignem admoveri, & adhuc ſpirantem torreri in ſartagine, in qua cùm diu cruciaretur, ceteri unà cum matre invicem ſe hortabantur mori fortiter,

6. dicentes: Dominus Deus aſpiciet veritatem, & conſolabitur in nobis, || quemadmodum in proteſtatione cantici declaravit Moyſes: & in ſervis ſuis conſolabitur.

|| *Deut.* 32. 6.

7. Mortuo itaque illo primo hoc modo, ſequentem deducebant ad illudendum: &, cute capitis ejus cum capillis abſtracta, interrogabant, ſi manducaret prius, quàm toto corpore per membra ſingula puniretur.

8. At ille, reſpondens patria voce, dixit: Non faciam. Propter quod & iſte, ſequenti loco, primi tormenta ſuſcepit:

9. & in ultimo ſpiritu conſtitutus, ſic ait: Tu quidem ſceleſtiſſime in præſenti vita nos perdis: ſed Rex mundi defunctos nos pro ſuis legibus in æternæ vitæ reſurrectione ſuſcitabit.

10. Poſt hunc tertius illuditur, & linguam poſtulatus citò protulit, & manus conſtanter extendit:

11. & cum fiducia ait: E cælo iſta poſſideo, ſed propter Dei leges nunc hæc ipſa deſpicio, quoniam ab ipſo me ea recepturum ſpero:

12. ita ut rex, & qui cum ipſo erant, mirarentur adoleſcentis animum, quòd tanquam nihilum duceret cruciatus.

13. Et

13. Et hoc ita defuncto, quartum vexabant ſimiliter torquentes.

14. Et, cùm jam eſſet ad mortem, ſic ait: Potius eſt ab hominibus morti datos ſpem exſpectare à Deo, iterùm ab ipſo reſuſcitandos: tibi enim reſurrectio ad vitam non erit.

15. Et cùm admoviſſent quintum, vexabant eum. At ille, reſpiciens in eum, dixit:

16. Poteſtatem inter homines habens, cùm ſis corruptibilis, facis quod vis: noli autem putare genus noſtrum à Deo eſſe derelictum.

17. Tu autem patienter ſuſtine, & videbis magnam poteſtatem ipſius, qualiter te, & ſemen tuum torquebit.

18. Poſt hunc ducebant ſextum, & is mori incipiens, ſic ait: Noli fruſtrà errare: nos enim propter noſmetipſos hæc patimur, peccantes in Deum noſtrum, & digna admiratione facta ſunt in nobis:

19. tu autem ne exiſtimes tibi impunè futurum, quòd contra Deum pugnare tentaveris.

20. Supra modum autem mater mirabilis, & bonorum memoria digna, quæ pereuntes ſeptem filios ſub unius diei tempore conſpiciens, bono animo ferebat propter ſpem, quam in Deum habebat:

21. ſingulos illorum hortabatur voce patria fortiter, repleta ſapientia: & femineæ cogitationi maſculinum animum inſerens,

22. dixit ad eos: Neſcio qualiter in utero meo apparuiſtis: neque enim ego ſpiritum & animam donavi vobis & vitam, & ſingulorum membra non ego ipſa compegi.

23. ſed enim mundi Creator, qui formavit hominis nativitatem, quique omnium invenit originem, & ſpiritum vobis iterum cum miſericordia reddet & vitam, ſicut nunc voſmetipſos deſpicitis propter leges ejus.

24. Antiochus autem, contemni ſe arbitratus, ſimul exprobrantis voce deſpecta, cum adhuc adoleſcentior ſupereſſet, non ſolùm verbis hortabatur, ſed & cum juramento affirmabat, ſe divitem & beatum facturum: & tranſlatum à patriis legibus amicum habiturum, & res neceſſarias ei præbiturum.

25. Sed ad hæc cùm adoleſcens nequaquàm inclinaretur, vocavit rex matrem, & ſuadebat ei ut adoleſcenti fieret in ſalutem.

26. Cùm autem multis eam verbis eſſet hortatus, promiſit ſuaſuram ſe filio ſuo.

27. Itaque inclinata ad illum, irridens crudelem tyrannum, ait patria voce: Fili mi, miſerere mei, quæ te in utero novem menſibus portavi, & lac triennio dedi & alui, & in ætatem iſtam perduxi.

28. Peto, nate, ut aſpicias ad cælum, & terram, & ad omnia, quæ in eis ſunt: & intelligas, quia ex nihilo fecit illa Deus, & hominum genus:

29. ita fiet, ut non timeas carnificem iſtum, ſed dignus fratribus tuis effectus particeps, ſuſcipe mortem, ut in illa miſeratione cum fratribus tuis te recipiam.

30. Cùm hæc illa adhuc diceret, ait adoleſcens: Quem ſuſtinetis: non obedio præcepto regis, ſed præcepto legis, quæ data eſt nobis per Moyſen.

31. Tu verò, qui inventor omnis malitię factus es in Hebræos, non effugies manum Dei.

32. Nos enim pro peccatis noſtris hæc patimur.

33. Et ſi nobis propter increpationem, & correptionem Dominus Deus noſter modicum iratus eſt: ſed iterum reconciliabitur ſervis ſuis.

34. Tu autem, ò ſceleſte, & omnium hominum flagitioſiſſime, noli ſruſtrà extolli vanis ſpebus in ſervos ejus inflammatus.

35. Nondum enim omnipotentis Dei, & omnia inſpicientis, judicium effugiſti.

36. Nam fratres mei, modico nunc dolore ſuſtentato, ſub teſtamento æternæ vitæ effecti ſunt: tu verò judicio Dei juſtas ſuperbiæ tuæ pœnas exolves.

37. Ego autem, ſicut & fratres mei, animam, & corpus meum trado pro patriis legibus: invocans Deum maturiùs genti noſtræ propitium fieri, teque cum tormentis, & verberibus confiteri quòd ipſe eſt Deus ſolus.

38. In me verò, & in fratribus meis deſinet omnipotentis ira, quæ ſuper omne genus noſtrum juſtè ſuperducta eſt.

39. Tunc rex accenſus ira, in hunc ſuper omnes crudeliùs deſęvit, indignè ferens ſe deriſum.

40. Et hic itaque mundus obiit, per omnia in Domino confidens.

41. Noviſſimè autem poſt filios & Mater conſumpta eſt.

42. Igitur de ſacrificiis, & de nimiis crudelitatibus ſatis dictum eſt.

CAPUT VIII.

Judas Machabæus, invocato Dei auxilio, poſt aliquot victorias, Nicanorem, qui certam ſibi de Judæis pollicebatur victoriam, ſuos primùm ad conſtantiam adhortatus, profligavit; interfectis de ejus exercitu unà cum Timotheo & Bacchide pluſquam 29000. ita ut Nicanor ſolus effugiens prædicaret Judæos Deum habere protectorem.

1. JUdas verò Machabæus, & qui cum illo erant, introibant latenter in caſtella: & convocantes cognatos, & amicos, & eos, qui permanſerunt in Judaiſmo, aſſumentes, eduxerunt ad ſe ſex millia virorum. Anno M. 3838. Ant. Chr. 166.

2. Et invocabant Dominum, ut reſpiceret in populum, qui ab omnibus calcabatur: & miſereretur templo, quod contaminabatur ab impiis:

3. miſereretur etiam exterminio civitatis, quæ eſſet illicò complananda, & vocem ſanguinis ad ſe clamantis audiret:

4. memoraretur quoque iniquiſſimas mortes parvulorum innocentum, & blaſphemias nomini ſuo illatas, & indignaretur ſuper his.

5. At Machabæus, congregata multitudine, intolerabilis Gentibus efficiebatur: ira enim Domini in miſericordiam converſa eſt.

6. Et ſuperveniens caſtellis, & civitatibus improviſus, ſuccendebat eas: & opportuna locs occupans, non paucas hoſtium ſtrages dabat:

7. maximè autem noctibus ad hujuſcemodi excurſus ferebatur, & fama virtutis ejus ubique diffundebatur.

8. Videns autem Philippus paulatim virum ad profectum venire, ac frequentiùs res ei cedere proſperè, ad Ptolemæum * du- Anno M. 3839. * Dorymenis filium.

cem Cœleſyriæ, & Phœnicis ſcripſit, ut auxilium ferret regis negotiis.

9. At ille velociter miſit Nicanorem Patrocli de primoribus amicum, datis eis de permiſtis gentibus, armatis non minus viginti millibus, ut univerſum Judæorum genus deleret, adjuncto ei & Gorgia viro militari, & in bellicis rebus experientiſſimo.

10. Conſtituit autem Nicanor, ut regi tributum, quod Romanis erat dandum, duo millia talentorum de captivitate Judæorum suppleret:

11. ſtatimque ad maritimas civitates miſit, convocans ad coemptionem Judaicorum mancipiorũ, promittens ſe nonaginta mancipia talento diſtracturum, nõ reſpiciens ad vindictam, quæ eum ab Omnipotente eſſet conſecutura.

12. Judas autem ubi comperit, indicavit his, qui ſecum erant Judæis, Nicanoris adventum.

13. Ex quibus quidam formidantes, & non credentes Dei juſtitiæ *, in fugam vertebantur:

14. alii verò ſi quid eis ſupererat † vendebant, ſimulque Dominum deprecabantur ut eriperet eos ab impio Nicanore, qui eos prius quàm cominus veniret, vendiderat:

15. & ſi non propter eos, propter teſtamentum tamen quod erat ad patres eorum, & propter invocationem ſancti & magnifici Nominis ejus ſuper ipſos.

* τὴν τοῦ Θεοῦ δίκην, i. Dei vindictā venturam, ſuper Nicanorem.
†Gr. additur *& ſonum mutabant.*

16. Convocatis autem Machabæus ſeptem millibus, qui cum ipſo erant, rogabat ne hoſtibus reconciliarentur, neque metuerent iniquè venientium adverſùm ſe hoſtium multitudinem, ſed fortiter contenderent,

17. ante oculos habentes contumeliam, quæ loco ſancto ab his injuſtè eſſet illata, itemque & ludibrio habitæ civitatis injuriam, adhuc etiam veterum inſtituta convulſa.

18. Nam illi quidem armis confidunt, ait, ſimul & audacia: nos autem in omnipotente Domino, qui poteſt, & venientes adverſùm nos, & univerſum mundum uno nutu delere, confidimus.

19. Admonuit autem eos & de auxiliis Dei, quæ facta ſunt erga parentes: & || quòd ſub Sennacherib centum octoginta quinque millia perierunt:

|| *4. Reg. 19. 35. Tob. 1. 21. Eccli. 48. 24. Iſai. 37. 36. 1. Mach. 7. 41.*

20. & de prælio, quod eis adverſùs Galatas fuit in Babylonia, ut omnes, ubi ad rem ventum eſt, Macedonibus ſociis hæſitantibus, ipſi ſex millia ſoli peremerunt centum viginti millia propter auxilium illis datum de cœlo, & beneficia pro his plurima conſecuti ſunt.

21. His verbis conſtantes effecti ſunt, & pro legibus, & patria mori parati.

22. Conſtituit itaque fratres ſuos duces utrique ordini, Simonem, & Joſephum, & Jonathan, ſubjectis unicuique millenis & quingentenis.

23. * Ad hoc etiam ab Eſdra lecto illis ſancto libro, & dato ſigno adjutorii Dei, in prima acie ipſe dux commiſit cum Nicanore.

24. Et facto ſibi adjutore Omnipotente, interfecerunt ſuper novem millia hominum: majorem autem partem exercitus Nicanoris vulneribus debilem factam fugere compulerunt.

25. Pecuniis verò eorum, qui ad emptionem ipſorum venerant, ſublatis, ipſos uſquequaque perſecuti ſunt;

* Gr. ἔτι δὲ καὶ Ἐλεάζαρον, *ac prætereà Eleazarum*, quod interpretes annectunt ſuperioribus, voluntq; ducis eſſe nomen. Vir doctus putat legendum ἔτι δὲ καὶ ἀναγνοὺς, &c. *Adhuc autem, & Eleazari lecto illis ſancto libro*, qui ſcilicet, illius dicta, facta & mortem pro lege memorabat, ut tam illuſtri exemplo accenderentur militum animi.

26. ſed reverſi ſunt hora concluſi: nam erat ante ſabbatum: quam ob cauſam non perſeveraverunt inſequentes.

27. Arma autem ipſorum, & ſpolia congregantes, ſabbatum agebant: benedicentes Dominum, qui liberavit eos in iſto die, miſericordiæ initium ſtillans in eos.

28. Poſt ſabbatum verò debilibus, & orphanis, & viduis diviſerunt ſpolia: & reſidua ipſi cum ſuis habuere.

29. His itaque geſtis, & communiter ab omnibus facta obſecratione, miſericordem Dominum poſtulabant, ut in finem ſervis ſuis reconciliaretur.

30. Et ex his, qui cum Timotheo, & Bacchide erant contra ſe contendentes, ſuper viginti millia interfecerunt, & munitiones excelſas obtinuerunt: & plures prædas diviſerunt, æquam portionem debilibus, pupillis, & viduis, ſed & ſenioribus facientes.

31. Et cùm arma eorum diligenter collegiſſent, omnia compoſuerunt in locis opportunis, reſidua verò ſpolia Jeroſolymam detulerunt:

32. & Philarchen, qui cum Timotheo erat, interfecerunt, virum ſceleſtum, qui in multis Judæos afflixerat.

33. Et cùm epinicia agerent Jeroſolymis, eum, qui ſacras januas incenderat, id eſt, Calliſthenem, cùm in quoddam domicilium refugiſſet, incenderunt, digna ei mercede pro impietatibus ſuis reddita:

34. Facinoroſiſſimus autem Nicanor, qui mille negotiantes ad Judæorum venditionem adduxerat,

35. humiliatus auxilio Domini ab his, quos nullos exiſtimaverat, depoſita veſte gloriæ *, per mediterranea fugiens, ſolus venit Antiochiam, ſummam infelicitatem de interitu ſui exercitus conſecutus.

* Quo minus agnoſceretur.

36. Et qui promiſerat Romanis ſe tributum reſtituere de captivitate Jeroſolymorum, prædicabat nunc protectorem Deum habere Judæos, & ob ipſum invulnerabiles eſſe, eò quòd ſequerentur leges ab ipſo conſtitutas.

CAPUT IX.

Antiochus à Perſepoli fugatus, dum Judæos ad internecionẽ perdere meditaretur, maximis viſcerum doloribus à Deo percuſſus, cum fœtore intolerabili ſcaturientibus è corpore vermibus, poſt ſuorum criminum agnitionem, & ſerò promiſſam emendationem, merita morte occubuit, ſcriptis ad Judæos litteris ut filio ſuo ſubditi perſiſterent.

1. EOdem tempore Antiochus inhoneſtè revertebatur de Perſide.

2. Intraverat enim in eam, quæ dicitur Perſepolis *, & tentavit expoliare templum, & civitatem opprimere: ſed multitudine ad arma concurrente, in fugam verſi ſunt: & ita contigit ut Antiochus poſt fugam turpiter rediret.

3. Et cùm veniſſet circa Ecbatanam †, recognovit quæ erga Nicanorem, & Timotheum geſta ſunt.

4. Elatus autem in ira, arbitrabatur ſe injuriam illorum, qui ſe fugaverant, poſſe in Judæos retorquere: ideòque juſſit agitari currum

* Hæc eſt Elymais. 1. *Mach. 6. 1.*
† Caput Mediæ, ut ait Curt. & Plin.

Digitized by Google

ſuum, ſine intermiſſione agens iter, cæleſti eum judicio perurgente, eò quòd ita ſuperbè locutus eſt ſe venturum Jeroſolymam, & congeriem ſepulchri Judæorum eam ſacturum.

|| 2. Par. 16. 9.

5. || Sed qui univerſa conſpicit Dominus Deus Iſrael, percuſſit eum inſanabili, & inviſibili plaga. Ut enim finivit hunc ipſum ſermonem, apprehendit eum dolor dirus viſcerum, & amara internorum tormenta:

6. & quidem ſatis juſtè, quippe qui multis, & novis cruciatibus aliorum torſerat viſcera, licèt ille nullo modo à ſua malitia ceſſaret.

7. Super hoc autem ſuperbia repletus, ignem ſpirans animo in Judæos, & præcipiens accelerari negotium, contigit illum impetu euntem de curru cadere, & gravi corporis colliſione membra vexari.

8. Iſque qui ſibi videbatur etiam fluctibus maris imperare, ſupra humanum modum ſuperbia repletus, & montium altitudines in ſtatera appendere, nunc humiliatus ad terram in geſtatorio portabatur, manifeſtam Dei virtutem in ſemetipſo conteſtans:

9. ita ut de corpore impii vermes ſcaturirent, ac viventis in doloribus carnes ejus effluerent, odore etiã illius & fœtore exercitus gravaretur.

10. Et qui paulò antè ſidera cæli contingere ſe arbitrabatur, eum nemo poterat propter intolerantiam fœtoris portare.

11. Hinc igitur cœpit ex gravi ſuperbia deductus ad agnitionem ſui venire, divina admonitus plaga, per momenta ſingula doloribus ſuis augmenta capientibus.

12. Et cùm nec ipſe jam fœtorem ſuum ferre poſſet, ita ait: Juſtum eſt ſubditum eſſe Deo, & mortalem non paria Deo ſentire.

13. Orabat autem hic ſceleſtus Dominum, à quo non eſſet miſericordiam conſecuturus.

14. Et civitatem, ad quam feſtinans veniebat, ut eam ad ſolum deduceret, ac ſepulchrum congeſtorum faceret, nunc optat liberam reddere:

15. & Judæos, quos nec ſepultura quidem ſe dignos habiturum, ſed avibus ac feris diripiendos traditurum, & cum parvulis exterminaturum dixerat, æquales nunc Athenienſibus ſacturum pollicetur:

16. templum etiam ſanctum, quod prius expoliaverat, optimis donis ornaturum, & ſancta vaſa multiplicaturum, & pertinentes ad ſacrificia ſumptus de redditibus ſuis præſtaturum:

17. ſuper hæc, & Judæum ſe futurum, & omnem locum terræ perambulaturum, & prædicaturum Dei poteſtatem.

18. Sed non ceſſantibus doloribus (ſupervenerat enim in eum juſtum Dei judicium) deſperans ſcripſit ad Judæos in modum deprecationis epiſtolam hæc continentem.

19. Optimis civibus Judæis plurimam ſalutem, & benè valere, & eſſe felices, rex & princeps Antiochus.

20. Si benè valetis, & filii veſtri, & ex ſententia vobis cuncta ſunt, maximas agimus gratias.

21. Et ego in infirmitate conſtitutus, veſtri autem memor benignè reverſus de Perſidis locis, & infirmitate gravi apprehenſus, neceſſarium duxi pro communi utilitate curam habere:

22. non deſperans memetipſum, ſed ſpem multam habens effugiendi infirmitatem.

23. Reſpiciens autem quòd & pater meus, quibus temporibus in locis ſuperioribus * ducebat exercitum, oſtendit qui poſt ſe ſuſciperet principatum:

* i. ad Elymæos, ſive *ad ultimas regni ſui partes*, ut loquitur *Hieron. in cap. 11. Dan.* quo tempore ſucceſſorē filium ſuū Seleucum Eupatorē declaravit Anno M. 3817. Ant. Chr. 187.

24. ut ſi quid contrarium accideret, aut difficile nuntiaretur, ſcientes hi, qui in regionibus erant, cui eſſet rerum ſumma derelicta, non turbarentur.

25. Ad hæc, conſiderans de proximo potentes quoſque, & vicinos temporibus inſidiantes, & eventum expectantes deſignavi filium meum Antiochum regem, quem ſæpè recurrens in ſuperiora regna multis veſtrum commendabam: & ſcripſi ad eum quæ ſubjecta ſunt.

26. Oro itaque vos, & peto, memores beneficiorum publicè & privatim, ut unuſquiſque conſervet fidem ad me, & ad filium meum.

27. Confido enim, eum modeſtè & humanè acturum, & ſequentem propoſitum meum, & communem vobis fore.

28. Igitur homicida, & blaſphemus peſſimè percuſſus, & ut ipſe alios tractaverat, peregrè in montibus † miſerabili obitu vita ſunctus eſt.

29. Transferebat autem corpus Philippus collactaneus eus: qui, metuens filium Antiochi *, ad Ptolemæum Philometorem in Ægyptum abiit.

† Paratæcenis ſc. circa Babyloniam, ubi *Taba* oppidum.

* i. Lyſiam, qui pro Antiocho Eupatore adminiſtrationē regni uſurparat.

CAPUT X.

Judas Machabæus, purgatis templo ac civitate, octo diebus ſolemnitatem celebrat, & quotannis celebrandam ordinat: Eupator Antiocho patri in regno ſuccedens, Ptolemæo veneno extincto, Gorgiam ducem locorum conſtituit, Judæos ſæpiùs pugna moleſtantem: Judæi & hunc & Timotheum variaſque hoſtium munitiones devincunt, occiſis plurimis millibus, quinque etiam equitibus de cælo apparentibus, qui Judæis in auxilium venerant.

1. MAchabæus autem, & qui cum eo erant, Domino ſe protegente, templum quidem, & civitatem recepit:

Anno M. 3840. Ant. Chr. 164.

2. aras autem, quas alienigenæ per plateas extruxerant, itemque delubra demolitus eſt.

3. Et purgato templo, aliud altare fecerunt: & de ignitis lapidibus igne concepto ſacrificia obtulerunt poſt biennium (a), & incenſum, & lucernas, & panes propoſitionis poſuerunt.

4. Quibus geſtis, rogabant Dominum proſtrati in terram, ne amplius talibus malis inciderent: ſed &, ſi quando peccaſſent, ut ab ipſo mitiùs corriperentur, & non barbaris, ac blaſphemis hominibus traderentur.

5. Qua die autem templum ab alienigenis pollutum fuerat, contigit eadem die purificationē fieri, vigeſima quinta menſis, qui fuit Casleu.

6. Et cum lætitia diebus octo egerunt in modum tabernaculorum (b), recordantes quòd ante modicum temporis diem ſolemnem tabernaculorum in montibus, & in ſpeluncis more beſtiarum egerant.

7. Propter quod thyrſos, & ramos virides, & palmas præferebant ei, qui proſperavit mundari locum ſuum.

8. Et decreverunt communi præcepto, & decreto, univerſæ genti Judæorum omnibus annis agere dies iſtos:

(a) Biennio poſtquam Judas patri Mathathiæ in principatu ſucceſſerat ſed juſto triennio poſtquam à Gentibus ibi ſacrificari cœptum eſt. Cum etiam ſex menſibus ante hoc ſ jam ſancta violaſſent. *Vide lib 1 c. 4. 42.*

(b) Unde appellantur iſti dies ſcenopegiæ, ſive Tabernaculorũ menſis Casleu. *Sup 1. 9. & 18.* Et in Evangel. *Joan.* 10 22. *Encænia* nominantur à Judæis etiam *luminum* feſtivitas.

9. Et Antiochi quidem, qui appellatus eſt Nobilis, vitæ exceſſus ita ſe habuit.

10. Nunc autem de Eupatore Antiochi impii filio, quæ geſta ſunt narrabimus, breviantes mala, quæ in bellis geſta ſunt.

11. Hic enim ſuſcepto regno, conſtituit ſuper negotia regni Lyſiam quemdam, Phœnicis & Syriæ militiæ principem.

12. Nam Ptolemæus (c), qui dicebatur Macer, juſti tenax erga Judæos eſſe conſtituit, & præcipuè propter iniquitatem, quæ facta erat in eos, & pacificè agere cum eis.

(c) Dorymenis filius.

13. Sed ob hoc accuſatus ab amicis apud Eupatorem, cũ frequenter proditor audiret, eò quòd Cyprum creditam ſibi à Philometore (d) deſeruiſſet, & ad Antiochum Nobilem translatus etiam ab eo receſſiſſet, veneno vitam finivit.

(d) Ptolemæo Ægypti rege.

14. Gorgias autem, cùm eſſet dux locorum (e), aſſumptis advenis, frequẽter Judæos debellabat.

(e) Circa Judæam.

15. (f) Judæi verò, qui tenebant opportunas munitiones, fugatos (g) ab Jeroſolymis ſuſcipiebant, & bellare tentabant.

(f) Gr. *cum eo etiam ſimul Idumæi, qui opportunas munitiones tinebant, Judæos exercebant ad arma ſcilicet.*

(g) Apoſtatas.

16. Hi verò, qui erant cum Machabæo, per orationes Dominum rogantes ut eſſet ſibi adjutor, impetũ fecerunt in munitiones Idumæorũ,

17. multaque vi inſiſtentes, loca obtinuerunt, occurrentes interemerunt, & omnes ſimul non minus viginti millibus trucidaverunt.

18. Quidam autem, cùm confugiſſent in duas (h) turres valdè munitas, omnem apparatum ad repugnandum habentes,

(h) Filiorum Beani. 1. Mac. 5. 5. Joſeph. 13. 11.

19. Machabæus ad eorum expugnationẽ relicto Simone, & Joſepho, itemque Zachæo, eiſque qui cum ipſis erant ſatis multis ipſe ad eas, quæ amplius perurgebant, pugnas converſus eſt.

20. Hi verò, qui cum Simone erant, cupiditate ducti, à quibuſdam, qui in turribus erant, ſuaſi ſunt pecunia: & ſeptuaginta millibus didrachmis acceptis, dimiſerunt quoſdã effugere.

21. Cùm autem Machabæo nuntiatum eſſet quod factum eſt, principibus populi congregatis, accuſavit, quòd pecunia fratres vendidiſſent, adverſariis eorum dimiſſis.

22. Hos igitur proditores factos interfecit, & confeſtim duas turres occupavit.

23. Armis autem ac manibus omnia proſperè agendo in duabus munitionibus plus quàm viginti millia peremit.

24. At Timotheus, qui priùs à Judæis fuerat ſuperatus, || convocato exercitu peregrinæ multitudinis, & congregato equitatu Aſiano, advenit quaſi armis Judæam capturus.

|| *Lib. 1. cap 5. 6.*

25. Machabæus autem, & qui cum ipſo erant, appropinquante illo, deprecabantur Dominum, caput terra aſpergentes, lumboſque ciliciis præcincti,

26. ad altaris crepidinem provoluti, ut ſibi propitius, inimicis autem eorum eſſet inimicus, & adverſariis adverſaretur, ſicut lex dicit.

27. Et ita poſt orationem, ſumptis armis, longiùs de civitate procedentes, & proximi hoſtibus effecti reſederunt.

28. Primo autem ſolis ortu utrique commiſerunt: iſti quidem victoriæ, & proſperitatis ſponſorem cum virtute Dominum habentes: illi autem ducem belli animum habebant.

29. Sed, cùm vehemens pugna eſſet, apparuerunt adverſariis de cælo viri quinque in equis, frænis aureis decori, ducatũ Judæis præſtantes:

30. ex quibus duo Machabæum medium habentes, armis ſuis circumſeptum incolumem conſervabant: in adverſarios autem tela & fulmina jaciebant, ex quo & cæcitate confuſi, & repleti perturbatione cadebant.

31. Interfecti ſunt autem viginti millia quingenti, & equites ſexcenti.

32. Timotheus verò confugit in Gazaram præſidium munitum, cui præerat Chæreas.

33. Machabæus autem, & qui cum eo erant, lætantes obſederunt præſidium diebus quatuor.

34. At hi, qui intus erant, loci firmitate confiſi, ſupra modum maledicebant, & ſermones nefandos jactabant.

35. Sed cùm dies quinta illuceſceret, viginti juvenes ex his, qui cum Machabæo erant, accenſi animis propter blaſphemiam, viriliter acceſſerunt ad murum, & feroci animo incedentes aſcendebant:

36. ſed & alii ſimiliter aſcendentes, turres, portaſque ſuccendere aggreſſi ſunt, atque ipſos maledicos vivos concremare.

37. Per continuum autem biduum præſidio vaſtato, Timotheum occultantem ſe, in quodam repertum loco peremerunt: & fratrem illius Chæream, & Apollophanem occiderunt.

38. Quibus geſtis, in hymnis & confeſſionibus benedicebant Dominum, qui magna fecit in Iſrael, & victoriam dedit illis.

CAPUT XI.

Judas Machabæus ferocis Lyſiæ maximum proſtravit exercitum, fretus auxilio miſſi cœlitus equitis: quod animadvertens Lyſias pacem inter Judæos & regem componit: referuntur epiſtolæ Lyſiæ, & Antiochi, ac Romanorum ad Judæos; & Antiochi ad Lyſiam pro Judæis.

1. SEd parvo poſt tempore, Lyſias procurator regis, & propinquus, ac negotiorum præpoſitus, graviter ferens de his, quæ acciderant,

Anno M. 3841. Ant. Chr. 163.

2. congregatis octoginta millibus, & equitatu univerſo, veniebat adversùs Judæos, exiſtimans ſe civitatem quidem captam Gentibus habitaculum facturum,

3. templum verò in pecuniæ quæſtum, ſicut cetera delubra Gentium, habiturum, & per ſingulos annos venale ſacerdotium:

4. nuſquam recogitans Dei poteſtatem, ſed mente effrænatus, in multitudine peditum, & in millibus equitum, & in octoginta elephantis confidebat.

5. Ingreſſus autem Judæam, & appropians Bethſuræ, quæ erat in anguſto loco, ab Jeroſolyma intervallo quinque ſtadiorum, illud præſidium expugnabat.

6. Ut autem Machabæus, & qui cum eo erant, cognoverunt expugnari præſidia, cum fletu & lacrymis rogabant Dominum, & omnis turba ſimul, ut bonum angelum mitteret ad ſalutem Iſrael.

7. Et ipſe primus Machabæus, ſumptis armis, ceteros adhortatus eſt ſimul ſecum periculum ſubire, & ferre auxilium fratribus ſuis.

8. Cùmque pariter prompto animo procederent, Jeroſolymis apparuit præcedens eos eques in veſte candida, armis aureis haſtam vibrans.

9. Tunc omnes ſimul benedixerunt miſeri-

cordem

cordem Dominum, & convaluerunt animis: non ſolùm homines, ſed & beſtias ferociſſimas, & muros ferreos parati penetrare.

10. Ibant igitur prompti, de cęlo habentes adjutorem, & miſerantem ſuper eos Dominum.

11. Leonum autem more impetu irruentes in hoſtes, proſtraverunt ex eis undecim millia peditum, & equitum mille ſexcentos:

12. univerſos autem in fugam verterunt, plures autem ex eis vulnerati nudi evaſerunt. Sed & ipſe Lyſias turpiter fugiens evaſit.

13. Et quia non inſenſatus erat, ſecum ipſe reputans, factam erga ſe diminutionem, & intelligens invictos eſſe Hebræos, omnipotentis Dei auxilio innitentes, miſit ad eos:

14. promiſitque ſe conſenſurum omnibus, quæ juſta ſunt, & regem compulſurum amicum fieri.

15. Annuit autem Machabæus precibus Lyſiæ, in omnibus utilitati conſulens: & quæcumque Machabæus ſcripſit Lyſiæ de Judæis, ea rex conceſſit.

16. Nam erant ſcriptæ Judæis epiſtolæ à Lyſia quidem hunc modum continentes:

LYSIAS populo Judæorum ſalutem.

17. Joannes, & Abeſalom, qui miſſi fuerant à vobis, tradentes ſcripta, poſtulabant, ut ea, quæ per illos ſignificabantur, implerem.

18. Quæcumque igitur regi potuerunt perferri, expoſui: & quæ res permittebat, conceſſi.

19. Si igitur in negotiis fidem conſervaveritis, & deinceps bonorum vobis cauſa eſſe tentabo.

20. De ceteris autem per ſingula verbo mandavi & iſtis, & his, qui à me miſſi ſunt, colloqui vobiſcum.

21. Benè valete. Anno centeſimo quadrageſimo
* Æræ Chaldaicæ ſc. Mundi 3141. octavo * mẽſis Dioſcori, die vigeſima & quarta.

22. Regis autem epiſtola iſta continebat: REX Antiochus Lyſiæ fratri ſalutem.

23. Patre noſtro inter deos tranſlato, nos volentes eos, qui ſunt in regno noſtro ſine tumultu agere, & rebus ſuis adhibere diligentiam,

24. audivimus Judæos non conſenſiſſe patri meo ut transferrentur ad ritum Græcorum, ſed tenere velle ſuum inſtitutum, ac propterea poſtulare à nobis concedi ſibi legitima ſua.

25. Volentes igitur hanc quoque gentem quietam eſſe, ſtatuentes judicavimus, templum reſtitui illis, ut agerent ſecundùm ſuorum majorum conſuetudinem.

26. Benè igitur feceris, ſi miſeris ad eos, & dexteram dederis: ut cognita noſtra volũtate, bono animo ſint, & utilitatibus propriis deſerviant.

27. Ad Judæos verò regis epiſtola talis erat: REX Antiochus ſenatui Judæorum, & ceteris Judæis ſalutem.

28. Si valetis, ſic eſtis ut volumus: ſed & ipſi benè valemus.

29. Adiit nos Menelaus, dicens velle vos deſcendere ad veſtros, qui ſunt apud nos.

30. His igitur, qui commeant uſque ad diem trigeſimum menſis Xanthici, damus dextras ſecuritatis,

31. ut Judæi utantur cibis, & legibus ſuis, ſicut & prius: & nemo eorum ullo modo moleſtiam patiatur de his, quæ per ignorantiam geſta ſunt.

32. Miſimus autem & Menelaum, qui vos alloquatur.

33. Valete. Anno centeſimo quadrageſimo octavo *, Xanthici menſis quintadecima die. * Æræ Chaldaicæ ſcilicet principum reſcriptis uſurpatæ, qui annus cum anno æræ Contractuum cap. 1. coincidit, & cum anno M. 3141. Ant. Chr. 163. Eodem anno.

34. Miſerunt autem etiam Romani epiſtolam, ita ſe habentem:

QUINTUS Memmius, & Titus Manilius legati Romanorum, populo Judæorum ſalutem.

35. De his, quæ Lyſias cognatus regis conceſſit vobis, & nos conceſſimus.

36. De quibus autem ad regem judicavit referendum, confeſtim aliquem mittite, diligentiùs inter vos conferentes, ut decernamus, ſicut congruit vobis: nos enim Antiochiam accedimus.

37. Ideoque feſtinate reſcribere, ut nos quoque ſciamus cujus eſtis voluntatis.

38. Benè valete. Anno centeſimo quadrageſimo octavo, quintadecima die menſis Xanthici.

CAPUT XII.

Judas ac duces ipſius divino freti auxilio pugnant feliciter adverſus Joppitas, Jamnitas, Arabes, Caſphin & Ephron civitates; item adverſus Timotheum habentem ingentem exercitum, adverſus præſidium Carnion, & Gorgiam: occiſis autem quibuſdam Judæis, qui de donariis idolorum ſuſtulerant, Judas curat pro ipſorum peccatis offerri ſacrificium.

1. HIs factis pactionibus, Lyſias pergebat ad regem *, Judæi autem agriculturæ operam dabant. Anno M. 3141. Ant. Chr. 163. * Cum ſupradictis Romanorum legatis.

2. Sed hi, qui reſederant, Timotheus, & Apollonius Gennæi filius, ſed & Hieronymus, & Demophon ſuper hos, & Nicanor Cypriarches, non ſinebant eos in ſilentio agere, & quiete.

3. Joppitæ verò tale quoddam flagitium perpetrarunt: rogaverunt Judæos, cum quibus habitabant, aſcendere ſcaphas, quas paraverant, cum uxoribus, & filiis, quaſi nullis inimicitiis inter eos ſubjacentibus.

4. Secundùm commune itaque decretum civitatis, & ipſis acquieſcentibus, paciſque cauſa nihil ſuſpectum habentibus: cùm in altum proceſſiſſent, ſubmerſerunt non minùs ducentos.

5. Quam crudelitatem Judas in ſuæ gentis homines factam ut cognovit, præcepit viris, qui erant cum ipſo: & invocato juſto judice Deo,

6. venit adverſùs interfectores fratrum, & portum quidem noctu ſuccendit, ſcaphas exuſſit, eos autem, qui ab igne refugerant, gladio peremit.

7. Et cùm hæc ita egiſſet, diſceſſit quaſi iterùm reverſurus, & univerſos Joppitas eradicaturus.

8. Sed cùm cognoviſſet & eos, qui erant Jamniæ, velle pari modo facere habitantibus ſecum Judæis,

9. Jamnitis quoque nocte ſupervenit, & portum cum navibus ſuccendit: ita ut lumen ignis appareret Jeroſolymis à ſtadiis ducentis quadraginta.

10. Inde cùm jam abiiſſent novem ſtadiis, & iter facerent ad Timotheum, commiſerunt cum eo Arabes quinque millia viri, & equites quingenti.

11. Cùmque pugna valida fieret, & auxilio Dei proſperè ceſſiſſet, reſidui Arabes victi, petebant à Juda dextram ſibi dari, promittentes ſe paſcua daturos, & in ceteris profuturos.

12. Judas autem, arbitratus verè in multis eos utiles, promiſit pacem: dextriſque acceptis, diſceſſere ad tabernacula ſua.

13. Aggreſſus eſt autem & civitatem quamdam firmam pontibus muriſque circumſeptam, quæ à turbis habitabatur Gentium promiſcuarum, cui nomen Caſphin.

14. Hi verò, qui intus erant, confidentes in ſtabilitate murorum, & apparatu alimoniarum, remiſſiùs agebant, maledictis laceſſentes Judam, & blaſphemantes, ac loquentes quæ fas non eſt.

15. Machabæus autem, invocato magno mundi Principe, qui ſine arietibus, & machinis || temporibus Jeſu præcipitavit Jericho, irruit ferociter muris: (|| Joſ. 6.)

16. & capta civitate per Domini voluntatem innumerabiles cædes fecit, ita ut adjacens ſtagnum ſtadiorum duorum latitudinis, ſanguine interſectorum fluere videretur.

17. Inde diſceſſerunt ſtadia ſeptingenta quinquaginta, & venerunt in Characa ad eos, qui dicuntur Tubianæi, Judæos:

18. & Timotheum quidem in illis locis non comprehenderunt, nulloque negotio perfecto, regreſſus eſt, relicto in quodam loco firmiſſimo præſidio.

19. Doſitheus autem, & Soſipater, qui erant duces cum Machabæo, peremerunt à Timotheo relictos in præſidio, decem millia viros.

20. At Machabæus, ordinatis circum ſe ſex millibus, & conſtitutis per cohortes, adversùs Timotheum proceſſit, habentem ſecum centum viginti millia peditum, equitumque duo millia quingentos.

21. Cognito autem Judæ adventu, Timotheus præmiſit mulieres, & filios, & reliquum apparatum, in præſidium, quod Carnion dicitur: erat enim inexpugnabile, & acceſſu difficile propter locorum anguſtias.

22. Cùmque cohors Judæ prima apparuiſſet, timor hoſtibus incuſſus eſt, ex præſentia Dei, qui univerſa conſpicit, & in fugam verſi ſunt alius ab alio, ita ut magis à ſuis dejicerentur, & gladiorum ſuorum ictibus debilitarentur.

23. Judas autem vehementer inſtabat puniens prophanos, & proſtravit ex eis triginta millia virorum.

24. Ipſe verò Timotheus incidit in partes Doſithei, & Soſipatris: & multis precibus poſtulabat ut vivus dimitteretur, eò quòd multorum ex Judæis parentes haberet, ac fratres, quos morte ejus decipi eveniret.

25. Et cùm fidem dediſſet reſtituturum ſe eos ſecundùm conſtitutum, illæſum eum dimiſerunt propter fratrum ſalutem.

26. Judas autem egreſſus eſt ad Carnion, interfectis vigintiquinque millibus.

(Eodem ann. 3841. Ant. Chr. 163.)

27. Poſt horum fugam, & necem, movit exercitum ad Ephron civitatem muniram, in qua multitudo diverſarum gentium habitabat: & robuſti juvenes pro muris conſiſtentes fortiter repugnabant: in hac autem machinæ multæ, & telorum erat apparatus.

28. Sed, cum Omnipotentem invocaſſent, qui poteſtate ſua vires hoſtium confringit, ceperunt civitatem: & ex eis, qui intus erant, vigintiquinque millia proſtraverunt.

29. Inde ad civitatem Scytharum abierunt, quæ ab Jeroſolymis ſexcentis ſtadiis aberat.

30. Conteſtantibus autem his, qui apud Scythopolitas erant, Judæis, quòd benignè ab eis haberentur, etiam temporibus infelicitatis quòd modeſtè ſecum egerint:

31. gratias agentes eis, & exhortati etiam de cetero erga genus ſuum benignos eſſe, venerunt Jeroſolymā die ſolemni ſeptimanarū inſtante.

32. Et poſt Pentecoſten abierunt contra Gorgiam præpoſitum Idumææ.

33. Exivit autem cum peditibus tribus millibus, & equitibus quadringentis.

34. Quibus congreſſis, contigit paucos ruere Judæorum.

35. Doſitheus verò quidā de Bacenoris eques, vir fortis, Gorgiam tenebat: & cùm vellet illum capere vivum, eques quidam de Thracibus irruit in eum, humerumque ejus amputavit: atque ita Gorgias effugit in Mareſa.

36. At illis, qui cum Eſdrin * erant, diutiùs pugnantibus & fatigatis, invocavit Judas Dominum adjutorem, & ducem belli fieri: (* Una è Judæ ducibus.)

37. incipiens voce patria, & cū hymnis clamorem extollens, fugam Gorgiæ militibus incuſſit.

38. Judas autem collecto exercitu venit in civitatem Odollam: &, cùm ſeptima dies ſuperveniret, ſecundùm conſuetudinem purificati, in eodem loco ſabbatum egerunt.

39. Et ſequenti die venit cum ſuis Judas, ut corpora proſtratorum tolleret, & cum parentibus poneret in ſepulchris paternis.

40. Invenerunt autem ſub tunicis interfectorum de donariis idolorum, quæ apud Jamniam fuerunt, || à quibus lex prohibet Judæos. Omnibus ergo manifeſtum factum eſt, ob hanc cauſam eos corruiſſe. (|| Deut. 7. 25.)

41. Omnes itaque benedixerunt juſtum judicium Domini, qui occulta fecerat manifeſta.

42. Atque ita ad preces converſi, rogaverunt ut id, quod factum erat, delictum oblivioni traderetur. At verò ‡ fortiſſimus Judas hortabatur populum conſervare ſe ſine peccato, ſub oculis videntes quæ facta ſunt pro peccatis eorum, qui proſtrati ſunt. (‡ IN MISSIS DEFUNCTORUM.)

43. Et facta collatione, duodecim millia drachmas argenti miſit Jeroſolymam offerri pro peccatis mortuorum ſacrificium, benè & religioſè de reſurrectione cogitans.

44. (Niſi enim eos, qui ceciderant, reſurrecturos ſperaret, ſuperfluum videretur, & vanum orare pro mortuis.)

45. Et quia conſiderabat quòd hi, qui cum pietate dormitionem acceperant, optimam haberent repoſitam gratiam.

46. Sancta ergo & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare, ut à peccatis ſolvantur.

CAPUT XIII.

Menelaus Judæus transfuga juſſu Antiochi extremo afficitur ſupplicio: Antiochus verò maximum ducens in Judæos exercitum, ſemel ac iterum victus & repulſus, multiſque millibus ex ſuis occiſis, & Philippo rebellante, ſupplex pacem cum Judæis firmat juramento, oblato in templo ſacrificio, Judaque in principem Ptolemaidis conſtituto.

1. ANno centeſimo quadrageſimo nono, * cognovit Judas Antiochum Eupato- (Anno M. 3841. Ant. Chr. 163.)

* *Æra* contractuum ſc. cujus anni cum ab autumno inciperent, anni autem regni Græcorum, quibus ſcriptor libri primi uſus eſt, à vere: is idem annus fuerit qui 1. *Mach.* 6. 20. centeſimus & quinquageſimus dicitur, eademque utrobique expeditio.

rem

rem venire cum multitudine adverſus Judæam,

2. & cum eo Lyſiam procuratorem, & præpoſitum negotiorum, ſecum habentem peditum centum decem millia, & equitum quinque millia, & elephantos viginti duos, currus cum falcibus trecentos.

3. Commiſcuit autem ſe illis & Menelaus: & cum multa fallacia deprecabatur Antiochum, non pro patriæ ſalute, ſed ſperans ſe conſtitui in principatum.

4. Sed Rex regum ſuſcitavit animos Antiochi in peccatorem: & ſuggerente Lyſia hunc eſſe cauſam omnium malorum, † juſſit (ut eis eſt conſuetudo) apprehenſum in eodem loco necari.

5. Erat autem in eodem loco turris quinquaginta cubitorum, aggeſtum undique habens cineris: hæc proſpectum habebat in præceps.

6. Inde in cinerem dejici juſſit ſacrilegum, omnibus eum propellentibus ad interitum.

7. Et tali lege prævaricatorem legis contigit mori, nec terræ dari Menelaum.

8. Et quidem ſatis juſtè: nam quia multa erga aram Dei delicta commiſit, cujus ignis, & cinis erat ſanctus, ipſe in cineris morte damnatus eſt.

9. Sed rex mente effrænatus veniebat, nequiorem ſe patre ſuo Judæis oſtenſurus.

10. Quibus Judas cognitis, præcepit populo ut die ac nocte Dominum invocarent, quòd, ſicut ſemper, & nunc adjuvaret eos:

11. quippe qui lege, & patria, ſanctoque templo privari vererentur: ac populum, qui nuper paululum reſpiraſſet, ne ſineret blaſphemis rurſus nationibus ſubdi.

12. Omnibus itaque ſimul id facientibus, & petentibus à Domino miſericordiam cum fletu, & jejuniis, per triduum continuum proſtratis, hortatus eſt eos Judas ut ſe præpararent.

13. Ipſe verò cum ſenioribus cogitavit prius quàm rex admoveret exercitum ad Judæam, & obtineret civitatem, exire, & Domini judicio committere exitum rei.

14. Dans itaque poteſtatem omnium Deo mundi creatori, & exhortatus ſuos ut fortiter dimicarent, & uſque ad mortem pro legibus, templo, civitate, patria, & civibus ſtarent, circa Modin exercitum conſtituit.

15. Et dato ſigno ſuis DEI VICTORIÆ, juvenibus fortiſſimis electis, nocte aggreſſus aulam regiam, in caſtris interfecit viros quatuor millia, & (a) maximum elephantorum cum his, qui ſuperpoſiti fuerant:

16. ſummoque metu, ac perturbatione hoſtium caſtra replentes, rebus proſperè geſtis, abierunt.

17. Hoc autem factum eſt die illuceſcente, adjuvante eum Domini protectione.

18. Sed rex, accepto guſtu audaciæ Judæorum, arte difficultatem locorum tentabat:

19. & Bethſuræ, quæ erat Judæorum præſidium munitum, caſtra admovebat: ſed fugabatur, impingebat, minorabatur.

20. His autem, qui intus erant, Judas neceſſaria mittebat.

21. Enuntiavit autem myſteria hoſtibus Rhodocus quidam de Judaico exercitu, qui requiſitus comprehenſus eſt, & concluſus.

22. Iterum rex ſermonem habuit ad eos, qui erant in Bethſuris: dextram dedit: accepit: abiit.

...dum ſe... cujus anni cū ab autumno inciperent, anni autē regni Græcorū, quibus ſcriptor libri primi uſus eſt, à vere: is idē annus fuerit qui 1. *Mach. 6. 20.* centeſimus & quinquageſimus ſicitus, eademque utrobique expeditio.

† Græcè *Menelaus ut moris eſt in eo loco, necari abductum Beræam,* ab Antiochia ſc. quo ſecum Menelaū captivum rex abduxerat ut teſtatur. *Joſeph. Antiq.* 12. c. 15. qui de loco necis etiā conſentit, pag. 481. ut perperam omninò *Bergæ*, p. 700. pro *Beræa* ſit repoſitum. Ergo mors Menelai non huic anno, ſed ſequenti adſcribenda, qui ſit Mundi 1842.

(a) Gr. ſic poſſis vertere, *& eum, qui præerat elephantis, cum omni turba ipſius domeſtica addidit interfectis.*

23. (b) Commiſit cum Juda: ſuperatus eſt. Ut autem cognovit rebellaſſe Philippum Antiochiæ, qui relictus erat ſuper negotia, mente conſternatus, Judæos deprecans, ſubdituſque eis, jurat de omnibus, quibus juſtum viſum eſt: & reconciliatus obtulit ſacrificium, honoravit templum, & munera poſuit:

24. Machabæum amplexatus eſt, & (c) fecit eum à Ptolemaide uſque ad Gerrenos ducem & principem.

25. Ut autem venit Ptolemaidam, graviter ferebant Ptolemenſes amicitiæ convantionem, indignantes ne fortè fœdus irrumperent.

26. Tunc aſcendit Lyſias tribunal, & expoſuit rationem, & populum ſedavit, regreſſuſque eſt Antiochiam: & hoc modo regis profectio, & reditus proceſſit.

(b) Ordo hiſtoriæ paululum hic inverſus. Hæc enim victoria Judæ anteceſſit ſeditionem Bethſuræ, eſt que ea quæ narratur 1. *Mach.* 6. 42. *Vide Joſeph. lib.* 12. c. 12. (c) *Joſeph. in fine lib.* 14. *Antiq.* Haſmonæorum principatum uſque ad captam ab Herode Hieroſolymam & occiſum Antigonum ann. 126. duraviſſe ait. Quod cum totidem poſt hoc tempus annis contigerit, ab hoc inter Antiochum & Machabæum inito pacis fœdere, Haſmonæiei principatus initium videtur eſſe deductum.

CAPUT XIV.

Suggerente Alcimo, qui ſummo deſtitutus erat ſacerdotio, Nicanor in Judæos miſſus à rege Demetrio, auditis Judæ præclaris facinoribus, amicitiam cum eo contrahit: quam poſtmodum rege cogente ſolvens, dum Judam nequit comprehendere, templi minatur everſionem, & ſenem Raziam Judæum magnanimum apprendere conatur: qui dum ab hoſtibus jam ſe capiendum videret, elegit potiùs conſtantiſſimo animo ſibi mortem inferre quàm indigna pati ab hoſtibus, in quos propriis manibus ſua inteſtina projecit.

1. SEd poſt triennii (a) tempus cognovit Judas, & qui cum eo erant, Demetrium Seleuci cum multitudine valida, (b) & navibus, per portū Tripolis aſcēdiſſe ad loca opportuna,

2. & tenuiſſe regiones adverſus Antiochum, & ducem ejus Lyſiam.

3. Alcimus autem quidam, qui ſummus ſacerdos fuerat, (c) ſed voluntariè coinquinatus eſt temporibus commiſtionis, (d) conſiderans nullo modo ſibi eſſe ſalutē, neque acceſſum ad altare,

4. venit ad regem Demetrium centeſimo quinquageſimo (e) anno, offerens ei coronam auream, & palmam, ſuper hæc & (f) thallos, qui templi eſſe videbantur. Et ipſa quidem die ſiluit.

5. Tempus autem opportunum dementiæ ſuæ nactus, convocatus à Demetrio ad conſilium, & interrogatus quibus rebus & conſiliis Judæi niterentur,

6. reſpondit: Ipſi, qui dicuntur Aſſidæi Judæorum, quibus præeſt Judas Machabæus, bella nutriunt, & ſeditiones movent, nec patiuntur regnum eſſe quietum.

7. Nam & ego defraudatus parentum gloria (dico autem ſummo ſacerdotio) huc veni:

8. primò quidem utilitatibus regis fidem ſervans, ſecundò autem etiam civibus conſulens: nam illorum pravitate univerſum genus noſtrum non minimè vexatur.

9. Sed oro his ſingulis, ò rex, cognitis, & regioni, & generi ſecundùm humanitatem tuam pervulgatam omnibus proſpice:

10. nam, quamdiu ſupereſt Judas, impoſſibile eſt, pacem eſſe negotiis.

11. Talibus autem ab hoc dictis, & ceteri

(a) Ab initio Antiochi Eupatoris, vel à tēpli repurgatione cujus utriuſque fit mentio *ſupr. cap.* 1. 10.
(b) Anno M. 3842. Ant. Chr. 162.
(c) ab Eupatore poſt Menelaum conſtitutus, *Joſeph.*
(d) confuſionis, cum multi Judæorum ad gentes tranſiere.
(e) Gr. centeſimo quinquageſimo primo, ut ſit ann. M. 1841.
(f) Gr. Ramos de Templi tributis templo ſolemnites dicatis.

amici, hoſtiliter ſe habentes adversùs Judam, inflammaverunt Demetrium,

12. Qui ſtatim Nicanorem præpoſitum elephantorum ducem miſit in Judæam:

13. datis mandatis ut ipſum quidem Judam caperet: eos verò, qui cum illo erant, diſpergeret, & conſtitueret Alcimum maximi templi ſummum ſacerdotem.

14. Tunc gentes, quæ de Judæa fugerant Judam, gregatim ſe Nicanori miſcebant; miſerias, & clades Judæorum proſperitates rerum ſuarum exiſtimantes.

15. Audito itaque Judæi Nicanoris adventu, & conventu nationum, conſperſi terra rogabant eum, qui populum ſuum conſtituit, ut in æternum cuſtodiret, quique ſuam portionem ſignis evidentibus protegit.

16. Imperante autem duce, ſtatim inde moverunt, conveneruntque ad caſtellum Deſſau.

17. Simon verò frater Judæ commiſerat cum Nicanore: ſed conterritus eſt repentino adventu adverſariorum.

18. Nicanor tamen, audiens virtutem comitum Judæ, & animi magnitudinem, quam pro patriæ certaminibus habebant, ſanguine judicium facere metuebat.

19. Quam ob rem præmiſit Poſſidonium, & Theodntium, & Matthiam, ut darent dextras atque acciperent.

20. Et cum diu de his conſilium ageretur, & ipſe dux ad multitudinem retuliſſet, omnium una fuit ſententia amicitiis annuere.

21. Itaque diem conſtituerunt, qua ſecretò inter ſe agerent: & ſingulis ſellæ prolatæ ſunt, & poſitæ.

22. Præcepit autem Judas armatos eſſe locis opportunis, ne fortè ab hoſtibus repentè mali aliquid oriretur: & congruum colloquium fecerunt.

23. Morabatur autem Nicanor Jeroſolymis, nihilque iniquè agebat, gregeſque turbarum, quæ congregatæ fuerant, dimiſit.

24. Habebant autem Judam ſemper charum ex animo, & erat viro inclinatus.

25. Rogavitque eum ducere uxorem, filioſque procreare. Nuptias fecit: quietè egit, communiterque vivebant.

26. Alcimus autem, videns charitatem illorum ad invicem, & conventiones, venit ad Demetrium, & dicebat, Nicanorem rebus alienis aſſentire, Judamque regni inſidiatorem ſucceſſorem ſibi deſtinaſſe.

27. Itaque rex exaſperatus, & peſſimis hujus criminationibus irritatus, ſcripſit Nicanori, dicens, graviter quidem ſe ferre de amicitiæ conventione, jubere tamen Machabæum citiùs vinctum mittere Antiochiam.

28. Quibus cognitis, Nicanor conſternabatur, & graviter ferebat, ſi ea, quæ convenerant, irrita faceret, nihil læſus à viro:

29. ſed, quia regi reſiſtere non poterat, opportunitatem obſervabat, qua præceptum perficeret.

30. At Machabæus, videns ſecum auſteriùs agere Nicanorem, & conſuetum occurſum ferociùs exhibentem, intelligens non ex bono eſſe auſteritatem iſtam, paucis ſuorum congregatis, occultavit ſe à Nicanore.

31. Quod cùm ille cognovit fortiter ſe à viro præventum, venit ad maximum & ſanctiſſimum templum: & ſacerdotibus ſolitas hoſtias offerentibus, juſſit ſibi tradi virum.

32. Quibus cum juramento dicentibus neſcire ſe ubi eſſet qui quærebatur, extendens manum ad templum,

33. juravit, dicens: Niſi Judam mihi vinctum tradideritis, iſtud Dei fanum in planitiem deducam, & altare effodiam, & templum hoc Libero patri conſecrabo.

34. Et his dictis, abiit. Sacerdotes autem protendentes manus in cœlum, invocabant eum, qui ſemper propugnator eſſet gentis ipſorum, hæc dicentes:

35. Tu Dñe uoiverſorum, qui nullius indiges, voluiſti templum habitationis tuę fieri in nobis.

36. Et nunc ſancte Sanctorum omnium Domine, conſerva in æternum impollutam domum iſtam, quæ nuper mundata eſt.

37. Razias autem quidam de ſenioribus ab Jeroſolymis delatus eſt Nicanori, vir amator civitatis, & benè audiens: qui pro affectu pater Judæorum appellabatur.

38. Hic multis temporibus continentiæ propoſitum tenuit in Judaiſmo, corpuſque & animam tradere contentus pro perſeverantia.

39. Volens autem Nicannr manifeſtare odium, quod habebat in Judæos, miſit milites quingentos, ut eum comprehenderent.

40. putabat enim, ſi illum decepiſſet, ſe cladem Judæis maximam illaturum.

41. Turbis autem irruere in domum ejus, & januam diſrumpere, atque ignem admovere cupientibus, cùm jam comprehenderetur, gladio ſe petiit?

42. eligens nobiliter mori potius, quàm ſubditus fieri peccatoribus, & contra natales ſuos indignis injuriis agi.

43. Sed, cùm per feſtinationem non certo ictu plagam dediſſet, & turbæ intrà oſtia irrumperent, recurrens audacter ad murum, præcipitavit ſemetipſum viriliter in turbas:

44. quibus velociter locum dantibus caſui ejus, venit per mediam cervicem:

45. & cùm adhuc ſpiraret, accenſus animo, ſurrexit: & cùm ſanguis ejus magno fluxu deflueret, & graviſſimis vulneribus eſſet ſaucius, curſu turbam pertranſiit:

46. & ſtans ſuprà quamdam petram præruptam, & jam exanguis effectus, complexus inteſtina ſua, utriſque manibus projecit ſuper turbas, invocans dominatorem vitæ ac ſpiritus, ut hæc illi iterum redderet: atque ita vita defunctus eſt.

C A P U T XV.

Judas ſuos contra Nicanorem Dei potentiam contemnentem roborat, tum exhortatione, tum nocturnæ apparitionis manifeſtatione de viſo Jeremia pro populo Iſrael orante; qui in Deum ſpem habentes ingentem proſternunt exercitum, amputatis capite & manu Nicanoris, quæ Jeroſolymis in memoriam divinæ protectionis ſuſpenſa ſunt, lingua ejus blaſphema avibus particulatim tradita, eoque die in annuam ſolemnitatem inſtituto. 1. Mach. 7. 26.

1. NIcanor autem, ut comperit Judam eſſe in locis Samariæ, cogitavit cum Anno M. 3843. Ant. Chr. 161.

omni impetu die ſabbati committere bellum.
2. Judæis verò, qui illum per neceſſitatem
ſequebantur, dicentibus: Ne ita ferociter &
barbarè feceris, ſed honorem tribue diei
ſanctificationis, & honora eum, qui univerſa
conſpicit:
3. ille infelix interrogavit, ſi eſt potens in
cœlo, qui imperavit agi diem ſabbatorum.
4. Et reſpondentibus illis: Eſt Dominus
vivus ipſe in cœlo potens, qui juſſit agi
ſeptimam diem.
5. At ille ait: Et ego potens ſum ſuper
terram, qui impero ſumi arma, & negotia
regis impleri. Tamen non obtinuit ut conſilium
perficeret.
6. Et Nicanor quidem cum ſumma ſuperbia
erectus, cogitaverat commune trophæum
ſtatuere de Juda.
7. Machabæus autem ſemper confidebat
cum omni ſpe auxilium ſibi à Deo affuturum.
8. Et hortabatur ſuos ne formidarent ad
adventum nationum, ſed in mente haberent
adjutoria ſibi facta de cœlo, & nunc ſperarent
ab Omnipotente ſibi affuturam victoriam.
9. Et allocutus eos de lege, & prophetis,
admonens etiam certamina, quæ fecerant
prius, promptiores conſtituit eos:
10. & ita animis eorum erectis ſimul oſtendebat
Gentium fallaciam, & juramentorum
prævaricationem.
11. Singulos autem illorum armavit, non
clypei, & haſtæ munitione, ſed ſermonibus
optimis, & exhortationibus, expoſito
digno fide ſomnio, per quod univerſos
lætificavit.
12. Erat autem hujuſcemodi viſus: Oniam,*
qui fuerat ſummus ſacerdos, virum bonum &
benignum, verecundum viſu, modeſtum moribus,
& eloquio decorum, & qui à puero in
virtutibus exercitatus ſit, manus protendentem,
orare pro omni populo Judæorum:
13. Poſt hoc apparuiſſe & alium virum
ætate, & gloria mirabilem, & magni decoris
habitudine circa illum:
14. Reſpondentem verò Oniam dixiſſe: Hic
eſt fratrum amator, & populi Iſrael: hic eſt,
qui multum orat pro populo, & univerſa ſancta
Civitate, Jeremias propheta Dei.
15. Extendiſſe autem Jeremiam dextram, &
dediſſe Judæ gladium aureum, dicentem:
16. Accipe ſanctum gladium munus à Deo,
in quo dejicies adverſarios populi mei Iſrael.
17. Exhortati itaque Judæ ſermonibus bonis
valdè, de quibus extolli poſſet impetus, &
animi juvenum confortari, ſtatuerunt dimicare
& confligere fortiter: ut virtus de negotiis
judicaret, eò quòd civitas ſancta, &
templum periclitarentur.
18. Erat enim pro uxoribus, & filiis,
itemque pro fratribus, & cognatis minor
ſolicitudo: maximus verò & primus pro
ſanctitate timor erat templi.
19. Sed & eos, qui in civitate erant, non
minima ſolicitudo habebat pro his, qui congreſſuri
erant.
20. Et, cùm jam omnes ſperarent judicium
futurum, hoſteſque adeſſent, atque exercitus
eſſet ordinatus, beſtiæ, equiteſque
opportuno in loco compoſiti,

* Ejus nominis tertium Simonis filii, de quo Joſeph lib 12. cap. 4. & 5. Et hic ſup. cap. 5.

21. conſiderans Machabæus adventum multitudinis,
& apparatum varium armorum,
& ferocitatem beſtiarum, extendens manus
in cœlum, prodigia facientem Dominum
invocavit, qui non ſecundùm armorum potentiam,
ſed prout ipſi placet, dat dignis
victoriam.
22. Dixit autem invocans hoc modo: || Sup. 8. 19.
Tu Domine, qui miſiſti angelum tuum
ſub Ezechia rege Juda, & interfeciſti de
caſtris Sennacherib centum octogintaquinque
millia:
23. & nunc dominator cœlorum mitte
angelum tuum bonum ante nos in timore,
& tremore magnitudinis brachii tui,
24. ut metuant qui cum blaſphemia veniunt
adverſus ſanctum populum tuum. Et
hic quidem ita peroravit.
25. Nicanor autem, & qui cum ipſo
erant, cum tubis & canticis admovebant.
26. Juda verò, & qui cum eo erant, invocato
Deo, per orationes congreſſi ſunt:
27. manu quidem pugnantes, ſed Dominum
cordibus orantes, proſtraverunt non
minùs triginta quinque millia, præſentia
Dei magnificè delectati.
28. Cùmque ceſſaſſent, & cum gaudio
redirent, cognoverunt Nicanorem ruiſſe
cum armis ſuis.
29. Facto itaque clamore, & perturbatione
excitata, patria voce omnipotentem Dominum
benedicebant.
30. Præcepit autem Judas, qui per omnia
corpore & animo mori pro civibus paratus
erat, caput Nicanoris, & manum cum humero
abſciſſam, Jeroſolymam perferri.
31. Quò cùm perveniſſet, convocatis
contribulibus, & ſacerdotibus ad altare,
acceſſit & eos, qui in arce erant.
32. Et oſtenſo capite Nicanoris, & manu
nefaria, quam extendens contra domum
Sanctam omnipotentis Dei, magnificè gloriatus
eſt.
33. Linguam etiam impii Nicanoris præciſam
juſſit particulatim avibus dari: manum
autem dementis contra templum ſuſpendi.
34. Omnes igitur cœli benedixerunt Dominum,
dicentes: Benedictus, qui locum ſuum
incontaminatum ſervavit.
35. Suſpendit autem Nicanoris caput in
ſumma arce, ut evidens eſſet, & manifeſtum
ſignum auxilii Dei.
36. Itaque omnes communi conſilio decreverunt
nullo modo diem iſtum abſque
celebritate præterire.
37. habere autem celebritatem tertiadecima
die menſis Adar, quod dicitur voce
Syriaca, pridie Mardochæi diei.
38. Igitur his erga Nicanorem geſtis, & ex
illius temporibus ab Hebræis civitate poſſeſſa,
ego quoque in his faciam finem ſermonis.
39. Et ſi quidem benè, & ut hiſtoriæ competit,
hoc & ipſe velim: ſin autem minùs
dignè, concedendum eſt mihi.
40. Sicut enim vinum ſemper bibere, aut
ſemper aquam, contrarium eſt: alternis autem
uti, delectabile: ita legentibus ſi ſemper
exactus ſit ſermo, non erit gratus. Hic
ergo erit conſummatus.

SANCTUM JESU CHRISTI EVANGELIUM SECUNDUM MATTHÆUM.

VEteri Teſtamento Novum ſucceſſit, id eſt, umbræ lux, imagini corpus, figuræ veritas. Lib. de conſ. Evang. c. 1.
Hoc, *ut ait Auguſtinus*, inter omnes divinas auctoritates meritò excellit, quòd in eo reddita & completa confirmentur, quæ Lex & Prophetæ prænuntiarant. *Nam cùm illa adveniſſet toties Prophetis notata temporis plenitudo, quo caput ſerpentis à ſemine mulieris erat conterendum, miſit Deus in terram Unigenitum ſuum factum ex muliere Beata Virgine Maria, de qua natus eſt anno Jul. 41. imperantis Auguſti à cæde Cæſaris 40. Periodi Julianæ 4709. mundi 4000. ante æram vulgarem 4. Deus & homo* JESUS CHRISTUS, *cùm in illo veri Salomonis adventu mundus alta compoſitus pace quieſceret. Baptizatus à Joanne Baptiſta, anno ætatis 34. ineunte, munus ſuum auſpicatus eſt; eoque per tres annos ac menſes aliquot functus, benefaciens, mortuos ſuſcitans, omnem ſanans languorem, homineſque Evangelicæ vitæ præceptis erudiens, tandem anno Imperii Tiberii 19. cùm ipſe 37. ætatis attigiſſet, ſub Pontio Pilato Præſide, pro noſtra ac totius mundi Salute, quarto miniſterii ſui Paſchate, immolatus eſt, ac die tertia à mortuis reſurrexit, & poſt 40. in cælum aſcendit, ubi Patris dexteræ æternum aſſidet.* Vide Chronologiam noſtram.

Illius facta dictaque, cùm nihil ipſe de ſe ſcripſiſſet, divino conſilio, ad Eccleſiæ ſolatium & inſtitutionem, quatuor Diſcipuli litteris mandavere, quorum MATTHÆUS & JOANNES, *rem ut viderant narrarunt; alii duo* MARCUS, & LUCAS, *ut ex oculatis teſtibus acceperant.* Quod divina providentia, *inquit Auguſtinus*, per Spiritum ſanctum procuratum eſt: ne putaretur quòd attinet ad percipiendum & prædicandum Evangelium, intereſſe aliquid: utrum illi annuntient qui eumdem Dominum hic in carne apparentem ſecuti ſint, an hi qui ex illis fideliter comperta crediderunt. Lib. 1. de conſ. Evang. c. 1.

MATTHÆUS *autem primus omnium ſcripſit Evangelium, teſte Hieronymo, Irenæo, Athanaſio, & aliis: idque Hieroſolymis, ac ſermone Hebræo, vel Syriaco potiùs, quo tunc utebantur Judæi*, ob horum *nempè* vel maximè cauſam ſcripſit, qui in Jeſum crediderant ex Judæis, *inquit Hieronymus*, & nequaquam legis umbra ſecedente, Evangelii veritatem ſervabant. *Quod feciſſe putatur rogatu Diſcipulorum, & juſſu aliorum Apoſtolorum. Exemplar illius, Hebraicis conſcriptum litteris, ſecum apud Indos detulit ſanctus Bartholomæus Apoſtolus, ut docet Hieronymus, quod ibi ad Commodi Imperatoris tempora ſervatum eſſe notat Euſebius. In Græciam detulerat quoque S. Barnabas, cum cujus corpore repertum eſſe ſub Zenone Imperatore refert auctor ejus vitæ. Illud quoque pro concionibus expoſuiſſe Hieroſolymitanis S. Jacobum fratrem Domini ſcribit Athanaſius. Nunc tamen illud Evangelium ea qua ſcriptum eſt lingua non extat. Nam illud Hebræum à Munſtero editum, prorſus ſpurium, & Syriacum quod circumfertur longè Matthæi ſæculo recentius eſt. Sed illud vetus Nazaræorum, quod tum in Bibliotheca Cæſarienſi, tum Berææ & alibi aſſervatum fuiſſe ad ſua tempora ſcribit Hieronymus, prorſus ex ipſo Matthæi codice fluxiſſe, nonnullis tamen mutatis, credibile eſt. Quod ipſum ut rectè judicavit Gelazius ab Ebione maculatum ac depravatum eſt. Sicut autem Marcus adjutus videtur Matthæi Hebræo, cùm ſcriberet Evangelium, ita Marci Græco uſus, qui fuit Matthæi Græcus interpres. Scripſit autem Matthæus circa annum 6. à paſſione, ut in Appendice Chronologico annotavimus.*

CA-

CAPUT PRIMUM.

A quibus majoribus Chriſtus ſecundùm carnem deſcenderit: Angelus inſtruit Joſeph de Mariæ ſponſæ ſuæ conceptione, partuque futuro.

† IN CONCEPT. ET NATIV. B. VIRG.

1. LIBER † generationis Jeſu Chriſti filii ‖ David, filii Abraham.
2. ‖ Abraham genuit Iſaac. ‖ Iſaac autem genuit Jacob. ‖ Jacob autem genuit Judam, & fratres ejus.
3. ‖ Judas autem genuit Phares, & Zaram de Thamar.
‖ Phares autem genuit Eſron.
Eſron autem genuit Aram.
4. Aram autem genuit Aminadab.
‖ Aminadab autem genuit Naaſſon.
Naaſſon autem genuit Salmon.
5. Salmon autem genuit Booz de Rahab.
‖ Booz autem genuit Obed ex Ruth.
Obed autem genuit Jeſſe.
‖ Jeſſe autem genuit David regem.
6. ‖ David autem rex genuit Salomonem ex ea, quæ fuit Uriæ.

‖ Luc. 3. 31. ‖ Gen. 21. 2. ‖ Gen. 25. 25. ‖ Gen. 29. 35. ‖ Gen. 38. 29. 1. Par. 2. 4. ‖ Ruth. 4. 18. 1. Par. 2. 5. ‖ Num. 7. 12. ‖ Ruth. 4. 21. ‖ Ruth. 4. 22. ‖ 1. Reg. 16. 1. ‖ 2. Reg. 12. 24.

7. ‖ Salomon autem genuit Roboam. ‖ 3. Reg. 11. 43.
‖ Roboam autem genuit Abiam. ‖ 3. Reg. 14. 1.
‖ Abias autem genuit Aſa.
8. Aſa autem genuit Joſaphat. ‖ 3. Reg. 15. 8.
Joſaphat autem genuit Joram. ‖ 2. Par. 26. 23.
Joram autem genuit Oziam.
9. ‖ Ozias autem genuit Joatham. ‖ 2. Par. 27. 9.
‖ Joatham autem genuit Achaz. ‖ 2. Par. 28. 27.
‖ Achaz autem genuit Ezechiam.
10. ‖ Ezechias autem genuit Manaſſen. ‖ 2. Par. 32. 33.
‖ Manaſſes autem genuit Amon. ‖ 2. Par. 33. 20.
‖ Amon autem genuit Joſiam. ‖ 2. Par. 33. 25.
11. ‖ Joſias autem genuit Jechoniam, & fratres ejus in tranſmigratione Babylonis. ‖ 2. Par. 36. 1. & 2.
12. Et poſt tranſmigrationem Babylonis: Jechonias genuit Salathiel.
Salathiel autem genuit Zorobabel.
13. Zorobabel autem genuit Abiud.
Abiud autem genuit Eliacim.
Eliacim autem genuit Azor.
14. Azor autem genuit Sadoc.
Sadoc autem genuit Achim.
Achim autem genuit Eliud.
15. Eliud autem genuit Eleazar.
Eleazar autem genuit Mathan.

Mathan autem genuit Jacob.
16. Jacob autem genuit Joſeph virum Mariæ, de qua natus eſt Jeſus, qui vocatur Chriſtus.
17. Omnes itaque generationes ab Abra

ham uſque ad David, generationes quatuordecim: & à David uſque ad tranſmigrationem Babylonis, generationes quatuordecim: & à tranſmigratione Babylonis uſque ad Chriſtum, generationes quatuordecim.

† INVIGIL. NATIVIT. DOM. Item IN FESTO S. JOSEPH || Luc. 1. 27.

18. Chriſti autem generatio ſic erat: † || Cùm eſſet deſponſata mater ejus Maria Joſeph, antequàm convenirent, inventa eſt in utero habens de Spiritu ſancto.

19. Joſeph autem vir ejus cùm eſſet juſtus, & nollet eam traducere, voluit occultè dimittere eam.

20. Hæc autem eo cogitante, ecce Angelus Domini apparuit in ſomnis ei, dicens: Joſeph fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam, quod enim in ea natum eſt, de Spiritu ſancto eſt.

21. Pariet autem filium: || & vocabis nomen ejus JESUM: ipſe enim ſalvum faciet Populum ſuum à peccatis eorum. || Luc. 1. 31. Act. 4. 12.

22. Hoc autem totum factum eſt, ut adimpleretur quod dictum eſt à Domino per Prophetam dicentem:

23. || Ecce virgo in utero habebit, & pariet filium: & vocabunt nomen ejus Emmanuel, quod eſt interpretatum Nobiſcum Deus. || Iſai. 7. 14.

24. Exurgens autem Joſeph à ſomno, fecit ſicut præcepit ei angelus Domini, & accepit conjugem ſuam.

25. Et non cognoſcebat eam donec peperit filium ſuum primogenitum: & vocavit Nomen ejus Jeſum.

CAPUT II.

Quomodo Magi cum muneribus ad Chriſtum natum pervenerint: de Herodis in infantes ſævitia, & Chriſti in Ægyptum exilio, ipſiuſque reditu in terram Iſrael.

† IN EPIP. Luc. 2. 7. *Regni ejus ann. 30. editionis Julianæ 4. Per. Jul. 4709. M. 4000. ante æram vulgarem 4.

1. CUm † ergo natus eſſet Jeſus in Bethlehem Juda in diebus Herodis regis, *ecce Magi ab Oriente venerunt Jeroſolymam.

2. dicentes: Ubi eſt qui natus eſt rex Judæorum? vidimus enim ſtellam ejus in oriente, & venimus adorare eum.

3. Audiens autem Herodes rex, turbatus eſt, & omnis Jeroſolyma cum illo.

4. Et congregans omnes principes ſacerdotum, & Scribas populi, ſciſcitabatur ab eis ubi Chriſtus naſceretur.

5. At illi dixerunt ei: In Bethlehem Judæ: Sic enim ſcriptum eſt per Prophetam:

6. || Et tu Bethlehem terra Juda, nequaquam minima es in principibus Juda: ex te enim exiet dux, qui regat populum meum Iſrael. || Mich. 5. 2. Joan. 7. 42.

7. Tunc Herodes clàm vocatis Magis diligenter didicit ab eis tempus ſtellæ, quæ apparuit eis:

8. & mittens illos in Bethlehem, dixit: Ite, & interrogate diligenter de puero: & cùm inveneritis, renuntiate mihi, ut & ego veniens adorem eum.

9. Qui cùm audiſſent regem, abierunt. Et ecce ſtella, quam viderant in oriente, antecedebat eos uſquedùm veniens ſtaret ſuprà, ubi erat puer.

10. Videntes autem ſtellam gaviſi ſunt gaudio magno valdè.

11. Et intrantes domum, invenerunt puerum cum Maria matre ejus, & procidentes adoraverunt eum: || & apertis theſauris ſuis obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham. || Pſal. 71. 10.

12. Et reſponſo accepto in ſomnis ne redirent ad Herodem, per aliam viam reverſi ſunt in regionem ſuam.

13. Qui cùm receſſiſſent, ecce † angelus Domini apparuit in ſomnis Joſeph, dicens: Surge, & accipe puerum, & matrem ejus, & fuge in Ægyptum, & eſto ibi uſque dum dicam tibi. Futurum eſt enim ut Herodes quærat puerum ad perdendum eum. † SS. INNOCENTIUM.

14. Qui conſurgens accepit puerum, & matrem ejus nocte, & ſeceſſit in Ægyptum:

15. & erat ibi uſque ad obitum Herodis: ut adimpleretur quod dictum eſt à Dño per Prophetã dicentem: || Ex Ægypto vocavi filium meum. || Oſeæ 11. 1.

16. Tunc Herodes videns quoniam illuſus eſſet à Magis, iratus eſt valdè, & mittens occidit omnes pueros, qui erant in Bethlehem, & in omnibus finibus ejus à bimatu & infrà, ſecundùm tempus, quod exquiſierat à Magis.

17. Tunc adimpletum eſt quod dictum eſt per Jeremiam Prophetam dicentem:

18. || Vox in Rama audita eſt, ploratus & ululatus multus: Rachel plorans filios ſuos, & noluit conſolari, quia non ſunt. || Jer. 31. 15.

19. † De-

† IN VIGIL. EPIPHAN.

19. † Defunćto autem Herode, ecce angelus
Domini apparuit in ſomnis Joſeph in Ægypto,
20. dicens, Surge, & accipe puerum, &
matrem ejus, & vade in terram Iſrael: defun-
ćti ſunt enim, qui quærebant animam pueri.
21. Qui conſurgens, accepit puerum, &
matrem ejus, & venit in terram Iſrael.
22. Audiens autem quòd Archelaus re-
gnaret in Judæa pro Herode patre ſuo, ti-
muit illò ire: & admonitus in ſomnis, ſe-
ceſſit in partes Galilææ.
23. Et veniens habitavit in civitate, quæ voca-
tur Nazareth: ut adimpleretur quod dictum eſt
per Prophetas: Quoniam Nazaræus vocabitur.

CAPUT III.

Joannes Baptiſta (cujus vitæ auſteritas deſcribitur) pœnitentiam juxta Iſaiæ vaticinium in deſerto prædicat: & populo ad ipſum confluente, reprehendit Phariſæos unà cum Sadducæis, docens ut dignos faciant fructus pœnitentiæ: & quantum ſuus à Chriſti baptiſmo differat; ſuper Chriſtum autem à Joanne baptizatum deſcendit Spiritus Sanctus, & vox Patris cælitus audita eſt.

1. IN diebus autem illis venit Joannes Ba-
ptiſta prædicans in deſerto Judææ,

Anno M. 4032. inchoato. Æræ vulgar. 28. vertente.

|| Marc. 1. 4. Luc. 3. 3.
|| Iſai. 40. 3. Marc. 1. 3. Luc. 3. 4.
|| Marc. 1. 5.

2. & dicens: || Pœnitentiam agite: appro-
pinquavit enim regnum cœlorum.
3. Hic eſt enim, qui dictus eſt per Iſaiam pro-
phetam dicentem: || Vox clamantis in deſerto:
Parate viam Domini: rectas facite ſemitas ejus.
4. Ipſe autem Joannes habebat veſtimen-
tum de pilis camelorum, & zonam pelli-
ceam circa lumbos ſuos: eſca autem ejus
erat locuſtæ, & mel ſilveſtre.
5. || Tunc exibat ad eum Jeroſolyma, & om-
nis Judæa, & omnis regio circa Jordanem,
6. & baptizabantur ab eo in Jordane,
confitentes peccata ſua.
7. Videns autem multos Phariſæorum, &
Sadducæorum, || venientes ad baptiſmum ſu-
um, dixit eis: Progenies viperarum, quis de-
monſtravit vobis fugere à ventura ira?
8. Facite ergo fructum dignum pœnitentiæ.
9. Et ne velitis dicere intra vos: || Patrem
habemus Abraham, dico enim vobis, quo-
niam potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſu-
ſcitare filios Abrahæ.
10. Jam enim ſecuris ad radicem arbo-
rum poſita eſt. Omnis ergo arbor, quæ non
facit fructum bonum, excidetur, & in
ignem mittetur.

|| Luc. 3. 7.
|| Joan. 8. 39.

||Marc. 1. 8. Luc. 3. 16. Joan. 1. 26. Actor. 1. 5. 11. || Ego quidem baptizo vos in aqua
in pœnitentiam: qui autem poſt me ventu-
rus eſt, fortior me eſt, cujus non ſum di-
gnus calceamenta portare: ipſe vos bapti-
zabit in Spiritu ſancto, & igni.
12. Cujus ventilabrum in manu ſua: &
permundabit aream ſuam: & congregabit
triticum ſuum in horreum, paleas autem
comburet igni inextinguibili.
||Marc. 1. 9. 13. || Tunc venit Jeſus à Galilæa in Jorda-
nem ad Joannem, ut baptizaretur ab eo.
14. Joannes autem prohibebat eum, dicens: Anno M. 4034. æræ Chr. 34 inchoatæ. Æræ vulg. 30.
Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me?
15. Reſpondens autem Jeſus, dixit ei: Si-
ne modò: ſic enim decet nos implere om-
nem juſtitiam. Tunc dimiſit eum.
16. Baptizatus autem Jeſus, confeſtim Luc. 3. 22.
aſcendit de aqua, & ecce aperti ſunt ei cœ-
li: & vidit ſpiritum Dei deſcendentem ſicut
columbam, & venientem ſuper ſe.
17. || Et ecce vox de cœlis dicens: || Hic eſt fi- ||Luc. 9. 35. 2. Pet. 1. 17.
lius meus dilectus, in quo mihi complacui.

CAPUT IV.

Chriſtus in deſerto poſt jejunium quadraginta dierum vincit diaboli tentationes: & capto Joanne ſecedens in Capharnaum, pœnitentiam prædicat: piſcatores Petrum & Andream, Jacobum & Joannem Zebedæi ad ſe vocat: annuntians quoque Galilæis evangelium, varias curat infirmitates, turbis ipſum comitantibus.

DOM. 1. QUADR. Marci 1. 12. Luca 4. 1. 1. Tunc † Jeſus ductus eſt in deſertum à
ſpiritu, ut tentaretur à diabolo.
2. Et cùm jejunaſſet quadraginta diebus,
& quadraginta noctibus, poſteà eſuriit.
3. Et accedens tentator dixit ei: Si filius
Dei es, dic ut lapides iſti panes fiant.
4. Qui reſpondens dixit: Scriptum eſt: ||
||Deut. 8. 3. Luca 4. 4. Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni
verbo, quod procedit de ore Dei.
5. Tunc aſſumpſit eum diabolus in ſan-
ctam civitatem, & ſtatuit eum ſuper pin-
naculum templi,
6. & dixit ei: Si filius Dei es, mitte te de-
||Pſal. 90. 11. orſum. Scriptum eſt enim: || Quia angelis
ſuis mandavit de te, & in manibus tollent te,
ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum.
7. Ait illi Jeſus: Rurſum ſcriptum eſt: ||
Non tentabis Dominum Deum tuum.
8. Iterùm aſſumpſit eum diabolus in mon-
tem excelſum valdè: & oſtendit ei omnia
regna mundi, & gloriam eorum,
9. & dixit ei: Hæc omnia tibi dabo, ſi ca-
dens adoraveris me.
||Deut. 6. 13. 10. Tunc dicit ei Jeſus: Vade Satana:
Scriptum eſt enim: || Dominum Deum tuum
adorabis, & illi ſoli ſervies.
11. Tunc reliquit eum diabolus: & ecce
angeli acceſſerunt, & miniſtrabant ei.
12. Cum autem audiſſet Jeſus quòd Joan-
nes traditus eſſet, || ſeceſſit in Galilæam: ||Marc. 1. 14. Luca 4. 14. Joan. 4. 43.
13. &, relicta civitate Nazareth, venit, &
habitavit in Capharnaum maritima, in fini-
bus Zabulon, & Nephthalim:
14. ut adimpleretur quod dictum eſt per
Iſaiam prophetam:
15. || Terra Zabulon, & terra Nephthalim, ||Iſaia 9. 1.
via maris trans Jordanem, Galilææ gentium,
16. populus qui ſedebat in tenebris, vidit
lucem magnam: & ſedentibus in regione
umbræ mortis, lux orta eſt eis.
17. || Exinde cœpit Jeſus prædicare, & ||Marc. 1. 15.
dicere: Pœnitentiam agite: appropinqua-
vit enim regnum cœlorum.
18. † Ambulans autem Jeſus juxta mare Ga- † IN FESTO S. ANDREÆ. ||Marc. 1. 16. Luc. 5. 2.
lilææ, || vidit duos fratres, Simonem, qui vo-
catur Petrus, & Andream fratrem ejus, mit-
tentes rete in mare, (erant enim piſcatores)
19. & ait illis: Venite poſt me, & faciam
vos fieri piſcatores hominum.
20. At illi continuò relictis retibus ſecuti
ſunt eum.
21. Et procedens inde, vidit alios duos fra-
tres, Jacobum Zebedæi, & Joannem fratrem
ejus in navi cum Zebedæo patre eorum, refi-
cientes retia ſua: & vocavit eos.
22. Illi autem ſtatim relictis retibus &
patre, ſecuti ſunt eum.
23. Et circuibat Jeſus totam Galilæam, do-
cens in ſynagogis eorum, & prædicans Evan-
gelium regni: & ſanans omnem languorem,
& omnem infirmitatem in populo.
24. Et abiit opinio ejus in totam Syriam,
& obtulerunt ei omnes malè habentes, va-
riis languoribus, & tormentis comprehen-

ſes,

Digitized by Google

ſos, & qui dæmonia habebant, & lunaticos, & paralyticos, & curavit eos.

|| Marc. 3. 7. Luc. 6. 17. 25. || & ſecutæ ſunt eum turbæ multæ de Galilæa, & Decapoli, & de Jeroſolymis, & de Judæa, & de trans Jordanem.

CAPUT V.

Octo tradit beatitudines: Apoſtolos ſalem terræ & lucem mundi dicit: nec venit ut ſolvat legem aut prophetas, ſed ut adimpleat, docens de non iraſcendo fratri, ſed ut ei reconciliemur, de non concupiſcenda muliere, de membro ſcandalizante abjiciendo, de uxore extra caſum adulterii non dimittenda: non jurandum, nec malo reſiſtendum, inimicos diligendos, & de male meritis benè merendum.

† SS. OMNIUM. Item. PLURIM. MART. 1. Videos † autem Jeſus turbas, aſcendit in montem, & cùm ſediſſet, acceſſerunt ad eum diſcipuli ejus,

2. & aperiens os ſuum docebat eos dicens:

|| Luc. 6. 20. 3. || Beati pauperes ſpiritu: quoniam ipſorum eſt regnum cælorum.

|| Pſal. 36. 11. 4. || Beati mites; quoniam ipſi poſſidebunt terram.

|| Iſaiæ 61. 2. 5. || Beati, qui lugent: quoniam ipſi conſolabuntur.

6. Beati, qui eſuriunt, & ſitiunt juſtitiam: quoniam ipſi ſaturabuntur.

7. Beati miſericordes: quoniam ipſi miſericordiam conſequentur.

|| Pſal. 23. 4. 8. || Beati mundo corde: quoniam ipſi Deum videbunt.

9. Beati pacifici: quoniam filii Dei vocabuntur.

|| 1. Petr. 3. 20. 3. 14. & 4. 14. 10. || Beati, qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam: quoniam ipſorum eſt regnum cælorum.

11. Beati eſtis cùm maledixerint vobis, & perſecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adverſum vos mentientes, propter me:

12. gaudete, & exultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in cælis: ſic enim perſecuti ſunt prophetas, qui fuerunt ante vos.

† IN FESTO UNIUS DOCT. || Marc. 9. 49. Luc. 14. 34. 13. † Vos eſtis ſal terræ. || Quòd ſi ſal evanuerit, in quo ſalietur? ad nihilum valet ultrà, niſi ut mittatur foras, & conculcetur ab hominibus.

14. Vos eſtis lux mundi. Non poteſt civitas abſcondi ſupra montem poſita.

|| Marc. 4. 21. Luc. 8. 16. & 11. 33. 15. || Neque accendunt lucernam, & ponunt eam ſub modio, ſed ſuper candelabrum ut luceat omnibus, qui in domo ſunt.

|| 1. Pet. 2. 12. 16. Sic luceat lux veſtra coram hominibus: ut videant opera veſtra bona, & glorificent patrem veſtrum, qui in cœlis eſt.

17. Nolite putare quoniam veni ſolvere legem, aut prophetas: non veni ſolvere, ſed adimplere.

|| Luc. 16. 17. 18. || Amen quippe dico vobis, donec tranſeat cælum & terra, jota unum, aut unus apex non præteribit à lege, donec omnia fiant.

|| Jac. 2. 10. 19. || Qui ergo ſolverit unum de mandatis iſtis minimis, & docuerit ſic homines, minimus vocabitur in regno cælorum: qui autem fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cælorum.

† DOM. 5. POST PENTEC. || Luc. 11. 39. 20. † Dico enim vobis, quia niſi abundaverit juſtitia veſtra || plus quàm Scribarum, & Phariſæorum, non intrabitis in regnum cælorum.

21. Audiſtis quia dictum eſt antiquis: || Non occides: qui autem occiderit, reus erit judicio. *|| Exod. 20. 13. Deut. 5. 17.*

22. Ego autem dico vobis: quia omnis, qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit judicio. Qui autem dixerit fratri ſuo, raca: reus erit concilio. Qui autem dixerit, fatue: reus erit gehennæ ignis.

23. Si ergo offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid adverſum te:

24. relinque ibi munus tuum ante altare, & vade priùs reconciliari fratri tuo: & tunc veniens offeres munus tuum.

25. || Eſto conſentiens adverſario tuo citò dum es in via cum eo: ne fortè tradat te adverſarius judici, & judex tradat te miniſtro: & in carcerem mittaris. *|| Luc. 12. 58.*

26. Amen dico tibi, non exies inde, donec reddas noviſſimum quadrantem.

27. Audiſtis quia dictum eſt antiquis: || Non mœchaberis. *|| Exod. 20. 14.*

28. Ego autem dico vobis: quia omnis, qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, jam mœchatus eſt eam in corde ſuo.

29. || Quòd ſi oculus tuus dexter ſcandalizat te, erue eum, & projice abs te: expedit enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum, quàm totum corpus tuum mittatur in gehennam. *|| Marc. 9. 46. Infr. 18. 9.*

30. Et ſi dextra manus tua ſcandalizat te, abſcinde eam, & projice abs te: expedit enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum, quàm totum corpus tuum eat in gehennam.

31. Dictum eſt autem: || Quicumque dimiſerit uxorem ſuam, det ei libellum repudii. *|| Deut. 24. 1. Infr. 19. 7.*

32. Ego autem dico vobis: || Quia omnis, qui dimiſerit uxorem ſuam, excepta fornicationis cauſa, facit eam mœchari: & qui dimiſſam duxerit, adulterat. *|| Marc. 10. 11. Luc. 16. 18. 1. Cor. 7. 10.*

33. Iterùm audiſtis quia dictum eſt antiquis: || Non perjurabis: reddes autem Domino juramenta tua. *|| Exod. 20. 7. Levit. 19. 12. Deut. 5. 11.*

34. Ego autem dico vobis, non jurare omninò, neque per cælum, quia thronus Dei eſt:

35. neque per terram, quia ſcabellum eſt pedum ejus: neque per Jeroſolymam, quia civitas eſt magni Regis:

36. neque per caput tuum juraveris, quia non potes unum capillum album facere, aut nigrum.

37. || Sit autem ſermo veſter, eſt, eſt: non, non: quod autem his abundantius eſt, à malo eſt. *|| Jacob. 5. 12.*

38. Audiſtis quia dictum eſt: || Oculum pro oculo, & dentem pro dente. *|| Exod. 21. 24. Lev. 24. 20. Deut. 19. 21.*

39. Ego autem dico vobis, non reſiſtere malo: || ſed ſi quis te percuſſerit in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram: *|| Luc. 6. 29.*

40. || Et ei, qui vult tecum judicio contendere & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium. *|| 1. Cor. 6. 7.*

41. Et quicumque te angariaverit mille paſſus, vade cum illo & alia duo.

42. || Qui petit à te, da ei: & volenti mutuari à te, ne avertaris. *|| Deut. 15. 8.*

43. † Audiſtis quia dictum eſt: || Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum. *† FER. 6. POST CINER. || Lev. 19. 18.*

44. Ego autem dico vobis: || Diligite inimicos veſtros, || benefacite his, qui oderunt vos, || & orate pro perſequentibus, & calumniantibus vos. *|| Luc. 6. 27. || Rom. 12. 20. || Luc. 23. 34. Act. 7. 59.*

45. ut

45. ut ſitis filii patris veſtri, qui in cælis
eſt, qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos,
& malos, & pluit ſuper juſtos & injuſtos.
46. Si enim diligitis eos, qui vos diligunt,
quam mercedem habebitis? nonne & publi-
cani hoc faciunt?
47. Et ſi ſalutaveritis fratres veſtros tan-
tùm, quid ampliùs facitis? nonne & Eth-
nici hoc faciunt?
48. Eſtote ergo vos perfecti, ſicut & pa-
ter veſter cæleſtis perfectus eſt.

CAPUT VI.

Docet Chriſtus quomodo facienda ſint eleemoſyna & oratio, traditque diſcipulis formam orandi, & offenſas aliis condonandi, item quomodo ſit jejunandum, quòd non in terra ſed in cælo theſaurizadum, oculus mundandus, non ſerviendum duobus dominis, vetat itaque ſolicitudinem de victu, veſtitu, & de craſtino.

1. ATtendite ne juſtitiam veſtram facia-
tis coram hominibus, ut videami-
ni ab eis, alioquin mercedem non habebitis
apud patrem veſtrum, qui in cælis eſt.
2. Cùm ergo facis eleemoſynam, noli tu-
ba canere ante te, ſicut hypocritæ faciunt
in ſynagogis, & in vicis, ut honorificen-
tur ab hominibus: Amen dico vobis, rece-
perunt mercedem ſuam.
3. Te autem faciente eleemoſynam, ne-
ſciat ſiniſtra tua quid faciat dextera tua:
4. ut ſit eleemoſyna tua in abſcondito, & pa-
ter tuus, qui videt in abſcondito, reddet tibi.
5. Et cùm oratis, non eritis ſicut hypocritæ,
qui amant in ſynagogis, & in angulis platea-
rum ſtantes orare, ut videantur ab hominibus:
amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam.
6. Tu autem cùm oraveris, intra in cubi-
culum tuum, & clauſo oſtio, ora patrem
tuum in abſcondito, & pater tuus, qui vi-
det in abſcondito, reddet tibi.
7. Orantes autem, nolite multum loqui
ſicut ethnici: putant enim quòd in multi-
loquio ſuo exaudiantur.
8. Nolite ergo aſſimilari eis. Scit enim pater
veſter, quid opus ſit vobis antequã petatis eum.
|| Luc. 11. 2. 9. Sic ergo vos orabitis: || Pater noſter,
qui es in cælis, ſanctificetur nomen tuum.
10. Adveniat regnum tuum. Fiat volun-
tas tua, ſicut in cælo, & in terra.
11. Panem noſtrum ſuperſubſtantialem da
nobis hodie.
12. Et dimitte nobis debita noſtra, ſicut
& nos dimittimus debitoribus noſtris.
13. Et ne nos inducas in tentationem. Sed
libera nos à malo. Amen.
|| Eccle. 28. 14. || Si enim dimiſeritis hominibus pec-
1. 4. & 5. cata eorum, dimittet & vobis pater veſter
Inf. 18. 35. cæleſtis delicta veſtra.
Marc. 11. 25. 15. Si autem non dimiſeritis hominibus:
nec pater veſter dimittet vobis peccata veſtra.
† FER. 4. 16. † Cùm autem jejunatis, nolite fieri ſicut
CINER. hypocritæ triſtes, exterminant enim facies
ſuas, ut appareant hominibus jejunantes. Amen
dico vobis, quia receperunt mercedem ſuam.
17. Tu autem, cùm jejunas, unge caput
tuum, & faciem tuam lava:
18. ne videaris hominibus jejunans, ſed
patri tuo, qui eſt in abſcondito, & pater
tuus, qui videt in abſcondito, reddet tibi.
19. Nolite theſaurizare vobis theſauros in
terra, ubi ærugo, & tinea demolitur, &
ubi fures effodiunt, & furantur.
20. || Theſaurizate autem vobis theſauros in || Luc. 12. 33.
cælo, ubi neque ærugo, neque tinea demoli- 1. Tim. 6.
tur, & ubi fures non effodiunt, nec furantur. 19.
21. Ubi enim eſt theſaurus tuus, ibi eſt
& cor tuum.
22. || Lucerna corporis tui eſt oculus tuus. || Luc. 11.
Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum cor- 34.
pus tuum lucidum erit.
23. Si autem oculus tuus fuerit nequam:
totum corpus tuum tenebroſum erit. Si er-
go lumen, quod in te eſt, tenebræ ſunt,
ipſæ tenebræ quantæ erunt?
24. || † Nemo poteſt duobus dominis ſervire, || Luc. 16.
aut enim unum odio habebit, & alterum dili- 13.
get, aut unum ſuſtinebit, & alterum contem- † DOM. 14.
nes. Non poteſtis Deo ſervire, & mammonæ. POST PENTEC.
25. || Ideò dico vobis, ne ſoliciti ſitis animæ || Pſal. 54.
veſtræ quid manducetis, nec corpori veſtro 23.
quid induamini. Nonne anima plus eſt quàm Luc. 12. 22.
eſca, & corpus plus quàm veſtimentum? Phil. 4. 6.
1. Tim. 6. 7.
1. Pet. 5. 7.
26. Reſpicite volatilia cæli, quoniam non
ſerunt, neque metunt, neque congregant in
horrea: & pater veſter cæleſtis paſcit illa.
Nonne vos magis pluris eſtis illis?
27. Quis autem veſtrùm cogitans poteſt
adjicere ad ſtaturam ſuam cubitum unum?
28. Et de veſtimento quid ſoliciti eſtis?
Conſiderate lilia agri quomodo creſcunt:
non laborant, neque nent.
29. Dico autem vobis: quoniam nec Sa-
lomon in omni gloria ſua coopertus eſt ſi-
cut unum ex iſtis.
30. Si autem fœnum agri, quod hodie eſt,
& cras in clibanum mittitur, Deus ſic ve-
ſtit: quantò magis vos modicæ fidei?
31. Nolite ergo ſoliciti eſſe, dicentes:
Quid manducabimus, aut quid bibemus,
aut quo operiemur?
32. hæc enim omnia gentes inquirunt. Scit
enim pater veſter, quia his omnibus indigetis.
33. Quærite ergo primùm regnum Dei, & ju-
ſtitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis.
34. Nolite ergo ſoliciti eſſe in craſtinum.
Craſtinus enim dies ſolicitus erit ſibi ipſi:
ſufficit diei malitia ſua.

CAPUT VII.

Docet non judicandum: de feſtuca in oculo fratris, & trabe in proprio oculo: ſanctum non dandum canibus: omnem petentem, quærentem, & pulſantem, à Deo exaudiri; faciendum aliis quod nobis fieri volumus: per anguſtam portam ad vitam intrandum, quomodo dignoſcantur falſi prophetæ, & arbor bona à mala, comparatio de audiente Chriſti verba, & operante aut non operante juxta illa.

1. NOlite judicare, ut non judicemini.
2. In quo enim judicio judicave-
ritis, judicabimini: || & in qua menſura || Luc. 6. 37.
menſi fueritis, remetietur vobis. Rom. 2. 1.
Marc. 4. 24.
3. Quid autem vides feſtucam in oculo fra-
tris tui, & trabem in oculo tuo non vides?
4. Aut quomodo dicis fratri tuo: Sine eji-

ciam feſtucam de oculo tuo, & ecce trabs
eſt in oculo tuo?
5. Hypocrita, ejice primùm trabem de
oculo tuo, & tunc videbis ejicere feſtucam
de oculo fratris tui.
6. Nolite dare ſanctum canibus, neque
mittatis margaritas veſtras ante porcos, ne
fortè conculcent eas pedibus ſuis, & con-
verſi dirumpant vos.
||Inf. 21. 22 7. || Petite, & dabitur vobis: quærite, &
Marc. 11. 24. invenietis, pulſate, & aperietur vobis.
Luc. 11. 9. 8. Omnis enim, qui petit, accipit, & qui
Ioan 14. 13 quærit, invenit, & pulſanti aperietur.
Iacob. 1. 6 || Luc. 11. 9. || Aut quis eſt ex vobis homo, quem
11. ſi petierit filius ſuus panem, nunquid lapi-
dem porriget ei?
10. Aut ſi piſcem petierit, nunquid ſer-
pentem porriget ei?
11. Si ergo vos, cùm ſitis mali, noſtis bona
data dare filiis veſtris: quantò magis pater ve-
ſter, qui in cœlis eſt, dabit bona petentibus ſe?
||Tob. 4. 16 12. || Omnia ergo quæcumque vultis ut
Luc. 6. 31. faciant vobis homines, & vos facite illis.
Hæc eſt enim lex, & Prophetæ.
|| Luc. 13. 13. || Intrate per anguſtam portam: quia lata
24. porta, & ſpacioſa via eſt, quæ ducit ad perdi-
tionem, & multi ſunt qui intrant per eam.
14. Quàm anguſta porta, & arcta via eſt,
quæ ducit ad vitam, & pauci ſunt, qui in-
veniunt eam!
† DOM. 7. POST 15. † Attendite à falſis prophetis, qui ve-
PENTEC. niunt ad vos in veſtimentis ovium, intrin-
ſecus autem ſunt lupi rapaces:
16. à fructibus eorum cognoſcetis eos.
Nunquid colligunt de ſpinis uvas, aut de
tribulis ficus?
17. Sic omnis arbor bona fructus bonos fa-
cit, mala autem arbor malos fructus facit.
18. Non poteſt arbor bona malos fructus fa-
cere: neque arbor mala bonos fructus facere:
19. || Omnis arbor, quæ non facit fructum || Sup. 3. 10.
bonum, excidetur, & in ignem mittetur.
20. Igitur ex fructibus eorum cognoſcetis eos.
21. || Non omnis, qui dicit mihi, Domi- || Inf. 25. 11.
ne, Domine, intrabit in regnum cælorum, Luc. 6. 46.
ſed qui facit voluntatem Patris mei, qui in
cælis eſt ipſe intrabit in regnum cælorum.
22. Multi dicent mihi in illa die: Domine,
Domine, nonne in nomine tuo prophetavi-
mus, & || in nomine tuo dæmonia ejecimus, || Actor. 19.
& in nomine tuo virtutes multas fecimus? 13.
23. Et tunc confitebor illis: Quia nun-
quam novi vos: || diſcedite à me, qui ope- || Pſal. 6. 9.
ramini iniquitatem. Inf. 25. 41.
24. || Omnia ergo, qui audit verba mea Luc. 13. 27.
hæc, & facit ea, aſſimilabitur viro ſapienti, || Luc. 6. 48.
qui ædificavit domum ſuam ſupra petram, Rom. 2. 13.
25. & deſcendit pluvia, & venerunt flumina, Iacob. 1. 22.
& flaverunt venti, & irruerunt in domũ illam,
& non cecidit, fundata enim erat ſuper petram.
26. Et omnis, qui audit verba mea hæc, &
non facit ea, ſimilis erit viro ſtulto, qui
ædificavit domum ſuam ſuper arenam:
27. & deſcendit pluvia, & venerunt flumina,
& flaverunt venti, & irruerunt in domum il-
lam, & cecidit, & fuit ruina illius magna.
28. Et factum eſt: cùm conſummaſſet Je-
ſus verba hæc, admirabantur turbæ ſuper
doctrina ejus.
29. || Erat enim docens eos ſicut poteſta- || Marc. 1.
tem habens, & non ſicut Scribæ eorum, & 22.
Phariſæi. Luc. 4. 32.

CAPUT VIII.

Curatum leproſum Jeſus mittit ad ſacerdotes, ſanat puerum Centurionis, cujus fidem commendat, item ſocrum Petri febricitantem, aliosque plurimos malè habentes, verbo ſpiritus ejicit: Scribam ſequi volentem rejicit, alium verò patre inſepulto mox ſequi jubet: navicula fluctibus periclitante excitatus à diſcipulis mare ſedat duos quoque dæmoniacos apud Geraſenos liberat, dæmonibus in porcos ingredi permittens, quo viſo Geraſeni precantur ut à ſuis finibus diſcedat.

1. CUm † autem deſcendiſſet de monte, † DOM. 3.
ſecutæ ſunt eum turbæ multæ: POST EPIPH.
2. || & ecce leproſus veniens, adorabat eum, vel 34.
dicens: Domine, ſi vis, potes me mundare. POST PENTEC.
3. Et extendens Jeſus manum, tetigit eum, || Marc. 1.
dicens: Volo. Mundare. Et confeſtim mun- 40.
data eſt lepra ejus. Luc. 5. 14
4. Et ait illi Jeſus: Vide, nemini dixeris, ſed
vade, || oſtende te ſacerdoti, & offer munus, || Levit. 14. 2
quod præcepit Moyſes, in teſtimonium illis. || Luc. 7. 1.
5. || † Cum autem introiſſet Capharnaum † FER. 5. POST
acceſſit ad eum Centurio, rogans eum, CINER.

6. &

6. & dicens: Domine, puer meus jacet in domo paralyticus, & malè torquetur.

7. Et ait illi Jeſus: Ego veniam, & curabo eum.

|| *Luc. 7. 6.* 8. Et reſpondens Centurio ait: || Domine non ſum dignus ut intres ſub tectum meum; ſed tantùm dic verbo, & ſanabitur puer meus.

9. Nam & ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, habens ſub me milites, & dico huic: Vade, & vadit, & alii, Veni, & venit, & ſervo meo: Fac hoc, & facit.

10. Audiens autem Jeſus miratus eſt, & ſequentibus ſe dixit: Amen dico vobis, non inveni tantam fidem in Iſrael.

|| *Malach. 1. 11.* 11. Dico autem vobis, quòd multi || ab Oriente, & Occidente venient, & recumbent cum Abraham, & Iſaac, & Jacob in regno cælorum:

12. filii autem regni ejicientur in tenebras exteriores, ibi erit fletus, & ſtridor dentium.

13. Et dixit Jeſus Centurioni: Vade, & ſicut credidiſti, fiat tibi. Et ſanatus eſt puer in illa hora.

14. Et cùm veniſſet Jeſus in domum Petri, vidit ſocrum ejus jacentem, & febricitantem.

15. & tetigit manum ejus, & dimiſit eam febris, & ſurrexit, & miniſtrabat eis.

16. || Veſperè autem facto, obtulerunt ei multos dæmonia habentes, & ejiciebat ſpiritus verbo, & omnes malè habentes curavit: || *Marc. 1. 32.*

17. ut adimpleretur quod dictũ eſt per || Iſaiam prophetam, dicentem: Ipſe infirmitates noſtras accepit, & ægrotationes noſtras portavit. || *Iſai. 53. 4. 1. Pet. 2. 24.*

18. Videns autem Jeſus turbas multas circum ſe, juſſit ire trans fretum.

19. Et accedens unus ſcriba, ait illi: Magiſter ſequar te, quocumque ieris.

20. Et dicit ei Jeſus: || Vulpes foveas habent, & volucres cæli nidos, filius autem hominis non habet ubi caput reclinet. || *Luc. 9. 58.*

21. Alius autem de diſcipulis ejus ait illi: Domine, permitte me primùm ire, & ſepelire patrem meum.

22. Jeſus autem ait illi: Sequere me, & dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos.

|| *Marc. 4. 36. Luc. 8. 22.* † DOM. 4. POST EPIPH. vel 25. POST PENTEC. 23. || Et † aſcendente eo in naviculam, ſecuti ſunt eum diſcipuli ejus,

24. & ecce motus magnus factus eſt in mari, ita ut navicula operiretur fluctibus, ipſe verò dormiebat.

25. Et acceſſerunt ad eum diſcipuli ejus, & ſuſcitaverunt eum, dicentes: Domine, ſalva nos, perimus.

26. Et dicit eis Jeſus: Quid timidi eſtis, modicæ fidei? Tunc ſurgens, imperavit ventis, & mari, & facta eſt tranquillitas magna.

27. Porrò homines mirati ſunt, dicentes: Qualis eſt hic, quia venti, & mare obediunt ei?

|| *Marc. 5. 1. Luc. 8. 26.* 28. || Et cùm veniſſet trans fretum in regionem Geraſenorum, occurrerunt ei duo habentes dæmonia, de monumentis exeuntes, ſævi nimis, ita ut nemo poſſet tranſire per viam illam.

29. Et ecce clamaverunt, dicentes: Quid nobis, & tibi, Jeſu fili Dei? Veniſti huc ante tempus torquere nos?

|| *Marc. 5. 11. Luc. 8. 32.* 30. || Erat autem non longè ab illis grex multorum porcorum paſcens.

31. Dæmones autem rogabant eum, dicentes: Si ejicis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum.

32. Et ait illis: Ite. At illi exeuntes abierunt in porcos, & ecce impetu abiit totus grex per præceps in mare, & mortui ſunt in aquis.

33. Paſtores autem fugerunt, & venientes in civitatem, nuntiaverunt omnia, & de eis, qui dæmonia habuerant.

34. Et ecce tota civitas exiit obviam Jeſu: & || viſo eo rogabant, ut tranſiret à finibus eorum. || *Marc 5. 17. Luc. 8. 37.*

CAPUT IX.

Paralyticum curat, Scribis murmurantibus quòd dixiſſet remiſſa illi peccata: vocat Matthæum publicanum, & reſpondet Phariſæis murmurantibus quod cùm publicanis ederet, quòdque ipſius diſcipuli non jejunarent: mulierem à ſanguinis profluvio liberat, filiam principis mortuam ſuſcitat, viſu duobus cæcis reſtituto, dæmoniacum mutum ſanat, & ubique prædicans omnes ſanat infirmitates, dicens multam eſſe meſſem, paucos verò operarios.

1. ET † aſcendens in naviculam, transfretavit, & venit in civitatem ſuam. † DOM. 18 POST PENTEC.

2. Et ecce offerebant ei || paralyticum jacentem in lecto. Et videns Jeſus fidem illo- || *Marc. 2. 3. Luc. 5. 18.*

rum,

rum, dixit paralytico: Confide, fili, remittuntur tibi peccata tua.

3. Et ecce quidam de Scribis dixerunt intra ſe: Hic blaſphemat:

4. Et cùm vidiſſet Jeſus cogitationes eorum, dixit: Ut quid cogitatis mala in cordibus veſtris?

5. Quid eſt facilius, dicere: Dimittuntur tibi peccata tua: an dicere: Surge, & ambula?

6. Ut autem ſciatis, quia filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata, tunc ait paralytico: Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam?

7. Et ſurrexit, & abiit in domum ſuam.

8. Videntes autem turbæ timuerunt, & glorificaverunt Deum, qui dedit poteſtatem talem hominibus.

|| Marc. 2. 14. Luc. 5. 27. † SANCT. MATTH.

9. || Et, cùm tranſiret inde Jeſus † vidit hominem ſedentem in telonio, Matthæum nomine. Et ait illi: Sequere me. Et ſurgens, ſecutus eſt eum.

10. Et factum eſt, diſcumbente eo in domo, ecce multi publicani, & peccatores venientes, diſcumbebant cum Jeſu, & diſcipulis ejus.

11. Et videntes Phariſæi, dicebant diſcipulis ejus: Quare cum publicanis, & peccatoribus manducat Magiſter veſter?

12. At Jeſus audiens, ait: Non eſt opus valentibus medicus, ſed malè habentibus.

|| Oſee 6. 6. Infr. 12. 7. || 1. Tim. 1. 15.

13. Euntes autem diſcite quid eſt: || Miſericordiam volo, & non ſacrificium. Non enim veni vocare juſtos, || ſed peccatores.

|| Marc. 2. 18. Luc. 5. 33.

14. Tunc acceſſerunt ad eum diſcipuli Joannis, dicentes: || Quare nos, & Phariſæi, jejunamus frequenter, diſcipuli autem tui non jejunant?

15. Et ait illis Jeſus: Nunquid poſſunt filii ſponſi lugere quamdiu cum illis eſt ſponſus? Venient autem dies cùm auferetur ab eis ſponſus, & tunc jejunabunt.

16. Nemo autē immittit commiſſuram panni rudis in veſtimentum vetus: tollit enim plenitudinem ejus à veſtimento, & pejor ſciſſura fit.

17. Neque mittunt vinum novum in utres veteres: alioquin rumpuntur utres, & vinum effunditur, & utres pereunt. Sed vinum bonum in utres novos mittunt, & ambo conſervantur.

|| Marc. 5. 22. Luc. 8. 41. † DOM. 23. POST PENTEC.

18. || Hæc † illo loquente ad eos, ecce princeps unus acceſſit, & adorabat eum, dicens: Domine, filia mea modò defuncta eſt: ſed veni, impone manum tuam ſuper eam, & vivet.

19. Et ſurgens Jeſus, ſequebatur eum, & diſcipuli ejus.

|| Marc. 5. 25. Luc. 8. 43.

20. || Et ecce mulier, quæ ſanguinis fluxum patiebatur duodecim annis, acceſſit retrò, & tetigit fimbriam veſtimenti ejus.

21. Dicebat enim intra ſe: Si tetigero tantùm veſtimentum ejus, ſalva ero.

22. At Jeſus converſus, & videns eam, dixit: Confide, filia, fides tua te ſalvam fecit. Et ſalva facta eſt mulier ex illa hora.

23. Et cùm veniſſet Jeſus in domum principis, & vidiſſet tibicines, & turbam tumultuantem, dicebat:

24. Recedite, non eſt enim mortua puella, ſed dormit. Et deridebant eum.

25. Et cùm ejecta eſſet turba, intravit: & tenuit manum ejus. Et ſurrexit puella.

26. Et exiit fama hæc in univerſam terram illam.

27. Et tranſeunte inde Jeſu, ſecuti ſunt eum duo cæci, clamantes, & dicentes: Miſerere noſtri, fili David.

28. Cùm autem veniſſet domum, acceſſerunt ad eum cæci. Et dicit eis Jeſus: Creditis quia hoc poſſum facere vobis? Dicunt ei: Utique, Domine:

29. Tunc tetigit oculos eorum, dicens: Secundùm fidem veſtram fiat vobis.

30. Et aperti ſunt oculi eorum, & comminatus eſt illis Jeſus, dicens: Videte ne quis ſciat.

31. Illi autem exeuntes, diffamaverunt eum in tota terra illa.

|| Infr. 12. 22. Luc. 11. 14.

32. Egreſſis autem illis, || ecce obtulerunt ei hominem mutum, dæmonium habentem.

33. Et ejecto dæmonio, locutus eſt mutus & miratæ ſunt turbæ, dicentes: Nunquam apparuit ſic in Iſrael.

34. Phariſæi autem dicebant: In principe dæmoniorum ejicit dæmones.

|| Marc. 6.

35. || Et circuibat Jeſus omnes civitates, & caſtella, docens in ſynagogis eorum, & prædicans evangelium regni, & curans om-

nem

nem languorem, & omnem infirmitatem.

36. Videns autem turbas, miſertus eſt eis: quia erant vexati, & jacentes ſicut oves non habentes paſtorem.

|| Luc. 10. 2. 37. Tunc dicit diſcipulis ſuis: || Meſſis quidem multa, operarii autem pauci.

38. Rogate ergo Dominum meſſis, ut mittat operarios in meſſem ſuam.

CAPUT X.

Legatio ac inſtructio duodecim Apoſtolorum (quorum hic nomina recenſentur) ad evangelizandum Judæis, & dæmoniacos infirmoſque curandos: qui adversùs mala hic imminentia præmonentur & roborantur: Chriſtus non venit ut mittat pacem, ſed gladium, ipſeque coram hominibus confitendus eſt, neque quidquam ejus amori præponendum: honorans autem alios propter Chriſtum, honorat Chriſtum, & ita mercedem recipiet.

Marc. 3. 13. Luc. 6. 13. & 9. 1. 1. ET convocatis duodecim diſcipulis ſuis, dedit illi poteſtatem ſpirituum immundorum, ut ejicerent eos, & curarent omnem languorem, & omnem infirmitatem.

2. Duodecim autem Apoſtolorum nomina ſunt hæc. Primus, Simon, qui dicitur Petrus, & Andreas frater ejus,

3. Jacobus Zebedæi, & Joannes frater ejus, Philippus, & Bartholomæus, Thomas, & Matthæus publicanus, Jacobus Alphæi, & Thaddæus,

4. Simon Chananæus, & Judas Iſcariotes, qui & tradidit eum.

5. Hos duodecim miſit Jeſus; præcipiens eis, dicens: In viam gentium ne abieritis, & in civitates Samaritanorum ne intraveritis:

|| Act. 13. 46. 6. ſed potiùs ite || ad oves, quæ perierunt domus Iſrael.

7. Euntes autem prædicate, dicentes: Quia appropinquavit regnum cælorum.

8. Infirmos curate, mortuos ſuſcitate, leproſos mundate, dæmones ejicite: gratis accepiſtis, gratis date.

|| Marc. 6. 8. Luc. 9. 3. & 10. 4. 9. || Nolite poſſidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis veſtris,

10. non peram in via, neque duas tunicas, neque calceamenta, neque virgam: dignus enim eſt operarius cibo ſuo.

11. In quamcumque autem civitatem, aut caſtellum intraveritis, interrogate, quis in ea dignus ſit: & ibi manete donec exeatis.

12. Intrantes autem in domum, ſalutate eam, dicentes: Pax huic domui.

13. Et ſi quidem fuerit domus illa digna, veniet pax veſtra ſuper eam: ſi autem non fuerit digna, pax veſtra revertetur ad vos.

14. Et quicumque non receperit vos, neque audierit ſermones veſtros: exeuntes foras de domo, vel civitate, excutite pulverem de pedibus veſtris.

15. Amen dico vobis: Tolerabilius erit || Luc. 10. 3. terræ Sodomorum & Gomorrhæorum in die judicii, quam illi civitati.

† SANCT. BARN. APOST. Item, COMMEMOR. S. PAULI 16. || † Ecce ego mitto vos ſicut oves in medio luporum. Eſtote ergo prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ.

17. Cavete autem ab hominibus. Tradent enim vos in conciliis, & in ſynagogis ſuis flagellabunt vos:

18. & ad præſides, & ad reges ducemini propter me in teſtimonium illis, & gentibus.

19. || Cùm autem tradent vos, nolite cogitare quomodo, aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora, quid loquamini. || Luc. 12. 12.

20. Non enim vos eſtis qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri, qui loquitur in vobis.

21. Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium: & inſurgent filii in parentes, & morte eos afficient:

22. & eritis odio omnibus propter nomen meum: qui autem perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit.

23. † Cùm autem perſequentur vos in civitate iſta, fugite in aliam. Amen dico vobis, non conſummabitis civitates Iſrael, donec veniat Filius hominis. † SANCT ATHAN EPISC.

24. || Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum, nec ſervus ſuper dominum ſuum. || Luc. 6. 40. Joan. 13. 16. & 15. 20.

25. Sufficit diſcipulo, ut ſit ſicut magiſter ejus: & ſervo, ſicut dominus ejus. Si patremfamilias Beelzebub vocaverunt: quantò magis domeſticos ejus?

26. Ne ergo timueritis eos: || † Nihil enim eſt opertum, quod non revelabitur: & occultum, quod non ſcietur. || Marc. 4. 22. Luc. 8. 17. & 12. 2.

27. Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine: & quod in aure auditis, prædicate ſuper tecta. † UNIUS MART. NON PONTIF.

28. Et nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere: ſed potiùs timete eum, qui poteſt & animam & corpus perdere in gehennam.

29. || Nonne duo paſſeres aſſe veneunt: & unus ex illis non cadet ſuper terram ſine patre veſtro? || 2. Reg. 14. 11. Actor. 27. 34.

30. Veſtri autem capilli capitis omnes numerati ſunt.

31. Nolite ergo timere: multis paſſeribus meliores eſtis vos.

32. || Omnis ergo, qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo: qui in cælis eſt: || Marc. 8. 38. Luc. 9. 26. & 12. 8. 2. Tim. 2. 12.

33. qui autem negaverit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo, qui in cælis eſt.

34. || † Nolite arbitrari quia pacem venerim mittere in terram: non veni pacem mittere, ſed gladium. || Luc. 12. 51. † UNIUS MART. NON PONTIF.

35. Veni enim ſeparare hominem adversùs patrem ſuum, & filiam adversùs matrem ſuam, & nurum adversùs ſocrum ſuam:

36. || & inimici hominis, domeſtici ejus. || Mich. 7. 6.

37. || Qui amat patrem, aut matrem plus quàm me, non eſt me dignus: & qui amat filium, aut filiam ſuper me, non eſt me dignus. || Luc. 14. 26.

38. || Et qui non accipit crucem ſuam, & ſequitur me, non eſt me dignus. || Infr. 16. 24.

39. Qui invenit animam ſuam, perdet illam: & qui || perdiderit animam ſuam propter me inveniet eam. Marc. 8. 34. Luc. 14. 27. Luc. 9. 24. & 17. 33. Joann. 12. 25.

40. || Qui recipit vos, me recipit: & qui me recipit, recipit eum, qui me miſit. || Luc. 10. 16. Joann. 13. 20.

41. Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet: & qui recipit juſtum in nomine juſti, mercedem juſti accipiet.

Digitized by Google

|| Marc. 9. 40. 42. || & quicumque potum dederit uni ex minimis iſtis calicem aquæ frigidæ tantùm in nomine diſcipuli, amen dico vobis: non perdet mercedem ſuam.

CAPUT XI.

Joannes de carcere nuntios mittit ad Jeſum: quibus poſt Chriſti reſponſum abeuntibus, ipſe coram turbis laudat Joannem: Judæos verò pueris in foro invicem acclamantibus aſſimilat, exprobrans civitatibus obſtinatis in quibus plurimas fecerat virtutes: confeſſio Jeſu ad Patrem: oneratos ad ſe vocat Chriſtus, dicens jugum ſuum eſſe ſuave.

1. ET factum eſt, cùm conſummaſſet Jeſus, præcipiens duodecim diſcipulis ſuis, tranſiit inde ut doceret, & prædicaret in civitatibus eorum.

|| Luc. 7. 18. † DOM. 2. ADVENT. 2. || † Joannes autem cùm audiſſet in vinculis opera Chriſti, mittens duos de diſcipulis ſuis,

3. ait illi: Tu es, qui venturus es, an alium expectamus?

4. Et reſpondens Jeſus ait illis: Euntes renuntiate Joanni quæ audiſtis, & vidiſtis.

Iſai. 35. 5. || Iſai. 61. 1. 5. || Cæci vident, claudi ambulant, leproſi mundantur, ſurdi audiunt, mortui reſurgunt, || pauperes evangelizantur:

|| Luc. 7. 24. 6. & beatus eſt, qui non fuerit ſcandalizatus in me:

|| Mal. 3. 1. || Marc. 1. 2. Luc. 7. 27. 7. || Illis autem abeuntibus, cœpit Jeſus dicere ad turbas de Joanne: Quid exiſtis in deſertum videre? arundinem vento agitatam?

8. Sed quid exiſtis videre? hominem mollibus veſtitum? Ecce qui mollibus veſtiuntur, in domibus regum ſunt:

9. Sed quid exiſtis videre? prophetam? Etiam dico vobis, & plus quàm prophetam.

10. Hic eſt enim, de quo ſcriptum eſt: || Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.

11. Amen dico vobis, non ſurrexit inter natos mulierum major Joanne Baptiſta: qui autem minor eſt in regno cælorum, major eſt illo.

12. A diebus autem Joannis Baptiſtæ uſque nunc, regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.

13. Omnes enim prophetæ & lex, uſque ad Joannem prophetaverunt.

|| Mal. 4. 5. 14. & ſi vultis recipere, || ipſe eſt Elias, qui venturus eſt.

15. Qui habet aures audiendi, audiat.

16. Cui autem ſimilem æſtimabo generationem iſtam? Similis eſt pueris ſedentibus in foro; qui clamantes coæqualibus,

17. dicunt: Cecinimus vobis, & non ſaltaſtis: lamentavimus, & non planxiſtis.

18. Venit enim Joannes neque manducans, neque bibens, & dicunt: Dæmonium habet.

19. Venit filius hominis manducans, & bibens, & dicunt: Ecce homo vorax, & potator vini, publicanorum, & peccatorum amicus. Et juſtificata eſt ſapientia à filiis ſuis.

20. Tunc cœpit exprobrare civitatibus, in quibus factæ ſunt plurimæ virtutes ejus, quia non egiſſent pœnitentiam.

|| Luc. 10. 13. 21. || Væ tibi Corozaim: væ tibi Bethſaida: quia, ſi in Tyro, & Sidone factæ eſſent virtutes, quæ factæ ſunt in vobis, olim in cilicio, & cinere pœnitentiam egiſſent.

22. Verumtamen dico vobis: Tyro, & Sidoni remiſſius erit in die judicii, quàm vobis.

23. Et tu Capharnaum, numquid uſque in cælum exaltaberis? uſque in infernum deſcendes: quia, ſi in Sodomis factæ fuiſſent virtutes, quæ factæ ſunt in te, fortè manſiſſent uſque in hanc diem.

24. Verumtamen dico vobis, quia terræ Sodomorum remiſſius erit in die judicii, quàm tibi.

25. † In illo tempore reſpondens Jeſus dixit: Confiteor, tibi, Pater, Domine cæli & terræ, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus, & prudentibus, & revelaſti ea parvulis. † SANCTI MATTH. APOST. Item S. FRANC. CONFESSOR. Item PLUR. MART.

26. Ita Pater: quoniam ſic fuit placitum ante te.

27. Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo: || Et nemo novit Filium, niſi Pater: neque Patrem quis novit, niſi Filius, & cui voluerit Filius revelare. || Joan. 6. 46. 7. 28. 8. 19. & 10. 15.

28. Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos.

29. Tollite jugum meum ſuper vos, & diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde: || & invenietis requiem animabus veſtris. || Jerem. 6. 16.

30. Jugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve.

CAPUT XII.

Diſcipulos ſpicas ſabbato vellentes excuſat, manum quoque aridam ſabbato curat: Phariſæorum machinationi tacitus ſedens, varioſque à ſe curatos ſilere præcipiens, implet Iſaiæ vaticinium: dæmoniaco cæco & muto curato, Phariſæos ipſum in Beelzebub ejicere dæmonia blaſphemantes convincit falſum dicere; dicens blaſphemiam in Spiritum ſanctum irremiſſibilem, & de omni verbo otioſo reddendam rationem: Scribis autem & Phariſæis ſignum petentibus dandum dicit Jonæ ſignum: & quæ ſint mater & frater ipſius.

1. IN illo tempore abiit Jeſus per ſata ſabbato: diſcipuli autem ejus eſurientes cœperunt vellere ſpicas, & manducare. Marc. 2. 23. Luc. 6. 1.

2. Phariſæi autem videntes, dixerunt ei: Ecce diſcipuli tui faciunt quod non licet facere ſabbatis.

3. At ille dixit eis: Non legiſtis || quid fecerit David, quando eſuriit, & qui cum eo erant: || 1. Reg. 21. 6.

4. quomodo intravit in domum Dei, & panes propoſitionis comedit, quos non licebat ei edere, neque his, qui cum eo erant, || niſi ſolis ſacerdotibus? || Levit. 24. 9.

5. Aut non legiſtis in lege, || quia ſabbatis ſacerdotes in templo ſabbatum violant, & ſine crimine ſunt? || Num. 28. 9.

6. Dico autem vobis, quid templo major eſt hic.

7. Si autem ſciretis, quid eſt: || Miſericordiam volo, & non ſacrificium: nunquam condemnaſſetis innocentes: || 1. Reg. 15. 22. Eccleſ. 4. 17. Oſee 6. 6.

8. Dñs enim eſt filius hominis etiam ſabbati. Sup. 9. 13.

9. Et cùm inde tranſiſſet, venit in ſynagogam eorum,

10. || Et ecce homo manum habens aridam, & interrogabant eum, dicentes: Si licet ſabbatis curare? ut accuſarent eum. || Marc. 3. 1. Luc. 6. 6.

11. Ipſe autem dixit illis: || Quis erit ex vobis homo, qui habeat ovem unam, & ſi || Deut. 22. 4.

ceci-

ceciderit hæc ſabbatis in foveam, nonne tenebit, & levabit eam?

12. Quantò magis melior eſt homo ove? Itaque licet ſabbatis benefacere.

13. Tunc ait homini: Extende manum tuam. Et extendit: & reſtituta eſt ſanitati ſicut altera.

14. Exeuntes autem Phariſæi, conſilium faciebant adverſus eum, quomodo perderent eum.

15. Jeſus autem ſciens receſſit inde: & ſecuti ſunt eum multi, & curavit eos omnes:

16. & præcepit eis ne manifeſtũ eum facerent.

17. Ut adimpleretur quod dictum eſt per Iſaiam Prophetam, dicentem:

[|| Iſai. 42. 1]

18. || Ecce puer meus, quem elegi, dilectus meus, in quo benè complacuit animæ meæ. Ponam ſpiritum meum ſuper eum, & judicium gentibus nuntiabit.

19. Non contendet, neque clamabit, neque audiet aliquis in plateis vocem ejus:

20. arundinemque quaſſatam non confringet, & linum fumigans non extinguet, donec ejiciat ad victoriam judicium:

21. & in nomine ejus Gentes ſperabunt.

22. Tunc oblatus eſt ei dæmonium habens, cæcus, & mutus, & curavit eum ita ut loqueretur, & videret.

23. Et ſtupebant omnes turbæ, & dicebant: Nunquid hic eſt filius David?

[|| Sup. 9. 34. Marci. 3. 22. || Luc. 11. 15.]

24. || Phariſæi autem audientes, dixerunt: Hic non ejicit dæmones niſi in Beelzebub principe dæmoniorum.

[|| Luc. 11. 17.]

25. Jeſus autem ſciens cogitationes eorum, dixit eis: || Omne regnum diviſum contra ſe, deſolabitur: & omnis civitas, vel domus diviſa contra ſe, non ſtabit.

26. Et ſi ſatanas ſatanam ejicit, adversùs ſe diviſus eſt: quomodo ergo ſtabit regnum ejus?

27. Et ſi ego in Beelzebub ejicio dæmones, filii veſtri in quo ejiciunt? Ideò ipſi judices veſtri erunt.

28. Si autem ego in ſpiritu Dei ejicio dæmones, igitur pervenit in vos regnum Dei.

29. Aut quomodo poteſt quiſquam intrare in domum fortis, & vaſa ejus diripere, niſi priùs alligaverit fortem? & tunc domum illius diripiet.

30. Qui non eſt mecum, contra me eſt, & qui non congregat mecum, ſpargit.

[|| Marc. 3. 28. & 29. Luc. 12. 10.]

31. || Ideò dico vobis: Omne peccatum, & blaſphemia remittetur hominibus, ſpiritus autem blaſphemiæ non remittetur.

32. Et quicumque dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei: qui autem dixerit contra Spiritum ſanctum, non remittetur ei neque in hoc ſæculo, neque in futuro.

33. Aut facite arborem bonam, & fructum ejus bonum: aut facite arborem malam, & fructum ejus malum: ſiquidem ex fructu arbor agnoſcitur.

[|| Luc. 6. 45.]

34. Progenies viperarum, quomodo poteſtis bona loqui, cùm ſitis mali? || ex abundantia enim cordis os loquitur.

35. Bonus homo de bono theſauro profert bona: & malus homo de malo theſauro profert mala.

36. Dico autem vobis, quoniam omne verbum otioſum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicii.

37. Ex verbis enim tuis juſtificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis.

[† FER. 4. QUAT. TEMP. QUADR.]

38. Tunc † reſponderunt ei quidam de Scribis & Phariſæis, dicentes: Magiſter, volumus à te ſignum videre.

[|| Infr. 16. 4. Luc. 11. 29. 1. Cor. 1. 22. || Joan. 2. 1.]

39. Qui reſpondens ait illis: || Generatio mala, & adultera ſignum quærit, & ſignum non dabitur ei, niſi ſignum || Jonæ Prophetæ.

40. Sicut enim fuit Jonas in ventre ceti tribus diebus, & tribus noctibus; ſic erit Filius hominis in corde terræ tribus diebus, & tribus noctibus.

[|| Jon. 3. 5]

41. || Viri Ninivitæ ſurgent in judicio cum generatione iſta, & condemnabunt eam: quia pœnitentiam egerunt in prædicatione Jonæ. Et ecce plus quàm Jonas hic.

[|| 3. Reg. 10. 1. 2. Par. 9. 1.]

42. Regina auſtri ſurget in judicio cum generatione iſta, & condemnabit eam: || quia venit à finibus terræ audire ſapientiam Salomonis, & ecce plus quàm Salomon hic.

[|| Luc. 11. 24]

43. || Cùm autem immundus ſpiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida, quærens requiem, & non invenit.

44. Tunc dicit: Revertar in domum meam, unde exivi. Et veniens invenit eam vacantem, ſcopis mundatam, & ornatam.

[|| 2. Petr. 2. 20.]

45. Tunc vadit, & aſſumit ſeptem alios ſpiritus ſecum nequiores ſe, & intrantes habitant ibi: || & fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus. Sic erit & generationi huic peſſimæ.

[|| Mar. 3. 31. Luc. 8. 19.]

46. || Adhuc eo loquente ad turbas, ecce mater ejus, & fratres ſtabant foris, quærentes loqui ei.

47. Dixit autem ei quidam: Ecce mater tua, & fratres tui foris ſtant quærentes te.

48. At ipſe reſpondens dicenti ſibi, ait: Quæ eſt mater mea, & qui ſunt fratres mei?

49. Et extendens manum in diſcipulos ſuos, dixit: Ecce mater mea, & fratres mei.

50. Quicumque enim fecerit voluntatem Patris mei, qui in cælis eſt, ipſe meus frater, & ſoror, & mater eſt.

CAPUT XIII.

Sedens in navicula proponit turbis parabolas ſeminantis ac Zizaniorum, quas etiam diſcipulis interpretatur: item parabolas de grano ſinapis, de fermento in farina occultato, de theſauro & margarita inventis; de reti in mare miſſo, quam parabolam etiam declarat docens in patria, ait prophetam non eſſe ſine honore niſi in propria patria.

1. IN illo die exiens Jeſus de domo, ſedebat ſecus mare.

[|| Mar. 4. 1. Luc. 8. 4.]

2. || Et congregatæ ſunt ad eum turbæ multæ, ita ut in naviculam aſcendens ſederet: & omnis turba ſtabat in littore:

3. & locutus eſt eis multa in parabolis, dicens: Ecce exiit, qui ſeminat, ſeminare.

4. Et dum ſeminat, quædam ceciderunt ſecus viam, & venerunt volucres cæli, & comederunt ea.

5. Alia autem ceciderunt in petroſa, ubi non habebant terram multam: & continuò exorta ſunt, quia non habebant altitudinem terræ.

6. Sole autem orto, æſtuaverunt: & quia non habebant radicem, aruerunt.

7. Alia autem ceciderunt in ſpinas: & creverunt ſpinæ, & ſuffocaverunt ea.

8. Alia autem ceciderunt in terram bonam:

& da-

Digitized by Google

& dabunt fructum, aliud centeſimum, aliud ſexageſimum, aliud trigeſimum.

9. Qui habet aures audiendi, audiat.

10. Et accedentes diſcipuli dixerunt ei: Quare in parabolis loqueris eis?

11. Qui reſpondens, ait illis: Quia vobis datum eſt noſſe myſteria regni cœlorum: illis autem non eſt datum.

|| Infr. 25. 29.

12. || Qui enim habet, dabitur ei, & abundabit: qui autem non habet, & quod habet auferetur ab eo.

13. Ideò in parabolis loquor eis: quia videntes non vident, & audientes non audiunt, neque intelligunt.

14. Et adimpletur in eis prophetia Iſaïæ dicentis: || Auditu audietis, & non intelligetis: & videntes videbitis, & non videbitis.

|| Iſaiæ 6. 9. Mar. 4. 12. Luc. 8. 10. Joan. 12. 40. Act. 28. 26. Rom. 11. 8.

15. Incraſſatum eſt enim cor populi hujus, & auribus graviter audierunt, & oculos ſuos clauſerunt: ne quando videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & convertantur, & ſanem eos.

16. Veſtri autem beati oculi quia vident, & aures veſtræ quia audiunt.

|| Luc. 10. 24.

17. || Amen quippe dico vobis, quia multi prophetæ, & juſti cupierunt videre quæ videtis, & non viderunt, & audire quæ auditis, & non audierunt.

18. Vos ergo audite parabolam ſeminantis.

19. Omnis qui audit verbum regni, & non intelligit, venit malus, & rapit quod ſeminatum eſt in corde ejus: hic eſt qni ſecus viam ſeminatus eſt.

20. Qui autem ſuper petroſa ſeminatus eſt, hic eſt, qui verbum audit, & continuò cum gaudio accipit illud:

21. non habet autem in ſe radicem, ſed eſt temporalis. Facta autem tribulatione & perſecutione propter verbũ, continuò ſcandalizatur.

22. Qui autem ſeminatus eſt in ſpinis, hic eſt, qui verbum audit, & ſolicitudo ſæculi iſtius, & fallacia divitiarum ſuffocat verbum, & ſine fructu efficitur.

23. Qui verò in terram bonam ſeminatus eſt, hic eſt qui audit verbum, & intelligit, & fructum affert, & facit aliud quidem centeſimum, aliud autem ſexageſimum, aliud verò trigeſimum.

|| Marc. 4. 26.

† DOM. 5. POST EPIPH. vel 26. POST PENTEC.

24. || Aliam parabolam propoſuit illis, dicens: † Simile factum eſt regnum cœlorum homini, qui ſeminavit bonum ſemen in agro ſuo.

25. Cùm autem dormirent homines, venit inimicus ejus, & ſuperſeminavit zizania in medio tritici, & abiit.

26. Cùm autem creviſſet herba, & fructum feciſſet, tunc apparuerunt & zizania.

27. Accedentes autem ſervi patrisfamilias, dixerunt ei: Domine, nonnè bonum ſemen ſeminaſti in agro tuo? Unde ergo habet zizania?

28. Et ait illis: Inimicus homo hoc fecit. Servi autem dixerunt ei: Vis, imus, & colligimus ea?

29. Et ait: Non: ne fortè colligeutes zizania, eradicetis ſimul cum eis & triticum.

30. Sinite utraque creſcere uſque ad meſſem, & in tempore meſſis dicam meſſoribus: Colligite primùm zizania, & alligate ea in faſciculos ad comburendum, triticum autem congregate in horreum meum.

31. || Aliam parabolam propoſuit eis dicens: † Simile eſt regnum cœlorum grano ſinapis, quod accipiens homo ſeminavit in agro ſuo:

|| Marc. 4. 31. Luc. 13. 19.

† DOM. 6 POST EPIPH. vel 27. POST PENTEC.

32. quod minimum quidem eſt omnibus ſeminibus; cùm autem creverit, majus eſt omnibus oleribus, & fit arbor, ita ut volucres cœli veniant, & habitent in ramis ejus.

33. Aliam parabolam locutus eſt eis. || Simile eſt regnum cœlorum fermento, quod acceptum mulier abſcondit in farinæ ſatis tribus, donec fermentatum eſt totum.

|| Luc. 13. 21.

34. Hæc omnia locutus eſt Jeſus in parabolis ad turbas: & ſine parabolis non loquebatur eis:

35. ut impleretur quod dictum erat per Prophetam dicentem: || Aperiam in parabolis os meum, eructabo abſcondita à conſtitutione mundi.

|| Pſ. 77. 2.

36. || Tunc, dimiſſis turbis, venit in domum: & acceſſerunt ad eum diſcipuli ejus, dicentes: Ediſſere nobis parabolam zizaniorum agri.

|| Marc. 4. 34.

37. Qui reſpondens ait illis: Qui ſeminat bonum ſemen, eſt Filius hominis.

38. Ager autem, eſt mundus. Bonum verò ſemen, hi ſunt filii regni. Zizania autem, filii ſunt nequam.

39. Inimicus autem, qui ſeminavit ea, eſt diabolus. || Meſſis verò, conſummatio ſæculi eſt. Meſſores autem, angeli ſunt.

|| Apoc. 14. 15.

40. Sicut ergo colliguntur zizania, & igni comburuntur: ſic erit in conſummatione ſęculi.

41. Mittet filius hominis angelos ſuos, & colligent de regno ejus omnia ſcandala, & eos, qui faciunt iniquitatem.

42. & mittent eos in caminum ignis. Ibi erit fletus, & ſtridor dentium.

43. || Tunc juſti fulgebunt ſicut ſol in regno Patris eorum. Qui habet aures audiendi, audiat.

|| Sap. 3. 7. Dan. 12. 3.

44. † Simile eſt regnum cœlorum theſauro abſcondito in agro: quem qui invenit homo, abſcondit, & præ gaudio illius vadit, & vendit univerſa quæ habet, & emit agrum illum.

† IN SUSCEPT. SS. RELIQ. item, PRO VIRG. ET MART.

45. Iterùm ſimile eſt regnum cœlorum homini negotiatori, quærenti bonas margaritas,

46. Inventa autem una pretioſa margarita, abiit, & vendidit omnia quæ habuit, & emit eam.

47. Iterùm ſimile eſt regnum cœlorum ſagenæ miſſæ in mare, & ex omni genere piſcium congreganti:

48. quam, cùm impleta eſſet, educentes, & ſecus littus ſedentes, elegerunt bonos in vaſa, malos autem foras miſerunt.

49. Sic erit in conſummatione ſæculi: exibunt angeli, & ſeparabunt malos de medio juſtorum,

50. & mittent eos in caminum ignis: ibi erit fletus, & ſtridor dentium.

51. Intellexiſtis hæc omnia? Dicunt ei: Etiam.

52. Ait illis: Ideò omnis ſcriba doctus in regno cœlorum, ſimilis eſt homini patrifamilias, qui profert de theſauro ſuo nova & vetera.

53. Et factum eſt, cùm conſummaſſet Jeſus parabolas iſtas, tranſiit inde.

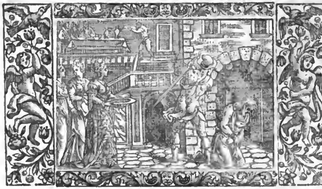
54. || Et veniens in patriam ſuam, docebat eos in ſynagogis eorum, ita ut mirarentur, & dicerent: Unde huic ſapientia hæc, & virtutes?

|| Mar. 6. 1. Luc. 4. 16.

55. || Nonnè hic eſt fabri filius? Nonnè mater ejus dicitur Maria, & fratres ejus, Jaco-

|| Joan. 6. 42.

bus, & Joſeph, & Simon, & Judas?
56. & ſorores ejus, nonnè omnes apud
nos ſunt? Unde ergo huic omnia iſta?
57. Et ſcandalizabantur in eo. Jeſus auten
dixit eis: Non eſt propheta ſine honore niſi
in patria ſua, & in domo ſua.
58. Et non fecit ibi virtutes multas pro-
pter incredulitatem illorum.

CAPUT XIV.

Caput Joannis datur puellæ ſaltatrici: Jeſus quinque virorum millia in deſerto quinque panibus & duobus piſcibus ſatiat, ſublatis duodecim reliquiarum cophinis: & ſuper mare ambulans diſcipulos tempeſtate agitatos confortat, Petrumque à ſubmerſione liberat: in terra Geneſar varii curantur languores, tactu veſtimenti ipſius.

Marc. 6. 14. Luc. 9. 7. 1. IN illo tempore audivit Herodes te-
trarcha famam Jeſu:
2. & ait pueris ſnis: Hic eſt Joannes Ba-
ptiſta: ipſe ſurrexit à mortuis, & ideò vir-
tutes operantur in eo.
|| Marc. 6. 17. Luc. 3. 19. 3. || Herodes enim tenuit Joannem, &
alligavit eum: & poſuit in carcerem pro-
pter Herodiadem uxorem fratris ſui.
4. Dicebat enim illi Joannes: Non licet
tibi habere eam.
5. Et volens illum occidere, timuit popu-
|| Infr. 21. 26. lum: || quia ſicut prophetam eum habebant.
6. Die autem natalis Herodis ſaltavit filia
Herodiadis in medio, & placuit Herodi.
7. Unde cum juramento pollicitus eſt ei
dare quodcumque poſtulaſſet ab eo.
8. At illa præmonita à matre ſua: Da mihi,
inquit, hic in diſco caput Joannis Baptiſtæ.
9. Et contriſtatus eſt rex: propter jura-
mentum autem, & eos, qui pariter recum-
bebant, juſſit dari.
10. Miſitque & decollavit Joannē in carcere.
11. Et allatum eſt caput ejus in diſco, &
datum eſt puellæ, & attulit matri ſuæ.
12. Et accedentes diſcipuli ejus, tulerunt
corpus ejus, & ſepelierunt illud: & ve-
|| Marc. 6. 31. Luc. 9. 10. Joan. 6. 1. nientes nuntiaverunt Jeſu.
13. || Quod cùm audiſſet Jeſus, ſeceſſit in-
de in navicula, in locum deſertum ſeorſum:
& cùm audiſſent turbæ, ſecutæ ſunt eum
pedeſtres de civitatibus.
14. Et exiens vidit turbam multam, & mi-
ſertus eſt eis, & curavit languidos eorum.
15. Veſpere autem facto, acceſſerunt ad
eum diſcipuli ejus, dicentes: Deſertus eſt
locus, & hora jam præteriit: dimitte turbas,
ut euntes in caſtella, emant ſibi eſcas.
16. Jeſus autem dixit eis: Non habent
neceſſe ire: date illis vos manducare.
17. Reſponderunt ei: || Non habemus hic || Joan. 6. 9.
niſi quinque panes, & duos piſces.
18. Qui ait eis: Afferte mihi illos huc.
19. Et cùm juſſiſſet turbam diſcumbere
ſuper fœnum, acceptis quinque panibus, &
duobus piſcibus, aſpiciens in cœlum bene-
dixit, & fregit, & dedit diſcipulis panes,
diſcipuli autem turbis.
20. Et manducaverunt omnes, & ſaturati
ſunt. Et tulerunt reliquias, duodecim cophi-
nos fragmentorum plenos.
21. Manducantium autem fuit numerus,
quinque millia virorum, exceptis mulieri-
bus, & parvulis.
22. || Et ſtatim compulit Jeſus diſcipulos || Marc. 6.
aſcendere in naviculam, & præcedere eum 45.
trans fretum, donec dimitteret turbas.
23. Et dimiſſa turba, || aſcendit in montem || Joan. 6.
ſolus orare. Veſpere autem facto ſolus erat ibi. 15.
24. Navicula autem in medio mari jacta- Marc. 6. 46.
batur fluctibus: erat enim contrarius ventus.
25. Quarta autem vigilia noctis, venit ad
eos ambulans ſuper mare.
26. Et videntes eum ſuper mare ambulan-
tem, turbati ſunt, dicentes: Quia phantaſma
eſt. Et præ timore clamaverunt.
27. Statimque Jeſus locutus eſt eis, dicens:
Habete fiduciam: ego ſum, nolite timere.
28. Reſpondens autem Petrus dixit: Domi-
ne, ſi tu es, jube me ad te venire ſuper aquas.
29. At ipſe ait: Veni. Et deſcendens Pe-
trus de navicula, ambulabat ſuper aquam
ut veniret ad Jeſum.
30. Videns verò ventum validum, timuit:
& cùm cœpiſſet mergi, clamavit dicens:
Domine, ſalvum me fac.
31. Et continuò Jeſus extendens manum,
apprehendit eum: & ait illi: Modicæ fidei,
quare dubitaſti?

32. Et

32. Et cùm aſcendiſſent in naviculam,
ceſſavit ventus.
33. Qui autem in navicula erant, venerunt, &
adoraverunt eum, dicentes: Verè Filius Dei es.
34. ‖ Et cùm transfretaſſent, venerunt in
‖ Marc. 6. 53. terram Geneſar.
35. Et cùm cognoviſſent eum viri loci il-
lius, miſerunt in univerſam regionem illam,
& obtulerunt ei omnes malè habentes:
36. & rogabant eum ut vel fimbriam ve-
ſtimenti ejus tangerent. Et quicumque te-
tigerunt, ſalvi facti ſunt.

CAPUT XV.

Phariſæorum de lavandis manibus aliiſque rebus traditiones, quas Dei mandatis præponebant: & quæ ſint coinquinantia hominem: mulier Chananæa perſeveranti fide ac ſupplicatione impetrat filiæ curationem: Jeſus, curatis juxta mare Galilææ variis languoribus, quatuor virorum millia ſeptem panibus pauciſque piſciculis ſatiat, ſublatis ſeptem ſportarum reliquiis.

† FER. 4. POST DOM. 3. QUADR. 1. TUnc † acceſſerunt ad eum ab Jeroſo-
lymis Scribæ, & Phariſæi, dicentes:
2. ‖ Quare diſcipuli tui tranſgrediuntur
Marc. 7. 1. traditionem Seniorum? non enim lavant
‖ Marc. 7. 5. manus ſuas cùm panem manducant.
3. Ipſe autem reſpondens ait illis: Quare
& vos tranſgredimini mandatum Dei propter
traditionem veſtram? Nam Deus dixit:
4. ‖ Honora patrem, & matrem: &, ‖ Qui
‖ Exod. 20. 12. maledixerit patri, vel matri, morte moriatur.
Deut. 5. 16. 5. Vos autẽ dicitis: Quicũque dixerit patri, vel
Ephes. 6. 2. matri; Munus quodcũque eſt ex me, tibi proderit:
‖ Exod. 21. 17. 6. & non honorificabit patrem ſuum, aut
Lev. 20. 9. matrem ſuam: & irritum feciſtis mandatum
Prov. 20. 20. Dei propter traditionem veſtram.
7. Hypocritæ, benè prophetavit de vobis
Iſaias, dicens:
8. ‖ Populus hic labiis me honorat: cor
‖ Iſa. 29. 13. Marc. 7. 6. autem eorum longè eſt à me.
9. Sine cauſa autem colunt me, docentes
doctrinas, & mandata hominum.
10. Et convocatis ad ſe turbis, dixit eis:
Audite, & intelligite.
11. Non quod intrat in os, coinquinat
hominem: ſed quod procedit ex ore, hoc
coinquinat hominem.
12. Tunc accedentes diſcipuli ejus, dixe-
runt ei: Scis quia Phariſæi, audito verbo
hoc, ſcandalizati ſunt?
13. At ille reſpondens ait: ‖ Omnis plan- ‖ Joan. 15. 2.
tatio, quam non plantavit Pater meus cœ-
leſtis, eradicabitur.
14. Sinite illos: ‖ cæci ſunt, & duces cæ- ‖ Luc. 6. 39.
corum. Cæcus autem ſi cæco ducatum præ-
ſtet, ambo in foveam cadunt.
15. ‖ Reſpondens autem Petrus dixit ei:
Ediſſere nobis parabolam iſtam. ‖ Marc. 7. 17.
16. At ille dixit: Adhuc & vos ſine in-
tellectu eſtis?
17. Non intelligitis, quia omne, quod in os
intrat, in ventrẽ vadit, & in ſeceſſum emittitur?
18. Quæ autem procedunt de ore, de corde
exeunt, & ea coinquinant hominem:
19. de corde enim exeunt cogitationes ma-
læ, homicidia, adulteria, fornicationes,
furta, falſa teſtimonia, blaſphemiæ.
20. Hæc ſunt, quæ coinquinant homi-
nem. Non lotis autem manibus manduca-
re, non coinquinat hominem.
21. Et † ‖ egreſſus inde Jeſus seceſſit in † FER. 5. POST DOM. 1. QUADR.
partes Tyri, & Sidonis. ‖ Marc. 7. 24.
22. Et ecce mulier Chananæa à finibus illis
egreſſa clamavit, dicens ei: Miſerere mei Dñe
fili David: filia mea malè à dæmonio vexatur.
23. Qui non reſpondit ei verbum. Et acce-
dentes diſcipuli ejus rogabant eum dicentes:
Dimitte eam: quia clamat poſt nos.
24. Ipſe autem reſpondens ait: Non ſum miſ-
ſus niſi ‖ ad oves, quæ perierunt domus Iſrael. ‖ Sup. 10. 6. ‖ Joan. 10.
25. At illa venit, & adoravit eum, dicens:
Domine, adjuva me.
26. Qui reſpondens ait: Non eſt bonum
ſumere panem filiorum, & mittere canibus.
27. At illa dixit: Etiam Domine: nam
& catelli edunt de micis, quæ cadunt de
menſa dominorum ſuorum.
28. Tunc reſpondens Jeſus, ait illi: O mu-
lier, magna eſt fides tua: fiat tibi ſicut vis.
Et ſanata eſt filia ejus ex illa hora.
29. Et cùm tranſiiſſet inde Jeſus, venit
ſecus Mare Galilææ: & aſcendens in mon-
tem, ſedebat ibi.

|| Iſai. 35. 5.
30. || Et acceſſerunt ad eum turbæ multæ, habentes ſecum mutos, cæcos, claudos, debiles, & alios multos: & projecerunt eos ad pedes ejus, & curavit eos:

31. ita ut turbæ mirarentur videntes mutos loquentes, claudos ambulantes, cæcos videntes: & magnificabant Deum Iſrael.

|| Marc. 8. 1.
32. || Jeſus autem, convocatis diſcipulis ſuis, dixit: Miſereor turbæ, quia triduo jam perſeverant mecum, & non habent, quod manducent: & dimittere eos jejunos nolo, ne deficiāt in via.

33. Et dicunt ei diſcipuli: Unde ergo nobis in deſerto panes tantos, ut ſaturemus turbam tantam?

34. Et ait illis Jeſus: Quot habetis panes? At illi dixerunt: Septem, & paucos piſciculos.

35. Et præcepit turbæ, ut diſcumberent ſuper terram.

36. Et accipiens ſeptem panes, & piſces, & gratias agens, fregit, & dedit diſcipulis ſuis, & diſcipuli dederunt populo.

37. Et comederunt omnes, & ſaturati ſunt. Et quod ſuperfuit de fragmentis, tulerunt ſeptem ſportas plenas.

38. Erant autem qui manducaverunt, quatuor millia hominum, extra parvulos, & mulieres.

39. Et, dimiſſa turba, aſcendit in naviculam: & venit in fines Magedan.

CAPUT XVI.

Jeſus ſigni petitione ipſum tentantes arguit, quòd ſigna temporum non dijudicarent: jubet diſcipulos cavere à fermento Phariſæorum ac Sadducæorum: ipſoſque interrogat, quem ipſum eſſe dicant, & Petro poſt illius reſponſionem promittit claves regni cœlorum: ſuam autem paſſionem prædicens, à Petro increpatur: propter quod ſatanam ipſum appellat, docens quemque propriam crucem tollere, & Deum unicuique juxta ſua opera redditurum.

Mar. 8. 11.
1. ET acceſſerunt ad eum Phariſæi, & Sadducæi tentantes: & rogaverunt eum ut ſignum de cœlo oſtenderet eis.

|| Luc. 12. 54.
2. At ille reſpondens, ait illis: || Facto veſpere, dicitis: Serenum erit, rubicundum eſt enim cœlum.

3. Et manè: Hodie tempeſtas, rutilat enim triſte cœlum.

|| Sup. 12. 39. || Jona 2. 1.
4. Faciem ergo cœli dijudicare noſtis: ſigna autem temporum non poteſtis ſcire? || Generatio mala & adultera ſignum quærit: & ſignum non dabitur ei, || niſi ſignum Jonæ prophetæ. Et relictis illis, abiit.

5. Et cùm veniſſent diſcipuli ejus trans fretum, obliti ſunt panes accipere.

|| Marc. 8. 15. Luc. 12. 1.
6. Qui dixit illis: || Intuemini, & cavete à fermento Phariſæorum, & Sadducæorum.

7. At illi cogitabant intra ſe dicentes: Quia panes non accepimus.

8. Sciens autem Jeſus, dixit: Quid cogitatis intra vos modicæ fidei, quia panes non habetis?

|| Sup. 14. 17. Joan. 6. 9. || Sup. 15. 34.
9. Nondum intelligitis, neque recordamini || quinque panum in quinque millia hominum, & quot cophinos ſumpſiſtis?

10. neque || ſeptem panum in quatuor millia hominum, & quot ſportas ſumpſiſtis?

11. Quare non intelligitis, quia non de pane dixi vobis: Cavete à fermento Phariſæorum, & Sadducæorum?

12. Tunc intellexerunt quia non dixerit cavendum à fermento panum, ſed à doctrina Phariſæorum, & Sadducæorum.

|| Marc. 8. 27. † CATHEDR. ROM. S. PETRI. Item, IN FESTO APOST. PETRI ET PAULI
13. || † Venit autem Jeſus in partes Cæſareæ Philippi: & interrogabat diſcipulos ſuos, dicens: Quem dicunt homines eſſe Filium hominis?

14. At illi dixerunt: || Alii Joannem Baptiſtam, alii autem Eliam, alii verò Jeremiam, aut unum ex prophetis.

15. Dicit illis Jeſus: Vos autem quem me eſſe dicitis?

|| Marc. 8. 28. || Luc. 9. 19. || Joan. 6. 9.
16. Reſpondens Simon Petrus dixit: || Tu es Chriſtus, filius Dei vivi.

17. Reſpondens autem Jeſus, dixit ei: Beatus es Simon Bar-Jona: quia caro, & ſanguis non revelavit tibi, ſed Pater meus, qui in cœlis eſt.

|| Joan. 1. 42.
18. || Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversùm eam.

|| Iſa. 22. 22. Joan. 20. 23.
19. || Et tibi dabo claves regni cœlorum. Et quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis: & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis.

20. Tunc præcepit diſcipulis ſuis ut nemini dicerent quia ipſe eſſet Jeſus Chriſtus.

21. Exinde cœpit Jeſus oſtendere diſcipulis ſuis, quia oporteret eum ire Jeroſolymam, & multa pati à ſenioribus, & Scribis, & principibus ſacerdotū, & occidi, & tertia die reſurgere.

22. Et aſſumens eum Petrus, cœpit increpare illum dicens: Abſit à te, Domine: non erit tibi hoc.

|| Marc. 8. 33.
23. Qui converſus, dixit Petro: || Vade poſt me, ſatana, ſcandalum es mihi: quia non ſapis ea, quæ Dei ſunt, ſed ea, quæ hominum.

† UNIUS MART. PONTIF. || Sup. 10. 38. Luc. 9. 23. & 14. 27.
24. Tunc Jeſus dixit diſcipulis ſuis: † || Si quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me.

|| Luc. 17. 33. Joan. 12. 25.
25. || Qui enim voluerit animam ſuam ſalvam facere, perdet eam: qui autem perdiderit animam ſuam propter me, inveniet eam.

26. Quid enim prodeſt homini, ſi mundum univerſum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur? Aut quam dabit homo commutationem pro anima ſua?

|| Act. 17. 31. Rom. 2. 6.
27. Filius enim hominis venturus eſt in gloria Patris ſui cum angelis ſuis: || & tunc reddet unicuique ſecundùm opera ejus.

|| Marc. 8. 39. Luc. 9. 27.
28. Amen dico vobis || ſunt quidem de hic ſtantibus, qui non guſtabunt mortem, donec videant Filium hominis venientem in regno ſuo.

CAPUT XVII.

Chriſti in monte transfiguratio, quam jubet diſcipulos ſilentio ſervare, donec à mortuis reſurgat: Eliam dicit venturum, imò jam veniſſe, ſed cognitum non fuiſſe, nempe Joannem Baptiſtam: puerum lunaticum curat, quem diſcipuli ob modicam fidem curare non potuerant, oſtendens quantæ ſint virtutis: fides ſimilis grano ſinapis, jejunium & oratio: paſſionem ſuam prædicit: pro ſe quoque & Petro didrachma ſolvit, invento in ore piſcis ſtatere.

1. ET poſt dies ſex aſſumit Jeſus Petrum, & Jacobum, & Joannem fratrem ejus,

Marc. 9. 1. Luc. 9. 28. & ducit illos in montem excelſum ſeorſum:
2. & transfiguratus eſt ante eos. Et reſplen-
duit facies ejus ſicut ſol: veſtimenta autem
ejus facta ſunt alba ſicut nix.
3. Et ecce apparuerunt illis Moyſes, &
Elias cum eo loquentes.
4. Reſpondens autem Petrus, dixit ad Je-
ſum: Domine, bonum eſt nos hic eſſe: ſi vis,
faciamus hic tria tabernacula, tibi unum,
Moyſi unum, & Eliæ unum.
5. Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida
obumbravit eos. ‖ Et ecce vox de nube,
dicens: Hic eſt Filius meus dilectus, in
quo mihi benè complacui: ipſum audite.
6. Et audientes diſcipuli ceciderunt in fa-
ciem ſuam, & timuerunt valdè.
7. Et acceſſit Jeſus, & tetigit eos: dixitque
eis: Surgite, & nolite timere.
8. Levantes autem oculos ſuos, neminem
viderunt, niſi ſolum Jeſum.
9. Et deſcendentibus illis de monte, præce-
pit eis Jeſus dicens: Nemini dixeritis viſionem,
donec Filius hominis à mortuis reſurgat.
10. Et interrogaverunt eum diſcipuli, di-
centes: ‖ Quid ergo Scribæ dicunt quòd
Eliam oporteat primùm venire?
11. ‖ At ille reſpondens, ait eis: Elias qui-
dem venturus eſt, & reſtituet omnia.
12. Dico autem vobis, ‖ quia Elias jam
venit, & non cognoverunt eum, ‖ ſed fe-
cerunt in eo quæcumque voluerunt. Sic &
Filius hominis paſſurus eſt ab eis.
13. Tunc intellexerunt diſcipuli, quia de
Joanne Baptiſta dixiſſet eis.
14. ‖ Et cùm veniſſet ad turbam, acceſſit
ad eum homo genibus provolutus ante eum,
dicens: Domine, miſerere filio meo, quia
lunaticus eſt, & malè patitur: nam ſæpè
cadit in ignem, & crebrò in aquam:
15. & obtuli eum diſcipulis tuis, & non
potuerunt curare eum.
16. Reſpondens autem Jeſus, ait: ‖ O genera-
tio incredula, & perverſa, quouſque ero vobiſcũ,
uſquequò patiar vos? Afferte huc illum ad me.
17. Et increpavit illum Jeſus, & exiit ab
eo dæmonium, & curatus eſt puer ex illa hora.
18. Tunc acceſſerũt diſcipuli ad Jeſũ ſecretò,
& dixerunt: Quare nos nõ potuimus ejicere illũ:

Marginal notes: Marc. 9. 1. Luc. 9. 28. ‖ SABB. QUAT. TEMP. QUADR. Item DOM. 2. QUADR. Item IN TRANSFIGUR. ‖ Sup. 3. 17. 2. Petr. 1. 17. ‖ Marc. 9. 10. ‖ Mal. 4. 5. ‖ Sup. 11. 14. ‖ Supr. 14. 10. ‖ Marc. 9. 16. Luc. 9. 38. ‖ Mar. 9. 18.

19. Dixit illis Jeſus: Propter incredulitatem
veſtram. ‖ Amen quippe dico vobis, ſi habue-
ritis fidem, ſicut granum ſinapis, dicetis
monti huic: Tranſi hinc illuc, & tranſibit,
& nihil impoſſibile erit vobis.
20. Hoc autem genus non ejicitur niſi per
orationem, & jejunium.
21. Converſantibus autem eis in Galilæa,
dixit illis Jeſus: ‖ Filius hominis tradendus
eſt in manus hominum:
22. & occident eum, & tertia die reſur-
get. Et contriſtati ſunt vehementer.
23. Et cùm veniſſent Capharnaum, acceſſe-
runt, qui didrachma accipiebant, ad Petrũ, & di-
xerunt ei: Magiſter veſter nõ ſolvit didrachma.
24. Ait: Etiam. Et cùm intraſſet in domum,
prævenit eum Jeſus, dicens: Quid tibi videtur
Simon? Reges terræ à quibus accipiunt tribu-
tum vel cenſum? à filiis ſuis, an ab alienis?
25. Et ille dixit: Ab alienis. Dixit illi Je-
ſus: Ergo liberi ſunt filii.
26. Ut autem non ſcandalizemus eos, vade ad
mare, & mitte hamum: & eum piſcem, qui pri-
mus aſcenderit, tolle: & aperto ore ejus inve-
nies ſtaterem: illum ſumens, da eis pro me, & te.

Marginal notes: ‖ Luc. 17. 6. ‖ Inf. 20. 18. Marc. 9. 30. Luc. 9. 44.

CAPUT XVIII.

Propoſito parvulo, docet quiſnam major ſit in regno cœlorum, & quàm ſit à puſillorum ſcandalo cavendum: quomodo frater in nos peccans debeat corripi, & eccleſiam non audiens pro ethnico haberi, poteſtate ligandi atque ſolvendi diſcipulis tradita: docet etiam quàm ſit apud Deum efficax duorum petitio ſibi conſentientium, & quoties fratri in nos peccanti ſit ignoſcendum, accommodata ad hoc parabola de rege rationem cum ſervis ſuis ineunte.

1. IN illa hora † acceſſerunt diſcipuli ad
Jeſum, dicentes: Quis putas, major
eſt in regno cœlorum?
2. ‖ Et advocans Jeſus parvulum, ſtatuit
eum in medio eorum,
3. & dixit: Amen dico vobis, niſi conver-
ſi fueritis, & ‖ efficiamini ſicut parvuli,
non intrabitis in regnum cœlorum.
4. Quicumque ergo humiliaverit ſe ſicut par-

Marginal notes: † S. MICHAEL ARCH. Marc. 9. 33. Luc. 9. 46. ‖ Inf. 19. 14. ‖ 1. Cor. 14. 20.

vulus iſte, hic eſt major in regno cœlorum.
5. Et qui ſuſceperit unum parvulum talem in nomine meo, me ſuſcipit.

|| Mar. 9. 41. Luc. 17. 2. 6. || Qui autem ſcandalizaverit unum de pusillis iſtis, qui in me credunt, expedit ei ut ſuſpendatur mola aſinaria in collo ejus, & demergatur in profundum maris.

7. Væ mundo à ſcandalis. Neceſſe eſt enim ut veniant ſcandala: verumtamen væ homini illi, per quem ſcandalum venit.

|| Sup. 5. 30. Mar. 9. 42. 8. || Si autem manus tua, vel pes tuus ſcandalizat te: abſcinde eum, & projice abs te: bonum tibi eſt ad vitam ingredi debilem, vel claudum, quàm duas manus, vel duos pedes habentem mitti in ignem æternum.

9. Et ſi oculus tuus ſcandalizat te, erue eum, & projice abs te: bonum tibi eſt cum uno oculo in vitam intrare, quàm duos oculos habentem mitti in gehennam ignis.

|| Pſal. 33. 8. 10. Videte ne contemnatis unum ex his puſillis: dico enim vobis, || quia angeli eorum in cœlis ſemper vident faciem patris mei, qui in cœlis eſt.

|| Luc. 19. 10. 11. || Venit enim filius hominis ſalvare quod perierat.

|| Luc. 15. 4. 12. || Quid vobis videtur? ſi fuerint alicui centum oves, & erraverit una ex eis: nonne relinquit nonaginta novem in montibus, & vadit quærere eam quæ erravit?

13. & ſi contigerit ut inveniat eam: Amen dico vobis, quia gaudet ſuper eam magis quàm ſuper nonaginta novem, quæ non erraverunt.

14. Sic non eſt voluntas ante Patrem veſtrum, qui in cœlis eſt, ut pereat unus de puſillis iſtis.

† FER. 3 POST DOM. 3 QUADR. || Lev. 19. 17. Eccl. 19. 13. Luc. 17. 3. Jacob. 5. 19. 15. † || Si autem peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te, & ipſum ſolum. Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum.

16. Si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum, vel duos, || ut in ore duorum, vel trium teſtium ſtet omne verbum.

|| Deut. 19. 15. Joan. 8. 17. 2. Cor. 13. 1. Heb. 10. 28. || 1. Cor. 5. 9. 2. Theſſ. 3. 14. 17. || Quòd ſi non audierit eos: dic eccleſiæ. Si autem eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus, & publicanus.

|| Joan. 20. 23. 18. || Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlo, & quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlo.

19. Iterùm dico vobis, quia ſi duo ex vobis conſenſerint ſuper terram, de omni re quamcumque petierint, fiet illis à patre meo, qui in cœlis eſt.

20. Ubi enim ſunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum.

21. Tunc accedens Petrus ad eum, dixit: || Domine quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei? uſque ſepties? || Luc. 17. 4.

22. Dicit illi Jeſus: non dico tibi uſque ſepties, ſed uſque ſeptuagies ſepties.

23. Ideò † aſſimilatum eſt regnum cœlorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum ſervis ſuis. † DOM. 21 POST PENTEC.

24. Et cùm cœpiſſet rationem ponere, oblatus eſt ei unus, qui debebat ei decem millia talenta.

25. Cùm autem non haberet unde redderet, juſſit eum dominus ejus venumdari, & uxorem ejus, & filios, & omnia, quæ habebat, & reddi.

26. Procidens autem ſervus ille, orabat eum, dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi.

27. Miſertus autem dominus ſervi illius, dimiſit eum, & debitum dimiſit ei.

28. Egreſſus autem ſervus ille invenit unum de conſervis ſuis, qui debebat ei centum denarios & tenens ſuffocabat eum, dicens: Redde, quod debes.

29. Et procidens conſervus ejus, rogabat eum, dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi.

30. Ille autem noluit: ſed abiit, & miſit eum in carcerem, donec redderet debitum.

31. Videntes autem conſervi ejus, quæ fiebant, contriſtati ſũt valdè: & venerunt, & narraverunt domino ſuo omnia, quæ facta fuerant.

32. Tunc vocavit illum dominus ſuus: & ait illi: Serve nequam, omne debitum dimiſi tibi quoniam rogaſti me:

33. nonnè ergo oportuit & te miſereri conſervi tui, ſicut & ego tui miſertus ſum?

34. Et iratus dominus ejus tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet univerſum debitum.

35. Sic & Pater meus cœleſtis faciet vobis, ſi non remiſeritis unuſquiſque fratri ſuo de cordibus veſtris.

C A P U T XIX.

Matrimonium docet ex ſua inſtitutione eſſe indiſſolubile, nec uxorem extra cauſam fornicationis poſſe dimitti: inter varios eunuchos laudat illos qui ſe caſtrarunt propter regnum cœlorum: parvulis manus imponit, adoleſcens, qui omnia ſe ſervaſſe præcepta dicebat, audito Chriſti conſilio de omnibus vendendis abiit triſtis: difficile ergo aſſerit divitem intrare regnum cœlorum; & quid illis præmii ſit, qui omnibus relictis ipſum ſequuntur.

1. ET factum eſt, cùm conſummaſſet Jeſus
ſermones iſtos, migravit à Galilæa,
|| Mar. 10. 1. & || venit in fines Judææ trans Jordanem,
2. & ſecutæ ſunt eum turbæ multæ, &
curavit eos ibi.
|| Mar. 10. 2. † S. AGAT. 3. || Et † acceſſerunt ad eum Phariſæi ten-
tantes eum, & dicentes: Si licet homini dimit-
tere uxorem ſuam, quacumque ex cauſa?
4. Qui reſpondens, ait eis: Non legiſtis,
|| Gen. 1. 27. quia || qui fecit hominem ab initio, maſcu-
lum, & feminam fecit eos? & dixit:
|| Gen. 2. 24. 1 Cor. 6. 16. Epheſ. 5. 31. 5. || Propter hoc dimittet homo patrem,
& matrem, & adhærebit uxori ſuæ, &
erunt duo in carne una.
6. Itaq; jam non ſunt duo, ſed una caro. Quod
ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet.
|| Deut. 24. 1. 7. Dicunt illi: || Quid ergo Moyſes man-
davit dare libellum repudii, & dimittere?
8. Ait illis: Quoniam Moyſes ad duritiam
cordis veſtri permiſit vobis dimittere uxores
veſtras: ab initio autem non fuit ſic.
|| Sup. 5. 32. Mar. 10. 11. Luc. 16. 18. 1. Cor. 7. 10. 9. || Dico autem vobis, quia quicumque
dimiſerit uxorem ſuam, niſi ob fornicatio-
nem, & aliam duxerit, mœchatur: & qui
dimiſſam duxerit, mœchatur.
10. Dicunt ei diſcipuli ejus: Si ita eſt cauſa
hominis cum uxore, non expedit nubere.
11. Qui dixit illis: Non omnes capiunt ver-
bum iſtud, ſed quibus datum eſt.
12. Sunt enim eunuchi, qui de matris ute-
ro ſic nati ſunt: & ſunt eunuchi, qui facti
ſunt ab hominibus: & ſunt eunuchi, qui
ſeipſos caſtraverunt propter regnum cœlo-
rum. Qui poteſt capere, capiat.
|| Marc. 10. 13. Luc. 18. 15. 13. || Tunc oblati ſunt ei parvuli, ut ma-
nus eis imponeret, & oraret. Diſcipuli au-
tem increpabant eos:
|| Sup. 18. 3. 14. Jeſus verò ait eis: || Sinite parvulos,
& nolite eos prohibere ad me venire: talium
eſt enim regnum cœlorum.
15. Et cùm impoſuiſſet eis manus, abiit inde.
|| Marc. 10. 17. Luc. 18. 18. 16. || Et ecce unus accedens, ait illi: Ma-
giſter bone, quid boni faciam ut habeam
vitam æternam?
17. Qui dixit ei: Quid me interrogas de
bono? Unus eſt bonus Deus. Si autem vis
ad vitam ingredi, ſerva mandata.
|| Exod. 20. 13. 18. Dicit illi: Quæ? Jeſus autem dixit: || Non
homicidium facies: Non adulterabis: Non fa-
cies furtum: Non falſum teſtimonium dices:
19. Honora patrem tuum, & matrem tuam,
& Diliges proximum tuum ſicut teipſum.
20. Dicit illi adoleſcens: Omnia hæc cuſto-
divi à juventute mea, quid adhuc mihi deeſt?
21. Ait illi Jeſus: Si vis perfectus eſſe, vade,
vende quæ habes, & da pauperibus, & habe-
bis theſaurum in cœlo: & veni, ſequere me.
22. Cùm audiſſet autē adoleſcens verbū, abiit
triſtis: erat enim habens multas poſſeſſiones.
23. Jeſus autem dixit diſcipulis ſuis: Amen
dico vobis, quia dives difficilè intrabit in
regnum cœlorum.
24. Et iterùm dico vobis: Facilius eſt ca-
melum per foramen acus tranſire, quàm
divitem intrare in regnum cœlorum.
25. Auditis autem his, diſcipuli mirabantur
valdè, dicentes: Quis ergo poterit ſalvus eſſe?
26. Aſpiciens autem Jeſus, dixit illis: Apud
homines hoc impoſſibile eſt: apud Deum
autem omnia poſſibilia ſunt.
27. Tunc † reſpondens Petrus, dixit ei:
Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſu- † CONVERS. S. PAULI. Item, OCTAV. APOST. PETRI ET PAULI. Item, S. JUNIUS ABB.
mus te: quid ergo erit nobis?
28. Jeſus autem dixit illi: Amen dico vobis,
quòd vos, qui ſecuti eſtis me, in regenera-
tione cùm ſederit Filius hominis in ſede ma-
jeſtatis ſuæ, ſedebitis & vos ſuper ſedes duo-
decim, judicantes duodecim tribus Iſrael.
29. Et omnis, qui reliquerit domum, vel
fratres, aut ſorores, aut patrem, aut ma-
trem, aut uxorem, aut filios, aut agros
propter nomen meum, centuplum accipiet,
& vitam æternam poſſidebit.
30. || Multi autem erunt primi noviſſi- || Inf. 20. 16. Mar. 10. 31. Luc. 13. 30.
mi, & noviſſimi primi.

C A P U T XX.

Parabolam proponit de operariis in vineam conductis, quorum ultimis idem datur denarius cum primis: Jeſus diſcipulis paſſionem ac reſurrectionem ſuam prædicit; & occaſione ambitionis filiorum Zebedæi, docet diſcipulos, quòd non poteſtate & oſtenſione dominii, ſed officio miniſterii debeant eſſe majores: egrediens verò Jericho duos cæcos illuminat.

1. SImile † eſt regnum cœlorum homini
patrifamilias, qui exiit primo manè
conducere operarios in vineam ſuam.
2. Conventione autem facta cum operariis
ex denario diurno, miſit eos in vineam ſuam.
3. Et egreſſus circa horam tertiam, vidit
alios ſtantes in foro otioſos,
4. & dixit illis: Ite & vos in vineam meam,
&, quod juſtum fuerit, dabo vobis.
5. Illi autem abierunt. Iterum autem exiit
circa ſextam, & nonam horam: & fecit ſimiliter.
6. Circa undecimam verò exiit, & inve-
nit alios ſtantes, & dicit illis: Quid hìc ſta-
tis tota die otioſi?
7. Dicunt ei: Quia nemo nos conduxit.
Dicit illis: Ite & vos in vineam meam.
8. Cùm ſero autem factum eſſet, dicit do-
minus vineæ procuratori ſuo: Voca opera-
rios, & redde illis mercedem, incipiens à
noviſſimis uſque ad primos.
9. Cùm veniſſent ergo qui circa undecimam
horam venerant, acceperunt ſingulos denarios.
10. Venientes autem & primi, arbitrati
ſunt quòd plus eſſent accepturi: acceperunt
autem & ipſi ſingulos denarios.
11. Et accipientes murmurabant adversùs
patremfamilias,

12. dicentes: Hi noviſſimi una hora fe-
cerunt, & pares illos nobis feciſti, qui por-
tavimus pondus diei, & æſtus?
13. At ille reſpondens uni eorum, dixit:
Amice non facio tibi injuriam: nonnè ex
denario conveniſti mecum?
14. Tolle quod tuum eſt, & vade: volo
autem & huic noviſſimo dare ſicut & tibi.
15. Aut non licet mihi, quod volo, facere? an
|| Sup. 19. 30. oculus tuus nequam eſt, quia ego bonus ſum?
16. || Sic erunt noviſſimi primi, & primi
Marc. 10. 31. Luc. 13. 30. noviſſimi. Multi enim ſunt vocati, pauci
|| Marc. 10. 32. vero electi.
Luc. 18. 31. 17. || Et † aſcendens Jeſus Jeroſolymã, aſſum-
† FER. 4. POST DOM. 2. QUADR. pſit duodecim diſcipulos ſecretò, & ait illis:
18. Ecce aſcendimus Jeroſolymam, & filius
hominis tradetur principibus ſacerdotum,
& Scribis, & condemnabunt eum morte.
19. Et tradent eum Gentibus ad illuden-
dum, & flagellandum, & crucifigendum,
& tertia die reſurget.
|| Marc. 10. 35. 20. || † Tunc acceſſit ad eum mater fi-
† S. JOAN. ANTE PORTAM LATINAM. Item, S. JACOBI. APOST. liorum Zebedæi cum filiis ſuis, adorans &
petens aliquid ab eo.
21. Qui dixit ei: Quid vis? Ait illi: Dic
ut ſedeant hi duo filii mei, unus ad dexte-
ram tuam, & unus ad ſiniſtram in regno tuo.
22. Reſpondens autem Jeſus, dixit: Neſcitis
quid petatis. Poteſtis bibere calicem, quem
ego bibiturus ſum? Dicunt ei: Poſſumus.
23. Ait illis: Calicem quidem meum bibe-
tis: ſedere autem ad dexteram meam vel
ſiniſtram non eſt meum dare vobis, ſed
quibus paratum eſt à Patre meo.
|| Marc. 10. 41. 24. || Et audientes decem, indignati ſunt
de duobus fratribus.
|| Luc. 22. 25. 25. || Jeſus autem vocavit eos ad ſe, & ait: Sci-
tis quia principes gentium dominantur eorum:
& qui majores ſunt, poteſtatem exercent in eos.
26. Non ita erit inter vos: ſed quicumque vo-
luerit inter vos major fieri, ſit veſter miniſter:
27. & qui voluerit inter vos primus eſſe,
erit veſter ſervus.
|| Philip. 2. 7. 28. || Sicut filius hominis non venit mi-
niſtrari, ſed miniſtrare, & dare animam
ſuam, redemptionem pro multis.
|| Marc. 10. 46. 29. || Et egredientibus illis ab Jericho,
Luc. 18. 35. ſecuta eſt eum turba multa:
30. & ecce duo cæci ſedentes ſecus viam, au-
dierunt, quia Jeſus tranſiret: & clamaverunt,
dicentes: Domine, miſerere noſtri, fili David.
31. Turba autem increpabat eos ut tace-
rent. At illi magis clamabant, dicentes:
Domine, miſerere noſtri, fili David.
32. Et ſtetit Jeſus, & vocavit eos, &
ait: Quid vultis ut faciam vobis?
33. Dicunt illi: Dñe, ut aperiãtur oculi noſtri.
34. Miſertus autem eorum Jeſus, tetigit
oculos eorum. Et confeſtim viderunt, &
ſecuti ſunt eum.

CAPUT XXI.

Jeſus ſuper aſinam Jeruſalem cum triumpho ingreſſus, negotiatores de templo ejicit, & Phariſæis de triumpho indignantibus reſpondet, diſcipulis autem de ficulnea Chriſti verbo arefacta mirantibus, declarat fidei efficaciam: interrogationem de ſua poteſtate retundit, quæſtione de Joannis baptiſmo: & ex parabolis de homine duos filios habente, & de patrefamilias, cujus vinitores poſt alios ſervos, etiam filium vineæ hæredem occiderunt, prædicit regnum Dei à Judæis ad Gentes transferendum.

1. ET † cùm appropinquaſſent Jeroſolymis † IN BENEDICT. PALM.
& veniſſent Bethphage ad Montem Marc. 11. 1.
Oliveti: tunc Jeſus miſit duos diſcipulos, Luc. 19. 29.
2. dicens eis: Ite in caſtellum, quod contra vos
eſt, & ſtatim invenietis aſinam alligatam, &
pullum cum ea: ſolvite, & adducite mihi:
3. & ſi quis vobis aliquid dixerit, dicite quia
Dñs his opus habet: & confeſtim mittet eos.
4. Hoc autem totum factum eſt, ut adimple-
retur quod dictum eſt per Prophetam dicentẽ:
5. || Dicite, filiæ Sion: Ecce rex tuus || Iſa. 62. 11.
venit tibi manſuetus, ſedens ſuper aſinam, Zach. 9. 9.
& pullum filium ſubjugalis. Joan. 12. 15.
6. Euntes autem diſcipuli, fecerunt ſicut
præcepit illis Jeſus.
7. Et adduxerunt aſinam, & pullum: &
impoſuerunt ſuper eos veſtimenta ſua, &
eum deſuper ſedere fecerunt.
8. Plurima autem turba ſtraverunt veſti-
menta ſua in via: alii autem cædebant ra-
mos de arboribus, & ſternebant in via:

9. turbæ autem, quæ præcedebant, & quæ
ſequebantur, clamabant, dicentes: Hoſanna
|| *Pſal.*117 26. *Mar.*11.10 *Luc.*19.38. filio David: || benedictus, qui venit in no-
mine Domini: hoſanna in altiſſimis.

10. Et † cùm intraſſet Jeroſolymam, com- † FER. 7. POST DOM. 1. QUADR.
mota eſt univerſa civitas, dicens: Quis eſt hic?
11. Populi autem dicebant: Hic eſt Jeſus
propheta à Nazareth Galilææ.

|| *Mar.*11. 15. *Luc.*19.45. *Joan.*2.14. 12. || Et intravit Jeſus in templum Dei,
& ejiciebat omnes vendentes, & ementes in
templo; & menſas numulariorum, & ca-
thedras vendentium columbas evertit:
|| *Iſai* 56.7 *Jere.*7.11. *Luc.*19.46. 13. & dixit eis: Scriptum eſt: || Domus
mea domus orationis vocabitur: vos autem
feciſtis illam ſpeluncam latronum.
14. Et acceſſerunt ad eum cæci, & clau
di in templo: & ſanavit eos.
15. Videntes autem principes ſacerdotum,
& Scribæ mirabilia, quæ fecit, & pueros
clamantes in templo, & dicentes: Hoſan-
na filio David: indignati ſunt,
16. & dixerunt ei: Audis quid iſti dicunt?
Jeſus autem dixit eis: Utique nunquam le-
|| *Pſal.*8.3. giſtis: || Quia ex ore infantium, & lacten-
tium perfeciſti laudem?
17. Et relictis illis, abiit foras extra Ci-
vitatem in Bethaniam: ibique manſit.
18. Manè autem revertens in civitatem, eſuriit.
|| *Marc.*11. 13. 19. || Et videns fici arborem unam ſecus
viam, venit ad eam: & nihil invenit in ea
niſi folia tantùm, & ait illi: Nunquam
ex te fructus naſcatur in ſempiternum. Et
areſacta eſt continuò ficulnea.

20. || Et videntes diſcipuli, mirati ſunt, || *Marc.*11 20.
dicentes: Quomodo continuò aruit?
21. Reſpondens autē Jeſus, ait eis: Amen dico
vobis ſi habueritis fidem, & non hæſitaveritis,
non ſolùm de ficulnea facietis, ſed & ſi monti
huic dixeritis: Tolle, & jacta te in mare, fiet.
22. || Et omnia quæcumque petieritis in || *Sup.*7.7. *Marc.* 11. 24.
oratione credentes, accipietis.
23. Et cùm veniſſet in templum, acceſſerunt *Joan.*14.13 16. 23.
ad eum docentem, principes ſacerdotum, & ſe-
niores populi, dicentes: || In qua poteſtate || *Mar.*11. 28. *Luc.* 20. 2.
hæc facis? Et quis tibi dedit hanc poteſtatem?
24. Reſpondēs Jeſus dixit eis: Interrogabo vos
& ego unum ſermonem, quem ſi dixeritis mihi,
& ego vobis dicam in qua poteſtate hæc facio.
25. Baptiſmus Joannis unde erat? è cælo, an ex
hominibus? At illi cogitabant inter ſe, dicentes:
26. Si dixerimus è cælo, dicet nobis: Quare
ergo non credidiſtis illi? Si autem dixeri-
mus, ex hominibus, timemus turbam: || omnes || *Sup.*14.5
enim habebant Joannem ſicut prophetam.
27. Et reſpondentes Jeſu, dixerunt: Ne-
ſcimus. Ait illis & ipſe: Nec ego dico vo-
bis in qua poteſtate hæc facio.
28. Quid autem vobis videtur? Homo quidam

habe-

habebat duos filios, & accedens ad primum, dixit: Fili, vade hodie, operare in vinea mea.

29. Ille autem reſpondens, ait: Nolo. Poſteà autem, pœnitentia motus, abiit.

30. Accedens autem ad alterum, dixit ſimiliter. At ille reſpondens, ait: Eo, domine, & non ivit.

31. Quis ex duobus fecit voluntatem patris? Dicunt ei: Primus. Dicit illis Jeſus: Amen dico vobis, quia publicani, & meretrices præcedent vos in regnum Dei.

32. Venit enim ad vos Joannes in via juſtitię, & non credidiſtis ei. Publicani autem, & meretrices crediderunt ei: vos autem videntes nec pœnitentiam habuiſtis poſteà, ut crederetis ei.

|| Iſai. 5. 1. Jere. 2. 21. Mar. 12. 1. Luc. 20. 9. † FER. 1. POST DOM. 2 QUADR.

33. Aliam parabolam audite: || † Homo erat paterfamilias, qui plantavit vineam, & ſepem circumdedit ei, & fodit in ea torcular, & ædificavit turrim, & locavit eam agricolis, & peregrè profectus eſt.

34. Cùm autem tempus fructuum appropinquaſſet, miſit ſervos ſuos ad agricolas, ut acciperent fructus ejus.

35. Et agricolæ, apprehenſis ſervis ejus, alium ceciderunt, alium occiderunt, alium verò lapidaverunt.

36. Iterùm miſit alios ſervos plures prioribus, & fecerunt illis ſimiliter.

37. Noviſſimè autem miſit ad eos filium ſuum, dicens: Verebuntur filium meum.

|| Infr. 26. 3 & 27. 2. Joa. 11. 13.

38. Agricolæ autem videntes filium, dixerunt intra ſe: || Hic eſt hæres, venite, occidamus eum, & habebimus hæreditatem ejus.

39. Et apprehenſum eum ejecerunt extra vineam, & occiderunt.

40. Cùm ergo venerit dominus vineæ, quid faciet agricolis illis?

41. Ajunt illi: Malos malè perdet: & vineam ſuam locabit aliis agricolis, qui reddant ei fructum temporibus ſuis.

|| Pſal. 117. 22. Act. 4. 11. Rom. 9. 33. 1. Pet. 2. 7.

42. Dicit illis Jeſus: Nunquam legiſtis in Scripturis: || Lapidem, quem reprobaverunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli: A Domino factum eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris:

43. ideò dico vobis, quia auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus ejus.

44. Et qui ceciderit ſuper lapidem iſtũ, cõfringetur: ſuper quem verò ceciderit, conteret eum.

45. Et cùm audiſſent principes ſacerdotum, & Phariſæi parabolas ejus, cognoverunt quòd de ipſis diceret.

46. Et quærentes eum tenere, timuerunt turbas: quoniam ſicut prophetam eum habebant.

CAPUT XXII.

Parabola de rege qui fecit nuptias filio ſuo, in quibus diſcumbens abſque veſte nuptiali in tenebras ejicitur exteriores: tentatur Jeſus à Phariſæis ſuper cenſu dando Cæſari, & à Sadducæis ſuper reſurrectione; quorum redarguit inſcitiam, mortuorum evincens reſurrectionem: rurſumque à legiſdoctore tentatur ſuper magno legis mandato: viciſſim quoque interrogat Phariſæos, cujus filius ſit Chriſtus.

† DOM. 19. POST PENTEC. *|| Luc. 14. 16. Act. 19. 9.*

1. ET reſpondens Jeſus †, dixit iterùm in parabolis eis, dicens:

2. || Simile factum eſt regnum cælorum homini regi, qui fecit nuptias filio ſuo.

3. Et miſit ſervos ſuos vocare invitatos ad nuptias, & nolebant venire.

4. Iterùm miſit alios ſervos, dicens: Dicite invitatis: Ecce prandium meum paravi, tauri mei, & altilia occiſa ſunt, & omnia parata: venite ad nuptias.

5. Illi autem neglexerunt: & abierunt, alius in villam ſuã, alius verò ad negotiationẽ ſuam:

6. Reliqui verò tenuerunt ſervos ejus, & contumeliis affectos occiderunt.

7. Rex autem cùm audiſſet, iratus eſt: & miſſis exercitibus ſuis, perdidit homicidas illos, & civitatem illorum ſuccendit.

8. Tunc ait ſervis ſuis: Nuptiæ quidem paratæ ſunt, ſed qui invitati erant, non fuerũt digni.

9. Ite ergo ad exitus viarum, & quoſcumque inveneritis, vocate ad nuptias.

10. Et egreſſi ſervi ejus in vias, congregaverunt omnes, quos invenerunt, malos & bonos: & impletæ ſunt nuptiæ diſcumbentium.

11. Intravit autem rex ut videret diſcũbentes, & vidit ibi hominem nõ veſtitũ veſte nuptiali.

12. Et ait illi: Amice, quomodo huc intraſti nõ habens veſtem nuptialem? At ille obmutuit.

13. Tunc dixit rex miniſtris: || Ligatis manibus, & pedibus ejus, mittite eum in tenebras exteriores: ibi erit fletus, & ſtridor dentium. *|| Sup. 8. 12 & 13. 42. Inf. 25. 30.*

14. Multi enim ſunt vocati, pauci verò electi.

15. || Tunc † abeuntes Phariſæi, conſilium inierunt ut caperent eum in ſermone. *|| Marc. 12. 13. Luc. 20. 20.* † DOM. 22. POST PENTEC.

16. Et mittunt ei diſcipulos ſuos cum Herodianis dicentes: Magiſter, ſcimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & non eſt tibi cura de aliquo: non enim reſpicis perſonam hominum:

17. dic ergo nobis quid tibi videtur, licet cenſum dare Cæſari, an non?

18. Cognita autem Jeſus nequitia eorum, ait: Quid me tentatis hypocritæ?

19. oſtendite mihi numiſma cenſus. At illi obtulerunt ei denarium.

20. Et ait illis Jeſus: Cujus eſt imago hæc, & ſuperſcriptio?

21. Dicunt ei: Cæſaris: Tunc ait illis: || Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris, Cæſari, & quæ ſunt Dei, Deo. *|| Rom. 13. 7*

22. Et audientes mirati ſunt, & relicto eo abierunt.

23. In illo die acceſſerunt ad eum Sadducæi, qui dicunt || non eſſe reſurrectionem: & interrogaverunt eum, *|| Act. 23. 8*

24. dicentes: Magiſter, Moyſes dixit: || Si quis mortuus fuerit non habens filium, ut ducat frater ejus uxorem illius, & ſuſcitet ſemen fratri ſuo. *|| Deut. 25. 5. Mar. 12. 19 Luc. 20. 28.*

25. Erant autem apud nos ſeptem fratres: & primus, uxore ducta, defunctus eſt: & non habens ſemen, reliquit uxorem ſuam fratri ſuo.

26. Similiter ſecundus, & tertius uſque ad ſeptimum.

27. Noviſſimè autem omnium & mulier defuncta eſt.

28. In reſurrectione ergo cujus erit de ſeptem uxor? omnes enim habuerunt eam.

29. Reſpondens autem Jeſus, ait illis: Erratis, neſcientes Scripturas, neque virtutem Dei.

30. In reſurrectione enim neque nubent, neque nubentur: ſed erunt ſicut angeli Dei in cælo.

31. De reſurrectione autem mortuorum non

legiſtis quod dictum eſt à Deo dicente vobis:
|| Exod. 3. 6. 32. || Ego ſum Deus Abraham, & Deus
Iſaac, & Deus Jacob? Non eſt Deus mor-
tuorum, ſed viventium.
33. Et audientes turbæ, mirabantur in
doctrina ejus.
34. Phariſæi autem audientes quòd ſilentium
impoſuiſſet Sadducæis, convenerunt in unum:
|| Marc. 12. 28. 35. || & interrogavit eum unus ex eis le-
Luc. 10. 25. gis doctor, tentans eum:
† DOM. 17. 36. Magiſter, quod eſt mandatum ma-
POST PENTEC. gnum in Lege?
Deut. 6. 5. 37. Ait illi Jeſus: || Diliges Dominum
Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota
anima tua, & in tota mente tua.
38. Hoc eſt maximum, & primum mandatum.
|| Lev. 19. 18. 39. Secundum autem ſimile eſt huic: ||
Marc. 12. 31. Diliges proximum tuum, ſicut teipſum.
40. In his duobus mandatis univerſa lex
pendet, & prophetæ.
41. Congregatis autem Phariſæis, interro-
rogavit eos Jeſus,
42. dicens: Quid vobis videtur de Chriſto?
cujus filius eſt? Dicunt ei: David.
|| Luc. 20. 41. 43. Ait illis: || Quomodo ergo David in
ſpiritu vocat eum Dominum, dicens:
|| Pſal. 109. 1. 44. || Dixit Dominus Domino meo: Sede
à dextris meis, donec ponam inimicos tuos
ſcabellum pedum tuorum?
45. Si ergo David vocat eum Dominum,
quomodo filius ejus eſt?
46. & nemo poterat ei reſpondere ver-
bum: neque auſus fuit quiſquam ex illa die
eum ampliùs interrogare.

CAPUT XXIII.

Scribis & Phariſæis ſuper cathedram Moyſi ſedentibus præcipit Jeſus obedire, ipſorum autem opera non imitari, retegens ipſorum hypocriſim & ambitionem, diſcipulos verò contrariam docens humilitatem: deinde multiplex væ illis ob hypocriſim ac reliquas ſuas iniquitates interminatur, prædicens eos patrum ſuorum menſuram in juſtorum perſecutionibus impleturos, ac Jeruſalem deſerendam.

† FER. 2. POST DOM. 2. QUADR. 1. TUnc † Jeſus locutus eſt ad turbas,
& ad diſcipulos ſuos,
2. dicens: ſuper cathedram Moyſi ſede-
|| 2. Eſdr. 8. 4. runt || Scribæ, & Phariſæi.
3. Omnia ergo quæcumque dixerint vobis,
ſervate, & facite: ſecundùm opera verò eorum
nolite facere: dicunt enim, & non faciunt.
|| Luc. 11. 46. 4. || Alligant enim onera gravia, & im-
Act. 15. 10. portabilia, & imponunt in humeros homi-
num: digito autem ſuo nolunt ea movere.
5. Omnia verò opera ſua faciunt ut videan-
|| Num. 15. 38. tur ab hominibus: || dilatant enim phyla-
Deut. 6. 8. & 22. 12. cteria ſua, & magnificant fimbrias.
6. || Amant autem primos recubitus in cœ-
|| Marc. 12. 39. nis, & primas cathedras in ſynagogis,
Luc. 11. 43. & 20. 46. 7. & ſalutationes in foro, & vocari ab
hominibus Rabbi.
|| Jac. 3. 1. 8. || Vos autem nolite vocari Rabbi. Unus
eſt enim magiſter veſter, omnes autem vos
fratres eſtis.
|| Malac. 1. 6. 9. || Et patrem nolite vocare vobis ſuper ter-
ram: unus eſt enim Pater veſter, qui in cælis eſt.
10. Nec vocemini magiſtri: quia Magiſter
veſter unus eſt, Chriſtus.

11. Qui major eſt veſtrùm, erit miniſter veſter.
12. || Qui autem ſe exaltaverit, humilia- || Luc. 14. 11. & 18. 14.
bitur: & qui ſe humiliaverit, exaltabitur.
13. Væ autem vobis Scribæ, & Phariſæi
hypocritæ: quia clauditis regnum cælorum
ante homines. Vos enim non intratis, nec
introeuntes ſinitis intrare.
14. Væ vobis Scribæ, & Phariſæi hypo-
critæ: || quia comeditis domos viduarum, || Mar. 12. 40.
orationes longas orantes: propter hoc am-
plius accipietis judicium. Luc. 20. 47.
15. Væ vobis Scribæ, & Phariſæi hypocritæ:
quia circuitis mare, & aridam, ut faciatis
unum proſelytum: & cùm fuerit factus, fa-
citis eum filium gehennæ duplo quàm vos.
16. Væ vobis duces cæci, quia dicitis: Qui-
cumque juraverit per templum, nihil eſt: qui
autem juraverit in auro templi, debet.
17. Stulti, & cæci: Quid enim majus eſt,
aurum, an templum, quod ſanctificat aurum?
18. Et quicumque juraverit in altari, ni-
hil eſt: quicumque autem juraverit in do-
no, quod eſt ſuper illud, debet.
19. Cæci: Quid enim majus eſt, donum,
an altare, quod ſanctificat donum?
20. Qui ergo jurat in altari, jurat in eo,
& in omnibus, quæ ſuper illud ſunt.
21. Et quicumque juraverit in templo, ju-
rat in illo, & in eo, qui habitat in ipſo:
22. & qui jurat in cælo, jurat in throno
Dei, & in eo, qui ſedet ſuper eum.
23. || Væ vobis Scribæ, & Phariſæi hypocri- || Luc. 11. 42.
tæ: qui decimatis mentham, & anethum, &
cyminum, & reliquiſtis quæ graviora ſunt le-
gis, || judicium, & miſericordiam, & fidem. || Mich. 6. 8.
Hæc oportuit facere, & illa non omittere. Zach. 7. 9.
24. Duces cæci, excolantes culicem, ca-
melum autem glutientes.
25. Væ vobis Scribæ, & Phariſæi hypo-
critæ, quia mundatis quod deforis eſt ca-
licis, & paropſidis: intus autem pleni eſtis
rapina, & immunditia.
26. Phariſæe cæce, munda priùs quod in-
tus eſt calicis, & paropſidis, ut fiat id,
quod deforis eſt, mundum.
27. Væ vobis Scribæ, & Phariſæi hypocritæ:
quia ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis, quæ à fo-
ris parent hominibus ſpecioſa, intus verò plena
ſunt oſſibus mortuorum, & omni ſpurcitia.
28. Sic & vos à foris quidem paretis ho-
minibus juſti: intus autem pleni eſtis hy-
pocriſi, & iniquitate.
29. Væ vobis Scribæ, & Phariſæi hypocri-
tæ, qui ædificatis ſepulchra prophetarum,
& ornatis monumenta juſtorum,
30. & dicitis: Si fuiſſemus in diebus pa-
trum noſtrorum, non eſſemus ſocii eorum
in ſanguine prophetarum.
31. Itaque teſtimonio eſtis vobiſmetipſis, quia
filii eſtis eorum, qui prophetas occiderunt.
32. Et vos implete menſurã patrũ veſtrorum.
33. || Serpentes genimina viperarum, quo- || Sup. 3. 7.
modò fugietis à judicio gehennæ?
34. Ideò † ecce ego mitto ad vos prophetas, &
ſapientes, & ſcribas, & ex illis occidetis, & cru- † S. STEPHANI PROTOM.
cifigetis, & ex eis flagellabitis in ſynagogis ve-
ſtris, & perſequemini de civitate in civitatem:
35. ut veniat ſuper vos omnis ſanguis ju- || Gen. 4. 8.
ſtus, qui effuſus eſt ſuper terram, || à ſan- Hebr. 11. 4.

Digitized by Google

|| 2. Par. 24. 22. guine Abel juſti uſque ad ſanguinem || Za-
chariæ, filii Barachiæ, quem occidiſtis in-
ter templum & altare.
36. Amen dico vobis, venient hæc omnia
ſuper generationem iſtam.
|| Luc. 13. 34. 37. || Jeruſalem, Jeruſalem, quę occidis prophe-
tas, & lapidas eos, qui ad te miſſi ſunt, quoties
volui congregare filios tuos, quemadmodū gal-
lina congregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti?
38. Ecce relinquetur vobis domus veſtra
deſerta.
39. Dico enim vobis, non me videbitis
amodò, donec dicatis: Benediƈtus, qui ve-
nit in nomine Domini.

CAPUT XXIV.

Prædicit templi everſionem, monetque ut caveant à venturis ſeduƈtoribus, futura prænuntians bella ac perſecutiones: ſurgent pſeudochriſti & pſeudoprophetæ: de adventu filii hominis, præcedentibus ſignis in ſole, luna & ſtellis: omnibus ignotum dicit Chriſtus diem judicii; & de fideli ac malo ſervo, propter quæ docet ſemper eſſe vigilandum.

Mar. 13. 1. Luc. 21. 5. 1. ET egreſſus Jeſus de templo, ibat. Et
acceſſerunt diſcipuli ejus, ut oſten-
derent ei ædificationes templi,
2. Ipſe autem reſpondens dixit illis: Videtis
|| Luc. 19. 44. hæc omnia? Amen dico vobis, || non relinque-
tur hìc lapis ſuper lapidem, qui non deſtruatur.
3. † Sedente autem eo ſuper montem Oliveti,
† PLUR. MART. acceſſerunt ad eum diſcipuli ſecretò, dicentes:
Dic nobis, quando hæc erunt? & quod ſignum
adventus tui, & conſummationis ſæculi?
|| Ephef. 5. Coloſſ. 2. 18. 4. || Et reſpondens Jeſus: dixit eis: Vide-
te ne quis vos ſeducat.
5. Multi enim venient in nomine meo, di-
centes: Ego ſum Chriſtus: & multos ſeducent.
6. Audituri enim eſtis prælia, & opiniones
præliorum. Videte ne turbemini. Oportet
enim hæc fieri, ſed nondum eſt finis.
7. Conſurget enim gens in gentem, & re-
gnum in regnum, & erunt peſtilentiæ, &
fames, & terræmotus per loca.
8. Hæc autem omnia initia ſunt dolorum.
|| Sup. 10. 17. Luc. 21. 12. Joan. 15. 20 & 16. 2. 9. || Tunc tradent vos in tribulationem,
& occident vos: & eritis odio omnibus
gentibus propter nomen meum.
10. Et tunc ſcandalizabuntur multi, & in-
vicem tradent, & odio habebunt invicem.
11. Et multi pſeudoprophetæ ſurgent, &
ſeducent multos.
12. Et quoniam abundavit iniquitas, re-
frigeſcet charitas multorum.
13. Qui autem perſeveraverit uſque in fi-
nem, hic ſalvus erit.
14. Et prædicabitur hoc Evangelium regni
in univerſo orbe, in teſtimonium omnibus
gentibus: & tunc veniet conſummatio.
† DOM. ULTIMA POST PENTEC. 15. † || Cùm ergo videritis abominationem de-
ſolationis, quæ diƈta eſt à Daniele propheta,
|| Mar. 13. 14. Luc. 21. 20. ſtantem in loco ſanƈto, qui legit, intelligat:
16. tunc qui in Judæa ſunt, fugiant ad montes:
17. & qui in teƈto, non deſcendat tolle-
re aliquid de domo ſua:
18. & qui in agro, non revertatur tollere
tunicam ſuam.
19. Væ autem prægnantibus, & nutrien-
tibus in illis diebus.
20. Orate autem ut non fiat fuga veſtra
in hieme, || vel ſabbato. || Aƈt. 1. 12.
21. Erit enim tunc tribulatio magna, qualis
nō fuit ab initio mundi uſque modo, neque fiet.
22. Et niſi breviati fuiſſent dies illi, non
fieret ſalva omnis caro: ſed propter eleƈtos
breviabuntur dies illi.
23. || Tunc ſi quis vobis dixerit: Ecce hìc || Mar. 13. 21. Luc. 17. 23.
eſt Chriſtus, aut illic: nolite credere.
24. Surgent enim pſeudochriſti, & pſeu-
doprophetæ: & dabunt ſigna magna, & pro-
digia, ita ut in errorem inducantur (ſi fie-
ri poteſt) etiam eleƈti.
25. Ecce prædixi vobis.
26. Si ergo dixerint vobis: Ecce in deſerto eſt,
nolite exire: ecce in penetralibus, nolite credere.
27. Sicut enim fulgur exit ab Oriente, &
paret uſque in Occidentem: ita erit & ad-
ventus Filii hominis.
28. || Ubicumque fuerit corpus, illic con- || Luc. 17. 37.
gregabuntur & aquilæ.
29. || Statim autem poſt tribulationem die- || Iſa. 13. 10. Ezech. 32. 7. Joel. 2. 10. & 3. 15. Mar. 13. 24. Luc. 21. 25.
rum illorum, ſol obſcurabitur, & luna non
dabit lumen ſuum, & ſtellæ cadent de cœ-
lo, & virtutes cœlorum commovebuntur.
30. & tunc parebit ſignum Filii hominis in
cœlo: & tunc plangent omnes tribus terræ: || || Apoc. 1. 7.
& videbunt Filium hominis venientem in nu-
bibus cæli cum virtute multa, & majeſtate.
31. || Et mittet Angelos ſuos cum tuba, & voce || 1. Cor. 15. 52. 1. Theſſ. 4. 15.
magna: & congregabunt eleƈtos ejus à quatuor
ventis, à ſummis cęlorū uſque ad terminos eorū.
32. Ab arbore autem fici diſcite parabo-
lam: cùm jam ramus ejus tener fuerit, &
folia nata, ſcitis quia propè eſt æſtas:
33. ita & vos cùm videritis hæc omnia,
ſcitote quia propè eſt in januis.
34. Amen dico vobis, quia non præteribit
generatio hæc, donec omnia hæc fiant.
35. || Cælum, & terra tranſibunt, verba || Marc 13. 31.
autem mea non præteribunt.
36. De die autem illa, & hora nemo ſcit,
neque angeli cælorum, niſi ſolus Pater.
37. || Sicut autem in diebus Noe, ita erit || Gen. 7. 7. Luc. 17. 26.
& adventus Filii hominis.
38. Sicut enim erant in diebus ante dilu-
vium comedentes & bibentes, nubentes &
nuptui tradentes, uſque ad eum diem, quo
intravit Noe in arcam,
39. & non cognoverunt donec venit diluviū,
& tulit omnes: ita erit & advētus Filii hominis.
40. Tunc duo erunt in agro: unus aſſu-
metur, & unus relinquetur.
41. Duæ molentes in mola: una aſſume-
tur, & una relinquetur.
42. ‡ Vigilate ergo, quia neſcitis qua ho- ‡ UNIUS CONFESS. PONTIF.
ra Dominus veſter venturus ſit.
43. Illud autem ſcitote, || quoniam ſi ſciret pa- || Marc. 13. 35. Luc. 12. 39.
terfamilias qua hora fur venturus eſſet, vigila-
ret utique, & non fineret perfodi domum ſuam.
44. Ideò & vos eſtote parati: quia qua ne-
ſcitis hora Filius hominis venturus eſt.
45. Quis, putas, eſt fidelis ſervus, & pru-
dens, quem conſtituit dominus ſuus ſuper fa-
miliam ſuam, ut det illis cibum in tempore?
46. || Beatus ille ſervus, quem cùm vene- || Apoc. 16. 15.
rit dominus ejus, invenerit ſic facientem.
47. Amen dico vobis, quoniam ſuper om-
nia bona ſua conſtituet eum.

48. Si autem dixerit malus ſervus ille in corde ſuo: Moram facit dominus meus venire:
49. & cœperit percutere conſervos ſuos, manducet autem, & bibat cum ebrioſis:
50. veniet dominus ſervi illius in die, qua non ſperat, & hora, qua ignorat:
51. & dividet eum, partemque ejus ponet cum
|| *Supr.* 13. 42. *Infr.* 25. 30 hypocritis. || Illic erit fletus, & ſtridor dentium.

CAPUT XXV.

Parabolas proponit de decem virginibus, ac talentis diſtributis ſervis; quorum dominus peregrè rediens ſingulos præmiat aut punit juxta ipſorum merita: extremum judicium ponit ob oculos, & cauſas præmiationis bonorum, ac punitionis malorum.

‡ PRO VIRGINS ST MART. 1. TUnc ‡ ſimile erit regnum cælorum decem virginibus: quæ accipientes lampades ſuas exierunr obviam ſponſo, & ſponſæ.
2. Quinque autem ex eis erant fatuæ, & quinque prudentes:
3. ſed quinque fatuæ, acceptis lampadibus, non ſumpſerunt oleum ſecum:
4. prudentes verò acceperunt oleum in vaſis ſuis cum lampadibus.
5. Moram autem faciente ſponſo, dormitaverunt omnes & dormierunt.
6. Media autem nocte clamor factus eſt: Ecce ſponſus venit, exite obviam ei.
7. Tunc ſurrexerunt omnes virgines illæ, & ornaverunt lampades ſuas.
8. Fatuæ autem ſapientibus dixerunt: Date nobis de oleo veſtro: quia lampades noſtræ extinguuntur.
9. Reſponderunt prudentes, dicentes: Ne fortè non ſufficiat nobis, & vobis, ite potiùs ad vendentes, & emite vobis.
10. Dum autem irent emere, venit ſponſus: & quæ paratæ erant, intraverunt cum eo ad nuptias, & clauſa eſt janua.
11. Noviſſimè verò veniunt & reliquæ virgines, dicentes: Domine, Domine, aperi nobis.
12. At ille reſpondens, ait: Amen dico vobis, neſcio vos.
|| *Marc.* 13. 33. 13. || Vigilate itaque, quia neſcitis diem, neque horam.
|| *Luc.* 19. 12. 14. || Sicut enim ‡ homo peregrè proficiſcens, vocavit ſervos ſuos, & tradidit illis bona ſua.
‡ CONS. PONTIF. 15. Et uni dedit quinque talenta, alii autem duo, alii verò unum, unicuique ſecundùm propriam virtutem, & profectus eſt ſtatim.
16. Abiit autem qui quinque talenta acceperat, & operatus eſt in eis, & lucratus eſt alia quinque.
17. Similiter & qui duo acceperat, lucratus eſt alia duo.
18. Qui autem unum acceperat, abiens fodit in terram, & abſcondit pecuniam domini ſui.
19. Poſt multum verò temporis venit dominus ſervorum illorum, & poſuit rationem cum eis.
20. Et accedens qui quinque talenta acceperat, obtulit alia quinque talenta, dicens: Domine, quinque talenta tradidiſti mihi, ecce alia quinque ſuperlucratus ſum.
21. Ait illi dominus ejus: Euge ſerve bone, & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam, intra in gaudium domini tui.
22. Acceſſit autem & qui duo talenta acceperat, & ait: Domine, duo talenta tradidiſti mihi, ecce alia duo lucratus ſum.
23. Ait illi dominus ejus: Euge ſerve bone, & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam, intra in gaudium domini tui.
24. Accedens autem & qui unum talentum acceperat, ait: Domine, ſcio quia homo durus es, metis ubi non ſeminaſti, & congregas ubi non ſparſiſti:
25. & rimens abii, & abſcondi talentum tuum in terra: ecce habes quod tuum eſt.
26. Reſpondens autem dominus ejus, dixit ei: Serve male, & piger, ſciebas quia meto ubi non ſemino, & congrego ubi non ſparſi:
27. oportuit ergo te committere pecuniam meam nummulariis, & veniens ego recepiſſem utique quod meum eſt cum uſura.
28. Tollite itaque ab eo talentum, & date ei, qui habet decem talenta.
29. || Omni enim habenti dabitur, & abundabit: ei autem, qui non habet, & quod videtur habere, auferetur ab eo. || *Sap.* 13. 12. *Marc* 4. 25 *Luc.* 8. 18. & 19. 26.
30. Et inutilem ſervum ejicite in tenebras exteriores: illic erit fletus, & ſtridor dentium.
31. † Cùm autem venerit Filius hominis in majeſtate ſua, & omnes angeli cum eo, tunc ſedebit ſuper ſedem majeſtatis ſuæ: † FER. 2 POST DOM. 1. QUADR.
32. & congregabuntur ante eum omnes gentes, & ſeparabit eos ab invicem, ſicut paſtor ſegregat oves ab hœdis:
33. & ſtatuet oves quidem à dextris ſuis, hœdos autem à ſiniſtris.
34. Tunc dicet rex his, qui à dextris ejus erunt: Venite benedicti Patris mei, poſſidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi.
35. || Eſurivi enim, & dediſtis mihi manducare: ſitivi, & dediſtis mihi bibere: hoſpes eram, & collegiſtis me: || *Iſai.* 58. 7. *Ezech.* 18. 7. & 16.
36. nudus, & cooperuiſtis me: || infirmus, & viſitaſtis me: in carcere eram, & veniſtis ad me. || *Eccli.* 7. 39.
37. Tunc reſpondebunt ei juſti, dicentes: Domine, quando te vidimus eſurientem, & pavimus te: ſitientem, & dedimus tibi potum?
38. quando autem te vidimus hoſpitem, & collegimus te: aut nudum & cooperuimus te?
39. aut quando te vidimus infirmum: aut in carcere, & venimus ad te?
40. Et reſpondens rex, dicet illis: Amen dico vobis, quamdiu feciſtis uni ex his fratribus meis minimis, mihi feciſtis.
41. Tunc dicet & his, qui à ſiniſtris erunt: || Diſcedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo, & angelis ejus. || *Pſal.* 6. 9. *Sap.* 7. 23. *Luc.* 13. 27.
42. Eſurivi enim, & non dediſtis mihi manducare: ſitivi, & non dediſtis mihi potum:
43. hoſpes eram, & non collegiſtis me: nudus, & non cooperuiſtis me: infirmus, & in carcere, & non viſitaſtis me.
44. Tunc reſpondebunt ei & ipſi, dicentes: Domine, quando te vidimus eſurientem, aut ſitientem, aut hoſpitem, aut nudum, aut infirmum, aut in carcere: & non miniſtravimus tibi?
45. Tunc reſpondebit illis, dicens: Amen dico vobis: Quamdiu non feciſtis uni de minoribus his, nec mihi feciſtis.
46. || Et ibunt hi in ſupplicium æternum: juſti autem in vitam æternam. || *Joan.* 5. 29. *Dan.* 12. 2.

CAPUT XXVI.

Conſultant principes ſacerdotum de occidendo Jeſu; qui unguento pretioſo à muliere perfunditur; murmurantibus diſcipulis: venditur à Juda; de cujus prod tione diſcipulis in cœna loquitur, in qua panem in corpus ſuum, & vinum in ſanguinem conſecrata tradidit diſcipulis: prædicit omnes ſcandalizandos, trinamque Petri negationem: & poſt trinam orationem capitur à Judæis; quorum uni Petrus abſcidit auriculam: diſcipulis fugientibus, coram Caipha à falſis teſtibus accuſatus, mortiſque reus judicatus, conſpuitur ac cæditur, & ter à Petro negatur.

1. ET factum eſt: cū conſummaſſet Jeſus ſermones hos omnes, dixit diſcipulis ſuis:

|| *Marc.* 14. 1. *Luc.* 22. 1. † PASSIO DOM. PALM. Quartum, & ultimū Paſcha miniſterii Chriſti. Anno M. 4036. Æræ vulg. 33. ætatis Chriſti 37. Per. Jul. 4746. urbis cond. 784. an Jul. 78. imp. Tiber. 19.

2. || † Scitis quia poſt biduum Paſcha fiet, & Filius hominis tradetur ut crucifigatur.

3. Tunc congregati ſunt principes ſacerdotum, & ſeniores populi in atrium principis ſacerdotum, qui dicebatur Caiphas:

4. & conſilium fecerunt ut Jeſum dolo tenerent, & occiderent.

5. Dicebant autem: Non in die feſto, ne fortè tumultus fieret in populo.

|| *Joan.* 12. 1. & 12. 3. *Marc.* 14. 3.

6. || Cùm autem Jeſus eſſet in Bethania in domo Simonis leproſi,

7. acceſſit ad eum mulier habens alabaſtrum unguenti pretioſi, & effudit, ſuper caput ipſius recumbentis.

8. Videntes autem diſcipuli, indignati ſunt dicentes: Ut quid perditio hæc?

9. potuit enim iſtud venumdari multo, & dari pauperibus.

10. Sciens autem Jeſus, ait illis: Quid moleſti eſtis huic mulieri? opus enim bonum operata eſt in me.

11. Nam ſemper pauperes habetis vobiſcum: me autem non ſemper habetis.

12. Mittens enim hæc unguentum hoc in corpus meum, ad ſepeliendum me fecit.

13. Amen dico vobis, ubicumque prædicatum fuerit hoc Evangelium in toto mundo, dicetur & quòd hæc fecit in memoriam ejus.

|| *Marc.* 14. 10. *Luc.* 22. 3.

14. || Tunc abiit unus de duodecim, qui dicebatur Judas Iſcariotes, ad principes ſacerdotū.

15. & ait illis: Quid vultis mihi dare, & ego vobis eum tradam? At illi conſtituerunt ei triginta argenteos.

16. Et exinde quærebat opportunitatem ut eum traderet.

|| *Marc.* 14. 12. *Luc.* 22. 7.

17. || Prima autem die azymorum acceſſerunt diſcipuli ad Jeſum, dicentes: Ubi vis paremus tibi comedere Paſcha?

18. At Jeſus dixit: Ite in civitatem ad quemdam, & dicite ei: Magiſter dicit: Tempus meum propè eſt, apud te facio Paſcha cum diſcipulis meis.

19. Et fecerunt diſcipuli ſicut conſtituit illis Jeſus, & paraverunt Paſcha.

|| *Mar.* 14. 17. *Luc.* 22. 14.

20. || Veſpere autem facto, diſcumbebat cum duodecim diſcipulis ſuis.

|| *Joan.* 13. 21.

21. Et edentibus illis, dixit: Amen dico vobis, || quia unus veſtrùm me traditurus eſt.

22. Et contriſtati valdè, cœperunt ſinguli dicere: Nunquid ego ſum Domine?

23. At ipſe reſpondens, ait: Qui intingit mecum manum in paropſide, hic me tradet.

|| *Pſal.* 40. 10.

24. Filius quidem hominis vadit, || ſicut ſcriptum eſt de illo: væ autem homini illi, per quem Filius hominis tradetur: bonum erat ei, ſi natus non fuiſſet homo ille.

25. Reſpondens autem Judas, qui tradidit eum, dixit: Nunquid ego ſum Rabbi? Ait illi: Tu dixiſti.

|| 1. *Cor.* 11. 24.

26. || Cœnantibus autem eis, accepit Jeſus panem, & benedixit, ac fregit, deditque diſcipulis ſuis, & ait: Accipite, & comedite: hoc eſt corpus meum.

27. Et accipiens calicem gratias egit: & dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes.

28. Hic eſt enim ſanguis meus novi teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum.

29. Dico autem vobis: Non bibam amodò de hoc genimine vitis uſque in diem illum, cùm illud bibam vobiſcum novum in regno Patris mei.

30. Et hymno dicto, exierunt in montem Oliveti.

|| *Marc.* 14. 27. *Joan.* 16. 32. || *Zach.* 13. 7. || *Marc.* 14. 28. & 16. 7.

31. Tunc dicit illis Jeſus: || Omnes vos ſcandalum patiemini in me, in iſta nocte. Scriptum eſt enim: || Percutiam paſtorem, & diſpergentur oves gregis.

32. Poſtquam autem reſurrexero, || præcedam vos in Galilæam.

33. Reſpondens autem Petrus, ait illi: Et ſi omnes ſcandalizati fuerint in te, ego nunquam ſcandalizabor.

|| *Marc.* 14. 30. *Joan.* 13. 38.

34. Ait illi Jeſus: || Amen dico tibi, quia in hac nocte antequam gallus cantet, ter me negabis.

|| *Marc.* 14. 32. *Luca* 22. 31.

35. Ait illi Petrus: || Etiamſi oportuerit me mori tecum, non te negabo. Similiter & omnes diſcipuli dixerunt.

36. Tunc venit Jeſus cum illis in villam, quæ dicitur Gethſemani, & dixit diſcipulis ſuis: Sedete hic donec vadam illuc, & orem.

37. Et aſſumpto Petro, & duobus filiis Zebedæi, cœpit contriſtari & mœſtus eſſe.

38. Tunc ait illis: Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem: ſuſtinete hic, & vigilate mecum.

39. Et progreſſus puſillum, procidit in faciem ſuam, orans, & dicens: Pater mi, ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte. Verumtamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu.

40. Et venit ad diſcipulos ſuos: & invenit eos dormientes, & dicit Petro: Sic non potuiſtis una hora vigilare mecum?

41. Vigilate, & orate ut non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma.

42. Iterùm ſecundò abiit, & oravit, dicens: Pater mi, ſi non poteſt hic calix tranſire niſi bibam illum, fiat voluntas tua.

43. Et venit iterùm, & invenit eos dormientes: erant enim oculi eorum gravati.

44. Et relictis illis, iterùm abiit, & oravit tertiò, eumdem ſermonem dicens.

45. Tunc venit ad diſcipulos ſuos, & dicit illis: Dormite jam, & requieſcite: ecce appropinquavit hora, & Filius hominis tradetur in manus peccatorum.

46. Surgite eamus: ecce appropinquavit qui me tradet.

|| *Marc.* 14. 43. *Luc.* 22. 47. *Joan.* 18. 3.

47. || Adhuc eo loquente, ecce Judas unus de duodecim venit, & cum eo turba multa

cum

cum gladiis, & fuſtibus, miſſi à principi-
bus ſacerdotum, & ſenioribus populi.
48. Qui autem tradidit eum, dedit illis
ſignum, dicens: Quemcumque oſculatus
fuero, ipſe eſt, tenete eum.
49. Et confeſtim accedens ad Jeſum, di-
xit: Ave Rabbi: Et oſculatus eſt eum.
50. Dixitque illi Jeſus: Amice, ad quid
veniſti? Tunc acceſſerunt, & manus inje-
cerunt in Jeſum, & tenuerunt eum.
51. Et ecce unus ex his, qui erant cum Jeſu,
extendens manum, exemit gladium ſuum,
& percutiens ſervum principis ſacerdotum
amputavit auriculam ejus.
52. Tunc ait illi Jeſus: Converte gladium
|| Gen. 9. 6. tuum in locum ſuum. || Omnes enim, qui
Apoc. 13. 10. acceperint gladium, gladio peribunt.
54. An putas, quia non poſſum rogare pa-
trem meum, & exhibebit mihi modò pluſ-
quàm duodecim legiones angelorum?
|| Iſaiæ 53. 10. 54. || Quomodo ergo implebuntur Scriptu-
ræ, quia ſic oportet fieri?
55. In illa hora dixit Jeſus turbis: Tam-
quam ad latronem exiſtis cum gladiis, & fuſti-
bus comprehendere me: quotidie apud vos ſe-
debam docens in templo, & non me tenuiſtis.
|| Thr. 4. 20. 56. Hoc autem totum factum eſt, || ut
adimplerentur Scripturæ prophetarum. Tunc
|| Marc. 14. 50. diſcipuli omnes, || relicto eo, fugerunt.
|| Luc. 22. 54. 57. || At illi tenentes Jeſum, duxerunt ad
Joan. 18. 24. Caipham principem ſacerdotum, ubi Scribæ
& ſeniores convenerant.
58. Petrus autem ſequebatur eum à longè, uſ-
que in atrium principis ſacerdotũ. Et ingreſſus
intrò, ſedebat cum miniſtris, ut videret finem.
59. Principes autem ſacerdotum, & omne
concilium, quærebant falſum teſtimonium
contra Jeſum, ut eum morti traderent:
60. & non invenerunt, cùm multi falſi
teſtes acceſſiſſent. Noviſſimè autem venerunt
duo falſi teſtes,
|| Joan. 2. 19. 61. & dixerunt: Hic dixit: || Poſſum deſtruere
templum Dei, & poſt triduum reædificare illud.
62. Et ſurgens princeps ſacerdotum, ait
illi: Nihil reſpondes ad ea, quæ iſti ad-
versùm te teſtificantur?
63. Jeſus autem tacebat. Et princeps ſacer-
dotum ait illi: Adjuro te per Deum vivum,
ut dicas nobis ſi tu es Chriſtus filius Dei.
64. Dicit illi Jeſus: Tu dixiſti. Verum-
tamen dico vobis, || amodò videbitis filium || Sap. 16. 17.
hominis ſedentem à dextris virtutis Dei, Rom. 14. 10.
& venientem in nubibus cæli. 1 Theſſ. 4. 15.
65. Tunc princeps ſacerdotũ ſcidit veſtimen-
ta ſua, dicens: Blaſphemavit: quid adhuc ege-
mus teſtibus? ecce nunc audiſtis blaſphemiam:
66. quid vobis videtur? At illi reſponden-
tes dixerunt: Reus eſt mortis.
67. || Tunc expuerunt in faciem ejus, & || Iſaiæ 50. 6.
colaphis eum ceciderunt, alii autem palmas Marc. 14. 65.
in faciem ejus dederunt,
68. dicentes: Prophetiza nobis Chriſte,
quis eſt qui te percuſſit?
69. || Petrus verò ſedebat foris in atrio: || Luc. 22. 55.
& acceſſit ad eum una ancilla, dicens: Et Joan. 18. 25.
tu cum Jeſu Galilæo eras.
70. At ille negavit coram omnibus, di-
cens: Neſcio quid dicis.
71. Exeunte autem illo januam, vidit eum
alia ancilla, & ait his, qui erant ibi: Et
hic erat cum Jeſu Nazareno.
72. Et iterum negavit cùm juramento:
Quia non novi hominem.
73. Et poſt puſillum acceſſerunt qui ſtabant,
& dixerunt Petro: Verè & tu ex illis es:
nam & loquela tua manifeſtum te facit.
74. Tunc cœpit deteſtari, & jurare quia non
noviſſet hominem. Et continuò gallus cantavit.
75. Et recordatus eſt Petrus verbi Jeſu, quod
dixerat: Priùs quàm gallus cantet, ter me ne-
gabis. Et egreſſus foras, flevit amarè.

CAPUT XXVII.

Judas, relatis argenteis, laqueo ſe ſuſpendit: Jeſus coram Pilato accuſatus, non reſpondet; uxor autem Pilati dicit ipſum juſtum: præeligitur tamen Barabbas: Pilatus lotis manibus Jeſum flagellatum tradit crucifigendum: qui à militibus multipliciter illuſus, ducitur ad crucifigendum; & felleo vino potatus, inter latrones crucifigitur, diviſis ipſius veſtimentis: & à variis multæ jactantur in ipſum blaſphemiæ: ſuboriuntur tenebræ; & clamans Jeſus Eli, acetoque potatus, cum clamore expirat, ac ſigna varia fiunt: corpus Jeſu à Joſeph ſepultum, cuſtoditur à militibus.

1. MAnè autem facto, conſilium inie-
runt omnes principes ſacerdotum,

& ſe-

& ſeniores populi adversùs Jeſum, ut eum morti traderent.

|| Marc. 15. 1. Luc. 23. 1. Ioan. 18. 25.

2. || Et vinctum adduxerunt eum, & tradiderunt Pontio Pilato præſidi.

3. Tunc videns Judas, qui eum tradidit, quòd damnatus eſſet; pœnitentia ductus, retulit triginta argenteos principibus ſacerdotum, & ſenioribus,

4. dicens: Peccavi, tradens ſanguinem juſtum. At illi dixerunt: Quid ad nos? tu videris.

|| Act. 1. 18.

5. Et projectis argenteis in templo, receſſit || & abiens laqueo ſe ſuſpendit.

6. Principes autem ſacerdotum, acceptis argenteis, dixerunt: Non licet eos mittere in corbonam: quia pretium ſanguinis eſt.

7. Conſilio autem inito, emerunt ex illis agrum figuli, in ſepulturam peregrinorum.

|| Act. 1. 19.

8. || Propter hoc vocatus eſt ager ille, Haceldama, hoc eſt, ager ſanguinis, uſque in hodiernum diem.

|| Zach. 11. 12.

9. Tunc impletum eſt quod dictum eſt per Jeremiam prophetam, dicentem: || Et acceperunt triginta argenteos pretium appretiati, quem appretiaverunt à filiis Iſrael:

10. & dederunt eos in agrum figuli, ſicut conſtituit mihi Dominus.

|| Mar. 15. 2. Luc 23. 3. Ioan 18. 33.

11. Jeſus autem ſtetit ante præſidem, || & interrogavit eum præſes, dicens: Tu es Rex Judæorum? Dicit illi Jeſus: Tu dicis.

12. Et cùm accuſaretur à principibus ſacerdotum, & ſenioribus, nihil reſpondit.

13. Tunc dicit illi Pilatus: Non audis quanta adverſum te dicunt teſtimonia?

14. Et non reſpondit ei ad ullum verbum, ita ut miraretur præſes vehementer.

15. Per diem autem ſolemnem conſueverat præſes populo dimittere unum vinctum, quem voluiſſent.

16. Habebat autem tunc vinctum inſignem, qui dicebatur Barabbas.

17. Congregatis ergo illis, dixit Pilatus: Quem vultis dimittam vobis: Barabbam, an Jeſum, qui dicitur Chriſtus?

18. Sciebat enim quòd per invidiam tradidiſſent eum.

19. Sedente autem illo pro tribunali, miſit ad eum uxor ejus, dicens: Nihil tibi, & juſto illi. Multa enim paſſa ſum hodie per viſum propter eum.

|| Marc. 15. 11. Luc. 23. 18. Ioa. 18. 40. Act. 3. 14.

20. || Principes autem ſacerdotum, & ſeniores perſuaſerunt populis ut peterent Barabbam, Jeſum verò perderent.

21. Reſpondens autem præſes, ait illis: Quem vultis vobis de duobus dimitti? At illi dixerunt: Barabbam.

22. Dicit illis Pilatus: Quid igitur faciam de Jeſu, qui dicitur Chriſtus?

23. Dicunt omnes: Crucifigatur. Ait illis præſes: Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant dicentes: Crucifigatur.

24. Videns autem Pilatus quia nihil proficeret, ſed magis tumultus fieret: accepta aqua, lavit manus coram populo: dicens: Innocens ego ſum à ſanguine juſti hujus: vos videritis.

25. Et reſpondens univerſus populus, dixit: ſanguis ejus ſuper nos, & ſuper filios noſtros.

26. Tunc dimiſit illis Barabbam: Jeſum autem flagellatum tradidit eis ut crucifigeretur.

|| Marc. 15. 16. Pſalm 21. 17.

27. Tunc milites præſidis ſuſcipientes Jeſum in prætorium, || congregaverunt ad eum univerſam cohortem:

28. & exuentes eum, chlamydem coccineam circumdederunt ei,

|| Joa. 19. 2.

29. || & plectentes coronam de ſpinis, poſuerunt ſuper caput ejus, & arundinem in dextera ejus. Et genu flexo ante eum, illudebant ei, dicentes: Ave rex Judæorum.

30. Et expuentes in eum, acceperunt arundinem, & percutiebant caput ejus.

31. Et poſtquam illuſerunt ei, exuerunt eum chlamyde, & induerunt eum veſtimentis ejus, & duxerunt eum ut crucifigerent.

|| Marc 15. 21. Luc. 23. 26.

32. || Exeuntes autem invenerunt hominem Cyrenæum, nomine Simonem: hunc angariaverunt ut tolleret crucem ejus.

|| Marc. 15. 22. Luc. 23. 33. Ioan. 19. 17.

33. || Et venerunt in locum, qui dicitur Golgotha, quod eſt Calvariæ locus:

34. Et dederunt ei vinum bibere cum felle miſtum. Et cùm guſtaſſet, noluit bibere.

|| Marc. 15 24. Luc 23. 34 Ioan. 19. 23. || Pſal. 21. 19.

35. Poſtquam autem crucifixerunt eum, || diviſerunt veſtimenta ejus, ſortem mittentes: ut impleretur quod dictum eſt per Prophetam dicentem: || Diviſerunt ſibi veſtimenta mea, & ſuper veſtem meam miſerunt ſortem.

36. Et ſedentes ſervabant eum.

37. Et impoſuerunt ſuper caput ejus cauſam ipſius ſcriptam: HIC EST JESUS REX JUDÆORUM.
38. Tunc crucifixi ſunt cum eo duo latrones, unus à dextris, & unus à ſiniſtris.
39. Prætereuntes autem blaſphemabant eum moventes capita ſua,

40. & dicentes: ‖ Vah qui deſtruis templum Dei, & in triduo illud reædificas: ſalva temetipſum: ſi filius Dei es, deſcende de cruce. ‖ Joan. 2. 19.
41. Similiter & principes ſacerdotum illudentes cum Scribis, & ſenioribus dicebant:
42. Alios ſalvos fecit, ſeipſum non poteſt ſalvum facere: ‖ ſi rex Iſrael eſt, deſcendat ‖ Sap. 2. 18.

nunc de cruce, & credimus ei: ‖ Pſal. 21. 9.
43. ‖ confidit in Deo: liberet nunc, ſi vult, eum: dixit enim: quia filius Dei ſum.
44. Idipſum autem & latrones, qui crucifixi erant cum eo, improperabant ei.
45. A ſexta autem hora tenebræ factæ ſunt ſuper univerſam terram, uſque ad horam nonam.
46. Et circa horam nonam clamavit Jeſus voce magna, dicens: ‖ Eli, Eli, lammaſabacthani? hoc eſt: Deus meus, Deus meus ut quid dereliquiſti me? ‖ Pſal. 21. 2.
47. Quidam autem illic ſtantes, & audientes, dicebant: Eliam vocat iſte.
48. Et continuò currens unus ex eis acceptam ſpongiam implevit aceto, & impoſuit arundini, & dabat ei bibere.
49. Ceteri vero dicebant: Sine, videamus, an veniat Elias liberans eum.
50. Jeſus autem iterùm clamans voce magna, emiſit ſpiritum.

51. ‖ Et ecce velum templi ſciſſum eſt in duas partes à ſummo uſque deorſum, & terra mota eſt, & petræ ſciſſæ ſunt, ‖ 2. Par. 3. 14.
52. & monumenta aperta ſunt: & multa corpora ſanctorum, qui dormierant, ſurrexerunt.
53. Et exeuntes de monumentis poſt reſurrectionem ejus, venerunt in ſanctam civitatem, & apparuerunt multis.
54. Centurio autem, & qui cum eo erant, cuſtodientes Jeſum, viſo terræmotu & his, quæ fiebant, timuerunt valdè, dicentes: Verè Filius Dei erat iſte.
55. Erat autem ibi mulieres multæ à longè, quæ ſecutę erãt Jeſũ à Galilæa, miniſtrantes ei:
56. inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Jacobi, & Joſeph mater, & mater filiorum Zebedæi.
57. ‖ Cùm autem ſerò factum eſſet, venit quidam homo dives ab Arimathæa, nomine Joſeph, qui & ipſe diſcipulus erat Jeſu. ‖ Marc. 15. 42. Luc. 23. 50. Joan. 19. 38.

58. Hic acceſſit ad Pilatum, & petiit corpus Jeſu. Tunc Pilatus juſſit reddi corpus.

59. Et accepto corpore, Joſeph involvit illud in ſindone munda.

60. Et poſuit illud in monumento ſuo novo, quod exciderat in petra. Et advolvit ſaxum magnum ad oſtium monumenti, & abiit.

61. Erat autem ibi Maria Magdalene, & altera Maria, ſedentes contra ſepulchrum.

62. Altera autem die, quæ eſt poſt Paraſceven, convenerunt principes ſacerdotum, & Phariſæi ad Pilatum,

63. dicentes: Domine, recordati ſumus, quia ſeductor ille dixit adhuc vivens: Poſt tres dies reſurgam.

64. Jube ergo cuſtodiri ſepulchrum uſque in diem tertium: ne fortè veniant diſcipuli ejus, & furentur eum, & dicant plebi: Surrexit à mortuis: & erit noviſſimus error pejor priore.

65. Ait illis Pilatus: Habetis cuſtodiam, ite, cuſtodite ſicut ſcitis.

66. Illi autem abeuntes, munierunt ſepulchrum, ſignantes lapidem, cum c[illegible]dibus.

C A P U T XXVIII.

Facto terræmotu, exterritiſque cuſtodibus Angelus mulieribus narrat Chriſti reſurrectionem: qui ipſis apparens jubet (ſicut & Angelus juſſerat) ut diſcipulis nuntient, quòd Dominum in Galilea viſuri ſint: milites ſepulchri cuſtodes, pecunia corrupti, dicunt corpus Chriſti furto ſublatum: diſcipuli videntes in Galilæa Dominum, jubentur ire ad docendas & baptizandas omnes gentes.

† SABBATO SANCTO. *Marc. 16. 1 Joan. 20. 11.*

1. VEſpere † autem ſabbati, quæ luceſcit in prima ſabbati, venit Maria Magdalene, & altera Maria, videre ſepulchrum,

2. Et ecce terræmotus factus eſt magnus. Angelus enim Domini deſcendit de cœlo: & accedens revolvit lapidem, & ſedebat ſuper eum:

3. erat autem aſpectus ejus ſicut fulgur: & veſtimentum ejus ſicut nix.

4. Præ timore autem ejus exterriti ſunt cuſtodes, & facti ſunt velut mortui.

5. Reſpondens autem angelus dixit mulieribus: Nolite timere vos: ſcio enim, quod Jeſum, qui crucifixus eſt, quæritis:

6. non eſt hic: ſurrexit enim, ſicut dixit: venite, & videte locum, ubi poſitus erat Dominus.

7. Et citò euntes, dicite diſcipulis ejus, quia ſurrexit: & ecce præcedet vos in Galilæam: ibi eum videbitis. Ecce prædixi vobis.

8. Et exierunt citò de monumento cum timore, & gaudio magno, currentes nuntiare diſcipulis ejus.

9. Et ecce Jeſus occurrit illis, dicens: Avete. Illæ autem acceſſerunt, & tenuerunt pedes ejus, & adoraverunt eum.

10. Tunc ait illis Jeſus: Nolite timere. Ite, nuntiate fratribus meis ut eant in Galilæam, ibi me videbunt.

11. Quæ cùm abiiſſent, ecce quidam de cuſtodibus venerunt in civitatem, & nuntiaverunt principibus ſacerdotum omnia quæ facta fuerant.

12. Et congregati cum ſenioribus conſilio accepto, pecuniam copioſam dederunt militibus.

13. dicentes: Dicite quia diſcipuli ejus nocte venerunt, & furati ſunt eum, nobis dormientibus.

14. Et ſi hoc auditum fuerit à præſide, nos ſuadebimus ei, & ſecuros vos faciemus.

15. At illi accepta pecunia, fecerunt ſicut erant edocti. Et divulgatum eſt verbum iſtud apud Judæos, uſque in hodiernum diem.

16. † Undecim autem diſcipuli abierunt in Galilæam in montem, ubi conſtituerat illis Jeſus. † FER. 6. POST PASCHA.

17. Et videntes eum adoraverunt: quidam autem dubitaverunt.

18. Et accedens Jeſus locutus eſt eis, dicens: † Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo, & in terra. † IN FESTO S. TRINIT.

19. ‖ Euntes ergo docete omnes gentes: baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti: ‖ *Marc. 16. 15.*

20. docentes eos ſervare omnia quæcumque mandavi vobis: & ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus, uſque ad conſummationem ſæculi.

SAN-

SANCTUM
JESU CHRISTI
EVANGELIUM
SECUNDUM MARCUM.

MARCUS Diſcipulus & interpres Petri, *inquit Hieronymus*, juxta quod Petrum referentem audierat, rogatus Romæ à fratribus, breve ſcripſit Evangelium; quod cùm Petrus audiſſet & probavit, & Eccleſiæ legendum ſua auctoritate dedit. *Attamen Matthæi Hebræo adjutus fuiſſe videtur: ſicut Marci Græco, qui poſtea Matthæi Græcus interpres fuit. Nam quamvis Syriacæ tranſlationis auctor affirmet, Marcum Latinè ſcripſiſſe, eum tamen Græco uſum eloquio, docent nos Hieronymus Epiſt. ad Damaſ. & Auguſtinus lib. 1. de conſenſu, cap. 2. quamquam in gratiam præcipuè Romanorum, ſicut & Paulus ad Romanos Epiſtolam ſcripſit lingua Græca. Nempè Judæi qui Romæ erant, plerique Latini ſermonis ignari, & Romanorum vix quiſquam non Græcè intelligens etiam inter ipſas feminas, ut ex Juvenali diſcimus. Conſtat certè noſtram vulgatam Latinam verſionem tam Matthæi quàm Marci ex Græca editione tranſlatam. Narrat autem ipſe ferè eadem quæ Matthæus, ſed breviùs & contractiùs, unde* Matthæi breviator *ab Auguſtino dicitur.*

Poſt annum decimum à Paſſione & paulò antequam Alexandriam proficiſceretur, eum ſcripſiſſe docent Euſebius, Euthymius, & Baronius. Ad quam à S. Petro miſſus Olympiadis 205. anno tertio, Claudii Imper. item 3. ut vult Euſeb. in Chronico Græco; hoc eſt Æræ noſtræ anno 43 poſt Paſſionem 10. tam florentem ibi doctrina & vitæ continentia conſtituit Eccleſiam, ut omnes ſectatores Chriſti ad exemplum ſui cogeret, *inquit Hieronymus: unde* Cœnobitarum princeps & inſtitutor *eſt appellatus. Alexandriæ in octava Paſchæ 25. Aprilis, cùm pridie ad altare ſacris dans operam, eſſet comprehenſus, martyrio affectus eſt, ut habent Græca Menologia & Latina Martyrologia, atque Euſebius Hieronymus & alii ſcriptores.*

CAPUT PRIMUM.

Joannes in auſteritate vitæ prædicat, ac baptizat aqua; Chriſtus verò Spiritu Sancto: qui à Joanne baptizatus, cum beſtiis agens in deſerto, poſt jejunium quadraginta dierum à ſatana tentatur; & Joanne tradito, prædicare incipit in Galilæa: vocatiſque Simone & Andrea, Jacobo & Joanne Zebedæi, accedit Capharnaum, & reliqua Galilææ loca, ibique prædicans, curat ſocrum Simonis, & leproſum, quem mittit ad ſacerdotes, plurimoſque dæmoniacos ac malè habentes, cum magna omnium admiratione.

1. INITIUM Evangelii Jeſu Chriſti, Filii Dei.
2. Sicut ſcriptum eſt in Iſaia
propheta: ‖ Ecce ego mitto ‖ *Mal. 3. 1.*
angelum meum ante faciem
tuam, qui præparabit viam tuam ante te. ‖ *Iſai. 40. 3.*
3. ‖ Vox clamantis in deſerto: Parate
viam Domini, rectas facite ſemitas ejus. *Matt. 3. 3. Luc. 3. 4. Joan. 1. 23.*
4. Fuit Joannes in deſerto baptizans, & *Ann. M. 4032. eræ vulg. 28.*
prædicans baptiſmum pœnitentiæ in remiſ-
ſionem peccatorum.
5. ‖ Et egrediebatur ad eum omnis Ju- ‖ *Matt. 3. 5.*
dææ regio, & Jeroſolymitæ univerſi, &
baptizabantur ab illo in Jordanis flumine
confitentes peccata ſua.

|| Matt. 3. 4. || Levit. 11. 22. || Matt. 3. 11. Luc. 3. 16. Joan. 1. 27. || Actor. 1. 5. & 2. 4. & 11. 16. & 19. 4.

6. || Et erat Joannes veſtitus pilis cameli, & zona pellicea circa lumbos ejus, || & locuſtas, & mel ſilveſtre edebat. Et prædicabat dicens:

7. || Venit fortior me poſt me: cujus non ſum dignus procumbens ſolvere corrigiam calceamentorum ejus.

8. || Ego baptizavi vos aqua, ille verò baptizabit vos Spiritu ſancto.

9. Et factum eſt: in diebus illis venit Jeſus à Nazareth Galilææ: & baptizatus eſt à Joanne in Jordane.

|| Luc. 3. 22. Joan. 1. 32.

10. Et ſtatim aſcendens de aqua, vidit cœlos apertos, || & Spiritum tanquam columbam deſcendentem, & manentem in ipſo.

11. Et vox facta eſt de cœlis: Tu es filius meus dilectus, in te complacui.

|| Matt. 4. 1. Luc. 4. 1.

12. || Et ſtatim Spiritus expulit eum in deſertum.

13. Et erat in deſerto quadraginta diebus, & quadraginta noctibus: & tentabatur à ſatana: eratque cum beſtiis, & angeli miniſtrabant illi.

|| Matt. 4. 12. Luc. 4. 14. Joan. 4. 43.

14. || Poſtquam autem traditus eſt Joannes, venit Jeſus in Galilæam, prædicans Evangelium regni Dei,

15. & dicens: Quoniam impletum eſt tempus, & appropinquavit regnum Dei: pœnitemini, & credite Evangelio.

|| Matt. 4. 18. Luc. 5. 2.

16. || Et præteriens ſecus Mare Galilææ, vidit Simonem, & Andream fratrem ejus, mittentes retia in mare, (erant enim piſcatores)

17. & dixit eis Jeſus: Venite poſt me, & faciam vos fieri piſcatores hominum.

18. Et protinus relictis retibus, ſecuti ſunt eũ.

19. Et progreſſus inde puſillum, vidit Jacobum Zebedæi, & Joannem fratrem ejus, & ipſos componentes retia in navi:

20. & ſtatim vocavit illos. Et relicto patre ſuo Zebedæo in navi cum mercenariis, ſecuti ſunt eum.

|| Matt. 4. 13. Luc. 4. 31.

21. || Et ingrediuntur Capharnaum: & ſtatim ſabbatis ingreſſus in ſynagogam, docebat eos.

|| Matt. 7. 28. Luc. 4. 32.

22. || Et ſtupebant ſuper doctrina ejus: erat enim docens eos, quaſi poteſtatem habens, & non ſicut Scribæ.

|| Luc. 4. 33.

23. || Et erat in ſynagoga eorum homo in ſpiritu immundo: & exclamavit.

24. dicens: Quid nobis, & tibi Jeſu Nazarene: veniſti perdere nos? ſcio qui ſis, Sanctus Dei.

25. Et comminatus eſt ei Jeſus, dicens: Obmuteſce, & exi de homine.

26. Et diſcerpens eum ſpiritus immundus, & clamans voce magna exiit ab eo.

27. Et mirati ſunt omnes, ita ut conquirerent inter ſe dicentes: Quidnam eſt hoc? quænam doctrina hæc nova? quia in poteſtate etiam ſpiritibus immundis imperat, & obediunt ei.

28. Et proceſſit rumor ejus ſtatim in omnem regionem Galilææ.

|| Matt. 8. 14. Luc. 4. 38.

29. || Et protinus egredientes de ſynagoga, venerunt in domum Simonis, & Andreæ cum Jacobo, & Joanne.

30. Decumbebat autem ſocrus Simonis febricitans, & ſtatim dicunt ei de illa.

31. Et accedens elevavit eam, apprehenſa manu ejus: & continuò dimiſit eam febris, & miniſtrabat eis.

32. Veſpere autem facto cum occidiſſet ſol, afferebant ad eum omnes malè habentes, & dæmonia habentes:

33. & erat omnis civitas congregata ad januam.

34. Et curavit multos, qui vexabantur variis languoribus, || & dæmonia multa ejiciebat, & non ſinebat ea loqui, quoniam ſciebat eum. || Luc. 4. 41.

35. Et diluculò valdè ſurgens, egreſſus abiit in deſertum locum, ibique orabat.

36. Et proſecutus eſt eum Simon, & qui cum illo erant.

37. Et cùm inveniſſent eum, dixerunt ei: Quia omnes quærunt te.

38. Et ait illis: Eamus in proximos vicos, & civitates, ut & ibi prædicem: ad hoc enim veni.

39. Et erat prædicans in ſynagogis eorum, & in omni Galilæa, & dæmonia ejiciens.

40. || Et venit ad eum leproſus deprecans eum: & genu flexo dixit ei: Si vis, potes me mundare. || Matt. 8. 2. Luc. 5. 12.

41. Jeſus autem miſertus ejus, extendit manum ſuam: & tangens eum, ait illi: Volo: Mundare.

42. Et cùm dixiſſet, ſtatim diſceſſit ab eo lepra, & mundatus eſt.

43. Et comminatus eſt ei, ſtatimque ejecit illum.

44. & dicit ei: Vide nemini dixeris: ſed vade, oſtende te principi ſacerdotum, & offer pro emundatione tua, || quæ præcepit Moyſes in teſtimonium illis. || Lev. 14. 2.

45. At ille egreſſus cœpit prædicare, & diffamare ſermonem, ita ut jam non poſſet manifeſtè introire in civitatem, ſed foris in deſertis locis eſſet, & conveniebant ad eum undique.

CAPUT II.

Murmurantibus Scribis, quòd Paralytico per tectum in grabato demiſſo, diceret remitti peccata, jubens ipſum ferre grabatum, ſanat eum: apud Levin, quem ad ſe ſequendum vocaverat, diſcumbens cum pluribus publicanis, rationem dicit, murmurantibus Phariſæis, quare cum peccatoribus converſetur, & cur ipſius diſcipuli non jejunent; quos etiam ſpicas ſabbato vellentes excuſat.

1. ET iterùm intravit Capharnaum poſt dies, Matt. 9. 1.

2. & auditum eſt quòd in domo eſſet, & convenerunt multi, ita ut non caperet neque ad januam, & loquebatur eis verbum.

3. || Et venerunt ad eum ferentes paralyticum, qui à quatuor portabatur. || Luc. 5. 18.

4. Et cùm non poſſent offerre eum illi præ turba, nudaverunt tectum ubi erat: & patefacientes ſubmiſerunt grabatum, in quo paralyticus jacebat.

5. Cùm autem vidiſſet Jeſus fidem illorum, ait paralytico: Fili, dimittuntur tibi peccata tua.

6. Erant autem illic quidam de ſcribis ſedentes, & cogitantes in cordibus ſuis:

7. Quid hic ſic loquitur? blaſphemat. || Quis poteſt dimittere peccata, niſi ſolus Deus? || Job 14. 4. Iſai. 43. 25.

Digitized by Google

8. Quo ſtatim cognito Jeſus ſpiritu ſuo, quia ſic cogitarent intra ſe, dicit illis: Quid iſta cogitatis in cordibus veſtris?

9. Quid eſt facilius dicere paralytico: Dimittuntur tibi peccata; an dicere: Surge, tolle grabatum tuum, & ambula?

10. Ut autem ſciatis quia filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata, (ait paralytico)

11. tibi dico: Surge, tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam.

12. Et ſtatim ſurrexit ille: &, ſublato grabato, abiit coram omnibus, ita ut mirarentur omnes, & honorificarent Deum, dicentes: Quia nunquam ſic vidimus.

13. Et egreſſus eſt rurſus ad mare: omniſque turba veniebat ad eum, & docebat eos.

|| Matt. 9. 9. Luc. 5. 27. 14. || Et cùm præteriret, vidit Levi Alphæi ſedentem ad telonium, & ait illi: Sequere me. Et ſurgens ſecutus eſt eum.

15. Et factum eſt, cùm accumberet in domo illius, multi publicani, & peccatores ſimul diſcumbebant cum Jeſu, & diſcipulis ejus: erant enim multi, qui & ſequebantur eum.

16. Et Scribæ, & Phariſæi videntes quia manducaret cum publicanis, & peccatoribus, dicebant diſcipulis ejus: Quare cum publicanis, & peccatoribus manducat & bibit Magiſter veſter?

|| 1. Tim. 1. 15. 17. || Hoc audito Jeſus ait illis: Non neceſſe habent ſani medico, ſed qui malè habent: non enim veni vocare juſtos, ſed peccatores.

18. Et erant diſcipuli Joannis: & Phariſæi jejunantes: & veniunt, & dicunt illi: Quare diſcipuli Joannis, & Phariſæorum jejunant, tui autem diſcipuli non jejunant?

19. Et ait illis Jeſus: Numquid poſſunt filii nuptiarum, quamdiù ſponſus cum illis eſt, jejunare? Quanto tempore habent ſecum ſponſum, non poſſunt jejunare.

|| Matt. 9. 15. Luc. 5. 35. 20. || Venient autem dies cùm auferetur ab eis ſponſus: & tunc jejunabunt in illis diebus.

21. Nemo aſſumentum panni rudis aſſuit veſtimento veteri: alioquin auſert ſupplementum novum à veteri, & major ſciſſura fit.

22. Et nemo mittit vinum novum in utres veteres: alioquin dirumpet vinum utres, & vinum effundetur, & utres peribunt: ſed vinum novum in utres novos mitti debet.

|| Matth. 12. 1. Luc. 6. 1. 23. || Et factum eſt iterùm cùm Dominus ſabbatis ambularet per ſata, & diſcipuli ejus cœperunt progredi, & vellere ſpicas.

24. Phariſæi autem dicebant ei: Ecce, quid faciunt ſabbatis quod non licet?

|| 1. Reg. 21. 6. 25. Et ait illis: || Nunquam legiſtis quid fecerit David, quando neceſſitatem habuit, & eſuriit ipſe, & qui cum eo erant?

26. quomodo introivit in domum Dei ſub Abiathar principe ſacerdotum, & panes propoſitionis manducavit, quos non licebat manducare, || niſi ſacerdotibus, & dedit eis, qui cum eo erant? || Lev. 24. 9.

27. Et dicebat eis: Sabbatum propter hominem factum eſt, & non homo propter ſabbatum.

28. Itaque Dominus eſt filius hominis, etiam ſabbati.

CAPUT III.

Poſtquam manum aridam curaverat, Phariſæorum cedens machinationi ſecedit, turbis undique ad ipſum confluentibus; quarum infirmos curat: duodecim à ſe electos (qui hic recenſentur) mittit ad prædicandum, data ipſis poteſtate ſuper infirmitates ac dæmonia: Scribas blaſphemantes ipſum in Beelzebub ejicere dæmonia convincit falſitatis, dicens blaſphemiam in Spiritum ſanctum irremiſſibilem, & quæ ſint mater & fratres ejus.

1. ET introivit iterùm in ſynagogam: & erat ibi homo habens manum aridam. Matth. 12. 10. Luc. 6. 6.

2. Et obſervabant eum, ſi ſabbatis curaret, ut accuſarent illum.

3. Et ait homini habenti manum aridam: Surge in medium.

4. Et dicit eis: Licet ſabbatis benefacere, an malè? animam ſalvam facere, an perdere? At illi tacebant.

5. Et circumſpiciens eos cum ira, contriſtatus ſuper cæcitate cordis eorum, dicit homini: Extende manum tuam. Et extendit, & reſtituta eſt manus illi.

6. || Exeuntes autem Phariſæi, ſtatim cum Herodianis conſilium faciebant adversùs eum, quomodo eum perderent. || Matt. 12. 14.

7. Jeſus autem cum diſcipulis ſuis ſeceſſit ad mare: & multa turba à Galilæa, & Judæa ſecuta eſt eum,

8. & ab Jeroſolymis, & ab Idumæa, & trans Jordanem: & qui circa Tyrum, & Sidonem, multitudo magna, audientes quæ faciebat, venerunt ad eum.

9. Et dixit diſcipulis ſuis ut navicula ſibi deſerviret propter turbam, ne comprimerent eum:

10. multos enim ſanabat, ita ut irruerent in eum, ut illum tangerent quotquot habebant plagas.

11. Et ſpiritus immundi, cùm illum videbant, procidebant ei: & clamabant dicentes:

12. Tu es Filius Dei. Et vehementer comminabatur eis ne manifeſtarent illum.

13. || Et aſcendens in montem vocavit ad ſe quos voluit ipſe: & venerunt ad eum. || Matth. 10. 1. Luc. 6. 13. & 9. 1. & 1.

14. Et fecit ut eſſent duodecim cum illo: & ut mitteret eos prædicare.

15. Et dedit illis poteſtatem curandi infirmitates, & ejiciendi dæmonia.

16. Et impoſuit Simoni nomen Petrus:

17. & Jacobum Zebedæi, & Joannem fratrem Jacobi, & impoſuit eis nomina Boanerges, quod eſt, Filii tonitrui:

18. & Andream, & Philippum, & Bartholomæum, & Matthæum, & Thomam, & Jacobum Alphæi, & Thadæum, & Simonem Cananæum.

19. & Judam Iſcariotem, qui & tradidit illum.

20. Et veniunt ad domum: & convenit iterùm turba, ita ut non poſſent neque panem manducare.

21. Et cùm audiſſent ſui, exierunt tenere eum; dicebant enim: Quoniam in furorem verſus eſt.

22. Et Scribæ, qui ab Jeroſolymis deſcenderant, dicebant: || Quoniam Beelzebub habet, || Matth. 9. 34.

Digitized by Google

& quia in principe dæmoniorũ ejicit dæmonia.
23. Et convocatis eis, in parabolis dicebat illis: Quomodo poteſt ſatanas ſatanam ejicere?
24. Et ſi regnum in ſe dividatur, non poteſt regnum illud ſtare.
25. Et ſi domus ſuper ſemetipſam diſpertiatur, non poteſt domus illa ſtare.
26. Et ſatanas conſurrexerit in ſemetipſum, diſpertitus eſt, & non poterit ſtare, ſed finem habet.
27. Nemo poteſt vaſa fortis ingreſſus in domum diripere, niſi priùs fortem alliget, & tunc domum ejus diripiet.
|| *Matt.* 12. 31. *Luc.* 12. 10. 1. *Joan.* 5. 16. 28. || Amen dico vobis, quoniam omnia dimittentur filiis hominum peccata, & blaſphemiæ quibus blaſphemaverint:
29. qui autem blaſphemaverint in Spiritum ſanctum, non habebit remiſſionem in æternum, ſed reus erit æterni delicti.
30. Quoniam dicebant: Spiritum immundum habet.
31. || Et veniunt mater ejus & fratres: & foris ſtantes miſerunt ad eum vocantes eum, || *Matth.* 12. 46. *Luc.* 8. 19.
32. & ſedebat circa eum turba: & dicunt ei: Ecce mater tua, & fratres tui foris quærunt te.
33. Et reſpondens eis, ait: Quæ eſt mater mea, & fratres mei?
34. Et circumſpiciens eos, qui in circuitu ejus ſedebant, ait: Ecce mater mea, & fratres mei.
35. Qui enim fecerit voluntatem Dei, hic frater meus, & ſoror mea, & mater eſt.

CAPUT IV.

Parabolam proponit ſeminatoris, quam diſcipulis declarat: lucernam dicit ſuper candelabrum ponendam; addens parabolas de ſemine in terram jacto, quod excreſcit dormiente eo qui ſeminavit & de grano ſinapis: diſcipulis autem ſeorſim omnia interpretatur: in navi à ſomno excitatus, tempeſtatem maris ſedat.

1. ET iterùm cœpit docere ad mare: & con-
Matt. 13. 2. *Luc.* 8. 5. 2. gregata eſt ad eum turba multa, ita ut
navim aſcendens ſederet in mari, & omnis tur-
ba circa mare ſuper terram erat:
2. & docebat eos in parabolis multa, &
dicebat illis in doctrina ſua.
3. Audite: ecce exiit ſeminans ad ſemi-
nandum.
4. Et dum ſeminat, aliud cecidit circa viam,
& venerunt volucres cœli, & comederunt illud.
5. Aliud verò cecidit ſuper petroſa, ubi non
habuit terram multam: & ſtatim exortum eſt,
quoniam non habebat altitudinem terræ:
6. & quando exortus eſt ſol, exæſtuavit:
& eò quòd non habebat radicem, exaruit.
7. Et aliud cecidit in ſpinas: & aſcende-
runt ſpinæ, & ſuffocaverunt illud, & fru-
ctum non dedit.
8. Et aliud cecidit in terram bonam: &
dabat fructum aſcendentem, & creſcentem,
& afferebat unum triginta, unum ſexagin-
ta, & unum centum.
9. Et dicebat: Qui habet aures audiendi,
audiat.
10. Et cùm eſſet ſingularis, interrogaverunt
eum hi, qui cum eo erant duodecim, parabolam.
11. Et dicebat eis: Vobis datum eſt noſſe
myſterium regni Dei: illis autem, qui foris
ſunt, in parabolis omnia fiunt:
12. || ut videntes videant, & non videant: &
audientes audiant, & non intelligant: nequan- || *Iſai.* 6. 9. *Matth.* 13. 14.
do convertantur, & dimittantur eis peccata. *Joan.* 12. 40.
13. Et ait illis: Neſcitis parabolam hanc? & *Actor.* 28. 26.
quomodo omnes parabolas cognoſcetis? *Rom.* 11. 8.
14. Qui ſeminat, verbum ſeminat.
15. Hi autem ſunt, qui circa viam, ubi
ſeminatur verbum, & cum audierint, con-
feſtim venit ſatanas, & aufert verbum, quod
ſeminatum eſt in cordibus eorum.
16. Et hi ſunt ſimiliter, qui ſuper petroſa
ſeminantur: qui cùm audierint verbum, ſta-
tim cum gaudio accipiunt illud:
17. & non habent radicem in ſe, ſed tempo-
rales ſunt: deinde orta tribulatione & perſecu-
tione propter verbũ, confeſtim ſcandalizantur.
18. Et alii ſunt, qui in ſpinis ſeminantur:
hi ſunt, qui verbum audiunt,
19. & ærumnæ ſæculi, & || deceptio divitia-
rum, & circa reliqua concupiſcentiæ introeun- || 1. *Tim.* 6. 17.
tes ſuffocant verbum, & ſine fructu efficitur.
20. Et hi ſunt, qui ſuper terram bonam
ſeminati ſunt, qui audiunt verbum, & ſu-
ſcipiunt, & fructificant, unum triginta,
unum ſexaginta, & unum centum.

21. || Et

Digitized by Google

|| Matt. 5. 15. Luc. 8. 16. & 11. 33. 21. || Et dicebat illis: Numquid venit lucerna ut ſub modio ponatur, aut ſub lecto? nonne ut ſuper candelabrum ponatur?

|| Matt. 10. 26. Luc. 8. 17 22. || Non eſt enim aliquid abſconditum, quod non manifeſtetur: nec factum eſt occultum, ſed ut in palam veniat.

23. Si quis habet aures audiendi, audiat.

24. Et dicebat illis: Videte quid audiatis.
|| Matt. 7. 2. Luc. 6. 38. || In qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis, & adjicietur vobis.

|| Matth. 13. 12. & 25. 29. Luc. 8. 18. & 19. 26. 25. || Qui enim habet, dabitur illi: & qui non habet, etiam quod habet auferetur ab eo.

26. Et dicebat: Sic eſt regnum Dei, quemadmodum ſi homo jaciat ſementem in terram,

27. & dormiat, & exurgat nocte & die, & ſemen germinet, & increſcat dum neſcit ille.

28. Ultrò enim terra fructificat, primùm herbam, deinde ſpicam, deinde plenum frumentum in ſpica.

29. Et cùm produxerit fructus, ſtatim mittit falcem, quoniam adeſt meſſis.

30. Et dicebat: Cui aſſimilabimus regnum Dei? aut cui parabolæ comparabimus illud?

|| Matt 13. 31. Luc. 13. 19. 31. || Sicut granum ſinapis, quod cùm ſeminatum fuerit in terra, minus eſt omnibus ſeminibus, quæ ſunt in terra:

32. & cùm ſeminatum fuerit, aſcendit, & fit majus omnibus oleribus, & facit ramos magnos, ita ut poſſint ſub umbra ejus aves cœli habitare.

33. Et talibus multis parabolis loquebatur eis verbum, prout poterant audire:

34. ſine parabola autem non loquebatur eis, ſeorſum autem diſcipulis ſuis diſſerebat omnia.

35. Et ait illis in illa die, cùm ſerò eſſet factum: Tranſeamus contra.

|| Matt. 8. 23. Luc 8. 22 36. || Et dimittentes turbam, aſſumunt eum ita ut erat in navi: & aliæ naves erant cum illo.

37. Et facta eſt procella magna venti, & fluctus mittebat in navim, ita ut impleretur navis.

38. Et erat ipſe in puppi ſuper cervical dormiens: & excitant eum, & dicunt illi: Magiſter, non ad te pertinet, quia perimus?

39. Et exurgens comminatus eſt vento, & dixit mari: Tace, obmuteſce. Et ceſſavit ventus: & facta eſt tranquillitas magna.

40. Et ait illis: Quid timidi eſtis? necdum habetis fidem? Et timuerunt timore magno, & dicebant ad alterutrum: Quis, putas, eſt iſte, quia & ventus & mare obediunt ei?

CAPUT V.

In regione Geraſenorum dæmoniacum ferociſſimum curat à legione dæmonum: quibus permittit ut in porcos ingrediantur, nec ſinit ut ipſum ſequatur is qui liberatus erat: curata muliere à profluvio ſanguinis, venit ad domum Jairi, ejuſque filiam reſuſcitat.

Matt. 8. 28. Luc. 8. 26. 1. ET venerunt trans fretum maris in regionem Geraſenorum.

2. Et exeunti ei de navi, ſtatim occurrit de monumentis homo in ſpiritu immundo,

3. qui domicilium habebat in monumentis, & neque catenis jam quiſquam poterat eum ligare:

4. Quoniam ſæpè compedibus & catenis vinctus, dirupiſſet catenas, & compedes comminuiſſet, & nemo poterat eum domare.

5. Et ſemper die ac nocte in monumentis, & in montibus erat, clamans, & concidens ſe lapidibus.

6. Videns autem Jeſum à longè, cucurrit, & adoravit eum:

7. & clamans voce magna dixit: Quid mihi, & tibi, Jeſu fili Dei altiſſimi? adjuro te per Deum, ne me torqueas.

8. Dicebat enim illi: Exi ſpiritus immunde ab homine.

9. Et interrogabat eum: Quod tibi nomen eſt? Et dicit ei: Legio mihi nomen eſt, quia multi ſumus.

10. Et deprecabatur eum multùm, ne ſe expelleret extra regionem.

11. Erat autem ibi circa montem grex porcorum magnus, paſcens.

12. Et deprecabantur eum ſpiritus, dicentes: Mitte nos in porcos ut in eos introeamus.

13. Et conceſſit eis ſtatim Jeſus. Et exeuntes ſpiritus immundi introierunt in porcos: & magno impetu grex præcipitatus eſt in mare ad duo millia, & ſuffocati ſunt in mari.

14. Qui autem paſcebant eos, fugerunt, & nuntiaverunt in civitatem, & in agros. Et egreſſi ſunt videre quid eſſet factum:

15. & veniunt ad Jeſum: & vident illum, qui à dæmonio vexabatur, ſedentem, veſtitum, & ſanæ mentis, & timuerunt.

16. Et narraverunt illis, qui viderant, qualiter factum eſſet ei, qui dæmonium habuerat, & de porcis.

17. Et rogare cœperunt eum, ut diſcederet de finibus eorum.

18. Cùmque aſcenderet navim, cœpit illum deprecari, qui à dæmonio vexatus fuerat, ut eſſet cum illo.

19. Et non admiſit eum, ſed ait illi: Vade in domum tuam ad tuos, & annuntia illis quanta tibi Dominus fecerit, & miſertus ſit tui.

20. Et abiit, & cœpit prædicare in Decapoli, quanta ſibi feciſſet Jeſus: & omnes mirabantur.

21. Et cùm tranſcendiſſet Jeſus in navi rurſum trans fretum, convenit turba multa ad eum, & erat circa mare.

22. || Et venit quidam de archiſynagogis nomine Jairus: & videns eum, procidit ad pedes ejus. || Matt. 9. 18. Luc. 8. 41.

23. & deprecabatur eum multùm, dicens: Quoniam filia mea in extremis eſt. Veni, impone manum ſuper eam, ut ſalva ſit, & vivat.

24. Et abiit cum illo, & ſequebatur eum turba multa, & comprimebant eum.

25. Et mulier, quæ erat in profluvio ſanguinis annis duodecim,

26. & fuerat multa perpeſſa à compluribus medicis: & erogaverat omnia ſua, nec quidquam profecerat, ſed magis deterius habebat:

27. cùm audiſſet de Jeſu, venit in turba retro, & tetigit veſtimentum ejus:

28. dicebat enim: Quia ſi vel veſtimentum ejus tetigero, ſalva ero.

29. Et confeſtim ſiccatus eſt fons ſanguinis ejus: & ſenſit corpore quia ſanata eſſet à plaga.

30. Et ſtatim Jeſus in ſemetipſo cognoſcens

virtutem, quæ exierat de illo, converſus ad turbam, ajebat: Quis tetigit veſtimenta mea?

31. Et dicebant ei diſcipuli ſui: Vides turbam comprimentem te, & dicis: Quis me tetigit?

32. Et circumſpiciebat videre eam, quæ hoc fecerat.

33. Mulier verò timens & tremens, ſciens quod factum eſſet in ſe, venit & procidit ante eum, & dixit ei omnem veritatem.

|| *Luc. 7. 50. & 8. 48.* 34. Ille autem dixit ei, || Filia, fides tua te ſalvam fecit: vade in pace, & eſto ſana à plaga tua.

35. Adhuc eo loquente, veniunt ab archiſynagogo, dicentes: Quia filia tua mortua eſt: quid ultrà vexas Magiſtrum?

36. Jeſus autem audito verbo, quod dicebatur, ait archiſynagogo: Noli timere: tantummodò crede.

37. Et non admiſit quemquam ſe ſequi, niſi Petrum, & Jacobum, & Joannem fratrem Jacobi.

38. Et veniunt in domum archiſynagogi, & videt tumultum, & flentes, & ejulantes multùm.

39. Et ingreſſus, ait illis: Quid turbamini, & ploratis? puella non eſt mortua, ſed dormit.

40. Et irridebant eum. Ipſe verò ejectis omnibus aſſumit patrem, & matrem puellæ, & qui ſecum erãt, & ingreditur ubi puella erat jacens.

41. Et tenens manum puellæ, ait illi: Talitha cumi, quod eſt interpretatum: Puella (tibi dico) ſurge:

42. Et confeſtim ſurrexit puella, & ambulabat: erat autem annorum duodecim: & obſtupuerunt ſtupore magno.

43. Et præcepit illis vehementer ut nemo id ſciret: & dixit dari illi manducare.

C A P U T VI.

Chriſti doctrinam in ipſius patria admirantur; ubi tamen propter illorum incredulitatem pauca edidit miracula: Apoſtolos mittens ad prædicandum, inſtruit quid obſervare debeant: Herodes, audita Chriſti fama, dicit Joannem Baptiſtam reſurrexiſſe; cujus caput poſtulanti Herodiadis filiæ ſaltatrici, propter jusjurandum tradiderat: in deſerto quinque panibus & duobus piſcibus quinque millia virorum ſatiat: ſuper mare ambulans, tempeſtatem ſedat: in terra Geneſareth plurimos tactu fimbriæ veſtimẽti ſanat.

Matth. 13. 54. Luc. 4. 16. 1. ET egreſſus inde, abiit in patriam ſuam: & ſequebantur eum diſcipuli ſui:

2. & facto ſabbato cœpit in ſynagoga docere: & multi audientes admirabantur in doctrina ejus, dicentes: Unde huic hæc omnia? & quæ eſt ſapientia, quæ data eſt illi: & virtutes tales, quæ per manus ejus efficiuntur?

|| *Joan. 6. 42.* 3. || Nonne hic eſt faber, filius Mariæ, frater Jacobi, & Joſeph, & Judæ, & Simonis? nonne & ſorores ejus hic nobiſcum ſunt? Et ſcandalizabantur in illo.

|| *Matt. 13. 57. Luc. 4. 24. Joan. 4. 44.* 4. Et dicebat illis Jeſus: || Quia non eſt propheta ſine honore niſi in patria ſua, & in domo ſua, & in cognatione ſua.

5. Et non poterat ibi virtutem ullam facere, niſi paucos infirmos impoſitis manibus curavit.

6. & mirabatur propter incredulitatem eorum, & circuibat caſtella in circuitu docens.

|| *Matth. 10. 1. Sup. 3. 15. Luc. 9. 1.* 7. || Et vocavit duodecim: & cœpit eos mittere binos, & dabat illis poteſtatem ſpirituum immundorum.

8. Et præcepit eis ne quid tollerent in via, niſi virgam tantùm, non peram, non panem, neque in zona æs,

|| *Act. 12. 8.* 9. || ſed calceatos ſandaliis, & ne induerentur duabus tunicis.

10. Et dicebat eis: Quocumque introieritis in domum, illic manete donec exeatis inde:

|| *Matth. 10. 14. Luc. 9. 5. Act. 13. 51. & 18. 6.* 11. & quicumque non receperint vos, nec audierint vos, || exeuntes inde, excutite pulverem de pedibus veſtris in teſtimonium illis.

12. Et exeuntes prædicabant ut pœnitentiam agerent:

|| *Jac. 5. 14.* 13. & dæmonia multa ejiciebant, || & ungebant oleo multos ægros, & ſanabant.

|| *Matt. 14. 1. Luc. 9. 7.* 14. || Et audivit rex Herodes, (manifeſtum enim factum eſt nomen ejus) & dicebat: Quia Joannes Baptiſta reſurrexit à mortuis: & propterea virtutes operantur in illo.

15. Alii autem dicebant: Quia Elias eſt. Alii verò dicebant: Quia propheta eſt, quaſi unus ex prophetis.

16. Quo audito Herodes ait: Quem ego decollavi Joannem, hic à mortuis reſurrexit.

|| *Luc. 3. 19.* † IN DECOLL. S. JOANN. BAPT. 17. || Ipſe enim † Herodes miſit, ac tenuit Joannem, & vinxit eum in carcere propter Herodiadem uxorem Philippi fratris ſui, quia duxerat eam.

|| *Lev. 18. 16.* 18. Dicebat enim Joannes Herodi: || Non licet tibi habere uxorem fratris tui.

19. Herodias autem inſidiabatur illi: & volebat occidere eum, nec poterat.

20. Herodes enim metuebat Joannem, ſciens eum virum juſtum & ſanctum: & cuſtodiebat eum, & audito eo multa faciebat, & libenter eum audiebat.

21. Et cùm dies opportunus accidiſſet, Herodes natalis ſui cœnam fecit principibus, & tribunis, & primis Galilææ.

22. Cùmque introiſſet filia ipſius Herodiadis, & ſaltaſſet, & placuiſſet Herodi, ſimulque recumbentibus; rex ait puellæ: Pete à me quod vis, & dabo tibi:

23. & juravit illi: Quia quidquid petieris dabo tibi, licèt dimidium regni mei.

24. Quæ cùm exiſſet, dixit matri ſuæ: Quid petam? At illa dixit: Caput Joannis Baptiſtæ.

25. Cùmque introiſſet ſtatim cum feſtinatione ad regem, petivit dicens: Volo ut protinùs des mihi in diſco caput Joannis Baptiſtæ.

26. Et contriſtatus eſt rex propter jusjurandum, & propter ſimul diſcumbentes noluit eam contriſtare:

27. ſed miſſo ſpiculatore præcepit afferri caput ejus in diſco. Et decollavit eum in carcere,

28. & attulit caput ejus in diſco: & dedit illud puellæ, & puella dedit matri ſuæ.

|| *Matt. 14. 12.* 29. || Quo audito, diſcipuli ejus venerunt, & tulerunt corpus ejus: & poſuerunt illud in monumento.

|| *Luc. 9. 10.* 30. || Et convenientes Apoſtoli ad Jeſũ, renuntiaverunt ei omnia, quæ egerant, & docuerant.

|| *Matth. 14. 13. Luc. 9. 10. Jo. 6. 1.* 31. Et ait illis: || Venite ſeorſum in deſertum locum, & requieſcite puſillum. Erant enim qui veniebant & redibant multi: & nec ſpatium manducandi habebant.

32. Et

Digitized by Google

32. Et aſcendentes in navim, abierunt in deſertum locum ſeorſum.

33. Et viderunt eos abeuntes, & cognoverunt multi: & pedeſtres de omnibus civitatibus concurrerunt illuc, & prævenerunt eos.

|| Matth. 9. 45. & 14. 14.
34. || Et exiens vidit turbam multam Jeſus: & miſertus eſt ſuper eos, quia erant ſicut oves non habentes paſtorem, & cœpit illos docere multa.

35. Et cùm jam hora multa fieret, acceſſerunt diſcipuli ejus, dicentes: Deſertus eſt locus hic, & jam hora præteriit:

|| Luc. 9. 12.
36. || dimitte illos, ut euntes in proximas villas, & vicos, emant ſibi cibos, quos manducent.

37. Et reſpondens ait illis: Date illis vos manducare. Et dixerunt ei: Euntes emamus ducentis denariis panes, & dabimus illis manducare.

38. Et dicit eis: Quot panes habetis? ite, & videte. Et cùm cognoviſſent, dicunt: Quinque, & duos piſces.

|| Ioan. 6. 10.
39. || Et præcepit illis ut accumbere facerent omnes ſecundùm contubernia ſuper viride fœnum.

40. Et diſcubuerunt in partes per centenos, & quinquagenos.

41. Et acceptis quinque panibus, & duobus piſcibus, intuens in cælum, benedixit, & fregit panes, & dedit diſcipulis ſuis, ut ponerent ante eos: & duos piſces diviſit omnibus.

42. Et manducaverunt omnes, & ſaturati ſunt,

43. Et ſuſtulerunt reliquias fragmentorum duodecim cophinos plenos, & de piſcibus.

44. Erant autem qui manducaverunt quinque millia virorum.

45. Et ſtatim coegit diſcipulos ſuos aſcendere navim, ut præcederent eum trans fretum ad Bethſaidam, dum ipſe dimitteret populum.

46. Et cùm dimiſiſſet eos, abiit in montem orare.

† SABB. POST CINER. || Matth. 14. 24.
47. Et † cùm ſerò eſſet, erat navis in medio mari, & ipſe ſolus in terra.

48. || Et videns eos laborantes in remigando, (erat enim ventus contrarius eis) & circa quartam vigiliam noctis venit ad eos ambulans ſupra mare: & volebat præterire eos.

49. At illi ut viderunt eum ambulantem ſupra mare, putaverunt phantaſma eſſe, & exclamaverunt.

50. Omnes enim viderunt eum, & conturbati ſunt. Et ſtatim locutus eſt cum eis, & dixit eis: Confidite, ego ſum, nolite timere.

51. Et aſcendit ad illos in navim, & ceſſavit ventus. Et plus magis intra ſe ſtupebant:

52. non enim intellexerunt de panibus: erat enim cor eorum obcæcatum.

|| Matth. 14. 34.
53. || Et cùm transfretaſſent, venerunt in terram Geneſareth, & applicuerunt.

54. Cùmque egreſſi eſſent de navi, continuo cognoverunt eum:

55. & percurrentes univerſam regionem illam, cœperunt in grabatis eos, qui ſe malè habebant, circumferre, ubi audiebant eum eſſe.

56. Et quocumque introibat, in vicos, vel in villas, aut civitates, in plateis ponebant infirmos, & deprecabantur eum, ut vel fimbriam veſtimenti ejus tangerent, & quotquot tangebant eum, ſalvi fiebant.

CAPUT VII.

Phariſæos redarguit, Chriſti arguentes diſcipulos, quòd non lotis ederent manibus, cùm ipſi Dei mandata ob ſuas traditiones tranſgrederentur; declarans quænam poſſint hominem coinquinare, nempe quæ de corde exeunt: Syrophœniſſæ filiam ad perſeverantem illius ſupplicationem, à dæmonio liberat: & ſurdum ac mutum ſanat.

1. ET conveniunt ad eum Phariſæi, & quidam de Scribis, venientes ab Jeroſolymis.

2. || Et cùm vidiſſent quoſdam ex diſcipulis ejus communibus manibus, id eſt non lotis, manducare panes, vituperaverunt. || Matth. 15. 2.

3. Phariſæi enim, & omnes Judæi, niſi crebrò laverint manus, non manducant, tenentes traditionem ſeniorum:

4. & à foro niſi baptizentur, non comedunt: & alia multa ſunt, quæ tradita ſunt illis ſervare, baptiſmata calicum, & urceorum, & æramentorum, & lectorum:

5. & interrogabant eum Phariſæi, & Scribæ: Quare diſcipuli tui non ambulant juxta traditionem ſeniorum, ſed communibus manibus manducant panem?

6. At ille reſpondens, dixit eis: Benè prophetavit Iſaias de vobis hypocritis, ſicut ſcriptum eſt: || Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè eſt à me. || Iſaiæ 29. 13.

7. In vanum autem me colunt, docentes doctrinas, & præcepta hominum.

8. Relinquentes enim mandatum Dei, tenetis traditionem hominum, baptiſmata urceorum, & calicum: & alia ſimilia his facitis multa.

9. Et dicebat illis: Benè irritum facitis præceptum Dei, ut traditionem veſtram ſervetis.

10. Moyſes enim dixit: || Honora patrem tuum, & matrem tuam. Et: || Qui maledixerit patri, vel matri, morte moriatur: || Exod. 20. 12. Deut. 5. 16. Epheſ. 6. 2. || Exod. 21. 17. Levit. 20. 9. Prov. 20. 20.

11. Vos autem dicitis: Si dixerit homo patri, aut matri, Corban, (quod eſt donum) quodcumque ex me, tibi profuerit.

12. & ultrà non dimittitis eum quidquam facere patri ſuo, aut matri,

13. reſcindentes verbum Dei per traditionem veſtram, quam tradidiſtis: & ſimilia hujuſmodi multa facitis.

14. || Et advocans iterùm turbam, dicebat illis: Audite me omnes, & intelligite. || Matth. 15. 10.

15. Nihil eſt extra hominem introiens in eum, quod poſſit eum coinquinare, ſed quæ de homine procedunt, illa ſunt quæ communicant hominem.

16. Si quis habet aures audiendi, audiat.

17. Et cùm introiſſet in domum à turba, interrogabant eum diſcipuli ejus parabolam.

18. Et ait illis: Sic & vos imprudentes eſtis? Nō intelligitis quia omne extrinſecus introiens in hominem, non poteſt eum communicare:

19. quia non intrat in cor ejus, ſed in ventrem vadit, & in ſeceſſum exit, purgans omnes eſcas?

20. Dicebat autem, quoniam quæ de homine exeunt, illa communicant hominem.

21. || Ab intus enim de corde hominum || Gen. 8. 21.

malæ

malæ cogitationes procedunt, adulteria, fornicationes, homicidia,
22. ſurta, avaritiæ, nequitiæ, dolus, impudicitiæ, oculus malus, blaſphemia, ſuperbia, ſtultitia.
23. Omnia hæc mala ab intus procedunt, & communicant hominem.
|| Matth. 15. 21. 24. || Et inde ſurgens abiit in fines Tyri & Sidonis: & ingreſſus domum, neminem voluit ſcire, & non potuit latere.
25. Mulier enim ſtatim ut audivit de eo, cujus filia habebat ſpiritum immundum, intravit, & procidit ad pedes ejus.
26. Erat enim mulier gentilis, Syrophœniſſa genere. Et rogabat eum ut dæmonium ejiceret de filia ejus.
27. Qui dixit illi: Sine prius ſaturari filios: non eſt enim bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus.
28. At illa reſpondit, & dixit illi: Utique Domine, nam & catelli comedunt ſub menſa de micis puerorum.
29. Et ait illi: Propter hunc ſermonem vade, exiit dæmonium à filia tua.
30. Et cùm abiiſſet domum ſuam, invenit puellam jacentem ſupra lectum, & dæmoniũ exiiſſe.
31. Et iterùm † exiens de finibus Tyri, venit per Sidonem ad Mare Galilææ inter medios fines Decapoleos. † DOM. 11. POST PENTEC.
32. || Et adducunt ei ſurdum, & mutum, & deprecabantur eum, ut imponat illi manum. || Matth. 9. 32. Luc. 11. 14.
33. Et apprehendens eum de turba ſeorsùm, miſit digitos ſuos in auriculas ejus: & exſpuens, tetigit linguam ejus:
34. & ſuſpiciens in cælum, ingemuit, & ait illi: Ephphetha, quod eſt adaperire.
35. Et ſtatim apertæ ſunt aures ejus, & ſolutum eſt vinculum linguæ ejus, & loquebatur rectè.
36. Et præcepit illis ne cui dicerent. Quantò autem eis præcipiebat, tantò magis plus prædicabant:
37. & eò ampliùs admirabantur, dicentes; Benè omnia fecit: & ſurdos fecit audire, & mutos loqui.

CAPUT VIII.

Septem panibus pauciſque piſciculis ſatiat quatuor hominum millia: diſcipulos a fermento Phariſæorum cavere jubet: cæcum ſenſim curat; interrogatis Apoſtolis quem Jeſum eſſe dicerent, Petrus confitetur ipſum eſſe Chriſtum: & paulò poſt ſatanas ab eo dicitur, quòd increparet illum dum ſuam prædiceret paſſionem: de tollenda cruce, & quòd anima nihil debet eſſe charius.

† DOM. 6 POST PENTEC. Matth. 15. 32. 1. IN diebus illis iterùm † cùm turba multa eſſet, nec haberent quod manducarent: convocatis diſcipulis, ait illis:
2. Miſereor ſuper turbam: quia ecce jam triduo ſuſtinent me, nec habent quod manducent:
3. & ſi dimiſero eos jejunos in domum ſuam, deficient in via: quidam enim ex eis de longè venerunt.
4. Et reſponderunt ei diſcipuli ſui: Unde illos quis poterit hic ſaturare panibus in ſolitudine?
5. Et interrogavit eos: Quot panes habetis? Qui dixerunt: Septem.
6. Et præcepit turbæ diſcumbere ſuper terram. Et accipiens ſeptem panes, gratias agens fregit, & dabat diſcipulis ſuis ut apponerent, & appoſuerunt turbæ.
7. Et habebant piſciculos paucos: & ipſos benedixit, & juſſit apponi.
8. Et manducaverunt, & ſaturati ſunt, & ſuſtulerunt quod ſuperaverat de fragmentis, ſeptem ſportas.
9. Erant autem qui manducaverant, quaſi quatuor millia: & dimiſit eos.
10. Et ſtatim aſcendens navim cum diſcipulis ſuis, venit in partes Dalmanutha.
11. || Et exierunt Phariſæi, & cœperunt conquirere cum eo, quærentes ab illo ſignum de cœlo, tentantes eum. || Matth. 16. 1. Luc. 11. 54.
12. Et ingemiſcens ſpiritu, ait: Quid generatio iſta ſignum quærit? Amen dico vobis, ſi dabitur generationi iſti ſignum.
13. Et dimittens eos, aſcendit iterùm navim, & abiit trans fretum.
14. || Et obliti ſunt panes ſumere: & niſi unum panem non habebant ſecum in navi. || Matth. 16. 5.
15. Et præcipiebat eis, dicens: Videte, & cavete à fermento Phariſæorum, & fermento Herodis.
16. Et cogitabant ad alterutrum, dicentes: Quia panes non habemus.

17. Quo

Digitized by Google

17. Quo cognito, ait illis Jeſus: Quid cogitatis, quia panes non habetis? nondum cognoſcitis, nec intelligitis? adhuc cæcatum habetis cor veſtrum?

18. oculos habentes non videtis? & aures habentes non auditis? ‖ Nec recordamini,

‖ *Sup. 6. 41. Joan. 6. 11.*

19. quando quinque panes fregi in quinque millia: quot cophinos fragmentorum plenos ſuſtuliſtis? Dicunt ei: Duodecim.

20. Quando & ſeptem panes in quatuor millia: quot ſportas fragmentorum tuliſtis? Et dicunt ei: Septem.

21. Et dicebat eis: Quomodò nondum intelligitis?

22. Et veniunt Bethſaidam, & adducunt ei cæcum, & rogabant eum ut illum tangeret.

23. Et apprehenſa manu cæci, eduxit eum extra vicum: & expuens in oculos ejus, impoſitis manibus ſuis, interrogavit eum ſi quid videret.

24. Et aſpiciens, ait: Video homines velut arbores ambulantes.

25. Deinde iterùm impoſuit manus ſuper oculos ejus: & cœpit videre, & reſtitutus eſt ita ut clarè videret omnia.

26. Et miſit illum in domum ſuam, dicens: Vade in domum tuam: & ſi in vicum introieris, nemini dixeris.

‖ *Matth. 16. 13.* ‖ *Luc. 9. 18.*

27. ‖ Et egreſſus eſt Jeſus, & diſcipuli ejus in caſtella Cæſareæ Philippi: & in via interrogabat diſcipulos ſuos, dicens eis; ‖ Quem me dicunt eſſe homines?

28. Qui reſponderunt illi, dicentes: Joannem Baptiſtam, alii Eliam, alii verò quaſi unum de prophetis.

29. Tunc dicit illis: Vos vero quem me eſſe dicitis? Reſpondens Petrus, ait ei: Tu es Chriſtus.

30. Et comminatus eſt eis, ne cui dicerent de illo.

31. Et cœpit docere eos, quoniam oportet filium hominis pati multa, & reprobari à ſenioribus, & à ſummis ſacerdotibus, & Scribis, & occidi: & poſt tres dies reſurgere.

32. Et palàm verbum loquebatur. Et apprehendens eum Petrus, cœpit increpare eum.

33. Qui converſus, & videns diſcipulos ſuos, comminatus eſt Petro, dicens: Vade retrò me, ſatana, quoniam non ſapis quæ Dei ſunt, ſed quæ ſunt hominum.

34. Et convocata turba cum diſcipulis ſuis, dixit eis: ‖ Si quis vult me ſequi, deneget ſemetipſum: & tollat crucem ſuam, & ſequatur me.

‖ *Matth. 10. 38. & 16. 24. Luc. 9. 23. & 14. 26* ‖ *Luc. 17. 33. Joan. 12. 25.*

35. ‖ Qui enim voluerit animam ſuam ſalvam facere, perdet eam: qui autem perdiderit animam ſuam propter me, & Evangelium, ſalvam faciet eam.

36. Quid enim proderit homini, ſi lucretur mundum totum: & detrimentum animæ ſuæ faciat?

37. Aut quid dabit homo commutationis pro anima ſua?

‖ *Matth. 10. 33. Luc. 9. 26. & 12. 9.*

38. ‖ Qui enim me confeſſus fuerit, & verba mea in generatione iſta adultera & peccatrice, & filius hominis confitebitur eum, cùm venerit in gloria patris ſui cum angelis ſanctis.

‖ *Matth. 16. 28. Luc. 9. 27.*

39. Et dicebat illis: ‖ Amen dico vobis, quia ſunt quidam de hic ſtantibus, qui non guſtabunt mortem donec videant regnum Dei veniens in virtute.

CAPUT IX.

Transfigurato Jeſu juguntur Moyſes & Elias: dicit Eliam, dum venerit, omnia reſtituturum; imò jam veniſſe, nec fuiſſe ſuſceptum: ſurdum ac mutum ſpiritum ejicit, qui ſola oratione & jejunio ejicitur: ſuam paſſionem prædicit: diſputantes diſcipulos docet quis eorum ſit major: de ejiciente dæmonium qui non ſequebatur Jeſum: de amputando manus, pedis, vel oculi ſcandalo.

‖ *Matth. 17. 1. Luc. 9. 28.*

1. ET poſt dies ſex aſſumit Jeſus Petrum, & Jacobum, & Joannem: & ducit illos in montem excelſum ſeorſum ſolos, & transfiguratus eſt coram ipſis.

2. Et veſtimenta ejus facta ſunt ſplendentia, & candida nimis velut nix, qualia fullo non poteſt ſuper terram candida facere.

3. Et apparuit illis Elias cum Moyſe: & erant loquentes cum Jeſu.

4. Et reſpondens Petrus, ait Jeſu: Rabbi, bonum eſt nos hic eſſe: & faciamus tria tabernacula, Tibi unum, & Moyſi unum, & Eliæ unum.

5. Non enim ſciebat quid diceret: erant enim timore exterriti.

6. &

6. Et facta eſt nubes obumbrans eos: & venit vox de nube, dicens: Hic eſt filius meus chariſſimus: audite illum.

7. Et ſtatim circumſpicientes, neminem amplius viderunt, niſi Jeſum tantùm ſecum.

|| *Matth. 17. 9.*
8. || Et deſcendentibus illis de monte, præcepit illis ne cuiquam quæ vidiſſent, narrarent: niſi cùm Filius hominis à mortuis reſurrexerit.

9. Et verbum continuerunt apud ſe, conquirentes quid eſſet: Cùm à mortuis reſurrexerit.

|| *Mal. 4. 5.*
10. Et interrogabant eum, dicentes: || Quid ergo dicunt Phariſæi, & Scribæ, quia Eliam oportet venire primùm?

11. Qui reſpondens, ait illis: Elias cùm venerit primò, reſtituet omnia: & quomodo || ſcriptum eſt in Filium hominis, ut multa patiatur & contemnatur.

|| *Iſai. 53. 1. & 4.*

12. Sed dico vobis quia & Elias venit (& fecerunt illi quæcumque voluerunt) ſicut ſcriptum eſt de eo.

13. Et veniens ad diſcipulos ſuos, vidit turbam magnam circa eos, & Scribas conquirentes cum illis.

14. Et confeſtim omnis populus videns Jeſum, ſtupefactus eſt, & expaverunt, & accurrentes ſalutabant eum.

15. Et interrogavit eos: Quid inter vos conquiritis?

|| *Luc 9. 38* † FER. 4 QUAT. TEMP. SEPT.
16. || † Et reſpondens unus de turba, dixit: Magiſter, attuli filium meum ad te habentem ſpiritum mutum,

17. qui ubicumque eum apprehenderit, allidit illum, & ſpumat, & ſtridet dentibus & areſcit: & dixi diſcipulis tuis ut ejicerent illum, & non potuerunt.

18. Qui reſpondens eis, dixit: O generatio incredula, quamdiu apud vos ero? quamdiu vos patiar? afferte illum ad me.

19. Et attulerunt eum. Et cùm vidiſſet eum, ſtatim ſpiritus conturbavit illum: & eliſus in terram, volutabatur ſpumans.

20. Et interrogavit patrem ejus: Quantùm temporis eſt ex quo ei hoc accidit? At ille ait: Ab infantia:

21. & frequenter eum in ignem, & in aquas miſit, ut eum perderet. Sed ſi quid potes, adjuva nos, miſertus noſtri.

22. Jeſus autem ait illi: Si potes credere, omnia poſſibilia ſunt credenti.

23. Et continuò exclamans pater pueri, cum lacrymis ajebat: Credo, Domine: adjuva incredulitatem meam.

24. Et cùm videret Jeſus concurrentem turbam comminatus eſt ſpiritui immundo, dicens illi: Surde, & mute ſpiritus, ego præcipio tibi, exi ab eo: & ampliùs ne introeas in eum.

25. Et exclamans, & multùm diſcerpens eum, exiit ab eo, & factus eſt ſicut mortuus, ita ut multi dicerent: Quia mortuus eſt.

26. Jeſus autem tenens manum ejus, elevavit eum, & ſurrexit.

27. Et cùm introiſſet in domum, diſcipuli ejus ſecretò interrogabant eum: Quare nos non potuimus ejicere eum?

28. Et dixit illis: Hoc genus in nullo poteſt exire, niſi in oratione, & jejunio.

29. Et inde profecti prætergrediebantur Galilæam: nec volebat quemquam ſcire.

30. || Docebat autem diſcipulos ſuos, & dicebat illis: Quoniam filius hominis tradetur in manus hominum, & occident eum, & occiſus tertia die reſurget.

|| *Matth. 17. 21. Luc. 9. 21. & 44.*

31. At illi ignorabant verbum: & timebant interrogare eum.

32. Et venerunt Capharnum. Qui cùm domi eſſent, interrogabat eos: Quid in via tractabatis?

33. At illi tacebant: ſiquidem in via inter ſe diſputaverant, || quis eorum major eſſet.

|| *Matth. 18. 1. Luc. 9. 46*

34. Et reſidens vocavit duodecim, & ait illis: Si quis vult primus eſſe, erit omnium noviſſimus, & omnium miniſter.

35. Et accipiens puerum, ſtatuit eum in medio eorum: quem cùm complexus eſſet, ait illis:

36. Quiſquis unum ex hujuſmodi pueris receperit in nomine meo, me recipit: & quicumque me ſuſceperit, non me ſuſcipit, ſed eum, qui miſit me.

37. || Reſpondit illi Joannes, dicens: Magiſter, vidimus quemdam in nomine tuo ejicientem dæmonia, qui non ſequitur nos, & prohibuimus eum. || *Luc. 9. 49*

38. Jeſus autem ait: Nolite prohibere eum. || Nemo eſt enim qui faciat virtutem in nomine meo, & poſſit citò malè loqui de me. || *1. Cor. 12. 3.*

39. Qui enim non eſt adverſùm vos, pro vobis eſt.

40. || Quiſquis enim potum dederit vobis calicem aquæ in nomine meo, quia Chriſti eſtis: amen dico vobis, non perdet mercedem ſuam. || *Matth. 10. 42.*

41. || Et quiſquis ſcandalizaverit unum ex his puſillis credentibus in me, bonum eſt ei magis ſi circumdaretur mola aſinaria collo ejus, & in mare mitteretur, || *Matth. 18. 6. Luc. 17. 2.*

42. || Et ſi ſcandalizaverit te manus tua, abſcinde illam: bonum eſt tibi debilem introire in vitam, quàm duas manus habentem ire in gehennam, in ignem inextinguibilem; || *Matth. 5. 30. & 18. 8.*

43. ubi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.

44. Et ſi pes tuus te ſcandalizat, amputa illum: bonum eſt tibi claudum introire in vitam æternam, quàm duos pedes habentem mitti in gehennam ignis inextinguibilis:

45. || ubi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur. || *Iſaiæ 66. 24.*

46. Quòd ſi oculus tuus ſcandalizat te, ejice eum: bonum eſt tibi luſcum introire in regnum Dei, quàm duos oculos habentem mitti in gehennam ignis:

47. ubi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.

48. || Omnis enim igne ſalietur, & omnis victima ſale ſalietur. || *Lev. 2. 13.*

49. || Bonum eſt ſal: quòd ſi ſal inſulſum fuerit: in quo illud condietis? Habete in vobis ſal, & pacem habete inter vos. || *Matth. 5. 13. Luc. 14. 34*

CAPUT X.

Nullo modo dimittendam uxorem aſtruit aliam ducendo: parvulos complexus, benedicit eis: dives qui præcepta à juventute obſervarat, non amplectitur Chriſti conſilium de omnibus divendendis, quid referent præmii qui omnia relinquunt: rurſum ſuam prædicit paſſionem: occaſione ambitionis filiorum Zebedæi docet diſcipulos quòd non oſtenſione dominii, ſed officio miniſterii debeant eſſe majores: Bartimæum cæcum ſanat.

Matt.19.1 1. ET inde exurgens venit in fines Judææ ultra Jordanem: & conveniunt iterum turbæ ad eum: & ſicut conſueverat, iterùm docebat illos.

2. Et accedentes Phariſæi interrogabant eum: ſi licet viro uxorem dimittere? tentantes eum.

3. At ille reſpondens, dixit eis: Quid vobis præcepit Moyſes?

|| Deut.24.1. 4. Qui dixerunt: || Moyſes permiſit libellum repudii ſcribere, & dimittere.

5. Quibus reſpondens Jeſus, ait: Ad duritiam cordis veſtri ſcripſit vobis præceptum iſtud.

|| Gen.1.27 6. Ab initio autem creaturæ || maſculum, & feminam fecit eos Deus.

|| Gen.2.24. Matt.19.5. 1.Cor.7.10. Epheſ.5.31. || 1.Cor.6.16. 7. Propter hoc || relinquet homo patrem ſuum, & matrem, & adhærebit ad uxorem ſuam.

8. Et || erunt duo in carne una. Itaque jam non ſunt duo, ſed una caro.

9. Quod ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet.

10. Et in domo iterùm diſcipuli ejus de eodem interrogaverunt eum.

11. Et ait illis: Quicumque dimiſerit uxorem ſuam, & aliam duxerit, adulterium committit ſuper eam.

12. Et ſi uxor dimiſerit virum ſuum, & alii nupſerit, mœchatur.

13. Et offerebant illi parvulos ut tangeret illos. Diſcipuli autem comminabantur offerentibus.

14. Quos cùm videret Jeſus, indignè tulit, & ait illis: Sinite parvulos venire ad me, & ne prohibueritis eos: talium enim eſt regnum Dei.

15. Amen dico vobis: Quiſquis non receperit regnum Dei velut parvulus, non intrabit in illud.

16. Et complexans eos, & imponens manus ſuper illos, benedicebat eos.

17. Et cùm egreſſus eſſet in viam, procurrens quidam genu flexo ante eum, rogabat eum: || Magiſter bone, quid faciam ut vitam æternam percipiam? *|| Matth.19.16. Luc.18.18.*

18. Jeſus autem dixit ei: Quid me dicis bonum? Nemo bonus, niſi unus Deus.

|| Exod.20.13. 19. || Præcepta noſti: Ne adulteres, Ne occidas, Ne fureris, Ne falſum teſtimonium dixeris, Ne fraudem feceris, Honora patrem tuum & matrem.

20. At ille reſpondens, ait illi: Magiſter, hæc omnia obſervavi à juventute mea.

21. Jeſus autem intuitus eum, dilexit eum, & dixit ei: Unum tibi deeſt: vade, quæcumque habes vende, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cœlo: & veni, ſequere me.

22. Qui contriſtatus in verbo, abiit mœrens: erat enim habens multas poſſeſſiones.

23. Et circumſpiciens Jeſus, ait diſcipulis ſuis: Quàm difficilè qui pecunias habent, in regnum Dei introibunt!

24. Diſcipuli autem obſtupeſcebant in verbis ejus. At Jeſus rurſus reſpondens ait illis: Filioli, quàm difficile eſt, confidentes in pecuniis, in regnum Dei introire!

25. Facilius eſt, camelum per foramen acus tranſire, quàm divitem intrare in regnum Dei.

26. Qui magis admirabantur, dicentes ad ſemetipſos: Et quis poteſt ſalvus fieri?

27. Et intuens illos Jeſus, ait: Apud homines impoſſibile eſt, ſed non apud Deum: omnia enim poſſibilia ſunt apud Deum.

28. || Et cœpit ei Petrus dicere: Ecce nos dimiſimus omnia, & ſecuti ſumus te. *|| Matth.19.27. Luc.18.28*

29. Reſpondens Jeſus, ait: Amen dico vobis: Nemo eſt, qui reliquerit domum, aut fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem, aut filios, aut agros propter me, & propter evangelium,

30. qui non accipiat centies tantum, nunc in tempore hoc: domos, & fratres, & ſorores, & matres, & filios, & agros, cum perſecutionibus, & in ſæculo futuro vitam æternam.

31. || Multi autem erunt primi noviſſimi, & noviſſimi primi. *|| Matth.19.30.*

32. Erant autem in via aſcendentes Jeroſolymam: & præcedebat illos Jeſus, & ſtupebant: & ſequentes timebant. || Et aſſumens iterùm duodecim, cœpit illis dicere, quæ eſſent ei eventura. *|| Luc.18.31.*

33. Quia ecce aſcendimus Jeroſolymam, & Filius hominis tradetur principibus ſacerdotum, & Scribis, & ſenioribus, & damnabunt eum morte, & tradent eum gentibus:

34. & illudent ei, & conſpuent eum, & flagellabunt eum, & interficient eum: & tertia die reſurget.

35. || Et accedunt ad eum Jacobus, & Joannes filii Zebedæi, dicentes: Magiſter, volumus ut quodcumque petierimus, facias nobis. *|| Matth.20.20.*

36. At ille dixit eis: Quid vultis ut faciam vobis?

37. Et dixerunt: Da nobis ut unus ad dexteram tuam, & alius ad ſiniſtram tuam ſedeamus in gloria tua.

38. Jeſus autem ait eis: Neſcitis quid petatis: poteſtis bibere calicem, quem ego bibo: aut baptiſmo, quo ego baptizor, baptizari?

39. At illi dixerunt ei: Poſſumus. Jeſus autem ait eis: Calicem quidem, quem ego bibo, bibetis; & baptiſmo, quo ego baptizor, baptizabimini,

40. ſedere autem ad dexteram meam, vel ad ſiniſtram, non eſt meum dare, vobis, ſed quibus paratum eſt.

41. Et audientes decem cœperunt indignari de Jacobo, & Joanne.

Digitized by Google

|| *Luc. 22. 25.* 42. Jeſus autem vocans eos, ait illis: || Scitis quia hi, qui videntur principari gentibus, dominantur eis: & principes eorum poteſtatem habent ipſorum.

43. Non ita eſt autem in vobis; ſed quicumque voluerit fieri major, erit veſter miniſter;

44. & quicumque voluerit in vobis primus eſſe, erit omnium ſervus.

45. Nam & Filius hominis non venit ut miniſtraretur ei, ſed ut miniſtraret, & daret animam ſuam redemptionem pro multis.

|| *Matt. 20. 29. Luc. 18. 35.* 46. || Et veniunt Jericho, & proficiſcente eo de Jericho, & diſcipulis ejus, & plurima multitudine, filius Timæi Bartimæus cæcus, ſedebat juxta viam mendicans.

47. Qui cùm audiſſet quia Jeſus Nazarenus eſt, cœpit clamare, & dicere: Jeſu Fili David, miſerere mei?

48. Et comminabantur ei multi ut taceret. At ille multò magis clamabat: Fili David, miſerere mei.

49. Et ſtans Jeſus præcepit illum vocari. Et vocant cœcum, dicentes ei: Animæquior eſto: ſurge, vocat te.

50. Qui projecto veſtimento ſuo exiliens, venit ad eum:

51. Et reſpondens Jeſus dixit illi: Quid tibi vis faciam? Cæcus autem dixit ei: Rabboni, ut videam.

52. Jeſus autem ait illi: Vade, fides tua te ſalvum fecit. Et confeſtim vidit, & ſequebatur eum in via.

CAPUT XI.

Super pullum aſinæ cum honore Jeruſalem ingreditur: ficum maledicendo areſacit: ementes ac vendentes de templo ejicit: efficaciam fiduciæ in Deum oſtendit, dicens fratri remittenda, quæ in nos commiſit: Scribis non dicit qua poteſtate hæc faciat, eò quòd nec illi reſponderent ad propoſitam de Joannis baptiſmo quæſtionem.

Matth. 21. 1. Luc. 19. 29. 1. ET cùm appropinquarent Jeroſolymæ & Bethaniæ ad montem Olivarum, mittit duos ex diſcipulis ſuis,

2. & ait illis: Ite in caſtellum, quod contra vos eſt, & ſtatim introeuntes illuc, invenietis pullum ligatum, ſuper quem nemo adhuc hominum ſedit: ſolvite illum, & adducite.

3. Et ſi quis vobis dixerit: Quid facitis? dicite, quia Domino neceſſarius eſt: & continuò illum dimittet huc.

4. Et abeuntes invenerunt pullum ligatum ante januam foris in bivio: & ſolvunt eum.

5. Et quidam de illic ſtantibus dicebant illis: Quid facitis ſolventes pullum?

6. Qui dixerunt eis ſicut præceperat illis Jeſus, & dimiſerunt eis.

|| *Joan. 12. 14.* 7. || Et duxerunt pullum ad Jeſum: & imponunt illi veſtimenta ſua, & ſedit ſuper eum.

8. Multi autem veſtimenta ſua ſtraverunt in via: alii autem frondes cædebant de arboribus, & ſternebant in via.

9. Et qui præibant, & qui ſequebantur, clamabant, dicentes: || Hoſanna: || *Pſalm 117. 26. Matt. 21. 9. Luc. 19. 38.*

10. Benedictus qui venit in nomine Domini: Benedictum quod venit regnum patris noſtri David: Hoſanna in excelſis.

11. || Et introivit Jeroſolymam in templum: & circumſpectis omnibus, cùm jam veſpera eſſet hora, exiit in Bethaniam cum duodecim. || *Matth. 21. 12.*

12. Et alia die cùm exirent à Bethania, eſuriit.

13. || Cùmque vidiſſet à longè ficum habentem folia, venit ſi quid fortè inveniret in ea. Et cùm veniſſet ad eam, nihil invenit præter folia: non enim erat tempus ficorum. || *Matth. 21. 19.*

14. Et reſpondens dixit ei: Jam non amplius in æternum ex te fructum quiſquam manducet. Et audiebant diſcipuli ejus.

15. Et veniunt Jeroſolymam. Et cùm introiſſet in templum, cœpit ejicere vendentes, & ementes in templo: & menſas nummulariorum, & cathedras vendentium columbas evertit:

16. Et non ſinebat ut quiſquam transferret vas per templum:

17. & docebat, dicens eis: Nonne ſcriptum eſt: || Quia domus mea, domus orationis vocabitur omnibus gentibus? Vos autem feciſtis eam ſpeluncam latronum. || *Iſa. 56. 7. Jerem. 7. 11.*

18. Quo

18. Quo audito principes ſacerdotum, & Scribæ quærebant quomodo eum perderent: timebant enim eum, quoniam univerſa turba admirabatur ſuper doctrina ejus.

19. Et cùm veſpera facta eſſet, egrediebatur de civitate.

20. Et cùm manè tranſirent, viderunt ficum aridam factam à radicibus.

21. Et recordatus Petrus, dixit ei: Rabbi, ecce ficus, cui maledixiſti, aruit.

|| Matth. 21. 21. 22. Et reſpondens Jeſus ait illis: || Habete fidem Dei.

23. Amen dico vobis, quia quicumque dixerit huic monti: Tollere, & mittere in mare: & non hæſitaverit in corde ſuo, ſed crediderit, quia quodcumque dixerit, fiat, fiet ei.

|| Matt. 7. 7 & 21. 22. 24. || Propterea dico vobis, omnia quæcumque orantes petitis, credite quia accipietis, & evenient vobis.

|| Matth. 6. 14. & 18. 35. Luc. 11. 19. 25. || Et cùm ſtabitis ad orandum, dimittite ſi quid habetis adversùs aliquem: ut & Pater veſter qui in cælis eſt, dimittat vobis peccata veſtra.

26. Quòd ſi vos non dimiſeritis: nec Pater veſter, qui in cælis eſt, dimittet vobis peccata veſtra.

|| Luc. 20. 1. 27. || Et veniunt ruſùs Jeroſolymam. Et cùm ambularet in templo, accedunt ad eum ſummi ſacerdotes, & Scribæ, & ſeniores:

28. & dicunt ei: In qua poteſtate hæc facis? & quis dedit tibi hanc poteſtatem ut iſta facias?

29. Jeſus autem reſpondens, ait illis: Interrogabo vos & ego unum verbum, & reſpondete mihi: & dicam vobis in qua poteſtate hæc faciam.

30. Baptiſmus Joannis, de cœlo erat, an ex hominibus? Reſpondete mihi.

31. At illi cogitabant ſecum, dicentes: Si dixerimus, De cœlo, dicet: Quare ergo non credidiſtis ei?

32. Si dixerimus, Ex hominibus, timemus populum. Omnes enim habebant Joannem quia verè propheta eſſet.

33. Et reſpondentes dicunt Jeſu: Neſcimus. Et reſpondens Jeſus ait illis: Neque ego dico vobis in qua poteſtate hæc faciam.

CAPUT XII.

Parabolam narrat de vinea agricolis locata, qui ſervos ac filium patris familias occiderunt: tentatur à Phariſæis de cenſu Cæſari ſolvendo, & à Sadducæis de reſurrectione: interrogatur à Scriba de primo mandato: ipſe verò rogat quomodo Scribæ dicant Chriſtum filium eſſe David, docens ab ipſis cavendum: viduam laudat ob duo minuta in gazophylacium miſſa.

Iſai. 5. 1. Jer. 2. 21. Matth. 21. 33. Luc. 20. 9. 1. ET cœpit illis in parabolis loqui: Vineam paſtinavit homo, & circumdedit ſepem, & fodit lacum, & ædificavit turrim, & locavit eam agricolis, & peregrè profectus eſt.

2. Et miſit ad agricolas in tempore ſervum, ut ab agricolis acciperet de fructu vineæ.

3. Qui apprehenſum eum cæciderunt, & dimiſerunt vacuum.

4. Et iterùm miſit ad illos alium ſervum: & illum in capite vulneraverunt, & contumeliis affecerunt.

5. Et rurſùm alium miſit, & illum occiderunt, & plures alios; quoſdam cædentes, alios verò occidentes.

6. Adhuc ergo unum habens filium chariſſimum, & illum miſit ad eos noviſſimum, dicens: Quia reverebuntur filium meum.

7. Coloni autem dixerunt ad invicem: Hic eſt hæres venite, occidamus eum: & noſtra erit hæreditas.

8. Et apprehendentes eum, occiderunt: & ejecerunt extra vineam.

9. Quid ergo faciet Dominus vineæ? Veniet, & perdet colonos: & dabit vineam aliis.

10. Nec ſcripturam hanc legiſtis: || Lapidem, quem reprobaverunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli: || Pſal. 117. 22. Iſaiæ 28. 16. Matth. 21. 42. Act. 4. 11. Rom. 9. 33. 1. Petr. 2. 7.

11. à Domino factum eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris?

12. Et quærebant eum tenere: & timuerunt turbam. Cognoverunt enim quoniam ad eos parabolam hanc dixerit. Et relicto eo abierunt:

13. || Et mittunt ad eum quoſdam ex Phariſæis, & Herodianis, ut eum caperent in verbo. || Matt. 22. 15. Luc. 20. 20.

14. Qui venientes dicunt ei: Magiſter, ſcimus quia verax es, & non curas quemquam; nec enim vides in faciem hominum, ſed in veritate viam Dei doces: licet dari tributum Cæſari, an non dabimus?

15. Qui ſciens verſutiam illorum: ait illis: Quid me tentatis? afferte mihi denarium ut videam.

16. At illi attulerunt ei. Et ait illis: Cujus eſt imago hæc, & inſcriptio? Dicunt ei: Cæſaris.

17. Reſpondens autem Jeſus dixit illis: || Reddite igitur, quæ ſunt Cæſaris, Cæſari: & quæ ſunt Dei, Deo. Et mirabantur ſuper eo. || Rom. 13. 7.

18. || Et venerunt ad eum Sadducæi, qui dicunt reſurrectionem non eſſe: & interrogabant eum, dicentes: || Matth. 22. 23. Luc. 20. 27.

19. Magiſter, Moyſes nobis ſcripſit, || ut ſi cujus frater mortuus fuerit, & dimiſerit uxorem, & filios non reliquerit, accipiat frater ejus uxorem ipſius, & reſuſcitet ſemen fratri ſuo. || Deut. 25. 5.

20. Septem ergo fratres erant: & primus accepit uxorem, & mortuus eſt non relicto ſemine.

21. Et ſecundus accepit eam, & mortuus eſt: & nec iſte reliquit ſemen. Et tertius ſimiliter.

22. Et acceperunt eam ſimiliter ſeptem: & non reliquerunt ſemen. Noviſſima omnium defuncta eſt & mulier.

23. In reſurrectione ergo cùm reſurrexerint, cujus de his erit uxor? ſeptem enim habuerunt eam uxorem.

24. Et reſpondens Jeſus, ait illis: Nonne ideò erratis, non ſcientes Scripturas, neque virtutem Dei?

25. Cùm enim à mortuis reſurrexerint,

neque nubent, neque nubentur, ſed ſunt ſicut angeli in cælis.

26. De mortuis autem quòd reſurgant, non legiſtis in libro Moyſi, ſuper rubum quomodo dixerit illi Deus, inquiens: ‖ Ego ſum Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Jacob? (‖ *Exod.* 3. 6. *Matth.* 22. 32.)

27. Non eſt Deus mortuorum, ſed vivorum. Vos ergo multùm erratis.

28. ‖ Et acceſſit unus de Scribis, qui audierat illos conquirentes, & videns quoniam benè illis reſponderit, interrogavit eum quod eſſet primum omnium mandatum. (‖ *Matth.* 22. 35.)

29. Jeſus autem reſpondit ei: Quia primum omnium mandatum eſt: ‖ Audi Iſrael, Dominus Deus tuus, Deus unus eſt: (‖ *Deut.* 6. 4. ‖ *Lev.* 19. 18. *Matth.* 22. 39. *Rom.* 13. 9. *Gal.* 5. 14. *Jacob.* 2. 8.)

30. & diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & ex tota virtute tua. Hoc eſt primum mandatum.

31. ‖ Secundum autem ſimile eſt illi: Diliges proximum tuum tanquam teipſum. Majus horum aliud mandatum non eſt.

32. Et ait illi Scriba: Benè Magiſter, in veritate dixiſti, quia unus eſt Deus, & non eſt alius præter eum.

33. Et ut diligatur ex toto corde, & ex toto intellectu, & ex tota anima, & ex tota fortitudine: & diligere proximum tanquam ſeipſum, majus eſt omnibus holocautomatibus, & ſacrificiis.

34. Jeſus autem videns quòd ſapienter reſpondiſſet, dixit illi: Non es longè à regno Dei. Et nemo jam audebat eum interrogare.

35. Et reſpondens Jeſus dicebat, docens in templo: Quomodo dicunt Scribæ Chriſtum filium eſſe David?

36. Ipſe enim David dicit in Spiritu ſancto: ‖ Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum. (‖ *Pſalm.* 109. 1. *Matth.* 22. 44. *Luc* 20. 42.)

37. Ipſe ergo David dicit eum Dominum, & unde eſt filius ejus? Et multa turba eum libenter audivit.

38. Et dicebat eis in doctrina ſua: ‖ Cavete à Scribis, qui volunt in ſtolis ambulare, & ſalutari in foro, (‖ *Matth.* 23. 6. *Luca* 11. 43. & 20. 46.)

39. & in primis cathedris ſedere in ſynagogis, & primos diſcubitus in cœnis:

40. qui devorant domos viduarum ſub obtentu prolixæ orationis: hi accipient prolixius judicium.

41. ‖ Et ſedens Jeſus contra gazophylacium, aſpiciebat quomodo turba jactaret æs in gazophylacium, & multi divites jactabant multa. (‖ *Luc.* 21. 1.)

42. Cùm veniſſet autem vidua una pauper, miſit duo minuta, quod eſt quadrans.

43. Et convocans diſcipulos ſuos, ait illis: Amen dico vobis, quoniam vidua hæc pauper plus omnibus miſit, qui miſerunt in gazophylacium.

44. Omnes enim ex eo, quod abundabat illis, miſerunt: hæc verò de penuria ſua omnia quæ habuit, miſit totum victum ſuum.

CAPUT XIII.

Templum dicit evertendum, prædicitque bella, & varias afflictiones ac perſecutiones, abominationemque deſolationis: de pſeudochriſtis & pſeudoprophetis: poſt ſigna in corporibus cæleſtibus veniet cum gloria filius hominis; & hujus ſignum dat à ficu: quia autem nemo tempus novit, jubet omnes vigilare.

1. ET cùm egrederetur de templo, ait illi unus ex diſcipulis ſuis: Magiſter: aſpice quales lapides, & quales ſtructuræ. (*Matt.* 23. 1.)

2. Et reſpondens Jeſus, ait illi: Vides has omnes magnas ædificationes? ‖ Non relinquetur lapis ſuper lapidem, qui non deſtruatur. (‖ *Luc.* 19. 44. & 21. 6.)

3. Et cùm ſederet in monte Olivarum contra templum, interrogabant eum ſeparatim Petrus, & Jacobus, & Joannes, & Andreas:

4. Dic nobis, quando iſta fient? & quod ſignum erit, quando hæc omnia incipient conſummari?

5. Et reſpondens Jeſus cœpit dicere illis: ‖ Videte ne quis vos ſeducat: (‖ *Epheſ.* 5. 6. 2. *Theſ.* 2. 3.)

6. multi enim venient in nomine meo dicentes, quia ego ſum: & multos ſeducent.

7. Cùm audieritis autem bella, & opiniones bellorum, ne timueritis: oportet enim hæc fieri: ſed nondum finis.

8. Exurgent enim gens contra gentem, & regnum ſuper regnum, & erunt terræmotus per loca, & fames. Initium dolorum hæc.

9. Videte autem voſmetipſos. Tradent enim vos in conciliis, & in ſynagogis vapulabitis, & ante præſides, & reges ſtabitis propter me in teſtimonium illis.

10. Et in omnes gentes primùm oportet prædicari Evangelium.

11. ‖ Et cùm duxerint vos tradentes, nolite præcogitare quid loquamini: ſed quod datum vobis fuerit in illa hora, id loquimini. Non enim vos eſtis loquentes, ſed Spiritus ſanctus. (‖ *Matth.* 10. 19. *Luc.* 12. 11. & 21. 14.)

12. Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium: & conſurgent filii in parentes, & morte afficient eos.

13. Et eritis odio omnibus propter nomen meum. Qui autem ſuſtinuerit in finem, hic ſalvus erit.

14. ‖ Cùm autem videritis abominationem deſolationis ſtantem, ubi non debet, qui legit, intelligat: tunc qui in Judæa ſunt, fugiant in montes: (‖ *Dan.* 9. 27. *Matth.* 24. 15. *Luc.* 21. 20.)

15. & qui ſuper tectum, ne deſcendat in domum, nec introeat ut tollat quid de domo ſua:

16. & qui in agro erit, non revertatur retrò tollere veſtimentum ſuum.

17. Væ autem prægnantibus, & nutrientibus in illis diebus.

18. Orate verò ut hieme non fiant.

19. Erunt enim dies illi tribulationes tales, quales non fuerunt ab initio creaturæ, quam condidit Deus uſque nunc, neque fient.

20. Er niſi breviaſſet Dominus dies, non fuiſſet ſalva omnis caro: ſed propter electos, quos elegit, breviavir dies.

|| *Matth.* 24. 23. *Luc.* 17. 23. & 21. 8.

21. || Er tunc ſi quis vobis dixerit: Ecce hic eſt Chriſtus, ecce illic, ne credideritis:

22. Exurgent enim pſeudochriſti & pſeudopropheiæ, & dabunt ſigna & portenra ad ſeducendos, ſi fieri poreſt, etiam electos.

23. Vos ergo videte: ecce prædixi vobis omoia.

|| *Iſai.* 13. 10. *Ezech.* 32. 7. *Joel.* 2. 10.

24. || Sed in illis diebus, poſt tribulationem illam, ſol contenebrabitur, & luna non dabit ſplendorem ſuum:

25. & ſtellæ cæli erunt decidentes, & virtutes, quæ in cœlis ſunt, movebuntur.

26. Et tunc videbunt filium hominis venientem in nubibus cum virtute multa, & gloria.

|| *Matth.* 24. 31.

27. || Et tunc mittet angelos ſuos, & congregabit electos ſuos à quatuor ventis, à ſummo terræ uſque ad ſummum cœli.

28. A ficu autem diſcite parabolam. Cùm jam ramus ejus tener fuerit: & nata fuerint ſolia, cognoſcitis quia in proximo ſit æſtas:

29. ſic & vos cùm videritis hæc fieri, ſcitote quòd in proximo ſit in oſtiis.

30. Amen dico vobis, quoniam non tranſibir generatio hæc, donec omnia iſta fiant.

31. Cœlum & terra tranſibunt, verba autem mea non tranſibunt,

32. De die autem illo, vel hora nemo ſcit, neque angeli in cœlo, neque Filius, niſi Pater.

§ *Matth.* 24. 42. † UNIUS CONFESS. PONTIF.

33. || † Videte, vigilate, & orate: neſcitis enim quando rempus ſit.

34. Sicut homo, qui peregrè profectus reliquit domum ſuam, & dedit ſervis ſuis poteſtatem cujuſque operis, & janitori præcepit ut vigilet.

35. Vigilate ergo, (neſcitis enim quando dominus domus veniat: ſerò, an media nocte, an galli cantu, an manè)

36. ne cùm venerit repentè, inveniat vos dormientes.

37. Quod autem vobis dico, omnibus dico: Vigilate.

CAPUT XIV.

Conſultant principes ſacerdotum de occidendo Jeſu: qui unguento pretioſo à muliere perfunditur, murmurantibus diſcipulis: venditur à Juda; de cujus proditione diſcipulis loquitur in cœna, in qua panem in corpus ſuum & vinum in ſanguinem conſecrata tradit diſcipulis: prædicit omnes ſcandalizandos, & trinam Petri negationem: ac poſt trinam orationem capitur à Judæis: quorum uni Petrus abſcidit auriculam: & diſcipulis fugientibus, coram Caipha à falſis teſtibus accuſatus, mortiſque reus judicatus, conſpuitur ac cæditur, & ter à Petro negatur.

† PASSIO FER. 3. MAJOR. HEBDOM.

1. ERat † autem Paſcha & Azyma poſt biduum: & quærebant ſummi ſacerdotes, & Scribæ, quomodò eum dolo tenerent, & occiderent.

2. Dicebant autem: Non in die ſeſto, ne fortè tumultus fieret in populo.

Matth. 26. 2. *Luc.* 22. 1. Quartum & ultimū Paſcha miniſterii Chriſti an. M. 4036. Eræ vulg. 33. a [illegible] Chriſti 37. Per. Jul. 4746. urbis conditæ 684. ann. Jul. 78. Imperii Tiberii 19.

3. || Et cùm eſſet Bethaniæ in domo Simonis leproſi, & recumberet: venir mulier habens alabaſtrum unguenti nardi ſpicati pretioſi, & fracto alabaſtro, effudit ſuper caput ejus.

|| *Matth.* 26. 6. *Joan.* 12. 1.

4. Erant autem quidam indignè ferentes intra ſemetipſos, & dicentes: Ut quid perditio iſta unguenti facta eſt?

5. Poterat enim unguentum iſtud venundari plus quàm trecentis denariis, & dari pauperibus. Er fremebant in eam.

6. Jeſus autem dixit: Sinite eam, quid illi moleſti eſtis? Bonum opus operata eſt in me:

7. ſemper enim pauperes habetis vobiſcum: & cùm volueritis, poteſtis illis benefacere: me autem non ſemper habetis.

8. Quod habuit hæc, fecit: prævenit ungere corpus meum in ſepulturam.

9. Amen dico vobis: Ubicumque prædicatum fuerit Evangelium iſtud in univerſo mundo, & quod fecit hæc, narrabitur in memoriam ejus.

|| *Matth.* 26. 14.

10. || Et Judas Iſcariotes unus de duodecim abiit ad ſummos ſacerdotes, ut proderet eum illis.

11. Qui audientes gaviſi ſunt: & promiſerunt ei pecuniam ſe daruros. Et quærebat quomodo illum opportunè traderet.

|| *Matth.* 26. 17. *Luc.* 22. 7

12. || Et primo die Azymorum quando Paſcha immolabant, dicunt ei diſcipuli: Quò vis eamus, & paremus tibi ut manduces Paſcha?

13. Et mittit duos ex diſcipulis ſuis, & dicit eis: Ite in civitatem: & occurret vobis homo lagenam aquæ bajulans, ſequimini eum.

14. & quocumque introierit, dicite domino domus, quia magiſter dicit: Ubi eſt refectio mea, ubi Paſcha cum diſcipulis meis manducem?

15. Et ipſe vobis demonſtrabit cœnaculum grande, ſtratum: & illic parate nobis.

16. Et abierunt diſcipuli ejus, & venerunt in civitatem: & invenerunt ſicut dixerat illis, & paraverunt Paſcha.

|| *Matth.* 26. 20. *Luc.* 22. 14.

17. || Veſpere autem facto, venit cum duodecim.

18. Et diſcumbentibus eis, & manducantibus, ait JESUS: Amen dico vobis, || quia unus ex vobis tradet me, qui manducat mecum.

|| *Joan.* 13. 21.

19. At illi cœperunt contriſtari, & dicere ei ſingulatim: Numquid ego?

20. Qui ait illis: Unus ex duodecim, qui intingit mecum manum in catino.

|| *Pſal.* 40. 10. *Act.* 1. 16.

21. Et Filius quidem hominis vadit || ſicut ſcriptum eſt de eo: væ autem homini illi, per quem Filius hominis tradetur: bonum erat ei, ſi non eſſet natus homo ille.

|| *Matth.* 26. 26. 1. *Cor.* 11. 24.

22. || Et, manducantibus illis, accepit Jeſus panem: & benedicens fregit, & dedit eis, & ait: Sumite, hoc eſt corpus meum.

23. Et, accepto calice, gratias agens dedit eis: & biberunt ex illo omnes.

24. Et ait illis: Hic eſt ſanguis meus novi teſtamenti, qui pro multis effundetur.

25. Amen dico vobis, quia jam non bibam

de hoc genimine vitis uſque in diem illum, cùm illud bibam novum in regno Dei.

26. Et hymno dicto exierunt in montem Olivarum.

|| Joan. 16. 32. || Luc. 13.7.

27. Et ait eis Jeſus: ||Omnes ſcandalizabimini in me in nocte iſta: quia ſcriptum eſt: || Percutiam paſtorem, & diſpergentur oves.

28. Sed poſtquam reſurrexero, præcedam vos in Galilæam.

29. Petrus autem ait illi: Etſi omnes ſcandalizati fuerint in te: ſed non ego:

30. Et ait illi Jeſus: Amen dico tibi, quia tu hodie in nocte hac, priuſquam gallus vocem bis dederit, ter me es negaturus.

31. At ille ampliùs loquebatur: Etſi oportuerit me ſimul commori tibi, non te negabo. Similiter autem & omnes dicebant.

|| Matth. 26. 36. Luc. 22. 40.

32. || Et veniunt in prædium, cui nomen Gethſemani. Et ait diſcipulis ſuis: Sedete hic donec orem.

33. Et aſſumit Petrum, & Jacobum, & Joannem ſecum: & cæpit pavere, & tædere.

34. Et ait illis: Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem: ſuſtinete hìc, & vigilate.

35. Et cùm proceſſiſſet paululùm, procidit ſuper terram: & orabat, ut, ſi fieri poſſet, tranſiret ab eo hora:

36. & dixit: Abba pater, omnia tibi poſſibilia ſunt, transfer calicem hunc à me, ſed non quod ego volo, ſed quod tu.

37. Et venit, & invenit eos dormientes. Et ait Petro: Simon, dormis? non potuiſti una hora vigilare?

38. Vigilate, & orate ut non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus eſt, caro verò infirma.

39. Et iterùm abiens oravit, eumdem ſermonem dicens:

40. Et reverſus, denuò invenit eos dormientes, (erant enim oculi eorum gravati) & ignorabant quid reſponderent ei.

41. Et venit tertiò, & ait illis: Dormite jam, & requieſcite. Sufficit: venit hora: ecce Filius hominis tradetur in manus peccatorum.

42. Surgite, eamus. Ecce qui me tradet, propè eſt.

|| Matth. 26. 47. Luc. 22.47. Joan. 18.3.

43. Et, adhuc eo loquente, venit Judas Iſcariotes, unus de duodecim, & || cum eo turba multa, cum gladiis, & lignis, à ſummis ſacerdotibus, & Scribis, & ſenioribus.

44. Dederat autem traditor ejus ſignum eis, dicens: Quemcumque oſculatus fuero, ipſe eſt, tenete eum, & ducite cautè.

45. Et cùm veniſſet, ſtatim accedens ad eum, ait: Ave Rabbi: & oſculatus eſt eum.

46. At illi manus injecerunt in eum, & tenuerunt eum.

47. Unus autem quidam de circumſtantibus educens gladium, percuſſit ſervum ſummi ſacerdotis: & amputavit illi auriculam.

48. Et reſpondens Jeſus, ait illis: Tanquam ad latronem exiſtis cum gladiis, & lignis comprehendere me?

49. quotidie eram apud vos in templo docens, & non me tenuiſtis. Sed ut impleantur Scripturæ.

|| Matth. 26. 56.

50. || Tunc diſcipuli ejus relinquentes eum, omnes fugerunt.

51. Adoleſcens autem quidam ſequebatur eum amictus ſindone ſuper nudo: & tenuerunt eum.

52. At ille, rejecta ſindone, nudus profugit ab eis.

53. || Et adduxerunt Jeſum ad ſummum ſacerdotem: & convenerunt omnes ſacerdotes, & Scribæ, & ſeniores.

|| Matth. 26. 57. Luc. 22.54. Joan. 18. 13.

54. Petrus autem à longè ſecutus eſt eum uſque intrò in atrium ſummi ſacerdotis: & ſedebat cum miniſtris ad ignem, & calefaciebat ſe.

55. || Summi verò ſacerdotes, & omne concilium quærebant adversùs Jeſum teſtimonium, ut eum morti traderent, nec inveniebant.

|| Matth. 26. 59.

56. Multi enim teſtimonium falſum dicebant adversùs eum: & convenientia teſtimonia non erant.

57. Et quidam ſurgentes, falſum teſtimonium ferebant adversùs eum, dicentes:

58. Quoniam nos audivimus eum dicentem: || Ego diſſolvam templum hoc manu factum, & per triduum aliud non manu factum ædificabo.

|| Joan. 2. 19.

59. Et non erat conveniens teſtimonium illorum.

60. Et exurgens ſummus ſacerdos in medium, interrogavit Jeſum, dicens: Non reſpondes quidquam ad ea, quæ tibi objiciuntur ab eis?

61. Ille autem tacebat, & nihil reſpondit. Rurſùm ſummus ſacerdos interrogabat eum, & dixit ei: Tu es Chriſtus filius Dei benedicti?

62. Jeſus autem dixit illi: Ego ſum: || & videbitis Filium hominis ſedentem à dextris virtutis Dei, & venientem cum nubibus cœli.

|| Matt. 24. 30. & 26. 64.

63. Summus autem ſacerdos ſcindens veſtimenta ſua, ait: Quid adhuc deſideramus teſtes?

64. Audiſtis blaſphemiam: quid vobis videtur? Qui omnes condemnaverunt eum eſſe reum mortis.

65. Et cœperunt quidam conſpuere eum, & velare faciem ejus, & colaphis eum cædere, & dicere ei: Prophetiza: & miniſtri alapis eum cædebant:

66. || Et cùm eſſet Petrus in atrio deorſùm, venit una ex ancillis ſummi ſacerdotis:

|| Matt. 26 69. Luc. 22.56 Joan. 18. 17.

67. & cùm vidiſſet Petrum calefacientem ſe, aſpiciens illum, ait: Et tu cum Jeſu Nazareno eras.

68. At ille negavit, dicens: Neque ſcio, neque novi quid dicas. Et exiit foras ante atrium, & gallus cantavit.

69. || Rursùs autem cùm vidiſſet illum ancilla, cœpit dicere circumſtantibus: Quia hic ex illis eſt.

|| Matt. 26. 71.

70. At ille iterùm negavit. || Et poſt puſillum rursùs qui aſtabant, dicebant Petro: Vere ex illis es: nam & Galilæus es.

|| Luc. 22. 59. Joan. 18. 25.

71. Ille autem cœpit anathematizare, & jurare: Quia neſcio hominem iſtum, quem dicitis.

72. Et ſtatim gallus iterùm cantavit. || Et recordatus eſt Petrus verbi, quod dixerat ei Jeſus: Priùs quàm gallus cantet bis, ter me negabis. Et cœpit flere.

|| Matt. 26. 75. Joan. 13. 38.

CAPUT XV.

Jeſus coram Pilato accuſatus, nihil reſpondet: præeligitur Barabbas, & Jeſus traditur crucifigendus; qui multis modis illuſus à militibus, ducitur ad crucifigendum, & diviſis ipſius veſtimentis, inter latrones crucifixus, audit variorum jactatas in ſe blaſphemias, ſuboriuntur tenebræ, & clamans Jeſus Eli, acetoque potatus, cum clamore valido expirat, cujus corpus à Joſeph ſepelitur.

Matth. 27. 1. Luc. 22.66. Joan. 18.28

1. ET conſeſtim manè conſilium facientes ſummi ſacerdotes, cum ſenioribus, & Scribis, & univerſo concilio, vincientes Jeſum, duxerunt, & tradiderunt Pilato.

2. Et interrogavit eum Pilatus: Tu es Rex Judæoɪum? At ille reſpondens, ait illi: Tu dicis.

|| Matth. 27. 12. Luc. 23. 2. Joan. 18. 33.

3. || Et accuſabant eum ſummi ſacerdotes in multis.

4. Pilatus autem rursùm interrogavit eum, dicens: Non reſpondes quidquam? vide in quantis te accuſant.

5. Jeſus autem ampliùs nihil reſpondit, ita ut miraretur Pilatus.

6. Per diem autem feſtum ſolebat dimittere illis unum ex vinctis, quemcumque petiiſſent.

7. Erat autem qui dicebatur Barabbas, qui cum ſeditioſis erat vinctus, qui in ſeditione fecerat homicidium.

8. Et cùm aſcendiſſet turba, cœpit rogare, ſicut ſemper faciebat illis.

9. Pilatus autem reſpondit eis, & dixit: Vultis dimittam vobis regem Judæorum?

10. Sciebat enim quòd per invidiam tradidiſſent eum ſummi ſacerdotes.

11. Pontifices autem concitaverunt turbam, ut magis Barabbam dimitteret eis.

|| Matth. 27. 22. Luc. 23.14.

12. || Pilatus autem iterùm reſpondens, ait illis: Quid ergo vultis faciam regi Judæorum?

|| Joan. 18. 40.

13. || At illi iterùm clamaverunt: Crucifige eum.

14. Pilatus verò dicebat illis: Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant: Crucifige eum.

15. Pilatus autem volens populo ſatisfacere, dimiſit illis Barabbam, & tradidit Jeſum flagellis cæſum, ut crucifigeretur.

|| Matth. 27. 27. Joan. 19.2.

16. || Milites autem duxerunt eum in atrium prætorii, & convocant totam cohortem,

17. & induunt eum purpura, & imponunt ei plectentes ſpineam coronam.

18. Et cœperunt ſalutare eum: Ave, rex Judæorum.

19. Et percutiebant caput ejus arundine, & conſpuebant eum, & ponentes genua, adorabant eum.

20. Et poſtquam illuſerunt ei, exuerunt illum purpura, & induerunt eum veſtimentis ſuis, & educunt illum ut crucifigerent eum.

|| Matth. 27. 32. Luc. 23.26.

21. || Et angariaverunt prætereuntem quempiam, Simonem Cyrenæum venientem de vllla, patrem Alexandri, & Rufi, ut tolleret crucem ejus.

22. Et perducunt illum in Golgotha locum: quod eſt interpretatum Calvariæ locus.

23. Et dabant ei bibere myrrhatum vinum, & non accepit.

|| Matth. 27. 35. Luc. 23.34. Joan. 19. 23.

24. || Et crucifigentes eum, diviſerunt veſtimenta ejus, mittentes ſortem ſuper eis, quis quid tolleret.

25. Erat autem hora tertia, & crucifixerunt eum.

26. Et erat titulus cauſæ ejus inſcriptus: REX JUDÆORUM.

27. Et cum eo crucifigunt duos latrones, unum à dextris, & alium à ſiniſtris ejus.

|| Iſaiæ 53. 12.

28. || Et impleta eſt ſcriptura, quæ dicit: Et cum iniquis reputatus eſt.

|| Joan. 2. 19.

29. Et prætereuntes blaſphemabant eum, moventes capita ſua, & dicentes: || Vah! qui deſtruls templum Dei, & in tribus diebus reædificas:

30. ſalvum fac temetipſum deſcendens de cruce.

31. Similiter & ſummi ſacerdotes illudentes, ad alterutrum cum Scribis dicebant: Alios ſalvos fecit, ſeipſum non poteſt ſalvum facere.

32. Chriſtus rex Iſrael deſcendat nunc de cruce, ut videamus, & credamus. Et qui cum eo crucifixi erant, convitiabantur ei.

33. Et facta hora ſexta, tenebræ factæ ſunt per totam terram uſque in horam nonam.

|| Pſal. 21. 2. Matth. 27. 46.

34. Et hora nona exclamavit Jeſus voce magna, dicens: || Eloi, eloi, lammaſabacthani? quod eſt interpretatum: Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me?

35. Et quidam de circumſtantibus audientes, dicebant: Ecce Eliam vocat.

36. Currens autem unus, & implens ſpongiam aceto, circumponenſque calamo, potum dabat ei, dicens: Sinite, videamus ſi veniat Elias ad deponendum eum.

37. Jeſus autem, emiſſa voce magna, expiravit.

38. Et velum templi ſciſſum eſt in duo, à ſummo uſque deorsùm.

39. Videns autem Centurio, qui ex adverſo ſtabat, quia ſic clamans expiraſſet, ait, Verè hic domo Filius Dei erat.

|| Matth. 27. 55.

40. || Erant autem & mulieres de longè aſpicientes, inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Jacobi minoris, & Joſeph mater, & Salome:

|| Luc. 8. 2.

41. & cùm eſſet in Galilæa, ſequebantur eum, || & miniſtrabant ei, & aliæ multæ, quæ ſimul cum eo aſcenderant Jeroſolymam.

|| Matth. 27. 57. Luc 23.50. Joan 19. 38.

42. || Et cùm jam ſerò eſſet factum (quia erat paraſceve, quod eſt ante ſabbatum)

43. venit Joſeph ab Arimathæa nobilis decurio, qui & ipſe erat expectans regnum Dei, & audacter introivit ad Pilatum, & petiit corpus Jeſu.

44. Pilatus autem mirabatur ſi jam obiiſſet. Et, accerſito centurione, interrogavit eum ſi jam mortuus eſſet.

45. Et cùm cognoviſſet à centurione, donavit corpus Joſeph.

46. Joſeph autem mercatus ſindonem, & deponens eum involvit ſindone, & poſuit eum in monumento, quod erat exciſum de petra, & advolvit lapidem ad oſtium monumenti.

47. Maria autem Magdalene, & Maria Joſeph aſpiciebant ubi poneretur.

CAPUT XVI.

Mulieribus ad Chriſti monumentum obſtupeſcentibus, Angelus reſurrectionem ipſius annuntiat, qui primùm Mariæ Magdalenæ apparet, deinde duobus diſcipulis in alia effigie, demum undecim recumbentibus apparens, exprobrata incredulitate, mittit eos, ut in univerſo mundo prædicent ac baptizent, ſubiunctis ſignis quæ ſequantur credentes, ac ita in cœlum aſcendit.

† DOM. RESURRECT. *Matth.* 28. 1. *Luc.* 24. 1. *Joan.* 20. 1. 1. ET cùm tranſiſſet ſabbatum, † Maria
Magdalene, & Maria Jacobi, & Salome emerunt aromata, ut venientes ungerent Jeſum.
2. Et valdè manè una ſabbatorum, veniunt ad monumentum, orto jam ſole.
3. Et dicebant ad invicem: Quis revolvet nobis lapidem ab oſtio monumenti?
4. Et reſpicientes viderunt revolutum lapidem. Erat quippe magnus valdè.
|| *Matth.* 28. 5. *Luc.* 24. 4. *Joan.* 20. 11. 5. || Et introeuntes in monumentum viderunt juvenem ſedentem in dextris, coopertum ſtola candida, & obſtupuerunt.
6. Qui dicit illis: Nolite expaveſcere: Jeſum quæritis Nazarenum, crucifixum, ſurrexit, non eſt hic, ecce locus ubi poſuerunt eum.
7. Sed ite, dicite diſcipulis ejus, & Petro, quia præcedit vos in Galilæam: ibi eum videbitis, || ſicut dixit vobis.
|| *Supr.* 14. 28. 8. At illæ exeuntes, fugerunt de monumento, invaſerat enim eas tremor & pavor, & nemini quidquam dixerunt, timebant enim.
9. Surgens autem manè, || prima ſabbati, || *Joan.* 20. 16.
apparuit primò Mariæ Magdalenæ, de qua ejecerat ſeptem dæmonia.
10. Illa vadens nuntiavit his, qui cum eo fuerant, lugentibus & flentibus.
11. Et illi audientes quia viveret, & viſus eſſet ab ea, non crediderunt.
12. || Poſt hæc autem duobus ex his ambulantibus oſtenſus eſt in alia effigie, euntibus in villam: || *Luc.* 24. 13.
13. & illi euntes nuntiaverunt ceteris: nec illis crediderunt.
14. Noviſſimè † recumbentibus illis undecim apparuit, & exprobravit incredulitatem eorum & duritiam cordis, quia iis, qui viderant eum reſurrexiſſe, non crediderunt. † IN ASCENSIONE DOMINI.
15. Et dixit eis: Euntes in mundum univerſum prædicate Evangelium omni creaturæ.
16. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit, qui verò non crediderit, condemnabitur.
17. Signa autem eos, qui crediderint, hæc ſequentur: || In nomine meo dæmonia ejicient: || linguis loquentur novis: || *Act.* 16. 18.
18. || ſerpentes tollent, & ſi mortiferum quid biberint, non eis nocebit: || ſuper ægros manus imponent, & benè habebunt. || *Act.* 2. 4. & 10. 46. || *Act.* 28. 5. || *Act.* 28. 8.
19. Et Dominus quidem Jeſus poſtquam locutus eſt eis, || aſſumptus eſt in cœlum, & ſedet à dextris Dei. || *Luc.* 24. 51.
20. Illi autem profecti prædicaverunt ubique Domino cooperante, & ſermonem confirmante, ſequentibus ſignis.

SAN-

SANCTUM JESU CHRISTI EVANGELIUM SECUNDUM LUCAM.

LUCAS *Antiochia Syriæ oriundus, pictor & medicus, ſermonis Græci, ut ſcripta ejus indicant, non ignarus, à Paulo converſus, ſectator ejus, & omnis peregrinationis comes fuit. Vixit autem cœlebs ad annum 84. ut docet Hieronymus; (lib. de Script. Eccl.) ac tandem apud Patras, urbem Achajæ, Apoſtolatum ſuum nobili martyrio concluſit.*

Lucam, Evangelium in Achajæ & Beotiæ partibus, Græcè ſcripſiſſe, tradit idem Doctor, (proœm. in Matth.) quod Baronius ad annum Neronis 2. revocat. Sanè circa hunc aut ſequentem annum, hoc eſt æræ noſtræ 56. aut 57. à Paſſione 23. aut 24. Paulum, cujus comes individuus Lucas, has partes peragraſſe, indicat peregrinatio ejus, Chronologiæ noſtræ cap. 41. deſcripta. Sed cùm ille bis regiones iſtas luſtraverit, ut ibidem annotavimus, primùm quidem quando cum Athenienſibus de Ignoto Deo *diſceptavit, ac Corinthi* annum & ſex menſes, *apud Aquilam & Priſcillam commoratus eſt. (Actor. 18.) Secundò autem cùm* tres menſes, *in Græcia peregit, intra quos eleemoſynas in Hieruſalem deferendas collegit: (Actor. 20. cum 1. Cor. 16. & 2. Cor. 9.) nos de priore ejus peregrinatione malumus, quod dicit Hieronymus, intelligere, cùm multò diutiùs tunc ibi ſit commoratus, & ad annum poſt paſſionem circiter 19. hoc eſt æræ noſtræ 52. ſcriptionem ejus revocare. Quam eo conſilio ſuſcepit ut Pſeudo-Apoſtolorum temeritatem confutaret, qui ut Pauli prædicationi obeſſent, aliter quàm ipſe enuntiabat,* conati erant narrationem rerum *à Chriſto* completarum ordinare.

Quidam ſuſpicantur, *inquit Hieronymus, (lib. de Script. Eccl.* quotieſcumque in epiſtolis ſuis Paulus dicit: JUXTA EVANGELIUM MEUM *(ut ad Rom. 2. 16. & 16. 25. cui quàm ſimile eſt quod 1. Theſſal. 1. 5. dicit* EVANGELIUM NOSTRUM) de Lucæ ſignificare volumine. *Quod innuit ipſe Tertullianus lib. 4. contra Marcion. cap. 4. cùm ait:* Nam & Lucæ digeſtum, Paulo adſcribere ſolent. *Unde conjiciunt multi, Evangelium Lucæ, ante Pauli epiſtolas ſcriptum, quamquam* Evangelii *voce, etiam* Evangeliſtæ munus *intelligi poſſit. Lucam autem deſignaſſe Apoſtolum, cùm 2. Cor. 8. 15.* Fratrem ſe miſiſſe *dicit*, cujus laus eſt in Evangelio, *affirmat idem Hieronymus, (ibid.) nec non Chryſoſtomus (Homil. 1. in Actor. Apoſt.) imò & ante eos Ignatius in Epiſt. ad Epheſ. ut quidem vulgares habent codices.*

CAPUT PRIMUM.

Zachariæ Sacerdoti annuntiat Gabriel Joannis conceptum ex Eliſabeth ſterili; qui Angelo non credens, mutus efficitur, idemque Gabriel Mariæ annuntiat conceptum Jeſu filii Dei de Spiritu ſancto, ad Mariæ ſalutationem Joannes exultat in utero, & Eliſabeth prophetat, ipſaq; Maria canticum gratiarum actionis Domino decantat, in nati Joannis circumciſione Zacharias pater, recepta loquela, canticum gratiarum actionis edit.

1. QUONIAM quidem multi conati
ſunt ordinare narrationem, quæ
in nobis completæ ſunt, rerum:
2. ſicut tradiderunt nobis, qui
ab initio ipſi viderunt, & miniſtri fuerunt ſermonis:

3. Viſum eſt & mihi, aſſecuto omnia à principio diligenter, ex ordine tibi ſcribere, optime Theophile,

4. ut cognoſcas eorum verborum, de quibus eruditus es, veritatem.

† VIGIL. S. JOAN. BAPT.

5. † Fuit in diebus Herodis, regis Judææ, ſacerdos quidam nomine Zacharias ‖ de vice Abia, & uxor illius de filiabus Aaron, & nomen ejus Eliſabeth.

‖ 1. Par. 24. 10.

6. Erant autem juſti ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis, & juſtificationibus Domini ſine querela:

7. & non erat illis filius, eò quòd eſſet Eliſabeth ſterilis, & ambo proceſſiſſẽt in diebus ſuis.

8. Factum eſt autem, cùm ſacerdotio fungeretur in ordine vicis ſuæ ante Deum,

9. ſecundùm conſuetudinem ſacerdotii, ſorte exiit ut incenſum poneret, ingreſſus in templum Domini:

10. & ‖ omnis multitudo populi erat orans foris hora incenſi.

‖ Exod. 30. 7. Lev. 16. 17.

11. Apparuit autem illi Angelus Domini, ſtans à dextris altaris incenſi.

12. Et Zacharias turbatus eſt videns, & timor irruit ſuper eum.

13. Ait autem ad illum Angelus: Ne timeas Zacharia, quoniam exaudita eſt deprecatio tua, & uxor tua Eliſabeth pariet tibi filium, & vocabis nomen ejus Joannem:

14. & erit gaudium tibi, & exultatio, & multi in nativitate ejus gaudebunt:

15. erit enim magnus coram Domino: & vinum, & ſiceram non bibet, & Spiritu ſancto replebitur adhuc ex utero matris ſuæ:

16. & multos filiorum Iſrael convertet ad Dominum Deum ipſorum:

17. & ipſe præcedet ante illum in ſpiritu, & virtute Eliæ: ‖ ut convertat corda patrum in filios, & incredulos ad prudentiam juſtorum parare Domino plebem perfectam.

‖ Malach. 4. 6. Matth. 11. 14.

18. Et dixit Zacharias ad Angelum: Unde hoc ſciam? ego enim ſum ſenex, & uxor mea proceſſit in diebus ſuis.

19. Et reſpondens Angelus dixit ei: Ego ſum Gabriel, qui aſto ante Deum, & miſſus ſum loqui ad te, & hæc tibi evangelizare.

20. Et ecce eris tacens, & non poteris loqui uſque in diem, quo hæc fiant, pro eò quòd non credidiſti verbis meis, quæ implebuntur in tempore ſuo.

21. Et erat plebs expectans Zachariam, & mirabantur quòd tardaret ipſe in templo.

22. Egreſſus autem non poterat loqui ad illos, & cognoverunt quòd viſionem vidiſſet in templo. Et ipſe erat innuens illis, & permãſit mutus.

23. Et factum eſt, ut impleti ſunt dies officii ejus, abiit in domum ſuam:

24. poſt hos autẽ dies concepit Eliſabeth uxor ejus, & occultabat ſe menſibus quinque, dicens:

25. Quia ſic fecit mihi Dominus in diebus, quibus reſpexit auferre opprobrium meum inter homines.

† FER. 4. QUAT. TEMP. ADVENT. Item, IN ANNUNT. B. VIRG.

26. In menſe autem ſexto, † miſſus eſt Angelus Gabriel à Deo in civitatem Galilææ, cui nomen Nazareth,

27. ad virginem deſponſatam viro, cui nomen erat Joſeph, de domo David, & nomen virginis Maria.

28. Et ingreſſus Angelus ad eam dixit: Ave gratia plena: Dominus tecum: Benedicta tu in mulieribus.

29. Quæ cùm audiſſet, turbata eſt in ſermone ejus, & cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio.

30. Et ait Angelus ei: Ne timeas Maria, inveniſti enim gratiam apud Deum:

31. ‖ ecce concipies in utero, & paries filium, & ‖ vocabis nomen ejus JESUM.

‖ Iſaiæ 7. 14. ‖ Infr. 2. 21.

32. Hic erit magnus, & Filius Altiſſimi vocabitur, & dabit illi Dominus Deus ſedem David patris ejus: ‖ & regnabit in domo Jacob in æternum,

‖ Dan. 7. 14. & 27. Mich. 4. 7.

33. & regni ejus non erit finis.

34. Dixit autem Maria ad Angelum: Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco?

35. Et reſpondens Angelus dixit ei: Spiritus ſanctus ſuperveniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi. Ideoque & quod naſcetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei.

36. Et ecce Eliſabeth cognata tua, & ipſa concepit filium in ſenectute ſua, & hic menſis ſextus eſt illi, quæ vocatur ſterilis.

37. quia non erit impoſſibile apud Deum omne verbum.

38. Dixit autem Maria: Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundùm verbum tuum.

Et diſceſſit ab illa Angelus.
† FER. 6. QUAT. TEMP. ADVENT. *Item*, IN FESTO VISITATIONIS.
39. † Exurgens autem Maria in diebus
illis abiit in montana cum feſtinatione, in
civitatem Juda:
40. Et intravit in domum Zachariæ, &
ſalutavit Eliſabeth.
41. Et factum eſt, ut audivit ſalutationem
Mariæ Eliſabeth, exultavit inſans in utero
ejus, & repleta eſt Spiritu ſancto Eliſabeth:
42. & exclamavit voce magna, & dixit:
Benedicta tu inter mulieres, & benedictus
fructus ventris tui.
43. Et unde hoc mihi ut veniat mater
Domini mei ad me?
44. Ecce enim ut facta eſt vox ſalutatio-
nis tuæ in auribus meis, exultavit in gau-
dio inſans in utero meo.
45. Et beata, quæ credidiſti, quoniam
perficientur ea, quæ dicta ſunt tibi à Domino.
46. Et ait Maria:
Magnificat anima mea Dominum:
47. & exultavit ſpiritus meus in Deo ſa-
lutari meo.
48. Quia reſpexit humilitatẽ ancillæ ſuæ: ecce
enim ex hoc beatã me dicẽt omnes generationes
49. Quia fecit mihi magna qui potens eſt:
& ſanctum nomen ejus.
50. Et miſericordia ejus à progenie in
progenies timentibus eum.
51. Fecit potentiam in ‖ brachio ſuo:
‖ *Iſai.* 51. 9. *Pſal.* 32. 10. diſperſit ſuperbos mente cordis ſui.
52. Depoſuit potentes de ſede, & exalta-
vit humiles.
53. ‖ Eſurientes implevit bonis, & divites
‖ 1 *Reg.* 2. 5. *Pſal.* 33. 11. dimiſit inanes.
54. Suſcepit Iſrael puerum ſuum, recor-
datus miſericordiæ ſuæ.
55. Sicut locutus eſt ad patres noſtros,
‖ Abraham, & ſemini ejus in ſæcula.
‖ *Gen.* 17. 9. & 22. 16. *Pſal.* 131. 11. *Iſaiæ* 41. 8.
56. Manſit autem Maria cum illa quaſi men-
ſibus tribus, & reverſa eſt in domum ſuam.
57. † Eliſabeth autem impletum eſt tem-
† IN NATIVIT. S. JOANN. BAPT. pus pariendi, & peperit filium.
58. Et audierunt vicini, & cognati ejus
quia magnificavit Dominus miſericordiam
ſuam cum illa, & congratulabantur ei.
59. Et factum eſt in die octavo, venerunt
circumcidere puerum, & vocabant eum
nomine patris ſui Zachariam.
60. Et reſpondens mater ejus, dixit: Ne-
quaquam, ſed vocabitur Joannes.
61. Et dixerunt ad illam: Quia nemo eſt in
cognatione tua, qui vocetur hoc nomine.
62. Innuebant autem patri ejus, quem vel-
let vocari eum.
63. Et poſtulans pugillarem ſcripſit, ‖ ‖ *Supr.* 13.
dicens: Joannes eſt nomen ejus. Et mirati
ſunt univerſi.
64. Apertum eſt autem illicò os ejus, & lin-
gua ejus, & loquebatur benedicens Deum.
65. Et factus eſt timor ſuper omnes vici-
nos eorum, & ſuper omnia montana Judææ
divulgabantur omnia verba hæc:
66. & poſuerunt omnes, qui audierant in
corde ſuo, dicentes: Quis, putas, per iſte
erit? Etenim manus Domini erat cum illo.
67. Et Zacharias pater ejus repletus eſt
Spiritu ſancto, & prophetavit, dicens:
68. ‖ Benedictus Dominus Deus Iſrael, quia ‖ *Pſal.* 71. 12.
viſitavit, & fecit redemptionem plebis ſuæ:
69. ‖ Et erexit cornu ſalutis nobis: in
domo David pueri ſui. ‖ *Pſal.* 131. 17.
70. ‖ Sicut locutus eſt per os ſanctorum, ‖ *Jere.* 23. 6. & 30. 10.
qui à ſæculo ſunt, prophetarum ejus:
71. Salutem ex inimicis noſtris, & de ma-
nu omnium, qui oderunt nos.
72. Ad faciendam miſericordiam cum patri-
bus noſtris, & memorari teſtamenti ſui ſancti.
73. Juſjurandum, quod juravit ad Abraham ‖ *Gen.* 22. 16.
patrem noſtrum, daturum ſe nobis. *Jer.* 31. 33. *Hebr.* 6. 13. & 17.
74. Ut ſine timore, de manu inimicorum
noſtrorum liberati, ſerviamus illi.
75. In ſanctitate, & juſtitia coram ipſo,
omnibus diebus noſtris.
76. Et tu puer, propheta Altiſſimi vocaberis:
præibis enim faciem Domini parare vias ejus.
77. ‖ Ad dandam ſcientiam ſalutis plebi ‖ *Mal.* 4. 5. *Supr.* 17.
ejus, in remiſſionem peccatorum eorum:
78. Per viſcera miſericordiæ Dei noſtri:
in quibus viſitavit nos, ‖ oriens ex alto:
79. Illuminare his, qui in tenebris, & ‖ *Zach.* 3. 8. & 6. 12. *Mal.* 4. 2.
in umbra mortis ſedent, ad dirigendos pe-
des noſtros in viam pacis.
80. Puer autem creſcebat, & confortaba-
tur ſpiritu, & erat in deſertis uſque in diem
oſtenſionis ſuæ ad Iſrael.

Digitized by Google

CAPUT II.

Ex Auguſti decreto Joſeph cum Maria aſcendit in Bethlehem; ubi illa peperit Salvatorem, cujus nativitate ab Angelo audita, paſtores feſtini veniunt illum viſuri, puer circumciſus vocatur Jeſus, quem poſt dies purificationis in Jeruſalem delatum ut Domino ſiſteretur, Simeon ſenex benedicit, ac de matris in paſſione doloribus prophetat, Annaque propheteſſa vetula Domino confitetur: Jeſus duodecim annorum plenus ſapientia & gratia, perditus à parentibus, in medio doctorum invenitur, deſcenditque Nazareth factus illis ſubditus.

† IN NATIVIT. DOM. AD 1. MISS. 1. FActum eſt autem in diebus illis †,
exiit edictum à Cæſare Auguſto ut
deſcriberetur univerſus orbis.
2. Hæc deſcriptio prima, facta eſt à præ-
ſide Syriæ Cyrino:
3. & ibant omnes ut profiterentur ſinguli
in ſuam civitatem.
4. Aſcendit autem & Joſeph à Galilæa de ci-
vitate Nazareth in Judæam in civitatem ‖ Da-
vid, quæ vocatur ‖ Bethlehem, eò quòd ‖ 1. Reg. 20. 6. ‖ Mich. 5. 2 Matt. 2. 6
eſſet de domo, & familia David,
5. ut profiteretur cum Maria deſponſata
ſibi uxore prægnante.
6. Factum eſt autem, cùm eſſent ibi, im-
pleti ſunt dies ut pareret.
7. Et peperit filium ſuum primogenitum, &
pannis eum involvit, & reclinavit eum in præ-
ſepio, quia non erat eis locus in diverſorio.
8. Et paſtores erant in regione eadẽ vigilantes
& cuſtodientes vigilias noctis ſuper gregẽ ſuũ.
9. Et ecce angelus Domini ſtetit juxta il-
los, & claritas Dei circumfulſit illos, &
timuerunt timore magno.

10. Et dixit illis Angelus: Nolite timere:
ecce enim evangelizo vobis gaudium ma-
gnum, quod erit omni populo:
11. quia natus eſt vobis hodie Salvator,
qui eſt Chriſtus Dominus in civitate David.
12. Et hoc vobis ſignum: Invenietis infan-
tem pannis involutum, & poſitum in præſepio.
13. Et ſubitò facta eſt cum angelo multitudo
militiæ cœleſtis laudantium Deum, & dicentiũ.
14. Gloria in altiſſimis Deo, & in terra
pax hominibus bonæ voluntatis.
15. Et factum eſt, ut diſceſſerunt ab eis An-
† IN NATIVIT. DOM. AD 2. MISS. geli in cœlum †: paſtores loquebantur ad in-
vicem: Tranſeamus uſque Bethlehem, & vi-
deamus hoc verbum, quod factum eſt, quod
Dominus oſtendit nobis.
16. Et venerunt feſtinantes, & invenerunt Ma-
riam, & Joſeph, & infantem poſitũ in præſepio.
17. Videntes autem cognoverunt de verbo,
quod dictum erat illis de puero hoc.
18. Et omnes, qui audierunt, mirati ſunt, &
de his, quæ dicta erant à paſtoribus ad ipſos.
19. Maria autem conſervabat omnia verba
hæc, conferens in corde ſuo.
20. Et reverſi ſunt paſtores glorificantes, &
laudantes Deum in omnibus, quæ audierant,
& viderant, ſicut dictum eſt ad illos.
21. ‖ † Et poſtquam conſummati ſunt dies
octo ut circumcideretur puer: vocatum eſt
nomen ejus ‖ JESUS, quod vocatum eſt ab ‖ Gen. 17. 12.
Angelo priùs quam in utero conciperetur. Lev. 12. 3.
22. ‖ † Et poſtquàm impleti ſunt dies purga- † IN CIRCUMCIS DOM
tionis ejus ‖ ſecundùm legem Moyſi, tulerunt
illum in Jeruſalem, ut ſiſterent eum Domino, ‖ Matth. 1. 21.
23. ſicut ſcriptum eſt in lege Domini: ‖ Supr. 1. 31.
Quia omne maſculinum adaperiens vulvam, † IN PURIFIC. B. VIRG.
ſanctum Domino vocabitur.
24. Et ut darent hoſtiam ſecundùm quod ‖ Lev. 12. 6
dictum eſt ‖ in lege Domini par turturum, ‖ Exod. 13. 2. Num. 8. 16
aut duos pullos columbarum. ‖ Lev. 12. 8
25. Et ecce homo erat in Jeruſalem, cui
nomen Simeon, & homo iſte juſtus, & ti-
moratus, expectans conſolationem Iſrael,
& Spiritus ſanctus erat in eo.
26. Et reſponſum acceperat à Spiritu ſan-
cto, non viſurum ſe mortem, niſi priùs vi-
deret Chriſtum Domini.
27. Et venit in ſpiritu in templum. Et cùm
inducerent puerum Jeſum parentes ejus, ut fa-
cerent ſecundùm conſuetudinem legis pro eo.
28. & ipſe accepit eum in ulnas ſuas, &
benedixit Deum, & dixit:
29. Nunc dimittis ſervum tuum Domine,
ſecundùm verbum tuum in pace:
30. Quia viderunt oculi mei ſalutare tuum,
31. Quod paraſti ante faciẽ omniũ populorũ.
32. Lumen ad revelationem gentium, &
gloriam plebis tuæ Iſrael.

33. † Et

† DOM. INFRA OCTAV. NATIV. 33. † Et erat pater ejus & mater mirantes
ſuper his, quæ dicebantur de illo.
34. Et benedixit illis Simeon, & dixit ad
Iſaiæ 8. 14. Mariam matrem ejus: Ecce poſitus eſt hic in
Rom. 9. 32. ruinam, & in reſurrectionem multorum in
1. *Pet.* 2. 7. Iſrael, & in ſignum, cui contradicetur:
35. & tuam ipſius animã pertranſibit gladius,
ut revelentur ex multis cordibus cogitationes.
36. Et erat Anna propheti ſſa, filia Phanuel,
de tribu Aſer: hæc proceſſerat in diebus mul-
tis, & vixerat cum viro ſuo annis ſeptem
à virginitate ſua.
37. Et hæc vidua uſque ad annos octoginta
quatuor, quæ non diſcedebat de templo, jeju-
niis, & obſecrationibus ſerviens nocte, ac die.
38. Et hæc, ipſa hora ſuperveniens, confite-
batur Domino, & loquebatur de illo omni-
bus, qui expectabant redemptionem Iſrael.

39. Et ut perfecerunt omnia ſecundùm
legem Domini, reverſi ſunt in Galilæam in
civitatem ſuam Nazareth.
40. Puer autem creſcebat, & confortabatur,
plenus ſapientia, & gratia Dei erat in illo.
41. Et ibant parentes ejus per omnes annos
in Jeruſalem, || in die ſolemni Paſchæ. || *Exod.* 23. 15. & 34. 18.
42. Et † cùm factus eſſet annorum duo-
decim *, aſcendentibus illis Jeroſolymam *Deut.* 16. 1.
ſecundùm conſuetudinem diei feſti, † DOM. INF. OCT.
43. conſummatiſque diebus, cùm redirent, EPIPH.
remanſit puer Jeſus in Jeruſalem, & non * Ann. æræ vulg. 8.
cognoverunt parentes ejus. M. 4011.
44. Exiſtimantes autem illum eſſe in co-
mitatu, venerunt iter diei, & requirebant
eum inter cognatos, & notos.
45. Et non invenientes, regreſſi ſunt in
Jeruſalem, requirentes eum.

46. Et factum eſt, poſt triduum invenerunt
illum in templo ſedentem in medio doctorum,
audientem illos, & interrogantem eos.
47. Stupebant autem omnes, qui eum audie-
bant, ſuper prudentia, & reſponſis ejus.
48. Et videntes admirati ſunt. Et dixit mater
ejus ad illum: Fili, quid feciſti nobis ſic? ecce
pater tuus, & ego dolentes quærebamus te.
49. Et ait ad illos: Quid eſt quod me
quærebatis? neſciebatis quia in his, quæ
patris mei ſunt, oportet me eſſe?
50. Et ipſi non intellexerunt verbum,
quod locutus eſt ad eos.
51. Et deſcendit cum eis, & venit Naza-
reth: & erat ſubditus illis. Et mater ejus
conſervabat omnia verba hæc in corde ſuo.
52. Et Jeſus proficiebat ſapientia, & æta-
te, & gratia apud Deum, & homines.

CAPUT III.

Joannes mittitur à Domino impleturus ſua prædicatione Iſaiæ vaticinium, & turbis, & publicanis, ac militibus dat conſilium; dicit quid ſingulos facere oporteat, teſtaturque Chriſti excellentiam & baptiſmi ipſius: ſuper quem ab ipſo baptizatum deſcendit columba, ac vox Patris auditur, texiturque ejus genealogia à Joſeph uſque ad Adam aſcendens.

† Dom. 4. Advent. * Anno M. 4032. æræ vulg. 28.

1. ANno † autem quintodecimo * imperii Tiberii Cæſaris, procurante Pontio Pilato Judæam, tetrarcha autem Galilææ Herode, Philippo autem fratre ejus tetrarcha Iturææ, & Trachonitidis regionis, & Lyſania Abilinæ tetrarcha,

|| Act. 4. 6.

2. || ſub principibus ſacerdotum Anna, & Caipha: factum eſt verbum Domini ſuper Joannem, Zachariæ filium, in deſerto.

Matt. 3. 1. Marc. 1. 4.

3. || Et venit in omnem regionem Jordanis, prædicans baptiſmum pœnitentiæ in remiſſionem peccatorum *,

* Cœptum verò fuiſſe Joannis miniſterium die illi convenientiſſimo, 7. menſis die 10. circa Oct. noſtri 19. qui Pœnitentialis & Expiatorius fuit, probabile videtur.

4. ſicut ſcriptum eſt in Libro ſermonum Iſaiæ prophetæ: || Vox clamantis in deſerto: Parate viam Domini, rectas facite ſemitas ejus:

|| Iſaiæ 40. 3. Joan. 1. 23

5. omnis vallis implebitur, & omnis mons, & collis humiliabitur, & erunt prava in directa, & aſpera in vias planas:

6. & videbit omnis caro ſalutare Dei.

|| Matth. 3. 7. & 13. 23

7. Dicebat ergo ad turbas quæ exibant ut baptizarentur ab ipſo: || Genimina viperarum, quis oſtendit vobis fugere à ventura ira?

8. Facite ergo fructus pœnitentiæ, & ne cœperitis dicere: Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis quia potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ.

9. Jam enim ſecuris ad radicem arborum poſita eſt. Omnis ergo arbor non faciens fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

10. Et interrogabant eum turbæ, dicentes: Quid ergo faciemus?

|| Jacobi 2. 15. 1. Joan. 3. 17.

11. Reſpondens autem dicebat illis: || Qui habet duas tunicas, det non habenti, & qui habet eſcas, ſimiliter faciat.

12. Venerunt autem & publicani ut baptizarentur, & dixerunt ad illum: Magiſter, quid faciemus?

13. At ille dixit ad eos: Nihil amplius, quàm quod conſtitutum eſt vobis, faciatis.

14. Interrogabant autem eum & milites, dicentes: Quid faciemus & nos? Et ait illis: Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis, & contenti eſtote ſtipendiis veſtris.

15. Exiſtimante autem populo, & cogitantibus omnibus in cordibus ſuis de Joanne, ne fortè ipſe eſſet Chriſtus,

|| Matth. 3. 11. Marc. 1. 8. Joan. 1. 26. || Matth. 3. 11. Act. 1. 5. 11. 16. & 19. 4.

16. reſpondit Joannes, dicens omnibus: || Ego quidem aqua baptizo vos, veniet autem fortior me, cujus non ſum dignus ſolvere corrigiam calceamentorum ejus: || ipſe vos baptizabit in Spiritu ſancto, & igni:

17. cujus ventilabrum in manu ejus, & purgabit aream ſuam, & congregabit triticum in horreum ſuum, paleas autem comburet igni inextinguibili.

18. Multa quidem, & alia exhortans evangelizabat populo.

|| Matth. 14. 4. Marc. 6. 17

19. || Herodes autem tetrarcha cùm corriperetur ab illo de Herodiade uxore fratris ſui, & de omnibus malis, quæ fecit Herodes,

20. adjecit & hoc ſuper omnia, & incluſit Joannem in carcere.

|| Matth. 3. 16. Marc. 1. 10 Joan. 1. 32.

21. || Factum eſt autem cùm baptizaretur omnis populus, & Jeſu baptizato, & orante, apertum eſt cælum:

|| Matth. 3. 17. & 17. 5 Infr. 9. 35 2. Pet. 1. 17

22. & deſcendit Spiritus ſanctus corporali ſpecie ſicut columba in ipſum, & vox de cælo facta eſt: || Tu es filius meus dilectus, in te complacui mihi.

(a) i. incipiens prodire palàm, & Meſſiam agere. (b) ὡσεὶ, i. circiter quod ad annũ ætatis ejus 34. inchoatũ extendimus: Atque adeò ann. æræ vulg. 30. inchoato, Per. Jul. 4743. Cùm Joannes per annũ & aliquot jam menſes prædicaſſet.

23. Et ipſe Jeſus erat incipiens (a) quaſi (b) annorum triginta, ut putabatur, filius Joſeph, qui fuit Heli, qui fuit Mathat,

24. qui fuit Levi, qui fuit Melchi, qui fuit Janne, qui fuit Joſeph,

25. qui fuit Mathathiæ, qui fuit Amos, qui fuit Nahum, qui fuit Heſli, qui fuit Nagge,

26. qui fuit Mahath, qui fuit Mathatiæ, qui fuit Semei, qui fuit Joſeph, qui fuit Juda,

27. qui fuit Joanna, qui fuit Reſa, qui fuit Zorobabel, qui fuit Salathiel, qui fuit Neri,

28. qui fuit Melchi, qui fuit Addi, qui fuit Coſan, qui fuit Elmadan, qui fuit Her,

29. qui fuit Jeſu, qui fuit Eliezer, qui fuit Jorim, qui fuit Mathat, qui fuit Levi,

30. qui fuit Simeon, qui fuit Juda, qui fuit Joſeph, qui fuit Jona, qui fuit Eliakim,

Digitized by Google

31. qui fuit Melca, qui fuit Menna, qui fuit
Mathatha, qui fuit Nathan: qui fuit David,
32. qui fuit Jeſſe, qui fuit Obed, qui fuit
Booz, qui fuit Salmon, qui fuit Naaſſon,
33. qui fuit Aminadab, qui fuit Aram, qui
fuit Eſron, qui fuit Phares, qui fuit Judæ,
34. qui fuit Jacob, qui fuit Iſaac, qui fuit
Abrahæ, qui fuit Thare, qui fuit Nachor,
35. qui fuit Sarug, qui fuit Ragau, qui fuit
Phaleg, qui fuit Heber, qui fuit Sale,
36. qui fuit Cainan, qui fuit Arphaxad, qui
fuit Sem, qui fuit Noe, qui fuit Lamech,
37. qui fuit Mathuſale, qui fuit Henoch, qui
fuit Jared, qui fuit Malaleel, qui fuit Cainan:
38. qui fuit Henos, qui fuit Seth, qui fuit
Adam, qui fuit Dei.

CAPUT IV.

Jeſus poſt jejunium quadraginta dierum, ad devictas ſatanæ tentationes, in ſynagoga Nazareth legit factam de ſe Iſaiæ prophetiam; dicitque prophetam non eſſe acceptum in patria propria, quapropter volunt eum de monte præcipitare: ejicit in Capharnaum dæmonium, ſanatque ſocrum Simonis, & plures alios à variis languoribus, ac dæmonia ejicit.

Matt. 4. 1. Marc. 1. 12 1. JEſus autem plenus Spiritu ſancto re-
greſſus eſt à Jordane: & agebatur à
Spiritu in deſertum
2. diebus quadraginta, & tentabatur à
diabolo. Et nihil manducavit in diebus il-
lis: & conſummatis illis eſuriit.
3. Dixit autem illi diabolus: Si filius Dei
es, dic lapidi huic ut panis fiat.
4. Et reſpondit ad illum Jeſus: Scriptum
|| Deut. 8. 3 Matt. 4. 4. eſt: || Quia non in ſolo pane vivit homo,
ſed in omni verbo Dei.
5. Et duxit illum diabolus in montem ex-
celſum, & oſtendit illi omnia regna orbis
terræ in momento temporis,
6. & ait illi: Tibi dabo poteſtatem hanc
univerſam, & gloriam illorum: quia mihi
tradita ſunt; & cui volo, do illa.
7. Tu ergo ſi adoraveris coram me, erunt
tua omnia.
|| Deut. 6. 13. & 10. 20. 8. Et reſpondens Jeſus, dixit illi: || Scri-
ptum eſt: Dominum Deum tuum adorabis,
& illi ſoli ſervies.
9. Et duxit illum in Jeruſalem, & ſtatuit
eum ſuper pinnam templi, & dixit illi: Si
filius Dei es, mitte te hinc deorſum.
|| Pſalm. 90. 11. 10. || Scriptum eſt enim quòd Angelis
ſuis mandavit de te, ut conſervent te:
11. & quia in manibus tollent te, ne for-
tè offendas ad lapidem pedem tuum.
12. Et reſpondens Jeſus, ait illi: Dictum
|| Deut. 6. 16. eſt: || Non tentabis Dominum Deum tuum.
13. Et conſummata omni tentatione, dia-
bolus receſſit ab illo, uſque ad tempus.
|| Matth. 4. 12. Marc. 1. 14 14. || Et regreſſus eſt Jeſus in virtute Spi-
ritus in Galilæam, & fama exiit per uni-
verſam regionem de illo.
15. Et ipſe docebat in ſynagogis eorum,
& magnificabatur ab omnibus.
|| Matth. 13. 54. Marc. 6. 1. Joan. 4. 45. 16. || Et venit Nazareth, ubi erat nutritus,
& intravit ſecundùm conſuetudinem ſuam die
ſabbati in ſynagogam, & ſurrexit legere.
17. Et traditus eſt illi Liber Iſaiæ pro-
phetæ. Et ut revolvit librum, invenit lo-
cum ubi ſcriptum erat:
18. || Spiritus Domini ſuper me: propter || Iſaiæ 61. 1.
quod unxit me, evangelizare pauperibus mi-
ſit me, ſanare contritos corde,
19. prædicare captivis remiſſionem, & cæ-
cis viſum, dimittere confractos in remiſſio-
nem, prædicare annum Domini acceptum,
& diem retributionis.
20. Et cùm plicuiſſet librum, reddidit
miniſtro, & ſedit. Et omnium in ſynago-
ga oculi erant intendentes in eum.
21. Cœpit autem dicere ad illos: Quia hodie
impleta eſt hæc ſcriptura in auribus veſtris.
22. Et omnes teſtimonium illi dabant: &
mirabantur in verbis gratiæ, quæ procede-
bant de ore ipſius, & dicebant: Nonnè hic
eſt filius Joſeph?
23. Et ait illis: † Utique dicetis mihi † FER. 2 POST DOM. 3.
hanc ſimilitudinem: Medice, cura teipſum: QUADR.
quanta audivimus facta in Capharnaum,
fac & hic in patria tua.
24. Ait autem: Amen dico vobis, quia
nemo propheta acceptus eſt in patria ſua.
25. In veritate dico vobis, || multæ viduæ || 3. Reg. 17. 9.
erant in diebus Eliæ in Iſrael, quando clau-
ſum eſt cælum annis tribus, & menſibus ſex:
cùm facta eſſet fames magna in omni terra:
26. || & ad nullam illarum miſſus eſt Elias, || 3. Reg. 17. 9.
niſi in Sarepta Sidoniæ, ad mulierem viduam.
27. || Et multi leproſi erant in Iſrael ſub || 4. Reg. 5. 14.
Eliſæo propheta: & nemo eorum munda-
tus eſt niſi Naaman Syrus.
28. Et repleti ſunt omnes in ſynagoga ira,
hæc audientes.
29. Et ſurrexerunt, & ejecerunt illum ex-
tra civitatem: & duxerunt illum uſque ad
ſupercilium montis, ſuper quem civitas illo-
rum erat ædificata, ut præcipitarent eum.
30. Ipſe autem tranſiens per medium illo-
rum, ibat.
31. || Et deſcendit in Capharnaum civita- || Matth. 4. 13. Marc. 1. 21.
tem Galilææ, ibique docebat illos ſabbatis.
32. || Et ſtupebant in doctrina ejus, quia || Matth. 7. 28.
in poteſtate erat ſermo ipſius.
33. || Et in ſynagoga erat homo habens dæmo- || Marc. 1. 23.
nium immundum, & exclamavit voce magna,
34. dicens: Sine, quid nobis, & tibi Jeſu
Nazarene? veniſti perdere nos? ſcio te qui
ſis, Sanctus Dei.
35. Et increpavit illum Jeſus, dicens:
Obmuteſce, & exi ab eo. Et cùm projeciſ-
ſet illum dæmonium in medium, exiit ab
illo, nihilque illum nocuit.
36. Et factus eſt pavor in omnibus, & col-
loquebantur ad invicem, dicentes: Quod eſt
hoc verbum, quia in poteſtate & virtute im-
perat immundis ſpiritibus, & exeunt?
37. Et divulgabatur fama de illo in om-
nem locum regionis.
38. † Surgens autem Jeſus de ſynagoga, † FER. 5. POST
introivit in domum Simonis. || Socrus autem DOM. 3. QUADR.
Simonis tenebatur magnis febribus: & ro- Item,
gaverunt illum pro ea. SABB. QUAT. TEMP. PENTEC.
39. Et ſtans ſuper illam, imperavit febri, || Matth. 8. 14.
& dimiſit illam, Et continuò ſurgens, mi-
niſtrabat illis.
40. Cùm autem ſol occidiſſet, omnes, Marc. 1. 30

qui

Digitized by Google

qui habebant infirmos variis languoribus, ducebant illos ad eum. At ille ſingulis manus imponens, curabat eos.

|| Marc. 1. 34. 41. || Exibant autem dæmonia à multis clamantia, & dicentia: Quia tu es filius Dei: & increpans non ſinebat ea loqui: quia ſciebant ipſum eſſe Chriſtum.

42. Facta autem die egreſſus ibat in deſertum locum, & turbæ requirebant eum, & venerunt uſque ad ipſum: & detinebant illum ne diſcederet ab eis.

43. Quibus ille ait: Quia & aliis civitatibus oportet me evangelizare regnum Dei: quia ideò miſſus ſum.

44. Et erat prædicans in ſynagogis Galilææ.

CAPUT V.

Ubi de navicula Petri docuiſſet, ille laxato ipſius juſſu reti concluſit copioſam piſcium multitudinem: curatum leproſum mittit ad ſacerdotes: paralytico, remiſſis primùm peccatis, jubet ut lectum ſuum tollat: diſcumbens cum Levi, quem ex telonio vocaverat, cauſam dat murmurantibus Phariſæis, quare cum peccatoribus converſetur, & cur ipſius diſcipuli non jejunent.

† DOM. 4. POST PENTEC. 1. Factum eſt autem, † cùm turbæ irruerent in eum, ut audirent verbum Dei, & ipſe ſtabat ſecus ſtagnum Geneſareth.

|| Matth. 4. 18. Marc. 1. 16. 2. || Et vidit duas naves ſtantes ſecus ſtagnum: piſcatores autem deſcenderant, & lavabant retia.

3. Aſcendens autem in unam navim, quæ erat Simonis, rogavit eum à terra reducere puſillùm. Et ſedens docebat de navicula turbas.

4. Ut ceſſavit autem loqui, dixit ad Simonem: Duc in altum, & laxate retia veſtra in capturam.

5. Et reſpondens Simon, dixit illi: Præceptor, per totam noctem laborantes, nihil cepimus: in verbo autem tuo laxabo rete.

6. Et cùm hoc feciſſent, concluſerunt piſcium multitudinem copioſam, rumpebatur autem rete eorum.

7. Et annuerunt ſociis, qui erant in alia navi, ut venirent, & adjuvarent eos. Et venerunt, & impleverunt ambas naviculas, ita ut penè mergerentur.

8. Quod cùm videret Simon Petrus, procidit ad genua Jeſu, dicens: Exi à me, quia homo peccator ſum, Domine.

9. Stupor enim circumdederat eum, & omnes, qui cum illo erant, in captura piſcium, quam ceperant:

10. Similiter autem Jacobum, & Joannem, filios Zebedæi, qui erant ſocii Simonis. Et ait ad Simonem Jeſus: Noli timere: ex hoc jam homines eris capiens.

11. Et ſubductis ad terram navibus, relictis omnibus, ſecuti ſunt eum.

|| Matth. 8. 2. Marc. 1. 40. 12. || Et factum eſt, cùm eſſet in una civitatum, & ecce vir plenus lepra, & videns Jeſum, & procidens in faciem, rogavit eum, dicens: Domine, ſi vis, potes me mundare.

13. Et extendens manum, tetigit eum dicens: Volo: Mundare. Et confeſtim lepra diſceſſit ab illo.

14. Et ipſe præcepit illi ut nemini diceret: ſed, Vade, oſtende te ſacerdoti, & offer pro emundatione tua, || ſicut præcepit Moyſes, in teſtimonium illis. Levit. 14. 4.

15. Perambulabat autem magis ſermo de illo: & conveniebant turbæ multæ ut audirent, & curarentur ab infirmitatibus ſuis.

16. Ipſe autem ſecedebat in deſertum, & orabat.

17. † Et factum eſt in una dierum, & ipſe ſedebat docens. Et erant Phariſæi ſedentes, & legis doctores, qui venerant ex omni caſtello Galilææ, & Judææ, & Jeruſalem: & virtus Domini erat ad ſanandum eos. † FER. 6. QUAT. TEMP. PENT.

18. || Et ecce viri portantes in lecto hominem, qui erat paralyticus: & quærebant eum inferre, & ponere ante eum. || Matth. 9. 2. Marc. 2. 3.

19. Et non invenientes qua parte illum inferrent præ turba, aſcenderunt ſupra tectum, & per tegulas ſummiſerunt eum cum lecto in medium ante Jeſum.

20. Quorum fidem ut vidit, dixit: Homo, remittuntur tibi peccata tua.

21. Et cœperunt cogitare Scribæ, & Phariſæi, dicentes: Quis eſt hic, qui loquitur blaſphemias? Quis poteſt dimittere peccata, niſi ſolus Deus?

22. Ut cognovit autem Jeſus cogitationes eorum, reſpondens, dixit ad illos: Quid cogitatis in cordibus veſtris?

23. Quid eſt facilius dicere: Dimittuntur tibi peccata; an dicere: Surge, & ambula?

24. Ut autem ſciatis, quia Filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata, (ait paralytico) Tibi dico, ſurge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam.

25. Et confeſtim conſurgens coram illis, tulit lectum, in quo jacebat: & abiit in domum ſuam, magnificans Deum.

26. Et ſtupor apprehendit omnes, & magnificabant Deum. Et repleti ſunt timore, dicentes: Quia vidimus mirabilia hodie.

27. || Et poſt hæc exiit, & † vidit publicanum nomine Levi, ſedentem ad Telonium, & ait illi: Sequere me. || Matt. 9. 9 Marc. 2. 14 † IN VIGILIA S. MATTH.

28. Et relictis omnibus, ſurgens ſecutus eſt eũ.

29. Et fecit ei convivium magnum Levi in domo ſua: & erat turba multa publicanorum, & aliorum, qui cum illis erant diſcumbentes.

30. || Et murmurabant Phariſæi, & Scribæ eorum, dicentes ad diſcipulos ejus: Quare cum publicanis & peccatoribus manducatis & bibitis? || Marci 2. 16.

31. Et reſpondens Jeſus, dixit ad illos: Non egent, qui ſani ſunt, medico, ſed qui malè habent.

32. || Non veni vocare juſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam. || Marci 2. 18.

33. At illi dixerunt ad eum: Quare diſcipuli Joannis jejunant frequenter, & obſecrationes faciunt, ſimiliter & Phariſæorum: tui autem edunt, & bibunt?

34. Quibus ipſe ait: Nunquid poteſtis filios ſponſi, dum cũ illis eſt ſponſus, facere jejunare?

35. Venient autem dies, cùm ablatus fuerit ab illis ſponſus, tunc jejunabunt in illis diebus.

36. Dicebat autem & ſimilitudinem ad illos: Quia nemo commiſſuram à novo veſtimento immittit in veſtimentum vetus: alioquin & novum rumpit, & veteri non convenit commiſſura à novo.

37. Et nemo mittit vinum novum in utres veteres alioquin rumpet vinum novum utres, & ipſum effundetur, & utres peribunt.

38. Sed vinum novum in utres novos mittendum eſt, & utraque conſervantur.

39. Et nemo bibens vetus, ſtatim vult novum, dicit enim: Vetus melius eſt.

CAPUT VI.

Diſcipulos ſpicas ſabbato vellentes excuſat, alioque ſabbato manum curat aridam: electos duodecim nominat Apoſtolos, & cum illis ac multitudine copioſa ſtans in loco campeſtri docet beatitudines, aliaque conſilia ac præcepta evangelica: de feſtuca in oculo fratris, & arbore bona ac mala ex fructu dignoſcenda: audiens Chriſti verba cui comparetur ſi ea opere compleat, & cui ſi non compleat.

|| Matth. 12. 1. Marc. 2. 23.
1. FActum eſt autem in ſabbato ſecundo primo, cùm tranſiret per ſata, vellebant diſcipuli ejus ſpicas, & manducabant confricantes manibus.

2. Quidam autem Phariſæorum, dicebant illis: Quid facitis quod non licet in ſabbatis?

3. Et reſpondens Jeſus ad eos, dixit: Nec hoc legiſtis quod fecit David, cùm eſuriſſet ipſe, & qui cum illo erant:

|| 1. Reg. 21. 6.
4. || quomodò intravit in domum Dei, & panes propoſitionis ſumpſit, & manducavit, & dedit his, qui cum ipſo erant: quos non licet manducare || niſi tantùm ſacerdotibus? || Exod. 29. 32. Lev. 24. 9.

5. Et dicebat illis: Quia Dominus eſt Filius hominis, etiam ſabbati.

6. Factum eſt autem & in alio ſabbato, ut intraret in ſynagogam, & doceret. || Et erat ibi homo, & manus ejus dextra erat arida. || Matth. 12. 10. Marc. 3. 1.

7. Obſervabant autem Scribæ, & Phariſæi ſi in ſabbato curaret; ut invenirent unde accuſarent eum.

8. Ipſe verò ſciebat cogitationes eorum; & ait homini, qui habebat manum aridam: Surge, & ſta in medium. Et ſurgens ſtetit.

9. Ait autem ad illos Jeſus: Interrogo vos, ſi licet ſabbatis benefacere, an malè: animam ſalvam facere, an perdere?

10. Et circumſpectis omnibus dixit homini: Extende manum tuam. Et extendit: & reſtituta eſt manus ejus.

11. Ipſi autem repleti ſunt inſipientia, & colloquebantur ad invicem, quidnam facerent Jeſu.

† S. BARTHOL. APOST.
12. Factum eſt autem in illis diebus, † exiit in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei.

|| Matth. 10. 1. Marc. 3. 13.
13. || Et cùm dies factus eſſet, vocavit diſcipulos ſuos: & elegit duodecim ex ipſis (quos & Apoſtolos nominavit:)

14. Simonem, quem cognominavit Petrum, & Andream fratrem ejus, Jacobum, & Joannem, Philippum, & Bartholomæum,

15. Matthæum, & Thomam Jacobum Alphæi, & Simonem, qui vocatur Zelotes,

† SS. DIONYS. ET SOC. Item, VIGIL. SS. OMNIUM. Item, PLUR. MART. EXTRA TEMP. PASCH.
16. & Judam Jacobi, & Judam Iſcariotem, qui fuit proditor.

17. Et † deſcendens cum illis, ſtetit in loco campeſtri, & turba diſcipulorum ejus, & multitudo copioſa plebis ab omni Judæa, & Jeruſalem, & maritima, & Tyri, & Sidonis,

18. qui venerant ut audirent eum, & ſanarentur à languoribus ſuis. Et qui vexabantur à ſpiritibus immundis, curabantur.

19. Et omnis turba quærebat eum tangere: quia virtus de illo exibat, & ſanabat omnes.

20. || Et ipſe elevatis oculis in diſcipulos ſuos, dicebat: Beati pauperes: quia veſtrum eſt regnum Dei. || Matth. 5. 3.

21. || Beati, qui nunc eſuritis, quia ſaturabimini. Beati, qui nunc fletis: quia ridebitis. || Matth. 5. 6.

22. Beati eritis cùm vos oderint homines, & cùm ſeparaverint vos, & exprobaverint, & ejecerint nomen veſtrum tanquam malum propter Filium hominis.

23. Gaudete in illa die, & exultate, ecce enim merces veſtra multa eſt in cælo; ſecundùm hæc enim faciebant Prophetis patres eorum.

24. || Verumtamen væ vobis divitibus, quia habetis conſolationem veſtram. || Eccli. 31. 8. Amos 6. 1.

25. || Væ vobis, qui ſaturati eſtis: quia eſurietis. Væ vobis, qui ridetis nunc: quia lugebitis & flebitis. || Iſaiæ 65. 13.

26. Væ cùm benedixerint vobis homines: ſecundùm hæc enim faciebant Pſeudoprophetis patres eorum.

27. Sed vobis dico, qui auditis: || Diligite inimicos veſtros, benefacite his, qui oderunt vos. || Matth. 5. 44.

28. Benedicite maledicentibus vobis: & orate pro calumniantibus vos.

29. || Et qui te percutit in maxillam, præbe & alteram. Et ab eo, qui aufert tibi veſtimentum, etiam tunicam noli prohibere. || Matth. 5. 39. 1. Cor. 6. 7.

30. Omni autem petenti te, tribue: & qui aufert, quæ tua ſunt, ne repetas.

31. || Et prout vultis ut faciant vobis homines, & vos facite illis ſimiliter. || Tob. 4. 16. Matt. 7. 12.

32. || Et ſi diligitis eos, qui vos diligunt, quæ vobis eſt gratia? nam & peccatores diligentes ſe diligunt. || Matth. 5. 46.

33. Et ſi benefeceritis his, qui vobis benefaciunt: quæ vobis eſt gratia? ſiquidem & peccatores hoc faciunt.

34. || Et ſi mutuum dederitis his, à quibus ſperatis recipere; quæ gratia eſt vobis? nam & peccatores peccatoribus fœnerantur, ut recipiant æqualia. || Deut. 15. 8. Matt. 5. 42.

35. Verumtamen diligite inimicos veſtros: benefacite, & mutuum date, nihil inde ſperantes: & erit merces veſtra multa, & eritis filii Altiſſimi, quia ipſe benignus eſt ſuper ingratos & malos.

36. † Eſtote ergo miſericordes, ſicut & Pater veſter miſericors eſt. † DOM. I. POST PENTEC.

37. || Nolite judicare, & non judicabimini: nolite condemnare, & non condemnabimini. Dimittite, & dimittemini. || Matth. 7. 1.

38. Date, & dabitur vobis: menſuram bonam, & confertam, & coagitatam, & ſupereffluentem dabunt in ſinum veſtrum. || Eadem quippe menſura, qua menſi fueritis, remetietur vobis. || Matth. 7. 2. Marc. 4. 24.

39. Dicebat autem illis & ſimilitudinem: Nunquid poteſt cæcus cæcum ducere? nonnè ambo in foveam cadunt?

40. || Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum: perfectus autè omnis erit, ſi ſit ſicut magiſter ejus. || Matth. 10. 24. Joan. 13. 16.

41. || Quid autem vides feſtucam in oculo fratris tui, trabem autem, quæ in oculo tuo eſt, non conſideras? || Matth. 7. 3.

42. Aut quomodo potes dicere fratri tuo: Frater, ſine ejicam feſtucam de oculo tuo: ipſe in

ocu-

oculo tuo trabem non videns? Hypocrita, eji-
ce primùm trabem de oculo tuo: & tunc per-
ſpicies ut educas feſtucam de oculo fratris tui.
|| Matth. 7. 18. & 12. 33. 43. || Non eſt enim arbor bona, quæ fa-
cit fructus malos: neque arbor mala, fa-
ciens fructum bonum.
44. Unaquæque enim arbor de fructu ſuo
cognoſcitur. Neque enim de ſpinis colligunt
ficus: neque de rubo vindemiant uvam.
45. Bonus homo de bono theſauro cordis
ſui profert bonum: & malus homo de ma-
lo theſauro profert malum. Ex abundantia
enim cordis os loquitur.
|| Matth. 7. 21. Rom. 2. 13. Jacob. 1. 22 46. Quid autem vocatis me: || Domi-
ne, Domine: & non facitis quæ dico?
47. Omnis, qui venit ad me, & audit
ſermones meos, & facit eos, oſtendam vo-
bis cui ſimilis ſit:
48. ſimilis eſt homini ædificanti domum, qui
fodit in altum, & poſuit fundamentum ſuper
petram, inundatione autem facta, illiſum eſt
flumen domui illi, & non potuit eam mo-
vere: fundata enim erat ſuper petram.
49. Qui autem audit, & non facit, ſimi-
lis eſt homini ædificanti domum ſuam ſu-
per terram ſine fundamento: in quam, il-
liſus eſt fluvius, & continuò cecidit: &
facta eſt ruina domus illius magna.

C A P U T VII.

Admiratus Centurionis fidem, abſens ſanat illius ſervum: juxta portā civitatis Naim filium unicum viduæ reſuſcitat: coram diſcipulis Joannis Baptiſtæ per eos interrogantis an eſſet qui venturus erat, multa dedit ſigna: illiſque abeuntibus Joannem plurimùm extollit: Judæis nec Joannis nec Chriſti vita placuit, quos pueris invicem in foro acclamantibus aſſimilat: à peccatrice muliere pedes inunctus, reſpondet Simoni ob hoc murmuranti, propoſita ad hoc parabola duorum debitorum, & remiſſis mulieri peccatis.

Matt. 8. 5. 1. CUm autem impleſſet omnia verba ſua
in aures plebis, intravit Capharnaum.
2. Centurionis autem cujuſdam ſervus malè
habens, erat moriturus: qui illi erat pretioſus.
3. Et cùm audiſſet de Jeſu, miſit ad eum
ſeniores Judæorum, rogans eum ut veni-
ret, & ſalvaret ſervum ejus.
4. At illi cùm veniſſent ad Jeſum, roga-
bant eum ſollicitè, dicentes ei: Quia dignus
eſt ut hoc illi præſtes.
5. Diligit enim gentem noſtram: & ſy-
nagogam ipſe ædificavit nobis.
6. Jeſus autem ibat cum illis. Et cùm jam
non longè eſſet à domo, miſit ad eum Centurio
|| Matth. 8. 8. amicos, dicens: || Domine noli vexari: Non
enim ſum dignus ut ſub tectum meum intres.
7. Propter quod & meipſum non ſum di-
gnum arbitratus ut venirem ad te: ſed dic
verbo, & ſanabitur puer meus.
8. Nam & ego homo ſum ſub poteſtate
conſtitutus, habens ſub me milites: & dico
huic, Vade, & vadit: & alii, Veni, &
venit: & ſervo meo, Fac hoc, & facit.
9. Quo audito Jeſus miratus eſt: & conver-
ſus ſequentibus ſe turbis, dixit: Amen dico
vobis, nec in Iſrael tantam fidem inveni.
10. Et reverſi, qui miſſi fuerant, domum,
invenerunt ſervum, qui languerat, ſanum.
11. Et factum eſt: deinceps † ibat in civi- † FER. 5 POST DOM. 4. QUADR. Item, DOM. 15. POST PENTEC.
tatem, quæ vocatur Naim: & ibant cum
eo diſcipuli ejus, & turba copioſa:
12. Cùm autem appropinquaret portæ ci-
vitatis, ecce defunctus efferebatur filius uni-
cus matris ſuæ: & hæc vidua erat, & tur-
ba civitatis multa cum illa.
13. Quam cùm vidiſſet Dominus, miſericor-
dia motus ſuper eam, dixit illi: Noli flere.
14. Et acceſſit & tetigit loculum. (Hi
autem, qui portabant, ſteterunt.) Et ait:
Adoleſcens, tibi dico, ſurge.
15. Et reſedit qui erat mortuus, & cœ-
pit loqui. Et dedit illum matri ſuæ.
16. Accepit autem omnes timor: & ma-
gnificabant Deum, dicentes: || Quia pro- || Infr. 24. 19.
pheta magnus ſurrexit in nobis: & quia Joan. 4. 19.
Deus viſitavit plebem ſuam.
17. Et exiit hic ſermo in univerſam Ju-
dæam de eo, & in omnem circa regionem.
18. Et nuntiaverunt Joanni diſcipuli ejus
de omnibus his.
19. || Et convocavit duos de diſcipulis ſuis || Matth. 11. 2.
Joannes, & miſit ad Jeſum, dicens: Tu es
qui venturus es, an alium expectamus?
20. Cùm autem veniſſent ad eum viri, dixe-

runt:

runt: Joannes Baptiſta miſit nos ad te dicens: Tu es, qui venturus es, an alium expectamus?

21. (in ipſa autem hora multos curavit à languoribus, & plagis, & ſpiritibus malis, & cæcis multis donavit viſum.)

22. Et reſpondens, dixit illis: Euntes renuntiate Joanni quæ audiſtis, & vidiſtis: || Quia cæci vident, claudi ambulant, leproſi mundantur, ſurdi audiunt, mortui reſurgunt, pauperes evangelizantur: [|| Iſai. 35. 5.]

23. & beatus eſt quicumque non fuerit ſcandalizatus in me.

24. Et cùm diſceſſiſſent nuntii Joannis, cœpit de Joanne dicere ad turbas: Quid exiſtis in deſertum videre? arundinem vento agitatam?

25. Sed quid exiſtis videre? hominem mollibus veſtimentis indutum? Ecce qui in veſte pretioſa ſunt & deliciis, in domibus regum ſunt.

26. Sed quid exiſtis videre? prophetam? Utique dico vobis, & pluſquàm Prophetam:

27. || hic eſt, de quo ſcriptum eſt: Ecce mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te. [|| Mal. 3. 1. Matth. 11. 10. Marc. 1. 2.]

28. Dico enim vobis: Major inter natos mulierum propheta Joanne Baptiſta nemo eſt, qui autem minor eſt in regno Dei, major eſt illo.

29. Et omnis populus audiens & publicani, juſtificaverũt Deum, baptizati baptiſmo Joannis.

30. Phariſæi autem, & legiſperiti conſiliũ Dei ſpreverunt in ſemetipſos, non baptizati ab eo.

31. Ait autem Dominus: || Cui ergo ſimiles dicam homines generationis hujus? & cui ſimilea ſunt? [|| Matth. 11. 16.]

32. Similes ſunt pueris ſedentibus in foro, & loquentibus ad invicem, & dicentibus: Cantavimus vobis tibiis, & non ſaltaſtis: lamentavimus, & non ploraſtis.

33. || Venit enim Joannes Baptiſta, neque manducans panem, neque bibens vinum, & dicitis: Dæmonium habet. [|| Matth. 3. 4. Marc. 1. 6.]

34. Venit filius hominis manducans, & bibens, & dicitis: Ecce homo devorator, & bibens vinum, amicus publicanorum, & peccatorum,

35. Et juſtificata eſt ſapientia ab omnibus filiis ſuis.

36. † Rogabat autem illum quidam de Phariſæis ut manducaret cum illo. Et ingreſſus domum Phariſæi diſcubuit. [† FER. 5. POST DOM. PASSION. Item, IN FER. 6. QUAT. TEMP. SEPT. Item, IN FESTO S. MARIÆ MAGD.]

37. || Et ecce mulier, quæ erat in civitate peccatrix, ut cognovit quòd accubuiſſet in domo Phariſæi, attulit alabaſtrum unguenti: [|| Matth. 26. 7. Marc. 14. 3. Joann. 11. 2. & 12. 3.]

38. & ſtans retrò ſecus pedes ejus, lacrymis cœpit rigare pedes ejus, & capillis capitis ſui tergebat, & oſculabatur pedes ejus, & ungento ungebat.

39. Videns autem Phariſæus, qui vocaverat eum, ait intra ſe dicens: Hic ſi eſſet propheta, ſciret utique, quæ, & qualis eſt mulier, quæ tangit eum: quia peccatrix eſt.

40. Et reſpondens Jeſus, dixit ad illum: Simon, habeo tibi aliquid dicere. At ille ait: Magiſter, dic.

41. Duo debitores erant cuidam fœneratori: unus debebat denarios quingentos, & alius quinquaginta.

42. Non habentibus illis unde redderent, donavit utriſque. Quis ergo eum plus diligit?

43. Reſpondens Simon dixit: Æſtimo quia is, cui plus donavit. At ille dixit ei: Rectè judicaſti.

44. Et converſus ad mulierem, dixit Simoni: Vides hanc mulierem? Intravi in domum tuam, aquam pedibus meis non dediſti: hæc autem lacrymis rigavit pedes meos, & capillis ſuis terſit.

45. Oſculum mihi non dediſti: hæc autem ex quo intravit, non ceſſavit oſculari pedes meos.

46. Oleo caput meum non unxiſti: hæc autem unguento unxit pedes meos.

47. Propter quod dico tibi: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multùm. Cui autem minùs dimittitur, minùs diligit.

48. Dixit autem ad illam: || Remittuntur tibi peccata. [|| Matt. 9. 2.]

49. Et cœperunt qui ſimul accumbebant, dicere intra ſe: Quis eſt hic, qui etiam peccata dimittit?

50. Dixit autem ad mulierem: Fides tua te ſalvam fecit: vade in pace:

CAPUT VIII.

Parabolam de ſeminante proponit, ac diſcipulis interpretatur: nihil occultum quod non manifeſtetur: quos dicat ſuam eſſe matrem, ſuoſque fratres: in mari à ſomno excitatus ventum increpat: dæmoniacum ferociſſimum à dæmonum legione liberat, permittens dæmonibus ut in porcos introeant: tacta fimbria veſtimenti ejus, mulier à fluxu ſanguinis curatur, & filia Jairi archiſynagogi verbo ipſius reſuſcitatur.

1. ET factum eſt deinceps, & ipſe iter faciebat per civitates, & caſtella prædicans, & Evangelizans regnum Dei: & duodecim cum illo,

2. & mulieres aliquæ, quæ erant curatæ à ſpiritibus malignis, & infirmitatibus: || Maria, quæ vocatur Magdalene, de qua ſeptem dæmonia exierant, [|| Marc. 16. 9.]

3. & Joanna uxor Chuſæ procuratoris Herodis, & Suſanna, & aliæ multæ, quæ miniſtrabant ei de facultatibus ſuis.

4. † Cum autem turba plurima convenirent, & de civitatibus properarent ad eum, dixit per ſimilitudinem: [† DOM. IN SEXAGES.]

5. || Exiit qui ſeminat, ſeminare ſemen ſuum: & dum ſeminat, aliud cecidit ſecus viam, & cõculcatum eſt, & volucres cœli comederunt illud. [|| Matth. 13. 3. Marc. 4. 3.]

6. Et aliud cecidit ſupra petram: & natum aruit, quia non habebat humorem.

7. Et aliud cecidit inter ſpinas, & ſimul exortæ ſpinæ ſuffocaverunt illud.

8. Et aliud cecidit in terram bonam: & ortum fecit fructum centuplum. Hæc dicens clamabat: Qui habet aures audiendi, audiat.

9. Interrogabant autem eum diſcipuli ejus, quæ eſſet hæc parabola.

10. Quibus ipſe dixit: Vobis datum eſt noſſe myſterium regni Dei, ceteris autem in parabolis, || ut videntes non videant, & audientes non intelligant. [|| Iſaiæ 6. 9. Matth. 13. 14. Marc. 4. 12. Joan. 12. 40. Act. 28. 26. Rom. 11. 8.]

11. Eſt autem hæc parabola: Semen eſt verbum Dei.

12. Qui autem ſecus viam, hi ſunt qui audiunt: deinde venit diabolus, & tollit verbum de corde eorum, ne credentes ſalvi fiant.

13. Nam qui ſupra petram: qui cùm audierint, cum gaudio ſuſcipiunt verbum: & hi radices non habent: quia ad tempus cre-

dunt,

dunt, & in tempore tentationis recedunt.

14. Quod autem in ſpinas cecidit: hi ſunt, qui audierunt, & à ſolicitudinibus, & divitiis, & voluptatibus vitæ euntes, ſuffocantur, & non referunt fructum.

15. Quod autem in bonam terram: hi ſunt, qui in corde bono & optimo audientes verbum retinent, & fructum afferunt in patientia.

|| Matth. 5. 15. Marc. 4. 21

16. || Nemo autem lucernam accendens, operit eam vaſe, aut ſubtus lectũ ponit: ſed ſupra candelabrum ponit, ut intrantes videant lumen.

|| Matth. 10. 26. Marc. 4. 22

17. || Non eſt enim occultum, quod non manifeſtetur: nec abſconditum, quod non cognoſcatur, & in palàm veniat.

|| Matth. 13. 12. & 25. 29.

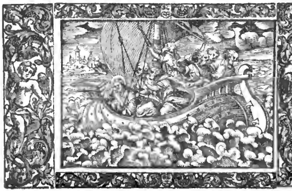
18. || Videte ergo quomodo audiatis. Qui enim habet, dabitur illi: & quicumque non habet, etiam, quod putat ſe habere, auferetur ab illo.

|| Matth. 12. 46. Marc. 3. 31

19. || Venerunt autem ad illum mater, & fratres ejus, & non poterant adire eum præ turba.

20. Et nuntiatum eſt illi: Mater tua, & fratres tui ſtant foris, volentes te videre.

21. Qui reſpondens, dixit ad eos: Mater mea, & fratres mei hi ſunt, qui verbum Dei audiunt, & faciunt.

|| Matth. 8. 23. Marc 4. 36

22. || Factum eſt autem in una dierum: & ipſe aſcendit in naviculam, & diſcipuli ejus, & ait ad illos: Transfretemus trans ſtagnum. Et aſcenderunt.

23. Et navigantibus illis, obdormivit, & deſcendit procella venti in ſtagnum, & complebantur, & periclitabantur.

24. Accedentes autem ſuſcitaverunt eum, dicentes: Præceptor, perimus. At ille ſurgens, increpavit ventum, & tempeſtatem aquæ, & ceſſavit, & facta eſt tranquillitas.

25. Dixit autem illis: Ubi eſt fides veſtra? Qui timentes, mirati ſunt ad invicem dicentes: Quis putas hic eſt, quia & ventis & mari imperat, & obediunt ei?

26. Et navigaverunt ad regionem Geraſenorum, quæ eſt contra Galilæam.

27. Et cùm egreſſus eſſet ad terram, occurrit illi vir quidam, qui habebat dæmonium jam temporibus multis, & veſtimento non induebatur, neque in domo manebat, ſed in monumentis.

28. Is, ut vidit Jeſum, procidit ante illum: & exclamans voce magna, dixit: Quid mihi, & tibi eſt Jeſus Fili Dei Altiſſimi? obſecro te, ne me torqueas.

29. Præcipiebat enim ſpiritui immundo ut exiret ab homine. Multis enim temporibus arripiebat illum, & vinciebatur catenis, & compedibus cuſtoditus, & ruptis vinculis agebatur à dæmonio in deſerta.

30. Interrogavit autem illum Jeſus, dicens: Quod tibi nomen eſt? At ille dixit: Legio: quia intraverant dæmonia multa in eum.

31. Et rogabant illum ne imperaret illis ut in abyſſum irent.

32. Erat autem ibi grex porcorum multorum paſcentium in monte, & rogabant eum, ut permitteret eis in illos ingredi. Et permiſit illis.

33. Exierunt ergo dæmonia ab homine, & intraverunt in porcos: & impetu abiit grex per præceps in ſtagnum, & ſuffocatus eſt.

34. Quod ut viderunt factum qui paſcebant, & fugerunt, & nuntiaverunt in civitatem & in villas.

35. Exierunt autem videre quod factum eſt, & venerunt ad Jeſum: & invenerunt hominem ſedentem, à quo dæmonia exierant, veſtitum, ac ſana mente ad pedes ejus, & timuerunt.

36. Nuntiaverunt autem illis & qui viderant, quomodo ſanus factus eſſet à legione:

37. & rogaverunt illum omnis multitudo regionis Geraſenorum ut diſcederet ab ipſis: quia magno timore tenebantur. Ipſe autem aſcendens navim, reverſus eſt.

38. Et rogabat illum vir, à quo dæmonia exierant, ut cum eo eſſet. Dimiſit autem eum Jeſus, dicens:

39. Redi in domum tuam, & narra quanta tibi fecit Deus. Et abiit per univerſam civitatem, prædicans quanta illi feciſſet Jeſus.

40. Factum eſt autem cùm rediiſſet Jeſus, excepit illum turba. Erant enim omnes expectantes eum.

|| Matth. 9. 18. Marc. 5. 22

41. || Et ecce venit vir, cui nomen Jairus, & ipſe princeps ſynagogæ erat: & cecidit ad pedes Jeſu, rogans eum ut intraret in domum ejus,

42. quia unica filia erat ei ferè annorum duodecim, & hæc moriebatur. Et contigit, dum iret, à turbis comprimebatur.

43. Et

43. Et mulier quædam erat in fluxu ſanguinis ab annis duodecim, quæ in medicos erogaverat omnem ſubſtantiam ſuam, nec ab ullo potuit curari:

44. acceſſit retrò, & tetigit fimbriam veſtimenti ejus: & confeſtim ſtetit fluxus ſanguinis ejus.

45. Et ait Jeſus: Quis eſt, qui me tetigit? Negantibus autem omnibus, dixit Petrus, & qui cum illo erant: Præceptor, turbæ te comprimunt, & affligunt, & dicis: Quis me tetigit?

46. Et dixit Jeſus: Tetigit me aliquis. Nam ego novi virtutem de me exiiſſe.

47. Videns autem mulier, quia non latuit, tremens venit, & procidit ante pedes ejus: & ob quam cauſam tetigerit eum, indicavit corā omni populo: & quemadmodū cōfeſtim ſanata ſit.

48. At ipſe dixit ei: Filia, fides tua ſalvam te fecit: vade in pace.

49. Adhuc illo loquente, venit quidam ad principem ſynagogæ, dicens ei: Quia mortua eſt filia tua, noli vexare illum.

50. Jeſus autem, audito hoc verbo, reſpondit patri puellæ: Noli timere, crede tantùm, & ſalva erit.

51. Et cùm veniſſet domum, non permiſit intrare ſecum quemquam, niſi Petrum, & Jacobum, & Joannem, & patrem, & matrem puellæ.

52. Flebant autem omnes, & plangebant illam. At ille dixit: Nolite flere, non eſt mortua puella, ſed dormit.

53. Et deridebant eum, ſcientes quòd mortua eſſet.

54. Ipſe autem tenens manum ejus, clamavit, dicens: Puella, ſurge.

55. Et reverſus eſt ſpiritus ejus, & ſurrexit continuò: Et juſſit illi dari manducare.

56. Et ſtupuerunt parentes ejus, quibus præcepit ne alicui dicerent quod factum erat.

CAPUT IX.

Diſcipulos ad prædicandum mittens, ſervanda tradit eis præcepta: Herodes, audita Chriſti fama cupit eum videre: ex quinque panibus & duobus piſcibus ſatiat Jeſus quinque virorum millia: Petrus illum confitetur Chriſtum Dei, ſuam prædicit paſſionem, & de propria cruce tollenda: transfigurato junguntur Moyſes & Elias in majeſtate: ad preces patris dæmonium à filio ejicit: contentio oritur inter Apoſtolos de primatu: filii Zebedæi volunt igne cæleſti conſumi Samaritanos nolentes Jeſum ſuſcipere: volentem ſequi non ſuſcipit; alterum autem vocat, nec permittit ut primùm ſepeliat patrem.

† FER. 5. POST PENTEC. *Matt. 10. 1. Marci 3. 15* — 1. CONvocatis † autem duodecim Apoſtolis, dedit illis virtutem, & poteſtatem ſuper omnia dæmonia, & ut languores curarent.

2. Et miſit illos prædicare regnum Dei, & ſanare infirmos.

|| *Matth. 10. 9. Marc. 6. 8.* — 3. || Et ait ad illos: Nihil tuleritis in via, neque virgam, neque peram, neque panem, neque pecuniam, neque duas tunicas habeatis.

4. Et in quamcumque domum intraveritis, ibi manete, & inde ne exeatis.

|| *Act. 13. 51.* — 5. Et quicumque non receperint vos, || exeuntes de civitate illa, etiam pulverem pedum veſtrorum excutite in teſtimonium ſupra illos.

6. Egreſſi autem circuibant per caſtella evangelizantes, & curantes ubique.

7. || Audivit autem Herodes tetrarcha omnia, quæ fiebant ab eo, & hæſitabat eò quòd diceretur — || *Matt. 14. 1. Marci 6. 14*

8. à quibuſdam: Quia Joannes ſurrexit à mortuis: à quibuſdam verò: Quia Elias apparuit: ab aliis autem: Quia propheta unus de antiquis ſurrexit.

9. Et ait Herodes: Joannem ego decollavi: Quis eſt autem iſte, de quo ego talia audio? Et quærebat videre eum.

10. Et reverſi Apoſtoli, narraverunt illi quæcumque fecerunt: & aſſumptis illis ſeceſſit ſeorſum in locum deſertum, qui eſt Bethſaidæ.

11. Quod cùm cognoviſſent turbæ, ſecutæ ſunt illum: & excepit eos, & loquebatur illis de regno Dei, & eos, qui cura indigebant, ſanabat.

12. Dies autem cœperat declinare. Et accedentes duodecim dixerunt illi: || Dimitte turbas, ut euntes in caſtella, villaſque quæ circa ſunt, divertant, & inveniant eſcas: quia hic in loco deſerto ſumus. — || *Matt. 14. 15. Marc 6. 36*

13. Ait autem ad illos: Vos date illis manducare. At illi dixerunt: || Non ſunt nobis plus quàm quinque panes, & duo piſces: niſi fortè nos eamus, & emamus in omnem hanc turbam eſcas. — || *Joan. 6. 9.*

14. Erant autem ferè viri quinque millia. Ait autem ad diſcipulos ſuos: Facite illos diſcumbere per convivia quinquagenos.

15. Et ita fecerunt, & diſcumbere fecerunt omnes.

16. Acceptis autem quinque panibus, & duobus piſcibus, reſpexit in cœlum, & benedixit illis, & fregit, & diſtribuit diſcipulis ſuis, ut ponerent ante turbas.

17. Et manducaverunt omnes, & ſaturati ſunt. Et ſublatum eſt, quod ſuperfuit illis, fragmentorum cophini duodecim.

18. || Et factum eſt, cùm ſolus eſſet orans, erant cum illo & diſcipuli: & interrogavit illos, dicens: quem me dicunt eſſe turbæ? — || *Matt. 16. 13. Marci 8. 27*

19. At illi reſponderunt, & dixerunt: Joannem Baptiſtam, alii autem Eliam, alii verò quia unus propheta de prioribus ſurrexit.

20. Dixit autem illis: Vos autem quem me eſſe dicitis? Reſpondens Simon Petrus dixit: Chriſtum Dei.

21. At ille increpans illos, præcepit ne cui dicerent hoc,

22. dicens: || Quia oportet filium hominis multa pati, & reprobari à ſenioribus, & principibus ſacerdotum, & Scribis, & occidi, & tertia die reſurgere. — || *Matt. 17. 21. Marci 8. 31 & 9. 30.*

23. || Dicebat autem ad omnes: Si quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam quotidie, & ſequatur me. — || *Matt. 10. 38. & 16. 24. Marci 8. 34*

24. || Qui enim voluerit animam ſuam ſalvam facere, perdet illam: nam qui perdiderit animam ſuam propter me, ſalvam faciet illam. — *Infra 14. 27.* || *Infra 17. 33. Joan. 12. 25.*

25. Quid enim proficit homo, ſi lucretur univerſum mundum, ſe autem ipſum perdat, & detrimentum ſui faciat?

26. || Nam qui me erubuerit, & meos ſermones, hunc Filius hominis erubeſcet cùm venerit in majeſtate ſua, & Patris, & ſanctorum Angelorum. — || *Matt. 10. 33. Marci 8. 38. 2. Tim. 2. 12.*

27. || Dico autem vobis verè: ſunt aliqui — || *Matt. 16. 28.*

hic ſtantes, qui non guſtabunt mortem donec videant regnum Dei.

Marci 8.39 *|| Matt. 17. 1. Marci 9.1.*

28. || Factum eſt autem poſt hæc verba ferè dies octo, & aſſumpſit Petrum, & Jacobum, & Joannem, & aſcendit in montem ut oraret.

29. Et facta eſt, dum oraret, ſpecies vultus ejus altera: & veſtitus ejus albus & refulgens.

30. Et ecce duo viri loquebantur cum illo. Erant autem Moyſes, & Elias,

31. viſi in majeſtate: & dicebant exceſſum ejus, quem completurus erat in Jeruſalem.

32. Petrus verò, & qui cum illo erant, gravati erant ſomno. Et evigilantes viderunt majeſtatem ejus, & duos viros, qui ſtabant cum illo.

33. Et factum eſt cùm diſcederent ab illo, ait Petrus ad Jeſum: Præceptor, bonum eſt nos hìc eſſe: & faciamus tria tabernacula, unum Tibi, & unum Moyſi, & unũ Eliç: neſciens quid diceret.

34. Hæc autem illo loquente, facta eſt nubes, & obumbravit eos: & timuerunt, intrantibus illis in nubem.

|| 2. Petr. 1. 17.

35. Et vox facta eſt de nube, dicens: || Hic eſt filius meus dilectus, ipſum audite.

36. Et dum fieret vox, inventus eſt Jeſus ſolus. Et ipſi tacuerunt, & nemini dixerunt in illis diebus quidquam ex his, quæ viderant.

37. Factum eſt autem in ſequenti die, deſcendẽtibus illis de mõte, occurrit illis turba multa.

|| Matth. 17. 14. Marc. 9. 16.

38. || Et ecce vir de turba exclamavit, dicens: Magiſter, obſecro te, reſpice in filium meum quia unicus eſt mihi:

39. & ecce ſpiritus apprehendit eum, & ſubitò clamat, & elidit, & diſſipat eum cum ſpuma, & vix diſcedit dilanians eum:

40. & rogavi diſcipulos tuos ut ejicerent illum, & non potuerunt.

41. Reſpondens autem Jeſus, dixit: O generatio infidelis, & perverſa, uſquequò ero apud vos, & patiar vos? Adduc huc filium tuum.

42. Et cùm accederet, eliſit illum dæmonium, & diſſipavit.

43. Et increpavit Jeſus ſpiritum immundum, & ſanavit puerum, & reddidit illum patri ejus.

44. Stupebant autem omnes in magnitudine Dei: omnibuſque mirantibus in omnibus, quæ faciebat, dixit ad diſcipulos ſuos: Ponite vos in cordibus veſtris ſermones iſtos; Filius enim hominis futurũ eſt ut tradatur in manus hominũ.

45. At illi ignorabant verbum iſtud, & erat velatum ante eos ut non ſentirent illud: & timebant eum interrogare de hoc verbo.

|| Matth. 18. 1. Marc. 9. 33.

46. || Intravit autem cogitatio in eos, quis eorum major eſſet.

47. At Jeſus videns cogitationes cordis illorũ, apprehendit puerum, & ſtatuit illum ſecus ſe,

48. & ait illis: Quicumque ſuſceperit puerum iſtum in nomine meo, me recipit: & quicumque me receperit, recipit eum, qui me miſit. Nam qui minor eſt inter vos omnes, hic major eſt.

49. Reſpondens autem Joannes, dixit: Præceptor, vidimus quemdam in nomine tuo ejicientem dæmonia, & prohibuimus eum: quia non ſequitur nobiſcum.

50. Et ait ad illum Jeſus: Nolite prohibere: qui enim non eſt adversùm vos, pro vobis eſt.

51. Factum eſt autem dum complerentur dies aſſumptionis ejus, & ipſe faciem ſuam firmavit ut iret in Jeruſalem.

52. Et miſit nuntios ante conſpectum ſuum: & euntes intraverunt in civitatem Samaritanorum ut pararent illi.

53. Et non receperunt eum, quia facies ejus erat euntis in Jeruſalem.

54. Cùm vidiſſent autem diſcipuli ejus Jacobus, & Joannes, dixerunt: Domine, vis dicimus ut ignis deſcendat de cœlo, & conſumat illos?

55. Et converſus increpavit illos, dicens: Neſcitis cujus ſpiritus eſtis.

|| Joan 3. 17. & 12. 47.

56. || Filius hominis non venit animas perdere, ſed ſalvare. Et abierunt in aliud caſtellum.

57. Factũ eſt autem, ambulantibus illis in via, dixit quidã ad illũ: Sequar te quocumque ieris.

|| Matth. 8. 20.

58. Dixit illi Jeſus: || Vulpes ſoveas habent, & volucres cœli nidos: Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet.

59. Ait autem ad alterum: Sequere me: ille autem dixit: Domine permitte mihi primùm ire, & ſepelire patrem meum.

60. Dixitque ei Jeſus: Sine ut mortui ſepeliant mortuos ſuos: tu autem vade, & annuntia regnum Dei.

61. Et ait alter: Sequar te Domine, ſed permitte mihi primùm renuntiare his, qui domi ſunt.

62. Ait ad illum Jeſus: Nemo mittens manum ſuam ad aratrum, & reſpiciens retrò, aptus eſt regno Dei.

CAPUT X.

Septuaginta duos præmittens ad ſingulas civitates, tradit præcepta quæ in prædicando obſervent; & gaudentibus de ſubiectis ſibi dæmonibus, dicit non eſſe ob hoc potiſſimùm gaudendum: comminatur civitatibus obſtinatis, in quibus factæ erant plurimæ virtutes, & exultans in ſpiritu confitetur Patri: tentanti Legiſperito, poſt recitatum præceptum de dilectione Dei & proximi, oſtendit quis ſit proximus per parabolam hominis à Jeruſalem deſcendentis: Marthæ miniſtranti, & de ſorore Maria conquerenti, dicit Mariam elegiſſe optimam partem.

1. POſt hæc autem † deſignavit Dominus & alios ſeptuaginta duos: & miſit illos binos ante faciem ſuam in omnem civitatem, & locum, quò erat ipſe venturus.

†SANCTI MARCI. *Item,* S. LUCÆ.

|| Matth. 9. 17.

2. Et dicebat illis: || Meſſis quidem multa, operarii autem pauci. Rogate ergo dominum meſſis, ut mittat operarios in meſſem ſuam.

|| Marc. 10. 16.

3. Ite: || ecce ego mitto vos ſicut agnos inter lupos.

|| Matth. 10. 10. Marc. 6. 8. || 4. Reg. 4. 29.

4. || Nolite portare ſacculum, neque peram, neque calceamenta, || & neminem per viam ſalutaveritis.

5. In quamcumque domum intraveritis, primùm dicite: Pax huic domui:

6. & ſi ibi fuerit filius pacis, requieſcet ſuper illum pax veſtra; ſin autem, ad vos revertetur.

|| Deut. 24. 14. Matth. 10. 10. 1. Tim. 5. 18.

7. In eadem autem domo manete edentes, & bibentes quæ apud illos ſunt: || dignus eſt enim operarius mercede ſua. Nolite tranſire de domo in domum.

8. Et in quamcumque civitatem intraveritis, & ſuſceperint vos, manducate quæ apponuntur vobis:

9. & curate infirmos, qui in illa ſunt, & dicite illis: Appropinquavit in vos regnum Dei.

10. In quamcumque autem civitatem intraveritis, & non ſuſceperint vos, exeuntes in plateas ejus, dicite:

‖ Act. 13. 51. 11. ‖ Etiam pulverem, qui adhæſit nobis de civitate veſtra, extergimus in vos, tamen hoc ſcitote, quia appropinquavit regnum Dei.

12. Dico vobis, quia Sodomis in die illa remiſſius erit, quàm illi civitati.

‖ Matth. 11. 21. 13. ‖ Væ tibi Corozain, væ tibi Bethſaida: quia ſi in Tyro & Sidone factæ fuiſſent virtutes, quæ factæ ſunt in vobis, olim in cilicio & cinere ſedentes pœniterent.

14. Verumtamen Tyro & Sidoni remiſſius erit in judicio, quàm vobis.

15. Et tu Capharnaum uſque ad cœlum exaltata, uſque ad infernum demergeris.

† PLUR. MART. ‖ Matth. 10. 40. Joa. 13. 20. 16. † ‖ Qui vos audit, me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit. Qui autem me ſpernit, ſpernit eum, qui miſit me.

17. Reverſi ſunt autem ſeptuaginta duo cum gaudio, dicentes: Domine, etiam dæmonia ſubjiciuntur nobis in nomine tuo.

18. Et ait illis: Videbam ſatanam ſicut fulgur de cœlo cadentem.

19. Ecce dedi vobis poteſtatem calcandi ſupra ſerpentes, & ſcorpiones, & ſuper omnem virtutem inimici: & nihil vobis nocebit.

20. Verumtamen in hoc nolite gaudere, quia ſpiritus vobis ſubjiciuntur: gaudete autem, quod nomina veſtra ſcripta ſunt in cœlis.

‖ Matth. 11. 25. 21. ‖ In ipſa hora exultavit Spiritu ſancto, & dixit: Confiteor tibi, pater, Domine cœli & terræ, quòd abſcondiſti hæc à ſapientibus, & prudentibus, & revelaſti ea parvulis. Etiam Pater: quoniam ſic placuit ante te.

22. Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo. Et nemo ſcit quis ſit Filius, niſi Pater: & quis ſit Pater, niſi Filius, & cui voluerit Filius revelare.

† DOM. 13. POST PENTEC. ‖ Matth. 13. 16. 23. † Et converſus ad diſcipulos ſuos, dixit: ‖ Beati oculi, qui vident quæ vos videtis.

24. Dico enim vobis, quòd multi prophetæ, & reges voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderunt: & audire quæ auditis, & non audierunt.

‖ Matth. 22. 35. Marc. 12. 30. 25. ‖ Et ecce quidam Legiſperitus ſurrexit tentans illum, & dicens: Magiſter, quid faciendo vitam æternam poſſidebo?

26. At ille dixit ad eum: In lege quid ſcriptum eſt? quomodo legis?

‖ Deut. 6. 5. 27. Ille reſpondens dixit: ‖ Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua: & proximũ tuum ſicut teipſũ.

28. Dixitque illi: Rectè reſpondiſti: hoc fac, & vives.

29. Ille autem volens juſtificare ſeipſum, dixit ad Jeſum: Et quis eſt meus proximus?

30. Suſcipiens autem Jeſus, dixit: Homo quidam deſcendebat ab Jeruſalem in Jericho, & incidit in latrones, qui etiam deſpoliaverunt eum: & plagis impoſitis abierunt, ſemivivo relicto.

31. Accidit autem ut ſacerdos quidam deſcenderet eadem via: & viſo illo præterivit.

32. Similiter & Levita, cùm eſſet ſecus locum, & videret eum, pertranſiit.

33. Samaritanus autem quidam iter faciens, venit ſecus eum: & videns eum, miſericordia motus eſt.

34. Et appropians alligavit vulnera ejus infundens oleum, & vinum: & imponens illum in jumentum ſuum, duxit in ſtabulum, & curam ejus egit.

35. Et altera die protulit duos denarios, & dedit ſtabulario, & ait: Curam illius habe: & quodcumque ſupererogaveris, ego cùm rediero reddam tibi.

36. Quis horum trium videtur tibi proximus fuiſſe illi, qui incidit in latrones?

37. At ille dixit: Qui fecit miſericordiam in illum. Et ait illi Jeſus: Vade, & tu fac ſimiliter.

38. Factum eſt autem, dum irent, & ipſe † intravit in quoddam caſtellum: & mulier quædam Martha nomine, excepit illum in domum ſuam: † SANCT. MARTHÆ, IN ASSUMPTIONE B. VIRG.

39. & huic erat ſoror nomine Maria, quæ etiam ſedens ſecus pedes Domini, audiebat verbum illius.

40. Martha autem ſatagebat circa frequens miniſterium, quæ ſtetit, & ait: Domine, non eſt tibi curæ quòd ſoror mea reliquit me ſolam miniſtrare? dic ergo illi, ut me adjuvet.

41. Et reſpondens dixit illi Dominus: Martha, Martha, ſolicita es, & turbaris erga plurima.

42. Porrò unum eſt neceſſarium. Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.

CAPUT XI.

Docet diſcipulos orare, oſtendens perſeveranti oratione omnia impetrari: ejecto dæmonio muto, confutat dicentes, quòd in Beelzebub ejiceret dæmonia; mulier quædam dicit beata ubera quæ Jeſus ſuxerat: de ſigno Jonæ, de Regina Auſtri, & Ninivitis, oculoque ſimplici & nequam: Phariſæum, qui ipſum invitaverat, reprehendit, murmurantem quòd illotis pranderet manibus: taxat hypocriſim Phariſæorum & Scribarum, dicens quòd ab hac generatione exquiretur ſanguis omnium Prophetarum.

1. ET factum eſt cùm eſſet in quodam loco orans, ut ceſſavit, dixit unus ex diſcipulis ejus ad eum: Domine, doce nos orare, ſicut docuit & Joannes diſcipulos ſuos.

2. Et ait illis: Cùm oratis, dicite: ‖ Pater, ſanctificetur nomẽ tuum. Adveniat regnum tuum. ‖ Matth. 6. 9.

3. Panem noſtrũ quotidianum da nobis hodie.

4. Et dimitte nobis peccata noſtra, ſiquidem & ipſi dimittimus omni debenti nobis. Et ne nos inducas in tentationem.

5. Et ait ad illos: † Quis veſtrûm habebit amicum, & ibit ad illum media nocte, & dicet illi: Amice, commoda mihi tres panes, † IN ROGATIONIBUS.

6. quoniam amicus meus venit de via ad me, & non habeo quod ponam ante illum,

7. & ille deintus reſpondens dicat: Noli mihi moleſtus eſſe, jam oſtium clauſum eſt, & pueri mei mecum ſunt in cubili, non poſſum ſurgere, & dare tibi:

8. Et ſi ille perſeveraverit pulſans: dico vobis, & ſi non dabit illi ſurgens eò quòd amicus ejus ſit, propter improbitatem tamen ejus ſurget, & dabit illi quotquot habet neceſſarios.

9. ‖ Et ego dico vobis: Petite, & dabitur vobis: quærite, & invenietis: pulſate, & aperietur vobis. ‖ Matth. 7. 7. & 21. 22. Marci 11. 24. Joa. 14. 13.

10. Omnis enim, qui petit, accipit: & qui

Iacob 1. 5. quærit, invenit: & pulſanti aperietur.

|| Matth. 7. 9. 11. || Quis autem ex vobis patrem petit panem, numquid lapidem dabit illi? Aut piſcem, numquid pro piſce ſerpentem dabit illi?

12. Aut ſi petierit ovum, numquid porriget illi ſcorpionem?

13. Si ergo vos cùm ſitis mali, noſtis bona data dare filiis veſtris: quantò magis Pater veſter de cœlo dabit ſpiritum bonum petentibus ſe?

|| Matth. 12. & 12. 22. † DOM. 3. QUADR. || Matth. 9. 34. Marc. 3. 22. 14. || Et † erat ejiciens dæmonium, & illud erat mutum. Et cùm ejeciſſet dæmonium, locutus eſt mutus, & admiratæ ſunt turbæ.

15. Quidam autem ex eis dixerunt: || In Beelzebub principe dæmoniorum ejicit dæmonia.

16. Et alii tentantes, ſignum de cœlo quærebant ab eo:

17. Ipſe autem ut vidit cogitationes eorum, dixit eis: Omne regnum in ſeipſum diviſum deſolabitur, & domus ſupra domum cadet.

18. Si autem & Satanas in ſeipſum diviſus eſt, quomodò ſtabit regnum ejus? quia dicitis in Beelzebub me ejicere dæmonia.

19. Si autem ego in Beelzebub ejicio dæmonia, filii veſtri in quo ejiciunt? Ideò ipſi judices veſtri erunt.

20. Porrò ſi in digito Dei ejicio dæmonia: profectò pervenit in vos regnum Dei.

21. Cùm fortis armatus cuſtodit atrium ſuum, in pace ſunt ea, quæ poſſidet.

22. Si autem fortior eo ſuperveniens vicerit eum, univerſa arma ejus auferet, in quibus confidebat, & ſpolia ejus diſtribuet.

23. Qui non eſt mecum, contra me eſt: & qui non colligit mecum, diſpergit.

24. Cùm immundus ſpiritus exierit de homine, ambulat per loca inaquoſa, quærens requiem: & non inveniens dicit: Revertar in domum meam unde exivi.

25. Et cùm venerit, invenit eam ſcopis mundatam, & ornatam.

† IN VIGIL. ASSUMPT. IN PRÆSENTAT. & IN MISSIS VOTIV. B. VIRG. 26. Tunc vadit, & aſſumit ſeptem alios ſpiritus ſecum, nequiores ſe, & ingreſſi habitant ibi. Et fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus.

27. Factum eſt autem, cùm hæc diceret, † extollens vocem quædam mulier de turba dixit illi: Beatus venter, qui te portavit, & ubera, quæ ſuxiſti.

28. At ille dixit: Quinimò beati qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud.

29. Turbis autem concurrentibus cœpit dicere: || Generatio hæc, generatio nequam eſt: ſignum quærit, & ſignum non dabitur ei, niſi ſignum Jonæ prophetæ. || Matth. 12. 39.

30. || Nam ſicut fuit Jonas ſignum Ninivitis: ita erit & Filius hominis generationi iſti. || Joan. 2. 1.

31. || Regina Auſtri ſurget in judicio cum viris generationis hujus, & condemnabit illos: quia venit à finibus terræ audire ſapientiam Salomonis: & ecce plus quàm Salomon hic. || 3. Reg. 10. 1. 2. Par. 9. 1.

32. Viri Ninivitæ ſurgent in judicio cum generatione hac, & condemnabunt illam: || quia pœnitentiam egerunt ad prædicationem Jonæ, & ecce plus quàm Jonas hic. || Joan. 3. 5.

33. † || Nemo lucernam accendit, & in abſcondito ponit, neque ſub modio: ſed ſupra candelabrum, ut qui ingrediuntur, lumen videant. † UNIUS CONFESS. PONTIF. || Matth. 5. 15. Marc. 4. 21.

34. || Lucerna corporis tui eſt oculus tuus. Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit: ſi autem nequam fuerit, etiam corpus tuum tenebroſum erit. || Matth. 6. 22.

35. Vide ergo ne lumen, quod in te eſt, tenebræ ſint.

36. Si ergo corpus tuum totum lucidum fuerit, non habens aliquam partem tenebrarum, erit lucidum totum, & ſicut lucerna fulgoris illuminabit te.

37. Et cùm loqueretur, rogavit illum quidam Phariſæus ut pranderet apud ſe. Et ingreſſus recubuit.

38. Phariſæus autem cœpit intra ſe reputans dicere, quare non baptizatus eſſet ante prandium.

39. Et ait Dominus ad illum: || Nunc vos Phariſæi quod deforis eſt calicis, & catini, mundatis: quod autem intus eſt veſtrum, plenum eſt rapina, & iniquitate. || Matth. 23. 25.

40. Stulti, nonne qui fecit quod deforis eſt, etiam id, quod deintus eſt, fecit?

41. Verumtamen quod ſupereſt, date eleemoſynam: & ecce omnia munda ſunt vobis.

42. Sed væ vobis Phariſæis, quia decimatis mentham, & rutam, & omne olus, & præteritis judicium, & charitatem Dei: hæc autem oportuit facere, & illa non omittere.

43. || Væ vobis Phariſæis, quia diligitis || Matth. 23. 6.

pri-

Digitized by Google

Marc. 12. 39. Infr. 20. 46. primas cathedras in ſynagogis, & ſalutationes in foro.

44. Væ vobis, quia eſtis ut monumenta quæ non apparent, & homines ambulantes ſuprà neſciunt.

45. Reſpondens autem quidam ex Legiſperitis, ait illi: Magiſter, hæc dicens etiam contumeliam nobis facis.

|| Matth. 23. 4. 46. At ille ait: Et vobis Legiſperitis væ: || quia oneratis homines oneribus, quæ portare non poſſunt, & ipſi uno digito veſtro non tangitis ſarcinas.

† PLUR. MART. 47. † Væ vobis, qui ædificatis monumenta Prophetarum: patres autem veſtri occiderunt illos.

48. Profectò teſtificamini quòd conſentitis operibus patrum veſtrorum: quoniam ipſi quidem eos occiderunt, vos autem ædificatis eorum ſepulchra.

49. Propterea & ſapientia Dei dixit: Mittam ad illos Prophetas, & Apoſtolos, & ex illis occident, & perſequentur:

50. ut inquiratur ſanguis omnium Prophetarum, qui effuſus eſt à conſtitutione mundi à generatione iſta,

|| Gen. 4. 8. || 2. Par. 24. 21. 51. || à ſanguine Abel, uſque ad ſanguinem || Zachariæ, qui periit inter altare & ædem. Ita dico vobis, requiretur ab hac generatione.

52. Væ vobis Legiſperitis, quia tuliſtis clavem ſcientiæ, ipſi non introiſtis, & eos, qui introibant, prohibuiſtis.

53. Cùm autem hæc ad illos diceret, cœperunt Phariſæi, & Legiſperiti graviter inſiſtere, & os ejus opprimere de multis,

54. inſidiantes ei, & quærentes aliquid capere de ore ejus, ut accuſarent eum.

CAPUT XII.

Cavendum docet à fermento Phariſæorum, & quòd omne occultum detegetur: quis etiam timendus ſit: de blaſphemia in Spiritum ſanctum: roborat Apoſtolos adversùs perſecutiones, non vult ſe immiſcere in dividenda fratrum hæreditate: per parabolam divitis revocat ab avaritia, vetans ſolicitum eſſe de victu & veſtitu; hortaturque ut lumbi præcingantur, & quis ſit fidelis aut infidelis diſpenſator: venit ut mittat ignem in terram & ſeparationem: reprehendit quòd tempus gratiæ non dijudicent: monet ut quiſque conetur ab adverſariis ſe liberare.

|| Matth. 16. 6. Marc. 8. 15. † PLUR. MART. || Matth. 10. 26. Marc. 4. 22.

1. MUltis autem turbis circumſtantibus, ita ut ſe invicem conculcarent, cœpit dicere ad diſcipulos ſuos: || † Attendite à fermento Phariſæorum, quod eſt hypocriſis.

2. || Nihil autem opertum eſt, quod non reveletur: neque abſconditum, quod non ſciatur.

3. Quoniam quæ in tenebris dixiſtis, in lumine dicentur: & quod in aurem locuti eſtis in cubiculis, prædicabitur in tectis.

4. Dico autem vobis amicis meis: Ne terreamini ab his, qui occidunt corpus, & poſt hæc non habent ampliùs quid faciant.

5. Oſtendam autem vobis quem timeatis: timete eum, qui, poſtquam occiderit, habet poteſtatem mittere in gehennam. Ita dico vobis, hunc timete.

6. Nonne quinque paſſeres væneunt dipondio, & unus ex illis non eſt in oblivione coram Deo?

7. Sed & capilli capitis veſtri omnes numerati ſunt. Nolite ergo timere: multis paſſeribus pluris eſtis vos.

8. Dico autem vobis: || Omnis, quicumque confeſſus fuerit me coram hominibus, & Filius hominis confitebitur illum coram Angelis Dei: || Matth. 10. 32. Marc. 8. 38. 2. Tim. 2. 12.

9. Qui autem negaverit me coram hominibus, negabitur coram Angelis Dei.

10. || Et omnis, qui dicit verbum in Filium hominis, remittetur illi: et autem, qui in Spiritum ſanctum blaſphemaverit, non remittetur. || Matth. 12. 32. Marc. 3. 29.

11. Cùm autem inducent vos in ſynagogas, & ad magiſtratus, & poteſtates, nolite ſoliciti eſſe qualiter, aut quid reſpondeatis, aut quid dicatis.

12. Spiritus enim ſanctus docebit vos in ipſa hora quid oporteat vos dicere.

13. Ait autem ei quidam de turba: Magiſter, dic fratri meo ut dividat mecum hæreditatem.

14. At ille dixit illi: Homo, quis me conſtituit judicem, aut diviſorem ſuper vos?

15. Dixitque ad illos: Videte, & cavete ab omni avaritia: quia non in abundantia cujuſquam vita ejus eſt ex his quæ poſſidet.

16. Dixit autem ſimilitudinem ad illos, dicens: || Hominis cujuſdam divitis uberes fructus ager attulit: || Eccli. 11. 19.

17. & cogitabat intra ſe dicens: Quid faciam, quia non habeo quò congregem fructus meos?

18. Et dixit: Hoc faciam: Deſtruam horrea mea, & majora faciam: & illuc congregabo omnia, quæ nata ſunt mihi, & bona mea.

19. & dicam animæ meæ: Anima, habes multa bona poſita in annos plurimos, requieſce, comede, bibe, epulare.

20. Dixit autem illi Deus: Stulte, hac nocte animam tuam repetunt à te: quæ autem paraſti, cujus erunt?

21. Sic eſt qui ſibi theſaurizat, & non eſt in Deum dives.

22. Dixitque ad diſcipulos ſuos: Ideò dico vobis: || Nolite ſoliciti eſſe animæ veſtræ quid manducetis: neque corpori quid induamini. || Pſal. 54. 23. Matth. 6. 25. 1. Pet. 5. 7.

23. Anima plus eſt quàm eſca, & corpus plus quàm veſtimentum.

24. Conſiderate corvos, quia non ſeminant, neque metunt, quibus non eſt cellarium, neque horreum, & Deus paſcit illos. Quantò magis vos pluris eſtis illis?

25. Quis autem veſtrùm cogitando poteſt adjicere ad ſtaturam ſuam cubitum unum?

26. Si ergo neque quod minimum eſt poteſtis, quid de ceteris ſoliciti eſtis?

27. Conſiderate lilia quomodo creſcunt: non laborant, neque nent: dico autem vobis, nec Salomon in omni gloria ſua veſtiebatur ſicut unum ex iſtis.

28. Si autem fœnum, quod hodie eſt in agro, & cras in clibanum mittitur, Deus ſic veſtit, quantò magis vos puſillæ fidei?

29. Et vos nolite quærere quid manducetis, aut quid bibatis: & nolite in ſublime tolli:

30. hæc enim omnia gentes mundi quærunt. Pater autem veſter ſcit quoniam his indigetis.

31. Verumtamen quærite primùm regnum

Dei, & juſtitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis.

† S. PAULINI EP. *item*, CONFESS. NON PONTIF.

32. † Nolite timere puſillus grex, quia complacuit patri veſtro dare vobis regnum.

|| *Matth.* 19. 21. || *Matth.* 6. 20.

33. || Vendite quæ poſſidetis, & date eleemoſynam. Facite vobis ſacculos, qui non veteraſcunt, theſaurum || non deficientem in cęlis: quò fur non appropiat, neque tinea corrumpit.

34. Ubi enim theſaurus veſter eſt, ibi & cor veſtrum erit.

† PLUR. CONFESS.

35. † Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus veſtris.

36. & vos ſimiles hominibus expectantibus dominum ſuum quando revertatur à nuptiis: ut, cùm venerit, & pulſaverit, confeſtim aperiant ei.

37. Beati ſervi illi, quos cùm venerit dominus, invenerit vigilantes: amen dico vobis, quòd præcinget ſe, & faciet illos diſcumbere, & tranſiens miniſtrabit illis.

38. Et ſi venerit in ſecunda vigilia, & ſi in tertia vigilia venerit, & ita invenerit, beati ſunt ſervi illi.

|| *Matth.* 24. 43.

39. || Hoc autem ſcitote, quoniam ſi ſciret paterfamilias, qua hora fur veniret, vigilaret utique, & non ſineret perfodi domum ſuam.

|| *Apoc.* 16. 15.

40. Et vos eſtote parati: || quia qua hora non putatis, Filius hominis veniet.

41. Ait autem ei Petrus: Domine, ad nos dicis hanc parabolam, an & ad omnes?

42. Dixit autem Dominus: Quis, putas eſt fidelis diſpenſator, & prudens, quem conſtituit Dominus ſupra familiam ſuam, ut det illis in tempore tritici menſuram?

43. Beatus ille ſervus, quem cùm venerit dominus, invenerit ita facientem.

44. Verè dico vobis, quoniam ſupra omnia, quæ poſſidet, conſtituet illum.

45. Quòd ſi dixerit ſervus ille in corde ſuo: Moram facit dominus meus venire, & cœperit percutere ſervos, & ancillas, & edere, & bibere, & inebriari:

46. veniet dominus ſervi illius in die, qua non ſperat, & hora, qua neſcit, & dividet eum, partemque ejus cum infidelibus ponet.

47. Ille autem ſervus, qui cognovit voluntatem domini ſui, & non præparavit, & non fecit ſecundùm voluntatem ejus, vapulabit multis.

48. Qui autem non cognovit, & fecit digna plagis, vapulabit paucis. Omni autem, cui multum datum eſt, multum quæretur ab eo, & cui commendaverunt multum, plus petent ab eo.

49. Ignem veni mittere in terram, & quid volo niſi ut accendatur?

50. Baptiſmo autem habeo baptizari, & quomodo coarctor uſquedum perficiatur?

|| *Matth.* 10. 34.

51. || Putatis quia pacem veni dare in terram? Non, dico vobis, ſed ſeparationem:

52. erunt enim ex hoc quinque in domo una diviſi, tres in duos, & duo in tres

53. dividentur, pater in filium, & filius in patrem ſuum, mater in filiam, & filia in matrem, ſocrus in nurum ſuam, & nurus in ſocrum ſuam.

|| *Matth.* 16. 2.

54. || Dicebat autem & ad turbas: Cùm videritis nubem orientem ab occaſu, ſtatim dicitis: Nimbus venit, & ita fit:

55. & cùm auſtrum flantem, dicitis: Quia æſtus erit, & fit.

56. Hypocritæ faciem cœli, & terræ noſtis probare, hoc autem tempus quomodo non probatis?

57. Quid autem & à vobis ipſis non judicatis quod juſtum eſt?

58. || Cùm autem vadis cum adverſario tuo ad principem, in via da operam liberari ab illo, ne fortè trahat te ad judicem, & judex tradat te exactori, & exactor mittat te in carcerem. || *Matth.* 5. 25.

59. Dico tibi, non exies inde, donec etiam noviſſimum minutum reddas.

CAPUT XIII.

Occaſione Galilæorum in ſuis ſacrificiis interemptorum, & eorum qui in Siloe corruerant, hortatur ad pœnitentiam, alioqui exterminandos inſtar ficus infructuoſæ; archiſynagogum redarguit, indignantem quòd ſabbato curaſſet mulierem à ſpiritu infirmitatis: comparat regnum cœlorum grano ſinapis ac fermento, de anguſta porta, & quòd quidam clauſo oſtio fruſtrà pulſabunt: Herodem dicit vulpem, & Jeruſalem ob crudelitatem ſuam deſerendam.

1. ADerant autem quidam ipſo in tempore, nuntiantes illi de Galilæis, ¶ SABB. 4. TEMP. SEPT.
quorum ſanguinem Pilatus miſcuit cum ſacrificiis eorum.

2. Et reſpondens dixit illis: Putatis quòd hi Galilæi præ omnibus Galilæis peccatores fuerint, quia talia paſſi ſunt?

3. Non, dico vobis, ſed niſi pœnitentiam habueritis, omnes ſimiliter peribitis.

4. Sicut illi decem & octo, ſupra quos cecidit turris in Siloe, & occidit eos: putatis quia & ipſi debitores fuerint præter omnes homines habitantes in Jeruſalem?

5. Non, dico vobis: ſed ſi pœnitentiam non egeritis, omnes ſimiliter peribitis.

6. Dicebat autem & hanc ſimilitudinem: Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea ſua, & venit quærens fructum in illa, & non invenit.

7. Dixit autem ad cultorem vineæ: Ecce anni tres ſunt ex quo venio quærens fructum in ficulnea hac, & non invenio: ſuccide ergo illam, ut quid etiam terram occupat?

8. At ille reſpondens, dicit illi: Domine dimitte illam & hoc anno, uſque dum fodiam circa illam, & mittam ſtercora:

9. & ſiquidem fecerit fructum: ſin autem, in futurum ſuccides eam.

10. Erat autem docens in ſynagoga eorum ſabbatis.

11. Et ecce mulier, quæ habebat ſpiritum infirmitatis annis decem & octo: & erat inclinata, nec omnino poterat ſurſum reſpicere.

12. Quam cùm videret Jeſus, vocavit eam ad ſe, & ait illi: Mulier, dimiſſa es ab infirmitate tua.

13. Et impoſuit illi manus, & confeſtim erecta eſt, & glorificabat Deum.

14. Reſpondens autem archiſynagogus, indignans quia ſabbato curaſſet Jeſus, dicebat turbæ: Sex dies ſunt, in quibus opor-

tet operari, in his ergo venite, & curamini, & non in die ſabbati.

15. Reſpondens autem ad illum Dominus dixit: Hypocritæ, unuſquiſque veſtrùm ſabbato non ſolvit bovem ſuum, aut aſinum à præſepio, & ducit adaquare?

16. Hanc autem filiam Abrahæ, quam alligavit ſatanas, ecce decem & octo annis, non oportuit ſolvi à vinculo iſto die ſabbati?

17. Cùm hæc diceret, erubeſcebant omnes adverſarii ejus, & omnis populus gaudebat in univerſis, quæ glorioſè fiebant ab eo.

18. Dicebat ergo: Cui ſimile eſt regnum Dei, & cui ſimile æſtimabo illud?

|| *Matth.* 13. 31. *Marc.* 4. 31. 19. || Simile eſt grano ſinapis, quod acceptum homo miſit in hortum ſuum, & crevit, & factum eſt in arborem magnam, & volucres cœli requieverunt in ramis ejus.

20. Et iterùm dixit: Cui ſimile æſtimabo regnum Dei?

|| *Matth.* 13. 33. 21. || Simile eſt fermento, quod acceptum mulier abſcondit in farinæ ſata tria, donec fermentaretur totum.

22. Et ibat per civitates, & caſtella, docens, & iter faciens in Jeruſalem.

23. Ait autem illi quidam: Domine, ſi pauci ſunt, qui ſalvantur? Ipſe autem dixit ad illos:

|| *Matth.* 7. 13. 24. || Contendite intrare per anguſtam portam: quia multi, dico vobis, quærent intrare, & non poterunt.

|| *Matth.* 25. 10. 25. || Cùm autem intraverit paterfamilias, & clauſerit oſtium, incipietis foris ſtare, & pulſare oſtium, dicentes: Domine, aperi nobis, & reſpondens dicet vobis: Neſcio vos unde ſitis:

26. tunc incipietis dicere: Manducavimus coram te, & bibimus, & in plateis noſtris docuiſti.

|| *Matth.* 7. 23. || *Pſal.* 6. 9. *Matth.* 23. 41. 27. Et dicet vobis: || Neſcio vos unde ſitis: || diſcedite à me omnes operarii iniquitatis.

28. Ibi erit fletus, & ſtridor dentium: cùm videritis Abraham, & Iſaac, & Jacob, & omnes Prophetas in regno Dei, vos autem expelli foras.

29. Et venient ab Oriente, & Occidente, & Aquilone, & Auſtro, & accumbent in regno Dei.

|| *Matth.* 19. 30. & 20. 16. *Marci* 10. 31. 30. || Et ecce ſunt noviſſimi qui erunt primi, & ſunt primi qui erunt noviſſimi.

31. In ipſa die acceſſerunt quidam Phariſæorum, dicentes illi: Exi, & vade hinc: quia Herodes vult te occidere.

32. Et ait illis: Ite, & dicite vulpi illi: Ecce ejicio dæmonia, & ſanitates perficio hodie, & cras, & tertia die conſummor.

33. Verumtamen oportet me hodie & cras & ſequenti die ambulare: quia non capit prophetam perire extra Jeruſalem.

|| *Matth.* 23. 37. 34. || Jeruſalem, Jeruſalem, quæ occidis Prophetas, & lapidas eos, qui mittuntur ad te, quoties volui congregare filios tuos quemadmodum avis nidum ſuum ſub pennis, & noluiſti?

35. Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta. Dico autem vobis, quia non videbitis me donec veniat cùm dicetis: Benedictus, qui venit in nomine Domini.

CAPUT XIV.

In domo principis Phariſæorum hydropicum ſabbato curat, oſtendens legis peritis ac Phariſæis hoc licere, & horum notans ambitionem, docet invitatum in noviſſimo loco recumbere: parabola de invitatis ad cœnam qui ſe excuſarunt: ſequens Chriſtum debet omnibus renuntiare, ſublata cruce ſua, uſque ad odium animæ propriæ, volens turrim ædificare computat primùm ſumptus, commendatio ſalis.

1. ET factum eſt † cùm intraret Jeſus in domum cujuſdam principis Phariſæorum ſabbato manducare panem, & ipſi obſervabant eum. **† DOM. 16. POST PENTEC.**

2. Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum.

3. Et reſpondens Jeſus dixit ad Legiſperitos, & Phariſæos, dicens: Si licet ſabbato curare?

4. At illi tacuerunt. Ipſe verò apprehenſum ſanavit eum, ac dimiſit.

5. Et reſpondens ad illos dixit: Cujus veſtrùm aſinus, aut bos in puteum cadet, & non continuò extrahet illum die ſabbati?

6. Et non poterant ad hæc reſpondere illi.

7. Dicebat autem & ad invitatos parabolam, intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos:

8. Cùm invitatus fueris ad nuptias, non diſcumbas in primo loco, ne fortè honoratior te ſit invitatus ab illo:

9. & veniens is, qui te & illum vocavit, dicat tibi: Da huic locum, & tunc incipias cum rubore noviſſimum locum tenere.

10. Sed cùm vocatus fueris, vade: recumbe in noviſſimo loco: ut, cùm venerit qui te invitavit dicat tibi: || Amice, aſcende ſuperiùs. Tunc erit tibi gloria coram ſimul diſcumbentibus: || *Prov.* 25. 7.

11. || quia omnis, qui ſe exaltat, humiliabitur, & qui ſe humiliat, exaltabitur. || *Matth.* 23. 12. *Infr.* 18. 14.

12. Dicebat autem & ei, qui ſe invitaverat: || Cùm facis prandium, aut cœnam, noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos divites: ne fortè te & ipſi reinvitent, & fiat tibi retributio. || *Tob.* 4. 7. *Prov.* 3. 9.

13. Sed cùm facis convivium, voca pauperes, debiles, claudos, & cæcos:

14. & beatus eris, quia nō habēt retribuere tibi, retribuetur enim tibi in reſurrectione juſtorū.

15. Hæc cùm audiſſet quidam de ſimul diſcumbentibus, dixit illi: Beatus, qui manducabit panem in regno Dei.

16. At ipſe dixit ei: || † Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocavit multos. || *Matth.* 22. 2. *Apoc.* 19. 9. **† DOM. 3. POST PENTEC.**

17. Et miſit ſervum ſuum hora cęnę dicere invitatis ut venirent, quia jam parata ſunt omnia.

18. Et cœperunt ſimul omnes excuſare. Primus dixit ei: Villam emi, & neceſſe habeo exire & videre illam: rogo te, habe me excuſatum.

19. Et alter dixit: Juga boum emi quinque, & eo probare illa: rogo te habe me excuſatum.

20. Et alius dixit: Uxorem duxi, & ideo non poſſum venire.

21. Et reverſus ſervus nuntiavit hæc domino ſuo. Tunc iratus paterfamilias, dixit ſervo ſuo: Exi citò in plateas, & vicos civitatis, & pauperes ac debiles, & cæcos, & claudos introduc huc.

Digitized by Google

22. Et ait ſervis: Domine, factum eſt ut imperaſti, & adhuc locus eſt.

23. Et ait dominus ſervo: Exi in vias, & ſepes & compelle intrare, ut impleatur domus mea.

24. Dico autem vobis, quòd nemo virorum illorum qui vocati ſunt, guſtabit cęnam meam.

25. Ibant autem turbæ multæ cum eo, & converſus dixit ad illos:

|| Matth. 10. 37. † S. BASIL. EP. Item UNIUS MART. PONT. || Matth. 10. 38. & 16. 24. Marc. 8. 34.

26. || † Si quis venit ad me, & non odit patrem ſuum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & ſorores, adhuc autem & animam ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus.

27. Et qui non bajulat crucem ſuam, & venit poſt me, non poteſt meus eſſe diſcipulus.

28. Quis enim ex vobis volens turrim ædificare, non priùs ſedens computat ſumptus, qui neceſſarii ſunt, ſi habeat ad perficiendum:

29. ne, poſteaquàm poſuerit fundamentum, & non potuerit perficere, omnes qui vident, incipiant illudere ei,

30. Dicentes: Quia hic homo cœpit ædificare & non potuit conſummare?

31. Aut quis rex iturus committere bellum adverſus alium regem, non ſedens priùs cogitat, ſi poſſit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad ſe?

32. alioquin adhuc illo longè agente, legationem mittens rogat ea, quæ pacis ſunt.

33. Sic ergo omnis ex vobis, qui non renuntiat omnibus, quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus.

34. || Bonum eſt ſal. Si autem ſal evanuerit, in quo condietur? || Matth. 5. 13. Marc. 9. 49.

35. Neque in terram, neque in ſterquilinium utile eſt, ſed foras mittetur. Qui habet aures audiendi, audiat.

CAPUT XV.

Scribis & Phariſæis murmurantibus quòd peccatores reciperet, parabolas proponit de ove & drachma perditis ac inventis, & de filio prodigio ad patrem reverſo, benignèque ab ipſo ſuſcepto, ſeniore filio indignè hoc ferente: quantum ſit in cœlo gaudium ſuper peccatore pœnitentiam agente.

† DOM. 3. POST PENTEC.

1. Erant † autē appropinquantes ei publicani, & peccatores ut audirent illum.

2. Et murmurabant Phariſæi, & Scribæ, dicentes: Quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis.

3. Et ait ad illos parabolam iſtam, dicens:

|| Matth. 18. 12.

4. || Quis ex vobis homo, qui habet centum oves, & ſi perdiderit unam ex illis, nonnè dimittit nonagintanovem in deſerto, & vadit ad illam, quæ perierat, donec inveniat eam?

5. Et cùm invenerit eam, imponit in humeros ſuos gaudens:

6. & veniens domum convocat amicos, & vicinos, dicens illis: Congratulamini mihi, quia inveni ovem meam, quæ perierat.

7. Dico vobis quòd ita gaudium erit in cœlo ſuper uno peccatore pœnitentiam agente, quàm ſuper nonagintanovem juſtis, qui non indigent pœnitentia.

8. Aut quæ mulier habens drachmas decem, ſi perdiderit drachmam unam, nonnè accendit lucernam, & evertit domum, & quærit diligenter, donec inveniat?

9. Et cùm invenerit, convocat amicas, & vicinas, dicens: Congratulamini mihi, quia inveni drachmam, quam perdideram.

10. Ita dico vobis, gaudium erit corā angelis Dei ſuper uno peccatore pœnitentiam agente.

11. Ait autem: † Homo quidam habuit duos filios: † SABB. POST. DOM. 2. QUADR.

12. & dixit adoleſcentior ex illis patri: Pater, da mihi portionem ſubſtantiæ, quæ me contingit. Et diviſit illis ſubſtantiam.

13. Et non poſt multos dies, congregatis omnibus, adoleſcentior filius peregrè profectus eſt in regionem longinquam, & ibi diſſipavit ſubſtantiam ſuam vivendo luxuriosè.

14. Et poſtquam omnia cōſummaſſet, facta eſt fames valida in regione illa, & ipſe cępit egere.

15. Et abiit, & adhæſit uni civium regionis illius. Et miſit illum in villam ſuam, ut paſceret porcos.

16. Et cupiebat implere ventrem ſuum de ſiliquis, quas porci manducabāt, & nemo illi dabat.

17. In ſe autem reverſus, dixit: Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo!

18. Surgam, & ibo ad patrem meum, & dicam ei: Pater, peccavi in cœlum, & coram te;

19. jam non ſum dignus vocari filius tuus:

fac.

ſac me ſicut unum de mercenariis tuis.
20. Et ſurgens venit ad patrem ſuum. Cùm
autem adhuc longè eſſet, vidit illum pater ip-
ſius, & miſericordia motus eſt, & accurrens
cecidit ſuper collum ejus, & oſculatus eſt eum.
21. Dixitq; ei filius: Pater, peccavi in cælum, &
coram te, jam nõ ſum dignus vocari filius tuus.
22. Dixit autem pater ad ſervos ſuos: Ci-
tò proferte ſtolam primam, & induite il-
lum, & date annulum in manum ejus, &
calceamenta in pedes ejus:
23. & adducite vitulum ſaginatum, & oc-
cidite, & manducemus, & epulemur:
24. quia hic filius meus mortuus erat, &
revixit: perierat, & inventus eſt, & cœ-
perunt epulari.
25. Erat autem filius ejus ſenior in agro,
& cùm veniret, & appropinquaret domui,
audivit ſymphoniam, & chorum:
26. & vocavit unum de ſervis, & inter-
rogavit quid hæc eſſent.
27. Iſque dixit illi: Frater tuus venit, &
occidit pater tuus vitulum ſaginatum, quia
ſalvum illum recepit.
28. Indignatus eſt autem, & nolebat introire.
Pater ergo illius egreſſus, cœpit rogare illum.
29. At ille reſpondens, dixit patri ſuo: Ecce
tot annis ſervio tibi, & nunquam mandatum
tuum præterivi, & nunquam dediſti mihi
hœdum, ut cum amicis meis epularer:
30. ſed poſtquàm filius tuus hic, qui devo-
ravit ſubſtantiam ſuam cum meretricibus,
venit, occidiſti illi vitulum ſaginarum.
31. At ipſe dixit illi: Fili, tu ſemper me-
cum es, & omnia mea tua ſunt:
32. Epulari autem, & gaudere oportebat,
quia frater tuus hic mortuus erat, & revi-
xit: perierat, & inventus eſt.

CAPUT XVI.

Per parabolam de villico iniquitatis hortatur ad faciendas eleemoſynas, docens quid mereatur fidelis aut infidelis mammonæ diſpenſator, quòdque nemo ſervire poteſt Deo & mammonæ: Legem ac Prophetas uſque ad Joannem fuiſſe dicit, & nihil de Lege periturum; nec dimittendam ullo modo uxorem ut alia ducatur: de divite epulone, & Lazaro mendico.

† Dom. 8. post Pentec. 1. Dicebat autem † & ad diſcipulos ſuos:
Homo quidam erat dives, qui ha-
bebat villicum: & hic diffamatus eſt apud
illum quaſi diſſipaſſet bona ipſius.
2. Et vocavit illum, & ait illi: Quid hoc
audio de te? redde rationem villicationis
tuæ: jam enim non poteris villicare.
3. Ait autem villicus intra ſe: Quid faciam
quia dominus meus aufert à me villicationem?
fodere non valeo, mendicare erubeſco.
4. Scio quid faciam, ut, cùm amotus fuero
à villicatione, recipiant me in domos ſuas.
5. Cõvocatis itaq; ſingulis debitoribus domini
ſui, dicebat primo: Quantũ debes domino meo?
6. At ille dixit: Centum cados olei. Di-
xitque illi: Accipe cautionem tuam: & ſe-
de citò, ſcribe quinquaginta.
7. Deinde alii dixit: Tu verò quantùm de-
bes? Qui ait: Centum coros tritici. Ait illi:
Accipe litteras tuas, & ſcribe octoginta.
8. Et laudavit Dominus villicum iniquitatis,
quia prudenter feciſſet: quia filii hujus ſæculi
prudẽtiores filiis lucis in generatione ſua ſunt.
9. Et ego vobis dico: facite vobis amicos
de mammona iniquitatis: ut, cùm defeceri-
tis, recipiant vos in æterna tabernacula.
10. Qui fidelis eſt in minimo, & in ma-
jori fidelis eſt: & qui in modico iniquus
eſt, & in majori iniquus eſt.
11. Si ergo in iniquo mammona fideles non
fuiſtis: quod verum eſt, quis credet vobis?
12. Et ſi in alieno fideles non fuiſtis, quod
veſtrũm eſt, quis dabit vobis?
13. || Nemo ſervus poteſt duobus dominis || Matth. 6. 24.
ſervire: aut enim unum odiet, & alterum di-
liget: aut uni adhærebit, & alterum contem-
net: non poteſtis Deo ſervire & mammonæ.
14. Audiebant autem omnia hæc Phariſæi,
qui erant avari: & deridebant illum.
15. Et ait illis: Vos eſtis, qui juſtificatis
vos coram hominibus: Deus autem novit
corda veſtra: quia, quod hominibus altum
eſt, abominatio eſt ante Deum.
16. || Lex, & prophetæ, uſque ad Joan- || Matth. 11. 13.
nem: ex eo regnum Dei evangelizatur, &
omnis in illud vim facit.
17. || Facilius eſt autem cælum, & terram præ- || Matth. 5. 18.

terire,

terire, quàm de Lege unum apicem cadere.

|| Matth. 5. 32. Marc. 10. 11. 1. Cor. 7. 10. & 11. 18. || Omnis, qui dimittit uxorem ſuam, & alteram ducit, mœchatur: &, qui dimiſſam à viro ducit, mœchatur.

† FER. 5. POST DOM. 2. QUADR. 19. † Homo quidam erat dives, qui induebatur purpura, & byſſo: & epulabatur quotidiè ſplendidè.

20. Et erat quidam mendicus, nomine Lazarus, qui jacebat ad januā ejus, ulceribus plenus,

21. cupiens ſaturari de micis, quæ cadebant de menſa divitis, & nemo illi dabat: ſed & canes veniebant, & lingebant ulcera ejus.

22. Factum eſt autem ut moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in ſinum Abrahæ. Mortuus eſt autem & dives, & ſepultus eſt in inferno.

23. Elevans autem oculos ſuos, cùm eſſet in tormentis, vidit Abraham à longè, & Lazarum in ſinu ejus:

24. & ipſe clamans dixit: Pater Abraham, miſerere mei, & mitte Lazarum ut intingat extremum digiti ſui in aquam, ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma.

25. Et dixit illi Abraham: Fili, recordare quia recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala: nunc autē hic cōſolatur, tu verò cruciaris.

26. Et in his omnibus inter nos, & vos chaos magnum firmatum eſt: ut hi, qui volunt hinc tranſire ad vos, non poſſint, neque inde huc tranſmeare.

27. Et ait: Rogo ergo te pater ut mittas eum in domum patris mei.

28. Habeo enim quinq; fratres, ut teſtetur illis, ne & ipſi veniant in hunc locum tormentorum.

29. Et ait illi Abraham: Habent Moyſen, & prophetas: audiant illos.

30. At ille dixit: Non, pater Abraham: ſed ſi quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiā agent.

31. Ait autem illi: Si Moyſen, & prophetas non audiunt; neque ſi quis ex mortuis reſurrexerit, credent.

CAPUT XVII.

Væ ſcandalizanti puſillos: frater in nos peccans increpandus eſt, eique pœnitenti ignoſcendum; Apoſtolos docet fidei efficaciam; quodque dum omnia ipſi præcepta fecerint, ſe ſervos dicant inutiles: decem leproſi mundantur, unico, qui Samaritanus erat, ad agendas gratias revertente: dicit adventum filii Dei non occultum fore, ſed illuſtrem, & inexpectatò ſuperventurum, ſicut diluvium mundo, & Sodomis ſubverſio ſupervenit.

Matt. 18. 7. Marc. 9. 41. 1. ET ait ad diſcipulos ſuos: Impoſſibile eſt ut non veniant ſcandala: væ autem illi, per quem veniunt.

2. Utilius eſt illi ſi lapis molaris imponatur circa collum ejus, & projiciatur in mare, quàm ut ſcandalizet unum de puſillis iſtis.

|| Levit. 19. 17. Eccli. 19. 13. Matth. 18. 15. 3. Attendite vobis: || Si peccaverit in te frater tuus, increpa illum: & ſi pœnitentiam egerit, dimitte illi.

4. Et ſi ſepties in die peccaverit in te, & ſepties in die converſus fuerit ad te, dicens: Pœnitet me: dimitte illi.

5. Et dixerunt Apoſtoli Domino: Adauge nobis fidem.

6. || Dixit autem Dominus: Si habueritis fidem, ſicut granum ſinapis, dicetis huic arbori moro: Eradicare, & tranſplantare in mare: & obediet vobis. || Matth. 17. 19.

7. Quis autem veſtrùm habens ſervum arantem aut paſcentem, qui regreſſo de agro dicat illi: Statim tranſi, recumbe:

8. & non dicat ei: Para quod cœnem, & præcinge te, & miniſtra mihi donec manducem, & bibam, & poſt hæc tu manducabis, & bibes?

9. Nunquid gratiam habet ſervo illi, quia fecit, quæ ei imperaverat?

10. Non puto. Sic & vos, cùm feceritis omnia, quæ præcepta ſunt vobis. dicite: Servi inutiles ſumus: quod debuimus facere, fecimus.

11. Et factum eſt, † dum iret in Jeruſalem, tranſibat per mediam Samariam, & Galilæam. † DOM. 13. POST PENTSC.

12. Et cùm ingrederetur quoddam caſtellum, occurrerunt ei decem viri leproſi, qui ſteterunt à longè:

13. & levaverunt vocem, dicentes: Jeſu præceptor, miſerere noſtri.

14. Quos ut vidit, dixit: || Ite, oſtendite vos ſacerdotibus. Et factum eſt, dum irent, mundati ſunt. || Levit. 14. 2.

15. Unus autem ex illis, ut vidit quia mundatus eſt, regreſſus eſt, cum magna voce magnificans Deum,

16. & cecidit in faciem ante pedes ejus, gratias agens: & hic erat Samaritanus.

17. Reſpondens autem Jeſus, dixit: Nonne decem mundati ſunt? & novem ubi ſunt?

18. Non eſt inventus qui rediret, & daret gloriam Deo, niſi hic alienigena.

19. Et ait illi: Surge, vade: quia fides tua te ſalvum fecit.

20. Interrogatus autem à Phariſæis: Quando venit regnum Dei? reſpondens eis, dixit: Non venit regnum Dei cum obſervatione:

21. neque dicent: Ecce hìc, aut ecce illic. Ecce enim regnum Dei intra vos eſt.

22. Et ait ad diſcipulos ſuos: venient dies quando deſideretis videre unum diem Filii hominis, & non videbitis.

23. || Et dicent vobis: Ecce hìc, & ecce illic. Nolite ire, neque ſectemini. || Matt. 24. 23. Marc. 13. 21.

24. Nam, ſicut fulgur coruſcans de ſub cœlo, in ea, quæ ſub cœlo ſunt, fulget: ita erit Filius hominis in die ſua.

25. Primùm autem oportet illum multa pati, & reprobari à generatione hac.

26. || Et ſicut factum eſt in diebus Noe, ita erit & in diebus Filii hominis. || Gen. 7. 7. Matth. 24. 37.

27. Edebant, & bibebant, uxores ducebant, & dabantur ad nuptias, uſque in diem, qua intravit Noe in arcam: & venit diluvium, & perdidit omnes.

28. || Similiter ſicut factum eſt in diebus Lot: Edebant, & bibebant: emebant, & vendebant: plantabant, & ædificabant: || Gen. 19. 25.

29. qua die autem exiit Lot à Sodomis, pluit ignem, & ſulphur de cœlo, & omnes perdidit:

30. ſecundùm hæc erit, qua die Filius hominis revelabitur.

31. In illa hora, qui fuerit in tecto, & vaſa ejus in domo, ne deſcendat tollere illa: & qui in agro, ſimiliter non redeat retrò. || Matth. 30. 39. Marc 8. 35. Supr. 9. 24. Joan. 12. 25.

32. Memores eſtote uxoris Lot.

33. || Quicumque quæſierit animam ſuam

ſal-

ſalvam facere, perdet illam: & quicumque perdiderit illam, vivificabit eam.

|| *Matth. 24. 40.* 34. Dico vobis: || in illa nocte erunt duo in lecto uno: unus aſſumetur, & alter relinquetur:

35. duæ erunt molentes in unum: una aſſumetur, & altera relinquetur: duo in agro: unus aſſumetur, & alter relinquetur.

36. Reſpondentes dicunt illi: Ubi Domine?

37. Qui dixit illis: Ubicumque fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ.

CAPUT XVIII.

Per parabolam de judice iniquitatis & vidua importuna docet ſemper orandum; per parabolam vero de Phariſæo & Publicano, quomodò ſit orandum: pueros à ſe repelli vetat: dives qui à juventute omnia ſe ſervaſſe præcepta dicebat, audito Chriſti conſilio de omnibus relinquendis, abiit triſtis: & quid erit præmii omnia propter Chriſtum relinquentibus: prædicit ſuam paſſionem, & prope Jericho cæcum illuminat.

Eccli. 18 22. 1.Theſſ. 5. 19. 1. Dicebat autem & parabolam ad illos, quoniam oportet ſemper orare & non deficere,

2. dicens: Judex quidam erat in quadam civitate, qui Deum non timebat, & hominem non reverebatur.

3. Vidua autem quædam erat in civitate illa, & veniebat ad eum, dicens: Vindica me de adverſario meo.

4. Et nolebat per multum tempus. Poſt hæc autem dixit intra ſe. Et ſi Deum non timeo, nec hominem revereor:

5. tamen quia moleſta eſt mihi hæc vidua, vindicabo illã, ne in noviſſimo veniẽs ſuggillet me.

6. Ait autem Dominus: Audite quid judex iniquitatis dicit:

7. Deus autem non faciet vindictam electorum ſuorum clamantium ad ſe die ac nocte, & patientiam habebit in illis?

8. Dico vobis quia citò faciet vindictam illorum. Verumtamen Filius hominis veniens, putas, inveniet fidem in terra?

† DOM. 10. POST PENTEC. 9. † Dixit autem & ad quoſdam, qui in ſe confidebant tanquam juſti, & aſpernabantur ceteros, parabolam iſtam:

10. Duo homines aſcenderunt in templum ut orarent: unus Phariſæus, & alter Publicanus.

11. Phariſæus ſtans, hæc apud ſe orabat: Deus, gratias ago tibi, quia non ſum ſicut ceteri hominum: raptores, injuſti, adulteri: velut etiam hic Publicanus.

12. Jejuno bis in ſabbato: decimas do omnium, quæ poſſideo.

13. Et Publicanus à longè ſtans, nolebat nec oculos ad cælum levare: ſed percutiebat pectus ſuũ, dicens: Deus, propitius eſt mihi peccatori.

14. Dico vobis, deſcendit hic juſtificatus in
|| *Matth. 23. 12. Sup. 14. 11* domũ ſuam ab illo: || quia omnis, qui ſe exaltat, humiliabitur: & qui ſe humiliat, exaltabitur.

|| *Matth 19. 13. Marc. 10 13.* 15. || Afferebant autem ad illum & infantes, ut eos tangeret. Quod cùm viderent diſcipuli, increpabant illos.

16. Jeſus autem convocans illos, dixit: Sinite pueros venire ad me, & nolite vetare eos: talium eſt enim regnum Dei.

17. Amen dico vobis: Quicumque non acceperit regnum Dei ſicut puer, non intrabit in illud.

18. || Et interrogavit eum quidam princeps, dicens: Magiſter bone, quid faciens vitam æternam poſſidebo? || *Matth 19. 16.*

19. Dixit autem ei Jeſus: Quid me dicis bonum? nemo bonus niſi ſolus Deus.

20. Mandata noſti: || Non occides: Non mœchaberis: Non furtum facies: Non falſum teſtimonium dices: Honora patrem tuum, & matrem. || *Exod. 20. 13.*

21. Qui ait: Hæc omnia cuſtodivi à juventute mea.

22. Quo audito, Jeſus ait ei: Adhuc unum tibi deeſt: omnia, quæcumque habes, vende, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cælo: & veni, ſequere me.

23. His ille auditis, contriſtatus eſt: quia dives erat valdè.

24. Videns autem Jeſus illum triſtem factum, dixit: Quàm difficilè, qui pecunias habent, in regnum Dei intrabunt!

25. Facilius eſt enim camelum per foramen acus tranſire, quàm divitẽ intrare in regnũ Dei.

26. Et dixerunt, qui audiebant: Et quis poteſt ſalvus fieri?

27. Ait illis: Quæ impoſſibilia ſunt apud homines, poſſibilia ſunt apud Deum.

28. Ait autem Petrus: Ecce nos dimiſimus omnia, & ſecuti ſumus te.

29. Qui dixit eis: Amen dico vobis, nemo eſt, qui reliquit domum, aut parentes, aut fratres, aut uxorem, aut filios propter regnum Dei,

30. & non recipiat multò plura in hoc tempore, & in ſæculo venturo vitam æternam.

31. † || Aſſumpſit autem Jeſus duodecim, † DOM. IN QUINQUAG. || *Matth. 20. 17. Marc. 10 32.*
& ait illis: Ecce aſcendimus Jeroſolymam, & conſummabuntur omnia, quæ ſcripta ſunt per prophetas de Filio hominis.

32. Tradetur enim Gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conſpuetur:

33. & poſtquam flagellaverint, occident eum, & tertia die reſurget.

34. Et ipſi nihil horum intellexerunt, & erat verbum iſtud abſconditum ab eis, & non intelligebant, quæ dicebantur.

35. || Factum eſt autem, cùm appropinquaret Jericho, cæcus quidam ſedebat ſecus viam, mendicans. || *Matth. 20. 29. Marc. 10 46.*

36. Et cùm audiret turbam prætereuntem, interrogabat, quid hoc eſſet.

37. Dixerunt autem ei, quòd Jeſus Nazarenus tranſiret.

38. Et clamavit, dicens: Jeſu fili David miſerere mei.

39. Et qui præibant, increpabant eum ut taceret. Ipſe verò multò magis clamabat: Fili David miſerere mei.

40. Stans autem Jeſus juſſit illum adduci ad ſe. Et cùm appropinquaſſet, interrogavit illum.

41. dicens: Quid tibi vis faciam? At ille dixit: Domine, ut videam.

42. Et Jeſus dixit illi: Reſpice, fides tua te ſalvum fecit.

43. Et confeſtim vidit, & ſequebatur illum magnificans Deum. Et omnis plebs ut vidit, dedit laudem Deo.

CA-

Digitized by Google

CAPUT XIX.

Ad Zachæum plurimis murmurantibus divertit: parabolam refert de homine nobili, qui abiens ad regnum accipiendum, tradidit decem ſervis decem mnas, quem cives ſuper ſe regnare nolebant: ſuper pullum aſinæ intrans cum honore Jeroſoymam, flet ſuper illam, prædicitque evertendam, & ingreſſus in templum ejicit ementes ac vendentes.

† In Dedicat. Eccles.

1. ET † ingreſſus perambulabat Jericho.

2. Et ecce vir nomine Zachæus: & hic princeps erat publicanorum, & ipſe dives:

3. & quærebat videre Jeſum, quis eſſet: & non poterat præ turba, quia ſtatura puſillus erat.

4. Et præcurrens aſcendit in arborem ſycomorum ut videret eum: quia inde erat tranſiturus.

5. Et cùm veniſſet ad locum, ſuſpiciens Jeſus vidit illum, & dixit ad eum: Zachæe, feſtinans deſcende: quia hodie in domo tua oportet me manere.

6. Et feſtinans deſcendit, & excepit illum gaudens.

7. Et cùm viderent omnes, murmurabant, dicentes quòd ad hominem peccatorẽ divertiſſet.

8. Stans autem Zachæus, dixit ad Dominum: Ecce dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus: &, ſi quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum.

9. Ait Jeſus ad eum: Quia hodie ſalus domui huic facta eſt: eò quòd & ipſe filius ſit Abrahæ.

|| Matth. 18. 11.

10. || Venit enim Filius hominis quærere, & ſalvum facere quod perierat.

11. Hæc illis audientibus adjiciens, dixit parabolam, eò quòd eſſet propè Jeruſalem: & quia exiſtimarent quòd confeſtim regnum Dei manifeſtaretur.

|| Matth. 25. 14. † Unius Confess. non Pontif.

12. Dixit ergo: || † Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam accipere ſibi regnum, & reverti.

13. Vocatis autem decem ſervis ſuis, dedit eis decem mnas, & ait ad illos: Negotiamini dum venio.

14. Cives autem ejus oderant eum: & miſerunt legationem poſt illum, dicentes: Nolumus hunc regnare ſuper nos.

15. Et factum eſt ut rediret, accepto regno: & juſſit vocari ſervos, quibus dedit pecuniam, ut ſciret quantum quiſque negotiatus eſſet.

16. Venit autem primus dicens: Domine, mna tua decem mnas acquiſivit.

17. Et ait illi: Euge bone ſerve, quia in modico fuiſti fidelis, eris poteſtatem habens ſuper decem civitates.

18. Et alter venit, dicens: Domine, mna tua fecit quinque mnas.

19. Et huic ait: Et tu eſto ſuper quinque civitates.

20. Et alter venit, dicens: Domine, ecce mna tua, quam habui repoſitam in ſudario:

21. timui enim te, quia homo auſterus es: tollis, quod non poſuiſti, & metis, quod non ſeminaſti.

22. Dicit ei: De ore tuo te judico, ſerve nequam. Sciebas quòd ego homo auſterus ſum, tollens quod non poſui, & metens quod non ſeminavi:

23. & quare non dediſti pecuniam meam ad menſam, ut ego veniens cum uſuris utique exegiſſem illam?

24. Et aſtantibus, dixit: Auferte ab illo mnam, & date illi, qui decem mnas habet.

25. Et dixerunt ei: Domine, habet decẽ mnas.

26. || Dico autem vobis, quia omni habenti dabitur, & abundabit: ab eo autem, qui non habet, & quod habet, auferetur ab eo.

|| Matth. 13. 12. & 25. 29. Marc. 4. 25. Sapr. 8. 18.

27. Verumtamen inimicos meos illos, qui noluerunt me regnare ſuper ſe, adducite huc: & interficite ante me.

28. Et his dictis, præcedebat aſcendens Jeroſolymam.

29. Et factum eſt, || cùm appropinquaſſet ad Bethphage, & Bethaniam ad montem, qui vocatur Oliveti, miſit duos diſcipulos ſuos.

|| Matth. 21. 1. Marc. 11. 1.

30. dicens: Ite in caſtellum, quod contra eſt: in quod introeuntes, invenietis pullum aſinæ alligatum, cui nemo unquam hominum ſedit: ſolvite illum, & adducite.

31. Et ſi quis vos interrogaverit: Quare ſolvitis? ſic dicetis ei: Quia Dominus operam ejus deſiderat.

32. Abierunt autem qui miſſi erant: & invenerunt, ſicut dixit illis, ſtantem pullum.

33. Solventibus autem illis pullum, dixerunt domini ejus ad illos: Quid ſolvitis pullum?

Digitized by Google

34. At illi dixerunt: Quia Dominus eum neceſſarium habet.

Joan. 12. 14. 35. ‖ Et duxerunt illum ad Jeſum. Et jactantes veſtimenta ſua ſupra pullum, impoſuerunt Jeſum.

36. Eunte autem illo, ſubſternebant veſtimenta ſua in via.

37. Et cùm appropinquaret jam ad deſcenſum montis Oliveti, cœperunt omnes turbæ diſcipulorum gaudentes laudare Deum voce magna ſuper omnibus, quas viderant, virtutibus,

38. dicentes: Benedictus, qui venit rex in nomine Domini, pax in cælo, & gloria in excelſis.

39. Et quidam Phariſæorum de turbis, dixerunt ad illum: Magiſter, increpa diſcipulos tuos.

40. Quibus ipſe ait: Dico vobis, quia, ſi hi tacuerint, lapides clamabunt.

† DOM. 9. POST PENTEC. 41. Et † ut appropinquavit, videns civitatem flevit ſuper illam, dicens:

42. Quia ſi cognoviſſes & tu, & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi, nunc autem abſcondita ſunt ab oculis tuis.

43. Quia venient dies in te: & circumdabunt te inimici tui vallo, & circumdabunt te: & coanguſtabunt te undique:

44. & ad terram proſternent te, & filios tuos, qui in te ſunt, ‖ & non relinquent in te lapidem ſuper lapidem: eò quòd non cognoveris tempus viſitationis tuæ.

‖ Matth. 24. 2. Marc. 13. 2. Infr. 21. 6. ‖ Matth. 21. 12. Marc. 11. 15. ‖ Iſai. 56. 7. Jer. 7. 11.

45. ‖ Et ingreſſus in templum, cœpit ejicere vendentes in illo, & ementes,

46. dicens illis: Scriptum eſt: ‖ Quia domus mea domus orationis eſt. Vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum.

47. Et erat docens quotidie in templo. Principes autem ſacerdotum, & Scribæ, & principes plebis quærebant illum perdere:

48. & non inveniebant quid facerent illi. Omnis enim populus ſuſpenſus erat, audiens illum.

CAPUT XX.

Non dicit ſacerdotibus ac Scribis qua poteſtate hæc faciat, quia nec illi reſpondebant ad propoſitam de Joannis baptiſmo quæſtionem: parabolam refert de vinitoribus, qui, cæſis Domini ſervis, etiam filium ejus occiderunt: tentatur Jeſus de tributo Cæſari dando, & à Sadducæis de reſurrectione: quomodo dicunt Chriſtum filium eſſe David: cavendum à Scribis ambitioſis.

‖ Matth. 21. 23. Marci 11. 27. 1. ET factum eſt in una dierum, docente illo populum in templo, & evangelizante, convenerunt principes ſacerdotum, & ſcribæ cum ſenioribus,

2. & ajunt dicentes ad illum: Dic nobis, in qua poteſtate hæc facis? aut: Quis eſt, qui dedit tibi hanc poteſtatem?

3. Reſpondens autem Jeſus, dixit ad illos: Interrogabo vos & ego unum verbum. Reſpondete mihi:

4. Baptiſmus Joannis de cœlo erat, an ex hominibus?

5. At illi cogitabant intra ſe, dicentes: Quia ſi dixerimus, De cælo, dicet, Quare ergo non credidiſtis illi?

6. Si autem dixerimus, Ex hominibus, plebs univerſa lapidabit nos: certi ſunt enim, Joannem prophetam eſſe.

7. Et reſponderunt ſe neſcire unde eſſet.

8. Et Jeſus ait illis: Neque ego dico vobis in qua poteſtate hæc facio.

9. Cœpit autem dicere ad plebem parabolam hanc: ‖ Homo plantavit vineam, & locavit eam colonis: & ipſe peregrè fuit multis temporibus. *‖ Iſai. 5. 1. Jer. 2. 21. Matth. 21. 33. Marc. 12. 1.*

10. Et in tempore miſit ad cultores ſervum, ut de fructu vineæ darent illi. Qui cæſum dimiſerunt eum inanem.

11. Et addidit alterum ſervum mittere. Illi autem hunc quoque cædentes, & afficientes contumelia, dimiſerunt inanem.

12. Et addidit tertium mittere: qui & illum vulnerantes ejecerunt.

13. Dixit autem dominus vineæ: Quid faciam? mittam filium meum dilectum: forſitan, cùm hunc viderint, verebuntur.

14. Quem cùm vidiſſent coloni, cogitaverunt intra ſe, dicentes: Hic eſt hæres, occidamus illum, ut noſtra fiat hæreditas.

15. Et ejectum illum extra vineam, occiderunt. Quid ergo faciet illis dominus vineæ?

16. veniet, & perdet colonos iſtos, & dabit vineam aliis. Quo audito, dixerunt illi: Abſit.

17. Ille autem aſpiciens eos, ait: Quid eſt ergo hoc, quod ſcriptum eſt: ‖ Lapidem, quem reprobaverunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli? *‖ Pſal. 117. 22. Iſai. 28. 16. Matth. 21. 42. Act. 4. 11. Rom. 9. 33. 1. Pet. 2. 7.*

18. Omnis, qui ceciderit ſuper illum lapidem, conquaſſabitur: ſuper quem autem ceciderit, comminuet illum.

19. Et quærebant principes ſacerdotum, & Scribæ mittere in illum manus illa hora: & timuerunt populum: cognoverunt enim quòd ad ipſos dixerit ſimilitudinem hanc.

20. ‖ Et obſervantes miſerunt inſidiatores, qui ſe juſtos ſimularent, ut caperent eum in ſermone, ut traderent illum principatui, & poteſtati præſidis. *‖ Matth. 22. 15. Marci 12. 13.*

21. Et interrogaverunt eum, dicentes: Magiſter, ſcimus quia rectè dicis, & doces: & non accipis perſonam, ſed viam Dei in veritate doces:

22. licet nobis tributum dare Cæſari, an non?

23. Conſiderans autem dolum illorum, dixit ad eos: Quid me tentatis?

24. Oſtendite mihi denarium. Cujus habet imaginem, & inſcriptionem? Reſpondentes dixerunt ei: Cæſaris.

25. Et ait illis: Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris, Cæſari: & quæ ſunt Dei, Deo. *‖ Rom. 13. 7.*

26. Et non potuerunt verbum ejus reprehendere coram plebe: & mirati in reſponſo ejus tacuerunt.

27. ‖ Acceſſerunt autem quidam Sadducæorum, qui negant eſſe reſurrectionem, & interrogaverunt eum, *‖ Matth. 22. 23. Marci 12. 18.*

28. dicentes: Magiſter, Moyſes ſcripſit nobis: ‖ Si frater alicujus mortuus fuerit habens uxorem, & hic ſine liberis fuerit, ut accipiat eam frater ejus uxorem, & ſuſcitet ſemen fratri ſuo. *‖ Deut. 25. 5.*

29. Septem ergo fratres erant: & primus

acce-

accepit uxorem, & mortuus eſt ſine filiis.

30. Et ſequens accepit illam, & ipſe mortuus eſt ſine filio.

31. Et tertius accepit illam. Similiter & omnes ſeptem, & non relinquerunt ſemen, & mortui ſunt.

32. Noviſſimè omnium mortua eſt & mulier.

33. In reſurrectione ergo, cujus eorum erit uxor? ſiquidem ſeptem habuerunt eam uxorem.

34. Et ait illis Jeſus: Filii hujus ſæculi nubunt, & traduntur ad nuptias.

35. Illi verò, qui digni habebuntur ſæculo illo, & reſurrectione ex mortuis, neque nubent, neque ducent uxores:

36. neque enim ultrà mori poterunt: æquales enim Angelis ſunt, & filii ſunt Dei, cùm ſint filii reſurrectionis.

37. Quia verò reſurgant mortui, & Moy-
|| Exod. 3. 6. ſes oſtendit ſecus rubum, || ſicut dicit Dominum, Deum Abraham, & Deum Iſaac, & Deum Jacob.

38. Deus autem non eſt mortuorum, ſed vivorum: omnes enim vivunt ei.

39. Reſpondentes autem quidam Scribarum, dixerunt ei: Magiſter, benè dixiſti.

40. Et ampliùs non audebant eum quidquam interrogare.

41. Dixit autem ad illos: Quomodo dicunt Chriſtum, filium eſſe David?

42. & ipſe David dicit in libro Pſalmo-
|| Pſalm. 109. 1. Matth. 22. 44. Marci 12. 36. rum: || Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris meis,

43. donec ponam inimicos tuns, ſcabellum pedum tuorum:

44. David ergo Dominum illum vocat: & quomodo filius ejus eſt?

45. Audiente autem omni populo, dixit diſcipulis ſuis:

|| Matth. 23. 6. Marc. 12. 38. Sup. 11. 43. 46. || Attendite à Scribis, qui volunt ambulare in ſtolis, & amant ſalutationes in foro, & primas cathedras in ſynagogis, & primos diſcubitus in conviviis.

47. qui devorant domos viduarum, ſimulantes longam orationem. Hi accipient damnationem majorem.

CAPUT XXI.

Viduam duo minuta offerentem præfert divitibus multa offerentibus: ſubverſionem templi prædicit, variaque prælia, afflictiones & perſecutiones; adverſus quæ roborat Apoſtolos: prædicit quoque ſubverſionem Jeruſalem, & Judæorum captivitatem ac diſperſionem: de ſignis præceſſuris judicium: cavendum à crapula, ebrietate, curiſque hujus vitæ, & vigilandum ac orandum.

Marc. 12. 41. 1. RESpiciens autem vidit eos, qui mittebant munera ſua in gazophylacium, divites.

2. Vidit autem & quamdam viduam pauperculam mittentem ærea minuta duo.

3. Et dixit: Verè dico vobis: quia vidua hæc pauper, plus quàm omnes miſit.

4. Nam omnes hi ex abundanti ſibi miſerunt in munera Dei: hæc autem ex eo, quod deeſt illi, omnem victum ſuum, quem habuit, miſit.

5. Et quibuſdam dicentibus de templo, quòd bonis lapidibus, & donis ornatum eſſet, dixit:

6. Hæc, quæ videtis, || venient dies, in quibus non relinquetur lapis ſuper lapidem, qui non deſtruatur. || Matth. 24. 2. Marc. 13. 2. Sup. 19. 44.

7. Interrogaverunt autem illum, dicentes: Præceptor, quando hæc erunt, & quod ſignum cùm fieri incipient?

8. Qui dixit Videte ne ſeducamini: multi enim venient in nomine meo, dicentes, quia ego ſum: & tempus appropinquavit: nolite ergo ire poſt eos.

9. † Cùm autem audieritis prælia, & ſe- † PLUR. MART. EXTRA TEMP. PASCH.
ditiones, nolite terreri: oportet primùm hæc fieri, ſed nondum ſtatim finis.

10. Tunc dicebat illis: Surget gens contra gentem, & regnum adverſus regnum.

11. Et terræmotus magni erunt per loca, & peſtilentiæ, & fames, terroreſque de cœlo, & ſigna magna erunt.

12. Sed ante hæc omnia injicient vobis manus ſuas, & perſequentur tradentes in ſynagogas, & cuſtodias, trahentes ad reges, & præſides, propter nomen meum:

13. continget autem vobis in teſtimonium.

14. Ponite ergo in cordibus veſtris, non premeditari quemadmodum reſpondeatis.

15. Ego enim dabo vobis os, & ſapientiam, cui non poterunt reſiſtere, & contradicere omnes adverſarii veſtri.

16. Trademini autem à parentibus, & fratribus, & cognatis, & amicis, & morte afficient ex vobis:

17. & eritis odio omnibus propter nomen meum:

18. & capillus de capite veſtro non peribit.

19. In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras.

20. || Cùm autem videritis circumdari ab exercitu Jeruſalem, tunc ſcitote quia appropinquavit deſolatio ejus: || Dan. 9. 27. Matth. 24. 15. Marc. 13. 14.

21. tunc qui in Judæa ſunt, fugiant ad montes: & qui in medio ejus, diſcedant: & qui in regionibus, non intrent in eam.

22. Quia dies ultionis hi ſunt, ut impleantur omnia, quæ ſcripta ſunt.

23. Væ autem prægnantibus, & nutrientibus in illis diebus. Erit enim preſſura magna ſuper terram, & ira populo huic.

24. Et cadent in ore gladii: & captivi ducentur in omnes Gentes, & Jeruſalem calcabitur à Gentibus: donec impleantur tempora nationum.

25. || Et † erunt ſigna in ſole, & luna, & ſtellis, & in terris preſſura Gentium præ confuſione ſonitus maris, & fluctuum: || Iſai. 13. 10. Ezech. 32. 7. Joel. 2. 10. & 3. 15. Matth. 24. 29. Marc. 13. 24. † DOM. 2. ADVENT.

26. areſcentibus hominibus præ timore, & expectatione, quæ ſupervenient univerſo orbi: nam virtutes cœlorum movebuntur:

27. & tunc videbunt filium hominis venientem in nube cum poteſtate magna, & majeſtate.

28. His autem fieri incipientibus, reſpicite, & levate capita veſtra: || quoniam appropinquat redemptio veſtra. || Rom. 8. 23.

Digitized by Google

29. Et dixit illis ſimilitudinem: Videte ficulneam, & omnes arbores:

30. cùm producunt jam ex ſe fructum ſcitis quoniam propè eſt æſtas.

31. Ita & vos cùm videritis hæc fieri, ſcitote quoniam propè eſt regnum Dei.

32. Amen dico vobis, quia non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant.

33. Cælum, & terra tranſibunt: verba autem mea non tranſibunt.

34. Attendite autem vobis, ne fortè graventur corda veſtra in crapula, & ebrietate, & curis hujus vitæ: & ſuperveniat in vos repentina dies illa:

35. tanquam laqueus enim ſuperveniet in omnes, qui ſedent ſuper faciem omnis terræ.

36. Vigilate itaque, omni tempore orantes, ut digni habeamini fugere iſta omnia, quæ futura ſunt, & ſtare ante Filium hominis.

37. Erat autem diebus docens in templo: noctibus verò exiens, morabatur in monte, qui vocatur Oliveti.

38. Et omnis populus manicabat ad eum in templo audire eum.

CAPUT XXII.

Cogitant principes ſacerdotum de occidendo Jeſu: quem vendit Judas: jubet parari Paſcha: panem in corpus ſuum & vinum in ſanguinem conſecrata tradit diſcipulis, præcipiens ut idem faciant: contentio diſcipulorum quis eorum ſit major: prædicit trinam Petri negationem, jubens vendi tunicam & emi gladium: poſt prolixam in agonia orationem, & ſudorem inſtar ſanguinis in terram decurrentis, capitur à Judæis, quorum uni Petrus abſcidit auriculam: conqueritur quòd ad eum quaſi ad latronem capiendum exierint: in domo principis ſacerdotum ter à Petro negatur, & à Judæis cæditur ac illuditur, & manè in Concilio interrogatus fatetur ſe Dei filium.

Matth. 26. 2. Marc. 14. 1. PASSIO FER. 4. MAJOR. HEBD. Quartum & ultimū Paſcha miniſterii Chriſti. Anno M 4036. æræ vulg. 33. ætatis Chr. 37. Per. Jul. 4746. orbis cōd. 784. ann. Jul. 78. imperii Tiberii 19. || *Matth. 26. 14. Marc. 14. 10.*

1. APpropinquabat † autem dies feſtus Azymorum, qui dicitur Paſcha:

2. & quærebant principes ſacerdotum, & Scribæ, quomodo Jeſum interficerent: timebant verò plebem.

3. || Intravit autem ſatanas in Judam, qui cognominabatur Iſcariotes, unum de duodecim,

4. & abiit, & locutus eſt cum principibus ſacerdotum, & magiſtratibus, quemadmodum illum traderet eis.

5. Et gaviſi ſunt, & pacti ſunt pecuniam illi dare.

6. Et ſpopondit. Et quærebat opportunitatem ut traderet illum ſine turbis.

7. Venit autem dies Azymorum, in qua neceſſe erat occidi paſcha.

8. Et miſit Petrum, & Joannem, dicens: Euntes parate nobis paſcha, ut manducemus.

9. At illi dixerunt: Ubi vis paremus?

10. Et dixit ad eos: Ecce introeuntibus vobis in civitatem, occurret vobis homo quidam amphoram aquæ portans: ſequimini eum in domum, in quam intrat,

11. & dicetis patriſamilias domus: Dicit tibi Magiſter: Ubi eſt diverſorium, ubi paſcha cum diſcipulis meis manducem?

12. Et ipſe oſtendet vobis cœnaculum magnum ſtratum, & ibi parate.

13. Euntes autem, invenerunt ſicut dixit illis, & paraverunt paſcha.

14. || Et cùm facta eſſet hora, diſcubuit, & duodecim Apoſtoli cum eo. || *Matth. 26. 20. Marc. 14. 17.*

15. Et ait illis: Deſiderio deſideravi hoc paſcha manducare vobiſcum, antequam patiar.

16. Dico enim vobis, quia ex hoc non manducabo illud, donec impleatur in regno Dei.

17. Et accepto calice gratias egit, & dixit: Accipite, & dividite inter vos:

18. dico enim vobis quòd non bibam de generatione vitis, donec regnum Dei veniat.

19. || Et accepto pane gratias egit, & fregit, & dedit eis, dicens: Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis datur: hoc facite in meam commemorationem. || *1. Cor. 11. 24.*

20. Similiter & calicem, poſtquàm cœnavit, dicens: Hic eſt calix novum teſtamentum in ſanguine meo, qui pro vobis fundetur.

21. || Verumtamen ecce manus tradentis me, mecum eſt in menſa. || *Matth. 26. 21. Marc. 14. 20. Joann. 13. 18.*

22. Et quidem Filius hominis, || ſecundùm quod definitum eſt, vadit: verumtamen væ homini illi, per quem tradetur. || *Pſal. 40. 9.*

23. Et ipſi cœperunt quærere inter ſe, quis eſſet ex eis, qui hoc facturus eſſet.

24. Facta eſt autem & contentio inter eos, quis eorum videretur eſſe major.

25. Dixit autem eis: || Reges Gentium dominantur eorum: & qui poteſtatem habent ſuper eos, benefici vocantur. || *Matth. 20. 25. Marc. 10. 42.*

26. Vos autem non ſic: ſed qui major eſt in vobis, fiat ſicut minor: & qui præceſſor eſt, ſicut miniſtrator.

27. Nam quis major eſt, qui recumbit, an qui miniſtrat? nonne qui recumbit? Ego autem in medio veſtrûm ſum, ſicut qui miniſtrat.

28. Vos autem eſtis, qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis:

29. Et ego diſpono vobis ſicut diſpoſuit mihi Pater meus regnum,

30. ut edatis, & bibatis ſuper menſam meam in regno meo: & ſedeatis ſuper thronos judicantes duodecim tribus Iſrael.

31. Ait autem Dominus: Simon, Simon, ecce ſatanas expetivit vos ut cribraret ſicut triticum:

32. ego autem rogavi pro te ut non deficiat fides tua: & tu aliquando converſus confirma fratres tuos.

33. Qui dixit ei: Domine, tecum paratus ſum & in carcerem, & in mortem ire.

34. || At ille dixit: Dico tibi, Petre, non cantabit hodie gallus, donec ter abneges noſſe me. Et dixit eis: || *Matth. 26. 34. Marc. 14. 30.*

35. || Quando miſi vos ſine ſacculo, & pera, & calceamentis, nunquid aliquid defuit vobis? || *Matth. 10. 9.*

36. At illi dixerunt: Nihil. Dixit ergo eis: Sed nunc qui habet ſacculum, tollat ſimiliter & peram: & qui non habet, vendat tunicam ſuam, & emat gladium.

37. Dico enim vobis, quoniam adhuc hoc,

quod ſcriptum eſt, oportet impleri in me: || Et cum iniquis deputatus eſt. Etenim ea, quæ ſunt de me, finem habent.

|| Iſaia 53. 12.

38. At illi dixerunt: Domine, ecce duo gladii hic. At ille dixit eis: Satis eſt.

39. || Et ingreſſus ibat ſecundùm conſuetudinem in montem Olivarum. Secuti ſunt autem illum diſcipuli.

|| Matth 26. 36. Marc. 14 32. Joan. 18. 1.

40. Et cùm perveniſſet ad locum, dixit illis: Orate ne intretis in tentationem.

41. || Et ipſe avulſus eſt ab eis quantum jactus eſt lapidis: & poſitis genibus, orabat,

|| Matth. 26. 39. Marc. 14. 35.

42. dicens: Pater, ſi vis, transfer calicem iſtum à me: Verumtamen non mea voluntas, ſed tua fiat.

43. Apparuit autem illi Angelus de cœlo, confortans eum. Et factus in agonia, prolixiùs orabat.

44. Et factus eſt ſudor ejus, ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram.

45. Et cùm ſurrexiſſet ab oratione, & veniſſet ad diſcipulos ſuos, invenit eos dormientes præ triſtitia:

46. Et ait illis: Quid dormitis? ſurgite, orate, ne intretis in tentationem.

47. || Adhuc eo loquente, ecce turba: & qui vocabatur Judas, unus de duodecim, antecedebat eos: & appropinquavit Jeſu ut oſcularetur eum.

|| Matth 26. 47. Marc. 14. 43. Joan. 18. 3.

48. Jeſus autem dixit illi: Juda, oſculo Filium hominis tradis?

49. Videntes autem hi, qui circa ipſum erant, quod futurum erat, dixerunt ei: Domine, ſi percutimus in gladio?

50. Et percuſſit unus ex illis ſervum principis ſacerdotum, & amputavit auriculam ejus dexteram.

51. Reſpondens autem Jeſus, ait: Sinite uſque huc. Et cùm tetigiſſet auriculam ejus, ſanavit eum.

52. Dixit autem Jeſus ad eos, qui venerant ad ſe, principes ſacerdotum, & magiſtratus templi, & ſeniores: Quaſi ad latronem exiſtis cum gladiis, & fuſtibus?

53. cùm quotidie vobiſcum fuerim in templo, non extendiſtis manus in me, ſed hæc eſt hora veſtra, & poteſtas tenebrarum.

|| Matth. 26. 57. Marc. 14. 53. Joan. 18. 24.

54. || Comprehendentes autem eum, duxerunt ad domum principis ſacerdotum. Petrus verò ſequebatur à longè.

|| Matth. 26. 69. Marc. 14. 66. Joan. 18. 25.

55. || Accenſo autem igne in medio atrii, & circumſedentibus illis, erat Petrus in medio eorum.

56. Quem cùm vidiſſet ancilla quædam ſedentem ad lumen, & eum fuiſſet intuita, dixit: Et hic cum illo erat.

57. At ille negavit eum, dicens: Mulier, non novi illum.

58. Et poſt puſillum alius videns eum, dixit: Et tu de illis es. Petrus verò ait: O homo non ſum.

59. || Et intervallo facto quaſi horæ unius, alius quidam affirmabat, dicens: Verè & hic cum illo erat: nam & Galilæus eſt.

|| Joan. 18. 26.

60. Et ait Petrus: Homo, neſcio quid dicis. Et continuò adhuc illo loquente cantavit gallus.

61. Et converſus Dominus reſpexit Petrum. Et recordatus eſt Petrus verbi Domini, ſicut dixerat: || Quia priùs quàm gallus cantet, ter me negabis:

|| Matth 26. 34. Marc. 14. 30. Joan. 13. 38.

62. Et egreſſus foras Petrus flevit amarè.

63. Et viri, qui tenebant illum, illudebant ei, cædentes.

64. Et velaverunt eum, & percutiebant faciem ejus: & interrogabant eum, dicentes: Prophetiza, quis eſt, qui te percuſſit?

65. Et alia multa blaſphemantes dicebant in eum.

66. || Et ut factus eſt dies, convenerunt ſeniores plebis, & principes ſacerdotum, & Scribæ, & duxerunt illum in concilium ſuum, dicentes: Si tu es Chriſtus, dic nobis.

|| Matth 27. 1. Marc. 15. 1. Joan. 18. 28.

67. Et ait illis: Si vobis dixero, non credetis mihi.

68. Si autem & interrogavero, non reſpondebitis mihi, neque dimittetis.

69. Ex hoc autem erit Filius hominis ſedens à dextris virtutis Dei.

70. Dixerunt autem omnes: Tu ergo es Filius Dei? Qui ait: Vos dicitis, quia ego ſum.

71. At illi dixerunt: Quid adhuc deſideramus teſtimonium? ipſi enim audivimus de ore ejus.

CAPUT XXIII.

Accuſatus coram Pilato mittitur ad Herodem, qui illum ſpretum illuſit: Pilatus conatur ipſum dimittere, propoſito Barabba homicida, & promiſſa caſtigatione: Judæis tamen inſtantibus, morti adjudicatur; ductuſque ad ſupplicium, vetat mulieres ſuper ſe flere, cum latronibus crucifixus, Patrem orat pro crucifigentibus, irridetur à principibus & à militibus acetum offerentibus, poſita ſuperſcriptione blaſphematur ab uno latronum, alteri verò promittit ſui in paradiſo conſortium, poſt tenebras aliaque ſigna clamans expirat; quem Centurio juſtum prædicat, & Joſeph corpus ejus ſepelit.

1. ET ſurgens omnis multitudo eorum, duxerunt illum ad Pilatum.

2. Cœperunt autem illum accuſare, dicentes: Hunc invenimus ſubvertentem gentem noſtram, ‖ & prohibentem tributa dari Cæſari, & dicentem ſe Chriſtum regem eſſe.

‖ *Matth.* 22. 21. *Mar.* 12. 17

3. ‖ Pilatus autem interrogavit eum, dicens: Tu es rex Judæorum? At ille reſpondens ait: Tu dicis.

‖ *Matth.* 27. 11. *Marc.* 15. 2 *Joan.* 18. 33

4. Ait autem Pilatus ad principes ſacerdotum, & turbas: Nihil invenio cauſæ in hoc homine.

5. At illi invaleſcebant, dicentes: Commovet populum docens per univerſam Judæam incipiens à Galilæa uſque huc.

6. Pilatus autem audiens Galilæam, interrogavit ſi homo Galilæus eſſet.

7. Et ut cognovit quòd de Herodis poteſtate eſſet, remiſit eum ad Herodem, qui & ipſe Jeroſolymis erat illis diebus.

8. Herodes autem, viſo Jeſu, gaviſus eſt valdè. Erat enim cupiens ex multo tempore videre eum, eò quòd audierat multa de eo, & ſperabat ſignum aliquod videre ab eo fieri.

9. Interrogabat autem eum multis ſermonibus. At ipſe nihil illi reſpondebat.

10. Stabant autem principes ſacerdotum, & Scribæ conſtanter accuſantes eum.

11. Sprevit autem illum Herodes cum exercitu ſuo, & illuſit indutum veſte alba, & remiſit ad Pilatum.

12. Et facti ſunt amici Herodes & Pilatus in ipſa die, nam anteà inimici erant ad invicem.

13. Pilatus autem, convocatis principibus ſacerdotum, & magiſtratibus, & plebe,

14. dixit ad illos: Obtuliſtis mihi hunc hominem, quaſi avertentem populum, & ecce ego coram vobis interrogans: ‖ nullam cauſam invenio in homine iſto ex his, in quibus eum accuſatis.

‖ *Joan.* 18. 38. & 19.

15. Sed neque Herodes, nam remiſi vos ad illum, & ecce nihil dignum morte actum eſt ei.

16. Emendatum ergo illum dimittam.

17. Neceſſe autem habebat dimittere eis per diem feſtum, unum.

18. Exclamavit autem ſimul univerſa turba, dicens: Tolle hunc, & dimitte nobis Barabbam.

19. Qui erat propter ſeditionem quamdam factam in civitate & homicidium, miſſus in carcerem.

20. Iterùm autem Pilatus locutus eſt ad eos, volens dimittere Jeſum.

21. At illi ſucclamabant, dicentes: Crucifige, crucifige eum.

22. Ille autem tertiò dixit ad illos: ‖ Quid enim mali fecit iſte? nullam cauſam mortis invenio in eo, corripiam ergo illum, & dimittam.

‖ *Matth.* 27. 23. *Marc.* 15. 14.

23. At illi inſtabant vocibus magnis poſtulantes ut crucifigeretur, & invaleſcebant voces eorum.

24. Et Pilatus adjudicavit fieri petitionem eorum:

25. Dimiſit autem illis eum, qui propter homicidium, & ſeditionem miſſus fuerat in carcerem, quem petebant: Jeſum verò tradidit voluntati eorum.

26. ‖ Et cùm ducerent eum, apprehenderunt Simonem quemdam Cyrenenſem venientem de villa, & impoſuerunt illi crucem portare poſt Jeſum.

‖ *Matth.* 27. 32. *Marc.* 15. 21.

27. Sequebatur autem illum multa turba populi, & mulierum, quæ plangebant, & lamentabantur eum.

28. Converſus autem ad illas Jeſus, dixit: Filiæ Jeruſalem, nolite flere ſuper me, ſed ſuper vos ipſas flete, & ſuper filios veſtros.

29. Quoniam ecce venient dies, in quibus dicent: Beatæ ſteriles, & ventres, qui non genuerunt, & ubera, quæ non lactaverunt.

30. Tunc incipient dicere montibus: ‖ Cadite ſuper nos, & collibus: Operite nos.

‖ *Iſa.2.19. Oſee 10.8. Apoc.6.16.*

31. Quia ſi in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet?

32. Ducebantur autem & alii duo nequam cum eo, ut interficerentur.

‖ *Matth. 27. 31. Marc. 15. 22. Joa. 19.17.*

33. ‖ Et poſtquàm venerunt in locum, qui vocatur Calvariæ, ibi crucifixerunt eum, & latrones, unum à dextris, & alterum à ſiniſtris.

34. Jeſus autem dicebat: Pater, dimitte illis, non enim ſciunt quid faciunt. Dividentes verò veſtimenta ejus, miſerunt ſortes.

35. Et ſtabat populus ſpectans, & deridebant eum principes cum eis, dicentes: Alios ſalvos fecit, ſe ſalvum faciat, ſi hic eſt Chriſtus Dei electus.

36. Illudebant autem ei & milites accedentes, & acetum offerentes ei,

37. & dicentes: Si tu es rex Judæorum, ſalvum te fac.

38. Erat autem & ſuperſcriptio ſcripta ſuper eum litteris Græcis, & Latinis, & Hebraicis: Hic eſt rex Judæorum.

39. Unus autem de his, qui pendebant, latronibus, blaſphemabat eum, dicens: Si tu es Chriſtus, ſalvum fac temetipſum, & nos.

40. Reſpondens autem alter increpabat eum, dicens: Neque tu times Deum, quòd in eadem damnatione es?

41. Et nos quidem juſtè, nam digna factis recipimus: hic verò nihil mali geſſit.

42. Et dicebat ad Jeſum: Domine, memento mei, cùm veneris in regnum tuum.

43. Et dixit illi Jeſus: Amen dico tibi, Hodie mecum eris in paradiſo.

44. Erat autem ferè hora ſexta, & tenebræ factæ ſunt in univerſam terram uſque in horam nonam.

45. Et obſcuratus eſt ſol, & velum templi ſciſſum eſt medium.

‖ *Pſalm. 30. 6.*

46. Et clamans voce magna Jeſus ait: ‖ Pater, in manus tuas commendo ſpiritum meum. Et hæc dicens, expiravit.

47. Videns autem Centurio quod factum fuerat, glorificavit Deum, dicens: Verè hic homo juſtus erat.

48. Et omnis turba eorum, qui ſimul aderant ad ſpectaculum iſtud, & videbant, quæ fiebant, percutientes pectora ſua revertebantur.

49. Stabant autem omnes noti ejus à longè, & mulieres, quæ ſecutæ eum erant à Galilæa hæc videntes.

‖ *Matth. 27. 57. Marc. 15 42. Joa. 19.38.*

50. ‖ Et ecce vir nomine Joſeph, qui erat decurio, vir bonus, & juſtus.

51. hic non conſenſerat conſilio, & actibus eorum, ab Arimathæa civitate Judææ, qui expectabat & ipſe regnum Dei.

52. Hic acceſſit ad Pilatum, & petiit corpus Jeſu:

53. & depoſitum involvit ſindone, & poſuit eum in monumento exciſo, in quo nondum quiſquam poſitus fuerat.

54. Et dies erat paraſceves, & ſabbatum illuceſcebat.

55. Subſecutæ autem mulieres, quæ cum eo venerant de Galilæa, viderunt monumentum, & quemadmodum poſitum erat corpus ejus.

56. Et revertentes paraverunt aromata, & unguenta, & ſabbato quidem ſiluerunt ſecundùm mandatum.

C A P U T   XXIV.

Mulieribus ad Chriſti monumentum conſternatis quòd ejus corpus non invenirent; Angeli ipſum reſurrexiſſe nuntiant, & illæ Apoſtolis, qui id tanquam deliramentum accipiunt: Petrus ad monumentum currens & ipſe admiratur quòd corpus non invenerit, duobus in Emmaus euntibus, Jeſus ſcripturas interpretatur, & in fractione panis ab eis agnoſcitur, congregatis diſcipulis palpandum ſe præbet, & cum eis edens aperit ſenſum, ut Scripturas intelligant, ac promiſſo Spiritu ſancto in cœlum aſcendit.

1. UNa autem ſabbati valdè diluculò venerunt ad monumentum, portantes, quæ paraverant, aromata: *Matt. 28. 1. Marc. 16. 2. Joan. 20. 1.*

2. & invenerunt lapidem revolutum à monumento.

3. Et ingreſſæ non invenerunt corpus Domini Jeſu.

4. Et factum eſt, dum mente conſternatæ eſſent de iſto, ecce duo viri ſteterunt ſecus illas in veſte fulgenti.

5. Cùm timerent autem, & declinarent vultum in terram, dixerunt ad illas: Quid quæritis viventem cum mortuis?

6. non eſt hic, ſed ſurrexit, recordamini qualiter locutus eſt vobis, cùm adhuc in Galilæa eſſet,

7. dicens: ‖ Quia oportet filium hominis tradi in manus hominum peccatorum, & crucifigi, & die tertia reſurgere. ‖ *Matth. 16. 21. & 17. 21. Marc. 8. 31. & 9. 30. Sup. 9. 22.*

8. Et recordatæ ſunt verborum ejus.

9. Et regreſſæ à monumento nuntiaverunt hæc omnia illis undecim, & ceteris omnibus.

10. Erat autem Maria Magdalene, & Joanna, & Maria Jacobi, & ceteræ, quæ cum eis erant, quæ dicebant ad Apoſtolos hæc.

11. Et viſa ſunt ante illos, ſicut deliramentum verba iſta, & non crediderunt illis.

12. Petrus autem ſurgens cucurrit ad monumentum, & procumbens vidit linteamina ſola poſita, & abiit ſecum mirans quod factum fuerat.

13. ‖ Et ecce † duo ex illis ibant ipſa die in caſtellum, quod erat in ſpatio ſtadiorum ſexaginta ab Jeruſalem, nomine Emmaus. ‖ *Marc. 16 12.* † FER. 2 POST PASCH

14. Et ipſi loquebantur ad invicem de his omnibus, quæ acciderant.

15. Et factum eſt, dum fabularentur, & ſecum quærerent, & ipſe Jeſus appropinquans ibat cum illis:

16. oculi autem illorum tenebantur ne eum agnoſcerent.

17. Et ait ad illos: Qui ſunt hi ſermones, quos confertis ad invicem ambulantes, & eſtis triſtes?

18. Et reſpondens unus, cui nomen Cleophas, dixit ei: Tu ſolus peregrinus es in Jeruſalem, & non cognoviſti quæ facta ſunt in illa his diebus?

19. Quibus ille dixit: Quæ? Et dixerunt: De Jeſu Nazareno, qui fuit vir propheta,

potens

potens in opere, & ſermone coram Deo, & omni populo:

20. Et quomodo eum tradiderunt ſummi ſacerdotes, & principes noſtri in damnationem mortis, & crucifixerunt eum.

21. Nos autem ſperabamus quia ipſe eſſet redempturus Iſrael, & nunc ſuper hæc omnia, tertia dies eſt hodie quòd hæc facta ſunt.

22. Sed & mulieres quædam ex noſtris terruerunt nos, quæ ante lucem fuerunt ad monumentum,

23. &, non invento corpore ejus, venerunt, dicentes ſe etiam viſionem angelorum vidiſſe, qui dicunt eum vivere.

24. Et abierunt quidam ex noſtris ad monumentum, & ita invenerunt ſicut mulieres dixerunt, ipſum verò non invenerunt.

25. Et ipſe dixit ad eos: O ſtulti, & tardi corde ad credendum in omnibus, quæ locuti ſunt Prophetæ!

26. Nonne hæc oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuam?

27. Et incipiens à Moyſe, & omnibus Prophetis, interpretabatur illis in omnibus ſcripturis, quæ de ipſo erant.

28. Et appropinquaverunt caſtello quò ibant, & ipſe ſe finxit longiùs ire.

29. Et coegerunt illum, dicentes: Mane nobiſcum, quoniam adveſperaſcit, & inclinata eſt jam dies. Et intravit cum illis.

30. Et factum eſt, dum recumberet cum eis, accepit panem, & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis.

31. Et aperti ſunt oculi eorum, & cognoverunt eum, & ipſe evanuit ex oculis eorum.

32. Et dixerunt ad invicem: Nonne cor noſtrum ardens erat in nobis dum loqueretur in via, & aperiret nobis Scripturas?

33. Et ſurgentes eadem hora regreſſi ſunt in Jeruſalem, & invenerunt congregatos undecim, & eos, qui cum illis erant,

34. dicentes: Quòd ſurrexit Dominus verè, & apparuit Simoni.

35. Et ipſi narrabant, quæ geſta erant in via, & quomodo cognoverunt, eum in fractione panis.

36. ‖ Dum autem hæc loquuntur †, ſtetit Jeſus in medio eorum, & dicit eis: Pax vobis, ego ſum, nolite timere. *‖ Marc. 16. 14. Joa. 20, 19.* † FER. 3. POST PASCH.

37. Conturbati verò, & conterriti, exiſtimabant ſe ſpiritum videre.

38. Et dixit eis: Quid turbati eſtis, & cogitationes aſcendunt in corda veſtra?

39. Videte manus meas, & pedes, quia ego ipſe ſum, palpate, & videte, quia ſpiritus carnem, & oſſa non habet, ſicut me videtis habere.

40. Et cùm hoc dixiſſet, oſtendit eis manus, & pedes.

41. Adhuc autem illis non credentibus, & mirantibus præ gaudio, dixit: Habetis hìc aliquid, quod manducetur?

42. At illi obtulerunt ei partem piſcis aſſi, & favum mellis.

43. Et cùm manducaſſet coram eis, ſumens reliquias dedit eis.

44. Et dixit ad eos: Hæc ſunt verba, quæ locutus ſum ad vos, cùm adhuc eſſem vobiſcum, quoniam neceſſe eſt impleri omnia, quæ ſcripta ſunt in lege Moyſi, & Prophetis, & Pſalmis de me.

45. Tunc aperuit illis ſenſum ut intelligerent Scripturas.

46. Et dixit eis: ‖ Quoniam ſic ſcriptum eſt, & ſic oportebat Chriſtum pati, & reſurgere à mortuis tertia die: *‖ Pſal. 18. 6.*

47. & prædicari in nomine ejus pœnitentiam, & remiſſionem peccatorum in omnes gentes, incipientibus ab Jeroſolyma.

48. ‖ Vos autem teſtes eſtis horum. *‖ Act. 1. 8.*

49. ‖ Et ego mitto promiſſum Patris mei in vos. Vos autem ſedete in civitate, quoadusque induamini virtute ex alto. *‖ Joan. 14. 26.*

50. Eduxit autem eos foras in Bethaniam, & elevatis manibus ſuis benedixit eis.

51. ‖ Et factum eſt, dum benediceret illis, receſſit ab eis, & ferebatur in cœlum. *‖ Mar. 16. 19. Act. 1. 9.*

52. Et ipſi adorantes regreſſi ſunt in Jeruſalem cum gaudio magno:

53. & erant ſemper in templo, laudantes, & benedicentes Deum. Amen.

Digitized by Google

SANCTUM JESU CHRISTI EVANGELIUM SECUNDUM JOANNEM.

Libro de Scriptor. eccl. & proœm. in Matth.

JOANNES *Apoſtolus, dilectus Chriſto Diſcipulus, è Bethſaida oriundus, filius fuit Zebedæi & Salome, frater Jacobi Apoſtoli, quem Herodes poſt Paſſionem Chriſti decollavit,* Totas ille, *ait Hieronymus*, Aſiæ fundavit & rexit Eccleſias, ſecundam autem poſt Neronem perſecutionem movente Domitiano in Pathmos Inſulam relegatus, ſcripſit Apocalypſim. *Evangelium verò* nonniſi demum Epheſum reverſus noviſſimus omnium ſcripſit, coactus ab omnibus penè tunc Aſiæ Epiſcopis, & multarum Eccleſiarum legationibus, indicto priùs in communi jejunio. *Unde pulchrè Epiphanius (hær. 51.)* Spiritus ſanctus, Joannem invitum licèt, ac religione quadam & reverentia deſugientem, ad ſcribendum impulit, affecta jam ætate, utpote qui nonageſimum annum excederet, poſtquam ab inſula Pathmo reverſus eſt. *Scripſit verò Nervæ anno primo, ut notat Euſebius; hoc eſt æræ noſtræ 96. à paſſione 63. Quod ipſe fecit, tum ut Cerinthi, Ebionis, aliorumque naſcentes adversùs Chriſti nativitatem hæreſes confutaret, tum ut quæ ab aliis Evangeliſtis prætermiſſa fuerant, ſuppleret: Tandem confectus ſenio 68. poſt paſſionem Domini anno mortuus eſt, ac juxta urbem Epheſi ſepultus, ut idem Hieronymus teſtatur.*

CAPUT PRIMUM.

Verbum eſt Deus, Vita, & Lux omnem hominem illuminans; per quod omnia facta ſunt, & quod homo factum eſt; cui teſtimonium perhibet Joannes, dicens ſe vocem, & indignum, qui illius ſolvat corrigiam calceamenti, eumque eſſe Agnum Dei, qui tollit peccatum mundi; Andreas alter duorum Joannis diſcipulorum, qui Jeſum ſecuti ſunt, adducit ad illum etiam Simonem fratrem ſuum: Philippus quoque à Jeſu vocatus, adducit ad eum Nathanael.

† IN NATIVIT. DOM. AD 3. MISS.

1. IN † principio erat verbum, &
verbum erat apud Deum, &
Deus erat verbum.
2. Hoc erat in principio apud
Deum.
3. Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine
ipſo factum eſt nihil, quod factum eſt,
4. in ipſo vita erat, & vita erat lux hominum:
5. & lux in tenebris lucet, & tenebræ
eam non comprehenderunt.
6. || Fuit homo miſſus à Deo, cui nomen || Matth. 3. 1. Marc. 1. 2.
erat Joannes.
7. Hic venit in teſtimonium, ut teſtimo-
nium perhiberet de lumine, ut omnes cre-
derent per illum.
8. Non erat ille lux, ſed ut teſtimonium
perhiberet de lumine.
9. || Erat lux vera, quæ illuminat omnem || Inf. 3. 19.
hominem venientem in hunc mundum.
10. In mundo erat, || & mundus per ip- || Hebr. 11. 3.
ſum factus eſt, & mundus eum non co-
gnovit.
11. In propria venit, & ſui eum non rece-
perunt.
12. Quotquot autem receperunt eum, de-

dit

Digitized by Google

dit eis poteſtatem filios Dei fieri, his, qui credunt in nomine ejus.

13. qui non ex ſanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, ſed ex Deo nati ſunt.

|| Matth. 1. 16. Luc. 2. 7.
14. || Et verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis, & vidimus gloriam ejus, gloriam quaſi unigeniti à patre plenum gratiæ, & veritatis.

15. Joannes teſtimonium perhibet de ipſo, & clamat, dicens: Hic erat, quem dixi: Qui poſt me venturus eſt, ante me factus eſt, quia prior me erat.

|| 1. Tim. 6. 7.
16. || Et de plenitudine ejus nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia.

17. Quia lex per Moyſen data eſt, gratia, & veritas per Jeſum Chriſtum facta eſt.

|| 1. Tim. 6. 16. 1. Joan. 4. 12.
18. || Deum nemo vidit unquam: Unigenitus filius, qui eſt in ſinu patris, ipſe enarravit.

OOM. 1. ADVENT
19. Et hoc eſt teſtimonium Joannis, quando † miſerunt Judæi ab Jeroſolymis ſacerdotes & Levitas ad eum ut interrogarent eum: Tu quis es?

20. Et confeſſus eſt, & non negavit, & confeſſus eſt: Quia non ſum ego Chriſtus.

21. Et interrogaverunt eum: Quid ergo? Elias es tu? Et dixit: Non ſum. Propheta es tu? Et reſpondit: Non.

22. Dixerunt ergo ei: Quis es ut reſponſum demus his, qui miſerunt nos? quid dicis de teipſo?

|| Iſaiæ 40. 1. Matth. 3. 3. Marc. 1. 3. Luc. 3. 4.
23. Ait: || Ego vox clamantis in deſerto: Dirigite viam Domini, ſicut dixit Iſaias propheta.

24. Et qui miſſi fuerant, erant ex Phariſæis.

25. Et interrogaverunt eum, & dixerunt ei: Quid ergo baptizas, ſi tu non es Chriſtus, neque Elias, neque Propheta?

|| Matth. 3. 11.
26. Reſpondit eis Joannes, dicens: || Ego baptizo in aqua, medius autem veſtrùm ſtetit, quem vos neſcitis.

|| Marc. 1. 7. Luc. 3. 16. Act. 1. 5. 11. 16. & 19. 4.
27. || ipſe eſt, qui poſt me venturus eſt, qui ante me factus eſt, cujus ego non ſum dignus, ut ſolvam ejus corrigiam calceamenti.

28. Hæc in Bethania facta ſunt trans Jordanem, ubi erat Joannes baptizans.

† IN OCT. EPIPH.
29. Altera die † vidit Joannes Jeſum venientem ad ſe, & ait: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi.

30. Hic eſt, de quo dixi: Poſt me venit vir, qui ante me factus eſt, quia prior me erat.

31. Et ego neſciebam eum, ſed ut manifeſtetur in Iſrael, propterea veni ego in aqua baptizans.

|| Matth. 3. 16. Marc. 1. 10. Luc. 3. 22.
32. Et teſtimonium perhibuit Joannes, dicens: || Quia vidi Spiritum deſcendentem quaſi columbam de cœlo, & manſit ſuper eum.

33. Et ego neſciebam eum, ſed qui miſit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris Spiritum deſcendentem, & manentem ſuper eum, hic eſt, qui baptizat in Spiritu ſancto.

34. Et ego vidi, & teſtimonium perhibui quia hic eſt Filius Dei.

† IN VIGIL. S. ANDR.
35. † Altera die iterùm ſtabat Joannes, & ex diſcipulis ejus duo.

36. Et reſpiciens Jeſum ambulantem, dicit: Ecce agnus Dei.

37. Et audierunt eum duo diſcipuli loquentem, & ſecuti ſunt Jeſum.

38. converſus autem Jeſus, & videns eos ſequentes ſe, dicit eis: Quid quæritis? Qui dixerunt ei: Rabbi, (quod dicitur interpretatum Magiſter,) ubi habitas?

39. Dicit eis: Venite, & videte. Venerunt, & viderunt ubi maneret, & apud eum manſerunt die illo, hora autem erat quaſi decima.

40. Erat autem Andreas frater Simonis Petri unus ex duobus, qui audierant à Joanne, & ſecuti fuerant eum.

41. Invenit hic primùm fratrem ſuum Simonem, & dicit ei: Invenimus Meſſiam: (quod eſt interpretatum Chriſtus.)

42. Et adduxit eum ad Jeſum. Intuitus autem eum Jeſus, dixit: Tu es Simon filius Jona, tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus.

43. In craſtinum voluit exire in Galilæam, & invenit Philippũ. Et dicit ei Jeſus: Sequere me.

44. Erat autem Philippus à Bethſaida, civitate Andreæ, & Petri.

45. Invenit Philippus Nathanael, & dicit ei: Quem ſcripſit || Moyſes in lege, & || Prophetæ, invenimus Jeſum filium Joſeph à Nazareth.
|| Gen. 49. 10. Deut. 18. 18. || Iſaiæ 40. 10. & 45. 8. Jer. 23. 5. Ezech. 34. 23. & 37. 24. Dan. 9. 24. & 25.

46. Et dixit ei Nathanael: A Nazareth poteſt aliquid boni eſſe? Dicit ei Philippus: Veni, & vide.

47. Vidit Jeſus Nathanael venientem ad ſe, & dicit de eo: Ecce verè Iſraelita, in quo dolus non eſt.

48. Dicit ei Nathanael: Unde me noſti? Reſpondit Jeſus, & dixit ei: Priuſquam te Philippus vocaret, cùm eſſes ſub ficu, vidi te.

49. Reſpondit ei Nathanael, & ait: Rabbi, tu es Filius Dei, tu es Rex Iſrael.

50. Reſpondit Jeſus, & dixit ei: Quia dixi tibi: Vidi te ſub ficu, credis, majus his videbis.

51. Et dicit ei: Amen, amen dico vobis, videbitis cœlum apertum, & Angelos Dei aſcendentes, & deſcendentes ſupra Filium hominis.

CAPUT II.

Jeſus ad nuptias invitatus, aquam in vinum convertit, & à Capharnaum veniens Jeroſolymam, ejicit de templo negotiatores, ac ſigno à Judæis petito, dicit, Solvite templum hoc, &c. *multi propter ſigna crediderunt in nomine Jeſu, quibus ipſe non ſe credebat.*

1. ET die tertia * nuptiæ † factæ ſunt in Cana Galilææ, & erat mater Jeſu ibi.
*A profectione in Galilæam. Supr. 1. 43. † DOM. 2. POST EPIPH.

2. Vocatus eſt autem & Jeſus, & diſcipuli ejus ad nuptias.

3. Et deficiente vino, dicit mater Jeſu ad eum: Vinum non habent.

4. Et dicit ei Jeſus: Quid mihi, & tibi eſt mulier? nondum venit hora mea.

5. Dicit mater ejus miniſtris: Quodcumque dixerit vobis, facite.

6. Erant autem ibi lapideæ hydriæ ſex poſitæ ſecundùm purificationem Judæorum, capientes ſingulæ metretas binas vel ternas.

7. Dicit eis Jeſus: implete hydrias aqua. Et impleverunt eas uſque ad ſummum.

8. Et dicit eis Jeſus: Haurite nunc, & ferte architriclino. Et tulerunt.

9. Ut autem guſtavit architriclinus aquam vinum factam, & non ſciebat unde eſſet, miniſtri autem ſciebant, qui hauſerant aquam, vocat ſponſum architriclinus,

10. & dicit ei: Omnis homo primum bonum vinum ponit, & cùm inebriati fuerint, tunc id, quod deterius eſt: Tu autem ſervaſti bonum vinum uſque adhuc.

11. Hoc fecit initium ſignorum Jeſus in Cana Galileæ, & manifeſtavit gloriam ſuam, & crediderunt in eum diſcipuli ejus.

12. Poſt hoc deſcendit Capharnaum ipſe, & mater ejus, & fratres ejus, & diſcipuli ejus: & ibi manſerunt non multis diebus.

† FERIA 2. POST DOM. 4 QUADR. Primum Paſcha miniſterii Chriſti, ann. M. 4031. æræ vulg. 30.

13. Et † propè erat Paſcha Judæorum, & aſcendit Jeſus Jeroſolymam:

14. & invenit in templo vendentes boves, oves, & columbas, & nummularios ſedentes.

15. Et cùm feciſſet quaſi flagellum de funiculis, omnes ejecit de templo, oves quoque, & boves, & nummulariorum effudit æs, & menſas ſubvertit.

16. Et his, qui columbas vendebant, dixit: Auferte iſta hinc, & nolite facere domum patris mei, domum negotiationis.

|| Pſal. 68. 10.

17. Recordati ſunt verò diſcipuli ejus, quia ſcriptum eſt: || Zelus domus tuæ comedit me.

18. Reſponderunt ergo Judæi, & dixerunt ei: Quod ſignum oſtendis nobis, quia hæc facis?

|| Matth. 26. 61. & 27. 40. Mar. 14. 58. & 15. 29.

19. Reſpondit Jeſus, & dixit eis: || Solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud.

20. Dixerunt ergo Judæi: Quadraginta & ſex annis ædificatum eſt templum hoc, & tu in tribus diebus excitabis illud?

21. Ille autem dicebat de templo corporis ſui.

|| Pſal. 3. 6. & 54. 9.

22. Cùm ergo reſurrexiſſet à mortuis, recordati ſunt diſcipuli ejus, quia hoc dicebat, & || crediderunt ſcripturæ, & ſermoni, quem dixit Jeſus.

23. Cùm autem eſſet Jeroſolymis in paſcha in die feſto, multi crediderunt in nomine ejus, videntes ſigna ejus, quæ faciebat.

24. Ipſe autem Jeſus non credebat ſemetipſum eis, eò quòd ipſe noſſet omnes.

25. Et quia opus ei non erat ut quis teſtimonium perhiberet de homine, ipſe enim ſciebat quid eſſet in homine.

C A P U T III.

Nicodemum noƈte edocet de renaſcendo ex aqua & Spiritu, ac de ſui inſtar ænei ſerpentis exaltatione, quòdque Deus filium ſuum miſit ad ſalvandum mundum: facta quæſtione de purificatione, Joannes ſuis diſcipulis de Chriſto murmurantibus, laudat ipſum dicens illum creſcere oportere, ſe autem minui, & quòd Pater omnia dederit in manu ejus, ut qui in eum credit, habeat vitam æternam, qui verò non credit, maneat ira Dei ſuper eum.

1. ERat † autem homo ex Phariſæis, Nicodemus nomine, princeps Judæorum. † IN INVENT. S. CRUCIS.

2. Hic venit ad Jeſum noƈte, & dixit ei: Rabbi, ſcimus quia à Deo veniſti magiſter: nemo enim poteſt hæc ſigna facere, quæ tu facis, niſi fuerit Deus cum eo.

3. Reſpondit Jeſus, & dixit ei: Amen, amen dico tibi, niſi quis renatus fuerit denuò, non poteſt videre regnum Dei.

4. Dicit ad eum Nicodemus: Quomodo poteſt homo naſci, cùm ſit ſenex? numquid poteſt in ventrem matris ſuæ iterato introire, & renaſci?

5. Reſpondit Jeſus: Amen, amen dico tibi, niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſanƈto, non poteſt introire in regnum Dei.

6. Quod natum eſt ex carne, caro eſt, & quod natum eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt.

7. Non mireris quia dixi tibi: Oportet vos naſci denuò.

8. Spiritus ubi vult ſpirat, & vocem ejus audis, || ſed neſcis unde veniat, aut quò vadat, ſic eſt omnis, qui natus eſt ex ſpiritu. || Pſal. 134. 7.

9. Reſpondit Nicodemus, & dixit ei: Quomodo poſſunt hæc fieri?

10. Reſpondit Jeſus, & dixit ei: Tu es magiſter in Iſrael, & hæc ignoras?

11. Amen, amen dico tibi, quia quod ſcimus loquimur, & quod vidimus teſtamur, & teſtimonium noſtrum non accipitis.

12. Si terrena dixi vobis, & non creditis: quomodo, ſi dixero vobis cœleſtia, credetis?

13. Et nemo aſcendit in cœlum, niſi qui deſcendit de cœlo, Filius hominis, qui eſt in cœlo.

Digitized by Google

|| Num. 21. 9. 14. || Et ſicut Moyſes exaltavit ſerpentem in deſerto, ita exaltari oportet Filium hominis:

15. ut omnis, qui credit in ipſum, non pereat, ſed habeat vitam æternam.

1. Joan. 4. 9. † FER. 2. POST PENTEC. 16. || † Sic enim Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret: ut omnis, qui credit in eum, non pereat, ſed habeat vitam æternam.

17. Non enim miſit Deus Filium ſuum in mundum, ut judicet mundum, ſed ut ſalvetur mundus per ipſum.

18. Qui credit in eum, non judicatur, qui autem non credit, jam judicatus eſt, quia non credit in nomine unigeniti Filii Dei.

|| Sup. 1. 9. 19. Hoc eſt autem judicium: || quia lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras, quàm lucem: erant enim eorum mala opera.

20. Omnis enim, qui malè agit, odit lucem, & non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus.

21. Qui autem facit veritatem, venit ad lucem, ut manifeſtentur opera ejus, quia in Deo ſunt facta.

22. Poſt hæc venit Jeſus, & diſcipuli ejus, in terram Judæam, & illic demorabatur cum eis, || & baptizabat. || Infrà 4. 2.

23. Erat autem & Joannes baptizans in Ænnon, juxta Salim, quia aquæ multæ erant illic, & veniebant, & baptizabantur.

24. Nondum enim miſſus fuerat Joannes in carcerem.

25. Facta eſt autem quæſtio ex diſcipulis Joannis cum Judæis de Purificatione.

26. Et venerunt ad Joannem, & dixerunt ei: Rabbi, qui erat tecum trans Jordanem, || cui tu teſtimonium perhibuiſti, ecce hic baptizat, & omnes veniunt ad eum. || Sup. 1. 19.

27. Reſpondit Joannes, & dixit: Non poteſt homo accipere quidquam, niſi fuerit ei datum de cœlo.

28. Ipſi vos mihi teſtimonium perhibetis, || quòd dixerim: Non ſum ego Chriſtus: ſed quia miſſus ſum ante illum. || Sup. 1. 20.

29. Qui habet ſponſam, ſponſus eſt: amicus autem ſponſi, qui ſtat, & audit eum, gaudio gaudet propter vocem ſponſi. Hoc ergo gaudium meum impletum eſt.

30. Illum oportet creſcere, me autem minui.

31. Qui deſurſum venit, ſuper omnes eſt. Qui eſt de terra, de terra eſt, & de terra loquitur. Qui de cœlo venit, ſuper omnes eſt.

32. Et quod vidit, & audivit, hoc teſtatur, & teſtimonium ejus nemo accipit.

33. Qui accepit ejus teſtimonium, ſignavit quia || Deus verax eſt. || Rom. 3. 4.

34. Quem enim miſit Deus, verba Dei loquitur, non enim ad menſuram dat Deus ſpiritum.

35. Pater diligit Filium, & omnia dedit in manu ejus.

36. || Qui credit in Filium, habet vitam æternam, qui autem incredulus eſt Filio, non videbit vitam, ſed ira Dei manet ſuper eum. || 1. Joan. 5. 10.

CAPUT IV.

Jeſus cum muliere Samaritana loquitur de aqua viva, & adorando Deo in ſpiritu, manifeſtans ei ſe eſſe Meſſiam promiſſum: & diſcipulis dicit, ſe cibum habere, quem illi neſciunt, nempe Patris obedientiam: de meſſe & metente ac ſeminante: multi Samaritanorum credunt in eum: filium reguli ſanitati reſtituit.

|| Sup. 3. 22. 1. UT ergo cognovit Jeſus quia audierunt Phariſæi quòd Jeſus plures diſcipulos facit, || & baptizat, quàm Joannes,

2. (quamquam Jeſus non baptizaret, ſed diſcipuli ejus)

3. reliquit Judæam, & abiit iterùm in Galilæã.

4. Oportebat autem eum tranſire per Samariam.

5. † Venit ergo in civitatem Samariæ, quæ dicitur Sichar: juxta prædium, || quod dedit Jacob Joſeph filio ſuo. † FER. 6. POST DOM. 3. QUADR. || Gen. 33. 19. & 48. 22. Joſ. 24. 32.

6. Erat autem ibi fons Jacob. Jeſus ergo fatigatus ex itinere, ſedebat ſic ſupra fontem. Hora erat quaſi ſexta.

7. Venit mulier de Samaria haurire aquam. Dicit ei Jeſus: Da mihi bibere.

8. (Diſcipuli enim ejus abierant in civitatem ut cibos emerent.)

9. Dicit ergo ei mulier illa Samaritana: Quomodo tu, Judæus cùm ſis, bibere à me poſcis, quæ ſum mulier Samaritana? non enim coutuntur Judæi Samaritanis.

10. Reſpondit Jeſus, & dixit ei: Si ſcires donum Dei, & quis eſt, qui dicit tibi: Da mihi bibere, tu forſitan petiiſſes ab eo, & dediſſet tibi aquam vivam.

11. Dicit ei mulier: Domine, neque in quo haurias habes, & puteus altus eſt: unde ergo habes aquam vivam?

12. Numquid tu major es patre noſtro Jacob, qui dedit nobis puteum, & ipſe ex eo bibit, & filii ejus, & pecora ejus?

13. Reſpondit Jeſus, & dixit ei: Omnis, qui bibit ex aqua hac, ſitiet iterum, qui autem biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non ſitiet in æternum:

14. ſed aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam.

15. Dicit ad eum mulier: Domine, da mihi hanc aquam, ut non ſitiam, neque veniam huc haurire.

16. Dicit ei Jeſus: Vade, voca virum tuum, & veni huc.

17. Reſpondit mulier, & dixit: Non habeo virum. Dicit ei Jeſus: Benè dixiſti, quia non habeo virum:

18. quinque enim viros habuiſti, & nunc, quem habes, non eſt tuus vir: hoc verè dixiſti.

19. Dicit ei mulier: Domine, video quia propheta es tu.

20. Patres noſtri in monte hoc adoraverunt, & vos dicitis, || quia Jeroſolymis eſt locus, ubi adorare oportet.

|| Deut. 12. 5.

21. Dicit ei Jeſus: Mulier, crede mihi, quia venit hora, quando neque in monte hoc, neque in Jeroſolymis adorabitis Patrem.

22. || Vos adoratis quod neſcitis, nos adoramus quod ſcimus, quia ſalus ex Judæis eſt.

|| 4. Reg. 17. 41.

23. Sed venit hora, & nunc eſt, quando veri adoratores adorabunt Patrem in ſpiritu & veritate. Nam & Pater tales quærit, qui adorent eũ.

24. || Spiritus eſt Deus, & eos, qui adorant in ſpiritu & veritate, oportet adorare.

|| 2. Cor. 3. 17.

25. Dicit ei mulier: Scio quia Meſſias venit, (qui dicitur Chriſtus:) cùm ergo venerit ille, nobis annuntiabit omnia.

26. Dicit ei Jeſus: Ego ſum, qui loquor tecum.

27. Et continuò venerunt diſcipuli ejus: & mirabantur quia cum muliere loquebatur. Nemo tamen dixit: Quid quæris, aut quid loqueris cum ea?

28. Reliquit ergo hydriam ſuam mulier, & abiit in civitatem, & dicit illis hominibus:

29. Venite, & videte hominem, qui dixit mihi omnia quæcumque feci, numquid ipſe eſt Chriſtus?

30. Exierunt ergo de civitate, & veniebant ad eum.

31. Intereà rogabant eum diſcipuli, dicentes: Rabbi, manduca.

32. Ille autem dicit eis: Ego cibum habeo manducare, quem vos neſcitis.

33. Dicebant ergo diſcipuli ad invicem: Numquid aliquis attulit ei manducare?

34. Dicit eis Jeſus: Meus cibus eſt ut faciam voluntatem ejus, qui miſit me, ut perficiam opus ejus.

35. Nonne vos dicitis, quòd adhuc quatuor menſes ſunt, & meſſis venit? Ecce dico vobis: Levate oculos veſtros, & videte regiones, || quia albæ ſunt jam ad meſſem.

|| Matth. 9. 37. Luc. 10. 2.

36. Et qui metit, mercedem accipit, & congregat fructum in vitam æternam, ut, & qui ſeminat, ſimul gaudeat, & qui metit.

37. In hoc enim eſt verbum verum, quia alius eſt qui ſeminat, & alius eſt qui metit.

38. Ego miſi vos metere quod vos non laboraſtis: alii laboraverunt, & vos in labores eorum introiſtis.

39. Ex civitate autem illa multi crediderunt in eum Samaritanorum, propter verbum mulieris teſtimonium perhibentis: Quia dixit mihi omnia quæcumque feci.

40. Cùm veniſſent ergo ad illum Samaritani, rogaverunt eum ut ibi maneret. Et manſit ibi duos dies.

41. Et multò plures crediderunt in eum propter ſermonem ejus.

42. Et mulieri dicebant: Quia jam non propter tuam loquelam credimus, ipſi enim audivimus, & ſcimus, quia hic eſt verè Salvator mundi.

43. Poſt duos autem dies exiit inde, & abiit in Galilæam.

44. || Ipſe enim Jeſus teſtimonium perhibuit quia Propheta in ſua patria honorẽ non habet.

|| Matth. 13. 57. Marc. 6. 4. Luc. 4. 24.

45. ‡ Cùm ergo veniſſet in Galilæam, exceperunt eum Galilæi, cùm omnia vidiſſent, quæ fecerat Jeroſolymis in die feſto, & ipſi enim venerant ad diem feſtum.

‡ Matth. 4. 12. Marc. 1. 14. Luc. 4. 14.

46. Venit ergo iterùm in Cana Galilææ, || ubi fecit aquam vinum. Et † erat quidam regulus, cujus filius infirmabatur Capharnaum.

|| Supr. 2. 9. † DOM. 20 POST PENTEC.

47. Hic cùm audiſſet quia Jeſus adveniret à Judæa in Galilæam, abiit ad eum, & rogabat eum ut deſcenderet, & ſanaret filium ejus: incipiebat enim mori.

48. Dixit ergo Jeſus ad eum: Niſi ſigna, & prodigia videritis; non creditis.

49. Dicit ad eum regulus: Domine, deſcende priùs quàm moriatur filius meus.

50. Dicit ei Jeſus: Vade, filius tuus vivit. Credidit homo ſermoni, quẽ dixit ei Jeſus, & ibat.

51. Jam autem eo deſcendente, ſervi occurrerunt ei, & nuntiaverunt dicentes, quia filius ejus viveret.

52. Interrogabat ergo horam ab eis, in qua meliùs habuerit. Et dixerunt ei: Quia heri hora ſeptima reliquit eum febris.

53. Cognovit ergo pater, quia illa hora erat, in qua dixit ei Jeſus: Filius tuus vivit, & credidit ipſe, & domus ejus tota.

54. Hoc iterum ſecundum ſignum fecit Jeſus, cùm veniſſet à Judæa in Galilæam.

CAPUT V.

Jeſus ad piſcinam ſanato ægroto qui 38. annis languerat, jubet ſabbato tollere grabatum; & Judæis id calumniantibus reſpondet ſe omnia ſua ſimul cum Patre operari, mortuoſque vivificaro, ac judicem ab illo conſtitutum eſſe omnium, cui & Joannes & propria opera ac Pater, imò & Moyſes ipſe teſtimonium perhibent.

† FER. 6 QUAT. TEMP. QUADR.

1. Poſt hæc † erat dies feſtus * Judæorum, & aſcendit Jeſus Jeroſolymam.

* i. Paſcha, ut ſup. 2. 23. & infr. 6. 4. & alibi ſæpè. Patet id ex c. præc. v. 35. Eſt ergo illud ſecundum Paſcha miniſterii Chr. Anno M. 4034 æræ vulg. 31.

2. Eſt autem Jeroſolymis Probatica piſcina, quæ cognominatur Hebraicè Bethſaida, quinque porticus habens.

3. In his jacebat multitudo magna lan-

gu n-

Digitized by Google

guentium, cæcorum, claudorum, aridorum, expectantium aquæ motum.

4. Angelus autem Domini deſcendebat ſecundùm tempus in piſcinam: & movebatur aqua. Et qui prior deſcendiſſet in piſcinam poſt motionem aquæ, ſanus fiebat à quacumque detinebarur infirmitate.

5. Erat autem quidam homo ibi triginta & octo annos habens in infirmitate ſua.

6. Hunc cùm vidiſſet Jeſus jacentem, & cognoviſſet quia jam multum tempus haberet, dicit ei: Vis ſanus fieri?

7. Reſpondit ei languidus: Domine, hominem non habeo, ut cùm turbata fuerit aqua, mittat me in piſcinam: dum venio enim ego, alius ante me deſcendit.

8. Dicit ei Jeſus: Surge, tolle grabatum tuum, & ambula.

9. Et ſtatim ſanus factus eſt homo ille: & ſuſtulit grabatum ſuum, & ambulabat. Erat autem ſabbatum in die illo.

10. Dicebant ergo Judæi illi qui ſanatus fuerat: || Sabbatum eſt, non licet tibi tollere grabatum tuum. || Exod. 20. 8. Jerem. 17. 24.

11. Reſpondit eis: Qui me ſanum fecit, ille mihi dixit: Tolle grabatum tuum, & ambula.

12. Interrogaverunt ergo eum: Quis eſt ille homo, qui dixit tibi: Tolle grabatum tuum, & ambula?

13. Is autem, qui ſanus fuerat effectus, neſciebat quis eſſet. Jeſus enim declinavit à turba conſtitura in loco.

14. Poſtea invenit eum Jeſus in templo, & dixit illi: Ecce ſanus factus es: jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.

15. Abiit ille homo, & nuntiavit Judæis quia Jeſus eſſet, qui fecit eum ſanum.

16. Propterea perſequebantur Judæi Jeſum, quia hæc faciebat in ſabbato.

17. Jeſus autem reſpondit eis: Pater meus uſque modò operatur, & ego operor.

18. Propterea ergo magis quærebant eum Judæi interficere: quia non ſolum ſolvebat ſabbatum, ſed & patrem ſuum dicebat Deum, æqualem ſe faciens Deo. Reſpondit itaque Jeſus, & dixit eis:

19. Amen, amen dico vobis: non poteſt Filius à ſe facere quidquam, niſi quod viderit Patrem facientem: quæcumque enim ille fecerit, hæc & Filius ſimiliter facit.

20. Pater enim diligit Filium, & omnia demonſtrat ei, quæ ipſe facit: & majora his demonſtrabit ei opera, ut vos miremini.

21. Sicut enim Pater ſuſcitat mortuos, & vivificat: ſic & Filius, quos vult, vivificat.

22. Neque enim Pater judicat quemquam: ſed omne judicium dedit Filio,

23. ut omnes honorificent Filium, ſicut honorificant Patrem: qui non honorificat filium, non honorificat Patrem, qui miſit illum.

24. Amen, amen dico vobis, quia qui verbum meum audit, & credit ei, qui miſit me, habet vitam æternam, & in judicium non venit, ſed tranſiit à morte in vitam.

25. Amen, amen dico vobis, quia venit hora, & nunc eſt, quando mortui audient vocem Filii Dei: & qui audierint, vivent.

26. Sicut enim Pater habet vitā in ſemetipſo: ſic dedit & Filio habere vitam in ſemetipſo:

27. & poreſtarem dedit ei judicium facere, quia Filius hominis eſt.

28. Nolite mirari hoc, quia venit hora, in qua omnes, qui in monumentis ſunt, audient vocem Filii Dei.

29. || & procedent qui bona fecerunt, in reſurrectionem vitæ: qui verò mala egerunt, in reſurrectionem judicii. || Matth. 25. 46.

30. Non poſſum ego à meipſo facere quidquam. Sicut audio, judico: & judicium meum juſtum eſt: quia non quæro voluntatem meam, ſed voluntatem ejus, qui miſit me.

31. Si ego teſtimonium perhibeo de meipſo, teſtimonium meum non eſt verum.

32. || Alius eſt, qui teſtimonium perhibet de me: & ſcio quia verum eſt teſtimonium, quod perhibet de me. || Matth. 3. 17. Supr. 1. 15.

33. Vos miſiſtis ad Joannem; & teſtimonium perhibuit veritati.

34. Ego autem non ab homine teſtimonium accipio: ſed hæc dico ut vos ſalvi ſitis.

35. Ille erat lucerna ardens, & lucens. Vos autem voluiſtis ad horam exultare in luce ejus.

36. Ego autem habeo teſtimoniū majus Joanne. Opera enim, quæ dedit mihi Pater ut perficiam ea: ipſa opera, quæ ego facio, teſtimonium perhibent de me, quia Pater miſit me:

37. & qui miſit me Parer, || ipſe teſtimonium perhibuit de me: neque vocem ejus unquam audiſtis, || neque ſpeciem ejus vidiſtis. || Matt. 3. 17. & 17. 5. || Deut. 4. 12.

38. Et verbū ejus non habetis in vobis manens: quia quem miſit ille, huic vos non creditis.

39. Scrutamini Scripturas, quia vos putatis in ipſis vitam æternam habere: & illæ ſunt, quæ teſtimonium perhibent de me:

40. & non vultis venire ad me ut vitā habeatis.

41. Claritatem ab hominibus non accipio.

42. Sed cognovi vos, quia dilectionem Dei non habetis in vobis.

43. Ego veni in nomine Patris mei, & non accipitis me: ſi alius venerit in nomine ſuo, illum accipietis.

44. Quomodo vos poteſtis credere, qui gloriam ab invicem accipitis: || & gloriam, quæ à ſolo Deo eſt, non quæritis? || 1. Cor. 4. 5.

45. Nolite putare quia ego accuſaturus ſim vos apud Patrem. Eſt qui accuſat vos Moyſes, In quo vos ſperatis.

46. Si enim crederetis Moyſi, crederetis forſitan & mihi: || de me enim ille ſcripſit. || Gen. 3. 15. & 22. 18. & 49. 10. Deut. 18. 15.

47. Si autem illius litteris non creditis: quomodo verbis meis credetis?

CAPUT VI.

Quinque panibus & duobus piſcibus ſatiat quinque virorum millia: fugit volentes ipſum facere regem: ſuper mare ad diſcipulos vento agitatos ambulat, de pane cæleſti docet, quòdque ipſe ſit panis vitæ, & caro ejus cibus quem oporteat manducare, ſanguiſque ejus potus quem oporteat bibere: quidam diſcipuli offenſi ejus ſermone deſerunt ipſum, Apoſtoli autem cum eo permanent; quorum tamen unum dicit eſſe diabolum.

1. POſt hæc †, abiit Jeſus trans mare Galilææ, quod eſt Tiberiadis: † DOM. 4. QUADR. Marci 14. 13. Matt. 5. 31. Luc. 9. 10.

2. & ſequebatur eum multitudo magna,

quia

Digitized by Google

quia videbant ſigna, quæ faciebat ſuper his, qui infirmabantur.

3. Subiit ergo in montem Jeſus: & ibi ſedebat cum diſcipulis ſuis.

4. Erat autem proximum Paſcha * dies feſtus Judæorum.

* Tertium Paſcha Miniſterii Chr. Ann. M. 4035 æræ vulg. 34.

5. Cùm ſublevaſſet ergo oculos Jeſus, & vidiſſet quia multitudo maxima venit ad eum, dixit ad Philippum: Unde ememus panes, ut manducent hi?

6. Hoc autem dicebat tentans eum: ipſe enim ſciebat quid eſſet facturus.

7. Reſpondit ei Philippus: Ducentorum denariorum panes non ſufficiunt eis, ut unuſquiſque modicum quid accipiat.

8. Dicit ei unus ex diſcipulis ejus, Andreas frater Simonis Petri:

9. Eſt puer unus hic, qui habet quinque panes hordeaceos, & duos piſces: ſed hæc quid ſunt inter tantos?

10. Dixit ergo Jeſus: Facite homines diſcumbere. Erat autem fœnum multum in loco. Diſcubuerunt ergo viri, numero quaſi quinque millia.

11. Accepit ergo Jeſus panes: & cùm gratias egiſſet, diſtribuit diſcumbentibus: ſimiliter & ex piſcibus quantum volebant.

12. Ut autem impleti ſunt, dixit diſcipulis ſuis: Colligite quæ ſuperaverunt fragmenta, ne pereant.

13. Collegerunt ergo, & impleverunt duodecim cophinos fragmentorum ex quinque panibus hordeaceis, quæ ſuperfuerunt his, qui manducaverant.

14. Illi ergo homines cùm vidiſſent quod Jeſus fecerat ſignum, dicebant: Quia hic eſt verè propheta, qui venturus eſt in mundum.

15. Jeſus ergo cùm cognoviſſet quia venturi eſſent ut raperent eum, & facerent eum regem, || fugit iterùm in montem ipſe ſolus.

|| Matth. 14. 23. Marc. 6. 46.

16. Ut autem ſero factum eſt, deſcenderunt diſcipuli ejus ad mare.

17. Et cum aſcendiſſent navim, venerunt trans mare in Capharnaum: & tenebræ jam factæ erant: & non venerat ad eos Jeſus.

18. Mare autem, vento magno flante, exurgebat.

19. Cùm remigaſſent ergo quaſi ſtadia viginti quinque aut triginta, vident Jeſum ambulantem ſupra mare, & proximũ navi fieri, & timuerunt.

20. Ille autem dicit eis: Ego ſum, nolite timere.

21. Voluerunt ergo accipere eum in navim: & ſtatim navis fuit ad terram, in quam ibant.

22. Altera die, turba, quæ ſtabat trans mare, vidit quia navicula alia non erat ibi niſi una, & quia non introiſſet cum diſcipulis ſuis Jeſus in navim, ſed ſoli diſcipuli ejus abiiſſent:

23. aliæ verò ſupervenerunt naves à Tiberiade juxta locum ubi manducaverant panem, gratias agentes Domino.

24. Cùm ergo vidiſſet turba quia Jeſus non eſſet ibi, neque diſcipuli ejus, aſcenderunt in naviculas, & venerunt Capharnaum quærentes Jeſum.

25. Et cùm inveniſſent eum trans mare, dixerunt ei: Rabbi, quando huc veniſti?

26. Reſpondit eis Jeſus, & dixit: Amen, amen dico vobis: quæritis me, non quia vidiſtis ſigna, ſed quia manducaſtis ex panibus, & ſaturati eſtis.

27. Operamini non cibum, qui perit, ſed qui permanet in vitam æternam, quem Filius hominis dabit vobis. || Hunc enim Pater ſignavit Deus.

|| Matth. 3. 17. & 17. 5. Supr. 5. 32.

28. Duxerunt ergo ad eum: Quid faciemus ut operemur opera Dei?

29. Reſpondit Jeſus, & dixit eis: || Hoc eſt opus Dei, ut credatis in eum quem miſit ille.

|| 1. Joan. 3. 23.

30. Dixerunt ergo ei: Quod ergo tu facis ſignum ut videamus, & credamus tibi? quid operaris?

31. Patres noſtri manducaverunt manna in deſerto, ſicut ſcriptum eſt: || Panem de cœlo dedit eis manducare.

|| Exod. 16. 14. Num. 11. 7. Pſalm 77. 24. Sap. 16. 20.

32. Dixit ergo eis Jeſus: Amen, amen dico vobis: Non Moyſes dedit vobis panem de cœlo, ſed Pater meus dat vobis panem de cœlo verum.

33. Panis enim Dei eſt; qui de cœlo deſcendit, & dat vitam mundo.

34. Dixerunt ergo ad eum: Domine, ſemper da nobis panem hunc.

35. Dixit autem eis Jeſus: Ego ſum panis vitæ: || qui venit ad me, non eſuriet:

|| Eccli. 24. 29.

& qui

Digitized by Google

& qui credit in me, non ſitiet unquam.

36. Sed dixi vobis, quia & vidiſtis me, & non creditis.

37. Omne, quod dat mihi Pater, ad me veniet: & eum, qui venit ad me, non ejiciam foras:

38. quia deſcendi de cœlo, non ut faciam voluntatem meam, ſed voluntatem ejus, qui miſit me.

39. Hæc eſt autem voluntas ejus, qui miſit me, Patris: ut omne, quod dedit mihi, non perdam ex eo, ſed reſuſcitem illud in noviſſimo die.

40. Hæc eſt autem voluntas Patris mei, qui miſit me: ut omnis, qui videt Filium, & credit in eum, habeat vitam æternam, & ego reſuſcitabo eum in noviſſimo die.

41. Murmurabant ergo Judæi de illo, quia dixiſſet: Ego ſum panis vivus, qui de cœlo deſcendi,

|| Matth. 13. 55. Marc. 6. 3.

42. & dicebant: || Nonne hic eſt Jeſus filius Joſeph, cujus nos novimus patrem, & matrem? Quomodo ergo dicit hic: Quia de cœlo deſcendi?

43. Reſpondit ergo Jeſus, & dixit eis: Nolite murmurare in invicem:

FER. 4. QUAT. TEMP. PENTEC.

44. † nemo poteſt venire ad me, niſi Pater, qui miſit me, traxerit eum: & ego reſuſcitabo eum in noviſſimo die.

|| Iſai. 54. 13.

45. Eſt ſcriptum in Prophetis: || Et erunt omnes docibiles Dei. Omnis, qui audivit à Patre, & didicit, venit ad me.

|| Matth. 11. 27.

46. Non quia Patrem vidit quiſquam, || niſi is, qui eſt à Deo, hic vidit Patrem.

47. Amen, amen dico vobis: Qui credit in me, habet vitam æternam.

48. Ego ſum panis vitæ.

|| Exod. 16. 13.

49. || Patres veſtri manducaverunt manna in deſerto, & mortui ſunt.

50. Hic eſt panis de cœlo deſcendens: ut ſi quis ex ipſo manducaverit, non moriatur.

51. Ego ſum panis vivus, qui de cœlo deſcendi.

52. Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum: & panis, quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita.

53. Litigabant ergo Judæi ad invicem, dicentes: Quomodo poteſt hic nobis carnem ſuam dare ad manducandum?

54. Dixit ergo eis Jeſus: Amen, amen dico vobis: Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.

55. Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam: & ego reſuſcitabo eum in noviſſimo die.

† IN FESTO CORPORIS CHRISTI. || 1. Cor. 11. 27.

56. † || Caro enim mea, verè eſt cibus: & ſanguis meus, verè eſt potus.

57. Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo.

58. Sicut miſit me vivens Pater, & ego vivo propter Patrem: & qui manducat me, & ipſe vivet propter me.

59. Hic eſt panis, qui de cœlo deſcendit. Non ſicut manducaverunt patres veſtri manna, & mortui ſunt. Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.

60. Hæc dixit in ſynagoga docens, in Capharnaum.

61. Multi ergo audientes ex diſcipulis ejus, dixerunt: Durus eſt hic ſermo, & quis poteſt eum audire?

62. Sciens autem Jeſus apud ſemetipſum, quia murmurarent de hoc diſcipuli ejus, dixit eis: Hoc vos ſcandalizat?

63. Si ergo videritis || Filium hominis aſcendentem ubi erat prius? || Sap. 3. 13.

64. Spiritus eſt, qui vivificat: caro non prodeſt quidquam: verba, quæ ego locutus ſum vobis, ſpiritus & vita ſunt.

65. Sed ſunt quidam ex vobis, qui non credunt. Sciebat enim ab initio Jeſus qui eſſent non credentes, & quis traditurus eſſet eum.

66. Et dicebat: Propterea dixi vobis, quia nemo poteſt venire ad me, niſi fuerit ei datum à Patre meo.

67. Ex hoc multi diſcipulorum ejus abierunt retrò: & jam non cum illo ambulabant.

68. Dixit ergo Jeſus ad duodecim: Nunquid & vos vultis abire?

69. Reſpondit ergo ei Simon Petrus: Domine, ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes.

70. || Et nos credidimus, & cognovimus, quia tu es Chriſtus Filius Dei. || Matth. 16. 16. Marc. 8. 29. Luc. 9. 20.

71. Reſpondit ei Jeſus: Nonne ego vos duodecim elegi: & ex vobis unus diabolus eſt?

72. Dicebat autem Judam Simonis Iſcariotem: hic enim erat traditurus eum, cùm eſſet unus ex duodecim.

CAPUT VII.

Ad Scenopegiæ feſtum, quaſi in occulto aſcendens, convincit de ipſius doctrina Judæos, quòd ipſum injuſtè calumniarentur de curato homine ſabbato: ſitientes ad ſe vocat; & de ipſo turba variè loquitur: miniſtri qui ad eum apprehendendum miſſi erant, audita ejus prædicatione collaudant ipſum; ſed & Nicodemus ipſum defendens, malè audit à Pontificibus & Phariſæis.

1. POſt hæc autem † ambulabat Jeſus in Galilæam, non enim volebat in Judæam ambulare: quia quærebant eum Judæi interficere. † FER. 5. POST DOM. PASS.

2. Erat autem in proximo dies feſtus Judæorum, || Scenopegia. || Lev. 23. 34.

3. Dixerunt autem ad eum fratres ejus: Tranſi hinc, & vade in Judæam, ut & diſcipuli tui videant opera tua, quæ facis.

4. Nemo quippe in occulto quid facit, & quærit ipſe in palam eſſe: ſi hæc facis, manifeſta teipſum mundo.

5. Neque enim fratres ejus credebant in eum.

6. Dicit ergo eis Jeſus: Tempus meum nondum advenit: tempus autem veſtrum ſemper eſt paratum.

7. Non poteſt mundus odiſſe vos: me autem odit: quia ego teſtimonium perhibeo de illo quòd opera ejus mala ſunt.

8. Vos aſcendite ad diem feſtum hunc, ego autem non aſcendo ad diem feſtum iſtum: quia meum tempus nondum impletum eſt.

9. Hæc cùm dixiſſet, ipſe manſit in Galilæa.

10. Ut autem aſcenderunt fratres ejus, tunc & ipſe aſcendit ad diem feſtum non manifeſtè, ſed quaſi in occulto.

11. Judæi ergo quærebant eum in die feſto, & dicebant: Ubi eſt ille?

12. Et murmur multum erat in turba de eo. Quidam enim dicebant: Quia bonus eſt. Alii autem dicebant: Non, ſed ſeducit turbas.

13. Nemo tamen palàm loquebatur de illo propter metum Judæorum.

† FER. 3. POST DOM. 4. QUADR.

14. † Jam autem die feſto mediante, aſcendit Jeſus in templum, & docebat.

15. Et mirabantur Judæi, dicentes: Quomodo hic litteras ſcit, cùm non didicerit?

16. Reſpondit eis Jeſus, & dixit: Mea doctrina non eſt mea, ſed ejus, qui miſit me.

17. Si quis voluerit voluntatem ejus facere: cognoſcet de doctrina, utrum ex Deo ſit, an ego à meipſo loquar.

18. Qui à ſemetipſo loquitur, gloriam propriam quærit. Qui autem quærit gloriam ejus, qui miſit eum, hic verax eſt, & injuſtitia in illo non eſt.

|| *Exod.* 24. 3.

19. || Nonne Moyſes dedit vobis legem: & nemo ex vobis facit legem?

|| *Sup.* 5. 18

20. || Quid me quæritis interficere? Reſpondit turba, & dixit: Dæmonium habes: quis te quærit interficere?

21. Reſpondit Jeſus, & dixit eis: Unum opus feci, & omnes miramini:

|| *Lev.* 12. 3 || *Gen.* 17. 10.

22. Propterea || Moyſes dedit vobis circumciſionem: (non quia ex Moyſe eſt, || ſed ex patribus) & in ſabbato circumciditis hominem.

23. Si circumciſionem accipit homo in ſabbato, ut non ſolvatur lex Moyſi: mihi indignamini quia totum hominem ſanum feci in ſabbato?

|| *Deut.* 1. 16.

24. || Nolite judicare ſecundùm faciem, ſed juſtum judicium judicate.

25. Dicebant ergo quidam ex Jeroſolymis: Nonne hic eſt, quem quærunt interficere?

26. Et ecce palàm loquitur, & nihil ei dicunt. Nunquid verè cognoverunt principes quia hic eſt Chriſtus?

27. Sed hunc ſcimus unde ſit: Chriſtus autem cùm venerit, nemo ſcit unde ſit.

28. Clamabat ergo Jeſus in templo docens, & dicens: Et me ſcitis, & unde ſim ſcitis: & à me ipſo non veni, ſed eſt verus, qui miſit me, quem vos neſcitis.

29. Ego ſcio eum: quia ab ipſo ſum, & ipſe me miſit.

30. Quærebant ergo eum apprehendere: & nemo miſit in illum manus, quia nondum venerat hora ejus.

31. De turba autem multi crediderunt in eum, & dicebant: Chriſtus cùm venerit, nunquid plura ſigna faciet quàm quæ hic facit?

32. Audierunt Phariſæi turbam murmurantem de illo hæc: & † miſerunt Principes, & Phariſæi miniſtros ut apprehenderent eum.

† FER. 2. POST DOM. PASS.

33. Dixit ergo eis Jeſus: Adhuc modicum tempus vobiſcum ſum: & vado ad eum, qui me miſit.

|| *Inf.* 13. 33.

34. || Quæretis me, & non invenietis: & ubi ego ſum, vos non poteſtis venire.

35. Dixerunt ergo Judæi ad ſemetipſos: Quò hic iturus eſt, quia non inveniemus eum? nunquid in diſperſionem Gentium iturus eſt, & docturus Gentes?

36. Quis eſt hic ſermo, quem dixit: Quæretis me, & non invenietis: & ubi ſum ego, vos non poteſtis venire?

|| *Lev.* 23. 7.

37. In noviſſimo autem || die magno feſtivitatis ſtabat Jeſus, & clamabat, dicens: Si quis ſitit, veniat ad me, & bibat.

|| *Deut.* 18. 15. *Joel.* 2. 18 *Act.* 2. 17.

38. || Qui credit in me, ſicut dicit Scriptura, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ.

39. Hoc autem dixit de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum: nondum enim erat Spiritus datus, quia Jeſus nondum erat glorificatus.

40. Ex illa ergo turba, cùm audiſſent hos ſermones ejus, dicebant: Hic eſt verè propheta.

41. Alii dicebant: Hic eſt Chriſtus. Quidam autem dicebant: Numquid à Galilæa venit Chriſtus?

|| *Mich.* 5. 2 *Matth.* 2. 6

42. || Nonne Scriptura dicit: Quia ex ſemine David, & de Bethlehem caſtello, ubi erat David, venit Chriſtus?

43. Diſſenſio itaque facta eſt in turba propter eum.

44. Quidam autem ex ipſis volebant apprehendere eum: ſed nemo miſit ſuper eum manus.

45. Venerunt ergo miniſtri ad Pontifices, & Phariſæos. Et dixerunt eis illi: Quare non adduxiſtis illum?

46. Reſponderunt miniſtri: Nunquam ſic locutus eſt homo, ſicut hic homo.

47. Reſponderunt ergo eis Phariſæi: Nunquid & vos ſeducti eſtis?

48. Nunquid ex principibus aliquis credidit in eum, aut ex Phariſæis?

49. Sed turba hæc, quæ non novit legem, maledicti ſunt.

|| *Supr.* 3. 2.

50. Dicit Nicodemus ad eos, || ille, qui venit ad eum nocte, qui unus erat ex ipſis:

|| *Deut.* 17. 8. & 19. 15

51. Nunquid lex noſtra judicat hominem, niſi priùs audierit ab ipſo, || & cognoverit quid faciat?

52. Reſponderunt, & dixerunt ei: Nunquid & tu Galilæus es? Scrutare Scripturas, & vide quia à Galilæa propheta non ſurgit.

53. Et reverſi ſunt unuſquiſque in domum ſuam.

CAPUT VIII.

Mulierem in adulterio deprehenſam, ſcribens in terra abſolvit ab accuſatoribus: dicit ſe lucem mundi, & Phariſæos in peccato ſuo morituros: qui etiam verè ſint ejus diſcipuli, quive ſervi aut liberi: dicit illos neque ex Deo neque ex Abraham, ſed ex patre diabolo eſſe, qui veritatem dicenti non crederent: blaſphemantibus dicit ſe dæmonium non habere, ſed Patrem honorificare, & antequam Abraham fieret, ſe eſſe; volentibuſque eum lapidare, auferens ſui proſpectum exit de templo.

† SABB. POST DOM. 3. QUADR.

1. JEſus † autem perrexit in montem Oliveti.

2. & diluculò iterùm venit in templum, & omnis populus venit ad eum, & ſedens docebat eos.

3. Adducunt autem Scribæ, & Phariſæi mulierem in adulterio deprehenſam: & ſtatuerunt eam in medio,

4. & dixerunt ei: Magiſter, hæc mulier modò deprehenſa eſt in adulterio.

|| *Lev.* 20. 10.

5. || In lege autem Moyſes mandavit nobis hujuſmodi lapidare. Tu ergo quid dicis?

6. Hoc autem dicebant tentantes eum, ut poſſent accuſare eum. Jeſus autem inclinans ſe deorſum, digito ſcribebat in terra.

7. Cùm ergo perſeverarent interrogantes eum,

|| *Deut.* 17. 7. erexit ſe, & dixit eis: || Qui ſine peccato eſt
veſtrùm, primus in illam lapidem mittat.
8. Et iterum ſe inclinans, ſcribebat in terra.
9. Audientes hæc autem unus poſt unum
exibant, incipientes à ſenioribus: & reman-
ſit ſolus Jeſus, & mulier in medio ſtans.
10. Erigens autem ſe Jeſus, dixit ei: Mu-
lier, ubi ſunt, qui te accuſabant? nemo te
condemnavit?
11. Quæ dixit: Nemo, Domine. Dixit
autem Jeſus: Nec ego te condemnabo: Va-
de, & jam ampliùs noli peccare.
12. Iterum ergo locutus eſt eis Jeſus, di-
|| 1. *Joan* 1. 5. cens: || † Ego ſum lux mundi, qui ſequi-
tur me, non ambulat in tenebris, ſed ha-
† SABB. POST DOM. 4. QUADR. bebit lumen vitæ.
13. Dixerunt ergo ei Phariſæi: Tu de te
ipſo teſtimonium perhibes: teſtimonium
tuum non eſt verum.
14. Reſpondit Jeſus, & dixit eis: Et ſi
ego teſtimonium perhibeo de meipſo, verum
eſt teſtimonium meum: quia ſcio unde ve-
ni, & quò vado: vos autem neſcitis unde
venio, aut quò vado.
15. Vos ſecundùm carnem judicatis: ego
non judico quemquam:
16. & ſi judico ego, judicium meum ve-
rum eſt, quia ſolus non ſum; ſed ego, &
qui miſit me, Pater.
17. Et in lege veſtra ſcriptum eſt, || quia
|| *Deut.* 17. 6. & 19. 15. *Matth.* 18. 16. 2. *Cor.* 13. 1. *Heb.* 10. 28. duorum hominum teſtimonium verum eſt.
18. Ego ſum, qui teſtimonium perhibeo
de meipſo: & teſtimonium perhibet de me,
qui miſit me, Pater.
19. Dicebant ergo ei: Ubi eſt Pater tuus?
Reſpondit Jeſus: Neque me ſcitis, neque
Patrem meum: ſi me ſciretis, forſitan &
Patrem meum ſciretis.
20. Hæc verba locutus eſt Jeſus in gazophy-
lacio, docens in templo: & nemo apprehen-
dit eum, quia necdum venerat hora ejus.
21. † Dixit ergo iterum eis Jeſus: Ego vado,
† FER. 2. POST DOM. 2. QUADR. & quæretis me, & in peccato veſtro moriemi-
ni. Quò ego vado, vos non poteſtis venire.
22. Dicebant ergo Judæi: Nunquid inter-
ficiet ſemetipſum, quia dixit: Quò ego va-
do, vos non poteſtis venire?
23. Et dicebat eis: Vos de deorſum eſtis,
ego de ſupernis ſum. Vos de mundo hoc
eſtis, ego non ſum de hoc mundo.
24. Dixi ergo vobis quia moriemini in
peccatis veſtris: ſi enim non credideritis
quia ego ſum, moriemini in peccato veſtro.
25. Dicebant ergo ei. Tu quis es? Dixit
eis Jeſus: Principium, qui & loquor vobis.
26. Multa habeo de vobis loqui, & judi-
care. Sed qui me miſit, verax || eſt: & ego || *Rom* 3
quæ audivi ab eo, hæc loquor in mundo.
27. Et non cognoverunt quia Patrem ejus
dicebat Deum.
28. Dixit ergo eis Jeſus: Cùm exaltaveri-
tis Filium hominis, tunc cognoſcetis quia
ego ſum, & à meipſo facio nihil, ſed ſicut
docuit me Pater, hæc loquor:
29. & qui me miſit, mecum eſt, & non
reliquit me ſolum: quia ego quæ placita
ſunt ei facio ſemper.
30. Hæc illo loquente, multi crediderunt
in eum.
31. Dicebat ergo Jeſus ad eos, qui credi-
derunt ei, Judæos: Si vos manſeritis in ſer-
mone meo, verè diſcipuli mei eritis.
32. Et cognoſcetis veritatem, & veritas
liberabit vos.
33. Reſponderunt ei: Semen Abrahæ ſu-
mus, & nemini ſervivimus unquam: quo-
modo tu dicis: Liberi eritis?
34. Reſpondit eis Jeſus: Amen, amen
dico vobis: || quia omnis, qui facit pecca- || *Rom.* 6. 15. 16. 2. *Pet.* 2. 19.
tum, ſervus eſt peccati.
35. Servus autem non manet in domo in
æternum: filius autem manet in æternum.
36. Si ergo vos filius liberaverit, verè li-
beri eritis.
37. Scio quia filii Abrahæ eſtis: ſed quæ-
ritis me interficere, quia ſermo meus non
capit in vobis.
38. Ego quod vidi apud Patrem meum,
loquor: & vos quæ vidiſtis apud patrem ve-
ſtrum, facitis.
39. Reſponderunt, & dixerunt ei: Pater
noſter Abraham eſt. Dicit eis Jeſus: Si filii
Abrahæ eſtis, opera Abrahæ facite.
40. Nunc autem quæritis me interficere,
hominem, qui veritatem vobis locutus ſum,
quam audivi à Deo: hoc Abraham non fecit.

41. Vos

Digitized by Google

41. Vos facitis opera patris veſtri. Dixerunt itaque ei: Nos ex fornicatione non ſumus nati: unum patrem habemus Deum.

42. Dixit ergo eis Jeſus: Si Deus pater veſter eſſet, diligeretis utique me. Ego enim ex Deo proceſſi, & veni: neque enim à meipſo veni, ſed ille me miſit.

43. Quare loquelam meam non cognoſcitis? Quia non poteſtis audire ſermonem meum.

|| 1. Joan. 3. 8. 44. || Vos ex patre diabolo eſtis: & deſideria patris veſtri vultis facere: ille homicida erat ab initio, & in veritate non ſtetit: quia non eſt veritas in eo: cùm loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax eſt & pater ejus.

45. Ego autem ſi veritatem dico, non creditis mihi.

† DOM. PASS. 46. † Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi?

|| 1. Joan. 4. 6. 47. || Qui ex Deo eſt, verba Dei audit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non eſtis.

48. Reſponderunt ergo Judæi, & dixerunt ei: Nonne benè dicimus nos quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes?

49. Reſpondit Jeſus: Ego dæmonium non habeo: ſed honorifico Patrem meum, & vos inhonoraſtis me.

50. Ego autem non quæro gloriam meam: eſt qui quærat, & judicet.

51. Amen, amen dico vobis: ſi quis ſermonem meum ſervaverit, mortem non videbit in æternum.

52. Dixerunt ergo Judæi: Nunc cognovimus quia dæmonium habes. Abraham mortuus eſt, & Prophetæ: & tu dicis: Si quis ſermonem meum ſervaverit, non guſtabit mortem in æternum.

53. Nunquid tu major es patre noſtro Abraham, qui mortuus eſt? & Prophetæ mortui ſunt. Quem te ipſum facis?

54. Reſpondit Jeſus: Si ego glorifico meipſum, gloria mea nihil eſt: eſt Pater meus, qui glorificat me, quem vos dicitis quia Deus veſter eſt,

55. & non cognoviſtis eum: ego autem novi eum: Et ſi dixero, quia non ſcio eum, erò ſimilis vobis mendax. Sed ſcio eum, & ſermonem ejus ſervo.

56. Abraham pater veſter exultavit ut videret diem meum: vidit, & gaviſus eſt.

57. Dixerunt ergo Judæi ad eum: Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham vidiſti?

58. Dicit eis Jeſus: Amen, amen dico vobis, antequam Abraham fieret, ego ſum.

59. Tulerunt ergo lapides, ut jacerent in eum: Jeſus autem abſcondit ſe: & exivit de templo.

CAPUT IX.

Cæcum à nativitate ſabbato illuminat: cujus miraculi gloriam Phariſæi multis technis laborant Chriſto detrahere; & quia is qui cæcus fuerat Chriſtum tuetur, extra ſynagogam ejicitur; ſed à Chriſto edoctus credit, & adorat ipſum, qui in judicium ſe in mundum veniſſe ait.

† FER. 4. POST DOM. 4. QUADR. 1. ET † præteriens Jeſus vidit hominem cæcum à nativitate:

2. & interrogaverunt eum diſcipuli ejus: Rabbi, quis peccavit, hic, aut parentes ejus, ut cæcus naſceretur?

3. Reſpondit Jeſus: Neque hic peccavit, neque parentes ejus, ſed ut manifeſtentur opera Dei in illo.

4. Me oportet operari opera ejus, qui miſit me, donec dies eſt: venit nox, quando nemo poteſt operari.

5. Quamdiu ſum in mundo, lux ſum mundi.

6. Hæc cùm dixiſſet, expuit in terram, & fecit lutum ex ſputo, & linivit lutum ſuper oculos ejus,

7. & dixit ei: Vade, lava in natatoria Siloe (quod interpretatur Miſſus.) Abiit ergo, & lavit, & venit videns.

8. Itaque vicini, & qui viderant eum priùs quia mendicus erat, dicebant: Nonne hic eſt, qui ſedebat, & mendicabat? Alii dicebant: Quia hic eſt.

9. Alii autem: Nequaquam, ſed ſimilis eſt ei. Ille verò dicebat: Quia ego ſum.

10. Dicebant ergo ei: Quomodo aperti ſunt tibi oculi?

11. Reſpondit: Ille homo, qui dicitur Jeſus, lutum fecit: & unxit oculos meos, & dixit mihi: Vade ad natatoria Siloe, & lava: Et abii, lavi, & video.

12. Et dixerunt ei: Ubi eſt ille? Ait: Neſcio.

13. Adducunt eum ad Phariſæos, qui cæcus fuerat.

14. Erat autem ſabbstum, quando lutum fecit Jeſus, & aperuit oculos ejus.

15. Iterum ergo interrogabant eum Phariſæi quomodo vidiſſet. Ille autem dixit eis: Lutum mihi poſuit ſuper oculos, & lavi, & video.

16. Dicebant ergo ex Phariſæis quidam: Non eſt hic homo à Deo, qui ſabbatum non cuſtodit. Alii autem dicebant: Quomodo poteſt homo peccator hæc ſigna facere? Et ſchiſma erat inter eos.

17. Dicunt ergo cæco iterum: Tu quid dicis de illo, qui aperuit oculos tuos? Ille autem dixit: Quia propheta eſt.

18. Non crediderunt ergo Judæi de illo, quia cæcus fuiſſet, & vidiſſet, donec vocaverunt parentes ejus, qui viderat:

19. & interrogaverunt eos, dicentes: Hic eſt filius veſter, quem vos dicitis quia cæcus natus eſt? Quòmodo ergo nunc videt?

20. Reſponderunt eis parentes ejus, & dixerunt: Scimus quia hic eſt filius noſter, & quia cæcus natus eſt:

21. quomodo autem nunc videat, neſcimus: aut quis ejus aperuit oculos, nos neſcimus: ipſum interrogate; ætatem habet, ipſe de ſe loquatur.

22. Hæc dixerunt parentes ejus, quoniam timebant Judæos: jam enim conſpiraverant Judæi, ut ſi quis eum confiteretur eſſe Chriſtum, extra ſynagogam fieret.

23. Propterea parentes ejus dixerunt: Quia ætatem habet, ipſum interrogate.

24. Vocaverunt ergo rurſum hominem, qui fuerat cæcus, & dixerunt ei: Da gloriam Deo. Nos ſcimus quia hic homo peccator eſt.

25. Dixit ergo eis ille: Si peccator eſt, neſcio: unum ſcio, quia cæcus cùm eſſem, modò video.

26. Dixerunt ergo illi: Quid fecit tibi? quomodo aperuit tibi oculos?

27. Reſpondit eis: Dixi vobis jam, & audiſtis: quid iterum vultis audire? nunquid & vos vultis diſcipuli ejus fieri?

28. Maledixerunt ergo ei, & dixerunt: Tu diſcipulus illius ſis: nos autem Moyſi diſcipuli ſumus.

29. Nos ſcimus quia Moyſi locutus eſt Deus: hunc autem neſcimus unde ſit.

30. Reſpondit ille homo, & dixit eis: In hoc enim mirabile eſt, quia vos neſcitis unde ſit, & aperuit meos oculos:

31. ſcimus autem quia peccatores Deus non audit: ſed ſi quis Dei cultor eſt, & voluntatem ejus facit, hunc exaudit.

32. A ſæculo non eſt auditum quia quis aperuit oculos cæci nati.

33. Niſi eſſet hic à Deo, non poterat facere quidquam.

34. Reſponderunt, & dixerunt ei: In peccatis natus es totus; & tu doces nos? Et ejecerunt eum foras.

35. Audivit Jeſus quia ejecerunt eũ foras & cũ inveniſſet eum, dixit ei: Tu credis in Filiũ Dei?

36. Reſpondit ille, & dixit: Quis eſt, Domine, ut credam in eum?

37. Et dixit ei Jeſus: Et vidiſti eum, & qui loquitur tecum, ipſe eſt.

38. At ille ait: Credo Domine. Et procidens adoravit eum.

39. Et dixit Jeſus: In judicium ego in hunc mundum veni: ut qui non vident videant, & qui vident cœci fiant.

40. Et audierunt quidam ex Phariſæis, qui cum ipſo erant, & dixerunt ei: Nunquid & nos cæci ſumus?

41. Dixit eis Jeſus: Si cæci eſſetis, non haberetis peccatum. Nunc verò dicitis: Quia videmus. Peccatum veſtrum manet.

CAPUT X.

Chriſtus verum deſcribens paſtorem & mercenarium, dicit ſe oſtium ovium & bonum paſtorem; qui & alias habeat oves ad idem ovile adducendas: animam ſuam ponit, ut iterum ſumat eam: Judæi lapidare ipſum volunt, quia ſe ad opera ſua referens, dicebat unum eſſe cum Patre, & Filium Dei, quod tamen oſtendit non eſſe blaſphemiam.

† FER. 1. POST PENTSC. 1. AMen †, amen dico vobis, qui non intrat per oſtium in ovile ovium, ſed aſcendit aliunde, ille fur eſt, & latro.

2. Qui autem intrat per oſtium, paſtor eſt ovium.

3. Huic oſtiarius aperit, & oves vocem ejus audiunt, & proprias oves vocat nominatim, & educit eas.

4. Et cùm proprias oves emiſerit, ante eas vadit: & oves illum ſequuntur, quia ſciunt vocem ejus,

5. Alienum autem non ſequuntur, ſed fugiunt ab eo: quia non noverunt vocem alienorum.

6. Hoc proverbium dixit eis Jeſus. Illi autem non cognoverunt quid loqueretur eis.

7. Dixit ergo eis iterum Jeſus: Amen, amen dico vobis, quia ego ſum oſtium ovium.

8. Omnes quotquot venerunt, fures ſunt, & latrones, & non audierunt eos oves.

9. Ego ſum oſtium. Per me ſi quis introierit, ſalvabitur: & ingredietur, & egredietur, & paſcua inveniet.

10. Fur non venit niſi ut furetur, & mactet, & perdat. Ego veni ut vitam habeant, & abundantiùs habeant.

11. † Ego ſum paſtor bonus. || Bonus paſtor animam ſuam dat pro ovibus ſuis. † DOM. 2. POST PASCHA. || Iſaiæ 40. 11. Ezech. 34. 23. & 37. 24.

12. Mercenarius autem, & qui non eſt paſtor, cujus non ſunt oves propriæ, videt lupum venientem, & dimittit oves, & fugit: & lupus rapit, & diſpergit oves:

13. mercenarius autem fugit, quia mercenarius eſt, & non pertinet ad eum de ovibus.

14. Ego ſum paſtor bonus: & cognoſco oves meas, & cognoſcunt me meæ.

15. || Sicut novit me Pater, & ego agnoſco Patrem: & animam meam pono pro ovibus meis. || Matth. 11. 27. Luc. 10. 22.

16. Et alias oves habeo, quæ non ſunt ex hoc ovili: & illas oportet me adducere, & vocem meam audient, & fiet unùm ovile, & unus paſtor.

17. Propterea me diligit Pater: || quia ego pono animam meam, ut iterum ſumam eam. || Iſai. 53. 7.

18. Nemo tollit eam à me: ſed ego pono

eam à meipſo, & poteſtatem habeo ponendi eam: & poteſtatem habeo iterum ſumendi eam: Hoc mandatum accepi à Patre meo.

19. Diſſenſio iterum facta eſt inter Judæos propter ſermones hos.

20. Dicebant autem multi ex ipſis: Dæmonium habet, & inſanit: quid eum auditis?

21. Alii dicebant: Hæc verba non ſunt dæmonium habentis: numquid dæmonium poteſt cæcorum oculos aperire?

|| *1. Mac 4. 56. & 59.* 22. || † Facta ſunt autem Encænia in Jeroſolymis: & hiems erat.

† FER. 4 POST DOM. PASS. *Item*, DOMIN. INFRA OCTAV. DEDIC. ECCLES. 23. Et ambulabat Jeſus in templo, in porticu Salomonis.

24. Circumdederunt ergo eum Judæi, & dicebant ei: Quouſque animam noſtram tollis? ſi tu es Chriſtus, dic nobis palàm.

25. Reſpondit eis Jeſus: Loquor vobis, & non creditis. Opera, quæ ego facio in nomine Patris mei, hæc teſtimonium perhibent de me:

26. ſed vos non creditis, quia non eſtis ex ovibus meis.

27. Oves meæ vocem meam audiunt: & ego cognoſco eas, & ſequuntur me:

28. & ego vitam æternam do eis: & non peribunt in æternum, & non rapiet eas quiſquam de manu mea.

29. Pater meus quod dedit mihi, majus omnibus eſt: & nemo poteſt rapere de manu Patris mei.

30. Ego, & Pater unum ſumus.

31. Suſtulerunt ergo lapides Judæi, ut lapidarent eum.

32. Reſpondit eis Jeſus: Multa bona opera oſtendi vobis ex Patre meo, propter quod eorum opus me lapidatis?

33. Reſponderunt ei Judæi: De bono opere non lapidamus te, ſed de blaſphemia: & quia tu homo cùm ſis, facis te ipſum Deum.

34. Reſpondit eis Jeſus: Nonne ſcriptum
|| *Pſalm. 81, 6.* eſt in lege veſtra: || quia Ego dixi, dii eſtis?

35. Si illos dixit deos, ad quos ſermo Dei factus eſt, & non poteſt ſolvi Scriptura:

36. quem Pater ſanctificavit, & miſit in mundum, vos dicitis: Quia blaſphemas: quia dixi, Filius Dei ſum?

37. Si non facio opera Patris mei, nolite credere mihi.

38. Si autem facio: & ſi mihi non vultis credere, operibus credite, ut cognoſcatis, & credatis quia Pater in me eſt, & ego in Patre.

39. Quærebant ergo eum apprehendere: & exivit de manibus eorum.

40. Et abiit iterum trans Jordanem in eum locum, ubi erat Joannes baptizans primùm: & manſit illic.

41. Et multi venerunt ad eum, & dicebant: Quia Joannes quidem ſignum fecit nullum.

42. Omnia autem quæcumque dixit Joannes de hoc, vera erant. Et multi crediderunt in eum.

CAPUT XI.

Jeſus Lazarum quatuor diebus mortuum reſuſcitat, præfatus multa cum diſcipulis & cum Martha: quapropter dum propter hoc miraculum multi in Chriſtum crederent, Pontifices & Phariſæi inito conſilio ſtatuerunt eum occidere, Caipha pontifice prophetante oportere Jeſum mori, ne totus populus periret: Jeſus autem ſecedit in civitatem Ephrem.

1. ERat † autem quidam languens Lazarus à Bethania, de caſtello Mariæ, & Marthæ ſororis ejus. † FER. 6. POST DOM. 5. QUADR.

2. (Maria autem erat, || quæ unxit Dominum unguento, & exterſit pedes ejus capillis ſuis, cujus frater Lazarus infirmabatur.) || *Matth. 26. 7. Luc. 7. 37. infr. 12. 3.*

3. Miſerunt ergo ſorores ejus ad eum dicentes: Domine, ecce quem amas infirmatur.

4. Audiens autem Jeſus dixit eis: Infirmitas hæc non eſt ad mortem, ſed pro gloria Dei, ut glorificetur Filius Dei per eam.

5. Diligebat autem Jeſus Martham, & ſororem ejus Mariam, & Lazarum.

6. Ut ergo audivit quia infirmabatur, tunc quidem manſit in eodem loco duobus diebus.

7. Deinde poſt hæc dixit diſcipulis ſuis: Eamus in Judæam iterum.

8. Dicunt ei diſcipuli: Rabbi, nunc quærebant te Judæi lapidare, & iterum vadis illuc?

9. Reſpondit Jeſus: Nonne duodecim ſunt horæ diei? Si quis ambulaverit in die, non offendit, quia lucem hujus mundi videt:

10. ſi autem ambulaverit in nocte, offendit, quia lux non eſt in eo.

11. Hæc ait, & poſt hæc dixit eis: Lazarus amicus noſter dormit: ſed vado ut à ſomno excitem eum.

12. Dixerunt ergo diſcipuli ejus: Domine, ſi dormit ſalvus erit.

13. Dixerat autem Jeſus de morte ejus: illi autem putaverunt quia de dormitione ſomni diceret.

14. Tunc ergo Jeſus dixit eis manifeſtè: Lazarus mortuus eſt:

15. & gaudeo propter vos, ut credatis, quoniam non eram ibi. Sed eamus ad eum.

16. Dixit ergo Thomas, qui dicitur Didymus, ad condiſcipulos: Eamus, & nos, ut moriamur cum eo.

17. Venit itaque Jeſus: & invenit eum quatuor dies jam in monumento habentem.

18. (Erat autem Bethania juxta Jeroſolymam quaſi ſtadiis quindecim.)

19. Multi autem ex Judæis venerant ad Martham, & Mariam, ut conſolarentur eas de fratre ſuo.

20. Martha ergo ut audivit quia Jeſus venit, occurrit illi: Maria autem domi ſedebat.

21. Dixit ergo Martha ad Jeſum: Domine, ſi fuiſſes hic, frater meus non fuiſſet mortuus:

22. Sed & nunc ſcio quia quæcumque poſceris à Deo, dabit tibi Deus.

23. Dicit illi Jeſus: Reſurget frater tuus.

24. Dicit ei Martha: Scio quia reſurget || || *Luc. 14. 14.*
in reſurrectione in noviſſimo die. *Sup. 5. 29.*

25. Dixit ei Jeſus: Ego ſum reſurrectio, & vita:
|| qui credit in me, etiamſi mortuus fuerit, vivet: || *Supr. 6. 40*

26. &

26. & omnis, qui vivit, & credit in me, non morietur in æternum. Credis hoc?

27. Ait illi: Utique Domine, ego credidi, quia tu es Chriſtus filius Dei vivi, qui in hunc mundum veniſti.

28. Et cùm hæc dixiſſet, abiit, & vocavit Mariam ſororem ſuam ſilentio, dicens: Magiſter adeſt, & vocat te.

29. Illa ut audivit, ſurgit citò, & venit ad eum:

30. nondum enim venerat Jeſus in caſtellum: ſed erat adhuc in illo loco, ubi occurrerat ei Martha.

31. Judæi ergo, qui erant cum ea in domo, & conſolabantur eam, cùm vidiſſent Mariam quia citò ſurrexit, & exiit, ſecuti ſunt eam, dicentes: Quia vadit ad monumentum, ut ploret ibi.

32. Maria ergo, cùm veniſſet ubi erat Jeſus, videns eum, cecidit ad pedes ejus, & dicit ei: Domine, ſi fuiſſes hic, non eſſet mortuus frater meus.

33. Jeſus ergo, ut vidit eam plorantem, & Judæos, qui venerant cum ea, plorantes, infremuit ſpiritu, & turbavit ſeipſum,

34. & dixit: Ubi poſuiſtis eum? Dicunt ei: Domine, veni, & vide.

35. Et lacrymatus eſt Jeſus.

36. Dixerunt ergo Judæi: Ecce quomodo amabat eum.

‖ Sup. 9. 6. 37. Quidam autem ex ipſis dixerunt: ‖ Non poterat hic, qui aperuit oculos cæci nati, facere ut hic non moreretur?

38. Jeſus ergo rurſum fremens in ſemetipſo, venit ad monumentum. Erat autem ſpelunca: & lapis ſuperpoſitus erat ei.

39. Ait Jeſus: Tollite lapidem. Dicit ei Martha ſoror ejus, qui mortuus fuerat: Domine, jam fœtet, quatriduanus eſt enim.

40. Dicit ei Jeſus: Nonne dixi tibi, quoniam ſi credideris, videbis gloriam Dei?

41. Tulerunt ergo lapidem. Jeſus autem elevatis ſurſum oculis, dixit: Pater gratias ago tibi, quoniam audiſti me.

42. Ego autem ſciebam quia ſemper me audis, ſed propter populum, qui circum ſtat, dixi: ut credant quia tu me miſiſti.

43. Hæc cùm dixiſſet, voce magna clamavit: Lazare veni foras.

44. Et ſtatim prodiit qui fuerat mortuus, ligatus pedes & manus inſtitis, & facies illius ſudario erat ligata. Dixit eis Jeſus: Solvite eum, & ſinite abire.

45. Multi ergo ex Judæis, qui venerant ad Mariam, & Martham, & viderant quæ fecit Jeſus, crediderunt in eum.

46. Quidam autem ex ipſis abierunt ad Phariſæos, & dixerunt eis quæ fecit Jeſus.

† FER. 6. POST DOM. PASS. 47. † Collegerunt ergo Pontifices & Phariſæi concilium, & dicebant: Quid facimus, quia hic homo multa ſigna facit?

48. Si dimittimus eum ſic, omnes credent in eum: & venient Romani, & tollent noſtrum locum, & gentem.

‖ Inf. 18. 14. 49. ‖ Unius autem ex ipſis Caiphas nomine, cùm eſſet Pontifex anni illius, dixit eis: Vos neſcitis quidquam,

50. nec cogitatis quia expedit vobis ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat.

51. Hoc autem à ſemetipſo non dixit: ſed cùm eſſet Pontifex anni illius, prophetavit, quòd Jeſus moriturus erat pro gente,

52. & non tantùm pro gente, ſed ut filios Dei, qui erant diſperſi, congregaret in unum.

53. Ab illo ergo die cogitaverunt ut interficerent eum.

54. Jeſus ergo jam non in palam ambulabat apud Judæos, ſed abiit in regionem juxta deſertum, in civitatem, quæ dicitur Ephrem, & ibi morabatur cum diſcipulis ſuis.

55. Proximum autem erat Paſcha Judæorum: & aſcenderunt multi Jeroſolymam de regione ante Paſcha, ut ſanctificarent ſeipſos.

56. Quærebant ergo Jeſum: & colloquebantur ad invicem, in templo ſtantes: Quid putatis, quia non venit ad diem feſtum? Dederant autem Pontifices, & Phariſæi mandatum, ut ſi quis cognoverit ubi ſit, indicet, ut apprehendant eum.

C A P U T XII.

Apud Martham & Lazarum receptus, unguento à Maria ungitur, murmurante Juda fure; cogitarunt autem principes ſacerdotum etiam Lazarum occidere: Jeſus aſello vectus cum honore Jeruſalem ingreditur; & gentilibus eum videre cupientibus, dicit horam ſuæ clarificationis inſtare, ſed granum frumenti priùs mortificandum: vox Patris auditur de clarificando nomine ſuo: princeps hujus mundi foras ejiciendus: de excæcatione Judæorum prophetata ab Iſaia: in Chriſto honoratur aut ſpernitur Pater.

1. JEſus ergo † ante ſex dies Paſchæ venit Bethaniam, ubi Lazarus fuerat mortuus, quem ſuſcitavit Jeſus. † FER. 2. MAJOR. HEBDO. Matt. 26. 6. Marc. 14. 3.

2. Fecerunt autem ei cœnam ibi: & Martha miniſtrabat, Lazarus verò unus erat ex diſcumbentibus cum eo.

3. Maria ergo accepit libram unguenti nardi piſtici, pretioſi, & unxit pedes Jeſu, & extersit pedes ejus capillis ſuis: & domus impleta eſt ex odore unguenti.

4. Dixit ergo unus ex diſcipulis ejus, Judas Iſcariotes, qui erat eum traditurus:

5. Quare hoc unguentum non væniit trecentis denariis, & datum eſt egenis?

6. Dixit autem hoc, non quia de egenis pertinebat ad eum, ſed quia fur erat, & loculos habens, ea quæ mittebantur, portabat.

7. Dixit ergo Jeſus: Sinite illam ut in diem ſepulturæ meæ ſervet illud.

8. Pauperes enim ſemper habetis vobiſcum: me autem non ſemper habetis:

9. Cognovit ergo turba multa ex Judæis quia illic eſt: & venerunt, non propter Jeſum tantùm, ſed ut Lazarum viderent, quem ſuſcitavit à mortuis.

10. † Cogitaverunt autem principes ſacerdotum, ut & Lazarum interficerent: † SABB. POST DOM. PASS.

11. quia multi propter illum abibant ex Judæis, & credebant in Jeſum.

12. In craſtinum autem turba multa, quæ venerat ad diem feſtum, cùm audiſſent quia venit Jeſus Jeroſolymam:

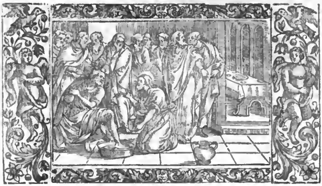

13. acceperunt ramos palmarum, & pro-
ceſſerunt obviam ei, & clamabant: Hoſan-
na, benedictus, qui venit in nomine Do-
mini, Rex Iſrael.
‖ Zach.9.9 Marc. 21. 7. 14. ‖ Et invenit Jeſus aſellum, & ſedit ſu-
per eum, ſicut ſcriptum eſt:
Marc.11.7 Luc.19 35. 15. Noli timere filia Sion: ecce rex tuus
venit ſedens ſuper pullum aſinæ.
16. Hæc non cognoverunt diſcipuli ejus
primùm: ſed quando glorificatus eſt Jeſus,
tunc recordati ſunt quia hæc erant ſcripta
de eo: & hæc fecerunt ei.
17. Teſtimonium ergo perhibebat turba,
quæ erat cum eo quando Lazarum vocavit de
monumento, & ſuſcitavit eum à mortuis.
18. Propterea & obviam venit ei turba:
quia audierunt eum feciſſe hoc ſignum.
19. Phariſæi ergo dixerunt ad ſemetipſos:
Videtis quia nihil proficimus? ecce mundus
totus poſt eum abiit.
20. Erant autem quidam Gentiles ex his,
qui aſcenderant ut adorarent in die feſto.
21. Hi ergo acceſſerunt ad Philippum, qui
erat à Bethſaida Galilææ, & rogabant eum,
dicentes: Domine, volumus Jeſum videre.
22. Venit Philippus, & dicit Andreæ: An-
dreas rurſum, & Philippus dixerunt Jeſu.
23. Jeſus autem reſpondit eis, dicens: Ve-
nit hora, ut clarificetur Filius hominis.
† S. LAUR. Item, UNIUS MART. NON PONTIF. 24. † Amen, amen dico vobis, niſi granum
frumenti cadens in terram, mortuum fuerit;
25. ipſum ſolum manet. Si autem mor-
tuum fuerit, multum fructum affert. ‖ Qui
‖ Matth. 10. 39. & 16. 25 Marc 8.35. Luc. 9. 24. & 17. 33 amat animam ſuam, perdet eam: & qui odit
animam ſuam in hoc mundo, in vitam
æternam cuſtodit eam.
26. Si quis mihi miniſtrat, me ſequatur:
& ubi ſum ego, illic & miniſter meus erit.
Si quis mihi miniſtraverit, honorificabit eum
Pater meus.
27. Nunc anima mea turbata eſt. Et quid
dicam? Pater, ſalvifica me ex hac hora.
Sed propterea veni in horam hanc.
28. Pater, clarifica nomen tuum. Venit ergo
vox de cœlo: Et clarificavi, & iterum clarificabo.
29. Turba ergo, quæ ſtabat, & audierat,
dicebat tonitruum eſſe factum. Alii dice-
bant: Angelus ei locutus eſt.
30. Reſpondit Jeſus, & dixit: Non pro-
pter me hæc vox venit, ſed propter vos.
31. † Nunc judicium eſt mundi: nunc † IN FESTO S. CRUCIS.
princeps hujus mundi ejicietur foras.
32. Et ego ſi exaltatus fuero à terra,
omnia traham ad me ipſum.
33. (Hoc autem dicebat, ſignificans qua
morte eſſet moriturus.)
34. Reſpondit ei turba: Nos audivimus ‖ ex ‖ Pſal. 109. 4. & 116. 2. Iſai. 40. 8 Ezech. 37. 25.
lege, quia Chriſtus manet in æternum: &
quomodo tu dicis, oportet exaltari Filium
hominis? Quis eſt iſte Filius hominis?
35. Dixit ergo eis Jeſus: Adhuc modicum lu-
men in vobis eſt. Ambulate dum lucem habe-
tis, ut non vos tenebræ comprehendant: &
qui ambulat in tenebris, neſcit quò vadat.
36. Dum lucem habetis, credite in lucem,
ut filii lucis ſitis. Hæc locutus eſt Jeſus:
& abiit, & abſcondit ſe ab eis.
37. Cùm autem tanta ſigna feciſſet coram
eis, non credebant in eum:
38. ut ſermo Iſaiæ prophetæ impleretur quem
dixit. ‖ Domine, quis credidit auditui no-
ſtro? & brachium Domini cui revelatum eſt? ‖ Iſaiæ 53. 1. Rom. 10. 16
39. Propterea non poterant credere, quia
iterùm dixit Iſaias:
40. ‖ Excæcavit oculos eorum, & indu- ‖ Iſai. 6. 9. Matth. 13. 14. Marc. 4. 12. Luc. 8. 10 Actor. 28 26. Rom. 11. 8
ravit cor eorum: ut non videant oculis, &
non intelligant corde, & convertantur, &
ſanem eos.
41. Hæc dixit Iſaias, quando vidit glo-
riam ejus, & locutus eſt de eo.
42. Verumtamen & ex principibus multi cre-
diderunt in eum: ſed propter Phariſæos non
confitebantur, ut è ſynagoga non ejicerentur.
43. Dilexerunt enim gloriam hominum
magis, quàm gloriam Dei.
44. Jeſus autem clamavit, & dixit: Qui
credit in me, non credit in me, ſed in eum:
qui miſit me.
45. Et qui videt me, videt eum, qui mi-
ſit me.
46. Ego lux in mundum veni: ut omnis,
qui credit in me, in tenebris non maneat.
47. Et ſi quis audierit verba mea, & non
cuſtodierit: ego non judico eum. Non enim
veni ut judicem mundum, ſed ut ſalvificem
mundum.

48. Qui ſpernit me, & non accipit verba mea: habet qui judicet eum. || Sermo, quem locutus ſum, ille judicabit eum in noviſſimo die. || Marci 16. 16.

49. Quia ego ex meipſo non ſum locutus, ſed qui miſit me Pater, ipſe mihi mandatum dedit quid dicam, & quid loquar.

50. Et ſcio quia mandatum ejus vita æterna eſt. Quæ ergo ego loquor, ſicut dixit mihi Pater, ſic loquor.

C A P U T XIII.

Jeſus ſurgit à cœna linteo præcinctus; lavat pedes diſcipulorum, renuente primùm Petro, exhortans ut idem invicem faciant: proditorem ſuum Joanni indicat; quo poſt bucellam egreſſo, dicit ſe clarificatum: de novo mandato dilectionis: Petro trinam prædicit ſui abnegationem.

† FER. 5. IN COENA DOMINI *Matth. 26. 1. Marc. 14. 1. Luc. 22. 1.* * Quartum & ultimū Paſcha miniſterii Chriſti anno M. 4036. æræ vulg. 31. ætatis Chr. 37. Per. Jul. 4746. urbis con. 784. ann. Jul. 78. imperii Tiberii 19.

1. ANte † diem feſtum Paſchæ *, ſciens Jeſus quia venit hora ejus ut tranſeat ex hoc mundo ad Patrem: cùm dilexiſſet ſuos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos.

2. Et cœna facta, cùm diabolus jam miſiſſet in cor, ut traderet eum Judas Simonis Iſcariotæ:

3. ſciens quia omnia dedit ei Pater in manus, & quia à Deo exivit, & ad Deum vadit:

4. ſurgit à cœna, & ponit veſtimenta ſua: & cùm accepiſſet linteum, præcinxit ſe.

5. Deinde mittit aquam in pelvim, & cœpit lavare pedes diſcipulorum, & extergere linteo, quo erat præcinctus.

6. Venit ergo ad Simonem Petrum. Et dicit ei Petrus: Domine, tu mihi lavas pedes?

7. Reſpondit Jeſus, & dixit ei: Quod ego facio, tu neſcis modò, ſcies autem poſtea.

8. Dicit ei Petrus: Non lavabis mihi pedes in æternum. Reſpondit ei Jeſus: Si non lavero te, non habebis partem mecum.

9. Dicit ei Simon Petrus: Domine, non tantùm pedes meos, ſed & manus, & caput.

10. Dicit ei Jeſus: Qui lotus eſt, non indiget niſi ut pedes lavet, ſed eſt mundus totus. Et vos mundi eſtis, ſed non omnes.

11. Sciebat enim quiſnam eſſet qui traderet eum: propterea dixit: Non eſtis mundi omnes.

12. Poſtquam ergo lavit pedes eorum, & accepit veſtimenta ſua: cùm recubuiſſet iterùm, dixit eis: Scitis quid fecerim vobis?

13. Vos vocatis me Magiſter, & Domine: & benè dicitis: ſum etenim.

14. Si ergo ego lavi pedes veſtros, Dominus, & magiſter: & vos debetis alter alterius lavare pedes.

15. Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodùm ego feci vobis, ita & vos faciatis.

16. || Amen, amen dico vobis: Non eſt ſervus major domino ſuo: neque Apoſtolus major eſt eo, qui miſit illum. || *Matth. 10. 24. Luc. 6. 40. Infr. 15. 20.*

17. Si hæc ſcitis, beati eritis ſi feceritis ea.

18. Non de omnibus vobis dico: ego ſcio quos elegerim: ſed ut adimpleatur Scriptura: || Qui manducat mecum panem, levabit contra me calcaneum ſuum. || *Pſ. 40. 10.*

19. Amodò dico vobis, priuſquam fiat: ut cùm factum fuerit, credatis, quia ego ſum.

20. || Amen, amen dico vobis: Qui accipit ſi quem miſero, me accipit, qui autem me accipit, accipiet eum, qui me miſit. || *Matth. 10. 40. Luc. 10. 16.*

25. Cùm hæc dixiſſet Jeſus, turbatus eſt ſpiritu: & proteſtatus eſt, & dixit: || Amen, amen dico vobis: Quia unus ex vobis tradet me. || *Matth. 26. 21. Marci 14. 18. Luc. 22. 21.*

22. Aſpiciebant ergo ad invicem diſcipuli, hæſitantes de quo diceret.

23. Erat ergo recumbens unus ex diſcipulis ejus in ſinu Jeſu, quem diligebat Jeſus.

24. Innuit ergo huic Simon Petrus: & dixit ei: Quis eſt, de quo dicit?

25. Itaque cùm recubuiſſet ille ſupra pectus Jeſu, dicit ei: Domine quis eſt?

26. Reſpondit Jeſus: Ille eſt, cui ego intinctum panem porrexero. Et cùm intinxiſſet panem, dedit Judæ Simonis Iſcariotæ.

27. Et poſt buccellam, introivit in eum ſatanas. Et dixit ei Jeſus: Quod facis, fac citiùs.

28. Hoc autem nemo ſcivit diſcumbentium ad quid dixerit ei.

29. Quidam enim putabant, quia loculos habebat Judas, quòd dixiſſet ei Jeſus: Eme ea, quæ opus ſunt nobis ad diem feſtum: aut egenis ut aliquid daret:

30. Cùm ergo accepiſſet ille buccellam, exivit continuò. Erat autem nox.

35. Cùm ergo exiſſet, dixit Jeſus: Nunc

clarificatus eſt Filius hominis: & Deus clarificatus eſt in eo.

32. Si Deus clarificatus eſt in eo, & Deus clarificabit eum in ſemetipſo: & continuò clarificabit eum.

33. Filioli, adhuc modicum vobiſcum ſum. || Quæretis me: & ſicut dixi Judæis: Quò ego vado, vos non poteſtis venire: & vobis dico modò. (|| *Sup.* 7. 34.)

34. || Mandatum novum do vobis: Ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos, ut & vos diligatis invicem. (|| *Levit.* 19. 18. *Matth.* 22. 39. *Inf.* 15. 12.)

35. In hoc cognoſcent omnes quia diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis ad invicem.

36. Dicit ei Simon Petrus: Domine, quò vadis? Reſpondit Jeſus: Quò ego vado, non potes me modò ſequi: ſequeris autem poſteà.

37. Dicit ei Petrus: Quare non poſſum te ſequi modò? || animam meam pro te ponam.

38. Reſpondit ei Jeſus: Animam tuam pro me pones? Amen, amen dico tibi: Non cantabit gallus, donec ter me neges. (|| *Matt.* 26. 35. *Mar.* 14. 29. *Luc.* 22. 33.)

CAPUT XIV.

Conſolando diſcipulos ait multas in domo Patris eſſe manſiones, ſeque rurſum illos aſſumpturum: Thomæ dicit, ſe eſſe viam, veritatem & vitam; Philippo autem, Patrem in ſe videri; illoſque accepturos quidquid ſuo nomine petierint, & ſe alium Paraclitum à Patre eis miſſurum: docet quis ipſum diligere dicendus ſit, & qualem pacem relinquat diſcipulis, qui de ipſius diſceſſu meritò gaudere deberent.

† SANCT. APOST. PHILIP. ET JAC.

1. NOn † turbetur cor veſtrum. Creditis in Deum, & in me credite.

2. In domo Patris mei manſiones multæ ſunt. Si quò minùs dixiſſem vobis: Quia vado parare vobis locum.

3. Et ſi abiero, & præparavero vobis locum: iterùm venio, & accipiam vos ad me ipſum, ut ubi ſum ego, & vos ſitis.

4. Et quò ego vado ſcitis, & viam ſcitis.

5. Dicit ei Thomas: Domine, neſcimus quò vadis: & quomodò poſſumus viam ſcire?

6. Dicit ei Jeſus: Ego ſum via, & veritas, & vita. Nemo venit ad Patrem, niſi per me.

7. Si cognoviſſetis me, & Patrem meum utique cognoviſſetis: & amodò cognoſcetis eum, & vidiſtis eum.

8. Dicit ei Philippus: Domine, oſtende nobis Patrem, & ſufficit nobis.

9. Dicit ei Jeſus: Tanto tempore vobiſcum ſum: & non cognoviſtis me? Philippe, qui videt me, videt & Patrem. Quomodo tu dicis: Oſtende nobis Patrem?

10. Non creditis quia ego in Patre, & Pater in me eſt? Verba, quæ ego loquor vobis, à meipſo non loquor. Pater autem in me manens, ipſe facit opera.

11. Non creditis quia ego in Patre, & Pater in me eſt?

12. Alioquin propter opera ipſa credite. Amen, amen dico vobis, qui credit in me, opera, quæ ego facio, & ipſe faciet, & majora horum faciet: quia ego ad Patrem vado.

13. || Et quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam: ut glorificetur Pater in Filio. (|| *Matth.* 7. 7. & 21. 22. *Marc.* 11. 24. *Inf.* 16. 23.)

14. Si quid petieritis me in nomine meo, hoc faciam.

† IN VIG. PENTEC.

15. † Si diligitis me, mandata mea ſervate.

16. Et ego rogabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiſcum in æternum,

17. Spiritum veritatis, quem mundus non poteſt accipere, quia non videt eum, nec ſcit eum. Vos autem cognoſcetis eum; quia apud vos manebit, & in vobis erit.

18. Non relinquam vos orphanos: veniam ad vos.

19. Adhuc modicum: & mundus me jam non videt. Vos autem videtis me: quia ego vivo, & vos vivetis.

20. In illo die vos cognoſcetis, quia ego ſum in Patre meo, & vos in me, & ego in vobis.

21. Qui habet mandata mea, & ſervat ea: ille eſt, qui diligit me. Qui autem diligit me, diligetur à Patre meo: & ego diligam eum, & manifeſtabo ei meipſum.

22. Dicit ei Judas, non ille Iſcariotes: Domine, quid factum eſt, quia manifeſtaturus es nobis teipſum, & non mundo?

† DOM. PENTEC.

23. Reſpondit Jeſus, & dixit ei: † Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus:

24. qui non diligit me, ſermones meos non ſervat. Et ſermonem quem audiſtis, non eſt meus: ſed ejus, qui miſit me, Patris.

25. Hæc locutus ſum vobis, apud vos manens.

26. Paraclitus autem Spiritus ſanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & ſuggeret vobis omnia, quæcumque dixero vobis.

27. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis: non quomodo mundus dat, ego do vobis. Non turbetur cor veſtrum, neque formidet.

28. Audiſtis quia ego dixi vobis: Vado, & venio ad vos. Si diligeretis me, gauderetis utique, quia vado ad Patrem: quia Pater major me eſt.

29. Et nunc dixi vobis priùs quàm fiat: ut dum factum fuerit, credatis.

30. Jam non multa loquar vobiſcum. Venit enim princeps mundi hujus, & in me non habet quidquam.

31. Sed ut cognoſcat mundus, quia diligo Patrem, & || ſicut mandatum dedit mihi Pater, ſic facio. Surgite, eamus hinc. (|| *Aſter.* 3. 11.)

CAPUT XV.

Chriſtus vitis, Pater agricola, diſcipuli verò palmites: præceptum Chriſti de mutua dilectione frequenter iteratum: Apoſtoli amici Chriſti, quibus ſecreta ſua communicavit, & elegit eos ut fructum perpetuum afferrent; quos roborat adverſus mundi odium ac perſecutiones, dicens Judæos excuſationem non habere de peccato ſuo.

† UNIUS MART. TEMP. PASCH.

1. EGo † ſum vitis vera: & Pater meus agricola eſt.

2. Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum: & omnem, qui fert fructum, purgabit eum, ut fructum plus afferat.

3. || Jam

|| Supr. 13. 10. 3. || Jam vos mundi eſtis propter ſermonem, quem locutus ſum vobis.

4. Manete in me: & ego in vobis. Sicut palmes non poteſt ferre fructum à ſemetipſo, niſi manſerit in vite: ſic nec vos, niſi in me manſeritis.

† ITEM ALIUD PRO EODEM. 5. † Ego ſum vitis, vos palmites: qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum: quia ſine me nihil poteſtis facere.

6. Si quis in me non manſerit, mittetur foras ſicut palmes, & areſcet, & colligent eum, & in ignem mittent, & ardet.

7. Si manſeritis in me, & verba mea in vobis manſerint: quodcumque volueritis petetis, & fiet vobis.

8. In hoc clarificatus eſt Pater meus, ut fructũ plurimum afferatis, & efficiamini mei diſcipuli.

9. Sicut dilexit me Pater, & ego dilexi vos. Manete in dilectione mea.

10. Si præcepta mea ſervaveritis, manebitis in dilectione mea, ſicut & ego Patris mei præcepta ſervavi, & maneo in ejus dilectione.

11. Hæc locutus ſum vobis, ut gaudium meum in vobis ſit, & gaudium veſtrum impleatur.

† IN VIGILIA UNIUS APOST. || Supr. 13. 14. Epheſ. 5. 2. 1. Theſ. 4. 9. 12. † || Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos.

13. Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis.

14. Vos amici mei eſtis, ſi feceritis quæ ego præcipio vobis.

15. Jam non dicam vos ſervos: quia ſervus neſcit, quid faciat dominus ejus. Vos autem dixi amicos: quia omnia quæcumque audivi à Patre meo, nota feci vobis.

|| Matth. 28. 19. 16. Non vos me elegiſtis: ſed ego elegi vos, & poſui vos || ut eatis, & fructum afferatis, & fructus veſter maneat: ut quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, det vobis.

|| 1. Joan. 3. 11. & 4. 7. † APOST. SIMON. ET JUD. 17. || † Hæc mando vobis, ut diligatis invicem.

18. Si mundus vos odit: ſcitote quia me priorem vobis odio habuit.

19. Si de mundo fuiſſetis: mundus quod ſuum erat diligeret: quia verò de mundo non eſtis, ſed ego elegi vos de mundo, propտereà odit vos mundus.

20. Mementote ſermonis mei, quem ego dixi vobis: || Non eſt ſervus major domino ſuo. Si me perſecuti ſunt, & || vos perſequentur: ſi ſermonem meum ſervaverunt, & veſtrum ſervabunt.

|| Sup. 13. 16. Matth. 10. 27. || Matth. 24. 9.

21. Sed hæc omnia facient vobis propter nomen meum: quia neſciunt eum, qui miſit me.

22. Si non veniſſem, & locutus fuiſſem eis, peccatum non haberent: nunc autem excuſationem non habent de peccato ſuo.

23. Qui me odit, & Patrem meum odit.

24. Si opera non feciſſem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent: nunc autem & viderunt, & oderunt & me, & Patrem meum.

25. Sed ut adimpleatur ſermo, qui in lege eorum ſcriptus eſt: || Quia odio habuerunt me gratis.

|| Pſalm. 24. 19. || Luc. 24. 49. † DOM. INF. OC. PASCH. 26. || † Cùm autem venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis à Patre, ſpiritum veritatis, qui à Patre procedit, ille teſtimonium perhibebit de me:

27. & vos teſtimonium perhibebitis, quia ab initio mecum eſtis.

CAPUT XVI.

Diſcipulis prædicit futuras perſecutiones, & quòd eis expediat ut ipſe vadat, quò veniat Paraclitus qui mundum arguat, ipſoſque doceat, & Chriſtum clarificet: declarat quod dixerat: Modicum & jam non videbitis me, &c. *addens ſimilitudinem de muliere pariente: hortatur ut à Patre petant ipſius nomine; prædicitque ipſorum fugam.*

1. HÆc locutus ſum vobis, ut non ſcandalizemini.

2. Abſque ſynagogis facient vos: ſed venit hora, ut omnis qui interficit vos, arbitretur obſequium ſe præſtare Deo.

3. Et hæc facient vobis, quia non noverunt Patrem, neque me.

4. Sed hæc locutus ſum vobis: ut cùm venerit hora eorum reminiſcamini, quia ego dixi vobis.

5. Hęc autem vobis ab initio non dixi, quia vobiſcum eram: Et nunc † vado ad eum, qui miſit me; & nemo ex vobis interrogat me, Quò vadis? † DOM. 4. POST PASCH.

6. Sed quia hæc locutus ſum vobis, triſtitia implevit cor veſtrum.

7. Sed ego veritatem dico vobis: expedit vobis ut ego vadam: ſi enim non abiero, Paraclitus non veniet ad vos: ſi autem abiero, mittam eum ad vos.

8. Et cùm venerit ille, arguet mundum de peccato, & de juſtitia, & de judicio.

9. De peccato quidem: quia non crediderunt in me:

10. de juſtitia verò: quia ad Patrem vado: & jam non videbitis me:

11. de judicio autem: quia princeps hujus mundi jam judicatus eſt.

12. Adhuc multa habeo vobis dicere: ſed non poteſtis portare modò.

13. Cùm autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem, non enim loquetur à ſemetipſo: ſed quæcumque audiet loquetur, & quæ ventura ſunt annuntiabit vobis.

14. Ille me clarificabit: quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis.

15. Omnia quæcumque habet Pater, mea ſunt. Propterea dixi: quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis.

16. † Modicum, & jam non videbitis me: & iterùm modicum, & videbitis me: quia vado ad Patrem. † DOM. 3. POST PASCH.

17. Dixerunt ergo ex diſcipulis ejus ad invicem: Quid eſt hoc, quod dicit nobis: Modicum, & non videbitis me: & iterùm modicum, & videbitis me, & quia vado ad Patrem?

18. Dicebant ergo: Quid eſt hoc, quod dicit, Modicum? neſcimus quid loquitur.

19. Cognovit autem Jeſus, quia volebant eum interrogare, & dixit eis: De hoc quæritis inter vos quia dixi, Modicum, & non videbitis me: & iterùm modicum, & videbitis me.

20. † Amen, amen dico vobis: quia plorabitis, & flebitis vos, mundus autem gaudebit: vos autem contriſtabimini, ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium. † PLUR. MART. TEMP. PASCH.

21. Mulier cùm parit, triſtitiam habet, quia venit hora ejus: cum autem pepererit puerum, jam non meminit preſſuræ propter gaudium:

quia natus eſt homo in mundum.

22. Et vos igitur nunc quidem triſtitiam habetis, iterùm autem videbo vos, & gaudebit cor veſtrum: & gaudium veſtrum nemo tollet à vobis.

23. Et in illo die me non rogabitis quidquam.

† DOM. 5. POST PASCH. || Matth. 7. 7. & 21. 22. Marc. 11. 24. Luc. 11. 9. Sup. 14. 13. Jacob. 1. 5.

† || Amen, amen dico vobis: ſi quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.

24. Uſque modò non petiſtis quidquam in nomine meo: Petite, & accipietis, ut gaudium veſtrum ſit plenum.

25. Hæc in proverbiis locutus ſum vobis. Venit hora cùm jam non in proverbiis loquar vobis, ſed palam de Patre annuntiabo vobis.

26. In illo die in nomine meo petetis: & non dico vobis quia ego rogabo Patrem de vobis:

27. Ipſe enim Pater amat vos, quia vos me amaſtis, & credidiſtis, quia ego à Deo exivi.

28. Exivi à Patre, & veni in mundum: iterùm relinquo mundum, & vado ad Patrem.

29. Dicunt ei diſcipuli ejus: Ecce nunc palam loqueris, & proverbium nullum dicis.

30. Nunc ſcimus quia ſcis omnia, & non opus eſt tibi ut quis te interroget: in hoc credimus quia à Deo exiſti:

31. Reſpondit eis Jeſus: Modò creditis?

|| Matt. 26. 31. Marc. 14. 27.

32. || Ecce venit hora, & jam venit, ut diſpergamini unuſquiſque in propria, & me ſolum relinquatis: & non ſum ſolus, quia Pater mecum eſt.

33. Hæc locutus ſum vobis, ut in me pacem habeatis. In mundo preſſuram habebitis: ſed confidite, ego vici mundum.

CAPUT XVII.

Oratio Chriſti ad Patrem pro utriuſque clarificatione, pro diſcipulis & iis qui per illos in ipſum eſſent credituri, ut ſerventur à malo, & omnes ſint unum, munduſque cognoſcat ipſum fuiſſe à Patre miſſum.

† IN VIGIL. ASCENSIO.

1. HÆc locutus eſt Jeſus: & ſublevatis oculis in cœlum, dixit: † Pater venit hora, clarifica filium tuum, ut filius tuus clarificet te:

|| Matt. 28. 18.

2. || Sicut dediſti ei poteſtatem omnis carnis, ut omne, quod dediſti ei, det eis vitam æternam.

3. Hæc eſt autem vita æterna: Ut cognoſcant te, ſolum Deum verum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum.

4. Ego te clarificavi ſuper terram: opus conſummavi, quod dediſti mihi ut faciam:

5. & nunc clarifica me tu Pater apud temetipſum, claritate, quam habui priùs, quàm mundus eſſet, apud te.

6. Manifeſtavi nomen tuum hominibus, quos dediſti mihi de mundo: Tui erant, & mihi eos dediſti: & ſermonem tuum ſervaverunt.

7. Nunc cognoverunt quia omnia, quæ dediſti mihi, abs te ſunt:

8. quia verba, quæ dediſti mihi, dedi eis: & ipſi acceperunt, & cognoverunt verè quia à te exivi, & crediderunt quia tu me miſiſti.

9. Ego pro eis rogo: non pro mundo rogo, ſed pro his, quos dediſti mihi: quia tui ſunt:

10. & mea omnia tua ſunt, & tua mea ſunt: & clarificatus ſum in eis.

11. Et jam non ſum in mundo, & hi in mundo ſunt, & ego ad te venio. Pater ſancte, ſerva eos in nomine tuo, quos dediſti mihi: ut ſint unum, ſicut & nos.

12. Cùm eſſem cum eis, ego ſervabam eos in nomine tuo. || Quos dediſti mihi, cuſtodivi: & nemo ex eis periit, niſi filius perditionis, || ut Scriptura impleatur. || Infr. 18. 9. || Pſalm. 108. 8.

13. Nunc autem ad te venio: & hæc loquor in mundo, ut habeant gaudium meum impletum in ſemetipſis.

14. Ego dedi eis ſermonem tuum, & mundus eos odio habuit, quia non ſunt de mundo, ſicut & ego non ſum de mundo.

15. Non rogo ut tollas eos de mundo, ſed ut ſerves eos à malo.

16. De mundo non ſunt, ſicut & ego non ſum de mundo.

17. Sanctifica eos in veritate. Sermo tuus veritas eſt.

18. Sicut tu me miſiſti in mundum, & ego miſi eos in mundum.

19. Et pro eis ego ſanctifico meipſum: ut ſint & ipſi ſanctificati in veritate.

20. Non pro eis autem rogo tantùm, ſed & pro eis, qui credituri ſunt per verbum eorum in me:

21. ut omnes unum ſint, ſicut tu Pater, in me, & ego in te, ut & ipſi in nobis unum ſint: ut credat mundus, quia tu me miſiſti.

22. Et ego claritatem, quam dediſti mihi, dedi eis: ut ſint unum, ſicut & nos unum ſumus.

23. Ego in eis, & tu in me: ut ſint conſummati in unum: & cognoſcat mundus quia tu me miſiſti, & dilexiſti eos, ſicut & me dilexiſti.

24. Pater, quos dediſti mihi, volo ut ubi ſum ego, & illi ſint mecum: ut videant claritatem meam, quam dediſti mihi: quia dilexiſti me ante conſtitutionem mundi.

25. Pater juſte, mundus te non cognovit, ego autem te cognovi: & hi cognoverunt, quia tu me miſiſti.

26. Et notum feci eis nomen tuum, & notum faciam: ut dilectio, qua dilexiſti me, in ipſis ſit, & ego in ipſis.

CAPUT XVIII.

Jeſus à Judæis capitur, illis primùm ad ipſius verbum in terram cadentibus: ad Annam & Caipham ducitur: reſpondens interroganti Pontifici, alapa cæditur: ter à Petro negatur: ductus in prætorium, dicit Pilato ſuum regnum non eſſe de hoc mundo: Judæi Jeſum mori cupiunt, ſoluto Barabba.

1. HÆc cùm dixiſſet Jeſus, † egreſſus eſt cum diſcipulis ſuis trans Torrentem Cedron, ubi erat hortus, in quem introivit ipſe, & diſcipuli ejus. † PASSIO. FER. 6. IN PARASC. 2. Reg. 15. 23.

2. Sciebat autem & Judas, qui tradebat eum, locum: quia frequenter Jeſus convenerat illuc cum diſcipulis ſuis. || Matt. 26. 36. Marc. 14. 32. Luc. 22. 39.

3. || Judas ergo cùm accepiſſet cohortem, & à Pontificibus, & Phariſæis miniſtros, venit illuc cum laternis, & facibus, & armis. || Matt. 26. 47. Marc. 14. 43. Luc. 22. 47.

4. Jeſus itaque ſciens omnia, quæ ventura erant ſuper eum, proceſſit, & dixit eis: Quem quæritis?

5. Reſponderunt ei: Jeſum Nazarenum. Dicit eis Jeſus: Ego ſum. Stabat autem & Judas, qui tradebat eum, cum ipſis.

6. Ut ergo dixit eis: Ego ſum: abierunt retrorſum, & ceciderunt in terram.

7. Iterùm ergo interrogavit eos: Quem quæritis? Illi autem dixerunt: Jeſum Nazarenum.

8. Reſpondit Jeſus: Dixi vobis, quia ego ſum: ſi ergo me quæritis, ſinite hos abire.

|| *Sup. 17. 12.*

9. Ut impleretur ſermo, quem dixit: || Quia quos dediſti mihi, non perdidi ex eis quemquam.

10. Simon ergo Petrus habens gladium eduxit eum: & percuſſit pontificis ſervum: & abſcidit auriculam ejus dexteram. Erat autem nomen ſervo Malchus.

11. Dixit ergo Jeſus Petro: Mitte gladium tuum in vaginam. Calicem, quem dedit mihi Pater, non vis ut bibam illum?

12. Cohors ergo, & tribunus, & miniſtri Judæorum comprehenderunt Jeſum, & ligaverunt eum:

|| *Luc. 3. 2.*

13. Et adduxerunt eum ad || Annam primùm, erat enim ſocer Caiphæ, qui erat pontifex anni illius.

|| *Sup. 11. 49.*

14. Erat autem Caiphas, || qui conſilium dederat Judæis: Quia expedit, unum hominem mori pro populo.

15. Sequebatur autem Jeſum Simon Petrus, & alius diſcipulus. Diſcipulus autem ille erat notus pontifici, & introivit cum Jeſu in atrium pontificis.

|| *Matt. 26. 58. Marc. 14. 54. Luc. 22. 55.*

16. Petrus autem ſtabat ad oſtium foris. || Exivit ergo diſcipulus alius, qui erat notus pontifici, & dixit oſtiariæ, & introduxit Petrum.

17. Dixit ergo Petro ancilla oſtiaria: Numquid & tu ex diſcipulis es hominis iſtius? Dicit ille: Non ſum.

18. Stabant autem ſervi, & miniſtri ad prunas, quia frigus erat, & calefaciebant ſe: erat autem cum eis & Petrus ſtans, & calefaciens ſe.

19. Pontifex ergo interrogavit Jeſum de diſcipulis ſuis, & de doctrina ejus.

20. Reſpondit ei Jeſus: Ego palam locutus ſum mundo: ego ſemper docui in ſynagoga, & in templo, quò omnes Judæi conveniunt: & in occulto locutus ſum nihil.

21. Quid me interrogas? interroga eos, qui audierunt quid locutus ſim ipſis: ecce hi ſciunt quæ dixerim ego.

22. Hæc autem cùm dixiſſet, unus aſſiſtens miniſtrorum dedit alapam Jeſu, dicens: Sic reſpondes pontifici?

23. Reſpondit ei Jeſus: Si malè locutus ſum, teſtimonium perhibe de malo: ſi autem benè, quid me cædis?

24. || Et miſit eum Annas ligatum ad Caipham pontificem.

|| *Matt. 26. 57. Marc. 14. 51. Luc. 22. 54.* || *Matt. 26. 69. Marc. 14. 67. Luc. 22. 56.*

25. Erat autem Simon Petrus ſtans, & calefaciens ſe. || Dixerunt ergo ei: Numquid & tu ex diſcipulis ejus es? Negavit ille, & dixit: Non ſum.

26. Dicit ei unus ex ſervis pontificis, cognatus ejus, cujus abſcidit Petrus auriculam: Nonne ego te vidi in horto cum illo?

27. Iterùm ergo negavit Petrus: & ſtatim gallus cantavit.

|| *Matth. 27. 2. Marc. 15. 1.* || *Act. 10. 28. & 11. 3.*

28. || Adducunt ergo Jeſum à Caipha in prætorium. Erat autem manè: & ipſi non introierunt in prætorium, || ut non contaminarentur, ſed ut manducarent Paſcha.

29. Exivit ergo Pilatus ad eos foras, & dixit: Quam accuſationem affertis adversùs hominem hunc?

30. Reſponderunt, & dixerunt ei: Si non eſſet hic malefactor, non tibi tradidiſſemus eum.

31. Dixit ergo eis Pilatus: Accipite eum vos, & ſecundùm legem veſtram judicate eum. Dixerunt ergo ei Judæi: Nobis non licet interficere quemquam.

|| *Matth. 20. 19.* || *Matth. 27. 11. Marc. 15. 2. Luc. 23. 3.*

32. || Ut ſermo Jeſu impleretur, quem dixit, ſignificans qua morte eſſet moriturus.

33. || Introivit ergo iterum in prætorium Pilatus, & vocavit Jeſum, & dixit ei: Tu es rex Judæorum?

34. Reſpondit Jeſus: A temetipſo hoc dicis, an alii dixerunt tibi de me?

35. Reſpondit Pilatus: Numquid ego Judæus ſum? Gens tua, & pontifices tradiderunt te mihi: quid feciſti?

36. Reſpondit Jeſus: Regnum meum non eſt de hoc mundo: ſi ex hoc mundo eſſet regnum meum, miniſtri mei utique decertarent ut non traderer Judæis: nunc autem regnum meum non eſt hinc.

37. Dixit itaque ei Pilatus: Ergo rex es tu? Reſpondit Jeſus: Tu dicis quia rex ſum ego. Ego in hoc natus ſum, & ad hoc veni in mundum, ut teſtimonium perhibeam veritati: omnis, qui eſt ex veritate, audit vocem meam.

38. Dicit ei Pilatus. Quid eſt veritas? Et cùm hoc dixiſſet, iterùm exivit ad Judæos, & dicit eis: Ego nullam invenio in eo cauſam.

|| *Matth. 27. 15. Marc. 15. 6. Luc. 23. 17.*

39. || Eſt autem conſuetudo vobis ut unum dimittam vobis in Paſcha: vultis ergo dimittam vobis regem Judæorum?

40. Clamaverunt ergo rurſum omnes, dicentes: Non hunc, ſed Barabbam. Erat autem Barabbas latro.

CAPUT XIX.

A Pilato flagellatus, variiſque modis afflictus, & ſpinis coronatus, ad mortem depoſcitur: rurſumque à Pilato examinatus, oſtendit illum deſuper tantùm habere in ipſum poteſtatem: Pilatus meticuloſus, Jeſum, quem regem dicit Judæorum, morti adjudicat: Jeſus bajulans ſibi crucem, inter latrones crucifigitur; poſito à Pilato ſuper crucem titulo, diviſiſque à militibus veſtimentis, & ſorte de tunica miſſa: Jeſus matri Joannem, matremque Joanni commendat; & ſitiens aceto potatur: conſummatiſque omnibus tradit ſpiritum: fractis latronum cruribus, ex aperto Chriſti latere ſanguis & aqua profluit; ejuſque corpus myrrha & aloe conditum ſepelitur.

Matth. 27. 7. Marc. 15. 16.

1. TUnc ergo apprehendit Pilatus Jeſum, & flagellavit.

2. Et milites plectentes coronam de ſpinis impoſuerunt capiti ejus: & veſte purpurea circumdederunt eum.

3. Et veniebant ad eum, & dicebant: Ave rex Judæorum: & dabant ei alapas.

4. Exivit ergo iterùm Pilatus foras, & dicit eis: Ecce adduco vobis eum foras, ut cognoſcatis quia nullam invenio in eo cauſam.

5. (Exivit ergo Jeſus portans coronam ſpineam, & purpureum veſtimentum:) Et dicit eis: Ecce homo.

6. Cùm ergo vidiſſent eum Pontifices, & miniſtri, clamabant, dicentes: Crucifige, crucifige eum. Dicit eis Pilatus: Accipite eum vos, & crucifigite: ego enim non invenio in eo cauſam.

7. Reſponderunt ei Judæi: Nos legem habemus, & ſecundùm legem debet mori, quia filium Dei ſe fecit.

8. Cùm ergo audiſſet Pilatus hunc ſermonem, magis timuit.

9. Et ingreſſus eſt prætorium iterùm: & dixit ad Jeſum: Unde es tu? Jeſus autem reſponſum non dedit ei.

10. Dicit ergo ei Pilatus: Mihi non loqueris? neſcis quia poteſtatem habeo crucifigere te, & poteſtatem habeo dimittere te?

11. Reſpondit Jeſus: Non haberes poteſtatem adverſùm me ullam, niſi tibi datum eſſet deſuper. Propterea qui me tradidit tibi, majus peccatum habet.

12. Et exinde quærebat Pilatus dimittere eum. Judæi autem clamabant dicentes: Si hunc dimittis, non es amicus Cæſaris. Omnis enim, qui ſe regem facit, contradicit Cæſari.

13. Pilatus autem cùm audiſſet hos ſermones, adduxit foras Jeſum: & ſedit pro tribunali, in loco qui dicitur Lithoſtrotos, Hebraicè autem Gabbatha.

14. Erat autem Paraſceve Paſchæ, hora quaſi ſexta, & dicit Judæis: Ecce rex veſter.

15. Illi autem clamabant: Tolle, tolle, crucifige eum. Dicit eis Pilatus: Regem veſtrum crucifigam? Reſponderunt Pontifices: Non habemus Regem, niſi Cæſarem.

16. Tunc ergo tradidit eis illum ut crucifigeretur. Suſceperunt autem Jeſum, & eduxerunt.

17. || Et bajulans ſibi crucem, exivit in eum, qui dicitur Calvariæ, locum, Hebraicè autem Golgotha: || Matth. 27. 33. Marc. 15. 22. Luc. 23. 33.

18. ubi crucifixerunt eum, & cum eo alios duos, hinc, & hinc, medium autem Jeſum.

19. Scripſit autem & titulum Pilatus: & poſuit ſuper crucem. Erat autem ſcriptum: Jeſus Nazarenus, Rex Judæorum.

20. Hunc ergo titulum multi Judæorum legerunt: quia propè civitatem erat locus, ubi crucifixus eſt Jeſus. Et erat ſcriptum Hebraicè, Græcè, & Latinè.

21. Dicebant ergo Pilato Pontifices Judæorum: Noli ſcribere, Rex Judæorum: ſed quia ipſe dixit; Rex ſum Judæorum.

22. Reſpondit Pilatus; Quod ſcripſi, ſcripſi.

23. Milites ergo cum cruſixiſſent eum, || acceperunt veſtimenta ejus, (& fecerunt quatuor partes; unicuique militi partem) & tunicam. Erat autem tunica inconſutilis, deſuper contexta per totum. || Matth. 27. 35. Marc. 15. 24. Luc. 23. 34.

24. Dixerunt ergo ad invicem; Non ſcindamus eam, ſed ſortiamur de illa cujus ſit. Ut Scriptura impleretur, dicens: || Partiti ſunt veſtimenta mea ſibi: & in veſtem meam miſerunt ſortem. Et milites quidem hæc fecerunt. || Pſalm. 21. 19.

25. Stabant autem juxta crucem Jeſu mater ejus, & ſoror matris ejus Maria Cleophæ, & Maria Magdalene.

26. Cùm vidiſſet ergo Jeſus matrem, & diſcipulum ſtantem, quem diligebat, dicit matri ſuæ: Mulier, ecce filius tuus.

27. Deinde dicit diſcipulo: Ecce mater tua. Et ex illa hora accepit eam diſcipulus in ſua.

28. Poſtea ſciens Jeſus quia omnia conſummata ſunt, || ut conſummaretur Scriptura, dixit: Sitio. || Pſalm. 68. 22.

29. Vas ergo erat poſitum aceto plenum. Illi autem ſpongiam plenam aceto, hyſſopo circumponentes, obtulerunt ori ejus.

30. Cùm ergo accepiſſet Jeſus acetum, dixit: Conſummatum eſt. Et inclinato capite tradidit ſpiritum.

31. Judæi ergo (quoniam paraſceve erat) ut non remanerent in cruce corpora ſabbato (erat enim magnus dies ille Sabbati) rogaverunt Pilatum ut frangerentur eorum crura, & tollerentur.

32. Venerunt ergo milites: & primi quidem fregerunt crura, & alterius, qui crucifixus eſt cum eo.

33. Ad Jeſum autem cùm veniſſent, ut viderunt eum jam mortuum, non fregerunt ejus crura:

34. ſed unus militum lancea latus ejus aperuit, & continuò exivit ſanguis, & aqua.

35. Et qui vidit, teſtimonium perhibuit: & verum eſt teſtimonium ejus. Et ille ſcit, quia vera dicit: ut & vos credatis.

36. Facta ſunt enim hæc, ut Scriptura impleretur: || Os non comminuetis ex eo. [|| *Exod.* 12. 46. *Num.* 9. 12.]

37. Et iterùm alia Scriptura dicit: || Videbunt in quem transfixerunt. [|| *Zach.* 12. 10.]

38. || Poſt hæc autem rogavit Pilatum Joſeph ab Arimathæa (eo quòd eſſet diſcipulus Jeſu, occultus autem propter metum Judæorum) ut tolleret corpus Jeſu. Et permiſit Pilatus. Venit ergo, & tulit corpus Jeſu. [|| *Matth.* 27. 57. *Marc.* 15. 43. *Luc.* 23. 50.]

39. Venit autem & Nicodemus, || qui venerat ad Jeſum nocte primùm, ferens mixturam myrrhæ, & aloes, quaſi libras centum. [|| *ſupr.* 3. 2.]

40. Acceperunt ergo corpus Jeſu, & ligaverunt illud linteis cum aromatibus, ſicut mos eſt Judæis ſepelire.

41. Erat autem in loco, ubi crucifixus eſt, hortus: & in horto monumentum novum, in quo nondum quiſquam poſitus erat.

42. Ibi ergo propter Paraſceven Judæorum, quia juxta erat monumentum, poſuerunt Jeſum.

CAPUT XX.

Maria Magdalene prima venit ad monumentum, deinde Petrus & Joannes: illa plorans ad monumentum videt Angelos, tandemque Jeſum agnoſcit: qui apparens Apoſtolis, pacem illis optat; & oſtenſis manibus ac latere, dat eis Spiritum ſanctum, ut peccata remittant ac retineant: rurſumque non credenti Thomæ apparens cum reliquis diſcipulis, corpus præbet palpandum; beatos dicens, qui in ipſo non viſo crediderunt: multa Chriſti ſigna non ſunt in hoc libro ſcripta.

[† SABB. IN ALBIS. *Matth.* 28. 1. *Marc.* 16. 2. *Luc.* 24. 1.] 1. UNa † autem ſabbati, Maria Magdalene venit manè, cùm adhuc tenebræ eſſent, ad monumentum: & vidit lapidem ſublatum à monumento.

2. Cucurrit ergo, & venit ad Simonem Petrum, & ad alium diſcipulum, quem amabat Jeſus, & dicit illis: Tulerunt Dominum de monumento, & neſcimus ubi poſuerunt eum.

3. Exiit ergo Petrus, & ille alius diſcipulus, & venerunt ad monumentum.

4. Currebant autem duo ſimul, & ille alius diſcipulus præcucurrit citiùs Petro, & venit primus ad monumentum.

5. Et cùm ſe inclinaſſet, vidit poſita linteamina, non tamen introivit.

6. Venit ergo Simon Petrus ſequens eum, & introivit in monumentum, & vidit linteamina poſita,

7. & ſudarium, quod fuerat ſuper caput ejus, non cum linteaminibus poſitum, ſed ſeparatim involutum in unum locum.

8. Tunc ergo introivit & ille diſcipulus, qui venerat primus ad monumentum: & vidit, & credidit.

9. nondum enim ſciebant Scripturam, quia oportebat eum à mortuis reſurgere.

10. Abierunt ergo iterùm diſcipuli ad ſemetipſos.

11. † || Maria autem ſtabat ad monumentum foris, plorans. Dum ergo fleret, inclinavit ſe, & proſpexit in monumentum: [† FER. 5. POST PASCH. || *Matth.* 28. 1. *Marc.* 16. 5. *Luc.* 24. 4.]

12. & vidit duos angelos in albis ſedentes, unum ad caput, & unum ad pedes: ubi poſitum fuerat corpus Jeſu.

13. Dicunt ei illi: Mulier, quid ploras? Dicit eis: quia tulerunt Dominum meum, & neſcio ubi poſuerunt eum.

14. Hæc cùm dixiſſet, converſa eſt retrorſum, & vidit Jeſum ſtantem & non ſciebat quia Jeſus eſt.

15. Dicit ei Jeſus: Mulier, quid ploras? quem quæris? Illa exiſtimans quia hortulanus eſſet, dicit ei: Domine, ſi tu ſuſtuliſti eum, dicito mihi ubi poſuiſti eum: & ego eum tollam.

16. Dicit ei Jeſus: Maria. Converſa illa, dicit ei, Rabboni (quod dicitur Magiſter.)

17. Dicit ei Jeſus: Noli me tangere, nondum enim aſcendi ad Patrem meum: vade autem ad fratres meos, & dic eis: Aſcendo ad Patrem meum, & Patrem veſtrum, Deum meum, & Deum veſtrum.

18. Venit Maria Magdalene annuntians diſcipulis: Quia vidi Dominum, & hæc dixit mihi.

19. || † Cùm ergo ſero eſſet die illo, una ſabbatorum, & fores eſſent clauſæ, ubi erant diſcipuli congregati propter metum Judæorum: venit Jeſus, & ſtetit in medio, & dixit eis: Pax vobis. [|| *Marc.* 16. 14. *Luc.* 24. 36. 1. *Cor.* 15. 5. † DOM. IN ALBIS.]

20. Et cùm hoc dixiſſet, oſtendit eis manus, & latus. Gaviſi ſunt ergo diſcipuli, viſo Domino.

21. Dixit ergo eis iterùm: Pax vobis. Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos.

22. Hæc cùm dixiſſet, inſufflavit: & dixit eis: Accipite Spiritum ſanctum:

23. || quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt. [|| *Matth.* 18. 18.]

24. † Thomas autem unus ex duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis quando venit Jeſus. [† IN FESTO S. THOM.]

25. Dixerunt ergo ei alii diſcipuli: Vidimus Dominum. Ille autem dixit eis: Niſi videro in manibus ejus fixuram clavorum, & mittam digitum meum in locum clavorum, & mittam manum meam in latus ejus non credam.

26. Et poſt dies octo, iterùm erant diſcipuli ejus intus: & Thomas cum eis. Venit

Jeſus januis clauſis, & ſtetit in medio, & dixit: Pax vobis.

27. Deinde dicit Thomæ: Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum: & noli eſſe incredulus, ſed fidelis.

28. Reſpondit Thomas, & dixit ei: Dominus meus, & Deus meus.

29. Dixit ei Jeſus: Quia vidiſti me Thoma, credidiſti: beati, qui non viderunt, & crediderunt.

|| *Inf. 21. 25.* 30. || Multa quidem, & alia ſigna fecit Jeſus in conſpectu diſcipulorum ſuorum, quæ non ſunt ſcripta in libro hoc.

31. Hæc autem ſcripta ſunt ut credatis, quia Jeſus eſt Chriſtus Filius Dei: & ut credentes, vitam habeatis in nomine ejus.

CAPUT XXI.

Piſcantibus diſcipulis comprehendere facit Jeſus copioſam piſcium multitudinem; quo ſigno Petrus per Joannem Dominum agnoſcens, mittit ſe in mare: & facto prandio, de amore in Chriſtum ter interrogatus, ter accipit paſcendas ipſius oves; & de futura paſſione ſua admonetur, fruſtra de Joannis morte curioſè ſcrutatus: non omnia Chriſti facta ſcripta ſunt.

† FER. 4. POST PASCH. 1. POſtea † manifeſtavit ſe iterum Jeſus diſcipulis ad mare Tiberiadis. Manifeſtavit autem ſic:

2. Erant ſimul Simon Petrus, & Thomas, qui dicitur Didymus, & Nathanael, qui erat à Cana Galilææ, & filii Zebedæi, & alii ex diſcipulis ejus duo.

3. Dicit eis Simon Petrus: Vado piſcari. Dicunt ei: Venimus & nos tecum. Et exierunt, & aſcenderunt in navim: & illa nocte nihil prendiderunt.

4. Manè autem facto ſtetit Jeſus in littore: non tamen cognoverunt diſcipuli quia Jeſus eſt.

5. Dixit ergo eis Jeſus: Pueri numquid pulmentarium habetis? Reſponderunt ei: Non.

6. Dicit eis: Mittite in dexteram navigii rete, & invenietis. Miſerunt ergo; & jam non valebant illud trahere præ multitudine piſcium.

7. Dixit ergo diſcipulus ille, quem diligebat Jeſus, Petro: Dominus eſt. Simon Petrus cùm audiſſet quia Dominus eſt, tunica ſuccinxit ſe (erat enim nudus) & miſit ſe in mare.

8. Alii autem diſcipuli navigio venerunt, (non enim longè erant à terra, ſed quaſi cubitis ducentis) trahentes rete piſcium.

9. Ut ergo deſcenderunt in terram, viderunt prunas poſitas, & piſcem ſuperpoſitum, & panem.

10. Dicit eis Jeſus: Afferte de piſcibus, quos prendidiſtis nunc.

11. Aſcendit Simon Petrus, & traxit rete in terram, plenum magnis piſcibus centum quinquaginta tribus. Et cùm tanti eſſent, non eſt ſciſſum rete.

12. Dicit eis Jeſus: Venite, prandete. Et nemo audebat diſcumbentium interrogare eum: Tu quis es? ſcientes, quia Dominus eſt.

13. Et venit Jeſus, & accipit panem, & dat eis, & piſcem ſimiliter.

14. Hoc jam tertiò manifeſtatus eſt Jeſus diſcipulis ſuis, cùm reſurrexiſſet à mortuis.

15. Cùm ergo prandiſſent, † dicit Simoni Petro Jeſus: Simon Joannis diligis me plus his? Dicit ei: Etiam Domine, tu ſcis quia amo te. Dicit ei: Paſce agnos meos. † IN VIGILIA APOST. PETRI ET PAULI.

16. Dicit ei iterum: Simon Joannis, diligis me? Ait illi: Etiam Domine, tu ſcis quia amo te. Dicit ei: Paſce agnos meos.

17. Dicit ei tertiò: Simon Joannis, amas me? Contriſtatus eſt Petrus, quia dixit ei tertiò, Amas me? & dixit ei: Domine tu omnia noſti: tu ſcis quia amo te. Dixit ei: Paſce oves meas.

18. || Amen, amen dico tibi: cùm eſſes junior, cingebas te, & ambulabas ubi volebas: cùm autem ſenueris, extendes manus tuas, & alius te cinget, & ducet quò tu non vis. || *2. Petr. 1. 14.*

19. Hoc autem dixit, ſignificans qua morte clarificaturus eſſet Deum. Et cùm hoc dixiſſet †, dicit ei: Sequere me. † SANCT. JOANN. APOST.

20. Converſus Petrus vidit illum diſcipulum, quem diligebat Jeſus, ſequentem, || qui & recubuit in cœna ſuper pectus ejus, & dixit: Domine quis eſt qui tradet te? || *Supr. 13. 25.*

21. Hunc ergo cùm vidiſſet Petrus, dixit Jeſu: Domine, hic autem quid?

22. Dicit ei Jeſus: Sic eum volo manere donec veniam, quid ad te? tu me ſequere.

23. Exiit ergo ſermo iſte inter fratres, quia diſcipulus ille non moritur. Et non dixit ei Jeſus: Non moritur; ſed: Sic eum volo manere donec veniam, quid ad te?

24. Hic eſt diſcipulus ille, qui teſtimonium perhibet de his, & ſcripſit hæc: & ſcimus, quia verum eſt teſtimonium ejus.

25. || Sunt autem & alia multa, quæ fecit Jeſus: quæ ſi ſcribantur per ſingula, nec ipſum arbitror mundum capere poſſe eos, qui ſcribendi ſunt, libros. || *Sup. 20. 30.*

ACTUS APOSTOLORUM.

HUNC LIBRUM *Syri* Hiſtoriam Apoſtolorum *vocant*, *Sanctus Chryſoſtomus*, Librum dogmatum de Spiritu ſancto: *Oecumenius*, Evangelium Spiritus ſancti, *quòd in eo narrentur quæ Spiritus inſtinctu, Apoſtoli maximè memoranda geſſere. Hic cernitur miranda illa Eccleſiæ Chriſti infantia, ejuſque in omnes Gentes propagatio per Apoſtolos, & præcipuè per Apoſtolorum Principes, Petrum & Paulum, cujus omnes individuus & adjuter Lucas medicus Antiochenus, cùm in Evangelio audita narraſſet, hìc viſa memorat, eaque quorum ipſe non teſtis modò, ſed & miniſter aliquando fuit. De quo præclarè Hieronymus:* Actus Apoſtolorum nudam quidem ſonare videntur hiſtoriam & naſcentis Eccleſiæ infantiam texere: ſed ſi noverimus ſcriptorem eorum Lucam eſſe medicum, cujus laus eſt in Evangelio, animadvertemus pariter omnia verba illius, animæ languentis eſſe medicinam. *Continet autem hic liber hiſtoriam annorum ferè 30. à morte ſcilicet Chriſti, & anno Æræ noſtræ 33. ad biennium illud quod in libera cuſtodia Romæ conſumpſit Paulus, quod nos ad annum Æræ vulgaris 63. extendendum putamus, ut ex notis ad marginem, nec non ex Chronologia noſtra, legenti patebit.*

CAPUT PRIMUM.

Jeſus promittens Apoſtolis Spiritum Sanctum dicit non eſſe ipſorum ſcire ſecreta rerum futurarum tempora: & poſt ipſius in cælum aſcenſum dicitur ab Angelis ſimiliter venturus: nomina Apoſtolorum: oratio Petri de uno in locum Judæ proditoris ſufficiendo; ubi præmiſſis precibus eligitur ſorte Mathias.

† IN DIE ASCENS. * Mart. noſtri 14. ann. Æræ vulg. 33. qui cum ann. à Creatione 4036. in præcedēt. Octobr. inchoato, concurrit. || *Luc.* 24. 49. *Joan.* 14. 26. || *Matth.* 3. 11. *Marc.* 1. 8. *Luc.* 3. 16. *Joan.* 1. 26.

1. PRIMUM † quidem ſermonem
feci de omnibus, ô Theophile, quæ cœpit Jeſus facere,
& docere.
2. uſque in diem, * qua præcipiens Apoſtolis per Spiritum ſanctum,
quos elegit, aſſumptus eſt:
3. quibus & præbuit ſeipſum vivum poſt paſſionē ſuam in multis argumentis, per dies quadraginta apparens eis, & loquens de regno Dei.
4. Et conveſcens, || præcepit eis ab Jeroſolymis
ne diſcederent, ſed expectarent promiſſionem
Patris, || quam audiſtis (inquit) per os meum:
5. quia Joannes quidem baptizavit aqua,
vos autem baptizabimini Spiritu ſancto non
poſt multos hos dies.
6. Igitur qui convenerant, interrogabant
eum, dicentes: Domine, ſi in tempore hoc
reſtitues regnum Iſrael?
7. Dixit autem eis: Non eſt veſtrum noſſe tempore vel momenta, quæ Pater poſuit
in ſua poteſtate:
8. || ſed accipietis virtutem ſupervenientis || *Infr.* 2. 2.
Spiritus ſancti in vos, & || eritis mihi teſtes in Jeruſalem, & in omni Judæa, & || *Luc.* 24. 48.
Samaria, & uſque ad ultimum terræ.
9. Et cùm hæc dixiſſet, videntibus illis, elevatus eſt: & nubes ſuſcepit eum ab oculis eorum.
10. Cùmque intuerentur in cælum euntem
illum, ecce duo viri aſtiterunt juxta illos
in veſtibus albis,
11. qui & dixerunt: Viri Galilæi, quid ſtatis aſpicientes in cœlum? hic Jeſus, qui aſſumptus eſt à vobis in cælum, ſic veniet, quemadmodum vidiſtis eum euntem in cœlum.
12. Tunc reverſi ſunt Jeroſolymam à monte, qui vocatur Oliveti, qui eſt juxta Jeruſalem, ſabbati habens iter. * * pro quo Syrus paraphr. 7. ſtadia.
13. Et cùm introiſſent in cœnaculum, aſcenderunt ubi manebant Petrus, & Joannes,
Jacobus, & Andreas, Philippus, & Thomas,
Bartholomæus, & Matthæus, Jacobus Alphæi, & Simon Zelotes, & Judas Jacobi.
14. Hi omnes erant perſeverantes unanimiter in oratione cum mulieribus, & Maria matre Jeſu, & fratribus ejus.
15. † in diebus illis exurgens Petrus in me- † SANCT MATHIÆ APOST.

dio

Digitized by Google

dio fratrum dixit (erat autem turba hominum ſimul, ferè centum viginti.)
16. Viri fratres, oportet impleri Scripturam, || quam prædixit Spiritus ſanctus per
|| Pſalm. 40. 10. Joann. 13. 18. os David de Juda, qui fuit dux eorum, qui comprehenderunt Jeſum:
17. qui connumeratus erat in nobis, & ſortitus eſt ſortem miniſterii hujus.
|| Matth. 27. 7. 18. || Et hic quidem poſſedit agrum de mercede iniquitatis, & ſuſpenſus crepuit medius: & diffuſa ſunt omnia viſcera ejus.
19. Et notum factum eſt omnibus habitantibus Jeruſalem, ita ut appellaretur ager ille, lingua eorum, Haceldama, hoc eſt, ager ſanguinis.
|| Pſalm. 68. 26. 20. Scriptum eſt enim in libro Pſalmorum: || Fiat commoratio eorũ deſerta, & non ſit qui in-
|| Pſalm. 108. 8. habitet in ea: || & epiſcopatũ ejus accipiat alter.
21. Oportet ergo ex his viris, qui nobiſcum ſunt congregati in omni tempore, quo intravit & exivit inter nos Dominus Jeſus.
22. Incipiens à baptiſmate Joannis uſque in diem, qua aſſumptus eſt à nobis, teſtem reſurrectionis ejus nobiſcum fieri unum ex iſtis.
23. Et ſtatuerunt duos, Joſeph, qui vocabatur Barſabas, qui cognominatus eſt Juſtus, & Mathiã.
24. Et orantes dixerunt: Tu Domine, qui corda noſti omnium, oſtende, quem elegeris ex his duobus unum,
25. accipere locum miniſterii hujus, & apoſtolatus, de quo prævaricatus eſt Judas ut abiret in locum ſuum.
26. Et dederunt ſortes eis, & cecidit ſors ſuper Mathiam, & annumeratus eſt cum undecim Apoſtolis.

CAPUT II.

Effuſo ſuper diſcipulos Spiritu ſancto die Pentecoſtes, admirantur Judæi quòd omnium loquantur linguis: dicentes autem muſto plenos eſſe confutat Petrus, citata inter alia ſuæ concionis prophetia Joel: compunctique Judæi audito Petri conſilio, convertuntur ad Chriſtum tria circiter millia; ſimulque perſeverant in doctrina Apoſtolorum, fractione panis & orationibus; habentes omnia communia.

† DOM. PENTEC. 1. ET † cùm complerentur dies Pentecoſtes erant omnes pariter in eodem loco:
2. & factus eſt repentè de cœlo ſonus, tanquam advenientis ſpiritus vehementis, & replevit totam domum ubi erant ſedentes.
3. Et apparuerunt illis diſpertitæ linguæ tanquam ignis, ſeditque ſupra ſingulos eorum:
4. || & repleti ſunt omnes Spiritu ſancto,
|| Matth. 3. 11. Marc. 1. 8. Luca 3. 16. Joann. 7. 39. Supr. 1. 8. infr. 11. 16 & 19. 6. & cœperunt loqui variis linguis, prout Spiritus ſanctus dabat eloqui illis.
5. Erant autem in Jeruſalem habitantes Judæi, viri religioſi ex omni natione, quæ ſub cœlo eſt.
6. Facta autem hac voce, convenit multitudo, & mente confuſa eſt, quoniam audiebat unuſquiſque lingua ſua illos loquentes.
7. Stupebant autem omnes, & mirabantur, dicentes: Nonne ecce omnes iſti, qui loquuntur Galilæi ſunt,
8. & quomodo nos audivimus unuſquiſque linguam noſtram, in qua nati ſumus?
9. Parthi, & Medi, & Ælamitæ, & qui habitant Meſopotamiam, Judæam, & Cappadociam, Pontum, & Aſiam,
10. Phrygiam, & Pamphyliam, Ægyptum, & partes Libyæ, quæ eſt circa Cyrenen, & advenæ Romani,
11. Judæi quoque, & Proſelyti, Cretes, & Arabes: audivimus eos loquentes noſtris linguis magnalia Dei.
12. Stupebant autem omnes, & mirabantur ad invicem dicentes: Quidnam vult hoc eſſe:
13. Alii autem irridentes dicebant: Quia muſto pleni ſunt iſti.
14. † Stans autem Petrus cum undecim levavit
vocem ſuam, & locutus eſt eis: Viri Judæi, & † FER. 4. QUAT. TEMP. PENTEC. EPIST. 1.
qui habitatis Jeruſalem univerſi, hoc vobis notum ſit, & auribus percipite verba mea.
15. Non enim, ſicut vos æſtimatis, hi ebrii ſunt, cùm ſit hora diei tertia:
16. ſed hoc eſt, quod dictum eſt per prophetam Joel:
17. || Et erit in noviſſimis diebus (dicit Do-
minus) effundam de Spiritu meo ſuper om- || Iſai. 44. 3. Joel. 2. 28.
nem carnem: & prophetabunt filii veſtri, & filiæ veſtræ: & juvenes veſtri viſiones videbunt, & ſeniores veſtri ſomnia ſomniabunt.
18. Et quidem ſuper ſervos meos, & ſuper ancillas meas in diebus illis effundam de Spiritu meo, & prophetabunt:
19. & dabo prodigia in cœlo ſurſum, &

ſigna in terra deorſum, ſanguinem, & ignem, & vaporem fumi.

20. Sol convertetur in tenebras, & luna in ſanguinem, antequam veniat dies Domini magnus & manifeſtua.

|| Joel. 2. 32. Rom. 10. 13 21. || Et erit: omnis, quicumque invocaverit nomen Domini, ſalvus erit.

22. Viri Iſraelitæ, audite verba hæc: Jeſum Nazarenum, virum approbatum à Deo in vobis, virtutibus, & prodigiis, & ſignis, quæ fecit Deus per illum in medio veſtri, ſicut & voa ſcitis:

23. hunc definito conſilio, & præſcientia Dei traditum, per manus iniquorum affigentes interemiſtis:

24. quem Deus ſuſcitavit, ſolutis doloribus inferni, juxta quod impoſſibile erat teneri illum ab eo,

|| Pſalm. 15. 8. 25. David enim dicit in eum: || Providebam Dominum in conſpectu meo ſemper: quoniam à dextris eſt mihi ne commovear:

26. Propter hoc lætatum eſt cor meum, & exultavit lingua mea, inſuper & caro mea requieſcet in ſpe:

27. Quoniã non derelinques animã meã in inferno, nec dabis ſanctũ tuũ videre corruptionẽ.

28. Notas mihi feciſtis vias vitæ: & replebis me jucunditate cum facie tua.

|| 3. Reg. 2. 10. 29. Viri fratres, liceat audenter dicere ad vos de patriarcha David, || quoniam defunctus eſt, & ſepultus: & ſepulchrum ejus eſt apud nos uſque in hodiernum diem.

|| Pſalm. 131. 11. 30. Propheta igitur cùm eſſet, & ſciret quia jurejurando || juraſſet illi Deus de fructu lumbi ejus ſedere ſuper ſedem ejus:

|| Pſalm. 15. 10. Infr. 13. 35 31. providens locutus eſt de reſurrectione Chriſti, quia || neque derelictus eſt in inferno, neque caro ejus vidit corruptionem.

32. Hunc Jeſum reſuſcitavit Deus, cujus omnes nos teſtes ſumus.

33. Dextera igitur Dei exaltatus, & promiſſione Spiritus ſancti accepta à Patre, effudit hunc, quem vos videtis, & auditis.

|| Pſalm. 109. 1. 34. Non enim David aſcendit in cœlum: dixit autem ipſe: || Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris meis,

35. donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum.

36. Certiſſimè ſciat ergo omnis domus Iſrael, quia & Dominum eum, & Chriſtum fecit Deus, hunc Jeſum, quem vos crucifixiſtis.

37. His autem auditis, compuncti ſunt corde, & dixerunt ad Petrum, & ad reliquos Apoſtolos: Quid faciemus, viri fratres?

38. Petrus verò ad illos: Pœnitentiam (inquit) agite, & baptizetur unuſquiſque veſtrum in nomine Jeſu Chriſti, in remiſſionẽ peccatorũ veſtrorum, & accipietis donum Spiritus ſancti.

39. Vobis enim eſt repromiſſio, & filiis veſtris, & omnibus qui longè ſunt, quoſcumque advocaverit Dominus Deus noſter.

40. Aliis etiam verbis plurimis teſtificatus eſt, & exhortabatur eos, dicens: Salvamini à generatione iſta prava.

41. Qui ergo receperunt ſermonem ejus, baptizati ſunt: & appoſitæ ſunt in die illa animæ circiter tria millia.

42. Erant autem perſeverantes in doctrina Apoſtolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus.

43. Fiebat autem omni animæ timor: multa quoque prodigia, & ſigna per Apoſtolos in Jeruſalem fiebant, & metus erat magnus in univerſis.

44. Omnes etiam, qui credebant, erant pariter, & habebant omnia communia.

45. Poſſeſſiones & ſubſtantias vendebant, & dividebãt illa omnibus, prout cuique opus erat.

46. Quotidie quoque perdurantes unanimiter in templo, & frangentes circa domns panem, ſumebant cibum cum exultatione, & ſimplicitate cordis,

47. collaudantes Deum, & habentes gratiam ad omnem plebem. Dominus autem augebat qui ſalvi fierent quotidie in idipſum.

C A P U T III.

Petrus cum Joanne claudum à matris utero ſanat, ac docet ipſos id feciſſe per fidem nominis Chriſti; quem oſtendit eſſe Meſſiam promiſſum per Moyſen & Prophetas, ipſique Abrahæ.

1. PEtrus † autem, & Joannes aſcendebant in templum ad horam orationis nonam. *† IN VIGIL. APOSTOL. PETRI ET PAULI.*

2. Et quidam vir, qui erat claudus ex utero matris ſuæ, bajulabatur: quem ponebant quotidie ad portam templi, quæ dicitur Speciosa, ut peteret eleemoſynam ab introeuntibus in templum.

3. Is cùm vidiſſet Petrum, & Joannem incipientes introire in templum, rogabat ut eleemoſynam acciperet. *Eodem anno 33.*

4. Intuens autem in eum Petrus cum Joanne, dixit: Reſpice in nos.

5. At ille intendebat in eos, ſperans ſe aliquid accepturum ab eis.

6. Petrus autem dixit: Argentum & aurum nõ eſt mihi: quod autem habeo, hoc tibi do, In nomine Jeſu Chriſti Nazareni ſurge, & ambula.

7. Et apprehenſa manu ejus dextera, allevavit eum, & protinus conſolidatæ ſunt baſes ejus, & plantæ.

8. Et exiliens ſtetit, & ambulabat: & intravit cum illis in templum ambulans, & exiliens, & laudans Deum.

9. Et vidit omnis populus eum ambulantem, & laudantem Deum.

10. Cognoſcebant autem illum, quòd ipſe erat, qui ad eleemoſynam ſedebat ad Speciosam portam templi, & impleti ſunt ſtupore & extaſi in eo, quod contigerat illi.

11. Cùm teneret autem Petrum, & Joannem, cucurrit omnis populus ad eos ad porticum, quæ appellatur Salomonis, ſtupentes.

12. Videns autem Petrus, reſpondit ad populum: Viri Iſraelitæ, quid miramini in hoc, aut nos quid intuemini, quaſi noſtra virtute aut poteſtate fecerimus hunc ambulare?

13. † Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Jacob, Deus Patrum noſtrorum glorificavit filium ſuum Jeſum, quem vos quidem tradidiſtis, & negaſtis ante faciem Pilati, judicante illo dimitti. *† FER. 4. POST PASCH.*

|| Matth. 27. 20. Marc. 15. 11. Luc. 23. 18. Joan. 18. 40. 14. || Vos autem ſanctum, & juſtum negaſtis, & petiſtis virum homicidam donari vobis:

15. auctorem verò vitæ interfeciſtis, quẽ Deus ſuſcitavit à mortuis, cujus nos teſtes ſumus

16. Et in fide nominis ejus, hunc, quem vos vidiſtis, & noſtis, confirmavit nomen ejus: &

fides, quæ per eum eſt, dedit integram ſanitatem iſtam in conſpectu omnium veſtrûm.

17. Et nunc fratres ſcio quia per ignorantiam feciſtis, ſicut & principes veſtri.

18. Deus autē quæ prænuntiavit per os omniū prophetarum, pati Chriſtum ſuum, ſic implevit.

19. Pœnitemini igitur, & convertimini ut deleantur peccata veſtra:

20. ut cùm venerint tempora refrigerii à conſpectu Domini, & miſerit eum, qui prædicatus eſt vobis, Jeſum Chriſtum,

21. quem oportet quidem cælum ſuſcipere uſque in tempora reſtitutionis omnium, quæ locutus eſt Deus per os ſanctorum ſuorum à ſæculo prophetarum.

|| *Deut. 18. 15.* 22. Moyſes quidem dixit: || Quoniam Prophetam ſuſcitabit vobis Dominus Deus veſter de fratribus veſtris, tanquam me, ipſum audietis, juxta omnia quæcumque locutus fuerit vobis.

23. Erit autem: omnis anima, quæ non audierit Prophetam illum, exterminabitur de plebe.

24. Et omnes prophetæ à Samuel, & deinceps, qui locuti ſunt, annunciaverunt dies iſtos.

25. Vos eſtis filii prophetarum, & teſtamenti, quod diſpoſuit Deus ad patres noſtros, dicens ad Abraham: || Et in ſemine tuo benedicentur omnes familiæ terræ. || *Gen. 12. 3*

26. Vobis primùm Deus ſuſcitans Filium ſuum, miſit eum benedicentem vobis: ut convertat ſe unuſquiſque à nequitia ſua.

CAPUT IV.

Apoſtoli poſt recluſionem in cuſtodia examinati de claudi curatione, oſtendunt in ſolo Chriſto lapide angulari eſſe ſalutem, nec principibus contra Dei juſſum obtemperant ceſſando à doctrina nominis Chriſti: dimiſſi verò, & orantes, accipiunt ſigna dati Spiritus ſancti: nullus ipſorum quidquam proprium habebat, ſed ſuis divenditis faciebat pretium eſſe commune, ſicut fecit Barnabas divendito agro ſuo.

Eodem anno 15. 1. LOquentibus autem illis ad populum, ſupervenerunt ſacerdotes, & magiſtratus templi, & Sadducæi,

2. dolentes quòd docerent populum, & annuntiarent in Jeſu reſurrectionem ex mortuis:

3. & injecerunt in eos manus, & poſuerunt eos in cuſtodiam in craſtinum: erat enim jam veſpera.

4. Multi autem eorum, qui audierant verbum, crediderunt: & factus eſt numerus virorum quinque millia.

5. Factum eſt autem in craſtinum, ut congregarentur principes eorum, & ſeniores, & Scribæ in Jeruſalem;

6. & Annas princeps ſacerdotum, & Caiphas, & Joannes, & Alexander, & quotquot erant de genere ſacerdotali.

7. Et ſtatuentes eos in medio, interrogabant: In qua virtute, aut in quo nomine feciſtis hoc vos?

8. Tunc repletus Spiritu ſancto Petrus, dixit ad eos: Principes populi, & ſeniores audite.

9. Si nos hodie dijudicamur in benefacto hominis infirmi, in quo iſte ſalvus factus eſt,

10. notum ſit omnibus vobis, & omni plebi Iſrael: quia in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti Nazareni, quem vos crucifixiſtis, quem Deus ſuſcitavit à mortuis, in hoc iſte aſtat coram vobis ſanus.

11. || Hic eſt lapis, qui reprobatus eſt à vobis ædificantibus, qui factus eſt in caput anguli: || *Pſalm 117. 22. Iſai. 28. 16. Matth. 21. 42. Marc. 12. 10. Luc. 20. 17. Rom. 9. 33. 1. Petr. 2. 7.*

12. & non eſt in alio aliquo ſalus. Nec enim aliud nomen eſt ſub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos ſalvos fieri.

13. Videntes autem Petri conſtantiam, & Joannis, comperto quòd homines eſſent ſine litteris, & idiotæ, admirabantur, & cognoſcebant eos quoniam cum Jeſu fuerant:

14. hominem quoque videntes ſtantem cum eis, qui curatus fuerat, nihil poterant contradicere.

15. Juſſerunt autem eos foras extra concilium ſecedere: & conferebant ad invicem,

16. dicentes: Quid faciemus hominibus iſtis? quoniam quidem notum ſignum factum eſt per eos, omnibus habitantibus Jeruſalem: manifeſtum eſt, & non poſſumus negare.

17. Sed ne ampliùs divulgetur in populum, comminemur eis, ne ultrà loquantur in nomine hoc ulli hominum.

18. Et vocantes eos, denuntiaverūt ne omnino loquerentur, neque docerent in nomine Jeſu.

19. Petrus verò, & Joannes reſpondentes, dixerunt ad eos: Si juſtum eſt in conſpectu Dei, vos potiùs audire, quàm Deum, judicate:

20. non enim poſſumus quæ vidimus & audivimus non loqui.

21. At illi comminantes dimiſerunt eos: non invenientes quomodo punirent eos propter populum, quia omnes clarificabant id, quod factum fuerat in eo quod acciderat.

22. Annorum enim erat ampliùs quadraginta homo, in quo factū fuerat ſignū illud ſanitatis.

23. Dimiſſi autem venerunt ad ſuos: & annuntiaverunt eis quanta ad eos principes ſacerdotum, & ſeniores dixiſſent.

24. Qui cùm audiſſent, unanimiter levaverunt vocem ad Deum, & dixerunt: Domine tu es qui feciſti cælum, & terram, mare, & omnia, quæ in eis ſunt:

25. qui Spiritu ſancto per os patris noſtri David, pueri tui, dixiſti: || Quare fremuerunt Gentes, & populi meditati ſunt inania? || *Pſal. 2. 1.*

26. Aſtiterunt reges terræ, & principes convenerunt in unum adverſus Dominum, & adverſus Chriſtum ejus?

27. Convenerunt enim verè in civitate iſta adverſus ſanctum puerum tuum Jeſum, quem unxiſti, Herodes, & Pontius Pilatus cum Gentibus, & populis Iſrael,

28. facere quæ manus tua, & conſilium tuum decreverunt fieri.

29. Et nunc Domine reſpice in minas eorum, & da ſervis tuis cum omni fiducia loqui verbum tuum,

30. in eo quòd manum tuam extendas ad ſanitates, & ſigna, & prodigia fieri per nomen ſancti filii tui Jeſu.

31. Et cùm oraſſent, motus eſt locus, in quo erant congregati: & repleti ſunt omnes Spiritu ſancto, & loquebantur verbum Dei cum fiducia.

32. Multitudinis autem credentium erat cor unum, & anima una: nec quiſquam eorum, quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia communia.

33. Et virtute magna reddebant Apoſtoli teſtimonium reſurrectionis Jeſu Chriſti Domini noſtri: & gratia magna erat in omnibus illis.

34. Neque enim quiſquam egens erat inter illos. Quotquot enim poſſeſſores agrorum, aut domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum quæ vendebant,

35. & ponebant ante pedes Apoſtolorum. Dividebatur autē ſingulis prout cuique opus erat.

36. Joſeph autem, qui cognominatus eſt Barnabas ab Apoſtolis (quod eſt interpretatum Filius conſolationis) Levites, Cyprius genere.

37. Cùm haberet agrū, vendidit eum, & attulit pretium, & poſuit ante pedes Apoſtolorum.

CAPUT V.

Ananias & uxor ſua Saphira agro divendito pretii partem ſibi ſervant; quod tamen interrogante Petro factum eſſe negant: quam ob cauſam ad verbum Petri uxor poſt maritum ſubita morte percutitur: multa per Apoſtolos, & maximè per Petrum fiunt ſigna; ipſique in cuſtodia recluſi ab Angelo educuntur, & rurſum apprehenſi non conſentiunt ut à prædicatione nominis Chriſti ceſſent: Gamalielis autem conſilio cæſi dimittuntur, gaudentes quòd pro Chriſti nomine cædi meruiſſent, quem continuè annuntiant.

Eodem anno 33.

1. VIr autem quidam nomine Ananias, cum Saphira uxore ſua, vendidit agrum,

2. & fraudavit de pretio agri, conſcia uxore ſua: & afferens partem quamdam, ad pedes Apoſtolorum poſuit.

3. Dixit autem Petrus: Anania, cur tentavit ſatanas cor tuum, mentiri te Spiritui ſancto, & fraudare de pretio agri?

4. Nonne manens tibi manebat, & venumdatum in tua erat poteſtate? Quarè poſuiſti in corde tuo hanc rem? Non es mentitus hominibus, ſed Deo.

5. Audiens autem Ananias hæc verba, cecidit, & expiravit. Et factus eſt timor magnus ſuper omnes, qui audierunt.

6. Surgentes autem juvenes amoverunt eum, & efferentes ſepelierunt.

7. Factum eſt autem quaſi horarum trium ſpatium, & uxor ipſius, neſciens quod factum fuerat, introivit.

8. Dixit autem ei Petrus: Dic mihi mulier, ſi tanti agrum vendidiſtis? At illa dixit: Etiam tanti.

9. Petrus autem ad eam: Quid utique convenit vobis tentare Spiritum Domini? Ecce pedes eorum, qui ſepelierunt virum tuum ad oſtium: & efferent te.

10. Confeſtim cecidit ante pedes ejus, & expiravit. Intrantes autem juvenes invenerunt illam mortuam, & extulerunt, & ſepelierunt ad virum ſuum.

11. Et factus eſt timor magnus in univerſa eccleſia, & in omnes, qui audierunt hæc.

† FER. 4. QUAT TEMP. PENTEC. *Item*, INFRA OCTAV APOST. PETRI ET PAULI.

12. † Per manus autem Apoſtolorum fiebant ſigna, & prodigia multa in plebe. Et erant unanimiter omnes in porticu Salomonis.

13. Ceterorum autem nemo audebat ſe conjungere illis: ſed magnificabat eos populus.

14. Magis autem augebatur credentium in Domino multitudo virorum, ac mulierum,

15. ita ut in plateas ejicerent infirmos, & ponerent in lectulis ac grabatis, ut, veniente Petro, ſaltem umbra illius obumbraret quemquam illorum, & liberarentur ab infirmitatibus ſuis.

16. Concurrebat autem & multitudo vicinarū civitatū Jeruſalem, afferentes ægros, & vexatos à ſpiritibus immundis: qui curabantur omnes.

17. Exurgens autem princeps ſacerdotum, & omnes, qui cum illo erant, (quæ eſt hæreſis Sadducæorum) repleti ſunt zelo:

18. & injecerunt manus in Apoſtolos, & poſuerunt eos in cuſtodia publica.

19. Angelus autem Domini per noctem aperiens januas carceris, & educens eos, dixit:

20. Ite, & ſtantes loquimini in templo plebi omnia verba vitæ hujus.

21. Qui cùm audiſſent, intraverunt diluculo in templum, & docebant. Adveniens autem princeps ſacerdotum, qui cum eo erant, convocaverunt concilium, & omnes ſeniores filiorum Iſrael: & miſerunt ad carcerem ut adducerentur.

22. Cùm autē veniſſent miniſtri, & aperto carcere nō inveniſſent illos, reverſi enuntiaverunt.

23. dicentes: Carcerem quidem invenimus clauſum cum omni diligentia, & cuſtodes ſtantes ante januas: aperientes autem neminem intus invenimus.

24. Ut autem audierunt hos ſermones magiſtratus templi, & principes ſacerdotum, ambigebant de illis quidnam fieret.

25. Adveniens autem quidam nuntiavit eis: Quia ecce viri, quos poſuiſtis in carcerem, ſunt in templo ſtantes, & docentes populum.

26. Tunc abiit magiſtratus cum miniſtris, & adduxit illos ſine vi: timebant enim populum ne lapidarentur.

27. Et cùm adduxiſſent illos, ſtatuerunt in cōcilio: Et interrogavit eos princeps ſacerdotū,

28. dicens: Præcipiendo præcipimus vobis ne doceretis in nomine iſto: & ecce repleſtis Jeruſalem doctrina veſtra: & vultis inducere ſuper nos ſanguinem hominis iſtius.

29. Reſpondens autem Petrus, & Apoſtoli, dixerunt: Obedire oportet Deo magis, quàm hominibus.

30. Deus patrum noſtrorum ſuſcitavit Jeſum, quem vos interemiſtis, ſuſpendentes in ligno.

31. Hunc principem, & ſalvatorem Deus exaltavit dextera ſua ad dandam pœnitentiam Iſraeli, & remiſſionem peccatorum.

32. Et nos ſumus teſtes horum verborum, & Spiritus ſanctus, quem dedit Deus omnibus obedientibus ſibi.

33. Hæc cùm audiſſent, diſſecabantur, & cogitabant interficere illos.

34. Surgens autē quidā in concilio Phariſæus, nomine Gamaliel, legisdoctor honorabilis univerſæ plebi; juſſit foras ad breve homines fieri.

35. Dixitque ad illos: Viri Iſraelitæ, attendite vobis ſuper hominibus iſtis quid acturi ſitis.

36. Ante hos enim dies * extitit Theodas, dicens ſe eſſe aliquem, cui conſenſit numerus virorum circiter quadringentorum: qui occiſus eſt: & omnes, qui credebant ei, diſſipati ſunt, & redacti ad nihilum. *Ann ante Æram vulg. 1.

37. Poſt hunc * extitit Judas Galilæus in diebus profeſſionis, & avertit populum poſt *Ann. Æræ vulg. 6.

ſe,

ſe, & ipſe periit: & omnes, quotquot conſenſerunt ei, diſperſi ſunt.

38. Et nunc itaque dico vobis, diſcedite ab hominibus iſtis, & ſinite illos: quoniam ſi eſt ex hominibus conſilium hoc, aut opus, diſſolvetur:

39. ſi verò ex Deo eſt, non poteritis diſſolvere illud, ne fortè & Deo repugnare inveniamini. Conſenſerunt autem illi.

40. Et convocantes Apoſtolos, cæſis denuntiaverunt, ne omninò loquerentur in nomine Jeſu, & dimiſerunt eos.

41. Et illi quidem ibant gaudentes à conſpectu concilii, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Jeſu contumeliam pati.

42. Omni autem die non ceſſabant in templo & circa domos docentes, & evangelizantes Chriſtum Jeſum.

CAPUT VI.

Electio ſeptem diaconorum, creſcente in dies credentium numero: Stephani vehementia cum ſignis & prodigiis, in quem plurimi inſurgunt Judæi: cùmque eum non poſſent convincere, falſis teſtibus nituntur opprimere.

Eodem ann. 33.

1. IN diebus autem illis, creſcente numero diſcipulorum, factum eſt murmur Græcorum adversùs Hebræos, eò quòd deſpicerentur in miniſterio quotidiano viduæ eorum.

2. Convocantes autem duodecim multitudinē diſcipulorum, dixerunt; Non eſt æquum nos derelinquere verbum Dei, & miniſtrare menſis.

3. Conſiderate ergo fratres, viros ex vobis boni teſtimonii ſeptem, plenos Spiritu ſancto, & ſapientia, quos conſtituamus ſuper hoc opus.

4. Nos verò orationi, & miniſterio verbi inſtantes erimus.

5. Et placuit ſermo coram omni multitudine. Et elegerunt Stephanum, virum plenum fide, & Spiritu ſancto, & Philippum, & Prochorum, & Nicanorem, & Timonem, & Parmenam, & Nicolaum advenam Antiochenum.

6. Hos ſtatuerunt ante conſpectum Apoſtolorum: & orantes impoſuerunt eis manus.

7. Et verbum Dñi creſcebat, & multiplicabatur numerus diſcipulorum in Jeruſalem valdè: multa etiam turba ſacerdotum obediebat fidei.

† IN FESTO S. STEPHANI MART. || Junge cap. ſeq. verſ. 54. AUDIENTES.

8. † Stephanus autē plenus gratia, & fortitudine faciebat prodigia, & ſigna magna in populo.

9. Surrexerunt autem quidam de ſynagoga, quæ appellatur Libertinorum, & Cyrenenſium, & Alexandrinorum, & eorum qui erant à Cilicia, & Aſia, diſputantes cum Stephano: ||

10. & non poterant reſiſtere ſapientiæ, & Spiritui, qui loquebatur. ||

11. Tunc ſummiſerunt viros, qui dicerent ſe audiviſſe eum dicentem verba blaſphemiæ in Moyſen, & in Deum.

12. Commoverunt itaque plebem, & ſeniores, & Scribas: & concurrentes rapuerunt eum, & adduxerunt in concilium,

13. & ſtatuerunt falſos teſtes, qui dicerent: Homo iſte non ceſſat loqui verba adversùs locum ſanctum, & legem:

14. Audivimus enim eum dicentem: Quoniam Jeſus Nazarenus hic deſtruet locum iſtum, & mutabit traditiones, quas tradidit nobis Moyſes.

15. Et intuentes eū omnes, qui ſedebāt in concilio, viderunt faciem ejus tanquā faciē Angeli.

CAPUT VII.

Stephanus, data reſpondendi facultate, multa refert de pacto Dei cum Abraham ejuſque minoribus, de Moyſe & egreſſione filiorum Iſrael ex Ægypto, de tabernaculo teſtimonii & templo per Salomonem ædificato; Judæos reprehendens quòd ipſi & patres eorum Spiritui ſancto ſemper reſtiterint: cùm autem diceret ſe Jeſum à dextris Dei videre, lapidatur, teſtibus veſtimenta ad pedes Sauli deponentibus: oratque pro lapidantibus.

1. DIxit autem princeps ſacerdotum: Si hæc ita ſe habent? Eodem ann. 33.

2. Qui ait: Viri fratres, & patres, audite: Deus gloriæ apparuit patri noſtro Abrahæ cùm eſſet in Meſopotamia, priùs quàm moraretur in Charan,

3. & dixit ad illum: || Exi de terra tua, & de cognatione tua, & veni in terram, quam monſtravero tibi. ||Gen. 12. 1.

4. Tunc exiit de terra Chaldæorum, & habitavit in Charan. Et inde, poſtquam mortuus eſt pater ejus, tranſtulit illum in terram iſtam, in qua nunc vos habitatis.

5. Et non dedit illi hæreditatem in ea, nec paſſum pedis: ſed repromiſit dare illi eam in poſſeſſionem, & ſemini ejus poſt ipſum, cùm non haberet filium.

6. Locutus eſt autem ei Deus: || Quia erit ſemen ejus accola in terra aliena, & ſervituti eos ſubjicient, & malè tractabunt eos annis quadringentis: || Gen. 15. 13.

7. & gentem cui ſervierint, judicabo ego, dixit Dominus, & poſt hæc exibunt, & ſervient mihi in loco iſto.

8. || Et dedit illi teſtamentum circumciſionis, || & ſic genuit Iſaac, & circumcidit eum die octavo: & || Iſaac, Jacob: & || Jacob, duodecim Patriarchas. || Gen. 17. 10. || Gen. 21. 2. 4. || Gen. 25. 25.

9. Et Patriarchæ æmulantes, || Joſeph vendiderunt in Ægyptum: & erat Deus cum eo: || Gen. 29. 32. & 35. 22. || Gen. 37. 28.

10. & eripuit eum ex omnibus tribulationibus ejus: & || dedit ei gratiam, & ſapientiam in conſpectu Pharaonis regis Ægypti, & conſtituit eum præpoſitum ſuper Ægyptum, ſuper omnem domum ſuam. || Gen 41. 37.

11. Venit autem fames in univerſam Ægyptum, & Chanaan, & tribulatio magna: & non inveniebant cibos patres noſtri.

12. || Cùm audiſſet autem Jacob eſſe frumentum in Ægypto: miſit Patres noſtros primùm: ||Gen 42. 1.

13. || & in ſecūdo cognitus eſt Joſeph à fratribus ſuis, & manifeſtatū eſt Pharaoni genus ejus. ||Gen 45. 3.

14. Mittens autem Joſeph accerſivit Jacob patrem ſuum, & omnem cognationem ſuam in animabus ſeptuagintaquinque.

15. || Et deſcendit Jacob in Ægyptum, & || defunctus eſt ipſe, & patres noſtri. ||Gen. 46. 1. || Gen. 49. 32.

16. Et tranſlati ſunt in Sichem, & poſiti ſunt in ſepulchro, || quod emit Abraham pretio argenti à filiis Hemor filii Sichem. || Gen. 23. 16. & 50. 5. & 13. Joſ. 24. 32.

17. Cùm autem appropinquaret tempus promiſſionis, quam conſeſſus erat Deus Abrahæ, || crevit populus, & multiplicatus eſt in Ægypto, ||Exod. 1. 7.

18. quoadusque ſurrexit alius rex in Ægypto, qui non ſciebat Joſeph.

19. Hic circumveniens genus noſtrum,

affixit patres noſtros, ut exponerent infantes ſuos ne vivificarentur.

|| Exod. 2. 2. Heb. 11. 23. 20. || Eodem tempore natus eſt Moyſes, & fuit gratus Deo, qui nutritus eſt tribus menſibus in domo patris ſui.

21. Expoſito autem illo, ſuſtulit eum filia Pharaonis, & nutrivit eum ſibi in filium.

22. Et eruditus eſt Moyſes omni ſapientia Ægyptiorum, & erat potens in verbis, & in operibus ſuis.

23. Cùm autem impleretur ei quadraginta annorum tempus, aſcendit in cor ejus ut viſitaret fratres ſuos filios Iſrael.

|| Exod. 2. 12. 24. || Et cùm vidiſſet quemdam injuriam patientem, vindicavit illum: & fecit ultionem ei, qui injuriam ſuſtinebat, percuſſo Ægyptio.

25. Exiſtimabat autem intelligere fratres, quoniam Deus per manum ipſius daret ſalutem illis: at illi non intellexerunt.

|| Exod. 2. 13. 26. || Sequenti verò die apparuit illis litigantibus: & reconciliabat eos in pace, dicens: Viri, fratres eſtis, ut quid nocetis alterutrum?

27. Qui autem injuriam faciebat proximo, repulit eum, dicens: Quis te conſtituit principem, & judicem ſuper nos?

28. Numquid interficere me tu vis? quemadmodum interfeciſti heri Ægyptium?

29. Fugit autem Moyſes in verbo iſto: & factus eſt advena in terra Madian, ubi generavit filios duos.

|| Exod. 3. 2. 30. Et expletis annis quadraginta, || apparuit illi in deſerto montis Sina Angelus in igne flammæ rubi.

31. Moyſes autem videns, admiratus eſt viſum, & accedente illo ut conſideraret, facta eſt ad eum vox Domini, dicens:

32. Ego ſum Deus patrum tuorum, Deus Abraham: Deus Iſaac, & Deus Jacob. Tremefactus autem Moyſes, non audebat conſiderare.

33. Dixit autem illi Dominus: Solve calceamentum pedum tuorum: locus enim in quo ſtas, terra ſancta eſt.

34. Videns vidi afflictionem populi mei, qui eſt in Ægypto, & gemitum eorum audivi, & deſcendi liberare eos. Et nunc veni, & mittam te in Ægyptum.

35. Hunc Moyſen, quem negaverunt, dicentes: Quis te conſtituit principem, & judicem? hunc Deus principem, & redemptorem miſit, cum manu Angeli, qui apparuit illi in rubo.

|| Exod. 7. 8. & 9. 10. & 14. 14. 36. || Hic eduxit illos, faciens prodigia, & ſigna in terra Ægypti, & in rubro mari, & in deſerto annis quadraginta.

|| Deut. 18. 15. 37. Hic eſt Moyſes, qui dixit filiis Iſrael: || Prophetam ſuſcitabit vobis Deus de fratribus veſtris, tanquam me, ipſum audietis.

|| Exod. 19. 3. 38. || Hic eſt, qui fuit in Eccleſia in ſolitudine cum Angelo, qui loquebatur ei in monte Sina, & cum patribus noſtris: qui accepit verba vitæ dare nobis.

39. Cui noluerunt obedire patres noſtri: ſed repulerũt, & averſi ſunt cordibus ſuis in Ægyptũ,

|| Exod. 32. 1. 40. dicentes ad Aaron: || Fac nobis deos, qui præcedant nos: Moyſes enim hic, qui eduxit nos de terra Ægypti, neſcimus quid factum ſit ei.

41. Et vitulum fecerunt in diebus illis, & obtulerunt hoſtiam ſimulacro, & lætabantur in operibus manuum ſuarum.

42. Convertit autẽ Deus, & tradidit eos ſervire militiæ cœli, ſicut ſcriptum eſt in libro Prophetarũ: || Numquid victimas, & hoſtias obtuliſtis mihi annis quadraginta in deſerto, domus Iſrael? || Amos 5. 25.

43. Et ſuſcepiſtis tabernaculum Moloch, & ſidus Dei veſtri Rempham, figuras, quas feciſtis adorare eas. Et transferam vos trans Babylonẽ.

44. Tabernaculum teſtimonii fuit cum patribus noſtris in deſerto, ſicut diſpoſuit illis Deus || loquens ad Moyſen, ut faceret illud ſecundùm formam quam viderat. || Exod. 25. 40.

45. || Quod & induxerunt, ſuſcipientes patres noſtri cum Jeſu in poſſeſſionem Gentium, quas expulit Deus à facie patrum noſtrorum, uſque in diebus David, || Joſ. 3. 14. Hebr. 6. 9.

46. || qui invenit gratiam ante Deum, || & petiit ut inveniret tabernaculum Deo Jacob. || 1. Reg. 16. 13. || Pſalm. 131. 5.

47. || Salomon autem ædificavit illi domum. || 3. Reg. 6. 1. 1. Par. 17. 12.

48. || Sed non Excelſus in manufactis habitat, ſicut Propheta dicit: || Infr. 17. 24.

49. || Cœlum mihi ſedes eſt: terra autem ſcabellum pedum meorum. Quam domum ædificabitis mihi, dicit Dominus? aut quis locus requietionis meæ eſt? || Iſai. 66. 1.

50. Nonne manus mea fecit hæc omnia?

51. Dura cervice, & incircumciſis cordibus, & auribus, vos ſemper Spiritui ſancto reſiſtitis, ſicut patres veſtri, ita & vos.

52. Quem Prophetarum non ſunt perſecuti patres veſtri? Et occiderunt eos, qui prænuntiabant de adventu Juſti, cujus vos nunc proditores, & homicidæ fuiſtis,

53. qui accepiſtis legem in diſpoſitione Angelorum, & non cuſtodiſtis.

54. Audientes autem hæc diſſecabantur cordibus ſuis, & ſtridebant dentibus in eum.

55. Cùm autem eſſet plenus ſpiritu ſancto, intendens in cœlum, vidit gloriam Dei, & Jeſum ſtantem à dextris Dei. Et ait: Ecce video cœlos apertos, & Filium hominis ſtantem à dextris Dei.

56. Exclamantes autem voce magna continuerunt aures ſuas, & impetum fecerunt unanimiter in eum.

57. Et ejicientes eum extra civitatem lapidabant: & teſtes depoſuerunt veſtimenta ſua ſecus pedes adoleſcentis, qui vocabatur Saulus.

58. Et lapidabant Stephanum invocantem, & dicentem: Domine Jeſu ſuſcipe ſpiritum meum.

59. Poſitis autem genibus, clamavit voce magna, dicens: Domine, ne ſtatuas illis hoc peccatum. Et cùm hoc dixiſſet, obdormivit in Domino. Saulus autem erat conſentiens neci ejus.

CAPUT VIII.

In perſecutione diſperguntur omnes præter Apoſtolos, Saulo devaſtante Eccleſiam: Philippus plurimos in Samaria convertit, & in his Simonem magum baptizat: miſſi ab Apoſtolis Petrus & Joannes, oratione ac manuum impoſitione impetrant credentibus Samaritanis Spiritum ſanctum: Simon autem volens Spiritus ſancti dationem pecunia emere, durè a Petro corripitur: Philippus ab Angelo mittitur ad Eunuchum; quem ubi credentem baptizaſſet; à Spiritu raptus defertur in Azotum.

1. FActa eſt autem in illa die perſecutio magna in Eccleſia, quæ erat Jeroſo- Eodem anno 33. cadente.

lymis, & omnes diſperſi ſunt per regiones Judææ, & Samariæ præter Apoſtolos.

2. Curaverunt autem Stephanum viri timorati, & fecerunt planctum magnum ſuper eum.

3. Saulus autem devaſtabat Eccleſiam per domos intrans, & trahens viros, ac mulieres, tradebat in cuſtodiam.

4. Igitur qui diſperſi erant pertranſibant, evangelizantes verbum Dei.

† FER. 5. POST PENTEC.

5. † Philippus autem deſcendens in civitatem Samariæ, prædicabat illis Chriſtum.

6. Intendebant autem turbæ his, quæ à Philippo dicebantur unanimiter audientes, & videntes ſigna quæ faciebat.

7. Multi enim eorum, qui habebant ſpiritus immundos, clamantes voce magna, exibant.

8. Multi autem paralytici, & claudi curati ſunt.

9. Factum eſt ergo gaudium magnum in illa civitate. Vir autem quidam nomine Simon, qui antè fuerat in civitate magus, ſeducens gentem Samariæ, dicens ſe eſſe aliquem magnum:

10. cui auſcultabant omnes à minimo uſque ad maximum, dicentes: Hic eſt virtus Dei, quæ vocatur magna.

11. Attendebant autem eum, propter quod multo tempore magiis ſuis dementaſſet eos.

12. Cùm verò crediſſent Philippo evangelizanti de regno Dei, in nomine Jeſu Chriſti baptizabantur viri, ac mulieres.

13. Tunc Simon & ipſe credidit: & cùm baptizatus eſſet, adhærebat Philippo. Videns etiam ſigna, & virtutes maximas fieri, ſtupens admirabatur.

† FER. 3. POST PENTEC. & IN MISS. VOT. DE S. SPIRIT.

14. † Cùm autem audiſſent Apoſtoli, qui erant Jeroſolymis, quòd recepiſſet Samaria verbum Dei, miſerunt ad eos Petrum, & Joannem.

15. Qui cùm veniſſent, oraverunt pro ipſis ut acciperent Spiritum ſanctum:

16. nondum enim in quemquam illorum venerat, ſed baptizati tantùm erant in nomine Domini Jeſu.

17. Tunc imponebant manus ſuper illos, & accipiebant Spiritum ſanctum.

18. Cùm vidiſſet autem Simon quia per impoſitionem manus Apoſtolorum daretur Spiritus ſanctus, obtulit eis pecuniam,

19. dicens: Date & mihi hanc poteſtatem, ut cuicumque impoſuero manus, accipiat Spiritum ſanctum. Petrus autem dixit ad eum:

20. Pecunia tua tecum ſit in perditionem: quoniam donum Dei exiſtimaſti pecunia poſſideri.

21. Non eſt tibi pars, neque ſors in ſermone iſto: cor enim tuum non eſt rectum coram Deo.

22. Pœnitentiam itaque age ab hac nequitia tua: & roga Deum, ſi fortè remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui.

23. In felle enim amaritudinis, & obligatione iniquitatis video te eſſe.

24. Reſpondens autem Simon, dixit: Precamini vos pro me ad Dominum, ut nihil veniat ſuper me horum, quæ dixiſtis.

25. Et illi quidem teſtificati, & locuti verbum Domini, redibant Jeroſolymam, & multis regionibus Samaritanorum evangelizabant.

† FER. 5. POST PASCH.

26. † Angelus autem Domini locutus eſt ad Philippum, dicens: Surge, & vade contra meridianum ad viam, quæ deſcendit ab Jeruſalem in Gazam: hæc eſt deſerta.

27. Et ſurgens abiit. Et ecce vir Æthiops, eunuchus, potens Candacis reginæ Æthiopum, qui erat ſuper omnes gazas ejus, venerat adorare in Jeruſalem:

28. & revertebatur ſedens ſuper currum ſuum, legenſque Iſaiam prophetam.

29. Dixit autem Spiritus Philippo: Accede, & adjunge te ad currum iſtum.

30. Accurrens autem Philippus, audivit eum legentem Iſaiam Prophetam, & dixit: Putaſne intelligis quæ legis?

31. Qui ait: Et quomodo poſſum, ſi non aliquis oſtenderit mihi? Rogavitque Philippum ut aſcenderet, & ſederet ſecum.

32. Locus autem Scripturæ, quam legebat, erat hic: || Tanquam ovis ad occiſionem ductus eſt: & ſicut agnus coram tondente ſe, ſine voce, ſic non aperuit os ſuum. || *Iſai.* 53. 7.

33. In humilitate judicium ejus ſublatum eſt. Generationem ejus quis enarrabit, quoniam tolletur de terra vita ejus.

34. Reſpondens autem eunuchus Philippo, dixit: Obſecro te, de quo Propheta dicit hoc? de ſe, an de alio aliquo?

35. Aperiens autem Philippus os ſuum, & incipiens à Scriptura iſta, evangelizavit illi Jeſū.

36. Et dum irent per viam, venerunt ad quamdam aquam: & ait Eunuchus: Ecce aqua, quid prohibet me baptizari?

37. Dixit autem Philippus: Si credis ex toto corde, licet. Et reſpondens ait: Credo, Filium Dei eſſe Jeſum Chriſtum.

38. Et juſſit ſtare currum: & deſcenderunt uterque in aquam, Philippus, & Eunuchus, & baptizavit eum.

39. Cùm autem aſcendiſſent de aqua, Spiritus Dñi rapuit Philippum, & ampliùs non vidit eū Eunuchus. Ibat autem per viam ſuam gaudens.

40. Philippus autem inventus eſt in Azoto, & pertranſiens evangelizabat civitatibus cunctis, donec veniret Cæſaream.

CAPUT IX.

Admiranda Sauli perſecutoris converſio, Domino ei apparente, & Anania ad ipſum miſſo, à quo baptizatus cœpit Damaſci acerrimè tueri Jeſum eſſe Chriſtum: diſcipuli verò ipſum dimittunt per murum propter Judæorum inſidias: quem Barnabas Jeroſolymis ducit ad Apoſtolos: unde rurſum propter inſidias dimittitur Tarſum: Petrus Lyddæ ſanat Æneam paralyticum, & in Joppe Tabitham reſuſcitat.

1. SAulus † autem adhuc ſpirans minarum, & cædis in diſcipulos Domini, acceſſit ad Principem ſacerdotum,

† IN CONVERS. S. PAULI. Anno 34. Æræ vulg. ineunte. A morte Chr. an. 2. *Gal.* 1. 13.

2. & petiit ab eo epiſtolas in Damaſcum ad ſynagogas: ut ſi quos inveniſſet hujus viæ viros, ac mulieres, vinctos perduceret in Jeruſalē.

3. || Et cùm iter faceret, contigit ut appropinquaret Damaſco: & ſubitò circumfulſit eum lux de cœlo.

|| *Infr.* 22. 6. & 26. 10. & 26. 1. *Cor.* 15. 8. 2. *Cor.* 12. 2.

4. Et cadens in terram audivit vocem dicentem ſibi: Saule, Saule, quid me perſequeris?

5. Qui dixit: Quis es Domine? Et ille: Ego ſum Jeſus, quem tu perſequeris: durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare:

6. Et tremens, ac ſtupens dixit: Do-

mi-

Digitized by Google

mine, quid me vis facere?

7. Et Dominus ad eum: Surge, & ingredere civitatem, & ibi dicetur tibi quid te oporteat facere. Viri autem illi, qui comitabantur cum eo, ſtabant ſtupefacti, audientes quidem vocem, neminem autem videntes.

8. Surrexit autem Saulus de terra, apertiſque oculis nihil videbat. Ad manus autem illum trahentes, introduxerunt Damaſcum.

9. Et erat ibi tribus diebus non videns, & non manducavit, neque bibit.

10. Erat autem quidam diſcipulus Damaſci, nomine Ananias: ‖ & dixit ad illum in viſu Dominus: Anania. At ille ait: Ecce ego, Domine,

‖ *Act.* 22. 12.

11. Et Dominus ad eum: Surge, & vade in vicum, qui vocatur rectus: & quære in domo Judæ Saulū nomine Tarſenſem: ecce enim orat.

12. (Et vidit virum Ananiam nomine, introeuntē, & imponentē ſibi manus ut viſū recipiat.)

13. Reſpondit autem Ananias: Domine, audivi à multis de viro hoc, quanta mala fecerit ſanctis tuis in Jeruſalem:

14. & hic habet poteſtatē à principibus ſacerdotū alligandi omnes, qui invocant nomen tuū.

15. Dixit autem ad eum Dominus; Vade, quoniam vas electionis eſt mihi iſte, ut portet nomen meum coram gentibus, & regibus, & filiis Iſrael.

16. Ego enim oſtendam illi quanta oporteat eum pro nomine meo pati.

17. Et abiit Ananias, & introivit in domum: & imponens ei manus, dixit: Saule frater, Dominus miſit me Jeſus, qui apparuit tibi in via, qua veniebas, ut videas, & implearis Spiritu ſancto.

18. Et confeſtim ceciderunt ab oculis ejus tanquam ſquamæ, & viſum recepit: & ſurgens baptizatus eſt.

19. Et cùm accepiſſet cibum, confortatus eſt. Fuit autem cum diſcipulis, qui erant Damaſci, per dies aliquot.

20. Et continuò in ſynagogis prædicabat Jeſum, quoniam hic eſt Filius Dei.

21. Stupebant autem omnes, qui audiebant, & dicebant: Nonne hic eſt, qui expugnabat in Jeruſalem eos, qui invocabant nomen iſtud: & huc ad hoc venit, ut vinctos illos duceret ad principes ſacerdotum?

22. Saulus autem multò magis convaleſcebat, & confundebat Judæos, qui habitabant Damaſci, affirmans quoniam hic eſt Chriſtus.

23. Cùm autem implerentur dies multi *, conſiliū fecerunt in unū Judæi ut eū interficerent.

* Hoc eſt poſt 3 an. ut dicit ad Gal. 1. 18. Ann. Æræ vulg. 37.

24. Notæ autem factæ ſunt Saulo inſidiæ eorum. Cuſtodiebant autem & portas die ac nocte, ut eum interficerent.

25. Accipientes ‖ autem eū diſcipuli nocte, per murum dimiſerunt eum, ſubmittentes in ſporta.

‖ 2. *Cor.* 11. 32.

26. Cùm autem veniſſet in Jeruſalem, tentabat ſe jungere diſcipulis, & omnes timebant eum, non credentes quòd eſſet diſcipulus.

27. Barnabas autem apprehenſum illum duxit ad Apoſtolos *: & narravit illis quomodo in via vidiſſet Dominum, & quia locutus eſt ei, & quomodo in Damaſco fiducialiter egerit in nomine Jeſu.

* Petrum videlicet & Jacobū, *Gal.* 1. 19.

28. Et erat cum illis intrans, & exiens in Jeruſalem, & fiducialiter agens in nomine Domini.

29. Loquebatur quoque Gentibus, & diſputabat cū Græcis: illi autem quærebant occidere eū.

30. Quod cùm cognoviſſent fratres, deduxerunt eum Cæſaream, & dimiſerunt Tarſum.

Eodem anno 37.

31. Eccleſia quidem per totam Judæam, & Galilæam, & Samariam habebat pacem, & ædificabatur ambulans in timore Domini, & conſolatione ſancti Spiritus replebatur.

32. Factum eſt autem, ut Petrus dum pertranſiret univerſos *, deveniret ad ſanctos, qui habitabant Lyddæ.

*Quo tempore Antiochiam uſque perveniſſe creditur ibique Sedem ſuam collocaſſe.

33. Invenit autem ibi hominem quemdam, nomine Æneam, ab annis octo jacentem in grabato, qui erat paralyticus.

34. Et ait illi Petrus: Ænea, ſanat te Dominus Jeſus Chriſtus: ſurge, & ſterne tibi. Et continuò ſurrexit.

35. Et viderunt eum omnes, qui habitabant Lyddæ, & Saronæ: qui converſi ſunt ad Dñm.

36. In Joppe autem fuit quædam diſcipula, nomine Tabitha, quæ interpretata dicitur Dorcas. Hæc erat plena operibus bonis, & eleemoſynis, quas faciebat.

37. Factum eſt autem in diebus illis, ut infirmata moreretur. Quam cùm laviſſent, poſuerunt eam in cœnaculo.

38. Cùm autem propè eſſet Lydda ad Joppen, diſcipuli audientes quia Petrus eſſet in

ea, miſerunt duos viros ad eum, rogantes: Ne pigriteris venire uſque ad nos.

39. Exurgens autem Petrus venit cum illis. Et cùm adveniſſet, duxerunt illum in cœnaculum, & circumſteterunt illum omnes viduæ flentes, & oſtendentes ei tunicas & veſtes, quas faciebat illis Dorcas.

40. Ejectis autem omnibus foras, Petrus ponens genua oravit: & converſus ad corpus, dixit: Tabitha, ſurge. At illa aperuit oculos ſuos: & viſo Petro, reſedit.

41. Dans autē illi manum, erexit eam. Et cùm vocaſſet ſanctos, & viduas, aſſignavit eam vivā.

42. Notum autem factum eſt per univerſam Joppen: & crediderunt multi in Domino.

43. Factum eſt autem ut dies multos moraretur in Joppe, apud Simonem quemdā coriariū.

CAPUT X.

Juſſu Angeli accerſit Cornelius Centurio Petrum, qui per lintei viſionem admonitus Gentes ad Evangelium admittendas eſſe, venit ad illum: cùmque ſuper omnes verbum ejus de Christo audientes Spiritus ſanctus deſcendiſſet, juſſit eos baptizari.

1. VIr autem quidam erat in Cæſarea, nomine Cornelius, Centurio cohortis, quæ dicitur Italica, Anno 39.

2. religioſus, ac timens Deum cum omni domo ſua, faciens eleemoſynas multas plebi, & deprecans Deum ſemper.

3. Is vidit in viſu manifeſtè, quaſi hora diei nona, Angelum Dei introeuntem ad ſe, & dicentem ſibi, Corneli.

4. At ille intuens eum, timore correptus, dixit: Quid eſt, Domine? Dixit autem illi: Orationes tuæ, & eleemoſynæ tuæ aſcenderunt in memoriam in conſpectu Dei.

5. Et nunc mitte viros in Joppen, & accerſi Simonem quemdam, qui cognominatur Petrus:

6. hic hoſpitatur apud Simonem quemdam coriarium, cujus eſt domus juxta mare: hic dicet tibi quid te oporteat facere.

7. Et cùm diſceſſiſſet Angelus, qui loquebatur illi, vocavit duos domeſticos ſuos, & militem metuentem Dñm ex his, qui illi parebant.

8. Quibus cùm narraſſet omnia, miſit illos in Joppen.

9. Poſtera autem die iter illis facientibus, & appropinquantibus civitati, aſcendit Petrus in ſuperiora ut oraret circa horam ſextam.

10. Et cùm eſuriret, voluit guſtare. Parantibus autem illis, cecidit ſuper eū mentis exceſſus,

11. & vidit cœlum apertum, & deſcendens vas quoddam, velut linteum magnum, quatuor initiis ſubmitti de cœlo in terram,

12. in quo erant omnia quadrupedia, & ſerpentia terræ, & volatilia cœli.

13. Et facta eſt vox ad eum: Surge Petre, occide, & manduca.

14. Ait autem Petrus: Abſit Domine, quia nunquam manducavi omne commune, & immundum.

15. Et vox iterùm ſecundò ad eum: Quod Deus purificavit, tu commune ne dixeris.

16. Hoc autem factum eſt per ter: & ſtatim receptum eſt vas in cœlum.

17. Et dum intra ſe hæſitaret Petrus quidnam eſſet viſio, quam vidiſſet: ecce viri, qui miſſi erant à Cornelio, inquirentes domum Simonis, aſtiterunt ad januam.

18. Et cùm vocaſſent, interrogabant, ſi Simon, qui cognominatur Petrus, illic haberet hoſpitiū.

19. Petro autem cogitante de viſione, dixit Spiritus ei: Ecce viri tres quærunt te.

20. Surge itaque, deſcende, & vade cum eis nihil dubitans: quia ego miſi illos.

21. Deſcendens autem Petrus ad viros, dixit: Ecce ego ſum, quem quæritis: quæ cauſa eſt, propter quam veniſtis?

22. Qui dixerunt: Cornelius Centurio, vir juſtus, & timens Deum, & teſtimonium habens ab univerſa gente Judæorum, reſponſum accepit ab Angelo ſancto accerſire te in domum ſuam, & audire verba abs te.

23. Introducens ergo eos, recepit hoſpitio. Sequenti autem die ſurgens profectus eſt cum illis: & quidā ex fratribus ab Joppe comitati ſunt eū.

24. Altera autem die introivit Cæſaream. Cornelius verò expectabat illos, convocatis cognatis ſuis, & neceſſariis amicis.

25. Et factum eſt cùm introiſſet Petrus, obvius venit ei Cornelius, & procidens ad pedes ejus adoravit.

26. Petrus verò elevavit eum, dicens: Surge, & ego ipſe homo ſum.

27. Et loquens cum illo intravit, & invenit multos, qui convenerant:

28. dixitque ad illos: Vos ſcitis quomodo abominatum ſit viro Judæo conjungi, aut accedere ad alienigenam: ſed mihi oſtendit Deus, neminem communem aut immundum dicere hominem.

29. Propter quod ſine dubitatione veni accerſitus. Interrogo ergo, quam ob cauſam accerſiſtis me?

30. Et Cornelius ait: A nudiuſquarta die uſque ad hanc horam, orans eram hora nona in domo mea, & ecce vir ſtetit ante me in veſte candida, & ait:

31. Corneli, exaudita eſt oratio tua, & eleemoſynæ tuæ commemoratę ſunt in conſpectu Dei.

32. Mitte ergo in Joppen, & accerſi Simonem, qui cognominatur Petrus: hic hoſpitatur in domo Simonis coriarii juxta mare.

33. Confeſtim ergo miſi ad te, & tu benè feciſti veniendo. Nunc ergo omnes nos in conſpectu tuo adſumus audire omnia quæcumque tibi præcepta ſunt à Domino.

34. Aperiens autem Petrus os ſuum, dixit: In veritate comperi, || quia non eſt perſonarum acceptor Deus: || Deut. 10. 17. 2 Par. 19. 7. Job 34. 19. Sap. 6. 8. Eccl. 35. 15. Rom. 2. 11. Gal. 2. 6. Epheſ. 6. 9. Col. 3. 25. 1. Pet. 1. 17.

35. ſed in omni gente, qui timet eum, & operatur juſtitiam, acceptus eſt illi.

36. Verbum miſit Deus filiis Iſrael, annuntians pacem per Jeſum Chriſtum: (hic eſt omnium Dominus.)

37. † Vos ſcitis quod factum eſt verbum per univerſam Judæam: incipiens enim à || Galilæa, poſt baptiſmum, quod prædicavit Joannes, † FER. 2 POST PASCH || Luc. 4. 14.

38. Jeſum à Nazareth: quomodo unxit eum Deus Spiritu ſancto, & virtute, qui pertranſiit benefaciendo, & ſanando omnes oppreſſos à diabolo, quoniam Deus erat cum illo.

39. Et nos teſtes ſumus omnium, quæ fecit in regione Judæorum, & Jeruſalem,

quem

quem occiderunt ſuſpendentes in ligno.

40. Hunc Deus ſuſcitavit tertia die, & dedit eum manifeſtum fieri,

41. non omni populo, ſed teſtibus præordinatis à Deo: nobis, qui manducavimus, & bibimus cum illo, poſtquam reſurrexit à mortuis.

† FER. 2. POST PENTEC.

42. Et † præcepit nobis prædicare populo, & teſtificari, quia ipſe eſt, qui conſtitutus eſt à Deo judex vivorum, & mortuorum.

|| Jerem. 31. 34. Mich. 7. 18.

43. || Huic omnes Prophetæ teſtimonium perhibent, remiſſionem peccatorum accipere per nomen ejus omnes, qui credunt in eum.

44. Adhuc loquente Petro verba hæc, cecidit Spiritus ſanctus ſuper omnes, qui audiebant verbum.

45. Et obſtupuerunt ex circumciſione fideles, qui venerant cum Petro: quia & in nationes gratia Spiritus ſancti effuſa eſt.

46. Audiebant enim illos loquentes linguis, & magnificantes Deum.

47. Tunc reſpondit Petrus: Numquid aquam quis prohibere poteſt, ut non baptizentur hi, qui Spiritum ſanctum acceperunt ſicut & nos?

48. Et juſſit eos baptizari in nomine Domini Jeſu Chriſti. Tunc rogaverunt eum ut maneret apud eos aliquot diebus.

C A P U T XI.

Petrus diſceptantibus fratribus quòd ad Gentes acceſſiſſet, rei ordinem exponit: multis Antiochiæ converſis prædicatione diſcipulorum, mittitur ad eos Barnabas ab Eccleſia Jeroſolymitana, qui multis converſis adducit eò & Saulum à Tarſo, cum quo mittitur Jeruſalem, ut in famem Agabo propheta prædictam ferant fratribus eleemoſynam.

Eodem ann. 39.

1. AUdierunt autem Apoſtoli, & fratres, qui erant in Judæa: quoniam & Gentes receperunt verbum Dei.

2. Cùm autem aſcendiſſet Petrus Jeroſolymam, diſceptabant adversùs illum, qui erant ex circumciſione,

3. dicentes: Quare introiſti ad viros præputium habentes, & manducaſti cum illis?

4. Incipiens autem Petrus exponebat illis ordinem, dicens:

5. Ego eram in civitate Joppe orans, & vidi in exceſſu mentis viſionem, deſcendens vas quoddam velut linteum magnum quatuor initiis ſummitti de cœlo, & venit uſque ad me.

6. In quod intuens conſiderabam, & vidi quadrupedia terræ, & beſtias, & reptilia, & volatilia cœli.

7. Audivi autem & vocem dicentem mihi: Surge Petre, occide, & manduca.

8. Dixi autem: Nequaquam Domine, quia commune aut immundum nunquam introivit in os meum.

9. Reſpondit autem vox ſecundò de cœlo: Quæ Deus mundavit, tu ne commune dixeris.

10. Hoc autem factum eſt per ter: & recepta ſunt omnia rurſum in cœlum.

11. Et ecce viri tres confeſtim aſtiterunt in domo, in qua eram, miſſi à Cæſarea ad me.

12. Dixit autem Spiritus mihi ut irem cum illis, nihil hæſitans. Venerunt autem mecum & ſex fratres iſti, & ingreſſi ſumus in domum viri.

13. Narravit autem nobis, quomodo vidiſſet Angelum in domo ſua, ſtantem & dicentem ſibi: Mitte in Joppen, & accerſi Simonem, qui cognominatur Petrus,

14. qui loquetur tibi verba, in quibus ſalvus eris tu, & univerſa domus tua.

15. Cùm autem cœpiſſem loqui, cecidit Spiritus ſanctus ſuper eos, ſicut & in nos in initio.

16. Recordatus ſum autem verbi Domini, ſicut dicebat: || Joannes quidem baptizavit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu ſancto.

|| Matth. 3. 11. Marc. 1. 8. Luc. 3. 16. Joan. 1. 26. Supr. 1. 5. Infr. 19. 4.

17. Si ergo eamdem gratiam dedit illis Deus, ſicut & nobis, qui credidimus in Dominum Jeſum Chriſtum: ego quis eram, qui poſſem prohibere Deum?

18. His auditis, tacuerunt: & glorificaverunt Deum, dicentes: Ergo & Gentibus pœnitentiam dedit Deus ad vitam.

19. Et illi quidem, qui diſperſi fuerant à tribulatione, quæ facta fuerat ſub Stephano, perambulaverunt uſque Phœnicen, & Cyprum, niſi ſolis Judæis. (*a*)

20. Erant autem quidam ex eis viri Cyprii, & Cyrenæi, qui cùm introiſſent (*b*) Antiochiam, loquebantur & ad Græcos, annuntiantes Dominum Jeſum.

21. Et erat manus Domini cum eis: † multuſque numerus credentiũ converſus eſt ad Dñm.

22. Pervenit autem ſermo ad aures eccleſiæ, quæ erat Jeroſolymis ſuper iſtis: & miſerunt Barnabam uſque ad Antiochiam.

23. Qui cùm perveniſſet, & vidiſſet gratiam Dei, gaviſus eſt: & hortabatur omnes in propoſito cordis permanere in Domino:

24. quia erat vir bonus, & plenus Spiritu ſancto, & fide. Et appoſita eſt multa turba Dño.

25. Profectus eſt autem Barnabas Tarſum, ut quæreret Saulum: quem cùm inveniſſet, perduxit Antiochiam. (*c*)

26. Et annum totum converſati ſunt ibi in Eccleſia: & docuerunt turbam multam, ita ut cognominarentur primùm Antiochiæ diſcipuli, Chriſtiani. (*d*)

(*a*) Nota ergo illos diu ſolis locutos Judæis: deinde & Græcis, poſtquam ſcilicet audierunt Corneliũ à Petro baptizatũ: nec eos ſtatim veniſſe Antiochiam, ſed poſt multas regiones peragratas, atq; adeò poſtquam jam inde Petrus deceſſerat.

(*b*) Anno 40.

† S. BARNABÆ.

(*c*) Anno 41.

(*d*) Junge c. 11 v. ERANT AUTEM

27. In his autem diebus ſupervenerunt ab Jeroſolymis prophetæ Antiochiam:

28. & ſurgens unus ex eis nomine Agabus, ſignificabat per ſpiritum famem magnam futuram in univerſo orbe terrarum, quæ facta eſt ſub Claudio. (*e*)

(*e*) Anno 1. imperii ejus 2.

29. Diſcipuli autem, prout quis habebat, propoſuerunt ſinguli in miniſterium mittere habitantibus in Judæa fratribus:

30. quod & fecerunt, mittentes ad ſeniores per manus Barnabæ, & Sauli. (*f*)

(*f*) Anno Æ æ vulg. 10.

C A P U T XII.

Herodes occiſo Jacobo Petrum retrudit in carcerem, cupiens poſt Paſcha eum tradere populo occidendum; ſed orante pro eo ſine intermiſſione Eccleſia, Angelico eductus auxilio: fratribus magnum attulit gaudium: facta autem de carceris cuſtodibus inquiſitione, Herodes proficiſcitur Cæſaream: cùmque divinos honores à populo oblatos non reſpueret, percuſſus eſt ab Angelo, & conſumptus à vermibus expiravit.

† SS. APOSTOL. PETRI ET PAULI.

* Agrippa Ariſtobuli filius Herodis Magni nepos.

Eodem ann. 42.

1. EOdẽ autẽ tempore † miſit Herodes rex * manus, ut affligeret quoſdã de Eccleſia.

Digitized by Google

2. Occidit autẽ Jacobũ fratrẽ Joannis gladio.

3. Vidẽs autẽ quia placeret Judæis, appoſuit ut apprehẽderet & Petrũ. Erãt autẽ dies Azymorũ.

4. Quẽ cũ apprehendiſſet, miſit in carcerẽ, tradens quatuor quaternionibus militũ cuſtodiendum, volens poſt Paſcha producere eũ populo.

5. Et Petrus quidem ſervabatur in carcere. Oratio autem fiebat ſine intermiſſione ab Eccleſia ad Deum pro eo.

6. Cùm autem producturus eum eſſet Herodes, in ipſa nocte erat Petrus dormiens inter duos milites, vinctus catenis duabus: & cuſtodes ante oſtium cuſtodiebant carcerem.

7. Et ecce Angelus Domini aſtitit: & lumen refulſit in habitaculo: percuſſoque latere Petri, excitavit eum, dicens: Surge velociter. Et ceciderunt catenæ de manibus ejus.

8. Dixit autem Angelus ad eũ: Præcingere, & calcea te caligas tuas. Et fecit ſic. Et dixit illi: Circumda tibi veſtimentũ tuum, & ſequere me.

9. Et exiens ſequebatur eum, & neſciebat quia verum eſt, quod fiebat per Angelum: exiſtimabat autem ſe viſum videre.

10. Tranſeuntes autem primam & ſecundam cuſtodiam, venerunt ad portam ferream, quæ ducit ad civitatem: quæ ultrò aperta eſt eis. Et exeuntes proceſſerunt vicum unum: & continuò diſceſſit Angelus ab eo.

11. Et Petrus ad ſe reverſus, dixit: Nunc ſcio verè quia miſit Dominus Angelum ſuum, & eripuit me de manu Herodis, & de omni expectatione plebis Judæorum.

12. Conſideranſque venit ad domum Mariæ matris Joannis, qui cognominatus eſt Marcus, ubi erant multi congregati, & orantes.

13. Pulſante autem eo oſtium januæ, proceſſit puella ad audiendum, nomine Rhode.

14. Et ut cognovit vocem Petri, præ gaudio non aperuit januam, ſed intrò currens nuntiavit ſtare Petrum ante januam.

15. At illi dixerunt ad eam: Inſanis. Illa autem affirmabat ſic ſe habere. Illi autem dicebant: Angelus ejus eſt.

16. Petrus autem perſeverabat pulſans. Cùm autem aperuiſſent, viderunt eũ, & obſtupuerunt.

17. Annuens autem eis manu ut tacerent, narravit quomodo Dominus eduxiſſet eum de carcere, dixitque: Nuntiate Jacobo, & fratribus hæc. Et egreſſus abiit in alium locum. (*a*)

18. Facta autem die, erat non parva turbatio inter milites, quidnam factum eſſet de Petro.

(*a*) Quo tempore creditur Judæam reliquiſſe, & Romam migraſſe, ibique Sedem circa initium anni ſequentis, (43.) poſuiſſe.

19. Herodes autem cùm requiſiſſet eum, & non inveniſſet, inquiſitione facta de cuſtodibus, juſſit eos duci: || deſcendenſque à Judæa in Cæſaream, ibi commoratus eſt.

|| Supra ad ſupplicium.

20. Erat autem iratus Tyriis, & Sidoniis. At illi unanimes venerunt ad eum, & perſuaſo Blaſto, qui erat ſuper cubiculum regis, poſtulabant pacem, eò quod alerentur regiones eorũ ab illo.

21. Statuto autem die Herodes veſtitus veſte regia, ſedit pro tribunali, & cõcionabatur ad eos.

22. Populus autem acclamabat: Dei voces, & non hominis.

23. Confeſtim autem percuſſit eum Angelus Domini, eò quòd non dediſſet honorem Deo: & conſumptus à vermibus, expiravit. (*b*)

(*b*) An. 43. definente.

24. Verbum autem Domini creſcebat, & multiplicabatur:

25. Barnabas autem & Saulus reverſi (*c*) ſunt ab Jeroſolymis expleto miniſterio, aſſumpto Joanne, qui cognominatus eſt Marcus.

(*c*) nempe anno ſuperiori 41. Sup. 11. 30.

C A P U T XIII.

Saulus & Barnabas jubentur à Spiritu ſancto ſegregari ad opus prædicationis inter Gentes, & Barjeſu ſive Elyma mago, qui eorum prædicationi reſiſtebat, ad Pauli verbum excæcato, credit Sergius Paulus: in Antiochia Piſidiæ Paulus in ſynagoga latiùs de Chriſto diſſerit: ſed Judæis blaſphemantibus, & perſecutionem in eos excitantibus; convertuntur ad Gentes juxta Iſaiæ vaticinium.

1. ERant autem in Eccleſia, quę erat Antiochiæ, prophetæ, & doctores, in quibus Barnabas, & Simon, qui vocabatur Niger, & Lucius Cyrenenſis, & Manahen, qui erat Herodis Tetrarchæ collactaneus, & Saulus. Eodem anno 42.

2. Miniſtrantibus autem illis Dño, & jejunantibus, dixit illis Spiritus ſanctus: Segregate mihi Saulũ, & Barnabã, in opus ad quod aſſumpſi eos.

3. Tunc jejunantes, & orantes, imponenteſque eis manus, dimiſerunt illos.

4. Et ipſi quidem miſſi a Spiritu ſancto abierunt Seleuciam; & inde navigaverunt Cyprum.

5. Et cùm veniſſent Salaminam, prædicabant verbum Dei in Synagogis Judæorum. Habebant autem & Joannem * in miniſterio.

* Marcum de quo ſup. 12. 25. & 15. 37.

6. Et cùm perambulaſſent univerſam inſulam uſque Paphum, invenerunt quemdam virum magum pſeudoprophetam, Judæum, cui nomen erat Barjeſu.

7. qui erat cum Proconſule Sergio Paulo viro prudente. Hic, accerſitis Barnaba, & Saulo, deſiderabat audire verbum Dei.

8. Reſiſtebat autem illis Elymas magus, (ſic enim interpretatur nomen ejus,) quærens avertere Proconſulem à fide.

9. Saulus autem, qui & Paulus, * repletus Spiritu ſancto, intuens in eum,

* Nomine, ut videtur à Proconſule illo ſumpto.

10. dixit: O plene omni dolo, & omni fallacia, fili diaboli, inimice omnis juſtitiæ, non deſinis ſubvertere vias Domini rectas.

11. Et nunc ecce manus Domini ſuper te, & eris cæcus, non videns ſolem uſque ad tempus. Et confeſtim cecidit in eum caligo, & tenebræ, & circuiens quærebat qui ei manum daret.

12. Tunc Proconſul cùm vidiſſet factum, credidit admirans ſuper doctrina Domini.

13. Et cùm à Papho navigaſſent Paulus, & qui cum eo erant, venerunt Pergen Pamphyliæ. Joannes autem diſcedens ab eis, reverſus eſt Jeroſolymam.

14. Illi verò pertranſeuntes Pergen, venerunt Antiochiam Piſidiæ: & ingreſſi ſynagogam die ſabbatorum, ſederunt.

Eodem anno 41.

15. Poſt lectionem autem legis, & Prophetarum, miſerunt principes ſynagogæ ad eos, dicentes: Viri fratres, ſi quis eſt in vobis ſermo exhortationis ad plebem, dicite.

16. Surgens autem Paulus, & manu ſilentium indicens, ait: Viri Iſraelitæ, & qui timetis Deum, audite:

17. Deus plebis Iſrael elegit patres noſtros, & plebem exaltavit cùm eſſent incolæ ‖ in terra Ægypti, ‖ & in brachio excelſo eduxit eos ex ea,

‖ Exod. 1. 1. ‖ Exod. 13. 14. & 22. ‖ Exod. 16. 1.

18. ‖ & per quadraginta annorum tempus mores eorum ſuſtinuit in deſerto.

19. Et deſtruens gentes ſeptem in terra Chanaan, ‖ ſorte diſtribuit eis terram eorum,

‖ Joſ. 14. 2.

20. quaſi * poſt quadringentos & quinquaginta annos: ‖ & poſt hæc dedit judices, uſque ad Samuel Prophetam.

* Hoc eſt, circiter 450. poſt electionē patrum. Vide not. ad c. 1. l. Joſue, nec non chronologiam.

21. Et exinde ‖ poſtulaverunt regem: & dedit illis Deus Saul filium Cis, virum de tribu Benjamin, annis quadraginta.

22. Et amoto illo, ‖ ſuſcitavit illis David regem: cui teſtimonium perhibens, dixit: ‖ Inveni David filium Jeſſe, virum ſecundùm cor meum, qui faciet omnes voluntates meas.

‖ 1. Reg. 8. 5. & 9. 0. & 10. ‖ 1. Reg. 13. 14. & 16. 13. ‖ Pſal. 88. 21.

23. Hujus Deus ex ſemine ‖ ſecundùm promiſſionem eduxit Iſrael ſalvatorem Jeſum,

‖ Iſai. 11. 1.

24. ‖ prædicante Joanne ante faciem adventus ejus baptiſmum pœnitentiæ omni populo Iſrael.

‖ Matt. 3. 1. Marc. 1. 4. Luc. 3. 3.

25. Cùm impleret autem Joannes curſum ſuum, dicebat: Quem me arbitramini eſſe, ‖ non ſum ego, ſed ecce venit poſt me, cujus non ſum dignus calceamenta pedum ſolvere.

‖ Matth. 3. 11. Marc. 1. 7. Joan. 1. 27.

26. † Viri fratres, filii generis Abraham, & qui in vobis timent Deum, vobis verbum ſalutis hujus miſſum eſt.

† FER. 3. POST PASCH.

27. Qui enim habitabant Jeruſalem, & principes ejus hunc ignorantes, & voces prophetarum, quæ per omne ſabbatum leguntur, judicantes impleverunt.

28. & nullam cauſam mortis invenientes in eo, ‖ petierunt à Pilato, ut interficerent eum.

‖ Matth. 27. 20. & 22. Marc. 15. 13. Luc. 23. 21. & 23. Joan. 19. 15.

29. Cùmque conſummaſſent omnia, quæ de eo ſcripta erant, deponentes eum de ligno, poſuerunt eum in monumento.

30. ‖ Deus verò ſuſcitavit eum à mortuis tertia die: qui viſus eſt per dies multos his,

‖ Matt. 28. Marc. 16. Luc. 24. Joan. 20.

31. qui ſimul aſcenderant cum eo de Galilæa in Jeruſalem: qui uſque nunc ſunt teſtes ejus ad plebem.

32. Et nos vobis annuntiamus eam, quæ ad patres noſtros repromiſſio facta eſt:

33. quoniam hanc Deus adimplevit filiis noſtris reſuſcitans Jeſum, ſicut & in Pſalmo ſecundo ſcriptum eſt: ‖ Filius meus es tu, ego hodie genui te.

‖ Pſal. 2. 7.

34. Quod autem ſuſcitavit eum à mortuis, ampliùs jam non reverſurum in corruptionem, ita dixit: ‖ Quia dabo vobis ſancta David fidelia.

‖ Iſai. 55. 3.

35. Ideoque & aliàs dicit: ‖ Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem.

‖ Pſalm. 15. 10.

36. David enim in ſua generatione cùm adminiſtraſſet voluntati Dei, ‖ dormivit: & appoſitus eſt ad patres ſuos, & vidit corruptionem.

‖ 3. Reg. 2. 10.

37. Quem verò Deus ſuſcitavit à mortuis, non vidit corruptionem.

38. Notum igitur ſit vobis, viri fratres, quia per hunc vobis remiſſio peccatorum annuntiatur, & ab omnibus, quibus non potuiſtis in lege Moyſi juſtificari,

39. in hoc omnis, qui credit, juſtificatur.

40. Videte ergo ne ſuperveniat vobis quod dictum eſt in Prophetis;

41. ‖ Videte contemptores, & admiramini, & diſperdimini: quia opus operor ego in diebus veſtris, opus quod non credetis, ſi quis enarraverit vobis.

‖ Hab. 1. 5.

42. Exeuntibus autem illis rogabant ut ſequenti ſabbato loquerentur ſibi verba hæc.

43. Cùmque dimiſſa eſſet ſynagoga, ſecuti ſunt multi Judæorum, & colentium advenarum, Paulum, & Barnabam: qui loquentes ſuadebant eis ut permanerent in gratia Dei.

44. Sequenti vero ſabbato penè univerſa civitas convenit audire verbum Dei.

45. Videntes autem turbas Judæi, repleti ſunt zelo, & contradicebant his, quæ à Paulo dicebantur, blaſphemantes.

46. Tunc conſtanter Paulus, & Barnabas dixerunt: Vobis oportebat primùm loqui verbum Dei: ſed quoniam repellitis illud, & indignos vos judicatis æternæ vitæ, ecce convertimur ad Gentes:

47. ſic enim præcepit nobis Dominus: ‖ Poſui te in lucem Gentium, ut ſis in ſalutem uſque ad extremum terræ.

‖ Iſai. 49. 6.

48. Audientes autem Gentes gaviſæ ſunt, & glorificabant verbum Domini: & crediderunt quotquot erant præordinati ad vitam æternam.

49. Diſſeminabatur autem verbum Domini per univerſam regionem.

50. Judæi autem concitaverunt mulieres religioſas, & honeſtas, & primos civitatis, & excitaverunt perſecutionem in Paulum, & Barnabam: & ejecerunt eos de finibus ſuis.

51. ‖ At illi, excuſſo pulvere pedum in eos, venerunt Iconium. *

‖ Matth. 10. 14. Marc. 6. 11. Luc. 9. 5. * Eodem anno 42.

52. Diſcipuli quoque replebantur gaudio, & Spiritu ſancto.

CAPUT XIV.

Multis Judæorum ac Ethnicorum Iconii fidem in Chriſtum ſuſcipientibus, concitatur à Judæis tumultus in Apoſtolos, qui Lyſtram fugiunt, ubi Paulus claudum à matris utero curat; populumque ac ſacerdotes ob id ipſis tanquam diis ſacrificare volentes ægrè compeſcunt: ſed concitata à Judæis ſupervenientibus turba, Paulus lapidatur, & pro mortuo relinquitur: cùmque ſurrexiſſet, ipſe & Barnabas diſcipulos per varia loca exhortantes, & presbyteros ordinantes, revertuntur Antiochiam.

1. FActum eſt autem Iconii, ut ſimul introirent in ſynagogam Judæorum, & loquerentur, ita ut crederet Judæorum, & Græcorum copioſa multitudo.

2. Qui verò increduli fuerunt Judæi, ſuſcitaverunt, & ad iracundiam concitaverunt animas Gentium adversùs fratres.

3. Multo igitur tempore demorati ſunt, fiducialiter agentes in Domino, teſtimonium perhibente verbo gratiæ ſuæ, dante ſigna, & prodigia fieri per manus eorum. *

*Quo tempore ad fidem converſa putatur Thecla, Iconienſis virgo nobiliſſima.

4. Diviſa eſt autem multitudo civitatis: & quidam quidem erant cum Judæis, quidam verò cùm Apoſtolis.

5. Cùm autem factus eſſet impetus Gentilium, & Judæorum cum principibus ſuis, ut contumeliis afficerent, & lapidarent eos,

6. intelligentes confugerunt * ad civitates Lycaoniæ Lyſtram, & Derben, & univerſam in circuitu regionem, & ibi evangelizantes erant.

* Ann. 43.

7. Et quidam vir Lyſtris infirmus pedibus ſedebat, claudus ex utero matris ſuæ, qui nunquam ambulaverat.

8. Hic audivit Paulũ loquentem. Qui intuitus eũ, & videns quia fidem haberet ut ſalvus fieret,

9. dixit magna voce: Surge ſuper pedes tuos rectus. Et exilivit, & ambulabat.

10. Turbæ autem cùm vidiſſent quod fecerat Paulus, levaverunt vocem ſuam Lycaonicè dicentes: Dii ſimiles facti hominibus deſcenderunt ad nos.

11. Et vocabant Barnabam Jovem, Paulum verò Mercurium: quoniam ipſe erat dux verbi.

12. Sacerdos quoque Jovis, qui erat ante civitatem, tauros, & coronas ante januas afferens, cum populis volebat ſacrificare.

13. Quod ubi audierunt Apoſtoli, Barnabas, & Paulus, conſciſſis tunicis ſuis exilierunt in turbas, clamantes,

14. & dicentes: Viri, quid hæc facitis? & nos mortales ſumus, ſimiles vobis homines, annuntiantes vobis ab his vanis converti ad Deum vivum, ‖ qui fecit cœlum, & terram, & mare, & omnia, quæ in eis ſunt:

‖ Gen. 1. 1. Pſal. 145. 6. Apoc. 14. 7.

15. qui in præteritis generationibus dimiſit omnes gentes ingredi vias ſuas.

16. Et quidem non ſine teſtimonio ſemetipſum reliquit, benefaciens de cœlo, dans pluvias, & tempora fructifera, implens cibo, & lætitia corda noſtra.

17. Et hæc dicentes, vix ſedaverunt turbas ne ſibi immolarent.

18. Supervenerunt autem quidam ab Antiochia, & Iconio Judæi: & perſuaſis turbis, lapidanteſque Paulum, traxerunt extra civitatem, exiſtimantes eum mortuum eſſe. (*a*)

19. Circumdantibus autem eum diſcipulis, ſurgens intravit civitatem, & poſtera die profectus eſt cum Barnaba in Derben.

20. Cùmque evangelizaſſent civitati illi, & docuiſſent multos, reverſi (*b*) ſunt Lyſtram, & Iconium, & Antiochiam,

(*a*) Quo tempore videtur illam extaſim paſſus, de qua 2. Cor. 12. (*b*) Anno 42.

21. confirmantes animas diſcipulorum, exhortanteſque ut permanerent in fide: & quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.

22. Et cùm conſtituiſſent illis per ſingulas eccleſias presbyteros, & oraſſent cum jejunationibus, commendaverunt eos Domino, in quem crediderunt.

23. Tranſeunteſque Piſidiam, venerunt in Pamphyliam,

24. & loquentes verbum Domini in Perge, deſcenderunt in Attaliam:

25. ‖ & inde navigaverunt Antiochiam, unde erant traditi gratiæ Dei, in opus, quod compleverunt.

‖ Sup. 13. 1.

26. Cùm autem veniſſent, & congregaſſent Eccleſiam, retulerunt quanta feciſſet Deus cum illis, & quia aperuiſſet Gentibus oſtium fidei.

27. Morati ſunt autem tempus non modicum cum diſcipulis. (*c*)

(*c*) Poſt hoc videtur Paulus Chriſti Evangeliũ propagaviſſe uſque ad Illyricum. Rom. 15. 19. eaque perpeſſus, quæ 2. Cor. 11. 24. & 25. ipſe commemorat.

CAPUT XV.

Orta Antiochiæ ſeditione propter Judæos, volentes Gentes ad Deum converſas circumcidi, Paulus & Barnabas rem ad Apoſtolos referunt: qui poſt Petri & Jacobi ſuffragia, communi decreto per litteras ſtatuunt, Gentes converſas non ligari lege Moyſi: Paulus cupiens ab Antiochia inviſere loca in quibus prædicaverat, ſeparatur à Barnaba, eò quòd nollet Joannem aſſumi.

1. ET quidam deſcendentes de Judæa, (*a*) docebant fratres: ‖ Quia niſi circumcidamini ſecundùm morem Moyſi, non poteſtis ſalvari.

(*a*) Ann. 49. de finente. ‖ Gal. 5. 2.

2. Facta ergo ſeditione non minima Paulo, & Barnabæ adversùs illos, ſtatuerunt ut aſcenderent Paulus, & Barnabas, & quidam alii ex aliis, ad Apoſtolos, & presbyteros in Jeruſalem ſuper hac quæſtione.

3. Illi ergo deducti ab Eccleſia pertranſibant Phœnicen, & Samariam, narrantes converſionem Gentium: & faciebant gaudium magnum omnibus fratribus.

4. Cùm autem veniſſent Jeroſolymam, (*b*) ſuſcepti ſunt ab Eccleſia, & ab Apoſtolis, & ſenioribus, annuntiantes quanta Deus feciſſet cũ illis.

(*b*) Ann. 50. Æræ vulg. annis fc. 14 poſt Pauli profectionem Hieroſolymitanam triennio à converſione ſua exacto ſuſceptam. Gal. 2. 1. ‖ Supr. 10. 20.

5. Surrexerunt autem quidam de hæreſi Phariſæorum, qui crediderunt, dicentes: Quia oportet circumcidi eos, præcipere quoque ſervare legem Moyſi.

6. Conveneruntque Apoſtoli, & ſeniores videre de verbo hoc.

7. Cùm autem magna conquiſitio fieret ſurgens Petrus dixit ad eos: ‖ Viri fratres,

vos ſcitis quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit, per os meum audire Gentes verbum Evangelii, & credere.

8. Et qui novit corda Deus, teſtimonium perhibuit, ‖ dans illis Spiritum ſanctum, ſicut & nobis. ‖ *Supr.* 10. 44.

9. & nihil diſcrevit inter nos & illos, fide purificans corda eorum.

10. Nunc ergo quid tentatis Deum, imponere jugum ſuper cervices diſcipulorum, quod neque patres noſtri, neque nos portare potuimus?

11. Sed per gratiam Domini Jeſu Chriſti credimus ſalvari, quemadmodum & illi.

12. Tacuit autem omnis multitudo: & audiebant Barnabam, & Paulum narrantes quanta Deus feciſſet ſigna, & prodigia in Gentibus per eos.

13. Et poſtquam tacuerunt, reſpondit Jacobus, dicens: Viri fratres, audite me.

14. Simon narravit quemadmodum primùm Deus viſitavit ſumere ex Gentibus populum nomini ſuo.

15. Et huic concordant verba Prophetarum, ſicut ſcriptum eſt:

‖ *Amos* 9. 11. 16. ‖ Poſt hæc revertar, & reædificabo tabernaculum David, quod decidit: & diruta ejus reædificabo, & erigam illud:

17. ut requirant ceteri hominum Dominum, & omnes gentes, ſuper quas invocatum eſt nomen meum, dicit Dominus faciens hæc.

18. Notum à ſæculo eſt Domino opus ſuum.

19. Propter quod ego judico non inquietari eos, qui ex Gentibus convertuntur ad Deum,

20. ſed ſcribere ad eos ut abſtineant ſe à contaminationibus ſimulacrorum, & fornicatione, & ſuffocatis, & ſanguine.

21. Moyſes enim à temporibus antiquis habet in ſingulis civitatibus qui eum prædicent in ſynagogis, ubi per omne ſabbatum legitur.

22. Tunc placuit Apoſtolis, & ſenioribus cum omni Eccleſia, eligere viros ex eis, & mittere Antiochiam cum Paulo, & Barnaba, Judam, qui cognominabatur Barſabas, & Silam viros primos in fratribus,

23. ſcribentes per manus eorum. APOSTOLI & ſeniores fratres, his, qui ſunt Antiochiæ, & Syriæ, & Ciliciæ fratribus ex Gentibus, ſalutem.

24. Quoniam audivimus quia quidam ex nobis exeuntes, turbaverunt vos verbis, evertentes animas veſtras, quibus non mandavimus:

25. placuit nobis collectis in unum, eligere viros, & mittere ad vos cum chariſſimis noſtris Barnaba, & Paulo,

26. hominibus, qui tradiderunt animas ſuas pro nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti.

27. Miſimus ergo Judam, (*a*) & Silam (*b*), qui & ipſi vobis verbis referent eadem.

(*a*) Cognomento Barſabam. (*b*) Sive Silvanum.

28. Viſum eſt enim Spiritui ſancto, & nobis, nihil ultrà imponere vobis oneris quàm hæc neceſſaria:

29. ut abſtineatis vos ab immolatis ſimulacrorum, & ſanguine, & ſuffocato, & fornicatione; à quibus cuſtodientes vos, benè agetis. Valete.

30. Illi ergo dimiſſi deſcenderunt Antiochiam: & congregata multitudine tradiderunt epiſtolam.

31. Quam cùm legiſſent, gaviſi ſunt ſuper conſolatione.

32. Judas autem, & Silas, & ipſi cùm eſſent Prophetæ, verbo plurimo conſolati ſunt fratres, & confirmaverunt.

33. Facto autem ibi aliquanto tempore, dimiſſi ſunt cum pace à fratribus ad eos, qui miſerant illos.

34. Viſum eſt autem Silæ ibi remanere: Judas autem ſolus abiit Jeruſalem,

35. Paulus autem, & Barnabas demorabantur Antiochiæ docentes, & evangelizantes cum aliis pluribus verbum Domini.

36. Poſt aliquot autem dies, dixit ad Barnabam Paulus: Revertentes viſitemus fratres per univerſas civitates, in quibus prædicavimus verbum Domini, quomodo ſe habeant. Anno 51.

37. Barnabas autem volebat ſecum aſſumere & Joannem, qui cognominabatur Marcus. (*c*)

38. Paulus autem rogabat eum (ut qui diſceſſiſſet ab eis de Pamphylia, ‖ & non iſſet cum eis in opus) non debere recipi.

(*c*) Conſobrinum ſuum. *Coloſſ* 4. 10. ‖ *Supr.* 13. 13.

39. Facta eſt autem diſſenſio, ita ut diſcederent ab invicem, & Barnabas quidem aſſumpto Marco navigaret Cyprum.

40. Paulus verò electo Sila profectus eſt, traditus gratiæ Dei à fratribus.

41. Perambulabat autem Syriam, & Ciliciam, confirmans Eccleſias: præcipiens cuſtodire præcepta Apoſtolorum, & ſeniorum.

CAPUT XVI.

Paulus Lyſtris aſſumptum Timotheum circumcidit, & per varias civitates tradit ſervanda Apoſtolorum dogmata: vetantur à Spiritu ſancto prædicare in Aſia & Bithynia: vocato autem per viſionem Paulo, in Macedoniam proficiſcuntur: primumque Philippis prædicantes, hoſpitio excipiuntur apud Lydiam: ſed ejecto per Paulum ſpiritu pythone, virgis cæſi mittuntur in carcerem: ubi facto terræ motu, ſolutiſque eorum vinculis, cuſtos carceris convertitur: poſteroque die magiſtratus orant ut è civitate egrediantur.

1. PErvenit autem Derben, & Lyſtram. Et ecce diſcipulus quidam erat ibi nomine Timotheus, filius mulieris Judææ fidelis, patre Gentili. Eodem ann. 51.

2. Huic teſtimonium bonum reddebant, qui in Lyſtris erant & Iconio fratres.

3. Hunc voluit Paulus ſecum proficiſci: & aſſumens circumcidit eum, propter Judæos qui erant in illis locis. Sciebant enim omnes quòd pater ejus erat Gentilis.

4. Cùm autem pertranſirent civitates, tradebant eis cuſtodire dogmata, quæ erãt decreta ab Apoſtolis & ſenioribus, qui erant Jeroſolymis.

5. Et Eccleſiæ quidem confirmabantur fide, & abundabant numero quotidie.

6. Tranſeuntes autem Phrygiam, & Galatiæ regionem, vetati ſunt à Spiritu ſancto loqui verbum Dei in Aſia.

7. Cùm veniſſent autem in Myſiam, tentabant ire in Bithyniam: & non permiſit eos Spiritus Jeſu.

8. Cùm autem pertranſiſſent Myſiam, deſcenderunt Troadem:

Digitized by Google

9. & viſio per noctem Paulo oſtenſa eſt: Vir Macedo quidam erat ſtans, & deprecans eum, & dicens: Tranſiens in Macedoniã, adjuva nos.

10. Ut autem viſum vidit, ſtatim quæſivimus * proficiſci in Macedoniam, certi facti quòd vocaſſet nos Deus evangelizare eis.

* Cum hic primum in prima perſona loquatur Lucas, ſatis indicat ab eo tempore, Paulo in prædic. Evangelii fuiſſe adjunctum.

11. Navigantes autem à Troade, recto curſu venimus Samothraciam, & ſequenti die Neapolim.

12. & inde Philippos, quæ eſt prima partis Macedoniæ civitas, colonia. Eramus autem in hac urbe diebus aliquot, conferentes.

13. Die autem ſabbatorum egreſſi ſumus foras portam juxta flumen, ubi videbatur oratio eſſe: & ſedentes loquebamur mulieribus, quæ convenerant.

14. Et quædam mulier nomine Lydia, purpuraria civitatis Thyatirenorum, colens Deum, audivit: cujus Dominus aperuit cor intendere his, quæ dicebantur à Paulo.

15. Cùm autem baptizata eſſet, & domus ejus, deprecata eſt dicens: Si judicaſtis me fidelem Domino eſſe, introite in domum meam, & manete. Et coegit nos.

16. Factum eſt autem euntibus nobis ad orationem, puellam quamdam habentem ſpiritum pythonem obviare nobis, quæ quæſtum magnum præſtabat dominis ſuis divinando.

17. Hæc ſubſecuta Paulum, & nos, clamabat dicens: Iſti homines ſervi Dei excelſi ſunt, qui annuntiant vobis viam ſalutis.

18. Hoc autem faciebat multis diebus. Dolens autem Paulus, & converſus, ſpiritui dixit: præcipio tibi in nomine Jeſu Chriſti exire ab ea. Et exiit eadem hora.

19. Videntes autem domini ejus quia exivit ſpes quæſtus eorum, apprehendentes Paulum, & Silam perduxerunt in forum ad principes:

20. & offerentes eos magiſtratibus, dixerunt: Hi homines conturbant civitatem noſtram, cùm ſint Judæi:

21. & annuntiant morem, quem non licet nobis ſuſcipere, neque facere, cùm ſimus Romani.

22. Et cucurrit plebs adverſus eos: & magiſtratus, ſciſſis tunicis eorum, || juſſerunt eos virgis cædi.

|| 2. Cor. 11. 25. Philip. 1. 11. 1. Theſſ. 2. 2.

23. Et cùm multas plagas eis impoſuiſſent, miſerunt eos in carcerem, præcipientes cuſtodi ut diligenter cuſtodiret eos.

24. Qui cùm tale præceptum accepiſſet, miſit eos in interiorem carcerem, & pedes eorum reſtrinxit ligno.

25. Media autem nocte, Paulus & Silas orantes, laudabant Deum: & audiebant eos, qui in cuſtodia erant.

26. Subito verò terræ motus factus eſt magnus, ita ut moverentur fundamenta carceris. Et ſtatim aperta ſunt omnia oſtia: & univerſorum vincula ſoluta ſunt.

27. Expergefactus autem cuſtos carceris, & videns januas apertas carceris, evaginato gladio volebat ſe interficere, æſtimans fugiſſe vinctos.

28. Clamavit autem Paulus voce magna, dicens: Nihil tibi mali feceris: univerſi enim hic ſumus.

29. Petitoque lumine, introgreſſus eſt: & tremefactus procidit Paulo & Silæ ad pedes:

30. & producens eos foras, ait: Domini, quid me oportet facere, ut ſalvus fiam?

31. At illi dixerunt: Crede in Dominum Jeſum: & ſalvus eris tu, & domus tua.

32. Et locuti ſunt ei verbum Domini cum omnibus, qui erant in domo ejus.

33. Et tollens eos in illa hora noctis, lavit plagas eorum: & baptizatus eſt ipſe, & omnis domus ejus continuò.

34. Cùmque perduxiſſet eos in domum ſuam, appoſuit eis menſam, & lætatus eſt cum omni domo ſua credens Deo.

35. Et cùm dies factus eſſet, miſerunt magiſtratus lictores, dicẽtes: Dimitte homines illos.

36. Nuntiavit autem cuſtos carceris verba hæc Paulo: Quia miſerunt magiſtratus ut dimittamini: nunc igitur exeuntes, ite in pace.

37. Paulus autem dixit eis: Cæſos nos publicè, indemnatos, homines Romanos miſerunt in carcerem, & nunc occultè nos ejiciunt? Non ita: ſed veniant,

38. & ipſi nos ejiciant. Nuntiaverunt autem magiſtratibus lictores verba hæc. Timueruntque audito quòd Romani eſſent:

39. & venientes deprecati ſunt eos, & educentes rogabant ut egrederentur de urbe.

40. Exeuntes autem de carcere, introierunt ad Lydiam: & viſis fratribus conſolati ſunt eos, & profecti ſunt.

CAPUT XVII.

Facto Theſſalonicæ magno fructu per Pauli prædicationem, concitatur adverſus eum à Judæis ſeditio, ſimiliter & Berœæ: Paulus Athenis: cum Judæis & philoſophis diſſerit, ac Dionyſium Areopagitam ad Chriſtum convertit cum quibuſdam aliis.

1. CUm autem perambulaſſent Amphipolim, & Apolloniam, venerunt Theſſalonicam, * ubi erat ſynagoga Judæorum.

Eodem anno 51. * Ubi tantis contumeliis prius Philippis affectus, Evangelium cũ multo certamine annuntiavit 1. Theſſ. 2. 2.

2. Secundùm conſuetudinem autem Paulus introivit ad eos, & per ſabbata tria diſſerebat eis de Scripturis,

3. adaperiens & inſinuans quia Chriſtum oportuit pati, & reſurgere à mortuis: & quia hic eſt Jeſus Chriſtus, quem ego annuntio vobis.

4. Et quidam ex eis crediderunt, & adjuncti ſunt Paulo, & Silæ, & de colentibus, Gentilibuſque multitudo magna, & mulieres nobiles non paucæ.

5. Zelantes autem Judæi, aſſumenteſque de vulgo viros quoſdam malos, & turba facta, concitaverunt civitatem: & aſſiſtentes domui Jaſonis quærebant eos producere in populum.

6. Et cùm non inveniſſent eos, trahebant Jaſonem, & quoſdam fratres ad principes civitatis, clamantes, quoniam hi, qui Urbem * concitant, & huc venerunt,

* Alias Orbem. Gr. τὴν οἰκουμένην. Sup. γῆν

7. quos ſuſcepit Jaſon, & hi omnes contra decreta Cæſaris faciunt, regem alium dicentes eſſe JESUM.

8. Concitaverunt autem plebem, & principes civitatis audientes hæc.

9. Et accepta ſatisfactione à Jaſone, & à ceteris, dimiſerunt eos.

10. Fratres verò confeſtim per noctem dimiſerunt Paulum, & Silam in Berœam. Qui cum veniſſent, in Synagogam Judæorum introierun

11. Hi autem erant nobiliores eorum, qui ſunt Theſſalonicæ, qui ſuſceperunt verbum cum omni aviditate, quotidie ſcrutantes Scripturas, ſi hæc ita ſe haberent.

12. Et multi quidem crediderunt ex eis, & mulierum Gentiliũ honeſtarum, & viri non pauci.

13. Cùm autem cognoviſſent in Theſſalonica Judæi, quia & Berœæ prædicatum eſt à Paulo verbum Dei, venerunt & illuc commoventes, & turbantes multitudinem.

14. Statimque tunc Paulum dimiſerunt fratres, ut iret uſque ad mare: Silas autem, & Timotheus remanſerunt ibi.

15. Qui autem deducebant Paulum, perduxerunt eum uſque Athenas, & accepto mandato ab eo ad Silam, & Timotheum, ut quàm celeriter venirent ad illum, profecti ſunt.

Anno 52. 16. Paulus autem cùm Athenis eos expectaret, incitabatur ſpiritus ejus in ipſo, videns idololatriæ deditam civitatem.

17. Diſputabat igitur in ſynagoga cum Judæis, & colentibus, & in foro, per omnes dies ad eos, qui aderant.

18. Quidam autem Epicurei, & Stoici philoſophi diſſerebant cum eo, & quidam dicebant: Quid vult ſeminiverbius hic, dicere? Alii verò: Novorum dæmoniorum videtur annuntiator eſſe: quia Jeſum, & reſurrectionem annuntiabat eis.

19. Et apprehenſum eum ad Areopagum duxerunt, dicentes: Poſſumus ſcire quæ eſt hæc nova, quæ à te dicitur, doctrina?

20. nova enim quædam infers auribus noſtris: Volumus ergo ſcire quidnam velint hæc eſſe.

21. (Athenienſes autem omnes, & advenæ hoſpites, ad nihil aliud vacabant niſi aut dicere, aut audire aliquid novi.)

‡ SS. DIONYSII ET SOCIOR.

22. ‡ Stans autem Paulus in medio Areopagi, ait: Viri Athenienſes per omnia quaſi ſuperſtitioſiores vos video.

23. Præteriens enim, & videns ſimulacra veſtra, inveni & aram, in qua ſcriptum erat: IGNOTO DEO. Quod ergo ignorantes colitis, hoc ego annuntio vobis.

|| Gen 1. 1. || Supr. 7. 48.

24. || Deus, qui fecit mundum, & omnia quæ in eo ſunt, hic cæli & terræ cùm ſit Dominus, || non in manufactis templis habitat,

25. nec manibus humanis colitur indigens aliquo, cùm ipſe det omnibus vitam, & inſpirationem, & omnia:

26. fecitque ex uno omne genus hominum inhabitare ſuper univerſam faciem terræ, definiens ſtatuta tempora, & terminos habitationis eorum,

27. quærere Deum ſi fortè attrectent eum, aut inveniant, quamvis non longè ſit ab unoquoque noſtrûm.

28. In ipſo enim vivimus, & movemur, & ſumus: ſicut & quidam veſtrorum Poetarum dixerunt: Ipſius enim & genus ſumus.

29. Genus ergo cùm ſimus Dei, non debemus æſtimare auro, aut argento, aut lapidi ſculpturæ artis, & cogitationis hominis, Divinum eſſe ſimile.

30. Et tempora quidem hujus ignorantiæ deſpiciens Deus, nunc annuntiat hominibus ut omnes ubique pœnitentiam agant,

31. eò quòd ſtatuit diem, in quo judicaturus eſt orbem in æquitate, in viro, in quo ſtatuit, fidem præbens omnibus, ſuſcitans eum à mortuis.

32. Cùm audiſſent autem reſurrectionem mortuorum, quidam quidem irridebant, quidam verò dixerunt: Audiemus te de hoc iterum.

33. Sic Paulus exivit de medio eorum.

34. Quidam verò viri adhærentes ei: crediderunt: in quibus & Dionyſius Areopagita, & mulier nomine Damaris, & alii cum eis.

CAPUT XVIII.

Paulus Corinthi ſuum exercet artificium apud Aquilam: & quamquam ad ejus prædicationem blaſphemarent Judæi, audit tamen in viſione multum ibi populum ad fidem convertendum: verùm poſt ſeſquiannum accuſatur à Judæis apud Gallionem proconſulem, & poſt multos dies venit Epheſum, ac variis regionibus fratres confirmat: Apollo vehementer Judæos convincit, oſtendens ex Scripturis Jeſum eſſe Chriſtum, quamquam tantùm noſſet baptiſma Joannis.

1. POſt hæc egreſſus ab Athenis, venit Corinthum: Eodem anno 52.

2. & inveniens quemdam Judæum nomine Aquilam, Ponticum genere, qui nuper venerat ab Italia, & Priſcillam uxorem ejus, (eò quòd præcepiſſet Claudius diſcedere omnes Judæos a Roma) acceſſit ad eos.

3. Et quia ejuſdem erat artis, manebat apud eos, & operabatur: (erant autem ſcenofactoriæ artis.)

4. Et diſputabat in ſynagoga per omne ſabbatum, interponens nomen Domini Jeſu, ſuadebatque Judæis, & Græcis.

5. Cùm veniſſent autem de Macedonia Silas & Timotheus, inſtabat verbo Paulus, teſtificans Judæis eſſe Chriſtum Jeſum.

6. Contradicentibus autem eis, & blaſphemantibus, excutiens veſtimenta ſua: dixit ad eos: Sanguis veſter ſuper caput veſtrum: mundus ego, ex hoc ad Gentes vadam.

7. Et migrans inde, intravit in domum cujuſdam, nomine Titi Juſti, colentis Deum, cujus domus erat conjuncta ſynagogæ.

8. Criſpus autem archiſynagogus credidit Domino cum omni domo ſua: & multi Corinthiorum audientes credebant, & baptizabantur. *

* Ex quibus Criſpũ & Cajum ſua manu baptizavit Paulus. 1. Cor. 1. 14.

9. Dixit autem Dominus nocte per viſionem Paulo: Noli timere, ſed loquere, & ne taceas:

10. propter quod ego ſum tecum: & nemo apponetur tibi ut noceat te: quoniam populus eſt mihi multus in hac civitate.

11. Sedit autem ibi annum & ſex menſes, docens apud eos verbum Dei.

12. Gallione autem proconſule Achajæ †, inſurrexerunt uno animo Judæi in Paulum, & adduxerunt eum ad tribunal,

† Anno 53. Hic eſt Novatus L. Senecæ Philoſophi frater, qui à Junio Gallione adoptatus, *Gallionis* nomen obtinuit.

13. dicentes: Quia contra legem hic perſuadet hominibus colere Deum.

14. Incipiente autem Paulo aperire os, dixit Gallio ad Judæos: Siquidem eſſet iniquum aliquid, aut facinus peſſimum, ò viri Judæi, rectè vos ſuſtinerem.

15. Si verò quæſtiones ſunt de verbo, & nominibus, & lege veſtra, vos ipſi videritis: Judex ego horum nolo eſſe.

16. Et

16. Et minavit eos à tribunali.

17. Apprehendentes autem omnes Soſthenem principem ſynagogæ, percutiebant eum ante tribunal: & nihil eorum Gallioni curæ erat.

18. Paulus verò cùm adhuc ſuſtinuiſſet dies
*Anno 54. multos, fratribus valeſaciens, navigavit * in Syriam, (& cum eo Priſcilla, & Aquila)
|| Num 6. 18. Inf. 21. 24. qui ſibi || totonderat in Cenchris caput: habebat enim votum.

19. Devenitque Epheſum, & illos ibi reliquit. Ipſe verò ingreſſus ſynagogam, diſputabat cum Judæis.

20. Rogantibus autem eis ut ampliori tempore maneret, non conſenſit,

21. Sed valeſaciens, & dicens, Iterum revertar ad vos Deo volente, profectus eſt ab Epheſo.

22. Et deſcendens Cæſaream, aſcendit, & ſa-
*Hieroſolymitanã. † Syriæ. lutavit Eccleſiam *, & deſcendit Antiochiam †.

23. Et ſacto ibi aliquanto tempore profectus eſt, perambulans ex ordine Galaticam regionem, & Phrygiã, confirmans omnes diſcipulos.

24. Judæus autem quidam, Apollo nomine, Alexandrinus genere, vir eloquens, devenit Epheſum, potens in ſcripturis.

25. Hic erat edoctus viam Domini: & fervens ſpiritu loquebatur, & docebat diligenter ea, quæ ſunt Jeſu, ſciens tantùm baptiſma Joannis.

26. Hic ergo cœpit fiducialiter agere in ſynagoga. Quem cùm audiſſent Priſcilla & Aquila, aſſumpſerunt eum, & diligentiùs expoſuerunt ei viam Domini.

27. Cùm autem vellet ire Achajam, exhortari fratres, ſcripſerunt diſcipulis ut ſuſciperent eum. Qui cùm veniſſet, contulit multum his, qui crediderant.

28. Vehementer enim Judæos revincebat publicè, oſtendens per Scripturas, eſſe Christum Jeſum.

CAPUT XIX.

Paulus Epheſi quoſdam diſcipulos Joannis tantùm baptiſmate baptizatos, jubet in Jeſu nomine baptizari, ac manuum impoſitione Spiritum ſanctum ipſis impetrat, ibique prædicans multa edit ſigna: de Judæis, qui non credentes conabantur nomine Jeſu à Paulo prædicati adjurare dæmonia: multi peccata confitentes libros ſuperſtitioſos exurunt: Demetrius argentarius gravem adverſus Paulum ſeditionem excitat, quam ægrè tandem ſedat Alexander.

‡ IN VIGILIA PENTEC. 1. FActum ‡ eſt autem, cùm Apollo eſſet Corinthi, ut Paulus peragratis ſupe-
* Galatia videlicet & Phrygia. † Eodem anno 54. rioribus partibus * veniret Epheſum †, & inveniret quoſdam diſcipulos:

2. dixitque ad eos: Si Spiritum ſanctum accepiſtis credentes? At illi dixerunt ad eum: Sed neque ſi Spiritus ſanctus eſt, audivimus.

3. Ille verò ait: In quo ergo baptizati eſtis? Qui dixerunt: in Joannis baptiſmate.

|| Matth 3. 11. Marc. 1. 8. Luc 3. 16. Joan. 1. 26. Supr. 1. 5. & 11. 16. 4. Dixit autem Paulus: || Joannes baptizavit baptiſmo pœnitentiæ populum, dicens: In eum, qui venturus eſſet poſt ipſum, ut crederent, hoc eſt, in Jeſum.

5. His auditis, baptizati ſunt in nomine Domini Jeſu.

6. Et cùm impoſuiſſet illis manus Paulus, venit Spiritus ſanctus ſuper eos, & loquebantur linguis, & prophetabant.

7. Erant autem omnes viri ferè duodecim.

8. Introgreſſus autem ſynagogam, cum fiducia loquebatur per tres menſes, diſputans, & ſuadens de regno Dei.

9. Cùm autem quidam indurarentur, & non crederent, maledicentes viam Domini coram multitudine, diſcedens ab eis, ſegregavit diſcipulos, quotidie diſputans in ſchola tyranni cujuſdam *. * Ann. 55.

10. Hoc autem factum eſt per biennium, ita ut omnes, qui habitabant in Aſia, audirent verbum Domini, Judæi atque Gentiles.

11. Virtuteſque non quaslibet faciebat Deus per manum Pauli:

12. ita ut etiam ſuper languidos deferrentur è corpore ejus ſudaria, & ſemicinctia, & recedebant ab eis languores, & ſpiritus nequam egrediebantur.

13. Tentaverunt autem quidam & de circumeuntibus Judæis exorciſtis, invocare ſu- Anno 56.
per eos, qui habebant ſpiritus malos, nomen Domini Jeſu, dicentes: Adjuro vos per Jeſum, quem Paulus prædicat.

14. Erant autem quidam Judæi Scevæ principis ſacerdotum ſeptem filii, qui hoc faciebant.

15. Reſpondens autem ſpiritus nequam dixit eis: Jeſum novi, & Paulum ſcio: vos autem qui eſtis?

16. Et inſiliens in eos homo, in quo erat dæmonium peſſimum, & dominatus amborum, invaluit contra eos, ita ut nudi, & vulnerati effugerent de domo illa.

17. Hoc autem notum factum eſt omnibus Judæis, atque Gentilibus, qui habitabant Epheſi: & cecidit timor ſuper omnes illos, & magnificabatur nomen Domini Jeſu.

18. Multique credentium veniebant confitentes, & annuntiantes actus ſuos.

19. Multi autem ex eis, qui fuerant curioſa ſectati, contulerunt libros, & combuſſerunt coram omnibus: & computatis pretiis illorum, invenerunt pecuniam denariorum quinquaginta millium.

20. Ita fortiter creſcebat verbum Dei, & confirmabatur.

21. His autem expletis, propoſuit Paulus in Spiritu, tranſita Macedonia & Achaja ire Jeroſolymam, dicens: quoniam poſtquàm fuero ibi, oportet me & Romam videre.

22. Mittens autem in Macedoniam duos ex miniſtrantibus ſibi, Timotheum, & Eraſtum, ipſe remanſit ad tempus in Aſia. *

23. Facta eſt autem illo tempore turbatio non minima de via Domini †.

24. Demetrius enim quidam nomine, argentarius, faciens ædes argenteas Dianæ, præſtabat artificibus non modicum quæſtum:

25. quos convocans, & eos, qui hujuſmodi erant opifices, dixit: Viri, ſcitis quia de hoc artificio eſt nobis acquiſitio:

26. & videtis, & auditis quia non ſolùm Epheſi, ſed penè totius Aſiæ, Paulus hic ſuadens avertit multam turbam, dicens: Quoniam non ſunt dii, qui manibus fiunt.

27. Non ſolùm autem hæc periclitabitur nobis pars in redargutionem venire, ſed & magnæ Dianæ templum in nihilum reputa-

* Lydiaca ſc. in qua prædicaviſſe videtur 9 adhuc menſium ſpatio: qui biennio quo in ſchola Tyranni (Supra v. 10.) & 3. menſibus, quibus prius in Synagoga Epheſi docuerat, (Ibid. 8.) additi trienniũ illud conficient de quo *Act.* 20. 31.
† Ann. 57.

bitur,

bitur, ſed & deſtrui incipiet majeſtas ejus, quam tota Aſia, & orbis colit.

28. His auditis, repleti ſunt ira, & exclamaverunt dicentes: Magna Diana Epheſiorum.

29. Et impleta eſt civitas confuſione, & impetum fecerunt uno animo in theatrũ, rapto Gajo, & Ariſtarcho Macedonibus, comitibus Pauli.

30. Paulo autem volente intrare in populum, non permiſerunt diſcipuli.

31. Quidam autem & de Aſiæ principibus, qui erant amici ejus, miſerunt ad eum rogantes ne ſe daret in theatrum;

32. alii autem aliud clamabant. Erat enim Eccleſia confuſa: & plures neſciebant qua ex cauſa conveniſſent.

33. De turba autem detraxerunt Alexandrum, propellentibus eum Judæis. Alexander autem manu ſilentio poſtulato, volebat reddere rationem populo.

34. Quem ut cognoverunt Judæum eſſe, vox facta una eſt omnium, quaſi per horas duas clamantium: Magna Diana Epheſiorum.

35. Et cùm ſedaſſet ſcriba turbas, dixit: Viri Epheſii, quis enim eſt hominum, qui neſciat Epheſiorum civitatem cultricem eſſe magnæ Dianæ, Joviſque prolis?

36. Cùm ergo his contradici non poſſit, oportet vos ſedatos eſſe, & nihil temerè agere.

37. Adduxiſtis enim homines iſtos, neque ſacrilegos, neque blaſphemantes deam veſtram.

38. Quòd ſi Demetrius, & qui cum eo ſunt artifices, habent adverſus aliquem cauſam, conventus forenſes aguntur, & proconſules ſunt, accuſent invicem.

39. Si quid autem alterius rei quæritis: in legitima Eccleſia poterit abſolvi.

40. Nam & periclitamur argui ſeditionis hodiernæ: cùm nullus obnoxius ſit (de quo poſſimus reddere rationem) concurſus iſtius. Et cùm hæc dixiſſet: dimiſit Eccleſiam *.

* i. concionem, ſive multitudinẽ.

CAPUT XX.

Paulus peragratis variis partibus Macedoniæ & Græciæ, concionatur Troade in mediam noctem: cùmque adoleſcens Eutychus cadens à tertio cœnaculo mortuus eſſet, Paulus eum reſuſcitavit: & variis locis peragratis, advocatos ex Epheſo presbyteros exhortatur ut vigilantes ſint in regenda Eccleſia, prædicens quòd non eſſent ampliùs eum viſuri.

1. POſtquàm autem ceſſavit tumultus, vocatis Paulus diſcipulis, & exhortatus eos, valedixit, & profectus eſt ut iret in Macedoniam.

2. Cùm autem perambulaſſet partes illas, & exhortatus eos fuiſſet multo ſermone, venit ad Græciam:

3. ubi cùm feciſſet menſes tres, factæ ſunt illi inſidiæ à Judæis navigaturo in Syriam *: habuitque conſilium ut reverteretur per Macedoniam.

* Anno 58.

4. Comitatus eſt autem eum Sopater Pyrrhi Berœenſis, Theſſalonicenſium verò Ariſtarchus, & Secundus, & Gajus Derbeus, & Timotheus: Aſiani verò Tychicus, & Trophimus.

5. Hi cùm præceſſiſſent, ſuſtinuerunt nos Troade:

6. Nos verò navigavimus poſt dies Azymorum è Philippis, & venimus ad eos Troadem in diebus quinque, ubi demorati ſumus diebus ſeptem.

7. Una autem Sabbati * cum conveniſſemus ad frangendum panem, Paulus diſputabat cum eis profecturus in craſtinum, protraxitque ſermonem uſque in mediam noctem.

* i. die Dominica.

8. Erant autem lampades copioſæ in cœnaculo, ubi eramus congregati.

9. Sedens autem quidam adoleſcens nomine Eutychus ſuper feneſtram, cùm mergeretur ſomno gravi, diſputante diu Paulo, ductus ſomno cecidit de tertio cœnaculo deorſum, & ſublatus eſt mortuus.

10. Ad quem cùm deſcendiſſet Paulus, incubuit ſuper eum, & complexus dixit: Nolite turbari, anima enim ipſius in ipſo eſt.

11. Aſcendens autem, frangenſque panem, & guſtans, ſatiſque allocutus uſque in lucem, ſic profectus eſt.

12. Adduxerunt autem puerum viventem, & conſolati ſunt non minimè.

13. Nos autem aſcendentes navem, navigavimus in Aſſon, inde ſuſcepturi Paulum: ſic enim diſpoſuerat ipſe per terram iter facturus.

14. Cùm autem conveniſſet nos in Aſſon, aſſumpto eo, venimus Mitylenem.

15. Et inde navigantes, ſequenti die venimus contra Chium, & alia applicuimus Samum, & ſequenti die venimus Miletum.

16. Propoſuerat enim Paulus tranſnavigare Epheſum, ne qua mora illi fieret in Aſia. Feſtinabat enim, ſi poſſibile ſibi eſſet, ut diem Pentecoſtes faceret Jeroſolymis.

17. † A Mileto autem mittens Epheſum, vocavit Majores natu Eccleſiæ.

† SANCT. STEPH. PAPÆ ET MARTYR.

18. Qui cùm veniſſent ad eum, & ſimul eſſent, dixit eis: Vos ſcitis à prima die, qua ingreſſus ſum in Aſiam, qualiter vobiſcum per omne tempus fuerim,

19. ſerviens Domino cum omni humilitate, & lacrymis, & tentationibus, quæ mihi acciderunt ex inſidiis Judæorum:

20. Quomodo nihil ſubtraxerim utilium, quò minùs annuntiarem vobis, & docerem vos publicè, & per domos,

21. teſtificans Judæis, atque Gentilibus in Deum pœnitentiam, & fidem in Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum.

22. Et nunc ecce alligatus ego ſpiritu, vado in Jeruſalem; quæ in ea ventura ſint mihi, ignorans:

23. niſi quòd Spiritus ſanctus per omnes civitates mihi proteſtatur, dicens: quoniam vincula, & tribulationes Jeroſolymis me manent.

24. Sed nihil horum vereor: nec facio animam meam pretioſiorem quàm me, dummodò conſummem curſum meum, & miniſterium verbi, quod accepi à Domino Jeſu, teſtificari Evangelium gratiæ Dei.

25. Et nunc ecce ego ſcio quia ampliùs non videbitis faciem meam vos omnes, per quos tranſivi prædicans regnum Dei.

26. Quapropter conteſtor vos hodierna die, quia mundus ſum à ſanguine omnium:

27. Non enim ſubterfugi, quò minùs annuntiarem omne conſilium Dei vobis,

28. Attendite vobis, & univerſo gregi, in quo vos Spiritus ſanctus poſuit epiſcopos, regere

Eccle-

Digitized by Google

Eccleſiam Dei, quam acquiſivit ſanguine ſuo.

29. Ego ſcio quoniam intrabunt poſt diſceſſionem meam lupi rapaces in vos, non parcentes gregi.

30. Et ex vobis ipſis exurgent viri loquentes perverſa, ut abducant diſcipulos poſt ſe.

31. Propter quod vigilate, memoria retinentes: quoniam per triennium nocte & die nõ ceſſavi, cum lacrymis monens unumquemque veſtrùm.

32. Et nunc commendo vos Deo, & verbo gratiæ ipſius, qui potens eſt ædificare, & dare hæreditatem in ſanctificatis omnibus.

33. Argentum, & aurum, aut veſtem nullius concupivi, ſicut

(|| 1. Cor. 4. 12. 2. Theſſ. 3) 34. ipſi ſcitis: || quoniam ad ea, quæ mihi opus erant, & his qui mecum ſunt, miniſtraverunt manus iſtæ.

35. Omnia oſtendi vobis, quoniam ſic laborantes, oportet ſuſcipere infirmos, ac meminiſſe verbi Domini Jeſu, quoniam ipſe dixit: Beatius eſt magis dare, quàm accipere.

36. Et cùm hæc dixiſſet, poſitis genibus ſuis oravit cum omnibus illis.

37. Magnus autem fletus factus eſt omnium: & procumbentes ſuper collum Pauli, oſculabantur eum,

38. dolentes maximè in verbo, quod dixerat, quoniam ampliùs faciem ejus non eſſent viſuri. Et deducebant eum ad navem.

CAPUT XXI.

Paulo Jeroſolymam tendenti poſt varias navigationes; vaticinatur Agabus propheta afflictiones quas paſſurus erat Jeroſolymis, nec tamen amicorum lacrymis averti poteſt ne aſcendat Jeruſalem, paratus pro Chriſto etiam mortem ſubire: cumque Jeruſalem perveniſſet, Jacobus ipſi ſuadet ut cum quinque viris votum habentibus ſe ſanctificet: quod cùm faceret, rapitur à Judæis, ſed ex eorum manibus eripitur à tribuno, à quo catenis alligatus ducitur in caſtra: impetrat tamen facultatem loquendi ad populum.

(Eodem anno 58.) 1. CUm autem factum eſſet ut navigaremus abſtracti ab eis, recto curſu venimus Coum, & ſequenti die Rhodum, & inde Pataram.

2. Et cùm inveniſſemus navem transfretantem in Phœnicem, aſcendentes navigavimus.

3. Cùm apparuiſſemus autem Cypro, relinquentes eam ad ſiniſtram, navigavimus in Syriam, & venimus Tyrum: ibi enim navis expoſitura erat onus.

4. Inventis autem diſcipulis, manſimus ibi diebus ſeptem: qui Paulo dicebant per Spiritum ne aſcenderet Jeroſolymam.

5. Et expletis diebus profecti ibamus, deducentibus nos omnibus cum uxoribus, & filiis uſque foras civitatem: & poſitis genibus in littore, oravimus.

6. Et cùm valefeciſſemus invicem, aſcendimus navem: illi autem redierunt in ſua.

7. Nos verò navigatione expleta à Tyro deſcendimus Ptolemaidam: & ſalutatis fratribus, manſimus die una apud illos.

8. Alia autem die profecti, venimus Cæſaream*. Et intrantes domum Philippi evangeliſtæ, || qui erat unus de ſeptem, manſimus apud eum. (|| Supr. 6. 5. & 8. 5.)

(* Stratonis.)

9. Huic autem erant quatuor filiæ virgines prophetantes.

10. Et cùm moraremur per dies aliquot, ſupervenit quidam à Judæa propheta, nomine Agabus.

11. Is cùm veniſſet ad nos, tulit zonam Pauli: & alligans ſibi pedes, & manus, dixit: Hæc dicit Spiritus ſanctus: Virum, cujus eſt zona hæc, ſic alligabunt in Jeruſalem Judæi, & tradent in manus Gentium.

12. Quod cùm audiſſemus, rogabamus nos, & qui loci illius erant, ne aſcenderet Jeroſolymã.

13. Tunc reſpondit Paulus, & dixit: Quid facitis flentes, & affligentes cor meum? Ego enim non ſolùm alligari, ſed & mori in Jeruſalem paratus ſum propter nomen Domini Jeſu.

14. Et cùm ei ſuadere non poſſemus, quievimus, dicentes: Domini voluntas fiat.

15. Poſt dies autem iſtos præparati, aſcendebamus in Jeruſalem.

16. Venerunt autem & ex diſcipulis à Cæſarea nobiſcum, adducentes ſecum apud quem hoſpitaremus Mnaſnnem quemdam Cyprium, antiquum diſcipulum.

17. Et cùm veniſſemus Jeroſolymam, libenter exceperunt nos fratres.

18. Sequenti autẽ die introibat Paulus nobiſcũ ad Jacobum, omneſque collecti ſunt ſeniores.

19. Quos cùm ſalutaſſet, narrabat per ſingula, quæ Deus feciſſet in Gentibus per miniſterium ipſius.

20. At illi cùm audiſſent, magnificabant Deum, dixeruntque ei: Vides frater, quot millia ſunt in Judæis, qui crediderunt, & omnes æmulatores ſunt legis.

21. Audierunt autem de te, quia diſceſſionem doceas à Moyſe eorum, qui per Gentes ſunt, Judæorum: dicens non debere eos circumcidere filios ſuos, neque ſecundùm conſuetudinem ingredi.

22. Quid ergo eſt? utique oportet convenire multitudinem: audient enim te ſuperveniſſe.

23. Hoc ergo fac quod tibi dicimus: Sunt nobis viri quatuor, votum habentes ſuper ſe.

24. His aſſumptis, ſanctificate cum illis: & impende * in illis || ut radant capita: & ſcient omnes quia quæ de te audierunt, falſa ſunt, ſed ambulas & ipſe cuſtodiens legem. (* i. de tuo aliquid confer cum eis, vel ad plus quam illi. || Num. 6. 18. Sup. 18. 18.)

25. De his autem, qui crediderunt ex Gentibus, || nos ſcripſimus, judicantes ut abſtineant ſe ab idolis, immolato, & ſanguine & ſuffocato, & fornicatione. (|| Supr. 15. 20. & 29.)

26. Tunc Paulus, aſſumptis viris, poſtera die purificatus cum illis intravit in templũ, annuntians expletionem dierum purificationis, donec offerretur pro unoquoque eorum oblatio.

27. Dum autem ſeptem dies conſummarentur, hi, qui de Aſia erant, Judæi, cùm vidiſſent eum in templo, concitaverunt omnem populum, & injecerunt ei manus, clamantes:

28. Viri Iſraelitæ, adjuvate: hic eſt homo, qui adverſùs populum, & legem, & locum hunc, omnes ubique docens, inſuper & Gentiles induxit in templum, & violavit ſanctum locum iſtum.

29. Viderant enim Trophimum Epheſium in civitate cum ipſo, quem æſtimaverunt

quo-

quoniam in templum introduxiſſet Paulus.

30. Commotaque eſt civitas tota, & facta eſt concurſio populi. Et apprehendentes Paulum, trahebant eum extra templum: & ſtatim clauſæ ſunt januæ.

31. Quærentibus autem eum occidere, nuntiatum eſt tribuno cohortis: Quia tota confunditur Jeruſalem.

32. Qui ſtatim aſſumptis militibus, & centurionibus, decurrit ad illos. Qui cùm vidiſſent tribunum, & milites, ceſſaverunt percutere Paulum.

*Claudius Lyſias. Infr.23.27

33. Tunc accedens tribunus * apprehendit eum, & juſſit eum alligari catenis duabus: & interrogabat quis eſſet, & quid feciſſet.

34. Alii autem aliud clamabant in turba. Et cùm non poſſet certum cognoſcere præ tumultu, juſſit duci eum in caſtra.

35. Et cùm veniſſet ad gradus, contigit ut portaretur à militibus propter vim populi.

36. Sequebatur enim multitudo populi, clamans: Tolle eum.

37. Et cùm cœpiſſet induci in caſtra Paulus, dicit tribuno: Si licet mihi loqui aliquid ad te? Qui dixit: Græcè noſti?

* De quo Joſeph. Antiq. lib 20. cap. 6. & Belli lib. 2. cap. 12.

38. Nonne tu es Ægyptius *, qui ante hos dies † multum concitaſti, & eduxiſti in deſertum quatuor millia virorum ſicariorum?

39. Et dixit ad eum Paulus: Ego homo ſum quidem Judæus à Tarſo Ciliciæ, non ignotæ civitatis municeps. Rogo autem te, permitte mihi loqui ad populum.

40. Et cum ille permiſiſſet, Paulus ſtans in gradibus, annuit manu ad plebem, & magno ſilentio facto, allocutus eſt lingua Hebræa, dicens:

C A P U T XXII.

Ubi Paulus in ſui excuſationem narraſſet ſuæ converſionis ordinem, vociferantur Judæi ipſum de terra tollendum, eò quòd diceret ſe à Deo miſſum fuiſſe ad prædicandum Gentibus; à tribuno autem juſſus flagellis cædi & torqueri, liberatus eſt dicendo ſe civem Romanum eſſe.

Ann. 58.

1. VIri fratres, & patres, audite quam ad vos nunc reddo rationem.

2. Cùm audiſſent autem quia Hebræa lingua loqueretur ad illos, magis præſtiterunt ſilentium.

3. Et dicit: Ego ſum vir Judæus natus in Tarſo Ciliciæ, nutritus autem in iſta civitate, ſecus pedes Gamaliel eruditus juxta veritatem paternæ legis, æmulator legis, ſicut & vos omnes eſtis hodie.

|| Supr.8.3

4. || qui hanc viam perſecutus ſum uſque ad mortem, alligans & tradens in cuſtodias viros, ac mulieres,

|| Supr.9.2.

5. ſicut princeps ſacerdotum mihi teſtimonium reddit, & omnes majores natu, || à quibus & epiſtolas accipiens, ad fratres Damaſcum pergebam, ut adducerem inde vinctos in Jeruſalem ut punireutur.

6. Factum eſt autem, eunte me, & appropinquante Damaſco media die, ſubitò de cœlo circumfulſit me lux copioſa:

7. & decidens in terram, audivi vocem dicentem mihi: Saule, Saule, quid me perſequeris?

8. Ego autem reſpondi: Quis es Domine? Dixitque ad me: Ego ſum Jeſus Nazarenus, quem tu perſequeris.

9. Et qui mecum erant, lumen quidem viderunt, vocem autem non audierunt ejus, qui loquebatur mecum.

10. Et dixi: Quid faciam, Domine? Dominus autem dixit ad me: Surgens vade Damaſcum: & ibi tibi dicetur de omnibus, quæ te oporteat facere.

11. Et cùm non viderem præ claritate luminis illius, ad manum deductus à comitibus, veni Damaſcum.

12. Ananias autem quidam, vir ſecundùm legem teſtimonium habens ab omnibus cohabitantibus Judæis,

13. veniens ad me, & aſtans dixit mihi: Saule frater reſpice. Et ego eadem hora reſpexi in eum.

14. At ille dixit: Deus patrum noſtrorum præordinavit te, ut cognoſceres voluntatem ejus, & videres juſtum, & audires vocem ex ore ejus:

15. quia eris teſtis illius ad omnes homines eorum quæ vidiſti & audiſti.

16. Et nunc quid moraris? Exurge, & baptizare, & ablue peccata tua, invocato nomine ipſius.

27. Factum eſt autem revertenti mihi in Jeruſalem *, & oranti in templo, fieri me in ſtupore mentis, * Ann. 37.

18. & videre illum dicentem mihi: Feſtina, & exi velociter ex Jeruſalem: quoniam non recipient teſtimonium tuum de me.

19. Et ego dixi: Domine ipſi ſciunt || quia ego eram concludens in carcerem, & cædens per ſynagogas eos, qui credebant in te: || Supr.8.3.

20. & cùm funderetur ſanguis Stephani teſtis tui, || ego aſtabam, & conſentiebam, & cuſtodiebam veſtimenta interficientium illum. || Supr.7.57.

21. Et dixit ad me: Vade quoniam ego in nationes longè mittam te.

22. Audiebant autem eum uſque ad hoc verbũ, & levaverunt vocem ſuam dicentes: Tolle de terra hujuſmodi: non enim fas eſt eum vivere.

23. Vociferantibus autem eis, & projicientibus veſtimenta ſua, & pulverem jactantibus in aerem,

24. juſſit tribunus * induci eum in caſtra, & flagellis cædi, & torqueri eum, ut ſciret propter quam cauſam ſic acclamarent ei. * Idem Lyſia.

25. Et cum aſtrinxiſſent eum loris: dicit aſtanti ſibi Centurioni Paulus: Si hominem Romanum & indemnatum licet vobis flagellare?

26. Quo audito, Centurio acceſſit ad tribunum, & nuntiavit ei, dicens: Quid acturus es? hic enim homo, civis Romanus eſt.

27. Accedens autem tribunus, dixit illi: Dic mihi ſi tu Romanus es? At ille dixit: Etiam.

28. Et reſpondit tribunus: Ego multa ſumma civilitatem hanc conſecutus ſum. Et Paulus ait: Ego autem & natus ſum.

29. Protinus ergo diſceſſerunt ab illo, qui eum torturi erant. Tribunus quoque timuit poſtquam reſcivit, quia civis Romanus eſſet, & quia alligaſſet eum.

30. Poſtera autem die volens ſcire diligentiùs, qua ex cauſa accuſaretur à Judæis, ſolvit eum, & juſſit ſacerdotes convenire, & omne concilium, & producens Paulum, ſtatuit inter illos.

Digitized by Google

CAPUT XXIII.

Paulus coram ſacerdotibus & toto concilio principem ſacerdotum qui ipſum juſſerat in faciem percuti, dicit parietem dealbatum, ſed excuſat ſe quòd neſciſſet eſſe principem ſacerdotum: cùmque ibidem dixiſſet ſe Phariſæum, & de reſurrectione mortuorum judicari, orta eſt inter Phariſæos & Sadducæos magna diſſenſio: Dominus nocte Paulum confortat, prædicens quòd etiam Romæ eſſet de ipſo teſtificaturus: detecta multorum de occidendo Paulo conjuratione, tribunus mittit eum Cæſaream militibus ſtipatum ad Felicem præſidem, ſcriptis ad eum litteris quæ hic referuntur.

Eodem anno 58. 1. INtendens autem in concilium Paulus ait: Viri fratres, ego omni cõſcientia bona cõverſatus ſum ante Deum uſque in hodiernũ diẽ.

2. Princeps autem ſacerdotum Ananias præcepit aſtantibus ſibi percutere os ejus.

3. Tunc Paulus dixit ad eum: Percutiet te Deus, paries dealbate. Et tu ſedens judicas me ſecundũ legem, & contra legẽ jubes me percuti?

4. Et qui aſtabant dixerunt: Summum ſacerdotem Dei maledicis?

5. Dixit autem Paulus: Neſciebam fratres quia princeps eſt ſacerdotum. Scriptum eſt
|| Exod. 22. 28. enim: || Principem populi tui non maledices.

6. Sciens autem Paulus, quia una pars eſſet Sadducæorum, & altera Phariſæorum, exclamavit in concilio: Viri fratres, || ego Phariſæus ſum, filius Phariſæorum, de ſpe & reſurrectione mortuorum ego judicor. || Philip. 3. 5.

7. Et cùm hæc dixiſſet, facta eſt diſſenſio inter Phariſęos, & Sadducęos, & ſoluta eſt multitudo.

|| Matth. 22. 23. 8. || Sadducæi enim dicunt, non eſſe reſurrectionem, neque Angelum, neque Spiritum: Phariſæi autem utraque confitentur.

9. Factus eſt autem clamor magnus. Et ſurgentes quidam Phariſæorum, pugnabant, dicentes: Nihil mali invenimus in homine iſto: quid ſi Spiritus locutus eſt ei, aut Angelus?

10. Et cùm magna diſſenſio facta eſſet, timens tribunus ne diſcerperetur Paulus ab ipſis, juſſit milites deſcendere, & rapere eum de medio eorum, ac deducere eum in caſtra.

11. Sequenti autem nocte aſſiſtens ei Dominus, ait: Conſtans eſto: ſicut enim teſtificatus es de me in Jeruſalem, ſic te oportet & Romæ teſtificari.

12. Facta autem die collegerunt ſe quidam ex Judæis, & devoverunt ſe dicentes, neque manducaturos, neque bibituros, donec occiderent Paulum.

13. Erant autem plus quàm quadraginta viri, qui hanc conjurationem fecerant:

14. qui acceſſerunt ad principes ſacerdotum, & ſeniores, & dixerunt: Devotione devovimus nos nihil guſtaturos, donec occidamus Paulum.

15. Nunc ergo vos notum facite tribuno cum concilio, ut producat illum ad vos, tanquam aliquid certius cognituri de eo. Nos verò priùs quàm appropiet, parati ſumus interficere illum.

16. Quod cùm audiſſet filius ſororis Pauli inſidias, venit, & intravit in caſtra, nuntiavitque Paulo.

17. Vocans autem Paulus ad ſe unum ex Centurionibus, ait: Adoleſcentem hunc perduc ad tribunum, habet enim aliquid indicare illi.

18. Et ille quidem aſſumens eum duxit ad tribunum, & ait: Vinctus Paulus rogavit me hunc adoleſcentem perducere ad te, habentem aliquid loqui tibi.

19. Apprehendens autem tribunus manum illius ſeceſſit cùm eo ſeorſum, & interrogavit illum: Quid eſt, quod habes indicare mihi?

20. Ille autem dixit: Judæis convenit rogare te, ut craſtina die producas Paulum in conciliũ, quaſi aliquid certius inquiſituri ſint de illo:

21. tu verò ne credideris illis, inſidiantur enim ei ex eis viri ampliùs quàm quadraginta, qui ſe devoverunt non manducare, neque bibere, donec interficiant eum: & nunc parati ſunt, expectantes promiſſum tuum.

22. Tribunus igitur dimiſit adoleſcentem, præcipiens ne cui loqueretur quoniam hæc nota ſibi feciſſet.

23. Et vocatis duobus Centurionibus, dixit illis: Parate milites ducentos, ut eant uſque Cæſaream, & equites ſeptuaginta, & lancearios ducentos, à tertia hora noctis:

24. & jumenta præparate, ut imponentes Paulum, ſalvum perducerent ad Felicem præſidem.

25. (Timuit enim ne fortè raperent eum Judæi, & occiderent, & ipſe poſtea calumniam ſuſtineret, tanquam accepturus pecuniam)

26. ſcribens epiſtolam continentem hæc: CLAUDIUS Lyſias optimo præſidi, Felici, ſalutem.

27. Virum hunc comprehenſum à Judæis, & incipientem interfici ab eis, ſuperveniens cum exercitu eripui, cognito quia Romanus eſt:

28. volenſque ſcire cauſam, quam objiciebant illi, deduxi eum in concilium eorum.

29. Quem inveni accuſari de quæſtionibus legis ipſorum, nihil verò dignum morte aut vinculis habentem criminis.

30. Et cùm mihi perlatum eſſet de inſidiis, quas paraverant illi, miſi eum ad te, denuntians & accuſatoribus ut dicant apud te. Vale.

31. Milites ergo ſecundùm præceptum ſibi, aſſumentes Paulum, duxerunt per noctem in Antipatridem.

32. Et poſtera die dimiſſis equitibus ut cum eo irent, reverſi ſunt ad caſtra.

33. Qui cùm veniſſent Cæſaream, & tradidiſſent epiſtolam præſidi, ſtatuerunt ante illum & Paulum.

34. Cùm legiſſet autem, & interrogaſſet de qua provincia eſſet: & cognoſcens quia de Cilicia,

35. Audiam te, inquit, cũ accuſatores tui venerint. Juſſitq; in prętorio Herodis cuſtodiri eum.

CAPUT XXIV.

Accuſatus Paulus coram Felice præſide à Tertullo Judæorum oratore, reſpondet negans impoſita ſibi crimina, confitens tamen ſe Chriſtianum, & dixiſſe ſe de reſurrectione mortuorum judicari. Felix & Druſilla ipſius uxor Judæa audiunt Paulum de fide Chriſtiana: cùm autem non acciperet à Paulo pecuniam, reliquit eum victum ſucceſſori ſuo Portio Feſto.

1. POſt quinque autem dies deſcendit princeps ſacerdotum, Ananias, cum ſenio- Eodem anno 58.

ribus

ribus quibuſdam, & Tertullo quodam oratore, qui adierunt præſidem adverſus Paulum.

2. Et citato Paulo cœpit accuſare Tertullus, dicens: Cùm in multa pace agamus per te, & multa corrigantur per tuam providentiam;

3. ſemper & ubique ſuſcipimus, optime Felix, cum omni gratiarum actione.

4. Ne diutiùs autem te protraham, oro, breviter audias nos pro tua clementia.

5. Invenimus hunc hominem peſtiferum, & concitantem ſeditiones omnibus Judæis in univerſo orbe, & auctorem ſeditionis ſectæ Nazarenorum:

6. qui etiam templum violare conatus eſt, quem & apprehenſum voluimus ſecundùm legem noſtram judicare.

7. Superveniens autem tribunus Lyſias, cum vi magna eripuit eum de manibus noſtris,

8. jubens accuſatores ejus ad te venire: à quo poteris ipſe judicans, de omnibus iſtis cognoſcere, de quibus nos accuſamus eum.

9. Adjecerunt autem & Judæi, dicentes hæc ita ſe habere.

10. Reſpondit autem Paulus, (annuente ſibi Præſide dicere:) Ex multis annis * te eſſe judicem genti huic ſciens, bono animo pro me ſatisfaciam.

* Ut qui annum 5. Samaritanæ gubernationis & ſextum Judææ ageret.

11. Potes enim cognoſcere, quia non plus ſunt mihi, dies, quàm duodecim, ex quo aſcendi adorare ‖ in Jeruſalem:

‖ Sup. 21. 26.

12. & neque in templo invenerunt me cum aliquo diſputantem, aut concurſum facientem turbæ, neque in ſynagogis,

13. neque in civitate: neque probare poſſunt tibi de quibus nunc me accuſant.

14. Confiteor autem hoc tibi, quòd ſecundùm ſectam, quam dicunt hæreſim, ſic deſervio Patri, & Deo meo, credens omnibus, quæ in Lege, & Prophetis ſcripta ſunt.

15. ſpem habens in Deum, quam & hi ipſi expectant, reſurrectionem futuram juſtorum, & iniquorum.

16. In hoc & ipſe ſtudeo ſine offendiculo conſcientiam habere ad Deum, & ad homines ſemper.

17. Poſt annos autem plures eleemoſynas facturus in gentem meam, veni, & oblationes, & vota.

18. ‖ In quibus invenerunt me purificatum in templo: non cum turba, neque cum tumultu.

‖ Sup. 21. 26.

19. Quidam autem ex Aſia Judæi, quos oportebat apud te præſto eſſe, & accuſare ſi quid haberent adverſum me:

20. aut hi ipſi dicant ſi quid invenerunt in me iniquitatis, cùm ſtem in concilio,

21. niſi de una hac ſolummodo voce, qua clamavi inter eos ſtans: ‖ Quoniam de reſurrectione mortuorum ego judicor hodie à vobis.

‖ Sup. 23. 6.

22. Diſtulit autem illos Felix, certiſſimè ſciens de via hac, dicens: Cùm tribunus Lyſias deſcenderit, audiam vos.

23. Juſſitque Centurioni cuſtodire eum, & habere requiem, nec quemquam de ſuis prohibere miniſtrare ei.

24. Poſt aliquot autem dies veniens Felix cum Druſilla uxore ſua, quæ erat Judæa, vocavit Paulum, & audivit ab eo fidem, quæ eſt in Chriſtum Jeſum:

25. Diſputante autem illo de juſtitia, & caſtitate, & de judicio futuro, tremefactus Felix reſpondit: Quod nunc attinet, vade: tempore autem opportuno acceſſam te:

26. ſimul & ſperans, quòd pecunia ei daretur à Paulo; propter quod & frequenter accerſens eum, loquebatur cum eo.

27. Biennio autem expleto, accepit ſucceſſorem Felix Pontium Feſtum. Volens autem gratiam præſtare Judæis Felix, reliquit Paulum vinctum.

Anno 60.

CAPUT XXV.

Feſtum non obſequitur Judæis inſidiosè petentibus ut Paulus Jeroſolymam ducatur: ſed Cæſareæ audit ejus accuſatores & Pauli reſponſionem: qui à Feſto requiſitus an vellet de his judicari Jeroſolymis, appellat Cæſarem: Feſtus Pauli cauſam regi Agrippæ indicat, qui ipſum audire cupit, poſteroque die jubente Feſto adducitur coram Agrippa & Bernice.

1. Feſtus ergo cùm veniſſet in provinciam, poſt triduum aſcendit Jeroſolymam à Cæſarea.

Eodem anno 60.

2. Audieruntque eum principes ſacerdotum, & primi Judæorum adverſus Paulum: & rogabant eum,

3. poſtulantes gratiam adversùs eum, ut juberet perduci eum in Jeruſalem, inſidias tendentes ut interficerent eum in via.

4. Feſtus autem reſpondit ſervari Paulum in Cæſarea: ſe autem maturiùs profecturum.

5. Qui ergo in vobis (ait) potentes ſunt, deſcendentes ſimul, ſi quod eſt in viro crimen, accuſent eum.

6. Demoratus autem inter eos dies non ampliùs quàm octo, aut decem, deſcendit Cæſaream, & altera die ſedit pro tribunali, & juſſit Paulum adduci.

7. Qui cùm perductus eſſet, circumſteterunt eum, qui ab Jeroſolyma deſcenderant Judæi, multas, & graves cauſas objicientes, quas non poterant probare,

8. Paulo rationem reddente: Quoniam neque in legem Judæorum, neque in templum, neque in Cæſarem quidquam peccavi.

9. Feſtus autem volens gratiam præſtare Judæis, reſpondens Paulo, dixit: Vis Jeroſolymam aſcendere, & ibi de his judicari apud me?

10. Dixit autem Paulus: Ad tribunal Cæſaris ſto, ibi me oportet judicari: Judæis non nocui, ſicut tu meliùs noſti.

11. Si enim nocui, aut dignum morte aliquid feci, non recuſo mori: ſi verò nihil eſt eorum, quæ hi accuſant me, nemo poteſt me illis donare. Cæſarem appello.

12. Tunc Feſtus cum concilio locutus, reſpondit: Cæſarem appellaſti? ad Cæſarem ibis.

13. Et cùm dies aliquot tranſacti eſſent, Agrippa * rex, & Bernice deſcenderunt Cæſaream ad ſalutandum Feſtum.

* Filius ſenioris Agrippæ de quo *ſup. cap.* 12. ultimus ſtirpis Herodis.

14. Et cùm dies plures ibi demorarentur, Feſtus regi indicavit de Paulo, dicens: Vir quidam eſt derelictus à Felice vinctus,

15. de quo cùm eſſem Jeroſolymis, adierunt me principes ſacerdotum, & ſeniores Judæorum, poſtulantes adverſus illum damnationem.

16. Ad quos reſpondi: Quia non eſt Ro-

manis conſuetudo damnare aliquem hominem, prius quàm is, qui accuſatur, præſentes habeat accuſatores, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina.

17. Cùm ergo huc convenifſent ſine ulla dilatione, ſequenti die ſedens pro tribunali, juſſit adduci virum.

18. De quo, cùm ſtetiſſent accuſatores, nullam cauſam deferebant, de quibus ego ſuſpicabar malum:

19. quæſtiones verò quaſdam de ſua ſuperſtitione habebant adverſus eum, & de quodam Jeſu defuncto, quem affirmabat Paulus vivere.

20. Hæſitans autem ego de hujuſmodi quæſtione, dicebam ſi vellet ire Jeroſolymam, & ibi judicari de iſtis.

21. Paulo autem appellante ut ſervaretur ad Auguſti cognitionem, juſſi ſervari eum, donec mittam eum ad Cæſarem.

22. Agrippa autem dixit ad Feſtum: Volebam & ipſe hominem audire. Cras, inquit, audies eũ.

23. Altera autem die, cùm veniſſet Agrippa, & Bernice cum multa ambitione, & introiſſent in auditorium cum tribunis, & viris principalibus civitatis, jubente Feſto, adductus eſt Paulus.

24. Et dicit Feſtus: Agrippa rex, & omnes, qui ſimul adeſtis nobiſcum viri, videtis nunc, de quo omnis multitudo Judæorum interpellavit me Jeroſolymis, petentes & acclamantes non oportere eum vivere ampliùs.

25. Ego verò comperi nihil dignum morte eum admiſiſſe. Ipſo autem hoc appellante ad Auguſtum, judicavi mittere.

26. De quo quid certum ſcribam domino, non habeo. Propter quod produxi eum ad vos, & maximè ad te rex Agrippa, ut interrogatione facta habeam quid ſcribam.

27. Sine ratione enim mihi videtur mittere vinctum, & cauſas ejus non ſignificare.

CAPUT XXVI.

Paulus coram Agrippa ſuam cauſam defendit, referens ſuæ ad Chriſtum converſationis ordinem, & ſe Judæis ac Gentibus ſub divina protectione prædicaſſe oſtendens; Feſtoque ipſum ex nimia ſcientia inſanire dicenti reſpondet, omneſque optat eſſe Chriſtianos: Agrippa dicit eum potuiſſe dimitti, niſi Cæſarem appellaſſet.

Eodem Anno 60 1. AGrippa verò ad Paulum ait: Permittitur tibi loqui pro temetipſo. Tunc Paulus extenta manu cœpit rationem reddere.

2. De omnibus, quibus accuſor à Judæis, rex Agrippa, æſtimo me beatum, apud te cùm ſim defenſurus me hodie,

3. maximè te ſciente omnia, & quæ apud Judæos ſunt conſuetudines, & quæſtiones: propter quod obſecro patienter me audias.

4. Et quidem vitam meam à juventute, quæ ab initio fuit in gente mea in Jeroſolymis, noverunt omnes Judæi:

5. præſcientes me ab initio (ſi velint teſtimonium perhibere) quoniam ſecundùm certiſſimam ſectam noſtræ religionis vixi Phariſæus.

6. Et nunc in ſpe, quæ ad patres noſtros repromiſſionis facta eſt à Deo, ſto judicio ſubjectus:

7. in quam duodecim tribus noſtræ, nocte ac die deſervientes, ſperant devenire. De qua ſpe accuſor à Judæis, rex.

8. Quid incredibile judicatur apud vos, ſi Deus mortuos ſuſcitat?

9. Et ego quidem exiſtimaveram, me adverſus nomen Jeſu Nazareni debere multa contraria agere.

10. || Quod & feci Jeroſolymis, & multos ſanctorum ego in carceribus incluſi, à || Sup. 8. 4.
principibus ſacerdotum poteſtate accepta: & cùm occiderentur, detuli ſententiam.

11. Et per omnes ſynagogas frequenter puniens eos, compellebam blaſphemare: & ampliùs inſaniens in eos, perſequebar uſque in exteras civitates.

12. In quibus || dum irem Damaſcum cum poteſtate, & permiſſu principum ſacerdotum, || Sup. 9. 1.
13. die media in via, vidi, rex, de cœlo ſupra ſplendorem ſolis circumfulſiſſe me lumen, & eos, qui mecum ſimul erant.

14. Omneſque nos cùm decidiſſemus in terram, audivi vocem loquentem mihi Hebraica lingua: Saule, Saule, quid me perſequeris? durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare.

15. Ego autem dixi: Quis es Domine? Dominus autẽ dixit: Ego ſum Jeſus, quem tu perſequeris.

16. Sed exurge, & ſta ſuper pedes tuos: ad hoc enim apparui tibi, ut conſtituam te miniſtrum, & teſtem eorum, quæ vidiſti, & eorum, quibus apparebo tibi,

17. eripiens te de populo, & gentibus, in quas nunc ego mitto te,

18. aperire oculos eorum, ut convertantur à tenebris ad lucem, & de poteſtate ſatanæ ad Deum, ut accipiant remiſſionem peccatorum, & ſortem inter ſanctos per fidem, quæ eſt in me.

19. Unde rex Agrippa, non fui incredulus cœleſti viſioni:

20. || ſed his, qui ſunt Damaſci primùm, || Sup. 9. 20.
& Jeroſolymis, & in omnem regionem Judææ, & Gentibus annuntiabam, ut pœnitentiam agerent, & converterentur ad Deum, digna pœnitentiæ opera facientes.

21. Hac ex cauſa me Judæi, cùm eſſem in templo, || comprehenſum tentabant interficere.

22. Auxilio autem adjutus Dei uſque in || Supr. 21. 31.
hodiernum diem ſto, teſtificans minori, atque majori, nihil extra dicens quàm ea, quæ Prophetæ locuti ſunt futura eſſe, & Moyſes,

23. ſi paſſibilis Chriſtus, ſi primus ex reſurrectione mortuorum, lumen annuntiaturus eſt populo, & Gentibus.

24. Hæc loquente eo, & rationem reddente, Feſtus magna voce dixit: Inſanis Paule: multæ te litteræ ad inſaniam convertunt.

25. Et Paulus: Non inſanio (inquit) optime Feſte, ſed veritatis, & ſobrietatis verba loquor.

26. Scit enim de his rex, ad quem & conſtanter loquor: latere enim eum nihil horum arbitror. Neque enim in angulo quidquam horum geſtum eſt.

27. Credis rex Agrippa prophetis? Scio quia credis.

28. Agrippa autem ad Paulum: In modico ſuades me Chriſtianum fieri.

29. Et Paulus: Opto apud Deum, & in modico, & in magno, non tantùm te, ſed etiam omnes, qui audiunt, hodie fieri tales,

qualis

qualis & ego ſum, exceptis vinculis his.

30. Et exurrexit rex, & præſes, Bernice, & qui aſſidebant eis.

31. Et cùm ſeceſſiſſent, loquebantur ad invicem, dicentes: Quia nihil morte, aut vinculis dignum quid fecit homo iſte.

32. Agrippa autem Feſto dixit: Dimitti poterat homo hic, ſi non appellaſſet Cæſarem.

CAPUT XXVII.

Paulus à centurione Julio ducitur Romam verſus, navigans per varia loca: adverſante autem ipſis vento vix perveniunt ad quemdam in Creta locum: à quo licèt prædiceret Paulus periculoſam eſſe navigationem, diſcedentes, patiuntur ingentem tempeſtatem: tandemque poſt Pauli conſolationem, qui narrans factam ſibi de omnium ſalute revelationem, hortabatur eos ad cibum ſumendum: paſſi naufragium omnes evadunt incolumes.

Eodem anno 60.

1. UT autem judicatum eſt navigare eum in Italiam: & tradi Paulum cum reliquis cuſtodiis centurioni nomine Julio cohortis Auguſtæ,

|| 1. Cor. 11. 25.

2. || aſcendentes navem Adrumetinam, incipientes navigare circa Aſiæ loca, ſuſtulimus, perſeverante nobiſcum Ariſtarcho Macedone Theſſalonicenſi.

3. Sequenti autem die devenimus Sidonem. Humanè autem tractans Julius Paulum, permiſit ad amicos ire, & curam ſui agere.

4. Et inde cùm ſuſtuliſſemus; ſubnavigavimus Cyprum, propterea quòd eſſent venti contrarii.

5. Et pelagus Ciliciæ & Pamphyliæ navigantes, venimus Lyſtram, quæ eſt Lyciæ:

6. & ibi inveniens centurio navem Alexandrinam navigantem in Italiam, tranſpoſuit nos in eam.

7. Et cùm multis diebus tardè navigaremus, & vix deveniſſemus contra Gnidum, prohibente nos vento, adnavigavimus Cretæ, juxta Salmonem:

8. & vix juxta navigantes, venimus in locum quemdam, qui vocatur Boniportus, cui juxta erat civitas Thalaſſa.

9. Multo autem tempore peracto, & cùm jam non eſſet tuta navigatio, eò quòd & jejunium * jam præteriiſſet, conſolabatur eos Paulus,

* Illud ſolemne Expiationis, menſis 7. die 10. à Judæis celebrari ſolitum.

10. dicens eis: Viri, video quoniam cum injuria, & multo damno non ſolùm oneris, & navis, ſed etiam animarum noſtrarum incipit eſſe navigatio.

11. Centurio autem gubernatori & nauclero magis credebat, quàm his, quæ à Paulo dicebantur.

12. Et cùm aptus portus non eſſet ad hiemandum, plurimi ſtatuerunt conſilium navigare inde, ſi quomodo poſſent, devenientes Phœnicen, hiemare, portum Cretæ reſpicientem ad Africum, & ad Corum.

13. Aſpirante autem Auſtro, æſtimantes propoſitum ſe tenere, cùm ſuſtuliſſent de Aſſon, legebant Cretam.

14. Non poſt multùm autem miſit ſe contra ipſam ventus Typhonicus, qui vocatur Euroaquilo.

15. Cùmque arrepta eſſet navis, & non poſſet conari in ventum, data nave flatibus, ferebamur.

16. In inſulam autem quamdam decurrentes, quæ vocatur Cauda, potuimus vix obtinere ſcapham.

17. Qua ſublata, adjutoriis utebantur, accingentes navem, timentes ne in Syrtim inciderent, ſummiſſo vaſe ſic ferebantur.

18. Valida autem nobis tempeſtate jactatis, ſequenti die jactum fecerunt:

19. & tertia die ſuis manibus armamenta navis projecerunt.

20. Neque autem ſole, neque ſyderibus apparentibus per plures dies, & tempeſtate non exigua imminente, jam ablata erat ſpes omnis ſalutis noſtræ.

21. Et cùm multa jejunatio fuiſſet, tunc ſtans Paulus in medio eorum, dixit: Oportebat quidem, ò viri, audito me, non tollere à Creta, lucrique facere injuriam hanc, & jacturam.

22. Et nunc ſuadeo vobis bono animo eſſe: amiſſio enim nullius animæ erit ex vobis, præterquàm navis.

23. Aſtitit enim mihi hac nocte Angelus Dei, cujus ſum ego, & cui deſervio,

24. dicens: Ne timeas Paule, Cæſari te oportet aſſiſtere: & ecce donavit tibi Deus omnes, qui navigant tecum.

25. Propter quod bono animo eſtote viri: credo enim Deo, quia ſic erit, quemadmodum dictum eſt mihi.

26. In inſulam autem quamdam oportet nos devenire.

27. Sed poſteaquam quartadecima nox ſupervenit, navigantibus nobis in Adria circa mediam noctem, ſuſpicabantur nautæ apparere ſibi aliquam regionem.

28. Qui & ſummittentes bolidem, invenerunt paſſus viginti: & puſillum inde ſeparati, invenerunt paſſus quindecim.

29. Timentes autem ne in aſpera loca incideremus, de puppi mittentes anchoras quatuor, optabant diem fieri.

30. Nautis verò quærentibus fugere de navi, cùm miſiſſent ſcapham in mare, ſub obtentu quaſi inciperent à prora anchoras extendere.

31. dixit Paulus Centurioni, & militibus: Niſi hi in navi manſerint, vos ſalvi fieri non poteſtis.

32. Tunc abſciderunt milites funes ſcaphæ, & paſſi ſunt eam excidere.

33. Et cùm lux inciperet fieri, rogabat Paulus omnes ſumere cibum, dicens: Quartadecima die hodie expectantes jejuni permanetis, nihil accipientes.

34. Propter quod rogo vos accipere cibum pro ſalute veſtra: quia nullius veſtrùm capillus de capite peribit.

35. Et cùm hæc dixiſſet, ſumens panem, gratias egit Deo in conſpectu omnium: & cùm fregiſſet, cœpit manducare.

36. Animæquiores autem facti omnes, & ipſi ſumpſerunt cibum.

37. Eramus verò univerſæ animæ in navi ducentæ ſeptuaginta ſex.

38. Et ſatiati cibo alleviabant navem, jactantes triticum in mare.

39. Cùm autem dies factus eſſet, terram non agnoſcebant: ſinum verò quemdam

conſiderabant habentem littus, in quem cogitabant, ſi poſſent, ejicere navem.

40. Et cùm anchoras ſuſtuliſſent, committebant ſe mari, ſimul laxantes juncturas gubernaculorum: & levato artemone ſecundùm auræ flatum tendebant ad littus.

41. Et cùm incidiſſemus in locum dithalaſſum, impegerunt navem: prora quidem fixa manebat immobilis, puppis verò ſolvebatur à vi maris.

42. Militum autem conſilium fuit ut cuſtodias occiderent: ne quis cùm enataſſet, effugeret.

43. Centurio autem volens ſervare Paulum, prohibuit fieri: juſſitque eos, qui poſſent natare, emittere ſe primos, & evadere, & ad terram exire:

44. & ceteros alios in tabulis ferebant: quoſdam ſuper ea, quæ de navi erant. Et ſic factum eſt, ut omnes animæ evaderent ad terram.

C A P U T XXVIII.

Paulus ceterique ipſius comites humanè à Barbaris excipiuntur in inſula Melita, in qua percuſſus à vipera Paulus nihil mali patitur, patremque Publii principis inſulæ ſanitati reſtituit, ac alios multos curat: & ab eo loco navigantes tandem Romam perveniunt, ubi Paulus convocatis primis Judæorum cauſam exponit cur Cæſarem appellaverit: dieque ab ipſis conſtituto prædicat de Chriſto, cujus verbis multi non credunt, quod Paulus oſtendit ab Iſaia prædictum eſſe; & per biennium de fide in Chriſtum prædicat omnibus ad ipſum accedentibus.

1. ET cùm evaſiſſemus, tunc cognovimus quia Melita inſula vocabatur. Barbari verò præſtabant non modicam humanitatem nobis.

2. Accenſa enim pyra, reficiebant nos omnes, propter imbrem qui imminebat, & frigus.

3. Cùm congregaſſet autem Paulus ſarmentorum aliquantam multitudinem, & impoſuiſſet ſuper ignem, vipera à calore cùm proceſſiſſet, invaſit manum ejus.

4. Ut verò viderunt Barbari pendentem beſtiam de manu ejus, ad invicem dicebant: Utique homicida eſt homo hic, qui cùm evaſerit de mari, ultio non ſinit eum vivere.

5. Et ille quidem excutiens beſtiam in ignem, nihil mali paſſus eſt.

6. At illi exiſtimabant eum in tumorem convertendum, & ſubitò caſurum, & mori. Diu autem illis expectantibus, & videntibus nihil mali in eo fieri, convertentes ſe, dicebant eum eſſe Deum.

7. In locis autem illis erant prædia principis inſulæ, nomine Publii, qui nos ſuſcipiens, triduò benignè exhibuit.

8. Contigit autem, patrem Publii febribus, & dyſenteria vexatum jacere. Ad quem Paulus intravit: & cùm oraſſet, & impoſuiſſet ei manus, ſalvavit eum.

9. Quo facto, omnes, qui in inſula habebant infirmitates, accedebant, & curabantur:

10. qui etiam multis honoribus nos honoraverunt, & navigantibus impoſuerunt quæ neceſſaria erant.

11. Poſt menſes autem tres navigavimus in navi Alexandrina, quæ in inſula hiemaverat, cui erat inſigne Caſtrorum. *Anno 61.*

12. Et cùm veniſſemus Syracuſam, manſimus ibi triduò.

13. Inde circumlegentes devenimus Rhegium: & poſt unum diem flante Auſtro, ſecunda die venimus Puteolos;

14. ubi inventis fratribus rogati ſumus manere apud eos dies ſeptem: & ſic venimus Romam.

15. Et inde cùm audiſſent fratres, occurrerunt nobis uſque ad Appii forum, ac tres Tabernas, quos cùm vidiſſet Paulus, gratias agens Deo, accepit fiduciam.

16. Cùm autem veniſſemus Romam *, permiſſum eſt Paulo manere ſibimet cum cuſtodiente ſe milite. ** Anno Neronis 7.*

17. Poſt tertium autem diem convocavit primos Judæorum. Cùmque conveniſſent, dicebat eis: Ego, viri fratres, nihil adverſùs plebem faciens, aut morem paternum, vinctus ab Jeroſolymis traditus ſum in manus Romanorum:

18. qui cùm interrogationem de me habuiſſent, voluerunt me dimittere, eò quòd nulla eſſet cauſa mortis in me:

19. contradicentibus autem Judæis, coactus ſum appellare Cæſarem, non quaſi gentem meam habens aliquid accuſare.

20. Propter hanc igitur cauſam rogavi vos videre, & alloqui: propter ſpem enim Iſrael catena hac circumdatus ſum:

21. At illi dixerunt ad eum: Nos neque litteras accepimus de te à Judæa, neque adveniens aliquis fratrum nuntiavit, aut locutus eſt quid de te malum.

22. Rogamus autem à te audire quæ ſentis: nam de ſecta hac notum eſt nobis quia ubique ei contradicitur.

23. Cùm conſtituiſſent autem illi diem, venerunt ad eum in hoſpitium plurimi, quibus exponebat teſtificans regnum Dei, ſuadenſque eis de Jeſu ex Lege Moyſi & Prophetis, à manè uſque ad veſperam.

24. Et quidam credebant his, quæ dicebantur: quidam verò non credebant.

25. Cùmque invicem non eſſent conſentientes, diſcedebant, dicente Paulo unum verbum: Quia benè Spiritus ſanctus locutus eſt per Iſaiam prophetam ad patres noſtros,

26. dicens: ‖ Vade ad populum iſtum, & dic eos: Aure audietis, & non intelligetis: & videntes videbitis, & non perſpicietis. *‖ Iſai. 6. 9. Matth. 13. 14. Marc. 4. 12. Luc. 8. 10. Joa. 12. 40. Rom. 11. 8.*

27. Incraſſatum eſt enim cor populi hujus, & auribus graviter audierunt, & oculos ſuos compreſſerunt: ne fortè videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & convertantur, & ſanem eos.

28. Notum ergo ſit vobis, quoniam Gentibus miſſum eſt hoc ſalutare Dei, & ipſi audient.

29. Et cùm hæc dixiſſet, exierunt ab eo Judæi, multam habentes inter ſe quæſtionem.

30. Manſit autem biennio toto in ſuo conducto: * & ſuſcipiebat omnes, qui ingrediebantur ad eum, ** Ad ann. uſque 63.*

31. prædicans regnum Dei, & docens quæ ſunt de Domino Jeſu Chriſto cum omni fiducia, ſine prohibitione.

EPISTOLA B. PAULI APOSTOLI AD ROMANOS.

IN DIGERENDIS *Pauli Epiſtolis dignitatis potiùs eorum ad quos ſcripta ſunt, quàm temporum habita ratio eſt. Hinc prima locata eſt quæ ad Romanos ob regnatricis urbis & principalis Eccleſiæ amplitudinem. Deinde quæ ad alias Eccleſias. Poſtremò quæ ad ſingulos.*

Quantæ verò ſit utilitatis certum earum tempus noſſe rectè obſervat Baronius ad annum. 58. num. 42. Sed hìc, inquit, & illud breviter neceſſariò monendum putamus lectorem, nonnullis accidiſſe ut temporum ignoratione in maximos errores incidunt ∴ Quamobrem ſcrupuloſa quæ videtur in hiſtoria temporum indagatio, quantùm conferat ad veram atque germanam divinæ Scripturæ interpretationem quiſque facilè judicabit.

In præm. Epiſt. ad Roman. „ *Hæc ſentiens Joannes Chryſoſtomus & ipſe quibus locis, quandove Pauli Epiſtolæ fuerint ſcriptæ perveſtigans, hæc ait,* Proinde hunc laborem nemo extra rem, neve „ hanc indignationem ſupervacaneæ curioſitatis eſſe putet; confert enim nobis non parùm ad quæſtiones explicandas ipſum Epiſtolarum tempus. *Hactenus Baronius, cujus „ etiam rei hanc rationem affert Chryſoſtomus, quòd* aliquando Paulus iiſdem de rebus „ non eodem modo loqui videatur, nec hujus differentiæ alia cauſa ſubſit, quàm ipſum „ Epiſtolarum tempus, quod initio indulgendum eſſet, poſtea verò non item. *Nos ergo Chryſoſtomi auctoritatem & Baronii exemplum potiùs quàm veſtigia ſecuti in hac quoque inveſtigatione operam aliquam navabimus, oſtendemuſque earum alias eſſe ſcriptas priùs quàm Romam captivus duceretur Paulus: alias in prioribus illis vinculis in quibus unius militis cuſtodiæ creditus, per biennium Romæ manſit: alias poſtquàm eſt ſolutus & libertati redditus: alias denique cùm iterùm Romæ vinctus eſſet, & paulò antequam martyrio vitam finiret: Ex certis conjecturis, characteriſmiſque non improbandis, quoad ejus fieri poterit, cujuſque Epiſtolæ tempus aſſignantes, ac de earum etiam argumento nonnihil adjicientes.*

Et ad tempus quidem quod ſpectat, quatuordecim Pauli Epiſtolarum hic ordo aſſignari poteſt,

Anno æræ vulgar.		Anno poſt Paſſionem.	Anno æræ vulgar.		Anno poſt Paſſionem.
52	1. Ad Theſſalonicenſes prima.	19	62	8. Ad Philemonem.	29
	2. Ad eoſdem ſecunda.			9. Ad Coloſſenſes.	
56	3. Ad Galatas.	23		10. Ad Epheſios.	
57	4. Ad Corinthios prima.	24		11. Ad Hebræos.	
	5. Ad eoſdem ſecunda.		66	12. Ad Timotheum prima.	33
	6. Ad Romanos.			13. Ad Titum.	
62	7. Ad Philippenſes.	29		14. Ad Timotheum ſecunda, paulo antequam ipſe Apoſtolus ſubiret martyrium.	
	8. Ad				

Li. expoſit. Propoſit. in hanc Epiſt. Præfat. in expoſ. Ep. hujus

EPISTOLÆ VERO AD ROMANOS *argumentum breviter perſtrinxit Auguſtinus, cùm dixit,* quæſtionem in ea verſari operum legis & gratiæ. *Orta ſiquidem contentione inter fideles, tum Judæos, tum Gentiles qui Romæ degebant, de juſtificatione, cùm utrique ſuis meritis Evangelii gratiam arrogarent; hinc controverſiæ diſceptator Paulus interveniens,* ea, *inquit idem Doctor,* moderatione utitur, ut nec Judæos ſuperbire permittat, tanquam de meritis operum legis; nec Gentes merito fidei adversùs Judæos inflari, quòd ipſi receperint Chriſtum quem illi crucifixerunt. *Oſtendit itaque omnes priùs quàm vocarentur ad Chriſti fidem fuiſſe peccatis ſubditos & à vera juſtitia alienos; atque adeò gratuitum Dei donum eſſe juſtificationem, eamque non ex lege aut ex meritis operum, ſed ex fide Chriſti proficiſci.*

Scriptam verò Corintho fuiſſe hanc Epiſtolam pluribus probat Origenes: ut, quòd miſſa fuerit per Phœben Diaconiſſam Eccleſiæ quæ erat Cenchris portu Corinthiorum, quod Cajum qui Corinthi morabatur (1. Corinth. 14.) hoſpitem ſuum vocet; quòd in ſalutationibus quæ habentur cap. 16. eorum meminit qui cum ipſo iter Jeroſolymitanum ingreſſi ſunt, quique Actor. 20. dicuntur Corintho cum Paulo eſſe profecti.

Data eſt itaque anno Æræ vulgaris 57. poſt Chriſti paſſionem 24. ut ſuprà notavimus, & ex Chronologia noſtra clariùs patebit: quo tempore cum collectis in Macedonia & Achaia eleemoſynis profecturus erat Apoſtolus Hieroſolymam (cap. 15. 25. & 26.) unde

conficit Chryſoſtomus poſteriorem eſſe utraque ad Corinthios, cùm in ſecunda (cap. 8. & 9.) eos ad hanc pecuniam erogandam hortetur. Ponitur tamen hæc omnium Epiſtolarum prima, tum quòd gratiam fidei maximè commendat, & inculcat, quæ caput eſt & initium Chriſtianiſmi: *tum ab præſtantiam, ut dixi, Romanæ urbis & Eccleſiæ,* cui potiſſimùm Beatus Apoſtolus de gratia Chriſti multa & multipliciter eſt locutus, *inquit Auguſtinus,* ut inde ſe prædicatio ejus velut à capite orbis toto orbe diffunderet. *Epiſt. 105.*

CAPUT PRIMUM.

Paulus commendato ſuo munere Evangelico, ob magnum prædicandi Evangelii zelum, optabat Romanos inviſere; oſtendens Ethnicos, qui ex creaturis Deum cognoſcentes, illius cultum à ſe abjecerant, colendo creaturarum imagines, meritò à Deo deſertos, & in pœnam illius in abominanda, quæ hìc recenſentur, incidiſſe ſcelera.

‡ VIGIL. NATIV. DOMINI. || *Act.* 13.
1. PAULUS ‡, ſervus Jeſu Chri-
ſti, vocatus Apoſtolus, || ſe-
gregatus in Evangelium Dei,
2. quod antè promiſerat per pro-
phetas ſuos in Scripturis ſanctis
3. de Filio ſuo, qui factus eſt ei ex ſe-
mine David ſecundùm carnem,
4. qui prædeſtinatus eſt Filius Dei in vir-
tute ſecundùm ſpiritum ſanctificationis ex
reſurrectione mortuorum Jeſu Chriſti Do-
mini noſtri:
5. per quem accepimus gratiam, & Apo-
ſtolatum ad obediendum fidei in omnibus
Gentibus pro nomine ejus,
6. in quibus eſtis & vos vocati Jeſu Chriſti:
7. omnibus qui ſunt Romæ, dilectis Dei,
vocatis ſanctis. Gratia vobis, & pax à Deo
Patre noſtro, & Domino Jeſu Chriſto.
8. Primùm quidem gratias ago Deo meo per
Jeſum Chriſtum pro omnibus vobis: quia fi-
des veſtra annuntiatur in univerſo mundo.
9. Teſtis enim mihi eſt Deus, cui ſervio
in ſpiritu meo in Evangelio filii ejus, quòd
ſine intermiſſione memoriam veſtri facio:
10. ſemper in orationibus meis obſecrans,
ſi quomodo tandem aliquando proſperum iter
habeam in voluntate Dei veniendi ad vos.
11. Deſidero enim videre vos: ut aliquid
impertiar vobis gratiæ ſpiritualis ad confir-
mandos vos:
12. ideſt, ſimul conſolari in vobis per
eam, quæ invicem eſt, fidem veſtram, at-
que meam.
13. Nolo autem vos ignorare fratres:
quia ſæpè propoſui venire ad vos, (& pro-
hibitus ſum uſque adhuc) ut aliquem fru-
ctum habeam & in vobis, ſicut & in cete-
ris gentibus.
14. Græcis, ac Barbaris, ſapientibus & in-
ſipientibus debitor ſum:
15. ita (quod in me,) promptum eſt &
vobis, qui Romæ eſtis, evangelizare.
16. Non enim erubeſco Evangelium. Vir-
tus enim Dei eſt in ſalutem omni credenti,
Judæo primùm, & Græco.
17. Juſtitia enim Dei in eo revelatur ex
fide in fidem: ſicut ſcriptum eſt: || Juſtus
autem ex fide vivit. || *Hab.* 2. 4. *Gal.* 3. 11. *Heb* 10. 38
18. Revelatur enim ira Dei de cœlo ſuper om-
nem impietatem, & injuſtitiam hominum eo-
rum, qui veritatem Dei in injuſtitia detinent:
19. quia quod notum eſt Dei, manifeſtum
eſt in illis. Deus enim illis manifeſtavit.
20. Inviſibilia enim ipſius, à creatura mun-
di, per ea quæ facta ſunt, intellecta, con-
ſpiciuntur: ſempiterna quoque ejus virtus,
& divinitas; ita ut ſint inexcuſabiles.
21. || Quia cùm cognoviſſent Deum, non
ſicut Deum glorificaverunt, aut gratias ege- || *Epheſ.* 4. 17.
runt: ſed evanuerunt in cogitationibus ſuis,
& obſcuratum eſt inſipiens cor eorum:
22. dicentes enim ſe eſſe ſapientes, ſtulti
facti ſunt.
23. || Et mutaverunt gloriam incorrupti-
bilis Dei in ſimilitudinem imaginis corrupti- || *Pſal.* 105. 20.
bilis hominis, & volucrum, & quadrupe- *Jerem.* 11. 10.
dum, & ſerpentium.
24. Propter quod tradidit illos Deus in || *Inf. verſ.* 26. & c. 6. 10.
deſideria cordis eorum, || in immunditiam:
ut contumeliis afficiant corpora ſua in ſe- *Gal.* 5. 19. *Epheſ.* 4. 19. & 5. 3.
metipſis:
25. qui commutaverunt veritatem Dei in *Col.* 3. 5. & 1. *Theſſ.* 2. 3. & 4. 7.
mendacium: & coluerunt, & ſervierunt crea-

turæ

turæ potiùs quàm Creatori, qui eſt benedictus in ſæcula. Amen.

26. Propterea tradidit illos Deus in paſſiones ignominiæ. Nam feminæ eorum immutaverunt naturalem uſum, in eum uſum, qui eſt contra naturam.

27. Similiter autem & maſculi, relicto naturali uſu feminæ, exarſerunt in deſideriis ſuis in invicem, maſculi in maſculos turpitudinem operantes, & mercedem, quam oportuit, erroris ſui in ſemetipſis recipientes.

28. Et ſicut non probaverunt Deum habere in notitia: tradidit illos Deus in reprobum ſenſum: ut faciant ea, quæ non conveniunt,

29. repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, avaritia, nequitia, plenos invidia, homicidio, contentione, dolo, malignitate, ſuſurrones,

30. detractores, Deo odibiles, contumelioſos, ſuperbos, elatos, inventores malorum, parentibus non obedientes,

31. inſipientes, incompoſitos, ſine affectione, abſque fœdere, ſine miſericordia.

32. Qui cùm juſtitiam Dei cognoviſſent, non intellexerunt, quoniam qui talia agunt, digni ſunt morte: & non ſolùm qui ea faciunt, ſed etiam qui conſentiunt facientibus.

CAPUT II.

Judæos redarguit, qui ex data ſibi lege Gentes condemnabant, eadem ipſi patrantes, cùm Deus unicuique redditurus ſit juxta ipſius opera; adeò ut etiam Gentes, ea quæ legis ſunt naturali lumine præſtantes, pro circumciſis habendæ ſint, eoſque judicaturæ, qui ex ſola legis cognitione & carnis circumciſione gloriantur, contraria legi operantes.

1. PRopter quod inexcuſabilis es ò homo omnis, qui judicas. || In quo enim judicas alterum, teipſum condemnas: eadem enim agis quæ judicas.

|| Matth. 7. 2.

2. Scimus enim quoniam judicium Dei eſt ſecundùm veritatem in eos, qui talia agunt.

3. Exiſtimas autem hoc ò homo, qui judicas eos, qui talia agunt, & facis ea, quia tu effugies judicium Dei?

4. An divitias bonitatis ejus, & patientiæ, & longanimitatis contemnis? || ignoras quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit?

|| Sup. 9. 24. 2. Petr. 3. 2.

5. Secundùm autem duritiam tuam, & impœnitens cor, || theſaurizas tibi iram in die iræ, & revelationis juſti judicii Dei,

6. || qui reddet unicuique ſecundùm opera ejus:

|| Deut. 32. 35. || Matth. 16. 27.

7. iis quidem, qui ſecundùm patientiam boni operis, gloriam, & honorem, & incorruptionem quærunt, vitam æternam:

8. iis autem, qui ſunt ex contentione, & qui non acquieſcunt veritati, credunt autem iniquitati, ira, & indignatio.

9. Tribulatio, & anguſtia in omnem animam hominis operantis malum, Judæi primùm, & Græci:

10. gloria autem, & honor, & pax omni operanti bonum, Judæo primùm, & Græco:

11. || non enim eſt acceptio perſonarnm apud Deum.

|| Deut. 10. 17.

12. Quicumque enim ſine lege peccaverunt, ſine lege peribunt: & quicumque in lege peccaverunt, per legem judicabuntur.

13. || Non enim auditores legis juſti ſunt apud Deum, ſed factores legis juſtificabuntur.

2. Par. 19. 7. Job 34. 19. Sap. 6. 8. Eccli. 35. 15. Act. 10. 34. Epheſ. 6. 9. Coloſ. 3. 25. 1. Pet. 1. 17. || Matth. 7. 21. Jacob. 1. 22.

14. Cùm enim Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis ſunt, faciunt, ejuſmodi legem non habentes, ipſi ſibi ſunt lex:

15. qui oſtendunt opus legis ſcriptum in cordibus ſuis, teſtimonium reddente illis conſcientia ipſorum, & inter ſe invicem cogitationibus accuſantibus, aut etiam defendentibus,

16. in die, cùm judicabit Deus occulta hominum, ſecundùm Evangelium meum per Jeſum Chriſtum.

17. || Si autem tu Judæus cognominaris, & requieſcis in lege, & gloriaris in Deo,

|| Apoc. 11. 9.

18. & noſti voluntatem ejus, || & probas utiliora, inſtructus per legem,

|| Phil. 1. 10.

19. confidis teipſum eſſe ducem cæcorum, lumen eorum, qui in tenebris ſunt,

20. eruditorem inſipientium, magiſtrum infantium, habentem formam ſcientiæ, & veritatis in lege.

21. Qui ergo alium doces, teipſum non doces: qui prædicas non furandum, furaris:

22. qui dicis non mœchandum, mœcharis: qui abominaris idola, ſacrilegium facis:

23. qui in lege gloriaris, per prævaricationem legis Deum inhonoras.

24. (|| Nomen enim Dei per vos blaſphematur inter Gentes, ſicut ſcriptum eſt.)

|| Iſaia 52. 5. Ezech. 36. 20.

25. Circumciſio quidem prodeſt, ſi legem obſerves: ſi autem prævaricator legis ſis, circumciſio tua præputium facta eſt.

26. Si igitur præputium juſtitias legis cuſtodiat: nonne præputium illius in circumciſionem reputabitur?

27. || & judicabit id, quod ex natura eſt præputium, legem conſummans, te, qui per litteram, & circumciſionem prævaricator legis es?

|| Matt. 12. 41.

28. || Non enim qui in manifeſto, Judæus eſt: neque quæ in manifeſto, in carne, eſt circumciſio:

|| Iſai. 48.

29. ſed qui in abſcondito, Judæus eſt: & circumciſio cordis in ſpiritu, non littera: cujus laus non ex hominibus, ſed ex Deo eſt.

CAPUT III.

Quodam modo præcellunt Judæi propter factas illis à Deo promiſſiones, quæ complebuntur, quamquam nonnulli eorum fuerint increduli, omnes autem & Judæi & Gentiles peccato ſunt obnoxii: à quo non liberat lex, ſed fides in Chriſtum propitiatorem, ut non ſit cuiquam de legis operibus gloriandum.

1. QUid ergo amplius Judæo eſt? aut quæ utilitas circumciſionis?

2. Multum per omnem modum. Primùm quidem quia || credita ſunt illis eloquia Dei.

|| Infr. 9. 4.

3. Quid enim ſi quidam illorum non crediderunt? || Numquid incredulitas illorum fidem Dei evacuabit? Abſit.

|| 2. Tim. 2. 13.

4. || Eſt autem Deus verax: || omnis autem homo mendax, ſicut ſcriptum eſt: || Ut juſtificeris in ſermonibus tuis: & vincas cùm judicaris.

|| Joan. 3. 33. || Pſal. 115. 11. || Pſ. 50. 6.

5. Si autem iniquitas noſtra juſtitiam Dei commendat, quid dicemus? Numquid iniquus eſt Deus, qui infert iram?

6. (ſecundùm hominem dico.) Abſit. Alioquin quomodo judicabit Deus hunc mundum?

7. Si enim veritas Dei in meo mendacio abundavit in gloriam ipſius: quid adhuc & ego tanquam peccator judicor?

8. & non (ſicut blaſphemamur, & ſicut ajunt quidam nos dicere) faciamus mala ut veniant bona: quorum damnatio juſta eſt.

9. Quid ergo? præcellimus eos? Nequaquam. || Cauſati enim ſumus Judæos, & Græcos omnes ſub peccato eſſe,

|| Gal. 3. 22. Sup. 2. 17. Infr. 11. 9. || Pſal. 13. 1.

10. ſicut ſcriptum eſt: || Quia non eſt juſtus quiſquam:

11. non eſt intelligens, non eſt requirens Deum.

12. Omnes declinaverunt, ſimul inutiles facti ſunt, non eſt qui faciat bonum, non eſt uſque ad unum.

|| Pſ. 5. 11. || Pſal. 139. 4. Jacob. 3. 8.

13. || Sepulchrum patens eſt guttur eorum, linguis ſuis doloſè agebant: || Venenum aſpidum ſub labiis eorum:

|| Pſal. 9. 7.

14. || Quorum os maledictione, & amaritudine plenum eſt:

|| Iſai. 59. 7. Prov. 1. 16.

15. || Veloces pedes eorum ad effundendum ſanguinem:

16. || Contritio, & infelicitas in viis eorum:

|| In Græco jacet. || Pſ. 35. 2.

17. & viam pacis non cognoverunt:

18. || Non eſt timor Dei ante oculos eorum.

|| Gal. 2. 16.

19. || Scimus autem quoniam quæcumque lex loquitur, iis, qui in lege ſunt, loquitur: ut omne os obſtruatur, & ſubditus fiat omnis mundus Deo:

20. quia ex operibus legis non juſtificabitur omnis caro coram illo. Per legem enim cognitio peccati.

21. Nunc autem ſine lege juſtitia Dei manifeſtata eſt: teſtificata à lege & Prophetis.

22. Juſtitia autem Dei per fidem Jeſu Chriſti in omnes, & ſuper omnes, qui credunt in eum: non enim eſt diſtinctio:

23. Omnes enim peccaverunt, & egent gloria Dei.

24. Juſtificati gratis per gratiam ipſius, per redemptionem, quæ eſt in Chriſto Jeſu,

25. quem propoſuit Deus propitiationem per fidem in ſanguine ipſius, ad oſtenſionem juſtitiæ ſuæ propter remiſſionem præcedentium delictorum.

26. in ſuſtentatione Dei, ad oſtenſionem juſtitiæ ejus in hoc tempore: ut ſit ipſe juſtus, & juſtificans eum, qui eſt ex fide Jeſu Chriſti.

27. Ubi eſt ergo gloriatio tua? Excluſa eſt. Per quam legem? Factorum? Non: ſed per legem fidei.

28. Arbitramur enim juſtificari hominem per fidem ſine operibus legis.

29. An Judæorum Deus tantùm? nonnè & Gentium? Imò & Gentium:

30. quoniam quidem unus eſt Deus, qui juſtificat circumciſionem ex fide, & præputium per fidem.

31. Legem ergo deſtruimus per fidem? Abſit: ſed legem ſtatuimus.

CAPUT IV.

Non ex legis operibus contingit juſtificatio, ſed ex fide in Deum, quæ Abrahæ reputata fuit ad juſtitiam ante datam ipſi circumciſionem, quam poſteà accepit; futurus non lege, ſed juſtitia fidei, pater omnium qui ipſius fidem imitarentur; credidit autem Deo ſe patrem fore multarum gentium per promiſſum ſibi ſemen, cùm tam ipſe, quàm uxor ejus Sara annos exceſſiſſent aptos ad generandum.

1. QUid ergo dicemus inveniſſe Abraham patrem noſtrum ſecundùm carnem?

2. Si enim Abraham ex operibus juſtificatus eſt, habet gloriam, ſed non apud Deum.

3. Quid enim dicit Scriptura? || Credidit Abraham Deo: & reputatum eſt illi ad juſtitiam. || Gen. 15. 6. Gal. 3. 6. Jacob. 2. 23. Machab. 11. 52.

4. Ei autem, qui operatur, merces non imputatur ſecundùm gratiam, ſed ſecundùm debitũ.

5. Ei verò, qui non operatur, credenti autem in eum, qui juſtificat impium, reputatur fides ejus ad juſtitiam ſecundùm propoſitum gratiæ Dei.

6. Sicut & David dicit beatitudinem hominis, cui Deus accepto fert juſtitiam ſine operibus:

7. || Beati, quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata. || Pſ. 31. 1.

8. Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum.

9. Beatitudo ergo hæc in circumciſione tantùm manet, an etiam in præputio? Dicimus enim quia reputata eſt Abrahæ fides ad juſtitiam.

10. Quomodo ergo reputata eſt? in circumciſione, an in præputio? Non in circumciſione, ſed in præputio.

11. || Et ſignum accepit circumciſionis, ſignaculum juſtitiæ fidei, quæ eſt in præputio: ut ſit pater omnium credentium per præputium, ut reputetur & illis ad juſtitiam: || Gen. 17. 10. 11.

12. & ſit pater circumciſionis non iis tantùm, qui ſunt ex circumciſione, ſed & iis, qui ſectantur veſtigia fidei, quæ eſt in præputio patris noſtri Abrahæ.

13. || Non enim per legem promiſſio Abrahæ, aut ſemini ejus ut hæres eſſet mundi: ſed per juſtitiam fidei. || Gal. 3. 18. Hebr. 11. 9.

14. Si enim qui ex lege, hæredes ſunt: exinanita eſt fides, abolita eſt promiſſio.

15. Lex enim iram operatur. Ubi enim non eſt lex: nec prævaricatio.

16. Ideò ex fide, ut ſecundùm gratiam firma ſit promiſſio omni ſemini, non ei, qui ex lege eſt ſolùm, ſed & ei qui ex fide eſt Abrahæ, qui pater eſt omnium noſtrum,

17. (ſicut ſcriptum eſt: || Quia patrem multarum gentium poſui te) ante Deum, cui credidit, qui vivificat mortuos, & vocat ea quæ non ſunt, tanquam ea quæ ſunt. || Gen. 17. 4.

18. Qui contra ſpem in ſpem credidit, ut fieret pater multarum gentium, ſecundùm quod dictum eſt ei: || Sic erit ſemen tuum. || Gen. 15. 5.

19. Et non infirmatus eſt fide, nec conſideravit corpus ſuum emortuum, cùm jam ferè cen-

tum eſſet annorum, & emortuam vulvam Saræ.

20. In repromiſſione etiam Dei non hæſitavit diffidentia, ſed confortatus eſt fide, dans gloriam Deo:

21. pleniſſima ſciens quia quæcumque promiſit, potens eſt & facere.

22. Ideò & reputatum eſt illi ad juſtitiam.

23. Non eſt autem ſcriptum tantùm propter ipſum quia reputatum eſt illi ad juſtitiam:

24. ſed & propter nos, quibus reputabitur credentibus in eum, || qui ſuſcitavit Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum à mortuis,

|| 1.Petr.1. 21.

25. || qui traditus eſt propter delicta noſtra, & reſurrexit propter juſtificationem noſtram.

|| Iſai. 53. 5. 1.Petr.1.3.

CAPUT V.

Ex fide, inquit, juſtificati non ſolùm ſpe gloriamur, verùm etiam in adverſitatibus: nam ſi Chriſtus pro nobis adhuc impiis mortuus eſt, multò magis ſalvabit jam juſtificatos per ſanguinem ipſius: & ſicut per unam Adæ inobedientiam omnes peccavimus, ac mortui ſumus; ita per unius Chriſti obedientiam, ex multis delictis juſtificamur ad vitam.

‡ SABB. QUAT. TEMP. PENTEC. EPIST. 6. item, DS PLUR. MART.

1. JUſtificati ‡ ergo ex fide, pacem habeamus ad Deum per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum:

|| Epheſ. 2. 18.

2. || per quem & habemus acceſſum per fidem in gratiam iſtam, in qua ſtamus, & gloriamur in ſpe gloriæ filiorum Dei.

|| Jacob. 1. 3.

3. Non ſolùm autem, ſed & gloriamur in tribulationibus: || ſcientes quòd tribulatio patientiam operatur;

4. patientia autem probationem, probatio verò ſpem,

|| Pſalm. 12. 6.

5. || ſpes autem non confundit: quia charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis.

6. Ut quid enim Chriſtus, cùm adhuc infirmi eſſemus, ſecundùm tempus pro impiis || mortuus eſt?

|| Hebr. 9. 14. 1.Pet.3.18

7. Vix enim pro juſto quis moritur: nam pro bono forſitan quis audeat mori.

8. Commendat autem charitatem ſuam Deus in nobis: quoniam cùm adhuc peccatores eſſemus, ſecundùm tempus,

9. Chriſtus pro oobis mortuus eſt: multò igitur magis nunc juſtificati in ſanguine ipſius, ſalvi erimus ab ira per ipſum:

10. Si enim cùm inimici eſſemus, reconciliati ſumus Deo per mortem filii ejus: multò magis reconciliati, ſalvi erimus in vita ipſius.

11. Non ſolùm autem: ſed & gloriamur in Deo per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, per quem nunc reconciliationem accepimus.

12. Propterea ſicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertranſiit, in quo omnes peccaverunt.

13. Uſque ad legem enim peccatum erat in mundo: peccatum autem non imputabatur, cùm lex non eſſet.

14. Sed regnavit mors ab Adam uſque ad Moyſen etiam in eos, qui non peccaverunt in ſimilitudinem prævaricationis Adæ, qui eſt forma futuri.

15. Sed non ſicut delictum, ita & donum: ſi enim unius delicto multi mortui ſunt: multò magis gratia Dei & donum in gratia unius hominis Jeſu Chriſti in plures abundavit.

16. Et non ſicut per unum peccatum, ita & donum, nam judicium quidem ex uoo in condemnationem: gratia autem ex multis delictis in juſtificationem.

17. Si enim unius delicto mors regnavit per unum: multò magis abundantiam gratiæ, & donationis, & juſtitiæ accipientes, in vita regnabunt per unum Jeſum Chriſtum.

18. Igitur ſicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem, ſic & per unius juſtitiam in omnes homines in juſtificationem vitæ.

19. || Sicut enim per inobedientiam unius hominis, peccatores conſtituti ſunt multi: ita & per unius obeditionem, juſti conſtituentur multi.

|| Phil. 2. 8. & 9.

20. Lex autem ſubintravit ut abundaret delictum. Ubi autem abundavit delictum, ſuperabundavit grstia.

21. Ut ſicut regnavit peccatum in mortem: ita & gratia regnet per juſtitiam in vitam æternam, per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum.

CAPUT VI.

In Chriſto baptizati ſumus, ut mortui peccato deinceps in novitate vitæ ambulemus: ſicut Chriſtus ſemel mortuus ac ſepultus, ad novam vitam, non ampliùs moriturus, reſurrexit: non ergo jam obediamus peccato aut concupiſcentiis; ſed ſoluti à lege, liberatique per Chriſti gratiam à peccato, & ſervi facti juſtitiæ, tradamus membra noſtra in obſequium juſtitiæ ad vitam, quæ priùs tradideramus immunditiæ ad mortem.

1. QUid ergo dicemus? permanebimus in peccato ut gratia abundet?

2. Abſit. Qui enim mortui ſumus peccato, || quomodo adhuc vivemus in illo?

|| 1. Petr. 2. 24.

3. An ignoratis quia ‡ quicumque baptizati ſumus in Chriſto Jeſu, in morte ipſius baptizati ſumus?

‡ DOM. 6. POST PENTEC.

4. || Conſepulti enim ſumus cum illo per baptiſmum in mortem: ut quomodo Chriſtus ſurrexit à mortuis per gloriam Patris, || ita & nos in novitate vitæ ambulemus.

|| Gal. 3. 27. Coloſ. 2. 12.

|| Epheſ. 4. 23. Hebr. 12. 1. 1. Petr. 2. 1. & 4. 2.

5. Si enim complantati facti ſumus ſimilitudini mortis ejus, ſimul & reſurrectionis erimus.

6. Hoc ſcientes, quia vetus homo noſter ſimul crucifixus eſt, ut deſtruatur corpus peccati, & ultrà non ſerviamus peccato.

7. Qui enim mortuus eſt, juſtificatus eſt à peccato.

8. Si autem mortui ſumus cum CHRISTO: credimus quia ſimul etiam vivemus cum Chriſto:

9. ſcientes quòd Chriſtus reſurgens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultrà non dominabitur.

10. Quòd enim mortuus eſt peccato, mortuus eſt ſemel: quòd autem vivit, vivit Deo.

11. Ita & vos exiſtimate, vos mortuos quidem eſſe peccato, viventes autem Deo, in Chriſto Jeſu Domino noſtro.

12. Non ergo regnet peccatum in veſtro mortali corpore, ut obediatis concupiſcentiis ejus.

13. || Sed

|| Coloss. 3. 5. 13. || Sed neque exhibeatis membra veſtra arma iniquitatis peccato: ſed exhibete vos Deo, tanquam ex mortuis viventes: & membra veſtra arma juſtitiæ Deo.

14. Peccatum enim vobis non dominabitur: non enim ſub lege eſtis, ſed ſub gratia.

15. Quid ergo? peccabimus, quoniam non ſumus ſub lege, ſed ſub gratia? Abſit.

|| Joann. 8. 34. 2. Petr. 2. 19. 16. || Neſcitis quoniam cui exhibetis vos ſervos ad obediendum, ſervi eſtis ejus, cui obeditis, ſive peccati ad mortem, ſive obeditionis ad juſtitiam?

17. Gratias autem Deo quòd fuiſtis ſervi peccati, obediſtis autem ex corde in eam formam doctrinæ, in quam traditi eſtis.

18. Liberati autem à peccato, ſervi facti eſtis juſtitiæ.

‡ DOM. 7. POST PENTEC. 19. ‡ Humanum dico, propter infirmitatem carnis veſtræ: ſicut enim exhibuiſtis membra veſtra ſervire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem; ita nunc exhibete membra veſtra ſervire juſtitiæ in ſanctificationem.

20. Cùm enim ſervi eſſetis peccati, liberi fuiſtis juſtitiæ.

21. Quem ergo fructum habuiſtis tunc in illis, in quibus nunc erubeſcitis? Nam finis illarum mors eſt.

22. Nunc verò liberati à peccato, ſervi autem facti Deo, habetis fructum veſtrum in ſanctificationem, finem verò vitam æternam.

23. Stipendia enim peccati, mors. Gratia autem Dei, vita æterna, in Chriſto Jeſu Domino noſtro.

CAPUT VII.

In ſimilitudinem mulieris cujus vir defunctus eſt, nos per Chriſtum ſoluti ſumus à lege, quia peccatorum affectus reddebantur vehementiores, ut ſerviamus Chriſto in novitate ſpiritus: occaſione autem legis peccatum judicantis, magis ſe exercuit & crevit peccatum, quamquam lex ſancta eſſet ac ſpiritualis: imò & nunc adverſante carnis fomite allicimur, quantumvis repugnantes, ac ea quæ ſecundùm rationem deteſtamur, legique ſunt contraria.

1. AN ignoratis ſratres (ſcientibus enim legem loquor) quia lex in homine dominatur, quanto tempore vivit?

|| 1. Cor. 7. 39. 2. || Nam quæ ſub viro eſt mulier, vivente viro, alligata eſt legi: ſi autem mortuus fuerit vir ejus, ſoluta eſt à lege viri.

3. Igitur, vivente viro, vocabitur adultera ſi fuerit cum alio viro: ſi autem mortuus fuerit vir ejus, liberata eſt à lege viri: ut non ſit adultera ſi fuerit cum alio viro.

4. Itaque fratres mei & vos mortificati eſtis legi per corpus Chriſti: ut ſitis alterius, qui ex mortuis reſurrexit, ut fructificemus Deo.

5. Cùm enim eſſemus in carne, paſſiones peccatorum, quæ per legem erant, operabantur in membris noſtris, ut fructificarent morti,

6. nunc autem ſoluti ſumus à lege mortis, in qua detinebamur, ita ut ſerviamus in novitate ſpiritus, & non in vetuſtate litteræ.

7. Quid ergo dicemus? lex peccatum eſt? Abſit. Sed peccatum non cognovi, niſi per
|| Exod. 20. 17. Deut. 5. 21. legem: nam concupiſcentiam neſciebam, niſi lex diceret: || Non concupiſces.

8. Occaſione autem accepta, peccatum per mandatum operatum eſt in me omnem concupiſcentiam. Sine lege enim peccatum mortuum erat.

9. Ego autem vivebam ſine lege aliquando. Sed cùm veniſſet mandatum, peccatum revixit.

10. Ego autem mortuus ſum: & inventum eſt mihi mandatum, quod erat ad vitam, hoc eſſe ad mortem.

11. Nam peccatum occaſione accepta per mandatum, ſeduxit me, & per illud occidit.

12. || Itaque lex quidem ſancta, & mandatum ſanctum, & juſtum, & bonum. || 1. Tim. 1. 8.

13. Quod ergo bonum eſt, mihi factum eſt mors? Abſit. Sed peccatum, ut appareat peccatum, per bonum operatum eſt mihi mortem: ut fiat ſupra modum peccans peccatum per mandatum.

14. Scimus enim quia lex ſpiritualis eſt, ego autem carnalis ſum venumdatus ſub peccato.

15. Quod enim operor, non intelligo. Non enim quod volo bonum, hoc ago: ſed quod odi malum, illud facio.

16. Si autem quod nolo, illud facio: conſentio legi, quoniam bona eſt.

17. Nunc autem jam non ego operor illud, ſed quod habitat in me peccatum.

18. Scio enim quia non habitat in me, hoc eſt in carne mea, bonum. Nam velle, adjacet mihi: perficere autem bonum, non invenio.

19. Non enim quod volo bonum, hoc facio: ſed quod nolo malum, hoc ago.

20. Si autem quod nolo, illud facio: jam non ego operor illud, ſed quod habitat in me, peccatum.

21. Invenio igitur legem, volenti mihi facere bonum, quoniam mihi malum adjacet:

22. ‡ condelector enim legi Dei ſecundùm || interiorem hominem: ‡ PRO REMISS. PECCATORUM. || 1. Petr. 3. 4.

23. video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati, quæ eſt in membris meis.

24. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus?

25. Gratia Dei per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum. Igitur ego ipſe mente ſervio legi Dei: carne autem, legi peccati.

CAPUT VIII.

Concludit, Chriſto per baptiſmum inſitos ab omni damnatione eſſe liberos, qui non carnem ſectantur, ſed ſpiritum quem acceperunt: ſpiritum inquam adoptionis, qui Dei filios ac futuræ gloriæ cum Chriſto cohæredes efficit; ad cujus gloriæ revelationem non ſolùm univerſa aſpirat creatura, vanitati interim ſubjecta; ſed & hi qui ſpiritus acceperunt primitias, illam certa ſpe expectant, ſpiritu eos roborante, & quid orandum ſit inſtruente. Declarat etiam incomparabilem Dei erga ſuos exhibitam in Chriſto charitatem, aſſerens nihil poſſe eos à charitate Dei ſeparare quæ eſt in Chriſto Jeſu.

1. NIhil ergo nunc damnationis eſt iis, qui ſunt in Chriſto Jeſu, qui non ſecundùm carnem ambulant.

2. Lex enim ſpiritus vitæ in Chriſto Jeſu

libe-

Digitized by Google

liberavit me à lege peccati & mortis.

|| Act. 15. 10. Hebr. 9. 15. 3. || Nam quod impoſſibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem: Deus filium ſuum mittens in ſimilitudinem carnis peccati, & de peccato damnavit peccatum in carne,

4. ut juſtificatio legis impleretur in nobis, qui non ſecundùm carnem ambulamus, ſed ſecundùm ſpiritum.

5. Qui enim ſecundùm carnem ſunt: quæ carnis ſunt, ſapiunt. Qui verò ſecundùm ſpiritum ſunt: quæ ſunt ſpiritus, ſentiunt.

6. Nam prudentia carnis, mors eſt: prudentia autem ſpiritus, vita, & pax,

7. quoniam ſapientia carnis inimica eſt Deo: legi enim Dei non eſt ſubjecta: nec enim poteſt.

8. Qui autem in carne ſunt, Deo placere non poſſunt.

9. Vos autem in carne non eſtis, ſed in ſpiritu: ſi tamen ſpiritus Dei habitat in vobis. Si quis autem Spiritum Chriſti non habet: hic non eſt ejus.

10. Si autem Chriſtus in vobis eſt: corpus quidem mortuum eſt propter peccatum, ſpiritus verò vivit propter juſtificationem.

|| Act. 1. 13. & 4. 10. & 5. 10. & 13. 28. Supr. 4. 24. 1 Cor. 6. 14. & alibi. 11. || Quòd ſi Spiritus ejus, qui ſuſcitavit Jeſum à mortuis, habitat in vobis: qui ſuſcitavit Jeſum Chriſtum à mortuis, vivificabit & mortalia corpora veſtra, propter inhabitantem Spiritum ejus in vobis.

‡ DOM. 8. POST PENTEC. 12. Ergo ‡ fratres debitores ſumus non carni, ut ſecundùm carnem vivamus.

|| 1. Theſſ. 5. 19. 13. || Si enim ſecundùm carnem vixeritis moriemini: ſi autem ſpiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis.

14. Quicumque enim ſpiritu Dei aguntur ii ſunt filii Dei.

|| 2. Tim. 1. 7. 15. || Non enim accepiſtis ſpiritum ſervitutis iterum in timore, ſed accepiſtis ſpiritum

|| Gal. 4. 5. || adoptionis filiorum, in quo clamamus: Abba (Pater.)

16. Ipſe enim Spiritus teſtimonium reddit ſpiritui noſtro, quòd ſumus filii Dei.

17. Si autem filii, & hæredes: hæredes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti: ſi tamen compatimur, ut & conglorificemur.

‡ DOM. 4. POST PENTEC. † DE PLUR. MART. 18. ‡ Exiſtimo enim, quòd † non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis.

19. Nam expectatio creaturæ, revelationem filiorum Dei expectat.

20. Vanitati enim creatura ſubjecta eſt non volens, ſed propter eum, qui ſubjecit eam in ſpe:

21. quia & ipſa creatura liberabitur à ſervitute corruptionis, in libertatem gloriæ filiorum Dei.

22. Scimus enim quòd omnis creatura ingemiſcit, & parturit uſque adhuc.

23. Non ſolùm autem illa, ſed & nos ipſi primitias ſpiritus habentes, & ipſi intra nos gemimus adoptionem filiorum Dei expectantes, redemptionem corporis noſtri.

24. Spe enim ſalvi facti ſumus. Spes autem quæ videtur, non eſt ſpes: nam quod videt quis, quid ſperat?

25. Si autem quod non videmus, ſperamus: per patientiam expectamus.

26. Similiter autem & ſpiritus adjuvat infirmitatem noſtram: nam quid oremus, ſicut oportet, neſcimus: ſed ipſe Spiritus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.

27. Qui autem ſcrutatur corde, ſcit quid deſideret Spiritus: quia ſecundùm Deum poſtulat pro ſanctis.

28. Scimus autem quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, iis, qui ſecundùm propoſitum vocati ſunt ſancti.

29. Nam quos præſcivit, & prædeſtinavit conformes fieri imaginis filii ſui, ut ſit ipſe primogenitus in multis fratribus.

30. Quos autem prædeſtinavit, hos & vocavit: & quos vocavit, hos & juſtificavit: quos autem juſtificavit, illos & glorificavit.

31. Quid ergo dicemus ad hæc? ſi Deus pro nobis, quis contra nos?

32. || Qui etiam proprio Filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum: quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit? || Gen. 22. 16.

33. Quis accuſabit adverſùs electos Dei? Deus qui juſtificat,

34. quis eſt qui condemnet? Chriſtus Jeſus, qui mortuus eſt, imò qui & reſurrexit, qui eſt ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis.

35. ‡ Quis ergo nos ſeparabit à charitate Chriſti? tribulatio? an anguſtia? an fames? an nuditas? an periculum? an perſecutio? an gladius? ‡ SANCT. IGNAT. EP. ET MART.

36. (ſicut ſcriptum eſt: || Quia propter te mortificamur tota die: æſtimati ſumus ſicut oves occiſionis.) || Pſalm 43. 22.

37. Sed in his omnibus ſuperamus propter eum qui dilexit nos.

38. Certus ſum enim, quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque principatus, neque virtutes, neque inſtantia, neque futura, neque fortitudo,

39. neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos ſeparare à charitate Dei, quæ eſt in Chriſto Jeſu Domino noſtro.

CAPUT IX.

Propter Judæorum ruinam, de qua vehementer dolet, promiſſiones non fruſtrari aſſerit Iſraelitis factas à Deo Abrahæ filiis; nimirum cùm illæ non pertineant ad omnes carnales Abrahæ filios, ſed tantùm ad eos qui ex Judæis & Gentilibus gratuita Dei electione filii Abrahæ per fidem conſtituuntur: Deus autem cujus vult miſeretur, & quem vult, indurat: Judæi verò quia non ex fide Chriſti quem rejecerant, ſed ex legis operibus juſtitiam quærebant, ſunt in ſua iniquitate relicti, Gentibus per fidem Chriſti juſtificatis.

1. VEritatem dico in Chriſto, non mentior, teſtimonium mihi perhibente conſcientia mea in Spiritu ſancto:

2. quoniam triſtitia mihi magna eſt, & continuus dolor cordi meo.

3. || Optabam enim ego ipſe anathema eſſe à Chriſto pro fratribus meis, qui ſunt cognati mei ſecundùm carnem, || Act. 9. 2. 1. Cor. 15. 9.

4. qui ſunt Iſraelitæ, quorum adoptio eſt filiorum, & gloria, & teſtamentum, & legiſlatio, & obſequium, & promiſſa:

5. quo-

5. quorum patres, & ex quibus eſt Chriſtus ſecundùm carnem, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

6. Non autem quòd exciderit verbum Dei. Non enim omnes qui ex Iſrael ſunt, ii ſunt Iſraelitæ:

|| Gen. 21. 12.

7. neque qui ſemen ſunt Abrahæ, omnes filii: || ſed in Iſaac vocabitur tibi ſemen:

|| Gal. 4. 28

8. id eſt, non qui filii carnis, hi filii Dei: ſed || qui filii ſunt promiſſionis, æſtimantur in ſemine.

|| Gen. 18. 10.

9. Promiſſionis enim verbum hoc eſt: || Secundùm hoc tempus veniam: & erit Saræ filius.

|| Gen. 25. 24.

10. Non ſolum autem illa: || ſed & Rebecca ex uno concubitu habens, Iſaac patris noſtri.

11. Cùm enim nondum nati fuiſſent, aut aliquid boni egiſſent, aut mali (ut ſecundùm electionem propoſitum Dei maneret)

12. Non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt ei:

|| Gen. 25. 23. Mal. 1. 2.

13. || Quia major ſerviet minori, ſicut ſcriptum eſt: Jacob dilexi, Eſau autem hodio habui.

14. Quid ergo dicemus? nunquid iniquitas apud Deum? Abſit.

|| Exod. 33. 19.

15. Moyſi enim dicit: || Miſerebor cujus miſereor: & miſericordiam præſtabo cujus miſerebor.

16. Igitur non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei.

|| Exod. 9. 16.

17. Dicit enim Scriptura Pharaoni: || Quia in hoc ipſum excitavi te, ut oſtendam in te virtutem meam: & ut annuntietur nomen meum in univerſa terra.

18. Ergo cujus vult miſeretur, & quem vult indurat.

19. Dicis itaque mihi: Quid adhuc queritur? voluntati enim ejus quis reſiſtit?

|| Sap. 15. 7. Iſaiæ 45. 9. Jerem. 18. 6.

20. O homo, tu quis es, qui reſpondeas Deo? || Nunquid dicit figmentum ei, qui ſe finxit: Quid me feciſti ſic?

21. An non habet poteſtatem figulus luti ex eadem maſſa facere aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam?

22. Quòd ſi Deus volens oſtendere iram, & notam facere potentiam ſuam, ſuſtinuit in multa patientia vaſa iræ apta in interitum,

23. ut oſtenderet divitias gloriæ ſuæ in vaſa miſericordiæ, quæ præparavit in gloriam.

24. Quos & vocavit nos non ſolùm ex Judæis, ſed etiam ex Gentibus.

|| Oſee 2. 24. 1. Pet. 2. 10.

25. ſicut in Oſee dicit: || Vocabo non plebem meam, plebem meam: & non dilectam, dilectam, & non miſericordiam conſecutam, miſericordiam conſecutam.

|| Oſee 1. 10.

26. || Et erit: In loco, ubi dictum eſt eis: Non plebs mea vos: ibi vocabuntur filii Dei vivi.

|| Iſaiæ 10. 22.

27. Iſaias autem clamat pro Iſrael: || Si fuerit numerus filiorum Iſrael tanquam arena maris, reliquiæ ſalvæ fient.

28. Verbum enim conſummans, & abbrevians in æquitate: quia verbum breviatum faciet Dominus ſuper terram:

|| Iſai. 1. 9.

29. & ſicut prædixit Iſaias: || Niſi Dominus ſabaoth reliquiſſet nobis ſemen, ſicut Sodoma facti eſſemus, & ſicut Gomorrha ſimiles fuiſſemus.

30. Quid ergo dicemus? Quòd gentes, quæ non ſectabantur juſtitiam, apprehenderunt juſtitiam: juſtitiam autem, quæ ex fide eſt.

31. Iſrael verò ſectando legem juſtitiæ, in legem juſtitiæ non pervenit.

32. Quare? Quia non ex fide, ſed quaſi ex operibus: offenderunt enim in lapidem offenſionis,

|| Iſai. 8. 14. & 28. 16. 1. Petr. 2. 7.

33. ſicut ſcriptum eſt: || Ecce pono in Sion lapidem offenſionis, & petram ſcandali: & omnis, qui credit in eum non confundetur.

CAPUT X.

Orat Apoſtolus pro Judæis, quos zelum Dei & legis habere aſſerit non ſecundùm ſcientiam: nam Chriſtum finem legis ignorantes, ex legis operibus juſtitiam quærebant: de diverſitate juſtitiæ ex operibus legis ab ea quæ ex fide eſt, quæ tam Judæo quam Græco in Chriſtum credenti communis eſt; Ubique autem terrarum prædicata eſt Chriſti fides; quam repellentibus Judæis ſuſceperunt Gentes.

1. FRatres, voluntas quidem cordis mei, & obſecratio ad Deum, fit pro illis, in ſalutem.

2. Teſtimonium enim perhibeo illis, quòd æmulationem Dei habent, ſed non ſecundùm ſcientiam.

3. Ignorantes enim juſtitiam Dei, & ſuam quærentes ſtatuere, juſtitiæ Dei non ſunt ſubjecti.

4. Finis enim legis, Chriſtus, ad juſtitiam omni credenti:

|| Lev. 18. 5. Ezech. 20. 11.

5. Moyſes enim ſcripſit, quoniam juſtitiam, quæ ex lege eſt, || qui fecerit homo, vivet in ea.

|| Deut. 30. 12.

6. Quæ autem ex fide eſt juſtitia, ſic dicit: || Ne dixeris in corde tuo: quis aſcendet in cœlum? id eſt, Chriſtum deducere:

7. Aut quis deſcendet in abyſſum? hoc eſt: Chriſtum à mortuis revocare.

|| Deut. 30. 14.

8. Sed quid dicit Scriptura? || Propè eſt verbum in ore tuo, & in corde tuo: hoc eſt verbum fidei, quod prædicamus.

9. Quia ſi confitearis in ore tuo Dominum Jeſum, & in corde tuo credideris, quòd Deus illum ſuſcitavit à mortuis, ſalvus eris.

‡ SANCT. ANDR.

10. ‡ Corde enim creditur ad juſtitiam: ore autem confeſſio fit ad ſalutem.

|| Iſai. 28. 16.

11. Dicit enim Scriptura: || Omnis, qui credit in illum, non confundetur.

12. Non enim eſt diſtinctio Judæi, & Græci: nam idem Dominus omnium, dives in omnes, qui invocant illum.

|| Joel. 2. 32. Act. 2. 21.

13. || Omnis enim, quicumque invocaverit nomen Domini, ſalvus erit.

14. Quomodo ergo invocabunt, in quem non crediderunt? Aut quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient ſine prædicante?

|| Iſai. 52. 7. Nah. 1. 15.

15. Quomodo verò prædicabunt niſi mittantur? ſicut ſcriptum eſt: || Quam ſpecioſi pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona!

|| Iſai. 53. 1. Joann. 12. 38.

16. Sed non omnes obediunt Evangelio. Iſaias enim dicit: || Domine quis credidit auditui noſtro?

17. Ergo fides ex auditu, auditus autem per verbum Chriſti.

18. Sed

18. Sed dico : Nunquid non audierunt ? || Et quidem in omnem terram exivit ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. [|| Pſal. 18. 5.]

19. Sed dico : Nunquid Iſrael non cognovit ? Primus Moyſes dicit. || Ego ad æmulationem vos adducam in non gentem : in gentem inſipientem, in iram vos mittam. [|| Deut. 32. 21.]

20. Iſaias autem audet, & dicit ; || Inventus ſum à non quærentibus me : palam apparui iis, qui me non interrogabant. [|| Iſai. 65. 1.]

21. Ad Iſrael autem dicit : || Tota die expandi manus meas ad populum non credentem, & contradicentem. [|| Iſai. 65. 2.]

CAPUT XI.

Deus quoſdam ex populo Judaico gratuita ſua electione ſibi ſervavit per fidem in Chriſtum ſalvandos, reliquis ob incredulitatem in ſua cæcitate juxta Prophetarum vaticinia relictis, ac Gentibus in locum ipſorum ex gratuita Dei bonitate aſſumptis : quas monet Apoſtolus ne adversùs Judæos glorientur : quòdque Judæi ad tempus deſerti tandem ad Chriſtum convertentur ; exclamans ob divinæ ſapientiæ incomprehenſibilitatem.

1. DIco ergo : Nunquid Deus repulit populum ſuum ? Abſit. Nam & ego Iſraelita ſum ex ſemine Abraham, de tribu Benjamin.

2. Non repulit Deus plebem ſuam, quam præſcivit. An neſcitis in Elia quid dicit Scriptura : quemadmodum interpellat Deum adverſum Iſrael ?

3. || Domine, Prophetas tuos occiderunt, altaria tua ſuffoderunt : & ego relictus ſum ſolus, & quærunt animam meam. [|| 3. Reg. 19. 10.]

4. Sed quid dicit illi divinum reſponſum ? || Reliqui mihi ſeptem millia virorum, qui non curvaverunt genua ante Baal. [|| 3. Reg. 19. 18.]

5. Sic ergo & in hoc tempore reliquiæ ſecundùm electionem gratiæ ſalvæ factæ ſunt.

6. Si autem gratia, jam non ex operibus : alioquin gratia jam non eſt gratia.

7. Quid ergo ? quod quærebat Iſrael, hoc non eſt conſecutus : electio autem conſecuta eſt : ceteri verò excæcati ſunt :

8. ſicut ſcriptum eſt : || Dedit illis Deus ſpiritum compunctionis : oculos ut non videant, & aures ut non audiant, uſque in hodiernum diem. [|| Iſai. 29. & 29. 10. Matth. 13. 14. Joann. 12. 40. Actor. 28. 26.]

9. Et David dicit : || Fiat menſa eorum in laqueum, & in captionem, & in ſcandalum, & in retributionem illis. [|| Pſalm. 68. 23.]

10. Obſcurentur oculi eorum ne videant : & dorſum eorum ſemper incurva.

11. Dico ergo : Nunquid ſic offenderunt ut caderent ? Abſit. Sed illorum delicto, ſalus eſt Gentibus ut illos æmulentur.

12. Quòd ſi delictum illorum divitiæ ſunt mundi, & diminutio eorum divitiæ Gentium : quantò magis plenitudo eorum ?

13. Vobis enim dico Gentibus, || Quamdiu quidem ego ſum Gentium Apoſtolus, miniſterium meum honorificabo. [|| Actor. 9. 2. & 13. Gal. 2. 7.]

14. Si quomodo ad æmulandũ provocem carnem meam, & ſalvos faciam aliquos ex illis.

15. Si enim amiſſio eorum, reconciliatio eſt mundi : quæ aſſumptio, niſi vita ex mortuis ?

16. Quòd ſi delibatio ſancta eſt, & maſſa : & ſi radix ſancta, & rami.

17. Quòd ſi aliqui ex ramis fracti ſunt, tu autem cùm oleaſter eſſes, inſertus es in illis, & ſocius radicis, & pinguedinis olivæ factus es,

18. noli gloriari adversùs ramos. Quòd ſi gloriaris : non tu radicem portas, ſed radix te.

19. Dices ergo : Fracti ſunt rami ut ego inſerar.

20. Benè : propter incredulitatem fracti ſunt. Tu autem fide ſtas : noli altum ſapere, ſed time.

21. Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit : ne fortè nec tibi parcat.

22. Vide ergo bonitatem, & ſeveritatem Dei : in eos quidem, qui ceciderunt, ſeveritatem : in te autem bonitatem Dei, ſi permanſeris in bonitate, alioquin & tu excideris.

23. Sed & illi, ſi non permanſerint in incredulitate, inſerentur : potens eſt enim Deus iterùm inſerere illos.

24. Nam ſi tu ex naturali exciſus es oleaſtro, & contra naturam inſertus es in bonam olivam : quantò magis ii, qui ſecundùm naturam, inſerentur ſuæ olivæ ?

25. Nolo enim vos ignorare fratres myſterium hoc : || (ut non ſitis vobis ipſis ſapientes) quia cæcitas ex parte contigit in Iſrael, donec plenitudo Gentium intraret, [|| Prov. 3. 7. Iſai. 5. 21.]

26. & ſic omnis Iſrael ſalvus fieret, ſicut ſcriptum eſt : || Veniet ex Sion, qui eripiat, & avertat impietatem à Jacob. [|| Iſai. 59. 20.]

27. Et hoc illis à me teſtamentum : cùm abſtulero peccata eorum.

28. Secundùm Evangelium quidem, inimici propter vos : ſecundùm electionem autem, chariſſimi propter patres.

29. Sine pœnitentia enim ſunt dona, & vocatio Dei.

30. Sicut enim aliquando & vos non credidiſtis Deo, nunc autem miſericordiam conſecuti eſtis propter incredulitatem illorum :

31. ita & iſti nunc non crediderunt in veſtram miſericordiam : ut & ipſi miſericordiam conſequantur.

32. Concluſit enim Deus omnia in incredulitate : ut omnium miſereatur.

33. ‡ O altitudo divitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei : quàm incomprehenſibilia ſunt judicia ejus, & inveſtigabiles viæ ejus! [‡ IN FESTO SS. TRINIT.]

34. || Quis enim cognovit ſenſum Domini ? Aut quis conſiliarius ejus fuit ? [|| Sap. 9. 13. Iſai. 40. 13. 1. Cor. 2. 16.]

35. Aut quis prior dedit illi, & retribuetur ei ?

36. Quoniam ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia : ipſi gloria in ſæcula. Amen.

CAPUT XII.

Inſtruit Romanos ut à ſæculi vanitate abſtracti totos ſe Deo dedant, de ſuſceptis donis non ſe efferentes, aut illorum limites tranſgredientes ; ſed in modum membrorum ejuſdem corporis omnia ad proximi utilitatem ordinantes, ipſis quoque inimicis benefaciant.

1. OBſecro ‡ itaque vos fratres per miſericordiam Dei, || ut exhibeatis corpora veſtra hoſtiam viventem, ſan- [‡ DOM. INFRA OCTAV. EPIPH. || Rom. 6. 13.]

ctam,

Digitized by Google

ctam, Deo placentem, rationabile obſequium veſtrum.

2. Et nolite conformari huic ſæculo, ſed reformamini in novitate ſenſus veſtri: || ut probetis quæ ſit voluntas Dei bona, & beneplacens, & perfecta.

|| Epheſ. 5. 17. 1. Theſſ. 4. 3.

3. Dico enim per gratiam quæ data eſt mihi, omnibus qui ſunt inter vos: Non plus ſapere quàm oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem: || & unicuique ſicut Deus diviſit menſuram fidei.

|| 1. Cor. 12. 11. Epheſ. 4. 7.

4. Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eumdem actum habent:

5. ita multi unum corpus ſumus in Chriſto, ſinguli autem alter alterius membra.

‡ DOM. 2. POST EPIPH.

6. ‡ Habentes autem donationes ſecundùm gratiam, quæ data eſt nobis; differentes: ſive prophetiam ſecundùm rationem fidei,

7. ſive miniſterium in miniſtrando, ſive qui docet in doctrina,

8. qui exortatur in exortando, qui tribuit in ſimplicitate, qui præeſt in ſolicitudine, qui miſeretur in hilaritate.

9. Dilectio ſine ſimulatione. || Odientes malum, adhærentes bono.

|| Amos 5. 15.

10. || Charitate fraternitatis invicem diligentes, Honore invicem prævenientes:

|| Epheſ. 4. 3. 1. Petr. 2. 17.

11. Solicitudine non pigri: Spiritu ferventes: Domino ſervientes:

12. Spe gaudentes: In tribulatione patientes: Orationi inſtantes:

13. Neceſſitatibus ſanctorum communicantes: || Hoſpitalitatem ſectantes.

|| Hebr. 13. 1. 1. Petr. 4. 3.

14. Benedicite perſequentibus vos: benedicite, & nolite maledicere.

15. Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus:

16. Idipſum invicem ſentientes: Non alta ſapientes, ſed humilibus conſentientes. ‡ Nolite eſſe prudentes apud voſmetipſos.

‡ DOM. 3. POST EPIPH. & 4. POST PENTEC.

17. Nulli malum pro malo reddentes: || providentes bona non tantùm coram Deo, ſed etiam coram omnibus hominibus.

|| 2. Cor. 8. 21.

18. || Si fieri poteſt, quod ex vobis eſt, cum omnibus hominibus pacem habentes:

|| Hebr. 12. 14.

19. || Non voſmetipſos defendentes chariſſimi, ſed date locum iræ. Scriptum eſt enim: || Mihi vindicta; ego retribuam, dicit Dominus.

|| Eccli. 28. 1. & 2. 3. Matt. 5. 39. || Deut. 32. 35. Heb. 10. 30.

20. || Sed ſi eſurierit inimicus tuus, ciba illum: ſi ſitis, potum da illi: hoc enim faciens carbones ignis congeres ſuper caput ejus.

|| Prov. 25. 21.

21. Noli vinci à malo, ſed vince in bono malum.

CAPUT XIII.

Hortatur ut ſuperioribus obtemperent inferiores, etiam propter conſcientiam, quanquam civilem tantum gerant magiſtratum, omnibuſque debita reddant: de proximi dilectione, ad quam univerſa lex reducitur: & de tempore gratiæ, ut tranſactis legis tenebris, relictis vitiis, amplectantur Chriſti virtutes.

Sap. 6. 4. 1. Pet. 2. 13.

1. OMnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit: Non eſt enim poteſtas niſi à Deo: quæ autem ſunt, à Deo ordinatæ ſunt.

2. Itaque qui reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit. Qui autem reſiſtunt, ipſi ſibi damnationem acquirunt:

3. nam principes non ſunt timori boni operis, ſed mali. Vis autem non timere poteſtatem? Bonum fac: & habebis laudem ex illa:

4. Dei enim miniſter eſt tibi in bonum. Si autem malum feceris, time: non enim ſine cauſa gladium portat. Dei enim miniſter eſt: vindex in iram ei, qui malum agit.

5. Ideò neceſſitate ſubditi eſtote non ſolùm propter iram, ſed etiam propter conſcientiam.

6. Ideò enim & tributa præſtatis: miniſtri enim Dei ſunt, in hoc ipſum ſervientes.

7. || Reddite ergo omnibus debita: cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorem, timorem: cui honorem, honorem.

|| Matth. 22. 21.

8. ‡ Nemini quidquam debeatis, niſi ut invicem diligatis: qui enim diligit proximum, legem implevit.

‡ DOM. 4 POST EPIPH. & 25. POST PENTEC.

9. Nam: || Non adulterabis: Non occides: Non furaberis: Non falſum teſtimonium dices: Non concupiſces: & ſi quod eſt aliud mandatum, in hoc verbo inſtauratur: || Diliges proximum tuum ſicut teipſum.

|| Exod. 20. 14. Deut. 5. 18. || Levit. 19. 18. Matth. 22. 39. Marc. 12. 31. Gal. 5. 14. Jac. 2. 8.

10. Dilectio proximi malum non operatur. Plenitudo ergo legis eſt dilectio.

11. Et hoc ‡ ſcientes tempus: quia hora eſt jam nos de ſomno ſurgere. Nunc enim propior eſt noſtra ſalus, quàm cùm credidimus.

‡ DOM. 1. ADV. EPIST.

12. Nox præceſſit; dies autem appropinquavit. Abjiciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis.

13. Sicut in die honeſtè ambulemus: || non in comeſſationibus, & ebrietatibus, non in cubilibus, & impudicitiis, non in contentione, & æmulatione:

|| Luc. 21. 34.

14. || ſed induimini Dominum Jeſum Chriſtum, & carnis curam ne feceritis in deſideriis.

|| Gal. 5. 16. 1. Pet. 2. 11.

CAPUT XIV.

Fide firmiores debent eos qui adhuc infirmi ſunt fovere & non contemnere, & nec hi nec illi judicare quemquam ob ciborum aut dierum diſcrimen, ſcientes quòd omnes eumdem habeamus Dominum, cui & vivimus & morimur, cui etiam rationem quiſque pro ſe redditurus eſt: & quamquam nullus cibus jam ſit immundus, nemo tamen quidquam edere debet aut cum fratris offendiculo, aut contra ſuam conſcientiam.

1. INfirmum autem in fide aſſumite, non in diſceptationibus cogitationum.

2. Alius enim credit ſe mandocare omnia: qui autem infirmus eſt, olus manducet.

3. Is, qui manducat, non manducantem non ſpernat: & qui non manducat, manducantem non judicet: Deus enim illum aſſumpſit.

|| Jacob. 4. 13. 4. || Tu quis es, qui judicas alienum ſervum? Domino ſuo ſtat, aut cadit: ſtabit autem: potens eſt enim Deus ſtatuere illum.

5. Nam alius judicat diem inter diem: alius autem judicat omnem diem: unuſquiſque in ſuo ſenſu abundet.

6. Qui ſapit diem, Domino ſapit: Et qui manducat, Domino manducat: gratias enim agit Deo. Et qui non manducat, Domino non manducat, & gratias agit Deo.

7. Nemo enim noſtrum ſibi vivit, & nemo ſibi moritur.

8. Sive enim vivimus; Domino vivimus: ſive morimur, Domino morimur. Sive ergo vivimus, ſive morimur, Domini ſumus.

9. In hoc enim Chriſtus mortuus eſt, & reſurrexit: ut & mortuorum & vivorum dominetur.

|| 2. Cor. 5. 10. 10. Tu autem quid judicas fratrem tuum? aut tu quare ſpernis fratrem tuum: || Omnes enim ſtabimus ante tribunal Chriſti.

|| Iſai. 45. 24. Phil. 2. 10. 11. Scriptum eſt enim: || Vivo ego, dicit Dominus, quoniam mihi flectetur omne genu: & omnis lingua confitebitur Deo.

12. Itaque unuſquiſque noſtrum pro ſe rationem reddet Deo.

13. Non ergo ampliùs invicem judicemus: ſed hoc judicate magis, ne ponatis offendiculum fratri, vel ſcandalum.

14. Scio, & confido in Domino Jeſu, quia nihil commune per ipſum, niſi ei qui exiſtimat quid commune eſſe, illi commune eſt.

15. Si enim propter cibum frater tuus contriſtatur: jam non ſecundùm charitatem ambulas. || Noli cibo tuo illum perdere, pro quo Chriſtus mortuus eſt. || 1. Cor. 8. 11.

16. Non ergo blaſphemetur bonum noſtrum.

17. Non eſt enim regnum Dei eſca, & potus: ſed juſtitia, & pax, & gaudium in Spiritu ſancto:

18. qui enim in hoc ſervit Chriſto, placet Deo, & probatus eſt hominibus.

19. Itaque quæ pacis ſunt, ſectemur: & quæ ædificationis ſunt, in invicem cuſtodiamus.

20. Noli propter eſcam deſtruere opus Dei. || Omnia quidem ſunt munda: ſed || Tit. 1. 15. malum eſt homini, qui per offendiculum manducat.

|| 1. Cor. 8. 13. 21. || Bonum eſt non manducare carnem, & non bibere vinum, neque in quo frater tuus offenditur, aut ſcandalizatur, aut infirmatur.

22. Tu fidem habes? penes temetipſum habe coram Deo: Beatus, qui non judicat ſemetipſum in eo, quod probat.

23. Qui autem diſcernit, ſi manducaverit, damnatus eſt: quia non ex fide. Omne autem, quod non eſt ex fide, peccatum eſt.

CAPUT XV.

Firmiores debent infirmorum ferre & ſublevare imperfectiones, non ſuæ, ſed proximorum utilitati ac mutuæ paci ſtudentes: Chriſtus juxta factas Patribus promiſſiones prædicavit Judæis; Gentibus verò ex miſericordia Apoſtoli, non præviis promiſſionibus. Excuſat ſe Paulus quòd liberiùs Romanis ſcripſerit tanquam Gentium Apoſtolus, oſtendens quomodo ſit hoc munus executus; dicens quòd ad ipſos quoque ſit venturus, ubi datam à Macedonibus eleemoſynam elargitus fuerit Jeroſolymitanæ Eccleſiæ, petens ut pro ſe interim orent.

1. DEbemus autem nos firmiores imbecillitates infirmorum ſuſtinere, & non nobis placere.

2. Unuſquiſque veſtrum proximo ſuo placeat in bonum, ad ædificationem.

3. Etenim Chriſtus non ſibi placuit, ſed ſicut ſcriptum eſt: || Improperia improperantium tibi ceciderunt ſuper me. || Pſalm. 68. 10.

4. ‡ Quæcumque enim ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt: ut per patientiam, & conſolationem Scripturarum, ſpem habeamus. ‡ DOM. 2. ADV.

5. Deus autem patientiæ, & ſolatii, || det vobis idipſum ſapere in alterutrum ſecundùm Jeſum Chriſtum: || 1. Cor. 1. 10.

6. ut unanimes, uno ore honorificetis Deum, & patrem Domini noſtri Jeſu Chriſti.

7. Propter quod ſuſcipite invicem, ſicut & Chriſtus ſuſcepit vos in honorem Dei.

8. Dico enim Chriſtum Jeſum miniſtrum fuiſſe circumciſionis propter veritatem Dei, ad confirmandas promiſſiones patrum:

9. Gentes autem ſuper miſericordia honorare Deum, ſicut ſcriptum eſt: || Propterea confitebor tibi in Gentibus Domine, & nomini tuo cantabo. || 2. Reg. 22. 50. Pſalm. 17. 50.

10. Et iterum dicit: Lætamini Gentes cum plebe ejus.

11. Et iterum: || Laudate omnes Gentes Dominum: & magnificate eum omnes populi. || Pſalm. 116. 1.

12. Et rurſus Iſaias ait: || Erit radix Jeſſe, & qui exurget regere Gentes, in eum Gentes ſperabunt. || Iſai. 11. 10.

13. Deus autem ſpei repleat vos omni gaudio, & pace in credendo: ut abundetis in ſpe, & virtute Spiritus ſancti.

14. Certus ſum autem fratres mei & ego ipſe de vobis, quoniam & ipſi pleni eſtis dilectione, repleti omni ſcientia, ita ut poſſitis alterutrum monere.

15. Audacius autem ſcripſi vobis fratres ex parte, tamquam in memoriam vos reducens: propter gratiam, quæ data eſt mihi à Deo,

16. ut ſim miniſter Chriſti Jeſu in Gentibus: ſanctificans Evangelium Dei, ut fiat oblatio Gentium accepta, & ſanctificata in Spiritu ſancto.

17. Habeo igitur gloriam in Chriſto Jeſu ad Deum.

18. Non enim audeo aliquid loqui eorum,

quæ

Digitized by Google

quæ per me non efficit Chriſtus in obedientiam Gentium, verbo & factis:

19. in virtute ſignorum, & prodigiorum in virtute Spiritus ſancti: ita ut ab Jeruſalem per circuitum uſque ad Illyricum repleverim Evangelium Chriſti.

20. Sic autem prædicavi Evangelium hoc, non ubi nominatus eſt Chriſtus, ne ſuper alienum fundamentum ædificarem: ſed ſicut ſcriptum eſt:

|| Iſai.52.15. 21. || Quibus non eſt annuntiatum de eo, videbunt: & qui non audierunt, intelligent.

22. Propter quod & impediebar plurimùm venire ad vos, & prohibitus ſum uſque adhuc.

23. Nunc verò ulteriùs locum non habens in his regionibus, cupiditatem autem habens veniendi ad vos ex multis jam præcedentibus annis:

24. cùm in Hiſpaniam proficiſci cœpero, ſpero quòd præteriens videam vos, & à vobis deducar illuc, ſi vobis primùm ex parte fruitus fuero.

25. Nunc igitur proficiſcar in Jeruſalem miniſtrare ſanctis.

26. Probaverunt enim Macedonia, & Achaja, collationem aliquam facere in pauperes ſanctorum, qui ſunt in Jeruſalem.

27. Placuit enim eis: & debitores ſunt eorum. || Nam ſi ſpiritualium eorum participes facti ſunt Gentiles: debent & in carnalibus miniſtrare illis. || 1.Cor.9.11.

28. Hoc igitur cùm conſummavero, & aſſignavero eis fructum hunc: per vos proficiſcar in Hiſpaniam.

29. Scio autem quoniam veniens ad vos, in abundantia benedictionis Evangelii Chriſti veniam.

30. Obſecro ergo vos fratres per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, & per charitatem ſancti Spiritus, ut adjuvetis me in orationibus veſtris pro me ad Deum,

31. ut liberer ab infidelibus, qui ſunt in Judæa, & obſequii mei oblatio accepta fiat in Jeruſalem ſanctis,

32. ut veniam ad vos in gaudio per voluntatem Dei, ut refrigerer vobiſcum.

33. Deus autem pacis ſit cum omnibus vobis. Amen.

CAPUT XVI.

Commendat Apoſtolus quoſdam apud Romanos, propter nonnullas eorum præeminentias nominatim ſalutandos; quoſdam verò vitandos hortatur, & de aliis dicit quòd ſalutant Romanos.

1. COmmendo autem vobis Phœben ſororem noſtram, quæ eſt in miniſterio Eccleſiæ, quæ eſt in Cenchris.

2. ut eam ſuſcipiatis in Domino dignè ſanctis: & aſſiſtatis ei in quocumque negotio veſtri indiguerit: etenim ipſa quoque aſtitit multis, & mihi ipſi.

|| Act.18.2. & 26. 3. Salutate || Priſcam, & Aquilam adjutores meos in Chriſto Jeſu;

4. (qui pro anima mea ſuas cervices ſuppoſuerunt: quibus non ſolus ego gratias ago, ſed & cunctæ eccleſiæ Gentium)

5. & domeſticam Eccleſiam eorum. Salutate Epænetum dilectum mihi, qui eſt primitivus Aſiæ in Chriſto.

6. Salutate Mariam, quæ multùm laboravit in vobis.

7. Salutate Andronicum, & Juniam cognatos, & concaptivos meos: qui ſunt nobiles in Apoſtolis, qui & ante me fuerunt in Chriſto.

8. Salutate Ampliatum dilectiſſimum mihi in Domino.

9. Salutate Urbanum adjutorem noſtrum in Chriſto Jeſu, & Stachyn dilectum meum.

10. Salutate Apellen probum in Chriſto.

11. Salutate eos, qui ſunt ex Ariſtoboli domo. Salutate Herodionem cognatum meum. Salutate eos, qui ſunt ex Narciſſi domo, qui ſunt in Domino.

12. Salutate Tryphænam, & Tryphoſam, quæ laborant in Domino. Salutate Perſidem chariſſimam, quæ multùm laboravit in Domino.

13. Salutate Rufum electum in Domino, & matrem ejus, & meam.

14. Salutate Aſyncritum, Phlegontem, Hermam, Patrobam, Hermen: & qui cum eis ſunt, fratres.

15. Salutate Philologum, & Juliam, Nereum, & ſororem ejus, & Olympiadem, & omnes, qui cum eis ſunt, ſanctos,

16. Salutate invicem in oſculo ſancto. Salutant vos omnes Eccleſiæ Chriſti.

17. Rogo autem vos fratres, ut obſervetis eos, qui diſſenſiones, & offendicula, præter doctrinam, quam vos didiciſtis, faciunt, & declinate ab illis.

18. Hujuſcemodi enim Chriſto Domino noſtro non ſerviunt, ſed ſuo ventri: & per dulces ſermones, & benedictiones ſeducunt corda innocentium.

19. Veſtra enim obedientia in omnem locum divulgata eſt. Gaudeo igitur in vobis. Sed volo vos ſapientes eſſe in bono, & ſimplices in malo.

20. Deus autem pacis conterat Satanam ſub pedibus veſtris velociter. Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti vobiſcum.

21. || Salutat vos Timotheus adjutor meus, & Lucius, & Jaſon, & Soſipater, cognati mei. || Act.16.1.

22. Saluto vos ego Tertius, qui ſcripſi epiſtolam, in Domino.

23. Salutat vos Cajus hoſpes meus, & univerſa Eccleſia. Salutat vos Eraſtus arcarius civitatis, & Quartus, frater.

24. Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti cum omnibus vobis. Amen.

25. Ei autem, qui potens eſt vos confirmare juxta Evangelium meum, & prædicationem Jeſu Chriſti, ſecundùm revelationem myſterii temporibus æternis taciti,

26. (quod nunc patefactum eſt per Scripturas Prophetarum ſecundùm præceptum æterni Dei, ad obeditionem fidei) in cunctis Gentibus cogniti,

27. ſoli ſapienti Deo, per Jeſum Chriſtum, cui honor, & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

EPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI
AD CORINTHIOS PRIMA.

PAULUS per amicos edoctus ortas inter Chriſtianos Corinthios ex nimio erga Magiſtros ſtudio contentiones; admiſſum à quodam ex illis graviſſimum ſcelus, patris uxore ſibi inceſtis nuptiis copulata, alios nimis elatos: nonnullos contra verè religioſos ac pios; orationem ita moderatur, ut modò ſolatia, modò caſtigationes adhibeat, laudeſque reprehenſionibus admiſceat, ut hæc aut illa quiſque ex conſcientiæ monitu ſibi accommodaret.

Non Philippis ſcriptam fuiſſe hanc Epiſtolam, ut fert hypographe in codicibus Græcis addita, inde patet quod ipſe ſe ad eos venturum ſignificat, & quæ ſupererunt ordinaturum (cap. 4. 18. & 11. 34.) *cùm pertranſiſſet Macedoniam, ſed priùs Epheſi uſque ad Pentecoſten permanſurum* (cap. 16. 5. 8.) *Id autem Apoſtoli conſilium quamvis inopinatus caſus ingentis illius ſeditionis per Demetrium argentarium ſuſcitatæ* (Actor. 19.) *perturbarit; inde tamen intelligitur Epheſi ſcriptam eſſe hanc Epiſtolam abſente tum Timotheo* (cap. 16. 10. cum Actor. 19. 22.) *per Stephanum, Fortunatum, & Achaicum, quos Corinthii ad viſendum Apoſtolum miſerant. Idque circa annum vulgaris æræ 57. à morte Chriſti 24.*

CAPUT PRIMUM.

Paulus Deo gratias agit de donis datis Corinthiis: ceterum dolet quòd de baptizatoribus eſſent inter ipſos ſchiſmata, gaudens quòd miſſus ad prædicandum Evangelium paucos baptizaverit; oſtendens etiam reprobatam mundi ſapientiam, & electos ſimplices: ſicut & ſita eſt ſalus in Chriſti morte, cujus prædicatio judicatur mundo ſtultitia, credentibus verò virtus ac ſapientia: ideò enim contemptibilia mundi elegit Deus, ne quis in ſe glorietur.

1. PAULUS vocatus Apoſtolus
Jeſu Chriſti per voluntatem
Dei, & Soſthenes frater,
2. Eccleſiæ Dei, quæ eſt Corin-
thi, ſanctificatis in Chriſto Je-
ſu, vocatis ſanctis, cum omnibus, qui in-
vocant nomen Domini noſtri Jeſu Chriſti,
in omni loco ipſorum, & noſtro.
3. Gratia vobis, & pax à Deo Patre no-
ſtro, & Domino Jeſu Chriſto.
4. ‡ Gratias ago Deo meo ſemper pro vobis
‡ DOM. 18. POST PENTEC. in gratia Dei, quę data eſt vobis in Chriſto Jeſu:
5. quòd in omnibus divites facti eſtis in
illo, in omni verbo, & in omni ſcientia:
6. ſicut teſtimonium Chriſti confirmatum
eſt in vobis:
7. ita ut nihil vobis deſit in ulla gratia, expe-
ctantibus revelationem Dñi noſtri Jeſu Chriſti,
8. qui & confirmabit vos uſque in finem ſine
crimine, in die advẽtus Dñi noſtri Jeſu Chriſti.
|| 1. Theſſ. 5. 24. 9. || Fidelis Deus: per quem vocati eſtis in
ſocietatẽ filii ejus Jeſu Chriſti Domini noſtri.
10. Obſecro autem vos fratres, per nomen Do-
mini noſtri Jeſu Chriſti: ut idipſum dicatis om-
nes, & non ſint in vobis ſchiſmata: ſitis autem
perfecti in eodem ſenſu, & in eadem ſententia.
11. Significatum eſt enim mihi de vobis
fratres mei, ab iis qui ſunt Chloes, quia
contentiones ſunt inter vos.
12. Hoc autem dico, quod unuſquiſque ve-
|| Act. 18. 24. ſtrùm dicit: Ego quidem ſum Pauli: ego autem ||
Apollo: ego verò Cephæ: ego autem Chriſti.
13. Diviſus eſt Chriſtus? Nunquid Pau-
lus crucifixus eſt pro vobis? aut in nomine
Pauli baptizati eſtis?
14. Gratias ago Deo, quòd neminem veſtrùm
baptizavi, || niſi Criſpum, & Cajum: || Act. 18. 8.
15. ne quis dicat quòd in nomine meo
baptizati eſtis.
16. Baptizavi autem & Stephanæ domum:
ceterùm neſcio ſi quem alium baptizaverim.
17. Non enim miſit me Chriſtus baptiza-
re, ſed evangelizare: || non in ſapientia || 2. Petr. 1. 16.
verbi, ut non evacuetur crux Chriſti. Infr. 2. 1.
18. Verbum enim crucis pereuntibus qui-
dem ſtultitia eſt: iis autem, qui ſalvi fiunt,
ideſt nobis, || Dei virtus eſt. || Rom. 1. 16.
19. Scriptum eſt enim: || Perdam ſapientiam || Iſai. 29. 14.
ſapientiũ, & prudentiã prudentium reprobabo.
20. || Ubi ſapiens? ubi ſcriba? ubi con-
quiſitor hujus ſæculi? Nonnè ſtultam fecit || Iſai. 33. 18.
Deus ſapientiam hujus mundi?
21. Nam quia in Dei ſapientia non cognovit
mundus per ſapientiam Deum: placuit Deo per
ſtultitiam prędicationis ſalvos facere credentes.
22. Quoniam & Judæi ſigna petunt, &
Græci ſapientiam quærunt:
23. nos autem prædicamus Chriſtum cru-
cifixum: Judæis quidem ſcandalum, Gen-
tibus autem ſtultitiam,
24. ipſis autem vocatis Judæis, atque Græcis,
Chriſtum Dei virtutem, & Dei ſapientiam:
25. quia quod ſtultum eſt Dei, ſapientius
eſt hominibus: & quod infirmum eſt Dei,
fortius eſt hominibus.
26. ‡ Videte enim vocationem veſtram fra-
tres, quia non multi ſapientes ſecundùm car- ‡ S. AGATHÆ.
nem, non multi potentes, non multi nobiles:
27. ſed quæ ſtulta ſunt mundi elegit
Deus, ut confundat ſapientes: & infirma
mundi elegit Deus, ut confundat fortia:
28. & ignobilia mũdi, & cõtemptibilia elegit
Deus, & ea, quę non sũt, ut ea quę sũt deſtrueret:
29. ut nõ glorietur omnis caro in cõſpectu ejus.
30. Ex ipſo autem vos eſtis in Chriſto Je-
ſu, qui factus eſt nobis ſapientia à Deo, & || Jerem. 23. 5.
|| juſtitia; & ſanctificatio, & redemptio: || Jerem. 9. 23. & 24.
31. ut quemadmodum ſcriptum eſt: || Qui 2. Cor. 10. 17.
glorietur, in Domino glorietur.

LII CA-

Digitized by Google

CAPUT II.

Oſtendit Paulus ſe Chriſtum & hunc crucifixum magna modeſtia verbiſque ſimplicibus prædicaſſe Corinthiis; quanquam perfectis loqueretur etiam ſapientiam mundo abſconditam; quæ ſolo Dei ſpiritu cognoſci poteſt: animalis enim homo non percipit quæ Dei ſunt.

|| Sup. 1. 17. 1. ET ego, cùm veniſſem ad vos, fratres, veni || non in ſublimitate ſermonis, aut ſapientiæ, annuntians vobis teſtimoniũ Chriſti.

2. Non enim judicavi me ſcire aliquid inter vos, niſi Jeſum Chriſtum, & hunc crucifixum.

|| Act. 18. 1. 3. || Et ego in infirmitate, & timore, & tremore multo fui apud vos:

|| 2. Petr. 1. 16. 4. Et ſermo meus, & prædicatio mea, || non in perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis, ſed in oſtenſione ſpiritus, & virtutis:

5. ut fides veſtra non ſit in ſapientia hominum, ſed in virtute Dei.

6. Sapientiam autem loquimur inter perfectos: ſapientiam verò non hujus ſæculi, neque principum hujus ſæculi, qui deſtruuntur:

7. ſed loquimur Dei ſapientiam in myſterio, quæ abſcondita eſt, quam prædeſtinavit Deus ante ſæcula in gloriam noſtram,

8. quam nemo principum hujus ſæculi cognovit: ſi enim cognoviſſent, nunquam Dominum gloriæ crucifixiſſent.

|| Iſa. 14. 4. 9. Sed ſicut ſcriptum eſt: || Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quę pręparavit Deus iis, qui diligunt illũ:

10. nobis autem revelavit Deus per Spiritum ſuum: Spiritus enim omnia ſcrutatur, etiam profunda Dei.

11. Quis enim hominum ſcit quæ ſunt hominis, niſi ſpiritus hominis, qui in ipſo eſt? ita & quæ Dei ſunt, nemo cognovit, niſi Spiritus Dei:

12. Nos autem non ſpiritum hujus mundi accepimus, ſed Spiritum, qui ex Deo eſt, ut ſciamus quæ à Deo donata ſunt nobis:

|| Sup. 1. 17. & 2. 1. & 2. Petr. 1. 14. 13. || quæ & loquimur non in doctis humanæ ſapientiæ verbis, ſed in doctrina Spiritus, ſpiritualibus ſpiritualia comparantes.

14. Animalis autem homo non percipit ea, quæ ſunt Spiritus Dei: ſtultitia enim eſt illi, & non poteſt intelligere: quia ſpiritualiter examinatur.

15. Spiritualis autem judicat omnia: & ipſe à nemine judicatur.

|| Sap. 9. 13. Iſai. 40. 13. Rom. 11. 34. 16. || Quis enim cognovit ſenſum Domini, qui inſtruat eum? Nos autem ſenſum Chriſti habemus.

CAPUT III.

Corinthiis adhuc carnalibus non potuit Paulus prædicare recondita fidei myſteria: contendebant enim de his qui tantùm miniſtri erant, cùm ſolus Deus poſſit gratiæ ac virtutum dare incrementa, ſoluſque Chriſtus ſit fidei fundamentũ: ſuper quod quis benè aut malè ſuperædificaverit, patebit in die examinis. Non eſt violandum Dei templum quod ſumus nos, nec in Dei miniſtris gloriandum.

1. ET ego, fratres, non potui vobis loqui quaſi ſpiritualibus, ſed qua carnalibus. Tanquam parvulis in Chriſto,

2. lac vobis potum dedi, non eſcam: nondum enim poteratis: ſed nec nunc quidem poteſtis: adhuc enim carnales eſtis.

3. Cùm enim ſit inter vos zelus, & contentio: nonnè carnales eſtis, & ſecundùm hominem ambulatis?

4. Cùm enim quis dicat: Ego quidem ſum Pauli: Alius autem: Ego Apollo: nonnè homines eſtis? Quid igitur eſt Apollo? quid verò Paulus?

5. Miniſtri ejus, cui crediḋiſtis, & unicuique ſicut Dominus dedit.

6. Ego plantavi, Apollo rigavit: ſed Deus incrementum dedit.

7. Itaque neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat: ſed, qui incrementum dat, Deus.

8. Qui autem plantat, & qui rigat, unum ſunt. || Unuſquiſque autem propriam mercedem accipiet ſecundùm ſuum laborem. || Pſal. 61. 13. Matth. 16. 27. Rom. 2. 6. Gal. 6. 5.

9. Dei enim ſumus adjutores: Dei agricultura eſtis, Dei ædificatio eſtis.

10. Secundùm gratiam Dei, quæ data eſt mihi, ut ſapiens architectus fundamentum poſui: alius autem ſuperædificat. Unuſquiſque autem videat quomodo ſuperædificet.

11. Fundamentum enim aliud nemo poteſt ponere præter id, quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Jeſus.

12. Si quis autem ſuperædificat ſuper fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretioſos, ligna, fœnum, ſtipulam,

13. uniuſcujuſque opus manifeſtum erit: Dies enim Domini declarabit, quia in igne revelabitur: & uniuſcujuſq; opus quale ſit, ignis probabit.

14. Si cujus opus manſerit quod ſuperædificavit, mercedem accipiet.

15. Si cujus opus arſerit, detrimentum patietur: ipſe autem ſalvus erit: ſic tamen quaſi per ignem.

16. Neſcitis quia templum Dei eſtis, & Spiritus Dei habitat in vobis?

17. Si quis autem templum Dei violaverit, diſperdet illum Deus. || Templum enim Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos. || Infr. 6. 19. 2. Cor. 6. 16.

18. Nemo ſe ſeducat: ſi quis videtur inter vos ſapiens eſſe in hoc ſæculo, ſtultus fiat, ut ſit ſapiens.

19. Sapientia enim hujus mundi, ſtultitia eſt apud Deum. Scriptum eſt enim: || Comprehendam ſapientes in aſtutia eorum. || Job 5. 13.

20. Et iterùm: || Dominus novit cogitationes ſapientium, quoniam vanæ ſunt. || Pſalm 93. 11.

21. Nemo itaque glorietur in hominibus.

22. Omnia enim veſtra ſunt, ſive Paulus, ſive Apollo, ſive Cephas, ſive mundus, ſive vita, ſive mors, ſive præſentia, ſive futura: omnia enim veſtra ſunt:

23. vos autem Chriſti: Chriſtus autem Dei.

CAPUT IV.

Non temere judicandum eſt de Dei miniſtris: reprehenduntur Corinthii, qui de miniſtris & acceptis donis gloriabantur, ac ſi illa à ſe haberent; & ſe extollentes contemnebant etiam Apoſtolos, quanquã Paulus illos in Chriſto genuerat: dicit ſe brevi venturũ Corinthũ, quo Pſeudoapoſtolos redarguat.

1. SIc ‡ nos exiſtimet homo ut miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorũ Dei. ‡ DOM. 3. ADV. || 1. Cor. 6. 4.

2. Hic

2. Hic jam quæritur inter diſpenſatores, ut fidelis quis inveniatur.

3. Mihi autem pro minimo eſt ut à vobis judicer, aut ab humano die: ſed neque meipſum judico.

4. Nihil enim mihi conſcius ſum: ſed non in hoc juſtificatus ſum: qui autem judicat me, Dominus eſt.

5. Itaque nolite ante tempus judicare, quoadusque veniat Dominus: qui & illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium: & tunc laus erit unicuique à Deo.

6. Hæc autem, fratres, transfiguravi in me & Apollo, propter vos: ut in nobis diſcatis, ne ſuprà quàm ſcriptum eſt, unus adverſùs alterum infletur pro alio.

7. Quis enim te diſcernit? Quid autem habes quod non accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris quaſi non acceperis?

8. Jam ſaturati eſtis, jam divites facti eſtis: ſine nobis regnatis: & utinam regnetis, ut & nos vobiſcum regnemus.

† SANCT. JACOB. APOST ‡ VIG SS. APOST. SIMONIS ET JUD. Item, Romæ, PRO UNO CONFESS. NON PONTIF.

9. ‡ Puto enim quòd Deus nos Apoſtolos noviſſimos oſtendit, tanquam morti deſtinatos: quia ‡ ſpectaculum facti ſumus mundo, & Angelis, & hominibus:

10. Nos ſtulti propter Chriſtum, vos autem prudentes in Chriſto: nos infirmi, vos autem fortes: vos nobiles, nos autem ignobiles.

|| Act. 20. 34. 1. Theſ. 2. 9. 2. Theſ. 3. 8.

11. Uſque in hanc horam & eſurimus, & ſitimus, & nudi ſumus, & colaphis cædimur, & inſtabiles ſumus,

12. & || laboramus operantes manibus noſtris: maledicimur, & benedicimus: perſecutionem patimur, & ſuſtinemus:

13. blaſphemamur, & obſecramus: tanquam purgamenta hujus mundi facti ſumus, omnium peripſema uſque adhuc.

14. Non ut confundam vos, hæc ſcribo, ſed ut filios meos chariſſimos moneo.

15. Nam ſi decem millia pedagogorum habeatis in Chriſto, ſed non multos patres. Nam in Chriſto Jeſu per Evangelium ego vos genui.

16. Rogo ergo vos, imitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti.

17. Ideò miſi ad vos Timotheum, qui eſt filius meus chariſſimus, & fidelis in Domino, qui vos commonefaciet vias meas, quę ſunt in Chriſto Jeſu, ſicut ubique in omni Eccleſia doceo.

18. Tanquam non venturus ſim ad vos, ſic inflati ſunt quidam.

19. Veniam autem ad vos citò, ſi Dominus voluerit: & cognoſcam non ſermonem eorum qui inflati ſunt, ſed virtutem.

20. Non enim in ſermone eſt regnum Dei, ſed in virtute.

21. Quid vultis? in virga veniam ad vos, an in charitate, & ſpiritu manſuetudinis?

CAPUT V.

Corinthios reprehendit, quòd in inceſtu publicè viventem tolerarent: quem abſens tradit ſatanæ, monens ut expurgato vitiorum fermento, puri Paſcha celebrent: nec vult eos commiſceri Chriſtianis palam criminoſis.

Lev. 18. 7. & 20. 11.

1. OMnino auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter Gentes, ita ut uxorem patris ſui aliquis habeat.

2. Et vos inflati eſtis: & non magis luctum habuiſtis, ut tollatur de medio veſtrùm qui hoc opus fecit.

|| Coloſ. 2. 5.

3. Ego quidem abſens corpore, præſens autem ſpiritu, jam judicavi ut præſens, eum, qui ſic operatus eſt,

4. in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, congregatis vobis & meo ſpiritu, cum virtute Domini noſtri Jeſu,

5. tradere hujuſmodi ſatanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus ſit in die Domini noſtri Jeſu Chriſti.

|| Gal. 5. 9.

6. Non eſt bona gloriatio veſtra. || Neſcitis quia modicum fermentum totam maſſam corrumpit?

‡ DOM. RESUR. EPIST.

7. ‡ Expurgate vetus fermentum, ut ſitis nova conſperſio, ſicut eſtis azymi. Etenim Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus.

8. Itaque epulemur, non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ, & nequitiæ: ſed in azymis ſinceritatis, & veritatis.

9. Scripſi vobis in epiſtola: Ne commiſceamini fornicariis.

10. Non utique fornicariis hujus mundi, aut avaris, aut rapacibus, aut idolis ſervientibus: alioquin debueratis de hoc mundo exiiſſe:

11. Nunc autem ſcripſi vobis non commiſceri: ſi is, qui frater nominatur, eſt fornicator, aut avarus, aut idolis ſerviens, aut maledicus, aut ebrioſus, aut rapax: cum ejuſmodi nec cibum ſumere.

12. Quid enim mihi de iis, qui foris ſunt, judicare? Nonne de iis, qui intus ſũt, vos judicatis?

13. nam eos, qui foris ſunt, Deus judicabit. Auferte malum ex vobis ipſis.

CAPUT VI.

Corripit eos quòd judicio contenderent coram judice ethnico; enumerans quædam peccata, quibus involuti regnum Dei non poſſidebunt, quædam licere dicit quæ non expediant: & varias ob cauſas oſtendit vitandam fornicationem.

1. AUdet aliquis veſtrùm habens negotium adverſùs alterum, judicari apud iniquos, & non apud ſanctos?

2. An neſcitis quoniam ſancti de hoc mundo judicabunt? Et ſi in vobis judicabitur mundus, indigni eſtis qui de minimis judicetis?

3. Neſcitis quoniam angelos judicabimus? quantò magis ſæcularia?

4. Sæcularia igitur judicia ſi habueritis: contemptibiles, qui ſunt in Eccleſia, illos conſtituite ad judicandum.

5. Ad verecundiam veſtram dico. Sic non eſt inter vos ſapiens quiſquam, qui poſſit judicare inter fratrem ſuum?

6. Sed frater cum fratre judicio contendit: & hoc apud infideles.

|| Matth. 5. 39. Luc. 6. 29. Rom. 12. 17. 1. Theſ. 4. 6.

7. || Jam quidem omninò delictum eſt in vobis, quòd judicia habetis inter vos. Quare non magis injuriam accipitis? quare non magis fraudem patimini?

8. Sed vos injuriam facitis, & fraudatis: & hoc fratribus.

9. An neſcitis quia iniqui regnum Dei non poſſidebunt? Nolite errare: Neque fornica-

rii, neque idolis ſervientes, neque adulteri,

10. neque molles, neque maſculorum concubitores, neque fures, neque avari, neque ebrioſi, neque maledici, neque rapaces, regnum Dei poſſidebunt.

11. Et hæc quidam fuiſtis: ſed abluti eſtis, ſed ſanctificati eſtis, ſed juſtificati eſtis in nomine Dñi noſtri Jeſu Chriſti, & in Spiritu Dei noſtri.

12. Omnia mihi licent, ſed non omnia expediunt: Omnia mihi licent, ſed ego ſub nullius redigar poteſtate.

13. Eſca ventri, & venter eſcis: Deus autem & hunc, & has deſtruet: corpus autem non fornicationi, ſed Domino: & Dominus corpori.

14. Deus verò & Dominum ſuſcitavit: & nos ſuſcitabit per virtutem ſuam.

15. Neſcitis quoniam corpora veſtra membra ſunt Chriſti? Tollens ergo membra Chriſti, faciam membra meretricis? Abſit.

|| Gen. 2. 24. Matth. 19. 5. Marc 10, 8. Epheſ. 5. 31.

16. An neſcitis quoniam qui adhæret meretrici, unum corpus efficitur? || Erunt enim (inquit) duo in carne una.

17. Qui autem adhæret Domino, unus ſpiritus eſt.

18. Fugite fornicationem. Omne peccatum, quodcumque fecerit homo, extra corpus eſt: qui autem fornicatur, in corpus ſuum peccat.

|| Sup. 3. 17. 2 Cor. 6. 16.

19. An neſcitis quoniam || membra veſtra, templum ſunt Spiritus ſancti, qui in vobis eſt, quem habetis à Deo, & non eſtis veſtri?

|| Inf. 7. 23. 1 Pet. 1. 18.

20. || Empti enim eſtis pretio magno. Glorificate, & portate Deum in corpore veſtro.

CAPUT VII.

Corinthios inſtruit de matrimonio, ejuſque uſu & indiſſolubili vinculo, innuptis commendans cælibatum: & quomodo fidelis cum conjuge infideli ſe habere debeat: quòdque unuſquiſque in quo vitæ ſtatu ad fidem vocatus eſt, permaneat: virginitatem matrimonio præfert, uxorem mortuo marito liberam dicens, ut cui velit in Domino nubat.

1. De quibus autem ſcripſiſtis mihi: Bonum eſt homini mulierē non tangere:

2. propter fornicationem autem unuſquiſque ſuam uxorem habeat, & unaquæque ſuum virum habeat.

|| 1. Pet. 3. 7.

3. || Uxori vir debitum reddat: ſimiliter autem & uxor viro.

4. Mulier ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vir. Similiter autem & vir ſui corporis poteſtatem non habet, ſed mulier.

5. Nolite fraudare invicem, niſi fortè ex conſenſu ad tempus, ut vacetis orationi: & iterùm revertimini in idipſum, ne tentet vos Satanas propter incontinentiam veſtram.

6. Hoc autem dico ſecundùm indulgentiam, non ſecundùm imperium.

7. Volo enim omnes vos eſſe ſicut meipſum: ſed unuſquiſque proprium donum habet ex Deo: alius quidem ſic, alius verò ſic.

8. Dico autem non nuptis, & viduis: Bonum eſt illis ſi ſic permaneant: ſicut & ego.

9. Quòd ſi non ſe continent, nubant. Melius eſt enim nubere, quàm uri.

|| Matth. 5. 32. & 19. 9.

10. Iis autem, qui matrimonio juncti ſunt, præcipio non ego, ſed Dominus, || uxorem à viro non diſcedere.

11. quòd ſi diſceſſerit, manere innuptam, aut viro ſuo reconciliari. Et vir uxorē non dimittat. Marc. 10. 9. Luc. 16. 18.

12. Nam ceteris ego dico, non Dominus. Si quis frater uxorem habet infidelem, & hæc conſentit habitare cum illo, non dimittat illam.

13. Et ſi qua mulier fidelis habet virum infidelem, & hic conſentit habitare cum illa, non dimittat virum:

14. ſanctificatus eſt enim vir infidelis per mulierem fidelem, & ſanctificata eſt mulier infidelis per virum fidelem: alioquin filii veſtri immundi eſſent, nunc autem ſancti ſunt.

15. Quòd ſi infidelis diſcedit, diſcedat: non enim ſervituti ſubjectus eſt frater, aut ſoror in hujuſmodi: in pace autem vocavit nos Deus.

16. Unde enim ſcis mulier, ſi virum ſalvum facies? aut unde ſcis vir, ſi mulierem ſalvam facies?

17. niſi unicuique ſicut diviſit Dominus, unumquemque ſicut vocavit Deus, ita ambulet, & ſicut in omnibus Eccleſiis doceo.

18. Circumciſus aliquis vocatus eſt? non adducat præputium. In præputio aliquis vocatus eſt? non circumcidatur.

19. Circumciſio nihil eſt, & præputium nihil eſt: ſed obſervatio mandatorum Dei.

20. || Unuſquiſque in qua vocatione vocatus eſt, in ea permaneat. || Epheſ. 4. 1.

21. Servus vocatus es? non ſit tibi curæ: ſed & ſi potes fieri liber, magis utere.

22. Qui enim in Domino vocatus eſt ſervus, libertus eſt Domini: ſimiliter qui liber vocatus eſt, ſervus eſt Chriſti.

23. || Pretio empti eſtis, nolite fieri ſervi hominum. || Sup. 6. 20. 1. Petr. 1. 18.

24. Unuſquiſque in quo vocatus eſt, fratres, in hoc permaneat apud Deum.

25. ‡ De virginibus autem præceptum Domini non habeo: conſilium autem do, tanquam miſericordiam conſecutus à Dño, ut ſim fidelis. ‡ PRO VIRGINE NON MART. & PRO PLURIBUS VIRGINIB. MART.

26. Exiſtimo ergo hoc bonum eſſe propter inſtantem neceſſitatem, quoniam bonum eſt homini ſic eſſe.

27. Alligatus es uxori? noli quærere ſolutionem. Solutus es ab uxore? noli quærere uxorem.

28. Si autem acceperis uxorem: non peccaſti. Et ſi nupſerit virgo, non peccavit: tribulationem tamen carnis habebunt hujuſmodi. Ego autem vobis parco.

29. Hoc itaque dico, fratres: Tempus breve eſt: reliquum eſt, ut & qui habent uxores, tanquam non habentes ſint:

30. & qui flent, tanquam non flentes: & qui gaudent, tanquam non gaudentes: & qui emunt, tanquam non poſſidentes:

31. & qui utuntur hoc mundo, tanquam non utantur: præterit enim figura hujus mundi.

32. Volo autem vos ſine ſolicitudine eſſe. Qui ſine uxore eſt, ſolicitus eſt quæ Domini ſunt, quomodo placeat Deo.

33. Qui autem cum uxore eſt, ſolicitus eſt quæ ſunt mundi, quomodo placeat uxori, & diviſus eſt.

34. Et mulier innupta, & virgo, cogitat quæ Domini ſunt, ut ſit ſancta corpore, & ſpiritu. Quæ autem nupta eſt, cogitat quæ ſunt mundi, quomodo placeat viro.

35. Porrò hoc ad utilitatem veſtram dico: non ut laqueum vobis injiciam, ſed ad id, quod honeſtum eſt, & quod facultatem præbeat

ſine

ſine impedimento Dominum obſecrandi.

36. Si quis autem turpem ſe videri exiſtimat ſoper virgine ſua, quòd ſit ſuperadultà, & ita oportet fieri: quod vult faciat: non peccat, ſi nubat.

37. Nam qui ſtatuit in corde ſuo firmus, non habens neceſſitatem, poteſtatem autem habens ſuæ voluntatis, & hoc judicavit in corde ſuo, ſervare virginem ſuam, benè facit.

38. Igitur & qui matrimonio jungit virginem ſuam, benè facit: & qui non jungit, meliùs facit.

Rom 7. 2. 39. || Mulier alligata eſt legi quanto tempore vir ejus vivit: quòd ſi dormierit vir ejus, liberata eſt: cui vult nubat: tantùm in Domino.

40. Beatior autem erit ſi ſic permanſerit ſecundùm meum conſilium: puto autem quòd & ego Spiritum Dei habeam.

CAPUT VIII.

Quamquam idolothytis veſci non ſit ex ſe illicitum, cùm idolum nullius ſit efficaciæ aut poteſtatis, non ſunt tamen illa edenda aut repugnante conſcientia, aut cum infirmorum offendiculo: neque ea edere, aut non edere, hominem efficit meliorem.

1. DE iis autem, quæ idolis ſacrificantur, ſcimus quia omnes ſcientiam habemus. Scientia inflat, charitas verò ædificat.

2. Si quis autem ſe exiſtimat ſcire aliquid, nondum cognovit quemadmodum oporteat eum ſcire.

3. Si quis autem diligit Deum, hic cognitus eſt ab eo.

4. De eſcis autem, quæ idolis immolantur, ſcimus quia nihil eſt idolum in mundo, & quòd nullus eſt Deus, niſi unus.

5. Nam etſi ſunt qui dicantur dii, ſive in cœlo, ſive in terra (ſiquidem ſunt dii multi, & domini multi:)

6. nobis tamen unus Deus, Pater, ex quo omnia, & nos in illum: & unus Dominus Jeſus Chriſtus: per quem omnia, & nos per ipſum.

7. Sed non in omnibus eſt ſcientia. Quidam autem cum conſcientia uſque nunc idoli, quaſi idolothytum manducant: & conſcientia ipſorum cùm ſit infirma, polluitur.

8. Eſca autem nos non commendat Deo. Neque enim ſi manducaverimus, abundabimus: neque ſi non manducaverimus, deficiemus.

9. Videte autem ne fortè hæc licentia veſtra offendiculum fiat infirmis.

10. Si enim quis viderit eum, qui habet ſcientiam, in idolio recumbentem: nonnè conſcientia ejus, cùm ſit infirma, ædificabitur ad manducandum idolothyta?

| Rom. 14. 15. 11. || Et peribit infirmus in tua ſcientia frater, propter quem Chriſtus mortuus eſt?

12. Sic autem peccantes in fratres, & percutientes conſcientiam eorum infirmam, in Chriſtum peccatis.

|| Rom. 14. 21. 13. || Quapropter ſi eſca ſcandalizat fratrem meum: non manducabo carnem in æternum, ne fratrem meum ſcandalizem.

CAPUT IX.

Non accipiebat Paulus victum à Corinthiis quibus concionabatur, ut omnem amputaret offendiculi occaſionem, licèt hoc ſibi fuiſſe licitum multis probet argumentis; ſed in omnem formam ſe vertit; quò plures ad Dei cultum adducat; Corinthios exhortando ad imitationem eorum qui in ſtadio currunt, aut in agone certant, ſuum quoque ait ſe domare corpus.

1. NOn ſum liber? Non ſum Apoſtolus? Nonnè Chriſtum Jeſum Dominũ noſtrum vidi? Nonnè opus meum vos eſtis in Dño?

2. Et ſi aliis non ſum Apoſtolus, ſed tamen vobis ſum: nam ſignaculum Apoſtolatus mei vos eſtis in Domino.

3. Mea defenſio apud eos, qui me interrogant, hæc eſt.

4. Numquid non habemus poteſtatem manducandi, & bibendi?

5. Numquid non habemus poteſtatem mulierem ſororem circumducendi, ſicut & ceteri Apoſtoli, & fratres Domini, & Cephas?

6. Aut ego ſolus, & Barnabas, non habemus poteſtatem hoc operandi?

7. Quis militat ſuis ſtipendiis unquam? Quis plantat vineam, & de fructu ejus non edit? Quis paſcit gregem, & de lacte gregis non manducat?

8. Numquid ſecundùm hominem hæc dico? An & lex hæc non dicit?

9. Scriptum eſt enim in lege Moyſi: || Non alligabis os bovi trituranti. Nomquid de bobus cura eſt Deo? || Deut 25. 4. 1. Tim 5. 18.

10. An propter nos utique hoc dicit? Nam propter nos ſcripta ſunt. Quoniam debet in ſpe, qui arat, arare: & qui triturat, in ſpe fructus percipiendi.

11. || Si nos vobis ſpiritualia ſeminavimus, magnum eſt ſi nos carnalia veſtra metamus? || Rom. 15. 27.

12. Si alii poteſtatis veſtræ participes ſunt, quare non potius nos? ſed non uſi ſumus hac poteſtate: ſed omnia ſuſtinemus, ne quod offendiculum demus Evangelio Chriſti.

13. || Neſcitis quoniam qui in ſacrario operantur, quæ de ſacrario ſunt, edunt: & qui altari deſerviunt, cum altari participant? || Deut. 18. 1.

14. Ita & Dominus ordinavit iis, qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere.

15. Ego autem nullo horum uſus ſum. Non autem ſcripſi hæc ut ita fiant in me: bonum eſt enim mihi magis mori, quàm ut gloriam meam quis evacuet.

16. Nam ſi evangelizavero, non eſt mihi gloria: neceſſitas enim mihi incumbit: væ enim mihi eſt, ſi non evangelizavero.

17. Si enim volens hoc ago, mercedem habeo: ſi autem invitus, diſpenſatio mihi credita eſt.

18. Quæ eſt ergo merces mea? Ut Evangelium predicans, ſine ſumptu ponam Evangeliũ, ut non abutar poteſtate mea in Evangelio.

19. Nam cùm liber eſſem ex omnibus, omnium me ſervum feci, ut plures lucrifacerem.

20. Et factus ſum Judæis tanquam Judæus, ut Judæos lucrarer:

21. iis qui ſub lege ſunt, quaſi ſub lege eſſem (cùm ipſe non eſſem ſub lege) ut eos, qui ſub lege erant, lucrifacerem. iis, qui ſine

lege erant, tanquam ſine lege eſſem (cùm ſine lege Dei non eſſem: ſed in lege eſſem Chriſti) ut lucrifacerem eos, qui ſine lege erant.

22. Factus ſum infirmis infirmus, ut infirmos lucrifacerem. Omnibus omnia factus ſum, ut omnes facerem ſalvos.

23. Omnia autem facio propter Evangelium: ut particeps ejus efficiar.

‡ DOM. SEPTUA.

24. ‡ Neſcitis quòd ii, qui in ſtadio currunt, omnes quidem currunt, ſed unus accipit bravium? Sic currite ut comprehendatis.

25. Omnis autem, qui in agone contendit, ab omnibus ſe abſtinet, & illi quidem ut corruptibilem coronam accipiant: nos autem incorruptam.

26. Ego igitur ſic curro, non quaſi in incertum: ſic pugno, non quaſi aerem verberans:

27. ſed caſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo: ne fortè cùm aliis prædicaverim, ipſe reprobus efficiar.

CAPUT X.

Commemoratione ingratorum Judæorum frequenter ob varia peccata à Deo punitorum, hos à ſimilibus absterret: de tentatione humana, & Dei in tentationibus auxilio: non ſolùm idololatria fugienda eſt, ſed & menſa eorum qui idolothytis veſcuntur; tum quòd per hoc videantur aliquid idolis deferre, tum quòd ſcandalo ſint infirmioribus.

|| Exod. 13. 21. Num. 9. 21. || Exod. 14. 21. || Exod. 16. 15. || Exod. 17. 6. Num. 20. 11.

1. NOlo enim vos ignorare fratres, quoniam patres noſtri omnes || ſub nube fuerunt, & omnes || mare tranſierunt;

2. || & omnes in Moyſe baptizati ſunt in nube, & in mari.

3. || & omnes eamdem eſcam ſpiritalem manducaverunt:

4. || & omnes eumdem potum ſpiritalem biberunt: (bibebant autem de ſpiritali, conſequente eos, petra: petra autem erat Chriſtus)

|| Num. 26. 64. 65.

5. ſed non in pluribus eorum beneplacitum eſt Deo: || nam proſtrati ſunt in deſerto.

‡ DOM. 9. POST PENTEC

6. Hæc autem in figura facta ſunt noſtri, ut ‡ non ſimus concupiſcentes malorum, || ſicut & illi concupierunt.

|| Pſal. 105. 14. || Exod. 32. 6.

7. Neque idololatræ efficiamini, ſicut quidam ex ipſis: quemadmodum ſcriptum eſt: || Sedit populus manducare, & bibere, & ſurrexerũt ludere.

|| Num. 25. 1.

8. Neque fornicemur, || ſicut quidam ex ipſis fornicati ſunt, & ceciderunt una die viginti tria millia.

|| Num. 21. 6.

9. Neque tentemus Chriſtum: || ſicut quidam eorum tentaverunt, & à ſerpentibus perierunt.

|| Num. 11. 1. & 14. 1.

10. || Neque murmuraveritis, ſicut quidam eorum murmuraverunt, & perierunt ab exterminatore.

11. Hæc autem omnia in figura contingebant illis: ſcripta ſunt autem ad correptionem noſtram, in quos fines ſæculorum devenerunt.

12. Itaque qui ſe exiſtimat ſtare, videat ne cadat.

13. Tentatio vos non apprehendat niſi humana: Fidelis autem Deus eſt, qui non patietur vos tentari ſupra id, quod poteſtis, ſed faciet etiam cum tentatione proventũ ut poſſitis ſuſtinere.

14. Propter quod chariſſimi mihi, fugite ab idolorum cultura.

15. Ut prudentibus loquor, vos ipſi judicate quod dico.

16. Calix benedictionis, cui benedicimus, nonnè communicatio ſanguinis Chriſti eſt? & panis, quem frangimus, nonnè participatio corporis Domini eſt?

17. Quoniam unus panis, unum corpus multi ſumus, omnes, qui de uno pane participamus.

18. Videte Iſrael ſecundùm carnem: nonnè qui edunt hoſtias, participes ſunt altaris?

19. Quid ergo? dico quòd idolis immolatum ſit aliquid? aut quòd idolum ſit aliquid?

20. Sed quæ immolant Gentes, dæmoniis immolant, & non Deo. Nolo autem vos ſocios fieri dæmoniorum: non poteſtis calicem Domini bibere, & calicem dæmoniorum:

21. non poteſtis menſæ Domini participes eſſe, & menſæ dæmoniorum.

22. An æmulamur Dominum? Numquid fortiores illo ſumus? || Omnia mihi licent, ſed non omnia expediunt. || Sup. 6. 12.

23. Omnia mihi licent, ſed non omnia ædificant.

24. Nemo quod ſuum eſt quærat, ſed quod alterius.

25. Omne, quod in macello vænit, manducate, nihil interrogantes propter conſcientiam.

26. || Domini eſt terra, & plenitudo ejus.

27. Si quis vocat vos infidelium, & vultis ire: omne, quod vobis apponitur, manducate, nihil interrogantes propter conſcientiam. || Pſalm 23. 1. Eccleſ. 17. 31.

28. Si quis autem dixerit: Hoc immolatum eſt idolis: nolite manducare propter illum, qui indicavit, & propter conſcientiam:

29. conſcientiam autem dico non tuam, ſed alterius. Ut quid enim libertas mea judicatur ab aliena conſcientia?

30. Si ego cum gratia participo, quid blaſphemor pro eo quòd gratias ago?

31. || Sive ergo manducatis, ſive bibitis, ſive aliud quid facitis: omnia in gloriam Dei facite. || Coloſſ. 3. 17.

32. Sine offenſione eſtote Judæis, & Gentibus, & Eccleſiæ Dei.

33. ſicut & ego per omnia omnibus placeo, non quærens quod mihi utile eſt, ſed quod multis: ut ſalvi fiant.

CAPUT XI.

Vir aperto, mulier autem velato debet orare capite: Corinthios reprehendit quòd ad celebrandam cœnam Dominicam invicem non expectarent; ſed inter ſe diſſiderent; referens interim Sacramenti Eucharistiæ à Chriſto inſtitutionem, & ſcelus ac pœnam indignè ad illud accedentium.

1. IMitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti.

2. Laudo autem vos fratres, quòd per omnia mei memores eſtis: & ſicut tradidi vobis, præcepta mea tenetis.

3. Volo autem vos ſcire, || quòd omnis viri caput, Chriſtus eſt: caput autem mulieris, vir: caput verò Chriſti, Deus. || Epheſ. 5. 23.

4. Omnis vir orans, aut prophetans velato capite, deturpat caput ſuum.

5. Omnis autem mulier orans, aut prophetans non velato capite, deturpat caput ſuum, unum enim eſt ac ſi decalvetur.

6. Nam

6. Nam ſi non velatur mulier, tondeatur. Si verò turpe eſt mulieri tonderi, aut decalvari, velet caput ſuum.

7. Vir quidem non debet velare caput ſuum: quoniam || imago & gloria Dei eſt, mulier autem gloria viri eſt.

|| Gen. 1. 26.

8. Non enim vir ex muliere eſt, ſed mulier ex viro.

9. || Etenim non eſt creatus vir propter mulierem, ſed mulier propter virum.

|| Gen. 2. 23.

10. Ideò debet mulier poteſtatem * habere ſupra caput propter Angelos.

* id eſt velamen, tanquam ſignum ſubjectionis.

11. Veruntamen neque vir ſine muliere: neque mulier ſine viro in Domino.

12. Nam ſicut mulier de viro, ita & vir per mulierem: omnia autem ex Deo.

13. Vos ipſi judicate: decet mulierem non velatam orare Deum?

14. Nec ipſa natura docet vos, quòd vir quidem ſi comam nutriat, ignominia eſt illi:

15. mulier verò ſi comam nutriat, gloria eſt illi: quoniam capilli pro velamine ei dati ſunt.

16. Si quis autem videtur contentioſus eſſe: nos talem conſuetudinem non habemus, neque Eccleſia Dei.

17. Hoc autem præcipio: non laudans, quòd non in melius, ſed in deterius convenitis.

18. Primùm quidem convenientibus vobis in Eccleſiam, audio ſciſſuras eſſe inter vos, & ex parte credo.

19. Nam oportet & hæreſes eſſe, ut & qui probati ſunt, manifeſti fiant in vobis.

‡ FER. 5. IN COENA DOMINI.

20. ‡ Convenientibus ergo vobis in unum, jam non eſt Dominicam cœnam manducare.

21. Unuſquiſque enim ſuam cœnam præſumit ad manducandum. Et alius quidem eſurit: alius autem ebrius eſt.

22. Numquid domos non habetis ad manducandum, & bibendum? aut Eccleſiam Dei contemnitis, & confunditis eos, qui non habent? Quid dicam vobis? Laudo vos? in hoc non laudo.

‡ SS. SACRAMENTI.

23. ‡ Ego enim accepi à Domino quod & tradidi vobis, quoniam Dominus Jeſus in qua nocte tradebatur, accepit panem,

24. & gratias agens fregit, & dixit: || Accipite, & manducate: hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam commemorationem.

|| Matth. 26. 26. Marc. 14. 22. Luc. 22. 17.

25. Similiter & calicem, poſtquam cœnavit, dicens: Hic calix novum teſtamentum eſt in meo ſanguine. Hoc facite quotieſcumque bibetis, in meam commemorationem.

26. Quotieſcumque enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis: mortem Domini annuntiabitis donec veniat.

27. || Itaque quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indignè: reus erit corporis, & ſanguinis Domini.

|| Joan. 6. 59.

28. || Probet autem ſeipſum homo: & ſic de pane illo edat, & de calice bibat.

|| 2. Cor. 13. 5.

29. Qui enim manducat, & bibit indignè, judicium ſibi manducat, & bibit: non dijudicans corpus Domini.

30. Ideò inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi.

31. Quòd ſi noſmetipſos dijudicaremus, non utique judicaremur.

32. Dum judicamur autem, à Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur.

33. Itaque fratres mei, cùm convenitis ad manducandum, invicem expectate.

34. Si quis eſurit, domi manducet: ut non in judicium conveniatis. Cetera autem, cùm venero, diſponam.

CAPUT XII.

Variis dantur varia ejuſdem Spiritus ſancti chariſmata, ut in modum humani corporis quiſque ſuo fungatur officio, & mutua ſe opera omnes indigere cognoſcentes, mutuò ſe foveant: & ita Chriſtus ſuæ providit Eccleſiæ de variis hominum ſtatibus.

1. DE ſpiritualibus autem, nolo vos ignorare fratres.

‡ DOM. 10. POST PENTEC.

2. ‡ Scitis quoniam cùm Gentes eſſetis, ad ſimulacra muta prout ducebamini euntes.

3. Ideò notum vobis facio, || quòd nemo in Spiritu Dei loquens, dicit anathema Jeſu. Et nemo poteſt dicere, Dominus Jeſus, niſi in Spiritu ſancto.

|| Marc. 9. 38.

4. Diviſiones verò gratiarum ſunt, idem autem Spiritus:

5. Et diviſiones miniſtrationum ſunt, idem autem Dominus.

6. Et diviſiones operationum ſunt, idem verò Deus, qui operatur omnia in omnibus.

7. Unicuique autem datur manifeſtatio Spiritus ad utilitatem.

8. Alii quidem per Spiritum datur ſermo ſapientiæ: alii autem ſermo ſcientiæ ſecundùm eumdem Spiritum.

9. alteri fides in eodem ſpiritu: alii gratia ſanitatum in uno Spiritu:

10. alii operatio virtutum, alii prophetia, alii diſcretio ſpirituum, alii genera linguarum, alii interpretatio ſermonum.

11. || Hæc autem omnia operatur unus atque idem Spiritus, dividens ſingulis prout vult.

|| Rom. 12. 6. Epheſ. 4. 7.

12. Sicut enim corpus unum eſt, & membra habet multa, omnia autem membra corporis cùm ſint multa, unum tamen corpus ſunt: ita & Chriſtus.

13. Etenim in uno Spiritu omnes nos in unum corpus baptizati ſumus, ſive Judæi, ſive Gentiles, ſive ſervi, ſive liberi: & omnes in uno Spiritu potati ſumus.

14. Nam & corpus non eſt unum membrum, ſed multa.

15. Si dixerit pes: Quoniam non ſum manus, non ſum de corpore: num ideo non eſt de corpore?

16. Et ſi dixerit auris: Quoniam non ſum oculus, non ſum de corpore: num ideò non eſt de corpore?

17. Si totum corpus oculus: ubi auditus? Si totum auditus: ubi odoratus?

18. Nunc autem poſuit Deus membra, unumquodque eorum in corpore ſicut voluit.

19. Quòd ſi eſſent omnia unum membrum, ubi corpus?

20. Nunc autem multa quidem membra, unum autem corpus.

21. Non poteſt autem oculus dicere manui: Opera tua non indigeo: aut iterum caput pedibus: Non eſtis mihi neceſſarii.

22. Sed multò magis quæ videntur membra

Digitized by Google

corporis infirmiora eſſe, neceſſariora ſunt :

23. & quæ putamus ignobiliora membra eſſe corporis, his honorem abundantiorem circumdamus: & quæ inhoneſta ſunt noſtra, abundantiorem honeſtatem habent.

24. Honeſta autem noſtra nullius egent : ſed Deus temperavit corpus, ei, cui deerat, abundantiorem tribuendo honorem,

25. ut non ſit ſchiſma in corpore, ſed idipſum pro invicem ſolicita ſint membra.

26. Et ſi quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra: ſive gloriatur unum membrum, congaudent omnia membra.

‡ SANC. BARTH. APOST.

27. ‡ Vos autem eſtis corpus Chriſti, & membra de membro.

|| Ephes. 4. 11.

28. || Et quoſdam quidem poſuit Deus in Eccleſia primùm Apoſtolos, ſecundò Prophetas, tertiò Doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum, interpretationes ſermonum.

29. Numquid omnes Apoſtoli? numquid omnes Prophetæ? numquid omnes Doctores?

30. numquid omnes virtutes? numquid omnes gratiam habent curationum? numquid omnes linguis loquuntur? numquid omnes interpretantur?

31. Æmulamini autem chariſmata meliora. Et adhuc excellentiorem vitam vobis demonſtro.

CAPUT XIII.

Oſtendit charitatis neceſſitatem, ipſius officia, perpetuitatem, ac præcellentiam ſupra fidem & ſpem, reliquaque Dei dona.

‡ DOM. QUINQUAG.

1. SI ‡ linguis hominum loquar, & angelorum, charitatem autem non habeam factus ſum velut æs ſonans, aut cymbalū tinniens.

2. Et ſi habuero prophetiam, & noverim myſteria omnia, & omnem ſcientiam: & ſi habuero omnem fidem ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil ſum.

3. Et ſi diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & ſi tradidero corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt.

4. Charitas patiens eſt, benigna eſt: Charitas non æmulatur, non agit perperam, non inflatur,

5. non eſt ambitioſa, non quærit quæ ſua ſunt, non irritatur, non cogitat malum,

6. non gaudet ſuper iniquitate, congaudet autem veritati:

7. Omnia ſuffert, omnia credit, omnia ſperat, omnia ſuſtinet.

8. Charitas nunquam excidit; ſive prophetiæ evacuabuntur, ſive linguæ ceſſabunt, ſive ſcientia deſtruetur.

9. Ex parte enim cognoſcimus, & ex parte prophetamus.

10. Cùm autem venerit quod perfectum eſt, evacuabitur quod ex parte eſt.

11. Cùm eſſem parvulus, loquebar ut parvulus, ſapiebam ut parvulus, cogitabam ut parvulus. Quando autem factus ſum vir, evacuavi quæ erant parvuli.

12. Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate: tunc autem facie ad faciem. Nunc cognoſco ex parte: tunc autē cognoſcā ſicut & cognitus ſum.

13. Nunc autem manent, fides, ſpes, charitas, tria hæc: major autem horum eſt charitas.

CAPUT XIV.

Donum linguarum inferius eſſe dicit dono prophetiæ; imò inutile, ſi deſit qui interpretetur: tradit ergo eis normam qua his donis ordinatè utantur: & mulieres in Eccleſiis ſilere jubet.

1. SEctamini charitatem, æmulamini ſpiritalia: magis autem ut prophetetis.

2. Qui enim loquitur lingua, non hominibus loquitur, ſed Deo: nemo enim audit. Spiritus autem loquitur myſteria.

3. Nam qui prophetat, hominibus loquitur ad ædificationem, & exhortationem, & conſolationem.

4. Qui loquitur lingua, ſemetipſum ædificat: qui autem prophetat, Eccleſiam Dei ædificat.

5. Volo autem omnes vos loqui linguis: magis autem prophetare. Nam major eſt qui prophetat, quàm qui loquitur linguis: niſi fortè interpretetur, ut Eccleſia ædificationem accipiat.

6. Nunc autem, fratres, ſi venero ad vos linguis loquens, quid vobis prodero, niſi vobis loquar aut in revelatione, aut in ſcientia, aut in prophetia, aut in doctrina?

7. Tamen quæ ſine anima ſunt vocem dantia, ſive tibia, ſive cithara: niſi diſtinctionem ſonituum dederint; quomodo ſcietur id, quod canitur, aut quod citharizatur?

8. Etenim ſi incertam vocem det tuba, quis parabit ſe ad bellum?

9. Ita & vos per linguam niſi manifeſtum ſermonem dederitis: quomodo ſcietur id, quod dicitur? eritis enim in aera loquentes.

10. Tam multa, ut puta, genera linguarum ſunt in hoc mundo: & nihil ſine voce eſt.

11. Si ergo neſciero virtutem vocis, ero ei, cui loquor, barbarus: & qui loquitur, mihi barbarus.

12. Sic & vos, quoniam æmulatores eſtis ſpirituum, ad ædificationem Eccleſiæ quærite ut abundetis.

13. Et ideò qui loquitur lingua, oret ut interpretetur.

14. Nam ſi orem lingua, ſpiritus meus orat, mens autem mea ſine fructu eſt.

15. Quid ergo eſt? Orabo ſpiritu, orabo & mente: pſallam ſpiritu, pſallam & mente.

16. Ceterùm ſi benedixeris ſpiritu: qui ſupplet locum idiotæ, quomodo dicet, Amen; ſuper tuam benedictionem, quoniam quid dicas, neſcit.

17. Nam tu quidem benè gratias agis: ſed alter non ædificatur.

18. Gratias ago Deo meo, quòd omnium veſtrum lingua loquor.

19. Sed in Eccleſia volo quinque verba ſenſu meo loqui, ut & alios inſtruam: quàm decem millia verborum in lingua.

20. Fratres, nolite pueri effici ſenſibus, ſed malitia parvuli eſtote: ſenſibus autem perfecti eſtote.

21. In lege ſcriptum eſt; || Quoniam in aliis linguis & labiis aliis loquar populo huic: & nec ſic exaudient me, dicit Dominus. || Iſai. 28. 11.

22. Itaque linguæ in ſignum ſunt non ſi

deli-

Digitized by Google

delibus, ſed infidelibus: prophetiæ autem
non infidelibus, ſed fidelibus.
23. Si ergo conveniat univerſa Eccleſia in u-
num, & omnes linguis loquantur, intrent autem
idiotę, aut infideles: nonne dicēt quòd inſanitis?
24. Si autem omnes prophetent, intret au-
tem quis infidelis, vel idiota convincitur ab
omnibus, dijudicatur ab omnibus:
25. occulta cordis ejus manifeſta fiunt, &
ita cadens in faciem adorabit Deum, pro-
nuntians quòd verè Deus in vobis ſit.
26. Quid ergo eſt, fratres? cùm conveni-
tis, unuſquiſque veſtrum pſalmum habet,
doctrinam habet, apocalypſim habet, lin-
guam habet, interpretationem habet: omnia
ad ædificationem fiant.
27. Sive lingua quis loquitur, ſecundùm
duos, aut ut multum tres, & per partes,
& unus interpretetur.
28. Si autem non fuerit interpres, taceat
in Eccleſia, ſibi autem loquatur, & Deo.
29. Prophetæ autem duo, aut tres dicant,
& ceteri dijudicent.
30. Quòd ſi alii revelatum fuerit ſedenti,
prior taceat.
31. Poteſtis enim omnes per ſingulos prophe-
tare: ut omnes diſcant, & omnes exhortentur:
32. Et ſpiritus prophetarum prophetis ſub-
jecti ſunt.
33. Non enim eſt diſſenſionis Deus, ſed pacis:
ſicut & in omnibus Eccleſiis ſanctorum doceo.
34. Mulieres in Eccleſiis taceant, non
enim permittitur eis loqui, ſed ſubditas eſſe,
|| Gen. 1. 16. ſicut || & lex dicit.
35. Si quid autem volunt diſcere, domi
viros ſuos interrogent. Turpe eſt enim mu-
lieri loqui in Eccleſia.
36. An à vobis verbum Dei proceſſit, aut
in vos ſolos pervenit?
37. Si quis videtur propheta eſſe, aut ſpi-
ritualis, cognoſcat quæ ſcribo vobis, quia
Domini ſunt mandata.
38. Si quis autem ignorat, ignorabitur.
39. Itaque fratres æmulamini prophetare:
& loqui linguis nolite prohibere.
40. Omnia autem honeſtè, & ſecundùm
ordinem fiant.

CAPUT XV.

Chriſtum docet à mortuis reſurrexiſſe, multiſque ac demum Paulo, qui ſe minimum dicit Apoſtolorum apparuiſſe: ac noſtram hìc aſtruit reſurrectionem, & ordinem ac modum ejus, unà cum diverſa reſuſcitatorum gloria, non in anima ſolùm, ſed etiam in corpore: mors autem in reſurrectione abſorbebitur.

‡ DOM. 11. POST PENTEC. Epiſt. 1. 1. NOtum ‡ autem vobis facio, fratres,
Evangelium, quod prædicavi vobis,
quod & accepiſtis, in quo & ſtatis,
2. per quod & ſalvamini: qua ratione prædi-
caverim vobis, ſi tenetis, niſi fruſtra credidiſtis.
3. Tradidi enim vobis in primis, quod &
accepi: quoniam Chriſtus mortuus eſt pro
|| Iſaiæ 53. 5. peccatis noſtris || ſecundùm Scripturas:
|| Jonæ. 2. 1. 4. || & quia ſepultus eſt, & quia reſurre-
xit tertia die ſecundùm Scripturas:
|| Joan. 20. 9. 5. & quia viſus eſt Cephæ, & poſt hoc ||
undecim.
6. Deinde viſus eſt plus quàm quingentis
fratribus ſimul: ex quibus multi manent uſ-
que adhuc, quidam autem dormierunt:
7. Deinde viſus eſt Jacobo, deinde Apo-
ſtolis omnibus:
8. Noviſſimè autem omnium tanquam
abortivo, viſus eſt & mihi.
9. || Ego enim ſum minimus Apoſtolorum, || Actor. 9. 1. Epheſ. 3. 8.
qui non ſum dignus vocari Apoſtolus, quo-
niam perſecutus ſum Eccleſiam Dei.
10. Gratia autem Dei ſum id, quod ſum,
& gratia ejus in me vacua non fuit, ſed
abundantius illis omnibus laboravi: non ego
autem, ſed gratia Dei mecum:
11. Sive enim ego, ſive illi: ſic prædica-
mus, & ſic credidiſtis.
12. Si autem Chriſtus prædicatur quòd reſur-
rexit à mortuis, quomodo quidam dicunt in
vobis, quoniam reſurrectio mortuorū non eſt?
13. Si autem reſurrectio mortuorum non
eſt: neque Chriſtus reſurrexit.
14. Si autem Chriſtus non reſurrexit, inanis eſt
ergo prędicatio noſtra, inanis eſt & fides veſtra:
15. invenimur autem & falſi teſtes Dei:
quoniam teſtimonium diximus adverſùs
Deum, quod ſuſcitaverit Chriſtum, quem
non ſuſcitavit, ſi mortui non reſurgunt.
16. Nam ſi mortui non reſurgunt, neque
Chriſtus reſurrexit.
17. Quòd ſi Chriſtus non reſurrexit, vana eſt
fides veſtra, adhuc enim eſtis in peccatis veſtris.
18. Ergo & qui dormierunt in Chriſto,
perierunt.
19. Si in hac vita tantùm in Chriſto ſpe-
rantes ſumus, miſerabiliores ſumus omnibus
hominibus.
20. Nunc autem Chriſtus reſurrexit à mor-
tuis primitiæ dormientium:
21. || quoniam quidem per hominem mors, || Coloſſ. 1. 18.
& per hominem reſurrectio mortuorum.
22. Et ſicut in Adam omnes moriuntur, Apoc. 1. 5.
ita & in Chriſto omnes vivificabuntur.
23. || Unuſquiſque autem in ſuo ordine, || 1. Theſſ. 4. 15.
primitiæ Chriſtus: deinde ii, qui ſunt Chri-
ſti, qui in adventu ejus crediderunt.
24. Deinde finis: cùm tradiderit regnum
Deo & Patri, cùm evacuaverit omnem prin-
cipatum, & poteſtatem, & virtutem.
25. Oportet autem illum regnare || donec || Pſalm. 99. 1.
ponat omnes inimicos ſub pedibus ejus. Hebr. 1. 13.
26. Noviſſima autem inimica deſtruetur & 10. 13.
mors: || Omnia enim ſubjecit ſub pedibus
ejus. Cùm autem dicat: || Pſalm. 8. 8.
27. Omnia ſubjecta ſunt ei; ſine dubio, Hebr. 2. 8.
præter eum, qui ſubjecit ei omnia.
28. Cùm autem ſubjecta fuerint illi omnia:
tunc & ipſe Filius ſubjectus erit ei, qui ſubjecit
ſibi omnia, ut ſit Deus omnia in omnibus.
29. Alioquin quid facient qui baptizantur
pro mortuis, ſi omnino mortui non reſur-
gunt? ut quid & baptizantur pro illis?
30. ut quid & nos periclitamur omni hora?
31. Quotidie morior per veſtram gloriam, fra-
tres, quam habeo in Chriſto Jeſu Dño noſtro.
32. Si (ſecundùm hominem) ad beſtias
pugnavi Epheſi: quid mihi prodeſt, ſi mor-
tui non reſurgunt? || manducemus, & bi- || Sap. 2. 6.
bamus cras enim moriemur. Iſai. 22. 13. & 56. 12.
33. Nolite ſeduci: Corrumpunt mores bo-
nos colloquia mala.

34. Evi-

34. Evigilate juſti, & nolite peccare: ignorantiam enim Dei quidam habent, ad reverentiam vobis loquor.

35. Sed dicet aliquis: Quomodo reſurgunt mortui? qualive corpore venient?

36. Inſipiens, tu quod ſeminas non vivificatur, niſi priùs moriatur.

37. Et quod ſeminas, non corpus, quod futurum eſt, ſeminas, ſed nudum granum, ut puta tritici, aut alicujus ceterorum.

38. Deus autem dat illi corpus ſicut vult, & unicuique ſeminum proprium corpus.

39. Non omnis caro, eadem caro: ſed alia quidem hominum, alia verò pecorum, alia volucrum, alia autem piſcium.

40. Et corpora cœleſtia, & corpora terreſtria; ſed alia quidem cœleſtium gloria, alia autem terreſtrium.

41. Alia claritas ſolis, alia claritas lunæ, & alia claritas ſtellarum. Stella enim à ſtella differt in claritate:

42. ſic & reſurrectio mortuorum. Seminatur in corruptione, ſurget in incorruptione.

43. Seminatur in ignobilitate, ſurget in gloria: ſeminatur in infirmitate, ſurget in virtute:

44. ſeminatur corpus animale, ſurget corpus ſpiritale. Si eſt corpus animale, eſt & ſpiritale, ſicut ſcriptum eſt:

|| Gen. 2. 7. 45. || Factus eſt primus homo Adam in animam viventem, noviſſimus Adam in ſpiritum vivificantem.

46. Sed non prius quod ſpiritale eſt, ſed quod animale: deinde quod ſpiritale.

47. Primus homo de terra, terrenus: ſecundus homo de cœlo, cœleſtis.

48. Qualis terrenus, tales & terreni: & qualis cœleſtis, tales & cœleſtes.

49. Igitur, ſicut portavimus imaginem terreni, portemus & imaginem cœleſtis.

50. Hoc autem dico, fratres, quia caro & ſanguis regnum Dei poſſidere non poſſunt, neque corruptio incorruptelam poſſidebit.

‡ OMNIUM DEFUNCTORUM. Item, ANNIVERS. DEFUNCTOR. PONTIF. ET SACERD. 51. ‡ Ecce myſterium vobis dico: Omnes quidem reſurgemus, ſed non omnes immutabimur.

52. In momento, in ictu oculi, in noviſſima tuba: canet enim tuba, & mortui reſurgent incorrupti: & nos immutabimur.

53. Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem: & mortale hoc induere immortalitatem.

54. Cùm autem mortale hoc induerit immortalitatem, tunc fiet ſermo, qui ſcriptus eſt: || Abſorta eſt mors in victoria. || Oſee 13. 14. Hebr. 2. 14.

55. Ubi eſt mors victoria tua? ubi eſt mors ſtimulus tuus?

56. Stimulus autem mortis peccatum eſt, virtus verò peccati lex.

|| 1. Joan. 5. 5. 57. || Deo autem gratias, qui dedit nobis victoriam per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum.

58. Itaque fratres mei dilecti, ſtabiles eſtote, & immobiles: abundantes in opere Domini ſemper, ſcientes quòd labor veſter non eſt inanis in Domino.

CAPUT XVI.

Ubi de colligenda pro Chriſtianis qui Jeroſolymis agebant eleemoſyna hortatus eſſet, commendat eis Timotheum ac Stephanæ familiam: deinde ſalutationes ſubjungit.

1. DE collectis autem quæ fiunt in ſanctos, ſicut ordinavi Eccleſiis Galatiæ, ita & vos facite.

2. Per unam ſabbati unuſquiſque veſtrùm apud ſe ſeponat, recondens quod ei benè placuerit: ut non, cùm venero, tunc collectæ fiant.

3. Cùm autem præſens fuero: quos probaveritis per epiſtolas, hos mittam perferre gratiam veſtram in Jeruſalem.

4. Quòd ſi dignum fuerit ut & ego eam, mecum ibunt.

5. Veniam autem ad vos, cùm Macedoniam pertranſiero: nam Macedoniam pertranſibo.

6. Apud vos autem forſitan manebo, vel etiam hiemabo: ut vos me deducatis quocumque iero.

7. Nolo enim vos modò in tranſitu videre, ſpero enim me aliquantulùm temporis manere apud vos, ſi Dominus permiſerit.

8. Permanebo autem Epheſi uſque ad Pentecoſten.

9. Oſtium enim mihi apertum eſt magnum, & evidens: & adverſarii multi.

10. Si autem venerit Timotheus, videte ut ſine timore ſit apud vos: opus enim Domini operatur, ſicut & ego.

11. Ne quis ergo illum ſpernat: deducite autem illum in pace, ut veniat ad me: expecto enim illum cum fratribus.

12. De Apollo autem fratre vobis notum facio, quoniam multum rogavi eum, ut veniret ad vos cum fratribus, & utique non fuit voluntas ut nunc veniret: veniet autem, cùm ei vacuum fuerit.

13. Vigilate, ſtate in fide, viriliter agite, & confortamini.

14. Omnia veſtra in charitate fiant.

15. Obſecro autem vos fratres, noſtis domum Stephanæ, & Fortunati, & Achaici: quoniam ſunt primitiæ Achajæ, & in miniſterium ſanctorum ordinaverunt ſeipſos:

16. ut & vos ſubditi ſitis ejuſmodi, & omni cooperanti, & laboranti.

17. Gaudeo autem in præſentia Stephanæ, & Fortunati, & Achaici: quoniam id, quod vobis deerat, ipſi ſuppleverunt:

18. refecerunt enim & meum ſpiritum, & veſtrum. Cognoſcite ergo qui hujuſmodi ſunt.

19. Salutant vos Eccleſiæ Aſiæ. Salutant vos in Domino multùm: Aquila & Priſcilla cum domeſtica ſua Eccleſia: apud quos & hoſpitor.

20. Salutant vos omnes fratres. Salutate invicem in oſculo ſancto.

21. Salutatio, mea manu Pauli.

22. Si quis non amat Dominum noſtrum Jeſu Chriſtum, ſit anathema, Maran Atha.

23. Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti vobiſcum.

24. Charitas mea cum omnibus vobis in Chriſto Jeſu. Amen.

EPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI
AD CORINTHIOS SECUNDA.

Cum Timotheus à Paulo miſſus Corinthum ad eum rediiſſet, & quàm benè ejus labor apud pleroſque ſucceſſerat renuntiaſſet, alteram hanc ad eos ſcripſit Epiſtolam Paulus, in qua tum bonis de ſincero erga ſe ſtudio gratulatur, tum Pſeudo-apoſtolorum ſibi invidentium obtrectationibus reſpondet. Scripta eſt è Macedonia; ex qua urbe, non liquet. Græca, Syriaca & Latina quædam exemplaria Philippis ſcripta cenſent: Baronius Nicopoli. Miſſa eſt verò per Titum ac Lucam eodem anno quo ſuperior, hoc eſt circa annum æræ noſtræ vulgaris 57. à morte Chriſti 24.

CAPUT PRIMUM.

Oſtendit Apoſtolus ex quantis in Aſia ortis adverſitatibus eripuerit eum Dominus, ut & ipſe alios conſolaretur: deinde manifeſtans cordis ſui ac doctrinæ ſinceritatem, oſtendit, quòd licèt juxta id quod propoſuerat, ad eos non venerit, nulla ipſius id actum eſt levitate: aſſerens firmam eſſe ſuæ prædicationis veritatem.

1. PAULUS Apoſtolus Jeſu Chriſti per voluntatem Dei, & Timotheus frater, Eccleſiæ Dei, quæ eſt Corinthi cum omnibus ſanctis, qui ſunt in univerſa Achaja.

2. Gratia vobis, & pax à Deo Patre noſtro, & Domino Jeſu Chriſto.

|| Epheſ. 1. 3. 1. Petr. 1. 3 ‡ URIUS MART. PONTIF.

3. || ‡ Benedictus Deus & Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, Pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis,

4. qui conſolatur nos in omni tribulatione noſtra: ut poſſimus & ipſi conſolari eos, qui in omni preſſura ſunt, per exhortationem, qua exhortamur & ipſi à Deo.

5. Quoniam ſicut abundant paſſiones Chriſti in nobis: ita & per Chriſtum abundat conſolatio noſtra.

6. Sive autem tribulamur pro veſtra exhortatione & ſalute, ſive conſolamur pro veſtra conſolatione, ſive exhortamur pro veſtra exhortatione & ſalute, quæ operatur tolerantiam earumdem paſſionum, quas & nos patimur,

7. ut ſpes noſtra firma ſit pro vobis: ſcientes quòd ſicut ſocii paſſionum eſtis, ſic eritis & conſolationis.

8. Non enim volumus ignorare vos fratres de tribulatione noſtra, quæ facta eſt in Aſia * quoniam ſupra modum gravati ſumus ſupra virtutem, ita ut tæderet nos etiam vivere.

* Demetrio procurante. Act. 19. 24

9. Sed ipſi in nobiſmetipſis reſponſum mortis habuimus, ut non ſimus fidentes in nobis, ſed in Deo, qui ſuſcitat mortuos:

10. qui de tantis periculis nos eripuit, & eruit: in quem ſperamus quoniam & adhuc eripiet,

11. adjuvantibus & vobis in oratione pro nobis: ut ex multorum perſonis, ejus quæ in nobis eſt donationis, per multos gratiæ agantur pro nobis.

12. Nam gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ, quòd in ſimplicitate cordis & ſinceritate Dei, & non in ſapientia carnali, ſed in gratia Dei converſati ſumus in hoc mundo: abundantius autem ad vos.

13. Non enim alia ſcribimus vobis, quàm quæ legiſtis, & cognoviſtis. Spero autem quòd uſque in finem cognoſcetis,

14. ſicut & cognoviſtis nos ex parte, quòd gloria veſtra ſumus, ſicut & vos noſtra, in die Domini noſtri Jeſu Chriſti.

15. Et hac confidentia volui priùs venire ad vos, ut ſecundam gratiam haberetis:

16. & per vos tranſire in Macedoniam, & iterum à Macedonia venire ad vos, & à vobis deduci in Judæam.

17. Cùm ergo hoc voluiſſem, numquid levitate uſus ſum? Aut quæ cogito, ſecundùm carnem cogito, ut ſit apud me EST, & NON.

18. Fidelis autem Deus, quia ſermo noſter, qui fuit apud vos, non eſt in illo EST, & NON.

19. Dei enim filius Jeſus Chriſtus, qui in vobis per nos prædicatus eſt, per me, & Silvanum, * & Timotheum, non fuit EST, & NON, ſed EST in illo fuit.

* ſive Silan. Act. 18. 5

20. Quotquot enim promiſſiones Dei ſunt, in illo EST: ideo & per ipſum Amen Deo ad gloriam noſtram.

21. Qui autem confirmat nos vobiſcum in Chriſto, & qui unxit nos Deus:

22. qui & ſignavit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus noſtris.

23. Ego autem teſtem Deum invoco in animam meam, quòd parcens vobis, non veni ultrà Corinthum: non quia dominamur fidei veſtræ, ſed adjutores ſumus gaudii veſtri: nam fide ſtatis.

CAPUT II.

Oſtendit quòd ad ipſos non venerit, ne majoris eſſet cauſa triſtitiæ, exhortans ut fornicarium illum recipiant in gratiam: ſimul indicans quòd magno quidem labore, magno tamen etiam fructu prædicaverit, licèt prædicationis ſuæ fragrantia quibuſdam mortis occaſio fuerit.

1. STatui autem hoc ipſum apud me, ne iterum in triſtitia venirem ad vos.

2. Si enim ego contriſto vos: & quis eſt, qui me lætificet, niſi qui contriſtatur ex me?

3. Et hoc ipſum ſcripſi vobis, ut non cùm venero, triſtitiam ſuper triſtitiam habeam, de quibus oportuerat me gaudere: confidens in omnibus vobis, quia meum gaudium, omnium veſtrum eſt.

4. Nam ex multa tribulatione, & anguſtia cordis ſcripſi vobis per multas lacrymas: non ut contriſtemini, ſed ut ſciatis, quam charitatem habeam abundantiùs in vobis.

5. Si quis autem contriſtavit, non me contriſtavit: ſed ex parte, ut non onerem omnes vos.

6. Sufficit illi, qui ejuſmodi eſt objurgatio hæc, quæ fit à pluribus:

7. ita ut econtrario magis donetis, & conſolemini, ne fortè abundantiori triſtitia abſorbeatur qui ejuſmodi eſt.

8. Propter quod obſecro vos, ut confirmetis in illum charitatem.

9. Ideò enim & ſcripſi, ut cognoſcam experimentum veſtrum, an in omnibus obedientes ſitis.

10. Cui autem aliquid donaſtis, & ego: nam & ego quod donavi, ſi quid donavi, propter vos in perſona Chriſti,

11. ut non circumveniamur à ſatana: non enim ignoramus cogitationes ejus.

12. Cùm veniſſem autem Troadem propter Evangelium Chriſti, & oſtium mihi apertum eſſet in Domino,

13. non habui requiem ſpiritui meo, eò quod non invenerim Titum fratrem meum, ſed valefaciens eis, profectus ſum in Macedoniam.

14. Deo autem gratias, qui ſemper triumphat nos in Chriſto Jeſu, & odorem notitiæ ſuæ manifeſtat per nos in omni loco:

15. quia Chriſti bonus odor ſumus Deo in iis, qui ſalvi fiunt, & in iis, qui pereunt:

16. aliis quidem odor mortis in mortem: aliis autem odor vitæ in vitam. Et ad hæc quis tam idoneus?

17. Non enim ſumus ſicut plurimi, adulterantes verbum Dei, ſed ex ſinceritate, ſed ſicut ex Deo, coram Deo, in Chriſto loquimur.

CAPUT III.

Non eget Apoſtolus hominum commendatione, cùm fructus ſuæ prædicationis eum commendet: multo enim majori in honore eſſe debent miniſtri novi teſtamenti ac ſpiritus, quàm veteris teſtamenti ac litteræ: & quòd Judæi velamen adhuc habebant ſuper cor ſuum in lectione Scripturarum, quod fide in Chriſtum aufertur.

1. INcipimus iterum noſmetipſos commendare? aut numquid egemus (ſicut quidam) commendatitiis epiſtolis ad vos, aut ex vobis?

2. Epiſtola noſtra vos eſtis, ſcripta in cordibus noſtris, quæ ſcitur, & legitur ab omnibus hominibus:

3. manifeſtati quòd epiſtola eſtis Chriſti, miniſtrata à nobis, & ſcripta non atramento, ſed ſpiritu Dei vivi: non in tabulis lapideis, ſed in tabulis cordis carnalibus.

4. ‡ Fiduciam autem talem habemus per Chriſtum ad Deum: ‡ Dom. 12 poſt Pentec.

5. non quòd ſufficientes ſimus cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis: ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt:

6. qui & idoneos nos fecit miniſtros novi teſtamenti; non littera, ſed Spiritu: littera enim occidit, Spiritus autem vivificat.

7. Quòd ſi miniſtratio mortis litteris deformata in lapidibus, fuit in gloria; ita ut non poſſent intendere filii Iſrael in faciem Moyſi, propter gloriam vultus ejus, quæ evacuatur.

8. quomodo non magis miniſtratio Spiritus erit in gloria?

9. Nam ſi miniſtratio damnationis gloria eſt: multò magis abundat miniſterium juſtitiæ in gloria.

10. Nam nec glorificatum eſt, quod claruit in hac parte, propter excellentem gloriam.

11. Si enim quod evacuatur, per gloriam eſt: multò magis quod manet, in gloria eſt.

12. Habentes igitur talem ſpem, multa fiducia utimur:

13. || & non ſicut Moyſes ponebat velamen ſuper faciem ſuam, ut non intenderent filii Iſrael in faciem ejus, quod evacuatur, || Exod. 34. 33.

14. ſed obtuſi ſunt ſenſus eorum. Uſque in hodiernum enim diem, idipſum velamen in lectione veteris teſtamenti manet non revelatum (quoniam in Chriſto evacuatur)

15. ſed uſque in hodiernum diem, cùm legitur Moyſes velamen poſitum eſt ſuper cor eorum.

16. Cùm autem converſus fuerit ad Dominum, auferetur velamen.

17. || Dominus autem Spiritus eſt: Ubi autem Spiritus Domini, ibi libertas. || Joan. 4. 24.

18. Nos verò omnes, revelata facie gloriam Domini ſpeculantes, in eamdem imaginem transformamur à claritate in claritatem, tanquam à Domini Spiritu.

CAPUT IV.

Quòd ſincera Apoſtolorum prædicatione verbum Dei omnibus manifeſtatum eſt, præterquam iis quorum mentes excæcatæ ſunt: quòd multa adverſa patiantur Apoſtoli, nunquam tamen ſuccumbant: momentanea autem tribulatio parit magnam æternamque gloriam.

1. IDeò habentes adminiſtrationem, juxta quod miſericordiam conſecuti ſumus, non deficimus:

2. ſed abdicamus occulta dedecoris, non ambulantes in aſtutia, neque adulterantes verbum Dei, ſed in manifeſtatione veritatis commendantes noſmetipſos ad omnem conſcientiam hominum coram Deo.

3. Quòd ſi etiam opertum eſt Evangelium noſtrum: in iis, qui pereunt, eſt opertum,

4. in quibus Deus hujus ſæculi excæcavit mentes infidelium, ut non fulgeat illis illuminatio Evangelii gloriæ Chriſti, qui eſt imago Dei.

5. ‡ Non enim noſmetipſos prædicamus, ſed Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum; nos autem ſervos veſtros per Jeſum: ‡ Sanct. Athan. Epiſt.

6. quo-

6. quoniam Deus, qui dixit de tenebris lucem ſplendeſcere, ipſe illuxit in cordibus noſtris ad illuminationem ſcientiæ claritatis Dei, in facie Chriſti Jeſu.

7. Habemus autem theſaurum iſtum in vaſis fictilibus: ut ſublimitas ſit virtutis Dei, & non ex nobis.

8. In omnibus tribulationem patimur, ſed non anguſtiamur: aporiamur, ſed non deſtituimur:

9. perſecutionem patimur, ſed non derelinquimus: dejicimur, ſed non perimus:

10. ſemper mortificationem Jeſu in corpore noſtro circumferentes, ut & vita Jeſu manifeſtetur in corporibus noſtris.

11. Semper enim nos, qui vivimus, in mortem tradimur propter Jeſum: ut & vita Jeſu manifeſtetur in carne noſtra mortali.

12. Ergo mors in nobis operatur, vita autem in vobis.

|| Pſalm. 115. 10. 13. Habentes autem eumdem ſpiritum fidei, ſicut ſcriptum eſt: || Credidi, propter quod locutus ſum: & nos credimus, propter quod & loquimur:

14. ſcientes quoniam qui ſuſcitavit Jeſum, & nos cum Jeſu ſuſcitabit, & conſtituet vobiſcum.

15. Omnia enim propter vos: ut gratia abundans, per multos in gratiarum actione, abundet in gloriam Dei.

16. Propter quod non deficimus: ſed licèt is, qui foris eſt, noſter homo corrumpatur: tamen is, qui intus eſt, renovatur de die in diem.

17. Id enim, quod in præſenti eſt momentaneum & leve tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis,

18. non contemplantibus nobis quæ videntur, ſed quæ non videntur. Quæ enim videntur, temporalia ſunt: quæ autem non videntur, æterna ſunt.

CAPUT V.

Ex certa ſpe futuræ gloriæ deſiderant Apoſtoli abſolvi à corpore, cùm aliter ea frui non poſſint: ſemper autem cupientes Chriſto omnium juſto judici placere; dant ſuis diſcipulis occaſionem de ipſis gloriandi coram adverſariis: & legatione pro Chriſto fungentes, ne ipſum quidem Chriſtum, quem prædicant; & cujus morte reconciliatus eſt Deo mundus, jam ſecundùm carnem noverunt.

1. SCimus enim, quoniam ſi terreſtris domus noſtra hujus habitationis diſſolvatur, quòd ædificationem ex Deo habemus: domum non manufactam, æternam in cœlis.

2. Nam & in hoc ingemiſcimus, habitationem noſtram, quæ de cœlo eſt, ſuperindui cupientes:

|| Apoc. 16. 15. 3. || ſi tamen veſtiti, non nudi inveniamur.

4. Nam & qui ſumus in hoc tabernaculo, ingemiſcimus gravati: eò quòd nolumus expoliari, ſed ſuperveſtiri; ut abſorbeatur quod mortale eſt, à vita.

5. Qui autem efficit nos in hoc ipſum, Deus, qui dedit nobis pignus ſpiritus.

6. Audentes igitur ſemper, ſcientes quoniam dum ſumus in corpore, peregrinamur à Domino:

7. (per fidem enim ambulamus, & non per ſpeciem)

8. Audemus autem, & bonam voluntatem habemus magis peregrinari à corpore, & præſentes eſſe ad Dominum.

9. Et ideò contendimus, ſive abſentes, ſive præſentes, placere illi.

10. || Omnes enim nos manifeſtari oportet ante Tribunal Chriſti, ut referat unuſquiſque propria corporis, prout geſſit, ſive bonum, ſive malum. || Rom. 14. 10.

11. Scientes ergo timorem Domini, hominibus ſuademus, Deo autem manifeſti ſumus. Spero autem & in conſcientiis veſtris manifeſtos nos eſſe.

12. Non iterum commendamus nos vobis, ſed occaſionem damus vobis gloriandi pro nobis: ut habeatis ad eos, qui in facie gloriantur, & non in corde.

13. Sive enim mente excedimus, Deo: ſive ſobrii ſumus, vobis.

14. Charitas enim Chriſti urget nos: æſtimantes hoc, quoniam ſi unus pro omnibus mortuus eſt, ergo omnes mortui ſunt:

15. & pro omnibus mortuus eſt Chriſtus: ut, & qui vivunt, jam non ſibi vivant, ſed ei, qui pro ipſis mortuus eſt & reſurrexit.

16. Itaque nos ex hoc neminem novimus ſecundùm carnem. Et ſi cognovimus ſecundùm carnem Chriſtum: ſed nunc jam non novimus:

17. Si qua ergo in Chriſto nova creatura: vetera tranſierunt: || ecce facta ſunt omnia nova. || Iſaie 43. 19. Apoc. 21. 5.

18. Omnia autem ex Deo, qui nos reconciliavit ſibi per Chriſtum: & dedit nobis miniſterium reconciliationis.

19. Quoniam quidem Deus erat in Chriſto mundum reconcilians ſibi, non reputans illis delicta ipſorum, & poſuit in nobis verbum reconciliationis.

20. Pro Chriſto ergo legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos. Obſecramus pro Chriſto reconciliamini Deo.

21. Eum, qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur juſtitia Dei in ipſo.

CAPUT VI.

Exhortatur ne acceptam negligant gratiam, oſtendens quantùm laboraverit ut probatum ſe Dei miniſtrum exhiberet, & admonens ut à convictu & conſortio infidelium ſeparentur.

1. ADjuvantes autem ‡ exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. ‡ Dom. 1. Quadr.

2. Ait enim: || Tempore accepto exaudivi te, & in die ſalutis adjuvi te. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis. || Iſai. 49. 8

3. || Nemini dantes ullam offenſionem, ut non vituperetur miniſterium noſtrum: || 1. Cor 10. 32.

4. ſed in omnibus ‡ exhibeamus noſmetipſos || ſicut Dei miniſtros, in multa patientia, in tribulationibus, in neceſſitatibus, in anguſtiis, ‡ De plur. Mart. || 1. Cor. 4. 1.

5. in

5. in plagis, in carceribus, in ſeditionibus, in laboribus, in vigiliis, in jejuniis,

6. in caſtitate, in ſcientia, in longanimitate, in ſuavitate, in Spiritu ſancto, in charitate non ficta,

7. in verbo veritatis, in virtute Dei, per arma juſtitiæ à dextris, & à ſiniſtris,

8. per gloriam, & ignobilitatem, per infamiam, & bonam famam: ut ſeductores, & veraces, ſicut qui ignoti, & cogniti:

9. quaſi morientes, & ecce vivimus: ut caſtigati, & non mortificati:

10. quaſi triſtes, ſemper autem gaudentes: ſicut egentes, multos autem locupletantes: tanquam nihil habentes, & omnia poſſidentes.

11. Os noſtrum patet ad vos, ò Corinthii, cor noſtrum dilatatum eſt.

12. Non anguſtiamini in nobis: anguſtiamini autem in viſceribus veſtris.

13. Eamdem autem habentes remunerationem, tanquam filiis dico: dilatamini & vos.

14. Nolite jugum ducere cum infidelibus. Quæ enim participatio juſtitiæ cum iniquitate? Aut quæ ſocietas luci ad tenebras?

15. Quæ autem conventio Chriſti ad Belial? Aut quæ pars fideli cum infideli?

16. Quis autem conſenſus templo Dei cum
|| 1. Cor. 3. 16. 17. & 6. 19. idolis? || Vos enim eſtis templum Dei vivi, ſicut dicit Deus: || Quoniam inhabitabo
|| Lev. 26. 12. in illis, & inambulabo inter eos, & ero
|| Iſaia 52. 11. illorum Deus, & ipſi erunt mihi populus.

17. || Propter quod exite de medio eorum,
|| Jerem. 31. 9. & ſeparamini, dicit Dominus, & immundum ne tetigeritis:

18. & ego recipiam vos: & ero vobis in patrem, & vos eritis mihi in filios, & filias, dicit Dominus omnipotens.

CAPUT VII.

Oſtendit Apoſtolus quanto amore Corinthios proſequatur, & quantùm de correcta ipſorum vita in magnis ſuis tribulationibus gaudium acceperit, quantumve bonum pepererit triſtitia, quam ex ſua acceperant epiſtola.

1. HAs ergo habentes promiſſiones, chariſſimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis & ſpiritus, perficientes ſanctificationem in timore Dei.

2. Capite nos. Neminem læſimus, neminem corrupimus, neminem circumvenimus.

3. Non ad condemnationem veſtram dico. Prædiximus enim quod in cordibus noſtris eſtis, ad commoriendum, & ad convivendum.

4. Multa mihi fiducia eſt apud vos, multa mihi gloriatio pro vobis, repletus ſum conſolatione, ſuperabundo gaudio in omni tribulatione noſtra.

5. Nam & cùm veniſſemus in Macedoniam, nullam requiem habuit caro noſtra, ſed omnem tribulationem paſſi ſumus: foris pugnæ, intus timores.

6. Sed qui conſolatur humiles, conſolatus eſt nos Deus in adventu Titi.

7. Non ſolùm autem in adventu ejus, ſed etiam in conſolatione, qua conſolatus eſt in vobis, referens nobis veſtrum deſiderium, veſtrum fletum, veſtram æmulationem pro me, ita ut magis gauderem.

8. Quoniam etſi contriſtavi vos in epiſtola, non me pœnitet: etſi pœniteret, videns quòd epiſtola illa (etſi ad horam) vos contriſtavit;

9. nunc gaudeo: non quia contriſtati eſtis, ſed quia contriſtati eſtis ad pœnitentiam. Contriſtati enim eſtis ſecundùm Deum, ut in nullo detrimentum patiamini ex nobis.

10. || Quæ enim ſecundùm Deum triſtitia || 1. Petr 2. 19.
eſt, pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur: ſæculi autem triſtitia mortem operatur.

11. Ecce enim hoc ipſum, ſecundùm Deum contriſtari vos, quantam in vobis operatur ſolicitudinem: ſed defenſionem, ſed indignationem, ſed timorem, ſed deſiderium, ſed æmulationem, ſed vindictam. In omnibus exhibuiſtis vos, incontaminatos eſſe negotio.

12. Igitur, etſi ſcripſi vobis, non propter eum, qui fecit injuriam, nec propter eum, qui paſſus eſt: ſed ad manifeſtandum ſolicitudinem noſtram, quam habemus pro vobis.

13. coram Deo: ideò conſolati ſumus. In conſolatione autem noſtra, abundantiùs magis gaviſi ſumus ſuper gaudio Titi, quia refectus eſt ſpiritus ejus ab omnibus vobis.

14. Et ſi quid apud illum de vobis gloriatus ſum, non ſum confuſus: ſed ſicut omnia vobis in veritate locuti ſumus, ita & gloriatio noſtra, quæ fuit ad Titum, veritas facta eſt,

15. & viſcera ejus abundantiùs in vobis ſunt: reminiſcentis omnium veſtrùm obedientiam: quomodo cum timore, & tremore excepiſtis illum.

16. Gaudeo quòd in omnibus confido in vobis.

CAPUT VIII.

Hortatur eos ad eleemoſynam pauperibus qui Jeroſolymis agebant prompto animo tribuendam, tum Macedonum commendatione, tum Chriſti exemplo; admonens ut quod jam dudum facere propoſuerant, id nunc pro cujuſque facultate præſtent: & miniſtros collaudat quos ad eam mittit colligendam.

1. NOtam autem facimus vobis, fratres, gratiam Dei, quæ data eſt in Eccleſiis Macedoniæ.

2. quòd in multo experimento tribulationis, abundantia gaudii ipſorum fuit; & altiſſima paupertas eorum, abundavit in divitias ſimplicitatis eorum:

3. quia ſecundùm virtutem teſtimonium illis reddo, & ſupra virtutem voluntarii fuerunt,

4. cum multa exhortatione obſecrantes nos gratiam, & communicationem miniſterii, quod fit in Sanctos.

5. Et non ſicut ſperavimus, ſed ſemetipſos dederunt primùm Domino, deinde nobis per voluntatem Dei;

6. ita ut rogaremus Titum, ut quemadmodum cœpit, ita & perficiat in vobis etiam gratiam iſtam.

7. Sed ſicut in omnibus abundatis fide, & ſermone, & ſcientia, & omni ſolicitudine, inſuper & charitate veſtra in nos, ut & in hac gratia abundetis.

8. Non

8. Non quaſi imperans dico: ſed per aliorum ſolicitudinem, etiam veſtræ charitatis ingenium bonum comprobans.

‡ SANCT. PAULINI EPISCOP. 9. ‡ Scitis enim gratiam Domini noſtri Jeſu Chriſti, quoniam propter vos egenus factus eſt, cùm eſſet dives, ut illius inopia vos divites eſſetis.

10. Et conſilium in hoc do: hoc enim vobis utile eſt, qui non ſolùm facere, ſed & velle cœpiſtis ab anno priore:

11. nunc verò & facto perficite: ut quemadmodum promptus eſt animus voluntatis, ita ſit & perficiendi ex eo, quod habetis.

12. Si enim voluntas prompta eſt, ſecundùm id, quod habet, accepta eſt, non ſecundùm id, quod non habet.

13. Non enim ut aliis ſit remiſſio, vobis autem tribulatio, ſed ex æqualitate.

14. In præſenti tempore veſtra abundantia illorum inopiam ſuppleat: ut & illorum abundantia veſtræ inopiæ ſit ſupplementum, ut fiat æqualitas, ſicut ſcriptum eſt:

|| Exod. 16. 18. 15. || Qui multum, non abundavit: & qui modicum, non minoravit.

‡ S. LUCÆ EVANG. 16. ‡ Gratias autem Deo, qui dedit eamdem ſolicitudinem pro vobis in corde Titi,

17. quoniam exhortationem quidem ſuſcepit: ſed cùm ſolicitior eſſet, ſua voluntate profectus eſt ad vos.

18. Miſimus etiam cum illo fratrem, cujus laus eſt in Evangelio per omnes Eccleſias *:

* Quod de S. Luca creditur dictum. 19. non ſolùm autem, ſed & ordinatus eſt ab Eccleſiis comes peregrinationis noſtræ, in hanc gratiam, quæ miniſtratur à nobis ad Domini gloriam, & deſtinatam voluntatem noſtram:

20. devitantes hoc, ne quis nos vituperet in hac plenitudine, quæ miniſtratur à nobis.

|| Rom. 12. 17. 21. || Providemus enim bona non ſolùm coram Deo, ſed etiam coram hominibus.

22. Miſimus autem cum illis & fratrem noſtrum, quem probavimus in multis ſæpè ſolicitum eſſe: nunc autem multò ſolicitiorem, confidentia multa in vos,

23. ſive pro Tito, qui eſt ſocius meus, & in vos adjutor, ſive fratres noſtri, Apoſtoli Eccleſiarum, gloria Chriſti.

24. Oſtenſionem ergo, quæ eſt charitatis veſtræ, & noſtræ gloriæ pro vobis, in illos oſtendite in faciem Eccleſiarum.

CAPUT IX.

Proſequitur hortando ad eleemoſynam promptè & abundanter tribuendam; admonens ne ex hoc inopiam metuant, ſed divinæ fidant providentiæ; varioſque recenſet illius eleemoſynæ fructus.

1. NAm de miniſterio, quod fit in ſanctos, ex abundanti eſt mihi ſcribere vobis.

2. Scio enim promptum animum veſtrum pro quo de vobis glorior apud Macedones. Quoniam & Achaja parata eſt ab anno præterito, & veſtra æmulatio provocavit plurimos.

3. Miſi autem fratres: ut ne quod gloriamur de vobis, evacuetur in hac parte; ut (quemadmodum dixi) parati ſitis:

4. ne cùm venerint Macedones mecum, & invenerint vos imparatos, erubeſcamus nos (ut non dicamus vos) in hac ſubſtantia.

5. Neceſſarium ergo exiſtimavi rogare fratres, ut præveniant ad vos, & præparent repromiſſam benedictionem hanc paratam eſſe, ſic quaſi benedictionem, non tanquam avaritiam.

6. Hoc autem dico: ‡ Qui parcè ſeminat, parcè & metet: & qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet. ‡ S. LAURENTII.

7. Unuſquiſque prout deſtinavit in corde ſuo, non ex triſtitia, aut ex neceſſitate: || hilarem enim datorem diligit Deus. || Eccli. 35. 11.

8. Potens eſt autem Deus omnem gratiam abundare facere in vobis: ut in omnibus ſemper omnem ſufficientiam habentes, abundetis in omne opus bonum.

9. ſicut ſcriptum eſt: || Diſperſit, dedit pauperibus; juſtitia ejus manet in ſæculum ſæculi. || Pſalm. 111. 9.

10. Qui autem adminiſtrat ſemen ſeminanti: & panem ad manducandum præſtabit, & multiplicabit ſemen veſtrum, & augebit incrementa frugum juſtitiæ veſtræ:

11. ut in omnibus locupletati abundetis in omnem ſimplicitatem, quæ operatur per nos gratiarum actionem Deo.

12. Quoniam miniſterium hujus officii, non ſolùm ſupplet ea quæ deſunt ſanctis, ſed etiam abundat per multas gratiarum actiones in Domino,

13. per probationem miniſterii hujus, glorificantes Deum in obedientia confeſſionis veſtræ, in Evangelium Chriſti, & ſimplicitate communicationis in illos, & in omnes,

14. & in ipſorum obſecratione pro vobis, deſiderantium vos propter eminentem gratiam Dei in vobis.

15. Gratias Deo ſuper inenarrabili dono ejus.

CAPUT X.

Incipit ſuam aperire poteſtatem, & exantlatos pro Chriſto labores propter pſeudoapoſtolos, qui ipſum deprimentes & abiectum prædicantes, fructum prædicationis ejus impediebant.

1. IPſe autem ego Paulus obſecro vos, per manſuetudinem, & modeſtiam Chriſti, qui in facie quidem humilis ſum inter vos, abſens autem confido in vobis.

2. Rogo autem vos ne præſens audeam per eam confidentiam, qua exiſtimor audere in quoſdam, qui arbitrantur nos tanquam ſecundùm carnem ambulemus.

3. In carne enim ambulantes, non ſecundùm carnem militamus,

4. Nam arma militiæ noſtræ non carnalia ſunt, ſed potentia Deo ad deſtructionem munitionum, conſilia deſtruentes.

5. & omnem altitudinem extollentem ſe adversùs ſcientiam Dei, & in captivitatem redigentes omnem intellectum in obſequium Chriſti,

6. & in promptu habentes ulciſci omnem

inobe-

inobedientiam, cùm impleta fuerit veſtra obedientia.

7. Quæ ſecundùm faciem ſunt, videte. Si quis confidit ſibi Chriſti ſe eſſe, hoc cogitet iterùm apud ſe: quia ſicut ipſe Chriſti eſt, ita & nos.

8. Nam, & ſi ampliùs aliquid gloriatus fuero de poteſtate noſtra, quam dedit nobis Dominus in ædificationem, & non in deſtructionem veſtram: non erubeſcam.

9. Ut autem non exiſtimer tanquam terrere vos per epiſtolas:

10. quoniam quidem epiſtolæ, inquiunt, graves ſunt & fortes: præſentia autem corporis infirma, & ſermo contemptibilis:

11. hoc cogitet qui ejuſmodi eſt, quia quales ſumus verbo per epiſtolas abſentes, tales & præſentes in facto.

12. Non enim audemus inſerere, aut comparare nos quibuſdam, qui ſeipſos commendant: ſed ipſi in noſmetipſos mentientes, & comparantes noſmetipſos nobis.

|| Epheſ. 4. 7. 13. Nos autem non in immenſum gloriabimur, || ſed ſecundùm menſuram regulæ, qua menſus eſt nobis Deus, menſuram pertingendi uſque ad vos.

14. Non enim quaſi non pertingentes ad vos, ſuperextendimus nos: uſque ad vos enim pervenimus in Evangelio Chriſti.

15. Non in immenſum gloriantes in alienis laboribus: ſpem autem habentes creſcentis fidei veſtræ, in vobis magnificari ſecundùm regulam noſtram in abundantiam,

16. etiam in illa, quæ ultra vos ſunt, evangelizare, non in aliena regula in iis, quæ præparata ſunt gloriari.

‡ PRO VIRG. NON MART. || Jerem. 9. 23. 1. Cor. 1. 31.

17. ‡ || Qui autem gloriatur, in Domino glorietur.

18. Non enim qui ſeipſum commendat, iſte probatus eſt: ſed quem Deus commendat.

CAPUT XI.

Propter pſeudoapoſtolos pervertentes Pauli prædicationem metuens Corinthiis, oſtendit quare nihil ſubſidii ab eis acceperit: deinde ut oſtendat plus fidei ſibi reſtituendum eſſe, quàm illis, ſua recenſet encomia; & primùm adverſa quæ perpeſſus eſt; prædicando Chriſti fidem, & labores ac ſolicitudines.

1. UTinam ſuſtineretis modicùm quid inſipientiæ meæ, ſed & ſupportate me:

2. Æmulor enim vos Dei æmulatione. Deſpondi enim vos uni viro virginem caſtam exhibere Chriſto.

|| Gen. 3. 4. 3. Timeo autem, ne || ſicut ſerpens Hevam ſeduxit aſtutia ſua, ita corrumpantur ſenſus veſtri, & excidant à ſimplicitate, quæ eſt in Chriſto.

4. Nam ſi is, qui venit, alium Chriſtum prædicat, quem non prædicavimus; aut alium ſpiritum accipitis, quem non accepiſtis; aut aliud Evangelium, quod non recepiſtis: rectè pateremini.

5. Exiſtimo enim nihil me minus feciſſe à magnis Apoſtolis.

6. Nam etſi imperitus ſermone, ſed non ſcientia: in omnibus autem manifeſtati ſumus vobis.

7. Aut nunquid peccatum feci, meipſum humilians, ut vos exaltemini? quoniam gratis Evangelium Dei evangelizavi vobis?

8. Alias Eccleſias expoliavi, accipiens ſtipendium ad miniſterium veſtrum.

9. Et cùm eſſem apud vos, & egerem; nulli oneroſus fui: nam quod mihi deerat, ſuppleverunt fratres, qui venerunt à Macedonia: & in omnibus ſine onere me vobis ſervavi, & ſervabo.

10. Eſt veritas Chriſti in me, quoniam hæc gloriatio non infringetur in me in regionibus Achajæ.

11. Quare? Quia non diligo vos? Deus ſcit.

12. Quod autem facio, & faciam: ut amputem occaſionem eorum, qui volunt occaſionem, ut in quo gloriantur, inveniantur ſicut & nos.

13. Nam ejuſmodi pſeudoapoſtoli, ſunt operarii ſubdoli, transfigurantes ſe in apoſtolos Chriſti.

14. Et non mirum: ipſe enim ſatanas transfigurat ſe in angelum lucis.

15. Non eſt ergo magnum, ſi miniſtri ejus transfigurentur velut miniſtri juſtitiæ: quorum finis erit ſecundùm opera ipſorum.

16. Iterùm dico, (ne quis me putet inſipientem eſſe, alioquin velut inſipientem accipite me, ut & ego modicum quid glorier)

17. quod loquor, non loquor ſecundùm Deum, ſed quaſi in inſipientia, in hac ſubſtantia * gloriæ.

18. Quoniam multi gloriantur ſecundùm carnem: & ego gloriabor. * i. materia gloriationis.

19. ‡ Libenter enim ſuffertis inſipientes: cùm ſitis ipſi ſapientes. ‡ DOM. SEXAG.

20. Suſtinetis enim ſi quis vos in ſervitutem redigit, ſi quis devorat, ſi quis accipit, ſi quis extollitur, ſi quis in faciem vos cædit.

21. Secundùm ignobilitatem dico, quaſi nos infirmi fuerimus in hac parte. In quo quis audet (in inſipientia dico) audeo & ego:

22. Hebræi ſunt, & ego: Iſraelitæ ſunt, & ego: Semen Abrahæ ſunt, & ego:

23. Miniſtri Chriſti ſunt, (ut minus ſapiens dico) plus ego: in laboribus plurimis, in carceribus abundantiùs, in plagis ſupra modum, in mortibus frequenter.

24. A Judæis quinquies, || quadragenas, una minùs, accepi. || Deut. 25. 3.

25. || Ter virgis cæſus ſum, || ſemel lapidatus ſum, || ter naufragium feci, nocte & die in profundo maris fui, || Act. 16. 22. || Act. 14. 18. || Act. 27. 41.

26. in itineribus ſæpè, periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex Gentibus, periculis in civitate, periculis in ſolitudine, periculis in mari, periculis in falſis fratribus.

27. in labore, & ærumna, in vigiliis multis, in fame, & ſiti, in jejuniis multis, in frigore, & nuditate:

28. præter illa, quæ extrinſecus ſunt, inſtantia mea quotidiana, ſolicitudo omniũ Eccleſiarum.

29. Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis ſcandalizatur, & ego non uror?

30. Si gloriari oportet: quæ infirmitatis meæ ſunt, gloriabor.

31. Deus & Pater Dñi noſtri Jeſu Chriſti, qui eſt benedictus in ſæcula, ſcit quòd non mentior.

32. || Damaſci præpoſitus Gentis Aretæ || Act. 9. 24.

regis

regis, cuſtodiebat civitatem Damaſcenorum, ut me comprehenderet:

33. & per feneſtram in ſporta demiſſus ſum per murum, & ſic effugi manus ejus.

CAPUT XII.

Narrat factas ſibi ante annos 14. divinas viſiones, & de dato ſibi carnis ſtimulo, oſtendens quòd eum compulerint ut ſe laudaret, cùm ab illis potiùs debuiſſet commendari propter accepta ab ipſo beneficia, pro quorum ſalute adhuc immolari paratus eſt; ſed metuit ne ad eos veniens inveniat aliquos diſſenſionibus aliiſque vitiis adhuc involutos.

1. SI gloriari oportet (non expedit quidem:) veniam autem ad viſiones, & revelationes Domini.

2. Scio hominem in Chriſto ante annos quatuordecim *, ſive in corpore neſcio, ſive extra corpus neſcio, Deus ſcit, raptum hujuſmodi uſque ad tertium cœlum.

3. Et ſcio hujuſmodi hominem, ſive in corpore, ſive extra corpus, neſcio, Deus ſcit:

4. quoniam raptus eſt in Paradiſum: & audivit arcana verba, quæ non licet homini loqui.

5. Pro hujuſmodi gloriabor: pro me autem nihil gloriabor niſi in infirmitatibus meis.

6. Nam, & ſi voluero gloriari, non ero inſipiens: veritatem enim dicam: parco autem, ne quis me exiſtimet ſupra id, quod videt in me, aut aliquid audit ex me.

7. Et ne magnitudo revelationum extollat me, datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ angelus ſatanæ, qui me colaphizet.

8. Propter quod ter Dominum rogavi ut diſcederet à me,

9. & dixit mihi: Sufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate perficitur. Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Chriſti.

10. Propter quod placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumeliis, in neceſſitatibus, in perſecutionibus, in anguſtiis pro Chriſto: Cùm enim infirmor, tunc potens ſum.

11. Factus ſum inſipiens, vos me coegiſtis. Ego enim à vobis debui commendari: nihil enim minus fui ab iis, qui ſunt ſupra modum Apoſtoli: tametſi nihil ſum:

12. ſigna tamen Apoſtolatus mei facta ſunt ſuper vos in omni patientia, in ſignis, & prodigiis, & virtutibus.

13. Quid eſt enim, quòd minus habuiſtis præ ceteris Eccleſiis, niſi quòd ego ipſe non gravavi vos? Donate mihi hanc injuriam.

14. Ecce tertiò hoc paratus ſum venire ad vos: & non ero gravis vobis. Non enim quæro quæ veſtra ſunt, ſed vos. Nec enim debent filii parentibus theſaurizare, ſed parentes filiis.

15. Ego autem libentiſſimè impendam, & ſuperimpendar ipſe pro animabus veſtris: licèt plus vos diligens, minus diligar.

16. Sed eſto: ego vos non gravavi: ſed cùm eſſem aſtutus, dolo vos cepi.

17. Numquid per aliquem eorum, quos miſi ad vos, circumveni vos?

18. Rogavi Titum, & miſi cum illo fratrem. Numquid Titus vos circumvenit? nonnè eodem ſpiritu ambulavimus? nonnè iiſdem veſtigiis?

19. Olim putatis quòd excuſemus nos apud vos? Coram Deo in Chriſto loquimur: omnia autem chariſſimi propter ædificationem veſtram.

20. Timeo enim, ne fortè cùm venero, non quales volo, inveniam vos: & ego inveniar à vobis, qualem non vultis: ne fortè contentiones, æmulationes, animoſitates, diſſenſiones, detractiones, ſuſurrationes, inflationes, ſeditiones ſint inter vos:

21. ne iterùm cùm venero, humiliet me Deus apud vos; & lugeam multos ex iis, qui antè peccaverunt, & non egerunt pœnitentiam ſuper immunditia, & fornicatione, & impudicitia, quam geſſerunt.

* Ergo an. Æræ vulg. 43. ut non de ea viſione quæ in ſua converſione Act. 9. accidit, ſed de alia, ſit intelligendum Vide. Chronologiam.

CAPUT XIII.

Comminatur iis qui peccaverunt, quò ad pœnitentiam provocet, ne ad ipſos veniens cogatur ſeverè eos caſtigare data ſibi à Chriſto poteſtate, cujus virtutem meritò deberent in ſeipſis agnoſcere, additque generalem exhortationem, & ſalutationes.

1. ECce tertiò hoc venio ad vos: || In ore duorum, vel trium teſtium ſtabit omne verbum. || Deut. 19. 15. Matth. 18. 16. Joan. 8. 17. Heb. 10. 28.

2. Prædixi, & prædico, ut præſens, & nunc abſens, iis qui ante peccaverunt, & ceteris omnibus, quoniam ſi venero iterùm, non parcam.

3. An experimentum quæritis ejus, qui in me loquitur Chriſtus, qui in vobis non infirmatur, ſed potens eſt in vobis?

4. Nam etſi crucifixus eſt ex infirmitate: ſed vivit ex virtute Dei. Nam & nos infirmi ſumus in illo: ſed vivemus cum eo ex virtute Dei in vobis.

5. Voſmetipſos tentate ſi eſtis in fide: ipſi vos probate. An non cognoſcitis voſmetipſos quia Chriſtus Jeſus in vobis eſt? niſi fortè reprobi eſtis.

6. Spero autem quòd cognoſcetis, quia nos non ſumus reprobi.

7. Oramus autem Deum ut nihil mali faciatis, non ut nos probati appareamus, ſed ut vos quod bonum eſt faciatis: nos autem ut reprobi ſimus.

8. Non enim poſſumus aliquid adverſus veritatem, ſed pro veritate.

9. Gaudemus enim, quoniam nos infirmi ſumus, vos autem potentes eſtis. Hoc & oramus veſtram conſummationem.

10. Ideò hæc abſens ſcribo, ut non præſens duriùs agam, ſecundùm poteſtatem, quam Dominus dedit mihi in ædificationem, & non in deſtructionem.

11. De cetero, fratres, ‡ gaudete, perfecti eſtote, exhortamini, idem ſapite, pacem habete, & Deus pacis, & dilectionis erit vobiſcum. ‡ PRO MISSA DE SS. TRINIT.

12. Salutate invicem in oſculo ſancto. Salutant vos omnes ſancti.

13. Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti, & charitas Dei, & communicatio ſancti Spiritus ſit cum omnibus vobis. Amen.

EPISTOLA B. PAULI APOSTOLI AD GALATAS.

CUM *Apoſtolus Paulus, peragratis ſuperioribus Aſiæ partibus; hoc eſt Galatia & Phrygia, veniſſet Epheſum ubi per biennium docuit in ſchola cujuſdam tyranni (Actor. 18. 23. & 19. 1. ac ſeq.) reſcivit Galatas ſtatim ab ejus diſceſſu a falſis fratribus deceptos eſſe, qui hominem ex operibus legis juſtificandum docerent, eoſque ſic ad circumciſionem & ceteras legis ceremonias traducerent, non illi quidem ut Chriſtum penitus abjiciendum, ſed ut legem cum Chriſto conjungendam eſſe contenderent. Et quia Pſeudomagiſtris illis notum erat horum dogmatum vel acerrimum adverſarium eſſe Paulum Apoſtolum, ideò ejus auctoritatem elevare, eumque longè infrà ceteros deprimere omnibus modis tendebant, imò ipſum quaſi à reliquorum Apoſtolorum doctrina diſſentientem non obſcurè inſimulabant. Ergo ut illorum audaciam Paulus coerceat, ſui dignitatem Apoſtolatus in primis tuetur, & doctrinæ ſuæ cum reliquis Apoſtolis concordiam ex habita cum ipſis collatione comprobat. Moxque adductis rationibus, & è ſcriptura veteri teſtimoniis, Galatas ab errore revocat. Interim varios affectus inſpergens Epiſtolæ, ægris illorum animis variè medetur.*

Scripta eſt Epiſtola Epheſo, ut ex peregrinatione Pauli intelligitur, & argumenta Latinis exemplaribus præfixa teſtantur; idque circa annum Æræ noſtræ 56. à Chriſti morte 23. Græcorum codicum ſubſcriptio miſſam vult ex urbe Roma, quod minùs veriſimile eſt, ſiquidem in ea non meminit vinculorum ſuorum Apoſtolus, ut in aliis ibi ſcriptis facere ſolet, & Galatas ſtatim à diſceſſu ſuo in errorem abreptos, ſtatim ab errore revocaſſe exiſtimare par eſt.

CAPUT PRIMUM.

Reprehendit Galatas Apoſtolus, quòd abduci ſe permiſerint à veritate quam ab ipſo acceperant, cùm ſola hæc tenenda ſit, eamque non ab homine, ſed per Chriſti revelationem ipſe didicerit, & tanta ſolertia poſteà illam docuerit, quanta ipſam anteà impugnabat: addens quomodo ipſum Deus ad evangelizandum ſegregaverit.

1. PAULUS Apoſtolus non ab hominibus, neque per hominem, ſed per Jeſum Chriſtum, & Deum Patrem, qui ſuſcitavit eum à mortuis:

2. & qui mecum ſunt omnes fratres, Eccleſiis Galatiæ.

3. Gratia vobis, & pax à Deo Patre, & Domino noſtro Jeſu Chriſto,

4. qui dedit ſemetipſum pro peccatis noſtris, ut eriperet nos de præſenti ſæculo nequam, ſecundùm voluntatem Dei & Patris noſtri,

5. cui eſt gloria in ſæcula ſæculorum: Amen.

6. Miror quòd ſic tam citò transferimini ab eo, qui vos vocavit in gratiam Chriſti, in aliud Evangelium:

7. quod non eſt aliud, niſi ſunt aliqui, qui vos conturbant, & volunt convertere Evangelium Chriſti.

8. Sed licèt nos, aut Angelus de cœlo evangelizet vobis præterquàm quod evangelizavimus vobis, anathema ſit.

9. Sicut prædiximus, & nunc iterùm dico: Si quis vobis evangelizaverit præter id, quod accepiſtis, anathema ſit.

10. Modò enim hominibus ſuadeo, an Deo? An quæro hominibus placere? Si adhuc hominibus placerem, Chriſti ſervus non eſſem.

11. ‡ ‖ Notum enim vobis facio fratres, Evangelium, quod evangelizatum eſt à me, quia non eſt ſecundùm hominem:

12. ‖ neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici, ſed per revelationem Jeſu Chriſti.

13. Audiſtis enim converſationem meam aliquando in Judaiſmo: quoniam ſupra modum perſequebar Eccleſiam Dei, & expugnabam illam,

14. & proficiebam in Judaiſmo ſupra multos coætaneos meos in genere meo, abundantiùs æmulator exiſtens paternarum mearum traditionum.

15. Cùm autem placuit ei, qui me ſegregavit ex utero matris meæ, & vocavit per gratiam ſuam,

16. ut revelaret Filium ſuum in me, ut evangelizarem illum in Gentibus: continuò non acquievi carni & ſanguini,

17. neque veni Jeroſolymam ad anteceſſores meos Apoſtolos: ſed abii in Arabiam (*a*): & iterum reverſus ſum Damaſcum:

18. deinde poſt annos tres (*b*) veni Jeroſolymam videre Petrum, & manſi apud eum diebus quindecim:

19. alium autem Apoſtolorum vidi neminem, niſi Jacobum fratrem Domini.

20. Quæ autem ſcribo vobis; ecce coram Deo, quia non mentior.

21. Deinde veni in partes Syriæ, & Ciliciæ.

22. Eram autem ignotus facie Eccleſiis Judææ, quæ erant in Chriſto:

23. tantùm autem auditum habebant: Quoniam qui perſequebatur nos aliquando, nunc evangelizat fidem, quam aliquando expugnabat:

24. & in me clarificabant Deum.

‡ IN COMMEMOR. S. PAULI APOST.

‖ 1. Cor. 15.

‖ Epheſ. 3. 1

(*a*) Anno Ær. vulg. 34.

(*b*) Anno 37.

Eodem anno.

CAPUT II.

Paulus Evangelii veritatem liberè ſemper docuit inter Gentes, approbantibus id primis Apoſtolis, & nihil ad id addentibus, ſed Paulum in ſocium recipientibus: qui etiam palàm reprehendit Cepham, oſtendens quòd non ex legis operibus quiſquam juſtificetur, ſed per fidem in Chriſtum.

* Anno 50 2. Am. 15. 2.

1. DEinde poſt annos quatuordecim *, iterùm aſcendi Jeroſolymam cum Barnaba, aſſumpto & Tito.

2. Aſcendi autem ſecundùm revelationem: & contuli cum illis Evangelium, quod prædico in Gentibus, ſeorſum autem iis, qui videbantur aliquid eſſe: ne forte in vacuum currerem, aut cucurriſſem.

3. Sed neque Titus, qui mecum erat, cùm eſſet Gentilis, compulſus eſt circumcidi:

4. ſed propter ſubintroductos falſos fratres, qui ſubintroierunt explorare libertatem noſtram, quam habemus in Chriſto Jeſu, ut nos in ſervitutem redigerent.

5. Quibus neque ad horam ceſſimus ſubjectione, ut veritas Evangelii permaneat apud vos.

6. ab iis autem, qui videbantur eſſe aliquid, (quales aliquando fuerint, nihil mea intereſt. || Deus perſonam hominis non accipit) mihi enim qui videbantur eſſe aliquid, nihil contulerunt.

|| Deut. 10. 7. Job 34. 19. Sap. 6. 8. Eccli. 35. 15. Act. 10. 34. Rom. 2. 11. Epheſ. 6. 9. Coloſ. 3. 25. 1. Pet. 1. 17.

7. Sed econtra cùm vidiſſent quòd creditum eſt mihi Evangelium præputii, ſicut & Petro circumciſionis,

8. (qui enim operatus eſt Petro in Apoſtolatum circumciſionis, operatus eſt & mihi inter Gentes)

9. & cùm cognoviſſent gratiam, quæ data eſt mihi. Jacobus, & Cephas, & Joannes, qui videbantur columnæ eſſe, dextras dederunt mihi, & Barnabæ ſocietatis: ut nos in Gentes, ipſi autem in circumciſionem:

10. tantùm ut pauperum memores eſſemus: quod etiam ſolicitus fui hoc ipſum facere.

11. Cùm autem veniſſet Cephas Antiochiam, in faciem ei reſtiti, quia reprehenſibilis erat.

12. Priùs enim quàm venirent quidam à Jacobo, cum Gentibus edebat: cùm autem veniſſent, ſubtrahebat, & ſegregabat ſe, timens eos, qui ex circumciſione erant.

13. Et ſimulationi ejus conſenſerunt ceteri Judæi, ita ut & Barnabas duceretur ab eis in illam ſimulationem.

14. Sed cùm vidiſſem quòd non rectè ambularent ad veritatem Evangelii, dixi Cephæ coram omnibus: Si tu, cùm Judæus ſis, gentiliter vivis, & non Judaicè: quomodo Gentes cogis judaizare?

15. Nos natura Judæi, & non ex Gentibus peccatores.

16. Scientes autem quòd non juſtificatur homo ex operibus legis, niſi per fidem Jeſu Chriſti: & nos in Chriſto Jeſu credimus, ut juſtificemur ex fide Chriſti, & non ex operibus legis: || propter quod ex operibus legis non juſtificabitur omnis caro.

|| Rom. 3. 20.

17. Quòd ſi quærentes juſtificari in Chriſto, inventi ſumus & ipſi peccatores, numquid Chriſtus peccati miniſter eſt? Abſit.

18. Si enim quæ deſtruxi, iterùm hæc ædifico: prævaricatorem me conſtituo.

19. Ego enim per legem, legi mortuus ſum, ut Deo vivam: Chriſto confixus ſum cruci.

20. Vivo autem, jam non ego: vivit verò in me Chriſtus. Quòd autem nunc vivo in carne: in fide vivo filii Dei, qui dilexit me, & tradidit ſemetipſum pro me.

21. Non abjicio gratiam Dei. Si enim per legem juſtitia, ergo gratis Chriſtus mortuus eſt.

CAPUT III.

Sicut Abrahæ, ita & poſteris, non ex legis operibus, ſed ex fide in Chriſtum datus eſt Spiritus ſanctus: ſubditi autem legi, cùm nemo præſtet legem, maledicti ſunt: ſed hanc maledictionem Chriſtus in ſe ſuſcipiens, nos ab ea liberavit: promiſſiones verò factæ Abrahæ per fidem complentur; licet interim lex tanquam pedagogus data fuerit, quæ non poterat juſtificare.

1. O Inſenſati Galatæ, quis vos faſcinavit non obedire veritati, ante quorum oculos Jeſus Chriſtus præſcriptus eſt, in vobis crucifixus?

2. Hoc ſolum à vobis volo diſcere: Ex operibus legis Spiritum accepiſtis, an ex auditu fidei?

3. Sic ſtulti eſtis, ut cùm ſpiritu cœperitis, nunc carne conſummemini.

4. Tanta paſſi eſtis ſine cauſa? ſi tamen ſine cauſa.

5. Qui ergo tribuit vobis Spiritum, & operatur virtutes in vobis: ex operibus legis, an ex auditu fidei?

6. Sicut ſcriptum eſt: || Abraham credidit Deo, & reputatum eſt illi ad juſtitiam. || Gen. 15. 6. Rom. 4. 3. Jac. 2. 23.

7. Cognoſcite ergo, quia qui ex fide ſunt, ii ſunt filii Abrahæ.

8. Providens autem Scriptura, quia ex fide juſtificat Gentes Deus, prænuntiavit Abrahæ: || Quia benedicentur in te omnes Gentes. || Gen. 12. 3. Eccl. 44. 20.

9. Igitur qui ex fide ſunt, benedicentur cum fideli Abraham.

10. Quicumque enim ex operibus legis ſunt, ſub maledicto ſunt. Scriptum eſt enim: || Maledictus omnis, qui non permanſerit in omnibus, quæ ſcripta ſunt in Libro legis, ut faciat ea. || Deut. 27. 26.

11. Quoniam autem in lege nemo juſtificatur apud Deum, manifeſtum eſt: || quia juſtus ex fide vivit. || Hebr. 2. 4. Rom. 1. 17.

12. Lex autem non eſt ex fide, ſed, || Qui fecerit ea, vivet in illis. || Lev. 18. 5.

13. Chriſtus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum: quia ſcriptum eſt: || Maledictus omnis qui pendet in ligno: || Deut. 21. 23.

14. ut in Gentibus benedictio Abrahæ fieret in Chriſto Jeſu, ut pollicitationem Spiritus accipiamus per fidem.

15. Fratres (ſecundùm hominem dico) || tamen hominis confirmatum teſtamentum nemo ſpernit, aut ſuperordinat. || Hebr. 9. 17.

‡ DOM. 13. POST PENTEC.

16. ‡ Abrahæ dictæ ſunt promiſſiones, & ſe-

mini ejus. Non dicit: Et ſeminibus quaſi in multis: ſed quaſi in uno: Et ſemini tuo, qui eſt Chriſtus.

17. Hoc autem dico, teſtamentum confirmatum à Deo, quæ poſt quadringentos & triginta annos facta eſt Lex, non irritum facit ad evacuandam promiſſionem.

18. Nam ſi ex lege hæreditas, jam non ex promiſſione. Abrahæ autem per repromiſſionem donavit Deus.

19. Quid igitur lex? Propter tranſgreſſiones poſita eſt donec veniret ſemen, cui promiſerat, ordinata per angelos in manu mediatoris.

20. Mediator autem unius non eſt: Deus autem unus eſt.

21. Lex ergo adverſus promiſſa Dei? Abſit. Si enim data eſſet lex, quæ poſſet vivificare, verè ex lege eſſet juſtitia.

|| Rom. 3. 9. 22. || Sed concluſit Scriptura omnia ſub peccato, ut promiſſio ex fide Jeſu Chriſti daretur credentibus.

23. Prius autem quàm veniret fides, ſub lege cuſtodiebamur concluſi in eam fidem, quæ revelanda erat.

24. Itaque lex pædagogus noſter fuit in Chriſto, ut ex fide juſtificemur.

25. At ubi venit fides, jam non ſumus ſub pædagogo.

26. Omnes enim filii Dei eſtis per fidem, quæ eſt in Chriſto Jeſu.

|| Rom. 6. 3. 27. || Quicumque enim in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis.

28. Non eſt Judæus, neque Græcus: non eſt ſervus, neque liber: non eſt maſculus, neque femina. Omnes enim vos unum eſtis in Chriſto Jeſu.

29. Si autem vos Chriſti: ergo ſemen Abrahæ eſtis, ſecundùm promiſſionem hæredes.

CAPUT IV.

Ante Chriſtum natum, Judæi, in modum hæredis adhuc parvuli, ſub lege continebantur, tanquam ſub tutore: conatur autem eos à legis ſervitute revocare, cùm fide acceperint filiorum adoptionem, commemorans quanto fervore ipſum ac prædicationem ipſius anteà acceperant: & ſimul ad hoc typum adferens de duobus Abrahæ filiis, duo teſtamenta deſignantibus, per quod docet legis æmulatores à Chriſti hæreditate ejiciendos.

‡ DOM. INFRA OCTAV. NATIV. DOMINI & IN VIG. EPIPH. 1. DIco autem: ‡ Quanto tempore hæres parvulus eſt, nihil differt à ſervo, cùm ſit dominus omnium:

2. ſed ſub tutoribus, & actoribus eſt, uſque ad præfinitum tempus à patre:

3. ita & nos cùm eſſemus parvuli, ſub elementis mundi eramus ſervientes.

4. At ubi venit plenitudo temporis, miſit Deus filium ſuum, factum ex muliere, factum ſub lege,

5. ut eos, qui ſub lege erant, redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus.

6. Quoniam autem eſtis filii, miſit Deus Spiritum filii ſui in corda veſtra clamantem: Abba, Pater.

7. Itaque jam non eſt ſervus, ſed filius. Quòd ſi filius: & hæres per Deum.

8. Sed tunc quidem ignorantes Deum, iis, qui natura non ſunt dii, ſerviebatis.

9. Nunc autem cùm cognoveritis Deum, imò cogniti ſitis à Deo: quomodo convertimini iterùm ad infirma, & egena elementa, quibus denuò ſervire vultis?

10. Dies obſervatis, & menſes, & tempora, & annos.

11. Timeo vos, ne fortè ſine cauſa laboraverim in vobis.

12. Eſtote ſicut ego, quia & ego ſicut vos: fratres, obſecro vos: Nihil me læſiſtis.

13. Scitis autem quia per infirmitatem carnis evangelizavi vobis jampridem: & tentationem veſtram in carne mea.

14. non ſpreviſtis, neque reſpuiſtis: ſed ſicut Angelum Dei excepiſtis me, ſicut Chriſtum Jeſum.

15. Ubi eſt ergo beatitudo veſtra? Teſtimonium enim perhibeo vobis, quia, ſi fieri poſſet, oculos veſtros eruiſſetis, & dediſſetis mihi.

16. Ergo inimicus vobis factus ſum, verum dicens vobis?

17. Æmulantur vos non benè: ſed excludere vos volunt, ut illos æmulemini.

18. Bonum autem æmulamini in bono ſemper: & non tantùm cùm præſens ſum apud vos.

19. Filioli mei, quos iterùm parturio, donec formetur Chriſtus in vobis.

20. Vellem autem eſſe apud vos modò, & mutare vocem meam: quoniam confundor in vobis.

21. Dicite mihi qui ſub lege vultis eſſe, legem non legiſtis?

22. ‡ Scriptum eſt enim: Quoniam Abraham duos filios habuit, || unum de ancilla, || & unum de libera. ‡ DOM. 4. QUADR. || Gen. 16. 15. || Gen. 21. 2.

23. Sed qui de ancilla, ſecundùm carnem natus eſt: qui autem de libera, per repromiſſionem:

24. quæ ſunt per allegoriam dicta. Hæc enim ſunt duo teſtamenta. Unum quidem in monte Sina, in ſervitutem generans: quæ eſt Agar:

25. Sina enim mons eſt in Arabia, qui conjunctus eſt ei, quæ nunc eſt Jeruſalem, & ſervit cum filiis ſuis.

26. Illa autem, quæ surſùm eſt Jeruſalem, libera eſt, quæ eſt mater noſtra.

27. Scriptum eſt enim: || Lætare ſterilis, quæ non paris: erumpe, & clama, quæ non parturis: quia multi filii deſertæ, magis quàm ejus, quæ habet virum. || Iſai. 54. 1.

28. || Nos autem fratres ſecundùm Iſaac, promiſſionis filii ſumus. || Rom. 9. 8.

29. Sed quomodo tunc is, qui ſecundùm carnem natus fuerat, perſequebatur eum, qui ſecundùm ſpiritum: ita & nunc.

30. Sed quid dicit Scriptura? || Ejice ancillam, & filium ejus: non enim hæres erit filius ancillæ cum filio liberæ. || Gen. 21. 10.

31. Itaque, fratres, non ſumus ancillæ filii, ſed liberæ: qua libertate Chriſtus nos liberavit.

CAPUT V.

Qui legis operibus juſtificari cupit, expers eſt fructus Chriſti, in quo nec prodeſt circumciſio, nec præputium, ſed fides viva: hortatur ergo ut caveant à ſeductoribus, ſtudeantque mutuæ dilectioni; caro autem ſemper repugnans ſpiritui, trahit ad carnis opera, quæ ſeparant à regno cælorum: ſpiritus autem adfert fructus quibus illud conſequimur, etiam ſi legis opera non præſtemus.

1. STate, & nolite iterùm jugo ſervitutis contineri.

|| Act. 15. 1. 2. || Ecce ego Paulus dico vobis: quoniam ſi circumcidamini, Chriſtus vobis nihil proderit.

3. Teſtificor autem rurſus omni homini circumcidenti ſe, quoniam debitor eſt univerſæ legis faciendæ.

4. Evacuati eſtis à Chriſto, qui in lege juſtificamini: à gratia excidiſtis.

5. Nos enim ſpiritu ex fide, ſpem juſtitiæ expectamus.

6. Nam in Chriſto Jeſu neque circumciſio aliquid valet, neque præputium: ſed fides, quæ per charitatem operatur.

7. Currebatis benè: quis vos impedivit veritati non obedire?

8. Perſuaſio hæc non eſt ex eo, qui vocat vos.

|| 1. Cor. 5. 6. 9. || Modicum fermentum totam maſſam corrumpit.

10. Ego confido in vobis in Domino, quòd nihil aliud ſapietis: qui autem conturbat vos, portabit judicium, quicumque eſt ille.

11. Ego autem, fratres, ſi circumciſionem adhuc prædico: quid adhuc perſecutionem patior? Ergo evacuatum eſt ſcandalum crucis.

12. Utinam & abſcindantur qui vos conturbant.

13. Vos enim in libertatem vocati eſtis fratres: tantùm ne libertatẽ in occaſionẽ detis carnis, ſed per charitatem Spiritus ſervite invicem.

|| Levit. 19. 18. Matth. 22. 39. Rom. 13. 8. 14. Omnis enim lex in uno ſermone impletur: || Diliges proximum tuum ſicut teipſum.

15. Quòd ſi invicem mordetis, & comeditis: videte ne ab invicem conſumamini.

|| 1. Petr. 2. 11. 16. Dico autem: || ‡ Spiritu ambulate, & deſideria carnis non perficietis.

‡ DOM. 14 POST PENTEC. 17. Caro enim concupiſcit adversùs ſpiritum: ſpiritus autem adversùs carnem: hæc enim ſibi invicem adverſantur: ut non quæcumque vultis, illa faciatis.

18. Quòd ſi ſpiritu ducimini, non eſtis ſub lege.

19. Manifeſta ſunt autem opera carnis: quæ ſunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria,

20. idolorum ſervitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, diſſenſiones, ſectæ,

21. invidiæ, homicidia, ebrietates, comeſſationes, & his ſimilia: quæ prædico vobis, ſicut prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non conſequentur.

22. Fructus autem Spiritus, eſt: charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas,

23. manſuetudo, fides, modeſtia, continentia, caſtitas. Adversùs hujuſmodi non eſt lex.

24. Qui autem ſunt Chriſti, carnem ſuam crucifixerunt cum vitiis & concupiſcentiis.

25. ‡ Si ſpiritu vivimus, ſpiritu & ambulemus. ‡ DOM. 15 POST PENTEC.

26. Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, invicem provocantes, invicem invidentes.

CAPUT VI.

Cum humilitate juvandus eſt proximus, nec aliorum laudes curandæ; ſemperque benè operandum eſt, ut tempore ſuo metamus vitam æternam: rurſum monet ut caveant à ſeductoribus, qui cùm legem ſuadeant, ipſi illam non obſervant: Paulus autem in ſolo Chriſto crucifixo gloriatur, ad quem nec circumciſio, nec præputium quidquam faciunt.

1. FRatres, & ſi præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui ſpirituales eſtis, hujuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis, conſiderans teipſum, ne & tu tenteris.

2. Alter alterius onera portate, & ſic adimplebitis legem Chriſti.

3. Nam ſi quis exiſtimat ſe aliquid eſſe, cùm nihil ſit, ipſe ſe ſeducit.

4. Opus autem ſuum probet unuſquiſque, & ſic in ſemetipſo tantùm gloriam habebit, & non in altero.

5. || Unuſquiſque enim onus ſuum portabit. || 1. Cor. 3. 8.

6. Communicet autem is, qui catechizatur verbo, ei, qui ſe catechizat, in omnibus bonis.

7. Nolite errare: Deus non irridetur.

8. Quæ enim ſeminaverit homo, hæc & metet. Quoniam qui ſeminat in carne ſua, de carne & metet corruptionem: qui autem ſeminat in ſpiritu, de ſpiritu metet vitam æternam.

9. || Bonum autem facientes, non deficiamus: tempore enim ſuo metemus non deficientes. || 2. Theſ. 3. 13.

10. Ergo dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maximè autem ad domeſticos fidei.

11. ‡ Videte qualibus litteris ſcripſi vobis mea manu. ‡ SUSCEP. S. CRUCIS PARIS.

12. Quicumque enim volunt placere in carne, hi cogunt vos circumcidi, tantùm ut crucis Chriſti perſecutionem non patiantur.

13. Neque enim qui circumciduntur, legem cuſtodiunt: ſed volunt vos circumcidi, ut in carne veſtra glorientur.

14. ‡ Mihi autem abſit gloriari, niſi in cruce Domini noſtri Jeſu Chriſti; per quem mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo. ‡ SANCT. FRANC. CONFES.

15. In Chriſto enim Jeſu neque circumciſio aliquid valet, neque præputium, ſed nova creatura.

16. Et quicumque hanc regulam ſecuti fuerint, pax ſuper illos, & miſericordia, & ſuper Iſrael Dei.

17. De cetero nemo mihi moleſtus ſit: ego enim ſtigmata Domini Jeſu in corpore meo porto.

18. Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti cum ſpiritu veſtro, fratres. Amen.

EPISTOLA B. PAULI APOSTOLI AD EPHESIOS.

ROMÆ ſcripta eſt ex vinculis, quorum ter meminit, capite nempe 3. & 4. atque ultimo: per Tychicum Diaconum tranſmiſſa, cujus in fine mentio eſt: circa annum, ut opinamur, Æræ vulgaris 62. à Chriſti morte 29. Hanc ſub nomine Epiſtolæ ad Laodicenſes à Marcione fuiſſe venditatam, Tertullianus & Epiphanius indicant, quod ex fide hujus Eccleſiæ fuiſſe factum credibile eſt. Quid enim hoc ad Marcionis cauſam? Notandum enim in antiquis, ut ex Baſilio lib. 2. contra Eunomium, & ex Hieronymo in hanc Epiſtolam, apparet, generatim inſcriptam fuiſſe. Τοῖς ἁγίοις τοῖς οὖσι, καὶ πιστοῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. *Vel, ut in litterarum encyclicarum inſcriptione fieri ſolebat,* Sanctis qui ſunt ∴ & fidelibus in Chriſto Jeſu: *ut ita ab Epheſo, quò ipſam quaſi ad Aſiæ Metropolim primùm miſſam veriſimile eſt, ad ceteras ejuſdem provinciæ civitates, adſcriptis cujuſque nominibus tranſmitteretur, & ad eas etiam quas Paulus ipſe nunquam viderat, ut de Laodicenſibus patet Coloſs. 2. 1.*

Hujus epiſtolæ, præſertim primis capitibus implexus & involutus eſt ſermo, ſenſuſque obſcurus & explicatu difficilis, rerum nimirùm ſublimitatem adæquans verbis ſublimioribus, quàm ulla unquam habuit humana lingua.

CAPUT PRIMUM.

Deum benedicit Apoſtolus, qui prædeſtinatos plurimis, iiſque maximis per Chriſtum Filium affecit beneficiis: agitque Deo gratias ob fidem ac dilectionem Epheſiorum erga proximos, orans ut perfectam adipiſcantur ſapientiam: oſtendens etiam Chriſti à mortuis ſuſcitati exaltationem, qui conſtitutus eſt caput ſuper omnem Eccleſiam.

1. PAULUS Apoſtolus Jeſu Chriſti per voluntatem Dei, omnibus ſanctis, qui ſunt Epheſi, & fidelibus in Chriſto Jeſu.

2. Gratia vobis, & pax à Deo Patre noſtro, & Domino Jeſu Chriſto.

|| 2. Cor. 1. 3. 1. Petr. 1. 3. || Benedictus Deus & Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui benedixit nos in omni benedictione ſpirituali in cœleſtibus in Chriſto,

4. Sicut elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem, ut eſſemus ſancti & immaculati in conſpectu ejus in charitate.

5. Qui prædeſtinavit nos in adoptionem filiorum per Jeſum Chriſtum in ipſum, ſecundùm propoſitum voluntatis ſuæ,

6. in laudem gloriæ gratiæ ſuæ, in qua gratificavit nos in dilecto filio ſuo.

7. In quo habemus redemptionem per ſanguinem ejus, remiſſionem peccatorum, ſecundùm divitias gratiæ ejus,

8. quæ ſuperabundavit in nobis in omni ſapientia, & prudentia:

9. ut notum faceret nobis ſacramentum voluntatis ſuæ, ſecundùm beneplacitum ejus, quod propoſuit in eo,

10. in diſpenſatione plenitudinis temporum, inſtaurare omnia in Chriſto, quæ in cœlis, & quæ in terra ſunt, in ipſo:

11. In quo etiam & nos ſorte vocati ſumus, prædeſtinati ſecundùm propoſitum ejus, qui operatur omnia ſecundùm conſilium voluntatis ſuæ:

12. ut ſimus in laudem gloriæ ejus nos, qui antè ſperavimus in Chriſto:

13. In quo & vos, cùm audiſſetis verbum veritatis, (Evangelium ſalutis veſtræ) in quo & credentes ſignati eſtis Spiritu promiſſionis ſancto,

14 qui eſt pignus hæreditatis noſtræ, in redemptionem acquiſitionis, in laudem gloriæ ipſius.

15. Propterea & ego audiens fidem veſtram, quæ eſt in Domino Jeſu, & dilectionem in omnes ſanctos,

16. non ceſſo gratias agens pro vobis, memoriam veſtri faciens in orationibus meis:

17. ut Deus, Domini noſtri Jeſu Chriſti pater gloriæ, det vobis ſpiritum ſapientiæ & revelationis, in agnitione ejus,

18. illuminatos oculos cordis veſtri, ut ſciatis quæ ſit ſpes vocationis ejus, & quæ divitiæ gloriæ hæreditatis ejus in ſanctis,

19. & quæ ſit ſupereminens magnitudo virtutis ejus in nos, qui credimus || ſecundùm operationem potentiæ virtutis ejus, || Infr. 3. 7.

20. quam operatus eſt in Chriſto, ſuſcitans illum à mortuis, & conſtituens ad dexteram ſuam in cœleſtibus:

21. ſupra omnem principatum & poteſtatem, & virtutem, & dominationem, & omne nomen, quod nominatur non ſolùm in hoc ſæculo, ſed etiam in futuro.

22. || Et omnia ſubjecit ſub pedibus ejus: & ipſum dedit caput ſupra omnem Eccleſiam, || Pſal. 8. 1.

23. quæ eſt corpus ipſius, & plenitudo ejus, qui omnia in omnibus adimpletur.

CA-

CAPUT II.

Peccatis anteà mortui per Chriſtum vivificati ſunt, non ſuis operibus, ſed gratis per fidem: oſtendit Gentes quæ priùs alienæ erant à Dei promiſſionibus, jam per Chriſtum & fidem, quæ Dei donum eſt, factas eſſe ſanctorum concives, idemque habere fundamentum cum Patriarchis ac Prophetis.

Coloſ. 2. 13. 1. ET vos, cùm eſſetis mortui delictis, & peccatis veſtris,

2. in quibus aliquando ambulaſtis ſecundùm ſæculum mundi hujus, ſecundùm principem poteſtatis aeris hujus, ſpiritus, qui nunc operatur in filios diffidentiæ,

3. in quibus & nos omnes aliquando converſati ſumus in deſideriis carnis noſtræ, facientes voluntatem carnis, & cogitationum, & eramus natura filii iræ, ſicut & ceteri:

4. Deus autem, qui dives eſt in miſericordia, propter nimiam charitatem ſuam, qua dilexit nos,

5. & cùm eſſemus mortui peccatis, convivificavit nos in Chriſto, (cujus gratia eſtis ſalvati)

6. & conreſuſcitavit, & conſedere fecit in cœleſtibus in Chriſto Jeſu:

7. ut oſtenderet in ſæculis ſupervenientibus abundantes divitias gratiæ ſuæ in bonitate ſuper nos in Chriſto Jeſu.

8. Gratia enim eſtis ſalvati per fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum eſt;

9. non ex operibus, ut ne quis glorietur.

10. Ipſius enim ſumus factura, creati in Chriſto Jeſu in operibus bonis, quæ præparavit Deus ut in illis ambulemus.

11. Propter quod memores eſtote, quòd aliquando vos Gentes in carne, qui dicimini præputium ab ea, quæ dicitur circumciſio in carne, manu facta:

12. quia eratis illo in tempore ſine Chriſto, alienati à converſatione Iſrael, & hoſpites teſtamentorum, promiſſionis ſpem non habentes, & ſine Deo in hoc mundo.

13. Nunc autem in Chriſto Jeſu vos, qui aliquando eratis longè, facti eſtis propè in ſanguine Chriſti.

14. Ipſe enim eſt pax noſtra, qui fecit utraque unum, & medium parietem maceriæ ſolvens, inimicitias in carne ſua:

15. legem mandatorum decretis evacuans, ut duos condat in ſemetipſo in unum novum hominem, faciens pacem.

16. & reconciliet ambos in uno corpore Deo per crucem, interficiens inimicitias in ſemetipſo.

17. Et veniens evangelizavit pacem vobis, qui longè fuiſtis, & pacem iis, qui propè.

|| Rom 5. 2. 18. || Quoniam per ipſum habemus acceſſum ambo in uno Spiritu ad Patrem.

‡ S. THOMÆ APOST. 19. Ergo ‡ jam non eſtis hoſpites, & advenæ ſed eſtis cives ſanctorum, & domeſtici Dei:

20. ſuperædificati ſuper fundamentum Apoſtolorum, & Prophetarum, ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Jeſu:

21. in quo omnis ædificatio conſtructa creſcit in templum ſanctum in Domino.

22. in quo & vos coædificamini in habitaculum Dei in Spiritu.

CAPUT III.

Paulus docuit hoc myſterium, Prophetis & Apoſtolis revelatum, quòd Gentes eſſent per Chriſtum participes promiſſionum Dei; quem orat ut ſpiritu corroborentur, & in charitate radicati, ad plenum in divinis myſteriis edoceantur.

1. HUjus rei gratia, ego Paulus vinctus Chriſti Jeſu, pro vobis Gentibus,

2. ſi tamen audiſtis diſpenſationem gratiæ Dei, quæ data eſt mihi in vobis:

3. quoniam ſecundùm revelationem notum mihi factum eſt ſacramentum, ſicut ſuprà ſcripſi in brevi:

4. prout poteſtis legentes intelligere prudentiam meam in myſterio Chriſti:

5. quod aliis generationibus non eſt agnitum filiis hominum, ſicut nunc revelatum eſt ſanctis Apoſtolis ejus, & Prophetis in Spiritu,

6. Gentes eſſe cohæredes, & concorporales, & comparticipes promiſſionis ejus in Chriſto Jeſu per Evangelium:

7. cujus factus ſum miniſter ſecundùm donum gratiæ Dei, quæ data eſt mihi || ſecun- || Sup. 1. 19
dùm operationem virtutis ejus.

8. || Mihi omnium ſanctorum minimo da- || 1. Cor. 15 9.
ta eſt gratia hæc, in Gentibus evangelizare inveſtigabiles divitias Chriſti,

9. & illuminare omnes, quæ ſit diſpenſatio ſacramenti abſconditi à ſæculis in Deo, qui omnia creavit.

10. Ut innoteſcat principatibus, & poteſtatibus in cœleſtibus per Eccleſiam, multiformis ſapientia Dei,

11. ſecundùm præfinitionem ſæculorum: quam fecit in Chriſto Jeſu Domino noſtro:

12. in quo habemus fiduciam, & acceſſum in confidentia per fidem ejus.

13. Propter quod ‡ peto ne deficiatis in ‡ DOM 16 POST PENTEC
tribulationibus meis pro vobis: quæ eſt gloria veſtra.

14. Hujus rei gratia flecto genua mea ad Patrem Domini noſtri Jeſu Chriſti,

15. ex quo omnis paternitas in cœlis, & in terra nominatur,

16. ut det vobis ſecundùm divitias gloriæ ſuæ virtute corroborari per Spiritum ejus in interiorem hominem,

17. Chriſtum habitare per fidem in cordibus veſtris: in charitate radicati, & fundati,

18. ut poſſitis comprehendere cum omnibus ſanctis, quæ ſit latitudo, & longitudo, & ſublimitas, & profundum:

19. ſcire etiam ſupereminentem ſcientiæ charitatem Chriſti, ut impleamini in omnem plenitudinem Dei.

20. Ei autem, qui potens eſt omnia facere ſuperabundanter quàm petimus, aut intelligimus, ſecundùm virtutem, quæ operatur in nobis:

21. Ipſi gloria in Eccleſia, & in Chriſto Jeſu in omnes generationes ſæculi ſæculorum. Amen.

CAPUT IV.

Ad unitatem ſpiritus hortatur, oſtendens Chriſtum diverſa de diverſis dediſſe chariſmata, & ad ſui corporis ædificationem varios in Eccleſia inſtituiſſe ordines ad finem uſque mundi: monet igitur ut exuto veteri homine novum induant, utriuſque partes explicans: rurſumque monet ut in hoc corpore manentes, ſeparentur ab iis qui mente excæcati ſequuntur effrænè carnis deſideria, & novos induant mores damnatis prioribus.

‡ DOM. 17. POST PENT. || 1. Cor. 7. 17. Philip. 1. 27.

1. OBſecro ‡ itaque vos ego vinctus in Domino, || ut dignè ambuletis vocatione, qua vocati eſtis,

2. cum omni humilitate, & manſuetudine, cum patientia, ſupportantes invicem in charitate,

|| Rom. 12. 10.

3. || ſoliciti ſervare unitatem Spiritus in vinculo pacis.

4. Unum corpus, & unus Spiritus, ſicut vocati eſtis in una ſpe vocationis veſtræ.

5. Unus Dominus, una fides, unum baptiſma.

|| Mal. 2. 10.

6. || Unus Deus & Pater omnium, qui eſt ſuper omnes, & per omnia, & in omnibus nobis.

|| Rom. 12. 3. 1. Cor. 12. 11. 2. Cor. 10. 13. ‡ In VIGIL. ASCENS. & IN FESTO SS. APOS SIMONIS ET JUD. || Pſal. 67. 19. || 1. Cor. 12. 28.

7. || ‡ Unicuique autem noſtrum data eſt gratia, ſecundùm menſuram donationis Chriſti.

8. Propter quod dicit: || Aſcendens in altum captivam duxit captivitatem: dedit dona hominibus.

9. Quòd autem aſcendit, quid eſt, niſi quia & deſcendit primùm in inferiores partes terræ?

10. Qui deſcendit, ipſe eſt & qui aſcendit ſuper omnes cœlos, ut impleret omnia.

11. Et ipſe dedit quoſdam quidem || Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas, alios verò Evangeliſtas, alios autem paſtores, & doctores,

12. ad conſummationem ſanctorum in opus miniſterii, in ædificationem corporis Chriſti:

13. donec occurramus omnes in unitatem fidei, & agnitionis filii Dei, in virum perfectum, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti.

14. ut jam non ſimus parvuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in aſtutia ad circumventionem erroris.

15. Veritatem autem facientes in charitate, creſcamus in illo per omnia, qui eſt caput Chriſtus:

16. ex quo totum corpus compactum, & connexum per omnem juncturam ſubminiſtrationis, ſecundùm operationem in menſuram uniuſcujuſque membri, augmentum corporis facit in ædificationem ſui in charitate.

|| Rom. 1. 21.

17. || Hoc igitur dico, & teſtificor in Domino, ut jam non ambuletis, ſicut & Gentes ambulant in vanitate ſenſus ſui.

18. tenebris obſcuratum habentes intellectum, alienati à vita Dei, per ignorantiam quæ eſt in illis, propter cæcitatem cordis ipſorum,

19. qui deſperantes, ſemetipſos tradiderunt impudicitiæ, in operationem immunditiæ omnis, in avaritiam.

20. Vos autem non ita didiciſtis Chriſtum,

21. ſi tamen illum audiſtis, & in ipſo edocti eſtis, ſicut eſt veritas in Jeſu,

22. || deponere vos ſecundùm priſtinam converſationem veterem hominem, qui corrumpitur ſecundùm deſideria erroris. || Col. 3. 8.

23. || ‡ Renovamini autem ſpiritu mentis veſtræ, || Rom. 6. 4. ‡ DOM. 19. POST PENTEC.

24. || & induite novum hominem, qui ſecundùm Deum creatus eſt in juſtitia, & ſanctitate veritatis. || Coloſ. 3. 10.

25. || Propter quod deponentes mendacium, loquimini veritatem unuſquiſque cum proximo ſuo: quoniam ſumus invicem membra. || 1. Pet. 2. 1. Zach. 8. 16.

26. || Iraſcimini, & nolite peccare: ſol non occidat ſuper iracundiam veſtram. || Pſal. 4. 5.

27. Nolite locum dare diabolo:

28. || qui furabatur, jam non furetur: magis autem laboret, operando manibus ſuis quod bonum eſt, ut habeat unde tribuat neceſſitatem patienti. || Jacob. 4. 7.

29. Omnis ſermo malus ex ore veſtro non procedat: ſed ſi quis bonus ad ædificationem fidei, ut det gratiam audientibus.

30. Et nolite contriſtare ſpiritum ſanctum Dei: in quo ſignati eſtis in diem redemptionis.

31. Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blaſphemia tollatur à vobis cum omni malitia.

32. || Eſtote autem invicem benigni, miſericordes, donantes invicem, ſicut & Deus in Chriſto donavit vobis. || Col. 3. 13.

CAPUT V.

Hortatur ut Chriſtum imitentur, longè ſeparati ab omni vitio ac ſcelere, & redimentes tempus, aſſumant ſpiritualia, quæ tradit, exercitia: uxores vult ſubditas eſſe viris, viros autem diligere uxores, ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam.

1. EStote ‡ ergo imitatores Dei, ſicut filii chariſſimi, ‡ DOM. 3. QUADR.

2. || & ambulate in dilectione, ſicut & Chriſtus dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis oblationem, & hoſtiam Deo in odorem ſuavitatis. || Joan. 13. 34. & 15. 12. 1. Joan. 4. 21.

3. || Fornicatio autem, & omnis immunditia, aut avaritia nec nominetur in vobis, ſicut decet ſanctos: || Col. 3. 5.

4. aut turpitudo, aut ſtultiloquium, aut ſcurrilitas, quæ ad rem non pertinet; ſed magis gratiarum actio.

5. Hoc enim ſcitote intelligentes, quòd omnis fornicator, aut immundus, aut avarus, quod eſt idolorum ſervitus, non habet hæreditatem in regno Chriſti, & Dei.

6. || Nemo vos ſeducat inanibus verbis: propter hæc enim venit ira Dei in filios diffidentiæ. || Matth. 24. 4. Mar. 13. 5. Luc. 21. 8. 2. Theſ. 2. 3.

7. Nolite ergo effici participes eorum.

8. Eratis enim aliquando tenebræ: nunc autem lux in Domino. Ut filii lucis ambulate:

9. fructus enim lucis eſt in omni bonitate, & juſtitia, & veritate:

10. probantes quid ſit beneplacitum Deo:

11. & nolite communicare operibus infructuoſis tenebrarum, magis autem redarguite.

12. Quæ

12. Quæ enim in occulto fiunt ab ipſis, turpe eſt & dicere.

13. Omnia autem, quæ arguuntur, à lumine manifeſtantur: omne enim, quod manifeſtatur, lumen eſt.

14. Propter quod dicit: Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Chriſtus.

‡DOM. 20. POST PENTEC. ||Coloſ. 4. 5.

15. ‡ Videte itaque fratres, quomodo cautè ambuletis: || non quaſi inſipientes,

16. ſed ut ſapientes: redimentes tempus, quoniam dies mali ſunt.

||Rom. 12. 2. 1. Theſ. 4. 1.

17. || Propterea nolite fieri imprudentes: ſed intelligentes quæ ſit voluntas Dei.

18. Et nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria: ſed implemini Spiritu ſancto.

19. loquentes vobiſmetipſis in pſalmis, & hymnis, & canticis ſpiritualibus, cantantes, & pſallentes in cordibus veſtris Domino,

20. gratias agentes ſemper pro omnibus, in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti Deo & Patri.

21. ſubjecti invicem in timore Chriſti.

‡ PRO SPONSO & SPONSA. ||Gen. 3. 16. Col. 3. 18. 1. Petr. 3. 1. ||1. Cor. 11. 3.

22. ‡ || Mulieres viris ſuis ſubditæ ſint, ſicut Domino:

23. || quoniam vir caput eſt mulieris: ſicut Chriſtus caput eſt Eccleſiæ: Ipſe, ſalvator corporis ejus.

24. Sed ſicut Eccleſia ſubjecta eſt Chriſto, ita & mulieres viris ſuis in omnibus.

||Col. 3. 19.

25. || Viri diligite uxores veſtras, ſicut & Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſeipſum tradidit pro ea,

26. ut illam ſanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ,

27. ut exhiberet ipſe ſibi glorioſam Eccleſiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid hujuſmodi, ſed ut ſit ſancta & immaculata.

28. Ita & viri debent diligere uxores ſuas ut corpora ſua. Qui ſuam uxorem diligit, ſeipſum diligit.

29. Nemo enim unquam carnem ſuam odio habuit: ſed nutrit, & fovet eam, ſicut & Chriſtus Eccleſiam:

30. quia membra ſumus corporis ejus, de carne ejus, & de oſſibus ejus.

||Gen. 2. 24. Matt. 19. 5. Marc. 10. 7. ||1. Cor. 6. 16.

31. || Propter hoc relinquet homo patrem, & matrem ſuam, & adhærebit uxori ſuæ, & || erunt duo in carne una.

32. Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto & in Eccleſia.

33. Verumtamen & vos ſinguli, unuſquiſque uxorem ſuam ſicut ſeipſum diligat: uxor autem timeat virum ſuum.

CAPUT VI.

Filii parentibus, ſervique dominis obediant: rurſumque parentes erga filios, & domini erga ſervos ſui memores ſint officii: monet Dei armaturam, cujus partes explicat, induendam, ad reſiſtendum ſpiritualibus inimicis, petens etiam ut pro ſe orent.

1. Filii, obedite parentibus veſtris in Domino: hoc enim juſtum eſt.

||Exod. 20. 12. Deut. 5. 16. Eccli. 3. 9. Matth. 15. 4. Marc. 7. 10. Col. 3. 20.

2. || Honora patrem tuum, & matrem tuam, quod eſt mandatum primum in promiſſione.

3. ut benè ſit tibi, & ſis longævus ſuper terram.

4. Et vos patres nolite ad iracundiam provocare filios veſtros: ſed educate illos in diſciplina, & correptione Domini.

||Col. 3. 22. Tit. 2. 9. 1. Pet. 2. 18.

5. || ſervi obedite dominis carnalibus cum timore, & tremore, in ſimplicitate cordis veſtri, ſicut Chriſto:

6. non ad oculum ſervientes, quaſi hominibus placentes, ſed ut ſervi Chriſti, facientes voluntatem Dei ex animo,

7. cum bona voluntate ſervientes, ſicut Domino, & non hominibus:

8. ſcientes quoniam unuſquiſque quodcumque fecerit bonum, hoc recipiet à Domino, ſive ſervus, ſive liber.

9. Et vos domini eadem facite illis, remittentes minas: ſcientes quia & illorum, & veſter Dominus eſt in cœlis: || & perſonarum acceptio non eſt apud eum.

||Deut. 10. 17. 2. Par. 19. 7. Job 34. 19. Sap. 6. 8. Eccli. 35. 15. Act. 10. 34. Rom. 2. 11. Col. 3. 25. 1. Pet. 1. 17. ‡DOM. 21. POST PENTEC.

10. De cetero ‡ fratres, confortamini in Domino, & in potentia virtutis ejus.

11. Induite vos armaturam Dei, ut poſſitis ſtare adversùs inſidias diaboli.

12. Quoniam non eſt nobis colluctatio adversùs carnem & ſanguinem: ſed adversùs principes, & poteſtates, adversùs mundi rectores tenebrarum harum, contra ſpiritualia nequitiæ, in cœleſtibus.

13. Propterea accipite armaturam Dei, ut poſſitis reſiſtere in die malo, & in omnibus perfecti ſtare.

14. State ergo ſuccincti lumbos veſtros in veritate, & induti loricam juſtitiæ.

15. Et calceati pedes in præparatione Evangelii pacis:

16. In omnibus ſumentes ſcutum fidei, in quo poſſitis omnia tela nequiſſimi ignea extinguere.

||Iſaiæ 59. 17. 1. Theſ. 5. 8.

17. || & galeam ſalutis aſſumite: & gladium ſpiritus (quod eſt verbum Dei)

18. per omnem orationem, & obſecrationem orantes omni tempore in ſpiritu: & in ipſo || vigilantes in omni inſtantia, & obſecratione pro omnibus ſanctis.

||Col. 4. 2.

||Col. 4. 3. 2. Theſſ. 3. 1.

19. || & pro me, ut detur mihi ſermo in apertione oris mei cum fiducia, notum facere myſterium Evangelii:

20. pro quo legatione fungor in catena, ita ut in ipſo audeam, prout oportet me, loqui.

21. Ut autem & vos ſciatis quæ circa me ſunt, quid agam: omnia vobis nota faciet Tychicus, chariſſimus frater, & fidelis miniſter in Domino:

22. quem miſi ad vos ad hoc ipſum, ut cognoſcatis quæ circa nos ſunt, & conſoletur corda veſtra.

23. Pax fratribus, & charitas cum fide, à Deo Patre, & Domino Jeſu Chriſto.

24. Gratia cum omnibus, qui diligunt Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum in incorruptione. Amen.

EPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI
AD PHILIPPENSES.

HANC EPISTOLAM *eodem anno (æræ vulgaris 62.) & ex eodem carcere ex quo ſuperiorem ad Epheſios ſcripſit Apoſtolus. Quo tempore ejus vincula in toto Prætorio inclaruerunt, nonnullis ex ipſius Cæſaris quoque palatio ad fidem Chriſti converſis, (cap. 1. 12. & 4. 22.)* A Cæſare enim miſſus in carcerem, *inquit Hieronymus*, notior familiæ ejus factus, perſecutoris domum, Chriſti fecit Eccleſiam. (Comment. in Epiſt. ad Philem.) *Philippenſes autem ideò blandiùs quàm ceteros appellat, quòd ab ipſo cùm Macedoniam cœleſti monitu intraſſet, primùm converſi: ſingulare deinde in Paulum ſtudium oſtenderant, ipſique pridem Theſſalonicæ agenti & poſt Romæ vincto, ſubſidium per Epaphroditum miſerant. Qui cùm ex graviſſimo morbo convaluiſſet, ad ſuos cum his litteris à Paulo remiſſus eſt; quibus ipſos monet ut in fide Chriſti conſtanter perſtent, nec frangantur adverſis, nec fidem habeant Pſeudoapoſtolis Judaizantibus, quos* canes & inimicos Crucis Chriſti *appellat, docetque non ex lege, ſed ex fide Chriſti veram eſſe juſtitiam. Poſtremò magnas ipſorum munificentiæ gratias agit.*

CAPUT PRIMUM.

Ex magno affectu quem habet erga Philippenſes, manifeſtat eis quòd preſſuræ ſuæ in majorem Evangelii fructum ceſſerint: quam utilitatem ſi non ſpectaret, omninò diſſolvi cuperet, & eſſe cum Chriſto: eoſque adhortatur ut dignè ad Chriſti Evangelium converſentur, dicens quòd pro ipſo jam afflictiones ſuſtinuerint.

1. PAULUS & Timotheus, ſervi Jeſu Chriſti, omnibus ſanctis in Chriſto Jeſu, qui ſunt Philippis, cum epiſcopis, & diaconibus.

2. Gratia vobis, & pax à Deo Patre noſtro, & Domino Jeſu Chriſto.

3. Gratias ago Deo meo in omni memoria veſtri.

4. ſemper in cunctis orationibus meis pro omnibus vobis, cum gaudio deprecationem faciens,

5. ſuper communicatione veſtra in Evangelio Chriſti à prima die uſque nunc.

‡ DOM. 21. POST PENTEC.

6. ‡ Confidens hoc ipſum, quia qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet uſque in diem Chriſti Jeſu:

7. ſicut eſt mihi juſtum hoc ſentire pro omnibus vobis: eò quòd habeam vos in corde, & in vinculis meis, & in defenſione, & confirmatione Evangelii, ſocios gaudii mei omnes vos eſſe.

8. Teſtis enim mihi eſt Deus, quomodo cupiam omnes vos in viſceribus Jeſu Chriſti.

9. Et hoc oro ut charitas veſtra magis ac magis abundet in ſcientia, & in omni ſenſu:

10. ut probetis potiora, ut ſitis ſinceri, & ſine offenſa in diem Chriſti,

11. repleti fructu juſtitiæ per Jeſum Chriſtum, in gloriam & laudem Dei.

12. Scire autem vos volo fratres, quia quæ circa me ſunt, magis ad profectum venerunt Evangelii;

13. ita ut vincula mea manifeſta fierent in Chriſto in omni prætorio, & in ceteris omnibus;

14. & plures è fratribus in Domino confidentes vinculis meis, abundantiùs auderent ſine timore verbum Dei loqui.

15. Quidam quidem & propter invidiam, & contentionem, quidam autem & propter bonam voluntatem Chriſtum prædicant,

16. quidam ex charitate, ſcientes quoniam in defenſionem Evangelii poſitus ſum.

17. Quidam autem ex contentione Chriſtum annuntiant non ſincerè, exiſtimantes preſſuram ſe ſuſcitare vinculis meis.

18. Quid enim? Dum omni modo, ſive per occaſionem, ſive per veritatem, Chriſtus annuntietur: & in hoc gaudeo, ſed & gaudebo.

19. Scio enim quia hoc mihi proveniet ad ſalutem, per veſtram orationem, & ſubminiſtrationem Spiritus Jeſu Chriſti.

20. ſecundùm expectationem, & ſpem meam, quia in nullo confundar: ſed in omni fiducia ſicut ſemper, & nunc magnificabitur Chriſtus in corpore meo, ſive per vitam, ſive per mortem.

21. Mihi enim vivere Chriſtus eſt, & mori lucrum.

22. Quòd ſi vivere in carne, hic mihi fructus operis eſt, & quid eligam ignoro.

23. Coarctor autem è duobus: deſiderium habens diſſolvi, & eſſe cum Chriſto, multò magis melius:

24. permanere autem in carne, neceſſarium propter vos.

25. Et hoc confidens ſcio quia manebo, & permanebo omnibus vobis ad profectum veſtrum, & gaudium fidei:

26. ut gratulatio veſtra abundet in Chriſto Jeſu in me, per meum adventum iterùm ad vos.

27. ‖ Tantùm dignè Evangelio Chriſti converſamini: ut ſive cùm venero, & videro vos, ſive abſens audiam de vobis, quia ſtatis in uno ſpiritu unanimes, collaborantes fidei Evangelii. (‖ *Epheſ.* 4. 1. *Coloſ.* 1. 10. 1. *Theſſ.* 2. 12.)

28. & in nullo terreamini ab adverſariis: quæ illis eſt cauſa perditionis, vobis autem ſalutis, & hoc à Deo:

29. quia vobis donatum eſt pro Chriſto,
non ſolùm ut in eum credatis, ſed ut etiam
pro illo patiamini:
30. idem certamen habentes, quale & vi-
diſtis in me, & nunc audiſtis de me.

CAPUT II.

Ad mutuam dilectionem & concordiam, animique modeſtiam miro affectu eos hortatur, exemplo Chriſti, in cujus nomine omne genu nunc flectitur, utque ſuam in timore operentur ſalutem: congratulatur tum illis quòd inter malos ſanctè vivant, tum ſibi quòd tales habeat diſcipulos; Timotheum laudat à ſincera Evangelii prædicatione & obedientia; ſimiliter & Epaphroditum, quem ad eos mittit, poſtquam ab ægritudine convaluit.

1. SI qua ergo conſolatio in Chriſto, ſi
quod ſolatium charitatis, ſi qua ſo-
cietas ſpiritus, ſi qua viſcera miſerationis:
2. implete gaudium meum, ut idem ſa-
piatis, eamdem charitatem habentes, una-
nimes, idipſum ſentientes,
3. nihil per contentionem, neque per ina-
nem gloriam: ſed in humilitate ſuperiores
ſibi invicem arbitrantes,
4. non quæ ſua ſunt ſinguli conſideran-
tes, ſed ea, quæ aliorum.
‡ DOM. PALM. 5. ‡ Hoc enim ſentite in vobis, quod &
AD MISS. Item, in Chriſto Jeſu:
IN INVENT. ET 6. qui cùm in forma Dei eſſet, non rapi-
EXALTAT. S. nam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo.
CRUCIS. 7. ſed ſemetipſum exinanivit formam ſervi
accipiens, in ſimilitudinem hominum fa-
ctus, & habitu inventus ut homo.
|| Heb. 2. 9. 8. || ‡ Humiliavit ſemetipſum factus obe-
‡ IN MISS. DE S. CRUCE diens uſque ad mortem, mortem autem crucis.
9. Propter quod & Deus exaltavit illum,
& donavit illi nomen, quod eſt ſuper om-
ne nomen:
|| Iſai. 45. 24. Rom. 14. 11. 10. || ut in nomine Jeſu omne genu flectatur
cœleſtium, terreſtrium, & infernorum:
11. & omnis lingua confiteatur, quia Do-
minus Jeſus Chriſtus in gloria eſt Dei Patris.
12. Itaque, chariſſimi mei (ſicut ſemper obe-
diſtis) non ut in præſentia mei tantùm, ſed
multò magis nunc in abſentia mea, cum me-
tu & tremore veſtram ſalutem operamini.
13. Deus eſt enim, qui operatur in vobis
& velle, & perficere, pro bona voluntate.
|| 1. Petr. 4. 9. 14. || Omnia autem facite ſine murmura-
tionibus, & hæſitationibus:
15. ut ſitis ſine querela, & ſimplices filii
Dei, ſine reprehenſione, in medio nationis
pravæ & perverſæ: inter quos lucetis ſicut
luminaria in mundo,
16. Verbum vitæ continentes ad gloriam
meam in die Chriſti, quia non in vacuum
cucurri, neque in vacuum laboravi.
17. Sed & ſi immolor ſuprà ſacrificium,
& obſequium fidei veſtræ, gaudeo, & con-
gratulor omnibus vobis.
18. Idipſum autem & vos gaudete, &
congratulamini mihi.
|| Act. 16. 1. 19. Spero autem in Domino Jeſu, || Ti-
motheum me citò mittere ad vos: ut & ego
bono animo ſim, cognitis quæ circa vos ſunt.
20. Neminem enim habeo tam unanimem,
qui ſincera affectione pro vobis ſolicitus ſit.
21. || Omnes enim quæ ſua ſunt quærunt, || 1. Cor. 13. 5.
non quæ ſunt Jeſu Chriſti.
22. Experimentum autem ejus cognoſcite,
quia ſicut patri filius, mecum ſervivit in
Evangelio.
23. Hunc igitur ſpero me mittere ad vos,
mox ut videro quæ circa me ſunt.
24. Confido autem in Domino, quoniam
& ipſe veniam ad vos citò.
25. Neceſſarium autem exiſtimavi, Epaphro-
ditum fratrem, & cooperatorem, & commili-
tonem meum, veſtrum autem apoſtolum, &
miniſtrum neceſſitatis meæ, mittere ad vos:
26. quoniam quidem omnes vos deſidera-
bat: & mœſtus erat, propterea quòd audie-
ratis illum infirmatum.
27. Nam & infirmatus eſt uſque ad mor-
tem: ſed Deus miſertus eſt ejus; non ſolùm
autem ejus, verùm etiam & mei, ne triſti-
tiam ſuper triſtitiam haberem.
28. Feſtinantiùs ergo miſi illum, ut viſo eo
iterùm gaudeatis, & ego ſine triſtitia ſim.
29. Excipite itaque illum cum omni gau-
dio in Domino, & ejuſmodi cum honore
habetote.
30. Quoniam propter opus Chriſti uſque
ad mortem acceſſit, tradens animam ſuam,
ut impleret id, quod ex vobis deerat erga
meum obſequium.

CAPUT III.

Nemo in legalibus gloriari poteſt, alioqui Paulo id maximè conveniret: qui tamen omnia hæc detrimentum arbitratus eſt, quo Dei juſtitiam ex fide in Chriſtum adipiſceretur, ſemper proficiens ut tandem perfectionem conſequeretur: quapropter Philippenſes hortatur ut ipſum, & non diſcolos crucis Chriſti inimicos, imitentur.

1. DE cetero fratres mei gaudete in Do-
mino. Eadem vobis ſcribere, mihi
quidem non pigrum, vobis autem neceſſa-
rium.
2. Videte canes, videte malos operarios,
videte conciſionem.
3. Non enim ſumus circumciſio, qui ſpi-
ritu ſervimus Deo, & gloriamur in Chriſto
Jeſu, & non in carne fiduciam habentes:
4. quamquam ego habeam confidentiam
& in carne. Si quis alius videtur confidere
in carne, ego magis,
5. circumciſus octavo die, ex genere Iſrael,
de tribu Benjamin, Hebræus ex Hebræis, || || Act. 23. 6.
ſecundùm legem Phariſæus,
6. ſecundùm æmulationem perſequens Ec-
cleſiam Dei, ſecundùm juſtitiam, quæ in
lege eſt, converſatus ſine querela:
7. Sed ‡ quæ mihi fuerunt lucra, hæc ar- ‡ PRO CONFESS.
bitratus ſum propter Chriſtum detrimenta. NON PONTIF.
8. Verumtamen exiſtimo omnia detrimen-
tum eſſe propter eminentem ſcientiam Jeſu
Chriſti Domini mei: propter quem omnia
detrimentum feci, & arbitror ut ſtercora,
ut Chriſtum lucrifaciam,

Digitized by Google

9. & inveniar in illo, non habens meam juſtitiam, quæ ex lege eſt, ſed illam, quæ ex fide eſt Chriſti Jeſu: quæ ex Deo eſt juſtitia in fide,

10. Ad cognoſcendum illum, & virtutem reſurrectionis ejus, & ſocietatem paſſionum illius: configuratus morti ejus:

11. ſi quo modo occurram ad reſurrectionem, quæ eſt ex mortuis:

12. non quod jam acceperim, aut jam perfectus ſim: ſequor autem, ſi quomodò comprehendam in quo & comprehenſus ſum à Chriſto Jeſu.

13. Fratres, ego me non arbitror comprehendiſſe. Unum autem, quæ quidem retrò ſunt obliviſcens, ad ea verò, quæ ſunt priora, extendens meipſum,

14. ad deſtinatum perſequor, ad bravium ſupernæ vocationis Dei in Chriſto Jeſu.

15. Quicumque ergo perfecti ſumus, hoc ſentiamus: & ſi quid aliter ſapitis, & hoc vobis Deus revelabit.

16. Verumtamen ad quod pervenimus, ut idem ſapiamus, & in eadem permaneamus regula.

‡ Dom. 22. post Pentec. & in festo S. Clem. Papæ. 17. ‡ Imitatores mei eſtote fratres, & obſervate eos qui ita ambulant, ſicut habetis formam noſtram.

|| Rom. 16. 17. 18. || Multi enim ambulant, quos ſæpè dicebam vobis (nunc autem & flens dico) inimicos crucis Chriſti:

19. quorum finis interitus: quorum Deus venter eſt: & gloria in confuſione ipſorum, qui terrena ſapiunt.

20. Noſtra autem converſatio in cœlis eſt: unde etiam Salvatorem expectamus Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum,

21. qui reformabit corpus humilitatis noſtræ, configuratum corpori claritatis ſuæ, ſecundùm operationem, qua etiam poſſit ſubjicere ſibi omnia.

CAPUT IV.

Ad perſeverantiam & ſpirituale gaudium, modeſtiam, preces, & gratiarum actiones eos componit, pacem Dei ipſis exoptans, utque mordicùs teneant quæcumque Dei ſunt; laudans ipſos, quod per Epaphroditum neceſſaria ad ipſum miſerint.

1. Itaque fratres mei chariſſimi, & deſideratiſſimi, gaudium meum, & corona mea: ſic ſtate in Domino, chariſſimi.

2. Evodiam rogo, & Syntychen deprecor idipſum ſapere in Domino.

3. Etiam rogo & te germane compar, adjuva illas, quæ mecum laboraverunt in Evangelio cum Clemente, & ceteris adjutoribus meis, quorum nomina ſunt in libro vitæ.

4. ‡ Gaudete in Domino ſemper: iterùm dico gaudete, ‡ Dom. 3. Adv.

5. Modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus: Dominus propè eſt.

6. Nihil ſoliciti ſitis: ſed in omni oratione, & obſecratione, cum gratiarum actione, petitiones veſtræ innoteſcant apud Deum.

7. Et pax Dei, quæ exuperat omnem ſenſum, cuſtodiat corda veſtra, & intelligentias veſtras, in Chriſto Jeſu.

8. De cetero fratres, quæcumque ſunt vera, quæcumque pudica, quæcumque juſta, quæcumque ſancta, quæcumque amabilia, quæcumque bonæ famæ, ſi qua virtus, ſi qua laus diſciplinæ, hæc cogitate.

9. Quæ & didiciſtis, & accepiſtis, & audiſtis, & vidiſtis in me, & hæc agite: & Deus pacis erit vobiſcum.

10. Gaviſus ſum autem in Domino vehementer, quoniam tandem aliquando refloruiſtis pro me ſentire, ſicut & ſentiebatis: occupati autem eratis.

11. Non quaſi propter penuriam dico: ego enim didici, in quibus ſum, ſufficiens eſſe.

12. Scio & humiliari, ſcio & abundare: (ubique & in omnibus inſtitutus ſum) & ſatiari, & eſurire; & abundare, & penuriam pati.

13. Omnia poſſum in eo, qui me confortat.

14. Verumtamen benè feciſtis, communicantes tribulationi meæ.

15. Scitis autem & vos Philippenſes, quòd in principio Evangelii, quando profectus ſum à Macedonia, nulla mihi Eccleſia communicavit in ratione dati & accepti, niſi vos ſoli:

16. quia & Theſſalonicam ſemel & bis in uſum mihi miſiſtis.

17. Non quia quæro datum, ſed requiro fructum abundantem in ratione veſtra.

18. Habeo autem omnia, & abundo: repletus ſum, acceptis ab Epaphrodito quæ miſiſtis odorem ſuavitatis, hoſtiam acceptam, placentem Deo.

19. || Deus autem meus impleat omne deſiderium veſtrum, ſecundùm divitias ſuas, in gloria in Chriſto Jeſu. || Rom. 12. 1.

20. Deo autem & Patri noſtro gloria in ſæcula ſæculorum: Amen.

21. Salutate omnem ſanctum in Chriſto Jeſu.

22. Salutant vos, qui mecum ſunt, fratres. Salutant vos omnes ſancti, maximè autem qui de Cæſaris domo ſunt.

23. Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti cum Spiritu veſtro. Amen.

EPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI
AD COLOSSENSES.

EODEM, cum duabus præcedentibus anno à morte Chriſti 29. Æræ noſtræ 62. & ex eodem carcere conſcripta, ac per Tychicum, & Oneſimum (ut habent Græca, Syra & Latina Complutenſia in fine Epiſtolæ,) Coloſſas tranſmiſſa. Quæ civitas non eadem eſt atque Rhodus, quam à Coloſſo Solis ſic dictam putant Suidas, Euſtathius & alii: Sed Phrygiæ, ab Hierapoli & Laodicæa, quarum in hac Epiſtola meminit, haud procul diſſita, ut docent Herodotus, Strabo, Plinius, aliique. Inſtituti autem erant Coloſſenſes per Epaphorum Apoſtoli diſcipulum, ſed poſt acceptum Evangelium à quibuſdam quorum ſtudium erat ſinceritatem Apoſtolicæ doctrinæ corrumpere (Simonianos fuiſſe credere par eſt) perſuaſi ſunt acceſſum ſe habere ad Deum, non per Filium, ſed per Angelos. Accedebant obſervationes ac ſuperſtitiones Judaicæ, ab Evangelio prorsùs diſſentaneæ. Primùm igitur docet Apoſtolus nonniſi per Chriſtum Dei Filium, per quem omnia condita ſunt, nos inſtaurari ac reconciliari Deo, Judaicas autem & Philoſophicas obſervationes penitus aſpernandas. Atque id agit cap. 1. & 2. Reliqua pars Epiſtolæ ferè in tradendis Chriſtianæ vitæ præceptis verſatur. Eſt autem hæc Epiſtola valdè huic ſimilis quam ad Epheſios dedit, & inſtar illius grandiloqua atque ſublimis.

CAPUT PRIMUM.

Audita Fide, Charitate ac Spe Coloſſenſium orat pro ipſis Apoſtolus, quò in ſcientia Dei boniſque operibus perficiantur: Chriſtum Dei imaginem dicit, per quem omnia creata ſunt & qui caput eſt Eccleſiæ, quo omnia pacificata ſunt: hortatur ergo ut immobiles in fide permaneant: ſeque dicit effectum Chriſti miniſtrum, ad prædicandum myſterium à ſæculis abſconditum, & nunc manifeſtatum.

1. PAULUS Apoſtolus Jeſu Chriſti per voluntatem Dei, & Timotheus frater:
2. eis, qui ſunt Coloſſis, ſanctis, & fidelibus fratribus in Chriſto Jeſu.

3. Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro, & Domino Jeſu Chriſto. Gratias agimus Deo, & Patri Domini noſtri Jeſu Chriſti ſemper pro vobis orantes:

4. audientes fidem veſtram in Chriſto Jeſu, & dilectionem, quam habetis in ſanctos omnes.

5. propter ſpem, quæ repoſita eſt vobis in cœlis: quam audiſtis in verbo veritatis Evangelii,

6. quod pervenit ad vos, ſicut & in univerſo mundo eſt, & fructificat, & creſcit, ſicut in vobis, ex ea die, qua audiſtis, & cognoviſtis gratiam Dei in veritate,

7. ſicut didiciſtis ab Epaphra chariſſimo conſervo noſtro: qui eſt fidelis pro vobis miniſter Chriſti Jeſu,

8. qui etiam manifeſtavit nobis dilectionem veſtram in ſpiritu.

‡ DOM. ULTIMA POST PENTSC. 9. ideò & nos ex qua die audivimus, ‡ non ceſſamus pro vobis orantes, & poſtulantes ut impleamini agnitione voluntatis ejus, in omni ſapientia & intellectu ſpirituali:

10. ut ambuletis dignè Deo per omnia placentes: in omni opere bono fructificantes, & creſcentes in ſcientia Dei:

11. in omni virtute confortati ſecundùm potentiam claritatis ejus in omni patientia, & longanimitate cum gaudio,

12. gratias agentes Deo Patri, qui dignos nos fecit in partem ſortis ſanctorum in lumine:

13. qui eripuit nos de poteſtate tenebrarum, & tranſtulit in regnum filii dilectionis ſuæ:

14. in quo habemus redemptionem per ſanguinem ejus, remiſſionem peccatorum,

15. qui eſt imago Dei inviſibilis, primogenitus omnis creaturæ:

16. || quoniam in ipſo condita ſunt univerſa in cœlis, & in terra, viſibilia, & inviſibilia, ſive throni, ſive dominationes, ſive principatus, ſive poteſtates: omnia per ipſum, & in ipſo creata ſunt: || Joan. 1. 3.

17. & ipſe eſt ante omnes, & omnia in ipſo conſtant.

18. Et ipſe eſt caput corporis Eccleſiæ, || qui eſt principium, primogenitus ex mortuis: ut ſit in omnibus ipſe primatum tenens. || 1. Cor. 15. 20. Apoc. 1. 5.

19. Quia in ipſo complacuit, omnem plenitudinem inhabitare.

20. & per eum reconciliare omnia in ipſum, pacificans per ſanguinem crucis ejus, ſive quæ in terris, ſive quæ in cœlis ſunt.

21. Et vos cùm eſſetis aliquando alienati, & inimici ſenſu in operibus malis:

22. nunc autem reconciliavit in corpore carnis ejus per mortem, exhibere vos ſanctos, & immaculatos, & irreprehenſibiles coram ipſo.

23. ſi tamen permanetis in fide fundati, & ſtabiles, & immobiles à ſpe Evangelii, quod audiſtis, quod prædicatum eſt in univerſa creatura, quæ ſub cœlo eſt, cujus factus ſum ego Paulus miniſter.

24. Qui nunc gaudeo in paſſionibus pro vobis, & adimpleo ea, quæ deſunt paſſionum Chriſti, in carne mea, pro corpore ejus, quod eſt Eccleſia:

25. cujus factus ſum ego miniſter ſecun-

dùm diſpenſationem Dei, quæ data eſt mihi in vos, ut impleam verbum Dei.

26. Myſterium, quod abſconditum fuit à ſæculis, & generationibus, nunc autem manifeſtatum eſt ſanctis ejus,

27. quibus voluit Deus notas facere divitias gloriæ ſacramenti hujus in Gentibus, quod eſt Chriſtus, in vobis ſpes gloriæ,

28. quem nos annuntiamus, corripientes omnem hominem, & docentes omnem hominem, in omni ſapientia, ut exhibeamus omnem hominem perfectum in Chriſto Jeſu.

29. In quo & laboro, certando ſecundum operationem ejus, quam operatur in me in virtute.

CAPUT II.

Hortatur ut caveant ne ullis aut perſuaſionibus aut impoſturis philoſophorum, ſeu legem inducere volentium, ſeducantur à Chriſti fide: per quem à peccatis, à poteſtate diaboli, & ab adverſo ipſis chirographo liberati ſunt, ut nunc legalia decreta nullo in pretio ſint habenda.

1. Volo enim vos ſcire qualem ſollicitudinem habeam pro vobis, & pro iis, qui ſunt Laodiciæ, & quicumque non viderunt faciem meam in carne:

2. ut conſolentur corda ipſorum, inſtructi in charitate, & in omnes divitias plenitudinis intellectus, in agnitionem myſterii Dei Patris & Chriſti Jeſu:

3. in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ abſconditi.

4. Hoc autem dico, ut nemo vos decipiat in ſublimitate ſermonum.

|| 1.Cor.5.3. 5. Nam || etſi corpore abſens ſum, ſed ſpiritu vobiſcum ſum: gaudens; & videns ordinem veſtrum, & firmamentum ejus, quæ in Chriſto eſt, fidei veſtræ.

6. Sicut ergo accepiſtis Jeſum Chriſtum Dominum, in ipſo ambulate,

7. radicati, & ſuperædificati in ipſo, & confirmati fide, ſicut & didiciſtis, abundantes in illo in gratiarum actione.

8. Videte ne quis vos decipiat per philoſophiam, & inanem fallaciam, ſecundùm traditionem hominum, ſecundùm elementa mundi, & non ſecundùm Chriſtum:

9. quia in ipſo inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter:

10. & eſtis in illo repleti, qui eſt caput omnis principatus, & poteſtatis:

11. in quo & circumciſi eſtis circumciſione non manu facta in expoliatione corporis carnis, ſed in circumciſione Chriſti:

12. conſepulti ei in baptiſmo, in quo & reſurrexiſtis per fidem operationis Dei, qui ſuſcitavit illum à mortuis.

|| Epheſ.2.1. 13. || Et vos, cùm mortui eſſetis in delictis, & præputio carnis veſtræ, convivificavit cum illo, donans vobis omnia delicta:

14. delens quod adversùs nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, & ipſum tulit de medio, affigens illud cruci:

15. & expolians principatus, & poteſtates, traduxit confidenter, palàm triumphans illos in ſemetipſo.

16. Nemo ergo vos judicet in cibo, aut in potu, aut in parte diei feſti, aut neomeniæ, aut ſabbatorum:

17. quæ ſunt umbra futurorum: corpus autem Chriſti.

18. || Nemo vos ſeducat, volens in humilitate, & religione angelorum, quæ non vidit ambulans, fruſtrà inflatus ſenſu carnis ſuæ, || Matth. 24. 4.

19. & non tenens caput, ex quo totum corpus per nexus, & conjunctiones ſubminiſtratum, & conſtructum creſcit in augmentum Dei.

20. Si ergo mortui eſtis cum Chriſto ab elementis hujus mundi: quid adhuc tanquam viventes in mundo decernitis?

21. Ne tetigeritis, neque guſtaveritis, neque contrectaveritis:

22. quæ ſunt omnia in interitum ipſo uſu, ſecundùm præcepta, & doctrinas hominum:

23. quæ ſunt rationem quidem habentia ſapientiæ in ſuperſtitione, & humilitate, & non ad parcendum corpori, non in honore aliquo ad ſaturitatem carnis.

CAPUT III.

In moribus eos informat, ut exuto veteri homine cum actibus ſuis, quos hic explicat, novum induant, in quo non eſt diſtinctio nationis aut conditionis; aſſumantque virtutes, ac variis modis Deum laudent, cuncta ad ipſum referentes: docet deinde quomodo ſe habere debeant uxores & mariti, filii & patres, ſervi ac domini:

1. Igitur, ‡ ſi conſurrexiſtis cum Chriſto, quæ ſurſum ſunt quærite, ubi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens: ‡ SABB. SANCTO EPIST.

2. quæ ſurſum ſunt ſapite, non quæ ſuper terram.

3. Mortui enim eſtis, & vita veſtra eſt abſcondita cum Chriſto in Deo.

4. Cùm Chriſtus apparuerit, vita veſtra: tunc & vos apparebitis cum ipſo in gloria.

5. Mortificate ergo membra veſtra, quæ ſunt ſuper terram; || fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiſcentiam malam, & avaritiam, quæ eſt ſimulacrorum ſervitus: || Epheſ.5.3.

6. propter quæ venit ira Dei ſuper filios incredulitatis:

7. in quibus & vos ambulaſtis aliquando, cùm viveretis in illis.

8. || Nunc autem deponite & vos omnia: iram, indignationem, malitiam, blaſphemiam, turpem ſermonem de ore veſtro. || Rom.6.4. Epheſ.4.22. Hebr.12.1. 1.Petr.2.1. & 4.2.

9. Nolite mentiri invicem, expoliantes vos veterem hominem cum actibus ſuis,

10. & induentes novum, eum qui renovatur in agnitionem, ſecundùm || imaginem ejus, qui creavit illum. || Gen.1.26

11. Ubi non eſt Gentilis, & Judæus, circumciſio, & præputium, Barbarus, & Scytha, ſervus, & liber: ſed omnia, & in omnibus Chriſtus.

12. ‡ Induite vos ergo ſicut electi Dei, ſancti, & dilecti, viſcera miſericordiæ, benignitatem, humilitatem, modeſtiam, patientiam, ‡ DOM. V. POST EPIPH. & 16. POST PENTEC.

13. Sup-

13. Supportantes invicem, & donantes vobiſmetipſis, ſi quis adverſus aliquem habet querelam: ſicut & Dominus donavit vobis, ita & vos.

14. Super omnia autem hæc, charitatem habete, quod eſt vinculum perfectionis:

15. & pax Chriſti exultet in cordibus veſtris, in qua & vocati eſtis in uno corpore: & grati eſtote.

16. Verbum Chriſti habitet in vobis abundanter, in omni ſapientia, docentes, & commonentes voſmetipſos, pſalmis, hymnis, & canticis ſpiritualibus, in gratia cantantes in cordibus veſtris Deo.

|| 1. Cor. 10. 31.
17. || Omne, quodcumque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini Jeſu Chriſti, gratias agentes Deo & Patri per ipſum.

|| Epheſ. 5. 22. 1. Pet. 3. 1.
18. || Mulieres ſubditæ eſtote viris, ſicut oportet, in Domino.

19. Viri diligite uxores veſtras, & nolite amari eſſe ad illas.

|| Epheſ. 6. 1.
20. || Filii obedite parentibus per omnia: hoc enim placitum eſt in Domino.

|| Epheſ. 6. 4.
21. || Patres, nolite ad indignationem provocare filios veſtros, ut non puſillo animo fiant.

|| Tit. 2. 9. 1. Pet. 2. 18.
22. || Servi obedite per omnia dominis carnalibus, non ad oculum ſervientes, quaſi hominibus placentes, ſed in ſimplicitate cordis, timentes Deum.

23. Quodcumque facitis, ex animo operamini ſicut Domino, & non hominibus:

24. ſcientes quod à Domino accipietis retributionem hæreditatis. Domino Chriſto ſervite.

|| Rom. 2. 6.
25. || Qui enim injuriam facit, recipiet id, quod inique geſſit: & non eſt perſonarum acceptio apud Deum.

CAPUT IV.

Pro ſe cupit ipſos precari, & cautè ac diſcretè cum infidelibus converſari: mittitque qui manifeſtent eis quæ apud ipſum agantur, & variorum ſalutationes adſcribit, cupiens ut hæc & ſimiliter Laodicenſium epiſtola apud utramque legatur Eccleſiam.

1. DOmini, quod juſtum eſt & æquum, ſervis præſtate: ſcientes quòd & vos Dominum habetis in cœlo.

|| Luc. 18. 1. 1. Theſſ. 5. 17.
2. || Orationi inſtate, vigilantes in ea in gratiarum actione.

|| Epheſ. 6. 19. 2. Theſſ. 3. 1.
3. || orantes ſimul & pro nobis, ut Deus aperiat nobis oſtium ſermonis ad loquendum myſterium Chriſti (propter quod etiam vinctus ſum)

4. ut manifeſtem illud ita ut oportet me loqui.

|| Epheſ. 5. 15.
5. || In ſapientia ambulate ad eos, qui foris ſunt, tempus redimentes.

6. Sermo veſter ſemper in gratia ſale ſit conditus, ut ſciatis quomodo oporteat vos unicuique reſpondere.

7. Quæ circa me ſunt, omnia vobis nota faciet Thychicus chariſſimus frater, & fidelis miniſter, & conſervus in Domino:

8. quem miſi ad vos ad hoc ipſum, ut cognoſcat, quæ circa vos ſunt, & conſoletur corda veſtra,

9. cum Oneſimo chariſſimo, & fideli fratre, qui ex vobis eſt. Omnia, quæ hìc aguntur, nota facient vobis.

10. Salutat vos Ariſtarchus concaptivus meus, & Marcus * conſobrinus Barnabæ, de quo accepiſtis mandata: ſi venerit ad vos, excipite illum:

* de quo Act. 15. 37.

11. & Jeſus, qui dicitur juſtus: qui ſunt ex circumciſione: hi ſoli ſunt adjutores mei in regno Dei, qui mihi fuerunt ſolatio.

12. Salutat vos Epaphras, qui ex vobis eſt, ſervus Chriſti Jeſu, ſemper ſolicitus pro vobis in orationibus, ut ſtetis perfecti, & pleni in omni voluntate Dei.

13. Teſtimonium enim illi perhibeo, quòd habet multum laborem pro vobis, & pro iis, qui ſunt Laodiciæ, & qui Hierapoli.

|| 2. Tim. 4. 11.
14. Salutat vos || Lucas medicus chariſſimus, & Demas.

15. Salutate fratres, qui ſunt Laodiciæ, & Nympham, & quæ in domo ejus eſt, Eccleſiam.

16. Et cùm lecta fuerit apud vos epiſtola hæc, facite ut & in Laodicenſium Eccleſia legatur: & eam, quæ Laodicenſium eſt, vos legatis.

17. Et dicite Archippo: Vide miniſterium, quod accepiſti in Domino, ut illud impleas.

18. Salutatio mea manu Pauli. Memores eſtote vinculorum meorum. Gratia vobiſcum. Amen.

EPISTOLA B. PAULI APOSTOLI AD THESSALONICENSES I.

THESSALONICA *Metropolis eſt Macedoniæ*, *priùs* Halia *dicta*, *deinde à Philippo Amintæ filio Theſſalonica appellata ob devictos Theſſalos. Nunc Salonica dicitur. In hac multos Chriſto adjunxerat Paulus, cùm Philippis Theſſalonicam veniſſet; (Act. 9. 7.) ſed cùm rurſus eam repetere ex Athenis ſemel iterumque cogitaſſet, deſtinata non potuit exequi, à* Satana: *inquit*, præpeditus. *Ideoque Timotheum eò miſit, qui Theſſalonicenſes in fide confirmaret. Igitur poſt reditum Timothei qui Corinthum Theſſalonica ad eum rediit (Actorum 18. cum hujus Epiſtolæ cap. 3.) Paulus de Theſſalonicenſium rebus edoctus, eos hac Epiſtola collaudat, quòd Judæis licèt inſano ſtudio contra nitentibus, in accepta fide conſtanter permanſiſſent, & Deo gratias agit. Interim ſui commendationem admiſcens in memoriam redigit quo pacto ne eos gravaret, etiam à ſumptu accipiendo peperciſſet. Mox ſubjungit præcepta vitæ Chriſtianæ.*

Patet ergo ex dictis; non Athenis, neque Roma, ut quibuſdam placuit, ſed Corintho miſſam eſſe Epiſtolam hanc, quam jure Chryſoſtomus & Theodoretus omnium Paulinarum primam cenſent. Quod nemo inficias ibit, qui peregrinationem Pauli attentè conſiderarit, præcipueque quæ habentur (Actor. 17. & 18. cum hujus Epiſtolæ cap. 3.) Miſſa eſt autem circa annum Æræ noſtræ 52. poſt Chriſti mortem 19.

CAPUT PRIMUM.

Theſſalonicenſes commendat, actis Deo gratiis, quòd ſuſceptam ſemel fidem ſervaverint, Pauli, imò ipſius Domini imitatores effecti, ac forma reliquis credentibus, palàm oſtendentes, quem apud ipſos fructum Pauli prædicatio habuerit.

1. PAULUS, & Silvanus, & Ti-
motheus, Eccleſiæ Theſſalo-
nicenſium, in Deo Patre, &
Domino Jeſu Chriſto.
2. Gratia vobis, & pax. ‡ Gra- ‡ DOM. 6. POST EPIPH. & 17. POST PENTEC.
tias agimus Deo ſemper pro omnibus vobis,
memoriam veſtri facientes in orationibus no-
ſtris ſine intermiſſione,
3. memores operis fidei veſtræ, & laboris,
& charitatis, & ſuſtinentiæ ſpei Domini
noſtri Jeſu Chriſti, ante Deum & Patrem
noſtrum:
4. ſcientes fratres, dilecti à Deo, electio-
nem veſtram:
5. quia Evangelium noſtrum non fuit ad
vos in ſermone tantùm, ſed & in virtute,
& in Spiritu ſancto, & in plenitudine mul-
ta, ſicut ſcitis quales fuerimus in vobis pro-
pter vos.
6. Et vos imitatores noſtri facti eſtis, &
Domini, excipientes verbum in tribulatione
multa, cum gaudio Spiritus ſancti:
7. ita ut facti ſitis forma omnibus creden-
tibus in Macedonia, & in Achaia.
8. A vobis enim diffamatus eſt ſermo Do-
mini, non ſolùm in Macedonia, & in Achaia,
ſed & in omni loco fides veſtra, quæ eſt
ad Deum, profecta eſt, ita ut non ſit no-
bis neceſſe quidquam loqui.
9. Ipſi enim de nobis annuntiant qualem
introitum habuerimus ad vos: & quomodo
converſi eſtis ad Deum à ſimulacris, ſer-
vire Deo vivo, & vero.
10. & expectare Filium ejus de cœlis
(quem ſuſcitavit ex mortuis) Jeſum, qui
eripuit nos ab ira ventura.

CAPUT II.

Oſtendit quàm ſincerum ſe exhibuerit in prædicando ipſis Evangelio, gratias Deo agens quòd ſuſceptum Dei verbum ſedulò ſervaverint, paſſi multa à contribulibus, ſicut Eccleſiæ Judææ à Judæis, qui una cum Chriſto etiam pios omnes perſequuntur: declarat etiam quam ardentem gerat erga ipſos affectum.

1. NAm ipſi ſcitis, fratres, introitum no-
ſtrum ad vos, quia non inanis fuit:
2. ſed ante paſſi, & ‖ contumeliis affecti ‖ Act. 16. 19.
(ſicut ſcitis) in Philippis, fiduciam habui-
mus in Deo noſtro, loqui ad vos Evange-
lium Dei in multa ſolicitudine. ‖ ‖ Act. 17.
3. Exhortatio enim noſtra non de errore,
neque de immunditia, neque in dolo,
4. ſed ſicut probati ſumus à Deo ut cre-
deretur nobis Evangelium: ita loquimur,
non quaſi hominibus placentes, ſed Deo,
qui probat corda noſtra.
5. Neque enim aliquando fuimus in ſer-
mone adulationis, ſicut ſcitis, neque in oc-
caſione avaritiæ: Deus teſtis eſt:
6. nec quærentes ab hominibus gloriam,
neque à vobis, neque ab aliis.
7. Cùm poſſemus vobis oneri eſſe ut Chri-
ſti Apoſtoli: ſed facti ſumus parvuli in me-
dio veſtrùm, tanquam ſi nutrix foveat fi-
lios ſuos.
8. Ita deſiderantes vos, cupidè volebamus
tradere vobis non ſolùm Evangelium Dei,
ſed etiam animas noſtras: quoniam chariſ-
ſimi nobis facti eſtis.
9. Memores enim eſtis fratres laboris no-
ſtri, & fatigationis: ‖ nocte ac die operan- ‖ Act. 20. 34.
tes, ne quem veſtrùm gravaremus, prædi- 1. Cor. 4. 12.
cavimus in vobis Evangelium Dei. 2. Theſ. 3.

10. Vos

10. Vos teſtes eſtis, & Deus, quàm ſanctè, & juſtè, & ſine querela, vobis, qui credidiſtis, fuimus:

11. ſicut ſcitis, qualiter unumquemque veſtrûm (ſicut pater filios ſuos)

12. deprecantes vos, & conſolantes teſtificati ſumus, ut ambularetis dignè Deo, qui vocavit vos in ſuum regnum, & gloriam.

13. Ideò & nos gratias agimus Deo ſine intermiſſione: quoniam cùm accepiſſetis à nobis verbum auditus Dei, accepiſtis illud, non ut verbum hominum, ſed (ſicut eſt verè) verbum Dei, qui operatur in vobis, qui credidiſtis.

14. vos enim imitatores facti eſtis fratres Eccleſiarum Dei, quæ ſunt in Judæa in Chriſto Jeſu: quia eadem paſſi eſtis & vos à contribulibus veſtris, ſicut & ipſi à Judæis:

15. qui & Dominum occiderunt Jeſum, & Prophetas, & nos perſecuti ſunt, & Deo non placent, & omnibus hominibus adverſantur;

16. prohibentes nos Gentibus loqui ut ſalvæ fiant, ut impleant peccata ſua ſemper: pervenit enim ira Dei ſuper illos uſque in finem.

17. Nos autem fratres deſolati à vobis ad tempus horæ, aſpectu, non corde, abundantiùs feſtinavimus faciem veſtram videre cum multo deſiderio:

18. quoniam voluimus venire ad vos: ego quidem Paulus, & ſemel, & iterum, ſed impedivit nos ſatanas.

19. Quæ eſt enim noſtra ſpes, aut gaudium, aut corona gloriæ? Nonne vos ante Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum eſtis in adventu ejus?

20. vos enim eſtis gloria noſtra & gaudium.

CAPUT III.

Metuens ne propter ſuas afflictiones à fide moverentur, miſit ad eos Timotheum, qui ipſos roboraret; illo autem reverſo gratias Deo agit, quòd in fide ac dilectione firmi permanſerint; oſtendens quantùm cupiat illos inviſere, ut ſuppleat quod deeſt fidei ipſorum.

1. PRopter quod non ſuſtinentes ampliùs, placuit nobis remanere Athenis, ſolis:

|| Act. 16.1 — 2. || & miſimus Timotheum fratrem noſtrum, & miniſtrum Dei in Evangelio Chriſti ad confirmandos vos, & exhortandos pro fide veſtra:

3. ut nemo moveatur in tribulationibus iſtis: ipſi enim ſcitis quòd in hoc poſiti ſumus.

4. Nam & cùm apud vos eſſemus, prædicebamus vobis paſſuros nos tribulationes, ſicut & factum eſt, & ſcitis.

5. Propterea & ego ampliùs non ſuſtinens, miſi ad cognoſcendam fidem veſtram: ne fortè tentaverit vos is, qui tentat, & inanis fiat labor noſter.

6. Nunc autem veniente Timotheo ad nos à vobis, & annuntiante nobis fidem & charitatem veſtram, & quia memoriam noſtri habetis bonam ſemper, deſiderantes nos videre, ſicut & nos quoque vos:

7. Ideò conſolati ſumus fratres in vobis in omni neceſſitate, & tribulatione noſtra, per fidem veſtram,

8. quoniam nunc vivimus, ſi vos ſtatis in Domino.

9. Quam enim gratiarum actionem poſſumus Deo retribuere pro vobis in omni gaudio, quo gaudemus propter vos ante Deum noſtrum,

10. nocte ac die abundantiùs orantes, ut videamus faciem veſtram, & compleamus ea, quæ deſunt fidei veſtræ?

11. Ipſe autem Deus, & Pater noſter, & Dominus noſter Jeſus Chriſtus, dirigat viam noſtram ad vos.

12. Vos autem Dominus multiplicet, & abundare faciat charitatem veſtram in invicē, & in omnes, quemadmodum & nos in vobis:

13. ad confirmanda corda veſtra ſine querela in ſanctitate, ante Deum & Patrem noſtrum, in adventu Domini noſtri Jeſu Chriſti cum omnibus ſanctis ejus. Amen.

CAPUT IV.

Hortatur ut tradita ſibi præcepta obſervent, abſtinentes à fornicatione, ac ſe mutuò diligentes, manibuſque operantes, quò nullius quidquam deſiderare cogantur; docet modum noſtræ reſurrectionis, ne inordinata triſtitia ſe cruciens propter eos qui moriuntur.

1. DE cetero ergo, ‡ fratres, rogamus vos & obſecramus in Domino Jeſu, ut quemadmodum accepiſtis à nobis, quomodo oporteat vos ambulare, & placere Deo, ſic & ambuletis, ut abundetis magis. ‡ DOM. 2 QUADR.

2. Scitis enim quæ præcepta dederim vobis per Dominum Jeſum.

3. || Hæc eſt enim voluntas Dei, ſanctificatio veſtra: ut abſtineatis vos à fornicatione, || Rom. 12. 2. Epheſ. 5. 17.

4. ut ſciat unuſquiſque veſtrûm vas ſuum poſſidere in ſanctificatione, & honore:

5. non in paſſione deſiderii, ſicut & Gentes, quæ ignorant Deum:

6. & ne quis ſupergrediatur, neque circumveniat in negotio fratrem ſuum: quoniam vindex eſt Dominus de his omnibus, ſicut prædiximus vobis, & teſtificati ſumus.

7. Non enim vocavit nos Deus in immunditiam, ſed in ſanctificationem.

8. Itaque qui hæc ſpernit, non hominem ſpernit, ſed Deum: qui etiam dedit Spiritum ſuum ſanctum in nobis.

9. De charitate autem fraternitatis non neceſſe habemus ſcribere vobis: || ipſi enim vos à Deo didiciſtis ut diligatis invicem. || Joan. 13. 34. & 15. 12. & 17. 1. Joan. 2. 10. & 4. 21.

10. Etenim illud facitis in omnes fratres in univerſa Macedonia. Rogamus autem vos fratres ut abundetis magis,

11. & operam detis ut quieti ſitis, & ut veſtrum negotium agatis, & operemini manibus veſtris, ſicut præcepimus vobis: & ut honeſtè ambuletis ad eos qui foris ſunt: & nullius aliquid deſideretis.

12. ‡ Nolumus autem vos ignorare fratres de dormientibus, ut non contriſtemini, ſicut & ceteri, qui ſpem non habent. ‡ IN MISSIS DEFUNCTORUM.

13. Si enim credimus quòd Jeſus mortuus eſt & reſurrexit: ita & Deus eos, qui dormierunt per Jeſum, adducet cum eo.

14. Hoc enim vobis dicimus in verbo Domini, || quia nos, qui vivimus, qui reſidui || 1. Cor. 15. 23.

ſumus in adventum Domini, non prævenjemus eos, qui dormierunt.

15. Quoniam ipſe Dominus in juſſu, & in voce Archangeli, & in tuba Dei deſcendet de cœlo: & mortui, qui in Chriſto ſunt, reſurgent primi.

16. Deinde nos, qui vivimus, qui relinquimur ſimul rapiemur cum illis in nubibus obviàm Chriſto in aera, & ſic ſemper cum Domino erimus.

17. Itaque cōſolamini invicem in verbis iſtis.

CAPUT V.

Diem judicii dicit inſperatum ad futurum, qui tamen ipſos non poteſt incautos opprimere, cùm ſemper ad illum ſe præparent, ad quod illos etiam hortatur: monet quoque de obedientia erga ſuos præfectos, & quomodo erga invicem & erga Deum ſe habere debeant: orat pro ipſis, utque pro ſe orent precatur.

1. DE temporibus autem, & momentis, fratres non indigetis ut ſcribamus vobis.

|| 2 Petr. 3. 10. Apoc. 3. 3. & 16. 15. 2. || Ipſi enim diligenter ſcitis, quia dies Domini, ſicut fur in nocte, ita veniet.

3. Cùm enim dixerint pax, & ſecuritas; tunc repentinus eis ſuperveniet interitus, ſicut dolor in utero habenti, & non effugient.

4. Vos autem fratres non eſtis in tenebris, ut vos dies illa tanquam fur comprehendat:

5. omnes enim vos filii lucis eſtis, & filii diei: non ſumus noctis, neque tenebrarum.

6. Igitur non dormiamus ſicut & ceteri, ſed vigilemus, & ſobrii ſimus.

7. Qui enim dormiunt, nocte dormiunt: & qui ebrii ſunt, nocte ebrii ſunt.

|| Iſai. 59. 17. Epheſ. 6. 14. 17. 8. Nos autem, qui diei ſumus, ſobrii ſimus, || induti loricam fidei, & charitatis, & galeam ſpem ſalutis:

9. quoniam non poſuit nos Deus in iram, ſed in acquiſitionem ſalutis per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum,

10. qui mortuus eſt pro nobis: ut ſive vigilemus, ſive dormiamus, ſimul cum illo vivamus.

11. Propter quod conſolamini invicem, & ædificate alterutrum, ſicut & facitis.

12. Rogamus autem vos fratres, ut noveritis eos, qui laborant inter vos, & præſunt vobis in Domino, & monent vos,

13. ut habeatis illos abundantiùs in charitate propter opus illorum: pacem habete cum eis.

14. ‡ Rogamus autem vos fratres, corripite inquietos, conſolamini puſillanimes, ſuſcipite infirmos, patientes eſtote ad omnes. ‡ SABB. QUAT. TEMP. QUADR. EPIST. 6.

15. || Videte ne quis malum pro malo alicui reddat: ſed ſemper quod bonum eſt ſectamini in invicem, & in omnes. || Prov. 17. 13. & 20. 22. Rom 12. 17. 1. Petr. 3. 9.

16. Semper gaudete.

17. || Sine intermiſſione orate. || Eccli. 18. 22. Luc. 18. 1. Coloſſ. 4. 2.

18. In omnibus gratias agite: hæc eſt enim voluntas Dei in Chriſto Jeſu, in omnibus vobis.

19. Spiritum nolite extinguere.

20. Prophetias nolite ſpernere.

21. Omnia autem probate: quod bonum eſt tenete.

22. Ab omni ſpecie mala abſtinete vos.

23. Ipſe autem Deus pacis ſanctificet vos per omnia, ut integer ſpiritus veſter, & anima, & corpus ſine querela in adventu Domini noſtri Jeſu Chriſti ſervetur.

24. || Fidelis eſt, qui vocavit vos: qui etiam faciet. || 1. Cor. 1. 9.

25. Fratres orate pro nobis.

26. Salutate fratres omnes in oſculo ſancto.

27. Adjuro vos per Dominum, ut legatur epiſtola hæc omnibus ſanctis fratribus.

28. Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti vobiſcum. Amen.

EPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI
AD THESSALONICENSES II.

CUM *in priori ad Theſſalonicenſes Epiſtola, de die judicii quaſi jam inſtante paulò obſcuriùs fuiſſet locutus Apoſtolus* (cap. 1. 5.) *& falſi fraudulentique Doctores terrerent animos, quaſi ex mente ejus jam inſtaret, data paulò poſt hac altera ad eoſdem, clariùs ſe aperit, impoſtoreſque illos redarguit, docens non priùs Chriſtum venturum, quàm apparuerit Antichriſtus, Chriſti adventu deſtruendus. Deinde, cùm intellexiſſet nondum emendatos eſſe eos, quos in ſuperiori Epiſtola notaverat ut otioſos & inquietos, nunc eoſdem acriùs caſtigat, excommunicandos denuntians ni reſipiſcant. Scripta eſt itaque hæc Epiſtola ex eodem loco, & eodem anno (æræ noſtræ 52.) quo prior: utique cùm Silvanum & Timotheum in miniſterio Evangelii conjunctos ſibi haberet Apoſtolus* (cap. 1. 1.) *& poſtquam ipſe apud Theſſalonicenſes Chriſti fidem amplexos jam præſens adfuiſſet* (cap. 2. 5.) *ut non minùs aberrent à vero qui eam ſub Caligula exaratam exiſtimant, quàm qui per Oneſimum delatam, quem multis poſt annis in Chriſto genuit Romæ, cùm eſſet in vinculis.*

CAPUT PRIMUM.

Gratias Deo agit pro fide ac tolerantia Theſſalonicenſium in perſecutionibus, propter quas dicit illos gloriam, adverſarios verò ultionem in die judicii recepturos; orans ut digni habeantur vocatione Dei.

1. PAulus, & Silvanus, & Timotheus, Eccleſiæ Theſſalonicenſium, in Deo Patre noſtro, & Domino Jeſu Chriſto.
2. Gratia vobis, & pax à Deo Patre noſtro, & Domino Jeſu Chriſto.

3. Gratias agere debemus ſemper Deo pro vobis, fratres, ita ut dignum eſt, quoniam ſupercreſcit fides veſtra, & abundat charitas uniuſcujuſque veſtrûm in invicem:

4. ita ut & nos ipſi in vobis gloriemur in Eccleſiis Dei, pro patientia veſtra, & fide, & in omnibus perſecutionibus veſtris, & tribulationibus quas ſuſtinetis.

5. in exemplum juſti judicii Dei, ut digni habeamini in regno Dei, pro quo & patimini.

6. Si tamen juſtum eſt apud Deum, retribuere tribulationem iis, qui vos tribulant:

7. & vobis, qui tribulamini, requiem nobiſcum in revelatione Domini Jeſu de cœlo cum angelis virtutis ejus,

8. in flamma ignis dantis vindictam iis, qui non noverunt Deum, & qui non obediunt Evangelio Domini noſtri Jeſu Chriſti:

9. qui pœnas dabunt in interitu æternas à facie Domini, & à gloria virtutis ejus:

10. cùm venerit glorificari in ſanctis ſuis, & admirabilis fieri in omnibus, qui crediderunt: quia creditum eſt teſtimonium noſtrum ſuper vos in die illo.

11. In quo etiam oramus ſemper pro vobis: ut dignetur vos vocatione ſua Deus noſter, & impleat omnem voluntatem bonitatis, & opus fidei in virtute,

12. ut clarificetur nomen Domini noſtri Jeſu Chriſti in vobis, & vos in illo ſecundùm gratiam Dei noſtri, & Domini Jeſu Chriſti.

CAPUT II.

De die Domini monet, ne credant ſeductoribus, oſtendens venturum priùs filium perditionis, qui varia edet prodigia fallacia, quibus reprobi ſeducentur: de electione & fide Theſſalonicenſium gratias agit, monens ut ſervent acceptas ab ipſo traditiones, & pro eorum conſolatione ac confirmatione orat.

1. ROgamus ‡ autem vos fratres, per adventum Domini noſtri Jeſu Chriſti, & noſtræ congregationis in ipſum: ‡ SABB. QUAT. TEMP. ADVENT. EPIST. 6.

2. ut non citò moveamini à veſtro ſenſu, neque terreamini, neque per ſpiritum, neque per ſermonem, neque per Epiſtolam tanquam per nos miſſam, quaſi inſtet dies Domini.

3. ‖ Ne quis vos ſeducat ullo modo: quoniam niſi venerit diſceſſio primùm, & revelatus fuerit homo peccati, filius perditionis, ‖ Epheſ. 5. 6.

4. qui adverſatur, & extollitur ſupra omne, quod dicitur Deus, aut quod colitur, ita ut in templo Dei ſedeat oſtendens ſe tanquam ſit Deus.

5. Nonne retinetis quòd cùm adhuc eſſem apud vos, hæc dicebam vobis?

6. Et nunc quid detineat ſcitis, ut reveletur in ſuo tempore.

7. Nam myſterium jam operatur iniquitatis: tantùm ut qui tenet nunc, teneat, donec de medio fiat.

8. Et tunc revelabitur ille iniquus, ‖ quem Dominus Jeſus interficiet ſpiritu oris ſui, & ‖ Iſa. 11. 4.
deſtruet illuſtratione adventus ſui eum:

9. cujus eſt adventus ſecundùm operationem ſatanæ, in omni virtute, & ſignis, & prodigiis mendacibus,

10. & in omni ſeductione iniquitatis iis, qui pereunt: eò quòd charitatem veritatis non receperunt ut ſalvi fierent. Ideò mittet illis Deus operationem erroris, ut credant mendacio,

11. ut judicentur omnes, qui non crediderunt veritati, ſed conſenſerunt iniquitati.

12. Nos autem debemus gratias agere Deo ſemper pro vobis, fratres dilecti à Deo, quòd elegerit vos Deus primitias in ſalutem, in ſanctificatione ſpiritus, & in fide veritatis,

13. in qua & vocavit vos per Evangelium noſtrum in acquiſitionem gloriæ Domini noſtri Jeſu Chriſti.

14. Itaque fratres ſtate: & tenete traditiones, quas didiciſtis, ſive per ſermonem, ſive per epiſtolam noſtram.

15. Ipſe autem Dominus noſter Jeſus Chriſtus, & Deus, & Pater noſter, qui dilexit nos, & dedit conſolationem æternam, & ſpem bonam in gratia,

16. exhortetur corda veſtra, & confirmet in omni opere, & ſermone bono.

CAPUT III.

Cupit ut pro ſe precentur, confidens quòd ſervaturi ſint ipſius præcepta: monetque ut ſubtrahant ſe à Chriſtianis nolentibus ſervare quæ ipſe inſtituerat, nec manibus laborare, quod tamen ipſemet Paulus apud eos fecerat: cavet tamen ne tales ut inimicos exiſtiment, ſed ut fratres corripiant.

Epheſ. 6. 19. Coloſ. 4. 3. 1. DE cetero fratres orate pro nobis, ut ſermo Dei currat, & clarificetur, ſicut & apud vos:

2. & ut liberemur ab importunis, & malis hominibus: non enim omnium eſt fides.

3. Fidelis autem Deus eſt, qui confirmabit vos, & cuſtodiet à malo.

4. Confidimus autem de vobis, in Domino, quoniam quæ præcipimus, & facitis, & facietis.

5. Dominus autem dirigat corda veſtra in charitate Dei, & patientia Chriſti.

6. Denuntiamus autem vobis fratres in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, ut ſubtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè, & non ſecundùm traditionem, quàm acceperunt à nobis.

7. Ipſi enim ſcitis quemadmodum oporteat imitari nos: quoniam non inquieti fuimus inter vos:

8. || neque gratis panem manducavimus ab aliquo, ſed in labore, & in fatigatione, nocte & die operantes, ne quem veſtrûm gravaremus. || Act. 20. 34. 1. Cor. 4. 12. 1. Theſ. 2. 9.

9. Non quaſi non habuerimus poteſtatem, ſed ut noſmetipſos formam daremus vobis ad imitandum nos.

10. Nam & cùm eſſemus apud vos, hoc denuntiabamus vobis: quoniam ſi quis non vult operari, nec manducet.

11. Audivimus enim inter vos quoſdam ambulare inquietè, nihil operantes, ſed curiosè agentes.

12. Iis autem, qui ejuſmodi ſunt, denuntiamus, & obſecramus in Domino Jeſu Chriſto, ut cum ſilentio operantes, ſuum panem manducent.

13. || Vos autem fratres nolite deficere benefacientes. || Gal. 6. 9.

14. Quòd ſi quis non obedit verbo noſtro per epiſtolam, hunc notate, & ne commiſceamini cum illo, ut confundatur:

15. & nolite quaſi inimicum exiſtimare, ſed corripite ut fratrem.

16. Ipſe autem Dominus pacis det vobis pacem ſempiternam in omni loco. Dominus ſit cum omnibus vobis.

17. Salutatio mea manu Pauli: quod eſt ſignum in omni epiſtola: ita ſcribo.

18. Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti cum omnibus vobis. Amen.

EPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI
AD TIMOTHEUM PRIMA.

DUÆ Pauli ad Timotheum Epiſtolæ, & una ad Titum, argumento ſimiles ſunt. Inſtruunt enim Epiſcopum, & præcipuas tanti muneris partes explicant, quamquam id uberiùs prima ad Timotheum præſtat, quem Apoſtolus Epheſo diſcedens præfecerat. Utrùm autem antequam Paulus primùm Romam veniſſet, an poſteà, variant ſententiæ. Sed ex eis quæ in Prolegomenis ſtabilita ſunt, apparet nonniſi cùm vinculis laxatus Paulus Orientem iterùm peragravit, Timotheum Epheſi Epiſcopum conſtitutum. Ex quo fit veriſimile digreſſum Epheſo Paulum cùm Philippos ex promiſſo veniſſet, inde hanc ad Timotheum dediſſe; anno, ut opinamur, æræ quam ſequimur 66. poſt Chriſti mortem 33. & ab eo tempore quo Timotheus adhuc penè puer, teſtis fuerat perſecutionum quas Apoſtolus Lyſtris paſſus eſt, (2. Timoth. 3. 11. cum Actor. 14.) annos 23. Ut circiter annorum 30. eſſe tum potuerit, cùm à Paulo Epiſcopus eſt ordinatus.

CAPUT PRIMUM.

Præceptum revocat quod Timotheo tradiderat, de retrahendis quibuſdam à perverſa doctrina & tradenda ſana: lex ob injuſtos poſita eſt: Deo gratias agit, quòd eum ab Eccleſiæ perſecutione ad Apoſtolatum vocaverit, qui miſericordiam conſecutus eſt, ut oſtendatur Dei longanimitas ad peccatorum informationem: Timotheum monet ut ſtrenuum agat militem.

1. PAULUS Apoſtolus Jeſu Chri-
ſti ſecundum imperium Dei
Salvatoris noſtri, & Chriſti
Jeſu ſpei noſtræ:
|| Act. 16. 2. || Timotheo dilecto filio in
fide. Gratia, miſericordia, & pax à Deo
Patre, & Chriſto Jeſu Domino noſtro.
3. Sicut rogavi te ut remaneres Epheſi
cùm irem in Macedoniam, ut denuntiares
quibuſdam ne aliter docerent,
|| Infr. 4. 7. 2. Tim. 2. 23. Tit. 3. 9. 4. neque || intenderent fabulis, & genealogiis
interminatis: quæ quæſtiones præſtant magis
quàm ædificationem Dei, quæ eſt in fide.
5. Finis autem præcepti eſt charitas de corde
puro, & conſcientia bona, & fide non ficta.
6. A quibus quidam aberrantes, converſi
ſunt in vaniloquium,
7. volentes eſſe legis doctores, non intelligentes
neque quæ loquuntur, neque de
quibus affirmant.
|| Rom. 7. 12. 8. || Scimus autem quia bona eſt lex, ſi
quis ea legitimè utatur:
9. ſciens hoc quia lex juſto non eſt poſita,
ſed injuſtis, & non ſubditis, impiis, &
peccatoribus, ſceleratis, & contaminatis,
parricidis, & matricidis, homicidis,
10. fornicariis, maſculorum concubitoribus,
plagiariis, mendacibus, & perjuris,
& ſi quid aliud ſanæ doctrinæ adverſatur,
11. quæ eſt ſecundùm Evangelium gloriæ
beati Dei, quod creditum eſt mihi.
12. Gratias ago ei, qui me confortavit,
Chriſto Jeſu Domino noſtro, quia fidelem
me exiſtimavit, ponens in miniſterio:
13. qui priùs blaſphemus fui, & perſecutor,
& contumelioſus: ſed miſericordiam
Dei conſecutus ſum, quia ignorans feci in
incredulitate.
14. Superabundavit autem gratia Dñi noſtri
cum fide, & dilectione, quæ eſt in Chriſto Jeſu.
15. Fidelis ſermo, & omni acceptione dignus:
|| quòd Chriſtus Jeſus venit in hunc
mundum peccatores ſalvos facere, quorum || Matt. 9. 13. Marc. 2. 17.
primus ego ſum.
16. Sed ideò miſericordiam conſecutus ſum:
ut in me primo oſtenderet Chriſtus Jeſus
omnem patientiam, ad informationem eorum,
qui credituri ſunt illi, in vitam æternam.
17. Regi autem ſæculorum immortali, inviſibili,
ſoli Deo, honor & gloria in ſæcula
ſæculorum. Amen.
18. Hoc præceptum commendo tibi fili Timothee,
ſecundùm præcedentes in te prophetias,
ut milites in illis bonam militiam.
19. habens fidem, & bonam conſcientiam,
quam quidam repellentes, circa fidem
naufragaverunt:
20. ex quibus eſt Hymenæus, & Alexander:
quos tradidi Satanæ, ut diſcant
non blaſphemare.

CAPUT II.

Vult pro regibus & magiſtratibus fieri orationes ac gratiarum actiones; unumque dicit eſſe Deum & unum mediatorem: quomodo orare debeant vir ac mulier, & quomodo hæc ornari debeat, cujus non eſt docere, ſed in ſilentio diſcere.

1. OBſecro igitur primùm omnium fieri
obſecrationes, orationes, poſtulationes,
gratiarũ actiones, pro omnibus hominibus.
2. pro regibus, & omnibus, qui in ſublimitate
ſunt, ut quietam, & tranquillam vitam
agamus in omni pietate, & caſtitate.
3. Hoc enim bonum eſt, & acceptum
coram Salvatore noſtro Deo,
4. qui omnes homines vult ſalvos fieri,
& ad agnitionem veritatis venire.
5. Unus enim Deus, unus & mediator
Dei & hominum homo Chriſtus Jeſus:
6. qui dedit redemptionem ſemetipſum
pro omnibus, teſtimonium temporibus ſuis

7. in quo poſitus ſum ego prædicator, & Apoſtolus (veritatem dico, non mentior) doctor Gentium in fide, & veritate.

8. Volo ergo viros orare in omni loco, levantes puras manus ſine ira, & diſceptatione.

9. ‖ Similiter & mulieres in habitu ornato *, cùm verecundia, & ſobrietate ornantes ſe, & non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veſte pretioſa:

‖ 1. Pet. 3. 1 * κοσμίω: honeſto, modeſto.

10. ſed quod decet mulieres, promittentes pietatem per opera bona.

11. Mulier in ſilentio diſcat cum omni ſubjectione:

12. ‖ Docere autem mulieri non permitto, neque dominari in virum: ſed eſſe in ſilentio.

‖ 1. Cor. 14. 34.

13. ‖ Adam enim primus formatus eſt, deinde Heva:

‖ Gen. 1. 27.

14. ‖ Et Adam non eſt ſeductus, mulier autem ſeducta in prævaricatione fuit.

‖ Gen. 3. 6.

15. Salvabitur autem per filiorum generationem, ſi permanſerit in fide, & dilectione, & ſanctificatione cum ſobrietate.

CAPUT III.

Docet Timotheum quales eſſe debeant epiſcopi, diaconi, ac mulieres: ut ſciat quomodo converſari debeat in Eccleſia quæ eſt columna veritatis: ſimulque commendat Dominicæ Incarnationis ſacramentum.

1. Fidelis ſermo: Si quis epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat.

2. ‖ Oportet ergo epiſcopum irreprehenſibilem eſſe, unius uxoris virum, ſobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hoſpitalem, doctorem,

‖ Tit. 1. 7.

3. non vinolentum, non percuſſorem, ſed modeſtum; non litigioſum, non cupidum, ſed

4. ſuæ domui benè præpoſitum, filios habentem ſubditos cum omni caſtitate.

5. Si quis autem domui ſuæ præeſſe neſcit, quomodo Eccleſiæ Dei diligentiam habebit?

6. Non neophytum: ne in ſuperbiam elatus, in judicium incidat diaboli.

7. Oportet autem illum & teſtimonium habere bonum ab iis qui foris ſunt, ut non in opprobrium incidat, & in laqueum diaboli:

8. Diaconos ſimiliter pudicos, non bilingues, non multo vino deditos, non turpe lucrum ſectantes:

9. habentes myſterium fidei in conſcientia pura.

10. Et hi autem probentur primùm: & ſic miniſtrent, nullum crimen habentes.

11. Mulieres ſimiliter pudicas, non detrahentes, ſobrias, fideles in omnibus.

12. Diaconi ſint unius uxoris viri: qui filiis ſuis benè præſint, & ſuis domibus.

13. Qui enim benè miniſtraverint, gradum bonum ſibi acquirent, & multam fiduciam in fide, quæ eſt in Chriſto Jeſu.

14. Hæc tibi ſcribo, ſperans me ad te venire citò.

15. Si autem tardavero, ut ſcias quomodo oporteat te in domo Dei converſari, quæ eſt Eccleſia Dei vivi, columna & firmamentum veritatis.

16. Et manifeſtè magnum eſt pietatis ſacramentum, quod manifeſtatum eſt in carne, juſtificatum eſt in ſpiritu, apparuit angelis; prædicatum eſt Gentibus, creditum eſt in mundo, aſſumptùm eſt in gloria.

CAPUT IV.

Prædicit quoſdam falſam tradituros doctrinam, potiſſimùm de nuptiis ac cibis: diſcipulum autem monet ut ſpreta vana doctrina, exerceat ſe ad pietatem, quæ corporali exercitationi præfertur: & quamquam ſit adoleſcens, præbeat ſe reliquis exemplum.

1. Spiritus autem manifeſtè dicit, quia ‖ in noviſſimis temporibus diſcedent quidam à fide, attendentes ſpiritibus erroris, & doctrinis dæmoniorum:

‖ 2. Tim. 3. 1. 2. Pet. 3. 3. Jud. 1. 18.

2. in hypocriſi loquentium mendacium, & cauteriatam habentium ſuam conſcientiam,

3. prohibentium nubere, abſtinere à cibis, quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus, & iis, qui cognoverunt veritatem.

4. Quia omnis creatura Dei bona eſt, & nihil rejiciendum quod cum gratiarum actione percipitur:

5. ſanctificatur enim per verbum Dei, & orationem.

6. Hæc proponens fratribus, bonus eris miniſter Chriſti Jeſu, enutritus verbis fidei, & bonæ doctrinæ, quam aſſecutus es.

7. ‖ Ineptas autem, & aniles fabulas devita: exerce autem teipſum ad pietatem.

‖ Sup. 1. 4. 2. Tim. 2. 23. Tit. 3. 9.

8. Nam corporalis exercitatio, ad modicum utilis eſt: pietas autem ad omnia utilis eſt, promiſſionem habens vitæ, quæ nunc eſt, & futuræ.

9. Fidelis ſermo, & omni acceptione dignus.

10. In hoc enim laboramus, & maledicimur, qui ſperamus in Deum vivum, qui eſt Salvator omnium hominum, maximè fidelium.

11. Præcipe hæc, & doce.

12. Nemo adoleſcentiam tuam contemnat, ſed exemplum eſto fidelium in verbo, in converſatione, in charitate, in fide, in caſtitate.

13. Dum venio, attende lectioni, exhortationi, & doctrinæ.

14. Noli negligere gratiam, quæ in te eſt, quæ data eſt tibi per prophetiam, cum impoſitione manuum presbyterii.

15. Hæc meditare, in his eſto: ut profectus tuus manifeſtus ſit omnibus.

16. Attende tibi, & doctrinæ: inſta in illis. Hoc enim faciens, & teipſum ſalvum facies, & eos, qui te audiunt.

CAPUT V.

Docet quomodo ſeniores, anus ac juvenculas gubernare debeat, rurſum ſeniores ac juniores viduas: & de conditionibus in eligenda vidua requiſitis: presbyteri probe ſuo fungentes munere dupliciter honorentur: nec facile adversùs presbyterum accuſationem ſuſcipiat, ſed peccantes publice arguat; hæc mandata ſervet; nemini citò manus imponens: modico vino utatur: & de variis hominum peccatis:

1. Seniorem ne increpaveris, ſed obſecra, ut patrem: juvenes, ut fratres.

2. Anus,

2. Anus, ut matres: juvenculas, ut ſorores in omni caſtitate.

‡ PRO NEC VIRGINE NEC MART.

3. ‡ Viduas honora, quæ verè viduæ ſunt.

4. Si qua autem vidua filios, aut nepotes habet: diſcat primùm domum ſuam regere, & mutuam vicem reddere parentibus: hoc enim acceptum eſt coram Deo.

5. Quæ autem verè vidua eſt, & deſolata, ſperet in Deum: & inſtet obſecrationibus, & orationibus nocte ac die.

6. Nam quę in deliciis eſt, vivens mortua eſt.

7. Et hoc præcipe, ut irreprehenſibiles ſint.

8. Si quis autem ſuorum, & maximè domeſticorum curam non habet, fidem negavit, & eſt infideli deterior.

9. Vidua eligatur non minus ſexaginta annorum, quæ fuerit unius viri uxor,

10. in operibus bonis teſtimonium habens, ſi filios educavit, ſi hoſpitio recepit, ſi ſanctorum pedes lavit, ſi tribulationem patientibus ſubminiſtravit, ſi omne opus bonum ſubſecuta eſt.

11. Adoleſcentiores autem viduas devita. Cùm enim luxuriatæ fuerint in Chriſto, nubere volunt:

12. habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt.

13. Simul autem & otioſæ diſcunt circuire domos: non ſolùm otioſæ: ſed & verboſæ, & curioſæ, loquentes quæ non oportet.

14. Volo ergo juniores nubere, filios procreare, matresfamilias eſſe, nullam occaſionem dare adverſario maledicti gratia.

15. Jam enim quædam converſæ ſunt retro ſatanam.

16. Si quis fidelis habet viduas, ſubminiſtret illis, & non gravetur Eccleſia: ut iis, quæ verè viduæ ſunt, ſufficiat.

17. Qui bene præſunt presbyteri, duplici honore digni habeantur: maximè qui laborant in verbo & doctrina.

18. Dicit enim Scriptura: ‖ Non alligabis os bovi trituranti. Et, ‖ Dignus eſt operarius mercede ſua.

‖ Deut. 25. 4. 1. Cor. 9. 9. ‖ Matt. 10. Luc. 10. 7.

19. Adverſus presbyterum accuſationem noli recipere, niſi ſub duobus aut tribus teſtibus.

20. Peccantes coram omnibus argue: ut & ceteri timorem habeant.

21. Teſtor coram Deo, & Chriſto Jeſu, & electis Angelis, ut hæc cuſtodias ſine præjudicio, nihil faciens in alteram partem declinando.

22. Manus cito nemini impoſueris, neque communicaveris peccatis alienis. Teipſum caſtum cuſtodi.

23. Noli adhuc aquam bibere, ſed modico vino utere, propter ſtomachum tuum, & frequentes tuas infirmitates.

24. Quorumdam hominum peccata manifeſta ſunt, præcedentia ad judicium: quoſdam autem & ſubſequuntur.

25. Similiter & facta bona manifeſta ſunt: & quæ aliter ſe habent, abſcondi non poſſunt.

CAPUT VI.

Servi dominis ſuis obſequantur, ſive fidelibus ſive infidelibus: fugiendi ſunt qui his relictis vana docent: quantum mali inducat avaritia; qua devitata hortatur Timotheum ad virtutes amplectendas, ſervata fide quam in Baptiſmo confeſſus eſt, utque in finem uſque ſervet hæc mandata: divites autem reprimat à ſuperbia, inducens ad eleemoſynas.

1. Quicumque ſunt ſub jugo ſervi, dominos ſuos omni honore dignos arbitrentur, ne nomen Dñi & doctrina blaſphemetur.

2. Qui autem fideles habent dominos, non contemnant, quia fratres ſunt: ſed magis ſerviant, quia fideles ſunt & dilecti, qui beneficii participes ſunt. Hæc doce, & exhortare.

3. Si quis aliter docet, & non acquieſcit ſanis ſermonibus Domini noſtri Jeſu Chriſti, & ei, quæ ſecundùm pietatem eſt, doctrinæ:

4. ſuperbus eſt nihil ſciens, ſed languens circa quæſtiones, & pugnas verborum: ex quibus oriuntur invidiæ, contentiones, blaſphemiæ, ſuſpiciones malæ,

5. conflictationes hominum mente corruptorum, & qui veritate privati ſunt, exiſtimantium quæſtum eſſe pietatem.

6. ‡ Eſt autem quæſtus magnus, pietas cum ſufficientia. ‡ S. ALEXII.

7. ‖ Nihil enim intulimus in hunc mundum; haud dubium quòd nec auferre quid poſſumus. ‖ Job 1. 21. Eccli. 5. 14.

8. ‖ Habentes autem alimenta, & quibus tegamur, his contenti ſimus. ‖ Prov. 27. 26.

9. Nam qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & deſideria multa inutilia, & nociva, quæ mergunt homines in interitum, & perditionem.

10. Radix enim omnium malorum eſt cupiditas: quam quidem appetentes erraverunt a fide, & inſeruerunt ſe doloribus multis.

11. Tu autem ò homo Dei hæc fuge: ſectare verò juſtitiam, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, manſuetudinem.

12. Certa bonum certamen fidei, apprehende vitam æternam, in qua vocatus es, & confeſſus bonam confeſſionem coram multis teſtibus.

13. Præcipio tibi coram Deo, qui vivificat omnia, & Chriſto Jeſu, qui teſtimonium reddidit ‖ ſub Pontio Pilato, bonam confeſſionem. ‖ Matt. 27. 11. Joan. 18. 34. 37.

14. ut ſerves mandatum ſine macula, irreprehenſibile uſque in adventum Domini noſtri Jeſu Chriſti,

15. quem ſuis temporibus oſtendet ‖ beatus & ſolus potens, Rex regum, & Dominus dominantium: ‖ Apoc. 17. 14. & 19. 15.

16. qui ſolus habet immortalitatem, & lucem inhabitat inacceſſibilem: ‖ quem nullus hominum vidit, ſed nec videre poteſt: cui honor, & imperium ſempiternum. Amen. ‖ Joan. 1. 18. 1. Joan. 4. 12.

17. Divitibus hujus ſæculi præcipe non ſublime ſapere, ‖ neque ſperare in incerto divitiarum, ſed in Deo vivo (qui præſtat nobis omnia abundè ad fruendum) ‖ Luc. 12. 15.

18. benè agere, divites fieri in bonis operibus, facilè tribuere, communicare,

19. theſaurizare ſibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant veram vitam.

20. O Timothee, depoſitum cuſtodi, devitans prophanas vocum novitates, & oppoſitiones falſi nominis ſcientiæ,

21. quam quidam promittentes, circa fidem exciderunt. Gratia tecum. Amen.

EPISTOLA B. PAULI APOSTOLI AD TIMOTHEUM SECUNDA.

HANC EPISTOLAM Romæ datam, & in vinculis ſcriptam, patet ex cap. 1. 8. 12. & 2. 9. 10. & quidem paulò antequam martyrium ſubiret Apoſtolus (cap. 4. 6. 7.) Atque adeò in ſecundis vinculis, non in primis; ſi quidem in Chronologia demonſtravimus Paulum prioribus vinculis Romanis ſolutum rediiſſe in Orientem, indeque rursùs Romam eſſe regreſſum, ubi etiam Martyrii coronam adeptus eſt, ſub annum Neronis ultimum: cùm tamen priùs ab eo auditus & abſolutus eſſet, ſicut hic ipſe teſtatur, (cap. 4. 16. 17.) Ut enim anteà biennium in libera cuſtodia: ita deinceps integrum annum, *omnibus gentibus Romam undique confluentibus, Evangelium prædicavit. Per Tychicum autem miſſa eſt Epheſum hæc Epiſtola, ubi erat Oneſiphori familia, poſtquàm Aquila & Priſcilla, qui, Claudii decreto de expellendis Judæis jam exoleto, Romam repetierant, (Rom. 16. 3.) eò denuò erant reverſi, (cap. 4. 12. 19.) Idque anno Æræ noſtræ 66. à Chriſti morte 33.*

CAPUT PRIMUM.

Gratias Deo agit ob fidem Timothei, quam intrepida prædicatione jubet exeri: Chriſtus mortem deſtruxit, & Paulum iu Gentium Doctorem elegit, ſervans ei debitum ipſius laboribus præmium: dicit quòd omnes Aſiani ipſum reliquerint, laudans Oneſiphori familiam quòd inde multa receperit obſequia.

1. PAULUS Apoſtolus Jeſu Chriſti per voluntatem Dei, ſecundùm promiſſionem vitæ, quæ eſt in Chriſto Jeſu:
2. Timotheo chariſſimo filio, gratia, miſericordia, pax à Deo Patre, & Chriſto Jeſu Domino noſtro.
3. Gratias ago Deo, cui ſervio à progenitoribus in conſcientia pura, quòd ſine intermiſſione habeam tui memoriam in orationibus meis, nocte ac die.
4. deſiderans te videre, memor lacrymarum tuarum, ut gaudio implear,
5. recordationem accipiens ejus fidei, quæ eſt in te non ficta, quæ & habitavit primùm in avia tua Loide, & matre tua Eunice, certus ſum autem quòd & in te.
6. Propter quam cauſam admoneo te, ut reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te per impoſitionem manuum mearum.
|| Rom. 8. 15. 7. || Non enim dedit nobis Deus ſpiritum timoris; ſed virtutis, & dilectionis, & ſobrietatis.
8. Noli itaque erubeſcere teſtimonium Domini noſtri, neque me vinctum ejus: ſed collabora Evangelio ſecundùm virtutem Dei,
|| Tit. 3. 5. 9. qui nos liberavit, & vocavit vocatione ſua ſancta, || non ſecundùm opera noſtra, ſed ſecundùm propoſitum ſuum, & gratiam, quæ data eſt nobis in Chriſto Jeſu ante tempora ſæcularia.
10. Manifeſta eſt autem nunc per illuminationem Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, qui deſtruxit quidem mortem, illuminavit autem vitam, & incorruptionem per Evangelium,
|| 1. Tim. 2. 7. 11. in quo || poſitus ſum ego prædicator, & Apoſtolus, & magiſter Gentium.
12. Ob quam cauſam etiam hæc patior, ſed non confundor. Scio enim cui credidi, & certus ſum quia potens eſt depoſitum meum ſervare in illum diem.
13. Formã habe ſanorum verborum, quæ à me audiſti in fide, & in dilectione in Chriſto Jeſu.
14. Bonum depoſitum cuſtodi per Spiritum ſanctum, qui habitat in nobis.
15. Scis hoc, quòd averſi ſunt à me omnes, qui in Aſia ſunt, ex quibus eſt Phigellus, & Hermogenes.
16. Det miſericordiam Dominus || Oneſiphori domui: quia ſæpè me refrigeravit, & || Inf. 4. 19.
catenam meam non erubuit:
17. ſed cùm Romam veniſſet, ſolicitè me quæſivit, & invenit.
18. Det illi Dominus invenire miſericordiam à Domino in illa die. Et quanta Epheſi miniſtravit mihi, tu meliùs noſti.

CAPUT II.

Hortatur Timotheum ad alios ſincerè docendum & patiendum pro Chriſto, facta mentione futuri præmii ac reſurrectionis Chriſti: utque contentiones & profana vaniloquia devitet, ſtultaſque legis quæſtiones: de magna domo varia habente vaſa, & quas virtutes ſervus Dei ſectari debeat.

1. TU ergo fili mi confortare in gratia, quæ eſt in Chriſto Jeſu:
2. & quæ audiſti à me per multos teſtes, hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt & alios docere.
3. Labora ſicut bonus miles Chriſti Jeſu.
4. Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſæcularibus: ut ei placeat, cui ſe probavit.
5. Nam & qui certat in agone, non coronatur niſi legitimè certaverit.
6. Laborantem agricolam oportet primùm de fructibus percipere.
7. Intellige quæ dico: dabit etenim tibi Dominus in omnibus intellectum.
8. ‡ Memor eſto Dominum JESUM CHRISTUM reſurrexiſſe à mortuis ex ſemine David, ſecundùm Evangelium meum, ‡ IN NATALI UNIUS MART NON PONT.
9. in quo laboro uſque ad vincula, quaſi malè operans: ſed verbum Dei non eſt alligatum.

10. Ideò

10. Ideò omnia ſuſtineo propter electos, ut & ipſi ſalutem conſequantur, quæ eſt in Chriſto Jeſu, cum gloria cœleſti. *

11. Fidelis ſermo: Nam ſi commortui ſumus, & convivemus:

12. ſi ſuſtinebimus, & conregnabimus: || ſi negaverimus, & ille negabit nos:

13. || ſi non credimus, ille fidelis permanet, negare ſeipſum non poteſt.

* Junge c. 3. v. 10. TU AUTEM.
|| Matt. 10. 33. Marc. 8. 38
|| Rom. 3. 3.

14. Hæc commone: teſtificans coram Domino. Noli contendere verbis: ad nihil enim utile eſt, niſi ad ſubverſionem audientium.

15. Solicitè cura teipſum probabilem exhibere Deo, operarium inconfuſibilem, rectè tractantem verbum veritatis.

16. Profana autem, & vaniloquia devita: multùm enim proficiunt ad impietatem:

17. & ſermo eorum ut cancer ſerpit: ex quibus eſt Hymenæus, & Philetus,

18. qui à veritate exciderunt, dicentes reſurrectionem eſſe jam factam, & ſubverterunt quorumdam fidem.

19. Sed firmum fundamentum Dei ſtat, habens ſignaculum hoc: Cognovit Dominus qui ſunt ejus, & diſcedat ab iniquitate, omnis, qui nominat nomen Domini.

20. In magna autem domo non ſolùm ſunt vaſa aurea, & argentea, ſed & lignea, & fictilia: & quædam quidem in honorem, quædam autem in contumeliam.

21. Si quis ergo emundaverit ſe ab iſtis, erit vas in honorem ſanctificatum, & utile Domino, ad omne opus bonum paratum.

22. Juvenilia autem deſideria fuge, ſectare verò juſtitiam, fidem, charitatem, & pacem cum iis, qui invocant Dominum de corde puro.

23. || Stultas autem, & ſine diſciplina quæſtiones devita: ſciens quia generant lites.

|| 1. Tim. 1. 4. 7. Tit. 3. 9.

24. Servum autem Domini non oportet litigare: ſed manſuetum eſſe ad omnes, docibilem, patientem,

25. cum modeſtia corripientem eos, qui reſiſtunt veritati: nequando Deus det illis pœnitentiam ad cognoſcendam veritatem,

26. & reſipiſcant à diaboli laqueis, à quo captivi tenentur ad ipſius voluntatem.

CAPUT III.

Prædicit homines futuros variis involutos peccatis, qui mulierculas ſeducentes veritati reſiſtant: Timotheum autem hortatur ut ſuo exemplo virtutes amplectatur, ac tolerantiam in perſecutionibus: & de ſacrarum litterarum utilitate.

1. HOc autem ſcito, quòd in || noviſſimis diebus inſtabunt tempora periculoſa:

|| 1. Tim. 4. 1. 2. Pet. 3. 3. Jud. 18.

2. erunt homines ſeipſos amantes, cupidi, elati, ſuperbi, blaſphemi, parentibus non obedientes, ingrati, ſceleſti,

3. ſine affectione, ſine pace, criminatores, incontinentes, immites, ſine benignitate,

4. proditores, protervi, tumidi, & voluptatum amatores magis quàm Dei:

5. habentes ſpeciem quidem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes. Et hos devita:

6. ex his enim ſunt, qui penetrant domos, & captivas ducunt mulierculas oneratas peccatis, quæ ducuntur variis deſideriis:

7. ſemper diſcentes, & nunquam ad ſcientiam veritatis pervenientes.

8. Quemadmodùm autem || Jannes, & Mambres reſtiterunt Moyſi: ita & hi reſiſtunt veritati, homines corrupti mente, reprobi circa fidem,

|| Exod. 7. 11.

9. ſed ultrà non proficient: inſipientia enim eorum manifeſta erit omnibus, ſicut & illorum fuit.

10. Tu autem aſſecutus es meam doctrinam, inſtitutionem, propoſitum, fidem, longanimitatem, dilectionem, patientiam,

11. perſecutiones, paſſiones: || qualia mihi facta ſunt Antiochiæ, Iconii, & Lyſtris: quales perſecutiones ſuſtinui, & ex omnibus eripuit me Dominus.

|| Act. 13. 14. & ſeq.

12. Et omnes, qui piè volunt vivere in Chriſto Jeſu, perſecutionem patientur.

13. Mali autem homines, & ſeductores proficient in pejus, errantes, & in errorem mittentes.

14. Tu verò permane in iis, quæ didiciſti, & credita ſunt tibi: ſciens à quo didiceris.

15. Et quia ab infantia ſacras litteras noſti, quæ te poſſunt inſtruere ad ſalutem, per fidem, quæ eſt in Chriſto Jeſu.

16. || Omnis ſcriptura divinitùs inſpirata, utilis eſt ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in juſtitia:

|| 2. Petr. 1. 20.

17. ut perfectus ſit homo Dei, ad omne opus bonum inſtructus.

CAPUT IV.

Timotheum per Chriſtum judicem obteſtatur, ut adversùs falſos doctores, & eos qui tales ſibi coacervant, conſtanter prædicet, & tolerando quæcumque infligentur adverſa: prædicitque ſuam paſſionem & futurum præmium; advocans Timotheum, eò quòd à multis deſertus ſit, & ab Alexandro multa paſſus: in prima ſui defenſione ab omnibus deſertus fuit, ſed à Domino liberatus.

1. TEſtificor ‡ coram Deo, & Jeſu Chriſto, qui judicaturus eſt vivos, & mortuos, per adventum ipſius, & regnum ejus:

‡ S. SILVESTRI PAPÆ. Item, S. AUGUST. EPISC. & aliorum Doctorū.

2. prædica verbum, inſta opportunè, importunè: argue, obſecra, increpa in omni patientia, & doctrina.

3. Erit enim tempus, cùm ſanam doctrinam non ſuſtinebunt, ſed ad ſua deſideria coacervabunt ſibi magiſtros prurientes auribus,

4. & à veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur.

5. Tu verò vigila, in omnibus labora, opus fac Evangeliſtæ, miniſterium tuum imple. Sobrius eſto.

6. Ego enim jam delibor, & tempus reſolutionis meæ inſtat.

7. Bonum certamen certavi, curſum conſummavi, fidem ſervavi,

8. In reliquo repoſita eſt mihi corona juſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die juſtus judex: non ſolùm autem mihi, ſed & iis qui diligunt adventum ejus. Feſtina ad me venire citò.

9. Demas enim me reliquit, diligens hoc ſæculum, & abiit Theſſalonicam:

10. Creſcens in Galatiam, Titus in Dalmatiam.

Digitized by Google

|| Coloſſ. 4. 14.

11. || Lucas eſt mecum ſolus. Marcum aſſume, & adduc tecum: eſt enim mihi utilis in miniſterium.

12. Tychichum autem miſi Epheſum.

13. Penulam, quam reliqui Troade apud Carpum, veniens affer tecum, & libros, maximè autem membranas.

14. Alexander ærarius multa mala mihi oſtendit: reddet illi Dominus ſecundùm opera ejus.

15. quem & tu devita, valdè enim reſtitit verbis noſtris.

16. In prima mea defenſione * nemo mihi affuit, ſed omnes me dereliquerunt: non illis imputetur.

* Quia cauſam ſuam egit coram Nerone cùm ſecundò Romam veniſſet.

17. Dominus autem mihi aſtitit, & confortavit me, ut per me prædicatio impleatur, & audiant omnes Gentes: & liberatus ſum de ore Leonis.

18. Liberavit me Dominus ab omni opere malo: & ſalvum faciet in regnum ſuum cœleſte, cui gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

19. Saluta Priſcam, & Aquilam, & || Oneſiphori domum. || Sup. 1. 16.

20. Eraſtus remanſit Corinthi. Trophimum autem reliqui infirmum Mileti.

21. Feſtina ante hiemem venire. Salutant te Eubulus, & Pudens, & Linus, & Claudia, & fratres omnes.

22. Dominus Jeſus Chriſtus cum ſpiritu tuo. Gratia vobiſcum. Amen.

EPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI
AD TITUM.

APOSTOLUM, expleto biennio illo, quo in libera cuſtodia Romæ Evangelium docuit, Orientem iterùm peragraſſe valdè probabile eſſe jam diximus & in Chronologia oſtendimus. Tunc ergo eum in Macedonia apud Philippenſes, ſicut eis ipſe promiſerat (Philip. 1. 25. & 2. 24.) permanſiſſe putamus & priorem ad Timotheum, atque hanc ad Titum dediſſe Epiſtolam, quæ eo ſunt argumento ſimiliores, quòd uno tempore datæ ſint. Primùm itaque de Presbyteris ſive Epiſcopis ordinandis Titum admonet; moxque adversùs judaizantes inſurgit, quos jubet acriter increpari: deinde ad morum præcepta vertit orationem. Et inter hæc ſemel atque iterùm præclaram admiſcet mentionem gratiæ, qua, nullo noſtro merito, ſalvamur per Chriſtum. Denique à vanis quæſtionibus vocat, & hæreticos fugiendos admonet.

CAPUT PRIMUM.

Facta in ſalutatione mentione ſpei vitæ æternæ quæ jam manifeſtata eſt, oſtendit quales debeat ordinare presbyteros ac epiſcopos: & de quibuſdam qui ob varia vitia durè ſunt increpandi: mundis omnia munda: quidam facto Deum negant.

1. PAULUS ſervus Dei, Apoſtolus autem Jeſu Chriſti ſecundùm fidem electorum Dei, & agnitionem veritatis, quæ ſecundùm pietatem eſt,

2. in ſpem vitæ æternæ, quam promiſit qui non mentitur, Deus, ante tempora ſæcularia:

3. manifeſtavit autem temporibus ſuis verbum ſuum in prædicatione, quæ credita eſt mihi ſecundùm præceptum Salvatoris noſtri Dei:

4. Tito dilecto filio ſecundùm communem fidem, gratia, & pax à Deo Patre, & Chriſto Jeſu Salvatore noſtro.

5. Hujus rei gratia reliqui te Cretæ, ut ea, quæ deſunt corrigas, & conſtituas per civitates presbyteros, ſicut & ego diſpoſui tibi.

|| 1. Tim. 3. 2.

6. || Si quis ſine crimine eſt, unius uxoris vir, filios habens fideles, non in accuſatione luxuriæ, aut non ſubditos.

7. Oportet enim epiſcopum ſine crimine eſſe, ſicut Dei diſpenſatorem; non ſuperbum, non iracundum, non vinolentum, non percuſſorem, non turpis lucri cupidum:

8. Sed hoſpitalem, benignum, ſobrium, juſtum, ſanctum, continentem,

9. amplectentem eum, qui ſecundùm doctrinam eſt, fidelem ſermonem: ut potens ſit exhortari in doctrina ſana, & eos, qui contradicunt, arguere.

10. Sunt enim multi etiam inobedientes, vaniloqui, & ſeductores: maximè qui de circumciſione ſunt:

11. quos oportet redargui: qui univerſas domos ſubvertunt, docentes quæ non oportet, turpis lucri gratia.

12. Dixit quidam ex illis, proprius ipſorum propheta: Cretenſes ſemper mendaces, malæ beſtiæ, ventres pigri.

13. Teſtimonium hoc verum eſt. Quam ob cauſam increpa illos durè, ut ſani ſint in fide,

14. non intendentes Judaicis fabulis, & mandatis hominum, averſantium ſe à veritate.

15. || Omnia munda mundis: coinquinatis autem, & infidelibus nihil eſt mundum, ſed inquinatæ ſunt eorum & mens, & conſcientia. || Rom. 14. 20.

16. Confitentur ſe noſſe Deum, factis autem negant: cùm ſint abominati, & incredibiles, & ad omne opus bonum reprobi.

CA-

CAPUT II.

Quomodo docere debeat ſenes, anus, adoleſcentulas ac juvenes, præbendo ſe omnibus vitæ exemplum: & in quibus nos erudiat gratia Dei quæ apparuit, beneficia etiam per Chriſtum nobis exhibita oſtendit.

1. TU autem loquere quæ decent ſanam doctrinam:

2. Senes ut ſobrii ſint, pudici, prudentes, ſani in fide, in dilectione, in patientia:

3. Anus ſimiliter in habitu ſancto, non criminatrices, non multo vino ſervientes, benè docentes:

4. ut prudentiam doceant adoleſcentulas, ut viros ſuos ament, filios ſuos diligant;

5. prudentes, caſtas, ſobrias, domus curam habentes, benignas, & ſubditas viris ſuis, ut non blaſphemetur verbum Dei.

6. Juvenes ſimiliter hortare ut ſobrii ſint.

7. In omnibus teipſum præbe exemplum bonorum operum, in doctrina, in integritate, in gravitate,

8. Verbum ſanum, irreprehenſibile: ut is, qui ex adverſo eſt, vereatur, nihil habens malum dicere de nobis.

9. ‖ Servos dominis ſuis ſubditos eſſe, in omnibus placentes, non contradicentes,

‖ *Epheſ.* 6. 5. *Col.* 3. 22. 1. *Petr.* 2. 18.

10. non fraudantes, ſed in omnibus fidem bonam oſtendentes: ut doctrinam Salvatoris noſtri Dei ornent in omnibus.

11. ‡ ‖ Apparuit enim gratia Dei Salvatoris noſtri omnibus hominibus,

‡ IN NATIVIT. DOM. AD 1. MISSAM, & IN CIRCUMCIS. DOMINI. ‖ *Infr.* 3. 4.

12. erudiens nos, ut abnegantes impietatem, & ſæcularia deſideria, ſobriè, & juſtè, & piè vivamus in hoc ſæculo,

13. expectantes beatam ſpem, & adventum gloriæ magni Dei, & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti.

14. qui dedit ſemetipſum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret ſibi populum acceptabilem, ſectatorem bonorum operum.

15. Hæc loquere, & exhortare, & argue cum omni imperio. Nemo te contemnat.

CAPUT III.

Ad quas virtutes ſuos debeat adhortari, & à quibus vitiis dehortari: & quòd à peccatis prioribus ſola Dei benignitate ſalvati ſimus per lavacrum regenerationis, facti in ſpe hæredes vitæ æternæ: monetque ut hæc docens vanam devitet doctrinam, ſimiliter & hæreticos.

1. ADmone illos, principibus, & poteſtatibus ſubditos eſſe, dicto obedire, ad omne opus bonum paratos eſſe:

2. neminem blaſphemare, non litigioſos eſſe, ſed modeſtos, omnem oſtendentes manſuetudinem ad omnes homines.

3. Eramus enim aliquando & nos inſipientes, increduli, errantes, ſervientes deſideriis, & voluptatibus variis, in malitia, & invidia agentes, odibiles, odientes invicem.

Sap. 2. 11.

4. Cùm autem ‡ benignitas, & humanitas apparuit Salvatoris noſtri Dei:

‡ IN NATIV. DOMINI AD 2. MISSAM, & IN OCT. EJUSDEM NATIV. ‖ 1. *Tim.* 1. 9.

5. ‖ non ex operibus juſtitiæ, quæ fecimus nos, ſed ſecundùm ſuam miſericordiam ſalvos nos fecit per lavacrum regenerationis, & renovationis Spiritus ſancti.

6. quem effudit in nos abundè per Jeſum Chriſtum Salvatorem noſtrum:

7. ut juſtificati gratia ipſius, hæredes ſimus ſecundùm ſpem vitæ æternæ.

8. Fidelis ſermo eſt: & de his volo te confirmare: ut curent bonis operibus præeſſe qui credunt Deo. Hæc ſunt bona, & utilia hominibus.

9. ‖ Stultas autem quæſtiones, & genealogias, & contentiones, & pugnas legis devita; ſunt enim inutiles, & vanæ.

‖ 1. *Tim.* 1. 4. & 4. 7. 2. *Tim.* 2. 23.

10. Hæreticum hominem poſt unam, & ſecundam correptionem devita:

11. ſciens quia ſubverſus eſt, qui ejuſmodi eſt, & delinquit, cùm ſit proprio judicio condemnatus.

12. Cùm miſero ad te Artemam, aut Tychicum, feſtina ad me venire Nicopolim: ibi enim ſtatui hiemare.

13. Zenam legiſperitum, & Apollo ſolicitè præmitte, ut nihil illis deſit:

14. Diſcant autem & noſtri bonis operibus præeſſe ad uſus neceſſarios, ut non ſint infructuoſi.

15. Salutant te qui mecum ſunt omnes: ſaluta eos, qui nos amant in fide. Gratia Dei cum omnibus vobis. Amen.

EPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI
AD PHILEMONEM.

*S*CRIPTA *eſt Romæ è primis vinculis, quorum quinquies meminit: anno à Chriſti morte 29. Æræ vulgaris 62. unà cum Epiſtola ad Coloſſenſes Tychico ad perferendum tradita. Erat autem Philemon vir clarus apud Coloſſenſes, Pauli diſcipulus, cujus ſervus Oneſimus, Phryx genere, furto facto, ut ex verſ. 18. Hieron. Theodoret. & Theophylactus colligunt, Romam profugerat. Mox verò utriuſque criminis fugæ & furti pœnitentia ductus, ad Paulum captivum, quem hero ſuo noverat eſſe amicum, ſe contulit. Ab eo ſuſceptus & fidem edoctus, tandem baptizatus eſt, cui etiam miniſtravit in carcere, donec ſatis in pietate confirmatum remittere eum Philemoni viſum eſt, cum his litteris commendatitiis, in quibus miro artificio, ingentique ſtudio id agit, ut eum dominus in gratiam recipiat. Receptus verò in virum evaſit eximium, ita ut poſt Timotheum Epheſiorum Epiſcopus ſit creatus, quem mirificè collaudat ſanctus Ignatius data ad eos Epiſtola. Sub Trajano denique Romæ martyrium glorioſè conſummaſſe creditur.*

Philemoni, cujus charitatem ac fidem collaudat, Oneſimum ſervum ipſius remittit; quem illi commendat, & ejus culpam in ſe recipit; indicans ſe cupere ipſum habere, ut ſibi miniſtret in Evangelii prædicatione.

1. PAULUS vinctus Chriſti Jeſu, & Timotheus frater: Philemoni dilecto, & adjutori noſtro,

2. & Appiæ ſorori chariſſimæ, & Archippo commilitoni noſtro, & Eccleſiæ, quæ in domo tua eſt.

3. Gratia vobis, & pax à Deo Patre noſtro, & Domino Jeſu Chriſto.

4. Gratias ago Deo meo, ſemper memoriam tui faciens in orationibus meis,

5. audiens charitatem tuam, & fidem: quam habes in Domino Jeſu, & in omnes ſanctos:

6. ut communicatio fidei tuæ evidens fiat in agnitione omnis operis boni, quod eſt in vobis in Chriſto Jeſu.

7. Gaudium enim magnum habui, & conſolationem in charitate tua: quia viſcera ſanctorum requieverunt per te, frater.

8. Propter quod multam fiduciam habens in Chriſto Jeſu imperandi tibi quod ad rem pertinet:

9. propter charitatem magis obſecro, cùm ſis talis, ut Paulus ſenex, nunc autem & vinctus Jeſu Chriſti:

10. Obſecro te pro meo filio, quem genui in vinculis, Oneſimo,

11. qui tibi aliquando inutilis fuit, nunc autem & mihi & tibi utilis,

12. quem remiſi tibi. Tu autem illum, ut mea viſcera, ſuſcipe:

13. quem ego volueram mecum detinere, ut pro te mihi miniſtraret in vinculis Evangelii:

14. ſine conſilio autem tuo nihil volui facere, uti ne velut ex neceſſitate bonum tuum eſſet, ſed voluntarium.

15. Forſitan enim ideò diſceſſit ad horam à te, ut æternùm illum reciperes:

16. jam non ut ſervum, ſed pro ſervo chariſſimum fratrem, maximè mihi: quantò autem magis tibi, & in carne, & in Domino?

17. Si ergo habes me ſocium: ſuſcipe illum ſicut me:

18. Si autem aliquid nocuit tibi, aut debet; hoc mihi imputa.

19. Ego Paulus ſcripſi mea manu: ego reddam, ut non dicam tibi, quod & teipſum mihi debes:

20. ita frater. Ego te fruar in Domino: Refice viſcera mea in Domino.

21. Confidens in obedientia tua ſcripſi tibi: ſciens quoniam & ſuper id, quod dico, facies.

22. Simul autem & para mihi hoſpitium: nam ſpero per orationes veſtras donari me vobis.

23. Salutat te Epaphras concaptivus meus in Chriſto Jeſu.

24. Marcus, Ariſtarchus, Demas, & Lucas, adjutores mei.

25. Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti cum ſpiritu veſtro. Amen.

EPISTOLA B. PAULI APOSTOLI AD HEBRÆOS.

SCRIPTA videtur eodem ferè tempore quo Epiſtolæ ad Philemonem & ad Ephеſios, anno ſcilicet Æræ noſtræ 62. à morte Chriſti 29. ſub finem illius biennii, quo Paulus Romæ primùm vinctus eſt, cùm cauſa apud Neronem feliciter peracta, Timotheus jam eſſet ſolutus, cap. 13. 23.

Fuere qui negarunt Epiſtolam hanc eſſe Pauli, quòd ea neque phraſim, neque genium ejus referat, eamque potiùs Barnabæ aſcriberent, in quibus eſt Tertullianus. Verùm hiſtoria Apoſtolica Barnabam Romam vel Italiam adiiſſe non memorat, neque ei uſquam Timotheum adjungit ſocium. De ſtylo multi cum ex antiquis tùm ex recentioribus ſic cenſent; ſenſus quidem & diſpoſitionem eſſe Pauli, phraſim verò & elocutionem vel Clementis, vel ipſius Lucæ potiùs, quod ex multis vocabulis ipſi peculiaribus ac ſermone compoſito & eleganti conjiciunt. Ut enim epiſtola hæc benè Græca eſt, & florida, ita ſermo Lucæ, ubi non Chriſti aut Apoſtolorum verba refert.

Nomen verò ſuum pro more initio non appoſuit Apoſtolus, vel quia ſciebat ſe Hebræis inviſum, vel quia non tam Hebræorum ſe, quàm Gentium Apoſtolum profitebatur; vel denique quia ſcripſerat non tam Epiſtolæ inſtar quàm libri. Unde in fine dicit: Perpaucis ſcripſi vobis. *Quòd enim ad Epiſtolam prolixum, id ad volumen parùm eſt. Hic autem duo potiſſimùm agit Apoſtolus. Partim enim docet quæ Chriſti dignitas & quod officium, quæque ſacerdotii ejus & ſacrificii ſupra Leviticum excellentia. Partim verò conſolatur Hebræos, & ad perſeverantiam fidei in Chriſtum hortatur.*

CAPUT PRIMUM.

Tantum veteri Teſtamento per Angelos dato novum per Chriſtum datum præfertur, quantùm Chriſtus Angelis dignior eſt, quos origine, dominio, potentia & honore antecellit.

‡ IN NATIV. DOMINI AD 3. MISS. 1. MULTIFARIAM, ‡ multiſque
modis olim Deus loquens pa-
tribus in Prophetis: noviſſimè
2. diebus iſtis locutus eſt nobis
in filio, quem conſtituit hære-
dem univerſorum, per quem fecit & ſæcula:
|| Sap. 7. 26 3. || qui cùm ſit ſplendor gloriæ, & figura
ſubſtantiæ ejus, portanſque omnia verbo vir-
tutis ſuæ, purgationem peccatorum faciens,
ſedet ad dexteram majeſtatis in excelſis:
4. tantò melior Angelis effectus, quantò
differentius præ illis nomen hæreditavit.
5. Cui enim dixit aliquando Angelorum:
|| Pſalm. 2. 7. || Filius meus es tu, ego hodie genui te?
|| 2. Reg. 7. 14. Et rurſum: || Ego ero illi in patrem, &
ipſe erit mihi in filium?
6. Et cùm iterum introducit primogenitum
|| Pſalm. 96. 7. in orbem terræ, dicit: || Et adorent eum
omnes Angeli Dei.
|| Pſalm. 103. 4. 7. Et ad Angelos quidem dicit: || Qui fa-
cit Angelos ſuos ſpiritus, & miniſtros ſuos
flammam ignis.
|| Pſalm. 44. 7. 8. Ad filium autem: || Thronus tuus Deus
in ſæculum ſæculi: virga æquitatis, virga
regni tui.
9. Dilexiſti juſtitiam, & odiſti iniquita-
tem: propterea unxit te Deus, Deus tuus
oleo exultationis præ participibus tuis.
|| Pſalm. 101. 26. 10. Et: || Tu in principio Domine terram
fundaſti: & opera manuum tuarum ſunt
cœli.
11. Ipſi peribunt, tu autem permanebis,
& omnes ut veſtimentum veteraſcent:
12. & velut amictum mutabis eos, & mu-
tabuntur: tu autem idem ipſe es, & anni
tui non deficient.
13. Ad quem autem Angelorum dixit ali-
quando: || Sede à dextris meis, quoadu- || Pſalm. 109. 1.
que ponam inimicos tuos ſcabellum pedum 1. Cor. 15.
tuorum? 25.
14. Nonne omnes ſunt adminiſtratorii ſpi-
ritus, in miniſterium miſſi propter eos, qui
hæreditatem capient ſalutis.

CAPUT II.

Cùm angelicorum præceptorum transgreſſio dignam acceperit ultionem, multò magis ea ſequetur transgreſſores præceptorum Chriſti: qui per ſuſceptam humanitatem & crucem minoratus eſt ab Angelis; & ex eo factus auctor ſalutis in ipſum credentium.

1. PROpterea abundantiùs oportet obſer-
vare nos ea, quæ audivimus, ne for-
tè pereffluamus.
2. Si enim qui per Angelos dictus eſt ſer-
mo, factus eſt firmus, & omnis prævarica-
tio, & inobedientia accepit juſtam merce-
dis retributionem.
3. quomodo nos effugiemus, ſi tantam ne-
glexerimus ſalutem? quæ cùm initium ac-
cepiſſet enarrari per Dominum ab eis, qui
audierunt, in nos confirmata eſt,
4. || conteſtante Deo ſignis & portentis, || Marc. 16. 20.
& variis virtutibus, & ſpiritus ſancti diſtri-
butionibus ſecundùm ſuam voluntatem.
5. Non enim Angelis ſubjecit Deus orbem
terræ futurum, de quo loquimur.
6. Teſtatus eſt autem in quodam loco quis,
dicens: || Quid eſt homo quòd memor es ejus, || Pſalm. 8. 5.
aut filius hominis quoniam viſitas eum?
7. Minuiſti eum paulominùs ab Angelis:

glo-

gloria & honore coronaſti eum: & conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum.

|| Matth. 15. 18. 1. Cor. 15. 16. 8. || Omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus: In eo enim quòd omnia ei ſubjecit, nihil dimiſit non ſubjectum ei. Nunc autem necdum videmus omnia ſubjecta ei.

|| Phil. 2. 6. 9. || Eum autem, qui modico quàm Angeli minoratus eſt, videmus Jeſum propter paſſionem mortis, gloria & honore coronatum: ut gratia Dei, pro omnibus guſtaret mortem.

10. Decebat enim eum, propter quem omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, auctorem ſalutis eorum per paſſionem conſummare.

11. Qui enim ſanctificat, & qui ſanctificantur, ex uno omnes. Propter quam cauſam non confunditur fratres eos vocare, dicens:

|| Pſal. 21. 23. 12. || Nuntiabo nomen tuum fratribus meis: in medio Eccleſiæ laudabo te.

|| Pſal. 17. 3. 13. Et iterum: || Ego ero fidens in eum. || Iſai. 8. 18. Et iterùm: || Ecce ego, & pueri mei, quos dedit mihi Deus.

14. Quia ergo pueri communicaverunt carni, & ſanguini, & ipſe ſimiliter participavit || Oſee 13. 14. 1. Cor. 15. 54. eiſdem; || ut per mortem deſtrueret eum, qui habebat mortis imperium, ideſt, diabolum:

15. & liberaret eos, qui timore mortis per totam vitam obnoxii erant ſervituti.

16. Nuſquam enim Angelos apprehendit, ſed ſemen Abrahæ apprehendit.

17. Unde debuit per omnia fratribus ſimilari, ut miſericors fieret, & fidelis pontifex ad Deum, ut repropitiaret delicta populi.

18. In eo enim, in quo paſſus eſt ipſe & tentatus, potens eſt & eis, qui tentantur, auxiliari.

CAPUT III.

Longè excellentior eſt Chriſtus, utpote filius, quàm Moyſes, qui famulus fidelis erat in domo Dei; curandum igitur ut huic in omnibus obtemperemus, ne in modum incredulorum Judæorum ab ejus requie repellamur.

1. UNde fratres ſancti, vocationis cœleſtis participes, conſiderate Apoſtolum, & pontificem confeſſionis noſtræ Jeſum:

2. qui fidelis eſt ei, qui fecit illum, ſicut || Num. 12. 7. & || Moyſes in omni domo ejus.

3. Amplioris enim gloriæ iſte præ Moyſe dignus eſt habitus, quantò ampliorem honorem habet domus, qui fabricavit illam.

4. Omnis namque domus fabricatur ab aliquo: qui autem omnia creavit, Deus eſt.

5. Et Moyſes quidem fidelis erat in tota domo ejus tanquam famulus, in teſtimonium eorum, quæ dicenda erant:

6. Chriſtus verò tanquam filius in domo ſua: quæ domus ſumus nos, ſi fiduciam, & gloriam ſpei uſque ad finem, firmam retineamus.

7. Quapropter ſicut dicit Spiritus ſanctus: || Pſal. 94. 8. Infr. 4. 7. || Hodie ſi vocem ejus audieritis,

8. Nolite obdurare corda veſtra, ſicut in exacerbatione ſecundũ diẽ tentationis in deſerto,

9. ubi tentaverunt me patres veſtri; probaverunt, & viderunt opera mea.

10. quadraginta annis: Propter quod infenſus fui generationi huic, & dixi: Semper errant corde. Ipſi autem non cognoverunt vias meas,

11. ſicut juravi in ira mea: Si introibunt in requiem meam.

12. Videte fratres, ne fortè ſit in aliquo veſtrùm cor malum incredulitatis, diſcedendi à Deo vivo:

13. ſed adhortamini voſmetipſos per ſingulos dies, donec Hodie cognominatur, ut non obduretur quis ex vobis fallacia peccati.

14. Participes enim Chriſti effecti ſumus: ſi tamen initium ſubſtantiæ ejus uſque ad finem firmum retineamus.

15. Dum dicitur: Hodie ſi vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda veſtra, quemadmodum in illa exacerbatione.

16. Quidam enim audientes exacerbaverunt, ſed non univerſi qui profecti ſunt ex Ægypto per Moyſen.

17. Quibus autem infenſus eſt quadraginta annis? Nonne illis, qui peccaverunt, || quorum cadavera proſtrata ſunt in deſerto? || Num. 14. 37.

18. Quibus autem juravit non introire in requiem ipſius, niſi illis, qui increduli fuerunt?

19. Et videmus, quia non potuerunt introire propter incredulitatem.

CAPUT IV.

Quandoquidem Judæi ob incredulitatem non introierunt in promiſſam requiem, & reliquum eſt ut alii ingrediantur, curandum eſt ne ea fruſtremur, ſed credentes, in ipſam admittamur: de vivo & efficaci Dei verbo quod omnia conſpicit, deque ejus infirmitate, ut noſtris compateretur infirmitatibus.

1. TImeamus ergo ne fortè relicta pollicitatione introeundi in requiem ejus, exiſtimetur aliquis ex vobis deeſſe.

2. Etenim & nobis nuntiatum eſt, quemadmodum & illis: Sed non profuit illis ſermo auditus, non admiſtus fidei ex iis, quæ audierunt.

3. Ingrediemur enim in requiem, qui credidimus: quemadmodum dixit: || Sicut juravi in ira mea: Si introibunt in requiem meam: & quidem operibus ab inſtitutione mundi perfectis. || Pſal. 94. 11.

4. Dixit enim in quodam loco de die ſeptima ſic: || Et requievit Deus die ſeptima ab omnibus operibus ſuis: || Gen. 2. 2.

5. Et in iſto rurſum: Si introibunt in requiem meam.

6. Quoniam ergo ſupereſt introire quoſdam in illam, & ii, quibus prioribus annuntiatum eſt, non introierunt propter incredulitatem:

7. iterum terminat diem quemdam, Hodie, in David dicendo, poſt tantum temporis, ſicut ſuprà dictum eſt: || Hodie ſi vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda veſtra. || Sup. 3. 7.

8. Nam ſi eis Jeſus requiem præſtitiſſet, nunquam de alia loqueretur, poſthac, die.

9. Itaque relinquitur ſabbatiſmus populo Dei.

10. Qui enim ingreſſus eſt in requiem ejus; etiam ipſe requievit ab operibus ſuis, ſicut à ſuis Deus.

11. Feſtinemus ergo ingredi in illam re-

quiem: ut ne in idipſum quis incidat incredulitatis exemplum.

12. Vivus eſt enim ſermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti: & pertingens uſque ad diviſionem animæ, ac ſpiritus, compagum quoque ac medullarum, & diſcretor cogitationum & intentionum cordis.

|| Pſal. 13. 6. Eccl. 12. 20.

13. || Et non eſt ulla creatura inviſibilis in conſpectu ejus: omnia autem nuda & aperta ſunt oculis ejus, ad quem nobis ſermo.

14. Habentes ergo pontificem magnum, qui penetravit cœlos, Jeſum filium Dei: teneamus confeſſionem.

15. Non enim habemus pontificem, qui non poſſit compati infirmitatibus noſtris: tentatum autem per omnia pro ſimilitudine abſque peccato.

‡ IN MISS. PRO ELECTIONE PONTIF.

16. ‡ Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ: ut miſericordiam conſequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno.

CAPUT V.

Chriſtus debito ordine factus noſter Pontifex, preceſque Patri offerens, exauditus eſt; & diſcens ex iis quæ paſſus eſt obedientiam, factus eſt obtemperantibus cauſa ſalutis æternæ: ſed reconditorum de ipſo myſteriorum capaces non erant ii ad quos hic ſcribebat Apoſtolus.

‡ SANCT. THOMÆ EPISC. ET MART. item, IN COMM. CONFESS. PONTIF. & IN ANNIVERS. ELECT. SEU CONSECRAT. EPISC.

1. OMnis ‡ namque Pontifex ex hominibus aſſumptus, pro hominibus conſtituitur in iis, quæ ſunt ad Deum, ut offerat dona, & ſacrificia pro peccatis:

2. qui condolere poſſit iis, qui ignorant, & errant: quoniam & ipſe circumdatus eſt infirmitate:

3. & propterea debet, quemadmodum pro populo, ita etiam & pro ſemetipſo offerre pro peccatis.

|| Exod. 28. 1. 2. Par. 26. 18.

4. || Nec quiſquam ſumit ſibi honorem, ſed qui vocatur à Deo, tanquam Aaron.

|| Pſal. 2. 7.

5. Sic & Chriſtus non ſemetipſum clarificavit ut pontifex fieret, ſed qui locutus eſt ad eum, || Filius meus es tu, ego hodie genui te.

|| Pſalm. 109. 4.

6. Quemadmodum & in alio loco dicit: || Tu es ſacerdos in æternum, ſecundùm ordinem Melchiſedech.

7. Qui in diebus carnis ſuæ, preces ſupplicationeſque ad eum, qui poſſit illum ſalvum facere à morte, cum clamore valido, & lacrymis offerens, exauditus eſt pro ſua reverentia:

8. Et quidem cùm eſſet Filius Dei, didicit ex iis, quæ paſſus eſt, obedientiam:

9. & conſummatus, factus eſt omnibus obtemperantibus ſibi, cauſa ſalutis æternæ,

10. appellatus à Deo pontifex juxta ordinem Melchiſedech.

11. De quo nobis grandis ſermo, & ininterpretabilis ad dicendum: quoniam imbecilles facti eſtis ad audiendum.

12. Etenim cùm deberetis magiſtri eſſe propter tempus: rursùm indigetis ut vos doceamini quæ ſint elementa exordii ſermonum Dei: & facti eſtis quibus lacte opus ſit, non ſolido cibo.

13. Omnis enim, qui lactis eſt particeps, expers eſt ſermonis juſtitiæ: parvulus enim eſt.

14 Perfectorum autem eſt ſolidus cibus: eorum, qui pro conſuetudine exercitatos habent ſenſus ad diſcretionem boni ac mali.

CAPUT VI.

Non intendit de primis fidei initiis tractare, quandoquidem rebaptizari nequeunt qui poſt ſuſceptum baptiſmum rurſum in peccata relabuntur, imò timenda illis eſt æterna maledictio; conſolando autem Hebræos hortatur ut Abrahæ longanimitatem imitantes, reddant ſe participes eorum quæ jurejurando promiſit illis Deus.

1. QUapropter intermittentes inchoationis Chriſti ſermonem, ad perfectiora feramur, non rurſum jacientes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis, & fidei ad Deum,

2. baptiſmatum doctrinæ, impoſitionis quoque manuum, ac reſurrectionis mortuorum, & judicii æterni.

3. Et hoc faciemus, ſi quidem permiſerit Deus.

4. || Impoſſibile eſt enim eos, qui ſemel ſunt illuminati, guſtaverunt etiam donum cœleſte, & participes facti ſunt Spiritus ſancti, || Matth. 12. 45. Infr. 10. 26. 2. Pet. 2. 20.

5. guſtaverunt nihilominus bonum Dei verbum, virtuteſque ſæculi venturi.

6. & prolapſi ſunt; rursùs renovari ad pœnitentiam, rursùm crucifigentes ſibimetipſis filium Dei, & oſtentui habentes.

7. Terra enim ſæpè venientem ſuper ſe bibens imbrem, & generans herbam opportunam illis, à quibus colitur; accipit benedictionem à Deo.

8. Proferens autem ſpinas, ac tribulos, reproba eſt, & maledicto proxima: cujus conſummatio in combuſtionem.

9. Confidimus autē de vobis, dilectiſſimi, meliora, & viciniora ſaluti: tametſi ita loquimur.

10. Non enim injuſtus Deus, ut obliviſcatur operis veſtri, & dilectionis, quam oſtendiſtis in nomine ipſius, qui miniſtraſtis ſanctis, & miniſtratis.

11. Cupimus autem unumquemque veſtrùm eamdem oſtentare ſolicitudinem ad expletionem ſpei uſque in finem:

12. ut non ſegnes efficiamini, verùm imitatores eorum, qui fide, & patientia hæreditabunt promiſſiones.

13. Abrahæ namque promittens Deus, quoniam neminem habuit, per quem juraret, majorem, juravit per ſemetipſum,

14. dicens: || Niſi benedicens benedicam te, & multiplicans multiplicabo te. || Gen. 22. 16.

15. Et ſic longanimiter ferens, adeptus eſt repromiſſionem.

16. Homines enim per majorem ſui jurant: & omnis controverſiæ eorum finis, ad confirmationem: eſt juramentum.

17. In quo abundantiùs volens Deus oſtendere pollicitationis hæredibus immobilitatem conſilii ſui, interpoſuit jusjurandum:

18. ut per duas res immobiles; quibus impoſſibile eſt mentiri Deum, fortiſſimum ſolatium habeamus, qui confugimus ad tenendam propoſitam ſpem:

19. quam ſicut anchoram habemus animæ tutam ac firmam, & incedentem uſque ad interiora velaminis.

20. ubi præcurſor pro nobis introivit Jeſus, ſecundùm ordinem Melchiſedech pontiſex ſactus in æternum.

CAPUT VII.

Cùm Melchiſedech ſacerdotium, ex decimarum acceptione & benedictione Leviticum excelleret, Chriſti ſacerdotium neceſſitate quadam ſecundùm ordinem Melchiſedech in perpetuum inſtitutum, ac juramento, firmatum præcellit Leviticum, & ipſum unà cum lege evacuat.

Gen. 14. 18. 1. HIc enim Melchiſedech, rex Salem, ſacerdos Dei ſummi, qui obviavit Abrahæ regreſſo à cæde regum, & benedixit ei.

2. Cui & decimas omnium diviſit Abraham: primùm quidem qui interpretatur rex juſtitiæ: deinde autem & rex Salem, quod eſt, rex pacis,

3. ſine patre, ſine matre, ſine genealogia, neque initium dierum, neque finem vitæ habens, aſſimilatus autem Filio Dei, manet ſacerdos in perpetuum.

4. Intuemini autem quantus ſit hic, cui & decimas dedit de præcipuis Abraham patriarcha.

5. Et quidem de filiis Levi ſacerdotium accipientes, || mandatum habent decimas ſumere à populo ſecundùm legem, ideſt, à fratribus ſuis: quamquam & ipſi exierint de lumbis Abrahæ. || Deut. 18. 1. Joſ. 14. 4.

6. Cujus autem generatio non annumeratur in eis, decimas ſumpſit ab Abraham, & hunc, qui habebat repromiſſiones, benedixit.

7. Sine ulla autem contradictione, quod minus eſt, à meliore benedicitur.

8. Et hic quidem, decimas morientes homines accipiunt: ibi autem conteſtatur, quia vivit.

9. Et (ut ita dictum ſit) per Abraham, & Levi, qui decimas accepit, decimatus eſt:

10. adhuc enim in lumbis patris erat, quando obviavit ei Melchiſedech.

11. Si ergo conſummatio per ſacerdotium Leviticum erat (populus enim ſub ipſo legem accepit) quid adhuc neceſſarium fuit ſecundùm ordinem Melchiſedech, alium ſurgere ſacerdotem, & non ſecundùm ordinem Aaron dici?

12. Tranſlato enim ſacerdotio, neceſſe eſt ut & legis tranſlatio fiat.

13. In quo enim hæc dicuntur, de alia tribu eſt, de qua nullus altari præſto fuit.

14. Manifeſtum eſt enim quod ex Juda ortus ſit Dominus noſter, in qua tribu nihil de ſacerdotibus Moyſes locutus eſt.

15. Et ampliùs adhuc manifeſtum eſt; ſi ſecundùm ſimilitudinem Melchiſedech exurgat alius ſacerdos,

16. qui non ſecundùm legem mandati carnalis factus eſt, ſed ſecundùm virtutem vitæ inſolubilis.

|| Pſalm. 109. 4. 17. Conteſtatur enim: || Quoniam tu es ſacerdos in æternum, ſecundùm ordinem Melchiſedech.

18. Reprobatio quidem fit præcedentis mandati, propter infirmitatem ejus, & inutilitatem:

19. nihil enim ad perfectum adduxit lex: introductio verò melioris ſpei, per quam proximamus ad Deum,

20. Et quantum eſt non ſine jurejurando alii quidem ſine jurejurando ſacerdotes facti ſunt,

21. hic autem cum jurejurando per eum, qui dixit ad illum: || Juravit Dominus, & non pœnitebit eum: tu es ſacerdos in æternum: || Ibidem.

22. in tantum melioris teſtamenti ſponſor factus eſt Jeſus.

23. Et alii quidem ‡ plures facti ſunt ſacerdotes, idcirco quod morte prohiberentur permanere: ‡ DE PLUR. CONFES. PONTIF. ST NON PONTIF

24. hic autem eò quòd maneat in æternum, ſempiternum habet ſacerdotium.

25. Unde & ſalvare in perpetuum poteſt accedentes per ſemetipſum ad Deum: ſemper vivens ad interpellandum pro nobis.

26. Talis enim decebat ut nobis eſſet pontifex, ſanctus, innocens, impollutus, ſegregatus à peccatoribus, & excelſior cœlis factus:

27. qui non habet neceſſitatem quotidie, quemadmodum ſacerdotes, || priùs pro ſuis delictis hoſtias offerre, deinde pro populi: hoc enim fecit ſemel, ſeipſum offerendo. || Lev. 16. 6.

28. Lex enim homines conſtituit ſacerdotes infirmitatem habentes: ſermo autem jurisjurandi, qui poſt legem eſt, Filium in æternum perfectum.

CAPUT VIII.

Excellentius eſt Chriſti ſacerdotium Levitico, cùm ipſe in dexteram Patris ſedeat in cœlis, & majorum ſacramentorum miniſter fuerit quàm ſacerdotes veteris legis; oſtendit etiam novi teſtamenti neceſſitatem ex imperfectione veteris, & ex promiſſione Dei per Jeremiam.

1. CApitulum autem ſuper ea quæ dicuntur: Talem habemus Pontificem, qui conſedit in dextera ſedis magnitudinis in cœlis.

2. ſanctorum miniſter, & tabernaculi veri, quod fixit Dominus, & non homo.

3. Omnis enim pontifex ad offerendum munera, & hoſtias conſtituitur: unde neceſſe eſt & hunc habere aliquid, quod offerat:

4. ſi ergo eſſet ſuper terram, nec eſſet ſacerdos: cùm eſſent qui offerrent ſecundùm legem munera,

5. qui exemplari, & umbræ deſerviunt cœleſtium. Sicut reſponſum eſt Moyſi, cùm conſummaret tabernaculum: || Vide (inquit) omnia facito ſecundùm exemplar, quod tibi oſtenſum eſt in monte. || Exod. 25. 40. Act. 7. 44.

6. Nunc autem melius ſortitus eſt miniſterium, quantò & melioris teſtamenti mediator eſt, quod in melioribus repromiſſionibus ſancitum eſt.

7. Nam ſi illud priùs culpa vacaſſet: non utique ſecundi locus inquireretur.

Jerem. 31. 31. 8. Vituperans enim eos dicit: || Ecce dies venient, dicit Dominus: & conſummabo ſuper domum Iſrael, & ſuper domum Juda, teſtamentum novum,

9. non ſecundùm teſtamentum, quod feci patribus eorum, in die qua apprehendi manum eorum ut educerem illos de terra Ægypti: quoniam ipſi non permanſerunt in teſtamento meo, & ego neglexi eos, dicit Dominus.

10. Quia hoc eſt teſtamentum, quod diſponam domui Iſrael poſt dies illos, dicit Dominus: Dando leges meas in mentem eorum, & in corde eorum ſuperſcribam eas: & ero eis in Deum, & ipſi erunt mihi in populum:

11. & non docebit unuſquiſque proximum ſuum, & unuſquiſque fratrem ſuum, dicens; Cognoſce Dominum: quoniam omnes ſcient me à minore uſque ad majorem eorum:

12. quia propitius ero iniquitatibus eorum, & peccatorum eorum jam non memorabor.

13. Dicendo autem novum, veteravit prius. Quod autem antiquatur, & ſeneſcit, prope interitum eſt.

C A P U T IX.

Ex his quæ in veteri erant teſtamento, & imperfectione illarum hoſtiarum, oſtendit novi perfectionem, in quo Chriſtus Pontifex & hoſtia ſemel oblata emundat conſcientiam à peccatis: quem ad teſtamenti ſui confirmationem mori fuit neceſſe.

1. HAbuit quidem & priùs, juſtificationes culturæ, & Sanctum ſæculare.

Exod. 26. 1. & 36. 8. ‡ *SABB. QUAT TEMP. SEPT. EPIST.* *Lev. 16. Num. 26.* 2. || ‡ Tabernaculum enim factum eſt primum, in quo erant candelabra, & menſa, & propoſitio panum, quæ dicitur Sancta.

3. Poſt velamentum autem ſecundum, tabernaculum, quod dicitur Sancta ſanctorum:

4. aureum habens || thuribulum, & arcam teſtamenti circumtectam ex omni parte auro, in qua urna aurea habens manna, & virga Aaron, quæ fronduerat, || & tabulæ teſtamenti,

3. Reg. 8. 9. 2. Par. 5. 10. 5. ſuperque eam erant Cherubim gloriæ obumbrantia propitiatorium: de quibus non eſt modò dicendum per ſingula.

6. His verò ita compoſitis; in priori quidem tabernaculo ſemper introibant ſacerdotes, ſacrificiorum officia conſummantes:

Exod. 30. 10. Lev. 16. 2. 7. in ſecundo autem || ſemel in anno ſolus pontifex, non ſine ſanguine, quem offert pro ſua, & populi ignorantia:

8. hoc ſignificante Spiritu ſancto, nondùm propalatam eſſe ſanctorum viam, adhuc priore tabernaculo habente ſtatum.

9. Quæ parabola eſt temporis inſtantis: juxta quam munera, & hoſtiæ offeruntur, quæ non poſſunt juxta conſcientiam perfectum facere ſervientem, ſolummodò in cibis, & in potibus.

10. & variis baptiſmatibus, & juſtitiis carnis uſque ad tempus correctionis impoſitis.

‡ *DOM. PASS.* 11. ‡ Chriſtus autem aſſiſtens pontifex futurorum bonorum, per amplius & perfectius tabernaculum non manufactum, ideſt, non hujus creationis;

12. neque per ſanguinem hircorum, aut vitulorum, ſed per proprium ſanguinem introivit ſemel in ſancta, æterna redemptione inventa.

13. || Si enim ſanguis hircorum, & taurorum, & cinis vitulæ aſperſus, inquinatos ſanctificat ad emundationem carnis, *Lev. 16. 14.*

14. || quantò magis ſanguis Chriſti, qui per Spiritum ſanctum ſemetipſum obtulit immaculatum Deo, emundabit conſcientiam noſtram ab operibus mortuis, ad ſerviendum Deo viventi? *1. Petr. 1. 19. 1. Joan. 1. 7. Apoc. 1. 5.*

15. Et ideò novi teſtamenti mediator eſt: || ut morte intercedente, in redemptionem earum prævaricationum, quæ erant ſub priori teſtamento, repromiſſionem accipiant, qui vocati ſunt æternæ hæreditatis. *Gal. 3. 15.*

16. Ubi enim teſtamentum eſt, mors neceſſe eſt intercedat teſtatoris.

17. Teſtamentum enim in mortuis confirmatum eſt: alioquin nondum valet, dum vivit qui teſtatus eſt.

18. Unde nec primum quidem ſine ſanguine dedicatum eſt.

19. Lecto enim omni mandato legis à Moyſe univerſo populo; accipiens ſanguinem vitulorum, & hircorum cum aqua, & lana coccinea, & hyſſopo; ipſum quoque librum, & omnem populum aſperſit,

20. dicens: || Hic ſanguis teſtamenti, quod mandavit ad vos Deus. *Exod. 24. 8.*

21. Etiam tabernaculum, & omnia vaſa miniſterii ſanguine ſimiliter aſperſit.

22. Et omnia penè in ſanguine ſecundùm legem mundantur: & ſine ſanguinis effuſione non fit remiſſio.

23. Neceſſe eſt ergo exemplaria quidem cœleſtium his mundari, ipſa autem cœleſtia melioribus hoſtiis quàm iſtis.

24. Non enim in manufacta Sancta Jeſus introivit, exemplaria verorum: ſed in ipſum cœlum, ut appareat nunc vultui Dei pro nobis.

25. Neque ut ſæpè offerat ſemetipſum, quemadmodum Pontifex intrat in Sancta per ſingulos annos in ſanguine alieno:

26. alioquin oportebat eum frequenter pati ab origine mundi: nunc autem ſemel in conſummatione ſæculorum, ad deſtitutionem peccati, per hoſtiam ſuam apparuit.

27. Et quemadmodum ſtatutum eſt hominibus ſemel mori, poſt hoc autem judicium:

28. || ſic & Chriſtus ſemel oblatus eſt ad multorum exhaurienda peccata, ſecundò ſine peccato apparebit expectantibus ſe, in ſalutem. *Rom. 9. 9. 1. Pet. 3. 18.*

C A P U T X.

Propter imperfectionem hoſtiarum veteris teſtamenti, neceſſarium fuit novum induci, cujus unica hoſtia auferentur univerſa peccata: cui niſi fide, ſpe, charitate, ac bonis operibus adhæſerimus, acerbiùs puniemur, quàm veteris teſtamenti tranſgreſſores: laudat interim Hebræos quòd & multa paſſi ſint, & patientibus adſtiterint.

1. UMbram enim habens lex futurorum bonorum, non ipſam imaginem rerum; per ſingulos annos eiſdem ipſis hoſtiis, quas offerunt indeſinenter, nunquam poteſt accedentes perfectos facere:

2. alioquin ceſtaſſent offerri : ideo quod
nullam haberent ultrà conſcientiam peccati,
cultores ſemel mundati :
3. ſed in ipſis commemoratio peccatorum
per ſingulos annos fit.
4. Impoſſibile enim eſt ſanguine taurorum
& hircorum auferri peccata.
|| Pſal.39.7 5. Ideo ingrediens mundum dicit : || Ho-
ſtiam, & oblationem noluiſti : corpus autem
aptaſti mihi :
6. holocautomata pro peccato non tibi
placuerunt.
|| Pſalm. 39. 7. 7. Tunc dixi : || Ecce venio : in capite li-
bri ſcriptum eſt de me : Ut faciam, Deus,
voluntatem tuam.
8. Superiùs dicens : Quia hoſtias, & obla-
tiones, & holocautomata pro peccato no-
luiſti, nec placita ſunt tibi, quæ ſecundùm
legem offeruntur,
9. tunc dixi : Ecce venio, ut faciam,
Deus, voluntatem tuam : aufert primum,
ut ſequens ſtatuat.
10. In qua voluntate ſanctificati ſumus
per oblationem corporis Jeſu Chriſti ſemel.
11. Et omnis quidem ſacerdos præſto eſt
quotidie miniſtrans, & eaſdem ſæpè offerens
hoſtias, quæ nunquam poſſunt auferre peccata.
12. Hic autem unam pro peccatis offerens
hoſtiam, in ſempiternum ſedet in dextera Dei,
13. de cetero expectans || donec ponantur
|| Pſalm. 109. 2. 1. Cor. 15. 25. inimici ejus ſcabellum pedum ejus.
14. Una enim oblatione, conſummavit in
ſempiternum ſanctificatos.
15. Conteſtatur autem nos & Spiritus
ſanctus. Poſtquam enim dixit :
|| Jer.31.33. Sup. 8. 8. 16. || Hoc autem teſtamentum, quod te-
ſtabor ad illos poſt dies illos, dicit Domi-
nus, dando leges meas in cordibus eorum,
& in mentibus eorum ſuperſcribam eas :
17. & peccatorum, & iniquitatum eorum
jam non recordabor ampliùs.
18. Ubi autem horum remiſſio : jam non
eſt oblatio pro peccato.
19. Habentes itaque fratres fiduciam in
introitu ſanctorum in ſanguine Chriſti,
20. quam initiavit nobis viam novam, &
viventem per velamen, ideſt, carnem ſuam,
21. & ſacerdotem magnum ſuper domũ Dei.
22. accedamus cum vero corde in pleni-
tudine fidei, aſperſi corda à conſcientia ma-
la, & abluti corpus aqua munda,
23. teneamus ſpei noſtræ confeſſionem inde-
clinabilem (fidelis enim eſt qui repromiſit)
24. & conſideremus invicem in provoca-
tionem charitatis, & bonorum operum :
25. non deſerentes collectionem noſtram,
ſicut conſuetudinis eſt quibuſdam, ſed con-
ſolantes, & tantò magis quantò videritis
appropinquantem diem.
|| Sup.6.4. 26. || Voluntariè enim peccantibus nobis
poſt acceptam notitiam veritatis, jam non
relinquitur pro peccatis hoſtia,
27. terribilis autem quædam expectatio
judicii, & ignis æmulatio, quæ conſumptu-
ra eſt adverſarios.
28. Irritam quis faciens legem Moyſi, ſine ulla
|| Deut.17. 6. miſeratione || duobus vel tribus teſtibus moritur :
Matth. 18. 16. 29. quantò magis putatis deteriora mere-
ri ſupplicia qui filium Dei conculcaverit, &
ſanguinem teſtamenti pollutum duxerit, in
quo ſanctificatus eſt, & ſpiritui gratiæ con- Joan 8.17. 2. Cor. 14. 1.
tumeliam fecerit?
30. Scimus enim qui dixit : || Mihi vindi-
cta, & ego retribuam. Et iterum : Quia ju- || Deut. 32. 35. Rom. 12. 19
dicabit Dominus populum ſuum.
31. Horrendum eſt incidere in manus Dei
viventis.
32. ‡ Rememoramini autem priſtinos dies
in quibus illuminati, magnum certamen ſu- ‡ DE PL. MART.
ſtinuiſtis paſſionum,
33. & in altero quidem, opprobriis, &
tribulationibus ſpectaculum facti : in altero
autem ſocii taliter converſantium effecti.
34. Nam & vinctis compaſſi eſtis, & ra-
pinam bonorum veſtrorum cum gaudio ſu-
ſcepiſtis, cognoſcentes vos habere meliorem,
& manentem ſubſtantiam.
35. Nolite itaque amittere confidentiam ve-
ſtram, quæ magnam habet remunerationem.
36. Patientia enim vobis neceſſaria eſt :
ut voluntatem Dei facientes, reportetis pro-
miſſionem.
37. || Adhuc enim modicum aliquantulum,
qui venturus eſt, veniet, & non tardabit. || Hab. 2. 4. Rom. 1. 17.
38. || Juſtus autem meus ex fide vivit : || Gal. 3. 11.
quòd ſi ſubtraxerit ſe, non placebit animæ
meæ.
39. Nos autem non ſumus ſubtractionis
filii in perditionem, ſed fidei in acquiſitio-
nem animæ.

CAPUT XI.

Fidem magnificè commendat ex actis patrum, à mundi exordio uſque ad David ac prophetas : & in univerſum quanta patrarint ac paſſi ſint per fidem : nec tamen plenam adhuc acceperunt retributionem.

1. EST autem fides ſperandarum ſubſtantia
rerum, argumentum non apparentium.
2. In hac enim teſtimonium conſecuti
ſunt ſenes.
3. || Fide intelligimus aptata eſſe ſæcula ver- || Gen. 1. 3.
bo Dei : ut ex inviſibilibus viſibilia fierent.
4. || Fide plurimam hoſtiam Abel, quàm || Gen. 4. 4.
Cain obtulit Deo, || per quam teſtimonium || Matt. 23. 35.
conſecutus eſt eſſe juſtus, teſtimonium per-
hibente muneribus ejus Deo, & per illam
defunctus adhuc loquitur.
5. || Fide Henoch tranſlatus eſt ne videret || Gen 5. 24. Eccl. 44. 16
mortem, & non inveniebatur : quia tran-
ſtulit illum Deus : ante tranſlationem enim
teſtimonium habuit placuiſſe Deo.
6. Sine fide autem impoſſibile eſt placere
Deo. Credere enim oportet accedentem ad
Deum quia eſt, & inquirentibus ſe remune-
rator ſit.
7. || Fide Noe reſponſo accepto de iis,
quæ adhuc non videbantur, metuens apta- || Gen. 6. 14. Eccli. 44. 17.
vit arcam in ſalutem domus ſuæ, per quam
damnavit mundum : & juſtitiæ, quæ per
fidem eſt, hæres eſt inſtitutus.
8. || Fide qui vocatur Abraham obedivit
in locum exire, quem accepturus erat in || Gen. 12. 1 & 15. 5.
hæreditatem : & exiit, neſciens quò iret.
9. Fide demoratus eſt in Terra repromiſ-
ſionis, tanquam in aliena, in caſulis habi-

tan-

tando cum Iſaac, & Jacob cohæredibus repromiſſionis ejuſdem.

10. Expectabat enim fundamenta habentem civitatem: cujus artifex, & conditor Deus.

|| Geneſ. 17. 19.
11. || Fide & ipſa Sara ſterilis virtutem in conceptionem ſeminis accepit, etiam præter tempus ætatis: quoniam fidelem credidit eſſe eum, qui repromiſerat.

12. Propter quod & ab uno orti ſunt (& hoc emortuo) tanquam ſidera cœli in multitudinem, & ſicut arena, quæ eſt ad oram maris, innumerabilis.

13. Juxta fidem defuncti ſunt omnes iſti, non acceptis repromiſſionibus, ſed à longè eas aſpicientes, & ſalutantes, & confitentes quia peregrini & hoſpites ſunt ſuper terram.

14. Qui enim hæc dicunt, ſignificant ſe patriam inquirere.

15. Et ſi quidem ipſius meminiſſent de qua exierunt, habebant utique tempus revertendi:

16. nunc autem meliorem appetunt, ideſt, cœleſtem. Ideò non confunditur Deus vocari Deus eorum: paravit enim illis civitatem.

|| Gen. 22. 1. Eccli. 44. 21.
17. || Fide obtulit Abraham Iſaac, cùm tentaretur, & unigenitum offerebat, qui ſuſceperat repromiſſiones;

|| Gen. 21. 12. Rom. 9. 7.
18. ad quem dictum eſt: || Quia in Iſaac vocabitur tibi ſemen:

19. arbitrans quia & à mortuis ſuſcitare potens eſt Deus: unde eum & in parabolam accepit.

|| Gen. 27. 27. 39.
20. || Fide & de futuris benedixit Iſaac Jacob, & Eſau.

|| Gen. 48. 15. || Gen. 47. 31.
21. || Fide Jacob, moriens, ſingulos filiorum Joſeph benedixit: || & adoravit faſtigium virgæ ejus.

|| Gen. 50. 23.
22. || Fide Joſeph, moriens, de profectione filiorum Iſrael memoratus eſt, & de oſſibus ſuis mandavit.

|| Exod. 2. 2.
23. || Fide Moyſes, natus, occultatus eſt menſibus tribus à parentibus ſuis, eò quòd vidiſſent elegantem infantem, || & non timuerunt regis edictum.

|| Exod. 1. 17. || Exod. 2. 11.
24. || Fides Moyſes grandis factus negavit ſe eſſe filium filiæ Pharaonis,

25. magis eligens affligi cum populo Dei, quàm temporalis peccati habere jucunditatem,

26. majores divitias æſtimans theſauro Ægyptiorum, improperium Chriſti: aſpiciebat enim in remunerationem.

27. Fide reliquit Ægyptum, non veritus animoſitatem regis: inviſibilem enim tanquam videns ſuſtinuit.

|| Exod. 12. 21.
28. || Fide celebravit Paſcha, & ſanguinis effuſionem: ne qui vaſtabat primitiva, tangeret eos.

|| Exod. 14. 22.
29. || Fide tranſierunt Mare rubrum tanquam per aridam terram: quod experti Ægyptii, devorati ſunt.

|| Joſue 6. 20.
30. || Fide muri Jericho corruerunt, circuitu dierum ſeptem.

|| Joſue 2. 1. Jac. 2. 25.
31. || Fide Rahab meretrix non periit cum incredulis, excipiens exploratores cum pace.

32. Et quid adhuc dicam? Deficiet enim me tempus enarrantem de Gedeon, Barac, Samſon, Jephte, David, Samuel, & Prophetis:

‡ DE PL. II R. MART.
33. qui ‡ per fidem vicerunt regna, operati ſunt juſtitiam, adepti ſunt repromiſſiones, obturaverunt ora leonum,

34. extinxerunt impetum ignis, effugerunt aciem gladii, convaluerunt de infirmitate, fortes facti ſunt in bello, caſtra verterunt exterorum:

35. acceperunt mulieres de reſurrectione mortuos ſuos. Alii autem diſtenti ſunt, non ſuſcipientes redemptionem, ut meliorem invenirent reſurrectionem.

36. Alii verò ludibria, & verbera experti, inſuper & vincula, & carceres:

37. lapidati ſunt, ſecti ſunt, tentati ſunt, in occiſione gladii mortui ſunt: circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, anguſtiati, afflicti:

38. quibus dignus non erat mundus: in ſolitudinibus errantes, in montibus, & ſpeluncis, & in cavernis terræ.

39. Et hi omnes teſtimonio fidei probati, non acceperunt repromiſſionem,

40. Deo pro nobis meliùs aliquid providente, ut non ſine nobis conſummarentur.

CAPUT XII.

Priſcorum imò Chriſti exemplo inducit ad tolerandas viriliter afflictiones, revocans à peccatis: & ex novi teſtamenti ſuper vetus excellentia deterret ab inobedientia, ne majora quàm Judæis pati cogamur ſupplicia.

1. IDeoque & nos tantam habentes impoſitam nubem teſtium, || deponentes omne pondus, & circumſtans nos peccatum, per patientiam curramus ad propoſitum nobis certamen: || Rom. 6. 4. Epheſ. 4. 22. Coloſſ. 3. 8. 1. Petr. 2. 1. & 4. 2.

2. aſpicientes in Auctorem fidei, & conſummatorem Jeſum, qui propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem, confuſione contempta, atque in dextera ſedis Dei ſedet.

3. Recogitate enim eum, qui talem ſuſtinuit à peccatoribus adverſum ſemetipſum contradictionem: ut ne fatigemini, animis veſtris deficientes.

4. Nondum enim uſque ad ſanguinem reſtitiſtis, adverſus peccatum repugnantes:

5. & obliti eſtis conſolationis, quæ vobis tanquam filiis loquitur, dicens: || Fili mi, noli negligere diſciplinam Domini: neque fatigeris dum ab eo argueris. || Prov. 3. 11. Apoc. 3. 19.

6. Quem enim diligit Dominus, caſtigat: flagellat autem omnem filium, quem recipit.

7. In diſciplina perſeverate. Tanquam filiis vobis offert ſe Deus: quis enim filius, quem non corripit pater?

8. Quòd ſi extra diſciplinam eſtis, cujus participes facti ſunt omnes: ergo adulteri, & non filii eſtis.

9. Deinde patres quidem carnis noſtræ, eruditores habuimus, & reverebamur eos: non multò magis obtemperabimus Patri ſpirituum, & vivemus?

10. Et illi quidem in tempore paucorum dierum, ſecundùm voluntatem ſuam erudiebant nos: hic autem ad id, quod utile eſt in recipiendo ſanctificationem ejus.

11. Omnis autem diſciplina, in præſenti quidem videtur non eſſe gaudii, ſed mœroris: poſtea autem fructum pacatiſſimum exercitatis per eam, reddet juſtitiæ.

12. Propter quod remiſſas manus, & ſoluta genua erigite,

13. & greſſus rectos facite pedibus veſtris: ut non claudicans quis erret, magis autem ſanetur.

|| Rom. 12. 18. 14. || Pacem ſequimini cum omnibus, & ſanctimoniam, ſine qua nemo videbit Deum:

15. contemplantes ne quis deſit gratiæ Dei: ne qua radix amaritudinis ſurſum germinans impediat, & per illam inquinentur multi.

|| Ge. 25. 33. 16. Ne quis fornicator, aut profanus || ut Eſau: qui propter unam eſcam vendidit primitiva ſua:

|| Ge. 27. 38. 17. ſcitote enim quoniam || & poſtea cupiens hæreditare benedictionem, reprobatus eſt: non enim invenit pœnitentiæ locum, quamquam cum lacrymis inquiſiſſet eam.

|| Exod. 19. 18. & 20. 18. 18. || Non enim acceſſiſtis ad tractabilem montem, & accenſibilem ignem, & turbinem, & caliginem, & procellam,

19. & tubæ ſonum, & vocem verborum, quam qui audierunt, excuſaverunt ſe, ne eis fieret verbum.

20. Non enim portabant quod dicebatur: || Et ſi beſtia tetigerit montem, lapidabitur.

21. Et ita terribile erat quod videbatur. Moyſes dixit: Exterritus ſum, & tremebundus.

22. Sed acceſſiſtis ad Sion montem, & civitatem Dei viventis, Jeruſalem cœleſtem, & multorum millium Angelorum frequentiam,

23. & Eccleſiam primitivorum, qui conſcripti ſunt in cœlis, & judicem omnium Deum, & ſpiritus juſtorum perfectorum,

24. & teſtamenti novi mediatorem Jeſum, & ſanguinis aſperſionem meliùs loquentem quàm Abel.

25. Videte ne recuſetis loquentem. Si enim illi non effugerunt, recuſantes eum, qui ſuper terram loquebatur: multò magis nos, qui de cœlis loquentem nobis avertimus.

26. Cujus vox movit terram tunc: nunc
|| Agg. 2. 7. autem repromittit, dicens: || Adhuc ſemel, & ego movebo non ſolùm terram, ſed & cœlum:

27. Quod autem, Adhuc ſemel, dicit: declarat mobilium tranſlationem tanquam factorum, ut maneant ea: quæ ſunt immobilia.

28. Itaque regnum immobile ſuſcipientes, habemus gratiam: per quam ſerviamus placentes Deo, cum metu & reverentia.

|| Deut. 4. 24. 29. || Etenim Deus noſter ignis conſumens eſt.

CAPUT XIII.

Ad varias hortatur virtutes, jubens cavere ab extranea doctrina, ac memoriam refricans altaris & hoſtiarum veteris novique teſtamenti, & ſubinde monens ut præpoſitis obtemperent: orat ut pro ſe precentur, idem viciſſim pro illis agens, additis mutuis ſalutationibus.

1. CHaritas fraternitatis maneat in vobis.

2. || Et hoſpitalitatem nolite oblivisci, per hanc enim || patuerunt quidam, Angelis hoſpitio receptis. || Rom. 12. 13. 1. Pet. 4. 9. || Gen. 18. 3. & 19. 2.

3. Mementote vinctorum, tanquam ſimul vincti: & laborantium, tanquam & ipſi in corpore morantes.

4. Honorabile connubium in omnibus, & thorus immaculatus. Fornicatores enim, & adulteros judicabit Deus.

5. Sint mores ſine avaritia, contenti præſentibus; ipſe enim dixit: || Non te deſeram, neque derelinquam. || Joſue 1. 5.

6. Ita ut confidenter dicamus: || Dominus mihi adjutor: non timebo quid faciat mihi homo. || Pſalm 117. 6.

7. Mementote præpoſitorum veſtrorum, qui vobis locuti ſunt verbum Dei: quorum intuentes exitum converſationis, imitamini fidem.

8. Jeſus Chriſtus heri, & hodie: ipſe & in ſæcula.

9. Doctrinis variis, & peregrinis nolite abduci. Optimum eſt enim gratia ſtabilire cor, non eſcis: quæ non profuerunt ambulantibus in eis.

10. Habemus altare, de quo edere non habent poteſtatem, qui tabernaculo deſerviunt.

11. || Quorum enim animalium infertur ſanguis pro peccato in Sancta per pontificem, horum corpora cremantur extra caſtra. || Levit. 16. 27.

12. Propter quod & Jeſus, ut ſanctificaret per ſuum ſanguinem populum, extra portam paſſus eſt.

13. Exeamus igitur ad eum extra caſtra, improperium ejus portantes.

14. || Non enim habemus hic manentem civitatem, ſed futuram inquirimus. || Mich. 2. 10.

15. Per ipſum ergo offeramus hoſtiam laudis ſemper Deo, ideſt, fructum labiorum confitentium nomini ejus.

16. Beneficentiæ autem, & communionis nolite oblivisci: talibus enim hoſtiis promeretur Deus.

17. Obedite præpoſitis veſtris, & ſubjacete eis. Ipſi enim pervigilant quaſi rationem pro animabus veſtris redditurі, ut cum gaudio hoc faciant, & non gementes: hoc enim non expedit vobis.

18. Orate pro nobis: confidimus enim quia bonam conſcientiam habemus in omnibus benè volentes converſari.

19. Ampliùs autem deprecor vos hoc facere, quo celeriùs reſtituar vobis.

20. Deus autem pacis, qui eduxit de mortuis paſtorem magnum ovium, in ſanguine teſtamenti æterni, Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum,

21. aptet vos in omni bono, ut faciatis ejus voluntatem; faciens in vobis quod placeat coram ſe per Jeſum Chriſtum: cui eſt gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

22. Rogo autem vos fratres, ut ſufferatis verbum ſolatii. Etenim perpaucis ſcripſi vobis.

23. Cognoſcite fratrem noſtrum Timotheum dimiſſum: cum quo (ſi celeriùs venerit) videbo vos.

24. Salutate omnes præpoſitos veſtros, & omnes ſanctos. Salutant vos de Italia fratres.

25. Gratia cum omnibus vobis. Amen.

Digitized by Google

EPISTOLA CATHOLICA B. JACOBI APOSTOLI.

SEPTEM quæ ſequuntur Epiſtolæ, Canonicæ *vulgò vocantur, ſive quòd æquè ac Paulinæ, ad Canonem pertineant librorum ſacrorum; ſive quia Canones, ideſt regulas ac Præcepta inſtituendæ vitæ Chriſtianæ contineant. Olim tamen* Catholicæ *potiùs vocabantur, id eſt* univerſales, *quòd non ad unam civitatem vel perſonam, ſed ad omnes ubique diſperſos fideles ſcriptæ ſint; ſi tamen ſecundam ac tertiam Joannis excipias, ad ſingulares homines miſſas. Generale harum Epiſtolarum argumentum eſt ut Chriſtianos mores informent, & adversùs naſcentes hæreſes Simonis & Nicolai ac ſimilium, qui fidem ſine operibus ſatis eſſe ad ſalutem prædicabant, Pauli etiam quibuſdam locis abutentes, fideles muniant, bonorum operum neceſſitatem doceant.*

JACOBI eſſe hanc Epiſtolam frons ipſa loquitur; ſed cujus Jacobi, an ejus qui filius Zebedæi frater Joannis fuit, an illius qui Alphæi filius & frater Judæ, dubitavere quidam. At Hieronymus (a) Jacobum fratrem Joannis auctorem eſſe hujus Epiſtolæ disertè negat. Et verò, ſicut docet Irenæus, (b) ſerò cœperunt Apoſtoli doctrinam ſuam litteris conſignare, principio intenti prædicationi verbi, ut illud inſcriberent cordibus diſcipulorum; Jacobus verò ille citò occiſus eſt ab Herode, ut habetur Act. 12. anno circiter poſt Chriſti mortem nono. Deinde hæc Epiſtola, ſicut & aliæ Catholicæ, dirigit intentionem, quemadmodum loquitur Auguſtinus, contra eos qui Pauli quibuſdam ſententiis abutebantur. Atqui vivente Jacobo illo, Paulus nondum Gentibus cœperat prædicare, nedum ſcribere. Ergo hujus Epiſtolæ auctor eſt alter ille Jacobus Jeroſolymitanæ Eccleſiæ Epiſcopus, qui inter columnas à Paulo nominatur ad Gal. 2. cujus injuſtæ cædi, everſionem Jeroſolymorum adſcribit Joſephus.

(a) *In c. 1. Epiſt. ad Galat.*
(b) *Lib. 3. adverſ. hæreſ. c. 1.*

Eſt autem hæc Epiſtola argumento multiplex, multis variiſque præceptis referta. Duo tamen agit præcipuè. Primum ut Chriſtianos ad modeſtiam erudiat, à vana confidentia revocet, & ad petendam à Deo ſapientiam hortetur. Alterum ut doceat fidem ſine operibus nihil ad ſalutem prodeſſe, contra quod jactabant Simoniani recentes tum hæretici.

CAPUT PRIMUM.

Docet tentationum utilitatem, & Sapientiam à Deo cum confidentia poſtulandam: Deus tentator non eſt aut auctor peccati, ſed ab eo procedit omnis bona donatio: hortatur ut ad audiendum veloces, ad loquendum verò & ad iram tardi ſint: nec ſatis eſt veritatem audire, niſi illa opere complecatur: ſubdit etiam quænam ſit vera & immaculata religio.

1. JACOBUS Dei, & Domini noſtri Jeſu Chriſti ſervus, duodecim tribubus, quæ ſunt in diſperſione, ſalutem.
2. ‡ Omne gaudium exiſtimate fratres mei, cùm in tentationes varias incideritis:

‡ UNIUS MART. NON PONTIF.

3. || ſcientes quòd probatio fidei veſtræ patientiam operatur. || *Rom. 5. 3.*
4. Patientia autem opus perfectum habet: ut ſitis perfecti & integri, in nullo deficientes.
5. Si quis autem veſtrûm indiget ſapientia, poſtulet à Deo, qui dat omnibus affluenter, & non improperat, & dabitur ei.
6. || Poſtulet autem in fide nihil hæſitans: qui enim hæſitat, ſimilis eſt fluctui maris, qui à vento movetur, & circumfertur. || *Matth. 7. 7. & 21. 22. Mar. 11. 24. Luc. 11. 9. Joa. 14. 13. & 16. 23. 24.*
7. Non ergo æſtimet homo ille quòd accipiat aliquid à Domino.
8. Vir duplex animo, inconſtans eſt in omnibus viis ſuis.
9. Glorietur autem frater humilis in exaltatione ſua;
10. dives autem in humilitate ſua, || quoniam ſicut flos fœni tranſibit: || *Eccl. 14. 18. Iſa. 40. 6. 1. Pet. 1. 24.*

 11. exor-

11. exortus eſt enim ſol cum ardore, & areſecit fœnum, & flos ejus decidit, & decor vultus ejus deperiit: ita & dives in itineribus ſuis marceſcet.

|| Job. 5. 17.
‡ UNIUS MART. PONTIF.

12. || ‡ Beatus vir, qui ſuffert tentationem: quoniam cùm probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromiſit Deus diligentibus ſe.

13. Nemo cùm tentatur, dicat, quoniam à Deo tentatur: Deus enim intentator malorum eſt: ipſe autem neminem tentat.

14. Unuſquiſque verò tentatur à concupiſcentia ſua abſtractus, & illectus.

15. Deinde concupiſcentia cùm conceperit, parit peccatum: peccatum verò cùm conſummatum fuerit, generat mortem.

16. Nolite itaque errare fratres mei dilectiſſimi.

‡ DOM. 4. POST PASCH

17. ‡ Omne datum optimum, & omne donum perfectum, deſursùm eſt; deſcendens à Patre luminum, apud quem non eſt tranſmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio.

18. Voluntariè enim genuit nos verbo veritatis, ut ſimus initium aliquod creaturæ ejus.

|| Prov. 17. 17.

19. Scitis fratres mei dilectiſſimi: || Sit autem omnis homo velox ad audiendum; tardus autem ad loquendum, & tardus ad iram.

20. Ira enim viri, juſtitiam Dei non operatur.

21. Propter quod abjicientes omnem immunditiam, & abundantiam malitiæ, in manſuetudine ſuſcipite inſitum verbum, quod poteſt ſalvare animas veſtras.

|| Matth. 7. 21. & 24. Rom. 2. 13.
‡ DOM. 5. POST PASCH.

22. || ‡ Eſtote autem factores verbi, & non auditores tantùm, fallentes voſmetipſos,

23. Quia ſi quis auditor eſt verbi, & non factor: hic comparabitur viro conſideranti vultum nativitatis ſuæ in ſpeculo:

24. conſideravit enim ſe, & abiit, & ſtatim oblitus eſt qualis fuerit.

25. Qui autem perſpexerit in legem perfectam libertatis, & permanſerit in ea, non auditor obliviosſus factus, ſed factor operis: hic beatus in facto ſuo erit.

26. Si quis autem putat ſe religioſum eſſe, non refrænans linguam ſuam, ſed ſeducens cor ſuum, hujus vana eſt religio.

27. Religio munda, & immaculata apud Deum & Patrem, hæc eſt: Viſitare pupillos, & viduas in tribulatione eorum, & immaculatum ſe cuſtodire ab hoc ſæculo.

CAPUT II.

Monet ne perſonarum reſpectu moveantur: qui enim unicum legis præceptum tranſgreditur, legis tranſgreſſor eſt: hortatur ut operibus miſericordiæ incumbant, oſtendens quòd homo per opera juſtificetur: nam fides ſine operibus mortua eſt.

Lev. 19. 15. Deut. 1. 17. & 16. 19. Prov. 24. 23. Eccl. 42. 1.

1. FRatres mei, nolite in perſonarum acceptione habere fidem Domini noſtri Jeſu Chriſti gloriæ.

2. Etenim ſi introierit in conventum veſtrum vir aureum annulum habens in veſte candida, introierit autem & pauper in ſordido habitu,

3. & intendatis in eum, qui indutus eſt veſte præclara, & dixeritis ei: Tu ſede hìc, benè; pauperi autem dicatis: Tu ſta illic; aut ſede ſub ſcabello pedum meorum:

4. nonne judicatis apud voſmetipſos, & facti eſtis judices cogitationum iniquarum?

5. Audite fratres mei dilectiſſimi, nonnè Deus elegit pauperes in hoc mundo, divites in fide, & hæredes regni, quod repromiſit Deus diligentibus ſe?

6. Vos autem exhonoraſtis pauperem. Nonnè divites per potentiam opprimunt vos, & ipſi trahunt vos ad judicia?

7. Nonne ipſi blaſphemant bonum nomen, quod invocatum eſt ſuper vos?

|| Lev. 19. 18. Matt. 22. 39. Marc. 12. 31. Rom. 13. 9. Gal. 5. 14.
|| Supr. 1. Lev. 19. 15.
|| Deut. 1. 18. Matt. 5. 19.

8. Si tamen legem perficitis regalem ſecundùm ſcripturas: || Diliges proximum tuum ſicut teipſum: benè facitis.

9. Si || autem perſonas accipitis, peccatum operamini, redarguti à lege quaſi tranſgreſſores.

10. || Quicumque autem totam legem ſervaverit, offendat autem in uno, factus eſt omnium reus.

11. Qui enim dixit: Non mœchaberis, dixit &, Non occides. Quòd ſi non mœchaberis, occides autem, factus es tranſgreſſor legis.

12. Sic loquimini, & ſic facite, ſicut per legem libertatis incipientes judicari.

13. Judicium enim ſine miſericordia illi, qui non fecit miſericordiam: ſuperexaltat autem miſericordiam judicium.

14. Quid proderit fratres mei, ſi fidem quis dicat ſe habere, opera autem non habeat? Numquid poterit fides ſalvare eum?

|| 1. Joan. 3. 17.

15. || Si autem frater, & ſoror nudi ſint, & indigeant victu quotidiano,

16. dicat autem aliquis ex vobis illis: Ite in pace, calefacimini & ſaturamini: non dederitis autem eis, quæ neceſſaria ſunt corpori, quid proderit?

17. Sic & fides, ſi non habeat opera, mortua eſt in ſemetipſa.

18. Sed dicet quis: Tu fidem habes, & ego opera habeo: oſtende mihi fidem tuam ſine operibus: & ego oſtendam tibi ex operibus fidem meam.

19. Tu credis quoniam unus eſt Deus: benè facis: & dæmones credunt, & contremiſcunt.

20. Vis autem ſcire, ò homo inanis, quoniam fides ſine operibus mortua eſt?

|| Gen. 22. 9.

21. || Abraham pater noſter, nonnè ex operibus juſtificatus eſt, offerens Iſaac filium ſuum ſuper altare?

22. Vides quoniam fides cooperabatur operibus illius, & ex operibus fides conſummata eſt?

|| Gen. 15. 6. Rom. 4. 3. Gal. 3. 6.

23. Et ſuppleta eſt Scriptura, dicens: || Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad juſtitiam, & amicus Dei appellatus eſt.

24. Videtis quoniam ex operibus juſtificatur homo: & non ex fide tantùm?

|| Joſ. 2. 4.

25. Similiter || & Rahab meretrix, nonnè ex operibus juſtificata eſt, ſuſcipiens nuntios, & alia via ejiciens?

26. Sicut enim corpus ſine ſpiritu mortuum eſt, ita & fides ſine operibus mortua eſt.

CAPUT III.

Linguæ mala recenſet, quam difficillimum eſt rectè gubernare; ſubditque differentiam inter ſapientiam terrenam & cæleſtem.

Matth. 23. 8. 1. NOlite plures magiſtri fieri fratres mei, ſcientes quoniam majus judicium ſumitis.

2. In multis enim offendimus omnes. Si quis in verbo non offendit: hic perfectus eſt vir. Poteſt etiam fræno circumducere totum corpus.

3. Si autem equis fræna in ora mittimus ad conſentiendum nobis, & omne corpus illorum circumferimus.

4. Ecce & naves, cùm magnæ ſint, & à ventis validis minentur, circumferuntur à modico gubernaculo ubì impetus dirigentis voluerit.

5. Ita & lingua modicum quidem membrum eſt, & magna exaltat. Ecce quantus ignis quàm magnam ſilvam incendit!

6. Et lingua ignis eſt, univerſitas iniquitatis. Lingua conſtituitur in membris noſtris, quæ maculat totum corpus, & inflammat rotam nativitatis noſtræ, inflammata à gehenna.

7. Omnis enim natura beſtiarum, & volucrum, & ſerpentium, & ceterorum domantur, & domita ſunt à natura humana:

8. linguam autem nullus hominum domare poteſt: inquietum malum, plena veneno mortifero.

9. In ipſa benedicimus Deum & Patrem: & in ipſa maledicimus homines, qui ad ſimilitudinem Dei facti ſunt.

10. Ex ipſo ore procedit benedictio, & maledictio. Non oportet, fratres mei, hæc ita fieri.

11. Numquid fons de eodem foramine emanat dulcem, & amaram aquam?

12. Numquid poteſt, fratres mei, ficus uvas facere, aut vitis ficus? Sic neque ſalſa dulcem poteſt facere aquam.

13. Quis ſapiens, & diſciplinatus inter vos? Oſtendat ex bona converſatione operationem ſuam in manſuetudine ſapientiæ.

14. Quòd ſi zelum amarum habetis, & contentiones ſint in cordibus veſtris: nolite gloriari, & mendaces eſſe adversùs veritatem.

15. Non eſt enim iſta ſapientia deſursùm deſcendens; ſed terrena, animalis, diabolica.

16. Ubi enim zelus & contentio: ibi inconſtantia, & omne opus pravum.

17. Quæ autem deſursùm eſt ſapientia, primùm quidem pudica eſt, deinde pacifica, modeſta, ſuadibilis, bonis conſentiens, plena miſericordia, & fructibus bonis, non judicans, ſine ſimulatione.

18. Fructus autem juſtitiæ, in pace ſeminatur, facientibus pacem.

CAPUT IV.

Concupiſcentiis non eſt obſequendum, ſed diabolo reſiſtendum, & Deo appropinquandum, mutuæque dilectioni ſtudendum, rebus incertis divinæ Providentiæ commiſſis.

1. UNde bella & lites in vobis? Nonne hinc? ex concupiſcentiis veſtris, quæ militant in membris veſtris?

2. Concupiſcitis, & non habetis: occiditis, & zelatis: & non poteſtis adipiſci: litigatis, & belligeratis, & non habetis, propter quod non poſtulatis.

3. Petitis, & non accipitis: eò quòd malè petatis: ut in concupiſcentiis veſtris inſumatis.

4. Adulteri, neſcitis quia amicitia hujus mūdi, inimica eſt Dei? Quicumque ergo voluerit amicus eſſe ſæculi hujus, inimicus Dei conſtituitur.

5. An putatis quia inaniter ſcriptura dicat: Ad invidiā cōcupiſcit ſpiritus, qui habitat in vobis?

6. Majorem autem dat gratiam. Propter quod dicit: || Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. || Prov. 3. 34. 1. Petr. 5. 5.

7. Subditi ergo eſtote Deo: reſiſtite autem diabolo, & fugiet à vobis.

8. Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis. Emundate manus, peccatores: & purificate corda, duplices animo.

9. Miſeri eſtote, & lugete, plorate: riſus veſter in luctum convertatur, & gaudium in mœrorem.

10. || Humiliamini in conſpectu Domini, & exaltabit vos. || 1. Pet. 5. 6.

11. Nolite detrahere alterutrum fratres. Qui detrahit fratri, aut qui judicat fratrem ſuum, detrahit legi, & judicat legem. Si autem judicas legem: non es factor legis, ſed judex.

12. Unus eſt legiſlator, & judex, qui poteſt perdere, & liberare.

13. || Tu autem quis es, qui judicas proximum? || Rom. 14. 4. Ecce nunc qui dicitis: Hodie, aut craſtino ibimus in illam civitatem, & faciemus ibi quidem annum, & mercabimur, & lucrum faciemus:

14. qui ignoratis quid erit in craſtino.

15. Quæ eſt enim vita veſtra? vapor eſt ad modicum parens, & deinceps exterminabitur. Pro eo ut dicatis: Si Dominus voluerit; &: Si vixerimus, faciemus hoc, aut illud.

16. Nunc autem exultatis in ſuperbiis veſtris: Omnis exultatio talis, maligna eſt:

17. Scienti igitur bonum facere, & non facienti, peccatum eſt illi.

CAPUT V.

Divitibus pauperum oppreſſoribus gravem comminatur ultionem, pauperes verò ad longanimitatem hortatur: juramentum fugiendum, & infirmi à presbyteris oleo ungendi, ac peccata invicem confitenda: quàm efficax ſit juſti oratio: errantes ad veritatem ſunt reducendi.

1. AGite nunc divites, plorate ululantes in miſeriis veſtris, quæ advenient vobis.

2. Divitiæ veſtræ putrefactæ ſunt: & veſtimenta veſtra à tineis comeſta ſunt.

3. Aurum & argentum veſtrum æruginavit: & ærugo eorum in teſtimonium vobis erit, & manducabit carnes veſtras ſicut ignis. Theſaurizaſtis vobis iram in noviſſimis diebus.

4. Ecce merces operariorum, qui meſſuerunt regiones veſtras, quæ fraudata eſt à vobis, clamat: & clamor eorum in aures Domini Sabaoth introivit.

5. Epulati eſtis ſuper terram, & in luxuriis enutriſtis corda veſtra in die occiſionis.

6. Addixiſtis, & occidiſtis juſtum, & non reſtitit vobis.

7. Patientes igitur eſtote fratres uſque ad adventum Domini. Ecce agricola expectat pretioſum fructum terræ, patienter ferens donec accipiat temporaneum, & ſerotinum.

8. Patientes igitur eſtote & vos, & confirmate corda veſtra: quoniam adventus Domini appropinquavit.

9. Nolite ingemiſcere fratres in alterutrum, ut non judicemini. Ecce judex ante januam aſſiſtit.

10. Exemplum accipite, fratres, exitus mali, laboris, & patientiæ, Prophetas: qui locuti ſunt in nomine Domini.

11. Ecce beatificamus eos, qui ſuſtinuerunt. Sufferentiam Job audiſtis, & finem Domini vidiſtis, quoniam miſericors Dominus eſt, & miſerator.

12. Ante omnia autem fratres mei, ‖ nolite jurare, neque per cœlum, neque per terram, neque aliud quodcumque juramentum. Sit autem ſermo veſter: Eſt, eſt: Non, non: ut non ſub judicio decidatis. ‖ Matth. 5. 34.

13. ‡ Triſtatur aliquis veſtrùm? oret: Æquo animo eſt? pſallat. ‡ PRO INFIRMIS.

14. Infirmatur quis in vobis? inducat preſbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine Domini,

15. & oratio fidei ſalvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus: & ſi in peccatis ſit, remittentur ei.

16. ‡ Confitemini ergo alterutrum peccata veſtra, & orate pro invicem ut ſalvemini: multum enim valet deprecatio juſti aſſidua. ‡ IN ROGAT.

17. ‖ Elias homo erat ſimilis nobis paſſibilis: & oratione oravit ut non plueret ſuper terram, & non pluit annos tres, & menſes ſex. ‖ 3. Reg. 17. 1. Luc. 4. 25.

18. Et rurſum oravit: & cœlum dedit pluviam, & terra dedit fructum ſuum.

19. Fratres mei, ſi quis ex vobis erraverit à veritate, & converterit quis eum,

20. ſcire debet, quoniam qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ ſuæ, ſalvabit animam ejus à morte, & operiet multitudinem peccatorum.

EPISTOLA B. PETRI APOSTOLI PRIMA.

PRIMA *Petri Epiſtola digna Apoſtolorum Principe, verbis parca, ſententiis gravis, plena auctoritatis & majeſtatis Apoſtolicæ; Roma miſſam ipſemet teſtatur, quam Babylonis nomine typicè deſignavit, ſicut & in Apocalypſi cap. 17. & 18. idque propter confuſionem idololatriæ quæ tunc in ea vigebat: quippe quæ* omnium gentium ſerviebat erroribus, *ut ait S. Leo. Verum quo anno miſſa ſit incertum eſt. Conſtat verò ex cap. 4. ubi ait:* Si autem ut Chriſtianus, *&c. ſcriptam eſſe poſtquam diſcipuli jam incœperant cognominari Chriſtiani (Actor. 11.) quod nono circiter anno poſt Chriſti mortem factum eſſe Chronologia noſtra oſtendit. An autem ſtatim poſt illa tempora data ſit, non ita conſtat. Seriùs omnino miſſam volunt aliqui, nec multò ante poſteriorem ejuſdem Petri, quam certum eſt ultimis vitæ ejus temporibus ſcriptam. Cùm enim, inquiunt, in illa dicat:* Hanc ecce vobis ſecundam ſcribo Epiſtolam: *(cap. 3.) nec ullam adjiciat temporis longè remoti particulam: videtur non adeò longi temporis diſtantiam intelligere voluiſſe: quis enim de litteris ante annos viginti datis ita loqueretur? At aliorum longè diverſa ſententia. Nam cùm Marcus in fine Epiſtolæ ſalutem adſcribat fratribus; inde concludendum putant Epiſtolam ante Marci ex urbe diſceſſum datam. Profectus eſt verò Marcus in Alexandriam Olymp. 205. anno 3. Claudii item 3. ut habet Chronicon Græcum Euſebii. Eſt autem is annus æræ noſtræ 43. à paſſione 10. Porrò hæc Epiſtola, uti ſuperior Jacobi, in tradendis vitæ Chriſtianæ præceptis tota verſatur.*

CAPUT PRIMUM.

Gratias Deo agit de vocatione ad Fidem & vitam æternam, quæ tamen per multas tribulationes acquiritur, de qua Prophetæ vaticinati ſunt: hortatur eos ad vitæ munditiam, ut qui Chriſti ſanguine redempti ſunt.

‡ IN FESTO CATHEDRÆ Sᵀ PETRI QUA PRIMUM ROMÆ SEDIT.

1. PETRUS ‡ Apoſtolus Jeſu Chriſti, electis advenis diſperſionis Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Aſiæ, & Bithyniæ.

2. ſecundùm præſcientiam Dei Patris, in ſanctificationem Spiritus, in obedientiam, & aſperſionem ſanguinis Jeſu Chriſti: Gratia vobis, & pax multiplicetur.

|| 2. Cor. 1. 3. Ephes. 1. 3. ‡ DS PLUR. MART. TEMP. PASCH.

3. || ‡ Benedictus Deus & Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui ſecundùm miſericordiam ſuam magnam regeneravit nos in ſpem vivam, per reſurrectionem Jeſu Chriſti ex mortuis,

4. in hæreditatem incorruptibilem, & incontaminatam, & immarceſcibilem, conſervatam in cœlis in vobis,

5. qui in virtute Dei cuſtodimini per fidem in ſalutem, paratam revelari in tempore noviſſimo.

6. In quo exultabitis, modicum nunc ſi oportet contriſtari in variis tentationibus:

7. ut probatio veſtræ fidei multò pretioſior auro (quod per ignem probatur) inveniatur in laudem, & gloriam, & honorem, in revelatione Jeſu Chriſti:

8. quem cùm non videritis, diligitis: in quem nunc quoque non videntes creditis: credentes autem exultabitis lætitia inenarrabili, & glorificata.

9. reportantes finem fidei veſtræ, ſalutem animarum.

10. De qua ſalute exquiſierunt, atque ſcrutati ſunt Prophetæ, qui de futura in vobis gratia prophetaverunt:

11. ſcrutantes in quod, vel quale tempus

ſigni-

ſignificaret in eis Spiritus Chriſti; prænuntians eas quæ in Chriſto ſunt paſſiones, & poſteriorea glorias:

12. quibus revelatum eſt, quia non ſibimetipſis, vobis autem miniſtrabant ea, quæ nunc nuntiata ſunt vobis per eos, qui evangelizaverunt vobis, Spiritu ſancto miſſo de cœlo, in quem deſiderant Augeli proſpicere:

13. Propter quod ſuccincti lumbos mentis veſtræ, ſobrii perfectè ſperate in eam, quæ offertur vobis, gratiam, in revelationem Jeſu Chriſti:

14. quaſi filii obedientiæ, non configurati prioribus ignorantiæ veſtræ deſideriis:

15. ſed ſecundùm eum, qui vocavit vos, Sanctum; & ipſi in omni converſatione ſancti ſitis;

|| Levit. 11. 44. 19. 2. & 20. 7.

16. quoniam ſcriptum eſt: || Sancti eritis: quoniam ego Sanctus ſum:

|| Deut. 10. 17. Rom. 2. 11. Gal. 2. 6.

17. Et ſi patrem invocatia eum, qui || ſine acceptione perſonarum judicat ſecundùm uniuſcujuſque opus, in timore incolatus veſtri tempore converſamini.

18. Scientes quod non corruptibilibus auro, vel argento redempti eſtis de vana veſtra converſatione paternæ traditionis:

|| 1. Cor. 6. 20. & 7. 23. Hebr. 9. 14. 1. Jo. 1. 7. Apoc. 1. 5.

19. || ſed pretioſo ſanguine quaſi agni immaculati Chriſti, & incontaminati:

20. præcogniti quidem ante mundi conſtitutionem, manifeſtati autem noviſſimis temporibus propter vos,

21. qui per ipſum fideles eſtia in Deo, qui ſuſcitavit eum à mortuis, & dedit ei gloriam, ut fides veſtra, & ſpes eſſet in Deo:

22. Animas veſtras caſtificantes in obedientia charitatis, in fraternitatis amore, ſimplici ex corde invicem diligite attentiùs:

23. renati non ex ſemine corruptibili, ſed incorruptibili per verbum Dei vivi, & permanentis in æternum.

|| Eccli. 14. 18. Iſaiæ 40. 6. Jacobi 1. 10.

24. || Quia omnis caro ut fœnum: & omnis gloria ejus tanquam flos fœni: exaruit fœnum, & flos ejus decidit.

25. Verbum autem Domini manet in æternum: hoc eſt autem verbum, quod evangelizatum eſt in vos.

CAPUT II.

Excluſa omni fictione; regenerati ad Chriſtum lapidem vivum accedant credentes, qui ſunt genus electum, cùm priùs eſſent populus abjectus: hortatur ut tanquam peregrini ab omnibus mundanis abſtineant, ſuperioribus obtemperent, afflictioneſque ad Chriſti imitationem ferant.

‡ SABB. IN ALBIS. Rom. 6. 4. Epheſ. 4. 22. Coloſſ. 3. 8. Hebr. 12. 1.

1. DEponentes ‡ igitur omnem malitiam, & omnem dolum, & ſimulationes, & invidias, & omnes detractiones,

2. ſicut modò geniti infantes, rationabile, ſine dolo lac concupiſcite; ut in eo creſcatis in ſalutem:

3. ſi tamen guſtaſtis quoniam dulcis eſt Dominus.

4. Ad quem accedentes lapidem vivum, ab hominibus quidem reprobatum, à Deo autem electum, & honorificatum:

5. & ipſi tanquam lapides vivi ſuperædificamini, domus ſpiritualis, ſacerdotium ſanctum, offerre ſpirituales hoſtias, acceptabiles Deo per Jeſum Chriſtum.

|| Iſ. 28. 16. Rom. 9. 33.

6. Propter quod continet Scriptura: || Ecce pono in Sion lapidem ſummum angularem, electum, pretioſum: & qui crediderit in eum, non confundetur.

|| Pſalm. 117. 22. Iſaiæ 8. 14. Matth. 21. 42. Act. 4. 11.

7. Vobis igitur honor credentibus, non credentibus autem, || lapis quem reprobaverunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli,

8. & lapis offenſionis, & petra ſcandali, his, qui offendunt verbo, nec credunt in quo & poſiti ſunt.

9. Vos autem genus electum, regale ſacerdotium, gens ſancta, populus acquiſitionis: ut virtutes annuntietis ejus, qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen ſuum.

|| Oſee 2. 24. Rom. 9. 25.

10. || Qui aliquando non populus, nunc autem populus Dei: qui non conſecuti miſericordiam, nunc autem miſericordiam conſecuti.

|| Rom. 13. 14. Gal. 5. 16. ‡ DOM. 3. POST PASCH.

11. || ‡ Chariſſimi, obſecro vos tanquam advenas & peregrinos abſtinere vos à carnalibus deſideriis, quæ militant adversùs animam,

12. converſationem veſtram inter Gentes habentes bonam: ut in eo, quòd detrectant de vobis tanquam de maleſactoribus, ex bonis operibus vos conſiderantes, glorificent Deum in die viſitationis.

|| Rom. 13. 1.

13. || Subjecti igitur eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum: ſive regi, quaſi præcellenti;

14. ſive ducibus, tanquam ab eo miſſis ad vindictam maleſactorum, laudem verò bonorum:

15. quia ſic eſt voluntas Dei, ut benè ſacientes obmuteſcere faciatis imprudentium hominum ignorantiam:

16. quaſi liberi, & non quaſi velamen habentea malitiæ libertatem, ſed ſicut ſervi Dei.

|| Rom. 12. 10.

17. Omnes honorate; || fraternitatem diligite: Deum timete: Regem honorificate.

|| Epheſ. 6. 5. Col. 3. 22. Tit. 2. 9.

18. || Servi ſubditi eſtote in omni timore dominis, non tantùm bonis & modeſtis, ſed etiam dyſcolis.

19. Hæc eſt enim gratia, ſi propter Dei conſcientiam ſuſtinet quis triſtitias, patiens injuſtè.

20. Quæ enim eſt gloria, ſi peccantes, & colaphizati ſuffertia? Sed ſi beneſacientes patienter ſuſtinetis: hæc eſt gratia apud Deum.

‡ DOM. 2. POST PASCH.

21. In hoc enim vocati eſtis: quia & ‡ Chriſtus paſſua eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut ſequamini veſtigia ejus.

|| Iſaia 53. 9.

22. || Qui peccatum non fecit, nec inventus eſt dolus in ore ejus.

23. Qui cùm malediceretur, non maledicebat: cùm pateretur, non comminabatur; tradebat autem judicanti ſe injuſtè:

|| Iſaia 53. 5. 1. Joan. 1. 5.

24. || qui peccata noſtra ipſe pertulit in corpore ſuo ſuper lignum: ut peccatia mortui, juſtitiæ vivamus: cujus livore ſanati eſtis.

25. Eratis enim ſicut oves errantes, ſed converſi eſtia nunc ad paſtorem, & epiſcopum animarum veſtrarum.

CA-

CAPUT III.

De mutua inter conjuges converſatione, & mulierum ornatu: hortatur ad varias virtutes, atque Chriſti exemplo ferant adverſa: & quod per baptiſmum ſalvamur in ſimilitudinem eorum qui in arca Noe ſalvabuntur.

Epheſ. 5. 22. Col. 3. 18. 1. SImiliter & mulieres ſubditæ ſint viris ſuis: ut & ſi qui non credunt verbo, per mulierum converſationem ſine verbo lucrifiant,

2. conſiderantes in timore caſtam converſationem veſtram.

|| 1. Timot. 2. 9. 3. || Quarum non ſit extrinſecus capillatura, aut circumdatio auri, aut indumenti veſtimentorum cultus:

4. ſed qui abſconditus eſt cordis homo, in incorruptibilitate quieti, & modeſti ſpiritus, qui eſt in conſpectu Dei locuples.

5. Sic enim aliquando & ſanctæ mulieres, ſperantes in Deo, ornabant ſe, ſubjectæ propriis viris.

|| Gen. 18. 12. 6. || Sicut Sara obediebat Abrahæ, dominum eum vocans: cujus eſtis filiæ benefacientes, & non pertimentes ullam perturbationem.

|| 1. Cor. 7. 3. 7. || Viri ſimiliter cohabitantes ſecundùm ſcientiam, quaſi infirmiori vaſculo muliebri impartientes honorem, tanquam & cohæredibus gratiæ vitæ: ut non impediantur orationes veſtræ.

‡ DOM. 5. POST PASCH. 8. In fine autem ‡, omnes unanimes, compatientes, fraternitatis amatores, miſericordes, modeſti, humiles:

|| Prov. 17. 13. Rom. 12. 17. 1. Theſſ. 5. 15. 9. || non reddentes malum pro malo, nec maledictum pro maledicto, ſed è contrario benedicentes: quia in hoc vocati eſtis, ut benedictionem hæreditate poſſideatis.

|| Pſ. 33. 13. 10. || Qui enim vult vitam diligere, & dies videre bonos, coerceat linguam ſuam à malo, & labia ejus ne loquantur dolum.

|| Iſa. 1. 16. 11. || Declinet à malo, & faciat bonum: inquirat pacem, & ſequatur eam:

12. Quia oculi Domini ſuper juſtos, & aures ejus in preces eorum: Vultus autem Domini ſuper facientes mala.

13. Et qui eſt qui vobis noceat, ſi boni æmulatores fueritis?

|| Matth. 5. 10. 14. || Sed & ſi quid patimini propter juſtitiam, beati. Timorem autem eorum ne timueritis, & non conturbemini.

15. Dominum autem Chriſtum ſanctificate in cordibus veſtris, parati ſemper ad ſatisfactionem omni poſcenti vos rationem de ea: quæ in vobis eſt, ſpe.

|| Sup. 2. 12. 16. || Sed cum modeſtia, & timore, conſcientiam habentes bonam: ut in eo, quòd detrahunt vobis, confundantur, qui calumniantur veſtram bonam in Chriſto converſationem.

17. Melius eſt enim benefacientes (ſi voluntas Dei velit) pati, quàm malefacientes.

|| Rom. 5. 6. Heb. 9. 28. ‡ FER. 6. POST PASCH. 18. || Quia & ‡ Chriſtus ſemel pro peccatis noſtris mortuus eſt, juſtus pro injuſtis, ut nos offerret Deo, mortificatus quidem carne, vivificatus autem ſpiritu.

19. In quo & his, qui in carcere erant, ſpiritibus veniens prædicavit.

20. qui increduli fuerant aliquando, || quando expectabant Dei patientiam in diebus Noe, cùm fabricaretur arca: in qua pauci, id eſt octo animæ ſalvæ factæ ſunt per aquam. || Gen. 7. 7. Matth. 24. 37. Luc. 17. 26.

21. Quod & vos nunc ſimilis formæ ſalvos facit baptiſma: non carnis depoſitio ſordium, ſed conſcientiæ bonæ interrogatio in Deum per reſurrectionem Jeſu Chriſti,

22. qui eſt in dextera Dei, deglutiens mortem ut vitæ æternæ hæredes efficeremur: profectus in cœlum, ſubjectis ſibi angelis, & poteſtatibus, & virtutibus.

CAPUT IV.

Chriſti mortem redemptos hortatur ut pergant præterita devitare peccata; incumbentes orationibus ac mutuæ dilectioni ſemper omnia in Dei gloriam referentes, & gaudentes ſi propter Chriſtum pati oporteat.

1. CHriſto igitur paſſo in carne, & vos eadem cogitatione armamini: quia qui paſſus eſt in carne, deſiit à peccatis:

2. Ut jam non deſideriis hominum, ſed voluntati Dei, quod reliquum eſt in carne vivat temporis.

3. || Sufficit enim præteritum tempus ad voluntatem Gentium conſummandam his, qui ambulaverunt in luxuriis, deſideriis, vinolentiis, comeſſationibus, potationibus, & illicitis idolorum cultibus. || Epheſ. 4. 24.

4. In quo admirantur non concurrentibus vobis in eamdem luxuriæ confuſionem, blaſphemantes.

5. Qui reddent rationem ei, qui paratus eſt judicare vivos, & mortuos:

6. Propter hoc enim & mortuis evangelizatum eſt: ut judicentur quidem ſecundùm homines in carne, vivant autem ſecundùm Deum in Spiritu.

7. Omnium autem finis appropinquavit. ‡ Eſtote itaque prudentes, & vigilate in orationibus. ‡ DOM. INFRA OCTAV. ASCENS.

8. Ante omnia autem, mutuam in vobiſmetipſis charitatem continuam habentes: quia || charitas operit multitudinem peccatorum. || Prov. 10. 12.

9. || Hoſpitales invicem || ſine murmuratione. || Rom. 12. 13. Hebr. 13. 2. || Phil. 2. 14.

10. || Unuſquiſque, ſicut accepit gratiam, in alterutrum illam adminiſtrantes, ſicut boni || diſpenſatores multiformis gratiæ Dei. || Rom. 12. 6. || 1. Cor. 4. 2.

11. Si quis loquitur, quaſi ſermones Dei: ſi quis miniſtrat, tanquam ex virtute, quam adminiſtrat Deus: ut in omnibus honorificetur Deus per Jeſum Chriſtum: cui eſt gloria, & imperium in ſæcula ſæculorum: Amen.

12. Chariſſimi, nolite peregrinari in fervore, qui ad tentationem vobis fit, quaſi novi aliquid vobis contingat:

13. ſed ‡ communicantes Chriſti paſſionibus gaudete, ut & in revelatione gloriæ ejus gaudeatis exultantes. ‡ UNIUS MART. NON PONTIF.

14. Si exprobramini in nomine Chriſti, beati eritis: quoniam quod eſt honoris, gloriæ, & virtutis Dei, & qui eſt ejus Spiritus, ſuper vos requieſcit.

15. Ne-

Digitized by Google

15. Nemo autem veſtrùm patiatur ut homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor.
16. Si autem ut Chriſtianus, non erubeſcat: glorificet autem Deum in iſto nomine.
17. Quoniam tempus eſt ut incipiat judicium à domo Dei. Si autem primùm à nobis: quis finis eorum, qui non credunt Dei Evangelio?
|| Prov. 11. 31. 18. || Et ſi juſtus vix ſalvabitur, impius, & peccator ubi parebunt?
19. Itaque & hi, qui patiuntur ſecundùm voluntatem Dei, fideli Creatori commendent animas ſuas in benefactis.

CAPUT V.

Seniores orat ut verbo & exemplo paſcant gregem Dei, juniores autem illis ſubditi ſint: hortatur omnes ut ſeſe demittant, divinæ curæ totos ſe tradentes, & in ſobrietate ac fide diabolo reſiſtentes.

1. SEniores ergo, qui in vobis ſunt, obſecro, conſenior & teſtis Chriſti paſſionum: qui & ejus quæ in futuro revelanda eſt, gloriæ communicator:
2. paſcite qui in vobis eſt gregem Dei, providentes non coactè, ſed ſpontaneè ſecundùm Deum: neque turpis lucri gratia, ſed voluntariè:
3. neque ut dominantes in cleris, ſed forma facti gregis ex animo.
4. Et cum apparuerit princeps paſtorum, percipietis immarceſcibilem gloriæ coronam.
5. Similiter adoleſcentes ſubditi eſtote ſenioribus. || Omnes autem invicem humilitatem inſinuate, || quia Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. || Rom. 12. 17. || Jacob 4 6.
6. ‡ Humiliamini igitur ſub potenti manu Dei, ut vos exaltet in tempore viſitationis: || Jacob. 4 10. ‡ DOM. 3. POST PENTEC.
7. || omnem ſolicitudinem veſtram projicientes in eum, quoniam ipſi cura eſt de vobis. || Pſalm 54. 23. Matth. 6 25. Luca 12. 22.
8. Sobrii eſtote, & vigilate, quia adverſarius veſter diabolus tanquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret:
9. cui reſiſtite fortes in fide; ſcientes eamdem paſſionem ei, quæ in mundo eſt, veſtræ fraternitati fieri.
10. Deus autem omnis gratiæ, qui vocavit nos in æternam ſuam gloriam in Chriſto Jeſu, modicum paſſos ipſe perficiet, confirmabit, ſolidabitque.
11. Ipſi gloria, & imperium in ſæcula ſæculorum: Amen:
12. Per Silvanum fidelem fratrem vobis, ut arbitror breviter ſcripſi: obſecrans & conteſtans, hanc eſſe veram gratiam Dei, in qua ſtatis.
13. Salutat vos Eccleſia, quæ eſt in Babylone coelecta, & Marcus filius meus.
14. Salutate invicem in oſculo ſancto. Gratia vobis omnibus, qui eſtis in Chriſto Jeſu. Amen.

EPISTOLA B. PETRI APOSTOLI SECUNDA.

Scripta eſt ad eoſdem ad quos prior Epiſtola, quod liquet ex illis verbis: Hanc ecce vobis ſecundam ſcribo Epiſtolam, cap. 3. *idque anno Petri ultimo, cùm certus jam* eſſet de veloci depoſitione tabernaculi, *ſive corporis* ſui, 1. 14. *Atque adeò Æræ noſtræ anno 66. à morte Chriſti 33. Neronis 14. quo tempore Paulus cum Petro Romæ captivus de* tempore reſolutionis ſuæ, 2 Tim. 4. 6. *per revelationem à Domino quoque admonitus, ſecundam ad Timotheum ſcripſit Epiſtolam.*

In hac autem Epiſtola Petrus fideles hortatur ut fidem, etiam ſe mortuo, firmiter retineant; errorumque magiſtros longiſſimè fugiant, quorum mores & ſtudia depingit. De auctoritate hujus Epiſtolæ nonnulli olim dubitavere, quod ſtylus à priori paululùm diſcrepare videretur. Verùm etiamſi id concedatur, nihil tamen aliud inde effici poteſt, quàm ut intelligamus Petrum pro neceſſitate rerum, *ait Hieronymus*, diverſis uſum interpretibus. *Quod* *Epiſt. ad Hedibiam q. 11.* *etiam de Paulo in Epiſtola ad Hebræos ſuprà demonſtratum eſt.*

CAPUT PRIMUM.

Hortatur ut memores maximorum quæ à Deo acceperunt donorum, per varias ſcandant virtutes, ut ſic introitus in regnum Domini illis miniſtretur: dicitque ſe brevi moriturum; & ſuæ doctrinæ certitudinem oſtendit ex Chriſto doctore, quem & vox Patris & Prophetæ commendarunt.

1. SIMON Petrus, ſervus, & Apoſtolus Jeſu Chriſti, iis, qui coæqualem nobiſcum ſortiti ſunt fidem in Juſtitia Dei noſtri, & Salvatoris Jeſu Chriſti.

2. Gratia vobis, & pax adimpleatur in cognitione Dei, & Chriſti Jeſu Domini noſtri.

3. quomodo omnia nobis divinæ virtutis ſuæ, quæ ad vitam, & pietatem donata ſunt, per cognitionem ejus, qui vocavit nos propria gloria, & virtute:

4. per quem maxima, & pretioſa nobis promiſſa donavit: ut per hæc efficiamini divinæ conſortes naturæ: fugientes ejus, quæ in mundo eſt, concupiſcentiæ corruptionem.

5. Vos autem curam omnem ſubinferentes, miniſtrate in fide veſtra virtutem, in virtute autem ſcientiam,

6. in ſcientia autem abſtinentiam, in abſtinentia autem patientiam, in patientia autem pietatem,

7. in pietate autem amorem fraternitatis, in amore autem fraternitatis charitatem.

8. Hæc enim ſi vobiſcum adſint, & ſuperent, non vacuos, nec ſine fructu vos conſtituent in Domini noſtri Jeſu Chriſti cognitione,

9. Cui enim non præſtò ſunt hæc, cæcus eſt, & manu tentans, oblivionem accipiens purgationis veterum ſuorum delictorum.

10. Quapropter fratres magis ſatagite, ut per bona opera certam veſtram vocationem, & electionem faciatis: hæc enim facientes, non peccabitis aliquando.

11. Sic enim abundanter miniſtrabitur vobis introitus in æternum regnum Domini noſtri, & Salvatoris Jeſu Chriſti.

12. Propter quod incipiam vos ſemper commonere de his: & quidem ſcientes & confirmatos vos in præſenti veritate.

13. Juſtum autem arbitror quamdiù ſum in hoc tabernaculo, ſuſcitare vos in commonitione:

14. certus quòd velox eſt depoſitio tabernaculi mei, ſecundùm quod & Dominus noſter Jeſus Chriſtus ‖ ſignificavit mihi. ‖ *Joan. 21. 19.*

15. Dabo autem operam & frequenter habere vos poſt obitum meum, ut horum memoriam faciatis.

16. ‖ ‡ Non enim doctas fabulas ſecuti, notam fecimus vobis Domini noſtri Jeſu Chriſti virtutem, & præſentiam: ſed ſpeculatores facti illius magnitudinis. ‖ *1. Cor. 1. 4.* ‡ IN TRANSFIGUR. DOMINI.

17. Accipiens enim à Deo Patre honorem, & gloriam, voce delapſa ad eum hujuſcemodi à magnifica gloria: ‖ Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi complacui, ipſum audite. ‖ *Matth. 17. 5.*

18. Et hanc vocem nos audivimus de cœlo allatam, cùm eſſemus cum ipſo in monte ſancto.

19. Et habemus firmiorem propheticum ſermonem: cui benefacitis attendentes, quaſi lucernæ lucenti in caliginoſo loco, donec dies eluceſcat, & lucifer oriatur in cordibus veſtris:

20. ‖ hoc primùm intelligentes, quòd omnis prophetia Scripturæ propria interpretatione non fit. ‖ *1. Tim. 3. 10.*

21. Non enim voluntate humana allata eſt aliquando prophetia: ſed Spiritu ſancto inſpirati, locuti ſunt ſancti Dei homines.

CAPUT II.

Pſeudoprophetæ multos ſeducent, verùm acriter punientur, ſicut de malis actum eſt tempore diluvii, & de Sodomitis: proſequitur autem pravos mores horum, quos admodum effuſos dicit in libidinem.

1. FUerunt verò & pſeudoprophetæ in populo, ſicut & in vobis erunt magiſtri mendaces, qui introducent ſectas perditionis, & eum, qui emit eos, Dominum ne-

gant,

gant, ſuperducentes ſibi celerem perditionem.

2. Et multi ſequentur eorum luxurias, per quos via veritatis blaſphemabitur.

3. & in avaritia fictis verbis de vobis negotiabuntur; quibus judicium jam olim non ceſſat; & perditio eorum non dormitat.

|| Job 4. 18. Judæ 6.
4. || Si enim Deus angelis peccantibus non pepercit, ſed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos, in judicium reſervari.

|| Gen. 7. 1.
5. Et originali mundo non pepercit, || ſed octavum Noe juſtitiæ præconem cuſtodivit, diluvium mundo impiorum inducens.

|| Geneſ. 19. 25.
6. || Et civitates Sodomorum, & Gomorrhæorum in cinerem redigens, everſione damnavit: exemplum eorum, qui impiè acturi ſunt, ponens;

7. & juſtum Lot oppreſſum à nefandorum injuria, ac luxurioſa converſatione eripuit:

8. aſpectu enim, & auditu juſtus erat: habitans apud eos, qui de die in diem animam juſtam iniquis operibus cruciabant.

9. Novit Dominus pios de tentatione eripere: iniquos verò in diem judicii reſervare cruciandos,

10. magis autem eos, qui poſt carnem in concupiſcentia immunditiæ ambulant, dominationemque contemnunt, audaces, ſibi placentes, ſectas non metuunt introducere blaſphemantes:

11. ubi angeli fortitudine, & virtute cùm ſint majores, non portant adversùm ſe execrabile judicium.

12. Hi verò velut irrationabilia pecora, naturaliter in captionem, & in perniciem in his quæ ignorant blaſphemantes in corruptione ſua peribunt,

13. percipientes mercedem injuſtitiæ, voluptatem exiſtimantes diei delicias: coinquinationes, & maculæ deliciis affluentes, in convivis ſuis luxuriantes vobiſcum.

14. Oculos habentes plenos adulterii, & inceſſabilis delicti. Pellicientes animas inſtabiles, cor exercitatum avaritia habentes, maledictionis filii:

15. derelinquentes rectam viam erraverunt,
|| Jud. 11. || ſecuti viam Balaam ex Boſor, qui mercedem iniquitatis amavit,

16. correptionem verò habuit ſuæ veſaniæ:
|| Num. 22. 28. ſubjugale mutum animal, || hominis voce loquens, prohibuit prophetæ inſipientiam.

|| Jud. 12.
17. || Hi ſunt fontes ſine aqua, & nebulæ turbinibus exagitatæ, quibus caligo tenebrarum reſervatur.

18. Superba enim vanitatis loquentes, pelliciunt in deſideriis carnis luxuriæ eos, qui paululum effugiunt, qui in errore converſantur:

19. libertatem illis promittentes, cùm ipſi
|| Joan. 8. 34. Rom. 6. 16. & 20. ſervi ſint corruptionis: || à quo enim quis ſuperatus eſt, hujus & ſervus eſt.

20. Si enim refugientes coinquinationes mundi in cognitione Domini noſtri, & Salvatoris
|| Hebr. 6. 4. Jeſu Chriſti, || his rursùs implicati ſuperantur:
|| Matth. 12. 45. facta ſunt eis || poſteriora deteriora prioribus.

21. Melius enim erat illis non cognoſcere viam juſtitiæ, quàm poſt agnitionem, retrorſùm converti ab eo, quod illis traditum eſt, ſancto mandato.

22. Contigit enim eis illud veri proverbii:
|| Prov. 26. 11. || Canis reverſus ad ſuum vomitum, &, Sus lota in volutabro luti.

CAPUT III.

Propter quoſdam illuſores ſecundum Domini adventum negantes; aſtruit futuram mundi renovationem; cùm brevi & inſperato Dominus adveniet: ad cujus adventum monet ut ſe præparent, laudans Pauli ſcripta quæ indocti depravant.

1. HAnc ecce vobis, chariſſimi, ſecundam ſcribo epiſtolam, in quibus veſtram excito in commonitione ſinceram mentem:

2. ut memores ſitis eorum, quæ prædixi verborum à ſanctis Prophetis, & Apoſtolorum veſtrorum, præceptorum Domini & Salvatoris.

3. Hoc primùm ſcientes, quòd venient || in novisſimis diebus in deceptione illuſores, juxta proprias concupiſcentias ambulantes, || 1. Tim. 4. 1. 2. Tim. 3. 1. Judæ 18.

4. dicentes: || Ubi eſt promiſſio, aut adventus ejus? ex quo enim patres dormierunt, omnia ſic perſeverant ab initio creaturæ. || Ezech. 12. 27.

5. Latet enim eos hoc volentes, quòd cœli erant priùs, & terra, de aqua, & per aquam conſiſtens Dei verbo:

6. per quæ, ille tunc mundus aqua inundatus periit.

7. Cœli autem, qui nunc ſunt, & terra, eodem verbo repoſiti ſunt, igni reſervati in diem judicii, & perditionis impiorum hominum.

8. Unum verò hoc non lateat vos, chariſſimi, quia unus dies apud Dominum ſicut mille anni, & mille anni ſicut dies unus.

9. Non tardat Dominus promiſſionem ſuam, ſicut quidam exiſtimant: ſed patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, ſed omnes ad pœnitentiam reverti.

10. || Adveniet autem dies Domini ut fur: in quo cœli magno impetu tranſient, elementa verò calore ſolventur, terra autem & quæ in ipſa ſunt opera, exurentur. || 1. Theſ. 5. 2. Apoc. 3. 3. & 16. 15.

11. Cùm igitur hæc omnia diſſolvenda ſint, quales oportet vos eſſe in ſanctis converſationibus, & pietatibus,

12. expectantes, & properantes in adventum diei Domini, per quem cœli ardentes ſolventur, & elementa ignis ardore tabeſcent?

13. || Novos verò cœlos, & novam terram ſecundùm promiſſa ipſius expectamus, in quibus juſtitia habitat. || Iſa. 65. 17. & 66. 22. Apoc. 21. 1.

14. Propter quod, chariſſimi, hæc expectantes, ſatagite immaculati, & inviolati ei inveniri in pace:

15. & || Domini noſtri longanimitatem, ſalutem arbitremini: ſicut & chariſſimus frater noſter Paulus ſecundùm datam ſibi ſapientiam ſcripſit vobis, || Rom. 2. 3.

16. ſicut & in omnibus epiſtolis, loquens in eis de his, in quibus ſunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti, & inſtabiles depravant, ſicut & ceteras Scripturas, ad ſuam ipſorum perditionem.

17. Vos igitur, fratres, præſcientes cuſtodite: ne inſipientium errore traducti excidatis à propria firmitate.

18. Creſcite verò in gratia, & in cognitione Domini noſtri, & Salvatoris Jeſu Chriſti. Ipſi gloria, & nunc, & in diem æternitatis. Amen.

EPISTOLA
B. JOANNIS APOSTOLI
PRIMA.

Quo tempore & loco data ſit hæc Epiſtola valdè incertum eſt, nec multùm refert ut ſciatur. Illud certum ſemper antiquis fuit, eam eſſe Joannis Apoſtoli & Evangeliſtæ, quod ſtylus ipſe & character proprius ſatis indicat; & tam crebra CHARITATIS *ac* VERITATIS *inculcatio. Ad Parthos miſſam veterum eſt traditio, quorum imperium æquè ac nomen tàm amplum, & Perſas quoque ac alias plures Orientis nationes complectebatur, ut ex Juſtino, Plinio, ac Tertulliano videre eſt. In his autem & vicinis regionibus, plurimi erant Judæi ex antiqua captivitate & diſperſione; quorum etiam mentio fit Actor. 2. Itaque ut Petrus ſcripſit ad Judæos diſperſionis Ponti & vicinarum regionum quas Lucas ibidem commemorat: ſic Joannes ad Judæos in Parthia & aliis Orientis regionibus conſtitutos hanc Epiſtolam dediſſe videtur. Verſatur autem potiſſimùm in inſtruenda Chriſti Domini vera Oeconomia & præcipuis fidei noſtræ documentis tradendis.*

CAPUT PRIMUM.

Joannes quod de Chriſto vidit, & audivit, aliis annuntiat, ut unà cum ipſo ſocientur Deo & Chriſto ejus Filio, cujus ſanguine hominum peccata mundantur; porrò qui ſe peccaſſe negat, Deum mendacem facit.

1. QUOD fuit ab initio, quod audivimus, quod vidimus oculis noſtris, quod perſpeximus, & manus noſtræ contrectaverunt de verbo vitæ:
2. & vita manifeſtata eſt, & vidimus, & teſtamur, & annuntiamus vobis vitam æternam, quæ erat apud Patrem, & apparuit nobis:
3. quod vidimus & audivimus, annuntiamus vobis, ut & vos ſocietatem habeatis nobiſcum, & ſocietas noſtra ſit cum Patre, & cum Filio ejus Jeſu Chriſto.
4. Et hæc ſcribimus vobis ut gaudeatis, & gaudium veſtrum ſit plenum,
5. Et hæc eſt annuntiatio, quam audivimus
|| Joa.8.12. ab eo, & annuntiamus vobis: || Quoniam
Deus lux eſt, & tenebræ in eo non ſunt ullæ.
6. Si dixerimus quoniam ſocietatem habemus cum eo, & in tenebris ambulamus, mentimur, & veritatem non facimus.
7. Si autem in luce ambulamus, ſicut & ipſe eſt in luce, ſocietatem habemus ad in-
vicem, || & ſanguis Jeſu Chriſti, Filii ejus, || Heb.9.14. 1 Pet.1.19. Apoc.1.5.
emundat nos ab omni peccato.
8. || Si dixerimus quoniam peccatum non || 3.Reg.8.46. 2.Par.6.3. Prov.20.9. Eccl.7.21.
habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt.
9. Si confiteamur peccata noſtra, fidelis eſt, & juſtus, ut remittat nobis peccata noſtra, & emundet nos ab omni iniquitate.
10. Si dixerimus quoniam non peccavimus; mendacem facimus eum, & verbum ejus non eſt in nobis.

CAPUT II.

Jeſus Chriſtus advocatus noſter eſt apud Patrem, & propitiatio pro peccatis totius mundi: obſervatione autem mandatorum Dei comprobatur vera Dei notitia ac dilectio: quod ſit vetus ac novum mandatum: quis ſit in luce & in tenebris variis ſcribit ætatibus, revocans à mundi dilectione & ab hæreticis, ac monens ut ſemel acceptæ fidei adhæreant, ſequentes ductum Spiritus ſancti.

1. FILIOLI mei, hæc ſcribo vobis, ut non peccetis. Sed & ſi quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem, Jeſum Chriſtum juſtum:

2. & ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris, non pro noſtris autem tantum, ſed etiam pro totius mundi.

3. Et in hoc ſcimus quoniam cognovimus eum, ſi mandata ejus obſervemus.

4. Qui dicit ſe noſſe eum, & mandata ejus non cuſtodit, mendax eſt, & in hoc veritas non eſt.

5. Qui autem ſervat verbum ejus, verè in hoc charitas Dei perfecta eſt: & in hoc ſcimus quoniam in ipſo ſumus.

6. Qui dicit ſe in ipſo manere, debet, ſicut ille ambulavit, & ipſe ambulare.

7. Chariſſimi, non mandatum novum ſcribo vobis, ſed mandatum vetus, quod habuiſtis ab initio: Mandatum vetus eſt verbum, quod audiſtis.

|| Joan. 13. 34. & 15. 12. 8. || Iterum mandatum novum ſcribo vobis, quod verum eſt & in ipſo, & in vobis: quia tenebræ tranſierunt, & verum lumen jam lucet.

9. Qui dicit ſe in luce eſſe, & fratrem ſuum odit, in tenebris eſt uſque adhuc.

|| Infr. 3. 14. 10. || Qui diligit fratrem ſuum, in lumine manet, & ſcandalum in eo non eſt.

11. Qui autem odit fratrem ſuum, in tenebris eſt, & in tenebris ambulat, & neſcit quò eat: quia tenebræ obcæcaverunt oculos ejus.

12. Scribo vobis, filioli, quoniam remittuntur vobis peccata propter nomen ejus.

13. Scribo vobis patres, quoniam cognoviſtis eum, qui ab initio eſt. Scribo vobis adoleſcentes, quoniam viciſtis malignum.

14. Scribo vobis infantes, quoniam cognoviſtis patrem. Scribo vobis juvenes, quoniam fortes eſtis, & verbum Dei manet in vobis, & viciſtis malignum.

15. Nolite diligere mundum, neque ea, quæ in mundo ſunt. Si quis diligit mundum, non eſt charitas Patris in eo,

16. quoniam omne, quod eſt in mundo, concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ: quæ non eſt ex Patre, ſed ex mundo eſt.

17. Et mundus tranſit, & concupiſcentia ejus. Qui autem facit voluntatem Dei, manet in æternum.

18. Filioli, noviſſima hora eſt: ſicut audiſtis quia Antichriſtus venit, & nunc Antichriſti multi facti ſunt; unde ſcimus, quia noviſſima hora eſt.

19. Ex nobis prodierunt, ſed non erant ex nobis. Nam, ſi fuiſſent ex nobis, permanſiſſent utique nobiſcum: ſed ut manifeſti ſint quoniam non ſunt omnes ex nobis.

20. Sed vos unctionem habetis à Sancto, & noſtis omnia.

21. Non ſcripſi vobis quaſi ignorantibus veritatem, ſed quaſi ſcientibus eam: & quoniam omne mendacium ex veritate non eſt.

22. Quis eſt mendax, niſi is, qui negat quoniam Jeſus eſt Chriſtus? Hic eſt Antichriſtus, qui negat Patrem, & Filium.

23. Omnis, qui negat Filium, nec Patrem habet. Qui confitetur Filium, & Patrem habet.

24. Vos quod audiſtis ab initio, in vobis permaneat: Si in vobis permanſerit quod audiſtis ab initio, & vos in Filio, & Patre manebitis.

25. Et hæc eſt repromiſſio, quam ipſe pollicitus eſt nobis, vitam æternam,

26. Hæc ſcripſi vobis de his, qui ſeducunt vos.

27. Et vos unctionem, quam accepiſtis ab eo, maneat in vobis. Et non neceſſe habetis ut aliquis doceat vos: ſed ſicut unctio ejus docet vos de omnibus, & verum eſt, & non eſt mendacium. Et ſicut docuit vos: manete in eo.

28. Et nunc filioli manete in eo: ut cùm apparuerit, habeamus fiduciam, & non confundamur ab eo in adventu ejus.

29. Si ſcitis quoniam juſtus eſt, ſcitote quoniam & omnis, qui facit juſtitiam, ex ipſo natus eſt.

CAPUT III.

De Dei erga nos charitate, quomodo diſtinguantur qui ex Deo ſunt & qui ex diabolo: de dilectione & odio fratrum: qui mentis puritate & fide in Chriſtum quippiam à Deo petit, impetrat.

1. Videte qualem charitatem dedit nobis Pater, ut filii Dei nominemur & ſimus. Propter hoc mundus non novit nos: quia non novit eum.

2. Chariſſimi, nunc filii Dei ſumus: & nondum apparuit quid erimus. Scimus quoniam cùm apparuerit, ſimiles ei erimus: quoniam videbimus eum ſicuti eſt.

3. Et omnis, qui habet hanc ſpem in eo, ſanctificat ſe, ſicut & ille ſanctus eſt.

4. Omnis, qui facit peccatum, & iniquitatem facit: & peccatum eſt iniquitas.

5. Et ſcitis quia ille apparuit ut peccata noſtra tolleret: || & peccatum in eo non eſt. || Iſaiæ 53. 9. 1. Pet. 2. 22.

6. Omnis, qui in eo manet, non peccat: & omnis qui peccat, non vidit eum, nec cognovit eum.

7. Filioli, nemo vos ſeducat. Qui facit juſtitiam, juſtus eſt: ſicut & ille juſtus eſt.

8. || Qui facit peccatum, ex diabolo eſt: quoniam ab initio diabolus peccat. In hoc apparuit Filius Dei, ut diſſolvat opera diaboli. || Joan. 8. 44.

9. Omnis, qui natus eſt ex Deo, peccatum non facit: quoniam ſemen ipſius in eo manet, & non poteſt peccare, quoniam ex Deo natus eſt.

10. In hoc manifeſti ſunt filii Dei, & filii diaboli. Omnis, qui non eſt juſtus, non eſt ex Deo, & qui non diligit fratrem ſuum.

11. Quoniam hæc eſt annuntiatio, quam audiſtis ab initio, || ut diligatis alterutrum. || Joan. 13. 34. & 15. 12.

12. Non ſicut || Cain, qui ex maligno erat, & occidit fratrem ſuum. Et propter quid occidit eum? quoniam opera ejus maligna erant: fratris autem ejus, juſta. || Gen. 4. 8.

13. ‡ Nolite mirari, fratres, ſi odit vos mundus. ‡ DOM. 2. POST PENTEC. QUÆ EST INFRA OCTAV. CORP. CHRISTI

14. Nos ſcimus quoniam tranſlati ſumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. || Qui non diligit, manet in morte:

15. omnis, qui odit fratrem ſuum, homicida eſt. Et ſcitis quoniam omnis homicida non habet vitam æternam in ſemetipſo manentem. || Levit. 19. 17. Supr. 2. 10.

16. || In hoc cognovimus charitatem Dei, quoniam ille animam ſuam pro nobis poſuit: || Joan. 15. 13.

fuit: & nos debemus pro fratribus animas ponere.

|| Luc. 3. 11 Jac. 2. 15.
17. || Qui habuerit ſubſtantiam hujus mundi, & viderit fratrem ſuum neceſſitatem habere, & clauſerit viſcera ſua ab eo: quomodo charitas Dei manet in eo?

18. Filioli mei, non diligamus verbo, neque lingua, ſed opere & veritate.

19. In hoc cognoſcimus quoniam ex veritate ſumus: & in conſpectu ejus ſuadebimus corda noſtra.

20. Quoniam ſi reprehenderit nos cor noſtrum: major eſt Deus corde noſtro, & novit omnia.

21. Chariſſimi, ſi cor noſtrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum:

|| Matth. 21. 22.
22. || & quidquid petierimus, accipiemus ab eo: quoniam mandata ejus cuſtodimus, & ea, quæ ſunt placita coram eo, facimus.

|| Joan. 6 29. & 17. 3
23. || Et hoc eſt mandatum ejus: Ut credamus in nomine Filii ejus Jeſu Chriſti: & diligamus alterutrum, ſicut dedit mandatum nobis.

|| Joan. 13. 14. & 15. 12.
24. || Et qui ſervat mandata ejus, in illo manet, & ipſe in eo: & in hoc ſcimus quoniam manet in nobis de Spiritu, quem dedit nobis.

CAPUT IV.

Qui ſpiritus ex Deo ſint, & qui non: cùm Deus ſua nos dilectione prævenerit: dato pro nobis Filio ſuo, debemus & nos Deum ac proximum diligere: perfecta autem charitas foras mittit timorem.

1. CHariſſimi, nolite omni ſpiritui credere, ſed probate ſpiritus ſi ex Deo ſint: quoniam multi pſeudoprophetæ exierunt in mundum.

2. In hoc cognoſcitur ſpiritus Dei: omnis ſpiritus qui confitetur Jeſum Chriſtum in carne veniſſe, ex Deo eſt:

3. & omnis ſpiritus, qui ſolvit Jeſum, ex Deo non eſt, & hic eſt Antichriſtus, de quo audiſtis quoniam venit, & nunc jam in mundo eſt.

4. Vos ex Deo eſtis, filioli, & viciſtis eum, quoniam major eſt qui in vobis eſt, quàm qui in mundo.

|| Joan. 8. 47.
5. || Ipſi de mundo ſunt: ideò de mundo loquuntur, & mundus eos audit.

6. Nos ex Deo ſumus. Qui novit Deum, audit nos: qui non eſt ex Deo, non audit nos: in hoc cognoſcimus Spiritum veritatis, & ſpiritum erroris.

7. Chariſſimi, diligamus nos invicem: quia charitas ex Deo eſt. Et omnis, qui diligit, ex Deo natus eſt, & cognoſcit Deum.

8. Qui non diligit, non novit Deum, quoniam ‡ Deus charitas eſt.

‡ DOM. I. POST PENTEC. || Joan. 3. 16.
9. || In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniam Filium ſuum unigenitum miſit Deus in mundum, ut vivamus per eum.

10. In hoc eſt charitas: non quaſi nos dilexerimus Deum, ſed quoniam ipſe prior dilexit nos, & miſit Filium ſuum propitiationem pro peccatis noſtris.

11. Chariſſimi, ſi ſic Deus dilexit nos: & nos debemus alterutrum diligere.

|| Joan. 1. 18. 1. Tim. 6 16.
12. || Deum nemo vidit unquam. Si diligamus invicem, Deus in nobis manet, & charitas ejus in nobis perfecta eſt.

13. In hoc cognoſcimus quoniam in eo manemus, & ipſe in nobis: quoniam de Spiritu ſuo dedit nobis.

14. Et nos vidimus & teſtificamur quoniam Pater miſit Filium ſuum Salvatorem mundi.

15. Quiſquis confeſſus fuerit quoniam Jeſus eſt Filius Dei, Deus in eo manet, & ipſe in Deo.

16. Et nos cognovimus, & credidimus charitati, quam habet Deus in nobis, Deus charitas eſt: & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.

17. In hoc perfecta eſt charitas Dei nobiſcum, ut fiduciam habeamus in die judicii: quia ſicut ille eſt, & nos ſumus in hoc mundo.

18. Timor non eſt in charitate: ſed perfecta charitas foras mittit timorem, quoniam timor pœnam habet, qui autem timet, non eſt perfectus in charitate.

19. Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos.

20. Si quis dixerit quoniam diligo Deum, & fratrem ſuum oderit, mendax eſt. Qui enim non diligit fratrem ſuum quem videt, Deum, quem non videt, quomodo poteſt diligere?

|| Joan. 13. 34. & 15 12. Epheſ. 5. 2.
21. || Et hoc mandatum habemus à Deo: ut qui diligit Deum, diligat & fratrem ſuum.

CAPUT V.

De natis ex Deo, veraque erga ipſum charitate: fides mundum vincit: tres in terra teſtantur Chriſtum verum hominem, & tres in cœlo verum Dei Filium, in quem credens habet vitam æternam: de peccato ad mortem, & non ad mortem.

1. OMnis, qui credit, quoniam Jeſus eſt Chriſtus, ex Deo natus eſt. Et omnis, qui diligit eum qui genuit, diligit & eum qui natus eſt ex eo.

2. In hoc cogniſcimus quoniam diligimus natos Dei, cùm Deum diligamus, & mandata ejus faciamus.

3. Hæc eſt enim charitas Dei, ut mandata ejus cuſtodiamus: & mandata ejus gravia non ſunt.

4. Quoniam ‡ omne, quod natum eſt ex Deo, vincit mundum: & hæc eſt victoria, quæ vincit mundum, fides noſtra. ‡ DOM. IN ALBIS

|| 1. Cor. 15 57.
5. || Quis eſt, qui vincit mundum, niſi qui credit quoniam Jeſus eſt Filius Dei?

6. hic eſt, qui venit per aquam & ſanguinem, Jeſus Chriſtus, non in aqua ſolùm, ſed in aqua & ſanguine. Et ſpiritus eſt, qui teſtificatur, quoniam Chriſtus eſt veritas.

7. Quoniam tres ſunt, qui teſtimonium dant in cœlo: Pater, Verbum, & Spiritus ſanctus: & hi tres unum ſunt.

8. Et tres ſunt, qui teſtimonium dant in terra: Spiritus, & aqua, & ſanguis: & hi tres unum ſunt.

9. Si teſtimonium hominum accipimus, teſtimonium Dei majus eſt: quoniam hoc eſt teſtimonium Dei, quod majus eſt, quoniam teſtificatus eſt de Filio ſuo.

10. Qui credit in Filium Dei, habet teſti-

monium Dei in ſe. || Qui non credit Filio, mendacem facit eum: quia non credit in teſtimonium quod teſtificatus eſt Deus de Filio ſuo. || Joan. 3. 6.

11. Et hoc eſt teſtimonium, quoniam vitam æternam dedit nobis Deus. Et hæc vita in Filio ejus eſt.

12. Qui habet Filium, habet vitam: qui non habet Filium, vitam non habet.

13. Hæc ſcribo vobis: ut ſciatis quoniam vitam habetis æternam, qui creditis in nomine Filii Dei.

14. Et hæc eſt fiducia, quam habemus ad eum: Quia quodcumque petierimus ſecundùm voluntatem ejus, audit nos.

15. Et ſcimus quia audit nos quidquid petierimus: ſcimus quoniam habemus petitiones quas poſtulamus ab eo.

16. Qui ſcit fratrem ſuum peccare peccatum non ad mortem, petat, & dabitur ei vita peccanti non ad mortem. Eſt peccatum ad mortem: non pro illo dico ut roget quis.

17. Omnis iniquitas, peccatum eſt: & eſt peccatum ad mortem.

18. Scimus quia omnis, qui natus eſt ex Deo, non peccat: ſed generatio Dei conſervat eum, & malignus non tangit eum.

19. Scimus quoniam ex Deo ſumus: & mundus totus in maligno poſitus eſt.

20. Et ſcimus quoniam Filius Dei venit, || & dedit nobis ſenſum ut cognoſcamus verum Deum, & ſimus in vero Filio ejus. Hic eſt verus Deus, & vita æterna. || Luc. 24. 45.

21. Filioli, cuſtodite vos à ſimulacris. Amen.

EPISTOLA B. JOANNIS APOSTOLI SECUNDA.

EJUSDEM Joannis Apoſtoli duas ſequentes eſſe Epiſtolas, vel ex eo patet, quòd earum dogmata, ſententiæ, verba non tam ſimilia quàm ſæpè eadem ſint.

Scribitur autem hæc SECUNDA EPISTOLA *præcipuè adversùs Baſilidis & ſectatorum ejus impietatem, tunc temporis docentium Chriſtum non verum hominem, ſed phantaſma: ideòque eum nihil revera vel feciſſe vel paſſum eſſe: quo errore totum redemptionis noſtræ fundamentum ſubruitur. Gratulatur itaque Presbyter & Apoſtolus Joannes Electæ mulieri nobili, ac filiis ejus, quòd rectam de Jeſu Chriſto fidem teneant, hortatur, ut in ea perſeverent, & eam per charitatem atque obdientiam bonis moribus conſtanter exornent. Denique ſuadet ut hæreſes & hæreſeon diſſeminatores ſummo ſtudio devitent.*

Electam hanc ejuſque Filios in charitate & fide confirmat; ne ab hæreticis ſeducantur; idque paucis; cetera ſervans donec ad eos veniat.

1. SENIOR Electæ dominæ & natis ejus, quos ego diligo in veritate, & non ego ſolus, ſed & omnes, qui cognoverunt veritatem,

2. propter veritatem, quæ permanet in nobis, & nobiſcum erit in æternum.

3. Sit vobiſcum gratia, miſericordia, pax à Deo Patre, & à Chriſto Jeſu Filio Patris in veritate, & charitate.

4. Gaviſus ſum valdè, quoniam inveni de filiis tuis ambulantes in veritate, ſicut mandatum accepimus à Patre.

5. Et nunc rogo te domina, non tanquam mandatum novum ſcribens tibi, ſed quod habuimus ab initio, || ut diligamus alterutrum. || Joan. 13. 34. & 15. 12.

6. Et hæc eſt charitas, ut ambulemus ſecundùm mandata ejus. Hoc eſt enim mandatum, ut quemadmodum audiſtis in initio, in eo ambuletis.

7. quoniam multi ſeductores exierunt in mundum, qui non confitentur Jeſum Chriſtum veniſſe in carnem: hic eſt ſeductor, & antichriſtus.

8. Videte voſmetipſos, ne perdatis quæ operati eſtis: ſed ut mercedem plenam accipiatis.

9. Omnis, qui recedit, & non permanet in doctrina Chriſti, Deum non habet: qui permanet in doctrina, hic & Patrem & Filium habet.

10. Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in domum, nec AVE ei dixeritis.

11. Qui enim dicit illi AVE, communicat operibus ejus malignis.

12. Plura habens vobis ſcribere, nolui per chartam, & atramentum: ſpero enim me futurum apud vos, & os ad os loqui: ut gaudium veſtrum plenum ſit.

13. Salutant te filii ſororis tuæ Electæ.

EPISTOLA
B. JOANNIS APOSTOLI
TERTIA.

GAJUM collaudat Apoſtolus, quòd in veritate ambulet, & rectam fidem teneat, eamque operibus charitatis & miſericordiæ exornet. Hortatur ut utraque in re conſtanter perſeveret, neque curet aut probibitionem aut pravum exemplum Diotrephis: quin potiùs accendatur exemplo Demetrii viri ſincerè Chriſtiani.

Gajum collaudat quòd in veritate ambulet, & peregrinos humanè excipiat; ſubdens de Diotrephis calumniis & inhumanitate, ac Demetrio optimum perhibens teſtimonium, ſubjungens ſe illum brevi inviſurum.

1. SENIOR Gajo chariſſimo, quem
ego diligo in veritate.
2. Chariſſime, de omnibus
orationem facio proſperè te
ingredi, & valere, ſicut
proſperè agit anima tua.
3. Gaviſus ſum valdè venientibus fratri-
bus, & teſtimonium perhibentibus veritati
tuæ, ſicut tu in veritate ambulas.
4. Majorem horum non habeo gratiam,
quàm ut audiam filios meos in veritate am-
bulare.
5. Chariſſime, fideliter facis quidquid ope-
raris in fratres, & hoc in peregrinos,
6. qui teſtimonium reddiderunt charitati
tuæ in conſpectu Eccleſiæ: quos, benefa-
ciens, deduces dignè Deo.
7. Pro nomine enim ejus profecti ſunt,
nihil accipientes à Gentibus.
8. Nos ergo debemus ſuſcipere hujuſmo-
di, ut cooperatores ſimus veritatis.
9. Scripſiſſem forſitan Eccleſiæ: ſed is,
qui amat primatum gerere in eis, Diotre-
phes, non recipit nos.
10. Propter hoc ſi venero, commonebo
ejus opera, quæ facit, verbis malignis gar-
riens in nos: & quaſi non ei iſta ſufficiant;
neque ipſe ſuſcipit fratres: & eos, qui ſu-
ſcipiunt, prohibet, & de Eccleſia ejicit.
11. Chariſſime, noli imitari malum, ſed
quod bonum eſt. Qui benefacit, ex Deo eſt:
qui malefacit, non vidit Deum.
12. Demetrio teſtimonium redditur ab om-
nibus, & ab ipſa veritate, ſed & nos teſti-
monium perhibemus: & noſti quoniam teſti-
monium noſtrum verum eſt.
13. Multa habui tibi ſcribere: ſed nolui
per atramentum, & calamum ſcribere tibi.
14. Spero autem protinùs te videre, & os
ad os loquemur. Pax tibi. Salutant te ami-
ci. Saluta amicos nominatim.

EPISTOLA CATHOLICA
B. JUDÆ APOSTOLI.

ITA *convenit argumentum hujus Epiſtolæ cum iis quæ Beatus Petrus in ſecunda ſua Epiſtola ſcribit, præſertim capite ſecundo & initio tertii, ut ea Judas non legiſſe ſolùm, verùm etiam partim contrahendo, partim explicando, partim deſcribendo, in ſuam tranſtuliſſe videatur. Nam quod quidam id potiùs à Petro factum volunt, minùs probabile eſt. Apoſtolorum enim tanquam prædeceſſorum ſuorum, qui vita jam exceſſiſſent meminit hìc Judas verſ. 17. ubi ait:* Memores eſtote verborum quæ prædicta ſunt ab Apoſtolis Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui dicebant vobis quoniam in noviſſimo tempore venient illuſores ſecundùm deſideria ſua ambulantes in impietatibus. *Hoc enim prædixit Petrus in ſecunda Epiſtola ſua cap. 2. Unde Oecumenius rectè cenſet Judam ſcripſiſſe poſt mortem aliorum Apoſtolorum (ſi unum tamen Joannem excipias) Simoniacis & Nicolaitis jam canceris in morem latiùs ſerpentibus, &* Dei gratiam in luxuriam transferentibus.

De hujus Epiſtolæ auctoritate quamvis à quibuſdam olim dubitatum ſit, non eſt quod nos moretur. Cauſam enim dubitationis hanc affert Hieronymus, quia de libro Enoch, qui apocryphus eſt, in ea aſſumitur teſtimonium. *Addunt alii ea quæ de Michaelis Archangeli altercatione narrantur, & de apocryphis ſumpta videri poſſunt. At in apocryphis non omnia eſſe apocrypha nemo neſcit; quod propheticus Apoſtoli ſpiritus potuit diſcernere. Sic Paulus quaſdam Ethnicorum ſententias in ſuis inſeruit Epiſtolis, & inſerendo conſecravit: ſic idem quædam Eliphæ verba protulit, quæ ab ipſomet Apoſtolo, auctoritatem Canonicæ Scripturæ acceperunt, quam ab Elipha Jobi amico habere non poterant.*

CAPUT UNICUM.

Monet ut firmi ſint in tradita ſemel fide adversùs inſurgentes impios ac laſcivos, ſubdens de horum ſupplicio in modum Judæorum ac Sodomorum: nam & hi nullum veriti, effrænè feruntur in omnem carnis concupiſcentiam, quos diverſis rebus comparat: & iſtos ad Enoch ac Apoſtolorum de illis vaticinia revocat.

JUDAS Jeſu Chriſti ſervus, frater autem Jacobi, his, qui ſunt in Deo Patre dilectis, & Chriſto Jeſu conſervatis, & vocatis.

2. Miſericordia vobis, & pax, & charitas adimpleatur.

3. Chariſſimi, omnem ſolicitudinem faciens ſcribendi vobis de communi veſtra ſalute, neceſſe habui ſcribere vobis; deprecans ſupercertari ſemel traditæ ſanctis fidei.

4. Subintroierunt enim quidam homines (qui olim præſcripti ſunt in hoc judicium) impii, Dei noſtri gratiam transferentes in luxuriam, & ſolum Dominatorem, & Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum negantes.

5. Commonere autem vos volo, ſcientes ſemel omnia, quoniam Jeſus populum de || Num. 14.
terra Ægypti ſalvans, || ſecundò eos, qui 37.
non crediderunt, perdidit.

6. Angelos verò, qui non ſervaverunt ſuum principatum, ſed dereliquerunt ſuum domicilium in judicium magni diei, vinculis æternis ſub caligine || reſervavit. || 2. Pet. 2.

7. || Sicut Sodoma, & Gomorrha, & || Gen. 19.
finitimæ civitates ſimili modo exfornicatæ, 24.

& ab-

& abeuntes poſt carnem alteram, factæ ſunt exemplum, ignis æterni pœnam ſuſtinentes:

8. ſimiliter & hi carnem quidem maculant, dominationem autem ſpernunt, majeſtatem autem blaſphemant.

|| *Zach.* 2.
9. || Cùm Michael Archangelus, cum diabolo diſputans, altercaretur de Moyſi corpore, non eſt auſus judicium inferre blaſphemiæ: ſed dixit: Imperet tibi Dominus.

10. Hi autem, quæcumque quidem ignorant, blaſphemant: quæcumque autem naturaliter, tanquam muta animalia, norunt, in his corrumpuntur.

|| *Gen.* 4. 8. || *Num.* 22. 23. || *Num.* 16. 12. || 2. *Petr.* 2. 17.
11. Væ illis, quia in || via Cain abierunt, & || errore Balaam mercede effuſi ſunt, & in contradictione || Core perierunt.

12. Hi ſunt in epulis ſuis maculæ, convivantes ſine timore, ſemetipſos paſcentes, || nubes ſine aqua, quæ à ventis circumferuntur, arbores autumnales, infructuoſæ, bis mortuæ, eradicatæ,

13. fluctus feri maris, deſpumantes ſuas confuſiones, ſidera errantia: quibus procella tenebrarum ſervata eſt in æternum.

Apoc. 1. 7.
14. Prophetavit autem & de his ſeptimus ab Adam Enoch, dicens: || Ecce venit Dominus in ſanctis millibus ſuis.

15. facere judicium contra omnes, & arguere omnes impios de omnibus operibus impietatis eorum, quibus impiè egerunt, & de omnibus duris, quæ locuti ſunt contra Deum peccatores impii.

|| *Pſal.* 16. 10.
16. Hi ſunt murmuratores queruloſi, ſecundùm deſideria ſua ambulantes, || & os eorum loquitur ſuperba, mirantes perſonas quæſtus cauſa.

|| 1. *Tim.* 4. 1. 2. *Tim.* 3. 1. 2. *Petr.* 3. 3.
17. Vos autem chariſſimi memores eſtote verborum, || quæ prædicta ſunt ab Apoſtolis Domini noſtri Jeſu Chriſti,

18. qui dicebant vobis, quoniam in noviſſimo tempore venient illuſores, ſecundùm deſideria ſua ambulantes in impietatibus.

19. Hi ſunt, qui ſegregant ſemetipſos, animales, Spiritum non habentes.

20. Vos autem chariſſimi ſuperædificantes voſmetipſos ſanctiſſimæ veſtræ fidei, in Spiritu ſancto orantes,

21. voſmetipſos in dilectione Dei ſervate, expectantes miſericordiam Domini noſtri Jeſu Chriſti in vitam æternam.

22. Et hos quidem arguite judicatos.

23. Illos verò ſalvate, de igne rapientes. Aliis autem miſeremini in timore: odientes & eam, quæ carnalis eſt, maculatam tunicam.

24. Ei autem, qui potens eſt vos conſervare ſine peccato, & conſtituere ante conſpectum gloriæ ſuæ immaculatos in exultatione in adventu Domini noſtri Jeſu Chriſti.

25. Soli Deo Salvatori noſtro, per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum, gloria & magnificentia, imperium & poteſtas ante omne ſæculum, & nunc, & in omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

APOCALYPSIS
BEATI JOANNIS
APOSTOLI.

LIBRI *hujus præſtantiam paucis complexus eſt D. Hieronymus ad Paulinum, Cùm dixit:* Apocalypſis Joannis tot habet ſacramenta quot verba. Parum dixit: Pro merito voluminis, laus omnis inferior eſt. In verbis ſingulis multiplices latent intelligentiæ. *Unde Dionyſius Alexandrinæ urbis Epiſcopus apud Euſebium lib. 7. hiſtor. cap.* 25. In libro Apocalypſis arcanam planeque admirabilem ſingularum rerum intelligentiam latere exiſtimo. Nam & ſicubi ipſe non intelligo, ſuſpicor tamen altiorem quemdam ſenſum verbis ſubeſſe, eaque non meo ipſius judicio metior; ſed plus fidei tribuens, ſublimiora cenſeo quàm ut à me percipiantur, & eò admiror magis quo minus capio. *Totum hujus libri caput 20. latè & eximiè exponitur ab Auguſtino de Civitate Dei, lib. 20. cap. 7. & ſequentibus: unde colligas quàm præclara ex libri hujus divina obſcuritate erui poſſent, ſi ut in capite illo; ita & in ceteris, Auguſtinum, aut Auguſtini ſimilem interpretem haberemus.*

CAPUT PRIMUM.

Joannes in Patmos inſula relegatus jubetur ſcribere quæ viderit ſeptem Aſiæ Eccleſiis, per ſeptem candelabra deſignatis quæ vidit in circuitu filii hominis; modum deſcribens quo hic ipſi demonſtratus ſit.

1. APOCALYPSIS Jeſu Chriſti,
quam dedit illi Deus palam
‡ IN FESTO S. MICHAELIS ARCHANG. facere ſervis ſuis, quæ oportet fieri citò: & ‡ ſignificavit, mittens per Angelum
ſuum ſervo ſuo Joanni,
2. qui teſtimonium perhibuit verbo Dei,
& teſtimonium Jeſu Chriſti, quæcumque
vidit.
3. Beatus, qui legit, & audit verba prophetiæ
hujus: & ſervat ea, quæ in ea ſcripta
ſunt: tempus enim propè eſt.
4. Joannes ſeptem eccleſiis, quæ ſunt in A-
|| Exod. 3. 14. ſia. Gratia vobis, & pax ab eo, || qui eſt, &
qui erat, & qui venturus eſt; & à ſeptem ſpiritibus,
qui in conſpectu throni ejus ſunt;
|| 1. Cor. 15. 20. Coloſ. 1. 18. 5. & à Jeſu Chriſto, qui eſt teſtis fidelis,
|| primogenitus mortuorum, & princeps
regum terræ: qui dilexit nos, & lavit
nos à peccatis noſtris || in ſanguine ſuo,
6. & fecit nos regnum, & ſacerdotes Deo || Heb. 9. 14. 1. Per. 1. 19. 1. Joan. 1. 7.
& Patri ſuo: ipſi gloria, & imperium in
ſæcula ſæculorum: Amen.
7. || Ecce venit cum nubibus, & videbit || Iſa. 3. 13. Matth. 24. 30. Jud. 14.
eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt.
Et plangent ſe ſuper eum omnes tribus terræ:
Etiam: Amen.
8. || Ego ſum α, & ω, principium, & finis, || Iſa. 41. 4. & 44. 6. & 48. 12. Infr. 21. 6. & 22. 13.
dicit Dominus Deus, qui eſt, & qui erat,
& qui venturus eſt, omnipotens.
9. Ego Joannes frater veſter, & particeps
in tribulatione, & regno, & patientia in
Chriſto Jeſu; fui in inſula, quæ appellatur
Patmos, propter verbum Dei, & teſtimonium
Jeſu:
10. Fui in ſpiritu in Dominica die, & audivi
poſt me vocem magnam tanquam tubæ,
11. dicentis: Quod vides, ſcribe in libro:
& mitte ſeptem Eccleſiis, quæ ſunt in Aſia,
Epheſo, & Smyrnæ, & Pergamo, & Thyatiræ,
& Sardis, & Philadelphiæ, & Laodiciæ.
12. Et converſus ſum, ut viderem vocem,
quæ loquebatur mecum: Et converſus vidi
ſeptem candelabra aurea:

13. &

Digitized by Google

13. & in medio ſeptem candelabrorum aureorum ſimilem filio hominis, veſtitum podere, & præcinctum ad mamillas zona aurea:

14. caput autem ejus, & capilli erant candidi tanquam lana alba, & tanquam nix, & oculi ejus tanquam flamma ignis,

15. & pedes ejus ſimiles aurichalco, ſicut in camino ardenti, & vox illius tanquam vox aquarum multarum:

16. & habebat in dextera ſua ſtellas ſeptem, & de ore ejus gladius utraque parte acutus exibat: & facies ejus ſicut ſol lucet in virtute ſua.

17. Et cùm vidiſſem eum, cecidi ad pedes ejus tanquam mortuus. Et poſuit dexteram ſuam ſuper me, dicens: Noli timere: || ego ſum primus, & noviſſimus; || Iſai. 41. 4. & 44. 6. & 48. 12. infr. 22. 13.

18. & vivus, & fui mortuus & ecce ſum vivens in ſæcula ſæculorum, & habeo claves mortis, & inferni.

19. Scribe ergo quæ vidiſti, & quæ ſunt, & quæ oportet fieri poſt hæc.

20. Sacramentum ſeptem ſtellarum, quas vidiſti in dextera mea, & ſeptem candelabra aurea: ſeptem ſtellæ, Angeli ſunt ſeptem Eccleſiarum: & candelabra ſeptem, ſeptem Eccleſiæ ſunt.

C A P U T II.

Jubetur Joannes varia ſcribere Eccleſiis Epheſi, Smyrnæ, Pergami & Thyatiræ: collaudans eos qui Nicolaitarum doctrinam non admiſerant, alios autem minis ad pœnitentiam revocans: tepidum quoque deteſtans, & vincenti præmium pollicens.

1. ANgelo Epheſi Eccleſiæ ſcribe: Hæc dicit, qui tenet ſeptem ſtellas in dextera ſua, qui ambulat in medio ſeptem candelabrorum aureorum;

2. Scio opera tua, & laborem, & patientiam tuam, & quia non potes ſuſtinere malos: & tentaſti eos, qui ſe dicunt Apoſtolos eſſe, & non ſunt: & inveniſti eos mendaces:

3. & patientiam habes, & ſuſtinuiſti propter nomen meum, & non defeciſti.

4. Sed habeo adverſùm te, quòd charitatem tuam primam reliquiſti.

5. Memor eſto itaque unde excideris: & age pœnitentiam, & prima opera fac. Sin autem, venio tibi, & movebo candelabrum tuum de loco ſuo, niſi pœnitentiam egeris.

6. Sed hoc habes, quia odiſti facta Nicolaitarum, quæ & ego odi.

7. Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Eccleſiis: Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod eſt in Paradiſo Dei mei.

8. Et Angelo Smyrnæ Eccleſiæ ſcribe: Hæc dicit primus, & noviſſimus, qui fuit mortuus, & vivit.

9. Scio tribulationem tuam, & paupertatem tuam, ſed dives es: & blaſphemaris ab his, qui ſe dicunt Judæos eſſe, & non ſunt, ſed ſunt ſynagoga ſatanæ.

10. Nihil horum timeas quæ paſſurus es. Ecce miſſurus eſt diabolus aliquos ex vobis in carcerem, ut tentemini: & habebitis tribulationem diebus decem. Eſto fidelis uſque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ.

11. Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Eccleſiis: Qui vicerit, non lædetur à morte ſecunda.

12. Et Angelo Pergami Eccleſiæ ſcribe: Hæc dicit qui habet rhomphæam utraque parte acutam:

13. Scio ubi habitas, ubi ſedes eſt ſatanæ: & tenes nomen meum, & non negaſti fidem meam: Et in diebus illis Antipas teſtis meus fidelis, qui occiſus eſt apud vos, ubi ſatanas habitat.

14. Sed habeo adverſùs te pauca: quia habes illic tenentes doctrinam || Balaam, qui docebat Balac mittere ſcandalum coram filiis Iſrael, edere, & fornicari. || Num. 24. 14. & 25. 1.

15. ita habes & tu tenentes doctrinam Nicolaitarum.

16. Similiter pœnitentiam age; ſi quo minùs veniam tibi citò, & pugnabo cum illis in gladio oris mei.

17. Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Eccleſiis: Vincenti dabo manna abſconditum & dabo illi calculum candidum: & in calculo nomen novum ſcriptum, quod nemo ſcit, niſi qui accipit.

18. Et Angelo Thyatiræ Eccleſiæ ſcribe. Hæc dicit Filius Dei, qui habet oculos tanquam flammam ignis, & pedes ejus ſimiles aurichalco:

19. Novi opera tua, & fidem, & charitatem

tuam, & miniſterium, & patientiam tuam,
& opera tua noviſſima plura prioribus.
20. Sed habeo adverſus te pauca: quia permittis mulierem Jezabel, quæ ſe dicit prophetem, docere, & ſeducere ſervos meos, fornicari, & manducare de idolothytis.
21. Et dedi illi tempus ut pœnitentiam ageret: & non vult pœnitere à fornicatione ſua.
22. Ecce mittam eam in lectum, & qui mœchantur cum ea, in tribulatione maxima erunt, niſi pœnitentiam ab operibus ſuis egerint.
23. Et filios ejus interficiam in morte, &
|| 1. Reg. 16. 7. Pſal. 7. 10. Jer. 11. 20. & 17. 10. ſcient omnes Eccleſiæ, || quia ego ſum ſcrutans renes, & corda: & dabo unicuique veſtrûm ſecundùm opera ſua. Vobis autem dico.
24. & ceteris qui Thyatiræ eſtis: Quicumque non habent doctrinam hanc, & qui non cognoverunt altitudines ſatanæ, quemadmodum dicunt, non mittã ſuper vos aliud pondus:
25. tamen id, quod habetis, tenete donec veniã.
26. Et qui vicerit, & cuſtodierit uſque in finẽ opera mea, dabo illi poteſtatem ſuper Gentes,
27. & reget eas in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringentur.
28. ſicut & ego accepi à Patre meo: & dabo illi ſtellam matutinam.
29. Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Eccleſiis.

CAPUT III.

Jubetur ſcribere Eccleſiis Sardis, Philadelphiæ, & Laodiciæ; errantes ad pœnitentiam minis revocans, ſed alios collaudans, & vicenti præmium pollicens: Deum dicens ad oſtium pulſare, ut ingrediatur ad illum qui aperuerit.

1. ET Angelo Eccleſiæ Sardis ſcribe: Hæc dicit qui habet ſeptem Spiritus Dei, & ſeptem ſtellas: Scio opera tua, quia nomen habes quòd vivas, & mortuus es.
2. Eſto vigilans, & confirma cetera, quæ moritura erant. Non enim invenio opera tua plena coram Deo meo.
3. In mente ergo habe qualiter acceperis, & audieris, & ſerva, & pœnitentiam age. Si ergo non vigilaveris, || Veniam ad te tan-
|| 1. Theſſ. 5. 2. 2 Pet 3. 10. Inf. 16. 15. quam fur, & neſcies qua hora veniam ad te.
4. Sed habes pauca nomina in Sardis, qui non inquinaverunt veſtimenta ſua: & ambulabunt mecum in albis, quia digni ſunt.
5. Qui vicerit, ſic veſtietur veſtimentis albis, & non delebo nomen ejus de Libro vitæ, & confitebor nomen ejus coram Patre meo, & coram angelis ejus.
6. Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Eccleſiis.
7. Et angelo Philadelphiæ Eccleſiæ ſcribe: Hæc dicit Sanctus & Verus, || qui habet cla-
|| Iſai. 22. 22. Job 12. 14. vem David: qui aperit, & nemo claudit: claudit, & nemo aperit:
8. Scio opera tua. Ecce dedi coram te oſtium apertum, quod nemo poteſt claudere: quia modicam habes virtutem, & ſervaſti verbum meum, & non negaſti nomen meum.
9. Ecce dabo de ſynagoga ſatanæ, qui dicunt ſe Judæos eſſe, & non ſunt, ſed mentiuntur: Ecce faciam illos ut veniant, & adorent ante pedes tuos: & ſcient quia ego dilexi te.
10. Quoniam ſervaſti verbum patientiæ meæ, & ego ſervabo te ab hora tentationis, quæ ventura eſt in orbem univerſum tentare habitantes in terra.
11. Ecce venio citò: tene quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam.
12. Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei, & foras non egredietur ampliùs: & ſcribam ſuper eum nomen Dei mei, & nomen civitatis Dei mei novæ Jeruſalem, quæ deſcendit de cœlo à Deo meo, & nomen meum novum.
13. Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Eccleſiis.
14. Et Angelo Laodiciæ Eccleſiæ ſcribe:
|| Hæc dicit, Amen, teſtis fidelis, & verus, || Joa. 14. 6.
qui eſt principium creaturæ Dei.
15. Scio opera tua: quia neque frigidus es, neque calidus: utinam frigidus eſſes, aut calidus:
16. Sed quia tepidus es, & nec frigidus, nec calidus, incipiam te evomere ex ore meo.
17. Quia dicis: Quòd dives ſum: & locupletatus, & nullius egeo: & neſcis quia tu es miſer, & miſerabilis, & pauper, & cæcus, & nudus.
18. Suadeo tibi emere à me aurum ignitum probatum, ut locuples fias, & veſtimentis albis induaris, & non appareat confuſio nuditatis tuæ, & collyrio inunge oculos tuos ut videas.
19. || Ego quos amo, arguo, & caſtigo. || Prov. 3. 12. Hebr. 12. 6.
Æmulare ergo, & pœnitentiam age:
20. Ecce ſto ad oſtium, & pulſo: ſi quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi januam, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipſe mecum.
21. Qui vicerit, dabo ei ſedere mecum in throno meo: ſicut & ego vici, & ſedi cum patre meo in throno ejus.
22. Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Eccleſiis.

CAPUT IV.

Aperto in cœlo oſtio videt ſedentem in throno, & in hujus circuitu viginti quatuor ſeniores ſedentes: &, quæ hic deſcribit, quatuor animalia, quæ ſedentem in throno aſſiduè unà cum vigintiquatuor ſenioribus glorificabant.

1. POſt hæc vidi: & ecce oſtium apertum in cœlo: & vox prima, quam audivi, tanquam tubæ loquentis mecum, dicens: Aſcende huc, & oſtendam tibi quę oportet fieri poſt hæc.
2. Et ſtatim fui in ſpiritu: & ecce ſedes poſita erat in cœlo, & ſupra ſedem ſedens.
3. Et qui ſedebat, ſimilis erat aſpectui lapidis jaſpidis & ſardinis: & iris erat in circuitu ſedis, ſimilis viſioni ſmaragdinæ.
4. Et in circuitu ſedis ſedilia vigintiquatuor: & ſuper thronos, vigintiquatuor ſeniores ſedentes, circumamicti veſtimentis albis, & in capitibus eorum coronæ aureæ.
5. Et de throno procedebant fulgura, & voces, & tonitrua: & ſeptem lampades ardentes ante thronum, qui ſunt ſeptem ſpiritus Dei.
6. Et in conſpectu ſedis tanquam mare vitreum ſimile cryſtallo: & in medio ſedis, & in circuitu ſedis, quatuor animalia plena oculis antè & retrò.
7. Et animal primum ſimile leoni, & ſecun-

dum

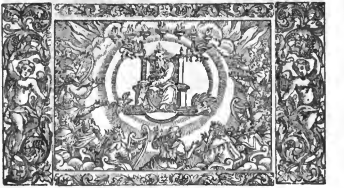
dum animal ſimile vitulo, & tertium animal habens faciem quaſi hominis, & quartum animal ſimile aquilæ volanti.

8. Et quatuor animalia, ſingula eorum habebant alas ſenas: & in circuitu, & intus plena ſunt oculis: & requiem non habebant
‖ Iſai. 6. 3. die ac nocte dicentia: ‖ Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui eſt, & qui venturus eſt.

9. Et cùm darent illa animalia gloriam, & honorem, & benedictionem ſedenti ſuper thronum, viventi in ſæcula ſæculorum,

10. procidebant vigintiquatuor ſeniores ante ſedentem in throno, & adorabant viventem in ſæcula ſæculorum, & mittebant coronas ſuas ante thronum, dicentes:

11. Dignus es Domine Deus noſter accipere gloriam, & honorem, & virtutem: quia tu creaſti omnia, & propter voluntatem tuam erant, & creata ſunt.

C A P U T V.

Flente Joanne quòd librum ſeptem ſigillis ſignatum nemo poſſet aperire, agnus primùm occiſus illum aperuit; quo facto, quatuor animalia & vigintiquatuor ſeniores, cum innumera Angelorum multitudine omnique creatura illum maximè glorificarunt.

1. ET vidi in dextera ſedentis ſuper thronum, librum ſcriptum intus & foris, ſignatum ſigillis ſeptem.

2. Et vidi Angelum fortem, prædicantem voce magna: Quis eſt dignus aperire librum, & ſolvere ſignacula ejus?

3. Et nemo poterat, neque in cœlo, neque in terra, neque ſubtus terram, aperire librum, neque reſpicere illum.

4. Et ego flebam multùm, quoniam nemo dignus inventus eſt aperire librũ, nec videre eum.

5. Et unus de ſenioribus dixit mihi: Ne fleveris: ecce vicit leo de tribu Juda, radix David, aperire librum, & ſolvere ſeptem ſignacula ejus.

‡ IN VIGIL. OMNIUM SANCT. 6. Et ‡ vidi: & ecce in medio throni & quatuor animalium, & in medio ſeniorum, agnum ſtantem tanquam occiſum, habentem cornua ſeptem, & oculos ſeptem: qui ſunt ſeptẽm ſpiritus Dei, miſſi in omnem terram.

7. Et venit: & accepit de dextera ſedentis in throno librum.

8. Et cùm aperuiſſet librum, quatuor animalia, & vigintiquatuor ſeniores ceciderunt coram agno, habentes ſinguli citharas, & phialas aureas plenas odoramentorum, quæ ſunt orationes ſanctorum.

9. & cantabant canticum novum, dicentes: Dignus es Domine accipere librum, & aperire ſignacula ejus: quoniam occiſus es, & redemiſti nos Deo in ſanguine tuo ex omni tribu, & lingua, & populo, & natione,

10. & feciſti nos Deo noſtro regnum, & ſacerdotes: & regnabimus ſuper terram.

11. Et vidi, & ‡ audivi vocem angelorum multorum in circuitu throni, & animalium, & ſeniorum: & erat numerus eorum ‖ millia millium, ‡ IN MISS. DE ANGEL. ‖ Dan. 7. 10.

12. dicentium voce magna: Dignus eſt Agnus, qui occiſus eſt, accipere virtutem, & divinitatem, & ſapientiam, & fortitudinem, & honorem, & gloriam, & benedictionem.

13. Et omnem creaturam, quæ in cœlo eſt, & ſuper terram, & ſub terra, & quæ ſunt in mari, & quæ in eo: omnes audivi dicentes: Sedenti in throno, & Agno, benedictio, & honor, & gloria, & poteſtas in ſæcula ſæculorum.

14. Et quatuor animalia dicebant: Amen. Et vigintiquatuor ſeniores ceciderunt in facies ſuas: & adoraverunt viventem in ſæcula ſæculorum.

C A P U T VI.

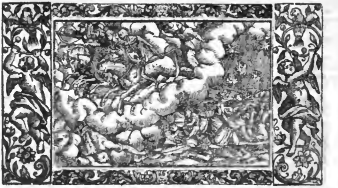
Apertis quatuor ſigillis varii adversùs terram ſequuntur effectus: quinto verò aperto, animæ martyrum petunt accelerari judicium: ad ſexti autem apertionem oſtenduntur ſigna futuri judicii.

1. ET vidi quod aperuiſſet Agnus unum de ſeptem ſigillis, & audivi unum de quatuor animalibus, dicens, tanquam vocem tonitrui: Veni, & vide.

2. Et vidi, & ecce equus albus, & qui ſedebat ſuper illum habebat arcum, & data eſt ei corona, & exivit vincens ut vinceret.

3. Et cùm aperuiſſet ſigillum ſecundum, audivi ſecundum animal, dicens: Veni, & vide.

4. Et

4. Et exivit alius equus rufus: & qui ſedebat ſuper illum, datum eſt ei ut ſumeret pacem de terra, & ut invicem ſe interficiant, & datus eſt ei gladius magnus.
5. Et cùm aperuiſſet ſigillum tertium, audivi tertium animal, dicens: Veni, & vide. Et ecce equus niger: & qui ſedebat ſuper illum, habebat ſtateram in manu ſua.
6. Et audivi tanquam vocem in medio quatuor animalium dicentium: Bilibris tritici denario, & tres bilibres hordei denario, & vinum, & oleum ne læſeris.
7. Et cùm aperuiſſet ſigillum quartum, audivi vocem quarti animalis dicentis: Veni, & vide.
8. Et ecce equus pallidus: & qui ſedebat ſuper eum, nomen illi Mors, & infernus ſequebatur eum, & data eſt illi poteſtas ſuper quatuor partes terræ, interficere gladio, fame, & morte, & beſtiis terræ.
9. Et cum aperuiſſet ſigillum quintum, vidi ſubtus altare animas interfectorū propter verbum Dei, & propter teſtimoniū, quod habebant,
10. & clamabant voce magna, dicentes: Uſquequo Domine, (ſanctus, & verus) non judicas, & non vindicas ſanguinem noſtrum de iis, qui habitant in terra?
11. Et datæ ſunt illis ſingulæ ſtolæ albæ: & dictum eſt illis ut requieſcerent adhuc tempus modicum, donec compleantur conſervi eorum, & fratres eorum, qui interficiendi ſunt ſicut & illi.
12. Et vidi cùm aperuiſſet ſigillum ſextum: & ecce terræmotus magnus factus eſt, & ſol factus eſt niger tanquam ſaccus cilicinus: & luna tota facta eſt ſicut ſanguis:
13. & ſtellæ de cœlo ceciderunt ſuper terram, ſicut ficus emittit groſſos ſuos, cùm à vento magno movetur.
14. Et cœlum receſſit ſicut liber involutus & omnis mons, & inſulæ de locis ſuis motæ ſunt:
15. & reges terræ, & principes, & tribuni, & divites, & fortes, & omnis ſervus, & liber, abſcōderunt ſe in ſpeluncis, & in petris montium:
16. & dicunt montibus, & petris: || Cadite ſuper nos, & abſcondite nos à facie ſedentis ſuper thronum, & ab ira Agni:
17. quoniam venit dies magnus iræ ipſorum: & quis poterit ſtare?

|| *Iſaia 2. 9. Oſee 10. 8. Luc. 23. 30.*

CAPUT VII.

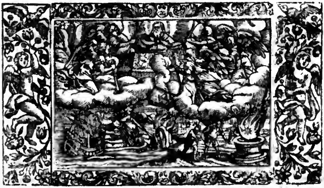
Dum punienda eſt terra, jubentur abſque nocumento ſervari ſignum in fronte gerentes: qui deſcribuntur tam ex Judæis quàm ex Gentibus, benedicentes Deum: & de his qui amicti erant ſtolis albis.

1. POſt hæc vidi quatuor Angelos ſtantes ſuper quatuor angulos terræ, tenentes quatuor ventos terræ, ne flarent ſuper terram, neque ſuper mare, neque in ullam arborem.
2. Et ‡ vidi alterum Angelum aſcendentem ab ortu ſolis, habentem ſignum Dei vivi: & clamavit voce magna quatuor Angelis, quibus datum eſt nocere terræ, & mari, ‡ IN FESTO OMNIUM SANCT.
3. dicens: Nolite nocere terræ, & mari, neque arboribus, quoadusque ſignemus ſervos Dei noſtri in frontibus eorum:
4. Et audivi numerum ſignatorum, centum quadraginta quatuor millia ſignati, ex omni tribu filiorum Iſrael.
5. Ex tribu Juda duodecim millia ſignati: ex tribu Ruben duodecim millia ſignati: Ex tribu Gad duodecim millia ſignati:
6. Ex tribu Aſer duodecim millia ſignati: Ex tribu Nephthali duodecim millia ſignati: Ex tribu Manaſſe duodecim millia ſignati.
7. Ex tribu Simeon duodecim millia ſignati: Ex tribu Levi duodecim millia ſignati: Ex tribu Iſſachar duodecim millia ſignati:
8. Ex tribu Zabulon duodecim millia ſignati: Ex tribu Joſeph duodecim millia ſignati: Ex tribu Benjamin duodecim millia ſignati.
9. Poſt hæc vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis, & linguis: ſtantes ante thronum, & in conſpectu Agni, amicti ſtolis albis, & palmæ in manibus eorum:
10. & clamabant voce magna, dicentes: Salus Deo noſtro, qui ſedet ſuper thronum, & Agno.
11. Et omnes Angeli ſtabant in circuitu throni, & ſeniorum, & quatuor animalium, & ceciderunt in conſpectu throni in facies ſuas, & adoraverunt Deum,
12. dicentes, Amen. Benedictio, & claritas, & ſapientia, & gratiarum actio, ho-

nor,

nor, & virtus, & fortitudo Deo noſtro in
ſæcula ſæculorum, Amen.
‡ DE PLUR MART 13. Et ‡ reſpondit unus de ſenioribus, &
dixit mihi: Hi, qui amicti ſunt ſtolis albis,
qui ſunt? & unde venerunt?
14. Et dixi illi: Domine mi, tu ſcis. Et
dixit mihi: Hi ſunt, qui venerunt de tri-
bulatione magna, & laverunt ſtolas ſuas,
& dealbaverunt eas in ſanguine Agni.
15. Ideo ſunt ante thronum Dei, & ſerviunt
ei die ac nocte in templo ejus: & qui ſedet
in throno, habitabit ſuper illos:
16. || non eſurient, neque ſitient ampliùs, || *Iſai. 49. 10.*
nec cadet ſuper illos ſol, neque ullus æſtus:
17. quoniam Agnus, qui in medio throni
eſt, reget illos, & deducet eos ad vitæ fon-
tes aquarum, || & abſterget Deus omnem || *Iſaiæ 25. 8. Infr. 21. 4*
lacrymam ab oculis eorum.

C A P U T VIII.

Aperto ſeptimo ſigillo ſeptem Angeli cum tubis oſtenduntur, effuſoque in terram igne altaris ab alio Angelo fiunt variæ tempeſtates: ſimiliter quatuor Angelis tuba canentibus producuntur variæ plagæ adversùs homines.

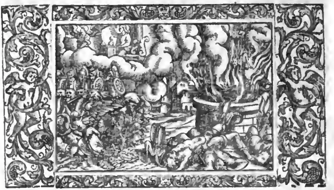
1. ET cùm aperuiſſet ſigillum ſeptimum,
factum eſt ſilentium in cœlo, quaſi
media hora.
2. Et vidi ſeptem Angelos ſtantes in con-
ſpectu Dei: & datæ ſunt illis ſeptem tubæ.
3. Et alius Angelus venit, & ſtetit ante
altare habens thuribulum aureum; & data
ſunt illi incenſa multa, ut daret de oratio-
nibus ſanctorum omnium ſuper altare au-
reum, quod eſt ante thronum Dei.
4. Et aſcendit fumus incenſorum de oratio-
nibus ſanctorum de manu Angeli coram Deo.
5. Et accepit Angelus thuribulum, & im-
plevit illud de igne altaris, & miſit in ter-
ram, & facta ſunt tonitrua, & voces, &
fulgura, & terræmotus magnus.
6. Et ſeptem Angeli, qui habebant ſeptem
tubas, præparaverunt ſe ut tuba canerent.
7. Et primus Angelus tuba cecinit, & facta
eſt grando, & ignis, miſta in ſanguine, & miſ-
ſum eſt in terram, & tertia pars terræ combu-
ſta eſt, & tertia pars arborum concremata eſt,
& omne fœnum viride combuſtum eſt.
8. Et ſecundus Angelus tuba cecinit: & tan-
quam mons magnus igne ardens miſſus eſt in
mare, & facta eſt tertia pars maris ſanguis,
9. & mortua eſt tertia pars creaturæ eo-
rum, quæ habebant animas in mari, & ter-
tia pars navium interiit.

10. Et tertius Angelus tuba cecinit: & cecidit de cœlo ſtella magna, ardens tanquam facula, & cecidit in tertiam partem fluminum, & in fontes aquarum:

11. & nomen ſtellæ dicitur Abſinthium: & facta eſt tertia pars aquarum in abſinthium: & multi hominum mortui ſunt de aquis, quia amaræ factæ ſunt.

12. Et quartus Angelus tuba cecinit: & percuſſa eſt tertia pars ſolis, & tertia pars lunæ, & tertia pars ſtellarum, ita ut obſcuraretur tertia pars eorum, & diei non luceret pars tertia, & noctis ſimiliter.

13. Et vidi, & audivi vocem unius aquilæ volantis per medium cœli, dicentis voce magna: Væ, væ, væ habitantibus in terra, de ceteris vocibus trium Angelorum, qui erant tuba caniturì.

CAPUT IX.

Quinto Angelo tuba canente ſtella cadit, & locuſtæ a fumo putei egreſſæ deſcribuntur, quæ homines crucient: ſextò verò Angelo canente ſolvuntur quatuor Angeli, qui ingenti equeſtri exercitu tertiam hominum partem occidant.

1. ET quintus Angelus tuba cecinit: & vidi ſtellam de cœlo cecidiſſe in terram, & data eſt ei clavis putei abyſſi.

2. Et aperuit puteum abyſſi: & aſcendit fumus putei, ſicut fumus fornacis magnæ: & obſcuratus eſt ſol, & aer de fumo putei:

3. & de fumo putei exierunt locuſtæ in terram, & data eſt illis poteſtas, ſicut habent poteſtatem ſcorpiones terræ:

4. & præceptum eſt illis ne læderent fœnum terræ, neque omne viride, neque omnem arborem: niſi tantùm homines, qui non habent ſignum Dei in frontibus ſuis:

5. & datum eſt illis ne occiderent eos; ſed ut cruciarent menſibus quinque: & cruciatus eorum, ut cruciatus ſcorpii cùm percutit hominem.

|| Iſ. 2. 19. Oſee 10. 8. Luc. 23. 30. 6. || Et in diebus illis quærent homines mortem, & non invenient eam: & deſiderabunt mori, & fugiet mors ab eis.

|| Sap. 16. 9. 7. || Et ſimilitudines locuſtarum, ſimiles equis paratis in prælium: & ſuper capita earum tanquam coronæ ſimiles auro: & facies earum tanquam facies hominum.

8. Et habebant capillos ſicut capillos mulierum; & dentes earum, ſicut dentes leonum erant:

9. & habebant loricas ſicut loricas ferreas, & vox alarum earum ſicut vox curruum equorum multorum currentium in bellum:

10. & habebant caudas ſimiles ſcorpionum, & aculei erant in caudis earum: & poteſtas earum nocere hominibus menſibus quinque: & habebant ſuper ſe.

11. regem angelum abyſſi, cui nomen Hebraicè Abbaddon, Græcè autem Apollyon, Latinè habens nomen Exterminans.

12. Væ unum abiit, & ecce veniunt adhuc duo væ poſt hæc.

13. Et ſextus Angelus tuba cecinit: & audivi vocem unam ex quatuor cornibus altaris aurei, quod eſt ante oculos Dei,

14. dicentem ſexto Angelo, qui habebat tubam: Solve quatuor Angelos, qui alligati ſunt in flumine magno Euphrate.

15. Et ſoluti ſunt quatuor Angeli, qui parati erant in horam, & diem, & menſem, & annum, ut occiderent tertiam partem hominum.

16. Et numerus equeſtris exercitus vicies millies, dena millia. Et audivi numerum eorum.

17. Et ita vidi equos in viſione: & qui ſedebant ſuper eos, habebant loricas igneas, & hyacinthinas, & ſulphureas, & capita equorum erant tanquam capita leonum: & de ore eorum procedit ignis, & fumus, & ſulphur.

18. Et ab his tribus plagis occiſa eſt tertia pars hominum de igne, & de fumo, & de ſulphure, quæ procedebant de ore ipſorum.

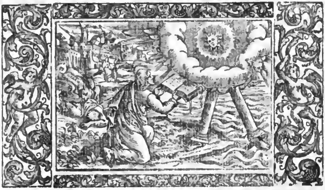
19. Poteſtas enim equorum in ore eorum eſt, & in caudis eorum. Nam caudæ eorum ſimiles ſerpentibus, habentes capita: & in his nocent.

20. Et ceteri homines, qui non ſunt occiſi in his plagis, neque pœnitentiam egerunt de operibus manuum ſuarum, ut non adorarent dæmonia, & ſimulacra aurea, &

argen-

argentea, & ærea, & lapidea, & lignea, quæ neque videre poſſunt, neque audire, neque ambulare:

21. & non egerunt pœnitentiam ab homicidiis ſuis, neque à veneficiis ſuis, neque à fornicatione ſua, neque à furtis ſuis.

C A P U T X.

Clamante alio forti Angelo loquuntur ſeptem tonitrua: porrò Angelus jurat non ampliùs fore tempus, ſed conſummandum ad vocem ſeptimi Angeli myſterium, datque librum Joanni devorandum.

1. ET vidi alium Angelum fortem deſcendentem de cœlo, amictum nube, & iris in capite ejus, & facies ejus erat ut ſol, & pedes ejus tanquam columnæ ignis:

2. & habebat in manu ſua libellum apertum: & poſuit pedem ſuum dextrum ſuper mare, ſiniſtrum autem ſuper terram:

3. & clamavit voce magna, quemadmodum cùm leo rugit. Et cum clamaſſet, locuta ſunt ſeptem tonitrua voces ſuas.

4. Et cùm locuta fuiſſent ſeptem tonitrua voces ſuas, ego ſcripturus eram: & audivi vocem de cœlo dicentem mihi: Signa, quæ locuta ſunt ſeptem tonitrua: & noli ea ſcribere.

|| Dan. 12. 5. || Et angelus, quem vidi ſtantem ſu-
7. per mare, & ſuper terram, levavit manum ſuam ad cœlum,

6. & juravit per viventem in ſæcula ſæculorum, & qui creavit cœlum, & ea quæ in eo ſunt: & terram, & ea quæ in ea ſunt: & mare, & ea quæ in eo ſunt: Quia tempus non erit ampliùs:

7. ſed in diebus vocis ſeptimi angeli, cùm cœperit tuba canere, conſummabitur myſterium Dei, ſicut evangelizavit per ſervos ſuos Prophetas.

8. Et audivi vocem de cœlo iterùm loquentem mecum, & dicentem: Vade, & accipe librum apertum de manu angeli ſtantis ſuper mare, & ſuper terram.

9. Et abii ad angelum, dicens ei, ut da-
|| Ezech. 3. ret mihi librum. Et dixit mihi: || Accipe
1. librum, & devora illum, & faciet amaricari ventrem tuum, ſed in ore tuo erit dulce tanquam mel.

10. Et accepi librum de manu angeli, & devoravi illum: & erat in ore meo tanquam mel dulce: & cùm devoraſſem eum, amaricatus eſt venter meus:

11. & dixit mihi: Oportet te iterùm prophetare Gentibus, & populis, & linguis, & regibus multis.

C A P U T XI.

Joannes templum metiens audit prædicaturos duos teſtes, quos beſtia à mari aſcendens occidet: at illi reſurgentes in cœlum aſcendunt, ac terræmotu occiduntur 7000. hominum, & ad cantum ſeptimi Angeli viginti quatuor ſeniores Deo gratias agunt.

1. ET datus eſt mihi calamus ſimilis virgæ, & dictum eſt mihi: Surge, & metire templum Dei: & altare, & adorantes in eo.

2. Atrium autem, quod eſt foris templum, ejice foras, & ne metiaris illud: quoniam datum eſt Gentibus, & civitatem ſanctam calcabunt menſibus quadraginta duobus,

3. & dabo duobus teſtibus meis, & prophetabunt diebus mille ducentis ſexaginta, amicti ſaccis.

4. Hi ſunt duæ olivæ, & duo candelabra, in conſpectu Domini terræ ſtantes.

5. Et ſi quis voluerit eos nocere, ignis exiet de ore enrum, & devorabit inimicos eorum: & ſi quis voluerit eos lædere, ſic oportet eum occidi.

6. Hi habent poteſtatem claudendì cœlum, ne pluat diebus prophetiæ ipſorum: & poteſtatem habent ſuper aquas convertendi eas in ſanguinem, & percutere terram omni plaga quotieſcumque voluerint.

7. Et cùm finierint teſtimonium ſuum, beſtia, quæ aſcendit de abyſſo, faciet adversùm eos bellum, & vincet illos, & occidet eos.

8. Et corpora eorum jacebunt in plateis civitatis magnæ, quæ vocatur ſpiritualiter

Sodoma, & Ægyptus, ubi & Dominus eorum crucifixus eſt.

9. Et videbunt de tribubus, & populis, & linguis, & Gentibus corpora eorum per tres dies, & dimidium: & corpora eorum non ſinent poni in monumentis.

10. Et inhabitantes terram gaudebunt ſuper illos, & jucundabuntur: & munera mittent invicem, quoniam hi duo prophetæ cruciaverunt eos, qui habitabant ſuper terram.

11. Et poſt dies tres, & dimidium, ſpiritus vitæ à Deo intravit in eos. Et ſteterunt ſuper pedes ſuos, & timor magnus cecidit ſuper eos, qui viderunt eos.

12. Et audierunt vocem magnam de cœlo, dicentem eis: Aſcendite huc. Et aſcenderunt in cœlum in nube: & viderunt illos inimici eorum.

13. Et in illa hora factus eſt terræmotus magnus, & decima pars civitatis cecidit: & occiſa ſunt in terræmotu nomina hominum ſeptem millia: & reliqui in timorem ſunt miſſi, & dederunt gloriam Deo cœli.

14. Væ ſecundum abiit: & ecce væ tertium veniet citò.

15. Et ſeptimus angelus tuba cecinit: & factæ ſunt voces magnæ in cœlo dicentes: Factum eſt regnum hujus mundi, Domini noſtri & Chriſti ejus, & regnabit in ſæcula ſæculorum: Amen.

16. Et vigintiquatuor ſeniores, qui in conſpectu Dei ſedent in ſedibus ſuis, ceciderunt in facies ſuas, & adoraverunt Deum, dicentes:

17. Gratias agimus tibi Domine Deus omnipotens, qui es, & qui eras, & qui venturus es: quia accepiſti virtutem tuam magnam, & regnaſti.

18. Et iratæ ſunt Gentes, & advenit ira tua, & tempus mortuorum judicari, & reddere mercedem ſervis ſuis Prophetis, & ſanctis, & timentibus nomen tuum puſillis, & magnis, & exterminandi eos, qui corruperunt terram.

19. Et apertum eſt templum Dei in cœlo: & viſa eſt arca teſtamenti ejus in templo ejus, & facta ſunt fulgura, & voces, & terræmotus, & grando magna.

CAPUT XII.

Cùm mulier cernente dracone filium peperiſſet, raptus eſt ab ea filius ejus ad Deum: tunc facto in cœlo prælio, lapſus draco cœpit mulieris ſemen perſequi.

1. ET ſignum magnum apparuit in cœlo, Mulier amicta ſole, & luna ſub pedibus ejus, & in capite ejus corona ſtellarum duodecim:

2. & in utero habens, clamabat parturiens & cruciabatur ut pariat.

3. Et viſum eſt aliud ſignum in cœlo: & ecce draco magnus rufus, habens capita ſeptem, & cornua decem: & in capitibus ejus diademata ſeptem,

4. & cauda ejus trahebat tertiam partem ſtellarum cœli, & miſit eas in terram, & draco ſtetit ante mulierem, quæ erat paritura; ut cùm peperiſſet, filium ejus devoraret.

5. Et peperit filium maſculum, qui recturus erat omnes Gentes in virga ferrea: & raptus eſt filius ejus ad Deum, & ad thronum ejus:

6. & mulier fugit in ſolitudinem, ubi habebat locum paratum à Deo, ubi paſcant eam diebus mille ducentis ſexaginta.

7. Et factum eſt prælium magnum in cœlo: Michael, & Angeli ejus præliabantur cum dracone, & draco pugnabat, & angeli ejus,

8. & non valuerunt, neque locus inventus eſt eorum ampliùs in cœlo.

9. Et projectus eſt draco ille magnus, ſerpens antiquus, qui vocatur diabolus, & ſatanas, qui ſeducit univerſum orbem: & projectus eſt in terram, & angeli ejus cum illo miſſi ſunt.

10. Et audivi vocem magnam in cœlo dicentem: Nunc facta eſt ſalus, & virtus, & regnum Dei noſtri, & poteſtas Chriſti ejus: quia projectus eſt accuſator fratrum noſtrorum, qui accuſabat illos ante conſpectum Dei noſtri die ac nocte.

11. Et ipſi vicerunt eum propter ſanguinem Agni, & propter verbum teſtimonii

ſui,

Digitized by Google

ſui, & non dilexerunt animas ſuas uſque ad mortem.

12. Propterea lætamini cœli, & qui habitatis in eis. Væ terræ, & mari, quia deſcendit diabolus ad vos, habens iram magnam, ſciens quòd modicum tempus habet.

13. Et poſtquam vidit draco quòd projectus eſſet in terram, perſecutus eſt mulierem, quæ peperit maſculum:

14. & datæ ſunt mulieri alæ duæ aquilæ magnæ, ut volaret in deſertum in locum ſuum, ubi alitur per tempus & tempora, & dimidium temporis à facie ſerpentis.

15. Et miſit ſerpens ex ore ſuo poſt mulierem, aquam tanquam flumen: ut eam faceret trahi à flumine.

16. Et adjuvit terra mulierem, & aperuit terra os ſuum, & abſorbuit flumen, quod miſit draco de ore ſuo.

17. Et iratus eſt draco in mulierem: & abiit facere prælium cum reliquis de ſemine ejus, qui cuſtodiunt mandata Dei, & habent teſtimonium Jeſu Chriſti.

18. Et ſtetit ſupra arenam maris.

CAPUT XIII.

Beſtia de mari aſcendens ſeptem capitum, & decem cornuum, decemque diadematum, cujus plaga curatur, Deum blaſphemat, & ſanctos debellat: alteraque beſtia duorum cornuum de terra aſcendens illi maximè favet, cogens fieri, & adorari ejus imaginem, haberique characterem nominis ejus.

1. ET vidi de mari beſtiam aſcendentem, habentem capita ſeptem, & cornua decem, & ſuper cornua ejus decem diademata, & ſuper capita ejus nomina blaſphemiæ.

2. Et beſtia, quam vidi, ſimilis erat pardo, & pedes ejus ſicut pedes urſi, & os ejus ſicut os leonis. Et dedit illi draco virtutem ſuam, & poteſtatem magnam.

3. Et vidi unum de capitibus ſuis quaſi occiſum in mortem: & plaga mortis ejus curata eſt. Et admirata eſt univerſa terra poſt beſtiam.

4. Et adoraverunt draconem, qui dedit poteſtatem beſtiæ: & adoraverunt beſtiam, dicentes: Quis ſimilis beſtiæ? & quis poterit pugnare cum ea?

5. Et datum eſt ei os loquens magna, & blaſphemias: & data eſt ei poteſtas facere menſes quadraginta duos.

6. Et aperuit os ſuum in blaſphemias ad Deum, blaſphemare nomen ejus, & tabernaculum ejus, & eos qui in cœlo habitant.

7. Et eſt datum illi bellum facere cum ſanctis, & vincere eos. Et data eſt illi poteſtas in omnem tribum, & populum, & linguam, & gentem:

8. & adoraverunt eam omnes, qui inhabitant terram: quorum non ſunt ſcripta nomina in Libro vitæ Agni, qui occiſus eſt ab origine mundi.

9. Si quis habet aurem, audiat.

|| Gen. 9. 6. Matth. 26. 52. 10. Qui in captivitatem duxerit, in captivitatem vadet: || qui in gladio occiderit, oportet eum gladio occidi. Hic eſt patientia, & fides Sanctorum.

11. Et vidi aliam beſtiam aſcendentem de terra, & habebat cornua duo ſimilia Agni, & loquebatur ſicut draco.

12. Et poteſtatem prioris beſtiæ omnem faciebat in conſpectu ejus: & fecit terram, & habitantes in ea, adorare beſtiam primam, cujus curata eſt plaga mortis.

13. Et fecit ſigna magna, ut etiam ignem faceret de cœlo deſcendere in terram in conſpectu hominum.

14. Et ſeduxit habitantes in terra propter ſigna, quæ data ſunt illi facere in conſpectu beſtiæ, dicens habitantibus in terra, ut faciant imaginem beſtiæ, quæ habet plagam gladii, & vixit.

15. Et datum eſt illi ut daret ſpiritum imagini beſtiæ, & ut loquatur imago beſtiæ: & faciat ut quicumque non adoraverint imaginem beſtiæ, occidantur.

16. Et faciet omnes puſillos, & magnos, & divites, & pauperes, & liberos, & ſervos habere characterem in dextera manu ſua, aut in frontibus ſuis.

17. Et ne quis poſſit emere, aut vendere, niſi qui habet characterem, aut nomen beſtiæ, aut numerum nominis ejus.

18. Hic ſapientia eſt. Qui habet intellectum, computet numerum beſtiæ. Numerus enim hominis eſt: & numerus ejus ſexcenti ſexaginta ſex.

CAPUT XIV.

Virgines cum agno cantantes ambulant, Angelo uno Evangelium annuntiante, altero Babylonis lapſum, tertio verò cruciatum eorum qui beſtiam adorarunt prædicante: porrò duo habentes falces jubentur, ille meſſem, hic autem vineam terræ demetere.

1. ET ‡ vidi: & ecce agnus ſtabat ſupra montem Sion, & cum eo centum quadraginta quatuor millia, habentes nomen ejus, & nomen Patris ejus ſcriptum in frontibus ſuis. ‡ IN FESTO SS. INNOC.

2. Et audivi vocem de cœlo, tanquam vocem aquarum multarum, & tanquam vocem tonitrui magni: & vocem, quam audivi, ſicut citharædorum citharizantium in citharis ſuis.

3. & cantabant quaſi canticum novum ante ſedem, & ante quatuor animalia, & ſeniores: & nemo poterat dicere canticum, niſi illa centum quadraginta quatuor millia, qui empti ſunt de terra.

4. Hi ſunt, qui cum mulieribus non ſunt coinquinati; Virgines enim ſunt. Hi ſequuntur Agnum quocumque ierit. Hi empti ſunt ex hominibus primitiæ Deo, & Agno,

5. & in ore eorum non eſt inventum mendacium: ſine macula enim ſunt ante thronum Dei.

6. Et vidi alterum Angelum volantem per medium cœli, habentem Evangelium æternum, ut evangelizaret ſedentibus ſuper terram, & ſuper omnem gentem, & tribum, & linguam, & populum:

7. dicens magna voce: Timete Dominum, & date illi honorem, quia venit hora judicii
|| Pſalm. 145. 6. Actor. 14. 14. ejus, & adorate eum, || qui fecit cœlum, & terram, mare, & fontes aquarum.
8. Et alius Angelus ſecutus eſt, dicens:
|| Iſa. 21. 9. Jer. 51. 8. || Cecidit, cecidit Babylon illa magna, quæ à vino iræ fornicationis ſuæ potavit omnes gentes.

9. Et tertius Angelus ſecutus eſt illos, dicens voce magna: Si quis adoraverit beſtiam, & imaginem ejus, & acceperit characterem in fronte ſua, aut in manu ſua:

10. & hic bibet de vino iræ Dei, quod miſtum eſt mero in calice iræ ipſius, & cruciabitur igne, & ſulphure in conſpectu Angelorum ſanctorum: & ante conſpectum Agni:

11. & fumus tormentorum eorum aſcendet in ſæcula ſæculorum: nec habent requiem die ac nocte, qui adoraverunt beſtiam, & imaginem ejus, & ſi quis acceperit characterem nominis ejus.

12. Hic patientia ſanctorum eſt, qui cuſtodiunt mandata Dei, & fidem Jeſu.

‡ IN MISS. DEFUNCTORUM. 13. Et ‡ audivi vocem de cœlo, dicentem mihi: Scribe: Beati mortui, qui in Domino moriuntur. Amodo jam dicit Spiritus, ut requieſcant à laboribus ſuis: opera enim illorum ſequuntur illos.

14. Et vidi, & ecce nubem candidam: & ſuper nubem ſedentem ſimilem Filio hominis, habentem in capite ſuo coronam auream, & in manu ſua ſalcem acutam.

15. Et alius Angelus exivit de templo, clamans voce magna ad ſedentem ſuper nu-
|| Joel. 3. 13. Matth. 13. bem: || Mitte falcem tuam, & mete, quia venit hora ut metatur, quoniam aruit meſſis terræ.

16. Et miſit qui ſedebat ſuper nubem, falcem ſuam in terram, & demeſſa eſt terra.

17. Et alius Angelus exivit de templo, quod eſt in cœlo, habens & ipſe falcem acutam.

18. Et alius Angelus exivit de altari, qui habebat poteſtatem ſupra ignem: & clamavit voce magna ad eum, qui habebat falcem acutam, dicens: Mitte falcem tuam acutam, & vindemia botros vineæ terræ: quoniam maturæ ſunt uvæ ejus.

19. Et miſit Angelus falcem ſuam acutam in terram, & vindemiavit vineam terræ, & miſit in lacum iræ Dei magnum:

20. & calcatus eſt lacus extra civitatem, & exivit ſanguis de lacu uſque ad frænos equorum per ſtadia mille ſexcenta.

CAPUT XV.

Qui beſtiam vicerant & ejus imaginem ac numerum nominis ejus, Deum glorificant; & ſeptem Angelis habentibus ſeptem plagas noviſſimas dantur ſeptem phialæ iræ Dei plenæ.

1. ET vidi aliud ſignum in cœlo magnum, & mirabile, Angelos ſeptem, habentes plagas ſeptem noviſſimas: Quoniam in illis conſummata eſt ira Dei.

2. Et vidi tanquam mare vitreum miſtum igne, & eos, qui vicerunt beſtiam, & imaginem ejus, & numerum nominis ejus, ſtantes ſuper mare vitreum, habentes citharas Dei:

3. & cantantes canticum Moyſi ſervi Dei, & canticum Agni, dicentes: Magna, & mirabilia ſunt opera tua Domine Deus omnipotens: juſtæ & veræ ſunt viæ tuæ, Rex ſæculorum.

4. || Quis non timebit te Domine, & ma- || Jerem. 10. 7.
gnificabit nomen tuum? quia ſolus pius es: quoniam omnes gentes venient, & adorabunt in conſpectu tuo, quoniam judicia tua manifeſta ſunt.

5. Et poſt hæc vidi, & ecce apertum eſt templum tabernaculi teſtimonii in cœlo:

6. & exierunt ſeptem Angeli habentes ſeptem plagas de templo, veſtiti lino mundo & candido, & præcincti circa pectora zonis aureis.

7. Et unum de quatuor animalibus dedit ſeptem Angelis ſeptem phialas aureas, plenas iracundiæ Dei viventis in ſæcula ſæculorum.

8. Et impletum eſt templum fumo à majeſtate Dei, & de virtute ejus: & nemo poterat introire in templum, donec conſummarentur ſeptem plagæ ſeptem Angelorum.

CA-

Digitized by Google

CAPUT XVI.

Ad ſeptem phialarum effuſionem in terram, mare, fontes, ſolem, beſtiæ ſedem, Euphraten & aerem, multæ in terra plagæ oriuntur.

1. ET audivi vocem magnam de templo,
dicentem ſeptem Angelis: Ite: & effundite ſeptem phialas iræ Dei in terram.
2. Et abiit primus, & effudit phialam ſuam
in terram, & factum eſt vulnus ſævum, &
peſſimum in homines, qui habebant characterem beſtiæ; & in eos, qui adoraverunt
imaginem ejus.
3. Et ſecundus Angelus effudit phialam
ſuam in mare, & factus eſt ſanguis tanquam
mortui: & omnis anima vivens mortua eſt
in mari.
4. Et tertius effudit phialam ſuam ſuper
flumina, & ſuper fontes aquarum, & factus
eſt ſanguis.
5. Et audivi Angelum aquarum dicentem:
Juſtus es Domine, qui es, & qui eras ſanctus, qui hæc judicaſti:
6. quia ſanguinem Sanctorum, & Prophetarum effuderunt, & ſanguinem eis dediſti
bibere: digni enim ſunt.
7. Et audivi alterum ab altari dicentem:
Etiam Domine Deus omnipotens, vera &
juſta judicia tua.
8. Et quartus Angelus effudit phialam ſuam
in ſolem, & datum eſt illi æſtu affligere homines, & igni:
9. & æſtuaverunt homines æſtu magno, &
blaſphemaverunt nomen Dei habentis poteſtatem ſuper has plagas, neque egerunt pœnitentiam ut darent illi gloriam.
10. Et quintus Angelus effudit phialam
ſuam ſuper ſedem beſtiæ: & factum eſt regnum ejus tenebroſum, & commanducaverunt linguas ſuas præ dolore:
11. & blaſphemaverunt Deum cœli, præ
doloribus, & vulneribus ſuis, & non egerunt
pœnitentiam ex operibus ſuis.
12. Et ſextus Angelus effudit phialam ſuam
in flumen illud magnum Euphraten: & ſiccavit aquam ejus, ut præpararetur via regibus ab ortu ſolis.
13. Et vidi de ore draconis, & de ore beſtiæ, & de ore pſeudoprophetæ ſpiritus tres
immundos in modum ranarum.
14. Sunt enim ſpiritus dæmoniorum facientes ſigna, & procedunt ad reges totius terræ
congregare illos in prælium ad diem magnum
omnipotentis Dei.
15. || Ecce venio ſicut fur. Beatus, qui || *Matth. 24. 43. Luc. 12. 39. Sup. 3. 3.*
vigilat, & cuſtodit veſtimenta ſua, ne nudus
ambulet, & videant turpitudinem ejus.
16. Et congregabit illos in locum, qui vocatur Hebraicè Armagedon.
17. Et ſeptimus Angelus effudit phialam
ſuam in aerem, & exivit vox magna de templo à throno, dicens: Factum eſt.
18. Et facta ſunt fulgura, & voces, & tonitrua, & terræmotus factus eſt magnus, qualis
nunquam fuit ex quo homines fuerunt ſuper
terram: talis terræmotus, ſic magnus.
19. Et facta eſt civitas magna in tres partes:
& civitates Gentium ceciderunt, & Babylon magna venit in memoriam ante Deum,
dare illi calicem vini indignationis iræ ejus.
20. Et omnis inſula fugit, & montes non
ſunt inventi.
21. Et grando magna ſicut talentum deſcendit de cœlo in homines: & blaſphemaverunt Deum homines propter plagam grandinis: quoniam magna facta eſt vehementer.

CAPUT XVII.

Mulier fornicaria ſive Babylon variis induta ornamentis, & ebria martyrum ſanguine, ſedet ſuper beſtiam ſeptem capitum & decem cornuum: quæ omnia hic declarat Angelus.

1. ET venit unus de ſeptem Angelis, qui
habebant ſeptem phialas, & locutus
eſt mecum, dicens: Veni, oſtendam tibi
damnationem meretricis magnæ, quæ ſedet
ſuper aquas multas.
2. cum qua fornicati ſunt reges terræ, &
inebriati ſunt qui inhabitant terram de vino
proſtitutionis ejus.
3. Et abſtulit me in ſpiritu in deſertum.
Et vidi mulierem ſedentem ſuper beſtiam coccineam, plenam nominibus blaſphemiæ, ha-

bentem capita ſeptem, & cornua decem.

4. Et mulier erat circumdata purpura, & coccino, & inaurata auro, & lapide pretioſo, & margaritis, habens poculum aureum in manu ſua, plenum abominatione, & immunditia fornicationis ejus.

5. Et in fronte ejus nomen ſcriptum: Myſterium: Babylon magna, mater fornicationum, & abominationum terræ.

6. Et vidi mulierem ebriam de ſanguine ſanctorum, & de ſanguine martyrum Jeſu. Et miratus ſum cùm vidiſſem illam admiratione magna.

7. Et dixit mihi Angelus: Quare miraris? Ego dicam tibi ſacramentum mulieris, & beſtiæ, quæ portat eam, quæ habet capita ſeptem, & cornua decem.

8. Beſtia, quam vidiſti, fuit, & non eſt, & aſcenſura eſt de abyſſo, & in interitum ibit: & mirabuntur inhabitantes terram (quorum non ſunt ſcripta nomina in Libro vitæ à conſtitutione mundi) videntes beſtiam, quæ erat, & non eſt.

9. Et hic eſt ſenſus, qui habet ſapientiam. Septem capita ſeptem montes ſunt, ſuper quos mulier ſedet, & reges ſeptem ſunt.

10. Quinque ceciderunt, unus eſt, & alius nondum venit: & cùm venerit, oportet illum breve tempus manere.

11. Et beſtia, quæ erat, & non eſt: & ipſa octava eſt: & de ſeptem eſt, & in interitum vadit.

12. Et decem cornua, quæ vidiſti, decem reges ſunt: qui regnum nondum acceperunt, ſed poteſtatem tanquam reges una hora accipient poſt beſtiam.

13. Hi unum conſilium habent, & virtutem, & poteſtatem ſuam beſtiæ tradent.

14. Hi cum Agno pugnabunt, & Agnus vincet illos: || quoniam Dominus dominorum eſt, & Rex regum, & qui cum illo ſunt, vocati, electi, & fideles.

|| 1. Tim. 6. 15. Inf. 19. 16.

15. Et dixit mihi: Aquæ, quas vidiſti ubi meretrix ſedet, populi ſunt, & Gentes, & linguæ.

16. Et decem cornua, quæ vidiſti in beſtia: hi odient fornicariam, & deſolatam facient illam, & nudam, & carnes ejus manducabunt, & ipſam igni concremabunt.

17. Deus enim dedit in corda eorum ut faciant quod placitum eſt illi: ut dent regnum ſuum beſtiæ donec conſummentur verba Dei.

18. Et mulier, quam vidiſti, eſt civitas magna, quæ habet regnum ſuper reges terræ.

CAPUT XVIII.

Babylonis lapſus, judicium, plagæ, & ultiones: propter quas reges ac negotiatores terræ olim ipſi adhærentes amarè lugebunt; cœlum verò, Apoſtoli ac Prophetæ exultabunt.

1. ET poſt hæc vidi alium Angelum deſcendentem de cœlo, habentem poteſtatem magnam: & terra illuminata eſt à gloria ejus.

2. Et exclamavit in fortitudine dicens: || Cecidit, cecidit Babylon magna: & facta eſt habitatio dæmoniorum, & cuſtodia omnis ſpiritus immundi, & cuſtodia omnis volucris immundæ, & odibilis:

|| Iſai. 21. 9. Jer. 51. 8. Sup. 14. 8.

3. quia de vino iræ fornicationis ejus biberunt omnes gentes: & reges terræ cum illa fornicati ſunt: & mercatores terræ de virtute deliciarum ejus divites facti ſunt.

4. Et audivi aliam vocem de cœlo, dicentem: Exite de illa populus meus: ut ne participes ſitis delictorum ejus, & de plagis ejus non accipiatis.

5. Quoniam pervenerunt peccata ejus uſque ad cœlum, & recordatus eſt Dominus iniquitatum ejus.

6. Reddite illi ſicut & ipſa reddidit vobis: & duplicate duplicia ſecundùm opera ejus: in poculo, quo miſcuit, miſcete illi duplum.

7. Quantum glorificavit ſe, & in deliciis fuit; tantum date illi tormentum & luctum: quia in corde ſuo dicit: || Sedeo regina: & vidua non ſum: & luctum non videbo.

|| Iſai. 47. 8.

8. Ideo in una die venient plagæ ejus, mors, & luctus, & fames, & igne comburetur, quia fortis eſt Deus qui judicabit illam.

9. Et flebunt, & plangent ſe ſuper illam reges terræ, qui cum illa fornicati ſunt, & in deliciis vixerunt, cùm viderint fumum incendii ejus:

10. longè ſtantes propter timorem tormentorum ejus, dicentes: Væ, væ civitas illa magna Babylon, civitas illa fortis: quoniam una hora venit judicium tuum.

11. Et negotiatores terræ flebunt, & lugebunt ſuper illam; quoniam merces eorum nemo emet ampliùs;

12. merces auri, & argenti, & lapidis pretioſi, & margaritæ, & byſſi, & purpuræ, & ſerici, & cocci, (& omne lignum thyinum, & omnia vaſa eboris, & omnia vaſa de lapide pretioſo, & æramento, & ferro, & marmore,

13. & cinnamomum) & odoramentorum, & unguenti, & thuris, & vini, & olei, & ſimilæ, & tritici, & jumentorum, & ovium, & equorum, & rhedarum, & mancipiorum, & animarum hominum.

14. Et poma deſiderii animæ tuæ diſceſſerunt à te, & omnia pinguia, & præclara perierunt à te, & ampliùs illa jam non invenient.

15. Mercatores horum, qui divites facti ſunt, ab ea longè ſtabunt propter timorem tormentorum ejus, flentes, ac lugentes,

16. & dicentes: Væ, væ civitas illa magna, quæ amicta erat byſſo, & purpura, & cocco, & deaurata erat auro, & lapide pretioſo, & margaritis:

17. quoniam una hora deſtitutæ ſunt tantæ divitiæ, & omnis gubernator, & omnis, qui in lacum navigat, & nautæ, & qui in mari operantur, longè ſteterunt.

18. & clamaverunt videntes locum incendii ejus, dicentes: Quæ ſimilis civitati huic magnæ?

19. Et miſerunt pulverem ſuper capita ſua, & clamaverunt flentes, & lugentes, dicentes: Væ, væ civitas illa magna, in qua divites facti ſunt omnes, qui habebant naves in mari, de pretiis ejus, quoniam una hora deſolata eſt.

20. Exulta ſuper eam cœlum, & ſancti
Apoſtoli, & Prophetæ: quoniam judicavit
Deus judicium veſtrum de illa.
21. Et ſuſtulit unus Angelus fortis lapidem
quaſi molarem magnum, & miſit in mare,
dicens: Hoc impetu mittetur Babylon civitas
illa magna, & ultrà jam non invenietur.
22. Et vox citharœdorum, & muſicorum,
& tibia canentium, & tuba non audietur in
te ampliùs: & omnis artifex omnis artis non
invenietur in te ampliùs: & vox molæ non
audietur in te ampliùs:
23. & lux lucernæ non lucebit in te am-
plius: & vox ſponſi, & ſponſæ non audietur
adhuc in te: quia mercatores tui erant prin-
cipes terræ, quia in veneficiis tuis errave-
runt omnes gentes.
24. Et in ea ſanguis prophetarum & ſan
ctorum inventus eſt: & omnium, qui in-
terfecti ſunt in terra.

CAPUT XIX.

Sanctis de judicio meretricis Deum glorificantibus, parantur nuptiæ Agni, & Angelus à Joanne adorari recuſat: apparens autem quidam equo inſidens cum exercitu qui eſt Verbum Dei, & Rex regum ac Dominus dominantium, pugnat adverſùs beſtiam & reges terræ ac eorum exercitus, vocatis interim avibus cœli ad edendas eorum carnes.

‡ DS PLUR. MART. TSMP PASCH.

1. POſt ‡ hæc audivi quaſi vocem turba-
rum multarum in cœlo dicentium:
Alleluja: Salus, & gloria, & virtus Deo
noſtro eſt:
2. quia vera, & juſta judicia ſunt ejus,
qui judicavit de meretrice magna, quæ cor-
rupit terram in proſtitutione ſua, & vin-
dicavit ſanguinem ſervorum ſuorum de ma-
nibus ejus.
3. Et iterum dixerunt: Alleluja. Et fu-
mus ejus aſcendit in ſæcula ſæculorum.
4. Et ceciderunt ſeniores vigintiquatuor,
& quatuor animalia, & adoraverunt Deum
ſedentem ſuper thronum, dicentes: Amen:
Alleluja.
5. Et vox de throno exivit, dicens: Lau-
dem dicite Deo noſtro omnes ſervi ejus: &
qui timetis eum, puſilli & magni.
6. Et audivi quaſi vocem tubæ magnæ,
& ſicut vocem aquarum multarum, & ſicut
vocem tonitruorum magnorum, dicentium:
Alleluja: quoniam regnavit Dominus Deus
noſter omnipotens.
7. Gaudeamus, & exultemus: & demus
gloriam ei: quia venerunt nuptiæ Agni, &
uxor ejus præparavit ſe.
8. Et datum eſt illi, ut cooperiat ſe byſſi-
no ſplendenti, & candido. Byſſinum enim
juſtificationes ſunt Sanctorum.
9. Et dixit mihi: Scribe: || Beati, qui || *Matth. 22. 2. Luc. 14. 16.*
ad cœnam nuptiarum Agni vocati ſunt: &
dixit mihi: Hæc verba Dei vera ſunt.
10. Et cecidi ante pedes ejus, ut adorarem
eum. Et dicit mihi: Vide ne feceris: con-
ſervus tuus ſum, & fratrum tuorum haben-
tium teſtimonium Jeſu. Deum adora. Te-
ſtimonium enim Jeſu eſt ſpiritus prophetiæ.
11. Et vidi cœlum apertum, & ecce equus
albus, & qui ſedebat ſuper eum, vocabatur
Fidelis, & Verax, & cum juſtitia judicat,
& pugnat.
12. Oculi autem ejus ſicut flamma ignis,
& in capite ejus diademata multa, habens
nomen ſcriptum, quod nemo novit niſi
ipſe.
13. || Et veſtitus erat veſte aſperſa ſan- || *Iſai. 63. 2.*
guine: & vocatur nomen ejus, VERBUM
DEI.
14. Et exercitus qui ſunt in cœlo, ſeque-
bantur eum in equis albis, veſtiti byſſino
albo & mundo.
15. Et de ore ejus procedit gladius ex
utraque parte acutus: ut in ipſo percutiat
Gentes. || Et ipſe reget eas in virga ferrea: || *Pſal. 2. 9.*
& ipſe calcat torcular vini furoris iræ Dei
omnipotentis.
16. Et habet in veſtimento, & in femore
ſuo ſcriptum: || Rex regum, & Dominus || *Sup. 17. 14. 1. Tim. 6. 15.*
dominantium.
17. Et vidi unum Angelum ſtantem in
ſole, & clamavit voce magna, dicens omni-
bus avibus, quæ volabant per medium cœ-
li: Venite, & congregamini ad cœnam ma-
gnam Dei.
18. ut manducetis carnes regum, & car-

nea tribunorum, & carnes fortium, & carnes equorum, & ſedentium in ipſis, & carnes omnium liberorum, & ſervorum, & puſillorum, & magnorum.

19. Et vidi beſtiam, & reges terræ, & exercitus eorum congregatos ad faciendum prælium cum illo, qui ſedebat in equo, & cum exercitu ejus.

20. Et apprehenſa eſt beſtia, & cum ea pſeudopropheta: qui fecit ſigna coram ipſo, quibus ſeduxit eos, qui acceperunt characterem beſtiæ, & qui adoraverunt imaginem ejus. Vivi miſſi ſunt hi duo in ſtagnum ignis ardentis ſulphure.

21. Et ceteri occiſi ſunt in gladio ſedentis ſuper equum, qui procedit de ore ipſius: & omnes aves ſaturatæ ſunt carnibus eorum.

CAPUT XX.

Ligatum draconem ſive diabolum mittit Angelus in abyſſum ad mille annos, quibus animæ martyrum in reſurrectione prima regnabunt cum Chriſto: poſt quos ſolutus Satanas excitabit Gog & Magog innumerum exercitum adverſus civitatem dilectam, ſed igni cæleſti devorabuntur: deinde apertis libris, à ſedente ſuper thronum judicabuntur omnes mortui ſecundùm opera ipſorum.

1. ET vidi Angelum deſcendentem de cœlo, habentem clavem abyſſi, & catenam magnam in manu ſua.

2. Et apprehendit draconem, ſerpentem antiquum, qui eſt diabolus, & ſatanas, & ligavit eum per annos mille:

3. & miſit eum in abyſſum, & clauſit, & ſignavit ſuper illum, ut non ſeducat amplius gentes, donec conſummentur mille anni: & poſt hæc oportet illum ſolvi modico tempore.

4. Et vidi ſedes, & ſederunt ſuper eas, & judicium datum eſt illis: & animas decollatorum propter teſtimonium Jeſu, & propter verbum Dei, & qui non adoraverunt beſtiam, neque imaginem ejus, nec acceperunt characterem ejus in frontibus, aut in manibus ſuis, & vixerunt, & regnaverunt cum Chriſto mille annis.

5. Ceteri mortuorum non vixerunt, donec conſummentur mille anni. Hæc eſt reſurrectio prima.

6. Beatus, & ſanctus, qui habet partem in reſurrectione prima: in his ſecunda mors non habet poteſtatem: ſed erunt ſacerdotes Dei & Chriſti, & regnabunt cum illo mille annis.

7. ‖ Et cùm conſummati fuerint mille anni, ſolvetur ſatanas de carcere ſuo; & exibit, & ſeducet Gentes, quæ ſunt ſuper quatuor angulos terræ, Gog, & Magog, & congregabit eos in prælium, quorum numerus eſt ſicut arena maris. ‖ Ezech. 39. 1.

8. Et aſcenderunt ſuper latitudinem terræ, & circuierunt caſtra ſanctorum, & civitatem dilectam.

9. Et deſcendit ignis à Deo de cœlo, & devorabit eos: & Diabolus, qui ſeducebat eos, miſſus eſt in ſtagnum ignis & ſulphuris, ubi & beſtia,

10. & pſeudopropheta cruciabuntur die ac nocte in ſæcula ſæculorum.

11. Et vidi thronum magnum candidum, & ſedentem ſuper eum, a cujus conſpectu fugit terra, & cœlum, & locus non eſt inventus eis.

12. Et vidi mortuos magnos, & puſillos ſtantes in conſpectu throni, & libri aperti ſunt; & alius Liber apertus eſt, qui eſt vitæ: & judicati ſunt mortui ex his quæ ſcripta erant in libris ſecundùm opera ipſorum.

13. Et dedit mare mortuos, qui in eo erant: & mors, & infernus dederunt mortuos ſuos, qui in ipſis erant: & judicatum eſt de ſingulis ſecundùm opera ipſorum.

14. Et infernus & mors miſſi ſunt in ſtagnum ignis. Hæc eſt mors ſecunda.

15. Et qui non inventus eſt in Libro vitæ ſcriptus, miſſus eſt in ſtagnum ignis.

CAPUT XXI.

Cælo ac terra renovatis, nova civitas Jeruſalem in Agni ſponſam à Deo parata oſtenditur, juſtis glorificatis, impiiſque in ſtagnum ignis detruſis; cujus civitatis murus & portæ ac fundamenta deſcribuntur & menſurantur, quæ univerſa ſunt aurum ac vitrum mundum, lapides pretioſi ac margaritæ.

Iſai 65.17 & 66.22. 2.Pet 3.13 1. ET vidi cœlum novum, & terram novam. Primum enim cœlum, & prima terra abiit, & mare jam non eſt.

‡ IN DEDIC. ECCLES. 2. Et ego Joannes ‡ vidi ſanctam civitatem Jeruſalem novam deſcendentem de cœlo à Deo, paratam, ſicut ſponſam ornatam viro ſuo.

3. Et audivi vocem magnam de throno dicentem: Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, & habitabit cum eis. Et ipſi populus ejus erunt, & ipſe Deus cum eis erit eorum Deus:

|| *Iſai.25.8. Supr.7.17* 4. || & abſterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum: & mors ultrà non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultrà, quia prima abierunt.

|| *Iſai.43.19. 2.Cor.5.17* 5. Et dixit qui ſedebat in throno: || Ecce nova facio omnia. Et dixit mihi: Scribe, quia hæc verba fideliſſima ſunt, & vera.

6. Et dixit mihi: Factum eſt. Ego ſum α, & ω: initium, & finis. Ego ſitienti dabo de fonte aquæ vitæ, gratis.

7. Qui vicerit, poſſidebit hæc, & ero illi Deus, & ille erit mihi filius.

8. Timidis autem, & incredulis, & execratis, & homicidis, & fornicatoribus, & veneficis, & idololatris, & omnibus mendacibus, pars illorum erit in ſtagno ardenti igne & ſulphure: quod eſt mors ſecunda.

9. Et venit unus de ſeptem Angelis habentibus phialas plenas ſeptem plagis noviſſimis, & locutus eſt mecum, dicens: Veni, & oſtendam tibi ſponſam, uxorem Agni.

10. Et ſuſtulit me in ſpiritu in montem magnum, & altum, & oſtendit mihi civitatem ſanctam Jeruſalem deſcendentem de cœlo à Deo,

11. habentem claritatem Dei: & lumen ejus ſimile lapidi pretioſo tanquam lapidi jaſpidis, ſicut cryſtallum.

12. Et habebat murum magnum, & altum, habentem portas duodecim: & in portis Angelos duodecim, & nomina inſcripta, quæ ſunt nomina duodecim tribuum filiorum Iſrael.

13. Ab Oriente portæ tres: & ab Aquilone portæ tres: & ab Auſtro portæ tres: & ab Occaſu portæ tres.

14. Et murus civitatis habens fundamenta duodecim, & in ipſis duodecim, nomina duodecim Apoſtolorum Agni.

15. Et qui loquebatur mecum habebat menſuram arundineam auream, ut metiretur civitatem, & portas ejus, & murum.

16. Et civitas in quadro poſita eſt, & longitudo ejus tanta eſt quanta & latitudo: & menſus eſt civitatem de arundine aurea per ſtadia duodecim millia: & longitudo, & altitudo, & latitudo ejus æqualia ſunt.

17. Et menſus eſt murum ejus centum quadraginta quatuor cubitorum, menſura hominis, quæ eſt Angeli.

18. Et erat ſtructura muri ejus ex lapide jaſpide: ipſa verò civitas aurum mundum ſimile vitro mundo.

19. Et fundamenta muri civitatis omni lapide pretioſo ornata. Fundamentum primum, jaſpis: ſecundum ſapphirus: tertium, calcedonius: quartum, ſmaragdus:

20. quintum, ſardonyx: ſextum, ſardius: ſeptimum, chryſolithus: octavum, beryllus: nonum, topazius: decimum, chryſopraſus: undecimum, hyacinthus: duodecimum, amethyſtus.

21. Et duodecim portæ, duodecim margaritæ ſunt, per ſingulas, & ſingulæ portæ erant ex ſingulis margaritis: & platea civitatis aurum mundum, tanquam vitrum perlucidum.

22. Et templum non vidi in ea. Dominus enim Deus omnipotens templum illius eſt, & Agnus.

23. || Et civitas non eget ſole, neque luna, ut luceant in ea: nam claritas Dei illuminavit eam, & lucerna ejus eſt Agnus. || *Iſai 60.19.*

24. Et ambulabunt gentes in lumine ejus: & reges terræ afferent gloriam ſuam, & honorem in illam.

25. || Et portæ ejus non claudentur per diem: nox enim non erit illic. || *Iſai.60.11.*

26. Et afferent gloriam & honorem gentium in illam.

27. Non intrabit in eam aliquod coinquinatum, aut abominationem faciens, & mendacium, niſi qui ſcripti ſunt in libro vitæ Agni.

CAPUT XXII.

Lignum vitæ fluvio aquæ vivæ irrigatum ſingulis menſibus reddit fructum ſuum, nec maledictum nec ulla nox eſt in civitate: Angelus autem qui hæc citò ventura Joanni oſtendebat, non vult ab eo adorari, dicitque juſtos in civitatem intraturos, impios autem foras ejiciendos: conteſtatur etiam de non addendo aut minuendo ad hanc prophetiam.

1. ET oſtendit mihi fluvium aquæ vitæ, ſplendidum tanquam cryſtallum, procedentem de ſede Dei & Agni.

2. In medio plateæ ejus, & ex utraque parte fluminis lignum vitæ, afferens fructus duodecim, per menſes ſingulos reddens fructum ſuum, & folia ligni ad ſanitatem Gentium.

3. Et omne maledictum non erit ampliùs: ſed ſedes Dei, & Agni in illa erunt, & ſervi ejus ſervient illi.

4. Et videbunt faciem ejus: & nomen ejus in frontibus eorum.

5. || Et nox ultrà non erit: & non egebunt lumine lucernæ, neque lumine ſolis, quoniam Dominus Deus illuminabit illos, & regnabunt in ſæcula ſæculorum. || *Iſai 60.19.*

6. Et dixit mihi: Hæc verba fideliſſima ſunt, & vera. Et Dominus Deus ſpirituum prophetarum miſit. Angelum ſuum oſtendere ſervis ſuis quæ oportet fieri citò.

7. Et ecce venio velociter. Beatus, qui cuſtodit verba prophetiæ libri hujus.

8. Et ego Joannes, qui audivi, & vidi hæc. Et poſtquam audiſſem, & vidiſſem, cecidi ut adorarem ante pedes angeli, qui mihi hæc oſtendebat.

9. & dixit mihi: Vide ne feceris: conſervus enim tuus ſum, & fratrum tuorum Prophetarum, & eorum, qui ſervant verba prophetiæ libri hujus: Deum adora.

10. Et dicit mihi: Ne ſignaveris verba prophetiæ libri hujus: tempus enim propè eſt.

11. Qui nocet, noceat adhuc: & qui in ſordibus eſt, ſordeſcat adhuc: & qui juſtus eſt, juſtificetur adhuc: & ſanctus, ſanctificetur adhuc.

12. Ecce venio citò, & merces mea mecum eſt, reddere unicuique ſecundùm opera ſua.

13. || Ego ſum α, & ω, primus, & noviſſimus, principium, & finis.

|| Iſai. 41. 4. & 44. 6. & 48. 12. Supr. 1. 8. & 17. & 21. 6.

14. Beati, qui lavant ſtolas ſuas in ſanguine agni: ut ſit poteſtas eorum in ligno vitæ, & per portas intrent in civitatem.

15. Foris canes, & venefici, & impudici, & homicidæ, & idolis ſervientes, & omnis, qui amat, & facit mendacium.

16. Ego Jeſus miſi Angelum meum, teſtificari vobis hæc in Eccleſiis. Ego ſum radix, & genus David, ſtella ſplendida, & matutina.

17. Et ſpiritus, & ſponſa dicunt: Veni. Et qui audit, dicat: Veni. Et qui ſitit, veniat: || & qui vult, accipiat aquam vitæ, gratis.

|| Iſai. 55. 1.

18. Conteſtor enim omni audienti verba prophetiæ libri hujus: Si quis appoſuerit ad hæc, apponet Deus ſuper illum plagas ſcriptas in libro iſto.

19. Et ſi quis diminuerit de verbis libri prophetiæ hujus, auferet Deus partem ejus de libro vitæ, & de civitate ſancta, & de his, quæ ſcripta ſunt in libro iſto:

20. dicit qui teſtimonium perhibet iſtorum. Etiam venio citò: Amen. Veni, Domine Jeſu.

21. Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti cum omnibus vobis. Amen.

F I N I S.

ORATIO MANASSÆ, NECNON LIBRI DUO, QUI ſub Libri Tertii, & Quarti Eſdræ nomine circumferuntur, hoc in loco, extrà ſcilicet ſeriem Canonicorum Librorum, quos ſancta Tridentina Synodus ſuſcepit, & pro Canonicis ſuſcipiendos decrevit, ſepoſiti ſunt, ne prorſus interirent, quippè qui à nonnullis ſanctis Patribus interdùm citantur, & in aliquibus Bibliis Latinis tam manuſcriptis, quàm impreſſis reperiuntur.

ORATIO MANASSÆ
REGIS JUDA,
CUM CAPTUS TENERETUR IN BABYLONE.

DOMINE omnipotens Deus patrum noſtrorum, Abraham, & Iſaac, & Jacob, & ſeminis eorum juſti, qui feciſti cœlum & terram cum omni ornatu eorum, qui ligaſti mare verbo præcepti tui, qui concluſiſti abyſſum, & ſignaſti eam terribili & laudabili nomine tuo: quem omnia pavent, & tremunt à vultu virtutis tuæ, quia importabilis eſt magnificentia gloriæ tuæ, & inſuſtentabilis ira comminationis tuæ ſuper peccatores: immenſa verò & inveſtigabilis miſericordia promiſſionis tuæ: quoniam tu es Dominus, altiſſimus, benignus, longanimis, & multùm miſericors, & pœnitens ſuper malitias hominum. Tu Domine, ſecundùm multitudinem bonitatis tuæ, promiſiſti pœnitentiam & remiſſionem iis, qui peccaverunt tibi, & multitudine miſerationum tuarum decreviſti pœnitentiam peccatoribus, in ſalutem. Tu igitur Domine Deus juſtorum, non poſuiſti pœnitentiam juſtis, Abraham, & Iſaac, & Jacob, iis qui tibi non peccaverunt, ſed poſuiſti pœnitentiam propter me peccatorem: quoniam peccavi ſuper numerum arenæ maris: multiplicatæ ſunt iniquitates meæ Domine, multiplicatæ ſunt iniquitates meæ, & non ſum dignus intueri & aſpicere altitudinem cœli, præ multitudine iniquitatum mearum. Incurvatus ſum multo vinculo ferreo, ut non poſſim attollere caput meum, & non eſt reſpiratio mihi: quia excitavi iracundiam tuam, & malum coram te feci: non feci voluntatem tuam, & mandata tua non cuſtodivi: ſtatui abominationes, & multiplicavi offenſiones. Et nunc flecto genu cordis mei, precans à te bonitatem. Peccavi, Domine, peccavi, & iniquitates meas agnoſco. Quare peto rogans te, remitte mihi Domine, remitte mihi, & ne ſimul perdas me cum iniquitatibus meis; neque in æternum iratus, reſerves mala mihi, neque damnes me in infima terræ loca: quia tu es Deus, Deus, inquam, pœnitentium: & in me oſtendes omnem bonitatem tuam, quia indignum ſalvabis me ſecundùm magnam miſericordiam tuam, & laudabo te ſemper omnibus diebus vitæ meæ: quoniam te laudat omnis virtus cœlorum, & tibi eſt gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

LIBER ESDRÆ
TERTIUS.

CAPUT PRIMUM.

Magnificum phaſe, quod Joſias immolavit, celebrando ſeptem diebus feſtum Azymorum: cui ſucceſſerunt in regno Juda Jechonias, Joakim, Joachim, & Sedecias: eorumque ac populi captivitas propter ſua ſcelera, urbiſque ſubverſio deſcribuntur.

1 ET fecit Joſias Paſcha in Jeroſolymis
Domino, & immolavit Phaſe quarta-
2 decima luna primi menſis: * ſtatuens
ſacerdotes per vices dierum ſtolis
3 amictos in templo Domini: * & di-
xit Levitis ſacris ſervis Iſrael, ut ſan-
ctificarent ſe Domino in poſitione ſan-
ctæ arcæ Domini, in domo, quam
4 ædificavit Salomon filius David rex. * Non erit vobis
tollere ſuper humeros eam. Et nunc deſervite Domi-
no veſtro, & curam agite gentis illius Iſrael ex par-
5 te ſecundùm pagos & tribus veſtras, * ſecundùm ſcri-
pturam David regis Iſrael, & ſecundùm magnifi-
centiam Salomonis filii ejus omnes in templo, &
ſecundùm particulam principatus paternam veſtram
eorum, qui ſtant in conſpectu fratrum filiorum
6 Iſrael. * Immolate Paſcha, & ſacrificia parate
fratribus veſtris, & facite ſecundùm præceptum
7 Domini quod datum eſt Moyſi. * Et donavit Jo-
ſias in plebem, quæ inventa eſt, ovium, agno-
rum, & hædorum, & caprarum triginta millia,
8 vitulos tria millia. * Hæc de regalibus data ſunt
ſecundùm promiſſionem populo: & ſacerdotibus in
Paſcha, oves numero duo millia, & vituli cen-
9 tum. * Et Jechonias, & Semejas, & Nathanael
fratres, & Haſabias, & Oziel, & Coraba in Pha-
10 ſe, oves quinque millia, vitulos quingentos. * Et
hæc cùm fierent eleganter, ſteterunt ſacerdotes &
11 Levitæ habentes azyma per tribus. * Et ſecundùm
partes principatus patrum in conſpectu populi of-
ferebant Domino, ſecundùm ea quæ in libro Moyſi
ſcripta ſunt: * & aſſaverunt Phaſe igni prout opor- 12
tebat; & hoſtias coxerunt in æneis, & in ollis
cum benevolentia: * & attulerunt omnibus qui erant 13
ex plebe: & poſt hæc paraverunt ſibi & ſacerdoti-
bus: * Sacerdotes enim offerebant adipes, uſque dum 14
finita eſſet hora: & Levitæ paraverunt ſibi, & fra-
tribus ſuis filiis Aaron. * Et ſacri cantores filii Aſa- 15
ph erant per ordinem ſecundùm præceptum David,
& Aſaph, & Zacharias, & Jeddinus, qui erat à
rege. * Et oſtiarii per ſingulas januas, ita ut non 16
prævaricaretur unuſquiſque ſuam: fratres enim illorum
paraverunt illis. * Et conſummata ſunt quæ pertine- 17
bant ad ſacrificium Domini. * In die egerunt Phaſe, 18
& offerebant hoſtias ſuper Domini ſacrificium, ſecun-
dùm præceptum regis Joſiæ. * Et egerunt filii Iſrael, 19
qui inventi ſunt in tempore illo, Phaſe & diem feſtum
azymorum per dies ſeptem: * & non eſt celebra- 20
tum Phaſe tale in Iſrael, à temporibus Samuelis pro-
phetæ: * & omnes reges Iſrael non celebraverunt tale 21
Paſcha quale egit Joſias, & Sacerdotes, & Levi-
tæ, & Judæi, & omnis Iſrael, qui inventi ſunt
in commoratione Jeroſolymis. * Octavo decimo an- 22
no, regnante Joſia celebratum eſt Phaſe. * Et dire- 23
cta ſunt opera Joſiæ in conſpectu Domini ſui in cor-
de pleno metuentis: * & quæ circa illum quidem 24
conſcripta ſunt, in priſtinis temporibus de eis, qui
peccaverunt, quique irreligioſi fuerunt in Dominum
præ omni gente, & qui non quæſierunt verba Domini
ſuper Iſrael. * Et poſt omnem actum hunc Joſiæ, 25
aſcendit Pharao rex Ægypti, veniens in Carchamis
ab itinere ſuper Euphratem, & exiit obviam illi Jo-
ſias. * Et miſit rex Ægypti ad Joſiam, dicens: Quid 26
mihi & tibi eſt rex Judæ? * Non ſum miſſus à Do- 27
mino ut pugnem contra te: ſuper Euphratem enim
bellum meum eſt, feſtinans deſcende. * Et non eſt 28
reverſus Joſias ſuper currum: ſed expugnare eum co-
nabatur, non attendens verbum prophetæ ex ore Do-
mini: * ſed conſtituit ad eum bellum in campo Ma- 29

geddo. Et deſcenderunt principes ad regem Joſiam.
30 * Et dixit rex pueris ſuis, Amovete me à prælio;
infirmatus ſum enim valdè. Et ſtatim amoverunt
31 eum pueri ipſius de acie. * Et aſcendit ſuper car-
rum ſecundarium ſuum: & perveniens Jeroſolymam,
vita functus eſt, & ſepultus eſt in paterno ſepulchro.
32 * Et in tota Judæa lugebant Joſiam: & qui præſi-
debant, cum uxoribus lamentabant eum uſque in
hunc diem. Et datum eſt hoc fieri ſemper in omne
33 genus Iſrael. * Hæc autem præſcripta ſunt in libro
hiſtoriarum regum Judæ: & ſingula geſta actus Jo-
ſiæ, & ejus gloria, & intellectus ejus in lege Domi-
ni: quæque geſta ſunt ab eo, & quæ non ſcripta
34 ſunt in libro regum Iſrael & Judæ. * Et aſſumen-
tes, qui erant ex gente, Jechoniam filium Joſiæ,
conſtituerunt regem pro Joſia patre ſuo, cùm eſſet
35 annorum triginta trium. * Et regnavit ſuper Iſrael men-
ſibus tribus. Et amovit eum rex Ægypti, ne re-
36 gnaret in Jeroſolymis: * & mulctavit gentem ar-
37 genti talenta centum, & auri talentum unum. *
Et conſtituit rex Ægypti Joacim fratrem ipſius, re-
38 gem Judæ & Jeruſalem: * & alligavit magiſtratus
Joacim, & Zaracelem fratrem ſuum, & apprehen-
39 dens reduxit in Ægyptum. * Annorum erat Joacim
viginti quinque, cùm regnare cœpiſſet in terra Juda
& Jeruſalem: & fecit malum in conſpectu Domini.
40 * Poſt hunc autem aſcendit Nabuchodonoſor rex
Babylonis, & alligans eum in æreo vinculo, perdu-
41 xit in Babyloniam: * & ſacra vaſa Domini accepit
Nabuchodonoſor, & tulit & conſecravit in templo
42 ſuo in Babylonia. * Nam de immunditia illius, &
irreligioſitate ſcriptum eſt in libro temporum re-
43 gum. * Et regnavit Joachin filius pro eo. Cùm autem
conſtitutus eſſet rex, erat annorum decem & octo.
44 * Regnavit autem menſes tres & dies decem in Jeru-
45 ſalem, & fecit malum in conſpectu Domini: * poſt
annum mittens Nabuchodonoſor, tranſmigravit eum
46 in Babyloniam ſimul cum ſacris vaſis Domini: * Et
conſtituit Sedeciam regem Judæ, & Jeruſalem,
cùm eſſet annorum viginti unius: regnavit autem
47 annis undecim. Et fecit malum in conſpectu Do-
mini, & non eſt veritus à verbis, quæ dicta ſunt
48 ab Jeremia propheta ex ore Domini: * & adjuratus
à rege Nabuchodonoſor, perjurans diſceſſit: & in-
durata cervice ſua, & corde ſuo, tranſgreſſus eſt
49 legitima Domini Dei Iſrael, * Et duces populi Do-
mini multa iniquè geſſerunt: & impie egerunt ſu-
per omnes immunditias gentium: & polluerunt tem-
plum Domini quod ſanctum erat in Jeroſolymis.
50 * Et miſit Deus patrum ipſorum per Angelum ſuum
revocare eos, propter quod parceret illis, & ta-
51 bernaculo ſuo. * Ipſi verò ſubſannabant in angelis
ſuis: & qua die locutus eſt Dominus, erant illu-
52 dentes prophetis ejus. * Qui uſque ad iracundiam
concitatus eſt ſuper gentem ſuam propter irreligioſi-
tatem ſuam, & præcepit aſcendere reges Chaldæo-
53 rum. * Hi occiderunt juvenes eorum in gladio,
in circuitu ſancti templi eorum, & non pepercerunt
54 juveni, & ſeni, & virgini, & adoleſcenti: * ſed
omnes traditi ſunt in manus ipſorum: & omnia ſa-
cra vaſa Domini, & regales apothecas reſumentes,
55 tulerunt in Babyloniam, * & incenderunt domum
Domini, & demoliebantur muros Jeruſalem: & tur-
56 res ejus incenderunt igne, * & conſummaverunt
omnia honorifica ejus, & ad nihilum redegerunt,
57 & reliquos à gladio duxerunt in Babylonem. * Et
erant ſervi illius uſque dum regnarent Perſæ in re-
58 pletione verbi Domini in ore Jeremiæ: * quouſque
benignè ageret terra ſabbata ſua, omni tempore
deſertionis ſuæ ſabbatizavit in applicatione annorum
ſeptuaginta. ‡

‡ NOTA, quòd in duobus vaticanis impreſſis habeatur ℣. 58. ‡ ſeptuaginta ſeptem. loco, ‡ ſeptuaginta.

CAPUT II.

Cyrus rex Perſarum Judæos in regno ſuo captivos remittit in terram ſuam: qui cùm reſtaurarent Jeruſalem, prohibiti ſunt ab Artaxerxe propter quorumdam delationem.

1 * REgnante Cyro rege Perſarum, in conſumma-
2 tione verbi Domini in ore Jeremiæ, * ſu-
ſcitavit Dominus ſpiritum Cyri regis Perſarum, &
prædicavit in toto regno ſuo ſimul per ſcripturam,
3 * dicens: Hæc dicit Cyrus rex Perſarum: Me con-
ſtituit regem orbis terrarum Dominus Iſrael, Do-
4 minus excelſus, * & ſignificavit mihi ædificare do-
5 mum ſibi in Jeruſalem, quæ eſt in Judæa. * Si
quis eſt ex genere veſtro, dominus ipſius aſcendat
6 cum eo in Jeruſalem. * Quicunque ergo circa loca
habitant, adjuvent eos qui ſunt in loco ipſo, in au-
7 ro & argento, * in dationibus cum equis & jumen-
tis, cumque aliis quæ ſecundùm vota apponuntur
8 in ædem Domini quæ eſt in Jeruſalem. * Et ſtan-
tes principes tribuum, pagorum, & Judææ ex tri-
bu Beniamin, & Sacerdotes, & Levitæ, quos exci-
tavit Dominus aſcendere & ædificare Domum Domi-
ni quæ eſt in Jeruſalem, & qui erant in circuitu
9 eorum, * adjuverunt in omni auro, & argento ejus,
& jumentis, & votis complerimis multi quorum
10 ſenſus excitatus eſt. * Et Cyrus rex protulit vaſa
ſacra Domini, quæ tranſtulit Nabuchodonoſor rex
Babylonis ex Jeruſalem, & conſecravit ea idolo ſuo,
* & proferens ea Cyrus rex Perſarum, tradidit Mi- 11
thridato, qui erat ſuper theſauros ipſius. * Per 12
hunc autem tradita ſunt Salmanaſaro præſidi Judææ.
* Horum autem hic numerus. Libatoria argentea 13
duo millia quadringenta: thiſcæ argenteæ trigin-
ta: phialæ aureæ triginta, item argenteæ duo millia
quadringentæ, & alia vaſa mille. * Omnia autem 14
vaſa aurea & argentea, quinque millia octingenta
ſexaginta. * Et enumerata ſunt Salmanaſaro ſimul 15
cum his qui ex captivitate Babyloniæ venerant in
Jeroſolymam. * In Artaxerxis autem regis Perſa- 16
rum temporibus ſcripſerunt ei de his qui habitabant
in Judæa & Jeruſalem, Belſemus, & Mithridatus,
& Sabellius, & Rathimus, Balthemus, Samelius
ſcriba, & reliqui habitantes in Samaria, & cete-
ris locis ſubjectam epiſtolam regi Artaxerxi. * DO- 17
MINE, pueri tui Rathimus ab accidentibus, &
Sabellius ſcriba, & reliqui curiæ tuæ judices in Cœ-
leſyria, & Phœnice. * Et nunc notum ſit domino 18
regi, quoniam Judæi qui aſcenderunt à vobis ad
nos, venientes in Jeruſalem civitatem refugam &
peſſimam, ædificant forum ejus, & ſtatuunt mu-
ros, & templum ſuſcitant. * Quod ſi civitas iſta, 19
& muri conſummati fuerint, non tantùm tributa non
ſuſtinebunt pendere, ſed etiam regibus reſiſtent. * 20
Et quia id agitur circa templum, rectè habere arbi-
trati ſumus non deſpicere hoc ipſum: * ſed notum 21
facere domino regi, ut ſi videbitur, rex, quæratur
in libris patrum tuorum, * & invenies in admoni- 22
tionibus ſcripta de his, & ſcies quoniam civitas iſta
fuit refuga, & reges, & civitates concutiens, * & 23
Judæi refugæ, & prælia committentes in ea ab æter-
no, ob quam cauſam civitas iſta deſerta eſt. * Nunc 24
ergo notum facimus, domine rex, quoniam ſi civi-
tas hæc ædificata fuerit, & hujus muri erecti fue-
rint, deſcenſus tibi non erunt in Cœleſyriam, &
Phœnicen. * Tunc ſcripſit rex Rathimo, qui ſcri- 25
bebat accidentia, & Balthemo, & Sabellio ſcribæ,
& ceteris conſtitutis, & habitantibus in Syria, &
Phœnice, ea quæ ſubjecta ſunt. * LEGI epiſtolam 26
quam miſiſtis mihi. Præcepi ergo inquiri, & inven-
tum eſt, quoniam civitas illa eſt ab ævo regibus re-
ſiſtens, * & homines refugæ, & prælia in ea efficien- 27
tes, & reges fortiſſimi erant in Jeruſalem dominan-
tes, & tributa exigentes à Cœleſyria & Phœnice. * 28
Nunc ergo præcepi prohibere homines illos ædificare
civitatem; & prohibere ne quid ultrà hæc fiat; * 29
ſed nec procedant in plurimum, ‡ ea quæ ſunt ma-
litiæ, ita ut regibus moleſtia inportarentur. * Tunc 30
recitatis his quæ à rege Artaxerxe ſcripta fuerant,
Rathimus, & Sabellius ſcriba, & qui cum his conſti-
tuti erant jungentes feſtinanter venerunt in Jeruſalem
cum equitatu & turba, & agmine: * cœperuntque 31
ædificantes prohibere, & vacabant ab ædificatione
templi in Jeruſalem, uſque ſecundo anno regni Da-
rii regis Perſarum.

‡ NOTA, quòd in duobus vaticanis impreſſis habeatur ℣. 29. ‡ ex quo loco, ‡ ea quæ

CAPUT III.

Dario, poſt ſplendidam cœnam omnibus ſuis præfectis factam, dormiente, tres corporis ejus cuſtodes problema moverunt: Num vinum, rex, mulier, an veritas præſtet: & primùm de vino probatur.

* REx Darius fecit cœnam magnam omnibus ver- 1
naculis ſuis, & omnibus magiſtratibus Me-
diæ & Perſidis, * & omnibus purpuratis, & præ- 2
toribus, & conſulibus, & Præfectis ſub illo, ab In-
dia uſque Æthiopiam, centum viginti ſeptem pro-
vinciis. * Et cùm manducaſſent, & bibiſſent, & ſa- 3
tiati reverterentur, tunc Darius rex aſcendit in cubi-
culum ſuum, & dormivit, & expergefactus eſt. * Tunc 4
illi tres juvenes corporis cuſtodes, qui cuſtodiebant
corpus regis, dixerunt alter alteri: * Dicamus unuſ- 5
quiſque noſtrum ſermonem qui præcellat: & cujuſcum-
que apparuerit ſermo ſapientior alterius, dabit illi rex
Darius dona magna, * purpura cooperiri, & in auro 6
bibere, & ſuper aurum dormire, & currum aureo
fræno, & cydarim byſſinam, & torquem circa col-
lum: * & ſecundo loco ſedebit, à Dario propter 7
ſapientiam ſuam, & cognatus Darii vocabitur. * 8
Tunc ſcribentes ſinguli ſuum verbum ſignaverunt, &
poſuerunt ſubtus cervical Darii regis, * & dixerunt: 9
Cùm ſurrexerit rex, dabimus illi ſcripta noſtra:
& quodcunque judicaverit rex è tribus, & magi-
ſtratus Perſidis, quoniam verbum ejus ſapientius eſt,
ipſi dabitur victoria ſicut ſcriptum eſt. * Unus ſcri- 10
pſit, Forte eſt vinum. * Alius ſcripſit, Fortior eſt 11
rex. * Tertius ſcripſit, Fortiores ſunt mulieres: ſu- 12
per omnia autem vincit veritas. * Et cùm ſurrexiſſet 13
rex, acceperunt ſcripta ſua, & dederunt illi,
& legit. * Et mittens vocavit omnes magiſtratus 14
Perſarum, & Medos, & purpuratos, & prætores,
& præfectos: * & ſederunt in concilio, & lecta ſunt 15
ſcripta coram ipſis. * Et dixit, Vocate adoleſcen- 16
tes, & ipſi indicabunt verba ſua. Et vocati ſunt, &
introierunt. * Et dixit illis, Indicate nobis de his quæ 17
ſcripta ſunt. Et cœpit prior, qui dixerat de forti-

18 tudine vini, * & dixit: Viri, quàm prævalet vi-
num omnibus hominibus qui bibunt illud! Seducit
19 mentem. * Itemque regis & orphani facit mentem
20 vanam. Item ſervi ac liberi, pauperis ac divitis, *
& omnem mentem convertit in ſecuritatem & jucun-
ditatem, & non meminit omnem triſtitiam & debi-
21 tum, * & omnia præcordia facit honeſta, & non
meminit regem nec magiſtratum, & omnia per ta-
22 lenta loqui facit. * Et non meminerunt, cùm bibe-
runt, amicitiam, nec fraternitatem: ſed non mul-
23 tùm poſt ſumunt gladios. * Et cùm à vino ſurre-
xerint & intereſſerint, non meminerunt quæ geſſerunt,
24 * viri, num præcellit vinum? quis ſic cogitat face-
re? Et tacuit hoc dicto.

CAPUT IV.

Probatur excellens fortitudo regis, mulieris, & veritatis, ſed data veritati palma. Darius ad petitionem Zorobabel reddit ſacra vaſa, ſcribens ut Judæis detur libertas, & impenſa ad extructionem Jeruſalem.

1 * ET inchoavit ſequens dicere, qui dixit de for-
2 titudine regis. * O viri, num præcellunt ho-
mines, qui terram & mare obtinent, & omnia quæ
3 in eis ſunt? * Rex autem ſuper omnia præcellit, &
dominatur eorum: & omne quodcumque dixerit il-
4 lis, faciunt. * Et ſi miſerit illos ad bellatores,
vadunt, & demoliuntur montes, & muros, & tur-
5 res. * Jugulantur, & jugulant, & regis verba non
prætereunt. Nam ſi vicerint, afferunt regi omnia
6 quæcumque prædati fuerint. * Similiter & alii om-
nes, & quotquot non militant, nec pugnant: ſed
colunt terram: rurſum cùm fuerint meſſi, affe-
7 runt tributa regi: * & ipſe unus ſolus ſi dixerit,
8 Occidite, occidunt: dixerit, Remittite, remittunt: *
dixerit, Percutite, percutiunt: dixerit, Extermina-
9 te, exterminant: dixerit, Ædificate, ædificant: *
dixerit, Excidite, excidunt: dixerit, Plantate,
10 plantant: * & omnis plebs, & virtutes eum obau-
diunt, & ſuper hoc ipſe recumbit, & bibit, & dor-
11 mit. * Hi autem cuſtodiunt in circuitu eum, &
non poſſunt ire ſinguli, & facere opera ſua, ſed in
12 dicto obaudientes ſunt ei. * Viri, quomodo non
13 præcellit rex qui ſic diffamatur? Et tacuit. * Ter-
tius qui dixerat de mulieribus & veritate, hic eſt
14 Zorobabel, cœpit loqui. * Viri, non magnus rex,
& multi homines, nec vinum præcellit. Quis eſt
15 ergo qui dominatur eorum? * Nonne mulieres ge-
nuerunt regem, & omnem populum, qui domina-
16 tur mari & terræ? * & ex illis nati ſunt, & ipſæ
educaverunt eos qui plantaverunt vineas ex quibus
17 vinum fit? * Et ipſæ faciunt ſtolas omnium homi-
num, & ipſæ faciunt gloriam hominibus, & non
18 poſſunt homines ſeparari à mulieribus. * Si congre-
gaverint aurum & argentum, & omnem rem ſpecio-
ſam, & viderint mulierem unam bono habitu & bo-
19 na ſpecie, * omnia hæc relinquentes in eam inten-
dunt, & aperto ore conſpiciunt, & eam allíciunt
magis quàm aurum & argentum, & omnem rem pre-
20 tioſam. * Homo patrem ſuum relinquit qui enutrit
illum, & ſuam regionem, & ad mulierem ſe conjun-
21 git. * Et cum muliere remittit animam: & neque pa-
22 trem meminit, neque matrem, neque regionem. * Et
hinc oportet vos ſcire: quoniam mulieres dominantur
23 veſtri. Nonne doletis? * Et accipit homo gladium
ſuum, & vadit in viam facere furta, & homicidia,
24 & mare navigare & flumina, * & leonem videt, &
in tenebris ingreditur: & cùm furtum fecerit, & frau-
25 des, & rapinas amabili ſuæ affert. * Et iterum, dili-
git homo uxorem ſuam magis quàm patrem aut ma-
26 trem. * Et multi dementes facti ſunt propter uxores
27 ſuas: & ſervi facti ſunt propter illas: * & multi pe-
rierunt & jugulati ſunt, & peccaverunt propter mu-
28 lieres. * Et nunc credite mihi, quia magnus eſt rex
in poteſtate ſua: quoniam omnes regiones verentur
29 tangere eum. * Videbam tamen Apemen filiam Bexa-
cis, mirifici concubinam regis, ſedentem juxta regem
30 ad dexteram, * & auferentem diadema de capite e-
jus, & imponentem ſibi, & palmis cædebat regem de
31 ſiniſtra manu. * Et ſuper hæc aperto ore intuebatur
eam: & ſi arriſerit ei, ridet: nam ſi indignata ei
32 fuerit, blanditur, donec reconcilietur in gratiam. * O
viri, cur non ſunt fortiores mulieres? Magna eſt ter-
33 ra, & excelſum eſt cœlum: quis iſta agit? * Et tunc
rex, & purpurati intuebantur in alterutrum. Et in-
34 choavit loqui de veritate. * O viri, nonne fortes
ſunt mulieres? Magna eſt terra, & excelſum eſt cœ-
lum: & velox curſus ſolis convertit in gyro cœlum in
35 locum ſuum in una die. * Nonne magnificus eſt qui
hæc facit, & veritas magna, & fortior præ omnibus?
36 * Omnis terra veritatem invocat, cœlum etiam ipſam
benedicit, & omnia opera moventur, & tremunt eam,
37 & non eſt cum ea quicquam iniquum. * Vinum ini-
quum, iniquus rex, iniquæ mulieres, iniqui omnes fi-
lii hominum, & iniqua illorum omnia opera, & non
38 eſt in ipſis veritas, & in ſua iniquitate peribunt: * &
veritas manet, & invaleſcit in æternum, & vivit, &
39 obtinet in ſæcula ſæculorum. * Nec eſt apud eam ac-
cipere perſonas, neque differentias: ſed quæ juſta ſunt
facit omnibus injuſtis ac malignis, & omnes benignan-
tur in operibus ejus. * Et non eſt in judicio ejus ini- 40
quum, ſed fortitudo, & regnum, & poteſtas, & Ma-
jeſtas omnium ævorum. Benedictus Deus veritatis. * 41
Et deſiit loquendo. Et omnes populi clamaverunt, &
dixerunt, Magna eſt veritas, & prævalet. * Tunc rex 42
ait illi: Pete, ſi quid vis amplius, quàm quæ ſcripta
ſunt, & dabo tibi, ſecundùm quod inventus es ſapien-
tior proximis, & proximus mihi ſedebis, & cognatus
meus vocaberis. * Tunc ait regi: Memor eſto voti 43
tui, quod voviſti, ædificare Jeruſalem, in die qua
regnum accepiſti: * & omnia vaſa quæ accepta ſunt ex 44
Jeruſalem, remittere, quæ ſeparavit Cyrus, quando
maſtavit Babyloniam, & voluit remittere ea ibi. * Et 45
tu voviſti ædificare templum quod incenderunt Idu-
mæi, quando exterminata eſt Judæa à Chaldæis. * Et 46
nunc hoc eſt quod poſtulo Domine, & quod peto,
hoc eſt majeſtas quod à te poſtulo, ut facias votum
quod voviſti regi cœli ex ore tuo. * Tunc ſurgens 47
Darius rex, oſculatus eſt illum: & ſcripſit epiſtolas ad
omnes diſpenſatores, & præfectos, & purpuratos, ut
deducerent eum, & eos qui cum illo erant, omnes
aſcendentes ædificare Jeruſalem. * Et omnibus præfe- 48
ctis, qui erant in Syria, & Phœnice, & Libano, ſcri-
pſit epiſtolas, ut traherent ligna cedrina à Libano in
Jeruſalem, ut ædificarent cum eis civitatem. * Et 49
ſcripſit omnibus Judæis qui aſcendebant à regno in
Judæam pro libertate, omnem potentem, & magiſtra-
tum, & præfectum non ſupervenire ad januas ipſo-
rum, * & omnem regionem quam obtinuerant immu- 50
nem eſſe eis, & Idumæi relinquant caſtella quæ obti-
nent Judæorum, * & in ſtructuram templi dare per 51
ſingulos annos talenta viginti, uſque dumprædificare-
tur: * & ſuper ſacrarium holocautomata uſtulare quo- 52
tidie, ſicut habent præceptum: alia talenta decem of-
ferre per ſingulos annos, * & omnibus qui procedunt 53
à Babylonia condere civitatem: ut eſſet libertas tam
ipſis quàm filiis eorum, & omnibus ſacerdotibus qui
præcedunt: * Scripſit autem & quantitatem, & ſa- 54
cram ſtolam juſſit dari, in qua deſervirent, * & Le- 55
vitis ſcripſit dare præcepta, uſque in diem qua con-
ſummabitur domus, & Jeruſalem extruetur: * & om- 56
nibus cuſtodientibus civitatem ſcripſit dari eis ſortes
& ſtipendia. * Et dimiſit omnia vaſa quæcumque ſe- 57
paraverat Cyrus à Babylonia, & omnia quæcumque di-
xit Cyrus, & ipſe præcepit fieri, & mitti Jeruſalem.
* Et cùm proceſſiſſet ille adoleſcens, elevans faciem 58
in Jeruſalem, benedixit regem cœli, * & dixit, Abs 59
te eſt victoria, & abs te eſt ſapientia & claritas. Et
ego ſervus tuus ſum. * Benedictus es qui dediſti mihi 60
ſapientiam, & tibi confitebor Domine Deus patrum
noſtrorum. * Et accepit epiſtolas, & profectus eſt in 61
Babyloniam. Et venit, & nuntiavit fratribus ſuis om-
nibus qui fuerunt in Babylonia: * & benedixerunt 62
Deum patrum ſuorum, quoniam dedit illis remiſſio-
nem, & refrigerium, * ut aſcenderent & ædificarent 63
Jeruſalem, & templum, ubi nominatum eſt nomen e-
jus in ipſo, & exultaverunt cum muſicis, & lætitia
diebus ſeptem.

CAPUT V.

Redeuntes à Babylonica captivitate in Jeruſalem & Judæam recenſentur, & reſtituunt Dei cultum; ſed tandem à cœpto opere ad tempus impediuntur.

* POſt hæc autem electi ſunt ut aſcenderent prin- 1
cipes pagorum per domos, & tribus ſuas, & u-
xores illorum, & filii & filiæ eorum, & ſervi & an-
cillæ ipſorum, & pecora eorum. * Et Darius rex mi- 2
ſit unà cum eis equites mille, donec deducerent eos
in Jeruſalem cum pace, & cum muſicis, & cum tym-
panis & tibiis. * Et omnes fratres erant ludentes, & 3
fecit eos aſcendere ſimul cum eis. * Et hæc ſunt no- 4
mina virorum, qui aſcenderunt per pagos ſuos in tri-
bus, & in partem principatus ipſorum. * Sacerdotes: 5
Filii Phinees, filii Aaron, Jeſus filius Joſedech, Joa-
cim filius Zorobabel filii Salathiel de domo David,
ex progenie Phares, de tribu Juda, * qui locutus eſt 6
ſub Dario rege Perſarum ſermones mirificos in ſecundo
anno regni ipſius menſe Niſan primo. * Sunt autem 7
hi, qui aſcenderunt ex Judæa de captivitate tranſmi-
grationis, quos tranſmigravit Nabuchodonoſor rex Ba-
byloniæ in Babylonem, & reverſus eſt in Jeruſalem.
* Et requiſivit partem Judææ unuſquiſque in civitatem 8
ſuam, qui venerunt cum Zorobabel, & Jeſu, Nehe-
mias, Areores, Elimeo, Emmanio, Mardocheo, Beel-
ſuro, Mechpſatochot, Olioro, Emonia unus de prin-
cipibus eorum. * Et numerus à gentibus eorum, ex 9
præpoſitis eorum, filii Phares, duo millia centum ſe-
ptuaginta duo: * filii Ares, tria millia centum quin- 10
quaginta ſeptem: * filii Phœmo centum quadraginta- 11
duo: in filiis Jeſu & Joabes, mille trecenti duo:
* filii Demu, duo millia quadringenti ſeptuaginta: 12
filii Chor alba, ducentiquinque: filii Banica, centum
ſexagintaocto: * filii Bebech, quadringentitres: fi- 13
lii Archad, quadringenti vigintiſeptem: * filii 14
Cham, trigintaſeptem: filii Zoroar, duo millia ſexa-
gintaſeptem: filii Adin, quadringenti ſexaginta unus:
* filii Aderectis, centum octo: filii Ciaſu & Zelas, 15
centum ſeptem: filii Azoroc, quadringenti trigin-
tanovem: * filii Jedarbone, centum trigintaduo: 16

filii

filii Ananiæ, centum triginta: filii Aſoni, nona-
17 ginta: * filii Marſat, quadringenti vigintiduo: filii
Zabarus, nonagintaquinque: filii Sepolemon, centum
18 vigintitres: * filii Nepopas, quinquagintaquinque: fi-
lii Nechanatus, centum quinquagintaocto: filii Ce-
19 bethamus, centum triginta duo: * Filii Crearpatros,
qui Enocadies, & Modin, quadringenti vigintitres:
20 qui ex Gramas & Gabea, centum viginti unus: *
qui ex Beſſelon, & Ceagge, ſexagintaquinque: qui
21 ex Baſtaro, centum vigintiduo. * Qui ex Bechenobes,
quinquagintaquinque: filii Lipris, centum quinqua-
gintaquinque: filii Labonni, trecenti quinquaginta
22 ſeptem: * filii Sichem, trecenti ſeptuaginta: filii
23 Suadon, & Cliomus, trecenti ſeptuagintaocto: * filii
Ericus, duo millia centum quadragintaquinque: filii
24 Anaas, trecenti ſeptuaginta Sacerdotes: * Filii
Jeddus, filii Eusher, filii Eliaſib, trecenti ſeptua-
25 gintaduo: filii Emerus, ducenti quinquagintaduo: *
filii Phaſurii, trecenti quinquagintaſeptem: filii
26 Caree, ducenti vigintiſeptem. * Levitæ: Filii Jeſu
in Caduhel, & Bamis, & Serebias, & Elias, ſeptua-
gintaquatuor, omnis numerus a duodecimo anno, tri-
27 ginta millia quadrigenti ſexagintaduo, * filii, & fi-
liæ, & uxores, omnis computatio, quadraginta mil-
28 lia ducenti quadragintaduo. * Filii ſacerdotum, qui
pſallebant in templo: filii Aſaph, centum viginti-
29 octo: * Oſtiarii verò filii Eſmenni, filii Aſer, filii
Amon, filii Accuba, Topa filii Tobi, omnes cen-
30 tum triginta novem. * Sacerdotes ſervientes in tem-
plo: filii Sel, filii Gaſpha, filii Tobloch, filii Ca-
riæ, filii Su, filii Hellu, filii Labana, filii Arma-
cha, filii Accub, filii Utha, filii Cetha, filii Ae
gab, filii obal, filii Anani, filii Canna, filii Ged-
31 du, * filii An, filii Radin, filii Deſanon, filii Na-
choba, filii Caſeba, filii Gaze, filii Ozui, filii Si-
none, filii Attæ, filii Haſten, filii Aſiana, filii
Manei, filii Nauſiſſin, filii Accuſu, filii Agiſta,
32 filii Azui, filii Favon, filii Phaſalon, * filii Meed-
da, filii Phuſa, filii Caree, filii Barcus, filii Sar-
ree, filii Coeſi, filii Naſith, filii Agiſti, filii Pe-
33 don, * Salomon filii ejus, filii Aſophot, filii Pha-
ſida, filii Celi, filii Ledon, filii Gaddahel, filii
34 Sephegi, * filii Aggia, filii Sachareth, filii Saba-
then, filii Caroneth, filii Malſith, filii Amæ, filii
Saſus, filii Addus, filii Suba, filii Eura, filii Ra-
35 hotis, filii Phaſphat, filii Malmon. * Omnes ſacro
ſervientes, & pueri Salomonis, quadrigenti octo-
36 gintaduo. * Hi ſunt filii qui aſcenderunt 1 Thel-
mela, Telharſa: principes eorum, Carmellam, &
37 Careth: * & non poterant edicere civitates ſuas,
& progenies ſuas, quemadmodum ſint ex Iſrael.
38 Filii Dalaſii, filii Tubal, filii Nechodaici, * ex Sa-
cerdotibus, qui fungebantur ſacerdotio: & non
ſunt inventi filii Obia, filii Achiſos, filii Addin:
39 qui accepit uxorem ex filiabus Phargeleu: * &
vocati ſunt nomine ejus, & horum quæſita eſt ge-
neris ſcriptura in prædatura, & non eſt inventa,
40 & prohibiti ſunt ſacerdotio fungi. * Et dixit illis
Nehemias & Aſtharas, Ne participentur ſancta,
donec exurgat Pontifex doctus in oſtenſionem & ve-
41 ritatem. * Omnis autem Iſrael erat exceptis ſervis
& ancillis, quadraginta duo millia trecenti qua-
42 draginta. * Servi horum & ancillæ, ſeptem mil-
lia trecenti triginta ſeptem, Cantores & cantatrices,
43 ducenti ſexagintaquinque. * Cameli, quadringenti
trigintaquinque. Equi ſeptem millia trigintaſex. Mu-
li, ducenta millia quadragintaquinque. Subiugalia,
44 quinque millia vigintiquinque. * Et de præpoſitis
ipſis per pagos, dum venirent in templum Dei,
quod erat in Jeruſalem, voverunt ſuſcitare templum
45 in loco ſuo, ſecundùm ſuam virtutem: * Et dare
in templum theſaurum operum ſacrum auri mnas
duodecim millia, & mnas argenti quinque millia,
46 & ſtolas ſacerdotales centum. * Et habitaverunt Sa-
cerdotes & Levitæ, & qui exierant de plebe, in Je-
ruſalem & in regione, & ſacri cantores, & oſtiarii,
47 & omnis Iſrael in regionibus ſuis. * Inſtante autem
ſeptimo menſe, cùmque eſſent filii Iſrael unuſquiſque
in ſuis rebus, convenerunt unanimes in atrium, quod
48 erat ante januam Orientalem. * Et ſtantes Jeſus fi-
lius Joſedec, & fratres ejus Sacerdotes, & Zoroba-
bel filius Salathiel, & hujus fratres, paraverunt al-
49 tare, * ut offerrent ſuper illud holocautomata, ſe-
cundùm quæ in libro Moyſi hominis Dei ſcripta
50 ſunt. * Et convenerunt ibi ex aliis nationibus ter-
ræ, & erexerunt ſacrarium in loco ſuo omnes gen-
tes terræ, & afferebant hoſtias, & holocautoma-
51 ta Domino matutina. * Et egerunt ſcenopegiam,
& diem ſolemnem, ſicut præceptum eſt in lege:
52 & ſacrificia quotidie, ſicut oportebat: * & poſt
hæc oblationes inſtitutas, & hoſtias ſabbatorum,
& neomeniarum, & dierum ſolemnium omnium ſan-
53 ctificatorum. * Et quotquot vovebant Domino à neo-
menia ſeptimi menſis, cœperunt hoſtias offerre Deo,
54 & templum Domini nondum erat ædificatum. * Et
dederunt pecuniam lapidariis & fabris, & potum &
55 pabula cum gaudio. * Et dederunt carra Sidoniis &
Tyriis, ut tranſveherent illis de Libano trabes ce-
drinas, & facerent ratea in Joppe portu, ſecundum
decretum quod ſcriptum erat eis à Cyro rege Perſa-
56 rum. * Et in ſecundo anno venientes in templum
Dei in Jeruſalem menſe ſecundo inchoavit Zorobabel
filius Salathiel, & Joſue filius Joſedec, & fratres
ipſorum, & ſacerdotes, & Levitæ, & omnes qui ve-
nerunt de captivitate in Jeruſalem: * & fundaverunt 57
templum Dei, novilunio ſecundi menſis ſecundi anni
ſui veniſſent in Judæam & Jeruſalem. * Et ſta- 58
tuerunt Levitas à viginti annis, ſuper opera Do-
mini: & ſtetit Jeſus & filius ejus, & fratres om-
nes Levitæ conſpirantes, & executores legis, fa-
cientes opera in domo Domini. * Et ſteterunt ſa- 59
cerdotes habentes ſtolas cum tubis: & Levitæ fi-
lii Aſaph habentes cymbala, * collaudantes Do- 60
minum, & benedicentes ſecundùm David regem Iſ-
rael. * Et cantabant canticum Domino, quoniam 61
dulcedo ejus, & honor in ſæcula ſuper omnem Iſ-
rael. * Et omnis populus tuba cecinerunt, & pro- 62
clamaverunt voce magna: collaudantes Dominum
in ſuſcitatione domus Domini. * Et venerunt ex ſa- 63
cerdotibus & Levitis, & præſidentibus ſecundùm pa-
gos ſenioribus, qui viderant priſtinam domum: * & 64
ad hujus ædificationem cum clamore & planctu ma-
gno, & multi cùm tubis & gaudio magno: * in 65
tantùm ut populus non audiret tubas propter plan-
ctum populi. Turba enim erat tubis canens magnifi-
ce, ita ut longe audiretur. * Et audierunt inimici 66
Tribus Judæ, & Benjamin, & venerunt ſcire quæ
eſſet vox tubarum. * Et cognoverunt quoniam qui 67
erant ex captivitate, ædificant templum Domino
Deo Iſrael. * Et accedentes ad Zorobabel & Je- 68
ſum, præpoſitos pagorum, dixerunt eis: Ædifica-
bimus una vobiſcum: * Similiter enim audivimus 69
Dominum veſtrum, & ipſi pariter incedimus à die-
bus Aſbazareth regis Aſſyriorum, qui tranſmigravit
nos huc. * Et dixit illis Zorobabel, & Jeſus, & 70
principes pagorum Iſrael, * Non eſt nobis & vobis 71
ædificare domum Dei noſtri: nos enim ſoli ædifi-
cabimus Domino Iſrael ſecundùm ea quæ præcepit
nobis Cyrus rex Perſarum. * Gentes autem terræ 72
incumbentes his qui ſunt in Judæa, & levantes
opus ædificationis & inſidias, & populos addu-
centes prohibebant eos ædificare, * & aggreſſuras 73
exercentes impedierunt, ne conſummaretur ædifi-
cium omni tempore vitæ Cyri regis, & protraxe-
runt ſtructuram per biennium uſque ad Darii re-
gnum.

CAPUT VI.

Judæi, annuente Dario, templum Dei extruunt in Jeruſalem.

* IN ſecundo autem anno regni Darii propheta- 1
vit Aggæus, & Zacharias filius Addin pro-
phetæ apud Judæam & Jeruſalem in nomine Dei
Iſrael ſuper eos. * Tunc ſtans Zorobabel filius Sa- 2
lathiel, & Jeſus filius Joſedec, inchoaverunt ædi-
ficare domum Domini, quæ eſt in Jeruſalem: * cum 3
adeſſent eis prophetæ Domini & adiuvarent eos.
In ipſo tempore venit ad illos Siſennes ſubregulus
Syriæ, & Phœnicis, & Satrabuzanes, & ſodales
ejus, * & dixerunt eis: Quo præcipiente vobis do- 4
mum hanc ædificatis, & tectum iſtud, & alia om-
nia perficitis? & qui ſunt ſtructores qui hæc ædi-
ficant? * Et habuerunt gratiam viſitatione facta ſu- 5
per eos, qui erant ex captivitate à Domino ſenio-
res Judæorum. * Et non ſunt impediti ædificare, 6
donec ſignificaretur Dario de omnibus iſtis, & reſ-
ponſum acciperetur. * Exemplum epiſtolæ, quam 7
miſerunt Dario SISENNES ſubregulus Syriæ &
Phœnicis, & Satrabuzanes & ſodales ejus in Sy-
ria & Phœnice præſides regi Dario ſalutem. * Om- 8
nia nota ſint Domino regi, quod cùm veniſſemus
in regionem Judææ, & introiſſemus in Jeruſalem,
invenimus ædificantes Domum Dei magnam: * & 9
templum ex lapidibus politis, & magnis & pre-
tioſis materiis in parietibus, * & opera illa in- 10
ſtantèr fieri, & ſuffragare, & proſperare in mani-
bus eorum, & in omni gloria, quàm diligentiſſimè
perfici. * Tunc interrogavimus ſeniores, dicentes, 11
Quo permittente vobis ædificatis domum iſtam, &
opera hæc fundatis? * Ideò autem interrogavimus 12
eos, ut notum faceremus tibi homines & præpoſi-
tos, & nominum ſcripturam præpoſitorum poſtu-
lavimus illos, * At illi reſponderunt nobis, di- 13
centes, Nos ſumus ſervi Domini, qui fecit cœlum
& terram, * & ædificabatur hæc domus ante annos 14
illos multos à rege Iſrael magno & fortiſſimo, &
conſummata eſt. * Et quoniam patres noſtri exa- 15
cerbantes erant & peccaverunt in Deum Iſrael,
tradidit eos in manus Nabuchodonoſor regis Baby-
lonis, regis Chaldæorum, * & domum iſtam demo- 16
lientes incenderunt, & populum captivum duxe-
runt in Babylonem. * In primo anno, regnante Cy- 17
ro rege Babylonis, ſcripſit Cyrus rex domum hanc
ædificare, * & illa ſacra vaſa aurea & argentea quæ 18
extulerat Nabuchodonoſor de domo quæ eſt in Jeru-
ſalem, & conſecraverat ea in ſuo templo, rurſus
protulit ea Cyrus rex de templo quod erat in Baby-
lonia, & tradita ſunt Zorobabel, & Salmanaſaro ſub-
regulo: * Et præceptum eſt eis ut efferent hæc va- 19
ſa, & reponerent in templo quod erat in Jeruſalem,
& ipſum templum Dei ædificare in loco ſuo. * Tunc 20

Sal-

Salmanaſarus ſubjecit fundamenta domus Domini,
quæ eſt in Jeruſalem: & exinde uſque nunc ædifica-
21 tur, & non accepit conſummationem. * Nunc ergo
ſi judicatur à te, ô rex, Perquiratur in regalibus bi-
22 bliothecis Cyri regis, quæ ſunt in Babylonia. * Et
ſi inventum fuerit conſilio Cyri regis cœptam eſſe
ſtructuram domus Domini, quæ eſt in Jeruſalem, &
judicatur à Domino rege noſtro, ſcribat de his no-
23 bis. * Tunc Darius rex præcepit inquiri in Biblio-
thecis: & inventus eſt in Ecbatanis oppido, quod
eſt in media regione locus unus, in quo ſcripta erant
24 iſta: * ANNO primo regnante Cyro, rex Cyrus
præcepit domum Domini quæ eſt in Jeruſalem, ædi-
25 ficare, ubi incendebant igni aſſiduo, * cujus alti-
tudo ſit cubitorum decem, & latitudo cubitorum ſe-
xaginta, quadratum lapidibus politis tribus, & me-
niano ligneo ejuſdem regionis, & meniano uno no-
26 vo, & impendia dari de domo Cyri regis: * & ſa-
cra vaſa domus Domini tam aurea quàm argentea,
quæ abſtulit Nabuchodonoſor in domum Domini, quæ
eſt in Jeruſalem, ubi erant poſita, ut ponantur il-
27 lic; * & præcepit curam agere Siſennem ſubregulum
Syriæ, & Phœnicis; & Satrabuzanem, & ſodales
ejus, & qui ordinati erant in Syria & Phœnice præ-
28 ſides, ut abſtinerent ſe ab eodem loco. * Et ego
quoque præcepi in totum ædificare; & proſpexi, ut
adjuvent eos qui ſunt ex captivitate Judæorum, do-
29 nec conſummetur templum domus Domini: * & à ve-
xatione tributorum Cœleſyriæ & Phœnicis, diligenter
quantitatem dari his hominibus ad ſacrificium Domi-
ni Zorobabel præfecto, ad tauros, & arietes, &
30 agnos * ſimiliter autem & frumentum, & ſale & vi-
num, & oleum inſtanter per ſingulos annos, prout ſa-
cerdotes, qui ſunt in Jeruſalem, dictaverunt conſu-
31 mi quotidie ſine ulla dilatione, * ut offerantur liba-
tiones ſummo Deo pro rege & pueris ejus, & orent
32 pro ipſorum vita: * & denuntietur, ut quicumque
tranſgreſſi fuerint aliquid ex his quæ ſcripta ſunt, aut
ſpreverint, accipiatur lignum de ſuis propriis, & ſu-
33 ſpendantur, & bona ipſorum regi aſcribantur. * Pro-
pterea & Dominus, cujus nomen invocatum eſt ibi,
exterminet omnem regem & gentem, qui manum
ſuam extenderit prohibere, aut male tractare do-
34 mum Domini illam quæ eſt in Jeruſalem. * Ego Da-
rius rex decrevi quàm diligentiſſimè ſecundùm hæc
fieri.

CAPUT VII.

Domus Dei extructa dedicatur & conſecratur, in eaque feſtum Azymorum celebratur.

1 TUnc Siſennes ſubregulus Cœleſyriæ, & Phœni-
cis, & Satrabuzanes, & ſodales obſecuti his,
2 quæ à Dario rege erant decreta, * inſiſtebant ſacro
ſanctis operibus diligentiſſimè, cooperantes cum ſe-
3 nioribus Judæorum principibus Syriæ. * Et proſpera-
ta ſunt ſacroſancta opera prophetantibus Aggæo & Za-
4 charia prophetis. * Et conſummaverunt omnia per
præceptum Domini Dei Iſrael, & ex conſilio Cyri,
5 & Darii, & Artaxerxis regis Perſarum. * Et conſum-
mata eſt domus noſtra uſque ad tertiam & vigeſimam
6 diem menſis Adar, ſexto anno Darii regis. * Et fe-
cerunt filii Iſrael & ſacerdotes & Levitæ, & ceteri
qui erant ex captivitate, qui appoſiti ſunt ſecundùm
7 ea quæ ſcripta ſunt in libro Moyſi. * Et obtulerunt
in dedicationem templi Domini, tauros centum,
8 arietes ducentos, agnos quadringentos, * & hædos
pro peccatis univerſi Iſrael, duodecim ſecundùm nu-
9 merum tribuum Iſrael. * Et ſteterunt ſacerdotes &
Levitæ amicti ſtolis per tribus ſuper omnia opera Do-
mini Dei Iſrael ſecundùm librum Moyſi, & oſtiarii
10 per ſingulas januas. * Et egerunt filii Iſrael cum his
qui erant ex captivitate, illud Phaſe quartadecima
luna menſis primi, quando ſanctificati ſunt ſacerdo-
11 tes & Levitæ. * Omnes filii captivitatis non ſunt ſi-
mul ſanctificati, quia Levitæ omnes ſimul ſanctificati
12 ſunt. * Et immolaverunt Phaſe univerſi filii capti-
vitatis, & fratribus ſuis ſacerdotibus, & ſibimetip-
13 ſis. * Et manducaverunt filii Iſrael, qui erant ex ca-
ptivitate, omnes qui ſeparaverant ab omnibus execra-
14 tionibus gentium terræ quærentes Dominum, * & ce-
lebraverunt diem feſtum azymorum ſeptem diebus
15 epulantes in conſpectu Domini, * quoniam convertit
conſilium regis Aſſyriorum in eos, confortare manus
eorum ad opera Domini Dei Iſrael.

CAPUT VIII.

Aſcendenti Eſdra à Babylonia Jeroſolymam traduntur Artaxerxis litteræ, quæ beneficia Judæis præſtita continent: recenſentur qui ſimul aſcenderant; & auro ac argento ſacerdotibus commiſſo, Eſdras, facta oratione, commonet populum ad pœnitentiam, quod ab alienigenis ſe non ſeparaſſent.

* ET poſt hunc, regnante Artaxerxe Perſarum re- 1
ge, acceſſit Eſdras filius Azariæ, filii Helciæ,
filii Salomæ, * filii Sadoc, filii Achitob, filii Ama- 2
ri, filii Azahel, filii Bocci, filii Abiſue, filii
Phinees, filii Eleazari, filii Aaron primi ſacerdo-
tis: * hic Eſdras aſcendit de Babylonia, cum eſſet 3
ſcriba & ingenioſus in lege Moyſi, quæ data eſt à
Domino Deo Iſrael docere & facere. * Et dedit ei 4
rex gloriam, quòd inveniſſet gratiam in omni digni-
tate & deſiderio in conſpectu ejus. * Et aſcenderunt 5
ſimul cum ipſo ex filiis Iſrael, & ſacerdotibus, &
Levitis, & ſacris cantoribus templi, & oſtiariis, &
ſervis templi, in Jeruſalem. * Anno ſeptimo regnan- 6
te Artaxerxe, in quinto menſe, hic annus ſeptimus
eſt regni, exeuntes de Babylonia novilunio quinti
menſis, * venerunt Jeroſolymam juxta præceptum il- 7
lius, ſecundùm proſperitatem itineris à Domino ip-
ſorum datam eis. * In his enim Eſdras magnam di- 8
ſciplinam obtinebat, ne prætermitteret quidquam eo-
rum, quæ eſſent ex lege Domini & præceptis, & do-
cendo univerſum Iſrael omnem juſtitiam & judicium.
* Accedentes autem, qui ſcribebant ſcripta Artaxer- 9
xis regis, tradiderunt ſcriptum quod obvenerat ab
Artaxerxe rege ad Eſdram ſacerdotem, & lectorem
legis Domini, cujus exemplum ſubjectum eſt. * Rex 10
Artaxerxes Eſdræ ſacerdoti, & lectori legis Domini
ſalutem. * Humanius ego judicans in beneficiis, 11
præcepi eis qui deſiderant ex gente Judæorum, ſua
ſponte, & ex ſacerdotibus & Levitis, qui ſunt in
regno meo, comitari tecum in Jeruſalem. * Si qui 12
ergò cupiunt ire tecum, conveniant, & proficiſcan-
tur, ſicut placuit mihi & ſeptem amicis meis conſi-
liariis, * ut viſitent ea quæ aguntur ſecundùm Ju- 13
dæam, & Jeruſalem, obſervantes ſicut habes in le-
ge Domini, * & ferant munera Domino Deo Iſrael, 14
quæ vovi ego & amici Jeruſalem, & omne aurum
& argentum, quod inventum fuerit in regione Ba-
byloniæ Domino in Jeruſalem cum illo, * quod eſt 15
donatum pro ipſa gente in templum Domini eorum
quod eſt in Jeruſalem: ut colligatur hoc aurum &
argentum ad tauros, & arietes, & agnos, & hæ-
dos, & quæ his ſunt congruentia, * ut offerant ho- 16
ſtias Domino ſuper altare Domini ipſorum quod eſt
in Jeruſalem. * Et omnia quæcumque volueris cum 17
fratribus tuis facere auro & argento, perfice pro
voluntate tua ſecundùm præceptum Domini Dei tui:
* & ſacroſancta vaſa, quæ data ſunt tibi ad opera 18
domus Domini Dei tui, quæ eſt in Jeruſalem; * & 19
cetera quæcumque tibi ſubvenerint ad opera templi
Dei tui, dabis de regali gazophylacio: * cùm vo- 20
lueris cum fratribus tuis facere auro & argento, per-
fice ſecundùm voluntatem Domini. * Et ego qui- 21
dem ita Artaxerxes præcepi cuſtodibus theſaurorum
Syriæ & Phœnicis, ut quæcumque ſcripſerit Eſdras
ſacerdos, & lector legis Domini, diligenter detur
ei uſque ad argenti talenta centum, ſimiliter & au-
ri: * & uſque ad frumenti modios centum, & vini 22
amphoras centum, & alia quæcumque abundant ſine
taxatione. * Omnia ſecundùm legem Dei fiant Deo 23
altiſſimo, ne fortè exurgat ira in regno regis, & fi-
lii, & filiorum ejus. * Vobis autem dicitur, ut 24
omnibus ſacerdotibus & Levitis, & ſacris cantori-
bus, & ſervis templi, & ſcribis templi hujus,
* nullum tributum, neque ulla alia indictio irroge- 25
tur, nec habeat quiſquam poteſtatem objicere eis
quidquam. * Tu autem Eſdra, ſecundùm ſapientiam 26
Dei conſtitue judices & arbitros in tota Syria, &
Phœnice: & omnes qui legem Dei tui non nove-
runt, doce: * ut quotquot tranſgreſſi fuerint legem, 27
diligenter plectantur ſive morte, ſive cruciatu, ſi-
ve etiam pecuniæ mulctatione vel abductione. * Et 28
dixit Eſdras ſcriba: Benedictus Deus patrum noſtro-
rum, qui dedit hanc voluntatem in cor regis, cla-
rificare domum ſuam, quæ eſt in Jeruſalem, * & 29
me honorificavit in conſpectu regis, & conſiliario-
rum, & amicorum, & purpuratorum ejus. * Et ego 30
conſtans animo factus ſum ſecundùm opitulationem
Domini Dei mei, & congregavi ex Iſrael viros, ut
ſimul aſcenderent mecum. * Et hi ſunt præpoſiti ſe- 31
cundùm ſuas patrias, & principatus portionales eo-
rum qui mecum aſcenderunt de Babylonia in regno
Artaxerxis. * Ex ex filiis Phares, Gerſomus: ex fi- 32
liis Sicmarith, Amenus: filiorum David, Accus
filius Secciliæ: * ex filiis Phares, Zacharias, & 33
cum eo reverſi ſunt viri centum quinquaginta: * ex 34
filiis ductoris Moabilionis Zarei, & cum ipſo viri
ducenti quinquaginta: * ex filiis Zachues, Jechonias 35
Zechoeli, & cum ipſo viri ducenti quinquaginta:
* ex filiis Sala, Maaſias Gotholiæ, & cum ipſo viri 36

37 ſeptuaginta: * ex filiis Saphatiæ, Zarias Micheli,
38 & cum ipſo viri octoginta: * ex filiis Job, Ab-
dias Jeheli, & cum ipſo viri ducenti duodecim:
39 * ex filiis Baniæ, Salimoth, filius Joſaphiæ, &
40 cum ipſo viri centum ſexaginta: * ex filiis Beer,
Zacharias Bebei, & cum ipſo viri ducenti octo:
41 * ex filiis Ezead, Joannes Eccetan, & cum ipſo
42 viri centum decem: * ex filiis Adonicam ipſi po-
ſtremi, & hæc ſunt nomina eorum, Eliphalam
filius Gebel, & Semejas, & cum ipſo viri ſeptua-
43 ginta. * Et congregavi eos ad fluvium qui dicitur
Thia, & metati ſumus illic triduo, & recognovi
44 eos. * Et ex filiis ſacerdotum & Levitarum non
45 inveni illic. * Et miſi ad Eleazarum, & Ecce-
lon, & Maſman, & Maloban, & Enathan, &
Samea, & Jorilum, Nathan, Enuagam, Zacha-
46 riam, & Moſolamum ipſos ductores & peritos: * &
dixi eis ut venirent ad Loddeum, qui erat apud lo-
47 cum gazophylacii, * Et mandavi eis ut dicerent
Loddeo, & fratribus ejus, & illis qui erant in ga-
zophylacio, ut mitterent nobis eos qui ſacerdotio
48 fungerentur in domo Domini Dei noſtri, * & ad-
duxerunt nobis ſecundùm manum validam Domini
Dei noſtri viros peritos ex filiis Moholi, filii Le-
vi, filii Iſrael, Sebebian, & filios, & fratres,
49 qui erant decem & octo: * Aſbiam, & Amin ex
filiis filiorum Chananæi, & filii eorum viri viginti.
50 * Et ex his qui templo ſerviebant, quos dedit Da-
vid, & ipſi principes ad operationem Levitarum tem-
pli ſervientium ducenti viginti. Omnia nomina ſi-
51 gnificata ſunt in ſcripturis, * Et vovi illic jejunium
juvenibus in conſpectu Dei, ut quærerem ab eo bo-
num iter nobis, & qui nobiſcum erant, & filiis,
52 & pecoribus propter inſidias. * Erubui enim petere
à rege pedites & equites in comitatu, tutelæ gratia,
53 contra adverſarios noſtros. * Diximus enim regi,
quoniam virtus Domini erit cum eis qui inquirunt
54 eum in omni affectu. * Et iterum deprecati ſumus
Dominum Deum noſtrum ſecundùm hæc: quem &
propitium habuimus, & compotes facti ſumus Deo
55 noſtro. * Et ſeparavi ex plebis præpoſitis, & ſacer-
dotibus templi, viros duodecim, & Sedebiam, &
Aſanoam, & cum eis ex fratribus eorum viros de-
56 cem: * Et appendi eis aurum & argentum & vaſa
ſacerdotalia domus Dei noſtri, quæ donaverat rex,
& conſiliarii ejus, & principes, & omnis Iſrael.
57 * Et cùm appendiſſem, tradidi argenti talenta cen-
tum quinquaginta, & vaſa argentea talentorum cen-
58 tum, & auri talenta centum, * & vaſorum aureo-
rum ſepties viginti, & vaſa ærea de bono æramen-
to ſplendentia, duodecim, auri ſpeciem redden-
59 tia, * & dixi eis: Et vos ſancti eſtis Domino, &
vaſa ſunt ſancta, & aurum, & argentum votum eſt
60 Domino Deo patrum noſtrorum. * Vigilate & cuſto-
dite, donec tradatis ex plebis præpoſitis, & ſacer-
dotibus & Levitis, & principibus civitatum Iſrael
61 in Jeruſalem, in paſtophorio domus Dei noſtri. * Et
hi qui ſuſceperunt ſacerdotes & Levitæ aurum & ar-
gentum & vaſa, tulerunt in Jeruſalem in templum
62 Domini. * Et promovimus à fluvio Thia, die duo-
decima menſis primi, uſquequò introivimus in Jeru-
63 ſalem. * Et cùm factus fuiſſet tertius dies, quarta
autem die ponderatum aurum, & argentum traditum
eſt in domo Domini Dei noſtri, Marimoth filio Jo-
64 ri ſacerdoti: * & cum ipſo erat Eleazar filius Phi-
nees: & erant cum ipſis Joſadus filius Jeſu, & Me-
dias, & Banni filius Levitæ ad numerum, & ad
65 pondus univerſa: * Et ſcriptum eſt pondus ipſorum
66 eadem hora. * Qui autem venerunt ex captivitate,
obtulerunt ſacrificium Domino Deo Iſrael, tauros
duodecim pro omni Iſrael, arietes octoginta ſex,
67 * agnos ſeptuaginta duos, hircos pro peccato duode-
cim, & pro ſalute vaccas duodecim, omnia in ſa-
68 crificium Domini. * Et legerunt præcepta regis re-
galibus diſpenſatoribus, & ſubregulis Cœleſyriæ, &
Phœnicis: & honorificaverunt gentem, & templum
69 Domini. * Et conſummatis his, acceſſerunt ad me
præpoſiti, dicentes: Non ſegregaverunt genus Iſrael,
70 & principes, & ſacerdotes, & Levitæ, * & alieni-
genas gentes & nationes terræ immunditias ſuas à
Chananæis, & Hethæis, & Pherezæis, & Jebuſæis,
71 & Moabitis, & Ægyptiis, & Idumæis, * conjun-
cti enim ſunt filiabus eorum & ipſi, & filii eorum:
& mixtum eſt ſemen ſanctum alienigenis gentibus ter-
ræ: & participes erant præpoſiti, & magiſtratus ini-
72 quitatis ejus ab initio ipſius regni. * Et mox ut au-
divi iſta, conſcidi veſtimenta & ſacram tunicam:
& lacerans capillos capitis, & barbam, ſedi dolens
73 & mœſtus. * Et convenerunt quotquot tunc move-
bamur in verbo Domini Dei Iſrael, ad me lugen-
tem ſuper iniquitatem iſtam, & ſedebam triſtis uſ-
74 que ad ſacrificium veſpertinum. * Et conſurgens à
jejunio, conſciſſa habens veſtimenta & ſacram tu-
nicam, ingeniculans, & extendens manus ad Do-
75 minum, * dicebam: Domine confuſus ſum, & re-
76 veritus ſum ante faciem tuam. * Peccata enim no-
ſtra multiplicata ſunt ſuper capita noſtra, & inqui-
77 tates noſtræ exaltatæ ſunt uſque ad cœlum. * Quo-
niam à temporibus patrum noſtrorum ſumus in ma-
78 gno peccato uſque ad diem hunc. * Et propter pec-
cata noſtra, & patrum noſtrorum ſumus traditi cum
fratribus noſtris, & cum ſacerdotibus noſtris, regi-
bus terræ in gladium & captivitatem, & deprædatio-
nem cum confuſione uſque in hodiernum diem. * Et 79
nunc quantum eſt hoc quod contigit nobis miſericor-
dia abs te Domine Deus, & relinque nobis radicem,
& nomen in locum ſanctificationis tuæ, * detege- 80
re luminare noſtrum in domo Domini Dei noſtri da-
re nobis cibum in omni tempore ſervitutis noſtræ.
* Et cùm ſerviremus, non ſumus derelicti à Domi- 81
no Deo noſtro; ſed conſtituit nos in gratia, ponens
nobis reges Perſarum dare cibum. * Et clarificare 82
templum Domini Dei noſtri, & ædificare deſerta
Sion, dare nobis ſtabilitatem in Judæa, & Jeru-
ſalem. * Et nunc quid dicimus Domine habentes 83
hæc? Tranſgreſſi enim ſumus præcepta tua, quæ de-
diſti in manus puerorum tuorum prophetarum, * di- 84
centes: Quoniam terra, in quam introiſtis poſſidere
hæreditatem ejus, terra polluta eſt coinquinationi-
bus alienigenarum terræ, & immunditiæ illorum re-
pleverunt eam totam immunditia ſua. * Et nunc 85
filias veſtras non conjungetis filiis eorum, & filias
eorum non accipietis filiis veſtris, * & non inqui- 86
retis pacem habere cum illis omni tempore, ut in-
valeſcentes manducetis optima terræ, & hæredita-
tem diſtribuatis filiis veſtris uſque in ævum. * Et 87
quæ contingunt nobis, omnia fiunt propter opera
noſtra maligna, & magna peccata noſtra. * Et de- 88
diſti nobis talem radicem, & rurſum reverſi ſumus
tranſgredi legitima tua, ut commiſceremus immundi-
tiæ alienigenarum gentium terræ hujus. * Nonne 89
iraſceris nobis perdere nos, quoadusque non relin-
quatur radix & nomen noſtrum? * Domine Deus 90
Iſrael verax es. Derelicta eſt enim radix uſque in
hodiernum diem. * Ecce, nunc ſumus in conſpe- 91
ctu tuo in iniquitatibus noſtris. Non eſt enim ad-
huc ſtare ante te in his. * Et cum adorando con- 92
fiteretur Eſdras, flens, humi proſtratus ante tem-
plum, congregati ſunt ante eum ex Jeruſalem tur-
ma magna valdè, viri, & mulieres, & juvenes,
& juvenculæ. Fletus enim erat magnus in ipſa mul-
titudine. * Et cùm clamaſſet Jechonias Jeheli ex 93
filiis Iſrael, dixit Eſdræ: Nos in Dominum pecca-
vimus, quòd collocavimus nobis in matrimonium
mulieres alienigenas ex gentibus terræ. * Et nunc 94
es ſuper omnem Iſrael. In hic ergo fit juſjurandum
à Domino, expellere omnes uxores noſtras quæ ex
alienigenis ſunt cum filiis earum. * Sicut tibi de- 95
cretum eſt à majoribus ſecundùm legem Domini ex-
urgens explica. * Ad te enim ſpectat negotium, 96
& nos tecum ſumus; viriliter fac. * Et exurgens 97
Eſdras adjuravit principes ſacerdotum & Levitas,
& omnem Iſrael, facere ſecundùm hæc; & jura-
verunt.

CAPUT IX.

Jubentur abjicere uxores alienigenas cum filiis, & recenſentur qui ex ſacerdotibus ac Levitis juncti illis erant. Eſdras legit legem Domini coram populo: quibus peractis, jubentur ut ad propria digreſſi, lætum diem agant.

* ET exurgens Eſdras ab ante atrium templi, abiit 1
in paſtophorium Jonathæ filii Naſabi, * & 2
hoſpitatus illic non guſtavit panem, nec aquam bi-
bit, ſuper iniquitatem multitudinis: * Et facta eſt 3
prædicatio in omni Judæa, & in Jeruſalem omnibus
qui erant ex captivitate in Jeruſalem congregati,
* ut quicumque non occurreret biduo, vel triduo 4
diei, ſecundum judicium aſſidentium ſeniorum, tol-
lerentur facultates ſuæ, & ipſe alienus judicaretur à
multitudine captivitatis. * Et congregati ſunt om- 5
nes qui erant ex tribu Juda, & Benjamin in tribus
diebus in Jeruſalem. Hic menſis eſt nonus, dies men-
ſis vigeſimus. * Et ſedit omnis multitudo in area tem- 6
pli trementes, propter hyemem præſentem. * Et ex- 7
urgens Eſdras, dixit illis: Vos iniquè feciſtis col-
locantes vobis in matrimonium uxores alienigenas,
ut adderetis ad peccata Iſrael. * Et nunc date con- 8
feſſionem, & magnificentiam Domino Deo patrum
noſtrorum: * Et perficite voluntatem ipſius, & di- 9
ſcedite à gentibus terræ, & ab uxoribus alieni-
genis. * Et clamavit omnis multitudo, & dixerunt 10
voce magna: Sicut dixiſti, faciemus. * Sed quo- 11
niam multitudo magna eſt, & tempus hybernum,
& non poſſumus in ſubſidiali ſtare: & hoc opus non
eſt nobis unius diei, neque bidui: multum enim
in his peccavimus: * ſtent præpoſiti multitudinis, 12
& omnes qui nobiſcum inhabitant, & quotquot ha-
bent uxores apud ſe alienigenas, * & aſſiſtant ac- 13
cepto tempore ex omni loco presbyteri, & judi-
ces uſquequò ſolvant iram Domini negotii hujus.
* Jonathas autem filius Ezeli, & Ozias thecam ſu- 14
ſceperunt ſecundùm hæc, & Boſoramus, & Le-
vis, & Sabbathæus ſimul cooperati ſunt cum il-
lis. * Et ſteterunt ſecundùm hæc omnia univerſi 15
qui erant ex captivitate. * Et elegit ſibi viros Eſ- 16
dras ſacerdos, principes magnos de patribus eorum
ſecundùm nomina: & conſederunt novilunio men-
ſis decimi examinare negotium iſtud. * Et deter- 17
minatum eſt de viris qui habebant uxores alienige-
nas, uſque ad neomeniam primi menſis: * & in- 18
venti ſunt ex ſacerdotibus permiſti qui habebant

alie-

19 alienigenas uxores. * Ex filiis Jeſu filii Joſedec, &
fratribus ejus : Maſeas, & Eliozerus, & Joribus,
20 & Joaneus, * & injecerunt manus ut expellerent uxo-
res ſuas : & ad litandum in exorationem, arietem
21 pro ignorantia ſua. * Et ex filiis Semmeri; Maſeas
22 & Eſſes & Jeelech, Azarias. * Et ex filiis Foſere:
Limoſias, Hiſmaenis, & Nathanee, Juſſio, Reddus,
23 & Thalſas. * Et ex Levitis: Jorabdus, & Semeis,
& Colius, & Calitas, & Facteas, & Colvas, & Elio-
24 nas. * Et ex ſacris cantoribus, Eliaſib, Zaccarus.
25 * Et ex oſtiariis, Salumus, & Tolbanes. * Et ex
26 Iſrael: ex filiis Foro, Ozi, & Remias, & Geddias,
& Melchias, & Michelus, Eleazarus, & Jamme-
27 bias, & Bannas, * & ex filiis Jolamam: Chamas,
& Zacharias, & Jezrelus, & Joddius, & Erimoth,
28 & Helias. * Et ex filiis Zathoim: Eliadas, & Lia-
ſumus, Zochias, & Larimoth, & Zabdia, & Te-
29 bedias. * Et ex filiis Zebes: Joannes, & Ananias,
30 & Zabdias, & Emeus. * Et ex filiis Banni: Olamus,
& Maluchus, & Jeddeus, & Jaſub, & Azabus, &
31 Jerimoth, * Et ex filiis Addin: Naathus, & Mooſi-
as, & Caleur, & Raanas Maaſeas, Mathathias, &
32 Beſeel, & Bonnus, & Manaſſes. * Et ex filiis Nu-
ae: Noneas, & Aſeas, & Melchias, & Sameas,
33 & Simon, Benjamin, & Malcus, & Marras. * Et
ex filiis Aſom: Carianeus, Mathathias, & Bannus,
34 & Eliphalach, & Manaſſes, & Semei. * Et ex
filiis Banni: Jeremias, & Mohadias, & Abramus,
& Johel, & Baneas, & Pelias, & Jonas, & Ma-
rimoth, & Eliaſib, & Mathaneus, & Eliaſis, &
Orizas, & Dielus, & Semedius, & Zambria, &
35 Joſaphus. * Et ex filiis Nobei: Idelus, & Matha-
thias, & Sabadus, & Zecheda, Sedmi, & Jeſſei,
36 Baneas. * Omnes iſti conjunxerunt ſibi uxores
37 alienigenas, & dimiſerunt eas cum filiis. * Et in-
habitaverunt ſacerdotes & Levitæ, & qui erant ex
Iſrael in Jeruſalem, & in tota una regione, novi-
lunio menſis ſeptimi. Et erant filii Iſrael in commo-
38 rationibus ſuis. * Et congregata eſt omnis multitu-
do ſimul in aream, quæ eſt ab Oriente portæ ſacræ:
39 * & dixerunt Eſdræ pontifici, & lectori, ut affer-
ret legem Moyſi, quæ tradita eſt à Domino Deo
Iſrael. * Et attulit Eſdras Pontifex legem omni mul- 40
titudini eorum, à viro uſque ad mulierem, & omni-
bus ſacerdotibus, audire legem novilunio menſis ſe-
ptimi. * Et legebat in area, quæ eſt ante ſacram 41
portam templi, à prima luce uſque ad veſperam coram
viris & mulieribus. Et dederunt omnes ſenſum ad
legem. * Et ſtetit Eſdras ſacerdos, & lector legis ſu- 42
per ligneum tribunal quod fabricatum erat. * Et ſte- 43
terunt ad eum Mathathias, & Samus, Ananias, Aza-
rias, Urias, Ezechias, & Balſamus ad dexteram: * 44
& ad ſiniſtram Faldeus, Miſael, Malachias, Abuſt-
has, Sabus, Nabadias, & Zacharias. * Et aſſum- 45
pſit Eſdras librum coram omni multitudine: præſide-
bat enim in gloria in conſpectu omnium. * Et cum 46
abſolviſſet legem omnes erecti ſteterunt: & benedixit
Eſdras Dominum Deum altiſſimum, Deum Sabaoth
omnipotentem. * Et reſpondit omnis populus, Amen. 47
Et elevatis furſùm manibus procidentes in terram,
adoraverunt Dominum. * Jeſus, & Banneus, & 48
Sarebias, & Jaddinus, & Accubus, & Sabbathæus,
& Calithes, & Azarias, & Joradus, & Ananias,
& Philias Levitæ, * Qui docebant legem Domini, 49
& in multitudine legebant legem Domini, & præfe-
rebant ſinguli eos, qui intelligebant lectionem. * Et 50
dixit Atharathes Eſdræ pontifici & lectori, & Levi-
tis, qui docebant multitudinem, * dicens: Dies hic 51
ſanctus eſt Domino. Et omnes flebant, cùm audiſ-
ſent legem. * Et dixit Eſdras, Digreſſi ergo man- 52
ducate pinguiſſima quæque, & bibite dulciſſima quæ-
que, & mittite munera his qui non habent. * San- 53
ctus enim eſt hic dies Domini, & nolite mœſti
eſſe. Dominus enim clarificabit vos. * Et Levi- 54
tæ denuntiabant in publico omnibus, dicentes: Di-
es hic ſanctus eſt, nolite mœſti eſſe: * Et abie- 55
runt omnes manducare, & bibere, & epulari, &
dare munera his qui non habebant, ut epularentur.
Magnificè enim ſunt exaltati verbis quibus edocti
ſunt. * Et congregati ſunt univerſi in Jeruſalem ce- 56
lebrare lætitiam, ſecundùm teſtamentum Domini Dei
Iſrael.

LIBER

LIBER ESDRÆ QUARTUS.

CAPUT PRIMUM.

Mittitur Eſdras à Domino multa ingratis Judæis exhibita beneficia exprobraturus.

1 LIBER Eſdræ prophetæ ſecundus, fi-
lii Sarei, filii Azarei, filii Helciæ,
filii Sadaniæ, filii Sadoc, filii Achi-
2 tob, * filii Achiæ, filii Phinees,
filii Heli, filii Ameriæ, filii Aziel,
filii Marimoth, filii Arna, filii
Oziæ, filii Borith, filii Abiſei, filii
3 Phinees, filii Eleazar, * filii Aaron ex tribu Levi,
qui fuit captivus in regione Medorum, in regno Arta-
4 xerxis regis Perſarum. * Et factum eſt verbum Do-
5 mini ad me, dicens: * Vade, & nuntia populo
meo facinora ipſorum, & filiis eorum iniquitates,
6 quas in me admiſerunt, ut nuntient filiis filiorum: *
quia peccata parentum ipſorum in illis creverunt.
7 Obliti enim mei ſacrificaverunt diis alienis. * Non-
ne ego eduxi eos de terra Ægypti de domo ſervitu-
tis? Ipſi autem irritaverunt me, & concilia mea
8 ſpreverunt. * Tu autem excute comam capitis tui,
& projice omnia mala ſuper illos: quoniam non
obedierunt legi meæ. Populus autem eſt indiſciplina-
9 tus. * Uſquequò eos ſuſtinebo, quibus tanta beneficia
10 contuli? * Reges multos propter eos ſubverti. Pha-
raonem cum Pueris ſuis, & omnem exercitum ejus
11 percuſſi. * Omnes gentes à facie eorum perdidi, &
in Oriente provinciarum duarum populos Tyri & Si-
donis diſſipavi, & omnes adverſarios eorum interfe-
12 ci. * Tu verò loquere ad eos, dicens: Hæc dicit
13 Dominus: * Nempe ego vos per mare tranſmeavi,
& plateas vobis initio munitas exhibui: ducem vo-
14 bis dedi Moyſen, & Aaron ſacerdotem: * lucem vo-
bis per columnam ignis præſtiti, & magna mirabilia
feci in vobis: vos autem mei obliti eſtis, dicit Do-
15 minus. * Hæc dicit Dominus omnipotens: Coturnix
vobis in ſigno fuit, caſtra vobis ad tutelam dedi,
16 & illic murmuraſtis: * & non triumphaſtis in nomi-
ne meo de perditione inimicorum veſtrorum, ſed ad-
17 huc nunc uſque murmuraſtis. * Ubi ſunt beneficia,
quæ præſtiti vobis? Nonne in deſerto cùm eſurire-
18 tis, proclamaſtis ad me, * dicentes: Ut quid nos
in deſertum iſtud adduxiſti interficere nos? melius
nobis fuerat ſervire Ægyptiis, quàm mori in deſerto
19 hoc. * Ego dolui gemitus veſtros, & dedi vobis
20 manna in eſcam. Panem angelorum manducaſtis. *
Nonne cùm ſitiretis, petram excidi, & fluxerunt aquæ
21 in ſaturitate? propter æſtus foliis arborum vos texi. *
Diviſi vobis terras pingues: Chananæos, & Phere-
zæos, & Philiſthæos à facie veſtra projeci: quid fa-
22 ciam vobis adhuc, dicit Dominus? * Hæc dicit Do-
minus omnipotens. In deſerto cùm eſſetis in flumine
23 Amorrhæo ſitientes, & blaſphemantes nomen meum, *
non ignem vobis pro blaſphemiis dedi, ſed mittens
24 lignum in aquam, dulce feci flumen. * Quid tibi fa-
ciam Jacob? Noluiſti obedire Juda. Transferam me
ad alias gentes, & dabo eis nomen meum, ut cuſto-
25 diant legitima mea. * Quoniam me dereliquiſtis, &
ego vos derelinquam. Petentibus vobis à me miſeri-
26 cordiam, non miſerebor. * Quando invocabitis me,
ego non exaudiam vos. Maculaſtis enim manus ve-
ſtras ſanguine, & pedes veſtri impigri ſunt ad com-
27 mittenda homicidia. * Non quaſi me dereliquiſtis,
28 ſed vos ipſos, dicit Dominus. * Hæc dicit Dominus
omnipotens. Nonne ego vos rogavi, ut pater filios,
29 & ut mater filias, & ut nutrix parvulos ſuos, * ut
eſſetis mihi in populum, & ego vobis in Deum, &
30 vos mihi in filios, & ego vobis in patrem? * Ita vos
collegi, ut gallina pullos ſuos ſub alas ſuas. Modò
autem quid faciam vobis? Projiciam vos à facie mea,
31 * Oblationem cùm mihi attuleritis: avertam faciem
meam à vobis. Dies enim feſtos veſtros, & neome-
32 nias & circumciſiones repudiavi. * Ego miſi pueros
meos prophetas ad vos, quos acceptos interfeciſtis,
& laniaſtis corpora eorum, quorum ſanguinem ex-
33 quiram, dicit Dominus. * Hæc dicit Dominus om-
nipotens, Domus veſtra deſerta eſt: Projiciam vos
34 ſicut ventus ſtipulam, * & filii procreationem non
facient: quoniam mandatum meum neglexerunt, &
35 quod malum eſt coram me, fecerunt. * Tradam do-
mus veſtras populo venienti, qui me non audientes,
credunt: quibus ſigna non oſtendi, facient quæ præ-
36 cepi. * Prophetas non viderunt, & memorabuntur
37 iniquitatum eorum. * Teſtor populi venientis gra-
tiam, cujus parvuli exultant cum lætitia, me non
videntes oculis carnalibus, ſed ſpiritu credentes quæ
38 dixi. * Et nunc frater aſpice, quæ gloria: & vide po-
39 pulum venientem ab Oriente, * quibus dabo duca-
tum Abraham, Iſaac, & Jacob, & Oſee, & Amos,
40 & Michææ, & Joel, & Abdiæ, & Jonæ, * & Na-
hum, & Habacuc, Sophoniæ, Aggæi, Zachariæ,
& Malachiæ, qui & angelus Domini vocatus eſt.

CAPUT II.

Synagoga ſub figura matris revocatur à malis ſuis ad vitam reſtiorem.

* HÆc dicit Dominus: Ego eduxi populum iſtum 1
de ſervitute, quibus mandata dedi per pueros
meos prophetas, quos audire noluerunt, ſed irrita
fecerunt mea conſilia. * Mater quæ eos generavit, 2
dicit illis: Ite filii, quia ego vidua ſum & derelicta.
* Educavi vos cum lætitia, & amiſi vos cum luctu & 3
triſtitia, quoniam peccaſtis coram Domino Deo ve-
ſtro, & quod malum eſt coram eo, feciſtis. * Modò 4
autem quid faciam vobis? ego vidua ſum & derelicta:
ite filii, & petite à Domino miſericordiam. * Ego 5
autem te pater teſtem invoco ſuper matrem filiorum,
qui noluerunt teſtamentum meum ſervare, * ut des 6
eis confuſionem, & matrem eorum in direptionem,
ne generatio eorum fiat. * Diſpergantur in gentes 7
nomina eorum, deleantur à terra, quoniam ſpreve-
runt ſacramentum meum. * Væ tibi Aſſur, qui ab- 8
ſcondis iniquos penes te. Gens mala, memorare
quid fecerim Sodomæ & Gomorrhæ, * quorum terra 9
jacet in piceis glebis & aggeribus cinerum; ſic dabo
eos, qui me non audierunt, dicit Dominus omnipo-
tens. * Hæc dicit Dominus ad Eſdram; Nuntia po- 10
pulo meo, quoniam dabo eis regnum Jeruſalem,
quod daturus eram Iſrael. * Et ſumam mihi gloriam 11
illorum, & dabo eis tabernacula æterna, quæ præ-
paraveram illis. * Lignum vitæ erit illis in odore un- 12
guenti, & non laborabunt, neque fatigabuntur. * 13
Ite, & accipietis. Rogate vobis dies paucos, ut im-
morentur. Jam paratum eſt vobis regnum, vigila-
te. * Teſtare cœlum & terram. Contrivi enim ma- 14
lum, & creavi bonum, quia vivo ego, dicit Domi-
nus. * Mater amplectere filios tuos, educa illos cum 15
lætitia. Sicut columba confirma pedes eorum: quo-
niam te elegi, dicit Dominus. * Et reſuſcitabo mor- 16
tuos de locis ſuis, & de monumentis educam illos,
quoniam cognovi nomen meum in Iſrael. * Noli ti- 17
mere mater filiorum: quoniam te elegi, dicit Domi-
nus. * Mittam tibi adjutorium pueros meos, Iſa- 18
iam & Jeremiam, ad quorum conſilium ſanctificavi,
& paravi tibi arbores duodecim gravatas variis fru-
ctibus, * & totidem fontes fluentes lac, & mel; & 19
montes immenſos ſeptem, habentes roſam & lilium,
in quibus gaudio implebo filios tuos. * Viduam ju- 20
ſtifica, pupillo judica, egenti da, orphanum tuere,
nudum veſti, * confractum & debilem cura, clau- 21
dum irridere noli, tutare mancum, & cæcum ad vi-
ſionem claritatis meæ admitte. * Senem & juvenem 22
intra muros tuos ſerva; * mortuos ubi inveneris, ſi- 23
gnans commenda ſepulchro, & dabo tibi primam
ſeſſionem in reſurrectione mea. * Pauſa & quieſce po- 24
pulus meus, quia veniet requies tua. * Nutrix bona 25
nutri filios tuos, confirma pedes eorum. * Servos, 26
quos tibi dedi, nemo ex eis interiet: eos ego enim
requiram de numero tuo. * Noli fatigari. Cùm enim 27
venerit dies preſſuræ & anguſtiæ, alii plorabunt, &
triſtes erunt: tu autem hilaris & copioſa eris. * Ze- 28
labunt gentes, & nil adversùs te poterunt, dicit Do-
minus. * Manus meæ tegent te, ne filii tui ge- 29
hennam videant. * Jucundare mater cum filiis tuis, 30
quia ego te eripiam, dicit Dominus. * Filios tuos 31
dormientes memorare, quoniam ego eos educam de
lateribus terræ, & miſericordiam cum illis faciam;
quoniam miſericors ſum, dicit Dominus omnipotens.
* Amplectere natos tuos uſque dum venio, & præ- 32
ſta illis miſericordiam; quoniam exuberant fon-
tes mei, & gratia mea non deficiet. * Ego Eſdras 33
præceptum accepi à Domino in monte Oreb, ut irem
ad Iſrael; ad quos cùm venirem, reprobaverunt
me, & reſpuerunt mandatum Domini: * Ideoque 34
vobis dico gentes, quæ auditis, & intelligitis, Ex-
pectate paſtorem veſtrum, requiem æternitatis dabit
vobis: quoniam in proximo eſt ille, qui in fine ſæ-
culi adveniet. * Parati eſtote ad præmia regni, quia 35
lux perpetua lucebit vobis per æternitatem tempo-
ris. * Fugite umbram ſæculi hujus: accipite jucundi- 36
tatem gloriæ veſtræ. Ego teſtor palam ſalvatorem meum.
* Commendatum donum accipite & jucundamini, gra- 37
tias agentes ei qui vos ad cœleſtia regna vocavit. * Sur- 38
gite, & ſtate & videte numerum ſignatorum in con-
vivio Domini. * Qui ſe de umbra ſæculi tranſtulerunt, 39
ſplendidas tunicas à Domino acceperunt. * Recipe 40
Sion numerum tuum, & conclude candidatos tuos qui
legem Domini compleverunt. * Filiorum tuorum, 41
quos optabas, plenus eſt numerus. Roga imperium
Domini, ut ſanctificetur populus tuus qui vocatus eſt
ab initio. * Ego Eſdras vidi in monte Sion turbam 42
magnam, quam numerare non potui, & omnes can-
ticis collaudabant Dominum, * Et in medio eorum erat 43
juvenis ſtatura celſus, eminentior omnibus illis, &

ſingu-

ſingulis eorum capitibus imponebat coronas, & magis
44 exaltabatur: Ego autem miraculo tenebar. * Tunc
interrogavi angelum, & dixi: Qui ſunt hi, Domi-
45 ne? * Qui reſpondens dixit mihi: Hi ſunt qui mor-
talem tunicam depoſuerunt, & immortalem ſumpſe-
runt, & confeſſi ſunt nomen Dei: Modò coronantur,
46 & accipiunt palmas. * Et dixi angelo: Ille juvenis,
quis eſt, qui eis coronas imponit, & palmas in ma-
47 nus tradit? * Et reſpondens dixit mihi: Ipſe eſt fili-
us Dei, quem in ſæculo confeſſi ſunt: ego autem ma-
gnificare eos cœpi, qui fortiter pro nomine Domini
48 ſteterunt. * Tunc dixit mihi angelus: Vade, annuntia
populo meo, qualia & quanta mirabilia Domini Dei
vidiſti.

CAPUT III.

In omnibus Adæ poſteris, & maximè in Gentibus infidelibus, abundat malitia.

1 ANno trigeſimo ruinæ civitatis eram in Babylone,
& conturbatus ſum ſuper cubiculo meo recumbens,
2 & cogitationes meæ aſcendebant ſuper cor meum: *
quoniam vidi deſertionem Sion, & abundantiam eo-
3 rum qui habitabant in Babylone; * & ventilatus eſt
ſpiritus meus valde, & cœpi loqui ad Altiſſimum ver-
4 ba timorata, * & dixi: O dominator Domine, tu
dixiſti ab initio, quando plantaſti terram, & hoc ſo-
5 lus, & imperaſti populo, * & dediſti Adam corpus
mortuum; ſed & ipſum figmentum manuum tuarum
erat, & inſufflaſti in eum ſpiritum vitæ, & factus
6 eſt vivens coram te; * & induxiſti eum in paradiſo,
quem plantaverat dextera tua, antequam terra adven-
7 taret. * Et huic mandaſti diligere viam tuam, & præ-
terivit eam, & ſtatim inſtituiſti in eo mortem, & in
nationibus ejus, & natæ ſunt gentes, & tribus, &
8 populi, & cognationes, quarum non eſt numerus. *
Et ambulavit unaquæque gens in voluntate ſua, &
mira agebant coram te, & ſpernebant præcepta tua.
9 * Iterum autem in tempore induxiſti diluvium ſuper
10 inhabitantes ſæculum, & perdidiſti eos. * Et factum
eſt in unoquoque eorum, ſicut Adæ mori, ſic his di-
11 luvium. * Dereliquiſti autem unum ex his Noe cum
12 domo ſua, & ex eo juſti omnes. * Et factum eſt cùm
cœpiſſent multiplicari, qui habitabant ſuper terram,
& multiplicaverunt filios & populos & gentes mul-
tas: & cœperunt iteratò impietatem facere plus quàm
13 priores. * Et factum eſt cùm iniquitatem facerent
coram te, elegiſti tibi virum ex his, cui nomen erat
14 Abraham. * Et dilexiſti eum, & demonſtraſti ei ſoli
15 voluntatem tuam: * & diſpoſuiſti ei teſtamentum æter-
num, & dixiſti ei, ut non unquam derelinqueres ſe-
men ejus. Et dediſti ei Iſaac, & Iſaac dediſti Ja-
16 cob & Eſau. * Et ſegregaſti tibi Jacob, Eſau autem
ſeparaſti. Et factus eſt Jacob in multitudine magna.
17 * Et factum eſt cùm educeres ſemen ejus ex Ægypto,
18 adduxiſti ſuper montem Sina. * Et inclinaſti cœlos,
& ſtatuiſti terram, & commoviſti orbem, & tremere
19 feciſti abyſſos, & conturbaſti ſæculum, * & tranſiit
gloria tua portas quatuor, ignis, & terræmotus, &
ſpiritus, & gelu, ut dares ſemini Jacob legem, & ge-
20 nerationi Iſrael diligentiam. * Et non abſtuliſti ab eis
21 cor malignum, ut faceret lex tua in eis fructum. *
Cor enim malignum bajulans primus Adam tranſgreſ-
22 ſus & victus eſt, ſed & omnes qui de eo nati ſunt. *
Et facta eſt permanens infirmitas, & lex cum corde
populi, cum malignitate radicis; & diſceſſit quod
23 bonum eſt & manſit malignum. * Et tranſierunt tempo-
ra, & finiti ſunt anni; & ſuſcitaſti tibi ſervum nomi-
24 ne David, * & dixiſti ei ædificare civitatem nominis
25 tui; & offerre tibi in eadem thus & oblationes. *
Et factum eſt hoc annis multis, & deliquerunt qui
26 habitabant civitatem, * in omnibus facientes ſicut
fecit Adam & omnes generationes ejus; utebantur
27 enim & ipſi corde maligno. * Et tradidiſti civitatem
28 tuam in manibus inimicorum tuorum. * Numquid
meliora faciunt, qui habitant Babylonem? Et propter
29 hoc dominabitur Sion? * Factum eſt cùm veniſſem
huc, & vidiſſem impietates, quarum non eſt nume-
rus; & delinquentes multos vidit anima mea hoc
30 trigeſimo anno, & exceſſit cor meum: * quoniam vi-
di quomodo ſuſtines eos peccantes, & pepercíſti im-
piè agentibus, & perdidiſti populum tuum, & conſer-
31 vaſti inimicos tuos, & non ſignificaſti. * Nihil me-
mini quomodo debeat derelinqui via hæc. Numquid
32 meliora facit Babylon quàm Sion? * aut alia gens
cognovit te præter Iſrael? aut quæ tribus crediderunt te-
33 ſtamentis tuis, ſicut Jacob? * Quarum merces non
comparuit, neque labor fructificavit. Pertranſiens
enim pertranſivi in gentibus, & vidi abundantes eas,
34 & non memorantes mandatorum tuorum. * Nunc ergo
pondera in ſtatera noſtras iniquitates, & eorum qui
habitant in ſæculo: & non invenietur nomen tuum,
35 niſi in Iſrael. * Aut quando non peccaverunt in
conſpectu tuo, qui habitant terram? aut quæ gens ſic
36 obſervavit mandata tua? * Hos quidem per nomina
invenies ſervaſſe mandata tua, gentes autem non invenies.

CAPUT IV.

Retunditur curioſi ſcrutatoris præſumptio, adductis variis ſimilitudinibus.

* ET reſpondit ad me angelus, qui miſſus eſt ad 1
me, cui nomen Uriel, * & dixit mihi: Exce- 2
dens exceſſit cor tuum in ſæculo hoc, & comprehen-
dere cogitas viam Altiſſimi. * Et dixi: Ita Domine 3
meus. Et reſpondit mihi, & dixit: Tres vias miſſus
ſum oſtendere tibi, & tres ſimilitudines proponere co-
ram te. * De quibus mihi ſi renuntiaveris unam ex 4
his, & ego tibi demonſtrabo viam, quam deſideras
videre, & docebo te, unde ſit cor malignum. * Et 5
dixi: Loquere Domine meus. Et dixit ad me: Vade,
pondera mihi ignis pondus, aut menſura mihi flatum
venti, aut revoca mihi diem, quæ præteriit. * Et 6
reſpondi, & dixi: Quis natorum poterit facere, ut
me interroges de his? * Et dixit ad me: Si eſſem in- 7
terrogans te, dicens: Quantæ habitationes ſunt in
corde maris, aut quantæ venæ ſunt in principio abyſ-
ſi, aut quantæ venæ ſunt ſuper firmamentum, aut qui
ſunt exitus paradiſi: * diceres mihi fortaſſis, in abyſ- 8
ſum non deſcendi neque in infernum adhuc, neque in
cœlum unquam aſcendi. * Nunc autem non interroga- 9
vi te, niſi de igne, & vento, & die, per quem tran-
ſiſti, & à quibus ſeparari non potes; & non reſpon-
diſti mihi de eis. * Et dixit mihi: Tu quæ tua ſunt 10
tecum coadoleſcentia, non potes cognoſcere: * & quo- 11
modo poterit vas tuum capere Altiſſimi viam, & jam
exterius corrupto ſæculo intelligere corruptionem evi-
dentem in facie mea? * Et dixi illi: Melius erat nos 12
non eſſe, quàm adhuc viventes vivere in impietatibus,
& pati, & non intelligere de qua re. * Et reſpondit 13
ad me, & dixit: Proficiſcens profectus ſum ad ſilvam
lignorum campi, & cogitaverunt cogitationem, * & 14
dixerunt: Venite & eamus, faciamus ad mare bellum,
ut recedat coram nobis, & faciamus nobis alias ſilvas.
* Et ſimiliter fluctus maris & ipſi cogitaverunt cogi- 15
tationem, & dixerunt: Venite aſcendentes, debelle-
mus ſilvas campi, ut & ibi conſummemus nobiſmetipſis
alteram regionem. * Et factus eſt cogitatus ſilvæ in va- 16
num; venit enim ignis, & conſumpſit eam. * Similiter 17
& cogitatus fluctuum maris: ſtetit enim arena, & pro-
hibuit eos. * Si enim eſſes judex horum, quem incipe- 18
res juſtificare, aut quem condemnare? * Et reſpon- 19
di, & dixi: Utique vanam cogitationem cogitave-
runt; terra enim data eſt ſilvæ, & mari locus porta-
re fluctus ſuos. * Et reſpondit ad me, & dixit: Bene 20
tu judicaſti, & quare non judicaſti tibimetipſi? * Quem- 21
admodum enim terra ſilvæ data eſt, & mare fluctibus
ſuis? ſic qui ſuper terram inhabitant, quæ ſunt ſuper
terram intelligere ſolummodò poſſunt: & qui ſuper cœ-
los, quæ ſuper altitudinem cœlorum. * Et reſpondi, 22
& dixi: Deprecor te, Domine, ut mihi detur ſenſus
intelligendi; * non enim volui interrogare de ſuperio- 23
ribus tuis, ſed de his, quæ pertranſeunt per nos quo-
tidie; propter quid Iſrael datus in opprobrium genti-
bus? quem dilexiſti, populus datus eſt tribubus im-
piis, & lex patrum noſtrorum in interitum deducta eſt,
& diſpoſitiones ſcriptæ nuſquam ſunt; * & pertranſi- 24
vimus de ſæculo, ut locuſtæ, & vita noſtra ſtupor &
pavor, & nec digni ſumus miſericordiam conſequi. * 25
Sed quid faciet nomini ſuo quod invocatum eſt ſuper
nos? & de his interrogavi. * Et reſpondit ad me, & 26
dixit: Si fueris, plurimùm ſcrutaris, frequenter mira-
beris quoniam feſtinans feſtinat ſæculum pertranſire,
* & non capit portare quæ in futuris temporibus juſtis 27
repromiſſa ſunt: quoniam plenum injuſtitia eſt ſæculum
hoc & infirmitatibus. * De quibus autem interro- 28
gas, dicam; ſeminatum enim eſt malum, & necdum
venit deſtructio ipſius. * Si ergo non inverſum fuerit 29
quod ſeminatum eſt, & diſceſſerit locus ubi ſemina-
tum eſt malum, non veniet ubi ſeminatum eſt bo-
num. * Quoniam granum ſeminis mali ſeminatum eſt 30
in corde Adam ab initio: & quantum impietatis genera-
vit uſque nunc, & generat uſque cùm veniat area; * 31
Æſtima autem apud te granum mali ſeminis, quantum
fructum impietatis generavit: * quando ſecatæ fuerint 32
ſpicæ, quarum non eſt numerus, magnam aream in-
cipient facere. * Et reſpondi, & dixi: Quomodo, 33
& quando hæc? Quare modici & mali anni noſtri?
* Et reſpondit ad me, & dixit mihi: Non feſtines tu 34
ſuper Altiſſimum. Tu enim feſtinas inaniter eſſe ſuper
ipſum: nam exceſſus tuus multus. * Nonne de his 35
interrogaverunt animæ juſtorum in promptuariis ſuis,
dicentes, Uſquequò ſpero ſic? & quando veniet fructus
areæ mercedis noſtræ? * Et reſpondit ad ea Jeremiel 36
Archangelus, & dixit: Quando impletus fuerit nu-
merus ſeminum in vobis, quoniam in ſtatera pondera-
vit ſæculum, * & menſura menſuravit tempora, & 37
numero numeravit tempora, & non commovit, nec
excitavit, uſquedum impleatur prædicta menſura. * Et 38
reſpondi, & dixi: O dominator Domine, ſed & nos
omnes pleni ſumus impietate. * Et ne fortè prop- 39
ter nos non impleantur juſtorum areæ, propter pecca-
ta inhabitantium ſuper terram. * Et reſpondit ad me, 40
& dixit: Vade, & interroga prægnantem, ſi quando
impleverit novem menſes ſuos, adhuc poterit matrix
ejus retinere partum in ſemetipſa? * Et dixi, Non 41
poteſt Domine. Et dixit ad me: In inferno promptua-

42 ria animarum matrici aſſimilata ſunt. * Quemadmo-
dum enim illa feſtinat quæ parit effugere neceſſitatem
partus: ſic & hæc feſtinat reddere ea quæ commen-
43 data ſunt. * Ab initio tibi demonſtrabitur de his quæ
44 concupiſcis videre. * Et reſpondi, & dixi: Si inve-
ni gratiam ante oculos tuos, & ſi poſſibile eſt & ſi
45 idoneus ſum, * demonſtra mihi; ſi pluſquam præte-
ritum ſit habet venire, aut plura pertranſierunt ſuprà
46 quàm futurum eſt. * Quid pertranſivit, ſcio: quid au-
47 tem futurum ſit, ignoro. * Et dixit ad me: Sta
ſuper dexteram partem, & demonſtrabo tibi interpre-
48 tationem ſimilitudinis. * Et ſteti, & vidi: & ecce
fornax ardens tranſiit coram me: & factum eſt, cùm
49 tranſiret flamma, vidi, & ecce ſuperavit fumus. *
Poſt hæc tranſiit coram me nubes plena aquæ, & im-
miſit pluviam impetu multam: & cùm tranſiiſſet im-
50 petus pluviæ, ſuperaverunt in ea guttæ. * Et dixit
ad me: Cogita tibi: ſicut creſcit pluvia ampliùs quàm
gutta, & ignis quàm fumus: ſic ſuperabundavit quæ
tranſivit menſura. Superaverunt autem guttæ, & fu-
51 mus: * & oravi, & dixi, Putas, vivo uſque in die-
52 bus illis? vel quid erit in diebus illis? * Reſpondit
ad me, & dixit, De ſignis, de quibus me interrogas,
ex parte poſſum tibi dicere: de vita autem tua non
ſum miſſus dicere tibi, ſed neſcio.

CAPUT V.

Varia ſigna de futuris rebus Eſdræ per Angelum oſtenduntur pro captivorum ſpe ac conſolatione.

1 * De ſignis autem: ecce dies venient, in quibus
apprehendentur qui inhabitant terram in cenſu
multo: & abſcondetur veritatis via, & ſterilis erit à
2 fide regio: * & multiplicabitur injuſtitia ſuper hanc
3 quam ipſe tu vides, & ſuper quam audiſti olim: * &
erit impoſito veſtigio quàm nunc vides regnare regio-
4 nem, & videbunt eam deſertam. * Si autem tibi de-
derit Altiſſimus vivere, videbis poſt tertiam tubam:
5 & relucebit ſubitò ſol noctu, & luna ter in die, *
& de ligno ſanguis ſtillabit, & lapis dabit vocem
6 ſuam, & populi commovebuntur: * & regnabit, quem
non ſperant qui inhabitant ſuper terram, & volatilia
7 commigrationem facient: * & mare Sodomiticum piſ-
ces rejiciet, & dabit vocem noctu, quam non nove-
8 rant multi, omnes autem audient vocem ejus, * &
chaos fiet per loca multa, & ignis frequenter remit-
tetur, & beſtiæ agreſtes tranſmigrabunt, & mulieres
9 menſtruatæ parient monſtra, * & in dulcibus aquis
ſalſæ invenientur, & amici omnes ſemetipſos expu-
gnabunt: & abſcondetur tunc ſenſus, & intellectus
10 ſeparabitur in promptuarium ſuum: * & quæretur à
multis, & non invenietur: & multiplicabitur injuſti-
11 tia, & incontinentia ſuper terram. * Et interrogabit
regio proximam ſuam, & dicet: Numquid per te per-
12 tranſiit juſtitia juſtum faciens? Et hoc negabit. *
Et erit in illo tempore, & ſperabunt homines, &
13 non impetrabunt: laborabunt, & non dirigentur viæ
eorum. * Hæc ſigna dicere tibi permiſſum eſt mihi:
& ſi oraveris iterum & ploraveris, ſicut & nunc, &
jejunaveris ſeptem diebus, audies iteratò horum majo-
14 ra. * Et evigilavi, & corpus meum horruit valdè:
15 & anima mea laboravit, ut deficeret: * & tenuit
me qui venit angelus, qui loquebatur in me, & con-
16 fortavit me, & ſtatuit me ſuper pedes. * Et factum
eſt in nocte ſecunda, & venit ad me Salathiel dux
populi, & dixit mihi: Ubi eras? & quare vultus
17 tuus triſtis? * An neſcis, quoniam tibi creditus eſt
18 Iſrael in regione tranſmigrationis eorum? * Exurge
ergo, & guſta panem, & non derelinquas nos, ſicut
paſtor gregem ſuum in manibus luporum malignorum.
19 * Et dixi ei: Vade à me, & non appropies ad me.
20 Et audivit, ut dixi, & receſſit à me. * Et ego jeju-
navi diebus ſeptem ululans & plorans, ſicut mihi
21 mandavit Uriel Angelus. * Et factum eſt poſt dies
ſeptem, & iterum cogitationes cordis mei moleſtæ
22 erant mihi valdè, * & reſumpſit anima mea ſpiritum
intellectus: & iterum cœpi loqui coram Altiſſimo ſer-
23 mones, * & dixi: Dominator Domine, ex omni ſil-
va terræ, & omnibus arboribus ejus, elegiſti vineam
24 unicam: * & ex omni terra orbis, elegiſti tibi fo-
veam unam, & ex omnibus floribus orbis, elegiſti
25 tibi lilium unum: * & ex omnibus abyſſis maris,
repleſti tibi rivum unum: & ex omnibus ædificatis
26 civitatibus, ſanctificaſti tibimetipſi Sion: * & ex
omnibus creatis volatilibus, nominaſti tibi colum-
bam unam: & ex omnibus plaſmatis pecoribus,
27 providiſti tibi ovem unam, * & ex omnibus mul-
tiplicatis populis, acquiſiviſti tibi populum unum,
& ab omnibus probatam legem, donaſti huic, quem
28 deſideraſti populo. * Et nunc Domine, ut quid tra-
didiſti unum pluribus? Et præparaſti ſuper unam ra-
dicem alias, & diſperdidiſti unicum tuum in multis:
29 * & conculcaverunt eum, qui contradicebant ſponſio-
30 nibus tuis, quique tuis teſtamentis non credebant. *
Et ſi odiens odiſti populum tuum, tuis manibus de-
31 bet caſtigari. * Et factum eſt, cùm locutus eſſem ſer-
mones, miſſus eſt angelus ad me, qui antè venerat
32 ad me præterita nocte, * & dixit mihi, Audi me,
& inſtruam te: & intende mihi, & adjiciam coram
33 te. * Et dixi, Loquere Domine meus. Et dixit ad
me: Valde tu in exceſſu mentis factus es pro Iſrael;
an plus dilexiſti eum, quàm qui eam fecit? * Et dixi 34
ad eum: Non Domine, ſed dolens locutus ſum. Tor-
quent enim me renes mei per omnem horam, quæ-
rentem apprehendere ſemitam Altiſſimi, & inveſtiga-
re partem judicii ejus. * Et dixit ad me, Non po- 35
tes. Et dixi, Quare Domine? ad quid naſcebar, aut
quare non fiebat matrix matris meæ mihi ſepulchrum,
ut non viderem laborem Jacob, & defatigationem
generis Iſrael? * Et dixit ad me, Numera mihi 36
quæ necdum venerunt, & collige mihi diſperſas gut-
tas, & revirida mihi aridos flores, * & aperi mihi 37
clauſa promptuaria, & produc mihi incluſos in eis
flatus; demonſtra mihi vocis imaginem, & tunc oſten-
dam tibi laborem quem rogas videre. * Et dixi, Do- 38
minator Domine, quis enim eſt qui poteſt hæc ſcire,
niſi qui cum hominibus habitationem non habet? * 39
Ego autem inſipiens: & quomodo potero dicere de
his, quibus me interrogaſti? * Et dixit ad me, 40
Quomodo non potes facere unum de his quæ dicta ſunt:
ſic non poteris invenire judicium meum aut in fine cha-
ritatem, quam populo promiſi. * Et dixi, Sed ecce 41
Domine tu prope es his qui in fine ſunt, & quid
facient qui ante me fuerunt, aut nos, aut hi qui poſt
nos? * Et dixit ad me, Coronæ aſſimilabo judicium 42
meum. Sicut non noviſſimorum tarditas, ſic nec prio-
rum velocitas. * Et reſpondi, & dixi, Nec poteras 43
facere eos qui facti ſunt, & qui ſunt, & qui futuri
ſunt, in unum, ut celeriùs judicium tuum oſtendas?
* Et reſpondit ad me, & dixit, Non poteſt feſtinare 44
creatura ſuper creatorem nec ſuſtinere ſæculum eos,
qui in eo creandi ſunt, in unum. * Et dixi, Quo- 45
modo dixiſti ſervo tuo, quoniam vivificans vivifica-
ſti à te creatam creaturam in unum, & ſuſtinebit
creatura, poterit & nunc portare præſentes in unum. * 46
Et dixit ad me, Interroga matricem mulieris, & di-
ces ad eam: Et ſi paris, quare per tempus? Roga er-
go eam, ut det decem in unum. * Et dixi, Non uti- 47
que poterit: ſed ſecundùm tempus. * Et dixit ad me. 48
Et ego dedi matricem terræ his qui ſeminati ſunt ſu-
per eam per tempus. * Quemadmodum enim infans 49
non parit ea, quæ ſenum ſunt? ſic ego diſpoſui à me
creatum ſæculum. * Et interrogavi, & dixi, Cùm 50
jam dederis mihi viam, loquar coram te: nam
mater noſtra, de qua dixiſti mihi, adhuc juve-
nis eſt? jam ſenectuti appropinquat. * Et reſpondit 51
ad me, & dixit, Interroga eam quæ parit, & dicet
tibi. * Dices enim ei; Quare quos peperiſti, nunc 52
non ſunt ſimiles his qui ante ſe, ſed minores ſtatura?
* Et dicet tibi & ipſa, Alii ſunt qui in juventute 53
virtutis nati ſunt, & alii qui ſub tempore ſenectutis
deficiente matrice ſunt nati. * Conſidera ergo & tu, 54
quoniam minori ſtatura eſtis præ his qui ante vos: * 55
& qui poſt vos, minori quàm vos, quaſi jam ſene-
ſcentes creaturæ, & fortitudinem juventutis prætereun-
tes. Et dixi, Rogo Domine, ſi inveni gratiam ante
oculos tuos, demonſtra ſervo tuo, per quem viſitas
creaturam tuam.

CAPUT VI.

Deus omnia novit antequam fiant, & omnia creavit propter hominem, omniumque fines conſiderat.

* Et dixit ad me, Initio terreni orbis & ante- 1
quam ſtarent exitus ſæculi, & antequam ſpira-
rent conventiones ventorum, * & antequam ſonarent 2
voces tonitruum, & antequam ſplenderent nitores co-
ruſcationum, & antequam confirmarentur fundamen-
ta paradiſi, * & antequam viderentur decori flores, & 3
antequam confirmarentur motæ virtutes, & antequam
colligerentur innumerabiles militiæ angelorum, * & 4
antequam extollerentur altitudines aeris, & antequam
nominarentur menſuræ firmamentorum, & antequam
æſtuarent camini in Sion, * & antequam inveſtiga- 5
rentur præſentes anni, & antequam abalienarentur
eorum qui nunc peccant adinventiones, & conſi-
gnati eſſent, qui fidem theſaurizaverunt: * tunc 6
cogitavi, & facta ſunt per me ſolum, & non per ali-
um: & finis per me, & non per alium. * Et reſ- 7
pondi, & dixi, Quæ erit ſeparatio temporum? aut
quando prioris finis, & ſequentis initium? * Et 8
dixit ad me, Ab Abraham uſque ad Iſaac, quando
nati ſunt ab eo Jacob & Eſau, manus Jacob tene-
bat ab initio calcaneum Eſau, * finis enim hujus ſæ- 9
culi Eſau, & principium ſequentis Jacob. * Hominis 10
manus inter calcaneum & manum. Aliud noli quæ-
rere Eſdra. * Et reſpondi, & dixi, O Dominator 11
Domine, ſi inveni gratiam ante oculos tuos, * oro 12
ut demonſtres ſervo tuo finem ſignorum tuorum, quorum
partem mihi demonſtraſti nocte præcedenti. * Et reſ- 13
pondit, & dixit ad me, Surge ſuper pedes tuos, &
audi vocem pleniſſimam ſonitus. * Et erit ſicut com- 14
motio, nec commovebitur locus, in quo ſtas ſuper
eum. * Ideò cùm loquitur, tu non expaveas, quo- 15
niam de fine verbum & fundamentum terræ intelligi-
tur, * quoniam de ipſis ſermo tremiſcit & commo- 16
vetur, ſcit enim quoniam finem eorum oportet com-
mutari. * Et factum eſt, cùm audiſſem, ſurrexi ſu- 17
per pedes meos, & audivi: & ecce vox loquens, &
ſonus ejus ſicut ſonus aquarum multarum, & dixit,
* Ecce dies veniunt, & erit quando appropinquare 18

19 incipiam, ut viſitem habitantes in terra: * & quan-
do inquirere incipiam ab eis qui injuſte nocuerunt in-
juſtitia ſua; & quando ſuppleta fuerit humilitas
20 Sion. * Et cùm ſuperſignabitur ſæculum quod incipiet
pertranſire, hæc ſigna faciam. Libri aperientur ante
21 faciem firmamenti, & omnes videbunt ſimul, * &
anniculi infantes loquentur vocibus ſuis, & prægnantes
immaturos parient infantes trium & quatuor menſium,
22 & vivent, & ſuſcitabuntur. * Et ſubitò apparebunt
ſeminata loca, non ſeminata, & plena promptuaria
23 ſubitò invenientur vacua: * & tuba canet cum ſono;
24 quam cùm omnes audierint, ſubitò expaveſcent. *
Et erit in illo tempore, debellabunt amici amicos ut
inimici, & expaveſcet terra cum his: & venæ fon-
25 tium ſtabunt, & non decurrent in horis tribus: *
& erit, omnis qui derelictus fuerit ex omnibus iſtis
quibus prædixi tibi, ipſe ſalvabitur, & videbit ſalu-
26 tare meum, & finem ſæculi veſtri. * Et videbunt
qui recepti ſunt homines, qui mortem non guſtave-
runt à nativitate ſua; & mutabitur cor inhabitan-
27 tium, & convertetur in ſenſum alium. * Delebitur
28 enim malum, & extinguetur dolus. * Florebit au-
tem fides, & vincetur corruptela, & oſtendetur ve-
29 ritas quæ ſine fructu fuit diebus tantis. * Et factum
eſt, cùm loqueretur mihi, & ecce paulatim intue-
30 bar ſuper eum ante quem ſtabam, * & dixit ad me hæc,
31 Veni tibi oſtendere tempus venturæ noctis. * Si ergo
iterum rogaveris, & iterùm jejunaveris ſeptem die-
bus, iterum tibi renuntiabo horum majora per diem
32 quàm audivi. * Audita eſt enim vox tua apud Al-
tiſſimum. Vidit enim fortis directionem tuam, &
providit pudicitiam, quam à juventute tua habui-
33 ſti: * & propter hoc miſit me demonſtrare tibi hæc
omnia, & dicere tibi, Confide, & noli timere,
34 * & noli feſtinare cum prioribus temporibus cogi-
tare vana, & non properes à noviſſimis temporibus.
35 * Et factum eſt poſt hæc, & flevi iterum: & ſimiliter
jejunavi ſeptem diebus, ut ſuppleam tres hebdoma-
36 das, quæ dictæ ſunt mihi. * Et factum eſt in octava
nocte, & cor meum turbabatur iteratò in me, &
37 cœpi loqui coram Altiſſimo. * Inflammabatur enim
38 ſpiritus meus valde, & anima mea anxiabatur. * Et
dixi, O Domine, loquens locutus es ab initio crea-
turæ in primo die dicens, Fiat cœlum & terra: & tu-
39 um verbum opus perfectum. * Et erat tunc ſpiritus,
& tenebræ circumferebantur, & ſilentium; ſonus vo-
40 cis hominis nondum erat abs te. * Tunc dixiſti de
theſauris tuis proferri lumen luminoſum, quo ap-
41 pareret opus tuum. * Et die ſecundo creaſti ſpi-
ritum firmamenti, & imperaſti ei ut divideret &
diviſionem faceret inter aquas, ut pars quædam
42 ſurſum recederet, pars verò deorſum maneret. * Et
tertia die imperaſti aquis congregari in ſeptima par-
te terræ: ſex verò partes ſiccaſti & conſervaſti, ut
ex his ſint coram te miniſtrantia ſeminata à Deo,
43 & culta. * Verbum enim tuum proceſſit, & opus
44 ſtatim fiebat. * Proceſſit enim ſubitò fructus multi-
tudinis immenſus, & concupiſcentiæ guſtus multifor-
mes, & flores colore immutabili, & odores odora-
45 menti inveſtigabilis, & die tertia hæc facta ſunt. *
Quarta autem die impraſti fieri ſolis ſplendorem,
46 lunæ lumen, ſtellarum diſpoſitionem: * & impera-
47 ſti eis, ut deſervirent futuro plaſmato homini. *
Quinto autem die dixiſti ſeptimæ parti, ubi erat
aqua congregata, ut procrearet animalia, & volatilia,
48 & piſces: & ita fiebat. * Aqua muta, & ſine
anima quæ Dei nutu jubebantur, animalia faciebat,
49 ut ex hoc mirabilia tua nationes enarrent. * Et tunc
conſervaſti duas animas: nomen uni vocaſti He-
50 noch, & nomen ſecundæ vocaſti Leviathan, * &
ſeparaſti ea ab alterutro. Non enim poterat ſeptima
51 pars, ubi erat aqua congregata, capere ea. * Et de-
diſti Henoch unam partem, quæ ſiccata eſt tertio
52 die, ut habitet in ea ubi ſunt montes mille. * Le-
viathan autem dediſti ſeptimam partem humidam, &
ſervaſti eam, ut fiat in devorationem quibus vis, &
53 quando vis. * Sexto autem die imperaſti terræ, ut
crearet coram te jumenta, & beſtias, & reptilia:
54 * & ſuper his Adam, quem conſtituiſti ducem ſu-
per omnibus factis quæ feciſti, & ex eo educimur
55 nos omnes, quemque elegiſti populum. * Hæc au-
tem omnia dixi coram te Domine, quia propter nos
56 creaſti ſæculum. * Reſiduas autem gentes ab Adam
natas dixiſti eas nil eſſe, & quoniam ſalivæ aſſimi-
latæ ſunt, & quaſi ſtillicidium de vaſe ſimilaſti
57 abundantiam eorum. * Et nunc Domine, ecce iſtæ
gentes quæ in nihilum deputatæ ſunt, cœperunt
58 dominari noſtri, & devorare: * nos autem popu-
lus tuus, quem vocaſti primogenitum unigenitum
æmulatorem tuum, traditi ſumus in manibus eo-
59 rum: * & ſi propter nos creatum eſt ſæculum,
quare non hæreditatem poſſidemus cum ſæculo? Uſ-
quequò hæc?

CAPUT VII.

Abſque tribulationibus non pervenitur ad immortalem vitam; & nunc quidem proſunt orationes juſtorum; poſt extremum autem judicium nihil immutabitur. Variis vitiis ſubjiciunt ſe homines, ſed Dominus eſt miſericors.

* ET factum eſt, cùm finiſſem loqui verba hæc, 1
miſſus eſt ad me angelus qui miſſus fuerat
ad me primis noctibus, * & dixit ad me: Surge 2
Eſdra, & audi ſermones quos veni loqui ad te. * Et 3
dixi, Loquere Deus meus. Et dixit ad me, Ma-
re poſitum eſt in ſpatioſo loco, ut eſſet altum &
immenſum: * erit autem ei introitus in anguſto lo- 4
co poſitus, ut eſſet ſimilis fluminibus. * Quis enim 5
volens voluerit ingredi mare, & videre eum, vel
dominari ejus; ſi non tranſierit anguſtum, in lati-
tudinem quomodo venire poterit? * Item aliud: 6
Civitas eſt ædificata, & poſita in loco campeſtri:
eſt autem plena omnium bonorum. * Introitus ejus 7
anguſtus & in præcipiti poſitus, ut eſſent à dextris
quidem ignis, à ſiniſtris aqua alta: * ſemita au- 8
tem eſt una ſola inter eos poſita, hoc eſt, inter
ignem & aquam, ut non capiat ſemita, niſi ſolum-
modo veſtigium hominis. * Si autem dabitur ci- 9
vitas homini in hæreditatem, ſi nunquam antepo-
ſitum periculum pertranſierit, quomodo accipiet hæ-
reditatem ſuam? * Et dixi, Sic Domine. Et dixit 10
ad me, Sic eſt: & Iſrael pars. * Propter eos enim 11
feci ſæculum, & quando tranſgreſſus eſt Adam con-
ſtitutiones meas, judicatum eſt quod factum eſt. * 12
Et facti ſunt introitus hujus ſæculi anguſti, & do-
lentes, & laborioſi: pauci autem & mali, & pericu-
lorum pleni: & labore magnopere fulti. * Nam ma- 13
joris ſæculi introitus ſpatioſi & ſecuri, & facientes
immortalitatis fructum. * Si ergo ingredientes non 14
fuerint ingreſſi qui vivunt, anguſta & vana hæc:
non poterunt recipere quæ ſunt repoſita. * Nunc er- 15
go quare tu conturbaris, cum ſis corruptibilis; &
quid moveris tu, cum ſis mortalis? * Et quare non 16
accepiſti in corde tuo quod eſt futurum, ſed quod in
præſenti? * Reſpondi & dixi, Dominator Domine, 17
ecce diſpoſuiſti lege tua, quoniam juſti hæreditabunt
hæc, impii autem peribunt. * Juſti autem ferent 18
anguſta, ſperantes ſpatioſa, qui enim impiè geſſe-
runt, & anguſta paſſi ſunt, & ſpatioſa non vide-
bunt. * Et dixit ad me, Non eſt judex ſuper De- 19
um, neque intelligens ſuper Altiſſimum. * Pereunt 20
enim multi præſentes, quia negligitur quæ antepoſita
eſt Dei lex. * Mandans enim mandavit Deus ve- 21
nientibus, quando venerunt, quid facientes viverent,
& quid obſervantes non punirentur. * Hi autem non 22
ſunt perſuaſi, & contradixerunt ei, & conſtituerunt ſi-
bi cogitamen vanitatis, * & propoſuerunt ſibi cir- 23
cumventiones delictorum, & ſuperdixerunt Altiſſimo
non eſſe, & vias ejus non cognoverunt, * & legem 24
ejus ſpreverunt, & ſponſiones ejus abnegaverunt, &
in legitimis ejus fidem non habuerunt, & in legiti-
mis ejus fidem non habuerunt, & opera ejus non
perfecerunt; * propter hoc Eſdra vacua vacuis, & 25
plena plenis. * Ecce tempus veniet, & erit quando 26
venient ſigna quæ prædixi tibi, & apparebit ſpon-
ſa, & appareſcens oſtendetur quæ nunc ſubducitur ter-
ra; * & omnis qui liberatus eſt de prædictis malis, 27
ipſe videbit mirabilia mea. * Revelabitur enim filius 28
meus JESUS cum his qui cum eo ſunt, & jucunda-
buntur qui relicti ſunt in annis quadringentis. * Et 29
erit poſt annos hos, & morietur filius meus CHRI-
STUS, & omnes qui ſpiramentum habent homi-
nes: * & convertetur ſæculum in antiquum ſilentium 30
diebus ſeptem, ſicut in prioribus judiciis, ita ut
nemo derelinquatur. * Et erit poſt dies ſeptem, & 31
excitabitur quod nondum vigilat ſæculum & morietur
corruptum: * & terra reddet quæ in ea dormiunt, & 32
pulvis qui in eo ſilentio habitant, & promptuaria
reddent quæ eis commendatæ ſunt animæ. * Et reve- 33
labitur Altiſſimus ſuper ſedem judicii, & pertranſibunt
miſeriæ, & longanimitas congregabitur. * Judicium 34
autem ſolum remanebit, veritas ſtabit, & fides con-
valeſcet, * & opus ſubſequetur, & merces oſtende- 35
tur, & juſtitiæ vigilabunt, & injuſtitiæ non domina-
buntur. * Et dixi: Primus Abraham propter Sodomi- 36
tas oravit, & Moyſes pro patribus qui in deſerto
peccaverunt, * & qui poſt eum pro Iſrael in die- 37
bus Achaz, & Samuelis. * David pro confractio- 38
ne, & Salomon pro eis qui venerunt in ſanctifica-
tionem. * Et Elias pro his qui pluviam accepe- 39
runt, & pro mortuo, ut viveret, * & Ezechias pro 40
populo in diebus Sennacherib, & multi pro multis.
* Si ergo modò quando corruptibile increvit, & in- 41
juſtitia multiplicata eſt, & oraverunt juſti pro im-
piis: quare & nunc ſic non erit? * Et reſpondit ad 42
me, & dixit, Præſens ſæculum non eſt finis, gloria
in eo frequens manet: propter hoc oraverunt pro in-
validis. * Dies enim judicii erit finis temporis hu- 43
jus, & initium temporis futuræ immortalitatis, in quo
tranſivit corruptela: * ſoluta eſt intemperantia, ab- 44
ſciſſa eſt incredulitas: crevit autem juſtitia, orta eſt
veritas: * tunc enim nemo poterit ſalvare eum qui 45
periit, neque demergere qui vicit. Et reſpondi, * & 46

dixi, Hic eſt ſermo meus primus & noviſſimus, quo-
niam melius erat non dare terram Adam, vel cùm
47 jam dediſſet, coercere eum ut non peccaret. * Quid
enim prodeſt hominibus in præſenti vivere in triſtitia,
48 & mortuos ſperare punitionem? * O tu quid feciſti
Adam? Si enim tu peccaſti, non eſt factus ſolius tuus
49 caſus, ſed & noſter qui ex te advenimus. * Quid
enim prodeſt nobis, ſi promiſſum eſt nobis immortale
50 tempus; nos autem mortalia opera egimus? * Et quo-
niam prædicta eſt nobis perennis ſpes, nos verò peſ-
51 ſimi vani facti ſumus. * Et quoniam repoſita ſunt
nobis habitacula ſanitatis & ſecuritatis: nos verò malè
52 converſati ſumus. * Et quoniam repoſita eſt gloria
Altiſſimi protegere eos qui tardè converſati ſunt: nos
53 autem peſſimis viis ambulavimus. * Et quoniam oſten-
detur paradiſus, cujus fructus incorruptus perſeverat,
54 in quo eſt ſecuritas & medela: * nos verò non ingre-
55 diemur; in ingratis enim locis converſati ſumus. *
Et quoniam ſuper ſtellas fulgebunt facies eorum qui
abſtinentiam habuerunt: noſtræ autem facies ſuper te-
56 nebras nigræ, * non enim cogitavimus viventes quan-
do iniquitatem faciebamus, quod inciperemus poſt mor-
57 tem pati. * Et reſpondit, & dixit: Hoc eſt cogita-
mentum certaminis quod certabit qui ſuper terram natus
58 eſt homo, * ut ſi victus fuerit, patiatur quod dixiſti.
59 ſi autem vicerit, recipiet quod dico: * quoniam hæc
eſt vita quam Moyſes dixit cùm viveret, ad popu-
60 lum, dicens, Elige tibi vitam, ut vivas. * Non cre-
diderunt autem ei, ſed nec poſt eum prophetis: ſed
61 nec mihi qui locutus ſum ad eos; * quoniam non eſ-
ſet triſtitia in perditionem eorum, ſicut futurum eſt
62 gaudium ſuper eos, quibus perſuaſa eſt ſalus. * Et reſ-
pondi, & dixi, Scio Domine, quoniam vocatus eſt
Altiſſimus miſericors in eo, quòd miſeretur his qui
63 nondum in ſæculo advenerunt, * & quòd miſeretur
64 illis qui converſionem faciunt in lege ejus: * & lon-
ganimis eſt, quoniam longanimitatem præſtat his qui
65 peccaverunt quaſi ſuis operibus: * & munificus eſt,
66 quoniam quidem donare vult pro exigentiis, * &
multæ miſericordiæ, quoniam multiplicat magis mi-
ſericordias his qui præſentes ſunt, & qui præterierunt,
67 & qui futuri ſunt. * Si enim non multiplicaverit mi-
ſericordias ſuas, non vivificabitur ſæculum cum his
68 qui inhæreditabunt in eo. * Et donat: quoniam ſi
non donaverit de bonitate ſua, ut alleventur hi qui
iniquitatem fecerunt, de ſuis iniquitatibus non poterit
69 decies milleſima pars vivificari hominum. * Et ju-
dex ſi non ignoverit his qui curati ſunt verbo ejus,
& deleverit multitudinem contentionum: non fortaſ-
ſis derelinquerentur in innumerabili multitudine, niſi
pauci valde.

CAPUT VIII.

Deus in hoc ſæculo miſericors agnoſcitur propter peccatores; plurimi tamen damnantur: at juſtis præmia ſunt repoſita.

1 * ET reſpondit ad me, & dixit: Hoc ſæculum
fecit Altiſſimus propter multos, futurum au-
2 tem propter paucos. * Dicam autem coram te ſimili-
tudinem, Eſdra. Quomodo autem interrogabis terram,
& dicet tibi, quoniam dabit terram multam magis
unde fiat fictile, parvum autem pulverem unde aurum
3 fit: ſic & actus præſentis ſæculi. * Multi quidem crea-
4 ti ſunt, pauci autem ſalvabuntur. * Et reſpondi, &
dixi: Abſorbe ergo anima ſenſum, & devora quod
5 ſapit: * conſenſiſti enim obaudire, & prophetare
volens. Nec enim tibi datum eſt ſpatium, niſi ſolum-
6 modo vivere. * O Domine, ſi non permittes ſervo
tuo, ut oremus coram te, & des nobis ſemen cordi,
& ſenſui culturam, unde fructus fiat, unde vivere poſ-
7 ſit omnis corruptus, qui portabit locum hominis? *
Solus enim es, & una plaſmatio nos ſumus manuum tua-
8 rum, ſicut locutus es: * & quomodo nunc in ma-
trice plaſmatum eſt corpus, & præſtas membra: con-
ſervatur in igne & aqua tua creatio: & novem men-
ſibus patitur tua plaſmatio tuam creaturam quæ in
9 ea creata eſt: * ipſum autem quod ſervat, & quod
ſervatur, utraque ſervabuntur: ſervataque quandoque
10 iterum reddit matrix, quæ in ea creverunt. * Impe-
raſti enim ex ipſis membris, hoc eſt mamillis præbe-
11 re lac fructui mamillarum, * ut nutriatur id quod
plaſmatum eſt uſque in tempus aliquod, & poſtea diſpo-
12 nas eum tuæ miſericordiæ. * Enutriſti eum tua juſti-
tia, & erudiſti eum in lege tua, & corripuiſti eum
13 tuo intellectu: * & mortificabis eum, ut tuam crea-
14 turam: & vivificabis eum, ut opus tuum. * Si ergo
perdideris eum qui tantis laboribus plaſmatus eſt:
tuo juſſu facile eſt ordinari, ut & id quod fiebat ſerva-
15 retur. * Et nunc Domine dicam, de omni homine
tu magis ſcis: de populo autem tuo, ob quem doleo:
16 * Et de hæreditate tua, propter quam lugeo: &
propter Iſrael, propter quem triſtis ſum: & de Jacob,
17 propter quem doleo: * ideo incipiam orare coram
te pro me, & pro eis: quoniam video lapſus noſtros
18 qui inhabitamus terram. * Sed audivi celeritatem
19 judicii qui futurus eſt. * Ideo audi vocem meam,
& intellige ſermonem meum, & loquar coram te.
20 * Initium verborum Eſdræ priuſquam aſſumeretur:
& dixi, Domine qui inhabitas ſæculum, cujus oculi
21 elevati in ſuperna & aere: * & cujus thronus inæ-
ſtimabilis, & gloria incomprehenſibilis; cui adſtat
exercitus angelorum cum tremore, * quorum ſervatio 22
in vento & igni convertitur: cujus verbum verum, &
dicta perſeverantia: * cujus juſſio fortis, & diſpoſitio 23
terribilis: cujus aſpectus areſacit abyſſos, & indigna-
tio tabeſcere facit montes, & veritas teſtificatur: * 24
exaudi orationem ſervi tui, & auribus percipe preca-
tionem figmenti tui. * Dum enim vivo, loquar: & 25
dum ſapio, reſpondebo: * nec reſpicias populi tui 26
delicta, ſed qui tibi in veritate ſerviunt. * Nec in- 27
tendas impie gerentium ſtudia, ſed qui tua teſtimonia
cum doloribus cuſtodierunt. * Nec cogites qui in con- 28
ſpectu tuo falsè converſati ſunt, ſed memorare qui ex
voluntate tua timorem cognoverunt. * Neque volueris 29
perdere, qui pecudum mores habuerunt: ſed reſpicias
eos qui legem tuam ſplendide docuerunt: * Nec in- 30
digneris eis qui beſtiis pejores judicati ſunt: ſed dili-
gas eos qui ſemper in tua juſtitia confidunt, & gloria.
* Quoniam nos & patres noſtri talibus morbis lan- 31
guemus: tu autem propter nos peccatores miſericors
vocaberis. * Si enim deſideraveris ut noſtri miſerea- 32
ris, tunc miſericors vocaberis, nobis autem non ha-
bentibus opera juſtitiæ. * Juſti enim, quibus ſunt opera 33
multa repoſita, ex propriis operibus recipient merce-
dem. * Quid eſt enim homo, ut ei indigneris, aut 34
genus corruptibile ut ita amariceris de ipſo? * In ve- 35
ritate enim, nemo de genitis eſt, qui non impiè geſ-
ſit, & de confitentibus qui non deliquit. * In hoc 36
enim annuntiabitur juſtitia tua, & bonitas tua Domi-
ne, cùm miſertus fueris eis qui non habent ſubſtan-
tiam bonorum operum. * Et reſpondit ad me, & di- 37
xit. Rectè locutus es aliqua: & juxta ſermones tuos,
ſic & fiet. * Quoniam non verè cogitabo ſuper plaſma 38
eorum qui peccaverunt ante mortem, ante judicium,
ante perditionem: * ſed jucundabor ſuper juſtorum 39
figmentum, & memorabor peregrinationis quoque, &
ſalvationis, & mercedis receptionis. * Quomodo ergo 40
locutus ſum, ſic & eſt. * Sicut enim agricola ſerit 41
ſuper terram ſemina multa, & plantationes multitu-
dinis plantat, ſed non in tempore omnia quæ ſemina-
ta ſunt, ſalvantur; ſed hæc omnia quæ plantata ſunt,
radicabunt: ſic & qui in ſæculo ſeminati ſunt, non
omnes ſalvabuntur. * Et reſpondi, & dixi: Si inveni 42
gratiam, loquar. * Quomodo ſemen agricolæ ſi non 43
aſcenderit aut non acceperit pluviam tuam in tem-
pore, aut ſi corruptum fuerit multitudine pluviæ, * 44
ſic perit: & ſimiliter homo qui manibus tuis plaſma-
tus eſt, & tu ei imago nominatus: quoniam ſimilatus
es ei, propter quem omnia plaſmaſti, & ſimilaſti ſe-
mini agricolæ. * Non iraſcaris ſuper nos, ſed parce 45
populo tuo, & miſerere hæreditati tuæ. Tu autem crea-
turæ tuæ miſereris. * Et reſpondit ad me, & dixit; 46
Quæ ſunt præſentia præſentibus, & quæ futura futuris.
* Multum enim tibi reſtat, ut poſſis diligere meam 47
creaturam ſuper me: tibi autem frequenter & ipſi pro-
ximavi, injuſtis autem nunquam. * Sed & in hoc 48
mirabilis es coram Altiſſimo, * quoniam humiliaſti 49
te ſicut decet te: & non judicaſti te, ut inter juſtos
plurimùm glorificeris. * Propter quod miſeriæ multæ 50
& miſerabiles efficientur eis qui habitant ſæculum in
noviſſimis: quia in multa ſuperbia ambulaverunt. * 51
Tu autem pro te intellige, & de ſimilibus tuis in-
quire gloriam. * Vobis enim apertus eſt paradiſus, 52
plantata eſt arbor vitæ, præparatum eſt futurum tem-
pus, præparata eſt abundantia, ædificata eſt civitas,
probata eſt requies, perfecta eſt bonitas & perfecta ſa-
pientia. * Radix mali ſignata eſt à vobis, infirmi- 53
tas, & tinea à vobis abſconſa eſt: & in infernum fu-
git corruptio in oblivione. * Tranſierunt dolores, & 54
oſtenſa eſt in fine theſaurus immortalitatis. * Noli 55
ergo adjicere inquirendo de multitudine eorum qui
pereunt. * Nam & ipſi accipientes libertatem, ſpre- 56
verunt Altiſſimum, & legem ejus contempſerunt, &
vias ejus dereliquerunt. * Adhuc autem juſtos ejus 57
conculcaverunt, * & dixerunt in corde ſuo non eſſe 58
Deum: & quidem ſcientes quoniam moriuntur. * Si- 59
cut enim vos ſuſcipient quæ prædicta ſunt: ſic eos ſitis,
& cruciatus, quæ præparata ſunt: non enim voluit
hominem diſperdi. * Sed & ipſi qui creati ſunt, con- 60
taminaverunt nomen ejus qui fecit eos: & ingrati fue-
runt ei qui præparavit eis vitam. * Quapropter ju- 61
dicium meum modò appropinquat, * Quæ non om- 62
nibus demonſtravi, niſi tibi, & tibi ſimilibus pau-
cis. Et reſpondi, & dixi: * Ecce nunc Domine de- 63
monſtraſti mihi multitudinem ſignorum, quæ inci-
pies facere in noviſſimis; ſed non demonſtraſti mihi
quo tempore.

CAPUT IX.

Judicia Dei, ſicut & alia ejus opera egregia, præcedent aliqua ſigna.

* ET reſpondit ad me, & dixit; Metiens me- 1
tire tempus in ſemetipſo: & erit cùm vide-
ris, quando tranſierit pars quædam ſignorum quæ præ-
dicta ſunt, * tunc intelliges quoniam ipſum eſt tem- 2
pus, in quo incipiet Altiſſimus viſitare ſæculum quod
ab eo factum eſt. * Et quando videbitur in ſæculo 3
motio locorum, & populorum turbatio, * tunc intel- 4
liges, quoniam de his erat Altiſſimus locutus à die-
bus qui fuerunt ante te ab initio. * Sicut enim omne 5

quod

quod factum eſt, in ſæculo initium habet, pariter & con-
6 ſummationem, & conſummatio eſt manifeſta: * ſic &
Altiſſimi tempora initia habent manifeſta in prodigiis
& virtutibus, & conſummationes in actu & in ſignis.
7 * Et erit; omnis qui ſalvus factus fuerit, & qui poterit
effugere per opera ſua, & per fidem in qua credidi-
8 ſtis, * relinquetur de prædictis periculis, & videbit
ſalutare meum in terra mea, & in finibus meis, quo-
9 niam ſanctificavi me à ſæculo. * Et tunc miſerebun-
tur qui nunc abuſi ſunt vias meas: & in tormentis
commorabuntur hi qui eas projecerunt in contemptu.
10 * Qui enim non cognoverunt me, viventes benefi-
11 cia conſecuti: * & qui faſtidierunt legem meam,
12 cum adhuc erant habentes libertatem, * cum adhuc
eſſet eis apertus pœnitentiæ locus, non intellexerunt,
ſed ſpreverunt: hos oportet poſt mortem in crucia-
13 mento cognoſcere. * Tu ergo noli adhuc curioſus
eſſe, quomodo impii cruciabuntur: ſed inquire quo modo
juſti ſalvabuntur, & quorum ſæculum, & propter quos
14 ſæculum, & quando. * Et reſpondi, & dixi, * Olim
15 locutus ſum, & nunc dico, & poſteà dicam: quo-
niam plures ſunt qui pereunt, quàm qui ſalvabuntur:
16 * ſicut multiplicatur fluctus ſuper guttam. Et reſpon-
17 dit ad me, & dixit, * Qualis ager, talia & ſemi-
na: & quales flores, tales & tincturæ: & qualis ope-
rator, talis & creatio: & qualis agricola, talis cul-
18 tura: quoniam tempus erat ſæculi. * Et nunc cùm
eſſem parans ea, his qui nunc ſunt, antequam fie-
ret ſæculum, in quo habitarent: & nemo mihi con-
19 tradixit. * Tunc enim quiſque, & nunc creator in
mundo hoc parato, & meſſe indeficienti, & lege in-
20 veſtigabili corrupti ſunt mores eorum. * Et conſidera-
vi ſæculum, & ecce erat periculum propter cogitatio-
21 nes quæ in eo advenerunt. * Et vidi, & peperci ei
valdè: & ſervavi mihi acinum de botro, & planta-
22 tionem de tribu multa. * Pereat ergo multitudo quæ
ſine cauſa nata eſt, & ſervetur acinus meus, & plan-
23 tatio mea: quia cum multo labore perfeci. * Tu au-
tem ſi adhuc intromittas ſeptem dies alios ſed non
24 jejunabis in eis: * Ibis in campum florum, ubi domus
non eſt ædificata: & manducabis ſolummodò de flo-
ribus campi, & carnem non guſtabis, & vinum non
25 bibes, ſed ſolummodò flores: * deprecare Altiſſimum
26 ſine intermiſſione, & veniam, & loquar tecum. * Et
profectus ſum, ſicut dixit mihi, in campum, qui vo-
catus Ardath, & ſedi ibi in floribus. Et de herbis
agri manducavi, & facta eſt eſca earum mihi in ſa-
27 turitatem. * Et factum eſt poſt dies ſeptem, & ego
diſcumbebam ſupra fœnum, & cor meum iterum tur-
28 babatur ſicut antè. * Et apertum eſt os meum, & in-
29 choavi dicere coram Altiſſimo, & dixi, * O Domine,
te nobis oſtendens, oſtenſus es patribus noſtris in de-
ſerto, quod non calcatur, & infructuoſo, quando exie-
30 bant de Ægypto: & dicens dixiſti, * Tu Iſrael
31 audi me, & ſemen Jacob intende ſermonibus meis. *
Ecce enim ego ſemino in vobis legem meam; & fa-
ciet in vobis fructum, & glorificabimini in ea per
32 ſæculum. * Nam patres noſtri accipientes legem, non
ſervaverunt, & legitima mea non cuſtodierunt, &
factus eſt fructus legis non parens: nec enim poterat,
33 quoniam tuus erat. * Nam qui acceperunt, perierunt,
34 non cuſtodientes quod in eis ſeminatum fuerat. * Et
ecce, conſuetudo eſt, ut cùm acceperit terra ſemen,
vel navem mare, vel vas aliquod eſcam vel potum:
cùm fuerit exterminatum id, in quo ſeminatum eſt,
35 vel in quod miſſum: * ſimul id quod ſeminatum eſt,
vel miſſum eſt, vel quæ ſuſcepta ſunt, exterminan-
tur, & ſuſcepta jam non manent apud nos: ſed nobis
36 ſic non factum eſt. * Nos quidem qui legem accepi-
mus peccantes periimus, & cor noſtrum quod ſuſcepit
37 eam: * nam lex non periit, ſed permanſit in ſuo la-
38 bore. * Et cùm loquerer hæc in corde meo, reſpexi
oculis meis, & vidi mulierem in dextera parte, &
ecce hæc lugebat & plorabat cum voce magna, &
animo dolebat valdè, & veſtimenta ejus diſciſſa, &
39 cinis ſuper caput ejus. * Et dimiſi cogitatus, in qui-
bus eram cogitans, & converſus ſum ad eam, & dixi
40 ei: * Ut quid fles? & quid doles animo? Et dixit
41 ad me, * Dimitte me Domine meus ut defleam me,
& adjiciam dolorem: quoniam valde amaro ſum ani-
42 mo, & humiliata ſum valde. * Et dixi ei: Quid paſſa
43 es? dic mihi. Et dixit ad me, * Sterilis fui ego fa-
mula tua, & non peperi, habens maritum annis tri-
44 ginta. * Ego enim per ſingulas horas, & per ſingulos
dies, & annos hos triginta deprecor Altiſſimum nocte
45 ac die. * Et factum eſt, poſt triginta annos exaudi-
vit me Deus ancillam tuam, & vidit humilitatem
meam, & attendit tribulationi meæ, & dedit mihi fi-
lium: & jucundata ſum ſuper eum valde ego, vir
meus, & omnes cives mei, & honorificabamus valde
46 Fortem. * Et nutrivi eum cum labore multo. * Et fa-
47 ctum eſt cùm creviſſet, & veniſſet accipere uxorem,
feci diem epuli.

CAPUT X.

Per mulierem flentem, rurſuſque refulgentem, oſtenditur figurari Jeruſalem.

1 * ET factum eſt, cùm introiſſet filius meus in
2 thalamo ſuo, excidit, & mortuus eſt: * &
evertimus omnes lumina, & ſurrexerunt omnes cives
nei ad conſolandum me, & quievi uſque in alium
diem uſque noctè. * Et factum eſt cùm omnes quieviſſent 3
ut me conſolarentur ut quieſcerem: & ſurrexi noctè,
& fugi: & veni ſicut vides in hoc campo: * & co- 4
gito jam non reverti in civitatem, ſed hic conſiſte-
re, & neque manducare, neque bibere, ſed ſine in-
termiſſione lugere, & jejunare uſque dum moriar. * 5
Et dereliqui ſermones in quibus eram, & reſpondi
cum iracundia ad eam, & dixi, * Stulta ſuper omnes mu- 6
lieres, non vides luctum noſtrum, & quæ nobis contin-
gunt? * Quoniam Sion mater noſtra omni triſtitia con- 7
triſtatur, & humilitate humiliata eſt, & luget validiſſi-
mè. * Et nunc quoniam omnes lugemus, & triſtes ſumus: 8
quoniam omnes contriſtati ſumus, tu autem contriſta-
ris in uno filio? * Interroga enim terram, & dicet 9
tibi quoniam hæc eſt quæ debeat lugere caſum tan-
torum ſuper eam germinantium. * Et ex ipſa ab ini- 10
tio omnes nati & alii venient: & ecce, pene omnes
in perditionem ambulant, & exterminium fit multi-
tudo eorum. * Et quis ergo debet lugere magis, 11
niſi hæc quæ tam magnam multitudinem perdidit,
quàm tu, quæ pro uno doles? Si autem dicis mi-
hi: * Quoniam non eſt planctus meus ſimilis terræ: 12
quoniam fructum ventris mei perdidi, quem cum mœ-
roribus peperi, & cum doloribus genui: * terra au- 13
tem ſecundùm viam terræ; abiitque in ea multitudo
præſens, quo modo evenit: & ego tibi dico: * Sicut 14
tu cum labore peperiſti, ſic & terra dat fructum ſuum
homini ab initio ei qui fecit eam. * Nunc ergo re- 15
tine apud temetipſam dolorem tuum, & fortiter fer
qui tibi contigerunt caſus. * Si enim juſtificaveris 16
terminum Dei, & conſilium recipies in tempore, &
in talibus collaudaberis; * Ingredere ergo in civita- 17
tem ad virum tuum. Et dixit ad me: * Non faciam, 18
neque ingrediar civitatem, ſed hic moriar. * Et ap- 19
poſui adhuc loqui ad eam, & dixi: * Noli face- 20
re hunc ſermonem, ſed conſenti perſuadenti. Quot
enim caſus Sion? Conſolare propter dolorem Jeruſa-
lem. * Vides enim quoniam ſanctificatio noſtra de- 21
ſerta effecta eſt, & altare noſtrum demolitum eſt, &
templum noſtrum deſtructum eſt, * & pſalterium no- 22
ſtrum humiliatum eſt, & hymnus conticuit, & exul-
tatio noſtra diſſoluta eſt, & lumen candelabri noſtri
extinctum eſt, & arca teſtamenti noſtri direpta eſt, &
ſancta noſtra contaminata ſunt, & nomen quòd invo-
catum eſt ſuper nos, pene profanatum eſt: & liberi
noſtri contumeliam paſſi ſunt, & ſacerdotes noſtri ſuc-
cenſi ſunt, & Levitæ noſtri in captivitatem abierunt,
& virgines noſtræ coinquinatæ ſunt, & mulieres no-
ſtræ vim paſſæ ſunt, & juſti noſtri rapti ſunt, & par-
vuli noſtri perditi ſunt, & juvenes noſtri ſerviunt,
& fortes noſtri invalidi facti ſunt: * quod omnium 23
majus, ſignaculum Sion, quoniam reſignata eſt de
gloria ſua, nam & tradita eſt in manibus eorum qui
nos oderunt. * Tu ergo excute tuam triſtitiam mul- 24
tam, & depone abs te multitudinem dolorum, ut
tibi repropitietur Fortis, & requiem faciet tibi Al-
tiſſimus requietionem laborum. * Et factum eſt, cùm 25
loquebar ad eam, facies ejus fulgebat ſubitò & ſpe-
cies, coruſcus fiebat viſus ejus, ut eſſem pavens val-
de ad eam, & cogitarem quid eſſet hoc. * Et ecce, 26
ſubitò emiſit ſonitum vocis magnum timore plenum,
ut commoveretur terra à mulieris ſono, & vidi, * & 27
ecce, amplius mulier non comparebat mihi, ſed ci-
vitas ædificabatur, & locus demonſtrabatur de fun-
damentis magnis: & timui, & clamavi voce magna,
& dixi: * Ubi eſt Uriel angelus, qui à principio ve- 28
nit ad me? quoniam ipſe me fecit venire in multi-
tudine in exceſſu mentis hujus, & factus eſt finis meus
in corruptionem, & oratio mea in improperium. * 29
Et cùm eſſem loquens ego hæc, ecce venit ad me, &
vidit me, * & ecce eram poſitus ut mortuus, & in- 30
tellectus meus alienatus erat, & tenuit dexteram
meam, & confortavit me, & ſtatuit me ſuper pedes
meos, & dixit mihi: * Quid tibi eſt? & quare con- 31
turbatus eſt intellectus tuus, & ſenſus cordis tui? &
quare conturbaris? Et dixi: * Quoniam dereliquiſti 32
me, & ego quidem feci ſecundùm ſermones tuos, &
exivi in campum: & ecce vidi, & video quod non
poſſum enarrare. Et dixit ad me: * Sta ut vir, & 33
commonebo te. Et dixi; * Loquere Domine meus tu 34
in me, noli me derelinquere, ut non fruſtrà moriar:
* quoniam vidi quæ non ſciebam, & audio quæ non 35
ſcio, * Aut numquid ſenſus meus fallitur, & anima 36
mea ſomniat? * Nunc ergo deprecor te, ut demon- 37
ſtres ſervo tuo de exceſſu hoc. Et reſpondit ad me,
& dixit: * Audi me & doceam te, & dicam tibi de 38
quibus times: quoniam Altiſſimus revelavit tibi my-
ſteria multa. * Vidit rectam viam tuam, quoniam 39
ſine intermiſſione contriſtabaris pro populo tuo, &
valde lugebas propter Sion. * Hic ergo intellectus 40
viſionis quæ tibi apparuit antè paululum. * Quam vi- 41
diſti lugentem, inchoaſti conſolari eam. * Nunc au- 42
tem jam ſpeciem mulieris non vides, ſed apparuit tibi
civitas ædificari: * & quoniam enarrabat tibi de 43
caſu filii ſui, hæc abſolutio eſt. * Hæc mulier quam 44
vidiſti, hæc eſt Sion: & quoniam dixit tibi quam &
nunc conſpicies, ut civitatem ædificatam. * Et quo- 45
niam dixit tibi, quia ſterilis fuit triginta annis: pro-
pter quod erant anni ſcilicet triginta, quando non
erat in ea adhuc oblatio oblata. * Et factum eſt poſt 46
annos triginta, ædificavit Salomon civitatem, & ob-

tibi oblationes, tunc fuit quando peperit ſterilis fi-
47 lium. * Et quod tibi dixit, quoniam nutrivit eum
48 cum labore, hoc erat, habitatio in Jeruſalem. * Et
quoniam dixit tibi, quòd filius meus veniens in ſuo
thalamo mortuus eſſet, & contigiſſet ei caſus, hoc
49 erat, quæ facta eſt ruina Jeruſalem. * Et ecce, vidiſti
ſimilitudinem ejus: & quoniam filium lugeret, in-
choaſti conſolari eam: & de his quæ contigerunt,
50 hæc erant tibi aperienda. * Et nunc videt Altiſſimus,
quoniam ex animo contriſtatus es, & quoniam ex toto
corde pateris pro ea, oſtendit tibi claritatem gloriæ
51 ejus, & pulchritudinem decoris ejus. * Propterea enim
dixi tibi ut maneres in campo ubi domus non eſt ædi-
52 ficata. * Sciebam enim ego, quoniam Altiſſimus in-
53 cipiebat tibi oſtendere hæc: * propterea dixi tibi
ut venires in agrum ubi non eſt fundamentum ædifi-
54 cii. * Nec enim poterat opus ædificii hominis ſuſti-
neri in loco, ubi incipiebatur Altiſſimi civitas oſten-
55 di. * Tu ergo noli timere, neque expaveſcat cor tu-
um: ſed ingredere, & vide ſplendorem & magnitu-
dinem ædificii, quantum capax eſt tibi viſus oculo-
56 rum videre: * & poſt hæc audies quantum capit au-
57 ditus aurium tuarum audire. * Tu enim beatus es
præ multis, & vocatus es apud Altiſſimum ſicut &
58 pauci. * Nocte autem quæ in craſtinum futura eſt,
59 manebis hic: * & oſtendet tibi Altiſſimus eas viſio-
nes ſuperiorum, quæ faciet Altiſſimus his qui habitant
60 ſuper terram à noviſſimis diebus. * Et dormivi illam
noctem & aliam, ſicut dixerat mihi.

CAPUT XI.

Apparet Eſdræ in viſione aquila principatum univerſi uſurpans.

1 * ET vidi ſomnium, & ecce aſcendebat de ma-
ri aquila, cui erant duodecim alæ pennarum
2 & capita tria. * Et vidi, & ecce expandebat alas
ſuas in omnem terram, & omnes venti cœli inſuffla-
3 bant in eam, & colligebantur. * Et vidi, & de pen-
nis ejus naſcebantur contrariæ pennæ, & ipſæ fiebant
4 in pennaculis minutis & modicis. * Nam capita ejus
erant quieſcentia, & medium caput erat majus
5 aliorum capitum, ſed ipſa quieſcebat cum eis. * Et
vidi, & ecce aquila volavit in pennis ſuis, & regna-
6 vit ſuper terram, & ſuper eos qui habitant in ea. *
Et vidi, quoniam ſubjecta erant ei omnia ſub cœ-
lo, & nemo illi contradicebat, neque unus de crea-
7 tura quæ eſt ſuper terram. * Et vidi, & ecce ſurrexit
aquila ſuper ungues ſuos, & miſit vocem pennis ſuis,
8 dicens: * Nolite omnes ſimul vigilare, dormite unuſ-
9 quiſque in loco ſuo, & per tempus vigilate. * Capita
10 autem in noviſſimo ſerventur. * Et vidi, & ecce vox
non exibat de capitibus ejus, ſed de medietate cor-
11 poris ejus. * Et numeravi contrarias pennas ejus, &
12 ecce ipſæ erant octo. * Et vidi & ecce à dextera par-
te ſurrexit una penna, & regnavit ſuper omnem ter-
13 ram. * Et factum eſt cùm regnaret, venit ei finis, &
non apparuit locus ejus: & ſequens exurrexit, & re-
14 gnabat, ipſa multum tenuit tempus. * Et factum eſt
cùm regnaret, & veniebat finis ejus, ut non appare-
15 ret ſicut prior. * Et ecce, vox emiſſa eſt illi, di-
16 cens: * Audi tu quæ tanto tempore tenuiſti terram.
Hæc annuntio tibi antequam incipias non apparere.
17 * Nemo poſt te tenebit tempus tuum, ſed nec dimi-
18 dium ejus. * Et levavit ſe tertia, tenuit & principa-
19 tum ſicut & priores: & non apparuit & ipſa. * Et
ſic contingebat omnibus aliis ſingulatim principatum
20 gerere, & iterum nuſquam comparere. * Et vidi, &
ecce in tempore ſequentes pennæ erigebantur à dex-
tera parte, ut tenerent & ipſæ principatum: & ex his
erant quæ tenebant, ſed tamen ſtatim non compare-
21 bant. * Nam & aliquæ ex eis erigebantur, ſed non
22 tenebant principatum. * Et vidi poſt hæc, & ecce
non comparuerunt duodecim pennæ, & duo penna-
23 cula: * & nihil ſupererat in corpore aquilæ niſi duo
24 capita quieſcentia & ſex pennacula. * Et vidi, &
ecce ſex pennaculis diviſa ſunt duæ, & manſerunt ſub
capite quod eſt ad dexteram partem. Nam quatuor
25 manſerunt in loco ſuo. * Et vidi, & ecce ſubalares
26 cogitabant ſe erigere, & tenere principatus. * Et vi-
di, & ecce una erecta eſt, ſed ſtatim non comparuit.
27 * Et ſecundæ velociùs, quàm priores, non comparue-
28 runt. * Et vidi, & ecce duæ quæ ſuperaverunt apud
29 ſemetipſas cogitabant & ipſæ regnare: * & in eo cùm
cogitarent, ecce unum quieſcentium capitum quod erat
medium, evigilabat; hoc enim erat duorum capitum
30 majus. * Et vidi quoniam complexa ſunt duo capita
31 ſecum: * & ecce converſum eſt caput cum his qui
cum eo erant, & comedit duas ſubalares quæ co-
32 gitabant regnare. * Hoc autem caput perterruit
omnem terram, & dominabatur in ea his, qui habi-
tant terram cum labore multo, & potentatum tenuit
33 orbis terrarum ſuper omnes alas quæ fuerunt. * Et vidi
poſt hæc, & ecce medium caput ſubitò non compa-
34 ruit, & hoc ſicut alæ. * Superaverunt autem duo ca-
pita, quæ & ipſa ſimiliter regnaverunt ſuper terram,
35 & ſuper eos qui habitant in ea. * Et vidi, & ecce
devoravit caput à dextera parte illud quod à læva.
36 * Et audivi vocem dicentem mihi: Conſpice contra
37 te, & conſidera quod vides. * Et vidi, & ecce ſicut
leo concitatus de ſilva rugiens: & vidi quoniam emit-
tebat vocem hominis ad aquilam. Et dixit, dicens:
* Audi tu, & loquar ad te, & dicet Altiſſimus tibi: 38
* Nonne tu es qui ſuperaſti de quatuor animalibus, 39
quæ feceram regnare in ſæculo meo, & ut per eos ve-
nirent fines temporum eorum? * & quartus veniens de- 40
vicit omnia animalia quæ tranſierant, & potentatu te-
nuit ſæculum cum tremore multo, & omnem orbem
cum labore peſſimo, & inhabitavit tot temporibus or-
bem terrarum cum dolo. * Et judicaſti terram non cum 41
veritate. * Tribulaſti enim manſuetos, & læſiſti quie- 42
ſcentes, & dilexiſti mendaces, & deſtruxiſti habita-
tiones eorum qui fructificabant, & humiliaſti muros
eorum qui te non nocuerunt. * Et aſcendit contu- 43
melia tua uſque ad Altiſſimum, & ſuperbia tua ad
Fortem. * Et reſpexit Altiſſimus ſuperba tempora, & 44
ecce finita ſunt, & ſcelera ejus completa ſunt. * Pro- 45
pterea non appareas tu aquila: & alæ tuæ horribi-
les, & pennacula tua peſſima, & capita tua maligna,
& ungues tui peſſimi, & omne corpus tuum vanum, * 46
ut refrigeretur omnis terra, & revertatur liberata de
tua vi, & ſperet judicium & miſericordiam ejus qui
fecit eam.

CAPUT XII.

Ad Eſdræ orationem hujus viſionis datur explicatio cum membris ipſius.

* ET factum eſt, dum loqueretur leo verba hæc 1
ad aquilam: & vidi, * & ecce quod ſuperave- 2
rat caput, & non comparuerunt quatuor alæ illæ, quæ
ad eum tranſierunt, & erectæ ſunt ut regnarent: &
erat regnum eorum exile, & tumultu plenum. * Et 3
vidi, & ecce ipſa non apparebant, & omne corpus
aquilæ incendebatur, & expaveſcebat terra valde, &
ego à tumultu & exceſſu mentis, & à magno timore
vigilavi, & dixi ſpiritui meo: * Ecce tu præſtitiſti 4
mihi hoc in eo, quòd ſcrutaris vias Altiſſimi. * Ecce 5
adhuc fatigatus ſum animo, & ſpiritu meo invalidus
ſum valdè, & nec modica eſt in me virtus à multo ti-
more, quam expavi nocte hac. * Nunc ergo orabo 6
Altiſſimum, ut me confortet uſque in finem. * Et di- 7
xi: Dominator Domine, ſi inveni gratiam ante o-
culos tuos, & ſi juſtificatus ſum apud te præ multis,
& ſi certè aſcendit deprecatio mea ante faciem tuam,
* conforta me, & oſtende ſervo tuo mihi interpreta- 8
tionem & diſtinctionem viſus horribilis hujus, ut ple-
niſſimè conſoleris animam meam. * Dignum enim me 9
habuiſti oſtendere mihi temporum noviſſima. Et dixit
ad me: * Hæc eſt interpretatio viſionis hujus. * Aqui- 10 11
lam quam vidiſti aſcendentem de mari, hoc eſt re-
gnum quod viſum eſt in viſione Danieli fratri tuo. * 12
Sed non eſt illi interpretatum quoniam ego nunc tibi
interpretor. * Ecce dies veniunt; & exurget regnum 13
ſuper terram, & erit timor acrior omnium regnorum
quæ fuerunt ante eum. * Regnabunt autem in ea reges 14
duodecim, unus poſt unum. * Nam ſecundus incipiet 15
regnare, & ipſe tenebit amplius tempus præ duode-
cim. * Hæc eſt interpretatio duodecim alarum quas 16
vidiſti. * Et quam audiſti vocem quæ locuta eſt, non 17
de capitibus ejus exeuntem, ſed de medio corporis
ejus, * hæc eſt interpretatio, Quoniam poſt tempus 18
regni illius naſcentur contentiones non modicæ, &
periclitabitur ut cadat: & non cadet tunc, ſed ite-
rum conſtruetur in ſuum initium. * Et quoniam vi- 19
diſti ſubalares octo cohærentes alis ejus, * hæc eſt 20
interpretatio: Exurgent in ipſo octo reges, quorum
erunt tempora levia, & anni citati, & duo quidem
ex ipſis peribunt. * Appropinquante autem tempore 21
medio quatuor ſervabuntur in tempore, cùm inci-
piet appropinquare tempus ejus ut finiatur: duo verò
in finem ſervabuntur. * Et quoniam vidiſti tria capita 22
quieſcentia, * hæc eſt interpretatio: In noviſſimis e- 23
jus ſuſcitabit Altiſſimus tria regna, & revocabit in
ea multa, & dominabuntur terram, * & qui habi- 24
tant in ea, cum labore multo ſuper omnes qui fue-
runt ante hos: propter hoc ipſi vocati ſunt capita
aquilæ. * Iſti enim erunt qui recapitulabunt impieta- 25
tes ejus, & qui perficient noviſſima ejus. * Et quoni- 26
am vidiſti caput majus non apparens; hæc eſt inter-
pretatio ejus: Quoniam unus ex eis ſuper lectum ſu-
um morietur, & tamen cum tormentis. * Nam duo 27
qui perſeveraverint, gladius eos comedet. * Unius 28
enim gladius comedet qui cum eo: ſed tamen hic gla-
dio in noviſſimis cadet. * Et quoniam vidiſti duas 29
ſubalares tranſeuntes ſuper caput quod eſt in dextera
parte, * hæc eſt interpretatio: Hi ſunt quos conſer- 30
vavit Altiſſimus in finem ſuum, hoc eſt regnum exile,
& turbatione plenum. * Sicut vidiſti & leonem, 31
quem vidiſti de ſilva evigilantem, & rugientem, &
loquentem ad aquilam, & arguentem eam, & inju-
ſtitias ipſius per omnes ſermones ejus ſicut audiſti:
* hic eſt ventus quem ſervavit Altiſſimus in finem 32
ad eos, & impietates ipſorum: & arguet illos, &
incutiet coram ipſis diſceptiones eorum. * Statuet 33
enim eos in judicio vivos: & erit, cùm arguerit
eos, tunc corripiet eos. * Nam reſiduum populum 34
meum liberabit cum miſeria, qui ſalvati ſunt ſuper
fines meos, & jucundabit eos quoadusque veniat fi-
nis, dies judicii, de quo locutus ſum tibi ab initio.
* Hoc ſomnium quod vidiſti, & hæ interpretatio- 35
nes. * Tu ergo ſolus dignus fuiſti ſcire Altiſſimi ſe- 36
cretum

Digitized by Google

37 cretum hoc. * Scribe ergo omnia iſta in libro quæ
38 vidiſti, & pone ea in loco abſcondito; * & docebis
ea ſapientes de populo tuo, quorum corda ſcis poſſe
39 capere, & ſervare ſecreta hæc. * Tu autem adhuc
ſuſtine hic alios dies ſeptem, ut tibi oſtendatur quid-
40 quid viſum fuerit Altiſſimo oſtendere tibi. * Et pro-
fectus eſt à me. Et factum eſt, cum audiſſet omnis po-
pulus quoniam pertranſierunt ſeptem dies, & ego non
fuiſſem reverſus in civitatem, & congregavit ſe om-
nis à minimo uſque ad maximum, & venit ad me,
41 & dixerunt mihi dicentes: * Quid peccavimus tibi,
& quid injuſtè egimus in te, quoniam derelinquens
42 nos ſediſti in loco hoc? * Tu enim nobis ſuperes
ſolus ex omnibus populis, ſicut botrus de vinea, &
ſicut lucerna in loco obſcuro, & ſicut portus & navis
43 ſalvata à tempeſtate. * Aut non ſufficiunt nobis mala
44 quæ contingunt? * Si ergo tu nos dereliqueris, quan-
tò nobis erat melius ſi eſſemus ſuccenſi & nos cùm
45 incendio Sion? * Nec enim nos ſumus meliores eo-
rum qui ibi mortui ſunt. Et ploraverunt voce magna.
46 Et reſpondi ad eos, & dixi: * Confide Iſrael, &
47 noli triſtari tu domus Jacob. * Eſt enim memoria
veſtri coram Altiſſimo, & Fortis non eſt oblitus veſtri
48 in tentatione. * Ego enim non dereliqui vos, neque
exceſſi à vobis: ſed veni in hunc locum ut depre-
carer pro deſolatione Sion, ut quærerem miſericor-
49 diam pro humilitate ſanctificationis veſtræ. * Et nunc
ite unuſquiſque veſtrûm in domum ſuam, & ego ve-
50 niam ad vos poſt dies iſtos. * Et profectus eſt popu-
51 lus, ſicut dixi ei in civitatem: * ego autem ſedi in
campo ſeptem diebus, ſicut mihi mandavit: & man-
ducabam de floribus ſolummodò agri, de herbis facta
eſt eſca mihi in diebus illis.

CAPUT XIII.

Altera viſio Eſdræ oſtenditur cum ipſius interpretatione.

1 * ET factum eſt poſt dies ſeptem, & ſomniavi ſom-
2 nium nocte. * Et ecce de mari ventus exurge-
3 bat, ut conturbaret omnes fluctus ejus. * Et vidi, &
ecce convaleſcebat ille homo cum millibus cœli: &
ubi vultum ſuum vertebat ut conſideraret, tremebant
4 omnia quæ ſub eo videbantur: * & ubicumque exi-
bat vox de ore ejus, ardeſcebant omnes qui audie-
bant voces ejus, ſicut quieſcit terra quando ſenſerit
5 ignem. * Et vidi poſt hæc, & ecce congregabatur
multitudo hominum, quorum non erat numerus, de
quatuor ventis cœli, ut debellarent hominem qui aſ-
6 cenderat de mari. * Et vidi, & ecce ſibimetipſi
7 ſculpſerat montem magnum, & volavit ſuper eum. *
Ego autem quæſivi videre regionem vel locum unde
8 ſculptus eſſet mons, & non potui. * Et poſt hæc vidi,
& ecce omnes qui congregati ſunt ad eum, ut expu-
gnarent eum, timebant valde, tamen audebant pu-
9 gnare. * Et ecce, ut vidit impetum multitudinis ve-
nientis, non levavit manum ſuam, neque frameam te-
nebat, neque aliquod vas bellicoſum niſi ſolummodò
10 ut vidi, * quoniam emiſit de ore ſuo ſicut flatum ignis,
& de labiis ejus ſpiritus flammæ, & de lingua ejus
emittebat ſcintillas & tempeſtates, & commiſta ſunt om-
nia ſimul, hic flatus ignis, & ſpiritus flammæ, & multitu-
11 do tempeſtatis: * & cecidit ſuper multitudinem in im-
petu quæ præparata erat pugnare, & ſuccendit omnes ut
ſubitò nihil videretur de innumerabili multitudine,
niſi ſolummodò pulvis, & fumi odor: & vidi, &
12 extimui. * Et poſt hæc vidi ipſum hominem deſcen-
dentem de monte, & vocantem ad ſe multitudinem
13 aliam pacificam, * & accedebat ad eum vultus ho-
minum multorum quorumdam gaudentium, quorum-
dam triſtantium: aliqui verò alligati, aliqui addu-
centes ex eis, qui offerebantur: & ægrotavi à multi-
14 tudine pavoris, & expergefactus ſum, & dixi: * Tu
ab initio demonſtraſti ſervo tuo mirabilia hæc, & di-
gnum me habuiſti ut ſuſciperes deprecationem me-
15 am: * & nunc demonſtra mihi adhuc interpretatio-
16 nem ſomnii hujus. * Sicut enim exiſtimo in ſenſu
meo, væ qui derelicti fuerint in diebus illis: & mul-
17 tò plus væ his qui non ſunt derelicti. * Qui enim
18 non ſunt derelicti, triſtes erant. * Intelligo nunc
quæ ſunt repoſita in noviſſimis diebus, & occurrent
19 eis, et & his qui derelicti ſunt. * Propter hoc ve-
nerunt enim in pericula magna, & neceſſitates mul-
20 tas, ſicut oſtendunt ſomnia hæc. * Attamen facilius
eſt periclitantem venire in hunc, quàm pertranſire,
ſicut nubem, à ſæculo, & nunc videre quæ contin-
21 gunt in noviſſimo. Et reſpondit ad me, & dixit: *
Et viſionis interpretationem dicam tibi: & de quibus
22 locutus es adaperiam tibi: * Quoniam de his dixiſti
23 qui derelicti ſunt: hæc eſt interpretatio: * Qui auferet
periculum illo tempore, hic ſe cuſtodivit: qui in pe-
riculo inciderant, hi ſunt qui habent opera & fidem
24 ad Fortiſſimum. * Scito ergo quoniam magis beatifi-
cati ſunt qui derelicti, ſuper eos qui mortui ſunt.
25 * Hæ interpretationes viſionis, quia vidiſti virum aſ-
26 cendentem de corde maris, * ipſe eſt quem conſervat
Altiſſimus multis temporibus, qui per ſemetipſum li-
berabit creaturam ſuam: & ipſe diſponet, qui dere-
27 licti ſunt. * Et quoniam vidiſti de ore ejus exire, ut
28 ſpiritum, & ignem, & tempeſtatem: * quoniam non
tenebat frameam, neque vas bellicoſum: corripit enim
impetus ejus multitudinem, quæ venerat expugnare
eum; hæc eſt interpretatio: * Ecce dies veniunt, 29
quando incipiet Altiſſimus liberare eos qui ſuper ter-
ram ſunt: * & veniet in exceſſu mentis ſuper eos qui 30
inhabitant terram. * Et alii alios cogitabunt debellare: 31
civitas civitatem & locus locum, & gens adverſùs
gentem, & regnum adverſùs regnum. * Et erit, cùm 32
fient hæc, & contingent ſigna quæ antè oſtendi tibi:
& tunc revelabitur filius meus, quem vidiſti, ut vi-
rum aſcendentem. * Et erit quando audierint omnes 33
gentes vocem ejus: & derelinquet unuſquiſque in re-
gione ſua bellum ſuum, quod habent ad alterutrum:
* & colligetur in unum multitudo innumerabilis, ſi- 34
cut volentes venire, & expugnare eum. * Ipſe autem 35
ſtabit ſuper cacumen montis Sion, * Sion autem ve- 36
niet, & oſtendetur omnibus parata & ædificata, ſicut
vidiſti montem ſculpi ſine manibus. * Ipſe autem 37
filius meus arguet quæ adinvenerunt Gentes, impieta-
tes eorum has quæ tempeſtati appropinquaverunt pro-
pter mala cogitamenta eorum, & cruciamenta qui-
bus incipient cruciari: * quæ aſſimilatæ ſunt flam- 38
mæ, & perdet eos ſine labore per legem quæ igni
aſſimilata eſt. * Et quoniam vidiſti eum colligen- 39
tem ad ſe aliam multitudinem pacificam, * hæ ſunt 40
decem tribus, quæ captivæ factæ ſunt de terra ſua in
diebus Oſee regis, quem captivum duxit Salmanaſa-
res Aſſyriorum: & tranſtulit eos trans flumen, &
tranſlati ſunt in terram aliam. * Ipſi autem ſibi de- 41
derunt conſilium hoc ut derelinquerent multitudinem
gentium, & proficiſcerentur in alteriorem regionem,
ubi nunquam inhabitavit genus humanum: * vel ibi 42
obſervare legitima ſua, quæ non fuerant ſervantes in
regione ſua. * Per introitus autem anguſtos fluminis 43
Euphratem introierunt. * Fecit enim eis tunc Altiſſi- 44
mus ſigna, & ſtatuit venas fluminis uſquequò tranſi-
rent. * Per eam enim regionem erat via multa itine- 45
ris, anni unius & dimidii: nam regio illa vocatur
Arſareth. * Tunc inhabitaverunt ibi uſque in noviſſi- 46
mo tempore: & nunc iterum cùm cœperunt venire,
* iterum Altiſſimus ſtatuet venas fluminis, ut poſſint 47
tranſire: propter hæc vidiſti multitudinem cum pace.
* Sed & qui derelicti ſunt de populo tuo, hi ſunt qui 48
inveniuntur intrà terminum meum: * Factum erit er- 49
go, quando incipiet perdere multitudinem earum, quæ
collectæ ſunt gentes, proteget eos qui ſuperaverint
populum: * & tunc oſtendet eis multa plurima por- 50
tenta. * Et dixi ego: Dominator Domine, hoc mihi 51
oſtende, propter quod vidi virum aſcendentem de cor-
de maris. Et dixit mihi: * Sicut non poteſt hæc vel 52
ſcrutari, vel ſcire quæ ſunt in profundo maris: ſic
non poterit quiſque ſuper terram videre filium meum,
vel eos qui cum eo ſunt, niſi in tempore diei. * Hæc 53
eſt interpretatio ſomnii quod vidiſti, & propter quod
illuminatus es hic ſolus. * Dereliquiſti enim tuam, 54
& circa meam vacaſti legem, & quæſiſti. * Vitam 55
enim tuam diſpoſuiſti in ſapientia, & ſenſum tuum
vocaſti matrem: * & propter hoc oſtendi tibi mer- 56
cea apud Altiſſimum, erit enim poſt alios tres dies,
ad te alia loquar, & exponam tibi gravia & mira-
bilia. * Et profectus ſum, & tranſii in campum, 57
multum glorificans & laudans Altiſſimum de mira-
bilibus quæ per tempus faciebat: * & quoniam gu- 58
bernat ipſum, & quæ ſunt in temporibus illata, &
ſedi ibi tribus diebus.

CAPUT XIV.

Apparet Dominus Eſdræ in rubo, & futura quædam arcana revelat.

* ET factum eſt tertio die, & ego ſedebam ſub 1
quercu. * Et ecce, vox exivit contra me de 2
rubo, & dixit: Eſdra, Eſdra. Et dixi: Ecce ego
Domine. Et ſurrexi ſuper pedes meos. Et dixit ad
me: * Revelans revelatus ſum ſuper rubum, & locu- 3
tus ſum Moyſi, quando populus meus ſerviebat in
Ægypto, * & miſi eum, & eduxi populum meum de 4
Ægypto, & adduxi eum ſuper montem Sina, & detine-
bam eum apud me diebus multis: * & enarravi ei 5
mirabilia multa, & oſtendi ei temporum ſecreta &
finem, & præcepi ei, dicens: * Hæc in palam facies 6
verba, & hæc abſcondes. * Et nunc tibi dico: * Si- 7
gna quæ demonſtravi, & ſomnia quæ vidiſti, & in- 8
terpretationes quas tu vidiſti, in corde tuo repone
ea: * tu enim recipieris ab omnibus, converteris re- 9
ſiduum cum conſilio meo & cum ſimilibus tuis, uſque-
quò finiantur tempora. * Quoniam ſæculum perdidit 10
juventutem ſuam, & tempora appropinquant ſeneſce-
re. * Duodecim enim partibus diviſum eſt ſæculum, 11
& tranſierunt ejus decima & dimidium decimæ partis.
* Superſunt autem ejus poſt medium decimæ partis: 12
* Nunc ergo diſpone domum tuam, & corripe popu- 13
lum tuum, & conſolare humiles eorum, & renuntia
jam corruptelæ, * & dimitte abs te mortales cogita- 14
tiones, & projice abs te pondera humana, & exue te
jam infirmam naturam, & repone in unam partem
moleſtiſſima tibi cogitamenta, & feſtina tranſmigrare
à temporibus his: * quæ enim vidiſti nunc contigiſ- 15
ſe mala, iterum horum deteriora facient: * quantum 16
enim invalidum fit ſæculum à ſenectute, tantum mul-
tiplicabuntur ſuper inhabitantes mala. * Prolongavit 17
enim ſe magis veritas, & appropinquavit mendacium

18 Jam enim feſtinat venire, quam vidiſti viſionem. *
19 Et reſpondi, & dixi coram te Domine: * Ecce enim
ego abibo, ſicut præcepiſti mihi, & corripiam præ-
ſentem populum. Qui autem iterum nati fuerint, quis
20 commonebit? * Poſitum eſt ergo ſæculum in tenebris,
21 & qui inhabitant in eo ſine lumine. * Quoniam lex
tua incenſa eſt, propter quod nemo ſcit quæ à te fa-
22 cta ſunt, vel quæ incipient opera. * Si enim inveni
in te gratiam, immitte in me Spiritum ſanctum, &
ſcribam omne quod factum eſt in ſæculo ab initio,
quæ erant in lege tua ſcripta, ut poſſint homines in-
venire ſemitam, & qui voluerint vivere in noviſſimis,
23 vivant. * Et reſpondit ad me, & dixit: Vadens
congrega populum, & dices ad eos, ut non quærant
24 te diebus quadraginta. * Tu autem præpara tibi buxos
multos, & accipe tecum Saream, Dabriam, Salemiam,
Echanum, & Aſiel quinque hos qui parati ſunt ad
25 ſcribendum velociter. * Et venies huc, & ego ac-
cendam in corde tuo lucernam intellectus, quæ non
extinguetur quoadusque finiantur quæ incipies ſcribe-
26 re. * Et tunc perfecta quædam palam facies quædam
ſapientibus abſconsè trades; in craſtinum enim hac
27 hora incipies ſcribere. * Et profectus ſum ſicut mi-
hi præcepit, & congregavi omnem populum, & di-
28 xi. * Audi Iſrael verba hæc: * Peregrinati ſunt pa-
29 tres noſtri ab initio in Ægypto, & liberati ſunt inde:
30 * & acceperunt legem vitæ quam non cuſtodierunt,
31 quam & vos poſt eos tranſgreſſi eſtis: * & data eſt
vobis terra in ſortem, & terra Sion, & patres veſtri, &
vos iniquitatem feciſtis, & non ſervaſtis vias quas
32 præcepit vobis Altiſſimus: * & juſtus judex cùm ſit,
33 abſtulit à vobis in tempore quod donaverat. * Et
nunc vos hic eſtis, & fratres veſtri introrſum veſtrùm
34 ſunt. * Si ergo imperaveritis ſenſui veſtro, & eru-
dieritis cor veſtrum, vivi conſervabimini, & poſt
35 mortem miſericordiam conſequemini. * Judicium enim
poſt mortem veniet quando iterum reviviſcemus, &
tunc juſtorum nomina parebunt: & impiorum facta
36 oſtendentur. * Ad me igitur nemo accedat nunc, ne-
37 que requirat me uſque dies quadraginta. * Et accepi
quinque viros, ſicuti mandavit mihi, & profecti ſu-
38 mus in campum, & manſimus ibi. * Et factus ſum
in craſtinum, & ecce vox vocavit me dicens: Eſdra
39 aperi os tuum, & bibe quod te potavero. * Et aperui
os meum. & ecce calix plenus porrigebatur mihi.
Hoc erat plenum ſicut aqua: color autem ejus ut ignis
40 ſimilis, * Et accepi, & bibi: & in eo cùm bibiſſem,
cor meum eructabatur intellectu, & in pectus meum
increſcebat ſapientia. Nam ſpiritus meus conſervaba-
41 tur memoria. * Et apertum eſt os meum, & non eſt
42 clauſum amplius, * Altiſſimus dedit intellectum quin-
que viris, & ſcripſerunt quæ dicebantur exceſſiones
43 noctis, quas non ſciebant. * Nocte autem manduca-
bant panem, ego autem per diem loquebar, & per
44 noctem non tacebam. * Scripti ſunt autem per qua-
45 draginta dies libri ducenti quatuor. * Et factum eſt
cùm complevisſent quadraginta dies, locutus eſt Al-
tiſſimus, dicens: Priora quæ ſcripſiſti, in palam
46 pone, & legant digni & indigni: * noviſſimos autem
ſeptuaginta conſervabis, ut tradas eos ſapientibus de
47 populo tuo. * In his enim eſt vena intellectus, &
ſapientiæ fons, & ſcientiæ flumen. Et feci ſic.

CAPUT XV.

Prædicuntur multæ calamitates ſæculo ſuperventuræ.

1 * Ecce loquere in aures plebis meæ ſermones pro-
phetiæ, quos immiſero in os tuum, dicit Do-
2 minus: * & fac ut in charta ſcribantur, quoniam fi-
3 deles & veri ſunt. * Ne timeas à cogitationibus ad-
verſùm te, nec turbent te incredulitates dicentium.
4 * Quoniam omnis incredulus in incredulitate ſua mo-
5 rietur. * Ecce ego induco, dicit Dominus, ſuper or-
bem terrarum mala, gladium & famem, & mortem,
6 & interitum: * propter quod ſuperpoſuit iniquitas om-
nem terram, & adimpleta ſunt opera nociva illorum.
7 * Propterea dicit Dominus: * Jam non ſilebo de im-
8 pietatibus eorum quæ irreligiose agunt, nec ſuſtinebo
in his quæ iniquè exercent: ecce ſanguis innoxius &
juſtus clamat ad me, & animæ juſtorum clamant per-
9 ſeveranter. * Vindicans vindicabo illos, dicit Do-
minus, & accipiam omnem ſanguinem innoxium ex
10 illis ad me. * Ecce populus meus quaſi grex ad oc-
ciſionem ducitur, jam non patiar illum habitare in ter-
11 ra Ægypti: * ſed educam eum in manu potenti, & bra-
chio excelſo, & percutiam plaga ſicut prius, & cor-
12 rumpam omnem terram ejus. * Lugebit Ægyptus, &
fundamenta ejus plaga verberata, & caſtigatione quam
13 inducet ei Deus. * Lugebunt cultores operantes ter-
ram, quoniam deficient ſemina eorum ab uredine, &
14 grandine, & à ſidere terribili. * Væ ſæculo, & qui
15 habitant in eo: * quia appropinquavit gladius & con-
tritio eorum, & exurget gens contra gentem ad pu-
16 gnam, & romphææ in manibus eorum. * Erit enim
inconſtabilitio hominibus, & alii aliis invaleſcentes
non curabunt regem ſuum, & principes viæ geſtorum
17 ſuorum in potentia ſua. * Concupiſcet enim homo in
18 civitatem ire, & non poterit. * Propter ſuperbiam
enim eorum civitates turbabuntur, domus extermina-
19 tur, homines metuent. * Non miſerebitur homo pro-
ximum ſuum ad irritum faciendum domos eorum in
gladium ad diripiendas ſubſtantias eorum propter fa-
mem panis & tribulationem multam. * Ecce, ego con- 20
voco, dicit Deus omnes reges terræ ad me verendum,
qui ſunt ab Oriente, & ab Auſtro, & ab Euro, & à
Libano, ad convertendos in ſe, & reddere quæ dede-
runt illis: * ſicut faciunt uſque hodie electis meis, 21
ſic faciam & reddam in ſinu eorum. Hæc dicit Domi-
nus Deus. * Non parcet dextera mea ſuper peccanto- 22
res, nec ceſſabit romphæa ſuper effundentes ſangui-
nem innoxium ſuper terram. * Exiit ignis ab ira ejus, 23
& devoravit fundamenta terræ, & peccatores quaſi
ſtramen incenſum. * Væ eis qui peccant, & non ob- 24
ſervant mandata mea, dicit Dominus: * non parcam 25
illis. Diſcedite filii à poteſtate. Nolite contaminare
ſanctificationem meam, * quoniam novit Dominus 26
omnes qui delinquunt in illum; propterea tradidit
eos in mortem, & in occiſionem. * Jam enim ve- 27
nerunt ſuper orbem terrarum mala, & manebitis in
illis. Non enim liberabit vos Deus, propter quod pec-
caſtis in eum. * Ecce viſio horribilis, & facies illius 28
ab Oriente. * Et exient nationes draconum Arabum 29
in curribus multis, & ſicut flatus, eorum numerus fe-
retur ſuper terram, ut jam timeant & trepident omnes
qui illos audient * carmonii inſanientes in ira, & exi- 30
ent ut apri de ſilva, & advenient in virtute magna,
& conſtabunt in pugnam cum illis, & vaſtabunt por-
tionem terræ Aſſyriorum. * Et poſt hæc ſupervaleſcent 31
dracones nativitatis ſuæ memores, & convertent ſe
conſpirantes in virtute magna ad perſequendos eos.
* Iſti turbabuntur & ſilebunt in virtute illorum, & 32
convertent pedes ſuos in fugam, * & à territorio Aſſy- 33
riorum ſubſeſſor obſidebit eos, & conſumet unum ex
illis, & erit timor & tremor in exercitu illorum, &
contentio in reges ipſorum. * Ecce nubes ab oriente, 34
& ſeptentrione uſque ad meridianum, & facies earum
horrida valdè, plena iræ & procellæ, * & colli- 35
dent ſe invicem, & collident ſidus copioſum ſu-
per terram, & ſidus illorum, & erit ſanguis à gladio
uſque ad ventrem, * & fimus hominis uſque ad ſub- 36
ſtramen cameli: & erit timor & tremor multus ſu-
per terram, * & horrebunt qui videbunt iram illam, 37
& tremor apprehendet illos: & poſt hæc movebuntur
nimbi copioſi * à meridiano & ſeptentrione, & por- 38
tio alia ab occidente: * & ſuperinvaleſcent venti ab 39
oriente, & recludent eam, & nubem quam ſuſcitavi
in ira, & ſidus ad faciendam exterritationem ad ori-
entalem ventum & occidentem violabitur: * & exal- 40
tabuntur nubes magnæ & validæ plenæ iræ, & ſidus,
ut exterreant omnem terram, & inhabitantes eam,
& infundent ſuper omnem locum altum & eminentem
ſidus terribile, * ignem & grandinem, & romphæas 41
volantes, & aquas multas, ut etiam impleantur om-
nes campi, & omnes rivi plenitudine aquarum mul-
tarum: * & demolientur civitates, & muros & mon- 42
tes, & colles, & ligna ſilvarum, & fœnum prato-
rum, & frumenta eorum. * Et tranſibunt conſtantes 43
uſque ad Babylonem, & exterent eam: * convenient 44
ad ipſam, & circuibunt eam, & effundent ſidus, &
omnem iram ſuper eam, & ſubibit pulvis & fumus
uſque in cœlum, & omnes in circuitu lugebunt eam:
* & qui ſub ea remanſerint, ſervient his qui exter- 45
ruerunt. * Et tu Aſia concors in ſpem Babylonis, & 46
gloria perſonæ ejus, * væ tibi miſera propter quod 47
aſſimilaſti ei, & ornaſti filias tuas in fornicatione,
ad placendum & gloriandum in amatoribus tuis, qui
tecum cupierunt ſemper fornicari. * Odibilem imi- 48
tata es in omnibus operibus ejus, & in adinventionibus
ejus: propterea dicit Deus: * Immittam tibi mala; 49
viduitatem, paupertatem, & famem, & gladium, &
peſtem, ad devaſtandas domos tuas à violatione, &
morte, & gloria virtutis tuæ, * Sicut flos ſiccabitur, 50
cùm exurget ardor qui emiſſus eſt ſuper te, * infir- 51
maberis ut paupercula plagata & caſtigata à mulie-
ribus, ut non poſſint te ſuſcipere potentes, & amato-
res. * Numquid ego ſic zelabor te, dicit Dominus, 52
* niſi occidiſſes electos meos in omni tempore exal- 53
tans percuſſionem manuum, & dicens ſuper mortem
eorum, cùm inebriata eſſes: * Exorna ſpeciem vul- 54
tus tui? * Merces fornicationis tuæ in ſinu tuo, pro- 55
pter hoc redditionem accipies. * Sicut facies electis 56
meis, dicit Dominus, ſic faciet tibi Deus, & tradet
te in malum. * Et nati tui fame interient: & tu rom- 57
phæa cades, & civitates tuæ conterentur, & omnes
tui in campo gladio cadent. * Et qui ſunt in monti- 58
bus, fame peribunt: & manducabunt carnes ſuas, &
ſanguinem bibent à fame panis & ſiti aquæ. * Infe- 59
lix per maria venies, & rurſùm accipies mala, * Et 60
in tranſitu allident civitatem occiſam, & exterent
aliquam portionem terræ tuæ, & partem gloriæ tuæ
exterminabunt, rurſum revertentes ad Babylonem ſub-
verſam. * Et demolita, erit illis pro ſtipula, & ipſi 61
erunt tibi ignis: * & devorabunt te, & civitates tuas, 62
terram tuam, & montes tuos, omnes ſilvas tuas & li-
gnum fructiferum igni comburent. * Filios tuos capti- 63
vos ducent, & cenſum tuum in prædam habebunt, &
gloriam faciei tuæ exterminabunt.

CAPUT XVI.

Horrenda univerſo orbi deſolatio in fine futura.

1 * VÆ tibi Babylon, & Aſia; væ tibi Ægypte &
2 Syria. * Præcingite vos ſaccis & ciliciis, &
plangite filios veſtros, & dolete: quoniam appro-
3 pinquavit contritio veſtra. * Immiſſus eſt vobis gla-
4 dius, & quis eſt qui avertat illum? * Immiſſus eſt
5 in vobis ignis, & quis eſt qui extinguat illum? * Im-
miſſa ſunt vobis mala, & quis eſt qui repellat ea?
6 * Numquid repellet aliquis leonem eſurientem in ſil-
va, aut extinguet ignem in ſtipula, mox quando cœ-
7 perit ardere? * Numquid repellet aliquis ſagittam à
8 ſagittario forti miſſam? * Dominus fortis immittit
9 mala, & quis eſt qui repellat ea? * Exiet ignis ex
10 iracundia ejus, & quis eſt qui extinguat eum? * Co-
ruſcabit, & quis non timebit? Tonabit, & quis non
11 pavebit? * Dominus comminabitur, & quis non fun-
12 ditùs conteretur à facie ipſius? * Terra tremuit, &
fundamenta ejus, mare fluctuat de profundo, & flu-
ctus ejus diſturbabuntur, & piſces ejus à facie Domi-
13 ni, & à gloria virtutis ejus: * quoniam fortis dex-
tera ejus quæ arcum tendit: ſagittæ ejus acutæ quæ
ab ipſo mittuntur, non deficient, cùm cœperint mitti
14 in fines terræ. * Ecce mittuntur mala, & non rever-
15 tentur, donec veniant ſuper terram. * Ignis ſuccen-
ditur, & non extinguetur, donec conſumat funda-
16 menta terræ. * Quemadmodum non redit ſagitta miſ-
ſa à valido ſagittario, ſic non revertentur mala quæ
17 miſſa fuerint in terram. * Væ mihi, væ mihi: quis
18 me liberabit in illis diebus? * Initium dolorum &
multi gemitus, initium famis & multi interitus, ini-
tium bellorum & formidabunt poteſtates, initium ma-
19 lorum, & trepidabunt omnes. * In his quid faciam,
20 cùm venerint mala? * Ecce fames & plaga, & tri-
bulatio, & anguſtia miſſa ſunt flagella in emendatione
21 * & in his omnibus ſe non convertent ab iniquitati-
bus ſuis, neque flagellorum memores erunt ſemper.
22 * Ecce erit annonæ vilitas ſuper terram, ſic ut pu-
tent ſibi eſſe directam pacem, & tunc germinabunt
mala ſuper terram, gladius, fames, & magna con-
23 fuſio. * A fame enim plurimi qui inhabitant terram
interient & gladius perdet cæteros qui ſuperaverint à
24 fame, * & mortui ſicut ſtercora projicientur, & non
erit qui conſoletur eos. Derelinquetur enim terra de-
25 ſerta, & civitates ejus dejicientur: * non dereliu-
26 quetur qui colat terram, & qui ſeminet eam. * Li-
27 gna dabunt fructus, & quis vindemiabit illa? * Uva
matura fiet, & quis calcabit illam? erit enim locis
28 magna deſertio. * Cupiet enim homo hominem vi-
29 dere, vel vocem ejus audire. * Relinquentur enim de
civitate decem, & duo de agro qui abſconderint ſe
in denſis nemoribus, & ſciſſuris petrarum: quemad-
30 modum derelinquuntur in oliveto & ſingulis arboribus
31 tres aut quatuor olivæ, * aut ſicut in vinea vinde-
miata racemi relinquuntur ab his qui diligenter vi-
32 neam ſcrutantur: * ſic relinquentur in diebus illis
tres aut quatuor ab ſcrutantibus domos eorum in rom-
33 phæa. * Et relinquetur terra deſerta, & agri ejus in-
veterabunt, & viæ ejus, & omnes ſemitæ ejus germi-
nabunt ſpinas, eò quod non tranſient homines per
34 eam. * Lugebunt virgines non habentes ſponſos, lu-
gebunt mulieres non habentes viros, lugebunt filiæ
35 earum non habentes adjutorium: ſponſi earum in
bello conſumentur, & viri earum in fame exterentur.
36 * Audite verò iſta, & cognoſcite ea ſervi Domini.
37 * Ecce verbum Domini, excipite illud: ne diis cre-
38 datis de quibus dicit Dominus. * Ecce appropinquant
39 mala, & non tardant. * Quemadmodum prægnans
cùm parit in nono menſe filium ſuum, appropinquante
hora partus ejus ante horas duas vel tres, dolores
circumeunt ventrem ejus, & prodeunte infante de ventre,
40 non tardabunt uno puncto: * ſic non morabuntur
mala ad procedendum ſuper terram, & ſæculum ge-
met, & dolores circumtenebunt illud. * Audite verbum, 41
plebs mea: parate vos in pugnam, & in malis ſic
eſtote, quaſi advenæ terræ. * Qui vendit, quaſi qui 42
fugiat: & qui emit, quaſi qui perditurus: * Qui 43
mercatur, quaſi qui fructum non capiat: & qui ædi-
ficat, quaſi non habitaturus. * Qui ſeminat, quaſi 44
qui non metet: ſic & qui vineam putat, quaſi non
vindemiaturus. * Qui nubunt, ſic quaſi filios non 45
facturi; & qui non nubunt, ſic quaſi vidui. * Propter 46
quod qui laborant, ſine cauſa laborant. * Fructus enim 47
illorum alienigenæ metent, & ſubſtantiam illorum
rapient, & domos evertent, & filios eorum captiva-
bunt, quia in captivitate & fame generant natos ſuos.
* Et qui negotiantur in rapina, quantum diu exor- 48
nant civitates & domos ſuas, & poſſeſſiones & per-
ſonas ſuas, * tantò magis adzelabor eos ſuper peccata 49
ſua, dicit Dominus. * Quomodo zelatur fornicaria 50
mulierem idoneam & bonam valdè, * ſic zelabitur 51
juſtitia iniquitatem cùm exornat ſe, & accuſat eam
in faciem, cùm venerit qui defendat exquirentem om-
ne peccatum ſuper terram. * Propterea nolite ſimi- 52
lari ei, nec operibus ejus: * quoniam adhuc puſil- 53
lum, & tolletur iniquitas à terra, & juſtitia regna-
bit in vos. * Non dicat peccator ſe non peccaſſe: 54
quoniam carbones ignis comburet ſuper caput ejus,
qui dicit: Non peccavi coram Domino Deo & glo-
ria ipſius. * Ecce Dominus cognoſcet omnia opera 55
hominum, & adinventiones illorum, & cogitatio-
nes illorum, & corda illorum. * Dixit enim: Fiat 56
terra, & facta eſt: fiat cœlum, & factum eſt. * 57
Et in verbo illius ſtellæ fundatæ ſunt, & novit nu-
merum ſtellarum. * Qui ſcrutatur abyſſum, & theſau- 58
ros illarum: qui menſus eſt mare, & conceptum ejus.
* Qui concluſit mare in medio aquarum, & ſuſpendit 59
terram ſuper aquas verbo ſuo. * Qui extendit cœlum 60
quaſi cameram, ſuper aquas fundavit eum. * Qui po- 61
ſuit in deſerto fontes aquarum, & ſuper verticem mon-
tium lacus ad emittendum flumina ab eminenti petra,
ut potaret terram. * Qui finxit hominem, & poſuit 62
cor ſuum in medio corporis, & miſit ei ſpiritum, vi-
tam & intellectum, * & ſpiramen Dei omnipotentis 63
qui fecit omnia, ſcrutinat omnia abſconſa in abſcon-
ſis terræ. * Hic novit adinventionem veſtram, & quæ 64
cogitatis in cordibus veſtris, peccantes & volentes
occultare peccata veſtra. * Propter quod Dominus 65
ſcrutinando ſcrutinavit omnia opera veſtra, & tradu-
cet vos omnes, * & vos confuſi eritis cùm proceſſe- 66
rint peccata veſtra coram hominibus, & iniquitates
erunt, quæ accuſatores ſtabunt in die illo. * Quid 67
facietis? aut quomodo abſcondetis peccata veſtra co-
ram Deo & angelis ejus? * Ecce judex Deus, timete 68
eum. Deſinite à peccatis veſtris, & obliviſcamini ini-
quitates veſtras jam agere eas in ſempiterno, & Deus
educet vos, & liberabit de omni tribulatione. * Ec- 69
ce enim incenditur ardor ſuper vos turbæ copioſæ,
& rapient quoſdam ex vobis, & cibabunt idolis oc-
ciſos: * & qui conſenſerint eis, erunt illis in deri- 70
ſum, & in improperium, & in conculcationem: * 71
erit enim locis locus, & in vicinas civitates exur-
rectio multa ſuper timentes Dominum. * Erunt quaſi 72
inſani nemini parcentes, ad diripiendum & devaſtan-
dum adhuc timentes Dominum, * quia devaſtabunt 73
& diripient ſubſtantias, & de domibus ſuis eos e-
jicient. * Tunc parebit probatio electorum meorum, 74
ut aurum quod probatur ab igne. * Audite dilecti 75
mei, dicit Dominus: Ecce adſunt dies tribulatio-
nis, & de his liberabo vos. * Ne timeatis, nec hæ- 76
ſitetis, quoniam Deus dux veſter eſt. * Et qui ſervat 77
mandata & præcepta mea, dicit Dominus Deus, ne
præponderent vos peccata veſtra, ne ſuperelevent ſe
iniquitates veſtræ. * Væ qui conſtringuntur à pecca- 78
tis ſuis, & obteguntur ab iniquitatibus ſuis, quem-
admodum ager conſtringitur à ſilva, & ſpinis tegitur
ſemita ejus per quam non tranſit homo, & excludi-
tur, & mittitur ad devorationem ignis.

FINIS.

INDEX EPISTOLARUM,

ET

EVANGELIORUM,

QUÆ IN ECCLESIA LEGUNTUR.

In novo autem Teſtamento, Dies quibus ea leguntur, majuſculis litteris in margine apponi curavimus, Evangeliorum, necnon Epiſtolarum initium, in contextu cruce (†) ſignari, quò faciliùs legenti illa occurrerent.

ADVENTUS

Dominica prima.

EPIST. Hora eſt. *Rom.* 13. v. 11. 14.
EVANG. Erunt. *Luc.* 21. v. 25. ad 33.

Dominica ſecunda.

EPIST. Quæcumque. *Rom.* 15. 4. 13.
EVANG. Joannes. *Matth.* 11. 2. 10.

Dominica tertia.

EPIST. Gaudete. *Phil.* 4. 4. 7.
EVANG. Miſerunt. *Jo.* 1. 19. 28.

Feria quarta quatuor Temporum.

LECT. Erit. *Iſa.* 2. 1. 5.
EPIST. Pete. *Iſa* 7. 10. 15.
EVANG. Miſſus *Luc* 1. 26 38.

Feria ſexta quatuor Temporum.

EPIST. Egredietur. *Iſa.* 11. 1. 5.
EVANG. Exurgens. *Luc.* 1. 39 47.

Sabbato quatuor Temporum.

LECT. 1. Clamabunt. *Iſa* 19. 20. 22.
LECT. 2. Lætabitur *Iſa* 35. 1. 7.
LECT. 3. Super. *Iſa.* 40 9. 11.
LECT. 4. Hæc dicit. *Iſa.* 45. 1. 8.
LECT. 5. Angelus. *Dan.* 3. 49. 51.
EPIST. Rogamus. 2 *Theſſ.* 2. 1. 8.
EVANG. Anno. *Luc.* 3. 1. 6.

Dominica quarta.

EPIST. Sic nos. 1 *Cor.* 4. 1. 5.
EVANG. Anno. *Luc.* 3. 1. 6.

In Vigilia Natalis Domini.

EPIST. Paulus. *Rom.* 1. 1. 6.
EVANG. Cùm eſſet. *Matth* 1. 18. 21.

In Nativitate Domini, in Nocte.

EPIST. Apparuit. *Tit.* 2. 11. 15.
EVANG. Exiit. *Luc.* 2. 1 14.

Ad Miſſam in Aurora.

EPIST. Benignitas. *Tit* 3. 4. 7.
EVANG. Paſtores. *Luc.* 2. 15. 20.

Ad Miſſam in Die.

EPIST. Multifariam. *Heb* 1 1. 12.
EVANG In principio. *Joan.* 1. 1. 14.

In feſto S. Stephani Protomartyris. 26. Dec.

EPIST. Stephanus. *Act* 6. 8 10 & *cap* 7. 54 59.
EVANG. Ecce ego. *Matth* 23. 34. 39.

S. Joannis Apoſt & Evang. 27. Dec.

EPIST Qui timet. *Eccli.* 15. 1. 6.
EVANG. Sequere me. *Jo.* 21 19. 24.

Sanctorum Innocentium. 28. Dec.

EPIST. Vidi. *Apoc.* 14. 1. 5.
EVANG. Angelus. *Matth.* 2. 13 18.

S. Thomæ Cant. Ep. & Mart. 29. Dec.

EPIST Omnis. *Hebr.* 5. 1. 6.
EVANG. Ego ſum. *Jo.* 10. 11. 16.

Dominica infra Octavam Nat.

EPIST. Quanto. *Gal.* 4. 1. 7.
EVANG Erat. *Luc.* 2. 33. 39 40.

S. Sylveſtri Papæ. 31. Decembris.

EPIST. Teſtificor. 2 *Tim.* 4. 1 8.
EVANG. Sint lumbi. *Luc* 12 35. 40.

In Octava Nativit. Domini.

EPIST. Benignitas. *Tit.* 3. 4. 7.
EVANG Paſtores *Luc* 2 15. 20.

In die Circumciſionis Domini.

EPIST. Apparuit. *Tit.* 2. 11. 15.
EVANG Poſtquam. *Luc.* 2. v. 21.

In Vigilia Epiphaniæ. 5. Januarii.

EPIST. Quanto. *Gal.* 4. 1. 7.
EVANG. Defuncto. *Matth.* 2. 19. 23.

In Epiphania Domini. 6 Januarii.

EPIST. Surge. *Iſa.* 60. 1. 6
EVANG. Cùm natus. *Matth.* 2. 1. 12.

Dominica infra Octav. Epiph.

EPIST. Obſecro. *Rom.* 12. 1. 5.
EVANG. Cùm factus. *Luc.* 2. 42. 52.

In Octava Epiphaniæ.

EPIST. Surge. *Iſa.* 60. 1 6.
EVANG. Vidi. *Jo.* 1. 29 34.

Dominica ſecunda poſt Epiph.

EPIST. Habentes donationes. *Rom.* 12. 6. 16.
EVANG. Nuptiæ. *Jo* 2. 1. 11.

Dominica tertia poſt Epiphaniam.

EPIST. Nolite. *Rom.* 12. 16. 21.
EVANG. Cum deſcendiſſet. *Matth.* 8. 1. 13.

Dominica quarta poſt Epiphaniam.

EPIST. Nemini. *Rom.* 13. 8. 10.
EVANG. Aſcendente. *Matth.* 8. 23. 27.

Dominica quinta poſt Epiphaniam.

EPIST. Induit. *Col.* 3. 12. 17.
EVANG. Parabolam. *Matth.* 13. 24. 30.

Dominica ſexta poſt Epiphaniam.

EPIST. Gratias. 1 *Theſſ.* 1. 2. 10.
EVANG. Parabolam. *Matth.* 13. 31. 35.

Dominica in Septuageſima.

EPIST. Neſcitis. 1 *Cor.* 9. 24. 5. 6. 10.
EVANG. Simile eſt. *Matth.* 20. 1. 16.

Dominica in Sexageſima.

EPIST. Libenter. 2 *Cor.* 11. 19. 9. 1. 12.
EVANG Cum turba. *Luc.* 8. 4. 15.

Dominica in Quinquageſima.

EPIST Si linguis. 1 *Cor.* 13. 1. 13.
EVANG. Aſſumpſit. *Luc.* 18. 31. 43.

Feria quarta Cinerum.

EPIST. Convertimini. *Joel.* 2. 12. 19.
EVANG. Cùm jejunatis. *Matth* 6. 16. 21.

Feria quinta.

EPIST Ægrotavit. *Iſa.* 38. 1. 7.
EVANG. Cum introiiſſet. *Matth.* 8. 5. 13.

Feria ſexta.

EPIST. Clama. *Iſa* 58. 1. 9.
EVANG. Audiſtis. *Matth* 5 38. 7. 1. 6.

Sabbato.

EPIST. Si abſtuleris. *Iſai.* 58. 9. 14.
EVANG. Cùm ſero. *Marc.* 6. 47. 56.

Dominica 1. Quadrageſimæ.

EPIST. Exhortamur. 2 *Cor.* 6. 1. 10.
EVANG. Ductus eſt. *Matth.* 4. 1. 11.

Feria ſecunda.

EPIST. Hæc dicit. *Ezech.* 34. 11. 16.
EVANG. Cùm venerit. *Matth.* 25. 31. *ad finem.*

Feria tertia.

EPIST. Quærite. *Iſai.* 55. 6. 11.
EVANG. Cùm intraſſet. *Matth.* 21. 10. 17.

Feria quarta quatuor Temporum.

LECT. Dixit. *Exod* 24. 12. *ad finem.*
EPIST. Venit. 3 *Reg.* 19. 3. 8.
EVANG. Reſponderunt. *Matth.* 12. 38. *ad finem.*

Feria quinta.

EPIST. Factus eſt. *Ezech.* 18. 1. 9.
EVANG. Egreſſus Jeſus. *Matth.* 15. 21. 28.

Feria ſexta Quatuor Temporum.

EPIST. Anima. *Ezech.* 18. 20. 28.
EVANG. Erat dies. *Jo* 5. 1 15.

Sabbato Quatuor Temporum.

LECT. 1. Quando. *Deut.* 26. 12. *ad finem.*
LECT. 2. Si cuſtodieritis. *Deut.* 11. 22. 25.
LECT. 3 Orationem. 2 *Mac.* 1. 23. 27.
LECT. 4. Miſerere. *Eccli.* 36. 1. 10.
LECT. 5. Angelus. *Dan.* 3. 49. 51.
EPIST. Rogamus. 1 *Theſſ.* 5. 14. 23.
EVANG. Aſſumpſit. *Matth* 17. 1. 9.

Dominica II. in Quadrageſima.

EPIST. Fratres. 1 *Theſſ.* 4. 1. 7.
EVANG Aſſumpſit. *Matth.* 17. 1. 9.

Feria ſecunda.

EPIST. Domine. *Dan.* 9 15. 19.
EVANG. Ego vado. *Jo* 8. 21. 29.

Feria tertia.

EPIST. Factus eſt. 3 *Reg.* 17. 8. 16.
EVANG. Super. *Matth.* 23. 1. 12.

Feria Quarta.

EPIST. Mardochæus. *Eſth.* 13. 8. 17.
EVANG. Aſcendens. *Matth.* 20 17. 28.

Feria quinta.
EPIST. Hæc dicit. *Jer.* 17. 5. 10.
EVANG. Homo quidam. *Luc.* 16. 19. 31.
Feria ſexta.
EPIST. Dixit. *Gen.* 37. 6. 22.
EVANG. Homo erat. *Matth.* 21. 33. 46.
Sabbato.
EPIST. Dixit. *Gen.* 27. 6. 40.
EVANG. Homo quidam. *Luc.* 15. 11. *ad finem.*
Dominica III. in Quadrageſima.
EPIST. Eſtote. *Epheſ.* 5. 1. 9.
EVANG. Erat. *Luc.* 11. 14. 28.
Feria ſecunda.
EPIST. Naaman. 4 *Reg.* 5. 1. 15.
EVANG. Utique, *Luc.* 4. 23. 30.
Feria tertia.
EPIST. Mulier. 4 *Reg.* 4. 1. 7.
EVANG. Si peccaverit. *Matth.* 18. 15. 22.
Feria quarta.
EPIST. Honora. *Exod.* 20. 12. 24.
EVANG. Acceſſerunt. *Matth.* 15. 1. 21.
Feria quinta.
EPIST. Factum eſt verbum. *Jer.* 7. 1. 7.
EVANG. Surgens. *Luc.* 4. 38. *ad finem.*
Feria ſexta.
EPIST. Convenerunt. *Num.* 20. 2. 13.
EVANG. Venit. *Jo.* 4. 5. 42.
Sabbato.
EPIST. Erat vir. *Dan.* 13. 1. 62.
EVANG. Perrexit. *Jo.* 8. 1. 11.
Dominica IV. in Quadrageſima.
EPIST. Scriptum eſt. *Gal.* 4. 22. *ad finem.*
EVANG. Abiit Jeſus. *Jo.* 6. 1. 15.
Feria ſecunda.
EPIST. Venerunt. 4 *Reg.* 3. 16. *ad finem.*
EVANG. Propè erat. *Jo.* 2. 13. *ad finem.*
Feria tertia.
EPIST. Locutus eſt. *Exod.* 32. 7. 14.
EVANG. Jam die. *Jo.* 7. 14. 31.
Feria quarta.
LECT. Sanctificabo. *Ezech.* 36. 23. 29.
EPIST. Lavamini. *Iſai.* 1. 16. 19.
EVANG. Præteriens. *Jo.* 9. 1. 38.
Feria quinta.
EPIST. Venit mulier. 4 *Reg.* 4. 25. 38.
EVANG. Ibat. *Luc.* 7. 11. 16.
Feria ſexta.
EPIST. Ægrotavit. 3 *Reg.* 17. 17. *ad finem.*
EVANG. Erat quidam. *Jo.* 11. 1. 45.
Sabbato.
EPIST. Hæc dicit. *Iſa.* 49. 8. 15.
EVANG. Ego ſum. *Jo.* 8. 12. 20.
Dominica de Paſſione.
EPIST. Christus. *Hebr.* 9. 11. 15.
EVANG. Quis ex. *Jo.* 8. 46. *ad finem.*
Feria ſecunda.
EPIST. Factum eſt. *Jona* 3. 1. 10.
EVANG. Miſerunt. *Jo.* 7. 32. 39.
Feria tertia.
EPIST. Congregati. *Dan.* 14. 27. *ad finem.*
EVANG. Ambulabat. *Jo.* 7. 1. 13.
Feria quarta.
EPIST. Ego Dominus. *Levit.* 19. 12. 19.
EVANG. Facta ſunt. *Joan.* 10. 22. 38.
Feria quinta.
EPIST. Ne quæſumus. *Dan.* 3. 39. 45.
EVANG. Rogabat. *Luc.* 7. 36. *ad finem.*
Feria ſexta.
EPIST. Domine. *Jer.* 17. 13. 18.
EVANG. Collegerunt. *Joan.* 11. 47. 54.
Sabbato.
EPIST. Dixerunt. *Jer.* 18. 18. *ad finem.*
EVANG. Cogitaverunt. *Jo.* 12. 10. 37.
Dominica in Palmis.
EPIST. Venerunt. *Exod.* 15. 27. *ad* 7. *cap.* 16.
EVANG. Cùm appropinquaſſet. *Matth.* 21. 1. 9.
ad Miſſam.
EPIST. Hoc enim. *Phil.* 2. 5. 11.
PASSIO. Scitis. *Matth.* 26. 2. *ad fin. c.* 27.
Feria ſecunda.
EPIST. Dominus. *Iſa.* 50. 5. 10.
EVANG. Jeſus ante. *Jo.* 12. 1. 9.
Feria tertia.
EPIST. Domine. *Jer.* 11. 18. 20.
PASSIO. Erat Paſcha. *Marc.* 14. 1. *ad fin. cap.* 15.
Feria quarta.
LECT. Dicite. *Iſa.* 62. 11. 7. 63.
EPIST. Quis credidit. *Iſa.* 53. 1. *ad finem.*
PASSIO. Appropinquabat. *Luc.* 22. 1. 52. 2. 23.
Feria quinta in Cœna Domini.
EPIST. Convenientibus. 1 *Cor.* 11. 20. 32.
EVANG. Ante diem. *Jo.* 13. 1. 15.
Feria ſexta in Paraſceve.
LECT. 1. In tribulatione. *Oſ.* 6. 1. 6.
LECT. 2. Dixit Dominus. *Exod.* 12. 1. 11.
PASSIO. Egreſſus eſt. *Jo.* 18. 1. *ad fin. cap.* 19.

Sabbato Sancto.

LECT. 1. In principio. *Gen.* 1. 1. *ad finem cap.* 2.
LECT. 2. Noe. *Gen. ex cap.* 5. 31. 6. 7. & 8. *ad* 21.
LECT. 3. Tentavit. *Gen.* 22. 1. 19.
LECT. 4. Factum eſt vigilia. *Exod.* 14. 24. 1. c. 15.
LECT. 5. Hæc eſt. *Iſa.* 54. 17. 1. c. 55.
LECT. 6. Audi. *Bar.* 3. 9. *ad finem.*
LECT. 7. Facta eſt, *Ezech.* 37. 1. 14.
LECT. 8. Apprehendent. *Iſa.* 4. 1. *ad finem.*
LECT. 9. Dixit Dominus. *Exod.* 12. 1. 11.
LECT. 10. Factum eſt. *Jona.* 3. 1. 10.
LECT. 11. Scripſit. *Deut.* 31. 22. *ad finem.*
LECT. 12. Nabuchodonoſor. *Dan.* 3. 1. 24.
EPIST. Si conſurrexiſtis. *Col.* 3. 1. 4.
EVANG. Veſpere. *Matth.* 28. 1. 7.

DOMINICA RESURRECTIONIS DOMINI.

EPIST. Expurgate. 1 *Cor.* 5. 7. 8.
EVANG. Maria Magdalene. *Marc.* 16. 1. 7.
Feria ſecunda poſt Paſcha.
EPIST. Vos ſcitis. *Act.* 10. 37. 43.
EVANG. Duo ex. *Luc.* 24. 13. 35.
Feria tertia.
EPIST. Viri. *Act.* 13. 26. 33.
EVANG. Stetit. *Luc.* 24. 36. 47.
Feria quarta.
EPIST. Deus. *Act.* 3. 13. 19.
EVANG. Manifeſtavit. *Joan.* 21. 1. 14.
Feria quinta.
EPIST. Angelus. *Act.* 8. 26. *ad finem.*
EVANG. Maria. *Joan.* 20. 11. 18.
Feria ſexta.
EPIST. Christus. 1 *Petr.* 3. 18. 22.
EVANG. Undecim. *Matth.* 28. 16. *ad finem.*
Sabbato in Albis.
EPIST. Deponentes. 1 *Petr.* 2. 1. 10.
EVANG. Una ſabbati. *Joan.* 20. 1. 9.
Dominica in Albis.
EPIST. Omne. 1 *Joan.* 5. 4. 9.
EVANG. Cùm ſerò. *Joan.* 20. 19. *ad finem.*
Dominica ſecunda poſt Paſcha.
EPIST. Christus. 1 *Petr.* 2. 21. *ad finem.*
EVANG. Ego ſum. *Joan.* 10. 11. 17.
Dominica tertia poſt Paſcha.
EPIST. Obſecro. 1 *Petr.* 2. 11. 19.
EVANG. Modicum. *Joan.* 16. 16. 22.
Dominica quarta poſt Paſcha.
EPIST. Omne datum. *Jac.* 1. 17. 21.
EVANG. Vado ad eum. *Joan.* 16. 5. 14.
Dominica quinta poſt Paſcha.
EPIST. Eſtote. *Jac.* 1. 22. *ad finem.*
EVANG. Amen. *Joan.* 16. 23. 30.
Feria ſecunda in Rogationibus.
EPIST. Confitemini. *Jac.* 5. 16. *ad finem.*
EVANG. Quis veſtrùm. *Luc.* 11. 5. 13.
Feria tertia in Rogationibus, ut in ſecunda.
In Vigilia Aſcenſionis.
EPIST. Unicuique. *Epheſ.* 4. 7. 13.
EVANG. Sublevatis. *Joan.* 17. 1. 11.

IN ASCENSIONE DOMINI.

EPIST. Primùm. *Act.* 1. 1. 11.
EVANG. Recumbentibus. *Marc.* 16. 14. *ad finem.*
Dominica infra Octavam Aſcenſionis.
EPIST. Eſtote. 1 *Petr.* 4. 7. 11.
EVANG. Cùm venerit. *Joan.* 15. 26. & 16. 4.
In Octava Aſcenſionis Miſſa ſicut in Die.
In Vigilia Pentecoſtes.
LECT. 1. Tentavit. *Gen.* 22. 1. 19.
LECT. 2. Factum eſt in Vigilia. *Exod.* 14. 24. 1. c. 15.
LECT. 3. Scripſit Moyſes. *Deut.* 31. 22. *ad finem.*
LECT. 4. Apprehendent. *Iſa.* 4. 1. *ad finem.*
LECT. 5. Audi. *Baruch* 3. 9. *ad finem.*
LECT. 6. Facta eſt. *Ezech.* 37. 1. 14.
EPIST. Factum eſt. *Act.* 19. 1. 8.
EVANG. Si diligitis. *Joan.* 14. 15. 21.

DOMINICA PENTECOSTES.

EPIST. Cùm complerentur. *Act.* 2. 1. 11.
EVANG. Si quis. *Joan.* 14. 23. *ad finem.*
Feria ſecunda.
EPIST. Præcepit. *Act.* 10. 42. 48.
EVANG. Sic Deus. *Joan.* 3. 16. 21.
Feria tertia.
EPIST. Cùm audiſſent. *Act.* 8. 14. 17.
EVANG. Amen, Amen. *Joan.* 10. 1. 10.
Feria quarta Quatuor Temporum.
LECT. Stans Petrus. *Act.* 2. 14. 21.
EPIST. Per manus. *Act.* 5. 12. 16.
EVANG. Nemo poteſt. *Joan.* 6. 44. 52.
Feria quinta.
EPIST. Philippus. *Act.* 8. 5. 9.
EVANG. Convocatis. *Luc.* 9. 1. 6.
Feria ſexta Quatuor Temporum.
EPIST. Exultate. *Joel.* 2. 23. 27.
EVANG. Factum eſt. *Luc.* 5. 17. 26.
Sabbato Quatuor Temporum.
LECT. 1. Effundam. *Joel.* 2. 28. 32. *medium.*
LECT. 2. Locutus eſt Dominus. *Lev.* 23. 9. 15. 21.
LECT. 3. Cùm intraveris. *Deut.* 26. 1. 11.
LECT. 4. Si in præceptis. *Levit.* 26. 3. 12.
LECT. 5. Angelus. *Dan.* 3. 49. 52.
EPIST. Juſtificati. *Rom.* 5. 1. 5.

EVANG.

Digitized by Google

EVANG. Surgens. *Luc.* 4. 38. 44.

IN FESTO SS. TRINITATIS.

EPIST. O altitudo. *Rom.* 11. 33. *ad finem.*
EVANG. Data eſt. *Matth.* 28. 18. *ad finem.*

Dominica 1. *poſt Pentecoſten.*

EPIST. Deus charitas. 1. *Joan.* 4. 8. *ad finem.*
EVANG. Eſtote. *Luc.* 6. 36. 42.

In Feſto Corporis Christi.

EPIST. Ego. 1. *Cor.* 11. 23. 29.
EVANG. Caro mea. *Joan.* 6. 56. 59.

Dominica infrà Oct. 2. *poſt Pentecoſten.*

EPIST. Nolite. 1. *Joan.* 3. 13. 18.
EVANG. Homo. *Luc.* 14. 16. 24.

Dominica 3. *poſt Pentecoſten.*

EPIST. Humiliamini. 1. *Petr.* 5. 6. 11.
EVANG. Erant. *Luc.* 15. 1. 10.

Dominica 4. *poſt Pentecoſten.*

EPIST. Exiſtimo. *Rom.* 8. 18. 23.
EVANG. Cùm turbæ. *Luc.* 5. 1. 11.

Dominica 5. *poſt Pentecoſten.*

EPIST. Omnes. 1. *Petr.* 3. 8. 15. *medium.*
EVANG. Niſi abundaverit. *Matth.* 5. 20. 24.

Dominica 6. *poſt Pentecoſten.*

EPIST. Quicumque. *Rom.* 6. 3. 11.
EVANG. Cùm turba. *Marc.* 8. 1. 9.

Dominica 7. *poſt Pentecoſten.*

EPIST. Humanum. *Rom.* 6. 19. *ad finem.*
EVANG. Attendite. *Matth.* 7. 15. 21.

Dominica 8. *poſt Pentecoſten.*

EPIST. Debitores. *Rom.* 8. 12. 17.
EVANG. Homo quidam. *Luc.* 16. 1. 9.

Dominica 9. *poſt Pentecoſten.*

EPIST. Non ſimus. 1. *Cor.* 10. 6. 13.
EVANG. Cum appropinquaret. *Luc.* 19. 41. 47.

Dominica 10. *poſt Pentecoſten.*

EPIST. Scitis. 1. *Cor.* 12. 2. 11.
EVANG. Dixit. *Luc.* 18. 9. 14.

Dominica 11. *poſt Pentecoſten.*

EPIST. Notum. 1. *Cor.* 15. 1. 10. *medium.*
EVANG. Exiens. *Marc.* 7. 31. *ad finem.*

Dominica 12. *poſt Pentecoſten.*

EPIST. Fiduciam. 2. *Cor.* 3. 4. 10.
EVANG. Beati. *Luc.* 10. 23. 37.

Dominica 13. *poſt Pentecoſten.*

EPIST. Abrahæ. *Gal.* 3. 16. 22.
EVANG. Dum iret. *Luc.* 17. 11. 19.

Dominica 14. *poſt Pentecoſten.*

EPIST. Spiritu. *Gal.* 5. 16. 24.
EVANG. Nemo. *Matth.* 6. 24. 33.

Dominica 15. *poſt Pentecoſten.*

EPIST. Spiritu. *Gal.* 5. 25. 26. & 6.
EVANG. Ibat. *Luc.* 7. 11. 16.

Dominica 16. *poſt Pentecoſten.*

EPIST. Peto ne. *Epheſ.* 3. 13. *ad finem.*
EVANG. Cùm intraret. *Luc.* 14. 1. 11.

Dominica 17. *poſt Pentecoſten.*

EPIST. Obſecro. *Epheſ.* 4. 1. 6.
EVANG. Acceſſerunt. *Matth.* 22. 34. *ad finem.*

Feria quarta, Quatuor Temporum Septembris.

EPIST. Ecce Dies. *Amos* 9. 13. *ad finem.*
EPIST. Congregatus. 2. *Nehem.* 8. 1. 10.
EVANG. Reſpondens. *Marc.* 9. 16. 27.

Feria ſexta, Quatuor Temporum Septembris.

EPIST. Convertere. *Oſ.* 14. 2. *ad finem.*
EVANG. Rogabat. *Luc.* 7. 36. *ad finem.*

Sabbato Quatuor Temporum Septembris.

LECT. 1. Locutus. *Levit.* 23. 26. 32.
LECT. 2. A quintodecimo. *Levit.* 23. 34. 43.
LECT. 3. Paſce. *Mich.* 7. 14. *ad finem.*
LECT. 4. Hæc dicit. *Zach.* 8. 14. 19.
LECT. 5. Angelus. *Dan.* 3. 49. 5. 1.
EPIST. Tabernaculum. *Hebr.* 9. 2. 12.
EVANG. Dicebat. *Luc.* 13. 6. 17.

Dominica 18. *poſt Pentecoſten.*

EPIST. Gratias. 1. *Cor.* 1. 8.
EVANG. Aſcendens. *Matth.* 9. 1. 8.

Dominica 19. *poſt Pentecoſten.*

EPIST. Renovamini. *Epheſ.* 4. 23. 28.
EVANG. Simile. *Matth.* 22. 1. 14.

Dominica 20. *poſt Pentecoſten.*

EPIST. Videte. *Epheſ.* 5. 15. 21.
EVANG. Erat. *Joan.* 4. 46. 53.

Dominica 21. *poſt Pentecoſten.*

EPIST. Confortamini. *Epheſ.* 6. 10. 17.
EVANG. Aſſimilatum. *Matth.* 18. 23. *ad finem.*

Dominica 22. *poſt Pentecoſten.*

EPIST. Confidimus. *Phil.* 1. 6. 11.
EVANG. Abeuntes. *Matt.* 22. 15. 21.

Dominica 23. *poſt Pentecoſten.*

EPIST. Imitatores. *Phil.* 3. 17. 4. 1. 4.
EVANG. Loquente. *Matth.* 9. 18. 26.

Dominica ultima poſt Pentecoſten.

EPIST. Non ceſſamus. *Col.* 1. 9. 14.
EVANG. Cùm videritis. *Matth.* 24. 15. 35.

PROPRIUM SANCTORUM.

Epiſtolæ, & Evangelia, quando non aſſignantur, ſumantur de Communi infrà.

MENSE DECEMBRI.

2. *S. Bibianæ Virginis, & Martyris.*

EPIST. Domine. EVANG. Simile. *De Communi.*

3. *S. Franciſci Xaverii.*

EPIST. Corde. *Rom.* 10. 10. 18.
EVANG. Euntes. *Marc.* 16. 15. 18.

6. *S. Nicolai Epiſcopi.*

EPIST. Mementote. *Hebr.* 13. 7. 17. *medium.*
EVANG. Homo. 1. *De Communi.*

7. *S. Ambroſii Epiſc. & Doctoris.*

EPIST. Teſtificor. EVANG. Vos eſtis. *De Communi.*

8. *In Conceptione B. Mariæ Virginis.*

EPIST. Dominus. *Proverb.* 8. 22. 35.
EVANG. Liber. *Matth.* 1. 1. 16.

Infra Octavam, & in die Octava dicitur Miſſa ſicut in die Feſti.

11. *S. Damaſi Papæ.*

EPIST. Plures. EVANG. Vigilate. *De Communi.*

13. *S. Luciæ Virginis & Martyris.*

EPIST. Qui. EVANG. Simile. *De Communi.*

In Vigilia S. Thomæ Apoſtoli.

EPIST. Benedictio. EVANG. Hoc eſt. *De Communi unius Apoſtoli.*

In feſto S. Thomæ Apoſtoli.

EPIST. Jam non eſtis. *Epheſ.* 2. 19. *ad finem.*
EVANG. Thomas. *Joan.* 20. 24. 29.

MENSE JANUARIO.

8. *S. Laurentii Juſtiniani Epiſcopi.*

EPIST. Sapientiam. *Sap.* 8. 2. 8.
EVANG. Homo peregre. *De Communi.*

14. *S. Hilarii Epiſcopi.*

EPIST. Teſtificor. EVANG. Vos eſtis. *De Communi Doctorum.*

15. *S. Pauli Eremitæ.*

EPIST. Quæ mihi. *Philip.* 3. 7. 12.
EVANG. Confiteor. *Matth.* 11. 25. *ad finem.*

16. *S. Marcelli Papæ, & Martyris.*

EPIST. Benedictus. EV. Si quis vult. *De Communi.*

17. *S. Antonii Abbatis.*

EPIST. Dilectus. EVANG. Sint lumbi. *De Communi.*

18. *Cathedra S. Petri Romana.*

EPIST. Petrus. 1. *Petr.* 1. 1. 7.
EVANG. Venit. *Matth.* 16. 13. 19.

19. *SS. Marii & Sociorum Martyrum.*

EPIST. Rememoramini. EV. Sedente. *De Communi.*

Item ibidem S. Canuti Regis & Martyris.

EPIST. Juſtum. EVANG. Si quis. *De Communi.*

20. *SS. Fabiani & Sebaſtiani Martyrum.*

EPIST. Sancti. EVANG. Deſcendens. *De Communi.*

21. *S. Agnetis Virginis & Martyris.*

EPIST. Confitebor. *Eccli.* 51. 1. 12.
EVANG. Simile erit. *De Communi.*

22. *SS. Vincentii & Anaſtaſii Martyrum.*

EPIST. Juſtorum. EVANG. Cum 1. *De Communi.*

23. *S. Raymundi de Pennafort Confeſs.*

EPIST. Beatus. EVANG. Sint. *De Communi.*

24. *S. Timothei Epiſcopi & Martyris.*

EPIST. Sectare. 1. *Tim.* 6. 11. 16.
EVANG. Si quis venit. *Luc.* 14. 26. 33.

25. *In Converſione S. Pauli.*

EPIST. Saulus. *Act.* 9. 1. 22.
EVANG. Ecce. *Matth.* 19. 27. 29.

26. *S. Polycarpi Martyris.*

EPIST. Omnis. 1. *Joan.* 3. 10. 16.
EVANG. Nihil. *Matth.* 10. 26. 33.

27. *S. Joannis Chryſoſtomi Epiſc. & Doct.*

EPIST. Teſtificor. EVANG. Vos. *De Communi.*

28. *S. Agnetis ſecundo.*

EPIST. Qui gloriatur. EV. Simile eſt. *De Communi.*

29. *S. Franciſci Saleſii Epiſcopi.*

EPIST. Ecce. EVANG. Homo. *De Communi.*

30. *S. Martinæ Virginis & Martyris.*

EPIST. Confitebor. EV. Simile erit. *De Communi.*

31. *S. Petri Nolaſci Confeſſoris.*

EPIST. Spectaculum. EV. Nolite. *De Communi.*

MENSE FEBRUARIO.

1. *S. Ignatii Epiſcopi & Martyris.*

EPIST. Quis nos. *Rom.* 8. 35. *ad finem.*
EVANG. Amen. *Joan.* 12. 24. 26.

2. *In Præſentatione Domini, & Purificatione B. Mariæ Virginis.*

EPIST. Ecce ego. *Malach.* 3. 1. 4.
EVANG. Poſtquàm. *Luc.* 2. 22. 32.

3. *S. Blaſii Epiſcopi & Martyris.*

EPIST. Benedictus. 2. *Cor.* 1. 3. 7.
EVANG. Si quis vult. *De Communi.*

4. *S. Andreæ Corſini Epiſcopi.*

EPIST. Ecce. EVANG. Homo. *De Communi.*

5. S. Agathæ Virginis & Martyris.
EPIST. Videte. *1 Cor. 1. 26. 31.*
EVANG. Acceſſerunt. *Matth. 19. 3. 12.*
6. S. Dorotheæ Virginis & martyris.
EPIST. Domine. EV. Simile eſt. *De communi.*
7. S. Romualdi Abbatis.
EPIST. Dilectus. EV. Ecce nos. *De communi.*
8. S. Joannis de Matha Confeſſoris.
EPIST. Beatus. EV. Sint lumbi. *De communi.*
9. S. Apolloniæ Virginis & martyris.
EPIST. Confitebor. EV. Simile erit. *De communi.*
14. S. Valentini Presbyteri & martyris.
EPIST. Juſtum. EV. Nolite. *De communi.*
15. SS. Fauſtini & Jovitæ martyrum.
EPIST. Rememoramini. EV. Sedente. *De communi.*
18. S. Simeonis Epiſc. & martyris.
EPIST. Beatus. EV. Si quis venit. *De communi.*
22. Cathedra S. Petri Antiochena.
EPIST. Petrus. *1 Petr. 1. 1. 7.*
EVANG. Venit. *Matth. 16. 13. 19.*
23. vel 24. In Vigilia S. Mathiæ.
EPIST. & EVANG. *De Communi.*
24. vel 25. S. Mathiæ Apoſtoli.
EPIST. Exurgens. *Act. 1. 15. ad finem.*
EVANG. Confiteor. *Matth. 11. 25. 30.*

MENSE MARTIO.

4. S. Caſimiri Confeſſoris.

EPIST. Beatus. EV. Sint lumbi. *De communi.*
7. S. Thomæ de Aquino Confeſſoris.
EPIST. Optavi. *Sap. 7. 7. 14.*
EVANG. Vos eſtis. *Matth. 5. 13. 19.*
9. S. Franciſcæ Viduæ Romanæ.
EPIST. Mulierem. EV. Simile eſt. *De communi.*
10. SS. Quadraginta martyrum.
EPIST. Sancti. *De communi.*
EVANG. Deſcendens. *Luc. 6. 17. 23.*
12. S. Gregorii Papæ & Eccleſiæ Doctoris.
EPIST. Teſtificor. EV. Vos eſtis. *De communi.*
19. S. Joſeph Sponſi B. Mariæ Virginis.
EPIST. Dilectus. *Eccli. 45. 1. 6.*
EVANG. Cùm eſſet. *Matth. 1. 18. 21.*
21. S. Benedicti Abbatis.
EPIST. Dilectus. EVANG. Ecce. *De communi.*
25. In Feſto Annuntiationis.
EPIST. Pete tibi. *Iſa. 7. 10. 15.*
EVANG. Miſſus eſt. *Luc. 1. 26. 38.*

MENSE APRILI.

2. S. Franciſci de Paula Confeſſoris.
EPIST. Quæ mihi. EV. Nolite. *De communi.*
5. S. Vincentii Ferrerii Confeſſoris.
EPIST. Beatus. EV. Sint lumbi. *De communi.*
11. S. Leonis Papæ.
EPIST. Ecce Sacerdos. *De communi.*
EVANG. Venit. *Matth. 16. 13. 19.*
13. S. Hermenegildi martyris.
EPIST. Juſtum. EV. Si quis venit. *De communi.*
14. Sanctorum Tiburtii & Sociorum martyrum.
EPIST. Stabunt. 1. EV. Ego ſum. 1. *De communi.*
17. S. Aniceti Papæ & martyris.
EPIST. Stabunt. EVANG. Amen. *De communi.*
19. S. Anſelmi Epiſcopi.
EPIST. & EVANG. *De communi Doctorum.*
22. SS. Soteris & Caji Pont. & mart.
EPIST. Poſt hæc. EV. Ego ſum. 2. *De communi.*
23. S. Georgii martyris.
EPIST. Memor. 2. EV. Ego. 1. *De communi.*
25. S. Marci Evangeliſtæ.
EPIST. Similitudo. *Ezech. 1. 10. 15.*
EVANG. Deſignavit. *Luc. 10. 1. 9.*
Eodem die ad Miſſam Proceſſionis.
EPIST. & EVANG. *ut feria ſecunda Rogationum.*
26. SS. Cleti & Marcellini Pont. & mart.
EPIST. Benedictus. EV. Ego ſum. 1. *De communi.*
28. S. Vitalis martyris.
EPIST. Stabunt. EV. Ego. 1. *De communi.*
29. S. Petri martyris.
EPIST. Memor. 1. EV. Ego. 1. *De communi.*
30. S. Catharinæ Senenſis Virginis.
EPIST. Qui. 1. EVANG. Simile erit. *De communi.*

MENSE MAJO.

1. SS. Philippi & Jacobi Apoſtolorum.
EPIST. Stabunt. *Sap. 5. 1. 5.*
EVANG. Non turbetur. *Joan. 14. 1. 13.*
2. S. Athanaſii Epiſcopi & Eccleſiæ Doctoris.
EPIST. Non. *2 Cor. 4. 5. 14.*
EVANG. Cum. *Matth. 10. 23. 28.*
3. In feſto Inventionis S. Crucis.
EPIST. Hoc ſentite. *Phil. 2. 5. 11.*
EVANG. Erat homo. *Joan. 3. 1. 15.*
4. S. Monicæ Viduæ.
EPIST. Viduas. *1 Tim. 5. 3. 10.*
EVANG. Ibat. *Luc. 7. 11. 16.*
6. S. Joannis ante Portam Latinam.
EPIST. Stabunt. *Sap. 5. 1. 5.*
EVANG. Acceſſit. *Matth. 20. 20. 23.*

7. S. Staniſlai Epiſcopi & martyris.
EPIST. Stabunt. EVANG. Ego ſum. *De communi.*
8. In Apparitione S. Michaelis.
EPIST. Significavit. *Apoc. 1. 1. 5.*
EVANG. Acceſſerunt. *Matth. 18. 1. 10.*
9. S. Gregorii Nazianzeni Epiſc. & Eccleſiæ Doct.
EPIST. Cor ſuum. EVANG. Vos eſtis. *De communi.*
10. SS. Gordiani & Epimachi martyrum.
EPIST. Poſt hæc. 4. EV. Ego ſum. 2. *De communi.*
Ibidem S. Antonini Epiſcopi.
EPIST. Ecce. EVANG. Homo. *De communi.*
12. SS. Nerei & Sociorum martyrum.
EPIST. Stabunt. *Sap. 5. 1. 5.*
EVANG. Erat. *Joan. 4. 46. 53.*
14. S. Bonifacii martyris.
EPIST. Stabunt. EVANG. Ego. 1. *De communi.*
16. S. Ubaldi Epiſcopi.
EPIST. Ecce. 1. EVANG. Homo. 1. *De communi.*
18. S. Venantii martyris.
EPIST. Stabunt. EVANG. Ego. 1. *De communi.*
Vel ſi occurrat poſt Trinitatem.
EPIST. Juſtum. 3. EV. Si quis venit. 1. *De communi.*
19. S. Petri Cæleſtini Papæ.
EPIST. Ecce. 1. *De communi.*
EVANG. Ecce nos. *Matth. 19. 27. 29.*
20. S. Bernardini Senenſis Confeſſoris.
EPIST. Beatus. 1. EVANG. Ecce nos. *De communi.*
25. S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis Virginis.
EPIST. Qui. 1 EVANG. Simile erit. *De communi.*
26. S. Philippi Nerii Confeſſoris.
EPIST. Optavi. *Sap. 7. 7. 14.*
EVANG. Sint lumbi. 1. *De communi.*
27. S. Joannis Papæ & martyris.
EPIST. Benedictus. EV. Si quis vult. *De communi.*
30. S. Felicis Papæ & martyris.
EPIST. Beatus. 1. EV. Si quis venit. *De communi.*
31. S. Petronillæ Virginis.
EPIST. De Virginibus. EV. Simile eſt. *De communi.*

MENSE JUNIO.

2. SS. Marcellini & Sociorum martyrum.

EPIST. Non ſunt. 6. EVANG. Cùm. 1. *De communi.*
6. S. Norberti Epiſcopi.
EPIST. Ecce. 1. EVANG. Homo. 1. *De communi.*
9. SS. Primi & Feliciani Martyrum.
EPIST. Juſti. 2. EVANG. Confiteor. 5. *De communi.*
10. S. Margaritæ Reginæ.
EPIST. Mulierem. EV. Simile eſt. *De communi.*
11. S. Barnabæ Apoſtoli.
EPIST. Multus. *Act. 11. 21. 26. & 13. 1. 3.*
EVANG. Ecce ego. *Matth. 10. 16. 22.*
12. SS. Baſilidis & Sociorum martyrum.
EPIST. Rememoramini. *Hebr. 10. 32. 38.*
EVANG. Sedente. *Matth. 24. 3. 13.*
13. S. Antonii de Padua Confeſſoris.
EPIST. Spectaculum. 2. EV. Sint. 1 *De communi.*
14. S. Baſilii Epiſcopi & Eccleſiæ Doctoris.
EPIST. Teſtificor. *De communi Doctorum.*
EVANG. Si quis. *Luc. 14. 26. 35.*
15. SS. Viti & Sociorum martyrum.
EPIST. Juſtorum. 1. EV. Qui vos. 7. *De communi.*
18. SS. Marci & Marcelliani martyrum.
EPIST. Juſtificati. 5. EV. Væ vobis. 6. *De communi.*
19. SS. Gervaſii & Protaſii martyrum.
EPIST. Communicantes. *1 Petr 4. 12. 19.*
EVANG. Deſcendens. 2. *De Communi.*
20. S. Sylverii Papæ & martyris.
EPIST. Memores. *Judæ, v. 17. 21.*
EVANG. Si quis venit. 1. *De communi.*
22. S. Paulini Epiſcopi.
EPIST. Scitis. *2 Cor. 8. 9. 15.*
EVANG. Nolite. *Luc. 12. 32. 34.*
23. Vigilia S. Joannis Baptiſtæ.
EPIST. Factum eſt. *Jerem. 1. 4. 10.*
EVANG. Fuit. *Luc. 1. 5. 17.*
24. In Nativitate S. Joannis Baptiſtæ.
EPIST. Audite. *Iſa. 49. 1. 7.*
EVANG. Eliſabeth. *Luc. 1. 57. 68.*
26. SS. Joannis & Pauli martyrum.
EPIST. Hi viri. *Eccli. 44. 10. 15.*
EVANG. Attendite. *Luc. 12. 1. 8.*
27. S. Leonis Papæ.
EPIST. Plures. 2. EV. Homo. 1. *De communi.*
28. Vigilia Apoſtolorum Petri & Pauli.
EPIST. Petrus. *Act. 3. 1. 10.*
EVANG. Simon. *Joan. 21. 15. 19.*
29. In feſto Apoſtolorum Petri & Pauli.
EPIST. Miſit. *Act. 12. 1. 10.*
EVANG. Venit. *Matth. 16. 13. 19.*
30. In Commemoratione S. Pauli Apoſtoli.
EPIST. Notum. *Gal. 1. 11. 20.*
EVANG. Ecce ego. *Matth. 10. 16. 22.*

MENSE JULIO.

1. In Octava S. Joannis Baptiſtæ.
Ut in die ejus Feſto.
2. In Viſitatione B. Mariæ Virginis.
EPIST. Ecce. *Cant. 2. 8. 14.*
EVANG. Exurgens. *Luc. 1. 39. 47.*

5. Infra Octavam SS. Apostolorum.

EP. Per manus. *Act. 5. 12. 16.*
EV. Ecce nos. *Matth. 19. 27. 29.*

6. Octava Apostolorum Petri & Pauli.

EP. Hi viri. *Eccli. 44. 10. 15.*
EV. Compulit. *Matth. 14. 22. 33.*

8. S. Elisabeth Reginæ Portugalliæ.

EP. Mulierem. EV. Simile est. *De communi.*

10. SS. Septem fratrum, &c. Martyrum.

EP. Mulierem. *Prov. 31. 10. 31.*
EV. Loquente. *Matth. 12. 46. 50.*

11. S. Pii Papæ & martyris.

EP. Beatus. 1. EV. Si quis venit. *De communi.*

12. S. Joannis Gualberti Abbatis.

EP. Dilectus. *Eccli. 45. 1. 6.*
EV. Audistis. *Matth. 5. 43. 48.*

13. S. Anacleti Papæ & martyris.

EP. Benedictus. EV. Si quis venit. *De communi.*

14. S. Bonaventuræ Episcopi.

EP. Testificor. *De communi Doctorum.*
EV. Vos estis. *De eodem communi.*

15. S. Henrici Imperatoris Confessoris.

EP. Beatus. EV. Sint. *De communi.*

17. S. Alexii Confessoris.

EP. Est quæstus. *1 Tim. 6. 6. 12.*
EV. Ecce nos. *Matth. 19. 27. 29.*

18. SS. Symphorosæ cum septem filiis mart.

EP. Sancti. 8. EV. Attendite. 8. *De communi.*

20. S. Margaritæ Virginis & martyris.

EP. Domine. EV. Simile est. *De communi.*

21. S. Praxedis Virginis.

EP. De Virginibus. EV. Simile est. *De communi.*

22. S. Mariæ Magdalenæ.

EP. Surgam. *Cant. 3. 2. 5. & 8. 6. 7.*
EV. Rogabat. *Luc. 7. 36. 50.*

23. S. Apollinaris Episcopi & martyris.

EP. Seniores. *1 Petr. 5. 1. 11.*
EV. Facta est. *Luc. 22. 24. 30.*

24. Vigilia S. Jacobi Apostoli.

EP. Benedictio. EV. Hoc est. *De communi.*

25. S. Jacobi Apostoli.

EP. Puto quòd. *1 Cor. 4. 9. 15.*
EV. Accessit. *Matth. 20. 20. 23.*

26. S. Annæ Matris Beatæ Virginis.

EP. Mulierem. EV. Simile est. *De communi.*

27. S. Pantaleonis martyris.

EP. Memor. 2. EV. Nihil. *De communi.*

28. SS. Nazarii & Sociorum martyrum.

EP. Reddidit. EV. Cùm. 1. *De Communi.*

29. S. Marthæ Christi Hospitæ.

EP. Qui gloriatur. *2 Cor. 10. 17. 2. 6. 11.*
EV. Intravit. *Luc. 10. 38. 42.*

30. SS. Abdon, & Sennem martyrum.

EP. Exhibeamus. EV. Videns. *De communi.*

31. S. Ignatii Confessoris.

EP. Memor. *2 Tim. 2. 8. 10. & 3. 10. 12.*
EV. Designavit. *Luc. 10. 1. 9.*

MENSE AUGUSTO.

1. S. Petri ad Vincula.

EP. Misit. *Act. 12. 1. 11.*
EV. Venit. *Matth. 16. 13. 19.*

2. S. Stephani Papæ, & martyris.

EP. A Mileto. *Act. 20. 17. 21.*
EV. Si quis vult. *Matt. 16. 24. 27.*

3. In Inventione S. Stephani Protomart.

EP. Stephanus. *Act. 6. 8. 10. & 7. 54. 59.*
EV. Ecce. *Matth. 23. 34. 39.*

4. S. Dominici Confessoris.

EP. Testificor. *2 Tim. 4. 1. 8.*
EV. Sint lumbi. *Luc. 12. 35. 40.*

5. In Dedicatione S. Mariæ ad Nives.

EP. Ab initio. *Eccli. 24. 14. 16.*
EV. Loquente. *Luc. 11. 27. 28.*

6. In Transfiguratione Domini.

EP. Non doctas, *2 Petr. 1. 16. 19.*
EV. Assumpsit. *Matth. 17. 1. 9.*

7. S. Cajetani Confessoris.

EP. Beatus. *Eccli. 31. 8. 12.*
EV. Nemo. *Matth. 6. 24. 33.*

8. SS. Cyriaci, & Sociorum martyrum.

EP. Gratias. *1 Thess. 2. 13. 16.*
EV. Euntes. *Marc. 16. 15. 18.*

9. In Vigilia S. Laurentii martyris.

EP. Confitebor. *Eccli. 51. 1. 12.*
EV. Si quis vult. *Matth. 16. 24. 27.*

10. In festo S. Laurentii martyris.

EP. Qui parcè. *2 Cor. 9. 6. 10.*
EV. Amen. *Joan. 12. 24. 26.*

12. S. Claræ Virginis.

EP. Qui gloriatur. *De communi.*
EV. Simile erit. *Matth. 25. 1. 13.*

13. SS. Hippolyti & Cassiani martyrum.

EP. Cùm cognovissent. *Act. 7. 13. 18.*
EV. Cùm persequentur. *Matth. 10. 23. 28.*

14. In Vigilia Assumptionis.

EP. Ego. *Eccli. 24. 23. 31.*
EV. Loquente. *Luc. 11. 27. 28.*

15. In Assumptione B. Mariæ Virginis.

EP. In omnibus. *Eccli. 24. 11. 20.*
EV. Intravit. *Luc. 6. 18. ad finem.*

Dominica infra Octavam Assumptionis B. Mariæ Virg. Festum S. Joachim Patris ejusdem B. Virginis.

EP. Beatus. *Eccli. 31. 8. 11.*
EV. Liber. *Matth. 1. 1. 16.*

16. S. Hiacynthi Confessoris.

EP. Beatus. EV. Sint. 1. *De communi.*

17. In Octava S. Laurentii.

Ut in die festi.

20. S. Bernardi Abbatis.

EP. Justus cor suum. *Eccli. 39. 6. 14.*
EV. Ecce nos. *Matth. 19. 27. 29.*

22. In Octava Assumptionis.

Ut in die festi.

23. S. Philippi Benitii Confessoris.

EP. Spectaculum. EV. Nolite. *De communi.*

In Vigilia S. Bartholomæi. De communi.

24. S. Bartholomæi Apostoli.

EP. Vos estis. *1 Cor. 12. 27. ad finem.*
EV. Exiit. *Luc. 6. 12. 19.*

25. S. Ludovici Regis Franciæ.

EP. Justum. *Sap. 10. 10. 14.*
EV. Homo. *Luc. 19. 12. 26.*

26. S. Zephirini Papæ & martyris.

EP. Benedictus. EV. Si quis vult. *De communi.*

28. S. Augustini Episcopi & Ecclesiæ Doctoris.

EP. Testificor. 1. EV. Vos estis. *De communi.*

29. In Decollatione S. Joannis Baptistæ.

EP. Factum est. *Jer. 1. 17. ad finem.*
EV. Misit. *Marc. 6. 17. 29.*

30. SS. Felicis, & Adaucti martyrum.

EP. Reddidit. 4. EV. Qui vos. *De communi.*

31. S. Raymundi Nonnati Confessoris.

EP. Beatus. EV. Sint. 1. *De communi.*

MENSE SEPTEMBRI.

1. S. Ægidii Abbatis.

EP. Dilectus. 4. EV. Ecce nos. *De communi.*

2. S. Stephani Regis Hungariæ.

EP. Beatus. 1. EV. Homo. *De communi.*

8. In Nativitate B. Mariæ Virginis.

EP. Dominus. *Prov. 8. 22. 35.*
EV. Liber. *Matth. 1. 1. 16.*

Dominica infra Octavam.

EP. Ego quasi vitis. *Eccli. 24. 23. 31.*
EV. Missus. *Luc. 1. 26. 33.*

10. S. Nicolai de Tolentino.

EP. Spectaculum. 2. EV. Nolite. 2. *De communi.*

14. In Exaltatione Sanctæ Crucis.

EP. Hoc. *Phil. 2. 5. 11.*
EV. Nunc. *Joan. 12. 31. 36.*

15. In Octava Nativitatis B. Virginis.

Ut in die festi.

16. SS. Cornelii & Cypriani Pont. & mart.

EP. Justorum. EV. Cùm. 1. *De communi.*

17. Sanctorum Stigmatum B. Francisci.

EP. Mihi. *Gal. 6. 14. 18.*
EV. Si quis vult. *Matth. 16. 24. 27.*

18. S. Thomæ de Villanova.

EP. Ecce. 1. EV. Homo. *De communi.*

19. SS. Januarii & Sociorum martyrum.

EP. Rememoramini. EV. Sedente. *De communi.*

20. SS. Eustachii & Sociorum martyrum.

EP. Justi. 1. EV. Descendens. 1. *De communi.*

20. In Vigilia S. Matthæi Apostoli.

EP. Benedictio. *De communi.*
EV. Vidit. *Luc. 5. 27. 32.*

21. In Festo S. Matthæi Apostoli.

EP. Similitudo. *Ezech. 1. 10. 15.*
EV. Vidit. *Matth. 9. 9. 13.*

22. SS. Mauritii & Sociorum martyrum.

EP. Unus. *Apoc. 7. 13. 17.*
EV. Cùm. 1. *De communi.*

23. S. Lini martyris.

EP. Beatus. 1. EV. Si quis venit. 1. *De communi.*

24. Beatissimæ Virginis Mariæ de Mercede.

EP. Ab initio. *Eccli. 24. 14. 16.*
EV. Loquente. *Luc. 11. 27. 28.*

26. SS. Martyrum Cypriani & Justinæ.

EP. Rememoramini. EV. Sedente. *De communi.*

27. SS. Martyrum Cosmæ & Damiani.

EP. Justi. 2. EV. Descendens. 2. *De communi.*

28. S. Wenceslai Ducis & martyris.

EP. Justum. EV. Si quis vult. *De communi.*

29. S. Michaelis & omnium Angelorum.

EP. Significavit. *Apoc. 1. 1. 5.*
EV. Accesserunt. *Matth. 18. 1. 10.*

30. S. Hieronymi Presbyteri & Ecclesiæ Doctoris.

EP. Testificor. EV. Vos estis. *De communi.*

MENSE OCTOBRI.

1. S. Remigii Episcopi.

EP. Ecce. EV. Homo. 1. *De communi.*

2. Sanctorum Angelorum Custodum.

EP. Ecce ego. *Exod. 23. 20. 23.*
EV. Accesserunt. *Matth. 18. 1. 10.*

4. S. Francisci Confessoris.

EP. Mihi. *Gal. 6. 14. 18.*
EV. Confiteor. *Matth. 11. 25. 30.*

5. Sanctorum Placidi & ſociorum Martyrum.
EP. Rememoramini. EV. Sedente. 3. *De Communi.*
6. S. Brunonis Confeſſoris.
EP. Beatus. 1. EV. Sint. 1. *De Communi.*
7. S. Marci Papæ.
EP. Plures. 2. EV. Vigilate. 2. *De Communi.*
8. S. Birgittæ Viduæ.
EP. Viduas. EV. Simile eſt. *De Communi.*
9. SS. Dionyſii & ſociorum Martyrum.
EP. Stans. *Act.* 17. 22. *ad finem.*
EV. Attendite. *Luc.* 2. 1. 8.
10. S. Franciſci Borgiæ.
EP. Dilectus. 4. Ev. Ecce. 4. *De Communi.*
13. S. Eduardi Regis, Confeſſoris.
EP. Beatus. 1. Ev. Sint. 1. *De Communi.*
14. S. Calliſti Papæ & Martyris.
EP. Omnis. *Hebr.* 5. 1. 5.
EV. Nihil. *Matth.* 10. 26. 32.
15. S. Thereſiæ Virginis.
EP. Qui. EV. Simile erit. *De Communi.*
17. S. Hedwigis Viduæ.
EP. Mulierem. EV. Simile eſt. *De Communi.*
18. S. Lucæ Evangeliſtæ.
EP. Gratiae. 2. *Cor.* 8. 16. *ad finem.*
EV. Deſignavit. *Luc.* 10. 1. 9.
19. S. Petri de Alcantara Confeſſoris.
EP. Quæ mihi. 3. EV. Nolite. 2. *De Communi.*
21. S. Hilarionis Abbatis.
EP. Dilectus. 4. EV. Ecce. 4. *De Communi.*
Sanctæ Urſulæ & Sociarum Virginum, & Martyrum.
EP. De Virginibus. EV. Simile erit. *De Communi.*
25. SS. Martyrum Chryſanthi & Dariæ.
EP. Exhibeamus. 7. EV. Væ vobis. 6. *De Communi.*
26. S. Evariſti Papæ & Martyris.
EP. Beatus. 1. EV. Si quis venit. 1. *De Communi.*
27. Vigilia SS. Simonis & Judæ.
EP. Spectaculum. 1. 1. *Cor.* 4. 9. 14.
EV. Ego ſum. *Joan.* 15. 1. 7.
28. SS. Simonis & Judæ Apoſtolorum.
EP. Unicuique. *Eph.* 4. 7. 13.
EV. Hæc mando. *Joan.* 15. 17. 25.
31. Vigil. Omnium Sanctorum.
EP. Ecce ego. *Apoc.* 5. 6. 12.
EV. Deſcendens. *Luc.* 6. 17. 23.

MENSE NOVEMBRI.

EP. Ecce ego. *Apoc.* 7. 2. 12.
EV. Videns. *Matth.* 5. 1. 12.
2. In Commemoratione omnium Fidelium Defunctorum.
EP. Ecce. 1. *Cor.* 15. 51. 57.
EV. Amen. *Joan.* 5. 25. 29.
4. S. Caroli Borromæi Epiſcopi.
EP. Ecce. 1. EV. Homo. 1. *De Communi.*
8. In Octava omnium Sanctorum. Ut in die feſti.
9. In Dedicatione Baſilicæ Salvatoris.
EP. Vidi. EV. Ingreſſus. *De Communi.*
10. SS. Tryphonis & Sociorum Martyrum.
EP. Non ſunt. 6. EV. Attendite. *De Communi.*
11. S. Martini Epiſcopi.
EP. Ecce. 1. *De Communi.*
EV. Nemo. *Luc.* 11. 33. 36.
12. S. Martini Papæ & Martyris.
EP. Communicantes. Ev. Si quis venit. *De Communi.*
13. S. Didaci Confeſſoris.
EP. Spectaculum. 2. EV. Nolite. 2. *De Communi.*
17. S. Gregorii Thaumaturgi Epiſcopi.
EP. Ecce. 1. *De Communi.*
EV. Habete. *Marc.* 11. 22. 24.
18. In Dedicatione Baſilicarum SS. Apoſt. Petri & Pauli. De Communi.
19. S. Eliſabeth Viduæ.
EP. Mulierem. EV. Simile eſt. *De Communi.*
20. S. Felicis de Valois Confeſſoris.
EP. Spectaculum. 2. Ev. Nolite. 2. *De Communi.*
21. In Præſentatione B. Mariæ Virginis.
EP. Ab initio. *Eccli.* 24. 14. 16.
EV. Loquente. *Luc.* 11. 27. 28.
22. S. Cæciliæ Virginis & Martyris.
EP. Exaltaſti. *Eccli.* 51. 13. 17.
EV. Simile erit. *Matth.* 25. 1. 13.
23. S. Clementis Papæ & Martyris.
EP. Imitatores. *Phil.* 3. 17. & cap. 4.
EV. Vigilate. *Matth.* 24. 42. 47.
24. S. Chryſogoni Martyris.
EP. Juſtum. 3. Ev. Nolite. 3. *De Communi.*
25. S. Catharinæ Virginis & Martyris.
EP. Confitebor. EV. Simile erit. 1. *De Communi.*
26. S. Petri Alexandrini Epiſcopi & Martyris.
EP. Beatus. 1. EV. Si quis venit. 1. *De Communi.*
29. In Vigilia S. Andreæ.
EP. Benedictio. *De Communi.*
EV. Stabat. *Joan.* 1. 35. 51.
30. In feſto S. Andreæ Apoſtoli.
EP. Corde. *Rom.* 10. 10. 18.
EV. Ambulans. *Matth.* 4. 18. 22.

COMMUNE SANCTORUM.

In Vigiliis Apoſtolorum.

EP. Benedictio. *Eccli.* 44. 25. & 45.
EV. Hoc eſt. *Joan.* 15. 12. 16.

Unius Martyris extra tempus Paſchale.
EP. 1. Beatus. *Jac.* 1. 12. 18.
2. Benedictus. 2 *Cor.* 1. 3. 7.
3. Juſtum. *Sap.* 10. 10. 14.
4. Memor. 2. *Tim.* 2. 8. 10. & 3. 10. 12.
5. Omne. *Jac.* 1. 2. 12.
6. Communicantes. 1. *Pet.* 4. 13. *ad finem.*
EV. 1. Si quis venit. *Luc.* 14. 26. 33.
2. Si quis vult. *Matth.* 16. 24. 27.
3. Nolite. *Matth.* 10. 34. *ad finem.*
4. Nihil eſt. *Matth.* 10. 26. 32.
5. Niſi granum. *Joan.* 12. 24. 26.
Plur. Mart. extra tempus Paſchale.
EP. 1. Juſtorum. *Sap.* 3. 1. 8.
2. Juſti. *Sap.* 5. 16. 20.
3. Rememoramini. *Hebr.* 10. 32. 38. *medium.*
4. Reddidit. *Sap.* 10. 17. 20.
5. Juſtificati. *Rom.* 5. 1. 5.
6. Non ſunt. *Rom.* 8. 18. 23.
7. Exhibeamus. 2 *Cor.* 6. 4. 10.
8. Sancti. *Hebr.* 11. 33. 39.
9. Reſpondit. *Apoc.* 7. 13. *ad finem.*
EV. 1. Cùm audieritis. *Luc.* 21. 9. 19.
2. Deſcendens. *Luc.* 6. 17. 23.
3. Sedente. *Matth.* 24. 3. 13.
4. Videns. *Matth.* 5. 1. 12.
5. Confiteor. *Matth.* 11. 25. *ad finem.*
6. Væ vobis. *Luc.* 11. 47. 51.
7. Qui vos. *Luc.* 10. 16. 20.
8. Attendite. *Luc.* 12. 1. 8.

Unius vel plurium Martyrum tempore Paſchali.

EP. 1. Stabunt. *Sap.* 5. 1. 5.
2. Memor. 2. *Tim.* 2. 8. 10. & 3. 10. 12.
3. Benedictus. 1. *Petr.* 1. 3. 7.
4. Poſt hæc. *Apoc.* 19. 1. 8.
EV. 1. Ego ſum. *Joan.* 15. 1. 7.
2. Ego ſum. *Joan.* 15. 5. 11.
3. Amen. *Joan.* 16. 20. 22.
4. Oportet. *Luc.* 9. 22. 26.
Confeſſoris Pontificis.
EP. 1. Ecce. *Eccli* 44. & 45. *quoad ſenſum, non quoad verba.*
2. Plures. *Hebr.* 7. 23. 27.
3. Omnis. *Hebr.* 5. 1. 4.
4. Mementote. *Hebr.* 13. 7. 17. *medium*
EV. 1. Homo. *Matth.* 25. 14. 24.
2. Vigilate. *Matth.* 24. 42. 47.
3. Nemo. *Luc.* 11. 33. 36.
4. Videte. *Marc.* 13. 33. 37.
Doctoris.
EP. 1. Teſtificor. 2 *Tim.* 4. 1. 8.
2. Juſtus cor ſuum. *Eccli* 39. 6. 14.
EV. Vos eſtis. *Matth.* 5. 13. 19.
Confeſſoris non Pontificis.
EP. 1. Beatus. *Eccli* 31. 8. 12.
2. Spectaculum. 1. *Cor.* 4. 9. 14.
3. Quæ mihi. *Phil.* 3. 7. 12.
4. Dilectus. *Eccli.* 45. 1. 6.
EV. 1. Sint lumbi. *Luc.* 12. 35. 40.
2. Nolite. *Luc.* 12. 32. 34.
3. Homo. *Luc.* 19. 12. 26.
4. Ecce nos. *Matth.* 19. 27. 29.
Virginis & Martyris.
EP. Confitebor. *Eccli* 51. 1. 7.
2. Exaltaſti. *Eccli* 51. 13. 17.
EV. 1. Simile erit. *Matth.* 25. 1. 13.
2. Simile eſt. *Matth.* 13. 44. 52.
Virginis non Martyris.
EP. 1. Qui gloriatur. 2. *Cor.* 10. 18. & 2. 11.
2. De Virginibus. 1. *Cor.* 7. 25. 34.
EV. 1. Simile erit. *Matth.* 25. 1. 13.
2. Simile eſt. *Matth.* 13. 44. 52.
Sanctæ non Virginis.
EP. 1. Confitebor. *Eccli.* 51. 1. 7.
2. Mulierem. *Prov.* 31. 10. *ad finem.*
3. Viduas. 1. *Tim.* 5. 3. 10.
EV. Simile eſt. *Matth.* 13. 44. 52.
In feſto Dedicationis Eccleſiæ.
EP. Vidi. *Apoc.* 21. 2. 5. *medium.*
EV. Ingreſſus. *Luc.* 19. 1. 10.

IN MISSIS VOTIVIS.

De Sancta Trinitate.

EP. Gaudete. 2 *Cor.* 13. 11. 13.
EV. Cùm venerit. *Joan.* 15. 26. 4. & 16.
De Angelis.
EP. Audivi. *Apoc.* 5. 11. 14.
EV. Vidit Jeſus. *Joan.* 1. 47. 51.

De

De SS. Apoſtolis Petro & Paulo.
EP. Per manus. *Act.* 5. 12. 16.
EV. Ecce nos. *Matth.* 19. 27. 29.
De Sancto Spiritu.
EP. Cùm audiſſent. *Act.* 8. 14. 17.
EV. Si quis. *Joan.* 14. 23. 31.
De Sanctiſſimo Sacramento.
EP. Ego. 1. *Cor.* 11. 23. 29.
EP. Caro mea. *Joan.* 6. 56. 59.
De Sanctiſſimo Nomine Jeſu.
EP. Repletus. *Act.* 4. 8. 12.
EV. Angelus, *Matth.* 1. 20. 21.
De Cruce Domini.
EP. Factus obediens. *Phil.* 2. 8. 12.
EV. Aſſumpſit. *Matth.* 20. 17. 19.
De Paſſione Domini.
EP. Hæc dicit. *Zach.* 12. 10. 11. *medium*, & 6. 7. & 13.
EV. Sciens. *Joan.* 19. 28. 35.

DE BEATA MARIA,

In Adventu.

EP. Pete. *Iſ.* 7. 11. 15.
EV. Miſſus eſt. *Luc.* 1. 26. 38.

A Natali Domini ad Purificationem.

EP. Benignitas. *Tit.* 3. 4. 7.
EV. Paſtores. *Luc.* 2. 15. 20.
A Purificatione ad Dominicam Paſſionis.
EP. Ab initio. *Eccli.* 24. 14. 16.
EV. Loquente. *Luc.* 11. 27. 28.
Tempore Paſchali.
EP. Ab initio. *Eccli.* 24. 14. 16.
EV. Stabant. *Joan.* 19. 25. 27.
A Trinitate ad Adventum.
EP. & EV. *Ut ſuprà, à Purificatione ad Dominicam Paſſionis.*
Pro eligendo Summo Pontifice.
EP. Adeamus. *Hebr.* 4. 16. 7. & 5.
EV. Si diligitis. *Joan.* 14. 15. 21.
In Anniverſario electionis, ſeu conſecrationis Epiſcopi.
EP. Omnis Pontifex. *Hebr.* 5. 1. 4.
EV. Videte, vigilate. *Marc.* 13. 33. 37.

Ad tollendum Schiſma.
EP. Obſecro. *Eph.* 4. 1. 21.
EV. Pater. *Joan.* 17. 11. 23.
Pro quacumque neceſſitate.
EP. Si. *Jer.* 14. 7. 9.
EV. Habete. *Marc.* 11. 22. 26.
Pro remiſſione Peccatorum.
EP. Condelector. *Rom.* 7. 22. 25. *medium.*
EV. Petite. *Luc.* 11. 9. 13.
Ad poſtulandam gratiam benè moriendi.
EP. Nemo noſtrùm. *Rom.* 14. 7. 12.
EV. Attendite vobis. *Luc* 21. 34. 36.
Contra Infideles ſeu Paganos.
EP. Mardochæus. *Eſth.* 13. 8. 17.
EV. Quis. *Luc.* 11. 5. 13.
Tempore Belli.
EP. Acceſſerunt. *Jer.* 42. *à* 1. *ad* 2. *medium*, & *à* 7. *ad* 12.
EV. Dic nobis. *Matth.* 24. 3.
Pro Pace.
EP. Fratribus. 2. *Mac.* 1. 2. 5.
EV. Cùm ſerò. *Joan.* 20. 19. 23.
Pro vitanda mortalitate, vel tempore peſtilentiæ.
EP. Immiſit. 2. *Reg.* 24. 15. 19 & *à* 25. *ad finem.*
EV. Surgens. *Luc.* 4. 38 *ad finem.*
Pro Infirmis.
EP. Triſtatur. *Jac.* 5. 13. 16. *medium.*
EV. Cùm. *Matth.* 8. 5. 13.
Pro peregrinantibus, vel iter agentibus.
EP. Egreſſus. *Gen.* 28 *à v.* 10. *ad finem.*
EV. Euntes. *Matth.* 10. 7. 14.
Pro Sponſo & Sponſa.
EP. Mulieres. *Eph.* 5. 22. *ad finem.*
EV. Acceſſerunt. *Matth.* 19. 3. 6.

PRO DEFUNCTIS.

In die Obitus & in Depoſitione.
EP. Nolumus. 1. *Theſſ.* 4. 12. *ad finem.*
EV. Dixit. *Joan.* 11. 21. 27.
In Anniverſariis.
EP. Facta collatione. 2. *Mac.* 12. 43. *ad finem.*
EV. Omne. *Joan.* 6. 37. 40.
In Miſſis quotidianis.
EP. Audivi. *Apoc.* 14. 13.
EV. Ego ſum. *Joan.* 6. 51. 55.

FINIS.

INDEX

Digitized by Google

INDEX TESTIMONIORUM
A CHRISTO ET APOSTOLIS
IN NOVO TESTAMENTO CITATORUM EX VETERI;

Quæ huc in id congeſta ſunt, ut pii lectores nativam quorumdam intelligentiam, quæ ab ipſo Chriſto vero interprete, & Spiritu ejus per Apoſtolos ſit tradita, aſſequantur, perſpiciantque in quem uſum ea Apoſtoli, & Evangeliſtæ adduxerint.

GENESIS.

1. Maſculum & feminam fecit eos, *Matth.* 19. *Marc.* 10.
2. Requievit Deus die ſeptima ab omnibus operibus ſuis, *Hebr.* 4.
2. Factus eſt primus homo Adam in animam viventem, 1. *Cor.* 15.
2. Dimittet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, *Matth* 19. *Marc.* 10. *Epheſ.* 5. 1. *Cor.* 6.
2. Erunt duo in carne una, *Matth.* 19. *Marc.* 10. 1. *Cor.* 6. *Gal.* 3.
12. Exi de terra tua & de cognatione tua, *Act.* 7.
12. Et in ſemine tuo benedicentur omnes gentes, *Act.* 3. *Epheſ.* 3.
15. Sic erit ſemen tuum, *Rom.* 4.
15. Credidit Abram Deo, & reputatum eſt illi ad juſtitiam, *Rom* 4. *Jac.* 2. *Gal.* 3.
15. Erit ſemen tuum peregrinum in terra non ſua, *Act* 7.
17. Quia patrem multarum gentium conſtitui te, *Rom* 4.
18. Secundùm hoc tempus veniam; & erit Saræ filius, *Rom.* 9.
21. Ejice ancillam & filium ejus, *Gal.* 4.
21. In Iſaac vocabitur tibi ſemen, *Rom.* 9.
22. Niſi benedicens benedicam te, & mult. *Hebr.* 6.
22. Quia benedicentur in te omnes gentes, *Gal.* 3. *Act.* 3.
25. Quia major ſerviet minori, *Rom.* 9.

EXODUS.

3. Ego ſum Deus Abraham, &c. *Matth.* 22. *Marc.* 12. *Luc.* 20.
9. In hoc ipſum excitavi te, ut oſtendam in te virtutem meam, *Rom.* 9.
12. Os non comminuetis ex eo, *Joan.* 19.
13. Omne maſculinum adaperiens vulvam. *Luc.* 2.
16. Qui multum non abundavit, &c. 2. *Cor.* 8.
20. Non mœchaberis, *Matth.* 5.
20. Non adulterabis, Non occides, Non furtum facies, Non loqueris contra proximum tuum falſum teſtimonium, Non concupiſces, *Rom.* 13.
20. Non concupiſces, *Rom.* 7.
20. Non occides, *Matth.* 5. *Luc.* 18.
20. Honora patrem tuum & matrem tuam, *Matth.* 15. *Marc.* 7. *Epheſ.* 6.
21. Qui maledixerit patri ſuo, vel matri, morte moriatur, *Matth.* 15. *Marc.* 7.
21. Oculum pro oculo, dentem pro dente, *Matth.* 5.
22. Principi Populi tui non maledices, *Act.* 23.
24. Hic ſanguis teſtamenti, quod mandavit ad vos Deus. *Hebr.* 9.
25. Vide, omnia facito ſecundùm exemplar quod tibi oſtenſum eſt, &c. *Hebr.* 8. *Act.* 7.
32. Fac nobis deos qui præcedant nos, *Act.* 7.
33. Miſerebor cui voluero, &c. *Rom.* 9.
34. Non ſicut Moyſes ponebat velamen ſuper faciem ſuam, 2. *Cor.* 3.

LEVIT.

11. Sancti eritis, quoniam ego ſanctus ſum, 1. *Petr.* 1.
18. Qui fecerit ea, vivet in illis, *Rom.* 10. *Gal.* 3.
19. Non perjurabis, *Matth.* 5.
19. Diliges proximum tuum ſicut teipſum, *Rom* 13. *Gal.* 5. *Jac.* 2. *Matth.* 22. *Marc.* 12.
19. Diliges proximum tuum, *Matth.* 5
20. Qui maledixerit patri, & matri, &c. *Matth.* 15.
24. Oculum pro oculo, *Matth.* 5.
26. Quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo, &c. 2. *Cor.* 6.

NUMERI.

9. Os non comminuetis ex eo, *Joan.* 19

DEUTER.

4. Etenim Deus noſter ignis conſumens eſt, *Hebr.* 12.
5. Non concupiſces, *Rom* 7. 13.
5. Non occides, *Matth.* 5. *Luc.* 18
5. Non mœchaberis, *Matth* 5. *Luc.* 18
5. Non furtum facies, *Luc.* 18. *Rom.* 13
5. Non loqueris contra proximum tuum falſum teſtimonium. *Luc.* 18. *Rom.* 13.
5. Honora patrem & matrem, *Matth.* 15. *Marc.* 7. *Eph.* 6.
6. Audi Iſrael, Dominus Deus tuus, Deus unus eſt, *Marc.* 12.
6. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde, &c. *Matth.* 22. *Marc.* 12. *Luc.* 10.
9. 10. Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies, *Matth.* 4. *Luc.* 4.
6. Non tentabis Dominum Deum tuum, *Marc.* 4. *Luc.* 4.
8. Non in ſolo pane vivit homo, *Matth.* 4. *Luc.* 4.
10. Deus perſonam hominis non accipit, *Gal.* 2.
18. Prophetam ſuſcitabit vobis Dominus Deus, *Act.* 3. 7.
19. In ore duorum vel trium teſtium ſtabit omne verbum, *Matth.* 18. *Joan.* 8. 2. *Cor.* 13.
19. Oculum pro oculo, dentem pro dente, *Matth.* 5.
21. Maledictus omnis qui pendet in ligno, *Gal.* 3.
25. Non alligabis os bovi trituranti, 1. *Cor.* 9. 1. *Tim.* 5.
25. Si quis mortuus fuerit non habens filium, *Matth.* 22. *Marc.* 12. *Luc.* 20.
27. Maledictus omnis qui non permanſerit in omnibus, &c. *Gal.* 3.
30. Quis aſcendit in cœlum? *Rom.* 10.
30. Prope eſt verbum in ore tuo, & in corde tuo, *Rom.* 10.
32. Ego ad æmulationem vos adducam in non gentem, &c. *Rom.* 10.
32. Mihi vindictam, ego retribuam, *Rom.* 12.

JOSUE.

1. Non te deſeram, neque derelinquam, *Hebr.* 13.

REG. II.

7. Ego ero illi in patrem, & ipſe erit mihi in filium, *Hebr.* 1.

REG. III.

19. Domine, prophetas tuos occiderunt, &c. *Rom.* 11.
19. Reliqui mihi ſeptem millia virorum, *Rom.* 11.

JOB.

5. Comprehendam ſapientes in aſtutia eorum, 1. *Cor.* 3.

LIBER PSALM.

2. Quare fremuerunt Gentes, *Act.* 4
2. Filius meus es tu, ego hodie genui te, *Act.* 13. *Hebr* 1. 5.
2. Reges eos in virga ferrea, *Apoc.* 2. 19.
4. Iraſcimini, & nolite peccare, *Epheſ.* 4.
5. Sepulchrum patens eſt guttur eorum, *Rom.* 3.
6. Diſcedite à me omnes, qui operamini iniquitatem, *Matth.* 7. 25. *Luc.* 13.
8. Ex ore infantium, & lactentium, &c. *Matth.* 21.
8. Quid eſt homo quòd memor es ejus? *Hebr.* 2.
8. Omnia ſubjecit ſub pedibus ejus, 1 *Cor.* 15.
9. Quorum os maledictione & amaritudine plenum eſt, *Rom.* 3.
13. Non eſt juſtus quiſquam, non eſt intelligens, *Rom.* 3.
13. Veloces pedes eorum ad effundendum ſanguinem, *Rom.* 3.
15. Providebam Dominum in conſpectu, &c. *Act.* 2.
15. Non dabis ſanctum tuum videre corruptionem, *Act.* 2. 27.
17. Ego ero fidens in eum, *Hebr.* 2.
17. Propterea confitebor tibi in Gentibus, Domine, *Rom.* 15.
18. Et quidem in omnem terram exivit ſonus eorum, *Rom.* 10.
21. Eli, Eli, lamma ſabacthani, *Matth.* 27. *Marc.* 15.
21. Diviſerunt ſibi veſtimenta mea, *Matth.* 27. *Joan.* 19.
21. Nuntiabo nomen tuum fratribus meis, *Hebr.* 2.
23. Domini eſt terra & plenitudo ejus, 1. *Cor.* 10.
24. Odio habuerunt me gratis, *Joan.* 15.
30. In manus tuas commendo ſpiritum meum, *Luc.* 23.
31. Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates, *Rom.* 4.
33. Qui enim vult vitam diligere, & dies videre bonos, 1. *Petr.* 3.
39. Hoſtiam & oblationem noluiſti, *Hebr.* 10.
40. Qui manducat mecum panem, *Joan.* 13
43. Propter te mortificamur tota die, *Rom.* 8.
44. Thronus tuus, Deus, in ſæculum ſæculi, *Hebr.* 1.
50. Ut juſtificeris in ſermonibus tuis, *Rom.* 3.
54. Jacta ſuper Dominum curam tuam, 1. *Petr.* 5.
61. Unuſquiſque autem propriam mercedem accipiet. 1. *Cor.* 3.
67. Aſcendens in altum, captivam duxit captivitatem, *Epheſ.* 4.
68. Zelus domus tuæ comedit me, *Joan.* 2.
68. Improperia improperantium tibi ceciderunt ſuper me, *Rom.* 15.
68. Fiat menſa eorum coram ipſis in laqueum, *Rom.* 11.
68. Fiat commoratio eorum deſerta, *Act.* 1.
68. In ſiti mea potaverunt me aceto, *Joan* 19
77. Aperiam in parabolis os meum, *Matth.* 13.
77. Panem cœli dedit eis, *Joan* 6.
81. Ego dixi, Dii eſtis, *Joan* 10.
88. Inveni David ſervum meum, *Act.* 13
90. Angelis ſuis mandavit de te, *Matth* 4. *Luc.* 4.
93. Dominus novit cogitationes ſapientum, quoniam vanæ ſunt, 1. *Cor.* 3
94. Hodie ſi vocem ejus audieritis, *Hebr.* 3.
94. Sicut juravi in ira mea, *Hebr.* 4.
96. Et adorent eum omnes angeli ejus, *Hebr.* 1.
101. Tu in principio, Domine, terram fundaſti, *Hebr.* 1.
103. Qui facit angelos ſuos ſpiritus, *Hebr* 1.
108. Et epiſcopatum ejus accipiat alter, *Act.* 1

109. Dixit Dominus Domino meo, Sede, &c. *Matth.* 22. *Act.* 2.
109. Sede à dextris meis, *Hebr.* 1.
109. Donec ponat inimicos tuos ſcabellum, &c. *Hebr.* 1. 1. *Cor.* 15.
109. Tu es ſacerdos in æternum, &c. *Hebr.* 5. 7.
109. Juravit Dominus & non pœnitebit eum, *Hebr.* 7.
111. Diſperſit, dedit pauperibus, &c. 2. *Cor.* 9
115. Credidi, propter quod locutus ſum, 2. *Cor.* 4.
115. Omnis homo mendax, *Rom.* 3.
116 Laudate Dominum omnes gentes, &c. *Rom.* 15.
117. Dominus mihi adjutor: non timebo quid faciat mihi homo, *Hebr.* 13
117. Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, *Matth.* 21. *Marc.* 12. *Act.* 4. 1. *Petr.* 2.
117. Hoſanna filio David; Benedictus, &c. *Matth.* 21.
131. De fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam, *Act.* 2.
139. Venenum aſpidum ſub labiis eorum, *Rom.* 3.

P R O V E R B.

3. Nolite eſſe prudentes apud voſmetipſos, *Rom.* 12.
3. Fili mi, noli negligere diſciplinam Domini, &c. *Hebr.* 12.
3. Quem diligit Dominus, corripit, &c. *Hebr.* 12. *Apoc.* 3
10. Charitas operit multitudinem peccatorum, 1. *Petr.* 4
17. Videte, ne quis malum pro malo alicui reddat, 1. *Theſſ.* 5. 1. *Petr.* 3.
20. Qui maledixerit patri, &c. *Matth.* 15. *Marc.* 7.
25. Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum, &c. *Rom.* 12.
26. Canis reverſus ad vomitum ſuum, 2. *Petr.* 2.

I S A I A S.

1. Niſi Dominus ſabaoth reliquiſſet nobis ſemen, *Rom.* 9.
5. Homo plantavit vineam, *Matth.* 21. *Luc.* 20. *Marc.* 12.
6. Sanctus, ſanctus, ſanctus, Dominus Deus ſabaoth, *Apoc.* 4.
6. Auditu audietis, & non intelligetis, *Matth.* 13. *Marc.* 4 *Luc.* 8. *Act.* 28. *Joan.* 12. *Rom.* 11.
7. Ecce virgo in utero habebit, *Matth.* 1.
8. Ecce ego & pueri mei quos dedit mihi Deus, *Hebr.* 2.
9. Terra Zabulon & terra Nephthali, *Matth.* 4.
10. Si fuerit numerus filiorum Iſrael tanquam arena maris, *Rom.* 9
11. Revelabitur ille iniquus, quem Dominus interficiet ſpiritu oris ſui, 2. *Theſſ.* 2.
11. Erit radix Jeſſe, *Rom.* 15. *Act.* 13.
21. Cecidit, cecidit Babylon illa magna, *Apoc.* 14.
22. Manducemus & bibamus, cras enim moriemur, 1. *Cor.* 15.
22. Hæc dicit ſanctus, & verus, qui habet clavem David, *Apoc.* 3.
25. Abſterget Dominus omnem lacrymam, &c. *Apoc.* 7. & 21.
28. Quoniam in aliis linguis & labiis aliis loquar populo huic, 1. *Cor.* 14.
28. Ecce pono in Sion lapidem offenſionis, *Rom* 9. 1. *Petr.* 2. *Act.* 4.
29. Populus hic labiis me honorat, *Matth.* 15. *Marc.* 7.
29. Perdam ſapientiam ſapientium, & prudentiam, &c. 1. *Cor.* 1.
33. Ubi ſapiens? ubi ſcriba? ubi conquiſitor hujus ſæculi? 1. *Cor.* 1.
40. Vox clamantis in deſerto: Parate, &c. *Matth.* 3. *Marc.* 1. *Luc.* 3. *Joan.* 1.
40. Omnis caro fœnum, 1. *Petr.* 1. *Jac.* 1.
40. Quis enim cognovit ſenſum Domini, aut quis inſtruxit eum? *Rom.* 11.
40. Quis enim cognovit ſenſum Domini, aut quis conſiliarius ejus fuit? 1. *Cor.* 2.
41. 44. Ego ſum primus & noviſſimus, *Apoc.* 1. & 22
42. Ecce puer meus quem elegi, *Matth.* 12.
43. Ecce nova facio omnia, *Apoc.* 21. 2. *Cor.* 5
45. Nunquid dicit figmentum ei qui ſe, &c. *Rom* 9
45. Vivo ego, dicit Dominus, quoniam mihi flectetur omne genu & omnis, &c. *Rom.* 14.
49. Poſui te in lucem Gentium, ut ſis, &c. *Act.* 13
49. Tempore accepto exaudivi te, &c. 2. *Cor.* 6
49. Non eſurient neque ſitient ampliùs, &c. *Apoc.* 7.
50. Tunc expuerunt in faciem ejus, *Matth.* 26.
52. Quàm ſpecioſi pedes Evangelizantium pacem, *Rom.* 10
52. Propter quod exite de medio eorum, & ſeparamini, &c. 2. *Cor.* 6
52. Nomen Dei per vos blaſphematur, *Rom.* 2.
52. Quibus non eſt annuntiatum de eo, videbunt, & qui, &c. *Rom.* 15.
53. Domine, quis credidit auditui noſtro? *Rom.* 10. *Joan.* 12.
53. Ipſe infirmitates noſtras accepit, &c. *Matth.* 8
53. Tanquam ovis ad occiſionem, &c. *Act.* 8.
53. Et cum iniquis reputatus eſt, *Marc.* 15. *Luc.* 22.
53. Qui peccatum non fecit, nec inventus eſt dolus in ore ejus, 1. *Petr.* 2. 1. *Joan.* 3.
53. Qui peccata noſtra pertulit in corpore, 1. *Petr.* 2.
54. Lætare ſterilis quæ non paris, &c. *Gal.* 4.
54. Et erunt omnes docibiles Dei, *Joan.* 6.
55. Et qui ſitit, veniat; & qui vult, accipiat aquam vitæ gratis, *Apoc.* 22.
55. Dabo vobis ſancta David fidelia, *Act.* 13.
56. Domus mea, domus orationis vocabitur, *Matth.* 21. *Marc.* 11. *Luc.* 19.
59. Contritio & infelicitas in viis eorum, &c. *Rom.* 3.
59. Galeam ſalutis aſſumite, *Epheſ.* 6. 1. *Theſſ.* 5.
59. Veniet ex Sion qui eripiat, & avertat impietatem à Jacob. *Rom* 11.
60. Et portæ ejus non claudentur per diem, *Apoc.* 21
60. Et civitas non eget ſole neque luna, *Apoc.* 21.
60. Non ultrà non erit, *Apoc.* 22.
61. Spiritus Domini ſuper me, &c. *Luc.* 4.
62. Dicite filiæ Sion, Ecce rex tuus venit, *Matth.* 21.
64. Quod oculus non vidit, nec auris audivit, &c. 1. *Cor.* 2.
65. Inventus ſum à non quærentibus me, &c. *Rom.* 10.
65. Tota die expandi manus meas ad populum non credentem, *Rom.* 10.
65. Novos verò cœlos, & novam terram, 2. *Petr.* 3. *Apoc* 21
66. Cœlum mihi ſedes eſt; terra autem, &c. *Act.* 7.
66. Ubi vermis eorum non moritur, &c. *Marc* 9

J E R E M.

7. Vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum, *Matth.* 21. *Marc.* 11. *Luc.* 19.
9. Qui gloriatur, in Domino glorietur, 1. *Cor.* 1. 2. *Cor.* 10
10. Quis non timebit te Domine? *Apoc.* 15.
17. Ego ſum ſcrutans renes & corda, *Apoc.* 2.
31. Vox in Rama audita eſt, *Matth.* 2.
31. Ero vobis in patrem: & vos eritis mihi in filios, 2. *Cor.* 6.
31. Ecce dies venient, dicit Dominus, & conſummabo ſuper domum Iſrael & ſuper domum Juda teſtamentum novum. *Hebr.* 8.
31. Hoc autem teſtamentum quod teſtabor ad illos, &c. Dabo leges meas in cordibus eorum. *Hebr.* 10
51 Cecidit, cecidit Babylon magna, *Apoc.* 18

E Z E C H.

3. Accipe librum, & devora illum, *Apoc.* 10.
20. Qui fecerit homo, vivet in ea, *Rom* 10.
32. Sol obſcurabitur, & Luna non dabit lumen ſuum, &c. *Matth.* 24.
36. Nomen Dei per vos blaſphematur inter Gentes, *Rom.* 2.

D A N I E L.

9. Cùm videritis abominationem deſolationis, quæ dicta eſt à Daniele propheta, *Matth.* 24. *Marc.* 13. *Luc.* 21.

O S E E.

1. Et erit in loco ubi dictum eſt eis, Non plebs mea vos, &c. *Rom.* 9
2. Vocabo non plebem meam, plebem meam, *Rom.* 9. 1. *Petr.* 2.
6. Miſericordiam volo, & non ſacrificium, *Matth.* 9. 12
10. Tunc incipient dicere montibus, Cadite ſuper nos, & collibus, Operite nos, *Luc.* 23.
11. Ex Ægypto vocavi filium meum, *Matth.* 2.
13. Abſorpta eſt mors in victoria, 1. *Cor.* 15.

J O E L.

2. Et erit in noviſſimis diebus, dicit Dominus, effundam de Spiritu meo, *Act.* 2.
2. Omnis enim quicumque invocaverit nomen Domini, ſalvus erit, *Rom.* 10.

A M O S.

5. Nunquid victimas & hoſtias obtuliſtis mihi? *Act* 7
6. Væ vobis divitibus, *Luc.* 6.
9. Poſthæc revertar, & reædificabo tabernaculum David, quod decidit, &c. *Act.* 15.

J O N A S.

2. Sicut fuit Jonas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus, *Matth* 12. *Luc.* 11.
3. Pœnitentiam egerunt in prædicatione Jonæ, *Matth.* 12. *Luc.* 11.

M I C H Æ A S.

5. Et tu Bethlehem terra Juda, *Matth.* 2.
7. Veni ſeparare hominem adverſùs patrem ſuum, & filiam adverſùs matrem, *Matth.* 10. *Luc.* 12.

N A H U M.

1. Quàm ſpecioſi pedes evangelizantium pacem, &c. *Rom.* 10.

H A B A C U C.

1. Videte contemptores, & admiramini, & diſperdimini: quia opus operor ego in diebus veſtris, *Act* 13
2. Juſtus autem ex fide vivit, *Rom.* 1. *Gal.* 3.

A G G Æ U S.

2. Adhuc ſemel, & ego movebo non ſolùm terram, ſed & cœlum, *Hebr.* 12.

Z A C H A R.

8. Loquimini veritatem unuſquiſque cum proximo ſuo, *Epheſ.* 4.
9. Ecce rex tuus venit, &c. *Matth.* 21. *Joan.* 12.
11. Et acceperunt triginta argenteos, *Matth.* 27.
12. Viderunt in quem compunxerunt, *Joan.* 19.
13. Percutiam paſtorem, &c. *Matth.* 26. *Marc.* 14.

M A L A C H.

1. Jacob dilexi, Eſau autem odio habui, *Rom.* 9.
3. Ecce ego mitto angelum meum, &c. *Matth.* 11. *Marc.* 1. *Luc.* 7. *Joan.* 1.
4. Ipſe eſt Elias qui venturus eſt, *Matth.* 11.
4. Quid eſt quod ſcribæ dicunt, quòd Eliam oportet primùm venire, *Matth.* 17. *Marc.* 9
4. Ut convertat corda patrum in filios, *Luc.* 1.

F I N I S.

HEBRAICORUM, CHALDÆORUM,

Græcorumque Nominum Interpretatio.

A

AARON, Mons ſive montanus.
Abba, Pater, Syrum eſt verbum.
Abbarim, Tranſitus plur. numer. ſive tranſeuntes.
Abdemelech, Servus regis.
Abdenago, Servus claritatis.
Abdias, Servus Domini.
Abdon, Servus.
Abel, per aleph, Luctus, Civitas.
Abel, per he in principio, Vanitas, filius Adam.
Abeſſalom, Pater pacis.
Abia, Pater Domini.
Abiathar, Pater excellens.
Abigail, Pater exultationis.
Abimelech, Pater rex.
Abinadab, Pater ſpontaneus.
Abiſag, Patris ignorantia.
Abner, Patris lucerna.
Abra, Ancilla, Græcum verbum.
Abram, Pater excelſus.
Abraham, Pater multitudinis.
Abſalom, Pater pacis.
Acan, Tribulatio.
Accaron, Sterilitas.
Achab, Frater patris.
Achaja, Dolor, vel triſtitia.
Achaz, Apprehendens, ſive poſſidens.
Achimelech, Frater meus rex.
Achitob, Frater bonitatis.
Adam, homo, ſive terrenus, aut Rufus.
Adon, Dominus, aut baſis.
Adonai, Domini mei, numero multitudinis unum eſt ex nominibus Dei, quod Interpres aliquando poſuit pro nomine Dei Tetragrammaton.
Adonias, Dominator Dominus.
Ægyptus, Anguſtiæ, ſive tribulationes. Hebraicè Miſraim.
Æneas, Laudatus.
Æthiopia Græcè, ardorem ſignificat. Hebraicè Cus dicitur, ideſt nigredo vel nigra.
Agabus, Locuſta.
Agag, Tectum.
Agar, Peregrina.
Aggæus, Feſtivus.
Ahod, Laudans.
Alexander, Auxiliator virilis.
Alexandria, Hebraice dicitur No; quod interpretatur crudum, ſive irritatio.
Alleluia, Laudate Dominum.
Amalec, Populus lambens.
Amam, Mater, Timor eorum.
Aman, Conturbans.
Amana, Fides, ſive veritas.
Amaſai, per aleph, Fortis vel robuſtus.
Amaſai, per ain, Populi munus.
Amelech, Rex.
Amen, Fiat, efficiatur aut firmum ſit.
Aminadab, Populus ſpontaneus.
Ammon, Populus ejus.
Amnon, Fidelis, aut verax.
Amorrhæi, Amari, Rebelles.
Amos, per aleph, Fortis, pater Iſaiæ.
Amos, per ain, Oneratus; unus ex duodecim prophetis.
Amri, per aleph, Amatus, vel loquens.
Amri, per ain, Manipulus vel dominium, Princeps militiæ Iſraeliticæ.
Anania, Nubes Domini.
Anathoth, Reſponſiones, ſive cantica.
Andreas, Fortiſſimus.
Anna, Gratioſa, ſive miſericors.
Antiochia, pro vehiculo.
Africa Hebraicè Pul dicitur, ideſt, caſus vel ruina. Iſaiæ 66. 34.
Aphrica, Nah. 3. 9. Put. Craſſa, ſive pinguis.
Apoſtolus, Miſſus, legatus.
Arabes, Veſpertini. 2 Paral. 21. 2.
Arabes, Pſal. 71. 15. Hebraicè Saba, ideſt, converſio.
Aram, Celſitudo, ſublimitas.
Ararat, Maledictio tremoris.
Arbee, Quatuor.
Architriclinus, Princeps triclinii.
Areopagita, de Colle Martis.
Areopagus, Collis Martis.
Areuna, Area, vel canticum.
Argob, Gleba, vel Glarea.
Armenia, Hebraicè dicitur Ararat, maledictio tremoris.
Arnon, Exultans.
Arphaxad, Sanans.
Artaxerxes, Lumen, ſive maledictio.
Aſaph, Congregans.
Aſer, per ſamech, Vinctus, filius Caath.
Aſer, per ſin, Beatitudo, ſive felicitas, filius Jacob.
Aſſuerus, Princeps & caput.
Aſſur, Inſidians, ſive beatus.
Aſtaroth, Greges, ſive divitiæ.
Athalia, Tempus Domini.
Athenæ, ſine cumulo.
Attalia, Augens vel nutriens.
Ava, Iniquitas.
Azara, Adornans.
Azarias, Auxilium Domini.
Azor, Auditor.
Azotus, Hebraicè Aſdod, Deprædatio.

B

BAal, Idolum, aut dominans.
Baal, Oſee 10. 14. Arbel legendum, id eſt, à pugnavit Deus.
Baalim, Idola, Dominantes.
Babel, Confuſio, Commixtio.
Bala, Inveterata, turbata, Ancilla Rachel, per he in fine.
Bala, Deglutiens, Deſtruens, Urbs, per ain in fine.
Balaam, Vetuſtas populi.
Balac, Deſtruens.
Banajas, Filius Domini.
Barac, Fulgur.
Barachias, Benedicens Dominum.
Bar-jona, Filius columbæ.
Barnabas, Filius conſolationis.
Barſabas, Filius converſionis.
Barthimæus, Filius cæcus.
Bartholomæus, Filius ſuſpendentis aquas.
Baruch, Benedictus.
Bathuel, Filiatio Dei.
Batus, Menſura liquidorum.
Beel-phegor, Idolum hiatus.
Beel-zebub, Idolum muſcæ.
Beera, Puteus.
Behemoth, Jumenta, Quadrupedia.
Beel, Vetuſtus.
Bela, Deglutiens, Deſtruens.
Belial, Perverſus, Abſque jugo.
Ben-ennom, Filius divitiarum ſuarum.
Benjamin, Filius dexteræ.
Ben-oni, Filius doloris mei.
Bera, Puteus.
Bereſith, In principio. Sic vocatur primus liber Legis.
Berſabee, Puteus juramenti.
Beth-abara, Domus tranſitus.
Beth-ania, Domus obedientiæ, vel afflictionis.
Beth-aven, Domus vanitatis.
Beth-dagon, Domus frumenti.
Beth-el, Domus Dei
Bether, Diviſio.
Beth-lehem, Domus panis.
Beth-phage, Domus oris vallium.
Beth-phogor, Domus hiatus.
Beth-ſabee, Domus juramenti, Civitas.
Beth-ſaida, Domus frugum.
Beth-ſames, Domus ſolis.
Bethul, Virgo.
Bezec, Fulgur.
Boanerges, vel juxta S. Hieronymum, Banereem, Filii tonitrui.
Booz, In fortitudine.
Borith, Herba in qua eſt acrimonia ſaporis.
Boſor, Munitio.
Boſra, Idem.

C

CAath, Congregatio, Obtuſio.
Cades, Sanctitas.
Cain, Poſſeſſio, Poſſeſſus.
Caleb, quaſi Cor.
Cana, Zelus, Æmulatio.
Cananæus, ideſt, ex Cana, vico Galilææ.
Capharnaum, Ager pœnitentiæ.
Cappadocea, Hebraice, Caphthorim, ideſt, ſphærulæ.
Cariathiarim, Civitas ſilvarum.
Cariath-ſepher, Civitas litterarum.
Carmel, Cognitio circumciſionis, vel agnus circumciſus.
Carthaginenſes, Hebraicè Tharſis, ideſt, contemplatio gaudii.
Cedar, Nigredo, triſtitia.
Cedes, Sanctitas.
Cedron, Denigratus, Triſtia.
Cephas, Petrus à petra. Syrum.
Cetura, Aromatizans.
Chæreas, Letus.
Chaldæa, Hebraicè Chaſdaim, ideſt, Quaſi dæmones.
Cham, Calidus, Calor.
Chanaam, Mercator, Negotiator.
Charmel, Idem quod Carmel.
Cherub, Quaſi magiſter.
Chodchod, Jaſpis.

Ch-ræl, Furores.
Chriſtus, Unctus.
Chus, Æthiops.
Cin, Poſſeſſio, Emptio.
Cinoth, Lamentationes.
Cis, Durus, Stipula.
Cleophas, Gloria omnis.
Cœleſyria, Curva Syria.
Coloſſenſes, Supplicio affecti.
Cosban, Corbana, Donum, Oblatio.
Cote, Calvus, calvitium, per heth in fine.
Cose per aleph in fine, Vocans, Legens. 1 P. 9. 19.
Cosmaim, Hic eſt myſterium.
Cosbi, Mendax.
Cyprus, Pulchra.
Cyrus, quaſi miſer.

D

Dagon, Frumentum.
Dalila, Paupertas.
Damaſcus, Sanguinis ſaccus.
Damaſcus. 2 Reg. 16. Similitudo incendii. Hebr. Dameſec.
Dan, Judicans, ſive judicium.
Daniel, Judicium Dei.
Darius, Requiſens.
Damaſeus, Generationis procuratio.
Dathan, Ritus, Lea.
David, Dilectus.
Debora, Apes, Verbum.
Decapolis, Decem civitatum, ſubregio.
Diabolus, Criminator, Calumniator.
Diabolus, Hebac. 3. 5. Hebr. Reſeph, ideſt Volucris, Flamma.
Dibre-hajamin, Verbe dierum.
Didymus, Gemellus.
Dina, Judicium, vel Judicans.
Dionyſius, Divinitus ſtillatus.
Dithalaſſum, Duo maria.
Doeg, Solicitus, Anxius.
Dor, Generatio.
Dura, Generatio, vel habitatio.

E

Ebal, Acervus vetuſtatis.
Eccleſiaſtes, Concionator.
Eden, Voluptas, Deliciæ.
Edom, Rufus.
Eglon, Vitulus.
Elcana, Deus zelotes.
Eleazar, Dei adjutorium.
Elchanam, Dei gratia, ſive miſericordia.
Eliacim, Dei reſurrectio.
Elias, Deus Dominus.
Eliezes, Dei adjutorium.
Elimelech, Deus meus rex.
Eliſabeth, Deus juramenti.
Eliſæus, Dei ſalus, Deus ſalvens.
Ellehaddebarim, Hæc ſunt verba; ſic incipit quintus liber legis.
Elnathan, Deus dedit.
Emmanuel, Nobiſcum Deus.
Emmaus, Timens conſilium.
Enac, Gigas, Torques.
Encænia, Renovatio, Dedicatio.
Ennom, Ecce illi.
Enos, Homo, vel vir.
Ephraim, Frugifer, Creſcens.
Ephraim, Hebraicè Ephra, ideſt pulverulenta, ſive plambea, 2 Reg. 13. 7.
Ephrata, Ubertas, ſive frugifere.
Ephron, pulvis.
Eſau, Faciens, Operans.
Eſdra, Auditor, Atrium.
Eſther, Occulta, Abſcondita.
Etam, Avis eorum.
Etham, Fortitudo eorum.
Eubulus, Prudens.
Ezechias, Fortitudo Domini.
Ezechiel, Fortitudo Dei.
Ezriel, Auxilium Dei.

G

Gabae, Collis.
Gabriel, Vir Deus, aut Dei.
Gad, Felix, Accinctus.
Gadgad, felicitas felicitatis, Accinctus exercitus.
Galaad, Abjectio.
Galaad, Acervus teſtimonii.
Galatæ, Lactantes.
Galgal, Rota, Revolutio.
Galgala, Rotæ.
Galilæa, Volubilis.
Gazer, Præciſio.
Gazophylacium, Ubi theſauri templi ſervabantur.
Gebal, Terminus.
Gedeon, Conterens.
Gehenna, Vallis triſtitiæ.
Gehennon, Vallis contriſtans.
Gelboe, Revolutio inveſtigationis.
Gerſom, Advena ibi.
Gerſon, Exilium ejus.
Giblis, Termini.
Gihon, Pectus, Exitus.
Gog, Tectum.
Golgotha, Calvarie, ubi capite mortuorum reponuntur.
Goliath, Tranſmigratio.
Gomor, Genus menſuræ.
Gomorrha, Populus rebellis.
Græci, Hebraice Jevanim, ideſt deceptores.

H

Habacuc, Luctator.
Hananias, Gratia Domini.
Haram, Deſtructus.
Havoth-jair, Oppida Illuminationis.
Hebal, Acervus vetuſtatis.
Heber, Socius, particeps, per heth in principio.
Heber, per ain, Tranſitus.
Hebræus, Tranſiens.
Hebron, Societas.
Heli, Oblatio.
Heliopolis, Hebraicè dicitur, On, ideſt, dolor.
Henoch, Dedicatus.
Hermon, Deſtructio.
Heſron, Sagitta exultationis.
Heva, Viva, Vivens.
Hierapolis, Sacra civitas.
Hieronymus, Sacrum nomen.
Holofernes, Fortis dux.
Hor, Mons.
Horeb, Deſertum.
Horma, Deſtructio.
Hur, Libertas.
Hus, Conſilium.
Hymenæus, Carmen nuptiale.

I

Jabel, Defluens.
Jabes, Siccitas, per ſin, in fine.
Jabes, Triſtitia, per tade in fine.
Jacob, Supplantator.
Jahel, Aſcendens, Damule.
Jahiel, Vivit Deus.
Jaisites, Illuminatur.
Jamin, Dextera, vel dexter.
Japheth, Dilatatus.
Jaſon, Sanans.
Javan, Decipiens.
Ichabod, Ubi gloria; Væ gloriæ.
Idumæa, Rufa, Terrena.
Jebus, Conculcatio.
Jechonias, Præparatio Domini.
Jehu, Ipſe, Exiſtens.
Jebus, Tinea corroſus, per ſin.
Jehus, 1 Par. 8. 10. Conſilians, per ſade.
Jemini, Dextera, vel dexter.
Jephthe, Aperiens.
Jerameel, Miſericordia Domini.
Jeremias, Celſitudo Domini.
Jericho, Luna, Menſis.
Jerobaal, Impugnans idolum.
Jeroboam, Impugnans populum.
Jeroſolyma, Viſio pacis, Viſio perfecta.
Jeruſalem, idem.
Jeſſe, Ens, Exiſtens.
Jesboe, Eſt vacuus.
Jeſus, Hebraicè Jehoſua, Dominus ſalvator.
Jethron, Excellens.
Jezonias, Auſcultatio Domini.
Jezrahel, Semen Dei.
Indus, ideſt, de India. Hebraicè dicitur Hodu, ideſt, laudatio.
India, Job 28. 16. Hebraicè Ophir, ideſt, cinis.
Joab, Paternitas, Habens patrem.
Joachaz, Domini apprehenſio.
Joachas, 2 Par. 34. 8. Apprehendens.
Joachin, Domini præparatio.
Joacim, Domini reſurrectio.
Joas, Diffidens, Deſperans.
Joas, Domini ignis, 4 Reg. 11. 21. Hebr. Jehoas.
Joas, 2 Par. 9. 8. & 17. 18. Tinea corroſus, per ain.
Job, Dolens, Gemens.
Joel, Volens, incipiens.
Johanan, Gratioſus, Pius, Miſericors.
Johannes, idem.
Jonas, Columba.
Jonadab, Spontaneus.
Jonathan, Domini donum, filius Saul.
Joram, Excelſus.
Jordanis, Fluvius judicii.
Joſaphat, Dominus Judex.
Joſeph, Augmentum.
Joſeph, Pſalm. 80. 2. Domini augmentum. Hebr. Jehoſeph.
Joſias, Ignis Domini.

Joſue, Dominus ſalvator.
Iſaac, Riſus.
Iſai, Munus, aut ens.
Iſai, 1 Par. 2. 13. Vir meus.
Iſaias, Domini ſalus.
Iſboſeth, Vir confuſionis.
Iſcariotes, Vir occiſionis.
Iſmahel, Exauditio Dei.
Iſrael, Prævalens Deo.
Iſſachar, Eſt merces, præmium.
Ithamar, Inſula palmæ.
Jubileus, Buccina.
Judas, Laudatio.
Julius, Lanuginoſus.

L

Laban, Albus, Candidus.
Lamech, Pauper, Humiliatus.
Lapidoth, Fulgura.
Lazarus, Dei adjutorium.
Lechi, Maxilla.
Leci, Lex.
Levi, Copulatus.
Leviathan, Copulatio, Societas ſua.
Lia, Laborioſa, Fatigata.
Libanus, Candidus.
Libya, Hebraicè Lubim, Cor maris.
Lithoſtrotos, Lapidibus ſtratus.
Lot, Involutus, Colligatus.

M

Maacha, Attrita.
Maaſiaa, Opus Domini.
Maceda, Incendium.
Madian, Judicium, Litigans.
Magdalena, Magnifica.
Magi, Sapientes, vel Philoſophi.
Malachias, Nuntius meus.
Malaleel, Laudans Deum.
Malchus, Rex.
Mammona, Pecunia, Divitiæ.
Mamzer, De ſcorto natus.
Manahem, Conſolator.
Manaſſes, Oblitus, Oblivio.
Manue, Requies.
Mara, Amara.
Mardochai, Amara contritio.
Maria, Exaltata, Amaritudinis mare.
Martha, Provocans.
Maſſa, Onus.
Maspha, Specula.
Mathuſael, Mortem ſuam poſtulans.
Matthæus, Donatus.
Melchias, Rex Dominus.
Melchiſedech, Rex juſtitiæ.
Melchiſua, Rex ſalvator.
Meſopotamia, Regio ſic dicta, quòd duobus fluviis, Euphrate, & Tigri ambiatur.
Micha, pauper.
Michael, Quis ſicut Deus?
Michæas, Idem.
Michol, Quia omnia?
Miphiboſeth, De ore ignominia.
Miſael, Quis poſtulatus?
Miſſe, Proverbia, Nomen libri.
Miſphat, Judicium.
Mna, Libra, Talentum.
Moab, De patre.
Morin Amaritudo.
Moſa, Azymum, per ſade.
Moſa, 1 Par. 8. 9. Onus.
Moſollam, Pacificus.
Moyſes, Attractus (ſub. de aquis.)
Myſia, Scelesta.

N

Naaman, Pulcher.
Nabal, Stultus.
Nabo, Loquela, Prophetia.
Naboth, idem.
Nabuchodonoſor, Planctus judicii.
Nachor, Raucus, Aridus.
Nada, Spontaneus
Nahaſſon, Coluber, Serpens.
Nahum, Conſolator.
Naim, Pulcher.
Nathan, Donatus.
Nathanael, Donum Dei.
Nazaræi, Separati, Sanctificati.
Nazareth, Sanctificata, Separata. Si autem per ſade ſcribatur, Cuſtodita, vel florida interpretatur.
Neapolis, Nova civitas.
Nehemias, Conſolatio.
Nehuſtan, Æneum.
Nemrod, Rebellis.
Nephthali, Æquiparatio.
Ninive, Pulchra.
Noe, Ceſſatio, Requies.
Noema, Decora.

O

Obadias, Servus Domini.
Obed, Servus.
Obed-dom, Servus hominis.
Ochozias, Apprehenſio.
Odollam, Teſtimonium illis.
Og, Subcinericius panis.
Olla, Elevatio, Holocauſtum.
Onam, Dolor.
Onana, Dolor, Iniquitas.
Oneſimus, Utilis.
Oolla, Tabernaculum.
Ophni, Pugnus, Pugillus.
Oreb, Corvus.
Oſee, Salvator.
Oza, Fortitudo.
Ozias, Fortitudo Domini.
Oziel, fortitudo Dei.

P

Palæſtina, Conſperſa (ſub. cinere.)
Paracletus, Conſolator, Advocatus.
Paraſceve, Præparatio.
Paſcha, Tranſitus.
Pentateuchus, Quinque volumina.
Pentecoſte, Quinquageſima (ſub. dies)
Petrus, Saxum, Petra.
Phacee, Aperiens.
Phanuel, Videns Deum.
Pharao, Diſſipans.
Phares, Diviſio, Filius Judæ.
Phares, per ſin, 1 Paral. 7. 16. Eques.
Pharilæi, Diviſi.
Phaſe, Tranſitus.
Phaiga, Collis.
Philiſthæa, Conſperſa cinere.
Phinees, Facies confidentiæ.
Phogor, Hiatus.
Phul, Aphrica.
Pigmæi, Hebraicè dicuntur Gamadim.
Probatica, Ovina, Locus ubi pecora ſacrificanda tenebantur.
Proſelytus, Advena, Peregrinus.

R

Raab, Pſal. 86. 4. Superba, Fortis.
Rabba, Multa, Grandis.
Rachel, Ovis.
Raguel, Paſtor Dei.
Rahab, Lata, Dilatata.
Ram, Excelſus.
Rameſſes, Tonitruum tineæ.
Raphael, Medicina Dei.
Raphaim, Gigantes, Medici.
Rebecca, Saginata.
Rebla, Reblata, Rixa.
Rechab, Quadriga.
Remmon, Malum granatum.
Reſpha, Extenſio.
Roboam, Dilatans populum.
Roma, Excelſa, Sublimis.
Ruben, Videns filium.
Ruma, Excelſa.
Ruth, Saturata.

S

Saaph, Cogitans.
Saba, per ſin, Converſio, Captivitas.
Saba, per ſamech, Circuitio.
Sabaoth, Exercitus, in plurali.
Sabatha, Circuitus.
Sabbatiſmus, Requies, Ceſſatio.
Sabbatum, idem.
Sadducæi, Juſti.
Sadoc, Juſtus.
Sale, Miſſio.
Salem, vel Sallem, Pax.
Salmanaſar, Pax ligata.
Salmon, Pacificus.
Salomith, idem. f. g.
Salomon, Pacificus.
Salphaad, Umbra formidinis.
Samaria, Cuſtodia, Adamas.
Samſon, Sol ejus, Nominis iteratio.
Samuel, Poſitus à Deo.
Saphan, Hericius, Cuniculus.
Saphat, Judicans
Sara, per he in fine, Domina, Uxor Abrahæ.
Sara, per heth in fine, Odorans, Domina odoris.
Sarai, Domina mea.

Saerphtha, Anguſtia buccellæ.
Saron, ſive Sarona, Planities.
Satan, Adverſarius.
Saul, Poſtulatus, Commodatus.
Saul, 1 Reg. 9. 2. Hebraicè Sual, Vulpes.
Scenopegia, Feſtum tabernaculorum.
Scibboleth, Spica.
Sedecias, Juſtus Domini.
Segor, Parva.
Sehon, eradicatio.
Sela, Diſſolvens, Filius Judæ.
Sellum, Pacificus.
Sellum, Manens.
Sem, Nomen, Fama, Poſitus.
Semei, Obediens.
Semei, 1 Par. 2. 28. Nomen meum.
Sennacherib, Rubus deſtructionis.
Seon, Sonitus.
Sepharvaim, Libri, vel Scribæ.
Sephora, Pulchra, aut Tuba, Exod. 2. 15. per fin.
Sephora, Exod. 2. 21. Avis, Paſſer, Uxor Moſis.
Seth, Poſitus.
Setim, Expanſiones.
Siba, Exercitus, Militia.
Sibboleth, Onus.
Sicera, Ebrietas.
Sichem, Humerus.
Sihor, Niger, Turbidus, Nilus.
Siloe, Miſſus, Mittens.
Simeon, Audiens, Exauditio.
Simon, Obediens.
Sin, Rubus. Exod. 16. 1. per ſamech
Sin, per ſade, Arma, Scutum.
Sion, Acervus, 2 Reg. 5. 7.
Sion, Deut. 4. 48. Strepitus.
Siſara, Hirundinem videns.
Sodoma, Secretum eorum.
Somer, Cuſtos.
Sophetim, Judices.
Sorec, vinea.
Stephanus, Coronatus.
Sulamitis, Pacifica, Perfecta.
Sunamitis, Dormiens.
Suſanna, Lilium, Roſa.

T

TArſus, Alata, Pennata.
Thabor, Electio, Puritas.
Thaddæus, Laudans.
Thamar, Palma, Dactylus.
Thare, Odorans, Spirans.
Tharſis, Contemplatio gaudii.
Thau, Signum.
Thecua, Spes, Funiculus.
Teraphim, Simulacra.
Thomas, Abyſſus, Geminus.
Thopheth, Tympanum, Seductio.
Timæus, Cæcus, Cæcitas.
Timotheus, Honor Dei.
Titus, Honorabilis.
Tobias, Bonus Dominus.
Tubalcain, Mundana poſſeſſio.
Tyrii, Hebraicè Sorim, id eſt, tribulantes.

V

VAiera. Et vocavit: Liber Levitici.
Vajedabber, Et locutus eſt: Liber Numerorum.
Vaſthi, Putans, Bibens.
Velle ſemoth, Et hæc ſunt nomina. Secundus liber Legis, qui Exodus Græcè vocatur.
Ur, Ignis.
Urias, Ignis Domini.

Z

ZAbad, Dos, Donatus.
Zabdi, idem.
Zabulon, Habitaculum.
Zacchæus, Purus.
Zacharias, Memoria Domini.
Zambri, Cantans.
Zara, Oriens.
Zebedæus, Dos, Donatus.
Zebee, Victima.
Zelotes, Æmulator.
Zelpha, Diſtillatio oris.
Zorobabel, Alienus à confuſione.

FINIS.

INDEX BIBLICUS,

QUI RES EAS, DE QUIBUS

IN SACRIS BIBLIIS AGITUR,

Ad certa Capita, alphabeti ordine digeſta, revocatas ſumma brevitate complectitur.

IN hoc Bibliorum Indice, Candide Lector, primus numerus tibi caput denotat; proximè deinde ſequentes uſque ad hoc ſignum, † vel (ſi hoc ſignum non adſit) ad proximam uſque ſequentis libri citationem, ſunt verſuum in eodem capite ſignatorum notæ. Exempli gratia, in voce AARON, *Exod.* 14. 16. 30 † 5 1. † 6. 13 † 7 1. 2. *legendum eſt: Exodi cap. 4 verſ. 14. verſ. 16. & verſ. 30 item cap. 5. verſ. 1. cap. 6. verſ. 13. cap. 7. verſ. 1. & 2. Cùm autem aſteriſcus, ſeu ſtella in hunc modum (Lev. 8.*) numero apponitur, indicium eſt, rem, de qua agitur, per plures verſus in eo capite tractari: vel ſignificat locum illum eſſe inter cætera diligentius notandum. Porrò ſi quod quæris, in verſu hic notato contineri non adeò perſpicuè inveneris, tum aliquot in propinquis verſibus antecedentibus, vel ſequentibus tibi erunt perluſtrandi. In librorum nominibus ad faciliorem, & certiorem diſtinctionem id obſervatum eſt, ut Eccle. Eccleſiaſten, Eccli verò Eccleſiaſticum notet.*

A

AARON adjungitur fratri ſuo Moyſi ſocius, Exod. 4. 21. 16 30. † 5. 1 † 6 13 † 7. 1. 2 Mich 6. 4. fuit pronepos Levi, Exod. 6. 16. 18. 20 peculiari ritu conſecratur cum ſuis filiis ad miniſterium ſacerdotii, Lev. 8. * Num 3. 10. Deut. 18. 3. Heb. 5. 4. ſicut Dominus præſcripſerat, Exod. 29. * † 40 12. Aaronis, & filiorum ſacerdotalis ornatus, Exod. 28 * Aaronis ſacerdotis auctoritatem, qui noluerunt agnoſcere, inuſitato genere mortis intereunt. Num. 16. 3. 11. 30. 31. Aaron inſigni miraculo oſtenditur præ cæteris à Deo in Sacerdotem ſummum electus, Num. 17. 3. 8 poſt oblationem factam benedicit extenſa manu populo, Levit. 9. 22. Iure perpetuo accipit pro officio Sacerdotali oblationes, & primitias à populo, Num. 18. 8. 9. 11. 12. * & à Levitis decimas decimarum, Num. 18. 26. 28. moritur, Num. 20. 29 † 33. 38. Deut. 10. 6. † 32. 50 ſuccedit ei in ſummo Sacerdotio Eleazar, Num. 20. 28. Deut. 10 6. Aaronis laus, Eccli. 45. 7. 8. 9 *

ABARIM mons, unde moriturus jam Moyſes terram Chanaan proſpexit, Num. 21. 11. † 27. 12 † 33. 47. * Deut. 32 49.

ABBA pater, Marc. 14 36. Rom. 8. 15. Gal. 4. 6.

ABDEMELECH propugnator, & patronus Jeremiæ, Jer. 38. 7 liberatur à gladio Chaldæorum, Jer. 39. 16. 17 18.

ABDENAGO appellatur Azarias, Dan. 1. 7. mittitur in fornacem ardentem, Dan. 3. 21.

ABDIAS abſcondit, & alit prophetas Domini 3 Reg. 18. 4. 13.

ABDON Judex in Iſraël, Jud. 12. 13.

ABEL occiditur à fratre Cain, Gen. 4. 8. 1 Joan. 3. 12. de eodem lege Matth. 23. 35. Luc. 11. 51 Hebr. 11. 4. † 12. 24.

ABIA, ABIAM, vel ABIAS filius Roboam rex Juda, 3 Reg. 14. 31. † 15. 1. 2 Par. 13. 1. * relinquit Aſa regni ſucceſſorem. 3 Reg. 15 8. Matth. 1. 7.

ABIATHAR ſacerdos effugit manus Saulis, 1 Reg. 22. 20. confugit ad David in Ceilam, 23 6. cum Adonia ſe conjungit, 3 Reg. 1. 7. amovetur ſacerdotio, 2 27 juxta illud, 1 Reg. 2 30. 32.

ABIDAN dux Benjamin, Num. 1. 11.

ABIGAIL, uxor impii Nabal, 1 Reg. 25. 3. nubit David regi poſt mortem Nabal, 25 42.

ABIMELECH rex Geraris aufert Abrahæ Saram, Genes. 20. 2. init pactum cum Abraham, Gen. 21. 23. 31 init pactum cum Iſaac, Gen. 26. 31

ABIMELECH filius Gedeonis, Jud 8. 31 occidit 70. ſuos fratres, & ictu lapidis mulieris interficitur, Jud. 9. 53. * 2 Reg. 11. 21

ABIRON effert ſe contra Moyſen, unde & terra dehiſcens eum abſorbet, Num. 16. * † 26. 10. Deut. 11. 6. Pſal. 105. 17. Eccli. 45. 22.

ABISAG Sunamitis ducitur ad regem David, 3 Reg. 1 3. petitur ab Adonia in uxorem, 2. 17.

ABISAI filius Sarviæ, 1 Reg. 2. 18. † 16. 9. 11. † 20. 6. † 23. 18.

ABIU, & Nadab filii Aaron igne abſumuntur, Levit. 10. 2 † 16 1. Num. 3. 4. † 26. 61.

ABIUD filius Zorobabel, Matth. 1. 13. appellatur Anania, 1 Par. 3. 19.

ABNEGATIO ſui ipſius, Gen. 12. 4. † 22. 1 9. Deut. 13. 9. 3 Reg. 19. 19. 2 Mach. 6. 19. 31. Matt. 4. 19. † 5. 19. † 10. 39 † 16 24. † 19 21 Marc. 10. 21. Luc. 9. 24. † 14. 26. † 17. 33. Joan. 12. 25.

Abnegatio omnium rerum, Gen. 12 1. Deut. 33 9. Rut. 2. 11. 2 Par. 25 9. Matth. 4 19 † 19. 21. 27. Marc. 1. 18 † 10. 28. Luc. 5. 11. † 14. 26. † 18. 22. 1 Cor. 7. 29. Joan. 12. 25. Phil. 3. 7.

ABNER præfectus militum Saulis, creat Iſboſeth regem Iſraël, 2 Reg. 2. 8. paciſcitur cum David 3. 12. occiditur à Joab, 2 Reg 3. 27.

ABRA ancilla Judith, Judith 8. 32. † 10. 2. libertate donatur, Judith 16 28.

ABRAM filius Thare habet Sarai uxorem, Geneſ. 11. 29. egreditur ex patria in terram Chanaan præcipiente Domino, 12. 4. proficiſcitur in Ægyptum, 12. 10. redit inde in Chanaan, 13. 1. Liberat Loth fratrem ſuum ex manibus hoſtium, 14. 14. accipit promiſſionem ſeminis, 15. 4. † 17. 16. † 18. 10. concumbit cum Agar, 16. 4. accipit promiſſionem ſeminis, & ſignum fœderis, appellaturque Abraham, 17. 5 orat pro Sodomitis, 18. 23. 28 † 21. 12. Iſaac ei naſcitur, 21. 2. paratus eſt offerre Iſaac, 22. 9. mittit ſervum, qui quærat uxorem filio ſuo Iſaac, 24 4. moritur, 25. 8. commendatur, Eccl. 44. 20. appellatur pater multarum gentium, & omnium credentium, Gen. 15. 5. 16 31. 2 Matth. 3. 9. Luc. 19 9. Joan. 8. 39. Rom. 4. 11. 17. 18. † 9. 7. Gal. 3. 8. de ipſo, & ejus ſemine vide Joſue 24. 3. Iſai. 41. 8. † 51. 2. Ezech. 33. 24. 2 Eſdr 9. 7. Matth. 8. 11. Act. 7. 2. 16. Hebr. 11. 17.

ABRAHÆ filii qui dicantur, Joan. 8. 33 Rom 9 7 Gal. 3. 7

ABSALOM filius David, 2 Reg. 3. 3. occidit ſuum fratrem, & fugit ad Tholomai regem Geſſur, 13. 37. revocatur, 14. 21. 23. conatur patris occupare regnum, 15. 6. concumbit cum patris concubinis, 16. 22. juxta prophetiam, 12. 11. tribus haſtis tranſfigitur à Joab, 18. 14.

ABSTINENTIA à quibuſdam cibis, Gen. 1. 29. 30. † 2. 17. † 3. 11. † 9. 4. Exod. 12. 9. * † 13. 6. † 21. 28 † 22. 31. † 23. 24. Lev. 6. 14 † 7. 18. * † 11 4 * † 17 10. * † 19 7. † 22 8. * † 23 14. Num 6 4. † 18 10 Deut. 12. 16. † 14 3 * Tob. 1. 12. Judith 12. 2. Daniel. 1 8. 2 Mach 7. 1. Matth. 12. 4 Marc. 2. 23 Luc. 6. 1 Actor 15. 29.

Abſtinentia à vino, Lev. 10. 8. † 11. 34. Num. 6. 3. Jud. 13. 4. 14. Jer. 35 6. Ezech 44 21. Luc 1. 15.

Abſtinendum à cibo, & potu etiam licito propter ſcandalum alterius, 2 Mach. 6. 21. Rom. 14. 20. 21. 1 Cor. 8. 13.

Abſtinentiæ pia exempla violare nolentes, Jerem. 35. 6. * 2 Mach 6. 19. * † 7. 2. *

ABUSUS veſtium, Iſai. 3. 18. Ezech 7. 20. Eſth. 14 16 Matth. 11. 8. Marc. 12. 38. Luc. 7. 25. † 16. 19. † 20. 45. 1 Tim 2. 9. 1 Pet 3. 3.

ACCEPTIO perſonarum, vide Perſona.

ACCEPTIO munerum, Exod. 23. 8 Num. 35. 31. Deut. 10. 17. † 16. 19. † 27. 25. 2 Par. 19 7. Job 15. 34. † 36. 18. Prov. 14. 20. † 16. 27. † 17. 23. † 19. 6 † 22. 9. † 28 21. Eccli. 4. 36. † 7. 6. † 20. 31 Iſai. 1. 23. † 5. 23. † 33. 15 Jud. 16.

ACEDIA, 3 Reg. 11. * Prov 6. 6 † 10. 4. 26. † 12. 11 † 13 4. † 18. 8. † 19. 15. 24 † 20 4. 13 † 21 25. † 24. 30. † 26. 13. † 28. 19. Ezech. 16 49 Eccli. 22. 26 Rom. 12. 11.

ACHAB impius rex Iſraël, 3 Reg. 16. 29 30. † 18. * vincit Syrios, 20. 20. 29. init fœdus cum Benhadad rege Syriæ, 20 34. exercet Tyrannidem in Naboth, 3 Reg 21. 2. trajicitur telo, & ſanguinem ejus canes lambunt, 22. 38. ſecundùm verba Eliæ, 21. 19. filii ejus pereunt, 4 Reg 10. 7 11. ſecundùm illud, 3 Reg 21. 21. 4 Reg. 9. 7.

ACHAJA, Actor 18 12. 27. † 19. 21. Rom. 15. 26. 1 Cor. 16 15. 2 Cor. 1. 1. † 9. 2. † 11. 10. 1 Theſſ 1. 7.

ACHAN lapidatur, Joſ. 7. 25. 1 Par. 2. 7. in valle Achor, Joſ. 7. 24. † 15 7. Iſai. 65. 10. Oſeæ 2. 15.

ACHAZ filius Joatham impius rex Juda, 4 Reg 16. * 2 Paral. 28 * Iſaiæ 7. * Matth. 1. 9. appellatur Ezechias, Luc. 3 29 Ezech. filius in regnum patri ſuccedit, 2 Par. 28 27 Matt. 1. 10

ACHIAS filius Achitob, ſacerdos Domini, 1 Reg. 14 3. 18. appellatur Achimelech, 21. 1.

ACHIMELECH ſacerdos dat Davidi panes propoſitionis, 1 Reg. 21. 6 & gladium Goliath, 21. 9. tranſfigitur, 22. 18. appellatur Ahias, 14. 3. vocatur Abiathar, Marc. 2. 26.

ACHIOR dux Ammonitarum, Judith 5. 3. traditur in manus filiorum Iſraël, 6. 7. fit Judæus, 14 6.

ACHIS rex Geth donat Davidi civitatem Siceleg, 1 Reg 27. 6

ACHITOPHEL Davidi à conſiliis, adhæret Abſaloni, 2 Reg. 15. 12. dat impium conſilium, 16. 21. ſuſpendit ſe, 17. 23.

ADAM creatur, Gen. 1. 27. collocatur in paradiſo, & ligni ſcientiæ uſu ei interdicitur, 2. 15. perſuaſione Evæ præceptum violat, & paradiſo pellitur, 3. 6. 23. Oſee 6 7. moritur, Gen 5. 5 Rom 5. 14 1 Cor. 15 22.

ADHORTARI ad bonum, Gen. 13. 8. † 43. 14 Joſ. 22. 5. 2 Par. 32 6. † 32. 7. 2 Eſdr. 5. 6. 9. Actor. 11. 23. † 14. 21. † 20. 17. * 1 Theſſ 5. 11. Tit. 2 * † 3. 1. Hebr. 3. 13.

ADONIAS affectat regnum patris ſui, 3 Reg. 1. 5. uxorem petit Abiſag, & occiditur, 2. 17 23. 24.

ADONIBEZEC capitur, Jud. 1. 6.

ADORATIO Angelis, & hominibus tributa, Gen. 18. 2 † 19 1. † 23. 12. † 27. 29. † 33. 3. * † 42. 6 † 43 26. Exod 18. 7. Num. 22 31. 1 Reg 20. 41. † 25 23. † 28. 14. 2 Reg 9. 6. † 14. 4. * 3 Reg. 1. 16. 23. Judith 10 20. Eſth. 3. 2. Dan. 2. 46. Act. 10. 25.

ADRAMELECH idolum, 4 Reg. 17. 31.

Adramelech uſus ſubſidio fratris ſui Saraſar, occidit patrem Sennacherib, 4 Reg. 19 37. Iſai. 37. 38.

ADVENTUS Domini expectandus, Matt. 24. 42. † 25. 13 † 26 40. Marc. 13. 33. Luc. 12. 40. † 21. 34. Rom 13. 11. Epheſ. 6. 18. Coloſſ. 4. 2. 1 Theſſ 5 6. 1 Petr. 4. 7 † 5. 8. Apoc. 3. 3. † 16. 15.

ADULTERIUM, luxuria, & fornicatio, Gen. 6. 2. † 20. 2. 3. 12. * † 38. 13. Exod. 22. 16. Lev. 18. * † 19. 20. † 20. 10

Digitized by Google

11. † 11.9. Num. 15.1.6. Deut. 22 13.22.21. † 11. 17. Jud 19 2.25. 1 Reg 2.22. Tob. 4 13. Prov. 2.16 † 5. * † 7.10. * † 22. 12. † 23.27. † 19.2. Eccl. 7.27. Eccli. 13.25. * † 23.4. Ezech. 22.10. Act. 15. 20. Rom 1. 16. 1 Cor. 5. 1. † 6. 9. 15. † 10. 8. Epheſ. 5. 5. Col. 3. 5. 1 Theſſ. 4. 3. 1 Tim. 2. 10. Hebr. 13. 4.

Adulterium carnale, & ſpirituale prohibetur, committitur, & punitur, Gen 20.2. † 26 9. Exod 20.15 Lev. 18.8. † 20. 10 Num. 5 12. Deut 5.18. † 22. 22. 20, 3. 7. † 13. 20. Sap. 19. 1. 2 Reg 11.2.4. † 12.1.9. Job 24.15. † 31.1 9. Pſalm. 50.17. Prov. 5.3. 8 10. † 6. 24. 32. † 7. * Iſaia 57. 3 Jerem. 3 36. † 3. 1. † 5. 7. † 13. 22. Oſee 2.4 † 4.2. Sap. 2. 16. Matth. 5. 27 † 14. 3. † 19. 9. Joan. 8. 3. 1 Corinth. 6.10. 1 Theſſ. 4. 3. Hebr. 13.9. Jacob. 4. 4.

ADURAM, ſuper tributa, ſeu quæſtor ærarius Davidis, 2 Reg. 20. 24. poſteà à tributis ipſi Roboam, lapidatur, 3 Reg. 12 18.

ÆGYPTIACA captivitas prædicitur, Geneſ. 15. 13. incipit, Exod. 1, 8. 11. Act. 7. 18.

De Ægypto exitus, & liberatio Iſraelis promittitur, Geneſ. 15. 15 † 46. 21. † 50. 14. Exod. 3.17. † 6.6. adimpletur, & exeunt viri 600000 Exod. 12. 37. 51. † 13. * † 14. * Num. 33. 1. Deut. 16. 1. Oſee 13. 4. Mich. 6. 4.

In Ægyptum redire improbè flagitat Iſraeliticus populus, Exod. 14. 11. † 16. 3. † 17. 3. Numer. 11. 5 † 14. † 20. 4.

Contra Ægyptum prophetatur, Iſai. 19. 1. † 11. 18. † 20. 3. Jer. 43 10 † 44 30. † 46. * Ezech. 29. * † 30. * † 31. * † 32. *

Ægyptiaca redemptio frequenter in memoria revocatur tanquam ſummum beneficium Exod. 20. 2 Lev. 22. 33. † 26 13. Deut. 4.17. † 5 6. † 7. 8. † 8.14. † 26.6. Jud. 2.1. † 6.8. 1 Reg. 10. 18. 4 Reg. 17. 7. Mich 6. 4.

Ægyptus affligitur plagis variis, Exod. 7. * 8. * 9. 10. * 11. * ut prædixit Dominus, Exod. 5. 19.

Ægyptus expugnatur à rege Babyloniæ, 4 Reg. 24. 7. Jerem. 46. 2.

Ægyptii prodeunt in pugnam contra Judam, 2 Par. 12. 2.

Ægypto potitur Antiochus, 1 Mach. 1. 17. in Ægyptum fugit Chriſtus Herodem, Matth. 2. 13.

ÆGROTATIO, & morbus pœna peccati, Exod. 15. 26. Lev. 26. 16 Num. 12. * Deut. 9. 13. † 28. 17. 60. 2 Reg. 22 15. 4 Reg. 5. 17. 2 Par. 21. 18. Joan. 5. 14.

Ægroti viſitandi ſunt, & conſolandi, Gen. 48. 1. 4 Reg. 8. 29 † 13. 14. Job 2. 12. Pſal. 40. 4 Eccl. 7.3. Eccli. 7. 38. Matth. 25. 37. 40. Joan. 11. 3. † 11. 9. 1 Cor 1. 4.

Quomodo ſe viri ſancti in morbo, & deceſſu ab hac vita habuerint, Gen. 49. * † 50. 14. Deut. 31. 1.6. Joſ. 13. * † 23. * † 24. * 1 Reg. 12. * 3 Reg. 2. 1. 9. 1 Paral. 32. 24. Tob. 4. * Iſal. 38 1. 1 Mach. 2. 49 61.

ÆNEAS ſanatur, Act. 9. 33.

AGABUS imminentem famem prædicit, Act. 11. 28. & Paulo manus injiciendas, 21. 11.

AGAG rex Amalecitarum capitur à rege Saule, 1 Reg. 15. 8. jubente Samuele occiditur, 15. 33. juxta prophetiam, Num 24. 20.

AGAR ancilla Saræ parit Iſmaelem, Gen. 16. 15. expellitur cum filio ſuo, 21. 14. Galat. 4. 30.

Agareni e ſua terra per Rubenitas profligantur, 1 Par 5. 19.

AGGÆUS prophetat Judæis, Agg 1. 3. 1 Eſdr. 5. * † 6. 14.

AGRIPPA audit Paulum, Act. 26. 2.

AHIAS propheta in Silo ſecat pallium in 12. partes, 3 Reg. 11. 30. mala prædicit uxori Jeroboam, 14. 6. 10. ſcripſit prophetias, 2 Par. 9. 29.

AHIRA dux Nephthali, Num 1. 15.

ALCIMUS perjurus Judæus adeptus eſt ſacerdotium, 1 Mac. 7. 5. 2 Mach. 14 3. 21. perit ſubita morte, 1 Mach. 9. 55. 56.

ALEXANDER rex Græcorum, occiſo Dario, regnum ſuum pueris ſuis diviſit: 1 Mach. 1. 7. Dan. 7. 6. † 8. 8. † 11. 4.

ALPHA & omega principium, & finis, primus, & noviſſimus eſt Dominus, Iſai. 41. 4. † 44. 6. † 48. 12. Apoc. 1. 8. † 2. 8. † 21. 6. † 22. 13.

ALPHÆUS, pater Jacobi Apoſtoli, Matth. 10. 3. Marc. 3. 18. Luc. 15. Actor. 1. 3.

ALTARE holocauſti, Exod. 27.2 † 38.1. Num. 7. * 2 Reg. 24. 25. 3 Reg. 18. 32. 4 Reg. 16. 13. 2 Paral. 1. 5. † 4. 1. † 15. 8. 1 Eſdr. 3. 2 Ezech. 43. 13. 1 Mach. 4. 47. 53.

Altare incenſi, Exo 30. 1. 27. † 37. 25. † 40 10.

AMALECH filius Eſau naſcitur, Gen. 36. 12. 16. pugnat contra Iſrael, Exod 17. 8. Num. 14. 45. Jud. 6. 3. cæditur, 7. * 1 Reg. 14. 48. funditus deletur, 2 Reg. 15. 2. 8. juxta verba Exo 1. 17. 14 Num. 24. 20. Deut. 25. 19.

AMAN poſtquam ad honores fuit evectus fit lethalis hoſtis Judæorum, Eſther 3. * ſuſpenditur, 7. 10. eodem ſupplicio afficiuntur, & decem filii ejus, 9. 13.

AMASA filius Abigail ſororis Davidis, 1 Par. 2. 17. fit dux militiæ apud Abſalomem, 2 Reg. 17. 25. poſt militiæ Davidis præficitur, 19. 13. tandem à Joab per fraudem occiditur, 20. 10. cauſa cædis ponitur, 3 Reg 19.

AMASIA filius Joas recenſet populum, 2 Par. 25 5 ulciſcitur cædem patris ſui, 4 Reg. 12. 21. † 14. 5. bello devincit Idumæos, 14. 7 capitur, & occiditur, 14. 15. relinquit ſucceſſorem filium Azariam regem, 15. 1. appellatur, Levi, Luc. 3. 29.

AMICI veri, & ficti, Deut. 13. 6 † 33 9 2 Reg. 1. 27. † 15. 14. † 15. 19. † 20. 8. Pſal. 10. 10. † 54. 14. Prov. 12. 10. † 18. 24. † 29. 20. 19. Eccli. 6. 7. † 7. 20 † 9. 14. † 12. 14 † 21. 25. † 37. 10. Jerem. 9. 4 † 12. 6. † 21. 2. Dan 11. 26. Mich. 7. 5. Matth. 10. 35. Luc. 12. 53. Joan. 13. 18. 1 Theſſ. 2. 14.

AMINADAB filius Aram, Matth. 1. 4. hunc Naaſſon filius ejus in principatu ſecutus eſt, Num. 1. 7. † 7. 12. † 10. 14.

AMMON filius Lot, & filiæ ejus, Gen. 19 38. Ammonitæ prohibentur ab ingreſſu templi, Deut. 23. 3 2 Eſdr. 13. 1. cæduntur ab Iſrael, Jud. 11. 32. 1 Reg. 11. 11. 2 Reg. 8. 12. † 10. * † 12. 26. adverſus Ammon prophetatur, Pſal. 82. 8. Jer. 49. 1. Ezech. 21. 20. † 25. 2. Amos 1. 13. Soph. 2. 8.

AMNON filius David oppreſſit ſororem ſuam Thamar, 2 Reg. 13. 14. unde, & ab Abſalone fratre ſuo occiditur, 13. 28.

AMON filius Manaſſe rex Juda occiditur, 4 Reg. 21. 19. 23. ei in regnum ſuccedit filius Joſias, 4 Reg. 21. 2

AMORI filius Chanaan, Gen. 10. 16. Amorrhæi non patiuntur Iſraelem per ſuos terminos proficiſci. Num. 21. 23. Jud. 11. 19.

AMRI impius rex Iſrael, 3 Reg. 16. 16. 17. † 22. 25. contra Amri, Mich. 6. 16.

ANAMELECH idolum Sepharvaim, 4 Reg. 17. 31.

ANANIAS prophetat contra Jeremiam, Jerem. 28. 1.

Ananias cum uxore Saphira ſubitò moritur, Actor. 5. 5. 10.

ANATHOTH civitas Benjamin, Jer. 32. 7. ubi & Jeremias eſt natus, Jer. 1. 1. † 29. 27. & ſacerdos Abiathar, 3 Reg. 2. 26.

Anathothitæ nolunt Jeremiam audire Jer. 11. 21.

ANDREAS à Chriſto vocatur, Matth. 4. 18. Marc. 1. 16. Joan. 1 40.

ANDRONICUS vicarius Antiochi occiditur, 2 Machab. 4. 38.

ANGELI horumque miniſterium, & natura, Gen. 16. 7. * 18. * 19 * 21. 17. † 22. 11. † 24. 7. † 28. 12. † 31. 11. 65. † 32. 24 † 48. 16. Exod. 3. 2. † 13. 21. † 14. 19. † 23. 20. † 32 34. † 33 Num. 20. 16. † 22. 22. Joſ. 5 13. Jud. 2 1. † 3 21. † 6. 11. † 14 20. † 13. 3. 6. 9 1 Reg. 29. 9. 2 Reg. 14. 17. † 19. 27. † 24. 16. 3 Reg. 11. 19. † 19. 5. 4 Reg 1 3. 15. † 19. 35. 1 Par. 21. 15. 2 Par. 32. 21 Pſal. 33. 8. † 90. 11. † 102 20. † 103. 4. † 148. 2. Iſa. 6. 6. † 37. 36. Dan. 3. 49. † 3 21. † 8. 16. † 9. 21. † 10. 5. † 10 16 † 12. 1 Zach 1. 3. † 3. 1 6 † 4. 1. † 5. 10. † 6. 4. Malac. 3 7. † 5. 1 Jud. 13. 20. Tob. 5. 17. † 6. * 9. * 12. * Tob. 7. 5. † 8. 3 † 10. 11. † 12 2 Bar. 6. 6. 2 Mach. 11. 8. Matt. 1. 20. † 4. 13. 19. † 4. 11. † 13. 10. † 15. 19. 19. † 16. 27. † 18. 10. † 22. 30. † 24. 31. † 26. 53. † 28. 2 Marc. 13. 32. Luc 1. 13. 19. 26. † 2. 9 15. † 12. 8 † 16 22 † 22. 43. Joan. 1. 51 † 5. 4. † 20. 12. Act. 5. 19 † 5. 19. † 6. 15. † 7. 53. † 8. 26. † 10. 3 † 11. 13 † 12. 7. † 12. 23. † 23. 9. † 27. 23. Rom 8. 38. Gal 1. 8 † 3. 19. † 4. 14 Col. 1 16. 1 Theſſ 4. 15. 1 Tim. 5. 21. † 3. 21. Hebr. 1. * † 2. 2. † 12 22. † 13. 2. 1 Pet. 1 12 † 3. 22. 2 Pet. 2. 11. Judæ 9. Apoc. *

Angelorum ruina, Job 4 18. † 15. 15. Iſa. 14. 9 Ezech. 28. 2 14. 17. Joan. 8. 44. 2 Pet. 2. 4. Jud. 6

Angelorum nomine appellantur doctores, & prædicatores, Iſaiæ 33. 7. Malach. 2. 7. † 3. 1 Matth. 10. 11. Marc. 1. 2 Luc. 7. 27. Galat. 4. 14. Apoc. 2. * 3. *

ANIMÆ quorumdam piorum ſtatim poſt mortem ſunt cum Chriſto, 2 Cor. 5. 8. Phil. 1. 24. Apoc. 14. 13. contra eos, qui putant illas uſque in diem judicii quieſcere.

ANNA parit prophetam Samuel, 1 Regum 1. 20.

Anna propheteſſa laudat Dominum Deum, Lucæ 2. 36.

ANNAS ſocer Caiphæ, Lucæ 3. 2 Jo. 18. 13. Actor. 4. 6.

ANTICHRISTUS, & ejus regnum, Iſ. 11. 4. Ezech. 38. * 39. * Dan 7. 7. 19. 24 † 8. 9. 23. † 9. 27. † 12. 1 Zach 11. 15. Matth 24. 24. Marc. 13. 6. Joan. 5. 43. Act 20 29. 2 Theſſ 2. 3. 1 Tim. 4. 1. 2 Tim. 3. 1. 2 Pet. 2. * 1 Joan. 2. 18. 22. † 4. 3. 2 Joan. 1. 7. Judæ 18. Apoc. 1. 7. † 12. 8 † 13. * † 14. 9. † 17. * † 19. 20. † 20. 2. 8.

ANTIOCHIA ſuſcipit Apoſtolorum de Chriſto prædicationem, Act 11. 19. 26. † 13. 1.

ANTIOCHUS illuſtris proficiſcitur in Ægyptum, 1 Mach. 1. 18. deſtruit templum, & ſubvertit civitatem Jeruſalem, 1 Mach. 1 23. 33. 2 Mach. 5. 16. erigit idolum ſuper altare Domini, 1 Mach. 1. 57. moritur, 6. 16. 2 Mach. 9. *

Antiochus Eupator, filius prædicti Antiochi, fit rex, 1 Mach. 6. 17. cum exercitu tendit in Judæam, 6. 31. non ſervat Iſraeli fidem, 6. 62. cæditur, 7. 4.

ANTIQUÆ viæ inquirendæ, & obſervandæ, & à novis declinandum, Jer. 6. 16. Prov. 22. 28. Eccli 8. 11. † 39. 1 Rom. 16. 17. Gal 1. 6. 7. 8. 1 Tim. 6. 20. 2 Tim. 4. 3. 1 Petr. 3. 17. 1 Joan. 2. 24. 2 Joan. * 7. Judæ v. 18. 19 20.

APOLLO vir facundus, & Scripturarum peritus, Actor. 18. 24. 1 Cor. 1. 12. † 3 4. † 16. 12.

APOLLONIUS dux in Syria, 1 Mach. 3. 10. † 10. 69.

APOSTOLUS magnus eſt Chriſtus, Hebr. 3. 1.

Apoſtoli eliguntur ex diſcipulis, Luc. 6. 13. mittuntur ad annuntiandum regnum Dei in Judæa, Matth. 10. * Luc. 9. 24. 45. revertuntur, 9. 10. mittuntur in univerſum mundum ad Evangelizandum, Matth. 28. 19. Marc. 16. 15. Lucæ 24. 46. Joan. 15. 16. 17 † 20. 22. Actor. 1. 8. † 10. 42.

Apoſtoli uſi ſunt membranis, ſeu libris, 2 Tim. 4. 13. hortantur ad ſtudium legendi, 1 Tim. 4. 13. 15. Opifices autem, qui noctu, & die iis ulis occupantur, jubentur non tamen ſcire ſe Eccleſiaſticis rebus, Eccli. 38. 26. 37.

Apoſtoli, & Prophetæ habuerunt ſpiritum Dei, Exod. 4. 12. 3 Reg. 13. 2. Dan. 9 22 Zach. 7 7. Matth. 10. 10. Marc. 13. 21. Joan. 14. 17. Act. 1. 2. † 2. 4. † 4. 31. † 9 17. † 19. 6. 1 Cor. 2. 12. † 12. 3. 1 Cor. 14 3. 1 Theſſ 4 8. 2 Tim. 3. 16. 1 Pet. 1. 11. 2 Petr. 1. 21.

APPARITIONES Dei, angelorum, & hominum, Gen. 12. 7. Exodi 3. * Num. 12. 21. Joſ 5 13. 1 Reg. 28. 12. Matt 17. 2. † 18. 2. 9. Marc. 9. 3. † 16. 5. 9. 12. 14. Luc. 9. 30. † 24. 4 15. 36. Joan. 20. 12. 14. † 19. 16. † 21. 1 Act. 1. 10. † 16. 9. † 18. 9.

AQUA nihil nocumenti, vel impedimenti affert electis Dei, Exod. 14. 22. Pſalm. 65. 6. Iſaiæ 43. 2 Jonæ 2 5.

Aqua nominatur perſecutio, Pſal. 68 16 † 143. 7. Prov. 17. 14. Matth 7. 25. Lucæ 6. 48. Apoc. 12. 17.

Aquæ aſſimilantur cognitio Dei, & dona Spiritus ſancti Iſa. 11. 9. † 12 3 † 35. 6. † 43. 20. † 44. 3 Ezech. 47. * Zac 14. 8. Joan. 4. 10 † 7. 38

Aqua benedicta, vide Benedictio.

ARAD rex Chananitarum pugnat contra Iſrael, Numer. 21. 1

ARAM qui & Ram nominatur, filius Eſron, genuit Aminadab, Ruth. 4 19. 1 Paralip. 2. 10. Matth. 1. 3. Lucæ 3. 33

ARAN frater Abraham, & pater Loth, Geneſ. 11. 27.

ARCA Noe, Gen. 6. 14. † 7. * † 8. * Sap. 10. 4. † 14. 6. Matth 24. 38. Luc. 17. 27. Hebr. 11. 7. 1 Pet. 3. 20.

Arca fœderis Domini paratur, Exod. 25. 10. 21. Aſſumitur

in caſtra contra Philiſthæos, 1 Reg. 4. 5. capitur, 4 11.
Arca quid continebat, * Exod. 26. 24. Deut. 10. 2. † 31 26. 3 Reg. 8. 9. 2 Paral. 5. 10. Hebr. 9. 4.
ARCHELAUS regnat loco patris ſui Herodis, Matt. 2. 22.
ARIOLI, & aruſpices, Dan. 2. 2. 27. † 4. 6. † 5. 7. 11 Act. 19. 13. vide Incantatores.
ARISTARCHUS ſocius ſancti Pauli, & in itinere, & in vinculis, Act. 19. 29. † 20. 4. † 27. 2. Col. 4. 10.
ARPHAXAD rex Medorum à Nabuchodonoſor victus, Judith 1. 1. 5. 6.
ARSACES rex Perſarum, & Medorum ſuperat Demetrium, 1 Mach. 14. 1.
ARTAXERXES rex Perſarum recipit litteras plenas querelis adverſus Judæos, 1 Eſdr. 4. 7. 17. reſpondet, jubet ædificationem templi impediri, 4. 21. permittit Iſraeli ædificare templum, 2 Eſdr. 7. *
ASA filius Abiam rex Juda tollit idola, 3 Reg. 15. 8. 11. ſubſidium quærit Syria, & moritur, 15. 19. 24. Joſaphat filius ejus rex poſt eum, 1 Paral. 3. 10.
ASAPH cantor Davidis, 1 Par. 6. 39. † 16. 5.
ASARHADON, poſtquam pater ejus Sennacherib confoſſus eſt, ſuccedit in regnum, 4 Reg. 19. 37. Iſaiæ 37. 38.
ASENETH parit ipſi Joſeph, Ephraim, & Manaſſe, Gen. 41. 50. † 46. 20.
ASIA ſubjicitur Romanorum imperio, 1 Mach. 8. 6.
ASSUERUS rex Perſarum inſtruit ſplendidam cœnam, Eſth. 1. 1. accipit Eſther uxorem, 2. 9. 17. relinquit Darium filium ſuum ſucceſſorem, Dan. 9. 1.
ASSUR filius Sem filii Noe, conſtituit regnum Aſſyriorum, Gen. 10. 22. 1 Paral. 1. 17.
Aſſur virga furoris Domini, Iſaiæ 10. 5. contra Aſſyrios prophetatur, Num. 24. 22. Iſa. 10. 5. † 14. 12. † 19. 3. † 30. 28. 31. † 31. 8.
Rex Aſſur expugnat Iſraelitas, & transfert ea Aſſyriam, 4 Reg. 15. 29. * † 16. * † 17. * expugnat civitates Judæ, 4 Reg. 18. * 2 Paral. 32. * Ezech. 36. *
ASSYRIORUM exercitus ab angelo cæditur, 4 Reg. 19. 37. 1 Par. 32. 21. Iſa. 37. 36. Eccli. 48. 24. 1 Mach. 7. 41 2 Mach. 8. 19. Tob. 1. 21. Jonæ 1. 5.
ASTAROTH, Jud. 2. 13. † 10. 6. 1 Reg. 7. 3. † 12. 10.
ATHALIA filia Amri regis Iſrael, 4 Reg. 8. 16. perdit totam fere regiam ſtirpem, 11. 1. regnat ſex annos in Judæa, 2 Par. 22. 12. interimitur, 4 Reg. 11. 16. 20.
ATHENOBIUS mittitur ad Simonem, 1 Mac. 15. 28.
AVARITIA, Joſ. 7. 20. 1 Reg. 8. 3. † 25. 3. 10. 2 Reg. 12. 1. 4 Reg. 5. 20. 22. Pſal. 36. 16. 21. Prov. 1. 19. † 11. 18. † 12. 27. † 15. 6. 16. 17. † 28. 16. 21. † 10. 5. Eccl. 2. 26. † 4. 8. † 5. 9. † 6. 1. Iſ. 5. 8. † 56. 11. Jer. 6. 13. † 8. 10. Ezech. 22. 13. Amos 8. 4. Mich. 6. 10. Habac. 2. 9. Eccl. 14. 5. † 31. 1. † 41. 4. 1 Mach. 4. 50. † 10. 20. Matt. 6. 19. † 26. 14. 46. † 27. 3. Marc. 8. 36. Luc. 12. 15. Joan. 12. 4. Act. 5. 2. † 8. 19. † 14. 26. 1 Cor. 6. 10. Epheſ. 5. 3. Phil. 4. 11. Coloſſ. 3. 5. 1 Tim. 6. 9. ad Tit. 1. 7. 11. Hebr. 13. 5.
AUDIENDUM Verbum Dei, vide Verbum Dei.
AXA filia Caleb traditur Othonieli in uxorem, Joſ. 15. 17. Jud. 1. 13.
AZARIAS filius Amaſiæ rex Juda fit leproſus, 4 Reg. 15. 5. 2 Par. 26. 19. relinquit filium Joatham regem, 4 Reg. 15. 32. 1 Paral. 3. 12. appellatur Ozias, 2 Par. 26. 19. Matt. 1. 9. Matath, Lucæ 3. 19.
Azarias Propheta mittitur ad regem Aſa, 2 Par. 15. 2.

B

BAAL idolum Samaritanorum, 3 Reg. 16. 31. altare Baal deſtruitur, Jud. 6. 25. 10. Sacerdotes Baal occiduntur, 3 Reg. 18. 40. 4 Reg. 10. 25. † 15. 5.
BAANA & Rechab ſuſpenduntur, 2 Reg. 4. 12.
BAASA impius rex Iſrael, pugnat contra Aſa regem Juda, 3 Reg. 15. 16. * cum omni progenie ſua exſtirpatur, 16. 4. 12. ſecundum verbum Jehu, 16. 1. 2. 3.
BABYLONICA captivitas 70 annorum prædicitur, Lev. 26. 32. Deut. 4. 26. † 28. 36. 49. 4 Reg. 20. 17. Iſa. 5. 11. 29. Jer. 13. 19. 24. † 26. 9. † 27. 4. 6. † 15. 8. Ezech. 7. * 12. * 22. 5. Mich. 3. 11. † 4. 10. Habac. 6. Bar. 6. 1.
Babylonicæ captivitatis initium, 4 Reg. 24. * 25. * 2 Par. 36. * 3 Eſdr. 2. 40. 52.
Finis captivitatis promittitur, & prophetatur, Lev. 26. 41. Deut. 4. 29. † 30. 2. 3 Reg. 8. 13. 2 Paral. 6. 14. 37. Iſa. 14. 1. † 40. 2. † 48. 20. Jer. 12. 15. † 16. 15. † 24. 5. † 25. 12. † 29. 16. † 30. * † 51. 9. † 52. 37. † 16. 2. Ezech. 11. 17. Dan. 9. 2. 5. Bar. 6. 1. Liberatio fit, 1 Eſdr. 1. * 2. * 3 Eſdr. 2. 1.
Babylonicæ captivitatis cauſa, 4 Reg. 17. 7. 15. 18. contra Babylonem, Pſal. 136. 8. Iſa. 13. * † 14. 1. 4. † 21. 2. 9. † 47. * Jer. 25. 12. † 50. * 51. * Baruch 4. 27. Apoc. 14. 8. † 16. 19. † 17. * 18. *
BACCHIDES dux Demetrii, 1 Mach. 7. 8. occidit Judam ex præcepto Demetrii, 9. 18.
BALAAM conducitur ad maledicendum Iſrael, Num 22. * † 23. * docetur à Domino, quid illi loquendum ſit, 23. 5. 26. Balaam doctrina, 2 Petr. 2. 15. Apoc. 2. 14.
BALAC rex Moabitarum mittit nuntios ad Balaam, Num. 22. 5. Joſue 24. 10. vide Jud. 1. 15. Mich. 6. 5. Apoc. 2. 14.
BALTHASSAR videt manum ſcribentem, Dan. 5. 5. occiditur, & regnum ejus delabitur ad manus Darii, 5. 30. † 6. 1.
BANAJAS dux Cerethi, & Phelethi, 2 Regum 20. 23. Davidi à conſiliis, 23. 23. 1 Paral. 21. 15. poſtea præfectus militum Salomonis, 3 Reg. 2. 35.
BAPTISMUS à Chriſto præceptus, Matth. 28. 19. Marc. 16. 16. Joan. 3. 5.
Baptiſmum docuerunt Apoſtoli, & adminiſtrarunt, Act. 2. 38. 41. † 8. 12. 36. † 9. 18. † 10. 47. † 16. 15. 33. † 19. 4. † 22. 16 Rom. 6. 3. 1 Corinth. 1. 14. Galat. 3. 27. Epheſ. 4. 5. Hebr. 6. 1.
Baptiſmus ſalvat, 1 Petr. 3. 21. Baptiſmus eſt lavacrum regenerationis, Tit. 3. 5.
Baptiſmus tollit omnia peccata, Gen. 7. … Ezech. 36. 25. Zach. 13. 1. Matth. 18. 14. † 28. 19. Marc. 1. 4. † 16. 16. Joan. 1. 33. † 3. 5. Act. 2. 38. † 8. 12. 13. † 16. 33. † 18. 8. Rom. 6. 3. 4. 5. 6. * 1 Cor. 6. 11. Epheſ. 5. 26. Coloſſ. 2. 12. Tit. 3. 5. * Hebr. 10. 22. 1 Petr. 3. 21.
Baptiſmus non eſt iterandus, Epheſ. 4. 5. Hebr. 6. 6. † 10. 26. Item declarat ipſius figura, Gen. 17. 14. 1 Cor. 10. 2.
Baptiſmus Joannis, Matth. 3. 6. † 21. 25. Marc. 1. 4. † 11. 30. Lucæ 3. 16. † 7. 29. † 20. 4. Joan. 1. 25. 31. † 3. 23. Actor. 1. 5. † 11. 16. † 13. 24. † 19. 3.
Baptiſmus pœnitentiæ prædicatur, Marci 1. 4. Luc. 3. 3. Act. 2. 38. † 13. 24. † 19. 4. Rom. 6. 3. Coloſſ. 2. 12.
Baptiſmi nomine ſignificatur paſſio, Matth. 20. 22. Marc. 10. 38. Lucæ 12. 50.
Baptiſmus in Spiritu ſancto, & igne, Matth. 3. 11. Marc. 1. 8. Lucæ 3. 16. Joan. 1. 26. Act. 1. 5. † 2. 4. † 11. 15.
BAPTIZANDI ſunt parvuli, Gen. 17. 14. Exodi 4. 24. 25. 26. Matth. 11. 28. † 18. 14. † 19. 15. Marc. 10. 14. Lucæ 18. 15. Joan. 3. 5. Act. 2. 39. 41. † 16. 16. 33. † 18. 8. 1 Cor. 1. 16. † 10. 2. † 15. 22. 2 Timoth. 3. 4.
Baptizari in Scripturis aliquando exprimitur per verbum illuminari, Hebr. 6. 4. aliquando per Renovari, Hebr. 6. 6.
Baptizatus Chriſtus, Matth. 3. 15. Marc. 1. 9. Lucæ 3. 21. in baptizatum delabitur Spiritus ſanctus, Matth. 3. 16. Marc. 1. 8. Luc. 3. 22. Joan. 1. 33.
Baptizat Chriſtus per diſcipulos, Joan. 3. 22. † 4. 2.
Baptizata integra domus, 1 Cor. 1. 14. Act. 16. 15. 33. † 18. 8. † 16. 33.
Baptizati accipiunt Spiritum ſanctum, Act. 2. 38. † 19. 5. induunt Chriſtum, Gal. 3. 27. in morte ipſius baptizantur, Rom. 6. 3. in unum corpus baptizantur, 1 Cor. 12. 13. 27.
Baptizatus Simon Magus, Act. 8. 13.
Baptizatus Eunuchus, Act. 8. 38.
Baptizatus Cornelius gentilis, Act. 10. 47.
BARABBAS latro dimittitur, Matth. 27. 26. Marc. 15. 15. Luc. 23. 25. Joan. 18. 40. Act. 3. 14.
BARJESU à Deo per Paulum uſu oculorum privatur, Actor. 13. 11.
BARNABAS ponit pretium agri ante pedes Apoſtolorum, Act. 4. 37. ducit Paulum ad Apoſtolos, 9. 27. mittitur Antiochiam, 11. 22. redit in Jeruſalem, 11. 30. iterum recipit ſe Antiochiam cum Paulo, 12. 25.
BARTIMÆUS viſu donatur, Marc. 10. 46. 52.
BARUCH filius Neriæ, Jerem. 32. 12. dictante Jeremia ſcribit librum, qui comburitur, 36. * conſcribit alium, qui populo prælegitur, 45. 1. Baruch 1. 3.
BARZELAI providet regi David de cibis, 2 Reg. 17. 27. deducit eum uſque ad Jordanem, 19. 31. * David præcepit, ut filiis Barzellai benefiat, 3 Reg. 2. 7.
Barzellai, quoniam ſuæ genealogiæ ſcripturam demonſtrare non poterat, rejicitur à Sacerdotio, 1 Eſdr. 2. 61 2 Eſdr. 7. 64.
BASEMATH filia Salomonis, uxor Achimaas, 3 Reg 4. 15.
BATHUEL filius Nachor pater Rebeccæ, Gen. 22. 23.
BEATITUDO, ſeu beatorum gaudium, & vita æterna, Sap. 3. 7. † 5. 16. Iſaiæ 25. 9. † 30. 2. † 49. 10. † 60. * 64. 2. Jer. 31. 3 8. 12. Dan. 12. 3. Matt. 5. 45. † 19. 28. † 25. * Marc. 12. 25. Luc. 9. 33. † 16. 22. † 24. 29. Joan. 16. 22. † 17. 2. 14. Rom. 8. 10. 1 Cor. 2. 9. † 15. 41. 2 Cor. 12. 3. 2 Tim. 4. 8. 1 Petr. 1. 4. 8. † 5. 4. Hebr. 10. 35. † 11. 23. Jac. 1. 12. Apoc. 2. * 3. * 7. 9. 15. † 14. 1. † 21. * 22. *
Beatitudo quomodo comparetur, Iſa. 25. 9. Matth. 10. 22. † 25. 34. Marc. 10. 40. Joan. 3. 15. 16. † 5. 24. † 20. 29. Act. 1. 11. † 15. 11. † 16. 31. Rom. 1. 16. † 10. 4. Epheſ. 1. 11. † 2. 6. 1 Theſſ. 5. 9. 2 Theſſ. 1. 13. 2 Tim. 1. 9. Tit. 3. 1. † 3. 5. 1 Petr. 1. 9. Hebr. 5. 12.
BELIS, & Draconis hiſtoria, Dan. 14. *
BELLUM eſt pœna peccati, Lev. 26. 25. Deut. 28. 36. 49. Judic. 2. 14. † 3. 1. 8. † 4. 2. † 6. 1. † 10. 2. † 13. 1. Iſaiæ 5. 25. Jerem. 5. 15.
In Belli neceſſitate quomodo ſe quis habere debeat, Exod. 17. 8. 12. 1 Reg. 17. 20. * 2 Paral. 12. 2. 6. † 14. 9. 12. † 18. * 20. 1. † 32. 6. Judith 8. 9. * 1 Mach. 3. 16. 20. † 4. 6. 10. † 7. 41. 45. 2 Mach. 8. 16. 19. Deus pugnat pro ſuis, Exod. 14. 13. Deut. 1. 30. † 5. 22. 1 Reg. 17. 46. 2 Paral. 20. 15. Pſal. 17. 35. † 143. 1. Iſaiæ 30. 15. Quære victoria.
Bellandum armis quoque ſpiritualibus, Rom. 13. 12. 2 Corinth. 10. 4. Eph. 6. 11. Galat. 5. 17.
Bellum quibus de cauſis ſuſceperint olim fideles, Geneſ. 14. 14. Judith 2. 27. † 20. * Joſue 10. 1. 7. 1 Reg. 10. 1. 8.
BENEDICTIO qua homo hominis benedicit, Gen. 14. 19. † 27. 4. * † 28. 4. † 48. 9. Exod. 12. 32. 39. 43. Lev. 9. 22. Num. 24. 14. 9. * Deut. 10. 8. † 33. 1. Joſ. 8. 33. † 14. 13. † 15. 19. † 22. 6. 1 Reg. 2. 20. 2 Reg. 6. 18. † 13. 25. † 14. 22. † 19. 39. 3 Reg. 2. 45. † 8. 14. 4 Reg. 10. 15. 1 Par. 16. 2. 2 Par. 6. 3. Jud. 15. 10. Pſal. 117. 26. † 128. 8. Prov. 27. 14. 1 Mac. 2. 69. Luc. 2. 34. † 6. 28. Rom. 12. 14. Hebr. 7. 1.
Benedictio, qua creaturæ conſecrantur, & ſanctificantur, Exod. 29. 2. † 30. 6. 27. Lev. 21. 10. † 22. 2. † 27. 28. 29. 30. Num. 5. 17. † 31. 6. Joſue 6. 14. Jud. 17. 3. 1 Reg. 21. 5. 1 Par. 18. 11. 3 Eſdr. 1. 40. 1 Tim. 4. 5. * Hebr. 9. 2. 3. Hinc conſecratio Sacerdotum, veſtium, altarium, templorum, cæterorum, aquæ luſtralis, & cetera.
BENHADAD ſervat fidem, & pactum cum rege Aſa, 3 Reg. 15. 20. obſidet Samariam, 20. 1. 4 Reg. 6. 24. ægrotat, & moritur, 8. 7. 15.
Benhadad filius Azael fit rex Syriæ, 4 Reg. 13. 24. ſubjicit ſibi Jeruſalem, 16. 3.
BENJAMIN filius Jacob naſcitur, Gen. 35. 16.
BENJAMITÆ abutuntur uxore Levitæ, Jud. 19. 25 puniuntur, 20. 41.
BESELEEL inſignis artifex, Exod. 31. 2. † 35. 30.
BESTIÆ, & bruta animantia non crudeliter tractanda, Gen. 33. 13. Exod. 23. 12. Num. 22. 23. 28. Deut. 5. 14. † 22. 10. Prov. 12. 10. Eccli. 7. 24.

BETSABEE filia Eliam uxor Uriæ à David cognoſcitur, & parit, 2 Reg. 11. 4. 27. puer ægrotat & moritur, 12. 15. 18. fit uxor Davidis, parit et Salomonem, 12. 24. 1 Par. 3. 5 Matth. 1. 6.

BETHSAIDA urbs nativa Andreæ, & Philippi, Joann. 1. 44. † 12. 21. deploratur, Matth. 11. 21. Lucæ 10. 13.

BETHSAMITÆ graviter puniuntur, 1 Reg. 6. 19.

BONA opera, pietaſque vera in Deum commendantur, Exod 19 5. † 20 * † 21. 19. 23. Deut. 5 6 11. 16. † 10. 12 Joſ. 1. 25. 1 Reg. 15. 22. Pſal. 2. 10. † 39. 7. † 49 14. Prov. 3. 1 † 14 31. † 1. 3. Iſai. 16. † 58 6 Jer. 22. 3 Ezech. 18. 6. Oſee 6. 11 Mich. 6. 8. Zach 7. 9. † 8. 16. Eccli. 35. 12. Matth. 5. 24 29 39. Lucæ 1. 75 † 3. 11. Joan. 12. 26. Rom. 12. * 13. * 14. 17. Philip. 3. 1. Jacob. 1. 17 vide Opera.

Bonitas, & benignitas Dei erga ſuos, Gen. 18. 26. 30 Exod 6. 1 † 9 26. † 15 7. † 20. 6. † 34. 6. Num. 10 8. Deut. 4. 29. † 5. 10 † 7. 9. † 10. 18. † 28. 1. † 30. 3. † 32. 10. 2 Reg. 7. 12. † 12 13. † 22. 14. 3 Reg. 8. 23 4 Reg. 10. 3. 2 Eſdr. 9. 8. Sap 11. 24. Eccli. 2. 12. † 18. 1 Pſal. 31. 5. † 33. 7. † 36. 25. † 85. 5. † 102. * † 135. * † 144. 8 Iſa. 30. 18. † 34 1. 7 † 17. 7. Jer. 12 15. † 18. 8. Ezech. 18. 27. † 33. 15. Oſee 2. 21. Joel. 2. 13. Jonæ 4 2 Matth. 11. 28. † 18 19 Lucæ 1. 30. † 6. 36. † 15. 20. 27. † 21. 43. Rom 12. 4. 31. 2 Cor. 1. 3 Epheſ. 2. 4. 1 Tim. 1. 13. 16.

C

CÆCITAS tum corporis, tum animi, Gen. 19 11. Deut. 28. 28. 4 Reg. 6 18 Pſal 68 24. † 145. 8. Iſaiæ 6. 10. † 42. 7. 16. 18 † 35 5. † 19 18 † 43 8 † 56. 10. † 59. 10 Sap. 2. 21. Tob. 2. 11. 2 Mach. 10. 30 Matth. 15. 14. Marc 8 18. Lucæ 4. 19. Joan. 9. 1. 4. † 12. 40. Act. 9. 8. 18. † 13 11 Rom. 1. 21. † 11. 18. 2 Cor. 4 4 Epheſ. 4. 18. 2 Petr. 1. 9. 1 Joan. 2. 11 Apoc. 3. 17.

Cæci illuminantur, Tob. 11. 15. Matt. 9 30. † 20. 34. Marc. 8. 25. † 10. 46. Lucæ 18. 35. Joan. 9 7.

CÆREMONIÆ Eccleſiaſticæ, ſeu cultus externus, Gen 8. 20 † 14 18 * 15. 9 † 17. 10. † 22. * † 26 3. 28. 11. † 31. 25. † 41 4. 26 Exod. 12. * † 18. 20 † 19. * Lev 8 34. † 9. * † 10. 14. † 12. * † 14. * † 23. * † 24 * Num. 1 50 † 4. * † 5. * † 6. * † 7. * † 8. * † 9. * † 15. * 1 Par. 23. * 1 Eſdr. 6 * Matth. 2. 11.

Cæremoniæ, ſeu ritus certi in orando, 3 Reg. 8. 22. 54. † 17 21. † 18. 42. 2 Paral. 5. 12. * Matth 2. 11. † 26. 39. Marc. 14. 35. Lucæ 22. 41. 1 Cor. 11 4 * Tim. 2. 8.

CAIN primus filius Adam naſcitur, Geneſ. 4. 1. occidit ſuum fratrem Abel, 4. 8. Sap. 10. 3. 1 Joan 3. 12.

CALEB filius Heſron, 1 Par. 2 18. explorator terræ Chanaan, Num. 13 8 31 † 14 6. 24 30. 38. Poſtulat, & conſequitur terram Hebron Joſ 14 6 9 13. † 15 12 Judic. 1. 20. 1 Paral. 6. 56.

CALIX iræ, & furoris, Iſaiæ 51. 17. Jer. 25. 15. Pſalm. 59. 5. † 74. 9 Apoc. 16. 19.

Calix paſſionis, Matth. 20. 22 † 26. 38. Marc. 10. 38. Lucæ 22. 42. Joan 18. 11.

CAMOS, vide Chamos.

CANA civitas Galilææ, ubi Chriſtus aquam in vinum mutavit, Joan. 2. 1.

CAPHARNAUM, civitas Galilææ, in qua cœpit Jeſus prædicare, Matth. 4 17 Lucæ 4. 31. curat ibidem ſervum Centurionis, Matth. 8. 13. appellatur civitas ejus, 9. 1. increpatur, 11 23.

CAPTIVOS inv ſere, Gen. 14 14. 1 Reg. 30. 9 Tob. 1. 15. Jerem. 39. 9. Matth. 25. 37. Actor. 12 5. 2 Timoth. 1. 16. Hebr. 13. 3.

Captivos non deſerit Deus Gen. 39 21. Sap. 10. Iſaiæ 42 7 Act. 5. 18. † 12. 17. † 16. 25.

Carnem ſuam crucifigere quomodo quiſque debeat, Eccl. 19. 1 Rom. 6. 12. † 8. 12. 13. 14. Galat. 5. 16. Epheſ. 4. 22. † 5. 3. Titum 1. 11. 1 Pet. 2. 1. † 4. 2. 6. Hebr. 12. 1.

CASTITAS cœlibum præfertur caſtitati conjugali, Pſalm. 44 15. Sap. 6 20. Matt. 19. 12. † 22. 30. 1 Cor. 7. 25. 32. 34. 38. * Apoc. 14. 4.

Caſtitas hæc conſulitur ut perfectio evangelica, Matth. 19. 12. 1 Cor. 7. 25.

Caſtitatis laus, 1 Reg. 21. 5. Tob. 6. 16. * Judith 15. 11. † 16. 26 Pſalm. 44. 15. Prov 22. 11. Sap. 3. 13. 14. † 4. 1 2 † 6. 12 Eccli. 6 28 † 25. 20 Iſaiæ 7. 14. † 56. 1. 4 5. * Zach 9. 17 2 Mach. 14 38 Matth. 5. 8. 48. † 19. 12. † 22 30. * † 25. 1 Lucæ 1. 27. † 20 34 Act. 14. 25. Rom. 2. 7. 1 Cor. 7. 25. * 2 Cor. 6. 5. † 11. 2. 1 Tim. 2. 2. † 1. 2. † 4. 12 † 5. 2 Tit. 1. 8 † 2. 5. Apoc. 14. 4.

CAVENDUM à pſeudoprophetis, Matth. 7. 15. Marc. 8. 15. † 13. 6. Lucæ 17 23.

CAIPHAS ſummus ſacerdos conſilium dat contra Chriſtum, Joann. 11. 49. † 18. 14. prohibet Apoſtolis, ne prædicent, Act. 4. 18.

CEPHAS, vide Petrus.

CEREORUM, & lampadum in templis uſus, 2 Paral. 4. 20.

CERTI non ſumus de accepta peccatorum remiſſione, vel vita æterna conſequenda, Eccl. 9 1. 2. Eccli. 5. 5. Rom 8. 17. † 11. 20 1 Cor. 4. 3. 4. 5. † 9. 27. † 10. 12. Philip 2. 12. † 3. 12. 13. 1 Tim. 1. 19. 2 Petr. 3. 17. Hebr. 3. 14. † 4. 2

CHAMOS, ſive Camos, idolum Moabitarum, Num. 21. 29. huic Salomon ædificat templum, 3 Regum 11. 7. deſtruitur, 4 Regum 23. 13.

CHANAAN filius Noe maledicitur, Gen. 9. 25. † 10. 1. 6. laus terræ Chanaan, Deut. 11. 10 Terra Chanaan promittitur Abrahamo, & ejus ſemini, Gen. 12. 7. † 13. 15. † 15. 18. † 27. 8. † 26. 4. † 35. 12. Exodi 3. 8. 17. Lev. 20. 24. Deut. 9 6. datur Joſue 13. 6. quam ob cauſam Deus Chananæos expulerit, Levit. 18. 25. Deut. 9. 4. † 18. 12. † 20. 17. quamobrem paulatim, & non ſimul illas nationes profligaverit, Exodi 23. 29. Deut. 7. 22. Judith 2. 23. † 3. 1. deſcriptio, & diviſio terræ Chanaan, Geneſ. 10. 19. Exodi 23. 31. Numer. 26. 52. † 33. 54. † 34. * Joſue 12. * † 14. * † 15. * † 16. * † 17. * † 18. * † 19. * Ezech. 47. 15. 21.

Chananæa mulieris filia à dæmonio liberatur, Matth. 15 18.

CHARITAS virtus fide præſtantior, Prov. 10. 12. Matt. 22. 38. † 25. * ubi à nuptiis excluduntur non habentes oleum charitatis, Marc. 12. 31. 1 Corinth. 12. 31. * † 13. 1. 8. 13. * Coloſſ. 3. 14. 1 Tim. 1. 5. 1 Petr. 4. 8 1 Joan. 4. 16.

Charitas fraterna, Geneſ 13. 8. Levit. 19. 18. Deut. 22. 1. 1 Reg. 18. 1 Eccli. 25. 1 Pſal. 132. 1 Prov. 10. 12. Matth. 7. 3. † 19. 19. † 22. 38. Joan. 13. 14. 34. † 15. 12. Rom. 12. 10. † 13. 9 1 Cor. 13. * Gal. 5. 14. Epheſ. 4. 15. † 5. 1 Philip. 2. 2 Coloſſ. 1. 3. 1 Theſſ. 4. 9. 1 Tim. 1. 5. Heb. 13. 1. 1 Petr. 4. 8. 1 Joan. 3. 21. † 4. 7. Diligendi etiam inimici, Exodi 23. 4. 1 Reg. 24. 5. 7 † 26. 5. † 30. 11. 2 Reg. 19. 19. 4 Reg 6. 21. Job 31. 29. Prov. 25. 21. Matth. 5. 44. Luca 6. 27. 35. † 23. 33. Act. 7. 60. Rom. 12. 20. vide Dilectio.

CHOREAS ducere, Exodi 32. 6. 19. Jud. 11. 34. † 21. 21 2 Reg. 6. 14. Pſal 149. 3. † 150. 4.

CHRISTUS Jeſus verus Deus, & homo promittitur, Gen. 3. 15. † 12. 3. † 17 19 21. † 22. 18. † 26. 4. † 28. 14. † 49. 10. Num. 24. 17. Deut. 18. 18. 2 Reg. 2. 10. 35. 2 Reg 7. 13. Pſalm. 2. * 21. * 109. 1 Iſa. 7. 15. † 8. 1. † 9 6. † 11. 1. 10. † 28. 16. † 40. 4 † 41 1. † 42. 1. † 46. 13. † 49. 1 6. 12 † 50. 5. † 51. 10. † 59 20. † 53 * † 60. 1. † 62 11. Jer. 23. 5. † 30 9 † 33. 15. Ezech. 17. 22 † 34. 11. 15. 23 † 37. 23. Dan. 7. 13. † 9. 24. Mich. 5 2. Agg. 2. 8. Zach. 3. 10. † 3. 8 † 9. 9. Malach. 3. 1.

Chriſtus ſecundum promiſſum Dei patris primùm in tempore propter nos verus homo factus, & nobiſcum converſatus, Joan. 1. 14. Deus in carne manifeſtatus eſt, 1 Tim. 3. 16. 1 Joan. 4. 2. Deus miſit filium ſuum in ſimilitudinem carnis peccati. Rom. 8. 3.

Chriſtus eſt verus Dei filius, Matth. 3. 17. † 14. 33. † 17. 5. Marc. 1. 11. † 5. 7. † 9 7. † 15. 39. Lucæ 1. 32 † 4. 21. † 9 35. Joan. 1. 34. 49. † 6. 69. † 9. 36 † 11. 27. † 19. 7. Rom. 1. 4. † 8. 3. Hebr. 1. 2. † 5. 5 † 6 6. † 7. 3. † 10. 29. 1 Petr. 1 17. 1 Joan. 1. 8. † 4. 9. † 5. 10.

Chriſtus conceptus de Spiritu ſancto, Matt 1 20. Lucæ 1. 35.

Chriſtus natus ex Maria Virgine, Matth 1 25. Lucæ 1. 31. † 2. 6. 11. Galat. 4. 4. Iſa. 7. 14. natus in Bethlehem, Matth. 2. 1 Lucæ 2. 6. 11 Joan. 7. 42. Mich. 5. 2.

Chriſtus ſine peccato, Iſa. 53. 12 Joan. 8. 46. 2 Corinth 5. 21. 1 Petr. 2. 21. 1 Joan. 3. 5. Heb. 4. 15. † 7. 26. circumciditur, Lucæ 2 21. baptizatur in Jordane, Matth. 3. 16. Marc. 1. 9. Lucæ 3. 21.

Chriſtus manifeſtatur, & demonſtratur certis teſtimoniis, Matth. 1. 1. 16. 21. † 3. 11. † 8. 29. † 11. 3. † 16. 16. † 17. 5. † 21. 44. † 26. 64. † 27. 37. Marc 9. 7 † 15. 39. Luc. 1. 32. 41. † 2. 10. 15. * † 9 29. † 22. 64. Joan 1. 14. 19. 32. 49. † 1. 11. † 3. 2. 11. 16. 35. † 5. 39. † 6. 69 † 7. 40. † 9. 39. † 10. 7. 24 36. † 11. 27. 41. † 12. 17. † 14. * † 15. 25. † 17. 1. † 20. 28. Rom. 1 9. † 8. 3. † 9. 5 2 Cor. 1. 19. Galat. 4. 4. Philip 2. 6. Coloſſ. 2. 9. 1 Tim. 3. 16 Tit. 2. 13. Hebr. 1. * † 5. * 1 Joan. 5. 20.

Chriſtus eſt agnus Dei, Iſa. 53. 7. Joan. 1. 29. Actor 8. 32. 1 Corinth. 5. 7. Apoc. 5. 6. 12. † 7. 9. 17. † 13. 8 † 14. 1. † 17. 14.

Chriſtus eſt Dominus dominantium, & Rex regum, Ezech. 37. 24. Pſalm. 2. 6. † 14 7. Coloſſ. 2. 10. 1 Tim. 6. 15. Apoc. 1. 5. † 17 14. † 19. 16. Chriſtus eſt imago Dei, Sap. 7. 26. 2 Cor. 4. 4. Hebr. 1. 3.

Chriſtus eſt lux gentium, & lucius mundi, Iſaiæ 1. 5. † 9. 2 † 42. 6. † 49. 6. † 60. 1. 19. Matth. 4. 16. Lucæ 2. 32. Joan. 1. 4. † 3. 19. † 8. 12. † 9. 5. † 12. 35. 46. Act. 13. 47. 1 Joan. 1. 5. † 2. 8. Apoc. 21. 23.

Chriſtus verus paſtor, Iſai. 40. 11. Ezech. 34. * † 37. 24. Mich. 5. 3. Zach. 13 7. Matth. 26. 30. Marc. 14. 27. Joan. 10. 11. Hebr. 13. 20. 1 Petr. 2. 25. † 5. 4.

Chriſtus docuit, & prædicavit, Matth. 4. 17. 5. * 6. * 7. * Marc. 1. 14. Lucæ 4. 15. † 6. 20. * curavit omnem infirmitatem, Matth 4. 23. † 8. * † 9. 2. 20. 18. Marci 8. 23. Lucæ 17. 1.

Chriſtus eſt transfiguratus, Matth. 17. 2 Marci 9. 2. Lucæ 9. 29.

Chriſtus per proditorem traditur, quære Judas.

Chriſtus paſſus, Pſalm. 21. * Iſaiæ 53. * Dan. 9. 26. Matth. 16. 21. † 17. 12. 22. † 20 18 21. † 26. 37. 66. † 27. * Marc. 8. 31. † 9. 31. Lucæ 17. 25. † 18. 31. † 21. * Joan. 18. 23. * 19. * Act. 3. 18 † 8. 32. † 17. 3. Rom. 8. 32. 1 Petr. 2. 21. † 4. 1 Hebr. 2. 8 † 13. 12

Chriſtus eſt crucifixus, Matth. 27. 35. Marc. 15. 24. Lucæ 23. 33. Joan. 19. 18. Actor. 2. 23. † 4. 10. 1 Cor. 2. 2. 2 Corinth. 13. 4.

Chriſti paſſio prædicta, & præfigurata eſt, Geneſ. 22. 2. Num. 21. 8 Pſalm. 21. * Iſai. 53. * Dan. 9. 26. Matth. 20. 22. Joan. 3. 14 26. † 8. 28. † 12. 32.

Chriſtus mortuus eſt, & ſepultus propter peccata noſtra, Matth 27. 50. 58. Marc. 15. 37. 42. Lucæ 23. 45. 49. Joan. 19. 30. 40 Act. 13. 29 Rom. 5. 6. † 6. 10. † 8. 34. † 14. 9. 1 Cor. 15. 3. 2 Cor. 5 15. 1 Theſſ. 5. 10. ut prædixerat futurum, Matth. 16. 21. † 20. 22.

Chriſtus tertia die reſurrexit à mortuis, Pſalm. 15. 10 Matth. 28. 6. Marc. 16. 6. Luc. 24. 5. Joan. 20 9. Act. 2 24. 32. † 10 40. † 13. 30. † 17. 31. Rom. 4 25. † 8. 34. † 14. 9. 1 Corinth. 15. 4 12. 2 Tim. 2. 8. idque prædictum, & præfiguratum eſt, Pſalm. 15. 10. Jonæ 2. 1 Matth. 12. 40. † 16. 21. † 17. 22. † 20 22. Marc 8. 31. † 9. 31. † 10. 34. Luc. 11. 30. † 18. 33. Joan 2. 19.

Chriſtus aſcendit in cœlum, Marc. 16. 19. Lucæ 24. 51. Joann. 3. 13. † 6. 62. Actor. 1. 9. Eph. 1. 20. † 4. 8. 1 Petr. 3. 22. Hebr. 4. 14. Pſal. 67. 19.

Chriſtus eſt Deus, & Dei filius à principio, & ab æterno, Joan. 1. 1. † 8. 58. † 17. 5. 24. Mich. 5. 2 Prov. 8 22. Coloſſ. 1. 16. Hebr. 1. 2.

Chriſtus mediator, reconciliator, & advocatus, Joan. 6. 44. 65. † 10. 7. † 14. 6. Act. 4. 12. Rom. 3. 25. † 5. 2. † 8. 34. Galat. 3 20. Epheſ. 2. 14. 17. Coloſſ. 1. 19. 1 Tim. 2. 5. Hebr. 7. 24. † 8. 6. † 9. 15. † 12. 24. 1 Joan. 2. 2. † 4. 10.

Chriſtus ſedet ad dexteram Dei Patris, Pſal. 109. 1 Matt. 22. 44. Marc. 16. 19. Lucæ 22. 69. Act. 7. 56. Rom. 8 34. Epheſ 1. 20. Coloſſ. 3. 1. 1 Petr. 3. 22 Hebr. 1. 13. † 10. 12. † 12. 2.

Chriſtus venturus eſt judicare vivos, & mortuos, Pſal 95. 13. Matth. 16. 27. † 24 30. † 25. 31. Luc. 17. 24. 30 † 21 25 Joann 5. 22 Actor. 1. 11. † 10 42. † 17. 31. Rom 2 16. 2 Cor.

ſ. 10.

5. 10. 1 Theſſ. 4. 15. 2 Theſſ 1. 7. 1 Tim. 4. 1. 1 Petr. 4. 5. Hebr 9. 28. Judæ 14. Apoc. 1. 7. † 20. 11.

Chriſto omnia tradita ſunt à Patre, & ſubjecta, Matth 11. 27. † 28. 18. Luc. 10. 22. Joan. 5. 55. † 17. 2. Epheſ. 1. 22.

Per Chriſtum cuncta ſunt creata, Pſalm. 32. 6. Joan. 1. 3. Eph. 3. 9. Coloſſ. 1. 15. Hebr. 1. 2.

Chriſtus manet in æternum, Pſal. 109. 4. Iſaiæ 9. 7. Dan. 7. 14. Mich. 5. 1. Joan 12. 34.

Chriſtus eſt leo, Apoc 5. 5.

Chriſtus eſt ſtella matutina, 2 Petr. 1. 19. Apoc. 22. 16.

Chriſtus novit omnia, Joan. 16. 30. † 21. 17. Apoc. 2. 23.

Chriſtus eſt unum cum Patre, Joan. 10. 30. † 14. 10. 10. † 17. 21.

Chriſtus ſibi reputat fieri, quod Chriſtianis fit, Zach. 2. 8. Prov. 14. 31. † 17. 5. Matth. 10. 42. † 18. 5. † 25. 33. Marc 9. 40. Lucæ 10. 16. Act 9. 4. 1 Theſſ. 4. 8.

CHRISTIANI appellantur fideles, Act. 11. 26. † 26. 28. 1 Cor. 10. 7.

Chriſtiani dicuntur ſancti, quia ſanctitatem profitentur, Actor. 9. 41. Rom. 1. 7. † 12. 13. † 15. 26. † 16. 2. 15. 1 Cor. 1. 2. † 6. 1. † 14. 33. 2 Cor. 9. 1. 12. † 13. 12. Epheſ. 1. 1. 15. † 5. 8. 18. † 4. 12. † 6. 18. Philip. 1. 1. † 4. 21. Coloſſ. 1. * 1 Theſſ 5. 27. 1 Tim. 5. 10. Hebr. 6. 10. † 13. 24.

Chriſtianis vivendum ſicut Chriſtus vixit, Galat. 2. 19. 1 Joan. 1. 7. † 2. 6. † 3. 3.

Chriſtiani erunt cum Chriſto, Joan 12. 26. † 14. 3. † 17. 24.

CHUS filius Cham, Gen. 10. 6. 1 Par. 1. 8.

CHUSAI amicus Davidis, nuntiat Davidi, quid in eum meditetur Abſalom, 2 Reg. 15. 32. † 17. 15. 16.

CHUSAN Raſathaim rex Syriæ regnat ſuper Iſrael octo annis, Jud 3. 8.

CIBUS quis Judæis vetitus, Exodi 21. 28. † 22. 31. Lev 3. 17. † 7. 23. † 11. 4. † 17. 10. 23. † 19. 26. Deut. 12. 16. 23. † 14. 7. 10. 1 Reg. 14. 32.

Ciborum, & potus in conviviis luxus, Iſaiæ 5. 12. Ezech 16. 49. Lucæ 12. 34. † 16. 19. Rom. 13. 13. Gal. 5. 21. 1 Petr 4. 3. 2 Petr. 2. 13. vide Ebrietas.

Cibare eſurientes, ſeu fame laborantes, Deut. 23. 4. Jud 8. 5. 1 Reg. 21. 3. † 30. 8. 25. 2 Regum 16. 1. Iſaiæ 58. 7 Matth. 15. 35.

Cibus ſumendus cum gratiarum actione, vide Gratia.

CIBI delectus habendus, vide Abſtinentia.

CIRCUMCISIO carnalis, & ſpiritualis, Gen 17. 10. † 21. 4. † 34. 14. Exodi 4. 25. † 12. 44. Lev. 12. 3. Deut 10. 16. † 30. 6. Joſ 5. 2. Judith 14. 6. Jer. 4. 4. † 6. 10. † 9. 25. 1 Mach. 1. 16. 31. 63. 2 Mach. 6. 10. Luc. 1. 59. † 2. 21. Joan. 7. 22. Act. 7. 8. † 15. 1. 24. † 16. 3. Rom. 2. 25. 29. † 3. 1. † 4. 10. 1 Cor. 7. 19. Gal. 2. 3. † 5. 2. † 6. 12. Epheſ. 2. 11. Phil. 3. 2. Coloſſ. 2. 11. † 3. 11.

CLAUDIUS Cæſar Romanus præcipit omnes Judæos exire Roma, Act 18. 2. hujus tempore magna erat in orbe annonæ caritas, Act. 11. 28.

CLAUDIUS Lyſias mittit Paulum ad Felicem præfectum Cæſareæ, Act. 23. 23. 30.

CLEOPATRA filia Ptolemæi traditur Alexandro, 1 Mach. 10. 58. huic adimitur, & traditur Demetrio, 11. 12.

CLEOPHAS ibat cum altero diſcipulo in Emmaus, Lucæ 24. 13. cognovit Chriſtum in fractione panis, 24. 30

COGITATIONES pravæ, quas odit Dominus, Zach 8. 17. Prov. 6. 14. Matth. 15. 19. Marc 7. 21.

Cogitationes cordis Deus novit, 3 Reg. 8. 39. 2 Par. 6. 30 Joan. 1. 25. & nulla latet eum, Job 42. 2. Eccli. 42. 19. Iſaiæ 29. 15. Matth. 9. 4. Heb. 4. 12. noverunt eas & alii, quibus Deus voluerit revelare, 4 Reg. 5. 26. † 6. 12. Dan. 2. 19. *

COGNOSCERE licet ſubinde homines ex verbis, & factis, Eccl. 19. 27. † 27. 9. Matth. 7. 16. † 12. 33. Lucæ 6. 44.

Cognoſci Deus humana ſapientia non poteſt, niſi ipſe revelet parvulis, & humilibus, Matth. 11. 25. † 16. 17. Luc. 10. 21. Joan. 7. 18. † 8. 19. 17. † 12. 14. † 14. 4. † 15. 15. † 17. 6. Actor. 17. 23. 1 Cor. 1. 17. 18. † 2. 6. 10. † 3. 19. Coloſſ. 1. 26.

CONCIONATORUM, Paſtorum, & Prophetarum officium, 1 Reg. 12. 23. Iſai. 58. 1. † 61. 1. Jer. 1. 5. Ezech 3. 17. 33. † 33. 2. 7. Act 3. 18. 14. vide Epiſcoporum electio, & officium

CONCORDIA fratrum commendatur, Pſalm. 132. 1. Eccl. 25. 2. Rom 12. 16. idem ſapere, idemque ſentire jubemur, Rom. 12. 16. † 15. 6. 1 Cor. 1. 10. Epheſ. 4. 3. Phil 2. 2. † 3. 17. † 4. 2. 1 Petr. 3. 8.

CONCUPISCENTIA prohibetur, & punitur, Exod 20. 17. Num. 11. 33. † 21. 5. 6. Joſ. 7. 21. 24. Eccl. 19. 1. † 42. 12. Job 31. 1. Prov. 6. 25. Matth. 5. 28. Marc. 4. 19. Rom 6. 12. † 7. 7. † 13. 14. Galat. 5. 16. Coloſſ. 3. 5. 1 Theſſ. 4. 3. 1 Tim. 6. 11. 2 Tim. 2. 22. 1 Cor. 10. 6. 1 Petri 1. 15. † 2. 11. † 4. 3. 2 Petr 4. 1. 1 Joan. 2. 16. Jac. 1. 14. † 4. 2. Judæ 23.

Concupiſcentias noxias crucifigere, refrænare, & mortificare jubemur, Eccl. 18. 10. Rom. 6. 12. † 8. 8. 12. † 13. 14. Galat. 5. 16. Epheſ. 4. 22. † 5. 3. Col. 3. 5. Tit. 2. 12. 1 Petr. 2. 1. † 4. 3. 6. Hebr. 12. 1.

CONDONANDUM fratri in nos peccanti, Eccl 28. 2. Matt 5. 23. † 6. 12. † 18. 22. 35. Luc 17. 3. Epheſ. 4. 32. 2 Cor. 2. 11.

CONFESSIO peccatorum in ſcripturis varia, & multiplex, Geneſ. 41. 9. Lev. 16. 21. 19. † 26. 40. Num. 5. 6. Joſ. 7. 19. 2 Reg. 24. 17. 1 Eſdr. 9. 6. 2 Eſdr. 9. 2. Pſal. 27. 7. † 31. 5. † 72. 19. † 94. 2. Prov. 16. 2. † 18. 17. † 28. 13. Eccl. 4. 25. 31. † 7. 34. † 17. 27. Iſa. 33. 15. Dan. 9. 5. Matth. 3. 6. † 16. 19. Lucæ 11. 4. † 18. 11. Joan. 20. 21. Jac. 5. 16. 1 Joan. 1. 8. 9.

CONFIRMATIONIS Sacramentum, Actor. 8. 17. Hebr 6. 2.

CONFITERI Chriſtum, & ejus doctrinam, Matth 10. 32. Luc. 12. 8. Rom. 10. 9. 1 Petr. 3. 15. vide Erubeſcere Evangelium.

CONJURATIO, ſeditio, ejuſque punitio, Num. 16. * † 20. 2. Jud. 9. 23. 31. 34. † 12. 1. 4. 2 Reg 20. * 3 Reg. 1. 5 Eſther 2. 21. Actor. 5. 36. 37. † 19. 25. † 23. 13. 20.

CONNUBIUM, vide Matrimonium.

Connubium ſpirituale inter Deum, & animam, Cantic. * Iſa. 50. 1. † 54. 5. † 61. 4. Jerem. 31. 21. Ezech. 16. 7. 8. Oſee 2. 20. Matth. 9. 15. † 22. 2. † 25. 5. Marc. 2. 19. 2 Cor. 11. 2. Apoc. 19. 7. † 21. 2. 9.

CONSCIENTIÆ bonæ tranquillitas, Proverb. 15. 15 Eccli. 13. 30. 1 Joan. 3. 21. 2 Cor. 1. 12. conſcientiæ malæ perturbatio, Sap 17. 10. 11.

CONSECRATIO ſacerdotum, dierum, altarium, veſtium, ceterarumque rerum, quarum eſt uſus in ſacris, Exodi 28. 41. † 29. 1. 7. 21. 29. 35. † 32. 29. † 40. 11. Levit. 7. 10. 37. † 8. 2. 22. 31. 33. † 18. 21. † 21. 7. 10. † 22. 2. 3. † 23. 22. † 27. 10. 26. 21. 28. Num. 3. 3. † 6. 5. 9. 13. † 7. 1. * † 8. 12. † 18. 10. Joſ. 8. 24. Judic. 16. 17. † 17. 3. 3 Reg. 15. 15. 2 Par. 10. 20. † 18. 11. † 21. 29. 2 Par. 2. 4. † 17. 16. † 23. 9. † 26. 18. 1 Eſdr. 1. 5. † 8. 25. Eccl. 49. 9

CONSILIA mala diſſipat Deus, Gen. 11. 7. † 37. 18. † 50. 19. Num. 22. * 1 Reg. 15. * † 17. 14. 2 Eſdr. 4. 8. 15. Eſther 7. 1. * Job 5. 13. Pſal. 2. 4. † 20. 12. † 32. 10. Iſai. 7. 8. † 19. 3. Matth. 27. 62. Act. 5. 39. † 9. 14. † 23. 12. 19. † 27. 42.

CONSOLATIO pauperum, vide Eleemoſyna.

CONSORTIUM bonorum, & malorum, vide Societas

CONSTANTIA fidelium, 1 Reg 13. 13. † 16. 26. * 3 Reg. 18. 4. 13. 4 Reg. 3. 13. Sap 5. 1. Judith 13. 2. 10. 1 Mac. 2. 65. † 2. 16. 24. † 14. 41. 2 Mach. 6. 10. 19. * † 7. * Dan. 13. * Matt. 14. 2. Act. 4. 8. 12. 1 Theſſ. 1. 6.

CONSTITUTIONES ſuperiorum, poteſtatem conſtituendi habentium ſervandæ ſunt ut ipſius Dei, Exodi 16. 8 Lucæ 10. 16. Actor. 16. 4. 1 Theſſ 4. 2. 8. Rom. 13. 1. Tit 3. 1.

CONSULENDUS Deus dubiis in rebus, & ejus vicarii, Gen. 15. 21. Exodi 18. 19. Lev. 24. 12. Num. 9. 7. 16. † 15. 34. † 27. 5. Deut. 1. 17. † 17. 8. Joſ. 9. 14. Judic. 1. 1. † 18. 5. † 20. 18. 23. † 21. 2. 1 Reg. 10. 22. † 13. 4. 10. 18. † 30. 8. 2 Reg. 2. 1. † 5. 19. 23. † 21. 1. 3 Reg. 14. 2. † 22. 5. 7. 15. 4 Reg. 3. 11. 16. † 8. 8. † 22. 13. 2 Par. 18. 4. 14. † 35. 18. Pſal. 118. 24. Iſai. 8. 11. † 30. 1. † 45. 11. Jerem. 37. 3. 5. † 42. 2. Ezech. 14. 1. 2. Zach. 7. 2. Tob. 4. 19. Eccl. 37. 19. Luc. 16. 20.

Conſulendi non ſunt divini, vel magi, vel incantatores, & arioli, Levit. 19. 31. † 20. 6. Deut 18. 11. 1 Reg 28. 7. 9. 3 Reg 22. 6. 4 Reg 1. 2. 6. † 3. 13. 2 Paral. 18. 5. Dan. 2. 2. † 4. 5. † 5. 6.

CONTRISTARE Spiritum ſanctum, Epheſ 4. 30.

Contriſtari ad pœnitentiam commendatur, 2 Cor. 7. 9.

CONTRITIO vera prædicatur, Jerem. 7. 3. Matth. 3. 2. † 4. 17. Luc. 3. 8. † 15. 3. † 24. 47. Act. 2. 38. † 3. 19. † 8. 22. † 17. 30. † 20. 21. † 26. 20.

Contritioni veræ promittitur remiſſio, ſeu venia, Deut. 4. 29. † 30. 2. 1 Reg. 7. 3. 2 Par. 7. 14. † 30. 6. † 54. 26. Job 22. 23. Prov. 28. 13. Pſal. 31. 5. Iſa. 1. 16. † 30. 18. † 45. 22. † 55. 7. † 59. 20. Jerem. 3. 10. 17. † 18. 8. † 29. 12. † 32. 18. 10. Ezech. 18. 21. 27. † 52. 14. Oſee 14. 2. Joel. 2. 12. Jonæ 3. 8. Zach. 1. 3. Mal. 3. 7. Eccl. 17. 23. Luc. 15. 18. Act. 3. 19. † 26. 18. 10.

Contritio quærenda, & amplectenda, dum ſani ſumus, Eccl. 17. 24. † 18. 25.

Contritionis veræ exempla, Jud. 10. 15. 2 Reg. 12. 13. † 24. 10. 17. 2 Par. 12. 6. † 33. 12. Jonæ 3. * Judith 8. 4. Matth. 26. 75. Luc. 7. 37. 44. † 15. 18. † 18. 13. † 19. 8. † 22. 62. † 23. 41. Actor. 2. 37.

Contritionis falſæ exempla, Gen. 4. 11. † 27. 38. Exodi 8. 8. † 9. 27. † 10. 16. Joſ. 7. 20. Jud. 1. 7. 1 Reg. 15. 24. 30. † 24. 17. 3 Reg. 13. 6. † 21. 27. Sap. 5. 3. 1 Mach. 6. 12. 2 Mach. 9. 12. Matth. 27. 4. Actor. 8. 13. 22. Hebr. 12. 17.

COOPERARI gratiæ Dei, vide Liberum arbitrium.

COR, ſive voluntas hominis à Deo pro facto acceptatur, Geneſ. 4. 4. † 22. 12. Exodi 25. 2. † 35. 5. Deut 19. 5. Matth. 15. 8. Marc. 12. 41. Lucæ 21. 2. 2 Corinth 8. 12. quære Voluntas pro facto.

Cor mundatur, & ſanctificatur per Chriſtum, Pſalm. 50. 4. Joan. 13. 10. † 15. 3. † 17. 19. Actor. 15. 9. 1 Corinth. 6. 11. Epheſ. 5. 26. 1 Petr. 1. 22. 1 Joan. 1. 7. † 3. 3. Hebr. 1. 3. † 9. 14. † 10. 14. † 13. 12.

CORNELIUS Centurio convertitur, Act. 10. 3. 44.

CORONA vitæ, 4 Eſdr. 2. 43. Sap. 5. 17. 2 Tim. 4. 8. 1 Petr. 5. 4. Jac. 1. 12. Apoc. 2. 10.

CORREPTIO fraterna, Gen. 37. 21. Lev. 19. 17. Pſal. 140. 5. Prov. 1. 10. † 9. 7. † 10. 17. † 11. 1. † 13. 1. † 15. 31. † 17. 10. † 24. 25. † 25. 12. † 27. 5. † 28. 23. † 29. 1. Eccl. 7. 6. Eccli. 19. 15. † 20. 1. † 21. 7. † 31. 13. Oſee 4. 4. Matth. 18. 15. Luc. 17. 3. Gal. 6. 1. † 6. 1. 1 Tim. 5. 20. 2 Tim. 2. 25. Heb. 2. 13. Jac. 5. 19.

Correptio impiorum eſt piis in timorem, & cautionem, vide Impiorum.

Corripiens alterum qualis eſſe debeat, Matt 7. 3. Luc. 6. 41. Joan. 8. 3. 1 Tim. 3. 2. Tit. 1. 6

CREATOR omnium rerum Deus, Gen. 1. 1. Exod. 20. 11. 1 Paral. 29. 10. Pſalm. 88. 11. † 95. 5. † 113. 15. † 120. 2. † 123. 8. † 145. 6. Iſaiæ 37. 16. † 40. 28. † 42. 5. † 44. 24. † 45. 12. † 48. 13. † 51. 13. Jer. 10. 12. † 31. 17. † 51. 15. Zach. 12. 1. Jonæ 1. 9. Eccli. 1. 8. Baruch 3. 32. Matth. 11. 25. Joan. 1. 3. Actor. 4. 24. † 14. 14. † 17. 24. 1 Cor. 8. 6. Ephes. 3. 9. Coloſſ. 1. 16. Hebr. 1. 2. 10. † 3. 4. † 11. 3. Apoc. 4. 11. † 10. 6. † 14. 7.

CRESCERE in ſcientia, Epheſ. 4. 15. Coloſſ. 1. 10. 2 Petr 3. 18.

CRUX, & tribulatio omnibus piè viventibus, Gen. 4. 8. † 27. 41. † 37. 18. 2 Reg. 16. 5. 13. Eccli. 2. 1. Pſal 33. 20. Prov. 24. 16. Matth. 10. 16. * † 12. 14. † 16. 24. † 24. 9. Marc. 13. 9. Luc. 14. 26. † 21. 12. Joan. 15. 20. † 16. 2. Act. 9. 13. Galat. 4. 29. 1 Theſſ 5. 3. 2 Tim. 3. 12. 1 Petr. 4. 2. 12. † 5. 10.

Crux à Deo imponitur ad noſtram utilitatem, 2 Reg. 7. 14. Job 5. 17. † 33. 16. Prov. 3. 12. Jer 46. 28. 2 Mach. 6. 12. Tob. 2. 8. † 12. 13. Judith 8. 22. 1 Cor. 11. 32. 1 Petr. 4. 17. Hebr. 12. 3. Apoc. 3. 19

Per Crucem, & res adverſas pertingimus ad cognitionem Dei, & ad æternam gloriam, Exod. 1. 12. 2 Par. 13. 11. Jud. 8. 25. 26. Prov. 6. 13. Matth. 7. 14. Luc. 14. 26. 46. Joan. 12. 25. Act. 14. 21. Rom. 8. 17. 2 Cor. 4. 8. 17. † 5. 1. Phil. 2. 8. 2 Theſſ. 1. * Hebr. 2. 9. † 12. 2.

Crux patienter ferenda, & læto animo ferenda, Matth. 5. 10 † 10. 38. Joan. 15. 20. † 16. 33. Act. 5. 41. † 16. 25. 2 Corinth. 8. 2. Coloſſ. 1. 24. Hebr. 10. 34. Jacob. 1. 2. 12. 1 Petr. 4. 12. 16.

In Cruce, & afflictione conſolatio, Job 5. 17. * Proverb. 3. 12. Iſa. 26. 12. 19. Thren. 3. 28. Matth. 5. 10. Joan. 15. 20. † 16. 20. 33. Roman. 8. 18. 1 Corinth. 10. 13. 2 Cor. 1. 4. 8.

Per crucem experitur nos Dominus, Judith 8. 21. Eccli. 2. 1. † 27. 8. Proverb. 17. 3. Sap. 3. 5. 6. 2 Theſſ. 1. 4. 1 Petr. 1. 7.

CULTUS Dei verus requirit præter opus externum etiam affectum hominis internum, Deut. 5. 29. † 6. 5. † 10. 12. † 11. 13. † 26. 16. † 28. 47. † 30. 2. Joſue 12. 5. 1 Reg. 12. 20. Eccleſ. 7. 11. Iſaiæ 29. 13. † 64. 12. Matth. 15. 8. † 22. 36. Joan. 4. 23.

Cultus externos Deo gratus, vide Ceremonias.

CYRUS rex Perſarum permittit captivos Iſraelitas in Judæam redire, 2 Par. 36. 22. 1 Eſdr. 1. 1. 3 Eſdr. 1. 1. reſtituit eis vaſa quondam à Nabuchodonoſor ablata, 1 Eſdr. 1. 7. † 5. 14. Dan. 1. 2.

D

DÆMONES expelluntur, Matth. 8. 16. 31. † 9. 33. † 12. 22. † 17. 18. Luc. 4. 35. † 8. 2. 28. † 9. 42. † 10. 17. † 13. 10. Act. 5. 16. † 8. 7. † 16. 18. etiam per malos, Matth. 7. 22. Marc. 9. 38. Luc. 9. 49. Actor. 19. 13.

Dæmones agnoſcunt, & credunt Deum, Matth. 8. 29. Marc. 1. 24. † 3. 11. † 5. 7. Luc. 4. 34. 41. † 8. 28. Act. 19. 15. Jac. 2. 19.

Dæmonibus immolare nefas, Levit. 17. 7. Deuter. 32. 17. 2 Paral. 11. 15. Pſal. 105. 37. Baruch 4. 7. 1 Cor. 10. 20.

DAGON idolum Philiſthæorum, Jud. 16. 23. 1 Reg. 5. 2. 1 Mach. 10. 83. † 11. 4.

DAMASCUS metropolis Syriæ vaſtatur à Teglath-Phalaſar, 4 Reg. 16. 9. contra Damaſcum prophetia, Iſa. 17. 1. † 8. 4. Jer. 49. 23. Amos 1. 3.

DAMNATIO æterna, quæ parata eſt diabolo, & omnibus impiis, Sap. 5. * Job 10. 22. † 38. 12. Iſaiæ 24. 21. † 30. 33. † 66. 24. Dan. 7. 11. Matth. 3. 12. † 5. 29. † 8. 12. 29. † 13. 50. † 18. 8. † 22. 13. † 23. 33. † 25. 30. 41. Marc. 9. 47. Luc. 3. 17. † 16. 22. 25. Hebr. 10. 27. 2 Theſſ. 1. 8. 2 Petr. 2. 4. Judæ 6. Apoc. 19. 20. † 20. 10. † 21. 8.

DAN filius Jacob, Geneſ. 30. 6. tribus Dan quærit ſibi poſſeſſionem, Judic. 18. 1. pugnat contra Leſem, & expugnat, Joſue 19. 47.

DANIEL appellatur Baltaſſar, Dan. 1. 7. interpretatur ſomnia, 2. 31. † 4. 7. 11. † 18. 23. conſtituitur gubernator totius regni Babel, Daniel 6. 3. projicitur in lacum leonum, 6. 16. liberat Suſannam, 13. 31. 60.

DARE melius quam accipere, Eccli. 4. 36. Actor. 20. 35.

Dandum ſine acceptione perſonarum, maximè autem domeſticis fidei, Eccli. 7. 35. † 12. 8. Matth. 5. 42. Luc. 6. 30. 38. Rom. 12. 13. Galat. 6. 10. vide Eleemoſyna.

DARIUS filius Aſſueri, Dan. 9. 1. occupat regnum Babel, 6. 1. impiam legem ſtatuit, 6. 8. præparat regium convivium, 3 Eſdr. 3. 1.

Darius innovat mandatum Cyri, 1 Eſdr. 6. 1.

Darius ceditur ab Alexandro rege Macedoniæ, 1 Mach. 1. 1.

DAVID filius Iſai (qui Jeſſe appellatur, Matth. 1. 6.) à Samuele ungitur, 1 Reg. 16. 13. interficit leonem, urſum, & Goliath gigantem, 17. 34. 49. paciſcitur cum Jonatha, 18. 3. † 20. 8. 16. 42. † 23. 18. manducat panes propoſitionis, 21. 6. ſimulat amentiam coram Achis rege, 21. 13. fugit cum patre, & matre in Maſpha, 22. 3. præcidit oram chlamydis Saul, 24. 5. mittit ad Nabal decem juvenes, 25. 5. tollit haſtam Saulis, 26. 12. fugit ad Achis regem Geth, 27. 2. ungitur in Hebron in regem Juda, 2 Reg. 2. 4. poſtque eum regem univerſus Iſrael, 2 Reg. 5. 3. 1 Par. 11. 3. † 12. 38. juxta verbum Jonathæ, 1 Reg. 23. 17. & Saulis, 24. 21. committit adulterium, & homicidium, 2 Reg. 11. * pœnitet eum peccati, 12. 13. fugit à facie filii ſui Abſalom, 15. 14. libavit aquam Domino, 23. 16. recenſet populum, 24. 2. emit ab Areuna aream, 24. 24. conſilium capit de domo Dei ædificanda, 1 Par. 17. 1. conſtituit operarios, & architectos, 22. * 23. * 25. * 26. * 27. * reliquit ſibi ſucceſſorem Salomonem filium, 3 Reg. 1. 30. moritur, & ſepelitur, 2. 10. Act. 2. 29. † 13. 36. commendatur, Eccli. 47. 2.

David ſpiritualis (qui eſt Chriſtus) promittitur, Jer. 30. 9. Ezech. 34. 24. † 37. 23.

Davidis filius appellatur Chriſtus, Matth. 1. * † 15. 22. † 22. 45. Marc. 12. 35. Luc. 20. 41. Act. 2. 29. † 13. 22. 2 Tim. 2. 8. Apoc. 5. 5.

DECIMARUM uſus, & decimæ, Gen. 14. 20. † 28. 22. Levit. 27. 30. Numer. 18. 21. 28. Deuter. 12. 6. † 14. 28. † 26. 12. 1 Reg. 8. 15. 2 Paral. 31. 5. 2 Eſd. 10. 37. Hebr. 7. 2.

Decimæ debentur Sacerdotibus, Deuter. 18. 3. 2 Paralip. 31. 4. vide Sacerdotes.

DEDICATIO templi, vel altarium, Num. 7. 10. 11. 84. 88. 3 Reg. 8. 26. 63. 25. 2 Par. 7. 5. 9. † 15. 8. 1 Eſdr. 6. 16. 17. 2 Eſdr. 12. 27. 3 Eſdr. 7. 7. Pſal. 29. 1. 1 Machab. 4. 56. 57. 59. 2 Mach. 2. 9. 12. 20.

DEMETRIUS filius Seleuci exercet tyrannidem, 1 Mach. 7. 1. fœdus inire cupit cum Jonatha, 10. 3. fœdus initum violat, 11. 53.

Demetrius argentarius negotium faceſſit Paulo, Actor. 19. 24.

DETRACTIO, Pſalm. 14. 3. † 100. 5. Eccleſ. 10. 20. Prov. 10. 18. † 11. 13. † 16. 28. † 18. 19. † 20. 20. Rom. 1. 30. 2 Corinth. 12. 20. 1 Petr. 2. 1. 12. Jac. 4. 11.

DEUS eſt omnipotens, & nihil apud eum eſt impoſſibile, Geneſ. 17. 1. † 18. 14. † 35. 11. † 40. 14. † 48. 3. Num. 11. 23. 1 Reg. 14. 6. 2 Par. 14. 11. Sap. 11. 22. Job 42. 2. Iſai. 40. 10. * † 46. 9. † 50. 2. † 59. 1. Jer. 32. 17. 27. Zach. 8. 6. Matth. 19. 26. Marc. 9. 23. † 10. 27. † 14. 36. Luc. 1. 37. † 18. 27. Epheſ. 3. 20. Apoc. 16. 7. 14. † 19. 6.

Deus omnia regit, & gubernat pro ſua voluntate, Geneſ. 45. 5. † 50. 19. Deut. 8. 18. 1 Reg. 9. * Sap. 12. 13. Tob. 7. 11. Job 9. 5. † 12. 15. Pſalm. 102. 19. † 113. 3. † 134. 6. Prov. 10. 21. † 16. 4. 9. † 19. 21. † 20. 24. † 21. 1. 30. Eccl. 3. 15. Iſa. 26. 16. † 45. 7. Jerem. 10. 23. † 27. 5. Dan. 2. 21. † 4. 14. Matth. 6. 33. † 10. 26. † 20. 14. Luc. 12. 31. Joan. 5. 17. Rom. 9. 13. 1 Cor. 3. 5. Phil. 2. 13. Hebr. 13. 21. Apoc. 4. 11.

Deus eſt pater omnium fidelium ipſi obtemperantium, Deut. 32. 6. Pſalm. 102. 13. Prov. 3. 7. Jer. 3. 4. 14. 19. Malach. 1. 6. Matth. 6. 9. † 18. 14. † 23. 8. Luc. 11. 2. Joan. 20. 17. Rom. 8. 15. 2 Cor. 6. 18. 1 Cor. 1. 3. † 6. 18. Epheſ. 3. 14. † 4. 6. 2 Theſſ. 1. 1. 2 Theſſ. 1. 1. † 2. 16.

Deus eſt verax, & fidelis, Exodi 34. 6. Num. 23. 19. Deut. 7. 9. † 32. 4. 2 Reg. 15. 29. Iſaiæ 49. 7. Joan. 3. 33. † 8. 26. Rom. 3. 4. 1 Cor. 1. 8. † 10. 13. 1 Theſſ. 5. 24. 2 Theſſ. 3. 3. 2 Timoth. 2. 13. ad Titum 1. 2. 1 Joan. 1. 9. † 5. 20. Hebr. 10. 23. Apoc. 1. 7. 14.

Deus eſt in eſſentia unus, præter quem non eſt alius, Exodi 3. 14. Deut. 4. 35. † 6. 4. † 7. 9. † 10. 17. † 32. 39. 2 Reg. 7. 22. 3 Reg. 8. 60. † 18. 36. 1 Par. 19. 20. Sap. 12. 13. Iſa. 37. 16. † 43. 10. † 44. 6. 24. † 45. 5. † 46. 9. Oſee 13. 4. Tob. 8. 20. † 13. 4. Eccli. 36. 5. Marc. 12. 29. Joan. 17. 3. 1 Cor. 8. 6. † 12. 6. Galat. 3. 20. Epheſ. 4. 6. 1 Tim. 2. 5.

Deus eſt trinus in perſonis, & unus in eſſentia, vide Trinitas.

Deus æternus eſt, nec principium habet, nec finem, ſed eſt ipſe principium, & finis, Geneſ. 21. 33. Exodi 15. 18. Job 36. 26. Iſai. 41. 4. † 43. 10. † 44. 6. † 48. 12. † 57. 15. Dan. 7. 9. Rom. 16. 26. Hebr. 1. 8. Apoc. 1. 8. 17. † 21. 6. † 22. 13.

Deus novit, audit, & videt omnia, Exodi 3. 19. Num. 12. 2. Deut. 11. 21. 1 Reg. 2. 3. † 16. 7. 2 Par. 16. 9. Job 14. 6. † 22. 13. † 28. 24. † 31. 4. † 42. 2. Pſalm. 7. 10. † 32. 13. † 37. 10. † 89. 8. † 138. 8. Prov. 5. 21. † 15. 3. 11. † 24. 12. Iſa. 29. 15. † 40. 27. † 48. 4. Jer. 1. 5. † 7. 11. † 17. 10. † 23. 24. † 32. 19. Ezech. 11. 5. Eccl. 16. 21. † 17. 13. † 23. 27. † 39. 24. 27. † 40. 9. Sap. 1. 10. 2 Mach. 9. 5. † 12. 22. Matth. 6. 4. † 21. 2. Marc. 2. 8. † 14. 13. Luc. 22. 10. Joan. 1. 47. † 2. 25. † 16. 30. † 21. 17. Actor. 15. 8. Rom. 8. 27. 1 Theſſal. 2. 4. 1 Joan. 3. 20. Hebr. 4. 13. Apoc. 2. 23.

Deum nemo videre poteſt, Exodi 33. 20. Deut. 4. 12. Joan. 1. 18. † 6. 46. 1 Tim. 6. 16. 1 Joan. 4. 12.

Deus, & divina omnia non poſſunt humana induſtria, aut ingenio comprehendi, Exodi 33. 20. 3 Reg. 8. 5. Job 32. 8. Pſalm. 92. 15. † 118. * † 144. 3. Iſa. 40. 28. † 54. 11. Matth. 11. 25. † 13. 11. † 16. 17. Luc. 8. 10. † 10. 21. † 24. 44. Joan. 1. 10. † 3. 3. † 6. 44. 65. † 14. 8. 17. † 17. 6. Actor. 16. 14. Rom. 1. 19. † 11. 33. 1 Cor. 2. * Galat. 1. 11. 1 Tim. 6. 16. Apoc. 1. 7.

Deus eſt immenſus, & incircumſcriptus, 3 Reg. 8. 27. 2 Paral. 2. 6. † 6. 18. Job 11. 8. Pſalm. 138. 7. 10. Iſaiæ 66. 1. † 66. 1. Jer. 23. 24. Amos 9. 2. Sap. 1. 7. Matth. 5. 35. Act. 7. 48. † 17. 24.

Deus teſtatur ſe Deum, ideſt ſalvatorem, & conſolatorem Iſraelis, omniumque eorum, qui ipſum colunt, & invocant, Geneſ. 17. 1. 7. Exodi 6. 2. † 20. 2. † 29. 45. Lev. 26. 12. Pſalm. 17. 3. † 45. 6. Iſaiæ 40. 19. Jerem. 31. 33. † 32. 38. Ezech. 37. 27. Joan. 10. 17.

Deus eſt Dominus, & creator cœli, & terræ. Vide Creator.

Deus nihil eorum, quæ fecit, odit, Sapient. 11. 25.

Deus eſt Judex totius mundi, reddens unicuique mercedem pro merito, Geneſ. 18. 25. Deut. 10. 17. Job 34. 11. Pſalm. 7. 9. † 61. 12. * 93. 2. † 95. 13. Iſai. 61. 3. Eccl. 35. 12. 27. Jerem. 17. 10. † 25. 14. Matth. 16. 27. † 25. 31. Actor 17. 31. Rom. 2. 6. 2 Timoth. 4. 8. Hebr. 12. 23.

Dei miſericordia, patientia, charitas, ſapientia, verbum, quære ſuis quæque locis.

Deo ſoli attributa, ſubinde in ſcripturis, & aliis per communicationem tribuuntur, ut vocabulum, Deus, ſoli Deo tribuitur, Deut. 6. 4. † 32. 39. 1 Reg. 2. 2. Pſalm. 85. 10. Marc. 12. 19. aliis tribuitur, Exodi 7. 1. † 22. 8. 1 Reg. 28. 13. Pſalm. 46. 10. † 81. 6.

Deus ſolus bonus, Matth. 19. 7. Luc. 18. 19. aliis tribuitur bonitas, Geneſ. 1. 31. † 3. 6. † 49. 15. Num. 14. 7. 1 Reg. 19. 9. 2 Reg. 18. 27. 2 Paral. 18. 8. Tob. 12. 8. Judith 12. 12. 14. Pſal. 110. 10. † 146. 1. Prov. 18. 22. † 22. 1. Eccl. 7. 2. Sap. 8. 19. Eccli. 14. 5. Jerem. 7. 3. Matth. 7. 17. Marc. 9. 50. Luc. 6. 45.

Deus ſolus ſanctus, 1 Reg. 2. 2. aliis ſanctitas tribuitur, Exodi 3. 5. † 12. 16. † 22. 31. † 28. 2. † 29. 29. 31. † 30. 29. † 55. 1. Levit. 21. 44. Num. 16. 3. Deut. 6. 7. Joſue 5. 15. 2 Reg. 21. 26. 4 Reg. 4. 9. Judith 8. 29. Pſal. 5. 8. Matth. 9. 6. Rom. 7. 12.

Deus ſolus fortis, 1 Reg. 2. 2. aliis fortitudo attribuitur, Geneſ. 32. 28. † 47. 14. Pſalm. 58. 5. Cant. 3. 7. Iſaiæ 29. 14. Jer. 9. 23. Matth. 12. 29. Marci 3. 27. Lucæ 11. 21. Hebr. 11. 34. 1 Petr. 5. 9.

Deus ſolus juſtus, 2 Mach. 1. 25. alii quoque juſti, Geneſ. 7. 1. † 18. 23. Pſalm. 31. 16. † 36. 29. 30. Prov. 8. 8. Sap. 5. 16. Matth. 1. 19. † 10. 41. † 25. 46. Luc. 1. 6. Rom. 1. 17.

Deus ſolus pius, Apoc. 15. 4. alii etiam pii, 1 Petr. 2. 9.

Deus ſolus beatus, 1 Tim. 6. 15.

alii beati, Geneſ. 30. 13. Pſal. 1. 1. † 32. 1. 2. † 40. 1. † 118. 1. † 126. 2. Matth. 5. * † 16. 17. † 24. 46. Luc. 1. 45. † 14. 14. Jac. 1. 1.

Deus ſolus potens, 1 Tim. 6. 15.

alii potentes, Exodi 18. 21. Pſalm. 121. 3. Lucæ 1. 52. Actor. 8. 27. † 18. 22.

Deus

Deus ſolus immortalis, 1 Tim. 1. 6. 16.
aliis tribuitur immortalitas, Sap. 1. 15. † 4. 1. † 8. 17.
Deus facit mirabilia ſolus, Pſal. 91. 18. † 135. 4 Eccleſ. 11. 4.
alii quoque faciunt mirabilia, Deut. 34. 12. Eccli. 31. 9. † 48. 4. 15.
Deus ſolus novit arcanas animi cogitationes, 3 Reg. 8. 39. 2 Par. 6. 30.
alii quoque noverunt, 1 Reg. 9. 19. 4 Reg. 5. 26.
Deus ſolus peccata remittit, Luc. 5. 21. dimittunt & alii, Matth. 18. 18. Joan. 20. 23.
Deo ſoli honos, & gloria, Pſalm. 113. 1. Iſaiæ 42. 8. 1 Timoth. 1. 17.
aliis quoque tribuuntur, 4 Regum 14. 10. 2 Paral. 17. 5. Pſal. 149. 9. Eccli. 31. 10. Luc. 14. 10. Joan. 5. 44.
Deus ſolus adorandus, Exodi 20. 3. Lev. 26. 1. Deut. 5. 9. Matth 4. 10.
aliis adoratio tribuitur, Geneſ. 18. 2. vide Adoratio.
Deo ſoli ſerviendum, Deut. 6. 13. † 10. 20. 1 Reg. 7. 3. Matth. 4. 10. Luc. 4. 8.
aliis etiam poſt Deum ſerviendum, Geneſ. 25. 23. † 28. 30. † 49. 23. 1 Tim. 6. 2.
Deus cujus mali ſit cauſa, & cujus non ſit. Vide Malum.
DIABOLUS ſtudet ſemper perditioni hominum, Geneſ. 3 1. * 1 Par. 21. 1. Job 1. * 2. * Zach. 3. 1. Matth. 4. 3. 9. † 8. 28. † 12. 19. Luc. 8. 12. † 13. 9. 14. † 22. 31. Act 5. 3. † 21. 8. 2. Corinth. 4. 4. † 11. 14. Epheſ. 6. 12. 1 Theſſ. 2. 18. 1 Pet. 5. 8. Apoc. 2. 10 † 12. 9. † 20. 7.
Diabolus non plura poteſt, quàm ei Deus permittit, 3 Reg 22. 23. 2 Paral. 18. 20. Job 1. 12. † 2. 6. Matth. 8. 31. Marc. 5 12. 13. Epheſ. 1. 2. 2 Tim. 2. 26. Apoc. 20. 7.
Diabolus pater, & princeps mundi, omniumque impiorum, Matth. 4. 9. Luc. 4. 6. Job 41. 25. Joan. 8. 44. † 12. 31. † 14. 30. † 16. 11. 2 Cor. 4. 4. Epheſ. 2. 2. † 6. 12. Coloſſ. 2. 15.
Diaboli imperium per Chriſtum ſublatum, Geneſ. 3. 15. 1 Reg. 17. * Job 26. 13. Iſai. 9. 4. † 14. 8. 2. † 27. 1. † 52. 3. Zach. 3. 2. Matth. 12. 29. Luc. 10. 18. † 11. 22. Joan. 12. 31. Coloſ. 1. 13. † 2. 15. 2 Tim. 1. 10. 1 Joan. 3. 8. Hebr. 2. 14. Apoc. 12. 9 † 20. 2.
Diaboli filii, Joan. 8. 44. Actor. 13. 10. 1 Joan. 3. 10.
DIACONI, Actor. 6. 3. † 21. 8. Philip. 1. 1. 1 Tim. 3. 8.
DIANA colitur Epheſi, & in univerſa Aſia, Act. 19. 27.
DIES noviſſimi, & judicium extremum, 1 Reg. 2. 10. Pſal. 95. 13. Iſai. 2. 10. 19. † 13. 4. 6. 11. † 26. 21. † 27. 1. † 30. 10. † 66. 15 15 Jerem. 30. 23. Dan. 7. 9 Soph. 1. 2. 14. Malach. 4. 1. 4 Eſdræ 2. 27. † 13. 32. Matth. 12. 36. † 13. 41. 49. † 16. 27. † 24. * † 25. 31 42. Marc. 13. * Luc. 17. 24. 30. Act. 1. 11. † 3. 20. † 17 31. Rom. 2. 5. 16. † 14. 10. 2 Cor. 15. * 2 Cor. 5. 10. 1 Theſſ 4. 16. † 5 2. 2 Theſſ. 1. 7. † 2. 2. Tit. 2. 13. 2 Petr. 3. 13. Hebr. 9. 28. Judæ 14. Apoc. 1. 7. † 20. 11.
Dies Domini, Iſa. 13. 6 Jer. 30. 9. Amos 5. 18. Joel. 2. 1. 31. Sophon. 1. 14. Malach. 4. 1. 4 Eſdr. 2. 27. Philip. 1. 6. † 2. 10. 1 Theſſ. 5 2. 2 Timoth 4. 8.
Dies Domini & hora nulli cognita, Matth. 24. 36. 50. Marc. 13. 32. Luc. 17. 24. 30. Act. 1. 7. 1 Theſſ. 5. 2. 2 Petr. 3. 10. Apoc. 3. 3. † 16. 15.
Dies pro anno, Num. 14. 34. Ezech. 4. 6.
DILECTIO Dei erga ſuos, Exodi 20. 3 † 34. 14. Deut. 4. 24. † 6. 15. † 7. 8. Joſ. 24. 19. Prov. 8. 17. Eccli. 4. 18. Jerem. 31. 3. Joan. 3. 16. † 10. 11. † 13. 1. 18. † 13. 9 † 16. 27. Rom. 5. 8. Galat. 2. 21. Epheſ. 3. 19. † 5. 2.
Diligendus eſt Deus ſuper omnia, Geneſ. 22. 2. 6. Exodi 20. 6. Deut. 5. 10. † 6. 5. † 10. 12. † 11. 1. 13. 22. † 30. 6. Joſ. 22. 5. Eccli. 7. 32. † 34. 19. † 47. 11. Matth. 10. 37. † 22. 37. Marc. 12. 30. Luc 7. 47. † 10. 27. Joan. 21. 15. Rom. 5. 5. † 8. 28. 35. 1 Cor. 10. 21. 1 Joan. 4. 27.
Dilectio, vide Charitas.
DINA filia Jacob, Gen. 30. 21. violatur à Sichem, cap. 34. 2.
DIONYSIUS Areopagita convertitur, Act. 17. 34.
DISCORDIA vitanda, Prov. 6. 19. † 10. 12. † 15. 18. † 16. 28. † 17. 21. † 18. 6. † 30. 33. Marc. 10. 24. * Luc. 11. 17. 1 Corinth. 14. 33. Galat. 5. 15. 2. Tim. 2. 23.
DIVINI, vide Incantatores.
DIVITES quomodò ſe erga pauperes habere debeant, Lev. 25. 35. Deut. 15. 7. 10. Job 31. 16. Pſal. 61. 11. Prov. 10. 31. † 17. 5. † 19. 17. † 21. 13. † 22. 7. † 28. 27. † 30. 7. Eccle. 11. 1. Eccli. 4. 4. † 7. 35. † 11. 10. † 29. 12. † 31. 8. Iſaiæ 58. 18. Matth. 6. 19. † 19. 21. Luc. 14. 13. † 16. * † 18. 22. Actor. 2. 45. † 4. 34. 1 Tim. 6. 18. vide Eleemoſyna.
Divitiarum vanitas, & contemptus, & quemadmodum in divitiis non ſit ſperandum, Pſalm. 38. 7. † 48. * † 51. 9. Prov. 26. 2. † 11. 4. 28. † 15. 16. † 18. 11. † 22. 16. † 23. 4. † 28. 11. † 30. 7. Eccleſ. 5. 9. 12. † 6. 2. Iſai. 5. 7. Jerem. 17. 3. 11. † 22. 13. Ezech. 7. 19. Sophon. 1. 18. Eccli. 5. 1. 10. † 10. 30. † 11. 7. † 14. 3. † 31. 3. Matth. 3. 22. † 19. 23. Lucæ 8. 14. † 12. 15. 1 Tim. 6. 9. Jacobi 1. 11.
Comminatio Divites impios, 1 Reg. 25. 3. Job 20. 19. † 27. * Prov. 13. 7. † 28. 8. 20. 27. Eccli. 6. 2. Iſai. 5. 8. † 33. 9. Jer. 13. 13. Amos 6. 1. † 8. 4. Hab. 2. 5. Luc. 6. 24. † 16. 19. 24. Jacob. 5. 1. vide Avaritia.
DOCTRINA Apoſtolica ſcripta, & non ſcripta firmiter tenenda, Rom. 16. 17. Galat. 1. 8. 11. 2 Theſſ. 2. 13. 1 Corinth. 11. 3. 24.
Doctrina Apoſtolorum eſt Chriſti doctrina, Luc. 10. 16. 1 Corinth. 14. 37. 2 Corinth. 2. 14. 17. † 7. 20. 1 Theſſ. 2. 2. 13. Galat. 1. 11.
DOEG ſervus Saulis prodit ſacerdotem Abimelech, 1 Regum 22. 9. 18. cædit ſacerdotes Domini, 22. 18.
DOLUS, Jerem. 9. 6. Pſal. 34. 20. † 9. 18. Prov. 12. 17. Marc. 7. 22. Actor. 5. 1. Rom. 1. 29.
DOMUS ædificata ſuper petram, firma manebit, Pſal. 43. 2. Matth. 7. 24. † 16. 16. Luc. 6. 48. Rom. 8. 33.
Dominus corporis noſtri, 2 Corinth. 5. 1. 2 Petr. 1. 14.
DOMINI, & Dominæ erga ſervos, & ancillas, totamque familiam officium: & poteſtas, Exodi 21. 2. 20. 26. Lev. 19. 13. † 25. 38. Deut. 5. 14. 21 † 15. 12. 16. † 14 15. Job 31. 13. Prov. 29. 19. Jerem. 34. 9. 14. Eccli. 7. 22. † 33. 31. † 42. 16. Epheſ. 6. 9. Coloſſ. 4. 1.
DONARIA recipere, ſitne prohibitum, Gen. 14. 22. Exodi 18. 21. † 23. 8. Num. 22. 18. Deut. 10. 17. † 27. 25. 1 Regum 8. 3. † 12. 3. 3 Reg. 13. 7. 4 Reg. 5. 16. 2 Par. 19. 7. Job 15. 34. Pſal. 14. 5. † 25. 10. Prov. 15. 27. † 17. 23. Iſai. 1. 23. † 5. 21. † 33. 15. † 45. 13. Ezech. 13. 19. † 22. 12. Dan. 5. 17. Mich. 3. 11. Eccli. 8. 2. † 20. 33. Act 20. 33.
DRUSILLA uxor Felicis præfecti, audit doctrinam Evangelicam à Paulo, Actor. 24. 24.

E

EBRIETAS, & gula, Gen. 9. 21. † 19. 32. 35. † 25. 29. Lev. 10. 9. 1 Reg. 25. 36. 2 Reg. 11. 13. † 13. 28. 3 Reg. 20. 12. 16. Prov. 21. 1. † 21. 17. † 23. 1. 2. 3. 20. 29. † 31. 4. Eccli. 19. 1. † 23. 6. † 31. 12. 17. * 31. 35. † 37. 32. * Iſa. 5. 11. 22. † 28. 13. † 28. 7. † 56. 12 Ezech. 16. 49. Dan. 5. 2. Oſee 4. 11. Joel. 1. 5. Mich. 2. 11. Abac. 2. 5. 16. Judith 13. 4. Sap. 2. 7. 1 Mach. 16. 16. Luc. 12. 45. † 21. 34. Rom. 13. 13. 1 Cor. 5. 10. † 6. 10. † 15. 32. Gal. 5. 21. Epheſ. 5. 18. 1 Theſſ. 5. 7. 1 Tim. 3. 3. Tit. 1. 7. 1 Petr. 4. 3. Heb. 12. 16. vide Jejunium.
Ebrietas iram Dei provocat, Iſ. 5. 11. 22. † 28. 1. Dan. 5. 2. Joel. 1. 4. 2. 1 Cor. 6. 10. mentem alienat, Prov. 23. 31. Eccli. 19. 2. Iſaiæ 28. 1. 7. Oſee 4. 11. ad libidinem incendit, Prov. 20. 1. Epheſ. 5. 18. facultates diſſipat, Proverb. 23. 20. Eccl. 19. 1. ſecretum detegit, Prov. 31. 4. Habac. 2. 15. ad furorem, & rixas excitat, Prov. 20. 1. † 23. 29. Eccl. 31. 38. 40. Oſee 7. 5.
EBRON, Vide Hebron.
ECCLESIA accipitur pro templo materiali, Deut. 23. 1. Judic. 20. 2. Jud. 6. 21. Pſal. 67. 27. Thren. 1. 10. Joel. 2. 16. 1 Cor. 11. 18. † 14. 34.
Eccleſia accipitur pro cœtu fidelium, Num. 19. 20. † 20. 4. 1 Reg. 17. 47. 3 Reg 8. 14. 55. 1 Par. 29. 1. * 2 Par. 1. 5. Pſal. 21. 23 † 25. 12. † 35. 18. † 106. 32. † 149. 1. 1 Mach. 4. 37. † 5. 16. † 14. 19. Matth. 16. 18. Actor. 5. 11. † 8. 1. † 16. 4. Rom. 16. 16. 23. 1 Cor. 6. 5. † 11. 16. † 12. 28. † 14. 5. 2 Cor. 8. 18. 23. 24 † 11. 8. † 12. 13. Epheſ. 5. 23. Phil. 4. 15. Col. 1. 18. 1 Tim. 3. 5. 15. Jacobi 5. 14. Apocal. 1. 11. † 22. 16.
Eccleſia pro cœtu unius provinciæ, 3 Reg 8. 14. Actor. 9. 31. † 11. 2. 6. † 12. 1. † 13. 1. † 15. 1. † 19. 32. † 20. 17. Rom. 16. 2. 1 Cor. 1. 2. † 16. 1. 2 Cor. 8. 1. Galat. 1. 2. 2 Theſſ. 1. 1. * 1 Petr. 5. 13. Apoc. 2. 1. * † 3. 1.
Eccleſia pro prælatis, & Præpoſitis, 3 Reg. 8. 14. Matth. 18. 17.
Eccleſia eſt una, & viſibilis præfigurata per unam, & viſibilem arcam Noe, Gen. 6. 14. 1 Pet. 3. 20. per civitatem ſanctam Jeruſalem, Apoc. 21. 2. per hortum concluſum, & fontem ſignatum, Cant. 4. 12. per unam columbam, 6. 8. per vineam, Pſalm. 79. 9. Cant. 2. 15. Iſai. 5. 2. * Jer. 2. 21. † 12. 10. Matth. 20. 1. * Marc. 12. 1. Luc. 20. 9. Apoc. 14. 13. per navem, Luc. 5. 3. per ſagenam comprehendentem bonos, & malos piſces, Matth. 13. 47. per agrum, Matth. 12. 24. per regnum cœlorum, Matth. 13. * † 25. *
Eccleſia firmamentum veritatis errare non poteſt, Iſa. 29. 21. Matth. 16. 18. † 28. 20. Luc. 22. 32. Joan. 14. 16. † 16. 13. † 17. 21. 20. 1 Tim. 3. 15. * 1 Joan. 2. 27.
Eccleſia eſt corpus Chriſti, Cant. 4. 7. 9. 12. 12. Eph. 1. 22. † 4. 4. † 5. 23. 1. Cor. 12. 27.
Eccleſia fidelium naſcitur, & propagatur per ſanam doctrinam, Joan. 1. 12. † 3. 5. Rom. 8. 15. † 9 8. Galat. 3. 26. † 4. 19. Epheſ. 1. 5. 2 Tit. 1. 1. 2 Cor. 4. 15. Phil. 10. 2. 1. Petr. 1. 23. 1 Joan. 2. 9. † 3. 1. 18. Jacobi 1. 18.
Eccleſia, ſeu fidelium cœtus tenetur ſacerdotibus, paſtoribuſque ſuis, quæ ad vitam ſunt tuendam neceſſaria ſuppeditare, Deut. 18. 19. † 14. 17. † 16. 12. † 25. 4. 1 Eſdr. 7. 23. Matth. 10. 10. Luc. 10. 7. Rom. 15. 27. 1 Cor. 9. 7. 11. Gal. 6. 8. Phil. 2. 29. † 4. 10. 16. 1 Theſſ. 1. 12. Hebr. 13. 7. Tenetur etiam pro ſuis præfectis orare, Act. 4. 29. † 12. 5. Rom. 15. 30. Epheſ. 6. 18. Philip. 1. 19. Col. 4. 2. 2 Theſſ. 3. 1. Hebr. 13. 18.
Eccleſia eſt ſponſa Chriſti, Pſalm. 44. 11. Ezech. 16. 9. 2 Cor. 11. 2. Epheſ. 5. 26. Apoc. 19. 8 † 21. 10.
Eccleſiæ caput eſt Chriſtus, Oſee 1. 2. 1 Cor. 12. 27. Epheſ. 1. 22. † 4. 15. † 5. 23. Col. 1. 18 † 2. 10.
Eccleſia quaſi membra quædam ſunt veri fideles, eidem capiti Chriſto, ejuſque vicario ſubjecti, cujuſcumque nationis fuerint, ſive Judæi, ſive Gentiles, Iſa. 43. 9. Joan. 10. 16. 1 Cor. 12. 12. Ephes. 3. 6.
Eccleſiæ claves promittuntur, & poteſtas, Matth. 16. 19. traduntur, Jo. 20. 23. exercentur, Matth. 18. 17. vide Excommunicatio, & Confeſſio.
Eccleſiam ſibi Chriſtus comparavit, & emit Sanguine ſuo, Act. 20. 28. 1 Cor. 6. 20 † 7. 23. Epheſ. 2. 13. Coloſſ. 1. 14. 1 Pet. 1. 18. Heb. 9. 12. 1 Joan. 1. 7. Apoc. 1. 5. † 5. 9. † 14. 4.
Eccleſiam ſuam Deus protegit, & cuſtodit, Exod. 13. 21. † 29. 45. Lev. 26. 12. Deut. 7. 20. † 23. 14. † 32. 3. 3 Regum 6. 13. Pſal. 90. 1. 11. † 131. 13. Iſaiæ 43. 1. Jerem. 46. 28. Matth. 18. 20. † 28. 20 Joan. 14. 13. 2 Corinth. 6. 16.
EDOM frater Jacob, filius Iſaac appellatus Eſau, Geneſ. 25. 25.
Edumæi negant Iſraelitis tranſitum per ſuam regionem, Num. 20. 14. cæduntur, & fiunt ſervi domui Iſrael, 2 Regum 8. 14. deficiunt ab Iſrael, & creant ſibi regem, 4 Reg. 8. 20. Superantur à Juda, 14. 7. 2 Paral. 25. 11.
Contra Edumæus prophetia, Num. 24. 18. Pſalm. 136. 7.

Iſaiæ 21. 11. † 34. 3. Jer. 49. 7. Thren. 4. 21. Ezech. 25. 12. 14. † 32. 29. † 35. * † 36. 5. Amos 1. 11. Abdiæ 1. 1. * vide Eſau.

ELEAZAR filius Aaron, Exod. 6. 23. † 28. 4. partitur cum Joſue terram Chanaan, Joſ. 14. 1. juxta præceptum Domini, Num. 34. 17. conſecratur Sacerdos, Levit. 8. 24. * fit poſt mortem patris ſummus Sacerdos, Num. 20. 26. Deut. 10. 6. moritur, & ſepelitur, Joſ. 24. 33. filium habet, cui Phinees nomen erat, Exod. 6. 25. quem in demortui patris locum ſufficiunt, Num. 25. 7. 22.

ELEAZAR filius Saura occidit elephantem, quo in vulnere procumbente, ipſe oppreſſus ſuffocatur, 1 Mach. 6. 43.

ELEAZARI ſenis Martyrium, 2 Mach. 6. 18. 24.

ELEEMOSYNA pauperibus eroganda, Exod. 22. 25. † 23. 11. Lev. 19. 10. † 23. 22. † 25. 34. Deut. 15. 7. 10. † 24. 19. 3 Reg. 17. 10. 2 Eſdr. 8. 12. Eſth. 9. 22. Pſalm. 40. 1. † 81. 4. † 111. 9. Prov. 5. 9. 18. † 11. 18. 25. † 14. 20. 32. † 18. 17. † 21. 13. 21. † 22. 9. † 28. 27. † 31. 20. Eccleſ. 11. 1. Iſaiæ 58. 7. Ezech. 16. 49. † 18. 7. Dan. 4. 19. Eccli. 4. 1. † 7. 35. † 12. 3. † 14. 13. † 29. 12. † 35. 4. Tob. 1. 4. † 4. 7. 17. † 12. 9. † 14. 12. Matth. 6. 3. † 10. 42. † 19. 21. † 25. 35. 40. Luc. 3. 11. † 6. 35. † 11. 41. † 12. 33. † 14. 14. † 16. 9. 21. † 19. 8. † 21. 1. Act. 2. 42. † 6. 2. † 9. 39. † 10. 2. † 11. 29. † 20. 35. Rom. 12. 8. † 15. 26. 1 Cor. 16. 1. * 2 Cor. 8. 4. 15. † 9. * Epheſ. 4. 28. Hebr. 13. 16. 1 Joan. 3. 17. Jacobi 2. 15. quære Miſericordiam.

ELI ſacerdos in Silo, 1 Reg. 1. 3. filii ejus reprehenduntur, 2. 12. 22. è ſolio lapſus fractis cervicibus mortuus, 4. 18.

ELIAS, vide Helias.

ELISEUS ungitur propheta, 3 Reg. 19. 19. juxta præceptum Domini, 19. 16. tranſit Jordanem, 4 Reg. 2. 14. ſanat aquam, 2. 20. revocat puerum ad vitam, 4. 32. mundat Naaman à lepra, 5. 14. percutit Syrios cæcitate, 6. 18. prædicit rerum abundantiam, 7. 1. ægrotat, & moritur, 13. 14. 20. mortuum ejus corpus excitat mortuum, 13. 21. commendatur, Eccli. 48. 13.

ELYMAS magus fit cæcus, Actor. 13. 8.

EMERE, & vendere quomodo oporteat, Gen. 23. 9. 14. † 25. 31. † 33. 19. † 41. 57. † 42. * Lev. 19. 36. 35. † 25. 14. 46. Deut. 25. 2. † 25. 13. 2 Reg. 4. 11. Eccli. 27. 3. † 42. 25. Prov. 11. 1. 26. † 16. 11. † 20. 10. 21. Iſa. 23. 18. Jer. 32. 6. Ezech. 45. 10. Mich. 6. 10. Matth. 7. 2. Luc. 14. 18. 1 Cor. 7. 30. 1 Theſſ. 4. 6.

EPHRON, quia negabat Judæ tranſitum, funditus perdita eſt, 1 Machab. 5. 46. 2 Machab. 12. 27.

EPISCOPI, eorum electio, & officium, Matt. 20. 25. 26. Luc. 4. 16. † 22. 26. Joan. 10. 4. 14. † 21. 15. Actor. 1. 14. † 6. 3. † 11. 22. † 14. 20. 28. Roman. 12. 16. 25. 1 Cor. 3. 5. † 4. 1. † 16. 1. 9. 2 Cor. 2. 6. † 4. 5. † 10. 8. † 6. 4. Epheſ. 2. 13. † 3. 2. Col. 2. 29. 1 Tim. 3. 1. † 4. 6. 2 Tim. 2. 1. 15. 24. Tit. 1. 5. 1 Petri 5. 2. vide Concionator.

ERUBESCERE nullus debet Evangelium, Pſalm. 39. 11. Eccli. 42. 9. 21. Marc. 8. 38. Luc. 9. 26. Rom. 1. 16. 2 Tim. 1. 8.

Erubeſcendum propter peccata, Ezech. 16. 52. Eccli. 42. 11.

ESAIAS, vide Iſaias.

ESAU filius Iſaac naſcitur, Gen. 25. 24. vendit ſua primogenita, 25. 31. Hebr. 12. 16. ſupplantatur à fratre ſuo Jacob, Geneſ. 27. * ducit filiam Iſmaelis, 28. 9. † 36. 3. procedit contra Jacob cum 400. viris, 32. 6. oſculatur ſuum fratrem Jacob, 33. 4. in Eſau pugnare prohibetur Iſrael, Deut. 2. 4. vide Edom.

ESDRAS Scriba proficiſcitur ex Babylone, 1 Eſdr. 7. 6. ſeparat mulieres Gentiles ex Iſrael, 9. * † 10. * legit coram multitudine librum Legis, 2 Eſdr. 8. 2. 3 Eſdr. 9. 39. appellatur Joſedec, 1 Par. 6. 25.

ESURIRE juſtitiam, Iſai. 55. 1. Pſalm. 106. 9. Matth. 5. 6. Luc. 1. 53. † 6. 21. Apoc. 21. 6. † 22. 17.

EVA formatur ex coſta Adæ, Gen. 2. 21. comedit fructum vetitum, 3. 6.

EVANGELIUM Chriſti ejuſque prædicatio, Gen. 3. 15. Iſai. 52. 7. † 55. 5. † 61. 1. Matth. 1. 21. † 11. 28. † 19. 19. Marc. 16. 15. Luc. 2. 10. † 24. 46. Joan. 5. 16. † 6. 35. † 8. 12. † 10. 9. † 12. 56. Rom. 1. 16. † 3. 21. 24. † 8. 3. 1 Cor. 1. 15. 20. † 4. 15. † 15. 1. 2 Cor. 5. 18. Gal. 1. 6. 11. Epheſ. 1. 13. 2 Tim. 1. 15. 2 Tim. 1. 8. † 2. 8. 1 Petr. 4. 17.

Evangelium affert fiduciam, ſimul & timorem, conſolationem, & terrorem, Matth. 3. 7. * † 5. 20. 21. † 7. 13. 19. 23. † 8. 12. † 9. 13. † 10. 32. † 11. 11. † 12. 37. 41. † 13. 29. 40. 50. † 15. 23. † 16. 27. † 18. 6. † 20. 16. † 22. 13. 14. † 24. 22. 24. * † 25. 12. 13. 30. 41. * Marc. 10. 15. 31. † 13. * Luc. 3. 17. † 6. 24. 25. † 9. 61. † 12. 10. 40. 48. † 13. 5. 25. 30. † 16. 22. † 17. 10. 34. † 19. 22. * † 20. 47. † 21. * Joan. 5. 28. † 15. 16. Act. 5. 5. 6. * Rom. 1. 18. † 2. 5. 6. † 6. 23. † 9. 18. * † 11. 20. 22. † 13. 2. 3. 4. † 14. 11. 1 Cor. 3. 13. 17. † 5. 5. † 10. 8. † 11. 29. * † 15. 51. † 16. 22. 2 Cor. 7. 5. 8. 10. † 11. 5. Galat. 5. 21. 24. Epheſ. 5. 5. Philem. 2. 12. 1 Tim. 5. 24. Hebr. 9. 27. † 10. 26. 27. * Jac. 4. 9. † 5. 1. 1 Petr. 4. 18. † 5. 8. 2 Petr. 1. 10. † 2. 4. * † 3. 10. * Judæ 15.

Evangelizanti debetur neceſſaria vitæ ſuſtentatio, Matth. 10. 9. Marc. 6. 8. Luc. 9. 4. † 12. 7. Rom. 15. 26. 1 Cor. 9. 7. 11. 12. Galat. 6. 6. 1 Tim. 5. 17. 2 Tim. 2. 6.

EUCHARISTIA, Matth. 26. 26. Marc. 14. 22. Luc. 22. 19. 1 Cor. 11. 23. * † 10. 16. frequenter ſumenda, Act. 2. 42. † 20. 7. præfiguratur, Exodi 16. 15. *

Euchariſtia ſub altera tantùm, nimirùm panis ſpecie, Joan. 6. 58. data à Chriſto, Luc. 24. 30. 31. ab Apoſtolis, Act. 2. 42. † 20. 7.

In Euchariſtia non remanet ſubſtantia panis poſt conſecrationem, ſed eſt verum Chriſti corpus, & ſanguis, Matt. 26. 26. Marc. 14. 22. Luc. 22. 19. Joan. 6. 51.

Euchariſtiam in publicis ſupplicationibus circumferendam eſſe, præfiguratur, Joſue 6. 6. 7. 12. * 20. 1 Reg. 4. 3. 2 Reg. 6. 4. 5. 6.

Euchariſtia adoranda, Pſal. 21. 28. 30. † 98. 5. Joan. 9. 38.

EXACTIO, cenſus, & tributum debetur Principibus, Matth. 17. 24. † 22. 17. Marc. 12. 16. Luc. 20. 22. Rom. 13. 7.

EXCOMMUNICATIO à Chriſto inſtituta, & præcepta, Matt. 5. 29. † 16. 19. † 18. 8. Marc. 9. 42. Joan. 20. 23.

Excommunicatio in uſu fuit Apoſtolis, 1 Corint. 5. 5. 10. 2 Theſſ. 3. 6. 14. 1 Tim. 1. 20. Tit. 3. 10.

Excommunicatio exercenda ad ædificationem, & mundationem Eccleſiæ, & ad correctionem ejus, qui excommunicatur, 1 Cor. 5. 4. 1 Tim. 1. 20. 2 Theſſ. 3. 14. ut ſpiritus ejus ſalvus fiat, 1 Cor. 5. *

Excommunicatio Phariſæorum, Joan. 9. 22. 34. † 12. 42. † 16. 2.

Excommunicandi, qui in moribus, aut doctrina graviter errantes admoniti, nolunt reſipiſcere, Prov. 21. 12. Matth. 18. 17. Rom. 16. 16. 1 Cor. 5. * 2 Cor. 2. 8. 2 Theſſ. 5. * 2 Timoth. 1. 20. † 6. 5. 2 Tim. 2. 17. 22. † 3. 5. Tit. 3. 10. Joan. 1. 10.

Excommunicati vitandi, Matth. 18. 17. 1 Corinth. 5. * Tit. 3. 10.

EXEQUIÆ celebrantur, Geneſ. 23. 2. 3. 50. 10. Deut. 34. 8. 2 Reg. 3. 31. *

EZECHIAS filius impii Achaz cùm eſſet rex, tamen pius fuit, 4 Reg. 16. 20. frangit ſerpentem æneum, 18. 4. deficit ab Aſſyriis, 18. 7. mittit nuntium ad Iſaiam prophetam, 19. 2. Iſa. 37. 2. decumbit ex gravi morbo, 4 Reg. 20. 1. Iſaiæ 38. 2. oſtendit Babyloniis ſuum theſaurum, & reprehenditur, 4 Reg. 20. 12. 14. Iſaiæ 39. 1. 3. commendatur, Eccli. 48. 19.

EZECHIEL cum aliis captivis vehitur in Babylonem, Ezech. 1. 1. vocatur, & mittitur, 2. 3. commendatur, Eccli. 49. 10.

F

FACERE pro ſacrificare in Scripturis, Lev. 15. 15. 30. Num. 6. 11. 16. 8. 12. † 9. 4. 10. 14. Judic. 13. 16. Luc. 22. 19.

FAMA bona præſtantior divitiis, Prov. 22. 1. Eccleſ. 7. 2. Eccli. 41. 15. 16.

FAMES, & annonæ caritas, Gen. 12. 10. † 26. 1. † 41. * 42. * 43. * 44. * 45. * 47. * Exod. 16. 3. Deut. 28. 51. † 32. 24. Ruth 1. 1. 2 Reg. 21. 1. † 24. 13. 3 Reg. 8. 37. † 18. 2. 4 Reg. 4. 38. † 6. 25. † 8. 1. † 25. 3. 2 Par. 6. 28. † 20. 9. 2 Eſdr. 5. * Pſal. 36. 19. Iſai. 5. 13. Jer. 23. 1. 12. 15. † 15. 2. † 29. 17. † 34. 17. Ezech. 5. 12. 16. † 6. 11. Joel. 1. * Amos 4. 6. Aggæi 1. 6. 10. † 2. 17. Matth. 24. 7. Lucæ 4. 25. † 15. 14. Act. 7. 11. † 11. 28. Rom. 8. 35. 2 Cor. 11. 27. Apoc. 6. 8. † 18. 8.

Fames verbi Dei, 1 Reg. 3. 2. 2 Par. 15. 3. Oſee 3. 4. † 4. 1. Amos 8. 11.

FAMULORUM, famularumque officium, Gen. 16. 4. 6. † 24. * † 30. 15. † 31. 4. † 39. 1. 6. Exod. 21. 2. 20. 4 Reg. 5. 10. 25. Prov. 14. 35. † 17. 2. † 19. 10. † 29. 19. Eccleſ. 2. 7. Eccli. 7. 22. † 10. 28. Jer. 11. 8. Joel. 2. 29. Lucæ 12. 37. 45. Actor. 12. 13. 1 Cor. 7. 21. Epheſ. 6. 5. Coloſſ. 3. 22. 1 Tim. 6. 1. Tit. 2. 9. 1 Petr. 2. 18.

FELIX præfectus Judææ, Actor. 23. 24. † 24. *

FERMENTUM, mala doctrina, Levit. 2. 11. † 6. 16. Deut. 16. 2. Matt. 16. 6. Marc. 8. 15. Luc. 12. 1. 1 Cor. 5. 7. Gal. 5. 9.

FESTA Judæorum, & in primis feſtum Paſchæ, vide Paſcha.

Feſtum Pentecoſtes, Exod. 23. 16. † 34. 22. Num. 28. 26. Deut. 16. 9. Joan. 5. 1. Act. 2. 1. † 20. 16.

Feſtum tubarum, Lev. 23. 24. Num. 29. 1. 2 Par. 5. 3.

Feſtum expiationum, Lev. 16. 30. † 23. 27. Num. 29. 7. 8.

Feſtum tabernaculorum, Exodi 23. 16. Lev. 23. 34. Num. 29. 12. Deut. 16. 13. † 31. 10. 1 Eſdr. 3. 4. 2 Eſdr. 8. 15. 17. 2 Machab. 1. 9. † 10. 6. Joan. 7. 2.

Feſtum Sabbati, vide Sabbatum.

Feſtum neomeniæ, Num. 28. 11. 1 Reg. 20. 5. Ezech. 45. 18.

Feſtorum violatio quàm graviter puniatur, Num. 15. 32.

FESTUS præfectus Judææ, Actor. 24. 27.

FIDES in Scripturis variè accipitur, videlicet pro fidelitate, & veritate Dei in ſervandis promiſſis, Pſal. 32. 4. Iſa. 11. 5. Thr. 3. 23. Oſee 2. 20. † 5. 9. Rom. 3. pro veritate, & conſtantia verborum inter homines, Gen. 39. 26. † 44. 32. Levit. 6. 1. Eccli. 22. 28. Jer. 42. 5. 1 Mach. 10. 27. 1 Tim. 1. 7. pro virtute Theologica, Sap. 1. 2. † 5. 24. Habac. 2. 4. Matth. 8. 13. † 9. 22. † 17. 20. Marc. 5. 34. Luc. 5. 20. Rom. 3. 21. † 4. 3. † 5. 1. pro fide viva, & formata per charitatem, Hab. 2. 4. Matth. 9. 22. † 15. 28. Marc. 5. 34. † 10. 52. Luc. 7. 50. Rom. 3. 22. Galat. 3. 6. * Hebr. 11. * pro fide mortua abſque charitate, Matth. 7. 21. 22. 1 Cor. 13. 2. † 15. 2. Jac. 2. 26. pro ſponſione, ſeu voto, 1 Tim. 5. 12. pro fiducia, Jacobi 1. 6.

Fides charitate inferior, vide Charitas.

Fides viva, quæ per charitatem operatur, magnæ virtutis eſt, Matth. 9. 2. 22. 29. † 21. 22. Marc. 16. 16. Luc. 18. 42. Joan. 2. 12. † 3. 15. 16. 36. † 6. 35. † 7. 38. † 11. 25. † 13. 12. † 20. 29. Act. 3. 16. † 10. 43. † 15. 9. † 16. 31. Rom. 1. 16. † 3. 22. Gal. 3. 8. Epheſ. 2. 7. Heb. 11. 6. *

Fides non facit nos certos, aut ſecuros de accepta peccatorum remiſſione, aut conſequenda vita æterna, vide Certi.

Fides ſine operibus non juſtificat, 1 Cor. 13. 2. Gal. 5. 6. Jacobi 2. 24.

Fides ipſa etiam appellatur opus bonum, Philip. 1. 6.

Fides eſt una, Epheſ. 4. 5.

Fidei vivæ, & operanti tribuitur juſtitia, & ſalus, Gen. 15. 6. Marc. 16. 16. Luc. 1. 45. † 8. 48. † 23. 41. Joan. 5. 24. † 17. 3. Act. 13. 38. † 16. 31. Rom. 3. 22. † 4. 3. 24. † 5. * † 10. 1. 10. Phil. 3. 9. 1 Pet. 1. 6. Heb. 4. 3.

Fidei prædicatio ad eorum, qui præſunt in Eccleſia, judicium referenda eſt, Gal. 2. 2.

Fidem Gentilium etiam reſpicit Deus, Jer 59. 18. Matth. 8 5. 13. † 15. 28. Luc. 7 9. † 10. 33. † 7. 16. Juan. 4. 17. Act. 10. 3. † 8. 20.

Fideles Deus liberat à communi perditione, & interne-cione impiorum, Gen. 6 * 7. * 8. * 19. * Exod 8. 22. † 9. 4. 5. 26. † 10. 23. † 11. 7. Num 16. 20. 26. 31. Jer. 51. 18. Dan 6. 22. 2 Petr. 1. 7

Infidelitas, ſeu incredulitas punitur, Gen. 19. 14. 17. 26 Num. 13. 21. † 14. 2. 11. † 20, 12. Deut 9. 20 4 Reg 7. 2. 17 4 Eſdr. 15. 4. Pſal 77 12. Eccli. 2. 15. Matth. 8. 28. † 14. 30 † 17. 17. Marc. 6. 16. Luc 1. 16 † 24. 24 Joan. 3. 18. 26. † 6. 7. † 8. 14. † 12, 48 † 20. 27. Rom. 12. 20. Hebr. 3. 18 † 4 2. † 11 6. Apoc 21. 8.

FILIORUM Officium erga parentes, Gen. 9. 13. † 22. 2. 7. † 27. 1. † 28. 7. † 37. 14. * Exod 20, 12, † 21, 17. Lev. 19 3. 32. † 10. 9. † 21. 9. Deut 5. 16. † 21. 15. 18. † 27. 16. Judic. 14. 2, 1 Reg. 2. 21, 18, 22. † 2, 2. 7 † 8, 1. † 18, 5. 3 Reg. 2. 19. 4 Reg. 2. 23. † 13, 2. † 21, 1. 2 Par. 54. 3. Eccli. 3. 1, 8. † 6, 18. † 7. 29. † 8, 7. 11. † 22. 1. † 21, 18. † 25. 10 † 32. 14. Tob. 4. 1. † 14. 5. Job 1. 4. † 8. 4. † 32. 4. 6. Prov. 1. 8. † 4. 1. † 6. 20. † 10. 1. † 15. 1. † 15. 20. † 19. 25. † 20, 21, 20. † 23. 15. † 23. 19. 25. † 28. 24. † 30. 17. Jer. 35. 16. Ezech. 22, 7. Matth. 4. 20. † 10. 35. † 15. 4. † 19. 19. Marc. 10. 19. Luc. 2. 48. † 18. 20. Act. 7. 14. † 22, 3. Epheſ. 6, 1. Col. 3. 20. 1 Tim. 5. 1. 1 Petr. 5. 5.

FOENUM, & herba citò tranſiens omnis homo, Pſal. 89. 6. † 128. 6. Iſa. 40. 6. Eccli. 14 15. 1 Petr. 2. 24. Jacobi 1. 10.

FOENUS, vide Uſura.

FORNICATIO iram Dei provocat, Deuter. 22. 21. Prov. 23. 27. Eccli. 19. 3. Jer. 5. 7. Oſee 4. 14. 1 Cor. 6. 9. 13 15. Coloſſ. 1. 5. Hebr. 13. 4 corpus enervat, & facultates abſumit, Job 31. 12. Prov. 23. 27. † 29. 3. † 31. 5. Eccli. 9. 6. infamiam affert, Eccli. 9. 10. † 41. 22. fornicationis occaſiones vitandæ, Eccli. 9 4. 12. † 42. 12. fornicatio non ſolùm in opere externo, ſed & in affectu prohibetur, Exodi 20 17. Matth. 5 28.

Fornicatio ſpiritalis, quæ eſt hæreſis, & idololatria, Deut. 31. 16. Jud. 2. 17. Iſa. 2. 21. † 57. 5. Jerem 5. 2. Ezech. 6 9. † 16. * Oſee 2. 2. † 2. 4. † 4. 15. Apoc 18. 5.

FRATRES, & ſorores Chriſti, qui ſint, Matth. 12. 49. † 28. 10. Marc. 3. 53. Luc. 8. 21. Joan. 20. 17. Hebr. 2 12. Pſal. 21. 25.

FRAUS quære Dolus.

FRUCTUS boni operis, quære Opus.

FUNDAMENTUM eſt Chriſtus, 1 Corinth. 3. 11. Epheſ 2. 20. 2 Petr. 1. 6. fundamentum etiam Apoſtoli, Epheſ 2. 20. Apoc. 21. 14.

& peculiariter Petrus, Matth. 16. 18. * Joann. 21. 15. 17. cujus fides nunquam deficiet, Luc. 22. 32.

FURTUM prohibetur, committitur, & punitur, Exod. 20. 15. † 21 17. † 22. 1. Lev. 19 11. Deut. 5. 19. † 24. 7. Joſ. 7. 1. 19. Tob. 2. 21. Prov. 6. 30. Oſee 4. 2. 2 Mach. 12. 40 Matth. 19. 18. Joan. 12. 6. 1 Cor. 6. 10. Apoc. 9. 21.

Fures dicuntur verbum Dei, & doctrinam veram adulterantes; Jerem 23. 30. Joan. 10. 1.

G

GAAL opponit ſe Abimelech, Jud. 9 26. 35. 39.

GABAONITÆ redimunt vitam aſtu quodam, Joſue 9. * obſidentur, & obſidione liberantur, 10. 5 * Propter ipſos injuſtè à Saule occiſos ſuſpenduntur filii Saulis, 2 Reg 21. 1 6. 9.

GABELUS venit cum Raphael ad nuptias Tobiæ, Tob. 9 7.

GABRIEL apparet prophetæ Danieli, Dan 8. 16 † 9. 22. Zachariæ ſacerdoti, Luc 1. 12. Virgini Mariæ, 1. 26.

GAD filius Jacob ex Lia, Gen. 30. 11. † 35. 26.

Gadditæ recipiunt ſuam hæreditatem, Num. 32. * Deuter. 3. 12. Joſ. 13. 24.

Gad propheta admonet David, ut non maneat in terra Moabitarum, 1 Reg. 22. 5.

Nuntiat Davidi iram Dei, 2 Reg. 24. 11. 18.

GAJUS, 1 Cor. 1. 14 capitur, Act. 19 29 deducit Paulum in Aſiam, 20. 4. hoſpitio eum ſuſcepit, Rom. 16. 23.

GALGAL, ſive Galgala, civitas Iſrael, Joſue 4. 19. in Galgal circumciditur populus, & celebrat Paſcha, 5. 2. 7. 10. egreditur inde ad liberandos Gabaonitas, 10. 7. revertitur, 10. 43.

GALILÆA recipit Chriſtum, Joan. 4. 45. in Galilæa incipit Chriſtus prædicare, Matth 4. 12. Act. 10. 37.

GAMALIEL, vir peritus Legis, Act. 5. 34 † 22. 3.

Gamaliel dux Manaſſitarum, Num 1. 10.

GAUDERE, & lætari honeſtè licet, 1 Par 29 9. * 2 Eſdr 12. 43 Pſal. 67. 4. Luc. 1. 14. 1 Theſſ 1. 6. † 5 16.

Gaudendum non eſt more Gentilium, Eccl. 2. 2. † 7. 5 Oſee 9. 1. Amos 6 8. Prov 2. 14. Jacobi 4 9. Gaudium in perſecutionibus, Matth. 5. 12. Act. 5. 41. † 20. 24. Rom. 5. 3. Col. 1. 24 Hebr 10 34. † 11. 25.

Gaudium ſpiritus, Luc. 10. 21. Rom. 12. 12, 14. 17. Galat 5. 22 Philip. 4 4. 1 Theſſ. 5. 16.

Gaudium ſalutis æternæ, Iſaiæ 25. 18. † 26. 1. † 35. 10. † 61. 10. S P. 3. 17. vide Beatitudo.

GEDEON dux, & judex in Iſrael, Jud. 6. * † 7. * † 8. *

GEMITUS quis probandus, quis improbandus, Exodi 2. 24 Ezech 9. 4. Tob. 3. 1. 2 Mach. 6. 30. Rom. 8. 22. Jac. 5 9

GENTIUM vocatio, Gen. 49. 10. Num. 24. 17. Deut. 32. 43. 3 Reg 8. 41. 50. 3 Reg 8. 41. Pſalm. 2. 8. † 21. 28 † 67. 32. † 71. 8. 17. † 85. 9. † 86. 4. Iſai. 2. 2. † 11. 10. † 19. 3. † 25. 7. † 49. 13. † 30. 17. † 35. * † 41. 25. † 43. 5. † 45. 14. † 49. 6. * † 51. 5. † 54. 1. † 55. 4. † 56. 3. 6. † 60. 3. 6. † 61. 1. † 65. 19. 20. Jer. 3. 17. † 16. 19. Oſee 2. 1. 24. Joel. 2. 28. Mich. 4. 2. Soph. 1. 9. Zach. 2. 11. † 8. 20. † 9. 10. Matth. 12. 7. † 8. 11. † 21. 31 43. † 22. 9. Joan. 10. 16. Act. 8. 26. 10. 1. 10. * 1 Cor. 12. 13. Epheſ. 2 10.

Gentilium mores non ſunt nobis imitandi, Lev. 18. 3. † 20. 23. Jer. 10. 2.

GENU omne flectendum Domino, Pſal. 21. 30. Iſai. 45 23. Rom 14 11. Phil. 2. 10.

GERSON filius Levi, Num. 3. 17. Gerſonitarum miniſterium, 3. 25. † 4. 24.

GIEZI miniſter Eliſei, 4 Reg. 4. 25. fit leproſus, 5 26

GLADIUS non cuivis præmittendus, Matth 26 51 Marc. 14. 47 Lucæ 22. 49. Joan. 18 10.

GLADIUS ſpiritus eſt verbum Dei, 4 Eſdr. 13 9. 27 Iſaiæ 11. 4. † 27 1. † 31. 8 † 49. 2. † 66. 16. Epheſ. 6. 17. Hebr 4. 12. Apoc. 1. 16. † 2. 16. † 19. 15. 2 Theſſ 2 8.

GLORIA Dei in omnibus quærenda, Joſ 7. 19. Pſal 113. 1. Matth. 6 9. Joan. 9. 24. † 17. 4 Act. 3. 12 † 12. 23. 1 Cor 6. 20. † 10. 31. Phil. 1. 20. Coloſſ. 3. 17. Tit. 2 10. quære Honor

Gloria beatorum, vide Beatitudo.

GODOLIA filius Ahicam gladio interimitur, 4 Reg 25. 25. Jer. 41. 2.

GRATIA in Scriptura accipitur pro beneficio, Ruth 2. 10. 2 Reg. 2 6. † 15. 20. Prov 4. 9. Eccli 7. 35. † 29. 20 pro favore, Geneſ 6. 8. † 18 3. † 19. 19 † 39. 21. Exod. 12. 36 Tob. 1. 13. Eſther 2. 17. Prov. 13 15. Eccli 4. 25 Dan 1 9. Act. 2. 47. † 14. 29. † 25. 9. pro præmio, quod à Deo expectatur, Prov. 1. 9. † 12. 2. 2 Mac. 14. 46. Luc. 6 33. 1 Petr. 2. 19. pro dono aliquo gratis dato, Eſther 15. 17. Pſal 44. 3. Prov. 3. 22 † 16. 13. † 12. 22. 1 Cor. 12. * Eph. 4. 7. 1 Petr 4. 10. pro dono ſupernaturali Deo gratum faciente, Pſal 83. 12 Luc 1. 28 † 2. 40. Joan. 1 15 Rom. 1 7 1 Cor. 16. 23. 2 Cor 1. 12 Gal 5. 5. Hebr. 13. 19. Jacobi 4. 6 pro re grata, pulchra, accepta, & amabili, Prov. 31. 10 Eccl 10. 12. Eccli 7 21. † 11. 19. † 26. 16. 9. † 40. 22. Luc. 4 22 Epheſ. 4. 29.

Gratiæ donum quam ſit eximium, & reconditum, quod que nemo facile illud ſibi arrogare debeat, Job 9. 20. 21 Pſal. 2. 11. † 18. 13. † 142. 2. Prov. 14. 12. † 20. 9. Eccle. 9. 1. 12. Eccli. 5. 5. Jer. 17 9. 1 Cor. 4. 4. 2 Cor. 10. 14. † 12. 5 Gal 6. 3. Philip. 2. 12. 1 Petr. 4. 18. 2 Petr. 3. 10. 1 Joan. 4. 1.

Gratia, qua quis hominibus gratus eſt, etiam illa à Deo eſt, Exod. 3. 21. † 11. 3. † 12. 12. 4 Reg 25. 27. 2 Eſdr. 2. 5 Pſalm. 101. 46. Jerem. 40. 2. 3. 4. Dan 1. 9. Tob. 2. 13. Act 14. 21. † 27. 3. † 28. 19.

Gratus animus erga Deum, & homines commendatur, Gen. 4. 3. † 8. 20. † 14. 22 † 23. * † 24. 48. † 26. 19. Exod 15. 1 Lev. 25. 6. Num 15. 17. † 31. 48 Deut 4. 9. † 6. 6. Jud. 5. 1. 1 Reg 2. 1. † 14. 15. † 31. 11. 2 Reg. 10. 2 † 19. 32. 3 Reg 2. 7. 1 Paral. 29. 10. 20. 2 Paral. 15. 11. † 20. 26. Eſther 6. * Tob. 9. 1. † 12. 1. 7. Eccli. 7. 22. † 17. 28. † 35. 12. 1 Machab. 4. 21. † 5. 54. 2 Machab. 3. 57. Matth. 21. 26. Marc. 5. 20. Luc. 17. 41. Joan. 11. 40. Actor. 4. 21. † 27. 15. Rom. 6. 17. 2 Cor. 6. 1 Epheſ. 5. 20. Philip. 4. 6. Coloſſ. 2. 7. † 3. 15. 1 Theſſal. 5. 18. 2 Theſſ. 1. 3. 1 Tim. 4. 5.

Gratiæ agendæ ante, & poſt cibum ſumptum, Deut. 8. 10. 1 Reg. 9. 13. Iſai. 62. 9. Matth. 14. 19. † 15. 36. † 26. 26. Marc. 6. 41. † 8. 6 † 14 22. Luc. 9. 16. Joan. 6. 11. 23. Act. 27. 35. Rom. 14. 6. 1 Cor. 10. 30. 1 Tim. 4. 3.

GULA, vide Ebrietas, & Ciborum luxus.

H

HÆRETICOS, & infideles relinquit Deus ad juſtam probationem, Jud. 3. 1. 1 Cor. 11. 19.

Hæretici jam inde à temporibus Apoſtolorum extiterunt, 1 Timoth. 1. 20. 2 Timoth. 2. 18. 1 Joan. 2. 18 2 Joan. 7 Apoc 2. 15

Hæreticos futuros etiam noſtris temporibus prædictum eſt, Matth 24. 5. 24. Joan. 5. 43. 1 Tim. 4 1. 2 Tim. 3. 1. 2 Petr. 2. 1 † 3 3 Judæ 18.

Hæreticorum mores, & doctrina, ibidem.

Hæretici vitandi, Deut. 13. 3 Matth. 7. 15. Rom. 16. 17. 2 Timoth. 2. 17 † 3. 5 Tit. 3. 10 2 Theſſ 3. 14. Joan. 2. 10.

Hæretici male tolerantur à præfectis, Apoc 2. 14.

Hæretici tollendi è medio, Deut 13. 5. † 18. 20. 3 Reg 18. 40. * 4 Reg. 10. 25.

Hæreſis fornicatio ſpiritalis. Vide Fornicatio.

HAZAEL famulus Benhadad regis Syriæ, 4 Reg. 8. 12. 25. juxta mandatum Domini, 3 Reg. 19. 15. percuſſit Iſrael in univerſis finibus ſuis, 4 Reg. 10 32 † 12 17. † 13. 3. quemadmodum prophetatum eſt, 4 Reg. 8. 12. 13. moritur, 13. 24.

HELIAS vir piloſus, & zona pellicea accinctus renibus, 4 Reg. 1. 8.

Heliæ orationis efficacia, 3 Reg. 17. 1. Jacobi 5. 17. 18. alitur miniſterio corvi, 3 Reg. 17. 2. excitat puerum mortuum, 17. 19. occidit prophetas Baal, 18. 40. fugit Jezabel, 19. 3. mittitur in Damaſcum, ut ungeret Hazael regem Syriæ, 19. 15. mittitur ad Achab, 21. 17. ad Heliam miſſi principes quinquagenarii cum ſuis, igne cœlitus demiſſo conſumuntur, 4 Reg. 1. 10. aſſumitur per turbinem in cœlum, 2. 11. apparet in transfiguratione Domini, Matth 17. 3. Luc 9. 30.

HELIODORUS à rubiculis Seleuco, tentat theſaurum templi auferre, 2 Mac. 3 7. 13. punitur à Deo, 3 24

HELISEUS, vide Eliſeus.

HERODES Aſcalonita occidit innocentes pueros, Matth. 2. 16. & moritur, 2. 19.

Herodes Antipas, filius Herodis, tetrarcha Galilææ, Lucæ 3. 1. occidit Joannem Baptiſtam, Matthæi 14.

9. He-

Digitized by Google

9. Herodes & Pilatus morte Chriſti inter ſe reconciliantur, Luc. 23. 12. Act. 4. 27.
HERUS, & Hera, vide Dominus, & Domina.
HERSON filius Phares, Gen. 46. 12. Matth. 1. 3. relinquit poſt ſe Aram, & appellatus Jephone, 1. Paral. 4. 15.
HESTHR fit uxor Aſſueri, Eſth. 2.* precibus ſuis apud Aſſuerum latam de Judæis una die occidendis ſententiam revocat, Eſth. 8. 3. 8.
HIEREMIAS, vide Jeremias.
HIERUSALEM, vide Jeruſalem.
HOLOFERNES dux Nabuchodonoſor mittitur contra Iſrael, Judic. 2. 4. blaſphemat Deum, 6. 1.
obſidet Bethuliam, 7. 1. proprio gladio cervix ei præciditur, 13. 8.
Caput ejus conſpiciendum ponitur in muris civitatis, 14. 1. totus Aſſyrius exercitus ſe in fugam dedit, 15. 1.
HOMO creatus eſt ad imaginem Dei, Gen. 1. 26. † 2. 7. † 5. 1. † 9. 6. Sap. 2. 23. Eccli. 17. 1. Job 10. 8. Pſal. 118. 73. Jacobi 3. 9.
Homo maledicitur, Gen. 3. 17.
Benedicitur in Chriſto, Geneſ. 12. 3. † 22. 18. Galat. 3. 8.
Hominis regeneratio, Matth. 18. 3. Joan. 1. 12. † 3. 3. 6. † 1. 14. † 7. 11. 1 Cor. 4. 15. Gal. 5. 19. Epheſ. 4. 22. Coloſſ. 3. 8. Tit. 3. 5. 1 Petri 1. 23. † 2. 2. Jacobi 1. 18.
Homo pulvis, & lutum, Gen. 3. 7. † 3. 19. † 18. 27. Eccl. 12. 7. Eccli. 17. 1. † 18. 8. † 41. 11. Job 4. 19. † 10. 8. † 34. 15. Pſal. 77. 39. † 102. 14. † 145. 4. Iſai. 42. 6.
HOMICIDIUM, latrocinium, & ſanguinis effuſio, Gen. 4. 8. † 9. 6. † 37. 18. Exod. 2. 12. † 20. 13. † 22. 2. Lev. 24. 21. Num. 35. 7.* Deut. 5. 17. † 19. 4. 12. † 21. 1. † 27. 24. Joſ. 20. 3. Judic. 9. 5. 1 Reg. 18. 17. 2 Reg. 1. 27. † 2. 7. 11. 3 Reg. 1. 5. 25. 21. 46. 4 Reg. 14. 5. † 21. 16. Prov. 6. 17. † 26. 17. Eccli. 34. 25. 17. Thren. 4. 13. Ezech. 41. 6. † 22. 2. † 24. 6. Oſee 1. . Matth. 5. 21. † 19. 18. † 23. 34. † 26. 52. Joan. 8. 44. Rom. 13. 9. Gal. 5. 21. 1 Joan. 3. 12. Apoc. 13. 10.
HONOR, qui ab hominibus proficiſcitur, non magni faciendus, 1 Reg. 22. 27. 2 Reg. 15. 1. 3 Reg. 1. 5. Eſther 3. 1.* † 6. 6. Eccli. 9. 16. † 10. 29. 32. Jerem. 9. 23. Matth. 6. 1. † 8. 4. † 9. 30. † 17. 9. † 20. 21. 26. Marc. 1. 44. † 5. 43. † 7. 36. † 8. 26. † 9. 8. † 10. 35. 43. Luc. 22. 24. Joan. 6. 15. † 8. 50. † 12. 43. Actor. 10. 26. † 24. 14. Gal. 6. 1. Philip. 2. 3. 1 Theſſ. 2. 6. 1 Petr. 5. 3. 3 Joan. Apoc. 19. 12. † 22. 9.
Honor Dei, quære Gloria.
Honorandi parentes, vide Parentes.
HOSPITALITAS commendatur, Iſai. 58. 7. Matth. 25. 16. Luc. 14. 12. Rom. 12. 13. 1 Timoth. 3. 2 Tit. 1. 8. 1 Petri 4. 9. 3 Joan. 5. 9. Hebr. 13. 2. Jacobi 1. 27.
Hoſpitalitatis exempla, Geneſ. 18. 3. † 19. 2. † 24. 31. Joſ. 2.* Judic. 13. 15. † 19. 4. 3 Reg. 17. 17. 4 Reg. 4. 8. Job 1. 4. † 31. 17. Tob. 2. 1. Luc. 8. 38. † 19. 6. Actor. 16. 15. † 1. 7.
Inhoſpitalitas, Jud. 8. 5. † 19. 18. 1 Reg. 25. 9. 14. Sap. 19. 13.
HUMILITAS Deo grata eſt, Geneſ. 18. 27. † 29. 31. † 41. 40. Judic. 6. 15. 1 Reg. 1.* † 2. 1. 8. † 9. 9. 10. 2 Reg. 6. 16. 21. 2 Paralip. 12. 6. 7. † 32. 26. † 33. 12. † 34. 26. Judith 4. 7. Pſalm. 33. 19. Prov. 11. 2. † 16. 19. † 18. 12. † 22. 22. † 25. 7. † 29. 23 Eccli. 2. 18. † 7. 19. Iſai. 57. 1. † 57. 15. † 66. 2. Jerem. 1. 6. Jonæ 3. 5. † 9. 16. Matth. 3. 11. † 5. 3. † 8. 8. † 11. 10. † 15. 27. † 18. 4. † 20. 26. † 21. 5. † 23. 7. 11. Marc. 9. 34. † 10. 43. Lucæ 1. 48. † 9. 48. † 14. 7. 11. † 15. 19. † 18. 14. † 22. 26. Joan. 13. 4. Act. 10. 26. Rom. 11. 20. † 12. 16. 1 Cor. 4. 6. † 15. 9. Philip. 2. 3. Coloſſ. 3. 12. Hebr. 11. 24. 1 Petri 5. 5. Jac. 1. 9. † 4. 10. Apoc. 4. 10. † 19. 10.
HYMENÆUS pſeudo-apoſtolus, 2 Tim. 2. 17.
HYPOCRISIS, 1 Reg. 15. 21.* † 18.* 2 Reg. 15. 2. 7. 4 Reg. 1. 6. 9. Job 8. 13. † 13. 16. † 15. 34. † 20.* † 27. 8. † 36. 13. Prov. 10. 18. Eccl. 1. 30. † 19. 24. Iſai. 29. 13. † 58. 2. Jerem. 9. 8. Ezech. 33. 30. Mal. 3. 13. 2 Machab. 6. 24. Matth. 7. 16. † 6. 2. 16. † 7. 5. † 15. 7. † 16. 1. † 22. 18. † 23.* † 24. 51. Marc. 7. 6. Lucæ 11. 44. † 12. 1. 56. † 16. 15. Actor. 5. 1. † 8. 18. † 23. 3 Rom. 2.* Galat. 2. 13. 1 Tim. 4. 2. 2 Tim. 3. 5. 1 Theſſ. 5. 22. 1 Petr. 2. 1.

I

JABES in Galaad opprimitur ab Iſrael, Jud. 21. 10. obſidetur, 1 Reg. 11. 1. viri Jabes Galaad exhibent miſericordiam Sauli, & filio ejus, 31. 11.
JACOB filius Iſaac naſcitur, Gen. 25. 25. emit à fratre Eſau primogenita, Gen. 25. 31. præripit Eſau benedictionem, 27. 5.* proficiſcitur ad Laban, 28. 10. videt ſcalam, & vovet votum, 28. 12. 20.
ſervit Laban pro duobus filiabus, 29. 18. revertitur in patriam, 31. 17.
luctatus cum Angelo, 32. 24. vocatur Iſrael, 32. 27. † 35. 10. 3 Reg. 18. 31. mittit filios in Ægyptum, 42. 1.
migrat cum tota ſua familia in Ægyptum, 46.* Deut. 10. 22. filios Joſeph adoptat in ſuos, 48. 5. 8.
benedicit duodecim filiis, & moritur, 49. 33. ſepelitur cum patribus ſuis in terra Chanaan, 50. 4. 7. ſecundùm promiſſionem, 47. 29. & ſecundùm mandatum, 49. 29. commendatur, Eccli. 44. 24. vide Iſrael.
Jacobus Zebedæi filius vocatur, Matth. 4. 21. occiditur, Actor. 12. 2.
Jebus appellatur Jeruſalem, Joſ. 15. 8. Jud. 19. 10. 1 Par. 11. 4.
Jebuſæos expugnare non poterat Iſrael, Jud. 1. 21. ſuperatur tamen à David, 2 Reg. 5. 8.
Jehu filius Hanani prophetæ arguit regem Joſaphat, 2 Paralip. 19. 2.
mittitur ad Baaſam regem Iſrael, 3 Reg. 16. 1. 7.
Jehu filius Joſaphat filii Namſi ungitur, ut rex eſſet Iſrael, ad delendam domum Achab, 4 Reg. 9. 1. 6.
juxta præceptum, 3 Reg. 19. 16.
occidit Jezabel, 4 Reg. 9. 30. 33.
occidit ſeptuaginta filios Achab, 10. 1. jubet comprehendi, & jugulari fratres Ochoziæ regis Juda, 10. 14. perdit ſervos Baal, 4 Reg. 10. 17. 25. moritur, 10. 35.
Jejunium, & jejunandum eſſe, Joel 2. 12. Tobiæ 12. 8. Matth. 6. 16.* Marc. 2. 20. Luc. 2. 36. † 5. 35. Rom. 13. 3. 1 Cor. 7. 5. 2 Cor. 6. 5. † 11. 27. Actor. 13. 2. 3. 14. 22. Epheſ. 5. 18. 1 Theſſ. 5. 6. Tit. 2. 2. 1 Petr. 1. 13. † 5. 8. vide Quadrageſima.
Jejunii meritum, Jerem. 33. 14. 19. Jon. 3. 7. 9. 10. Judith 4. 8. † 8. 6. Matth. 17. 21. † 6. 17. Lucæ 1. 57.
Jejunatur pro mortuis, 1 Reg. 31. 13. 2 Reg. 1. 12. † 3. 36. 1 Paral. 10. 12.
Jejunii exempla, Exod. 24. 18. † 34. 28. Deut. 9. 9. 18. Jud. 20. 26. 1 Reg. 7. 6. 31. 13. 2 Reg. 3. 35. † 12. 16. 2 Paralip. 20. 3. 1 Eſdr. 8. 21. 2 Eſdr. 1. 4. Eſther. 4. 3. Pſalm. 34. 13. Jerem. 36. 9. Daniel 10. 3. Jonæ 3. 5. Jud. 4. 7. † 8. 2. Tob. 1. 10. Matth. 4. 2. † 9. 14. Luc. 2. 37. † 5. 33. Act. 10. 30. † 13. 3. † 14. 23.
Jejunium indictum à rege Saule, 1 Reg. 14. 24. à Joſaphat, 2 Paralip. 20. 3. à Ninivitis, & eorum rege, Jon. 3. 5. 7. ab Eſdra, 1 Eſdr. 8. 21. ab Eſther, & Mardochæo, Eſther 4. 16. vide Abſtinentia.
Jeremias propheta ex Anathoth, Jer. 29. 27. vocatur, & à Deo mittitur, 1. 4.
Jeremias perſecutionem patitur, Jerem. 28. 29. † 20. 2. † 26. 7. † 33. 1. † 37. 12. † 38. 4. 9.
Jeremias invenit gratiam apud Nabuchodonoſor, Jerem. 39. 12.
Jeremias vinculis ſolvitur à Nabuzardan, Jerem. 40. 4.
Jeremias luget Joſiam, 2 Par. 35. 25.
JERICHO expugnatur, & exuritur, Joſ. 6. 20. 24. reædificatur ab Hiel, 3 Reg. 16. 34. appellatur civitas Palmarum, Deut. 34. 3. 2 Paral. 28. 15.
JEROBOAM filius Nabat, ſervus Salomonis, fit inimicus Iſraeli, 3 Regum 11. 26. 2 Paral. 11. 6. fit rex decem tribuum, 3 Reg. 12. 20. juxta verbum Ahiæ, 11. 29. erigit duos aureos vitulos, & falſum cultum Dei, 12. 28. 32. idque ponitur, & exprobratur, 14. 7. † 15. 25. † 16. 19. 26. 4 Reg. 3. 3. † 10. 29. 32. † 13. 2. 6. 11. † 14. 24. † 15. 9. 18. 24. † 17. 22. † 23. 25.
manus ejus exardeſcit, 3 Reg. 13. 4.
curatur, 13. 6. moritur, 14. 20. tota ejus domus perditur, 15. 29. juxta quod prædictum fuerat, 14. 10. contra Jeroboam, Amos 7. 10.
Jeroboam filius Joas fit rex Iſrael, 4 Reg. 13. 13. † 14. 16. moritur, 14. 29.
Jeroſolymam quæ tribus Jacob inhabitaverint, 1 Paral. 9. 3. 2 Eſdr. 11. 1.
JERUSALEM expugnatur à filiis Judæ, Judic. 1. 8. eligitur à Deo in habitaculum, 3 Reg. 8.* 2 Paralip. 6. 2. † 7. 16.
Jeruſalem appellatur Jebus, Joſue 15. 8. Jud. 19. 10. 1 Paral. 11. 4.
Jeruſalem appellatur Salem, Pſal. 75. 3.
Jeruſalem obſidetur à rege Syriæ, & Iſraelis, 4 Reg. 16. 5. à rege Nabuchodonoſor, 4 Regum 24. 10. † 25. 1.
Jeruſalem exuritur, & evertitur, 4 Reg. 25. 9. iterum excolitur, & reparatur, 2 Eſdr. 3.* † 6. 15.
contra Jeruſalem, & ejus cives, 4 Reg. 21. 12. † 23. 27. Iſai. 3. 6. † 3. 2. † 22. 2. 8. † 29. 1. 7. † 65. 2. Jer. 4. 3. 9. † 7.* † 13.* † 17. 29. † 19. 3. 7. † 21. 3. † 23. 19. † 25. 18. † 34. 3. 22. † 34. 1. † 18. 5. † 39. 8. Ezech. 3. 6. † 4.* † 5.* † 10. 2. † 15.* † 23. 6. † 12.* † 22.* Soph. 1. 1.
Jeruſalem deſtruenda per Romanos, Dan. 9. 26. Zach. 14. 1. Matth. 24. 1. 15. Luc. 13. 35. † 19. 41. † 23. 16. † 23. 6. Joan. 11. 48.
Jeruſalem ſpiritualis, Eccleſia ſancta, Pſalm. 12. 1. 3. Iſaiæ 33. 20. † 54. 11. † 60.* † 62. 6. † 65. 18. 36. Tob. 13. 19. Baruch 5. 6. 7. Gal. 4. 26. Hebr. 12. 22. † 12. 22. Apoc. 3. 12. † 21. 1. 10.
JEZABEL impia, impii Achab conjux, 3 Reg. 16. 31. † 21. 5. 7.
occidit prophetas Domini, 18. 4. 13. minatur Eliæ prophetæ mortem, 19. 2. à canibus dilaceratur, 4 Regum 9. 35. juxta verbum Eliæ prophetæ, 3 Regum 21. 23.
Illuminati dicuntur Baptizati, Hebr. 6. 4.
Imagines juſſit Deus fieri, Exod. 25. 18.* Numer. 21. 8.*
Imagines fecit Salomon, 3 Reg. 6. 23. † 7. 25. 29. 36. † 10. 19. 2 Par. 3. 10. 14. † 4. 3.
Imaginum uſus, Num. 21. 8. Sap. 16. 6. Joſ. 22. 26.* de altari in teſtimonium, & memoriam extructo.
IMMISERICORDIA, & ejus punitio. Exod. 5. 12. Deut. 23. 3. Judic. 8. 6. 15. 1 Reg. 25. 38. Job 20. 19. Prov. 21. 10. Eccli. 22. 13. Amos 1. 6. Matth. 18. 30. 33. † 25. 42. Luc. 16. 21. 24. Jac. 2. 13.
Impatientia, & ejus punitio. Exod. 14. 12. † 15. 24. † 16. 2. 7. † 17. 2. Num. 11. 1. 10. † 14. 1. 10. † 21. 5. Job 3. 1. Prov. 12. 16. Eccli. 2. 16.
Impiorum dicta, facta, & cogitata contra pios, Sap. 2. † Pſalm. 9.* 20.* 13.* 15.* Prov. 4. 24.
Impiorum proſperitas, Job 10. 3. † 21. 7. 10. Pſalm. 72. 3. 8. † 91. 4. 9. Eſdr. 2. 28. 32. Jerem. 12. 1. Habac. 1. 13. 2 Mach. 6.*
Impiorum proſperitas bonis admirationem parit, Job 12. 7. 11. Pſalm. 72. 2. Eccl. 7. 16. Jer. 12. 1. Habac. 1. 13. Malac. 3. 15.
Impii incidunt in mala, quæ piis pararunt, 2 Reg. 17. 42. † 31. 4. Judith 13. 4. Eſth. 7. 10. Pſalm. 7. 16. † 9. 16. † 14. 8. † 36. 14. Prov. 26. 27. Eccl. 10. 8. Eccli. 27. 28.* Iſai. 33. 1. Jer. 48.* Dan. 3. 22. † 6. 24. † 11. 62. Apoc. 18. 6.

Digitized by Google

Impii incidunt frequenter in malum, quod timent; Job 6. 16. Prov. 1. 26. † 10. 24. Iſaiæ 64. 4.

Impiorum ſubita, & improviſa punitio, diſperſio, & everſio, Geneſ. 7. 21. † 14. 23. † 19. 24. † 34. 25. Exod. 14. 24. Levit. 10. 2. Num. 11. 31. † 15. 32. Joſ. 10. 9. † 11. 7. Jud. 4. 10. † 9. 12. 15. 11. † 8 11. † 16. 28. 1 Reg. 30. 16. 2 Reg. 13. 28. 3 Reg. 16. 2. † 18. 40. † 20. 13. 29. Job 4. 8. † 5. 1. † 8. 13. † 25. 20. † 28. * † 30. * † 27. 14. † 36. 12. Pſal. 1. 3. † 36. * Prov. 1. 27. † 6. 15. † 10. 25. † 11. 7. Iſaia 3. 11. † 47. 9. Jer. 13. 8. Dan. 5. 30. 1 Mach 2 62. † 4. 3. Matth. 24. 28. Luc. 12. 20. 46. † 16. 23. 25. † 17. 27. 29. 1 Theſſ. 3. 1.

Impiorum punitio bonis eſt ad timorem, & cautionem, Deut 13. 11 † 17. 13. † 19. 20. † 21. 21. Prov. 19. 25. † 21. 11. Eccli. 23. 37. Actor. 5. 11. 1 Tim. 5. 20.

Impios deridebit Deus; Pſal. 2. 4. † 36. 13. † 58. 9. Prov. 1. 26. Sap. 4. 18.

Impoſitio manuum varia in veteri teſtamento; Gen. 48. 14. Exod. 29. 10. Levit. 1. 4. † 3. 2. Num. 27. 23. Dan. 13. 34. Marc. 10. 16.

Impoſitio manuum in Sacramento Ordinis; & confirmationis, Actor. 6. 6. † 8. 17. † 13. 3. † 19. * 1 Tim. 4. 14. † 5. 22. 2 Tim. 1. 6.

IMPUDICITIA contra naturam; Gen. 19. 5. † 38. 9. Lev. 18. 22. † 20. 13. Jud. 19. 22. 30. Rom. 1. 27. 1 Cor. 6. 10. Epheſ. 5. 12. 1 Tim. 1. 10. 2 Petr. 2. 7. 8.

INCANTATIONES, & maleficia; Exod. 7. 11. † 8. 18. † 22. 18. Lev. 19. 31. † 20. 6. 27. Num. 22. 21. Deut. 18. 11. 1 Reg. 28. * 4 Reg. 17. 17. † 21. 6. Iſai. 2. 6. † 47. 12. † 47. 13. Jer. 10. 2. Dan. 2. 2. 10. Mich. 5. 12. Act. 8. 9. † 13. 6. † 16. 16. † 19. 19. Galat. 5. 20. Apoc. 18. 23. † 21. 8.

INCESTUS grave peccatum; Lev. 18. 6. 9. † 20. 11. 24. Deut. 22. 30. 1 Cor. 5. 1. 2.

INDULGENTIÆ, 2. Cor. 2. 10.

INFERNUS, & damnatio parata diabolo, & angelis ejus; vide damnatio.

Inferni pœna vaſta, & horribilis, Deut. 32. 22. Job 24. 19. Pſal. 10. 6. † 20. 10. † 48. 15. † 111. 10. Sap. 15. 17. Eccli. 21. 10. Iſai. 30. 33. † 33. 11. 13. 14 † 66. 9. Jerem. 9. 13. Malac. 4. 1. Matth. 8. 12. Luc. 13. 27. † 16. 23. Apoc. 14. 9. † 18. 7. † 20. 14. nunquam terminanda; Iſaiæ 66. 24. Matth. 25. 41. 46. Marc. 9. 47. 2 Theſſ. 1. 9.

INFIDELITAS, Vide Fides.

INFIRMITAS corporalis; vide Ægrotatio.

INGRATITUDO, & ejus punitio; Gen. 31. 1. † 40. 23. Exod. 1. 8. Deut. 23. 3. * Judic. 2. 1. † 6. 8. † 8. 33. † 12. 2. 1 Reg. 10. 18. † 12. 8. † 25. 3. 10. 2 Reg. 14. 30. 2 Paral. 24. 21. Prov. 17. 13. Iſai. 1. 2. † 5. 4. Jer. 2. 5. 6. Ezech. 16. * Oſee 10. 1. † 13. 2. 6. Mich. 6. 3. Sap. 16. 29. 1 Mach. 16. 16. 19. Matth. 13. 29. Lucæ 17. 18. Joan. 12. 48. Rom. 1. 21. 2 Tim. 3. 2.

INIMICUS non paſſim contemnendus eſt; 1 Reg. 14. 14. † 18. 43. 2 Reg. 21. 20. 3 Reg. 20. * 4 Reg 24. 8.

Inimico reconciliato non temere credendum eſt; 1 Reg. 24. 17. † 26. 21. 2 Reg. 3. 26. 1 Mach. 12. 24.

INIQUITAS abundabit; 4 Eſdr. 5. 2. † 14. 16. Matthæi 24. 12. 1 Joan. 5. 19. Vide impii, & Mali.

INNOCENTIA, ſua cuique tuenda, & malæ ſuſpiciones amovendæ; Joſue 22. 22. 1 Reg. 1. 14. 3 Reg. 18. 17. Jer. 37. 2. Actor. 2. 14 † 6. 14. † 7. 2. † 28. 17.

INOBEDIENTIA, ejuſque punitio; Gen. 3. 16. 17. † 19. 26. Lev. 10 1. † 26. 14. * Num. 14. 28. 41. † 16. 31. † 20. 24. Deut. 1. 26 28. † 17. 14 † 18. 19. 20. † 27. 15. * † 28. 15. * 1 Reg. 12. 15. † 13. 11. † 13. 24 † 28. 6. 2 Reg 6. 6. 3 Reg. 11. 9. † 12. 13. 21. † 14. 7 † 20. 35 * 2 Par 7 19 † 26. 16. 19. Iſai. 24. 5 Jer 11. 1. 8. * † 12. 8. † 17. 27. † 21. 4. † 35. * Jona 1. 3. Matth 7. 7 Act. 7. 29. Rom. 2. 8. Gal. 3. 10. 2 Theſſ. 1. 8.

INVIDIA, & odium, Gen. 4. 5. † 16. 24. † 27. 41. † 30. 1. † 37 4. 11. Exod. 1. 8 † 20 17. Lev. 19. 17. Num. 12. 2. † 35. 20 21. Deut. 19. 11 1 Reg. 18 9. 11. Sap. 2. 24. Prov. 10 12. 18 Ezech. 25. 15. Dan 6. 3. Luc. 15 28. Joan. 15. 4. Rom. 1. 29. † 13. 13. Gal. 5 13. 20. Jacobi 3. 14. † 4. 2. 1 Petr. 2. 1. 1 Joan 3. 12. 15 † 4. 20.

JOAB filius Sarviæ; 2 Reg 2. 18. confodit Abner; 3. 27. reconciliat Abſalonem per Thecuam; 14. * confodit Amaſa; 20. 9. confoditur ipſe; 3 Reg. 2. 28. 34. juxta mandatum David, 2 5 7.

JOACHAZ filius Jehu, rex Iſrael; 4 Reg. 10. 35. † 13. 1.

Joachaz filius Joſiæ rapitur regno, & vehitur in Ægyptum; ubi & moritur, 4 Reg. 23. 34. captivitas ejus prædicitur, Ezech. 19. 4. appellatur Johanam; 1 Par. 3. 15. poſt ipſum creatur rex frater ejus Eliacim, 4 Reg 23. 34.

JOACHIN filius Joacim fit rex Juda; 4 Reg. 24. 8. ducitur captivus à Nabuchodonoſor in Babylonam, 24. 12. 15 dimittitur ex carcere, & ad honores evehitur, 25. 27. appellatur Jechonias, Jerem. 27. 1. appellatur Neri; Luc. 3. 27. ei ſuccedit patruus Matthanias; 4 Reg. 24. 17.

JOACIM, anteà dictus Eliacim, filius Joſiæ; fit rex Juda, 4 Reg. 23. 34. 3 Eſdr. 1. 37. combuſſit librum ſermonum Jeremiæ, Jer. 36. 23. appellatur Melchi, Lucæ 3. 24. moritur, 4 Reg 24. 1. 5. poſt ipſum conſtituitur rex filius Joachin, 4 Reg. 24. 6.

JOANNA uxor Chuſa ſequitur Chriſtum; Lucæ 8. 3.

JOANNES Baptiſta filius Zachariæ, Luc. 1. 55. 39. 67. Evangelium regni denuntiat, & baptizat, Matth. 3. 1. Marc. 1. 4. 5. Joan. 1. 28. † 3. 23. 26. veſtitus ejus ex pilis Camelorum; & victus locuſtæ, & mel ſilveſtre, Marc. 1. 6. noluit haberi major, quàm erat, Joan. 1. 19. 20. 26. † 3. 28. mittit diſcipulos ad Chriſtum, Matth. 11. 2. capite truncatur, Matth. 14 8. dicitur Elias; Malach. 4. 5. Matth. 11. 14. † 17. 10. Lucæ 1. 17.

Joannes filius Zebedæi vocatur; Matth. 4. 21. unicè à Chriſto diligitur, Joan. 13. 23. † 19. 26. † 20. 2. † 21. 7. 20. ſcribit, quæ vidit; Joan. 19. 35. † 21. 24. 1 Joan. 1. 1.

JOAS filius Ochoziæ ſolus evadit, dum ſenatus regius occiditur, 4 Regum 11. 2. coronatur rex in Juda, 11. 12. occidit Zachariam filium Jojada, 2 Par. 24. 21. Matth. 23. 35. occiditur à ſuis Miniſtris, 2 Par 24. 25. 4 Regum 12. 20. poſt ipſum filius ejus Amaſias rex conſtitutus eſt; 2 Paral. 3. 11. 2 Paral. 24. 27.

Joas filius Joachaz rex Iſrael, 4 Reg. 13. 9. pugnat contra Amaſiam; ſubvertit mœnia Jeruſalem, deſtruit templum, & moritur, 4 Regum 14. 11. 16.

JOJADA Sacerdos juſſit occidi Athaliam reginam, 4 Regum 11. 15. 2 Paral. 24. 14. moritur 24. 15.

JONAS propheta, 4 Reg. 14. 25. præcipitatur in mare, Jona 1. 15. deglutit eum piſcis à Domino præparatus, 2. 1. in cujus ventre erat tribus diebus, & tribus noctibus, ibid Matth 12. 40.

JONATHAS filius Saulis proſternit Philiſthæos, 1 Reg. 13. 3 † 14 1. 13 liberatur per populum à patre ob mel degustatum occidendus 14. 45. ferit fœdus cum Davide, 19 1. † 20. 8 † 23. 18. cæditur, 31 7.

Jonathas filius Mathathiæ, præfectus militaris Judæorum; 1 Mach. 9 31 fœdus init cum Demetrio; 10. 3. 13 capitur, 12 48 occiditur cum ſuis filiis, 13. 23.

JORAM filius Joſaphat rex Juda, 3 Reg 22 51. occidit ſex fratres ſuos, 2 Paral. 21. 14. moritur, 4 Reg. 8. 24. 2 Paral. 21. 19.

Joram rex Iſrael, 4 Reg 1. 17. † 3. 1. procedit contra Hazael regem Syriæ, 8. 28. accepto vulnere curatur in Jezrahel, 9. 15. moritur, 9. 24.

JOSAPHAT filius Aſa rex Juda, 3 Reg 22. 41 mittit, qui verum Dei cultum doceant in civitates Juda, 2 Par. 17. 7. fœdere jungitur cum impio Achab, 18. 3. ideòque arguitur à Propheta, 19 2. jungit ſe Ochoſiæ, 2 Par. 20. 35. moritur, 21 1. habuit ſucceſſorem filium Joram, 1 Par. 3. 11.

JOSEPH filius Jacob. Gen. 30. 23. videt ſomnium, 37 5. 9. venditur à fratribus Iſmaelitis, 37. 28. Pſalm. 104. 17. falsò accuſatur, Gen. 39 17. mittitur in carcerem, 39. 20 † 41. 14. conſtituitur dominus univerſæ Ægypti, 45. 20 datur ei filia Putipharis uxor, 41. 45. detegit ſe fratribus ſuis, 45. 1. moritur, 50. 25. oſſa ejus transferuntur ex Ægypto, Exod. 13. 19 ſepelitur in Sichem, Joſue 24. 32.

Joſeph conjux B. Virginis Mariæ, Matth 1. 16. fugit in Ægyptum, 2 14.

JOSIAS filius Amon rex Juda, 4 Reg. 21. 24 † 22. * ejus nativitas prædicta eſt, 3 Reg. 13. 2 legit librum Legis, 4 Reg. 23. 2 celebrat Paſcha, 23. 21. vulneratur à ſagittariis, & moritur, 2 Paral. 35. 23 24. 4 Reg. 23 29 lugetur, 2 Paral. 35. 24. ei ſuccedit Joachaz, 4 Reg 23. 30 34.

JOSUE pugnat contra Amalech, Exod. 17. 9. 13. mittitur exploraturus terram Chanaan, Num. 13. 2 eum populo commendat, 14. 6. conſtituitur loco Moyſis dux populi, 27. 18. Deut. 3. 21. † 31 3. 7. 14. Joſ 1. 1. mittit exploratores, 2. 1. tranſit Jordanem, 3. 14. erigit duodecim lapides in Galgal, 4. 3. 8. 20. angelus Domini apparet ei, Joſue 5. 13 benedicit populo, 8. 33. aſcendit Joſue ad liberandos Gabaonitas, 10. 7. Sol, & Luna ſteterunt ad imperium Joſue, 10. 12 revertitur Joſue in Galgal poſt liberatos Gabaonitas, 10. 43. percutit 31. reges, 12. * accipit ſuam portionem in diviſione terræ, 19. 49. moritur, 24. 29. Judic. 2 8 commendatur, Eccli. 46 1.

IRACUNDIA, quantum mali pariat, Gen 4 5 Job 5 2. Prov. 12. 16. † 14. 17. † 15 18 † 17. 19. † 19. 19 † 27. 3. † 29 22. Eccl. 7. 10 Eccli. 25 22 † 28. 6. 14 † 30. 26. Matt. 5. 22. Luc. 6. 18. Gal. 5. 20. Epheſ. 4. 26. Col 3. 8 Tit. 1. 7. Jacob 1. 19

IRÆ alterius cedendum potiùs, quàm repugnandum, Gen. 27. 43. Prov. 22. 24. † 29. 22. Eccli. 8. 19. Matth. 2 13.

ISAIAS filius Amos; Iſai. 1. 1. vocatur, & mittitur 6 8 † 49. 1.

ISMAEL filius Abrahæ ex Agar naſcitur, Gen. 16. 15 moritur, 25. 17.

Iſmael filius Nathaniæ occidit Godoliam, aliosque Judæos, Jerem. 41 2 6.

ISRAEL appellatus, qui antè Jacob dicebatur, quære Jacob.

Iſrael populus, & hæreditas Domini, Exod. 4. 22. † 6. 2 † 6. 7. † 19. 3. Lev. 1. 10. 26. Deut. 4. 20. † 7. 6. † 10. 15. † 14. 2. † 26 18. † 32. 9. 1 Reg. 10 1. † 12. 22. 2 Reg. 7. 23 3 Reg 8. 53. Iſa. 19. 25. † 43. 1 Jerem 13. 11.

decem tribus Iſrael ſeparant ſe à domo David, 3 Reg. 12 3. 9. 16. ſecundùm verba Ahiæ prophetæ, 11. 29. transferuntur in Aſſyriam, 4 Reg. 15. 29. † 17 6 ſecundùm prophetiam, Deut. 4. 26. multi ex Iſrael ſequuntur Levitas in Jeruſalem, 2 Paral. 11. 13.

Contra decem tribus; vide Samaria.

JUDÆORUM, cæremoniæ erant umbra futurorum, Exod. 13. 9. 14 Num. 15. 38. Deut. 16. 1 Ezech. 20. 10. 1 Cor 10 1. 2 Cor. 3. 13 Hebr. 7 19. † 8. 5. † 9. 10. 23 † 10. 1

Judæorum quædam certæ conſuetudines; Gen. 32. 32. Judic. 11. 40. Ruth 4. 7. 2 Par. 35 25.

JUDAS filius Jacob naſcitur; Geneſ. 29. 35. neſcius concumbit cum filii ſui uxore Thamar, 38 18. ſpondet pro fratre ſuo Benjamin, 43. 9. prædicitur ſceptrum non auferendum de Juda, donec veniat Meſſias, 49. 10. Deut. 33. 7. Jud. 1. 2. 2 Reg 7. 11. 2 Paral 6. 6.

contra Judam, & Jeruſalem, vide Jeruſalem.

Judas Machabæus eligitur dux fratrum ſuorum, 1 Mach. 2 66. pugnat ſtrenue, 3. * † 4. * † 5. * † 7. 25. 2 Mach. 8 1. † 10 16. * † 11. 6. † 12. * † 13. * † 14. * † 15. * cæditur, 1 Mac. 9 17.

Judas Iſcariotes eligitur in Apoſtolum; Matth. 10. 4. init pactum cum Phariſæis; Luc. 22. 4. prodit Chriſtum, Matth 26. 20. 46. Marc. 14. 43. Joan. 18. 5. ſecundùm prophetiam Pſalm. 40. 10. † 54. 14. † 108. 8. Joan. 6. 70. † 12. 4. † 13. 21. * ſuſpendit ſe, Matth 27. 4. Actorum 1. 18.

Judas Galilæus diſperſus cum ſuis, Act. 5. 37.
Judas, & Silas cum Paulo, & Barnaba, Antiochiam mittuntur, Actor. 15. 22. 27.
JUDICABUNT ſancti de hoc mundo, Sap. 3. 8. † 5. 2. Matth. 19. 28. 1 Cor. 6. 2. Judæ 14.
Judicium perverſum, Eccli. 11. 9. Matth. 7. 1. † 12. 7. Lucæ 6. 37. † 7. 33. Joan. 7. 24. † 9. 26. Act. 18. 4. Rom. 2. 1. † 14. 1. 13. 1 Cor. 4. 5. 1 Tim. 5. 21. Jacobi 4. 11.
Judicium Dei extremum, & quemadmodum Chriſtus in fine mundi judicaturus ſit, 1 Reg. 2. 10. &c. vide Dies noviſſimi.
Judicium debet præcedere deliberatio, & cognitio cauſæ, Gen. 3. 11. † 11. 5. † 18. 21. Exod. 3. 8. † 23. 2. Deut. 13. 6. † 17. 9. † 19. 18. Joſ. 7. 19. † 22. 13. Jud. 20. 3. 12. Prov. 18. 13. Eccli. 11. 7. Dan. 13. 51. 2 Mach. 7. 7.
Judicium hominum, vide Opinio.
Judicium officium, & auctoritas, Exod. 18. 13. 21. † 21. * † 22. * † 23. * Lev. 19. 15. † 24. 11. 13. Deut. 1. 13. 16. † 17. * † 18. 15. † 25. 1. † 27. 19. Joſ. 7. 19. 1 Reg. 8. 1. † 12. 5. 2 Par. 19. 6. Eccli. 4. 30. † 10. 1. † 41. 12. Pſal. 81. * Prov. 18. 5. 19. † 24. 23. † 28. 15. Iſa. 5. 16. † 10. 1. Jerem. 5. 26. Luc. 18. 2. † 2. 1. 13. 21. Joan. 7. 24. † 8. 15. Jacobi 2. 4.
Judices Iſrael rexerunt circa 450. annos, Actor. 13. 20.
Judex univerſi mundi eſt Deus, vide Deus.
JUDITH vidua Bethuliæ dives, & honeſta, Judith 8. 1. * præcidit Holoferni caput, 13. 10. moritur, 16. 28.
JURARE quatenus liceat, vel non liceat, & quàm variis modis contingat, Gen. 14. 22. † 21. 24. † 22. 16. † 24. 7. † 25. 33. † 26. 3. † 31. 53. † 42. 15. † 47. 31. † 50. 5. Exod. 13. 19. † 20. 7. † 22. 11. † 23. 13. Lev. 5. 4. † 19. 12. Num. 14. 21. † 30. * Deut. 6. 13. † 7. 8. † 10. 20. Joſ. 2. 12. † 6. 22. † 9. 15. † 23. 7. Jud. 11. 1. 7. 18. 1 Reg. 14. 24. † 19. 6. † 24. 23. † 23. 34. † 28. 10. † 20. 15. 2 Reg. 1. 25. † 19. 7. † 21. 2. 17. 3 Reg. 1. 13. 29. † 2. 8. † 8. 31. † 19. 1. 2 Par. 6. 21. † 15. 14. † 36. 13. 1 Eſdr. 10. 5. 2 Eſdr. 10. 29. Job 27. 1. Pſ. 14. 4. † 23. 4. † 62. 12. † 88. 4. † 94. 11. † 101. 9. † 109. 4. Iſai. 14. 24. † 19. 18. † 45. 23. † 49. 18. † 54. 9. † 63. 15. Jer. 4. 1. † 5. 2. 7. † 12. 16. † 22. 5. † 44. 26. † 51. 14. Oſee 4. 15. Amos 6. 8. † 8. 7. Soph. 1. 5. Zach. 8. 17. Jud. 1. 12. Eccli. 23. 9. 17. Matt. 5. 33. † 23. 16. 18. 21. 22. Hebr. 6. 13. 16. Apoc. 10. 6.
Jurandum non eſt temerè, nec per cœlum, nec per terram, nec per aliquod quod in eis eſt, Matth. 5. 34. Jac. 5. 12.
JUSTI verè in hac vita, Luc. 1. 6. † 15. 7. Joan. 8. 36. † 17. 17. 19. 1 Corinth. 6. 11. Hebr. 12. 23. * 2 Petri 2. 7. 1 Joan. 3. 1. 7. Apoc. 3. 4. † 14. 3. vide Peccatum.
JUSTITIÆ ſumma perfectio non habetur in hac vita, in qua ſine peccato non vivimus, Gen. 6. 5. † 8. 21. Exod. 34. 7. Num. 14. 18. 3 Reg. 8. 46. 2 Par. 6. 36. Job 4. 17. † 9. 2. 15. 20. † 25. 4. Pſal. 13. 1. † 50. 7. † 52. 1. † 129. 3. † 142. 2. Prov. 20. 9. Eccl. 7. 21. Iſa. 64. 4. Jer. 2. 19. 20. † 30. 13. Mich. 7. 2. Nahum 1. 3. Sap. 12. 10. Matth. 6. 12. Luc. 17. 5. 10. Rom. 3. 9. 23. † 7. * Gal. 3. 22. Eph. 2. 3. 1 Joan. 1. 8. vide Peccatum.
Juſtitia noſtra eſt per Chriſtum, & primam Juſtificationem, peccatorumque remiſſionem nulla præcedunt merita, Genes. 15. 6. Iſa. 43. 25. † 53. 8. 11. Jer. 23. 6. † 31. 16. Dan. 6. 22. Habac. 2. 4. Zach. 9. 11. Act. 10. 43. † 11. 39. Rom. 1. 17. † 3. 22. 24. † 5. 1. 18. † 10. 4. 10. 1 Cor. 1. 30. Gal. 2. 16. † 3. 11. † 5. 3. Phil. 3. 9. Tit. 3. 7. 2 Pet. 3. 18.
JUSTIFICATIO qua quis ex juſto fit juſtior aſcribitur bonis operibus, Eccli. 18. 22. Rom. 2. 13. Jac. 2. 21. 24. Apoc. 22. 11.
Juſtificatio impii non ſoli fidei aſcribitur, ſed etiam aliis virtutibus, ut Spei, Rom. 8. 24. Charitati, Exod. 20. 6. Prov. 10. 12. Luc. 7. 47. 1 Cor. 13. 4. Gal. 5. 6. 1 Petr. 4. 8. 1 Joan. 4. 7. 8. 9. Timori, Eccli. 1. 27. 28. Pœnitentiæ operibus, Sap. 11. 24. Ezech. 18. 21. 22. Matth. 3. 2. 8. Luc. 7. ubi ponitur exemplum Magdalenæ, 15. exemplum filii prodigi, 18. exemplum Publicani.

L

LABAN hoſpitio excipit famulum Abrahæ, Geneſ. 24. 32. mercede conducit Jacob, 29. 14. 22. perſequitur Jacob, 31. 22.
LABOR & dolor communia omnibus hominibus, Gen. 3. 17. Exod. 20. 9. † 34. 21. Deut. 5. 13. Tob. 2. 19. Pſal. 127. 2. Prov. 6. 6. † 10. 4. † 14. 4. † 20. 4. Eccl. 5. 11. Eccli. 29. 19. Joan. 21. 3. Act. 18. 3. † 20. 34. 1 Cor. 4. 12. Epheſ. 4. 28. 1 Theſſ. 2. 9. † 4. 11. 2 Theſſ. 3. 8. 12.
Labor non ditat ſine Dei benedictione, Gen. 2. 17. † 26. 3. 12. † 30. 17. Deut. 8. 18. Job 42. 12. Prov. 10. 22. Eccli. 11. 6.
Laboranti merces debetur, Lev. 19. 13. Deut. 24. 15. † 25. 4. Tob. 4. 15. Eccli. 7. 22. † 31. 25. 26. Jer. 22. 13. Malac. 3. 5. Matt. 10. 10. Luc. 10. 7. 1 Cor. 9. 9. 14. 1 Tim. 5. 18. Jac. 5. 4.
Laboris manuum, & agriculturæ laus, & utilitas, Prov. 12. 11. † 13. 4. † 14. 23. † 24. 27. † 28. 19.
LACHIS traditur in manus Iſraelis, Joſue 10. 32. extruitur, 2 Paral. 11. 9.
LAICI ne ſe ſacris præter officium miſceant, Lev. 10. 1. * Num. 1. 51. † 3. 10. nec vaſa ſacrata temere contingant. Num. 1. 51. † 4. 15. 19. 20. † 18. 7. 2 Reg. 6. 6. 2 Paral. 26. 18.
LAIS oppugnatur à Danitis, expugnatur, ædificatur, & appellatur Dan, Judic. 18. 27. appellatur Leſen, Joſ. 19. 47.
LAUDANDUS Deus ante, & poſt ſumptum cibum, Deut. 8. 10. vide Gratia.
Laudare Deum pro merito non poſſumus, Pſalm. 95. 4. † 105. 2. † 118. 164. † 144. 3. Eccli. 43. 2. 12.
Laudes Deo canendæ, Pſalm. 45. 2. † 145. 7. † 146. 2. Iſai. 12. 4. Epheſ. 1. 10. Col. 1. 16. Heb. 13. 15. Jac. 5. 13.
LAZARUS jacet ante oſtium divitis epulonis, Luc. 16. 20.
Lazarus ſuſcitatur à morte, Joan. 11. 43. perſecutionem ſuſtinet à Judæis, 12. 10.
LEBBÆUS cognomine Thaddæus, diſcipulus Chriſti Matth. 10. 3. appellatur Judas filius Jacobi, Luc. 6. 16.
Lepra quomodo cognoſcatur, Lev. 13. * 14. *
Lepram mittit Deus propter peccatum, Exod. 4. 4. Num. 12. 8. 4 Reg. 5. 1. 27. † 15. 3. 2 Par. 26. 18. 19. 21.
Lepra mundatur, Exod. 4. 7. Num. 12. 15. 4 Reg. 5. 14. Matth. 8. 2. Luc. 17. 14.
Leproſorum ſegregatio, Lev. 13. 49. Num. 5. 2. 4 Reg. 15. 5.
LEVI naſcitur, Geneſ. 29. 34.
occidit cum fratre ſuo Simeone Sichemitas, 34. 25. punitio iſtius facti, 49. 5.
Levitarum habitatio, jus, & debita vitæ ſuſtentatio, Lev. 25. 32. † 25. 33. Num. 18. 21. 24. † 35. 2. 7. Deut. 10. 8. † 12. 12. 19. † 14. 27. † 18. 1. † 26. 11. Joſ. 13. 14. 33. † 18. 7. † 21. * 2 Eſdr. 10. 37. † 13. 10. Ezech. 48. 13. Eccli. 7. 31.
Levitarum miniſterium, & officium, Num. 1. 49. † 3. * † 4. 2. † 8. * † 18. 2. 23. Deut. 10. 8. Joſ. 3. 6. 1 Par. 6. 32. * † 9. 14. * 2 Par. 19. 8. Ezech. 44. 11.
Levitas aſſumit ſibi in miniſterium Deus pro primogenitis Iſraelis, Num. 3. 12. 41. * † 8. 16.
Levitæ puniunt peccatum erecti vituli, Exodi 32. 26.
Levitæ expelluntur ex Iſrael, 2 Par. 11. 14.
LEX prima, & præceptum datur, Geneſ. 2. 16. violatur, 3. 4. 6.
Lex decem mandatorum datur Moyſi, Exod. 20. * Deut. 5. *
Legis tabulæ dantur, Exodi 31. 18. Deut. 5. 22. franguntur, Exodi 32. 19. Deut. 9. 17. dantur aliæ tabulæ, Exodi 34. 17. Deut. 10. 1.
Legis natura, officium, & operatio, Rom. 2. 20. † 4. 15. † 5. 20. † 7. 1. 7. Galat. 3. 19. 1 Tim. 1. 8. Hebr. 7. 18. 23.
Legem Dei ſine ſpiritu ejus non poſſumus implere, Deut. 5. 29. Pſal. 118. 24. Lucæ 18. 22. Act. 13. 10. Rom. 8. 2.
punitio, vel merces eorum, qui Legem Dei prævaricantur, vel obſervant, vide Obedientia, & Inobedientia.
Legis ceremoniæ abrogantur per Chriſtum, Matt. 11. 13. Marc. 15. 38. Act. 13. 38. † 15. 10. † 14. 11. Rom. 6. 14. † 7. 4. † 8. 3. Galat. 3. 13. † 4. 3. Epheſ. 2. 15. Col. 2. 14. 1 Petr. 1. 18. 19.
Lex legitur, Deut. 1. 5. † 31. 9. 11. Joſ. 8. 34. 4 Reg. 23. 2. 2 Eſdr. 8. 8. † 9. 3. 1 Eſdr. 6. 59. 2 Machab. 8. 19. 23.
Lex nova Chriſtianorum conſiſtit potiſſimùm in Charitate, Matth. 5. 44. † 7. 12. † 22. 36. Joan. 13. 34. Rom. 13. 10. Gal. 5. 14. † 6. 2. 1 Timoth. 1. 5.
LIA nubit Jacob Patriarchæ, Geneſ. 29. 23. gignit ei multos liberos, 29. 31.
LIBER vitæ, Exodi 32. 32. Pſalm. 68. 29. Phil. 4. 3. Apoc. 3. 5. † 20. 12. † 21. 27.
LIBERUM arbitrium etiam poſt lapſum in homine manſit, Gen. 4. 7. Deut. 30. 19. Joſ. 24. 15. Pſal. 26. 9. Sap. 9. 10. Eccli. 15. 18. † 31. 10. 1 Cor. 3. 9. † 7. 37.
Liberum arbitrium cooperatur gratiæ Dei, 1 Reg. 7. 3. 2 Paral. 2. 14. Pſal. 9. 17. † 72. 13. Prov. 16. 1. 5. 9. Eccli. 2. 20. Iſaiæ 1. 16. 17. 18. † 40. 3. † 45. 8. † 55. 6. 7. Jer. 3. 2. 12. 22. † 4. 3. 4. 14. † 7. 3. † 18. 8. 11. † 25. 5. † 26. 13. † 32. 45. Ezech. 18. 13. 22. 27. 28. 30. 31. † 33. 14. 15. 16. 19. Zach. 1. 3. Mal. 3. 7. Matth. 3. 2. 8. † 11. 33. † 12. 28. Marc. 1. 3. Lucæ 3. 4. Joan. 1. 23. † 7. 37. Act. 13. 19. † 8. 22. † 9. 6. Rom. 10. 15. 1 Cor. 7. 9. † 11. 10. 2 Cor. 7. 1. Epheſ. 5. 14. Phil. 2. 12. 13. † 4. 13. Col. 1. 29. † 3. 9. 12. 1 Tim. 4. 16. 2 Tim. 2. 21. Hebr. 4. 16. † 12. 12. 13. Jac. 4. 8. 1 Petr. 1. 22. 1 Joan. 3. 1. Apoc. 3. 20.
Libertas Evangelica, Joan. 8. 32. Rom. 6. 18. † 8. 2. 21. Galat. 5. 13. 1 Petr. 1. 18. † 2. 16. * 2 Petr. 2. 19.
Libertas prava, & improbanda, Job 11. 12. Jerem. 34. 15. Oſee 7. 16. 2 Petr. 2. 18.
A LINGUA mala cavendum, Levit. 19. 16. Job 5. 21. Pſal. 5. 4. † 139. 4. 12. † 140. 3. Prov. 4. 24. † 10. 18. † 11. 9. † 12. 13. 19. † 15. 2. † 16. 27. 28. † 17. 20. † 18. * † 20. 19. † 21. 21. † 26. 20. † 30. 11. Eccli. 5. 2. Sap. 1. 11. Eccli. 5. 16. † 23. 12. † 28. * 1 Cor. 13. 11. 2 Petr. 2. 1. Jacobi 1. 19. † 3. 5. 8. † 4. 11. vide Detractio.
Lingua diſcrete moderanda, Prov. 10. 19. † 12. 14. † 13. 2. 3. † 17. 27. † 18. 21. † 21. 21. Eccli. 14. 1. † 20. 5. † 22. 33. † 28. 17. Matth. 12. 36. Luc. 6. 45. Jac. 1. 19. † 1. 26. 1 Petr. 3. 10. vide Loquenda.
LOBNA occupatur, Joſ. 10. 29. deficit à Juda, 4 Reg. 8. 22. oppugnatur ab Aſſyriis, 19. 8.
LONGANIMITAS, vide Patientia.
LOQUENDA ſunt vera, honeſta, & quæ audientibus prodeſſe queant, Exod. 22. 28. Pſal. 14. 3. Prov. 13. 2. † 24. 26. † 25. 11. † 29. 20. Eccl. 5. 2. Eccli. 7. 37. Matth. 5. 37. † 12. 36. Epheſ. 4. 29. † 5. 4. Col. 3. 8. 1 Petr. 3. 10.
Loquendi tempus, & opportunitas, Prov. 15. 23. † 25. 11. Eccl. 3. 7. Eccli. 11. 8. † 20. 6. † 32. 9. † 33. 4. quomodo loquendum, Job 6. 29. Prov. 15. 4. † 16. 20. 22. † 29. 11. Eccli. 4. 14. † 5. 16. † 6. 1. Coloſſ. 4. 6.
LOT liberatur ab incendio Sodomorum, Gen. 19. 15. 17. 2 Petr. 2. 7. uxor ejus mutatur in ſtatuam ſalis, Gen. 19. 26. Sap. 10. 7. Lucæ 17. 32. concumbit cum duabus filiabus ſuis, Gen. 19. 31. 35.
LOTIO pedum, Geneſ. 18. 4. † 19. 2. † 24. 32. † 43. 24. Joan. 13. 4. 14. 1 Tim. 5. 10.
LUCAS medicus, Coloſſ. 4. 14. manet cum Paulo, 2 ad Timoth. 4. 11.
LUCIFER cecidit è cœlo, Iſa. 14. 12.
LUX eſt Chriſtus, Iſa. 9. 2. † 42. 5. † 60. 1. 19. † 49. 6. Joan. 1. 5. † 8. 12. † 9. 5. † 12. 35. 46. 1 Joan. 1. 5. † 2. 8.
Lux ſunt Chriſtiani, Prov. 4. 18. Iſaiæ 62. 1. Matth. 5. 14. Rom. 2. 19. Phil. 2. 15.
LYDIA purpuraria credit in Chriſtum, Act. 16. 14.
LYSIAS dux exercitus Antiochi, 2 Mach. 5. 12. pactum init cum Judæis, 6. 58. capitur, & juſſu Demetrii occiditur, 7. 2.

M

MAACHA filia Tholmai regis in Geſſur, mater Abſalomis, 2 Reg. 3. 3.

Digitized by Google

MAACHA filia Abeſſalon, mater Abiam regis Juda 3 Reg. 15. 2.
appellatur Michaia, 2 Paral. 15. 2.
MACEDONIA mittit eleemoſynas pauperibus Jeroſolymitanis, Rom. 15. 26. 2 Cor. 8. 1.
Paulus vocatur in Macedoniam, Act. 16 9.
MADIAN filius Abraham, Gen. 25. 2. Deus præcipit, ut cædantur Madianitæ, Num. 25. 16.
Madianitæ cæduntur cum ſuo rege, 31. 7.
opprimunt Iſraelem, Judic. 6. 1. irruit in eos Gedeon, 7. *
MAGDALENA, vide Maria.
MAGI Pharaonis virgas ſuas vertunt in colubros, Exodi 7. 12
Magi primitiæ Gentium Chriſtum adorant, Matth. 2. 11.
Magia, vide incantationes.
MALALEEL, naſcitur, Gen. 5. 12.
MALCHO præcidit Petrus auriculam, Jo: 18. 10.
MALEDICTIO, & Benedictio, Geneſ. 3. 14. 17. † 8. 21. † 9. 25. † 24. 41. † 27. 28. † 48. 15 20. † 49. 7. Numer. 5. 21. Deut. 11. 26. † 27. 15. Joſ. 8 34. Judic. 9. 20. 1 Reg. 17 43. 2 Reg. 2. 5. † 16. 7. 4 Reg. 2. 24. 2 Eſdr. 5. 13. Prov. 26. 2. Jerem. 29. 22 † 49. 24. Zach. 8. 13.
Maleficia, vide incantationes.
MALUM dicens bonum, punietur, Iſa. 5. 20. Malach 2. 17. Prov. 24. 24.
Malum declinandum, & bonum faciendum, Prov. 3. 7. Iſaiæ 1. 16 Ezech. 8. 21.
Malorum conſortium vitandum, Pſalm. 1. * † 25. 4. Prov 2. 10. † 14. 7. † 24. 11. † 29. 24. Eccl. 8. 18. † 13. * 2 Cor. 6. 14. 2 Joan. 10 Apoc. 18. 4.
Malum non eſt reddendum pro malo, Prov. 20. 22. † 24. 29. Rom. 12, 14. 17. 1 Cor. 4. 12. 1 Theſſ. 5. 15 1 Petr. 3. 9.
Malum pœna eſt à Deo, Deut 32. 21 3 Reg. 9. 9. † 24 29. Iſaiæ 45. 7. Jerem. 11. 12. † 32. 42. Baruch 2. 2 Amos 3. 6. Jonæ 3. 10. Mich. 1. 12. † 2 3.
Malum culpæ ſummè averſatur Deus, tantùm abeſt, ut eum auctorem habeat, Exodi 23. 7 2 Paralip. 19. 7. Judith 5. 21. Job 34. 10. Pſalm. 5. 5. 7. † 4. 8. Prov. 15. 8. 9. Sapient. 14 9. Eccli. 14. 21. Oſee 13. 9. Roman. 9 14. 2 Corinth. 6. 15. Jacob. 1. 13.
Malos rectores, & præpoſitos permittit Deus ob peccata populi, 3 Reg. 12. 24 Job 34. 30. Iſaiæ 29. 10. Ezech. 24. 9. Oſee 13. 11. 2 Theſſ 2. 11.
jubetque obedientiam illis præſtare, Matth. 23. 3.
Malorum etiam miniſtrorum opera utitur Deus, Matth 7. 22. Marc. 9. 38. Lucæ 9 49.
MANAHEM rex Iſrael, 4 Reg 15. 14.
MANASSES primogenitus Joſeph naſcitur, Gen 41 51. † 48. 14.
Manaſſes impius, filius pii Ezechiæ rex Juda, 4 Reg 21. 1. 2 Paralip. 32. 33. † 33. 1. Jerem. 15. 4. ducitur vinctus in Babylonem, & per pœnitentiam convertitur ad Dominum, & exauditus recuperat regnum, 2 Paralip 33. 11. 13. relinquit poſt ſe Amon, 4 Reg. 21. 18 Matth. 1. 10. appellatur Her, Lucæ 3 28.
MANENDUM eſt nobis in Chriſto, Joan 15. 4. Rom. 8 1. 1 Cor. 4. 5 † 12. 13 Col. 2. 6 1 Joan 2. 6. 28. † 3. 24. † 4. 13.
MANNA, Exodi 16 * Num 11. 7 Deut 8. 3. Joſue 5. 12 Pſalm 77. 24 Sap. 16 20 Joan. 6. 51.
MANSUETUDO, Joſ. 7. * 19. 1 Reg 25. * 2 Reg 16. 10 Prov. 15. 1. Eccli. 3 29. Matth 5 4. † 11. 29. Galat. 5. 23 † 6. 1 Epheſ. 4. 2 Coloſſ. 3 12. 2 Tim 2 25. Tit. 3. 2
MARDOCHÆUS defenſor, & tutor Eſther, captivos adductus in Babylonem, Eſther 2 5. 7. à rege ſummo honore affectus, 6 10. revertitur de captivitate in Jeruſalem, 1 Eſdr. 2. 2 2 Eſdr. 7. 7.
MARE creatur, Gen 1. 9. concluditur ſuis terminis, 1. 9 Job 26. 10. † 38. 26. Prov 8. 29. Jer. 5 22 cedit filiis Iſrael, Exodi 14. 21. ſedatur verbis Chriſti, Matth. 8. 26.
MARIA ſoror Aaron laudat Dominum, Exodi 15. 21. fit leproſa, Num. 12. * Deut 24. 9 moritur, Num 20 1.
Maria virgo prænuntiata, Geneſ 3 15 Num 24 17. Pſalm. 18 6. † 44 10 † 45. 5. † 81 2. † 86. 3. † 131. 8 Prov. 31. 10. 29 † 9. 1. Cant 1. * 2. * 3. * 4. * 5. * 6. * Eccl. 24. * Iſaiæ 7. 14 † 11. 1. † 19. 1. † 45. 8. Jerem 31 22.
Maria vocatur, & eſt Mater Domini, Lucæ 1. 43 Mater Jeſu, Matth 2. 13. Joan 19. 25
Mariæ perpetua virginitas ſignificatur, Exodi 3. 2 Jud. 6 37. 38. 39 40 Pſal. 18. 6. Cant 2 2. † 4. 7 † 6. 9. Iſa æ 7 14. † 11. 1 † 25. 1. 2. † 66. 7. Ezech. 44 2. Dan. 2. 34 Matth 1 20. Lucæ 1. 55.
Maria Virgo multis dotata virtutibus fide dives, Prov 31. 18. Lucæ 1 38. 45. Joan 2 5. ſpe plena, Eccli. 24 24. Joan 2 5 charitate perfecta, Eccli. 24 24 Lucæ 1. 56. † 2. 7. Joan. 2 3. † 19. 25. caſta, vide ſuprà, Mariæ perpetua virginitas, caſtitatem vovit perpetuam, Lucæ 1. 34 humilis, Lucæ 1. 38 48. miſericors, Joan 2 3 prudens, Luc. 2. 19. modeſta, Luc. 2. 48 9 12, Lucæ 2 46 47. benigna, Lucæ 1. 40 fortis, Prov 31 10. * Joan 19 25. ſapiens, Prov. 31 26 Joan. 2 5.
pauper, Matth 2 11. Lucæ 2 7 24. patiens, Matth 2. 13 Lucæ 2. 35. virtute præcellens omnes, Prov. 31 29. Eccli 24. 25. Lucæ 1. 28. 48.
Maria ſalutatur ab Angelo, Luc. 1 28. viſitat Eliſabeth, & laudat Deum, Lucæ 1. 9. 46. proficiſcitur cum Joſeph in Bethlehem, Lucæ 2 4. in Ægyptum, Matth 2 14. revertitur inde terram Iſrael, Matth 2. 14. invenit Chriſtum in templo, Lucæ 2. 46 aſſiſtit cruci, & Apoſtolo Joanni commendatur, Joan. 19. 25 manet cum Apoſtolis, Act. 1 14.
Maria Magdalena deflet ſua peccata, Luc 7 38. obtinet peccatorum remiſſionem, Lucæ 7. 48. liberata à ſeptem dæmoniis, adhæret, & miniſtrat Chriſto, Lucæ 8 2 3. ungit Dominum, Matth 26 6 Marc 14 3. Joan 11. 2. † 12. 3 adeſt Chriſto in cruce morienti, Joan. 19. 25 ſtat ad monumentum plorans, Joan. 20. 11.
Chriſtus ei apparet poſt reſurrectionem, Marc. 16. 9 Joan 20 14.
nuntiat reſurrectionem diſcipulis, Joan 20 18.
MARITI officium, & auctoritas in uxorem, Geneſ. 3. 16 Num. 5. 12. 28. † 30. 7 13. Deut 22 5 13 † 24 5. Prov 5. 18 † 18. 22. † 31. 10. Eccl 9 9 Eccli 7 28 † 9 1. † 25 2 27 † 26. 1. Mal. 2 14. 16 1 Cor. 7. * † 11. 3. 10 Epheſ. 5. 22. Coloſſ 3. 18 Tit. 2. 4. 1 Tim 2 11 1 Pet 3. 1
MARTHA hoſpitio excipit Dominum, Lucæ 10. 38. oſtendit ſuam fidem, Joan 11 27
MATHAN ſacerdos Baal occiditur, 4 Reg. 11. 18. 2 Paral 23. 17.
MATHIAS eligitur in Apoſtolum, Act. 1 26
MATHUSALEM filius Henoch naſcitur, Gen. 5. 21. vivit 969 annis, & moritur, Gen 5 27
MATRIMONIUM, Geneſ 1. 27 28 † 2. 18 21. 23. 24 † 3 6. 12 17. † 4. 1. 17. † 9. 1. † 19 26. † 24 3 † 29. 21 Exodi 2. 1 † 20 17 Lev. 18 * † 20 10. Deut. 5 21 † 7. 3 † 22. 29. † 24. 1. Joſ 23 12 Jud 3. 6 † 14 1. 7 15. 1 Eſdr. 9 2. 2 Eſdr. 13. 25 Eſther 2 17. Tob 4. 13 † 6. 17. † 7. 15. 16. † 8. 9. Prov. 18. 22. † 19. 14. Eccli. 25 2 Jerem. 3. 1 Matth. 5. 32 † 19. 3 7 † 22 24 30 Marc 6. 18 † 10. 2. 6. 7. 8 9 † 12 20 * Lucæ 1 5 † 3. 19 † 16. 18. † 20. 34. Joan 2 1 2. Rom 7. 2 3 1 Cor 7. * Epheſ 5. 31. 32. 1 Tim. 4. 2. † 5. 9 Hebr 13. 4 1 Petr. 3 1
Matrimonium indiſſolubile, Geneſ 2. 24 Matth. 5. 32. † 19. 7 Marc. 10. 11. Lucæ 16. 18 1 Cor 7. 10.
Matrimonium ſpirituale, quære Connubium.
Matrimonium cujus rei ſacramentum, Epheſ. 5. 32. confert gratiam & ſanctificationem, 1 Theſ. 4 4
MATTHÆUS publicanus vocatur, Matth. 9. 9 † 10 3 appellatur Levi filius Alphæi, Marci 2. 14. Lucæ 5 27.
MATHANIA patruus Joachim conſtituitur rex Juda, 4 Reg. 24. 17. appellatus Sedechias, 1 Paral. 3. 15.
MATHATHIAS Sacerdos oſtendit ſtudium pro tuenda religione, 1 Mach. 2 24 pugnat ſtrenuè, 2. 41. monet filios ſuos ad obſervationem legis Dei, 2 49 64.
MEDI occupant regnum Babyloniæ, Daniel 5. 31.
MELCHISEDECH ſacerdos, & rex Salem, Geneſ. 14 18 Pſal. 109 4. Hebr 7. 1.
MENDACIUM, Gen. 3 4. † 27. 19 † 39. 17. Lev. 19. 11. 2 Reg. 1. 27. 4 Reg 5 25 Prov 6. 19 † 12. 22 Sap. 1 11 Eccl. 7 13. † 20. 26 28. † 25. 4. Oſee 4. 2. Joan. 8 44. Actor. 5. 4. Epheſ. 4. 25. Coloſſ 3. 9. vide Teſtimonium.
MENELAUS proditor patriæ uſurpat ſibi ſummum Sacerdotium, 2 Mach 4. 24. extremo ſupplicio afficitur, 2 Mach 13. 4. 5. 6.
MENSURA qua menſi fueritis, remetietur nobis, Exodi 21. 23. Jud. 1. 7. 1 Reg. 15 33. 2 Reg. 22. 25. Pſal. 17. 21. Prov. 22. 23. Iſaiæ 33. 1. † 65. 6 † 66. 4. Jer. 50. 15. 29. † 51 49. Ezech. 16. 59 Joel 3. 7. Matth. 7 2. Marc. 4. 24 Lucæ 6. 38.
Menſuræ, & pondera debent eſſe juſta, Lev. 19. 35. Deut. 25. 13. Ezech 45. 10 Michææ 6. 11. Amos 8. 5. Prov. 16. 11. † 20 10
MERARI filius Levi, Num. 3. 17.
Meraritarum officium, 3. 33 † 4. 42
MERCES debetur operibus, Geneſ 47. † 25. 1. Pſal 118. 112 Prov. 11. 18. Sap. 5. 16. † 10. 17. Eccl. 2. 8. † 11. 24. † 18. 22. † 36. 18. † 51. 30 38 Iſaiæ 3. 10. Jerem. 31. 16. Matth. 5 12. † 6. 1. † 10. 41 42. † 20 8. Marc. 9 40. Lucæ 6. 23 † 10. 7. Joan. 4. 36. Rom. 4. 4. 1 Cor 3. 8. 1 Tim. 5 18 Apoc. 22. 12
MERITA operum, Eccl. 18. 31. † 16. 15. † 18. 18. vide Opera.
MEROB filia Saulis, 1 Reg. 14. 49. promittitur Davidi in uxorem, 18. 17
MESSIAS, ideſt Chriſtus, & verus unctus eſt Dominus noſter Jeſus, Joan. 1 41 † 4. 25. † 7. 41. † 11 27. Matth 26. 63 Marc. 14. 61. Lucæ 22. 67. Actor. 17. 3 † 18. 28. † 29 4 1 Joan. 5. 1.
MICHA parat ephod idolo matris ſuæ, Judic. 17. 5. conducit Levitam, 17. 7. 10 idolum, & ephod auferuntur, ſimiliter & Sacerdos abducitur, 18. 17. 18. 20.
Micha, filius Miphiboſeth, 2 Reg 9. 12.
MICHÆAS prophetat contrarium pſeudoprophetis, 3 Reg 22. 14 15 2 Paral. 18. 14.
MICHAEL pugnat cum diabolo, Dan. 10. 13. Judæ 9. Apoc. 12 7.
MICHOL ſive Michal filia Saulis, datur Davidi in uxorem, 1 Regum 18. 27. juxta promiſſionem regis, 17 25. conſervat Davidi vitam, dimittens eum per feneſtram, 19. 12. ſubducitur ei, & datur Phalti, ſive Phaltiel, 25. 44 redditur ei, 2 Reg. 3. 4. 15. deridet ipſum ſaltantem coram Domino, 6. 16.
MILITARE, vide Bellum.
MINISTRORUM etiam malorum opera dignatur uti Dei bonitas, Matth. 7. 22 Marci 9. 38. Lucæ 9. 49. quos & jubet audiri, Matthæi 23. 3.
MIPHIBOSETH filius Jonathæ, 2 Reg. 4. 4. invenit gratiam coram Davide, 9. 7 * paſcit ei David, 21. 7 appellatur Meribbaal, 1 Paral. 9 40.
Miphiboſeth filius Saulis ſuſpenditur, 2 Reg 21. 8.
MIRACULA operatus Deus per Sanctos, & eorum reliquias, vide Sancti, & Reliquiæ.
MISERICORDIA, vide Bonitas Dei: item Charitas.
Miſericordiæ opera proximo exhibenda, 1 Regum 15. 6. 2 Paralip. 18. 9. 15. Pſalm. 121 5. 9. Prov. 24 21. 30. † 19. 7. 22. Eccl. 4 2. 29. † 35. 18. Iſaiæ 58 7. Oſee 6. 11. Mich. 6. 8. Zach 7. 9. Matth. 5. 7. † 9 13. † 10. 41. † 18. 33. † 25 41. Marc. 9. 40. Lucæ 6. 35. † 11. 33. Rom. 12. 13. Galat. 2. 12. Coloſſ. 3. 12. 1 Tim. 5. 10. quære Eleemoſyna.
MISSÆ ſacrificium olim prædictum, & prænuntiatum, Lev. 6 9 10. 21. 12. Pſal. 22. 5 † 109. 4. Iſaiæ 2. 2. 3. † 19. 19 20 † 56 7. † 61 6. † 66 19 20 21. Jerem. 31. 31. † 33. 16. 17. 18. Dan. 12. 11. Amos 9. 11. Malach 1. 10 11.

Miſſa ſacrificium per varias figuras veteris Teſtamenti ſignificatum, Gen. 14. 18. † 26. 6. † 22 13. Exodi 12. 5. 24. † 25. 30. † 29. 2.15. Lev. 2.1.13. † 3.12. † 4 25. † 5 7.12. † 6.15. † 9. 8. † 14. 4. † 16. 5. † 19. 21. Num. 15. 24. † 18. 27 Reg. 21. 4. 3 Reg. 19 6. 4 Reg. 4. 41. Dan. 8. 12. appellaturque juge ſacrificium, Dan. 11. 31. † 12.11. nec interibit offerens ſacrificium, Jeremiæ 33. 18. 21.

Miſſa ſacrificium à Chriſto inſtitutum, Lucæ 22. 19. & ab ejus diſcipulis uſitatum, Act. 13. 2. λειτουργούντων δ' αὐτῶν.

Miſſæ ſacrificii mentionem facit Paulus, 1 Cor 10. 16. † 11. 13.

MOAB filius Loth, & filiæ ejus natu majoris Gen. 19 37. contra Moabitas pugnare, Iſraeli à Deo prohibetur, Deut 2. 8. factus eſt Joab ſerviens Davidi ſub tributo, 2 Reg 8. 2. deficiunt Moabitæ ab Iſrael, 4 Reg. 1. 1. † 3. 5. irruunt latrunculi de Moab in terram Iſrael, 13. 20. non admittebantur in Eccleſiam, Deut. 23. 3. 2 Eſdr. 13. 2. contra Moab prophetatur, Num. 21. 29. † 24. 19. Pſal. 59. 10. † 107. 10. Iſai. 16. * † 25. 10. Jer. 48. 1. Ezech. 25. 8. Amos 2. 1. Sophon 2. 8.

MOLOCH Idolum, Lev. 18. 21. † 20. 2. appellatur Melchom, 2 Paral 20. 2 Jerem. 91. 2. Amos 1. 15. Soph. 1. 5 de Moloch vide item, 3 Reg. 11. 5. 7. 4 Reg. 23. 10.

MORBUS, vide Ægrotatio.

MORS eſt pœna peccati, Gen. 2. 17. † 3. 19. Rom. 5. 12 17. † 6. 23. 1 Corinth. 15. 21. Epheſ. 2. 2 Col. 2. 13. 1 Timoth. 5. 6. Jac. 1. 15.

Mors, & certus dies mortis omni homini conſtitutus eſt, Deut. 32. 14. Joſ. 23. 14. 1 Reg. 26. 10. Job 14. 5. Pſal. 88. 49. Eccleſ. 3. 3. † 8. 8. † 9. 5. Eccl. 17. 3. † 41. 1. Joan. 7. 30. † 8. 20. Rom. 5. 12. † 6. 23 Hebr. 9 27.

Mortis hora incertiſſima, Eccleſ. 9. 12. Matthæi 24. 43. Lucæ 12. 40. 1 Theſſ. 5. 2. 2 Theſſ. 2. 2. Jac. 4. 13.

Mors corporis, juſtis eſt quaſi ſomnus quidam, & dormitio, Deut. 31. 16. 2 Reg. 7. 12. 3 Reg. 2. 10. † 11. 21. 43. † 14. 20. Sap. 3. 3 Matth. 9. 24. Joan. 11. 11. Actor. 7. 60. † 13 36. 1 Cor. 11. 29. 1 Theſſ. 4. 13.

Mortem noſtram ſua morte devicit Chriſtus, Iſa. 25. 8 Oſee 13. 14. Rom. 6. 9. 1 Cor. 15. 54. 2 Tim. 1. 10. Hebr. 2. 14. Apoc. 21. 4.

Mortem qui ſibi intulerint, Jud. 9. 54. † 16. 29. 1 Reg. 31. 4. 2 Reg. 17. 23. 3 Reg. 16. 18 2 Machab. 10. 13. † 14. 41. Matth. 27. 5. Act. 1. 18.

Mortuos lugere quatenus permittatur, aut prohibeatur, Lev. 19. 28. Deut. 14. 1. † 34. 8. 2 Reg 1. 11. † 3. 31. † 12 2. † 12. 16 † 14. 2. † 19. 1. † 21. 10. 13. Eccl. 22. 10 † 38. 16. 1 Mach. 9. 20. † 12. 52. † 13. 26 Matth. 9. 3. Luc. 7. 13. Joan. 11. 33. Act. 8 2. † 9. 39. 1 Theſſ. 4. 13.

Mortui ad vitam revocantur, 3 Reg. 17. 20. 4 Reg 4. 33. † 13. 21. Matth. 9. 25. † 27. 52. Marc. 5. 41. Luc. 7. 3. † 8. 54. Joan. 11. 43. Act. 9 40. † 20 10.

Mortuorum ſepultura, vide Sepeliendi mortui.

Mortuorum ſuffragia, vide Purgatorium.

MOSES naſcitur ex Levi, Exod. 2. 1. † 6. 20. Actor. 7. 20. percutit Ægyptium, & fugit in Madian, Exod 2. 15. accepit Sephoram Madianitem uxorem, Exod. 2. 21.

mittitur ad Pharaonem in Ægyptum, 3. 10. * † 5. 1. † 6 11. † 7. * † 8. * † 9. * † 10. * revertitur cum uxore & liberis in Ægyptum, 4. 20. orat pro Pharaone, 8. 12. 30. † 9. 28. 33. † 10. 17.

orat pro populo, 14. 15. † 17. 4. 11. † 32. 11. 13. 32. Num. 11. 2. † 14. 13. 17. † 21. 7. Deut. 9. 18. 26. accipit primò tabulas, Exod. 31. 18. has confringit videns populi idololatriam, Exod. 32. 19.

accipit iterum novas, 34 28.

in faciem ejus intueri non poterat populus Iſraeliticus, 34. 30. 2 Cor. 3. 7.

mittit exploratores in terram Chanaan, Num. 13. 2. probat ſe à Deo eſſe miſſum, Numer. 16 28. 31. videt terram promiſſionis, & moritur, 20. 12 † 27. 12. Deut. 34. 1. 5. apparet in transfiguratione Chriſti Matth. 17. 3. Luc. 9. 30. commendatur, Eccl. 45. 1.

diabolus altercatur cum angelo Michaele de Moyſi corpore, Judæ 9.

MUNDI corde, Pſal. 23. 4. † 50. 12. † 72. 1 Matth. 5. 8. 1 Petr. 1. 22.

Mundities interior, & exterior commendatur, Matth. 23. 25 Lucæ 11. 39. 2 Cor 7. 1.

MURMURATORES quos imitentur, & quæ illis pœna metuenda, Exod. 14 11 † 15 24. † 16. 2. 7. 8. † 17. 2. Num. 11. 1. * † 12. 1. 9. 10. † 14. 2. 27. * † 16. 3. † 17. 13. † 20. 2. † 21. 5. * Deut. 1. 27. Joſ. 9. 8. Jud. 8. 10. Sap. 1. 12. Matth. 20. 12. Lucæ 15. 2. † 19. 7. Joan. 6. 41. * Act. 6. 1. 1 Cor. 10. 10. Judæ 16.

N

NAAMAN militum præfectus apud regem Syriæ mundatur à lepra, 4 Reg. 45. 1 Lucæ 4. 27.

NAAS rex Ammonitarum pugnat contra Jabes, 1 Reg 11 1. moritur, 2 Reg. 10. 1.

Naas pater Abigail, 2 Reg. 17 25.

NABAL vir iniquus, 1 Reg. 25. 25. 26.

NABOTH, quia regi Achab vineam negabat, lapidatur, 3 Reg. 21. 2. 13.

NABUCHODONOSOR potentiſſimus rex Babylonis, Jer. 27. 6. invadit Ægyptum, 4 Reg. 24. 7. Jerem. 46. 2. aſcendit in Jeruſalem, 4 Reg. 24. 1. 10. † 25. 1 Jerem. 39. 1. juxta prophetiam, Jerem. 25. 8. † 32. 28. erigit auream ſtatuam, Dan. 3. 1. habitat ſeptem annos inter feras, 4. 28. 30 ingens ſuperbia ejus, amplitudo dominii, & crudelitas explicatur, Iſaiæ 13. 2. 8

NABUZARDAN dux militiæ regis Babylonis deſtruit domum Dei, muros Jeruſalem, & populum, qui remanſerat, transfert cum omnibus vaſis templi in Babylonem, 4 Reg. 25. 8. Jerem. 39. 9. 11. † 52. 12.

NACHOR avus Abraham, Gen. 11. 23. 25.

NADAB, & Abiu igne conſumuntur, Lev. 10. 1. † 16. 1 Num. 3. 4. † 26. 61.

Nadab rex Iſrael, 3 Reg. 14. 20. cæditur, 15. 28.

NAHASSON filius Aminadab princeps, & dux tribus Juda, Num. 2. 7. † 2. 3. † 7. 12.

NAHUM prædicat in Ninive, Nahum 1. * † 2. * † 3. *

NATHAN filius Davidis, 2 Reg. 5. 14. appellatur Mathatha, Lucæ 3. 31.

Nathan propheta mittitur ad regem David, 2 Reg. 7. 4 † 12. 1.

NATHANAEL dux tribus Iſſachar, Num. 1. 8.

Nathanael vocatur à Chriſto, Joan. 1. 47.

Chriſtus manifeſtat ſe ipſi Nathanael, 21. 2.

NECHAO rex Ægypti, 4 Reg. 23. 29. 2 Par. 35. 20. † 36. 3.

NEGOTIATIO vide Emere, & Vendere.

NEHEMIAS pincerna Artaxerxis, 2 Eſdr. 1. 11. mittitur in Judæam ad ædificandum, quæ erant deſtructa, 2. 9. appellatur Athersatha, 8. 9.

NEMROD potens erat, & robuſtus venator, Gen. 10. 8.

NICANOR dux Lyſiæ, 1 Machab. 3. 38 & etiam dux exercitus Demetrii, 7. 26. minatur ſe ſuccenſurum templum, 7. 34 cæditur, 7. 43. 2 Machab. 15. 28.

NICODEMUS occultus diſcipulus Chriſti, Joan. 3. 1. † 7. 50. † 19. 39.

NINIVE ædificatur ab Aſſur. Gen. 10. 11. pœnitentiam agit de peccatis ſuis, Jonæ 3 5. * deſolatio, & deſtructio Ninive, Nahum 1. * † 2. * † 3. * Soph 2. 13. Tob. 14. 5.

ſtabit in judicio, & condemnabit obcæcatos Judæos Matth. 12. 41.

NOE filius Lamech, Gen. 5. 20.

præco divinæ juſtitiæ, 2 Petr. 2. 5.

ædificat arcam, Geneſ. 6. * ingreditur arcam, 7. 1. 7. egreditur, 8. 15.

accipit ſignum fœderis, 9. 8. 14.

commendatur, Eccl. 44 17.

NOEMI uxor Elimelech, Ruth 1. 2.

NOVUM Teſtamentum, Jerem. 31. 31. Matth. 26. 28. Marc. 14. 24. Lucæ 22. 20. 1 Cor. 11. 24. Hebr. 8. 8. † 9. 15. † 10. 18. † 13. 20.

Novum cœlum, & nova terra poſt mundi innovationem, Iſaiæ 65. 22. † 66. 22. 2 Petr. 3. 13. Apoc. 21. 1.

NUDI veſtiendi, Iſa. 58. 7. Ezech. 18. 7. Tob. 1. 17. Matt. 25. 26. 39. vide Miſericordia.

O

OBED filius Booz ex Ruth, Ruth. 4. 17. Matth. 1. 5

OBEDIENDUM Deo, ejuſque præceptis, & quæ obedientibus ſit conſtituta merces, Gen. 12. 4. † 17. 9. 21. † 22. * † 26 5. Exod. 1 17. † 15. 26. † 19 5. † 20. 6. † 23. 22. 25. Lev. 20 1. † 26. 3. 12. Deut. 4. 40. † 7. * † 11. * † 15. 4 † 17. 13. † 18. 15. † 24. 8 † 27. 10. † 28. 1. 13. Joſ. 22. 1. 1 Regum 12. 14. † 15 22 4 Reg. 10. 30 2 Par. 9. 17. Prov. 1. 8. 33. † 15. 31. Iſa. 1. 19. † 48. 18. † 55. 1 Jerem 7 23 † 11. 4. † 17. 24. † 35 * Dan. 3. 16. Eccl 35. 9. 2 Mach. 7. 30. Matth. 4. 19. † 7. 24. † 8. 21 † 15. 3. † 17 5. † 25. 3 Luc. 5 4. † 10. 16 Joan. 2. 7. Actor. 4. 19. † 5. 32. Rom. 16. 19. Phil. 2. 8. 12. 2 Theſſ. 4. 3. † 5. 18. 1 Petr. 1. 22. Jacob. 1. 22.

Obedientia inferiorum erga ſuperiores, vide Subditorum officium.

OBLATIO omnis debet eſſe ſine vitio aut macula, Levit. 2. 1. † 3. 1. † 22. 19 Num. 28. 3. 31. Deut. 15. 21. Eccl. 35. 14. Ezech. 43. 23. Malach. 1. 8. 14.

Oblationes Deo gratæ cœlitus accenduntur, Gen. 4. 4. † 8. 20. † 15. 17. Lev. 9. 24. Jud. 6. 21. † 13. 19. 3 Reg. 18. 38. 1 Par. 21. 26. 2 Paral. 7. 2 Mach. 1. 22. † 2. 10.

Oblationes quotidianæ, Exod. 29 38. Num 28. 3. 1 Eſdr 3. 2

Oblationes primitiarum filiorum, Lev. 18. 24. † 20. 2 Deut. 12. 31. † 18. 10. Jud. 11. 39 4 Reg. 3 27. † 16. 3. † 17. 17. † 21. 6. 2 Par. 28. 3. Pſalm. 105. 37. Iſa. 57. 5. Jer. 7. 31. † 19 5. Ezech 16. 20. 36. † 20. 31. † 23 37.

Oblationum convivia cum gaudio celebrabantur, Geneſ. 31. 46. Exod. 18. 12. † 32. 6. Num. 25. 2. Deut. 12. * † 27. 7. 1 Reg. 1. 4. † 9. 12. * † 16. 3. 2 Reg. 15. 12. 3 Reg. 1. 9. † 8. 15. 1 Paral. 29. 21.

Oblationes impiorum, Gen. 4. 5. 1 Reg 15. 21. Pſalm 50. 7. † 49. 7. † 50. 18. Prov. 15. 8 † 21. 27. Eccl. 35. 15. Iſa. 1. 10. † 43. 23. † 61. 8. † 66. 3. Jer 6. 20. † 7. 20. † 14. 12 Oſee 5. 6. † 8 13. † 9. 4. Amos 5. 22. Mich. 6. 7. Mal. 1. 7. 13. Matth. 9. 13. † 12 7. Marc. 12. 33. Heb. 10. 5.

OCCIDERE vide Homicidium.

OCHOZIAS filius Joram rex Juda, 4 Reg. 8. 24. fugit in Mageddo à facie Jehu, & cæditur, 9. 27.

habet ſibi ſucceſſorem Joas regem, 1 Par. 3. 11.

OCULUS ſimplex & rectus, Eccleſ. 35. 12. Matth. 6. 22. Lucæ 11. 34.

Oculus nequam, Geneſ. 6. 1 Prov. 6. 13. Eccleſ. 4 8. Eccl. 14. 8. † 31. 14. Matth. 6. 22. Marc. 7. 22. Lucæ 11. 34. 1 Joan. 2. 16.

Oculorum cuſtodia quantopere ſit neceſſaria ad vitandum peccata, Geneſ. 3. 6. † 6. 2. † 34. 2. † 38. 15. † 39 7. 1 Reg. 11. 2. * † 13. 1 Prov. 23. 26. 33. Eccleſ. 9. 5. 7. 8. 9. 12. * † 25. 28 * † 41. 25. † 42. 12. Judith 10. 17. 18. * † 12. 16. Dan. 13. 8. * Matth. 5. 28. 2 Petr. 2. 14.

Oculus mentis vel intellectus, Num. 24. 3. Deut. 29. 4. Iſa. 6. 9. Luc. 24. 29. Act. 26. 18. Epheſ. 1. 18.

ODIUM, vide Invidia.

Odio habenda malitia, Pſalm. 96. 10. † 138. 21. Amos 5. 15. † 6. 8. Rom. 12. 9.

OFFERRE pro defunctis, 2 Mach. 12. 43.

OFFICIUM ſubditorum, vide infra Subditorum.

OG rex Baſan caeditur, Num. 21. 33. Deut. 3. 2. † 29. 7. † 31. 4. Pſalm. 135. 20.

ONESIPHORO optat Paulus miſericordiam, 2 Tim. 1. 16.

ONIAS ſummus ſacerdos offert pro Heliodoro, 2 Mach. 3. 32. caeditur, 4. 34.

OPERUM merita, & retributio, ſeu merces, Pſal. 118. 112. Prov. 11. 18. Eccl. 56. 18. Iſa. 3. 10. Matth. 5. 12. † 10. 41. † 16. 27. † 25. 34. Rom. 26. 1 Cor. 15. 58. 2 Cor. 5. 10. 2 Tim. 4. 8. Hebr. 6. 10. † 10. 35. † 11. 26. Jac. 1. 24. Apoc. 20. 7. 8. † 22. 12.

Opera mala Deo diſplicent, & poenam merentur, Gen. 3. 11. † 4. 7. † 6. 3. 5. 6. 7. † 7. 4. † 9. 6. † 11. 4.* † 7. 14. † 18. 20. † 19. 12. 14. 26. † 20. 3. † 42. 21. † 44. 16. Exod. 3. 9. † 7.* 8.* 9.* 10.* 11.* 12.* 14.* 20.* 21.* 22.* † 31. 15. † 32. 9. 27. 28. 33. Lev. 10. 12. & deinceps per omnes ſacrae Scripturae libros.

Opera bona Deo grata ſunt, & praemium merentur, Gen. 4. 2. 7. † 5. 24. † 6. 8. 9. † 8. 20. 21. † 20. 7. † 22. 16.* † 26. 4. 5. † 29. 12. Exod. 1. 20. † 10.* † 13. 22. 25. Lev. 21. 43. 44. 46. & ſic deinceps per totam Scripturam.

Operari bene propter mercedem & retributionem licitum eſt, Pſal. 118. 2. 12. Matth. 5. 12. 2 Tim. 4. 8. Hebr. 11. 26.

Non in quolibet Opere homo peccat, 2 Petr. 1. 10. 1 Joan. 3. 6. 9. † 5. 18.

Operum bonorum commemoratio, 4 Reg. 20. 3. Job 6. 13. Pſal. 17. 21. 12. 25. † 131. 1. Iſaiae 38. 3.

Opera bona quae ſint, vide Bona opera.

Opera à nobis proximo exhibita tanquam ſibi facta reputat Deus, ſive bona ſint, ſive mala, Iſaiae 57. 13. Jer. 10. 19. Zach. 2. 8. Matth. 25. 40. Act. 9. 5. 1 Cor. 8. 12.

OPINIONES & cogitationes hominum frequenter ſunt erroneae, Lev. 10. 1. Num. 15. 39. Deut. 12. 8. † 29. 19. 1 Reg. 15. 9. 2 Reg. 6. 6. Prov. 12. 15. † 14. 12. † 21. 2. Iſaiae 5. 21. † 7. 12. † 14. 13. † 55. 8. Matth. 3. 14. † 16. 22. Marc. 8. 32. Joan. 12. 4. † 13. 8.

ORARE in nomine Jeſu, Joan. 14. 13. † 15. 16. † 16. 23. 26. 1 Joan. 5. 14.

Orare quemadmodum oporteat, frequenter ignoramus, Matth. 10. 20. Marc. 10. 35. Rom. 8. 26. Jac. 4. 3.

Orare noctes & dies, Pſal. 118. 62. Luc. 18. 1. 1 Theſſ. 3. 10. 1 Tim. 5. 5. 2 Tim. 1. 3.

Orare ſine intermiſſione, Matth. 7. 7. Lucae 11. 9. † 18. 1. Act. 10. 2. Epheſ. 6. 18. Col. 4. 2. 1 Theſſ. 5. 17.

Orare ut fidei praedicatio ſucceſſus habeat felices, Epheſ. 6. 19. Col. 4. 3. 1 Theſſ. 3. 1.

Orare alium pro alio, Jer. 42. 2. 20. Baruch 1. 13. 2 Mach. 1. 6. Epheſ. 6. 18. Coloſſ. 4. 2. 1 Theſſ. 5. 25. 2 Theſſ. 3. 1. 1 Tim. 2. 1. Jac. 5. 16.

Orare pro inimicis, Num. 16. 22. 46. 2 Mach. 3. 33. Matth. 5. 44. Lucae 6. 28. † 23. 34. Act. 7. 60.

Orare Sanctos cum Chriſto regnantes, vide Sanctos.

Orare pro defunctis, vide Purgatorium.

Oratio quomodò, quando, cur, & ubi fieri debeat, & quid petendum, Num. 21. 16. 24. Deut. 4. 7. Judic. 10. 10. 15. 1 Reg. 1. 11. 2 Reg. 22. 2. 7. 3 Reg. 3. 7. Iſaiae 65. 24. Amos 7. 2. Eccl. 35. 16. Tob. 3. 11.* Jud. 4. 10. Matth. 6. 5. 9. † 7. 7. † 18. 19. † 20. 22. † 21. 22. † 26. 35. Marc. 15. 24. † 13. 33. Lucae 11. 2. 9. † 18. 1. † 22. 40. Joan. 4. 23. † 9. 31. † 14. 13. † 15. 7. † 16. 23. Act. 2. 14. † 2. 42. † 4. 24. 31. † 10. 2. † 1. 23. Rom. 8. 26. † 12. 12. 1 Cor. 14. 13. Epheſ. 6. 18. Coloſ. 4. 2. 1 Theſ. 5. 17. 1 Tim. 2. 1. Hebr. 5. 18. 1 Petr. 3. 12. Joan. 5. 4. Jac. 1. 6. † 4. 3. † 5. 13. Apoc. 19. 10. † 22. 9.

Orationes, quae fiunt quemadmodum oportet, exaudit Deus, Geneſ. 16. 11. † 21. 17. Exodi 2. 24. † 3. 7. † 6. 5. † 22. 23. 27. Deut. 4. 7. † 15. 9. 1 Reg. 7. 9. 10. † 9. 16. † 12. 18. 2 Reg. 22. 4. 7. 3 Reg. 13. 6. † 7. 22. † 18. 36. 4 Reg. 13. 3. † 20. 5. 2 Par. 32. 22. † 33. 14. 4 Eſdr. 15. 7. Judith 4. 8. 11. Tob. 3. 24. Pſal. 3. 5. † 4. 4. † 9. 13. † 17. 7. † 24. 25. † 33. 7. † 29. 15. † 54. 17. † 117. 5. † 119. 1. † 142. 19. Prov. 15. 26. Eccl. 4. 9. † 21. 6. † 36. 24. 26. † 48. 22. Iſaiae 30. 19. † 37. 15. 16. † 55. 7. Jer. 29. 12. Thren. 3. 56. Dan. 13. 44. Jonae 2. 3. Zachar. 13. 9. 2 Machab. 3. 22. Joan. 9. 31. Act. 10. 4.

Orationes quorumdam quare non exaudiat Deus, Deut. 1. 45. † 31. 18. Jud. 10. 1. 1 Reg. 8. 18. Pſal. 17. 42. Prov. 1. 28. † 15. 29. † 21. 13. † 28. 9. Eccl. 34. 29. 31. Iſaiae 1. 15. Jer. 7. 16. † 11. 11. 14. † 14. 12. † 25. 1. Ezech. 8. 18. † 14. 16. 20. Michaeae 3. 4. Zach. 7. 13. 4 Eſdr. 1. 26. 2 Mach. 9. 13. Joan. 9. 31. Hebr. 12. 17. Jac. 4. 3.

Orationum Sanctorum exempla, Gen. 32. 9. Exodi 32. 11. 13. Num. 14. 19. Deut. 9. 26. 3 Reg. 8. 15.* 4 Reg. 20. 3. 2 Par. 6. 16.* † 14. 14. † 20. 6. 12. 1 Eſdr. 9. 6.* 2 Eſdrae 1.* Sap. 9.* Eccl. 23. 2. † 36. 1. 31. † 51.* Baruch 1. 17. 11. † 2. 6.* † 3. 1. 9. Tob. 3. 1. 12. † 3. 7. † 13. 1. Judith 9. 2. † 16.* Eſth. 14. 3. Iſaiae 33. 2. † 37. 16. † 64.* † Jer. 10. 24. † 17. 13. 14. † 18. 19. † 32. 16. Thren. 5.* Dan. 9. 6. † 13. 42. Jonae 2.* Habac. 3.* 3 Eſdr. 8. 74. 4 Eſdrae 3.* † 6. 38.* 2 Mach. 9. 37. 2 Mach. 6. 30. Act. 4. 24.

ORDINIS Sacramentum, Joan. 20. 22. 1 Tim. 4. 14. † 5. 22. 2 Tim. 1. 6. Titum 1. 5.

OREB & Zeb interficiuntur, Jud. 7. 25.

OSCULUM pudicum pacis, & charitatis ſymbolum, Geneſ. 29. 13. † 45. 15. † 48. 10. Exodi 4. 27. Lucae 15. 20. Actor. 20. 37. Rom. 16. 16. 1 Cor. 16. 20. 2 Cor. 13. 12. 1 Theſſ. 5. 26. 1 Petr. 5. 14.

OTIUM, vide Acedia.

OZIAS ſacerdos recipit Achior in domum ſuam, Judith 6. 19.

Praeſcribit Domini miſerationi tempus quinque dierum, 7. 24.

Ozias vide Uſia.

P

PACTUM cum quibus non ſit ineundum, Exod. 23. 32. † 34. 15. Deut. 7. 5. † 20. 15. 3 Reg. 20. 36. 22.

Pactum contra Dei voluntatem cum infidelibus initum punitur, Jud. 24. 27 † 3. 5. 3 Reg. 20. 34. 41. 2 Paralip. 19. 2.

Pactum init Deus cum populo, Geneſ. 17. 2. 7. Exodi 19. 5. Deut. 5. 2. Jer. 31. 31. 33.

Pactum init populus cum Deo, Joſue 24. 25. 4 Reg. 23. 3. 2 Paral. 15. 12. † 21. 26. 2 Eſdrae 10. 29.

PARENTUM officium, Geneſ. 18. 19. † 21. 19. † 21. 2. † 23. 6. † 34. 4. 29. † 29.* Exodi 10. 2. † 12. 26. † 13. 13. 14. † 2. 10. Lev. 9. 29. Num. 30. 6. Deut. 4. 9. † 6. 7. 20. † 11. 19. † 21. 19. † 22. 11. 19. † 32. 46. Joſ. 4. 21. 2 Reg. 2. 12. † 3. 13. 1 Reg. 2. 1. Job 1. 5. Pſal. 77. 3. Prov. 1. 8. † 4. 1. † 5. 9. † 11. 20. † 13. 24. † 19. 18. † 20. 7. † 22. 6. 15. † 23. 13. † 29. 17. Eccl. 4. 21. † 7. 25. † 8. 11. † 17. 1. † 25. 10. † 26. 13. † 30. 1. 11. † 32. 12. † 22. 5. Tobiae 1. 10. † 4.* † 10. 13. † 14. 5. 11. 1 Mach. 2. 49. 64. 2 Mach. 6. 23. 24. † 7. 21. 27. Dan. 13. 3. Matth. 10. 37. Epheſ. 6. 4. Col. 3. 21. 2 Tim. 3. 15. Tit. 2. 4.

PASCHAE feſti inſtitutio, & celebratio, Exodi 12.* † 13. 6. † 23. 15. † 34. 18. Lev. 23. 5. Num. 9. 2. 11. † 28. 17. Deut. 16. 5. Joſ. 5. 10. 4 Reg. 23. 21. 2 Par. 30. 1. 15. † 35. 1. 1 Eſdrae 6. 19. 3 Eſdr. 1. 10. † 7. 10. Ezech. 45. 21. Matth. 26. 19. Marc. 14. 22. Lucae 22. 7.

PASTORES, praeceptores, & alii praefecti qua debeant eſſe ſollicitudine, & cura in eos, quos ſuae fidei commiſſos habent, Prov. 27. 23. 24. Sap. 6. 13. 26. Ezech. 34. 4.* Matth. 18. 12. † 21. 45. Lucae 15. 4. Joan. 10. 11.* † 13. 1.* † 17. 9. 11.* † 18. 8. Act. 20. 21. 28. 31. Rom. 9. 2. 3. † 12. 7. 8. 1 Cor. 4. 14. 2 Cor. 11. 28. 29. Gal. 3. 19.

PATIENS & longanimis eſt Deus, Gen. 6. 3. Exod. 34. 6. Num. 14. 18. Pſal. 85. 15. † 102. 8. † 144. 8. Eccleſ. 8. 12. Iſai. 30. 18. Joel 2. 13. Jonae 4. 2. Nahum 1. 3. Sap. 11. 24. † 15. 1. Matth. 18. 27. Rom. 2. 4. 1 Tim. 1. 16. 2 Petr. 4. 9.

Patientia, & longanimitas fidelium in omni genere afflictionum, Geneſ. 12. 4. 6. 2 Reg. 16. 10. Job 1. 22. † 2. 9. † 7. 1. Prov. 3. 11. † 14. 29. † 15. 1. † 16. 32. † 25. 15. Eccl. 1. 29. † 2. 1. 4. Eſdr. 10. 15. Tob. 2. 8. 2 Machab. 6. 30. † 7.* Matth. 5. 39. Rom. 5. 3. † 12. 12. † 15. 4. 2 Cor. 6. 4. Galat. 5. 22. Epheſ. 4. 2. 1 Theſſ. 5. 14. 2 Theſſ. 1. 4. 7. 1 Timoth. 6. 11. 2 Tim. 2. 3. 12. 1 Petr. 1. 6. † 2. 19. † 3. 14. 17. † 4. 1. 2 Petr. 1. 6. Hebr. 10. 36. † 11. 25. † 12. 1. Jacobi 1. 7.

Impatientia & ejus punitio, Exod. 14. 11. † 15. 24. † 16. 2. 7. † 17. 2. Num. 11. 1. 10. † 14. 2. 28. † 21. 6. Job 3. 1. Eccl. 2. 16.

PAUPERES, vide Eleemoſyna.

PAULUS Judaeus ex tribu Benjamin, Rom. 11. 1. Phil. 3. 5. natus & educatus Tharſi, Act. 22. 3. perſequitur Chriſtianos, 9. 1. Galat. 1. 13. 1 Tim. 1. 13. converſio ejus ſingularis, Actor. 9.*

Paulus doctor gentium, Rom. 11. 13. 15. 16. Galat. 2. 2. 8. 1 Tim. 2. 7. 2 Timoth. 1. 11. praedicat Antiochiae, Act. 13. 16.* Iconii, 14. 1. Lyſtris, 14. 6. 7. Theſſalonicae, 17. 1. Beroeae, 17. 10. Athenis, 17. 22. 28. 1 Cor. 8. 1.

vocatur in Macedoniam, Actor. 16. 9. capitur, 21. 27. deducitur Caeſaream, 23. 23. 30. vehitur Romam, 27.* 28.* ſiſtitur Neroni, 2 Tim. 4. 21.

Paulus nemini voluit eſſe oneri, Actor. 20. 33. 2 Cor. 11. 9. 11. † 12. 13. 1 Theſſ. 2. 9. 2 Theſſ. 3. 8. & vocabatur olim Saulus, Act. 7. 59. † 9. 2. † 13. 2.

PAX quaedam temporalis, quaedam aeterna, Gen. 13. 6. 8. † 26. 22. † 45. 24. Levit. 26. 6. Num. 6. 17. Jer. 29. 7. Eccl. 15. 2. † 28. 15. 19. Matth. 5. 9. Marc. 9. 50. Lucae 12. 51. Actor. 9. 31. Rom. 12. 18. 1 Cor. 14. 13. Epheſ. 4. 3. 2 Tim. 2. 22. 1 Petr. 3. 11. Hebr. 12. 14. Jacob. 3. 18. Apocal. 6. 4.

Pax interna qualis eſt inter Deum, & ejus amicos. Iſaiae 2. 2. † 9. 6. † 11. 6. 7. † 66. 12. Oſee 2. 18. 20. Mich. 4. 3. Zach. 9. 10. Lucae 2. 14. † 24. 36. Joan. 14. 27. † 16. 33. † 20. 19. Actus 10. 36. Rom. 5. 1. Epheſ. 2. 12. Phil. 4. 7.

Pacem & miſericordiam promittunt mendaces prophetae, Jerem. 6. 14. † 8. 8. 12. † 14. 13. † 23. 16. Ezech. 13. 10. 16. Mich. 3. 5. 1 Theſſ. 5. 3.

PECCATI origo, Geneſ. 2. 17. † 3. 6. Rom. 5. 12. 1 Cor. 15. 21.

Peccatum originale, Job 12. 4. † 15. 14. Pſal. 50. 7. Rom. 3. 9. 21. † 5. 12.* effectus ejus, Gen. 3. 11. Eccli. 17. 30. Rom. 5. 12. 19. † 6. 13. † 7. 8. 11. 13. 17.* Galat. 5. 17. Epheſ. 2. 3. tollitur ejus reatus per Chriſtum, Joan. 1. 29. Rom. 1. 23. 24. † 5. 9. 15. 17. 18. 19. † 6. 3. † 7. 24. † 8. 1. 2. Gal. 3. 22. Epheſ. 2. 5.

Peccatum ſolus Deus propria auctoritate remittere poteſt, Exodi 14. 7. Pſalm. 18. 23. † 31. 1. † 101. 12. Iſaiae 43. 25. † 44. 22. † 53.* Jerem. 31. 34. † 33. 8. Mic. 7. 18. Matt. 9. 2. Marc. 2. 5. Lucae 5. 20. † 7. 48.

Peccatum Sacerdos remittit auctoritate divina, Matth. 18. 18. Joan. 20. 23.

Peccatum remittitur per Chriſtum, Iſaiae 53.* Dan. 9. 24. Matt. 1. 21. † 9. 2. † 11. 28. † 20. 28. † 26. 27. Marc. 2. 5. Lucae 24. 46. Joan. 1. 29. Act. 2. 38. † 4. 12. † 10. 35. 43. † 13. 33. Rom. 4. 25. † 5. 9. 1 Cor. 6. 11. † 15. 3. 2 Cor. 5. 21. Gal. 1. 3. Col. 1. 14. Epheſ. 1. 7. † 5. 25. 1 Tim. 1. 15. Tit. 2. 14. 1 Pet. 1. 18. † 2. 24. † 3. 18. † 4. 1. Hebr. 1. 3. † 9. 12. 14. 1 Joan. 1. 7. † 2. 12. † 3. 5. Apoc. 1. 5.

Peccatum in Spiritum ſanctum, Matt. 12. 31. Marc. 3. 28. Lucae 12. 15. † 12. 10. Hebr. 6. 4. † 10. 26. 1 Joan. 5. 16.

Peccatum vindictam clamans, Gen. 4. 10. † 18. 20. Exodi 22. 23. 27. Eccli. 35. 18. Jacobi 5. 4.

Peccatum in nos fratri condonandum, vide Remittendum.

propter Peccatum unius aut paucorum puniuntur multi, Gen. 3.* Num. 16. 20. Joſ. 7.* Jud. 19. 25. 2 Reg. 24.*

Peccatum contra naturam, Gen. 19.* Jud. 19. 22.* Lev. 20. 13. Rom. 1. 27. 1 Cor. 6. 10. 1 Tim. 1. 10.

Peccatum ex ignorantia, Lev. 4. 2. † 5. 15. Num. 15. 27. Lucae 23. 34. Joan. 9. 41. † 15. 24. Act. 3. 17. 1 Tim. 1. 13.

Peccatum ex malitia & data opera, Num. 15. 30. Eccli. 10. 14. Matth. 28. 23. Joan. 11. 49. Act. 4. 18. Hebr. 6. 5. † 10. 26.

Peccatorum confeſſio, vide ſuprà, Confeſſio.

Peccatum non ſolùm non imputatur, ſed etiam verè remittitur, & anima abluitur ac mundatur, Pſal. 50. 12. Act. 3. 38. 1 Cor. 6. 11. 2 Pet. 1. 9. 1 Joan. 2. 9.

PECULIUM Dei ejus populus, Exodi 19. 5. Deut. 7. 6. † 14. 2. Joan. 1. 14. Epheſ. 1. 14. 1 Pet. 2. 9.

PEDUM lotio, vide ſuprà, Lotio.

Digitized by Google

PEREGRINIS benefaciendum eſt, Gen. 18. 2 Exodi 22.21. † 23.9. Lev. 19. 33. † 23.22. Num. 15. 15. Deut. 10. 18. † 14. 21. † 24.14.17. † 26. 11. Ezech. 22.29. † 47. 11. Zach. 7. 10.
Peregrini ſumus, & advenæ in hac vita, Geneſ. 15. 13. † 23.4. † 47. 9. 1 Par. 29. 15 Pſalm. 38. 13. † 118. 19. 2 Cor. 5. 6. Phil. 3. 20. Hebr. 11. 13. 1 Pet. 2. 12.
Peregrinationes pietatis gratia ſuſceptæ ſunt utiles, 3 Reg. 8. 41. 4 Reg. 5. 10.
PERJURII & falſi crimen, Exodi 8.8. 15.18. Levit. 5.4. 1 Reg. 19.6.* 3 Reg 8.31. Jerem. 7. 9. Zach. 5.3. Mal. 3. 5. 1 Mac. 6.61. † 7.15.18. † 11.53. † 13.16. 19. 2 Mac. 4. 34. † 12 3. Matth. 26. 72. 1 Tim. 1. 10.
PERSÆ invadunt Babylonem, Dan. 5. 28. juxta prophetiam Iſaiæ, 21. 9 Jer. 51. 8. 11. 41. 33.
PERSEVERANTIA, Gen. c9. 15.16. Job 2 3. Prov. 3.32 † 23.17. Ezech. 18.24. † 33. 23. Eccli. 2.2. † 11.11 † 35.9. Matth. 10.22. † 13.22. † 24.13. Lucæ 9 54. Joan 6.62. Act. 1.42. † 11.23. † 13. 43. † 14.22. Hebr. 3. * 2 Pet. 2. 22. 1 Joan. 2, 14. Apoc. 2. 10.
PERSECUTIO, vide Crux.
PERSONARUM acceptio illicita, nec Deus perſonam reſpicit, Lev. 19. 15. Deut. 1. 17. † 10. 17. † 17. 2. 1 Reg. 16. 7. 2 Paral. 19. 7. Sap 6. 8. Job 34. 19 Prov. 18. 5. † 24. 23. † 28. 21. Eccli. 35. 15. 16. Iſaiæ 11. 3. Malac. 2.9. Matth 22.16. Marc. 12. 14. Lucæ 20, 21. Act 10. 34. Rom. 2. 11. Gal. 2, 6. Epheſ. 6.9. Col. 3. 25. 1 Petri 1. 17. Jac. 2. 9.
PETERE, vide Orare.
PETRUS à Chriſto vocatur, Matth. 4. 18. confitetur Chriſtum, 16. 16. appellatur Simon, 4. 18. † 10.2. Joan. 10.2 appellatur Cephas, Joan. 1. 42. 1 Cor. 1. 12. † 3 22 † 9 5. Galat. 2. 9. appellatur Simon Bar-Jona, & Simon Joannis, Matth. 16. 17. Joan. 21. 15. negat Chriſtum, & de negatione facta pœnitentiam agit, Matth. 26. 69. 70. 72. 73. prædicat, & loquitur, Actor. 1.16. † 2.* † 3. 12 * † 4.1. † 10. 34. ſanat claudum, 3. 4. conjicitur in carcerem, 12. 3.
Petrus primus Apoſtolorum, Matth. 10. 2. † 6. 18. † 16. 24. * Lucæ 22.* Joan. 21. 17.*
PHACEE filius Romeliæ, poſtquam occidit Phaceiam, fit rex Iſrael, 4 Reg. 15. 25. 17 pugnat contra Jeruſalem, Iſaiæ 7. 1. occidit de Juda centum viginti millia virorum uno die, 2 Par. 28 6.
PHACEJA filius Manahem fit rex Iſrael, 4 Reg. 15.22.23
PHANUEL turris ſubvertitur à Gedeone, occiſis habitatoribus civitatis, Jud. 8. 8. 13. 17.
PHARAO affligitur propter Saram uxorem Abraham, Gen. 12. 17.
Pharao ſomnia videt, Geneſ. 41. 1. quæ ei à Joſeph explicantur, 41. 25.
Pharao Iſraelem opprimit ſervitute, Exod. 1. 8.* ſubmergitur cum omni ſuo exercitu, 14. 24. 28.
Pharaonis filiam accipit Salomon in uxorem, 3 Reg. 3. 1.
Pharao Nechao capit regem Joachaz, 4 Reg. 23. 34.
PHARISÆUS invitat Chriſtum, Lucæ 7. 36.
Phariſæus & Publicanus orant ſimul in templo, Lucæ 18.10
Phariſæi graviter increpantur, Matth. 3.7 † 7. 1. † 16.4. † 23 * Joan. 8 44. Actor 7. 52 † 23. 3. Phil. 3. 2.
PHASSUR percutit Jeremiam prophetam, Jer. 20. 2.
PHEGIEL dux tribus Aſer, Num. 1. 13.
PHIGELLUS, & Hermogenes avertuntur à Paulo, 2 Tim. 1.15
PHILIPPUS vocatur à Chriſto, Joan. 1. 43. recenſetur inter Apoſtolos, Matth. 10 3. cupit videre Patrem, Joan. 14 8
Philippus diaconus eligitur, Actor 6. 5. prædicat in Samaria, Act. 8. 5. baptizat Æthiopem eunuchum, Act. 8. 37. ſuſcipit Paulum, & ſocios ejus hoſpitio, Act. 21 8
PHILISTHÆI perſequuntur Iſraelem, Jud. 3 3. † 10. 7. † 15.9. 1 Reg. 4 * † 5. * † 13. 5. † 17. * † 23. 1 † 28. 1. † 29. 1 † 31. 1. 2 Reg. 5. 17. 22. † 21. 15. 18.
Philiſthæi cæduntur, Jud. 3. 31. 1 Reg. 7. 11. † 13. 3. † 14. * † 17. 50. † 18. 27 † 19.8 † 23. 5. 2 Reg 5. 24. † 8. 1 4 Reg. 18 8. contra Philiſthæos, vide Iſaiæ 14 29. Jerem. 47. 1. 4. Ezech. 25 15. Amos 1. 6. Soph. 2 5. Zach 9. 6.
PHINEES filius Eleazari, Exodi 6. 25. Jud. 20. 28. placat Deum zelo ſuo, Num. 25. 7. 12 Pſalm. 105. 30. mittitur in terram Galaad, Joſ. 22 13.
Phinees filius Heli, 1 Reg. 1. 3. perit propter ſua peccata, 4. 11.
PHUL rex Aſſyriorum copias adducit contra Jeruſalem, 4 Reg. 15. 19.
PIETAS, vide Bona opera.
PIGNUS ſalutis noſtræ eſt Spiritus ſanctus, Rom. 8. 16. 2 Corinth. 1. 22. † 5. 5. Epheſ. 1. 13. † 4. 30.
PIGRITIA, vide Acedia.
PILATUS & Herodes fiunt amici, Luc. 23. 12.
Pilatus Chriſtum innocentem morti addicit, Matthæi 27. 24. Joan. 19. 16.
PLAGA Dei, ſeu vindicta, Exodi 7.* 8.* 9.* 14.* 4 Reg. 8. 28. 2 Par. 6. 28 Pſalm. 77. 44. † 104. 27. Jer. 15. 2.
POENA peccati non ſtatim univerſa remittitur remiſſa culpa, Num. 14. 10. 22. 23. 2 Reg. 12 13. 14 * † 24. * 1 Par. 21. *
POENITENTIA & ſatiſfactio pro peccatis, Pſalm. 50. 7. Matth. 3. 8. Lucæ 3. 8. Act 2. 38. † 8. 22. 2 Cor. 7. 10.
Pœnitentia prædicatur, Jer. 7. 3. Matt. 3. 2. † 4. 17. Lucæ 3. 3.8. † 13. 3 † 24. 47. Act. 2. 38. † 3. 19. † 8. 22. † 17. 30. † 27. 22. † 26. 20.
Pœnitentiæ veræ, & non fictæ promiſſa eſt venia, Deut. 4. 29 † 30. 2. 1 Regum 7. 3. 2 Par. 7. 14. † 30. 6. † 34. 26. Job 22. 23. Prov. 28. 13 Pſal 31. 5. Eccl. 17 23 Iſaiæ 1. 16. † 30. 18. † 45. 22. † 55. 7. † 59. 20. Jer. 4. 10. 17. † 18. 8. † 24. 12. † 31. 18 20. Ezech. 18. 21. 27. † 33. 14. Oſee 14. 2. Joel. 2. 12. Jon 3 8. Zach. 1. 4. Malac. 3 7. Lucæ 15. 18. Act. 3. 19. † 26 18. 20.
Pœnitentia agenda eſt, dum ſani ſumus, Eccli. 17. 24. † 18. 25
Pœnitentiæ veræ exempla, Jud. 10 15. 2 Reg. 12. 13. † 24. 10. 17. 2 Par. 12. 6. † 33. 12. Jonæ 3.* Judith 4 8. Matth. 26 75. Lucæ 7 37. 44. † 15. 18. † 18. 13. † 19. 8. † 22. 62. † 23. 41. Act. 2. 37.
Pœnitentiæ falſæ exempla, Gen. 4. 13. † 27. 38 Exod. 8. 8. † 9 27. † 10. 16. Joſ. 7. 20. Judic. 1. 7. 1 Reg 15. 24 30. † 24. 19. 3 Reg. 13. 6. † 21. 27. Sap. 5. 3. 1 Mach. 6. 12. 2 Mach. 9. 12. Matth. 27. 4. Act. 8. 13. 23. Heb. 12. 17.
PRÆDICATORES, vide Concionatores.
PRÆFECTI, vide Superiores, & Paſtores.
PRECARI, vide Orare.
PRIMITIÆ fructuum debentur Deo, ejuſque Sacerdotibus, Exodi 23. 19. † 34. 26. Lev 23. 10. Num. 18. 13. Deut. 18. 4. † 26. 2. 10. 2 Par. 31. 5. 2 Eſdr. 10. 35. 37. Prov. 3. 9. Tob. 1. 7.
PRIMOGENITA omnia Ægyptiorum moriuntur, Exodi 12. 29. Pſalm. 77. 51. † 134. 8. † 135. 10.
Primogenitum omne Deo conſecratur, Exodi 13. 2. † 22. 29. † 34. 20. Levit. 27. 26. Numer. 3. 13 † 8. 17. Deut. 15. 19. 1 Reg. 1. 24. Lucæ 2. 23.
Primogenitorum jura, privilegia, & prærogativæ, Gen. 25. 31. † 49. 3. Deut. 21. 15. 2 Par. 21. 3.
Primogeniti aliquando à Deo rejiciuntur, Gen. 48. 17. † 49. 4. Rom. 9. 13.
PRODITIO & ejus punitio, Gen 37. 23. Jud. 1. 24. 1 Reg. 18 19. Iſa 22. 13. 2 Mac. 3. 4 † 4. 1. † 10. 10 † 15. 26. Matt. 26. 14. 47
PROMISSIO, vide Votum.
Promiſſiones Dei cum conditione fiunt, Deut. 19. 8 † 28. * † 33. 4 Lev. 26.* 1 Reg. 2. 30. Ezec. 18.* † 33 15. 19. Marc. 16. 16 Joan 3. 16. 36. † 6 47. † 8. 51. † 13. 17. † 15. 7. 13. Rom. 8. 17. Col 1. 23. Hebr. 3. 14. 2 Petr. 1. 4. Apoc. 2 * † 3. * † 21. 7.
PROPHETÆ, vide Concionatores.
PROVIDENTIA, vide Dei gubernatio & providentia.
PSEUDOPROPHETÆ, & eorum punitio, & quòd non ſint audiendi, Deut. 13. 1. † 18. 10 3 Reg. 18. 21. † 18 40 † 22. 10 4 Reg 10. 19. Prov. 18. 10. Iſa. 3. 12. † 18. 7. † 56. 10. Jer. 14 13 15. † 23. * † 27. 9. † 28. * † 29 8. 21 25. Ezec. 13. * † 14. 9. † 22. 25. † 34 2 8. 18. Amos 7 10. Mich. 3. 5. Zach. 13. 1 Matt. 7. 15. † 24 11. Lucæ 6. 26. Act 20. 29. 1 Cor 15. 12. Phil. 3. 2 Col. 2. 8. 1 Tim. 4. 1. 2 Tim. 2. 17 † 3. 1. 2 Petr. 2. * 1 Joan. 4. 1 Jud. 4. 8. *
Pſeudoprophetæ habentur, qui currunt antequàm per ordinariam poteſtatem mittantur, Jerem 14. 14. † 23. 32 † 27. 15. Ezech. 13. 6.
PTOLEMÆUS oppugnatur ab Antiocho, 1 Mach. 1. 19. init amicitiam cum Alexandro filio Antiochi, 10. 51. pugnat cum Alexandro, & moritur, 11. 1. 18.
Ptolemæus Macer veneno vitam ſuam finivit, 2 Mach. 10. 12. 13.
PUBLIUS ſuſcepit hoſpitio Paulum, Act. 28. 8.
PURGATORIUM, id eſt locum ubi ſunt animæ, quæ vivorum precibus, & operibus juvari poſſunt, & purgantur, eſſe confirmatur, 2 Mach. 12. 43. 46.* Matth. 5. 25. † 12 32 1 Cor. 3. 15. Philip. 2. 10. 2 Tim. 1. 18. 1 Joan. 5. 16. Apoc. 5. 3. 13.

Q

QUADRAGESIMALIS jejunii exempla, Moyſes, Exod. 24 18. † 34. 28. Deut. 9. 9. 18. Elias, 3 Regum 19. 8. Chriſtus, Matth. 4. 2. Vide Jejunium.
QUÆSTIONES inutiles, quæ ſunt vitandæ, Gen. 3. 1. 6. Prov. 15. 27. Eccleſ 7. 11 Eccl. 3. 22 Matth. 24 3. Joan. 6. 52. † 21. 21. Act 1. 6. 1 Tim. 1. 4. † 6 3 2 Tim. 2 16 Tit. 3. 9
QUIESCENDUM à peccatis, Rom. 6. 6. * Galat 2. 18.
Quies continget populo Dei, Heb. 4. 9.
Quietem, & pacem certam conſequentur juſti, Sapi 3. 3. † 4. 7. Iſa. 57. 2. Luc. 16. 22. Apoc. 14 13.
Quietem invenire animæ ſuæ, Jer. 6. 16. Matth. 11. 29.

R

RABBA obſidetur, 2 Reg. 11. 1. † 12. 26 Par. 20. 1.
RABSACES Sennacherib archipincerna, 4 Reg. 18 17 Iſaiæ 36. 37.
RACHEL paſcit oves patris ſui, Gen. 29. 9. traditur Jacob in uxorem, 29 29. clam tollit idola patris ſui, 31. 19. ob difficultatem partus periclitatur, 35. 17.
RAHAB exploratores miſſos in urbem Jericho excipit hoſpicio, Joſue 2. 1 Jacobi 2 25. ſervatur cum ſuis, Joſ. 6. 17. 23.
Rahab uxor Salmon, 1 Par. 2. 11. Matth. 1. 5.
RAPHAEL Angelus Domini medicus & dux Tobiæ, Tob. 5. 5. † 6. * † 12. 12.
RATIONEM Deo quiſque pro ſe redditurus eſt, Matt. 12. 36. † 18 23. † 25. 31.* Rom. 14. 12 2 Cor. 5. 10
RAZIAS Judæus gladio ſe interimit, 2 Mach. 14. 37. 41.
RAZON adverſarius Iſraelis, 3 Reg. 11. 23.
REBECCA filia Bathuelis, Gen. 22. 23. uxor Iſaac, 24. 50 parit geminos, 25. 24.
RECHAB pater Jonadab amici Jehu regis Iſrael, 4 Reg 10. 15.
REDIMERE novit Deus ſuos multis modis ex anguſtiis, Gen. 19.* Exod. 14.* † 18. 8. 1 Regum 23. 14. 26. 4 Reg. 7.* 2 Par. 18. 31. † 20. 14. 1 Eſdr. 8. 22. Pſal. 4. 9. † 90. 3. Eſther 7. 5. Iſaiæ 41. 10. † 43. 1 Daniel. 3 91. † 6. 22. 23. 2 Petr. 2. 9.
REFUGII civitates, Exodi 21. 13. Num. 35. 11. Deut. 4. 41. † 19. 2 7. Joſ. 20.* 3 Reg. 2. 50. † 2. 28.
REGENERATIO, vide Homo.
Regeneratio eſt immutatio carnis in ſpiritum, Joan. 3. 5. carnalium affectionum in ſpiritualem affectum, Rom. 6. 5. 13. infidelitatis in fidem, Joan. 1. 12. Galat. 3. 26. 1 Joan. 5. 1. innovatio mentis per Spiritum ſanctum, Titum 3. 5. Galat. 4. 6. atque adeò carnalis naturæ in divinam naturam, 2 Pet. 2. 4. Coloſſ. 2. 11. ut qui mali ſumus, ſanctificemur, 1 Cor. 6. 11. Epheſ. 5 8.
Regenerati interius, etiam exterius in novitate vitæ am-

ſulabunt, Rom. 6. * † 7. 6. † 12, 1. Epheſ. 4. 22. Coloſſ. 3. 9 1 Corinth. 1. 7. 2 Cor. 5. 15. 1 Petr. 4. 6.
REGES quid facere, quidve fugere debeant, Deuter. 17. 19. 1 Reg. 8. * 3 Reg. 2. 6. † 10. 9. 2 Paralip. 9. 1. † 19. 5 Sapient. 6. * † 9. * Job 34. 10 Pſalm. 2. 10 † 100. * Prov. 14. 28. † 19. 12. † 20. 8. 16 † 28 15. † 29. 4. 14. † 31. 4. Jerem. 22. 2. vide ſuperiorum officium.
REGNUM Dei vim patitur, Matth. 11. 12. Luc 16. 16. Galat. 5. 16. Apoc. 2. * † 3. * † 21. 7.
Regnum Dei ſpirituale, internum, & æternum, Gen. 49. 10. Num. 24. 17. 1 Reg. c 10. † 7. 9. 10. 1 Paral. 18. 11. † 19. 1. 4. Pſalm. 2. 2. 6. † 9. 8. † 21. 28. † 44. 7. † 71. 1. † 109. * † 144. 11. Iſai 9. 6. † 11. * † 32. 16. † 40. 9. † 42. 1. Jer. 23. 5. 6. † 33. * Ezech. 34. 23. † 37. 24. Dan. 2. 44. † 4. 33. † 7. 14. 27 † 9. 24. 25. Oſee 3. 5. Mich. 4. 1. 4. † 5. 1. Zach. 9. 9. Matth 13. * Luc. 1. 28. † 12. 32. 32 † 22. 29 † 23. 2. Joan. 3. 14. † 12. 14. 32. † 18. 33 36. 1 Tim 1. 17. Hebr. 1. 8. † 2. 9.
RELINQUENTES omnia propter Chriſtum, centuplum recipient, Matth. 19. 29. Marc. 10. 29. Luca 18. 29
RELIQUIÆ, & veſtes Sanctorum, quam vim à Deo habeant, quidque per eas operetus Deus, ut pallium Eliæ, 4 Reg. 2. 14. oſſa Eliſæi, 4 Reg. 13. 21. fimbria Chriſti, Matt. 9. 20. † 14. 36. ſudaria Pauli, Act. 19. 12. umbra Petri, Act 5. 15.
REMITTENDUM proximo in nos peccanti, Pſal. 18. 8. Matth. 5. 23. † 6. 15. † 18. 22. 32. Luc. 17. 3. Epheſ. 4. 32. Coloſſ. 3. 13.
REPUDII libellus, Deut. 24. 1. Iſa. 50. 1. Jerem. 3. 8. Malach. 2. 16. Matth. 5. 31. † 19. 7. Marc. 10. 4.
RESPHA concubina Saul, ad quam ingreſſus eſt Abner, 2 Reg. 3. 7.
cuſtodit corpora eorum, qui in crucem ſublati erant, 21. 10
RESURRECTIO mortuorum, & carnis ad gloriam facta mutatio, Exod. 3. 6. Job 14. 13. † 19. 26. † 22. 30. Iſa. 26. 19. † 66. 14 Ezech 37. 1. 9. Dan. 12. 14. Jonæ 2. 11. Soph. 3. 8. 4 Eſdr. 2. 16. † 14. 35. 2 Mach. 7. 9. 14. 23. Matth. 22. 23. 31. Luc. 20. 35. Joan. 5. 21. 28. † 6. 39. † 11. 24. Act. 24. 15. 1 Cor. 15. * 2 Corinth. 4. 14. † 5. * Coloſſ. 3. 4. Philip. 3. 21. † 4. 3. 1 Theſſ. 4. 13. 18. 2 Tim. 2. 11. Apoc 20. 12.
REVELATIONES & viſiones, Joſ. 5. 13. 4 Reg. 17. 9. 2 Mach. 3. 24. † 5. 2. † 10. 29 † 11. 8. vide Apparitiones
ROBOAM filius Salomonis, rex Juda conſtituitur, 3 Reg. 12. 1. deficit Iſrael à Roboam ad Jeroboam, 12. 19. præcipit ei Deus, ne pugnet contra Iſrael, 2 Par. 11. 2. oppugnatur à Siſac rege Ægypti, 11. 2 9.
moritur, 3 Reg. 14. 31. regnat Abiam filius ejus pro eo, 15 1.
ROMANI cum Judæis pacis, & ſocietatis fœdera ineunt, 1 Mach. 8. 14. 19. 27. † 12. 1. † 14. 17. 10.
Romanorum Gentilium laus, 1 Mach. 8. 2 9.
Romanorum Chriſtianorum laus, Rom. 1. 8.
Romanos deſtructuros Jeruſalem, & templum Domini, Num 24 24. Iſai 5. 26. † 6. 11. Dan. 9. 26. † 11. 30. 31. Luc. 19. 41. † 21, 20 Joan 11. 48.
RUBEN primogenitus Jacob naſcitur, Gen 29. 32. violat thorum patris ſui, 35. 22. dantur ob id primogenita ejus filii Joſeph, 49 4. 1 Par. 5. 1. nititur fratrem ſuum Joſeph liberare, Gen. 37. 21. 22. 29.
dicit patri, Duos filios meos interfice, ſi non reduxero Benjamin, 42. 37 filiis Ruben primò requies datur, Num. 32 * Deut. 3. 16. † 29. 8. Joſue 1. 12. † 13 23. cæduntur, 4 Reg. 10. 33. transferuntur ad terram Aſſyriorum, 15 29. 1 Paral 5. 26. ſecundum prophetiam, Geneſ 49. 4. ædificant altare, Joſ. 22. 10 dimicaverunt contra Agarenos, 1 Par. 5. 19.
RUTH Moabitis, Ruth 1. 4. accipit eam uxorem Booz, & parit Obed, 4. 13. 1 Paral. 2. 12. Matth. 1. 5.

S

SABBATUM, Gen. 2. 2. Exod. 16. 23. † 20 8. † 23. 12. † 31. 14. 17 † 34. 21 † 35. 2. Lev. 19. 3. † 23. 3. 15. † 25. 4 Num. 15. 32. † 28. 9. Deut. 5. 12. Iſa. 56. 2. 4. † 58. 13. † 66. 23. Jer. 17. 21. 27. Ezech. 20. 12. † 22 8. 2 Eſd. 13. 16. 22. 1 Mac 1. 47. † 2. 33. 41. 2 Mach. 15. 1. Matth. 12. 2. 10. Marc. 2. 27. † 3. 2. † 6. 2. Luc. 4. 16. 31. † 6. 1. † 13. 10. 14. † 14. 1. Joan. 5. 10. † 7. 22. † 9. 14 Act. 13. 14. 27. 44. † 15. 21. † 18. 4. † 20. 7 1 Cor. 16. 2 Hebr. 4 4. 10.
SACERDOTES Legis & horum munus, Exod. 29. 44. † 30. 7. Lev 10 1. 6. 9. † 21. * † 22. * † 24. 3. Num. 3. 10 † 4. 5. 11. † 10. 8. † 18. 1. 7. Deut. 21. 5. 1 Reg. 2. 28. 35. 1 Par. 6. 49 2 Par. 26. 17. Ezec. 44. 15. 10. Hebr. 5. 7. † 10. 11.
Sacerdotum multitudo in veteri Lege, 1 Paralip. 23. 3 ubi numerantur 38000.
Sacerdotum Legis indumenta, ornamenta & ordinatio, Exod. 28. * † 29. 1. † 39. 1. † 40. 12. Lev. 8. 1. 8.
Sacerdotibus dabantur decimæ, & Primitiæ, Num. 5. 9. 10. † 18. 8. 21. * Deut. 18 3. ut liberi à ſollicitudine comparandi victum, poſſent vacare Legi Dei, 2 Paral. 31. 4. * vide Decimæ.
Sacerdotibus Legis aſſignabatur neceſſaria vitæ ſuſtentatio, Exod. 29. 26. Lev. 2. 3. 10. † 5. 13 † 6. 9. 16. † 7. 6 32. † 10. 13. † 24. 9. Num. 3. 48. † 5. 9. † 18 8. 21. 28. Deut. 18. 1. 1 Reg. 2. 28. 4 Reg. 12. 16. 1 Par. 6. 54. 2 Par. 31. 4. 2 Eſdr. 10. 36. Eccli. 45. 25.
Sacerdotes mali, & eorum punitio, Num. 16. * 1 Reg. 2. 12. * † 3. 13. 3 Reg. 2. 26. Iſai 3. 12. Jer. 6. 5. † 8 7. Oſee 4. 6. 9. † 5. * Malac. 1. * † 2. 1. 8. 1 Mac. 7. 5. 9. 21.
Sacerdos, non lex, aut ſcriptura ſola, eſt judex quæſtionum exorientium, Deut. 17. 9. 12. Malac 2 7.
SACRIFICIUM novi Teſtamenti appellatur juge ſacrificium, Dan. 11. 31. † 12. 11. celebrabitur, donec veniat Dominus, 1 Cor. 11. 26 quære Miſſæ ſacrificium, & Oblatio
SADUCÆI negant mortuorum reſurrectionem, Matth. 22. 23. Actor. 4. 1. † 23. 8.
SALMANASAR rex Aſſyriorum egreditur primò contra Samariam, & transfert Iſrael cum Oſee rege in Aſſyrios, 4 Reg. 17. 6 ſecundò capit Samariam, 18. 9.
SALOMONIS filii Davidis nativitas promittitur, 2 Reg. 7. 12.
naſcitur, 2 Reg 5. 14. † 12. 24. ungitur in regem ſuper Iſrael, 3 Reg. 1. 33. Dominus apparuit ei per ſomnium nocte in Gabaon, à quo ſapientiam poſtulat, 3. 5. 9. 2 Par. 1. 7. dirimit litem meretricium, 3 Reg. 3. 16 24. de ejus ſapientia, magnitudine divitiarum, poteſtate, & miniſtris, 2 Par. 9 3. init fœdus cum Hiram rege Tyri, 3 Reg. 5. 12.
poſtquam ædificavit templum, dedit Hiram viginti oppida, 9. 11. venit ad eum regina Saba, 10. 1. Matth 12. 42. Luc. 11. 31. ædificavit fanum Chamos idolo Moab in monte, 3 Reg. 11. 7.
Chananæos facit ſibi tributarios, 2 Par. 8. 7. ungitur ſecundò in regem, 1 Par. 29. 22. moritur, 3 Reg. 11. 43. ſuccedit ei filius Roboam, 14. 21.
SALUS, vide Beatitudo.
SAMARIA, quæ poſteà metropolis fuit decem tribuum Iſrael, extruitur, 3 Reg. 16. 17. obſidetur à Syriis, 4 Reg. 6. 24. obſidetur ab Aſſyriis uſque ad tertium annum, capitur, & abducitur populus, 4 Reg. 17. 5.
contra Samariam prophetatur, Iſai. 7. 30. † 9. 7. Ezech. 23. * Oſee 8. * † 13. * Amos 3. 12. Mich. 1. 5.
Samaria nolebat recipere verbum Dei, Luc. 9. 52. recipit verbum Dei, Actor. 8 5
Samaritanus miſeretur vulnerati, Lucæ 10. 33.
Samaritana loquitur cum Chriſto apud puteum, Joan. 4. 7.
SAMSON naſcitur, Jud 13. 24. juxta promiſſionem Angeli, 13. 3. uxorem accipit in Thamnata, & dilacerat leonem, 14. 1. 5. 10.
nocet Philiſthæis, eiſque vim infert, 15. 4. 8. moritur, 16. 29. 30.
SAMUEL, 1 Reg. 1. 20. adducitur ad domum Domini in Silo, 1. 24. vocatur à Domino, 3. 4. 10. congregat univerſum Iſrael in Maſphat, & clamat ad Dominum pro Iſrael, 7 5 9. ponit filios ſuos Judices Iſrael, 8. 1. probat ſe innocentem, 12. 3 interficit Agag, 15. 33.
David regem ungit, 16. 13. moritur, 25. 1. prophetat Sauli poſt mortem, 28. 15. 16. Eccli. 46. 23 laudatur, Eccl. 46. 16.
SANABALLAT præfectus Samariæ conatur impedire templi ædificationem, 2 Eſdr. 4. 10.
SANCTUS eſt Deus, Iſa. 6. 3. Apoc. 4. 8.
Sancti, & mundi eſſe debemus, Lev. 11. 44. † 19. 2. † 20. 7 26 † 21. 6. Deut. 26 19. Epheſ. 3. 26. 1 Theſſ. 4. 3. 1 Petr. 1. 16. qui ſanctus, ſanctificetur adhuc, Apoc. 22. 11.
Sanctum Domini, Exod. 35. 2. Levit. 16. * Pſalm. 113. 2. Matth 7. 6. Luc 1. 31.
Sancti pro nobis orant, Jer. 15. 1. 2 Mach. 15. 14. Apoc 5. 8. † 8. 3. propter eorum preces, & merita multa nobis largitur Deus, quamvis illi vita functi ſint, Gen. 26. 5. 14. Exod. 32. 13. 14 3 Reg 11. 12. 13. 32. 34 † 15. 4. 5. 4 Reg. 19. 34 † 20. 6. Iſai 37 35. Eccli. 24. 14.
Sanctos oramus ſine injuria Mediatoris, ut pro nobis orent, ſicut & petimus ab aliis hominibus preces, ut Paulus, Rom. 15. 30 Col. 4. 3. Epheſ. 6. 19. 1 Theſſ. 5. 25. 2 Theſſ. 3. 1. Hebr. 13. 18. Nec mirum Sanctos noſtras preces cognoſcere: quia ſunt ſicut Angeli Dei, Matth 22. 30. Luc. 15. 10 & offerunt Deo noſtras preces, Tob. 12. 12. Apoc. 5. 8. † 8. 3. Nec huic contrarium eſt, quòd Deus ſolus eſt inſpector cordis, quia & homines cognoverunt ſecreta cordium Deo revelante, Dan. 2. 19. 4 Reg. 5 26 † 6. 12.
Sanctorum miniſterio aliquando tribuitur quod ſoli Deo præcipuè convenit, Matth. 18. 16. 18. Joan. 20. 13. Rom. 11. 14. 1 Cor. 9 20. 22. 1 Tim. 4. 16. Jacobi 5. 19. vide titulum, Deo ſoli attributa, &c.
In Sanctorum memoriam Deum orare, docent nos majorum exempla, Gen. 31. 9. † 48. 16. Exodi 32. 15. Deut. 9. 27. 3 Reg. 18 36. 1 Par. 29. 18. 2 Par. 5. 42. Tob. 7. 15. Eſth. 13. 15 † 14. 18. Iſa. 23. 17. Dan. 3. 35.
Sancti ſunt cum Chriſto in cælis regnantes, Joan. 12. 26. † 17 24. 2 Cor. 5. 8. Phil. 1. 23. Apoc. 3. 21. † 7 9. † 14. 13.
Sancti etiam vita defuncti rectè à nobis laudantur, Eccli. 44. * Joan. 12 26.
in Sanctis ſuis Deus laudatur, Pſal. 150. 1.
Sancti judicabunt, quære Judicabunt.
Sancti faciunt miracula, ut Moyſes & Aaron, Exod. 7. † 8. † 9 † 10. † 11. Elias excitat puerum mortuum, 3 Reg. 17 21. claudit cælum ne pluat, 17. 1. Jac. 5. 17. aperit clauſum, 3 Reg. 18 41. 45. Jacobi, 5. 18. Eliæ pallium dividit aquas, 4 Reg. 2. 8. 14. Eliſeus excitat puerum viduæ mortuum, 4 Reg. 4. 35. ſanat aquas miſſo in eas ſale, 2. 21. 22. oleum multiplicat, 4. 6. mittit farinam in ollam, 4. 41. Naaman Syrum ſanat, 5. 14. facit natare ferrum, 6. 6. Eliſæus mortuus per contactum oſſium ſuorum operatur, 13. 21.
Apoſtoli ejiciunt dæmonia, Marc 6. 13. † 16. 17. Luc. 10 17. Joannes, & Petrus ſanant claudum, Act. 3. 6.
Petrus excitat Tabitham, 9. 41.
etiam ſola ſua umbra ſanat, 5. 15.
Paulus reſtituit claudum, 14. 9.
etiam per ſudaria curat infirmos, 19. 12. reddit vitæ puerum ex lapſu mortuum, 20. 10.
Sancti plura quoque alia fecere miracula, quæ longum eſſet enumerare, ad Hebr. 11. 32. *
SANGUINIS conſperſio, Exod. 24. 6. † 29 20. Lev. 1. 5. 11. † 3. 2. 8. 13 † 4. 6. 16. † 7 2. † 8. 19. 30. † 9. 18. † 12 14. 18. † 17. 6 2 Paral 30. 16 Ezech. 43. 20. Hebr. 9. 13. 14. 19 9. 13.

Sanguinis Chriſti conſperſio, Hebr. 9. 14. † 10. 19. † 12. 24. 1. Petr. 1. 22.

Sanguinis eſus prohibitus, Gen. 9. 4. Lev. 3. 17. † 7. 26. † 17. 10. 14. † 19. 26. Deut. 12. 16. 23. † 15. 23. 1 Reg. 14. 32. Act. 15. 20. † 21. 25.

Sanguinis fluxus ſiſtitur, Matthæi 9. 20.

Sanguinis innocentis effuſio, Deut. 19. 5. 11. † 27. 24. 1 Reg. 20. 9. 3 Reg. 21. 13. 4 Reg. 21. 16. † 24. 4. 2 Par. 24. 22. Prov. 6. 17. † 28. 17. Iſai. 59. 11. Jer. 7. 6. † 22. 3. Ezech. 21. 4. 4 Eſdr. 1. 32. Matth. 23. 34. Luc. 12. 50. Apoc. 6. 10. † 18. 24.

Sanguinis innocentis effuſio clamat vindictam coram Deo, Gen. 4. 10. 4 Eſdr. 15. 8. Apoc. 6. 10.

Sanguine Chriſti empti ſumus, 1 Cor. 6. 20. † 7. 23. Act. 20. 28. 1 Petr. 1. 18. Apoc. 5. 9.

SAPIENTIÆ divinæ origo, proprietas, laus, & utilitas, Deut. 4. 6. † 29. 9. Job 28. 20. † 32. 7. Eccle. 7. 12. † 9. 13. Sap. 6. 13. 16. † 7. * 8. * 9. * 10. * Eccli. 1. * † 3. 1. 30. † 4. 12. 28. 29. † 21. 22. † 24. * † 39. 14. Luc. 21. 15. Rom. 11. 33. 1 Cor. 1. 17. † 2. 6. 10. † 3. 19. Col. 2. 3. Jacobi 1. 5. † 3. 15.

SAPHIRA mentitus Spiritui ſancto, & cadit in terram mortua, Actor. 5. 1. 5.

SARA filia Raguelis Tobiæ in uxorem traditur, Tob. 7. 10. 13.

SARVIA, vide Zarvia.

SATISFACTIO, vide Pœnitentia.

SAUL de tribu Benjamin quærit aſinas, 1 Reg. 9. 3. ungitur in regem à Samuele, 10. 1. † 11. 14. Actor. 13. 21. juxta mandatum, 1 Reg. 9. 15. percuſſit Ammon, 11. 11. obtulit holocauſtum, 13. 9. à regno rejicitur, 15. 13. † 15. 22. 26. 28. † 16. * exagitat eum ſpiritus nequam, 16. 14. † 18. 10. † 19. 9. nititur David configere, 18. 10. † 19. 10. perſequitur eum, 23. * trucidat ſacerdotes Domini, 22. 18. mulierem habentem pythonem conſulit, 28. 7. ſeipſum interficit, 31. 4. ſepelitur, 31. 13. filii ejus in crucem tolluntur, 2 Reg. 21. 9.

SCANDALUM ſeu offendiculum proximo, nec in vita, nec in doctrina ponendum, Levit. 4. 3. Num. 11. 16. 3 Reg. 11. 14. 2 Eſdr. 8. 22. Prov. 28. 10. 2 Mach. 6. 24. Matth. 17. 27. † 18. 6. Marc. 9. 41. Luc. 17. 1. Rom. 14. 1. 15. 1 Cor. 8. * † 10. 32. 2 Cor. 6. 3. 1 Theſſ. 5. 22.

quicumque nobis ſcandalo eſſe poſſent, vitabimus, Exod. 34. 12. Deut. 7. 2. 16. † 13. * Matth. 5. 29. † 16. 22. Marc. 9. 42. Rom. 16. 17.

SCIENTIA Dei, vide Dei.

SCRIPTURA ſacra unde ſit, & quis ejus uſus, Exod. 17. 14. † 34. 27. Deut. 4. 1. † 17. 18. † 31. 9. Joſue 1. 8. Iſai. 8. 9. † 30. 8. † 34. 16. Jerem. 20. 2. † 36. 2. 10. † 45. 1. Baruch 1. 1. 14. † 4. 1. 2 Eſdr. 8. 2. 3. Eſdr. 9. 39. 4 Eſdr. 13. 1. Dan. 10. 21. Matt. 4. 4. † 22. 29. Luc. 4. 4. † 16. 29. Joan. 5. 39. † 10. 44. † 20. 30. Act. 13. 21. † 17. 11. Rom. 1. 2. † 4. 23. † 15. 4. 1 Cor. 9. 9. † 10. 11. † 15. 3. 2 Tim. 3. 15. 2 Petr. 20. † 3. 1. Apoc. 1. 19.

Scriptura difficilis intellectu, 2 Petr. 1. 16. nec omnia ſcripſit Apoſtoli mandarunt, Joan. 20. 30. † 21. 25. 1 Cor. 11. 34. 2 Theſſ. 3. 15. Joan. epiſt. 2. 12. † epiſt. 3. 18.

Scriptura, nec lex eſt judex, ſed Sacerdos, Deut. 17. 18. Ezech. 44. 24. * Malach. 2. 7. quære Sacerdotum officium.

SEB & Oreb interficiuntur, Jud. 7. 25.

SEBÆ, quia regnum affectarat, caput præciditur, 2 Reg. 20. 22.

SECURITAS perfecta de peccatorum remiſſione, aut ſalute conſequenda non habetur in hac vita, Eccleſ. 9. 1. 2. vide Certi.

SEDECIAS pſeudopropheta, 3 Reg. 22. 11. 2 Par. 18. 10. comburitur, Jer. 29. 22.

SEDECIAS, vide Zedecias.

SEDITIOSI puniuntur, Num. 16. 31. * vide Murmuratores.

SELEUCUS Aſiæ rex, 2 Mach. 3. 3.

SEMAJA mittitur ad Roboam, 3 Reg. 12. 22. 2 Par. 12. 1. † 12. 5. 7.

SEMEI maledicit Davidi, 2 Reg. 16. 5. 13. veniam impetrat à David, 2 Reg. 19. 23. occiditur ex præcepto David, 3 Regum 2. 9. 41. 46.

SENNACHERIB oppugnat univerſas civitates Juda munitas, 4 Regum 18. 13. 2 Par. 32. 2. blaſphemat Deum, Iſai. 36. * interimitur à filiis, 4 Reg. 19. 37. Iſai. 37. 37. ſecundùm verba Iſai. 10. 12. † 31. 8. † 33. 1.

SEPELIRE mortuos, opus miſericordiæ, Gen. 23. 19. † 25. 9. † 35. 19. 29. † 50. 3. 13. 23. Num. 20. 1. Deut. 10. 6. † 21. 23. Joſ. 24. 30. Judic. 12. 7. 1 Reg. 25. 1. † 31. 13. 2 Reg. 2. 32. † 3. 31. 3 Reg. 2. 10. 31. 34. † 11. 43. † 13. 29. † 14. 31. 4 Reg. 13. 20. 2 Par. 16. 14. † 29. 16. † 35. 24. Tob. 1. 20. † 2. 3. 7. † 4. 1. 18. † 8. 14. † 12. 12. † 14. 13. 16. 4 Eſdr. 2. 23. Eccli. 7. 37. † 18. 16. Matth. 14. 12. † 27. 58. Joan. 19. 39. Act. 13. 29. 1 Cor. 15. 4.

SEPHORA, vide Ziphora.

SERMO Chriſtianorum, vide Loquenda.

SERPENS æneus erigitur, Numer. 21. 8. tollitur, & appellatur Nehuſtan, 4 Reg. 18. 4. cujus typum geſſerit, Joan. 3. 14.

SIBA, vide Ziba.

SICELEG, vide Ziceleg.

SICHEM filius *Hemor Dinam* rapit, & concumbit cum illa, Geneſ. 34. 2. necatur, 34. 26.

SIGNA futurorum, Geneſ. 9. 12. Exod. 31. 13. Joſue 2. 18. 1 Reg. 2. 34. † 10. 2. 2 Reg. 5. 24. 4 Reg. 19. 29. Iſai. 38. 7. Tob. 5. 3. Luc. 1. 12.

Signa in memoriam præteritorum, Exod. 12. 3. 8. Num. 13. 38. † 16. 38. 40. † 17. 10. Joſ. 4. 6. *

Signa, & miracula fiunt, ut per ea omnipotentia, veritas, juſtitia, & bonitas Dei innoteſcat, Exod. 4. 2. 6. † 7. 19. † 16. 12. Joſ. 3. 10. 14. 1 Reg. 12. 4. † 17. 14. † 18. 38. † 20. 12. 38. 4 Reg. 5. 14. † 20. 9. Matth. 8. 16. † 9. 2. † 14. 18.

SIHON rex Amorrhæorum concedere noluit, ut Iſraël tranſiret per fines ſuos, Num. 21. 22. Deut. 1. 30. percuſſus eſt in ore gladii, Num. 21. 24.

SILAS cum Paulo mittitur Antiochiam, Act. 15. 27. profectus eſt cum Paulo, 15. 40. remanſit Berœæ, 17. 14.

SILERE eſt utile, Prov. 17. 20. Eccl. 3. 7. Eccli. 20. 6. † 32. 12.

SILO locus, in quo fuit domus Dei. Joſ. 18. 1. Judic. 18. 31. † 20. 18. 1 Reg. 1. 3. convenerunt omnes in Silo propter Rubenitas, Joſ. 22. 12. de Silo affertur arca, 1 Reg. 4. 4. Jerem. 7. 12. † 26. 6.

SIMEON naſcitur, Geneſ. 29. 33. interficit cum Levi Sichemitas, 34. 25. eam ob rem arguuntur à patre, 49. 5. in vinculis tenetur in Ægypto, 42. 25.

SIMON in Bethania excipit Dominum, Matth. 26. 6. Marc. 14. 3. Joan. 12. 1.

SIMONIA, vide Vendi dona Dei.

SIMPLICIBUS, & humilibus revelat ſubinde Deus, quod abſcondit iis, qui ſibi videntur ſapientes, Pſalm. 29. 18. 24. † 32. 4. Eccl. 9. 15. Matth. 11. 25. Luc. 2. 9. † 5. 8. † 10. 21. Act. 4. 13. 1 Cor. 1. 24. † 2. 1.

Simplex, & rectus, Geneſ. 20. 6. Job 1. 8. Matth. 10. 16. Act. 2. 46. Rom. 16. 18. Epheſ. 6. 5. Coloſſ. 3. 22.

SIMULATIO, & hypocriſis cavenda, Eccli. 2. 36. Iſai. 32. 6. Jer. 9. 8. Job 15. 34. 2 Mach. 6. 24. Matth. 23. *

SOBRIETAS, vide Temperantia.

SOCIETAS bonorum quærenda, malorum vitanda, Gen. 19. 15. Lev. 7. 19. Num. 16. 25. † 25. 4. Joſ. 23. 12. 2 Par. 19. 2. Job 31. 5. Pſal. 25. 4. 8. † 36. 1. Prov. 1. 10. † 4. 14. † 6. 23. † 15. 20. † 20. 19. † 22. 10. 24. † 23. 6. 17. † 24. 1. 21. † 29. 27. Jer. 16. 8. Eccli. 6. 35. † 8. 1. 18. † 9. 21. † 12. 10. † 13. 1. 20. Tob. 1. 5. Matth. 7. 15. Act. 19. 9. 2 Cor. 6. 14. Epheſ. 5. 11. 2 Tim. 4. 14. Apoc. 18. 4.

SODOMA, & Gomorrha amœniſſimo loco ſita, Gen. 13. 10. ſpoliantur, Geneſ. 14. 11. ſubvertuntur à Domino, Geneſ. 19. 25. Deut. 29. 23. Sap. 10. 6. 7. ſecundùm verba Domini, 18. 20. cauſa, Ezech. 16. 49.

SOL, & Luna creantur, Gen. 1. 16. ſteterunt ad imperium Joſue, Joſ. 10. 12. retroceſſit Sol decem gradibus ad petitionem Ezechiæ, & preces Iſaiæ, 4 Reg. 20. 11. amittit lumen, Matth. 27. 45. Marc. 15. 33. Luc. 23. 45.

SOLICITUDO nimia, Exod. 34. 21. Lev. 25. 20. Deut. 8. 3. Job 7. 8. Pſalm. 54. 23. † 144. 15. 16. Prov. 10. 1. † 12. 25. Matth. 6. 25. † 10. 9. 23. † 11. 22. † 10. 7. Luc. 8. 14. † 12. 22. † 24. 18. † 11. 51. 1 Cor. 7. 32. Philip. 4. 6. Hebr. 12. 5. 1 Petr. 5. 7.

SOMNIA, & viſiones in quibus olim Deus ſuam voluntatem aperiebat, Geneſ. 20. 3. † 28. 12. † 31. 24. † 37. 5. 9. † 40. 8. † 41. 1. † 46. 2. Num. 12. 6. Jud. 7. 13. 15. 1 Reg. 3. 4. 6. 11. † 28. 6. 2 Reg. 7. 4. 3 Reg. 3. 5. 15. Job 7. 14. † 33. 15. Dan. 2. 1. † 7. 1. 2 Mach. 15. 11. Matth. 1. 20. † 2. 12. 13. Act. 16. 9. † 18. 9. † 23. 11. † 27. 23.

Somnia, & viſiones, quæ non conveniunt cum doctrina Chriſti, & Eccleſiæ, ſunt contemnenda, Deut. 13. 1. Eccl. 5. 2. Eccli. 34. 1. * Jer. 23. 16. 25. † 27. 9. † 29. 8.

SOROBABEL filius Salathiel, 2 Eſd. 12. 1. Marc. 1. 13. Lucæ 3. 27. inſtaurat templum Domini Jeroſolymis, 1 Eſdr. 3. 3. 3 Eſdr. 2. 2. Eccli. 49. 13. genuit Abiud, Matth. 1. 13.

SORORES Chriſti, vide Fratres.

SORS, Lev. 16. 8. Num. 17. * † 26. 53. † 33. 54. Joſ. 7. 14. † 18. 10. 1 Reg. 10. 20. † 14. 17. 42. 1 Par. 25. 5. 2 Eſdr. 11. 1. Prov. 16. 33. † 18. 18. Ezech. 21. 19. Jon. 1. 7. Act. 1. 17.

SOSIPATER comes Pauli, Act. 20. 4.

SOSTHENES princeps Synagogæ percutitur, Act. 18. 17.

SPES juſtorum non in temporalibus rebus, ſed in Deo, eiuſque promiſſionibus fundatur, Gen. 26. 5. Judic. 7. 2. 4. 1 Reg. 4. 3. † 17. 45. † 22. 1. 3 Reg. 20. 18. 1 Par. 19. 11. 2 Par. 13. 7. † 32. 7. † 16. 7. † 20. 15. 20. Jud. 9. 13. Pſal. 9. 12. † 13. 6. † 21. 5. 10. † 24. 2. † 30. 2. † 39. 5. † 61. * † 70. 1. † 90. 2. † 113. 9. 10. 11. † 141. 6. † 145. 3. Prov. 2. 5. † 22. 19. † 28. 25. † 30. 5. Sap. 1. 4. 9. Eccli. 2. 6. 11. † 33. 9. † 34. 14. Iſai. 26. 4. † 29. 19. † 30. 1. 15. † 31. 1. † 36. 7. † 40. 30. Jer. 2. 13. † 7. 4. † 9. 12. † 17. 7. † 39. 18. Thr. 3. 24. Ezech. 29. 6. Oſee 11. 6. Mich. 7. 5. 7. Nah. 1. 7. 1. Mac. 3. 18. Matt. 10. 37. † 12. 21. Rom. 5. 2. † 8. 24. 2 Cor. 5. 2. Col. 1. 27. 1 Theſ. 1. 3. 1 Tim. 1. 1. † 6. 17. Hebr. 3. 6. 1 Pet. 1. 13.

Spes non facit nos ſecuros, nec excludit timorem, vide Timor.

Spes impiorum evaneſcit, & in quibus confidunt, vana ſunt omnia, 4 Reg. 18. 21. Job 8. 14. † 11. 20. † 14. 19. † 20. 4. Prov. 10. 28. † 11. 7. 21. † 25. 19. Sap. 5. 15. Eccli. 5. 1. 10. Iſai. 28. 15. 18. † 30. 2. 31. † 57. 11. Jer. 9. 24. † 7. 7. 1 Mach. 2. 62.

SPINÆ appellantur ſolicitudines hujus mundi, divitiæ, & voluptates vitæ, Matth. 13. 7. 22. † 19. 22. Marc. 4. 7. 18. † 10. 22. Luc. 8. 7. 14. † 18. 23.

SPIRITUS ſanctus promittitur, Iſai. 44. 3. Ezech. 11. 19. † 36. 26. † 39. 29. Joel. 2. 28. Matth. 3. 11. Joan. 7. 39. † 14. 16. 26. † 15. 26. † 16. 7. mittitur, Act. 2. 1.

Spiritus Dei edocet mentes, Exod. 4. 12. Pſalm. 31. 8. Iſaiæ 54. 13. Matth. 10. 20. Marc. 13. 11. Luc. 12. 12. † 21. 14. Joan. 6. 45. † 14. 16. 26. † 15. 26. † 16. 13. Rom. 8. 16. 26. 1 Cor. 2. 10. † 3. 5. Epheſ. 1. 13. † 4. 20. 21. 1 Joan. 2. 27.

Spiritus probandi ſunt, utrum à Deo ſint, Judith 8. 18. 1 Cor. 14. 29. 1 Theſſ. 5. 21. 1 Joan. 4. 1.

SPONSUS ſpiritualis eſt Chriſtus, Iſai. 54. 5. † 62. 4. Jer. 31. 32. Ezech. 16. 8. Matth. 9. 15. † 25. 1. Marc. 2. 19. Lucæ 5. 34. Joan. 3. 29. 2 Cor. 11. 2. Epheſ. 5. 24. Apoc. 19. 7. † 21. 2.

Sponſa Chriſti, vide Eccleſia.

STEPHANUS eligitur, Actor. 6. 5. accuſatur, 6. 11. reſpondet ad accuſationem, 7. * lapidatur, 7. 57.

STULTITIA, Prov. 14. 19. † 20. 3. † 26. 1. † 27. 22. Baruch 3. 23. Eccl. 10. 2. Eccli. 33. 5. Matth. 7. 26. † 25. 2. Marc. 7. 22. Epheſ. 5. 4.

Stultitia eſt apud Deum ſapientia hujus mundi, 1 Cor. 1. 18. * † 3. 19.

Stul

Stultorum corda in eorum ſunt ore; & contra ſapientum os in corde eſt, Eccli. 21. 29.

SUBDITORUM officium, Exod. 16. 18. † 22. 28 Num. 16.* Joſ. 1. 16. 2 Eſdr. 7. 26. Baruch 1. 11. Prov. 11. 13. † 20. 2. † 24. 21. † 25. 6. Eccl. 8. 2. † 10. 16. Jer. 29. 7. Matth. 17. 24. † 21. 16. 21. Luc. 20. 22. Rom. 13. 1. 7. 1 Theſſ. 5. 12. 1 Tim. 2. 1. Hebr. 13. 17. Tit. 3. 1. 1 Pet. 2. 13.

SUPERIORUM judicium, & rectorum officium, & poteſtas in ſubditos, Gen. 9. 6 Exod. 18.* † 3.* † 18. 13. 17. † 22. 28. Lev. 24. 10. 23. Num. 11. 16. 24. † 15. 4. † 27. 15. 18. Deut. 1. 13. 17. † 17. 8 † 19. 17. Joſ. 1. 10 Jud. 2. 7. 16. 1 Reg. 10. 24. 3 Reg. 1. 7. 2 Par. 19. 5. 8. Job 29.* † 14. 30. Pſal. 81.* Prov. 8. 15. † 14. 14. † 12. 14. † 16. 10. † 20. 8. † 28. 15. † 29. 4. 14. † 31. 4. Eccle. 10. 1. 12. Sap. 1. 1 † 6.* Eccli 7. 4. † 10. 1. 24. † 17. 18. Iſai. 1. 23. 26. † 3. 2. † 10. 1. † 32. 1. Jer. 1. 26. † 22. 2. † 27.* Ezech. 22. 6. 12. † 45. 9. Dan 2. 21. Oſee 13. 10 Mich 3. 1. 9. Matt. 22. 17. 21. † 26. 51. Luc. 20. 22 Joan 18 † 19. 11. 1 Cor. 15. 24. Rom. 13. 1. 3. 1. 2 Tim. 2. 1. Tit. 3. 1. Heb. 13. 17. 1 Petr. 2. 13. Vide Rex, Judex.

SUPERBIA prohibetur, committitur, & punitur, Gen. 3. 27. † 11. 5. 7. Exod. 5. 2 † 14. 26. 1 Reg. 17.* 4 Reg. 18. 19.* † 19. 35. Tob 4. 14. Judith 9. 16. † 12.* Prov. 6. 17. † 11. 2. † 13. 10. † 15. 25. † 16. 5. 18. † 18. 12 † 19. 6. † 29. 23. Eccli 10. 9. 14. 16 † 15. 4. Iſai. 3. 16. 27. † 9. 8. † 10. 8. † 14. 9. † 16.* † 17. 10. 24. † 19. 2. 3. † 47. 8 Jer. 48. 29. † 49. 16. Ezec. 16. 49. † 28. 2 † 31. 10. Dan. 4. 19. 27. † 5. 22. Abdiæ 1. 3. Mal. 2. 11. 2 Mac. 9. 4. 8. Luc. 1. 47. † 10. 15. † 14. 7. 11. † 18. 11. † 22. 24. Act. 12. 21. Rom. 1. 30. † 11. 10. 2 Tim. 3. 2. 1 Pett. 5. 5. 2 Petr. 2. 18. Judæ 16. Apoc. 18.*

SUSANNÆ hiſtoria, Dan. cap. 13.*

SYRI imperant Iſraeli, Judic. 3. 8. opprimuntur ab Othoniel 3. 10. cæduntur à Davide, eique fiunt tributarii, 2 Reg. 8. 5. Juvant filios Ammon contra David, 10. 6. fugientes à facie Iſrael, occiduntur à David, 10. 6. 18. Samariam obſidentes cæduntur, 3 Reg. 20. 29. pugnant contra Iſrael, 4 Reg. 6. 8. mentis ſtupore immiſſo, quaſi cæci ducuntur in Samariam, 6. 18. 19.

Obſident Samariam, 6. 24. territi à Deo ſolvunt obſidionem, 7. 6. 7. vaſtantur à rege Aſſyriorum, & transferuntur Cyrenem, 4 Reg. 16. 9. deſolatio eorum prænunciatur, Iſaiæ 17. 2. Jer. 49. 23. Amos 1. 3.

T

TABITHA ſuſcitatur à mortuis, Actor. 9. 36. 40.

TEMPERANTIA in cibo, potu, & concubitu, Tob. 6. 15. Eccl. 3. 6. Eccli. 31. 18. † 32. 7. Dan. 1. 8. 21. Rom 13. 13. † 14. 17. 1 Cor. 7.* Gal. 5. 23. 1 Tim. 3. 2. 2 Tim. 1. 7 Tit. 1. 8 † 2. 6. 12. 1 Petr. 2. 13. † 5. 8 2 Petr. 1. 6.

TEMPLUM Salomonis, quando, quanto tempore, & qua forma ſit extructum, 3 Reg. 6.* † 7.* 2 Par. 3.* 4.* promiſſio ejus, 2 Reg. 7. 13. extruitur ope Gentilium, 3 Reg. 5.* conſecratur 8.* 2 Par. 7. 7. profanatur per Achaz, 2 Par. 28. 21. iterùm conſecratur per Ezechiam, 2 Par. 29.* profanatur, & denuò conſecratur per Manaſſe, 2 Par. 33 7. 15. exuritur, 4 Reg. 25. 9. prout prædictum erat, 2 Par. 7. 20. iterum extruitur, 1 Eſdr. 1.* 3.* 4.* 5.* † 6. 3. 7. ſpoliatur, & accenditur, 1 Mach 1. 23. 33. profanatur, 1. 49. 57. mundatur, & conſecratur, 4. 36. 2 Mach. 10. 1. ejus devaſtatio, Dan. 9. 26. Matth. 24. 2. Marc. 13. 2. Lucæ 19. 41.

contra Templum prophetatur, Levit. 26. 31. 3 Reg. 9. 7. 4 Reg. 21. 12. 2 Par. 7. 20. Pſalm. 73. 6. Iſai. 66. 1. Jer. 7. 3. 27. † 26. 6. 12. Amos 9. 1. Mich. 3 12. Zach. 11. 2.

Templum ſpirituale, & domus Dei, 2 Reg 7. 13. Prov 9. 1. Agg. 2. 8. Matth. 7. 24. † 16. 18. Joan. 2. 19. 1 Cor. 3. 16. † 6. 19. 2 Cor. 6. 16. Epheſ 2. 20. 1 Tim. 3. 15. Hebr. 3. 6. 1 Petr 2 5. vide Eccleſia.

Templa idolorum, 1 Regum 5. 2. † 31. 9. 3 Regum 11. 7. 4 Reg 10. 21. † 17. 32. † 19. 37. 1 Par. 15. 10. Baruch 6 16. 30 34. Iſaiæ 37. 38. Jerem. 43. 12. Dan. 14.* 2 Mach. 2. 50. † 6. 2 † 10. 83. 2 Mach. 6. 2. Actor. 19. 27.

Templum domus Dei, & domus orationis vocatur, Iſa. 56. 7 Matth. 21. 13. Chriſtus ipſe, & omnes fideles frequenter in templo verſabantur, Matth. 24. 1. Marc. 12. 11 † 12. 35. Luc 2. 30 † 19. 45. Act. 2. 46 † 3. 1. † 5. 20. 21. † 21. 16. † 22. 17.

in Templo oratur Deus, & exaudit, 3 Reg. 9. 3. † 8. 29 2 Par. 6 19. Matth. 21. 13.

Templa manufacta non inhabitat Deus, quaſi illis concludi poſſit, vel illis indigeat, ut homo ædibus, 3 Reg. 8. 27. 2 Par 6. 18. Iſaiæ 66. 1. Jer. 23. 24. Act. 7. 48. † 17. 3.

alioqui Deus in Templis materialibus habitare dicitur, 3 Reg 6. 13. † 8. 22. 1 Par. 23. 25. Pſal. 77. 60. † 131. 13. Jerem. 7. 3. 7. Matth. 21. 21. Act. 7. 46.

Templum dicitur locus ſanctus, Gen. 18. 17. Exod. 1. 5.

Templum magnis muneribus dotatum, 2 Par. 1.* 4.* 3.* 4.* 5.* 2 Mach. 3. 2.

Templi profanatores à Deo puniuntur, Iſai. 56. 5.* 2 Mach. 3. 25. 26.* Matth. 21. 12. Joan. 2. 15.

TEMPORIS opportunitas in omnibus rebus obſervanda, Eccle 3. 1. † 8. 5. Eccl. 20. 6. † 32. 20. Rom. 12. 1.

TENEBRÆ trium dierum in Ægypto, Exod 10. 22. Pſal. 104. 18. Sap. 17. 2. † 19. 16.

in Tenebris verſatur mundus, & amat eas, 4 Eſdr. 14. 20. Iſaiæ 9. 1. † 59. 9. † 60. 2. Joan. 1. 5. † 3. 19 † 8. 12. † 12. 35. Actor. 26. 17. 1 Theſſ. 5 7. 1. 2 Joan. 2. 11.

TENTARE Deum non licet, Exod. 14. 11. † 17. 2 Deut. 6. 16. Judith 8. 11. Matth 4 7. 1 Cor. 10. 9

Tentat, ſeu veriùs probat Deus ſuos variis modis, Gen 22. 1.* Exod. 15. 25. † 16. 4.* † 20. 10. Deut. 8. 1. † 13. 3. Judic. 2. 22. † 3 1. 2 Par. 32. 31. Tob. 2. 8. Job 1. 12.* Sap. 3. 5. Eccli. 2. 4. † 27. 18. Zach. 13. 9. Rom. 5. 4 2 Petr. 2. 9. Jac. 1. 2.

Tentari non patitur Deus ſuos ſupra id, quod poſſunt, 1 Cor. 10. 13. 2 Petr 2. 9. Apoc. 3. 10.

TERTULLUS Orator accuſat Paulum, Actor. 24. 2.

TESTAMENTUM, Galat. 4. 24. Hebr. 9. 1. † 13. 10. vide Novum Teſtamentum.

TESTIMONIUM tum verum, tum falſum, Exod. 20 16. † 23. 1. Num. 35. 30. Deut. 5. 20 † 17. 11. † 19. 15. 18. 3 Reg. 21. 10. Pſal. 26. 12. † 34. 11. Prov. 6. 19. † 14 5 † 19. 5. 9. † 21. 28. † 24. 28. † 25. 18. Dan. 13. 14.* Matth. 18. 16. † 19 18. † 26. 59. † 28. 13. Marc. 10. 19. Joan. 8. 17. Act. 6 11 Rom. 13. 9. 2 Cor. 13. 1. 1 Tim. 5. 19. Hebr. 10. 28. vide Mendacium.

THADDÆUS, vide Lebbæus.

THAMAR concumbit cum Juda ſuo ſocero, Gen. 38. 13. gignit geminos Phares, & Zara, 38. 17 † 46. 12.

Thamar violatur ab Amnon fratre ſuo, 2 Reg. 13. 14.

Thamar filia Abſalonis, 2 Reg. 14. 27.

THARE pater Abraham, Gen. 11. 26.

THEBES obſidetur, Jud. 9. 50.

THEBNI rex Iſrael, 3 Reg. 16. 21.

THECUITIS mittitur ad regem David, ut impetret reductionem Abſalon, 2 Reg. 14. 2.*

THEGLATH-PHALASAR devictam magnam partem Iſraelitarum tranſtulit in Aſſyrios, 4 Reg 15 29.*

THEODAS occiſus eſt, Act. 5 17.

THESAURUS minus diligendus magis diligitur, Oſee 9. 1. Matth. 6. 19. † 19. 22. Marc. 10. 24. Luc. 12. 22. 33. † 18 23 Joan. 6. 26. 2 Cor 4. 18.

THOLA dux in Iſrael, Jud. 10. 1.

THOLOMAI rex Geſſur, 2 Reg. 13. 37.

THOMAS Didymus paratum ſe offert cum Chriſto ire in mortem, Joan. 11. 16. erat incredulus, 20. 25. 27.

TIMENDUS eſt Deus, & ante oculos habendus, Gen. 22. 12 † 31. 49. Exod. 1. 17. † 20. 20 Deut 4. 9. † 6 2. 13. 24 † 10. 12. 20. † 13. 4. Joſ. 24. 14. Judic. 6. 10. 4 Reg. 17. 36. 2 Par. 20. 15. Job 1. 8. † 28. 28. Pſal. 26 1. † 32. 8. † 33. 8. 10 † 110 5. † 111. 1. † 127. 1. Prov. 1 7. † 3. 7. † 9. 10. † 14. 2. 27 † 15. 16. † 16. 6. † 22. 4. † 24. 21. † Eccle. 12. 13. Eccli. 1. 12.* † 2. 7. 12. 18. † 7. 31. † 10. 23. † 15. 1. † 25. 16. † 33 1 † 34. 16 † 40 26. Iſaiæ 8 5. † 41. 10 † 43. 1. † 51. 12. Jer. 10. 7. † 31. 29. Baruch 3. 7. 4 Eſdr. 16 68 Matth. 10. 28 Lucæ 12. 5. 1 Petr. 2. 17. † 3. 15. Apoc. 14 7.

Timoris Dei fructus, utilitas, & laus, Geneſ. 20. 9. Pſal. 102. 17 † 124. 1. † 127.* Prov. 10. 27. † 14. 17. † 19. 23. † 22. 4. ejus defectus, cauſa peccandi, Gen. 20. 11.

Timore punit Deus, & terrore, Gen. 35. 5. Exod. 23. 27. Levit. 26. 36. Deut. 2. 24. † 11. 25. † 28. 10. 65. Joſ. 2. 9. † 10. 10. Jud. 4. 5 † 7 22. 1 Reg. 7. 10. 4 Reg. 7. 6. 1 Paral. 14. 17 2 Par. 14. 14. † 17. 10. † 20. 29. Pſalm. 9. 20. Jer. 49. 37. Judic. 14. 12 † 15. 2. 2 Machab. 3. 24.

Timoris Dei exempla, Exod. 1. 17. † 14. 31. 3 Reg. 18. 3. 2 Par. 19. 7. Tob. 1.* † 2. 9. 13. † 3. 18. † 9. 12. Jud. 8 8. Job 31. 23. Jonæ 1. 16. Prov. 31. 30. 2 Mach. 6. 30. Luc. 2. 25. Act. 8. 2. † 9. 31. † 10. 2. 35.

Timor, & ſollicitudo non repugnat fidei, aut ſpei, Pſal. 2. 24. Eccle. 9. 12. Eccli. 5. 5. Rom. 12. 20.* 1 Cor. 9. 27. † 10. 12. Philip. 2. 12.* † 3. 11. 13. Hebr. 3. 14. † 4. 1.* 2 Petr. 3. 17.

Timent, & reverentur bonos etiam mali, Geneſ. 20. 8. Exod. 14. 25. 1 Reg. 18. 12. 4 Reg. 5. 12. 1 Eſdr. 6 25. 1 Mac. 1. 25 † 12. 18. Marc. 6. 20 Act 5. 21. † 16. 29.

TIMOTHEUS circumciditur, & proficiſcitur cum Paulo, Act. 16. 3. mittitur cum Paulo in Macedoniam, 19. 22. accepit gratiam per impoſitionem manuum, 1 Tim. 4. 14. 2 Tim. 1. 6.

TITUM Gentilem noluit Paulus circumcidi, Gal. 2. 3.

Titus à Paulo conſtitutus Epiſcopus Cretenſis, Tit. 1. 5.

TOBIAS vir pius, & in pietate conſtans, Tob. 1. 1.* fit cæcus, 2. 11 viſum recipit, 11. 14.

TRADITIONES etiam ſine ſcripto ab Apoſtolis acceptæ, ſervandæ nobis ſunt, 2 Theſſ. 2. 15.

Tradiderunt Apoſtoli quædam viva tantùm voce, 1 Cor. 11. 34. & 2. Joan. 2. verſ. 12. & 3 verſ. 13. 14.

TRIBULATIO, vide Crux.

TRIBUTUM, vide Exactio.

TRINITAS figurata, & declarata, Gen. 1. 26. † 18 2. Exod. 3. 6. 11. 16. † 4. 5. Pſal. 32. 6 Iſai 6. 3. † 14. 16. † 48. 16. † 61. 1. Matth. 3. 16 † 10. 20. † 17. 5. † 28. 19. Luc. 4 18. Joan. 3. 15. † 14. 16. 26. † 16. 3. 3 Joan. 5. 7.

TRIPUDIARE, vide Choreas ducere.

TRISTARI immoderatè propter temporalia, minimè laudandum, Prov. 12. 25. † 15. 13. † 17. 22. Eccli. 30. 22. † 38. 19. 1 Mach. 6. 8. 2 Cor. 7. 10.

TRYPHON partium Alexandri tranſit ad Emalchuel Arabem, 1 Mac. 11. 39. cupiens regnum Antiochi occupare, & fingens ſe amicum apud Ptolemaida, dolo capit Jonathan, 12. 36. 49. à Simone accepta pecunia Jonathan occidit cum filiis 13. 19. 23. interimit Antiochum filium Alexandri, 13. 31.

TUBA clangent angeli in conſummatione ſæculi, Matt. 24. 31. 1 Cor. 15. 52. 1 Theſſ. 4. 16.

V

VÆ, væ, quibus, & quas ob cauſas intermin etur Scriptura, Num. 21. 29. Eccle. 4. 10. † 10. 16. Iſai. 1 4. 24. † 3. 9 11. † 5. 8 18. † 6. 5. † 10. 1 † 17. 12. † 18. 1 † 24. 16. † 28. 1. † 29. 1 † 30. 1. † 31. 1. † 33. 1. † 45. 9 Jer. 4. 31. † 13. 27 † 22. 13. † 23. 1. † 45. 3. † 48. 1. Ezech 6. 11. † 13. 3. 18 † 16. 23 † 30. 2 † 34. 2. Oſee 7. 13. Joel. 1. 15.* Amos 5. 18. † 6. 1 Mich. 2. 1. Nah. 3. 1. Abac 2. 6. 12. Soph. 2. 5. † 3. 1. Judith 16. 20 Eccli. 2. 14. † 41. 11. Matth. 11. 21. † 18. 7. † 23. 13.* Luc. 6. 24. † 10. 13. † 11. 42. † 17. 1. 1 Cor. 9. 16. Judæ, 11. Apoc. 8. 13. † 9 12. † 11. 14 † 12. 12. † 18 10. 16.

VASTHI ſpernit regis imperium, & ob eo repudiatur, Eſther, 1. 9. 19.

VENDI non debent dona Dei, 4 Reg 5. 22. 26.* Daniel 5. 17. Matth. 10. 8. Act. 8. 20. † 22. 33. 1 Cor. 9. 15 2 Cor. 11. 9. † 12. 13. quære Emere.

VENTER pro Deo eligitur, Rom. 16, 18. Philip. 3. 19.

VERBUM Dei ſemper ob oculos ponendum, Deut. 4 1. † 6. 6. 17 † 11. 18. Num 15. 59. Pſal. 1. 2. Prov. 3. 1. † 4. 2. 20. † 6. 20. † 7. 1.

à Verbo Dei non recedendum, Deut. 4. 2. † 5. 32. † 28 14. Joſ. 1. 7. † 23. 6. Prov. 4. 27 Iſaiæ 30. 21.

Verbum Dei univerſum non eſt ſcriptis traditum, Joan 14. 26 † 20. 21. † 21. 25. 1 Cor. 11. 34. 2 Theſſ. 2, 15. 2 Joan. 11. 3 Joan. 18.

Verbum Dei, non audiendum ſolùm, & loquendum, ſed & corde credendum, & factis præſtandum, Deut. 5. 1. 27. † 6. 1. † 31. 12. Iſai. 29. 13. Ezech. 33. 31. Matth. 5. 21. † 7. 24. † 15. 8 † 18. 20. Luc. 6. 47 † 11. 28. † 12. 47. Joan. 13 17. Hebr. 4. 2. Jacob. 1 22.

Verbi Dei contemptus, & punitio ejus, 3 Reg 13 4. 4 Reg. 17. 14. 19. 2 Paral. 30. 6. 10. † 36. 15. Prov. 1. 14. 28. † 28. 9. Iſaiæ 28. 14. † 30. 9. 14. † 63. 10. † 66. 4. Jerem. 2. 5. † 5. 12. 20. † 7. 12. † 16. 9. † 19. * † 25. 2. Ezech. 31. 30. Matth. 10. 14. † 11. 20. Luc. 10. 10. Act 13 45. † 18 6 Rom. 2. 21. 30. 2 Theſſ 2. 10 Hebr. 1. 3. vide Inobedientia.

Verbum Dei manet in æternum, Num. 11. 19. Tob. 14. 6 Pſal. 31. 11. † 116. 1. † 118. 89. Iſai. 40. 8 † 51. 6. † 54. 10. Matth 5. 18. † 24. 35. Marc. 13. 31. Luc. 16. 17. † 21. 32 1 Petr. 1. 25.

Verbum Dei quantæ ſit virtutis, & efficacitatis, Gen. 1 * Pſalm. 32. 9. Job 38. 11. Iſa. 48. 10 † 55. 21. Matth. 8. 15. 26. Marc. 1. 27. Luc. 5. 13. 14. † 8. 24. † 8. 41.

Verbum Dei eſt cibus animæ, Deut. 8. 3. Sap. 46. 26. Jerem. 15. 16. Ezech. 3. 3. Matth 4. 4. Luc. 4. 4.

Verba ſunt ponderanda, & non leviter effutienda, Pſal 118. 5. Prov. 13. 3. † 15. 2. 23. † 17. 27. † 20. 15. † 21. 23. † 25 11. Eccl. 5. 2. † 12. 10. Eccli. 5. 12. † 20. 7. † 23. 7. † 8. 19. † 32. 18. Matth. 12. 36. Col. 4. 6. Jacobi, 1. 19.

VERITAS, Iſa. 59. 15. 3 Eſdr. 3. 12. † 4. 13. 4 Eſdr. 1. 17. Zach. 8 16. Epheſ. 4. 23.

VESTIENDI ſunt nudi, Iſa. 58. 7. Tob. 1. 17. Ezech. 18. 7. Matth. 25. 36. Vide Eleemoſyna.

Veſtium abuſus, vide Abuſus.

Veſtes ſcindere, Gen. 44 13. Joſue 7. 6. Jud. 11. 35. 1 Reg. 4. 12. 2 Reg. 15. 32 3 Reg 21 27. 4 Reg. 5. 7. † 6. 30. † 11. 14. † 18. 37. † 19. 1. † 21. 11. 19. Eſther 4. 1. Jerem. 36. 24. Joel 2 13. 1 Mach. 2. 14. † 3. 47 † 4. 39. † 11. 71. Matth. 26. 65. Actor. 14. 13. † 16. 22.

VIA per quam Juſti ambulant, quæ, & qualis ſit, Pſal 118. 5. Prov. 3 6. 17. † 16. 5. 17. Eccli. 5. 11. Iſai. 26. 7. † 35 8. † 40. 5. Jerem. 31. 21. Oſee 14. 10. 1 Theſſ. 4. 1. Hebr. 12 13

Via juſtorum à Domino dirigitur, Tob. 4. 20. Pſal. 16. 5. † 21. 4. † 118. 35. Prov. 4. 12. 18. † 13. 6. † 16. 9. † 20. 24. Iſa 48. 17. Jerem. 10. 23. Mich. 4. 2.

Via juſtorum remunerationem à Deo expectat, Pſal. 24. 12. Prov. 12. 28. Jer. 6. 16. † 7. 3.

Via impiorum qualis, Pſal. 118. 3. Prov. 4. 19. 16. 17. † 22. 15 † 21. 2. † 22. 5. Iſa. 57. 10.

Viæ impiorum exitus, & finis, Job 6. 18. Prov. 14. 12. † 28. 18. Eccli. 1. 16. † 1. 11. Jerem. 2. 36. † 4 18.

VICTORIA à Deo expectanda eſt, Gen. 14. 14. Exodi 17. 9. Deut. 7 18. Joſ. 11. 6 Jud. 7. 7. 1 Reg. 14. 6. † 11. 41. 1 Paral 14. 10. † 16. 8. † 14. 24. † 25. 8. Pſalm. 117. 16. Prov. 21. 31. Jud. 9. 15.

Victoria potiuntur pauci contra multos, Geneſ. 14. 14. Judic. 7. 4. Joſ. 11. 1. 7. 1 Reg. 14. 6. 12. 2 Paral. 13. 14. † 14. 11. 12. † 14. 24. 1 Mach. 3. 16. 22. poſt partam victoriam triumphus inſtruitur, Num. 31. 13. Judic. 11. 34. 1 Reg. 18 6. 2 Mach. 3. 7.

VIDUIS benefaciendum eſt, Exodi 12. 22. Deut. 16. 14. † 24 17. 19 † 26. 12. † 17. 19. Judith 16. 18. Job 14. 3. † 31. 16. Eccl. 4. 10. Iſai. 1. 17. Jerem. 22. 3. Zach. 7. 10. Mal. 3. 5. Matth. 23. 14. 1 Tim. 5. 3. 16. Jac. 1. 27.

Viduas pias quid deceat, Jud. 8. 4. Luc. 2. 37. 1 Timoth. 5. 3. 5. Tit. 2. 3.

VIGILARE, Vide Adventus Domini.

VINDICTA ſoli Deo, ejuſque miniſtris, ac magiſtratui commiſſa, unde & alias eſt prohibita, Gen. 15. 14. Lev. 19. 18 Deut 32. 35. Jud. 8. 20. † 16. 20 Pſal. 7. 9. † 9. 13. † 93. 1. * Prov. 17. 11. † 10. 12 † 14. 19. † 28. 22. Eccl. 28. 1. Ezech 25. 11. 14. Nahum 1. 2. Matth. 5. 39. Luc. 9. 54. † 18. 6. 7 8. Rom. 12. 19. Galat. 5. 10. 1 Theſſ. 5. 15. 2 Tim. 4. 14. Hebr. 10. 30 1 Petr 3. 9. Jacob. 5. 4 Apoc. 6 10. vide Remiſſio.

VINEA, Gen. 9. 20. Deuter. 13. 24. Iſa. 5. 1. Cant 8. 11. Matth. 20. 1. † 21. 33.

VIRGINITAS commendatur, Matth. 19. 12. 1 Cor. 7. 25. * Apoc. 14 4.

Virginitas præfertur conjugio, 1 Cor. 7. 38. 40.

Virgines ſervantur, Num. 31. 18 † 21. 11.

Virgines olim, ut nunc concluſæ, 2 Mach. 3. 19.

VISITARE, & conſolari infirmos, ſeu ægrotos, opus miſericordiæ, Geneſ. 48. 1. 4 Reg 8. 29. † 13. 14. Job 2. 11. Pſalm. 40. 4. Eccl. 7. 3. Eccli. 7. 38. † 38. 23. Matth. 25. 37. 40 Joan 11. 3. † 12. 9. 2 Cor. 1. 4.

VISERE Sanctos deſiderat Paulus, Rom. 1. 11. † 15. 23. 32. Galat. 4. 20. 1 Theſſ. 2. 17.

VITA fidelium ad quam regulam ſit inſtituenda, Geneſ. 17. 1. Exodi 12 11. * Lev. 11. 41. † 19. 2. † 20. 7. 29 † 21. 8. Matth. 5. 48. † 11. 29. Lucæ 6. 36. Joan. 12. 26 † 13. 13. † 15. 12. † 21. 15. Rom. 6. 4. † 8. 29. † 12. 14 † 15. 2. Epheſ. 2. 9. † 4. 2. 13. † 5. 2. 9. Philip. 1. 27. † 2. 5. 14. Coloſſ. 1. 6. † 3. 9. 12. * 1 Theſſ 4. 3. Tit. 2 11. † 3. 8. Hebr. 12. 1. 1 Petr. 1. 15. † 2. * † 3. 17. † 4. 1. 1 Joan. 1. 7. † 1. 6.

Vitæ humanæ brevitas, & vanitas, Gen. 3. 19. 2 Reg. 14. 14. 1 Par. 29. 15. Job 1. 10. † 7 6. † 8. 9. † 9. 25. 15. † 12. 18. † 14. 1. Pſal. 38. 6. † 89. 3. 9. † 101. 4. 12. † 102. 15. † 108. 11. † 143. 4. Eccl. 2. 13. † 3. 12 † 7. 1. Sap 1. 5. † 2. 9. Eccli 14 18. † 17. 31. † 18. 8. † 40 6. † 41. 1. Tob. 4. 13. Iſaiæ 40. 6. Luc. 12. 18. Epheſ. 5. 16. Hebr. 13 14. 1 Petr. 1. 24. Jac. 1. 10. † 4. 14

Vitam pro fratribus ponere, Eſther 4. 15. Judic. 13. 3. 25 Joan. 15. 13. 1 Joan. 3. 16.

VITIS, Gen. 49 11. Jud. 9. 12. Zach. 3. 10. 2 Mach. 14 12. Joan. 15. 1.

Vitis palmes appellatur populus Iſraeliticus, Oſee 10. 1. Joan. 15. 5.

VITULUS erigitur in idolum, Exodi 32. 4. Deut. 9 16. 3 Reg. 12. 28. 4 Reg. 10. 29. † 17. 16. Pſalm. 105. 19. Oſee 8. 5. Actor. 7. 40.

VIVENDUM Deo non ſibi, Rom. 14. 7. 2 Cor. 5. 15 Galat. 2. 20. 1 Theſſ. 5. 10. 1 Petri 4. 2.

UNCTIONIS extremæ ſacramentum, Jac. 5. 14.

VOLUNTAS noſtra accomodanda voluntati divinæ, 1 Reg. 3. 18. 2 Reg. 10. 12. † 15 10. 1 Mach. 3. 60. Matth. 6. 10. † 26. 39. Marc. 14. 36. Luc. 22. 42. Actor. 21. 14. 1 Cor. 4. 19. Hebr. 6. 3. Jacobi 4. 15. vide Abnegatio.

Voluntas Dei, Matt. 7. 21. † 12. 50. Marc. 3. 35 Joan. 6. 39. Rom. 12. 2. Epheſ. 5. 17. Col. 1. 9. Theſſ. 4 3. 1 Tim. 2. 4. 1 Joan. 2. 17.

Voluntas Dei non eſt, ut aliquis pereat, Ezech. 18. 23. Joan. 6 39. 1 Tim. 2 4. 2 Pet. 3. 9.

Voluntatem pro opere acceptat Deus, Geneſ. 20. 3. 6. † 22. 9. 3 Reg. 11. 14 † 14. 9. vide Cor.

VOLUPTAS carnis, vide Concupiſcentia.

VOTUM, Geneſ. 28. 20. Levit. 27. 2. Num. 6. * † 21 2. † 30. 4 Deuter. 23. 21. Judic. 11. 30. 1 Reg 1. 11. 2 Reg. 15 8. Pſalm. 75. 12. Eccli. 5. 3. Baruch 6. 34. Matth. 14. 7. Actor. 18. 18. † 21. 23. † 23. 12.

Votum caſtitatis ſervandæ, ſeu non cognoſcendi virum, Lucæ 1. 34.

non ſine damnatione violatur, 1 Tim. 5. 12.

URIAS defert litteras Davidis ad Joab, 2 Reg. 11. 14.

URIAS propheta contra Jeruſalem, idedque eductus de Ægypto, occiditur à Joachim, Jerem. 26. 20. 15.

Urias Sacerdos juxta præceptum regis Achaz extruit altare, 4 Reg. 16. 11.

URIEL angelus Dei, 4 Eſdr. 4. 1. † 5. 20.

USIA ſeu Ozia pugnat adverſus Philiſthæos, ſumit ſibi officium Sacerdotum, adolere volens incenſum, lepra punitus, moritur, 2 Par. 26. 17. 20. 23. appellatur Azarias, 4 Reg. 15. 1. appellatur Ozias, Matth. 1. 4.

USURA, Exodi 22. 25 Levit. 25. 35. Deut. 23. 19. 2 Eſdr. 5. 7. Pſal 14 5. Prov. 22. 16. † 28. 8. Jerem. 15. 10. Ezech. 18. 8. 13. † 22. 12 Lucæ 6. 34. † 19. 8.

UXORIS officium Geneſ. 2 21. † 3. 16. Num. 30. 7. 13. Deut. 12. 5. Eſther 1. 20. * Tob. 10. 13. Prov. 31. 16 † 12. 4. Iſaiæ 3. 15. 17. 1 Cor. 7 * † 11. 5. 9. † 14. 34. Epheſ. 5. 22. Coloſſ. 3. 18. 1 Tim 2 11. † 3 11. † 5. 2. 10. Tit. 2. 4. 1 Petr. 3. 1. vide Mariti officium.

Z

ZACHÆUS excipit Chriſtum ſuis Ædibus, Lucæ 19 6.

ZACHARIAS filius Joiadæ, ſive Barachiæ ſacerdotis lapidatur, 2 Par. 24. 20. Matth. 23. 35.

Zacharias propheta tempore Darii, Zach. 1. 1.

Zacharias pater Joannis Baptiſtæ, Lucæ 1. 5.

ZADOCH filius Abiathar fit ſummus Sacerdos, 3 Reg. 1. 35.

ZALPHAAD filiæ poſtulant hæreditatem, Num. 27. 1. 7 † 36. 2. Joſue 17 3.

ZARVIA filia Iſai ſoror Davidis genuit Abiſai, Joab, & Aſael, 2 Regum 2. 18. 1 Paral. 2. 16.

ZEBEDÆUS pater Jacobi, & Joannis, Matth. 4. 21. uxor ejus Salome intercedit pro filiis apud Chriſtum, Matth. 20. 20.

ZEBEE, & Salmana reges Madianitarum capiuntur, Judic. 8. *

ZEDECIAS, qui & Mathanias, patruus Joachim ſubſtituitur pro eo in regno Juda, 4 Reg. 24. 18. Jerem. 37. 1. obſeſſa à Nabuchodonoſor Jeruſalem, Zedecias, effoſſis oculis, ac vinctus, necatiſque coram ſe filiis in Babylonem ducitur, 4 Regum 25. 5. 6. 7. Jerem. 39. 4. 7. † 52. 3. Quemadmodum ei prædictum erat, Jerem. 37. 12. † 37. 16. Ezech. 12. 3. † 17. 16. † 21. *

ZELUS, & Zelotypia, Gen. 34 2. 15. 27. Exodi 32. 14. 17. Num 25. 7. Jud. 20. 1. 8 3 Reg. 11. 6. † 15. 11. 32. 3 Reg. 18. 40. † 19. 10. 14. 4 Reg. 10. * 1 Mach. 2. 24. Matth. 21. 12. Joan. 2. 17. Actor. 9. 1. Philip 3. 2.

ZIBA ſervus Saulis conſtituitur procurator Miphiboſeth, 2 Reg. 9. 9. donantur ipſi omnia bona Miphiboſeth, 16. 2. procedit obviàm regi David, 19. 17.

ZICELEG donatur regi David, 1 Reg. 27. 5. exuritur ab Amalechitis, 30. 1.

ZIPHORA uxor Moyſi, Exodi 2. 21. circumcidit filium ſuum, 4. 25.

ZOROBABEL, vide Sorobabel.

FINIS.

Digitized by Google

TABULÆ SACRÆ
GEOGRAPHICÆ
SIVE

Notitia antiqua, medii temporis, & nova, nominum utriuſque Teſtamenti ad Geographiam pertinentium.

Auctore R. P. F. AUGUSTINO LUBIN Auguſtiniano, Concionatore, Chriſtianiſſimi Galliarum Regis Geographo Ordinario.

LECTORI.

HABES hìc brevem equidem, ſed exactam nominum, quæ in utroque ſacræ Scripturæ teſtamento, veteri ſcilicet ac novo, reperiri poſſunt, notitiam Geographicam. Aliqui ſolius Terræ Sanctæ Geographicam deſcriptionem, ſive Theatrum, laude ſanè digno labore, ob oculos ponere tentarunt, ut Volffgangus Vveiſſemburgius Argentorati, anno 1536. & Michael Aitſingerus, Coloniæ ann. 1582. nec non ibidem excuſſo opere, anno 1590. Chriſtianus Adrichomius Delphus; alii locorum Syriæ & Arabiæ notitiam huic labori addiderant, ut Jacobus Zieglerus Landavus Bavarus, Argentorati, anno 1536. alii, paucis ab hinc annis, locorum ſacræ ſcripturæ indicem Geographicum, indefeſſo labore protulerunt, multis additis, quæ ad Hiſtoriam potiùs pertinerent, quàm ad Geographiam; prodiit etiam in lucem Bocharti Geographia ſacra, quam reperies magna licet eruditione refertam, ſolam eſſe filiorum ac nepotum Noe per omnes orbis regiones diſperſionem; & licet vocaverint nomina ſua in terris ſuis; nihil tamen niſi certiſſimis meliorum auctorum freti auctoritatibus debemus aſſerere. His aliiſque examinatis operibus, multas adhuc animadverti, quæ ad Geographiam ſpectent, in ſacris litteris expreſſas dictiones deſiderari, quarum aut intacta hactenus fuit, aut omiſſa notitia.

In animum, & ſatis feliciter, venit ad Septuaginta interpretum codices recurrere, è quibus, ut experientia noſſe poteris, plurimum lucis accepi in obſcuriſſimis locis; illi etenim multas hebraicas voces, quas locorum propria nomina credere quilibet poterat, ſuæ veræ ſignificationi reddentes; ne amplius de illorum locorum ſitu ſolliciti eſſemus, hac ratione monuerunt; plurima, quæ illorum ætate jam nomen mutaverant, recentiori nomine exprimentes, eadem eſſe ac ea, quæ olim alio gauderent nomine demonſtrarunt; alia tandem, quæ variis paſſim in vulgata editione videmus poſteà expreſſa nominibus, unico nomine conſtanter interpretati, nos ab horrenda locorum multiplicatione retraxerunt.

Horum itaque me uſum ſcias editione Pariſina, anni 1628. ad exemplar Romanum fideliſſimum Vaticanæ Bibliothecæ, auctoritate Sixti Quinti ſummi Pontificis; cura ac labore Antonii Carafa Cardin. & S. Sedis Apoſt. Bibliothecarii editum. Hìc verò, ſtudio R. P. Joannis Morini Bleſenſis, Congregationis Oratorii Jeſu Chriſti Presbyteri: qua editione uſus ſum eò libentiùs, quò Nobilis Flaminii ſubnectuntur notæ, in quibus variæ ſunt lectiones, Aquilæ, Symmachi, Theodotionis, Theodoreti, pluriumque Patrum, cùm Græcorum, tum Latinorum, ac ipſius eorumdem Septuag. Interp. Complutenſis editionis; aliorumve Codicum etiam MM. SS. Porrò quanti ſemper hæc Septuag. Interp. verſio ponderis ac momenti in tota Eccleſia fuerit; referre non eſt neceſſarium.

Ob affectatam brevitatem, non licuit nominum ethymologiam aut impoſitionis originem ſeu rationem exprimere; nec, quia extra rem Geographicam, Hiſtoricas notas, utiles ſanè & forſan non injucundas annectere, ceterorum, qui jam anteà de hoc argumento tractarunt, conatus laboreſque plurimi facio ac laudo, quibus indefeſſo labore libuit quæ deerant addere: ſicut nulla, niſi quæ in ſacris expreſſa ſcripturis, nomina tetigi, ſic nulla omittere ſum conatus; aliorum opiniones ſi quandoque non ſequi coactus ſum, meam qua potui modeſtia protuli ſententiam; illorum meras conjecturas ſolidis rationibus confirmavi, diſſertationes aliquando neceſſarias, ne in grandiorem opus excreſceret molem, oportuit ſupprimere. Ceterùm te perſuaſum velim, Hiſtoriæ ſacræ memoria retinendæ tam neceſſariam Geographicam notitiam noſtram eſſe omnibus aliis, quæ hactenus prodiere, lucidiorem & ampliorem. Vale.

TABULÆ SACRÆ GEOGRAPHICÆ SIVE

Notitia antiqua, medii temporis, & nova, nominum utriuſque Teſtamenti ad Geographiam pertinentium.

A

ABANA, fluvius 4 Reg 5. v. 12. apud Septuag. Α'μανὰ, ut refert Zieglerus, at pote qui è radicibus montis Amana ortus, in vulg. cod. Α'βανὰ, qui & Amma, & Aman, mœnia urbis Damaſci à meridie & occidente alluens, & ea propter fluvius Damaſci dictus, per planitiem Archabob defluens, vicinum habens & ab oriente quaſi parallelum fluvium Pharphar, mare tandem, ut aſſerit Adrichomius, Syriacum ingreditur. Marinus Sanutus Torſellus in opere cui nomen Secreta fidelium Crucis lib. 3. p. 14 cap. 1 fluvius Abana, *qui in civitate Valania, ſub Caſtro Margath intrat Mare*. Valania verò eſt ipſa Balanea urbi Phœnicis, *quæ nunc Lencas*, inquit Stephanus de Urbibus, ab ipſo Abana fluvius Valania poſteà nominatus.

ABARIM. Num. 27. v. 12. *Abar.* ap Sept. Ναβαὺ, montes in tribu Ruben, qui & Habarim, quorum eminentior Nebo, ejus verò cacumen Phaſga appellabatur, hodie vulgò mons *Piſga*.

ABDON. Joſue 21. v. 30. ap. Septuag. Δαββὼν, civitas Levitica & confugii in tribu Aſer, & in valle Aſer, non longè à finibus Nephthali.

ABEL. Judic. 11. v. 33. ap. Sept. Ἐβελχαρμὶμ, Hieron. Abela, quæ etiam Abella, civitas Ammanitarum, quam Adrichomius in tribu Gad, alii in tribu Manaſſe ultra Jordanem reponunt, ſeptimo milliario à Philadelphia, duodecimo ab urbe quæ Gadara, in Peræa regione; non video cur ab Adrichomii ſententia ſit diſcedendum.

ABEL magnum, vide Bethſames.

ABEL domum Maacha. 3 Reg. 15. v. 20 ap. Sept. καὶ τὴν Α'βὲλ οἴκου Μααχὰ & 4 Reg. 15. v. 29 καὶ τὴν Α'βὲλ καὶ τὴν Θαμααχὰ, eadem haud dubiè quæ.

ABELA. 2 Reg. 20. v. 14. apud Sept. εἰς Α'βὲλ, καὶ εἰς Βαιθμαχὰ. Ex his textibus conſtat Abel, ſive Abelam, quæ Abel-maacha, & Abel-beth maacha, beth-maacha, Abel-domus-Maacha, eſſe unam eamdemque urbem, pertinentem ad domum, id eſt familiam Maacha; Maacha autem nomen proprium regis cujuſdam de quo 2 Reg. 10. v. 6. diciturque domus Maacha, ut domus Iſrael, domus Juda, &c. Non itaque aliter legendum quàm ut in ſcript. apud Joſephum, Abel Machea, quæ ut conſtat primùm ſub ditiona Regis Maacha, demum ſit in tribu Nephthali, urbs ſuperioris Galilææ in planitie regionis Berim, à Jordane ſexaginta ſtadiis diſtans.

ABELMAIM, in Sept. Abelmaan, ea collatione text. 3 Reg. 15. v. 20. & 2 Paralip. 16. v. 4. conſtat non eſſe urbem diverſam ab Abel-Maacha ſuperiori, licèt diverſas faciat Adrichomius, eas in tribu Nephthali collocans.

ABELMEHULA, & Abelmeula. Judic. 7 v. 22. apud Sept. 3 Reg. 4. v. 12. Ἐβελμαουλά. Abelmeula, urbs in dimidia tribu Manaſſe intra Jordanem, patria Eliſæi prophetæ.

ABEN-BOEN, idest lap. Boen. Joſue 18. v. 18. apud Septuaginta λίθον Βαιὼν filiorum Ruben, terminus in tribu Benjamin, in confinibus tribus Juda, non longè à torrente Cedron, in valle.

ABELSATIM, Abelſatha im, Num. 33. v. 49. quæ & Belſathim, apud Septuag. Βσατὶμ, à ſpinis ſic appellata, 42. manſio filiorum Iſrael, in Campeſtribus Moab, demum in tribu Ruben.

ABES. Joſue 19. v. 20. alias Aemes apud Septuag. ρεβὲς, civitas in parte orientali tribus Iſſachar, in Galilæa interiori.

ABILINA & ABYLENE, Regio Cœleſyriæ Antilibano monte à Meridie & Occaſu, Chalcide regione Septentrione, ab Oriente verò Abana fluvio concluſa, quæ ſub Tiberio imperatore Tetrarchia erat, à metropoli Abyla ſeu Abila Lyſaniæ, quæ hodie *Betinas* aut *Bellinas*, nomen ſortita.

ABRAHÆ NEMUS ab eo plantatum non longè à Berſabee Orientem versùs, Gen. 21. verſ. 32. apud ripam dexteram & Septentrionalem torrentis Beſor; demum in meridionali parte tribus Simeon.

ABRAN, aliàs Acram & Achran. Joſue 19. v. 28. apud Septuaginta Ἐλβὼν civitas in orientali parte & in medio tribus Aſer, ad fines tribus Nephthali, in Galilæa ſuperiori, quæ Gentium dicta, ipſa haud dubiè eſt Helba, de qua Judic. 1. v. 31. quam abſque fundamento cum Emelech vult confundere D. N. Sanſon, apud Septuaginta Χεβδὰ.

ACCAIN. Joſue 15. v. 57. apud Septuaginta Ζανακὶμ. Civitas tribus Juda, ad deſertum Thecuæ, non longè à monaſterio ſeu laura ſancti Sabæ poſtmodum ædificata.

ACCARON & Acron, urbs regia, proprium habens regem; una ex quinque Satrapiis Philiſtinorum inter Azotum & Bethſames; inter fines tribus Dan & mare magnum data in ſortem tribui Juda, uſque hodie grandis Judæorum vicus, priſtinum nomen etiam retinens.

ACCHO. v. Ptolemais.

ACHAD. Gen. 10. v. 10. apud Septuaginta Α'ρχὰδ, una ex urbibus, quas Nembrod ædificavit in terra Sennaar, hanc ad confluentem fluviorum Tigridis & Euphratis poſuit N. Sanſon, ad ripam orientalem, ſed quo fundamento, mihi penitus ignotum.

ACHAJA, regio triplex. Prima ampla erat Europæ regio, quæ cum Theſſalia totam Græciam complectebatur, quæ poſt à ab ea ſeparata, Hellas ſive Græcia propriè dicta eſt: habens confines, ab Aquilone Theſſaliam, ab Occidente Epirum, ab Auſtro Peloponneſum, ab Ortu Ægæo mari terminata erat, hodie *Livadia* appellatur. Altera Achaja, quæ Romanorum Proconſulatum, ſupradictam Achajam, ac etiam Peloponneſum continebat; de ea in Actibus Apoſtolorum cap. 18. v. 12. Achaia tandem propriè dicta, pars Peloponneſi, quæ ſimul Cirræo ſive Corinthiaco ab Auſtro expoſita, inter Patras & Corinthum.

ACHAZIB, quæ & *Acziba*, urbs maritima tribus Aſer; apud Sept. Α'σχαζὶ, quæ poſteà, teſte S. Hieronymo, Ecdippa eſt appellata, in Phœnicia, hodie in loco circiter ub *Sanderia*, inter Ptolemaidam & Tyrum.

ACHOR vallis, in Sept. φάραγγα Ἀχὼρ ſeu vallis Achor, in tribu Beniamin, inter Campeſtria Jericho, ad Meridiem, & Galgala, urbem ad Aquilonem, non longe à Jordane.

ACHSAPH, quæ & Axab ſub Axaph, apud Septuag. Α'ζὶφ olim urbs Regia, cujus Dynaſta Rex Achſaph dictus, in tribu poſtra Aſer, ad radices montium Tyri, versùs meridiem; à S. Hieronymo Acſap dicta.

ACRABATHANE, vide infra Arabathane.

ACZIB. Joſue 15. v. 44. apud Septuaginta Α'κιζὶ, civitas in tribu Filiorum Juda, non longe à Ceila & Mareſa.

ACZIBA, vide ſupra Achazib.

ACRON, in Septuag. Accaron. Vide hoc verbo; unam eamdemque eſſe urbem aſſerit N. Sanſon in notis ſuis; quas nihilominus in Mappa ſua facit diverſas; illam conſule.

ADADA. Joſue 15. v. 22. apud Sept. Α'ρουὴλ, civitas in meridionali parte tribus Juda, ad radices montium Seir, ad Septentrionem.

ADADREMMON, urbs in campo Mageddon, Zach. 12. v. 11. inter urbes Jezraelem & Mageddon in dimidia tribu Manaſſe, intra Jordanem, quam hodie Maximianopolim appellari, dicit Adrichomius. Septuag. loco horum verborum. *Sicut planctus Adadremmon in campo Mageddon*, vertunt. *Sicut planctus mali granati, quod in campo ſuccidetur*. S. Hieronymus varietatis cauſam dat, quia locus ille malorum granatorum arboribus erat conſitus.

ADAMA, urbs Regia olim Pentapoleos, in terra Chanaan, una ex quatuor, quas Deus cœleſti igne perdidit, Gen. 19. in ſeptentrionaliori & orientaliori parte lacus Aſphaltidis, Maris mortui dicti.

ADAMI, Joſue 19 verſ. 33. *Adami quæ eſt Neceb*, apud Septuaginta Α'ρμὲ καὶ Ναβὲχ, unde liquet Adami à Neceb eſſe diverſam. Erat autem Adam civitas in orientali regione tribus Nephthali, ad dextram ripam Jordanis, non longe ab aquis Merom.

ADAR. Num. 34. v. 4 quæ & Daran & Addar, apud Septuag. εἰς Ἔπαυλιν Α'ρὰδ, villa itaque, & quibuſdam civitas, in meridionali limite tribus Juda, non longe ab Idumæa.

ADARSA. 1 Machab. 7. v. 40. & Adazer verſu 45. in texta Græco utrobique legitur Α'δασὰ, civitas vel locus, in tribu Ephraim.

ADAZER, idem locus cum præcedenti.

ADDAR. Joſue 15. verſ. 3. eadem quæ ſupra Adar. apud Septuaginta Σαραδὰ.

ADDUS. 1 Machab c. 13. v. 13. S. Hieronymus, Adas: in textu Græco Α'διδὰ. Adida pariter Joſepho, civitas in monte ſita, contra faciem campi, in medio tribus Ephraim.

ADIADA. 1 Mach. 12. v. 38. in textu Græco Α'διδὰ ἐν τῇ Σεφηλᾷ. Ex hoc conſtat Adiadam non eſſe diverſam à præcedenti Addus; pro *in ſephela*, textus alter legit πεδινῷ *in campeſtri*: & proinde nihil hoc noſtram deſtruit opinionem.

ADITHAIM Joſ 15. v. 36. civitas tribus Juda, Aquilonem & Occidentem versùs, ad fines tribus Dan, non longè à Torrente

ADOM. Joſue 3. 16. v. Edom.

ADOMMIM. Joſue 15. v. 7. apud Septuag. προσβάσεως Α'δαμμὶμ. Aſcenſionis Adommim, item cap 18. v. 18. πρὸς ἀναβάσει Αἰθαμὶν, ad aſcenſum Æthbam. & Adomin. in tribu

Ben-

Digitized by Google

Benjamin; locus latrociniis & cædibus infamis, in via ab Hieruſalem in Jericho, ubi olim villula, poſteà caſtrum.

ADOR. 1 Machab. 13. v. 20. in textu Græco Α'δωρα, hanc vult Adrichomius, eamdem eſſe eam urbe Dor, de qua ſuo loco.

ADRIA, alii Hadria, de qua Act. Apoſt. 27. v. 17. de ea Stephanus de Urbibus, quem, quia Latinum fecimus, & propediem publici juris faciemus, Latino citamus idiomate. *Adria urbs, & prope ipſam ſinus Adrias & fluvius ſimiliter*, de Adrias ſinu hic mentio, Italiam à Dalmatia & Epiro diſterminante; quem mare Adriaticum ſive ſuperum vocitant, hodie vulgò *Golfo di Venezia*, vel *Mare Adriatico*.

ADRUMETINA Navis Act. Ap. 27. v. 2. Adramentum &c. Adrumeatum, Adrumittus *Ptolemæo*. Adrymes *Stephano*, Colonia olim & urbs Africæ, Epiſcopalis ſub Archiepiſcopo Carthaginenſi, in ora littorali Africi maris, in Byzacena; nunc vulgò *Hammametha* in regno Tuneiano.

ADDULAM. Vide Odollam.

ÆGYPTUS ampliſſima Africæ regio, quam veteres Geographi in Aſiæ regionibus computaverunt, quæ, ut teſtatur Stephanus de Urbibus, à Phœnicibus Myara regio, & Æria, & Potamitea, & Aetia, & Ogygia, & Hermochimius, & Melambolus, & Hephæſtia; terminatur à Septentrione ſuo mari Ægyptio: ab Ortu Palæſtina; Arabia Petræa & ſinu Arabico; à Meridie, Æthiopia; ab Occaſu, Cyrenaica regione: dividitur generatim in ſuperiorem, quæ in meridiem vergit, in qua Thebais: & in inferiorem, ad oſtia Nili fluvii & Mare Mediterraneum; ubi Delta & Lybia: de inferiori Ægypto ſermo frequentiſſimus in ſcripturis ſacris; nunc vulgò vocatur ab incolis *Sabid*.

ÆLAM. 1 Eſdr. 2. 31. Septuag. Η'λαμαρ. 2 Eſd. 7. 34. Septuag. Η'λαμαάρ, videtur eſſe civitas; hanc in tribu Benjamin ponit Adrichomius, vide infrà Nehelamites.

AELAM, regio, in qua Caſtrum Suſis. Dan. 8. v. 2 Perſidem & Mediam regiones complectitur. Hujus incolæ ÆLAMITÆ.

AELATH. Vide infrà Aila.

AEN, quæ & AIN. Ahim, Aiim. Joſue 15. v. 32. in ſorte tribus Juda. 1 Paralip. 4. v. 32. Aï civitas, quæ poſteà tribui Simeon conceſſa, in cujus ſeptentrionali parte erat, non longè à tribu Dan; quæ etiam Levitica facta eſt. De ea Ain. Joſue 19. v. 7. ſed ejus loco apud Septuag. eſt Δαλχά. Vide infrà Ain, & Aſan, quam cum ea eamdem eſſe exiſtimo.

AENGANNIM. Joſue 15. v. 34. civitas in tribu Juda, de qua nihil ap. Septuaginta.

ÆNNON juxta Salim, Joan. 3. v. 23. quidam Ennon ſcribunt, locus plurimis aquis abundans, juxta Jordanem, in dimidia tribu Manaſſe, eis eund. fluvium.

ÆTHIOPIA, cujus incolæ Æthiopes, mulier Æthioпiſſa, ampliſſima Africæ regio; duplex, una ad Nilum, in qua inſula Meroe eis æquatorem circulum, quæ Æthiopia ſub Ægypto appellatur; altera ultra æquatorem, quæ & interior nominatur; cui imperat Abyſſinorum Rex; quorum Abyſſinorum regio, eſt Æthiopia propriè dicta; apud Nubienſem *Habaſcia*.

AFRICA & Aphrica. Iſaiæ 66. v. 19. apud Septuaginta eſt. Φοὺδ: Nahum 3. v. 9. pro quo Hieron. ponit Phut, dicitque eſſe Libyes occidentalis regio, primò, una ex tribus Orbis partibus. ſecundò propriè dicta inter Mauritaniam ad Occidentem & Cyrenaicam ad Ortum, Mari Mediterraneo (quod Africum vocant) expoſita, dicta Zeugitana; tertiò tandem quæ propriè dicta, inter Numidiam ad Occidentem & Byzacenam regionem ad Ortum, quæ, quod nunc eſt regnum Tunetanum, penè complectens.

AGARENI, populi, qui ab Agar, Abrahæ ancilla deſcendentes, ſic appellati, qui tamen ſe non Agar ſed Saræ filios eſſe jactitantes, Saracenorum ſibi nomen impoſuerunt, quo communiter ſunt appellati; erantque tribubus Ruben, Gad & Mediæ tribui Manaſſe ab Ortu finitimi, & juxta Damaſcum habitantes. 1 Paralip. 5. v. 19. Agarei nominantur.

AGERBOOZ, de quo Ruth 2. verſ. 3. in tribu Juda ad Septentrionem; hanc non longè ab Emaus, versùs Auſtrum collocat Adrichomius.

AGER ROBUSTORUM in Gabaon ad piſcinam Gabaon in tribu Benjamin, versus Jeruſalem. 2 Reg. 2. v. 16.

AHALAB. Judicum 1. v. 31. Alab Hieron. Chalab, apud Septua. Δαλάφ (quam cum Labanath confundendam non video) urbs Chananæi in tribu Aſer, cujus hæc tribus non delevit habitantes; ejus ſitum prope Rooh & Eleutherum fluvium ad Auſtrum ponit Adrichomius.

AHAVA & locus Perſidis & fluvius. 1 Eſdræ cap. 8. v. 15. *congregavit autem eos ad fluvium, qui decurrit ab Ahava*. apud Septuag. interpretes καὶ συνήγαγον αὐτοὺς ἐπὶ τὸν ποταμὸν τὸν ἐρχόμενον Θερὰ ἐπορευθη... Eodem cap. v. 21. *& prædicavi ibi jejunium juxta fluvium Achava*. & v. 31. *promovimus ergo a flumine Ahava*, apud Sept. ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Θερά. Ex vulg. editione locum & fluvium colligimus; ex Sept. ſolùm fluvium Theran, quem in Perſide fuiſſe conſtat. Quia verò Theodoretus lib. 3. hiſt. Eccleſiaſt. c. 18. aſſerit à quodam oraculo dato Juliano Apoſtatæ, Tigrim fluvium Theran fuiſſe nominatum, ob analogiam vocis Græcæ, quæ belluam ſignificat, bellua pariter Tigris, cui nomen commune eſt cum Tigri fluvio. Hinc liquet fluvium Ahava à Tigri non eſſe diverſum; de quo ſuo loco. Apud eoſdem Sept. Eſdræ lib. 2. cap. 8. verſ. 15 dicitur πρὸς τὸν Εὐί, ad *flu. decurrentem ad Eui*. Perſidis dicitur, quia ſub ditione Regis Perſarum.

AHION. 3 Reg. 15. v. 20. quam ibi Sept. τὴν Αἰν, nominant. De eadem 2 Paralip. 16. v. 4. quam ibi Septuaginta. τὴν Αἰὼν appellant. Non diverſa ab ea quæ Aion 4 Reg. 15. v. 29. ubi eam τὴν dicunt Septuag. urbs in medio tribus Nephtali in Galilea ſuperiori.

AHOHITES. 2 Reg. 23. 9. gentile nomen, quod mihi potiùs familiæ videtur eſſe quàm loci. Adrichomius tamen urbem facit Ahoi, in tribu Juda, ad Septentrionem, in deſerto Bethleem *loci hujus* (inquit N. Sanſon) *ſitus non certè conſtat*; cui tamen certum in ſua Mappa ſitum attribuit.

AIALON, eadem quæ Helon, de qua 1 Paralip. 6. v. 69. ubi apud Septuag. Αἰλὼν, nam Aialon ipſa, Joſue 21. v. 24 apud Sept. vocatur Αἰλὼν, de hac Ailon Joſue 19 v. 42. apud Sept. Α'μμαὼν. Eſt & vallis ibidem Aialon, de qua Joſue 10. v. 12. apud Sept. Αἰλὼν. Fuit Aialon primò habitata ab Amorrhæis Judic. 1. v. 35. ubi apud Sept. pro Aialon eſt, ἐν τῷ μυρσινῶνι. Ipſa quoque Aialon 1 Paralip. 8. v. 13. in Sept. dicitur Αἰλὰμ; 10 2 Paralip. 11. v. 10. Αἰλὼμ, civitas ergo in tribu Dan Levitica; cum valle contigua valli Terebinthi.

AJATH, urbs, quam Adrichomius vult eſſe eamdem cum Hai, de ea Iſ. 10. v. 28. apud Septuag. εἰς τὴν πόλιν Α'γγαί. ſic autem Hai appellatur, vide infrà v. *Hai*.

AILA, quæ Aelath & Ailath 3 Reg. 14. v. 22. apud Sept. Αἰλὼθ, apud eoſdem 2 Paralip. 26. v. 2. eadem Αἰλὰθ, appellatur; *in littore maris rubri, in terra Idumæa*, ut aſſeritur 3 Reg. 9. v. 26. juxta Aſion-gaber; eadem eſt quæ Deut. 2. v. 8. Elath nominatur; apud Septuag. Αἰλὼν, urbs regni Edom. ibi, temporeS. Hieronymi, erat Romanorum legio dicta decima: vocata quoque fuit Ahilath & Haila, & à Joſepho Elana.

AIN, vide ſupra Aen: hæc Joſue 21. v. 16. Α'σὰ nominatur eadem eſt cum Aſan, de qua infrà.

ALON, vide ſupra Ahion.

ALEXANDRIA, in Vet. Teſtamento, ubi ad Jeremiæ 46. v. 25. eſt Amon apud Septuag. apud eoſdem pro Alexandria. Ezech. 30. v. 14. & v. 16. ἐν Διοσπόλει verſa 15. Μέμφις Nahum 3. v. 8. ἀμμῶν, audiendus S. Hieronymus aſſerens in codicibus Hebraicis eſſe verbum No; eoque nomine tempore Jeremiæ Prophetæ Alexandriam fuiſſe appellatam, antequam ab Alexandro Magno ædificaretur, ſeu potiùs reſtauraretur. Ammon No. Jovem ab Ægyptiis Ammonem appellari certiſſimum; ut proinde Septuag. græca voce Dioſpoli, id eſt Jovis civitate, fuerint uſi. mirum tamen ut qui Alexandriæ ſacras ſcript. interpretati ſunt, alio eam expreſſerint nomine. Alexandria itaque cognomento Magna, celeberrima inferioris Ægypti metropolis, emporium, maritima, ad occidentalius fluvii Nili oſtium, dicta etiam Alexandria Ægypti, olim Patriarchalis: hodie ſub Turcica ditione *Scanderia* dicta.

ALEXANDRINUS, nomen in Novo Teſtam. derivatum à prælaudata Alexandria.

ALICARNASSUS & Alycarnaſſus. 1 Machab. 15. 23. quæ Stephano ceteriſque auth. prophanis Halicarnaſſus, urbs Doridis regionis, Cariæ in Aſia minori, maritima, & inter Ceraunicum ſinum & Iſſicum, in peninſula maris Ægei, quondam Principum Cariæ Regia; Zephyria dicta, deinde Thurium, demum Epiſcopalis ſub Archiepiſcopo Stauropolitano, à recentioribus dicta Caſtellum S. Petri.

ALIMIS. 1 Machab. 5 v. 26. in textu Græco ἐν Α'λέμοις civitas Galaaditis regionis, in tribu Gad, prope ſaltum Ephraim, ad meridiem.

ALMATH 1 Paralip. 6. v. 60. & Almon Joſue 21. 8 ex collatione textuum conſtat unam eamdemque eſſe urbem quæ Joſue loco cit. apud Septuaginta γάμαλα nominatur; nec video cur duas fecerit Adrichomius; erat civitas tribus Benjamin, data Levitis.

ALTARE teſtimonii, in tribu Benjamin apud ripam Jordanis, juxta locum Geliloth Hieron. Galiloth Joſue 22. 10. ubi dicitur extructum ad tumulos Jordanis.

ALUS, decima ſtatio filiorum Iſrael, inter Daphca & Raphidim, in terra Madian, in deſerto.

AMAAD. Joſue 19 v. 26. apud Sept. Α'μαὴλ quam ſanctus Hieronymus Amath appellat, civitas in tribu Aſer.

AMALEC & Amalecites populi, quorum Amalecitis regio ad mare rubrum uſque protenſa, deſertum Pharan incolentes, Judææ ſive terræ Promiſſionis ad Meridiem, & Madianitis finitimi, in Arabia Petræa.

AMAM, quam lego diverſam à Sama vulgatam editionem ſecutus. Favent Septuaginta, cum ubi Joſue vid. c. 15. v. 26. ſic καὶ σὴν καὶ Σαλμαὰ *Aman, Sen, & Sama* Salmaa nominantes civitas, quam Adrichomius Aman quoque appellari aſſerit, in tribu Juda, ad meridiem.

AMANA. Cant. 4. v. 8. mons ad Septentrionem totius terræ promiſſæ, è cujus radicibus oriuntur fluvii Damaſci Abana, & Pharphar.

AMATHÆUS. Gen. 10. 18. Septuag. Α'μαθί, idem qui Hamathæus 1 Paral. 16. incola urbis Emath. Vide Emath.

AMATHITES regio, vide Emath.

AMMA. Joſue 19. v. 3. apud Septuag. Α'ρχώβ. S. Hieronymo Amna, civitas tribus Aſer; in medio ejus poſita.

AMMANITES, vide Ammon; nam 3 Reg. 14. v. 2. apud Sept. eſt Α'μμανῖτις.

AMMAUM. 1 Machab. 9. 50. in codice Græco καὶ τὴν Ε'μμαοὺμ, hinc conſtat hic ſermonem eſſe de Emmaus, de qua infrà.

AMMON & Ammonitæ ſive Ammanitæ, populi trans Jordanem ad Septentrionem torrentis Jaboc habitantes, quorum metropolis Rabbath, quæ poſtrà Philadelphia dicta, partem regionis illorum incolunt dimidia tribus Manaſſe; erantque ab Auſtro Moabitis, ab Ortu Arabibus, ab Aquilone Cœleſyris conterminis.

AMMONI. 2 Regum 23. v. 37. apud Septuaginta, pro Selec, de Ammoni legitur Ε'λὼ ὁ Α'μμανίτης, liquet eum eſſe Ammonitam: unde non video cur ex hoc ſolo loco facienda ſit civitas Ammoni, in tribu Benjamin, ut vult Benedict. ab Adrichomio citatus.

AMONA, ſic Ezech. 39. v. 16. appellatam fore urbem, in qua futuris temporibus ſepelietur Gog; ex 11. verſ. præced. *in valle viatorum ad orientem maris*. apud Septuaginta pro Amona eſt Πολυάνδριον, aſſerit S. Hieron. hanc vocem græcam eſſe hebraicæ ſignificationis; Poryandriam autem nomen ab authoribus, maximè Galliæ, circa 7. ſæculum & deinceps, pro ſepulchris publicis ſeu cœmeteriis, in quibus plurima cond ...

Digitized by Google

ſunt hominum corpora, aſurpatum fuit; ſic ille locus, ubi multitudo God ſepelietur, appellandum erit. Nomen ergo civitatis eſt, futuræ potiùs, quàm exiſtentis aut præteritæ; unde miror novorum Geographorum audaciam, qui civitati Amona certiſſimum ſitum aſſignant, ad orientem Maris mortui, in finibus tribus Ruben; ſi ſimili in cæteris audacia procedant, quæ ſit eis adhibenda fides, non video.

AMORRHÆI, populi in plura parva regna diviſi; primùm trans Jordanem torrentibus Jaboc & Arnon & deſerto concluſi, in tribu Gad; necnon in tribubus Ruben & dimidia Manaſſe; nihilominus cis Jordanem inter Chananæos reperiebantur diſperſi, quorum plurimi recenſentur Reges Joſue 10. v. 5. & licèt Arnon torrens Amorrhæos dicatur ſeparare à Moabitis, conſtat tamen Amorrhæis patuiſſe regiones Moabitarum.

AMORRHÆORUM MONS, ab Adrichomio inter deſerta Pharan & Zin collocatus, ab Idumæa versùs mare rubrum protenſus.

AMOSA. Joſue 18. v. 26 apud Septuag. Α'μωσὴ S. Hieronymo Amaſa, civitas tribus Benjamin.

AMPHIPOLIS. Act. 17. v. 1. quæ poſt à Græcis Chryſopolis eſt appellata, urbs Macedoniæ, in Thraciæ confiniis, quæ proinde paſſim Thraciæ tribuitur; Amphipolis dicta, eò quòd eam Strymon fluvius circumfluat & ambiat, ad oram littoream ſinus Strymonici inter Philippos & Appolloniam, unde via appellabatur, olim Myrice, & Eiona, Crademna, & Anadramus Archiepiſcopalis; nunc vulgò *Amphipoli*, *Chriſtopoli* & Turcis *Emboli*.

AMTHAR. Joſ. 19. v. 13. apud Septuag loco edit. vulgatæ *Amthar & Noa*, unicum nomen eſt μαθαραζὰ civitas tribus Zabulon, tribui Nephthali finitima.

ANA, nomen urbis, dubitanter ſuſpicatur N. Sanſon; crediderim nomen potius hominis cujuſdam aut Dii, ſuadetque text. Septuag. Iſaiæ 37. v. 9.

ANAB. Joſue 15. 50. apud Septuag Α'νὼβ, civitas in monte ſita, S. Hieronymo vicus in finibus Eleutheropoleos; hanc tamen in 8. horarum diſtantia ab ea collocat Adrichomius, versùs meridiem.

ANAHARATH. Joſue 19. v. 19. apud Septuaginta Α'ναχερὲθ; hanc quoque Naatoth appellari dicit Adrichom civitas in tribu Iſſachar.

ANANIA. 2 Eſdræ cap. 11. verſ. 32. civitas tribus Benjamin.

ANATOTH, civitas ſacerdotalis, in terra ſita tribu Benjamin, patria Jeremiæ prophetæ; de ea Joſ. 21. verſ. 18. tertio ab Ælia milliario. Eandem eſſe cum Nobe vult Nic. Sanſon.

ANEM. 1 Paralip. 6. v. 73. apud Sept. Αἰνὰν, eamdem eſt cum Engannim Joſ. 21. v. 29. apud Septuag. pro *Engannim* legitur καὶ πηγὴν γραμμάτων, & fontem litterarum: civitas Levitica in tribu Iſſachar; duas facit Adrichom. ſed malè, ut conſtat ex locis Joſue cum loco Paralip. collatione.

ANER. 1 Paralip. 6. 70. apud Septuag. ἀνὰρ, eadiſſima eſt Thanach & Thenach & Tanach. Judic. 1. v. 27. apud Septuag. Θανὰα, apud euſd. Joſue 21. v. 25. Θαναὰχ. 3 Reg. 4. v. 12. Ι'θανὰχ. 1 Par. 7. v. 29 Θαναὰχ, quæ etiam Tanac; urbs Regia, quæ cedit tribui Manaſſe intra Jordanem; & levitica facta. Malè ex Aner & Thanac duas facit Adrichomius; cujus errorem probat textuum collatio.

ANGE MONTES. Judith 2. v. 12. apud Septuag non exprimitur nomen montis, ſed tantùm ſermo eſt de campo Bectileth, prope montem, qui ad ſiniſtram ſuperioris Ciliciæ. Eſt haud dubie Amanus mons, qui apud Ptolemæum Ciliciam ab Oriente diſterminat à Syria; niſi quis velit eſſe Tauri montis partem, quæ Ciliciam ab Aquilone, proinde ſuperiorem ab Armenia minore ſecernit; hodie vulgò mons niger; Italis *monte nero*.

ANIM. Joſue 15. v. 50. apud Septuaginta Αἰσὰμ, civitas in tribu Juda.

ANTIOCHIA, ſecus Daphnem; cognomento magna, & ad aliarum ejuſdem nominis urbium differentiam Epidaphne (ab uno ex ſuburbiis) cognominata, cùm floreret; à Juſtiniano Imperatore Theopolis dicta. Civitas Patriarchalis, & totius Syriæ metropolis & maxima; hîc cunabula Chriſtiani nominis; ſita ad Orontem fluvium; hodie vulgò *Antachia*. D. Hieronymus aſſerit eam eſſe quæ Amos 6. v. 2. Emath magna appellatur. Vide verò Emath magna.

ANTIOCHIA Piſidiæ Act. 13. v. 14. civitas regionis (cui hodie nomen tribuit) primaria, Archiepiſcopalis ſeu metropolis; nunc vulgò *Tachia*, Anatolia, & Mediterranea.

ANTIPATRIS vel ANTIPATRIDA. Act. 23 verſ 31. priùs Capharſalama, Græcè Capharſarama; quam N. Sanſon vult eſſe Apolloniam à Joſepho laudatam; mænibus circumdata, non longe à Mari Mediterraneo, in tribu Manaſſe, in campo Capharſaba; poſteà Epiſcopalis effecta, ſub Archiep. Cæſarienſi, demum *Arſur* dicta, nunc villa cui nomen *Aſſur*.

APADNO. Dan. 11. v. 45. *& figet tabernaculum ſuum Apadno inter maria ſuper montem inclytum*; apud Septuag *& figet tabernaculum ſuum in Ἐφαδανῷ in medio marium, in monte Sabain ſancto*. S. Hieron. legit in Aphadano; non debet tamen anxiè quærere D. Sanſon abinam gentium ſit urbs, aut futura, aut tantùm myſtica. Quam nihilominus propè Emaus, in tribu Juda collocat Adrichomius.

APAMEA omnis, Regio de qua Judith 3. v. 14 quæ circa urbem Apameam Cœleſyriæ, caput ejuſdem regionis, quæ regio & Apamia & Apamena & Apamene nominata fuit.

APHARA. Joſue 18. v. 23. apud Septuaginta Φαρὰ, civitas tribus Benjamin, quæ & Affara; hanc Adrichom. prope Almath collocat, ad Aquilonem.

APHARSÆI & Apharſathachæi an illa verba 1 Eſdræ 4. v. 9. ſint familiarum aut locorum non poteſt diſcerni; apud Septuag. cap. 2. pro his & pluribus aliis nominibus leguntur hæc verba: Judices in Cœleſyria & Phœnice.

APHEC duplex; in tribu Aſer. Joſue 19. v. 30. & Judic. 1. v. 31. ubi apud Septuag. pro Aphec legitur ῥαὶ. Civitas.

APHEC altera urbs Regia, de qua Joſ. 12. v. 18. Α'φὲκ, in tribu Iſſachar; de ea quoque 1 Reg. 4. 1. item cap. 29. v. 1. item 3 Reg. 20. v. 26. apud Septuag. eſt c. 2. & v. 27. & 30. ubi legitur Α'φεκά.

APHECA. Joſue 13. v. 4 locus hic non videtur diverſus ab Aphec tribus Iſſachar; etenim ibid. apud Septuaginta legitur Α'φὶχ.

APHECA. Joſue 15. v. 53. apud Septuag. Φακουὰ civitas in ſorte tribus Juda; quæ & Aſeca.

Αφαίρεμα, deeſt in vulgata editione, ea propter è codicibus Græcis Græco exprimimus charactere, civitas in occidentali parte tribus Ephraim in finibus Samariæ, & Judææ, cur, Samaritis ademptam reſtituit Rex Demetrius 1 Mac. 11. v. 34. Adrichomio Apherima & Afferema. Dictio illa Græca ſeparationem ſignificat; unde dubitari poteſt, ne non ſit certæ civitatis nomen proprium.

APHRICA. Vide ſuprà Africa.

APOLLONIA. Act 17. v. 1. *Cùm autem perambulaſſent Amphipolim & Apolloniam, venerunt Theſſalonicam*. Plures in ſola Macedonia Apolloniæ, ſed ex textu conſtat eam eſſe, cujus notitiam damus; regionis videlicet Mygdoniæ, ad Chidorum fluvium; Epiſcopalis, ſub Archiepiſcopo Theſſalonicenſi, duodecim circiter milliaribus à Theſſalonica, Occidentem æſtivum versùs, quæ hodie *Ceres*.

APPII FORUM. Act. 28. 15. urbs olim Latii ad Pontinam Paludem, inter Tarracinam & tres tabernas; Epiſcopalis poſtea facta; tandem exciſa Hodie *Caſarilie di S. Maria*.

AQUÆ MASEREPHOTH. Joſ. 11. v. 8 apud Sept. Μαςερὼν, inter Orig. Maſephoth: alii libri Μασρεφὼθ μαΐμ, quod Chaldæus interpretatur, Salinas aquarum: item cap. 13. v. 6 apud Septuag Μασρεφὼθ μαιμ. Erant ergo aquæ ſtagnantes ſeu Paludes Salinarum, ad mare (ut in Galliis prope Rupellam & alibi habemus) ultra Sidonem ad Septentrionem, & in finibus tribus Aſer.

AQUÆ MERON. Joſ. 11. v. 5. & 7 apud Septuag Μερρὼν, quæ & Meron. *Joſepho*, Semachonitis vel Semechonitis lacus, inter Cæſaream Philippi & Mare Galilææ, quem fluvius Jordanis medias præterfluit, ad orientalem plagam tribus Nephthali: hodie adhuc Lacus *Merom*.

AR. Num. 21. v. 15. apud Septuag Ἢρ, & v. 28. Ar Moabitarum. Deuter. 2. 9. verſ. 18. & v. 29. pro Ar, apud Septuag. eſt Α'ροὴρ, hinc conſtat eamdem eſſe cum Aroer; de qua infrà.

ARA. 1 Paralip. 5. v. 26. In ſola vulgata editione, una ex urbibus Medorum. Hanc S. Hieron. putat eſſe Rages, de qua Tob. 1. v. 16. N. Sanſon credit eſſe Haran ſeu Charan.

ARAB. Joſue 15. v. 52. apud Septuag Αἰρὲμ, civitas tribus Juda ad Auſtrum.

ARABATHANE, in recentioribus codicibus Acrabathane, 1 Mach. 5. v. 3. in codice Græco τῆς Α'κραβαττήνης civitas, in Auſtrali parte tribus Juda, prope montem Edom, in monte poſita: nec diverſa eſt à loco, qui aſcenſus Scorpionis, Num. 34. v. 4. appellatur: ubi apud Septuag legitur Α'κραβὶν, & Joſue 15. v. 3. pro quo apud Septuaginta τῆς προσαναβάσεως Α'κραβὶν, ac aliis in locis quorum attenta lectio hanc confirmat opinionem; Acrabim enim vox Hebræa Scorpionum ſignificat.

ARABIA, regio Aſiæ ampliſſima, Ægypto, Palæſtina, Syria, Meſopotamia, ac ſinibus Perſico & Arabico concluſa; in tres dividitur, in deſertam, quæ inter Syriam ad Occidentem, Meſopotamiam ad Septentrionem, felicem Arabiam ad Ortum, & Petræam ad Auſtrum, quæ vulgò hodie *Ardeu*: in Arabiam Petræam à Petra metropoli, quæ Palæſtinam & Arabiam deſertam ad Aquilonem, ad Ortum verò & Auſtrum Arabiam felicem: ab occaſu partem ſinus Arabici & Ægyptum habens: vulgò *Berrara* ſive *Barraab*: in Arabiam felicem quæ aliis ac ſinu tum Perſico, tum Arabico ac Oceano concluſa eſt, hodie vulgò *Hyaman*, harum incolæ Arabes.

ARACÆUS. Gen. 10. verſ. 17. in Sept Α'ρουκαῖος, filius Chanaan, ab eo Marinus Sanutus Torſellus, in ſuo tractatu qui ſecreta fidelium crucis, lib. 3. parte 5. cap. 7. aſſerit civitatem *Arachis* fundatam, *quæ* (inquit) *eſt propè Tripolim ad 5. leucas*. Ipſa eſt Arce de qua ſic Stephan. de Urbib. *Urbs Phœnicis, quæ nunc Arca nominata, Joſephus in quinta Judaica antiquitates: Gentile nomen Arcaeus*, ipſa eſt Α'ρκα. Ptolemæi lib. 5. cap. 15. Phœniciæ mediterranea, ad radices montis Libani, Tripoli ad Orientem. Poſteà vulgò Archiepiſcopalis effecta ſub Archiepiſcopo Emiſſeno. Aracæi itaque non ad Arabiam Petræam remittendi, ſed in Phœnicia collocandi.

ARACH. Gen. 10. v. 10. apud Sept. Ο'ρὲχ, urbs una ex eis à quibus initium ſumpſit regnum Nemrod, eaque, ut veriſimile eſt, in Chaldæa. Arias Montan. ſcribit ex S. Hieron Cteſiphontem Cava Syriæ regionem ab Hebræis *Arach* appellari.

ARAD, quæ & Arath, Hered, Hadar, & Hedet, urbs Chananæorum, regia, quam ſubverterunt filii Iſrael cum aliis urbibus, locoque nomen dedere, Anathema, Hebraicè Horma: erat terminus tribus Juda ad Meridiem, non longè à Mari Mortuo; eratque ibi tempore ſancti Hieronymi villa. Vide infrà *Eder*.

ARADA, vigeſſima prima Iſraelitarum manſio in deſerto. Num. 33. v. 24. apud Septuag Χαραδὰθ.

ARADIUS. Ezech. 27. verſ. 8. nomen gentile, ab inſula Phœnicis, teſte Stephano, cui nomen Aradus.

In ARADON. 1 Machab. 15. v. 23. in Græco codice καὶ εἰς Α'ραδον, καὶ εἰς Γόρτυναν, Gortyna nomen probat ſermonem eſſe de urbe ejuſdem Cretæ inſulæ, cui nomen Α'ραδὸν, teſte Stephano, quæ etiam, eò quòd in excelſo loco ſita ſit, Α'ναρὰς eſt appellata.

ARAM. Num 23. v. 7. (Balaam ait) *de Aram adduxit me*

Balac

Balac Rex Moabitarum, de montibus Orientis, apud Septuag ἐκ Μεσοποταμίας, de qua vide ſuo loco.

ARAM. 1 Paralip. 2. 23. quæ aliàs Arao, civitas dimidiæ tribus Manaſſe ultra Jordanem.

ARAMA. 4 Reg. 30. v. 30. v. Jerimoth.

ARAMA. Joſue 19. v. 36. apud Septuag. καὶ Ἀραὴλ καὶ Ἀσώρ, ex quo textu ſequitur, non eſſe legendum Aramaſor, erat itaque Arama civitas munita tribus Nephthali, tribui Aſer finitima.

In ARARAT. Iſaiæ 37. v. 38. apud Septuag. εἰς Ἀρμενίαν, Ararat & Armeniam idem eſſe probavimus in notis noſtris ad Martyrologium Romanum, illas conſule.

ARARI. 2 Reg. 23. v. 11. *Semma filius Age de Arari*. apud Septuaginta ὁ Ἀρουχαῖος, ſi fortè idem ſit ac Semma de Orori, de quo eod. lib. & cap. v. 33. & apud Septuag. ὁ Ἀρωδίτης locus hic hactenus ignotus.

ARARITES. 2 Reg. 23. v. 33. *Aſam filius Sarar Araritess*; apud Septuag. Σαραουρίτου 1 Paralip. 11. 33. & 34. *Jonathan filius Sage Ararites, Ahiam filius Sachar Ararites* apud Septuag. in utroque ὁ Ἀραρὶ Quid ſit Arari cujus gentile nomen Ararites, ſatius eſt fateri nos ignorare quàm temere aliquid incertum obtrudere.

In ARBATTIS. 1 Mach. 5. v. 23. idem in codice Græco ἐν Ἀρβάττοις locus aut regio illa videtur circa Galilæam.

ARBEE. Vide Hebron.

ARBELLA & in codice Græco Arbela, *plur. numero* 1 Mach. b. 9. v. 2. civitas & regio circumjacens, ſuperioris Galilææ, in tribu Nephthali.

ARBI, patria Pharai. 2 Reg. 23. v. 35. hunc locum ponit Adrichomius in tribu Benjamin, prope Terebinthum.

ARCHI ſeu ARCHIATAROTH. *Joſ.* 16. 2. in vulgata editione videntur eſſe duæ poſitiones, legitur enim Archi, Ataroth; ſed apud Septuag. unico nomine Ἀχαταρωθὶ civitas in tribu Ephraim, prope terminos tribus Benjamin inter montes Ephraim & urbem Ephrem.

AREBBA. Joſue 15. v. 60. apud Septuag. Σωθηβὰ civitas tribus Juda, ad occidentalem plagam.

ARECON vel ARECHON. Joſue 19. v. 46. apud Septuag. pro his vulgatæ editionis verbis, *& Maſarcon & Arecon*, legitur *καὶ ἀπὸ θαλάσσης Ἱεράκων ὅριον, & à Mari Hieracon terminus*, civitas tribus Dan, ad Septentrionem, non longè à finibus tribuum Benjamin & Ephraim.

AREOPAGUS Ἀρειόπαγος, cujus denominatus AREOPAGITA; promontorium ſeu regio ac vicus, apud Athenas, ubi capitales ferebantur ſententiæ.

ARGOB, regio & urbs. Deut. 3. v. 4. & ſeq. olim in Baſan. 3 Reg. 4. v. 13. ubi apud Septuag. Ἐργὰβ ἐν τῇ Βασὰν data fuit dimidiæ tribui Manaſſe ultra Jordanem, ubi ſita erat; aquis Merom ab Occaſu, à Meridie Jordane, terra Hus ab Ortu, ab Aquilone Trachonitide concluſa.

ARIE. 4 Reg. 15. 25. *in Samaria in turre domus Regiæ juxta Argob & juxta Arie* apud Sept. *cum Argob & cum Aria*. Ex his liquet nomina Argob & Arie, ibi eſſe virorum non locorum: Sic cenſendum de ARIEL, à quo Arielitæ. Num. 26. 17.

ARIEL. Iſaiæ 29. quæ dictio montem Dei, ſeu Leonem Dei ſignificat, qua intelligitur civitas David, vide infrà verbo Jeruſalem.

ARIMATHIA, ſive ARIMATHEA & ARIMATHÆA, putatur eſſe locus prope Lyddam, aliàs Dioſpolim, inter Joppen & Jeruſalem, vulgò Aramathaim; eſſet itaque idem cum civitate Ramatha, de qua ſuo loco.

ARMEGEDON. Apoc. 16. v. 16. *& congregabit illos in locum qui vocatur Hebraice Armagedon*. Quinam ſit, aut ubi ſit, aut futurus ſit, incertum: nomen eſt cuidam loco, forſan adhuc non extanti, futuris temporibus imponendum.

ARMENIA, cujus populi ARMENII, eadem quæ & ARARAT, de qua ſuprà; Regio Aſiæ ampliſſima; dividitur Euphrate amne in majorem & minorem; Armenia major, de qua in Scripturis, ab Armenia minori & Cappadocia, Occaſum verſus, Euphrate fluvio ſeparata; Iberiam habens ab Aquilone conterminam, Mediam ab Ortu; ab Auſtro Meſopotamiam: Vulgò *Thourcomanie*, aut *Aremnor*.

ARMON. Amos 4. v. 3. *in Armon*, apud Septuag eſt τὸ ὄρος τὸ Ῥεμμάν. S. Hieronymus vertit, *in Armeniam*, ſive *in montes Armeniæ*, de qua ſuprà.

ARNON urbs & Rupes & Torrens: urbs ad radices Rupis, in tribu Gad: Rupes Arnon inter montes Arabiæ deſertæ, inter ipſam & tribum prælaudatam. Arnon Torrens è rupe Arnon originem ducens, Amorrhæos à Moabitis ſeparans; poſteà auſtraliorem partem tribus Gad ab Arabia dividens, per mediam quaſi tribum Ruben defluit, ac tandem ſeſe in mare Mortuum exonerat; eſt etiam vallis Arnon apud Septuag. Joſ. Nave 13. v. 16. & 17.

AROER quæ & AR, ut oſtendimus ſuprà, & ARMOABITARUM, Deut. 2. v. 36. *quæ eſt ſupra ripam torrentis Arnon oppida, quod in valle ſitum eſt*: in confinio Moabitarum, Amorrhæorum & Ammonitarum: poſſeſſa primum à gente Omnim, deinde à filiis Lot Moabitis, ceſſit poſteà tribui Gad: demum Petra dicta, & metropolis facta Arabiæ ſecundæ, ſedem habuit Epiſcopalem, & ſub ſe Epiſcopatus duodecim: ipſam etiam Moab appellatam & Rabbath Moab, id eſt magnam Moab, tradit Adrichomius.

ARORITES. Vide Ararites.

ARPHAD. 4 Reg. 19. 13. *Rex Arphad*. Concordant Septuaginta; ſed Iſaiæ 10. v. 9. pro his verbis, *& ut Arphad ſic Emath* legitur, *cepi autem Arabiam & Damaſcum*. cap. 36 verſ. 19. Ἀρφὰθ Hinc colligi poteſt Arphad fuiſſe aut Regnum aut civitatem Regiam, prope terram promiſſionis, ad Aquilonem.

ARPHASACHÆI. 1 Eſdræ cap. 5. v. 6. apud Septuag. eſt cap. 6. & illius vocis loco legitur: *& ſodales qui in Syria & Phœnice Perſides*. Hinc ſequitur aut nomen eſſe familiæ, aut ad præcitatas referri provincias.

ARUBOTH. 3 Reg 4. verſ. 10. apud Sept. Ἀραβὼθ. Hieronymus dicit Araboth ſeu Araba eſſe campeſtria Moab, quæ ceſſerunt tribui Ruben.

ARUNDINETI VALLIS. Joſue 16. v. 8. apud Septuag. Κανανὰ item cap. 17. v. 9. ἐπὶ φάραγγα Καρανὰ erat in tribu Ephraim, ad Jordanem, inter fluenta torrentis Carith, à quo ſane Carano eſt appellata.

ASAN, ſic etiam apud Septuaginta duobus in locis; Pro Aſan tamen legunt, Joſue 15. 42. Ἀθὰκ, & 1 Paralip. 4. v. 32. Ἀσάρ, civitas quæ primùm ſortis fuit tribus Juda, poſteà in tribus Simeon, tandem Levitis ſegregata Levitica eſt facta, illam multiplicat Adrichomius, ſed perperam, à quo expungenda eſt Aſan quam collocat in tribu Juda ſub num. 30. eademque eſt cum Levitica Ain, de qua Joſue 21. v. 16. nam apud Septuaginta vocatur ἀσὰ, vide ſuprà Ain.

LACUSASAN. 1 Reg. 30. v. 30. civitati Aſan vicinus, à qua nomen ſumpſit.

ASARAMEL, 1 Mach. 14. v. 27. in codice Græco Σαραμέλ. Vatablus dicit verbum eſſe corruptum & legendum Jeruſalem: alii aſſerunt vocem eſſe Hebraicam, qui ſignificat *principe Deo*, eſſeque retinendam.

ASASONTHAMAR, *quæ eſt Engaddi*. 2 Paralip. 20 v. 2. vide Engaddi: apud Septuag Ἀσασὰν θαμάρ.

ASCALON cujus gentile nomen ASCALONITA, quæ etiam Aſcalo, urbs olim una ex quinque Satrapiis Philiſthinorum, maritima, quingentorum & viginti ſtadiorum ab Hieruſalem diſtans, poſteà Palæſtinæ civitas Epiſcopalis, ſub Patriarcha Hieroſolymitano, hodie vulgò *Scalona*.

ASCENEZ. Jerem. 51. v. 27. Septuag cap. 28. Ἀσχαναζαῖοι, populi Armeniæ & Mediæ finitimi.

ASCENSUS SCORPIONIS, vide ſuprà Arabathane.

ASEBAIM. 1 Eſdræ 2. v. 57. *qui erant de Aſebaim*, videtur eſſe aliquis locus, ſed hactenus intactus & ignotus.

ASEDOTH, ſic etiam apud Septuag. Joſue 10 v. 40 civitas Regia, quam delevit Joſue: videtur fuiſſe cis Jordanem, & diverſa ab ea quæ Aſedoth etiam Joſ. 12. v. 8. quam arbitror eſſe Haſerim, v. hoc verbo.

ASEDOTHPHASGA. Joſue 12. v. 3. apud Septuag. ſed in vulg. editione leg. *Aſedoth, Phaſga*, quæ lectio locorum diverſitatem inſinuare videretur. Credendum Phaſga quaſi agnomen, ob vicinitatem montis Phaſga; & ſanè ad differentiam præcedentis Aſedoth. Fuit olim civitas Amorrhæorum, quæ poſteà in tribu Ruben. Deut. 4. v. 49 *ad radices montis Phaſga*, apud Septuag ὑπὸ Ἀσηδὼθ. Aſedoth itaque ad radices Phaſga, Aſedothphaſga dicta.

ASEM, ASOM & ESEM, una eademque civitas. Joſue 15. 29. Eſem apud Septuag. Ἀσὸμ, cap. 19. verſ. 3. Aſem, apud Septuag. Ἀσὰν, 1 Paral. Aſom, apud Septuaginta Ἀσὸμ, civitas quæ primùm in ſorte tribus Juda, poſteà tribui Simeon ceſſit.

ASEMONA, quam eamdem cum HASSEMON, de qua Joſ. 13. v. 29. aſſerit N. Janſon de ea Num. 34 v. 4. & 5. Joſue 15. v. 5. ἐπὶ Σελμωνὰ, apud Septuag civitas ad meridionalem & occiduam partem tribus Juda, illam ab Ægypto diſterminans.

ASENA, Joſ. 15. v. 33. apud Septuag. Ἀσνὰ civitas tribus Juda, in confiniis tribuum Dan & Simeon.

ASER una ex tribubus Iſrael ab octavo filio Jacob ſic appellata, ad Aquilonem Terræ promiſſionis, ab Ortu illi Nephthali finitima; ab Auſtro tribui Zabulon, à qua torrente Jephtael ſeparatur; ab Occaſu mari concluditur Syriaco & Phœnicio; ab Aquilone monte Libano; partemque Phœniciæ occupat: ejus ſpecialiorem deſcriptionem habes Joſue 19. à v. 24. ad 31.

ASER, Joſue 17. v. 7 & v. 11. civitas aut locus in tribu Manaſſe cis Jordanem, ex Aſer & Machimetad unicam facit N. Sanſon.

ASERGADDA. Joſue 15. v. 27. civitas tribus Juda; ſed cur eam in tribu Simeon collocet Adrichomius ex ſcripturis non poteſt colligi.

ASIA, nomen quod uni ex tribus Orbis partibus datum eſt. Aſia minor, regio majoris Aſiæ, quæ ab Aquilone Ponto-Euxino; ab Occaſu Mari Ægeo; ab Auſtro Mediterranei Maris parte, quæ Pamphilium dicitur, ab Ortu verò terminatur Euphrate fluvio; plures minores complectens provincias; quarum una Aſiæ propriè dictæ nomine gaudet, de qua ut plurimum ſermo eſt in novo teſtam. ipſa autem Ægeo mari alluitur.

ASION-GABER, Num. 33. v. 35. apud Septuag. Γασιὼν Γαβὲρ 32. manſio Iſraelitarum in deſerto Pharan, in terra Edom, poſteà civitas & portus ac navale ad littus maris Rubri, Jecunda libri Regum, ubi apud Septuag. legitur Γασιὼν Γαβὲρ. hæc tempore Joſephi Berenice vocabatur, tempore Hieronymi Eilia, in ſinu Elanitico non procul ab Elana villa.

ASOM. Vide Aſem.

ASOR, plures ſunt hujus nominis civitates, quæ pronominibus ab aliis diſtinguuntur, ſuis locis referentur, ceterarum autem præcipua.

ASOR civitas regia, de qua Joſ 11. v. 1. & ſequent. quæ antiquitùs inter omnia regna principatum tenebat, Chananæorum metropolis, muniſſima, in campo ſita, quam à Joſue captam flamma conſumpſit, in tribu poſteà Nephthali, non longè à finibus tribus Aſer: tempore Chriſti una ex civitatibus regionis Decapoleos: hodie vulgò *Antiopia*; in concordantiis Bibliorum de ea pluries ſub nomine Aſor, alia priſca nomina Aſſor, Haſor, Hazor, Eſre & Heſer.

ASOR, civitas in tribu Juda. Joſue cap. 15. v. 23.

AZOR, ibid. v. 25. vide infrà Heſron.

AZORNOVA. Joſ. 15. v. 25 quæ apud Sept. Ἀσορνοναὶ ad diſtinctionem veteris, civitas. Vide infrà Baloth.

Digitized by Google

ASOR in tribu Benjamin, ut patet ex 2. Eſdra 11. v. 33. Adrichomius eamdem in tribu Ephraim perperam collocat, eumdem Eſdræ textum citans ſui erroris indicem.

ASPHAR lacus. 1 Machab. 9. v. 33. in tribu Juda, inter Gabaa & Janoe, prope deſertum Thecua.

ASSEDIM. Joſue 19. v. 35. apud Septuag. τῶν Τυρίων, Nobilius obſervat alios legere ἀσσηδεὶμ, hancque vocem deeſſe in editione Complutenſi. Civitas tribus Nephthali, ad Aquilonem, prope ſaltum Libani, & limites tribus Aſer.

ASSUR, in Scriptur.s plerumque pro Aſſyriis ſumitur, v. infrà Aſſyrii.

ASSUS, de qua Act. 20. v. 13. & 14. urbs maritima, in finibus Troadis & Myſiæ; inſulæ Lesbos expoſita; quam S. Hieronymus dicit etiam Apolloniam appellatam, quæ poſtea Epiſcopalis ſub Archiepiſcopo Epheſino hodie *Aſſo*.

ASSON, de quo Act. 27. verſ 13. quidam ſuſpicantur eſſe aliquem locum ad oram auſtralem Cretæ inſulæ: alii quibus aſſentirer, dicunt hic vocem Ἄσσον adverbium eſſe quod *prope* ſignificat, & neutiquam nomen loci.

ASSYRII populi, ſeu gens de qua ſæpiſſime in ſacris Scrip. in quibus etiam aliquando ſub nomine Aſſur exprimitur. Primam ſtatuit Orbis monarchiam; plurimas ſub ditione ſua continens regiones, Syriam puta, Meſopotamiam, Chaldæam, &c. ac tandem ipſam Aſſyriam, habentem à Septentrione majorem Armeniam conterminam; ab Ortu Mediam, à Meridie Suſianam & Babyloniam, ab Occaſu Tigrim fluvium, quo à Meſopotamia diſtinguebatur, quæ hodie *Diarbech* in limitibus Turquiæ & Perſidis.

ASTAROTH quæ & BOSRAM. Gen. 14. v. 5. fuit 1. Gigantum ſedes, poſteà civitas Regia Og, qui remanſit ex Gigantibus, Regis terræ Baſan, erat itaque trans Jordanem in Baſan ſive in Baſanitide et ſſis dimidia tribus Manaſſe; factaque eſt civitas confugii & Levitica. Si Joſue cap. 21. v. 27. cum 1 Paralipomenon capite 6. v. 71. conferas, reperies eamdem eſſe quæ Boſram, quæ Joſ. 21. v. 27. apud Septuag. Βοσόραν 1 Paralip. 6. v. 71. apud eoſdem Ἀσηρὼθ appellatur. Nunquam vocatur Baſan, ſed Aſtaroth in Baſan. Tempore Hieronymi vicus erat Carnea dictus. Gen. 14. v. 5. vulg. editio nomina jungis *Aſtarothcarnaim*, v. Carnaim.

AREAATAD, locus quem Adrichom. vult eumdem eſſe cum Bethhagla, v. ſuo loco.

ATAROTH. Num. 32. v. 3. & v. 34. civitas trans Jordanem in tribu Gad.

ATAROTH. Joſ. 16. v. 7. civitas cis Jordanem, in tribu Ephraim.

ATAROTH-ADDAR. Joſ. 16. v. 5. non eſt haud dubie alia à præcedenti Atharoth tribus Ephraim: apud Septuag. pro Ataroth-Addar, legitur Ἀταρὼθ καὶ Ἐρώκ illas multiplicat Adrichomius.

ATAROTH-ADDAR. Joſ. 18. v. 13 apud Septuag. Ματαρὼθ Ὀρὲχ civitas tribus Benjamin: non procul ab Ælia inquit Hieronym.

ATACH, urbs una ex iis, ad quas David miſit de præda Amalecitarum. 1 Reg. 30. v. 30. apud Septuag. Νομβὶ illam in tribu Juda inter deſertum Judææ, & Speluncam Adam collocat Adricomius.

ATHAR. Joſue 19. v. 7. apud Septuag. Ἰεθὲρ quæ & ETHER. Joſ. 15. v. 42. apud Septuag. Ἰθὰκ, necnon ETAM. 1 Paralip. 4. v. 32. apud Septuag. Ἀἰτὰμ, civitas quæ primò fortis tribus Judas, poſteà tribui Simeon data eſt; ibi Spelunca Petræ Etam, de qua Judic. 15. v. 8. tres diverſas civitates facit Adrichomius.

ATHENÆ, urbs Græciæ clariſſima, Academia & Atticæ metropolis ad Iliſſum fluvium: Archiepiſcopalis, ad ſinum Saronicum, nunc vulgò *Setines*, cujus Gentile ATHENIENSES.

ATHMATHA. Joſ. 15. v. 54. apud Septuag. Εὐμὰ civitas tribus Juda, quam in ejus medio collocat Adricomius.

ATTALIA. Act. 14. v. 25. urbs Pamphyliæ maritima, ad ſinum ab ea Attalicum dictum; apud Oſtia fluvii Catarractes dicti: poſteà Archiepiſcopalia: hodie vulgò *Sataria*, Turcis *Santali*.

AVAH. 4 Reg. 17. v. 24. apud Septuag. Ἀιὰ, locus aut regio Chaldææ, quem ad oſtium Tigris in ſinum Perſicum collocat N. Sanſon.

AVIM. Joſue 18. v. 23. apud Septuag. Εἰεὶν. civitas tribus Benjamin.

AVITH. Gen. 36. v. 35. apud Septuag. Γεθθαὶμ de eadem 1 Paral. 1. v. 46. apud Septuag. Γεθαὶμ civitas in qua habitat Adad Rex, qui regnavit in Edom.

AVOTH-JAIR & HAVOTH-JAIR, ideſt oppida Jair, erantque numero triginta in terra Galaad: Jair, nomen unius ex Judicib. Judic. 10. v. 4. & 3 Reg. 4. v. 13 nota illud verbum ſexaginta oppida Joſue 13. v. 30. non ſolum comprehendere vicos Jair, ſed & urbes regni Baſan. Dicitur & Chenath regio, ut ait Zieglerus.

AURAN. Ezech 47. v. 16. & 18. apud Septuag. Ἀὐρανίτιδος, v. 18. Αὐρανίτιδος, regio in dimidia tribu Manaſſe trans Jordanem, quæ Auranitis ab urbe Auran dicta; ſita inter Cæſaream Philippi, & Damaſcum.

AUSITIS. Jerem. 25. v. 20. terra ſeu regio in Idumæa inter Ægyptum & Philiſthæos; nam in ejuſd Jerem Lamentationi, c 4. v. 21. *Lætare filia Edom, quæ habitas in terra Hus* Non aſſentior opinioni quæ aut plures Auſitides putat, unamq; in Idumæa, aut Auſitidem eſſe terrâ Hus in tribu Manaſſe ultra Jordanem patriam Job: de qua verbo Hus, & verbo Pharan.

AZAPH. Joſ. 19 v. 25. apud Septuag ... in tribu Aſer. Vide ſuprà Achſaph.

AZA. 2 Paral. 7. v. 28. apud Septuag. ... Nobilius notat in Complut. editione legi καὶ ἄζα, civitas quæ & Aſa, in tribu Ephraim, ad Orientem.

AZANOTTHABOR. Joſ. 19. verſ. 34 apud Septuag. καὶ Θαλασσαν ἐν Ἀζανώθ civitas in tribus Nephthali meridionali parte ad mare Tiberiadis, ut conſtat ex Septuag. & forte eadem cum vicina Bethſaida, ut ſubdubitat N. Sanſon.

AZECA & AZECHA, concordant Septuag. pluribus in locis: tamen Joſ. 15. v. 3. legunt Σεχνὰ, civitas in tribu Juda, de cujus ſitu non parum diſcrepant Adrichomius & N. Sanſon. 1 Reg. 17. v. 1. inter Socoth & Azeca in finibus Dommim Ἀζηκὰ Ἐφερμὲν. locus aut vicinus aut idem ac Dommim & Pheſdomin.

AZMAVETH. 2. Eſdræ 12. v. 29. *& de regionibus Geba & Azmaveth*. Hinc colligitur eſſe regiunculam aut villam, circa Jeruſalem, in tribu Benjamin, quæ etiam Beth-azmoth.

AZOR. Vide Aſor.

AZOTUS. civitas inſignis, quam incoluerunt Gigantes Enacbim, una poſteà ex quinque Satrapis Philiſthinorum & media: inter Accaron & Geth ad Septentrionem; & Aſcalonem & Gazam ad Meridiem; fuit primò fortis tribus Juda, poſteà in diſtrictu tribus Dan: tandem Epiſcopalis; tempore S. Hieronymi non ignobile municipium; tandem villula. Joſue 15. v. 46. & 47. Sept. Ἀσηδὼθ & Ἀσιδὼθ appellant: denum ad parvi Caſalis quantitatem redacta, vulgò *Alzette*.

AZOTII civitatis aut villarum Azoti incola, *feminin.* AZOTIDÆ.

AZOTIMONS civitati Azoto vicinus.

B

BAAL. 1 Paralip. 4. v. 33. eadem quæ BAALATH, de qua Joſ. 19. v. 8 *uſque ad Baalath Beer Ramath contra Auſtralem plagam*. apud Septuag. ἕως Βααλὲκ πορευομένων Βαμὲθ κατὰ λίβα Terminus tribus Simeon ultra torrentem Beſor, ad Meridiem, civitas quæ S. Hieronymo Ballath.

BAAL. 1. Paralip. cap. 5. v. 23. terminus ſeptentrionalis ſimul & orientalis dimidiæ tribus Manaſſe trans Jordanem, ubi fanum Dei Baal; ad montem Hermon, qui à quibuſdam junctis vocibus dicitur Baalhermon, ſed tum vulgata Editio tum Septuaginta ſuadent vocum disjunctionem; quæ tamen alio in loco junguntur, vide infra Baalhermon.

BAALA, mons, quem & promontorium dicit Adrichomius, terminus fortis tribus Juda, de quo Joſue 15 v. 11. non longe à Jamnia verſus Boream: poſteà in tribu Dan.

BAALA, quæ & BALA. Joſue 15. v. 29. diverſa à Baala, quæ Cariathiarim, de qua eod. cap. verſu 60. apud Septuag. Βαλὰ civitas primò fortis tribus Juda, tribui poſtmodum Simeon data eſt; de ea etiam 1. Paralip. 4. v. 29.

BAALA. Joſue 15. v. 29. Vide Cariathiarim.

BAALAM. Vide Geth-remmon.

BAALATH. Vide ſuprà Baal.

BAALATH. 3 Reg. 9. v. 18. Vide Balaath.

BAALBERITH. Judic. 9 v. 4. locus ſeu mons in tribu Ephraim, non longe ab urbe Schem, ubi Iſraelitæ extruxerunt fanum Baal.

BAALGAD. Joſ. 11. v. 17. & 12. v. 7. apud Septuag. Βαλαγὰδ, de quo etiam cap. 13. v. 5. apud Septuag. Γαλγὰλ Complut. editio Βααλγὰδ, locus quem urbem & montem facis Adricomius: in campo Libani, ſub monte Hermon, in finibus tribus Aſer ad Septentrionem & Occidentem.

BAALHASOR & Baalaſor. 2 Reg. 13. v. 23. apud Septuaginta Βελασὼρ, locus in tribu, ut putatur, Ephraim, non longè ab urbe Ephrem.

BAALHERMON. Judic. 3 v. 3. apud Septuag. eſt tantùm Ἀερμὼν, pars ſeptentrionalior montis Hermon, a fano Baal, Baal-hermon dicta; in finibus dimidiæ tribus Manaſſe trans Jordanem, verſus Aquilonem. Vide ſuprà v. Baal.

BAALMAON. Joſue 13. v. 17. apud Septuag Μαελὼν & BAALMEON. Num. 32 v. 38. apud Septuag Βεελμεὼν, ipſa eadem quæ & BEON eod. cap. v. 3. Septuag. Βαιὰν, urbs tribus Ruben inſignis, non longe à torrente Arnon, tempore S. Hieronymi vicus maximus, eadem eſt ac BEELMEON. 1 Paral. 5. v. 8. apud Septuag. Βεελμαὼν, de ea quoque Ezech. 25. v. 9.

BAALPHARASIM. 2. Reg. 5. v. 20 & 1 Paral. 14. v. 11. quod interpretantur Septuag. *ſuperiores rupturæ, deſuper rupturæ* ſive *ſeſſura*, locus ſive campus in valle Rapham, civitati Jeruſalem vicinus, teſte Adricomio, verſus Occaſum. Credit Volfiang. Viſſemburg. hoc verbo civitatem Cariathiarim ſignificari.

BAALSALISA. 4 Reg. 4. v. 42. Apud Septuag Βαιθσαρισὰ, quæ etiam Balſaliſa & Bethaliſa, civitas in tribu Ephraim, ſita in planitie, in finibus Dioſpoleos; quindecim ab ea milliaribus diſtans contra ſeptentrionem, in regione Thamnitica, ex Hieronymo Adrich.

BAAL-THAMAR. Jud. 20. v. 33. locus ſeu vicus in tribu Benjamin; civitati Gabaa vicinus, ad Occidentem; ætate S. Hieronymi Bethamar nominatus.

BABEL. Gen. 11. v. 9. apud Septuag. non legitur nomen proprium: ſed loco hujus *confuſio*; locus in campo terræ Sennaar, in quo turrim homines ædificare cœperunt. Vide Sennaar.

BABYLON & BABYLONIA civitas. Regio & Regum civitas, Aſſyriæ metropolis, regionis & regni olim maxima, ad Euphratem fluvium; poſtea Archiepiſcopalis, tandem exciſa, cujus etiam nunc rudera videntur apud locum cui nomen *Felougia*; huic ſucceſſit urbs *Bagdad*, vulgo *Bagdet* ab illa unius diei itinere diſtans ad Tigrim fluvium: nomine ſæpius Babylon & Babyloniæ in Scripturis, Aſſyriorum regnum intelligitur.

BABYLONII, Babyloniæ regionis accolæ.

BAHURIM. 2 Reg. 3. v. 16 apud Septuag. Βαρακὶμ, cap. 16 v. 5. & alibi Βαουρὶμ, oppidum & caſtrum in monte altioſo-

rum,

tum, in tribu Benjamin, ad Orientem urbis Jeruſalem ; ultra Bethaniam : hodie *Bachori*.

BALA. Gen. 14. v. 2. vide Segor.

BALA. 1 Paral. 4. 29. vide Baala.

BALAATH. Joſue 19. v. 44. apud Septuag. Γαβαὰθ, eadem quæ BALAATH. 3 Reg. 9. v. 18. & 2 Paralip. 8. v. 6. quæ etiam Baalad civitas in tribu Dan, quam munivit Salomon.

BALOTH. Joſue 15. v. 24. civitas in tribu Juda ; hanc N. Sanſon cum Aſor nova conjungit, ut numerum 29. civitatum reperiat. Vide ſuprà Aſor-nova.

BAMOTH. Num. 21. v. 19 & 20. ex vulgata editione creditur eſſe vallis in regione Moab ; aliud ſonat textus Septuag. ubi legitur *à Bamoth in Janen, quæ eſt in campo Moab*, interpr. Orig. *à Bamoth in nemus, quod in campo Moab*. Ceterum Bamoth locus erat in tribu Ruben.

BAMOTH-BAAL, id eſt, excelſa Baal. Joſue 13. v. 17. apud Septuag. Βαμὼθ Βαὰλ civitas & mons, in quo celebratur Baal, in tribu Ruben.

BANE. Joſue 19. v. 45. apud Septuag. *Banai*, civitas in tribu Dan.

BARACH. Joſue 19. v. 45. Apud Septuag. ex hac & præced. una ca vox eſt, Βανηβαρὰκ, civitas in tribu Dan, atque hodie, inquit Hieronymus, propè Azotum Barecen viculus appellatur.

BARAD. Gen. 16. verſ. 14. locus ſolitudinis Berſabee, in tribu Simeon, ad Auſtrum, inter quem & Cades erat puteus Agar.

BARASA. 1 Machab. 5. v. 26. in Græco codice *Boſora* civitas munita & magna, hæc *Joſepho* Boſor & Bethſura in Galaaditide regione, in tribu Gad.

BARNE. Vide Cadesbarne.

BASAN TERRA, regio ſive regnum, quæ priùs terra Raphaim, id eſt Gigantum dicta, data fuit dimidiæ tribui Manaſſe trans Jordanem, ejus fines à Meridie torrens Jaboc, ab Occaſu Jordanis fluvius, ab Aquilone montes Libani & Hermon, Ab Ortu Arabia deſerta ; continebat regiunculas minores, terram Argob, terram Geſſuri, terram Machati, partem terræ Galaad, regionem Auranitidem, Gaulanitidem, Batanæam, Gamaliticam, &c. complectebatur ; quæ regio etiam Batanæa eſt appellata.

BASOAMA. 1 Machab 13. v. 23. ex textu Græco conſtat fuiſſe locum in Galaaditide regione, in tribu videlicet Gad.

BASCATH. Joſ. 15. verſ. 39. Hieronymo Baſechad & Baſecat, civitas tribus Juda, de cujus ſitu diſcrepant Adrichomius & N. Sanſon.

BATHUEL 1 Paralip 4. v. 30. concordant Septuag eadem eſt ac BETHUL. Joſue 19. v. 4. ap. Septuag. Βαθούλ, eadem quoque ac CESIL. Joſue 15. v. 30. apud Septuag. Βαιθὴλ. Hieronymo Bathul. Ex hac unica tres facit Adrichom. Bethul, Ceſil, & Bola. Civitas itaque fuit primò in ſorte tribus Juda, poſteà tribui Simeon data.

BAURAMITES. Vide Beromi.

BAZIOTHIA, Joſue 15. v. 28. civitas tribus Juda ; hanc N. Sanſon contendit eſſe eamdem cum Berſabee, quæ poſteà tribui Simeon data eſt : ipſius opinioni ſuffragatur textus Septuag. eo quod poſt Berſabee deeſt Baziotha.

BEELMEON. Vide Baal-meon.

BEEL-SEPHON, locus Ægypti ad mare Rubrum, contra Magdalum & Phihahiroth, Exodi 14. v. 2. & 9.

BEER-RAMATH, id eſt puteus Ramath : videtur agnomen urbis Baalath. Joſue 19. v. 8. vide ſuprà v. Baal.

BELMA. Judith. 7. v. 3. apud Septuag. Βελβαὶμ, locus prope Bethulian in tribu Zabulon, qui aliàs Helma poſtrà Abelina ; villa grandis in alto loco ſita.

BENEJAACAN. Num. 33. v. 31. & 32. apud Septuag. *Banaia* vigeſima octava manſio filiorum Iſrael in deſerto inter Moſeroth & montem Gadgad : vocatur BEROTH filiorum Jacan Deut. 10. v. 6.

BEN-ENNON vallis. 2 Paralip. 33. v. 6 apud Septuag. γῆ Βενεννὸμ, *vallis filiorum Ennom* ; locus in ſuburbanis Jeruſalem ad Orientem, ſub monte Offenſionis, juxta piſcinam Fullonum, & torrentem Cedron. Vide verbo Ennom.

BENJAMIN, una e tribubus filiorum Iſrael, in medio ferè terræ promiſſionis ſita ; à Meridie & Occaſu tribui Juda contermina ; à Septentrione tribui Ephraim, ab Ortu Jordane fluvio à tribu Ruben ſeparata erat.

BEON. Vide BAALMAON.

BERA. Judic. 9. v. 21. apud Septuag. Βαιὴρ in tribu Dan, vicus, inquit Hieronym. diſtans ab Eleutheropoli octo millibus ad Aquilonem.

BEREA. 1 Machab. 9. v. 4. ſic etiam in codice Græco, locus quem Ortelius dicit eamdem eſſe cum Berzetho, Joſeph. Antiq. 12. ſuperioris Galilææ, in tribu Nephthali prope Arbella.

BEROEA. Act 17. v. 10. & 13. & Berrhoea, urbs Macedoniæ Epiſcopalis ſub Archiepiſcopo Theſſalonicenſi, inter Theſſalonicam & Candavios montes, non longe à fluvio *Ludias* in Emathia regione, hodie vulgò *Verra*.

BEROMI. 2 Reg. 23. v. 31. *Azmaveth de Beromi* ; apud Septuag. Ἀσμαὼθ ὁ Βαρσαμίτης. 1. Paralip. 11. v. 33. Azmoth BAURAMITES. apud Septuag. Ἀζμὼθ ὁ Βαρωμὶ hunc locum in tribu Benjamin collocat Adrichomius.

BEROTH, filiorum Jacan, vide Benejaacan.

BEROTH. Joſue 9. v. 17 apud Septuag. Βηρὼτ. cap. 18. v. 25. Septuag *Βηρωθὰ*. 1. Eſdræ cap. 2. v. 25. apud Septuag cap. 1 *Βηρὼθ*, civitas cujus incola BEROTHITES & BOROTHITES, in tribu Benjamin, tribui Ephraim vicina.

BEROTH. 2 Reg. 8. v. 8. *&* *de Bete & de Beroth*. Pro his duobus nominibus legitur apud Sept. *καὶ ἐκ τῶν Μασβὰκ*, videtur eſſe eadem cum BEROTHA. Ezech. 47. v. 16. apud Septuag *μηβηρὰθ* : Beroth enim terminus eſt terræ Iſraeliticæ ad Septentrionem in tribu Nephthali & Berotha inter terminum Damaſci, & confinium Emath Beroth civitas erat Regia Adarezer.

BERSABEE, quam credit N. Sanſon eamdem eſſe cum Baal-Ahin Joſue 15. v. 15 & cum Sabee, de qua Joſue 19. v. 2. de qua ſuo loco : civitas primò ſortis tribus Juda, poſtmodum tribui Simeon data ; terminus terræ promiſſionis ad Auſtrum, in regione Geraritica contigua deſerto magno, ad radicem montis ſita : interpretatur puteus juramenti : tempore S. Hieronymi erat grandis vicus, ab incolatu Iſaac aliquando oppidum Iſaac dicta ; in regione quæ demum Gibelina, unde Gabelen à quibuſdam dicta, hodie vulgò *Bethgebrim*.

BESOR torrens. 1 Reg. 30. v. 9 10. & 21. apud Sept. Βοσὸρ in tribu Juda enaſcens, per fines tribus Simeon Auſtrum defluens, ad urbem Majumam mare ingreditur ; aliquando pro torrente Ægypti ſumitur, qui tamen ipſi Auſtralior eſt.

BESSUR. Vide Bethſur.

BETE. 2 Reg 8. v. 8. Septuag. *Μασβὰκ*, una ex urbibus Regis Adarezer, videturque fuiſſe ad Aquilonem terræ Promiſſionis. Vide ſuprà verbo Beroth, eadem eſt cum Thebath, vide hoc verbo.

BETEN. Joſ. 19 v. 25. apud Septuag. Βαιθὲν civitas in tribu Aſer ; quæ etiam BETHEN dicitur.

BETHACARAM vicus. 2. Eſdræ 3. v. 14. & regio ; nam apud Sep. *περίχωρον Βηθαγχαρὶμ* & Bethacarem. Jerem. 6 v. 1. apud Sept. *Βαιθαχαρμὰ* urbs in monte ſita, in tribu Juda, non longe à finibus tribus Benjamin.

BETHANAN, de quo v. Bethhanam idem ac

BETH-ANATH, unde BETH-ANITHÆ. Joſue 19. v. 38. apud Septuag. Βαιθθαμὲ, & Jud 1 v. 33. apud Sept. Βαιθανὰχ & Βαιθενὲθ. S. Hieronymo Bethna : urbs munitiſſima in tribu Nephthali, vide infra Bethhanan.

BETHANIA, oppidum ſeu Caſtellum Mariæ & Marthæ ſororum Lazari. Joan. 11. v. 18 juxta Jeroſolymam quaſi ſtadiis quindecim ; Orientem verſus, in tribu Benjamin.

BETHANIA. Joan. 1. v. 28 *Hæc in Bethania facta ſunt trans Jordanem, ubi erat Joannes baptizans*. Adrichomius Batanæam regionem trans Jordanem in tribu Manaſſe dici Batanæam & Bethaniam appellari, cui aſſentiendum reor, ut ſervetur lectio vulg. editionis. Vult N. Sanſon legendum eſſe pro Bethania, Bethabara, quem locum ponit ad Jordanis orientalem ripam, in tribu Ruben.

BETHANOTH. Joſue 15. v 59. apud Sept. Βαιθανὰμ. S. Hieronymo Bethanath, civitas in tribu Juda.

BETH-ARABA. Joſue 15 v. 6. & 61. ubi apud Septuag v. 6. Βαιθαραβὰ, & verſ. 61. Θαραβαὰμ, civitas in tribu Juda ad fines tribus Benjamin, ea propter eadem creditur cum Beth-araba civitate, quæ Joſ. 18 v. 22 tribui Benjamin aſſignatur, dicturque eſſe in deſerto.

BETHARAM. Num. 32 v. 36. apud Septuag. Βαιθαρὰν & Joſue 13. v. 27. civitas tribus Gad, quam filii Gad extruxerunt in valle ; hanc eſſe aſſerit Adrich. quæ *Joſepho* Betharamta, Betharantha, Betharamphetha oppidum, quod poſteà Julias dictum, in Peræa regione.

BETHAVEN, de ea Joſ. 7. v. 2. civitas eſt etiam ſolitudo Bethaven, Joſ. 18 v. 12. apud Septuag. Βαιθὼν. 1 Reg. 13 v. 5. ap. Sept. pro *Bethaven* eſt Βαιθωρὼν. cap. 14 v 23. Βαμὼθ editio Complut. Βαιθαὺν. Oſee 4. v. 15 pro *Bethaven* eſt *οἶκος ὤν*. Notandum Bethaven ſignificare domum Idoli. Erat ergo in tribu Benjamin, juxta urbem Hai : malè à quibuſdam confunditur cum Bethel.

BETHAZMOTH. Vide ſuprà Azmaveth.

BETHBERA. Jud. 7. v. 24. apud Septuag. Βαιθβηρὰ, civitas in dimidia cis Jordanem tribu Manaſſe ſita, juxta Jordanem fluv.

BETHBERAI. Vide BETHLEBAOTH.

BETHBESSEN. 1 Machab. 9 v. 62. & 64. in codice Græco, Βαιθβασὶ, apud Joſephum Bethalaga, civitas in deſerto forte in deſerto *Quarentana*, in tribu Benjamin.

BETHCHAR. 1 Reg. 7. v. 11. apud Septuag. Βαιθχὸρ. locus ſeu vicus terræ Philiſthinorum, in tribu Dan, circa Bethſames.

BETHDAGON. Joſue 19. v. 27. apud Sept. Βαιθγενεθ. civitas in tribu Aſer, ad Auſtrum, apud torrentem Jephtael, prope fines tribus Zabulon, ut vult Adrichomius.

BETHADAGON. Joſue 15. v. 41. apud Sept. Βηθδαγὼν, civitas in tribu Juda, cujus ſitum ad Aquilonem dat Adrichomius : hodie *Caſurdago*.

BETHDAGON. 1 Mac. 10. verſ. 83. templum Idoli Dagon apud Azothum : Beth-Dagon enim domum Dagon ſignificat.

BETHEL, de qua ſæpiùs in Scripturis, apud Septuag. Βαιθὴλ, civitas *quæ priùs Luza vocabatur*, unde aliquando in Script. Bethel Luza ; fuerat olim civitas regia, poſteà data eſt tribui Benjamin ; erat in alio loco ſita : unde Mons ſive vicini Montes Bethel. Nomen Bethel domum Dei ſignificat, poſtquam verò Jeroboam poſuit in ea unum ex vitulis aureis, ab eo tempore Bethaven, id eſt domus Idoli nominata eſt ; ea propter à quibuſdam cum Bethaven, de qua ſupra, confunditur, non eſt Bethelia Sozomeni, ut malè credidit Ortelius : hodie vulgò *Sargarel*.

BETHEMEC. Joſue 19. v. 27. apud Septuag. Βαιθμὲ civitas tribus Aſer, in valle Jephthael ; quæ etiam Bethemeth, ad terminos tribus Zabulon.

BETHAMUEL. Jerem. 48. v. 23. nomen familiæ mihi videtur, non loci : Gamuel enim erat familia ſacerdotalis, ut conſtat ex 1 Paralip. 24. v. 17.

BETH-HAGLA. Joſue 15. v. 6. apud Sep. Βαιθαγλαὰμ, & cap. 18. v. 19. & 21. apud Septuag. Βαιθαγλὰ, civitas tribus Benjamin, ad Auſtrum, non longè à tribu Juda, cis Jordanem, ac proinde diverſa eſt ab Area Atad, quæ erat trans Jordanem ; hanc nuſquam Bethaglan appellari reperio.

BETH-HANAN, ſic concordantiæ, ſed Editio noſtra vulg.

Digitized by Google

BETHANAN. 3 Reg. 4 v. 9. non videtur locus diverſus à Bethaneth, de quo ſuprà, in tribu Nephthali, utrib que enim Bethſamitis conjungitur.

BETHIESIMOT. Joſue 13. v. 10. apud Sept. Βαιθασιμώθ. Ezech. 25. v. 9 Sept. Βεθασιμούθ, eadem BETHSIMOTH Num. 33 v. 49 apud Septuaginta Ἀσιμώθ. Joſue 12. v. 3. Septuag. Ἀσιμώθ, quæ etiam Bethſimon; civitas in campeſtribus Moab, ad Aquilonem, quæ poſteà in tribu Ruben.

BETHLEBAOTH Joſue 19 v. 6. apud Sept. Βαιθλαβώθ, ea em eſt ac LEBAOTH. Joſue 15. v. 32. apud Sept. Λαβώς, ipſiſſima eſt BETH-BERAI, de qua 1 Paralip. 4. v. 31. apud Septuag. pro his verbis vulg. editionis, & *Beth birai & in Saarim*, legitur unico verbo, καὶ Οἶκοι Βαρουσεωρίμ. civitas primò in ſorte tribus Juda, quæ poſteà tribus Simeon facta eſt: ea hac unica quatuor facit Adrichomius, unam Laborh in tribu Juda, alias ſub prædictis nominibus in tribu Simeon.

BETH-LEHEM de qua paſſim in Scripturis, quæ & Lehem ſeu Lahem, & EPHRATA, quæque Bethlehem Judæ ad diſcrimen alterius dicta eſt & civitas David, in tribu Juda 7. milliaris ab Jeroſolymis diſtans, Hebron verſus ad Auſtrum; Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti filii Dei nativitate celeberrima eſt ſtatq; de qua hac Stephanus de Urbibus verbo ΕΦΡΑΘΑ ΕΜΑ ἐν ᾗ φάτνη ἡ κοινὴ ἐγένετο Χριστοῦ τοῦ ἀπεσταλμένου (hæc ut hujus Authoris regionem agnoſcas.) Bethlehem tandem à Paſchali II. Epiſcopalis effecta ſub Patriarcha Hieroſolymitano, cujus (licèt urbe exciſa) Epiſcopatus manet apud Gallos, in Clametum, urbe *Clamecy* diœceſis Antiſſiodorenſis, in Nivernenſi provincia, apud Yonam fluvium.

BETH-LEHEM. Joſue 19. v. 15. v. Bethulia.

BETHMAACHA. 2 Reg. 20. v. 14. & 15. vide ſuprà in Abel Domum Maacha, ubi hoc nomen familiæ eſſe oſtendimus, non loci.

BETH-MAON. Jerem. 48. v. 23. nomen familiæ videtur potiùs quam loci, Maon etenim nomen viri filii Sammai. 1 Paralip. 2. v. 45. vide quæ ſupra in Bethgamul.

BETH-MARCHABOTH. Joſue 19. v. 5. apud Sept. Βαιθμαχερέβ. 1 Paralip. 4. v. 31. apud Septuag. Βαιθμαρειμώθ, eadem eſt ac MEDEMENA. Joſue 15. v. 31. apud Sept. Μαχαρίμ de qua etiam Iſaiæ 10 v. 31. civitas primò ſortis tribus Juda, quæ poſtmodum tribui Simeon conceſſa eſt; duas pariter fecit Adrichomius, eaſque in ſola tribu Simeon. Medemanam etiam Menonis dictam affirmat Zieglerus.

BETH-NEMRA. Num. 32. v. 36. apud Sept. Ναμβράμ. Joſ. 13 v. 27. Βαιθαναβρά, eadem eſt ac NEMRA. Joſue 32. v. 3. Septuag. Ναμρά, civitas munita, data tribui Gad, apud Jordanem.

BETHHORON duplex; utriuſq; ſimul mentio. 2 Paral. 8 v. 5.

BETHORON inferior. Joſue 18. v. 13. apud Sept. Βαιθωρὼν ἡ κάτω, civitas in tribu Benjamin: hodie *Bethar*.

BETHORON ſuperior, civitas tribus Ephraim, quæ facta eſt conſecr. & Leviticæ. Joſ. 21. v. 22.

BETHPHAGE. Matth. 21. viculus ſacerdotum Jeroſolymis proximus, ad as lices montis Oliveti, Orientem verſus.

BETHPHALET. 2 Eſdræ 11. v. 26. quæ & BETHPHELET. Joſ. 15. v. 27. apud Septuag. Βαιθφαλέθ civitas tribus Juda, quam ad tribum Simeon (ſed perperam ut arbitror) refert Adrichomius.

BETH-PHESEZ. Joſue 19. v. 21. apud Septuaginta Βηρσαφής, civitas in tribu Iſſachar.

BETHPHOGOR. Joſue 13. v. 20. apud Septuaginta, Βαιθφογώρ, domus aperturæ ſeu fanum Phogor, in Moabitide regione, poſteà in tribu Ruben, videtur eadem cum civitate Phaude de qua infrà.

BETHSAIDA. Marci 6 v. 45. & alibi, civitas Galilææ, una ex decem Decapolitanæ regionis, ad maris Tiberiadis ripam ſeptentrionalem & occiduam, in diſtrictu tribus Zabulon quæ poſtmodum aliquando Julias fuit appellata.

BETHSAMES tres.

BETHSAMES. Joſ. 19. v. 22. apud Sept. Βαιθσαμύς, civitas, quæ & Bethſemes, in tribu Iſſachar; in pede extremo montis Carmeli.

BETHSAMES. Joſ. 21. v. 16. apud Septuag. Βαιθσαμύς. 1 Paralip. 6. v. 59. ubi dicitur BETHSEMES: ipſius incolæ BETHSAMITÆ. 1 Reg. cap. 6. civitas ſumpta ea tribu Juda, factaque Levitica & confugii, dicta fuit es propter Bethſmes Juda, & etiam Bethſamis, ideſt domus ſolis; & quia Bethſamitæ, cùm nimia curioſè arcam Domini ad ſe reductam introſpexiſſent, plaga magna percuſſi ſunt, Abel magnum appellata fuit, ideſt, planctus magnus; ſita nihilominus eſt in tribu Dan.

BETHSAMES. Joſue 19. v. 38. apud Septuaginta, Θεσσαμύς. Judic. 1. v. 33. ubi incolæ BETHSAMITÆ, apud Septuag. Βαιθσαμύς, civitas munita, in tribu Nephthali, cujus habitatores delere non potuit; apud ſanctum Hieronymum Bethſamis.

BETHSAN. Joſ. 17. v. 11. apud Sept. Βαιθσάν, & Judic. 1. v. 27. ubi pro hoc verbo *Bethſan* vulgatæ ed. legitur Βαιθσὰν ἥ ἐστι Σκυθῶν πόλις. Fuit ergò primò civitas Chananæorum, dimidiæ tribui Manaſſe cis Jordanem data, quæ poſteà Scythopolis, ut conſtat, eſt appellata, à Plinio Nyſa; & olim quoque Methora dicta, etiam Berſan & Bethſan: erat regionis Decapoleos maximè, ſub Gelboe montibus, non longè ab ora Meridionali lacus Genezareth, ad ripam occiduam egredientis ab eo Jordanis fluvii; in Galilæa; fuit poſtmodum Archiepiſcopalis 9. habens ſuffraganeos, ſub Patriarcha Hieroſolymitano, ſed ſedes eandem Nazareth tranſlata fuit: adhuc hodie vulgò *Bethſan*, ejus incolæ, 2 Mach. 12. v. 30. SCYTHOPOLITÆ.

BETILETTA quidam legunt Bethnecca & Peſitacca. Jud. 7. v. 22. apud Septuag. Βαιθσεεδ, illam N. Sanſon non credit viriam à BETHZECHA, de qua 1 Machab. 7. v. 19. in codice Græco Βηζεθ eamdem quoque cum BEZEC. Judic. 1. v. 4. & 5. à Joſepho Bala appellatur; locus ſitus ad Jordanem, in media tribu Manaſſe, quæ intra Jordanem erat.

BETHSEMES. Vide Bethſames.

BETHSIMOTH. Vide Bethieſimoth.

BETHSUR. Joſue 15. verſ. 58. in vulg. editione BESSUR, apud Septuag. Βεθσούρ. 2 Paralip. 11. v. 7. apud Septuag. Βαιθσουρά, & hic eadem ac BETHSURA, de qua ſæpiùs in libris Machab. quæ etiam Bethſura, & Bethſor, & à Joſepho quoque Betſuron vocata; civitas tribus Juda, ab Jeruſalem milliario diſtans Auſtrum verſus, in rupe ſita & munitiſſima.

BETHTHAPHUA. Joſ. 15. v. 53. apud Sept. Βαιθαχύ. civitas tribus Juda.

BETHUL. Vide Bathuel.

BETHULIA ipſa eſt BETHLEHEM de qua Joſue 19. v. 15. apud Septuag. Βαιθμάν, civitas tribus Zabulon, in alto monte poſita; de ea ſub nomine Bethuliæ in ſuo libro Judith, ubi de Holofernis oppugnatione & cæde notiſſima.

BETZACHARA. 1 Machab. 6. v. 32. & 33. in codices Græco Βαιθζαχαρία, civitas in diſtrictu tribus Juda, ad Aquilonem.

BETHZECHA. Vide Beth-ſetta.

BETONIM. Joſue 13. verſ. 26. apud Sept. Βοτανίμ. quæ & Bethoniam & Bethonim: civitas in tribu Gad.

BEZEC. Vide Beth-ſetta.

BITHYNIA regio Aſiæ minoris, quæ cum Ponto una provincia effecta (Ponto ad Ortum ſito, Bithinis ad Occaſum) terminatur à Septentrione Mari Pontico ſive Euxino, ab Ortu Galatia; à Meridie Aſia propriè dicta; ab Occaſu Propontide; prius Bebrycia dicta; etiam Thraſia Aſiatica, nunc vulgò *Becſi*.

BOEN lapis, vide ſuprà Aben-boen.

BONI PORTUS, in recto plurali. Actor. 27. v. 8. locus juxta quem erat civitas Thalaſſa; de hoc ſanè loco Stephanus de Urbibus ſic καλοὶ λιμένες Κρήτης, deinde ἐπὶ ὀνομαζόμενοι, in ora Auſtrali Cretæ inſulæ, juxta Salmonium promontorium.

BOOZ AGER. Vide Agri Booz.

BOSES petra ſive rupes. 1 Reg. 14. v. 4. apud Septuag. Βαζές, in tribu Benjamin, prope Gabaa ad Orientem.

BOSOR. Deut. 4. v. 43. in ſolitudine in terra campeſtri civitas refugii & Levitis data, in tribu Ruben, ex adverſo Jericho, contra Orientem Jordanis, legendum putat N. Sanſon. Joſ. 20. v. 36. *in ſolitudine Miſor*, dempta virgula poſt vocem ſolitudine. Miſor enim non recenſetur. 1 Paral. 6. v. 78. nota Miſor Hebraicam eſſe dictionem quæ planitiem ſignificat; & ſic idem eſt ut ſuprà in ſolitudine campeſtri.

BOSRA. Gen. 36. v. 33. apud Sept. ἐκ Βοσόρρας, quæ & Boſra, urbs inſignis in Idumæa, non longè à civitate Theman.

BOSRA. Joſue 21. v. 27. vide ſuprà Aſtaroth.

BUBASTUS. Ezech. 30. v. 17. urbs Ægypti, ut refert Stephanus, quam Herodotus Bubaſtin dicit, ad orientalis oſtii Nili ripam orientalem; Hodie *Azzeth* videtur Caſtrum ab Onia Judæorum Pontifice apud Bubaſtin Agriam unà cum Templo extructum refert Joſeph. Bell. Judaic. lib. 7. c. 30.

BUZ. Jerem. 25. v. 23. unde BUZITES. Job 32. v. 2. & 6. ubi Sept. adduns de cognatione Ram. τῆς Αὐσίτιδος χώρας. Auſitis autem in illa erat terra Hus patris Job, ut dicitur ſuo loco, & ſic Buz erat haud dubiè conterminus Auſitidi, Orientem verſus, in Arabia videlicet Petræa.

C

CABSEEL Joſue 15. v. 21. apud Septuag. Καβσεήλ, & 2 Regum 23. v. 20. Sept. Καβσεήλ. 1 Paralip. 11. v. 22. Sept. Καβασαήλ quæ & Capſeel & Gabeel civitas tribus Juda.

CABUL. Vide infra Chabul.

CADEMOTH. 1 Paral. 6 v. 79. apud Septuag. Καδμώθ, eadem quæ CEDIMOTH. Joſue 13. v. 8. apud Septuag. Καδημώθ, eadem quoque ac JETHSON. Joſue 21. v. 36. apud Septuag. Δακμών, civitas tribus Ruben, facta refugii, & data Levitis; poſteà *Cormes*, ſedem ſeu habitationem principis Aſſaſſinorum factam refert Hoſſtenius ex Benjamino Tudelenſi.

CADEMOTH ſolitudo. Deut. 2. v. 26. apud Septuag. Κεδαμώθ, circa prædictam civitatem Cademoth.

CADES fons, deſertum, ſtatio & civitas; fons Cades. Gen. 14. v. 7. *venerunt ad fontem Miſphat, ipſa eſt Cades.* apud Septuag. ἐπὶ τὴν πηγὴν τῆς κρίσεως, αὕτη ἐστὶ Κάδης *ad fontem judicii.*

Deſertum CADES. Pſal. 28. v. 8. quod etiam PHARAN dicitur. Num. 13. v. 27. *in deſertum Pharan quod eſt in Cades.* apud Septuag. εἰς τὴν ἔρημον Φαρὰν Κάδης, eſt autem inter terram promiſſionis, Arabiam, & Ægyptum: vocatur quoque SIM. Num. 27. v 14 *in Cades deſerti Sin.* apud Septuag. ἐν Κάδης ἐν τῇ ἐρήμῳ Σίν.

Statio CADES. Num. 20. v. 1. *manſit populus in Cades.* fuitque trigeſima tertia inter Aſiongaber & montem Hor.

CADES civitas non longè à ſtatione in finibus Edom

CADES. 1 Mach. 11. v. 63. *in Cades quæ eſt in Galilæa* quæ & CEDES. Joſue 12. v. 22. *Rex Cedes*, apud Septuag. Κάδης. Joſ. 19. v 37. Cedes in tribu Nephthali, apud Septuag. Κάδες. Joſephus hanc Cedaſam aliàs Cedeſſam nominat

CADES. Joſue 15. v. 23. civitas in tribu Juda, quam cum Aſor jungi vult N. Sanſon, ut unica ſit Cades-Aſor Repugnat textus Septuag. ubi Aſor multo ante quàm Cades recenſetur.

CADESBARNE locus deſerti Pharan ſeu Idumææ, in fi-

nibus

Digitized by Google

nibus terræ promiſſionis, ad Auſtrum. Num. 34. v. 4. apud Septuag. Κάδης τῆ Γαρνῆ. Deut 1. v. 46. in vulg. editione Cadesbarne, apud Septuag. legitur tantum ἐν Κάδης.

CADUMIN torrens, ideſt torrens Antiquitatum; ea propter Judicum 5. v. 21. legitur Hebraica voci reſpondens vox Græca Ἀρχαίων, Cadumin, Cedumin. S. Hieronymo Cademi; torrens, qui in media tribu Zabulon enaſcens, ab Aquilone in Auſtrum decurrit, atque torrentem Ciſon ingreditur.

CÆSAREA urbs maritima, de qua tantum in Novo Teſtimento, quæ olim turris Stratonis, & Cæſarea Stratonis, ac Cæſarea Palæſthinæ, quam cum Apollonia confundunt aliqui, erat intra limites dimidiæ tribus Manaſſe; fertur à Veſpaſiano Flavia Colonia primò dicta; primo Epiſcopalis, poſteà Metropolis, ſub ſe viginti habens Epiſcopos; tandem, poſt Hieroſolymam patriarchalem effectam, primaria hodie vulgò *Caiſar*.

CÆSAREA Philippi, vide Lais.

CALANO. Iſaiæ 10. v. 9. apud Septuag. καὶ Χαλάνης, οὗ ὁ πύργος ᾠκοδομήθη, *& Chalanes ubi turris ædificata eſt*; eadem eſt ac Chalanne in terra Sennaar, Gen. 10. v. 10. videtur pariter eadem cum CHALANE, de qua Amos 6. v. 2. cujus loco in Septuag. *eſt omnes*, quam vocem in Hebræo obſervat Nobilius voci *Chalane* eſſe ſimilem.

CALVARIÆ LOCUS ſive mons, Hebraicè Golgotha, aliàs Goatha mediocriter altus, civitati Jeruſalem proximus, ad Occidentem & Septentrionem, morte Domini N. J. C. celebris effectus.

CAMON. Judic. 10. v. 5. apud Septuag. Ῥαμνὼν, locus quem Adrichomius civitatem facit; in Galaaditide in parte tribus Manaſſe ultra Jordanem.

CAMPESTRIA DESERTI. 2 Reg. 17. verſ. 16. apud Septuag. ἐν Ἀραβὼθ τῆς ἐρήμου, erant in tribu Benjamin, ad Auſtrum propè Jordanem, inter Jericho & Mare Mortuum: de aliis Campeſtribus mentio eſt in Script. quæ propriis nominibus ignoſcuntur, velut Campeſtria Jericho, campeſtria Moab, &c.

CAMPUS MAGNUS qui Eſdrelon & Mageddo juxta Dothain & juxta Bethſan, in Galilæa extendebaturque per tribus Manaſſe, Iſſachar & Zabulon: alii quoque ſunt campi, qui ſpecialibus dignoſcuntur nominibus.

CAMPI SILVÆ. Pſalm. 131. v. 6. in tribu Dan, circa civitatem Cariathiarim, quæ dicitur civitas Silvarum.

CANA. Joſue 19 v. 28. apud Sept. Κανθὰν, quæ & Chana major, ut inquit S. Hieronymus, ad alterius differentiam, civitas in tribus Aſer, non longè ab Eleuthero fluvio, ex qua fuiſſe creditur Chananæa Syrophœniſſa. Matth 15

CANA GALILÆÆ. Joannis 2. v. 1. civitas in tribu Zabulon, inter Ptolemaidem & Carmelum, quæ etiam Chana, & Cana minor appellatur; tempore S. Hieronymi erat adhuc oppidum.

CANANÆUS. Matth. 10. v. 4. & Marci 3. v. 18. nomen ab una è prælaudatis civitatibus derivatum.

CANATH. Num. 32. v. 42. apud Sept. Κανὰθ, & 1 Par. 2. v. 23. urbs Galaaditis, quam in tribu Gad reponit Adrichomius: hæc à Nobe expugnatore vocata eſt NOBE.

CEPHARA. Joſue 18. v. 26. apud Septuag. Καφὶρ eadem quæ CAPHIRA. Joſue 9. v. 17. apud Septuag. Καφιρὰ ſicque ipſa CEPHIRA. 1 Eſdræ 2. verſ. 25. apud Septuag. Καφειρὰ cap 5. & 2 libri cap. 2. v. 25. Χαφιρὰ, & c. 7. ver. 29 Septuag. Χεφιρὰ civitas tribus Benjamin, ad Aquilonem.

CAPHARNAUM. Matth. 4. verſ. 13. aliiſque in locis, civitas una ex urbibus Decapoleos, Galilææ metropolis, in finibus tribuum Nephthali, & Zabulon, ad ripam dexteram & occiduam fluvii Jordanis, ubi in mare Galilææ influit; Jeſu Chriſti incolatu reddita celebris, proindeque ejus civitas appellata; pene exciſa. Capharnon legit Joſephus, in Græco Καφαρναοὺμ, ad fontem ejuſdem nominis ab incolis, ab aliis fons vivus, ſive fons Nili dictus.

CAPHARSALAMA. 1 Mach. 7. verſ. 31. in codice Græco. Χαφαρσαλαμὰ, vide ſuprà Antipatris.

CAPHETETHA. 1 Mach. 12. v. 37. in Græco codice Χαφεναθὰ, murus civitatis Jeroſalem, Orientem verſus, ſuper torrentem Cedron.

CAPHIRA. Vide Caphara.

CAPHTORIM. Gen. 10. v. 14. apud Septuag. Γαφθοριεὶμ populi, quos reponit N. Sanſon inter terram promiſſionis & Ægyptum. Zieglerus in ſua Arabia verbo Hauvim refert & refutat interpretationem loci. Deut. 2. v. 23. ubi Caphtorim pro Cappadocibus, & Caphtor pro Cappadocia redditur; & ponit Caphtorim inter ſinum Perſicum & ſinum Arabicum.

CAPPADOCIA, cujus populi CAPPADOCES, Regio Aſiæ minoris, habens à *Septentrione* Pontum Euximum, ab Ortu minorem Armeniam, à Meridie Taurum montem, quo à Cilicia & Pamphylia ſubmovetur; ab Occaſu Galatiam, continet nunc regiones *Tocat Sacavi & Genech*, ſive præfecturam Amaſiæ. Deut. 2. v. 23. Hevæos quoque, qui habitabant in Haſerim uſque Gazam, Cappadoces expulerunt, qui egreſſi de Cappadocia deleverunt eos, & habitaverunt pro illis. Jeremiæ 47. verſ. 4. depopulatus eſt Dominus Palæſthinos reliquias inſulæ Cappadociæ, in Septuag. tantum τῆς νήσου, in Theodoreto additur καὶ Καππαδοκίας, vide quæ ſuprà in Caphtorim.

CARCAA. Joſue 15. v. 3. apud Septuag. κατὰ δυσμὰς Κάδης, Hebraicè Carcatha, civitas in limite meridionali & occidentali tribus Juda, non longè à torrente Beſor, qui ibi vocatur torrens Ægypti.

CAREHIM. 1 Paralip. 12. v. 6. hujus vocis loco apud Septuaginta legitur & *Corita*, locus hactenus intactus ignotus, forte Corea vel Coreas urbs, Joſepho Antiquit. 14. c. 18 10. & 1 Bell. 5. & 5 Bell. 4. in dimidia tribu Manaſſe intra Jordanem; in eadem tribu regionem Acrabtenæ, cui nomen Corea, circa ſinum Alenan in Caſſellit refert Zieglerus

CARIA. 1 Machab 15. v. 23. Regio Aſiæ minoris, Lydiam à Septentrione, ab Oriente Lyciam habens conterminas ad Mediterraneum mare, Auſtrum verſus; verſus Occidentem, ad mare Ægæum; nunc vulgò *Aldinelli*.

CARIATH. Joſ. 18. v. 28. apud Sept. legitur ἰαρὶμ, civitas tribus Benjamin, mihi videtur eadem quæ infrà Cariathiarim.

CARIATHAIM Gen. 14 v. 5. 10 Save Cariathaim, apud Septuag. ἐν Σαυὴ τῇ πόλει Num. 32. v. 37. Septuag. Καριαθὰιμ, civitas ultrà Jordanem, à Chodorlahomor expugnata, reædificata à filiis Ruben, in quorum tribu ſita erat: ætate ſancti Hieronymi florens à Chriſtianis appellabatur Curiatha, in decimo milliario, juxta Medabam, urbem Arabiæ.

CARIATHAIM. 1 Paral. 6. v. 76. eadem quæ CARTHAN. Joſue 21. v. 32. apud Septuag. Θεμμὼν civitas in tribu Nephthali occidentali parte confugii facta & Levitis data.

CARIATHARBE. Vide Hebron.

CARIATH-BAAL, ipſa, de qua ſtatim, Cariathiarim.

CARIATHIARIM ipſa quæ *Joſ 15. v. 9. Baala, quæ eſt Cariathiarim idest urbs Silvarum*, apud Septuag. Βααλ αὕτη ἐστὶ πόλις Ἰαρὶμ, ibid. verſ. 60. *Cariath-baal, hæc eſt Cariathiarim, urbs Silvarum*. Septuag. ut ſuprà Joſue 18. verſ. 14 *Cariath-baal, quæ vocatur & Cariathiarim, urbem filiorum Juda*. Judic. 18. verſ. 12. *Cariathiarim Juda, qui locus ex eo tempore Caſtrorum Dan nomen accepit, & eſt poſt tergum Cariathiarim*: civitas itaque tribus Juda, quæ priùs Gabaonitarum, poſteà in forte Dan, in finibus tribuum Juda, Benjamin, & Dan; proinde diverſam non crediderim à Cariath, de qua ſuprà Joſue cap. 18. v. 28. nec à Cheslon de qua infrà. Gabaa, 2 Reg. 6. verſ. 3 & 4. erat collis in urbe Cathiarim, vide verbo Nachon.

CARIATHSENNA &
CARIATHSEPHER. } Vide Dabir.

CARIOTH. Joſue 15. v. 25. Vide Heſron.

CARIOTH. Jerem. 48. verſ. 24. videtur eſſe diverſa à præcedente, & trans Jordanem: in regione Moabitarum, ut conſtat ex Amos 2 verſ. 2. tamen apud Septuag pro Carioth legitur τῶν πόλεων civitatum.

CARITH Torrens 3 Reg. 17. v 3. apud Septuag. Χοῤῥὰθ in tribu Ephraim prope fines tribus Benjamin: hic ab Aquilone in Auſtrum fluens, in Ortum poſtrà parum declinans, Jordanem fluvium ingreditur. Joſ. 17. v. 9 vocatur *Torrens, civitatum Ephraim*, illum ob vicinitatem vallis arundineti, torrentem arundineti vocat Zieglerus, ejuſque fontes ponit ad auſtraliores partes caſtrorum Chilghal.

CARMELUS mons. 3 Reg 18. v 20. apud Septuag. Καρμήλιον, mons in tribu Iſſachar, ad Mare, qui Hebraice Carmel ſive Charmel, incolatu Eliæ & prophetarum Baal eadem celebris: per tractum Zabulon ad fines uſque tribus Aſer extendebatur. Joſue 12. v. 22. Rex Jachanan Carmeli, apud Septuag. Καρμὴλ. Joſ. 19. v. 26. vocatus Carmelus maris. Sept. τοῦ Καρμήλου, erat pariter ad montem, ſaltus Carmeli dictus.

CARMEL. Joſ. 15. v. 55. apud Sept. Καρμὴλ civitas in tribu Juda. ubi & mons CARMELUS. 1 Reg. 25. per totum cap. apud Sept. Κάρμηλος, cujus incola CARMELITES. 1 Paralip. 3. 1. apud Septuag. Καρμήλιος.

CARNAIM. Gen. 14. v. 5. non alius eſt ab Aſtaroth, de qua ſuprà, in vulg. ed. Aſtarothcarnaim, diſtinguunt tamen Sept. & 1 Mach. 5. v. 26. 43. & 44. ſimpliciter Carnaim appellatur, eratque civitas munita in Galaaditide; apud Septuag. Καρναὶμ & Καρναΐν, vide Aſtaroth à Joſephu Carnain, aliàs Grana nominatur. S Hieronymus aſſerit Aſtaroth ſuo ævo fuiſſe vicum Carnea dictum.

CARNION. 2 Mach. 12. v. 21. & 26 *præſidium inexpugnabile & accaſſu difficile propter locorum anguſtias* erat in Galaaditide, in dimidia tribu Manaſſe trans Jordanem non longè à tribu Gad. Zieglerus fol. 53. dicit *Carnen præſidium non procul ab Ephrone*.

CARTHA. Joſue 21. v. 34. apud Sept. ſtupenda ibi eſt nominum varietas, ut proinde nihil certi conjici poſſit, editio tamen complut. vulgatæ editioni conformior, legit Καρθὰ, hanc eamdem credit N. Sanſon convenire cum civitate THABOR, Cartha enim loco citato civitas eſt tribus Zabulon, Levitis data, factaque refugii; Thabor quoque 1 Paral. 6. v. 77. eſt civitas in tribu Zabulon, Levitica facta ſic eamdem facit cum CESELETHABOR. Joſ. 19 v. 12. apud Septuag. Χασελωθαίθ, civitate tribus Zabulon.

CARTHAN. Vide ſuprà Cariathaim.

CARTHAGINENSIS. Ezech. 27. v. 12. apud Septuag. Καρχηδόνιοι, Καρχηδών, etenim in Stephano de Urbibus, nomen eſt Græcum Carthaginis civitatis, metropoleos Lybiæ; quæ Africæ quondam clariſſima, & maritima, poſteà Archiepiſcopalis; nunc ab Arabibus proſus everſa, cujus rudera nihilominus adhuc viſuntur, non procul à Tunetana civitate, quæ ei ſucceſſit. Tunes antiquiſſimam urbem aſſerit Nubienſis, 2. p. clim. 3. nomenque ejus in Annalibus eſſe *Tarſis*, vide infra v. Tarſis.

CASALOTH. Joſue 19. v. 18. apud Septuag. Χασαλὼθ, civitas tribus Iſſachar. N. Sanſon credit convenire cum Xaloth apud Joſephum.

CASBON. 1 Mach. 5. v. 36. in codice Græco Κασφὼν, videtur eadem cum CAPHOR, eodem cap. cod. Græci Κασφὼρ utraque urbs in Galaditide, duas facit Adrichom. Casbon collocans in tribu Gad, & Caſphor in dimidia tribu Manaſſe ultra Jordanem, ſed prima veroſimilior eſt ſententia.

CASIS. Vide vallis Caſis.

CASPHIN. 2 Mach 12. v. 13. *civitas firma pontibus muriſque circumſepta; cum adjacente ſtagno latitudinis duorum ſtadiorum*, in codice Græco Κάσπιν, hanc in ſeptentrionali parte tribus Dan, non longe à Jamnia collocat Adrichomius.

CASPHOR. Vide Casbon.

CASTRA DAN. Jud. 13. v. 25. vulg. editionis *Caſtris Dan inter Saraa & Eſtaol*, apud Septuag. ἐν παρεμβολῇ Δὰν καὶ

Digitized by Google

ανὰ μέσον Σαραὰ καὶ ἀνὰ μέσον Ἐσθαόλ, ea hoc tractu videmus colligendum non eſſe, Caſtra Dan eſſe inter Saraa & Eſtaol, & cap. 18 v. 12 *manſerunt* (excerti Danitæ) *in Cariathiarim Judæ, qui locus ex tempore Caſtrorum Dan nomen accepit & eſt poſt tergum Cariathiarim*: locus itaque in tribu Dan, proximus urbi Cariathiarim.

CATHETH. corrupte in concordaneis Careth. Joſ. 19. v. 15. apud Septuag. Κατανὰθ alias Cathetheth, civitas tribus Zabulon, ad vallem Jephthael Catheth Naaol, unicam facit N. Sanſon, ſed & tum vulg. edit. tum Septuag. huic opinioni videntur repugnare.

CAUDA inſula. Act. 27. v. 16. inſulæ Cretæ vicina, Auſtrum verſus, Suidæ Καῦδα, fortè ea, quæ vulgò hodie *Gozo*.

CEDAR. Judith 1. v. 8. regio, pro qua apud Septuag. legitur Γαλαὰδ, aliis verò in locis Κηδάρ, regio itaque aut Galaaditis, aut pars Arabiæ; Adrichomius tamen, citans auctores, facit Cedar civitatem trans Jordanem, in dimidia tribu Manaſſe. Cedar Cantic. 1. v. 5. regionem Saracenorum in Eremo (*Arabia*) à filio Iſmaelis ſic dictam, aſſerit Zieglerus.

CEDES. 1. Paralip 6 v. 72. vide infrà Ceſion.

CEDES. Vide Cales.

CEDES. Joſue 20 v. 7. apud Septuaginta Κάδης, civitas in tribu Nephthali, ſuper montem Nephthalim ſita, unde plerumque Cedes Nephthali dicta. Joſepho Caedeſa, Cedeſis, Cydiſa, aliàs Selecha, Cades & Tharſa; Hieronymi ætate Cidiſſus appellabatur, data fuit Levitis, factaque eſt refugii, hodie vulgò *Saza*.

CEDIMOTH Vide Cademoth.

CEDMONÆI Gen 15. v. 19 populi, terræ promiſſionis veteres incolæ, Pagnino Chadmonæi, S Hieronymo Cethmonæi

CEDRON. 1 Machab. 15. v. 39. & 40. ubi nota in vulg edit. irrepſiſſe GEDRON; ſed ubique in codice Græco Κέδρων cap. verò 16. v. 9. Igitur Cedron, hanc Adrich. eamdem aſſerit ac GEDOR. Joſue 15. v. 58. quæ apud Septuag. Γεδδοὺρ, quæ & Gador, civitas tribus Juda, in ſorte tribus Dan, ad Orientem ſita; quam tempore Ezechiæ regis occupaverat tribus Simeon, quæ GADOR. 1 Par. 4. v. 39 Γέραρα nominatur apud Septuag.

CEDRON Torrens, qui ab Oriente inter urbem Jeruſalem ac montem Oliveti decurrens, ac vallem Joſaphat irrigans, tribum Benjamin in ſuo curſu à tribu Juda ſeparat, ac tandem mari Mortuo abſorbetur.

CEELATHA. Num. 33. v. 22. apud Septuag. Μακελλὰθ manſio decima nona filiorum Iſrael in deſerto.

CEILA. Joſue 15. v. 44. & 1 Reg. 23. civitas tribus Juda, ad Occidentem; cujus vicina regio pariter Ceila eſt nominata: poſteà villula ætate S. Hieronymi *Echela* dicta.

CELLON quæ & Chellon. Judith 2. v. 13. apud Septuag. τῆς Χελλαίων, terra ſive regio, quæ videtur fuiſſe Arabiam deſertam inter & Meſopotamiam.

CENCHRÆ, alii Auctores Cenchreæ navale Corinthiorum ad Orientem & Saronicum ſinum.

CENERETH, urbs & regio ac Lacus ſive mare.

CENERETH, civitas in tribu Nephthali. Joſue 19 v. 35. Septuag. Κενερὲθ.

Cenereth & CENEROTH & CENNEROTH, prælaudata urbi adjacens Regio apud Septuag. Deut. 3. v. 17 Μαχαναρὲθ. Ceneroth. Joſue 11. v. 2. Septuaginta Κενερὲθ Cennereth 3 Reg. 15. v. 20. omnis ſcilicet terra Nephthali. Septuag Κενερὲθ, regio itaque in tribu Nephthali, quæ etiam terra GENESAR. Matth. 14. v. 34. & GENESARETH. Marc 6. v. 53.

Cenereth & Ceneroth mare. Num. 34. v. 11. Septuag Κενερὲθ. Ceneroth. Joſ 12. v 3. apud Septuag. ἕως τῆς θαλάσσης Κενερὲθ, quod mare aut ſtagnum à regione nomen ſortitum fuit; unde dictum ſtagnum Geneſar, aut Geneſareth, mare Galilææ ſive Tiberiadis, aqua Geneſar, lacus Geneſareth: ſitum autem eſt ſtagnum Tiberiadis ſeu Mare, interfluente fluvio Jordane, inter dimidiam tribum Manaſſe, quæ trans Jordanem ab Ortu; ab Occaſu verò, parte tribus Nephthali, verſus Aquilonem; tribu Zabulon ad Occidentem; parte tribus Iſſachar ad Auſtrum, hodie vulgò *Tabaria*.

CENEZ. Gen. 36. v. 15. dux Cenez, & 1. Paralip 1 v. 35. apud Septuag. Κενέζ, regio principum Edom. S. Hieronymo Cene civitas.

CENI regio. 1 Reg. 27. 10. & cap. 30. v 29. utrobique apud Septuag. Κενεζί, hinc videtur conjici poſſe eamdem eſſe cum ſuperiori regione Cenez; in qua plures erant civitates; nihilominus Zieglerus probat non eſſe regionem Philiſthiorum, ſed in tribu Juda, in ambitu oppidi Engaddi, ubi cognati Jethro Chenæi conſederunt; hancque vocat Cheni.

CEPHIRA. Vide Caphara.

CESELETH-THABOR. Vide Cartha.

CESIL. Vide Bathuel.

CESION. Joſue 19. v. 20. apud Septuag. Κεζιὼν, urbs data Levitis, ex tribu Iſſachar. Joſue 21. v. 28. ipſa eadem 1 Paralip. 6 v. 72. Cedes apud Septuag. Κέδες appellatur.

CETEI. Vide Cethim.

CETHÆA. Ezech. cap. 16. v. 3. & 45. Vide Hethæi.

CETHIM terra & inſulæ Cethim. Jerem. 2. v. 10. Septuaginta Χεττιεὶμ. 1 Machab. 1. in codice Græco Χεττιεὶμ unde credit N. Sanſon hoc verbo Macedoniam debere intelligi, quia Alexander Macedo *egreſſus de terra Cethim*, ſed quia Gen. 10. v. 4 pro Cethim apud Septuag. legitur Κίτιοι. 1 Paral p 1. 7. Κίτιοι. Iſaiæ 23. v. 1. ἐκ γῆς Κιτιαίων. Cithiaos verò Phœnicia profectos habet Cicero de finibus. 4. meminitque Plutarchus Alexandrum Magnum enſem habuiſſe ex dono Regis Citiæorum; hinc conſtat diverſos fuiſſe Alexandrum magnum Macedoniæ Regem & Regem Citiæorum, & Macedoniam non eſſe terram Cetæorum, ſed potius in locis cit. Gen. & Paralip. Citi Raualtus [illegible] tur, cùmque aliunde ſit in inſula Cypro Citium oppidum, ipſamque inſulam Cyprum, Citicam etiam vocari ex Cyrillo notaverit Hermolaus; & ut Ortelius putat Hebræis Chitim, in eam eundem eſt ſententiam Cethim terram ſive inſulam, ipſam eſſe Cyprum, ſic ſentit Marinus Sanutus Torſellus, lib. 3. cap. 4. ſic Zieglerus in ſua Arabia verbo Hauvim; alteram tamen ſententiam non omnino rejicerem: nam 1. Mach 8. v. 5. Perſes dicitur CETEORUM rex, in Septuag. Κιτιαίων ipſe verò eſt haud dubiè Perſeus rex Macedoniæ ab Æmilio Paulo victus; eſtque Citium urbs Macedoniæ. Litem ſolvit S Epiphanius, eò magis credendus quòd Epiſcopus fuit Conſtantiæ, urbis inſulæ Cypri, ejus verba Latina damus Græcum codicem deſiderantes, ſic autem, hæreſi 30. *Ait enim (Jeremias) & ad Citienſes ſi deveneritis, neque illic tibi requies erit. Omnibus autem manifeſtum eſt, quòd Citium Cypriorum inſula appellatur. Citii enim Cyprii ſunt ac Rhodii, ſed & in Macedonia genus Cypriorum ac Rhodiorum habitavit, & ea de cauſa habetur in Machabæis quòd exivit ſemen ex terra Citienſium. Nam ex ſemine* Græcorum eſt Alexander *Macedo*. hæc ille.

Hinc breviter conclude, ubique in Scriptura per terram Cethim Cypri inſulam intelligi: exceptis libris Machab. in quibus per terram Cethim intelligitur Macedonia, utpote Cypriorum Citienſium Colonia; vel etiam tota Græcia, ut vult Joſephus, cujus Græciæ partis cujuſdam Rex enſem dederat Alexandro.

CETHLIS. Joſue 15. v. 40. civitas in tribu Juda, cujus nomen deeſt apud Septuaginta; in Zieglero Chithlis.

CHABUL & CABUL. Joſue 19. v. 27. apud Septuag Χαβὰ. S. Hieronymo Chabol; civitas in tribu Aſer, ejuſque terminus. Chabol verò regio in terra Galilææ, ſive tribu Aſer, viginti complectens oppida. 3 Reg. 9. v. 13. apud Septuag pro Chabul eſt vox terminus. hodie *Zabul*.

CHALANE &
CHALANNE. } vide Calano.

CHALDÆA & CHALDÆORUM terra, regio Aſiæ majoris notiſſima; pars Babyloniæ regionis ad Auſtrum, cujus metropolis fuit Babylon, eratque ſub ditione Regum Aſſyriorum, qui proinde paſſim Reges Chaldæorum, paſſim Babylonis Reges ſunt appellati: inter Arabiam deſertam ad Occidentem, & Tigrim fluvium ad Orientem, nunc pars regionis quæ vulgò *Yerack*.

CHALE. Gen 10 v. 11. & 12. apud Septuag. Χαλάχ. vult N. Sanſon eſſe eamdem civitatem cum HALA, de qua 4 Reg. 17. v. 6. quæ apud Septuag. Ἀλαὲ vult pariter eamdem eſſe cum LAHELA, de qua 1 Paralip. 5. v. 26. apud Septuag Χαλὰχ, quæ vox parum à Χαλὰχ diverſa; rationem pro ſecunda non video; erat ergo in Aſſyriæ propriè dictæ parte ſeptentrionali, prope majorem Armeniam, non longe à Gozan fluvio.

CHALI. Joſue 19. v. 25. apud Septuag. Ἀλὶφ civitas tribus Aſer, quam Aquilonem collocat Adrichomius.

CHAM TERRA. Pſal. 104. v. 23. & 27. concordant Septuag. ἐν γῇ Χὰμ alia non eſt à terra Geſſen, in parte orientali inferioris Ægypti.

CHAMAAM. Jerem. 41. v. 17. *quæ eſt juxta Bethlehem*, apud Septuag ubi illud cap. eſt 48. ἐν Γαβηρὼθ Χαμαὰμ τῇ πρὸς Βηθλεέμ, villula quam S. Hieron Chamoan appellat; in terminis tribus Juda.

CHANAAN, terra ſive regio habitata à filiis Chanaan filii Cham, qui ea propter CHANANÆI ſunt appellati. Genef. 10. v. 19. *factique ſunt termini Chanaan venientibus à Sidone Geraram uſque Gazam, donec ingrediaris Sodomam & Gomorrham & Adamam & Seboim uſque Leſa*, pro Leſa apud Septuag. Λασὰ, ex hoc loco conſtat terram Chanaan eſſe ipſam promiſſionis terram.

CHARACA. 2 Mach. 12. v. 17. ſic etiam in codice Græco, v. infra Tubianæi de Characa nihil hactenus auctores.

CHARAN. Tob. 11. v. 1. (Hebræis Aram, non exprimitur apud Septuaginta) *quæ eſt in medio itinere contra Niniven*. Judith 5. v 8. pro Charan legitur apud Septuag. Meſopotamia; ſicque crederem Charan in Tobiæ lib. fuiſſe inter Niniven & Rages, ipſi Ninive ad Ortum, in finibus Aſſyriæ; Charan verò libri Judith eſſe Haran, de qua infra.

In CHARCAMIS juxta Euphratem. 2 Paralip. 35. v. 2. ſed Iſaiæ 10. v. 9. pro Charcamis apud Septuag. legitur, regio quæ eſt ſupra Babylonem, videtur eſſe ea urbs Meſopotamiæ quæ [illegible] apud Evagrium, lib. 5. cap 9. in quo hæc, quæ Euphrate & Abora fluviis circumdata, & ab eiſdem velut inſula facta, quæ urbs ab aliis Cercuſium, Circeſium, Circeſſum dicta eſt.

CHARMEL & CHARMELUS. Vide ſuprà Carmel & Carmelus.

CHARRAN. Act. 7. v. 2. & 4. Vide Haran.

CHEBBON. Joſue 15. v. 40. cui verbo videtur apud Septuag. reſpondere Χαβρὰ civitas tribus Juda.

CHEBRON. 1 Machab. 5. v. 65. Vide Hebron.

CHELLON. Vide Cellon.

CHELMAD. Ezech. 27. v. 23. apud Septuag. Χαρμάν; Chaldæus paraphraſtes vertit Media; de qua ſuo loco.

CHELMON. Judith 7. v. 3. *Uſque ad Chelmon, quæ eſt contra Eſdrelon*. apud Septuag. ἕως Κυαμῶνος, locus, qui videtur eſſe in tribu Iſſachar, ubi Eſdrelon.

CHENE. Ezech. 27. v. 23. apud Septuag. Χαναὰ. Chald. Paraphr. Cannæi legit: quidam volunt eumdem locum eſſe ac Chalanne, de quo ſuprà. Vide Calano.

CHESLON, Joſue 15. v. 10. civitas, primùm tribus Juda, deinde in ſorte Dan textus Septuag. Interpr. ſuadet non eſſe aliam ab Jarim ſive Cariathiarim, de quo ſuprà; hoc enim loco citato legunt πόλιν Ἰαρὶν αὕτη ἐστὶ Χασλὼν. Vide ſuprà Cariathiarim.

CHIDON area 1 Paral. 13. v 9. nomen Chidon non

eſt

eſt apud Septuag. quorum tamen editio, Complut. legit χαδὲν, locus inter Cariathiarim & Jeruſalem. Vide infrà Nachon area.

CHIUS. Act. 20 v. 15. ſeu Chius inſula Maris Ægæi, ubi Icarium dicitur, Joniæ adjacens, nunc *Chio* vel *Scio* in Archipelago, prope Anatoliam.

CHOBAR apud Ezechielem proph. fluvius in terra Chaldæorum, qui ab Aſſyriis flumen regium appellabatur, quem dicunt alveum eſſe ex Euphrate eductum, & in Tigrim effluentem; quidam credunt eſſe Chaboram Ptolemæi; alii tandem hoc vocabulo Chobar aut Euphratem aut Tigrim apud prophetam putant intelligi.

CHUB. Ezech. 30. v. 5. populi, qui videntur fuiſſe inter Ægyptum, Æthiopiam, & Libyam.

CHUN. 1 Paralip. 18. v. 8. apud Septuag. hoc nomen reticetur; una è civitatibus Adarezer Regis Soba, quæ videtur fuiſſe in Syria Soba, propè Arabiam Petræam.

CHUTÆI. Vide infrà Cutha.

CIBSAIM. Joſue 21. v. 22. deeſt apud Septuag. eadem eſt, quæ JECMAAN. 1 Par. 6. v. 68. civitas in tribu Ephraim, facta confugii & Levitis data: hanc & aliàs Jebſan appellari refert Adrichomius. Nobilius in notis ad Septuag. aſſerit in quibuſdam codicibus legi Καϐσαεὶμ, aliàs καὶ σεὶς.

CILICIA regio Aſiæ minoris longiſſimo tractu porrecta ab Occidente in Orientem, inter montem Taurum ad Boream, & Cilicium mare ad Auſtrum; Pamphyliam habens ab Occaſu; ab Aquilone Cappadociam & Armeniam minorem; ab Oriente Syriam; nunc *Caramania* nuncupata. Judith 2. v. 12. apud Septuag. mentio eſt ſuperioris Ciliciæ, τῆς ἄνω Κιλικίας.

CINA. Joſue 15. v. 22. ejus loco apud Septuag. legitur Ικαμ, civitas tribus Juda, Idumææ vicina.

CINÆI. Geneſ. 15. v. 19. apud Septuag. κεναίους, populi terræ Chanaan ad meridiem; forte à Cina civitate ſic appellati, habitarunt in medio Amalec ſeu Amalecitarum, ut conſtat ex 1 Reg. 15. v. 6.

CISON. Judic. 4. v. 7. & 13. c. 5. v. 21. & 3 Reg. 18. v. 40. apud Septuag. Κισσῶν. Pſal. 82. v. 10. CISSON, apud Sept. Κισσῶν torrens geminus, qui à monte Thabor originem ducens ad Orientem verſùs decurrens, mare Galilææ ingreditur; ac ab eodem monte Thabor verſùs Occidentem defluens, Mare magnum ſubit; terminus erat tribus Zabulon Auſtrum verſùs, illam à tribu Aſſachar ſeparans. dictus fuit etiam Cyſon, & Chiſon, pars quæ ad Jordanem currebat, Cheſion dexter dicta eſt; quæ verſus Mare, Cheſion ſiniſter; hodie vulgò *Madeſuer*.

CISTERNA VETUS. Gen. 37. v. 24. in qua fratres Joſeph eum miſerant prope Dothain, juxta viam, quæ ducit in Ægyptum; poſteà in tribu Zabulon.

CIVITAS SALIS. Joſue 15. v. 62. apud Sept. Σαδῶν, in tribu Juda, quam ad mare Mortuum collocat Adrichomius.

COA. 3 Reg. 10 v. 28. apud Septuag. ἐκ Θεκουὲ. Coa, quibuſdam Cua ex Ptolemæo, Arabiæ felicis oppidum.

COELESYRIA & Celoſyria, Syriæ pars ea eſt quæ Latinè Cava ſive plana & humilis appellatur, & quæ Phœniciæ & Arabiæ, Samariæ & Galilææ contigua, quibuſcum aliqua ex parte confunditur: Celeſyriæ quatuordecim urbes tribuit Suidas. Antiochiam urbem Cœleſyriæ dicit Socrates lib. 6. cap. 3.

COLLIS AQUÆDUCTUS, *qui eſt ex adverſo vallis itineris deſerti in Gabaon*. 2 Reg. 2. v. 24. apud Septuag. Collis Ἀμμὰν, *qui eſt ſuper faciem Gai, viam deſertum Gabaon*. Joſepho Marhon, in tribu Beniamin.

COLOSSÆ, urbs Phrygiæ magnæ, olim Epiſcopalis ſub Sardibus, poſteà metropolis effecta, ad Lycum fluvium, non longè à loco, ubi in Mæandrum influit: inter Laodiceam & Hierapolim, cujus populi COLOSSENSES, ad quos S. Paulus Apoſtolus Epiſtolam ſcripſit non ad Rhodios, ut perperam arbitrati ſunt nonnulli, nunc vulgò *Chone*.

CONTRADICTIONIS AQUÆ. Num. 20. verſ. 13. 33. manſio filiorum Iſrael ad petram, quæ erat in deſerto Zin, quod & Cades.

CONVALLIS illuſtris. Vide Save.

CORINTHUS, quæ, ut ait Stephanus, priùs appellabatur Epope, deinde Heliopolis, poſteà pagus, demum Ephyra; cujus incolæ CORINTHII, intra Iſthmum Peloponneſiorum: civitas notiſſima, Archiepiſcopalis & metropolis, olim Academia præclara, nunc vulgò *Corintho* vel *Corinto*, & *Coranto*, Turcis *Gereme*.

COROZAIN & Corozaim, Chorozain & Chorozaim & Choraſain, Græcè Chorazin, civitas Galilææ, una ex urbibus Decapoleos, è regione Capharnaum, ad orientalem Jordanis ripam, intra limites dimidiæ tribus Manaſſe, ad mare Galilææ.

COUS. Act. 21. v. 1. inſula, quæ Coos, Coa, Cos, Co, & Coo, nobiliſſima maris Ægæi, cum urbe cognomine, non longè à Doride Aſiæ minoris regione.

CRETA, cujus incolæ CRETES, inſula maris Mediterranei, Peloponneſo adjacens Auſtrum verſus, pluribus olim inſignita nominibus; quippe quæ dicta Aeria, Chthonia, Idæa, Curetis, Hecatompolis, Macaros, Macaroneſos, hodie vulgo *Candia*.

CUTHA. 4 Reg. 17. v. 24. apud Septuag. χουθὰ & v. 30 CUTHÆI. Septuag. Χουθ, regio Perſica, à qua populi in Samariam miſſi, Samaritani poſteà Chutæi ſunt appellati. N. Sanſon pro Cutha, Suſa legendum credit; crederem potiùs legendam Choche; vicus eſt enim prope Tigridem, ut ex Arriano refert Stephanus, cujus incolæ Chochæi.

CYPRUS, inſula magna maris Mediterranei, in Pamphylio ſinu; multis olim appellata nominibus, probavimus ſuprà ipſam eſſe quæ terra Cethim apud Hebræos, dicta eſt quoque, teſte Stephano, Ceraſtis, & Ceraſtias, & Amathuſia, & Macaris, & Sphecia & Acamantis: eſt Ciliciæ & Syriæ proxima, nunc vulgò *Cypro*, ejus incolæ CYPRIUS.

CYRENE, cujus incolæ CYRENÆI & CYRENENSES, 4 Reg. 16. v. 9. Amos 1. v. 5. & cap. 9. v. 7. ubi Cyrene nomen non tanquam urbis exprimitur, ſed 1 Mach. 15. v. 23. urbs Lybyæ, primaria regionis Cyrenaicæ, aliàs Pentapoleos, poſteà Archiepiſcopalis, nunc vulgò *Corena* ſive *Caruenna regionis de Barca in Barbaria*.

D

DABERETH, Joſue 19. v. 12. apud Septuag. Δαϐειρὼθ, cap. 21. v. 28. apud Septuag. Δεϐϐὰ. 1 Paralip. 6. v. 72 apud Septuag. Δαϐρὶ, ipſam eſſe arbitror RABBOTH. inter civitates tribus Iſſachar. Joſue 19. verſ. 20. etenim apud Septuag. vocatur Δαϐειρὼν, quod nomen præcedenti Δαϐειρὼθ ſimillimum eſt. Civitas itaque, terminus, ſive in confinio tribus Zabulon & Iſſachar, quam Ciſon torrens intermeat; in tribu tamen Iſſachar, quæ facta eſt urbs refugii, & Levitis data, vocabatur etiam Dabrath. Joſepho Dabarita & Dasbath. Zieglero Dabrath.

DABIR, quæ & CARIATH-SENNA & CARIATH-SEPHER, id eſt civitas litterarum; unde concluditur fuiſſe Academiam Palæſtinæ; civitas olim Regia, quæ primum in ſorte tribus Juda, poſteà tribui Simeon data; demum, ut conſtat ex 1 Paralip. c. 6. v. 58. Levitica eſt effecta.

DABIR altera. Joſue 13. v. 26. apud Septuag. Δαιϐὼν, civitas in tribu Gad, apud Jordanem; ab aliquibus Debir appellari Amorrhæorum civitatem dicit Adrichomius.

DALMANUTHA. Marci 8. v. 10. locus aut oppidum trans mare Galilææ, in dimidia tribu Manaſſe; videtur idem eſſe cum Magedan, aut ſaltem illi vicinus.

DALMATIA, regio Europæ, pars Illyridis verſus Macedoniam, quæ erat orientale Illyricum, mare Adriaticum ab Occidente; Liburniam, alteram Illyridis partem & Pannoniam habens à Septentrione; Mœſiam, Dardaniam, & Macedoniam ab Ortu; Adriaticum mare ad Auſtrum; hodie regio quæ Dalmatia dicitur vetus utrumque Illyricum & orientale & occidentale, Liburniam ſcilicet & antiquam Dalmatiam complectitur; vulgò *Schiavonia* Turcicæ ditionis Europæ pars, cujus quædam urbes adhuc ſunt ſub Venetorum dominio.

DAMASCUS, cujus incolæ DAMASCENI; ipſa proinde Damaſcenorum civitas, Syriæ olim metropolis & Regia, cujus circumadjacens regio Syria Damaſci dicta, ac Septentrionem terræ promiſſionis, eique vicina ſuper fluvios Abana & Pharphar, quem Chryſorrhoam eſſe arbitror, quæ urbs poſtmodum Archiepiſcopalis effecta cum undecim ſuffraganeis; hodie vulgò *Damaſco*, Gallis *Damas*, incolis *Scham* & *Demaſco*, Syris *Darmſac*.

DAMNA. Joſue 21. v. 35. civitas in tribu Zabulon, Levitis data, de qua tamen nec apud Sept. nec 1 Paral. 6. In Zieglero Dimnan.

DAN, una ex tribubus filiorum Iſrael, cujus ſors data eſt in parte ſortis tribui Juda, à qua Ortum verſus concluditur, ab Auſtro conterminam habens tribum Simeon, ab Occaſu Philiſtinorum terram, ab Aquilone tribum Ephraim; hujus tribus viri DANITÆ ſunt appellati.

DAN urbs, vide Lais.

DANNA. Joſue 15. v. 49. apud Septuag. Ῥεννὰ civitas tribus Juda, quam ad Auſtralem & Occiduam partem reponit Adrichomius: à quibuſdam Edenna eſt dicta, à Zieglero Damnah.

DAPHCA. Num. 33. v. 12. & 13. apud Septuag. Ῥαφακὰ aliis Daphcach, nona manſio filiorum Iſrael prope deſertum Sin, inter Sin & Alus.

DAPHNE ſuburbium Antiochiæ Syriæ, in quo celebre Apollinis fanum & oraculum. 2 Machabæorum 4. v. 33. ſitum erat Auſtrum verſus.

DAPHNIS FONS. Num. 34. v. 11. apud Septuaginta ſolummodo ἐπὶ Πηγὰς, fons prope Reblatam urbem, in tribu Nephthali, non longè ab aquis Merom.

DATHEMAN. 1 Machab. 5. v. 9 in codice Græco Δαθεμὰ munitio in Galaaditide regione, in tribu Gad, inter Bolor & Maſpha.

DEBBASETH. Joſue 19. v. 11. apud Septuag. legitur Βαιθαραϐὰ aliàs Dabbaſeth. S. Hieronymo Dasbath, locus in tribu Zabulon, quem civitatem facit Adrichomius, non longè à mari.

DEBERA. Joſue 15. v. 7. Septuag. legunt *ad quartam*, alii Δαϐὴρ, editio Complut. Δαϐὶρ, locus ſeu terminus tribus Juda ad Aquilonem, contra Beniamin; civitatem eamque Leviticam facit Volff. Viſſemb. quod civitate Dabir, de qua ſuprà, concedunt alii.

DEBLATHA. Ezech. 6. v. 14. deſertum in terra Moab, in finibus tribus Ruben, ubique DEBLATHAIM domus de qua Jeremiæ 48. v. 22. quam quidam civitatem aſſerunt, negant alii.

DECAPOLIS, regio circa Jordanem, à Libano monte ad mare Galilææ, à decem ſuis præcipuis civitatibus ita nominata, hæ autem erant.

Cæſarea Philippi,	Capharnaum,
Aſor,	Bethſaida,
Cedes-Nephthali,	Jotapata,
Sephet,	Tiberias,
Corozain,	Bethſan quæ Scythopolis.

alii alias Decapoleos urbes recenſent. ejus termini ab Oriente mare Galilææ, & Sidon ab Occidente.

DEDAN. Jeremiæ 25. 23. & Ezech. 25 v. 13. ex quo loco colligitur Dedan fuiſſe in Idumæa tamen cap. 27. v. 15. pro *filii*

Dedan Septuaginta legunt *υἱοὶ Ῥοδίων*, *filii Rhodiorum*. verſu 20. legunt *Δαιδὰν*, ut proinde non modicum ſit dubium an per Dedan Rhodii non ſint intelligendi.

DEDANIM. Iſaiæ 21. v. 13. apud Septuag. *Δαιδὰν*, hinc liquet eamdem eſſe cum ſuperiori Dedan, eamque eſſe civitatem Idumææ. Paulò enim antè dicit Propheta, *Onus Dumæ*] & ſecund. Septuag. *Viſio Idumææ*, hæc confirmat Zieglerus: nam Dedan eamdem cum Dedanim aſſerit, quam Dodanim vocat, & collocat in quarto milliario à Punon (*Phunon*) contra Aquilonem.

DELEAN. Joſ. 15. v. 38. apud Septuag. *Δααλὰδ*, civitas tribus Juda

DELOS. Inſula una Cycladum, ſeu potiùs, quam aliæ inſulæ in modum circuli cingunt, unde & Cyclades dictæ ſunt; hæc ut aſſerit Stephanus de Urbibus, appellata fuit Cynthus, & Aſteria, & Pelaſgia & Chlamydia & Scythiada. Apollinis natalibus & oraculo apud profanos auctores facta celebris, de ea. 1 Mach. 15 v. 23.

DENABA. Gen. 36. v. 32. apud Sept. *Δενναβὰ* ſic etiam 1 Paralip. 1. v. 43. civitas Idumææ, in qua regnavit Bale Rex Edom.

DERBE. Act. 14. v. 10. urbs Lycaoniæ, hanc & Derbeiam dicit Stephanus poſtmodum Epiſcopalis, incola DERBEUS.

DESERTUM, de deſertis plurimis mentio eſt in utroque Teſtamento, quæ aut à regione in qua ſunt, aut vicinioris urbis nomine diſtinguuntur: tamen, quia deſertum in quod Jeſus eſt ductus, & ubi jejunavit 40. diebus & 40. noctibus, nullo nomine apud Evangeliſtas deſignatur, à recentioribus Quarentanæ appellatur, non longe à Jericho & mari Mortuo.

DESSAU. 2 Mach. 14. v. 16. in Græco codice *Δεσσαὺ*, caſtellum Judææ, ſeu certa ejus poſitio hactenus incerta; videtur tamen Jeroſolymis fuiſſe vicinum & ad Aquilonem, ut ſuſpicatur Zieglerus, illud Deſſan nominans.

DIBON. Num. 21. v. 30. apud Septuag. *Δαιβὼν*, civitas, quæ trans Jordanem Moabitarum fuit, poſteà ſub ditione Sehon Regis Amorrhæorum: à qua expulſus eſt à filiis Iſrael, dataque fuit civitas tribui Gad, quæ illam ædificavit; eratque ſita ad Auſtrum prope tribum Ruben; ea ſitu ipſiſſima eſt quæ DIBONCAD. Num. 33. v. 46. quæ fuit trigeſima nona manſio filiorum Iſrael, inter Ileabarim & Helmondeblathaim: hanc etiam Dimon vocatam dicit Adrichomius.

DIMONA. Joſue 15. v. 22. apud Septuag. *Ῥεγμὰ*, civitas tribus Juda, ad Auſtrum, propè Idumæam.

DIORYX. Vide infrà Doryx.

DITHALASSUS locus, ideſt hinc mari cinctus ad modum Iſtmi. Act. 27. v. 41. ad oram inſulæ Melitæ, Boream versùs; hodie etiam propter ſancti Pauli naufragium celebris, portuſque S. Pauli *la Caſa di S. Paolo* dictus, propè parvam inſulam Salamum dictam.

DOGH. 1 Machab. 16. v. 15. in codice Græco *Δὼκ*, munitiuncula, quam collocat Adrichomius in tribu Ephraim, hanc à Phaſelo quatuor milliaria diſtantem Occidentem versùs in Acrabitena regione poſuit Jacobus Zieglerus, ab aliquibus Doec appellatur; à Sanuto lib. 3. p. 14. c. 3. Docum.

DODANIM. Vide Rhodus.

DOMNIM. 1 Reg. 17. v. 1. apud Septuag. *Ἐφερμὲν*, alii legunt *ἐν Ἀφεσδομμὶν*, locus inter Socho & Azeca, in tribu Juda: aut idem cum Dommin, vide ſuprà Aacda.

DOR. Joſue 11. v. 2. apud Septuag. *Ναφεδδὼρ* cap. 12. v. 23. Rex Dor & provinciæ Dor, apud Septuag. *Φεννεδδὼρ*, cap. 17. 11. *δὼρ* Regio & Provincia, ut patet, & civitas ad mare eadem ac DORA. 1 Machab. 15. v. 11. 13. & 13. apud Septuag. *Δωρὰ* dicit Adrichomius eamdem quæ Ador, græcè Adora, hebraicè Naphath-Dor, hoc eſt litoralis ſeu maritima; fuit quondam civitas Regia, poſteà in tribu Manaſſe cis Jordanem, tandem tempore Chriſtianorum Epiſcopalis facta ſub Metropolitano Cæſareenſi, eam etiam *Aſſar* dictam & ad leucas prope Cæſaream dicit Sanutus lib. 3. p. 14 cap. 2.

DORYX in pluribus exemplaribus; ſed melius ut in noſtra editione Dioryx, Eccleſiaſtici 24. v. 41. *Ego ſicut fluvii Dioryx, & ſicut aquæductus exivi de Paradiſo*, apud Septuag *ἐγὼ ὡς διῶρυξ ἀπὸ ποταμοῦ*, &c. ex utroque textu conſtat Dioryx non eſſe nomen proprium, ſed ſolummodo foſſam ſeu Alveum ſignificare fluvii; unde male in Gloſſa ordin. qui Araxes, Armeniæ fluvius etiam Dorix fuit appellatus, ſub nomine Dorix Araxem volunt intelligi.

DOTHAIN. Gen. 37. v. 17. apud Septuag. *Δωθαείμ*.

DOTHAN. 4 Reg. 6. v. 13. apud Septuag *Δωθαεὶμ*, aliàs Dotham & Dotha civitas, ſic enim 4 Reg. 6. in tribu Zabulon, à monte Pethuli milliario uno, in terra campeſtri; à Samaria milliaria 12. Aquilonem verſùs.

DUMA. Iſaiæ 21. v. 11. hoc verbo Edom ſeu Idumæa debet intelligi; nam pro *onus Dumæ*, eſt apud Septuag. ΤΟ' Ο'ΡΑΜΑ ΤΗ'Σ ΙΔΟΥΜΑΙΑΣ.

DURA. Daniel. c. 3. v. 1. *Campus Dura Provinciæ Babylonis*; apud Septuag. *ἐν πεδίῳ Δεειρὰ ἐν χώρᾳ Βαβυλῶνος*, regio circa urbem Dura, quæ ex Stephano de Urbibus Polyb. 5. referente; urbs erat Meſopotamiæ.

E

ECBATANA. 2 Mach. 9. v. 3. 1 Eſdr. 6. v. 2. *in Ecbatanis, quod eſt Caſtrum in Medena Provincia*, apud Septuaginta tantùm *ἐν πόλει*: metropolis olim (& nunc etiam) ſimpliciter urbes vocabantur: Nobilius notat in aliquibus codicibus eſſe *ἐν Ἀμαθὰ πόλει ἐν τῇ Βάρει τῆς Μήδων πόλεως*, *in Amatha civitate in Palatio Medorum civitatis*: in aliis: *ἐν Ἐκβατάνοις τῇ πόλει ἐν τῇ Μήδων χώρας*, *in Ecbatanis civitate in Palatio regionis Medorum* Tobiæ 5. v. 8. Rages civitas Medorum, quæ poſita eſt in monte Ecbatania: hæc verba non ſunt in textu Septuag. Interpr. mons ergo erat uſque Ragea protenſus. Judith 1. verſ. 1. *Arphaxad ædificavit civitatem potentiſſimam quam appellavit Ecbatanis*: apud Septuag *καὶ ᾠκοδόμησεν ἐπὶ Ἐκβατάνοις*, & ædificavit ſuper Ecbatana; erat ergo Regni Medorum metropolis; hanc dicunt quidam eſſe eam, quæ nunc *Tauris*.

EDEMA. Joſue 19. v. 36. apud Septuaginta *Ἀρμαίθ*, civitas tribus Nephthali, in Zieglero Adamah.

EDEN Gen. 4. v. 16. Cain *habitavit profugus in terra ad orientalem plagam Eden*, apud Septuag. *ἐν γῇ Ναὶδ κατέναντι Ἐδέμ*. Naid non eſt nomen loci, ut animadvertit S. Hieronymus, ſed ſignificat profugus, per Eden intelligunt omnes Paradiſum terreſtrem; ubi autem fuerit hactenus incertum; crediderim fuiſſe in planitie ſuper altiſſimos vertices Tauri montis, in Armenia, ſive ſuper montes Armeniæ è quorum radice fluvii oriuntur Euphrates, Tigris, Phaſis, & Araxes, in eodem fortè loco, ubi poſt diluvium requievit arca Noe; hæc autem pars Tauri montis *Gordio* nunc appellatur, non longè à civitate *Dervan*, ut aſſerit Anton. *Govea* Auguſtinianus Legatus protegis Indiæ apud Regem Perſarum an. 1602. In 3. lib. ſui itineris & ſi hìc diſſertationis locus eſſet, miram probarem hujuſce opinionis cum SS. Patrum ſententiis conſonantiam. Eden verò hebraicè delicias ſignificat, idest locus deliciarum.

EDEN. 4 Reg. 19. 12. filii Eden, qui erant in Thelaſſar. apud Sept. *Ἐδέμ*. Iſa. 37. v. 12. *filii Eden, qui erant in Thalaſſar*, ex his locis nihil ad Geographiam ſpectans certò colligi poteſt; Eden enim nomen viri proprium eſt ſicut & loci, ſed Ezech. 27. v. 23. Haran & Chene & Eden negotiatores tui, apud Sept. hoc nomen non exprimitur; notat Nobilius in aliis codicibus legi *καὶ Δαιδὰν*, aut *καὶ Αἰδὰν*, quapropter aut fortè Dedan, de qua ſuprà; aut Eden, quam aliqui credant regionem fuiſſe Syriæ.

EDER. Joſue 15. cap. 21. apud Sept. *Ἀρὰ*, eadem cum urbe Regia HERED. Joſue 12. v. 14. apud Septuag. *Ἀδὲρ* ea ita lectionibus conſtat ipſiſſimam eſſe Arad, de qua ſuprà.

EDOM. Vide Idumæa.

EDOM. Joſue 1. v. 16. in noſtra vulg. editione Adom, hoc nomen non eſt apud Septuag. urbs in tribu Ruben, ad ripam ſuperiorem Jordanis, ubi filii Iſrael, conſiſtentibus aquis, fluvium tranſierunt.

EDRAI. Num. 21. 33. apud Septuag *Ἐδραεὶμ*. Deut. 1. v. 4. *Ἐδραὶν*, c. 3 v. 1. *Ἐδραεὶμ*, civitas regia regis Og in Baſanitide, in dimidia tribu Manaſſe ultra Jordanem; hanc ſua ætate aſſerit S. Hieronym. Adar ſive Adaram fuiſſe dictam, ab Aſtaroth 6 paſſ. mill. à Boſra autem 24. lapide diſtantem, quam alii Arabiæ, alii Cœleſyriæ adſcribunt.

EDRAI. Joſue 19. v. 37. apud Septuag. *Ἀσσαρὶ*, civitas munitas tribus Nephthali, unicam ex Edrai Eubſarem tentat facere N. Sanſon, ſed ipſius conatibus repugnat textus Septuag. Interpr. duas quoque facit Jacobus Zieglerus.

EGLON civitas regia. Joſue 10. v. 3. apud Septuag legitur *Ὀδολλὰμ*. Sic v 5 & v. 23. notat tamen Nobilius eſſe in aliis cod. *Ἀιγλὰμ* aut *Ἐγλὰμ*; tamen ſemper Odolla v. 34. 36. 37. c 12. v. 12. apud Septuag. *Ἀιλὰμ*, in aliis cod. *Ἐγλὰμ*, ibique diſtinguitur à ſequenti Odulla civitas in tribu Juda. Joſ. 15. v. 39. pro qua apud Septuag. *Ἰδεαδαλέα*, ætate Hieronymi villa prægrandis 12. lapide ab Eleutheropoli.

ELAM. Vide Ælam.

ELATH. Vide Aila.

ELCESÆUS. Nahum propheta 1. v. 1. apud Septuag *Ἐλκεσαίου*. Elceſe & Helkeſai viculus, teſte Hieronymo, in Galilæa, ſibi in itinere oſtenſus, patria prophetæ Nahum, hunc in tribu Nephthali collocat Adrichomius.

ELEALE. Num 32. v. 3. civitas, quam petiit tribus Ruben, quamque ædificavit verſu 37 ejuſdem libri.

ELEPH. Joſue 18. v 28. civitas tribus Benjamin, quam Heleph appellat Adrichom. de ea nihil apud Septuag.

ELEUTHERUS fluvius. 1 Machabæorum 11. v 7. qui in Monte Libano enaſcens, atque ab Oriente in Occidentem decurrens, tribum Aſer præterfluit ac mare Syriacum ingreditur poſteà *Lanta*. Ita Nubienſis p. 5. clim. 3. à quibuſdam torrens *Rama*, hodie vulgo *Caſimire* appellatur.

ELICI. Judith 1. v. 6. *Rex Elicorum*, apud Septuag. *Ἐρειωχ Ἐλυμαίων*, hinc conſtat Elicos eſſe Elymaidis accolas, de qua Elymaide infrà.

ELIM. Exodi 15. v. 27. apud Septuag. *Αἰλεὶμ*, ſexta manſio filiorum Iſrael; ubi erant duodecim fontes aquarum, & ſeptuaginta palmæ, inter Mara & Sin. Num 33. v. 9. in Septuag. *Αἰλὶμ*, hunc locum hodie *Helba* vulgò *Belbes* vocari putat Poſtellus.

ELIM puteus. Iſaiæ 15. v. 8. locus non videtur à præcedenti diverſus.

ELISA. 1 Paralip. 1. v. 7. ſic apud Septuag. *Ἐλισὰ*, notat Nobilius in aliquo impreſſo legi *Ἑλισά*, *Helisa*; quæ lectio faveret opinioni N. Sanſon Ezech verò 27 v. 7. *de inſulis Eliſa*, apud Sept. *ἐκ τῶν νήσων Ἐλισαὶ*, quia loco Paralip. citato per Cethim inſulam Cyprum, per Dodanim Rhodum inſulam interpretantur Septuag. (ut oſtendimus in verbo Cethim) hic cogimur intelligere inſulam Eleſam Sophiani, ſive Ciliciæ inſulam Eleuſam Plinii, haud dubiè Elæuſſam Ciliciæ inſulam Stephani, juxta Coricum, quam ſua ætate Sebaſten aſſerit appellatam, hanc Eliſſam vocat S. Hieronym. quæ Ziegleri Eleuſa inſula contra Emurium (Anemuriam) Ciliciæ quam hodie *Curca* nominari aſſerit Marius Niger.

ELMELECH. Joſue 19. v. 26. apud Septuag. *Ἐλιμελὲχ*, aliàs Elmeleth, S. Hieronymo Alimelech, civitas tribus Aſer, quæ non eſt Helba, de qua Jud. 1. v. 31. ut vult N. Sanſon, vide ſuprà in verbo Abran.

ELON. Joſue 19. v. 32. pro quo apud Sept. *Μωλὰ*, aliàs

Helon.

Helon, locus ſive terminus in tribu Nephthali: ipſe eſt de quo 3 Reg. 4. v. 9. qui apud Septuag. Ἐλών.

ELON. Joſue 19. v. 43. apud Septuag. Ἐλών, civitas tribus Dan, quæ etiam Helon.

ELTHECE. Joſ. 19. v. 44. apud Septuag. Ἀλκαθὰ civitas tribus Dan, quæ etiam ELTHECO, cap. 21. v. 23. apud Septuag. Ἐλκωθαὶμ, ea eadem tribu Levitis data; eadem quæ ELTECON. Joſue 15. verſ. 59. in ſorte tribus Juda, apud Septuag. Θεκούμ.

ELTHOLAD. Joſ. 15. v. 30. Ἐλθωδὰδ, civitas, primò in ſorte tribus Juda, poſteà tribui Simeon data, cap. 19. verſ. 4. apud Septuag. Ἐλθουλὰ, ipſa eſt THOLAD, de qua 1 Paralip. 4. v. 29.

ELYMAIS regio in Perſide, quæ etiam Elicorum regia, ut probavimus ſupra verbo Eliet.

ELYMAIS nobiliſſima civitas, Elymaidis regionis caput, in Perſide, de qua 1 Machab. 6. v. 1. eadem eſt, qua alio nomine 2 Machab. 9. v. 2. PERSEPOLIS nominatur, ad Rhogomanem fluvium ſita: hanc dicunt quidam quæ hodie *Siras*, alii *Siaphas*.

EMATH & Ænath, Num. 13. verſ. 22. apud Septuag. Αἰμάθ, cap. 34. v. 8. Ἐμὰθ, Regio & urbs duplex.

EMATH regio, quæ terminus erat ſeptentrionalis terræ promiſſionis, unde ſæpius in Scripturis; *ab introitu Emath uſque ad torrentem Ægypti*; hujus regionis pars, quæ ad Aquilonem, appellabatur Emath Suba. 2 Paral. 8. v. 3. apud Septuag. *Βαισωβὰ* à Metropoli Soba unde 1 Paralip. *Adarezer Rex Soba regionis Hemath*, quæ erat ea pars Syriæ, quæ ea propter vocabatur Syria Sobal Judith c. 3. verſ. 1. quæ pars quoque erat Cœleſyriæ & Arabiæ; nam Iſaiæ 11. v. 11. pro Emath, Arabiam legunt 70. Interpr.

Regionis Emath pars Auſtralior, in terra promiſſionis, in tribu videlicet Nephthali, quæ ad alterius differentiam Emath Judæ appellabatur. 4 Reg. 14. v. 28. *reſtituit Damaſcum & Emath Juda in Iſrael*, erat circa urbem Emath, dicta quoque eſt Amathites regio. 1 Machab. 12. verſ. 25. quæ etiam Amathenſis regio.

EMATH-SUBA civitas, de ea v. Soba.

EMATH civitas. Joſ. 19. v. 35. in Sept. ex duob. Emath, & Reccath, unicum fit nomen Ἀμαθδακὰθ, urbs Regia in tribu Nephthali, juxta montem Libanum, in confiniis regionis Damaſci, ejus ſicut & regionis, varia ſunt nomina; nam Hemath dicitur, Amath, Hamath, Amnad, Ammath, Hammath; Hebraicè Chamath & Chammath: Joſepho Amathe, Amathi, Emathen, hanc condidit & incoluit AMATHÆUS. Gen. 10. v. 18. ſeu Hamatheus filius Chanaan.

EMATH magna. Amos 6. v. 2. apud Sept. Ἐμαθραββὰ; nomen Hebræum latino reſpondens. S. Hieronymus hoc nomine Antiochiam Syriæ cognomento magnam aſſerit debere intelligi, cujus opinioni alii ſuffragantur, ut proinde prima ad hujus differentiam minor debeat appellari: reſtat adhuc ratio dubitandi ne hic verbo Emath Epiphania civitas intelligatur, quæ hodie *Aman*, in orientali Orontis fluvii ripa, ut aſſerit Niger.

EMIN. Deut. 2. v. 10. & 11. & apud Sept. Ὀμμεὶμ, populi ſtaturæ gigantææ, qui primi habitarunt Moabitarum regionem.

EMMAUS. 1 Mach. 3. v. 40. Luc. 24. v. 13. & AMMAUM Caſtellum, & Emaus, civitas in tribu Juda, *ſtadiorum ſexaginta ab Jeruſalem* occaſum verſùs, quod Caſtellum à Vero cauſtum, poſteà Nicopolis appellatum eſt, demum urbs Epiſcopalis ſub Patriarcha Jeroſolymitano; Adrichomius ait ſub Cæſarienſi Metropolitano, nunc vulgò *Nicopoli* pene exciſa.

EMONA. Joſue 18. v. 24. v. Hemona.

ENAGALLIM. Ezech. 47. v. 10. vide Engalim.

ENAIM. Joſue 15. v. 34. apud Septuag. Μαιανὶ, civitas tribus Juda. Zieglerus Henaa vocat, dicitque villam dictam & Bethemmin, in ſecundo lapide Terebinthi, quarto autem Chebronis, contra auſtralem plagam.

ENAN villa. Num. 34. v. 9. apud Sept. Ἀρσεναΐν. Ezech. 48. *atrium Enon terminus Damaſci*. Septuag. Αἰλὰμ, in quibuſdam Αἰνάν. Complut. Αἰνὰν, & Haſer-Enon, hoc eſt atrium Enon, locus in finibus tribus Nephthali, ad Septentrionem, & terminus regionis Damaſci; idem ac ENON, de quo infrà.

ENDOR. Joſue 17. v. 11. & 1. Reg. 28. v. 7. apud Septuag. Ἀενδὼρ, civitas in dimidia tribu Manaſſe cis Jordanem, prope montem Ephraim.

ENGADDI. Joſue 15. v. 62. apud Septuag. Ἀγγαδδὶς, & 1 Reg. 24. v. 1. & 2. ubi nominatur deſertum Engaddi, apud Septuag. Ἐγγαδδὶ, civitas prius dicta Aſaſonthamar, & ſimpliciter Thamar, in tribu Juda, quæ Joſepho Engadda, una ex Toparchiis, juxta mare Mortuum. De vineis Engaddi mentio Cant. 1. v. 13. ætate S. Hieronymi erat prægrandis vicus. Ezech. 47. v. 10. apud Sept. Ἐγγαδδεὶμ.

ENGALLIM. Ezech. 47. v. 10 apud Sept. Ἐναγαλλεὶμ locus ſeu vicus ad oſtium Jordanis, ubi mare Mortuum ingreditur, ad Occaſum, in tribu Juda.

ENGANNIM. Joſue 19. v. 21. apud Sept. Ἰομμὰν, ipſa eſt Anem, de qua ſuprà.

ENHADDA. Joſ. 19. v. 21. apud Sept. Αἰμαρὲκ, quæ etiam Enadda, civitas tribus Iſſachar, in Ziegleto Henenaddah.

ENHASOR. Joſue 19. verſ. 37. apud Septuag. πηγὴ Ἀσὸρ, aliàs Enaſor, Haſor & Naſor civitas firma & robuſta tribus Nephthali.

ENOCH, vide infrà Henoch.

ENNOM vallis, ſive Geennom & Benennom. Joſue cap. 15. v. 8. & cap. 18. v. 16. ibi apud Septuag. *Γαιέννα*, vallis vicina civitati Jeruſalem, Orientem verſùs, dicitur etiam Gehennom, & Topheth. 4 Reg. 23. v. 10. quod eſt in convalle filii Ennom. Septuag. Ταφὲθ.

ENON. Ezech. 47. v. 17. atrium Enon; apud Septuag. Αἰνὰν, idem locus ac Enan, de quo ſuprà.

ENSEMES. Joſ. 18. verſ. 17. *ad Enſemes id eſt fontem ſolis*, cap. 15. v. 7. *aquæ, quæ vocantur fons ſolis*, in confinibus tribuum Juda & Beniamin.

EPHA. Iſ. 60. v. 6. apud Septuag. Γαιφὰ, regio, quæ teſte Hieron. pars Arabiæ felicis.

EPHER. 3 Reg. 4. v. 10. apud Septuag. ἡ γῆ Ὀφὲρ, hinc conſtat eſſe Ophei, de qua ſuo loco, vide etiam ibi.

EPHESUS, cujus incolæ EPHESII, urbs Ioniæ, in Aſia minori, quæ priùs, teſte Stephano de Urbibus, vocabatur Smyrna, Samorna, Trichis, Ortygia, & Ptelees, Dianæ fano celebris; poſteà Archiepiſcopalis & Metropolis, maritima, apud Cayſtri fluvii oſtium; nunc vulgo *Epheſo* ſive *Fiena*

EPHRA. Jud. 6. v. 11. *quercus quæ erat in Ephra*, apud Septuag. Ἐφραθὰ ſic etiam v. 24. & cap. 8. v. 27. ubi civitas appellatur, & v. 32. c. 9. v. 5. ubique apud Septuag. Ephrata nominatur, urbs ad Gedeonem pertinens in dimidia parte tribus Manaſſe cis Jordanem, ad Ortum.

EPHRA. 1 Reg. 13. v. 17. *contra viam Ephra*, in concordantiis Ephraim, apud Septuag. Γοφερὰ, non videtur à præcedenti diverſa.

EPHRAIM tribus, à mari Occaſum verſùs ad fluvium Jordanem, verſùs Ortum protenſa, tribui Manaſſe Aquilonem verſùs, tribui verò Benjamin verſùs Auſtrum contiguas ejus deſcriptio in Joſue cap. 16. præcipuam complectebatur Samariæ partem.

EPHRAIM mons ſive montes, per partem tribus Manaſſe, per tribum Ephraim, nec non per tribum Benjamin ſparſi, quorum præcipua pars tribum Benjamin à tribu Ephraim ſeparans, terminus erat regni Juda, ad Aquilonem, illud à regno Iſrael diſterminans.

Porta EPHRAIM civitatis Jeruſalem ad Septentrionem.

EPHRAIM ſaltus, in tribu Gad, cui vicinus erat campus. 2 Regum 18. v. 6.

EPHRATHA, à qua EPHRATHÆUS, ſive Bethleem.

EPHRATHÆUS. Jud. 12. v. 5. Sept. Ἐφραθίτης, & 3 Reg. 11. v. 26. virum ſignificat de tribu Ephraim.

EPHREM. Joann. 18. v. 54. civitas in regione juxta deſertum, Græcè Ephraim, in tribu Ephraim juxta terminos tribus Benjamin.

EPHRON. 2 Paralip. 13. v. 19. apud Septuag. Ἐφρὼν, civitas in tribu Ephraim; eam cum Ephrem confundendi, aut diverſam aſſerendi, rationem non video.

EPRON. 1 Machab. 5. v. 46. in codice Græco Ἐφρὼν, & 2 Mach. 12. verſ. 27. civitas magna & munita ultra Jordanem, in dimidia tribu Manaſſe, ad auſtralem & occidentalem plagam.

EPHRON mons, in quo vici. Joſ. 15. v. 9. apud Sep. Ἐφρὼν, in tribu Juda ad Aquilonem & Occaſum.

ESAAN. Joſue 15. v. 52. apud Septuag. Σομὰ, civitas tribus Juda.

ESDRELON campus magnus. Judith 2. verſ. 8. & cap 7. v. 3. Septuag. Ἐσδρηλὼμ, in tribu Zabulon, ut ex hiſtoria cogimur aſſerere, nullius civitatis Eſdrelon fit mentio in Scripc. vocabatur etiam campus Mageddo, planities Galilææ, Galilæa inferior, & planum Fabæ; extendebaturque à Berſan uſque Mageddo.

ESEM. vide ſuprà ASEM.

ESNA. Joſue 15. v. 43. apud Sept. Ἰεσνὰ, apud S. Hieron. Ana, civitas tribu Juda.

ESRON. Joſue 15. v. 3. v. Heſron.

ESTHAMO. 1 Reg. 30. v. 28. apud Sept. Ἐσθιὲ, quæ & ESTHEMO. Joſue 21. v. 14. apud Sept. Τεμὰ, & 1 Par. 6. v. 58. apud Sept. Ἐσθαμὼ, eadem quæ ISTEMO. Joſue 15. v. 50. pro qua duæ ponuntur apud Sept. *Ἐς καὶ Μιὰ*, civitas tribus Juda, facta confugii & Levitis data; ætate S. Hieronymi pertinebat ad regionem Eleutheropolens: huic & Iſtimon nomen dat Adrichomius.

ESTAOL, & Eſthaol. Joſue 13. v. 35. Sept. Ἀσταὼλ, c. 19. v. 41. Sept. Ἀσὰ, Jud. 13. v. 25. Septuag. Ἐσθαὼλ, civitas primò in ſorte tribus Juda, poſtmodùm tribui Dan data ſita in campeſtribus, hodie villa Aſto: hujus incolæ ESTHAOLITÆ, ad præterfluentem torrentem Sorec aſſerit Zieglerus.

ESTHEMO, ſuprà Eſthamo.

ETAM, ETHAM. Vide Athar.

ETHAM. Exodi 13. v. 20 apud Septuag. Ὀθὸμ. Num. 33. *Etham quæ eſt in extremis finibus ſolitudinis*. Septuag. Βουθὰν, & v. 8. *per deſertum Etham*, fuit ergo tertia manſio filiorum Iſrael, inter Ægyptum & mare Rubrum, cum vicino ejuſdem nominis deſerto ibi hac ætate Zuem emporium eſſe aſſerit Zieglerus; ex Num 33. v. 8. conſtat deſertum Etham adhuc exſtendi ultra mare Rubrum, eſſeque idem quod dicitur Sur. Exodi 15. v. 22.

ETHAN. Pſalm. 73. v. 15. *tu ſiccaſti fluvios Ethan* apud Septuag. Ἠθάμ. Aquila vertit ποταμοὺς στερεοὺς fluvios fortes, ſic habet S. Hieron. Symmachus ἀρχαίους antiquos. hinc conſtat, Ethan in hoc loco dictionem non eſſe Geographicam: de ea forte alibi fuſiùs agemus.

ETHER. Vide ATHAR.

ETHROTH & ETROTH. Num. 32. v. 35. in Sept. Ἀταρώθ, omittunt concordantiæ, civitas, quam extruxerunt filii Gad, in diſtrictu, ut pars eſſet, tribus ſuæ.

EUPHRATES fluvius maximus è montibus Ararat ſive Armeniæ erumpens, Cappadociam, Armeniam minorem, Syriam & Arabiam à dextra, Armeniam majorem, & Meſopotamiam à ſiniſtra alluit, Chaldæamque interſecans in Tigrim ſeſe effundit, ac nomine deperdito cum eo in Perſicum ſinum evolvitur, vulgò *Le Frat*.

EXCELSA BAAL. Num. 22. v. 41. apud Septuag. *ad ſtatuam Baal*, mons Moabitidis regionis, quæ ceſſit poſtea tribui Ruben, in quo erat fanum Baal.

EZEL LAPIS. 1 Reg. 20. v. 19. apud Sept. Ἐργὰβ. Theo-

dore-

doretus. Ἀῤῥώβ & Εἴῤῥώμ. Hieronymo Lamathara; in tribu Benjamin diſtans ab Jeruſalem ſtadiis 150. à Jordane 60. locus in quo latuit David.

F

FLUMEN terræ filiorum Ammon, ſuper quem habitabat Balaam propheta. Num. 22. v. 5. quia verò habitabat in Meſopotamia, ut conſtat ex Deut. 23. v. 4. certum eſt flumen iſtud eſſe Eupratem, de quo ſuprà; apud Sept. in Φαθουρὰ; *quod eſt ſuper flumen terræ populi illius.*

FONS (Agar) *aqua in ſolitudine, quæ eſt in via Sur in deſerto*, ubi angelus invenit Agar ejectam à Sara domina ſua: erat ubi poſteà fines tribus Simeon, ad Meridiem, v. Gen. 16. v. 7.

FONS HARAD. Jud. 7. v. 1. Sept. Ἀρὰδ, ubi Gedeon caſtrametatus eſt, ad terminum auſtralem tribus Iſſachar.

FONS HORTORUM. Cant. 4. v. 15. *fluens impetu de Libano*, quia hortos regionis irrigat, fons Hortorum dictus: in fluvium excreſcit atque Antaradum alluens mare Syriacum ingreditur, reſpondet Eleuthero fluvio Ptolemæi; ille eſt fluvius *Syriæ*, qui, eò quòd ſeptimo quolibet die fluere deſiſteret, à Joſepho dictus eſt Sabbaticus, illum ab incolis Syriacè *Nahra Kadiſcio*, id eſt flumen ſanctum nominari refert Gabr. Sionita cap. 6.

FONS JACOB. Joannis 4. v. 6. prope Sichar Samariæ civitatem Auſtrum verſus, in tribu Ephraim; ubi Jeſus fatigatus ex itinere ſedens cum Samaritana collocutus eſt.

FONS JEZRAEL. Vide Jezrael.

FONS ROGEL. Vide Rogel.

FONS (*Samſon*) INVOCANTIS DE MAXILLA. Judic. 15. v. 19. vide v. Ramathlechi.

G

GAAS mons. Joſue 24. v. 30. Septuag. Γαλαὰδ, ſed iid. Jud. 2. v. 9. eumdem montem Γαὰς appellant in tribu Ephraim: videtur pars montis Ephraim, erat juxta Tamnam, inquit Zieglerus.

GAAS torrens. 2 Reg. 23. verſ. 30. & 1 Paral. 11. verſ 32. qui à monte Gaas in Occaſum decurrens, Lyddam & Arimathiam alluens, in mare Magnum ſeſe exonerat.

GABA. Iſaiæ 10. v. 29. in aliis codicibus legitur Gabaa, eadem itaque eſt ac

GABAA, Gaba, Gabae, Gabee. Joſue 18. v. 24. apud Septuag. Γαβαὰ, Gabe, Gabatha, Geba, civitas tribus Benjamin; quæ etiam ob natale Saulis dicta eſt, 1 Reg. 11. v. 4 Gabaa Saulis, ejus Regia effecta; & Gabaa Benjamin, quæ civitas anteà confugii fuerat & Levitica, hæc ab aliis tribubus Iſrael expugnata. Judic. 19. & ſeq.

GABAA. Joſue 15. v. 57. altera à præced. Septuag. Γαβαὰ, civitas tribus Juda: ætate Hieronymi, viculus contra orientalem plagam Daromæ.

GABAA. 2 Reg. 6. v. 3. & 4. vide verbo Nachon area.

GABAATH. Joſue 18. v. 28. Septuag. Γαβαώθ, 24 v. 33 Sept. Γαβαὰθ, ipſa eſt, quæ Iſ. 10. v. 29. Gabaath Saulis dicitur, ſed apud Sept. pro textu editionis vulgatæ *Rama Gabaath Saulis* eſt *Rama civitatem Saulis*; forte in vetuſtioribus codicibus erat, *Rama Cariath Saulis*, id eſt civitas Saulis, ut proinde verbum Saulis ad Rama, non ad Gabaath debeat referri: erat civitas tribus Benjamin, cujus incola GABAATHITES, vocabatur & Gabaad & Gebeeth.

GABAE. Vide ſupra Gabaa. Joſue 21. v. 17. in Septuaginta Γαβαὲθ.

GABAON. Joſ. 9. v. 3. civitas quondam Regia, Hevæorum metropolis, cujus cives ultro ſe dederunt Iſraelitis; ſorte data tribui Benjamin, poſteà facta confugii & Levitis conceſſa 50 circiter ſtadiis ab Jeruſalem, in monte Silo ſita, ut aſſerit Brocard. incolæ GABAONITÆ, hodie *Gara andavid*.

GABATHON. Joſue 21. v. 23. apud Sept. Γεθεδὰν ipſa eſt GEBBETHON. Joſ. 19. verſ. 44. Septuag. Βεγεθὼν.

GEBBETHON. 3 Reg. 15. v. 27. Septuag. Γαβαθὼν, civitas tribus Dan Levitis data; quæ poſteà à Philiſthæis occupata. 3 Reg. 16. v. 15. urbs dicitur Philiſthinorum.

GABEE. Vide ſuprà Gabaa. 1 Par. 6. v. 60 in Sept. Γαβαὶ

GABIM. Iſa. 10. v. 31. Sept. Γιββεὶρ, non eſt locus ſpecialis, ſed habitatores Gabim, id eſt habitantes loca excelſa.

GAD tribus trans Jordanem, accepit pro ſorte mediam terram regni Amorrhæorum, habens ab Aquilone conterminam dimidiam tribum Manaſſe, ab Auſtro tribum Ruben, ab Ortu Arabiam, ab Occaſu tribum Iſſachar, dimidiam tribum Manaſſe, & tribum Ephraim; à quibus Jordane fluvio ſejungitur.

GADDI. 1 Paral. 12. v. 8. & GADI. 2 Reg. 23. v. 36. pro quo apud Septuag. eſt *filius Galaaddi*. Eccleſiaſtici 24 v. 18 pro Cades in quibuſdam codicibus legitur ἐν Γαδδὶ; hunc locum civitatem in tribu Gad facit Adrichomius.

GADER. Joſue 12. verſ. 13 ipſa eſt, teſte Hieronymo, GEDERA. Joſue 15. v. 36. apud Septuag. Γαδηρὰ, incolæ GEDERITES. 1 Paral. 27. v. 28 Sept. ὁ Γαδωρίτης, civitas olim Regia, quæ poſt nodum tribui Juda aſſignata fuit.

GADEROTH. 2 Paral. 28 v 18. Septuag. Γαδηρὼθ, aliis Γαδὴρωθ, eadem eſt ac GIDEROTH. Joſ. 15. verſ. 41. Sept. Γαδδὼρ, incola GADEROTHITES. 1 Paral. 12. v. 4. apud Septuag. Γαδαραθιεὶμ, civitas tribus Juda.

GADGAD locus & mons. Num. 33. v. 32. in deſerto, ubi vigeſimanona manſio filiorum Iſrael, S. Hieronymo Gaggada, ubi aquarum torrentes ſunt.

GADI. Vide ſuprà Gaddi.

GADOR. Vide Cedron.

GALAAD, GALAADITIS & GALAADITICA regio trans Jordanem, conceſſa tribubus Ruben, Gad & dimidiæ tribui Manaſſe Jordane ab Occaſu, & Galaad monte ab Oriente concluſa; vocatur etiam terra Galaad, Galaaditis, Giladena, Galadina; incolæ Galaaditæ & Galadeni.

GALAAD MONS, Hebraicè Galhed, Gilhad & Gilead, Joſepho GALADES; Ptolemæo Hippus; à rupe Arnon verſùs Septentrionem quinquaginta circiter milliaria longus, ad Libanum uſque porrigitur, qui pro locorum varietate varia ſortitur nomina.

GALAAD civitas. Judic. 12. verſ. 7. concordat textus Septuaginta; hæc Joſepho Semei, Sebei, aliàs Sebeth, ſita in monte Galad, à quo & nomen ſortita, in dimidia tribu Manaſſe trans Jordanem.

GALATIA, cujus incolæ GALATÆ, regio Aſiæ minoris, quæ etiam Gallogræcia, & Græcogallia, à Septentrione Paphlagonia, ab Ortu Cappadocia, à Meridie & Occaſu Phrygia magna concluditur; nunc vulgò *Chiangare*.

GALGAR. Joſ. 12. 23. Rex *gentium Galgal*, apud Sept. *Βασιλεὺς Γωεὶμ τῆς Γαλιλαίας*; civitas Regalis, Hieron. Gelgel: hanc in dimidia tribu Manaſſe cis Jordanē reponit Adrichom.

GALGALA, fœmininum ſingul. Deut. 11. v. 30. Sept. Γολγὰλ, & neut. plur. Joſue 4. v. 19. Septuag. Γαλγαλὰ civitas inſignis in tribu Benjamin; à Jordane quinquaginta ſtadiis, à Jericho decem, Aquilonem verſus diſſita, pluribus Caſtrametationibus clara.

GALILÆA, regio terræ promiſſionis, & pars Syriæ; cujus fines à Septentrione Syria ſive Phœnicia, interjacente Libano monte, à Meridie Samaria & Carmelus mons; ab Oriente Jordanis fluvius; ab Occidente mare magnum ſive Occidentale, quatuor continens tribus, Aſer, Nephthali, Zabulon, & Iſſachar; ejus pars, Septentrionem verſùs, Galilæa gentium ſive Galilæa ſuperior; pars, quæ Auſtrum verſùs, Galilæa Inferior dicebatur.

GALLIM. 1 Reg. 25. v. 44. apud Sept. Ῥαμμά. Complut. ed. Γαλλὶμ. Iſaiæ 10. v. 30. Sept. Γαλλεὶμ, & cap. 15. v. 8. Sept. Ἀγαλλεὶμ, civitas regionis Moab, ſita in paluſtribus, trans torrentem Arnon, in tribu Ruben.

GAMZO. 2 Paralip. 28. v. 18. conveniunt Sept. Γαμζὼ, civitas haud dubiè non ignobilis, quippe quæ viculos habebat, videtur fuiſſe in tribu Dan, aut in confiniis vicinæ tribus Juda, ut ceteræ urbes quæ in hoc Scripturæ loco dicuntur à Philiſthæis occupatæ; locus ab aliis hactenus intactus & ignotus, cum Zieglerus, in indice locorum Bibliæ, Gimſon nominat, de quo ſilet in ſuo opere.

GAREB collis. Jerem. 31. v. 39. ſic etiam apud Sept. c. 38. collis juxta Jeruſalem, ad Boream ſitus.

GARISIM. Deut. 11. v. 29. apud Sept. Γαριζὶν, mons Samariæ altiſſimus, in tribu Ephraim, prope urbem Sichar, Auſtrum verſùs, propter templum Jeroſolym ſimile notiſſimus.

GASER. Joſue 21. v. 21. Vide Gazer.

GAVER. 4 Reg. 9. v. 27. *in aſcenſu Gaver, qui eſt juxta Jeblaam*, apud Sept. Γαὶ ἀνάβασιν Ἰεβλαὰμ, Gai ipſa eſt Jeblaam: urbs, quæ à pluribus dicta Gaber, ut eſt in concordantiis Bibliorum, viæt in dimidia tribu Manaſſe cis Jordanem.

GAULON. Joſue 20 v. 8. apud Sept. Γαυλὼν ἐν τῇ Βασανίτιδι, & 1 Paralip. 6. v. 71. Septuag. Γωλὰν ἐκ τῆς Βασὰν, civitas in Baſan ſeu Baſanitide regione, in dimidia tribu Manaſſe trans Jordanem, quæ facta fuit confugii & Levitis data, eadem eſt ac GOLAN, de qua infrà; ab ea denominata eſt Gaulanitis, ſeu Gaulonitis regio.

GAZA. Joſ. 15. v. 47. civitas una ex quinque Satrapiis Philiſthinorum, quæ ceſſit ſorti tribus Juda, quæ etiam Gazara, Gazer, Gazaris. Hebr. Aza dicta apud Syros, ut notat Stephanus, qui eam Phœnices, poſt modo ſua ætate Palæſtinæ urbem dicit, vocatam quoque fuiſſe Ione & Minoe: ſeptem ſtadiis à mari diſtans, quæ ab Alexandro diruta, nova in vicino loco Gaza conſtructa eſt, tempore Machabæorum, poſteà à Chriſtianis Epiſcopalis effecta, ſub Archiepiſcopo Cæſarienſi, ultima urbium verſùs Ægyptum; hodie etiam florens ac vulgò Gazza ſive Gazara, ejus incolæ GAZÆI & GAZENSES.

GAZARA. 1 Mach. 7. v. 45. in cod. Græco Γάζηρα; ipſa eſt GAZER, civitas olim Regia. Joſue 10. v. 33. quæ GASER. Joſ. 21. v. 21. apud Sept. Γάζαρα, in tribu Ephraim, & Levitis data; eadem quæ GAZERA. 1 Par 14. v 16. Sept. Γαζηρὰ, non longè erat à finibus tribus Benjamin, eadem quæ GEZER, de qua infrà, ac GEZERON, de qua ibidem.

GEBA. 2 Eſdræ 11. verſ. 31. apud Septuag. Γαβαὰ, & cap. 12. verſ 29. regio Geba, conſtat eſſe eamdem ac Gabaa, de qua ſupra.

GEBAL, ſicut Septuag Pſalm. 82. verſ. 8. omiſſis variis ſententiis, videntur hoc verbo populi Idumææ intelligi, ac regio, quæ ætate Hieronymi Gabalena dicebatur.

GEBBETHON. Vide Gabathon.

GEBELEM. 2 Reg 8. v. 13. id eſt, ut in noſtra vulgata editione, vallis Salinarum, v. hoc verbo.

GEDERA & GEDERITES. Vide Gader.

GEDEROTHAIM. Joſue 15. v. 36 non eſt in Sept. aliàs Giderothaim, inquit Adrichom. civitas tribus Juda.

GEDOR. Vide Cedron.

GHENNOM & GEHENNOM. Vide Ennom.

GEHON. Gen. 2. v. 13. Sept. Γηὼν. Eccleſiaſt. 24. v. 18. Γηὼν fluvius è paradiſo terreſtri egrediens, ipſe eſt, qui circuit totam terram Æthiopiæ. Volunt recentiores hunc fluvium non eſſe Nilum (ut veteres putaverunt) ſed Araxem è montibus Armeniæ in Caſpium mare effluentem, ajuntque ibi eſſe Eropas populos quoſdam, quorum terram circumeat.

GELBOE. 1 Reg. 31 v. 1. mons ſive montes in tribu Iſſachar, ab Occidente à Jezrael uſque ad Jordanem, per undecim leucas protenſi.

GELONITES. Vide Gilo.

GENESAR, & GENESARETH. Vide Cenereth.

GERARA. Gen. 10. v. 19. urbis olim Regia, inter ſolitudines Cades & Sur, terminus Chananæorum verſùs auſtralem plagam; cujus vicina regio Geraritica dicta, proximus torrens Gerara nuncupatus, ſicut & vallis; intra tribum poſteà Simeonis, dicta eſt & Gubaai, Γερᾶρων. Epiſcopus ſubſcripſit actis Concilii Chalcedon. ut refert Holſten. in Annot. ad Palaſt. primam.

GERASENORUM REGIO. Matth 8. v. 28. ultra Jordanem in Auſtrali plaga, dimidiæ tribus Manaſſe, circa urbem Geraza ſeu Geraſa, quæ Joſepho Geraſis, Gergeſa, Gargaſi Hieronymo, mari Galilææ ad Ortum proxima.

GERGESÆUS. Deut. 7. v. 1. & Gergeſæi, populus terræ Chanaan, unus ex iis, quos à filiis Iſrael delendos fore promiſerat Deus: præfatam urbem Gergeſam incolaiſſe dicuntur, hinc conſtaret regionem illorum fuiſſe eamdem, quæ poſteà in novo teſtamento Geraſenorum, pars erat terræ Baſan.

GERRENI. 2 Machab. 13. v. 24. incolæ urbis Gerra, quæ etiam, Gerrha, Gerrum, & Gera, Ægypti inferioris, maritima, ad confinia Palæſtinæ, à Peluſio (ut ait Sozomenus) plus minus quinquaginta ſtadiis diſtans, in Caſſiotide regione, apud paludem Sirbonidem, quæ poſteà Epiſcopalis, hodie vulgò *Muſeli*.

GERZI. 1 Reg. 27. v. 8. deeſt in noſtra editione Sept in editione Complut. τοὺς Γεζραίους, in alio vetuſto cod. τὸν *Tazyl*, regio ſive populi, de quibus prædas agebat David, quando morabatur apud Regem Achis in Siceleg, videtur locus Idumææ, ſicut Geſſuri de qua ibi.

GESSEN TERRA Gen. 45. v. 10. apud Sept. Γεσὲμ, 46. 28. pro Geſſen legunt Septuag. καθ' Ἡρώων πόλιν ad urbem Heroum. Regio inferioris Ægypti, in qua urbs Heroum, fluvio Nilo ad Orientem; ipſa eſt, quæ terra CHAM appellatur. Pſal. 104. de qua ſuprà, dicitur hebraice Goſen, ipſa eſt, quæ Judith 1. v. 9. terra JESSE nominatur; nam apud Septuag. eſt terram Γεσὲμ, *et ſuprà* uſque ad veniendum ſuprà Tanim & Memphim.

GESSUR. 2 Reg. 3. v. 3. Septuag. Γεσσίρ, cap. 13. v. 37 Γεδσούρ, cap. 15. v 8. Geſſur Syriæ Septuag. ἐν Συρίᾳ, urbs Regia, quæ terminus erat terræ promiſſionis ad Septentrionem, quæ Joſepho Geſura erat trans Jordanem, cujus vicina Regio GESSUR. 2 Reg. 2. v 9. in concordantiis legitur Aſſuri, apud Septuag. Θασιρί. Deut 3. verſ. 14. pro Geſſuri in Septuag. eſt Γαργασί. Joſue 13 v. 5. Γεργεσί, cap. 13. v 11. Γεσιρί, erat Ptolemæi Bathanæa.

GESSURI. 1 Reg. 27. v 8 apud Septuag. Γεσιρί, aſſerit N. Sanſon Pagum fuiſſe Idumææ.

GETH. Joſue 11. v. 22. urbs olim regia, in qua Gigantes habitavere, una cum quinque Satrapiis Philiſthinorum, in diſtrictu tribus Dan, non longè à mari, quam expugnavit David, & Roboam reſtauravit, ætate S. Hieronymi Diocæſarea vocabatur, aliàs Antheddon & Agrippiada dicta, poſteà Epiſcopalis ſub Patriarcha Jeroſolymitano, nunc *Zaph* ſive *Thelem*, cujus olim incola GETHÆUS.

GETH, *quæ eſt in Opher*. 4 Reg. 14 v. 25. apud Sept Γεθχοφὲρ. S. Hieronymo Gethopher, & Geth Epher, in tribu Zabulon: videtur eadem cum Epher, de qua ſuprà, & Opher, de qua ipſa, itaque eſt GETHEPHER. Joſue 19. v. 13. quæ apud Septuag. Γαιβαί.

GETHAIM. 2 Reg. 4. v. 3. & 2 Eſdræ 11. v 33. unde colligitur fuiſſe urbem, aut locum in tribu Benjamin, quem non advertit Adrichomius.

GETHPHER. Vide ſupra Geth, quæ eſt in Ophee.

GETHREMMON. 1 Paral. 6. v. 70. eadem quæ ſupra Baalam. Joſue 21. v. 25. pro Gethremmon apud Sept. legitur Γεβαθὰ, urbs dimidiæ tribus Manaſſe, quæ cis Jordanem Levitarum effecta.

GETHREMMON. Joſue 19. v. 45. & 21. verſ. 24 apud Septuag. Γεθρεμμών, civitas tribu Dan, Levitis data, de qua etiam 1 Paral 6. v. 69. quæ non eſt tribus Ephraim, ut perperam credidit Adrichomius.

GEZER. 2 Reg. 5. verſ. 25. apud Septuag Γαζηρὰ eadem ut conſtat, quæ ſupra Gazara.

GEZERON. 1 Mach 4. v. 15 in codice Græco Φεζηρὼν, in aliis quibuſdam codicibus Ἀσσαμαώθ, eſt pariter eadem, de qua ſupra Gazara, eodem lib. cap. 7. v. 45. quem conſule; conſtabitque ex collatione textuum.

GIBLII. 3 Reg. 5. v. 18. nihil apud Septuag Ezechielis 27. v. 9. pro *Senes Giblii* legitur apud Septuag. οἱ πρεσβύτεροι, Βιβλίων. Hinc conſtat fuiſſe incolas urbis, cui nomen Biblus, & Byblus, quæ erat Phœniciæ, maritima, apud oſtia fluvii Adonis; quæ poſtea Archiepiſcopalis ſub Patriarcha Antiocheno, nunc exciſa, vulgò *Gibelet*, quam Ziegletus aſſerit Ghebal in hebræo dictam, Sanutus lib 3. p. 14. cap 2. dicit antiquitas Eveam, & ab Eveo Chanaan filio ædificatam.

GIDEROTH. Vide Gaderoth.

GIHON. 3 Reg 1. v. 33. Septuag. Γιὼν, mons vicinus urbi Jeruſalem, & Aquæ Gihon. 2 Paralip. 32. v. 30. Septuag. Γιὼν, Occidentem verſus.

GILO. Joſ. 15. v. 51. Septuag. Γηλὼμ, & 2 Reg. 15. v. 12 Sept. Γωλὰ, cujus incolæ GILONITES & GELONITES, civitas tribus Juda, quam ad Auſtrum collocat Adrichom.

GNIDUS, quæ Gnydus & Cnidus, urbs Doridis, cum promontorio, in Aſia minori, quæ primum Triopia, dein Peguſa, Epiſcopalis, ſub Archiep. Stauropolitano, nunc *Stadia* ſive *Capo Crio*.

GOATHA. Jerem 31. v. 39. mons, qui etiam GOLGOTHA, & mons CALVARIÆ; civitati Jeruſalem proximus, ad occidentem, morte Salvatoris Domini noſtri Jeſu Chriſti celeberrimus.

GOB. 2 Reg 21. v. 18. apud Septuag Γὲθ, eodem cap v 19. Septuag. Ῥόμ, hinc colligere debemus, Gob, ubi bellum contra Philiſthæos, fuiſſe Geth, nam verſu 20 apud Septuag. *Et factum eſt adhuc prælium in Geth*; quod verbum Geth, eſt in vulgata editione. Adrichomius vult Gob, eſſe urbem Nob ſeu Nobe; Sanſon verò vult Nobe eamdem eſſe ac Anathoth.

GOG nomen futuræ Nationis apud Ezech. cap. 38. & 39. cujus ſedes etiam futura, nihilominus regionem Jagog & Magog ſub climate quinto p. 10. collocat Nubienſis.

GOLAN. Deut. 4. v. 43. Septuag. Γαυλὼν ἐν Βασὰν, conſtat itaque eſſe Gaulon, de qua ſuprà.

GOLGOTHA. Vide Goatha.

GOMORRHA, una ex quinque civitatibus Pentapoleos, in terra Chanaan, igne de cœlo deſcendente conſumpta, ubi nunc Aſphaltites lacus ſive mare Mortuum, ad Occaſum, urbi Seboim propinquior incolæ GOMORRHÆI. hanc Nubienſis p 5. clim. 3. *Amur* appellat, & *Ghamuram*.

GOSEN, terra. Joſue 10. v. 41. Septuag. Γοσὸμ, & cap. 15. v. 51. civitas tribus Juda, cujus circum adjacens regio terra Goſen dicta.

GOZAN, fluvius. 4 Reg. 17. v. 6 ſic etiam Sept. cap 19. v. 12. videtur ſumi aut pro civitate, aut pro regione, fortè huic fluvio vicina: nam in Septuag eſt τῷ Γωζὰν, ſic etiam Iſaiæ 37. v. 12. fluvius Aſiæ majoris, in confiniis Armeniæ & Mediæ, qui ab Occaſu in Orientem æſtivum decurrens mare Caſpium ingreditur.

GRÆCI & GRÆCIA, regio Europæ celeberrima, quæ olim ab incolis, vernaculo nomine Hellas, appellata eſt Macedoniam, Epirum, Theſſaliam, Achajam (quæ Græcia propriè dicta) & Peloponneſum, & vicinas circum inſulas continens; terminis includitur ab Ortu Ægæo mari, à Meridie Cretico, ab Occaſu Jonio, à Septentrione Scardiis jugis, ab Illyriis ac Mœſis ſeparatur: Strymoneque amne à Thracibus; nunc vulgò Turcis, quorum ditioni ſubeſt, *Romeli*.

Nota nomine Græciæ in Scripturis pleramque Alexandri regnum intelligi; & Græcorum nomine, eos qui poſt Alexandrum regnum, ſive regna ipſius tenuerunt.

GRANATUS; Vide Malus Granatus.

GREGIS TURRIS. Vide Turris Gregis.

GURBAAL. 2 Paralip 26. v. 7. *Arabes, qui habitabant in Gurbaal*, apud Septuag ἐπὶ τῆς πέτρας, hinc clarum eſt Gurbaal non eſſe alium locum, quàm Petra Arabiæ Petrææ metropolis, non autem Gerara, ut abſque fundamento inſinuatur in Gloſſa ordinaria.

H

HABOR. 4 Reg 17. v. 6. Septuag. Ἀβώρ. *Abor, juxta fluvium Gozan*. Septuag *in Alae, & in Abor fluvio Gozan*, cap 18. v. 11. in vulg editione in Hala & in Habor fluviis Gozan. Septuag. in Habor fluvio Gozan, ex his locis colligendum videtur; Habor eſſe fluvium terræ Gozan. 1 Paralip. 5. v 26. *in Abor & in Ara & fluvium Gozan*. Septuag. & Chaldæ & ſuper fluvium Gozan, à hoc ultimo textu & primo, videtur Habor eſſe ad fluvium Gozan, ſacræ itaque Scripturæ textus ſententiam Sanſon deſtruit; nam aut Habor civitas eſt ad fluvium Gozan, non ad fluvium Chabur (ut vult Sanſon) ubi in Euphratem labitur; aut Gozan eſſet ipſe Chabur, quod ipſius Sanſon contradicit ſententiæ.

HACELDAMA. Matth. 27. v. 8 ager ſanguinis: locus ad meridiem civitatis Jeruſalem.

HACHILA. 1 Reg 23. v. 19. Septuag. Ἐχελᾶ, collis in tribu Juda, ad dexteram; id eſt ad Ortum deſerti Ziph; vult Adrichomius collem Achillæ, ſuper quem poſtmodum conſtructa fuit civitas, & Maſſada nominata.

HADASSA. Joſ. 15. v 37. Sept. Ἀδασὰν, in Adrichomio Adaſa aliàs Adeſa, civitas tribus Juda.

HADID 2 Eſdræ 11. v. 34. civitas in tribu Benjamin.

HADRACH. Zach. 9 v. 1. *in terra Hadrach*, apud Sept. ἐν γῇ Σεδράχ. Scholion πόλις ἐστὶ τῆς Ἀραβίας, urbs itaque Arabiæ deſertæ, quæ alias Adiſch, Adra, Adraon, & Adrianum, à qua nomen accepit vicina regio, quæ ſub Chriſtianis Epiſcopalis eſt effecta, ſub Archiepiſcopo Boſtrenſi, atque vulgò civitas Bernardi de Scampis dicta.

HAI. Gen. 12. v. 8. Sept. Ἀγγαί. Joſue 7. v. 2. & ſeqq. Septuag. γαὶ, civitas regia, ad Orientem Bethel, quam Joſue ſuccendit & tumulum ſempiternum fecit, erat in tribu Benjamin, eadem eſt ac Aiath, de qua ſuprà: Joſepho Ada, & Aina, S. Hieronymo Agai.

HALA. Vide Chale. 1 Paralip. 5. verſ 26 apud Sept. Χαάχ, in vulg. editione Lahela.

HALCHATH Joſue 19. verſ. 26. apud Septuaginta Ἐξελκέθ, ipſa eſt HELCATH, cap 21. v. 31. Septuag. Χελκάθ, ipſiſſimaque HUCAC. 1 Paral. 6. verſ 75. apud Septuag Ἰακὰχ, quæ in quibuſdam codicibus Hacuc, civitas tribus Aſer, Levitis data

HALHUL. Joſue 15. v. 58 apud Septuag Αἰλουά, civitas in tribu Juda, quæ & Alul, ætate S Hieronymi villula erat, Alula dicta.

HAMATHÆUS, ab Hamath. Vide Emath.

HAMMOTHDOR. Joſue 21. v. 32. apud Sept. Νεμμάθ, ipſa eſt HAMON. 1 Paral. 6. v. 76. apud Septuag. Χαμώθ, S. Hieronymo Emath-Dor, civitas de tribu Nephthali Levitis data: duas ex una facit Adrichomius.

HAMON, altera. Joſue 19 v. 28. apud Sept. Ἐλμεναί, alias Amon, civitas in tribu Aſer, ſed indaganti videbitur terminus tribus Aſer, poſſitque eſſe eadem cum præcedenti, in confiniis utriuſque tribus Aſer & Nephtali.

HANANEEL TURRIS. 2 Eſdræ 3. v. 1. Septuag. Ἀναμεὴλ, una è turribus civitatis Jeruſalem.

HANATHON. Joſ. 19. v. 14. apud Septuag. Ἀμώθ,

ul &

aliàs Anathon , & Nathon , civitas tribus Zabulon ad Aquilonem.

HANES. Iſaiæ 30. v. 4. credit ſanctus Hieronymus hoc loco fuiſſe civitatem quamdam Ægypti propè Æthiopiam: de ea ſilent Auctores.

HAPHARAIM. Joſue 19. v. 19. apud Septuag. Ἀγὶν civitas tribus Iſſachar.

HARAD. Judicum 7. v. 1. Septuag. Ἀράδ , fons in tribu Iſſachar, in confiniis Auſtrum verſùs.

HARAN & ARAM, & CHARAN & CHARRAN. Gen. 11. v. 31. Haran. Sept. Χαῤῥάν. Iſaiæ 37. v. 12. HARAM , apud Septuag. Χαῤῥάν . Ezech. 27. v. 23. Aram, de ea ſupra ſuo loco. Charan . Judith 5. verſ. 9. pro qua Septuag. legunt Meſopotamiam. Charran. Act. 7. v. 2. & 4. civitas itaque fuit , quæ Carrhæ dicta in Meſopotamia, apud Chaboram *Chabur* fluvium , juxta in Euphratem influentem , quæque poſteà Epiſcopalis ſub Archiepiſcopo Edeſſeno, vulgò *Harran*. Gen. 24. v. 10. vocatur urbs Nachor.

HARES. Jud. 1. v. 35. *in monte Hares , quod interpretatur teſtaceo* , ſic apud Septuag. qui addunt , *in quo urſi & in quo vulpes* ; mons in tribu Dan , in finibus , ut arbitror , Ortum verſùs ; ne mireris , ſi tantam vulpium copiam potuerit Samſon colligere.

HARET ſaltus. 1 Reg. 22. v. 5. erat in terra ſive tribu Juda , pro ſaltu Hares , legunt Septuag. ἐν πόλει Σαρὶκ alii Σαρὲχ. Complut. edit. Χαρὶθ.

HARMA. Joſue 15. v. 30. apud Sept. Ἐρμά , civitas primùm in ſorte tribus Juda , quæ , ut conſtat ex Joſue 19 v. 4. facta eſt tribus Simeonis ; hinc probatur eſſe urbem olim Regiam , quæ cap. 12. v. 14. HERMA vocatur , à Sept. Ἐρμάθ , ipſa eſt , quæ 1 Paral. 4. v. 30. nominatur HORMA , nam Sept. legunt Ἐρμά , ipſa eſt , quæ Judic. 1. v. 17. SEPHAATH , appellatur apud Septuag. [illegible]

HARODI. 2 Reg. 23. v. 25. *Semma de Harodi* ; *Eliaca de Harodi* ; legunt Sept. Σαμαὰ ὁ Ῥωδαῖτ . Ἐλικὰ ὁ Ῥωδαῖ , malim fateri incognitæ poſitionis locum , quàm Rhodium fuiſſe conjectare.

HAROSETH. Judic. 4. v. 2. 13. & 16. Haroſeth gentium , corruptè à quibuſdam Haſoreth , apud Sept. Ἀρισώθ . Hieronymo Aſiroth , civitas erat ſita in tribu Nephthali à diverſarum nationum gentibus habitata , ſuper lacum Samachonitiden (ideſt aquas Merom) ubi ex eo Jordanis fluvius egreditur , à ſilvis ſic nominata , Haroſeth enim ſilvam Syriacè ſignificat.

HARUPHITES. 1 Paral. 12. verſ. 5. Septuag. ὁ Χαρουφὶλ . *Saphatia Haruphites* , de hac patria ſilent Auctores ; videtur tamen fuiſſe locus aut in tribu Benjamin, aut in tribu Juda.

HASARSUAL. 1 Par. 4. v. 28. apud Sept. Ἐσερσουάλ eadem qua HASERSUAL. Joſue 15. v. 28. Sept. Χολασεωλά , cap. 19. v. 3. Sept. Ἀσερσουλά , & 2 Eſdræ 11. v. 27. civitas primùm ſortis tribus Juda , quæ ſtatim tranſiit ad tribum Simeon.

HASERIM. Deut. 2. v. 23. apud Sept. ἐν Ἀσηρώθ. *Hevæi , qui habitabant in Haſerim uſque Gazam* ; eſt itaque eadem ac Aſedoth , de qua Joſue 12. v. 8. Hieronymus Aſeroth appellata aſſerit loca , quæ Hebræi Aſerim nominant : civitas in dorſo montis Seir , inter Ægyptum & Chananæos , quia tamen Azotus , Joſue 15. v. 46. & 47. Ἀσηδώθ & Ἀσηδώθ , appellatus ; ſuſpicandi locus eſt ne Haſerim eadem ſit cum Azoto.

HASEROTH. Num. 12. v. 31. Sept. Ἀσηρώθ. Deut. 1. v. 1. apud Septuag. Αὐλὼν In vulg. edit. *& Haſeroth , ubi auri eſt plurimum*. Septuag. & Aulon & aurifodinas : hanc & Eſerimoth vocat Adrichom. fuit decimaquarta manſio filiorum Iſrael , in deſerto Pharan.

HASERSUAL. Vide Haſarſual.

HASERSUSA . *Joſue* 19. v. 5. apud Septuag. *σαρσουσὶν* , & HASARSUSIM. 1 Paral. 4. v. 31. apud Sept. Ἡμισυσωσὶν , ipſa eſt SENSENNA . Joſue 15. v. 31 Σεθεννάκ , civitas , quæ prima in ſorte tribus Juda , poſteà tribui Simeon eſt aſſignata.

HASSEMON. Vide Aſemona.

HAVOTHIAIR , in Avothiair , hanc eſſe regionem Chenath dicit Zieglerus.

HEBAL mons . Deut. 11. v. 29. apud Sept. Γαιβάλ , Garizim monti proximus , in tribu Ephraim.

HEBRON. Gen. 23. v. 19. Septuag. Χεβρὼμ , quæ etiam Arbee , cap. 23. v. 2. Septuag. Ἀρβὸκ , & Cariath-Arbe , & Mambre , cap. 13. v. 17. & convallis Mambre , ſic , ut patet , Chebron. 1 Machab. 5. v. 65. Cariath-Arbe , id eſt civitates quatuor , quod quidam Græca voce Tetrapolim , interpretati ſunt : civitas antiquiſſima , ſeptem annis ante Tanim Ægypti condita , ſub Chananæis urbs Regia , poſteà in tribu Juda , facta confugii & Levitis data ; totius tribus maxima , & Regia David per ſeptem annos Regia : tempore Chriſtianorum Epiſcopali inſignita ſede : quæ tandem deſtructa , nova Hebron in vicino loco conſtructa eſt : hodie vulgò ab incolis *Chalil*.

HEBRONA. Num. 33. verſ. 34. Septuaginta Ἐβρωνά , trigeſima prima manſio filiorum Iſrael in deſerto , non longè à mari Rubro.

HELAM. 2 Reg 10 v. 17. Sept. Αἰλάμ . David tranſivit Jordanem *& venit in Helam & direxerunt aciem Syri ex adverſo David*. 3. 1 Paralip. c. 18. ſuadet eſſe regionem circa Damaſcum , fortè eamdem cum Emath , de qua ſuprà.

HELBA. Judic. 1. v. 31. Ahrau.

HELCAT. Vide Halcath.

HELEPH. Joſ. 19. v. 33. apud Sept. Μοολάμ , civitas de terminus tribus Nephthali , ad Aquilonem ; hanc Heleb & Beleb appellat Adrich.

HELIOPOLIS. Gen. 41. v. 45. civitas , quæ & Thebæ & Bethſemes , inferioris Ægypti , à qua Heliopolites nomen , intra Nilum & Arabiam , quæ poſteà Epiſcopalis.

HELIAS. 2 Machab. 8. v. 9. *qui erant apud Helladam* ; in Græco codice , *qui erant ex Hellada* , ipſa eſt Græcia , de qua ſuprà.

HELMONDEBLATHAIM. Num. 33. v. 46. Sept. Γελμὼν Δεβλαθαὶμ , quadrageſima manſio filiorum Iſrael , non longe ab urbe Madian ; poſteà in tribu Ruben.

HELON. v. Aialon. HELON tamen , de qua Jer. 48. v. 21. erat in terra Moab , ſive in tribu Ruben , nam apud Septuag. ubi locus iſte cap. 31. v. 21. eſt *in terram Miſor ſuper Βαλών*. Miſor verò erat in tribu Ruben.

HELON. 1 Paralip 6. v. 58. Vide Holon.

HEMATH. Vide Emath.

HEMONA. Joſue 18. v. 24. villa Emona , apud Septuag. μονὶ , civitas tribus Benjamin.

HENOCH , civitas , quam condidit Cain . Geneſ. 4 v. 17. poſitionis incertæ , hanc tamen ad Libanum , in tribu Aſer reponit Adrichomius , Enoſamque dicit Joſephi , ſive Henochiam.

HERED. Vide Adar & Eder.

HERMA. Vide Harma.

HERMON mons. Deut. 3. v. 8. Septuag. Ἀερμὼν c. 4 v. 48. *uſque ad montem Sion , qui eſt Hermon*. Septuaginta Σηὼν ὅ ἐστιν Ἀερμών. Joſue 11. v. 3. *ad radices Hermon , in terra Maſpha* , & v. 18. *per planitiem Libani , ſubter montem Hermon* . Mons itaque à Libano , ad montes Galaad protenſus , qui & Sion , & Sarion , & Sanir dictus ; nam Deut. cap. 3. citato v. 9. *Hermon , quem Sidonii Sarion vocant* , Amorrhæi Sanir , apud Sept. οἱ φοίνικες ἐπονομάζουσι τὸ Ἀερμὼν Σανιώρ , καὶ ὁ Ἀμορῥαῖος ἐπωνόμασεν αὐτὸ Σανίρ , erat in tribu dimidia Manaſſe , ipſum ab Arabia ſeparans , fuerat olim pars Regni Og regis Baſan , vocaturque Judic. 3. verſ. 3. BAAL-HERMON , à fano Baal.

HERMONIIM . Pſalm. 41. v. 7. quidam putant ſignificare incolas montis Hermon , ſicque legunt Hermonii ; alii plurale eſſe nominis Hermon , aut ſaltem partem aliquam hujuſce montis , legunt Sept. Ἑρμωνιεὶμ .

HERTHIM. Vide Hethim.

HESEBON. Num. 21. v. 25. Sept. Ἐσεβών , erat civitas Sehon Regis Amorrhæi , regia , quæ poſteà in terminis tribus Ruben (cui illam tempore à filiis Ruben reædificatam aſſignat Adrichom.) & tribus Gad , ad quam pertinuiſſe conſtat , ex Joſue cap. 21. v. 37. ubi lacta confugii civitas Levitis datur , ubi apud Sept. Ἐσεβὼν confirmaturque ex 1 Paral. 6. v. 81. Cant. 7. v. 4. fit mentio de Piſcinis , quæ erant in Heſebon ; ætate Hieronymi vocabatur Esbus.

HESER. 3 Reg. 9. v. 15. civitas , quam ædificavit Salomon. putat Adrichom. eamdem eſſe quæ ſupra ASOR.

HESMONA. Num. 33. v. 29. & 30. apud Sept. Σελμωνὰ vigeſima ſexta manſio filiorum Iſrael in deſerto Sinai , quæ Hieronymo Aſmona & Aſemona.

HESRON. Joſue 15. v. 3. in vulg. edit. ESRON. Septuag. Ἀσρὼν , & v. 25. *Cariot , Heſron , hæc eſt Aſor* , apud Sept. αἱ πόλεις Ἀσρὼν αὕτη Ἀσώρ , civitas in tribu Juda , ad meridionalem plagam , textus Septuag. ſuadet unicam facere ex Carioth Heſron , & poteſt credi fuiſſe *Cariath* , quod verbum civitatem ſignificat.

HETHÆI , ab Hethæo filio Chanaan , populi ex his qui terram promiſſionis , incolebant , qui etiam CETHÆI : apud Septuag. Χετταῖοι , regionem circa Hebron incolentes , quæ ceſſit poſteà tribui Juda.

HETHALON. Ezech. 47. v. 15. & 48. 1. *via Hethalon* , ideſt via quæ ducit ad Hethalon , in Septuag. ſecundùm partem deſcenſus ipſius abſcindentia , Hethalon terminus erat ſeptentrionalis ſimul & occiduus ; videtur mihi fuiſſe mons , nam S. Hieron. in hunc locum montem altiſſimum explicat , confirmat v. 7. c. 34. libri Num. ubi pro Hethalon , eſt mons altiſſimus , in Sept. Ἀπὸ τοῦ ὄρους τὸ ὄρος , à monte mons , pars erat haud dubiè montis Libani : urbem , ſed abſque fundamento facit Adrichomius.

HETHIM. Jud. 1. v. 26. in noſtra editione Hetthim , apud Septuag. Χεττιεὶμ , terra ſive regio ; quæ Ethim & Cethim , quam ponit Adrichom. in tribu Ephraim ; credideim aliam non eſſe à terra Cethim , de qua ſuprà.

HEVÆI , populi ex his qui terram Chanaan incolebant , ex Deut. 2. v. 23. Auſtralem plagam , ſic enim *Hevæi , qui habitabant in Haſerim uſque ad Gazam* , & Joſue 13. verſ. 4. ad Meridiem autem ſunt Hevæi : plagam quoque ſeptentrionalem. Joſue 11. verſ. 3. Hevæus *quoque qui habitabat ad radices Hermon in terra Maſpha* . Judic. 3. v. 3. Hevæum qui habitabat in monte Libano , in medio quoque regionis ex eod. cap. 21. Joſue v. 19. *Hevæus qui habitabat in Gabaon*.

HEVILA. Gen. 25. v. 18. apud Sept. Εὐιλὰτ & 1 Reg. 15. v 7. ſolitudo ſeu potiùs regio Arabiæ Petrææ Auſtralis , ad ſinum Arabicum , quam incolebant Amalecitæ , aliàs Evila.

HEVILATH. Gen. 2. v. 11. *terra Hevilath , ubi naſcitur aurum* , apud Sept. Εὐιλὰτ , hanc Chulchidem eſſe putat N. Sanſon , cujus libentiſſimè ſubſcribimus opinioni.

HIERAPOLIS , urbs Phrygiæ magnæ , in Aſia minori , quæ poſteà Archiepiſcopalis ſub Patriarcha Conſtantinopolitano , propè Laodiceæ : Turcis hodie *Sol Aſchebor*.

HIRSEMES , *ideſt civitas ſolis* . Joſue 19. v. 41. in Sept. πόλεις σαμμαύς , civitas tribus Dan , aliàs Hairſemes , & Heirſemes.

HISPANIA , regio Europæ occidentalior , quæ ab Ibero flumine Iberia , ac etiam Græcis Heſperia ; ab Ortu & Meridie Mari & Gaditano freto terminata ; ab Occaſu Oceano Atlantico ; à Septentrione Cantabrico Oceano , Pyrenæis montibus à Gallia ſemota eſt : olim in citeriorem & ulteriorem diſtincta : à Romanis in Bæticam , Tarraconenſem & Luſitaniam .

tan-

eandem in plura regna diviſa eſt, quæ Hiſpaniæ etiam dictæ ſunt; hodie vernaculo ſermone *Eſpagna*, Gallico *l'Eſpagne*.

HOBA, *quæ eſt ad Lævam Damaſci*. Gen 14. v. 15. Sept. Χωβά. S. Hieron. Chobaa, villa eſt in regionibus Damaſci: aliàs Soba, ut vult Adrichomius; eſſetque eadem ac Soba metropolis Syriæ Sobal, de qua infrà.

HODSI, in concordantiis Hadſi. 2 Reg. 24. v. 6 *terra inferior Hodſi*. in Sept. eſt γῆν Θαβασὼν ἥ ἐστιν Ἀδασαι, regio quæ ea textus lectione trans Jordanem videtur, in dimidia tribu Manaſſe, de hac haſtenus ſiluerunt auctores.

HOLON. Joſue 21. verſ. 15. in Septuag. Γελλὰ, ipſa eſt HELON. 1 Paralip. 6. verſ. 58. eadem quoque ac OLON. Joſue 15. verſ. 51. Septuag. Χαλοῦ, civitas tribus Juda, facta confugii & Levitis aſſignata, nota hic Joſue 21. verſ. 15. Ἀιλὼμ ſubſequens meliùs reſpondere civitati Holon, & nos fateri debere inverſum eſſe ordinem, & 1 Paral. 6. v. 58. pro Holon mutato ordine legi Σελλα.

HOR mons, *qui eſt in finibus terræ Edom*, Num. 20. v. 22. Sept. Ὣρ, trigeſima quarta manſio filiorum Iſrael in deſerto.

HOREB mons. Exodi 3. v. 1. Sept. Χωρήβ, aliàs Oreb regum montis Sinai, ut proinde mons ſanctus ſit nominatus, in deſerto Madian. Petra Horeb, ad radices hujus montis, ex qua Moyſes ſitienti populo aquam eduxit.

HOREM. Joſue 19. v 38. jungit N. Sanſon Magdalel Horem & meritò, nam apud Sept his duabus vocibus unica reſpondet, ea illis, ut clarum eſt, compoſita Μεγαλααρὶμ, aliàs Magdiel-Oram, civitas munita, in tribu Nephthali.

HORMA. 1 Paralip. 4. v. 30 Vide Harma.

HORMA. Num. 14. v. 45. Sept. Ἑρμὰ, & cap. 21. v. 3. ipſa eadem Harma, ſicut & Deut. 1. v. 44.

HORMA. Joſue 19. v. 29. in Septuag. Ῥαμὰ, civitas tribus Aſer, in colle ſita, juxta Eleutherum fluvium.

HORONITES. Vide Oronaim.

HORRÆI & HORRHÆI. Gen. 36. v. 20. 29. 30. Sept. Χορραῖοι & Χοῤῥεὶ, populi ſub Duce habitantes in terra cum monte Seir, in terra Edom, prope auſtralem terminum tribus Juda; ipſis expulſis, ibidem habitaverunt filii Eſau.

HOSA. Joſue 19 v. 29. apud Septuag. Ἰασὶφ, aliàs Oſa, civitas tribus Aſer.

HUCAG, malè in concordantiis Hacoc. Vid. ſupr Haleath

HUCUCA. Joſue 19. v 34. apud Septuag. Ἰακανὰ, civitas tribus Nephthali, aliàs Hucoca, Ucuca, & Uzoca. S. Hieronymo Icoc. in plaga meridionali, prope tribum Zabulon & tribum Aſer.

HUS Job 1. v. 1. Sept. ἐν χώρᾳ τῇ Ἀυσίτιδι, terra Hus ſive Hua aut Us & Ua creditur regio ultra Jordanem inter Palaſtinam & Cœleſyriam media, & Arabiæ deſertæ confinis in Trachonitide & dimidia tribu Manaſſe, quam Aquila dicit Τῇ Ὤς, ſicut & Complut. editio, quæ Auſitis etiam dicta eſt, ut credi poteſt ex Septuaginta, hæc vulgaris opinio poteſt deſtrui ex iis, quæ dicemus in verbo Pharan.

HUS. Thren. 4. v. 21 *filia Edom quæ habitas in terra Hus*, vox Hus non eſt in Sept. Theodoretus tamen & editio Complut. Ὤς, legunt, regionè præcedente, a parte in Idumæa, eadem planè & unica Auſitis, de qua ſuprà ſuo loco; quam arbitror veram fuiſſe patriam Job. Vide verbo Pharan.

HUSATI. 2 Reg. 21. v. 18. *Sobochai de Huſati*. in Sept Σεβοχὰ ὁ Ἀσατωθὶ, cap. 23 v. 27. *Mobonnai de Huſati*, de quo nihil in Septuag. derivatum Nomen HUSATHITES. 1 Paral 11. v. 29. in Septuag Sobochai (de qua ſupra) ὁ Οὐσαθὶ idem cap 20 v 4. Σωσαθὶ, locus hic hactenus intactus & ignotus; conjecto tamen fuiſſe in tribu Simeon, nam iſte Sobochai in 1 Paral 27. v. 11. dicitur de ſtirpe Zarahi. Zaretarum verò familia Num. 26. v. 13. ad tribum pertinebat Simeonis.

I

JABES GALAAD. Judic. 21. v. 8. Sept. Ἰαβεὶς Γαλαὰδ, civitas Galaaditidis regionis, trans Jordanem, in dimidia tribu Manaſſe, ſuper collem ſita, apud fluvium Hieromace, à civitate Pella euntibus Geraſam, in ſexto milliario, vicus erat ætate S. Hieronymi, de nemore Jabes Galaad fit mentio 1 Reg. 31. v. 31. Hieronymo Jabis. Joſepho Jabiſus & Jabiſa.

JABNIA. 2 Paralip. 26. verſ. 6. apud Septuag. Ἰαβνὴρ, ipſa haud dubiè Jamnia, de qua infrà.

JABOC & JEBOC, torrens Sept G n. 32. verſ. 22. Ἰαβώχ. Joſue 12. verſ. 2. Ἰαβὸκ Jeboc Num. 21. verſ. 24. Septuag Ἰαβὸκ Joſepho Jobacchus, hic ab Ortu in Occaſum è montibus Arabiæ fluens, urbemque Rabba irrigans, profluit in Jordanem, ubi è mari Galilææ egreditur, eſtque in finibus tribuum Gad & dimidiæ tribus Manaſſe.

JACHANAN. Vide Jecnam.

JADASON. Judith 1. v. 6. in Septuag ὑδάσπην fluvium; Hydaſpes autem, ut vult Ptolemæus, fluvius eſt Indiæ, ab Imao monte Auſtrum verſus Indum fluvium ingrediens.

JAGUR. Joſue 15. verſ. 21. Septuag. Ἀσὼρ, civitas tribus Juda, ad auſtralem, & orientalem plagam.

JAIR. Joſ. 13 verſ 30. oppida ſub ditione Jair, ſive Avoth-Jair; incola regionis, in qua erant oppida, JAIRITIS.

JAMNIA. 1 Machab. 4 v. 15. in codice Græco Ἰαμνία, 5. v 58. Ἰαμνεία cujus incolæ JAMNITÆ. ipſa eſt Jabnia, de qua ſuprà, civitas in campeſtribus tribus Dan, maritima, & portus, quæ ſub Chriſtianorum imperio Epiſcopalis, ſub metropoli Cæſareæ hodie *Zania*.

JANOE. Joſue 18 v. 6 Septuag. Ἰανωκὰ. 4 Reg 15. verſ. 19. Septuag. Ἀνὼχ civitas in tribu Ephraim ad Orientem, prope Jordanem. S. Hieronymo Jano, illiuſque ætate, vicus; dicta quoque fuit Janum, in 12. lapide Neapolis, ut refert Zieglerus.

JANUM. Joſue 15. verſ 53. Sept Ἰεμαὶν civitas tribu Juda

JAPHETH. Judith 2. verſ. 15. *à torrente Mambre, uſquequo perveniatur ad mare; & occupavit termin s ejus* (*Meſopotamiæ*) *à Cilicia uſque ad fines Japheth, qui ſunt ad Auſtrum* apud Septuag ἐκ δεξιῶν Ἰάφεθ, τὰ πρὸς Νότον κατὰ πρόσωπον τῆς Ἀραβίας ad fines Japheth, qui ad Auſtrum, ſuper faciem Arabiæ, hinc conſtat Japhetæ fuiſſe Arabiæ regionem, quam incolebant Madianitæ; non verò Jaffam ſeu Joppen, ut malè quidam ſunt ſuſpicati.

JAPHIE. Joſue 19. v. 12. Septuag. Χαγγαὶ, civitas tribus Zabulon, ad Auſtrum & Orientem.

JARAMOTH. Joſue 21. v. 29. in Septuag Ῥεμμὰθ ipſa eſt RAMETH. Joſue 19. v. 21. Septuag Ῥεμμὰς, eadem ac RAMOTH. 1 Paralip 6 v. 73. Sept Ῥαμὼθ, civitas tribus Iſſachar, facta confugii & conceſſa Levitis.

JAREPHEL. Joſue 18. v. 27. videtur eſſe ea, quæ in Sept Σαφαὴλ, civitas tribus Benjamin. S. Hieronymo Jesphil.

JARIM mons. Joſue 15. v. 10 mons Jarim, ad Aquilonem, legunt Septuag πόλιν Ἰαρὶν ἀπὸ βοῤῥᾶ. Jarim interpretatur ſaltus ſive ſilva; eſt itaque mons arboribus plenus, cum urbe cognomine, ad Aquilonem tribus Juda, in finibus Benjamin.

JASA. Joſue 21. verſ. 36. Septuag. Ἰασσὰ. Judic. 11. v. 20. Septuag. Ἰασὰ Jerem. 48 v 21 Sept. Ῥέφας, ipſa eſt JASSA. Joſue 13. verſ 18. in Septuag Βασὰν, eadem ac JASER. Joſue verſ 36. & Jaſſa. 1 Paralip 6 v 78 Septuag. Ἰασὰ, erat itaque civitas trans Jordanem, quæ Sehon regi Amorrhæorum erepta, ceſſit tribui Ruben, & effecta confugii, Levitis eſt aſſignata, aliàs Jeſſa, & Geſſa & Jahaſat dicta.

JAZER. Num. 21 v. 32. Sept Ἰαζὴρ. 2 Reg. 24. verſ. 6. pro Jaſſer in Sept. eſt Ἐλαζὴρ. 1 Paralip 26. v. 31. Jaſer Galaad in Septuag. Ἰαζὴρ τῆς Γαλααδίτιδος, ipſa eſt JEZER. 1 Paralip. 6. verſ. 81. Septuag. Ἰαζὴρ, civitas priùs Amorrhæorum in Galaaditide, cujus erat terminus; quam filii Gad extruxerunt, quæque eorum tribui ceſſit, poſteà fuit aſſignata Levitis; adjacens terra, regio Jazer dicta eſt, & torrens Arnon flumen Jazer; vicinuſque lacus, mare Jazer eſt nuncupatus.

ICONIUM. Act. 13. verſ. 51. urbs Lycaoniæ, aliquando metropolis in Aſia minori. Archiepiſcopalis, nunc vulgò *Cogni*.

IDUMÆA, quæ & EDOM, & DUMA, cujus indigena IDUÆMUS, regio vicina terræ promiſſionis ad Meridiem; hanc habens ad Aquilonem; Arabiam ad Ortum; ſinum Arabicum ad Auſtrum, Ægyptum verò ad Occaſum, quæ hodie *Bedumi*.

JEABARIM. Num. 21 v 11 apud Sept. Ἀχελγαὶ & cap 33. v. 44. & 45. in Septuag. γαὶ, trigeſima octava manſio filiorum Iſrael, in ſolitudine, quæ reſpicit Moab, contra orientalem plagam, demum in termino auſtrali tribus Ruben.

JEBLAAM. Joſ 17. verſ. 11. omittunt Sept. quorum tamen Complut. edit. habet Ἰεβλαὰμ. Judic. 1 v. 27. apud Septuag Βαιθὰ. 4 Reg 9. verſ. 27. Ἰεβλαὰμ, civitas potens juxta Gaver in dimidia tribu Manaſſe, cis Jordanem.

JEBNAEL. Joſ. 19. v 33. Septuag. Ἰεφθαμαὶ S. Hieronym Jabnel, civitas in tribu Nephthali; non longe à Jordane Meridiem verſus, fortè Jabata, ſive Joſephi Jamnia, in Galilæa.

JEBNEEL. Joſue 15. verſ. 11. Sept. Ἰαβνὴλ, civitas ad mare, in ſorte tribus Juda, poſteà intra fines tribus Dan; non alias credideſim à Jabnia ſive Jamnia; nam Zieglerus Jabneel portum Jamnitorum dictam aſſerit, v. verbo Jamnia.

JEBOC. Vide Jaboc.

JEBUS. Vide Jeruſalem.

JECMAAN. Vide Cibſaim.

JECNAM Joſ. 21 v 34 apud Sept. Μαὰν alii cod Ἰεκναὰμ, videtur eadem ac JACHANAN Carmeli Joſ. 12 verſ. 22. in Septuag Ἰακὰμ τοῦ Χερμὲλ, ipſa quoque JECONAM. Joſ 19. v. 11. Septuag. Ἰεκναὰν, civitas olim regia, quæ poſteà ceſſit tribui Zabulon, à qua Levitis eſt data; ſita ad torrentem Ciſſon, verſus mare Magnum, apud Carmelum.

JECTEHEL. 4 Reg 14. verſ 7. *apprehendit petram in prælio, vocavitque nomen ejus Jectehel*. in Sept. Ἰεθοὴλ, rupes, cum munitione, ut veriſimile eſt, ad linguam maris Mortui, in auſtrali & orientali termino tribus Juda; prope Idumæam

JECTHEL. Joſue 15. verſ. 38. apud Sept. Ἰακαρεὴλ, civitas tribus Juda.

JEDALA Joſ. 19. v. 15. Sept. Ἰεριχὼ. Complut. edit. Ἰεδαλὰ, civitas tribus Zabulon, quæ etiam Jedaba, ut ait Adrichomius

JEGBAA. Num. 32. v 35. omittunt Septuag. Judic. 8. v. 11. Sept. Ἰεγεβὰλ, aliàs Jechaa, civitas reædificata à filiis Gad, in eorum videlicet tribu.

JEMINI terra. 1 Reg. 9 v 4. Sept. Ἰαμὶν, videtur prædium hujus familiæ, in finibus tribuum Ephraim & Benjamin.

JEPHLETI. Joſue 16. verſ 3. Septuag. Ἀπταλὶμ, vel Jefleti, civitas & terminus filiorum Joſeph, in tribu Ephraim, ad Occidentem.

JEPHTHA. Joſue 15. v. 43. de ea nihil in Septuag. civitas tribus Juda.

JEPHTAHEL vallis. Joſue 19. verſ. 14. in Septuag. Γαιφαὴλ, & JEPHTHAEL vallis, eod. cap. verſ. 27 Septuag. καὶ Ἐ Γαὶ καὶ Φθαιὴλ, vallis in finibus Zabulon & Aſer, cum torrente cognomine.

JERAMEEL. 1 Reg. 27. v. 10. *contra Meridiem Jerameel*. Sept. Ἰεσμεγὰ, cap. 30. v 29. *in urbibus Jerameel*; nihilominus nomen hoc familiæ eſſe videtur, potius quàm loci.

JERICHO, urbs olim regia & populoſa, quæ etiam Oza Joſepho, & Ptolemæo Hiericus; una ea unde in toparchiis Judææ, quæ aliquando civitas palmarum appellata, in tribu Benjamin; Chriſtianorum tempore Epiſcopali ſede cohoneſtata, ab Hieroſolymis 150. ſtadiis, à Jordane ſtadiis ſexaginta diſtans, illam *Erha* vocat Nubienſis, in 5 parte clim. 3.

JERIMOTH. Joſue 10. verſ. 3. Septuag Ἰεριμοὺθ. Joſue 15. v. 35. Septuag. Ἰερμοὺθ, civitas olim regia, quæ poſteà ceſſit tribui Juda, quarto lapide ab Eleutheropoli diſtans, ipſa eſt

Digitized by Google

ARAMA, de qua 1 Reg. 30. verſ. 30. nam apud Septuaginta vocatur Γιεριμὼθ, eſt quoque eadem ac JERIMUTH, de qua Eſdræ 2. v. 29.

JERON. Joſue 19. verſ. 38. apud Septuaginta Κερὼς, civitas potens in tribu Nephthali, quæ aliàs Giron Hebraicè Iron.

JEROSOLYMA. Vide infra Jeruſalem.

JERUEL ſolitudo. 2 Paralip. 20. verſ. 16. Septuaginta Ἰεριὴλ, in tribu Juda, ad Aquilonem & Ortum, non longè à fluvio ſeu torrente.

JERUSALEM, quæ priùs JEBUS, quam ſicut & vicinam regionem incolebant JEBUSÆI, quæ & Hieruſalem, à Græcis Solyma; & in lib. Ma. hab. JEROSOLYMA: civitas olim regia, in tribu Benjamin; quæ Davidici regni, omniumque regum Juda ſedes fuit: Paleſtinæ metropolis; aliquando civitas ſancta appellata, totius Orientis notiſſima & clariſſima: quæ (ut prædixerat Chriſtus) penitus everſa, nova in proximo loco ædificata eſt, & Ælia nominata: primum Archiepiſcopalis, poſteà Patriarchalis effecta, nunc à Turcis Cuds appellata: ipſa eſt ab Iſaia c. 29. ARIEL dicta: à Ptolemæo Capitolia.

JESANA. 2 Paralip. 13. verſ. 19 apud Septuag. Ἰεσυνὰ, civitas, cum filiabus ſuis, de ea ſilent Auctores erat ſub ditione Jeroboam regis Iſrael, videturque fuiſſe in tribu Ephraim.

JESIMON. 1 Reg. 23. v. 24. in Septuag. Ἰεσσαμοῦ, locus hactenus intactus, de quo ſic loco citato, *in deſerto Maon, in campeſtribus ad dexteram Jeſimon*, addunt Septuag. *ad Occidentem*: erat itaque in tribu Juda, ad Occidentem deſerti Maon, prope montem Carmelum.

JESSE, terra Judith 1. v. 9 vide ſuprà Geſſen.

JESUE. 2 Eſdræ 11. verſ. 26. Septuag. Ἰησοῦ, locus de quo nihil apud Auctores, videtur tamen civitas tribus Juda, ut cæteris loca ibidem enumerata.

JETA. Joſue 21. verſ. 16. civitas tribus Juda, data Levitis, apud Sept. Τανὺ, creditur eadem cum JOTA, de qua Joſue 15. v. 55. in Septuag. Ἰτὰν, civitas itidem tribus Juda, quæ hebraicè Jutab.

JETEBATHA. Num. 33. verſ. 33. apud Septuaginta Ἐτεβαθὰ. Deut. 10. v. 7. in Jetebatha, in terra aquarum atque Torrentium, trigeſima manſio filiorum Iſrael in deſerto, prope montem Gadgad.

JETHELA, Joſue 19 verſ. 42. in Septuag. Σιλαθὰ, civitas tribus Dan.

JETHER. Joſue 15 v. 48. Septuag. Ἰεθὲρ, & cap. 21. v. 14 Sept. Αἰλὼμ, ordo hic inverſus eſt & ſequens Ἰεθὲρ, deberet reſtitui, Αἰλὼμ etenim meliùs civitati Holon reſpondet; & 1 Paralip. 6. v. 58. mutato ordine Ἰεθὰρ, de ea quoque 1 Reg. 30. v. 27. in Septuag. Ἰεθὲρ, quæ aliàs Jether, cujus incola JETHRÆUS & JETHRITES, civitas tribus Juda, ex iis quæ fuerunt datæ Levitis, lacteque contigua.

JETHNAM. Joſue 15. verſ. 23. Septuag. Ἰθναζίφ; ubi non exprimitur ſequens Ziph, ex qua cum Jethnam unicam facit N. Saalon, legens Jethnam-Ziph, civitas tribus Juda, Ziph cum ſequenti Telem jungit Zieglerus.

JETRÆUS & JETHRITES. Vide ſuprà in Jether.

JETHSON. Vide Caſemoth.

JEZER. Vide Jazer.

JEZRAEL. Joſue 15. v. 56. In Septuag. Ἰαριὴλ, civitas tribus Juda, ex qua erat Achinoam uxor David. 1 Reg. 25. v. 43. ubi in Septuag. Ἰεζραὴλ.

JEZRAEL & JEZRAHEL. Joſue 19. v. 18. in Sept. Βαζαὴλ. 1 Reg. 29 v. 1. Septuag Ἰεζραὲλ. 2 Reg. 4 v. 12. in Septuag. Ἐϊσραὲλ, civitas tribus Iſſachar, in finibus dimidiæ tribus Manaſſe, ſedes regia Achab regis Iſrael; ætate Sanuti anno vid. 1306. vocabatur *Caretbi*: nunc vulgò *Zerethin*, ſeu Gerinum magnum.

Item fons Jezrael 1 Reg. 29 v. 1. quem Niger in Geogr. Aſiæ com. 4. poſteà dictum Tubania credit.

Vallis quoque Jezrael Joſue 17. verſ. 16. civitati Jezrahel vicina.

Hujus urbis incola JEZRAHELITA. Fit etiam in Script. mentio de Agro Jezrael, & de vinea Naboth Jezrahelitæ, prope hortos regios.

IIM. Joſue 15. verſ. 29. apud Sept. Βακὼκ, hanc cum Eſem jungit N. Saalon, ex duobus unicam faciens, probatque ſententiam ex lectione veterum bibliorum, in quibus pro Iim & Eſem legitur Humeſem: ſed huic opinioni repugnare videtur lectio ſeptuag. Interpretum.

ILLYRICUM. Rom 15. v 19. Illyricum & Illyria, Græcis Illyris. Regio Europæ ab Occaſu Arſyna flumine, ac linea ab Arſynæ fontibus, ad Colapis fluvii ortum ducta; à Septentrione perpetuis montium jugis à Pannonia; ab Oriente Monte Scodro & fluvio Driſone à Macedonia ſubmovetur; Liburniam & Dalmatiam complectens, nunc Europeæ Turciæ pars, cum parte Germaniæ, quæ Danubio fluvio auſtralis eſt. *Sclavonia*

INDIA, regio major ria Aſiæ ampliſſima, olim ab Occaſu Indo flumine (à quo nomen ſortita eſt) terminata; ab Aquilone Emodi montibus à Scythia ſecreta, ab Ortu Sinæ regnum; à Meridie mare Indicum habens; in citeriorem & ulteriorem diviſa: citeriorem quæ intra Gangem fluvium: ulteriorem, quæ extra illum eſt, nomen ab ea derivatum INDICUS, regionis indigenas INDUS: de ea Eſther lib 1. cap. 8. Nota Job 28. v. 16. *non conferetur tinctis Indiæ coloribus*, legunt ibidem Sept. Καὶ οὐ συμβασταχθήσεται χρυσίῳ Σωφὶρ, *& non conferetur auro Sophir*. Sanctus Auguſtinus legit Ophir, ut obſervat Nobilius, additque: *Notant Græci hanc eſſe regionem Indiæ feracem gemmarum & auri optimi*.

JOPPE. Joſue 19. v. 46 Sept. Ἰόππη civitas in diſtrictu tribus Dan, maritima, & portus Judææ, ex cujus Toparchia una, quæ & Japho & Jappha, Hebræis Jaffa, ſicut etiam hodie vulgò nominatur; erat in excelſo ſaxo condita: tempore Chriſtianorum Epiſcopali ſede donata eſt, & anno 1253. à Ludovico Francorum Rege turribus & muris cincta: hujus civitatis incolæ JOPPITÆ.

JORDANIS, fluvius totius terræ promiſſionis maximus, ſub Libano monte, apud Cæſaream Philippi, gemino fonte oriens, atque in Auſtrum per aquas Merom & lacum Genezareth defluens, ac tandem in Alphaltitem lacum ſeu Mortuum mare deſinens; tribus Ruben & Gad & dimidiam Manaſſe, quas ad lævam ſive Orientem habet, ab aliis tribubus ſeparat, in Scripturis celeberrimus.

JOTA. Vide JETA.

ISCARIOTES à vico Iſcarioth, quem poſt S. Hieronymum, in tribu Ephraim reponit Adrichomius

ISMAELITÆ ab Iſmael nuncupati populi, qui in plures nationes diviſi, Agarenos puta & Saracenos, Arabiam Petræam ac felicem incoluerunt. Iſmael autem Gen. 25. verſ. 18 *habitavit ab Hevila uſque Sur, quæ reſpicit Ægyptum. introeuntibus Aſſyrios*, in Septuag. *donec venitur ad Aſſyrios*, quos concluderet Arabiam deſertam & Meſopotamiam.

ISRAEL, hoc nomine ante Salomonem tota gens Hebræorum intelligebatur, quæ quadringentis annis in Ægypti terra Geſſen commorata, demum per quadraginta annos per deſertum oberrans, tandem in terram promiſſionis introducta, ibi ſedem fixit.

Iſrael, à Salomonis tempore, Regnum, quod decem tribus (exceptis tribubus Juda & Benjamin) complectebatur. Gentile utriuſque nomen ISRAELITA, ISRAELITES; fœmininum ISRAELITIS.

ISSACHAR, una ex tribubus filiorum Iſrael, quæ à mari Magno, ubi mons Carmel, in longum protenſa, ad Jordanem fluvium uſque extenditur; in ſuperioris Galilææ parte Auſtrali, tribum Zabulon habens ad Aquilonem, dimidiam tribum Manaſſe ad Meridiem.

ISTEMO. Vide Eſtamo.

ITALIA, regio Europæ celeberrima, terminos habens à Septentrionibus Alpes, ab Ortu Arſyam Hiſtriæ fluvium, & mare Superum, quod & Hadriaticus ſinus dicitur; à Meridie mare Inferum, ſeu Tuſcum; ab Occaſu iterum Alpes & Varum amnem, indigena ITALUS, ipſa eſt Moſoch. Vide hoc verbo infrà.

ITURÆA. Lucæ 3. verſ 1. cujus populi ITURÆI. 1 Paralip 5. verſ. 19. populi & regio inter Arabiam & Samariam, in tribu Gad & tribus Ruben parte, ſub Tiberio Imperatore Tetrarchia facta.

JUCADAM. Joſue 15. v 56. in Septuag. Ζακαναΐμ, civitas tribus Juda.

JUD. Joſue 19. verſ. 45. hujus loco in Septuag. legitur Ἀζὼρ, civitas tribus Dan.

JUDA, tribus inter duodecim potentiſſima, cui Joſue cap. 15 centum & quindecim civitates aſſignatæ, in partes undecim eſt diviſa, à qua tamen aliquæ civitates exceptæ, tribui Simeon, necnon tribui Dan datæ ſunt; tribus tamen Juda remanſit cæteris longè potentior & amplior; habens ab Ortu mare Mortuum; ab Auſtro Idumæam conterminam; ab Occaſu tribum Simeon & tribum Dan; ab Aquilone tribum Beniamin finitimam.

JUDA, regnum, à rebellione Jeroboam ſub Salomone, ſolas tribus Juda & Beniamin ſibi ſubditas habebat.

JUDÆÆ deſertum. Jud. 1 verſ. 16. quod eſt ad meridiem Arad, in diſtrictu tribus Juda, ut ipſa civitas Arad, ad meridionalem plagam

JUDÆÆ montana; loca ſparſim tribus Juda, ubi civitates ſupra montes extructæ vel hæc ejus ad Occaſum, prope tribum Simeon.

JUDÆA, hoc nomine intelligitur primò regio Aſiæ minima quidem, ſed nobiliſſima, Syriam (cujus etiam pars fuit) ad Aquilonem habens; ab Ortu Arabiam deſertam & Petræam; ab Auſtro Idumæam; ab Occaſu mare Magnum, quod & Syriacum: variis fuit inſignita nominibus; etenim terra Chanaan, terra Promiſſionis, terra Iſrael, terra quoque Juda (à Philiſthæis) Paleſtina, quæ à Romanis in tres Paleſtinas diviſa eſt ſub Tiberio Imperatore; Phœnicem etiam continebat & Galilæam; olim duodecim tribubus filiorum Iſrael diſtributa; poſteà in ſex diſpertita regiones, Galilæam, Samariam, Judæam propriè dictam intra Jordanem, ultra Jordanem Trachonitidem, Ituræam ac Peræam & Idumæam, quæ ultra Jordanem: tamen in toto orbe & omnium contentu nationum, ſub nomine terræ ſanctæ celebratur: hodie vulgò *la Sorie*, ſub ditione Turcica gemit.

JUDÆA, hoc nomine ſæpiùs ſolum regnum Juda intelligitur, quod eſt Juda propriè dicta: de eo ſuprà, utriuſque indigena JUDÆUS, derivatum JUDAICUS.

JUNIPERUS, ſub cujus umbra obdormivit Elias propheta, impiæ Jezabel perſecutionem fugiens, unius circiter diei itinere à Berſabee, in deſerto, in finibus tribus Simeon, ad Auſtrum.

L

LABAN. Deut. 1. verſ. 1. *trans Jordanem, in ſolitudine campeſtri contra mare Rubrum, inter Pharan & Thophel & Laban & Haſeroth*: apud Septuag. Λοβὸν, unde non modica ratio aſſerendi hunc locum eſſe Lebna. Num. 33. 20 qui apud Septuag. Λεβωνὰ.

LABANA. Joſue 15. v. 42. Septuag. Λεβνὰ, hinc conſtat eſſe eamdem ac LEBNA, de qua Joſue 10. v. 29. 31. 21. &c in Septuag. Λεμνὰ, civitas primò Regum poſteà in tribu Juda eadem pariter ac LOBNA. Joſ. 21. v. 13. in Sept. Λεμνὰ, ſed eadem Lobna. 4 Reg 8 v. 22. in Septuag. Λοβνὰ, civitas Levitica effecta. 1 Paralip 6 v. 57. in Septuag. Λοβνὰ, 4 Reg. 23 v. 31.

Septuag.

Digitized by Google

Sept. *Aſſerà*, 2 Paralip. 21. v. 10. qui textus reſpondet 4 Reg 8. v. 22. ſuprà cis in Septuag. *Λοβνά*, 4 Reg. 19. v. 8. ubi eadem quæ Iſaiæ 37 v. 8. ubique *Λοβνά*, ætate S. Hieronymi villa erat, priſcum nomen Lobna retinens.

LABANATH. Joſue 19. v. 26. ſic apud Sept. civitas & terminus tribus Aſer; alia eſt, ut dixi, à civitate Ahalab.

LACEDÆMON. 2 Mach. 5. v. 9. πρὸς Λακεδαιμονίους. Lacedæmones hujus civitatis incolæ civitas ergo nobiliſſima Peloponneſi, ut afferit Stephanus de Urbibus, quæ priùs Sparte, in Laconica regione, & Græciæ primaria, ad Eurotam fluvium, primò Epiſcopalis, ſub Arch. Cor. poſteà metropolis effecta, hodie vulgò *Miſithra* in *Morea*.

LACHIS. Joſue 10. v. 3. & 5. &c. in Sept. Λαχίς, urbs regia, in ſorte tribus Juda. Jof. 15. v. 39. Septuag. Μαχὶς, poſtrà ceſſit tribui Dan, ut patet Joſ. 19 verſ. 47 ubi vocatur LESEM. apud Septuag. Λαχὶς & *vocaverunt eam Leſem Dan ex nomine Dan patris ſui*, in Septuag. Λασενδὰν; ætate S. Hieron villa, ſeptimo milliario ab Eleutheropoli, euntibus Daromam, diſtans à Cariathiarim ad duas leucas contra Occidentem.

LAHELA. Vide Chale.

LAHEM. 1 Paralip. 4. verſ. 22. in editione Complut. Septuag. Λαὶμ, non videtur diverſa civitas à Bethlehem, de qua ſuprà.

LAIS. Judic. 18. v 7. Septuag. Λαισὰ, hinc conſtat eſſe eam quæ LAISA. Iſ. 10. v. 30. Sept. etenim Λαισὰ, eadem quoque quæ LESA. Gen. 10 v. 19. apud Sept. Λασὰ, civitas, quæ à ſexcentis viris tribus Dan expugnata, poſteà DAN appellata fuit, ſub quo nomine de ea ſæpe in Script. utpote termino ſeptentrionali terræ promiſſionis; unde ſæpe à Dan uſque Berſabee; erat in tribu Nephthali: ipſa quoque Græcis Paneas, & Dioſpolis, demum CÆSAREA PHILIPPI, in novo Teſtamento, Heronias etiam dicta. Ptolemæo Cæſarea Paniæ & Paneas, ad fontes Jordanis fluvii, in finibus Cœleſyriæ, & ad montis Libani radices ſita Epiſcopalis demum ſub Archiepiſcopo Tyrio: nunc exciſa, vulgò *Belina* ſeu *Belenas*, quibuſdam *Belbec*, illam in Phœnicia collocat Ptolemæus, ante portam civitatis confluunt fluvioli Jor & Dan, qui ſic fluvium Jordanem efficiunt.

LAISA, quæ ſuprà Lais.

LAMPSACUS. 1 Mach. 15. verſ 23. quæ & Lampſacum, olim Pityuſa dicta & Pityeia Homeri, inquit Stephan urbs Myſiæ, juxta Propontidem, in Aſia minori apud Granicum. Archiepiſcopalis, hodie vulgo *Lampſico*.

LAODICIA, ad Coloſſ. 2. v. 1. quæ & Laodicea, urbs quæ teſte Plinio priùs Dioſpolis, deinde Rhoas dicta, in Lydia, regione minoris Aſiæ, ad Lycum fluvium, haud procul in Mæandrum influentem, prope Philadelph am, Hieropolim & Coloſſas. Archiepiſcopalis & metropolis, hodie *Laodichia*; cujus incolæ LAODICENSES.

LAPIS ADJUTORII, inter Maſphat & Sen, ad ſeptentrionalem plagam tribus Dan, prope fines tribuum Juda & Beniamin ſubter Bethchar. 1 Reg. 7. v. 11.

LEBAOTH. Vide Beth-lebaoth.

LEBNA. Num. 33. v. 20. Septuag. Λεβωνὰ, decima ſeptima manſio filiorum Iſrael in deſerto, quam credimus eamdem eſſe cum Laban, de quo ſuprà.

LEBNA civitas regia. Vide ſuprà Labana.

LEBONA. Judic. 21. v. 19. Septuag. Λεβωνὰ, caſtrum, quod in tribu Ephraim ponit Adrichom. quodque Lebna, Lepna, & Lemna aſſerit nominari.

LECHI. Jud. 15. v. 9. ideſt maxilla, & RAMATH-LECHI, idest, Elevatio maxillæ, v. 17. & ut v. 19. *fons invocantis de maxilla*; locus in terra Juda, id eſt terra Hebræorum, qui in tribu Dan.

LECUM. Joſue 19. verſ. 33. apud Sept. Ἀδαμὶ civitas tribus Nephthali ad Jordanem ſita; ejuſque terminus ad Orientem & Auſtrum, urbi Capharnaum vicina, ſi non eadem cum ipſa ſit.

LEHEMAM. Joſue 15. v. 40. videtur ea, quæ apud Sept. μαχὲς civitas tribus Juda.

LESA. Vide Lais.

LESEN, & LESEMDAN. Vide Larhia.

LEVI tribus una filiorum Iſrael, eaque ſacerdotalis; per alias omnes tribus diſperſa, ſpecialem non habens regionem. cujus proinde nomen ad Geographiam non ſpectat.

LEVITÆ DOMUS. Jud. 19. verſ. 18. in latere montis Ephraim.

LIBANUS. Deut. 1. v. 7 in Sept. Ἀντιλίβανον ſic cap 3. v. 25. ſic cap. 11. v. 24 ſic quoque Joſue 1. v. 4. & cap. 9. v. 1. ſed cap. 11. v. 17. per planitiem Libani: in Sept. Λιβάνου, ex his ſolis locis Script. (alios omittimus brevitatis gratia) conſtat nomine Libani in Scripturis debere intelligi montem Antilibanum Ptolemæi (nam Libanum montem, ultra Damaſcum ad Septentrionem collocat.)

Libanus itaque mons, de quo agimus, quique Antilibanus Ptolemæi, à mari Syriaco in Orientem, Arabiam deſertam uſque protenſus, terram promiſſionis, tribus videlicet Aſer & Nephthali à Septentrione terminabat: cujus amplam deſcriptionem vide in Adrichomio, nunc ab Arabibus *Lebnan*, à Syris *Lebnan* appellari aſſerit Gab. Sionita cap. 6.

LIBYA, regio, cujus indigenæ LIBYES, hac olim nomine tota exprimebatur Africa. Lybia propriè dicta, pars Africæ inter Ægyptum inferiorem ad Ortum, & Cyrenaicam regionem ad Occaſum. Lybia exterior nunc regio & deſertum *de Barca* Lybia interior nunc *Biledulgerid*, cum deſerto.

LINGUA MARIS SALSISSIMI. Joſue 15. v. 2. & alibi in Sept. eſt ſummitas ac etiam extremitas, ea ac pars auſtralior & Occaſum verſus maris Mortui, in modum linguæ efformata, eratque terminus ab Ortu verſus Auſtrum, tribus Juda.

LOBNA. Vide Labana.

LOD. 1 Paral 8. v. 12. Sept. Λώδ, civitas, quam ædificavit Samad de tribu Benjamin, quamque ea propter in tribu Benjamin ponit Adricomius: ſed cur ad Jordanem? neſcio.

LODABAR 2 Reg. 9 v. 4 & 5. non variant Sept. locus aut prædium, forte urbs ultra Jordanem, ut colligi poteſt ex cap. 17. v. 27. in tribu Gad. Joſepho Labatham. 7. Antiq. c. 5.

LUITH. Iſai. 15. v. 5 Sept. Λουείθ. Jeremiæ 48. v. 5. qui apud Septuag. 31. v. 5. Ἀλωθ, oppidum Moab in monte ſitum, in diſtricta tribus Ruben prop: Oronam; quod ætate Hieronymi Luiths nominabatur.

LUZA. Vide Bethel.

LUZA. Judic. 1. v. 26. civitas à præcedenti diverſa, conſtructa in terra Hethim vel Hethim, ut eſt in editione noſtra, apud Septuag. Χεττιὶμ, oſtendimus in verbo Cethim, hanc terram eſſe inſulam Cyprum, in qua credendum eſt hanc urbem fuiſſe ædificatam.

LYCAONIA regio Aſiæ minoris Mediterranea, & pars Cappadociæ auſtralis. Iſauriæ ab Occaſu, Ciliciæ ab Auſtro, Armeniæ minori ab Ortu finitima, cujus metropolis Iconium, à qua nunc regio vulgò *Cogni* appellatur.

LYCIA, regio Aſiæ minoris, maritima, in ora Auſtrali, quæ à Septentrione & Occaſu Aſia propriè dicta, à Meridie mari ſuo Lycio, ab Ortu Pamphilia terminata eſt; nunc vulgò *Aldinelli* & *Menteſeli*.

LYDA. 1 Machab 11. v 34. codex Græcus Λύδδα, una ex tribus civitatibus quas rex Demetrius Judæis conceſſit, vide ſup. Ἀφαίρεμα, eadem itaque eſt ac LYDIA civitas in tribu Ephraim, quæ poſteà Dioſpolis eſt appellata, una ex undecim Toparchiis Judææ, aliàs Lidda: eam etiam Trigida appellatam fuiſſe, ait S. Hieron. demum Epiſcopalis facta, ſub Patriarcha Hieroſolymitano, vulgò S. Georgius, ipſi vicinam civitatem *Rama* conſtituerunt Arabes, poſt tempora Mahumeti, ſic refert Sanatus lib. 3. p 6. cap. 4.

LYDIA, regio Aſiæ minoris, ab Auſtro Cariam, ab Occaſu Aſiam propriè dictam: à Septentrione & Ortu Phrygiam habens conterminam, hodie vulgò *le Sarchan*.

LYDI. Ezech. 30. v 5. in Septuag. Λυδοὶ & LYDII Jerem. 46. v. 9. apud Sept. cap. 26. v. 9. Λυδοὶ, & Ezech. 27. v. 10 in Sept. Λυδοὶ, populi Africæ, inter Lybiam & Africam propriè dictam, ut ſuſpicor nam Judith 2. v. 13. in Septuag. Phud (quæ eſt Africa propriè dicta) & Lud (quæ mihi hæc videtur regio) ſimul junguntur.

LYDI. 1 Machab. 8. v. 8. in codice Græco eſt Λυδίαν, regio ut apparet, Aſiæ majoris, nam ibi Medis ſeu Mediæ conjunguntur.

LYSTRA & LYSTRÆ. Act. 14. v. 6. civitas Lycaoniæ. Act. 27. v. 5. Lyſtra, quæ eſt Lyciæ (confines fuere Aſiæ minoris regiones, tamen in Græco & melius pro Lyſtra legitur Μύρα) Epiſcopalis ſub Iconio metropoli, exciſa.

M

MAARA SIDONIORUM. Joſue 13. v 4. (in Sept. filium Sidonii) id eſt, Speluncа Sidoniorum, quæ poſtea Cavea Tyri dicta eſt, inexpugnabile poſtea Chriſtianorum municipium, in Sidonienſi territorio, in tribu Aſer.

MACCES. 3 Reg 4. v 9. Septuag. Μαχὲς, unus e locis præfecturæ Benedecar, qui haud dubiè in tribu Dan, ut cetera loca ibi ſimul enumerata, fortè Μαχὲς, de qua in Septuag. Joſue 15. v. 40

MACEDA. Joſue 10 v 10. &c. Septuag. Μακηδὰ, ubi erat ſpelunca, civitas olim regia; quæ poſteà fuit tribus Juda. Joſue 15. v 41. ibi in Septuag. Μακηδαν, in octavo milliario Eleuteropoleos contra ſolis ortum. Joſue 12. v. 16. Maceda in Septuag. vocatur Ἡλάθ.

MACEDONIA, regio Europæ ampliſſima, ab Ortu Ægæo Mari concluſa; à Meridie Theſſalia & Epiro; ab Occidente Jonio Mari; ab Aquilone Scardo monte & Orbelo, Myſiæ & Thraciæ parti confinia, olim Emathia, & Mygdonia, nunc ejus Occidua pars *Albania*: pars ad Ortum *Jamboli* quæ ad Auſtrum *Comenoliteri*, ejus indigena MACEDO, oſtendimus per terram Cethim, in lib. 1. cap. 1. Machabæorum v. 1. intelligi Macedoniam; in aliis verò ſacræ Scripturæ locis, per terram Cethim, inſulam Cyprum eſſe intelligendam. Vide verbo Cethim.

MACELOTH. Num. 33. v. 25. vigeſima ſecunda manſio filiorum Iſrael in deſerto.

MACHATI. Deut. 3. v. 14. Septuag. Μαχαθί. Joſue 12. v. 5. Sept. Μαχί, regio aut civitas ultra Jordanem, primum ad Regem Baſan pertinens; poſtà dimidiæ tribus Manaſſe. Adrichomius vult eamdem eſſe cum Maacha, regionemque vocari Syriam Maacha. 1 Paral. 19. v. 6. ſed probavimus Maacha eſſe nomen viri. V. Abel domum Maacha, urbem eſſe aſſerit Ziegler. Juxta montem Hermon, & Regiam Aram, id eſt Syriæ partis, quæ Geſſuri, ſed ſitum ea Hieronymo ponit ad Jordanem, in tribu Nephthali.

MACHMAS. 1 Reg. 13. v. 2 civitas, terminus tribus Ephraim contra Auſtrum; aliàs Magmas, & Megmas, non longe à Gabaa tribus Benjamin; ætate S. Hieronymi vicus grandis, nunc vulgò *Byra*, ipſa eſt MECHMAS. 2 Eſdræ 11. v. 31. quidam aſſerunt hodie *Elbir* appellari.

MACHMETHATH. Joſ. 16. verſ. 6. Sept. Ἰκασμὼν Nobilius obſervat libros veteres partim habere Ἰκασμὼν, partim Μαχθώθ, alios Μαχθαὶθ. Joſue 17. verſ. 7. *fuitque terminus Manaſſe ab Aſer*. *Machmethath*, in Septuag. finea filiorum Manaſſe Δηλανὰθ, quæ eſt ad faciem filiorum Anath, in aliquo libro ἀπὸ Ἀσὴρ τῆς Μαχθαὶθ ἢ Δηλανὰθ, hoc fundamento potuiſſet conjecturam ſuam fulcire N. Sanſon; Aſer cum Machmethath confundens, civitas itaque dimidiæ tribus Manaſſe cis Jordanem, ad fines tribus Ephraim.

MADABA. 1 Mach. 9. v. 37. in codice Græco Μηδαβά, eſt itaque eadem ac MEDABA, de qua Num 21. v. 30. & Joſue 13. v. 9. Septuaginta Μαιδαβὰ, civitas prius Ammonitarum

Digitized by Google

dein Amorrhæorum, tandem tribus Ruben, ad torrentem Arnon, cujus vicina Regio, campeſtria Medaba.

MADIAN, terra, cujus populi MADIANITÆ, de quibus ſæpius in Scripturis, hos appellat Stephanus de Urbibus, Madrenas, & Mandianitas, populi Arabiam, & præcipue Petræam incolentes: quorum Regio terra Madian dicta; nulla verò eſt mentio in tota Scriptura de ulla civitate, cui ſpeciale nomen Madian. Nihilominus de Madian, ut civitate, loquitur Zieglerus.

MADON. Joſue 12. verſ. 19. Rex Madon in Septuag. Μαρὼν, civitas regia, quæ verſus Aquilonem fuiſſe videtur e terræ Chanaan, nullam video rationem illam (ut vult Nic. Sanſon) confundendi cum urbe Abdon.

MAGALA. 1 Reg. 17. v. 20. verſus duodecimus uſque ad trigeſimum primum deſunt in Septuag. ſed eos reſtituit Nob lius in notis, itaque vulgata editio, *venit ad locum Magala*. codex Græcus *εἰς τὴν στρογγύλωσιν*, ad rotunditatem (ideſt vallum) locus erat prope vallem Terebinthi, in tribu Juda.

MAGDALEL. Vide Herem.

MAGDALGAD. Joſue 15. v. 37. apud Sept. Μαγαδαλγάδ, ideſt, turris fœlicitatis, civitas tribus Juda.

MAGDALUM caſtrum in littore maris Galilææ; ac in tribu Zabulon, à quo volunt Mariam, de qua Matth. 27. v. 56. Magdalenam eſſe nominatam, ſed cur non à Μαγδαλὰ, quæ Latinè Magedan, de qua infrà?

MAGDALUS. Exodi 14. v. 2. in Sept. Μάγδωλος. Jerem. cap. 44. v. 1. locus in monte ſinus, inter ſinum Arabicum, ſive mare Rubrum, & Nilum fluvium. Magdolo Stephano, eſt civitas Ægypti; videlicet inferioris.

MAGEDAN. Matth. 15. v. 39. in Græco Μαγδαλὰ, regionis locus ad Orientem maris Galilææ, in dimidia tribu Manaſſe, vicinus Dalmanuthæ, ſi non idem cum ipſa.

MAGEDDO. Joſue 12. v. 21. apud Sept. Μαγεδδὼ, cap. 17. v. 11. Μαγεδδὼ, civitas olim regia, poſteà in dimidia tribu Manaſſe, cis Jordanem, ad Aquas; ab ipſa Mageddo dictas: cui vicinus etiam campus Mageddo nominatus, de quo Zach. 12. v. 11. urbs nunc *Subimbre* ſive *Sukale* appellatur; campus verò hodie dicitur planities *de Saba*.

MAGETH. 1 Machab. 5. verſ. 26. & 36. in codice Græco Μακὲδ, civitas magna & munita Galaaditidis regionis in tribu Gad.

MAGI. Matth. 2. v. 1. & 7. & 16. de his anxiè quærunt Interpretes; unicus mihi audiendus videtur Stephanus de Urbibus; qui verbo *Magia*, ſic ait, ſunt, & *Magi gens circa Mediam*. dictio itaque ad Geographiam ſpectans.

MAGOG. Ezech. 38. v. 2. terra Magog. gens futura, ut prædicit Ezechiel. cujus ſicut & Gog, non ſolum certa poteſt eſſe ſedes; de his plurimæ Authorum ſententiæ, ſeu potiùs conjecturæ regiones Jagog & Magog ſub climate quinto: parte 12. reponit Nubienſis; ſubditque de his fabuloſa.

MAGRON. 1 Reg. 14. verſ. 2. in Septuag. Μαγδὼν. Iſaiæ 10. v. 28. pro Magron vulg. editionis, eſt Μαγγιδὼ, locus erat in extremitate civitatis Gabaa, in tribu Benjamin, in ſummitate collis, ibi erat Malus Granatus, ſub qua ſedere ſolebat Saul.

MAHANAIM. Gen. 32. verſ. 2. ideſt caſtra, locus ſic à Jacob appellatus, ubi poſt fœdus cum Socero ſuo Laban initum, in monte Galaad, ipſi obviam occurrerunt Angeli; civitas, quæ Joſue 13. verſ. 26. MANAIM. Sept. Μαάν, tribus Gad, quæ Levitis datur, cap. 21. v. 37. in Septuag. Καμὶν. 1 Paralip. 6. verſ. 80. Μαναΐμ, erat ad Aquilonem, ad fines dimidiæ tribus Manaſſe: & vicinum erat deſertum Manaim.

MALOTÆ, incolæ civitatis Ciliciæ, cui nomen Mallus, ſic Steph. de Urbibus de eis. 2 Mach. 4. verſ. 30. maritima erat ad Pyrami fluvii oſtia. Epiſcopalis ſub Archiepiſcopo Tharſenſi; hodie *Malo* in Caramania.

MALUS GRANATUS. 1 Reg. 14. verſ. 2. vide ſuprà Magron.

MAMBRE & CONVALLIS MAMBRE, vide Hebron.

MANAHATH. 1 Paralip. 8. v. 6. in Septuag. Μαναχαθὶ, regionem in dimidia tribu Manaſſe cis Jordanem aſſerit Adrichomius; dictam quoque Manath, Manaath, Manahath, & nunc *Caro*, cum Caſtro, ſub montis Ephraim, non longè à monte Saron.

MANAIM. Vide Mahanaim.

MANASSE, una è tribubus, in duas partes diviſa, quarum prima pars cis Jordanem, ab Occaſu ad Ortum in longum protenſa, ab Ortu, Jordane fluvio, Auſtrum versùs, tribu Ephraim, ad Occaſum mari Magno, ad Aquilonem tribu Iſſachar concluſa erat.

Secunda pars ejuſdem tribus trans Jordanem; Occaſum versùs Jordane fluvio & lacu Genezareth, à tribubus Nephthali & Zabulon ſecernebatur, habens ad Aquilonem Syriam, ab Ortu Arabiam deſertam, à Meridie tribum Gad ſibi finitimam.

MAON. Joſue 15. v. 55. in Sept. Μαὼν, civitas tribus Juda cum ſolitudine vicina; quæ deſertum Maon. 1 Reg. 23. v. 24. Septuag. Μαὼν, in campeſtribus ad dexteram Jeſimon.

MARA. Exodi 15. v. 23. Μερρὰ, apud Sept. aliàs Marath, fons amariſſimus, cujus aquæ injecto ligno dulce redditæ: ubi quinta ſtatio filiorum Iſrael in deſerto.

MARE magnum ſive Syriacum pars orientalior maris Mediterranei, totam terram promiſſionis ab Occidente claudens, cujus reſpectu mare Occidentale appellatur, ac etiam mare noviſſimum, & ſimpliciter Mare, quod mare Internum plerumque vocant Authores Latini mare Mediterraneum à Nubienſi mare nominatur Damaſcenum, ideſt Syriacum; Arabes enim Damaſcum uſurpant pro Syria.

MARE RUBRUM, de quo ſæpè in Scripturis quodque filii Iſrael ſicco veſtigio, hinc inde aquis recedentibus, tranſierunt, propriè Sinus eſt Arabicus, inter Africam (ubi Æthiopia, & Ægyptus) & Aſiam (ubi Arabia felix & Petræa) habens vicinam ab Aquilone Idumæam, qui per pluſquam mille & ducenta millia paſſuum extenditur; ab Hebræis *mare Suph* dominari dicit Zieglerus.

MARE SALIS. Gen. 14. v. 3. *in vallem Sylveſtrem, quæ nunc eſt mare Salis* apud Sept. in vallem Salſam, ideſt θάλασσα τῶν ἁλῶν, & MARE SALSISSIMUM. Nu. 34. v. 3. & MARE DESERTI. *quod eſt ſalſiſſimum*. Deut. 3. verſ. 17. apud Sept. ἐπὶ θαλάσσης Ἀραβα, θαλάσσης ἁλυκῆς, & MARE SOLITUDINIS. eod. lib. c. 4. v. 49. *mare ſolitudinis (quod nunc vocatur)* MORTUUM. ita Joſ. 3. verſ. 16. dictum eſt quoque MARE ORIENTALE. Ezech. 47. v. 18. & Zach. 14. verſ. 8. ibi pro verbis *mare Orientale*. Sept. legunt εἰς τὴν θάλασσαν τὴν πρώτην, in mare PRIMUM. tribui Juda ad Orientem; vallis olim Sylveſtris, in qua quatuor civitates igne cæleſti ſuccenſæ, à Bitumine dictum lacus Aſphaltidis; partem tribus Ruben ad littus orientale habet; in illud ſuas evomit ac perdit aquas Jordanis fluvius ab aquilone ingrediens, ejus longitudinem quingentorum octoginta ſtadiorum ab Aquilone in Auſtrum: latitudinem verò ab Occidente in Orientem centum quinquaginta ſtadiorum aſſerit Joſephus. Stephanus de Urbibus, ſic verbo Zoara, *ad Aſphaltitem nuncupatum mare Zoara*, Nubienſis 5. parte clim. 3. illum nominat *mare Fœtidum, mare Zogar quod appellatur mare Sadum & Amur*, ideſt Sodoma & Gomorrha.

MARE TIBERIADIS ſeu MARE GALILÆÆ Vide ſuprà verbo Ceneteth.

MARESA. Joſue 15. v. 44. in Septuag. Βαθησὰρ. 2 Paral. 11. v. 8. Sept. Μαρισὰν, cap. 14. v. 9. Septuag. Μαρισὰ, aliàs Maſeſa, civitas tribus Juda.

MARETH. Joſ. 15. v. 59. Sept. Μαγαρὼθ, civitas tribus Juda.

MASAL. Joſue 21. v. 30. Septuag. Βασελλὰν. 1 Paral. 6. v. 74. Septuag. Μασαὰλ, aliàs Meſſal & Maſan, civitas tribus Aſer, data Levitis juxta Carmelum ad mare, ipſa eſt MESSAL de qua Joſue 19. v. 26. Sept. Μασὰ.

MASALOTH. 1 Machab. 9. verſ. 2. in codice Græco Μαισαλὼθ quæ eſt in Arbellis, civitas in tribu Nephthali, in Galilæa ſuperiori ſive Gentium.

MASEPHA. Joſue 15. v. 38. in Septuag. Μασφὰ, civitas tribus Juda.

MASEREPHOTH. Vide ſuprà, aquæ Merom.

MASOBIA. 1 Paralip. 11. v. 46. *Jaſiel de Maſobia*. Sept. Ἰεσσιὴλ ὁ Μεσωβιὰ, vulgata editio ſuadet Maſobia nomen eſſe loci: diſſuadere videntur Septuaginta.

MASPHA. Jud. 10. v. 1. & 3. in Sept. Μασσηφὰ cap. 21. v. 1. Sept. Μασσηφὰθ, eſt ergo idem locus ac MASPHATH. 1 Reg. 7. v. 5. etenim in Sept. Μασσηφαθ. Idem ac MESPHE. Joſue 18. v. 26. apud Sept. Μασσημὰ, civitas tribus Benjamin, in confinio tribus Juda, ubi aliquando fuit Arca Domini.

MASPHA. Jud. 10. v. 17. in Sept. ἐν τῇ Σκοπιᾷ alii codices dictionem habent hebræam, ἐν τῇ Μασσηφὰ, quæ ſpeculam ſignificat, & pluribus aliis in locis, pro hac Maſpha & in Sept. ſpecula, eadem eſt ac MASPHE. Joſue 13. v. 26. nam in Septuaginta eſt Μασσηφὰ, civitas tribus Gad, in Galaaditide regione, ubi Jephte populum judicavit; quam arbitror malè ab Adrichomio inter Leviticas enumeratam.

MASPHA terra. Joſue 11. v. 3. ad radices montis Hermon. in Sept. εἰς γῆν Μασσύμα & v. 8. *Campuſque* MASPHE, *qui eſt ad Orientales illius* (Sidonis magnæ) *partem*. Septuag. Μασσὼχ, in tribu Aſer, circa Sidonem, eò uſque Joſue Chananæos eſt perſecutus.

MASPHA, *quæ eſt Moab*. 1 Reg. 22. v. 3. in Sept. Μασσηφὰθ τῆς Μωὰβ, ipſa eſt MEPHAATH. Joſue 13. v. 18. Sept. Μαφαὰθ, & cap. 21. v. 16. in Sept. Μαφὰ, & MEPHAAT. 1 Paral. 6. v. 79. in Sept. Μαφαὰ, civitas tribus Ruben, ſacra refugii & Levitis aſſignata, illam Joſephus aliquando Mellen ſive Melliam vocat.

MASRECA. Gen. 36. v. 36. *Semela de Maſreca*, (qui regnavit in terra Edom) in Septuag. ἐκ Μασσεκκὰ, civitas itaque credenda eſt Idumææ, de qua ſilent Authores.

MATHANITES. *Joſaphat Mathanites*. 1 Paralip. 11. v. 43. in Sept. ὁ Μαθανὶ, incola urbis, quam ſanctus Hieronymus dicit Methane nominari, ad Arnonem torrentem in tribu Ruben.

MATHANA ſolitudo. Num. 21. verſ. 18. & 19. in Sept. Μανθαναεὶμ, quam tranſierunt filii Iſrael, ubi poſteà tribus Ruben, ad Orientem & Auſtrum.

MECMAS. Vide ſuprà Machmas.

MEDABA. Vide Madaba.

MEDDIN. Joſue 15. verſ. 61. hujus loco in Septuag. legitur Θαραβαὰμ, civitas tribus Juda, in deſerto.

MEDEMENA. Vide Beth-machaboth.

MEDENA Provincia. Vide Media, itaque.

MEDIA Regio majoris Aſiæ maxima, Caſpium mare ad Boream habens, Hyrcaniam & Parthiam ad Ortum; Aſſyriam, & Suſianam ad Meridiem; & Armeniam majorem ad Occaſum, nunc verò Regiones complectens, quæ *Schirvan* & Karabach & *Airan* & *Ieak* appellantur, illius populi MEDI. ſed obſerva Medorum imperium fuiſſe longè extenſum, quippe qui aliquando Aſſyriorum regnum, Armeniam, Aſſyriam, Meſopotamiam, necnon Perſiden obtinuerint; unde in Script. civitates Medorum intelliguntur non Mediæ regionis, ſed Medorum ditioni ſubiectæ. Ezech. 27. v. 23. *Chelmad*, à Chaldæo paraphr. Media redditur.

MEJARCON. Joſue 19. v. 46. in Sept. ut notavi verbo Arecon, pro duabus his dictionibus unica eſt, à Mari. Ἱεράκων terminus prope Joppen. civitas tribus Dan, S. Hieronymo Erecon.

MELITA, Inſula maris Mediterranei, S. Pauli naufragio inſignis. Siciliæ ad Meridiem, olim Carthaginenſium colo-

Digitized by Google

nia, nunc Equitum S. Joannis Hieroſolymitani ſedes tutiſſima; vulgò *Malta*, Gallicè *Malte*

MELLO. Jud. 9. v. 6. in Septuag. *Βηθμααλλώ*, ſententiam libentiùs amplector Du N. Sanſon, cum enim Mello voraginem ſignificet, legenti videbitur Mello fuiſſe urbem vicinam urbi Sichem; in tribu Ephraim, & quaſi ſuburbium illius civitatis.

MELLO. 2 Reg. 5. verſ. 9. vorago ſeu vallis profunda, quæ montem Sion à civitate inferiori Jeruſalem ſecernebat; hæc dictio non eſt in Septuag. cujus loco, ſummum, ſepem, circuitum aut plenitudinem arcis uſurpant. 4 Reg. 12. v. 20. in domo Mello apud Septuag. ἐν οἴκῳ Μαλλώ.

MELOTHI. Judith. 2. v. 13. ſuſpicatur N. Sanſon hoc verbo urbem Ciliciæ Malluatem Tarſo vicinam (de qua nos ſupra v. Mallotæ) debere intelligi, ſed nullo modo nobis hæc arridet opinio, nam fundatur in vicinitate Tharſis, ſed Tharſim ibi confundit cum Tarſo; duplicem conjecturam in re tam difficili referam, ſi Holofernem non longè ultra Ciliciam fuiſſe expatiatum contendant aliqui; verbo Melothi Melitenem civitatem intelligendam, quæ & Melita dicitur, in Armenia minori ad Euphratem fluvium; conjecturam noſtram probamus ex eo quod verſ. 12. dicitur quod Holofernes venerit ad magnos montes Ange, quo verbo *Ange* diximus eſſe Amanum montem; de Amano autem monte ſic Stephanus de Urbibus verbo Melitene; *Amanus autem mons uſque Euphratem & Melitenen procedit*.

Secunda noſtra conjectura eſt, verbo Melothi poſſe intelligi Carthaginem urbem, totius Africæ Metropolim (ſi quis conſentiat Holofernem diſſitas regiones potuiſſe pervadere) nam hoc loco apud Sept. pro effregit Melothi legitur καὶ διέκοψε τὸ Φοὺδ καὶ Λοὺδ, & pro Tharſis legitur Ῥασσῶν diximus autem in verbo Africa, verbo Phud Africam propriè dictam à Sept. intelligi; & verbo Lydi per Lud, regionem Africæ vicinam inſinuari; Tharſis nomen Chaldæus Africam reddit. 3 Reg. 10. verſ. 22. cap. 22. v. 49. & Jeremiæ 10. verſ. 9. pro Tharſis Carthaginem intelligit S. Hieronym. de locis Hebraicis Theodoret. in 1. cap. Jonæ. Nec verba textus Septuag. primæ conjecturæ repugnant; plures enim per Lud, Aſiam minorem interpretatur, ad quam pertinet prælaudata Melitene civitas.

MEMPHIS, civitas, quam clariſſimam Ægypti metropolim appellat Stephanus de Urbibus ad ſiniſtram & occiduam Nili ripam, in Angulo Deltæ, è regione Babylonis Epiſcopalis, Hebræis Noph & Migdol, aliis *Menchie* & *Mezar*. hodie ut Gabr. Sionita refert aap. p. ab incolis *Alcahera*, ab Europæis *Alcairo* ſeu *Caire*, dictam, quæ olim *Meſr* ſicut tota Ægypti regio dicebatur.

MENNI. Jerem. 51. v. 27. quidam hoc verbo inferiorem Armeniam, alii Minyas populos Armeniæ proximos interpretantur, ſed quia Septuag. hanc dictionem nulla alia propria loci efferunt, crediderim non eſſe cujuſquam loci nomen; & proinde ad Geographiam non pertinere.

MENNITH. Jud. 11. v. 33. civitas Ammonitarum tribui Gad contermina, apud Septuag. pro Mennith legitur Ἀρνών, in aliis codicibus Μαννίθ, quia fortè ad Arnon hæc urbs fuerat poſita.

HEPHAAT & MEPHAATH. Vide Maſpha.

MERALA. Joſue 19. v. 11. Septuag. Μαραλά civitas tribus Zabulon, non longè à Mati, quæ aliàs Medalaa.

MEROMAQUÆ. Vide verbo aquæ Merom.

MEROME. Judic. 5. v. 18. *Zabulon & Nephthali obtulerunt animas ſuas morti, in regione Merome*. apud Sept. venerunt ad altitudines agri ſui, Obſervat Nobilius Merome idem ſignificare ac ὕψος altitudo. Itaque erant loca montoſa in terra tribus Zabulon, ubi tribus Nephthali contra Siſaram dimicavit.

MEROZ. Jud 5. v. 23. *maledicite terræ Meroz*. in Sept. Μηρώζ, creditur fuiſſe civitas loco certaminis adversùs Siſaram vicina, viris fortibus plena, quæ tamen ad prælium venire noluit, ob idque maledicta & perpetua etiam ſitus oblivione punita.

MERRHA. Baruch. 3. v. 23. apud Septuag. Μεῤῥὰν locus quem non arbitror eſſe Maara Sidoniorum, ſed Idumææ, ut Themam, de quo ibidem ſermo eſt, aut contiguæ Arabiæ.

MESOPOTAMIA, quæ dicta eſt Aram Num. 23 v. 7 regio Aſiæ, Euphrate fluvio ad Occidentem & Meridiem; & Tigri fluvio ad Ortum comprahenſa; cui ad Boream Armenia major, Aſſyria & Suſiana ad Ortum; Babylonia & Chaldæa ad Meridiem: Syria verò cum Armenia minore ad Occaſum, quæ etiam Charam dicta eſt; nunc verò *Diarbeck*. illam Algeziram nominat Nubienſis clim. 4. part. 6.

MESPHE. Vide in Maſpha.

MESSA. Gen. 10. v. 30. Septuag. ἀπὸ Μασσῆ Maſſe. Meſſam ſive Muzam portum Arabiæ felicis notum aſſerit N. Sanſon; ad ſinum Arabicum & auſtralem plagam.

MESSA domus 4 Reg. 11. v. 6. domus in civitate Jeruſalem, apud montem Sion.

MESSAL. Vide Maſal.

METCHA. Num. 33. v. 28. apud Septuag Μαθεκκὰ vigeſima quarta ſtatio filiorum Iſrael in deſerto, inter Thare & Heſmona.

MILETUS, urbs illuſtris in Caria Jonum. inquit Stephanus de Urbibus in Aſia minori, quæ primò Lelegeis vocabatur, deinde Pithyuſa, poſtandum Anactoria, tandem Miletus, maritima, non longe à Mæandri fluvii oſtiis. Epiſcopalis ſub Archiepiſcopo Myrenſi, nunc vulgò *Milaſſo*.

MIZOR. Joſue 2. v. 16 N Sanſon dempta virgula legendum credit, in ſolitudine Miſor, & meritò, nam licet in textu Sept. legatur. ἐν τῇ ἐρήμῳ. τῇ Μισώρ, obſervat Nobilius in aliquo libro eſſe ἐν τῷ ἐρήμῳ τῷ Μισώρ. Miſor itaque erat ſolitudo, in qua erat civitas Boſor, tribus Ruben.

MISPHAT FONS. Vide Cades.

MITYLENE, inſulæ maris Ægæi, quæ antea Lesbos, & Lesbia, ad Aſſum promontorium Myſiæ, quæ eſt Aſiæ propriè dictæ finitima, contra oſtia Cayci fluvii; hodie vulgò *Metelin*, cujus Metropolis Mitylene, civitas Epiſcopalis, ſcribitur apud Stephanum Myſilene; quam dicit etiam vocari Myrtileia.

MOAB Regio, quæ & Moabitis, in qua & campeſtria Moab, & deſertum Moab. Num. 21. v. 13 *ſi quidem Arnon terminus eſt Moab, dividens Moabitas & Amorrhæos*. Jud. 11. v. 18. *Arnon quippe confinium eſt terræ Moab*. Regnum erat ubi poſteà tribus Ruben, torrente Arnon ab Ortu; Jordane fluvio ab Occaſu concluſum: ab Auſtro ad deſertum uſque protenſum; incolæ MOABITÆ quibus primitùs, necnon imperantes reperiuntur Amorrhæi. Urbem Moab vide ſupra verbo Arer, hanc verò nuncupatam fuiſſe Moab non poſſumus colligere ex Scripturis, nam Iſaiæ 15. verſ. 1. ubi vulg. Edit. legit *murus Moab*, Septuag. leguntur τεῖχος τῆς Μωαβίτιδος.

MOCHONA. 2 Eſdræ 11. v. 28. *de filiis Juda, habitaverunt in Mochona, & in filiabus ejus*. hinc conſtat civitatem fuiſſe intra terminos tribus Juda.

MODIN. 1 Machab. 2. v. 1. codex Græcus Μωδεΐν, civitas in tribu Dan, in qua ſepulchra Machabæorum, & marmoreæ Pyramides prææltæ, in monte ſita, cum deſerto vicino, necnon Campo, juxta torrentem, qui apud Secronem effunditur, ut obſervat Zieglerus.

MOLADA. Joſue 15. v. 26. Septuag Μωλαδᾶ, & cap. 19. v. 2. in Septuag Κωλαδάμ, civitas, quæ primò in ſorte tribui Juda, poſt à tribui Simeon data.

MOLATHI, cujus incola MOLATHITES. 2 Reg. 18. v. 19. & 2 Reg. 23. v. 8. apud Septuag. Μωλαθί, civitas, quam in tribu Simeon collocat Adrichomius, ſed quare non video: quam N. Sanſon dicit credi eamdem cum ſuperiori Molada, quod adhuc abſque fundamento.

MONS AMORRHÆUS. Vide Amorrhæorum mons.

MONS in quo Chriſtus Apoſtolos elegit, & ſermonem in monte nuncupatum, habuit, creditur fuiſſe non longè à Bethſaida & Capharnao.

MONS *Dominus videbit* Gen. 22. verſ. 14. apud Septuag. ἐν τῷ ὄρει κύριος ὤφθη, creditur à quibuſdam eſſe idem ac Moria mons; ab aliis, non diverſus à monte Calvariæ, de his montibus vide ſuis locis.

MONS excelſus valdè, in quem Matth. 4 Diabolus aſſumpſit Jeſum Dominum noſtrum, putatur non longè à Jericho, Septentr. versùs.

MONS. Joſ. 15. verſ. 9. cujus nomen nec in ſept. nec in vulg. ed. quo tamen à Zieglero nominatur Chalchaldena, in terminis tribus Juda.

MORASTHI, incolis, MORASTITES, patria Michææ prophetæ, cap. 1. verſ. 1. Septuag. Μωρασθεί, cap. 26. v. 18. Jerem. in Septuag cap. 33. Μιχαίας ὁ Μωρασθίτης, vicus in tribu Juda, juxta Eleutheropolim, Orientem versùs, teſte S. Hieronymo.

MORIA mons. 2 Paralip. 3. verſ. 1. apud Sept. ἐν ὄρει τοῦ Ἀμωρεία, in civitate Jeruſalem, ſuper quem ædificavit Salomon templum Domini, in area Ornan, orientali civitatis muro adjacens; creditur idem qui Iſ. 10. v. 32 mons filiæ Sion.

MOSEL. Ezech. 27. verſ. 19. *Dan & Græcia & Moſel in nundinis tuis propoſuerunt ferrum fabrefactum*. apud Sept. Ἐξ Ἀσὴλ σίδηρος εἰργασμένος, ex Aſel ferrum factum opere. Aſel verò oppidum in Meroe inſula Nili, in Æthiopia ut refert ex Plinio Ortelius.

MOSERA. Deut. 10. v. 6. in Septuag. Μισαδαΐ, editio verò Complut. Μωσηρά, manſio filiorum Iſrael in deſerto, ubi Aaron mortuus ac ſepultus eſt.

MOSEROTH. Num. 33. v. 30. & 31. Septuag. Μασουρώθ. Manſio filiorum Iſrael in deſerto, ordine vigeſima ſeptima: non idem locus licèt vicinus, cum ſuperiori Moſera, licèt ea confundat Adrichomius: nam Moſera Deut. 10. verſ 6. inter Beroth filiorum Jacan (ſeu Benejaacan) & Gadgad ponitur; Moſeroth verò loco citato, ponitur inter Heſmona & Benejaacan.

MOSOCH. Ezech. 32. v. 26. in Septuag. Μοσόχ, cap. 38 verſ. 2. Septuag Μοσόχ, cap. 27. verſ. 13. in vulg. *Græcia, Thubal & Moſoch*. in Septuag. *Græcia & univerſa & adjacentia*. Joſephus lib. 1. Antiq. c. 11. & poſt eum S. Hieronymus Moſoch. Cappadoces eſſe putant, melius ſane N. Sanſon Moſoch aſſerit eſſe Italiam; obſervavit enim quod etiam fecimus, in Iſaiæ cap. 66. verſ. 19. ubi in vulgata legitur, verbum Italia, ibidem apud Septuag. Μοσόχ. legi, & certe Italia, utea cap. Ezechielis citato 27. verſ. 13. ex regionibus Græciæ adjacentibus poteſt reputari.

MYNDUS, urbs Cariæ, in Aſia minori, inter Miletum & Halicarnaſſum, maritima, Epiſcopalis ſub Archiepiſcopo Stauropolitano, vulgò *Menteſe*.

Μυρά. Græc. text. Vatabl. & alii, pro Lyſtra legunt. Act. 27 v. 5. vide verbo Lyſtra; ſed harum lectionum nullam arbitro explodendam.

MYSIA. Act. 16. v. 7. & 8. regio (de qua hic ſermo eſt) Aſiæ minoris, in duas diviſa, in minorem ſive Helleſponticam, quæ ad Helleſpontum; Troadem habentem ad Auſtrum, & in majorem, quæ de Olympenica ſive ubi Olympeni, quæ Myſia minore & Troade ab Occaſu, Bythinia ab Aquilone; Phrygia ab Ortu, & Aſia propriè dicta ab Auſtro concluditur.

N

NAALOL. Joſ. 19. verſ. 15. in Septuaginta Ναβαάλ, & cap. 21. verſ. 35. ubi à Damna diſtinguitur, cum qua tamen, Jud. 1. verſ. 30. confunditur, nam in vulgata; Naalol legitur in Septuag. Ἀμμαάν, civitas tribus Zabulon, Leviti-

aſſignata, quæ aliàs Naalon, ſancto Hieronymo Naaluth.

NAAMA. Joſue 15. verſ. 41. in Sept. Νωμὰς, aliàs Neama, civitas tribus Juda.

NAAMATHITES. Job 11. v. 1. in Sept. Σωφὰρ Μιναίων βασιλεὺς, cap. 2. v. 1 Σωφὰρ ὁ Μιναῖος. Minæi ergo, quorum Sophar rex erat, ſive Minnæi, gens in ora maritima Rubri maris, inquit Stephanus; populi Arabiæ felicis, ait Strabo. Mannæos vocat Euſebius in præparatione Ev. apud quos haud dubie erat Naamath locus, à quo Naamathites Sophar eſt appellatus.

NAARATHA. Joſ. 16. v. 7. cujus loco in Sept. Μαχὼ, civitas & terminus tribus Ephraim, Orientem verſùs, apud Jordanem; quæ aliàs Naarath, & Noaratha, ætate S. Hieronymi Naorath villa.

NAAS, urbs, 1 Paralip. 4. verſ. 12. ſic in Septuag. Ναὰς. *Tehinna pater urbis Naas*, videtur hæc urbs fuiſſe in tribu Juda, cujus Genealogia ibi deſcribitur.

NAASSON. Tob. 1. verſ. 1. locus ſub civitate Nephthali, vulg. editio *Nephtali ſupra Naaſſon*, in Septuag. ὑπεράνω Ἀσὴρ, ſuper Aſer in Galilæa ſuperiori & tribu Nephthali.

NABO civitas. Num 32. v 38. & cap. 33. v. 47. ubi in Sept. Ναβαῦ, quæ Iſaiæ 15. v. 2. dicitur, apud Septuag Ναβαὺ Moabitidis; cap. 46. v. 1. in Sept. Ναβὼ, ipſa eſt NEBO. Num 32. v 3. in Sept. Ναβαῦ, civitas Moabitarum, quam in ſua tribu reædificaverunt filii Ruben, in qua Idolum Chamos ſive Beelphegor fuiſſe arbitratur ſanctus Hieronymus.

NABUTHÆI populi Arabiæ, qui Steph. de Urb. Nabathæi; erant tribui Gad ad Ortum contermini, & Machabæorum amici, qui etiam dicti ſunt Arabes Tubianæi Nabathæi, aliàs Tubiaæi, v. hoc verbo.

NACHOR. Gen. 24. 10 ideſt urbs in qua habitabat Nachor, ipſa eſt Haran in Meſopotamia, de qua ſuprà. Vide Haran.

NACHON Area, ideſt area ipſius Nachon. 2 Reg. 6. v. 6. apud Septuag. ἅλωνος Ναχὼρ, eadem eſt ac area Chidon. 1 Paralip. 13. v. 9 locus, qui à morte Oza, percuſſio Ozæ eſt appellatus; inter urbem Cariathiarim & domum Obededom ſeu Jeruſalem (certam loci poſitionem nullus exprimit) ut patet ex loco Paralip. citato. Diſplicet Abulenſis ſententia.

Obſerva 2 Reg 6. v. 3. & 4. dicitur arcam fuiſſe in domo Abinadab, qui erat in Gabaa, illud Gabaa non eſſe locum diverſum à civitate Cariathiarim; ſed Gabaa ſignificare collem. arca erat apud Cariathiarim in domo Abinadab, qui manebat in urbis colle. Confirmant hanc ſententiam Sept. qui pro, *in Gabaa* vertunt, *in colle*, hoc loco citato, ἐν τῷ βουνῷ, favet quoque vulg editio, in qua 1 Paralip. 13. verſ. 6. ſic legitur, *ad collem Cariathiarim, quæ eſt in Juda*.

NAHALIEL. Num. 21. 19. Septuag. Μανιὴλ, ideſt, Torrens Dei, inter ſolitud. Mathana & Bamoth vallem, in regione Moab, in finibus tribus Ruben, ad Auſtrum prope torrentem Arnon.

NAIM. Lucæ 7. v. 11. civitas in tribu Iſſachar, in finibus tribus Zabulon, quam torrens Ciſſon alluit ad Aquilonem, in ſecundo milliario montis Thabor ad Meridiem, non longe à Nazareth, & Endor.

NAJOT in Ramatha 1 Reg. 19. verſ. 18. & ſeq. in Sept. Ναυὰθ ἐν Ῥαμὰ, locus in Rama ſeu Ramatha, tribus Benjamin ſex milliaribus diſtans ab Jeruſalem, ad Septentrionem, verſùs Bethel.

NAPHIS. 1 Paralip 5. verſ. 19. apud Septuag μετὰ τῶν Ναφισαίων. Naphiſæi populi Arabiam incolentes, à Naphis filio Iſmaelis deſcendentes, tribubus Ruben & Gad finitimi.

NAZARETH, cujus incola NAZARENUS, civitas Galilææ, in tribu Zabulon duabus leucis à monte Thabor, trium dierum itinere à Jeruſalem diſtans, ſita in colle; Jeſu Chriſti Domini ac Salvatoris incarnatione & incolatu celeberrima; quæ poſteà Archiepiſcopalis effecta eſt, ſub Patriarcha Hieroſolymitano; tandem illius ſedes Archiepiſcopalis tranſlata eſt Barulum, vulgò *Barletta*, oppidum in Apulia Peucetia maritimum in territorio *de Barì*.

NEAPOLIS. Act. 16. v. 11. urbs Macedoniæ, in confinio Thraciæ, maritima, ad Strimonicum ſinum, olim Epiſcopalis ſub Archiepiſcopo Philippenſi, poſteà metropolis, vulgò *Chriſtopoli*.

NEBO. Deut. 32. v. 3. Vide ſuprà Nabo.

NEBO mons, Num. 32. verſ. 49. in Sept. Ναβαῦ, mons ſive ſuperior pars montis Abarim, in terra Moab, cujus monte Nebo cacumen Phaſga vocabatur; poſtmodum in funiculo tribus Ruben.

NEBSAN. Joſue 15. v. 62. in Septuag. Ναφλαζὼν, civitas tribus Juda, quæ S. Hieronymo Nepſam.

NECEB. Joſue 19. v. 33. *Adami, quæ eſt Neceb*, apud Septuag. Ἀρμὲ καὶ Νακὲβ, illam proinde diverſam ab Adami putamus. Sic autem explicandus eſt textus vulgatæ editionis. *Adami, quæ eſt Neceb*, id eſt, quæ paret urbi Neceb ſibi imperanti, civitas itaque tribus Nephthali, S. Hieronymo Neceb.

NEHELAMITES, Jeremiæ 29. v. 24. & ſeq. *ad Semeïam Nehelamiten*, apud Sept. ubi hoc cap. ordine eſt 36. legitur τὸν Αἰλαμίτην. Ælamiten, alii legunt Neælamiten, hinc veroſimillimum eſt, oriundum eſſe ex urbe Ælam, in tribu Benjamin, de qua ſupra.

NEHELESCOL, ideſt, torrens Botri, locus in tribu Dan, ad Ortum, non longè à torrente Sorec, ubi exploratores terræ Chanaam à filiis Iſrael miſſi, Num. 13. v. 24. abſciderunt palmitem cum uva ſua.

NEHIEL. Joſue 19. verſ. 27. in Septuag. Ἰναὴλ, civitas & terminus tribus Aſer, aliàs Neiel ad Ortum.

NEMRA, Vide Beth-nemra.

NEMRIM. Iſaiæ 15. v. 6. *Aquæ Nemrim*, in Septuag. Νεμηρεὶμ. Jeremiæ 48. verſ. 34. in Septuag. ubi caput illud ordine eſt 31. Νεβρὶν, locus ab aquis nominatus, in terra Moab, poſteà teſte S. Hieronymo, vicus Banamenium dictus, ad ſeptemtrionalem plagam Zoaræ.

NEMUS JABES GALAAD. 1 Reg. 31. v. 13. vide ſupra Jabes Galaad.

NEPHATHDOR. 3 Reg. 4. verſ 11. in Sept. Νεφθαδὼρ, vide ſup. Dor.

NEPHI ſive NEPHTAR. 2 Mach. 1. v. 36. in codice Græco Νεφθαεὶ, locus ubi ſacerdotes, in Perſidem abducti captivi, ignem ſacrum abſcondebant, videtur fuiſſe in regione Babyloniæ.

NEPHTHALI, una è tribubus filiorum Iſrael ad Aquilonem ſita, & Syriæ vicina, cui ab Ortu pars ſuperior Jordanis fluvii, à Meridie tribus Zabulon, ab Occaſu tribus Aſer contermina erat.

NEPHTHALI civitas. Septuag Νεφθαλεὶμ, *in ſuperioribus Galilææ ſuper Naaſſon, poſt viam, quæ ducit ad Occidentem, in ſiniſtro habens civitatem Sephet*, ita Tobiæ 1. v. 1. erat in ejuſdem nominis tribu Nephthali, nunc vulg. *Sugra, Sizig* vel *Sitiu*, creditur fuiſſe aliquando Epiſcopalis.

NEPHTHALI mons. Joſue 20. verſ. 7. ſuper quem ſita erat civitas, ſedes Nephthali, vide hoc verbo.

NEPHTAR. Vide ſupra Nephi.

NEPHTOA, fons Aquæ. Joſ. 15 v 9. in Sept. Ναφθὼ, & cap. 18. verſ. 15. in limitibus tribuum Juda & Benjamin, unde ad utramque pertinere videtur, fons eſt, addit Zieglerus; in conjunctionem memoratarum vallium.

NESIB. Joſue 15. verſ 43. Septuag Νεσὶβ, civitas tribus Juda ſeptimo milliario Eleutheropoleos euntibus Hebron.

NETOPHATHI, *qui erant de Netophati*. Jerem. 40. v. 8. τοῦ Νετωφαθὶ, hæc lectionum varietas dubium creat, an dictio illa propria ſit viri, an loci.

NETUPHA. 1 Eſdræ 2. verſ. 22. *viri Netupha*, videtur eſſe civitas (ut ceteræ, quæ ibidem enumerantur) in tribu Juda, & quia in Septuag legitur Νετωφὰ apparet ab ipſa poſſe derivari Netophatites, de qua dictione pluries in Scripturis; eamdemque fore cum ſuperiori Netophati, unde pene jam reſolutum videtur præcedens dubium.

NICOPOLIS. Ep. ad Tit. 3. verſ. 12. urbs Epiri maritima, ad Ambracici ſinus oſtium, olim Epiſcopalis ſub Archiepiſc. Naupactenſi, poſteà inter metropoles, ad Arachthum fluvium, vulgo hodie *la Preveſa*.

NILUS. Iſaiæ 23. v. 3. pro hoc verbo in Septuag. redditur Negociatores. Nilus fluvius Africæ maximus & notiſſimus, variiſque nominibus appellatus; qui ex Æthiopia veniens totam Ægyptum alluit, ſeſeque ſeptem oſtiis in mare Mediterraneum exonerat; ſuis eſt tum inundationibus, tum cataractis, tum crocodilis celeberrimus.

NINIVE. Gen. 10. v. 11. Νινευὶ apud Septuag. ab Aſſur condita in Aſſyria, ad lævam Tygris fluvii, civitas magna, utpote trium dierum itinere; ipſa eſt Ninus apud Steph. appellata, & hoc nomine apud alios auctores celebrata, quam quidam hodie *Moſul* appellari, alii aſſerunt extinctam: illius incolæ NINIVITÆ.

NOA. Joſ. 19. v. 13. civitas & terminus tribus Zabulon, apud Sept. confunditur cum Amthar: nam ubi vulg. ed. legit *Amthar & Noa*, legunt una tantùm dictione Μαθαρικὰ.

NOB. 2 Eſdræ 11. verſ. 32. ipſa eſt NOBE, quam N. Saaſon vult eſſe eamdem cum Anathoth, quia loco cit. legitur Anathoth, Nob. & Nob ſive Nobe, cùm ſit civitas Levitica tribus Benjamin, nec recenſeatur Joſ. 21. & 1 Paralip 6. inter Leviticas urbes, concludit debere reponi ſub dictione Anathoth; ſed cùm Levitis datæ ſint civitates cum ſuburbanis ſibi adjacentibus, cur aliqua ex illis adjacentibus civitatem non potuerint excreſcere: illius ſententiam deſtruit cap. 10. Iſaiæ, ubi Anathot v. 30 & Nobe v. 32. tamquam ab ea diverſa recenſetur. Nobe itaque civitas ſacerdotum, in via, quæ ab Jeruſalem ducit Ramatham & Dioſpolim, ab ea ut aſſerit S. Hieron. conſpici poterat Jeruſalem; eam in tribu Benjamin collocat Adrichomius, ſubjungens, quòd fortè rectiùs poneretur in tribu Ephraim; quæ ut dicit Tyrius, poſteà *Bettmenuabla*, alii *Bethnopolis* eſt appellata apud Septuag. 1 Reg. 21. v. 1. & cap 22. v. 9. & ſeq. vocatur Νομβά.

NOBE altera, Num. 32. verſ. 42. in Septuag. Ναβώθ, & Judic. 8. v. 11. in Septuag. Ναβαὶ, ipſa eſt Canath, de qua ſupra hoc verbo.

NODAB. 1 Paralip 5 v. 19. apud Septuag Ναδαβαίων, populi quidem, ſed an ab aliqua regione Nadab ſic appellati, an ab aliquo duce, cui nomen Nodab, eſt dubium, nam in interpretationibus vocum hebraic. à Rob. Steph. Nodab aſſeritur nomen proprium viri.

NOPHE. Num. 21. v. 30. dictio, quæ in ſola vulg. lectione ſi ſit nomen loci, erat in tribu Ruben circa Medaba; ſed quia hebraicè uxores ſignificat, unde Septuag reddiderunt Γυναῖκες, incertum eſt an ſit nomen proprium loci, an nomen appellativum.

NOPHETH. Joſue 17. v. 11. in Septuag Μαφετὰ urbs, cujus tertia pars pertinebat ad dimidiam tribum Manaſſe, quæ cis Jordanem, ut proinde in confiniis poſita prope tribum Iſſachar, ad Occaſum reponitur ab Adricomio.

NORAN. 1 Paralip. 7. v. 28. in Septuag. Νααρὰν, locus in tribu Ephraim ad Orientem.

O

OBEDEDOM DOMUS. 2 Reg 6. verſ. 10. *in domum Obededom Gethæi*. Apud Sept. εἰς οἶκον Ἀβεδδαρὰ τοῦ Γεθαίου, in Complutenſi editione; εἰς οἶκον Ὠβὴδ Ἐδὼμ, hæc domus erat, aut in agello Jeroſolymis vicino, ut putat Joſephus; vel in inferiori parte civitatis Jeruſalem, cujus pars ſuperior civitas David appellabatur.

OBOTH

OBOTH. Num. 21. v. 10. ſtatio trigeſima ſeptem filiorum Iſrael in deſerto, in finibus terræ Edom.

ODOLLA. 2 Reg. 2 Paralip. 11. v. 7. in Septuag. Ὀδολλὰμ, ipſa eſt eadem ac ADULLAM. Joſue 15. v. 35 etenim apud Septuag. Ὀδολλὰμ, & Odullam. Joſue 12. v. 15. civitas, quæ primò regia, poſteà fuit tribus Juda, quæ S. Hieronymo Adolla, ejuſque ætate vicus erat ad Orientem Eleutheropoleos, de ſpelunca Odollam. 1 Reg. 2. verſ. 1. de petra ad ſpeluncam Odollam. 2 Paralip. 11. v. 13 fit mentio, quæ loca à civitate vicina nomen ſumpſere, ejus incolæ *Odullamites*.

ONO. 1 Paralip. 8. v. 12. apud Septuag. Ὠνὼ civitas à Samad de tribu Benjamin ædificata, in hac propterea tribu, in campo ſita & in valle artificum 2 Eſdr. 11. v. 35.

OPHAZ. Jerem. 10. v. 9. Vide Ophir.

OPHEL. 2 Paral. 27. v. 3. Sept. Ὀπὲλ ed. Complu. Ὀφὲλ quod arcem excelſam ſignificat, turris erat altiſſima civitatis Jeruſalem, in ſecunda parte urbis.

OPHER. Joſ. 12. v. 17. Septuag. Ὀφὲρ civitas regia, eadem cum Ephes. & Geth, quæ eſt in Opher, ut ea vocum ſimilitudine conſtat, vide ſuprà his verbis.

OPHERA. Joſue 18. verſ. 23. Sept. Καφηρὰ civitas tribus Benjamin.

OPHIR. 3 Reg. 9. v. 28. *venerunt in Ophir*. in Septuag. *εἰς Σωφιρὰ*. cap. 10 verſ. 11. *de Ophir*. Septuag. *ἐκ Σουφὶρ*, ita 1 Paralip. 29 v. 4. ſic paſſim de eodem loco Σωφὶρ & Σουφὶρ, ubinam Gentium fuerit Ophir, diligentiores auctores ſcrutati fuere, & in plurimas variaſque ſententias abiere, quas nunc referre nec eſt hujus otii nec loci: meam ſolummodo paucis proferam, videlicet Ophir ipſam fuiſſe Indiam, quod ſic probatur, India Job 28. verſ. 16. vocatur à Sept. Σωφὶρ, ab Auguſtino Ophir; Ophir itaque eſt ipſa India, vide ſupra fuſius verbo India, eadem quoque eſt ac Ophaz Jeremiæ 10 verſ. 9. quæ in Septuag. dicitur Μωφάζ. Holſtenius in Ortelium verbo Ophir, noſtram tenet ſententiam, dicitque Ophir ſeu Sophir non aliam eſſe regionem ſeu locum præter Σούπαρα, Indiæ Emporium celeberrimum, Ptolemæi, Arriani, & Coſmæ Indopleuſtæ.

OPHNI. Joſue 18. verſ. 24. nulla in Septuag. eſt dictio quæ ad hanc referri poſſit, civitas tribus Benjamin.

OREB mons, vide ſupra v. Horeb.

OREB. Petra, v. infra, Petra Oreb.

ORNAN *Jebuſæi area*. 2 Paralip. 3. v. 1. in Sept. ἐν ἅλῳ Ὀρνὰ in monte Moria, in parte orientali civitatis Jeruſalem.

ORONAIM cujus incola *Horonites*. in Sept. Ἀρωνιεὶμ. Jerem. 48. quod cap. in Septuag. eſt 31. verſ. 3. Ὡρωναὶμ, verſ. 5. Ὀρωναὶμ, civitas Moabitarum in tribu Ruben; quam Joſephus Orona vel Oronas vocat, & Arabiæ attribuit.

ORORI. 2 Reg. 23. verſ. 33. *Semma de Orori* in Septuag. ὁ Ἀρωδίτης, locus incognitæ poſitionis, & videtur idem cum Harodi, de quo ſup.

ORTHOSIAS civitas Phœniciæ maritima, inter Tripolim & Aradum. 1 Machab. 15 verſ. 37. Epiſcopalis poſteà ſub Archiepiſcopo Tyrio, hodie *Thortoſa*. Ita Leander. Sanutus l. 2. p. 14. c. 2. dicit Tortoſam eſſe ipſam Antaradum diverſæ tamen ſunt in Ptolemæo.

OZENSARA. 1 Paralip. 7. verſ. 24. civitas in tribu Ephraim quam ædificavit Sara filia Ephraim, in Septuag. editione Complutenſ. legitur Ἐζενσαρὰ, in codice Vaticani, *καὶ υἱοὶ* Ὀζὰν Σεηρὰ & filii Ozan Seera, quæ lectio dubium creat, utrum nomen proprium ſit viri an loci.

P

PALÆSTINI, incolæ regionis, quæ Palaſtina, de qua ſupra, verbo Judæa.

PALMA ſub qua ſedebat Debora Propheteſſa, Jud. 4. v. 5. in tribu & monte Ephraim.

PALMIRA, in terra ſolitudinis. 3 Reg. 9. v. 18. & 2. Paralip. 8 v. 4. apud Septuag. Θοδμὸρ, quæ eſt Palmyra, caſtrum Stephano, quæ poſteà Hadrianopolis eſt appellata, hebraice Thamor, civitas Syriæ, in Arabiæ deſertæ confiniis, a qua regio vicina Palmyra & Palmyrena dicta; Archiepiſcopalis, vulgò *Fald*.

PAMPHYLIA & Pamphylia, quæ eſt Mopſopia, regio maritima, Aſiæ minoris, ad Auſtrum, inter Lyciam ad Occaſum, & Ciliciam ad Ortum, mare Pamphylium ad Meridiem, & Phrygiam magnam ad Boream, à qua Tauro monte ſubmovetur; nunc Caramaniæ pars occidentalior.

PAPHUS & Paphium, urbs inſulæ Cypri; in ora occidua ad Drapanum promontorium, Epiſcopalis, à nova Papho ſeptem millia paſſuum diſtans versùs Meridiem, Palepaphus, nunc etiam *Baffo* dicta.

PARADISUS. Gen. 2. v. 8. & ſeq. vide Eden.

PARTHI, indigenæ regionis, quæ Parthia olim Aſiæ notiſſima; Mediam finitimam ad Occaſum, Perſiam ad Meridiem, Ariam & Bactrianam ad Ortum, Margianam & Hircaniam ad Aquilonem; plurimæ nunc regiones, vid. *Arac*, *Coteſan*, *&c*.

PATARA. Act. 21. v. 1. urbs Lyciæ maritima, de qua plurima Stephanus de Urbibus, in colle Xantho urbi vicina, cujus velut Navale; Epiſcopalis ſub Archiepiſcopo Murenſi, vulgò *Patera*.

PATMOS. Apoc. 1. verſ. 9. & Pathmos, inſula maris Icarii, una Sporadum, cum urbe Epiſcopali, ſub Archiepiſcopo Rhodienſi, hodie vulgò *Petrae*.

PELAGUS CILICIÆ & PAMPHYLIÆ, mare, quod Ciliciam, Pamphyliam, & Cyprum inſulam interjacet.

PELUSIUM. Ezech. 30. v. 15. & 16. apud Septuag. v. 15. Σαΐν & v. 16. Συήνη. Saïn & Syene civitas, quæ ibi vocatur robur Ægypti; in inferiore Ægypto, ad oſtium orientale Nili Peluſiacum ab ea nominatum, quam paſſim ad ſiniſtram, poſſim ad dexteram collocant Geographi. Archiepiſcopalis ſub Patriarcha Alexandrino, vulgò *Belbais* vel *Belbeis*, quam aliqui Damietam interpretantur.

PENTAPOLIS Sap. 10 verſ. 6 regiuncula terræ Chanaan, ſic dicta à quinque urbibus Sodoma, Gomorrha, Adama, Seboim, & Segor, quarum quatuor primæ igne conſumptæ ſunt, ubi nunc mare Mortuum.

PERGAMUS & Pergamum, urbs Troadis ſeu Myſiæ, quidam dicunt Lydiæ in Aſia minori, olim Epiſcopalis ſub Archiepiſc. Epheſino, poſteà metropolis, mediterranea; ad Caycum fluvium, vulgò *Pergamo*.

PERGE & Perga, urbs mediterranea Pamphyliæ, in Aſia minori, olim Archiepiſcopalis ad Ceſtrium fluvium, vulgò *Pergi*.

PERSEPOLIS. Vide ſuprà Elymais.

PERSIS & Perſis, regio, cujus incola PERSA & PERSES; regio Aſiæ ampliſſima & clariſſima, inter Suſianam ad Occidentem, Parthiam ad Boream, Caramaniam ad Ortum, ſinumque Perſicum ad Meridiem contenta, hodie *Farſi*. Ione ut tamen olim eatenus fuit, ac etiam hodie eſt, Perſarum imperium, quippe qui Aſſyriorum & Medorum obtinuerint imperia Perſis & Media, prius Ælam regio. Dan 8. v. 2.

PETRA. Iſai. 42. v. 11. & PETRA DESERTI cap. 16. v. 1. civitas olim Moabitarum regia, & metropolis Arabiæ ab ea Petrææ dictæ, quæ teſte Joſepho Hebraicè Sela, olim Arce, Arcem aut Arecen, Archis, poſteà Recem, Racemme, dañum Mozera, & Mons regalis, in tribu Ruben confinis ad Auſtrum, & ut ait Evagrius lib. 1. cap. 25. in ultimis oris Palæſtinæ ſita, quam in plurali Petras appellat, in ora lacus Aſphaltidis ad Ortum, & circa medium prope torrentem Zareth, quem habet ad Aquilonem. Epiſcopalis, nunc vulgò *Krac*, dicta etiam fuit *Rabath* & *Arrabba Moabitis*, id eſt *Petra deſerti*, ſic Holſtenius annot. in Ortelium.

PETRA DIVIDENS. 1 Reg. 23. v. 28 mons in quem David confugerat, in deſerto Maon, in tribu Juda.

PETRA OREB. Jud. 7. verſ. 25. in Septuag. Σουρωρὴβ, mons ſeu rupes in tribu Ephraim ad Ortum, à Madianitarum Rege Oreb ibi interfecto ſic nominata.

PHALONITES, derivatum à loco, qui Phalti.

PHALTI. 1 Reg. 23. 26. *Helles de Phalti* in Septuag. Χελλὴς ὁ Κελωθί, hic 1 Paralip. 11. v. 27. dicitur *Helles Phalonites*, in Septuag. Χελλὴς ὁ Φαλωνί & cap. 27. v. 10. *Helles* PHALLONITES *de filiis Ephraim*, in Sept. Χελλὴς ὁ ἐκ Φαλλοὺς. *Chelles qui eſt Phallus*. ex his conſtat locum hunc fuiſſe in tribu Ephraim, ex qua erat Helles. Fortè Phaſelum oppidum, de quo Joſeph. 1 bell. cap. 6.

PHANUEL. Gen. 32. v. 30 apud Septuag. *εἶδος Θεοῦ*, *ſpecies Dei*. Jud. 8. v. 8. in Septuag. Φανουὴλ, & turris Phanuel ibid. v. 17. 3 Reg. 12. v. 25. in Septuag. Φανουὴλ, locus in finibus Amorrhæorum contra torrentem Jaboc in tribu Gad ad Aquilonem, poſteà civitas cum turre.

PHARA. 1 Mach. 9. v. 50. Vide Pharathon.

PHARAN, campus, deſertum & mons, vide ſuprà Cades, & urbs. Gen. 14. v. 6. campeſtria Pharan, quæ eſt in ſolitudine, apud Sept. *ἕως τῆς τερεβίνθου τῆς Φαρὰν ἥ ἐστιν ἐν τῇ ἐρήμῳ* addit Nobilius in notis, ſcholium *Ἀρμὸς*, quercùm ἡ πόλις αὐτὴ τοῦ Ἰὼβ *civitas hæc ipſius Job*. hæc ſufficiunt ad deſtruendam ſententiam quæ aſſerit terram Hus, patriam Job, fuiſſe in dimidia tribu Manaſſe trans Jordanem, & aſtruendum terram Hus ſive Auſitidem, ut reddunt Sept. fuiſſe in Idumæa, in ſolitudine Pharan, cujus erat Pharan civitas ipſius Job.

PHARATHON, cujus incola PHARATONITES. Jud. 12. v. 15. civitas aut locus terræ Ephraim in monte ipſius. (ut eſt in Septuag.) Amalech in tribu Ephraim, ipſa fortè eſt PHARA. 1 Mach. 9. 50. *in Phara*. etenim in codice Græco legitur Φαραθωνί.

PHARPHAR fluvius Damaſci. 4 Reg. 5. v. 12. ſic dictus, quia ab Amana monte Libani egrediens, Damaſcum urbem præterfluit, habens ab Occaſu parallelum fluvium Abana, deinde versùs Antiochiam tendens, eumque (ut poſt Sanutum aſſerit Marius Niger in Aſiæ comment. 4.) interſecans, in Orontem fluvium decidit, eum arbitror eſſe, qui Chryſorrhoas, id eſt aurifluus, qui quæcumque inundat, optimat. Pharphar autem Arphat vocatur à Ziglero, in Stephano de Urbibus *Bardines*.

PHARURIM. 4 Reg. 23. 11. Sept. ἐν Φαρουρὶμ locus ut videtur civitatis Jeruſalem, Symmachus reddit τῷ φρουρίῳ in præſidio ſive munitione.

PHASELIS, urbs maritima Pamphyliæ, quæ, teſte Stephano de Urbibus, priùs Pityuſſa, & poſteà Pharſalus, hanc Herodianus ſolus inſulam dicit, poſteà Epiſcopalis ſub Archiepiſcopo Mirenſi, vulgò hodie *Fionda*.

PHASGA. Num. 21. v. 20. *in vertice Phaſgæ*, reddunt Septuaginta in vertice exciſi. 23. v. 14 *ſuper verticem montis Phaſgæ*. in Septuaginta legitur in verticem exciſi. Deut. 3. verſ. 17. *ad radices montis Phaſga contra Orientem*. apud Septuag. ὑπὸ Ἀσηδὼθ τὴν Φασγὰ ἀνατολῶν, & eod. cap. pro Phaſga eſt ut ſuprà exciſi. cap. 4. verſ. 49. *ad radices montis Phaſga*. apud Septuag. ſub Aſedoth exciſam. cap. 34. v. 1. apud Septuag. Φασγὰ, erat itaque cacumen ſive vertex montis Nebo, de quo ſuprà.

PHASGA. Joſ. 12. v. 3. in Septuag. Ἀσηδὼθ Φασγὰ ex dictis ſuprà conſtat eſſe eamdem ac Aſedoth Phaſga, de qua ſuprà, quæ civitas erat ad radices montis Nebo, cujus vertex Phaſga dicebatur.

PHATURES. Jerem. 44. v. 1. in Sept. cap. 51. *in terra Phatures*. ἐν γῇ Παθούρης, v. 15. In terra Ægypti in Phatures. Ezech. 29 v. 14. ἐν γῇ Παθούρης, regio Ægypti, quam ſuperioris Ægypti partem arbitratur N. Sanſon.

PHAU. Gen. 36. v. 39. & 1 Paral. 1. v. 50. in utroque loco

Digitized by Google

apud Septuag. Φογώρ, civitas regis Regis Adar ſeu Adad, qui regnavit in terra Edom, veroſimile eſt eſſe ap. montem Phogor, in terra Moab, tribus Ruben; eamque eamdem eſſe ac Beth-phogor, de qua ſuprà, nec obſtat quòd Adar regnaverit in terra Edom, ultra enim Idumæam & uſque Moabitas extendi poterat illius imperium.

PHEREZÆUS, unus ex populis terram olim promiſſionis incolentibus; ubinam autem habitaverit ex Gen. 34 v. 30 & ex cap. 15 v. 7 & præcipuè ex cap. 17. Joſue v. 15. colligi poteſt habitaſſe ubi poſteà tribus Ephraim, ac etiam in tribu Benjamin; ibi ſermo eſt de terra Pherezæi.

PHESDOMIN. 1 Paralip. 11. v. 13. apud Sept. Φασοδομίν; locus idem cum Domim in tribu Juda, qui cum Azeca videtur confundi, conſule 1 Reg. 17 verſ. 1. ubi eadem quæ hic exponitur, hiſtoriæ particula.

PHETROS. Iſaiæ 11. v. 11. in Septuaginta Babylonia, huic itaque addatendum ſententiæ, & non audiendæ leves aliorum conjecturæ, quæ leviſſima vocum ſimilitudine fulciuntur, de Babylonia vide ſuprà.

PHIAHIROTH. Exodi 14. verſ. 2. in Sept. legitur ſuburbium. Num 33. v. 7 in Septuag. τὸ ςόμα Εἰρώθ, ad os Iroth. quarta manſio filiorum Iſrael in Ægypto, inter Magdalum & mare contra Beelſephon, ubi urgentibus Ægyptiis rubrum mare tranſierunt.

PHILADELPHIA, de qua in Apoc. cap. 1. verſ. 11. cap 3. urbs Lydiæ, in Aſia minori, Epiſcopalis, olim ſub Archiepiſcopo Sardiano, poſteà metropolis effecta, ad Tmoli montis radices.

PHILIPPI, cujus cives PHILIPPENSES, quæ aliàs novem viæ & prius Crenides. Act. 16. v. 12. *quæ eſt prima partis Macedoniæ civitas colonia*, quæ etiam Dathus ſeu Datas dicta, in Thraciæ confiniis, inter Pangæum montem & oram maris Ægæi. Archiepiſc. vulgò *Philippo*. eamdem eſſe cum Philippopoli contendit Holſtenius in Ortelium.

PHILISTÆUS & PHILISTIIM ac PHILISTINI. Gen. 10. v 14. Φυλιςιείμ. Philiſthæi Jud. 13. 5. & in libris Reg vocantur a ſept. Ἀλλόφυλοι, *alienigenæ*. Eodem nomine Philiſthini populi filiis Iſrael infenſiſſimi, quorum terra ſeu regio in longum ab Occidente hyemali in Orientem æſtivum porrecta, à torrente videlicet Ægypti uſque Jamniam, mare magnum habebat ad Occidentem & tribum Simeon ac tribum Dan (quæ anteà ſortis tribus Juda erant) ad Occidentem, eratque in quinque Satrapias diſtincta, quarum auſtralior Gaza, dein Aſcalon, Azotus media, poſteà Accaron, tandem Geth borealior ab eis Paleſtinæ nomen ſub Romanis toti promiſſionis terræ datum eſt.

PHISON. Gen. 2. v. 11. *ipſe eſt qui circuit omnem terram Hevilath, ubi naſcitur aurum*. in Sept. Φισῶν. Ecleſiaſtici 24. v. 35. in Sept. Φισῶν, credunt recentiores Geographi eſſe fluvium Phaſim, qui è montibus Araiet, ſeu Armeniæ, ut Euphrates & Tigris, originem ducens & ſeptentrionem verſus procurrens, Colchidem irrigat, atque ad Occaſum inclinatus, Pontum-Euxinum ab Oriente ingreditur.

PHITHOM. Exodi 1. v. 11. Septuag Πειθώ, urbs Tabernaculorum, quam ædificaverunt Pharaoni filii Iſrael in Ægypto; intra Nilum, ubi in diverſos alveos dividitur, collocatur ab Adrichomio.

PHOENICE & Phœnicia, regio & pars Syriæ, ipſam ad Aquilonem, terram Promiſſionis ad Meridiem, mare Magnum ad Occidentem habens, fluviis Cherſæo à Meridie, Eleuthero ab Arctos concluſa, in qua Syrophœnices & Galilæa gentium, quæ hujus ſunt partes, dividitur in Phœniciam, quæ maritima eſt & ad Occaſum, & in Phœniciam Libani, quæ Lybanicuſis, Libæſa, & Libaniſia dicta, ad Ortum.

PHOENICE, portus Cretæ (inſulæ) *reſpiciens ad Africum & ad Corum*, Ita Act. 27. v. 12.

PHOGOR. Num. 23. verſ. 15. mons in Moabitarum regione, ſic à celſitudine dictus, à ſancto Hieronymo agri ſpeculæ nominatur, in diſtrictu tribus Ruben.

PHRYGIA, cujus indigens PHRIX, regio Aſiæ minoris gemina, major & minor.

Phrygia major ſive magna, Bithyniæ ab Aquilone, Galatiæ ab Ortu, Pamphiliæ & Lyciæ ab Auſtro, Lydiæ & Myſiæ ab Occaſu confinis, & in Pacatianam & ſalutarem diviſa, ac mediterranea, hodie *Beſanguil*, *Chemtate* & *Germean*.

Phrygia minor ad mare, in Helleſpontum, Troadem & Myſiam ſubdividitur.

PHUNON. Num. 33. v. 42. in Sept. Φινώ, trigeſima ſexta ſtatio filiorum Iſrael in terra Edom, ubi civitas, quæ Phænon, Phenon & Fenon, ubi erant æris metalla Phennenſis dicta, ad quæ in Martyrologio ſæpe dicuntur damnati Chriſtiani. Martyrologium Romanum illuſtratum conſule.

PHUT, licet iſta dictio in vulgata editione ad Geographiam non ſpectet, illa tamen aliquando ad regionis expreſſionem utuntur Septuag. vide Iſ. 66. v. 19. ubi Φούδ, reddunt pro Africa.

PIGMÆI. Ezech. 27. v. 11. *Pigmæi qui erant in turribus tuis*. legendum Pygmæi, prima edit. Aquilæ (inquit S. Hieronym. cujus ſola hic ſufficiet auctoritas) Pygmæos: Symmachus Medos; Sept. Φύλακες; *cuſtodes* interpretati ſunt *& infra*, ſive Pygmæi ſunt, hoc eſt bellatores, & ad bella promptiſſimi: ἀπὸ τῦ πυγμῦ, quæ Græco ſermone in certamen vertitur. *hæc ille*, ſic probans non eſſe dictionem Geographicam, ſed epitheton Aradiorum, non itaque ſermo eſt de hominibus cubitalis ſtaturæ, de quibus ridiculè Homerus obſcœna Creſias fabulatur, quorum meminit Ariſtoteles; milites arbitror brevioris ſtaturæ (propugnandis turribus aptiores) Pygmæos ideò fuiſſe per alluſionem nominatos.

PILA. Sophon. 1. v. 11. pars inferior civitatis Jeruſalem, quæ propter profunditatem, formam pilæ ſeu mortarii exprimebat.

PISIDIA, regio Aſiæ minoris, inter Phrygiam ad Occaſum, Galatiam ad Aquilonem, Iſauriam ad Ortum, & Pamphyliam (cujus etiam pars Borealior aſſeritur) ad Meridiem.

PONTUS. Gen. 14. v. 1. *Arioch rex Ponti*. apud Sept. Ἐλλασάρ. Aquila Πόντυ, Symmachus Σκυθῶν, regio Aſiæ minoris, mari Euxino appoſita, inter Bithyniam ad Occidentem & Paphlagoniam ad Ortum, quæ Pontus Bithyniæ.

Eſt etiam Pontus regio Europæ, pars Myſiæ inferioris, eidem mari Euxino expoſita.

Sunt etiam, Pontus Galatiæ, Pontus Cappadociæ, Helleſpontus, Pontus Polemoniacus, &c.

PRÆDIUM JOSEPH. Joan. 4 verſ 5. in Samaria prope civitatem, quæ dicitur Sichar, in tribu Ephraim; illud ad Auſtrum collocat Adrichomius.

PROBATICA PISCINA. Joan 5. v. 2. in civitatis Jeruſalem parte ſecunda, inter portam vallis & Templum.

PTOLEMAIS, cujus cives PTOLEMENSES. 1 Machab. 5. v 15. ipſa eadem eſt ACCHO in tribu Aſer. Judic. 1. verſ 31. in Septuag. Ἀκχώ civitas Phœniciæ, quæ priùs Ace & Acco & Accon, & Abiron, poſt Hactipos, & Colonia Claudia, maritima, Epiſcopalis ſub Archiepiſcopo Tyrio, exciſa, nunc *Aca*, *Acre*, *Acri* & *Acon* vulgò Gallis, *Saint Jean d'Acre*.

PUTEOLI, quæ & Dicæarchia ac Diarchia & Dicæa, colonia olim & urbs Campaniæ; maritima; Epiſcopalis, ſub Archiepiſcopo Neapolitano, nunc vulgò *Pozzuoli* & *Pozzuola*. in terra Laboris.

PUTEUS AQUARUM VIVENTIUM, *quæ fluunt impetu de Libano*. Cant. 4 v 15. ex textu Putei hujus dignoſcitur poſitio, prope Tyrum fuiſſe putatur, infra unam leucam; ita Sanutus lib. 3. p. 14. cap. 2.

PUTEI BITUMINIS. Gen. 14. v 10. *vallis ſilveſtris habebat puteos multos bituminis*. viſuntur adhuc in littore maris Rubri ad Occaſum & Auſtrum verſùs, in diſtrictu tribus Juda.

PUTEUS VIVENTIS & VIDENTIS ME, *ipſe eſt inter Cades & Barad*. Gen. 16. v. 14. in deſerto & auſtrali parte tribus Simeon.

Q

QUERCUS FLETUS *ad radices Bethel*. Gen. 35. v 8. Bethel verò poſteà in tribu Benjamin, vide ſuprà hoc verbo.

QUERCUS. Joſue 24 verſ 26 *quæ erat in Sanctuario Domini*. putatur apud civitatem Sichem in tribu Ephraim, aliarum Quercuum ſitus cognoſcetur à nomine locorum ipſis ſubjunctorum.

R

RABBA. Joſue 13. v. 25. in Septuag. Ἀρὰδ 2 Reg 11. v. 1. in Septuag. Ῥαββαθ, hinc conſtat eſſe eamdem, quæ RABBATH *filiorum Ammon*. Deut. 3. v. 11. in Septuag. legitur in Arce filiorum Ammon 2 Reg. 12. v. 26. in Sept. Ῥαββαθ, quæ etiam urbs Aquarum v. 27. & Ammon & Amman civitas regia, ſed Og regis Baſan & metropolis Ammonitarum, in Arabia & confiniis tribus Gad & dimidiæ tribus Manaſſe; à quibuſdam terræ Promiſſionis adſcribitur, quæ poſteà Philadelphia dicta. Epiſcopalis ſub Archiepiſcopo Boſtrenſi, poſtmodum metropolis, habens ſub ſe duodecim Epiſcopos, ſita ad torrentem Jaboc. Eamque nunc hodie vulgò *Rabath*.

RABBOTH. Joſue 19. v. 20 Vide Dabereth.

RACHAL. 1 Reg. 30. v. 29. apud Septuaginta legitur ἐν Καρμήλῳ, locus ex iis ad quos David miſit dona de præda, in monte Carmelo tribus Juda.

RAGAU. Judit. 1. v. 6. *in campo magno, qui appellatur Ragau circa Euphratem & Tygrim & Jadaſon*, apud Sept. legitur ἐν τῷ πεδίῳ τῷ μεγάλῳ, τοῦτο ἐστιν ἐν τοῖς ὁρίοις Ῥαγαῦ, in campo magno, hoc eſt in finibus Ragau. conſtat campum hunc fuiſſe in Meſopotamiæ & Aſſyriæ finibus.

RAGES, *in Rages*. Tobiæ 1. verſ 16 Septuag. ἐν Ῥάγοις, cap 3. v. 7. in Septuag legitur ἐν Ἐκβατάνοις, cap 9 verſ 2 *in Rages civitate Medorum quæ poſita eſt in monte Ecbatanis*. cap 6 v. 6 iterum pro Rages legitur in Septuag. in Ecbatanis ut ſuprà. Creditur à regione (ſeu monte Ecbatana) in qua erat, ſic appellata; nam civitas Ecbatanæ ab ea duorum dierum itinere diſtabat, hæc civitas teſte Stephano cap. Ῥάγα vocabatur Europus & Arſare, tunc cognominata Straboni Rageia, vulgariter *Reaſſe* dictam aſſerit Sanutus, libro 3 parte 14. cap. 1.

RAMA. Joſue 18. 25 Septuag Ῥαμά, & alibi civitas tribus Benjamin, quam ſanctus Hieronymus Saulis civitatem vocat, ſita in colle inter Jeruſalem & Gabaa. 1 Reg. 22 v. 6 *in nemore quod eſt in Rama*. pro nemore in aliis codicibus legitur in arboreto, ſub Aſhere, ſeu in loco arboribus conſito, locus Matth. 2. v. 18. non cogit aliam Rama confingere, ut conſtat S. Hieronymo; hæc poſteà villa facta fuit.

RAMATA. Reg. 18. v. 11. apud Sep. Ἀρμαθαίμ, eſt itaque eadem ac Ramathaim Sophim, de qua eodem lib. cap. 1. v. 1. etenim apud Sept. Ἀρμαθαὶμ Σιφά civitas tribus Ephraim & in monte Ephraim ſita, Levitica, licet de ea ſicut & de Nobe Joſue cap. 21. & 1 Paralip. 6. nulla fiat mentio, erat in confiniis tribuum Benjamin, Dan & Juda, creditur quæ poſteà Arimathia, quæque deinde dicta fuit *Ramula*. illam in Tamnitica regione montis Ephraim, juxta Dioſpolim aſſerit Zieglerus, hodie ab incolis *Goſa*.

RAMATHLECHI, *quod interpretatur elevatio maxillæ*.

Judic.

Digitized by Google

Judic. 15. v. 17. locus qui & fons Samſon appellatur, in tribu Dan.

RAMESSES. Gen. 47. verſ. 11. urbs inferioris Ægypti, in terra Geſſen, una ex urbibus Tabernaculorum, quas Pharaoni extruxerunt filii Iſrael; eam eſſe Arſcaoltem civitatem dicit Zieglerus.

RAMETH. Joſue 19. v. 21. vide Jamaroth.

RAMOTH. 1 Paralip. 6. v. 73. Vide Jarmoth.

RAMOTH GALAAD. Deut. 4. verſ. 43. Ramoth in Galaad, quæ eſt in tribu Gad, & ſimpliciter RAMOTH, Joſue 13. v. 26. in Septuag. Ἀραμὼθ, civitas confugii & Levitica. 1 Reg. 4. verſ. 13. Septuaginta Ῥεμὼθ Γαλαὰδ, illam Joſephus Aeimanum, aliàs Arimnam vocat, erat vicus ætate ſancti Hieronymi.

RAPHIDIM. Exodi 17. v. 1. Ῥαφιδεὶν, undecima ſtatio filiorum Iſrael in deſerto, ad radices montis Oreb.

RAPHON. 1 Machab. 5. verſ. 37. locus trans torrentem (creditur Jaboc) in Galaaditide, in finibus, ut apparet, tribus Gad & dimidiæ tribus Manaſſe.

REBLA *contra fontem Daphnim*. Num. 34. v. 11. in Sept. Βηλὰ. Rebla *quæ eſt in terra Emath*. 4 Reg. 23. verſ. 33 in Septuag. Ῥεβλαὰμ, eadem eſt ac REBLATHA. 4 Reg. 25. v. 6. ipſa Jerem. 52. v. 9. & 10. in Septuag. Δεβλαθὰ; civitas inſignis in tribu Nephthali, juxta Jordanem fluvium.

RECCATH. Joſue 19. v. 35. apud Septuag. non ſatis clarè exprimitur; civitas munita in tribu Nephtali, quæ aliàs Reccath, Racath, & Raccath.

RECEM. Joſue 18. v. 27. fortè quæ apud Septuaginta Νακὰν civitas tribus Benjamin.

REEMA. Ezech. 27. v. 22. in Septuag. Ῥαμμὰ, populi Arabiæ, & ubi haud dubiè Rhegma urbs, & Rhegma ſinus, circa Perſicum ſinum, ut refert Stephanus, quæ Rhegama civitas Ptolemæi, in Arabia felici ad ſinum Perſicum, quæ ſanè à Regma filio Chus duxere originem.

REMMON-PHARES. Septuag. Ῥεμμὼν Φαρὲς, decima ſexta ſtatio filiorum Iſrael in deſerto, non longè à Cadesbarne.

REMMON Petra. Judic. 20. v. 45. ad Petram, cujus vocabulum eſt Rhemmon, apud Septuag. πρὸς τὴν πέτραν τοῦ Ῥεμμών. Rupes ſive Petra in tribu Benjamin, non longè à Gabaa Orientem versùs, hanc Joſeph appellat Roob.

REMMON. Joſue 19. v. 13. in Septuag. Ῥεμμωναὰ, eadem eſt ac REMMONO. 1 Paralip. 6. v. 77. nam in Sept. Ῥεμμὼν, civitas eſt tribus Zabulon Levitis aſſignata.

REMON. Joſ. 15. v. 32. civitas primùm in tribu Juda, in Septuag. Ἐρωμὼθ, ipſa eſt REMMON. Joſ. 19. v. 7. Ἐρεμμὼν, nota in utroque loco Aen ſeu Ain vulg. edit. videtur confundi, civitas quæ poſteà tribus Simeon facta eſt. Remmon & Eremmon perperam multiplicat Adrichomius, vicus erat prægrandis ætate S. Hieronymi.

RESEN, civitas magna, inter Niniven & Chale. Gen. 10. v. 12. apud Septuag. Δασὲν aliàs Reſem, civitas Aſſyriæ, quam condidit Aſſur.

RESEPH. 4 Reg. 19. v. 12. apud Septuag. Ῥαφὶς, & Iſaiæ 37. v. 12. Ῥαφὲθ, in Thelaſſar aliàs Thalaſſar regione, in Sept. ſermo eſt tanquam de civitate; Thelaſſar verò regionis ſitum vide infrà.

RESSA. Num. 33. v. 21. 22. in Sept. Ῥεσσὰν, manſio decima octava filiorum Iſrael in deſerto, inter Lebna & Ceelatha.

RETHMA. Num. 33. v. 18. 19. in Septuag. Ῥαθαμὰ, decima quinta ſtatio filiorum Iſrael in deſerto, inter Haſeroth & Remmon-Phares.

RHEGIUM, urbs olim & colonia in Brutiis, ad fretum Siculum, metropolis & Archiepiſcopalis, in ora Calabriæ Inferioris contra Meſſanam, hodie vulgò *Rheggio*.

RHODUS, civitas Archiepiſcopalis, in inſula cognomine, quæque inſula prius Ophiuſſa & Æthræa, & Stadia, aliiſque variis nominibus vocabatur, ad Carpathium mare & oram Cariæ, olim prægrandis ſolis ſtatua ſeu Coloſſo nobilis, quæ poſteà Ordinis Equitum ſancti Joannis Hieroſolymitani ſedes, nunc ſub Turcarum ditione, vulgò *Rhodo* Gallicè *Rhodes*.

Nota Gen. 10. v. 4. & 1 Paral. 1. v. 7. ubi in vulg. editione legitur Dodanim, Septuag. interpr. reddunt Ῥόδιοι.

ROGEL FONS, in Horto regio propè Jeruſalem ad Orientem.

ROGELIM. 2 Reg. 17. verſ. 27. *Berzellai Galaadites de Rogelim*. Septuag. Ῥωγελλὶμ, locus ut conſtat in Galaaditide, in tribu Gad, oppidum dicit Adrichomius.

ROHOB. Num. 13. v. 22. in Septuag. Ῥαὰβ. Joſ. 19. v. 28. Sept. Ῥαὰβ, & v. 30. in Sept. Ῥααῦ in aliis codicibus Ῥαὰβ, repetito nomine Rohob in enumeratione civitatum tribus Aſer, & illa lectionum varietas fortè ſuppeditat fundamentum aſſerendi duplicem civitatem Rohob in tribu Aſer, quarum una fuit Levitis data, cap. 21. v. 31. quæ in Septuag Ῥαὰβ, 1 Paralip. 6. v. 75. Ῥαὰβ, vicina regio Rohob dicta, ex loco Num. cit. erat extrema civitatum ad Aquilonem.

ROHOBOTH. Gen. 36. v. 37. *Saul de fluvio Rohoboth, qui regnavit in terra Edom*, in Sept. Σαοὺλ ἐκ Ῥοωβὼθ τῆς παρὰ ποταμὸν. Saul ex Rohoboth, quæ apud flumen 1 Paralip. 1. v. 48. de eodem ἐκ Ῥοωβὼθ τῆς παρὰ ποταμὸν, ex Rohoboth, quæ apud flumen: hic autem, ut conſtat, ſermo eſt de Rohoboth civitate; ea verò ſita erat ad Euphratem fluvium (qui plerumque ſimpliciter dicebatur flumen) in auſtrali parte Meſopotamiæ, in vulgata verò editione Euphrates Rohoboth ab hac civitate appellatus, ut ſæpiſſime alii, ab urbibus quas alluunt, fluvii, fuit autem condita ab Aſſur, ut referunt Septuaginta in Geneſi 10. v. 12.

ROMA, civitas Italiæ totius orbis caput, olim in Latio, cum ſuburbio Vaticani in Etruria, fluvio Tiberi interfluente, quondam ſub Imperatoribus, nunc ſummorum Eccleſiæ Pontificum ſedes, in *Campagna di Roma* ſuper *il Tevere* fluvium.

ROMANI, hoc verbo, non ſolius civitatis, ſed totius illius Imperii in ſcripturis intelliguntur incolæ.

RUBEN, una è tribubus filiorum Iſrael trans Jordanem, ſita in terra Moab, habens ab Aquilone vicinam tribum Gad, & ab Ortu & Meridie Arabiam Petræam; ab Occaſu, mare Mortuum & tribum Benjamin & partem tribus Ephraim, à quibus Jordane fluv. ſeparatur.

RUMA. Joſ. 15. v. 52. Septuag. Ῥεμνὰ, & 4 Reg. 23. v. 36. Sept. Ῥουμὰ S. Hieronymo Duma, civitas tribus Juda.

RUMA. Jud. 9. verſ. 41. Septuag. Ἀριμὰ, civitas in tribu Ephraim, quam ex hiſtoria conſtat non fuiſſe longè à civitate Sichem; ubi non conveniunt quæ ex S. Hieronymo illi tribuit Adrichomius.

S

SAANANIM. Joſue 19. v. 33. *in Saananim*, apud Septuag. Βεσεμὶν, ex vulg. editione particula, *in*, reſciſſa, in tribu Nephthali, ex textu Septuag. civitas videtur aſſeri, vult Adrichomius eamdem eſſe cum valle Sennim, de qua infrà.

SAARAIM. 1 Paral. 4. v. 31. apud Sept. confunditur cum dictione præcedenti, & pro Bethbera & Saarim, legitur domus Baruſeorim, ipſa eſt SARAIM. Joſue 15. v. 36. in Sept. Σακαρεὶμ, & 1 Reg. 17. v. 52. ubi in Sept. pro in via Saraim legitur in via Portarum, hanc arbitror eſſe SAROHEN de qua Joſue 19. v. 6. cujus loco in Septuag. legitur, & agri eorum, civitas, quæ primò ſortis tribus Juda, poſtmodum ceſſit tribui Simeon.

SABA. Job 6. v. 19. Σαβαίων. Sabæorum. Pſal. 71. v. 10. Septuag. Σαβὰ. Iſaiæ 60. v. 6. Ezech. 27. verſ. 22. Septuag. Σαβὰ, regio (cujus populi SABÆI.) Arabiæ Petrææ, ſed etiam ut plurimum felicis Arabiæ.

SABA. 3 Reg. 10. v. 4. Septuag. Σαβὰ, & Iſaiæ 43. v. 3. apud Sept. Σοήνη. Saene, Syene, ex Stephano, urbs eſt Ægypti & Æthiopiæ ſuper Nilum fluvium, quæ etiam Siene hodie Aſna, teſte Ziegléro in Marmarica, inter Æthiopiam & Ægyptum, de ea Ezech. 29. v. 10. & 30. v. 6. in Septuag. Συήνη, dicta fuit in Hebræo Seveneh.

SABAIM. Iſaiæ 45. v. 14. in Septuag. οἱ Σαβαεὶμ, vertunt Sabæi, & intelligunt auctores de Sabæa, ſeu Saba præcipua regione Æthiopiæ, de qua ſtatim diximus.

SABAMA. Num. 32. v. 38. Septuag. Σεβαμὰ, & Joſue 13. v. 19. ipſa eſt SABAN de qua Num. 32. v. 3. etenim legunt Septuag. Σεβαμὰ, urbs tribus Ruben, ab ipſis filiis Ruben reædificata, quingentis paſſibus ab Eſebon diſtantem aſſerit S. Hieronymus.

SABARIM, locus non longè à civitate Hai. Joſue 7. v. 5. in tribu proinde Benjamin.

SABARIM. Ezech. 47. v. 16. apud Sept. ἐβραμηλὰμ, civitas aut locus intra terminum Damaſci, & ſic ut Berotha in tribu Nephthali, ut pro Berotha Beroth (urbs tribus Benjamin) legendum ſit, quæ in Septuag. Βηρωθὰ, & ſic coincideret cum Sabarim præcedenti.

SABEE. Joſue 19. v. 2. in Sept. Σαμαὰ civitas tribus Simeon, quam ſuſpicatur N. Sanſon eamdem cum Berſabee, lectio tamen Septuag. ſuadet eamdem eſſe ac SAMA, de qua Joſue 15. v. 26. utrobique enim ei ſtatim ſubjungitur Molada, in Septuag. verò Σαλμαὰ, quæ primò fuit in ſorte tribus Juda, & tranſiit ad tribum Simeon.

SACHACHA. Joſue 15. v. 61. apud Sept. αἰχιοχὰ, quæ aliàs Sacha vel Sechacha, civitas tribus Juda.

SALABONI. 2 Reg. 23. v. 32. *Eliaba de Salaboni*; apud Sept. ſicut 1 Paral. 11. v. 33. SALABONITES, ὁ Σαλαβωνὶ, locus hactenus intactus, poſitionis incognitæ.

SALAMINA & Salamis, quæ poſteà Conſtantia dicta, civitas olim inſulæ Cypri, Archiepiſcopalis, in ora orientali, excisa, apud Famaguſtam, ab ea parum in Boream accedens.

SALEBIM. Judic. 1. v. 35. in Sep. Θαλαβὶν. 3 Reg. 4. v. 9. Septuag. Σαλαβὶν, ipſa eſt SELEBIN. Joſue 19. v. 42. Septuag. Σαλαμὶν, civitas tribus Dan.

SALECHA. Joſue 13. v. 4. Sept. Σεκχαὶ, cap. 13. v. 11. Sept. Ἀχὰ, eadem eſt ac SELCHA. Deut. 3. v. 10. Septuag. Ἐλχὰ, & 1 Paral. 5. v. 11. filii verò Gad è regione eorum (Agareorum) habitaverunt in terra Baſan, uſque SELCHA. Sept. Ἐλχὰ civitas itaque Og Regis Baſan in finibus tribus Gad dimidiæ tribus Manaſſe, quæ in ea ideò ad Auſtrum ponenda, non ad Aquilonem, ut fecit Adrichom.

SALEM. Gen. 14. verſ. 18. *Melchiſedech Rex Salem*. Sept. Σαλὴμ, cap. 33. v. 18. *tranſivit in Salem urbem Sichimorum, quæ eſt in terra Chanaan*. Septuag. εἰς Σαλὴμ πόλιν Σικίμων, ἥ ἐστιν ἐν γῇ Χαναὰν, eſt ſanè eadem, quæ SALIM. 1 Reg. 9. verſ. 4. in Sept. Σεγαλὶμ, & Salim Novi Teſtam. Joan. 3. civitas olim regia juxta Jordanem, non longè à Berſan, in dimidia tribu Manaſſe, quæ cis Jordanem erat.

SALINARUM vallis. Vide verbo Vallis.

Civitas SALIS. Joſue 15. v. 62. in Sept. Σαδὼν, civitas tribus Juda, ad oram maris Mortui.

SALISSA. 1 Reg. 9. v. 4. Septuag. Σαλισὰ, terra Saliſſa locus & prædium inter montem Ephraim & Salim, forſan in tribu Ephraim.

SALMONA. Num. 33. v. 41. in Sept. Σελμωνὰ trigeſima quinta manſio filiorum Iſrael in deſerto, inter montem Hor & Phunon, in finibus terræ Edom.

SALMONE. Actorum 27. v. 7. Promontorium Cretæ inſulæ ad Orientem.

SALTUS LIBANI, ſilva quæ montem Libanum tegit.

Domus SALTUS LIBANI à quibuſdam creditur fuiſſe in ipſo monte Libano, ab aliis puta Abulenſi & Adrichomio, in

civi-

civitate Jeruſalem apud montem Sion, alii tandem (& eorum magis placet ſententia) aſſerunt fuiſſe ſuburbanam & ſilveſtrem, à Joſepho vocatur, domus reſrigerii Regum.

SAMA. Vide Sabee.

SAMARÆUS. Gen. 10. v. 18. filius Chanaan, à quo videntur populi fuiſſe, quibus (ne vagari cogantur) ſedem in Syria concedit N. Sanſon.

SAMARAIM. Joſue 18. v. 22. in Septuag. Σαρὰ, civitas tribus Benjamin, nulla hactenus mihi apparet ratio illam cum Sabarim confundendi.

SAMARIA, regio, mons, & civitas.

SAMARIA, regio Paleſtinæ, cujus in medio poſita eſt, inter Judæam ad Meridiem, & Galilæam ad Aquilonem; tribum Ephraim, dimidiamque tribum Manaſſe, quæ cis Jordanem complectens ejuſdem nominis habens metropolim, utrique indigena SAMARITANUS & SAMARITA.

SAMARIÆ mons. 3 Reg. 16. v. 24. apud Sept. Σεμερὼν in quo constructa urbs, eſt itaque SEMERON mons. 2 Paral. 13. v. 4. qui erat in Ephraim.

SAMARIA civitas in tribu Ephraim, ab Amri Rege Iſrael, ſuper montem Samariæ ædificata, & à monte Samaria dicta, atque ab eo tempore effecta Regum Iſrael ſedes, quæ etiam teſte Joſepho dicta eſt Samaritis, Emenias, Marcone, & Hatoo, poſteà Sebaſte, & à ſancto Hieronymo Sebaſtopolis appellata, in tribu Ephraim & regionis cui nomen dedit metropolis, demum Epiſcopalis ſub Archiepiſcopo Cæſarienſi, nunc exciſa.

SAMIR. Joſue 15. v. 48. *& in monte Samir, & Jether*, civitas (in montanis quidem, non mons) tribus Juda.

SAMIR. Judic. 10. verſ. c. in Samir montis Ephraim. Sept. ἐν Σαμὶρ ἐν ὄρει Ἐφραὶμ, civitas in tribu Ephraim.

SAMOTHRACIA, quæ & Samothrace prius Dardania nominata, inſula maris Ægæi juxta Thraciam ad Meridiem, contra Hebri fluvii oſtia cum urbe cognominata: nunc vulgò *Samandrachi*.

SAMUS, & Samos, inſula maris Ægæi, prope Cariam, pene ante Epheſum, quæ prius, ut aſſerit Stephanus de Urbibus, dicta Parthenia & Dryuſa, & Anthemuſa & Melamphylos, hodie *Samo*. Heſychio Δρυοῦσα.

SANAN. Joſue 15. verſ. 37. Septuag. Σεννὰ S. Hieronymo Senam, civitas tribus Juda.

SANIR MONS. Vide Hermon.

SAPHON. Joſue 13. verſ. 27. Sept. Σαφὼν, civitas tribus Gad, apud Jordanem.

SARA. Joſue 19. v. 41. Sept. Σαραὰθ, ipſa eſt SARAA, Judic. 13. v. 2. Septuag. Σαραὰ eadem ac SAREA, Joſue 15. v. 33. Septuag. ῥαὰ, civitas primùm in ſorte tribus Juda, ſed poſtmodum tribui Dan data, Samſonis patria, aliàs Sarga; ætate S. Hieronymi, vicus in finibus Eleutheropoleos, contra ſeptentrionem pergentibus Nicopolim.

SARAIM. Vide SAARIM.

SARATHASAR. Joſue 13. v. 19. Sarathaſar in monte convallis, apud Septuag. Σερὰδ, καὶ Σιὼν ἐν τῷ ὄρει Ἐνὰβ. Sarada & Sion in monte Enab, pro ἐνὰβ, legunt alii ἐνὰκ, civitas tribus Ruben.

SARDIS ſive Sardes, civitas Lydiæ, in Aſia minori, quæ olim Diana & Hyde, apud Tmolum montem, Archiepiſcopalis, & metropolis, hodie vulgò *Sardis*.

SAREA. Vide Sara.

SARED. Joſue 19. verſ. 10. in Septuag. Ἐσδὴκ; credunt eamdem eſſe ac SARID, ib. v. 10. in Sept. Ἐσεδεκγωλὰ, civitas in tribu Zabulon & ejus terminus; inter mare & Celeſeth thabor.

SAREDA. 3 Reg. 11. v. 26. in Septuag. Σαρειρὰ, patria Jeroboam Ephrathæi, in tribu Ephraim.

SAREDATHA. 2 Paralip. 4. verſ. 16. Septuag. Σαρηδαθὰ, ipſa eſt SARTHAM, ut conſtat ex 3 Reg. 7. v. 46. ubi eadem narratur hiſtoria, apud Septuag. Σειρὰ, eſt quoque locus SARTHAN. Joſue 3. verſ. 16. pro quo legitur in Septuag. Καριαθιαρὶμ, nec diverſus à SARTHANA, 3 Reg. 4. v. 12. Σεσαθὰν, locus aut civitas in tribu Gad, ad Jordanem verſus Aquilonem.

SAREPHTA Sidoniorum. 3 Reg. 17. verſ. 9. Septuag. Σάρεπτα τῆς Σιδωνίας, & Abdiæ verſ. 20. in plurali neutro in Hebræo Sarphath, civitas in tribu Aſer, quæ media inter Sidonem & Tyrum, in ora maris non longè ab Eleuthero fluv. à Chriſtianis Epiſcopali ſede illuſtrata (cujus titulo gaudent Tornacenſes ſuffraganei) ſub Tyriorum Archiepiſcopo, hodie *Saphet*, & Nobienſi part. 5. clim. 3. *Tſarphand*. Sarphat eam vocat Zieglerus.

SARHOEN. Vide Saarim.

SARID. Vide Sared.

SARION mons. Vide Hermon.

SARON. Joſue 12. v. 18. Septuag. Ἀσὰρ. 1 Paralip. 5. v. 16. Σαρὼν, civitas regia, quam poſteà incoluit tribus Gad, ultra Jordanem.

SARON. Iſaiæ 33. v. 9. *factus eſt Saron ſicut deſertum*, hactenus fœdè hallucinati ſunt auctores, qui ex eo quòd de Saron mentio fit poſt Libanum, tum hoc loco, tum cap. 35. v. 2. Saron ſicut Libanum & illum in tribu Aſer, ſunt arbitrati. Saron verò, ut aſſerit Hieronymus in cap. 33. Iſaiæ omnis juxta Joppen Liddamque appellatur regio, in qua latiſſimi campi fertileſque tenentur, hujus ſancti ſententiam jam tenuerant Septuaginta, qui loco etiam ſic legunt, ἕλη ἐγένετο ὁ Σαρὼν, paludes factus eſt Saron, quod de monte dici non poteſt, apertè de planitie in cap. 35. v. 2. ſic enim S. Hieronymus loca uberrima atque campeſtria, quæ appellantur Saron, pro quibus Symmachus interpretatus eſt campos conſonat locus. 1 Paral. 27. v. 29. ubi ſermo eſt de armentis, quæ paſcebantur in Saron; Saron itaque paſcualis, cujus incolæ SARONITÆ, quæ circa Liddam & Dioſpolim, in confiniis tribuum Dan & Ephraim.

SARONA. Act. 9. v. 35. civitas prope Liddam, in tribu Ephraim, quam in monte collocat Adrichomius, prope regionem Saron.

SARTHAM.
SARTHAN. } Vide Saredatha.
SARTHANA.

SAVE. Gen. 14. v. 5. in *Save Cariathaim*, In Septuaginta ἐν Σαυῇ τῇ πόλει, in Save civitate dictio hebraica Cariath civitatem ſignificat eodem cap. v. 17. in valle Save, quæ eſt vallis Regis; in Septuag. εἰς τὴν κοιλάδα τὴν Σαβὺ, τοῦτο ἦν τὸ πεδίον τῶν βασιλέων, in valle Saby, hic erat campus Regum, ex textu primo Sept. civitatem Save colligimus, ex ſecundo, vallem, quam dicit Adrichomius eſſe convallem illuſtrem. Gen. 14. v. 6. protenſam à lacu Cenereth ad lacum Alphaltiten intra Jordanem, quam hodie Aulonem nominant Palæſtini.

SCYTHÆ. 2 Machab. 4. v. 47. hoc nomine ſæpius, & hic præcipuè, omnes cardinum borealium gentes intelliguntur, utpote ceteris ferociores, non verò de Scythis Thraciæ gente ſermo eſt.

SCYTHARUM civitas, cujus incolæ SCYTOPOLITÆ. V. Bethſan.

SEBOIM, una è quinque urbibus regionis Pentapoleos, quæ, igne de cœlo deſcendente, unà cum Sodoma, Gomorrha, & Adama conſumpta fuit; omnium auſtralior in mari Mortuo, eratque regia.

SEBOIM VALLIS. 1 Reg. 13. v. 18. Sept. ὁδὸν Γαβεέ τὴν ἐκκύπτουσαν ἐπὶ γαὶ τὴν Σαβὶμ, viam Gabae vergentem ad Gai Sabim, hinc colligimus vallem Seboim fuiſſe in finibus tribuum Ephraim & Benjamin, ad radices montis Ephraim, inter Gabae (quæ Gabaa) & Gai (quæ ipſa Hai.)

SECHRONA. Joſue 15. v. 11. terminus tribus Juda, poſteà in tribu Dan poſt Accaron ad Aquilonem, &, ut vult N. Sanſon; inter Accaron & Azotum: vocatur ibidem à Sept. Σοχχὼθ, alii legunt Σακχαρωνα.

SEDADA. Num. 34. v. 8. Septuag. Σαραδὰκ, & Ezechiel 47. v. 15. in editione Complut. Septuag. Σαδαδα, S. Hieronymo Sadada, urbs ſeu vicus & ſeptentrionalis terminus terræ Promiſſionis in tribu Nephthali.

SEGOR. Gen. 13. v. 10. apud Sept. εἰς Ζόγορα, & 14. v. 2. *Rex Bala, ipſa eſt Segor*, in Sept. Βαλὰκ αὕτη ἐστὶ Σηγώρ, hoc illi nomen dedit Loth, anteà Bala, hebraice Saliſa aliàs Bale & Bela, civitas regia, una è quinque urbibus Pentapoleos, eaque minima & ſola ab incendio ſervata: Syriacè Zoar & Zoara & Soar & Seora ad oram occiduam maris Mortui, intra fines tribus Juda, eam Ζόαρα vocat Stephanus, dicitque eſſe vicum magnum & caſtrum, ſuper Aſphaltidem mare appellatum: hæc ætate S. Hieronymi Balezona vocabatur, poſteà ibi præſidium vulgari lingua *Palmer* dictum, cum *Seor* ex manuſcripto Lat. vocat Heiſtemius, in annot. ad Palæſt. terram.

SEHESIMA. Joſ. 19. v. 22. apud Sept. Σαλὶμ κατὰ θάλασσαν, aliàs Seſima, & Seſema ſeu Seſenna, Hieronymo Saſima, terminus occidentalis tribus Iſſachar, juxta mare.

SEIR, montes & regio, quam primò incoluerunt Horræi ſeu Chorræi, poſtmodum ab Eſau, qui Seir cognominabatur, & filii ejus habitatio, montes Seir ſunt appellati, inter Idumæam & Promiſſionis terram.

SEIR, mons altus, in finibus tribuum Juda, & Dan, & Benjamin, ut conſtat ex Joſue 15. v. 10. Sept. legunt Ἀσσὰρ, alii Σηίρ, recentiores Geographi partem montium inter dimidiam tribum Manaſſe & Arabiam Petræam montem Seir appellant; ſed nullus illis favet Scripturæ locus; nam ubicumque montium Seir mentio eſt in Scripturis, intelligendi ſunt montes Idumææ, qui terræ Promiſſionis erant ad Meridiem, prælaudati autem montis incolæ aut vicini, aliquando dicti ſunt Idumæi, ut Herodes Aſcalonita.

SEIRA. 4 Reg. 8. v. 21. in Septuag. Σιὼρ civitas Idumææ, ad quam venit Joram rex Juda.

SEIRATH. Judic. 3. v. 26. apud Septuag. Σεταρωθὰ locus in monte Ephraim; in finibus tribus Benjamin.

SELA. Joſue 18. v. 28. fortè Σηλαλὰμ, apud Septuag. civitas tribus Benjamin.

SELCHA. Vide Salecha.

SELEBIN. Vide Salebim.

SELEUCIA. 1 Mach. 11. v. 8. & Act. 13. v. 4. civitas Syriæ apud Orontis fluvii oſtia, maritima, Archiepiſcopalis ſub Patriarcha Antiocheno, vulgò *Selim*, ut vult Niger.

SELIM. Joſue 15. v. 32. in Sept. Σελεὶ, urbs fortis tribus Juda, quæ ex collatione hujus loci cum cap. 19. v. 6. videretur eadem eſſe cum Sarohen tribus Simeon, quam Sarahen arbitramur eſſe Saraim, de qua eodem cap. 15. v. 36.

SELLA. 4 Reg. 12. v. 20. *in domo Mello in deſcenſu Sella*, in Sept. ἐν οἴκῳ μαλλὼ τῷ ἐν Σαλὰ, locus civitatis Jeruſalem, in deſcenſu montis Sion, ad voraginem. Vide Mello.

SELMON, *mons nemoroſus*. Jud. 9. v. 48. Septuag. Σελμὼν, propè civitatem Sichem, in tribu Ephraim.

SEMERON mons. Vide Samariæ mons.

SEMERON. Joſue 11. v. 20. & 19. v. 15. utrobique Sept. Συμοὼν, urbs olim regia, quæ poſteà in tribu Zabulun, quæque aliàs Semon, Sameron, & Samaron.

SEN. 1 Reg. 7. verſ. 12. pro hac dictione Septuag. reddunt, *veteres*, locus in tribu Dan, inter quem & Maſphath erat lapis Adjutorii.

SENE. 1 Reg. 14. v. 4. in Sept. Σεννὰ, petra ſive rupes ex adverſo alterius ſibi proxima, cui nomen Boſes, in tribu Benjamin, propè Gabaa ad Orientem; in Ziegleró Sennah.

SENNA. Num. 34. v. 4. Septuag. Ἐνὰκ, terminus tribus Juda, qui videtur fuiſſe ad Auſtrum.

SENNAAR *terra*. Gen. 10. Sept. Σεναὰρ cap. 14. v. 1.

Σα-

Digitized by Google

Σεννααρ, para auſtralior Meſopotamia, quæ cum Chaldæa, & cum Babylonia terra plerumque confunditur.

SENNIM vallis. Jud. 4. v. 11. in Sept. legitur *Quercus rapacium*, in aliis *Quieſcentium*, in Chal. *lacuum*, vallis inter Caſtrum regium, & Caſtrum Sabul, non procul à civitatibus Aſor & Cedes, in tribu Nephthali.

SENSENNA. Joſue 15. v. 31. Vide Haſerſuſa.

SEON. Joſue 19 v. 19. apud Septuag. Σειωὰ, quæ aliàs Senon, civitas tribus Iſſachar, ætate ſancti Hieronymi villa erat juxta montem Thamor.

SEPHAATH. Jud. 1. v. 17. Vide Harma.

SEPHAMA. Num. 34. v. 10. Sept. Σεπφαμὰρ, civitas & locus ad ripam Jordanis, in tribu Nephthali, & terminus Orientalis terræ Promiſſionis, inter Enan & Rebla.

SEPHAMOTH. 1 Reg. 30 v. 28. unus ex locis ſeniorum Juda (& ex propter in hac tribu) ad quos dona de præda miſit David in Septuag. Σαφὶ.

SEPHAR. Geneſ. 10. v. 30. mons Orientis in Septuag. Σωφηρὰ hunc in medio Arabiæ felicis ad Orientem Meſſa collocat Nicolaus Sanſon.

SEPHARVAIM. 4 Reg. 17. v. 24. in Septuag. Σεπφαρουαὶμ, cap. 18. v. 34. Σεπφαρουαὶμ, regio cum civitate regia, regionem ponit N. Sanſon ad Occidentem Chaldææ; urbem credit forſan eſſe Ana & Eva.

SEPHATA, vallis juxta urbem Mareſa. 2 Paralip. 14. verſ. 10. ad Aquilonem, ut eſt apud Septuag. aliàs Saphata, in tribu Juda.

SEPHELA. 1 Machab. 12. v. 38. regio; ea verò, de qua hic mentio, eſt circa Addus in medio tribus Ephraim, ut concludendum eſt in verbo Adiada pro Sephela in eod. Græco, alter textus legit πεδινῇ, *Campeſtri*, hoc enim ſignificat dictio Sephela, obſervat tamen ſanctus Hieronymus eſſe regionem Sephela dictam in tribu Dan, in qua ſit ædificata fuerit civitas Adiada, illam ab Addus diverſam cogemur aſſerere.

SEPHER mons. Num. 33. v. 23 & 24. in Septuag. Σαφὰρ, mons aſpectu decorus, ubi vigeſima manſio filiorum Iſrael, in deſerto.

SEPHET. Tob. 1. v. 1. (in Sept. *ſtupenda obſcuritas*) civitas in tribu Nephthali, non procul à Nephthali civitate, in ſuperioribus partibus Galilææ.

SEPULCHRA CONCUPISCENTIÆ. Num. 11. v. 34 decima tertio manſio filiorum Iſrael in deſerto.

SEPULCHRUM Deboræ nutricis Rebeccæ, ſub Quercu fletus, & Bethel, ad radices Bethel. Geneſ. 35. verſ. 8. in tribu Benjamin.

SEPULCHRUM RACHEL uxoris Jacob in via quæ à Jeruſalem ducit Ephratam, hæc eſt Bethlehem. Gen. 35. v. 19. erexitque Jacob titulum ſuper ſepulchrum, hic eſt titulus monumenti Rachel, in confiniis tribuum Juda & Beniamin, eſt autem in media via.

SER. Joſue 16. v. 35. in Septuag. Τύρος, civitas munita tribus Nepthali.

SETIM. Num. 25. v. 1. in Septuag. Σαττεὶν, Joſue 2. verſ. 1. Σαττεὶν. Mich. 6. v. 5. *de Setim* in Septuag. ἀπὸ τῶν σχοίνων, de funiculis, de torrente funiculorum, σχοίνων, mentio eſt in Joele cap. 3. verſ. 18 locus terra Moab, poſteà in tribu Ruben, non longè à Jordane.

SICELEG. Joſue 15. verſ. 31. in Septuag. Σεκελὰκ, & 19. verſ. 5. Septuag. Σικελὰκ, civitas primùm ſortis tribus Juda, poſteà tribus Simeon, in ejus medullio, nihilominus poſſeſſa à Philiſthæis.

SICHAR. Joan. 4. v. 5. ipſa eſt SICHEM & SICHIMA & SICHIMIS, cujus incolæ SICHIMITÆ, quæ Neapolis, & Flavia Neapolis poſtea dicta, ab indigenis Marmartha, Mabortha, civitas tribus Ephraim, apud Septuag. Συχὲμ, ſita in monte Ephraim, quæ facta fuit refugii & Levitis data 1 Paral. 6. v. 67. hodie *Naploſa* ſive *Naploſa* in Samaria inter duos montes ſita.

SICYON. 1 Machab. 15. verſ. 23. civitas Peloponneſi, quæ teſte Stephano de Urbibus & Mecon & Telchinia nominata fuit, caput regni antiquiſſimi, cujus regio Sicyonia & populi Sicyonii & Sicionii, hodie *Vaſilica* non longè à ſinu Corinthiaco.

SIDE ſive Sida, urbs Pamphyliæ, in Aſia minori apud confinia Ciliciæ, maritima & ad Eurymedontis fluvii oſtia. 1 Machab. 15. v. 23. Archiepiſcopalis, hodie vulgò *Candelora*.

SIDON. Gen. 10. v. 19. & alibi civitas olim Chananæorum regia, poſteà in tribu Aſer, celeberrimum Phœnices emporium, maritima, colonia, quæ etiam, ſed corruptè Sydoni. Epiſcopalis ſub Archiepiſ. Tyrenſi, cujus incolæ in Scripturis SIDONII, & vicina regio SIDONIA, anno D. 1250. à ſancto Ludovico Gallorum rege reſtaurata, tandem à Saracenis capta, nunc etiamſi ferè exciſa, Turcis paret, vulgò *Sayd* vel *Seyde*, hujus Epiſcopali titulo gaudent Moguntini ſuffraganei, hanc ſua ætate *Sageſam* nuncupatam aſſerit Sanutus lib. 3. part. 14. cap. 1.

SIHOR. Joſue 19. v. 26. in Septuag. καὶ τῷ Σιὼν, ponitur ut civitas in tribu Aſer, ſed penitius græcum textum inſpicienti apparebit eſſe montem Sion ſive Hermon, non enim maſculinum ut hic, ſed fœminino debet exprimi civitas, hic autem terminus eſt tribus Aſer.

SIHOR Ægypti. 1 Paralip. 13. v. 5. in Sept. ſolum à finibus Ægypti. Sihor hebraice turbidum ſignificat: ſiveſau itaque à torrente Ægypti, uſquedum ingrediaris Emath.

SILO. Joſue 18. v. 1. Septuag. Σηλὼ. Jud. 21. verſ. 10. Septuag. Σηλὼμ, quæ ſita ad ſeptentrionalem plagam viæ, quæ de Bethel tendit ad Sichimam, & ad Meridiem oppidi Lebona, civitas in tribu Ephraim ſuper montem poſita, ubi diu fuit Arca Domini, vulgò *Rama*.

SILOE, natatoria ſeu fons vicinus Jeruſalem ad Ortum, hanc fontem Selvan vocat Nubienſis p. 5. clim. 3.

SIMEON, una ex tribubus filiorum Iſrael, cujus civitates omnes è tribu Juda fuciunt exerptæ, quam habebat ad Orientem conterminum, Idumæam ad Meridiem, Philiſthinorum terram ad Occidentem, tribum Dan & partem tribus Juda ad Aquilonem.

SIN deſertum. Vide Cades.

SINA. Joſue 15. v. 3. Septuag. Σινὰ, ponitur ibi pro Sin.

SINA mons. Judith 5. v. 14. & pluribus aliis in locis ponitur pro Sinai monte.

SINAI. Exod. 16. verſ. 1. Septuag. Σινὰ, deſertum Sinai cap. 19. v. 1. Septuag. εἰς τὴν ἔρημον τοῦ Σινᾶ, *in deſertum ipſius Sina*, hic loquendi modus ſuadet montem Sinai & vicinam regionem eſſe ſolitudinem montis Sinai diverſam à deſerto Sin, ut partem à toto, mons ſanctus, dictus, cujus pars ſeu jugum erat Oreb, in hoc monte lex Moyſi data eſt; erat ut aſſerit ſanctus Paulus ad Gal. 4. v. 25. in Arabia; ad radicem montis fuit poſteà conſtructum monaſterium, quod aliquando Epiſcopali ſede cohoneſtatum eſt. Mauri hac ætate hunc montem Tur appellant.

SINÆUS. Gen. 10. verſ. 17. Septuag. Ἀσενναῖον filius Chanaan, à quo videtur, ut à ceteris, populus aliquis duxiſſe originem; ab eo ædificatam urbem Sim in Phœnicia, vicinam urbi Arce, aſſerit Sanutus lib. 3. p. 14. cap. 2. quæ civitas à quibuſdam Caſtrum Sinochim appellatur.

SION, mons cum Arce, quæ civitas David dicta eſt, in Auſtrali parte civitatis Jeruſalem, cujus nunc tantùm viſuntur ruinæ.

SION mons, *qui eſt Hermon*. Deuter. 4. verſ 48. verſ. ſup Hermon.

SIOR. Joſ. 15. verſ. 54. in Sept. Σωραὶθ, civitas tribus Juda, quam cum Sihor confundendam non cenſeo.

SIRA. 2 Reg. 3. verſ. 26. ciſterna ſeu fons, in Septuag. Σεειρὰμ, in tribu Juda, 20. ſtadiis à Jeruſalem, non procul ab Hebron.

SIS. 2 Paral. 20. v. 16. clivus Sis, ſeu aſcenſio ἀσσεῖς apud torrentem contra ſolitudinem Jeruel, in tribu Juda.

SMYRNA, urbs Joniæ, in Aſia minori, quæ teſte Stephano de Urbibus, priùs Nauloehum eſt appellata, maritima, apud Hermi fluv. oſtia Archiepiſcopalis, & regionis primaria.

SOBA ſive Suba. 1 Reg. 14. verſ. 47. in Septuag. Σουβὰ, & 1 Paralip. 18. verſ. 3. *Soba regionis Emath*, v. Emath, pars eſt Syriæ, quæ Syria SOBAT, & Sophene vid. intrà Syria. Soba verò metropolis regni Adarezer, eadem forte ac Hoba, de qua ſuprà.

SOCHO. Joſue 1. v. 35. hanc confundit N. Sanſon cum Adullam legitque *Adullam Socho*, huic lectioni manifeſte repugnant Sept. nam legunt Ὀδολλὰμ καὶ Μεμβρὰ καὶ Σαωχὰ, dictio *Membra* interpoſita variam Socho demonſtrat ab Adullam, dicitur 1 Reg. 17. v. 1. *Socho Juda*, in Septuag. Σοκχὼθ τῆς Ἰουδαίας, 2 Paral. 11. v. 7. τὴν Σοκχὼθ καὶ τὴν Ὀδολλὰμ, ubi adhuc Sochob ab Odollam diſtinguitur, diſtabat ab Azecha & Maceda, tribus leucis, non longè à Nobe, aliqui Sochorb dicunt, erat ſita in planitie.

SOCHO. 1 Reg. 19. v. 22. ubi ciſterna magna, in Sept. ασοὶ, locus tribus Benjamin, in finibus tribus Ephraim, non procul à Naioth, quæ in Ramatha.

SOCOTH. 3 Reg. 7. v. 46. in Septuag. Σοκχὼθ. SOCHOT. 2 Paral. 4. v. 17. Septuag. Σοκχὼθ ſancto Hieronymo Sochot, ipſa eſt SOCOTH, ideſt Tabernacula. Gen. 33. v. 17 civitas in tribu Gad: ita Joſue 13. verſ. 27. Septuag. Σοκχωθὰ apud Jordanem fluvium.

SOCOTH. Joſue 15. verſ. 48. apud Septuag. Σωχὰ civitas tribus Juda.

SOCOTH. Exod. 12. verſ. 37. ſecunda ſtatio filiorum Iſrael, ubi primam tabernacula fixere, à quibus nomen Sochot accepit, in interiori Ægypto ſuper Trajanum fluvium, inter Rameſſe & Etham.

SODI FLUVIUS. Baruch 1. v. 4. Sept. Σοὺδ, quidam Euphraten eſſe ſuſpicantur, crediderim forſan alium, in Babylonia regione.

SODOMA, præcipua civitatum regionis Pentapoleos, quæ igne de cœlo deſcendente conſumptæ ſunt, regia erat; in lacu Aſphaltidis ſeu mari Mortuo, incolæ Sodomitæ. hanc Nubienſis pag. 3. clim. 3. Sadum appellat.

SOPHAN. Num. 32. v. 35. apud Septuag. Σοφὰρ, civitas in tribu Gad, ex Hebræo Ataroth Sophan, ſuſpicatur Adrichomius ne eadem ſit Atareth ſeu Roth.

SOPHIM. Vide Ramotha.

SOREC. Jud. 16. v. 4. in *valle Sorec*: Sept. ἐν Ἀλσωρὴχ, Nobilius obſervat alios legere ἐν τῷ aut ἐπὶ τοῦ χειμάῤῥου Σωρὴχ, vallis itaque & torrens Sorec, inter tribum Dan & tribum Simeon, qui ab Ortu in occaſum decurrens, mare Syriacum inter Aſcalonem & Azotum ingreditur.

SPARTIATÆ. 1 Mach. 12. v. 2. ſive Lacedæmonii incolæ civitatis Lacedæmon. vide ſuprà verbo Lacedæmon.

SPECULA, quæ reſpicit ſolitudinem, in Septuaginta *Specula deſerti* (Jeruel) à quo non procul erat hæc Specula in tribu Juda.

SPELUNCA duplex, in qua ſepulchrum Abraham, Iſaac & Jacob. Gen. cap. 23. propè Hebron. Vide ſuprà verbo Hebron.

SPELUNCA. 3 Reg. 18. verſ. 4. in monte, in qua duplici, Abdias diſpenſator domus Achab abſcondit prophetas, viſebatur adhuc ætate S. Hieronymi, in medio tribus Manaſſe quæ cis Jordanem.

SAUL, *terra*. 1 Reg 13. v. 17. *pergebat contra viam Ephra ad terram Saul*, in Septuag. Σωγὰλ, locus hic, de quo ſilent auctores, videtur fuiſſe in tribu Ephraim.

SUHITES. Job 2. v. 11. *Baldad Suhites*, apud Sept. Βαλδὰδ ὁ Σαυχαίων τύραννος. Saucheorum tyrannus c. 8. v. 1. ὁ Σαυχίτης. Sauchites; arbitror Saucheorum civitatem aut

Sui

Sauchæos populos in Arabia fuiſſe, licèt Adrichomius ex eiſdem Brocardum aſſerat Suram Suetam, Suitem, Suhi, & Suchi, fuiſſe urbem in dimidia tribu Manaſſe, ultra Jordanem, quatuor milliaribus à Corozain.

SULAMITIS. Cant. 6. v. 12. apud Sept. Σουναμῖτις, hinc liquet eſſe derivatam dictionem à Sunam.

SUNAM. 1 Reg 28. v. 4. in Septuag. Σουνάμ. 4 Reg. 4. v. 8. Sept. Σωμὰν ipſa eſt SUNEM. Joſue 19. verſ. 18 nam in Septuaginta Σουνὰμ civitas in tribu Iſſachar, ex qua SUNAMITIS, quæ etiam Suna & Sula, unde Sulamitis, ætate ſancti Hieronymi Sulem vicus, hodie vulgò *Tovendeles ſeu Gabraleris*.

SUPH, terra. 1 Reg 9. v. 5. In Septuag. Σίφ; ipſa eſt urbs Ramatha, in qua manebat Samuel, nam eodem libro cap 1. v. 1. dicitur Ramathaim Sophim; in Septuag. Α᾿ρμαθαὶμ Σιφὰ, v. ſuprà Ramatha.

SUR, deſertum. Gen 16. v. 7. Septuag. Σοὺρ, quod ad mare Rubrum & Ægyptum extenditur, deſerto Cades ad Occidentem: de eo adhuc Exodi 15. v. 22. ipſum eſt quod Num. 33. v. 8. in ſola vulg. editione vocatur Eham, hinc ſanctus Hieronym. idem facit deſertum Ethon, & Sur.

SUR, porta orientalis atrii templi Jeruſalem, quæ etiam Specioſa nominabatur.

SUSA. 2 Eſdræ 1. verſ 1. Septuaginta ἐν Σουσὰν Α᾿βιρὰ, vulg reddit *Caſtro*, alii *metropoli*, eſt itaque SUSAN Eſth. 1. cap verſ in Sept. ἐν Σούσοις τῇ πόλει civitas Perſidis, metropolis Suſianæ regionis, & tunc Regum Perſarum ſedes, ad Eulæum fluvium, notat Stephanus ſic appellatam ab ſoibi creſcentibus liliis, quæ eorum lingua Suſan, & Ciſſios incolas etiam dictos, poſteà Archiepiſcopalis, hodie *Sus* ſeu *Suſtra*, derivatum Suſantchai.

SYENE. Vide ſuprà Saba.

SYLVA Libani. Vide ſuprà Libanus.

SYLVARUM URBS. Joſue 13. v. 60 Vide Cariathiarim.

SYRACUSA, Syracuſæ, Syracoſſi, prius Ortygia, urbs Siciliæ inſulæ, olim maxima & Archiepiſcopalis, nunc vulgò *Saragoſa*, *Saraguſa*, & *Siracuſa*. Epiſcopalis ſub Archiepiſcopo Montis Regalis, maritima ad oram orientalem, vallis *di Noto*, non procul ab Anapo fluvio.

SYRI, populi Syriæ.

SYRIA, regio olim Aſiæ maxima, quippe quæ Aſſyriam, Meſopotamiam, Babyloniam, Phœnicem & Palæſtinam complectebatur: at Aſſyria poſtmodum, Meſopotamia & Babylonia avulſis, ad Arctos Armeniam, qua Amano monte ſecernitur; ab Ortu Meſopotamiam dividente Euphrate fluvio, & Arabiam deſertam; à Meridie Arabiam Petræam, ab Occaſu Ægypti partem, Syriacum mare & Ciliciam, interjacente Amani montis parte, quæ hodie *Souria* & *Suriſtan*. Turquiæ Aſianæ pars. Nubienſi *Scham*.

Obſervandum ſemper in Scripturis ſermonem eſſe de Syria ut diſtincta à terra Promiſſionis, quæ proinde erat terminus ejus ab Auſtro medius Libano, & Antilibano montibus.

Hæc Syria ſeu potius variæ partes, Syriæ variis nominibus appellantur in Scripturis,

Regio circa Damaſcum dicitur Syria-Damaſci, & hujus Syriæ caput Damaſcus.

SYRIA. Maacha. 1 Paralip. 19. verſ. 6. Regio quæ domui Maacha parebat, Maacha nomen proprium viri, regis Maacha dicti.

Syria Subal, regio quæ circa civitatem Soba; de qua vide verbo Emath.

Syria Cyrenem. Amos 1. verſ. 5. in Septuag. pro, *populus Syriæ Cyrenem*, legitur, *populus Syriæ nominatus*; unde liquet ibi non eſſe mentionem de Cyrene regione, quæ mediante terra Promiſſionis, Ægypto & Lybia, à Syria plurimum diſtat; probabile eſt Prophetam loqui de Syria circa Cyrum urbem Syriæ. Duo varia nomina, primum Syriæ, Provinciæ, alterum urbis Cyrenes: de Cyrene urbe Lybiæ intelligit ſanctus Hieronymus in Amos, de alia Cyrene Aſſyriæ ſubjecta explicant alii auctores, quorum ſi audienda ſit ſententia, de Cyropoli agetur, quæ apud Stephanum Κύρου πόλις ſeu Κυρέσχατα vocatur, in extremis finibus Perſidis.

Eſt quoque pars Syriæ plana & campeſtris, quæ Cœleſyria dicta, de qua ſuprà ſuo loco.

Siriæ indigena SYRUS.

Plurimas Syrias refert Sanutus lib. 3. part. 14. cap. 1. de quibus, quia extra meum inſtitutum, ſileo.

SYROPHENISSA, ideſt nata in finibus Syriæ & Phœnices. Marc. 7 v 26. mulier, quæ à Matthæo Chananæa vocatur: illa quippe regio pars olim erat terræ Chanaa, eadem mulier dicitur Græca, ſed religione, ideſt Gentilis.

SYRTIS. Act. 27. v. 17. duplex Syrtis: eſt Syrtis in ora Africæ; una magna dicta, altera parva; utraque ob naufragia infamis, & navigantibus plurimum metuenda.

T

TABERNACULA CEDAR. Cant. 1. verſ. 4. quæ tendebantur ad nundinas, ſtatis temporibus ibi celebrari ſolitas. Vide Cedar.

TABERNACULUM ABER CINÆI. Judic. 4. verſ. 17. in tribu Nephtali ad confines tribus Aſer, inter Aſur & Bethſames.

TANACH. Vide Aner.

TANIS. Num. 13. verſ. 23. ipſa eſt TAPHNIS. Jer. 2. verſ. 16. aliàs Taphnes, urbs magna inferioris Ægypti, ad Taniticum Nili oſtium in regione Helipolitana, olim regia Pharaonis, ubi Moyſes edidit ſigna, urbs poſteà Epiſcopalis ſub Archiepiſc. Damiatenſi, nunc etiam *Tanes* dicta, in Hebræo Schan.

TAPSAR. Jer. 51. v. 27. Septuag cap. 28. pro hoc verbo reddunt, machinas, quæ interpretatio ſuadet hanc dictionem ad Geographiam non pertinere.

TAPHUA. Joſue 12. v. 17. Septuag. Ταφοὺτ, & cap. 16. v. 8. Sept. Ταφοῦ, & fons Taphun, cap. 17. v. 7. Sept. Θαφθώθ, & terra Taphuæ v. 8. Sept. Θαφεθ, itaque Taphua erat civitas olim regis, in termino tribus Ephraim ad Orientem, in confinio dimidiæ tribus Manaſſe, in cujus ſorte ceciderat terra Taphuæ, ideſt, regio circa Taphuam, quæ ad utramque videtur pertinuiſſe.

TAPHUA. Joſue 15. verſ. 34. Septuag Ταπὺ, civitas tribus Juda.

TARSUS, quæ & Terſus & Tarſos, & Tharſus, vocabatur autem, ut aſſerit Stephanus de Urbibus, & Crania, & Hiera, & Antiochia, eratque Argivorum colonia, urbs notiſſima Ciliciæ, quam medius, interfluit fluvius Cydnus, non procul ab ejus oſtiis, poſteà Archiepiſcopalis; hodie vulgò *Terſum*, incolis TARSENSIS.

TEBBAT. Judic 7. v. 22. *Abelmehula in Tabbath*, in Sept. Α᾿βελμεουλὰ ἐπὶ Θαβὰθ, locus ſeu regio in qua erat Abelmehula, de qua in tribu Manaſſe cis Jordanem.

TELEM. Joſue 15. v. 24. quæ aliàs Talem, civitas tribus Juda, in Sept. nulla ei reſpondet dictio: hanc cum Ziph præcedenti confundit Zieglerus, legitque Ziphtelem.

TEREBINTHUS, *quæ eſt poſt urbem Sichem*. Gen. 35. v. 4. in Sept. quæ in Secimis, vide ſuprà Sichem.

THABOR. Joſue 19. v. 22. Septuag. Γαιθβωρ, terminus tribus Iſſachar, & civitas.

THABOR mons. Judic. 4. verſ. 6. Sept. Θαβὼρ, & Quercus Thabor. 1 Reg. 10. v. 3. Sept. Θαβὼρ, ſic Pſalm. 88. v. 13. Oſee verò 5. v. 1. in Sept. Ι᾿ταβύριον, eſt itaque Itabyrium Joſephi, quem Polybius Maſtum vocat, mons in tribu Zabulon; traditione tenetur Domini noſtri Jeſu Chriſti transfigurationem factam fuiſſe ſuper montem Thabor, qui in medio campo Galilææ erat.

THABOR. 1 Paralip. 6 v. 77. vide Cartha.

THACASIN. Joſue 19. verſ. 13. apud Septuaginta ἐπὶ πόλιν Κατασὶμ, civitas ergo & terminus tribus Zabulon, ad Orientem.

THAHATH. Num. 33. v. 26. apud Septuag. Καταὰθ, vigeſima tertia manſio filiorum Iſrael, in deſerto, inter Maceloth & Thare.

THALASSA. Act. 27. v. 8. civitas maritima Cretæ inſulæ juxta quam locus Boniportus dictus.

THALASSAR. Iſaiæ 37. v. 12. *filii Eden qui erant in Thalaſſar*, apud Sept. omiſſo *filii Eden*, οἱ εἰσιν ἐν Χάραν Θεμαὰθ, ipſa eſt THELASSAR, nam 4 Reg. 19. v. 12. eadem exprimitur hiſtoria, *filii Eden qui erant in Thelaſſar*, in Septuag. καὶ υἱοὺς Ε᾿δὲμ τοὺς ἐν Θαεσθὲμ, & filios Edem, qui in Thaeſten, non adeò facile eſt, ubinam illa regio Thalaſſar fuerit aſſerere, ſed quia Iſaiæ loco cit. ſermo eſt de Haram, apud Septuag. Charran, certumque ſit Charram fuiſſe in Meſopotamia; certum eſt Thalaſſar fuiſſe regiunculam Meſopotamiæ, aut ipſam Meſopotamiam.

THAMAR. Ezech. 47. verſ 19. Septuag. Θαιμὰν, ſic cap 48. v. 28. diximus eſſe Engaddi, quia tamen Thamar palmam ſignificat, volunt aliqui eſſe Jericho, quæ aliquando dicta eſt civitas palmarum.

TAMNA. Joſue 15 v. 10. & v. 57. ubi in Sept. Θαμναθὰ. 2 Paral 28. v. 18. Sept. Θαμνὰ, eſt itaque ipſa THAMNATHA. Judic. 14 v. 1. Sept. Θαμναθὰ, & ipſiſſima THEMNA. Joſue 19. v. 43. in Sept. Θαμναθὰ, civitas primùm ſortis tribus Juda, quæ ceſſit poſteà tribui Dan, eſt ipſa THAMNAS, de qua Gen. 38 v. 12. Sept. Θαμνὰ, hujus incola. THAMNATHÆUS, hodie *Thimna*.

THAMNATH SARAA. Joſue 19. v. 50. in Septuag. Θαμναθσαρὰχ & THAMNASARE, cap 24. verſ. 30. civitas in monte Ephraim à Septentrionali parte montis Gaas: ſub Romanorum imperio dicta Tamnatica, una ex undecim Toparchiis à Joſue condita, in qua etiam ſepultus eſt, erat in tribu Ephraim.

THANACH. Vide Aner.

THANATHSELO. Joſue 16. verſ. 6. in Septuaginta εἰς Θηνασὰ καὶ Σελλὴς, in Thenaſa & Selles, ubi duo videntur loca, terminus Ephraim ad Orientem. S. Hieronymo, Thenath villa.

TAPHSA. 3 Reg. 4. v. 24. Salomon obtinebat omnem regionem, quæ erat trans flumen (Euphratem) à Taphſa uſque ad Gazam, ipſa eſt Thaphſacus, de qua Stephanus, quæ urbs erat Syriæ ad Euphratem.

THAPSA. 4 Reg. 15. v. 16. apud Septuag. pro Thapſa legitur Therſa. Vulg. verò ſic: *percuſſit Manahem Thapſam, & omnes, qui erant in ea, & terminos ejus de Therſa*. ex his conſtat aut eſſe ipſam Therſam, aut ipſi vicinam civitatem, in dimidia tribu Manaſſe cis Jordanem.

THARE. Num. 33. v. 27. apud Sept. Ταρὰθ, vigeſima quarta ſtatio filiorum Iſrael, in deſerto inter Thaath & Methca.

THARELA. Joſue 18. v. 27. in Sept. Θαρεηλὰ, civitas tribus Benjamin.

THARSIS. 1 Reg. 10. v. 22. Sept. Θαρσὶς. 2 Paral. 9 v. 21. Sept. Θαρσεὶς, & cap. 20. v. 36. & 37. Sept. Θαρσεὶς. Iſaiæ 2. v. 16. *ſuper omnes naves Tharſis*; pro quibus verbis reddunt Sept. ἐπὶ πᾶν πλοῖον θαλάσσης. In hunc locum obſervat Hieronym. Hebræos ſua lingua mare *Tharſis* appellare, & allatis aliorum opinionibus (quas hic videre poteris) concludit melius eſſe per Tharſis mare vel quodcumque pelagus intelligere. Jeremiæ 10. v. 9. *argentum involutum de Tharſis*. Iſaiæ cap. 66. v. 19. Septuag. εἰς τὰ ἔθνη, εἰς Θαρσεὶς, reddit editio vulgata vice verſa, *ad gentes in mare*. Ezech. 38. v. 13. *Saba & Dedan & Negociatores Tharſis*, in Sept. καὶ ἔμποροι Καρχηδόνιοι, *& Negociatores Carthaginenſes*, alii codices habent *Tharſis*; alii utrumque

Car-

Carthaginenſes & Tharſis. S. Hieronymus reddit *Tharſis* ſive *Carthaginenſes*, de Tharſis pluries apud Jonam prophetam; præmiſſis his variis lectionibus, quid de Tharſis ſit ſentiendum paucis dicam.

Primò, non ſolùm intelligendum mare ſive maria, nam ut jam ſuprà allatis videre potes, *Tharſis* aliquando ſingulari numero effertur, aliquando plurali.

Secundò, poſſe & debere intelligi tranſmarinas regiones Occidentem versùs, notant enim quidam interpretes *Tharſis* Oceanum ſignificare, ita ut ire in Tharſis non ſit aliud niſi è Mediterraneo mari, tranſgreſſo freto Gaditano, in Oceanum navigare.

Tertiò, tandem debere intelligi regiones, quas nunc Americam vocamus, & in ea præcipue Peruvianum regnum, in quo conſtat auri fuiſſe plurimum, necnon argenti, ut Jerem. cap. 10. v. 9. cit. aſſeritur.

Huic opinioni ſuffragari poſſunt verba Davidis, Pſal. 47. v. 8. *in ſpiritu vehementi conteres naves Tharſis*. Obſervant enim omnes Americanæ hiſtoriæ ſcriptores, certis annorum ſpatiis vehementiſſimos in toto Americæ hemiſphærio furere ventos, quales nuſquam ſenſerunt noſtri hemiſphærii incolæ, qui non ſolùm naves omnes in alto mari & in portubus licèt tutiſſimis, penitus conterunt, ſed etiam arbores evellunt, evertunt domos, homines & omnia alia longiùs aſportant; quos ventos vernaculo nomine appellant *Ouragan*, forſan itaque de his ventis & navibus Americæ loquebatur Propheta.

Duo quæ difficultatem parere videntur, breviter ſolvam.

Primùm, naves in Aſion-gaber, ut ſirent in Tharſis; credimus Salomonem Geographiæ & rei nauticæ peritiſſimum, cogitaſſe navalem expeditionem, ab Aſion-gaber in eam quam nunc appellamus Peruviam, Æthiopiam legendo: navium hoc itinere euntium jacturam tangit Iſaias cap. 18. v. 1. à ſancto Hieronimo citatus in 2. Iſ. *væ alis navium, quæ ſunt trans Æthiopiam* (aliter vulg. ed.) poterat etiam iter illud tentare Orientem versùs, Taprobanam inſulam legendo, & mare Pacificum tranſeundo.

Secundùm, quòd Tharſis dicuntur Carthaginenſes, ut diximus ſuprà, vide Carthaginenſes, certum eſt eos ita appellatos, quia erant præcipui, qui in Tharſis frequentiſſimè ibant; non itaque mirum ſit, ſi vocentur Negotiatores Tharſis, tantuſque eis erat eundi in Tharſis ardor & frequentia, ut ſeveriſſimo decreto prohibuerint, ne quis impoſterùm iret in Tharſis, ne ſuæ civitates populis deſtituerentur, & in ſolitudinem redigerentur; de qualibet alia regione ſive de Tarſo Ciliciæ: aut Tarteſſo Bæticæ in Hiſpania, difficillimè explicari poteſt; triennalis à Joppe profectio, ibatur enim, ut ſacra teſtatur Scriptura, ſemel in annis tribus.

THEBATH. 1 Par. 18. v. 8. apud Septuag. *Ματαβὲθ*, una ex civitatibus regis Adarezer, quæ ſanè eadem eum Bete, de qua 2 Reg. 8. v. 8. ubi eadem narratur hiſtoria & nom apud Septuag. vocatur *Μασβὰκ*. Adarezer erat Rex Soba, in Syria Soba videtur ea propter fuiſſe iſta civitas.

THEBES. Judic. 9. v. 50. Septuag. *Θεβὲς*, & 2 Reg. 11. v. 21. in Septuag. *Θαμασί*, civitas cum turre in medio; erat in dimidia tribu Manaſſe, quæ cis Jordanem, ætate S. Hieronymi vicus.

THECUA & THECUE. 2 Reg. 14. v. 2. civitas & vicinum deſertum, in Septuag. *Θεκωὶ*, ex qua erat mulier THECUITIS de deſerto. 2 Par. 20 v. 20. in tribu Juda, ætate ſancti Hieronymi vicus, nono ab Ælia milliario.

THELASSAR. V. Thalaſſar.

THELMALA. 1 Eſdræ 2. v. 59. apud Sept. *Θελμελὲθ*. 2 Eſdræ 7. verſ. 61. *Θελμελὲθ*, videtur locus regionis Babyloniæ, unde Judæi Jeruſalem ſunt reverſi, eſtque ſanè Thamo Ptolemæi, oppidum in Babyloniæ regione, quod interpr. reddunt Thelme, dubium eſt an ſequentes dictionea, Thelharſa, Cherub, Adon, & Emer propriæ ſint virorum, an locorum.

THEMA. Job 6. v. 19. *conſiderate ſemitas Thema*, apud Septuag. *ὁδοὺς Θαιμανῶν*, *vias Themanorum*. Jerem. 25. v. 23. in Septuag. cap. 32. *Θαιμὰν*, idem locus ac THEMAN Baruch 3. v. 22. Septuag. *Θαιμὰν*, regio, quæ terra Themanorum. Gen. 36. v. 34. ex qua erat Huſam, qui regnavit in Edom; incolæ iſque THEMANITES & THEMANUS, eratque aut in Arabia, aut juxta Idumeam, Arabiæ contigua. Theman civitatem montium Seir, regiam Principum Edom, Gebalene regionis, affirmat Ziegltius.

THEMNA. Joſue 19. v. 43. vide Thamna.

THENACH. Vide Aner.

THERSA. Joſue 12. v. 24. Septuaginta *Θερσὰ*, civitas olim regia, poſteà in tribu Manaſſe quæ cis Jordanem, dein rebellante Jeroboam, facta eſt ſedes regia regum Iſrael uſque ad regnum Amri, qui ædificavit Samariam, quam ſibi & ſucceſſoribus ſuis fecit Regiam.

THESBITES. 3 Reg. 17. v. 1. Elias Thesbites *de habitatoribus Galaad*, in Septuaginta *ἀλλὰ ὁ προφήτης Θεσβίτης ὁ ἐκ Θεσβῶν τῆς Γαλαάδ*. *Elias Propheta Thesbites, qui ex Thesbis Galaad*. Thesba itaque civitas Galaaditidis regionis, in tribu Gad, patria Eliæ Prophetæ.

THESSALONICA, cujus incolæ THESSALONICENSES, civitas quæ etiam HALIA, Macedoniæ clariſſima & emporium celeberrimum, Emathiam illam vocat Zonaras, maritima, ad Thermaïcum ſinum, Archiepiſcopalis & metropolis, nunc vulgò *Saloniki*.

THOCHEN. 1 Paralip. 4. v. 32. in Septuag. *Θοκκὰ*, reſpondet ferè civitati *Θοκκὰ*, quæ Joſue 19. apud Sept. v. 7. in tribu Simeon, & fortè *Θαιὰ*. Joſue 15. v. 60. in ſolis Septuaginta, quæ fortis tribus Juda.

THOLAD. Vide Eltholad.

THOPHEL. Deut. 1. v. 1. Sept. *Τοφὸλ*, locus trans Jordanem è regione Jericho, in deſerto, in tribu poſteà Ruben.

THOPO. 1 Mach. 9. v. 50. in codice Græco *Θαφὼ*, una è civitatibus, quas Jonathas extruxit & munivit in Judæa.

THRACES, incolæ Thraciæ regionis, in Europa, habentis à Septentrione Æmum montem, quo à Myſia ſeparatur; ab Oriente Pontum & Propontidem; à Meridie mare Ægæum; ab Occidente Neſtum fluvium & Pangæum montem, quo à Macedonia ſubmovetur, nunc vulgò *Romania*, 1 Machab. 11. verſ. 35.

THUBAL. Ezech. 27. v. 13. videtur dictio ad Geographiam ſpectans, & 38. v. 2. Septuag. *Θοβὲλ*, pro Thubal Hiſpaniam debere intelligi volunt recentiores: ſed primo loco citato Sept. pro *Græcia*, *& Thobal & Moſoch*, interpretantur, Græcia & aliæ circùm eius, videndum itaque eſt an Hiſpania adjaceat Græciæ. Socr. l. 7. c. 42. aſſerit ſicut & Theodoretus per Thobel Ezech. 38. Iberos (Aſiæ) intelligi debere.

THYATIRA, civitas Lydiæ, in Aſia minori, quæ, ut refert Stephanus de Urbibus, prius Pelopia & Semiramia, & Myſorum Eſchate (id eſt extrema) vocabatur, ad Lycum fluvium, poſtmodum Epiſcopalis ſub Archiepiſcopo Sardiano, nunc *Tire* ſeu *Tyre*, illius cives THYATIRENI.

TIBERIADIS mare, vide Cenereth lacus, ſic dictus à civitate quæ dicta Tiberias, olim Cenereth & Ceneroth in tribu Zabulon, Galilææ aliquando metropolis & una ex urbibus Decapoleos, ad littus maris cui nomen dedit, Epiſcopali poſteà ſede donata eſt, vulgo *Tabarie*, iſte Nigro.

TICHON. Ezech. 47. verſ. 16. *Domus Tichon, quæ eſt juxta terminum Auran*, apud Septuag. *αὐλὴ τοῦ Σαυνὰν, αἵ εἰσιν ἐπάνω τῶν ὁρίων Αὐρανίτιδος*, atrium Saynam, quæ ſunt ſupra terminos Auranitidis, locus, qui aliàs Tichon & Ethicon tribu Nephthali ad Jordanem, ut vult Adrichomius, non longè à Panea, Auſtrum versùs.

TIGRIS fluvius. Gen. 2. v. 14. *ipſe vadit contra Aſſyrios*. Aſiæ celeberrimus, qui è montibus Armeniæ erumpens ad Meridiem labitur per Aſſyriam illam à Meſopotamia ſeparans; Euphratemque ab Occaſu recipiens, tandem in ſinum Perſicum influit, varia habuit nomina, dictus eſt, Ahava, vide ſuprà hoc verbo, & Evi & Thelan, vide loco citato, etiam Sylax, ut vult Euſtathius, Sollax. Plutarch. Hidekel Hebræis, Digiis Joſepho, Tegil Caſtaldo. Ser. Joſeph. Barb. Motato Poſtello.

TOB, terra. Judic. 11. v. 3. & 5. Septuag. *Τωβ*, regio in extremo Galaaditidis, in tribu Gad.

TOPHETH, locus in valle Ennom, de quo Jerem. cap. 7. vide Ennom.

TORRENS BOTRI, vide Neclelcol.

TORRENS *ad ſolitudinem Jeruel*, v. Jeruel. 2 Paral. 20. verſ. 16.

TORRENS ÆGYPTI, terram promiſſionis ab Idumæa ſeparans, tribui Simeon ad Auſtrum, ab Ortu in Occaſum currens, prope Rinocoruram mare magnum ingreditur.

TORRENS, à quo David quinque lapides limpidiſſimos accepit. 1 Reg. 17. v. 40. è Judææ montibus erumpens, & ad vallem Therebinthi accedens, Aquilonarem plagam tribus Dan decurrit, & inter Janniam & Getth, mare Syriacum intrat; ad hunc Cendebæus cæſus. 1 Mach. 16. v. 8.

TRACHONITIS, regio trans Jordanem, in dimidia tribu Manaſſe, inter Jordanem ad Occaſum, & Arabiam deſertam ad Ortum, Libano & Cœleſyriæ ad Aquilonem conterminà, ad Tiberiadis mare uſque protenditur, ſic dicta quòd locis aſperis referta ſit.

TRANSITUS Jordanis. Joſue 3. inter Setim & Jericho, in finibus tribuum Ruben & Benjamin.

TRES TABERNÆ. Act. 28. v. 15. in Latio inter Forum Appii & Romam, urbs olim Epiſcopalis, nunc vicus.

TRIPOLIS, ubi portus. 2 Mach. 14. civitas Phœnices, ſic vocata, inquit Stephanus, eò quòd ex tribus urbibus habuerit colonias vid. ex Arabo, Tyro & Sidone: maritima, & emporium olim celeberrimum, ſub Libano monte. Archiepiſcopalis, nunc ab incolis *Tarabolos* dicitur, ut aſſerit Gabr. Sionita c. 10. amnem interfluentem non nominans.

TROAS. Act. 16. v. 8. regio Aſiæ minoris, olim pars Phrygiæ, Ægeo mari expoſita, ipſa eſt quam Stephanus Troiam vocat, quæ, ut ait, prius Idæa, poſteà Teveris, deinde Troja, tandem Troas, excidio urbis Troiæ notiſſima, eam adhuc Stephanus infrà appellat Troias, quæ inquit regio Ilii, quæ vocabatur Teveris & Dardania & Xanthe.

TROGLODYTÆ. 2 Paral. 12. v. 3. apud Septuag. *Τρωγλοδύται*, populi Africæ maritimi, inter Æthiopes ad Occaſum, & mare Rubrum ad Ortum.

TUBIANÆI, *venerunt in Characa, ad eos qui dicuntur Tubianæi Judæos*. 2 Mach. 12. v. 17. in codice Græco *Τουβιηνοὺς*, quando quidem Nabathæi ſeu Nabathæni ſunt aliàs Tubianæi dicti, ut ex variis auctoribus refert Adrichomius verbo Arabia, pag. 77. col. 2. & Tubianæos Arabiæ populos, & Characa eſſe in Arabia debemus aſſerere.

TUBIN, in locis Tubin. 1 Mach. 5. v. 13. in Codice Græco, *ἐν τοῖς Τουβίου*, videtur aut regio aut civitas plurali numero in Galaaditide, de qua ſilent Auctores, fortè eadem regio ac Tob, de qua ſuprà, laves enim dictionum Græcorum quædam conſonantia.

TUMULI JORDANIS. Joſue 22. v. 10. Septuag. *Γαλαὰδ τοῦ Ἰορδάνου*, alii *Γελιλώθ*, quod ſignificat confinia ad Jordanem in tribu Benjamin.

TURRIS GREGIS. Gen. 35. v. 21. & Mich. 4. v. 8. propè Bethlehem ad Orientem in tribu Juda, ipſam etiam *Ader* nominat Sanutus lib. 3. p. 14. cap. 3.

TYRUS. Joſue 19. v. 29. & alibi paſſim civitas in tribu Aſer, maritima, ſuper rupem ſtructa, quæ quia mari undique cincta, à Stephano inſula aſſeritur, totius Phœnices metropolis clariſſima, primùm Archiepiſcopalis ſub Patriarcha Antiocheno, poſteà ſub Hieroſolymitano, *Sarra* quondam dicta, & *Sur* etiam nunc appellatur, incola TYRIUS

Digitized by Google

V

VALLIS ARTIFICUM, *ibi quique artifices erant*. 1 Paral. 4. verſ. 14. apud Septuag. Α᾽γεαδδαὶ, ὅτι τέκτονες ἦσαν. 2 Eſdræ 11. v. 35. in tribu Benjamin, in qua civitas Ono.

VALLIS ARUNDINETI. Joſue 16. v. 8 Septuag Χελκανὰ, terminus tribus Ephraim, intra torrentem Carith & Jordanem. Vide verſ. Arundineti vallis, eod. lib. cap. 17. verſ. 9. in Septuag. Καρανὰ in Aulone ſitam dicit Zieglerus.

VALLIS BENEDICTIONIS. 2 Paral. 20. v. 26. prope deſertum Thecuæ in tribu Juda.

VALLIS CASIS. Joſue 18. v. 21. Sept. Α᾽μεκασὶς, civitas tribus Benjamin.

VALLIS ENNON. Vide Ennom.

VALLIS GAD, in tribu Gad ad Auſtrum inter Aroer & Jazer.

VALLIS JEPHTAHEL. Vide Jephtahel.

VALLIS JOSAPHAT inter Jeruſalem & montem Oliveti, ubi torrens Cedron.

VALLIS RAPHAIM ſive Gigantum, ab Jeruſalem protenſa Aquilonem verſus, per tribum Benjamin uſque ad tribum Ephraim.

VALLIS SALINARUM, ad Orientalem & Auſtralem plagam tribus Juda, ad littus linguæ maris Salſiſſimi ſive Mortui; prope Idumæam. 2 Reg. 8. verſ. 13. vocatur à Septuag. Γεβελὲμ.

VALLIS SENNIM. Vide Sennim.

VALLIS SILVESTRIS. Gen. 14. v. 10. Vallis ſalſa apud Septuag. in agro Sodomorum; ubi putei Bituminis. V. verbo Mare ſalis.

VALLIS TEREBINTHI, ubi cæſus Goliath à Davide in tribu Juda, 1 Reg. 7. v. 1. Sed cap. 21. verſ. 9. vocatur à Septuag. vallis ἠλά.

VALLIS VIATORUM *ad Orientem maris*. Ezech. 39. v. 11. locus à Propheta prædictus; ubi certò futurus ſit, neceſſum eſſet divinare.

VIÆ, à ſuis terminis faciilimè dignoſci poſſunt.

VINEA NABOTH prope Jeſrael, in tribu Iſſachar.

ULAI. Dan. 8. verſ. 2. & 16. *Porta Ulai* in Septuaginta Οὐβάλ. Scholion addit, nomen montis Perſici. Aquila tranſtulit ſuper Ubal Ulai, ſicque eſt in Hebraico, Symmach *Super Paludem Ulai*. Eſt itaque Eulæus fluv. qui apud Herodot. lib. 5. Choaſpes; quique ortus in Medis in Auſtrum decurrens, Suſa urbem circumfluit; cujus una portarum à fluvio Porta Ulai dicebatur, fluvius verò Suſianam ab Elymaide diſterminans, in ſinum tandem Perſicum aquas evomit.

UR CHALDÆORUM. Geneſ. 11. v. 31. In Septuaginta pro *de Ur Chaldæorum*, legitur ἐκ τῆς χώρας τῶν Χαλδαίων. Eadem quoque interpretatio eſt verſus 7. cap 15. 2 Eſdræ 9. v. 7. *de igne Chaldæorum*, conſtanter Septuag. ἐκ τῆς χώρας τῶν Χαλδαίων; in re tam clara non laborandum. Regio illa Meſopotamiæ erat, ut conſtat ex Act. Apoſt. 7. v. 2. quæ ſub dicione haud dubiè Chaldæorum erat; ex Ammiani Marcellini 21. obſervatur nihilominùs Caſtrum ad Tigrim in Meſopotamia Ur appellari. Exciderat Gen. 11. v. 28 *in Ur Chaldæorum*. Septuaginta ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Χαλδαίων.

Z

ZABADÆI. 1 Machab. 12. v. 31. *ad Arabas, qui vocantur Zabadæi*, in codice Græco Ζαβεδαίους. Joſeph. in Antiquit. Nabathæos vocat. de Nabuthæis vide ſuprà, remanet tamen mihi ſcrupulus, nam cod. lib. cap 9. v. 35. Jonathas miſit fratrem ſuum ducem populi, & rogavit Nabuthæos amicos ſuos; & hic cap. 12. cit. *divertit Jonathas ad Arabas, qui vocantur Zabadæi, & percuſſit eos, & accepit ſpolia eorum*; non ergo erant illi Zabadæi, iidem qui Jonathæ amici Nabuthæi. Huic opinioni ſuffragatur Zieglerus, qui Zabadæos putat ſitos ad Libanum & tractum Dammeſech.

ZABULON una è tribubus filiorum Iſrael, ſita in Galilæa inferiori, à mari Magno Occaſum verſùs, ad mare Galilææ verſùs Ortum protenſa, habens conterminas ad Aquilonem tribum Aſer, & tribum Nephthali, ad Auſtrum verò tribum Iſſachar.

ZABULON, nullius civitatis mentio eſt, quæ hoc vocata fuerit nomine; & licèt noſtrum conſilium ſit ſola loca quæ in Scripturis, & non alia hic recenſere; hanc nihilominùs referimus, ne nobis videatur excidiſſe quæ nominatur à Joſepho lib. 3. belli cap. 4. in Galilæa in tribu Zabulon ac Ptolemaidi vicina. Forte ex ea erat Ahialon ZABULONITES Judic. 12. v. 11. & v. 12. nomen Zabulon, ubi ſepultus dicitur, de hac urbe poteſt intelligi, licet ibi non expreſsè dicatur, an tribus, an civitas.

ZACHARIÆ domus. Lucæ 1. v. 40. in civitate Juda in montanis, hæc civitas putatur fuiſſe Hebron.

ZAMBRI. Jer. 25. v. 25. Hic locus deſideratur in Septuag. S. Hieron. in hæc verba, *& cunctis regibus Zambri*, dubitat an ſit aliqua Perſidis regio, quia ſtatim Medorum fit mentio, vel an ſit regio ſolitudinis, ideſt Arabiæ deſertæ, quia ſtatim præceſſerat ſermo de Arabia.

ZANOE. Joſue 15. v. 34. in Septuag Ῥαμὲν. 2 Eſdræ 3. v. 13. Septuag. Ζανὼ, & cap. 11. v. 30. civitas tribus Juda.

ZANOE, altera eiſdem lib. & cap. v. 56. in Septuag ex Zanoe, & Accain fit una dictio Ζακαΐμ, civitas pariter tribus Juda.

ZARED. Num. 21. v. 12. *ad torrentem Zared*, in Septuag. *in convalle Zared*. Deut. 2. verſ. 13 *Torrentem Zared*. Septuag vallem Ζαρὲτ, ſic verſ. 14. igitur vallis in tribu Ruben cum torrente, qui ab Ortu in Occaſum inter petram deſerti & Dibongad decurrens, mare Mortuum ingreditur. Dicitur etiam Zered.

ZEPHRONA. Num. 34. verſ 9. apud Sept. Δεφρωνὰ, locus ſive terminus terræ Promiſſionis verſùs Aquilonem, in tribu Nephthali.

ZIPH. Joſue 15. verſ. 24. apud Septuag. nulla dictio ei reſpondet, civitas tribus Juda, illam cum ſequenti jungitur Zieglerus, legitque Ziphethelem; cum præcedenti N. Sanſon legitque Jethamziph.

ZIPH. Eodem lib. c. v. 55. in Sept. ὀζὶβ, civitas tribus Juda, an ab altera diverſa ſit, non omninò certum. Ejus incolæ Ziphæi. 1 Reg. 23. v. 14. *in monte ſolitudinis Ziph*, in Sept. *in monte Ziph*, v. 15. *in deſerto Ziph*, itaque mons ibidem erat cum deſerto, idem nomen cum urbe habentia.

ZOHELETH lapis. 3 Reg. 1. verſ. 9. qui erat vicinus fonti Rogel, prope Jeruſalem ad Orientem; Zocheleth rupes in Zieglero.

F I N I S.

T A B U L Æ CHRONOLOGIÆ SACRÆ
VETERIS AC NOVI TESTAMENTI
Ex ſacris præcipuè libris depromptæ.

M O N I T U M.

MUNDUM ſupponimus fuiſſe conditum ſub finem anni Periodi Julianæ 710. poſito nimirum in autumno creationis initio. At quoniam cùm veſpera primi diei ſeptimanæ, primus ſæculi dies eſt inchoatus, feriam primam quæ illo anno ad autumnale Æquinoctium proximè acceſſit, in 23. Octobris noſtri diem incurriſſe obſervavimus: atque adeò à veſpera illum Juliani anni diem antecedente, primum temporis momentum eſt deducendum. Sic fit ut à veſpera illa primum mundi diem incipiente, ad mediam noctem primum Æræ Chriſtianæ diem inchoantem, anni fluxerint 4003. dies 70. & horæ temporariæ 6. Veruſque Chriſti natalis quadriennio toto, (quod ex annis regni Herodis & ejus morte colligitur) vulgari æra Chriſtiana anterior ſit. Juxta has enim quas ſequimur rationes, Salomoniei Templi ſtructura 3000. anno mundi abſoluta eſt, & anno 4000. Chriſtus, cujus Templum figura fuit, primùm hominibus manifeſtatus eſt. Unde ad annos æræ vulgaris 4. additis, & ab annis ante eamdem totidem detractis, pro communi & vulgata, vera & germana obtinebitur nativitatis Epocha.

Ut autem quævis hebdomada ſeptem diebus evolvitur, ex quorum revolutione tota abſolvuntur ſæcula; Sic totum illud temporis ſpatium de quo diximus, commodè in ſeptem ætates diſtribui poſſe putavimus, quibus abſolutis futura eſt octava illa, in Sanctorum beatitudine, nunquam finem habitura, quam etiam CHRISTUS *præſignavit, qui octavo, hoc eſt ſeptimum proximè ſequenti die, reſurgere voluit. Illæ autem ætates, ut uno intuitu quivis perſpicere poſſit, ſic breviter hac appoſita tabella deſcribentur.*

Ætas mundi		Annos	Menſes	Dies	
I	comprehendit	1656	1	26	A Creatione ad Diluvium.
II		426	4	18	A Diluvio ad vocationem Abrahami.
III		410	0	0	Ab illa vocatione ad Exodum.
IV		479	0	17	Ab Exodo ad jacta Templi fundamenta.
V		475	11	26	A fundatione Templi ad finem captivitatis.
VI		132	7	3	A libertate donata per Cyrum, ad Chriſtum natum.
	Summa	3599 :	2 :	3	

Ætas autem VII. quæ à Chriſto nato anno 4000. incipit, indefinita eſt.

Atque hæ ſunt ætates 7. in qua ſequentes Tabulas noſtras Chronologicas diſtribuimus, quarum methodus facilis: ſiquidem columnæ ſuis ſingulis nominibus ſuperpoſitis ſignatæ ſunt, & res è regione appoſitæ ita ſibi invicem reſpondent, ut ſine labore deprehendi atque inter ſe componi poſſint. Exempli gratia, ſi in annum inciderem cui mors Adami aſſignatur, invenio non ſolùm quot annos ille vixerit, ſed etiam quot annis cum ſingulis Patriarchis ſuperſtes fuerit: item cui anno Mundi & Periodi Julianæ, ſinguli illi anni reſpondeant, & quot annis æram præcedant Chriſtianam. Idemque de ceteris omnibus eſto judicium.

Annos verò mundi ſingulos continenter ubique annumerandos minimè duximus, quod & longum foret & minus neceſſarium: ſed ſi quid quibuſdam adſcribendum fuit, illos appoſuimus, mediis libenter omiſſis. Annis etiam Urbis vel Olympiadum aut Nabonaſſari, paginas ſingulas onerandas non cenſuimus: quibus non adeo frequens in ſermone vulgari jam uſus eſt: & quos qui volet, ex eorum Epochis ſuis locis diligenter hic adſcriptis, facilè deducere poteſt. Unum enim nobis præcipuè propoſitum fuit, ut ſtuderemus brevitati. Fruere igitur, Lector, & ſi plura voles, non pigeat integram noſtram adire CHRONOLOGIAM, *ubi non ſolùm plura invenies, ſed etiam quæ hic leviter tantùm & quaſi digito monſtrantur, ibi ſolidis rationibus atque auctoritatibus paſſim firmata reperies.*

Digitized by Google

PRIMA MUNDI ÆTAS

Annorum 1656.

Cum menſibus ferè duobus.

A Creatione ad Diluvium.

Anni Mundi.	Octob. die		Anni Periodi Julianæ.	Anni ante æram Chr. vulg.
		CREATIONIS INITIUM ſupponimus factum nocte illa, quæ diem 23. Octobris noſtri præceſſerit, in anno Periodi Julianæ 710. Abſoluta vero eſt diebus ſex.	710	4004
1	23	FERIA I. Creavit Deus ſupremum cœlum cum Angelis: deinde infimum hunc globum ex abyſſo & terra conflatum, *Gen.* 1. Concinentibus, & collaudantibus eum ſimul *omnibus filiis Dei*, ideſt ipſius Angelis, *Job* 38. 7. Cumque terra eſſet inanis, & tenebræ eſſent ſuper faciem abyſſi, in ipſo die medio creata eſt Lux, quam à tenebris diſtinguens Deus, illam appellavit Diem, & tenebras Noctem.		
	24	FERIA II. Creato expanſo, quod cœlum eſt appellatum, diſtinctio facta eſt inter aquas ſuperiores & inferiores terræ circumfuſas.		
	25	FERIA III. Aquis inferioribus in locum unum confluentibus, apparuit Arida, quam Deus germinare fecit herbas, plantaſque cum ſeminibus, & fructibus. Paradiſus in Eden conſtituitur, in quo omne lignum pulchrum viſu & ad veſcendum ſuave. Arbor quoque vitæ, & arbor ſcientiæ boni & mali. *Gen.* 2.		
	26	FERIA IV. Creantur Sol & Luna, reliquaque Sidera.		
	27	FERIA V. Aquatilia, & volatilia creata ſunt, & fœcunditate donata.		
	28	FERIA VI. Terreſtria animalia creata ſunt, tam grandia quàm repentia. Demum verò Homo ad imaginem Dei conditus eſt. Tum circa veſperam ex dormientis latere coſta delumpta, mulier formatur.		
	29	FERIA VII. Quievit Deus ab univerſo opere, diêi ſeptimo benedicens, Sabbatum inſtituit & ſanctificavit, *Gen.* 2. Needum, ut videtur, peccato admiſſo, aut pœna inſontibus vel Angelis vel hominibus inflicta.		
	30	Primi conjuges in Paradiſum introducti, fructu arboris boni & mali interdicuntur.		
	Adami ætas. 1	Deus univerſa animantia terræ, & volatilia cœli adduxit ad Adam, ut videret quid vocaret ea. Diabolus verò eorum felicitati invidens, mulierem per ſerpentem, per mulierem virum ad peccatum ſollicitat. Citatis & convictis à Deo, pœnæ imponuntur, ſtatimque ipſi è paradiſo ejiciuntur, ne de fructu vitæ, quem hactenus non attigerant, veſcantur. Quod die Mundi 10 non incongrue factum videri poteſt. Kalendis Novembris noſtri reſpondens, quo dein ... inſtituta eſt EXPIATIONIS ſolemnitas, & ſtatutum JEJUNIUM, ... nomine *Actor.* 27. donatum, in quo anima, quæ non fuiſſet afflicta, excludebatur à populo, *Lev.* 16. & 23.		
2	2	Poſt lapſum, primus è muliere naſcitur CAIN, *Gen.* 4. deinde Abel. Abele autem à fratre Caino occiſo, Deus alium Evæ filium repoſuit nomine	711	4003
130	130	SETH, anno Adami & mundi 130. natus. Cujus filius.	840	3874
235	235	105 ENOS naſcitur anno Sethi 105. Gen. 5. Cùm à Cainitis, Dei cultus jam miſerè corruptus eſſet.	945	3769
325	325	195 90 CAINAN naſcitur, anno Enoſi 90. *ibid.*	1035	3679
395	395	265 160 70 MALALEEL naſcitur, anno Cainani 70.	1105	3609
460	460	330 225 135 65 JARED naſcitur, anno Malaleelis 65.	1170	3544
622	622	492 387 297 227 162 ENOCH naſcitur, anno Jaredi 162.	1332	3382
687	687	557 452 362 292 227 65 MATHUSALA naſcitur, anno Enochi 65.	1397	3317
874	874	744 639 549 479 414 252 187 LAMECH naſcitur, anno Mathuſale 187.	1584	3130
930	930	800 695 605 535 470 308 243 56 *Adam* moritur, annos natus 930.	1640	3074
987	***	857 752 662 592 527 365 300 113 *Enoch* 7. ab Adam transfertur, ann. natus 365	1697	3017
1042		912 807 717 647 582 *** 355 168 *Seth* moritur, annos natus 912.	1752	2962
1056		821 731 661 596 369 182 NOE 10. ab Adam naſcitur, ann. Lamechi 182.	1766	2948
1140		905 815 745 680 453 266 84 *Enos* moritur, annos natus 905.	1850	2864
1235		*** 910 840 775 548 361 179 *Cainan* moritur, annos natus 910.	1945	2769
1290		*** 895 830 603 416 234 *Malaleel* moritur, annos natus 895.	2000	2714
1422		*** 962 735 548 366 *Jared* moritur, annos natus 962.	2132	2582
1536		*** 849 662 480 Initium 120 ann. pœnitentiæ, *Gen.* 6. 3. & 1 *Petr.* 3. 20. ac 2 *Petr.* 2. 5.	2246	2468
1556		869 682 500 JAPHET primogenitus Noe naſcitur, anno patris 500.	2266	2448
1558		871 684 502 2 SEM Secondogenitus Noe naſcitur.	2268	2446
1651		964 777 595 95 93 *Lamech* moritur cum 777 eſſet ann.	2361	2353
1656		969 *** 600 100 98 *Mathuſala* annos natus 969. moritur paulò ante diluvium.	2366	2348
		Hujus anni menſe 2. die 10 menſis (Decembris noſtri 1. Fer. 1.) Deus edicit Noe ut ſe paret ad ingreſſum in arcam.		
		Menſis 2. die 8. (Decemb. 8 Fer. 1.) Noe cum ſuis, & animalibus omnibus in Arcam ingreſſo, pluviam immiſit Deus ſuper terram diebus 40. & 40. noctibus: & prævaluerunt aquæ.		

Digitized by Google

SECUNDA MUNDI ÆTAS

Annorum 426.

Cum menſibus quatuor & aliquot diebus.

A Diluvio Ad Vocationem Abrahami.

Anni Mundi.	Anni Diluvii.	NOE	SEM.	ARPHAXAD	SALE	HEBER	PHALEG	REHU	SARUG	NACHOR	THARE	ABRAM	DILUVIUM durat annum integrum. VITA *autem hominum quaſi dimidio brevior facta eſt.*	Anni Periodi Jul.	Anni ante æram Chr. vulgaris
1657	1	601	99										Noe ſiccata terra exivit ex arca cum ſuis. Deus autem terram corruptam nova benedictione reparat.	2367	2347
1658	2	602	100										ARPHAXAD naſcitur, anno Semi centeſimo, ſecundo poſt Diluvium. *Gen cap.* 11.	2368	2346
1693	37	637	135	35									SALE naſcitur, anno Arphaxad. 35. *ibid.*	2403	2311
1723	67	667	165	65	30								HEBER naſcitur, anno Sale 30.	2433	2281
1757	101	701	199	99	64	34							PHALEG naſcitur, anno Heberi 34. *Exinde anni humanæ vitæ iterum quaſi dimidio breviores ſunt.*	2467	2247
1787	131	731	229	129	94	64	30						REHU naſcitur, anno Phaleg 30.	2497	2217
1819	163	763	261	161	126	96	62	32					SARUG naſcitur, anno Rehu 32.	2529	2185
1849	193	793	291	191	156	126	92	62	30				NACHOR naſcitur anno Sarug 30.	2559	2155
1878	222	822	320	220	185	155	121	91	59	29			THARE naſcitur, anno Nachoris 29.	2588	2126
1915	259	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....		Ægialeus Sycyoniorum in Peloponeſo regnum incepit, annis 1313. ante primam Olympiadem *Euſeb. in Chron.*	2625	2089
1920	264	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....		Hyſci (quod lingua Ægyptiaca *reges paſtores* ſonat) ex vicina Arabia irrumpentes Memphim ceperunt, totaque Ægypto inferiori potiti ſunt.	2630	2084
1948	292	892	390	290	255	225	191	161	129	99	70		HARAM primogenitus Thare naſcitur, anno ejus 70. *Geneſ* 11. ꝟ. 26. 29.	2658	2056
1996	340	940	438	338	303	273	239	209	177	147	118		*Phaleg* moritur, annos natus 239.	2706	2008
1997	341	941	439	339	304	274	***	210	178	148	119		*Nachor* moritur, annos natus 148.	2707	2007
2006	350	950	448	348	313	283		219	187	***	128		*Noe* Moritur, annos natus 950.	2716	1998
2008	352	***	450	350	315	285		221	189		130		ABRAM, poſteà dictus ABRAHAM, tertius Thare filius, naſcitur anno patris 130 *Geneſ.* 11. 32. *cum* 12. 1. 4.	2718	1996
2018	362		460	360	325	295		231	199		140	10	SARAI, ſive SARA, quæ & ISCA, ex Harane ſeptuagenario naſcitur, *Geneſ.* 11. 29. 30. *cum* 17. 17.	2728	1986
2026	370		468	368	333	303		239	207		148	18	*Rehu* moritur, ann. natus 239.	2736	1978
2049	393		491	391	356	326		***	230		171	41	*Sarug* moritur, an. natus 230.	2759	1955
2079	423	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	***	.....	.....	.....	Hoc ferè tempore Codorlahomor Rex Elam, ſive Elamitis, inter Perſiam & Babyloniam ſitæ, Pentapoleos Reges ſubegit, qui ei ſervierunt annis 12. *Geneſ.* 14.	2789	1925
2083	427		525	425	390	360					205	75	ABRAM A DEO VOCATUR ex Ure Chaldæorum in Meſopotamia: Charamque pervenit in eadem Meſopotamia ſitam. Ibi *Thare* gravi imbecillitate detentus, conſedit, donec ille ann. vitæ 205. moreretur. Quod eodem anno poſt Joſephum, Euſebium, Chryſoſtomum, Auguſtinum, & alios credimus factum. *Conſule Chronologiam noſtram.*	2793	1921

TERTIA MUNDI ÆTAS

Annorum præcisè 430.

A PEREGRINATIONE SEU VOCATIONE Abrahami ad Exodum.

Anni Mundi.	à Diluvio.	Sem.	Arphaxad.	Sale.	Heber.	Abraham.	Servitutis.	ante Exodum.					Anni Periodi Jul.	Ante æram Chr. vulg.
												ABramum, patre mortuo, denuò vocat Deus, addita etiam Evangelici fœderis promiſſione, anno		
2083	427	525	415	390	360	75	0	430				Indeque 430. anni peregrinationis & ſervitutis aſſumendi; *Gen.* 11. & 12. *cum Act.* 7. & *Exod.* 12. *cum Gal.* 3.	2793	1921
2084	428	526	416	391	361	76	1	429				Abram deſcendit in Ægyptum fame cogente, *Gen.* 12.	2794	1920
2091	435	533	423	398	368	83	8	422				Rex Sodomæ cum reliquis, adversùs Codorlahomor rebellat. Abram Lothum liberat, & decimas offert Melchiſedech.	2801	1913
2094	438	536	426	401	371	86	11	419				ISMAEL naſcitur, *Gen.* 16, 15. & 17 24.	2804	1910
2096	440	538	428 * *	403	373	88	13	417	2			*Arphaxad* moritur.	2806	1908
2107	451	549		414	384	99	24	406	13			Circumciſio inſtituitur, nominaque *Abram* in *Abraham*, & *Sarai* in *Sara* mutantur. Sodoma evertitur.	2817	1897
2108	452	550		415	385	100	25	405	14			ISAAC naſcitur. Nec diu poſt MOAB & AMMON, eodem patre, & avo Loth.	2818	1896
2113	457	555		420	390	105	30	400	19	5		Ablactatur Iſaac, & Iſmael eum perſequens ejicitur: INDEQUE 400. ANN. NUMERANDI quibus Abrahami ſemen affligendu in terra non ſua prædixerat Deus.	2823	1891
2126	470	568		433 * *	403	118	43	387	32	18		*Sale* moritur, annos natus 433.	2836	1878
2145	489	587			422	137	62	368	51	37		Iſaac per fidè offertur ab Abraham, an. ætatis 37. *Genebrar. & poſt Seder Olam, & Tradit. Heb.* Sara moritur eodem anno, ætatis ſuæ 127. *Gen.* 23.	2855	1859
2148	492	590			425	140	65	365	54	40		Iſaac ducit Rebeccā filiam Batuelis, filii Nachor, fratris Abraham, *Gen.* 24. Inachus Argivorum in Peloponeſo Primus rex, regnat per ann. 50. *Euſeb.*	2858	1856
2158	502	600 * *			435	150	75	355	64	50		*Sem* moritur.	2868	1846
2168	512				441	160	85	345	74	60		JACOB & ESAU naſcuntur, anno Iſaaci 60.	2878	1836
2179	523				450	171	96	334	85	71	11	Thermoſis, ſive Amoſis rex Ægypti ſuperioris, Hyſcos ſive paſtores pellit ex Ægypto inferiori; illique in Phœniciam ſibi ſedes elegerunt, *Joſeph & Herodot.*	2889	1825
2183	527				460	175 * *	100	330	89	75	15	*Abraham* moritur.	2893	1821
2187	531				464 * *		104	326	93	79	19	*Heberus* moritur annos natus 464. *Gen.* 11. Hic omniū poſt diluvium diutiſſime vixit.	2897	1817
2208	552						125	305	114	100	40	Ogigium in Attica diluvium. *Jul. African & Euſeb.*	2918	1796
2231	575						148	282	137 * *	123	63	Iſmael moritur, an. natus 137.	2941	1773
2242	586						159	271		134	74	Evechous apud Chaldæos imperare cœpit 224. an. ante Arabes, *Jul. Afric.* Qui videtur eſſe BELUS BABYLONEUS, ſive JUPITER BELUS, à Chaldæis poſtea Deus habitus, *Iſ.* 46. *Jer.* 50. & 51.	2952	1762
2245	589						162	268		137	77	Iſaac ſenex (annis 44. ante obitum) filiis benedicit. Jacob fugit ad Laban.	2955	1759
2252	596						169	261		144	84	Jacob, cùm 7. an. Labano ſervivisset, ducit Liā & Rachelē. RUBEN	2962	1752

Anni										Anni	
Mundi.	à Diluvio	Servitutis.	ante Exodum.	Iſaac,	Jacob					Periodi Jul.	Ante æram Chr. vulg.
2251	597	170	160	143	81				RUBEN ejus primogenitus de Lia naſcitur.	2961	1751
2255	599	172	158	147	87				LEVI tertius filius de eadem natus eſt.	2965	1749
2258	600	172	157	148	88				JUDAS quartus de eadem naſcitur.	2966	1748
2259	603	176	154	151	91				JOSEPH de Rachele naſcitur, anno 14. ſervitutis Jacob finito.	2969	1745
2265	609	182	148	157	97	6			Jacob cùm adhuc annos ſex ſerviſſet, redit in patriam.	2975	1739
2276	620	193	137	168	108	17			Joſeph venditur a fratribus, anno ejus 17. ineunte, & ſervit annis 14. *Joſeph.*	2986	1728
2287	631	204	126	179	119	28			Carcere concluſus, duobus aulicis ſomnia interpretatur.	2997	1717
2288	632	205	125	180	120	29			*Iſaac* moritur, 180. annos natus, *Gen.* 37. 28.	2998	1716
2289	633	206	124	* *	121	30			*Joſeph* exaltatur; atque ab hujus anni menſe, 7. abertatis anni numerantur.	2999	1715
2296	640	213	117	*	128	37			Anni 7. famis cœperunt: & *Joſeph* annos natus 37. univerſa Ægypti horrea aperuit.	3006	1708
2298	642	213	115		130	39			Jacob cum univerſa familia deſcendit in Ægyptum, anno 2. ſterilitatis jam exacto.	3008	1706
2315	659	232	198		147	56	17		*Jacob* moritur in Ægypto, cùm ibi fuiſſet ann. 17.	3025	1689
2369	713	286	144		* *	110	71		Joſeph moritur, cùm Ægypto præfuiſſet ann. 80.	3079	1635
					*	* *					
						*			*Atque hic terminatur Liber Geneſis.*		
2391	735	308	122				93		*Levi* moritur in Ægypto, ann. natus 137. *Exod.* 6.	3101	1613
2427	771	341	87				129		Rameſſes Miamun regnat ann. 66. menſe 2. *Manetho.* Rex eſt ille novus qui non noverat Joſeph, quique infantes ſubmergi imperavit. Ejus cognomen à *Moy*, quod Lingua Ægyptia aquam ſignificat. Unde & NEPTUNI à Mythologis impoſitum illi nomen. Filios habuit Amenophim (ſive Belum Ægyptium, Ægypti & Danai patrem) & Buſiridem.	3137	1577
2430	774	347	83				132		AARON naſcitur, ann. 83. ante Exodum, *Exod.* 6.	3140	1574
2433	777	350	80				135		MOSES naſcitur, ann. 80. ante Exod. *Exod. ibid.* Atque adeo 41. poſt mortem Levi.	3143	1571
2448	792	365	65				150	15	Cecrops Ægyptius Athen. regnum condidit. Victis Chaldæis, Arabes in Babylone regnarunt. *Uſſerius*. Primus eorum Rex *Mardocentes* per ann. 45 regnat, qui videtur eſſe *Merodach*, pro Deo habitus. *Jerem.* 50.	3158	1556
2473	817	390	40				173	40	Moſes occiſo Ægyptio fugit in terram Madian.	3183	1531
2474	818	391	39				178	41	Caleb naſcitur.	3184	1530
2494	838	411	19				195	61	Rameſſes Miamun moritur. Ei ſuccedit filius Amenophis.	3204	1510
2513	857	430	0				215	80	Moyſes videt rubum ardentem, & ad liberandum populum mittitur.	3223	1491
									Menſis Abib (qui deinceps primus Menſis anni erit) die 15. ISRAELITÆ ad DC. MILLIA Rameſſe PROFICISCUNTUR. *Exod* 12. *Num.* 33.		

QUARTA MUNDI ÆTAS

Annorum 479. & dierum 17.

AB EXITU EX ÆGTPTO
ad jacta Templi fundamenta.

Anni Mundi.	Anni Ab exitu de Ægypto.		Anni Periodi Jul.	Anni ante Christum.
2513	1	MENSE 2. ab exitu, manna pluit de cœlo, quo pane deinceps, annis 40. veſcuntur, *Exod.* 16.	3223	1491
		TERTIO, Legem decalogo comprehenſam promulgavit Deus. Immolatis victimis fœdus inter Deum populumque ſancitur, *Exod.* 24.		
		QUARTO, duas Legis tabulas obtinet Moſes, quibus ob vituli idololatriam fractis,		
		SEXTO tandem menſe, tabulis prius diſpoſitis, cum Lege denuò ſcripta de monte deſcendit, *Exod.* 34. & 35.		
2514		Primo hujus anni ſemeſtri Tabernaculum, Arca fœderis, Altare, Menſa propoſitionis, Candelabrum, & reliqua inſtrumenta ſacra in deſerto Sinai fabricantur, *Exod.* 34. 35. & 35.	3224	1490
	2	Anno 2. ab exitu, primi menſis die 1. Tabernaculum erigitur, *Exod.* 40.		
2522		Ægyptus, qui & Rameſſes, & Soſoſtris, & Seſoſis dicitur, Amenophis, ſive Beli filius, fratrem ſuum Danaum regno pellit, & Ægypto nomen ſuum dedit. *Diodor. l.* 1. *Herodot.*	3232	1482
2533		Paſiris, Neptuni ſive Rameſſis Miamun filius apud Nili vicina loca tyrannidem exercet, *Euſeb.*	3243	1471
2549		Phœnix & Cadmus, de Thebis Ægypt. in Syriam profecti apud Tyrum & Sidonem regnarunt, *Euſeb.*	3259	1455
2552	40	Anno 40 ab exitu, menſe 1. Maria moritur, utroque fratre ſenior, quæ ad ann. 130 perveniſſe colligitur ex Exodi 19. 4-7.	3262	1452
		Menſe 5 die 1. Aaron in vertice montis Horeb, moritur, anno ætatis 123. *Num.* 20. 23. & *Deut.* 10.		
2553		Menſe 6. Iſraelitæ pugnant contra Arad, *Num.* 21. & 33. Serpens erigitur, *Num.* 21 Sehon & Og debellantur, Balaam arceſſitur, *Num.* 21. 22. 23. & 24. Sors duarum tribuum & ſemis citra Jordanem aſſignatur. *Deut.* 3.	3263	1451
		Menſe 11. MOSES MORITUR, *Num.* 7. *Deut.* 3. annos natus 120. *Deut.* 31 & 34		
		Atque hic finitur Pentateuchus, hiſtoriam annorum 2552. cum dimidia complectens: & Liber Joſue cum anno 41. ab exitu incipit.		
	41	Primo menſe, Joſue duos exploratores mittit. Jordanem tranſit. Circumciſionem redintegrat. Jerichontem expugnat. Aiu delet, punito prius Achanis ſacrilegio. Solem & Lunam ſtare præcipit. Quinque Reges ſuſpendit. Atque ita terminatur annus 2553. in cujus medio, ceſſante manna, de proventu terræ populus vivere cœpit.		
2554	42	Ab Autumno hujus anni, quo primùm ſerere Iſraelitis contigit, numerandus PRIMUS ANNUS AGRICULTURÆ, & RADIX ANNORUM SABBATICORUM ibi figenda, *Exod.* 23 *Levit.* 25. *Deut.* 15. & 31.	3264	1450
2559		Devictis quinque Regibus, reliqui omnes conjunctis copiis ſeſe Iſraelitis oppoſuerunt contra quos Joſue toto ſexennio bellum geſſit, *Joſue* 11. *cum* 14.	3269	1445
	47	Joſue jam ſenex terram cis Jordanem novem tribubus & dimidiæ Manaſſi dividit.		
		Prima quies per Joſue terræ data, *Joſue* 11. & 14.		
2560		Annus ſeptimus à terra primùm coli cœpta, & primus Sabbaticus, à quo JUBILÆORUM EPOCHA ducenda, *Levit.* 5.	3270	1444
	48	*Joſue* moritur, natus ann. 110. *Joſue* 23. & 24. cùm præfuiſſet ann. circiter 17.		
		Atque hic terminatur Liber Joſue.		
2585		Sub ſenioribus qui longo poſt Joſue vixerunt tempore, Iſrael ſervivit Domino, *Joſue* 24. putà per ann. circiter 25.	3295	1419
	73	Interregnum annorum aliquot, puta 6. *quibus non erat Rector in Iſrael: ſed ſuo quiſque vivebat arbitrio.*		
2591	79	Quo ſpatio contigere ea quæ quinque poſtremis capp. Libri Judicum continentur, de idolo Michæ, de uxore Levitæ cuiuſdam, &c.	3301	1413
2599	87	PRIMA SERVITUS in manus Cushan Meſopotamiæ regis ann. 8. *Judic.* 2. 3.	3309	1405
		Othoniel Iſraelem liberat, & quievit terra annis 40. poſt quietem à Joſue primùm conſtitutam, *Judic.* 3.		
2609	97	JUBILÆUS PRIMUS in terra actus.	3319	1395
2658	146	*Jubilæus II.*	3368	1346
		SECUNDA OPPRESSIO annorum 18. ſub Eglone Moabitarum rege, *Judic.* 3.		
2680	168	Ehud ſive Aod Eglonem interimit; & quievit terra anno 80. poſt quietem proximam ab Othoniele reſtitutam, *Judic.* 3.	3390	1324
2681	170	Samgar ſexcentos Philiſthæos occidit ſtimulo bovis.	3391	1323
		BELUS ASSYRIUS in Babylonia poſt Arabes regnat annis 55. *Jul. African.*		
2699	187	TERTIA SERVITUS annorum 20. ſub Jabin Chananæorum rege, *Jud.* 4.	3409	1305
2707	195	*Jubilæus III.*	3417	1297
2719	207	Debora cum Barac Siſaram profligavit, & quievit terra anno 40. poſt quietem ſuperiorem. *Jud.* 4. & 5.	3429	1285

IMPERIUM ASSYRIORUM.

Anni Mundi.	Anni Ab Exodo.		Anni Periodi Jul.	Anni Ante æram Chr.
2737	225	NINUS Beli filius, ASSYRIORUM fundavit IMPERIUM, qui 520. annos, ſuperiorem Aſiam obtinuerunt. *Herodot. Appian.* Regnavit verò Ninus 52. ann *Iul. African. Euſeb.*	3447	1267
2751	240	QUARTA Iſraelitarum OPPRESSIO, annorum 7. ſub Madianitis, *Judic.* 6.	3462	1252
2756	244	*Jubilæus IV.*	3466	1248
2759	247	GEDEON, qui & Jerobaal, Madianitas profligavit: quievitque terra anno 40. poſt quietem ſuperiorem à Debora & Baraco reſtitutam, *Judic.* 6. 7.	3469	1245
2768	256	Cùm primùm vita exceſſit Gedeon, Iſraelitæ ad idololatriam converſi ſunt. Abimelec ejus filius regnum affectans ſeptuaginta fratres ſuos interimit.	3478	1236
2771	259	Cùm triennio regnaſſet Abimelec ad obſidionem Tebes, fragmento lapidis à muliere interiit.	3481	1233
2772	260	Tola judicavit Iſraelem, ann. 23.	3482	1232
2789	277	SEMIRAMIS Nini uxor, univerſæ Aſiæ præter Indos imperavit. Vixit annos 62 regnavit 42. *Diodor. lib.* 2. *Juſtin. lib.* 1.	3499	1215
2790	278	ELI Sacerdos naſcitur.	3500	1214
2795	283	Tolæ ſucceſſit Jair, qui Iſraelem judicavit annis 22. *Judic.* 10.	3505	1209
2799	287	QUINTA SERVITUS 18. annorum ſub Philiſthæis & Ammonitis, *Judic.* 10.	3509	1205
2805	293	*Jubilæus V.*	3515	1199
2817	305	Jephte Jairo ſucceſſit, qui ab Ammonitis Iſraelitas liberavit, & annis 6. judicavit. *Judic.* 10. & 12.	3527	1187
2820	308	TROJA à Græcis expugnata ann. 408. ante primam Olympiadem.	3530	1184
2825	311	Mortuo Jephte, Abeſan judicavit Iſrael ann. 7. *Jud.* 12.	3533	1181
2830	318	Elon ei ſucceſſit, & judicavit ann. 10. *Jud.* 12.	3540	1174
2831	319	Ninus ſive Ninius interfecta Semiramide matre apud Aſſirios regnat 38. ann. *Euſeb*	3541	1173
2840	328	Eloni ſuccedit Abdon, qui 8. ann. judicavit.	3550	1164
		Huic ſucceſſit ELI SUMMUS SACERDOS qui judicavit 40. annis 1. *Reg.* 4. Rurſumque peccantes filii Iſrael traditi ſunt in manus Philiſtinorum, ann. item 40. *Jud.* 13.		
2850	338	SAMPSON Nazaræus natus eſt, *Judic.* 13.	3560	1154
		SAMUEL quoque naſcitur.		
2854	342	*Jubilæus VI.*	3564	1150
2869	357	Eli judicis officium exequente, vindicis quoque partes agere cœpit Sampſon, quaſi 19. annorum exiſtens, *Judic.* 14.	3579	1135
2887	375	Sampſon Dagonis ædem divellens, plures moriens interfecit quàm vivus occiderat; cùm judicaſſet Iſraelem ann. 20. *Judic.* 16.	3597	1117
2888	376	Arca capitur: Ophni & Phinees in prælio occiduntur. Eli fracta cervice moritur. Ei Samuel ſufficitur. Arca poſt ſeptem menſes remittitur, 1. *Reg.* 4. 5. 6. 7.	3598	1116
2903	391	*Jubilæus VII.*	3613	1101
2908	396	Annis 20. poſtquam Arca in Cariathiarim permanſit, Samuel inſignem de Philiſtæis obtinuit victoriam; 1. *Reg.* 7.	3618	1096
2909	397	Iſraelitæ Regem ſibi dari petunt, quibus SAUL 40. annis datur, 1. *Reg.* 12. *cum Act.* 13. cùm Samuel hactenus per annos 21. cùm dimidio judicaſſet.	3619	1095
2911	399	Saul imperio ſuo à Philiſtæis eſt veluti exutus, cùm duobus annis regnaſſet. 1. *Reg.* 13 Iſraele nempe gravi ſervitute oppreſſo, qua tandem amota, Saul regnum ſuper Iſrael accepiſſe, id eſt recuperaſſe, dicitur 1. *Reg.* 14.	3621	1093
		Samuel pronuntiat Sauli, *quæſiviſſe Dominum ſibi virum juxtà cor ſuum, ut eſſet dux ſuper Iſrael.* 1. *Reg.* 13. De Davide loquens annis 8. antequàm eſſet natus.		
2919	407	DAVID naſcitur, quippe annorum 30. cùm in Hebron unctus eſt 2. *Reg.* 5. *cum* 1. *Reg.* 16.	3629	1085
2934	422	Saule rejecto, Samuel in Bethlehem mittitur ad ungendum David, 1. *Reg.* 16. qui tunc erat circiter annorum 15.	3644	1070
2942	430	David Goliath occidit, 1. *Reg.* 17 tunc annorum circiter 23.	3652	1062
2944	432	Induſtria Michol, manus Saulis evadit, 1 *Reg.* 19. In Nobe panes & gladium obtinet, *cap.* 21. quam ob cauſam Saul Sacerdotes omnes trucidat. *cap.* 22.	3654	1060
2945	433	David de Ceila in deſertum Ziph ſe recipit, *cap.* 23.	3655	1059
2946	434	Inde in locis Engaddi, ubi oram chlamidis Saul abſcidit, *cap.* 24.	3656	1058
2947	435	*Samuel* moritur, annos natus circiter 97.	3657	1057
2949	437	Abigailem David ducit uxorem, *cap.* 25. Saulis dormientis haſtam abſtulit, *cap.* 26 Ad Achiſum ſe recipit, *cap* 27.	3659	1055
		Saul Pythoniſſam conſulit, *cap.* 28. Siceleg vaſtatur, *cap.* 29. Et poſt aliquot menſes Saul & filii ejus in prælio contra Philiſthæos occiduntur, *cap.* 31.		
		David ann. 30. in Hebron unctus, ſuper domum Judæ per ann 7. cum dimidio regnat, 2. *Reg.* 2. & 5.		
2951	439	Exacto biennio, quo pacificè Iſraelis regno potiebatur Isboſeth, diutinum inter ipſum & David bellum exarſit, 2. *Reg.* 2.	3661	1053
2952	440	*Jubilæus VIII.*	3662	1052
2957	445	David arcem Sion occupat, ibique ſede conſtituta, annos 33. univerſo Iſraeli imperat, 2. *Reg* 5. & 1. *Par.* 11.	3667	1047
2959	447	Arca fœderis primo anno Sabbatico Galaad inducta Shilonem, hoc etiam anno Sabbatico Cariathiarimis (quo ante ann. 70. tranſlata fuerat) è domo Abinadab in domum Obededom primùm, deinde poſt 3. menſe in arcem Sion inducta eſt ubi permanſit uſque dum à Salomone proximo Jubilæo in Templi adytum infertur, 2. *Reg.* 6. & 1. *Paral.* 16. *ac* 2 1.	3669	1045
2960	448	David Nathani conſilium ſuum aperit de æde Deo conſtruenda. Cui reſponſum eſt id à filio pacifico SALOMONE *ipſi naſcituro* perficiendum, 2. *Reg* 7. & 1. *Paral.* 7.	3670	1044
2967	455	Legati ad Ammonitarum Regem conſolandum miſſi, indignis modis accipiuntur.	3677	1037
2969	457	Cum Bethſabee adulterium, 2. *Reg.* 11. Agebat tum David annum 50.	3679	1035
2970	458	Poſt natum ex adulterio filium, David à Nathane correptus reſipuit: Infans nihilominus moritur. 2. *Reg.* 2.	3680	1034
2971	459	Salomon ex Bethſabee jam legitima uxore naſcitur, 1. *Par.* 22. & 2. *Reg.* 12.	3681	1033
2972	460	Ammon Thamarem ſororem violavit, 2. *Reg.* 13	3682	1032
2974	462	Biennio poſt, Abſalonis juſſu ille interficitur. Abſalon verò fugit Getharem in Syria ad Tolmaium avum ſuum maternum, ubi triennium manſit, 2. *Reg.* 13. & 15.	3684	1030
2981	469	David fugit à facie Abſalonis. 2. *Reg.* 15. Abſalon à Joabo confoditur, 2. *Reg.* 18.	3691	1023
2987	475	David univerſo populi cenſu inſtituto, iram Dei in Iſraelitas accendit, 2. *Reg* 24. & 1. *Paralip.* 21.	3697	1017
2988	476	Univerſam materiam ad ſtructuram Domus Dei præparavit. 1. *Par* 22.	3698	1016
2989	477	Salomonem regem inſtituit. 1. *Paralip.* 29.	3699	1015
2990	478	*David* moritur cùm regnaſſet in Hebron 7. annis, & 6. menſibus; in Jeruſalem verò 33. annis, 2. *Reg.* 5.	3700	1014
2991	479	Salomon Pharaonis ducit filiam, ſapientiam à Deo petit, 3. *Reg.* 3.	3701	1013

QUINTA MUNDI ÆTAS

Annorum ferè 476.

A FUNDATIONE TEMPLI AD FINEM *Babylonicæ Captivitatis.*

Anni Ab orbe condito	Ab Exodo 480 / A fundat. Templi		Anni Periodi Jul.	Ante æram Chr.
2992 2993	1 2	SALOMON anno 480. ab Exitu de Ægypto, anno 4. regni ſui, menſe 2. die 1. Templi jacit fundamenta, 3. *Reg.* 7. & 2. *Par.* 3. Ita ut ille annus ex parte concurrat cum anno Mundi. 2992.	3702 3703	1012 1011
3000	9	Annoque undecimo regni ejus, menſe 8. tota ſtructura eſt abſoluta, 3. *Reg.* 6.	3710	1004
3001	10	*Jubilæus IX.* quartum mundi millenarium aperiens, in quo Templi dedicatio magnificè celebrata eſt menſe 7. circa feſtum Tabernaculorum, 3. *Reg.* 8. & 2. *Par.* 5. 6. 7.	3711	1003
3013	21	Salomon regiæ ſuæ ſtructuram abſolvit, 3. *Reg.* 7.	3723	991
		Jam ſenex adamat mulieres alienigenas, 3. *Reg.* 11.		
3029	38	*Moritur* cum regnaſſet 40. annis, 3. *Reg.* 11.	3739	975
		Roboam ejus filius decem tribus à ſe avertit qui Jeroboamo ſe dediderunt, regno bipartitam diſtracto, ſic.		

Ab orbe condito	A fund. Templi	REGES JUDA.	Anni regni	Anni à divisione decem Trib.	Anni regni	REGES ISRAEL.	Periodi Jul.	Ante æram Chr.
3030	39	I. Roboam regnat 17. annos 3. *Reg.* 14.	1 17	1 17	1 17	I. Jeroboam regnat 22. annos, 3. *Reg.* 14.	3740	974
3046	55	II. Abia anno Jeroboam 18. (ineunte) patri ſuccedens, regnat 3. ann. 3. *Reg.* 15. & 2. *Par.* 13	1 3	18 20	18 20		3756	958
3049	58	III. Aſa, anno Jeroboami 20 (completo) patri ſuccedens regnat 41. ann. 3. *Reg.* 15. & 2. *Paralip.* 14.	1	21	21		3759	955
3050	59	*Jubilæus X.*	2	22	22 1	II. Nadab an. 2. Aſæ patri ſuccedens, ad 2 an. pervenit, 3. *Reg.* 15	3760	954
3051	60		3	23	1	III. Baaſa, anno Aſæ 3 (ineunte) Nadab occidit & regnum occupat per 24. annos, 3. *Reg.* 15.	3761	953
3074	83		26 27	46	24 1 2	IV. Ela patri ſuccedit an. 26. Aſæ & regnat 2 annos, 3. *Reg.* 16.	3784	930
3075	84		28	48	1	V. Zamri, anno Elæ 2. Aſæ 27. regnum occupat, 7. diebus, 3 *Reg.* 16	3785	929
					4	VI. Amri à populo rex conſtituitur, parte modica Thebnin ſequente Regnavit autem Amri 12. ann. ſed cum Thebni annis 4. ſiquidem		
3079	88		31	51	5	Mortuo æmulo Thebni, ſolus regnare incipit Amri, anno 31. Aſæ, 3. *Reg.* 16.	3789	915
3086	95		38	58	12 1	VII. Achab patri ſuccedit anno 38. Aſæ, & ad annos 22. præfuit, 3. *Reg.* 18.	3796	918
3090	99	IV. Joſaphat patri ſuccedit, anno 4. Achabi (deſinente) & regnat 25. ann. 3. *Reg.* 22. & 2. *Par.* 20	41 1	61	4		3800	914
3099	108	*Jubilæus XI.*					3809	905
3106	115		17		21	VIII. Achab anno 17. Joſaphati Ochoſiam proregem conſtituit, qui duobus ann. regnum adminiſtrat, 3. *Reg.* 22.	3816	898
3108	117		18 19	80	22 1	IX. Joram Achabi filius Ochoſiæ fratri ſuccedit anno Joſaphati 18. (deſinente) & regnat 12. ann. 4. *Reg.* 3.	3818	896
			23 1	84	5		3822	892
3112	121	V. Joſaphat jam ſenior Joramum regni conſortem conſtituit, anno 5. Jorami Iſraelitici, quo per ann. 8. ille potiat eſt, 2. *Paralip.* 21.				**Elias.** Sub Achab, Ochoſia & Joramo prophetavit, per annos circiter 20.		
3118	127	VI. Ochozias, patre morbo graviter laborante, prorex conſtituitur, anno 11. Jorami filii Achab. 4. *Reg.* 9.	7	90	11		3828	886
3119	128	Et tandem patre miſerè mortuo, in regnum ſucceſſit, anno 12 Joram filii Achab, anoque anno *ſolus* regnat, 4. *Reg.* 8. & 2. *Par.* 22.	8 1		12		3829	885
3120	129	VII. Athalia regnum occupat per 6. annos, 4. *Reg.* 11.	1		1	X. Jehu ab ano ex prophetis in regem unctus regnat 28. annis, 4. *Reg.* 12.	3830	884
3126	135	VIII. Joas ſeptennis puer, à Joiada ſacerdote productus, rex ungitur, anno 7. Jehu; & 40 ann. regnat, 4. *Reg.* 12. 1.	1	98	7 28		3836	878
3148	157	*Jubilæus XII.*	23	120	1	XI. Joachas patri ſuccedens an. 23 Joaſi, regnat 17. an. 4. *Reg.* 13. 1.	3858	856
						Eliſæus. Sub Jehu & Joachazo docuit, & ad Jo-		

IX. Amo-

Anni: Ab urbe condito	Anni: A fundat. Templi	REGES JUDA.	Anni Regum Juda.	Anni à diviſione X trib.	Anni Regum Iſrael.	REGES ISRAEL.	Anni: Periodi Jul.	Anni: Ante Chr.
			37		2	ad Joaſi initia pervenit: annis circiter 50.		
3163	172		38		2. 17	XII. Joas à patre regni particeps efficitur anno 37. (deſinente, Joaſi regis Judæ, & 16. ann. regnat, 4. Reg. 15.	3875	841
			39					
3165	174	IX. Amaſias patri ſuccedens, anno 2. Joaſi regis Iſrael (completo) regnat 29. an. 4. Reg. 14.	1. 40.		3		3873	839
						Jonas.		
						Prædicit regnum ab oppreſſione Syrorum per Jeroboamum II. vindicandum, 4. Reg. 14.		
3168	177		4	140	6, 1.	XIII. Jeroboamus II. à patre ad bellum Syriacum profecturo in regni conſortium aſſumitur: & ea ratione Jeroboami hujus an. 27. Azarias rex Juda regnare cœpiſſe intelligitur, 4. Reg. 15.	3878	836
					16			
3179	188		15		2	Anno verò 15. Amaſiæ, patre mortuo, Jeroboam demum dicitur regnaſſe pro eo 41. an. 4. Reg. 14. A quo tempore Amazias 15. annis ſuperſtes fuiſſe dicitur, Ibid.	3889	825
3194	203		29	165	15	**Oſee.**	3904	810
3195	204	X. Ozias, ſive Azarias, patre per conjurationem interfecto, regnum accepit, ann. 27. Jeroboami II. (ex quo particeps regni ille factus eſt) & annis 52. regnavit, 4. Reg. 15.	2		27	In diebus Oziæ, Jotham, Achaz, & Ezechiæ regum Juda, atque Jeroboami II. regis Iſrael cœpit, (Oſee 1.) per integrum ſeculum. Phul, Aſſyr. Rex, ſive Pul, Sardanapali pater regnat an. 42. Illeque videtur eſſe qui prædicatione Jonæ pœnitentiam egit.	3905	809
						Amos.		
3197	206	*Jubilæus XIII.*				Prophetare incœpit an. Oziæ 23. *Hieron.* Nec ejus regnum eſſe tranſgreſſus.	3907	807
		Joel.						
3217	226	Sub iiſdem regibus prophetavit ſub quibus Oſee, ut volunt *Auguſt. Hier. Theodor.* atque adeo per integrum ſæculum.	4		41	Mortuo Jeroboamo II. in præcepſ ruere omnia, & ad *anarchiam* undecim annor. res reducta eſt.	3927	787
3220	229		16		2		3930	784
		Iſaias.				**Abdias.**		
		Prophetare incipit anno Oziæ 25. *Hie.* atque ſub Joathan, Achaz, Ezechia, & Manaſſe. Perſeveras per integrum item ſæculum.				Oſee, Iſaiæ & Amoſio fuit æqualis, *Hieron. Theodor.*		
3228	237	Ab æſtate hujus anni PRIMA Græcorum numeratur OLYMPIAS.	33	200	9		3938	776
3232	241	Jonas ad prædicandum Ninivitis mittitur. Ita ut facile ann. 124. vixerit.	38	203	12. 1	XIV. Zacharias quartus & poſtremus è ſtirpe Jehu, regnavit anno 38. Oziæ, ſex menſibus, 4. Reg. 15. cum 8.	3942	772
3233	242		39	204		XV. Selhum cùm interfeciſſet Zachariam, anno 39. Oſiæ, regnavit menſe unico, 4. Reg. 15.	3943	771
			40		2	XVI. Manahem Selhum occidit, & per undecim ferè menſes de regni poſſeſſione contendit, tandemque auxilium ferente Phule rege Aſſyriorum, regnare cœpit pacifice, anno 39. (completo) Oziæ regis Juda, & per annos 10. regnat, 4. Reg. 15.		
3237	246		44		10	SARDANAPALUS Aſſyriorum imperium obtinet an. 10. *Euſeb.*	3947	767
			49		2			
3241	252		50	215	2	Phaceja patri Manahemo ſuccedit, anno 50. Oziæ, & regnat biennio, 4. Reg. 15.	3953	761
3245	254		52		2	Phacee filius Romeliæ, interempto Phaceja, regnat ann. 20. ab anno 52. Oſiæ, 4. Reg. 15.	3955	759
3246	255	*Jubilæus XIV.*					3956	758
		XI. Joathan mortuo patre Ozias regnum ſuſcipit, anno 2. Phacee, & 16. annis regnat.	1		2			
		Michæas.						
		Sub eo & duobus ejus ſucceſſoribus Michæas Moraſthites prophetavit, Mich. 1. annis circiter 50.						
3251	260	Ab hoc anno, ANNI URBIS VARRONIANI procedunt, licèt juxta Fabii Pictoris Romanorum Scriptorum antiquiſſimi					3961	753

R E-

Anni Ab urbe condito.	Anni A fundat. Templi.	REGES JUDA.	Anni Regum Juda	Anni à diviſione X Trib.	Anni Regum Iſrael.	REGES ISRAEL. MEDI.	Anni Periodi Jul.	Anni Ante æram Chr.
3257	266	mi, & ludorum ſecularium, à veteribus Romanis obſervatorum, rationes, toto quinquennio poſteriores ſint.				ARBACES Mediæ præfectus, conſpirante Beleſo Babylonico, Ninivem anno obſidionis 3. expugnat. Atque ita Aſſyrium deſtructum eſt imperium poſtquã annis 520. ſteterat, Her. l. 1. c. 95. Triſariam igitur diviſo imperio, Arbaces, Straboni Orbacus, Vellejo Pharnaces dictus, Medis libertatem reſtituit, Herodot. BELESUS in ſacris Baladan, Ptolemæo & Cenſorino NABONASSARUS dictus, regnum Babyloniæ per annos 14. occupat. Atque hinc NABONASSARI ÆRA deducenda. NINUS Junior, Aſſyriorum imperium ad proprios reductum terminos, annis 19. obtinuit Chr. Græc. Euſeb. Qui melioris auſpicii cauſa, primi Aſſyriorũ imperii conditoris nomen aſſumpſiſſe videtur, cùm propria appellatione ab Æliano Thelgamus, in ſacris litteris THELGATHPHALASAR, ſive Theglatphalaſar ſit dictus.	3967	747
3262	271	XII. Achaz patri Joathamo ſuccedens, anno 17 Phacee (completo) 16. annis regnat, 4. Reg 15. & 2. Paral. 26. Quia verò ann. 20. fuiſſe dicitur Joatham cùm regnare inciperet, ita ut ad annum 36. ſolùm vixerit, & ipſo moriente dicitur fil. ejus Achaz fuiſſe annorum 25. ſequitur eum habuiſſe filium cùm eſſet tantùm annorum 11. Quod aliis adductis exemplis fieri potuiſſe confirmat Hieronymus, Epiſt. ad Vital.	8		17		3972	742
3265	274		4		1	XVII. Oſee filius Elæ, interfecto Phacee, regnum invadit, an. 20. ab inauguratione Joathami, 4. Reg. 15. Ideſt 4 Achaz. Turbis tamen intervenientibus potiri non potuit; Republica iterum ad anarchiam recidente. Unde rebus compoſitis, regnare tandè dictus eſt anno 12. (deſinente) Achazi regis Judæ, 4. Reg. 17.	3975	739
3273	282		12	245	9		3983	731
3274	283		13		1		3984	730
3276	285		14		2	SALMANASAR, ſive Emanaſſar, Theglatphalaſaro ſuccedens in regno Aſſyrio, Oſeam fecit tributarium, 4. Reg. 17.	3986	728
3277	286	XIII. Ezechias ab Achaz patre regni conſors efficitur, qui inde ab anno 3. (completo) Oſee, 29. annis regnavit, 4. Reg. 18.	1. 16		3 4		3987	727
3283	292		6	254	9	Anno Oſee 9. Ezechiæ 6. Salmanaſar Samariam ſub finem anni 3. obſidionis capit, & X. TRIBUS IN CAPTIVITATEM abducit. Atque hic finis regni Iſrael.	3995	721
		Nahum. Poſt abductas X. TRIBUS prophetat, ut conſolatio eſſet tam his qui jam captivi erant, quàm his qui obſidebantur ab hoſtibus, Hieron.						
3291	300	Cùm jugum Aſſyr. excuſſiſſet Ezechias, anno ejus 14. ad finem tendente, Sennacherib regnum Judæ invadit, Iſa. 36. Iſa lethali vulnere decumbenti Ezechiæ, Iſaias propagationem regni in 15. annos, & liberationem è manu Aſſyr. ſigno mirabili, umbræ ſolaris retrò actæ, dato, denuntiat, Iſa. 36.	14 15			SENNACHERIB patri Salmanaſaro ſucceſſit. Contra Sethonem Ægypti regem movit, inde que in Palæſtinam: ſed ab Angelo ejus deleto exercitu, occiſis nempe 185. millibus hominum una nocte, in Aſſyriam revertitur, & à duobus filiis occiditur, Iſa. 16. & 4. Reg. 18.	4001	713

In- Quum

Anni Mundi.	Anni A fundat. Temp.	REGES JUDA.	MEDI BABYLONII.	Anni Periodi Jul.	Anni Ante æram Chr.
3294	303		Qyum Medi hac uſque ſine rege fuiſſent, DEJOCIS imperio ſeſe ſubjecerunt; annis ante initium Cyri 150. *Herodot. lib.* 1.	4004	710
3295	304	*Jubilæus XV.* reliquorum omnium medius, & poſt acta à Salomone encænia lætiſſimus ob tantæ liberationis tam recentem memoriam.	Is eſt qui ARPHAXAD in libro Judith dicitur. *Vide titulum hujus libri.* ASSARADON, Ptolemæo Eſſarchaddon patri Sennacherib ſuccedit.	4005	709
3306	315	XVI. Manaſſes morienti Ezechiæ bono patri, impius ſuccedit filius annorum 12. tantùm natus, annisque 55. Jeroſolymis regnat, 4. *Reg.* 21.		4016	698
3323	332		Deficiente Babyloniorum ſtirpe, Aſſaradon Babyloniæ regnum occupat per annos 13. *Canon Ptol.*	4033	681
3327	336	Eodem ut videtur tempore & eadem opera, qua in Samariam inducti coloni, principes exercitus regis Aſſyriæ in vicinam Judæam progreſſi, Manaſſem in vepretis quibuſdam latitantem ceperunt, & compedibus vinctum Babylonem adduxerunt, 2. *Par.* 33.	Novos illic colonos in Samariam inducit, *Eſdræ* 4.	4037	677
3336	345		SAOSDUCHINUS Aſſaradoni ſuccedens, Aſſyriacum ſimul & Babylonicum adminiſtrat imperium annis 20 *Canon Ptol.*	4046	668
3344	353	*Jubilæus XVI.*	Is eſt qui in lib. Judith NABUCHODONOSOR appellatur. *Vide titulum hujus libri.*	4054	660
3347	356		Nabuchodonoſor Aſſyr. rex, anno regni 12. Arphaxad Medorum regem prælio ſuperat, *Judith* 1.	4057	657
3356	365		Poſt Deïocem Phraortes ejus filius, annis 22. Medis imperat. *Herod. lib.* 1. Saoſduchinus Chinaladanus ſuccedit in regno Babylon. ſimul & Aſſyrio, & annis 22. imperat, *Canon Ptol.*	4066	648
3361	370	XV. Amon impius, patri Manaſſi ſuccedit, & regnat biennio, 4. *Reg.* 21.	Hunc SARACUM Alexand. Polyhiſtor. nominat, quod *latronem* notat.	4071	643
3363	372	XVI. Joſias octennis puer, Amoni patri per domeſticorum proditionem occiſo ſuccedit; & annos 31. regnat, 2. *Reg.* 22.		4073	641
3369	378	**Jeremias.**	Phraortes Medorum rex in obſidione Ninives perit; cui Cyaxares filius ſuccedens annis 40. imperat, *Herod. lib.* 1.	4079	635
3375	384	Anno Joſiæ regni 13. adhuc puer ad propheticum munus à Deo vocatur, *Jer.* 1. Ei adjunguntur SOPHONIAS, BARUC, & alii. HOLDA quoque propheteſ ſub Joſia floruit.		4085	629
3378	387		NABOPOLASSARUS à Saraco præfectus exercitui, & ASTYAGES à patre Mediæ Satrapa conſtitutus, affinitatem ineunt, Amyta Aſtiagis filia Nabuchodonoſori Nabopolaſſaris filio, deſponſata, & junctis viribus Ninive, in eaque Saracum regem expugnant, *Alexand. Polyhiſtor.* Fuitque Nabopolaſſar Babyloniæ rex per ann. 21. *Beroſ. & Ptol.*	4088	626
3393	401	*Jubilæus XVII.*		4103	611
3394	403	XVII. Joſia à Nechaone rege Ægypti occiſo, populus Joachazum juniorem ejus filium in regem ungit: ſed poſt tres menſes Nechao regem conſtituit Eliakim fratrem ejus ſeniorem, quem Joakim appellavit, 2. *Paral.* 24.		4104	610
		Habacuc.			
3397	406	Hoc circiter tempore prophetavit, cùm jam jam immiſſurus eſſet Deus Chaldæos in Judæam, *Abac.* 1.	Nabuchodonoſor in regni ſocietatem à patre aſſumptus (unde primùm ejus regni initium) contra Nechaonem regem Ægypti mittitur, *Beroſ. apud Joſeph. Euſeb.*	4107	607
3398	407	Judæam invaſit Nabuchodonoſor, & Joakim catenis vinxit; 2. *Paralip.* 36. Indeque INITIUM CAPTIV. BABYLONICÆ LXX. ANNORUM. **Daniel.** Tunc annorum circiter 8. cum ceteris captivis abducitur. Vixit verò uſque ad Cyri tempora, hoc eſt ad annum vitæ circiter 80. Joa-	Na-	4108	606

Anni Mundi.	Anni A fundat. Temp.	JUDÆI.	MEDI BABYLONII.	Anni Periodi Jul.	Anni Ante æram Chr.
3399	408		Nabuchodonoſor, patre ejus mortuo, totius imperii fit dominus; indeque ſecundum ejus regni initium.	5109	605
3401	410	Joakim, poſtquam 3. annis in fide Nabuchodonoſoris permanſit, rebellavit, 3. *Reg.* 25.		4111	603
3405	414	A Chaldæis captus, abjectus eſt inſepultus, *Jerem.* 22. & 36. XVIII. Ei ſucceſſit filius ejus Joachin ſive Jekonias, qui cùm menſes 3. & dies 10. regnaſſet, captivus abductus eſt cum matre & proceribus, 4. *Reg.* 24.		4115	599
			Ezechiel.		
3409	418	XIX. In ejus locum ſubſtituitur Mattanias patruus ipſius Joſiæ filius, nomine ejus in SEDECIAM mutato, qui 11. plenis annis regnavit, 4. *Reg.* 24.	Anno 5. ab hac deportatione prophetare incipit, uſque ad annum 27. *Ezech. cap.* 1. & 29.	4119	595
3435	444		Mente alienatus Nabuchodonoſor, & per 7. annos beſtiarum more vivit.	4145	569
3442	451	*Jubilæus XVIII.*	Sanitati & regno reſtitutus paulo poſt moritur, cùm regnaſſet ſolus annos 43. cum patre menſe circiter 20.	4152	562
3444	453		Ei ſucceſſit filius Evilmerodachus, anno à deportatione Jekoniæ 37. cujus conviva Jekonias, & Daniel, 4. *Reg.* 25. *Dan.* 14.	4154	560
3445	454		Cùm Evilmerodach paulo pluſquam duobus annis regnaſſet, eum occidit Nerigliſſor, qui ann. 4. regnat, *Beroſ. apud Joſeph. lib.* 1. *contra Appion.* Qui adverſus Medos & Perſas, ſubditos ſuos ſocioſque ſollicitat, *Xenoph.*	4155	559
3448	457		Hac occaſione CYRUS à patre Cambyſe & avunculo Cyaxare, totius exercitus imperator conſtituitur. Indeque 30. anni principatus ipſius, ad finem tendente anno 1. Olymp. 55. *Xenoph. inſtit. lib.* 3.	4158	556
3449	458		Hoc in prælio Babylonius occiditur, *Xenoph.* Laboroſoarchadus patri Nerigliſſori ſuccedens, regnat menſes 9. *Beroſ.* Quo interfecto, ei ſuccedit Nabuchodonoſoris ex filio nepos Nabonydus, ſive Labinytus, qui & Danieli Baltaſſar, regnatque annos 17.	4159	555
3466	475		Baltaſſar eadem nocte qua convivium celebrabat à militibus Cyri occiditur. *Dan. cum Xenoph.* Eſtque regnum Babylonicum ad victores MEDOS & PERSAS tranſlatum, *Dan.*	4175	538
3468	477		Tunc Darius Medus Chaldæorum imperium à victore Cyro accepit. *Daniel cum Xenoph.* Imperavitque annis duobus.	4178	536

SEXTA

Digitized by Google

SEXTA MUNDI ÆTAS

Annorum 532.

Et aliquot menſium.

Anni Mundi.	Anni Perſar.	*A LIBERTATE CONCESSA PER CYRUM ad Chriſtum natum.* RES JUDÆORUM.	PERSARUM IMPERIUM.	Anni Periodi Julianæ.	Anni ante Chr.
		JUDÆI in patriam reditum inſtituunt, pauperioreſque imperatis ſubſidiis juvantur, *Eſdr.* 2.	CYRUS exinde, Cambiſe patre in Perſia & Ciaxare patruo (ſive Dario Medo) in Media, vita functis, ſolus Orientis Monarchia potitus eſt annis 7. *Xenoph.* Tuncque Judæis redeundi poteſtatem fecit, 2. *Par.* 36.		
	1				
3475	7	Initio regni Aſſueri (ſive Cambiſis)	Septuagenarius verò vita functus eſt.	4185	529
3476	8	Samaritani Judæos ſcripto accuſant, *Eſdr.* 4.	Cambiſes ejus filius regnat ann. 7. & menſes 3. Quod reliquum erat anni, MAGUS occupavit.	4186	528
3482	15	Mago etiam, ſub nomine Artaxerxis, datæ ab illis litteræ.		4192	522
3483	16		Magi fraude detecta, à 7. conjuratis ille conficitur, è quibus DARIUS HYSTASPIS unus, rex ab aliis ſalutatur, regnatque ann. 36. *Juſtin. Herodot.*	4193	521
		Aggæus.			
3485	18	Reducæ jam populo, Darii ann. 2. cœpit Judæorum negligentiam in extruendo templo carpere, *Agg.* 1	Hanc Eſtheris Aſſuerum eſſe putamus. *Vide titul. lib. Eſther.*	4195	519
		Zacharias.			
		Ejuſdem anni menſe 8. populum ad reſipiſcentiam hortatur, *Zachar.* 1.			
3491	24	*Jubilæus XIX.*		4201	513
3519	52		Xerxes Darii filius regnat annos 12. qui omnem vim adverſus Græcos concitavit, juxta vaticinium Danielis, *cap.* 11.	4229	485
3551	64		Artaxerxes Longimanus ejus filius regnat an. 48	4241	473
3337	70		Anno regni ejus 7. Eſdras diploma obtinuit ad Rempublicam Judaicam reformandam, & cum magna Judæorum multitudine profectus eſt, *Eſdr.* 7.	4247	467
3540	75	*Jubilæus XX.*		4250	464
3550	83		Anno ejuſdem 20 menſe Niſan, reſtituendæ Jeruſalem poteſtatem obtinet Nehemias, 2. *Eſdr.* 8. Indeque	4260	454
		Malachias.	INITIUM LXX. SEPTIMANARUM DANIELIS.		
3362	95	Ultimus prophetarum, videtur Nehemiæ æqualis, ſiquidem illas reprehendit corruptelas quæ tempore ejus ſecundæ præfecturæ, poſt annum 32. neceſſariò inchoandæ contigerant.	Nehemias rediit ad regem Perſarum, *Nehem.* 3. 14. *cum* 13. 6.	4272	442
3573	106		Initium belli Peloponeſiaci, *Thucid.*	4283	431
3579	112		Anno hujus belli 7. Xerxes moritur, *Thucid.*	4289	425
3580	113		Et ſucceſſit Xerxes II. ejus filius, qui regnat ann. 2. *Diodor.* Secundianus, Xerxe fratre interfecto, regnat menſes 7. *Idem.*	4290	424
3581	114		Ochus, alter Artaxerxis filius, necato Secondiano regnat ann. 19. qui mutato nomine Darieus ſive Darius Nothus eſt appellatus.	4291	423
3599	132	*Jubilæus XXI.*	Artaxerxes Mnemon, filiorum ejus maximus regnas ann. 43. *Diodor.*	4309	405
3600	133			4310	404
3638	171	*Jubilæus XXII.*	Ochus regnum occupat per ann 23. qui ARTAXERXES voluit cognominari, *Polyæn.*	4348	366
3604	176			4353	361
3666	193	Anni Alexandri.	Eo à Bagoa Ægyptio interfecto, regnavit Arſes filius ejus minimus, quo item à Bagoa ſublato, anno regni ejus 3. CODOMANUS	4376	338
3668	201	2 — Is annos finem vitæ Philippo attulit, & initium regni Alexandro, annos tum 20. nato, *Plut.* Regnavit verò annos 12. & menſes 8. *Arrian.*	in regno collocatur, qui Darii nomen aſſumpſit, *Diodor.* & annos 6. regnat.	4378	336
3674	207	6	Alexander anno regni ejus 6. pugna ad Arbellam data, Darium delevit. Mox Babylonem contendit, totoque Oriente potitur, *Plutar. Cur.*	4384	330

Digitized by Google

Anni Mundi.	Anni Alexandri.	GRÆCORUM MONARCHIA.		Anni Periodi Julianæ	Anni ante Chr.
		Huic verò Monarchiæ Alexander 6. ann. & 10. menſ. præfuit, quo tantulo ſpatio, tot & tanta in Oriente ille geſſit, ut pervolaſſe potiùs quàm peragraſſe dicere poſſis. Unde etiam pardo alato comparatur à Daniele, *cap. 7.*			
3681	13	Poſt mortem Alexandri, orta de formando rerum ſtatu diſcordia, provinciæ inter principes ſunt diſtributæ. Qui cùm mutuis inter ſe bellis diu caaſiſſent, alia aliis incrementorum materia fuere Imperia: quorum quatuor præcipua à Daniele obſcuris ſignificationibus ſunt adumbrata. Horum principes fuere, PTOLEMÆUS in *Ægypto*, SELEUCUS in Babylone & in *Syria*, CASSANDER in Macedonia & in Græcia, ANTIGONUS in Aſia. Ex quibus Ægypti & *Syriæ* reges maxime faciunt ad ſacram hiſtoriam.		4391	323
		REGES ÆGYPTI.	**REGES SYRIÆ.**		
3682		PTOLEMÆUS ergo Lagi filius, Soter dictus, Ægyptium citra vim adeptus regnum, nomenque poſteris reliquit; Cùm vix aliquot menſes eo eſſet potitus.	SELEUCUS equitum præfectus primùm creatus, poſteà Babyloniam obtinuit, AN-	4392	322
3687		*Jubilæus XXIII.*	TIGONUSQUE Suſianam, *Diodor. l.18*	4397	317
3719		PHILADELPHO filio illud tradit, anno integro, & menſ. 3. ante mortem. Tuncque accurante Demetrio Phalereo verſio Græca ſacrorum voluminum à LXXII Interpretibus facta eſt, quam ideo nonnulli è patribus ſub Ptolemæo Sotere inſtitutam ajunt, quia adhuc eo vivo; alii ſub Philadelpho, quia eo jam regnum adepto. Regnavit autem Philadelphus annos ferè 39		4429	285
3727			ANTIOCHUS Soter poſt patris Seleuci mor-	4437	277
3736		*Jubilæus XXIV.*	tem regnum obtinuit ann. 19. *Sever. Sulp.*	4446	268
3741			ANTIOCHUS cognomine *Deus*, ſive *Divus*, patri ſuccedit & regnat ann. 15.	4451	263
3758		PTOLEMÆUS Evergetes patri ſuccedens regnat ann. 25. *Ptolem. Hieron.*	SELEUCUS Callinicus, ſeu Pogon dictus, patri ſuccedens regnat ann. 20. *Euſeb.*	4468	246
3778			SELEUCUS Ceraunus patri ſuccedens regnat 3. annos: quo interfecto, exercitus in regnum vocat	4488	226
3781			ANTIOCHUM Magnum ejus fratrem, quod ann. 36. obtinuit, *Porph. Euſeb.*	4491	223
3783		PTOLEM. Philopator patri ſuccedens, regnat ann. 17. *Ptolem. Euſeb.*	Hujus minor filius ANTIOCHUS, pace cum Romanis facta, obſes Romam miſſus	4493	221
3785		*Jubilæus XXV.*	eſt: Major verò,	4495	219
3800		PTOL. Epiphanes patri ſuccedens, regnat ann. 24. *Ptolem.*		4510	204
3816		Galatæ ſive Galli à Manlio in Olympo monte oppugnati: poſteà ad Ancyram devicti, ubi captivi catenas morſibus & ore tentaverunt, atque ſuffocandas invicem fauces præbuerunt, *Liv.* De hac victoria meminit quoque, 2. *Machab.*	SELEUCUS Philopator (Joſepho *Soter* dictus) à patre in ultimas regni partes exercitus ducente, ſucceſſor declaratur, 1. *Machab.* Et annos 12. regnat, *Appian. Euſeb.* Ad hunc Seleucum ſpectat, quod *cap.* 3. *&* 4. *lib.* 2. *Machab.* dicitur.	4526	188
3824		PTOLOM. Philometor patri ſuccedens, regnat ann. 27.		4534	180
3828			Sub finem regni Seleuci, DEMETRIUS ejus filius, pro Antiocho, Antiochi Magni filio, obſes ſubſtitutus eſt, *Appian.*	4538	176
3829			*Antiochus* igitur, cum Roma in patriam rediret, frater ejus major Seleucus inſidiis Heliodori periit. Sed Heliodorum Eumenes & Attalus expulerant, deducto in poſſeſſionem regni Antiocho: qui an. 11. & menſes aliquot regnavit.	4539	175
3833		*Jubilæus XXVI.* Antiochus Philometori diadema abſtulit. Alexandrini ſummam rerum fratri EVERGETE promittunt, ad quem confugit Philometor, quem ipſi à poteſtate Antiochi liberantes eum regni participem eſſe voluerunt, cùm hujus ann. 12. illius primum numerantes. Etſi paulò poſt, illi Philometorem in exilium egerint. *Euſeb. Juſtin.*		4544	170
3836		Perſeo à L. Æmilio victo, REGNUM MACEDONICUM cecidit cùm jam inde à Carano per annos 626. ſtetiſſet, hujus verò reliquiæ in Ptolemæis & Seleucidis ſuperſtites fuere.		4546	168
3840			Antiochus inhoneſtè rediens ex Perſide moritur; eique ſuccedit ejus filius. ANTIOCHUS Eupator curante Lyſia.	4550	164
3842		ONIAS, Oniæ 3. Pontificis filius, videns ſummum ſacerdotium Alcimo datum, in Ægyptum venit. Poſtquam ambo Ptolemæi 6. annos pacificè regnaſſent, Philometori regnum abſtulit Evergetes, *Euſeb.* Ille petendi auxilii cauſa Romam venit. Romani eum reſtituerunt, juniori fratri Cyprum concedentes, quod diuturnæ concertationis materies fuit, *Val. Max. Polyb. Liv.*	Hic interfecto *Menelao* ſummum Sacerdotium *Alcimo* dedit. *Demetrius* Soter Seleuci filius Roma fugiens, comparatis copiis Romam venit, ubi Antiochum & Lyſiam occidi juſſit, *Zonar.* 1. *Machab.* Demetrius regno potitus BACCHIDEM Meſopotamiæ præfectum, & cum eo Alcimum in Judæam mittit, 1. *Machab.*	4552	162
3843		Philometor & ejus uxor Cleopatra totam Ægyptum Judæorum fidei commiſerunt; & copiarum duces fuere ONIAS & DOSITHEUS, *Joſeph. l. 2. contra App.*	NICANOREM etiam poſteà miſit unum ex principibus ſuis, 2. *Machab.* MACHABÆUS fœdus init cum Romanis, & paulo poſt fortiter dimicans interimitur. JONATHAS ipſius loco, dux eligitur.	4553	161
3850			JOANNES eorum frater dolo occiditur. Antiocheni à Demetrio deficiunt, ſubornantque infimæ ſortis juvenem cui nomen Alexandri indiitur, genituſque ab Antiocho dicitur, *Juſtin. Appian. Sever. Sulp.* Iſque Joſepho BALLES Strabone BALAS eſt cognominatatus	4560	154

Anni Mundi.	REGES ÆGYPTI.	REGES SYRIÆ.	Anni Periodi Jul	Anni Ante Chr.
3852	Claruit tunc ARISTOBULUS JUDÆUS, Peripateticus Philoſophus, *Euſeb.* Onias cum de recuperando pontificatu ad Aſmonæos tranſmiſſo, nulla ſpes ſupereſſet, à Philometore obtinet, ut in Heliopolitana præfectura templum ad inſtar Hieroſolymitani extrueret; illicque ipſe Pontifex conſtituitur.	*Jonathas* cum Ioe Alexandro pacem renovat, qui eum ſummum Sacerdotem conſtituit, cum civitas per 7. ann. & menſes 6. ſcilicet à morte Alcimi nullum habuiſſet, 1. *Machab. Joſeph.*	4562	152
3854		*Demetrius* cum Alexandro commiſſo prælio interficitur, cum annos 12. regnum Syriæ obtinuiſſet. 1. *Mach. Euſeb. Joſeph.*	4564	150
3856		DEMETRIUS JUNIOR, Demetrii Soteris filius in Ciliciam trajicit. ALEXANDER BALAS territus, è Phœnicia properat Antiochiam, ejuſque præfecturam HIERACI ac DIODOTO, qui & TRYPHON, tradit, 1. *Mach.* 1. *Joſeph. Juſtin*	4566	148
3858	*Ptol. Philometor* cum magnis copiis in Syriam venit per ſpeciem juvandi Alexandri Balæ; reverà ut regnum ei adimeret, 1. *Mach.* 11.	Alexander è Cilicia validum ducens exercitum, Syriam invaſit. Occurrens ei Ptolemæus cum Demetrio jam genero ſuo, eum vicit. Illic fugiens dolo à ſuis eſt necatus, 1. *Mach. Liv. Strab.*	4568	146
3859	Contra Alexandrum pugnans vulneratus. Paucis poſt diebus, cùm Zabdiel Arabs Alexandri caput ad eum miſiſſet, hoc ſpectaculo animum & oculos paſtus, expiravit, 1. *Machab. Polyb. Liv. Joſeph.*	Poſt Alexandri mortem, ſolus Syriæ regnum obtinuit DEMETRIUS, qui etiam, NICATOR, ſive NICANOR eſt appellatus, 1. *Mach. App.*	4569	145
3860	Cleopatra Philometoris ſoror & conjux, & paternum regnum filio aſſerere nititur. *Joſeph* EVERGETES qui & PHYSCON, Philometoris frater ejus conatibus reſiſtit; adverſus quem Onias pro Cleopatra bellum ſuſcepit, *Joſeph.*	Tryphon ex Arabia adducens Antiochum puerulum, filium Alexandri Balæ, qui Θεὸς ſive *Deus* cognominatus eſt, regnum illi aſſeruit, 1. *Mach. Joſeph. Liv.*	4570	144
3861	Judæi Jeroſolymitani, ad Judæos Ægyptienſes de celebrando feſto Tabernaculorum menſis Caſleu, ſcribunt, 2. *Machab.* 1.	Jonathas Ptolemaide à Trypone occiditur SIMON poſtea dux eligitur, *Joſeph.* Antiochum Theon poſtea etiam occidit Tryphon, indeque ſibi diadema regni impoſuit, 1. *Mach.* 13. *Liv. Juſtin.* Demetrius priora pacta cum Simone confirmat, tributa remittit. Atque ita, jugo Gentium ab Iſraele ſublato, cœpit populus in Syngraphis ſcribere: ANNO I. Simone PONT. MAGNO, 1. *Mach. Joſeph.*	4571	143
3863		Demetrius contra Parthos movens, vivus in poteſtatem hoſtis venit, 1. *Mach. Joſeph.*	4573	141
3864		Tryphonis mores milites pertæſi, defecerunt ad Cleopatram Demetrii uxorem, quæ fratri ejus Antiocho conjugium ſuum, & regnum obtulit, *Joſeph.* ANTIOCHUS à religione *Pius*, à cognomento Paterno *Soter* dictus, & apud Trogum SIDETES, regio nomine aſſumpto, litteras Simoni miſit, *Ibid.* Numenius & Antipater à Simone Romam mittuntur ad renovandam amicitiam, 1. *Mach*	4574	140
3865		*Antiochus Sidetes* in terram paternam reverſus Cleopatram in uxorem recipit. Regnavitque dehinc 9. annis, *Juſtin. Euſeb.* 1. *Machab.* Tryphon interea fugit in Phœniciam, *Ibid.* Tum conſtituit Antiochus Cendebæum Præfectum regionis maritimæ, qui perſequatur Tryphonem, *Ibid.*	4575	139
3866		*Cendebæus* Judæam excurſibus infeſtat. Simon jam ſenio confectus, duobus majoribus filiis, *Judæ* & JOANNI Hyrcano, belli curam committit, *Ibid.*	4576	138
3868	PTOL. EVERGETES II. ſive PHYSCON, multos Alexandriæ cives, qui eum in regnum vocaverant, jugulavit: ipſam quoque ſororem ac conjugem Cleopatram repudiavit, *Juſtin.*	Tryphon Apameam ſe recipit, qua capta interficitur, *Joſeph.* Simon Pontifex inſidiis Ptolemæi generi ſui, in convivio periit, cùm 8 ann. & menſ. 3 Pontificatu functus eſſet, *Joſeph.* 1. *Machab* Joannes Hyrcanus exinde Pontifex factus eſt, *Joſeph.* 1. *Machab.* ATQUE HIC FINIS HISTORIÆ MACHABÆORUM.	4578	136

CONTINUATUR SERIES REGUM ÆGYPTI ET SYRIÆ, necnon res Judaicæ à fine Machabæorum.

Quædam etiam de Romanis interimiſcentur.

Anni Mundi.	REGES ÆGYPTI.	RES JUDÆORUM.	REGES SYRIÆ.	Anni Periodi Jul	Anni Ante Chr.
3871		JOANNES HYRCANUS, tribus millibus talentorum è ſepulchro David ablatis, primus Judæorum alere cœpit peregrina auxilia, *Joſeph.*	ANTIOCHUS SIDETES Jeroſolymam obſidet. Jeroſolymitani ſe illi dedunt, *Joſeph.*	4581	131
3873	Jeſus filius Sirach in Ægyptum veniens, librum avi ſui Jeſu in Græcum tranſtulit, *Eccli. Prolog.*			4583	131
3874	Evergetes II. à civibus ejectus ſorori pariter ac patriæ bellum infert, *Liv. Juſtin.*	Antiochum Sidetem contra Phraatem ſecutus JOANNES à devictis Hyrcanis cognomen accepit, *Joſeph. Sever. Sulp.*	*Antiochum* re malè geſta ſibi manus intuliſſe auctor eſt Appianus. A Parthis in prælio occiſum memorat Juſtinus.	4584	130

Judæi Poſt De-

Anni Mundi.	REGES ÆGYPTI.	RES JUDÆORUM.	REGES SYRIÆ.	Anni Periodi Julianæ	Anni ante Chr.
3875		Poſt Antiochum Sidetem, Judæi à Macedonibus defecerunt & Syriam magnis bellis infeſtarunt, *Juſtin. Joſeph.* Hyrcanus templum Cuthæorum diruit, poſt annos 200. quàm à Sanaballate ſtructum eſt. *Joſeph.* Subjugatos Idumæos circumciſionem accipere coegit, indeque inter Judæos cenſeri cœpti ſunt, *Joſeph. Strabo.*	Demetrius Nicanor frater ejus, à Phraate dimiſſus in regnum ſucceſſit, *Juſtin.* Syri Demetrio inſenſi, ad Evergetem II. mittunt, ali quem ex Seleuci genere ſibi dari poſtulantes. Quibus ille juvenem quemdam miſit, fingens illum Alexandri Balæ filium, & ipſum Alexandrum dictum, quem Syri ZEBINAM cognominarunt, *Juſtin. cum Porphyr.*	4585	119
3878	Judæi Palæſtini celebratur Encænia repurgati Templi, ſcripſerunt ad Judæos Ægyptienſes, *2. Machab. 1.*		Demetrius vincitur à Zebina, qui ſocietatem init cum Hyrcano, *Juſtin. Liv. Joſeph.*	4588	116
3880		Joann. Hircan. arcem quam Herodes poſtea Antonianam appellavit, propè templum extruxit, in qua majorem partem temporis degebat; & ſtolam reponebat, qua nemo præter eum utebatur, *Joſeph.*	SELEUCUS Demetrii filius, invita matre Cleopatra, regnat in Syria annum unum, *Liv. Euſeb.*	4590	124
3881			Hunc mater ſagitta confixum interimit, & alterum filium ANTIOCHUM GRYPHUM regem conſtituit, *Liv. Euſeb.*	4591	113
3883		Jubilæus XXVII.	quem *Philometorem* cognominat Joſephus.	4593	111
3888	*Evergetes II.* moritur, ei ſuccedit filius ejus major PTOLEM LATHURUS qui ſimul cum matre Cleopatra 10. ann. regnat, *Juſtin. Pauſan.*		Hic Zebinam regno ſpoliavit, *Juſtin.*	4598	116
3893			ANTIOCHUS CYZICENUS, Gryphum vicit & regnum eſt adeptus, *Juſtin. Euſeb.*	4603	111
3897		Joann. Hircanus moritur, cùm per ann. 29. ſummo Sacerdotio functus eſſet.	Erat ille eadem matre Cleopatra genitus, ſed ex Antiocho Sidete Gryphi patruo, *Joſeph.*	4607	107
3898	Cleopatra populum concitat in Lathurum: Alexandrumque minorem filium è Cypro arceſſit, qui in fratris locum conſtitueretur. *Juſtin.*	Ei ſuccedit JUDAS ARISTOBULUS, quinque filiorum maximus qui primus poſt Babylonicam captivitatem regnum & diadema aſſumpſit, *Joſeph.* Matrem illi regni æmulam, quam Hircanus rerum Dominam reliquerat, conjecit in carcerem & fame necavit.		4608	106
3899		Ariſtobulo mortuo SALOME uxor ejus, quam Græci *Alexandram* nominant, ALEXANDRUM JANNÆUM regem conſtituit.		4609	105
3909			Ant. Gryphus quinque reliquit filios, quorum Seleucus major natu Cyziceno patruo debellato, regno potitus eſt, *Joſeph.*	4619	95
3910			ANTIOCHUS PIUS Cyziceni filius, impoſito ſibi diademate Seleucum patruelem tota Syria expulit qui in Cilicia, unà cum amicis ſuis concrematus eſt, *Joſ.*	4620	94
3912			Ptol. Lathurus DEMETRIUM EUCÆRUM quartum Gryphi filium, Damaſci regem conſtituit; quo, cum fratre Philippo copias conjungente, Antiochus Pius ſuperatus, ad Parthos fugere coactus eſt, *Porphyr.*	4622	92
3916	Cleopatra, filio ſuo Alexandro exitium machinata occupata, ab eo interficitur, *Juſtin.* Regnaverat autem ille ſimul cum matre ann 18. *Porphyr.* Alexandro ob hoc ſcelere indignati ſeniori fratri Lathuro regnum Ægypti reddiderunt, qui per ann. 7. menſ. 6 eo deinceps eſt potitus, *Juſtin. Pauſan.* Alexander prælio navali victus, interiit. *Porphyr.*			4626	88
3920	Ejus filius Alexander quoque dictus Mithridati datus, poſtea in Syllæ familiaritatem venit.	Alexander Jannæus Diam urbem cepit. Edeſſam expugnavit. Gaulonam & Seleuciam cepit. Demetrium principatu ſuo exuit, & tertio demum expeditionis anno completo, domum rediit. Ibi ex temulentia, morbo contracto, triennio febre quartana laboravit. *Joſeph.*	Cùm mutuis ſe odiis Seleucidæ conſumerent, populi TYGRANEM Armeniæ regem vocaverunt qui regno Syriæ ann. 18. potitus eſt, *Juſtin.* uſque dum illi ademptum eſt à Pompeio & Romano imperio adjunctum.	4630	84
3923	Ptol. Lathurus fatu fungitur. Ejus filia Cleopatra, Ptolemæi Alexandri (qui junioris Lathuri frater, matrem occiderat) uxor regnavit menſes 6. *Porph.* Lathurum autem ſolam Berenicem			4633	81

cem Ale- AN-

Anni Mundi.	Reges Ægypti.	Res Judæorum.	Reges Syriæ.	Anni Period. Jul.	Anni Ante Chr.
	cem è legitimo thoro ſuſcepiſſe confirmat Pauſan. Qua ante patrem defuncta, proles ejus illegitima, Ptolemæus quidem Cypri; Cleopatra verò iſta, & poſtea novus Dionyſius ſive Auletes, Ægypti regnum occupaſſe videntur. Niſi forte eadem Porphyrio *Cleopatra*, quæ Pauſaniæ *Berenice*. Sylla ALEXANDRUM illius Matricæ filium, Alexandrinis regem miſit, deficiente ibi ſtirpe regia, *Appian.*				
3924	Alexander ducta in uxorem Regina Cleopatra iſta, cujus erat privignus, eam interemit, *Porphyr.*			4634	80
3926		Alexander Jannæus moritur. Ejus uxor ALEXANDRA, ex mariti monitu, captata Phariſæorum benevolentia regnum occupat, deinde HYRCANUM ejus majorem natum filium pontificem declaravit, minorem autem ARISTOBULUM privatum vivere juſſit. *Joſeph.*	ANTIOCHUS (Aſiaticus) & frater ejus, regis Antiochi (pii) filii, pueri; qui regni Syriæ partem (à Tygrane non occupatam) obtinebant, Romam venerunt, regnum Ægypti petituri, quod tamen non obtinuerunt, *Cic. in Ver. act.* 4.	4636	78
3932		*Jubilæus XXVIII.* Antipas ſive ANTIPATER Idumæus HERODEM filium hoc anno ſuſcepit.	Tygranes Cleopatram, cui Selenæ cognomen fuit, interemit, *Strabo.*	4642	72
3935		Alexandra regina moritur. Hincque inter Hircanum & Ariſtobulum bella ingentia	Atque ita Antiochus qui jure matris regnum Ægypti recuperare ſperaverat, etiam regni Syriæ parte quam illa tenuerat excidit: Sicque SELEUCIDARUM REGNUM PRORSUS EXTINCTUM EST.	4645	69

DE REBUS ÆGYPTIIS ET JUDAICIS AB EXTINCTO Seleucidarum regno. Nonnihil etiam de Romanis.

Anni Mundi	REGES ÆGYPTI.	RES JUDÆORUM.	Anni Per. Jul.	Ante Chr.
3938	ALEXANDER II. Ægypti rex Alexandri I & matricidæ filius, ab Alexandrinis eſt expulſus, *Sueton.*	HYRCANUS ab Ariſtobulo fratre, regno pulſus eſt. Qui eo potitus eſt uſque ad captam per Pompeium urbem, *Joſeph.*	4648	66
3939	Et ſuffectus eſt PTOLEMÆUS NOTUS, qui AULETES eſt appellatus.	Antipater Hyrcani partibus favens, eum tandem reſtituit, *Joſeph.*	4649	65
3940	Alexander II. Tyri ubi ſeceſſerat, vitam finivit; fama ſparſa, teſtamento illius populo Romano regnum Ægypti fuiſſe relictum, *Cic. oration. Agr.*	POMPEJUS Damaſci Judæos & eorum principes audivit; improbata Ariſtobuli violentia, *Joſeph.*	4650	64
3941	OCTAVIUS poſtea CÆSAR AUGUSTUS dictus, naſcitur.	Pompejus Ariſtobulo fratus Judæam armatus ingreditur; civibuſque inter ſe diffidentibus, exercitum in urbem intromiſit. Qui verò Ariſtobulo favebant in Templum ſe receperunt, quod Romani obſident, *Joſeph.* CAPTUM verò eſt TEMPLUM ſolemni 3. menſis jejunio: die ejus 28. obſervari ſolito, quo urbs poſtea à Soſio & Herode eſt occupata, quoque primùm capta fuerat à Nabuchodonoſore ante annos 541. Menſis verò ille tertius, anni civilis eſt accipiendus, ab autumno deducti, qui Hebræis *Caſleu* dicitur, *Joſeph.* Hyrcano pontificatum & principatum reddidit Pompeius, ſed diadema vetuit. Judæoſque Populo Romano fecit tributarios. Diſcedens verò, Syriam Scauro Quæſtori ſuo regendam reliquit; *Appian.* Vinctum Ariſtobulum ſecum abducens, cum duabus filiabus & totidem filiis: quorum major, ALEXANDER, ex itinere aufugit, minor verò, ANTIGONUS, cum ſororibus Romam ductus eſt, *Joſeph.*	4651	63
3946	Ptol. Auletes in Ægyptiorum odium, ob ingentia quæ exigebat tributa, incurrens, Romam aufugit, ut Pompejus & Cæſar ipſum cum exercitu reſtituerent, *Liv. Plut.* Alexandrini, Ptolemæi profectionem ignorantes, eum obiiſſe rati, filiam ejus BERENICEM, una cum ſeniore ſorore Tryphæna (quæ & CLEOPATRA SENIOR) regno præfecerunt, *Strabo, Dio.*		4656	58
3947	Ptolemæus de reſtitutione deſperans Epheſum profectus eſt, *Dio.*	Alexander Judæam reperens, eam incurſionibus vexat, contra quem expeditionem ſuſcepit *Gabinius* Syriæ præſes, præmiſſo M. ANTONIO, qui ab Antipatro amiciſſime exceptus eſt, *Joſeph.*	4657	57
3948	Hunc, expeditionem contra Parthos meditana	ARISTOBULUS cum filio Antigono Roma elapſus	4658	56

Anni Mundi.	An. à corr. Jul.	REGES ÆGYPTI.	RES JUDÆORUM.	Anni regni Herod.	Anni Period. Jul.	Anni ante Chr.
		rant Gabinius, reſtituendum ſuſcepit, *Joſeph.* Victiſque Ægyptiis Regnum Ptolemæo reddidit. Qui filiam ſuam Berenicem è medio ſuſtulit. *Liv. Cic. Strabo.*	elapſus in Judæamque reverſus, ad Machætuntem pugnans multis acceptis vulneribus, cum eodem Antigono ad Gabinium ductus eſt, & ab eo cum filiis Romam miſſus. Hunc Senatus in vinculis detinuit, filios in Judæam remiſit, *Joſeph.*			
3950			Craſſus contra Parthos movens, Templum Jeroſol. invadit, *Oroſ.*		4660	54
3951			Sed paulò poſt trans Euphratem deleto exercitu periit, *Cic.*		4661	53
3952			Caſſius Craſſi Quæſtor Judæam invadit, *Joſ.*		4662	52
3953		Ptolem. Auletes moritur, & Ptolemæus puer Cleopatram ſororem, ex patris teſtamento duxit uxorem, *Cæſar. Dio.*			4663	51
3955			Inſtantibus belli civilis motibus inter Cæſarem & Pomp. Cæſar Ariſtobulum in patriam dimiſit, ut contra Pompeium aliquid moveret, *Dio.* At ille à Pompejanis veneno periit, *Joſeph.* Alexander quoque ejus filius, Pompeji juſſu Antiochiæ eſt ſecuri percuſſus, *Joſeph.*		4665	49
3956		Pompejus poſt Pharſalicam cladem Ægyptum petens ibi miſerè eſt occiſus, *Plut.* Cæſar eum inſecutus, eſt etiam inſidiis tentatus.			4666	48
3957		Exinde, bello Photini in Cæſarem commoto, Cæſar hoſtium naves incendit, quarum flamma flagravit ingens illa Bibliotheca, in qua 400. milli. librorum periere, *Plut. Hirt. Oroſ.* Tuncque etiam periiſſe Autographum LXXII. Interpretum, vult Uſſerius. Ptolemæus junior à Cæſare captus poſteaque dimiſſus, iterum contra eum movit, ingentique clade ad ripam Nili accepta, receptus in navem multitudine demerſam periit, *ibid.*	ANTIGONUS Ariſtobuli filius ad Cæſarem veniens queſtus eſt de fratris patriſque infortunio. Hyrcanum etiam accuſabat & Antipatrum. Antipater verò cauſam ſuam ſic egit, ut Cæſar Hyrcanum Pontificem, & Antipatrum procuratorem Judææ declaraverit, *Joſeph.* Antipater Phaſaelum è liberis natu maximum, Jeroſolymitanæ regionis ducem conſtituit, HERODI ſecundo filio, 25. annum tunc agenti, Galilæam curandam commiſit, *Joſeph.*		4667	47
3958		Cæſar Ægypto potitus, eam CLEOPATRÆ conceſſit, & *Arſinoem* minorem ſororem ſecum abduxit, *Hirt. Suet.* CORRECTIO ANNI JULIANI. Cæſar. Pont. Max. ſuo III. & M. Æmilii Lepidi conſulatu, Romani anni emendationem inſtituit, *Cenſor. Suet.*	Herodes Ezechiam Judæum, qui magno latronum agmine Syriæ fines incurſare ſolebat, comprehenſum interfecit. In judicium ob hoc facinus apud Hyrcanum vocatus, ſententiam arte & magnitudine animi declinavit, *Joſeph.*		4668	46
3959	1	A Calendis Januarii hujus anni, quibus Conſulatum iv. iniit Cæſar, primus ordinationis Julianæ annus numeratus eſt. *Cenſorin.*			4669	45
3960	2	Cæſar Idibus Martiis anno ætatis 59. in Curia, 23. vulneribus occiſus eſt, *Liv. Plut.* Octavius ſtatim Italiam adveniens nomen Cæſaris aſſumpſit, ſeque C. JUL. CÆS. OCTAVIUM deinceps appellavit, *Liv. Dio.*			4670	44
3961	3	Poſteà bellum adverſùs Antonium, & Cæſaris parricidas exarſit.	CASSIUS Syria occupata, in Judæam contendit 700. talentis imperatis, cui primus Herodes centum talenta ex Galilæa afferens, maximam apud Caſſium init gratiam, *Joſ.*		4671	43
3962	4	Inde cum Lepido & Antonio conſpirat Octavius, fiuntque TRIUMVIRI Reip. conſtituendæ. Et Cicero inter alios proſcriptos eſt occiſus, *Dio. Plut.*	Hieroſolymis cùm apud Hircanum epularetur Antipater, eum Malichus veneno tollendum curavit.		4672	42
3963	5	Bellum contra Caſſium & Brutum ab Antonio & Octavio geſtum, *Dio.*	Cujus mortem poſtea ultus eſt Herodes, Malicho à Tribunis, ejus juſſu, confoſſo, *Joſeph.*		4673	41
3964	6	Antonius, diviſo per hyberna exercitu ad Cleopatram in Ægyptum profectus eſt. Præbuitque ea res multis motibus occaſionem. *Dio.*	Antigonus Ariſtobuli filius Judæam invaſit, quem cùm repuliſſet Herodes, ab Hyrcano coronis eſt honoratus, *Joſeph.* PACHORUS Parthorum regis filius, Syria accepta, in Palæſtinam profectus, Hyrcanum depoſuit & Antigonum præfecit, *Dio cum Joſepho.* Hyrcano & Phaſaeli fratri Herodis vincula objiciuntur. Phaſaelus etiam neci datur. Antigonus Hyrcano amputat auriculas, ut ſic ineptus fieret ſacerdotio: rebuſque compoſitis, Hyrcanus à Parthis captivus abducitur, *Joſeph.* HERODES rebus deſperatis Romam ad Antonium profectus, ejus opera, favente etiam Cæſare REX EST APPELLATUS, & Antigonus hoſtis declaratus C. Domitio Calvino II. & Aſinio Pollione Coſs. Olymp. 185. Anno correctionis Jul. 6. & Periodi Julian. 4674. Atque intra 7. dies ex Italia profectus eſt, ut regnum Antigono ariperet, *Joſeph.*	1	4674	40
3966	8	Hiſpania in Cæſaris Octaviani poteſtatem per Domitium Calvinum redacta à Cal. Jan. hujus anni HISPANICA ÆRA deducitur. Cleopatra pro vetere Bibliotheca quæ bello Alexandrino perierat, novam inſtituit quæ prioris filia eſt appellata, *Epiph.*	Adverſus hunc ergo, bello non ſine magno diſcrimine moto per triennium; tandem anno 3. ineunte poſtquam Romæ declaratus eſt rex, Hieroſolymam oppugnat, annique illius menſe tertio, in jejunii ſolemnitate, eodem die quo ante anno 27. à Pompejo capta fuerat, eſt ab Herode & Soſio expugnata. Et Antigonus Antiochiam	3 4	4676	38

Cleo- chiam

Anni Mundi.	Anni corr. Jul.	REGES ÆGYPTI.	RES JUDÆORUM.	Anni regni Herod.	Anni Periodi. Jul.	Anni ante æram Chr.
			chiam abductus, atque aliquot menſ. poſt, interemptus.			
3969	11		Herodes uxoris Mariamnes victus precibus, fratrem ejus ARISTOBULUM ADOLESCENTEM 17. ann. pontificem creavit, *Joſeph.*	6	4679	35
3970	12					
3973	15	Cleopatra & Antonius apud ACTIUM, ab Octavio victi ſunt, Septembris 2. A quo annorum Monarchiæ Cæſaris numeratio eſt inſtituta, ut notat Dio, quos 44. fuiſſe refert.	Eumdem arte & dolo in piſcina ſuffocat, quam ob cauſam apud Antonium eſt criminatus, ſed fruſtrà, *Joſeph.*	7	4682	34
				[illegible]	4683	31
3974	16	Cæſar ingreſſus Ægyptum, Alexandriam occupat. Antonius Calend. Sextil. ſeſe ferro occidit, poſtea Cleopatra ſibi quoque mortem intulit, *Plut.* Atque ita à morte Alexandri Magni qui IMPERIUM MACEDONICUM condidit, ad CLEOPATRÆ mortem, cum qua illud plane concidit; anni numerantur à Ptolemæo 294. ultimo ſcilicet, etſi non completo, in ſumma incluſo Hoc tempore Cæſar armis civilibus finem impoſuit.	Hyrcanus in patriam regreſſus, quòd à Malcho Arabum rege tutelam petiiſſet, ab Herode morti eſt damnatus octogenarius, *Joſeph.*	11	4684	32

CONTINUANTUR RES JUDÆORUM AC Romanorum, à morte Cleopatræ ad Chriſtum natum.

		Herodes igitur poſt devictum Antonium & morte mulctatum Hyrcanum, mandata regni cura Pheroræ fratri, ad Cæſarem Rhodum acceſſit, qui illi regnum firmavit, *Joſeph.*			
3976	18	Mariamnem dilectam ſibi conjugem, calumniis Salomes ſororis circumventam, ad ſupplicium damnat: eaque perempta, adeò dolori ſuccubuit, ut in gravem morbum incideret, mente etiam nonnihil commota. *Joſeph.* Interim Alexandra conata eſt duas Jeroſolymæ arces occupare, qua re nuntiata, eam ſine mora interfici juſſit Herodes, *Joſeph.*	13	4686	28
3978	20	Coſtabarum ſororis ſuæ virum proditionis accuſatum, cum conjuratis interfecit. Athletica certamina in honorem Cæſaris, quinto quoque anno, contra morem patriæ inſtituit. Theatrum in urbe, & in campo amphitheatrum extruxit, *Idem.*	13	4688	26
3979	21	Utque eſſet tutior, Samariam munire cœpit, quam in honorem Auguſti SEBASTEN dici voluit. Eam à Joann. Hyrcano ſolo æquatam anno ante Æram Chriſti 109. Gabinius, anno ante eamdem 57. reſtituerat, unde *Gabinorum urbs* ab Africano eſt appellata. Hoc eodem anno, graviſſima fame & peſte laboravit Judæa, quibus ſublevandis Herodis prudentia enituit, *Joſeph.*	16	4689	25
3980	22	Adversùs hiemis quoque aſperitatem ſubditis providit, *Idem.* Amoto à pontificatu Jeſu Phabetis filio, Simonem ſubſtituit, ducta ejus filia Mariamne.	17	4690	24
3981	23	*Jubilæus XXIX.* In loco maritimo ubi TURRIS STRATONIS ſtetit, urbem extruxit, quam CÆSAREAM appellavit, hancque duodecim annorum ſpatio abſolvit, *Joſeph.*	18	4691	23
3985	27	Anno 18. ab exitu Antigoni, Judæis conſilium ſuum de inſtaurando Templo propoſuit materiamque paravit, *Joſeph.*	22	4695	19
3987	29	Qua comparata Templum cœpit Herodes extruere, annis 46. ante primum Paſcha miniſterii Chriſti: unde illud Joann. 2. *Quadraginta & ſex annis* (hactenus) *ædificatum eſt Templum iſtud.* ὠκοδομήθη, ut à viris doctis Aoriſtum illud obſervatum eſt.	24	4697	17
3993	35	Herodes cum filiis ſuis Alexandro & Ariſtobulo Romam navigat, coram Cæſare eos accuſaturus, quos Cæſar patri reconciliavit, *Joſeph.*	30	4703	11
3999	41	Accepta demum ab Auguſto poteſtate, eoſdem ſtrangulari juſſit, pupillorum tamen ipſorum curam egit: Inter hos Agrippæ filii Ariſtobuli, & ſororis ejus Herodiadis, *Joſeph.* Antipatrum quoque Roma arceſſitum in carcerem conjecit: de eo Cæſari ſignificavit, huncque poſtea occidi juſſit, *Joſeph.* Hoc anno (COSS. Aug. Cæſ. XIII. & L. Cor. Sylla) EXIIT EDICTUM A CÆSARE AUGUSTO, ut deſcriberetur totus Romanus orbis, *Luc.* 2. Dum prior verò ageretur hic cenſus à *Cyrino*, vel *Quirino*, vel *Quirinio*, aſcendit JOSEPH à Galilæa in Bethlehem civitatem David, ut profiteretur cum MARIA deſponſata ſibi uxore prægnante, *Luc.* 2.	36	4709	5

Anni regni Herod.	Anni Per. Jul. ☽	Anni ab orbe cõdito.	Anni Olympiad.	Anni urbis conditæ.	ÆTAS MUNDI SEPTIMA,	Anni ante æram vulg	Anni veri Chr.	Anni coeſt. Jul.	Anni Aug à conſucto poſt mortem Cæſaris exercitu.
			Olym 191		*Quæ* CHRISTI *& Chriſtianorum propria eſt: Duratura uſque ad finem temporum.* Brevis deſcriptio Hiſtoriæ Sacræ, nec non & Romanæ, à nato Chriſto ad ejus mortem.				
	4709 5. 16	4000 inchoatus.	I V.	749	COSS. *Auguſtus Cæſar* XI. *ſive* XII. Et *L. Cornelius Sulla* II.	5		41	40

17 *inchoatus.* CUm aſcendiſſet JOSEPH & MARIA in Bethlehem, impleti ſunt dies ut illa pareret, & peperit Filium ſuum (CHRISTUM) primogenitum, *Luc.* 2. Idque vigeſimaquinta Decembris die, ut conſtans fert Traditio.

Anni regni Herod.	Anni Per. Jul.	Anni ab orbe cõdito.	Anni Olympiad.	Anni urbis conditæ.		Anni ante æram vulg	Anni veri Chr.	Anni coeſt. Jul.	Anni Aug.
	4710 6. 17		Olym. 194	750	COSS. *Calviſius Sabinus* II. Et *L. Paſſienus Rufus ſive Rufinus*	4	1	42	40 41

Octavo à nativitate die, circumciſus eſt puer & vocatus, JESUS, *Luc.* 2. 21.

MAGI paulò poſt veniunt ab Oriente adorare eum, *Matth.* 2. 5.

Die poſt partum 40. MARIA Jeroſolymam ad Templum venit, tum ut puerum JESUM ſiſteret Domino, tum ut hoſtiam offerret par turturum aut duos pullos columbarum, *Luc.* 2. 24.

Eadem JOSEPH admonitus in ſomnis, accepit puerum & matrem ejus & fugit in Ægyptum, *Matth.* 2. 13.

HERODES verò, infantem perdere volens, occidit omnes pueros qui erant in Bethlehem & in finibus ejus, à bimatu & infra, *Matth.* 2. 16.

Hinc, morbo correptus, teſtamentum quod prius inſtituerat immutavit, ſucceſſionem relinquens natorum minimo HERODI ANTIPÆ, exaſperatus in Archelaum & Philippum, germanos fratres, calumniis Antipatri. Quod deinceps iterum mutatum eſt, ita ut regnum relictum ſit ARCHELAO, *Joſeph.*

JUDAS & MATTHIAS, doctiſſimi legis interpretes, poſtquam cognoverunt Regis morbum eſſe incurabilem, juvenibus quos inſtituebant perſuaſerunt, ut Aquilam auream, ab Herode ſupra majorem templi portam appoſitam dejicerent. Herodes conjurationis principes vivos cremavit; & Luna nocte ea defecit, *Idem.* At ille aliquot adhuc menſes infelicem vitam traxit: tandemque hoc eodem anno, menſe Novembri, miſere obiit, *Uſſerius*: Cùm regnaſſet, poſtquam ſuſtulit Antigonum, annos 34. poſtquam verò à Romanis regnum obtinuit, ann. 37. *Joſeph.*

37 *completus.*

Anni regni Herod.	Anni Per. Jul.	Anni ab orbe cõdito.	Anni Olympiad.	Anni urbis conditæ.		Anni ante æram vulg	Anni veri Chr.	Anni coeſt. Jul.	Anni Aug.
	4711 7. 18.	4001	I I.	751	COSS. *Cn. Cornelius Lentulus.* Et *M. Valerius Meſſala ſive Meſſalinus.*	3	2	43	41 42

Defuncto Herode, Joſeph in terram Iſrael revertitur, monitus ab Angelo. Cùm audiſſet autem ARCHELAUM regnare in Judæa, divinitus admonitus ſeceſſit in partes Galilææ, & habitavit in urbe Nazareth, *Matth.* 2.

ARCHELAUS poſtquam patris funus curaſſet, & commotam multitudinem, ad Auguſtum navigavit, ut obtineret confirmationem teſtamenti paterni & regni. Eodem tempore Antipas Romam properavit, parandi ſibi regni ſpe. Ibi Antipater, Salomes filius, Archelaum cædis in templo patratæ, & uſurpati regni, ſine Cæſaris conſenſu, accuſavit. Sed defendente Nicolao Damaſceno, vincit Archelaus. *Joſeph.*

Interim, per ejus abſentiam, die Pentecoſtes, magna excitatur Judæorum ſeditio adverſus Sabinum Auguſti Procuratorem, *Idem.*

THEUDAS (de quo Act. 5. 36.) ſive Judas, *Ezechiæ* latronum ducis, filius, collecta hominum deſperatorum manu, incurſabat regis ditionem, *Idem.*

Simulque per totam Judæam multi inſurgunt, Regis titulum (ſive MESSIÆ) uſurpantes, quibus à ſuperveniente Varo repreſſis, Legati Judæorum ejus permiſſu Romam proficiſcuntur, numero 50. quibus aderant Judæorum Romam incolentium pluſquam 8. millia. Legati ab accuſatione Herodis & Archelai exorſi, poſtulabant ut mutata Reip. forma, NON AMPLIUS SUB REGIBUS ESSENT, ſed Provinciæ Syriæ contributi Romanis ſubjicerentur. *Joſeph.*

AUGUSTUS verò de Conſilii ſententia (cui Caius Cæſar interfuit) Archelaum non quidem regem declaravit, ſed dimidia regni paterni parte conceſſa, nempe Judæa, Idumæa & Samaritide, Ethnarcham conſtituit. Alteram autem dimidiam partem Herodi Antipæ & Philippo fratri aſſignavit: nempe Galilæam & Peream Herodi; Trachonitidem verò cum Batanea & Auranitide Philippo, Tetrarchiarum titulo (de quibus meminit Luc. 3, 1.) *Joſeph.*

Philippus verò Bethſaidam in honorem Juliæ Auguſti filiæ JULIADEM nominavit, *Joſeph.*

Per idem tempus juvenis quidam Judæus plebeius, Alexandrum Herodis filium de facie referens, illum ſe eſſe mentitur, ſed Romam profectus Auguſtum fallere non potuit; à quo damnatus eſt ad remiges, *Joſeph.*

Ar-

Anni Per. Jul. ☽	Anni ab orbe cōdito.	Anni Olym.	Anni urbis conditæ.		Anni ante æram vulg.	Anni veri Chr.	Anni correct. Jul.	Anni imp. Aug.
				Archelaus in Judæam Ethnarcha reverſus, Joazaro Boethi filio (vel ex Simone filio nepoti) Pontificatum abrogavit in ſimulato quòd ſeditioſis conſenſiſſet; eamque dignitatem Eleazaro fratri ejus largitus eſt, *Joſeph.*				
4712 9. 19.	4002	I I I.	752	COSS. *Auguſtus Cæſar* xiii. ſive xiii. Et *M. Plautius Silvanus.* Eique ſuffectus C. *Caninius Gallus.* Auguſtus Conſulatu 13. ſuſcepto, Lucium filium in forum duxit, *Sueton.* Idemque ei dati honores qui in fratrem Cajum ante triennium fuerant collocati. Quorum nummi teſtes ſunt, in quibus effigies Caji & Lucii, cum clypeis & haſtis cernuntur, hac inſcriptione: C. L. CÆSARIS AUGUSTI F. COSS. DES. PRINCIP. JUVENT. Hos teneros adhuc ad curam Reip. Auguſtus admovit, & Coſſ. deſignatos circum provincias exercituſque dimiſit, *Suet.* Auguſtus, filiam ſuam Juliam Tiberio nuptam, adulteriis infamem, in Pandatariam Campaniæ inſulam perpetuo exilio damnat. *Dio. Vell. Paterc.* Quum Armenios defeciſſe intellexiſſet Auguſtus, nec ipſe jam propter ſenectutem ad bellum aptus eſſet, ac Tiberius *Rhodum* deceſſiſſet; CAJUM delegit poteſtate proconſulari: eique uxore data M. Lollii filia, hunc rectorem juventæ Caji eſſe voluit, *Zonar. ex Dione cum Paterçul. & Sueton.* Caium *Armeniam* obtinuiſſe, Tacitus; in *Syriam* miſſum, Velleius; *Orienti* præpoſitum, Svetonius; ad ordinandas *Ægypti Syriaque* provincias miſſum, Oroſius, ſcripſere. Cajus Judæam prætervehens, apud Jeroſolymam ſupplicare contempſit: quod Auguſtus ut prudenter factum collaudavit. *Svetonius in Octavio, ex eoque Oroſius, Hiſtoria Miſcellan & Ado Viennenſis*, qui addunt; ex Ægypto venientem Cajum fines Palæſtinæ prætereuſſe.	2	3	44	42 43
4713 9. 1.	4003	I V.	753	COSS. *Coſſus Cornelius Lentulus.* Et *L. Calpurnius Piſo.* His Conſulibus vulgò natus eſſe Dominus creditur. Quod falſum eſſe evincit Herodis mortis epocha.	1	4	45	43 44
		Olym.			Anni æræ vulg.			
4714 10. 2.	4004	195	754	COSS. *C. Julius Cæſar Auguſti F.* Et *L. Æmilius Paulus.* ÆRÆ VULGARIS Chriſtianæ initium: anno nempe Julianæ Periodi 4714. Correctionis verò Julianæ 46.	1	5	46	44 45
4715 11. 3.	4005	I I.	755	COSS. *P. Vinicius Nepos.* Et *P. Alfenius Varus.* Tiberius poſt ſeptennali ſeceſſum è Rhodo Romam rediit, P. Vinicio Coſ. Lucio & Cajo adhuc viventibus, *Suet. Vellejus.* Lucius Cæſar Hiſpaniam ab Auguſto miſſus Maſſiliæ obiit, ante Caji fratris mortem, duodeviginti menſibus, *Vellejus. Flor. Tacit.*	2	6	47	45 45
4716 12. 4.	4006	I I I.	756	COSS. *L. Ælius Lamia.* Et *M. Servilius Geminus.* Cajus Cæſar in Lycia moritur, *Dio. Vellejus, Sueton.* Auguſtus à populo *Dominus* appellatus, non modo id nomen non admiſit, ſed edicto prohibuit, *Xiphilin. Zonar. ex Dione cum Sueton.*	3	7	48	45 47
4717 13. 5. E.	4007	I V.	757	COSS. *Sextus Ælius Catus.* Et *Sentius Saturninus.* Tertio ſuperfluo die intercalari, qui Rom. Sacerdotum vitio acceſſerat, in hujus anni menſe Februario omiſſo, Calendarium Julianum integritati ſuæ eſt reſtitutum. Deinceps verò unum diem ſecundùm ordinationem Cæſaris quinto quoque anno (utroque termino nempe concepto) intercalari Auguſtus Pontifex juſſit, *Macrob lib 1. Satur. cap. 14.* Ex qua diſciplina omnium poſtea temporum ratio fundata eſt, *Solin. cap. 3.* Quippe quæ poſthac, uſque ad mutationem Calendarii anno ab hinc 1579. (Æræ noſtræ ſcilicet 1582.) à Gregorio XIII. ſummo Pontifice factam, conſtanter eſt obſervata. Ælio Cato & Sentio (Saturnino) Conſulibus, 5. Cal. Jul. Tiberium Neronem Auguſtus adoptavit, *Vellej. lib 2 cap 103.* Adoptatus etiam eadem die M. Agrippa poſthumus, Caji & Lucii frater, *Vell. Sueton.* Veritus autem Auguſtus ne Tiberius animo elatus novas ad res conſurgeret, ante adoptionem ipſum coegit Germanicum Druſi fratris filium adoptare, quamquam ipſe Tiberius filium haberet, *Dio. lib. 55. cum Sueton. in Tib. cap. 15. & Tacit lib. 1. Annal. cap. 3.* Protinus ab adoptione in Germaniam miſſus eſt Tiberius, *Vellej.*	4	8	49	47 48
		Olym.						
4718 14. 6. D.	4008	196	758	COSS. *L. Valerius Meſſala.* Et *Cn. Cornelius Cinna.* Solis defectio hoc anno contigit, Martii 28. fer. 7. hora 1. 13. poſt meridiem Romæ, cujus meminit *Dio. lib. 55.*	I	9	50	48 49
4719 15. 7. C.	4009	I I.	759	COSS. *M. Æmilius Lepidus.* Et *C. Arruntius Nepos.* Tiberius ex Germania in Illyricum profectus eſt, quòd Batone duce, Dalmatæ defecerant. *Dio.* Pri-	6	10	51	49 50

Anni Per. Jul. ☽	Anni ab orbe cóndito.	Anni Olym.	Anni urbis conditæ.		Anni æram vulg.	Anni vert Chr.	Anni correct. Jul.	Anni imp. Aug.
				Primates Judæorum, non ferentes Archelai tyrannidem, cum accuſant ad Cæſarem; à quo Romam acceſſitur; *Joſeph. lib. 2. de Bello cap. 11.*				
4720 16. 8. B.	4010	III.	760	COSS. *Q. Cæcilius Metellus Creticus.* Et *L. Licinius Nerva.*	7	11	52	50 51
				Archelaus anno decimo principatus ſui (*Joſeph. Antiq. lib. 18. cap. 15.*) Viennam Galliæ in exilium mittitur; & ejus ditio in provinciam redigitur, miſſo in Judæam Quirino, qui domum Archelai vendidit, cenſumque per Judæam & Syriam egit, anno ab Actiaca victoria 37. *Joſeph.* Tum abrogato Pontificatu Joazaro, *Ananus* filius Sethi (is eſt *Annas* Caiphæ ſocer) in illius locum ſubſtituitur, *Joſeph. lib. 18. cap. 3.* Hujus deſcriptionis tempore, quæ ſecunda acta eſt à Quirino, Judas alter Galilæus exortus (de quo *Act. 5. 37.*) avertit populum multum poſt ſe, cenſum illum meram ſervitutem appellans. Hic tribus antiquis Judæorum ſectis (Phariſæorum, Sadducæorum & Eſſenorum) quartam ſuperinduxit, in ceteris cum Phariſæis conſentiens, hoc inſuper addens; ſolum Deum principem ac Dominum habendum, *Joſeph. Antiq. lib. 18. cap. 2.* Cùm Auguſtus ſuſpicaretur Tiberium de induſtria bellum in Pannonia trahere, Germanicum eo miſit. Agrippam ſuum nepotem, præferoci indole præditum, in Planaſiam inſulam relegavit. Germanicus contra Dalmatas proſpere pugnavit, *Dio. Tacit.*				
4721 17. 9. A. G.	4011	IV.	761	COSS. *M. Furius Camillus.* Et *Sex. Nonius Quintillianus.*	8	12	53	51 52
				Hujus anni Paſchate CHRISTUS, annum agens ætatis 12. in Templo, in medio Doctorum ſedens & audiens illos atque interrogans, eſt inventus, *Luc. 2. 46.* Quirinus cenſu peracto, *Coponium* ad Judæam adminiſtrandam reliquit, primus procurator ab Auguſto miſſus, *Joſeph.*				
4722 18. 10. F.	4012	Olym. 197	762	COSS. *P. Sulpicius Camerinus.* Et *C. Poppæus Sabinus.*	9	13	54	52 53
				Clades Variana in Germania accepta, in qua Quintilius Varus cum tribus legionibus ab Arminio Germanorum duce circumventus & oppreſſus, ipſe ſibi necem conſcivit, *Dio.*				
4723 19. 11. E.	4013	II.	763	COSS. *P. Cornelius Dolabella.* Et *C. Junius Silanus.*	10	14	55	53 54
				Tiberius templum Concordiæ Romæ dedicavit, *Dio.* Secundus Procurator in Judæam miſſus eſt *M. Ambivius,* Joſeph.				
4724 20. 12. D.	4014	III.	764	COSS. *M. Æmilius Lepidus.* Et *T. Statilius Taurus.*	11	15	56	54 55
				Tiberius & Germanicus Procoſſ. in Germaniam profecti, cunčta longe populati ſunt, *Dio. & Sueton. in Tib.*				
4725 21. 13. C. B.	4015	IV.	765	COSS. *Tib. Germanicus Cæſar.* Et *C. Fontejus Capito.*	12	16	57	55 56
				Senatus Populuſque Romanus, poſtulante Auguſto, æquum Tiberio in omnibus provinciis exercitibuſque jus, quàm erat illi, decrevit, *Suet. Vellejus.* Cajus Caligula naſcitur Antii, patre Germanico, *Sueton. in Cajo.*				
4726 22. 14. A.	4016	Olym. 198	766	COSS. *C. Silius Nepos.* Et *L. Munatius Plancus.*	13	17	58	56 57
				Auguſt. Reipub. adminiſtrationem in decennium jam quintum accepit, *Dio.* Tertius Procurator in Judæam mittitur *Annius Rufus.* Joſeph. Quo in Judæa Præſide.				
4727 23. 15. G.	4017	II.	767	COSS. *Sex. Pompejo.* Et *Sex. Apulejo.*	14	18	59	57
				Nolæ obiit Auguſtus, in eodem cubiculo, quo pater ejus Octavius, *Tacit.* Menſis Auguſti die 19. qua olim primum conſulatum inierat, *Sueton.* Huic *Euſebius* (*hiſtor. lib. 1. cap. 9.*) annos 57. Imperii tribuit. Cui concinit ſanctus Maximus Monachus & Martyr, (qui medio ſeptimo claruit ſæculo.) Hos verò numeramus à tempore, quo paulò poſt cædem Cæſaris, anno ætatis 19. (atque adeò ante 9 Calend. Octobris, quo 20. annum ingreſſus eſt, ipſo teſte in Breviario ſuo, & lapide Ancyrano apud Gruter.) exercitum privato ſumptu alere cœpit, ut ſupra vidimus ad annum mundi 3960. Tum TIBERIUS *novum principatum*, ut Tacitus *Annal. lib. 1. cap. 6.* loquitur, adeptus eſt & Auguſtalem potentiam, ſive *αὐτοκρατορίαν* omni legum Auctoritate liberam. Unde ab hoc tantum anno, ejus imperii annos putamus inumerandos. Poſt Auguſti obitum Pannonicæ legiones ingenti ſeditione concitantur; & ſubita Lunæ defectione territæ ad officium				Anni Tiberii.

Anni Per. Jul. ☾	Anni ab orbe cōdito.	Anni Olym.	Anni urbis conditæ.	ſeſium redeunt, *Tacit.* Viſa eſt illa Eclipſis, Septembr. 17. fer. 7. hora 5. 10. poſt mediam noctem, in horizonte Lutetiæ.	Anni æræ vulg.	Anni vitæ Chr.	Anni cur. ect. Jul.	Anni imp. Tib.
4728 24. 16. F.	4018	III.	768	COSS. *Druſus Cæſar, Tib. F.* Et *C. Norbanus Flaccus.* A Tiberio, Judææ procurator miſſus in Annii Ruſi locum *Valerius Gratus*, Provinciæ undecim annos præfuit, *Joſeph. lib. 18.*	15	19	60	1 2
4729 25. 17. E. D.	4019	IV.	769	COSS. *T. Statilius Siſenna Taurus.* Et *L. Scribonius Libo.* Tiberius, ne vaſa auro ſolida miniſtrandis cibis fierent; ne veſtis ſerica viros fœdaret, decreto vetat, *Tacit.* Mathematicos urbe ejicit, *Dio.* Germanicus, Germanos ecis vincit, ſed in reditu naufragio male afficitur. Parthi in Oriente tumultuant, *Tacit.*	16	20	61	2 3
4730 26. 18. C.	4020	Olym. 199 I.	770	COSS. *C. Cæcilius Rufus.* Et *L. Pomponius Flaccus.* Archelaus Cappadociæ rex Romæ moritur: ejus regnum in provinciam reducitur, *Tacit.* Germanicus cum extraordinaria poteſtate in Orientem mittitur, ſimul ordinarius Præſes in Syriam profectus Cn. Piſo. *Idem.*	17	21	62	3 4
4731 27. 19. B.	4021	II.	771	COSS. *Cl. Tiber Nero Cæſar August.* 12 ſive 121. Et *Germanicus Cæſar.* 12. Germanicus Zenonem Armeniæ regem in urbe Artaxata conſtituit; qui & Artaxias ex nomine urbis ſalutatur. Cappadociam deinde in formam provinciæ redegit.	18	22	63	4 5
4732 28. 1. A.	4022	III.	772	COSS. *M. Junius Silanus.* Et *L. Norbanus Balbus Flaccus.* Germanicus Ægyptum luſtrat, tum in Syriam venit, ubi moritur, non ſine ſuſpicione veneni à Piſone dati, *Tacit.*	19	23	64	5 6
4733 1. 2. G. F.	4023	IV.	773	COSS. *M. Valerius Meſſala.* Et *M. Aurelius Cotta.* Germanici corpus Romam delatum, magno omnium luctu excipitur. Piſo judicio poſtulatus morte damnationem antevertit, *Tacit. Annal.* 3.	20	24	65	6 7
4734 2. 3. E.	4024	Olym. 200 I.	774	COSS. *Tiberius Cæſar Aug.* 111. ſive IV. Et *Druſus Cæſar Tib. F.* 11.	21	25	66	7 8
4735 3. 4. D.	4025	II.	775	COSS. *C. Sulpitius Galba.* Et *D. Haterius Agrippa.*	22	26	67	8 9
4736 4. 5. C.	4026	III.	776	COSS. *C. Aſinius Pollio.* Et *C. Antiſtius Vetus.* Valerius Gratus adempto Anano, ſive *Anna*, ſummi ſacerdotio, *Iſmaelem Fabi filium* juſſit eſſe pontificem, quem & ipſum paulo poſt dejecit, *Joſeph. lib. 18. cap. 3.*	23	27	68	9 10
4737 5. 6. B. A.	4027	IV.	777	COSS. *Ser. Cornelius Cethegus.* Et *L. Vitellius Varro.* Iſmaeli amoto, *Eleazarus*, Anani ſive Annæ filius, ab eodem Valerio Pontifex ſubſtituitur, *idem ibid.*	24	28	69	10 11
4738 6. 7. G.	4028	Olym. 201 I.	778	COSS. *Cn. Lentulus Iſauricus.* Et *M. Aſinius Agrippa.* Eleazaro poſt annum amoto *Simoni* Camithi filio Pontificatum tribuit idem *Valerius*, *Joſeph.*	25	29	70	11 12
4739 7. 8. F.	4029	II.	779	COSS. *Cn. Cornel. Lentulus Getulicus.* Et *C. Calviſius Sabinus.* Cùmque Simon in Pontificatu annum exegiſſet, ſucceſſorem illi Gratus dedit *Joſephum*, cognomento *Caiapham*, ſive *Caipham* Annæ generum. Quibus annuis Pontificum mutationibus ita factis. Gratum exactis in Judæa annis undecim, Romam repetiiſſe ſubdit Joſephus, *lib. 18. cap. 3.* Tiberius in Campaniam eſt profectus, neque Romam amplius everſus, *Tacit. Annal.* 4. Grato in Judæam ſucceſſor venit PONTIUS PILATUS; qui provinciæ præfuit 10. ann. *Joſeph.* Cujus inter crimina Philo (*de legatione ad Caium*) refert; venditas ſententias, rapinas, injurias, clades, tormenta, crebras cædes indemnatorum, crudelitatem ſæviſſimam, &c.	26	30	71	12 13
4740 8. 9. E.	4030	III.	780	COSS. *M. Licinius Craſſus.* Et *L. Calpurnius Piſo.* Cùm Fidenis Atilius quidam, amphitheatro minus ſolidè ſubſtructo, ludos ederet, ſubita ruina 50. mill. hominum, quæ debilitata, quæ obtrita ſunt. Subinde Romæ vehemens incendium, cui Tiberii liberalitas ſubvenit, *Tacit. Annal.* 4. *Jubilæus XXX.* omnium ultimus, quem proximè ſequitur prædicatio Joannis, cunctos ad pœnitentiam invitans, ut pararet Domino plebem perfectam.	27	31	72	13 14

COSS.

d 3

Anni Per. Jul. * ☾	Anni ab orbe cōdito.	Anni Olimp.	Anni urbis conditæ.		Anni æræ vulg.	Anni veri Chr.	Anni correct. Jul.	Anni imp. Tib.
4741 9. 10. D. C.	4031	IV.	781	COSS. *Appius Julius Silanus.* Et *Silius Nerva.* Hoc anno 15. Imperii Tiberii Cæſaris, à morte Auguſti numerato, cœpit JOANNES baptizare & pœnitentiam prædicare, *Luc.* 3. Idque circa Octobris 19. factum eſſe probabile eſt.	28	32	73	14 15
4742 10. 12. B.	4032	Olym. 202	782	COSS. *C. Rubellius* GEMINUS. Et *C. Fuſius* GEMINUS. Hoc anno vulgò putatur baptizatus CHRISTUS: imo & eodem à pluribus Patribus ponitur mortuus. Livia Tiberii mater, anno ætatis 86. obiit, jamdudum inviſa Tiberio, *Tacit.*	29	33	74	15 16
4743 11. 12. A.	4033	II.	783	COSS. *M. Vinitius Quartinus.* Et *C. Caſſius Longinus.* Cùm jam annum & aliquot menſes prædicaſſet Joannes, & *impleret curſum ſuum*, (*Actor.* 13.) Cumque ab eo jam *baptizaretur omnis populus*, (*Luc.* 3.) Tum, hoc anno, CHRISTUM à Nazareth ad eum veniſſe credimus, & ab eo baptizatum eſſe, ut eſt *Luc.* 3. *Matth.* 3. 21. *&* *Marc.* 1. 9. Idque die ſexta Januarii, ut conſtans tenet Traditio. Hoc quoque anno PRIMUM PASCHA miniſterii ſui Chriſtus celebravit, *Joan.* 2. 13. A quo primus annus ſeptuageſimæ & ULTIMÆ HEBDOMADIS Danielis incipit, in qua fœdus confirmatum eſt MULTIS, *Daniel.* 9. 27. *cum Matth.* 26. 28.	30	34	75	16 17
4744 12. 15. G.	4034	III.	784	COSS. *Cl. Tiberius Nero Cæſar Aug.* IV. ſive V. Et *Ælius Sejanus.* Sejanus cùm ad ſummam potentiam Tiberii favore perveniſſet illius ad Senatum litteris accuſatus, occiditur, *Dio lib.* 58 SECUNDUM PASCHA miniſterii Chriſti, *Joan.* 5. 1. *Collato cum* 4. 25. A quo ſecundus annus ſeptuageſimæ hebdomadis Danielis incipit.	31	35	76	17 18
4745 13. 14. F. E.	4035	IV.	785	COSS. *C. Domitius Ahenobardus.* Et *A. Vitellius.* TERTIUM PASCHA miniſterii Chriſti, *Joan.* 6. 4. A quo tertius annus ſeptuageſimæ hebdomadis Danielis incipit.	32	36	77	18 19
4746 14. 15. D.	4036		786	COSS. *Serv. Sulpitius Galba.* Et *L. Cornelius Sulla.* QUARTUM & ultimum Chriſti PASCHA, in quo ipſe immolatus eſt, ineunte anno quarto, ſive MEDIO poſtremæ ſeptimanæ Danielis, *Dan.* 9. 27. Idque feria 6. die 3. Aprilis, ita ut die Dominica ejuſdem menſis die 5. reſurrexerit.	33	37	78	19

HISTO-

HISTORIA CHRISTIANORUM
& Judæorum ab Aſcenſione Domini ad Bellum Judaicum.

Anni æræ vulg.	RES CHRISTIANORUM.	RES JUDÆORUM.	Anni imper. TIBERII.
			19
33	DIE 14 Maii, CHRISTUS aſcendit in Cœlum, *Act.* 1. Apoſtoli Jeroſolymis congregati MATHIAM eligunt, *ibid.* Die PENTECOSTES 24. Maii Spiritus ſanctus deſcendit ſuper diſcipulos, *Actor.* 2. Septem Diaconi eliguntur, *Actor.* 6. STEPHANUS lapidatur, *Actor.* 7. SAULUS ſpirans minarum ſurit in diſcipulos, *Act.* 8. PHILIPPUS poſt Stephanum ſecundus, in Samaria Simonem Magum baptizat. Ad Samaritanos mittuntur Petrus & Paulus qui manus illis imponerent. Philippus verò monitu Angeli verſus Gazam profectus, EUNUCHUM baptizat, *Act.* 8 primum ex gentibus, & totius orbis fidelium primitiæ factum, *Euſeb.*	PHILIPPUS TETRARCA, Herodis Magni filius moritur, Hunc verò non eſſe illum cujus Antipas Herodiadem uxorem rapuit, vel ex eo patet, quòd SALOME ſaltatrix illa Herodiadiſque filia, huic Philippo nupſiſſe dicit Joſephus, cujus proinde filia non erat. Adde quòd hic Philippus ſine liberis mortuus eſt, *Joſeph.* 1. *Belli* 18. *& Antiq. lib.* 18 *cap.* 6 *&* 7.	20
34	SAULUS pergens Damaſcum contra diſcipulos Domini ad fidem convertitur, *Actor* 9. Fuit autem Damaſci tribus diebus non videns neque manducans. Mox per Ananiam viſum recipit & baptizatur, *Actor.* 9. Indeque in Arabiam deſertam ſecedit. Ac poſtea Damaſcum redit, ubi in Synagoga prædicat, & confundit Judæos, *Gal.* 1. *cum Actor.* 9.	Quare duo Philippi Herodis Magni filii extitiſſe neceſſe eſt, illeque Philippus de quo Evangeliſta, binominis fuerit, dictus nempe *Herodes Philippus*, ſicut, *Antipas*, Herodes quoque ſæpius nominatus eſt.	
35	TIBERIUS de rebus Chriſti certior factus, de eo in numerum Deorum adſcribendo refert ad Senatum, *Tertull. atque Euſeb.*	Vitellius Syriæ Præſes, Marcellum procuratorem Judææ mittit, & per eumdem Pilatum à Judæis accuſatum Romam ire jubet, Caiphamque in ordinem redigit, *Joſeph.*	21
36		AGRIPPA Ariſtobuli filius, Herodis Magni nepos, frater Herodiadis, egeſtate compulſus, Romam petit, ubi à Cæſare Tiberio primùm malè habitus, deinde in amicitiam receptus, tum quòd in C. Caligulam propenſior eſſet, in carcerem conjectus, *Joſeph.*	22
37	SAULUS poſt annos 3. à converſione ſua, venit Hieroſolymam viſere Petrum, *Gal.* 1. [illegible] Ibi cùm tentaret ſe jungere diſcipulis, timebant eum, non credentes ipſum eſſe diſcipulum (quippe qui majorem hujus triennii partem in deſertis Arabiæ deliterat) ſed Barnabas ducit eum ad Apoſtolos, Petrum videlicet & Jacobum, *Act.* 9. *cum Gal.* 1. Hieroſolymis diſceptat cum Helleniſtis Paulus, qui eum conantur interficere, *Act.* 9. Inde abiit Tharſum, *Ibid.* venitque in regiones Syriæ & Ciliciæ, hactenus ignotus Eccleſiis, *Gal.* 1. Eccleſiæ autem habentes pacem multiplicabantur, *Actor.* 9. Has viſitans Petrus varias provincias peragrat, *Ibid.* Tuncque ANTIOCHIAM veniſſe, & ibi ſedem collocaſſe videtur.	Cn. Acronio Proculo, & C. Pontio Nigrino Coſſ. OBIIT TIBERIUS, 7. Cal. April. *Pur.* cùm poſt Auguſti ſeceſſum regnaſſet ann. 22. menſ. 7. & dies 7. *Dio.* Et ſucceſſit CALIGULA Germanici filius, qui ſtatim Agrippam ſolvit, & ei principatum Avi reddidit, *Joſeph.*	23 CALIGULÆ 1
38	Liddæ Æneam ſanavit, Joppe Tabitam ſuſcitavit, multoſque dies apud Simonem Coriarium manſit, *Act.* 9.	Agrippa regnum petens, Alexandriam devenit, ubi Alexandrini eum traducunt, *Philo.* Eodem modo Regi Judæorum illudentes, quo vero ſuo Domino JESU CHRISTO, ante quinquennium illuſerant Judæi.	2
39	CORNELIUS CENTURIO à Petro convertitur, *Act.* 10.	HERODIAS fratrem Agrippam regia dignitate fulgentem videns, Antipæ viro ſuo ſuadet ne Romam contenderent. Sed ab Agrippa per literas accuſati, in exilium, Lugdunum Galliæ relegantur, *Joſeph.*	3
40	Diſcipuli à perſecutione facta ſub Stephano, diſperſi, veniunt Antiochiam, ubi etiam mittitur Barnabas ab Eccleſia quæ erat Jeruſalem, *Act.* 11.	PILATUS quoque, tantis, ſtrogante Caio, angoribus coarctatus eſt, ut propria ſe manu interficeret, *Hieron.* *Euſeb.*	4
41	Profectus eſt Tarſum BARNABAS ut quæreret SAULUM quem duxit Antiochiam; ibique diſcipuli primùm dicti ſunt CHRISTIANI, *Act.* 11.	PETRONIUS, mandato Imperatoris ſtatuam ejus in Templo inferre parat, ſed Judæorum clamore ac fletu motus rem diſtulit. Cæſar verò mortem Petronio minatus eſt: At paulo poſt à Chærea ipſe eſt interfectus, ſicque Petronius ſervatus, *Joſeph.* Nono Calend. Febr. ipſam cædem factam memorat Sveton. cùm ipſe imperaſſet triennio, & decem menſ. In ejus locum patruus ipſius CLAUDIUS Cæſar, Druſi filius, à militibus eſt Imperator declaratus, *Dio.* Ab Agrippa etiam adjutus, unde eum Claudius in regno confirmavit, addita etiam Judæa, Samaria, Abilena, & Liſaniæ ditione, *Joſeph.*	CLAUDII. 1
42	Ingruente fame ab Agabo prædicta (quam Claudii anno 2. contigiſſe patet ex Dione) Antiocheni, fratribus Judææ ſubſidium mittunt per Barnabam & Saulum, *Act.* 11. Interim Petrus è carcere liberatus *abiit in alium locum.* Act. 12. Unde commode conjicitur eum	AGGRIPPA ad demerendos Judæos, JACOBUM fratrem Joannis occidit gladio, PETRUM verò in carcerem dejecit diebus Azymorum, unde ab Angelo eſt liberatus. Cumque non inveniſſet eum Agrippa, cuſtodes duci juſſit ad ſupplicium, *Actor.* 12.	2

occi- Agrip-

Anni æræ vulg.	RES CHRISTIANORUM.	RES JUDÆORUM.	Anni imper. CLAUDII.
	occidentem petiiſſe, ROMAMQUE perveniſſe, ac ſedem ibi ſuam collocaſſe circa initium anni ſequentis. Cùm Antiochiam regreſſi eſſent Saulus & Barnabas, juſſit eos Spiritus ſanctus ſegregari in miniſterium prædicandi, *Actor.* 13. SERGIUS PAULUS ad fidem convertitur, indeque *Saulus*, novo PAULI nomine ſemper eſt appellatus, *Ibid.*	Agrippa cùm jam tertium totius regni Judææ annum impleſſet, Cæſaream venit, ubi cùm pro tribunali concionaretur ad populum, percuſſit illum Angelus Domini. *Act.* 12. Sicque vitam finiit, annum agens regni 7. quorum ferè 4. ſub Caio in Galilæa regnavit, reliquos ſub Claudio cùm rex totius Judææ fuit, *Joſeph.*	3
43	Iconii, facto impetu in Paulum & Barnabam, ipſi Lyſtram profugerunt; ubi claudum ab utero matris cùm Saulus ſanaſſet, ei ut Mercurio, & Barnabæ uti Jovi plebs ſacrificare voluit. Mox excitato tumultu, Paulum lapidatum extra urbem traxerunt quaſi mortuum, *Act.* 14 HOC ANNO, & hoc etiam fortaſſe tempore RAPTUS EST PAULUS in Cœlum: ante annos ſcilicet 14. quàm poſteriorem ad Corinthios epiſtolam ſcriberet, 2. *Cor.* 12. Lyſtra Derben profecti, multos Chriſto lucrifecerunt, *Act.* 14. Inter hos TIMOTHEUM cum matre Eunice & avia Loide, 2. *Tim.* 1. *&* 3.		
44	Derben non prætergreſſi Antiochiam Piſidiæ redierunt, deſcenderantque Attaliam, & illinc navigaverunt Antiochiam Syriæ; ubi, congregata Eccleſia, retulerunt quanta per eos feciſſet Deus, *Actor.* 14.	Ejus filius AGRIPPA JUNIOR, annum agens 17. Romæ tunc educabatur, quem cùm vellet Claudius paterni regni ſucceſſorem remittere, diſſuadentibus libertis, præſidem miſit CLAUD. CUSP. FADUM, *Joſeph.*	4
45	Paulus & Barnabas Antiochiæ non parum temporis commorati ſunt, *Ibid v.* 28. Poſt quod, Paulus, Chriſti Evangelium uſque ad Illyrium propagaviſſe videtur, iis qui de Chriſto nihil audierunt, *Rom.* 15. eaque perpeſſus quæ 2. *ad Cor.* 12. ipſe commemorat.	Claudius Fado reſcripſit ut Judæis permitteret ſtolæ Pontificiæ cuſtodiam, *Joſeph.* Eodem etiam tempore HERODES REX CHALCIDIS, impetravit poteſtatem in templum, juſque eligendi ſummi Pontificis. ET ELENA ADIABENORUM REGINA ad Dei cultum converſa eſt, *Joſeph.*	5
46		Fado in Judææ procuratione ſucceſſit TIBERIUS ALEXANDER, Alexandri Alabarchæ filius, *Joſeph.*	6
48		Tib. Alexandro ſucceſſit VENTIDIUS CUMANUS, & Herodes Rex Chalcidis, magni Agrippæ frater vita deceſſit, *Joſeph.*	8
49	Quidam de ſecta Phariſæorum Antiochiam venientes, Chriſtianos ex Gentibus circumcidi oportere dicebant, quibus Paulus & Barnabas acriter ſe oppoſuerunt, *Actor.* 15.	Ituræi & Judæi defunctis regibus Sohemo & Agrippa, provinciæ Syriæ additi ſunt, *Tacit.* & Regnum Chalcidis Agrippæ juniori conceſſum, indeque anni ejus à Joſepho numerati.	9
50	Paulus annis 14. poſt primam profectionem Hieroſolymitanam, aſcendit rurſus Hieroſolymam, cum Barnaba, TITO, (quem ad circumciſionem cogi noluit) & aliis: ut Apoſtolorum de una oborta controverſia ſententiam exquirerent, *Actor* 15. *cum Gal.* 2. CONCILIO HIEROSOLYMIS HABITO, Synodica ad Antiochenos Epiſtola mittitur, *Actor.* 15. Antiochiam cùm veniſſet Petrus, ejus ſimulationem non ferens Paulus, eum coram omnibus redarguit, *Gal.* 2.	Judææ verò regnum, ita Syriæ additum eſt, ut proprios procuratores acciperet: Ventidio Cumano Judææ Galilææque adminiſtrationem retinente: in interjectam autem inter utramque Samariam, miſſo Procuratore FELICE. Qui intempeſtivis remediis delicta accendebat, æmulo ad deterrima Cumano, *Tacit. Joſeph.*	10
51	Diſſenſio facta eſt inter Paulum & Barnabam, occaſione Marci, quo aſſumpto Barnabas Cyprum navigat, Paulus verò allecto Syla, peragrat Syriam, Ciliciam, venitque Lyſtram, ubi TIMOTHEUM ſibi aſſumit, priùs curans eum circumcidi, *Act.* 15. *&* 16. Phrygia deinde peragrata, veniunt Troadem, ubi Lucas ſe Paulo adjunxiſſe videtur, quippe qui hinc in prima perſona ſemper loquitur, *Statim*, inquit, *quæſivimus profiſciſci in Macedoniam*, &c. *Act.* 16. Philippis, Lydiam purpurariam ad fidem convertit Paulus, *Act.* 16. Paulus & Silas virgis cæſi in carceremque detruſi ſunt, ubi orantibus illis media nocte, magno terræ motu facto fores carceris apertæ ſunt. Jubentibus verò Prætoribus ut liberi dimitterentur, de injuria ſibi illata, quòd cives Romani eſſent, expoſtulant, *Act.* 16.	Neroni virilis toga data & Proconſulare extra urbem imperium. Bellum inter Armenos & Iberos conflatum. Parthi Armeniam invadunt. Radamiſtus inde pellitur, *Tacit. Annal.* 12.	11
52	Paulus Athenis Silam & Timotheum expectans de Chriſto & IGNOTO DEO diſſerit, Dionyſiumque Areopagitam ad fidem convertit, *Act.* 17. Paulus cùm ſemel & iterum Theſſalonicam voluiſſet proficiſci, à ſatana eſt præpeditus, ideoque Timotheum eò miſit, qui in fide eos confirmaret, *Act.* 18. *&* 1. *Theſſal.* 1. *&* 3. Interim ipſe venit Corinthum, ubi Judæum. AQUILLAM & PRISCILLAM ejus uxorem invenit, apud quos manens operabatur, & diſſerebat Sabbatis in Synagoga. Cumque Dominus Paulum confortaſſet, juſſiſſetque *nihil timere, ſed loqui*, illic annum & 6. menſes commoratus eſt, *Act.* 18. Unà cum Silvano ſive Sila & Timotheo, 2. *Cor.* 1. Poſt reditum Timothei è Macedonia, Paulus PRIOREM AD THESSALONICENSES ſcripſit epiſtolam, 1. *Theſſ.* 1. Data etiam paulò poſt ad eoſdem SECUNDA, ubi clariùs, quæ de die	Inter Galilæos & Samaritanos orto conflictu, multi Galilæorum deſiderati ſunt. Hieroſolymis relicta diei ſolemnitate armatum vulgus impetum in Samariam fecit. Cumanus favens Samaritis, multos Judæorum interfecit, *Joſeph.* Re ad Numidium Torquatum Syriæ præſidem delata, in Judæam cùm veniſſet, Judæorum primores, Cumanumque Romam miſit, ut cauſam coram Cæſare dicerent, qui intercedente juniore Agrippa Samaritas ſupplicio affecit procuratorem deinde in Judæam deſtinavit. FELICEM, fratrem Pallantis Claudii Imp. Liberti, ut eam provinciam unà cum Samaria & Galilæa adminiſtraret, *Joſeph.* Quem *per omnem ſævitiam ac libidinem, jus regium ſervili ingenio exercuiſſe*, ait Tacitus, *Annal. lib.* 1. 2.	12

Cùm

Anni æræ vulg.	Res Christianorum.	Res Judæorum.	Anni imp. CLAUDII.
	die judicii erat locutus, explicat, 2 *Theſſal.* 2.		
53	Cùm GALLIO (L. Senecæ Philoſophi frater) Proconſul eſſet Achaiæ, Judæi Corinthii Paulum ad illius tribunal adduxerunt, qui de ejuſmodi quæſtionibus judicare nihil curat, *Act.* 18.	Cùm Agrippa junior per quadriennium præfuiſſet Chalcidi, Claudius eum in majus regnum tranſtulit Philippi Tetrarchia ei donata, adjuncta etiam Abilenna, *Joſeph.*	13
54	Judæus APOLLO Epheſum perveniens, docet diligenter ea quæ ſunt Domini, *Ibid.* Paulus Epheſum reverſus ad diſcipulos, qui baptiſmum Joannis tantùm noverant, inſtituit: qui, delapſo in eos Spiritu ſancto, loquebantur linguis. Manſitque ibi per tres menſes ſuadens de regno Dei, *Actor.* 19.	DRUSILLA, Agrippæ hujus ſoror, relicto marito Azizo Emeſenorum rege, Felici Judææ procuratori nupſit; Ex eoque matrimonio *Agrippa ille* procreatus eſt qui incendio Veſuviano periit, *Joſeph.*	14
55	Diſcipulos deinde ſeparans à Judæis, docet in ſchola Tyranni per biennium, *Actor.* 19.	Aſinio Marcello, & Aſinio Aviola Coſſ. 3. Idus Octobris, CLAUDIUS EXTINCTUS eſt, *Suet.* cùm imperaſſet annos 13. menſ. 8. & dies 20. *Dio cum Joſeph.* Et in medio ejuſdem diei NERO gener & adoptivus filius imperator declaratus eſt, *Tacit.*	NERONIS. 1
56	Septem filii Sceuæ Sacerdotis primarii ab Energumeno vulnerantur. Qui fuerant curioſa ſectati, libros denar. 50. millia combuſſerunt, *Act.* 19. GALATÆ citò poſt diſceſſum Pauli ſeducti, vehementiori EPISTOLA ab eo revocantur, *Act.* 18. 23. *cum Gal.* 1. 6.	Ægyptium illum qui 4. hominum mill. perſuaſit juſſu ſuo mœnia Jeruſalem ruitura, Felix invaſit cum ſuis militibus, *Joſeph.* & *Act.* 21.	2
57	Orto in Eccleſia CORINTH. ſchiſmate, Paulus ad eos priorem ſcripſit EPISTOLAM, 1 *Corinth.* 1. Et paulò poſt, cùm de eorum ſtatu per Titum certior factus eſſet, SECUNDAM ad eoſdem dedit.		3
58	Ex Macedonia in Græciam profectus Apoſtolus, Corinthum venit, unde EPISTOLAM AD ROMANOS ſcripſit, quo tempore cum collectis Macedoniæ & Achajæ profecturus erat Hieruſalem, *Rom.* 15. 25. Inde in Aſiam per Macedoniam iturus, Troade Eutychum in vitam reſtituit, *Act.* 20. Aſſo, Mitylene, Samo Miletum pervenerunt, unde Paulus mittens Epheſum Presbyteros Eccleſiæ arceſſivit, quos graviſſima oratione de officio admonuit, *Ibid.* Paulus ab Eccleſia Hieroſolymitana exceptus, à Judæis prope trucidatus eſt: Tum à ſuperveniente LYSIA Tribuno ereptus, *Ibid.* Poſtera die coram Synedrio cauſam perorans, Ananiam Principem Sacerdotum, qui eum in os cædi juſſerat, *parietis dealbati* nomine perſtringit. Orto die Tribunus Paulum ad FELICEM provinciæ præſidem miſit. *Act.* 22.	Apud Cæſaream Stratonis, inter Judæos & Syros exorta contentione, Judæi jure civitatis exciderunt, indeque perpetuæ ſeditiones, & prima cauſa belli, *Joſeph.* Agrippa ſummum Sacerdotium Iſmaeli contulit Phabei filio. Ipſi vero ſummi Sacerdotes diſſidere cœperunt à Sacerdotibus Hieroſolymitanorum civium, incedebant armati, & Sacerdotibus debitas decimas auferebant, ita ut aliquot è pauperioribus fame deficerent, *Joſeph.*	4
59	Aliquot poſt diebus Felix qui Paulum de fide Chriſti ac judicio futuro diſſerentem audiit tremens, ſperans tamen pecuniam ab eo, ſæpius cum eo colloquebatur, totoque biennio cum in vinculis detinuit, *Ibid.*		5
60	Sed cùm ſucceſſorem accepiſſet PORTIUM FESTUM, Paulum vinctum Cæſareæ reliquit. Paulus à Feſto auditus CÆSAREM APPELLAVIT, deinde coram Agrippa & ejus ſorore Berenice cauſam iterum orat, catena vinctus, *Act.* 25. Ut Romam mitteretur Paulus traditus eſt Julio Centurioni cum aliis vinctis, multiſque diebus Cretam pervenerunt.	Felicem diſcedentem accuſarunt Judæi: ſed is Pallantis fratris precibus donatus eſt, *Tacit.* Veniens in Judæam FESTUS offendit totam provinciam afflictam latronibus & ſicariis, *Joſeph.*	6
61	Cùm jejunium (ſolemne illud *expiationis*, menſis 7. die 10.) jam prætiiſſet & periculoſa eſſe inciperet navigatio, Paulus, ut illic hyemarent, ſuaſit: Non acquieſcentibus nautis, tempeſtate gravi jactati ſunt, navique diſſoluta, homines MELITAM adnatarunt, *Act.* 27.		7
62	Cùm Melitæ per tres menſes manſiſſent, Romam ſunt delati, ubi Paulo permiſſum eſt ut habitaret ſeorſim cum cuſtodiente ſe milite, manſitque per biennium in proprio conducto. *Act.* 28. *Atque hic finis libri Actuum Apoſtolorum.*	Marcus Evangeliſta, qui primus Alexandriæ Chriſtum annuntiavit, 8. Neronis anno mortuus eſt, *Hieron.*	8
63	ONESIPHORUS Paulum Romæ ſtudiosè quæſivit, invenit, & eum recreavit, 2 *Tim.* 1. Philippenſes EPAPHRODITUM cum pecuniis Romam miſerunt, ut Paulo ſubveniret, per quem Epiſtolam ad eos ſcripſit Paulus, ſperans ſe ad eos citò venturum, *Philip.* 2. Coloſſos ad PHILEMONEM, per ſervum ipſius Oneſimum, ſcribit Paulus, *Philem.* Aliam eodem tempore AD COLOSSENSES è vinculis ſcribit, *Coloſſ.* 1. 7. & 21. Per Tychicum AD EPHESIOS ſcribit Paulus, *Epheſ.* 4. Circa idem tempus AD HEBRÆOS Epiſtolam dediſſe videtur; ſalute illis à Fratribus Italis dicta, *Hebr.* 13.	Feſto mortuo, Nero ſucceſſorem miſit ALBINUM, *Joſeph.* Ananus Pontifex, Albino adhuc agente in itinere, indicto Concilio, JACOBUM, *Jeſu, qui Chriſtus dicebatur, fratrem* capite damnavit, *Joſeph.* Hoc factum, cùm boni quique improbarent, Ananus Pontificatu privatus eſt, *Joſeph.* apud Chriſtianos autem SIMEON Cleophæ filius Epiſcopus eſt conſtitutus, *Euſeb.* Quadriennio ante bellum Judaicum, cùm civitas ſumma pace frueretur, Jeſus quidam plebejus ad feſtum tabernaculorum veniens interdiu noctuque clamabat, *vox ab Oriente, vox ab*	9

Pan- Occi

Res Christianorum.

Anni æræ vulg.

Paulus expleto biennio illo, quo in libera cuſtodia Romæ docuerat, *Actor.* 28. 30. manumiſſus, iterum Orientem, Occidentemque luſtrat, & Coloſſis à Philamone hoſpitio exceptus eſt, *Philam.* 22.

64 Nero Romam incendit, abolendoque rumori ſubdidit reos Chriſtianos, *Tacit.*

Hæc fuit PRIMA in Chriſtianos excitata PERSECUTIO ſanguinis.

65. In Cretæ inſula prædicavit Paulus, relicto ibi Tito ut reliqua corrigeret, *Tit.* 1. 5.

Epheſi aliquandiu moratus, Timotheum ibi reliquit, ut eam Eccleſiam adminiſtraret, 1 *Tim.* 1. & 3.

66. In Macedonia apud Philippenſes Paulus permanſit ſicut ipſis promiſerat, *Philip.* 1. & 2.

Priorem tunc AD TIMOTHEUM ſcripſit Epiſtolam, 1 *Tim.* 1.

Mox aliam AD TITUM miſit Cretam.

Paulus SECUNDO ROMAM veniens, à Nerone ſemel auditus, abſolutus eſt: de quo ipſe, 2 *Tim.* 4. *In prima mea defenſione nemo mihi adfuit*.... *ſed Dominus eripuit me de ore leonis.*

DEMAS Paulum reliquit, profectus Theſſalonicam.

CRESCENS in Galatiam ſive Galliam eſt miſſus, TITUS in Dalmatiam, Lucas ſolus Romæ cùm Paulo manſit, 2 *Tim* 4.

PETRUS & PAULUS de appropinquante vitæ exitu à Domino ſunt admoniti, 2 *Petri* 1. & 2 *Tim* 4.

Paulus Epheſum SECUNDAM AD TIMOTHEUM miſit Epiſtolam, 2 *Tim.* 4.

67 PETRUS & PAULUS Romæ prædixerunt brevi futurum regem qui Judæos expugnaret, *Lactant. lib.* 4. *cap.* 21.

Junii 29 PAULUS Romæ gladio cæſus eſt, & PETRUS cruci affixus, *Tertull. Dionyſ. Corinth. Origen. apud Euſeb.*

Res Judæorum.

Anni imp. NER.

Occidente, &c. qui cohiberi non potuit, etiam plagis laceratus, ad ſingulos ictus id ſolum repetens, *væ, væ, Hieroſolymis*. Idque per annos 7. fecit, donec lapis tormento miſſus eum peremit, *Joſeph.*

FLORUS à Nerone ſucceſſor Albino miſſus, peſſimus homo, qui cùm modis omnibus Judæos vexaret, eos adversùs Romanos rebellare coegit, *Joſeph.* 10

Interea Levitæ Agrippam induxerunt ut decerneret eis uti ſtola linea, quæ ſolis erat Sacerdotibus conceſſa. Quæ fiebant contra inſtituta legis patriæ, nunquam abſque piaculo violata, *Joſeph.* 11

Ceſtius Gallus Hieruſalem veniens, vireſque civitatis Neroni ſignificare volens; Pontifices, die Paſchatis invenerunt hoſtias 255600, ad quas comedendas decem & aliquando viceni homines per contubernia conveniebant, *Joſeph.* 12

Ceſtium circumſtans multitudo, non minor quàm 300. Myriadum (hoc eſt 3000000) ſupplicabat, ut genti ſuæ ſubveniret, qui tamen nihil promovebant. Quin Florus in dies augebat calamitates, *Joſeph.*

Sub Floro igitur ORTUM EST BELLUM, menſe Majo, anno imperii Neronis 12. Regni Agrippæ 17. Præfecturæ ejuſdem Flori anno 2. *Joſeph.*

Duravit verò per quadriennium: ipſa autem urbs per 6. menſes eſt obſeſſa. In cujus obſidione homines interiere 1100000. Qui numerus iis additus, quos Florus ab initio præfecturæ ſuæ diverſis locis perdidit, Summam 13
conficit 1337490. innumeris præterea aliis omiſſis, qui fame, exilio, miſeriis perierunt.

Atque hæc nunc Tabulis iſtis ſufficiant.
Qui plus volet, adeat noſtram CHRONOLOGIAM SACRAM, ubi plura leget, & quæ hic tantùm indicantur, firmis inveniet rationibus ſtabilita.

BREVIARIUM
TOTIUS CHRONOLOGIÆ SACRÆ

In quatuor annorum millia diſtributum.

Ab orbe condito ad natum Salvatorem.

PRIMUM MILLENARIUM, ADAMI appellamus; quod ejus creatione & morte, ac raptu Enochi, qui anno 987. contigit, inſignitur.

SECUNDUM, NOEMI; ad quod Diluvium pertinet, anno 1656. adſcriptum: confuſio item linguarum, diviſio terrarum, ac nova per tres filios Noemi, generis humani propagatio.

Horum Chronologia ex natalitiis Patriarcharum pendet (*Geneſ. cap.* 5. 9. & 11.) quæ hic ita ſubjicitur, ut ad verum Chriſti natalem annos mundi revocemus, quò magis clareat CHRISTUM, anno poſt conditum orbem QUATER MILLESIMO in his terris viſum.

Annorum ab orbe condito.

Primum millenarium. ADAMI.	Anni ab orbe condito.	Anni ante verum Chriſti natalem.	Secundum millenarium. NOEMI.	Anni ab orbe condito.	Anni ante verum Chriſti natalem.
1. ADAM creatus *vixit annos 930.*	1	4000	10. NOE natus anno *vixit 950.*	1056	2944
2. Seth natus anno *vixit annos 912.*	130	3870	11. Sem natus *vixit 600.*	1558	2442
3. Enos natus *vixit 905.*	235	3765	12. Arphaxad natus *vixit 338.*	1658	2342
4. Cainan natus *vixit 910.*	325	3675	13. Sale natus *vixit 433.*	1693	2307
5. Malaleel natus *vixit 895.*	395	3605	14. Heber natus *vixit 464.*	1723	2277
6. Jared natus *vixit 962.*	460	3540	15. Phaleg natus *vixit 239.*	1757	2243
7. Henoch natus *vixit 365.*	622	3378	16. Rheu natus *vixit 239.*	1787	2213
8. Mathuſala natus *vixit 969.*	687	3313	17. Sarug natus *vixit 230.*	1819	2181
9. Lamech natus. *vixit 777.*	874	3126	18. Nachor natus *vixit 148.*	1849	2151
Pervenit ergo illud primum millenarium, ad annum uſque Lamechi 126.	126		19. Thare natus *vixit 205.*	1878	2122
			Superſunt ergo adhuc anni 122. vitæ Thare, ut illud millenarium impleatur.	122	
Summa	1000	3000	Summa	1000	2000

TERTIUM MILLENARIUM, Abrahami vita & poſteritate, ac mirabili illo egreſſu ex Ægypto nobilitatur. Hujus verò Chronologia ſic exponitur.

Tertium millenarium. ABRAHAMI.	Anni: Tertii millenar.	Anni: Ab orbe condito.	Anni: Ante verum Chriſti natalem.	
ABRAHAM natus eſt, anno hujus millenarii	8	2008	1992	*Chron. Sacra cap. 5.*
Promiſſionem accepit, anno vitæ ſuæ	75	2083	1917	*Ibid.*
Hinc ad Exodum, anni ſunt	430	2513	1487	*Cap. 6. 7. 8.*
Inde ad jacta Templi fundamenta, anni	480	2993	1007	*Cap. 10. 11.*
Abſolvitur Templum, annis	7	3000	1000	*Cap. 12.*
Summa	1000			

QUAR-

QUARTO MILLENARIO ineunte, anni ſcilicet 3001. menſe 7. dedicatio Templi celebrata eſt, 3 *Reg.* 8. 2. Nec multò poſt, anno nempè 3030. avulſis decem Tribubus in Juda, regnum Iſrael exordium habuit. Omnium etiam ferè Imperiorum ac Monarchiarum initium & finis, in illud millenarium concurrunt. Aſſyriorum enim imperium deſtructum eſt anno Mundi 3257. Per. Jul. 3967. indeque alia ſunt ſubſecuta. Hoc ergo jure ſic appellabimus ac deſcribemus

Quartum millenarium.

TEMPLI & MONARCHIARUM.

	ANNI Quarti millenarii.	ANNI Ab orbe cōdito.	ANNI Ante verum Chriſti ortum.	
Antiqui ASSYRIORUM imperii, cujus auctor Belus, ad hoc millenarium pertinent anni	257	3257	743	*Chron. ſacra cap. 16.*
Inde MEDI, BABYLONII & rediviva Aſſyriorum potentia, per annos	211	3468	532	*Cap. 17.*
Hinc PERSARUM Monarchia, cujus auctor Cyrus annis	206	3674	326	
Exinde GRÆCORUM, cujus auctor Alexander annis	300	3974	26	*Cap. 18. 19. 20.*
Hos excipit ROMANUM Imperium, extincta Cleopatra, annis ante verum CHRISTI natalem	26	4000	0	*Cap. 25.*
Summa	1000			

Rurſus, eadem Chronologia hoc modò deſcribi poteſt. A dedicatione Templi ad initium captivitatis, anno 4. Jeconiæ aſſignatum anni ſunt	398	3398	602	*Cap. 12, 13, 14.*
Inde ad finem captivitatis, anni	70	3468	532	*Cap. 15.*
Hinc ad annum 20. Artaxerxis Longimani, quo inchoantur 70. Danielis ſeptimanæ, anni	82	3550	450	*Cap. 20.*
Indeque ad CHRISTUM natum (deductis nempe annis vitæ ejus 37.) ſuperſunt anni	450	4000	0	*Cap. 30. & 31.*
Summa	1000			

CHRISTUS itaque natus eſt

Coss. Auguſto Cæſare XI. ſive XII.
Et L. Cornelio Sulla II.

ANNO

Periodi Julianæ.	A Mundi creatione.	A Diluvio.	Olympiadis.	Urbis conditæ.	Correct. Julianæ.	Imperii Auguſti.	Regni Herodis.	Ante æram vulgar.	Hebdom. Danielis.
4709 *cadente.*	4000 *à præcedente autumno inchoato.*	3244	193 an. IV.	749	41 *deſinente.*	40 *à conducto exercitu; Seu* 26 *à morte Cleopatræ.*	34 *à morte Antigoni, vel* 37 *à conceſſo ſibi regno.*	5 *deſinente. Ita ut 4. anni ſoli ſuperſint ad hujus æræ initium.*	450

Mortuus eſt verò

Coss. Severo Sulpitio Galba.
Et Lucio Cornelio Sulla.

ANNO

Periodi Julianæ.	A creatione.	A Diluvio.	Olympiadis.	Urbis.	Correct. Julianæ	Imperii Tiberii.	Ætatis ſuæ.	Æræ vulgaris.	Hebdom. Danielis.
4746	4036	2380	202 an. IV.	786	78	19	37 *inchoato*	33	487 IN MEDIO *ſcilicet* HEBDOM. LXX. *& ultimæ.*

Atque his annis Chriſti nativitatem & mortem illigandam, ſatis probavimus in noſtra Chronologia ſacra *Capite 26. & ſequent.*

CHRO-

CHRONOLOGIA LIBRORUM VETERIS TESTAMENTI.

	Anni ab orbe cõdito.		Anni ante æram vulg.
Geneſis ann. 2369.	I. 2369	GENESIS continet hiſtoriam annorum 2369. à creatione Mundi ad Joſephi mortem.	4004 1635
Exodus ann. 145.	1514	EXODUS annorum 145. ad alterum annum ab egreſſu ex Ægypto.	1490
Levitic. menſ. 1 ½		LEVITICUS vix unius menſis cum dimidio.	
Numeri ann. 38 ½		NUMERI annorum 38 ½ nempè à menſe 2. anni 2. egreſſus ex Ægypto, ad finem pene vitæ Moſis, ſive peregrinationis 40. annorum.	
Job.		Hoc eodem tractu temporum, JOB fuiſſe, creditur: Cujus hiſtoria à Moſe ſcripta ſit, vel potiùs hebræa facta.	
Deuter. menſ. 1 ½		DEUTERONOMIUM iterata Legis verba continet, quæ Moſes, ab ultimi peregrinationis anni menſe undecimo, uſque ad 7. diem menſis duodecimi locutus eſt.	
PENTATEUCH. an. 2552 ½	2553	Atque ita PENTATEUCHUM Moyſis, hiſtoriam annorum 2552. cum dimidio continet.	1451
Joſue ann. 17.	2570	Liber JOSUE enim anno 41. exitus ex Ægypto incipiens, geſta ipſius per annos 17. complectitur: & ad ann. 2570. pervenit.	1434
Seniores ann. 15. Judices. *ann. 317. Samſon. ann. 20.*	2887	JUDICUM verò hiſtoria à morte Joſue per ann. 317. extenditur: ad finem ſcilicet anni 2887. quo SAMSON mortuus eſt, qui Iſraelem vindicavit ſub Judice Heli, annis 20. *Judic.* 16. 30 31.	1117
Ruth.		Hiſtoria RUTH, *in diebus unius Judicis* contigit, *Ruth* 1, 1.	
REGUM I. *ann.* 101.	2949	REGUM PRIMUS ab initio adminiſtrationis Heli, & SAMUELIS nativitate, ſive anno 2849 ad Saulis finem hoc eſt annum 2949. extenditur per annos circiter 101.	1055
II. *an.* 40.	2987	SECUNDUS recenſet acta Davidis jam regis per annos circiter 40. Ad annum 2987.	1017
III. 126.	3115	IN TERTIO narratur regnum Salomonis, acerbiſque primorum regum Iſrael diſſidia, per annos 126, ab anno ſcilicet 2989. ad annum 3115.	889
IV. 308.	3416	QUARTUS acta perſequitur reliquorum regum, & extremum excidium utriuſque regni; per ann. 308, ab anno nempe 3108. ad annum 3416.	588
PARALI POMEN. I. *ann.* 2990.		PARALIPOMENON PRIMUS perbrevem contexit per genealogias hiſtoriam, ab Adam ad reditum e captivitate. Deinde repetita à Davide narratione, ejus regnum accuratiùs deſcribitur, ad uſque ejus mortem, & Salomonis ſecundam unctionem, anni Mundi 2990. factam.	
II. 478	3468	SECUNDUS reliquam regum hiſtoriam perſequitur ann. 478. & ad annum 3468. pervenit, quo finem 70. annis captivitatis Cyrus dedit.	536
		Atque ita tota libris tam regum, quàm Paralipomenon hiſtoria comprehenſa, annorum eſt 620.	
Iſraelis excidium.		At Iſraelitici regni excidium in annum cadit 3283. quo Salmanaſar, X. TRIBUS deportavit.	
Tobias.		Unus deportatorum TOBIAS fuit, cujus hiſtoria per annos circiter 95. extenditur, ad Ninives ſcilicet everſionem, hoc eſt annum M. 3378.	
Juda deportatio.		Duravit verò regnum Juda poſt Iſraelis ſubverſionem per ann. 134. finemque habuit dum vertente anno 3416. Nabuchodonoſor Judam captivum deportavit in Babylonem.	
ESDRÆ.		A fine Babylonicæ hujus captivitatis, anno 3468. incipiunt libri ESDRÆ, qui per ann. 113. extenduntur.	
I *ann* 82.	3550	PRIMUS hiſtoriam continet ann. 82. ad annum ſcilicet Artaxerxis Longimani 20. qui eſt Mundi 3550.	454
II. *ann.* 31.	3581	SECUNDUS ann. 31. ad DARIUM Nothum pervenitur, qui regnum anno 3581. eſt adeptus.	423
Silentium. ſæcula 2 ½		Inde ad Machabæos & Antiochi Epiphanis regnum, ſacræ ſilent litteræ, per duo ſæcula cum dimidio.	
Machab. *ann.* 52.	3871	Duo verò libri Machabaici, juſtam annorum 52. complectuntur hiſtoriam, quæ Simonis morte, & Joannis Hircani ejus filii initiis, anno 3871. in fine libri primi terminatur.	133
Silentium ann. 130.		Atque hinc ad Chriſtum natum, per annos circiter 130. ſacræ rurſus ſilent litteræ.	

De libris Judith & Eſther.

		HISTORICI quoque ſunt iſti duo libri, ſed quorum tempora minus certa.	
Judith.	3336	Nos JUDITHAM ſub Saoſduchino, Sennacheribi nepote, anno Mundi 3336. collocavimus.	668
Eſther.	3483	ESTHERAM verò ſub Dario Hiſtaſpis, qui anno 3483. rex eſt ſalutatus.	521
		Conſule ea quæ ad hos libros appoſuimus.	

§. *De Tempore & ſcriptis Prophetarum.*

TEMPUS quo maximè Prophetis ſuis manifeſtari voluit Deus, à SAMUELE poſſumus arceſſere. Quem exceperunt ſub Davide & Salomone, NATHAN, GAD, ADO, & alii ſub aliis regibus, maximè verò ELIAS & ELISÆUS.

Elias ann. 20. *docet*	3086	ELIAS ſub ACAB cœpit, circiter anno 3086. & per annos circiter 20 prophetavit.	918
Eliſæus *ann.* 50.	3165	ELISÆUS ejus ſucceſſor, ſub regibus JEHU & JOACHAZO vixit; & per annos circiter 50. munus ſuum obiit.	839

His autem proximè ſucceſſerunt illi Prophetæ, quorum ſcripta adhuc ſuperſunt. Et horum quidem alii prophetarunt;

PRO-

PROPHETARUNT

Anni ab orbe condito.	In Juda.	In Iſrael.	Anni ante æram vulg.
3166		JONAS; *cùm Syrorum amara nimis eſſet oppreſſio*, prædinit à Jeroboamo II. regnum vindicandum; 4 *Reg.* 14.	838
3194	JOEL ſub iiſdem regibus prophetavit ſub quibus Oſee; atque adeo per integrum ſæculum.	OSEE ſub Ozia, Joathan, Achaz, & Ezechia regibus Juda; & Jeroboamo II. rege Iſrael, prophetavit, per integrum ſæculum.	810
3217		AMOS prophetare incipit anno 23. Oziæ; nec ejus tempus eſt tranſgreſſus: ita ut per annos circiter 28. docere potuerit.	787
3219	ISAIAS incœpit anno Oziæ 25. atque ſub Achazo & Ezechia perſeveravit: Quin & ſub Manaſſe eum occiſum tradunt; ita ut per integrum quoque docuerit ſæculum.	ABDIAS Iſaiæ & Amoſo æqualis fuit.	785
		Jonas tunc Ninivem miſſum eſſe videtur; Pule, Sardanapali patre regnante.	758
3246	MICHÆAS Moraſthites, ſub Joathan, Achaz & Ezechia prophetat, annis circiter 50.		
3291	NAHUM poſt abductas X. Tribus prophetare incipit, ut conſolationi eſſet toti populo, tam abducto, quàm relicto.		713
3375	JEREMIAS anno 13. Joſiæ vocatus, ad uſque captam urbem, annis 45. prophetavit. In Ægyptum deinde abductus, ibi lapidibus obrutus eſt. Ejus æquales fuere.	*In Babylonia.*	629
	BARUC, ipſius amanuenſis;		
3398	SOPHONIAS, HABACUC, & alii in ſeri pturis nominati, ſed quorum nihil habemus.	DANIEL adhuc penè puer prophetare incipit ſub Nabuchodonoſor, & ad Cyri tempora perſeverat, annumque vitæ circiter 85.	606
3409		EZECHIEL anno 5. à deportatione ſub Jechonia facta, prophetare incipit, & per annos 22. perſeverat.	595
3485	AGGÆUS reduce jam populo, anno 2. Darii Hyſtaſpis, cœpit Judæorum negligentiam in extruendo templo carpere.		519
	ZACHARIAS ejus æqualis fuit.		
3550	MALACHIAS ultimus prophetarum videtur Nehemiæ fuiſſe æqualis, hoc eſt circa finem regni Artaxerxis Longimani: quippe qui eas corruptelas reprehendat, quas tempore ſuæ ſecundæ præfecturæ, Nehemias reprehendiſſe indicat.		454

Hinc itaque claret tempus quo illi prophetæ, quorum libri ſuperſunt, floruere, facile ad annos 400. accedere: à Joaſo ſcilicet ad ſecundum Templum, & Nehemiæ finem. Claret etiam noſtros prophetas Græciæ ſapientibus longè antiquiores, cum eorum primi vix ſint Jeremiæ & Ezechieli æquales.

CHRONOLOGIA LIBRORUM NOVI TESTAMENTI.

Anni æræ vulg.	Anni à Paſſione		Anni à correct. Jul.	Anni Imper. Rom.
				TIBER
33	0	CHRISTUS hoc anno mortuus eſt.	78	19
				CALIG
39	6	MATTHÆUS primus omnium Hieroſolymis & Hebræo ſermone ſcribit Evangelium, ob eorum maximè cauſam, qui crediderant è Judæis.	84	3
				CLAUDII.
43	10	MARCUS Evangelium ut illud à Petro audierat, Romæ ſcripſit; at idiomate Græco; *Hieron. Aug.*	88	3
		PETRUS eodem anno ſcribit PRIMAM EPISTOLAM ſuam, paulò ante diſceſſum Marci in Alexandriam, cujus meminit in fine.		
52	19	LUCAS hoc anno Evangelium ſcripſiſſe videtur, dum in comitatu Pauli Achajæ & Bœotiæ partes peragraret, *Hieron.*	97	12
		PAULUS eodem anno Corinthi ſcribit.		
		PRIMAM AD THESSALONICENSES Epiſt.		
		Paulò poſt data eſt AD EOSDEM ALTERA, ut clariùs quæ de die judicii dixerat explicaret.		NERONIS.
56	23	AD GALAT. Epiſt. hoc anno ſcripta eſt.	101	2
57	24	PRIMA AD CORINTHIOS hoc anno.	102	3
		SECUNDA AD EOSDEM.		
		AD ROMANOS data Corinthi.		
61	28	AD PHILIPPENSES ſcripta eſt Romæ ex vinculis.	106	8
		AD PHILEMONEM eodem anno & loco.		
		AD COLOSSENSES.		
		AD EPHESIOS,		
63	30	AD HEBRÆOS circa idem tempus Timotheo concaptivo Pauli jam ſoluto.	108	9
		ACTA APOSTOLORUM ad hunc uſque annum perducit Lucas.		
66	33	AD TIMOTHEUM PRIMA Philippis ſcripta videtur circa hunc annum.	111	12
		Eodem tempore miſſa in Cretam AD TITUM EPISTOLA.		
		SECUNDA AD TIMOTH. Romæ, è ſecundis Apoſt. vinculis data eſt circa finem hujus anni aut initium ſeq.		
67	34	SECUNDA PETRI EPIST. ſcripta eſt paulò ante ejus mortem, die 29. Junii anni 13. Neronis aſſignatam.	112	13
		EPIST. JACOBI Alphæi nempe filii Jeroſolymorum Epiſcopi, quo tempore data ſit, incertum. Hieronymus vult eum mortuum anno 30. à Paſſione; unde apparet hanc non inter ultimas reponendam.		
		EPIST. JUDÆ, fratris ſupradicti Jacobi, poſt aliorum Apoſt. mortem data videtur, ut ex ejus verbis, *verſ.* 17. colligi poteſt. Quo anno incertum.		DOMITIANI.
94	61	JOANNES APOSTOLUS in exilio ſcribit APOCALYPSIM.	139	14
				NERV.
96	63	Inde reverſus, EVANGELIUM ſcribit omnium noviſſimus.	141	1
				TRAJ.
98	65	EJUSDEM TRES EPIST. circa illud quoque tempus videntur datæ. Nam paulò poſt, Trajani ann. 2. vita functus eſt, anno vitæ circiter 99.	143	1

ATQUE HÆC DE TEMPORE QUO LIBRI NOVI TESTAMENTI SCRIPTI FUERE.

Sacerdotum Stemma, ſub Macedonibus.

JOANNES.

Jaddus.
Qui Alexandro Magno occurrit anno Mundi 3672.

Manaſſes.
Qui templum condidit in monte Garizim circa annum 3675.

Onias I. *priſcus* dictus.
Sub quo Ptolemæus Lagi, urbem cœpit & Judæos fecit tributarios.

Manaſſes II.
Qui poſt fratris filium, Eleazarum, ſacerdotio functus eſt.

Simon I. *juſtus*.
Sub quo Judæi pacem habuere.

Eleazarus.
Qui fratri Simoni ſucceſſit, quique miſit LXXII. Interpretes Ptolemæo.

Onias II. *avarus*.
Qui Ptolem. Evergetem adverſus Judæos concitavit, negata 20. talentorum penſione, quam Ægyptiis Sacerdotes ſolvere conſueverant.

Filia.
Nupta TOBIÆ.

Tobias.
De domo David, cujus meminit Lucas, *cap. 3.* ſub nomine Mathathiæ.

Joſeph.
Princeps populi de domo David, cujus etiam meminit Lucas. Qui Ptolem. Evergetem placavit.

Janna Hircanus.
Ultimus princeps de domo David, ad quem ſpectant quæ refert *Joſeph. Ant. lib.* 12. *cap.* 4.

Simon II.
Qui Hircano auxilium tulit adverſus fratres ſuos, hujus filii fuere.

Onias III.
Qui ſanitatem Heliodoro reſtituit.

Jaſon, priùs *Jeſus*.
Qui à Menelao Pontificatu eſt ejectus.

Menelaus,
Ab Eupatore, ut fax belli occiſus.

Lyſimachus.
Quo lapidato, Menelaus novis largitionibus pontificatum recuperavit.

Onias parvulus.
Qui in Ægyptum delatus, Philometoris & Cleopatræ res juvit, & templum ONION dictum condidit, anno Mundi 3854. Quod poſtea à Paulino Romano duce, ſub finem belli Judaici incenſum eſt.

Alcimus, *ſive* Jacimus.
Non ex poſteritate JESU, qui populum redaxerat: ex Aaronis tamen familia, à Deo ob impia facinora percuſſus obiit à morte Machabæi jam anno elapſo, cujus proinde ille ſucceſſor non fuit. Deinde verò civitas pontifice caruit per ann. 7. & m. 5. donec JONATÆ Aſiæ reges pontificatum detulerunt.

Helcias & Ananias.
Qui juverunt Cleopatram, cum pulſo filio Lathuro regnum occuparet.

Aſmonæorum Stemma.

MATHATHIAS.

Filius Joannis, filii Simonis, filii Aſmonæi, Hieroſolymorum ſacerdos, non tamen ſummus; Antiocho Epiphani fortiter reſtitit.

Machabæus.
Qui Antiochum Epiphanem, & Eupatorem, Demetrium, & Nicanorem & Gorgiam multis prœliis vicit.

Jonathas.
Qui Machabæo ſucceſſit, & à Regibus Demetrio & Alexandro Bala ſummum accepit ſacerdotium.

Simon.
Poſt Jonatam, dux & pontifex electus.

Joannes Hircanus.
Qui primus à Macedonibus defecit, Arcem, poſtea Antoniam dictam, condidit, in qua ſtolam ſacram repoſuit.

Juda Ariſtobulus.
Qui primus regium ſibi diadema poſt captivitatem impoſuit, matrem necavit, Antigonum fratrem occidit, tribus aliis in carcere clauſis

Alexander Jannæus.
Quem Salome, ſive Alexandra, Ariſtobuli uxor ſolvit, ac regem conſtituit, maritumque accepit. Quique moriens eam monuit, ut cadaver ipſius Phariſæorum arbitrio permitteret, ac omnia ex eorum conſilio adminiſtraret.

Hyrcanus.
Cujus varia fortuna fuit, & bella continua, ſive cum fratre, ſive cum Herode. A quo tandem ſupplicio eſt affectus.

Ariſtobulus.
Qui fratre in privatum ordinem redacto, regnum & ſacerdotium per tres annos occupavit, tandemque à Pompejanis veneno ſublatus eſt.

Alexandra.
Herodis ſocrus, mater Mariamnes.

Alexander II.
Qui cùm multa turbaret in Judæa, juſſu Pompeii eſt ſecuri percuſſus.

Antigonus.
Herodis hoſtis infenſiſſimus, tandemque juſſu Antonii, ſecuri percuſſus.

Mariamnes & Ariſtobulus junior.
Impotentior mulier Herodis uxor, à quo eſt interfecta. E cujus tamen poſteritate orti ſunt duo Agrippæ Reges.

Studio matris ſororiſque, Pontifex creatus ab Herode, anno ætatis 17. Mox in piſcina ab eodem ſuffocatus, ultimus ex Aſmonæorum familia.

Herodiadarum Stemma.

ANTIPATER.

Homo natura factioſus, natione Idumæus, ab Alexandro Jannæo Idumææ præfectus. ARISTOBULUM vicit. HYRCANUM reſtituit, venenoque periit.

Phaſael. Hieroſolymitanæ dux regionis.

HERODES MAGNUS. Annos natus 25. Galilæam curandam à patre accepit. REX EST APPELLATUS anno 6. correctionis Julianæ. INNOCENTES trucidavit, & cùm 37. annos regnaſſet, tabe confectus miſerè occubuit. Ingentem ex pluribus uxoribus reliquit proſapiam. Horum præcipui fuere. Ex

Joſeph. Qui Herode Romam profecto familiam ejus curavit.

Pheroras. Cui Herodes regni curam mandavit, cùm ad Cæſarem Rhodum acceſſit.

Salome *filia*. Cujus in liberos & uxores regis ubique infenſa odia Coſtobaro marito ſuo libellum repudii miſit, more Judæis inuſitato.

Dorite *plebeja*.

Antipater Privato adhuc patre genitus, & priori teſtamento hæres relictus, ac tandem à patre in vinculis conjectus & neci datus.

Mariamne *Aſmonæa*.

Alexander & Ariſtobulus Sebaſte patris juſſu ſtrangulati.

Agrippa, etiam Herodes dictus: A Tiberio conjectus in vincula, à Caligula exaltatus, à Claudio confirmatus in regno & auctus JACOBUM occidit, PETRUM vinxit, ac percuſſus ab Angelo, Cæſareæ interiit.

Herodes Rex Chalcidis, qui mortuo fratre, Stolæ & eligendi Pontifices jus obtinuit.
Hujus filius **Ariſtobulus** qui mortuo Philippo *Salomem* ſaltatricem accepit uxorem.

Herodias Quæ patruis ſuis nupſit, primùm *Philippo* deinde *Antipæ*.

Agrippa junior, Qui PAULUM cauſam orantem audiit, primùm rex Chalcidis, mox etiam paterni regni.

Berenice. Inceſti cum fratre ſuſpecta, à Tito in uxorem expetita.

Druſilla. Quæ relicto marito Azizo Emeſenorum rege, Felici Judææ procuratori nupſit, ex quo matrimonio procreatus
Agrippa, qui poſtea incendio Veſuviano periit.

Mariamne *Pontificis filia*.

Herodes, Philippus, quoque dictus, cui nupſit *Herodias*, ex eoque matrimonio procreata ſaltatrix illa **Salome.**

Maltace *Samaritana*.

Archelaus & Philippus

Cui Auguſtus dimidiam regni partem ſub Tetrarchiæ nomine conceſſit, tandemque *Viennam Galliæ* relegatus, miſerè obiit.

Qui Archelao *germano fratri*, contra Antipam adfuit, & cui nupſit *Salome* ſaltatrix, quique ſine liberis mortuus eſt.

Cleopatra *Hieroſolymitana*.

Antipas, Herodes quoque dictus, qui prioris Philippi uxorem tulit, JOANNIS caput amputavit, CHRISTO in paſſione illuſit: Ac tandem ad Lugdunum Galliæ ex illo damnatus, in Hiſpaniam fugit, ibique cum ſua Herodiade periit.

His duobus alteram regni partem conceſſit Cæſar ſub Tetrarchiæ nomine.

Atque ita, Herodis ampla licèt & copioſa progenies, paucis exceptis, intra centum annos periit. *Joſeph. lib.* 18. *cap.* 7.

FINIS.

AØ1 1453673

Digitized by Google

Digitized by Goo